norden

Nordisk Råd

Nordisk Råd

56. session

2004

Stockholm

Nordisk Råds 56. session 2004, Stockholm

© Nordisk Råd, København 2005

ISBN 87-988551-7-4
ISSN: 1603-8487

Tryk: Schultz Grafisk, København 2005
Redaksjon: Hilde Elisabeth Haaland, Anne Holst Thorsner
Oplag: 100

Nordisk Råds sesjonsprotokoll finnes elektronisk på: www.norden.org/blaboken

Printed in Danmark

Nordisk Råd
Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde
Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med *Nordisk Råds* oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingforsaftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev *Nordisk Ministerråd* oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

Innholdsfortegnelse

Innkallelse til sesjonen	5
Deltakerliste	7
Regjeringsrepresentanter og valgte medlemmer	10
Dagsorden og Ärendeliste	22
Oversikt over sesjonen	30
Protokoll	31
Innholdsfortegnelse protokoll	32
Protokoll mandag 1. november	33
Protokoll tirsdag 2. november	81
Protokoll onsdag 3. november	161
Saker m.m.	251
Medlemsforslag/Utvalgsforslag (A-saker)	253
Ministerrådsforslag (B-saker)	357
Beretninger (C-saker)	425
Meddelelser (D-saker)	728
Spørsmål (E-saker)	897
Dokumenter	934
Vedtak	1167
Fremstillinger/Rekommandasjoner	1169
Interne vedtak	1190
Presidiets oppfølgning av interne beslutninger	1192
Øvrige vedtak	1195
Presidium, sekretariat, sakkyndige m.m.	1199
Supplement	1213
Utdeling av Nordisk Råds priser	1215
Ärendelista	1222
Fremleggelse fra Nordisk Ministerråds Demokratiutvalg	1229
Diskusjonsunderlag til Dagsordenspunkt 7	1242
Diskusjonsunderlag til Dagsordenspunkt 12	1311
Register	1327
Oversikt over sakenes behandling	1329
Personregister	1341
Emneregister	1356
Plan over sesjonssalen	1367

Nordisk Råds 56. session i Stockholm

Der indkaldes hermed til Nordisk Råds 56. session, der afholdes den 1.-3. november 2004 i Stockholm, Sverige.

København, den 2. juli 2004

Gabriel Romanus
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Deltakerliste

(Opprettet ifølge §4 i arbeidsordningen og godkjent ved møtet den 1. november 2004 med endringer ved møtet 2. november 2004.)

Regjeringsrepresentanter – Hallituksen edustajat[1]

Kerstin Alm
Berit Andnor
Árni Magnússon
Árni M. Mathiesen
Leni Björklund
Björn Bjarnason
Kjell Magne Bondevik
Kristin Clemet
Bjarni Djurholm
Laila Dåvøy
Jan-Erik Enestam
Lene Espersen
Per-Kristian Foss
Laila Freivalds
Søren Gade Jensen
Geir H. Haarde
Halldór Ásgrímsson
Flemming Hansen
Knut Arild Hareide
Valgerd Svarstad Haugland
Connie Hedegaard
Dagfinn Høybråten
Hilde Frafjord Johnson
Jón Kristjánsson
Hans Karlsson
Tanja Karpela
Jógvan við Keldu
Jógvan á Lakjuni
Gun-Mari Lindholm
Hannes Manninen
Brian Mikkelsen
Josef Motzfeldt
Per Stig Møller
Jens Napãtôk
Bárður Nielsen
Pär Nuder
Johan Lund Olsen
Leif Pagrotsky
Göran Persson
Anders Fogh Rasmussen
Henriette Rasmussen
Mona Sahlin
Lars Selander
Sigríður Anna Þórðardóttir
Erna Solberg
Lena Sommestad
Jörgen Strand
Hans Pauli Strøm
Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir
Valgerður Sverrisdóttir
Matti Vanhanen
Ulla-Maj Wideroos
Thomas Östros

[1] Angående tidspunkt for regjeringsrepresentantenes tilstedeværelse ved sesjonen henvises til Nordisk Råds delegasjonssekretariat

Medlemmer – Jäsenet

Mikko Alatalo
Arja Alho
John I. Alvheim
Arnbjörg Sveinsdóttir
Bendiks H. Arnesen
Elisabeth Arnold
Ásta R. Jóhannesdóttir
Lennart Axelsson
Line Barfod
Heli Berg
Per Berthelsen
Sinikka Bohlin
Óli Breckmann
Berit Brørby
Marianne Carlström
Tarja Cronberg
Drífa Hjartardóttir
Ragnar Erlandsson
Sari Essayah
Barbro Feltzing
Reynoldh Furustrand
Aud Gaundal
May-Helen Molvær Grimstad
Rolf Gunnarsson
Lennart Gustavsson
May Elisabeth Hansen
Agne Hansson
Klaus Hellberg
Trond Helleland
Hanna-Leena Hemming
Britt Hildeng
Kári P. Højgaard
Margareta Israelsson
Lena Jensen
Jette Jespersen
Jónína Bjartmarz
Per Kaalund
Anita Knakkergaard
Åge Konradsen
Øyvind Korsberg
Asmund Kristoffersen
Risto Kuisma
Ester Larsen
Jens Christian Larsen
Kalistat Lund
Arne Lyngstad
Inge Lønning
Pehr Löv
Anders Møller
Thore A. Nistad
Elisabeth Røbekk Nørve
Lauri Oinonen
Outi Ojala
Ronny Olander
Kent Olsson
Runar Patriksson
Rannveig Guðmundsdóttir
Aulis Ranta-Muotio
Inger René
Raymond Robertsen
Gabriel Romanus
Inge Ryan
Martin Saarikangas
Sigurður Kári Kristjánsson
Niels Sindal
Rune Skjælaaen
Tuve Skånberg
Berndt Sköldestig
Ole Stavad
Steingrímur J. Sigfússon
Else Theill Sørensen
Frode Sørensen
Ilkka Taipale
Gunilla Tjernberg
Kristen Touborg
Raija Vahasalo
Paavo Vallius
Jan Vapaavuori
Lars Wegendal
Lasse Wiklöf

Endringer i deltakerlisten

Endringer 1. november:
Gunilla Tjernberg ble erstattet av **Göran Hägglund** denne dagen.

Endringer 2. november:
Ragnar Erlandsson ble erstattet av **Arnders Eriksson** under dagsordenspunkt 6. **Agne Hansson** ble erstattet av **Johan Linander** under dagsordenspunkt 8.

Endringer 3. november:
Lennart Gustavsson ble ersattet av **Elina Linna** under dagsordenspunkt 10.

Regjeringsrepresentanter og medlemmer samt suppleanter etter land og partier

(ved sesjonens begynnelse)

Danmarks Riges Delegation

Regeringsrepresentanter

Lene Espersen, f. 1965
justitsminister

Søren Gade Jensen, f. 1963
forsvarsminister

Flemming Hansen, f. 1939
trafikminister, nordisk samarbejdsminister

Connie Hedegaard, f. 1960
miljøminister

Brian Mikkelsen, f. 1966
kulturminister

Per Stig Møller, f. 1942
udenrigsminister

Anders Fogh Rasmussen, f. 1953
statsminister

Medlemmer

(Valgt af Folketinget den 6. oktober 2004)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Ole Vagn Christensen, f. 1943
slagteriarbejder
forfall, erstattet av Niels Sindal

Per Kaalund, f. 1937
fhv. amtsborgmester

Ole Stavad, f. 1949
fhv. minister

Frode Sørensen, f. 1946
fhv. minister

Suppleanter

Karen Klint, f. 1947
institutionsleder

Nicolai Wammen, f. 1971
cand.scient.pol

Lars Kramer Mikkelsen, f. 56
informationschef

Arne Toft, f. 1948
borgmester

Niels Sindal, f. 1950
fysioterapeut

Venstre (V)

Medlemmer

Thor Gunnar Kofoed, f. 1959
landmand

Jens Christian Larsen, f. 1942
skoleinspektør

Ester Larsen, f. 1936
fhv. minister

Suppleanter

Peter Christensen, f. 1975
ingeniørstuderende

Inger Støjberg, f. 1973
redaktør

Irene Simonsen, f. 1958
direktør

Leif Mikkelsen, f. 1945
gårdejer
forfall, erstattet av Anders Møller

(*Anders Møller*, f. 1972)

Flemming Oppfeldt, f. 1956
redaktør, selvstændig erhvervsdrivende
forfall

Helga Moos, f. 1951
forfatter

Dansk Folkeparti (DF)

Medlemmer

Jette Jespersen, f. 1940
selvstændig erhvervsdrivende

Anita Knakkergaard, f. 1947
selvstændig erhvervsdrivende

Suppleanter

Pia Kjærsgaard, f. 1947
partiformand

Louise Frevert, f. 1953
direktør

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer

Carina Christensen, f. 1972
fabrikant
forfall

Else Theill Sørensen, f. 1941
lektor

Suppleanter

Knud Erik Kirkegaard, f. 1942
fhv. minister

Lars Barfoed, f. 1957
direktør

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

Kristen Touborg, f. 1943
landmand

Suppleant

Poul Henrik Hedeboe, f. 1946
direktør

Det Radikale Venstre (RV)

Medlem

Elisabeth Arnold, f. 1941
udviklingschef, cand. scient.

Enhedslisten (EL)

Medlem

Line Barfod, f. 1964
advokat

Tjóðveldisflokkurin (TF)

Suppleant

Høgni Hoydal, f. 1966
landsstyremand

Uden partitilknytning

Suppleant

Anders Møller, f. 1972
projektleder

Færøernes Delegation[1]

Landsstyrets representanter

Bjarni Djurholm, f. 1957
landsstyremand for handel og industri

Bárður Nielsen, f. 1972
landsstyremand for finans og økonomi

Jógvan á Lakjuni, f. 1952
landsstyremand for kultur

Jógvan við Keldu, f. 1944
samarbejdsminister

Hans Pauli Strøm, f.1948
landsstyremand for helse- og sosialspørgsmål

Medlemmer

(Valgt af Førøyas Lagting den 11. februari 2004)

Fólkaflokkurin (Ff)

Medlem

Óli Breckmann, f. 1948
lagtingsmand

Suppleant

Jørgen Niclasen, f. 1969
direktør

Sjálvstýrisflokkurinn (Sjfl.)

Medlem

Kári P. Højgaard, f. 1951
sjømand, postmester

Suppleant

(Lisbeth L. Petersen)

Sambandsflokkurin (Sb)

Suppleant

Lisbeth L. Petersen, f. 1939
altingsmand

[1] Inngår i Danmarks Riges Delegation

Grønlands Delegation[2]

Landsstyrets representanter

Josef Motzfeldt, f. 1938
landsstyreformand

Johan Lund Olsen, f. 1958
landstyremedlem

Jens Napâtôk, f. 1966
landstyremedlem

Henriette Rasmussen, f. 1950
landsstyremedlem

Medlemmer

(Valgt av Grønlands Landsting den 17. september 2004)

Siumut (Si)

Medlem
Ole Dorph, f. 1955
politibetjent
forfall, erstattet av Kalistat Lund

Suppleant
Kalistat Lund, f. 1959
pilot

Demokraterne (D)

Medlem

Per Berthelsen, f. 1950
lærer

Suppleant

(Aqqaluk Lynge)

Inuit Ataqatigiit (IA)

Medlem

Suppleant

Aqqaluk Lynge, f. 1947
programsekretær

Finlands Delegation

Regeringsrepresentanter

Jan-Erik Enestam, f. 1947
försvarsminister

Matti Vanhanen, f. 1955
statsminister

Tanja Karpela, f. 1970
kulturminister

Ulla-Maj Wideroos, f. 1951
vice finansminister

Hannes Manninen, f. 1946
region- och kommunminister

[2] Inngår i Danmarks Riges Delegation

Medlemmar

(Valda av Riksdagen 10 februari 2004, kompletterad 17 februari, 9 september och 15 september 2004)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (sd)

Medlemmer/Jäsenet	*Suppleanter/Varajäsenet*
Arja Alho, f. 1954 politices magister, forskare	*Klaus Hellberg*, f. 1945 affärsidkare
Risto Kuisma f. 1947 jur. kand., jurist	*Anneli Kiljunen*, f.. 1957 ledande socialarbetare
Miapetra Kumpula, f. 1972 ingenjör forfall, erstattet av Klaus Hellberg	*Matti Saarinen*, f. 1947 socionom, ekonomidirektör
Ilkka Taipale, f. 1942 docent, med. och kir. doktor	*Jutta Urpilainen*, f. 1975 pedagogie magister, klasslärare
Satu Taiveaho, f. 1976 mag. i samhällsvetenskap, socialdirektör forfall	*Harry Wallin*, f. 1953 lokförare

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (cent)

Medlemmer/Jäsenet	*Suppleanter/Varajäsenet*
Mikko Alatalo, f. 1951 folkkonstnär, företagare	*Mika Lintilä*, f. 1966 förvaltningskandidat, ekonomichef
Hannu Hoskonen, f. 1957 student, skogsvårdskonsulent forfall	*Riikka Savolainen-Moilanen*, f. 1970 försäljningssekreterare
Lauri Oinonen, f. 1947 pastor	*Aila Paloniemi*, f. 1956 journalist
Aulis Ranta-Muotio, f. 1946 agronom, jordbrukare	*Pertti Salovaara*, f. 1970 journalist
Simo Rundgren, f. 1953 kyrkoherde forfall	*Seppo Särkiniemi*, f. 1957 pastor

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (saml)

Medlemmer/Jäsenet	*Suppleanter/Varajäsenet*
Hanna-Leena Hemming, f. 1961 filosofie magister, språklärare	*Esko Kurvinen*, f. 1952 verkställande direktör
Martin Saarikangas, f. 1937 diplomingenjör, bergsråd	*Marjo Matikainen-Kallström*, f. 1965 diplomingenjör

Raija Vahasalo, f. 1961
pedagogie magister

Jan Vapaavuori, f. 1965
juris kandidat

Lyly Rajala, f. 1951
musiker

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (vänst)

Medlem/Jäsen

Outi Ojala, f. 1946
specialsjukskötare

Suppleant/Varajäsen

Suvi-Anne Siimes, f. 1963
pol.lic.

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (sv)

Medlem/Jäsen

Pehr Löv, f. 1947
med. lic., chefsläkare

Suppleant/Varajäsen

Roger Jansson, f. 1943
diplomekonom

Eva Biaudet, f. 1961
tolk

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (gröna)

Medlem/Jäsen

Tarja Cronberg, f. 1943
teknologie och ekonomie doktor

Suppleant/Varajäsen

Jyrki Kasvi, f. 1964
teknologie doktor, diplomingenjör

Suomen Kristillisdemokraatit (Kristdemokraterna i Finland) (kd)

Medlem/Jäsen

Sari Essayah, f. 1967
mag. i handelsvetenskap, ekonom

Suppleant/Varajäsen

Perussuomalaiset (Sannfinländerna) (ps/saf)

Medlem/Jäsen

Suppleant/Varajäsen

Raimo Vistbacka, f. 1945
länsman

Ålands Delegation[3]

Landskapsregeringens representanter

Kerstin Alm, f. 1949
landskapsregeringsledamot med ansvar för social- och näringsavdelingen

Gun-Mari Lindholm, f. 1962
landskapsregeringsledamot med ansvar för social- og miljöavdelningen

Lars Selander, f. 1958
landskapsregeringsledamot med ansvar för utbildnings- och kulturavdelningen

Jörgen Strand, f. 1962
landskapsregeringsledamot medansvar för finansavdelningen

Medlemmar

(Valda av Ålands lagting den 5 november 2003)

Åländsk Center (ÅC)

Medlem

Ragnar Erlandsson, f. 1941
lärare

Suppleant

(Anders Eriksson, f. 1960)

Socialdemokraterna på Åland (ÅSD)

Medlem

Lasse Wiklöf, f. 44
informationschef

Suppleant

(Dennis Jansson, f. 1972)

Frisinnad samverkan (FS)

Suppleant

Dennis Jansson, f. 1972
företagare

Ålands Framtid (ÅF)

Suppleant

Anders Eriksson, f. 1960
jordbrukare

[3] Inngår i Finlands Delegation

Islands Delegation

Regeringsrepresentanter

Árni Magnússon, f. 1965
socialminister

Árni M. Mathiesen, f. 1958
fiskeriminister

Björn Bjarnason, f. 1944
justits- og kirkeminister

Geir H. Haarde, f. 1951
finansminister

Halldór Ásgrímsson, f. 1947
udenrigsminister

Jón Kristjánsson, f. 1942
sundheds- og socialforsikringsminister

Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 1946
miljøminister

Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, f. 1965
undervisningsminister

Valgerður Sverrisdóttir, f. 1950
industri- og erhvervsminister

Medlemmer

(Valgt af Alþingi den 7. oktober 2004)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Medlemmer	*Suppleanter*
Drífa Hjartardóttir, f. 1950 altingsmedlem	*Kjartan Ólafsson*, f. 1953 altingsmedlem
Arnbjörg Sveinsdóttir, f. 1956 altingsmedlem	*Bjarni Benediktsson*, f. 1970 altingsmedlem
Sigurður Kári Kristjánsson, f. 1973 altingsmedlem	*Pétur H. Blöndal*, f. 1944 altingsmedlem

Samfylkingin (Den Socialdemokratiske Alliance) (A)

Medlemmer	*Suppleanter*
Rannveig Guðmundsdóttir, f. 1940 altingsmedlem	*Mörður Árnason*, f. 1953 altingsmedlem
Ásta R. Jóhannesdóttir, f. 1949 altingsmedlem	*Jón Gunnarsson*, f. 1959 altingsmedlem

Vinstrihreyfingin – grænt framboð (Venstre-Grønne) (VG)

Medlem	*Suppleant*
Steingrímur J. Sigfússon, f. 1955 altingsmedlem	*Kolbrún Halldórsdóttir*, f. 1955 altingsmedlem

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

Medlem	*Suppleant*
Jónína Bjartmarz, f. 1952 altingsmedlem	*Siv Friðleifsdóttir*, f. 1962 altingsmedlem

Norges Delegasjon

Regeringsrepresentanter

Kjell Magne Bondevik, f. 1947
statsminister

Kristin Clemet, f. 1957
utdannings- og forskningsminister

Laila Dåvøy, f. 1948
barne- og familieminister

Per-Kristian Foss, f. 1950
finansminister

Hilde Frafjord Johnson, f. 1963
utviklingsminister

Knut Arild Hareide, f. 1972
miljøminister

Valgerd Svarstad Haugland, f. 1956
kirke- og kulturminister

Dagfinn Høybråten, f. 1955
arbeids- og sosialminister

Erna Solberg, f. 1961
kommunal- og regionalminister

Medlemmer

(Valgt av Stortinget den 19. oktober 2004)

Arbeiderpartiet (A)

Medlemmer

Berit Brørby, f. 1950
stortingsrepresentant

Jens Stoltenberg, f. 1959
stortingsrepresentant
forfall, erstattet av Bendiks H. Arnesen

Aud Gaundal, f. 1949
stortingsrepresentant

Asmund Kristoffersen, f. 1944
stortingsrepresentant

Britt Hildeng, f. 1943
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Bendiks H. Arnesen, f. 1951
stortingsrepresentant

Signe Øie, f. 1945
stortingsrepresentant

Anne Helen Rui, f. 1950
stortingsrepresentant

Sigrun Eng, f. 1951
stortingsrepresentant

Reidar Sandal, f. 1949
stortingsrepresentant

Høyre (H)

Medlemmer

Anne Berit Andersen, f. 1951
stortingsrepresentant
forfall, erstattet av Åge Konradsen

Elisabeth Røbekk Nørve, f. 1951
stortingsrepresentant

Trond Helleland, f. 1962
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Oddvard Nilsen, f. 1940
stortingsrepresentant

Heidi Larssen, f. 1951
stortingsrepresentant

Åge Konradsen, f. 1954
Stortingsrepresentant

Inge Lønning, f. 1938
stortingsrepresentant

Raymond Robertsen, f. 1974
stortingsrepresentant

Kari Lise Holmberg, f. 1951
stortingsrepresentant

Sverre J. Hoddevik, f. 1946
stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)

Medlemmer

John I. Alvheim, f. 1930
stortingsrepresentant

Øyvind Korsberg, f. 1960
stortingsrepresentant

Thore A. Nistad, f. 1949
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Christopher Stensaker, f. 1945
stortingsrepresentant

Karin S. Woldseth, f. 1954
stortingsrepresentant

Henrik Rød, f. 1975
stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)

Medlemmer

Inge Ryan, f. 1956
stortingsrepresentant

May Elisabeth Hansen, f. 1953
stortingsrepresentant

Lena Jensen, f. 1973
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Geir-Ketil Hansen, f. 1956
stortingsrepresentant

Ingvild Vaggen Malvik, f. 1971
stortingsrepresentant

Sigbjørn Molvik, f. 1950
stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)

Medlemmer

May-Helen Molvær Grimstad, f. 1968
stortingsrepresentant

Jan Sahl, f. 1950
stortingsrepresentant
forfall

Arne Lyngstad, f. 1962
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Jon Lilletun, f. 1945
stortingsrepresentant

Anita Apelthun Sæle, f. 1951
stortingsrepresentant

Åse Gunhild Woie Duesund, f. 1944
stortingsrepresentant

Senterpartiet (Sp)

Medlem

Rune Skjælaaen, f. 1954
stortingsrepresentant

Varamedlem

Magnhild Meltveit Kleppa, f. 1948
stortingsrepresentant

Sveriges Delegation

Regeringsrepresentanter

Berit Andnor, f. 1954
barn- och familjeminister, nordisk samarbetsminister

Leni Björklund, f. 1944
försvarsminister

Laila Freivalds, f. 1942
utrikesminister

Hans Karlsson, f. 1946
arbetslivsminister

Pär Nuder, f. 1963
finansminister

Leif Pagrotsky, f. 1951
näringsminister

Göran Persson, f. 49
statsminister

Mona Sahlin, f. 1957
samhällsbygnadsminister

Lena Sommestad, f. 1957
miljöminister

Thomas Östros, f. 65
utbildningsminister

Medlemmar

(Valda av Riksdagen den 28 oktober 2004)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmer

Anita Johansson, f. 1944
undersköterska
forfall, erstattet av Ronny Olander

Reynoldh Furustrand, f. 1942
ombudsman

Margareta Israelsson, f. 1954
lärare

Marianne Carlström, f. 1946
hushållslärare

Sinikka Bohlin, f. 1947
lärare

Lars Wegendal, f. 1949
arbetsvägledare

Nils-Erik Söderqvist, f. 1948
folkhögskolelärare
forfall, erstattet av Paavo Vallius

Berndt Sköldestig, f. 1944
föreståndare

Lennart Axelsson, f. 1952
vårdare

Suppleanter

Britt Bohlin Olsson, f. 1956
vårdarinna

Paavo Vallius, f. 1949
metallarbetare

Eva Arvidsson, f. 1948
lärare

Michael Hagberg, f. 1954
ombudsman

Ann-Kristine Johansson, f. 1962
lantarbetare

Lennart Nilsson, f. 1944
byggnadssnickare

Monica Green, f. 1959
lärare

Ronny Olander, f. 1949
rörläggare

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmer

Kent Olsson, f. 1944
adjunkt

Inger René, f. 1937
högskoleadjunkt

Rolf Gunnarsson, f. 1946
redaktör

Suppleanter

Fredrik Reinfeldt, f. 1965
civilekonom

Cecilia Widegren, f. 1973
handläggare

Gunilla Carlsson, f. 1963
riksdagsledamot

Folkpartiet liberalerna (fp)

Medlem

Gabriel Romanus, f. 1939
riksdagsledamot

Heli Berg, f. 1953
konsthantverkare

Runar Patriksson, f. 1944
rektor

Suppleanter

Lars Leijonborg, f. 1949
socionom

Marita Aronson, f. 1939
leg. psykolog

Sverker Thorén, f. 1955
lärare, leg. psykolog

Kristdemokratiska samhällspartiet (kd)

Medlem

Tuve Skånberg, f. 1956
universitetslektor, pastor

Gunilla Tjernberg, f. 1950
förskollärare

Suppleant

Göran Hägglund, f. 1959
riksdagsledamot

Else-Marie Lindgren, f. 1949
kommunalråd

Centerpartiet (c)

Medlem

Agne Hansson, f. 1938
ämneslärare

Suppleant

Maud Olofsson, f. 1955
partiledare

Johan Linander, f. 1974
riksdagsledamot

Vänsterpartiet (v)

Medlem

Lennart Gustavsson, f. 1954
lärare

Suppleant

Elina Linna, f. 1947
vårdlärare

Miljöpartiet (mp)

Medlem

Barbro Feltzing, f. 1945
kemiingenjör

Suppleant

Maria Wetterstrand, f. 1973
marinbiolog

Dagsorden

Nordisk Råds 56. session i Stockholm
den 1.-3. november 2004

Mandag, den 1. november 2004

Kl. 14.30 – ca. 19.00

1 **Sessionens åbning**

2 **Godkendelse af deltagerliste**

3 **Godkendelse af dagsorden**

4 **Regler for sessionens gennemførelse – Information om procedure ved voteringer**

Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon (Dokument 2)

5 **Generaldebat**
Statsministrenes redegørelse

Statsministrenes redegørelse (Dokument 4)

Nordiskt samarbete i Europa 2004. Nordiska ministerrådets generalsekreterares Europarapport 2004 (Dokument 12)

Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005 (Dokument 3)

Aktuelt nordisk tema:
Nordisk samarbejde i et nyt Europa – hvordan møder vi udfordringerne?
indbudt gæstetaler MEP Poul Nyrup Rasmussen (S)

Tirsdag, den 2. november 2004

Kl. 09.00–12.00

6 Det grænseløse Norden

Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentants Poul Schlüter 2004 (Dokument 13)

Grensehindere for næringslivet i Norden. Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 7)

Nordbornas rättigheter (Rek. 3/2002)

Pensioner och förtidspensionering (Rek. 5/2003)

Nordisk Skattekontor (Fremst. 1/2004)

Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid" (A 1353/kk)

Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning (Dokument 9)

7 Bæredygtig udvikling i Norden

Dialog med ministerrådet om:

Ministerrådsforslag om en revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden – "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008" (B 225/miljø)
Herunder også:
Ministerrådsforslag om revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008 (B 222/miljø); Ministerrådsforslag om et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde 2005-2008 (B 223/miljø); Ministerrådsforslag om handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – "Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet" (B 224/miljö)

GMO i jordbruget (Rek. 16/2003)

Medlemsforslag om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø)

Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (A 1346/miljø)

14.00–15.00

8 Samarbejdsministrenes spørgetime

16.00–18.00

9 Vestnorden i det nordiske samarbejde

Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde (Dokument 11)

Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 10)

10 Alkoholpolitik i Norden

Paneldebat med ministre

Onsdag, den 3. november 2004

Kl. 09.00–12.00

11 Norden – en innovations- og forskningsregion

Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)

Open Source Software (Fremst. 2/2004)

Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse (A 1347/kultur)

Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (A 1351/kultur)

Medlemsförslag om folkbildning (A 1338/kultur)

12 Ligestillingsspørgsmål i det nordiske samarbejde

Dialog med ministerrådet om:
Ministerrådsförslag om integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet (B 232/medborgar)

Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborger)

13 Nordisk kultursamarbejde

Dialog med ministerrådet om:
Muntlig redegjørelse om ny handlingsplan for nordisk kultursamarbeid

Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (Dokument 8)

Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (Rek. 27/2003)

14 Planer og budget for det nordiske samarbejde 2005

Nordisk Råds årsberetning 2003 (Dokument 1)

Program for Nordisk Råd 2005 (Dokument 3)

Ministerrådsforslag om Nordisk Råds filmpris (B 229/kultur)

Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2)

Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed (C 1)

Nordisk Ministerråds planer och budget för 2005 (C 2)

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003 (C 3/kk)

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen av Nordisk Råds regnskab for 2003 (C 4/kk)

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003 (C 5/kk)

Kl. 14.00

15 Udenrigsministrenes redegørelse
Forsvarsministrenes redegørelse

Udenrigsministrenes redegørelse (Dokument 5)

Forsvarsministrenes redegørelse (Dokument 6)

16 Samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008 (B 230/presidiet)

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008 (B 231/presidiet)

Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge (Rek. 18/2003)

Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (Rek. 19/2003)

Miljøsikkerhed ved international skibstrafik i Østersøen (Rek. 22/2003)

Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (A 1348/välfärd)

Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen (A 1359/medborger)

17 Afskrivning af rekommandationer, fremstillinger og interne beslutninger

18 Valg

Valg af Nordisk Råds præsident

Valg af Nordisk Råds vicepræsident

Valg af medlemmer til Nordisk Råds præsidium

Valg af medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

Valg af formænd og næstformænd til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

Valg af medlemmer til Nordisk Råds valgkomité

Valg af medlemmer i Nordisk Investeringsbanks Kontrolkomité for perioden 1. maj 2005 - 30. april 2007

Valg af medlemmer og suppleanter i bestyrelsen for Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

Valg af revisorer og revisorsuppleanter i Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

19 Tale af den nyvalgte præsident

20 Fastsættelse af tid og sted for næste session

Kl. 17.00

21 Sessionens afslutning

Saksliste

A. Medlemsforslag

A 1338/kultur	Medlemsförslag om folkbildning (väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1342/miljø	Medlemsforslag om Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1346/miljø	Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (framlagt av Den venstresosialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1347/kultur	Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse (stillet af Ester Larsen m.fl.)
A 1348/välfärd	Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1351/kultur	Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (stillet af Midtergruppen i Nordisk Råd)
A 1353/kk	Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid"
A 1354/medborger	Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd
A 1359/medborger	Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen

B. Ministerrådsförslag

B 227/näring	Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010
B 228/presidiet	Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005
B 229/kultur	Ministerrådsforslag om etablering av Nordisk Råds filmpris
B 230/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008
B 231/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008

C. Berättelser

C 1	Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed
C 2; B 228/presidiet	Nordiska ministerrådets planer och budget 2005
C 3/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003

C 4/kk	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003
C 5/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003

D. Ikke-avskrevne rekommandasjoner og fremstillinger

23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet
5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
9/2001/miljø	Strategi for en bæredygtig udvikling (fjerde og femte at-sats)
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (femte at-sats)
18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (andre at-sats)
3/2002/presidiet	Nordbornas rättigheter
4/2002/presidiet	Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer
8/2002/medborger	Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (første, andre, tredje, fjerde, sjette at-sats)
13/2002/presidiet	Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad
18/2002/medborger	Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde
19/2002/medborgar	Människohandel (trafficking)
21/2002/medborger	Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (første at-sats)
22/2002/medborgar	Polisens roll och specialutbildning av polis (andre at-sats)
*24/2002/välfärd	Telemedisin mellan de nordiska länderna
*25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden (tredje at-sats)
25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden (første og andre at-sats)
27/2002/kultur	Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (første at-sats)[1]
29/2002/kultur	Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren (andre at-sats)[2]
30/2002/kultur	Nordisk formgivning och design

[1] Andre at-sats ferdigbehandlet 2003

[2] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

31/2002/næring	Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002-2004
32/2002/kultur	Public Service TV och digitalisering
*33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (andre at-sats)
33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)[3]
36/2002/kultur	Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
37/2002/kultur	Uddannelse for unge i Norden
38/2002/kultur	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser
39/2002/kultur	Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
4/2003/kultur	Rabatordning for ungdom og studerende
*5/2003/välfärd	Pensioner och förtidspensionering
6/2003/næring	Nordiskt samarbejdsorgan for møbelindustrien
7/2003/næring	Opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere
8/2003/næring	Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference
9/2003/medborger	Tiltag mod prostitution og handel med kvinder
10/2003/medborger	Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder
11/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande
12/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne
*13/2003/välfärd	Förebyggande av diabetes
*14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (tredje og fjedre at-sats)
14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (første og andre at-sats)
15/2003/medborger	Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008
*16/2003/miljø	GMO i jordbruget
17/2003/kultur	Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde
18/2003/medborger	Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge
19/2003/velfærd/ medborger/miljø	Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland
*20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (første og andre at-sats)
20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (tredje at-sats)
*21/2003/miljø	Miljøvenlig produktion og forbrug af energi
*22/2003/miljø	Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen
23/2003/miljø	Rovdyrforvaltning i Norden
24/2003/presidiet	Nordiska rådets filmpris

[3] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

*25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (første og tredje at-sats)
25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (andre at-sats)
*26/2003/kultur	Domænetab
*27/2003/kultur	Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
28/2003/presidiet	Nordisk Ministerråds budget 2004
1/2004/næring	Nordisk Skattekontor
*2/2004/næring	Open Source Software
3/2004/næring	Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier

Interne beslutninger

1/2003	Rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete"
2/2003	Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa
*3/2003	Vice president i Nordiska rådet

Dokument

1 Nordisk Råds årsberetning 2003

2 Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon

3 Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005

4 Statsministrenes redegørelse

5 Udenrigsministrenes redegørelse

6 Forsvarsministrenes redegørelse

7 Grensehindere for næringslivet i Norden. Rapport fra Nordisk Ministerråd

8 Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget

9 Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning

10 Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd

11 Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde

12 Nordiskt samarbete i Europa 2004. Nordiska ministerrådets generalsekreterares Europarapport 2004

13 Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004

Oversikt over sesjonen

Rådets plenumsmøter ble holdt i Riksdagen i Stockholm. Plasseringen i salen fremgår av egen liste. Utvalgenes, delegasjonenes, ministerrådets og presidiets møter, og sekretariatenes og pressens arbeid m.m. fant sted i ulike lokaler i Riksdagen.

Plenumsmøter

Mandag 1. november 2004 kl. 14.30–19.00
Tirsdag 2. november 2004 kl. 09.00–18.00
Onsdag 3. november 2004 kl. 09.00–17.00

Utvalgsmøter

Kultur- og Utdannelsesutvalget, Velferdsutvalget, Medborger- og Forbrukerutvalget, Miljø- og naturressursutvalget og Næringsutvalget
Mandag 1. november 2004 kl. 10.00–12.00

Miljø- og naturressursutvalget og Energiministrene
Tirsdag 2. november 2004 kl. 12.00–14.00

Kultur- og utdanningsutvalget og Kulturministrene
Onsdag 3. november 2004 kl. 12.30–14.00

Presidiemøte

Mandag 1. november 2004 kl. 10.00–10.45

Presidiet og statsministrene
Mandag 1. november 2004 kl. 11.00–12.00

Presidiet og representanter for Baltisk Forsamling
Tirsdag 2. november 2004 kl. 08.00–09.00

Presidiet og repr. fra Russlands føderasjonsråd og Statsdumaen
Tirsdag 2. november 2004 kl. 11.00–12.00

Presidiet og repr. fra North-West Russia Parliamentary Assembly
Tirsdag 2. november 2004 kl. 12.00–13.00

Presidiet og de nordiske parlamentsformenn
Tirsdag 2. november 2004 kl. 15.30

Presidiet og Vestnordisk Råds Presidium
Onsdag 3. november 2004 kl. 08.00–09.00

Presidiet og utenriksministrene
Onsdag 3. november 2004 kl. 12.00–14.00

Valgkomiteens møte

Søndag 31. oktober 2004 kl. 18.00

Særskilte arrangementer

Fremleggelse av Nordisk Ministerråds demokratiutvalgs arbeid
Tirsdag 2. november 2004 kl. 15.00–16.00

Tirsdag 2. november ga Sveriges regjering middagsbuffet i Stadshuset.

Protokoll

Innholdsfortegnelse Protokoll

Mandag 1. november		33
1.	Sessionens åbning	33
2.	Godkendelse af deltagerliste	36
3.	Godkendelse af dagsorden	36
4.	Regler for sessionens gennemførelse – Information om procedure ved voteringer	37
5.	Generaldebat – Statsministrenes redegørelse	38
	Aktuelt nordisk tema: Nordisk samarbejde i et nyt Europa – hvordan møder vi udfordringerne?	62
	Generaldebat – Statsministrenes redegørelse fortsat	69
Tirsdag 2. november		81
6.	Det grænseløse Norden	81
7.	Bæredygtig udvikling i Norden	103
8.	Samarbejdsministrenes spørgetime	118
9.	Vestnorden i det nordiske samarbejde	133
10.	Alkoholpolitik i Norden	145
Onsdag 3. november		161
11.	Norden – en innovations- og forskningsregion	161
12.	Ligestillingsspørgsmål i det nordiske samarbejde	171
13.	Nordisk kultursamarbejde	179
14.	Planer og budget for det nordiske samarbejde 2005	191
15.	Udenrigsministrenes redegørelse	202
	Forsvarsministrenes redegørelse	206
16.	Samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland	221
17.	Afskrivning af rekommandationer, fremstillinger og interne beslutninger	234
18.	Valg	240
19.	Tale af den nyvalgte præsident	247
20.	Fastsættelse af tid og sted for næste session	249
21.	Sessionens afslutning	249

Protokoll for Nordisk Råds 56. sesjon i Stockholm

Presidenter: **Gabriel Romanus (1–5, 8, 16–21), Rannveig Guðmundsdóttir (5), Outi Ojala (5), Inge Lønning (6), Berit Brørby (7, 15), Jens Christian Larsen (9–10), Rannveig Guðmundsdóttir (11–12), Inge Lønning (13–14)**

Mandag 1. november 2004
Kl. 14:30-19:00

Presidenter: **Gabriel Romanus (1–5), Rannveig Guðmundsdóttir (5) og Outi Ojala (5)**

1 **Sessionens åbning**
2 **Godkendelse af deltagerliste**
3 **Godkendelse af dagsorden**
4 **Regler for sessionens gennemførelse – Information om procedure ved voteringer**
5 **Generaldebat**
Statsministrenes redegørelse
Aktuelt nordisk tema: Nordisk samarbejde i et nyt Europa – hvordan møder vi udfordringerne?

1. Sessionens åbning

Riksdagens talman **Björn von Sydow**:
Ärade mötesdeltagare, kära nordister! Det är en glädje för mig att få välkomna er till Stockholm för denna er 56:e session.

Jag hade tänkt säga att Sveriges huvudstad kanske inte visar upp sitt mest välkomnande ansikte i dag, vädermässigt, men det gör ju faktiskt Stockholm. Men vi nordbor är luttrade. Vi vet att det snart kan bli novembermörker. Då har vi en värme i den nordiska kretsen som visar att vi trivs med varandra. Vi kan skapa den gemenskapen genom vår närhet. Vi trivs i Nordiska rådet. Det vet jag av erfarenhet.

Vi nordbor är inte bara varma mot varandra, vi är också uppriktiga. Jag vet att den nationella debatten på ett naturligt sätt förs över på det nordiska och att argumenteringen i Nordiska rådet kan bli både skarp och mycket direkt. Det är som jag ser det egentligen ett styrkebesked. Våra demokratier är så solida att de tål uppriktighet. Nordiska rådets medlemmar känner också varandra så väl att meningsutbytena lätt kommer att handla om det som ligger oss närmast om hjärtat. Det är oftast sakfrågor som har betydelse både i det lilla och i det stora perspektivet.

Det nordiska samarbetet har en stark folklig förankring. Det vet vi från attitydundersökningar i våra länder. Det bidrar till att meningsutbytena i Nordiska rådet känns riktiga och angelägna. Det ni diskuterar under sessionenra berör människors vardag. De gränsöverskridande miljöproblemen är ett bra exempel på det, liksom den gränsöverskridande brottsligheten.

Utvecklingen har gått snabbt för det nya Europa som i dag rymmer en europeisk union med 25 medlemsländer. De nationella parlamenten i EU-kretsen har börjat närma sig varandra på ett konkret, rationellt och jordnära sätt. Jag ser framför mig att våra respektive fackutskott kommer att ha täta kontakter. EU-området kommer mer och mer att betraktas som ett inhemskt område, ungefär som vi i de nordiska länderna sedan länge har betraktat oss. Detta anser jag är en av de utmaningar som också denna session ställs inför. Hur ska Norden och EU, Norden och våra

grannar i öst, Norden och resten av världen finna umgängesformer som driver de politiska sakfrågor vi anser vara mest angelägna i den riktning som vi finner vara mest rationell? Hur kan vi bäst värna våra demokratiska traditioner samtidigt som vi fortsätter att kämpa för demokrati och mänskliga rättigheter i de länder där dessa betraktas med misstänksamhet av de styrande?

Nordiska rådet har funnits sedan 1952, ministerrådet sedan 1971. Under de år som har gått har mycket, ja, verkligen mycket värdefullt uträttats. Samtidigt har världen omkring oss förändrats, i huvudsak i positiv riktning. Problem kvarstår dock att lösa här i vårt närområde. Vi måste möta den nya politiska situation som har uppstått i Östersjöregionen med nytt friskt tänkande som är befriat från det kalla krigets snäva ramar. Det är min förhoppning att ni, ärade mötesdeltagare, ska finna den energi som är nödvändig för att nya värdefulla resultat ska kunna uppnås.

Med dessa ord vill jag återigen understryka hur välkomna ni alla är hit till Sveriges riksdag. Jag förklarar härmed denna session öppnad.

Nordiska rådets president **Gabriel Romanus**:

Vänner! Låt mig först tacka Björn von Sydow för hans välkomstord och för att han och riksdagsledningen ställer Riksdagshuset och riksdagens personal till rådets förfogande. Vi vet att det kommer att fungera väl – det är inget väl fungerande maskineri, utan det är en massa människor som hjälper oss att få en bra session.

Tack också, Jörgen Stenberg, renskötare och jojkare från Malå skogssameby, för att du har gett oss en känsla av både stillheten på fjället och den dramatik som alltid finns i en rensamling och renmärkning, och, vilket kanske inte är minst viktigt, en känsla för kulturen hos vår nordliga urbefolkning.

"Nordiska rådet börjar nu en arbetssession efter ett för de nordiska länderna händelserikt år. Vi gör det i ett läge av ovisshet rörande vårt samarbetes framtida villkor och bärkraft. Runtomkring oss ser vi andra stater sluta sig samman till nära politisk och ekonomisk samverkan. De saknar de historiska band, den språkliga frändskap och den kulturella samhörighet som förenar våra folk. Men de handlar likväl – liksom gripna av känslan av historisk nödvändighet, det är som om man överallt anade, att de små, helt oberoende staternas tid är förbi. De stora, världsomspännande organisationernas handlingsmöjligheter är begränsade. De regionala gruppbildningarnas tid är inne.

Skall de nordiska folken i denna tid stå kvar vid den utformning och begränsning av den nordiska tanken som var mellankrigstidens? Eller ska vi göra alla de insatser som ryms inom de yttre världspolitiska förutsättningarna och därmed ge ökat reellt innehåll åt begreppet Norden? Det är den stora frågan."

Den frågan ställdes i dag för exakt 45 år sedan, den 1 november 1959, av Nordiska rådets nyvalde president Bertil Ohlin när han hälsade rådet välkommet hit till Stockholm. Samma frågor, samma utmaningar möter oss i dag, och samma anledning till självrannsakan.

Som svar på Bertil Ohlins frågor vill jag erinra om tre synpunkter.

För det första, som vår talman redan nämnde: Det nordiska samarbetet står starkt hos de nordiska folken. Det är faktiskt fler som önskar sig ett fördjupat nordiskt samarbete än som vill satsa på det europeiska samarbetet.

För det andra: Jag vill för egen del tillägga att jag anser att det är fel att ställa de här samarbetsformerna mot varandra. Jag menar att det europeiska samarbetet blir bättre om de nordiska staterna samarbetar väl. Men vi måste vara beredda att ändra våra arbetsformer, och det är något som har kännetecknat det nordiska samarbetet från 1952 och framåt. Hur blir det bättre om vi samarbetar inom ramen för Europa? Jag tror helt enkelt att det blir bättre kvalitet i besluten om vi kan påverka det europeiska samarbetet så att inte bara den renodlade marknadsekonomin härskar, utan också att det tar intryck av den nordiska välfärdsmodellen och att det blir ett större inflytande för de små staterna, att det inte bara är de stora giganterna som styr samarbetet.

För det tredje: Vi måste komma ihåg att vi har mycket att göra inom Norden. Nu fokuserar vi det inomnordiska arbetet på att underlätta tillvaron för de ca 40 000 som bor i ett nordiskt land och arbetar i ett annat nordiskt land och för de 250 000 som bor i ett land och är medborgare i ett annat nordiskt land. Vi ska fortsätta att ligga före EU när det gäller att lösa problem i människornas vardag.

Vi kan notera att det ständigt dyker upp nya problem. I samband med denna session kommer regeringarna att underteckna en överenskommelse om personnummer. Att det skulle kunna ställa till besvär för folk trodde man nog inte när Nordiska rådet bildades, men nu ska de besvären förhoppningsvis vara övervunna.

Alla politiker vet att om man inte sköter om sin hemmakrets, sin *home base*, är man farligt ute. Detsamma gäller det internationella samarbetet. Statsminister Göran Persson erinrade om, när Presidiet träffade statsministrarna i förmiddags, hur viktigt det är att vi känner vår egen identitet när vi går ut och samarbetar med andra.

En del av oss får frågor från våra parlamentariska kolleger: Behövs Nordiska rådet i dag, när det finns så många andra samarbetsformer? En viktig del av svaret på detta är att komma ihåg att det nordiska samarbetet har tre dimensioner, minst: dels samarbetet mellan regeringarna, dels samarbetet mellan parlamenten och dels samarbetet i det civila samhället, folkrörelserna, frivilligorganisationerna, eller NGO:s, som vi säger när vi är ute i världen.

Nordiska ministerrådet har en budget som är ungefär 25 gånger så stor som Nordiska rådets budget. Så ska det vara. Det är regeringarna som verkställer och parlamentarikerna som beställer och övervakar att det som vi har önskat blir verkställt. Då är det klart att det är regeringarnas samarbete som har den stora budgeten.

I förra veckan hade vi en debatt i Sveriges riksdag, liksom i de övriga parlamenten, om det nordiska samarbetet. Jag kunde inte låta bli att uttrycka min förvåning över att två riksdagsledamöter från oppositionen ville lägga ned den parlamentariska dimensionen när de inte hade något att säga om regeringarnas samarbete. För oss som tillhör oppositionen är det parlamentariska samarbetet vår chans att komma till tals med regeringarna. Den möjligheten har vi på ett sätt som är betydligt större än man har i många andra interparlamentariska församlingar, och den bör vi slå vakt om.

Det är samtidigt en påminnelse om att det är vår uppgift att förankra och föra ut våra beslut i de nationella parlamenten. Många tecken tyder på att vi just på den punkten behöver bli bättre. Vi kan gärna ha hjälp av både regeringarna och parlamentens ledningar i detta, men det är klart att det är vi som är medlemmar av Nordiska rådet som har huvudansvaret.

Jag vill också passa på att instämma i det som Björn von Sydow sade, att vi måste dra in de nationella fackutskotten bättre i samarbetet och tillgodose behovet av ett vidare samarbete både med de baltiska staterna och med övriga Östersjöstater, med nordvästra Ryssland, med våra parlamentariska kolleger i det arktiska området. En process, som det heter numera, är i gång för att åstadkomma båda de här sakerna, både att få ett närmare samarbete med våra nationella fackutskott och att förbättra samarbetet i olika stora regioner i vår del av världen och med våra kolleger på andra sidan Atlanten.

Samtidigt ska vi också effektivisera rådets eget arbete. Jag räknar med att beslut kommer att fattas under det kommande året. En viktig milstolpe, eller kontrollstation, är det möte som vi kommer att ha tillsammans med den baltiska församlingen i Pärnu i Estland i april. Till dess måste vi ha satt ned våra fötter och veta hur vi vill gå vidare.

Kära vänner! Ni är alla varmt välkomna till Stockholm och till sessionen. För 45 år sedan välkomnade Bertil Ohlin till ett grått Stockholm. Men som Björn von Sydow redan har påmint oss om välkomnar vi er till en strålande höstdag.

Nordiska rådets session samlar över 1 000 deltagare. Det är ungefär 90 parlamentariker och 55 regeringsledamöter, men det är många andra möten däromkring. De som ibland oroar sig över att det nordiska samarbetet belastar parlamentens budget vill jag lugna med att de allra flesta av dessa 1 000 personer bekostas av andra budgetar. Jag utgår från att de som har kommit

hit och de som har skickat hit dem anser att det är värt kostnaden att komma till Stockholm och vara nära Nordiska rådets session. Det belastar alltså inte parlamentens budget.

Den här stora anslutningen är ett av många bevis på att det nordiska samarbetet är viktigt för oss. Alla är välkomna, inte minst våra ca 40 utländska gäster från 12 länder och 12 internationella organisationer. Jag tänker inte räkna upp alla, utan alla är lika välkomna. Vi föreslår som en nyhet att våra utländska gäster ska ha möjlighet att delta i våra överläggningar i stället för att bara hålla formella hälsningstal, då de flesta går ut och hämtar kaffe. Det kommer givetvis att vara efter bedömning av den sittande presidenten i varje särskilt fall.

Får jag avrunda med att göra en speciell notering. Hur illa det kan gå om man försummar det nordiska samarbetet kunde vi se hösten 1996, när Danmark, Finland och Sverige splittrades i överläggningarna med EU om införseln av alkoholdrycker. Det betalar vi priset för nu, med sänkta skatter, höjd konsumtion och ökade skador. Därför är det särskilt glädjande att de nordiska regeringarna nu har, på Norges initiativ, samlats om en gemensam strategi för uppträdandet gentemot EU. Vi har fått veta att statsministrarna står bakom socialministrarnas förslag. Vi kommer att få höra mer om detta i den särskilda alkoholpolitiska debatten på tisdag. Jag vill bara säga att detta är ett viktigt första steg. Självklart behövs det mer för att tackla dessa svåra frågor.

I denna optimistiska anda vill även jag förklara den här sessionen öppnad.

2. Godkendelse af deltagerliste

Presidenten: Ett förslag till närvarolista har delats ut i salen. Under denna punkt vill jag påpeka, att eventuella ändringar i närvarolistan skall inlämnas skriftligt till sittande president och till protokollföraren här på podiet.

Endringer i deltagerlisten
Gunilla Tjernberg ble erstattet av Göran Hägglund for 1. november.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolisten i overensstemmelse med dette.

3. Godkendelse af dagsorden

Presidenten: Ett reviderat förslag till dagordning för sessionen har delats ut i salen. Presidiet föreslår följande ändringar till dagordningen:

Dagsordenspunkt 14 "Planer og budget for det nordiske samarbejde 2005":
Medlemsförslag om folkbildning (A 1338/kultur) flyttas till punkt 11 "Norden – en innovations- og forskningsregion"

Följande ärenden utgår från dagordningen:

Dagsordenspunkt 7 – Bæredygtig udvikling i Norden:
Utskottsförslag om barn och unga

Dagsordenspunkt 11 – Norden – en innovations- og forskningsregion:
Opfølgning på Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere (Rek. 7/2003)

Följande ärenden på dagordningen ändras:

Dagsordenspunkt 16 – Samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland Utskottsförslag A 13xx/medborger ändras till A 1359/medborger "Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen".

Rådet besluttet å fastsette dagsorden i overensstemmelse med dette.

4. Regler for sessionens gennemførelse – Information om procedure ved voteringer

Dokumentasjon

Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon (Dokument 2)

Presidenten: Presidiets förslag till regler för genomförandet av sessionen har delats ut i salen. Reglerna omfattar främst regler för talartid i de olika debatterna.

Jag vill göra er uppmärksamma på att presidenten mycket noggrant kommer att hålla fast vid talartiderna i debatten.

Förutom reglerna om talartid gäller naturligtvis de regler för sessionen som framgår av Nordiska rådets arbetsordning.

Jag ber deltagarna observera att förhandsanmälningar till den tryckta talarlistan skall lämnas in senast 20 minuter innan debatten börjar. Anmälningarna tas emot av Rådssekretariatet (lokal RÖ 5-37 Bostadsutskottet). Anmälningar efter denna tidpunkt görs till podiet.

Avslutningsvis vill jag påminna om att alla mobiltelefoner skall vara avstängda i salen eftersom de stör tolkningsanläggningarna samt att rökning i Riksdagen endast är tillåtet i Riksdagens rökrum.

Rådet bifalt Presidiets forslag.

5. Generaldebat – Statsministrenes redegørelse

Dokumentasjon

Statsministrenes redegørelse (Dokument 4)

Nordiskt samarbete i Europa 2004. Nordiska ministerrådets generalsekreterares Europarapport 2004 (Dokument 12)

Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005 (Dokument 3)

Statsministrenes redegørelse (Dokument 4)

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Tak, hr. præsident! Der blæser nye vinde i Norden og i verden. Vi bliver i stigende grad afhængige af hinanden på tværs af grænser, på tværs af kulturer. En strejke i Nigeria eller et terrorangreb i Irak kan få direkte konsekvenser, når vi fylder benzin på vores bil. Når vi ringer for at få hjælp med computerproblemer, så vil call-centeret lige så godt kunne være placeret i Madras som i Malmø. Det kalder vi globalisering. Globaliseringen kan vi betragte som en trussel eller som en mulighed. Når det blæser op til storm, kan man enten opstille læhegn eller bygge vindmøller. I Norden har vi traditionelt været gode til at bygge vindmøller, og det er i denne ånd, at de nordiske lande sammen må tackle globaliseringen.

Norden befinder sig i en ny tid, der stiller helt nye krav. Nye krav til for det første viden og innovation, for det andet til fri bevægelighed over grænserne og for det tredje til et effektivt nordisk samarbejde, der er politisk relevant og relevant for vore befolkninger. Dette er temaer, som det danske formandskab vil lægge særlig vægt på.

Hr. præsident! Norden må bevare førertrøjen inden for forskning og innovation, hvis vi skal sikre den nordiske velfærd også i det 21. århundrede. Jeg ved godt, at mange opfatter globaliseringen som en trussel. De frygter, at vore arbejdspladser flytter til lande, hvor lønningerne er betydelig lavere, end de er her i Norden. Men vi skal ikke starte med at konkurrere på lave lønninger. Vi skal tværtimod skabe nye job og bedre job ved at konkurrere på dygtighed, og her bør vi udnytte og udbygge det gode nordiske samarbejde på uddannelsesområdet og forskningsområdet.

Vi har allerede et godt samarbejde om f.eks. sundhedsuddannelser, og vi har et godt samarbejde om akademiske uddannelser i det hele taget. Vores sprogfællesskab giver mulighed for at afholde fælles workshops og fælles seminarer. Men vi kan stadig gøre mere.

Under det danske formandskab vil vi bl.a. se på, hvordan vi kan fjerne hindringer for, at forskere og studerende kan bevæge sig frit i Norden. Vi vil styrke samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv, f.eks. i højere grad bruge mulighederne for det, der hedder virtuelle netværk. Vi vil oprette et dialogforum om forskning og innovation, hvor vi kan drøfte, hvordan vi kan tilrettelægge en sammenhængende nordisk innovationsindsats.

Hr. præsident! Norden uden grænser er et andet tværgående tema for det danske formandskab. Åbningen af Øresundsbroen viste, at der fortsat findes alt for mange barrierer i Norden på trods af mange års nordisk samarbejde og på trods af EU's indre marked. Personer, der ønsker at søge arbejde på den anden side af broen, er ofte blevet mødt af ugennemsigtige skatteregler og andet bureaukrati. Virksomheder oplever forskelle i markedsføringslovgivningen og oplever forskelle i momsregler, hvilket besværliggør arbejdet på tværs af grænser.

Det er derfor positivt, at bekæmpelse af grænsehindringer er blevet en fast del af ministerrådets arbejde. Ikke mindst tidligere statsminister Poul Schlüters arbejde med at identificere og bekæmpe barrierer for personer og varer er af stor betydning og indsatsen har allerede givet resultater. Den dansk/svenske såkaldte grænsegængeraftale får virkning fra i år. Aftalen gør det på en lang række områder lettere at pendle over broen. Etableringen af særlige skattekontorer for pendlerne har også allerede haft en positiv effekt og udvidet servicen for borgerne ganske be-

tragteligt. Endelig er det positivt, at vi nu har truffet beslutning om at etablere en nordisk skatteportal og et virtuelt skattekontor. Det er alt sammen noget, der gør det lettere for vores borgere at orientere sig om skattereglerne i de øvrige nordiske lande.

Jeg er tilfreds med, at Poul Schlüter under det danske formandskab i særlig grad vil fokusere på grænsehindringer for små og mellemstore virksomheder. Det danske formandskab vil desuden tage initiativ til, at arbejdet med at fjerne grænsehindringerne udvides til hele Østersøregionen. Vi må have samme debat i Østersørådet og Barensrådet, som vi har her i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd.

Endelig vil vi søge at gøre Norden til en mønsterregion i EU, når det drejer sig om bekæmpelse af grænsehindringer. Vi vil særligt se på, hvordan vi i Norden kan sikre en mere ensartet gennemførelse af EU-direktiver, der har betydning for borgere og virksomheder.

Hr. præsident! Når vi taler om at nedbryde grænser og barrierer mellem de nordiske lande, må vi ikke glemme nærområdet. Her sker der også store forandringer. Den 1. januar 2005 indtræder de baltiske lande i bestyrelsen for Nordisk Investeringsbank, og hermed indleder vi en ny epoke i det nordisk/baltiske forhold. Vi vil samtidig opprioritere samarbejdet med det nordvestlige Rusland.

Det danske formandskab vil lægge vægt på, at nærområdesamarbejdet i fremtiden sker i snævert samarbejde med de andre regionale organisationer. Der er efterhånden mange regionale samarbejdsorganisationer i vores nærområde. Jeg tror, at tiden er inde til at se nærmere på, om arbejdsdelingen mellem dem og Nordisk Ministerråd er hensigtsmæssig.

Vi må også se på, om vi bedre end i dag kan inddrage et land som Hviderusland i et samarbejde. Det kunne f.eks. være gennem støtte til demokratiudvikling og samarbejde på civilsamfundsniveau.

Hr. præsident! Det tredje tværgående tema er effektivisering af arbejdet i Nordisk Ministerråd. Det nordiske samarbejde har historisk haft stor opbakning blandt de nordiske befolkninger, men vi må ikke glemme, at samarbejdet i dag konkurrerer med samarbejdet i en række andre internationale organisationer. Den politiske og offentlige interesse for det nordiske samarbejde vil afhænge af vores evne til at skabe resultater, der konkret er til gavn for borgerne i de nordiske lande.

Det nordiske samarbejde må være resultatorienteret og relevant. Det må ikke drukne i bureaukrati og teknokrati. Danmark vil derfor fortsætte med at effektivisere det nordiske samarbejde. Vi bør bl.a. se på, om det giver mening, at vi har flere ministerråd i Nordisk Ministerråd, end vi har i EU.

Hr. præsident! For nogle uger siden sagde jeg i min åbningstale til det danske Folketing, at det går godt i Danmark. Det samme kan siges om Norden som helhed. Alle de nordiske lande har bundsolide økonomier og stærk international konkurrenceevne. Den økonomiske vækst i alle de nordiske lande har siden midten af 1990'erne overgået væksten i Euro-området. Det tyder på, at vi i Norden rent faktisk har været i stand til at bygge vindmøller frem for læhegn, og det skal vi blive ved med. Det nordiske samarbejde skal gøre os i stand til sammen at stå stærkere over for globaliseringen, både den økonomiske og den politiske.

Det er dejligt at være norsk i Danmark, siger de i en reklame, der er blevet – har jeg fået fortalt – en landeplage i Norge. Og jeg vil da gerne tilføje, at jeg håber, at det samme gælder for samtlige nordiske folk. En gåtur i København bekræfter i hvert fald, at det med Øresundsbroen er lykkedes at gøre det helt naturligt at tage en tur over broen og gå på indkøb i hinandens lande. Går man på en cafe eller restaurant i København, er der stor sandsynlighed for, at bartenderen eller tjeneren er svensk. Det nyeste in-sted på Nørrebro er islandsk, og en københavnsk restaurant med fokus på nordisk mad – hestemuslinger fra Færøerne, helleflynder fra Island og moskusokser fra Grønland – har været en bragende succes. Behøver jeg at nævne, at alle, der står i baren eller et andet sted, taler i deres finske og svenske mobiltelefoner? Så selv om det måske ikke altid går så hurtigt, som vi kunne ønske, så er vi dog godt i gang med at nedbryde barrierer, både de fysiske og de mentale.

Lad mig sige, at efter at have tilbragt det sidste døgn her i Stockholm kan jeg i hvert fald bekræfte, at det også er dejligt at være dansk i Sverige. Jeg vil gerne takke vores svenske værter for et flot arrangement, og jeg vil samtidig gerne takke Island og den islandske statsminister for en stor indsats og gode resultater i det forløbne år. Vi vil fra dansk side gøre alt, hvad vi kan for at tage stafetten op og videreføre dette vigtige arbejde.

Jeg ønsker alle en god samling samt et bredt samarbejde i det kommende år under dansk formandskab. Tak, hr. præsident!

Göran Hägglund (Midtengruppen, kd):

Herr president, ministrar, ledamöter! Tack för presentationen, för det första.

En fråga som inte berördes i det här sammanhanget handlar om alkoholpolitiken. Det är en fråga där vi ju som grannländer påverkar varandra i mycket stor utsträckning och där beslut i ett land i mycket stor utsträckning påverkar andra länders möjligheter att föra en aktiv politik – en politik som ofta tar sikte på att försöka begränsa de medicinska skadorna, förstås, men också det våld som utförs på många håll i vårt samhälle och naturligtvis att försöka motverka risken med barn som växer upp tillsammans med missbrukande föräldrar.

Statsministern är väl bekant med den skattemässigt nedåtgående spiral som pågår i vår del av världen. Man brukar tala om *race to the bottom*, eller möjligen i det här sammanhanget *race to the bottle*, när det gäller alkoholskatterna.

Kärnproblemet, förutom själva efterfrågan, är förstås de generösa införselregler vi har. Det är de som måste ändras för att självständigheten när det gäller skatter och möjligheten att bedriva en nationell alkoholpolitik ska återupprättas.

Min fråga är: På vilket sätt kommer det danska ordförandeskapet att agera gentemot EU för att åstadkomma en ny, eller om man så vill en nygammal, alkoholpolitik, som sätter solidaritet före marknadstänkande?

Varför skulle inte vi kunna avstå från skattesänkningar och i stället ensidigt begränsa införseln med hänvisning till artikel 30 i EU-fördraget, som tillåter begränsningar för att skydda liv och hälsa? När ska den annars tillämpas, om den inte tillämpas nu för att bekämpa de skador som drabbar många, inte minst unga?

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:

Må jeg sige til Göran Hägglund, at jeg jo principielt deler det synspunkt, at det er beklageligt med det, man måske kunne kalde en dominoeffekt, hvor vi er under pres fra andre europæiske lande, der har lavere afgifter på alkohol og tobak, end vi har. Men jeg er nødt til at sige, at der ikke er så enkel en løsning på det, som Göran Hägglund foreslår.

Vi har jo i EU fri bevægelighed over landegrænserne, og det er ikke muligt i overensstemmelse med EU-reglerne at indføre kvantitative begrænsninger på, hvad der kan føres med ind i de enkelte lande. Danmark har i en periode haft en sådan kvantitativ begrænsning, men det var en midlertidig overgangsordning, og da den udløb, var vi nødt til at sænke, jeg siger desværre, skatten på alkohol og tobak for at undgå grænsehandel i forhold til Tyskland og nu også i forhold til Polen.

Jeg kan så sige, at det har vi ikke haft statsfinansielt tab på, for det, der er sket, er bare, at den spiritus og den tobak, der før blev solgt til danskerne, men solgt i Tyskland, nu er flyttet hjem og er blevet handlet i Danmark, så vi får pengene hjem. Så der er ikke noget statsfinansielt tab.

Men jeg er enig i, at man også bør anlægge socialpolitiske og helsepolitiske betragtninger, og derfor kan jeg sige, at det er det, vi vil arbejde med som formandskab for Nordisk Ministerråd. Vi har drøftet det blandt de nordiske statsministre i dag, vi er glade for den udtalelse, der er kommet fra vores social- og helseministre, og så kan jeg i øvrigt føje til, at vi er enige om, at vi i

EU-sammenhæng vil arbejde for at forhøje minimumssatserne for tobak- og alkoholskat, for det er den eneste holdbare løsning, at minimumssatserne i EU gradvist bliver forhøjet. Det vil vi arbejde konkret for.

Göran Hägglund (Midtengruppen, kd):
Herr president! Tack för svaret. Ja, jag tror att vi är eniga om mycket i det här sammanhanget; möjligen inte när det minimiskatteinstrumentet som det mest effektiva vapnet. Om vi tänker oss att våra baltiska grannländer skulle tiodubbla alkoholskatterna, är det ändå så att det kommer att framstå som löjligt billigt, i alla fall med svenska ögon sett.

Jag är väl medveten om att det inte finns någon enkel lösning. Men jag menar att vi väljer fel lösning, om det är så att vi använder skatteinstrumentet. Vi ska förstås arbeta för högre minimiskatter, men jag tror att om vi stirrar oss blinda på skatteinstrumentet så ser vi inte det som jag menar är det verkliga problemet, nämligen de generösa införselkvoterna.

Jag är tacksam för svaret, och jag är tacksam för att ministrarna kommer att arbeta gentemot EU för att förbättra situationen.

Jag tycker att vi, Danmark, Finland och Sverige som är medlemmar, med benäget bistånd av Norge, skulle arbeta för rimligare införselregler. Det tror jag skulle vara lösningen.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Præsident! Statsministeren har brugt mange smukke ord om det danske formandskabs program, og det kan jeg kun bifalde. Men jeg er skuffet over, at statsministeren ikke nævnte sin personlige eller sin regerings støtte til den ulovlige angrebskrig i Irak, som har vist sig at være baseret på løgn og falske præmisser. Jeg hørte ingen undskyldning, ingen revurdering af den blinde støtte til amerikanernes og briternes militære magtudøvelse, som den danske såvel som desværre den islandske regering har støttet.

Synes den danske statsminister nu ikke, at det ville være i ånd med nordisk demokrati og fredstradition og i takt med ærlig politik at indrømme fejltagelsen og prøve at rette den, selv om det er sent? Nu da Danmark, støttet af andre nordiske lande, kom med ind i FN's Sikkerhedsråd, må man så forvente samme holdning fra dansk side, hvis f.eks. amerikanerne i næste omgang besluttede at slå sig ned i Iran og igen uden mandat fra Sikkerhedsrådet?

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Jeg vil kort sige, at jeg har brugt min tid til det, som jeg synes er rimeligt at bruge min tid på, nemlig at forelægge det danske formandskabs program for et år, hvor vi skal være formandskab for Nordisk Ministerråd. Jeg har forstået, at der er almindelig enighed om, at sikkerhedspolitik og forsvarspolitik ikke er en integreret del af Nordisk Ministerråds arbejde, og derfor er det helt naturligt, at jeg ikke har berørt det emne. Jeg ville gerne tage en Irak-diskussion, men jeg synes ærlig talt måske nok, at den hører hjemme i en anden sammenhæng.

Lad mig så bare sige, at jeg er dybt uenig i analysen; at vi skulle have deltaget i en ulovlig angrebskrig, men det er en helt anden diskussion; den tager jeg meget gerne på et andet sted og et andet tidspunkt.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Mener statsministeren, at det ikke er passende, at vi stiller spørgsmål til den danske statsminister, når vi kan? Så vidt jeg ved, vil den danske statsminister ikke være til stede onsdag under sikkerhedsdebatten. Og vi kan tage hvilke som helst vigtige politiske spørgsmål op og diskutere og debattere dem i dette forum. Det er bl.a. det, som er helt enestående ved det.

Så vil jeg bare sige, at man spørger sig selv: Hvor er de store nordiske statsmænd som Olof Palme i disse tider? Det var mænd, som ikke var bange for at gøre modstand mod krigsførelse og aggression og kræve, at international lov respekteres af alle, også stormagterne; mænd, som aldrig gik på kompromis, når det gælder demokratiske og legitime fremgangsmåder i det internationale samfund, selv om det betyder at sætte sig imod stormagternes snævre olie-, handels- og militærinteresser.

Det synes i hvert fald at være klart, at Anders Fogh Rasmussen ikke er en af disse store nordiske statsmænd.

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Hr. Præsident! Jeg har præsenteret det danske formandskabs program for Nordisk Ministerråd. Jeg tror faktisk, at mange i denne sal ville have undret sig, hvis dette formandskabsprogram havde indeholdt betragtninger om Irak og den internationale sikkerhedssituation.

Jeg tror, det ville have undret mange, hvis vi havde brugt plads i formandskabsprogrammet på det. Jeg var blevet bedt om at præsentere det danske formandskabs program, og det er grunden til, at jeg ikke holdt et foredrag – at jeg ikke talte om Irak.

Jeg respekterer fuldstændig, at der kan stilles spørgsmål om hvad som helst. Men lad mig også sige, at når den danske regering besluttede at deltage i den militære operation i Irak, var det, fordi Saddam Hussein gennem 10 år gang på gang tilsidesatte de beslutninger, der var truffet i FN's Sikkerhedsråd, og det underminerer FN's autoritet, hvis en skrupelløs militærdiktator som Saddam Hussein bare kan tilsidesætte, hvad FN's Sikkerhedsråd beslutter, uden at det har en konsekvens.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Herr president! Sedan den 1 maj är de baltiska länderna och Norden inom samma arbetsmarknad. Nordisk arbetsmarknadstradition och social dialog borde väl kunna bidra till att utveckla den sociala dialogen även i Baltikum – ett Baltikum som än så länge inte har lika starka organisationer på arbetsmarknaden och ännu inte har utvecklat vårt trepartisamarbete.

För två månader sedan hölls här i Stockholm av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet en lyckad konferens med nyckelpersoner från arbetsmarknadens parter i Estland, Lettland och Litauen med deltagande av Nordisk facklig samorganisation och arbetsgivarorganisationer, bland annat ledaren för den danska arbetsgivarorganisationen.

Jag lyssnade uppmärksamt, men jag hörde ingenting, och jag hittar heller ingenting i det danska ordföradeprogrammet, som har med arbetsmarknad att göra – framför allt när det gäller det nordisk-baltiska samarbetet.

Min fråga: Var finns arbetsmarknaden i det danska ordförandeprogrammet när det gäller det nordisk-baltiska samarbetet?

För att spara tid och slippa ta en replik till, kan jag komma med en konkret fundering som statsministern kanske kan svara på: Kan man tänka sig att stärka de nordiska informationskontoren i Baltikum med kompetens från arbetsmarknadens parter, och kanske där också ge tydlig information om de nordiska arbetsvillkoren?

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Hr. præsident! Det danske formandskabsprogram lægger op til, at vi fortsat skal udvikle samarbejdet mellem de nordiske og de baltiske lande. Jeg er af den opfattelse, at en drøftelse af arbejdsmarkedsspørgsmål er en helt naturlig del af en sådan dialog med de baltiske lande. Det er fuldstændig korrekt, at der er en særlig udfordring, når det gælder arbejdsmarkedet og den frie bevægelighed for arbejdskraft inden for EU.

Jeg har noteret mig det konkrete forslag, og det vil vi selvfølgelig gerne prøve at se på. Det er en meget naturlig ting at forstærke og forbedre informationen – bl.a. i de baltiske lande – om de vilkår, der gælder på de nordiske arbejdsmarkeder.

I forbindelse med udvidelsen af EU har vi i Danmark truffet beslutning om, at der er fri adgang til det danske arbejdsmarked fra dag ét. Samtidig har vi indført forskellige mekanismer, som skal sikre, at hvis der kommer arbejdskraft til Danmark fra de baltiske lande eller fra Polen eller, hvor de måtte komme fra, bliver det ikke en andenklasses arbejdskraft. Så skal de være beskæftigede på sædvanlige løn- og arbejdsvilkår i Danmark. Vi har indført mekanismer, der betyder, at der ikke kan ske udnyttelse og misbrug af det generøse danske velfærdssystem. Men jeg synes, det er rigtigt, at lave denne kombination af fri adgang til arbejdsmarkedet og en sikring af, at vi ikke underminerer den høje standard, vi har på det nordiske arbejdsmarked. Derfor kan det være en god idé at forbedre informationen i de øvrige lande om vilkårene på det nordiske arbejdsmarked.

Asmund Kristoffersen (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Det nylig framlagte programmet viser at de felles oppgavene for Norden er store, og de er mange. Ikke minst vises det tydelig på miljø- og energiområdet. Programmet har offensive formuleringer på energiområdet, og det er svært nødvendig. I en framskriving som er gjort av Nor-El, stipuleres det at det samlede forbruket av kraft vil øke med cirka 8 prosent. fra 2000 til 2010. Det vil si at det samlede kraftforbruket i 2010 vil være cirka 380 TWh mot produsert kraft i 2003 på 312. Altså et enormt gap.

Selv om det er riktig som det sies i programmet, at energimarkedet er internasjonalt, og ikke nasjonalt, ville det være en uholdbar situasjon om vi i Norden ikke skulle produsere den kraft vi trenger med de ressursene vi har. Alternativet til det er jo import av kraft produsert på en meget lite miljøvennlig måte. Uten å nevne eksempler så kjenner vi alle alternativene.

Da blir det konkrete spørsmålet: Hvilket konkret svar har ministerrådet på denne utfordringen, som også er tatt opp i programmet?

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Hr. præsident! Energisamarbejde og energipolitik synes jeg er en vigtig del af det nordiske samarbejde, men måske endnu vigtigere som en del af et udvidet samarbejde i Østersøregionen.

Man kan se i formandskabsprogrammet, at der er forudset et møde mellem energiministrene i Østersøregionen – herunder selvfølgelig de nordiske energiministre – med henblik på at træffe beslutning om mandat for det videre energisamarbejde i Østersøregionen. Der er selvfølgelig ikke på nuværende tidspunkt taget stilling til, hvad det mandat indeholder, og vi ved også, at der er absolut forskellige synspunkter om, hvilken linje man skal følge i energipolitikken. Men der står et andet sted i formandskabsprogrammet, at vi vil lægge megen vægt på samarbejde under overskriften "Bæredygtig udvikling", og det gælder i høj grad også på energiområdet, hvor jeg synes, man må give det høj prioritet at diskutere, hvordan vi kan udbygge samarbejdet om f.eks. vedvarende energi. Jeg er fuldstændig enig i, at man her står over for en stor udfording, og derfor er det også et element i formandskabets program.

Asmund Kristoffersen (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Jeg er helt enig i det svaret jeg fikk, at selvsagt ligger utfordringen på mange plan. Men en grunnleggende forutsetning for at det nordiske markedet skal fungere, er jo at vi har et overføringsnett som samhandler. Her kan ministerrådet støtte seg på et initiativ som Miljø- og naturressursutvalget har tatt. Dessuten er det ikke minst naturlig å støtte seg på energiministrenes

erklæring fra Akureyri[1], der de sier at økt samordning av systemansvaret, felles organisering og finansiering av nettinvesteringer og effekthåndtering praktisk og konkret må komme på plass i Norden.

Da lurer jeg på hva som er ministerrådets svar på den utfordringen som ligger på overføringsnettet?

Statsminister **Anders Fogh Rasmussen**:
Jeg kan blot oplyse, at vi i dag på statsministerniveau ikke har diskuteret energipolitik så konkret, men jeg finder det helt naturligt, at vi tager udgangspunkt i de beslutninger, som vore energiministre har truffet. Som jeg også nævnte, synes jeg, det er helt afgørende, at energisamarbejdet i Østersøregionen som helhed og ikke kun mellem de nordiske lande bliver en vigtig del af Nordisk Ministerråds arbejde.

Statsminister **Halldór Ásgrímsson**:
Præsident! Lad mig først takke statsminister Anders Fogh Rasmussen for hans præsentation af Danmarks formandskabsprogram for 2005. En særlig tak til Danmark for at følge op på flere af Islands prioriteringer blandt andet fokus på Vestnorden, fremme af innovation og demokratiet.

I vore demokratiske nordiske velfærdsamfund står vi over for mange udfordringer. I takt med landenes velfærdsudvikling ser vi voksende individualisering og vi ser at globaliseringen reducerer rækkevidden af mange demokratiske beslutninger. Nordboerne er ganske vist socialt og politisk engagerede, men deres tillid til politikerne er blevet mindre. I nogle af landene står de politiske partier over for faldende medlemstal og fravær af unge mennesker. Hvorfor vil de unge mennesker ikke arbejde indenfor partierne? Og hvilke konsekvenser kan det få for det repræsentative demokrati? Disse presserende spørgsmål må vi søge at reagere på, ellers er der fare for at afstanden mellem politikere og befolkning bliver for stor.

Et demokratiudvalg der blev nedsat under Islands formandskab har identificeret disse og andre centrale problemer. Dem må vi tage fat på i de kommende år, blandt andet de udfordringer det lokale selvstyre står over for. Nedgangen i lokal valgdeltagelse i nogle lande er et faresignal vi må tage alvorligt.

Præsident! Det er af stor vigtighed at værne om fælles nordiske værdier der bygger på social og økonomisk lighed og ytringsfrihed. Derfor har vi pligt til at medvirke i den globale kamp mod alle former for ekstremisme. Vi kan ikke sidde på sidelinien heroppe i Norden og håbe på at andre tager ansvaret for at forsvare de demokratiske værdier der trues ude i den store verden. Faren for udbredelse af masseødelæggelsesvåben er et faktum. International terrorisme er en alvorlig trussel mod den samfundsorden vi har bygget op i Norden gennem mange generationer. Den må vi bekæmpe med en kollektiv indsats.

De nordiske lande har som en selvfølge deltaget i økonomisk og demokratisk opbygning i udviklingslande over hele verden. Dette har kostet en del ressourcer, men i Norden har der været bred konsensus om at rette en hjælpende hånd.

Det samme gælder fredsbevarende opgaver og krisestyring, hvor det er påkrævet at Norden bidrager med ekspertise. Her vil jeg fremhæve vort samarbejde i Afghanistan og Sri Lanka. På disse erfaringer kan vi og skal vi bygge videre i fremtiden.

Situationen i Mellemøsten er for længst blevet utålelig, og den forgifter ikke bare hele området, men har negative effekter i flere lande, også her i Norden. Det kan ikke nytte noget at vente på en forandring i situationen eller nye muligheder som resultat af præsidentvalget i USA eller nyt lederskab i Palæstina. Norden må bruge alle kræfter på at medvirke til en løsning, uanset hvem der kommer til at sidde ved forhandlingsbordet.

---

[1] Akureyri-erklæringen, 2. september 2004 (red. anm.)

De nordiske lande har været initiativtagere til mange af de regionale sammenslutninger der i dag findes i Nordeuropa. Selv har jeg været varm fortaler for det arktiske samarbejde – og jeg er overbevist om at det kommer til at spille en endnu vigtigere rolle i fremtiden.

Island har nu formandskabet i Arktisk Råd og lægger stor vægt på et tæt samarbejde og samråd med Nordisk Ministerråd. I en rapport der præsenteres på et ministermøde i Arktisk Råd senere i denne måned, konkluderes at de arktiske områder står overfor de alvorligste og mest accelerérende klimaændringer hidtil. De vil have drastiske miljømæssige, økonomiske og sociale indvirkninger.

Dette vækker med god grund stor bekymring, ikke mindst hos os der bebor Nordens arktiske regioner. Miljøbeskyttelse og en bæredygtig udnyttelse af Nordatlantens rigdomme er en udfordrende opgave som alle de nordiske lande og deres nabolande må være ansvarlige for. Derfor satte Island under formandskabet i ministerrådet fokus på at knytte tættere kontakter med vores nordatlantiske naboer. Det er yderst vigtigt at vi udvikler en nordatlantisk platform for konsultationer om spørgsmål af fælles interesse. Nærområdecirklen bør sluttes mod vest til gavn for hele det nordiske fællesskab.

Jeg vil til sidst takke Nordisk Råd og de nordiske landes regeringer for et konstruktivt samarbejde under Islands formandskabsperiode. Vi ønsker Danmark lykke til med formandskabet!

Inge Lønning (Den konservative gruppen, H):
Island og Norge har meget til felles. Blant annet har vi til felles en EØS-avtale som vi eier sammen med Liechtenstein. Gjennom denne EØS-avtale er vi også samarbeidspart med de tre andre nordiske land og de 22 øvrige medlemsland i EU. I Norge har vi to partier som ønsker å si opp EØS-avtalen, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Disse to partier tar sikte på, hvis valgresultatet neste år skulle gi et slikt resultat, å danne regjering sammen med Arbeiderpartiet. I den anledning har lederen for Sosialistisk Venstreparti i går erklært offentlig at man vil frafalle sitt ønske om å si opp EØS-avtalen til fordel for en politikk som isteden utnytter den såkalte vetoretten, altså reservasjonsretten, innenfor rammen av avtalen, noe som kjent gir EU-landene frihet til å svare med tilsvarende mottrekk. Det ville kunne gi et meget turbulent samliv mellom Norge og Island på den siden av bordet og et like turbulent samliv mellom Norge og Island og de 25 medlemslandene i EU, de tre andre nordiske land inkludert. Er dette noe som er egnet til å gi den islandske statsminister søvnproblemer om natten?

Statsminister **Halldór Ásgrímsson**:
Jeg sover vældig godt om natten, ikke mindst her i Sverige!

EØS-aftalen er en meget vigtig aftale for Norge og Island, og der er stor enighed i Island om for fremtiden at være med i EØS-aftalen. Vi ser ikke noget, der kan komme i stedet for EØS-aftalen.

Så er der spørgsmålet om eventuelt medlemskab af EU. Det er det, der diskuteres i Island, og det er vældig vigtigt, at vi holder denne linje. Man siger, at man har vetoret, og det er delvis rigtigt. Men det er klart, at hvis den vetoret bruges, vil det også have konsekvenser for andre lande inden for EØS-aftalen. Hvis Norge bruger sin vetoret, har det også konsekvenser for Island og Liechtenstein. Man skal derfor være varsom med at tale om at bruge den vetoret, da det kan have store konsekvenser for fremtiden for EØS-aftalen.

Inge Lønning (Den konservative gruppen, H):
Jeg takker Islands statsminister for svaret og kan forsikre om at vi skal gjøre vårt ytterste for at dette regjeringsalternativet ikke skal bli aktuelt!

Jens Christian Larsen (Midtengruppens talsmann):
Hr. præsident! Det nordiske samarbejde og Nordisk Råds ansvar og dets rolle i dette samarbejde står på ny i fokus for vores samtale ved denne session her i Stockholm.

Det er vigtigt for os, at vi især forholder os til de nye udfordringer, som de hurtige forandringer skaber i Europa og ikke mindst i vores nærområder. Europas kort forandres til stadighed, hvilket viser, at vi er midt i en proces, hvor vi ikke nøjagtigt kan forudse, hvor vi ender. Det er en udvikling, som vi skal have mod og glæde til at hilse velkommen, selv om den kræver opgør med vores traditionelle opfattelse.

Nordisk Råd tog meget hurtigt stilling til at bidrage aktivt til de tre baltiske staters integration, både i Østersøsamarbejdet og i det udvidede europæiske samarbejde. Vi kan derfor med stor glæde og tilfredshed konstatere her ved årets session, at Estland, Letland og Litauen nu er fuldt integrerede som fuldgyldige medlemmer i den europæiske samarbejdsstruktur.

Det nordiske samarbejde havde en opgave i det nye Europa, som tog form efter Murens fald i 1989; Nordisk Råd tog udfordringen op og førte den i havn.

På samme måde er det Midtergruppens overbevisning, at Nordisk Råd igen kan påtage sig de nye udfordringer, som vi står over for. På samme måde som det nordiske samarbejde kunne anvendes som en virkningsfuld brobygger til vore venner ved Østersøens sydøstre kyst, kan vi også udvikle det til brobygning inden for rammen om den nordlige dimension.

Den værdifulde tilstedeværelse ved årets session af repræsentanter for den russiske Duma, Føderationsrådet og Nordvestruslands regionale dumaer synliggør de kræfter i nye muligheder, som Nordisk Råd har for at udvide og fordybe samarbejdet med vores naboer i Nordvestrusland. Den mur, som begyndte at falde for 15 år siden, er siden erstattet af et vindue mod øst, som nu står åbent på vid gab; nu er det vores fælles opgave at udnytte dette meget tættere samarbejde med Nordvestrusland.

Hr. præsident, Vestnorden udgør en grundsten i det nordiske samarbejde, det gælder ikke mindst for Midtergruppen, som er den eneste partigruppe med repræsentanter fra både Island, Grønland og Færøerne ved årets session. På samme måde som Vestnorden altid har været en ligeberettiget del af det nordiske samarbejde, så hører Vestnorden fuldt ud hjemme i det nye Europa, som vokser frem, selv om det givetvis får rum i den form, som Vestnorden selv vælger. Men det er vores overbevisning i Midtergruppen, at de nye udfordringer, som det nordiske samarbejde vil tage på sig i udformningen af det nye Europakort, også kommer til at udgøre en virkningsfuld brobygning mellem Vestnorden og det nye Europa.

Det nordiske samarbejde bygger på en fælles historie og et fælles værdigrundlag. Den nordiske velfærdsmodel har stået som forbillede og står stadig stærkt; det viser sig ikke mindst i dets muligheder for at forandres og tilpasse sig de nye forudsætninger, som gælder i en stadig mere globaliseret verden. Senest demonstrerede denne styrke sig i enigheden om et fælles nordisk initiativ for en alkoholpolitik i Europa, som tager udgangspunkt i et folkesundhedsperspektiv. Nationale forskelligheder i alkoholpolitikken i de nordiske lande er ikke noget svaghedstegn, men snarere en styrke i en fælles nordisk stillingtagen i forhold til omverdenen.

De nye udfordringer, vi nu står over for, betyder jo ikke, at Nordisk Råd har udspillet sin rolle; det nordiske samarbejde har på en række områder været foregangssamfund til det, som nu sker inden for rammen af det europæiske samarbejde. Men det nordiske samarbejde har en aktualitet, som stiller øgede krav i dag.

Medborgerne i Norden har god grund til at forvente, at de mange uløste grænsehindringer for den frie bevægelse bliver fjernet meget hurtigt. Vi hilser Poul Schlüters mange konkrete forslag velkommen, og vi er ligesom medborgerne i Norden meget utålmodige i vores venten på, at regeringerne løser de uafklarede problemer.

Nordisk Råd har også i de seneste 10 år vist sin styrke og evne til at møde nye udfordringer. Nordisk Råd står derfor stærkt i en diskussion om de nye udfordringer, og vi har en veldokumenteret evne til at finde nye veje og til at møde udfordringerne.

For Midtergruppen i Nordisk Råd er det naturligt, at det nordiske samarbejde fremover ser i alle fire retninger samtidig: mod Vestnorden, mod de baltiske lande, mod Nordvestrusland og mod Europa. Det nordiske samarbejde har en oplagt opgave såvel som en naturlig rolle i dette nye samarbejde, men det er en forudsætning, at vi klarer alle disse fire forhold samtidig, og det viser historien at vi har forudsætninger for at klare.

Vi ser, at vi i skæringspunktet mellem alle disse udfordringer skal afgøre nordisk samarbejdes fremtid, og det tror vi at Nordisk Råd står stærkt til at klare.

Statsminister **Göran Persson**:

Herr president! Egentligen har väl Anders Fogh Rasmussen, Halldór Ásgrímsson med flera tagit upp de centrala nordiska frågorna om arbetsprogrammet. Därmed behöver jag egentligen inte läsa upp mitt förberedda tal, utan jag kan i stället reflektera över någonting annat.

Först ska jag ändå rikta ett tack till Island för ordförandeskapet. Fokuseringen på demokrati, gränshindersfrågorna och Västnorden har varit oerhört viktiga prioriteringar för det nordiska samarbetet. Tack alltså till Island!

Och sedan ett välkommen till Danmark! Det ordförandeprogram som lagts fram känns spännande och angeläget. Jag är glad över att danskarna också fortsätter arbetet med gränshindersfrågorna. När jag ser den tidigare danske statsministern Poul Schlüter här vill jag rikta ett tack till honom för det arbete som han utför på detta område. Det är viktigt för oss i Norden.

Väl detta sagt skulle jag också kunna säga några ord om att Norden står sig väl vid en internationell jämförelse. Det är sant. Vi kan tycka att det skiljer rätt mycket mellan våra länder i Norden, och en del skiljer. Men det är mer som är likt, och det är mer som förenar. Vi har valt en samhällsmodell i Norden med rätt så höga skatter – för att inte säga mycket höga skatter – och en stor gemensam sektor. Ibland har det beskrivits som något som det skulle vara svårt att få att fungera. Ibland har vi som har försvarat modellen sagt att det nog är tvärtom, att det här fungerar väldigt väl. När vi tittar på våra länder just vid detta tillfälle kan vi se att vi hävdar oss mycket väl. Över det ska vi vara stolta, men naturligtvis inte nöjda. Det går att göra mer, och det går att göra det på ett mer begåvat sätt.

Men den tanke som ytterst egentligen tar sitt avstamp i synen på människan – att vi alla är lika mycket värda, att vi alla har rätt att vara med i våra samhällen, att vi alla kan ta en del av ansvaret och att ingen någonsin är så stark att hon eller han inte någon gång behöver ett handtag från andra – den mycket enkla utgångspunkten har skapat vår samhällsmodell. Länge sågs det av många som en samhällsmodell som var oförmögen att förändra sig, att vara flexibel och att ta till sig det nya. Nu kan vi tvärtom se att när man gör olika typer av listor över de länder som klarar sig bäst vad gäller konkurrenskraft, de länder som har bästa förutsättningarna för nyföretagande och de länder som har högsta livskvalitet – ja, egentligen oavsett vilken lista ni tar och vem som än gör den, alltifrån FN över till de nyliberala "think tanks" som finns – placerar sig ibland Finland högst, ibland Sverige högst, ibland Norge högst och kanske också Danmark vid något tillfälle. Men vi är alla med, alltid bland de fem-tio bästa. Det är då världens nationer som rankas! Jag tror inte att det där är en tillfällighet, utan jag tror att vår samhällsmodell fungerar just därför att den utgår från att vi vill att alla människor ska vara med. Det skapar en trygghet i den förändring som pågår – en förändring som Anders Fogh Rasmussen beskrev kommer att bli alltmer genomgripande under den tid vi har framför oss.

Utan trygghet i vardagen för vanliga människor blir förändringen ett hot. Med en trygghet i vardagen blir förändringen en möjlighet. Samhällen som är inställda på förändring har också förutsättningar att vara med och tävla med andra utan att man skapar stora sociala klyftor. Så enkel är tanken, så storslaget är resultatet som vi ser det och så sårbart är det vi har skapat att vi hela tiden måste vara ytterst vaksamma på att inte falla tillbaka. Men ändå: alltid stolta, aldrig nöjda.

Det sägs också om det nordiska samarbetet att det har förlorat sin kraft. Det tycker inte jag. Jag tycker tvärtom. Man kan ju mäta nordiskt samarbete på många sätt. Naturligtvis skulle jag önska att vi åstadkom mer av konkreta resultat; det önskar man alltid som politiker. Men det vi åstadkommer är inte dåligt. Det är en imponerande lista av resultat som kan redovisas varje gång vi samlas på dessa årliga genomgångar av vad som har skett. Det sker genom att vi kommer samman och i samförstånd hittar lösningar på praktiska problem. Jag är inte av uppfattningen att det vi presterar i det nordiska samarbetet är av liten betydelse. Det är imponerande på många sätt, och det är också genomgripande på många sätt.

Men det är kanske ändå inte där som jag hämtar min huvudsakliga inspiration när jag talar om att det nordiska samarbetet fungerar väl, utan det gäller en annan dimension. För mig som har förmånen att väldigt mycket arbeta politiskt utanför Sverige – många gånger stor erfarenhet för en kommunpolitiker från västra Sörmland; det kan jag försäkra – är det så att min säkerhet i det umgänget hämtar jag i en trygghet i min kulturkrets. Jag är hemma någonstans. Jag är hemma i Norden. Jag är hemma i den verklighet som vi som sitter i denna lokal delar. Det är där jag hämtar min inspiration. Det är där jag får självförtroendet att gå ut och möta andra. Det är där jag känner att jag har mina rötter.

Då blir kanske det nordiska samarbetets viktigaste frågor framöver hur vi slår vakt om vårt språk, vår språkliga identitet och vår språkliga tradition, vår kultur och våra kulturyttringar och inte bara vår samhällsmodell. Det nordiska samarbetet bärs av denna identitet. I detta Norden hör jag hemma. Därför är jag internationalist. Så fungerar det för mig. Leve det nordiska samarbetet!

Berit Brørby (Den sosialdemokratiske gruppen, A):

Statsminister Göran Persson er kanskje den av statsministerne i Norden som har flest visjoner om det nordiske samarbeidet. Jeg mener at Nordisk Råd har spilt en viktig rolle i å få fokus på de arktiske utfordringene, på barents- og østersjøutfordringene og ikke minst på de nordiske utfordringene.

I et utvidet EU reises spørsmålet om hvordan vi kan styrke og effektivisere det parlamentariske samarbeidet i vår del av Europa. I den nye EU-grunnloven legges det opp til en styrking av nærhetsprinsippet, eller det såkalte subsidaritetsprinsippet. Dette er et grunnleggende prinsipp i EUs struktur som sier at EU kun skal ta beslutninger når dette er mer hensiktsmessig enn at det gjøres på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan. Dette kan bety at regionenes Europa blir enda viktigere. Dette tror jeg at vi i Norden også må ta innover oss og sørge for at Nordisk Råd blir en kraft i regionenes Europa. Derfor er min utfordring til statsminister Göran Persson følgende: Hva mener han må til for at Nordisk Råd skal bli en enda sterkere kraft i vår del av det nordlige Europa? Og hvilke utfordringer mener han vi må ta tak i for å få et tettere og mer resultatorientert samarbeid med Russland?

Statsminister **Göran Persson**:

Först och främst: Det handlar om hela Norden. Jag kan nog erkänna att vi har haft en period då vi kanske haft för litet både kunskap och koncentration på Västnorden. Det måste vi komma ihåg. Jag tycker att vår vän Jens Christian Larsen från Danmark tog upp detta väldigt bra i sitt anförande. Vi finns alltså där vi har funnits; vi startar där.

Det har funnits en överdriven respekt för EU:s utveckling. EU kommer att fortsätta att växa. Ju större EU blir, desto viktigare blir – paradoxalt nog – det nordiska samarbetet. Det är klart att när EU innefattade bara ett av länderna i vår krets hade det en tyngd. Sedan blev det tre. Då får det en annan tyngd. Kanske blir det fler framöver – vad vet jag? Men EU som sådant har gått från sex stater och kanske snart till 40 stater. Det är klart att det då inom detta EU kommer att växa fram olika typer av konstellationer. En sådan grupp kommer naturligtvis att vara den nor-

diska. Vi samarbetar med våra baltiska vänner. Men de kommer inte att ha en nordisk identitet på samma sätt som vi. De har en baltisk identitet, och de ser en glädje i att samarbeta med oss och vi självklart med dem. Men det är i den nordiska identiteten vi startar.

Jag tror att den absolut viktigaste frågan för oss kommer att vara – och det gäller alla våra länder – att hävda våra språk. Vi lever i en tid då vi får signaler om att läskunskapen minskar men inte därför att barn och ungdomar i dag är mindre begåvade än barn och ungdomar tidigare var utan därför att de använder mindre tid för detta. De surfar på nätet. De använder Internet och håller på med sådant som ofta uttrycks på engelska. Våra språk och därmed också vår kulturella identitet kommer att vara en uppgift som vi kommer att få ägna oss alltmer åt om vi också ska hävda ett nordiskt samarbete framöver; det är jag helt övertygad om.

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Hr. præsident! Vi har i debatten hørt en del og har også i det skriftlige materiale læst meget om, hvad nordiske lande skal gøre i forhold til EU, og vi hører indimellem om, hvad EU skal gøre i forhold til FN, men der har ikke været noget om, hvad de nordiske lande skal gøre i forhold til FN, og da statsminister Persson for nylig holdt tale til FN's Generalforsamling, var budskabet også, at man skulle overveje, at EU fælles skulle have en plads i FN's Sikkerhedsråd.

Derfor vil jeg gerne spørge statsminister Göran Persson om hans opfattelse af de nordiske landes samarbejde i forhold til FN, muligheden af, at de nordiske lande snakker sammen om: Hvordan kan vi styrke arbejdet i FN for at finde fredsløsninger, for at finde mæglingsløsninger på konflikterne rundtomkring i verden i stedet for militære løsninger?

De nordiske lande har jo støttet Danmarks arbejde for at få en plads i Sikkerhedsrådet, og så ville det være naturligt, at vi også her diskuterer: Hvordan kan de nordiske lande bruge den plads, og hvordan kan man arbejde sammen om at fremme et arbejde for freds- og konfliktforskning i stedet for militære løsninger?

Derfor vil jeg gerne høre, hvad den svenske statsminister mener man skal gøre fælles mellem de nordiske lande i forhold til FN.

Statsminister **Göran Persson**:
Herr president! Det är en viktig fråga som Line Barfod tar upp. Vi har diskuterat den i dag på förmiddagen mellan de nordiska statsministrarna, av det enkla skälet att FN är på väg in i en reformperiod. De nordiska länderna är mer än några andra de som stått bakom FN-tanken och också i praktisk solidaritet med FN visat att vi alltid har ställt upp. Vi är fast övertygade om internationell rätt, på samma sätt som vi är övertygade om demokratins principer. Människor emellan är vi lika mycket värda. Stater emellan är vi också lika mycket värda oavsett om det är stort eller litet eller om det är starkt eller svagt. FN är uttrycket för denna rättsordning. Den måste fungera.

Vi är naturligtvis helt klara över att den ordning som skapades efter andra världskriget inte motsvarar dagens krav. Det där kommer ofta till uttryck i en kritik av säkerhetsrådets sammansättning och de permanenta medlemmarna. Det är viktigt att vi får en reform av detta. Men det är inte bara det som det handlar om, utan det handlar också om FN:s fredsinsatser. Det handlar om sådant som rör förebyggande insatser på hälsoområdet. Det handlar om hela det spektrum som FN står för.

Vi har kommit överens om att hålla kontakter med varandra och också om att försöka att tillsammans verka för ett stöd av de reformidéer som nu växer fram därför att det är just nu som vi har en möjlighet att reformera FN. När vi står inför ett byte av generalsekreterare kommer Kofi Annan när han lämnar att kunna lämna någonting efter sig som kan påverka framtiden. Missar vi det tillfället tar det några år till innan man är i en sådan situation. Men exakt var vi sätter ned foten – ja, låt oss lyssna lite grann med några andra innan vi går vidare. Men säkerhetsrådets

sammansättning är naturligtvis oerhört viktigt. Det är litet dystert att se hur man snabbt fackar in sig, placerar sig i olika fack. För min del tycker jag att det skulle vara mycket märkligt om vi i framtiden hade ett säkerhetsråd som inte rymde världens snart folkrikaste stat, Indien. Det skulle också vara rätt märkligt om det blir så att alltfler europeiska stater kliver in i säkerhetsrådet, även om man inte kan utesluta en sådan sak.

Det är alltså mycket politik i det här och mycket av dragkamp. Men det är framför allt för oss som står för folkrätten angeläget att samarbeta, och det ska vi göra.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Tak hr. præsident, og også en stor tak til Göran Persson for en nordisk tale med sjæl. Den var det en stor glæde at lytte til.

Statsministeren startede med at berøre grænsehindringerne, og jeg kan også glæde mig over, at vi er nået et stykke vej – måske ikke helt så langt, at vi kan være stolte, i hvert fald kan vi ikke være helt tilfredse – men jeg vil godt erindre både den svenske statsminister og også alle øvrige, også vore talsmænd/formænd for parlamenterne om, at vi for to år siden i Nordisk Råd vedtog en rekommandation om, at det i al lovgivning i vore nationale parlamenter, hvor det er relevant, skal beskrives, hvilke nordiske problemer eller relationer det giver.[2]

Når jeg tager ordet i den sag i den her forbindelse, så er det, fordi jeg står her med et svensk lovforslag, der blev fremsat den 7. oktober, om beskatning af udlændinge, der arbejder i Sverige, et lovforslag, som har givet meget diskussion. Det ser glædeligvis ud til, at det helt finder sin løsning, og det er vi glade for. Men nu har jeg kigget de 75 sider igennem, som lovforslaget består af, og jeg kan ikke finde beskrivelsen af de nordiske relationer, og det her var et lovforslag, der ville give meget store problemer, hvis ikke vi fik løst de problemer, som har været nævnt vedrørende beskatningen vore lande imellem.

Derfor skal jeg kun opfordre til, at vore statsministre – og det gælder i alle vore lande – bruger lejligheden til at sige til justitsministrene, eller hvem det er, der har ansvaret, at det er afgørende, hvis ikke vi skal opleve nye grænsehindringer, at man lever op til den rekommandation. Mig bekendt gør man det ikke konsekvent i nogen af vore nordiske lande. Som vi siger i et dansk ordsprog: Man skal kaste brønden til, inden barnet er druknet. Det hjælper ikke så meget med Schlüters dygtige arbejde, hvis vi får nye grænsehindringer. Vi skal forhindre, at nye opstår, samtidig med at vi fjerner dem, der er i dag.

Statsminister **Göran Persson**:
Herr president! Jag kan avslöja för Ole Stavad att när vi i dag tog emot Poul Schlüters rapport tackade jag Poul för detta fina arbete och sade att jag är säker på att när de gamla gränshindren försvinner kommer nya i stället. Det är ju så. Vi har nationella parlament som stiftar lagar. Det finns väldigt mycket ambitioner, men ibland slarvas det, ibland det glöms det bort och ibland går något land snabbare och radikalare fram i någon riktning, och då upplevs det som ett hinder av något annat land.

Det där får vi se upp med. Ole Stavad och jag har ju i många år kämpat om gränsgångarfrågan, skattefrågan mellan Sverige och Danmark, och det tycks ju nu som om den saken håller på att lösa ut sig tillsammans med den nya danska regeringen, och det känner vi som en framgång. När å andra sidan statsråd och nu parlament går i gång kan det mycket väl hända att nya problem skapas. Det ska man ödmjukt erkänna, och det ska vi se upp med. Jag tackar för den lilla påminnelsen, Ole Stavad.

---

[2] Rek. 18/2002 (red. anm.)

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Jeg opfattede Göran Perssons replik eller svar som en positiv reaktion, men jeg hørte ikke et klart tilsagn om, et klart løfte om, at den svenske regering ville gå i spidsen og sikre, at lovgivningen fremover lever op til den rekommandation, som et enigt – *et enigt* – Nordisk Råd besluttede for to år siden i Helsingfors.

Og så kun en parentes om de problemer, vi har haft med beskatningen i Øresundsregionen. Jeg er en af dem, der glæder mig umådelig meget over, at vi har fundet en løsning. Sagt med et venligt smil: Det tilbud har ligget på det svenske bord helt tilbage fra, da jeg sad med ansvaret. Så jeg håber, at svenskerne fremover vil være hurtigere til at tage imod de gode tilbud om at finde de konkrete løsninger, som kommer fra dansk side, uanset hvilken farve regeringen måtte have.

Statsminister **Göran Persson**:
Det är klart att vi ska göra vad vi kan tillsammans med den nya danska regeringen och andra för att leva upp till de ambitioner som vi har. Så är det ju. Sedan ska jag – inte på något sätt underskatta den insats som Ole Stavad har gjort. Han stod för en lysande period som skatteminister, och vi hade många härliga möten där vi försökte att komma fram till en lösning. Vi lyckades också nästan, men nu är vi i mål, och det är vi båda glada för. Tack ska du ha!

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Det var uppmuntrande att höra statsministerns tal om det nordiska samarbetet. Jag delar i mångt och mycket statsminister Göran Perssons syn på detta, men det är också viktigt att det nordiska samarbetet fungerar i praktiken och att vi inte sätter upp nya hinder för samarbetet. Statsminister Anders Fogh Rasmussen tog tidigare upp de gränshinder som man vill ta bort, och jag hoppas att vi kommer att lyckas med det.

Vi kan notera att det i år är 100 år sedan unionen mellan Norge och Sverige upphörde. Det byggs på bägge sidor motorvägar. Den norska blir tyvärr färdig tidigare än den svenska, men denna kommer ändå att bli färdig under de närmaste åren. Folk försöker att komma till varandra på olika sätt, men då uppstår en situation som jag vill höra hur statsministern ser på, nämligen att Statens Järnvägar planerar att lägga ned tåglinjen mellan Oslo och Stockholm. Det är ju inte något som vi direkt ser som positivt ur nordisk synvinkel.

Min fråga till statsministern är: Är statsministern beredd att ta några initiativ i denna fråga, så att möjligheterna för de nordiska grannarna att mötas inte försämras? Ser statsministern positivt på att privata entreprenörer kan överta denna linje, om SJ inte är berett att köra på denna sträcka? Jag tycker att detta är en viktig fråga för de människor som bor nära gränsen och inte bara för dem utan också för andra som vill ta sig mellan Norge och Sverige.

Statsminister **Göran Persson**:
Herr ordförande! Vi har ju den ordningen i Sverige att SJ:s styrelse hanterar detta. Den leds av Ulf Adelsohn, som Kent Olsson känner lika bra som jag. Det är den person som du ska tala med. Vidare är trafiken mellan Oslo och Stockholm såvitt jag förstår en fråga inte bara för SJ utan också för det norska järnvägsföretaget, Norges Statsbaner, som likaledes finns med i samman-hanget.

Hur de gör sina avvägningar går inte vi in på från regeringens sida. De har fått sitt mandat, och vi förutsätter att man bedriver sin tågtrafik mellan dessa två metropoler om det finns ett underlag för resandet. Finns det inte ett underlag för resandet är frågan om vi ska ge subventioner med skattepengar för att hålla i gång den här trafiken. Det finns nog i så fall regionalpolitiskt intressantare sträckor som vi ska handla upp.

Men jag litar på SJ:s styrelse och dess norska motsvarighet. De får hantera sakfrågan, och sedan får Kent Olsson och jag värdera det här på ett kommande nordiskt råd. Jag tänker inte gå in i frågan.

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Jag hoppas att vi om något år kan få konstatera att linjen finns kvar. Om det kan statsministern och jag vara överens. Men jag ställde också en fråga om statsministern ser det som positivt att privata entreprenörer kan ta över. Det kan ju vara så om man från SJ:s sida vill lägga ned detta, att privata entreprenörer ser möjligheter att driva denna järnväg, som jag ser som oerhört väsentligt att man har kvar. Det vore intressant att höra vilken syn statsministern har på denna principiella fråga.

Statsminister **Göran Persson**:
Herr president! Vi har i Sverige kommit ganska långt när det gäller att sätta in privata entreprenörer på vårt järnvägsnät. Om vi ska avreglera också de sista delarna av nätet är en sak som just nu diskuteras. Det finns många fördelar med avregleringen och konkurrensutsättningen, men de har också skapat en och annan nackdel. Jag har inte någon som helst anledning just nu att binda mig för vad som ska ske om SJ skulle ta ett beslut som innebär att man inte vill trafikera sträckan Stockholm–Oslo. Det vore dumt att nu stå här och säga att vi då ska delta i en privatisering av den trafiken. Det gör jag inte.

Man ska inte heller sluta hoppas på att det norska företaget vill trafikera den här sträckan. Om det nu är en så god affär kan väl det försöka göra det i stället.

Rannveig Guðmundsdóttir (Den sosialdemokratiske gruppens talskvinne):
I Nordisk Råd behandler vi de store politiske prioriteringer. Hvordan bevarer vi velferdssamfunnet, språkforståelsen, vårt nære samarbeid om kultur og utdannelse? Ikke minst er vi opptatt av det grenseløse Norden og fremtiden til det nordiske folk. Derfor diskuterer vi nordisk samarbeid i det nye Europa og utenrikspolitikk i bred forstand, fordi vi er klar over at den internasjonale utvikling angår oss i høyeste grad.

Men i morgen tar det amerikanske folk en viktig beslutning, en beslutning som kommer til å påvirke oss alle og bli mer avgjørende for utviklingen i verden, også vår verdensdel, enn noe vi bestemmer, og dette er verdt å huske.

Nordisk samarbeid er viktig, og vi skal være stolte over det unike samarbeidet vi har her opp i nord. Nordisk Råd var blant de første til å engasjere seg i de baltiske land. Vi har nå utviklet et nært og givende samarbeid. Til våren skal vi ha et felles temamøte i Pärnu. Vårt samarbeid med Baltisk forsamling er nå mer kollegialt enn tidligere. Det komitésamarbeid som er blitt utviklet mellom Nordisk Råd og Baltisk forsamling, er et eksempel på det. Et annet eksempel er at Estland, Latvia og Litauen er blitt medlemmer i Nordisk Investeringsbank. Nordisk Råd var også den organisasjonen som så viktigheten av et parlamentarisk samarbeid om saker angående Arktis og Barents-regionen. Også Østersjø-regionen mente vi tidlig var en viktig samarbeidsregion. Samarbeidet med Russland er stadig økende, og det er i løpet av denne sesjonen at vi skal prøve å vedta en ny strategi for samarbeidet med Russland i de kommende år.

Nordisk Råd har gjennom årene vært med på å utvikle mange nye samarbeidsorganisasjoner i vårt nærmiljø. I Den sosialdemokratiske gruppen ser vi viktigheten av nært internasjonalt samarbeid. Vi mener at det nordiske samarbeidet er et godt grunnlag å bygge på for oss når vi skal samarbeide med våre naboer. Vi har unike erfaringer og kunnskaper i vår organisasjon og mye å bidra med. Norden kan spille en aktiv rolle i det nye Europa som vokser frem. Det gjenstår å

diskutere hvordan det framtidige parlamentariske samarbeid i vår region skal formes og fungere, men det bør skje gjennom en demokratisk prosess.

Samtidig som verden omkring oss endres og vårt internasjonale samarbeid med den, må vi bevare kjernen og det spesielle ved det nordiske samarbeidet. Göran Perssons svar til Berit Brørby i sted berørte nettopp dette. Integreringen mellom våre land er i stadig utvikling, og dermed oppstår nye grensehindringer. Den nordiske integreringen reduserer ikke nødvendigheten av å fjerne disse hindringene, tvert imot.

Vi i Den sosialdemokratiske gruppen synes det er positivt at Poul Schlüter får sitt oppdrag forlenget utover i neste år, og at fokus etter hvert kommer til å flyttes mot å fjerne næringslivets grensehindringer. Det blir et skritt videre mot et enda mer integrert marked i Norden.

Flere talere her i dag har nevnt det svært aktuelle alkoholspørsmålet. Våre nordiske statsministere skal i fellesskap sette spørsmålet om et minimalt nivå på alkoholskatt i EU på dagsordenen, og til dette har de sterk støtte for fra oss sosialdemokrater i Norden.

Et annet eksempel på en grenseoverskridende sak der Nordisk Råd selvsagt skal spille en rolle, er problemet menneskehandel. For oss sosialdemokrater er dette spørsmålet svært viktig. Det handler om et uakseptabelt menneskesyn som vi må fortsette å bekjempe på alle tenkelige måter. Handel med mennesker, med kvinner og med barn har ingen plass i demokratiske samfunn på 2000-tallet. Det er vår oppgave som nordiske politikere å bekjempe dette.

Poul Nyrup Rasmussen er gjestetaler her i dag, og han vil innlede temaet: Nordisk samarbeid i et nytt Europa – hvordan møter vi utfordringene? Det er viktig å huske på at EUs utvidelse foregår. Den er ikke over. Vi har ikke utvidet Europa til den tilstand det kommer til å forbli i. Prosessen er i gang. Den vil fortsette, og EUs utvidelse vil fortsette. Jeg gleder meg til den debatten og venter at vi får en intensiv og givende sesjon her i Stockholm.

Statsminister **Matti Vanhanen**:

President! Bästa kolleger! Kära nordiska vänner! Tack till Kjell Magne Bondevik som bytte plats. Det var solidariskt nordiskt samarbete. Min käre danske kollegas programförklaring för nästa år uttrycker klart och tydligt vad vi också i Finland anser är den rätta inriktningen för det fortsatta nordiska samarbetet. Det skall vara framåtblickande och policyinriktat som stöd för olika överlevnadsstrategier. Kort sagt: Ett gränslöst Norden skall möta den anstormande konkurrensutmaning som vi möter via näringslivets internationalisering.

Fri rörlighet och öppna gränser är avgörande för utvecklingen av våra länder och för dem som bor här. I det nordiska samarbetet bör avvecklingen av gränshindren prioriteras. När EU utvidgas och ekonomin globaliseras, måste länderna i Norden kunna utveckla ett ännu tätare samarbete, skapa bättre nätverk, eftersom vi är ledande på Internetspridningen, för att bli mer konkurrenskraftiga och behålla dynamiken med en öppen arbetsmarknad.

Som exempel på den internationella anstormningen kan jag nämna att enligt den senaste enkäten i Finland bedriver redan drygt hälften av storbolagen tillverkande verksamhet i andra länder, och inemot vartannat företag planerar att antingen flytta ut existerande anläggningar eller starta helt ny produktion utomlands inom den närmaste framtiden. Och allt oftare krävs att också de små och medelstora företagen skall följa efter för att bibehålla sina positioner i konkurrensen mellan underleverantörer. Det betyder att utlokaliseringen har pågått i större omfattning redan i flera år.

Det gläder mig därför att Danmark i sitt ordförandeprogram tar upp det gränslösa Norden som en av huvuduppgifterna, kombinerat med att ytterligare stödja näringslivets förutsättningar att möta de nya utmaningarna. Medborgarnas gränslösa Norden blir kompletterat av avvecklandet av hindren för näringslivet, vilket direkt stöder de små och medelstora företagen.

I programmet lyfter man fram också betydelsen av nya satsningar på utveckling och forskning i Norden, någonting som vi aldrig kan få tillräckligt av. Framstående forskning är en avgö-

rande förutsättning för moderna samhällens utvecklingsförmåga och internationella konkurrenskraft.

President! Bästa kolleger! Nordiska ministerrådets förnyade riktlinjer för närområdessamarbete med Baltikum och nordvästra Ryssland välkomnas. Ingen bör underskatta de enorma möjligheter till ekonomisk tillväxt som ett allt närmare samarbete med nordvästra Ryssland ställer i utsikt. Samtidigt kommer närområdet Baltikum allt närmare. Vi noterar med glädje att de baltiska länderna kommer att ansluta sig som medlemmar i Nordiska investeringsbanken. Arbetet för att avskaffa gränshindren kommer också att omfatta gränshinder för näringslivet i Baltikum.

Ministerrådet har med andra ord i god tid, med tanke på utvidgningens krav, på uppdrag av Nordiska rådet satt i gång med att förnya integrationsdagordningen för medborgarna. Genom dagordningen möter Norden ett utvidgat nordiskt närområde, där ramarna sätts av både EU och de bilaterala förbindelserna och prioriteterna. Bland annat får den Nordliga dimensionen, hållbar utveckling och miljöfrågorna åter ett lyft i riktlinjerna. För balterna gäller samarbetsriktlinjerna samarbete på jämbördig basis. Jag lyfter gärna upp dessa riktlinjer för närområdes- och EU-samarbetet till strategiska prioriteter för Finland och Norden i det 21. århundradet.

Rannveig Guðmundsdóttir overtok ledelsen av forhandlingene.

Ilkka Taipale (Den sosialdemokratiske gruppen, sd):
Fru ordförande! Jag skall tala om närområdessamarbete i nordvästra Ryssland. Nuförtiden har man bara 25 000 utländska studenter vid alla Rysslands universiteter. 25 000! Vi i Europa har 400 000 forskare i USA. I Finland har vi bara 5 000 utländska studerande, men vi hoppas få 10 000 fler. Vi har flera gånger föreslagit i Finland att man skulle bygga upp ett Fulbrigt-stipendiatsystem för våra närområdesstudenter såsom USA byggde för oss. All finsk vetenskap grundar sig på Fulbright- och ASLA-stipendier. Vi betalade vår skuld till USA, och de gav pengarna till ASLA-stipendier, amerikansk-finska lånehjälpstipendier, Amerikan-Suomen lainaapustipendi. Men vi har inte gjort detta för andra länder. Vi har bara några hundratal studenter från Ryssland. Jag tror att bara några hundra studenter från nordiska länder läser vid ryska universitet.

Jag frågar: Kunde vi i Finland, med norska olje- och laxpengar och ryska oljepengar, om de betalar lite av skulden till Finland, inrätta en nordisk fond på 10 år för ryska studenter för att komma hit och åka tillbaka hem och för oss nordbor att kunna åka dit och studera? Det här är viktigare än att tala om aids och kriminalitet, sådant skräp som vi talat om.

Det är nu den fjärde statsministern och tredje presidenten som jag säger detta till. Det är bara våra universitetsrektorer som har varit entusiastiska. Jag hoppas att de nordiska statsministrarna tar ett initiativ om inte Finland kan göra det.

Statsminister **Matti Vanhanen**:
Arvoisa puheenjohtaja! Olen itsekin vuosien aikana monesti miettinyt, mitä mahdollisuuksia meillä olisi ottaa Fulbright-stipendiaattijärjestelmän kaltainen järjestelmä käyttöön yhdessä venäläisten kanssa. Tällöin saisimme useampia venäläisiä nuoria tutustutetuiksi siihen järjestelmään, jossa ei ole korruptiota ja jossa on lakien kunnioitus korkealla. Tällöin saadaan aikaan myös tieteellistä vaihtoa.

Tiedän, että Venäjän sisällä hyvin monet pyrkivät myös lähettämään työntekijöitään meillekin työharjoitteluun ja työskentelemään. Tätä kehitystä pitää edistää.

Pidän edustaja Taipaleen ajatusta hyvänä, mutta tämän rinnalla on myös erittäin tärkeä puhua aidsista ja rikollisuudesta, koska nekin ovat rajan takana ja nekin ovat todellisuutta.

Matti Vanhanens tale i svensk oversettelse:
Ärade ordförande! Under årens lopp har även jag flera gånger funderat på hur vi tillsammans med Ryssland kunde ta i bruk ett likadant system som Fulbright-stipendiet. Så kunde fler ryska unga bekanta sig med ett system som inte är korrumperat och i vilket lagarna respekteras högt. Då kunde vi även få till stånd vetenskapligt utbyte.

Jag vet att inom Ryssland försöker mycket många sända deras arbetstagare även till oss för arbetspraktik och arbete. Denna utveckling bör understödas.

Jag anser ledamot Taipales tanke vara god, men samtidigt är det mycket viktigt att även diskutera aids och brottslighet, eftersom även de finns på andra sidan gränsen och även de är verklighet.

Inge Lønning (Den konservative gruppens talsmann):
Ærede president, kjære nordiske venner!

Det er gått 52 år siden Nordisk Råd ble dannet, og Helsingforsavtalen er 42 år gammel. Det viser en enestående stabilitet og varighet i det nordiske samarbeid, en stabilitet og varighet som mange regioner misunner oss.

De siste årene har det skjedd store forandringer i Europa. Det begynte med Berlinmurens fall. Alle husker gledesscenene fra 1989. Endelig slapp mennesker som var undertrykket under kommunismens diktatur fri. Europa var ikke lenger delt i en fri, demokratisk og en totalitær kommunistisk del. Nå har utviklingen gått sin gang, og mange av de tidligere kommunistland har blitt både EU- og NATO-medlemmer. EU-utvidelsen i mai 2004 er en bekreftelse på at demokratiet har fått rotfeste i hele Europa, ikke bare i vest. Dette er historisk en begivenhet som bør glede oss alle.

Men dessverre er ikke hele Europa blitt fritt. Kommunistenes grep er stort sett borte. Men i Hviterussland er demokratiet uteblitt. Faktisk kan det virke som om diktaturet står sterkere enn noensinne i dette landet. Man snakker om Europas siste diktatur. Det hemmelige politi heter fortsatt KGB, og tingene går sin uheldige gang, tilsynelatende uforstyrret av omverdenen. Det er kun to forskjeller. Sentralmakten befinner seg ikke lenger i Moskva, men i Minsk. Den andre forskjellen er at de ikke lenger, håper jeg, har nordiske sosialister som støttespillere og beundrere. Men man kan jo begynne å undres når man har registrert hva som foregår i Sveriges Riksdag, knyttet til Vänsterpartiet kommunisternas insistering på fremdeles å bruke betegnelsen kommunist. Det røper en oppsiktsvekkende form for realitetsbrist.

Utfordringen med Hviterussland er at landet grenser til EU og NATO, et regime som med sin politikk kan skape ustabilitet i Europa, både sosialt, økonomisk og politisk. Dette er en situasjon vi i Norden er nødt til å følge nøye med på. Og i den grad vi kan bidra til demokratibygging i Hviterussland, bør vi gjøre det. Det er vår selvfølgelige plikt. Husk at da de baltiske land rev seg løs fra Sovjetsamveldet og fikk sin selvstendighet tilbake etter et halvt hundre år, spilte Nordisk Råd en aktiv rolle i prosessen. Jeg er stolt av at den konservative gruppe og de konservative partiene i Norden var toneangivende i den prosessen.

Det nye Europa-kartet skaper utfordringer for Norden. Ingen snakker lenger om Nordisk Råd som et alternativ til andre internasjonale organisasjoner. Vi sier ikke lenger Norden eller NATO. De fleste har også forstått at Nordisk Råd ikke kan erstatte EU. Sverige, Danmark og Finland har alle for lengst blitt EU-medlemmer. Det eneste som er alternativt ved Nordisk Råd, er at her er alle de nordiske land medlemmer. Og det er kanskje her en av hovedutfordringene ligger. Noen av de nordiske land er medlemmer i NATO, andre er ikke. Noen nordiske land er medlemmer i EU, andre er ikke. Det betyr at vi ikke kan opptre sammen i viktige internasjonale fora, og det er et problem når store og tunge internasjonale organisasjoner som EU og NATO dominerer sikkerhets- og utenrikspolitikken.

Ved å stå sammen i internasjonale organisasjoner kan små land oppnå betydelig makt og innflytelse. De nordiske land kan oppnå dette ved et nærmere samarbeid. Men da er det en forutset-

ning at alle landene er medlemmer i alle de viktigste organisasjonene. Ved å stå sammen, utvikle og forme de store organisasjonene i fellesskap sikrer vi ikke bare Nordens makt og innflytelse, men også Nordens fremtid som en aktiv part i verdenspolitikken.

I møte med fremtiden er utdannelse den viktigste av alle samfunnsoppgaver. De nordiske lands fremtidsutsikter vil avhenge av hvor god skole vi tilbyr våre barn. Vi har en høy levestandard, etablerte utdanningsinstitusjoner, høyt utdannede mennesker. I en verden som blir mindre og mindre, og der konkurransen om å levere varer og tjenester blir stadig skarpere, er det vi i Norden kan konkurrere på, først og fremst kunnskap og evne til innovasjon. Forutsetningen for å få dette til er gode utdanningsinstitusjoner. Skal utdanningsinstitusjonene bli gode, må man ha gode og velutdannede lærere. De nordiske land har forskjellige måter å utdanne sine lærere på, og det finnes forskjeller i de resultater som oppnås. Den konservative gruppe mener derfor det er viktig å gjennomføre en komparativ studie over de nordiske lærerutdannelser. En slik studie kan avdekke hvilke lærerutdanningsprogrammer som gir gode resultater, og som andre kan lære av.

Den konservative gruppe i Nordisk Råd mener at vi kan få bedre og mer effektiv bistand og på den måten hjelpe flere mennesker i dagens verden hvis Norden samordner sin bistand der det er mulig. En felles, samordnet nordisk bistandspolitikk kan gi bedre bistand, større bistand, mer effektiv bistand.

Til sist: Den raske velstandsvekst i den rike del av verden medfører lett en egoisme, hvor vi lar mennesker falle utenfor velstandsveksten. Tre milliarder mennesker har under to amerikanske dollar om dagen å leve for. Til gjengjeld er hver ku i EU subsidiert med to og en halv amerikansk dollar pr. dag. I EU utgjør landbruket tre til fire prosent av det totale bruttoprodukt. I utviklingslandene har 70 pst. av befolkningen sitt levebrød knyttet til landbruket. Landene i Norden gjør det vanskelig for utviklingslandene å få markedsadgang gjennom subsidiering av egne produkter, gjennom tollmurer, gjennom dumping av subsidierte varer på verdensmarkedet. Dette er ikke noe annet enn nordisk egoisme. Tiden er for lengst inne til å ta et oppgjør med denne egoisme. Derfor bør vi gå inn for gradvis fjerning av subsidiene, gradvis fjerning av tollmurene, umiddelbar stans i eksport av subsidierte varer.

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**:

Vi har det godt vi som lever i Norden. I flere år har FNs utviklingsprogram satt de nordiske land øverst på listen for "menneskelig utvikling". Vi scorer høyt på helse og velferd, vi har lav arbeidsledighet sammenlignet med andre land, vi legger stor vekt på vern av natur og miljø, samtidig har vi åpne, konkurransedyktige økonomier.

I Norden har vi et verdifellesskap. Vi har en felles forståelse av de overordnede samfunnsutfordringer. Vi har i stor grad en felles tilnærming på en rekke områder som helse, miljø, sosiale ordninger og samarbeid i arbeidslivet. Vi legger til grunn at menneskene er vår viktigste ressurs.

Betyr så dette at vi har nådd alle våre mål? Absolutt ikke. Vi har fortsatt fattige i våre nordiske land, og vi har for høy arbeidsledighet. Disse skyggesidene skal vi aktivt bekjempe.

Vi står overfor nye store oppgaver som vi best kan løse sammen i et nordisk samarbeid, både globalt i Europa og innen vår egen region.

La meg gi noen eksempler.

Vi er glad for at alt nå tyder på at Russland snart vil ratifisere Kyoto-protokollen, slik at den dermed trer i kraft. Det vil bety mye for det internasjonale klimaarbeidet. Men samtidig er dette bare et første steg på veien. Forhandlinger om et mer ambisiøst, globalt klimaregime etter 2012 bør settes i gang så snart som mulig. De nordiske land må gå foran!

Med et utvidet EU og EØS ser vi nå konturene av en økt regionalisering i Europa. Denne utviklingen gjør det nordiske og det nordisk-baltiske samarbeidet mer relevant. Det er kun gjennom et nært samarbeid de nordiske landene vil ha politisk tyngde til å gå foran, etter hvert som det europeiske samarbeidet utvides.

Mange europeiske land står overfor vanskelige utfordringer som følge av liberalisering av handelen og press på velferdsstaten. Samtidig legger Lisboa-strategien opp til ambisiøse mål for økt konkurranseevne, forskning og nyskaping. I forbindelse med at rapporten fra høynivåpanelet til Wim Kok vil bli lagt fram denne uken ser vi nå konturene av en dragkamp mellom de "harde" målsettinger om økt konkurranseevne, og de "myke" knyttet til velferdsstaten.

Norden har mye å bidra med i oppfølgingen av Lisboa-strategien. World Economic Forum har igjen utpekt de nordiske land til å være blant de mest konkurransedyktige i verden, ikke minst på grunn av stabile rammevilkår for økonomi. De nordiske land prioriterer likestilling og å legge til rette for barnefamilier. Forholdene i arbeidslivet er kjennetegnet ved dialog. Vi satser på å legge til rette for et høyt utdanningsnivå. Vi går foran og kan bidra i oppfølgingen av Lisboa-strategien!

For at dette skal fortsette, må vi ligge i forkant når det gjelder forskning, utdanning og innovasjon. Vi må utnytte de felles nordiske ressurser bedre. Vi må styrke vårt samarbeid på dette felt.

Det er også viktig for vår konkurranseevne at vi bygger ned grensehindringer, særlig på næringsområdet. Takk til tidligere statsminister Poul Schlüter for det viktige arbeidet han står i ledelsen for. Jeg er glad for at det danske formannskapet har signalisert at de vil prioritere spørsmål knyttet til kunnskap, innovasjon og nedbygging av grensehindringer.

Kjære nordiske venner! Et overordnet mål for det nordiske samarbeidet må være å bygge ut samarbeidet med våre naboland. Også her må vi gå foran. Vi må bygge ut det nordisk-baltiske samarbeidet på konkrete områder hvor det er behov.

Ved sitt EU-medlemskap fra 1. mai ble de baltiske land også partnere gjennom EØS-avtalen. Gjennom avtalens nye finansieringsmekanismer vil Norge gi en solid økonomisk håndsrekning til de baltiske landene. De endelige avtalene skal være ferdig i løpet av denne måneden. Miljø, helse og regional utvikling er blant de prioriterte områdene.

Samarbeidet med Russland er særlig viktig. Europeiske statsledere snakker ofte i store bokstaver når en omtaler samarbeidet med Russland. Vi kan som naboland være pådrivere for konkrete og håndfaste resultater.

En av de store utfordringene er i dag HIV/AIDS-problemet. Her må vi bygge på de erfaringene vi har fra prosjektorientert samarbeid gjennom Aksjonsgruppen for smittevern i Østersjøregionen. Norge vil for sin del også innlede et samarbeid med Bill Clinton Foundation for bekjempelse av HIV/AIDS.

"Politikk er å ville", som uttalt av den høyt respekterte nordist Olof Palme. For å kunne gå foran må vi våge å ta modige beslutninger.

Hvis vi kunne skru tiden ti år tilbake og vist et tilfeldig utvalg av befolkningen hvilke tiltak vi nå har gjennomført for å bekjempe skadevirkningene av røyk og tobakk, ville vi blitt møtt med mistro av mange. Økt kunnskap ligger bak det vi har gjort.

Skadevirkningene av alkoholmisbruk er også vel dokumentert. I Finland har en i særlig grad sett skadevirkningene av de senere avgiftsreduksjoner de har følt seg tvunget til, blandt annet på grunn av nivået i Estland.

I diskusjonen om alkoholpolitikk i Norden er det én ting som slår meg: Mange uttrykker bekymring. Men da kan vi ikke bare sitte med hendene i fanget. Vi må våge å ta beslutninger. Politikk er å ville!

Derfor er jeg glad for at vi er kommet fram til en felles nordisk strategi i enkelte spørsmål, som vi vil føre videre i EU og i Verdens Helseorganisasjon. Norden som region må aldri bli seg selv nok. Vi har mange felles verdier som vi med frimodighet skal formidle inn i europeisk og internasjonal politikk – i solidaritet med dem som trenger mer av vår nordiske velferdstenkning.

De nordiske land kan gå foran. Det vil være vår styrke, også i framtiden.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Fru president! Nordiska vänner! Kjell Magne Bondevik, Norges statsminister, för en gångs skull tycker jag faktiskt att Sveriges statsminister i dag var lite feg. Göran Persson brukar inte vara det. Han brukar ge raka, klara besked. Men i en fråga är jag i dag inte riktigt nöjd med hans svar.

Jag ställde samma fråga till statsministern i torsdags på hans "spörretime" angående järnvägsförbindelsen mellan Sverige och Norge. Även då svarade han att han inte är beredd att gå in i SJ-chefens rum och driva frågan som vi som bor vid gränsen och har nordiskt samarbete för våra ögon anser vara ofantligt viktig.

Vi vet, Kjell Magne Bondevik, att när Norge klarade att få Sverige att gå med på en bompeng låstes Björn Rosengren och Torild Skogsholm in på norska ambassaden i Stockholm och kom ut när de var överens.

Nu ställer jag en fråga. Björn Rosengren har också sagt att han vet att norska ministrar inte är rädda för att gå in i styrelserummen och tala om hur de vill ha det. Är den norske statsministern beredd att ta ett tag för tåglinjen mellan Stockholm och Oslo, att gå in i NSB:s styrelserum och säga ifrån till direktörerna? Ta med dig din svenska kollega, sätt er i ett rum tills ni kommer överens om att järnvägsförbindelsen mellan Stockholm och Oslo inte får läggas ned eller hur tänker ni lösa frågan?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**:
Det var vel statsråd Rosengren som sa at Norge er den siste stalinistiske stat i Europa. Men det sa heldigvis ikke replikanten.

Vi har i hvert fall såpass mye statsstyring igjen at vi har et statseid jernbaneselskap, og det har vi selvsagt fordi vi ønsker å ha en offentlig styring med jerbanepolitikken. Jeg er enig i at det ville være et stort tap hvis den direkte jernbaneforbindelsen mellom Oslo og Stockholm skulle bli borte. Jeg skal ta dette opp med min samferdselsminister. Selvsagt vil også vi lytte til hva styret i Norges Statsbaner mener om slike spørsmål, men jeg er enig i at slike overordnede saker kan vi ikke bare overlate til et styre i et jernbaneselskap.

Vi kan glede oss over at vi i 2005 skal feire 100-årsjubileet for oppløsningen av unionen mellom Norge og Sverige, en fredelig oppløsning, og at vi sammen skal åpne en ny Svinesundbro mellom Norge og Sverige, så det skjer også fremgang på det transportpolitiske området mellom våre to land.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Jag skulle gärna avstått ordet, men jag blev så glad över norske statsministerns svar att jag var tvungen att gå upp i talarstolen och tacka för det och samtidigt säga att det visar handlingskraft.

Jag som bor sju kilometer från norska gränsen och har mina barnbarn i Askim är jätteglad åt den nordiska triangeln. Den heter faktiskt "Nordiska triangeln", och Oslo är utgångspunkten för vägen till Köpenhamn, för vägen till Stockholm och till Helsingfors. Där ingår denna järnväg. Jag hoppas verkligen att Norges statsminister, som nu har sitt säte vid startstället av "Nordiska triangeln", ser till att förbindelserna i här, både på väg och järnväg, får den lösning som är meningen.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Fru præsident! Det nordiske samarbejde skal også kendes på, om vi er i stand til at løse helt konkrete problemer og konflikter.

Lige i øjeblikket er der en konflikt i gang imellem det norske salgsmonopol med Norsk Sildesalgslag, som blokerer for, at danske fiskere kan lande fisk i Norge, og at danske fiskeindu-

strivirksomheder kan købe fisk i Norge. Det er lige nu i gang med at koste på kort sigt op imod 100 arbejdspladser – i øvrigt i en del af Danmark, hvor arbejdsløsheden er høj.

Jeg ved godt, det ikke er den norske regering, der har iværksat en sådan blokade, men den norske regering er indirekte involveret og måske også lidt ansvarlig, i og med at den er affødt af en forhandling, der pågår mellem Norge, Rusland, Island, Færøerne og EU, og Danmark bliver så kun gidsler i denne sag. Derfor vil jeg spørge den norske statsminister, om han er indstillet på at meddele sine fiskere og dermed også Norsk Sildesalgslag, at så lang tid den blokade af et broderland pågår, agter den norske regering ikke at forhandle. Det vil samtidig være et utvetydigt og klart signal om, at for den norske regering er det at skade et broderland på den måde, vi her oplever, fuldstændig uacceptabelt.

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**:
Jeg er enig med Ole Stavad i at verdien av det nordiske samarbeidet først og fremst kommer til uttrykk i form av konkrete resultat. Jeg kjenner ikke godt nok bakgrunnen for denne blokaden og konflikten til å kunne gi Ole Stavad et presist og beroligende svar nå, annet enn at jeg skal love å ta dette opp med vårt fiskeridepartement så snart jeg kommer tilbake, for å finne ut hva som ligger til grunn. Men det er jo riktig som Ole Stavad sa, at det er fempartsforhandlinger som også regulerer slike spørsmål, og det var interessant å høre Ole Stavad si at Danmark følte seg som et gissel når EU er en av de fem partene.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Fru præsident! Tak, fordi statsminister Kjell Magne Bondevik vil tage sagen med hjem. Jeg håber, at statsminister Bondevik er enig i, at en konflikt af den karakter er uacceptabel.

Når Danmark bliver gidsel, skyldes det for det første, at os bekendt er der ingen andre, der bliver skadet af den blokade, som de norske fiskere og Norsk Sildesalgslag har iværksat – ingen andre EU-lande! I øvrigt er det heller ikke efter det, jeg har fået oplyst, en konflikt i fempartsforhandligerne om forholdet til EU, og derfor føler vi os som gidsler. Derfor takker jeg statsminister Bondevik, fordi han godt kan se, at det er selvfølgelig helt uholdbart, og jeg håber, at statsminister Bondevik er parat til at bruge den samme metode, som man bruger, når der er konflikter på arbejdsmarkedet af en eller anden art, hvad enten det er strejke eller boykot: Så lang tid, det kører, vil man ikke forhandle. Hvis statsminister Bondevik meddeler sine fiskere, at han som repræsentant for regeringen ikke agter at føre fempartsforhandligerne videre, før forholdet er afviklet, tror jeg, vi er nået langt.

Lena Jensen (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Vi har oppnådd mye i det nordiske samarbeidet, og mye gjenstår. Statsministeren snakket om visjoner og om at politikk er det å ville. Det er jeg helt enig i. Vi lever i en verden som føles mer usikker enn noensinne. Dette må tas inn i det nordiske samarbeidet, fordi den felles nordiske politikken er viktig for utviklingen av situasjonen i verden.

Norge har en lang tradisjon for fredsbevarende arbeid og konfliktløsning. Vi har også ønsket å styrke dette arbeidet og styrke Norges profil i dette arbeidet. Slik er det også i alle de andre nordiske land. Er det noe som Norden har kompetanse på og som verden trenger, er det fredsskapende arbeid, muligheten for å løse konflikter uten bomber og granater og vold og uten overgrep. Verden trenger en sterk region som sammen satser på fred. Muligheten ligger her nå. Kjære statsminister Bondevik: Det er nå vi virkelig kan gjøre noe for verden. Derfor vil jeg utfordre statsministeren: Hvor høyt på dagsordenen i det nordiske samarbeidet i det kommende året vil statsministeren sette det fredsskapende arbeidet?

Statsminister **Kjell Magne Bondevik**:
Jeg er helt enig med representanten Lena Jensen i at fredsskapende arbeid er viktig. For meg er kampen for fattige og forfulgte mennesker og for fred og demokrati en hjertesak, og den står alltid høyt på min dagsorden når jeg møter kollegaer og andre internasjonalt.

Jeg tror at de nordiske land, selv om vi er små i forhold til de fleste andre, har mye å bidra med. Vi har ingen fortid som kolonimakt, og det gjør at våre motiver ikke blir mistenkeliggjort. Derfor har Norge vært med i fredsprosesser blant annet i Midtøsten, hvor det fortsatt er store vanskeligheter. Vi har vært med i Guatemala, hvor fredsprosessen ble ført fram til et positivt resultat. Vi er for tiden engasjert i fredsprosessen i Sudan gjennom en av våre statsråder, og vi er engasjert i fredsprosessen på Sri Lanka, for å nevne fire konkrete eksempler.

Det kan også tenkes at de nordiske land kan gjøre ting i fellesskap, men på dette området har erfaringene vist at vi også kan operere enkeltvis hvis vi gjør det i forståelse med hverandre. Det er også en spennende debatt med tanke på EU-spørsmålet i våre nordiske land: I hvilken grad har man som EU-medlem frihet til å føre sin egen politikk i slike regionale konfliktspørsmål, eller i hvilken grad er man som EU-medlem mer eller mindre bundet av at EU skal føre en felles utenrikspolitikk? Jeg kan forsikre Lena Jensen om at dette står høyt på vår dagsorden, og jeg bringer det også gjerne høyere opp på vår nordiske felles dagsorden.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppens talskvinne)
Fru president! När Nordiska rådet hade sitt temamöte i våras i Helsingfors fokuserade vi på Nordens roll i det nya Europa också efter EU:s utvidgning. Det är helt klart att starkare regionalt samarbete behövs i vår del av Europa och att Norden har en mycket viktig plats i detta samarbete. Vi skall inte glömma bort att Nordiska rådet ofta har varit i spetsen för att möta de nya utmaningarna.

Jag vill nu presentera Den vänstersocialistiska gröna gruppens visioner och målsättningar för vårt samarbete: Vår rödgröna vision är att vårt interna nordiska samarbete skall utvecklas utan gränshinder och att vi skall kunna utveckla ett välfärdssamarbete som innebär att alla har frihet att jobba, utbilda sig, leva och flytta och där alla utan byråkrati kan överföra sina rättigheter från land till land. För det behövs att vi kommer bort från gränshindren.

Vår vänstergröna vision går ut på att modernisera den nordiska välfärdsmodellen men samtidigt behålla dess viktiga universella innehåll. Utbildning, forskning och aktiv medborgarverksamhet stärker vår ställning i den globaliserade världen, med allt hårdare konkurrens.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har varit en av de första men också en av de största framgångarna. Nordisk arbetsmarknad är nu en del av EU- och EFTA-samarbetet. Vår vision är att den nordiska arbetsmarknadsmodellen, det så kallade trepartssystemet, också skall kunna bidra till en social dialog i våra grannländer i Östersjöregionen.

Vi ser runt omkring i världen fattigdom, krig, konflikter och internationell terrorism. Mänskliga rättigheter är under tryck, som vi alla vet. I den vänstergröna nordiska visionen är Norden en aktiv aktör i framtiden för att säkra mänskliga rättigheter och utvidga dem samtidigt som vi bekämpar terrorismen. Vi skall inte glömma bort de mänskliga rättigheterna. Vi ser det också viktigt att gå i spetsen för att arbeta för en rättvis fördelning av naturresurserna, till exempel att säkra vatten för alla. De här frågorna är mycket viktiga när vi diskuterar rättvisa. Vi i Norden har långa traditioner av aktivt medborgarsamhälle. De har spelat en väsentlig roll i uppbyggandet av välfärd, fred och stabilitet. Därför är det naturligt att vi arbetar tillsammans för konfliktförebyggande, speciellt civila insatser i krishantering i världen, och att vi stärker vårt engagemang i FN och också en process för att förnya och utveckla FN. Där vänder vi våra blickar speciellt till Danmark som deltagare i FN:s säkerhetsråd.

Norden skall förstås samarbeta i förhållande till EU. Ibland får man tyvärr ett intryck av att några kanske ser det nordiska samarbetet som ett slags EU:s underleverantör. Så borde det inte

vara, och så skall det inte vara. Vi måste respektera att vi också inom Norden och i vårt grannskap har länder som inte är medlemmar i EU. Det får inte vara ett hinder för vårt samarbete.

Fru President! Den vänstersocialistiska gröna gruppen har i olika sammanhang föreslagit att Nordiska rådet skall grunda en fredspolitisk enhet. Vi hoppas faktiskt att det skall bli någonting av det. Vi har också tagit initiativ till att nordiskt samarbete skall bli mer aktivt i konfliktförebyggande och civil krishantering. Även om statsminister Kjell Magne Bondevik sade att vi skall agera både ensamma och tillsammans tycker jag att vi får mer värde om vi i Norden jobbar tillsammans. Vi ska också stärka vårt samarbete i arbetsmarknadsfrågor i Östersjöregionen. Det har vår grupp föreslagit. Vi hoppas att det skall bli mer aktiviteter också i framtiden.

Vad gäller regionalt interparlamentariskt samarbete i vår region ser vi att det inte behövs någon ny organisation, utan vi skall bara förstärka de organisationer som vi har och få bättre koordinering mellan dem.

Applaus

Aktuelt nordisk tema: Nordisk samarbejde i et nyt Europa – hvordan møder vi udfordringerne?

Indbudt gæstetaler MEP Poul Nyrup Rasmussen (S)

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen** (S):
Fru præsident, statsministre, kære kolleger parlamentarikere – kære nordiske venner.

Tak for indbydelsen til at komme og tale her i dag. Jeg vil gerne gøre nogle personlige, men også nogle politiske bemærkninger, som forhåbentlig kan være til inspiration.
"Norden er i orden", sagde Einar Már Guðmundsson, da han i 1995 modtog Nordisk Råds Litteraturpris, og det er stadig sandt. Men i dag – 10 år efter – står vi i Norden over for nye udfordringer i vore egne lande, i det nordiske samarbejde og i Europa. Lad mig fokusere på tre europæiske udfordringer for det nordiske samarbejde, som hænger sammen. Den ene er det nye, udvidede Europa, den anden er den omfattende globalisering, og den tredje er de nye sikkerhedsmæssige udfordringer, som stiller egne betingelser og stiller egne krav. Disse tre udfordringer må vi forholde os aktivt og strategisk til, hvis vi ønsker at fastholde vore nordiske samfund som de bedste og mest harmoniske i verden, og hvis Norden fortsat skal være i orden.

En ting til: Der er ikke ret mange velfærdsstater i verden. De nordiske er de bedste, og vi skal passe godt på dem og på de fælles værdier, de bygger på. Her vil jeg gerne starte med at gøre opmærksom på, at vi i Nordisk Råd har fået en ny, stærk alliancepartner i Europaparlamentet, også når det gælder vore værdier. Vore værdier er jo de samme som de grundlæggende fælleseuropæiske værdier om beskyttelse af minoriteter og ligebehandling af mænd og kvinder. Det har også Italien og hr. Buttiglioni nu respekteret og taget konsekvensen af. Ingen kan længere påstå, at Europaparlamentet ikke er et rigtigt parlament, og det er vigtigt at fastholde, at vore værdier er universelle og som sagt derfor ikke kan placeres i én religiøs opfattelse frem for en anden.

Mit udgangspunkt, kære kolleger og fru præsident, er, at de mulige nordiske svar på de tre udfordringer er, at Europa er en del af løsningen og ikke en del af problemet; at det ikke er Norden eller Europa, men både Norden og Europa. Men det er selvsagt også, som statsminister Göran Persson sagde, vigtigt at vide, at vi hører hjemme i Norden.

Først om udvidelsen – det nye Europa. Europa har udvidet sig i et tempo, som ingen forudså for 50 år siden. Vi var seks dengang, nu er vi 25, og i 2007 kommer der formentlig to nye lande til: Rumænien og Bulgarien. Den Europæiske Union er nu fra 1. maj i år verdens mest omfattende regionale samarbejde og vi udgør nu verdens største økonomi. Det ved jeg ikke om alle er opmærksomme på, men den er 10 procent større end USA's økonomi. Men at være verdens største økonomi med betydelig politisk kompetence indebærer forpligtelser og naturligvis også forpligtelser til at bruge vores politiske indflydelse og fantasi.

For få dage siden underskrev stats- og regeringscheferne i Rom den nye forfatningstraktat med store italienske ord. Det er okay, for det er en historisk begivenhed, at vi nu endelig kan samarbejde i fred og demokrati i et helt Europa. På papiret er udvidelsen altså på plads, men I ved, og jeg ved, at den ikke er reelt på plads. Det første, jeg vil sige, er, at jeg tror, det bliver en selvstændig nordisk opgave at medvirke offensivt til at sikre, at udvidelsen bliver reel og at det bliver en win-situation i alle henseender.

Mit andet budskab er, at i beslutningsprocessen må vi gøre os meget klart, at fra den 1. maj i år har arbejds- og beslutningsgangene i Europa ændret afgørende karakter. Den måde vi reelt træffer beslutninger på fremover, vil udfolde sig over hele det europæiske landkort i et helt nyt terræn. Vi har været vant til, at vi tog til Bruxelles til den faste repræsentation, forberedte os i ministerrådene og Det Europæiske Råd og traf beslutninger. Alt var nogenlunde forudsigeligt, også Europaparlamentets funktion.

Alt det er ændret nu. Det dynamiske samspil mellem Rådet, Kommissionen og Parlamentet er langt mere fremtrædende, end vi har set det tidligere, og derfor, kære parlamentarikere, er der

nu et nyt behov for et velkoordineret nordisk samarbejde – et samarbejde, som stadig startes i vore hovedstæder, men som nu har inddraget hele Europa for at kunne være succesfyldt. Lad mig fokusere på nogle få punkter.

For mig står det fuldstændig klart, at man efter den 1. maj ikke længere kan nøjes med at forhandle i Bruxelles. Med 25 lande ved bordet må vi i gang meget, meget tidligere, og der bliver allerede nu taget forudgående kontakter og forhandlinger langt tidligere – før end vi når til Bruxelles – kontakter på kryds og tværs. Vore ambassadører i hovedstæderne rundtomkring i Europa bliver en langt mere dynamisk og aktiv samspilspartner, der bliver indgået nye alliancer, og vi vil i den kommende tid blive vidne til en langt mere variabel geometri i tiden forud for beslutningerne i Bruxelles. Det mener jeg vi i Norden skal benytte os offensivt og professionelt af.

Det betyder for det andet, at vi må indgå nye alliancer, finde nye samarbejdspartnere og etablere nye interessefællesskaber med lande uden for Norden. Vi har allerede lagt en god linje, og vi må opbygge og forstærke relationerne til de tre baltiske lande Estland, Letland og Litauen, sådan som det også ligger i kortene. Men tempoet er vigtigt, og vi må intensivere samarbejdet omkring Østersøen med Tyskland og Polen. Jeg tror også, vi må gøre os klart, at den nordiske dimension ikke er en konklusion, men en start.

Jeg kan love og forsikre for, at i Middelhavsregionen har man vældig, vældig intensitet i at etablere i nye investeringsprojekter med fælleseuropæisk finansiering. Hvorfor kaster vi med vore tanker om energiring og transportområdet ikke Østersøområdet ind i de fælleseuropæiske projekter? Jeg mener, der er gode argumenter herfor. Men alt det kommer ikke af sig selv, og jeg tror, det nye Europa gør det nødvendigt for os, at vi nu her i Norden kaster det sidste slør for vores velkendte politiske tilbageholdenhed fra os og erkender, at vi fra tid til anden kan have behov for at udøve blokpolitik, hvis vi ønsker at fremme for eksempel særlige skandinaviske synspunkter eller tale de små og mellemstore landes sag. Vi har måske alle sammen været for pæne for længe og været bange for at blive kritiseret for blokpolitik, men lad os prøve at tænke på at udvikle et Nordens Benelux – ikke i samme form, ikke i samme organisation, for vi har vores egen, og heller ikke altid med samme holdninger i konkret politik, men måske med samme beslutsomhed og samme ambition. Vores fælles interesser kan betyde, at vi nogle gange må sætte hårdt mod hårdt og insistere. Det vil endda være nyt og forfriskende, og man vil lytte mere til os, når vi står sammen, og så er der i øvrigt ikke den store risiko for, at de store lande finder sammen. Det tyder det, vi allerede ved om modstridende interesser, også på.

Så mener jeg, vi bør tage nye initiativer til at forstærke samarbejdet mellem Nordisk Råd og Europaparlamentet. Vi ser nu et Europaparlament, der mere og mere grupperer sig bevidst med politiske grupperinger, præcis som vi kender det i Nordisk Råd. Som formand for de Europæiske Socialdemokrater kan jeg bekræfte denne stærke, stærke udvikling. Vi har i parlamentet blandt de nordiske socialdemokrater placeret os i en særskilt nordisk gruppe, jeg ved, at andre partier er i gang med det samme, og jeg vil indtrængende opfordre til, at vi begynder at arbejde sammen i grupperingerne mellem vore to parlamentariske forsamlinger. For resten er tiden kommet til, at Nordisk Råd måske etablerede sig mere tydeligt i Bruxelles med et kontor eller en anden form for permanent tilstedeværelse, som kan forstærke de relationer, jeg netop har talt om, kan forstærke transparensen og kan forstærke dynamikken.

Jeg skal tilføje, at i den nye forfatningstraktat er der også forudset en større indflydelse fra de nationale parlamenter, selvsagt også her med tanke på Nordisk Råd.

Må jeg som det andet punkt om globaliseringen blot gøre et par få bemærkninger. Det er klart, som også statsminister Anders Fogh Rasmussen sagde, at globaliseringen har to sider. På den ene side er det utvivlsomt, at globaliseringen har givet os kolossal økonomisk og velfærdsmæssig fremgang. På blot 10 år har vi fået en lige så stor tilvækst som de foregående 90 år, men på den anden side er det også klart, at fordelingen af velfærdsresultaterne er ulige, og at polariseringen mellem dem, der har, og dem, der ikke har, er blevet større. Det kræver en offensiv, globalt orienteret politik, for kun sammen med Europa kan vi sætte vores præg.

I Norden viser globaliseringens ansigt sig også positivt i den vækst, vi har fået, og negativt ved udflytning af arbejdspladser og den usikkerhed, den permanente forandring skaber. Jeg synes, vi i Norden, som det også er blevet sagt, har gode erfaringer og gode strategier, men nu gælder det bare om, at vi også forstærker vores nordiske røst i Bruxelles og i hovedstæderne på det europæiske landkort for at fremme den udvikling. Selv vi i Norden er jo ikke uberørt af, at Tyskland har en stagnerende økonomisk udvikling. Selv vi i Norden er jo heller ikke uberørt af, at hvis vi trækker olieindtægterne fra, har Rusland en negativ økonomisk vækst i disse måneder og derfor har vi brug for stærkere økonomisk fremgang. Vi kan ikke få folket med på reformer i Tyskland, Frankrig og resten af Europa i den retning, vi har erfaringer for er god, hvis vi ikke samtidig får flere og bedre job, og jeg mener, at den nordiske model, som det også er blevet sagt af mange i dag, for længst har stået sin prøve med opbakning fra Verdensbanken, Den Europæiske Kommission og økonomiske institutter verden over.

Der er ikke tvivl om, at vi kan vise, at konkurrencedygtighed og social tryghed er to sider af samme sag, som giver større mobilitet og større konkurrencekraft. Men det er ikke automatisk, at det bliver svaret i Europa, hvis vi ikke er offensive. Tager vi politikken i vort naboskab, som bliver et stort vækstområde i Europa i de kommende år, er det vigtigt, at Norden også her er synlig. Det gælder over for Hviderusland, som flere har kommenteret, og det gælder over for Rusland.

Må jeg sige om vores gode erfaringer med Rusland, at Rusland underskrev jo ikke Kyotoprotokollen, fordi et massivt flertal af idealistiske miljøaktivister i Moskva ønskede det. Rusland underskrev Kyotoprotokollen, fordi Rusland kunne se, at det var en fordel for Rusland set i relation til Europa, som kunne hjælpe Rusland til større åbninger af markeder, adgang til handel og større teknologisk samarbejde – noget for noget. Rettigheder og pligter og det at bruge os i Europa til at bruge vores økonomiske og politiske styrke til at forandre til det bedre.

Må jeg slutte med at tale om FN og sikkerheden. Jeg tror, det i dag står klart, at hvis vi havde udnyttet vore muligheder, da den kolde krig var forbi, til at etablere et internationalt retssamfund, hvis vi havde begyndt at håndtere konflikten i Mellemøsten med en selvstændig statsdannelse for det palæstinensiske folk ved siden af garantier for den israelske stat – hvis og hvis vi havde gjort det, vi burde have gjort for 15 år siden – ja, så havde meget set anderledes ud i dag. Nu har vi erfaringerne for, hvad vi skal gøre, nu ved vi, hvad vi ikke skal gøre, og vi ved, at vores verden er bedst tjent med et multilateralt samarbejde og ikke med et unilateralt samarbejde.

Jeg tror, at mange her også ved, at vejen til fred i Mellemøsten går over Jerusalem, som det er sagt i et gammelt ordsprog, og der er ingen tvivl om, at løsningen af den israelsk-palæstinensiske konflikt er nøglen til en mere stabil region og til et definitivt opgør med den terrorisme, som skaber så megen usikkerhed. Vi har særlige forudsætninger for at gøre en indsats, for vores erfaring og Norges centrale placering sammen med Sveriges og hele det øvrige Nordens placering i de forudgående fredsprocesbestræbelser taler deres eget sprog. Vi må gå foran i kampen for at sikre nye løsninger med Europa som den udfarende demokratiske kraft.

Men når vi snakker naboskab, må jeg sige, at jeg tror, det også er nødvendigt, at den arabiske verden som sådan må indgå i vore strategiske overvejelser. Den består jo ikke af en række stenrige oliestater; den består af 300 millioner mennesker, som kæmper med udviklingsproblemer, der stort set kun overgås af problemerne i landene syd for Sahara, og er brændemærket deraf. Hvis der ikke bringes bedre levevilkår og mere demokrati til den arabiske verden, vil de arabiske unge mænd fortsat kun blive fristet af nogle af koranskolernes ekstreme tilbud om at forkorte deres liv og være sikker på at komme i paradis. Vi har en pligt til at mobilisere og skabe et nyt alternativ.

Masser af FN-reformer står for og det ville være dejligt at se, at Norden og Europa i fællesskab blev Kofi Annans stærkeste allierede over for de ekstremt vigtige opgaver, vi står foran, når det gælder styrkelsen af FN. Jeg er sikker på, at vi kan gøre det, og jeg vil slutte, som Willy Brandt har sagt det: Vi må jo ikke glemme, at problemer og udfordringer, som er skabt af mennesker, også kan løses af mennesker. Det kræver vilje, det kræver beslutsomhed, det kræver, at

nogen tager et rigtigt ansvar. I Norden må vi vise beslutsomhed og måske også være parat til at tage konsekvensen af det nye landkort, vi nu er en del af, direkte og gennem Europa. Gør vi det, er jeg også sikker på, at Norden fortsat vil være i orden.

Agne Hansson (Midtengruppen, c):
Fru president! Jag vill tacka för ett mycket intressant och inspirerande anförande. Poul Nyrup Rasmussen tog upp tre nordiska utmaningar, och jag är enig med honom om dem.

Då kan man fråga sig varför jag begär replik. Jo, jag gör det därför att jag saknade en utmaning, en utmaning som Norden har som jag tror är väldigt viktig. Det är att knyta ett nära samarbete med Europas nya grannar.

Det händer väldigt mycket i Ryssland nu, i Vitryssland och i Moldavien. Putin tar ett allt starkare grepp i Ryssland. Från Ukraina och Vitryssland får vi rapporter om valfusk. Utvecklingen tycks gå åt fel håll. Fler och fler isoleringstendenser finns där. Det här är inte bra ur ett nordiskt perspektiv.

Det allvarligaste är att EU, inte minst de södra medlemsstaterna, står i stort sett passiva i det här sammanhanget. Isolering kan inte lösas med fortsatt isolering utan måste lösas med vidgade kontakter, med information och med utbildning. Vi har en viktig uppgift i att utveckla den nordliga dimensionen. Jag ser Norden som en naturlig brobyggare till nordvästra Ryssland och Östeuropa.

Min fråga är: Vad ska vi göra för att få hela EU intresserat av detta viktiga demokratiska problem?

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Spørgsmålet bekræfter lidt det, som jeg var inde på før.

I Europaparlamentet har vi just haft en omfattende debat om Hviderusland, Belarus, og vi har på det grundlag henstillet til, at vi nu intensiverer presset på Lukasjenko og presset på det ikke-demokrati, som er i Hviderusland nu.

Vi arbejder med to dimensioner, som vi anbefaler regeringerne. Den ene er at tage kontakt til oppositionen, at knytte forbindelser og give informationer, som det blev sagt herfra. Men det andet er også at forøge presset på Belarus, Hviderusland.

Som vi ved, forstår Lukasjenko formentlig kun ét sprog, og det er magtens sprog. Så mit svar til dig er, at vi som punkt et skal knytte forbindelse mellem Nordisk Råd og Europaparlamentet og som punkt to derigennem skal nå frem til en fælles nordisk/europæisk strategi, som bygger på to led: et fortsat økonomisk pres på Hviderusland og samtidig nye informationer og kontakter til den demokratiske opposition i Belarus.

Agne Hansson (Midtengruppen, c):
Fru President! Jag vill tacka för det svaret. Det är ett viktigt svar. Jag vill understryka inte minst detta att man nu sätter press, att man inte viker undan och låter Putin agera som han vill – och de andra tendenserna till diktatoriska fasoner. Man måste sätte press, och man måste öke kontakterna.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Fru President! Jag tycker också att det var intressant att lyssna på de tankar som Poul Nyrup Rasmussen gav oss här. Det leder också till andra funderingar.

Nordiska rådets president Gabriel Romanus sade när han inledde i dag att det nordiska samarbetet har en större folklig förankring än det europeiska samarbetet. Sedan problematiserade

han lite grann runtom det. Det är viktigt att förstå att det kanske inte är institutionerna som har den folkliga förankringen utan just samarbetet.

I det sammanhanget skulle jag också vilja lyfta upp frågan om ytterligare ett perspektiv, och det är demokratiperspektivet, som jag tror är otroligt viktigt. Vi pratar om olika former av folklig förankring, folkligt deltagande. Vi vet att vi vid valen till Europaparlamentet har ett valdeltagande – även om valdeltagandet inte säger allt om demokratin – som till exempel i Sverige ligger under 40 procent. Jag upplever det som ett gigantiskt problem och om något som en utmaning. Hur kan vi på olika sätt möta den utmaningen genom att lyfta upp just demokratifrågan?

Jag har två frågor. För det första: Hur kan vi som parlamentariker på olika nivåer lyfta upp de utmaningar som finns inom demokratiområdet? För det andra: Du nämnde det nya fördraget, och det pågår en diskussion i en mängd länder i Europa om att folkomrösta om det, just för att kunna lyfta upp frågan om demokrati och delaktighet. Jag skulle vilja höra hur du ser på möjligheterna att folkomrösta om det nya fördraget.

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Må jeg til Lennart Gustavsson sige, at min erfaring er – og det synes jeg også, jeg har set bekræftet flere steder – at den lave valgdeltagelse først og fremmest hænger sammen med, at det er svært for almindelige mennesker at se den politiske diskussion i europæisk regi.

Min erfaring op til europaparlamentsvalget den 13. juni i år har været, at hvis du spørger folk, om de er for eller imod deres nationale parlament, ryster de på hovedet og spørger: Hvad mener han? Men hvis I spørger, om folk er for eller imod den aktuelle majoritet i parlamentet, så reagerer folk – det var ikke en bemærkning til Anders Fogh Rasmussen, som jeg respekterer.

Men min pointe er egentlig den generelle, at jeg tror, at vi skal engagere mennesker på samme måde, som vi engagerer mennesker i vore nationale parlamenter – dér har vi jo en høj valgdeltagelse – sådan at de mennesker kan se forskel: Her er én politisk retning, og her er en anden politisk retning.

Jeg tror, det er vigtigt, at hvis vi skal have et personligt, menneskeligt, folkeligt engagement i det europæiske i den politiske diskussion, der foregår i Bruxelles, så skal man kunne se retningerne. Det er derfor, jeg taler om de politiske gruppers samarbejder mellem de to fora: Nordisk Råd og Europaparlamentet .

Derfor er svaret på de to spørgsmål: For det første, hvordan kan man løfte udfordringen som parlamentariker? Jeg tror, at man som en del af det kan løfte ved at tage kontakt, ved at etablere et regelmæssigt samarbejde inden for den samme politiske gruppering.

Og det andet, forfatningstraktaten. Det europæiske Socialdemokrati, som jeg er formand for, har taget et nyt initiativ til at etablere et nyt netværk mellem alle partier i alle de lande, der skal have en folkeafstemning. Om man skal have en folkeafstemning eller ej, er det naturligvis op til hvert enkelt lands parlament og regering at beslutte.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Fru President! Jag tror att vi som parlamentariker måste ha ett ödmjukt förhållningssätt när vi diskuterar hur vi ska engagera människor. Det är ett problem för oss. Vi kan ju inte komma i det läget att vi har rätt och sedan måste vi byta befolkning. Det är rätt jobbigt.

I sitt anförande nämnde Poul Nyrup Rasmussen lite grann om det vi har sett nu när Europaparlamentet har tagit kraftfulla tag, kan man säga. Jag har en fråga som ansluter till det. Menar Poul Nyrup Rasmussen att de tendenser till federativ utveckling inom EU som vi ser är positiva för det nordiska samarbetet och den diskussion vi nu för här om en breddad debatt för att få en djup folklig demokratisk förankring för vårt arbete inom de nationella parlamenten eller andra parlament?

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Jeg må sige til Lennart Gustavsson, at det forhold, at vi nu ser et mere aktivt Europaparlament, og at vi også i forfatningstraktaten ser et Europaparlament, som får større indflydelse, trækker ikke i føderativ retning for samtidig er det jo meget vigtigt at være opmærksom på, at regeringerne fortsat og i øvrigt i forøget grad sammen med de nationale parlamenter får større indflydelse.

Det er vigtigt at forstå, Lennart Gustavsson, som du også gør det selv, at det er en helt unik konstruktion, vi har i Europa, og Europaparlamentet bliver brugt som en fjerde demokratisk plads, kan man sige; en fjerde demokratisk scene ved siden af de nationale parlamenter, ved siden af de regionale parlamenter eller beslutningsfora og ved siden af kommunen. Kommunen, regionen, det nationale parlament og Europaparlamentet er fire demokratiske scener/pladser, som hver for sig udformer et politisk bidrag til den samlede demokratiske proces – ikke en underminering, men et supplement, tror jeg er det vigtige og centrale svar.

Tarja Cronberg (Midtengruppen, gröna):
Fru president! Jag tror att vi allesammans kan skriva under målet att Norden ska vara i orden, jag vill fråga Poul Nyrup Rasmussen om realismen i den här föreslagna blockpolitiken.

När Finland och Sverige blev medlemmar i EU fanns det stora förväntningar på den nordiska blockpolitiken. I realiteten trodde vi att vi skulle sälja den nordiska modellen till hela Europa. Resultatet blev ett annat.

Nu tror vi igen att tiden är mogen för att sälja den nordiska modellen till andra länder, denna gång tillsammans med balterna. Jag efterlyster realism i den här blockbildningen mellan Norden och balterna.

För det första har balterna inte valt den nordiska modellen. Tvärtemot, det ser man till exempel i skattepolitiken. För det andra är det lättare att vara enig och ett block när man står i väntrummet till EU. Realiteten blir en annan när man är medlem.

Vi kommer inom en nära framtid att se en hel del konflikter mellan de baltiska staterna – kanske också mellan de nordiska länderna – i fråga om framtida inriktningar, och det gäller inte minst mellan balterna och kanske länder som Polen.

Jag vill därför fråga: Är det realistiskt att föra en blockpolitik i Europa?

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Det er kun realistisk at føre en positiv blokpolitik, hvis man har en attraktion, det vil sige hvis Norden er attraktiv. Min pointe, hvis man tager Lissabonprocessen, er, at Lissabon-processen jo har tre søjler, som bygger på det økonomiske, det sociale og det miljømæssige. Det var jo under det svenske formandskab, at vi fik den tredje søjle, den miljømæssige søjle.

Der er nu i Europa en diskussion om balancen mellem de tre ting, og der kommer Norden ind og kan ligesom understrege, at vi jo har været dem, som bedst har forenet de tre – det sociale, økonomisk effektivitet og miljøspørgsmål. Selv om der endnu er mange, mange ting at gøre.

En pointe er, at naturligvis skal vi ikke komme og sige til Europa, at vi har løsningen på alting. Men vi skal agere på den måde, som er netop nu: *window of opportunities*. Dette betyder, at der er 25 lande, som leder efter en ny retning. Der er en fransk og en tysk traditionel model, som leder efter en ny retning. Hvordan forener vi fleksibilitet, menneskelighed og konkurrencekraft på en ny måde uden et *race to the bottom* – en social nedskæringskonkurrence – og uden uholdbare nye udgifter for det offentlige? Den form for variabel geometri og, kan man sige, en bedre måde at forklare de nordiske erfaringer på, tror jeg er en vigtig del af en positiv blokpolitik.

Tarja Cronberg (Midtengruppen, gröna):
Fru president! Jag är enig med Poul Nyrup Rasmussen om att vi i Norden skall vara attraktiva. Men det vi har varit attraktiva i tidigare har varit vår välfärdsmodell. Om vi nu inte har kunnat sälja den till balterna så är frågan vad vi kan sälja och vara attraktiva i. Vi har ju inte löst våra egna problem. Det är kanske möjligt att vi kan sälja den nordiska identitet som Göran Persson talade så vackert om, så kanske vi kan komma lite längre. Men helt precis: Vad är det vi är attraktiva idag?

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Der er flere eksempler, men lad mig nævne nogle få. Det ene er, at vi jo i Norden har vist, at vi er de lande, der har den højeste beskæftigelsesgrad for kvinder overhovedet i Europa og formentlig også i verden sammenlignet med USA, måske også Japan.

Det har vist sig at være en afgørende forklaring og også støtte til at løse vores demokratiske underskud, aldringsprocessen i vores samfund. Det er helt givet, at en anbefaling til resten af Europa som en del af Lissabonprocessen og løsninger på aldringsprocessen i vore lande er at investere i kvinders beskæftigelsesgrad i en masse lande.

Hvis man tager Sydeuropa og Centraleuropa, kan man se, at de nye medlemslande, som før var i det kommunistiske sovjetdiktatur, har en faldende erhversdeltagelse for kvinder, fordi den økonomiske vækstrate ikke blev stærk nok hurtigt nok, og fordi privatiseringen og moderniseringen, som var nødvendig, endnu ikke har skabt nye arbejdspladser.

Min pointe er: Det eksempel er fantastisk vigtigt.

Mit andet eksempel er den aktive arbejdsmarkedspolitik, hvor jeg virkelig tror på den nordiske formel om at gøre afstanden mellem det gamle job og det nye job så kort som muligt og udnytte den periode så aktivt som muligt til uddannelse og til træning og til ny jobsøgning.

Jonathan Motzfeldt (næstformand, Vestnordisk Råd):
Fru præsident! Jeg synes, at det, vi har hørt her i dag, er et meget interessant bidrag i nordisk sammenhæng. Den tidligere statsminister, som er repræsentant i EU i øjeblikket, har givet os noget at tænke over – de ting, som vi i Vestnorden, ikke mindst her i sommer, i august måned, har drøftet.

Vi er fuldstændig bekendt med, at Norge og Island er begyndt at udarbejde deres papirer i forhold til den fiskerimæssige sammenhæng, og vi er faktisk bekymrede fra både færøsk og grønlandsk side over, at vi ikke er med i den dialog. Så det er en meget interessant udvikling, synes jeg selv. Vi har set en fiskeripolitisk situation, der har forandret sig, og vores egen udvikling i Vestnorden, Island, Grønland og Færøerne har også ændret vores fiskeripolitiske overvejelser. Vi er allerede i gang med at lave bilaterale aftaler om bevaringspolitikken, om vores redskaber, i det hele taget om fiskeriet administreret i Nordatlanten.

Så jeg vil gerne stille et spørgsmål til dig, Poul Nyrup Rasmussen: Tror du, at sådan et fælles vestnordisk fiskeriinitiativ – vi kan for den sags skyld heller ikke gå uden om Norge – kan betyde, at også EU vil revidere sin opfattelse af sin fiskerikompetence? Det er jo der, hunden ligger begravet, hvad angår forholdet mellem EU og Nordatlanten.

Medlem af Europaparlamentet **Poul Nyrup Rasmussen**:
Må jeg sige til Jonathan Motzfeldt, at det, jeg har prøvet at inspirere til i dag, selvfølgelig på ingen måde – det er meget vigtigt for mig at understrege – skal indebære, at Grønland, Færøerne, Norge, Island og andre vigtige regioner i Norden mister kontakt og mister berøringsflade. Det er vigtigt, at vi er i den samme familie. Som statsminister Göran Persson igen og igen understeger: Vi hører alle hjemme i Norden. Og det gælder også Grønland og Færøerne.

Men jeg vil gerne sige, at fiskeripolitikken formentlig ved siden af landbrugspolitikken er det mest komplicerede i Europa, også det mest interessemodsætningsfyldte politiske emne, vi overhovedet kan håndtere. Må jeg bare nævne, at ved siden af fiskeripolitikken udgør landbrugspolitikken i Europa jo over halvdelen af det samlede europæiske budget, hvilket understreger Jonathan Motzfeldts ord.

Jeg kan ikke i dag svare klart på, om det ville være muligt for de nordiske lande at formulere en fælles holdning til reformerne af fiskeripolitikken. Det er klart for mig, at fiskeripolitikken kommer til at blive reformeret i de kommende år. Det bliver en del af Barosso-kommissionens nye arbejdsprogram. Det er helt tydeligt, at der bliver forandringer, som skal tage højde for de forandringer og de erfaringer, som Grønland, Færøerne, Island, Norge og os alle sammen i det nordiske samarbejde har.

Derfor kunne der være en god idé i at prøve at starte med erfaringerne, få dem registreret, få dem systematiseret, og der se, om vi har mulighed for at formulere en fælles position. Har vi det, er jeg sikker på, at indflydelseseffekten vil blive større, end hvis vi forsøger hver for sig.

Debatten om nordisk samarbejde i et nyt Europa ble avsluttet.

Generaldebatten ble gjenopptatt.

Generaldebat

Vicelandsstyreformand og samarbejdsminister **Josef Motzfeldt**:
Den politiske situation stiller hele tiden nye krav til alle nationer. Regionalsamarbejdet er efter Grønlands opfattelse en særdeles farbar vej til at imødekomme disse nye udfordringer. Fra grønlandsk side har vi derfor igen i de seneste år arbejdet på at opfylde ministerrådets politik i forhold til Nordens naboer.

I denne forbindelse vil jeg fremhæve betydningen af EU's nordlige dimension. EU er vores nabo, som har en betydelig indflydelse på Arktis. Det arktiske område påvirkes af EU's økonomiske og industrielle aktivitet. En aktivitet, som også spreder sin gift til Arktis. En styrkelse af indholdet af den nordlige dimension er en måde, hvorpå EU kunne gå konstruktivt ind i arbejdet med at støtte udviklingen af det arktiske område til gavn for dets befolkning og miljø.

De vestnordiske medlemmer af Nordisk Råd har tre forskellige aftaler med EU, og disse aftaler har alle deres udspring i fiskeriet og er af central betydning for os i Vestnorden. Men dette en-strengede forhold til EU er Grønland ved at gøre op med. Vi skal i de kommende år forny vores aftale med EU, og vi har allerede nu lagt sporene til en aftale, en partnerskabsaftale, der indeholder elementer ud over de traditionelle fiskeriaftaler og -spørgsmål. Samarbejdet inden for forskning, miljø og erhvervsudvikling er langt fremme på listen over mulige emner.

Det vestnordiske samarbejde er et regionalt samarbejde, som har et uudnyttet potentiale. Det islandske formandskab i ministerrådet har i indeværende år ydet en fremragende indsats for at følge op på sidste års ministerredegørelser om Vestnorden.

Blandt de interessante ting, der ligger på bordet, er den vestnordiske trafikanalyse. Især er turisme- og erhvervssektorerne i Grønland betydelig afhængige af en udvikling i trafikforbindelserne med omverdenen, herunder ikke mindst vore naboer. I sommer har vi i Sydgrønland set de positive resultater af det fælles islandsk-grønlandske initiativ til en flyforbindelse mellem Narssarsuaq og Reykjavik.

På det sikkerhedspolitiske område har vi i Grønland i over 50 år haft amerikanske væbnede styrker på grønlandsk territorium. Den amerikanske militærtilstedeværelse har baseret sig på en aftale mellem den danske og den amerikanske stat uden grønlandsk deltagelse. Det forældede

aftalekompleks mellem Danmark og USA blev indgået tilbage i tiden, da Grønland var en dansk koloni.

Denne aftale blev den 6. august i år fornyet, da Colin Powell, udenrigsminister Per Stig Møller og jeg selv sammen underskrev et aftalememorandum om en moderniseret forsvarsaftale. Den ny aftale åbner nye muligheder for os for at udvikle bilaterale relationer til USA som naboer i Arktis, uden at det nødvendigvis skal handle om militær tilstedeværelse for amerikanerne. Men mest af alt opfatter vi underskrivelsen af den nye aftale som en klar udmelding om, at Grønland naturligvis skal indgå som part i udenrigspolitiske spørgsmål, der vedrører os selv og vort land.

På det kommende ministermøde i Arktisk Råd vil der blive fremlagt en rapport fra miljøarbejdsgruppen, Arctic Monitoring and Assessment Programme, AMAP, som peger på en ny alvorlig trussel mod det arktiske miljø. Jeg tænker her på den forurening med radioaktivt materiale, som stammer fra det tidligere Sovjetunionens dumpninger i Barentshavet og Kola-området generelt.

Når der tales om forurening i Arktis med tungmetaller og lignende, kan man altid diskutere, om en del af forureningen stammer fra lokalsamfundene. Det er et spørgsmål, som industrilandene gerne stiller. Når det drejer sig om radioaktiv forurening, er der slet ingen tvivl mulig. Forurening med nukleart materiale kommer altid udefra. Derfor er det meget vigtigt, at vi fortsat er aktive i det internationale samarbejde for at bekæmpe eller inddæmme denne forurening og for at holde det internationale samfund fast på forpligtelsen og ansvaret for det menneskefjendske svineri, som er en trussel på livet for de arktiske befolkninger.

En anden sag af stor væsentlighed for de nordiske og arktiske befolkninger er klimaændringer. Det internationale samarbejde i det nordiske såvel som det arktiske område har en central betydning for at kompensere for og mindske følgerne af disse ændringer i klimaet. Uden det regionale samarbejde ville konsekvenserne af klimaændringerne ikke kunne bearbejdes tilfredsstillende og ville blot stille os med en defekt klode, som ikke ville være meget værd at give videre til vore efterkommere.

Det nordiske samarbejdsprogram om Arktis er et fornemt eksempel på nordisk nytte. Ved hjælp af dette program kan de nordiske lande i fællesskab sætte konkrete projekter bag deres politik i Arktisk Råd. Vi ser således frem til, at ministerrådet til næste år kan præsentere Nordisk Råd for et nyt og revideret nordisk samarbejdsprogram for Arktis. Her er endnu et område, hvor regionalpolitisk indsats kan gøre en forskel.

Når det gælder forskning, vil Norden også fremover kunne yde en særlig indsats i forhold til Arktis. De nordiske lande har indbyggere i Arktis og en lang tradition for arktisk forskning. De internationale forskningssamfund har nu i år fastlagt temaerne for de internationale polarforskningsår 2007 og 2008. I de kommende polarforskningsår har vi fra grønlandsk side særlig fremhævet, at de humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningsaktiviteter i Arktis må styrkes. Det er vores håb, at de andre nordiske lande kan se nytten i fællessatsningen på dette område. Det vil betyde, at de internationale polarforskningsår kan anspore arktiske forskere til at frembringe ny viden om livet i Arktis og mulighederne for at videreudvikle samfundene i de kommende år.

Præsident, det nordiske samarbejde i både rådet og ministerrådet er et vigtigt udenrigspolitisk forum for Grønland. Vi føler, at det i de seneste år er lykkedes for os i fællesskab at udvikle det nordiske samarbejde. Dette gælder både internt og i forhold til Nordens naboer. Vi glæder os til at yde vores bidrag til den videre udvikling til næste års danske formandskab.

Outi Ojala overtok ledelsen av forhandlingene

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Fru præsident! Den grønlandske minister talte noget om den nye aftale, der er indgået mellem Danmark, Grønland og USA. Inden aftalen blev indgået, har der været en del debat og uro om, hvorvidt den ville betyde et ja til missilskjoldet, og om det ville betyde, at Thulebasen ville kunne anvendes som led i den amerikanske opstilling af missilskjoldet.

Derfor vil jeg gerne høre, hvad det grønlandske landsstyres vurdering er af, hvorvidt en aftale åbner for et missilskjold eller ej?

Vicelandsstyreformand og samarbejdsminister **Josef Motzfeldt**:
Washington er gjort bekendt med, at en eventuel udnyttelse eller benyttelse af radaranlægget på Thulebasen vil forudsætte en ny henvendelse med efterfølgende godkendelsesprocedure, som involverer såvel Landsting som Folketing. Når dette spørgsmål eventuelt kommer på dagsordenen, er det ikke kroner og ører eller en anden form for modydelse i form af kontanter, som Grønland vil rejse krav om.

Miljødelen, den økonomisk-tekniske samarbejdsdel, fornyelse af 1951-aftalen er klaret af Danmark og Grønland i fællesskab over for USA. Til gengæld vil det være verdens sikkerhed og fornuften, Grønland vil sætte i fokus ved en fornyet henvendelse fra USA. Det gjorde Grønlands landsstyre allerede ved første henvendelse om missilforsvaret i 1999, hvor vi forudsatte, at det ikke måtte blive en trussel for verdensfreden.

Trusselsbilledet i dag er helt anderledes end for blot fem år siden. Vi har med en hjemløs, organiseret multinational trussel at gøre. Derfor vil det være et krav fra os alle sammen, at vi bliver bedre til at analysere det nye trusselsbillede i verden.

President for Ungdommens nordiske råd **Andrés Jónsson**:
Jeg skal gi dere alle en skikkelig god hilsen fra Ungdommens Nordiske Råd. Det er meg en stor glede å få delta her i dag og få si noen ord til dere alle sammen. Hvis jeg hadde hatt tid, skulle jeg meget gjerne gitt dere alle en stor klem fordi det er slik det nordiske vennskapet noen ganger føles. Det er så sterkt det føles for meg.

Men over til offisielle saker. Jeg har fått dette ansvaret å lede arbeidet til UNR, Ungdommens Nordiske Råd, det neste året, og jeg er veldig takknemlig for at delegasjonene fra de forskjellige ungdomspartier i Norden har betrodd meg dette vervet. Det er, så vidt vi vet, første gang en islending har vært president i UNR. Vi som kommer fra maktsenteret i det atlantiske hav, som vi noen ganger kaller Vestnorden, mener at det har en ganske stor symbolsk betydning for oss. Ungdommer fra Færøyene, Grønland og Island vil gjerne være meget mer engasjert i det nordiske samarbeidet. For oss som bor på både de store og de små øyene i det kalde Atlanteren, er det veldig viktig å få forbindelse med den nye tankegang og ideologi som foregår i Europa, på fastlandet. Vi er alle så like, selv om noen er likere enn andre. Vi fra de mindre land vil selvfølgelig også delta når fremtiden blir besluttet. Vi vil også bidra. Som vi har hørt, har vi mye å bidra med. Takk for det, Göran Persson og flere her.

Ungdommens Nordiske Råd har blitt reformert ganske mye de siste årene, og vi jobber fortsatt med å gjøre vår sesjon og vårt arbeid så demokratisk som mulig. Det nyvalgte presidiet består av en god blanding av nye og tidligere medlemmer. Vi skal begynne med det samme å forberede neste års sesjon, men vi skal også bruke det neste år til å gjennomføre de resolusjoner som ble godkjent på vår sesjon siste helg. Våre resolusjoner har blitt utdelt til dere og skal finnes i deres mange papirer, og jeg håper dere får tid til å lese gjennom dem. Vi har for eksempel besluttet å si et samnordisk nei til terminavgifter ved de offentlige høgskoler. Vi mener at vi skulle effektivisere Nordisk Råd og dets arbeid. Vi vil beskytte demokratiet mot vold og ønsker at alle skal ha demokratiske kanaler hvor man kan komme med sin politikk uansett hvilken politikk man står for. Vi vil redusere Nordens kulldioksidutslipp. Vi utfordrer de nordiske land til å

jobbe sammen om integrasjon, og vi har snakket om kampen mot seksualiseringen av det offentlige rommet.

Men kort fra mitt eget hjerte. Jeg har ikke vært lenge i aktiv politikk. For to år siden trodde jeg at de politiske partier hadde en ekskluderende kultur, at det var vanskelig å påvirke sitt samfunn og forandre denne verden. Siden har jeg blitt partimedlem, ungdomsleder og nå president i Ungdommens Nordiske Råd, og snakker her med noen av de mektigste politikerne i Norden. Det er for meg ganske utrolig.

Jeg tenkte også: Hva kan jeg dele med dere politikere i dag? Med min korte erfaring synes jeg at vi er ganske heldige som får gjøre det arbeidet vi gjør her. Men noen ganger føler jeg – og kanskje dere også føler det samme – at alt går mot en, at pressen ikke gir en rettferdig behandling, at de er mer interessert i andre. Da har jeg en erfaring jeg skal dele med dere til sist, og det er å gjøre noe for en annen uten at noen andre vet om det. Når jeg føler en slik urettferdighet, gjør jeg noe for en annen. Det var noen som lærte meg det. Da får jeg føle hva det er vi skal gjøre her, og det er å være til nytte for andre. Det vil jeg at dere husker, at det er det vi skal gjøre i politikken.

Lykke til, og vi ses i Reykjavik.

Vice lantrådet **Jörgen Strand**:

Herr president! Bästa nordister! Även om frågorna om en ny handlingsplan för miljösamarbete och en hållbar utveckling finns på dagordningen imorgon så vill jag här i generaldebatten från åländsk sida lyfta en fråga som är ständigt aktuell i vårt lilla ö-samhälle. Det handlar om Östersjöns tillstånd.

Åland med sitt läge mitt i Östersjön, omslutet av vatten, är på många sätt beroende av ett rent hav. Det är viktigt för både befolkningens välbefinnande och vårt näringsliv, inte minst turistnäringen.

Vattenkvaliteten och tillståndet i vattnet engagerar på många sätt. Att en varm sommardag inte vilja hoppa i sjön för att simma, därför att det ligger för mycket alger, ibland giftiga, gör att det känns verkligt angeläget att göra något verkningsfullt. Den pågående övergödningen med näringsämnena fosfor och kväve samt andra miljöbelastningar är ett allvarligt hot inte bara mot Åland utan mot hela Östersjöregionen. Exempel på försämring av havsmiljön ses i form av algblomning i havsområdena, ökande igenslamning av stränderna, syrefria bottnar och förändringar i fiskförekomster.

Därför är det gemensamma nordiska arbetet viktigt för Östersjön och andra vatten. Det är därför särskilt glädjande att det vid den här sessionen finns dels ett ministerrådsförslag om hållbar utveckling, dels ett förslag om ett nytt handlingsprogram för det nordiska miljösam-arbetet. Båda förslagen innehåller många gemensamma åtgärder för vattenmiljön, vilket är glädjande.

Från åländsk sida är det vår stora förhoppning att alla parter i det nordiska samarbetet så fort som möjligt tar åt sig de förslag till åtgärder och mål som finns i programmen och verkligen fokuserar på åtgärderna. Här är det dock mycket viktigt att åtgärderna samordnas och koordineras över nationsgränserna. Det får inte bli så att en verksamhet typ fiskodling kan flaggas ut till ett annat land om man lokalt ställer högre krav när det gäller läckage av näringsämnen. Lyckas vi med denna samordning kommer vi också att nå resultat. Det är vår övertygelse på Åland. Vi är absolut inte bäst i klassen, men vi jobbar för det, också för att visa att vi tar vårt ansvar för det nordiska miljösamarbetet.

Jag vill också i sammanhänget peka på några viktiga steg som nyligen tagits på Åland för vår gemensamma vattenmiljö. Vi har antagit strängare krav för enskilda avlopp, och vårt gemensamma reningsverk håller på att byggas ut och förbättras. Vi kommer även att lägga fram ett nytt miljöhandlingsprogram för åren 2005–2008. Det kommer att läggas fram före nyåret, och det går mycket i paritet med det program som det jobbas med här i Nordiska rådet.

Det som också är bra på Åland är att det finns en samsyn mellan beslutsfattare och näringslivet gällande miljöfrågorna. Det har bland annat resulterat i flera projekt för miljöns bästa. Ålands ledande företagsledare har gått i täten för bildandet av Ålands vattenskyddsförening, en förening som ständigt lyfter upp och håller miljöfrågorna levande i samhällsdebatten. Ett annat gott exempel är den av finansmannen Anders Wiklöf bildade Östersjöfonden. Jag upplever att moderna företagare ser idag vinsten i att ha en tydlig miljöprofil. Samarbetet med näringslivet ser vi som en styrka som vi ytterligare skall utveckla, miljön till fromma.

Vill till sist bara peka på att miljöfrågorna är gränsöverskridande och att dessa frågor fått ett lyft genom samarbetet i Norden och Europa. Det är genom samarbete, gemensamma strategier och åtgärder som vi på ett kostnadseffektivt sätt kan nå resultat så att också kommande generationer får möjlighet att: leva vid, bada i, ro på, fiska i, njuta av, och leva av havet.

Applaus

Vicelagmand **Bjarni Djurholm**:
Fru præsident! Færøernes plads i det nordiske samarbejde er dels som del af rigsfællesskabet med Danmark og dels som et selvstændigt land i Nordens vestlige del. Det nordiske samarbejde er af stor betydning for de enkelte lande i Norden, idet vi har fælles historie og kulturarv, der gør, at vi har sammenfaldende interesser. Igennem det nordiske samarbejde er vi alle blevet afhængige af hinanden i stigende grad.

For Færøerne er det nordiske samarbejde af vital betydning i kraft af landets beskedne størrelse og ikke mindst landets placering. Det er vigtigt, at det nordiske samarbejde føles familiært, og at alle familiemedlemmer har samme oplevelse af sammenhold og familiens betydning uanset alder og størrelse. På denne vis er det muligt at skabe harmoni, enighed og et godt samarbejde.

De nordiske lande kan have deres forskelligheder. Blandt andet repræsenterer de nordiske lande i vest store land- og ikke mindst havområder, men er små befolkningsmæssigt. Vi er dog allesammen borgere i en region, der af regionens borgere samt af udenforstående betragtes som en fælles enhed. De nordiske lande skal derfor fokusere på at holde fast i og værne om vores fælles identitet, idet det nordiske samarbejde står stærkt hos det nordiske folk og er et forbillede for mange verden over. Opgaven for Nordisk Råd er derfor at virke i overensstemmelse med befolkningens forventninger til det nordiske samarbejde og til de visioner, som kendetegner vores demokratier. Dette er også nødvendigt for at fastholde den korte afstand mellem befolkningen og det politiske system i de nordiske lande.

Siden den kolde krigs afslutning er det nordiske samarbejde til stadighed blevet udvidet. Dette udvidede samarbejde har i de seneste år især været rettet mod de østlige lande og de arktiske regioner. Det er i sig selv meget positivt, men det er vigtigt at holde fast i det interne samarbejde i Norden, således at Norden ikke kommer til at fungere for meget som to områder: et Østnorden og et Vestnorden frem for et Fællesnorden; det må ikke være et spørgsmål om enten-eller, men om både-og, hvor det påbegyndte arbejde med det grænseløse Norden fortsætter ufortrødent.

Vi lever i en verden, der bliver mere og mere globaliseret. Sammen med udvidelsen af Den Europæiske Union vil der fremover blive stillet store krav til Norden og til de enkelte nordiske lande. Det er vigtigt, at vi husker på at se den udvikling som en mulighed for yderligere fremgang og velstand og ikke som en trussel mod vores eksisterende velfærdssamfund.

Derfor er det en forudsætning, at vi fokuserer på at forstærke det nordiske samarbejde, således at vi hver især og sammen står stærkere i den udvikling. Samarbejdet udadtil skal derfor hverken begrænses eller reduceres. Fri handel og samarbejde med vores nabolande er en forudsætning for de nordiske landes position i Europa og resten af verden. Så længe vi står sammen, står vi stærkt, men det kræver, at vi vil det samme – sammen.

Fru præsident, Island har i sin formandsperiode sat fokus på Vestnorden, og det skal islændingene have tak for. Nu hvor Danmark som et af de store skandinaviske lande overtager formandskabet fra Island, er det vigtigt, at dette fokus ikke falder til jorden, men at den positive udvikling fortsætter.

Det danske formandsprogram for 2005 omfatter viden og innovation, Norden uden grænser og effektivitet i det nordiske samarbejde. Dette program er i god overensstemmelse med ønsker hos landene i Nordens vestlige del om et øget samarbejde i Fællesnorden.

Viden og innovation er parametre, som er forudsætninger for at være med i den globale konkurrence. Der er i forvejen et godt samarbejde i Norden på det uddannelsesmæssige område, og dette bør ikke formindskes – tværtimod.

På det forskningsmæssige område kunne samarbejdet godt tåle at blive forstærket. For eksempel er der i høj grad brug for øget hav- og fiskeriforskning, der er af vital betydning for landene i Nordens vestlige del. På dette område har Færøerne skilt sig ud i vores politik vedrørende bevarelse af havets ressourcer ved brug af fiskedage i stedet for kvoter, en ordning, som møder øget interesse i vores nabolande og også i EU, og som må give anledning til studier fra vore naboer.

Fru præsident! Som befolkningsmæssigt små lande med små administrationer er det altafgørende for landene i Nordens vestlige del, at det nordiske samarbejde er effektivt og omkostningsbevidst. Det er i forvejen svært at finde ressourcer til at deltage i samtlige samarbejdsfora, og derfor er det vigtigt, at samarbejdet tilrettelægges så effektivt som muligt.

Samlet set ser det danske formandskabsprogram for 2005 derfor ret spændende ud. Et øget nordisk samarbejde på grund af det danske formandskabsprogram kan efter færøsk mening være med til at sikre fremdriften i det nordiske samarbejde, hvor samtlige lande i Norden kan være med.

Færøerne har tidligere søgt om selvstændigt medlemskab i Nordisk Råd. Med det kommende danske formandskab er det Færøernes forhåbning, at Færøerne kan opnå en grad af indflydelse i Nordisk Råd, som kan sidestilles med et selvstændigt medlemskab. At lægge vægt på det resultatorienterede i det kommende år vil givet øge opmærksomheden for Nordisk Råds arbejde, noget, som vil styrke Nordisk Råd i fremtiden.

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:

President! För exakt fyra år sedan överlämnade den så kallade vismanspanelen sin rapport "Öppet för världens vindar" till samarbetsministrarna. Rapporten tar utgångspunkt i den växande internationaliseringen och globaliseringen samt den teknologiska utvecklingen. Den innehåller en analys av utvecklingen i de nordiska länderna och drar upp linjer för det fortsatta nordiska politiska samarbetet. Samtidigt framhålls i rapporten att "det nordiska samarbetet alltid utgått från de enskilda medborgarna och eftersträvat förbättringar i deras tillvaro".

Då Finland i sitt ordförandeprogram valde Nordbo 2001 till huvudtema var det få som kunde ana vilka problem som fortfarande gjorde sig gällande för den enskilda medborgaren i Norden. Vi tog avstamp i den analys, som då fanns tillgänglig i form av vismanspanelens rapport och ville utgående från de rekommendationer som framlades dra några konkreta slutsatser. Vi önskade under det finländska ordförandeskapet för en tid flytta fokus från gemenskapsnivån till individnivån. Jag tror att vi rätt långt lyckades i våra intentioner.

Ambassadör Ole Norrbacks utredning år 2002 om nordbors rättigheter blev för mången iakttagare omtumlande till följd av de uppenbara brister som fortfarande gäller visavi nordbors rättigheter i det dagliga livet och myndigheternas bristfälliga kännedom om nordiska avtal och regelverk.

Gränsproblemen sysselsätter oss fortfarande i dag på ett anmärkningsvärt sätt. Det arbete som går under benämningen Norrback-Schlüter-processen har utvidgats och systematiserats på ett sätt som bör trygga en utveckling mot ett allt mera gränslöst Norden. Före detta statsminister

Poul Schlüter kommer i morgon att presentera resultatet av det arbete som hittills gjorts på området.

Jag vill i detta sammanhang uttrycka vår spontana glädje över att Danmark i sitt ordförandeprogram så tydligt prioriterat detta samarbete och utvidgat det till att omfatta också avvecklande av gränshinder inom näringslivets område i hela Östersjöregionen.

Vi i Norden bör också ha blickarna riktade utåt mot den omvärld som i dag så påtagligt inverkar på förutsättningarna för samarbetet och på våra verksamhetsmöjligheter. Små nationers – såsom de nordiska ländernas – styrka ligger i deras anpassningsförmåga. Små länder måste outtröttligt granska sin omgivning och reagera snabbt för att möta även radikala förändringar.

De nordiska länderna står just nu i beråd att ompröva och nyvärdera sitt samarbete såväl inbördes som i relation till omvärlden. I just detta skede är det av vikt att vi tillsammans dryftar de aktuella spörsmålen. Danmark har i sitt ordförandeprogram pekat på många aktuella och viktiga frågor, som kräver en samfälld avstämning. Danmarks program hjälper oss att staka ut vägen för det nordiska samarbetet under den närmaste tiden.

Det kommande ordförandelandet Danmark efterlyser effektivitet och arbetsfördelning. Det är lätt att stödja Danmark också på dessa punkter, men jag tror att vi också bör ägna en hel del krafter på att analysera och värdera innehållet i vårt arbete.

Applaus

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Fru president! När Sverige förra året hade ordförandeskapet i det nordiska samarbetet, var "Integration Norden" huvudrubriken för detta arbete. Det som vi lade ned mest tid på var integrationen mellan de nordiska länderna och gränshindersarbetet. Det där kommer vi att återkomma till i morgon, och då kommer jag att lägga ut texten något mer kring detta mycket viktiga arbete. Låt mig ändå få framföra min uppskattning till det isländska ordförandeskapet för det sätt varpå ni har drivit detta arbete vidare och framåt. Det är mycket positivt att Danmark nu också har valt att prioritera detta arbete, som är av så stor betydelse för våra medborgare.

En annan huvudfråga som vi hade under det svenska ordförandeskapet var att utveckla samarbetet med närområdet, särskilt med de baltiska länderna. Detta var ju viktigt inte minst i perspektivet av det förestående EU-medlemskapet för dessa länder.

Med ett utvidgat EU och med Estland, Lettland och Litauen som nya medlemmar i samarbetet har också nya möjligheter öppnats för det nordisk-baltiska samarbetet. Därför har det också varit naturligt att intensifiera kontakterna.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes ett tiotal nordisk-baltiska ministermöten. Därutöver hade vi också en rad olika möten på hög tjänstemannanivå. Det gällde statsministermöten, utrikesministermöten och en rad möten på fackministernivå.

Det där ger en bra bild av hur regeringssamarbetet har utvecklats under denna tid. Det har varit positivt och visat på det intresse och engagemang som har funnits hos alla parter.

Vi tog också initiativet till att erbjuda de baltiska länderna medlemskap i Nordiska investeringsbanken. Vid det möte som statsministrarna hade för ungefär ett år sedan blev man överens om att gå vidare i denna sak. Efter en mycket snabb förhandlingsomgång kom man fram till ett resultat, och i början av detta år nådde man enighet med de baltiska länderna om att Estland, Lettland och Litauen skulle gå in i Nordiska Investeringsbanken från den 1 januari 2005.

Det var första gången som en nordisk institution har öppnats för medlemskap för andra länder, och därmed har vi tagit ett viktigt politiskt och principiellt steg i det nordisk-baltiska samarbetet.

De baltiska ländernas medlemskap i NIB har ju också väckt frågan om det finns andra nordiska institutioner som de baltiska länderna kan tänkas bli medlemmar i. Därför gav statsministrarna ministerrådets generalsekreterare i uppdrag att undersöka den saken och återkomma med

en rapport i denna fråga. Efter de överväganden som gjorts inom ministerrådet och efter sonderingar med de baltiska länderna gjordes det en avrapportering till statsministrarna tidigare i dag.

Vi kan konstatera att det finns ett positivt och ömsesidigt intresse för samarbete, både från nordisk och från baltisk sida, men det finns för närvarande inte något direkt önskemål eller förslag om baltiskt medlemskap i andra nordiska institutioner.

Min uppfattning är att vi från nordisk sida bör vara öppna för en fortsatt dialog på det här området. Vi bör också, tycker jag, ha en pragmatisk inställning till formerna för samarbete på institutionsområdet.

Ett par exempel på detta är att vi från svensk sida tagit konkreta initiativ för att utveckla samarbetet inom några områden. Vid statsministermötet i augusti föreslog vi att de baltiska länderna skulle få delta i Orkester Norden. Detta följs nu upp av våra kulturministrar. Vi föreslog också att man i de nordiska och baltiska ländernas diplomatutbildningar ska lägga in några gemensamma element, och det följs upp av våra utrikesdepartement.

Det finns alltså oerhört stora möjligheter för att vidareutveckla vårt samarbete, och jag tycker det är viktigt att vi söker konkreta steg i det arbetet.

President of the Baltic Assembly **Janis Reirs**:
Good evening, ladies and gentlemen! I am truly pleased to address you at this Nordic Council session. I believe that each of our meetings has a very positive influence and promote cooperation between the Baltic and Nordic countries. Therefore I would like to thank the representatives of the Nordic Council for your response in organizing joint events and for your active participation in the work of the Baltic Assembly.

This year is a very active and meaningful year for all of us. The largest EU enlargement has taken place and many new countries have joined NATO. Now a difficult and historically complicated process has ended. The role of regional and parliamentary cooperation in the new international environment, as well as effectiveness of this cooperation and possible models have been brought to the fore.

Representatives from the Baltic and Nordic countries need to discuss the most efficient models for regional development. The fact that we are small does not mean that we are weak and lack influence. In the large European Union, only six of 25 member states are greater powers. By developing a common strategy, we become a power to count with!

I am confident that such exchange of views is extremely important and useful. The Baltic states must continue to develop relations with the Nordic countries, because the eight sea region countries have many common interests. Closer cooperation and common stand in fields which affect our common interests will lend greater importance to the issues addressed and will give us a chance to positively affect the course of the process.

I would like to emphasize that the task of parliamentarians is to look to the future and develop a broad, long-term policy. I think that the parliamentary dimension is long-term oriented. We are responsible for assuring the development of the on-going process and possible problems in our countries so that solutions can be found at an earlier stage. Our task is to plan long-term parliamentary cooperation, to maintain close mutual contact, coordinate our positions and develop a joint strategy for the new international situation.

I have to admit that whenever the situation changed, we parliamentarians of Baltic states were able to depend on our Nordic colleagues as reliable cooperation partners. Therefore, I want to say: Thank you!

Janis Reirs tale i dansk oversettelse:
Godaften mine damer og herrer! Jeg er oprigtigt glad for at tale til jer her ved Nordisk Råds session. Jeg mener, at hvert af vores møder har en meget positiv indflydelse og fremmer samarbejdet mellem de baltiske og nordiske lande. Jeg vil derfor gerne takke Nordisk Råds repræsentan-

ter for jeres bidrag til organisering af fælles begivenheder og for jeres aktive medvirken i Baltisk Forsamlings arbejde.

Året i år er meget aktivt og betydningsfuldt for os alle. Den største EU udvidelse har fundet sted og mange nye lande er blevet optaget i NATO. En svær og historisk kompliceret proces er nu slut. Det regionale og parlamentariske samarbejdes rolle i det nye internationale klima, såvel som dette samarbejdes effektivitet og mulige modeller er fremhævet.

Repræsentanter for de baltiske og nordiske lande bør diskutere de mest effektive modeller for regional udvikling. Det faktum, at vi er små, betyder ikke, at vi er svage og mangler indflydelse. Af 25 medlemslande i den store Europæiske Union er kun seks lande større magter. Ved at udvikle en fælles strategi bliver vi en kraft man skal regne med!

Jeg er overbevist om at sådanne udvekslinger af meninger er ekstremt vigtige og nyttige. De baltiske stater må fortsat udvikle deres relationer med de nordiske lande da de otte østersølande har mange fælles interesser. Et tættere samarbejde og et fælles ståsted på områder der påvirker vores fælles interesser vil give de behandlede emner større betydning og give os en chan-ce for positivt at påvirke processens forløb.

Jeg vil gerne understrege at parlamentarikernes opgave er at se fremad og udvikle en bred, langsigtet politik. Jeg tror den parlamentariske dimension er langsigtet. Vi har ansvaret for at sikre udviklingen af den stadige proces og mulige problemer i vores lande, således at løsninger kan findes tidligere. Vores opgave er at planlægge langsigtet parlamentarisk samarbejde, at opretholde nær gensidig kontakt, at koordinere vores standpunkter og udvikle fælles strategier for den nye internationale situation.

Jeg må indrømme, at da situationen ændredes kunne vi parlamentarikere i de baltiske stater regne med vores nordiske kollegaer som pålidelige samarbejdspartnere. For det vil jeg gerne sige: tak!

Head of the State Duma **Valentin Luntshevich**, MP, Head of the State Duma:[3]

Valentin Luntshevichs tale i svensk oversettelse:

Ärade deltagare i diskussionen. Fast det inte är många deltagare kvar i salen vill jag gärna å vägnar av den ryska delegationen tacka er för möjligheten att delta i denna session. Det är mycket viktigt för oss att vi kan konstatera idag att Ryssland också är ett nordligt land. Den stora delen av Ryssland ligger antingen vid polarcirkeln eller i Nordkallotten. Jag representerar en av Rysslands nordligaste regioner i Rysslands parlament det vil si Murmansk. Därför är frågor som gäller nordliga förhållanden, nordlig miljö mycket aktuella för mig.

Vår samverkan och gränssamarbetet mellan Rysslands närområden och en rad Nordiska län och regioner har pågått redan länge inom ramen för Euroarktiska Barentsregionen. Detta samarbete har varit framgångsrikt och jag är särskilt tacksam mot våra nordiska grannar för att ni förstår hur viktigt det är att lösa de problem som gäller gamla u-båtar, föroreningen i före detta militära områden med mera. Vi tackar er mycket för den hjälpen.

Å andra sidan när jag lyssnat här på diskussionen har jag fått ett intryck av att alla sessionens deltagare tyvärr inte riktigt förstår vad som händer i dagens Ryssland och hur långt Ryssland redan har utvecklats. Därför uppmanar jag er att besöka Ryssland oftare, i synnerhet våra nordliga områden för att skapa bättre insikt.

Jag oroar mig också för det att sådana länder som Norge, Island, Grönland och Fåröarna utan tvivel snart kommer att ansluta sig till EU och Ryssland lämnas kvar utanför EU utan tillgång till EU-program till skillnad från de ovannämnda länderna. Det finns till exempel inom fiske ett tätt samarbete med Norge, Island och Färöarna och jag vill uppmana att ta hänsyn även till Rysslands intressen för fiskets kvoter, resurser och regler i Barents- och Norra havet. Dessa är som sådana omöjliga att upprätthålla utan Ryssland för att vi är omedelbara grannar.

[3] Talen ble holdt på russisk og gjengis kun i svensk oversettelse.

Jag kunde dock framföra flera exempel på gott samarbete men jag skulle hellre bruka tillfället och säga att vi ryska lagstiftare studerar mycket noggrant de lagar som godkänns i EU-länder och hos er, våra grannar, med syfte att harmonisera vår lagstiftning för att åstadkomma ungefär samma regler både för medborgare och för företag.

Det var en mycket förnuftig tanke som framförts idag att även de nordiska länder som blivit medlemmar i EU uttrycker en berättigad oro över vissa stödsystem för sådana grenar som jordbruk och fiske. Detta stöd måste behandlas och avtalas noggrant. Vi stödjer den åsikt att de nordiska länderna ska trygga både sin arbetsmarknad samt sina levnadsförhållanden och miljö. Vi är solidariska med er inom detta och kommer att ge er all stöd.

Vår brist har varit att vi deltagit ganska passivt i Europarådets möten. Jag hoppas att vi kan diskutera inom de två följande dagarna detta problem med våra kollegor i Statliga Duman och i hela Rysslands parlament. Jag menar att Ryssland måste på ett aktivare sätt delta i debatt och vara i närmare kontakt med de nordiska parlamenten i syfte att kunna harmonisera vår lagstiftning.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
Fru præsident! Hvilket velsignet privilegium at være nordbo; små stærke folk midt i verdens vrimmel. Men vore hav- og landområder dækker fem tidszoner og rækker længere end hele EU. Nordens befolkning er på i alt 25 millioner – som Canadas – og geografisk vel en slags stormagt. Det giver os fælles perspektiv, mål og ansvar.

Vort Lagting ansøgte enstemmigt om at blive fuldgyldigt medlem af Nordisk Råd, men Helsingforsaftalen forhindrede os i det. Vi ønsker ikke alt eller intet, for da ender man ofte med at få intet. Så Lagtinget vil sikkert overveje et tilbud om en færøsk særstilling i Norden, som svarer til fuldt medlemskab. Færøerne vil gerne være vinduet mod vest og vore ønaboer mod syd.

Nordisk Råd har spredt sine kræfter de sidste 15 år. Baltikum og Nordvestrusland inviterer til en nordisk indsats. EU trækker ressourcer mod syd, Østersøen er nu et oplagt Mare Nostrum, hvor oprydning af verdenssocialismens affald i årtier vil blive en stor fælles udfordring.

Men i faste priser er Nordens fælles budget stort set uændret på ca. 800 mio. kr., og det stemmer ikke med de voksende opgaver. I alt disponerer Norden kun over en brøkdel af en promille af vore landes samlede budgetter. Hvis parlamenterne ikke forøger bevillinger til Norden til at finansiere nye opgaver, så forsømmes de gamle traditionelle.

Fru præsident! Denne session har bæredygtig udvikling som varemærke. Men forskning bør være anvendt videnskab for eksempel i hav- og klimaforskning. Den må ikke fortabe sig i dommedags-profetier om verdens snarlige undergang. Vi ønsker ikke, at havet omkring Færøerne og de færøske fisk lider samme skæbne som Nordsøen på grund af pseudovidenskabelig overtro og EU-bureaukrati.

Lad os fjerne grænsehindringerne med økonomisk vækst for øje. Læg mærke til, at Island har langt den største vækst i Norden, og det hænger sammen med, at Island har Nordens mest liberale økonomi og laveste indkomstskat. Irland har for resten EU's laveste skattetryk og højeste vækst. Økonomisk vækst giver penge til bæredygtig udvikling: Med god vækst i erhvervslivet får vi bedre råd til forskning og velfærd; uden vækst, ingen bæredygtig udvikling.

Aud Gaundal (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Med utvidelsen av EU – med ti nye land – har diskusjonen om hvordan vi i framtida skal organisere vårt parlamentariske samarbeid i Norden, igjen kommet på dagsordenen. I et utvidet EU blir subregionalt samarbeid, som det nordiske, stadig viktigere. Med de baltiske landenes medlemskap i EU blir også rammebetingelsene for Nordisk Råds nærområdesamarbeid endret. Dette stiller krav til det nordiske samarbeidet.

Samtidig er det i dag mange parlamentariske samarbeidsfora i vårt geografiske område som langt på veg arbeider med det samme. Jeg mener det er behov for en bedre koordinering av den parlamentariske aktiviteten som foregår i området.

Nordisk Råd må styrke sin politiske kraft. Vi må i denne sammenheng ikke undervurdere betydningen av at parlamentarikere treffer hverandre i organiserte former – på tvers av de nordiske landegrensene. Det er også en del av hensikten med Nordisk Råd. Men vi må erkjenne at vi har vært for lite opptatt av å få en nasjonal forankring for det arbeidet og de beslutningene som gjøres i Nordisk Råd. Jeg mener derfor at spørsmålet om hvordan vi i framtida skal organisere det parlamentariske samarbeidet i Norden, bør settes høgt på dagsordenen.

Jeg mener det er behov for å tenke mer helhetlig i forhold til det parlamentariske samarbeidet i hele Nord-Europa – uten at vi endrer dagens Nordisk Råd. En måte å oppnå en bedre koordinering på, samtidig som vi fortsatt beholder Nordisk Råd som ryggraden, er å se om det er mulig og riktig å ha en slags parlamentarisk dimensjon for Nord-Europa. Jørgen Kosmo, stortingspresident i Norge, har tatt til orde for nettopp å strømlinjeforme og koordinere våre parlamentariske aktiviteter for den nordlige delen av Europa.

Mitt ønske er at vi derfor tar med oss det beste i Nordisk Råd, men tør lete etter andre og bedre måter å markedsføre vårt felles engasjement for det nordlige Europa på. Jeg ser klart at språket vårt er viktig, slik Göran Persson påpekte, men det må ikke hindre oss i å ha et bredt samarbeid med Russland eller de baltiske landene. Som Nyrup Rasmussen sa det: Nordisk Råd har bestått prøven. Vi må bare forbedre det parlamentariske samarbeid i en ny tid.

President for Samisk parlamentarisk råd **Lars Anders Baer**:
Ärade president! Tillåt mig i denna sena timme å Samiskt parlamentariskt råds vägnar uttala att det är en stor ära att delta i Nordiska rådets 56:e session. Som ni vet är samerna ännu inte medlemmar i Nordiska rådet. Trots det är samarbete med Nordiska rådet livsnödvändigt.

Dagens och framtidens samiska samhälle står inför väldiga utmaningar. Samtidigt är vår historia, samtid och framtid intimt sammanbunden med de nationalstater där samerna bor. Samerna är ett folk i fyra länder, på gott och ont. Nästa år uppmärksammas unionsupplösningen mellan Sverige och Norge. Det är inte så länge sedan Sapmi[4] och den samiska befolkningen var brickor i spelet under det kalla kriget. Det kalla kriget är definitivt över och riksgränserna i Sapmi har aldrig varit så öppna sedan vi blev integrerade i respektive nationalstat. Tvärtom kan man säga att Sapmis styrka är att vi är ett folk i fyra länder. Det samiska samhället har en unik kompetens genom språkförståelse, kulturförståelse och erfarenhet av gränsöverskridande samarbete. Det samiska samhällets kompetens i detta avseende måste de norska, svenska, finska och ryska staterna dra nytta av till gagn för alla. Dessutom tror jag att samerna har en stor mission vars syfte det är att knyta våra fyra länder samman. Tyvärr måste jag konstatera att det kanske är lättare att samla renar.

Jag skulle också i detta sammanhang vilja understryka det Sveriges statsminister Göran Persson framhöll i sitt anförande om vikten av värnet av de egna språken i Norden och medvetenheten om den egna kulturella identiteten. Göran Perssons ord föll så väl i detta sammanhang att de lät som klassisk samisk politisk retorik av bästa slag.

Samernas framtida roll och status i det nordiska samarbetet är fortfarande en utmaning. I förra veckan möttes höga företrädare för EU:s medlemsstater i Rom och skrev under EU:s författ-

[4] Samernas Riksförbund (red. anm.)

ningsfördrag. I författningsfördraget erkänns samerna som ett eget folk. Samernas status som ett folk i Norden och det gränsöverskridande samarbetet i Sapmi utreds för närvarande av en kommitté utsedd av regeringarna i Sverige, Norge och Finland. Kommittén ska överlämna sitt förslag om en nordisk samekonvention till de berörda regeringarna i december 2005. Förslaget till en nordisk samekonvention kommer att bli ett viktigt fundament för den fortsatta diskussionen om det samiska folkets framtida status som ett eget folk och samernas roll i det nordiska samarbetet.

Noteras kan också att Danmarks regering och Hjemmestyret på Grönland satt i gång ett arbete för att modernisera Hjemmestyret och förhållandet mellan Danmark och Grönland.

Avslutningsvis skulle jag vilja flagga för förslaget från Medborger- och konsumentutskottet angående samarbete med urfolken i Barentsregionen. Det har fullt stöd från samisk sida.

Med tanke på den sena timmen ska jag nu tacka för mig.

Debatten ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 4 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 12 til etterretning.

Sesjonen ble avsluttet 19.00.
Sesjonen ble ajournert til neste dag kl. 09.00.

Tirsdag 2. november 2004
Kl. 09:00-18:00

Presidenter: **Presidenter: Inge Lønning (6), Berit Brørby (7), Gabriel Romanus (8), Jens Christian Larsen (9–10)**

Inge Lønning overtok ledelsen av forhandlingene.

Endringer i deltagerlisten:
Ragnar Erlandsson erstattes av **Anders Eriksson** for dagsordenspunktene 6 og 7.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolistan i overensstemmelse med dette.

6	**Det grænseløse Norden**
7	**Bæredygtig udvikling i Norden**
8	**Samarbejdsministrenes spørgetime**
9	**Vestnorden i det nordiske samarbejde**
10	**Alkoholpolitik i Norden**

6. Det grænseløse Norden

Dokumentasjon

Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004 (Dokument 13)

Grensehindere for næringslivet i Norden (Dokument 7)

Rek. 3/2002: Nordbornas rättigheter

Rek. 5/2003: Pensioner och förtidspensionering

Fremst. 1/2004: Nordisk Skattekontor

A 1353/kk: Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid"

Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning (Dokument 9)

Rek. 3/2002: Nordbornas rättigheter

Rekommandasjon lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en konkret tidsplan och implementeringsplan sätts för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning

2) *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

3) *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder

4) *att* ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branschorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5) *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))

6) *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i Ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

Rek. 5/2003: Pensioner och förtidspensionering

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* se över formerna för beskattningen av pensioner från ett annat nordiskt land och eftersträva en gemensam tillämpning av skatteavtalet i de nordiska länderna

2) *att* förenkla proceduren för bedömningen av rätten till förtidspension och rehabilitering så att undersökning och beslut görs i ett land istället för i berörda länder. På sikt bör regelverken om förtidspensionering de nordiska länderna emellan harmoniseras

Fremst. 1/2004: Nordisk Skattekontor

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at sørge for at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening hos én skatteenhed, hvor man indrapporterer sine skatteoplysninger og hvorfra man senere modtager en samlet årsopgørelse (ligning)

Om denne målsætning opnås ved at etablere en skatteenhed pr. land, med en bilateral aftale eller en fællesnordisk enhed er underordnet. Det bør være op til de nationale skattemyndigheder at håndtere spørgsmålet om organisering, regelfortolkning etc.

Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid" (A 1353/kk)

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en rutin för hur ordförandeskapsprogrammens politiska prioriteringar förankras i gränsregionerna
2) *att* standardisera centrala indikatorer för verksamheten i gränsregionerna så att målsättningarna blir klarare och mätbara
3) *att* upprätta en databank med erfarenheter från gränsregionalt samarbete för att säkra kontinuiteten i verksamheten

Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004 (Dokument 13)

Grensehindere for næringslivet i Norden (Dokument 7)

Samarbejdsminister **Flemming Hansen** (Ministerrådets talsmann Dokument 13 og Dokument 7):
Præsident! Fem nordiske og tre selvstyrende områder har, helt naturligt, forskellig lovgivning, forskellige administrative systemer og forskellige holdninger og traditioner. Det er uomgængeligt. Men når disse forskelligheder går ud over borgere og små og mellemstore virksomheder, som arbejder på tværs af de nordiske grænser, så er det en udfordring for os politikere og en udfordring, der gør, at vi må tage sagerne op.

Det svenske formandskab gjorde en stor indsats for at fremme integrationen mellem de nordiske lande gennem at eliminere grænsehindringer og unødigt bureaukrati, der i dag skaber problemer for vore borgere og for vore virksomheder. Det islandske formandskab har forstået at løfte opgaven og har ført arbejdet videre på meget, meget glimrende vis. Det kommende danske formandskab kender også sin besøgelsestid og anser det for en vigtig opgave for formandskabet.

Derfor ønsker vi, at det særlige grænsepolitiske sekretariat i Nordisk Ministerråd nu gøres permanent under Generalsekretærens direkte ledelse. Derfor er vi taknemmelige for, at Poul Schlüter er parat til at tage en tørn til under det danske formandskab, og derfor synes vi, at det er vigtigt at udvide sigtet med nedbrydelse af grænsehindringerne til bekæmpelse af grænsehindringer, som generer små og mellemstore virksomheder. Endelig ønsker vi at udvide nedbrydelsen af grænsehindringer til hele Østersøområdet.

I det hidtidige arbejde er der tale om både små og store resultater. Det er dog alle resultater, der har en meget direkte betydning for den enkelte nordiske borger, som enten arbejder, lever eller studerer på tværs af de nordiske grænser.

Jeg synes, at det er et flot resultat, der er opnået gennem tildelingen af personnummer. Når en nordisk borger nu flytter fra et nordisk land til et andet, bliver det fremover meget lettere at få et personnummer. At få et personnummer hurtigere og ubesværet er vigtigt – ja, det er helt afgørende for den enkelte borger, for når vi har et personnummer, så bliver det muligt at åbne en bankkonto, optage lån, at få skattepapirer og i nogle lande endog også muligt at få en mobiltelefon.

Som dansk trafikminister har jeg en brændende interesse for grænsehindringer for Bornholm. Den vigtigste transportvej til og fra Bornholm fra det øvrige Danmark er via Ystad i Sverige.

Dette sker desværre ikke uhindret. Sommetider har jeg på fornemmelsen, at vore svenske venner er så begejstrede for de transitrejsende til og fra Bornholm, at de helst vil beholde dem i Sverige for evig tid. Det går imidlertid ikke! Vore borgere skal have mulighed for at tage deres kæledyr, dvs. hunde og katte, med – helt til Bornholm.

Vi har arbejdet meget intenst med problemet, med stor, stor velvilje fra mine svenske kollegaer, samarbejdsminister Berit Andnor og jordbrugsminister Ann-Christin Nykvist.

Vi har opnået gode resultater med at gøre det lettere at medbringe medicin over grænserne i Norden. En nordisk arbejdsgruppe er nået til enighed om en fælles nordisk liste for pillepasset. Det er særlig vigtigt for rejsende til og fra Bornholm. Det er derfor med tilfredshed, at vi har kunnet nå konkrete og særligt mærkbare nordiske løsninger på dette problem.

Nu udvider vi som nævnt grænsehindringsarbejdet. Vi vil ikke længere kun se på de hindringer, der er for de nordiske borgeres frie mobilitet, vi vil også sætte fokus på erhvervslivets grænsehindringer.

For det nordiske erhvervsliv er Norden et vigtigt marked. Integrationen blandt de nordiske lande har aldrig været større end nu. Fusioner, overtagelser og joint ventures mellem virksomheder i Norden forekommer hyppigt. Norden er f.eks. Danmarks største eksportmarked. I 2003 gik 23 pct. af Danmarks eksport til de øvrige nordiske lande, mens Tyskland kom ind på en andenplads med 18,6 procent. Mange virksomheder ser således de nordiske lande som deres hjemmemarked.

Et grænseløst Norden er en væsentlig forudsætning for et velfungerende erhvervsliv. Nordisk Råd har modtaget det katalog, som i første omgang oplister de hindringer, vi kender. Flere vil blive identificeret og vil danne grundlag for det kommende års arbejde med bekæmpelse af grænsehindringer.

Samarbejdsministrenes særlige repræsentant **Poul Schlüter**:
Hr. præsident! I det nordiske samarbejde tog vi i 2003 under svensk formandskab fat på en vigtig og vanskelig opgave, nemlig fjernelse af grænsehindringerne. Dette arbejde er fortsat i år under det islandske formandskab.

Vi har påtaget os den opgave at skabe konkrete resultater. Nordiske borgere skal frit kunne arbejde, studere og bosætte sig i et andet nordisk land. Mange resultater for den enkelte borger er allerede nået.

Udgangspunktet for mit arbejde har hidtil været borgernes mobilitet i Norden. Dette arbejde vil nu blive suppleret med fjernelse af næringslivets grænsehindringer i Norden. Denne opgave er vigtig, fordi vi står over for nogle væsentlige udfordringer!

EU er udvidet. Den globale konkurrence bliver stærkere og vores styrke derfor endnu vigtigere. Vi i Norden må fortsat gå foran i udviklingen af det indre marked og profilere os som en dynamisk region. Vi må sikre, at det indre marked i Norden rent faktisk fungerer i praksis – både for borgerne og for virksomhederne!

De nordiske næringsministre er allerede godt i gang. Allerede sidste år satte næringsministrene sig for at undersøge, hvilke konkrete grænsehindringer der er for det nordiske næringsliv, og det er blevet til et katalog over disse konkrete hindringer.

Kataloget vil nu danne grundlag for vores videre arbejde med grænsehindringerne.

De nordiske næringsministre har taget opgaven til sig og har foreløbig koncentreret sig om mulighederne for at skabe et nordisk venturekapitalmarked. Her er der nemlig en lang række vanskeligheder i dag.

Et eksempel vedrører dobbelt beskatning, idet udenlandske investorer i svenske, norske og finske venturefonde må betale skat både i fondens hjemland og i investorens hjemland; det er jo ikke så godt.

Langt de fleste indentificerede problemer i kataloget skal dog løses af andre fagministre end næringsministrene.

Bygge- og boligsektorens arbejde vedrørende øget handel på byggeområdet er vigtigt. Næringsministrene foreslår derfor, at der skabes nordisk samarbejde om kompetencebeviser for maskin- og kranførere, autorisationer for sprængningseksperter og fælles nordisk autorisation ved el-montage, sådan at hvis man er godkendt i ét land, så er man godkendt i hele Norden. Dette arbejde blev igangsat under det svenske formandskab, og man er allerede nået et stykke af vejen.

De øvrige fagministre har også vist nogle konkrete resultater.

En vigtig sag er tildeling af CPR-numre[5] ved flytning til et andet nordisk land.

De nordiske ministre med ansvar for folkeregistrering har i aftes undertegnet en ny nordisk overenskomst om folkeregistrering, som vil gøre det mærkbart lettere og ikke mindst hurtigere for nordiske borgere at få et CPR-nummer, når de flytter til et andet nordisk land. Det er et positivt og mærkbart resultat.

Undervisningsministrene undertegnede i juni en ny nordisk gymnasieaftale. Aftalen indebærer, at det nu bliver lettere for unge studerende at tage en gymnasial uddannelse i et andet nordisk land.

Endvidere har undervisningsministrene undertegnet en ny nordisk deklaration om gensidig anerkendelse af højere uddannelser i Norden. Den erstatter den såkaldte Sigtuna-aftale. Det er en god og operationel deklaration, som skal sikre, at alle højere uddannelser gensidigt anerkendes i hele Norden.

Endelig er der spørgsmålet om gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelser, de praktiske uddannelser. Det er noget, jeg prioriterer meget højt; det vedrører kolossalt mange mennesker. Mange borgere har en erhvervsuddannelse, og vi må sikre, at de har de bedste forudsætninger for at udøve deres erhverv, også i et andet nordisk land.

I august sidste år underskrev social- og sundhedsministrene en ny nordisk konvention om social tryghed. Alle har nu ratificeret den nye konvention.

Herudover har ministrene sat et arbejde i gang om opdatering af konventionen om social bistand og sociale ydelser. Man er endnu ikke klar til at fremlægge et forslag til en ny konvention, men jeg forventer, at dette vil ske under det danske formandskab.

Endelig er der spørgsmålet om revision af barselordninger. Der er gennem længere tid arbejdet med konkrete problemsager, og jeg forventer at drøfte dette med de nordiske social- og sundhedsministre på ny.

De nordiske finansministre har også taget opgaven med fjernelse af grænsehindringer seriøst.

Ministrene har besluttet at oprette et såkaldt nordisk virtuelt skattekontor på internettet. Det skal virke som et kompetenceorgan for internordiske skattesager.

Der vil samtidig blive oprettet en nordisk skatteportal på internettet. Det skal gøre det lettere for borgerne at få den rette information om skatteforholdene.

Der er dog også sager, som kræver ændring af selve de nordiske skatteaftaler. En omfattende liste vedrørende problemer med blandt andet indkomst- og pensionsbeskatning er fremlagt for de nordiske finansministre, som i går drøftede det videre arbejde med disse problemer.

Om overførsel af penge på tværs af grænserne har de nordiske finans- og skatteministre i maj vedtaget en erklæring om, at dette maksimalt må tage tre bankdage at gennemføre.

---

[5] CPR-nummer = personnummer (red. anm.)

Arbejdsministrene har overvejet mulighederne for at inkludere ikke-nordiske statsborgere, som har permanent arbejds- og opholdstilladelse i et enkelt land, i den fælles nordiske arbejdsmarkedsaftale. Det drejer sig om mange mennesker, ca. 760.000 mennesker, men desværre fandt ministrene ikke grundlag for at udvide personkredsen i aftalen med ikke-nordiske statsborgere, da det, hævdede de, ville indebære en mere liberal behandling af dem end medborgere i de nye EU-medlemslande, så længe de er omfattet af overgangsreglerne i fire af de nordiske lande.

Jeg har tidligere rejst forslag om digital internordisk jobformidling på internettet. Der er blevet gennemført et forstudie af de tekniske muligheder. Øresundsregionen vil blive testområde for dette projekt.

Jeg har tidligere rejst forslag om, at det nordiske arbejdsløshedsforsikringssystem skulle indrettes mere smidigt. Det vurderes desværre ikke som muligt at skabe nordisk harmonisering på dette felt. I stedet vil informationen på den nordiske informationstjeneste Hallo Norden blive styrket.

Endelig er der spørgsmålet om krav til statsborgerskab ved besættelse af stillinger. Også her har vi sat et stykke arbejde i gang for at få begrænset disse regler.

Jeg er blevet gjort opmærksom på mange grænsehindringer, som vedrører blot ét af de nordiske lande. En sag er for eksempel den islandske navnelovgivning.

Island har jo en særlig navnetradition, hvor barnet opkaldes efter faderen plus dóttir/son. Der var særlige problemer med at udnytte denne mulighed i Sverige, men så ændrede man stort set over natten den svenske navneforordning, og problemet blev løst. Også i Danmark er der vanskeligheder med anvendelsen af den islandske navnetradition. Her har jeg foreslået den danske statsminister, blandt andet på inspiration af den svenske ordning, at løse problemet.

Som man kan høre, er en hel del opnået, men mange grænsehindringer venter fortsat på at blive løst, og disse skal vi klare i fællesskab.

Arbejdet med fjernelse af grænsehindringer for både borgere og virksomheder er vigtigt i lyset af den stadig stigende internationale konkurrence!

Hvis de nordiske lande skal kunne hævde sig i det nye Europa, så må grænsehindringerne minimeres, og det er den offensiv, jeg – som særlig repræsentant for de nordiske ministre – fortsætter.

Vi har brug for konkrete resultater. Vi er begyndt. Vi skal være bedre end gennemsnittet af EU-området, ikke mindst når det gælder det nordiske indre marked inden for det europæiske.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr president! Jag har en kort fråga. Jag är naturligtvis mycket glad över rapporteringen från Poul Schlüter, något som många också i går här framförde glädje över. Det tas steg för att förbättra gränshindersproblematiken, men ännu är den väldigt stor.

I Nya Wermlands-Tidningen, som jag läste i morse innan jag gick till riksdagen, säger arbetsförmedlarchefen i Årjäng: Vi har nästan ingen arbetslöshet. Men det beror helt och fullt på att vi har en pendling till Norge.

Nu kommer min fråga. Det är tråkigt att de nordiska finans- och skatteministrarna inte har tagit förslaget från Näringsutskottet om skattekontoret på allvar. Tycker Poul Schlüter att det hade varit bra om ordet "virtuell" aldrig hade kommit in i samband med ordet skattekontor, utan att orden hjärta, hjärna, blod och händer i stället hade kommit in i samband med skattekontoret när det gäller detta med att ta hand om arbetskraften över gränserna?

Samarbejdsministrenes særlige repræsentant **Poul Schlüter**:
Måske er den rette løsning den, man har valgt i Danmark; der har den danske skatteminister besluttet at oprette et nationalt skattekontor, som er til rådighed for nordiske borgere, der flytter til Danmark. Der kan de henvende sig og få beregnet deres skat med bindende virkning for de kommuner, hvor de skal arbejde. Det er altså et regionalt kontor, som omfatter København og alle de omkringliggende kommuner. Det er ganske praktisk med sådan et kontor, og det kan jeg anbefale andre nordiske lande at gøre på samme måde.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr president! Det gläder mig väldigt mycket att höra, Poul Schlüter, att vi är överens om att "virtuell" är ett problem i sammanhanget. Jag vill nog påstå att det är lite av Nordiska rådets problem över huvud taget.

Det väcks många bra rekommendationer i utskotten som går till ministerrådet. Ministrarna tar dem till sig och gör sedan några halvmesyrer av det hela. Ett nordiskt skattekontor behövs där deklarationer lämnas in och där man får hjälp med de olika regelverken i de olika länderna så att människor inte hamnar mellan stolarna i vare sig Sverige, Norge, Danmark eller Finland. Det ska vi veta, Poul Schlüter – vilket du väl också blev klar över i ditt arbete – att de människorna finns, och de är många!

Nordbornas rättigheter (Rek. 3/2002)

Ole Stavad (Presidiets talsmann Rek. 3/2002):
Præsident! Jeg synes, vi kan glæde os over, at vi er kommet et stykke vej.

Da vi satte grænsehindringerne meget præcist på dagsordenen for to år siden under sessionen i Helsingfors, var vi enige om, både på parlamentariker- og ministerrådssiden, at det her var en vedvarende proces; det var i hvert fald en proces, vi måtte påregne ville tage ganske mange år. Og det må vi vel sige at de erfaringer vi har fået indtil nu har bekræftet. Ikke sådan, at der ikke er noget fremskridt, det er der, og det vil jeg glæde mig over er lykkedes og ikke mindst tilskrive de fremskridt, der er kommet, at Poul Schlüters indsats og det at holde ministre og embedsmandskomiteer til ilden, har haft en særdeles gunstig virkning, og derfor også en glæde fra vores side over, at Schlüter fortsætter sit arbejde, nu hvor vi også får næringsområdet med ind.

Vi har valgt i Præsidiet at afskrive den rekommandation, som samlede de mange anbefalinger tilbage fra Helsingfors. Det er ikke udtryk for, at vi mener, at det hele er nået; det ved vi det ikke er. Det er heller ikke udtryk for, at vi vil holde op med at have fokus på området. Vi vil holde øje med, om der sker noget på de resterende områder, hvor der ikke er fundet tilfredsstillende løsninger med bankgebyrer, med lovgivningen, hvor man ikke får det med i bemærkningerne i forhold til der, hvor det er nordisk relevant, i forhold til transitreglerne – Bornholm har været nævnt af den danske samarbejdsminister – og så videre.

Vi vil også i forhold til det store tema med tredjelandsborgere holde fast i den diskussion, og jeg synes, at man fra regeringssiden springer lidt let hen over det spørgsmål.

Sidste år var det med i Schlüters afrapportering, at den danske regering mente, at det var i strid med de danske EU-forbehold. Vi kan i fællesskab konstatere at det var en søgt forklaring. Nu er der tilsyneladende en bredere opbakning bag dette års forklaring; nemlig at man ikke kan give gunstigere forhold til tredjelandsborgere i Norden end de forhold, man giver de nye EU-medlemslande. Det kan jeg faktisk godt forstå; det er endda et argument, jeg godt kan købe. Men hvorfor laver man så ikke en mulighed for, at tredjelandsborgere inden for Norden kan abonnere på de samme regler som de borgere, der bor i de nye EU-lande? Det ville, så vidt jeg kan se, løse en lang, lang række af de problemer.

Det, vi så vil benytte os af som metode, er at forsøge at have måder, hvorpå vi hele tiden holder øje med de nye barrierer, der kommer, og de gamle barrierer, der ikke er opløst, og at der i den lovgivning, der kommer i vore nationale parlamenter, ikke opstår nye barrierer.

Og derfor ville jeg godt bede den svenske samarbejdsminister, der kommer ind senere, om at svare på det, som jeg også rejste over for den svenske statsminister, Göran Persson, i går, om man ikke godt vil være behjælpelig med i Sverige, og i øvrigt i alle andre lande, at vi får det med ind i lovgivningen, når det er relevant, hvad det giver af problemer i forhold til nordisk lovgivning; det er helt afgørende som proces for, at der ikke opstår nye problemer.

Vi er glade for, at næringsområdet nu kommer med ind; det er en tumleplads, det er en kravlegård for vores små virksomheder inden for Norden med det store, fælles nordiske marked; vi ved, hvad det betyder.

Og derfor håber jeg også, at ud over at vi har fokus på administrativt bøvl og lovregler, at vi så også kan have fokus på de barrierer, som virksomhederne selv laver.

Vi har lige fået en rapport om konkurrencen inden for telemarkederne, hvor det er helt urimelige prisforhold, fordi det passerer en nordiske grænse – det er det samme problem, vi har med bankgebyrer – og derfor vil vi ikke indskrænke det her område, vi vil udvide det, og vi vil fortsat have massiv fokus på det. Det håber jeg også at man vil på regeringssiden, og vi er glade for, at Schlüter er her til at støtte begge sider, både i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Grensehindere for næringslivet i Norden (Dokument 7)

Drífa Hjartardóttir (Næringsutvalgets talskvinne, Dokument 7):
Hr. præsident! På vegne af Næringsudvalget i Nordisk Råd vil jeg indlede med at rose ministerrådet for at have taget initiativ til at gennemføre en udredning, som specifikt omhandler det næringspolitiske område. Selv om Poul Schlüter i de forløbne to år har haft succes med sit arbejde, findes der stadig en lang række problemer, som er specifikke for næringslivet, og som efter vores mening behøver særskilt fokus og ikke mindst en særskilt indsats for at blive fjernet.

For os er det klart, at med udvidelsen af EU, med den stigende grad af globalisering og med de øgede krav til fleksibilitet og specialisering er det bydende nødvendigt, at det nordiske næringsliv får de bedst mulige betingelser for at klare sig i den internationale konkurrence. Netop på dette plan har vi et kæmpe potentiale i Norden: Norden som hjemmemarked, Norden som vidensregion og Norden som en samarbejdsplatform for springet ud i det globale.

Alle disse muligheder kan virkeliggøres og udnyttes, men det kræver, at virksomheder gives ubesværede og attraktive muligheder for at handle med hinanden og for at indgå strategiske alliancer i de store internationale satsninger. Næsten seks ud af ti virksomheder oplever, at der findes konkrete barrierer for at afsætte deres varer i andre nordiske lande. Dette burde være situationen for det fjerne handelsplan i Asien eller Sydamerika, ikke for forholdet imellem to tætte nordiske nabolande. Tilsvarende oplever næsten halvdelen af virksomhederne barrierer for forretningsmæssigt samspil, hvilket naturligvis hæmmer og reducerer udnyttelsen af den nordiske konkurrencekraft.

For at sige det meget kort: Den situation er hverken tilfredsstillende for virksomhederne eller for os som politikere. Handel og samspil mellem de nordiske landes virksomheder er en af de vigtigste faktorer i vores landes velfærdsniveau, og i takt med at nye vidensregioner vokser op i udlandet og der outsources som aldrig før, lægges der et pres på smidigheden, effektiviteten og konkurrencekraften hos det nordiske næringsliv.

Derfor hilser vi denne rapport velkommen. Men dermed er målet jo ikke nået. Som det nævnes i rapporten, findes der barrierer, som kræver lovændringer, ikke mindst på et af de mest følsomme områder, nemlig harmonisering af skatteregler. Tilsvarende findes der mere tekniske og brancherelaterede barrierer, men dem går vi ud fra at ministrene under alle omstændigheder vil få fjernet.

Harmonisering af eksempelvis skatteregler må nok betragtes som et urealistisk mål, og netop derfor er det vigtigt, at der laves pragmatiske løsninger, som reelt forbedrer virksomhedernes muligheder for samhandel og kommerciel udvikling. Vores bekymring i Næringsudvalget er primært rettet imod, hvorledes ministerrådet vil sikre en gennemførelse af rapportens målsætninger. Et kriterium for succes er efter vores opfattelse, at grænsehindringer prioriteres, således at målet om et ægte nordisk indre marked står øverst på listen, og at arbejdet gives en tidsramme med det specifikke mål, at ministerrådet informerer omverdenen og herunder Nordisk Råd om, hvorledes arbejdet skrider frem.

Jeg kan forstå, at det kommende danske formandskab har sat næringslivet højt på dagsordenen, og derfor har vi høje forventninger til konkrete resultater og målsætninger for 2005.

Rek. 3/2002: Nordbornas rättigheter

Samarbetsminister **Berit Andnor** (Ministerrådets talskvinne Rek. 3/2002)
Herr president! I det nordiska regeringssamarbetet är ju gränshindersfrågorna ett av de mest prioriterade områdena. Det är viktigt för oss att kunna visa konkreta resultat när det gäller hur vi underlättar vardagen för de nordbor som rör sig över våra gränser och som har arbete eller studerar på andra sidan av gränsen. Vi har också sett hur rörligheten över våra gränser har ökat under senare år, till exempel över Öresundsområdet.

Jag tycker att vi under de senaste åren har fått en ny fart i arbetet med att minska eller ta bort gränshindren. Vår särskilde representant Poul Schlüter har genom sitt engagemang bidragit till att placera frågorna högt på dagordningen. Genom de direkta möten som han har haft med ansvariga ministrar har han också kunnat redovisa problemställningar och hjälpt till att hitta lösningar på de problem som har funnits. På Nordiska rådets session i Oslo redovisade vi en del resultat. I år går vi vidare och kan visa på konkreta resultat av detta arbete. Jag skulle vilja påstå att vi har fått en ny fart i arbetet.

En viktig del i det här gränshinderssamarbetet är också att lösa frågor bilateralt mellan våra länder. Jag vill peka på det skatteavtal som Sverige och Danmark slöt förra året och som visat sig ha en stor betydelse för integrationen i Öresundsområdet. Det har redan förenklat och skapat en större klarhet för många arbetskraftspendlare i Öresundsregionen. Men jag tycker också att det när vi pratar om vår ambition att minska gränshindren är viktigt att hålla i minnet att det finns skillnader i lagstiftningen mellan våra nordiska länder. Det handlar om att vi har valt olika politiska lösningar till exempel inom skatteområdet men också när det gäller socialförsäkringarna, och jag tror att vi får fortsätta att leva med det, för det finns ingen ambition att uppnå en fullständig regelharmonisering.

Men låt oss så långt det bara är möjligt ta bort de gränshinder som ligger i vägen. Till Ole Stavad vill jag säga att ambitionen från regeringarna ju är att förhindra att nya gränshinder uppstår. Vi gör det genom att ha ett samarbete inför beslut när det gäller EU-direktiv men också när det gäller implementeringen, som kanske är ännu viktigare när det gäller vårt samarbete. Också informationen är, som har påpekats många gånger tidigare, väldigt viktig – att man vet vad som gäller och att man får en bra och tydlig information. Här har det skett betydande framsteg när det gäller att öka kunskapen hos de tjänstemän som finns på våra kontor i olika delar av de nordiska länderna.

Jag vill framföra ett varmt tack till Poul Schlüter för det arbete som han har gjort hittills och för det arbete som han kommer att göra. Jag vill också säga till det danska ordförandeskap som nu kommer att tillträda att jag ser fram emot ett fortsatt gott samarbete. Jag ser också fram emot fortsatta framsteg i det arbetet. Danmark har ju nu ett väldigt konkret och bra ordförandeprogram, och jag har stora förväntningar när det gäller att öka integrationen mellan våra nordiska länder.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Hr. præsident, jeg har vist to minutter. Jeg ville gerne skænke samarbejdsministeren fra Sverige i hvert fald et ekstra minut til at svare lidt mere grundigt på det, jeg spurgte om, og som Berit Andnor, samarbejdsministeren fra Sverige, var inde på, nemlig at sikre, at når der kommer ny lovgivning i vore parlamenter, så er det der, det er relevant med bemærkninger om, hvad det betyder for de øvrige nordiske lande.

Vi har en helt konkret rekommandation, og den er ikke efterlevet. Jeg står her med et svensk skattelovforslag, som ville få katastrofale følger for det nordiske samarbejde og pendlingen i Norden, hvis det blev vedtaget. Vi er glade for, at det bliver rettet til, så det ikke får de konsekvenser. Jeg kan ikke på de 75 sider finde, at man har den relation. Vil den svenske regering sørge for, at det kommer, på samme måde som vi vil holde de øvrige regeringer op på, at det bør komme.

Så vil jeg godt spørge, hvilken reaktion den svenske samarbejdsminister har på mit forslag til løsning af tredjelandsborgere, for hvem jeg mener, at man bør finde en løsning?

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Som jag sagde, Ole Stavad, finns hos regeringarna ambitioner att förhindra att nya gränshinder uppstår. Vi försöker inför EU-direktiv men också i samband med implementeringen av EU-direktiv att samordna arbetet så att vi ska undvika att tolka den nya lagstiftningen på olika sätt. Det här är ett långsiktigt arbete, som kräver stora resurser, men vi har de allra bästa ambitioner inom detta område.

Vad beträffar det exempel som Ole Stavad lyfter fram när det gäller en proposition om skattefrågor vill jag säga att anledningen till att vi förändrade propositionen var just den att vi lästa propositionen med nordiska ögon. Vi kunde på det sättet också förhindra att vi ställde till svårigheter för personer som pendlar över våra gränser.

När det gäller tredjelandsmedborgare vill jag från svensk sida understryka vikten av att vi får en arbetsmarknad som omfattar alla våra boende i de nordiska länderna. Den svenska hållningen är den att vi gärna vill se att arbetstillstånden och rätten att röra sig över gränserna också kommer att omfatta tredjelandsmedborgare. Och som jag sade: Jag har stora förhoppningar nu när Danmark tar över ordförandeskapet att frågor som rör arbetsmarknaden kommer att finnas med på dagordningen.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Jeg er nødt til at sige, at jeg synes, den svenske samarbejdsminister har en meget skånsom måde at sige nej på og at snakke lidt om noget andet. Jeg snakkede ikke om EU-direktiver. Jeg synes, det er utrolig godt, hvis man får samordnet implementering af EU-direktiverne, så der er harmoni i den måde, man gør det på. Al tilslutning!

Jeg synes også, det er godt, at vi fik stoppet den her, eller at den svenske regering fik stoppet den her. Men hvorfor fremgår det ikke af det her lovforslag, at det har de problemer? Hvis man havde levet op til den rekommandation, som Nordisk Råd i enighed besluttede, så var lovforslaget aldrig kommet, for jeg har aldrig haft mistænkt den svenske regering for at ønske at skabe nye barrierer.

Jeg forstår godt den svenske samarbejdsminister, for hun gør det, hun kan, men ude i de enkelte ministerier mangler den fokus ikke i det daglige, hvis ikke vi får skabt systematik i det. Vi gør det i dag i forhold til EU-relationer, hvad er problemet med at gøre det helt tilsvarende i forhold til nordiske relationer?

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Herr president! Jag vet inte om jag uttrycker mig väldigt otydligt, men ambitionerna och inriktningen från regeringarna är att vi ska göra vad vi kan för att minska gränshindren mellan våra länder. En ökad integration mellan våra länder är prioriterat arbete för oss, och vi vill inte skapa några nya gränshinder.

Riktigt hur detta arbete ska gå till måste ju vara något som respektive land också tar ansvar för. Jag tycker att det är resultatet som ska räknas, Ole Stavad, och jag tycker att vi har fått en betydligt bättre hantering av frågor som rör integrationen mellan våra länder. Vi kan säkerligen göra det här betydligt bättre, och det är också vår ambition.

Frode Sørensen (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Et af de store aktiver i Norden er jo, at man i det aktive liv kan bevæge sig over de nordiske grænser, og man kan arbejde, hvor man har lyst. Når det aktive liv så er afsluttet, og man har arbejdet i forskellige nordiske lande, er det ofte sådan, at man måske vender tilbage til sit hjemland, eller man bliver der, hvor man har arbejdet.

Det, jeg ser som et problem, og som jeg gerne vil spørge den svenske samarbejdsminister om, er, at den pension, man har fået opsparet i mange forskellige lande, ønsker man selvfølgelig at få udbetalt, når man er blevet 65-67 år. Jeg oplever det som et ganske konkret problem, specielt når man har optjent svensk folkepension, at der så går adskillige år, fra man er blevet berettiget til at få pensionen, og indtil man kan få den tildelt. Jeg har eksempler fra Danmark, hvor man har ventet i to til tre måske oven i købet fire år, før man har kunnet få udbetalt sin pension. Problemet med ældre mennesker er jo, at de er ældre, og chancen for, at de måske dør, før de får pensionen, er stor.

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
President! Det är oerhört viktigt att de pensionsrättigheter som man har tjänat in under sitt yrkesliv följer med och att det sker på ett sådant sätt att man blir garanterad sin försörjning. Genom det samarbete som vi har är inriktningen att den enskilda personen ska få sin rättighet med sig, oavsett om man flyttar eller var man bor i de nordiska länderna. Det gäller också i det europeiska samarbetet.

Tyvärr tar det ibland tid innan vi har fått alla de intyg som krävs för att denna rätt ska tillförsäkras den enskilda personen. Vi gör förstärkningar inom den svenska myndigheten som hanterar de här frågorna just för att komma till rätta med de långa handläggningstiderna. Det är vår ambition att minimera dem så långt det bara är möjligt.

Anders Eriksson (Midtengruppen, ÅF):
Värderade president! För första gången hålls ett anförande i Nordiska rådet av en åländsk representant som ser självständighet för Åland som enda framtidsalternativet. Undertecknad företräder i det politiska livet Ålands Framtid, ett parti som i senaste val tog plats i Ålands lagting. Alla vänner av ordning frågar sig säkert vad denna inledning har med dagens agenda att göra. Förklaringen är rätt enkel. Gränshindren runt Åland är, tillsammans med hinder för både åländningarna själva och nordiska medborgare, att få utöva sina yrken och rättigheter på Åland en av förklaringarna till att Ålands Framtid överhuvudtaget finns.

Finlands oförmåga att sköta den svenskspråkiga servicen och därmed oförmågan att leva upp till landets internationella förpliktelser från 1921 utgör tillsammans med oviljan att medverka till ett utvecklat åländskt självbestämmande de viktigaste faktorerna att inte vi längre tror på självstyrelsen som ett hållbart system för ålänningarna.

Vi ser, herr president, ganska ofta hur Finland agerar på ett sätt som skadar åländska intressen och ett agerande som även motverkar själva andan i det nordiska samarbetet och gemenskapen. Låt mig förklara med några dagsfärska exempel som utgångspunkt.

Vid Oslo-sessionen för drygt ett år sedan kunde denna församling ta del av fallet med den åländska kranföraren som i 20 år körde sin kranbil utan problem med svensk förarexamen i bagaget, ja, fram till den dagen han utsattes för rena rama trakasserierna från finska myndigheter, och detta i ett land där det inte går att få just kranförarutbildning på svenska.

För några veckor sedan förlades ännu en ålänning med yrkesförbud; en ålänning med svensk juristexamen utestängdes ur rättssalen och får inte längre biträda åtalade inför domstolar, och detta efter att i 20 år med stor framgång ha fungerat som juridiskt ombud. Enligt Högsta domstolen i Finland kan till exempel en grekisk och en fransk advokat när som helst uppträda i landets domstolar, men en svensk utbildad ålänning portas och beläggs med yrkesförbud. Åtgärden kan inte tolkas på annat sätt än att det är ett försök att försvåra tillvaron för jurister som utbildar sig i Sverige.

Den åländska hembygdsrätten, alltså vårt lokala medborgarskap, är kopplad till det finska medborgarskapet och det är ett annat flagrant exempel på hur Finland verkar mot den nordiska andan. Självstyrelsemyndigheternas enträgna begäran om att hembygdsrätten skall göras tillgänglig för alla, oavsett medborgarskap, möts med kalla handen i Helsingfors. I de fall då till exempel svenska medborgare besvärat sig har Högsta förvaltningsdomstolen i strid med EU-principerna vägrat att inbegära EG-domstolens förhandsbesked. Finlands agerande drabbar i första hand alla nordbor med hemort på Åland och utgör samtidigt ett påtagligt hinder på vägen mot ett gränslöst Norden.

Socialminister **Árni Magnússon**:

Virðulegi forseti. Í gær gengu Norðurlöndin, Eystrasaltslöndin og Pólland frá áætlun um aukna samvinnu yfir landamærin á sviði byggingamála á Norðurlandasvæðinu. Hár húsnæðiskostnaður er í dag vandamál meðal margra þjóða, hann leiðir til hás byggingakostnaðar og erfitt er fyrir lágtekjuhópa að fá aðgengi að nýju húsnæði.

Aukin viðskipti milli landanna skapa betri samkeppni í þessum geira. Háan kostnað er meðal annars hægt að rekja til viðskiptahafta á markaðnum. Með því að minnka þau höft sem nú eru til staðar er hvatt til aukinnar samkeppni, kostnaðurinn minnkar og forsendur skapast til að lækka húsnæðiskostnað.

Grundvöllur þerirrar áætlunar sem hér um ræðir er skýrsla sem unnin var af embættismannanefndinni í bygginga- og húsnæðismálum. Löndin hafa á síðustu sex mánuðum rætt skýrsluna og áætlunina á nokkrum fundum í Varsjá og Sigtuna

Virðulegi forseti! Áætlunin inniheldur fimm mismunandi undirverkefni sem eiga að hvetja til aukinna viðskipta í byggingageiranum á svæðinu og henni skal hrint í framkvæmd á árunum 2005-2007.

Verkefnin eru í fyrsta lagi að byggja upp opinberan gagnagrunn þar sem aðilar innan byggingageirans geta sótt upplýsingar meðal annars um mismunandi reglur sem gilda í löndunum og sem hafa þýðingu fyrir þá. Til dæmis reglur um samninga, reglur um húsaleigu, kröfur um ábyrgðir og tryggingar, reglur um heilsuvernd byggingaverkamanna, öryggisreglur og fleira.

Í öðru lagi að byggja upp sameiginlegt verkefni landanna á Norðurlandasvæðinu þar sem áhersla verður lögð á að löndin deili reynslu sinni og nýrri þekkingu á sviði byggingamála. Á þennan hátt deila löndin með sér þeirri þekkingu og þeim góða árangri sem náðst hefur í mörgum löndum og það kemur stærra hópi fólks til góða. Verkefnið getur einnig snúið að spurningum um hversu mikið aukin verslun með byggingavörur á milli landanna getur leitt til lægri framleiðslukostnaðar og hvernig hægt væri að stuðla að slíku.

Í þriðja lagi að framkvæma samanburðarrannsókn á reglugerðum í byggingageiranum sem getur legið til grundvallar því að menn ráðfæri sig á milli landanna um mögulega samhæfingu

eða breytingar á lögum með það að markmiði að skapa betri forsendur fyrir fyrirtækin að komast inn á nýja markaði.

Í fjórða lagi að þróa stuðningshæfni til að meta samkeppniskröfur og kröfur um reynslu af vinnumarkaðnum í byggingageiranum í löndunum. Þær ólíku kröfur sem að settar eru í löndum okkar tengjast ólíkum menntakerfum og ólíkum leiðum sem farnar eru í mismunandi löndum við skipulagningu byggingastarfsemi.

Í fimmta lagi að koma á laggirnar sameiginlegu netverki á því sviði sem um ræðir í áætluninni.

Gert er ráð fyrir að ráðinn verði verkefnisstjóri sem ásamt stjórn sem samanstendur af fulltrúum frá þátttökulöndunum sér um eftirfylgni áætlunarinnar. Stjórnin skal einnig skila skýrslu og koma með tillögur að fleiri verkefnum sem gætu minnkað hindranir á byggingamarkaði landanna.

Virðulegi forseti! Mér finnst þetta vera gott dæmi um hvernig norrænt samstarf getur virkað þegar um ræðir að minnka landamærahindranir og skapa forsendur fyir landamæralausum Norðurlöndum.

Árni Magnússons tale i dansk oversettelse:

Ærede præsident! I går blev de nordiske lande, de baltiske lande og Polen færdige med en handlingsplan om forøget samarbejde over landegrænserne på byggeområdet indenfor den nordiske region. De høje boligudgifter som i dag er et problem i mange lande hænger sammen med høje byggeomkostninger og det er svært for lavtlønsgrupper at få adgang til nye boliger.

Forøget handel mellem landene vil forbedre konkurrencen indenfor denne sektor. De høje udgifter skyldes blandt andet handelshindringer på markedet. Ved at formindske de eksisterende hindringer tilskyndes der til forøget konkurrence og lavere omkostninger, som kan skabe forudsætninger for sænkning af boligudgifterne.

Handlingsplanens grundlag er en rapport, som er blevet udarbejdet af embedsmandskomiteen på bygge- og boligområdet. Rapporten og handlingsplanen er blevet diskuteret af repræsentanter for landene på møder i Warsawa og i Sigtuna i løbet af de seneste seks måneder.

Ærede præsident! Handlingsplanen indeholder fem forskellige underprojekter som skal tilskynde til voksende handel indenfor byggesektoren i regionen, og den skal iværksættes i løbet af perioden 2005-2007.

Projekternes formål er for det første at opbygge en offentlig database, hvor byggesektorens parter kan hente informationer blandt andet om de forskellige regler, som gælder i landene af betydning for dem. Det er eksempelvis regler om aftaler, regler om husleje, krav om garantier og forsikringer, regler om bygningsarbejderes sundhed og arbejdsmiljø, sikkerhedsregler med mere.

For det andet at opbygge et fælles projekt mellem landene i den nordiske region, hvor der lægges vægt på erfarings- og kundskabsudveksling indenfor byggesektoren mellem landene. På den måde kan landene formidle de kundskaber og de gode resultater, som man har opnået i mange af landene, sådan at de kommer en større gruppe mennesker til gode. Projektet kan også berøre spørgsmål om, i hvor høj grad handel med byggematerialer imellem landene kan føre til lavere produktionsomkostninger, og hvordan man kan tilskynde til det.

For det tredje at udføre en sammenlignende analyse af regulativer inden for byggesektoren, som kan danne baggrund for at folk diskuterer over landegrænserne om eventuel koordinering eller ændringer af love med det for øje at skabe bedre forudsætninger for virksomhederne at komme ind på nye markeder.

For det fjerde at udvikle metoder og materiale til vurdering af konkurrencekrav og krav om erfaring af arbejdsmarkedet inden for byggesektoren i landene. De forskellige krav, som stilles i landene, er knyttet til forskellige uddannelsessystemer og forskellige metoder i de forskellige lande ved planlægning af byggeprojekter.

For det femte at oprette et fælles netværk på handlingsplanens område.

Der skal ansættes en projektleder, som sammen med en bestyrelse, som består af repræsentanter fra deltagerlandene, skal sørge for opfølgning af handlingsplanen. Bestyrelsen skal ligeledes aflevere en rapport og komme med forslag til flere projekter, som kunne formindske hindringer indenfor landenes byggesektorer.

Ærede præsident! Jeg mener, at dette er et godt eksempel på hvordan nordisk samarbejde kan fungere, når det drejer sig om at fjerne grænsehindringer og skabe forudsætninger for et grænseløst Norden.

Grensehindere for næringslivet i Norden (Dokument 7)

Kent Olsson (Den konservative gruppen, Dokument 7):
President! Många har här i talarstolen på slutet tackat för ett bra arbete av Poul Schlüter, och jag tror att jag kan säga samma sak. Det är bra att ta fram de bekymmer som finns.

Vi kan också konstatera att vissa saker har hänt under året. Vi är på gång mot gemensamma auktorisationer. Vi är på väg att ha utbildningar som godkänns i olika länder. Vi är på väg i personnummerfrågan. Vi har löst frågan om skatter vid Öresund.

Problemet är egentligen inte vad vi har klarat av. Problemet är allt detta som vi inte har klarat av. Det har tidigare sagts från talarstolen att vi inte har klarat av skatteproblematiken, vi har inte klarat av sociala avgifter när man flyttar, vi har inte klarat av inkomstskatter och vi har inte klarat av vad som sker med a-kassa när man flyttar mellan olika länder. För mig som bor i gränstrakter, i Bohuslän, är det ingen tvekan om att människor upplever stora bekymmer med att bo i ett land och jobba i ett annat.

Jag blev också bekymrad när jag hörde statsminister Persson här i går, när han uttalade att nya gränshinder kommer att komma och att vi får se det som naturligt. Det gäller också, som Ole Stavad sade tidigare, att man inte från svensk sida i så stor omfattning går igenom de nya lagar som framläggs, hur de samordnas och harmoniseras med de övriga nordiska länderna.

För oss som jobbar med nordiska frågor är de här frågorna livsviktiga. Vi måste ha en politisk vilja att lösa de här frågorna. Jag skulle vilja säga att det i mångt och mycket krävs en oerhörd politisk vilja för att få detta att komma till stånd. Vi kan titta i Dokument 7, där det finns gott om förslag på hur man ska göra för att komma till rätta med det.

Jag skulle vilja fråga någon av samarbetsministrarna: När kommer de här hindren att vara lösta?

När det exempelvis gäller en undersökning som har gjorts, "Konkurrenskraft i Norden", kan man konstatera att 57 procent av företagen upplever konkreta barriärer för att avsätta varor i nordiska länder, 44 procent upplever barriärer för samspel och 36 procent upplever barriärer inom forskning, utbildning osv.

Då är frågan: När kommer detta att vara löst? Att göra en litania över svårigheter som man sedan säger att man ska lösa är inte speciellt svårt. Det svåra är att tala om när den politiska viljan finns att ha löst detta. Är det om ett år, två år, tre år eller fyra år? Det vore bra om vi hade en tidsram för detta.

Ásta R. Jóhannesdóttir (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Hr. præsident! Jeg vil begynde med at takke Poul Schlüter for rapporten om det grænseløse Norden. Denne debat har mange vinkler, men på det enkleste plan er udgangspunktet jo at tjene integrationen i Norden og gøre Norden til ét marked til gavn for både forbrugerne og virksomhederne. Vi skal støtte væksten i Norden internt og vise Norden udadtil som en region i Europa.

Jeg hilser især et andet godt tiltag velkommen i vores kamp mod grænsehindringer, nemlig en rapport fra de nordiske landes konkurrencemyndigheder om landenes telefonmarked. Kort sagt var resultaterne skuffende, da de viste, at priserne på telefontjenester er totalt ude af proportion med de omkostninger, selskaberne har. Forklaringen er, at selskaberne misbruger de delvise

monopolstillinger, de stadig har trods store liberaliseringer på området, med det resultat at priserne på telefonsamtaler mellem de nordiske lande er alt for høje i forhold til omkostningerne.

Det hænger heller ikke sammen, når prisen for en samtale mellem to lande skal være afhængig af, hvorfra samtalen kommer. En 3-minutters-samtale fra Island til Sverige er for eksempel dobbelt så dyr som en tilsvarende samtale fra Sverige til Island.

På samme måde, som vi vil arbejde for tættere integration, så gebyrer for pengeoverførsler mellem de nordiske lande bliver de samme, skal der arbejdes for et integreret telefonmarked. Min vision er, at telefonpriserne bliver de samme, uanset om man ringer til naboen i den nærmeste gade eller til naboen i et andet nordisk land. Dette må være visionen, og selv om der tit kan gå lang tid, inden en vision realiseres, håber jeg, at vi engang i en ikke så fjern fremtid kan have et velfungerende, fællesnordisk telefonmarked til gavn for alle nordiske borgere.

Det må også tilføjes, at det er af særlig interesse for de vestnordiske lande, at vore internationale priser er specielt høje i forhold til priserne i de øvrige nordiske lande. For eksempel koster det mere at ringe til Grønland fra Island, selv om Grønland er vores nærmeste naboland, end at ringe fra Island til Japan eller Singapore.

Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004 (Dokument 13)

Tarja Cronberg (Velferdsutvalgets talskvinne, Dokument 13):
Herr president! Vi är i de nordiska länderna med rätta stolta över vår välfärdsmodell. Därför menar jag att det gränslösa Norden står sin slutgiltiga prövning i hur vi lyckas harmonisera reglerna inom social- och sundhetsområden. Jag vill därför kommentera Dokument 13 utifrån detta perspektiv.

Att flytta mellan de nordiska länderna har blivit relativt enkelt för oss "i normalt tillstånd", om man får säga så. Däremot är det fortfarande ett problem för en gravid kvinna eller en funktionshindrad att flytta mellan två länder. När vi talar om jämställdhet måste jämställdheten med rätta gälla också i dessa situationer.

I dokumentet konstateras att man vill se över hur reglerna tillämpas när man arbetar i ett land och bor i ett annat land. Det är väldigt viktigt, men Välfärdsutskottet vill också fästa uppmärksamhet på att det finns ytterligare ett område som bör tas upp, och det är vård av sjuka barn. Det finns väldigt olika regler inom Norden. För att illustrera detta kan jag nämna två extremiteter. I Finland har man rätt att ta fyra dagar ledigt. Man har alltså rätt att ta ledigt men man har inte rätt att få lön eller sjukpenning. I Sverige däremot har man rätt att ta ut sextio dagar med sjukpenning. Dessa rättigheter måste ses över, inte minst i sådana situationer där man bor och arbetar i olika länder.

När det gäller pensionsreglerna är det viktigt att man, som det också står i dokumentet, ser över reglerna för tjänstemän i Norden så att de kan flytta mellan organisationerna i olika länder och tjäna pensionspoäng. För att ta upp ytterligare en liten grupp måste man se över reglerna även för forskare. Om vi önskar, såsom också ministerrådet har sagt, att bygga upp vårt innovations- och forskningsområde måste motsvarande regler ses över också för forskare.

Det ovanstående här gäller små grupper. Men det stora problemet gäller pensioner för dem som tjänat in pension i olika länder. Jag har själv tjänat in pension i Sverige under tio år, i Danmark under 15 år och snart tio år i Finland. Jag ser med fasa fram mot mina slutgiltiga pensionsproblem och byråkratin i det hela. Värst är situationen för små pensioner.

Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på reglerna för förtidspensionering. Dessa är väldigt olika i Norden. De tolkas olika. När man söker förtidspension i ett land, hur räknas det andra landets arbetserfarenheter med i denna situation? Det är ett helt outrett område. När vi talar om ett nordiskt skattekontor i framtiden skall vi kanske också tala om ett nordiskt pensionskontor.

Däremot vill Välfärdsutskottet hälsa välkommen alla de tilltag som gäller att recepten ska gälla i hela Norden och att vi skall ha en gemensam "pillepas" i Norden samt att vi skall se över den sociale trygghetsorden, det vill säga sociala regler i förhållande till EU-reglerna så att det finns en ny nordisk socialkonvention som är aktuell och som kan ge överblick över vilka rättigheter man aktuellt har.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Præsident! Jeg vil gerne takke Nordisk Råds medlemmer for en, synes jeg, meget, meget god debat. Jeg vil takke Poul Schlüter for hans indlæg, der viste, hvilket fantastisk stort og vigtigt arbejde han gør.

Dette er en meget vigtig debat. Man skal ikke prioritere samarbejdet i Nordisk Råd og sige, at noget er vigtigere end andet, men vi skal i hvert fald alle sammen være klar over, at det, vi diskuterer her, er det, der optager vore borgere, og det vil i det kommende år under det danske formandskab også være det, der optager vore mindre og mellemstore virksomheder i meget høj grad. Derfor synes jeg også, det er glædeligt, at finansministrene på deres møde i går besluttede at nedsætte en arbejdsgruppe, som specifikt skal kigge på de problemer, der er angående skat og pension.

Vi har, som Berit Andnor sagde, været så heldige – og en lille smule dygtige – at vi har fået løst problemet i Øresundsregionen. Men der er jo masser af andre problemer vedrørende skat og pension, som vi kan høre af indlæggene, og som skal løses.

Jeg synes, at hr. Ole Stavad sagde noget meget spændende. Han sagde, at der opstår hele tiden nye barrierer, og der opstår hele tiden ting, som vi ikke har været opmærksomme på – eksempler, som må frem på banen. Jeg vil gerne sige, at her synes jeg, vi alle sammen har en forpligtelse til at hjælpe vores virksomheder. Vi har en forpligtelse til at henvende os til Poul Schlüters sekretariat, og det er jo meget nemt at ringe til Nordisk Ministerråd og sige: Vi er stødt på et problem. Jeg beder medlemmerne af Nordisk Råd om at presse os ved at komme frem med ting, som man løber ind i, for man kan ikke fra et skrivebord løse problemerne alle steder. Man skal have praktiske eksempler udefra.

Så vil jeg også gerne sige angående spørgsmålet om lovgivningens nordiske konsekvenser, at det har vi diskuteret ganske meget i Danmark, og det danske Justitsministerium har nu bedt alle ministre om, at ved ny lovgivning skal emnet tages med. Der skal ses på, hvilke konsekvenser lovgivningen eventuelt kan have for det nordiske samarbejde, og det synes jeg er en meget nyttig ting.

Til slut vil jeg godt sige, hvorfor det er så vigtigt, at vi taler om de mindre og mellemstore virksomheder. Det er jo, fordi det i de nordiske lande jo er sådan – måske med en lille smule forskel i Sverige – at det typisk er mindre og mellemstore virksomheder, der præger de nordiske landes samfund, og det er i hvert fald altid sådan, at en virksomhed starter som mindre virksomhed. Det er meget sjældent at se en virksomhed starte som stor virksomhed, og derfor løber de hele tiden ind i problemer. Når de går på eksportmarkedet, er det typisk, at de siger til sig selv: Vi starter ikke i Frankrig eller USA. Vi starter i et af de nordiske lande, for det kan vi overskue, det kan vi klare, og dér kan vi så at sige øve os. Tallene viser jo også, at det er der meget stor succes forbundet med, og derfor er det grundlæggende vigtigt, at vi hjælper virksomhederne ved at slette de barrierer, der er.

Jeg har konstateret, at mange emner er taget op her. Jeg kan ikke love, at alle vil få svar nu, men alle er registreret, og de vil få svar i løbet af det kommende danske formandskab.

Så vil jeg slutte med at sige tak til Island for det formandskab, som er ved at være overstået; jeg nåede det ikke i går. Jeg vil også sige tak til samarbejdsministrene for anerkendelsen af det danske formandskabs program. Vi glæder os meget til formandskabet, som jo starter den 1. januar, og vi vil gøre en meget stor indsats for at gennemføre vores program.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Tak for reaktionen fra den kommende formand for ministerrådet. Jeg vil sige, at vi har meget store forventninger til, at den danske regering vil fortsætte og intensivere det arbejde, som ikke mindst blev sat stærkt på skinner af den svenske regering og Berit Andnor, og som der er behov for bliver fulgt op.

Jeg spurgte i mit første indlæg, om man var indstillet på, når vi nu ser på næringsområdet, ikke kun at se på de administrative problemer, som er skabt af det offentlige, af systemerne – det er en bunden opgave – men også er indstillet på at se på de barrierer, der opstår i den konkurrencesituation, der er, altså på den måde, virksomhederne fungerer på. Jeg mener, vi har behov for den gennemslagskraft, som regeringerne og ministrene har, både indadtil og udadtil. Selv om jeg godt ved, man ikke bare kan lave om på det, virksomhederne gør, har det altså stor, stor psykologisk betydning, hvis man lægger et pres på virksomhederne, så de barrierer, der findes, bliver fjernet, og er det kommende formandskab indstillet på at tage fat på begge problemsæt?

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Det kan jeg naturligvis svare på med et stort ja.

Debatten om Dokument 13, Dokument 7 og Rek. 3/2002 ble avsluttet.

Pensioner och förtidspensionering (Rek. 5/2003)

Tarja Cronberg (Velferdsutvalgets talskvinne Rek. 5/2003):
Herr president! I Nordiska rådets rekommendation 5/2003 ställs två frågor till ministerrådet. Den första gäller beskattning av pensioner och den andra regler för förtidspensionering och rehabilitering. Ministerrådet svarar enbart på beskattningsfrågan. Svaret är att pension beskattas i Norden enbart i den utbetalande staten. Det är riktigt. Inga pensioner blir dubbelbeskattade i Norden. Men det finns andra effekter som man bör ta hänsyn till.

Den första är progressionseffekten. Det finns helt olika regler bland de nordiska länderna för hur man betraktar progressionen av den pension som betalas från utlandet. I Sverige tar man inte hänsyn till utländska pensioner vid behandlingen av progressionseffekten, medan Norge och Finland lägger den utländska pensionen på den pension som intjänats i hemlandet, och därmed får man en högre progressionseffekt. Detta betraktas som orättfärdigt av pensionärerna i de nordiska länderna.

Den andra frågan gäller socialförsäkringsavgiften. Medan andra länder inte lägger på en socialförsäkringsavgift på den pension som betalas ut i ett land och som överförs till hemlandet eller till det aktuella bosättningslandet, så gör den finska staten detta. Det innebär att små pensioner som förs över från Sverige till Finland blir belagda med en extra avgift, socialförsäkringsavgift. De svenska och finska myndigheterna bör sätta sig samman och finna en lösning.

Den tredje frågan gäller var man utbetalar pensionen. Det finns otroligt många klagomål inte minst i Finland med hänsyn till att när man utbetalar pensionen i Sverige så betalas till en svensk bank. När man så överför den till den finska banken, måste man betala ytterligare en överföringsavgift. Varför kan man inte direkt utbetala pensionen från ett nordiskt land till det land som den aktuella personen bor i? Igen kanske en obetydlig gränshinder men med sin effekt på små pensioner.

Den sista frågan gäller behandlingstiderna. Speciellt i Sverige har det varit långa behandlingstider. Skattekontoret är, såvitt jag förstått, utflyttat till Visby, och de utländska pensionerna är naturligtvis en komplicerad sak att hantera. Men att det skulle behöva ta två år för att få sin sak behandlad är alldeles oacceptabelt.

Herr president! Med hänsyn till det sagda menar vi i Välfärdsutskottet att de frågor som jag har tagit upp ytterligare måste belysas. Dessutom bör svar ges på frågor om förtidspensionering och rehabilitering samt harmonisering av reglerna på detta område.

Nordisk Skattekontor (Fremst. 1/2004)

Runar Patriksson (Næringsutvalgets talsmann Fremst. 1/2004):
Herr president! Den här gången är jag talesman för Näringsutskottet i frågan om skattekontor. Vi skulle ju inte ha några skrivna tal med oss, så det har jag inte. Det här vita papperet föreställer en deklarationsblankett, som jag ska återkomma till. I verkligheten är det för resten dagens dagordning, men jag har gjort ett litet kryss uppe i hörnet.

Tidigare när jag var uppe i ett replikskifte påtalade jag att Näringsutskottet i Nordiska rådet rekommenderar samarbetsministrarna att snarast iordningställa ett nordiskt skattekontor. En halvmesyr har blivit resultatet. Vi tror inte att den virtuella skärmbilden kommer att hjälpa snickare Jonas Andersson eller Lars Pettersson som bor i Karesuando och ska över till Finland och jobba, eller som bor i Årjäng och ska till Oslo och jobba, eller som bor utanför Malmö och ska till Danmark och jobba – han har inte tid att läsa virtuella skärmbilden för att få veta vad som gäller.

Under tiden sedan jag talade förra gången har jag träffat en ledamot utanför dörren, som sade: "Min son åkte till Norge och rensade fisk, och han hamnade utanför det svenska försäkringssystemet på bara några månader." Jag skulle kunna stå här och räkna upp det ena exemplet efter det andra. En av mina grannar, som jobbat i Norge i många år och tjänat mycket pengar, har blivit riktigt sjuk, vilket gör att läkare har sjukskrivit honom för att han inte kan arbeta. Han har haft ett enormt krångel. I dag går han på den lägsta ersättning som tänkas kan – han får inte tillgodoräkna sig ett öre av den inkomst han hade i Norge, utan den svenska försäkringskassan har placerat honom med den lägsta utbetalning som finns.

Sådan behandling av arbetskraft i Norden måste vi komma bort ifrån!

Därför vädjar jag till er, nordiska samarbetsministrar: Regera på de rekommendationer som ni får ifrån utskottet! Nordiska rådets näringsutskott menar allvar med att frågan om arbetskraft över gränserna är viktig. Trygghet i möjligheterna att arbeta över gränserna är oerhört viktig. Man måste kunna känna absolut trygghet när det gäller arbetsmarknadsförsäkringar och inte minst pensioner. Vi har nu två gånger hört Tarja Cronberg uttrycka bekymmer, även i sin situation: Vad kommer att hända med mig, som har jobbat i olika nordiska länder?

Vårt enkla förslag är, herrar och fruar ministrar: Låt det skapas ett nordiskt skattekontor för dessa tusentals människor som jobbar över gränserna! Det kommer inte att kosta en enda krona mer. I dag ska de skatteprövas av skattekontor som får mycket besvär. Jag tror att om man samlade denna kunskap och om var och en finge lämna in sin skattedeklaration i Sverige, i Norge, i Finland och i Danmark med ett kryss uppe i hörnet som betyder: "Jag vill bli skattekontrollerad av det nordiska skattekontoret", så skulle problem över gränsen inte skapas via skattsedeln.

Jag vädjar igen till de nordiska skatteministrarna: Regera! Ta bort det virtuella ordet och gör i stället ett skattekontor värt namnet!

Pensioner och förtidspensionering (Rek. 5/2003)

Nordisk Skattekontor (Fremst. 1/2004)

Finansminister **Geir H. Haarde** (Ministerrådets talsmann Rek. 5/2003 og Fremst. 1/2004):
Som representant for ministerrådet for økonomiske og finansielle spørsmål vil jeg gjerne fremføre mine synspunkter på den fremstilling og rekommandasjon som er fremlagt. Jeg vil også be-

nytte anledningen til kort å informere om det samarbeidet som foregår innenfor finansministerkretsen under det islandske formannskap.

La meg nevne noen punkter: I februar i år undertegnet man en historisk overenskomst om Nordisk Investeringsbank, som medfører medlemskap i banken for Estland, Latvia og Litauen. Finans- og økonomiministrene for de åtte landene har hatt ansvaret for forhandlingene etter at statsministrene tok en prinsippbeslutning for et år siden. Senest i forgårs konkluderte de nordiske ministre noen resterende detaljer i et møte med sine baltiske kolleger, som kommer til å bli fullgyldige medlemmer i banken fra og med 1. januar 2005.

I løpet av året har vi i finansministerkretsen også arbeidet med andre saker, som f.eks.:

Hvorledes kan et likestillingsperspektiv integreres i de nordiske statsbudsjetter? Her arbeider vi sammen med våre kolleger som er ansvarlige for likestilling.

Hvorledes kan vi i Norden bruke økonomiske styringsmidler i miljøpolitikken, og hvorledes ser en økonomisk vurdering av natur og miljø ut? Dette er et annet eksempel på spørsmål som vi behandler i nordisk samarbeid, i dette tilfellet sammen med våre kolleger i de nordiske miljøministerier.

Et tredje område er nordisk samarbeid på verdipapirmarkedsområdet, hvor også de baltiske stater deltar.

Jeg vil også nevne at vi under det islandske formannskap har satt i gang et større utredningsprosjekt i løpet av året, hvor vi analyserer samspillet mellom finans- og pengepolitikk. Denne analyse skal gjøre rede for hvorledes den økonomiske politikken har påvirket prisstigningen, næringslivet, arbeidsløsheten og økonomisk tilvekst blant annet. Jeg håper resultatet kan bidra til et forbedret beslutningsgrunnlag for økonomisk politikk i Norden.

Jeg kommer tilbake til noen viktige saker som vi har arbeidet med i løpet av året, i mine kommentarer til den foreliggende fremstilling og rekommandasjon.

Sist, men ikke minst, vil jeg legge vekt på verdien av den løpende økonomisk-politiske dialog, som er et sentralt element i det nordiske samarbeidet. Både på våre forårs- og etterårsmøter har vi en bordsrunde om den økonomiske situasjon og utsiktene både for Norden og globalt. Disse diskusjoner gir oss en viktig mulighet til å dele informasjon og erfaring, noe som bidrar til merverdi og forsterker det nordiske samarbeidet.

Men la meg nå komme tilbake til fremstillingen og rekommandasjonen, det vil si fremstillingen om opprettelse av et nordisk skattekontor og en rekommandasjon om pensjoner og førtidspensjonering. Jeg kan tilføye at skattespørsmål selvfølgelig er et høyt prioritert område på de nordiske finansministrenes bord. Denne type spørsmål behandles regelmessig av så vel finansministrene som tjenestemenn i det nordiske samarbeidet.

Men la meg da komme til fremstillingen om skattekontoret (Fremst. 1/2004).

På bakgrunn av finansministrenes arbeid med å nedbryte grensehindringer besluttet finansministrene den 18. mai i år: å opprette et nordisk virtuelt skattekontor og å utvikle en felles nordisk skatteportal.

Det Nordiske Virtuelle Skattekontor blir en nordisk samarbeidsorganisasjon med ansvar for kontakter omkring internordiske skattespørsmål og informasjon til medborgerne om nordiske skatteforhold.

Det Nordiske Virtuelle Skattekontor vil bestå av et kompetanseorgan for internordiske skattespørsmål. Hensikten er å understøtte de medborgere som har finansielle midler eller inntekter i mer enn ett nordisk land. Enn videre skal skattekontoret følge opp virksomheten innenfor sitt område og komme med forslag til lovgivningsmessige forandringer.

Videre vil det bli utviklet en skatteportal som skal være forankret hos den islandske skatteadministrasjon. Det organisatoriske ansvar legges på Det Nordiske Virtuelle Skattekontor. Skatteportalen er beregnet for nordiske medborgere som har behov for kontakt med mer enn ett lands skatteadministrasjon. Utviklingsarbeidet er i full gang, og målet for arbeidet er at det senest den 1. mai 2005 finnes en felles nordisk skatteportal, som er klar til å bli satt i drift. Dette er store fremskritt, slik jeg ser det, og jeg håper at Lars Petterson og andre som er nevnt i tidli-

gere taleres innlegg her for noen minutter siden, kan benytte seg av denne nye mulighet. De som ikke har tid til å benytte seg av Internett, har knapt tid til fysisk å gå til et skattekontor.

Nå til rekommandasjonen om pensjoner og førtidspensjonering (Rek. 5/2003):

Nordisk Ministerråd har i flere tilfeller konstatert hvordan personer som flytter mellom de nordiske land, stilles overfor store spørsmål om hvordan og hvor beskatning av deres inntekter skal skje. For å understøtte disse personer kan jeg meddele at de nordiske finansministre så sent som i går besluttet at det skal innledes et nærmere samarbeid mellom de nordiske landene når det gjelder disse spørsmål.

Vanskelighetene skyldes forskjellene i landenes skatte- og avgiftssystemer. Den nordiske skatteavtale, som skal forsøke å eliminere effektene av disse forskjellene, har selvfølgelig derfor stor betydning. I og med at bevegeligheten over landegrensene øker, kommer flere personer til å bli berørt av denne avtale. Derfor har finansministrene besluttet at avtalen skal gjennomgås. Det bør særlig legges vekt på å understøtte den enkelte borger til å oppfylle sine forpliktelser på en enkel måte. Ikke minst den språklige utforming av avtalen blir viktig. Men jeg vil understreke at det slett ikke er meningen at de nordiske skattesystemer blir harmonisert.

Den nordiske sosialforsikringsgruppe har arbeidet aktivt med oppfølging av grensehindringer i Norden, blant annet problemer som oppstår når bedømming av rett til pensjonsytelser i ett land skal benyttes i et annet nordisk land. Sosialforsikringsgruppen har konkludert med at de enkelte lands regelverk er så ulike at en harmonisering av regelverkene ikke er mulig å nå. I stedet vil man legge vekt på informasjon både til brukere og tjenestemenn. Praksis har vist at problemene ofte oppstår ved uklarhet om hvilken dokumentasjon som behøves i hvert land. Sosialforsikringsgruppen har derfor nedsatt en kontaktpersongruppe som har til oppdrag å utarbeide en samarbeidsmodell. Denne modell skal gi en oversikt over hvilke dokumentasjonskrav og hvilken informasjon hvert enkelt land krever for at det kan treffes beslutning i førtidspensjonssaker. Det forventes et praktisk verktøy som skal sikre transparens, lette administrasjon og forkorte saksbehandlingstid. Forslag til modell skal foreligge høsten 2004.

Tarja Cronberg (Midtengruppen, gröna):

Tack minister! Jag noterar till min glädje att de här frågorna kommer upp, och det är naturligtvis viktigt utifrån Välfärdsutskottets perspektiv.

Jag vill dock säga att det ju inte handlar om att harmonisera lagstiftningen. Det handlar inte heller bara om språk. Det handlar faktiskt om att se över de konkreta reglerna. Om vi nu ska avskaffa gränshinder så handlar det om att bli eniga om att socialförsäkringsavgift inte påläggs i ett annat land på en pension som överförs.

Nu betyder det att väldigt många finländska pensionärer som har intjänat pension i Sverige bosätter sig i Haparanda. De kan inte flytta till Finland på grund av att den här socialförsäkringsavgiften läggs på små pensioner. Regeringarna bör kunna se över den här praktiska frågan.

För det andra gäller det progressionen och att det faktiskt finns väldigt olika sätt att se på progression. Det gäller en liten grupp – här talar vi inte om stora finansiella konsekvenser – och man skulle kunna se över reglerna.

Finansminister **Geir H. Haarde**:

Jeg kan bare si til dette at vi er klar over at problemet eksisterer, og som jeg forklarte i mitt innlegg, arbeider vi videre med saken.

Jeg vil gjerne takke representanten for at hun gjør oss oppmerksom på at dette problemet oppstår stadig vekk, dessverre, mellom våre land.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr president! Jag vill ändå påstå att om den isländske finansministern vill gå till historien är det väldigt enkelt. Ta bort ordet virtuell när det gäller skattekontoret! Gör det till ett kontor i Reykjavik, i Oslo, i Köpenhamn, i Stockholm och i Helsingfors fyllt av kött och blod och kunskap som arbetarna och småföretagarna i Norden vill ha.

"Vi finansministrar och samordningsministrar har pratat om saken." Det säger den svenske samarbetssministern, och det säger finansministern. Men har ni lyssnat på folket och på oss som är folkets representanter i frågan? Detta är ett problem som ni kan lösa på ett enkelt sätt utan kostnader. Gör inga halvmesyrer! Passa på när Island har ordförandes att skapa ett nordiskt skattekontor, eller en skatteavdelning om det är bättre.

Finansminister **Geir H. Haarde**:
Kjøtt, blod og kunnskaper skal vel til – det er helt klart. Det skal mennesker til for å gjøre dette arbeidet, men et virtuelt nordisk skattekontor er bare et instrument for å anvende nåtidens teknologi, slik at alle berørte parter på en enkel og moderne måte kan henvende seg for å få de opplysninger de trenger. Vi har altså en skatteportal som kan gjøre dette, og det virtuelle skattekontor som tar seg av de saker som jeg har beskrevet.

Jeg er helt klar over at Runar Patriksson har reelle og ikke virtuelle bekymringer om aktuelle problemer i Norden. Det er ikke slik at vi sitter på ministertaburetten og forsøker å mangfoldiggjøre eller gjøre problemene verre – vi forsøker å løse dem, og det håper jeg også vi kan gjøre i samarbeid med representanten.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr president! Jag måste ta ordet en gång till. Man kan tro att det gäller Sverige och Norge, Finland och Sverige och att Island är oberört.

Jag kan berätta att vid det senaste tillfället jag var på Island övernattade jag på hotell Keflavik för att vara närmare flygplatsen på morgonen. Vi var några stycken från Sveriges internationella kansli som var tvungna att få lite mat. I serveringen träffade vi en liten flicka som pratade bra svenska. Hon berättade direkt för oss vid bordet att hennes föräldrar bor i Falkenberg: I vår familj försöker vi jobba med fiske i både Sverige och Island. Men det är inte problemfritt att bo i Sverige ibland och på Island ibland.

När vi går på serveringar inne i Reykjavik träffar vi på svensk arbetskraft. Det är mycket på gång. Och jag tror att dessa människor, som vill vara nordister, blir jätteglada om finansministern på Island ordnar till ett nordiskt skattekontor utan virtualitet.

Debatten om Fremst. 1/2004 og Rek. 5/2003 ble avsluttet.

Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid" (A 1353/kk)

Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning (Dokument 9)

Raymond Robertsen (Kontrollkomiteens talsmann A 1353/kk og Dokument 9):
Kontrollkomiteen har også det seneste året jobbet med og hatt som hovedtema grensehindringer i Norden. I den forbindelse har Kontrollkomiteen undersøkt nærmere virksomheten til de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene som vi har i Norden, nemlig åtte stykker totalt.

Dette er organisasjoner som er startet av regioner. Det er organisasjoner som er startet på lokalt hold av lokale politikere, av lokalt næringsliv, og som har eksistert i mange år. Disse organisasjonene jobber med grenseoverskridende problematikk til hverdags, og har gjort det lenge før Norrback-rapporten kom til Nordisk Råd.

Da Kontrollkomiteen gikk inn i materien, var det seks problemstillinger vi ønsket å se nærmere på.

- Det ene var: Hvor effektive var disse organisasjonene for å avskaffe grensehindringer i Norden?
- Det andre var: Hvordan fungerer finansieringscocktailen mellom nordiske midler og EU-midler?
- Det tredje var: Var de geografiske regionene korrekte?
- Det fjerde var: Hvordan samarbeider man med andre aktører i regionen?
- Det femte var: Hvordan styringssignaler fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd ble fanget opp?
- Det sjette var: Genererer de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene nordisk nytte?

I forbindelse med arbeidet er det utarbeidet en rapport fra NIBR (Norsk institutt for by- og regionsforskning), og Kontrollkomiteen konkluderer med tre punkter som vi anbefaler Nordisk Råd å gå inn for.

Det første er å utarbeide rutiner for hvordan formannsskapsprogrammenes politiske prioriteringer blir integrert også i dette arbeidet. Man opplever at man bytter formannsskap hvert eneste år. Man opplever at de politiske prioriteringer som formannsskapet og Nordisk Råd har, mange ganger ikke blir implementert i de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene. Vi tror at ved at man setter i gang rutiner for dette, og det er også noe som ønskes fra de grenseregionale samarbeidsorganisasjoner, kan vi optimalt se det bedre.

Det andre er å standardisere en del målbare indikatorer, slik at man kan sammenlikne virksomheter regionene imellom på en bedre måte.

Det tredje vi anbefaler, er at man i større grad etablerer en erfaringsbank mellom regionene. Vi har for eksempel sett det meget gode arbeidet som Øresundkomiteen har gjort med hensyn til å bygge ned grensene. Det er et viktig arbeid som kan deles med andre regioner.

Derfor vil det være viktig at man samler erfaringer fra dette arbeidet i en base.

Når det er sagt, oppdaget Kontrollkomiteen i det arbeidet som vi har gjort, at det er et meget stort engasjement også lokalt og regionalt i hele Norden når det gjelder å ta hånd om grensehindringsproblematikken. Personlig vil jeg si at jeg var meget imponert over en del av det arbeidet som ble gjort rundt omkring i Norden. Det er ikke bare i Nordisk Råd-sesjonen og i nordiske organer som vi kjenner til, at man snakker om grensehindringer. Det er en høyst aktuell problemstilling for kommuner, for næringslivet i hele Norden. Fra Kontrollkomiteens side tror vi at ved å vedta de tre punktene vi anbefaler, kan i hvert fall vi fra sesjonen og fra Nordisk Råd bistå, og ikke minst kan vi gi en håndsrekning og en oppmerksomhet til det gode arbeidet som er gjort.

Debatten om A 1353/kk og Dokument 9 ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 13 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 7 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 9 til etterretning.

Rådet bifalt Kontrollkomiteens forslag til rekommandasjon i anledning av A 1353/kk (Rek. 9/2004).

Det meddeles at beslutning om rek. 3/2002, 5/2003 og 1/2004 behandles under dagsordenspunkt 17.

7. Bæredygtig udvikling i Norden

Berit Brørby overtok ledelsen av forhandlingene.

Dokumentasjon[6]

B 225/miljø: Ministerrådsforslag om en revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden – "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008"

B 222/miljø: Ministerrådsforslag om revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008

B 223/miljø: Ministerrådsforslag om et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde 2005-2008

B 224/miljö: Ministerrådsforslag om handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – "Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet"

Rek. 16/2003: GMO i jordbruget

A 1342/miljø: Medlemsforslag om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden

A 1346/miljø: Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden

Rek. 16/2003 GMO i jordbruget

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* iværksætte et nordisk samarbejde omkring udredning og fastsættelse af, så vidt muligt koordinerede, retningslinjer for sameksistens med konventionelle og økologiske afgrøder ved evt. dyrkning af genmodificerede organismer, GMO, i jordbruget
2) *at* iværksætte et fællesnordisk udredningsarbejde vedrørende de etiske aspekter af dyrkning af genmodificerede afgrøder

Medlemsforslag om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø)

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indtræde i en arbejdsgruppe og samarbejde med Nordisk Råds Miljø- og Naturresurseudvalg og relevante organisationer om forberedelsen og gennemførelsen af en konference om kystfiskeriets fremtid i Norden, der afholdes i 2005
2) *at* støtte forberedelsen og konferenceafholdelsen med økonomiske midler, så det bliver muligt at holde deltagerafgiften på et passende lavt niveau i forhold til målgruppen

[6] B 225/miljø, B 222/miljø, B 223/miljø og B 224/miljö var satt på dagsorden som debattunderlag. Det ble ikke besluttet om forslagene.

Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (A 1346/miljø)

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd iværksætter et særligt projekt, der skal anvise konkrete udviklingsmuligheder for økologiske fødevarers større gennemslagskraft på markedet i de nordiske lande. Udviklingsarbejdet skal bl.a. bygge på en analyse af eksisterende strukturer og barrierer i hele produktionskæden. Landenes positive erfaringer bør benyttes som inspiration til de konkrete udviklingsanvisninger. Såvel forskere som forbrugerorganisationer og økologiske producentorganisationer bør involveres i arbejdet

2) *at* Nordisk Ministerråd, på baggrund af en oversigt over iværksatte og planlagte forskningsprogrammer samt eksisterende rådgivnings- og vejledningstilbud gennem hele værdikæden om økologisk landbrug i landene og i nordisk regi, angiver for hvilke af områderne, der er behov for en styrkelse af de nordiske initiativer og på hvilken måde, Ministerrådet agter at gøre dette.

Ministerrådsforslag om en revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden – "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008"
(B 225/miljø)

Ministerrådsforslag om revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008 (B 222/miljø)

Ministerrådsforslag om et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde 2005-2008 (B 223/miljø)

Ministerrådsforslag om handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – "Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet" (B 224/miljö)

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam** (Ministerrådets talsmann B 225/miljø samt B 222/miljø, B 223/miljø og B 224/miljö):
Ärade president, Bästa kolleger! År 1998 gav statsministrarna i uppdrag åt Nordiska ministerrådet att lägga grunden för en stark nordisk profil för en hållbar utveckling av våra samhällen i Norden. Det resulterade i strategin "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden".

Redan då strategin framlades var det en förutsättning, att strategin skulle revideras – på en ambitiös nivå – både vad gäller innehåll och i förhållande till tidsperspektivet. Nu föreligger den reviderade strategin som omfattar även samhällenas sociala och ekonomiska hållbarhet utöver den miljömässiga. Den inrymmer förpliktande ord. Som ett led i strategin har man kommit överens om att utförda handlingar, och registrerade resultat skall mätas. Man har låtit utarbeta redskap för detta arbete, så kallade indikatorer.

Med detta nya initiativ kan man hoppas på att de nordiska länderna fortsatt kan ha en god framförhållning internationellt med politiskt förankrade mål för hållbar utveckling och en praxis som lever upp till denna målsättning. Den nordiska strategin för hållbar utveckling har väckt internationell uppmärksamhet både i Johannesburg och i Bryssel. Med den reviderade strategin skall denna ambitionsnivå vidmakthållas och gärna byggas ut .

Nordiska rådet har framfört önskemålet om att vi skall fokusera mera på de ekonomiska och de sociala aspekterna av hållbar utveckling. I den föreliggande reviderade strategin pekar vi därför från ministerrådets sida på vilket sätt hållbarheten skall genomsyra alla förhållanden i samhället. Vi påtar oss själva uppgiften att inrikta samhällsutvecklingen i enlighet med kraven på en hållbar ekonomisk och social utveckling, som samtidigt tar nödvändig hänsyn till miljön.

På samma sätt som i EU skall vi nu ta oss an problemen i förbindelse med den demografiska utvecklingen i Norden. Vi blir allt fler äldre och får allt färre unga. Och vad kommer detta att betyda för arbetsmarknaden och för ekonomin?

Vi bör ställa höga krav på att de nordiska länderna värnar om finansiella och hållbara pensioner och välfärdstjänster av hög kvalitet. Vi bör fortsatt arbeta för jämställdhet i arbetslivet och göra det möjligt – både för kvinnor och för män – att förena arbetsliv och hänsyn till familjeliv. Vi bör stödja dem, som är sämst ställt på arbetsmarknaden. Och vi bör ge de funktionshämmade en möjlighet att vara med i arbetslivet. Vi bör också utveckla de samhällsmässiga förutsättningarna för hälsa på lika villkor och för främjandet av utbildning i hållbar utveckling.

På det ekonomiska området skall vi fortsatt arbeta för att sambanden mellan ekonomisk tillväxt och en ökad miljöbelastning elimineras. Vi skall gå i främsta led för att leva upp till målsättningarna från toppmötet i Johannesburg om att skapa märkbara förändringar i de nuvarande produktions- och konsumtionsmönstren. Som några av världens absolut rikaste länder har vi både teknologin och möjligheter att göra en verklig insats på detta område. Vi bör också utåt visa att vi har den vilja som fordras för detta.

Som konsumenter skall vi ha möjlighet att välja vad vi köper. Vi skall erbjudas möjlighet att ställa krav på de produkter, som vi påträffar i våra butiker. Men vi skall också själva uppföra oss på ett ansvarsfullt sätt med produkterna och med avfallet från dessa. Vi kan själva göra mycket i det dagliga livet för att samhället skall bli mera hållbart.

Har vi uppnått några resultat under de första fyra åren av strategins existens? Jag vill svara ja, vi har uppnått en hel del – och vi kan tack vare det nordiska samarbetet nå något mer. Låt mig nämna ett par exempel:

Nordiska ministerrådet deltog aktivt i det stora mötet om biodiversitetskonventionen i Kuala Lumpur, där vi med stor framgång presenterade vår rapport om genetiska resurser och ministerdeklarationen från Kalmar samt informerade om vårt arbete i övrigt om hållbar utveckling, bland annat strategin och den indikatorrapport, som hänför sig till strategin. Intresset var stort på alla håll.

Som ett annat exempel kan jag nämna livsmedelsområdet. Det var något helt nytt då Nordiska ministerrådet i den första upplagan av strategin tog upp sambandet mellan livsmedelssäkerhet och hållbar utveckling. Nu har vi gått vidare i fråga om målsättningarna, så att de omfattar både trygga livsmedel och hälsa.

Såsom Nordiska rådet önskat har man också nu utvecklat en hel serie indikatorer, som kommer att vara nyttiga redskap då det gäller att följa utvecklingen och inte minst då det gäller att utnyttja resurserna optimalt för livsmedelssäkerheten och hälsan. Rapporten "Sustainable development of food safety – a new bearing for the Nordic countries" kan också användas proaktivt i EU och andra internationella forum.

Det är också viktigt att konsumenterna får en bättre kunskap om och större inflytande på de olika aspekterna av livsmedel, det vil säga både produktion, miljö, hälsa, kultur med mera. På ministerrådets utställning här i Riksdagen om hållbar utveckling kan ni både se och pröva resultatet av ett större tvärsektoriellt projekt med fokusering på att utveckla en hemsida om olika aspekter av mat för de äldsta eleverna i grundskolan. Därmed kan vi bidra till att ge de unga bättre förutsättningar för att träffa kvalificerade val i deras vardag.

Den kraftigt stigande fartygstrafiken medför en ökad risk för oljeutsläpp i Östersjön. Detta område har upptagit de nordiska miljöministrarna mycket under de senaste åren. De har därför bland annat tagit initiativ till att få Östersjön att definieras som ett särskilt känsligt havsområde, PSSA.

Här under sessionen erbjuds nu möjlighet att se ett projekt om risken för oljeolyckor och beredskapen att bekämpa dessa, det så kallade MARIS-projektet, på ministerrådets utställning om hållbar utveckling. Detta projekt har stötts av både samarbetsministrarna och miljöministrarna.

Som ett annat praktiskt exempel kan jag nämna att man inom fiskerisektorn har fäst uppmärksamhet vid utvecklingen av skonsamma trålredskap, som bland annat särskiljer på fiskarna

i trålarna enligt deras storlek och art för att undgå oönskad bifångst. Man har också utvecklat ljudskrämmare; en apparat som skrämmer bort sälar och tumlare från fångstredskapen. Vidare fästs stor vikt vid att utveckla förvaltningar, som integrerar miljöhänsyn och som också åtnjuter större offentlig legitimitet genom dialog mellan samtliga aktörer som är aktiva inom fiskerinäringen.

Dessa exempel visar att intentionerna i strategin för hållbar utveckling understöds av de övriga ministerrådens insatser. De tre ministerrådsförslagen om strategi för genetiska resurser, handlingsprogram för miljösamarbetet och för fiskeri-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbetet ställer upp vidare mål och insatser för perioden 2005–2008.

Till sist ska jag framhålla att strategin har reviderats under det svenska och det isländska ordförandeskapet. Och nu är det upp till det danska ordförandeskapet att ta över och lyfta fram frågan om hållbarhet under ordförandeskapet år 2005 så, att samarbetet kring strategin kan komma i gång. Det gäller både nationellt, nordiskt och internationellt. Jag är säker på att det kommer att lyckas.

Och i detta sammanhang har parlamentarikerna en viktig roll. Om ni aktivt i era nationella riksdagar och i era övriga åtaganden går positivt in för detta, kommer er roll som ambassadörer för hållbar utveckling att kunna medföra märkbara resultat på alla nivåer. Vi räknar med er!

Sinikka Bohlin (Miljø- og naturressursutvalgets talskvinne B 225/miljø):
Herr president! Först vill jag rikta ett tack till samarbetsminister Enestam för en utmärkt presentation av den reviderade utgåvan av "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden".

Vi i Miljö- och naturresursutskottet har under årens lopp behandlat ett antal ärenden med anknytning till den hållbara utvecklingen. Men det som naturligtvis gläder oss är att även andra utskott har engagerat sig i frågan. Vi måste komma ihåg att det är viktigt att inte se hållbar utveckling som enbart en miljöfråga om vi ska klara den långsiktiga förändringen. Det måste också poängteras att alla organisationer, alla myndigheter, företagen och enskilda individer måste engageras i arbetet med att göra detta till en vardagssak så att vi kan föra vår talan vidare.

I detta sammanhang är det positivt att strategin nu i högre grad innehåller aspekter om hållbar konsumtion och produktion, hälsa kopplad till miljön och andra sociala aspekter.

Jag ser tre utmaningar inför framtiden. Den första utmaningen är att det vid nästa revision vore ganska spännande att inte bara skriva självständiga kapitel om dessa viktiga miljöaspekter, utan det gäller också att verkligen försöka integrera dessa i alla andra områden och i de övergripande målen.

Om vi ska vara lite kritiska mot ministerrådet, och kanske också mot oss själva som miljöpolitiker, så kan det sägas att vi fortfarande skriver lite gammaldags när vi talar om hållbar utveckling. Alla ämnesområden beskrivs enbart från miljöskyddssynpunkt. Det är naturligtvis viktigt, men tanken om att uppnå ett större och bredare intresse för den hållbara utvecklingen är av så stor betydelse att vi skulle behöva få in de tre huvudpelarna från Rio – de ekonomiska, de ekologiska och de sociala aspekterna, alltså att vi väver ihop miljön överallt.

Vi som är politiker vet att det är just i samband med dessa tre aspekter och vardagslivet som vi har konflikter som vi måste försöka lösa på bästa sätt så att vi alltid tar ett steg framåt.

Den andra utmaningen ser jag är hur vi ska få med människorna – alltså det gamla Agenda 21-arbetet, som jag upplever håller på och dalar lite grann både i de nordiska länderna och i närområdet. Vi parlamentariker måste föra budskapet nära människorna till våra kommuner så att arbetet kommer i gång. Om vi inte ger människorna kunskap om den förändring som pågår i samhället får vi dem inte att engagera sig i frågan. Då står vi där ensamma och försöker förändra människors livsstil.

Den tredje utmaningen är kanske den största. Vi vet om klimatförändringarna och tror i dag att det på det området går fortare än vi trodde i går. Detta innebär kanske också en stor utmaning för den samhällsplanering som vi står inför.

Klimatförändringarna kommer att innebära en rad geotekniska risker i form av en omfattande påverkan på mark och vatten. Visst kan vi i dag genomföra åtgärder för att förstärka den byggnation och den infrastruktur som vi i dag har. Men den kanske största utmaningen är att se hur vi ska bygga i framtiden, hur vi ska bygga hus och infrastruktur – vägar och allt annat som vi gör.

Min fråga till miljöministern är följande: Är ministern positiv till ett eventuellt nordiskt tvärvetenskapligt forskningsprogram för en bättre samhällsplanering inom Norden?

Miljøminister **Sigriður Anna Þórðardóttir**:
Præsident! De nordiske lande har en lang tradition for samarbejde om natur og miljø, og Norden har i årevis været foregangsregion på området.

Miljøhandlingsprogrammet 2005-2008 er miljøsamarbejdets overordnede og strategiske styringsinstrument. Det omfatter samarbejdet inden for Norden i forhold til EU, øvrige internationale områder, nærområderne og Arktis.

Norden spiller en vigtig rolle for afprøvning af nye ideer og forslag, som efterfølgende kan bruges i internationale sammenhænge og i forhold til Nordens nærområder. Det nordiske miljøsamarbejde sker inden for en moderne organisation, hvor de vigtigste samarbejdsfaktorer er inde i organisationen. Vi, de nordiske miljøministre, har lavet et kort og fokuseret miljøhandlingsprogram, som beskriver målene og de forventede resultater, som vi skal opnå de kommende fire år.

Indsatsen er fokuseret på fire temaer: miljø og sundhed, havet, natur/kulturmiljø og friluftsliv, bæredygtig produktion og forbrug. Inden for miljø og sundhed vil vi fokusere på kemikaliers farlighed med fokus på arbejdet med EU's kemikalielovgivning i øvrigt.

Hvad angår havet, som er den vigtigste ressource for Norden, vil vi fokusere på en økosystembaseret forvaltning, hvor målet er at styrke et bæredygtigt fiskeri og havbrug og sikre truede og sårbare arter og naturtyper.

Norden er aktivt med til at beskytte og forvalte naturen, landskabet og kulturmiljøet. Programmet fokuserer på indspil til internationale forhandlinger.

Bæredygtigt forbrug og produktion er vigtigt for at mindske samfundets totale miljøbelastning og ressourceforbrug. Der vil være fokus på konkurrencekraft, grønne markeder og beskæftigelse.

Inden for klima vil vi fokusere på at være i front med reduktion af drivhusgasser. Vi vil også se på, hvilken biodiversitet som forsvinder på grund af klimaændringer.

Formidling er vigtigt. Miljøhandlingsprogrammet 2005-2008 skal nå bredt ud. Derfor vil der blive satset på nytænkning. Miljøhandlingsprogrammets fire temaer skal i de næste fire år vise klare resultater nordisk og internationalt.

Kristen Touborg (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SF):
Det er til bemærkningen vedrørende afsnittet om havet, vedrørende fiskeri. Det fremgår af handlingsplanen, at man vil sætte ind mod overfiskeri, man vil sætte ind over for udsmidning af fisk og skader på bunden. Det er alt sammen noget, der er ganske udmærket, og det er gode hensigter.

Jeg kunne dog godt tænke mig at høre lidt mere konkret, hvad det er, man har tænkt sig at gøre? For det er jo forhold, der ikke er ukendte. Men det er lidt vanskeligt at finde løsningsmodellerne. Så hvis vi kunne få lidt mere konkret om det, ville jeg være glad.

Miljøminister **Sigríður Anna Þórðardóttir**:
Þetta er nú ekki spurning sem að er hægt að gefa alveg nákvæmt svar við. Það er auðvitað þannig að það sem er mikilvægast í þessu er auðvitað mengun hafsins en það er auðvitað líka mjög mikilvægt að stjórna til dæmis fiskveiðum á sjálfbæran hátt og það er akkúrat það sem við gerum á Íslandi. Við stundum okkar fiskveiðar á sjálfbæran hátt og það eru ekki margar þjóðir í veröldinni sem reka fiskiðnað með ábata en það gerum við á Íslandi – og það er margt hægt að læra af okkur.

Sigríður Anna Þórðardóttirs tale i dansk oversettelse:
Det svært at give et præcist svar på dette spørgsmål. Det vigtigste er naturligvis havets forurening men det er naturligvis også meget vigtigt at forvalte eksempelvis fiskeriet på en bæredygtig måde og det er præcis hvad vi gør i Island. Vores fiskeri er bæredygtigt og der er ikke mange nationer i verden som driver fiskeriindustrien med overskud men det gør vi i Island – og man kan lære meget af os.

Miljöminister **Lena Sommestad**:
President! Nordiska vänner! Sveriges regering välkomnar den reviderade strategin, som på ett mer balanserat sätt tar upp ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter, även om den säkert kan utvecklas, som Sinikka Bohlin menade när det gäller bredden. Den här nordiska strategin visar verkligen vilken bredd arbetet för hållbar utveckling har. Själv gläder jag mig åt att vi tar vår utgångspunkt i de demografiska utmaningar som vi står inför i de nordiska länderna. Det är viktigt att slå vakt om den nordiska välfärdsmodellen, att anpassa vårt arbete till den åldrande befolkningen och att säkra tillväxt, välfärd och god miljö.

Vi måste också ha i minnet att hållbar utveckling är en angelägenhet för alla sektorer. I strategin behandlas särskilt arbetet för hållbar utveckling inom sektorer som energi, transport, lantbruk, skog och fiske. Själv är jag övertygad om att det här sektorsansvaret är en nyckel om vi vill säkerställa arbetet för hållbar utveckling. Ett strategiskt framtidsperspektiv måste genomsyra alla politikområden.

Sinikka Bohlin tog upp förslaget att vi skulle kunna arbeta mer tvärvetenskapligt med samhällsplaneringsfrågor. Vi tycker från ministerrådets sida att det säkert är ett spännande initiativ att arbeta vidare med. Vi arbetar redan tillsammans i de nordiska länderna kring samhällsplaneringsfrågor. Det är ett alldeles utmärkt sätt att få ett mer integrerat arbetssätt när det gäller hållbar utveckling

Varför behöver vi en nordisk strategi för hållbar utveckling? Räcker det inte att vi jobbar nationellt inom ramen för de internationella åtaganden som vi har? Min uppfattning är att regionalt samarbete är mycket viktigt, dels som ett sätt att implementera vad vi kommer överens om internationellt, dels som ett sätt att göra insteg på den globala arenan. Vi är mycket starkare när vi agerar tillsammans i de nordiska länderna. Jag vill ge några exempel på detta.

Spridningen av kemikalier är till exempel ett stort globalt problem. Där har vi i de nordiska länderna arbetat mycket tillsammans för att påverka till exempel arbetet med en europeisk kemikalielagstiftning, Reach. För två veckor sedan arrangerade vi i Bryssel ett seminarium där vi påvisade de samhällsekonomiska vinsterna med Reach. Det väckte stor uppmärksamhet. Det är ett bra sätt för oss att arbeta.

På liknande sätt har vi varit inne när det gäller kvicksilverfrågorna och drivit på i EU för att vi ska få en strategi för att hantera kvicksilverutmaningarna i Europa och i världen.

Klimatet är ett annat exempel på hur vi kan agera tillsammans i Norden. Vid polerna syns effekterna av klimatförändringarna allra starkast, och det regionala arbetet kring Arktis är ett bra sätt för oss från Norden att påverka till exempel arbetet i USA, Kanada och Ryssland och att arbeta tillsammans.

Arbetet kring Östersjön med effektiva bränslen och energieffektivisering är också ett sätt att regionalt påverka det globala arbetet.

Till sist vill jag nämna arbetet för hållbara produktions- och konsumtionsmönster, där Norden också gör viktiga insteg i det globala arbetet.

Havsmiljön har Jan-Erik Enestam talat om. Jag tycker att det är väldigt roligt att miljöpriset i år går till Coalition Clean Baltic. Här har vi ytterligare insatser vi kan göra både som parlamentariker och som regeringar.

Slutligen är det viktigt att vi bärs upp av en folklig rörelse. Vi hade i höstas en nordisk Agenda 21-konferens i Göteborg. Norge tar nu det här arbetet och driver det vidare, och det gläder oss mycket.

President! Det här var några exempel på bra arbete som vi kan göra tillsammans i Norden för att påverka. Jag tror att det även fortsättningsvis finns mycket vi kan göra tillsammans för att implementera den hållbarhetsagenda som vi tog i Johannesburg 2002.

Sinikka Bohlin (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Fru President! Miljöminister Lena Sommestad tog upp klimatfrågan, och det är den svåraste frågan. Vi har dålig beredskap. Vi vet att vi kommer att drabbas olika. Arktiska Grönland kanske drabbas mest på alla sätt. Kanske drabbas skogsbruk, jordbruk och fiske. Vi har ingen beredskap. Vi har inte beredskap för hur vi ska planera infrastrukturen på 100 år.

Jag är väldigt tacksam att jag tyckte mig höra en positiv antydan om att vi måste fundera på hur vi i Norden går tillsammans. Vi har variationer och olika förutsättningar, men det finns en grund. Vi har forskning. Vi har miljöteknik. Vi skulle i Norden kunna ha spetskunskapen för att se hur man planerar inför de kommande klimatförändringarna.

Miljöminister **Lena Sommestad**:
Fru President! Jag vill instämma med Sinikka Bohlin om att vi har spetskunskapen. Jag vill också peka på att vi i den nya miljöhandlingsplanen just behandlar klimatet på det sättet. Vi ser väldigt noga på hur klimatet påverkar olika sektorer, som till exempel havet och den biologiska mångfalden. Det är ett utmärkt sätt att påbörja ett sådant här arbete, där vi tillsammans utvecklar kunskap för att också se hur klimatförändringarna påverkar oss och hur vi kan ha en beredskap för detta på våra breddgrader.

Arne Lyngstad (Midtengruppen, KrF):
Miljøministeren brukte klimapolitikken som et eksempel på et regionalt samarbeid som vi har hatt i Norden, og som er veldig viktig for oss. Det er klart at klimapolitikken er viktig. Det handler om global oppvarming. Det handler også om nordområdene og issmeltingen som vil påvirke klimaet i vår region.

Nå har Russland heldigvis ratifisert Kyoto 1-traktaten. Det var et veldig viktig skritt, for det betyr at den kommer i funksjon. Selv om handlingsprogrammet bare omfatter perioden fram til 2008, har jeg lyst til å utfordre statsråden i forhold til neste klimarunde, etter 2012. Vil Sverige også der bidra, slik at vi får en nordisk samordning i forbindelse med en ny runde, en ny Kyoto 2-protokoll, for perioden etter 2012, som igjen kan redusere klimautslippene ytterligere?

Miljöminister **Lena Sommestad**:
Klimatutmaningarna efter 2012 är ett gemensamt problem för alla länder i världen.

De nordiska länderna kan absolut bidra till en konstruktiv diskussion om hur en klimatregim efter 2012 ska se ut. Det arbetet påbörjas närmast i Buenos Aires i december, när Klimatkonventionen träffas nästa gång och den här frågan kommer att diskuteras.

Vi har också ett långsiktigt arbete i EU, där vi likaså har möjligheter att gemensamt driva på. Från svensk sida skulle jag gärna se att vi från de nordiska ländernas sida kunde vara tydliga när det gäller att sätta högre klimatmål för EU på längre sikt.

Det här är alltså områden där vi absolut kan spela en roll för att skapa en konstruktiv diskussion, i Europa och globalt.

Kári P. Højgaard (Midtengruppen, Sjfl.):
Præsident! Det er til at glæde sig over, at miljøbevidsthed og miljøsamarbejde præger det nordiske samarbejde i så høj grad. Norden optræder om en stærk og respekteret forkæmper for et rent miljø og en global bæredygtig udvikling. Jeg vil derfor gerne benytte lejligheden til at understrege vigtigheden af en fælles nordisk indsats for havet og miljøet og for, at alle røster bliver hørt i denne sammenhæng.

Havet adskiller de nordiske lande, men det er også vores fælles forbindelsesled og transportvej. For os alle i Norden er et rent havmiljø og brugen af havets levende ressourcer to sider af samme sag, vi kan ikke tale om det ene emne uden at tale om det andet. Det er det, der ligger i begrebet bæredygtig udvikling.

Forurening og udslip af miljøgifte i vand og luft, som ophober sig i de øverste led i fødekæden, er en trussel mod folk, som lever af disse ressourcer. Uden tvivl vil den globale bekæmpelse af forurening i havet og luften fortsat være en af menneskehedens største internationale udfordringer i fremtiden. Det er især befolkningen i den nordvestlige del af Norden – på Færøerne, i Grønland og Island – som i særlig høj grad er afhængig af havets levende ressourcer. For os er det både en selvfølge og en nødvendighed, at vi driver fiskeri og fangst på en bæredygtig måde, som sikrer ressourcerne fremover.

I Nordatlanten er vore liv og dagligdag tæt knyttet til naturen og konstant påvirket af klimaet. Vi er nogle af de første, som registrerer forandringer specielt på klimaområdet, som kan have konsekvenser langt ud over vort eget nærmiljø. Jeg vil henstille til Nordisk Råd at lytte til og tage vores erfaringer med i beslutningsprocesser på højeste plan i større grad end hidtil.

Når vi taler om en fælles strategi for bæredygtig udvikling i Norden, må vi altid huske på, at vi har meget forskellige betingelser for den udvikling i de forskellige dele af Norden. Jeg savner i strategien et skarpere fokus på udfordringer i den vestlige del af Norden, når det drejer sig om energi, transport og informationsteknologi. At finde bæredygtige løsninger på de områder er nogle af de største udfordringer, vi står over for, for at sikre en bæredygtig udvikling i vores nordatlantiske del af Norden i fremtiden. For at opnå en bæredygtig udvikling kræves det, at vi alle gør en aktiv fælles indsats for at trives som folk og samfund i forening med naturen i dag og i fremtiden, uanset om vi lever på en lille ø eller i en storby. Den største værdi i en fællesnordisk indsats for en bæredygtig udvikling er netop den gensidige respekt, der findes for vores forskellige betingelser, og den stærke interesse, vi har for at lære af hinanden.

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Göran Persson holdt et flott innlegg her i går og sa blant annet at Norden skårer best på de fleste indikatorer i forhold til levekår. Det skal vi være stolte av.

Men spørsmålet mitt er: Hvordan er indikatorene når det gjelder miljø? Er de fortsatt på stigende kurs, eller peker de i feil retning? Dessverre tror jeg de peker i feil retning, og at vi i miljøpolitikken har et overskudd av ord og et underskudd av handling.

Vi vet at Norden er tuftet på mange naturressurser, som har gjort at vi kan leve i den velstanden vi gjør. Derfor krever det også noe av oss som har fått den gaven, at vi forvalter ressursene på en måte som sørger for at miljøet ikke tar for stor skade og at også framtidige generasjoner kan høste av dem.

La meg peke på to områder som er problematiske. Jeg kunne nevnt mange, men jeg har bare tre minutter. Havet har vi på en måte hatt et forhold til. Vi har puttet mye rart i havet opp gjennom årene – og håpet at det skulle bli borte. Nå må vi ta ansvar for det som har skjedd. Østersjøen er faktisk i ferd med å bli giftig. Det er enkelte områder i Østersjøen der vi ikke lenger kan bade. Vi vet at vi har store utfordringer i Vest-Norden og i Barentshavet: Vi ser at det kommer miljøgifter fra for eksempel Sellafield. Vi har målinger av miljøgifter i isbjørn på Svalbard som viser at indikatorene går i feil retning. Og vi har en forvaltning av fiskeriressursene der en bruker nye metoder som er meget skadelige, og som faktisk truer enkelte bestander av fisk.

Et annet område som er krevende for oss, gjelder utslipp. Vi snakker hele tiden om at vi må ha mer energi – aldri om hvordan vi skal spare energi, og om hvordan vi skal bruke mindre energi. Debatten går i hovedsak på hvordan vi skal skaffe oss mer energi. Og det er klart at hvis vi som i dag allerede bruker mye energi, hele tida skal ha en stigende kurs i forhold til økt energiforbruk, ja, da går det i feil retning. Hvis kineserne skulle bruke like mye energi per person som vi i Norden gjør, ville hele jordkloden eksplodere. Det er en realitet, og derfor er vi nødt til å fokusere på at vi kanskje må få ned energiforbruket. La meg ta et eksempel: Når jeg kjøper min økologiske kvitost, som produseres bare noen meter fra der jeg bor, sendes den først 500 kilometer til pakking. Så sendes den 300 kilometer til lagring og deretter nye 250 kilometer tilbake igjen til "min" butikk, der jeg kan få kjøpt den. Dette forteller at vi på en måte har lagt oss til et transportmønster og et energiforbruk som vi er nødt til å ta et oppgjør med.

Jeg ser at taletida mi er ute. Jeg vil bare si at framover tror jeg miljøvernministrene må fokusere mer på handling – og noe mindre på flotte ord og vendinger.

Indenrigsminister **Jógvan við Keldu**:

Præsident! Som samarbejdsminister for Færøerne hilser jeg den reviderede strategi for bæredygtig udvikling i Norden velkommen. Set fra et færøsk perspektiv er strategien et værdifuldt redskab til tiltag på mange forskellige områder. Både på kort og på længere sigt er den en fælles vejviser for os alle i Norden, hvor løftestangsprincippet ligger til grund for mål og indsatsområder. Vi bør lade os inspirere af de bedste erfaringer i de enkelte lande og prøve at tilpasse dem til vore respektive nationale virkeligheder.

Strategiprocessen er i sig selv med til at fremme vigtige diskussioner i Norden om, hvad det er, vi har til fælles, og hvilke miljøværdier vi kan opnå sammen gennem det nordiske samarbejde. Samtidig er det lige så vigtigt i en fælles strategi, at vi anerkender de vidt forskellige udgangspunkter, som vi har for at fremme bæredygtig udvikling i de enkelte lande fra Østersøen til Nordatlanten og vore respektive nærområder. Denne anerkendelse kan kun være en styrke for vores samarbejde.

Det er glædeligt, at strategien nu også har en stærkere fokusering på de økonomiske og sociale dimensioner i bæredygtig udvikling. En balanceret integration af alle tre dimensioner, økologiske, sociale og økonomiske, er netop definitionen på en bæredygtig udvikling.

For Færøerne er en aktiv deltagelse i en bred nordisk proces om bæredygtig udvikling også værdifuld, fordi den sætter krav til koordination. Koordination er en betingelse for en effektiv implementering af målene, og strategien bør derfor være med til at styrke koordinationen på nationalt såvel som nordisk niveau mellem alle berørte sektorer og interesser.

Færøerne sætter stor pris på en stærk nordisk profil om bæredygtig udvikling og deler derved ansvaret for at fremme den. For fiskernationen midt i Nordatlanten er et rent havmiljø og bæredygtig brug af havets levende ressourcer af afgørende betydning for en fortsat bæredygtig ud-

vikling. Vi er forvaltere af havets levende ressourcer. Det er en fælles nordisk og global arv, som vi har et stort ansvar for at bruge optimalt og tage vare på for fremtiden.

Præsident, til sidst: Derfor er jeg særdeles glad for den fortsat stærke nordiske fokusering på havet og den bæredygtige udnyttelse af havets levende ressourcer. Ikke mindst er det glædeligt, at vi i Norden nu også står sammen om at fremme en bredere international forståelse for bæredygtig udnyttelse af hvaler og sæler. Dette er et stort fremskridt, og jeg tror, det kan være med til at styrke Nordens ledende rolle internationalt for at sikre bæredygtig udvikling.

Agne Hansson (Midtengruppen, c):
Fru president! Låt mig fokusera på fyra saker.

Ett av de fyra målen i programmet gäller havet. Det bör ha högsta prioritet. De marina ekosystemen är de mest känsliga och de som först påverkas av miljöförändringar.

I Östersjön finns de mest påtagliga skadorna på de ekologiska systemen, och det är redan långt gående påverkan – så långt på vissa områden, att om ingenting görs snabbt går skadorna inte att reparera. Vissa fiskbestånd, som till exempel torsk, befinner sig i dag utanför biologiskt säkra gränser. Endast 10–15 procent av Östersjöns laxbestånd är den vilda Östersjölaxen. Här krävs snabba, konkreta och kraftfulla åtgärder för att stoppa en utveckling som går åt fel håll.

Uppmärksamhet på klimatförändringar och utsläpp av växthusgaser är en annan del i programmet. Flera talare har varit inne på detta. Men på vilket sätt ska det ske? De främsta förorenarna är utsläppen från trafiken. Här borde finnas mål och åtgärder för hur vi ska fasa ut de fossila bränslena och få in nya, förnybara drivmedel och bränslen för att minska de skadliga miljöutsläppen.

Det tredje gäller att fasa ut de farliga kemikalierna. Vi har trots allt uppemot 130 000 kemikalier som cirkulerar i Norden och i Europa. Av dessa är det mindre än en procent som man vet effekterna av. Frågan är vilka initiativ som miljöministrarna tänker ta i anslutning till EU:s nu påbörjade arbete med kemikaliedirektivet.

Det fjärde som jag vill beröra är GMO. På det området bör vi ha en bättre ursprungsmärkning, så att konsumenterna kan bli bättre miljöarbetare. För att det ska bli möjligt, bör vi ha en märkning som också anger producentandelen importerat proteinfoder. 80 procent av det foder som svenska djur äter kommer från utlandet, från odlingar som anlagts där artrika ekosystem skövlas.

Fru president! Det är ett intressant och utmanande arbete som ligger framför oss i Norden med de handlingsprogram som här presenteras. Hållbar utveckling i hela sin vidd är viktigt!

Från Mittengruppen är vi naturligtvis beredda att medverka till att programmen blir så framgångsrika som möjligt. Men det krävs inte bara ord utan konkret handling!

Sigurður Kári Kristjánsson (Den konservative gruppen, Sj.):
Præsident! Vi i Norden plejer at være rørende enige, når det kommer til principper om ansvarlig omgang med naturen og bæredygtig udnyttelse af naturens ressourcer.

En stor undtagelse fra den koncensusprægede retorik er den uenighed, vi har haft, når det drejer sig om udnyttelse af havpattedyr. Jeg synes derfor, at det er et meget positivt skridt, at man i den reviderede strategi om bæredygtig udvikling stipulerer, at man vil arbejde for international accept af udnyttelse af havpattedyr. Endvidere understreges nødvendigheden af at få Den Internationale Hvalfangstkommission til at fungere som et forvaltningsorgan på området.

Problemerne omkring hvalfangst er komplicerede, men man kan dog sige, at debattens hovedspørgsmål må være, hvorvidt man betragter udnyttelse af havets ressourcer på samme måde som udnyttelsen af andre naturressourcer.

For nationer med stor afhængighed af havets ressourcer er det uacceptabelt, hvis der kræves andre principper bag fangst i havet end fangst på land. I begge tilfælde må hovedprincippet væ-

re, at man har ret til at udnytte bestande af vilde dyr, så længe det gøres på en ansvarlig og bæredygtig måde. Det må gælde for al fangst, lige meget om det er hvalfangst i Nordatlanten eller fangst af elg og dådyr på land i Skandinavien.

Island gik i gang med et videnskabeligt hvalfangstprogram sidste år, og der blev fanget 36 vågehvaler af en kvote på 38. Der lød et internationalt ramaskrig over Islands adfærd. Ifølge Den Internationale Hvalfangstkommissions videnskabelige komité vurderes vågehvalsbestanden i Nordatlanten til 67.000 dyr, deraf 43.000 dyr ved Islands kyst. Den islandske fangst af 36 dyr svarede dermed til mindre end 0,01 procent af bestanden, så det er svært at forstå, hvordan man kunne være imod fangsten af miljømæssige grunde.

Jeg hilser derfor de målsætninger, man har i ministerrådsforslaget, meget velkommen og håber, at man gør alvor ud af at arbejde for international accept af hvalfangst.

Landsstyremedlem **Jens Napãtôk**:
Hr. præsident! Lige siden Grønlands hjemtagelse af miljøområdet fra Danmark i 1988 har den grønlandske miljøbeskyttelsesindsats været inde i en rivende udvikling. Dette gælder både den grønlandske miljøindsats på affaldsområdet, holdningsbearbejdning, havmiljøbeskyttelse, drikkevandsbeskyttelse og begrænsning af forurening fra virksomheder og så videre. Inden for naturområdet kan jeg med glæde berette om flere vigtige initiativer siden Nordisk Råds session sidste år.

Som eksempel kan jeg nævne, at det grønlandske Landsting i december 2003 vedtog en ny naturbeskyttelseslov. Det er en omfattende, meget moderne rammelov, der giver instrumenter til at sikre såvel udnyttelsen af levende ressourcer på en bæredygtig måde som en bedre beskyttelse af det åbne landskab.

Med den nye lov har Grønlands hjemmestyre nu blandt andet mulighed for at opfylde kravene i biodiversitetskonventionen. Den 1. februar 2004 trådte landsstyrets nye fuglebekendtgørelse i kraft. Bekendtgørelsen indeholder stramninger, som sikrer en bæredygtig udnyttelse.

Netop i disse dage træder en ny grønlandsk CITES-bekendtgørelse i kraft. Med bekendtgørelsen har Grønland nu et fuldt tilstrækkelig og tidssvarende regelsæt med implementering af Washingtonkonventionen.

I sommer blev Ilulissat Isfjord optaget på UNESCO's verdensliste. Grønland er i det hele taget i disse dage i gang med at øge indsatsen i det internationale miljøsamarbejde. I den sammenhæng har Grønland haft stor gavn af det miljøsamarbejde, der foregår i nordisk regi. Jeg tænker her ikke mindst på de meget konkrete resultatorienterede aktiviteter, vi fra Grønland har deltaget i under det nordiske samarbejdsprogram for Arktis.

Det nordiske program står nu for at skulle afsluttes. I Grønland ser vi frem til at deltage i udformningen af et nyt nordisk arbejdsprogram for Arktis. I forbindelse med Nordens rolle i Arktisk Råd vil jeg specielt fremhæve de alvorlige miljømæssige udfordringer, som vil blive præsenteret på ministermødet i Arktisk Råd senere på måneden. Da det nye AMAP-rapport, hvor alvorlige trusler fra tungmetaller og radioaktivt materiale mod den arktiske befolknings sundhed og eksistens ikke mindst, bliver dokumenteret, må det give anledning til et stærkt nordisk pres hen i mod en global indsats for at afværge en katastrofe i fremtiden. Ligeledes vil vi fra Grønland opfordre til en stærk og samlet nordisk indsats for opnåelse af konkrete politiske anbefalinger som opfølgning på videnskabelige resultater og ACIA's klimarapport.

Hr. præsident! Grønland har fulgt processen med udarbejdelsen af den nye nordiske miljøhandlingsplan, og vi ser frem til at tage del i implementeringen. Trods vore begrænsede ressourcer og muligheder tror vi på, at Grønlands deltagelse i det fælles er til glæde for det nordiske samarbejde.

Debatten om B 225/ miljø, B 222/miljø, B 223/miljø, B 224/miljö ble avsluttet.

GMO i jordbruget (Rek. 16/2003)

Agne Hansson (Miljø- og naturressursutvalgets talsmand Rek. 16/2003):
Fru president! Den här gången gäller det GMO i jordbruket. I Miljö- och naturresursutskottet har vi funnit att det kan finnas goda skäl för att fördjupa årets meddelande från ministerrådet om GMO i jordbruket.

Det har nu beslutats i EU att genmodifierade produkter efter individuellt godkännande ska vara tillåtna i medlemsländernas jordbruk. Detsamma gäller för EES-länderna.

Jag tror det är många i Norden som är mycket skeptiska till att över huvud taget tillåta användning av GMO eller genmodifierade produkter och om de ska få ingå med någon andel i vår mat. Men den frågeställningen är nu överlåten till de enskilda konsumenterna att ta ställning till, efter egen undersökning när man står vid kyldisken eller frysboxen i sin livsmedelsbutik: Ska jag välja en produkt med GMO eller en som är fri från GMO? Det är EU:s uppfattning. Jag tycker att det är ett väldigt tufft beslut.

Det är upp till varje enskilt land att ställa upp riktlinjer och kontrollåtgärder om hur odling av GMO och genmodifierade grödor får användas. Den så kallade bestämmelsen om samexistens mellan konventionella grödor, ekologiska grödor och genmodifierade grödor tar sikte på att det inte sker otillständig inblandning eller förorening från de manipulerade växterna till de konventionella eller ekologiska grödorna.

Miljö- og naturressursutskottet finner att det kan vara skäl att utforma de här reglerna i ett gemensamt samarbete, så att vi säkrar någorlunda likartade och klara regler mellan de nordiska länderna på det här området. I den omfattning de nordiska länderna har en likartad hållning och hantering av frågan, borde det spara tid och resurser och vara till hjälp för varandra.

Ministerrådet har meddelat att Nordiska genresursrådet framöver ska arbeta med frågeställningen. Jag vill gärna fråga ministerrådet i vilka andra administrativa och politiska organ som arbetet ska gå vidare med de här frågorna.

Dessutom har Miljö- och naturresursutskottet önskat att få arrangera en konferens om de etiska aspekterna som anknyter till GMO-användningen och som i förlängningen för oss till de etiska frågeställningar som hänger ihop med modifieringen av husdjurens genetik, kloning och mycket annat. Nordiska rådet anordnar själv ett mera brett anlagt seminarium i januari 2005 i Köpenhamn om bioetik generellt.

Jag vill gärna fråga ministerrådet om vilka överväganden man har gjort i fråga om att följa upp rådets önskan om en konferens om de etiska frågeställningar som just hänger samman med GMO i jordbruket.

Miljøminister **Sigríður Anna Þórðardóttir** (Ministerrådets talskvinne Rek. 16/2003):
Nordisk Råds Miljø- og Naturresurseudvalg har i sin betænkning meddelt, at man finder det positivt, at der etableres et samarbejde om GMO-sameksistens. Udvalget har også meddelt, at dette arbejde placeres på embedsmands- og ministerielt niveau. Endelig har udvalget efterlyst et udredningsarbejde om de etiske aspekter ved dyrkning af GMO-afgrøder.

Nordisk Ministerråd har i dette år under det islandske formandskab valgt at arbejde med Nordens ressourcer, herunder også med genteknologi. Derfor var det med stor interesse, at man i Island den 12. august i år kunne byde velkommen til en konference med titlen Nordisk landbrug i postgenom tid, genteknikkens betydning for landbrugets udvikling. Det var en vellykket konference, hvor forskere, administratorer, politikere og NGO'er fik debatteret fordele og ulemper ved anvendelse af genteknologier. Der blev skabt nye kontakter og netværk.

I Nordisk Ministerråd har vi i år fået udarbejdet en rapport om GMO i frø og foder. Rapporten gennemgår en lang række forhold angående analysemetoder, grænseværdier, nationale nordiske og internationale forhold og aktiviteter. Problematikken er sådan set også relevant i forhold til sameksistens mellem konventionelle og økologiske afgrøder.

Analyse af GMO-indholdet i frø og foder er påkrævet blandt andet på grund af de gældende mærkningsregler, behovet for at kontrollere for tilstedeværelse af ikke-godkendte GMO'er samt behovet for at monitere virkningen af regler om sameksistens mellem genetisk modificerede, konventionelle og økologiske afgrøder. Sameksistensproblematik mellem konventionelle og økologiske afgrøder er noget, som alle de nordiske lande arbejder med.

Nogle lande som for eksempel Danmark har allerede udarbejdet lovgivning om sameksistens mellem konventionelle og økologiske afgrøder, mens andre er ved at starte op. Nordisk Ministerråd er således klar over den aktuelle problemstilling, der involverer både produktionsforbruget og etiske og samfundsmæssige spørgsmål.

Det er klart, at rapporten om GMO i frø og foder og konferencen om genetikkens betydning for landbrugets udvikling har været væsentlige bidrag til opfyldelse af Nordisk Råds rekommandation om GMO i jordbruget. I 2005 overtager Danmark jo formandsstolen i Nordisk Ministerråd, og da Danmark er længst fremme med spørgsmålene om sameksistens mellem dyrkning af konventionelle og økologiske afgrøder ved eventuel dyrkning af GMO-sorter, så kan man forvente, at arbejdet med dette vigtige spørgsmål fortsætter under det kommende danske formandskab.

Mere konkret vil der blive afholdt et seminar om GMO-sameksistens, som blandt andet vil følge op på Nordisk Råds Rek. 16/2003, samt et arrangement, hvor både plantegenetiske ressourcer og GMO indgår. Med hensyn til det etiske aspekt ved dyrkning af GMO-afgrøder vil der i arbejdet formodentlig også indgå vurderinger om dette spørgsmål.

Debatten om Rek. 16/2003 ble avsluttet.

Medlemsforslag om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø)

Kristen Touborg (Miljø- og naturressursutvalgets talsmann A 1342/miljø):
Præsident! Når vi taler om bæredygtig udvikling, er det meget vigtigt, at vi finder den rette balance mellem det miljømæssige, det indtjeningsmæssige og det sociale, og at denne balance afstemmes og virker, så vi ikke gennem vore nutidige handlinger forhindrer kommende generationer i at tilfredsstille deres behov.

Når det drejer sig om kystfiskeriet, kan jeg uden at overdrive fortælle, at man overalt i Norden er i den største krise, man kan forestille sig. For en lang række kystsamfund er det simpelt hen et spørgsmål om ganske få år, før fiskeriet måske slutter helt, og den økonomiske aktivitet bliver hermed alvorligt truet i nogle af disse samfund, der ofte ligger i risikogruppen for at blive marginaliseret i samfundsudviklingen.

Set i denne sammenhæng kunne jeg godt efterlyse nogle konkrete politiske målsætninger hos ministerrådet i strategierne for netop dette erhverv. Selv om der står meget godt, fremsynet og rigtigt om fiskeriet, kunne jeg godt have ønsket mig noget mere præcist om, hvad ministerrådet vil foretage sig for at stimulere kystfiskeriets udvikling. Jeg savner det i både den reviderede strategi for bæredygtig udvikling og i handlingsprogrammet for nordisk fiskeri, jordbrug og skovbrug samt fødevaresamarbejde. Med en bevidst politik for kystsamfundene ville man nå ud med et bredere nordisk løft af værditilvækst og livskvalitet, som handlingsprogrammet også kalder sig selv – et løft, der kunne nå helt ud til fiskeriet og kystbefolkningerne. Men fra planer og strategier tilbage til virkeligheden.

Miljøet og fiskebestandenes krise fører først til fiskerikrise og derefter videre til kystsamfundenes krise. Det er denne ulykkelige situation, vi i Miljø- og Naturressourceudvalget gerne vil sætte fokus på. Fiskeriets krise er nemlig ikke kun begrundet i de reducerede bestande af visse arter. Situationen er, at de forskellige nationale reguleringer og i særdeleshed EU's fiskeripolitik i høj grad spiller ind og påvirker mulighederne for at drive lønsomt og skånsomt kystfiskeri.

Det er åbenlyst, at de fiskerireguleringer, der benyttes i Grønland, Island, Færøerne, Norge og EU-landene på forskellig måde griber ind i kystfiskernes erhvervsmuligheder. Nogle syste-

mer opererer med et maksimalt antal fiskedage, nogle har begrænsninger for fiskerimetoder og -redskaber, og andre har kvoter, der kan købes og sælges – og det bliver de! Endelig er der hele spørgsmålet om bifangster, udsmidning af arter og kvaliteter, man ikke har kvote til.

Jeg skal ikke her tage stilling til, hvilke systemer der fungerer bedst, men kun påpege, at der er et stort behov for, at vi ser alvorligt på området. I udvalget mener vi, at situationen er alvorlig, og derfor er vi glade for, at ministerrådet har sagt ja til at medvirke ved en konference om det nordiske kystfiskeri, der afholdes den 2.-3. maj 2005 i Grenå i Danmark. Vi ser frem til konferencen og den planlægning, der skal gå forud, og vi vil bede om synspunkter og gode ideer fra kystfiskerorganisationerne, både fra Nordatlanten, Nordsøen og Østersøen.

Debatten om A 1342/miljø ble avsluttet

Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (A 1346/miljø)

Inge Ryan (Miljø- og naturressursutvalgets talsmann A 1346/miljø):
Dette forslaget ble fremmet av Den venstresosialistiske grønne gruppen, og det går litt inn i det vi diskuterte under temaet bærekraftig utvikling, altså det å komme fra ord og over til handling. Jordbruket er viktig i hele Norden, og hele Norden har jordbruk. Det er ingen tvil om at jordbruket har ført til betydelige problemer for miljøet. Vi vet at en rekke av våre innsjøer i dag sliter med stor forurensning. Man kan ikke drikke vannet, og man kan ikke bade i vannet fordi man har store avrenninger fra jordbruket. Det er også en rekke andre miljøproblemer som jordbruket dessverre skaper.

Hva gjør vi så med det?

En vei å gå er at vi jobber for en økologisering av det nordiske landbruket. Enkelte land i Norden har kommet relativt langt, for eksempel Danmark, mens mitt eget land, Norge, har kommet svært kort. Vi har i dag kun litt over 3 prosent av jordbruksarealet som er økologisk dyrket, mens man har som målsetting at det skal bli 10 prosent innen 2010.

Det er ingen tvil om at en økologisering av jordbruket er veldig bra for miljøet. For det første får man bort kunstgjødsel. Man får bort alle giftstoffer, og man får færre tunge traktorer og redskaper som man bruker på åkrene. Det er også en rekke andre fordeler med en økologisering av jordbruket. Dessuten er det veldig bra for oss som forbrukere. Mange av oss oppdager at det stadig er sykdommer som er akselererende, for eksempel kreft, eller cancer som det heter i Sverige. Det er en sykdom som er akselererende, og det er ingen tvil om at årsaken til den sykdommen er miljøbetinget. Derfor er det viktig at vi sørger for at den maten som alle sammen putter i munnen tre-fire-fem ganger hver dag, er så trygg og så bra som overhodet mulig. Vi vet at hvis man unngår alle kunstige stoffer, vil sjansen for at man når det målet, være mye, mye større enn om man ikke gjør det.

Så har vi spørsmålet: Hva gjør vi så? I utvalget ønsker vi i første omgang å fokusere på to områder. Det ene går på dette med marked. Vi vet at i dag er det en overproduksjon av økologiske produkter, mens kjedene og forbrukerne ikke kjøper alle de varene som produseres. Derfor er det viktig å få i gang en skikkelig opplysningskampanje, drive markedsføring i samarbeid med de store matkjedene, slik at vi kan få økologisk mat i fokus, få den profilert i alle butikker og få informasjonskampanjer ut til ulike lag av folket.

Som et eksempel kan jeg nevne at i Norge er det i statsbudsjettet for neste år avsatt noen få millioner kroner for å kunne tilby økologisk mat til barn i skoler og barnehager. Det synes vi er et lite steg i rett retning. Vi håper at det er starten på noe, i hvert fall i Norge. Hvordan det er i de andre landene, har jeg ikke oversikt over, men jeg tror man er kommet noe lenger når det gjelder økologisk tenkning, både i Sverige og Danmark i hvert fall.

Et annet område som vi mener er viktig, er dette med veiledning og rådgivning. Vi vet at mange av dem som ønsker å starte med økologisk produksjon, er litt usikre på hvordan det skal gjøres. Det går også an å gjøre noe med betingelsene. Vi vet at i WTO-forhandlingene er det

sagt at dersom man omstiller til økologisk, er det mulig å få mer støtte fra staten. Det synes vi er veldig positivt, at man gjennom ulike internasjonale avtaler kan gi incitament, slik at det blir mer interessant for matprodusenten å produsere økologisk enn vanlig konvensjonelt.

Helt til slutt: Jeg tror at i Norden kan vi aldri bli billigst på mat når vi skal begynne å konkurrere. Men vi kan bli best på mat. Vi kan bli best på mat i den forstand at vi produserer rein mat. Vi kan bli best på mat ved at vi har en dyrevelferd, og at forbrukerne vet at dyrene har det veldig, veldig bra. Vi kan bli best på den måten at vi slutter å sende maten verden rundt før vi spiser den, at vi satser på kortreist mat.

Debatten om A 1346/miljø ble avsluttet.

Rådet bifalt Miljø- og naturresursutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1342/miljø (Rek. 10/2004).
Rådet bifalt Miljø- og naturresursutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1362/miljø (Rek. 11/2004).

Det meddeles at beslutning om rek. 16/2003 behandles under punkt 17 på dagsordenen.

Sesjonen ble avbrutt for lunsj 12:00–14:00

8. Samarbejdsministrenes spørgetime

Gabriel Romanus overtok ledelsen av forhandlingene

Endringer i deltagerlisten:
Agne Hansson erstattes av **Johan Linander** for dagsordenspunkt 8.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolistan i overensstemmelse med dette.

E 10/2004: Fråga till Norges regering om att garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
10.6.2004 Norjan suurkäräjät hyväksyi opetuslakeja koskevan muutoksen, jonka tavoitteeksi ilmoitetaan joustavuuden lisääminen maahanmuuttajien kieliopetukseen.

Perusteluissa todetaan, että norjan kielen opetuksesta tehdään tärkein työväline vähemmistöoppilaiden kouluttamisessa. Käytännössä lainmuutos johtaa tilanteeseen, jossa äidinkielen opetus minimoidaan ja kaikki resurssit keskitetään norjan kielen oppimiseen.

Muutos suomenkielisten ja kaksikielisten lasten kohdalla on huomattava. Ennen lakimuutosta oli mahdollista anoa äidinkielen opetusta. Tämä vaihtoehto poistuu nyt käytännössä kaikkialla Norjassa paitsi kolmessa pohjoisessa läänissä, joissa yli tuhat koululaista saa suomen kielen opetusta.

Pohjoismaiden kielipoliittiset tavoitteet ja yhteispohjoismaiset pyrkimykset korostavat yksiselitteisesti äidinkielen suurta merkitystä lasten kehityksessä. Kysynkin, onko Norjan hallitus tietoinen opetuslain muutoksen seurauksista, ja aikooko Norjan hallitus ryhtyä toimenpiteisiin suomenkielisten ja kaksikielisten lasten äidinkielen opetuksen turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Outi Ojalas tale i svensk oversettelse:
Den 10 juni 2004 godkände det norska stortinget en ändring av undervisningslagarna vars mål sägs vara att öka flexibiliteten i invandrarnas språkundervisning.

I motiveringen sägs att undervisningen i norska blir det viktigaste instrumentet i utbildningen av minoritetselever. I praktiken leder lagändringen till en situation där modersmålsundervisningen minimeras och alla resurser koncentreras på inlärning av norska.

För finsk- och tvåspråkiga barn blir ändringen omfattande. Före lagändringen var det möjligt att ansöka om modersmålsundervisning. Detta alternativ försvinner nu i praktiken i hela Norge förutom i de tre länen i norr, där över tusen elever får undervisning i finska.

De nordiska ländernas språkpolitiska mål och de samnordiska målen betonar entydigt betydelsen av modersmålet för barnens utveckling. Därför frågar jag om den norska regeringen är medveten om följderna av ändringen av undervisningslagen och om den norska regeringen ämnar vidta åtgärder för att garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning även i fortsättningen.

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Bakgrunnen for at Norge har endret retningslinjene for å gi morsmålsopplæring er et ønske om at vi skal sørge for at flest mulig barn lærer norsk. Det er ikke slik at det ikke gis morsmålsopplæring i Norge. Det gis morsmålsopplæring i den grad det er nyttig for å kunne lære seg norsk.

Utover det er vi også opptatt av at foreldre og andre skal kunne bidra til å lære barna deres opprinnelige morsmål, men først og fremst har vi sagt at det offentlige ansvaret er å styrke norskopplæringen. Vi er veldig klar over at man må kunne en del morsmål for også å kunne dra nytte av norskopplæring, og derfor er kravet til morsmålsopplæring begrunnet i det pedagogiske behovet for blant annet å lære seg abstrakte begreper på sitt eget morsmål, slik at man også klarer å utvikle en god norsk forståelse.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
Arvoisa presidentti! Vastaus ei oikein tyydytä.

Kunnille jää hyvin paljon tämmöistä joustavuutta, ja me emme tiedä, miten nämä yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Lisäkysymyksenä olisin kuitenkin kysynyt, miten aiotaan turvata, että pohjoisilla alueilla – joilla suomen kielen opetusta toivottavasti saadaan jatkossakin – on riittävästi opettajia, joilla on ammattitaitoa myös suomen kielen osalta.

Arvoista ministeri! Korostaisin vielä, että suomalaiset lapset Norjassa puhuvat usein erittäin hyvin norjaa. Ongelma on, että he menettävät suomen kielen eli äidinkielen taitonsa.

Outi Ojalas tale i svensk oversettelse:
Ärade president! Svaret är inte fullt tillfredsställande.

Kommunerna får mycket fria händer och vi vet inte hur de individuella behoven kommer att beaktas.

Ytterligare vill jag dock fråga hur man ämnar garantera att det i områden uppe i norr, där undervisning i finska förhoppningsvis fås även i fortsättningen, finns tillräckligt med lärare som är kompetenta att undervisa även i finska.

Ärade minister! Jag vill ännu betona att i Norge pratar de finska barnen ofta en mycket god norska. Problemet är faran att de förlorar sina färdigheter i finska, det vill säga i sitt modersmål.

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Det er riktig at mitt opprinnelige svar gav mye fleksibilitet, fordi det skal være stor grad av individuell vurdering og mye fleksibilitet i vurderingen av hvert enkelt barns behov for å lære sitt morsmål.

Vi er opptatt av å stimulere til tospråklighet. Vi har blant annet det som kalles en kvensk minorietet som det i Norge pågår en diskusjon om snakker finsk eller om de har et eget språk, men vi har ikke sett det som det offentliges oppgave å sikre at alle får lik morsmålsopplæring for et annet språk enn norsk. Det er altså den pedagogiske og individuelle vurderingen som ligger til grunn for hvilke rettigheter man har. Det kan ikke gjøres gjennom et fast lovverk, men det gjøres gjennom en vurdering av lærerere, av læringssituasjonen i de enkelte kommuner og på den enkelte skole. En av de viktige tingene vi er opptatt av, er faktisk å måle resultater i norsk skole bedre enn vi har gjort tidligere, blant annet for å følge med på den pedagogiske utviklingen og kunnskapsoppnåelsen i norsk skole.

Vi stimulerer altså finsk på mange forskjellige måter – jeg har en lang liste over hva vi gjør knyttet til at også voksne kan bruke dette språket – men først og fremst har vi ikke en rettighet som folk kan ta ut for å kunne få et visst antall morsmålstimer.

E 11/2004: Fråga till Danmarks regering om penningöverföringar mellan de nordiska länderna

Reynoldh Furustrand (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Herr president! Jag har en fråga till samarbetsminister Flemming Hansen från Danmark.

Förra året fick vi, herr minister, en fråga från Ole Stavad i Danmark. Frågan handlade om vad ni avsåg att göra för att lösa problemet med dyra penningtransaktioner och penningöverföringar mellan de nordiska länderna.

Nu har det gått ett helt år, och såvitt jag förstår har ingenting skett när det gäller den frågan. Nu frågar jag igen: Vad tänker ni göra under nästa år för att den här frågan ska bli löst? Det är en viktig fråga för många nordbor.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Jeg havde svært ved at høre spørgsmålet, men nu har jeg forstået, at det drejer sig om dankortloven – kalder vi det i Danmark – og i Danmark havde vi det oppe i forbindelse med den Nordisk Råd-debat, vi havde i Folketinget for en uge siden. Vi havde det oppe nogle få dage før, da vi havde et møde med den danske delegation til Nordisk Råd, og da bad Ole Stavad mig igen rejse spørgsmålet over for økonomi- og erhvervsminister Bendt Bendtsen.

Svaret er, at vi kan ikke gøre noget ved det fra dansk side. Vi har et forlig omkring stoffet, hvoraf det fremgår, at gebyrerne formentlig ikke kan sænkes, for så vil gebyrerne indenlands stige. Det er altså en del af et forlig, der er indgået i Danmark, hvori blandt andet Socialdemokratiet indgår. Jeg har åbent diskuteret det med Ole Stavad, og for nærværende er der ikke noget at gøre, men vi er meget opmærksomme på det, og vi synes heller ikke, det er rimeligt.

Om vi kan komme videre, kan jeg ikke svare på, men jeg glæder mig til at komme igen om et år; så kan du gentage spørgsmålet, og så kan jeg forhåbentlig svare.

Reynoldh Furustrand (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Jag tackar för svaret. Jag hoppas för samtliga våra nordiska länders skull att den frågan är löst nästa år. Det blir något pinsamt, herr minister, om vi år efter år ska komma igen med samma fråga och den aldrig blir löst.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Det er jeg fuldstændig enig i, men sagen er jo den – jeg går ud fra, at det er de samme parlamentariske regler, man har i andre nordiske lande – at når man indgår et forlig, hvoraf det fremgår, at gebyrerne ikke kan ændres, så er det vanskeligt at ændre det, uden at alle partierne er enige, og uden at den danske minister på området har kunnet få det igennem, og det har Bendt Bendtsen ikke kunnet få.

Men jeg understreger, at vi har diskuteret det to gange inden for de sidste 10 dage officielt i Danmark, og at det er en ting, vi er meget opmærksom på.

Jeg kan ikke komme længere for nærværende.

E 12/2004: Spørgsmål til Norges regering om norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge

Jens Christian Larsen (Midtengruppen, V):
Jeg vil gerne stille et spørgsmål til den stedfortrædende norske samarbejdsminister. For to år siden måtte vi stille et spørgsmål til Norge om fisk; nemlig at Norge havde svært ved at se forskel på norsk og russisk torsk. Det gav store problemer for den danske fiskeindustri.

Nu står vi aktuelt med et problem vedrørende Norge med den såkaldte atlanto-skandiske sild eller norsk vårgydende sild, som den kaldes i Norge, hvor Norge har valgt at boykotte salg til Danmark og boykotte danske fiskefartøjers ret til at lande i Norge. Konsekvensen er, at der er 200 stillinger, der går tabt, og at kutterne får et tab på 40 millioner kroner.

Den officielle norske forklaring er, at man er utilfreds med EU's behandling af Norge. Derfor har man valgt at boykotte en fuldstændig uskyldig part, som direktøren for Norsk Sildesalgslag, Johannes Nakken, siger: "I enhver krig rammes altid en uskyldig tredjepart."

I Danmark kalder vi sådan et synspunkt at rette smed for bager. Jeg vil spørge samarbejdsministeren, om en sådan praksis, som jo nok i realiteten er en handelshindring, er i overensstemmelse med det nordiske samarbejde.

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Nei, i det nordiske samarbeidet burde vi klart å finne gode felles løsninger. Det bør vi også gjøre når det gjelder forvaltningen av fiskeressursene. Det som er spørsmålet her, og som er problemstillingen knyttet til norsk vårgytende sild, er at vi for øyeblikket ikke har klart å få til en avtale om beskatningen av den norske vårgytende silda. Vi har over år møtt krav fra norsk næringsliv, fra fiskerisiden til at den norske kvoten burde avspeile den sonetilhørigheten som man har når det gjelder sildebestanden. Analysene viser at i norsk økonomisk sone utgjør silda cirka 90 prosent av mengden, men situasjonen er altså at vi får ta ut betydelig mindre gjennom de avtalene vi har hatt med andre land i løpet av denne perioden. Derfor klarte vi ikke å komme frem til en løsning på fordelingen av kvotene i 2004. En konsekvens av at det ikke ble oppnådd enighet om det, betyr at det gjelder et landingsforbud for landing fra de utenlandske fartøyene. Det innebærer igjen at norsk næringsliv opplever ikke å få tilgang på fangst fra mange andre land.

Det er ikke norske myndigheter som har forbudt landing av silda i utenlandske havner. Det er ikke noen boikott fra norske myndigheters side. Men det har altså vært et næringsinitiativ, der norske fiskeres organisasjoner har ønsket å opptre solidarisk med norsk industri, som altså er skadelidende ved at det for øyeblikket ikke kan landes fra andre land i Norge. Det er altså ikke en boikott med sikte på å ramme danske bedrifter. Formålet fra fiskernes side er at norsk industri nå skal kunne få mer av landingen fra de norske båtene. Vi anerkjenner at vi burde hatt et bedre samarbeid på dette området. Det håper jeg at vi klarer å få til. Norske myndigheter ønsker seg en langsiktig løsning, og vi håper at vi gjennom fempartsforhandlingene klarer å forhandle oss frem til en fordeling av norsk vårgytende sild i løpet av 2005.

Jens Christian Larsen (Midtengruppen, V):
Det er rigtigt, at der er flere lande, der indgår i det her. Men hvis Norges synspunkt skal opfyldes, vil det i givet fald betyde, at det går ud over Island, Færøerne, Rusland og måske også Danmark på grund af EU's andel.

Jeg vil spørge, om ikke samarbejdsministeren synes det var mere konstruktivt, hvis man eventuelt bad Danmarks fiskeriminister, som sidder i EU, om at tale for norske interesser, frem for at man indfører en boykot, som ensidigt – og det er et norsk, ikke et dansk synspunkt – rammer Danmark? Var det ikke mere konstruktivt?

Jeg vil anbefale ministeren at gå hjem til statsministeren og bede om, at man får det forhandlet på plads med fiskeindustrien, sådan at vi ikke skal se denne situation. Den skal løses her og nu.

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Vi ville være veldig glade hvis den danske fiskeriministeren fikk fortgang i forhandlingene og sørget for at vi fikk en løsning for norsk vårgytende sild i 2005. Det er nødvendig for oss å få stille krav om at når fisken faktisk opptrer i norsk økonomisk sone, er det helt relevant at norske fiskere får en større andel av fisken enn det de har hatt så langt. Vi har en rekke områder hvor vi forhandler om løsninger, hvor blant annet tilhørigheten til de forskjellige økonomiske sonene gir seg utslag i hvor mye hvert enkelt lands fiskere får ta ut av de forskjellige områdene.

Når er det slik at det ikke finnes noen norsk myndighetsinitiert boikott. Vi kan ikke forby norske fiskere å levere til norsk industri når de ønsker å forhindre tap av for eksempel arbeidsplasser på grunn av den konflikten som har oppstått. Vi ønsker at vi får en avtale, og vi tar gjerne med oss Danmark og de danske politikere for å få fart på forhandlinger som gir oss gode resultater. Det er selvfølgelig ikke noe bra at vi har den type konflikter vi har for øyeblikket.

E 13/2004: Spørsmål til Norges regjering og Sveriges regjering om utbygging av E18 mellom Oslo og Stockholm

Thore A. Nistad (FrP):
Jeg har et spørsmål som jeg gjerne vil at både Norge og Sverige skal svare på.

Det gode samarbeidet mellom Norge og Sverige om å bygge ut E6 mellom Gøteborg og Oslo har ført til en kraftig forsering i utbyggingen med flere år, spesielt i Norge. Det vil medføre at vi har en god motorveistandard mellom Oslo og København i løpet av noen ganske få år. Dessverre er deler av E18 mellom hovedstedene Oslo og Stockholm ikke av en fullgod standard. Den er rett og slett elendig over flere strekninger. Riksdagens trafikutskott og Stortingets samferdselskomité hadde felles møte den 19. og 20. oktober i år i Årjäng om E18. Begge komiteene var enige om at noe må gjøres for å bedre forbindelsen mellom Stockholm og Oslo. Kan samferdselsministrene i Sverige og Norge tenke seg et liknende samarbeid om utbyggingen av E18, slik at hovedveien mellom våre to hovedsteder, Oslo og Stockholm, kan bli en fullgod transportåre?

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Det er ingen tvil om at vi ønsker oss en bedre veistandard mellom Oslo og Stockholm, og at det vil være fullt mulig å se på initiativ som gjør at vi på ulike måter kan klare å finansiere også det.

Nå tar vi et stort løft i forbindelse med E6. Vi bruker mye penger på å få en høy standard. Jeg må kanskje få lov til å si at det er relativt mange andre veiprosjekter som vi også synes det er viktig å få gjort noe med, både innenlands og mellom landene. Men det er klart at vi synes det ville være fint om vi kunne ha fått et løft også for E18 mellom Oslo og Stockholm, men det må også innfases i det vi har økonomisk bæreevne til. Nå har vi altså klart dette store løftet i forbindelse med E6. Det gjør at vi får en veldig god forbindelse mellom Norge og Sverige og videre til København.

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
En kort kommentar ur svensk synpunkt. Vi satsar oerhört stora resurser just nu i Sverige på att bygga ut vår infrastruktur, både när det gäller vägar och järnvägar. Det är omfattande investeringar, 350 miljarder kronor, som sträcker sig över en tolvårsperiod. Vi är i gång när det gäller att förbättra förbindelserna Köpenhamn–Göteborg–Oslo, och det är oerhört omfattande investeringar.

Vi är naturligtvis också intresserade av att ha goda förbindelser mellan Oslo och Stockholm. Och, som sagt, vi prioriterar och satsar oerhört mycket när det gäller infrastrukturen i Sverige just nu.

Thore A. Nistad (FrP):
Jeg er veldig godt fornøyd med med svaret fra Sverige. Der satser man veldig bra og har gjort det både i forbindelse med E6 og E18. Når det gjelder svaret fra den norske ministeren, er jeg bare middels fornøyd. Hun snakker om at det bør være en økonomisk bæreevne, som om Norge ikke har kapital til å gjøre den samme utbyggingen som Sverige gjør!

Synes ikke den norske statsråden at det nordiske samarbeidet om trianglet Oslo–Stockholm–København og den samferdselsåren, som Nordisk Råd alltid har sagt bør være hovedbærebjelken i trianglet, bør prioriteres istedenfor noen innenlandske veier?

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
Spørsmålet var vel stilt til den norske politiske debatten også, så vidt jeg kunne høre. Det er vel slik at det også kan være en diskusjon om veibevilgninger mellom Regjeringen og Stortinget.

Det er ingen tvil om at det er viktig å satse på gode forbindelser over landegrensene, men jeg har lyst til å si at vi har noen utfordringer internt i Norge også. For å kunne utnytte en god veiforbindelse mellom Oslo og Stockholm bør vi også sørge for at vi kan prioritere en del av de distriktsveiene som gjør at norske produkter faktisk kan komme til Oslo for så å komme seg videre ut av landet.

E 14/2004: Fråga till Nordiska ministerrådet om hotet mot den reglerade spelmarknaden

Lars Wegendal (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Herr president! Min fråga handlar om att EG-domstolen avkunnat ett flertal domar vad gäller spel och lotteri. I samtliga har man konstaterat att de enskilda medlemsländerna har rätt att begränsa marknaden med hänvisning till sociala skyddshänsyn. De nordiska länderna har också valt att starkt reglera marknaderna med hänvisning just till de sociala skyddshänsynen. Överskotten vet vi går till det allmänna, till allmännyttiga organisationer och till hästsporten. De nordiska ländernas regeringar har i stort sett samma uppfattning inom det här politikområdet. Det är en uppfattning som man delar med de flesta andra länder i Europa.

Just nu angrips denna reglerade spelmarknad av stora internationella spelbolag, främst genom lansering via Internet men också på andra sätt. Ett flertal domar har de senaste veckorna avkunnats nationellt i Sverige, Danmark och Norge. Några har berört spelautomaterna, några har berört de illegala aktörernas rätt att annonsera sitt utbud. Vad vi kan vänta är väl ett antal rättsprocesser i EG-domstolen.

Min fråga är: Är samarbetsministrarna beredda att i denna fråga tillsammans med oss parlamentariker samla sig till ett gemensamt agerande gentemot EU-kommissionen i syfte att stå upp för en reglerad spel- och lotterimarknad?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Herr president! Som representant för finska regeringen vågar jag påstå att vi har ett gemensamt intresse i den här frågan. Om jag talar bara om det jag kan vill jag säga att det vore en ren katastrof om det spelmonopol som vi har skulle försvinna. Här har vi ett gemensamt intresse alltså. Om det beror på oss så kommer vi att kämpa gemensamt för att ha det kvar. Oddsen är säkert inte alldeles goda för jag har också noterat att privata bolag alltid hittar kryphål och försöker utnyttja dem. Men själva grundprincipen, det vill säga att ha monopol, skall vi försvara.

Lars Wegendal (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Herr president! Tack för svaret. Det här är en mycket allvarlig fråga, framför allt för de allmännyttiga organisationerna.

Man ser väldigt tydligt att de illegala aktörerna angriper just de nordiska länderna genom att hävda att det är ett ekonomiskt monopol. Enligt min uppfattning är det en reglerad marknad och inte ett monopol vi har i Norden. Vi som är sysselsatta med den här frågan vet att det handlar om de sociala skyddshänsynen. Det är därför vi har marknaden reglerad.

Men fortfarande trevar vi också lite i mörker när det gäller spelberoendefrågan. Vi är inte helt säkra på sambanden mellan spelberoende och spelbolagens marknadsföring. Vi är inte helt säkra på sambanden mellan spelberoende och spelens utformning. Det är alltså mer forskning som behövs på det här området.

Min följdfråga blir: Hur ser samarbetsministrarna på att samordna kartläggning av och forskning i spelberoendefrågan i våra nordiska länder?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Herr president! Jag tycker att det är ett alldeles utmärkt förslag att koordinera den här forskningen. Det finns säkert nordisk nytta i att göra det gemensamt.

E 15/2004: Spørgsmål til Finlands regering om bygning af a-kraftværk i Finland

Kristen Touborg (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SF):
Et af Litauens vilkår for optagelse i EU 1. maj i år er, at Ignalina-atomkraftværket i Litauen skal lukke. Sverige har omsider taget skridtet, så at vi endelig nu i Danmark er overbevist om, at Barsebäck lukker om ganske kort tid. Men samtidig planlægger den finske regering at bygge et nyt atomkraftværk i Finland.

Derfor vil jeg gerne stille et spørgsmål til den finske samarbejdsminister om dette femte planlagte a-kraftværk. Der er tale om en reaktor af typen EPR med en teknik, som ikke tidligere er prøvet i fuld skala, og a-kraftværket skal leveres nøglefærdigt til fast pris.

Den tyske organisation af fysikere mod atomkrig hævder, at EPR-reaktoren har uløste sikkerhedsproblemer; de peger på en fare for, at et opsamlingskar, som teknisk skulle være det nye, kan betyde, at der dannes dampe, der kan udløse eksplosioner, som kan ødelægge reaktoren.

Hvordan kan Finland være med til at kræve Ignalina i Litauen lukket og samtidig planlægge et nyt a-kraftværk selv?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Herr president! Jag befinner mig i den delikata positionen att jag måste försvara ett beslut som jag själv röstade emot. Men enligt de uppgifter som jag har är Olkiluoto 3 det första kärnkraftverk av EPR-typ. Det är en utvecklingsbar modell där man ytterligare utvecklat den tyska och franska kärnkraftversionen. Frankrikes regering har nyligen gett grönt ljus för en konstruktion av den här typen.

Vår Strålsäkerhetscentral har beställt en självständig utvärdering av Olkiluoto 3:s säkerhet. Där beaktas alla säkerhetsaspekter, och de tillåts inte heller ge vika till exempel på grund av kostnader.

Nämnas kan också att Sveriges Strålsäkerhetscentral har uttryckt förtroende för den finska centralens bedömningsförmåga gällande säkerhet. Vår Strålsäkerhetscentral har granskat EPR-konstruktion med tanke på uttryckligen härdsmälta vid planering av kärnkraftverk. Här har man utgått från att det område som har smältvattnet skall hållas torrt. Det är en extra säkerhetsåtgärd.

Kristen Touborg (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SF):
Ja, det skal være ganske kort, fordi jeg har en vis forståelse for, at når ministeren har stemt imod spørgsmålet, så kan det være lidt vanskeligt at forsvare efterfølgende, så jeg skal sørge for, at spørgsmålet efterfølgende bliver stillet til dem, der har stemt for.

E 16/2004: Fråga till Sveriges regering om finska språkets ställning i Sverige

Ilkka Taipale (Den sosialdemokratiske gruppen, sd):
Jag talar på knagglig svenska för att försvara svenska språkets situation i Finland. President Koivisto skrev nyligen en bok där han sade att om vi hela tiden skulle ha varit en del av Sverige skulle finska språket vara kökksspråket i Finland just nu. Tacka ryssarna för att vi talar finska i Finland nu! Om vi har 5 procent svenskatalande i en kommun är kommunen tvåspråkig, och också vi finnar försvarar denna fråga så att vi lär våra barn att tala knagglig svenska. Nu ställer jag den eviga frågan till Sveriges minister, och jag vet att jag får ett runt svar, såsom i Finland. Har Sverige tänkt göra en tio- eller hundraårsplan så att finska språket i Sverige skulle ha likadan ställning som svenskan i Finland? Om ni inte gör det, kanske svenska språket en gång blir köksspråk i Finland – och det är inte bra.

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Herr president! När det gäller det finska språkets ställning i Sverige har det under de senaste åren skett en mycket stark förbättring. År 1999 beslutade vi om att stärka det finska språkets ställning på så sätt att det ingår som en del i minoritetsspråken. Samtidigt med detta beslutade vi om användningen av det finska språket vid kontakter inom olika förvaltningsområden i de norra delarna av Sverige.

Sedan dess har vi gått vidare, och i år har vi tillsatt en utredning som ska titta närmare på det finska språkets ställning i Mälardalsregionen där en stor del av befolkningen talar finska.

Vi går alltså vidare i det här arbetet. Ambitionen för Sverige är naturligtvis att stärka det finska språkets ställning och att göra det möjligt för våra medborgare att kommunicera på det språk som man helst vill använda. Jag vill betona att detta också gäller andra grupper i det svenska samhället.

Presidenten meddelte at det fremover ikke ble mulighet for å stille tilleggsspørsmål slik at det ble tid til at alle tilmeldte kunne få stilt spørsmål.

E 17/2004: Fråga till Finlands regering om låg valdeltagande vid nordiska val

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Herr president! Jag vänder mig till den finske samarbetsministern Jan-Erik Enestam i en för mig viktig fråga. När vi talar om den nordiska välfärdsmodellen talar vi gärna om det stabila politiska systemet, om starka organisationer på arbetsmarknaden, om levande aktiva frivilligorganisationer och om en stark gemensam sektor.

Som en del i allt detta har vi vad vi alltid flaggar för, nämligen våra fria allmänna val som en viktig del i demokratin, och demokratin är ju något som vi måste märka och känna ute i vardagen.

Anledningen till att jag vänder mig till Finlands samarbetsminister är att Finland väl är det land som senast hade val – ett val som, om jag är rätt underrättad, hade ett valdeltagande på under 60 procent. Här i Sverige har vi haft EU-parlamentsval med ett valdeltagande på under 40 procent.

Jag vill därför fråga: Är samarbetsministrarna oroade över denna trots allt ganska entydiga utveckling? Diskuteras frågan? Finns det några initiativ, och i så fall vilka?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Självfallet är det här oroande. Vi hade i förra EU-valet ett oerhört lågt valdeltagande. Jag tycker att speciellt när vi tänker på kommunalvalet, som ändå handlar om vardagsnära frågor som berör alla, och valdeltagandet är under 60 procent, borde det rimligtvis vara långt över 80 procent. Därför har vi bland annat intresserat oss för det här och har för första gången ett särskilt demokratiprogram som regeringen förbinder sig att jobba med. Nu är förslagen inte där ännu aktuella men också på nordiskt plan har vi en demokratiutredning som under det isländska ordförandeskapet har tagits fram, så det sker en hel del på olika nivåer och det är bara att hoppas att vi kommer till skott och får en mera engagerande diskussion när det gäller samhällsfrågorna. Jag tror att en orsak i Finland är att vi gick in för att effektivera kommunalförvaltningen och gjorde oss därmed av med väldigt många olika nämnder som också var ett sätt att bredda engagemangen, och här tror jag att vi kanske ska ta ett steg tillbaka.

E 18/2004: Fråga till Sveriges regering om minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk

Pehr Löv (Midtengruppen, sv):
Herr president! Ilkka Taipale ställde en stor del av den fråga jag tänkte fråga. Men jag skall utveckla den lite. Det är så att våra nordiska länder är och blir allt mer multikulturella. Finland har enligt grundlagen två språk, men vi har också samisk befolkning, vi har 30 000 rysktalande. I de andra nordiska länderna har man ännu många fler minoritetsspråk. I Finland har vi gått in för maximibestämmelser när det gäller minoritetsspråkskonventionen. I Sverige har man gått in för minimibestämmelserna och därför betyder det här att i många kommuner är det bara en rekommendation som inte följs i praktiken; grundutbildning och annat blir utanför de rättigheter som till exempel finskatalande i Sverige har. Jag frågar mig: Varför har man gått in för minimibestämmelser i Sverige och vad kan Nordiska ministerrådet överhuvudtaget göra för att trygga minoritetsspråkens ställning i de nordiska länderna?

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Herr president! Innan regeringen och riksdagen fattade beslut om avgränsningen för omfattningen av minoritetsspråken gjordes en ganska omfattande utredning, som har remissbehandlats på sedvanligt sätt. Därefter har riksdagen också förelagts ett förslag till beslut. Det beslutet innebär att vi har begränsat minoritetsspråken i Sverige till samiska, finska, mienkäli, romani jib och jiddisch. Det är de minoritetsspråk som har en särskilt stark ställning i det svenska samhället. Den avgränsningen finns det för närvarande inga planer på att ompröva. Däremot är det väldigt viktigt att understryka det som Pehr Löv tar upp i sin frågeställning, nämligen betydelsen av att man ger möjligheter för invånare att använda sitt minoritetsspråk i de förvaltningsområden som vi särskilt har angivit. Skulle det inte vara på det sättet gör man sig skyldig till att inte följa den lagstiftning som vi har.

Jag vill också betona det som jag sade i mitt tidigare frågesvar, att vi nu också går vidare när det gäller det finska språkets ställning. Vi har en särskildutredning som leds av Paavo Vallius, och han kommer att lägga fram sitt förslag i mars nästa år. I den utredningen tittar vi särskilt på finskans ställning i Mälardalsregionen.

E 19/2004: Spørgsmål til Norges regering, samt Danmarks regering og Islands regering om salgsmonopolet på sild i Norge

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Mit spørgsmål går til den norske Samarbejdsminister Erna Solberg, men meget gerne, hvis præsidenten tillader det, også med kommentarer fra den islandske og den danske minister. Det er en fortsættelse af diskussionen, som Jens Christian Larsen rejste tidligere under debatten.

Jeg har meget svært ved at forstå, at den norske minister kan fraskrive sig ethvert ansvar for den konflikt, der er, og den blokade, der er. Jeg mener, det er helt uacceptabelt imellem to nordiske lande, og efter min opfattelse, som jeg har fået det oplyst, så er det den norske regering og de regler, der gælder i Norge, der gør, at der er et salgsmonopol, som er tillagt Norges Sildesalgslag. Det er derfor, man overhovedet kan blokere, ikke kun for, at danske, men så jeg vidt jeg ved også for, at færøske og islandske fiskere kan lande, og så bruger man det som begrundelse for, at man heller ikke vil sælge til dem. Jeg mener, at det er helt uacceptabelt inden for den nordiske familie, at sådan noget foregår, uden at en regering forsøger at gribe ind.

Samarbejdsminister **Erna Solberg**:
Nå har jeg i hovedsak svart på spørsmålet tidligere.

Det er altså slik at det ikke er en boikott av det. Det er heller ikke slik at monopolreguleringen til Sildesalgslaget i Norge gjør det mulig å pålegge og forby dem å levere til et annet land. Det er en solidarisk oppfordring som er gått ut fra en interesseorganisasjon i Norge, og som altså mange følger. Det er en del av et system som organisasjoner kan gjøre, og hvor folk frivillig følger opp det fra den enkelte fiskebåt og det enkelte medlem i denne organisasjonen.

Jeg er heller ikke lykkelig over den situasjonen som er. Men jeg er heller ikke lykkelig over det faktum at vi ikke har en regulering og en felles avtale på norsk vårgytende sild. Det burde vi få. Men man burde også anerkjenne Norges rettigheter og Norges mulighet til å få en større andel av kvoten når det tross alt er slik at denne fisken stort sett, og i hovedsak, oppholder seg i norsk økonomisk sone.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Ja tak, formand, jeg skal gøre det meget kort. Jeg kan nemlig bekræfte det, jeg synes, jeg ikke har fået ind i debatten endnu, for det første, at Danmark ser meget, meget alvorligt på sagen, og vi synes, at vi bliver holdt som gidsel i sagen; for det andet, og det var det, jeg ikke har hørt blive sagt klart og tydeligt: Den danske fiskeriminister har skrevet for nylig til den norske fiskeriminister, Svein Ludvigsen, om sagen, og derfor var jeg meget overrasket over, at den norske statsminister i går ikke kendte til sagen; den er af meget betydeligt omfang i Danmark og et stort problem for Danmark. Det kan jeg bekræfte over for Ole Stavad og andre.

E 20/2004: Fråga till Nordiska ministerrådet om hjälp till människor som har ett spelberoende

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Jag skulle vilja ställa en fråga om spelmarknaden. I Sverige satsar man 2 miljoner kronor per dag på reklam för spel, det vill säga cirka 800 miljoner kronor, medan man satsar endast 19 miljoner kronor per år på att hjälpa spelberoende personer. Jag vill ställa en fråga till samarbetsministrarna: Kan man tänka sig ett nordiskt samarbete för att hjälpa människor som befinner sig i ett spelberoende?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Mycket av frågan blev egentligen besvarad tidigare, då jag tillstyrkte att man gemensamt skulle gå in för att undersöka spelberoendet och vad man kan göra för att minska det. Det är också viktigt att påminna sig att de här bolagen är självständiga juridiska personer som självständigt fattar beslut om hur de sköter sin marknadsföring. I Finland upplever vi inte att det finns sådana problem som frågeställaren tog upp.

E 21/2004: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom

Lena Jensen (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
– Nakne rumper, lettkledde kvinner og menn, bikinier og andre klær som selges med fokus på alt annet enn bekvemmelighet og anvendelse –

Seksualisering og pornografisering av det offentlige rom og av barns og unges oppvekst er intensivert i Norden de senere årene. Det har vært en eksplosjon. Jeg er bekymret over helheten av det presset som vi utsetter barn og unge i Norden for. Det er nødvendig med konkret handling og fokus på temaet – at vi som politikere handler. Vi må ta vårt ansvar og legge til rette for at barn skal få være barn. Vi må styrke deres oppvekstvilkår.

Temaet er lite berørt i neste års formannskapsprogram for Nordisk Ministerråd, så mitt spørsmål er: Bekymrer denne utviklingen ministerrådet? Er seksualisering og pornografisering av det offentlige rom et tema for ministerrådet? Er det i tilfelle noen konkrete tiltak man ønsker å sette i verk?

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Herr President! Jag instämmer helt och hållet i det som frågeställaren har sagt. Det bekymrar oss verkligen, den sexualisering och kommersialisering som i dag sker av det offentliga rummet. Det är en ohygglig press vi utsätter framför allt unga flickor för.

Det pågår aktiviteter i samtliga nordiska länder kring de här frågorna. I Sverige har vi dragit i gång ett särskilt projekt som riktar sig framför allt till medier, men som också syftar till att skapa ett ökat mediekritiskt tänkande hos våra ungdomar, så att man ser bakom de bilder och de budskap som man hela tiden utsätts för.

Det är en ständig avvägning man får göra huruvida detta ska skötas på den nationella nivån eller om vi ska göra det tillsammans. Vi ministrar som är engagerade i de här frågorna har ett utbyte sinsemellan. Vi är djupt engagerade i detta, därför att det är en uppgift för staten att engagera sig i dessa frågor. Det följer också av FN:s barnkonvention.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Det er nærmest i min egenskab af kommende formand.

Jeg kan sige, at det er en problematik, der også rejses i Danmark og som for så vidt er ret ny i Danmark, men alligevel er noget, der rejses med stadig stigende kraft.

Og jeg sidder derfor tilbage med det spørgsmål, om ikke det var en mulighed, at vi i en komité for ligestillingsministre eller næringsministre, når vi taler om reklamedelen, tog spørgsmålet op her i Nordisk Råd, for det er jo således, at reklamerne i allerhøjeste grad er grænseoverskridende, og derfor ville det være en mulighed for Nordisk Råd at tage det op, og det ville jeg have sympati for, for jeg deler fuldstændig Berit Andnors synspunkter, og jeg vil i min egenskab af kommende formand se, om det er en af de ting, der kan rejses i en af de komiteer, jeg nævner, måske begge to.

Samarbetsminiter **Jan-Erik Enestam**:
En sakupplysning, Ungdomens nordiska råd ordnade senaste vecka ett seminarium kring det här temat och jag tycker att det är glädjande att det också är på deras agenda och de är värda en eloge för det här.

President **Gabriel Romanus**:
Jag kan lämna ytterligare en sakupplysning, nämligen att både Medborgar- och konsumentutskottet och Presidiet i Nordiska rådet har ställt sig bakom en aktion i samma fråga och skrivit till ett stort antal intressenter och i första hand uppfordrat till självsanering. Men vi tar tacksamt emot ministerrådets stöd också.

E 22/2004: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling

Per Berthelsen (Midtengruppen, D):
Spørgsmålet er til samarbejdsministrene om en opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling.

Nu har vi i dag hørt samarbejdsminister Jan-Erik Enestam forelægge strategien, og jeg må indrømme, at jeg synes, det var en god forelæggelse. Men det efterlader et spørgsmål, der kører på: Hvad gør man så? For vi har nu fået de sociale aspekter og økonomiske aspekter ind i strategien, men hvordan følges det op; hvem skal sammenstille relevante indikatorer, således at vi her i Nordisk Råd kan følge med i, om de gode hensigter fører til noget?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
När det gäller indikatorerna finns det möjlighet att följa upp denna strategi. Indikatorerna har tillkommit uttryckligen på rådets begäran. Vi är betydligt bättre rustade nu med den reviderade strategin att kunna följa upp och vidareförädla den så att vi har en ännu bättre strategi efter 2008. Jag tycker alltså att man kan tala positivt om det här och det finns också ett engagemang både i ministerrådet och i de nationella regeringarna, som använder strategin som referens och komplement i sin egen politik, och framför allt är det en referens i internationella sammanhang.

Samarbejdsminister **Josef Motzfeldt**:
Jeg kan godt forstå rådsmedlemmets bekymring. Når man læser strategiens afsnit om opfølgningen, er det meget lidt konkret. Jeg har på mødet med statsministeren i går argumenteret for, at der bliver sikret en opfølgning i Nordisk Ministerråd, således at vi kan levere de oplysninger, som spørgeren efterlyser.

E 23/2004: Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering om grænsehindringer; også internt i Danmark

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Vi har diskuteret en del, hvor vigtigt det er at gøre noget konkret for borgerne. Derfor har jeg to spørgsmål, først et til den svenske og så et til den grønlandske minister.

Jeg vil høre den svenske minister, om hun vil lægge engagement i at forhindre nogle af de problemer, der er for rejsende til og fra Bornholm, så de får mulighed for at rejse frem og tilbage uden så mange hindringer, som der er i dag.

Og så vil jeg stille et spørgsmål til den grønlandske minister. Vi har diskuteret en del grænsehindringer mellem landene, men der er også problemer internt i det danske rige. For eksempel

kan man ikke, hvis man flytter fra Danmark til Grønland, få sin pension med. Er det noget, som den grønlandske minister vil tage op med den danske minister?

Samarbetsminister **Berit Andnor**:
Herr President! Låt mig säga att vi tar de problem som man upplever från Bornholm på allra största allvar. Flemming Hansen och jag har en bra diskussion när det gäller att komma till rätta med de problem som man har. Det gäller dels husdjur, att ta dem med när man åker genom Sverige, dels jakt- och tävlingsvapen.

Vi har nu satt ut datum för ett expertsamtal mellan myndigheterna från svensk och dansk sida för att diskutera hur vi kan gå vidare med att få ett undantag när det gäller de krav som ställs från EU:s sida i fråga om transiteringen av husdjur. När det gäller jakt- och tävlingsvapen har vi haft en särskild utredning, och den är ute på remiss. Jag förväntar mig att vi kan komma med ett förslag som ska kunna lösa denna fråga.

Samarbejdsminister **Josef Motzfeldt**:
Det er absolut et spørgsmål, som Grønland er opmærksom på.

Grønland hjemtog hele socialområdet fra den danske stat tre år efter hjemmestyrets indførelse, altså i 1982, inklusive bloktilskud til delvis dækning af sociale ydelser. I Grønland har vi valgt at bruge midlerne til et sikkerhedsnet under de svageste, og pension er derfor ikke noget, som man – som andre steder – er garanteret, når man når en vis alder. Pension er ligesom alle andre sociale ydelser i Grønland indkomstafhængige og bliver kun udbetalt til de mennesker, som ikke er i stand til at klare de daglige udgifter uden dette tilskud.

Men det er absolut et spørgsmål, som vi er opmærksomme på, specielt spørgsmålet om vejledning af de borgere, der ønsker at flytte fra Danmark til Grønland. Det er den vedledning, der har svigtet. Men hvis det er et spørgsmål, som man opfatter som forkert behandling af berettigede pensionsmodtagere efter hjemlandets regler, så er det noget, som danske og grønlandske myndigheder absolut skal drøfte. Det er min kollega i landsstyret, landsstyremedlemmet for familie og sundhed, absolut opmærksom på.

E 24/2004: Fråga till Danmarks regering om gränshinder vid bilregistrering

Johan Linander (Midtengruppen, c):
Herr President! Som skåning upplever jag nordiska gränsbarriärer på nära håll. Det finns många exempel på problem för de danskar och skåningar som bor på den ena sidan av Öresund och arbetar på den andra sidan. Jag ska ta ett exempel, och jag vänder mig till den danske samarbetsministern, även om frågan likväl rör Sverige och den svenska ministern.

Jag fick ett samtal från en svensk man som bor i Danmark och som har en bil. Han arbetar på båda sidor av Öresund och kör mest med sin bil i Sverige. Enligt danska regler ska bilen vara registrerad i Danmark, och enligt svenska regler ska bilen vara registrerad i Sverige. Bilen får dock inte vara registrerad i båda länderna. Mannen har alltså den föga avundsvärda valmöjligheten att registrera bilen i Danmark och bryta mot lagen i Sverige när han kör där, eller registrera bilen i Sverige och bryta mot lagen i Danmark.

Jag förväntar mig inte att samarbetsministern ska kunna reglerna om bilregistrering i detalj, men jag vill fråga vilket råd ministern skulle vilja ge den här mannen.

Samarbejdsminister **Flemming Hansen**:
Jeg forstår meget vel Johan Linanders spørgsmål og vil indlede med at sige, at der er sket kolossale fremskridt i grænsehandelsproblematikken netop i Øresundsområdet, hvor vi jo har fået broforbindelsen. Ja, vi er faktisk kommet så langt, at der er mange danskere, der synes, at vi har fået Skåne, Halland og Blekinge tilbage til Danmark. Det er vi selvfølgelig taknemmelige for.

Den konkrete sag tror jeg ikke du forventer at jeg kan svare på, men jeg ville være taknemmelig, hvis du ville sende den til mig, så skal jeg sørge for, at både den svenske og den danske skatteminister svarer på spørgsmålet, så vi får belyst, om der er et udestående problem. Det mener jeg ville være den korrekte måde at gøre det på.

E 25/2004: Spørsmål til Islands regjering om offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Jeg har et spørsmål til den islandske samarbeidsministeren som er leder for tiden.

Vi i Den venstresosialistiske grønne gruppen er veldig opptatt av å få ned administrasjonskostnadene på de ulike prosjektene som kjøres gjennom Nordisk Ministerråd. Derfor fokuserer vi på det både når vi behandler budsjett og i andre sammenhenger. Vi vet at Nordisk Ministerråd har laget avtaler med ulike administrasjonskontorer rundt omkring i Norden som administrerer Nordpool-ordningen. Vi har derfor stilt spørsmål om hva denne ordningen koster. Vi får ikke svar på det spørsmålet fordi generalsekretæren hevder at man har egne ordninger for offentlighet når det gjelder Nordisk Ministerråd, som ikke er i samsvar med vanlige regler for offentlighet. Mitt spørsmål blir derfor: Vil ministerrådet endre dette, slik at man får de samme offentlighetsreglene i ministerrådet, og slik at vi får innsyn i de avtalene som man inngår?

Samarbejdsminister **Valgerður Sverrisdóttir**:
Ja, det var sådan, at repræsentanten ikke får svar, siger han. Nu er det sådan, at jeg endnu ikke har været på møde i samarbejdsministergruppen, fordi jeg fik denne post for nogle dage siden, men vi vil svare ham, som spørger, skriftligt – jeg tror, det er det rigtige svar.

E 26/2004: Spørgsmål til Norges regering vedrørende tilsagn om kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten

Ester Larsen (Midtengruppen, V):
Jeg forstod Erna Solbergs positive reaktion på Jens Christian Larsens forslag som et tilsagn. Et tilsagn om at ville inddrage den danske fiskeriminister i forsøget på at finde en løsning på sildekonflikten gennem forhandlinger i EU, og det lyder jo interessant.

Mit spørgsmål er, om svaret er et reelt tilsagn, og om vi kan få en melding om, at den norske statsminister eller den norske fiskeriminister vil tage kontakt til den danske regering i løbet af ganske få dage, for det er ikke alene en alvorlig sag, det er også en hastesag. Norge skylder anstændigvis Danmark at tage et sådant initiativ meget hurtigt.

Samarbeidsminister **Erna Solberg**:
For det første er det slik at den første runden i fempartsforhandlingene – jeg vil minne om at det er fem parter i denne forhandlingsrunden – starter den 15. november i London. Det betyr at det vil være en diskusjon om neste års kvote og neste års runde. I tillegg er det slik, som det ble opplyst her, at Danmark har tatt dette opp med fiskeriministeren, og jeg er helt sikker på at Fiskeriminister Svein Ludvigsen vil sørge for å svare den danske fiskeriministeren.

Men det er vesentligst for oss at vi faktisk får fastsatt kvoter, fastsatt en felles avtale mellom de fem landene for 2005. Det er det som er det springende punktet. Vi kan ikke pålegge norske fiskebåter å lande i Danmark. Vi har ikke myndighet overfor en organisasjon som velger å oppfordre sine medlemmer til å lande i norske mottak, til å forby dem å gjøre det heller. Det er ikke noe som er en politisk regulert sak. Det er en aksjon som er basert på noen næringsinteresser i Norge. Det er klart at vi ønsker å få en løsning på dette, og jeg er helt sikker på at vi kommer til å være i dialog også i oppfølgingen, både med Danmark og med de andre landene.

E 27/2004: Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter och alkoholpolitik

Tuve Skånberg (Midtengruppen, kd):
Min fråga gäller alkoholpolitiken, som vi ska debattera om en timme eller så. Därför skulle jag vilja att den finske och den danske samarbetsministern lade ett golv för den diskussion som vi kommer att ha då.

Vid ett seminarium i går fick vi av alkoholforskare veta att alkoholkonsumtionen har ökat i Finland och att man i Norge räknar med upp till 600 fler döda per år ifall man inför samma införselgränser som gäller i Sverige. Forskarna var mycket oroade på grund av den ökande alkoholkonsumtionen, och de sänkta skatterna kommer att sjunka ytterligare.

Min fråga är: Har den finske samrådsministern några uppgifter om Finlands regering frågat Estlands regering om de kan höja sina skatter?

Jag vill också fråga den danske samrådsministern: Är han beredd att under kommande ordförandeskap år 2005 vara drivande och samordnande för en gemensam alkoholpolitik för att de alkoholskador vi redan har inte ska bli än värre?

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam**:
Herr president! Finland för diskussioner med Estland. Nu kommer Estland att höja alkoholskatten med 5 procent årligen under tre års tid. Det är inte särskilt mycket, men det är i varje fall ett steg i rätt riktning. Skall vi få en lösning på detta borde vi få det på EU-plan. Det är det enda som håller, att få en ordentlig minimiskattehöjning där.

Finland följer situationen internt. Nu är det så att alkoholkonsumtionen har gått ned efter den första glädjen över de låga priserna. Det finns, om det skulle visa sig nödvändigt, en beredskap i Finland att omfördela sänkningarna av skatterna mellan starksprit och vin.

Samarbetsminister **Flemming Hansen**:
Jeg kan bekræfte, hvad Danmarks statsminister, Anders Fogh Rasmussen, sagde i går, at der på foranledning af debatten i de nordiske lande har været enighed i Norden om at afskaffe nulafgiftssatsen på vin. Der er altså en fælles holdning til at forhøje EU-minimumsafgifter på spiritus, at forhøje afgiften på alkopops og en lang række andre punkter, som statsministeren besvarede i går.

Det er en målsætning, men det er ikke noget, der umiddelbart kan føres ud i livet, for – som spørgeren jo er meget opmærksom på, det er jeg sikker på – det her er, som min finske kollega sagde, et spørgsmål, som skal løses mere globalt i hvert fald i EU-regi, for vi har en dominoeffekt. Så længe vi ikke løser det i EU-regi, er Danmark afhængig af Tyskland, Sverige er afhængig af Danmark og så videre.

Men jeg synes, det er rigtigt at tage spørgsmålet op om en time, når vi skal i gang med diskussionen, og ikke gøre det nu. Jeg er forberedt på at svare om en time.

Samarbetsministrarnas frågestund ble avsluttet.

Pause i sesjonen frem til kl. 16.00.

Sesjonen ble gjenopptatt kl. 16.05.

9. Vestnorden i det nordiske samarbejde

Jens Christian Larsen overtok ledelsen av forhandlingene.

Dokumentasjon

Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde (Dokument 11)

Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 10)

Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde (Dokument 11)

Samarbejdsminister **Valgerður Sverrisdóttir** (Ministerrådets talskvinne Dokument 11):
Præsident! I samarbejdsministrenes kreds har der i lang tid været enighed om at prioritere Vestnorden i det nordiske samarbejde. Samarbejdsministrenes samstemmige vurdering er, at hele Norden vil være tjent med at styrke grundlaget for nordisk samarbejde i Vestnorden, og af denne grund lod samarbejdsministrene en arbejdsgruppe udarbejde redegørelsen "Vestnorden i det nordiske samarbejde". Arbejdsgruppens forslag blev godkendt af samarbejdsministrene og blev lagt frem for Nordisk Råd i 2003.

I den foreliggende statusredegørelse har samarbejdsministrene gjort detaljeret rede for indsats og resultater i løbet af året. Samarbejdstemaerne er naturressourcer – især havets ressourcer – forskning, uddannelse, sundhed, næringsforhold, herunder samfærdsel, turisme, kommunikation, arbejdsmarked og forbrugerbeskyttelse – kultur og netværkssamarbejde på alle områder. I tilgift blev satsningsområderne for det nordiske samarbejde med Nordens naboer i vest beskrevet.

En øget fokus på Vestnorden vil ikke bare dreje sig om at styrke det nordiske samarbejde i selve Vestnorden, men i mange tilfælde vil samspillet med Vestnordens naboer også være til fordel for hele Norden.

Island har talt for, at de lande og områder, som helt eller delvis bygger deres tilværelse på Nordatlantens ressourcer, skulle tages med i dialog og samarbejde på nordisk basis om hele regionens anliggender. Norden har naboer på alle sider, og de sidste 12 års nabosamarbejde har vist os, at nordisk samarbejde kan udstrækkes til alle Nordens naboer i den udstrækning, et sådant samarbejde ligger inden for de fællesnordiske prioriteringer.

I arbejdsgruppens redegørelse findes en opfordring til ministerrådet om også at udforme en nabopolitik mod vest – altså om at slutte den nabopolitiske kreds til gavn for hele det nordiske fællesskab.

Det er glædeligt, at der er en fælles politisk vilje til en stærkere fokus på Vestnorden i det nordiske samarbejde og med Nordens naboer i vest. Det vigtigste er at identificere de konkrete sagsområder, hvor der er behov for at samarbejde, og udrede, hvordan det bedst kan gøres.

Redegørelsen fra den førnævnte arbejdsgruppe viser tydeligt, at det endnu ikke er helt klart, hvad de vigtigste samarbejdsopgaver skal være, eller hvilke samarbejdsformer som er de mest oplagte. Men en række velbegrundede forslag blev alligevel lagt frem til opfølgning i de berørte fagministerier i løbet af 2003-2004.

Under Islands formandskab i 2004 har det været naturligt at prioritere Vestnorden højt og sætte fokus på Vestnorden i det nordiske samarbejde. Formandskabet har lagt vægt på en effektiv opfølgning af samarbejdsministrenes opfordring til de forskellige fagministerråd om at virkeliggøre de forslag, som blev fremsat. I flere tilfælde er arbejdet blevet fremskyndet gennem økonomisk støtte fra ministerrådets midler til strategiske initiativer, som også har bidraget til gennemførelse af andre Vestnorden-initiativer, som er blevet sat på dagsordenen af det islandske formandskab. Det drejer sig blandt andet om støtte til projekter med specielt sigte på Vestnorden inden for områderne energi, samfærdsel, centrum-periferi-udvikling, havmiljø, ligestilling, kønslige perspektiver miljø med mere.

Præsident! Der er sket meget i dette år, og lad mig nævne nogle få eksempler: Der er blevet gennemført en dækkende samfærdselsanalyse for Vestnorden – det er første gang, dette er gjort. De dårlige forbindelser i samfærdselssektoren i Vestnorden har længe været et af regionens største problemer. Et faktum, som måske illustrerer dette allerbedst, er, at det kan være meget dyrere at rejse med fly fra Island til Nuuk i Grønland end fra Island til Beijing i Kina, og så er Grønland endda Islands nærmeste nabo! Vi har forventninger om, at samfærdselsanalysen kan føre til forbedringer på dette felt, specielt for Grønland og Færøerne.

Der er behov for en stærkere koordineringsindsats, når det gælder den nordatlantiske region. Nordisk Ministerråds regionale samarbejde i Vestnorden, NORA, blev derfor evalueret sidste år med det formål at undersøge, om NORA's geografiske virksomhed skulle udvides, og NORA skulle tillægges den koordinerende rolle.

NORA's primære opgave er at stimulere dannelsen af netværk og partnerskaber mellem aktører i næringslivet i regionen, og gennem projektstøtte har NORA også muliggjort innovationsprocesser på flere næringsområder. Bedømmelsen af NORA var positiv, og den viser, at projektet har potentiale til at fungere som koordineringsorgan for hele det nordiske samarbejde i fremtiden. På deres møde i går besluttede regionalministerne at styrke NORA, så det kan blive muligt at udvide samarbejdet til naboerne i den nordatlantiske region.

De nordiske kulturinstitutioner i Nuuk, Tórshavn og Reykjavik spiller også en vigtig rolle for forstærkningen og koordineringen af kulturforbindelserne i den nordatlantiske region. De tre "Nordens Hus" har allerede i dag et godt indbyrdes samarbejde – et ambitiøst projekt som "Hunters of the North" er et godt bevis på det. Nordens Institut i Grønland har etableret kontakt med kulturinstitutioner i Canadas østlige provinser, og Nordens Hus på Færøerne samarbejder godt med naboerne på Shetland. Der findes altså et godt grundlag for, at disse institutioner skal kunne påtage sig en dækkende og aktivt koordinerende rolle på kulturområdet.

Institutionens centrale rolle i det vestnordiske samarbejde er nu blevet en integreret del af mål- og resultatstyringskontrakterne for Nordens Hus i Reykjavik og Tórshavn, som træder i kraft i 2005. Ifølge forslag fra Nordens Hus i Reykjavik skal de tre institutioner i løbet af 2006 satse aktivt på Vestnorden gennem programudveksling.

Der er altså gode resultater på mange felter. Men det er samtidig klart, at vi aktivt må videreføre arbejdet på de fleste områder og dermed sikre fuld nordisk nytte af den samlede indsats. Det gælder både inden for konkrete projekter og samarbejdsområder og på et mere strukturelt plan, hvor rammevilkårene og organiseringen af det fremtidige nordiske samarbejde inden for Vestnorden og med Vestnordens naboer bliver tilrettelagt.

Vi mener, at det islandske formandskab i 2004 har medvirket til både fokusering på og resultatopnåelse i Vestnorden-samarbejdet som et led i det nordiske samarbejde. Samtidig ser vi frem til, at det kommende danske formandskab i 2005 skal overtage stafetten og sikre fortsat synlighed og fremdrift i det nordiske samarbejde i Vestnorden.

Indenrigsminister **Jógvan við Keldu**:
Præsident! Som færøsk samarbejdsminister kunne jeg foreslå, at dagsordenspunktet "Vestnorden i det nordiske samarbejde" måske burde hedde "Nordisk samarbejde i Nordens vestlige område og nordisk samarbejde med Nordens naboer i vest".

Samarbejdsministrene vedtog på mødet den 16. december 2002 at anmode Nordisk Ministerråd om at være væsentlig mere aktivt som aktør i samarbejdet med andre regionale, internationale samarbejdsorganer som for eksempel Østersørådet, Barentsrådet, Arktisk Råd og EU. På et møde i Stockholm den 13. juni 2003 vedtog samarbejdsministrene principielt at følge op på rapporten "Vestnorden i det nordiske samarbejde". Rapporten blev udarbejdet af en arbejdsgruppe under samarbejdsministrene, og denne arbejdsgruppe konkluderede, at tiden var inde til at konkretisere samarbejdet med Vestnordens naboer. Disse naboer er også Nordens naboer i vest.

Ud fra disse vedtagelser, som samarbejdsministrene har gjort, vil jeg antage, at mulighederne for at øge aktiviteterne i Nordens nordvestlige del er bedre end, de har været før.

I den tid, det nordiske samarbejde har eksisteret, er spørgsmålet om formen for samarbejde med de små lande i Norden rejst fra tid til anden. Baggrunden for samarbejdet bør ikke være, at de nordiske nationer i vest har fåtallige befolkninger, til og med mindre end de fleste andre nordiske lande. Nej, vi skal samarbejde for de nordvestlige dele på mange områder, som er overmåde interessante, og samarbejde med Nordens naboer i vest inden for de nordiske prioriteringer kan give stor viden om nordiske værdier. I øvrigt vil et sådant samarbejde harmonere særdeles godt med ministerrådets bestræbelser i forbindelse med EU's nordlige dimension.

Jeg vil ikke forsøge at beskrive i detaljer, hvilke temaer der har været relevante for samarbejdet, men jeg vil dog anføre et par.

De nordiske lande i vest og Nordens naboer i vest er alle afhængige af Nordatlanten, som i høj grad også har strategisk betydning for de øvrige nordiske lande. Havets muligheder kalder på grænseoverskridende, tværsektorielt samarbejde for at sikre en bæredygtig udvikling. Vi har ansvar for forvaltningen af havets levende ressourcer så vel som at tage ansvar for havmiljøet, og det er her, svaret på de globale klimaforandringer kan findes.

Præsident! Vi skal ikke samarbejde nordisk i Vestnorden, men nordisk i hele Norden, også i Nordens vestlige del, og dertil bør vi på nogle områder også samarbejde med Nordens naboer i vest.

Rådsformand Vestnordisk Råd **Birgir Ármannsson**:
Præsident! Først vil jeg sige tak for redegørelsen, og jeg er også glad for den voksende fokus, der har været sat på vestnordiske emner her i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Jeg vil også sige tak for en god og spændende analyse af trafikken i Vestnorden, som vi skal diskutere senere i programmet. Det er et emne, som Vestnordisk Råd for nogle år tilbage holdt en konference om, hvor blandt andet direktørerne fra de vestnordiske luftfartsoperatører deltog. Selve konferencen gav en god indsigt i regionens aktuelle problemstillinger på området, og afslutningsvis tilkendegav alle luftfartsoperatørerne, at de ville indlede et aktivt, tværgående samarbejde, som skulle styrke infrastrukturen mellem de tre lande. Kort tid efter erklærede den ene af parterne imidlertid, at man ikke ønskede at arbejde videre med denne mulighed.

Vi genkender en del problemstillinger, som analysen om trafikken har beskrevet, men det er glædeligt, at de nu belyses her i dette forum. En vigtig konklusion i analysen er, at oplysninger om transportpriserne er særdeles mangelfulde, og det betyder, at der må lægges ekstra arbejde på dette felt. Vestnorden har meget at vinde ved at en forbedret infrastruktur, både i selve regionen, men også udadtil.

Redegørelsen om Vestnorden i det nordiske samarbejde er blevet fulgt op af ministerrådets redegørelse. Mange gode initiativer og projekter belyses her, den aktuelle opmærksomhed er positiv for det videre arbejde med sagen, og igangværende aktiviteter er givetvis med til at styrke samarbejdet på en lang række områder. Men vi ved også, at selv om de vestlige aktivitetsom-

råder prioriteres på forskellig vis, er det ikke altid, de ønskede resultater opnås. Det kunne give anledning til særlig opmærksomhed.

En række infraområder kortlægges, videreføres eller tages op som led i de kommende års nordiske politiske samarbejde i en række fora i Vestnorden med sigte på at fremme udvilklingen i overensstemmelse med en fællesnordisk strategi, både inden for miljø, samfundsøkonomi og sociale anliggender. Med redegørelsen som idékatalog og inspiration må det næste skridt derfor være at få konkrete prioriteringer, som kan omsættes til konkrete handlingsplaner, og der er meget at tage fat på.

Uddannelses- og kulturminister **Jógvan á Lakjuni**:
Præsident! Der eksisterer et betydeligt kultursamarbejde i Vestnorden. Jeg kan nævne den vestnordiske kulturaftale mellem Island, Grønland og Færøerne, der omfatter almen kultur, forskning og uddannelse, og der er nu påbegyndt et forskningssamarbejde i Vestnordens fælles historie på initiativ af Vestnordisk Råd. Desuden samarbejdes der på andre områder.

Vestnorden er ikke en isoleret region, men en aktiv og integreret del af Norden. Det vestnordiske samarbejde er til gavn for hele Norden og for Nordens vestlige naboer. Nordens vestlige naboer har historiske rødder i Norden, og vi har et ansvar for at udvikle de kulturelle og politiske forbindelser med disse områder. Personligt tager jeg denne opgave dybt alvorligt, og vi er i gang med at favorisere samarbejdet med vore nærmeste naboer i syd, blandt andet gennem kulturaftaler med Shetland.

Gennemførelsen af kultursamarbejdet i Vestnorden er et eksempel på et samarbejde mellem Vestnordisk Råd, Nordisk Ministerråd, Nordisk Kulturfond, Nordens Huse og instituttet i Nuuk. Gennemførelsen har været en stor succes, og et eksempel på nordisk og vestnordisk samarbejde, når det er bedst. De nordiske huse i Tórshavn og Reykjavik samt instituttet i Nuuk bør i fremtiden være de centrale aktører i det vestnordiske og nordiske kultursamarbejde. Husene bør også være centrale i bestræbelserne på at udvikle kultursamarbejdet mellem Vestnorden, det øvrige Norden og Vestnordens naboer i syd og vest.

Vestnorden og hele Norden har alt at vinde ved et udvidet kultursamarbejde med Shetlandsøerne, Orkneyøerne, Hebriderne, Isle of Man og Canadas østlige kystområder. Der er et behov for en stærkere koordinering af kultursamarbejdet i regionen, og det er en opgave for de nordiske huse. Jeg vil dog samtidig understrege betydningen af, at de vestnordiske kulturministerier, Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd påtager sig et politisk ansvar for at udvikle kultursamarbejdet i Vestnorden og med Vestnordens naboer i syd og vest. Samarbejdet med det vestnordiske kulturhus i København bør udvides med Den Nordatlantiske Brygge, der fungerer som et vestnordisk vindue mod Norden og Europa.

Færøerne og Grønland betragtes nu som selvstændige lande inden for Nordplus-programmet. Dette er godt for det nordiske og vestnordiske uddannelsessamarbejde.

Jeg skal slutte med at takke Islands formandskab for at sætte Vestnorden på den nordiske dagsorden og takke Islands samarbejdsminister Valgerður Sverrisdóttir for hendes redegørelse. Jeg vil også udtrykke ønsket om, at det vestnordiske kulturarbejde skal styrke det nordiske kulturfællesskab og det nordiske samarbejde i fremtiden.

MP Deputy Chairman SINEEA, European Parliament **Ewa Hedqvist Petersen**:
Herr president! Tack för möjligheten att få tala nu.

Jag tackar å Europaparlamentets vägnar för inbjudan till Nordiska rådets session. Det är verkligen en ära för mig att få vara här bland parlamentariska kolleger.

Jag representerar också och är vice ordförande i delegationen med Schweiz, Island och Norge i Europaparlamentet. Vi är också den gemensamma parlamentarikerdelegationen under EES-avtalet. Ordförande i delegationen är Diana Wallis, som tyvärr inte hade möjlighet att vara här.

Herr president! Alla vi som sitter här representerar alla våra medborgare, oavsett vilket parlament vi finns i. Vi har många utmaningar i vår vardag i norra Europa. De diskuteras också i Europaparlamentet. Det är till exempel kärnsäkerhet, sexslavhandel med kvinnor och barn, Östersjöns marina miljö, regionalt samarbete även över havsgränser, strukturfonderna i framtiden, transeuropeiska nätverk och sjösäkerhet. Alla de här frågorna måste vi naturligtvis arbeta tillsammans med, därför att våra medborgare och väljare vill det. Men de här frågorna finns också till största delen i EU:s handlingsplan för den nordliga dimensionen. Den stöder naturligtvis Europaparlamentet.

Just nu utarbetar också EU-kommissionen nationsplaner för sju länder inom ramen för det nya grannskapsprogrammet. Det gäller aktionsplaner med Ukraina, Moldavien, Jordanien, Israel, palestinska myndigheten, Tunisien och Marocko. Nu har beslutet skjutits upp på grund av diskussioner i kommissionen om aktionsplaner med Israel och oenighet inom kommissionen. Men vi har också en ny kommission på gång, och vi hoppas att man så fort som möjligt när den nya kommissionen finns installerad kommer att fatta beslut om de här aktionsplanerna.

Vad gäller Vitryssland finns det naturligtvis inte grund för en gemensam aktionsplan. Men olika former diskuteras för hur man så småningom skulle kunna samarbeta med Vitryssland när de har en demokratisk utveckling. Men det är bara i inledningsstadiet än så länge.

EU:s samarbete och Europaparlamentets samarbete är alltså vittomfattande. Då är det väldigt viktigt att vi som folkvalda också stärker den nordliga dimensionen. Vi hör att det finns en aktionsplan för den nordliga dimensionen; det finns inte en budgetlinje än i EU:s budget. Men vi anser i Europaparlamentet att man också måste stärka det parlamentariska inflytandet. Därför har vi föreslagit ett forum under den nordliga dimensionen, ett informellt parlamentarikersamarbete, där folkvalda från lokal till internationell nivå kan samarbeta även med andra intressen, från Barents och från Arctic. Visst, man skulle kunna mötas här. Det har också accepterats av ministerrådet och de ministrar som hanterar nordliga dimensionen i Luxemburg. Men det har inte genomförts än.

Vi vill inte från Europaparlamentets sida skapa nya administrativa överbyggnader. Men vi anser att det är viktigt att parlamentariker möts under den nordliga dimensionen för att diskutera visioner och handlingsplaner för den här delen av Europa.

Jag tackar än en gång så mycket för inbjudan.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Herr president! Jag ska inte ta hela min minut i anspråk utan fatta mig mycket kort.

Timmen före den här debatten hade vi en debatt om demokrati, inflytande och hur människor känner sig delaktiga i vad som händer och sker. Därför är det intressant att höra hur arbetet med den nya nordliga dimensionen och aktionsplanen går till. Här nämns informella fora och så vidare.

Jag skulle bara vilja att du kort kommenterade hur den demokratiska förankringen sker på den lokala och regionala nivån i de regioner som faktiskt ska omfattas av den nordliga dimensionens aktionsplan.

MP Deputy Chairman SINEEA, European Parliament **Ewa Hedqvist Petersen**:
Herr President! Den nordliga dimensionens aktionsplan tas, som alla andra dokument i EU, i ett samarbete mellan medlemsländerna. Den delegation som jag tillhör i Europaparlamentet har till ansvar att följa arbetet med den nordliga dimensionen, så det måste åligga oss parlamentariker att se till att föra diskussioner i våra valkretsar och på hemmaplan för att få stöd för arbetet med den nordliga dimensionen.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
Herr president! Jag blev mycket glad när jag lyssnade på Ewa Hedqvist Petersens tal. Vi har väldigt mycket att göra tillsammans både när det gäller aktionsplanen för den nordliga dimensionen och också i framtiden i EU när det gäller norra Europa. Jag är alldeles säker på att vi där har gemensamma intressen. Vi måste medge att i det utvidgade Europa kommer betydelsen av vår region att öka. Det behövs också regionalt samarbete. Vi ser fram emot att kunna ha ett gott samarbete, i SINEEA-delegationen i Europaparlamentet men också i the Baltic Club, som är en inofficiell organisation, för att bevaka den nordliga dimensionen. Vi kommer att träffas redan i december med delegationen från Nordiska rådet.

MP Deputy Chairman SINEEA, European Parliament **Ewa Hedqvist Petersen**:
Herr President! Jag vill också kommentera den förra frågan med att säga att vi har just de här träffarna, ett organisatoriskt samarbete med Arktiska rådet, med Nordiska rådet och med de parlamentariska samarbetsorganisationer som finns i norra Europa. Vår delegation i Europaparlamentet måste naturligtvis verka tillsammans med andra parlamentariska delegationer. Det är ju så vi kan förankra det arbete vi gör hos människor. Egentligen ska man inte prata om förankra, utan man ska säga att vi ska genomföra det medborgarna vill att vi ska genomföra. Vi ska ta upp viktiga frågor som man upplever som problem eller möjligheter.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
Præsident! Den nordiske velfærdsmodel kendetegnes ved, at den svageste borger har det godt. Nordisk Råds model bør sikre dens mindste samfund de bedst mulige forudsætninger.

Nordens store lande virker som hjørnebjælker i det nordiske hus, mens vi små nationer kan være husets skråstivere. Mindre prægtige, men lige så gavnlige. Det kender man også fra et telt. Det behøver ikke bare stænger, men også barduner.

Nordens baltiske dimension er en demokratisk opgave og gælder et nyt, næsten selvbærende økonomisk marked i rivende vækst. Nordens nordvestlige dimension drejer sig derimod om at række os mindste og mest udsatte familiemedlemmer en broderhånd.

Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds økonomiske midler til dette arbejde er helt utilstrækkelige. Vi behøver mindre papir og flere fysiske rammer i det vestnordiske. Jeg henstiller hermed til de respektive myndigheder om at styrke den økonomiske indsats.

Island er langt det stærkeste af Vestnordens lande og økonomisk indrettet til at være selvbærende, men næppe stærk nok til alene at holde nordvestnorden-indsatsen oppe. Færøernes og Grønlands økonomier og befolkningsgrundlag er for små til at opretholde en større trafik med søfragt og passagerer i hele området.

Norge er derimod en vældig økonomisk magt i det vestlige. Så en lille strøtanke: Den norske udkant har vel lignende udfordringer som Nordvestnorden. Ville det ikke være interessant at undersøge, hvilke interesser Vesterålen, Lofoten og Kystfinmark måtte have i det nordvestlige samarbejde? Måske kunne denne udvidelse gøre den norske regering mere nabovenlig imod vest og mindre imperialistisk imod Færøerne og vores vitale interesser i vores fælles havområder og fiskebestande, som Norge nu ofte lægger beslag på alene.

Nordisk Råd får også her en henstilling om at undersøge, hvilke muligheder der er for at koordinere en indsats for at styrke Nordvestnordens turistindustrier.

Jeg foreslår, at Nordisk Råd iværksætter NORA's ideer og stifter et permanent klimatologisk institut for Nordatlanten og placerer det på Færøerne. Landsstyret vil uden tvivl tage det nødvendige initiativ. Landsstyret ville sikkert også lægge ryg til, hvis NR og NMR ville oprette en nordisk afdeling af vort hav- og fiskeribiologiske institut til fælles hav- og fiskeribiologisk forskning. EU's biologiske rådgivning og ødelæggende fiskeripolitik i Nordsøen trænger til et modspil i spidsforskning på vores område.

Færøerne er nærmeste nabo til Shetland, Orkneyøerne og Hebriderne, der engang var nordiske lande. Nordvestnordens samarbejde med disse beslægtede øsamfund kunne udbygges på det videnskabelige og kulturelle niveau i langt større grad end nu.

Jónína Bjartmarz (Midtengruppen, F):
Præsident! Jeg vil begynde med at takke samarbejdsminister Valgerður Sverrisdóttir for hendes redegørelse, og jeg vil også bifalde den fokus, der har været på Vestnorden under det islandske formandskab i ministerrådet.

Norden er, som vi ved, en omfattende region, som indebærer alt fra frugtbare hvedemarker til arktiske isvidder, og det er i enig erkendelse af disse forskellige fysiske forhold, at vi nogle gange i det nordiske samarbejde må skræddersy løsninger rettet mod specifikke geografiske områder.

Et af de vigtigste sagsområder i Vestnorden er havmiljøet og udnyttelsen af havets ressourcer. I redegørelsen er der listet op en del forskningsprogrammer og -planer, herunder en del projekter, som ventes gennemført under det nordiske miljøhandlingsprogram for perioden 2005-2008.

I forbindelse med miljøproblemer i Nordatlanterhavet har der været overvejelser om nabopolitik mod vest. Miljøproblemer i havet har grænseoverskridende karakter og er derfor relevant for nordisk samarbejde med vestnordboernes naboer. De flest øer og kyststater ved Nordatlanterhavet, nordiske og ikke-nordiske, har store interesser på spil, når det kommer til at overvåge havets tilstand og sikre fornuftig udnyttelse af havets ressourcer.

Vestnorden og samarbejdet med Vestnordens naboer nævnes som prioriteret område i det danske formandskabsprogram for 2005, så det er mit håb, at vi om et års tid vil få rapport om yderligere fremgang på dette område, når vi mødes næste år til sessionen i Reykjavík.

Hr. præsident, på parlamentarikersiden har vi også fokuseret på Vestnorden med Rek. 16/2002, oprindeligt efter forslag fra Mittengruppen, og nu med det nye program for Nordisk Råds arbejde. Et af de fire prioriterede områder for rådets virke i 2005-2007 er støtte til bæredygtig udvikling i Vestnorden, Arktis og Barentsregionen.

Når begge sider, parlamentarikersiden og ministerrådssiden, har sat Vestnorden så højt på dagsordenen, er det min forventning, at vi får en konstruktiv og ressourcegivende dialog om dette i det kommende år.

Asmund Kristoffersen (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Nordisk Råd har mange og helt nødvendige engasjement østover. Vi har ambisjoner om å forsterke vår kontakt også østover, men det er ikke tvil om at Nordens vestlige naboer også trenger særlig oppmerksomhet, og det øvrige Norden trenger Vest-Norden.

Jeg vil rette oppmerksomheten på det fokus som Vest-Norden selv må ha på miljø og ressursforvaltning, men også peke på det nordiske felles ansvar for Nordens vestlige områder. Det er vitenskapelig bevist, et faktum, at menneskeskapte klimaendringer og miljøpåvirkning i stor grad får de mest dramatiske virkninger i våre nordområder. Når havene blir varmere, når isbreene smelter, når havisen blir tynnere – 40 prosent tynnere på 30 år – når permafrosten smelter, når temperaturen på nordlige breddegrader stiger sterkt, når miljøgiftene øker i havpattedyrene, når ressursene i havet minker på grunn av overfisket, ja, da er det grunn til å være bekymret, og vi må være solidariske med våre venner i vest og i nord.

Det er viktig at vi tar de signalene fra Vest-Norden på alvor. Nordisk Råd må i alle relevante fora vi deltar i, ha Vest-Nordens særlige situasjon med i våre initiativ, ikke minst i kontakten som vi har vestover både til USA og Canada og østover til Russland.

De andre nordiske land har mye å hente på å se på hva som foregår på energiområdet i Vest-Norden, samtidig som Nordisk Råd og ministerrådet bør støtte opp om de mange gode initiativ som vestnordiske land tar selv.

Vest-Nordens demokratiske tradisjon kan være et forbilde for mange. Kulturarbeidet, inkludert en meget bevisst holdning til å bevare eget språk, er svært viktig i det nordiske samarbeidet.

Vest-Norden har rike ressurser som må forvaltes og forsvares ut fra prinsippene fra Johannesburg-toppmøtet om føre var-prinsippet, bærekraftig-prinsippet og om at forurenser betaler. Det siste betyr at når verden for øvrig har påført Vest-Norden forurensninger, må også de som har gjort det, være med og betale for det som trengs, både når det gjelder forskning og opprydding.

Kári P. Højgaard (Midtengruppen, Sjfl.):
Jeg tillader mig først et lille hjertesuk. Vi bevidner dagligt i både skrift og tale, at Norden deles op i øst og vest. Dette er meget uheldigt, for det kan virke splittende og ikke samlende. Men det er dog en trøst, at det hovedsagelig er politikere og bureaukrater, der anvender disse termer. De nordiske befolkninger har ikke brug for sådanne etiketter, for de er sig bevidst, at de tilhører det samlede Norden.

Jeg har med stor interesse læst rapporten "Vest- Norden i det nordiske samarbejde" og synes, at der er gjort et godt stykke arbejde. Arbejdsgruppen har heller ikke sovet i timen. Mandater blev godkendt af samarbejdsministeren i oktober 2002, og rapporten blev afleveret i maj 2003. Anbefalingerne, som fremsættes i rapporten, er saglige, velbegrundede og endda visionære.

For en god ordens skyld skal jeg erindre forsamlingen om, at det var Nordisk Råd, som i Rek. 16/2002 til Nordisk Ministerråd rejste temaet Vestnorden i det nordiske samarbejde. Det nordiske samarbejde har ofret megen tid og en del ressourcer på at undersøge og diskutere, hvad man skal gøre, og hvordan man skal bete sig angående de tre mindste lande i Norden.

Præsident, at det nordiske samarbejde i 2004 og fremover også skal foregå i Nordens vestlige del sammen med Nordens nabo i vest er en selvfølge. Disse områder og disse folk er engagerede i det vestlige samarbejde bilateralt og internationalt, og selvfølgelig skal de også forsøge at præge disse områder og samarbejde med nordiske værdier.

EU opererer med den nordlige dimension og deri blandt andet det arktiske vindue. Det EU initierede samarbejde, NPP[7], der omfatter Skotland og de fleste nordiske lande, er da også en del af dette områdes dagligdag. Alt gik såre godt, men jeg tror, at det kan blive endnu bedre, når vi lader det nordiske samarbejde være til stede også i disse områder og plejer samarbejdet i disse områder med nordiske prioriteringer og nordiske værdier.

Jeg vil ikke gøre mig klog på, hvad og hvilke emner samarbejdet skal omfatte. Der er andre, der har bedre indblik i de sager. Men jeg er overbevist om, at når vi baserer det fremtidige samarbejde i Nordens vestlige del på de intentioner, som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har lagt for dagen, kan det ikke undgås, at vi opnår en hel del nordisk nytte. Selv om meget kan gøres anderledes, og måske noget kan gøres bedre, så vil jeg dog slutte med at citere den islandske litteraturprisvinder, Einar Már Guðmundsson, når han siger: Norden er i orden.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr president! Ett kort inlägg om det arktiska parlamentarikerarbetet. Jag tror att Else Theill Sørensen från Danmark och jag är de enda närvarande av de ledamöter som har den stora möjligheten att få jobba med i den arktiska parlamentarikergruppen. Jag vill påstå att det är ett fantastiskt arbete som utförs inom Västnordens område. Jag vill hela tiden här trycka speciellt på ordet "Arktis" eftersom vi gång på gång tar upp frågan om det så kallade University of Arctic. Vi har gång på gång också som ledamöter av Näringsutskottet i Nordiska rådet fått möjlighet att

[7] The Northern Periphery Programme (red. anm.)

åka till Färöarna, till Grönland och till Island, träffa folken där och höra hur de använder sig av den programpunkt som har stadfästs av det arktiska parlamentarikerrådet om The University of Arctic.

Den nu sittande ordföranden Jens Christian Larsen och jag har besökt lärarutbildningsskolan i Nuuk och fick då klart för oss att det varje år utbildas 30 lärare på Grönland som aldrig behöver besöka huvudstaden utan hela tiden kan utbildas via initiativet från Nordiska rådet och Arktiska parlamentarikerrådet. De utbildas ute i byarna. Det är en stor framgång. Vi fick ett fint mottagande och en klapp på ryggen: Fortsätt med det arktiska arbetet! Vi som har sett vad som sker runtomkring inte minst på sjukvårdssidan, det telemedicinska arbetet i det arktiska området, får vara väldigt tacksamma för att vi i Västnordengrupperingen också fokuserar stenhårt på de arktiska minoriteterna.

Det har nu lagts fram ett förslag av den norska delegaten Hill Marta Solberg, den finska delegaten Simo Rundgren och undertecknad som svensk delegat och ordförande om att koppla ihop ett bredbandsnät från en finsk kommun till Kautokeino för att kunna ge utbildning i samiska språk. Man har många duktiga lärare i olika samiska språk i Kautokeino. De kan nu öppna sig för att erbjuda alla högskolor i hela Tornedalen möjlighet att få lärarhjälp. Vi hoppas nu verkligen att det här förslaget från de tre nordiska länderna i parlamentarikergruppen blir verklighet. Samtliga 13 kommuner i Tornedalsrådet var med på mötet i Ylisjärvi och var mycket glada åt det här initiativet. Det är överlämnat och klart, och det är godkänt av hela den gruppering som nu omfattar deltagande från Kanada och USA och från hela det nordiska samarbetet plus Ryssland.

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Vi får nå skifte av formannskap fra Island og over til Danmark. Men det må ikke bety at fokuset på Vest-Norden blir dempet av den grunn, at vi får et fokus i andre retninger.

Det har vært flere gode innlegg rundt dette temaet, der det er pekt på naturressurser, miljøforvaltning og så videre. Men for min del handler det like mye om solidaritet med de minste blant oss. Vi har fem store nasjoner inklusiv Island, som er den minste av de fem, og så har vi tre små, nemlig Færøyene, Åland og Grønland. Vi snakker ofte om solidaritet, og dette er såpass sårbare samfunn at de alltid fortjener litt ekstra oppmerksomhet fra de landene som har et helt annet grunnlag for å kunne drive med utvikling og politikk.

Så vil jeg helt til slutt ta opp en ting som overrasket meg, og det var Óli Breckmann fra Færøyene som sa noe om at Norge var imperialistisk i forhold til Færøyene når det gjaldt naturressurser og fiske. Det gjorde meg ondt å høre, og jeg ble faktisk både overrasket og litt lei meg for det som ble sagt. Jeg kunne godt tenke meg å få utdypet det. Hvis holdningene på Færøyene er slik at man oppfatter at Norge er et imperialistisk land i forhold til å forsyne seg av naturressurser som Færøyene skulle hatt, vil jeg gjerne ha en utdyping av det, slik at vi kan få tatt det opp i det norske parlamentet.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
Hvis det, jeg sagde, gjorde Inge Ryan ondt, så har jeg faktisk opnået en del af det, som jeg ønskede med min bemærkning.

På Færøerne ligger vi sårbart ude i Atlanterhavet. Vi har en hundredede af Norges befolkning, et lille hav sammenlignet med det norske, et fattigt hav, og ofte kunne vi tænke os, at Norge viste samme gode naboskab, den samme gentleman-holdning imod lilleputstaten ude i Nordatlanten, deres fætre, som Island gør. Vi har et eminent samarbejde med Island og Grønland, men på en eller anden måde virker Norge nidkært.

Jeg håber, at disse ord rækker ud over denne sal til Oslo, hvor vi har brug for, at de bliver hørt.

Jeg skal ikke gå i detaljer om, hvordan man har beslaglagt den norske sild. Den var engang en atlanto-skandisk sild, nu er den en norsk vårsild, der aldrig kommer ud over det norske territorium.

Man fisker hårdt på kulmulen og nægter at dele kulmulen med måske især Færøerne, før man tillader EU at komme ind.

Tiden er gået, og jeg må stoppe. Men det er godt, at det blev registreret.

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Jeg synes det er meget alvorlig påstander som kommer fram her, og jeg ønsker å få det utdypet, slik at vi får tatt en runde i vårt hjemlige parlament. Mitt parti kommer i hvert fall til å forfølge denne saken, men vi ønsker gjerne å få begrunnet påstandene noe nærmere før vi går videre. Vi ønsker overhode ikke å opptre på en klanderverdig måte mot et lite land som Færøyene. Det er uakseptabelt. Hvis det er tilfellet, må vi kikke på den saken.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
En kontakt mellem det norske parlament og det færøske landsstyre på et bilateralt plan ville glæde hele den færøske befolkning.

Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 10)

Steingrímur J. Sigfússon (Næringsutvalgets talsmann Dokument 11):
Jeg vil begynde med at bifalde, at Vestnorden har fået øget opmærksomhed i det nordiske samarbejde og takke for rapporten, der forligger, om fly- og skibstrafik i regionen.

Det vigtige nu er, at rapportens forslag og konklusioner følges op, og at der arbejdes på forbedring af trafikforbindelserne. Det er en opgave for ministerrådet og selvfølgelig også for de vestnordiske regeringer.

Vi i Næringsudvalget vil følge det fortsatte arbejde med stor interesse. Vi har som regel Vestnorden på vores dagorden, og vi har faktisk lagt vore rejse- og mødeplaner med specielt hensyn til Vestnorden.

De største problemer vedrørende den vestnordiske lufttrafik er mangel på direkte flyforbindelser mellem de vestnordiske hovedstæder og de høje flypriser, som er en stor hindring for øget kontakt og opbygning af turisme, handel og kulturudveksling mellem landene. Der er behov for infrastrukturelle investeringer såvel som forbedringer af rammebetingelserne. Her tænker jeg især på forlængelse af landingsbanen i Nuuk og lempelser af de store restriktioner, som regulerer trafikken om det grønlandske og færøske luftrum.

Jeg er overbevist om, at der er store fordele at hente, hvis vi kan få bedre flyforbindelser mellem landene, og at de investeringer og omstruktureringer, som skal til, hurtigt vil tjene sig hjem.

Der er også et stort behov for et bredt samarbejde mellem øerne og kyststaterne ved det nordatlantiske hav, specielt når det gælder havet og andre miljøsager. Det har endvidere en klar kobling til det arktiske samarbejde, hvor den største fokus ligger på de dramatiske klimaændringer og den betydning, opvarmningen vil få – og faktisk allerede har i vore områder.

Hr. præsident! Til sidst vil jeg nævne – det gør jeg på mine egne vegne og ikke som talsmand for Næringsudvalget – at et af de vestnordiske lande, nemlig Færøerne, har søgt om selvstændigt medlemskab af Nordisk Råd. Jeg ønsker, at den ansøgning bliver behandlet med fuld alvor, og selv støtter jeg den fuldt ud.

Jeg ser rådets reaktioner på ansøgningen som en prøvesten på, hvorvidt det nordiske samarbejde kan udvikle sig og have fleksibilitet til at påtage sig nye opgaver og tilpasse sig ændringer

i de politiske omgivelser, når en nordisk nation, som er kommet langt hen ad vejen til fuld selvstændighed, ønsker fuldt medlemskab i de nordiske demokratiske fora. Jeg mener, at en positiv og fremgangsrig behandling af den færøske ansøgning om selvstændigt medlemskab af Nordisk Råd er en udmærket opgave for det kommende islandske præsidentskab i rådet.

Landsstyremedlem for Bolig, Infrastruktur og Miljø **Jens Napātôk**:
Det er Grønlands opfattelse, at infrastrukturen i de enkelte vestnordiske lande ikke skal anskues isoleret. Men i langt højere grad skal samordnes og koordineres. Gode kræfter i transportsektoren må samles til gavn for erhvervsudviklingen og borgerne i Vestnorden.

Et øget samarbejde på trafikområdet har afgørende indflydelse på om målsætningen om samarbejde indenfor andre sektorer kan lykkes. Det grønlandske landsstyre ønsker at det trafikale samarbejde skal blomstre. Det er afgørende at alle parter indgår seriøst og målrettet i disse bestræbelser. Det vil vi gøre fra grønlandsk side.

På foranledning af det islandske trafikministerium blev universitetet i Akureyri i Island, tildelt opgaven at analysere fly- og skibstrafiken i Vestnorden. Rapporten indeholder mange gode forslag til handling, men det er vores synspunkt, at det endnu ikke er muligt at foretage konklusioner på baggrund af rapporten.

I Grønland er vi gået ind i en fase, hvor vi på trafikområdet står overfor væsentlige strukturelle ændringer i den interne trafik. De offentlige tilskud og sektorens driftsudgifter skal nedbringes mærkbart. Dette kan kun ske ved forbedret udnyttelse af kapaciteten og derfor er øget samarbejdet med landene omkring os et stærkt, inderligt ønske fra vores side. Min opfordring til Island og Færøerne er, at vi i fællesskab arbejder videre på rapporten med fornyede indfaldsvinkler og at vi i fællesskab sørger for at gøre rapportens anbefalinger – i hvert fald i dette tilfælde – til virkelighed .

Præsident! Jeg ved, at de nordiske folk er praktikere, handlingens kvinder og mænd; derfor er jeg også fortrøstningsfuld med hensyn til det videre samarbejde.

Til sidst, mens de øvrige nordiske lande drøfter udvikling af samarbejde med Baltikum og andre for disse lande vigtige sager, arbejder vi i Vestnorden målrettet med vores begrænsede ressourcer hen imod det, som rent faktisk kan forbedre forholdene for vores borgere og samarbejdet mellem vores lande. Dette glæder vi os til fra Grønlands side.

Vicelagmand **Bjarni Djurholm**:
Akureyri Universitets analyse af fly- og skibstrafik mellem landene i Vestnorden og landene uden for Vestnorden er et godt bidrag til at få sat fokus på de forudsætninger, som er gældende på dette vigtige område for landene i Vestnorden. Analysen konkluderer, at der er en betydelig konkurrence inden for skibstrafikken mellem Færøerne og Island, hvilket forfatterne vurderer har været en vigtig faktor for det voksende udbud af skibsruter i Vestnorden, samtidig med at konkurrencen har ført til lavere priser på tranport til og fra Færøerne.

Det er mindst lige så interessant, at det påpeges i en af hovedkonklusionerne i analyserne, at der ingen andre steder i Vesteuropa er så omfattende restriktioner med hensyn til flyvning, som der er ved flyvning til Grønland og Færøerne. Dette har været en hindring for udviklingen i flyforbindelser og en reduktion af billetpriser. På Færøerne har landsstyret i år besluttet at undersøge mulighederne for at åbne op for disse restriktioner, så luftfart til og fra Færøerne også kan nyde godt af den frihed, som transportsektoren inden for søfart gør det, som det pointeres i førnævnte analyse.

Senere på måneden er det planlagt at holde det første møde mellem færøske og danske myndigheder på den ene side og europæiske myndigheder på den anden om mulighederne for at udvide den eksisterende aftale mellem Færøerne og EU til også at omfatte liberalisering af flytrafik til og fra Færøerne. Lufthavne er som del af infrastrukturen af stor betydning for mulighederne for at opnå gode flyforbindelser. Fly- og skibstrafikanalysen berører også lufthavnsfor-

holdene i Vestnorden i forbindelse med en vurdering af de eksisterende flyforbindelser mellem de vestnordiske hovedstæder.

Det påpeges blandt andet, at landingsbanen i Nuuk er for kort til international flyvning, hvilket er en hindring for flyvning mellem de tre hovedstæder. På Færøerne er der som bekendt kun én lufthavn med én landingsbane, nemlig på øen Vagar, en times kørsel fra Tórshavn. Denne landingsbane er også i international forstand kort med sine kun 1.250 meter. Skal mulighederne for flyforbindelser til de vestnordiske hovedstæder forbedres, er det en forudsætning, at lufhavnsforholdene på Færøerne bliver forbedret.

Hr. præsident, sammenfattende vil jeg sige, at denne analyse af fly- og skibstrafik i Vestnorden efter vores mening er en god beskrivelse af de eksisterende forhold på området, som klart indikerer, hvilke områder der bør arbejdes videre med på det nationale niveau.

Debatten ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 10 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 11 til etterretning.

10. Alkoholpolitik i Norden

Endringer i deltakerlisten:
Lennart Gustavsson ble erstattet av **Elina Linna** for dagsordenspunkt 10.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten/närvarolistan i overensstemmelse med dette.

Presidenten presenterte panelet.

Sundheds- og socialminister **Jón Kristjánsson**:
Þegar norrænu heilbrigðis- og félagsmálaráðherrarnir hittust í Kaupmannahöfn upp úr miðjum október héldu þeir merkilegan fund. Hann var að mínum dómi merkilegur í þrennu tilliti.

Í fyrsta lagi settu ráðherrarnir á dagskrá mál sem er bæði brýnt í bráð og í lengd að hafa á dagskrá, en það er vaxandi áfengineysla í löndunum. Í öðru lagi komu ráðherrarnir sér saman um yfirlýsingu sem allir voru sammála um. Í þriðja lagi lít ég á að þarna hafi norrænt samstarf sannað gildi sitt þannig að eftir var tekið.

Vandamálið sem Norðurlandaþjóðirnir standa frammi fyrir er vaxandi áfengisneysla í flestum landanna. Bara á Íslandi hefur áfengisneysla aukist á tíu ára tímabili um rúmlega 40 af hundraði.

Mér sýnist að markaðssetning þeirra sem selja áfengi vera grimmari eða ágengari en áður var. Hin aukna neysla hvílir á því sem sölumenn halda fram; að áfengi sé eðlilegur hluti hins daglega lífs. Þar hafa markaðsmennirnir unnið á en heilbrigðis- og félagsmálayfirvöld látið undan síga. Það hefur tekist að normalisera áfengisneysluna.

Afleiðingin af þessu er svo krafan um að áfengi sé selt á sama vettvangi og matvara. Afleiðingin er líka krafan um að áfengiskaupaaldurinn sé færður niður eða lækkaður. Þetta er meðal þess sem við á Norðurlöndum stöndum sameiginlega frammi fyrir nú.

Ströng áfengisstefna hefur skilað árangri á Norðurlöndum og við eigum ekki að vera feimin, til dæmis gagnvart öðrum þjóðum og þjóðabandalögum að halda þeirri staðreynd fram.

Heilsufarslegar og félagslegar afleiðingar áfengisneyslu hafa hingað til mælst minni en annars staðar í Evrópu sem verður rakið beint til þess að áfengisneysla á Norðurlöndum er almennt talað minni en í nálægum ríkjum.

Áfengismál og áfengisneysla snýst ekki bara um verslun og viðskipti eða frelsi einstaklinganna til að geta keypt áfengi hvar sem er og hvenær sem er. Áfengisstefnan og afleiðingar mikillar áfengisneyslu snýst líka um heilbrigðismál.

Það er staðreynd að stóraukin áfengisneysla í dag mun á endanum koma fram sem heilsufarsvandi einstaklinganna í framtíðinni sem aftur mun leiða til aukinna útgjalda til málaflokksins og hugsanlega aukinnar skattheimtu til að standa undir heilbrigðisþjónustu framtíðarinnar.

Það eru þessi heilsufarssjónarmið sem okkur ber að halda fram og krefjast að metin séu jafngild viðskiptasjónarmiðum þeim sem hafa orðið ofaná í umræðum um áfengismálin síðustu árin, bæði á vettvangi alþjóðasamfélagsins í samningaumleitunum um heimsviðskipti og eins á opinberum vettvangi í löndunum sjálfum.

Það var meðal annars þetta sem heibrigðismálaráðherrar Norðurlandanna lögðu áherslu á í Kaupmannahöfn í síðasta mánuði. Áfengi er ekki eins og hver önnur verslunarvara og þess vegna verður að taka ríkara tillit til heilsufarssjónarmiða og hugsanlegra afleiðinga skaðlegrar neyslu en hingað til hefur verið.

Þetta er sá sameiginlegi grundvöllur sem mér finnst að Norðurlöndin eigi að standa á gagnvart umheiminum.

Jón Kristjánssons tale i dansk oversettelse:
De nordiske sundheds- og socialministres møde i København i sidste halvdel af oktober måned var et vigtigt møde. Efter min vurdering var det et vigtigt møde i tre henseender:

For det første var der på ministrenes dagsorden en sag som både på kort og lang sigt er et vigtigt dagsordenspunkt; det er det stigende alkoholforbrug i landene. For det andet enedes ministrene om en erklæring som alle var enige om. For det tredje mener jeg at nordisk samarbejde dér viste dets legitimitet på en måde som der blev lagt mærke til.

Det problem som de fleste af de nordiske lande nu står overfor er et stigende alkoholforbrug. Bare i Island er alkoholforbruget forøget med godt 40 procent i løbet af ti år.

Det ser ud til at markedsføring af alkohol er blevet mere aggressiv end tidligere. Det stigende forbrug hviler på sælgernes påstand om at alkohol er en naturlig del af dagligdagen. Markedskræfterne er gået i offensiven mens sundheds- og socialmyndigheder er trukket i defensiven. Det er lykkedes at normalisere alkoholforbruget.

En konsekvens heraf er så kravet om at alkohol skal kunne sælges i fødevareforretninger. En anden konsekvens er kravet om at aldersgrænsen for lovligt at købe alkohol sættes ned. Det er blandt andet dette som vi i de nordiske lande nu må forholde os til.

En restriktiv alkoholpolitik har givet resultater i de nordiske lande og vi skal ikke være tilbageholdende med hensyn til at gøre opmærksom på den kendsgerning, for eksempel overfor andre nationer eller unioner.

Hidtil har de registrerede sundhedsmæssige og sociale konsekvenser af alkoholforbrug været mindre end andre steder i Europa. Det hænger sammen med at alkoholforbruget i de nordiske lande generelt er mindre end i nabolandene.

Alkoholpolitik og alkoholforbrug er ikke kun et handelsmæssigt spørgsmål eller spørgsmål om individets frihed til at kunne købe alkohol hvor som helst og hvornår som helst. Alkoholpolitik og konsekvenserne af stort forbrug af alkohol er også et sundhedspolitisk problem.

Det er en kendsgerning at tidens stigende alkoholforbrug i fremtiden vil udgøre et sundhedsproblem for borgerne. Et problem som igen vil føre til voksende udgifter på sundhedsområdet og muligvis til øget beskatning til finansiering af fremtidens sundhedsvæsen.

Disse sundhedsmæssige aspekter bør vi lægge vægt på og stille krav om vurderes på lige fod med de handelsaspekter som alkoholdebatten har fokuseret på de seneste år, både i internationale forhandlinger om verdenshandel og i den offentlige debat i landene.

Det var blandt andet dette som de nordiske sundhedsministre lagde vægt på i København i sidste måned. Alkohol er ikke som hvilken som helst handelsvare og der må derfor tages større hensyn til sundhedsmæssige aspekter og mulige konsekvenser af skadeligt forbrug end vi hidtil har gjort.

Dette er det fælles grundlag som jeg mener at de nordiske lande skal stå på overfor omverdenen.

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:
Sosial- og helseministrene i Norden vedtok i København den 18. oktober en felles alkoholpolitisk strategi i forhold til det internasjonale samfunn. Våre statsministre gav sin tilslutning til vår rapport og til erklæringen i sitt møte i går.

Erklæringen viser at vi for det første er enige om at EU påvirker oss og gjør det vanskelig å opprettholde effektive alkoholpolitiske virkemidler, at alkohol er et politikkområde hvor vi står sterkere sammen enn hver for oss, og at internasjonale prosesser kan påvirkes ved at vi opptrer i fellesskap, blant annet i forhold til Den europeiske union og Verdens Helseorganisasjon.

Vår ambisjon er ikke å utvikle en felles nordisk alkoholpolitikk. Her er det historisk sett klare fellestrekk mellom de nordiske land, men det er også klare forskjeller. Men vi er enige om et felles nordisk framstøt for å påvirke de internasjonale rammebetingelsene som er med på å av-

gjøre hva slags politikk vi kan føre i Norden. Vi ønsker med dette å utvide vårt handlingsrom. Hva dette handlingsrommet skal brukes til, vil i stor grad være opp til det enkelte land.

Det mangler ikke dokumentasjon på økonomiske og samfunnsmessige kostnader forbundet med alkohol. Én ting er de skadene som den enkelte bruker av alkohol pådrar seg. En annen ting er de skadene som påføres en uskyldig tredjepart, enten det er barn, trafikkofre eller andre som er ofre for kriminelle handlinger utført i alkoholpåvirket tilstand.

Verdens Helseorganisasjon, med sin tyngde og sin legitimitet, er vår fremste leverandør av kunnskap om skadeomfanget. Alkohol utgjør fire prosent av den totale sykdomsbyrden i verden. I vår del av verden er alkohol den tredje største risikofaktoren. I utviklingsland med lav dødelighet, de nest fattigste landene, er alkohol faktisk den største risikofaktoren. Vi har en klar forpliktelse overfor disse landene.

Helse- og sosialministrene har fått utarbeidet en rapport om alkoholpolitikk i Norden som klart dokumenterer at den nordiske alkoholpolitikken er under betydelig internasjonalt press. Norden vil nå ta initiativ til å få satt alkohol på dagsordenen på bred basis i Verdens helseforsamling i 2005, fordi dette er en viktig folkehelsesak. Alkohol er en lovlig vare, men det er ikke en hvilken som helst lovlig vare. Derfor er alkoholpolitikk noe mer enn handelspolitikk, noe mer enn landbrukspolitikk. Det er sosialpolitikk, og det er helsepolitikk.

Hva så med EU? Det som er sikkert, er at det ligger muligheter i EUs regelverk og i EUs arbeid med å utvikle en felles alkoholstrategi. Det er muligheter som vi må våge å utnytte.

Vi har sett at avgiftspolitikken i Norden blir påvirket som i et spill vi kjenner best som domino – fra Tyskland via Danmark til Sverige, fra Russland via Polen og de baltiske stater til Finland. Vi ønsker å møte dette med noe annet enn ren passiv tilpasning. Vi må vende oss den andre veien. Politikk er ikke bare å fortelle folk hva vi må. Politikk er også å fortelle folk hva vi vil.

Internasjonale forskere er klare på at de virkemidlene som har størst effekt, er de samme som har lang tradisjon for å bli benyttet i flere av de nordiske land. Og vi ønsker jo alle å føre en politikk basert på kunnskap.

I EU håndteres alkoholen ut fra prinsippene om det indre marked, der varer og tjenester kan flyte uten unødvendige handelshindringer. Alkoholindustrien representerer sterke krefter, og effektive folkehelsetiltak som handler om redusert forbruk, det vil si redusert salg, møter selvsagt sterk motstand. Samtidig har det skjedd en utvikling i EU når det gjelder å se sammenhengen mellom alkohol og folkehelse. Under det svenske formannskapet ble alkohol satt på dagsordenen, og vi fikk en rådsanbefaling om ungdom og alkohol. EUs helseministre bad kommisjonen utarbeide et forslag til en alkoholpolitisk strategi basert på sammenhengen mellom totalkonsum og totale skader og tidlig debutalder og senere forbruksnivå. Vi vet at flere og flere land legger økt vekt på folkehelseaspektet, ikke minst på grunn av stigende bekymring over alkoholkonsumet blant barn og unge.

EF-retten representerer et juridisk rammeverk for deler av den nordiske alkoholpolitikken, men EF-retten åpner også for at vi under henvisning til folkehelsen kan argumentere for nødvendigheten av alkoholpolitiske tiltak. Vi bør være dyktige til å håndtere disse problemstillingene. Til det trengs kunnskaper om og kompetanse i både de folkehelsemessige og de juridiske spørsmål.

Rådet har dessuten vedtatt en ny konstitusjon for EU. Den skal ratifiseres før den trer i kraft, men jeg vil like fullt trekke fram forslaget om at EUs kompetanse på deler av folkehelseområdet foreslås utvidet, og at alkohol og tobakk nevnes særskilt. Foreløpig vet vi ikke hva dette vil bety for utviklingen av en alkoholpolitikk nasjonalt og i EU, men vi må her, som i alle relevante internasjonale sammenhenger, følge utviklingen og handle sammen.

Uttalelsene om alkoholpolitikk er det første skritt i retning av at vi sammen, med én stemme, kan påvirke internasjonale fora. Den politikken som legges opp, er ambisiøs. Vi har ingen illusjoner om at dette blir enkelt, og at det vil gi resultater på kort sikt, men det er viktig å sette spørsmålene på dagsordenen. Det er viktig å vende seg en annen vei enn bare den veien som heter tilpasning og passiv aksept.

Rune Skjælaaen (Midtengruppen, Sp):
Jeg vil gjerne berømme arbeids- og sosialministeren for det initiativet han tar overfor de nordiske lands ledere. Det er sterke motkrefter i denne bransjen. Vi har i Norge gjennomført en røykelov som gikk veldig raskt, og som har fått rask oppslutning hjemme i landet vårt. Åtte av ti støtter faktisk dette som ble sett på som en katastrofe den gangen det ble foreslått. Jeg lurer på om arbeids- og sosialministeren kan si litt om tidsperspektivet han arbeider etter i denne viktige saken.

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:
Det arbeidet som vi nå legger ut på, er et felles nordisk arbeid basert på en felles plattform. Vi vil, som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, rette søkelyset mot Verdens helseforsamling i mai neste år, og vårt mål er å få vedtatt en egen resolusjon om alkohol der. Dernest vil vi fokusere på arbeidet med EUs alkoholstrategi. Jeg vil for min del si at det vil være aktuelt å ta kontakt med de baltiske land for å undersøke muligheten for at de kan slutte seg til den felles nordiske strategien som nå er etablert. Men dette er et langt lerret å bleke, og det er ingen garanterte resultater. Det som er viktig, er at vi på denne måten setter dette spørsmålet som et folkehelsespørsmål på dagsorden i disse internasjonale helsefora med større tyngde og med en felles nordisk røst.

Frode Sørensen (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Vi kan ikke være uenige om, at hvis alkohol medfører dårligere sundhedstilstand, og hvis alkohol medfører flere trafikofre, så skal vi gøre alt, hvad vi kan for at gribe ind.

Det, jeg gerne vil spørge om, er, om man i sundhedsrapporten om vi nordboeres sundhedstilstand, virkelig kan se en forskel mellem f.eks. sundhedstilstanden i den sydlige del af Danmark og andre steder i Norden.

Jeg skal her oplyse, at jeg er den i Nordisk Råd, der kommer fra et sted tættest på den tyske grænse, hvor vi jo i massevis af år har haft grænsehandelen med meget billig alkohol, men jeg er ikke bekendt med, at sundhedstilstanden hos mine medborgere i Sønderjylland er dårligere, end den er andre steder i Danmark eller for den sags skyld i Norden. Men det ville da være en meget interessant oplysning at få, at nordboernes sundhedstilstand skulle være bedre end nordtyskernes.

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:
Jeg tror ikke jeg skal gå inn på en sammenliknende betraktning rundt nordtyskernes og nordboernes helsetilstand helt spesifikt. Men det er en allment anerkjent og forskningsbasert kunnskap at det er en sammenheng mellom totalforbruket av alkohol og de skadevirkninger som alkoholen påfører direkte helsemessig, men også indirekte gjennom ulykker og andre hendelser som skjer i alkoholpåvirket tilstand, og påføres tredje person. Dette er også omtalt i den rapporten som de nordiske sosial- og helseministre har lagt fram, og som ligger til grunn for den anbefalte strategien som nå har fått tilslutning fra alle nordiske lands regjeringer.

Jónina Bjartmarz (Midtengruppen, F):
Ég er með spurningu til ráðherranna – í ljósi þessarar yfirlýsingar en þar er lögð mikil áhersla á að sameina áherslur og leiðir í forvarnarstarfi, sérstaklega gagnvart börnum og unglingum.

Á Íslandi hafa það fyrst og fremst verið frjáls félagasamtök sem hafa staðið í svona forvarnarstarfi, oft með stuðningi stjórnvalda en þetta starf er alltaf meira og meira – ber alltaf minna og minna á þessu starfi en á hinn bóginn eru alltaf háværari raddir sem krefjast meira frelsis og betra – aukins aðgangs að áfengi. Þannig eru á íslenka þinginu núna tvö þingman-

namál, annars vegar um það að lækka áfengiskaupaaldurinn og hitt um að selja áfengi í matvöruverslunum.

Og svo vitum við að áfengisiðnaðurinn veitir mjög stórum fjárhæðum í markaðssókn, ekki síst gagnvart börnum og unglingum. En þá spyr maður sig – hvaða áhrif ætla stjórnvöld að hafa gegn þessari markaðssókn áfengisiðnaðarins.

Mín spurning altsaa lýtur að því – með auknum innflutningi og aukinni neyslu hvort að hugsunin er ekki sú að styðja við frjáls félagaamtök í þeirra viðleitni til að vinna þetta forvarnarstarf – eða hvernig stjórnvöld ætla að vinna forvarnarstarf..

Jónína Bjartmarz's tale i dansk oversettelse:

Jeg har et spørgsmål til ministrene – i lyset af denne erklæring – hvor der lægges stor vægt på at koordinere prioriteringer og metoder i forebyggende arbejde, overfor børn og unge især.

I Island har det først og fremmest været de frivillige organisationer som har stået for den slags forebyggende arbejde, ofte med støtte fra myndighederne men dette arbejde bliver altid mindre og mindre iøjnefaldende mens de stemmer som kræver mere frihed og forøget adgang til alkohol lyder højere og højere. Eksempelvis foreligger der i det islandske Alting nu to medlemsforslag, det ene om at nedbringe aldersgrænsen for lovligt at kunne købe alkohol og det andet om salg af alkohol i fødevareforretninger.

Vi ved også at alkoholindustrien bruger store beløb på markedsføring ikke mindst overfor børn og unge. Men man må spørge sig selv: Hvordan vil myndighederne påvirke overfor alkoholindustriens markedsføring?

Mit spørgsmål handler altså om – med forøget import og forøget forbrug om tanken ikke er den at støtte de frivillige organisationer i deres bestræbelser på forebyggende indsatser – eller hvilke forebyggende indsatser myndighederne har tænkt sig?

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:

La meg bare si generelt at denne strategien jo ikke dreier seg om å utvikle en felles nordisk alkoholpolitikk mellom de enkelte land, men det er en felles strategi for å påvirke de internasjonale rammebetingelsene innenfor hvilke vi utformer vår nasjonale alkoholpolitikk.

Når det er sagt, vil jeg si meg enig med spørreren i at det forebyggende arbeid er særdeles viktig, og samspillet mellom offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner i det forebyggende arbeid er en viktig strategi slik vi ser det nasjonalt i Norge.

Sundheds- og socialminister **Jón Kristjánsson**:

Ég vil leggja á það áherslu fyrir Íslands hönd að við höfum alltaf lagt mjög mikið upp úr starfi frjálsra félagasamtaka í forvarnarmálum og höfum reyndar haft nokkuð skipulag að þeim málum og styrkt frjáls félagasamtök í gegnum svokallaðan forvarnarsjóð til að vinna í þessu efni.

Og ég tel að yfirlýsing okkar ráðherranna hún stangist hvergi á við þetta markmið þannig að þetta starf mun halda áfram af fullum krafti af okkar hálfu en yfirlýsing okkar ráðherranna stefnir útávið, stefnir að því að Norðurlöndin tali einni röddu útávið í áfengismálum.

Jón Kristjánssons tale i dansk oversættelse:

Jeg vil understrege på Islands vegne at vi altid har lagt stor vægt på de frivillige organisationers forebyggende indsats og har faktisk haft en del med organisationerne at gøre og støttet de frivillige organisationer igennem den såkaldte forebyggende fond i arbejdet for denne sag.

Og jeg mener ikke at ministererklæringen står i modsætning til denne målsætning. Dette arbejde vil fortsætte på fuld kraft fra vores side idet ministererklæringen henvender sig udadtil, hvor hensigten er at give de nordiske lande en fælles stemme udadtil i alkoholdebatten.

Finansminister **Ulla-Maj Wideroos**:
Herr president! Bästa parlamentariker! Den här frågan är väldigt svår. Det har vi fått uppleva i Finland när vi hamnade in i en verklighet som vi naturligtvis visste om på förhand men som ändå blev svår. Vi måste konstatera att man är tvungen att leva i en verklighet som man själv inte alla gånger kan påverka utan tvingas ta beslut som dikteras av omvärlden.

Det man talar om dominoeffekten är naturligtvis sant. Det finns flera exempel på dominoeffekter. Stödet till sjöfarten är ett sådant, där Finland konstaterat fått fakta när andra länder redan hade fattat sina beslut.

Finland fattade sitt beslut om sänkning av alkoholskatten så att det trädde i kraft den 1 mars., alltså några månader innan de nya medlemsländerna kom in i EU. Genomsnittet var ungefär 33 procent. Motiveringen var i första hand att förhindra en mycket stark och ökad reseinförsel och illegal handel. Det var de två huvudargument som vi hade, och naturligtvis också att trygga skattebasen. Det var svårt, men vi valde efter mycket noga överväganden att göra på det sättet.

Vi visste, kanske inte i detalj, att alkoholkonsumtionen skulle öka och att skadorna skulle öka. Jag tror att den som inte visste det kanske inte heller levde i verkligheten. Priset har en direkt påverkan på människornas beteende när det gäller alkoholkonsumtionen. Det ser vi redan klart. Tyvärr är tiden för kort för att exakt kunna säga hur det kommer att se ut, eftersom det bara gått några månader sedan den 1 mars.

En trend som vi tycker är mycket besvärlig är att man övergår från vin till starksprit, speciellt bland unga människor, vilket naturligtvis är ytterst problematiskt. Man vänjer sig vid att dricka starksprit i stället för svagare varor.

Vi ser en viss ökning av rattonykterhet och en viss ökning av misshandel, men det är svårt att koppla det direkt och enbart till ökad alkoholkonsumtion. Den här trenden fanns redan före den 1 mars i Finland. Dessutom har vi naturligtvis också haft en effektiverad övervakning som har påverkat detta.

Ännu så länge har vi alltså inte tillförlitliga uppgifter on konsekvenserna, men vi ser trender. Vi följer naturligtvis noga vad som sker. Vi tror inte i Finland att det finns en återgång till den tidigare skattenivån, även om man naturligtvis även i fortsättningen skall använda skattepolitiken som ett instrument. Vi har sagt i Finland att vi är beredda att överväga en höjning av skatten på starksprit om den här trenden fortsätter, men vi måste naturligtvis följa ytterligare en tid. Men om denna trend fortsätter är vi beredda att göra en sådan ändring. Det får vi återkomma till när vi ser hur det blir.

De nordiska finansministrarna beslutade den 18 maj i år att agera gemensamt gentemot EU och kräva att nollskattesatsen avskaffas, att minimiskattesatserna på alkohol höjs och så vidare. Jag tycker faktiskt att det är en av de viktigaste saker som vi kan göra att vi agerar tillsammans i de nordiska länderna och har en gemensam politik i dessa frågor. Därför är det också bra att social- och hälsoministrarna samt statsministrarna också har drivit dessa frågor.

Som sagt är vi beredda att agera gemensamt och titta på konsekvenserna i vårt eget land, men vi tvingas att leva i verkligheten.

Tarja Cronberg (Midtengruppen, gröna):
Herr president! Jag vill fråga speciellt den finska ministern men också andra ministrar varför man inte tog initiativ inom EU innan man sänkte skatterna. Skulle man inte ha gjort detta mycket tidigare. Varför först nu?

Finansminister **Ulla-Maj Wideroos**:
Herr president! Naturligtvis kunde man ha gjort det. Vi diskuterade ganska mycket i Finland att vi borde ha fört en annorlunda skattepolitik när det gäller alkoholen det vill säga att starta tidigare och göra mindre dramatiska sänkningar. Man kunde ha dragit ut på sänkningen, och kanske

skulle man ha fått en annan effekt. Men det var den tidens regering som valde att inte göra det, och då fanns det inte stora möjligheter att göra annat än vad vi nu gjorde. Bättre sent än aldrig, kan man alltid tycka men nu är det gjort.

Elisabeth Arnold (Midtengruppen, RV):
Jeg lagde mærke til, at både den finske finansminister og indlægget fra de to andre ministre lagde meget vægt på, at afgiftsinstrumentet var det allervigtigste.

Men som I jo alle sammen ved, så har Danmark i mange år haft en anden tilgang til alkoholpolitikken; vi har ikke så restriktiv en salgspolitik, og heller ikke udskænkningspolitikken er særlig restriktiv.

Men gennem de 35 år, vi har været medlem af EU, har vi iagttaget en dramatisk ændring af danskernes alkoholvaner.

For eksempel er forbruget af snaps og stærk spiritus faldet fuldstændig jævnt igennem alle disse år; forbruget af vin er øget, naturligvis fordi vin er blevet tilgængeligt og billigt, og forbruget af øl er også svagt faldende. Selv i perioder, hvor vi har haft nedsat afgiften på øl, er forbruget alligevel faldet.

Derfor er min pointe, om ikke ministrene er klar over, at der er utrolig mange andre faktorer, som spiller ind i tilrettelæggelsen af alkoholpolitikken. F.eks. er det nu blevet fuldstændig utrendy i Danmark at spise store frokoster med sild og snaps; det er stort set forsvundet, fordi man ikke kan køre bil, når man har drukket snaps.

På samme måde er for eksempel sådan noget som danskvand eller mineralvand en meget stor slagvare for bryggerierne, for det kan folk drikke og endda køre bil bagefter, så min pointe er, om ikke det er lidt for ensidigt udelukkende at satse på afgiftsinstrumentet.

Finansminister **Ulla-Maj Wideroos**:
Herr president! Naturligtvis är det så, men när man har två tre minuter på sig försöker man säga något klokt på den korta tiden. Det är klart att konsumtionen skulle ha ökat i varje fall i Finland. Om en flaska starksprit kostar tre euro i Tallinn och 14 euro i Helsingfors och det tar en och en halv timme med båt till Tallinn, då vet vi vilken utmaning vi har framför oss.

Det är klart att allt hälsosamt leverne och allt som har med förebyggande verksamhet att göra skall uppmuntras och stödjas. Vi har infört i grundskolan ett nytt läroämne, hälsolära, som naturligtvis på lång sikt skall kunna ha betydelse för människornas beteende, på vilket sätt de förhåller sig till bland annat alkohol och droger men allt hälsosamt leverne skall främjas.

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:
Jeg vil gi Elisabeth Arnold helt rett i at avgifter og priser er svært viktige faktorer. Det som vi støtter oss til, er internasjonal forskning. Den viser at det er en rekke faktorer som er representert i mange av de nordiske lands alkoholpolitikk, som er effektive, blant annet det som går på kvotepolitikk, og det som går på organisering av tilgjengelighet. Her har de nordiske land forskjellige tradisjoner. Danmark har en annen tradisjon og en annen kultur på dette området enn en del av de andre nordiske land. Det som er viktig nå, er at vi har identifisert noen områder hvor vi mener at vi målrettet kan og bør påvirke EU. Minimumsskattene er ett slikt område. Det andre viktige området er det som går på innførselskvoter. EU har jo etablert et system med reisekvoter som er så store at de i gjennomsnitt tilsvarer omtrent et par års normalforbruk av ren alkohol. Det er meningsløst høyt. Det er et tilgjengelighetsbegrensende tiltak som viser at vi er opptatt av mer enn skatter.

Sundheds- og socialminister **Jón Kristjánsson**:
Það er að sjálfsögðu miklu fleira heldur en skattarnir sem hafa áhrif á áfengisneyslu og það eru hlutir eins og aðgengi, löggjöf um áfengisneyslu, eða áfengisprósentu og akstur og margt fleira.

Á Íslandi hefur til dæmis drykkja á sterkum vínum minnkað. En magnið af hreinu alkóhóli sem Íslendingar innbyrða hefur á sama tíma vaxið verulega – það hefur gert það síðari árin.

Við Íslendingar drekkum ekki mikið í hádeginu, það er ekki siður á Íslandi, og við höfum stranga löggjöf um áfengi og akstur. Hins vegar hefur áfengisneyslan orðið almennari. Hún hefur aukist, sérstaklega í bjór og léttum vínum og orðið almennari og breiðst yfir stærri hluta vikunnar.

En það er auðvitað miklu fleira en skattapólitíkin sem hefur áhrif á það.

Jón Kristjánssons tale i dansk oversettelse:
Der er naturligvis flere aspekter end skatterne der påvirker alkoholforbruget – aspekter som adgang, lovgivning omkring alkoholforbrug, alkoholpromille og kørsel og mange andre ting.

I Island er for eksempel forbrug af spiritus blevet mindre. Men omfanget af ren alkohol som islændinge drikker er i samme periode vokset betydeligt – det er sket i løbet af de seneste år.

Islændinge drikker ikke meget i frokostpausen, det er ikke kutyme i Island og vi har en meget streng lovgivning omkring alkohol og kørsel. Alkoholforbruget er imidlertid blevet mere alment. Det er vokset, især forbrug af øl og vin er blevet mere udbredt og strækker sig over flere af ugens dage.

Men der er naturligvis mange aspekter udover skattepolitikken som påvirker det.

Representant for Sveriges regjering **Margareta Israelsson**:
Herr President! Debatten om alkohol får inte bara bli en debatt om alkoholskatter. Det här handlar för svensk del om att alkoholkonsumtionen ökat med 30 procent sedan 1996. Vi vet att de problem det medför kommer att förvärras ytterligare av den skattekonkurrens som nu pågår. För nordisk del handlar det om möjligheten till gemensamma insatser och strategier, men också om frihet för varje land att besluta om sin alkoholpolitik.

Vi måste med gemensamma krafter få alkoholdebatten i Europa att byta spår. Det måste handla mer om folkhälsa och mindre om jordbruks- och näringspolitik. Vi måste utgå från en övertygelse om att alkoholens negativa medicinska och sociala effekter kan begränsas. Vi måste behålla en modell med socialt ansvarstagande för alkoholens spridning och tillgänglighet i samhället.

Därför välkomnar jag det uttalande som de nordiska social- och hälsoministrarna enats om, när det gäller både de gemensamma insaterna på nordisk nivå och insatserna för att höja miniskatterna och halvera införselkvoterna inom EU.

Alltfler länder inom EU diskuterar nu problemen med alkohol i samband med trafik, arbete, uppväxt och under graviditet. Den svenska regeringen har aktivt arbetat för att EU ska anta en gemensam strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Ambitionen är att den ska antas under 2005.

I Sverige vill vi ha:

- Förebyggande insatser. En alkoholpolitisk handlingsplan kommer nästa år. Den ska stärka det förebyggande arbetet, ändra attityderna till droger samt öka insatserna för de drabbade, exempelvis barn till missbrukare.
- Alkoholrelaterad brottsbekämpning. Den nästan obegränsade möjligheten att föra in alkohol till Sverige har skapat utrymme för kriminella organisationer. Alkoholinförselutredningen föreslår att särskilda tull- och polisgrupper inrättas, att nya lagar försvårar olovlig dryckeshantering samt att straffskalorna skärps.
- Minskade skatteskillnader på alkohol. Den svenska skatten på sprit är dubbelt så hög som den finska, nästan tre gånger så hög som den danska och fyra gånger högre än vad den tyska

staten tar ut. Samtidigt som vi samverkar för att fördubbla minimiskatter på sprit inom EU rycker ett ställningstagande om de svenska alkoholskatterna allt närmare.
- Stopp på rattfylleriet. Alltför många oskyldiga drabbas. Vi vill införa alkolås på nya bilar senast 2012, inledningsvis på tunga fordon och bussar. För att vi ska lyckas med det krävs en europeisk samsyn i frågan.

Trafikminister **Flemming Hansen**:
Jeg skal tale hurtigere, og så skal jeg lade være at gentage, hvad de nordiske statsministre, social- og sundhedsministre er enige om, og så har jeg skåret lidt ned.

Jeg vil starte med baggrunden for den danske afgiftsnedsættelse.

De danske afgiftsnedsættelser skyldes ikke, at vi vil have danskerne til at drikke mere; det er alene sket ud fra et ønske om at flytte den dansk-tyske grænsehandel med alkohol, og det er lykkedes. Den danske grænsehandel er jo især betinget af udviklingen i Tyskland og nu til en vis grad også i Polen, og det er Danmark nødt til at skele til.

Det er stadigvæk sådan i dag efter afgiftsnedsættelsen, at hver sjette danske øl – bemærk, danske øl – købes uden for Danmarks grænser, og 30 procent af spiritussen forbrugt i Danmark bliver købt i udlandet. Det er efter sænkning af afgifterne én gang, så der er tale om et betydeligt problem.

Jeg vil også i den forbindelse nævne, at Danmark fortsat ligger i den absolut dyre ende, hvad angår alkoholbeskatning i EU. Det er den danske opfattelse, at kun et fælles EU-initiativ vil være effektivt for at kunne fastholde et højt afgiftsniveau.

Den liberale alkoholpolitik hænger sammen med, at når det drejer sig om voksne mennesker, tror vi på information og oplysning frem for forbud og restriktioner. Vi ville for eksempel aldrig nogensinde kunne leve med et systembolag eller vinmonopol. Jeg henviser til Elisabeth Arnolds gode spørgsmål, der bekræfter, at salget af øl, spiritus og snaps falder, og det er vinforbruget, der har en stigende tendens.

Men alt det, jeg siger her, betyder jo på den anden side ikke, at vi ikke tager alkoholproblemet alvorligt, meget alvorligt endda; især når det drejer sig om børn og unge, har vi skærpet indsatsen betydeligt i de senere år.

Vi fokuserer meget på forældreansvaret; det har været kodeordet de seneste fem år, når vi taler om alkohol og unge. Alle er enige om, at det først og fremmest er forældrene, der skal fortælle deres egne børn, at alkohol og børn ikke hører sammen. Forældrene skal være parate til at sætte grænser for deres børns forbrug af alkohol, og de skal selv være gode rollemodeller for deres børn – dér skal vi sætte ind, og det gør vi meget bevidst i Danmark i disse år.

Et andet problem er markedsføringen af alkoholholdige drikkevarer, og det har vi reguleret ved en frivillig aftale mellem producenter og forhandlere af alkohol, Økonomi- og Erhvervsministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Forbrugerrådet og Alkoholpolitisk Landsråd. Reglerne sigter særlig mod at beskytte børn og unge mod reklamering for alkohol og at begrænse reklamering for alkohol i forbindelse med sport.

Og min konklusion er, at vi godt ved, at danskerne drikker for meget; vi ved også godt, at vi bør gøre noget mere ved det. Det er uden tvivl, at der er sket en holdningsændring blandt danskerne i de seneste år med hensyn til at tale om alkoholproblemer og også til at gøre noget ved det; alkohol er for alvor kommet på dagsordenen.

Og på formandens opfordring så skal jeg udelade den sidste del af min tale, så vi kan blive helt færdige.

Gabriel Romanus (Midtengruppen, fp):
President! Jag har helt kort tre synpunkter. Min första synpunkt är att det är bra att vi nu på förslag av vår vice president Anita Johansson får en alkoholpolitisk debatt. De nuvarande problemen kan till stor del förklaras av att det nordiska samarbetet inte fungerade hösten 1996. Det är bra att regeringarna nu på norskt initiativ har samlat sig till en gemensam strategi gentemot EU. Ett viktigt steg i den är att man markerar att den omfattande gränshandeln är nyckelfrågan. Den pressar ned skatterna, som vi har hört tidigare här. Det leder till en större konsumtion, och det betyder mer skador. Förslaget att halvera de så kallade indikativa nivåerna för hur mycket man får föra in räcker inte. Även om vi i dag får föra in två-tre års förbrukning varje gång vi reser mellan medlemsländer och sedan i stället får föra in bara ett års förbrukning är det fortfarande en volym som kommer att trycka ned skatterna i de länder som har högre skatter. Mer behövs alltså. Det rimliga vore att varje land självt fick bestämma över införseln, eftersom alkohol inte är en vanlig vara.

Min andra synpunkt gäller följande. Vad är en modern alkoholpolitik? Ja, för mig är det en politik i samklang med modern forskning. Vi har här hört att modern forskning mycket tydligt säger att skatter, tillgänglighet och åldersgränser är de mest verksamma medlen generellt sett. Det betyder inte att de är de enda medlen som politiker kan använda, men de är de mest verksamma medlen. Därför är det viktigt att vi har möjlighet att använda dem. De länder som inte vill det ska inte tvingas, men det kommer också att få konsekvenser, som det har fått i Danmark. Vi vet att danskarna lever kortare, och danska ungdomar dricker mest i Europa jämte irländarna. Om danska politiker inte är nöjda med detta – det är ni ju inte – varför tar ni då inte till er de resultat som forskningen ger oss?

Min tredje synpunkt är att medlemskapet i EU har urholkat vår politik. Men EU är inte enhetligt. EU är inte bara marknadsekonomins prästerskap i kommissionen, utan EU är framför allt ministerrådet och i ministerrådet sitter politiker som kan påverkas. Det finns nu ett ökat intresse ute i Europa för att ta till sig vetenskapens råd. Alla medlemsstater i EU står också bakom Världshälsoorganisationens planer, som ju bygger på vetenskap. Det vore tragiskt om vi i Norden skulle tvingas avveckla en politik som vi vet fungerar, samtidigt som andra länder blir mer intresserade.

Jag tycker att vår situation kan sammanfattas i en enda mening: Vi gick inte med i EU för att få ökade alkoholskador, men det har vi fått och därför måste det ske en ändring.

Socialminister **Hans Pauli Strøm**:
Præsident, ministre, parlamentarikere! Jeg vil fra færøsk side udtrykke stor tilfredshed over, at det er lykkedes at tage de første skridt til at formulere et fælles nordisk alkoholpolitisk fremstød. Også vi har set med bekymring på det pres, som alkoholpolitikken i de enkelte nordiske lande har været udsat for gennem EU-udvidelsen og fjernelsen af undtagelsesreglen i EU's rejseindførselspolitik, sådan at handlingsrummet for at kunne føre en national alkoholpolitik bliver begrænset. Derfor støtter vi fuldt ud, at man fra de nordiske lande så at sige går til modangreb og samler sig om en nordisk alkoholpolitik baseret på folkehelse og socialpolitiske prioriteringer frem for ensidige markedssynspunkter.

Det er vigtigt at pointere, at storforbrug af akohol ikke har mindre sundhedsskadelig effekt end tobak. Fra et folkehelsesynspunkt er det derfor vigtigt at begrænse et øget alkoholforbrug. Det kan være smertende og ødelæggende både for samfundet og for de enkelte misbrugere og uskyldige ofre for vold, spritbilisme og så videre.

På Færøerne er vi i færd med nu at formulere en national strategi for folkehelsen, og her indgår alkoholpolitikken som et af de centrale punkter. Her vil vi blandt andet koncentrere indsatsen om alkoholmisbrug blandt unge.

På sundhedsministrenes møde i København den 18. oktober blev der fremlagt forskningsresultater, som understreger betydningen af en restriktiv alkohollovgivning som et af de vigtige instrumenter i en folkehelsebaseret alkoholpolitik.

Sammenlignet med dette kan den færøske lovgivning kort karakteriseres sådan: Vi har et offentligt monopol med få udsalgssteder rundtomkring på øerne, hvilket betyder, at ingen alkoholvarer distribueres i almindelige detailbutikker; aldersgrænsen for at købe alkohol er 18 år; ingen markedsføring for alkohol er tilladt, heller ikke når det gælder øl og vin.

Skal man trække det mest grundlæggende element frem i denne færøske alkohollovgivning, er det en stadsfæstelse af, at alkohol ikke handles som en dagligvare, som kan købes og sælges som andre varer, men som en særlig vare, der involverer særlige sundhedsmæssige og sociale konsekvenser.

Der er ingen tvivl om, at det er denne restriktive alkohollovgivning sammen med den meget omfattende og ihærdige oplysende og forebyggende indsats fra de frivillige organisationers side, som er en af hovedårsagerne til, at vi i de seneste 12-14 år ikke har haft nogen nævneværdig vækst i alkoholforbruget.

I nordisk alkoholpolitik er det vigtigt at stå fast ved, at de handels- og næringspolitiske prioriteringer aldrig må overskygge de sociale og folkehelsepolitiske prioriteringer. Derfor vil vi tilsige vores fulde støtte til, at de nordiske lande hævder disse synspunkter over for EU, og vil arbejde for, at disse synspunkter bliver en naturlig del af EU-samarbejdet på området.

Inger René (Den konservative gruppen, m):
Herr President! Jag ska inte ta upp frågan om skatter utan koncentrera mig på ungdomar och alkohol, detta eftersom konsumtionen de facto har ökat.

Vi har i alla de nordiska länderna lagstiftning som är mycket lika. Vi har en åldersgräns på 18 eller upp till 20 år för inköp och också för beställning av alkohol på krogar. När de nordiska länderna redovisar alkoholkonsumtionen per person talar man om mängd alkohol från 18 år och äldre. Det visar på vuxenvärldens hyckleri. Inte ens vi lagstiftare tar tydligen lagstiftningen på allvar när vi också räknar med åldersgruppen mellan 15 och 18 år som alkoholkonsumenter.

Jag har frågat de nordiska länderna om påföljden för unga som inte håller sig inom lagens råmärken. Ett svar – som är symptomatiskt för alla de nordiska länder som jag har frågat – räcker. När jag frågade hur man bar sig åt för att hålla sig till den lagstiftning som man har var svaret: "En viss avskräckande effekt hos ungdomar har väl ändå lagparagraferna. Risken för att bli bötfälld samt att mista den dyrköpta alkoholen gör väl att ungdomarna är lite försiktigare när de rör sig på allmän plats."

Ungdomar och vuxenvärlden bryr sig inte om den lagstiftning vi har. En lagstiftning som man inte bryr sig om är, enligt min mening, kontraproduktiv. Då finns det två vägar att gå. Antingen tar man bort lagstiftningen och säger att vi inte behöver någon åldersgräns därför att vi inte klarar att övervaka åldersgränserna. Eller också tar man lagstiftningen på allvar, och det innebär kontroll över försäljningsställen och kontroll över krogen. Det innebär också kännbara straff för den som köper ut och för den som langar.

Min fråga till ministrarna är: Vilken väg ska vi gå? Ska vi säga att vi inte klarar att hålla fast vid den lagstiftning som vi har lagt och ta bort den? Eller ska vi de facto använda lagstiftningen som ett medel för att hjälpa ungdomar att inte dricka alkohol när de inte bör dricka alkohol?

May-Helen Molvær Grimstad (Midtengruppen, KrF):
Først vil jeg gi honnør til de nordiske statsministrene og Nordisk Ministerråd –med sosial- og helseministrene – for å ha satt alkoholpolitikken på dagsordenen, og en spesiell honnør til Dagfinn Høybråten for det initiativet som er tatt.

Alkohol er kjent for å gi glede og bekymringer. Men det ser ut til at det er enklere å bli en populær politiker hvis en fronter en mest mulig liberal alkoholpolitikk istedenfor en restriktiv alkolpolitikk. Derfor er det all grunn til å gi ros til de nordiske ministrene i dag.

De helsemessige og sosiale konsekvensene som følger av alkoholmisbruk er enorme både for den enkelte misbruker, pårørende og uskyldige ofre. Tall og statistikk sier ikke alt.

En voksen mann fortalte meg følgende: Min og mine søskens barndom ble ødelagt på grunn av mine foreldres alkoholmisbruk. Det har preget meg hele livet. Mine søsken er i dag uføretrygdede, og jeg selv er halvt uføretrygdet. Den psykiske helsen har fått varige men.

Jeg tror det er behov for mer forskning og kunnskap angående barn som opplever alkoholmisbruk fra sine nærmeste. Jeg tror at konsekvensene for disse kan være mye større enn vi tror.

Det er positivt at Nordisk Ministerråd vil styrke det nordiske samarbeidet når det gjelder forskning, forebygging og behandling av alkoholproblemer.

Det har blitt vanskeligere å opprettholde effektive nasjonale og lokale alkoholpolitiske virkemidler. Det betyr at det er veldig viktig å sette trykket inn også mot EU. EU har hatt mest fokus på det frie indre marked, og ikke folkehelseaspektet. Men det har skjedd endringer i EU på dette området. Det er bra, og det må fortsatt jobbes inn mot det.

Verdens Helseorganisasjon kan også spille en svært viktig rolle for framtidens alkoholpolitikk.

Grensehandel har vært mye diskutert. Mange sier at de føler seg tvunget til å sette ned alkoholavgiftene fordi nabolandet gjør det, og begrunner det med handelslekkasje. Jeg mener de helsemessige konsekvensene har kommet i skyggen. Flere har også opplevd å se konsekvensene av dette.

Jeg kunne ønske at de neste uttalelsene ville bli at på grunn av de sosiale og helsemessige konsekvensene har vi ikke råd til å senke avgiftene. Vi vil heller jobbe for en restriktiv sosialpolitikk som har fokus på en god alkoholpolitikk.

Jeg ser at tiden er omme. Til slutt vil jeg ønske de nordiske ministrene lykke til med det viktige arbeidet for små og store.

Elina Linna (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Herr President! Den mångåriga och i mångt och mycket lyckade restriktiva alkoholpolitiken är hotad i Norden. Jag tror att vi kan vara överens om det. Det är ett lovvärt intitiativ som de fem nordiska folkhälsoministrarna har tagit för att sätta stopp för den oroväckande ökade alkoholkonsumtionen.

För oss i Norden har det varit en självklarhet att betrakta alkoholfrågorna som en del av folkhälsopolitiken. Men nu har vi denna konflikt med EU, som behandlar alkohol som vilken handelsvara som helst. Hur kommer vi att kunna lyckas vända de övriga EU-ländernas inställning till alkoholen om vi inte själva är glasklara i vår inställning? Jag måste tyvärr konstatera att hittintills verkar det som om också de nordiska ländernas regeringar håller på att lämna sitt folkhälsopolitiska perspektiv och mer och mer glida över till att se alkoholen som en handelspolitisk och ekonomisk fråga.

Jag hoppas att vi kan jämföra vår inställning till tobak med vår inställning till alkohol. Vi har lyckats med tobaksprevention tack vare ett tydligt folkhälsoperspektiv. Jag ber våra regeringar dra lärdom av ett lyckat arbete med att minska tobaksbruket. Låt folkhälsoperspektivet vara överordnat det handelspolitiska och ekonomiska perspektivet! Annars blir vi inte trovärdiga i EU när vi nu gemensamt ska kämpa mot en ökad alkoholkonsumtion.

Det är olyckligt att diskussionerna i våra länder haft fokus på skatter och indirekt visat på att det är okej att dricka om alkoholen kommer från Alko eller Systemet. Folkhälsoperspektivet måste vara överordnat både skatte- och handelspolitiken i våra egna politiska beslut.

Jag har till sist en fråga till ministrarna: Ser ministrarna alkoholpolitiken som först och främst en folkhälsopolitisk fråga eller som en handelspolitisk och ekonomisk fråga?

Tuve Skånberg (Midtengruppen, kd):
President! Jag skulle vilja ställa en fråga till Flemming Hanssen från Danmark. Sverige har stora problem med alkoholskador. 20 procent av vår sjukvårdsbudget går till alkoholrelaterade sjukdomar, och sedan 1996 har ökningen av alkoholkonsumtionen varit 30-procentig. Inte minst drabbade är ungdomarna. Jag bor i Skåne och ser nära hur oerhört tung ökningen har blivit liksom även införseln från Danmark till Sverige, särskilt till Skåne.

Med anledning av att Flemming Hansen säger att det vilar ett ansvar på föräldrar måste jag påminna om att 200 000 barn i Sverige växer upp med föräldrar som är alkoholister. De kan inte lita på stöd från sina föräldrar utan samhället måste gå in och ta ett ansvar. Därför måste vi få en bättre gräns till Danmark och möjlighet till kvoter som håller ned importen från Danmark. Vill Danmark hjälpa oss med detta inom EU?

Gunilla Tjernberg (Midtengruppen, kd):
Jag har en kort fråga till Ulla-Maj Wideroos från Finland.

Först vill jag uttrycka mitt stöd till det initiativ som de nordiska samarbetsministrarna nu kommer att ta utifrån ett förslag från Norge. Det är mycket bra.

Ulla-Maj Wideroos beskrev hur man nu avvaktar för att verkligen vara säker på konsekvenserna av de sänkta priserna i Finland. Har ni i dag någon uppfattning om när tiden kan vara inne för att kunna dra några slutsatser för en eventuell förändring?

Ester Larsen (Midtengruppen, V):
Jeg vil gerne kvittere for, at man har opnået den enighed blandt social- og sundhedsministrene, men jeg vil også gerne understrege, at det, man er enige om, er rammerne, de fælles europæiske rammer, men det er det enkelte land, der laver sin egen alkoholpolitik, for vi har meget store kulturelle forskelle.

I Danmark lægger vi vægt på, at det ikke er alkohol, der skal bekæmpes i almindelighed, men at det er børn, der skal vænnes til at kunne leve med alkohol, og det er voksne, der drikker for meget alkohol, som vi retter vores kampagner imod.

Vi taler om de voksnes ansvar; det er ikke bare forældrenes, det er alle voksne, der omgås børn, som har et ansvar, og derfor skal kampagner rettes mod skolebestyrelser, mod idrætsforeninger, alle, der er i kontakt med børn, skal have en hjælpende hånd, for det, der er opgaven, er jo ikke at stable den ene restriktion oven på den anden, men det er at opdrage børn til at blive stærke personligheder, som er i stand til at foretage valg, også når det drejer sig om narko og alkohol. Restriktioner gør det ikke alene.

Trafikminister **Flemming Hansen**:
Jeg vil først svare Tuve Skånberg på hans direkte spørgsmål, om vi vil indføre restriktioner på eller forbud mod at sælge mere vin og spiritus og øl til svenskerne: Det vil vi ikke. Det er op til den svenske befolkning, hvor meget de ønsker at købe. Jeg gentager udtrykkeligt, som også Ester Larsen sagde, at vi tror på oplysning.

Jeg sidder altså tilbage med den følelse, når jeg hører, hvordan Sverige tænker, og hører de tal, som bliver fremlagt her, at det ikke er sikkert, at den svenske restriktive politik nødvendigvis er den rigtigste. Jeg gør opmærksom på, at jeg ikke gør mig til dommer.

Må jeg så som min afsluttende kommentar sige, at jeg er meget glad for denne debat. Jeg håber, at den vil fortsætte; jeg håber, dette ikke er slutningen, men begyndelsen. Vores holdninger er forskellige, tydeligvis – det er en ærlig sag. Målene er ens, og efter min opfattelser er der to midler, nemlig EU, som vi har talt om, og så er der selvfølgelig oplysning og oplysning og atter oplysning.

Jeg glæder mig over, at vi i Danmark er oppe på, at 70 procent af alle arbejdspladser nu har en klar alkoholpolitik – det havde vi ikke for ti år siden. Jeg glæder mig over, at det i skoler og idrætsforeninger er blevet et emne, man nu diskuterer – det gjorde man ikke for fem år siden. Jeg glæder mig over, at forældrene nu tager sagerne op med deres børn og diskuterer det – det gjorde man heller ikke for fem år siden. Og så glæder jeg mig over og følger det norske eksempel med, at man arbejder med en lokal indsats. Det er ikke noget, der nødvendigvis skal styres ovenfra, det kan lige så godt være det lokale samfund, der sætter disse indsatser i gang.

Må jeg så slutte med et spørgsmål, og det gør jeg, fordi min norske meddebattør taler efter mig. I Danmark er der en vis forargelse over – hvis det er rigtigt – at der i det norske nationalbudget for 2004 og 2005 er fremsat forslag om at indføre ankomstsalg ved ankomst til en norsk lufthavn. Jeg vil meget gerne høre, om det er rigtigt, og hvis det er rigtigt, så falder ordet dobbeltmoral mig i munden. Men jeg undskylder, hvis det ikke er rigtigt; jeg kan kun sige, hvad jeg har fået oplyst fra de danske myndigheder, og derfor vil jeg meget gerne bede om et svar på det.

Finansminister **Ulla-Maj Wideroos**:
När det gäller frågan om tidtabellen för när vi kan dra några slutsatser tror jag att det måste ändå gå ett fullt år, alltså det handlar om våren 2005, då vi har sett hela året. Jag kan säga att ökningen har stannat av. Det som vi såg i början från 1 mars är en ganska dramatisk ökning och det ökar fortfarande, men inte lika mycket. Det är alltså det som vi vill följa och se hur det går med människornas beteende. Det är klart att alla vill vi minska alkoholskadorna. Vi kommer att göra allt vad vi kan i förebyggande syfte med utbildning, föreningar, skolor och så vidare. Jag vill ändå påpeka att priset har en betydelse. Jag kommer uppifrån Österbotten där vi åkte färja mellan Finland och Sverige så länge taxfree fanns. När taxfree försvann så försvann passagerarna. Det är en verklighet som vi måste leva med; den är hemsk och den är besvärlig. Jag är sorgsen över att människorna reagerar så här på alkoholens pris, men de gör det och då måste vi kunna agera. Det betyder att också det här med kampanjer, med TV-reklam, med att begränsa alkoholreklamen, allt som kan göras, gör vi naturligtvis, men vi lever i en verklighet som inte är trevlig. Det kan man naturligtvis tycka att är besvärligt, men vi måste göra någonting åt det.

Det ställdes en fråga om man tycker att alkoholpolitik är hälsopolitik eller handelspolitik. Det är naturligtvis både-och, men det är i allra högsta grad fråga om social hälsa och sjukdom i våra länder. Jag tror faktiskt inte att de finländska medborgarna beter sig på väldigt mycket annorlunda sätt än de övriga nordiska medborgarna gör i den här frågan, alltså är våra problem i allra högsta grad gemensamma.

Sundheds- og socialminister **Jón Kristjánsson**:
Ég tel það mjög til bóta að taka áfengismálaumræðuna upp með þessum hætti sem að gert hefur verið og ég vil þakka Norðmönnum það frumkvæði.

Ég held að við megum aldrei missa sjónar á því að afleiðingar ofneyslu áfengis eru heilbrigðismál og félagsmál og þær afleiðingar blasa við alls staðar öllum sem að hafa augun opin og eru í tengslum við veruleikann.

Það er vissulega misjafn áfengiskúltur í löndunum og misjafnar reglur en ég held að yfirlýsingin sem við samþykktum hún sé rammi sem hægt sé að vinna eftir. Ég hef þá skoðun að ströng áfengisstefna hún skili árangri. Það verða einnig að vera forvarnir – öflugar. Við höfum reynt þessa ströngu áfengisstefnu í tóbaksvörnunum þar sem við höfum náð verulegum árangri. Við verðum að hafa löggjöf sem að hægt er að fylgja eftir í þessum málum.

En að öðru leyti vil ég þakka þær góðu undirtektir sem hafa verið hér í þessari umræðu og vona að hún skili okkur fram á leið í þessu mikilvæga máli.

Jón Kristjánssons tale i dansk oversettelse:

Jeg synes det er et stort fremskridt at man besluttede at tage alkoholdebatten op på den måde man har gjort og jeg vil takke nordmændene for deres initiativ.

Jeg mener det er vigtigt at vi ikke glemmer at følgerne af alkoholmisbrug berører sundheds- og socialvæsenet, for alle dem der har øjnene åbne og er i kontakt med virkeligheden er de omfattende konsekvenser indlysende.

Selvom landenes alkoholkultur varierer og de gældende regler er forskellige mener jeg at den erklæring som vi vedtog udgør en ramme som vi kan arbejde udfra. Jeg er af den mening at en restriktiv alkoholpolitik giver resultater. Vi må også arbejde med forebyggende indsatser – kraftige. Vi har gjort erfaringer med en restriktiv tobakspolitik hvor vi har opnået betydelige resultater. Vi må have en lovgivning som kan følge op på dette område.

I øvrigt vil jeg takke for den gode modtagelse som er kommet til udtryk her i debatten som jeg håber bringer os videre i denne vigtige sag.

Arbeids- og sosialminister **Dagfinn Høybråten**:

Debatten her viser at det ikke er enkle svar og enkle løsninger.

Det stemmer at det norske parlamentet diskuterer spørsmålet om taxfree-salg ved ankomst. Jeg vil anmode Flemming Hansen om å reservere sine karakteristikker til etter at beslutningene er endelig avklart.

Når det gjelder spørsmålet om aldersgrenser, som Inger René reiste, vil jeg svare helt klart at vi trenger slike reguleringer, og de bør håndheves strengt overfor dem som har ansvaret for salg og skjenking. Og det bør ha konsekvenser når de brytes.

Elina Linna kom inn på sammenligningen med tobakksstrategien. Det er klare forskjeller, men det er også noen veldig interessante paralleller. Det aller viktigste er at i løpet av noen år har tobakk gått fra å være et spørsmål om handelspolitikk og landbrukspolitikk alene til å bli et spørsmål som i hovedsak er folkehelsepolitikk.

Jeg mener bestemt at når vi diskuterer hvordan vi skal ramme inn alkoholomsetning, må vi ta hensyn til at alkohol ikke er en vanlig handelsvare, men en handelsvare med store sosiale og helsemessige virkninger. Derfor er det sosialpolitikk og helsepolitikk før det er handelspolitikk og landbrukspolitikk.

Det politisk viktige med denne debatten er at vi med bred tilslutning i samtlige nordiske land nå snur oss den andre veien. Vi snur oss bort fra den ensidige tilpasningslinjen, og vi snur oss mot en aktiv og offensiv linje for å påvirke verden rundt oss. Det kan Norden være stolt av.

Representant for Sveriges regjering **Margareta Israelsson**:

Herr president! Vi har tre år i rad haft mätningar som pekat på att ungdomar i 15-årsåldern skulle minska sitt nyttjande av droger och alkohol. Man är inte riktigt säker på att man kan tro på de siffrorna. Framtiden får väl utvisa om det är någon förändring på gång.

Men låt mig säga till Inger René att det, som jag underströk, i stället handlar om att vara väldigt noggran när det gäller barn som växer upp i familjer där alkohol nyttjas. Nu konstaterar jag att Inger René har gått, så frågan kanske inte var så viktig, men för protokollets del ska jag ändå

svara. Vi tycker naturligtvis att lagstiftningen i ett land är oerhört viktig och att den ska följas. Speciellt när det handlar om att tillse att skydda de som är minderåriga har ju inte bara föräldrarna utan faktiskt också samhället ett stort ansvar. Och vi ser att den olagliga handeln med alkohol har medfört direkta konsekvenser för det uppväxande släktet. Därför kräver vi hårda åtgärder.

Elina Linna funderade över folkhälsan. Jag vill igen bara ta tillfället i akt och understryka den strategi som vi hoppas ska komma i EU 2005, där konsekvenserna av alkoholanvändningen ska tas upp. Jag tror att det också kan utgöra en väldigt viktig del i de fortsatta diskussionerna, inte bara kring folkhälsan utan också kring skadeverkningarna av alkohol.

Får jag, herr president, avsluta med att för ministerns räkning, som tyvärr inte kunde vara här, tacka för den välgångshälsning som gick till övriga ministrar.

Sesjonen ble ajournert til neste dag kl. 09.00.

Onsdag 3. november 2004
Kl. 09:00-17:00

Presidenter: **Rannveig Guðmundsdóttir (11–12), Inge Lønning (13–14), Berit Brørby (15), Gabriel Romanus (16–21)**

Rannveig Guðmundsdóttir overtok ledelsen av forhandlingene.

11 Norden – en innovations- og forskningsregion
12 Ligestillingsspørgsmål i det nordiske samarbejde
13 Nordisk kultursamarbejde
14 Planer og budget for det nordiske samarbejde 2005
15 Udenrigsministrenes redegørelse
Forsvarsministrenes redegørelse
16 Samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland
17 Afskrivning af rekommandationer, fremstillinger og interne beslutninger
18 Valg
19 Tale af den nyvalgte præsident
20 Fastsættelse af tid og sted for næste session
21 Sessionens afslutning

11. Norden – en innovations- og forskningsregion

Dokumentasjon

B 227/näring: Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010

Fremst. 2/2004: Open Source Software

A 1347/kultur: Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse

A 1351/kultur: Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv

A 1338/kultur: Medlemsförslag om folkbildning

Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010

Næringsudvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre forslag til nordisk innovationspolitisk samarbejdsprogram 2005-2010

Fremst. 2/2004 Open Source Software

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* der i et samarbejde mellem ministerrådets forskellige sektorer (IT, forbruger og næring) etableres et OSS, Open Source Software, kompetencecenter som får til opgave at opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, vejlede i brug af OSS, udvikle best-practice-modeller etc. IT-branchens faglige og økonomiske deltagelse i et sådant center anses for en forudsætning og det bør overvejes at anvende NordicOS som udgangspunkt for dannelsen af centeret

2) *at* der søges udviklet OSS-netværk i den ikke-kommercielle sfære bestående af universiteter, faglige sammenslutninger etc. som tilsammen kan bidrage til den fortsatte udvikling af OSS

3) *at* nordiske institutioner anvender software som understøtter åbne standarder og at indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører

Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse (A 1347/kultur)

Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (A 1351/kultur)

Kultur- og utdanningsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* utrede muligheten for å etablere et felles nordisk-baltisk mastergradsprogram som kombinerer design, virksomhetsutvikling og ledelse

2) *å* overveie, i utviklingen av NORIA, å opprette et nordisk *center of excellence* innen designforskning

3) *å* redegjøre for hvordan design som et styrkeområde for verdiskapning for de nordiske samfunn, inngår i det innovasjonspolitiske samarbeid (nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010)

4) *å* ta initiativer for aktivt å understøtte samarbeidet mellom de nordiske *Arts and Business*-organisasjoner med sikte på å styrke nordisk næringslivs innovasjon og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet

Medlemsförslag om folkbildning (A 1338/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring" efter 1 år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes hvordan arbejdet med projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010 (B 227/näring)

Näringsminister **Thomas Östros** (Ministerrådets talsmann B 227/näring):
Fru president, nordiska vänner! Näringspolitiska frågeställningar och innovationspolitiken är ju frågor som blir allt viktigare i vart och ett av de nordiska länderna men där vi också bör hitta vägar för ett starkare gemensamt nordiskt samarbete. Vi har ju väldigt starka grundläggande förutsättningar. Vi är alla länder med sunda ekonomier, och vi har starka innovativa miljöer. Det kommer sig inte minst av att vi alla genom många år satsat mycket på utbildning och forskning och därmed också skapat grund för ett kunskapsintensivt näringsliv. Vi är också länder som är öppna för teknisk utveckling, tidiga att ta till oss nya tekniska lösningar och redo att hela tiden delta i strukturomvandlingen. Våra trygghetssystem spelar en stor roll där. Människor vågar ta del av strukturomvandlingen när man kan känna trygghet i den förändringen.

Utgångsläget är bra. Det blir ett allt starkare europeiskt perspektiv. Det finns förutsättningar att vi i Norden får ett försteg i Europa om vi samverkar än tätare. Jag är inne på min tredje dag som näringsminister i Sverige och ska nu prata om den nordiska gemensamma innovationspolitiken, men bakom mig har jag sex år som utbildnings- och forskningsminister i Sverige och har varit väldigt engagerad i den nordiska utvecklingen kring hur vi bygger ett gemensamt nordiskt rum för forskning, så helt främmande för frågorna är jag ju inte.

Jag är en varm anhängare av ett starkare nordiskt samarbete inom utbildning, forskning och innovationer. När Nordiska rådets session 2001 rekommenderade ministerrådet att inleda arbete för ett framtida nordiskt forskningssamarbete var ju det ett väldigt viktigt första och välkommet steg. Nu bygger vi vidare på att ha två pelare: forskningssamarbetet och innovationssamarbetet. Vitboken för forskning och innovation, NORIA, tog vi beslut om i maj 2004, och vi är på väg att där skapa någonting av betydelse för alla medlemmar i Nordiska rådet. I dag har vi möjlighet att ta ytterligare ett steg, och då handlar det om det innovationspolitiska samarbetsprogrammet. De nordiska näringsministrarna har beslutat att inleda ett nordiskt innovationspolitiskt samarbets-program som bygger på den innovationsbok som beställdes av näringsministrarna vid mötet i Göteborg 2003. Avsikten är att programmen för forskning och innovation parallellt ska löpa sex år med start den 1 januari 2005, och de nordiska näringsministrarna och utrikesministrarna har befäst det samarbetet i en gemensam ministerdeklaration.

Innovationspolitik är ju högt uppe på den politiska dagordningen i alla våra länder, också i Sverige, där vi i juli i år presenterade en nationell innovationspolitisk strategi, som handlar just om hur vi knyter utbildning, forskning och innovationspolitik för att få en starkare långsiktigt uthållig tillväxt. Jag vet också att det finns ett stort intresse bland er parlamentariker för de här frågorna.

Huvudinnehållet i det sexåriga innovationspolitiska samarbetsprogrammet är att skapa en internationellt konkurrenskraftig nordisk innovationsmiljö genom ett tvärnationellt samarbete bland annat på strategisk politisk nivå, en ömsesidig process där vi lär av varandra och där vi utvärderar varandras insatser för att kunna implementera goda idéer i vart och ett av våra medlemsländer. Det är en viktig början på programperioden. Ett annat viktigt steg blir att vi får gränsöverskridande samarbete mellan de nordiska aktörerna på innovationsområdet. Vi har alla byggt upp aktörer som jobbar med det nationella perspektivet och naturligtvis det globala perspektivet, men att knyta ihop dem närmare till ett nordiskt samarbete kan ge fina effekter.

Genom att samutnyttja finansiella resurser, kontaktnät och kunskaper kan vi också få en starkare innovationspolitik. Det bör också finnas möjlighet att göra profilerade spjutspetssatsningar på särskilt viktiga nordiska områden inom innovationspolitiken, där vi lyfter fram riktigt framgångsrika exempel på innovationsmiljöer där det finns ett starkt nordiskt perspektiv och på så vis främja en nordisk innovationskultur, på sikt ett gränslöst nordiskt innovationssystem.

Kopplingen mellan forskning och innovationer inom näringsliv och inom offentlig sektor behöver stärkas i hela Norden, och jag tror att det finns god anledning att tro att samarbete hjälper till för att uppnå detta. En nyckelaktör blir Nordiskt InnovationsCenter. Det är det som ska

bedriva stödarbetet i detta, och där finns också Forum för innovationspolitik, som regel-bundet tar upp innovationspolitiska frågor för att sprida idéer och kunskaper.

Våra nordiska samarbetsresurser, begränsade men ändå viktiga resurser, koncentreras också till det nordiska innovationscentret, och man har där möjlighet att ta gränsöverskridande initiativ för att stötta innovationssystemen. Nordiskt InnovationsCenter ska också ha ansvaret för de nordiska programsatsningarna. Det kan också vara med om att stötta de enskilda aktörerna, företag, entreprenörer, innovatörer, riskkapitalister, forskare och andra. Nordiskt InnovationsCenter ska också ha ett mycket tätt samarbete med forskningssamarbetets nya institution Nordforsk, som ju har kommit ut av det gemensamma nordiska forskningsarbetet. Vi gör det inom ram. Det innebär att vi måste använda resurserna väl men att ordna ett nytt sätt att se på det hela, att jobba mer gränsöverskridande också i de innovationspolitiska frågorna, att göra det tydligare och starkare, är ett viktigt steg framåt i en gemensam innovationspolitisk strategi.

Reynoldh Furustrand (Næringsutvalgets talsmann B 227/näring):
Fru president! Låt mig börja med att hälsa Thomas Östros välkommen som näringsminister. Vi hoppas på ett gott samarbete både på den svenska och naturligt vis även på den nordiska arenan. När detta är sagt övergår jag till punkten på dagordningen.

Nordiska ministerrådet har överlämnat förslag till nordiskt innovationspolitiskt program 2005–2010, som vi i Näringsutskottet har fått för behandling. Vi har med glädje noteraat det stora arbete som den näringspolitiska sektorn har lagt ned för att komplettera det forskningsinriktade perspektivet på innovationsprocessen med ett näringspolitiskt perspektiv, och vi ser naturligtvis fram emot att få följa resultaten av samarbetsprogrammets genomförande.

Vi har tidigare inom Näringsutskottet understrukit vikten av att bland annat riskkapitalet i Norden ska kunna röra sig över gränserna, och det är därför särskilt glädjande att se att det är ett av de prioriterade områdena i samarbetsprogrammet. Särskilt vällovlig är målsättningen att öka den nordiska korsbefruktningen av stora nationella innovations- och utvecklingsprogram, och vi kommer naturligtvis med spänning att följa på vilket sätt detta kommer att genomföras eftersom det är en av de kanske viktigaste uppgifterna men inte helt enkel.

Fru president! Det vi i utskottet inte är lika nöjda med i samarbetsprogrammet är att det i så hög grad är inriktat på struktur och organisering av de innovationspolitiska insatserna. Visst är det bra att man har de organisatoriska ramarna och kontaktvägarna på plats, men det räcker inte med organisering och struktur, om det inte finns tydligt prioriterade satsningsområden. Vi har därför i utskottet efterlyst en definition av vilka särskilda teknologiområden som man vill satsa på och vilka de näringspolitiskt prioriterade målen är.

I samarbetsprogrammet pekar man på ett antal grupper som ska koncentrera sitt arbete på olika aspekter av innovationspolitiken. Vi har i utskottet funnit det något betänkligt att dessa grupper i så hög grad domineras av byråkrater och har en så begränsad internationell profil. Den tid som vi nu lever i präglas av stora krav på flexibilitet och anpassning till omvärlden. Vi här i Norden har inte längre ens några egna uttryck för vad som styr våra företag utan vi använder ord som *out-sourcing*, *on demand* och *know how*. Det tycker jag, fru president, ganska tydligt visar att vi inte kan se bara till vårt eget lilla hörn av världen utan ständigt måste söka oss nya och vidare områden utanför våra gränser. EU har ett betydligt större forsknings- och utvecklingsprogram än vad vi i Norden någonsin kommer att få, och därför tror vi att det är önskvärt med mera samarbete även med den nivån. Vi i utskottet hade gärna sett att samarbetsprogrammet hade innehållit en uttalad strategi för hur detta ska uppnås.

I går, fru president, presenterrade samarbetstministrarnas särskilde representant Poul Schlüter rapporten "Det gränslösa Norden". Det är mycket positivt att man nu även satsar resurser på att avveckla gränshindren för våra företag och att arbetet med att förbättra möjligheterna för riskkapital att röra sig över gränserna ingår i hans arbete. Vi hoppas att regeringarna kommer att ta till sig den ambition som uttalas i rapporten om att "etablera en välfungerande venturemark-

nad i Norden för att lyfta de nordiska ekonomiernas kapacitet så att en bättre bas för teknologibaserade innovationer skapas".

Det är när vi i Norden samlar våra resurser som vi har den största konkurrensförmågan, och därför bör vi kraftigt öka samarbetet mellan människor, företag och kapital inom Norden men även utanför Norden, och vi ska använda oss av detta samarbete när vi går vidare i ett internationellt och globalt samarbete.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Innovation och innovationspolitik är oerhört viktigt. När jag läser det här betänkandet känns det bra att man lyfter fram betydelsen av innovationer för att utveckla jobben. Vi måste ha fler jobb i Norden. Vi ser ju hur hög arbetslösheten är och hur många som står utanför arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att satsa på innovation, för genom innovation och genom nya upptäckter kommer nya jobb till.

Från Den konservativa gruppen har vi lagt ett medlemsförslag om att inrätta ett innovationspris. Jag konstaterar med glädje att hela Näringsutskottet i går behandlade frågan på ett positivt sätt. Det visar att Näringsutskottet och Nordiska rådet tar frågan på allvar, och jag är väldigt glad för detta.

Som politiker är det ju inte så ofta som man får mycket beröm, men på mejlen har det dykt upp en hel del beröm kring vårt förslag om att inrätta ett nordiskt innovationspris. Många företag som har sett detta har sagt: "Tänk, äntligen någon som satsar på innovationer, med den betydelse det kan ha för att utveckla jobben!"

Jag hoppas att när den här frågan går vidare den inte hamnar i en "normal" diskussion om hur många pris vi ska ha. Som jag ser det är det oerhört viktigt att, när vi nu har en början här i kammaren och i Näringsutskottet om att säga att det är viktigt att få fram ett innovationspris. I samband med Nordiska rådets session kan man premiera dem som gör saker och ting, dem som är beredda att utveckla arbetsmarknaden, dem som är beredda att satsa hårt för att vi ska komma ifrån arbetslösheten och låta dem – som i går vid prisutdelningen i Stadshuset – känna att hela Nordiska rådet menar att det de gör är betydelsefullt och att alla står bakom.

Min förhoppning är att vi inte ska låta detta bara bli en diskussion om hur många pris Nordiska rådet ska ha, utan låt nu diskussionen gå vidare i samma positiva anda. Vi behöver ett innovationspris. Vi behöver satsa på de människor som är beredda att själva satsa i Norden för att vi ska få fler jobb!

Debatten om B 227/näring ble avsluttet.

Open Source Software (Fremst. 2/2004)

Raymond Robertsen (Næringsutvalgets talsmann Fremst. 2/2004):
En fri markedsdynamisk konkurranse på IT-sektoren burde være en selvfølge, men slik ser det ikke ut i Norden i dag. Det var med denne politiske overskriften at Næringsutvalget i fjor, i 2004, fremsatte en fremstilling om Open Source Software og åpne standarder i offentlig regi. Det gjorde vi fordi IT ikke alene er et spørsmål om teknikk, men det er sterke politiske interesser innenfor dette fagområdet.

La meg få lov å nevne noen eksempler.

Kan vi som IT-forbrukere være tilfreds med markedsføringen i den mest monopoliserte bransjen av alle? Er det tilfredsstillende at 90 prosent av alle PC-brukere er avhengig av en leverandør når det finnes gode alternativer? Er det akseptabelt at offentlige institusjoner bruker lukkede standarder som presser borgerne og virksomheter til å kjøpe inn software fra spesifikke leverandører?

Vår overordnede konklusjon i Næringsutvalget var at Open Source Software er innlysende interessant i denne situasjonen. Open Source er muligens billigere, og det er muligens bedre. Derfor foreslo vi blant annet at de nordiske landene gikk sammen og dannet et Open Source-kompetansesenter som kan gi råd til IT-ansvarlige, offentlige som private, i forbindelse med nyanskaffelse eller modernisering av IT-systemer. Vårt mål er å få gjenopprettet en markedsmekanisme, slik at pris, kvalitet og leverandøravhengighet får utvikle seg fritt og man ikke har en lukket situasjon og er avhengig av en leverandør.

Fra ministerrådets svar på vår rekommandasjon fremgår det at man overveier å starte et kompetansenettverk og altså ikke, som foreslått, et kompetansesenter. Selv om det måtte være et skritt i riktig retning, må man dog undre seg over at fem av verdens førende forbrukerland på IT ikke har en felles politisk vilje til kraftfullt og med klare visjoner å komme i forkant med betingelsen for bruk, innkjøp og utvikling av infrastrukturen innenfor software.

Ideen om et kompetansesenter er ikke minst basert på behovet for rådgivningsfunksjoner og informasjon til IT-beslutningstakere, slik at man får et mer dynamisk IT-marked. Open Source er uttrykk for et paradigmeskifte i forståelsen av hvordan IT-produktet fremstilles, distribueres og behandles i de nordiske landene. De nordiske landene bør være helt i førersetet i denne utviklingen.

Open Source vil under alle omstendigheter bli en dominerende faktor i løpet av den nærmeste fremtid. Valget i Norden er om vi skal følge etter, eller om vi skal gå i front. GSM-nettverkssamarbeidet i Norden er et godt eksempel på Norden som gikk i front.

Jeg vil avslutte med å stille ministeren tre spørsmål. Det første spørsmålet er: Hvilke konkrete mål er det for det foreslåtte kompetansenettverket fra ministerrådet, og hvordan forventer dere å skulle avhjelpe markedsproblemer omkring monopoldannelse og leverandøravhengighet av monopolsoftware i lukkede standarder? Hvordan sikre fri prisutvikling på softwareproduktet? Det andre spørsmålet er: Hvordan best utnytte det allerede eksisterende europeiske nettverket av kompetansesentra? Hvordan kan man integrere dette i det ministerrådet foreslår? For det tredje: Hvor stort budsjett og hvilke tidsrammer forventes det nordiske kompetansenettverket å få tildelt?

Helt til slutt: Ved en inkurie er det i saksdokumentet trykket opp feil meddelelse fra ministerrådet. Den korrekte meddelelsen er omdelt i salen.

Finansminister **Geir H. Haarde** (Ministerrådets talsmann Fremst. 2/2004):
Nordisk Ministerråd har svart på fremstillingen i to trinn, først et preliminært svar ut fra MR-ITs synspunkt, men senere en sammenstilling av synspunkter fra de berørte sektorer. Det samlede svar som jeg presenterer her, baserer seg således på en sammenfatning og prioritering av sektorenes vurdering av politikkområdet.

Ministerrådets vurdering er at det ikke skal etableres et Open Source Software kompetansesenter, men snarere et kompetansenettverk.

Ministerrådet finner politikkområdet interessant og er i utgangspunktet positivt innstilt overfor Nordisk Råds forslag. Ministerrådet ønsker å sammentenke forslaget om et Open Source Software kompetansesenter, at-sats 1), og forslaget om å utvikle et Open Source Software nettverk, at-sats 2).

Ministerrådet finner at Open Source Software kompetansesenter er et komplisert tiltak, med store omkostninger. Derfor foreslås fokus flyttet til et nordisk Open Source kompetansenettverk som ikke begrenses av den ikke-kommersielle sfære. Så fremt det kan fremskaffes finansiering fra de involverte sektorer, kan Open Source-miljøene inviteres til å konkurrere om å danne det beste nordiske Open Source kompetansenettverk. Nettverket tenkes sendt ut på anbud, og interessenter kan i nordiske konsortier by på nettverket. Det utvalgte konsortium vil da med tidsbegrenset *seed money* fra ministerrådet støttes finansielt som partner til Nordisk Ministerråd. Mi-

nisterrådet kan så etter en årrekke, for eksempel fire år, vurdere om kompetansenettverket bør fortsettes.

Ministerrådet legger også frem et forslag til fokusering på nettverket. Her sies det blant annet: Fokuseringen i kompetansenettverkets arbeid foreslås å være Open Source og åpne standarder. Herunder vil nevnes fem mulige oppgaver:

1. å skape et forum for utveksling av *best practise* og at landene imellom deler sin viten – med sikte på å understøtte politikkutviklingen på områdene Open Source og åpne standarder
2. å utrede politikkområdets betydning for offentlige myndigheter og for det kommersielle marked i Norden
3. å utrede om det nordiske softwaremarkedet fungerer optimalt, med sikte på å sikre fri konkurranse, uavhengighet og valgfrihet i relasjon til produkter og leverandører
4. å identifisere strategier og eventuelle barrierer for å utbre så vel Open Source Software som åpne standarder for elektronisk informasjonshåndtering
5. å bygge opp konsensus omkring valg av spesifikke åpne standarder i offentlig regi

Ministerrådet slutter seg til Nordisk Råds forslag om å understøtte åpne standarder, at-sats 3) Åpne standarder bør være et allment prinsipp i alle nordiske land, om ikke likefrem et krav i relasjon til offentlig virksomhet – så fremt det er mulig. Ministerrådet er også enig i at de åpne prinsipper med fordel kan forfølges samnordisk, med sikte på større internasjonal gjennomslagskraft, nemlig europeisk. Kompetansenettverkets arbeid bør gi de nordiske regjeringer grunnlag for å styrke nordiske synspunkter i det europeiske samarbeidet om Open Source og åpne standarder.

Ministerrådet vil på tidligere nevnte bakgrunn undersøke interessen i de berørte sektorer for den fremførte variant av Nordisk Råds forslag om å etablere et nordisk Open Source kompetansenettverk og å styrke det allmenne prinsipp om bruk av åpne standarder.

Herved håper jeg at jeg også har besvart de tre spørsmål som ble stilt her av representanten.

Debatten om Fremst. 2/2004 ble avsluttet

Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse (A 1347/kultur)

Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (A 1351/kultur)

Ester Larsen (Kultur- og utdanningsutvalgets talskvinne A 1347/kultur og A 1351/kultur): Præsident! De to medlemsforslag, der er blevet samarbejdet i en fælles betænkning, har til formål at styrke Norden som innovativ ledende region. Design og management er et nyt og interessant felt, som bør udvikles, da dette kunne bidrage til at udvikle konkurrencekraften i den nordiske region.

Etableringen af en nordisk/baltisk executive BA-uddannelse vil således kunne bidrage til at give Norden en international position som ledende uddannelsesinstitution for designere.

Udvalget ønsker endvidere, at det overvejes i forbindelse med udviklingen af NORIA, at oprette et nordisk center for excellense inden for designforskning.

Da den nordiske velfærd er afhængig af virksomhedernes innovative evner, er det meget væsentligt, at samarbejdet mellem erhverv og kultur fremmes maksimalt.

De nordiske *art and business*-organisationer udfører et spændende pionerarbejde med etablering af kreative alliancer mellem kultur og erhverv. Der er et meget stort behov for erfaringsudveksling og videndeling, hvorfor ministerrådet opfordres til at tage initiativer, der kan fremme denne proces med det sigte at styrke næringslivets innovation og konkurrenceevne.

Kultur- og Uddannelsesudvalget opfordrer derfor ministerrådet til aktivt at understøtte samarbejdet mellem de nordiske *art and business*-organisationer.

Da forslaget A 1351/kultur sigter mod at koble ulige sektorer sammen for at styrke innovationen i det nordiske næringsliv, foreslås det, at både kultur- og næringsministrene inddrages i behandlingen af rekommandationen.

Debatten om A 1347/kultur og A 1351/kultur ble avsluttet.

Medlemsförslag om folkbildning (A 1338/kultur)

Tuve Skånberg (Kultur- og utdanningsutvalgets talsmann A 1338/kultur):
Fru president! Kultur- och utbildningsutskottet har behandlat medlemsförslaget om folkbildning som är framställt av Den socialdemokratiska gruppen. Det råder enighet i utskottet om värdet av det nordiska samarbetet om folkupplysning. Det bygger på en lång nordisk tradition. Men exakt hur det ska organiseras på den ekonomiska sidan har det varit en del samtal om i utskottet och även under det senaste dygnet. Låt mig ta den principiella ståndpunkt som Mittengruppen företräder.

Vi menar att de studieförbund som har verksamhet som har ett nordiskt mervärde ska ha medel just för det nordiska mervärdet i projektmedel och inte som en basekonomi. Det får de olika nordiska länderna stå för. Alla medel ska avsättas som projektmedel. Det är vår principiella ståndpunkt.

Vi tror att just detta att det är nationella bidrag som ligger till grund är det bästa för att få en kontinuitet och även få en kontroll från de nationella parlamenten. Vi ser också att det är ett problem att blockorganisationerna kan favorisera de stora fackförbunden medan de mindre inte får del av det här basstödet. Vi tror att projektmedlen ska gå till att stödja det som är gemensamt/felles nordiskt, och vi tror att en sådan omläggning inte får innebära en detaljstyrning av organisationerna på det område de söker för. Men det är ett värde i att man skriver en projektansökan och preciserar hur man i sitt studieförbund tänker att det här projektet ska få ett nordiskt mervärde.

Därför, fru president, tillstyrker jag Kultur- och utbildningsutskottets förslag som det står på första sidan i vårt betänkande.

Det skulle, om vi principiellt höll fast vid vår ståndpunkt, innebära att 1 miljon kronor inte skulle tillfalla blockorganisationerna som årligt verksamhetsbidrag. Under kvällen och natten har de olika representanterna för Mittengruppen, Den konservative gruppen och Den socialdemokratiska gruppen samtalat och bestämt att göra en kompromiss. Vi har kvar vår principiella synpunkt att det är bättre med projektmedel, där man för varje projekt får visa det nordiska mervärdet. Men vi har förståelse för att studieförbunden kan behöva ett år på sig för att ställa om. Ministerrådet har ju föreslagit en miljon danska kronor mindre, och det är inte lätt att ställa om från det.

Därför menar vi nu att det är en god tingens ordning att den här miljonen kronor faller ut under året som kommer, 2005, och sedan sker det en utvärdering efter ett år. Man kan i korta ordalag säga att vi skjuter upp dagens beslut ett år.

Vår principiella ståndpunkt, som vi snart kommer att få höra redovisas också från de konservativa och från socialdemokraterna, står fast. Men det här ger en möjlighet för studieförbunden att under ett års tid ställa om sin ekonomiska planering.

Jag kanske skulle tillägga att socialdemokraternas representant Lars Wegendal kommer att redogöra för det kompromissförslag som vi lägger fram.

Lars Wegendal (Den sosialdemokratiske gruppen, reservantenes talsmann A 1338/kultur):
Fru president! I det här betänkandet har vi socialdemokrater i Kultur- och utbildningsutskottet anmält en annan uppfattning än majoriteten i utskottet. Vi har alltså velat införa ett verksamhetsstöd på en miljon kronor till de så kallade blockorganisationerna, som redan har ett etablerat

samarbete. De blockorganisationerna är Förbundet Nordisk Vuxenupplysning, ABF i Norden, Nordisk Konservativ Studienämnd, Nordisk Kyrklig Studienämnd och Nordiska Folkuniversitetet.

Bakgrunden är att hela stödet till den nordiska folkbildningen och vuxenutbildningen har gjorts om under 2004, en förändring som vi socialdemokrater både välkomnar och ställer oss bakom. I utskottets betänkande tas dessutom frågan om uppföljning upp, och utskottet känner en oro för den projektifiering som genomförs, vad den innebär för arbetet med vuxnas lärande och hur den påverkar de nordiska organisationerna. Därför har ett enigt utskott lagt fram rekommendationen om en utvärdering redan efter ett år.

När det gäller blockstödet har utgångspunkten för oss i Den socialdemokratiska gruppen varit folkbildningens självständighet och det nordiska mervärde som samarbetet ger inom blockorganisationerna. Vi har alltså velat ge en miljon danska kronor av de totalt åtta miljoner danska kronor som anslås som ett verksamhetsbidrag till blockorganisationerna. Pengarna ska inte mer än marginellt användas till administration. Merparten ska användas till fri och obunden verksamhetsutveckling inom områden som skapar maximal nordisk nytta.

Vi är uppenbart rädda för att det långsiktiga och obundna arbetet med folkbildningen ska marginaliseras i det nordiska samarbetet genom att allt stöd nu föreslås ges som projektbidrag. Genom att ge allt stöd som projektbidrag riskerar vi att folkbildningsförbundens inriktning kommer att anpassas till projektgivarnas godtycke i stället för att de nordiska stöden medverkar till en självständig utveckling av folkbildningen. Exakt den självständighet som många av Mittengruppens partier strider för när det gäller de nationella budgetarna vill man i det nordiska samarbetet att bidragsgivaren fullt ut ska styra. Det måste jag säga är en mycket märklig logik.

Vi har som sagt kommit fram till ett kompromissförslag som innebär att den här miljonen kronor kommer att ligga kvar under 2005 och att det sker en utvärdering därefter. Jag har lagt förslaget på Presidiets bord.

Lena Jensen (Den venstresosialistiske grønne gruppens talskvinne A 1338/kultur):
Kultur og utdanning er to store og viktige områder innenfor det nordiske samarbeidet. Spesielt spennende og viktig er det når man har medlemsforslag som A 1351/kultur om design og forskning for å styrke design i Norden, liggende på bordet. Dette er et område som det er behov for å styrke, og det er et område som kan styrke Norden hvis vi gir det de muligheter man har i forhold til dette. Dette medlemsforslaget som utdanningsutvalget nå har lagt på bordet, er et viktig forslag som jeg håper ministerrådet følger opp.

Over til det neste medlemsforslaget om folkbildning. Den venstresosialistiske grønne gruppen er glad for at vi har blitt enige om det omforente forslaget som ligger på bordet i dag. Dette er kanskje det beste resultatet som man kunne tenke seg å komme fram til, fordi man nå gir blokkorganisasjonene ett år til for å bevise hvor viktig blokktilskuddet er, og det kan få disse organisasjonene til å vise hvilken betydning det har for disse organisasjonene. Den venstresosialistiske grønne gruppen tror at man trenger en bredere evaluering av hvordan man bruker støtten til folkeutbildning, og at det er viktig å bruke et år i forhold til dette. Som forslaget også sier, skal man gi blokkstøtten en million kroner i ett år, og så skal man etter et år ha en vurdering for å se om bidragene skal gis på en annen måte. Jeg ser fram til evalueringen og den brede debatten som Kultur- og utdanningsutvalget er nødt til å ta i tiden som kommer.

Inge Lønning (Den konservative gruppens talsmann A 1338/kultur):
Det er alltid spennende og samtidig vanskelig å forholde seg til en delt innstilling fra et fagutvalg, særlig når den er delt nøyaktig på midten – et flertall på fem og et mindretall på fem. Den konservative gruppen oppdaget at vi hadde det dilemmaet at vi var enig med begge parter, og da ble det ekstra vanskelig. Derfor er det svært gledelig at man i løpet av natten har kommet

frem til et omforent standpunkt. Det er jo en av demokratiets sterke sider at man istedenfor å insistere på intet eller alt er i stand til å finne frem til en mellomvei.

I norsk litteratur har vi en klassiker som heter "Det lykkelige valg", skrevet av Nils Kjær, som er en satire over den norske form for parlamentarisk styresett. Der fremheves en av de folkevalgte, kirkesanger Aflangrud, som det fullkomne forbilde på demokratisk sinnelag. Om ham heter det: Han er alltid i stand til å finne den demokratiske mellomvei mellom nesten noe og absolutt ingenting. Det er jo ikke det mest heroiske som finnes i denne verden, men til gjengjeld er det i mange sammenhenger den mest fruktbare måten å arbeide på når det er helt tydelig at en sak trenger litt mer modningstid før man er i stand til å trekke endelige slutninger.

Derfor er det uten forbehold av noe slag at Den konservative gruppen kan støtte det omforente forslaget som nå ligger på bordet.

Debatten om A 1338/kultur ble avsluttet.

Rådet bifalt Næringsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 227/näring (Rek. 12/2004).
Rådet bifalt Kultur- og utdanningsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1347/kultur og A 1351/kultur (Rek. 13/2004).
Rådet bifalt Kultur- og utdanningsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1338/kultur (Rek. 14/2004).

Det meddeles at beslutning om rek. 2/2004 behandles under dagsordenspunkt 17.

12. Ligestillingsspørgsmål i det nordiske samarbejde

Dokumentasjon[8]

B 232/medborgar: Ministerrådsförslag om integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet

A 1354/medborger: Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd

Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at indføre integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råds arbejde og at give Rådsdirektøren til opgave at udpege en arbejdsgruppe af embedsmænd som udarbejder retningslinier for dette arbejde. Retningslinierne godkendes af Præsidiet.

Ministerrådsförslag om integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet (B 232/medborgar)

Statsråd **Laila Dåvøy** (Ministerrådets talskvinne B 232/medborgar):
Ærede president! Et aktivt arbeid for likestilling mellom kjønnene er et kjennetegn ved de nordiske landene. Like rettigheter og muligheter for begge kjønn er en verdi i seg selv og en forutsetning for vår demokratiske tradisjon. I et likestilt samfunn bidrar begge kjønn med ressurser og talent, noe som har betydning for verdiskaping og dermed våre velferdssamfunn. Dette er også noe statsminister Bondevik var inne på i sin tale den 1. november. De nordiske land prioriterer likestilling, og vi samarbeider nært på dette feltet.

Et nordisk samarbeid om likestilling gir en merverdi og er en viktig faktor i utviklingen og fornyelsen av feltet og av nasjonale politikkområder, som for eksempel velferd, arbeid og næringsutvikling.

De nordiske landene arbeider for at kjønnsperspektivet integreres på alle samfunnsområder, som en strategi for å fremme full likestilling mellom kjønnene. I moderne likestillingsstrategi handler det om begge kjønn.

Kultur har utgjort den viktigste delen av det nordiske samarbeidet. Et kjønnsperspektiv her kan bidra til å styrke og fornye kultursamarbeidet. Kjønn har betydning når en ser på hvem og hva som skapes innen kunst og kultur. Og kjønn har betydning for hvordan kunst og kultur formidles. Debatten om kjønn, journalistikk og media er også et aktuelt tema. Har kjønn betydning for anmeldelser, for hvordan kvinners og menns idrettsprestasjoner blir framstilt? Og hvordan framstilles innvandrerkvinner og innvandrermenn i nordiske medier? Hvordan blir vi og kulturen påvirket av pornofiseringen av det offentlige rom?

Nordisk Ministerråd har finansiert flere forskningsprosjekter om kjønn og politikk i Norden. Den siste boken, "Likestilte demokratier?", belyser den nordiske modellen og den politiske kvinnemobiliseringen. Norden er kjent for sin relativt høye kvinnerepresentasjon i både parlament og regjering. Men den positive utviklingen mot jevn representasjon ser nå ut til å ha stagnert. En kvinneandel på over 40 prosent og en jevn fordeling på 50 prosent kan virke fjern. I andre land i Europa diskuteres nå lovreguleringer i forbindelse med valg for å sikre en jevn representasjon av begge kjønn.

---

[8] B 232/medborgar var satt på dagsorden som debattunderlag. Det ble ikke besluttet om forslaget.

Norge har nylig avsluttet en større makt- og demokratiutredning, som resulterte i flere analyser relatert til kjønn og makt. Det mest urovekkende resultatet fra en stor eliteundersøkelse er at toppsjiktet i arbeidslivet stort sett består av hvite, middelaldrende menn med bakgrunn fra overklassen og den øvre middelklasse. Nesten ingen har en annen etnisk bakgrunn enn norsk, og de fleste har vokst opp i de større byene.

Undersøkelsen viste at det er denne kategorien menn i hele 84 prosent av alle eliteposisjoner i det norske samfunnet: i det private arbeidslivet og i andre sentrale organer som rettsapparatet, mediene, Forsvaret, akademia og Kirken. De maktutredningene som er gjort i de nordiske land, kunne være base for en videre diskusjon om kjønn og makt i Norden. De nordiske analysene av kjønn og politikk kan følges opp med analyser av kjønn og samfunnsmakt.

Det ligger mye makt i styrerom og toppledelse, men det er også mye kjønnsmakt knyttet til sosialisering av våre barn. Vi må fokusere på kjønn allerede i barnehagen. Vi må både rekruttere flere menn til barnehagene som rollemodeller for barna og synliggjøre kjønnsperspektivet i det pedagogiske arbeidet bedre. Her ligger potensialet for å skape et langt bedre kjønnslikestilt samfunn for denne generasjonen.

En ny kvinnemobilisering ser ut til å være i utvikling i flere av de nordiske landene. Nordisk Ministerråd kan ut fra dette for eksempel invitere unge kvinner til et forum for diskusjon for å få fram hva de er opptatt av, hva det er som engasjerer de unge kvinner, og hvordan vi kan sikre oss at den nye generasjonen kvinner får påvirke og delta som kvinner og som kjønnspolitiske aktører. Tilsvarende bør vi gjøre med unge menn.

Kommunene i de nordiske landene har alle et ansvar for å forvalte og utvikle planer for lokalsamfunnet. Planarbeidet innebærer felles retningslinjer og kommunenes langsiktige mål og utvikling når det gjelder miljøspørsmål, sosiale utfordringer, økonomi, kultur og tjenesteproduksjon. Kvinners og menns behov og prioriteringer er ofte forskjellige, og mange har etterlyst et kjønnsperspektiv på planleggingsarbeidet. I Norge har vi erfaringer fra to større planprosjekter og vurdering av kjønnsperspektivet i kommunal tjenesteproduksjon i to fylker.

Vold er et alvorlig samfunnsproblem av betydelig omfang. Bruk av vold mellom menn og kvinner som lever sammen, kommer på mange måter i en særstilling i forhold til annen vold. Det rokker ved vår oppfatning av hjemmet og samlivet som et uttrykk for respekt, omsorg og kjærlighet. Vold i nære relasjoner har en klar kjønnsretning, der offeret i hovedregel er en kvinne og utøveren som hovedregel en mann. Slik vold er et offentlig anliggende som må bekjempes gjennom rettslige og forebyggende tiltak.

I senere år er også menneskehandel og prostitusjon i større grad satt på dagsordenen og relatert til vold. Jeg viser her spesielt til det arbeidet vi har hatt med de baltiske landene. Samtidig er vi blitt mer oppmerksomme på problemer knyttet til tradisjoner som følger andre kulturer og innvandring, som tvangsekteskap, omskjæring og æresdrap. Vold mot barn er lite fremme i denne debatten, selv om barneprostitusjon og seksuell utnytting av jenter og gutter globalt er en av de vanligste formene for vold på grunn av kjønn.

Denne raske oversikten viser klart at selv om mye er gjort, er fortsatt arbeidet for likestilling både viktig og nødvendig. Og de nordiske landene har en solid tradisjon på dette området som vi må utvikle videre.

Likestillingsministrene drøftet derfor på sitt møte i Reykjavik hvordan vi kunne styrke det nordiske samarbeidet for likestilling mellom kvinner og menn. Vi ble der enige om et ministerrådsforslag om at likestillingsministrene annet hvert år legger fram en rapport på Nordisk Råds sesjon. Dette skal være en rapport om integrering av likestilling i det nordiske samarbeidet. Rapporten skal belyse kjønnsperspektivet og vårt samarbeid på alle relevante samfunnsområder. Vi foreslår at rapporten belyser likestilling i det nordiske og det internasjonale samarbeidet, hvordan kjønnsperspektivet integreres i Nordisk Ministerråds sekretariats virksomhet, samarbeidsområder og de ulike mål. Budsjettprosessen i nordisk samarbeid skal belyses i et kjønnsperspektiv, og vi vil ta inn relevant statistikk og legge fram likestillingsplan for Nordisk Ministerråds sekretariat.

Helt til slutt: Som et første skritt i dette arbeidet har vi gleden av å levere en slik rapport i dag: Integrering av likestilling i det nordiske samarbeidet. Jeg håper på vegne av likestillingsministrene at denne rapporten vil være en inspirasjon til styrket samarbeid på dette området.

May Elisabeth Hansen (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Statsråd Dåvøy var i sitt innlegg inne på mange viktige områder, som jeg støtter fullt ut. Jeg har ett spørsmål, som gjelder rekruttering av menn i barnehager. Dette er også et problem i barneskolen. Det er få menn i barneskolen i Norge, og det er et veldig, veldig viktig poeng det statsråden sier i forhold til likestilling framover. Kunne statsråden tenke seg at vi kunne bruke kvoteringsregler for å få menn inn i disse viktige stillingene?

Statsråd **Laila Dåvøy**:
Det er selvsagt vanskelig å svare for Nordisk Ministerråd som sådan, men jeg kan jo si litt for Norges del. Dette er et svært viktig område. Barn møter i dag veldig ofte kvinner både i skole og i barnehage. Vi vet at når familier går i oppløsning, som de gjør mer og mer i alle de nordiske land, bor flertallet av barn sammen med kvinner.

Når det gjelder kvotering, har man i Norge gjort det slik at menn har et slags fortrinn når det gjelder utdanning av førskolelærere i barnehager. Vi har også laget en handlingsplan for flere menn i barnehager, som vi håper skal virke godt. For første gang er vi kommet opp i en mye høyere prosent når det gjelder rekruttering til førskolelæreryrket i Norge – 19 prosent av søkerne i år er menn. Jeg kan ikke svare bekreftende på at vi ønsker å ta i bruk kvotering. I Norge vil vi i alle fall se virkningen av den nye handlingsplanen først.

Arne Lyngstad (Midtengruppen, KrF):
Jeg synes den orienteringen statsråden gav omkring likestillingssamarbeidet i Norden, var interessant. Den var også veldig nyttig, og den pekte på en del områder som er viktige å arbeide med framover.

I likhet med representanten May Hansen la jeg også merke til omtalen av å få menn inn i omsorgsyrker. Jeg har lyst til å utfordre statsråden litt på hva som egentlig er det viktigste perspektivet i likestillingsarbeidet i Norden i øyeblikket. Jeg er av den formening at fokuseringen på mannsrollen er det viktigste perspektivet for å komme videre i likestillingsarbeidet. For hvis ikke også menn tar innover seg at de har egne roller i forhold til barn og omsorg, men det handler også om å slippe kvinner til i bedriftsstyrer, næringsliv, lederroller, i ledernettverk og så videre, kommer vi ikke lenger i likestillingsarbeidet. Derfor blir fokuseringen på mannsrollen så viktig. Er statsråden enig i det?

Statsråd **Laila Dåvøy**:
Ja, jeg er enig i at fokuseringen på mannsrollen er et av de viktigste områdene. Det er også veldig spennende at ministerrådet har satt i gang et forskningsprosjekt nettopp knyttet til mannsrollen.

Det er viktig at menn tar et større ansvar. Jeg pleier å si at likestilling begynner i hjemmene, men jeg tror også at vi må fokusere på at kvinner lar menn slippe til. Vi vet i alle fall at når det gjelder fødselspermisjon, er det svært mange kvinner som føler at det egentlig er deres permisjon. I den nylig behandlede familiemeldingen som vi har hatt i Norge, utfordrer vi kvinner til å slippe menn mer til. Så vi må også sette fokus på det. Men ellers er jeg enig i at det er helt nødvendig at menn får mye større fokus i likestillingsarbeidet fremover, hvis vi skal komme videre.

Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborger)

Inger René (Medborger- og forbrukerutvalgets talskvinne A 1354/medborger):
Fru President! Redan 1991 uttalade Nordiska rådet i en rekommendation sitt stöd för en jämnare könsfördelning i nordiska kommittéer, styrelser och utskott etc.[9] Detta innebar att minst 40 procent av bägge könen skulle vara representerade på alla områden i det nordiska samarbetet. Det hade man tänkt uppnå 1996.

Rekommendationen avskrev 2002, då Nordiska rådet kunde konstatera att det inte var möjligt att uppnå en jämn könsfördelning med de regler som gäller i ministerrådet.

När man går igenom statistiken från 1995 och framåt kan man se en positiv utveckling, men jag måste dessvärre framhålla att takten i utvecklingen av detta förändringsarbete är alldeles för långsam. Jag tycker att det är ganska egendomligt att man tar steget att avskriva en rekommendation därför att man inte uppnår det resultat som man hade tänkt sig.

I ministerrådets rapport om jämställdhet i det nordiska samarbetet kan man konstatera att en hel del görs och har gjorts för att driva på integreringen av jämställdhetsperspektivet. Det räcker dock med att titta på hur det ser ut i de olika ämbetsmannakommittéerna, där kvinnor är stadigt underrepresenterade, för att man ska inse att det är en lång väg att gå innan vi uppnår jämställdhet i det nordiska samarbetet. I vissa fall har den kvinnliga representationen till och med backat.

Det finns alltså skäl att vara kritisk, inte minst om man vänder på perspektivet. Varför har till exempel andelen män i samnordiska institutioner endast sjunkit med 1 procent mellan 2001 och 2003? Man kan fråga sig var problemet ligger. Är det ett attitydproblem, eller finns det brister i rekryteringsförfarandet?

Om vi parlamentariker i Nordiska rådet ska vara självkritiska, kan vi tyvärr notera att det hos oss finns en skev könsfördelning i våra egna utskott. *Gender mainstreaming*, som ska vara ett genomgripande instrument i det nordiska samarbetet, existerar knappast när det gäller fördelningen av platser i våra fem utskott.

I dag, innan vi har valt i eftermiddag, består Näringsutskottet av 12 män av 14 medlemmar, medan Välfärdsutskottet endast har fem män av 15 medlemmar. Kan den fördelningen möjligtvis ha något samband med att Valkommittén består av fem män av sex medlemmar? Tittar man på det förslag som ligger på våra bänkar i dag när det gäller val ser det inte ut som om vi är bättre på mainstreaming i dag än vi har varit tidigare.

Om vi ska lägga allvar bakom våra ord, fru president, om att ministerrådet ska arbeta för jämn könsfördelning måste vi parlamentariker vara beredda att sopa rent framför egen dörr. Arbetet mot en bättre könsfördelning måste alltså fortsätta, och det med en större frenesi än i dag.

Jag yrkar bifall till Medborgar- och konsumentutskottets förslag.

Ministerrådsförslag om integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet (B 232/medborgar)

Socialminister **Árni Magnússon**:
Norðurlöndin hafa byggt upp velferðarkerfi sem hafa mörg sameiginleg einkenni, ekki síst fjölskyldustefnu þar sem vel er hugað að þörfum barnafjölskyldna.

Mikilvægt er að bæði körlum og konum sé gert kleift að samþætta fjölskyldu- og atvinnulíf. Greining á sameiginlegri reynslu og árangri á þessu sviði getur veitt mikilvæga innsýn. Ástæða er til að varpa frekara ljósi á hversu fjölskyldustefna og fjárhagslegur stuðningur við fjölskylduna er mikilvægur. Ekki eingöngu fyrir fjölskyldurnar sjálfar heldur einnig aðila vinnumarkaðarins og þar með samfélagið allt.

Mikill munur er á lífsstíl og vellíðan stúlkna og drengja. Rannsóknir sýna að bæði kynin eru ósátt við líkamsbyggingu sína. Stúlkur vilja vera grennri og drengir stærri. Margar stúlkar iðka

[9] Rek. 12/1991 (red. anm.)

ekki íþróttir sér til ánægju heldur til að grenna sig, og drengir drekka meira áfengi og verða oftar fyrir ofbeldi en stúlkur.

Ljóst er að sjaldan er gengið út frá þessum kynjamun þegar til dæmis forvarnarherferðir eru skipulagðar. Það verður að beina sjónum að mikilvægi kynferðis til að markmiðum um aukna vellíðan og heilbrigði verði náð. Það þarf að koma af stað umræðu meðal ungs fólks um vellíðan og heilbrigði út frá sjónarhóli stúlkna og drengja, til dæmis varðandi mataræði, en stúlkur borða meira af grænmeti og ávöxtum en drengir, en þær borða líka meira af sælgæti. Varðandi hreyfingu, en drengir hreyfa sig meira en stúlkur, og varðandi reykingar og áfengisneyslu, en drengir drekka meira en stúlkur sem aftur reykja meira en drengir.

Munurinn á heilsufari karla og kvenna er á margan hátt þversagnakenndur. Karlar lifa að meðaltali skemur en konur en konur eru oftar veikar og eru að meðaltali óhraustari og líður verr en körlum. Þetta undirstrikar að setja þarf kynin í forgrunn þegar unnið er að endurbótum á heilbrigðiskerfi á Norðurlöndum.

Virðulegi forseti

Menntakerfið mótar þá einstaklinga sem síðan fara út á vinnumarkaðinn. Því þarf námsval að byggjast á mannauði og hæfileikum jafnt hjá drengjum og stúlkum. Norræna velferðarkerfið þarfnast fleiri karla í umönnunar- og uppeldisstörf og aukinn fjöldi kvenna í tæknigeiranum myndi bæta við hann þekkingu og fjölbreytni.

Það hefur sýnt sig að meðal starfsstétta þar sem konur eru í meirihluta eru láglaunastörf það einnig. Launabilið milli kvenna og karla má að miklum hluta skýra með kynskiptum vinnumarkaði. Konur og karlar hafa lögbundinn rétt til að njóta sömu kjara fyrir jafnverðmæt og sambærileg störf, og það er óásættanlegt að í norrænum þjóðfélögum sé ennþá til staðar kynbundinn launamunur.

Jafnvægi og raunhæfir möguleikar kvenna og karla til að sameina launavinnu og fjölskyldulíf hafa fengið aukið vægi. Þar liggur að mínu mati eitt mikilvægasta viðfangsefni okkar í jafnréttismálum í dag.

Virðulegi forseti

Mikið vantar enn á skilning stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins á að karlar hafi einnig foreldraábyrgð og þörf fyrir leyfi og sveigjanlegan vinnutíma. Íslensku fæðingarorlofslögin eru dæmi um að foreldrar eiga jafnan rétt til umönnunar barna sinna. Þau veita báðum foreldrum tækifæri til að samtvinna atvinnu- og fjölskyldulíf.

Um 85 prósent feðra eru nú að nýta sér þann rétt sem þeir hafa til ráðstöfunar í fæðingarorlofinu, miklu fleiri en reiknað var með. Ég er sannfærður um að lögin eru mikill áfangi í jafnréttisbaráttunni og að þau hafi mjög jákvæð áhrif á stöðu kynjanna á vinnumarkaði og inni á heimilunum.

Í formennskutíð Íslendinga var byrjað að vinna að rannsókn á norrænni reynslu af fæðingarorlofi og áhrifum þess á jafnrétti karla og kvenna. Það er ánægjulegt og sömuleiðis vil ég lýsa ánægju minni með að norrænt rannsóknarverkefni undir heitinu "Mælistikur á launajafnrétti" er orðið að veruleika. Það er samstarfsverkefni vinnumála- og jafnréttisráðherra Norðurlandanna og er liður í að þróa áfram þekkingu og aðferðir til að bæta stöðu kvenna á vinnumarkaði og stuðla þannig að auknu kynjajafnrétti.

Að lokum, virðulegi forseti.

Það hefur verið sérlega ánægjulegt fyrir mig hafa haft tækifæri til að vinna að þessari tillögu ráðherranefndarinnar á tíð formennsku Íslands í norrænu ráðherranefndinni.

Árni Magnússons tale i dansk oversettelse:

I de nordiske lande er der opbygget velfærdssystemer som har mange fælles træk, ikke mindst en familiepolitik hvor der tages hensyn til børnefamiliernes behov.

Det er vigtigt at både mænd og kvinder får muligheder for at integrere familie- og arbejdsliv. En analyse af fælles erfaringer og resultater på området kan give en dybere indsigt. Der er grund

til yderligere at belyse hvordan familiepolitik og økonomisk støtte til familierne påvirker, ikke kun familierne men også arbejdsmarkedets parter og dermed samfundet som helhed.

Der er stor forskel på piger og drenges livsstil og velbefindende. Undersøgelser viser at begge køn er utilfredse med deres kroppe. Piger vil gerne være slankere, og drenge vil gerne være større. Mange piger dyrker ikke sport for fornøjelses skyld men gør det for at slanke sig, og drenge drikker mere alkohol og udsættes oftere for vold end piger.

Det er kun sjældent at der arbejdes ud fra denne kønsforskel for eksempel ved planlægning af forebyggende kampagner. Vi må fokusere på vigtigheden af kønsaspektet sådan at vores målsætninger om større velbefindende og sundhed kan opnås. Vi må igangsætte en debat blandt unge om velbefindende og sundhed ud fra piger og drenges synsvinkel for eksempel angående kost. Piger spiser flere grøntsager og frugt end drenge, men de spiser også mere slik. Angående motion, drenge bevæger sig mere end piger, og angående rygning og alkoholforbrug idet drenge drikker mere end piger som på den anden side ryger mere end drenge.

Forskellen på mænd og kvinders sundhedstilstand er på mange måder et paradoks. Mænd lever i gennemsnit kortere end kvinder mens kvinder oftere er syge og har gennemsnitligt dårligere helbred og har det dårligere end mænd. Dette understreger at vi må fokusere på kønsaspektet når der arbejdes med forbedringer indenfor de nordiske landes sundhedsvæsener.

Ærede præsident! Uddannelsessystemet former de individer som senere skal ud på arbejdsmarkedet. Derfor må studievalg bygge på menneskelige ressourcer og talent hos drenge så vel som hos piger. Det nordiske velfærdssystem behøver flere mænd i omsorgs- og uddannelsessektorerne, og et større antal kvinder i den tekniske sektor ville tilføre den kundskab og mangfoldighed.

Det viser sig at de kvindedominerede fagområder også er lavtlønsområder. Lønforskellen mellem kvinder og mænd kan til stor del forklares med et kønsopdelt arbejdsmarked. Kvinder og mænd har ifølge loven ret til samme vilkår for ligeværdigt og sammenligneligt arbejde. Det er uacceptabelt at der i de nordiske samfund stadig eksisterer kønsbestemt lønforskel.

Balance og reelle muligheder for kvinder og mænd til at integrere lønarbejde og familieliv har fået større vægt. Det er efter min mening en af de største udfordringer på ligestillingsområdet i dag.

Ærede præsident! Myndigheders samt arbejdsmarkedets parters forståelse for, at mænd også bærer et forældreansvar og har behov for orlov og fleksibel arbejdstid er stadig utilfredsstillende. Den islandske lov om forældreorlov er et eksempel på, at forældre har lige ret til omsorg for deres børn. Den giver begge forældre mulighed for at integrere arbejds- og familieliv.

Omkring 85 procent fædre anvender nu den ret de har til at tage forældreorlov, som er mange flere end man havde forudset. Jeg er overbevist om, at denne lov er et vigtigt skridt i ligestillingskampen, og at den har en meget positiv indflydelse på kønnenes stilling på arbejdsmarkedet og i hjemmet.

Under det islandske formandskab blev der igangsat en undersøgelse af nordiske erfaringer med barselsorlov og dens indflydelse på mænds og kvinders ligestilling. Det er glædeligt, og jeg vil også her udtrykke min glæde over at et nordisk forskningsprojekt under overskriften "På sporet af ligeløn" nu er blevet til virkelighed. Det er et samarbejdsprojekt mellem de nordiske arbejds- og ligestillingsministre og er en del af kundskabs- og metodeudvikling med det formål at forbedre kvinders stilling på arbejdsmarkedet med henblik på at arbejde for kønnenes ligestilling.

Afslutningsvis vil jeg tilføje at det har været glædeligt for mig at få lejlighed til at arbejde for dette ministerrådsforslag under Islands formandskab i Nordisk Ministerråd.

Socialminister **Hans Pauli Strøm**:
Præsident! Der er mange spændende og nødvendige initiativer om ligestilling i gang i det nordiske samarbejde. Vi har deltaget med glæde i år under det islandske formandsskab og også her i sessionen og i de øvrige møder for at få den nødvendige inspiration og input til vort politiske arbejde.

Inspireret af de nordiske initiativer skal vi til at integrere ligestilling i det offentlige ved at gennemføre *gender mainstreaming* i vor administration. Her er det en vældig fordel for os at være med i det nordiske ligestillingsarbejde på både embedsmands- og ministerplan. Taler vi om mænds og kvinders repræsentation i embedskomiteerne, har vi på Færøerne ikke så meget at prale af, her er hele 70 procent mænd og 30 procent kvinder. Det vil jeg tage op i vort landsstyre og gøre det klart, at ligestillingsprincippet skal respekteres, når vi sætter folk i embedskomiteerne.

Taler vi om mænds og kvinders repræsentation i de politiske organer på Færøerne, er situationen endnu værre. Her er vi håbløst bagefter. Specielt efter det ligestillingsmæssigt katastrofale valg til Lagtinget i januar i år, hvor kun tre af Lagtingets 32 medlemmer er kvinder. Denne situation er fuldstændig uacceptabel, og vi vil nu gøre en alvorlig ekstra indsats for at ændre på det.

Her er vi som et konkret resultat af det nordiske og specielt det vestnordiske samarbejde gået i gang med en plan om at få flere kvinder valgt til Lagtinget og i kommunalbestyrelserne. Med inspiration fra Island og Vestnordisk Råd har vi udarbejdet et forslag til beslutning i Lagtinget om at sætte et konkret arbejde i gang for at øge kvindernes andel i de politiske beslutningsprocesser, så vi kan komme op på samme niveau som i det øvrige Norden.

Her vil jeg benytte lejligheden til at takke Islands ligestillingsminister, Árni Magnússon, for hans personlige støtte, da han har lovet, at han vil komme til Færøerne her i vinter for at give ligestillingsarbejdet i det mandsdominerede politiske klima på Færøerne et løft til fordel for opfattelsen af, at ligestilling også er en sag for rigtige mænd.

Færøerne deltager i det nordiske projekt: "Pornoficering af det offentlige rum." Hvordan påvirker pornografiens udbredelse pigers og drenges opfattelse af køn? Vi anser dette spørgsmål som en betydningsfuld del af arbejdet med ligestilling og har valgt at bidrage økonomisk til projektet, for at en del af forskningen også kan omfatte færøske forhold.

At også EU og andre internationale institutioner vender blikket mod Norden, når det drejer sig om arbejdet med ligestilling, er et bekræftende tegn på, at ligestilling fortsat bliver et højt prioriteret indsatsområde i det nordiske samarbejde, og at man i Norden er godt på vej i den rigtige retning – omend i forskelligt tempo.

Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborger)

Jónína Bjartmarz (Præsidiets talskvinne A 1354/medborger):
Ligestilling er en central nordisk værdi, og ved højtidelige stunder gratulerer vi os selv med at være foregangsregion på verdensplan i denne henseende. Trods det er der meget at indhente, før vi kan tale om at have opnået reel ligestilling, og jeg vil henvise til sidste sessions diskussioner om menneskehandel og prostitution i Norden som ekstreme eksempler på, hvor udsatte kvinder kan være.

På Præsidiets vegne vil jeg kort kommentere Medborger- og Forbrugerudvalgets forslag om, at der udarbejdes retningslinjer for integrering af ligestillingsaspekter i rådets arbejde, da det drejer sig om beslutninger, som retter sig mod Præsidiet. Forslaget er tænkt som tillæg til de eksisterende ligestillingspolitikker i rådet. Integrering af ligestillingsaspekter skal omfatte det politiske plan, som er rådets arbejde, og rådsorganets sammensætning såvel som det administrative plan. Dette forslag hilses meget velkommen og komplementerer Præsidiets beslutning fra juni i år om, at der skal udarbejdes en handlingsplan for ligestilling i rådet i 2005. Dette arbejde ser vi i Præsidiet frem til.

Men der er en ting, jeg i denne henseende vil gøre opmærksom på, og det er, at vi opererer med stadig flere faktorer, når vi udpeger medlemmer til rådets organer såsom udvalg og arbejdsgrupper. Der skal tages højde for partigrupper, landsrepræsentation, køn og særlig ekspertise. Det vil sige, at udvalgspladseringen i rådet gerne skal svare til udvalgsplaceringen hjemme i parlamentet.

Nogle gange vil det blive svært at få alle brikkerne til at falde på plads i sådan et puslespil, og det tror jeg vil forblive en løbende udfordring for rådet. Men når man skal prioritere mellem de forskellige faktorer, så er det klart min mening, at køn skal stå højt på listen, da Nordisk Råd allerhelst skal være eksemplarisk på ligestillingsområdet. Kort sagt mener jeg, det er et vigtigt forslag, som jeg er sikker på vil få en høj prioritering hos Præsidiet i 2005.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Fru president! Jämställdhet handlar mycket om att göra de vackra orden och visionerna till verklighet i vardagen. Det leder oss till eftertanke.

Vi kan först se på oss själva i de organisationer där vi är. Till vad Inger René sade kan nämnas att när Nordiska rådet anordnade en temakonferens i Helsingfors 2004, var 23 av 30 namngivna inledare och föredragshållare till plenarmötena och seminarierna män.

I ministerrådets dokument sägs bland annat: "För att jämställdhetspolitiken ska få ordentligt genomslag i vardagen, både på arbetsplatsen, i hemmet och i andra sammanhang, måste kvinnor och män hysa intresse för och vilja ta på sig nya uppgifter och utmaningar. Männens aktiva medverkan är viktig, om jämställdhetsmålet ska nås."

Vi män behövs i det vardagliga jämställdhetsarbetet. Jag ska ge två exempel, som samtidigt kan sägas vara en utmaning, inte minst till de män som finns här och nu.

Lars U. Granberg, socialdemokrat i den svenska riksdagen, och jag tog ett initiativ till att utifrån de konferenser som hölls i Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets regi bilda ett manligt nätverk. Vi säger bland annat så här: "Vi vill rikta ett upprop till alla manliga riksdagsledamöter att bilda ett nätverk som ska verka för att motarbeta människohandel för sexuellt utnyttjande. Vi hoppas att detta sedan ska sprida sig som ringar på vattnet och engagera fler män i debatten. Vår utgångspunkt är att ett sådant manligt nätverk genom att lyfta debatten i olika sammanhang kan påverka mäns attityder och därmed bidra i kampen mot människohandel för sexuellt utnyttjande."

Vi har fått ledamöter från samtliga politiska partier i den svenska riksdagen att vara med i detta manliga nätverk. Än så länge har det kanske inte gjort så mycket, men jag kan rikta en uppmaning och en utmaning till manliga ledamöter i andra nordiska parlament att göra likadant. Kanske kan vi dessutom få till stånd ett nordiskt nätverk?

Ett annat exempel kan jag hämta från Piteå. Där mördades en kvinna för ett par veckor sedan, hon slogs ihjäl i hemmet. Männen tog initiativ. Blixtsnabbt bildade man ett nätverk. 300 män gick ut och demonstrerade och samlade ihop pengar för att kunna ge till kvinnojourerna.

Det handlar om mäns aktiva agerande i vardagen. Vi kan inte ha en situation där slagna kvinnor, exploaterade kvinnor, våldtagna kvinnor, mördade kvinnor blir en del av vår vardag – en fullständigt förfärlig verklighet, som borde göra alla män rasande, inte bara dem som befinner sig i Piteå!

Debatten om A 1354/medborger og B 232/medborgar ble avsluttet.

Rådet bifalt Medborger- og forbrukerutvalgets forslag til internt vedtak i anledning av A 1354/medborger (1/2004).

13. Nordisk kultursamarbejde

Inge Lønning overtok ledelsen av forhandlingene.

Dokumentasjon

Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (Dokument 8)

Rek. 27/2003: Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen

Rek. 27/2003: Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommandere Nordisk Ministerråd

at iværksætte en nordisk oplæsningskonkurrence, hvor der i hvert land udpeges en vinder og at alle vinderbidrag udgives på cd-rom og sættes på hjemmesiden, som en nordisk "oplæsnings-kvintet"

Kulturminister **Brian Mikkelsen** (Ministerrådets talsmann om ny handlingsplan for nordisk kultursamarbeid):
Ærede præsident og medlemmer af Nordisk Råd – kære kolleger, kære venner! Det er naturligvis en sjældnere oplevelse for mig at afgive en redegørelse på kulturområdet her i Riksdagen i Stockholm for dette parlament end i det danske Folketing, og det har jeg glædet mig til. Det er også en ære, at jeg på vegne af mine nordiske kolleger har fået til opgave at orientere Nordisk Råd om status og om de drøftelser, vi er i gang med om de fremtidige planer for det fællesnordiske kultursamarbejde.

Som I sikkert er bekendt med, er kulturministrene i gang med et hovedeftersyn af både struktur og indhold af det fællesnordiske kultursamarbejdes fremtidige opgavers varetagelse. Den proces startede i 2003 og blev intensiveret under det islandske formandskab i 2004. Under det danske formandskab i 2005 vil vi prioritere fortsættelsen af denne proces meget højt.

Jeg vil gerne dele orienteringen om kultursamarbejdet i tre afsnit. Det første er strukturreformen i det nordiske samarbejde, så er der handlingsplanarbejdet og en orientering om det danske formandskab i 2005, som i øvrigt hænger tæt sammen med de to første punkter.

Strukturen inden for det fællesnordiske kultursamarbejde er i hovedtrækkene ikke blevet ændret inden for de seneste 12 år. Verden har ændret sig, Norden har ændret sig, men det fællesnordiske kultursamarbejde har haft den samme struktur gennem 12 år. Jeg vil understrege, at det fællesnordiske kultursamarbejde fungerer, og at det faktisk fungerer ret godt efter omstændighederne, men omstændighederne og rammerne bliver sværere og sværere at håndtere for de 20 fællesnordiske kulturorganer. Disse organers budgetter bliver mere og mere bundet af faste driftsudgifter, og der bliver færre og færre midler til det konkrete kultursamarbejde og kulturprojeker. Situationen gør det samtidig svært for kultursamarbejdet at være aktuelt, synligt og nybrydende. Det er status, og på baggrund af denne status er der nu enighed i alle de væsentigste fællesnordiske organer inden for kulturområdet om, at der bør ske ændringer i strukturen for om muligt at ændre udviklingen. Der vil komme fokus på indhold og konkret handling.

Dette er baggrunden for, at der i 2003 blev lavet en helt konkret analyse af de enkelte fællesnordiske institutioners virksomhed. Denne analyse blev i år fulgt op af en ekstern rapport med forslag til, hvorledes en ny struktur kunne tænkes at blive gennemført. Forslaget fra Ann Seide-

lin fra Finland, som påtog sig denne opgave, var, at der bør oprettes et nordisk kunstråd. Dermed ville man kunne samle kræfterne og udnytte bevillingerne mere optimalt i forhold til den nuværende situation. Ministerrådet er nu i gang med at behandle denne rappport, som er sendt ud i høring til alle involverede fællesnordiske institutioner, og høringssvarene fastslår, at der er bred enighed om, at strukturen bør ændres. Der er dog en bred vifte af forskellige forslag og meninger om rapporten.

På ministerrådsmødet senere i dag skal vi behandle rapporten og høringssvarene og fastlægge linjerne for den kommende proces. Det bliver ingen enkel opgave, og den kommende proces vil tage tid, for det er vigtigt, at der bliver afsat tid til at finde den rigtige løsning. Danmark overtager formandskabet næste år, og det er helt klart for mig, at løsningen af denne opgave vil være en af de væsentligste prioriteter for det danske formandskab.

Nordisk Ministerråd er også inde i arbejdet med en handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde, og arbejdet med den nye handlingsplan løber parallelt med strukturreformen. Den tidligere handlingsplan blev vedtaget af kulturministrene i 1998, og den var en meget omfattende dokument med 14 målsætninger, fire satsningsområder og seks prioritetsområder.

Formålet med den nye handlingsplan er, at den kortfattet skal definere de overordnede mål i det nordiske kultursamarbejde, hvorpå de forskellige fagområder skal kunne beskrive deres egne handlingsplaner og konkretisere målene inden for egne fagområder. Udgangspunktet for den nye handlingsplan er at åbne grænser for kunstnere, deres værkers kvalitet og konkurrencedygtighed, samhørighed og tolerance.

Handlingsplanens overordnede mål om konkrete vurderinger af særlige indsatsområder er således på nuværende tidspunkt i støbeskeen. For det første må processen med at se på indholdet af det fællesnordiske kultursamarbejde også ses i sammenhæng med den struktur, som er hensigtsmæssig for opgavens varetagelse i fremtiden, for det andet kræver en fastlæggelse af den indholdsmæssige side en dialog med de faglige komiteer og nordiske netværk, og naturligvis vil Nordisk Råd også være en dialogpartner.

Hvis vi vender os mod det danske formandskab i 2005, giver meget sig selv. De forudgående formandskaber, specielt det islandske i år, har gjort et grundigt forarbejde til Danmarks prioriterede opgaver i 2005. Det vil således blive et rigtigt arbejdsformandskab med videreførelse af de fremtidige projekter for det nordiske kultursamarbejde, og jeg har derfor også besluttet at koncentrere alle de nye aktiviteter under det danske formandskab om det allervæsentligste. Der bliver således ikke plads til særlige konferencer og seminarer; det, der sker, vil være tæt knyttet til den organisatoriske og indholdsmæssige proces og de indsatser, der har form og indhold til fælles med dialogen mellem det politiske og det faglige niveau.

Under formandskabet i 2005 vil Danmark gerne eksperimentere med projekter, som kan bidrage med input til det fortsatte arbejde med handlingsplan- og strukturreformen, og vi satser derfor på tre temaer. Det første tema er sproget og den nordiske sprogforståelse, som er unik – den må vi i øvrigt aldrig glemme – og projektet henvender sig primært til børn og unge. Det andet projekt er den rytmiske musikscene i Norden og de udfordringer, dette område står over for set i forhold til den internationale musikscene og den internationale musikindustri. Endelig er der designområdet, som kommer i fokus i Norden i 2005, hvor de nordiske lande har værtskabet for verdenskonferencen for design.

Foruden disse policyområder vil Danmark også fokusere på Vestnorden og i denne forbindelse specielt på de vestnordiske huse og institutter. De er vigtige samarbejdsorganer, og at diskutere deres situation vil være oplagt.

Lars Wegendal (Kultur- og utdanningsutvalgets talsmann om ny handlingsplan for nordisk kultursamarbeid):
Herr president! Tack för redogörelsen. Jag vill på Kultur- och utbildningsutskottets vägnar tacka för den öppenhet som ministrarna haft i diskussionen om både den nya kulturpolitiken men också om de strukturförändringar som diskuteras. Jag tror det är viktigt, inte minst för att strukturförändringarna kommer att påverka många institutioner och därmed också väldigt många människor. Jag ser fram emot en fortsatt dialog mellan ministerrådets kulturministrar och Kultur- och utbildningsutskottet, så att vi kan få fram en organisation, en struktur och en handlingsplan som vi alla kan stå bakom.

Sedan är jag kanske något undrande över i vilken ordning man tar dessa utredningar och dessa strukturförändringar. För mig känns det självklart att man först diskuterar politikens innehåll och bestämmer sig för den i en handlingsplan och att man först i nästa steg vill diskutera vilken struktur som behövs för att man kraftfullt ska kunna driva den politiken.

Nu är det som det är, utredningarna går parallellt, och det är möjligt att man lyckas. Jag skulle ändå vilja inflika en liten "brasklapp": jag har en gnutta tvivel kring detta.

Jag tycker också att det är bra att man är uppmärksam på att just ändringar i strukturer som påverkar många människor, både anställda och dem som nyttjar institutionerna, tar ganska lång tid och är känsliga. Var uppmärksam på att det inte bara är vi inom det politiska systemet som måste känna att vi är med på båten, utan ännu viktigare är att de som har anknytning till institutionerna känner delaktighet i förändringarna. Det är först då som förändringarna kan få sin förankring.

En annan fråga som gäller arbetet kring handlingsplanen: Jag har lite svårt att förstå hur Danmarks temaområden eller prioriteringar under det kommande ordförandeskapet kan bidra till det fortsatta arbetet med handlingsplanen. Jag har sett i något dokument att man från ministerrådet tycker så. Därför skulle jag vilja att ni ytterligare utvecklar tankarna om hur den kopplingen ser ut. Det är inte så att jag ifrågasätter Danmarks prioriteringar, utan det är just den kopplingen som är lite oklar för mig.

Jag kan nämna att jag i utskottet har uppmanat alla ledamöter att ta del i de strukturförändringar som nu kommer att ske och ha kontakter med de institutioner som ligger ute i ens egna länder för att informera sig om hur strukturförändringarna kommer att se ut och hur de kommer att fortlöpa. Jag tror att det är viktigt att vi som parlamentariker är välinformerade när så här stora strukturförändringar sker. Jag har varit med om motsvarande på forskningsområdet, och jag kände då att det var en fördel att vi hade en god kunskap. Risken är annars att diskussionen hamnar i att land står mot land, att vi strider för våra egna institutioner. Det är bättre att vi gemensamt ser på den totala nordiska nyttan – jag tror att alla tjänar på detta.

Jag ser fram emot den ytterligare dialog som vi ska ha vid lunchmötet i dag för att diskutera just handlingsplanen, och jag ser fram emot det fortsatta arbetet.

Rannveig Guðmundsdóttir (Den sosialdemokratiske gruppen, A, Nordisk Kulturfond):
Jeg har lest Kontrollkomiteens uttalelse om Nordisk Kulturfond, og gleder meg over at revisorene ikke har noen innvendinger eller forbehold til fondets regnskap. De skriver blant annet at Kulturfondet, etter mange år med uløste administrative problemstillinger, nå har god kontroll med sin organisasjon.

For få år siden var revisjonsberetningen på mer enn 30 sider, mens fondets årsberetning var på noen få sider. I dag er dette omvendt, noe som gir et bilde av styrelsens målbevisste arbeid med å utvikle fondets virksomhet. Viktige tiltak som å avklare fondets juridiske status er gjennomført. Kulturfondet er et selvstendig fond med et frittstående sekretariat – knyttet både til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Andre tiltak har som mål å imøtekomme søkerne og gjøre arbeidet mer fleksibelt. Seks søknadsfrister per år for beløp opp til 100 000 kroner og elektronisk behandling av disse er blitt po-

sitivt mottatt. Ny satsing på Nordens museer med "Årets nordiske utstilling" skal gjøre det nordiske kultursamarbeidet kjent for et enda bredere publikum. Fondets styre har også satset på økt utveksling mellom de østlige og vestlige deler av Norden.

Fondets brede virksomhet er viktig, og også fondets styresammensetning. Representanter både fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd gir styret en sterk nasjonal og nordisk forankring.

Fondets arbeid ville ha vært enklere dersom virksomhetsområdet ikke var så bredt, for eksempel om fondet kun gav tilskudd til visse målgrupper eller visse kunstformer. Men da ville det særpregede med fondet gått tapt. I en tid med stadig flere grenseoverskridende prosjekter på kunst- og kulturfeltet, samtidig som de generelle tilskuddsordningene til organisasjonslivet og kunstnere er redusert, er det viktig at det i det minste finnes ett fond i Norden som fortsatt kan dekke et bredt spekter av aktiviteter og prosjektformer.

"Vårt minne er kort som en vinterdag", skrev finske Henrik Tikkanen en gang. Når det nå diskuteres å opprette både et nytt nordisk kunstfond og et Østersjøens kulturfond, kan det være fornuftig å minnes at det tok tolv år fra første medlemsforslag i Nordisk Råd til man i 1966 lyktes med opprettelsen av Nordisk Kulturfond.

De som opprettet fondet for snart 40 år siden, var forutseende og skapte et fond som vi i det nordiske samarbeidet i dag kan være stolte over og bør stå vakt om.

Rapport om nordisk tv-arbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (Dokument 8)

Frode Sørensen (Kultur- og utdanningsutvalgets talsmann Dokument 8):
Hr. præsident! I mange år har vi i nordisk regi diskuteret tv-samarbejde og vi nordboeres muligheder for at se hinandens tv. I 2002 anbefalede Nordisk Råd blandt andet de nordiske landes regeringer at finde løsninger, så borgerne i de nordiske lande i øget grad kunne få muligheder for at modtage de øvrige landes public service-kanaler.

Til belysning heraf bad man ambassadør Ole Norrback undersøge problemstillingen. Norrback afleverede her i 2004 sin rapport, og efterfølgende nedsatte Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg en arbejdsgruppe, som skulle komme med indstillinger til denne session. Arbejdsgruppens indstillinger blev på Åland i september 2004 adopteret af Kultur- og Uddannelsesudvalget.

Efter disse mange års debat mener vi, at tiden er kommet til en afslutning, idet vi har opfattelsen af, at yderligere kommissioner, redegørelser og rapporter næppe kan afdække problemet yderligere. Vi har i vores arbejde haft lejlighed til indgående at drøfte public service-begrebet, og vi er enige om, at de nordiske samfund har brug for et åbent og alsidigt kommunikationssystem. Vi er også enige om, at public service-forpligtelsen også må omfatte underholdning for den brede befolkning.

I over 20 år har vi drøftet muligheden for at oprette en nordisk tv-kanal. Vi har oven i købet kaldt den for "Nordstjernen", selv om den jo ikke har eksisteret. I vores debat og blandt andet også med de nordiske landes tv-chefer er vi nået frem til, at en sådan kanal, tekstet på fire sprog, ville koste 500 millioner danske kroner i etablering og 500 millioner danske kroner i årlig drift, og det vil eksempelvis kræve en seerandel på minimum fire procent, for at kanalen kan være selvbærende. Det svarer nogenlunde til seerandelen på DR 2 og NRK2.

Et flertal i gruppen mener derfor, at det på baggrund af disse beregninger vil være urealistisk at oprette en fællesnordisk tv-kanal. I den forbindelse beklager gruppen i øvrigt, at nyheder fra de andre nordiske lande ikke har nogen fremtrædende plads til trods for nyhedsredaktionernes samarbejde via Nordvisionen, og vi opfordrer derfor Nordisk Råd til at henvende sig til tv-direktørerne med en opfordring til, at nyhedsredaktionerne i højere grad også dækker den almindelige samfundsudvikling i de nordiske lande.

Så skal jeg sige lidt om det specielle begreb, der hedder *must carry*. Det har tidligere været opfattelsen, at ved overgangen til digital sending vil det kunne sikres, at borgerne får adgang til

nabolandenes kanaler, og at distributørerne kunne pålægges den såkaldte *must carry*-opgave. Vi har imidlertid under arbejdet måttet konstatere, at EU-lovgivningen umuliggør, at det pålægges distributører, at tv-pakker skal indeholde nordiske programmer, og derfor mener et flertal i gruppen, at det vil være urealistisk at stille krav om et nordisk *must carry*-princip. Det er dog sådan, at gruppen anbefaler, at Nordisk Råd henvender sig til distributionsselskabet NorDig, der har en stor markedsandel, og gør opmærksom på behovet for nordiske kanaler, når der udbydes tv-pakker – vi kan vel altså kalde det en frivillig *must carry*.

Arbejdsgruppen har også beskæftiget sig med børne-tv, og vi lægger op til, at samarbejdet om nordisk børne-tv intensiveres. Vi opfordrer til, at programmer til børn og unge bliver prioriteret højt som et samarbejdsområde, hvor man har mulighed for at udnytte frie frekvenser til at oprette en børnekanal.

Udviklingen af de nordiske tekst-tv-sider har i nogen tid ført en tilbagetrukken tilværelse. Vi har været meget glade for de drøftelser, vi har haft, og vi ser frem til, at der i løbet af ganske, ganske kort tid vil komme muligheder.

Som afslutning: Som jeg nævnte i indledningen, mener vi, at så mange som muligt af problemerne er afdækket. Skulle der være et flertal for, at der skal være en fællesnordisk kanal, erkender vi det meget store problem, som finansieringen af den er, men vi må også erkende, at med de undersøgelser, der har været, stiller vi os måske lidt skeptiske over for, om den også får det fornødne seerantal.

Uddannelses- og Kulturminister **Jógvan á Lakjuni**:
Præsident! Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har gennem længere tid forpligtet sig til at sikre de nordiske nabolandes tv. Baggrunden herfor er nabolandenes tv's store betydning for det nordiske kulturfællesskab og den nordiske sprogforståelse.

Kultur- og Uddannelsesudvalget nedsatte en arbejdsgruppe, som skulle forberede udvalgets arbejde med nordisk tv-samarbejde. Arbejdsgruppen har behandlet Norrback-rapporten, og gruppen konkluderede desværre, at tanken om et nordisk tv-samarbejde nu må finde en afslutning. Gruppens flertal stillede ikke forslag om oprettelse af en nordisk tv-kanal eller om et nordisk *must carry*-princip. Et mindretal mente dog, at der bør arbejdes videre med etablering af en fællesnordisk tv-kanal, når teknologien gør dette muligt, og presset på nordiske sprog og nordisk kultur gør det vigtigt at have en sådan kanal.

Det ligger altså tungt med en fællesnordisk tv-kanal. Dette er beklageligt, især set i et vestnordisk perspektiv. I Vestnorden er behovet for deltagelse i det nordiske kulturfællesskab stort, og en fællesnordisk tv-kanal ville være en meget vigtig faktor i denne sammenhæng.

På den anden side peges der på muligheder for at oprette en børnekanal. Dette er et godt og fornuftigt forslag, og det er mit håb, at man kan finde udvej for at realisere dette forslag. Børne- og ungdomskulturen i alle de nordiske lande er under pres i disse år, og vi har i denne forbindelse et meget stort ansvar over for børn og unge. Jeg skal derfor hermed opfordre såvel Nordisk Råd som ministerrådet til at arbejde videre med dette udmærkede forslag.

På Færøerne står vi foran at skulle formulere et nyt koncept for public service-tv. Sendefladen har indtil nu bestået af egenproduktion og retransmitterede programmer fra DR 1 og DR 2 i Danmark, men nu tilbyder flere private distributører at skabe en helt ny og vanskelig mediesituation for den nationale public service-kanal på Færøerne.

Derfor må vi finde et nyt ståsted for den offentlige færøske tv-kanal. I vores overvejelser indgår en undersøgelse af mulighederne for nordiske nabolandes tv, således at færøsk tv foruden egenproduktion kan distribuere nordisk public service-tv. Teknisk kan dette løses med den digitaliseringsproces, der forestår, og sprogligt har færøske seere ikke problemer med at forstå programmer fra den andre nordiske lande.

Hr. præsident! Jeg skal derfor opfordre til, at man i det nordiske fællesskabs ånd finder en ordning, så de vestlige nordboeres adgang til at modtage de nordiske public service-kanaler sik-

res. Digitaliseringen åbner for helt nye muligheder, og med den tekniske udvikling in mente findes der kun politiske og ophavsretlige hindringer for en sådan løsning, der ville tjene det nordiske kulturfællesskab til ære.

Pehr Löv (Midtengruppen, sv):
Herr president! Först vill jag konstatera att det är synnerligen olyckligt att kulturministrarna sitter på ett möte på annat håll på stan när man diskuterar deras sakområde, men det är bra att vi har en minister på plats. Så här dålig kan samordningen vara i nordiska sammanhang. Detta bara som ett konstaterande.

Den här frågan är en långkörare. Det är verkligen en olycklig lösning om digitaltekniken tar över – den skall ju förbättra och ge oss alla nya möjligheter – och sedan utestänger till exempel för svenska österbottningar i Finland att se på svensk TV därför att upphovsrättsfrågorna inte kan ordnas, att de tekniska investeringar som måste göras är dyra och så vidare. Det här framförde vi i diskussionen med kulturministrarna redan för tre år sedan. Då gjorde vi ett gemensamt uttalande, att problemen med upphovsrättsfrågorna och de tekniska problemen skall lösas två år innan de analoga sändningarna tar slut. Men ännu grubblar man regeringarna emellan och allmänt i Norden över hur det här skall kunna lösas. Jag skulle vänta mig en större handlingskraft för att få en sådan kär folklig fråga löst.

Raymond Robertsen (Den konservative gruppen, H):
En gammel traver i Nordisk Råd er det såkalte nordiske TV-samarbeidet. Det er en sak som har vært i systemet omtrent så lenge jeg har levd, men i motsetning til meg, som har utviklet meg siden fødselen, i alle fall fysisk, ligger nordisk TV-samarbeid på stedet hvil i Nordisk Råd. Saken har hatt liten utvikling, mens samfunnet ellers har rast videre i et voldsomt tempo.

Grunnen til at noen politikere fortsatt bruker tid på nordisk TV-samarbeid er nok gode intensjoner, men det er en helt feil vei å gå. Nå ser jeg at rekommendasjonen skal avskrives.[10] Det er bra.

I gamle dager, det vil si på 1980-tallet, var det sikkert litt eksotisk og spennende med utenlandsk TV. Man hadde som regel bare sin egen statskanal som bestod av en styrt politisk agenda uten mangfold. Dagens situasjon er annerledes. Vi har fått tilgang til flere TV-kanaler, bedre statskanaler, kabel-TV, satellitt, Internett og så videre – en liberalisering i mediemarkedet som, iallfall i Norge, Høyre stod i bresjen for å få til. Dette gir et mangfoldig tilbud, så vi trenger ikke skape mer TV fra politisk hold.

Hva sier TV-selskapene selv til forslaget om et nordisk TV-samarbeid? De sier nei. De trenger ikke politikernes hjelp til å skape mer TV. De har spisskompetanse på dette området. Faktum er at det aldri har vært mer TV-samarbeid i Norden enn det faktisk er nå. Likevel ser vi at det er noen politikere som ønsker å skape mer TV. Selskapene har stadig flere samproduksjoner, mer innkjøpssamarbeid, større programutveksling, bare for å nevne noe. Dette fungerer på TV-selskapenes premisser og fungerer derfor veldig bra. Politikere skal ikke skape kultur og media. Det er ikke vi flinke til. Kulturlivet og media kjenner sin egen hverdag og kjenner sine brukere og må derfor få frihet til å tilpasse seg markedet.

Noen mener at et nordisk TV-samarbeid vil være en viktig mulighet for kulturell utveksling mellom landene. Til det må jeg si at det er meget viktig at landene lærer hverandre å kjenne, men man trenger ikke en nordisk TV-kanal for å oppnå dette.

Sett at vi skulle etablere en nordisk TV-kanal. Hvem er villig til å betale for noe slikt? Jeg drar ikke tilbake til Norge for å øke skattene for å starte en kanal som det ikke er etterspørsel etter. Det er meget kostbart å bygge opp et nytt TV-tilbud med god kvalitet.

---

[10] Rek. 32/2002 (red. anm.)

Jeg konstaterer at Den konservative gruppen alltid har vært mot dette. Jeg konstaterer at de konservatives syn endelig vinner fram i Nordisk Råd.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
Præsident! Min 12-årige søn spurgte mig en dag: Far, hvad er *correctional facility*? Jeg tænkte tilbage på min egen barndom, hvor jeg aldrig ville have spurgt min far om et så indviklet ord, men det viser bare, hvor tidligt vore børn bliver angliserede gennem tv, og det er, som vi alle ved, verdens stærkeste medium nu.

Vestnorden er kulturelt trygt forankret i det nordiske sprog- og kulturområde, Grønland dog med sin særstilling, som blot gør mosaikken mere mangfoldig. Baltikum bevarer derimod sin egenart. Men jeg har forstået, at Finland vakler mellem svensk og engelsk som andetsprog, og i Island har ungdommen det nemmere med engelsk end med skandinavisk som andetsprog. Færøerne er nærmest det eneste område, bortset fra Grønland, som er fuldstændig tosproget, selv om de unge bliver bedre og bedre til engelsk.

Nordisk kultur og sprog har det godt, men det må ikke blive en sovepude. Vi må forstærke den fællesnordiske kulturindsats. Jeg har tilladt mig at nævne den overvægt, papir og ord har i NR og NMR frem for fysiske og håndgribelige tiltag. Nordens Hus er relativt set NR og NMR's fineste monument og mest gavnlige kulturelle fremstød. Jeg kan ikke tænke mig Færøerne uden huset, og jeg siger mange tak for den indsats, der gøres for at udvide husets samarbejde.

Fælles tv-samarbejde er et lignende fysisk projekt, som vi vil kunne arbejde sammen om, og Færøerne støtter de fortsatte forsøg på at realisere et nordisk nabolands-tv. Vores lagstyremand har lige omtalt et forsøg på at realisere nordisk nabolands-tv, og på Færøerne er tv-samarbejde meget vigtigt for at bevare den færøske ungdoms forankring i den nordiske sprog- og kulturverden, for med et seergrundlag på kun 50.000 og et budget på 30 millioner kroner, er et samarbejde med de nordiske lande vigtigt, hvis vi skal bevare nordisk overvægt i tv-programmerne. En fælles børnekanal ville også være gavnlig.

Jeg vil slutte med at henstille til herværende regeringsrepræsentanter om at støtte det færøske landsstyre og det færøske tv i deres bestræbelser på at opnå bilaterale aftaler, således at Færøernes tv, som jo er lille og fattigt, kan få en bedre mulighed for at sende alternative programmer med skandinavisk indhold, nordisk sprog og nordisk kultur. Den henstilling kan kun gentages, og jeg håber virkelig, at man også i de nordiske tv-selskaber forstår betydningen af, at vi får leveret materiale med nordisk indhold og får mulighed for at udveksle tv-programmer. Aftaler herom er nødvendige, hvis færøsk tv fremover skal have nordisk overvægt på sin sendeflade.

May Elisabeth Hansen (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Vi har hatt et nyttig og konstruktivt samarbeid i arbeidsgruppen om nordisk TV-samarbeid. Nordisk TV-samarbeid er ett av de feltene der nordisk samarbeid har fungert godt. Det kan særlig nevnes utvekslingen av nordiske nyheter mellom public service-kanalenes nyhetsredaksjon via Nordvisjonen.

Det har i de siste to tiår vært tanker om å opprette en nordisk TV-kanal. Det vil kreve store økonomiske ressurser for å få dette til. I 1993 avgav de daværende fem public service-kanalene i Norden en rapport om opprettelse av en nordisk satelittkanal som skulle sende programmer med en stor spennvidde, Nordstjernen. Den gangen ble finansieringen foreslått å skulle være en kombinasjon av betalings-TV og støtte i oppstartperioden. En ny vurdering av Nordstjernens kostnader er beregnet til å ville koste rundt 500 millioner danske kroner for å starte og rundt 500 millioner danske kroner i drift. I tillegg kommer teksting til alle de fire nordiske språkene, som også er beregnet til cirka 100 millioner svenske kroner.

For at en nordisk kanal skal være selvfinansierende, vil det kreve en seerprosent på rundt fire prosent. Det er cirka det samme nivået som NRK2 i Norge har i dag og DR2 i Danmark. Den

venstresocialistiske grønne gruppen mener at dette ikke skulle være umulig å oppnå. Men det forutsetter politisk vilje og økonomisk støtte. Flertallet i arbeidsgruppen har konkludert med at det er urealistisk ut fra disse beregningene av kostnader å skulle kunne etablere en nordisk TV-kanal.

Den venstresosialistiske grønne gruppens medlemmer ønsker ikke å legge ned arbeidet for å etablere en felles nordisk TV-kanal. Dette dreier seg om mye mer enn et rent økonomisk spørsmål. Det er en kostbar økonomisk investering, men en viktig kulturpolitisk og mediepolitisk investering for framtiden. Det er et økende globalt press på vår felles nordiske kulturarv, språk og nordiske identitet. En felles nordisk TV-kanal kan nettopp styrke og videreutvikle vår særnordiske kultur. Vår felles språkforståelse er unik i verdenssammenheng, og utveksling av nordiske programmer styrker vår nordiske kultur.

Slik Den venstresocialistiske grønne gruppen ser det, kan en slik felles nordisk kanal oppfylle viktige kulturpolitiske og mediepolitiske mål over landegrenser. Mulighetene for å kunne formidle brede og smale programmer på tvers av landegrenser, som ikke bare er drevet av kommersielle interesser og økonomisk inntjening, vil i framtiden være et konkurransefortrinn. Det er en økende tendens til at forbrukere ønsker reklamefrie soner der det er mulig å se et program som et selvstendig tenkende individ uten alltid å skulle være et objekt for kommersiell påvirkning. Det er i dette handlingsrommet en felles nordisk TV-stasjon kan spille en meget viktig rolle.

Det skjer en meget rask teknologiutvikling. Med ny teknologi blir ofte kostnadene betydelig redusert. Vi har hatt til behandling utbygging av... Jeg har brukt tiden min, unnskyld. Da beklager jeg, men vi står videre på både et *must carry*-prinsipp og en felles nordisk TV-kanal.

Runar Patriksson (Midtengruppen, fp):
Herr President! Jag begär egentligen inte replik, men jag behöver inte mer än en minut. Jag vill bara påstå att det här är den fråga som jag tror att jag väckte först under mitt engagemang i Nordiska rådet. Ingen i den här församlingen har missat att jag bor vid en gräns där jag kan se ett lands TV – norsk.

När jag kom hit som riksdagsledamot var det fattigt och tomt i mitt rum här i riksdagen när jag inte kunde se norsk TV. Därför gick jag upp i talarstolen och sade till den svenske talmannen, och till riksdagsdirektören: Varför kan vi inte få nordiska TV-kanaler i Sveriges riksdag? Vi borde väl kunna se spörretimmen i danska Folketinget och spörretimmen i norska Stortinget i det svenska parlamentet. Jag trodde kanske att det var ogenomförbart. Jag tog ett exempel.

Jag satt hemma i Töcksfors och tittade på när Bill Clinton gick på Karl Johan i Oslo. Sedan åkte jag hit till Stockholm och ville fortsätta att se på Bill Clinton i Oslo. Det gick jättebra, men då fick jag se på CNN.

Det gick en månad, och så hade vi norsk, svensk, dansk och finsk TV på våra arbetsrum i Sveriges riksdag.

Nu säger jag till den danske kulturministern, som är här: Vi avslutar snart den här debatten. Ge dig i väg fort som katten till de andra kulturministrarna och säg att parlamentarikerna i Norden kräver allas TV i sina rum hemma!

May Elisabeth Hansen (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Jeg er enig med replikanten og ønsker ikke å slippe visjonen om et felles nordisk TV-samarbeid. Det er faktisk slik at det har skjedd noe i de årene som representant Robertsen har levd. Det er at teknologien har gått framover, og mulighetene for å få dette til er større enn noen gang.

Ragnar Erlandsson (Midtengruppen, ÅC):
Herr president! Vår uppgift som parlamentariker är inte bara att få nordisk TV i våra egna rum utan också i alla nordbors rum.

Den här rapporten över nordiskt TV-samarbete är en fortsättning på det intresse som vi alla har för att förmedla TV-program mellan de nordiska länderna. Det finns nämligen en stark beställning på parlamentarisk nivå på att denna överföring bör ske i större utsträckning än vad som sker i dag. Många politiska initiativ har tagits inom det nordiska samarbetet. Det kraftfullaste inslaget gjorde statsministrarna i Norden för mer än tio år sedan. De initiativen strandade på finansieringen.

Ambassadör Ole Norrback har i sin rapport pekat på en massa orsaker till att det inte syns nordisk TV i nordbornas TV-apparater. Hans rapport innehåller många förslag till lösningar.

Jag har i Kultur- och utbildningsutskottets arbetsgrupp granskat dem alla och pekar på TV-samarbetets be-gränsningar i Norden. Det politiska inflytandet är svagt över de nationella public service-kanalerna. Orsaker känner vi alla till. Vi vill slå vakt om ett fritt och oberoende massmediesy-stem till skillnad från de totalitära staterna. Public service-kanalerna har en stark nationell för-ankring som inte heller går att rubba.

Det samarbetas dock i Norden. Nordvisionen utväxlar och producerar 1 200 timmar per år. Det köps in mellan 500 och 600 timmar TV per år från fria producenter i Norden. Då vi på politisk nivå vill gå längre ställer public service-bolagen både besvärande påståenden och frågor om det låga tittarintresset för grannlands-TV. Vem skall betala de höga tilläggskostnader som för tio år sedan beräknades i samband med planerna på satellitkanalen Nordstjärnan?

Ole Norrback förespråkar de små stegens framsteg. Den politiska viljan får inte släckas ner av den nya tekniken. Den nya tekniken måste bli ett instrument att tekniskt förmedla och producera och underlätta finansieringen i framtiden.

Den här rapporten får inte leda till att begrava tanken på nordisk TV utan snarare väcka nya tankar och initiativ på alla plan. Inte minst väntar vi på att man på regeringsnivå ska infria de förväntningar som redan har ställts i Nordiska rådet och i de beslut som har fattats.

Mittengruppen omfattar givetvis Kultur- och utbildningsutskottets betänkande och sträcker ut handen till nya krafttag i framtiden.

Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (Rek. 27/2003)

Ester Larsen (Kultur- og utdanningsutvalgets talskvinne Rek. 27/2003):
Statsministre og andre fremhæver ofte i taler kultursamarbejdets grundbegreber. Her understreges det, at samarbejdet om kulturarv og om sprog berører selve kernen i det nordiske samarbejde.

Sprogets betydning fremhæves igen og igen, når Nordisk Råds opgaver beskrives, således sker det også i det danske formandskabsprogram. Det er derfor helt uforståeligt og uhyre skuffende, at ministerrådet ikke har ønsket at gennemføre det meget konstruktive forslag om en nordisk oplæsningskonkurrence, som udvalget har fremsendt.

En sådan konkurrence mellem nordiske skoleelever om oplæsning af en tekst af en kendt nordisk forfatter rummer en række oplagte kulturelle og pædagogiske værdier. Og så er forslaget konkret, det er jordnært, og det inddrager et meget stort antal skoleelever. Dertil kommer, at ideen ikke er uprøvet, men tværtimod gennemført med stor succes i både Danmark og Island. Eleverne har været glade for at deltage og har berettet om større indlevelse og udbytte af teksterne.

Dertil kommer, at i en nordisk konkurrence vil elevernes forståelse for andre nordiske sprog blive øget. De vil kunne lytte til jævnaldrendes oplæsning af tekster, de selv er fortrolige med. Da elevernes bidrag kan laves som cd-rom, kan de indgå i det virtuelle børnebibliotek og udgøre et fortrinligt pædagogisk materiale i undervisningen i nordisk sprogforståelse.

Vi har i alle nordiske lande behov for at styrke børns læsning. Overalt er læsning under pres fra de elektroniske medier. Vi har i alle de nordiske lande behov for at styrke børns kendskab til den litterære kulturarv, og vi er så heldige i Norden at have en stor fælles skat af lødig børne- og ungdomslitteratur.

Da H.C. Andersen fylder 200 år i 2005, har udvalget fundet det oplagt at foreslå, at oplæsningskonkurrencen kunne indledes med hans eventyr. På den baggrund står Kultur- og Uddannelsesudvalget som nævnt aldeles uforstående over for ministrenes meddelelse om rekommandationen. Så vi har fundet det nødvendigt at anmode om, at forslaget bliver genovervejet.

Kulturminister **Brian Mikkelsen** (Ministerrådets talsmann Rek. 27/2003):
Ærede præsident og medlemmer af Nordisk Råd! På vegne af undervisningsministrene, som holder møde i dette øjeblik, vil jeg gerne besvare betænkningen om rekommandationen 27/2003 "Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i folkeskolen."

Nordisk Ministerråd mener, det er positivt, at Nordisk Råd retter opmærksomheden mod nordiske folkeskoleelevers læsefærdigheder. Forslaget om at planlægge en højtlæsningskonkurrence og derigennem løfte frem nordiske klassikere i folkeskolen er interessant.

Nordisk Ministerråd kommer i løbet af 2005 til at undersøge mulighederne for, at Nordisk Råds forslag om en højtlæsningskonkurrence kan blive taget op. Under Nordisk Råds session i 2005 kommer ministerrådet til at redegøre for, hvordan forslaget er blevet fulgt op.

Nordisk Ministerråd vil overveje følgende eksempler på aktiviteter: sprogforståelsesprojekt, som gennemføres på det nordiske skolenet; dels høreforståelse, dels skriveforståelse og læsefærdigheder; sprogkonkurrence, som er en slags egentlig spørgekonkurrence om nordiske klassikere på skolenettet, eventuelt som undervisningsmateriale; nordisk stilkonkurrence om nordiske klassikere.

Som kulturminister og i denne forbindelse som stand-in for min islandske undervisningsministerkollega bør jeg måske ikke sige mere end det, jeg er blevet briefet til af hende. Men alligevel har jeg lyst til at knytte nogle personlige kommentarer til Nordisk Råds rekommandation, idet sproget og litteraturen ligger mig meget på sinde.

Som jeg nævnte i min redegørelse om kultursamarbejdet, vil et af satningsområderne i 2005 i forbindelse med det danske formandskab på kulturområdet være sprog og fællesnordisk sprogforståelse for børn og unge. Sprogområdet er nu primært placeret hos undervisningsmininstrene, men kulturområdet har også en aktie i forhold til dette område.

Jeg er meget glad for, at også undervisningsministrene vil tage sprogområdet op i 2005, specielt konkret og praktisk i forhold til børn og unge, og ikke på det akademiske plan. Så kommer der pludselig en ganske stor helhedssatsning i forhold til sprogområdet under det danske formandskab i 2005, og det er godt og nødvendigt.

Den fælles nordiske sprogforståelse er efter min overbevisning unik og er en fælles nordisk kultur, som vi skal værne om.

Når jeg siger en helhedssatsning, er det ikke alene kultur- og undervisningsområdet i Nordisk Ministerråd, der tager sproget og sprogforståelsen op, men også Nordisk Kulturfond er ved at afslutte et projekt i denne forbindelse. Samtidig har Foreningen Norden i Danmark også planer om projekter for børn og unge via filmmediet på dette område i 2005.

Dette er alt, hvad jeg kan bidrage med, også som svar på Nordisk Råds rekommandation om den nordiske oplæsningskonkurrence: et svar fra undervisningsministrene og nogle personlige kommentarer.

Ester Larsen (Midtengruppen, V):
Jeg vil da gerne takke for den positive holdning, og at man finder forslaget så interessant, at man vil arbejde videre med det. Og jeg forstod, at ministerrådet også vil tage handsken op og arbejde videre med andre aktiviteter, som kan fremme sprogforståelsen og fremme kendskabet til klassikere. Også det takker jeg for.

Det gør jeg, fordi vi i udvalget altid glæder os over det, når der bliver taget nogle initiativer, som kan fremme de nordiske værdier, når de bliver omsat i konkrete aktiviteter. Så nu vil vi i udvalget se meget spændt frem til at høre om resultaterne ved sessionen i 2005.

Debatten om Rek. 27/2003 ble avsluttet.

Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (Dokument 8)

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Hr. præsident! Jeg opfatter kulturministerens seneste mulighed for at komme med et indlæg her også lidt som en mulighed for at kunne kommentere og komme ind på hele dagsordenspunkt 13. Det håber jeg er rigtigt forstået.

Det, jeg egentlig godt vil forsøge at få afklaret, er den forvirring, jeg sad med efter at have lyttet til tre konservative ordførere, Pehr Löv, Raymond Robertsen og Óli Breckmann, som jo bestemt sagde noget meget, meget forskelligt. Derfor er jeg forvirret over, hvad nordisk konservativ politik i forhold til tv-samarbejde egentlig er.

Da kulturministeren fra Danmark jo også er en slags konservativ, kunne han måske autorisere lidt, hvad den er, for jeg så jo, at kulturministeren specielt klappede af Raymond Robertsens indlæg, som jeg lyttede mig til havde det indhold, at man stort set ikke fra samfundets side overhovedet skulle blande sig i mediepolitikken.

Jeg synes, det er lidt vigtigt, hvis jeg har forstået det rigtigt, at få det dementeret: at det ikke er den linje, der er i Norden, heller ikke hos de konservative. Her synes jeg, at Óli Breckmann, som jeg ofte er uening med, havde et særdeles klogt indlæg.

Kulturminister **Brian Mikkelsen**:
Der er ikke den store forskel på socialdemokratisk og konservativ mediepolitik. Men når jeg udtaler mig fra denne talerstol, er det jo på vegne af mine kolleger.

Når jeg også udtaler mig om sprogpolitikken, som var det sidste anliggende, var det på vegne af mine undervisningsministerkolleger.

Jeg vil godt slå fast, at jeg som kulturminister, som konservativ og som repræsentant for de nordiske kulturministre støtter Kultur- og Uddannelsesudvalgets instilling, som er ganske fornuftig. Jeg synes, der er lavet et fornemt stykke arbejde af formanden og af hele udvalget, og det ser meget fornuftigt ud.

Hvem jeg klapper af som minister? Jamen jeg er en meget høflig mand, som hr. Ole Stavad ved det fra det danske parlament, så jeg klapper af alle, der holder fornuftige taler, og jeg klappede også af min norske kollegas tale.

Ole Stavad (Den sosialdemokratiske gruppen, S):
Ja, jeg har jo ikke mindst brug for at tage ordet for at give en stor og meget uforbeholden undskyldning til Pehr Löv, det må jo være grimt, det beklager jeg meget dybt.[11]

[11] Pehr Löv tilhører Midtengruppen (red. anm.)

Og så skal jeg da takke for den klarhed, når ministeren står inde for den indstilling, der ligger fra det oplæg, som Frode Sørensen på udvalgets vegne præsenterede, så går jeg ud fra, at det også er den linje, der bliver fulgt i det efterfølgende, og det synes jeg lyder stærkt betryggende, og det glæder mig, at det ikke er Raymond Robertsens indlæg, der kommer til at bære det fremtidige tv-samarbejde inden for Norden.

Óli Breckmann (Den konservative gruppen, Ff):
Jeg ville ønske, at Stavad havde ret i sin betragtning om min klogskab, jeg er ofte selv i tvivl.

Hvis han betvivler min konservative habitus, så må jeg korrigere ham på det stærkeste. Jeg har lyst til – men skal ikke give efter for den – til at bede forsamlingen rejse sig og råbe et trefoldigt hurra for den amerikanske præsidents resultat og måske bede Steingrímur J. Sigfússon om at underskrive lykønskningstelegrammet, men jeg skal afstå fra det også.

Når jeg har udtalt mig om nordisk fælles tv, så er det ud fra et vestnordisk, et færøsk synspunkt, hvor vi står meget sårbart og har brug for indhold i vores ellers meget smalle tv-programmer, så det skulle korrigere den misopfattelse, som måske var opstået omkring den konservative holdning.

Lars Wegendal (Den sosialdemokratiske gruppen, s):
Herr President! Göran Persson sade i sitt inledningsanförande i måndags att språket är det stora kittet i det nordiska samarbetet, att det är där som vi har en gemenskap. Jag delar den uppfattningen. Det är också i det skenet man ska se det förslag som vi har förelagt Nordiska rådets session.

När Brian Mikkelsen är uppe och svarar gör han det, som han säger, som stand-in för den isländska samarbetsministern. Bara det att man är här uppe och svarar som stand-in visar att det finns ett stort behov av en nordisk språkförståelse. Det finns väldigt goda nordiska ord som vi kan använda i stället för mycket dåliga engelska ord.

Jag hoppas att det förslag som utskottet har får ett genomslag och att vi vid 2006 års session kan få ett konstaterande av att det var en bra idé och att den har realiserats ute i de nordiska länderna.

Debatten om Dokument 8 ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 8 til etterretning.

Det meddeles at beslutning om rek. 27/2003 behandles under dagsordenspunkt 17.

14. Planer og budget for det nordiske samarbejde 2005

Dokumentasjon

Nordisk Råds årsberetning 2003 (Dokument 1)

Program for Nordisk Råd 2005 (Dokument 3)

B 229/kultur: Ministerrådsforslag om Nordisk Råds filmpris

B 228/presidiet; C 2: Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005

C 1: Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed

C 2: Nordisk Ministerråds planer och budget för 2005

C 3/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Minsiterråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003

C 4/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen av Nordisk Råds regnskab for 2003

C 5/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003

Ministerrådsforslag om Nordisk Råds filmpris (B 229/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte gennemførelsen af Nordisk Råds filmpris til overrækkelse i 2005 i overensstemmelse med de i ministerrådsforslaget foreslåede vedtægter

Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2)

Presidiet föreslår att

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

(1) att öka insatsen till området narkotika med TDKK 200

(2) att öka insatsen till området Arktis med TDKK 1500

(3) att öka insatsen till området Bioetik med TDKK 200

(4) att öka insatsen till området Social- och hälsovårdspolitik för att prioritera Telemedicin med TDKK 500

(5) *att* Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

samt,

att företa följande ändringar i budgeten för år 2005, jämfört med ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2):

Ökning av anslag för insatser till områdena narkotika, Arktis, Bioetik samt Telemedicin (4-4310-1) (i TDKK) 2400

Budgetpost:	Namn	Belopp (TDKK)
4-4510-1	Projektmedel – Narkotikasamarbete	200
3-0870-1	Arktisk samarbejdsprogram	1500
2-3140-1	Nordisk komité for Bioetikk	200
4-4310-1	Projektmedel Social- och hälsovårdspolitik (Telemedicin)	500
	Summa:	**2400**

Summa ökningar (TDKK) 2400

Minskning (i TDKK) av anslagen till följande:

Budgetpost	Namn	Belopp (TDKK)
3-3320-2	NEFCO	1200
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	182
2-3185-3	Nordisk samisk institut	1555
5-0180-3	Nordiska ministerrådets sekretariat	213
	Summa:	**3150**

Summa minskningar (TDKK) 3150

Vidare föreslår Presidiet att Nordiska rådet framför önskemål om att Nordiska ministerrådet, i genomförandet av 2005 års budget, överväger huruvida särskilda hänsyn kan tas till följande teman:

- Nordiska rådet vill återigen upprepa att en önskan om att budgetdokumentet blir mera lättillgängligt och överskådligt. Överlag måste det skapas större möjligheter för en omdisponering av medel mellan olika budgetområden.
- Nordiska kulturfonden har en viktig nordisk kulturpolitisk uppgift. Rådet har noterat att Nordiska kulturfonden har en oförändrad budgetram trots ett ökat antal kvalificerade ansökningar.
- Nordiska ministerrådet bör utreda hur Nordiska akvarellmuseet kan stödas i projektet med sin nordiska profilering.
- 2-2543-1 Norplus språk. Nordisk råd forventer at Nordisk Ministerråd vil leve op til bestemmelsen om, at Nordens Sprogråd har ansvaret for samarbejdet mellan de nordiske sprognevn, således at der også er sekretariatsresurser til at varetage denne opgave.
- Nordisk Ungdoms Filmfestival, gør et unikt arbejde for at samle unge interesseret i selv at producere film. De unge mødes i Tromsø, Norge, i en uge i september for at vise sine film og for i workshops at producere nye kortfilm. Nordisk Råd anmoder ministerrådet om at finde en løsning til, hvordan NUFF kan støttes således at man sikrer deltagelse af unge fra hele Norden.
- Nordisk Råd beder Nordisk Ministerråd om at se på mulighederne for igangsættelse af nordisk forskning inden for sikkerhedspolitik og aktiviteter for civil krisehåndtering/konfliktforebyggelse.

- Arbeidet på forskjellige områder og nivåer i våre nærområder er meget viktig. Nordisk Råd mener dette er veldig viktig, og da spesielt innsatsen mot Kaliningrad. Området bærer preg av meget lav utvikling på alle områder. Nordisk Råd foreslår derfor at innen for Nærområdet programmets budsjettramme at fokusere på spørsmål som berør Kaliningrad.
- At indenfor nærområdebudgettet øremærke TDKK 1 000 til støtte for den sociale dialog i Baltikum med henvisning til rek. 8/2003.

Dessutom föreslår presidiet att Nordiska rådet år 2006 och framöver fokuserar på följande områden:

- Norden i det nya Europa
  - Arbetsmarknadsfrågor, regionalpolitik
  - Den nordliga dimensionen
  - Arkiskt samarbete och västnorden
  - Narkotika och alkoholmissbruk
  - Miljösamarbete
  - Sexuell hälsa, samt sexualisering och pornografisering av samhället
- Gränshindersfrågor
- Nordisk sikkerhedspolitiske aktiviteter og forskningsopgaver

Presidiet föreslår att

II. Plenarförsamlingen beslutar

att ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (C2), läggs till handlingarna.

Reservasjon fra den konservative gruppen

och att rekommendationen kompletteras med nedanstående

att öka anslaget för narkotikasamarbetet (4-4510-1) med TDKK 2 800.

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Minsiterråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003 (C 3/kk)

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska ministerrådet 2003 till handlingarna

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen av Nordisk Råds regnskab for 2003 (C 4/kk)

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 2003 till handlingarna

Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003 (C 5/kk)

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ratificera det nya rättställningsavtalet som godkändes av de nordiska samarbetsministrarna den 16 december 2002

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådet lägger årsberättelse och revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 2003 till handlingarna och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet

Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet)

Samarbejdsminister **Valgerður Sverrisdóttir** (Ministerrådets talskvinne B 228/presidiet): Præsident! Vi har arbejdet efter den samme budgetprocedure, som blev benyttet ved udarbejdelsen af sidste års budget.

Indbygget i budgetprocessen ligger en løbende dialog mellem ministerrådet og Nordisk Råd, en frugtbar og konstruktiv dialog, som starter allerede ved udarbejdelsen af ministerrådets budgetdirektiv. Dette fører til en stærkere politisk forankring af det nordiske budget, og dialogen er blevet en fast og uundværlig del af budgetprocessen. Resultatet er et godt gennemarbejdet budget, som afspejler både kontinuitet og fornyelse. Kontinuitet, fordi væsentlige politiske prioriteringer og opfølgningen på dem strækker sig over flere år, fornyelse, fordi nye politiske mål eller justeringer af eksisterende mål kræver, at man giver plads og mulighed for omdisponeringer.

Præsident, min opfattelse er, at der er generel tilfredshed med budgettets form og indhold, men det betyder ikke, at der ikke er rum for forbedringer. Ministerrådet forsøger hele tiden at finde fremgangmåder og metoder til at videreudvikle budgettet som styringsværktøj, som kan øge mulighederne for omprioriteringer i budgettet. Dette er også en del af det danske formandsskabsprogram. Vi vil i de kommende år få anledning til at konsultere Nordisk Råd vedrørende disse spørgsmål.

Ministerrådets fem overordnede prioriteringer for 2005 er opført på følgende måde i budgettet:

- et grænsefrit Norden
- velfærdsstaten, herunder demografi og migration
- forskning og innovation
- Norden som en bærekraftig region
- det internationale Norden, herunder nærområdesamarbejdet

Disse prioriteringer udgør sammen med samarbejdet med EU og aktiviteterne på kulturområdet grundpillerne i ministerrådets arbejde.

I tillæg til dette fortsætter arbejdet med de overordnede temaer: børn og unge, ligestilling og samarbejdet med frivilligesektoren.

Lad mig specielt understrege følgende tre områder:

For det første får det grænsepolitiske arbejde inden for rammerne af det grænsefrie Norden øget støtte i form af en egen budgetlinje, som markerer, at dette arbejde vil blive en stadig mere permanent del af ministerrådets virksomhed. En fjernelse af grænsehindringerne vil styrke Nordens konkurrenceevne i det nye Europa. Der vil særlig blive lagt vægt på at fjerne grænsehindringer for næringslivet.

For det andet får forsknings- og innovationsarbejdet en ny struktur, noget, som kommer til at indebære flere omstruktureringer i de kommende år, også i budgettet.

For det tredje skal samarbejdet med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland lægges om. Det politiske samarbejde med de baltiske lande skal uddybes og komme til at ske på ligeværdige vilkår. Der vil blive givet øget støtte til aktiviteter i Nordvestrusland. I tillæg til dette håber ministerrådet at kunne oprette et nyt kontor i Kaliningrad.

Kerneopgaver i det nordiske samarbejde skal komme stærkere i fokus, og målet er at gøre Norden fremgangsrigt i det nye Europa.

I tillæg til alt dette kommer de prioriteringer, som er gjort i det danske formandskabsprogram.

Hr. præsident! Budgettet for 2005 indebærer en videreføring af aktivitetsrammerne for 2004 og er på i alt 817.517.000 danske kroner. I budgettet er der en forøgelse af budgetposterne, som tilsammen beløber sig til cirka 70 millioner danske kroner mod cirka 40 millioner danske kroner i fjor. Dette svarer til cirka ni procent af totalrammen.

Dette vidner om, at der faktisk ligger fleksibilitet og dynamik i det nordiske budget. Omprioriteringer inden for nærområdesamarbejdet, et grænsefrit Norden samt forskning og innovation udgør cirka 80 procent af omprioriteringerne på cirka 70 millioner danske kroner i budgetforslaget.

Ifølge Nordisk Råds budgetrekommandation skal nærområderne, grænsehindringsarbejdet og det nordiske samarbejde i det nye Europa have overordnet prioritet. Disse prioriteringer er i god overensstemmelse med ministerrådets prioriteringer.

Ud over dette vil jeg specielt nævne omstruktureringen på forsknings- og uddannelsesområdet, som er en konkretisering af rådets rekommandation om at udarbejde en hvidbog på forskningsområdet.

Jeg vil på vegne af formandskabet gerne takke Nordisk Råds budgetgruppe for det gode samarbejde i indeværende år.

Berit Brørby (Presidiets talskvinne B 228/presidiet; C 2):
Vi er fornøyd med at ministerrådet har tatt til seg de kommentarene som Nordisk Råd har lagt fram under de tidligere budsjettprosessene og også under denne. Men vi vil gjerne igjen gjenta at vi ønsker at budsjettdokumentet skal bli lettere tilgjengelig og mer oversiktlig.

817 millioner danske kroner er til disposisjon for nordisk samarbeid neste år. Budsjettet er etter min vurdering det viktigste dokumentet som vi behandler i Nordisk Råds sesjon, for uten penger blir det ingen aktiviteter. De 817 millioner danske kroner er det samme nivået som året før. Det viser at det er et stabilt budsjett, men det er grunn til å si at det ikke behøver å bli mindre.

Nordisk Råd har fortsatt for lite innsyn i de godt og vel 1 700 prosjektene som pågår innenfor det nordiske samarbeidet. Det er vanskelig gjennom budsjettforslaget å få et klart bilde av prosjektenes utfall og om de virkelig har nordisk nytte.

Partigruppene har hatt mange forslag til omdisponeringer, som denne gang ikke gjenspeiler de beskjedne endringer som vi foreslår. Vi foreslår endringer på bare 2,4 millioner kroner. Det kan neppe kalles en stor seier, men det skal sies at ministerrådet gjennom sitt forslag har tatt hensyn til mange av de ønskene som parlamentarikerne tidligere har hatt.

Vi er positive til det fortsatte arbeidet med å avvikle de grensehindringene som fortsatt er uløste. Dette er et av de viktigste punktene for at det nordiske samarbeidet fortsatt skal ha høy legitimitet hos det nordiske folk. Vi innser at rommet for omprioriteringer i budsjettet er begrenset, ettersom en så stor del av ressursene er låst fast til pågående prosjekter og til finansiering av de ulike institusjonene.

Innenfor neste års budsjett mener vi at det må skapes større muligheter for omdisponering av midler mellom de ulike budsjettområdene. Budsjettet må med andre ord bli mer fleksibelt i for-

hold til parlamentarisk innflytelse. Denne oppfordringen går til samarbeidsministrene, som igjen må ta denne utfordringen med sine ulike fagministre. Jeg vet at fagministre, enten de nå er i sine hjemlige parlamenter eller de er i nordisk samarbeid, gjerne tviholder på sine budsjettrammer og har lite å gi til andre.

På de områdene hvor vi har foreslått endringer, er det to viktige ting jeg vil nevne. Det ene er at man ønsker mer penger til det arktiske samarbeidet. Blant annet kan universitetssamarbeidet – og mulighetene til å få bedre IT-løsninger mellom universitetene i Norden innenfor det arktiske området – bli bedre, men også det telemedisinske prosjektet, som er et grensehinderprosjekt, men som på grunn av forskjellig lovgivning i våre nordiske land ikke kan anvendes så godt som vi kan når det gjelder å overføre telemedisinske data mellom sykehusene og andre institusjoner i Norden.

Helt til slutt: Vi har en god dialog med ministerrådet. Evaluering av hvordan vi kan få større parlamentarisk innflytelse, skal vi gjennomføre, og vi håper at vi i budsjettet for 2006 får plass til flere av parlamentarikernes ønsker.

Jeg vil gjerne takke samarbeidsministeren og ministerrådet for det gode samarbeidet vi har hatt. Vi har mye vi skal gjøre. Og når man ser på ambisjonene i det danske formannskapsprogrammet, trengs det altså mer penger til det nordiske samarbeidet framover – og ikke mindre.

Kent Olsson (Den konservative gruppens talsmann B 228/presidiet; C 2):
Herr president! Låt mig börja med att yrka bifall till Den konservativa gruppens reservation. Vi vill, säger vi där, öka anslaget till narkotikaområdet. Det området anser vi bör prioriteras högt. Vi kan ge exempel på hur man skulle kunna utveckla det nordiska polissamarbetet, gemensamma program för vittnesskydd samt införandet av olika biometriska data i nya pass inom Norden och Schengen. Detta är viktigt, men vi tycker inte att vi har fått tillräckligt stöd på den punkten.

För övrigt kan väl konstateras att en del av sakerna, som Berit Brørby nämnde, under budgetprocessen har varit bra. Man konstaterar att Nordiska kulturfonden har en viktig kulturpolitisk uppgift och att ramen så småningom kanske ska ökas.

För andra gången i rad tar vi upp Nordiska akvarellmuseet. Vi tycker att man bör utreda hur det kan stödjas. Det ser vi som väldigt positivt. Låt det bara inte bli en skrivning i budgeten, utan se till att detta blir verklighet i fortsättningen!

Också insatserna i Kaliningrad tycker jag att det är viktigt att de nämns. Vi har alltså fått igenom en del av de prioriteringar som vi tidigare begärt. Likadant är det beträffande områdena sexuell hälsa, sexualisering och pornografiering av samhället samt gränshindersfrågan.

I princip hade vi önskat mer pengar. Vi har inte lagt fram någon reservation på de här punkterna men tycker ändå att de är viktiga och kanske skulle behöva mer pengar. Vi har också lagt förslag på områden där det skulle kunna göras minskningar. Men, som sagt, vi nöjer oss med bara en reservation i sammanhanget.

En annan sak som jag tycker är väsentlig är hur budgetarbetet bedrivs. Jag är i det avseendet inte fullt så tillfredsställd som Berit Brørby. Att av en budget omfattande 817 miljoner danska kronor flytta två miljoner kronor tycker jag är för litet. Antingen får man, som jag ser det, lägga ned budgetgruppen, eller också måste den få mer pengar att hantera, för att syssla med den aktuella lilla summan känns lite fånigt. Även om man nu från ministerrådets sida har tagit hänsyn till vad vi tycker menar jag att antingen får budgetgruppen läggas ned eller också måste Nordiska rådet ges möjlighet att påverka en större del av budgeten än som nu är fallet. Men samtidigt står det då också klart att vi som parlamentariker måste vara beredda på minskningar när det gäller en del andra saker. Åtminstone är Den konservativa gruppen beredd på detta.

Är ni beredda på att göra detta? Jag tycker, som sagt, att det här är en viktig sak. Antingen ska det alltså finnas mer pengar att hantera för budgetgruppen, eller också får den läggas ned.

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppens talsmann B 228/presidiet; C 2):
Aller først: Det var interessant å registrere at både Berit Brørby fra sosialdemokratene og like ens Kent Olsson fra de konservative snakket om at det skulle vært mer penger til det nordiske samarbeidet.

Det er ikke så lenge siden vår gruppe fremmet et forslag om økte rammer, et medlemsforslag som dessverre ikke fikk noen tilslutning i Nordisk Råd. Det kan kanskje være grunn til å fremme det forslaget på nytt når man hører innleggene fra de andre partiene, der man peker på at man gjerne skulle hatt mer penger til det nordiske samarbeidet. Det må man vurdere hvis man mener det man sier her fra talerstolen.

Så til selve budsjettet: Jeg er enig med siste taler, Kent Olsson, om at enten må budsjettgruppen i Nordisk Råd få større innflytelse, eller også må vi legge ned. Vi flytter nå på 0,3 prosent av budsjettet, og vi har ganske mange møter for å gjøre det. Jeg synes det er en form for dukkehjem vi holder på med når vi har disse diskusjonene. Det er såpass små beløp at jeg ikke synes at innsatsen både når det gjelder tid og penger, står i forhold til det vi får ut av det.

Så kort til noen av postene på budsjettet: Jeg vil gjerne begynne med prisene, som det er en del diskusjon om. Vi vet at Midtengruppen har ønsket å fjerne noen av prisene. Man kan ha mange synspunkter på om det er rett at vi har priser i det hele tatt. Men skal vi først ha priser, er det én pris som jeg tror er viktigere enn noen gang, og det er natur- og miljøprisen. Under denne samlingen har miljøet, ikke minst miljøet i havet, vært et stort tema. Det at man har en pris, betyr at man fokuserer på et område som man synes er særskilt viktig. Derfor er jeg glad for at det bare er Midtengruppen som vil fjerne denne miljøprisen, for den er et symbol på at vi ønsker å fokusere på miljøpolitikken.

Ellers er vi i vår gruppe glade for at vi har fått til en fortsatt satsing mot det arktiske og også en satsing i forhold til de baltiske lande når det gjelder sosiale relasjoner. Jeg synes det er positivt at det har kommet med, etter at vi har hatt en del innspill i forhold til det.

Og så når det gjelder sivil krishåndtering, dette med fredsbyggende arbeid, har vi en rekommandasjon til ministerrådet om at de arbeider med det. Det håper vi at de tar til etterretning i sitt arbeid framover.

Så til slutt må jeg ta opp en sak som jeg også tok opp i spørretimen i går. Vår gruppe finner det meget merkelig at vi ikke skal få innsyn i hvorledes man bruker pengene i Nordisk Ministerråd. Vi er veldig opptatt av at vi skal bruke pengene så fornuftig som overhodet mulig og få kostnadene til administrasjon så små som mulig. Når vi ber om å få høre hva det koster å administrere ulike ordninger, får vi beskjed fra generalsekretæren at man har andre offentlighetsregler i Nordisk Ministerråd enn det man har i Norden for øvrig. Vi må igjen spørre: Er det slik at det skal være hemmelighold som skal prege Nordisk Ministerråd? Eller er det åpenhet som skal prege oss?

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Herr president! Det är glädjande att Inge Ryan och jag är överens om hur budgetprocessen ska gå till i fortsättningen och att vi behöver mer inflytande. Dock skulle jag vilja rätta till ett litet misstag, så att ingen tror att enigheten är större än vad den är.

Det är inte så att jag från talarstolen sade att Nordiska rådet behöver mer pengar. Vad jag sade var att man kunde omfördela pengarna inom Nordiska rådets ram, och jag nämnde ett antal exempel där jag tyckte att vi kunde lägga mer pengar. Samtidigt sade jag att om vi lägger de pengarna så har vi i Den konservativa gruppen besparingar, så vi vill inte lägga mer pengar till Nordiska rådet än vad man har nu.

Den missuppfattningen hoppas jag nu är alldeles borta.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
Värderade president! Jag skall ge en liten replik till presidenten när presidenten sade om Den vänstersocialistiska gröna gruppen vill kriga för fred. Nej, vi vill inte kriga för fredspolitik utan vill kämpa för att vara mera aktiva när det gäller fredspolitiken.

Berit Brørby (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Bare til Inge Ryans forslag om mer penger til det nordiske samarbeidet.

I mitt innlegg sa jeg at vi ønsker at man i hvert fall opprettholder budsjettet på det nivået som er i dag, men med det danske formannskapets ambisjoner ser det ut til at man trenger mer penger.

Framskrivingen av budsjettet i de nærmeste årene viser at det blir litt mindre penger til det nordiske budsjettet. Jeg vil gjerne advare mot at man ikke går i den fellen at man tror at man kan opprettholde samme aktivitetsnivå med å bruke de framskrivningene som ministerrådet har lagt fram. Det er faktisk slik at jeg tror vi oppnår mer ved å få en dialog om rammene for budsjettet – som det faktisk er regjeringene som bestemmer, og ikke vi. Vi kan selvfølgelig instruere med et vedtak her i denne salen. Det tror jeg er en dårlig måte å komme i dialog med ministersiden på. Man bør ikke redusere de nordiske budsjetter. Det bør ligge helt fast. Det mener i hvert fall vi fra Den sosialdemokratiske gruppen. Jeg ber samarbeidsministerne merke seg at de bør bestrebe seg på å opprettholde rammen og ikke gå motsatt vei.

Inge Ryan (Den venstresosialistiske grønne gruppen, SV):
Det som jeg da tror er vesentlig, hvis man ser det som et ønske å holde rammene fast, er at vi er nødt til å gå mer kritisk gjennom en del av de tiltakene vi i dag driver med. Det skjer stadig nye utfordringer som også Nordisk Råd får å jobbe med, og det er klart at hvis vi har et statisk forhold til at det vi har holdt på med tidligere er det umulig å få plass til nye ting. Verden går fort framover, og den krever at vi tar nye initiativ, og det krever ikke bare en liten sanering, men en betydelig sanering av de tiltakene vi i dag driver med.

Kent Olsson (Den konservative gruppen, m):
Herr president! Vi har i år inget förslag om minskning av Nordiska rådets budget, men jag är lite förvånad över diskussionerna om att man måste utöka ramen.

När vi lade fram vårt budgetförslag, fanns i detta både utökningar och besparingar. Det är ju inte så att varje sak är statisk, att man behöver göra precis samma sak vartenda år och att det behövs precis samma summor till detta – förutom de förändringar som generalsekretariatet har gjort i budgeten.

Jag måste säga att jag blir lite förvånad när man nu säger att man behöver utökningar i budgeten. Jag tycker gott och väl att vi kan klara det som behövs för nya saker genom omprioriteringar och genom att hålla fast vid budgeten.

Debatten om B 228/presidiet; C 2 ble avsluttet.

C 3/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Minsiterråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003

C 4/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd om revisionen av Nordisk Råds regnskab for 2003

C 5/kk: Rigsrevisionens beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003

Raymond Robertsen (Kontrollkomiteens talsmann C 3/kk, C 4/kk og C 5/kk):
Til Kontrollkomiteens oppgaver hører det blant annet med å granske Rigsrevisjonen og revisorens rapport til Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd og Nordisk Kulturfond. På basis av granskingens resultatet foreslår komiteen de nødvendige tiltak til Nordisk Råds plenarforsamling for å løse eventuelle problemer.

Angående Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har Kontrollkomiteen ingen bemerkninger å rapportere. Noen små skjønnhetsfeil finnes, men Kontrollkomiteen er av den oppfatning at sekretæriatene i samarbeid med den politiske ledelse har god kontroll over organisasjonenes administrasjon, økonomi og virksomhet.

Når det gjelder Nordisk Kulturfond, er situasjonen den samme.

Nordisk Kulturfond har etter mange problemfylte år fått god kontroll over sin organisasjon. Revisoren har ingenting å bemerke til kulturfondets virksomhet, men tvert om berømmer de administrasjonen.

Vi vet alle at det ikke er spesielt vanlig at revisor kommer med positive bemerkninger, så dette er svært tilfredsstillende.

Kontrollkomiteen konstaterer at Nordisk Kulturfond skjøtter sine oppgaver på en eksemplarisk måte.

En bemerkning Kontrollkomiteen allikevel har gitt når det gjelder Nordisk Kulturfond, handler om omorganisering av Nordisk Kulturfond for at fondet skal få status som en selvstendig juridisk objekt. I denne prosessen ble det utarbeidet en overenskomst mellom de nordiske land, som ble underskrevet av kulturministerene 5. april 2002. Denne overenskomsten ble ratifisert av landene knapt to år senere, den 16. mars 2004.

Videre reformeres den nordiske rettsstillingsavtalen, slik at den tilsvarte forandringene i de nystartede overenskomstene. De nordiske samarbeidsministerene godkjente denne den 16. desember 2002 et forslag til endring av den nordiske rettsstillingsavtalen. Denne avtalen er fortsatt ikke ratifisert av landene, snart to år senere. Derfor har Kontrollkomiteen fattet beslutning om å foreslå for plenarforsamlingen at Nordisk Råd retter en rekommandasjon til de nordiske lands regjeringer for å ratifisere den nye rettsstillingsavtalen.

På grunn av den lange tiden som er gått fra avtalen ble inngått, til den kan tre i kraft, har Nordisk Kulturfond hatt en veldig usikker situasjon. Allikevel har det kommet til min kunnskap at de nordiske landene forrige fredag, det vil si 29. oktober, i Oslo endelig ratifiserte rettsstillingsavtalen. Derfor drar Kontrollkomiteen tilbake at-satsen rettet mot de nordiske landene om å ratifisere rettsstillingsavtalen. Til tross for at Kontrollkomiteen fremdeles er misfornøyd med prosessen, må vi også være glad, for det er jo ikke hver dag en rekommandasjon fra Nordisk Råd blir iverksatt før den er vedtatt.

Debatten om C 3/kk, C 4/kk og C 5/kk ble avsluttet.

Rådet bifalt Kultur- og utdanningsutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 229/kultur (Rek. 15/2004)

Votering B 228/presidiet[12]

Presidiet föreslår att

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

(1) att öka insatsen till området narkotika med TDKK 200

(2) att öka insatsen till området Arktis med TDKK 1500

(3) att öka insatsen till området Bioetik med TDKK 200

(4) att öka insatsen till området Social- och hälsovårdspolitik för att prioritera Telemedicin med TDKK 500

(5) *att* Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

samt,

att företa följande ändringar i budgeten för år 2005, jämfört med ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2):

Reservasjon fra den konservative gruppen

Den konservativa gruppen föreslår

att öka anslaget för narkotikasamarbetet (4-4510-1) med TDKK 2 800.

Presidenten: Vi behandler nå B 228/presidiet; C 2: Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget for 2005. Presidiets forslag samt reservasjonen finnes i "Sammenstilling av forslag til beslutning." De som støtter Presidiets forslag trykker på gul knapp. De støtter reservantenes forslag trykker på rød knapp. De som ønsker å avstå trykker på hvit knapp.

43 medlemmer stemte for Presidiets forslag:
Bendiks H. Arnesen, Elisabeth Arnold, Lennart Axelsson, Line Barfod, Heli Berg, Sinikka Bohlin, Berit Brørby, Marianne Carlström, Ragnar Erlandsson, Sari Essayah, Reynoldh Furustrand, Aud Gaundal, Lennart Gustavsson, May Elisabeth Hansen, Agne Hansson, Britt Hildeng, Margareta Israelsson, Lena Jensen, Jónína Bjartmarz, Anita Knakkergaard, Asmund Kristoffersen, Ester Larsen, Jens Christian Larsen, Arne Lyngstad, Pehr Löv, Lauri Oinonen, Outi Ojala, Ronny Olander, Runar Patriksson, Rannveig Guðmundsdóttir, Aulis Ranta-Muotio, Gabriel Romanus, Inge Ryan, Niels Sindal, Tuve Skånberg, Berndt Sköldestig, Ole Stavad, Steingrímur J. Sigfússon, Frode Sørensen, Gunilla Tjernberg, Kristen Touborg, Lars Wegendal og Lasse Wiklöf.

10 medlemmer stemte for reservantenes forslag:
Arnbjörg Sveinsdóttir, Drífa Hjartardóttir, Rolf Gunnarsson, Jette Jespersen, Inge Lønning, Kent Olsson, Inger René, Raymond Robertsen, Martin Saarikangas og Raija Vahasalo.

[12] For hele rekommandasjonen se B 228/presidiet; C 2

Ingen avsto fra å stemme

Fraværende:
Mikko Alatalo, Arja Alho, John I. Alvheim, Ásta R. Jóhannesdóttir, Per Berthelsen, Óli Breckmann, Tarja Cronberg, Barbro Feltzing, May-Helen Molvær Grimstad, Klaus Hellberg, Trond Helleland, Hanna-Leena Hemming, Kári P. Højgaard, Per Kaalund, Åge Konradsen, Øyvind Korsberg, Risto Kuisma, Kalistat Lund, Anders Møller, Thore A. Nistad, Elisabeth Røbekk Nørve, Sigurður Kári Kristjánsson, Rune Skjælaaen, Else Theill Sørensen, Ilkka Taipale, Paavo Vallius og Jan Vapaavuori.

Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av B 228/presidiet; C 2 ble således vedtatt med 43 mot 10 stemmer (Rek. 16/2004).

Rådet besluttet å ta C 3/kk til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 4/kk til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 5/kk til etterretning.

Presidenten meddelte at Kontrolkomiteens forslag til rekommandasjon i anledning av C 5/kk ble trukket tilbage.

Rådet besluttet å ta Dokument 1 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 3 til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 1 til etterretning.
Rådet besluttet å ta C 2 til etterretning.

Sesjonen ble avbrutt kl. 11.55 for lunch og gjenopptas kl. 14.00.

15. Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse

Berit Brørby overtok ledelsen av forhandlingene.

Dokumentasjon

Udenrigsministrenes redegørelse (Dokument 5)

Forsvarsministrenes redegørelse (Dokument 6)

Udenrigsministrenes redegørelse (Dokument 5)

Fungerende udenrigsminister **Geir H. Haarde** (Udenrigsministrenes redegørelse. Dokument 5): Det var en historisk begivenhet da EUs utvidelse trådte i kraft den 1. mai 2004. Det har en egen verdi at åtte av de ti nye medlemslandene er østeuropeiske land som i løpet av en relativt kort periode har utviklet seg til demokratiske samfunn som oppfyller de krav som stilles, ikke bare til medlemskap i EU/EØS, men også NATO. For oss som står utenfor Den europeiske unionen, var det spesielt viktig med en samtidig utvidelse av EU og EØS for å unngå en splittelse av det indre markedet, men også fordi det er gjennom EØS-avtalen vi både bidrar til og drar nytte av den økonomiske og politiske utviklingen i de nye medlemslandene så vel som i EU for øvrig.

I de siste årene har Europa-spørsmålene av naturlige grunner stått høyt på den utenrikspolitiske dagsorden. Dette betyr dog ikke at det nordiske samarbeidet i seg er i fare, tvert imot. Det nordiske samarbeidet trengs og skal brukes for å øke vår innflytelse i EU/EØS så vel som i FN og andre internasjonale organisasjoner. Vi skal fortsette å samarbeide for å fremme de verdier og holdninger som er blitt kjennetegn for Norden i internasjonal sammenheng, for eksempel når det gjelder likestillingsspørsmål, solidaritet, menneskerettigheter og sosial velferd, men også fredsforskning, megling og krisehåndtering. Som et utmerket eksempel på nordisk samarbeid i krisehåndtering vil jeg nevne Sri Lanka Monitoring Mission, SLMM, med rundt 60 nordiske medarbeidere under norsk ledelse.

I det siste tiåret har vi utviklet et stadig viktigere samarbeid også med våre tre baltiske naboer, Estland, Latvia og Litauen. De nordiske og baltiske utenriksministrene møtes regelmessig en gang i året for å drøfte europeiske og internasjonale spørsmål av felles interesse. Samråd og samarbeid på embetsmannsnivå blir også stadig vanligere.

De nordiske og baltiske landene har som kjent valgt ulike tilknytningsformer til ulike internasjonale organisasjoner. Dette er ikke et problem, men noe vi bør bruke på en konstruktiv måte da det gir oss et bredere grunnlag for felles argumentasjon i internasjonale fora.

"The Nordic-Baltic Task Force against Trafficking in Human Beings", som de nordiske og baltiske utenriksministrene ble enige om å etablere i 2002, er et konkret eksempel på nordisk-baltisk samarbeid. Denne arbeidsgruppen har en ambisiøs agenda som blant annet går ut på å øke samarbeidet med forskjellige regionale og internasjonale organisasjoner og sikre at kampen mot trafficking drives på en mest mulig effektiv måte, også internt, i de respektive landene.

Det regionale samarbeidet, inklusive samarbeidet mellom de nordlige regionale rådene, Nordisk Ministerråd, Østersjørådet, Arktisk Råd og Barentsrådet, er også meget viktig, ikke minst i forhold til utviklingen og integrasjonsprosessen i Europa. Med henblikk på nærhetsprinsippet bør de nordiske og baltiske landene kunne spille en viktig rolle for å fremme samarbeidet mellom de regionale rådene på den ene hånden og kommisjonen på den annen, særlig med hensyn til EUs nordlige dimensjon.

For Islands vedkommende kan man vel si at vi er inne i en særlig aktiv periode vedrørende det regionale samarbeidet, med formannskap i Arktisk Råd 2002–2004, Nordisk Ministerråd 2004 og i Østersjørådet i 2005–2006.

Russland er en felles faktor på de fire nordlige regionale rådenes respektive agenda. Vi bør benytte disse rådene så vel som andre samarbeidsfora for å fordype og utvikle relasjonene med Russland.

Det er blitt konstatert at ved de baltiske landenes medlemskap i EU flyttes tyngden i Nordisk Ministerråds samarbeidsprosjekter fra Baltikum til blant annet Nordvest-Russland og EUs nye naboer i øst. Nordiske prioriteringer med hensyn til nærområdene vil gå i samme retning.

Det nordisk-baltiske samarbeid som finner sted på høyt embetsmannsnivå med USA under amerikansk overskrift "e-PINE", "Enhanced Partnership in Northern Europe", er viktig. Det gjelder hovedsakelig utveksling av informasjon, bl.a. med henblikk på å få et overgripende bilde av samarbeids- og bistandsmuligheter med de nye naboene i øst. I denne forbindelsen legges det særlig vekt på de demokratiske strukturene, sikkerhetspolitiske spørsmål og overgangen til markedsøkonomi.

I denne forsamlingen er det naturlig å begynne med de nordiske, nordisk-baltiske og europeiske spørsmålene, men la meg nå gå over til noen av de internasjonale spørsmål som utenriksministrene har vært spesielt opptatt av under dette året.

Det er beklagelig å måtte konstatere at altfor mange krisespørsmål har fått sin faste plass på vår internasjonale agenda, år etter år. Men arbeidet med å finne løsninger fortsetter. Dråpen huler ut steinen, ikke med kraft, men ved å falle mange ganger – lenge. De midler som står oss til rådighet, innenfor og utenfor FN-systemet, virker ofte på nettopp denne måten.

Terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen er en reell trussel mot våre verdier og samfunn og kan ramme oss alle. I kampen mot terrorisme står vi overfor nye utfordringer som krever styrket internasjonalt samarbeid så vel som internasjonale tiltak. Samtidig er det ytterst viktig å sikre at internasjonale konvensjoner og prinsipper vedrørende menneskerettigheter blir overholdt.

FN spiller en helt sentral rolle i den internasjonale kampen mot forskjellige former for terrorisme og til støtte for den internasjonale rettsorden. Det er meget viktig at FNs konven-sjoner og resolusjoner mot terror overholdes og implementeres. Med det danske medlemskapet i FNs sikkerhetsråd har Danmark – og dermed de nordiske landene – en verdifull mulighet til å påvirke den internasjonale kampen mot terrorisme.

Sikkerhetsrådets vedtak av resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen fra den 28. april 2004 er av stor betydning i denne kampen. Resolusjonen danner et godt grunnlag for det internasjonale samfunns videre innsatser og er et meget viktig redskap, ikke minst for å forhindre at terrorister får adgang til slike våpen.

Irans holdning i forhold til utvikling av atomenergi er fremdeles bekymrende. Det internasjonale samfunn trenger å presse Iran til å holde den avtale som ble gjort med den europeiske trio, Storbritannia, Frankrike og Tyskland. Iran må også oppfylle forpliktelsene ifølge Non-Proliferation Treaty og opphøre med å anrike uranium.

Det er avgjørende at Iran forbedrer sitt samarbeid med International Atomic Energy Agency, som blant annet forlanger at Iran i denne måneden fullstendig redegjør for sitt atomprogram og utsletter all tvil vedrørende programmets innhold.

Det er en krevende utfordring å finne løsninger for sikkerhetssituasjonen i Irak. De viktigste oppgavene i landet er å etablere lov og orden og stabilitet, ikke minst for å muliggjøre det humanitære arbeid som så sårt trengs.

En rask og effektiv oppbygging i Irak krever en samlet mulitlateral tilnærming med deltakelse av flest mulige aktører. Det kan ikke sies for ofte hvor viktig FNs rolle er i den sammenheng. Det videre arbeidet må bygge på Sikkerhetsrådets resolusjoner nr. 1511 og 1546.

Det finnes bare en vei for Irak, og det er veien fremover, i retning av fred og stabilitet basert på parlamentarisk demokrati.

En viktig, men også uhyre vanskelig oppgave er å skape nasjonalt samhold internt i Irak. Alle tilgjengelige midler må tas i bruk for å forhindre at landet splittes, noe som ville være enda en destabiliserende faktor i regionen.

I Midtøsten dreier den største utfordringen seg om å skape stabilitet og unngå at konfliktene så vel i Irak som mellom Israel og Palestina eskalerer og spres ut i regionen.

De alternerende voldshandlingene i Israel og på de okkuperte områdene fortsetter, og det er fremdeles liten grunn til optimisme.

Ekstremister som ikke ønsker at fredsprosessen fortsetter, drar nytte av situasjonen så lenge volden fortsetter og partene nekter å sette seg ved forhandlingsbordet. Begge sider må vise større fleksibilitet for å løse grunnleggende problemer i konflikten. En løsning kan kun oppnås gjennom formelle kontakter og ved forhandlingsbordet. Det er den eneste veien for å sikre varig fred i regionen. Det er avgjørende at veikartet, *Road map*, implementeres for å oppnå en løsning som inkluderer opprettelsen av et demokratisk Palestina og sikrer Israels rett til å leve i fred og sikkerhet innenfor internasjonalt anerkjente grenser.

Presidentvalget i Afghanistan var et viktig skritt for den demokratiske prosessen som går videre, med parlamentsvalget i 2005 som den neste milepæl. Den massive valgdeltakelsen ved presidentvalget, tross trusler om vold, gjenspeiler befolkningens entusiasme for landets demokratiske utvikling. President Karzai står overfor store utfordringer når det gjelder sikkerhet og stabilitet, så vel som de økonomiske forholdene og de høye forventningene om bedre levevilkår som befolkningen har etter årtier av krig og fattigdom.

Kampen mot narkotika, terror og stridsherrer er helt avgjørende for landets demokratiske og økonomiske fremtid. De store forhåpningene om internasjonal støtte, basert på Bonn-prosessen, er ikke blitt innfridd fullt ut når det gjelder økonomisk bistand og sikkerhet. Dette vil dessverre føre til forsinkelse av landets oppbygging. Det internasjonale samfunnet må være beredt til å støtte Afghanistan i flere år.

ISAFs[12] virksomhet i Afghanistan og operasjon "Enduring Freedom" er viktige element i denne sammenheng. Det er viktig med nordisk deltakelse i ISAF, inklusive i "Provincial Reconstruction Teams", som særlig bidrar til økt sikkerhet og styrker internasjonalt nærvær utenfor Kabul, som det er stort behov for.

De nordiske landene har også vært aktive i å fremme fredsprosessen i Sudan. Den humanitære krisen i Darfur er uhyggelig. Ifølge FN har myndighetene i Kartoum fremdeles ikke tatt ansvar for å beskytte befolkningen mot overgrepene, og det rapporteres om menneskerettighetsovergrep og mulig folkemord. De nordiske landene er spesielt opptatt av å styrke AUs[13] engasjement i Darfur.

Samarbeidet med de afrikanske landene er et sentralt element i alle de nordiske landenes bistandsprogrammer. Nordiske innsatser på det afrikanske kontinentet er rettet mot de fattigste og bygger blant annet på at menneskerettigheter, likestilling og godt styresett er viktige forutsetninger for politisk, økonomisk og sosial utvikling.

Neste år samles verdens ledere i New York for å drøfte de kollektive innsatsene, fra både rike og fattige land, for å oppnå 2015-målene.

Det er behov for forsterkede innsatser i kampen mot fattigdom. Men det er ikke bare behov for bistand. NEPAD[14] er et godt eksempel på hvordan de afrikanske landene selv kan ta initaitivet for å skape de riktige forutsetningene for politisk stabilitet, økonomisk vekst og bekjempelse av fattigdom. De nordiske landene støtter NEPAD med både indirekte og direkte midler.

For at 2015-målene skal oppnås, er det også avgjørede at Afrika blir en enda mer aktiv deltaker i verdenshandelen. De nordiske landene fokuserer stadig mer på det handelsmessige perspektivet i utviklingssamarbeidet.

De nordiske utenriksministrenes politiske dialog med afrikanske kolleger har også vist seg å være nyttig for samarbeidet med Afrika. En grundig diskusjon om politiske saker, utvikling, konflikt og fredsbygging er viktig for å øke vår forståelse for Afrikas problemer og en betingel-

---

[12] International Security Assistance Force (red. anm.)
[13] Den Afrikanske Union (red. anm.)
[14] New Partnership for Africa's Development (red. anm)

se for å gjøre vår innsatser mer effektive. Det neste møtet med våre afrikanske kolleger finner sted i Helsingfors i januar 2005.

I FN-spørsmål fortsetter de nordiske landene det konstruktive samarbeid som gjennom årtier har vært sentralt i vår deltakelse i FNs arbeid. Vi gratulerer Danmark som den 15. oktober ble valgt inn i Sikkerhetsrådet for perioden 2005–2006 med et stort antall stemmer. Valget gjenspeiler den tillit som Danmark – og for så vidt Norden for øvrig – nyter i FN.

Norden er som før sterkt representert på menneskerettighetsområdet. Finland er blitt valgt inn i "Commission on Human Rights", og Sveriges kandidat er blitt valgt inn i "Human Rights Committee".

De nordiske landene har alltid vært pådrivere i arbeidet med å forbedre FN. Vi avventer nå Høytnivåpanelets rapport og håper den kan gi verdifulle innspill og konkrete ideer til medlemslandenes diskusjon om hvordan vi kan forbedre verdenssamfunnets evne til å forebygge konflikt, håndtere konflikt når det er nødvendig, og effektivisere post-konfliktinnsatsen. Fra de nordiske lands side bør vi benytte denne anledningen til å stimulere debatten om FN-reform og få oppmerksomhet rundt de ideene vi står sammen om.

Jeg sa tidligere at det er beklagelig at så mange av de samme krisespørsmålene har fått sin faste plass på utenriksminstrenes dagsorden, år etter år. Vi beveger oss dog i positiv retning i Europa. De nordiske landene har valgt ulike tilknytningsformer i forhold til både EU og NATO. Tross dette, eller kanskje på grunn av det, er de utenrikspolitiske spørsmålene blitt en selvfølgelig del av den nordiske politiske debatten. Dermed har også det nordiske utenrikspolitiske samrådet og samarbeidet blitt enda viktigere enn før, med en egen verdi som det er verdt å verne om.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
Fru president! Ensinnäkin haluaisin kiittää ulkoministeri Haardea tästä mielenkiintoisesta puheenvuorosta, joka oli hyvin kattava mitä tulee Pohjoismaiden näkemyksiin ulko- ja turvallisuuspolitiikan haasteista maailmassa. Mehän käymme tätä keskustelua tänään erittäin mielenkiintoisessa vaiheessa, jossa USA:ssa on parhaillaan meneillään ääntenlaskenta presidentinvaaleissa ja lopputulosta emme vielä tiedä.

Pohjoismailla on historiallisesti hyvin samantyyppinen lähestymistapa monenkeskiseen yhteistyöhön, YK:n kehittämiseen, niin kuin puheenvuorossa tuli esille. Mutta siitä huolimatta meillä on myös eroja, ja me teemme myös erilaisia ratkaisuja erilaisissa konfliktitilanteissa, niin kuin on ollut nähtävissä muun muassa Irakin sodan osalta.

Minä kuitenkin asetan vahvasti toiveeni siihen, että jatkossa Pohjoismaat yhdessä todella vahvasti satsaavat rauhanpolitiikan kehittämiseen, kuten ulkoministeri täällä totesi, ja nimenomaan siviilikriisinhallinnan kehittämiseen. Uskon, että tässä suhteessa me Pohjoismaat voimme olla edelläkävijöitä ja nimenomaan esimerkin antajia maailmassa.

Outi Ojalas tale i svensk oversettelse:
Fru president! För det första vill jag tacka utrikesminister Haarde för detta intressanta inlägg som mycket omfattande inbegrep de nordiska ländernas syn på de utrikes- och säkerhetspolitiska utmaningarna i världen. I dag för vi ju denna diskussion i ett mycket intressant skede, då man som bäst håller på att räkna rösterna i presidentvalet i USA och resultatet ännu inte är klart.

De nordiska länderna har traditionellt haft en mycket likadan syn på multilateralt samarbete, utvecklingen av FN, såsom det framkom av inlägget. Trots detta finns det även skillnader och vi fattar även olika slags beslut i konfliktsituationer, vilket bland annat kriget i Irak visar.

Jag hoppas dock starkt att de nordiska länderna tillsammans satsar hårt på en utveckling av fredspolitik i fortsättningen, såsom utrikesministern sade här, och särskilt på en utveckling av civilkrishantering. Jag tror att i detta hänseende kan vi i Norden vara föregångare och uttrycklingen visa exempel åt andra i världen.

Fungerende udenrigsminister **Geir H. Haarde**:
Jeg vil gjerne takke Outi Ojala for hennes kommentarer til det som er blitt sagt her. Det var i grunnen ikke et spørsmål, men heller en kommentar om hvordan vi i Norden kan samordne vår utenrikspolitikk.

Det er jo helt klart, som jeg nevnte i mitt innlegg, at vi har forskjellige utgangspunkt når det gjelder vår deltakelse i internasjonale organisasjoner, i både EU, NATO og flere. Men de grunnleggende verdiene er de samme, og dem må vi forsøke å samarbeide om og fremme i de fora hvor vi har muligheter til det. Det nordiske samarbeidet i FN er selvfølgelig eksemplarisk på dette området. Det ser man godt i FN-regi, og det vet de av oss som har vært med i FN, at der har de nordiske landene til felles et stort og fint renommé for det arbeidet og den innsatsen de har gjort gjennom årtiene.

Outi Ojala (Den venstresosialistiske grønne gruppen, vänst):
Olen hyvin kiitollinen tästä vastauksesta. Siinä todettiin tavallaan se, mitä itsekin sanoin. Mutta haluaisin vielä korostaa, että paitsi että todellakin toimimme YK:n vahvistamiseksi ja asetamme paljon toiveita, että nimenomaan Tanskan jäsenyyden aikana turvallisuusneuvostossa tämä yhteistyö vahvistuu, toivon, että Pohjoismaat toimivat myös muilla kentillä – Maailman kauppajärjestössä, jossa hyvin pitkään ratkaistaan esimerkiksi oikeudenmukaisemmat pelisäännöt maailmankaupassa, Maailmanpankissa, Kansainvälisessä valuuttarahastossa – nimenomaan vahvistaakseen niitä yhteisiä pohjoisia arvoja, joita me sanomme ajavamme.

Outi Ojalas tale i svensk oversettelse:
Jag är mycket tacksam för detta svar. Av det framkommer på sätt och vis det som jag själv sade. Jag vill dock fortfarande betona att fastän vi verkligen arbetar för att stärka FN och ställer stora förhoppningar på att detta samarbete förstärks särskilt under den tid då Danmark är medlem i säkerhetsrådet, så hoppas jag att de nordiska länderna är verksamma även på annat håll – i Världshandelsorganisationen där man i stort sett beslutar om till exempel rättvisare spelregler för världshandeln, i Världsbanken och i Internationella valutafonden – just för att förstärka de gemensamma nordiska värden som vi säger oss främja.

Fungerende udenrigsminister **Geir H. Haarde**:
Jeg kan i grunnen være enig med representanten om viktigheten av det nordiske samarbeidet når det gjelder de internasjonale økonomiske organisasjoner. Det vet jeg ut fra min jobb som finansminister er meget viktig. Vi samarbeider selvfølgelig i både IMF, Verdensbanken, OECD og flere andre organer nettopp på dette området. Der vet vi at vi har fått frem konkrete resultater på de områdene som er viktige for oss, men vi håper det også er viktige bidrag når det gjelder andre.

Så jeg er helt enig med Outi Ojala om den felles nordiske innsats.

Forsvarsministrenes redegørelse (Dokument 6)

Forsvarsminister **Søren Gade Jensen** (Forsvarsministrenes redegørelse. Dokument 6):
Hr. præsident, ærede mødeleder, mine damer og herrer! 2004 har været et spændende år med mange udfordringer og har budt på nye områder for det nordiske forsvarssamarbejde. Året har i særlig grad været præget af konflikterne i Irak, Afghanistan, på Balkan og i Sudan, hvor alle vores lande er meget engagerede med såvel militære som civile indsatser. Sudan afventer stadig en endelig løsning, og landet står som en stor kommende udfordring for FN og det internationale samfund.

Det nordiske forsvarssamarbejde er kendetegnet ved en god, tæt kontakt og regelmæssig mødevirksomhed på alle niveauer. Under det danske formandskab har de nordiske forsvarsministre i maj holdt møde med den russiske forsvarsminister Sergej Ivanov i Skt. Petersborg, hvor der ikke overraskende blev drøftet sikkerheds- og forsvarspolitiske emner. I september måned mødtes de nordiske forsvarsministre i Sønderborg med den serbiske forsvarsminister Davinic for at præsentere det nordiske samarbejde og for at drøfte situationen i Serbien og Montenegro, herunder Kosovo. På mødet præsenterede de nordiske lande et forslag til et fremtidigt samarbejde med landene på Balkan, hvilket jeg vil vende tilbage til senere i min redegørelse. Senere her i november vil vi i den nordiske kreds mødes med kollegerne fra de baltiske lande for at drøfte samarbejde og forsvarspolitiske emner. Disse møder afholdes én gang årligt for at drøfte emner af fælles interesse og for at koordinere samarbejdet mellem de nordiske lande og de baltiske lande.

I det nordiske forsvarssamarbejde har vi blandt andet diskuteret "Samtænkning af civil og militær indsats i internationale operationer". Med initiativet ønsker vi at styrke koordinationen af den militære og civile indsats i et konfliktområde for at opnå en synergieffekt mellem indsatserne i de områder, hvor der er indsat militære styrker fra de nordiske lande. Dette for at opnå det bedst mulige udbytte og samtidig for at sikre, at alle involverede parter arbejder sammen frem mod et fælles mål. Det øgede internationale militære engagement i de senere år har vist et stort behov for en styrket samordning. Erfaringerne viser, at der er en klar gensidig afhængighed mellem militære og civile aktørers indsats i et konfliktområde. Fra Afghanistan, Irak og andre steder har vi lært, at den militære indsats bør gå hånd i hånd med en parallel indsats rettet mod det civile område. Dette er en forudsætning for, at man kan forbedre levevilkårene og sikkerheden i et konfliktområde. Disse forbedringer vil bidrage til en stabilisering og en normalisering af et givet konfliktområde. Samtidig har vi både i Afghanistan og Irak set, at sikkerhedssituationen for humanitært arbejde er blevet forværret.

En bedre samordning vil i sidste ende medvirke til en hurtigere normalisering af situationen og derved forkorte behovet for såvel den militære som den civile støtte, der skal anvendes for at opnå fred og sikkerhed for den berørte befolkning.

På forsvarsområdet har vi også drøftet strategiske partnerskaber med civile virksomheder for at udveksle erfaringer på området. Tiden, hvor vi selv løste de fleste opgaver inden for forsvaret, er forbi. Hvor private virksomheder kan varetage især driftsopgaver bedre og billigere, bør markedskonkurrencen udnyttes. Dette giver mulighed for, at vi kan koncentrere os om det, der er vores kerneopgaver i de enkelte landes forsvar.

Nordisk forsvarsmaterielsamarbejde har nu i 10 år været organiseret i det, der hedder "Nordic Armament Co-operation," forkortet NORDAC. Inden for de seneste år har der været fokus på åbenhed og dokumentation af de opnåede resultater. NORDAC vil i 2005 gennemføre et seminar for den nordiske forsvarsmaterielindustri for at orientere om mulighederne inden for NORDAC. Samtidig kan man orientere om de nationale materielanskaffelsesplaner, som er resultatet af de nordiske landes nye forsvarsforlig. Samlet kan det konkluderes, at NORDAC-samarbejdet giver store fordele til deltagerlandene både af økonomisk, teknologisk og industriel art, også ved erfaringsudveksling.

Arbejdet i NORDCAPS, der står for Nordic Coordinated Arrangements for Peace Support, har også præget årets nordiske samarbejde positivt. Formålet med NORDCAPS er at udvikle det nordiske samarbejde inden for fredsstøttende operationer.

Siden formaliseringen af NORDCAPS-samarbejdet i 1997 og oprettelsen af NORDCAPS's styrkeregister i 2001 har arrangementet medvirket til at skabe rammen for en tættere koordination og forståelse, når konkrete operative opgaver skulle vurderes og eventuelt løses i nordisk sammenhæng. Alene i 2004 har NORDCAPS-landene indledt nyttige dialoger om mulige opgaver i Kosovo og Afghanistan, uden at det dog har ført til helt konkrete NORDCAPS-missioner. Det har dog alligevel gødet jorden til flere bi- og mulitlaterale missioner blandt de nordiske partnere. Operationen omkring Kabuls internationale lufthavn, hvor Island har påtaget sig rollen

som lead nation med henblik på deltagelse af de øvrige nordiske lande, er et godt eksempel på en opgave, der er blevet løst med indsatser også fra de nordiske lande. Samarbejdet i NORDCAPS vil løbende blive evalueret, så det til stadighed tilpasses den globale sikkerhedspolitiske udvikling, og her vil blandt andet udviklingen inden for EU's kapacitetsopbygning kunne øve indflydelse på denne udvikling.

I forlængelse af dette er det operative samarbejde blandt de nordiske lande i fuld gang i flere brændpunkter rundtomkring i verden.

I Kosovo arbejder Sverige og Finland for eksempel tæt sammen i en multinational brigade. I Afghanistan arbejder Finland og Norge sammen i det nordlige Afghanistan under britisk ledelse. Danmark og Sverige arbejder sammen ved Mazaar-e-Sharif – ligeledes under britisk ledelse. Endelig er der et fælles nordisk samarbejde omkring flyvning med transportfly til og fra Afghanistan. I Bosnien vil EU overtage operation ALTHEA den 1. december, og her er det Finland, der samarbejder med Sverige i en multinational task force, hver med sine vigtige opgaver.

Endelig skal jeg orientere rådet om et fælles nordisk initiativ for regionalt forsvarssamarbejde, som blev besluttet på det seneste nordiske forsvarsministermøde i september i år. Initiativet er rettet imod samarbejde gennem en udvikling og koordination af de nordiske landes forsvarssamarbejder med Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, den tidligere jugoslaviske republik Makedonien samt Serbien og Montenegro.

De nordiske lande vil koordinere de bi- og multilaterale samarbejdsprogrammer, de enkelte lande har, for at sikre, at den samlede effekt bliver mere fokuseret og effektiv. Der vil blive iværksat et arbejde med at identificere områder, hvor der kan samarbejdes for at sikre en gensidig udnyttelse af erfaringer, som de enkelte lande har på de forskellige områder. Initiativet vil indledningsvis fokusere på de mere bløde områder, såsom forsvarsreformer, nedskæring af militære styrker, rekruttering og uddannelse samt tillidsskabende foranstaltninger imellem landene. På længere sigt kan initiativet udvikles mod et mere operativt samarbejde som for eksempel fælles deltagelse i fredsstøttende operationer og øvelsesvirksomhed. Initiativet vil blive fulgt op af en nordisk arbejdsgruppe, der skal styre og koordinere aktiviteterne.

Ærede præsident! Danmark har haft formandskabet i 2004, og der mangler nu kun enkelte aktiviteter i den nordiske kreds, før formandskabet overdrages til Finland. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke mine nordiske kolleger for den pæne modtagelse, jeg fik i forbindelse med min udnævnelse her i april i år, og sige tak for et godt og udbytterigt år. Det nordiske forsvarssamarbejde giver os lejlighed til at udveksle ideer og erfaringer på alle niveauer, hvilket samlet set er et aktiv og en fordel for os alle. Samtidig med dette sikrer samarbejdet os et uvurderligt netværk, der også er til stor gavn for os alle på de forskellige niveauer, vi nu befinder os. Jeg mener således, at også det nordiske forsvarssamarbejde lever op til begrebet "nordisk nytte", hvor vi samlet opnår mere end hver for sig.

Med disse ord ser jeg med glæde frem til samarbejdet næste år under finsk formandskab, og personligt glæder jeg mig meget til et gensyn med Finland.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Ministeren lagde stor vægt på det, som han kaldte for koordinering af militære og civile interventioner og nævnte de to i den rækkefølge. Så gik ministeren videre til at snakke om den dårlige sikkerhedssituation i Afghanistan og Irak.

Nu er det tværtimod sådan, at mange advarer meget stærkt og sætter sig imod, at man blander civilt arbejde og militære invasioner på grund af, at det gør det civile og fredelige arbejde endnu sværere og mere farligt.

Jeg vil gerne stille det spørgsmål til ministeren, om han ikke kender til den debat og de synspunkter i de internationale fora, som mange går meget stærkt frem med blandt de organisationer, som rundt om i verden tager sig af civil og fredelig hjælp og arbejde?

Forsvarsminister **Søren Gade Jensen**:
Det vil jeg meget gerne svare på.

Det er således, at i Danmark har vi faktisk en meget tæt dialog med de humanitære organisationer. Jeg har lige som forsvarsminister været til møde med dem, og vi har nedsat en arbejdsgrupppe under ledelse af Udenrigsministeriet, hvor vi skal prøve at fastlægge nogle retningslinjer for, hvordan samarbejdet skal fungere.

For det er nemlig sådan, at uden sikkerhed i et område kan nødhjælpsorganisationerne jo ikke operere, og det er altså et faktum, vi er nødt til at forholde os til. Men jeg står ikke her og siger, at vi skal lave en uhensigtsmæssig sammenblanding, jeg siger bare, at virkeligheden tilsiger, at vi er nødt til at tænke anderledes, og derfor har vi i Danmark indgået en dialog med de humanitære organisationer for at være sikker på, at vi når det fælles mål, nemlig at hjælpe de mennesker, det handler om.

For det er nu engang sådan, at er man ved at dø af sult eller armen ved at falde af, så er det på vej til at blive en akademisk diskusssion. Vi er nødt til at give sikkerhed; så kan nødhjælpsorganisationer arbejde, og i det omfang de ikke kan komme ind, er vi nødt til som militær at give den nødvendige hjælp indledningsvis, således at vi ikke bare lader folk dø omkring os.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Det er nu ikke bare et enkelt spørgsmål om koordinering. Det er altså en lidt større sag end det.

I hvert fald ville det have været mere positivt, hvis ministeren havde nævnt de to i den omvendte rækkefølge, altså først snakket om civilt og fredeligt arbejde og kun nævnt det militære som den allersidste nødløsning.

Forsvarsminister **Søren Gade Jensen**:
Det er således, at mit indlæg hedder "Forsvarsministrenes redegørelse" om det samarbejde, vi har med de nordiske forsvarsministre, og derfor kan det vel ikke være overraskende, at det er den militære del, jeg også nævner.

Jeg siger her, at der er nogle vigtige opgaver, og der foregår en vigtig koordinering imellem den humanitære indsats og den militære indsats. Det er det, vi har diskuteret på de nordiske forsvarsministres møde, og det er det, vi har taget fat på i Danmark, hvor vi har en udmærket dialog med de humanitære organisationer. Vi har nemlig et fælles mål, og det er at hjælpe de mennesker, der er i de områder, hvor vi er til stede, hvad enten det er med militær eller kun med nødhjælp.

Tarja Cronberg (Midtengruppen, gröna):
Fru president! Som framgått här står säkerheten högst på den globala dagordningen. Säkerheten angår inte bara försvarsmakten och relationen mellan staterna utan också människors vardag. Forskarna talar i dag om att vi inte längre lever i ett risksamhälle, men ett ångestsamhälle, *The Anxiety Society*. Det är därför viktigt, fru president, att säkerheten också får större utrymme i Nordiska rådets arbete, inte bara i Presidiet utan också i Nordiska rådets utskott och utskottsstrukturen. Jag vill framföra fyra skäl härför.

För det första: Det breda säkerhetsbegreppet, som de flesta av våra länder använder sig av i dag, det vill säga att det är fråga också om smittsamma sjukdomar som berör välfärdsutskottet, om miljökatastrofer som berör Miljö- och naturresursutskottet.

För det andra: Nya hotbilder betyder ny sammanlänkning, ny bro mellan intern och extern säkerhet. Det handlar inte längre om försvarsmakten allena utan också om samarbete med polisen, räddningstjänst och andra. Den här nya sammankopplingen, eller det faktum att gränserna

suddas ut, betyder nya lönningar, både adminstrations- och samarbetsmässiga. Vi har väldigt stort behov av erfarenhetsutbyte i Norden.

För det tredje handlar det om EU:s intressen och etablering av gemensam försvarspolitik och säkerhetspolitik. Skall vi påverka detta tillsammans måste vi också diskutera dessa frågor mer.

För det fjärde är vi stolta över Norden som öppna demokratiska samhällen. Den aktuella situationen med nya hotbilder såsom terrorism och massförstörelsevapen, medför ökad kontroll av individer. Därför är det viktigt att ta upp dessa spörsmål och diskutera vilken slags av kontroll vi skall ha, hur vi skall kontrollera kontrollen och hur vi ska kunna behålla de öppna samhällena i Norden.

Udenrigsminister **Per Stig Møller**:

Først vil jeg godt have lov at takke mine nordiske kollegaer for den støtte, Danmark har fået i forbindelse med, at vi nu er blevet valgt ind i Sikkerhedsrådet; vi følger jo efter Norge, og vi håber på, at Island følger efter os om et par år.

Fru Outi Ojala efterlyste nordisk samarbejde i internationale institutioner. Jeg kan sige, at det har vi; vi sørger for at tale sammen og prøve at se, om vi kan støtte hinanden i for eksempel WTO, som blev nævnt, og i Verdensbanken.

Men vi gør det jo også i FN-sammenhæng. Og der er det min agt, når vi overtager formandskabet næste år her i det nordiske samarbejde, at invitere de nordiske udenrigsministre til en drøftelse om FN's reformprogram.

Men jeg vil også gøre det i bredere forstand, for FN har jo en *high level group*, et højniveaupanel, siddende, der skal se på en række andre ting end reform af Sikkerhedsrådet, og der ville det være godt og nyttigt, om vi – nordiske lande – kan finde en fælles holdning til de store problemer, der ligger foran os, og som kræver deres løsning.

Højniveaupanelet skal se på det globale trusselsbillede og den kollektive imødegåelse, humanitær intervention, de nye trusler og også på sine egne reformer, og i marts måned skal Kofi Annan så tage stilling til dem, og næste efterår skal de diskuteres.

Derfor synes jeg, at det vil være rigtigt, om vi her i vinter gør os vores overvejelser i de nordiske lande, i parlamenterne og i regeringerne, og prøver at se, om vi kan finde nogle fælles positioner.

Jeg vil derfor også gerne lige orientere om, hvad det er, Danmark lægger vægt på som medlem af Sikkerhedsrådet, og når jeg nævner fem områder, så er det ikke, fordi de er prioriteret i et, to, tre, fire eller fem, men der skal arbejdes med alle områder.

Vi vil engagere os meget i bekæmpelsen af terror. Jeg tror, vores samfund – og jeg er ganske enig i de spilleregler, som Tarja Cronberg kom ind på før i bekæmpelsen – kommer ud i en utrolig bølgegang og usikkerhed, hvis ikke vi får stoppet terroren, som har til mål at få ødelagt dialogen og udviklingen mellem den arabiske verden og den vestlige verden.

Det andet vi vil sætte ind på er at forhindre spredning af masseødelæggelsesvåben. En terrorist med masseødelæggelsesvåben er vel det værst tænkelige, vi overhovedet kan forestille os, men det er ikke længere utænkeligt.

Så vil vi meget gerne se på folkeretten. Folkeretten kender kun til konflikter mellem stater og intet til konflikter med terrorister, og det må jo være sådan, at vi har en jurisdiktion, der svarer til virkeligheden, og ikke omvendt.

Så vil vi se på post-konfliktsituationer. Verden er blevet bedre til at stoppe konflikter, men verden er ikke blevet god til at holde dem nede; de fleste af de konflikter, der standses, genopblusser.

Endelig vil vi arbejde med det, der ligger uden for Sikkerhedsrådet, og det vil jeg håbe på, og det regner jeg med at alle nordiske lande arbejder for, at oktobertopmødet næste år fortrinsvis kommer til at dreje sig om millenniummålsætningen og om Afrika.

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Det var spændende at høre udenrigsministeren fortælle om, hvad Danmark vil arbejde for og vil arbejde sammen med de andre nordiske land om. Men jeg synes, det kunne være vigtigt at få et svar fra den danske udenrigsminister på – når nu de andre nordiske lande har været med til at arbejde for at Danmark fik en plads i Sikkerhedsrådet – om den danske udenrigsminister kan love Nordisk Råd, at mens Danmark sidder i sikkerhedsrådet, vil Danmark ikke deltage i en krig, som FN's generalsekretær erklærer ulovlig?

Udenrigsminister **Per Stig Møller**:
Det ville være totalt uansvarligt, for det ville forudsætte, at FN er i stand til at træffe den rigtige beslutning i alle situationer. Vi har Darfur i øjeblikket, hvor der ikke er truffet nogen beslutning. Og det er da muligt, at man på et eller andet tidspunkt skal foretage humanitære interventioner. Det er jo præcis det, vi skal diskutere i vinter: spillereglerne for humanitære interventioner.

Mener fru Line Barfod, at Vietnam ikke skulle have stoppet Pol Pot, for det gjorde man uden FN-mandat? Mener fru Line Barfod, at Tanzania ikke skulle have stoppet Idi Amin, for det gjorde man uden FN-mandat? Derfor synes jeg, det ville være fuldstændig uansvarligt af mig at give et sådant løfte.

Men det, jeg ønsker, er, at FN kommer til at fungere, og at man i fremtiden kan regne med, at FN fungerer. Men de eksempler, jeg har nævnt, viser, at sådanne løfter, som fru Line Barfod vil have, vil risikere menneskeliv. Det vil jeg ikke risikere.

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Måske forstod udenrigsministeren ikke helt spørgsmålet. Det, jeg spurgte om, var ikke, om Danmark ville gå i krig, uden at der forelå et FN-mandat. Det, jeg spurgte om, var, om Danmark ville gå i krig, hvis FN's generalsekretær sagde, at det var ulovligt at gå i krig?

Det er to forskellige situationer. Jeg er godt klar over, at der kan være situationer, hvor man ikke kan opnå enighed i FN, og der kan vi så diskutere, om grundlaget er i orden. Men det var ikke det, jeg spurgte om. Det var, om man ville gå i krig, hvis FN's generalsekretær sagde, at det var ulovligt?

Udenrigsminister **Per Stig Møller**:
Til fru Line Barfod vil jeg sige: Det er ikke FN's generalsekretær, der afgør, hvad der er lovligt og ikke lovligt. Det er Sikkerhedsrådet. Generalsekretærens synspunkter var kendt også før den 10. marts 2003, tror jeg, det var, hvor man traf beslutningen i FN's Sikkerhedsråd om Irak. Det er jo den, fru Line Barfod henviser til. Da havde han givetvis det samme synspunkt.

Men det er Sikkerhedsrådet, og det er domstolene, der afgør folkeretten. Det er ikke generalsekretæren. Vores folkeretseksperter har jo altså, som fru Line Barfod ganske udmærket ved fra debatterne i Folketinget, ikke haft samme opfattelse, som Kofi Annan.

Så jeg kan ikke stå her og love, at min opfattelse og vores juristers opfattelse af folkeretten altid vil svare til Kofi Annans. Det kan der jo være forskel på vurderingen af. Vores jurister vurderede, at 12 års resolutioner og sidste chance var sidste chance.

Utrikesminister **Laila Freivalds**:
Fru president! Ärade församling! Samtidigt som vikten av ett starkt och handlingskraftigt FN och andra globala samarbetsformer framstår allt tydligare är det också uppenbart att regionala samarbetsformer som vårt nordiska inte alls minskar i betydelse. Tvärtom. Parallellt med att det nordiska samarbetet vidmakthålls framträder det nordisk-baltiska samarbetet som ett allt viktigare komplement.

Jag tycker att man kan prata om en nordisk-baltisk renässans där både gamla kontakter återupptas och det redan existerande samarbetet förnyas och fördjupas. Vi som deltar här vet hur omfattande det nordisk-baltiska samarbetet har varit sedan mer än ett decennium. Ett bra betyg åt samarbetet är att vi faktiskt inte längre hela tiden har fullständig överblick över allt samarbete som pågår mellan de nordiska och baltiska länderna. Det är ett uttryck för hur nära och omfattande kontakter vi faktiskt har.

Ett samarbetsprojekt som jag för min del följer med stort intresse är det som bedrivs av den nordisk-baltiska aktionsgruppen mot människohandel. För ett tag sedan lanserade aktionsgruppen en hemsida som bland annat innehåller värdefulla verktyg för kampen mot människohandel. Just nu arbetar man med ett pilotprojekt för ett säkert återvändande för offer för människohandel.

Jag vill också nämna att de nordiska och baltiska länderna har beslutat sig för att undersöka om det går att finna delar av ländernas diplomatutbildningar som kan genomföras gemensamt. Det pågår redan nu intressanta samarbetsformer mellan de nordiska diplomaterna. Och om vi kan komplettera den formen för utbyte mellan nordiska och baltiska unga diplomater kommer det framöver att skapa ännu bättre förutsättningar för vårt samarbete, såväl inom EU som i ett globalt perspektiv.

Det är inte minst i Europaperspektivet som det nordisk-baltiska samarbetet är särskilt intressant. Och det är viktigt att hålla i minnet att det här gäller alla nordiska länder och inte enbart EU-medlemmarna. Genom att Norge och Island är parter i EES-avtalet har samtliga nordiska och baltiska länder mycket nära anknytning till det europeiska samarbetet.

Vad gäller det ordinarie EU-samarbetet sammanträder de nordiska och baltiska EU-medlemmarna i både statsminister- och utrikesministerkretsarna inför viktiga möten för att se om vi kan samarbeta effektivare i olika sakfrågor. De nordiska och baltiska EU-länderna bör kunna samverka inom en rad områden. Det gäller till exempel samarbetet med EU:s östra grannar, där givetvis relationen med Ryssland är särskilt viktig.

Låt mig avslutningsvis återvända till det nordiska samarbetet. Jag tycker att Island har genomfört ett lyckat ordförandeskap i det nordiska samarbetet i år. Också de bilaterala kontakterna mellan de nordiska länderna fortsätter att vara viktiga. Det händer mycket, såväl bilateralt som regionalt, och jag ser fram emot ett kommande intressant år för såväl nordiskt som nordisk-baltiskt samarbete.

Gunilla Tjenberg (Midtengruppen, kd):
Fru president, ledamöter och medlemmar! Justitieminister Laila Freivalds redogjorde bland annat i sitt anförande för arbetet med kvinnor som har varit eller är utsatta för människohandel och det arbete som är inlett och som handlar om att återresan till hemlandet ska ske så nära trygghet och möjlighet till ett någorlunda helt liv som möjligt. Jag skulle vilja veta på vilket sätt utrikesministern och Sverige arbetar tillsammans med övriga ministrar i just den frågan. Hur ser uppföljningen ut, och hur tänker man vidare mer precist när det gäller den delen?

Utrikesminister **Laila Freivalds**:
Fru president! Gunilla Tjernberg kallade mig justitieminister först, men sedan blev det utrikesminister. Det stämmer, båda delarna är väsentliga just när det handlar om människohandel.

Det är alltså en aktionsgrupp som arbetar med detta. Det finns en särskild arbetsgrupp som arbetar med den nya inriktningen på att skapa förutsättningar för offren att återvända. Där handlar det både om att skapa möjligheter för offren att medverka i en rättslig process som behöver genomföras i det land där brotten har blivit begångna och att sedan förbereda ett återvändande. Det handlar om stöd till personerna. Det handlar om att hitta former för att skapa säkerhet kring återvändandet. Här gäller det att se om man också kan hitta möjligheter att samarbeta med de länder till vilka kvinnorna eller barnen, vilket det ibland handlar om, ska återvända.

Det här arbetet har precis påbörjats. Jag kan inte ännu förutse hur långt man kan komma med det. Men det är ett viktigt arbete, och jag förutsätter att man kommer att hitta lösningar.

Lennart Gustavsson (Den venstresosialistiske grønne gruppen, v):
Fru president! Jag tycker att det är bra att man har lyckats enas i de här frågorna, och jag tror att man faktiskt gör ett väldigt gott arbete.

Tidigare i dag när vi disktuerade under punkten om jämställdhet lyfte jag fram den diskussion vi bland annat har haft i Sveriges riksdag om mäns ansvar att delta i den här debatten och om mäns ansvar för att det är män som utgör grunden för att det faktiskt finns en marknad för människohandel och människohandel för sexuell exploatering.

Min konkreta fråga till utrikesministern blir: Finns i det här programmet något resonemang om att lyfta fram just mansrollen och mäns ansvar, kanske till och med riktade insatser inom det området?

Utrikesminister **Laila Freivalds**:
Fru president! Jag kan inte svara på om aktionsgruppen också fokuserar på det. Jag skulle tro att den frågan snarare måste hanteras bland annat i de nationella parlamenten, eftersom det här handlar väldigt mycket om andra instrument, att skapa debatt och fokusera på frågan om männens roll i sammanhanget.

Jag vet till exempel att det finns ett visst intresse hos de övriga nordiska länderna, liksom ute i världen, för den lagstiftning som Sverige har när det gäller att kriminalisera köp av sexuella tjänster. Det är en lagstiftning som just har utgått från manssituationen, att man skapar en marknad och en efterfrågan. Genom lagen angriper man också efterfrågesidan och inte bara utbudssidan.

Jag skulle tro att det här ligger lite vid sidan av aktionsgruppen, men det är en oerhört väsentlig fråga. Jag hoppas att vi på nordiskt plan kan fortsätta att samarbeta också i den frågan, även om vi där hittills har haft lite olika synpunkter på hur den ska tacklas.

Gunilla Tjernberg (Midtengruppen, kd):
Jag ville ta tillfället i akt och tacka utrikesministern för svaret. Jag var väldigt medveten om att jag också använde ordet justitieminister, därför att jag vet att Laila Freivalds har arbetat även som justitieminister och då var inne på de här frågorna.

Jag skulle vilja understryka mitt stöd i det arbete som nu är inlett. Jag vill ändå fortsätta att förvänta mig att det här ska leda till att de utsatta kvinnorna, många gånger så unga kvinnor att vi pratar om barn, verkligen får det stöd de så väl behöver när de ska återvända efter en sådan traumatisk situation som just människohandel innebär.

Fungerende utenriksminister **Hilde Frafjord Johnson** (med redegørelse om nordisk samarbeid på bistandsområdet):
Jeg vil som indikert fokusere på et tema som ikke så ofte diskuteres her, nemlig utviklingspolitisk samarbeid i Norden.

Statsminister Bondevik viste til i sin tale til Nordisk Råd i oktober 2001 at det i grensetraktene mellom Norge og Sverige kan observeres et skilt i en åker: "Grensen går langs bekken". Det er et godt bilde på den nærhet og grenseløshet som preger det nordiske samarbeidet også på det omådet jeg har ansvar for.

Vi står i en sterk nordisk tradisjon. Vi har ingen bakgrunn som kolonimakt. Vi har ikke stormaktsinteresser, og helt siden 1950-tallet har vi vært viktige støttespillere for mange utviklingsland i deres kamp ikke bare for frigjøring, men også for utvikling. Vi har vært med på å stifte viktige utviklingsorganisasjoner: Det internasjonale utviklingsfondet IDA i tilknytning til Verdensbanken i 1960, vi har vært pådrivere for å få fram FNs bistandsinnsats gjennom opprettelsen av FNs utviklingsprogram, UNDP, og ikke minst fastsettelsen av målet om 0,7 prosent av bruttonasjonalproduktet til bistand. Senere ble vi også oppfattet som brobyggere i forhandlingene om Ny Økonomisk Verdensorden, og samarbeidet med hensyn til opptreden i internasjonale fora på utviklingsområdet har vært veldig viktig.

På 1970-tallet utgjorde de nordiske landene sammen med Nederland gruppen "likesinnede land" i FN-sammenheng, og vi har stått bak mange fortrinn i forbindelse med arbeid for FNs reformer. Hva skjer nå? Vi jobber nå fra nordisk side intenst sammen for reformer i internasjonal utviklingspolitikk og i bistanden. "Nordic Plus"-initiativet, som er et arbeid for å harmonisere det vi gjør så det blir mer effektivt, mindre sløsing, gjør en viktig innsats i OECD og ute i felten. Danmark, Finland, Sverige og Norge har sammen med Nederland og Storbritannia inngått en avtale om harmonisering av bistanden i Zambia. Nordic Plus, sammen med Canada og Sveits, startet i fjor et prosjekt for det samme i multilateral sammenheng for å vurdere hvordan disse organisasjonene oppfører seg på landnivå, reformere og bidra til større effektivitet i de ulike samarbeidslandene.

De fleste er nok kjent med at det nordiske samarbeidet har vært tett, både bilateralt og multilateralt. Det jeg synes er viktig å understreke nå, er at det tar nye former og er veldig aktivt. Fra før har vi samfinansiering gjennom nordiske fellesinstitusjoner som Nordic Development Fund og Nordic Investment Bank. Nå gjør vi dette på nye måter, ikke minst bilateralt. Visste dere for eksempel at Norge forvalter all svensk bistand i Malawi, og at Sverige har inngått en avtale med Norge om at Sverige skal forvalte all norsk bistand i Mali. I Kampala er norsk støtte til helsesektoren forvaltet av den svenske ambassaden, og vi har tilsvarende avtale på gang i mange land.

På den multilaterale siden har vi også et mer grenseløst samarbeid som det jeg nå fortalte om. Vi har vært blant de sentrale pådriverne for endringer i utviklingspolitikken i internasjonale finansieringsinstitusjoner som IMF og Verdensbanken. Dette har vært utrolig viktig for veldig mange utviklingsland. Vi har en omfattende nordisk koordineringsprosess, en fast rotasjonsordning, sitter i fellesskap i samme stol i styret, og vi har vært pådrivere for endringer. Dette har bidratt til at Verdensbanken nå tar fattigdomsorienteringen mer på alvor, tar sosialt ansvar og tar hensyn til kvinner og miljø på en helt annen måte enn tidligere. Nordisk politikk har et større gjennomslag enn før. De reformene vi har vært med på å gjennomføre, ser vi nå resultater av.

De nordiske landene har også gjennomført et pilotprosjekt for å se nærmere på hvordan IMF og Verdensbanken kan forbedre sin rolle i arbeidet for fattigdomsstrategier, PRSP, i Bolivia, Mosambik, Nicaragua, Tanzania, Uganda, Vietnam og Zambia. Dette er reformarbeid som vi gjør bilateralt og multilateralt for å få mer ut av hver krone, slik at fattige land får en bedre situasjon.

De arenaene vi bruker for å gjøre dette, er mange. Bistandssjefsmøter har pågått siden 1960-tallet. Vi har nordiske utviklingsministermøter og statssekretærmøter. Det første utviklingsministermøtet nå i 2004 vil være den 14. desember i Oslo. Der vil vi også drøfte et annet nordisk

nytt initiativ som vi har på gang, for å opprette en FN-kommisjon som skal se nærmere på hvordan vi kan formalisere fattige menneskers bruks- og eiendomsrettigheter.

Også på det humanitære området har vi felles nordiske møter, og "blokken" er pådrivere i utviklingsprosessene i FN. "The Nordics" er et begrep innen utviklingspolitikken, og vi står for positive verdier internasjonalt. Vi har et varmerke som står for lydhørhet overfor fattige land, høye bistandsoverføringer og en multilateral orientering. Det skal vi ta med oss når vi nå skal se fremover. Det er to viktige ting som skal skje i tiden fremover. Det første er generalsekretæren i FNs høynivåpanel, som skal vurdere globale sikkerhetsutfordringer. Her er ikke minst også utviklingsområdet viktig. Jeg er enig med utenriksminister Per Stig Møller i at det er viktig at vi i Norden samarbeider om synspunkter og reformer på grunnlag av høynivåpanelets rapport, i tråd med det vi også gjør når vi samarbeider om å støtte hverandre til Sikkerhetsrådet, og neste gang er det Islands tur, for perioden 2009–2010.

Den andre viktige begivenheten hvor vi fra nordisk side må samarbeide tett, er toppmøtet, Millennium + 5, i 2005, som skal være i september/oktober. Tusenårsmålet må også her være i fokus. Vi må passe på at vi kan sette et spor etter oss som bidrar til at målene nås innen 2015. Det må gjelde handel. Det må gjelde gjeld, og det må gjelde bistand og bidra til oppfyllelse av målet om 0,7 prosent. Norden må være en spydspiss i arbeidet for å nå tusenårsmålene. Skal vi kunne forvalte en slik rolle med troverdighet, må alle nordiske land stille opp og være med på å realisere disse målene.

John I. Alvheim (FrP):

I alle de nordiske land har vi store problemer med å få tilbakesendt asylsøkere som ikke får oppholdstillatelse i de respektive nordiske land.

Spørsmålet mitt til den norske utviklingsministeren er: Har det vært noe tema blant de nordiske utviklingsministrene om å etablere asylmottak for de nordiske land, eksempelvis et eller flere steder i Afrika, hvor de fleste kommer fra, og at dette finansieres og drives av bistandsmidler?

Fungerende utenriksminister **Hilde Frafjord Johnson**:

Svaret på det er ganske enkelt: Nei, det har det ikke. Men jeg er kjent med at det har vært diskutert – og parkert i EU. Der er ikke Norge medlem, men jeg noterer at jeg synes det var en klok beslutning.

Arne Lyngstad (Midtengruppen, KrF):

Jeg synes det var utrolig interessant og oppmuntrende å høre på denne redegjørelsen om nordisk samarbeid om utviklingspolitikk. Det er veldig bra at det skjer, og at også Norden er med på å sette dagsordenen. Jeg synes det er veldig bra. At man har fokus på samarbeid om bistandsprosjekter er for så vidt én ting, men man må også ha dette utviklingspolitiske perspektivet.

Statsråden spurte jo selv: Hva skjer nå? Og det var i grunnen to prosesser som jeg savnet litt, og som jeg lurer på om det er noen dialog på nordisk nivå om. Det er viktig å fokusere på bekjempelse av fattigdom, og at vi dermed må se på rammevilkårene for de fattigste landene.

Da er mitt spørsmål: Hvilke muligheter ser statsråden til nordisk samordning når det gjelder innsatsen for en ny klimarunde, som er viktig for de fattigste landene, og for et mer rettferdig handelssystem?

Fungerende utenriksminister **Hilde Frafjord Johnson**:
Det skjer en rekke ting i internasjonal utviklingspolitikk, og jeg hentet frem det som da har mer enn et FN-perspektiv. Jeg snakket også om reformene i utviklingspolitikken i forhold til de internasjonale finansieringsinstitusjonene. De er nok de aller viktigste for de fattige utviklingslandene, og her har vi et tett og godt nordisk samarbeid for å bidra til at man kan overvinne kampen mot fattigdom.

I forbindelse med klimaspørsmål vet jeg at det er et samarbeid på et mer generelt plan blant miljøvernministrene, men utviklingsdimensjonen her har i liten grad vært berørt, fordi klimaspørsmålene og det som heter anneks-3-landene – er det vel – ennå ikke er gjenstand for forpliktelser.

På miljøvernministerområdet er det først og fremst et samarbeid mellom EU, Norge og andre samarbeidspartnere.

Når det gjelder handel, har man et samarbeid. Det vil være et nordisk-afrikansk handelsministermøte som danskene står for i januar. Det er en arena, men i WTO er Norge et medlem og EU et annet, så her er det ikke fullt så sterk koordinering, og det var derfor jeg ikke gikk så mye inn på det i mitt innlegg.

Agne Hansson (Midtengruppen, c):
Fru president! Det var inspirerande att få höra om den här rapporten om bistånd, och jag delar ambitionerna i det inlägg som just gjorts. I Sverige har vi nu lagt fast en politik för global utveckling som involverar alla politikerområden i biståndsarbetet. Jag har två frågor i anslutning till rapporten.

För det första nämnde ministern ett norskt-svenskt samarbete på biståndsområdet. Hur är det med engagemanget för och samarbetet med de övriga nordiska länderna? Är ambitionen där lika stor hos alla länderna, så att den totala insatsen blir kraftfull?

För det andra: Hur är det med arbetet för att involvera också andra politikerområden i biståndsverksamheten? Finns det en sådan strävan i det nordiska samarbetet?

Fungerende utenriksminister **Hilde Frafjord Johnson**:
Først vil jeg gi Sverige honnør for det arbeid man har gjort gjennom sin stortingsmelding, som vi sier på norsk, sin rapport om global utvikling, som tar på alvor det som – etter min vurdering – er den nye arenaen for utviklingspolitikken, nemlig *policy coherence*, sammenheng i politikken. For det som betyr noe for utviklingslandene, er ikke bare bistand. Det betyr faktisk like mye, og av og til enda mer, for mange utviklingsland hva vi gjør på handelsområdet, på gjeldsområdet, på en rekke andre politikkområder som berører deres økonomi og utvikling.

Vi griper fatt i dette også på norsk side. Vi har fremmet en stortingsmelding som heter "Felles kamp mot fattigdom", som har en rekke politikkområder med, i tråd med *policy coherence*, og hvor vi også fra norsk side vil følge OECDs sjekkliste for hvordan vi skal skape bedre sammenheng i politikken. Så dette følger vi opp, og dette vil vi utvikle synspunkter på også i nordisk sammenheng.

Når det gjelder det operasjonelle arbeidet på landnivå, er det kommet lengst mellom Sverige og Norge. Men jeg vet at det er dansk interesse. I tillegg samarbeider vi også med Storbritannia og Nederland på samme måte i en likesinnet sammenheng.

Aud Gaundal (Den sosialdemokratiske gruppen, A):
Statsråd Hilde Frafjord Johnson nevnte prisverdig et tiltak som de skal diskutere på desembermøtet, som gjelder fattige lands andel i bruker- og eierinteresser.

I Norge har det vært et kvinneprosjekt med gårdbrukere i Norge og Nord-Russland, der eierforhold til jord er svært avgjørende. Vil det være mulig at vi ikke bare ser sørover når det gjelder fattige land, men at vi kanskje også i Nord-Europa har noen utfordringer som det vil være verdt å diskutere innenfor akkurat dette området?

Fungerende utenriksminister **Hilde Frafjord Johnson**:
Når det gjelder bruk av eiendomsrettigheter, er det et nytt initiativ som ennå ikke er utformet. Vi vil drøfte muligheten for at Norden tar initiativ til en FN-kommisjon om dette spørsmålet. Utformingen av den og dens mandat vil derfor være mer åpent.

I utgangspunktet gjelder det utviklingslandene særlig, for der mangler man rett og slett totalt – i hvert fall delvis – eiendomsrettigheter. Det er et enormt byråkrati for fattige mennesker. De får ikke lån. Særlig kvinner blir ekskludert fullstendig fra den formelle økonomien fordi man ikke har fått dette registrert formelt. Dette arbeidet er viktig, og det vil vi satse mer på.

Når det gjelder om dette kan utvides eller være relevant for Nord-Russland, vil det være litt opp til FN hvis de griper fatt i denne ideen.

I forhold til konkret norsk bistand er det, selv om jeg har utenriksministerens hatt på i dag, likevel et spørsmål jeg må henvise litt mer til dem, om dette er et prosjekt som de synes er viktig å prioritere i forhold til det bistandsprogrammet vi har i Nordvest-Russland. Det er noe som jeg nesten må få overlate til ham å svare på i neste omgang.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe har gennem årene været den drivende kraft i den udenrigspolitiske debat i Nordisk Råd, og vi har fremført mange forslag på området.

Vi har lagt vægt på, at redefinere sikkerhedsbegrebet, så det omfatter sociale, kulturelle og miljømæssige faktorer ud over de traditionelle militære, og vi satser generelt på civile og fredelige fremgangsmetoder, hvilket blandt andet fremgår af vores forslag om, at der skal oprettes en nordisk fredspolitisk enhed.

I min tale ved samme lejlighed sidste år omtalte jeg den sørgelige kendsgerning, at regeringerne i to nordiske lande, Danmark og Island, støttede amerikanernes angreb på Irak. Jeg bliver desværre nødt til at genopfriske det, for i løbet af det år, der er gået, er illusionernes korthus definitivt faldet sammen.

Der viste sig ikke at findes masseødelæggelsesvåben i Irak. Der var ingen planer om at forsøge at fremstille dem. Der var ingen forbindelse mellem Irak og al-Qaida. Historierne om, at irakerne havde forsøgt at købe beriget uran i Afrika, viste sig at være opspind og så videre. Det viste sig som sagt, at ingen af de nævnte forudsætninger for at angribe Irak havde noget på sig. Der var tale om en ulovlig angrebskrig. Nu senest har FN's generalsekretær Kofi Annan uden forbehold beskrevet det som sin holdning.

Saddam Hussein var ganske vist den værste tyran, men det duer ikke som retfærdiggørelse af en ulovlig militær intervention.

Norden skal som demokratiske europæiske småstater stå vagt om international lov og menneskerettigheder. Man må under ingen omstændigheder give op over for amerikanernes og deres tilhængeres intentioner i retning af at tage de internationale love i egne hænder og ensidigt bestemme uden om Sikkerhedsrådet, hvor og hvornår de går i krig.

For at Norden i fællesskab kan gøre sig gældende, må Danmark og Island frafalde støtten til denne handling og lade sig strege ud på listen over disse nationer, selv om det sker sent.

Hvis ikke engang de nordiske lande forsøger at opretholde international lov og beskytter de vigtigste internationale organisationer, der skal varetage sikkerhed og demokrati i verden, hvem skal så gøre dette?

Verden er blevet et mere usikkert sted efter angrebene på Afghanistan og Irak. Situationen i Palæstina er forfærdelig, og verden bliver i hvert fald ikke sikrere nu, hvis Bush bliver genvalgt i USA, som alt peger på.

Erfaringerne fra Afghanistan og Irak viser, at løsningerne ikke ligger i magtanvendelse. Løsningerne ligger i retfærdig fordeling af livskvalitet i verden, at respektere internationale love, styrke demokratier og menneskerettigheder og sociale rettigheder på fredelig vis – ikke med granater. Og med respekt for forskellige normer og kulturer.

Vestlig selvglæde, overgreb og kulturelt hovmod er ikke et godt eksportprodukt. Det har vi haft adskillige hundrede år til at forstå. De nordiske lande må have mod og selvtillid til som sagt at være fornuftens stemme i internationale sammenhænge og tale for fred, menneskerettigheder, demokrati og retfærdighed. Der findes kræfter nok i verden, som tager sig af det modsatte.

Inge Lønning (Den konservative gruppen, H):
Den venstresosialistiske grønne gruppens tilnærming til verdensproblemene er noe som aldri slutter å forbause meg – særlig når det gjelder forholdet til det som skjer i De forente nasjoner, fordi man er konsekvent selektiv i hvilke ting man legger vekt på.

Vi har to ganger fått sitert generalsekretærens ytring, men det er med respekt å melde litt mer interessant hva ansvarlige parlamentarikere mener om de enstemmige sikkerhetsrådsresolusjonene 1511 og 1546, som oppfordrer alle FNs medlemsland til etter evne å bidra til stabilisering av forholdene i Irak. Jeg går ut fra at Den venstresosialistiske grønne gruppen også har registrert disse resolusjonene og har en oppfatning av dem.

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Det kunne være interessant at diskutere med Inge Lønning, hvorfor FN's Sikkerhedsråd befinder sig i den situation, som det gør? Hvorfor er situationen i Irak så forfærdelig som den er? Hvis vi vil snakke om konsekvens, skal den så ikke gælde rundtomkring i verden på samme måde? Man har klaget over, at Irak ikke fulgte de tidligere resolutioner, hvad angår våbeninspektionen, men Israel går gang på gang – med støtte fra USA og måske også med støtte fra Inge Lønning – imod de resolutioner, som gælder for situationen i Palæstina.

Så det er et stort spørgsmål, hvem det er, som prøver at tale om konsekvens og respekt for de internationale love generelt.

Inge Lønning (Den konservative gruppen, H):
Det er selvfølgelig interessant å føre diskusjoner om hvorfor verdens elendighet er så stor som den er. Men min tilnærming er i hvert fall at det er mer interessant å diskutere hvorledes man kan få gjort noe med elendigheten. Hvis vi er enige om at det er nødvendig at hele det internasjonale samfunn bidrar for å stabilisere situasjonen i det irakiske samfunn, hvor det daglig går tapt svært mange sivile liv, ikke minst på grunn av grupperinger som har én overordnet målsetting, nemlig å hindre at det blir mulig å avholde frie demokratiske valg i Irak, er det faktisk mer interessant enn å drive skylddelingsforretninger om det som skjedde for ett år siden, eller for ti år siden. Faktisk er fremtiden mer interessant enn fortiden!

Steingrímur J. Sigfússon (Den venstresosialistiske grønne gruppen, VG):
Der er krig i Irak. Men Bush sammen med Tony Blair, Halldór Ásgrímsson i Island og uden tvivl også Anders Fogh Rasmussen vil ikke snakke ret meget om det, der er sket. De vil snakke om fremtiden. Det var det, Tony Blair svarede på sit partis kongres: Lad os ikke bruge tid på at snakke om det, der allerede er sket.

Årsagen er jo klar, ikke sandt: Man ved jo godt, at det, der hændte, var gætværk, og at behandlingen fra FN's Sikkerhedsråd ikke kan retfærdiggøres. Det står klart for hele verden. Det er kun Bush, Blair, Inge Lønning, Halldór Ásgrímsson, Anders Fogh Rasmussen og måske ham John Howard i Australien, der mener noget andet.

Agne Hansson (Midtengruppen, c):
Fru president! De redogörelser som har lämnats här visar att det finns ett brett internationellt engagemang med Norden som aktör. Mittengruppen bejakar självklart detta. Internationellt samarbete främjar kontakter och ökar förståelsen mellan länder och ska ha som mål att fördjupa demokratin samt att öka tryggheten och säkerheten för medborgarna.

Det är med stor tillfredsställelse vi kan konstatera att EU har utökats med tio nya medlemmar under det år som årsredogörelsen omfattar. Utvidgningen och Nordens samarbete med medlemsländerna runt Östersjön kan nu bli en stark drivkraft för en fortsatt positiv utveckling och ökad säkerhet i hela Norden och i Östersjöområdet. Det är nu viktigt att det utvidgade EU får en modern och effektiv författning, som ökar insynen och förstärker demokratin och förståelsen för EU hos en bred allmänhet.

Vi är många som minns dramat i skolan i Beslan i Ryssland, hur de många barn och vuxna som var gisslan under bomber som hängde över deras huvuden där hotades med döden om de inte var tysta. Det råder oklarhet om det var internationell terrorism eller ett led i en nationell konflikt. Det senare är mest troligt. Vi har senast från valövervakare i Vitryssland och Ukraina fått rapporter om underkända valprocesser. Demokratin tycks sitta trångt där. Vi har ett ansvar och en skyldighet att ta tag i det här, att knyta Europas nya grannar närmare till oss. Samarbete är vida överlägset isolering.

Många människoliv har gått förlorade i konflikten mellan Israel och Palestina. Många har tappat hoppet och tron på en säker framtid. Norden med sin tradition av diplomati och medling borde kunna spela en större roll i lösandet av den här konflikten. Det finns viktiga byggstenar i Kvartettens färdplan, Genève-initiativet och det arabiska toppmötets erbjudande om att respektera Israels integritet. Fönstret mot en tvåstatslösning måste låsas upp. Norden och EU bör aktivera sig för att överlämna nyckeln.

Fru president! Vanvettet i Mellanöstern måste stoppas!

Inge Lønning (Den konservative gruppen, H):
Ikke på noe område har det nordiske samarbeid utviklet seg så raskt og så spennende som på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området. Jeg minner om at helt frem til begynnelsen av 1990-tallet var utenrikspolitikken tabubelagt. Det var en forutsetning for at det nordiske samarbeidet i det hele tatt kunne eksistere. Utover på 1990-tallet utviklet det seg slik at vi fikk utenrikspolitiske debatter på rådets møter, men det er først i dag at vi er kommet så langt at disse utenrikspolitiske debatter er blitt en hovedsak politisk på Nordisk Råds møter. Det innebærer at vi også begynner å se mulige konturer av et tettere strukturelt samarbeid på utenrikspolitikkens områder.

Det er antakelig ikke alle i Nordisk Råd som er oppmerksomme på at det i dag finner sted faste møter mellom lederne i utenrikskomiteene i de fem nordiske parlamenter og de tre baltiske parlamenter. Det skjer to ganger årlig. Neste gang vil møtet finne sted i Oslo, i januar neste år, og til det møtet har man også for første gang invitert lederen for utenrikskomiteen i statsdumaen

i Russland. Det sier at vi er i ferd med å ta et nytt ansvar for stabiliteten i vårt eget hjørne av Europa.

Vi står overfor betydelige utfordringer når det gjelder vårt naboskap mot øst. Faren for at det kan oppstå en varig kløft av sosial og politisk – og eventuelt også på ny ideologisk – art er helt åpenbart til stede. Derfor ser jeg på det som viktig at vi kan samarbeide mer aktivt om å fremme en stabil utvikling i vår egen del av Europa.

La meg til sist også få lov å vende tilbake til det lille replikkordskiftet med Steingrímur Sigfússon som fant sted nettopp. Han plasserte meg i et selskap som jeg i og for seg befinner meg rimelig vel i. I hvert fall må jeg si at hvis alternativet er å befinne seg i selskap med Den venstresosialistiske grønne gruppen, er jeg meget takknemlig for at jeg er plassert der jeg er.

Debatten ble avsluttet.

Rådet besluttet å ta Dokument 5 til etterretning.
Rådet besluttet å ta Dokument 6 til etterretning.

16. Samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland

Dokumentasjon

B 230/presidiet: Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008

B 231/presidiet: Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008

Rek. 18/2003: Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge

Rek. 19/2003: Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland

Rek. 22/2003: Miljøsikkerhed ved international skibstrafik i Østersøen

A 1348/välfärd: Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

A 1359/medborger: Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006-2008 (B 230/presidiet)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008
2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med de baltiska länderna

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006-2008 (B 231/presidiet)

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med nordvästra Ryssland 2006–2008
2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med nordvästra Ryssland
3) *att* färdigställa årliga handlingsplaner för samarbetet med nordvästra Ryssland, med början år 2006

Rek. 18/2003: Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at oprette en støtteordning til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge indenfor den eksisterende stipendieordning

Rek. 19/2003: Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påbegynde udarbejdelsen af en handlingsplan for et styrket nærområdesamarbejde med Nordvestrusland inden udgangen af 2004

Rek. 22/2003: Miljøsikkerhed ved international skibstrafik i Østersøen

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at fortsat virke for at sikre og forbedre Østersøens miljø, bl.a. gennem

a) en ansøgning til IMO om at Østersøen bliver udpeget som et særligt følsomt havområde (PSSA) med tilhørende bestemmelser for skibstrafikken

b) en aftale om øjeblikkeligt forbud mod olietransporter med enkeltskrogede fartøjer i Østersøen til fordel for fartøjer med dobbelt – i vinterhalvåret isforstærket – skrog

c) et umiddelbart totalstop for udslip af spildevand og fast affald fra fartøjer i Østersøen

d) strenge sanktioner overfor fartøjer, der foretager ulovlige udslip

e) en sænkning af svovlindholdet i fartøjernes bunkerolie i Østersøen i henhold til EU's hensigter med det langsigtede mål at opnå et niveau på max. 0,5 %

f) en udredning omkring udslipsrelaterede fartøjs- og havneafgifter efter svensk og ålandsk model

g) en vurdering af ledningssystemer (vejvisningsystemer) for skibstrafik i hele Østersøen samt en identitetsmærkning af fartøjer i Østersøtrafik

h) indførsel af en satellitovervågning af skibstrafikken og udslippene i Østersøen som supplement til overvågningen fra fly og skibe

i) forhindring af uønsket spredning af organismer til havmiljøet gennem udpumpning af ballastvand fra andre dele af Verden

j) udpegning af egnede nødhavne for fartøjer med farlige laster, der er i havsnød

k) sikring af et tilstrækkeligt beredskab i tilfælde af en katastrofe med udslip af miljøfarlige stoffer gennem samarbejde om materiel, uddannelse og fælles beredskabsøvelser på tværs af nationale såvel som myndighedsgrænser i landene omkring Østersøen

Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (A 1348/välfärd)

Välfärdsutskottet föreslår

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (A 1348/välfärd)

Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen (A 1359/medborger)

Medborger- og forbrukerutvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* ministerrådet i sitt arbeid med retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland inkluderer tiltak til støtte for urbefolkningen i regionen

2) *at* ministerrådet samarbeider med samiske organer for å identifisere grensehindringer for den samiske befolkningen i nordiske land og setter inn ressurser for å fjerne disse hindringer

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008 (B 230/presidiet)

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008 (B 231/presidiet)

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam** (ministerrådets talsmann B 230/presidiet og B 231/presidiet):

Fru president! Vi står inför stora förändringar, som kommer att få långtgående konsekvenser för internationell samverkan i norra Europa i allmänhet och för Östersjösamarbetet och det nordiska samarbetet i synnerhet.

Den politiska scenen förändras. Den accelererande politiska och ekonomiska integrationen i Europa och den ekonomiska utvecklingen i våra grannområden, inklusive Ryssland och tillväxtpotentialen i bland annat Barentsområdet påverkar oss och vår omvärld. Östersjön är en tillväxtregion som vi bör vidareutveckla tillsammans med alla länder och aktörer i området.

Framförallt vårt närområde förändras i snabb takt. Vi har under den senaste tiden haft många anledningar till att analysera det nordiska samarbetet med våra grannländer Estland, Lettland och Litauen. Detta samarbete är viktigt både för de nordiska och för de baltiska länderna. Det är samtidigt en del av ett bredare samarbete som försiggår i Östersjöområdet.

Nordiska ministerrådet och samarbetsministrarna har som svar på dessa nya utmaningar uppgjort nya riktlinjer för samarbetet med Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland. Dessa riktlinjer har framlagts som särskilda ministerrådsförslag inför denna session.

Det praktiska arbetet skall nu vidareföras av de ministerråd och ämbetsmannakommittéer som kan finna mervärde i detta samarbete. Flera av ministerråden har redan en mångårig erfarenhet av ett fruktbart och samtidigt konkret samarbete.

Herr president! De nordiska länderna kan vara stolta över de insatser de nordiska länderna gjort i närområdet enskilt var för sig och gemensamt via ministerrådet och dess närområdessamarbete. Man har uppnått många av de mål som uppsattes vid de baltiska ländernas frigörelse. De har blivit medlemmar i EU, vilket kommer att ha stor betydelse för det kommande samarbetet. Vi har lyckats bygga upp fungerande administrationer, vilka förmår föra arbetet vidare. Omvandlingen från planekonomier till europeiska marknadsekonomier har lagt grunden till en ekonomisk tillväxt som medför välfärd för medborgarna. Välfärdsklyftan har minskat.

Tillsammans kan vi i framtiden påverka vår omgivning. En målsättning för det fortsatta samarbetet är att finna den "nordisk-baltiska nyttan". Genom nordisk-baltiskt samarbete uppnår länderna mera än vad var och en är i stånd till att göra var för sig. Vi bör finna de områden där de baltiska och nordiska länderna kan ha gemensamma intressen.

Vi i ministerrådet har eftersträvat smidighet i vårt närområdessamarbete, och vi har lyckats tillmötesgå många av de målsättningar som uppställts i våra strategier sedan år 1996.

Det är viktigt att vi bevarar det samarbete och de nätverk vi skapat sedan 1991, då ministerrådet öppnade sina informationskontor i de baltiska huvudstäderna, samtidigt som vi skapar nya nätverk och samarbetskonstellationer.

Vi måste även se på det regionala samarbetets möjligheter i ett nytt Europa. En utvidgad europeisk union med 25 medlemmar ger även nya möjligheter för regional samordning. Denna samordning av aktiviteter bör ha sin utgångspunkt i gemensamma behov, såväl nordiska som baltiska.

Vi måste göra en nyvärdering av närområdessamarbetet till följd av balternas medlemskap i EU. Det framtida samarbetet bygger på likvärdighet. Detta innebär inte att de baltiska länderna skulle bli fullvärdiga medlemmar i ministerrådet, utan genom att man på ministermöten och i ämbetsmannakommittéer fattar beslut i samråd.

Vi kommer att frigöra nya resurser till ökade satsningar i nordvästra Ryssland, satsningar som även får ökad uppmärksamhet och är genuint nordiska. I vårt samarbete med Ryssland skall vi fokusera på de områden som ger mervärde. Den demokratiska utvecklingen av rättstaten bör vara ett av de områden som vi fokuserar oss på. Till detta hör fria medier och stöd till frivilligt arbete på gräsrotsnivå.

Målsättningen är ett konkret praktiskt samarbete inom områden som faller inom det vi kallar "mjuk säkerhet". I riktlinjerna har vi understrukit nyckelområden såsom demokratiutveckling och stärkande av rättsstaten, det gränsöverskridande samarbetet, forskning och innovation, IT-samarbete, sociala frågor och hälsa samt samarbetet rörande miljö och hållbar utveckling.

Ministerrådets styrka ligger i att vi varit närvarande via informationskontor och filialer i redan drygt tio år. Samtidigt har de olika ministerråden verkställt projekt inom det gemensamma närområdesprogrammet.

Herr president! Det är viktigt att samarbetet med nordvästra Ryssland bygger på gemensamma nordiska och ryska prioriteringar. Dessa bör vi finna i samråd med de regionala ryska myndigheterna. Vi bör vara realister och dirigera stora projekt till internationella finansiella aktörer såsom NIB, EIB, EBRD och EU:s instrument. De nordiska medlen skall inte användas till investeringsprojekt eller till att upprätthålla driftsverksamhet i institutioner.

Vi skall fokusera vår verksamhet på sådana områden där vi bäst kan förmedla vår kunskap och bästa lösningar till lokala aktörer i små och medelstora projekt. I detta arbete skall vi bland annat använda oss av ministerrådets informationskontor och institutioner, till exempel NEFCO. Dessa institutioner har redan erfarenheter av mångårig närvaro i regionen.

De nordiska länderna kan bilateralt, men även via ministerrådet, vara aktiva partner och bidra till utvecklandet av EU:s Nordliga dimension och EU:s nya grannlandspolitik. Ministerrådet har aktivt bidragit till kommissionens nya Nordlig dimension informationssystem, som skall ge en överblick över aktiviteter i området. Våra bidrag är konkreta och ger en mångsidig bild av vår verksamhet i närområdet.

Det regionala samarbetet skapar nya möjligheter i ett nytt Europa. Ministerrådet bör vara öppet för nya politiska initiativ. Vi bör vara beredda på ett trepartssamarbete mellan Norden, de baltiska länderna och deras grannar i ett gränsöverskridande samarbete. I detta samarbete bör vi inkludera även andra organisationer och EU:s nya finansieringsinstrument. De nordiska länderna kan gå in för gemensamma insatser till exempel genom att inbjuda representanter för de nya grannarna i öst och deras gränsregioner samt NGO:er till ett tätare samarbete i våra gränsöverskridande projekt.

Till sist önskar jag framhålla att vi bör vara beredda att utvidga vårt samarbete genom att öppna nordiska institutioner för baltiskt deltagande. Samverkan i nordiska institutioner bör utvecklas på basen av vunna erfarenheter och med beaktande av konkreta önskemål, som framförts av Estland, Lettland och Litauen. Inom den närmaste framtiden bör detta konkretiseras institution för institution. Intresse finns, men det varierar från område till område. Vi kan lösa samarbetsfrågan på olika sätt, antingen genom direkt ägarskap, partnerskapsmodell eller genom

gemensamma projekt. Dialogen mellan de nordiska länderna och de baltiska länderna bör fortgå och fördjupas.

Gabriel Romanus overtok ledelsen af forhandlingene.

Outi Ojala (Presidiets talskvinne B 230/presidiet):
Herr president! Närområdessamarbetet har redan under en lång tid varit en av hörnstenarna i Nordiska rådets arbete. Allt sedan de baltiska staterna återfick sin självständighet, eller i själva verket redan före det, har samarbetet med Estland, Lettland och Litauen intagit en högt prioriterad plats på vår agenda. Vi är stolta över det samarbetet och över det faktum, att vi inom Nordiska rådet var de första att inleda politiskt samarbete med dessa grannar på södra sidan av Finska viken och Östersjön. Under årens lopp har detta samarbete tagit alltmera etablerade former och blivit allt aktivare och mera genomgripande. Samarbetet tog sin början i de stora geopolitiska förändringarna i Östersjöregionen i början av 90-talet, och när nu vår region igen har genomgått mycket genomgripande förändringar i sin geopolitiska struktur är det dags för en ny översyn av vårt samarbete med våra baltiska grannar.

Nordiska ministerrådet har efter konsultationer med regeringarna i Estland, Lettland och Litauen lagt fram riktlinjer för samarbete för åren 2006–2008. Utgångspunkten för de nya riktlinjerna är att samarbetet med de baltiska staterna ska ha ett starkt egenvärde och att det skall fortsätta. Det biståndsinriktade samarbetet skall, menar ministerrådet, ersättas med ett bredare politiskt partnerskap på jämbördig basis.

Nordiska rådets presidium ställer sig mycket positivt till ministerrådets riktlinjer för samarbetet. De representerar en flexibel anpassning till de nya förutsättningar för politiskt samarbete i Östersjöregionen som uppstått efter de baltiska ländernas anslutning till NATO och EU i år. Det är naturligt att samarbetet mellan länderna alltmer övergår till att bli ett reguljärt samarbete på jämbördig bas och att det mera biståndsinriktade samarbetet minskar.

Presidiet delar helt ministerrådets inställning att det nordisk-baltiska samarbetet skall fokuseras på frågor där det nordisk-baltiska samarbetet kan bidra med ett mervärde i förhållande till de verksamheter som bedrivs inom andra samarbetsorgan och samarbetsformer. De av ministerrådet uppställda nyckelområdena för samarbetet är alla viktiga. Presidiet ställer sig emellertid undrande över att miljöfrågorna inte tydligare tagits upp som ett eget nyckelområde. Skyddet av miljön i Östersjöregionen är enligt Presidiets åsikt en av de viktigare frågorna för hela regionen. En annan fråga som jag personligen gärna skulle se lyftas fram i ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen är arbetsmarknadssamarbetet. De kunde ha varit starkare. Den gemensamma arbetsmarknad som vi snart står inför i full utsträckning skulle också motivera en prioritering av dessa frågor.

Presidiet vill erinra om att förutsättningarna har förändrats också för det nordisk-baltiska parlamentariska samarbetet. På motsvarande sätt som ministerrådet nu övervägt det framtida samarbetet med de baltiska länderna, pågår det i Nordiska rådet och i Baltiska församlingen diskussioner om formerna och innehållet i det framtida parlamentariska samarbetet. Jag tror att vi kommer att se resultat av detta samarbete redan nästa år i Pärnu.

Jens Christian Larsen (Presidiets talsmann B 231/presidiet):
Hr. præsident! Jeg skal på Præsidiets vegne fremlægge vor betænkning over Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbejdet med Nordvestrusland. Præsidiet stiller sig generelt meget positivt over for forslagets indhold.

EU's nye grænse efter udvidelsen den 1. maj 2004 betyder, at vi er blevet nabo til både Rusland, Ukraine og Hviderusland. I dette grænseområde er der meget stor forskel, både politisk,

økonomisk og socialt. Det er derfor fundamentalt for de nordiske lande, at denne nye grænse betragtes som en bro og ikke som en mur. Vi bør have en stærk nordisk interesse i at øge samarbejdet med Nordvestrusland med det formål at skabe demokratiudvikling, god forvaltningsskik, økonomisk vækst, bedre velstandsfordeling og social tryghed.

Vi bør erkende vores ansvar og forpligtelse til at skabe stabilitet og samarbejde gennem et sådant samarbejde med vores største nabo, Rusland. Vi mener, at tiden er inde til at investere den opsparede kapital i nordisk nytte, som 50 års samarbejde i Nordisk Råd og 10 års samarbejde mellem Nordisk Råd og Baltisk Forsamling har givet os. Et nyt, ligeværdigt samarbejde mellem de nordiske lande, de baltiske lande og Nordvestrusland kan gøre vores region til en hel ny nordlig vækstregion. Tilsammen råder vi over kulturelle, menneskelige og naturmæssige ressourcer.

Præsidiets anbefaling til sessionen her skal i høj grad ses på baggrund af den positive tilkendegivelse fra Nordvestruslands parlamentariske råd om et fremtidigt parlamentarisk samarbejde med Nordisk Råd. Dette samarbejde kan sikre det nødvendige ejerskab og den folkelige forankring i Nordvestrusland. Præsidiet tillægger den parlamentariske dimension i samarbejdet meget stor betydning.

Præsidiet hilser det også velkomment, at retningslinjerne allerede gradvis kan træde i kraft i 2005. Vi deler ministerrådets opfattelse af, at samarbejdet vil have meget stor betydning, ikke mindst sikkerhedsmæssigt, for Norden og EU.

Vi er dog under sessionens møder med repræsentanter for Federationsrådet, Statsdumaen og Nordvestruslands Parlamentariske Råd blevet gjort opmærksom på, at ministerrådets forslag til geografisk afgrænsning af de regioner, der kan indgå i samarbejdet, vil udelukke nogle af de regioner, som efter russisk opfattelse tilhører Nordvestrusland. Det er ud fra en parlamentarisk betragtning ikke særlig hensigtsmæssigt, og det vil Præsidiet senere tage en revurdering af.

Vi er også enige i at understrege betydningen af, at den endelige model udarbejdes i et ligeværdigt partnerskab med Rusland, og vi mener, at den parlamentariske dialog kan bidrage med gode råd til den endelige udformning af program og handlingsplaner.

Vi kan som udgangspunkt støtte de foreslåede centrale samarbejdsområder som demokratiudvikling, IT-samarbejde, grænsesamarbejde, uddannelse og forskning, innovation, sundhed og social velfærd og narkotikabekæmpelse.

Jeg vil til sidst gerne understrege, at denne session i forhold til Nordvestrusland er lidt af en begivenhed, idet det parlamentariske samarbejde reelt har taget form under sessionen, og jeg ser frem til, at det vil udvikle sig positivt i de kommende år.

North-West Parliamentary Association, Russia **Pavel Sazhinov**:[15]

Pavel Sazhinkovs tale i svensk oversettelse:

Ärade Ordförande! Kära kollegor! Fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna och Nordvästra Ryssland är något som är varken nytt eller oväntat. Samarbetet har djupa rötter. Det hade börjat långt innan våra stater uppstod och det har aldrig upphört. Det kan ju inte vara annorlunda när det gäller folk som är grannar till varandra.

Vårt samarbete har särskilt mycket utvidgats under de senaste 10–15 åren.

Över 200 tusen utländska medborgare besöker endast Murmansk-området årligen och de flesta kommer från de nordiska grannländerna. Enligt Norges generalkonsul utfärdar Norges Generalkonsulat i Murmansk fler viseringar än i vilket som helst annat land och ställe.

Samma utveckling när det gäller kontakterna med grannländer kan observeras även i Karelen, S:t Petersburg, Leningrad-området samt i övriga nordvästra Ryssland.

[15] Talen ble holdt på russisk og gjengis kun i svensk oversettelse.

Som följd har det möjligtgjorts ett genombrott i många områden där det fanns antingen inget samarbete helt och hållet eller där samarbete var minimalt, till exempel inom miljö och kärnsäkerhet.

Men livet går vidare. Nu gäller det att skapa en ny kvalité och dynamik inom vårt samarbete. Bilaterala och gränsöverskridande samarbetet har kompletterats också av det multilaterala samarbete där diverse institutioner och organisationer i nordiska länder och Ryssland deltar. Detta har naturligtvis skapat nya visioner och bredare möjligheter för samverkan.

Nordiska rådets presidium och nordvästra Rysslands parlamentariska församling har under sina möten kommit överens om vårt parlamentariska samarbete. Som resultat av dessa överenskommelser deltar vår delegation i Nordiska rådets 56:e session och har möjlighet att framträda här.

Vi har även avtalat de nyckelfrågor som våra parlamentariska institutioner kommer att koncentrera sig på. Det gäller flera olika områden såsom miljö, utbildning, hälsovård, ungdomskontakter, energiförsörjning, små och medelstora företag med mera.

Igår kunde vi komma överens om att samarbetet ska förutom nordvästra Rysslands gränsområden också involvera alla övriga områden i nordvästra Ryssland det vill säga Komi republiken, Arkangelsk, Vologda, Novgorod och Nenets autonoma krets i tillägg till de närområden som redan nämns i dokumentet. Utan att innehålla alla dessa områden kan nordvästra Ryssland inte betraktas som helhet.

Vårt samarbete har goda möjligheter. Det viktigaste däri är att söka lära känna och bättre förstå varandra.

Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (Rek. 19/2003)

Asmund Kristoffersen (Miljø- og naturressursutvalgets talsmann Rek. 19/2003):
Takk til samarbeidsminister Enestams utmerkede redegjørelse.

Når vi fra Nordisk Råds side for ett år siden bad om at ministerrådet skulle utarbeide en handlingsplan for samarbeidet med Nordvest-Russland, var det ut fra et overordnet ønske om at Nordisk Ministerråd skulle være aktive og prioritere et velfokusert og synlig samarbeid med forskjellige aktører i Nordvest-Russland.

Miljø- og naturressursutvalget vil også framover søke å styrke våre samarbeidsflater med nordvestrussiske parlamentarikere omkring miljøsaker.

Ministerrådet har nå utarbeidet retningslinjer for dette samarbeidet, hvor de overordnede prinsipper og samarbeidstemaer er fastlagt. Som formann for Miljø- og naturressursutvalget er jeg selvsagt enig i at miljø og bærekraftig utvikling må være blant de prioriterte emner. Jeg støtter det Ojala sa om å vektlegge dette temaet.

Det er dessverre et ubestridt faktum at miljøtilstanden i mange nordvestrussiske områder ikke er tilfredsstillende. Vi har også en egeninteresse av å bidra til et bedre miljø i våre nærområder. Utslipp til luft og vann har sterk innvirkning på miljøet. Vi ser allerede store konsekvenser både i våre havområder og ikke minst i artiske strøk. Uforsvarlig lagring av atomavfall er meget bekymringsfullt og krever rask handling.

Av retningslinjene framgår det at det skal utarbeides en mer presis plan for samarbeidet, et såkalt Russlandsprogrm. Med disse utsikter har vi besluttet å innstille på at rekommandasjon 19/2003 Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland avskrives.

I forbindelse med utarbeidelsen av Russlandsprogrammet er det viktig å se det nordiske samarbeidet i sammenheng med de nasjonale interesser og samarbeidsinitiativer fra EU med flere. Med hensyn til samarbeidspartnerene i Russland ser vi gjerne at så vel regionale og lokale myndigheter, institusjoner som NGOs, trekkes inn, og at prioritering og utforming av prosjektene skjer i tett samarbeid med de russiske partnerene.

Jeg merket meg Pavel Sazhinovs interessante tale nå, og tar på vegne av Miljø- og naturressursutvalget imot hans klare invitasjon til et fortsatt og forsterket, konkret og respektfullt arbeid

og samarbeid. Slik vi leser retningslinjene, blir den konkrete gjennomføringen fra nordisk side overlatt til de enkelte sektorene i ministerrådsarbeidet under en viss overvåking og evaluering av samarbeidsministerene. Vi ønsker i utvalget å ha en tett dialog med miljøministrene om konkrete samarbeidsinitiativ med Nordvest-Russland innenfor miljøområdet. Situasjonen er litt ny for sektoren, og jeg håper at anstrengelser vil lede til gode og relevante prosjekter.

Debatten om Rek. 19/2003 ble avsluttet.

Medlem av Føderationsrådet, Russland **Vjacheslav Popov**:[16]

Vjacheslav Popovs tale i svensk oversettelse:
Ärade president, mina damer och herrar, kollegor!

Först och främst vill jag tacka Nordiska rådet och Nordiska rådets president, herr Gabriel Romanus för möjligheten för delegationsledarna och erbjudna gäster att tala här under sessionen.

Vi betraktar Nordiska rådet som en ansedd och inflytelserik organisation för nordiska länder. Vi menar att genom att bevara den nordliga identiteten och understryka nordliga värden kan vi parlamentariker söka lösa gemensamma och ofta ganska svåra problem. Rysslands parla-ment deltar i Nordiska rådets 56:e session med en representativ delegation av tio medlemmar. Också delegationen för nordvästra Rysslands parlamentariska församling är närvarande här på sessionen. Vår stora uppmärksamhet gentemot sessionen är välgrundad för det återspeglar ett stort intresse i det ryska samhället för utvecklingen i Nordeuropa.

Jag skulle vilja å vägnar av Rysslands parlamentariska delegation förklara att vi välkomnar det fortsatta samarbetet med Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Vi har med intresse följt utvecklingen av Nordiska rådets strategi för samarbetet med närområden och fäster stor vikt vid att främja projekt i nordvästra Ryssland inom ramen för denna strategi. Demokratiutveckling och medborgarnas rättigheter, människornas säkerhet och hälsa, utbildning, miljöpro-blem och ekonomiska förbindelser är de samarbetsområden som vi prioriterar. Det är redan flera projekt som förverkligas i S:t Petersburg, Leningradområdet, Karelen och Murmansk tillsam-mans med Nordiska rådets medlemsländer. Vi har länge stött även initiativet om att öppna nordiska ländernas informationskontor i Kaliningrad och andra ryska städer såsom det gjordes i S:t Petersburg. Vi hoppas att denna fråga blir löst inom kort.

När det gäller utsikterna för det parlamentariska samarbetet mellan Ryssland och Nordiska rådets medlemsländer så vill jag övertyga er om vårt intresse och fullt stöd åt det aktuella initiativ som framfördes förra september i Bergen av Stortingets president Jørgen Kosmo. Rysslands parlament är redo att stödja och främja det parlamentariska partnerskapet för Nordeuropa. Vi menar att ett sådant partnerskap hjälper konsolidera och utvidga den geogra-fiska dimensionen inom Nordens parlamentariska samarbete.

Samarbetet med nordvästra Ryssland är på sessionens agenda idag. Vi betraktar med stor uppmärksamhet Nordiska ministerrådets förslag om huvudlinjerna i samarbetet för 2006–2008 samt rekommendationer för verksamhetsplanen i nordvästra Ryssland och åtgärderna för sjöfartens miljösäkerhet i Östersjön.

Jag skulle än en gång tacka er, herr president, för möjligheten att framträda här och bekräfta å vägnar av Rysslands parlament – vår strävan för den fortsatta konstruktiva och ömsesidiga dialogen mellan våra parlament.

[16] Talen ble holdt på russisk og gjengis kun i svensk oversettelse.

Line Barfod (Den venstresosialistiske grønne gruppen, EL):
Den Vestresocialistiske Grønne Gruppe finder, at det er utrolig vigtigt, at det nordiske samarbejde med Baltikum og med Nordvestrusland bliver set i sammenhæng. Norden kan være brobygger, og hvis vi er det, bidrager vi til at nedbryde det skel, der desværre er blevet forstærket med EU's østudvidelse.

Nordens alternativ til brobygning ville være systematisk at opdele alle aktiviteter med Baltikum på den ene side og aktiviteter med Rusland på den anden side. Hvis vi gjorde det, ville vi risikere – som Outi Ojala advarede om under generaldebatten – at Nordisk Råd blev reduceret til at være underleverandør for EU i forhold til Baltikum samt til at forvalte isolerede programmer med Rusland.

Nej, det, som Norden kan mere og bedre end andre aktører, er brobygningen, og det tror jeg at de, der har engageret sig i Østersøsamarbejdet, vil bekræfte. Derfor er det brobygningen, Norden skal vælge.

Derfor er det også positivt både i forhold til Baltikum og til Rusland, at statsministrene ikke er gået videre med en stribe ensidige udvidelser af nordiske institutioner til at inkludere Baltikum, men ikke Rusland eller Nordvestrusland.

Jeg håber, at de gæster, vi har fra Estland, Letland, Litauen og Rusland oplever, at det, vi ønsker, er et samarbejde på tværs af EU's skel, på tværs af NATO's skel, for det har vi faktisk ret store erfaringer med i det nordiske samarbejde.

Repræsentanten fra Ruslands Føderationsråd har udtrykt et ønske om russisk plads som associeret i Nordisk Råd, og tilsvarende har der tidligere været baltiske ønsker. Men til parlamentarikere og kolleger og naboer mener vi, at vi må sige, at vi har et nordisk fællesskab, der bygger på historie, sprog og meget mere. Det betyder ikke, at vi ikke lægger stor vægt på samspillet med de forskellige parlamentariske forsamlinger, men det skal netop være et samarbejde. Og så er det vigtigt, at vi også tager det folkelige arbejde med, og her er vedtagelsen om støtte til politisk samarbejde mellem unge i Norden og i Nordvestrusland et nyt skridt i samarbejdet.

Vores gruppe har peget på seks punkter, som afgørende vil kunne styrke det nordiske samarbejde, og flere af dem vil også kunne styrke brobygningen til de baltiske lande og Rusland.

Det er for det første, at Nordisk Råd skal starte en fredspolitisk enhed. For det andet et øget nordisk samarbejde om konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering. For det tredje et øget nordisk samarbejde i FN. For det fjerde et øget samarbejde om arbejdsmarkedsåbningen i Østersøregionen. For det femte et øget engagement for en fredsskabende miljøpolitik. Og for det sjette en bedre koordination af de interparlamentariske forsamlinger i regionen.

Hvis vi går i gang med de områder, tror vi, at det også vil kunne øge brobygningen til de baltiske lande og Rusland.

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam:**
För det första vill jag tacka för inläggen; de allra flesta tillstyrker de riktlinjer som ministerrådet föreslår. Tack för det!

Får jag för det andra kommentera två kritiska anmärkningar. Den första gäller det som man uppfattar som de geografiska begränsningen av samarbetet till endast en del av nordvästra Ryssland. Det var Jens Christian Larsen som tog upp det och också Pavel Sazhinov, som tyckte att man skall ta med hela nordvästra Ryssland. Formuleringen i riktlinjerna lyder så att det är primärt de delar av nordvästra Ryssland som gränsar till Norden och Baltikum. Det betyder att man har en klar öppning för att från fall till fall pröva om det finns intresse att avvika från den primära avgränsningen. Men eftersom resurserna för närområdessamarbetet är begränsade gäller det att fokusera för att åstadkomma resultat. Man kan inte få effekt om man sprättar omkring pengar på många och små projekt, men jag vågar lova å ministerrådets vägnar att goda projekt inte kommer att ratas bort bara för att de finns på fel sida om avgränsningen.

För det tredje tyckte Outi Ojala och Asmund Kristoffersen att miljösamarbetet kunde lyftas upp lite mera. Här har vi valt att försöka se på allt det samarbete som sker på miljöområdet och kommit till, eftersom till exempel i det finländska närområdessamarbetet miljöfrågorna har högsta prioritet, att vi får en större nordisk nytta att kanske här mera fokusera på sådant som inte sköts bra via det bilaterala samarbetet. Men som miljöminister tar jag gärna till mig den kritik som här anfördes; vi har inte heller i det nordiska närområdessamarbetet på något sätt uteslutet miljösamarbetet, det är som vi alla vet viktigt.

Debatten om B 230/presidiet og B 231/presidiet ble avsluttet.

Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge (Rek. 18/2003)

Lennart Gustavsson (Medborger- og forbrukerutvalgets talsman Rek. 18/2003):
Herr President! Vi har under de här dagarna i Stockholm bland annat diskuterat demokrati, hur vi ska både försvara den och utveckla den. Medborgar- och konsumentutskottet har utifrån ett förslag från Den vänstersocialistiska gröna gruppen lyft upp frågan om en stödordning för politiskt aktiva nordiska och ryska ungdomar. Här måste vi säga att vi menar politiskt aktiva i en väldigt bred mening.

Rekommendationen föreslås avskrivas med hänvisning till det arbete som påbörjas. För oss från Medborgar- och konsumentutskottet blir utvärderingen och uppföljningen väldigt viktig. Utskottet har pekat på det viktiga i att arbetet bedrivs obyråkratiskt.

Min förhoppning är att ministerrådet snart kan redovisa hur arbetet med att nå ungdomar med information om möjligheterna framskrider. Min förhoppning är också att man kan nyttja informationskontoren i exempelvis Ryssland.

Ett av sätten att utveckla demokrati är att skapa möjlighet för mänskliga möten. Det mänskliga mötet är helt överlägset när det gäller att skapa förutsättningar för demokrati. En satsning riktad mot ungdomsgruppen ska väl inte ses som en kostnad, utan det måste vara en investering. Om vi ska bygga och utveckla demokratin ska vi lära av historien och satsa på framtiden. Och ungdomen är sannerligen framtiden.

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam** (ministerrådets talsmann Rek. 18/2003):
Herr president! Vi har reserverat 500 000 danska kronor per år för det här samarbetet. Kontakt är i färd med att etableras i regionerna och vi hoppas kunna implementera det här nästa år.

Vi har tänkt följa samma ordning som gäller för det existerande parlamentarikersamarbetet. Det blir möten, men vi kommer också att utnyttja andra former för kontakt, också informationskontoren.

Debatten om Rek. 18/2003 ble avsluttet.

Miljøsikkerhed ved international skibstrafik i Østersøen (Rek. 22/2003)

Lasse Wiklöf (Miljø- og naturressursutvalgets talsmann Rek. 22/2003):
Herr president! Uppdraget att precisera säkerheten och miljöinsatserna för en hållbar sjöfart i Östersjön pågår i ministerrådet.

Snabba och effektiva åtgärder är, som vi alla numera förstår, angelägnare än någonsin i belysning av att handelssjöfarten hela tiden expanderar inom Östersjöområdet, fartygen blir allt fler och inte minst ökar antalet tankrar beroende på nya storhamnar för utskeppning av olja.

Miljö- och naturresursutskottet har således funnit att arbetet kommit igång men efterlyser en ännu om möjligt högre ambitionsnivå, vilket också framgår av vårt betänkande, och därför inväntar utskottet ett nytt ministerrådsmeddelande under nästa år.

Inom utskottet är vi övertygade om att den internationella sjöfarten i Östersjön kommer att bli betydligt säkrare och de miljöbelastande utsläppen till luft och hav starkt minimerade när de elva punkterna i rekommendationen omsätts i reella och förpliktande regelverk i sin helhet.

Herr president! Det finns inte nu tid att gå in på alla elva punkter, även om det skulle finnas en hel del att säga, och därför vill jag begränsa mig till punkt a), nämligen Östersjön som ett hav med PSSA-status, (Particulary Sensitive Sea Area).

Utskottet understryker att ansträngningarna för att involvera även Ryssland är av största betydelse. Det är naturligtivs inte bra om Ryssland i förlängningen förblir utanför.

Utskottet fäster vidare uppmärksamhet vid de specifika bestämmelser – de så kallade *additional measures* – vilka är en förutsättning för att PSSA skall träda i kraft. På denna punkt har utskottet otillräcklig information. Vi är angelägna om att bli informerade om i vilket skede det konkreta PSSA-projektet befinner sig eftersom detta utgör det slutliga sigillet för att PSSA får sin definitiva tillämpning.

Vi är naturligtvis också intresserade av vilken lydelsen slutligt blir när det gäller framställningen till IMO.

I utskottet har vi höga förväntningar på PSSA-innehållet, och det är för oss alla bekant att förväntningarna bland medborgarna och inte minst inom miljörörelsen är ganska uppskruvade.

Till skillnad mot de övriga punkterna i rekommendationen och vårt betänkande är PSSA-frågan dessutom i hög grad beroende av en tidsfaktor. Tidsramarna angavs till två år varav åtta månader nu förflutit. Till saken hör också att IMO skall ges förutsättningar att behandla frågan inom nämnda tvåårsfristen.

Deadline närmar sig alltså, och problemet är att parlamentarikerna i rådet inte känner till vilket PSSA-innehållet avses bli, samtidigt som ett ministerrådsmeddelande i saken inte kan slutbehandlas förrän om ett år på sessionen i Reykjavik. Då är sannolikt tiden ute för rådet att kunna påverka. Därför är således en utförligare och snar information på sin plats.

Miljö- och naturresursutskottet har möten inkommande december och i januari, och inför något av dessa anser utskottet det nödvändigt att bli uppdaterade om PSSA-arbetets framåtskridande och innehåll. Det är nödvändigt för att utskottet skall få känna sin demokratiska delaktighet i den här mycket viktiga processen.

Jag har haft förmånen att tala med minister Enestam, och efter det samtalet hyser jag mycket goda förhoppningar om att utskottet får en snar briefing.

Samarbetsminister **Jan-Erik Enestam** (ministerrådets talsmann Rek. 22/2003)

Herr president! De nordiska ländernas samarbete kring sjösäkerhetsfrågor i Östersjön har som bekant långa traditioner. Frågan om ökad miljösäkerhet vid sjötransporter är en väsentlig del av det internationella och nationella arbetet för skyddandet av Österjön. De nordiska miljöministrarna har under de senaste åren vid flera tillfällen diskuterat frågan om oljetransporter och varit aktiva när det gäller att få Östersjön definierat som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA).

Den ökande fartygstrafiken i Östersjön medför en ökad risk för olje- och kemikalieutsläpp. Det är ofrånkomligt. Miljöministrarna och samarbetsminisrarna beslöt därför år 2002 att stödja ett projekt om risken för oljeolyckor och beredskapen att bekämpa dessa. Målet var att utveckla ett verktyg som kan kartlägga de områden av Östersjön där det finns en risk för skador som följd av olje- eller kemikalietransporter samt att beskriva beredskapen för oljeupprensning i förhållande till riskområdena i Östersjön och Kattegatt. Detta projekt och den resulterande databasen kallas MARIS/Maritime Accident Response Information System for the Baltic.

MARIS-projektet genomfördes av en arbetsgrupp med Finlands Miljöcentral som huvudansvarig och med HELCOM som central partner. Projektet avslutades i maj detta år med lanserandet av ett geografiskt informationssystem i kombination med databaser som kan användas för att analysera riskerna och konsekvenserna av oljeutsläpp på basen av komplexa data. Dessa data

omfattar bland annat data om trafik, kartläggning av känsliga områden samt upplysningar om den lokala beredskapssituationen.

Verktyget är först och främst avsett för lokala miljömyndigheter i länderna kring Östersjön, men kan också användas av andra instanser.

MARIS-projektet presenteras för närvarande i anslutning till Nordiska rådets session här som en del av Nordsiska ministerrådets utställning om hållbar utveckling i Norden. Det är bland annat möjligt att prova använda MARIS-verktyget på PC och på så sätt få en bild av hur till exempel lokala miljömyndigheter kan använda verktyget i en praktisk värdering av risken för oljeutsläpp i olika områden av Österjön.

Lasse Wiklöf efterlyste en uppdatering av hur förhandlingarna kring *additional measures* i anslutning till PSSA går. Jag tycker att det är rimligt att någon av miljöministrarna, lämpligen ordförandelandets, vid utskottets möte, kanske i januarimötet, skulle infinna sig och föra en diskussion med utskottet. Det tycker jag är ett rimligt krav från utskottets sida.

Lasse Wiklöf (Den sosialdemokratiske gruppen, ÅSD):
Herr president! På utskottets vägnar vill jag tacka för den positiva attityden till den här efterlysta briefingen, och jag är övertygad om att det är till stor fördel att utskottet får en mer ingående information om i vilket stadium ärendet nu befinner sig när det gäller PSSA.

Vad gäller ministerns diskussioner kring MARIS vill jag också i det avseendet framhålla att vi från utskottets sida har förhållit oss mycket positiva till det projektet också i vårt betänkande.

Till saken hör emellertid att vid sidan av MARIS och vid sidan av PSSA finns det ytterligare nio punkter som vi hoppas så småningom ska falla på plats.

Debatten om Rek. 22/2003 ble avsluttet.

Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen (A 1359/medborger)

Bendiks H. Arnesen (Medborger- og forbrukerutvalgets talsmann A 1359/medborger):
Urbefolkningen i Nordvest-Russland har havnet i en forferdelig situasjon. De lever i en hverdag preget av høg arbeidsledighet og alkoholmisbruk. Urfolket er overrepresentert på statistikken over sykdom og sosial nød.

Tvangskollektiviseringen som ble satt i gang av Stalin på 1930-tallet, gikk ekstra hardt ut over levemåten, kulturen og tradisjonene til urfolkene. Da Sovjetunionen ble oppløst i 1991, og mange av de etablerte samfunnsstrukturene brøt sammen, gikk dette igjen veldig hardt ut over urfolkene.

I løpet av Sovjet-tiden hadde de tilpasset seg det nye systemet. Da det brøt sammen, hadde de gamle levemønstrene i stor grad blitt glemt. De visste ikke hvordan de skulle benytte den nye friheten de hadde fått.

Men det kan skimtes en lysning. Fra russisk side er det fra sentralt hold gitt lover som gjør det formelt mulig for urfolkene å bedre ta vare på og utvikle sin kultur. Det vil ta tid før lovene er innarbeidet i de regionale administrasjonene, og det er ikke alltid at det hjelper så mye med lover dersom man ikke har ressurser til å nyttiggjøre seg dem. Men det er en start.

Samene, urfolkene som bor i Norge, Sverige, Finland og Russland, har engasjert seg for å hjelpe sine brødre og søstre i øst. Andre organisasjoner har også engasjert seg, og vi i Nordisk Råd bør også bidra.

I de nye retningslinjene for samarbeidet med Nordvest-Russland er det Medborger- og forbrukerutvalgets mening at ministerrådet bør inkludere tiltak til støtte for urfolkene i regionen. Dette bør skje i et tett samarbeid med de aktørene som allerede er etablert i området, slik at vi drar nytte av den kompetansen og det nettverk som allerede eksisterer.

Den andre delen av utvalgsforslaget retter seg mot arbeidet med å fjerne grensehindringer. Levedyktige lokalsamfunn er viktig, men landegrensene kan hindre naturlig kontakt mellom folk som bor relativt nær hverandre. For den samiske befolkningen og kulturen er det ekstra viktig at slike hindringer blir fjernet. Det er ett folk som bor i flere av de nordiske landene. Landegrensene føles i enda større grad unaturlig for dem enn for oss. En minoritetskultur er også mer sårbar og er avhengig av at forholdene legges til rette for kontakt over landegrensene. Dette er grunnen til at vi anbefaler at Nordisk Ministerråd samarbeider med samiske organ for å identifisere grensehindringer for den samiske befolkningen i de nordiske land og sette inn ressurser for å fjerne disse.

Debatten om A 1359/medborger ble avsluttet.

Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (A 1348/välfärd)

Tarja Cronberg (Velferdsutvalgets talskvinne A 1348/valfärd):
Herr president! Mittengruppen har väckt ett förslag om att inbjuda de baltiska staterna till Nord-isk nämnd för alkohol- och drogforskning. Den vänstresocialistiska gröna gruppen har också föreslagit att detsamma skulle gälla för nordvästra Ryssland.

Välfärdsutskottet hade på sitt möte i Mariehamn en hearing med institutionen om detta spörsmål. Det visade sig att de baltiska staterna redan deltar i forskningskurser, i forsknings-projekt och seminarier och i några projekt, finansierade av ministerrådet, deltar också nordvästra Ryssland. Det visade sig att det skulle öka byråkratin och kanske också kräva extra resurser om man skulle formalisera detta samarbete. Välfärdsutskottet anser därför inte att man behöver företa något, men Välfärdsutskottet kommer att följa utvecklingen och se till att de baltiska staterna och nordvästra Ryssland kan delta i det konkreta arbetet.

Debatten om A 1348/välfärd ble avsluttet.

Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av B 230/presidiet (Rek. 17/2004).
Rådet bifalt Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av B 231/presidiet (Rek. 18/2004).
Rådet bifalt Velferdsutvalgets forslag om ikke å foreta seg noe i anledning av A 1348/välfärd.
Rådet bifalt Medborger- og forbrukerutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1359/medborger (Rek. 19/2004).

Det meddeles at beslutning om rek. 18/2003, 19/2003 og 22/2003 behandles under dagsordenspunkt 17.

17. Afskrivning af rekommandationer, fremstillinger og interne beslutninger

Pehr Löv (Rek. 46/2001):
Ärade president! Det är viktigt att Nordiska rådet utför ett självkritiskt arbete och tar beslut endast om sådana rekommendationer som har en verklig nordisk nytta och inte är bara natio-nella angelägenheter. Ibland förhåller sig nog tyvärr ministerrådet ganska ytligt till seriösa rekommendationer. Jag vill ta som exempel just framställlning 46/2001 som gäller reumatikernas långtidssjukas situation. De reumatiska sjukdomarna är relativt vanliga i våra länder. Om det beror på klimat eller gener är man osäker på. Vården har utvecklats enormt på området, men det behövs specialkunnande för att välja rätt modell. Likadant är det med rehabilitering till arbete. Vinsten i livskvalitet och kostnadsnyttan för samhället är stor om man hittar optimal effekt i systemet. Forskarna och de intressebevakande organisationerna anser att det är mycket viktigt att dra nytta av samnordiskt kunnande på det här området. Det officiella nordiska samarbetet behövs som kitt för att detta skall lyckas. Ministerrådets svar är tyvärr en text som jag betraktar närmast som vi brukar kalla snömos på politisk slang och jag hoppas därför på en skärpning i den fortsatta behandlingen av rekommendationen.

Beslut att lägga till handlingarna

a) som slutbehandlade ärenden

Presidiet, Kultur- och utbildningsutskottet, Näringsutskottet, Medborger- och konsumentutskottet, Välfärdsutskottet samt Miljö- och naturresursutskottet har föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser följande rekommendationer för rådets del *slutbehandlade:*

D. Meddelelser

23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet
5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
9/2001/miljø	Strategi for en bæredygtig udvikling (fjerde og femte at-sats)
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (femte at-sats)
18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier
47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (andre at-sats)
3/2002/presidiet	Nordbornas rättigheter
4/2002/presidiet	Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer
8/2002/medborger	Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (første, andre, tredje, fjerde, sjette at-sats)
13/2002/presidiet	Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad
18/2002/medborger	Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde
19/2002/medborgar	Människohandel (trafficking)
21/2002/medborger	Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (første at-sats)
22/2002/medborgar	Polisens roll och specialutbildning av polis (andre at-sats)

25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden (første og andre at-sats)
27/2002/kultur	Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (første at-sats)[1]
29/2002/kultur	Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivillig-sektoren (andre at-sats)[2]
30/2002/kultur	Nordisk formgivning och design
31/2002/næring	Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002-2004
32/2002/kultur	Public Service TV och digitalisering
33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)[3]
36/2002/kultur	Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
37/2002/kultur	Uddannelse for unge i Norden
38/2002/kultur	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser
39/2002/kultur	Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
4/2003/kultur	Rabatordning for ungdom og studerende
6/2003/næring	Nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin
7/2003/næring	Opfølgning på Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere
8/2003/næring	Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference
9/2003/medborger	Tiltag mod prostitution og handel med kvinder
10/2003/medborger	Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder
11/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande
12/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne
14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (første og andre at-sats)
15/2003/medborger	Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008
17/2003/kultur	Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde
18/2003/medborger	Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge
19/2003/velfærd/ medborger/miljø	Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland
20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (tredje at-sats)
23/2003/miljø	Rovdyrforvaltning i Norden
24/2003/presidiet	Nordiska rådets filmpris
25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (andre at-sats)
28/2003/presidiet	Nordisk Ministerråds budget 2004
1/2004/næring	Nordisk Skattekontor
3/2004/næring	Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier

Rådet bifalt presidentens forslag.

[1] Andre at-sats ferdigbehandlet 2003
[2] Første at-sats ferdigbehandlet 2003
[3] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

Præsidenten: Det foreslås, at plenarforsamlingen beslutter at afvente nye meddelelser i overensstemmelse med den uddelte liste i Sammenstilling af forslag til beslutning.

b) i avvaktan på nya meddelanden
Kultur- och utbildningsutskottet, Välfärdsutskottet samt Miljö- och naturresursutskottet har föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande* i anledning av följande ärenden:

*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
*24/2002/välfärd	Telemedisin mellan de nordiska länderna
*25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden (tredje at-sats)
*33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (andre at-sats)[4]
*5/2003/välfärd	Pensioner och förtidspensionering
*13/2003/välfärd	Förebyggande av diabetes
*14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (tredje og fjerde at-sats)
*16/2003/miljø	GMO i jordbruget
*20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (første og andre at-sats)
*21/2003/miljø	Miljøvenlig produktion og forbrug af energi
*22/2003/miljø	Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen
*25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (første og tredje at-sats)
*26/2003/kultur	Domænetab
*27/2003/kultur	Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
*2/2004/næring	Open Source Software

Rådet bifalt præsidentens forslag.

[4] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

Presidiets oppfølgning av interne beslutninger

Internt vedtak 1/2003
Rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete" (A 1337/kk)

Nordiska rådet beslutar

att överlämna rapporten till Presidiet för vidare behandling och eventuell åtgärd

Præsidiet meddeler:
Præsidiet behandlede rapporten på sit møde den 2. februar i Reykjavik. Til præsidiets diskussion var der udarbejdet en sammenfatning over komitéeforslaget A 1337/kk. Herudover blev fremlagt et forslag fra Nordisk Råds præsident og vicepræsident vedrørende organisering af præsidiets arbejde.

Præsidiet diskuterede det fremlagte forslag fra rådets præsident og vicepræsident om at nedsætte et arbejdsudvalg indenfor præsidiet. Forslaget kunne imidlertid ikke i den fremlagte form finde støtte blandt samtlige partigrupper. Konklusionen blev derfor, at sekretariatet blev anmodet om at udarbejde en vurdering med baggrund i Præsidiets dagsordner for 2003. En sådan vurdering blev fremlagt til behandling på Præsidiets møde den 4. marts 2004 i Stockholm. Præsidiet vedtog at delegere godkendelse af en række administrative sager til Nordisk Råds præsident og vicepræsident.

Herefter gennemgik Præsidiet den udsendte sammenfatning af Kontrolkomitéens synspunkt i komitéforslag A 1337/kk:

ad 1 Utskotten och presidiet
Der henvises til drøftelsen om eventuel nedsættelse af et arbejdsudvalg.

ad 2 Rekommendationer
Den Socialdemokratiske Gruppe foreslog, at de nationale delegationer giver en kort afrapportering/status på septembermøder. Dette vil være et godt grundlag forud for sessionen.

ad 3 Ordförandeskapsprogram
Der var enighed om, at præsidenten fremmer rådets program og ikke et særskilt "ordförandeskapsprogram".

ad 4 Institutionernas placering
Der var ingen støtte til punktet specielt set i lyset af, at det i øjeblikket handler om at nedlægge institutioner og ikke skabe/etablere nye institutioner.

ad 5 Nordiska möten
Der var enighed om at dette tages op på Præsidiets møde den 4. marts 2004, hvor mødeplanen for 2005 skal behandles. Præsidiet fremhævede for øvrigt vigtigheden af at afholde jævnlige møder i partigrupperne.

ad 6 Politisk representation
Den Socialdemokratiske Gruppe foreslog, at invitere de politiske ledere fra de nationale parlamenter til at deltage i generaldebatten under sessionen.

Midtengruppen pegede på, at man bør ændre *set up*, således at man i højere grad anvender fagministrene.

ad 7 Frivilligrörelsen
Præsidiet pegede på, at dette punkt burde ske ud fra en vurdering fra delegationerne og partigrupperne.

ad 8 Samarbetets institutionella minne
Rådsdirektøren oplyste, at man bl.a. i forhold til tidsskriftet "Nordisk Kontakt" har skabt et nyt informationsprodukt, som kaldes "Analys Norden", som har til formål at sprede kendskabet til aktuelle politiske spørgsmål, herunder samfundsdebatten i de nordiske lande. Første nummer af "Analys Norden" udkom i slutningen af februar 2004.

ad 9 Närområdet og EU
Der var ingen bemærkninger til dette udover at samarbejdspartnere måtte vurderes ud fra, hvilke sager det skulle dreje sig om.

Præsidiets konklusion:
Præsidiet rapporterer til den 56. session at Præsidiet besluttede følgende den 22. september 2004: Intentionen med intern beslutning 1/2003 kan anses som værende opfyldt.

Internt beslut 2/2003
Nordens roll och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa (A 1294/presidiet)

Nordiska rådet beslutar

> *att* temat "Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa" bör bli ett av huvudteman i rådets långsiktiga prioriteringar. Dialogen om temat med Nordiska ministerrådet bör även omfatta temats ekonomiska ramar

Presidiet meddeler:
Presidiet har hatt temaet på dagsorden ved flere møter og har nedsatt en intern gruppe som ansvarer for kontaktene til de nasjonale parlamentene i dette spørsmålet. Temaet ble også tatt opp på Presidiets møte med de nordiske parlamentspresidenter i mai i år. Rådets temamøte i Helsingfors i april handlet om EU's Nordlige Dimensjon i et utvidet Europa og involverte samtlige rådsorganer. Det er fastsatt en rekke tiltak til oppfølgning etter temamøtet. I utkastet til Program for Nordisk Råd 2005 er det nordiske samarbeidets utfordringer i et nytt Europa innarbeidet i en av de tre langsiktige hovedmålene for rådet.

Præsidiets konklusion:
Præsidiet rapporterer til den 56. session at Præsidiet besluttede følgende den 22. september 2004: Intentionen med intern beslutning 2/2003 kan anses som værende opfyldt.

Internt beslut 3/2003
Vice president i Nordiska rådet (A 1336/presidiet)

Nordiska rådet beslutar

1) *att* inrätta en försöksordning på två år för en vice president i Nordiska rådet, att gälla från och med presidentperioden 2004
2) *att* vid den 55:e sessionen och den 56:e sessionen välja en president och en vice president av Nordiska rådet för år 2004 respektive år 2005
3) *att* återkomma till Nordiska rådets 57:e session år 2005 med en evaluering av försöksordningen

Presidiet meddeler:
På Nordisk Råds sesjon i Oslo 2003 ble Anita Johansson (S) valgt til visepresident i rådet. Presidenten og visepresidenten har innbyrdes diskutert arbeidsfordelingen dem imellom. Presidiet har diskutert visepresidentens arbeidsoppgaver bl.a. i sammenheng med behandlingen av forslaget fra Kontrollkomitteen om opprettelsen av et arbeidsutvalg i rådet. Konklusjonen på diskusjonen ble en delegering av oppgaver fra presidiet til presidentskapet.

Valgkomiteen vil på sesjonen 2004 legge frem forslag til valg på ny visepresident.

Presidiets konklusjon:
Presidiet rapporterer til den 56. sesjonen at Presidiet besluttet følgende den 22. september 2004: arbeidet med intern beslutning 1/2003 fortsetter i rådet.

Beslutning:

at intentionen med de interne beslutningene 1/2003 og 2/2003 kan anses som opfyldt

at arbejdet med intern beslutning 3/2003 fortsætter i rådet.

18. Valg

a) Valg af Nordisk Råds præsident

b) Valg af Nordisk Råds vicepræsident

c) Valg af medlemmer til Nordisk Råds præsidium

d) Valg af medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

e) Valg af formænd og næstformænd til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

f) Valg af medlemmer til Nordisk Råds valgkomité

g) Valg af medlemmer i Nordisk Investeringsbanks Kontrolkomité for perioden 1. maj 2005–30. april 2007

h) Valg af medlemmer og suppleanter i bestyrelsen for Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

i) Valg af revisorer og revisorsuppleanter i Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

Ole Stavad (Valgkomiteens formann):
Det følgende kan jeg glædeligvis gøre meget kort, hr. præsident.

Jeg vil godt takke samtlige partigrupper og ikke mindst selvfølgelig også de konkrete medlemmer af valgkomiteen, for et utrolig godt og positivt samarbejde. Den nye procedure, som vi tidligere på året fik fastlagt i fællesskab med enig tilslutning, har vist sig at være meget, meget nyttig, og derfor ligger der nu omdelt på pladserne en enig indstilling fra enige partigrupper og en enig valgkomité.

Jeg vil godt gøre en enkelt bemærkning om de bestræbelser, vi har haft om at sikre en ligelig kønsmæssig sammensætning og en national repræsentation også i udvalgene. Den tredje målsætning, vi har, er jo at sikre, at den forankring, der er i de nationale parlamenter med de udvalg, som de enkelte medlemmer er i, sikres.

Hvis jeg tager det bagfra, kan jeg sige, at med de undersøgelser, vi har lavet, fremstår det faktisk sådan, at der er en ganske solid national forankring i parlamenterne mellem de udvalg, man sidder i, de opgaver, man løser dér, og den mulighed, man har for at bære sagerne videre i de nationale udvalg i vore nationale parlamenter.

Angående national repræsentation er der opgaver, vi ikke har kunnet løse. Vi har et udestående spørgsmål til Island. I forhold til kønsmæssig sammensætning vil man kunne se, at der er flere steder, hvor den ikke er tilfredsstillende. Det gælder ikke mindst, når vi ser på Velfærdsudvalget, hvor det langt overvejende er kvinder, der er medlemmer, i modsætning til Næringsudvalget, hvor det i langt overvejende udstrækning er mænd, der er medlemmer. Men der har været enighed om, at vi ikke ville tvangsforflytte medlemmer, der har et engagement og udfører et godt arbejde i de enkelte udvalg.

Men til rådets orientering kan jeg sige, at jeg i løbet af kort tid vil indkalde vore nationale ledere, generalsekretærerne for de nationale parlamenters sekretariater, så vi får lagt en plan for, at vi, når der kommer nye medlemmer ind, typisk i forbindelse med valg i vore enkelte lande, så forsøger at løse de udestående problemer. Så vi har altså ikke opgivet at komme videre, men vi mener ikke, at en metode med at tvangsforflytte medlemmer imellem udvalgene for at nå vor målsætning er den rigtige metode.

Men netop fordi det jo ikke er helt usædvanligt, at der sker udskiftninger, bliver det vor generalsekretær og lederne af de nationale parlamenters sekretariater, der sidder og skal fremlægge problemerne for de nye delegationer, der er valgt efter et folketingsvalg eller et riksdagsvalg til vore forskellige parlamenter. Så er det vigtigt, at vi har klart hvad det er, vi går efter, og det

tilstræber vi at få skabt en plan for og en klarhed over, sådan at vi forsøger at få løst problemerne uden at skabe, skal vi sige, nye konflikter. Det er målsætningen. Jeg håber vi i fællesskab kan tilslutte os den arbejdsmetod vi her forsøger os med for at nå vore fælles mål.

Så skal jeg slutte med at takke for et utrolig godt samarbejde og ønske den nye præsident og vicepræsident til lykke med valget, som jeg går ud fra vi er enige om at tilslutte os om et lille øjeblik.

a) Valg af Nordisk Råds præsident

Valgkomiteen hadde foreslått at **Rannveig Guðmundsdóttir** (Den sosialdemokratiske gruppen, A), Island skulle velges til Nordisk Råds president for 2005.

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

b) Valg af Nordisk Råds vicepræsident

Valgkomiteen hadde foreslått at **Jónína Bjartmarz** (Midtengruppen, F), Island skulle velges til Nordisk Råds visepresident for 2005.

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

c) Valg af medlemmer til Nordisk Råds præsidium

Valgkomitéen hadde foreslått at **Presidiet** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Jónína Bjartmarz (F), Island
Jens Chr. Larsen (V), Danmark
Pehr Löv, (sv), Finland
Gabriel Romanus (fp), Sverige
Jan Sahl (KrF), Norge

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Berit Brørby (A), Norge
Rannveig Guðmundsdóttir (A), Island
Anita Johansson (s), Sverige
Ole Stavad (S), Danmark

Den Konservative Gruppe:
Inge Lønning (H), Norge
Kent Olsson (m), Sverige
Martin Saarikangas (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Outi Ojala, (vänst), Finland

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

d) Valg af medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

Valgkomiteen hadde foreslått at **Kultur- og utdanningsutvalget** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen
Mikko Alatalo (cent), Finland
Heli Berg (fp), Sverige
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland
Ester Larsen (V), Danmark
Rune J. Skjælaaen (Sp), Norge
Tuve Skånberg (kd), Sverige

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Ole Dorph (S), Grønland
Britt Hildeng (A), Norge
Nils-Erik Söderqvist (s), Sverige
Frode Sørensen (S), Danmark
Lars Wegendal (s), Sverige

Den Konservative Gruppe
Raija Vahasalo (saml), Finland
Carina Christensen (KF), Danmark
Óli Breckman (Ff), Færøerne

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Lena Jensen (SV), Norge

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Velferdsutvalget** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Tarja Cronberg (gröna), Finland
Leif Mikkelsen (V), Danmark
Hannu Hoskonen (cent), Finland
May-Helen Molvær Grimstad (KrF), Norge

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Arja Alho (sd), Finland
Aud Gaundal (A), Norge
Margareta Israelsson (s), Sverige
Ilkka Taipale (sd), Finland

Den Konservative Gruppe:
Elisabeth Røbekk Nørve (H), Norge
Else Theill Sørensen (KF), Danmark
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Line Barfod (EL), Danmark
May Elisabeth Hansen (SV), Norge

Andre:
John I. Alvheim (FrP), Norge
Anita Knakkergaard (DF), Danmark

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Valgkomiteen hadde foreslåttt at **Medborger- og forbrukerutvalget** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Elisabeth Arnold (RV), Danmark
Sari Essayah (kd), Finland
Arne Lyngstad (KrF), Norge
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Marianne Carlström (s), Sverige
Risto Kuisma (sd), Finland
Per Kaalund (S), Danmark
Berndt Sköldestig (s), Sverige
Jens Stoltenberg (A), Norge

Den Konservative Gruppe:
Anne Berit Andersen (H), Norge
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island
Inger René (m), Sverige
Trond Helleland (H), Norge

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Andre:
Jette Jespersen (DF), Danmark

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Miljø- og naturressursutvalget** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Barbro Feltzing (mp), Sverige
Agne Hansson (c), Sverige
Kári P. Højgaard (Sjfl.), Færøerne
Simo Rundgren (cent), Finland
Gunilla Tjernberg (kd), Sverige

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Sinikka Bohlin (s), Sverige
Ásta R. Jóhannesdóttir (A), Island
Asmund Kristoffersen (A), Norge
Satu Taiveaho (sd), Finland
Lasse Wiklöf (ÅSD), Åland

Den Konservative Gruppe:
Hanna-Leena Hemming (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Inge Ryan (SV), Norge
Kristen Touborg (SF), Danmark
Kuupik Kleist (IA), Grønland

Andre:
Øyvind Korsberg (FrP), Norge

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Næringsutvalget** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Thor Gunnar Kofoed (V), Danmark
Lauri Oinonen (cent), Finland
Flemming Oppfeldt (-), Danmark
Runar Patriksson (fp), Sverige

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Ole Vagn Christensen (S), Danmark
Reynoldh Furustrand (s), Sverige
Lennart Axelsson (s), Sverige
Miapetra Kumpula (sd), Finland

Den Konservative Gruppe:
Drífa Hjartardóttir (Sj.), Island
Rolf Gunnarsson (m), Sverige
Raymond Robertsen (H), Norge
Jan Vapaavuori (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island

Andre:
Thore A. Nistad (FrP), Norge

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Kontrollkomiteen** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Tuve Skånberg (kd), Sverige
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Aud Gaundal (A), Norge
Berndt Sköldestig (s), Sverige

Den Konservative Gruppe:
Raymond Robertsen (H), Norge
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Kristen Touborg (SF), Danmark

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

e) Valg af formænd og næstformænd til Nordisk Råds udvalg samt kontrolkomité

Valgkomiteen hadde foreslått at **Lars Wegendal** (s), Sverige skulle velges til leder for Kultur- og utdanningsutvalget for 2005, med **Ester Larsen** (V), Danmark som nestleder.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Tarja Cronberg** (gröna), Finland skulle velges til leder for Velferdsutvalget for 2005, med **Arja Alho** (sd), Finland som nestleder.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Arne Lyngstad** (KrF), Norge skulle velges til leder for Medborger- og forbrukerutvalget for 2005, med **Per Kaalund** (S), Danmark som nestleder.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Asmund Kristoffersen** (A), Norge skulle velges til leder for Miljø- og naturressursutvalget for 2005, med **Hanna-Leena Hemming** (saml), Finland som nestleder.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Drífa Hjartardóttir** (Sj.), Island skulle velges til leder for Næringsutvalget for 2005, med **Steingrímur J. Sigfússon** (VG), Island som nestleder.

Valgkomiteen hadde foreslått at **Raymond Robertsen** (H), Norge skulle velges til leder for Kontrollkomiteen for 2005, med **Aulis Ranta-Muotio** (cent), Finland som nestleder.

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

f) Valg af medlemmer til Nordisk Råds valgkomité

Valgkomiteen hadde foreslått at **Valgkomiteen** skulle ha følgende sammensetning i 2005:

Midtergruppen:
Arne Lyngstad (KrF), Norge
Jens Christian Larsen (V), Danmark

Den Socialdemokratiske Gruppe:
Berit Brørby (A), Norge
Ole Stavad (S), Danmark

Den Konservative Gruppe:
Kent Olsson (m), Sverige
Martin Saarikangas (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe:
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

g) Valg af medlemmer i Nordisk Investeringsbanks Kontrolkomité for perioden 1. maj 2005–30. april 2007

Valgkomiteen hadde foreslått at til medlemmer i Nordisk Investeringsbanks kontrollkomité for perioden 1. maj 2005–30. april 2007 skulle velges:

fra Danmark:	Per Kaalund (S)
fra Finland:	Arja Alho (sd)
fra Island:	Steingrímur J. Sigfússon (VG)
fra Norge:	Trond Helleland (H)
fra Sverige:	Tuve Skånberg (kd)

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

h) Valg af medlemmer og suppleanter i bestyrelsen for Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

Valgkomiteen hadde foreslått at til medlemmer og suppleanter i bestyrelsen for Nordisk Kulturfond 2005 og 2006 skulle velges:

fra Danmark:	Frode Sørensen (S), medlem av Folketinget Ester Larsen (V), medlem av Folketinget, som suppleant
fra Finland:	Simo Rundgren (c), medlem af Riksdagen Arja Alho (sd), medlem af Riksdagen, som suppleant
fra Island:	Jónína Bjartmarz (F), Altingsmedlem Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.), Altingsmedlem, som suppleant
fra Norge:	Arne Lyngstad (KrF), Stortingsrepresentant Trond Helleland (H), Stortingsrepresentant, som suppleant

fra Sverige:	Kent Olsson (m), medlem af Riksdagen Lars Wegendal, medlem af Riksdagen, som suppleant
fra Grønland:	Lise Lennert Olsen, Direktør i Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke Franz Tremel, Afdelingschef i Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, som suppleant
fra Åland:	Gun Carlson (ÅC), Lagtingsledamot Camilla Gunell (sd), Lagtingsledamot som suppleant

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

i) Valg af revisorer og revisorsuppleanter i Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

Valgkomiteen hadde foreslått at til revisorer og revisorsuppleanter i Nordisk Kulturfond 2005 og 2006 skulle velges:

Folketingsmedlem Elisabet Arnold (RV), Danmark
Rigsrevisor Henrik Otbo, Danmark

Suppleanter:	Hanna-Leena Hemming (saml), Finland Afdelningschef Annie Nørskov, Rigsrevisionen

Rådet bifalt Valgkomiteens forslag.

19. Tale af den nyvalgte præsident

Nordisk Råds nyvalgte president **Rannveig Guðmundsdóttir**:
Herr president! Jeg vil på det nyvalgte presidiums vegne takke for den tillit dere har vist oss ved valget, men fremfor alt vil jeg takke hjertelig for å ha blitt valgt til president for Nordisk Råd. Jeg vil gjøre mitt beste for å vise meg tilliten verdig.

I dag vandrer tankene mine 40 år tilbake i tid, da en ung kvinne brøt opp fra hjemtraktene i Nordvest-Island og flyttet sammen med mann og barn til Norge. På den tiden virket reisen lang og det store utlandet spennende, men fjernt. Det ble derfor en spesiell opplevelse å erfare resultatene av det nordiske samarbeidet som da hadde vart i ti år, og å bli kjent med at vår unge familie hadde de samme rettighetene som i vårt hjemland, ingen passkontroll, full rett til skolegang, arbeid, barnehage og andre sosiale og helsemessige goder. Dette var akkurat som hjemme. Vi hadde bosatt oss i utlandet, men vi var hjemme. Norden var hjemme. Jeg deler sikkert denne opplevelsen med de omtrent 300 000 nordiske innbyggerne som bor et annet sted i Norden enn i sitt hjemland.

Likeverd, demokrati, gjensidig respekt og rettferdighet er verdier som i tillegg til felles kultur og språk er ryggraden i det nordiske samarbeidet, mellom parlamentarikere og mellom regjeringer. Dette er felles nordiske verdier. I våre samfunn kommer ikke minst det til uttrykk i den nordiske velferdsmodellen, som har vært vår stolthet overfor andre land, et samfunnssystem bygd på likeverd, rettferdighet og like muligheter. En av de største utfordringene som nordiske politikere står overfor i disse dagene, er endrede forhold vedrørende aldersfordelingen i befolkningen og en tøffere internasjonal konkurranse, som har satt velferdssamfunnene våre under press, noe som krever nye og kreative tenkemåter. Velferdssamfunnets fremtid er nettopp tema for Nordisk Råds årsbok, som er utdelt her på sesjonen.

Selv om vi mest diskuterer det tradisjonelle politiske samarbeidet i Nordisk Råd, er det nordiske samarbeid selvfølgelig så mye mer. Det foregår på grasrotnivå, i Foreningen Norden-avdelingene, gjennom vennskapsbysamarbeid – ja, i et utbredt folkelig kultursamarbeid, som ikke minst jeg har fått lært å kjenne gjennom mitt arbeid i Nordisk Kulturfond. Dette er samarbeid som har sine røtter i en felles kulturarv og følelsen av samhørighet. Dette er vår base.

Det forundret mange å oppdage hvor omfattende grensehindringene var blitt da vi fikk Norrback-rapporten for to år siden. Som de aktive diskusjonene her under sesjonen viser, er mye oppnådd ved å fjerne disse hindringene, men det gjenstår også mye arbeid. Nordisk Råd prioriterer derfor arbeidet med å fjerne grensehindringer også i det kommende år.

Det nordiske samarbeidet har ikke vært innadvent eller selvopptatt – heller det motsatte. Nordisk Råd har vendt oppmerksomheten mot nærområdene – om det nå er i øst, vest eller nord – og har tatt initiativet til samarbeidsfora som har fått stor betydning. Jeg nevner det arktiske parlamentarikersamarbeidet, som Nordisk Råd tok initiativet til, og som senere førte til regjeringssamarbeidet i Arktisk Råd. Innenfor dette samarbeidet er det gjennomført et omfattende forskningsprogram om akselererende klimaendringer i polarområdene, og dette arbeidet har vakt internasjonal oppmerksomhet. Saker som gjelder Arktis, Vest-Norden og Barentsområdet, er også prioritert i Nordisk Råds arbeid neste år. I denne sammenheng vil jeg nevne ideene om samarbeid med Nordens naboer i vest – med de ikke-nordiske øy- og kyststatene ved det nordlige Atlanterhav – spesielt om havmiljøspørsmål, da havet er en sårbar ressurs. Nordisk Råd har alltid påtatt seg ansvar i forhold til sine omgivelser og opprettet et dynamisk samarbeid med de baltiske landene da de gjenerobret sin frihet. Hovedoppgaven i samarbeidet med de baltiske landene er innen miljøsektoren, helse- og sosialsektoren og kampen mot organisert kriminalitet og menneskehandel. Jeg ser det som særdeles viktig at Norden står i teten for kampen mot fattigdom og trafficking med kvinner og barn.

Det ble innledet en ny epoke i år ved at de baltiske landene ble medlemmer av EU. Derfor opprettet Presidiet en arbeidsgruppe som skal undersøke hvordan man best kan utvikle det fortsatte samarbeidet med Baltisk forsamling. Den fremtidige organiseringen av samarbeidet er på dagsordenen på et felles møte mellom Nordisk Råd og Baltisk forsamling i Estland i april neste år. Alt dette vil medføre at Nordens nærområdesamarbeid i øst i større grad vil rettes mot Nordvest-Russland, i samsvar med parallelle prioritetsendringer innen EUs nordlige dimensjon.

Presidiet har også opprettet en arbeidsgruppe om Nordisk Råds fremtidige rolle i parlamentarikersamarbeidet i Nord-Europa, og den diskusjonen har et bredt spektrum. Hvordan skal vi utvikle Østersjøsamarbeidet? Hva skal vi legge i begrepet parlamentarisk partnerskap for Nord-Europa? Kan Nordisk Råd danne kjernen og være den koordinerende instans som forhindrer dobbeltarbeid og sikrer effektivitet blant andre regionalle organer?

Samtidig med diskusjonen om Nordisk Råds fremtidige rolle i Nord-Europa vil rådet også fortsette dialogen med nasjonalforsamlingenes presidenter om økt effektivitet og nærmere tilknytning til parlamentene. Det er nødvendig å få til ordninger som sikrer bedre at saker og rekommandasjoner fra Nordisk Råd blir bearbeidet i de nordiske parlamentenes komiteer. Arbeidsprogrammene kan også koordineres slik at parlamentarikernes arbeid i rådet og i parlamentene ikke kolliderer.

Jeg ser det som en stor utfordring å overta presidentposten i Nordisk Råd i denne situasjonen, som klart understreker at nordisk samarbeid ikke står stille, men derimot er høyst levende og i stadig utvikling, og få mulighet til å være pådriver i en frodig debatt om det nordiske samarbeidets fremtid. Jeg gleder meg til å delta i fronten for dette arbeidet.

Til sist en varm takk til Gabriel Romanus for en aktiv og sikker ledelse av Nordisk Råd, som vi fortsatt vil nyte frem til årsskiftet. Og en stor, varm takk til det svenske vertskap for all den gjestfrihet vi har opplevd ved denne vellykkede sesjon.

20. Fastsættelse af tid og sted for næste session

Nordisk Råds 57. sesjon 2005 avholdes 25.-27. oktober.

Rådet bifalt presidentens forslag.

21. Sessionens afslutning

Nordiska rådets president **Gabriel Romanus**
Kära vänner! Jag vill tacka alla för en stimulerande session.

Som vi alla vet, ligger det mycket arbete i förberedelserna till en sådan här session – mycket arbete i rådssekretariatet, i de nationella sekretariaten, framför allt i värdlandet, och också bland personalen i det parlament som står som värd för en session. Jag vill framföra rådets alla medlemmars tack till våra medarbetare, både i rådssekretariatet, i de nationella sekretariaten, inte minst det svenska, och riksdagens personal, som har hjälpt till att göra detta till en väl fungerande session.

Men precis som det är gästerna som avgör om det blir en lyckad fest, är det ju deltagarna som avgör om det blir en bra session. När vi började uttryckte jag förhoppningen att vi skulle få livaktiga debatter, och jag tycker nog att på den punkten har mina förhoppningar infriats. Vi har en del kvar att gå innan vi lever upp till de anglosaxiska förebilderna, men jag tycker vi har kommit en god bit på väg att ha livaktiga, trevliga och ändå sakliga debatter.

Vi har också haft ett stort deltagande av våra regeringar. Alla de tomma bänkarna här nedanför har ju inte varit tomma hela sessionen, utan de har speglat våra regeringars starka engagemang för det nordiska samarbetet – både i salen, i debatterna och i möten runt omkring vår session. Det får ses som ett stöd och engagemang för det nordiska samarbetet. Vi vet att regeringsmedlemmar i dessa dagar har väldigt mycket att göra. Att ni har prioriterat att komma till vår session är någonting som vi uppskattar; det visar det nordiska samarbetets betydelse och styrka.

Vi har som råd många krav på oss. Till dem som ställer krav hör de nordiska samarbetsministrarna och våra parlamentspresidenter, talmännen eller vad vi kallar dem. De kraven har bland annat handlat om två ting: dels en ökad fokusering, dels en bättre förankring av vårt arbete i de nationella parlamenten.

När det gäller fokuseringen kan det ses på två sätt. Dels har vi antagit ett program för vårt arbete som fokuserar på fyra viktiga punkter, som ni vet (jag ska inte räkna upp dem), dels handlar det om samarbetsministrarnas önskan att vi möjligen skulle anta färre rekommendationer.

Före den session som vi håller nu innehöll saklistan för Nordiska rådet 60 rekommendationer, antagna 2003 eller tidigare. Av dem har vi just avskrivit 46. Det innebär att vi har 14 rekommendationer kvar från tidigare. Livslängden för en rekommendation i dag är ett eller två år. Den äldsta rekommendationen är från 2001. År 2002 antog rådet 42 rekommendationer, förra året antogs 28 och detta år har vi antagit 19 rekommendationer inklusive tidigare framställningar. Vi har alltså minskat antalet. Av dem som antogs förra året avskrivs hälften redan i år. Om det betyder att syftet med rekommendationerna har uppnåtts, måste man bara gratulera de nordiska regeringarna till deras snabbhet och handlingskraft; nu vet vi att det inte är fallet med alla rekommendationer som avskrivs – en del avskrivs därför att vi inte tror att de kommer att leda till något resultat. Nu när vi alltså har dragit ned antalet antagna rekommendationer, förväntar vi oss naturligtvis att genomförandet blir hundraprocentigt.

Vi har också ett krav tillbaks till våra samarbetsministrar, och det är att regeringarna ska leva upp till att bättre redovisa nordiska förhållanden i sina förslag till de nationella parlamenten när detta är relevant.

Parlamentspresidenterna, våra talmän, har pekat på att det är inte tillräckligt bra genomslag för det nordiska samarbetet i de nationella parlamenten, och det är en uppgift för oss alla att se

till att det blir en förbättring på denna punkt, både när det gäller våra nationella fackutskott och när det gäller plenum i våra hemmaparlament.

Vi har också fått det önskemålet från våra talmän, att vi ska dra in de nationella fackutskotten bättre i arbetet. Det har vi börjat med redan genom konferenser där de nationella fackutskotten har blivit inbjudna.

När vi nu har gått och går våra parlamentspresidenter till mötes, förväntar vi oss naturligtvis också att de går oss till mötes. Det viktigaste är att de planerar arbetet i de nationella parlamenten så att vi som deltar i nordiskt samarbete kan göra en fullödig insats både här i rådet och i våra nationella parlament genom att undvika kollisioner med våra möten. I dag har vi fem stora möten per år, i framtiden kanske vi kommer att ha fyra. Då bör det bli möjligt att ge oss två dagar vid varje tillfälle, så att vi kan ha både partigrupper och utskott, och att ge oss en plenifri vecka i alla de fem nordiska parlamenten och även de självstyrande områdena.

Sedan vill vi också att talmännen ska stödja vårt krav att regering och utskott alltid tar in information om nordiska förhållanden när detta är relevant.

Vi har under den här sessionen fått många bevis på att regeringarna satsar på nordiskt samarbete och att de gör det oavsett partifärg. Vi vet att regeringarnas samarbete omfattar gemensamma institutioner och projekt, en budget på 800 miljoner danska kroner, gemensamma insatser för att skapa ett verkligt gränslöst Norden och gemensamma uppträdanden gentemot yttre makter, det vill säga bland annat EU.

När regeringarna satsar på nordiskt samarbete, som de gör, är det naturligtvis också viktigt att vi har ett starkt parlamentariskt gemensamt organ. Det är viktigt för alla parlamentariker, men det är naturligtvis alldeles särskilt viktigt för oss som tillhör den parlamentariska oppositionen hemma, att vi inte lämnar regeringarnas samarbete utan en ordentlig parlamentarisk övervakning. Det har vi redan, men den kan förvisso bli ännu starkare, och det är vår gemensamma uppgift att se till att det blir så.

För egen del går jag med stärkt optimism i detta avseende när det gäller det nordiska samarbetets framtid efter den här sessionen.

Sessionen är därmed avslutad.

Sesjonen ble avsluttet kl. 17.00.

Godkjennelse av protokoll

Denne protokollen, som omfatter stenografiske referater av forhandlingene på Nordisk Råds 56. sesjon i Stockholm 1.–3. november 2004, har blitt ført av Hilde Elisabeth Haaland og Anne Holst Thorsner ved Nordisk Råds sekretariat. Plenumsforsamlingens forhandlinger ble ledet i samsvar med kap. 1 § 6 i rådets arbeidsordning.

I samsvar med kap. 1 § 21 i rådets arbeidsordning godkjennes protokollen herved.

For Nordisk Råds presidium

Gabriel Romanus
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Saker m.m.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre

(Medlemsforslag, se s. 261)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget forslår

at Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af A 1208/medborger Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre

2. Baggrund

Ovennævnte medlemsforslag angående børns retsstilling og ret til begge forældre, stillet af Den Socialdemokratiske Gruppe blev først behandlet på Nordenudvalgets møde den 28. september 1999 i Akureyri.

Medlemsforslaget blev sendt ud til høring og derefter behandlet ved Nordenudvalgets møde i maj 2001. Det fremgik af nogle af høringssvarerne, at der allerede var et fællesnordisk projekt i gang støttet af Nordisk Ministerråd, som tilsyneladende behandlede de samme problemstillinger som foreslået i medlemsforslaget. Projektet "Familieret i Norden" har bl.a. som hovedmål at sammenholde retsstillingen i de nordiske lande på en lang række områder, herunder spørgsmålet om forældremyndighed og samvær. Udvalget besluttede derfor at afvente behandling af forslaget indtil resultaterne af dette projekt forelå. Arbejdet har taget længere tid end forventet og præsentation af konklusionerne til Nordisk Ministerråd er gang på gang blevet udskudt. Disse konklusioner blev præsenteret på udvalgets møde i Helsingfors den 15. april 2004 for Medborger- og Forbrugerudvalget, som efter strukturforandringer i Nordisk Råd fik ansvar for sagen.

Medlemsforslaget

Forslagets udgangspunkt er børns ret til begge forældre som er en central del af FN's børnekonvention som de nordiske lande har tilsluttet sig og har at efterleve. Det konstateres at det tilsyneladende er nemt at forbryde sig mod den ret forældre uden forældremyndighed har til samvær med deres børn og ligeledes at når forældre uden forældremyndighed ikke opfylder barnets ret til samvær så er der begrænsede muligheder for at reagere.

Det konstateres også at trods forandret indstilling til faderens betydning i barnets opvækst så er det oftest moderen som har forældremyndigheden over barnet. Der refereres til undersøgelser som viser at børn ofte taber deres forældre af syne i forbindelse med forældrenes skilsmisse og at det kan have en dårlig indvirkning på barnet. Dersom det plejer at være faren som ikke har forældremyndighed mener de som fremlægger forslaget at det er vigtigt at styrke faderens rolle, således at delt forældreansvar etableres allerede ved barnets fødsel.

På baggrund af dette foreslås at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at foretage undersøgelse af nordisk retspraksis og nordiske love omkring børns retsstilling til samvær med begge forældre og at der fremsættes forslag som sigter mod at forbedre situationen.

3. Høring

Forslaget blev sendt ud til høring hos følgende instanser (de som er markeret i kursiv har svaret):

Danmark
Sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, Foreningen Norden, *Foreningen Far, Det Retsvidenskabelige Institut C ved Københavns Universitet, Juridisk Institut ved Århus Universitet, Roskilde Universitetscenter, Aalborg Universitet, Syddansk Universitet, Børnerådet Ren besked, Dansk Kvindesamfund.*

Færøerne
Almanna- og heilsumálastýrið (Sundhedsstyret), *Løgmansskrifstovan (Lovmandskontoret).*

Grønland
Direktoratet for Sociale anliggender og Arbejdsmarked, Sukorseq (Sammenslutningen af fritidsklubber for unge), Sorlak (Grønlands ungdoms fællesråd), *Kalaalit Nunaanni Naligiissitaanissamut (Ligestillingsrådet i Grønland)*, Quarajaq (Krisecentersammenslutningen), Paarisa (Forebyggelseskontoret), Kanukoka (Det Grønlandske kommuners landsforening), *Grønlands Hjemmestyre.*

Finland
Social- og hälsovårdsministeriet, Forsknings- och utvecklingscentralen för hälsovården (STAKES), Mannerheims Barnskyddsförbund, Rädda Barnen rf, Befolkningsförbundet, *Centralförbundet för Barnskydd*, Förbundet för mödra- och skyddshem, *Förbundet för ensamförsörjara och föräldrar med gemensam vårdnad.*

Åland
Barn- och ungdomspsykatriska mottagning, Ålands rättshjälpsbyrå, Barnombudsmannen på Åland, *Ålands landskapsstyrelse, social- och miljöavdelningen,* Barntillsyningsmannen, *Ålands hälso- och sjukvård, Rädda Barnen.*

Island
Barnaheill (Red barnet), Barnaverndarstofa (Statens børneværnscenter), Dómsmálaráðuneytið (Justitsdepartementet), Félag ábyrgra feðra (Foreningen af fædre med ansvar), Félag einstæðra foreldra (Foreningen af enlige forældre), *Félag íslenskra uppeldis- og meðferðarstofnana FÍUM (Foreningen af islandske pædagogiske institutioner og behandlingsinstitutioner), Félagsmálaráðuneytið (Socialdepartementet), Mannréttindaskrifstofa Íslands (Institut for Menneskerettigheder)*, Sálfræðingafélag Íslands (Foreningen af islandske psykologer), *Umbodsmaður Barna (Børneombudsmanden).*

Norge
Nordisk samarbeidsminister – Barne- og Familiedepartementet, Ensliges landsforbund, Foreningen 2 forældre.

Sverige
Barnombudsmannen (BO), Socialstyrelsen, Rädda Barnen, Svenska kommunförbundet, Tvärpolitiska barngruppen i Riksdagen.

Danmark

Foreningen Far erklærer sig glad for det initiativ Nordisk Råd har vist omkring børns retsstilling. De anbefaler: 1) At man udvider den foreslåede undersøgelse af nordisk lovgivning på det familieretslige område til også at omfatte en undersøgelse af årsagerne til at de nordiske familier hører til blandt de mest ustabile og skrøbelige i verden. 2) At man også undersøger om problemer omkring forældremyndighed og samværsret kunne begrænses ved at stabilisere familieinstitutionerne: a. Fædre får del i forældremyndigheden i forbindelse med registrering af faderskabet. b. Større vilkårlighed i forældremyndighedssager, hvor begge forældre skønnes velegnede til at kunne varetage forældremyndigheden. c. At begrænse de økonomiske incitamenter til fa-

milieopløsninger. 3) At myndighederne altid undersøger om man som alternativ til at anbringe et barn udenfor hjemmet, kan løse problemet ved at anbringe det hos den anden af forældrene. 4) Begge forældre bør tilbydes advokathjælp i forbindelse med en anbringelse.

Det Retsvidenskabelige Institut C ved Københavns Universitet mener at det synes at fremgå af medlemsforslaget at der er en lovbunden pligt til samvær med barnet. I høringssvaret konstateres at dette ikke er rigtigt for dansk rets vedkommende og at instituttet også stiller sig tvivlende over for, om det skulle være tilfældet i de andre nordiske lande. Instituttet mener at hertil kommer, at undersøgelsen forekommer noget ensidig og med en på forhånd fastlagt konklusion, nemlig at det er vigtigt at styrke faderens rolle, og at delt forældreansvar må etableres allerede ved barnets fødsel. Virkningerne af at placere barnet i en konfliktsituation mellem forældrene, og andre ulemper ved automatisk delt forældreansvar mv. omtales slet ikke. Professor Linda Nielsen som fra Instituttets side skriver høringssvaret peger også på at hun sammen med Anders Agell fra Sverige og professor Peter Lødrup fra Norge deltager i et fællesnordisk projekt støttet af Nordisk Ministerråd, hvor de bl.a. sammenholder retsstillingen i de nordiske lande på en lang række områder, herunder spørgsmålet om forældremyndighed og samvær. Hun siger endvidere at hvis der skal laves en undersøgelse, som kan bibringe nyt på området, må der efter hendes opfattelse inddrages andre parametre, f.eks. mere sociologiske undersøgelser, og at det desuden må fremdrages klarere, hvori metoderne består, for at projektet kan vurderes nærmere.

Juridisk Institut ved Århus Universitet mener at hvis det i medlemsforslaget foreslåede projekt skal have validitet, er det vigtigt at indrette det således, at man så vidt muligt undgår, at et på forhånd bestemt politisk budskab kommer til at styre projektet. Når man vil undersøge børns vilkår, er det således afgørende, at man sætter barnet i fokus. Hvis man f.eks. på forhånd sætter lighedstegn mellem barnet og den ene af forældrene, og eksempelvis går ud fra, at fædres og børns interesse i samvær er sammenfaldende, kan en sådan forhåndsantagelse svække den forskningsmæssige dømmekraft afgørende. Instituttet refererer også til den nyeste viden om børn og undersøgelser som peger på, at samvær er godt for børn når forældrene magter at samarbejde og kommunikere, men at børn tager skade af at befinde sig på forældrenes slagmark og at skadens omfang beror på konflikternes styrke. Instituttet mener at det er vigtigt at undersøge samværsregler og -praksis og ligeledes at undersøge det retslige systems håndtering af samværsproblemer. Men samtidig understreger den viden vi har i dag, at projektet ikke kan afgrænses til at undersøge systemets effektivitet. Man må nødvendigvis gennemføre en bredere undersøgelse af, dels hvilke konsekvenser reglerne og retssystemets gennemtvingelse af reglerne har for de involverede børn, dels hvilke muligheder, der er eller kan opbygges for at holde børn ude af forældrenes eventuelle konfliktfelt.

Roskilde Universitetscenter har ikke noget juridisk fakultet og ingen af universitetets institutter har fundet anledning til at gøre bemærkninger, hvilket også gælder *Aalborg Universitet* og *Syddansk Universitet*.

Børnerådet svarer at selvom forslaget tager udgangspunkt i barnets retsstilling, argumenteres der ikke i en tilstrækkelig grad udfra et konkret børneperspektiv. Der tages f.eks. ikke stilling til barnets tarv under konflikterne mellem forældrene. Rådet siger tendensen i forslaget vil være, at man antager faderens synsvinkel og ikke barnets og Børnerådet konstaterer at fuldstændig ligestilling mellem forældrene ikke pr. automatik sikrer barnets bedste og mener faktisk at de seneste mange års intentioner om at ligestille forældre ikke i tilstrækkelig grad har tilgodeset barnets behov. Rådet nævner at det har ført til sager, hvor man f.eks. mod barnets vilje har gennemtvunget samvær, i enkelte tilfælde med fogedens hjælp. Disse situationer bør undgås, mener rådet, selvom det i sin yderste konsekvens vil betyde, at den forældre som har ret til samvær ikke får samvær. Børnerådet gør også opmærksomhed på at der i Danmark ikke findes en lovbunden samværspligt kun samværsret og mener at det vil være formålsløst at *tvinge* samværsberettigede forældre til samvær mod deres vilje da det næppe vil være i barnets interesse. Børnerådet finder forslagets præmis for snæver og vil i den anledning henlede opmærksomheden på, at lovgivningen i dag ikke regulerer situationer, hvor børn under 12 år modsætter sig samvær. Ligeledes er barnets ret til at blive hørt jf. børnekonventionens artikel 12 heller ikke sikret i tilstrækkelig grad.

Der er efter *Dansk Kvindesamfunds* opfattelse ved at ske en udvikling på området "børns ret til to forældre", som ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med barnets tarv men tilsyneladende ofte mod dette. Endvidere mener Kvindesamfundet, at ved politisk at forcere en udvikling, der ikke afspejler virkeligheden, men snarere *den politiske korrekthed*, risikerer man at gennemtvinge en praksis der er til gode for få men til skade for flere. Kvindesamfundet konstaterer at der ikke er forskningsmæssigt belæg for, at fælles forældremyndighed gavner mere end det skader. De peger på at kun 5 % af familier i opløsningssituation har vedvarende problemer. I disse tilfælde vil det ikke være til glæde for barnet og kan simpelthen være til skade for det enkelte barn at tvinge det til at have kontakt med begge forældre.

Dansk Kvindesamfund og ligeledes *Børnerådet*, lægger vægt på tiltag der kan mindske konfliktniveauet mellem forældrene, f.eks. med udvidet brug af vejledning og rådgivning. En sådan service skulle være tilgængelig for forældrene. Først når forældrene har forståelse for barnets situation i en opløsningssituation, kan det betyde at barnets perspektiv vil komme mere i fokus.

Dansk Kvindesamfund finder, at området må undersøges grundigere før en ny lovgivning kan gennemføres. Der opfordres til, at der skaffes mere viden om de faktiske reaktionsmønstre hos børn i brudte familier, og at det undersøges, hvorledes konkrete samværskonflikter har indvirkning på barnets livslyst og livsmod. Endvidere ønskes det undersøgt hvorledes og i hvor høj grad fædre anvender samværs-, orlovs- og forældremyndighedsmulighederne i praksis – både set ud fra mødrenes, børnenes og fædrenes perspektiv.

Færøerne

Løgmansskrifstovan (Lovmandskontoret) forholder sig positivt til medlemsforslaget.

Grønland

Direktoratet for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked og *Grønlands Hjemmestyre* forholder sig positivt til forslaget men har ellers ingen bemærkninger.

Kalaalit Nunaanni Naligiissitaanissamut (Ligestillingsrådet i Grønland) mener at under alle omstændigheder lægges der for stor vægt på den voksnes behov mens barnets ønsker og behov sættes i baggrunden eller ignoreres helt, for at tilfredsstille den voksnes behov for samvær med barnet. *Ligestillingsrådet* mener at børn skal have ret til at kende begge sine forældre og at moderen skal opgive faderens navn ved barnets fødsel. Ligestillingsrådet vil foreslå fornyelse og en mere tidssvarende lov om børns rettigheder i Grønland.

Finland

Social- og hälsovårdsministeriet forklarer at i Finland trådte en ny lov i kraft i 1996 om iværksættelse af beslutninger angående myndighed over børn og samvær. I loven indgår særlige retslige forskrifter om fremgangsmåden når det gælder at sikre sig at beslutningen om tvangsmidler og den efterfølgende brug af disse skal foregå så blidt og hensynsfuldt som muligt. Ved udvalgsbehandlingen af loven fæstes særlig opmærksomhed ved behovet for at sikre børnenes interesse. I sin betænkning foreslog Lovudvalget at man bør undersøge om der findes behov for og muligheder til at komplettere domstolens sammensætning med en sagkyndig i spørgsmål omkring børn, så børnenes interesser under retsprocessen vil blive sikrede men ikke overskyggede af forældrenes indbyrdes konflikter. I øjeblikket er dette ikke muligt dersom barnet ikke er en del af retsprocessen. Departementet lægger vægt på at problemer omkring barnets samvær ofte kunne undgås hvis beslutninger om myndighed, beboelse og samvær fra begyndelsen er baseret på grundig kundskab. Departementet mener derfor, at en undersøgelse og et forslag som er baseret på medlemsforslaget ikke kun skal være begrænset til retslige spørgsmål omkring iværksættelse, men også fremgangsmåden omkring beslutninger angående forældremyndighed, samvær og beboelse eller omkring aftaler som senere kan udføres med tvangsmidler. På den måde kan man undgå sådanne tvangssituationer. Man bør også undersøge forskellige former for psykosocial støtte og vejledning for forældrene og ligeledes for barnet. Departementet gør også opmærksom på at man i Finland har diskuteret spørgsmålet om at andre end barnets biologiske

forældre bør have mulighed for ved domstolsbeslutning at få samvær og henviser i denne sammenhæng til engelske love. Departementet foreslår at man ikke kun bør sammenligne lovene i de nordiske lande, men at sammenligningen også skal omfatte andre lande. Man burde også sammenligne forskellige lovbeslutninger omkring børneværn og tage hensyn til menneskerettighedskonventioner som er bindende for de nordiske lande.

Forsknings- och utvecklingscentralen för hälsovården (STAKES) bemærker at selvom man i forslaget, med hensyn til FN-konventionen, for det meste taler om barnets rettigheder siger teksten også at "...den ret forældre uden forældremyndighed har til samvær med deres børn...". Disse begreber er ikke kongruente, bemærker STAKES, og der findes ingen internationale konventioner som garanterer de sidstnævntes ret. STAKES bemærker også at der ikke findes nogen *lovbundet pligt* for forældre til at møde deres børn i finske love. De mener at der findes eventuelle brister i lovgivningen som bør rettes, men at det ikke rækker. STAKES forslår derfor at de nordiske lande også bør tage forligsmetoder for skilsmisser og samværskonflikter frem og forstærke fagfolks kundskab når det gælder om at behandle konflikter.

Mannerheims Barnskyddsforbund gør opmærksom på at ifølge de finske love kan den forælder som forhindrer barnet i at møde den anden forælder straffes, men hvis den af forældrene, som ikke har forældremyndighed, ikke har samvær med sit barn kan han eller hun ikke straffes. Forbundet anser det vigtigt at undersøge om det nuværende system garanterer alle børn muligheden for at holde kontakt med og have samvær med begge forældre. Forbundet understreger dog at barnets interesse ikke altid bliver sikret med lovændringer. Mannerheims barnskyddsforbund mener, at det aspekt af medlemsforslaget som sigter mod at garantere alle børn ret til begge forældre er godt. Relationerne mellem barnet og forældrene bør undersøges og der bør lægges vægt på faderens rolle i forhold til barnet. Barnets interesser bør også altid prioriteres og forbundet mener at det derfor er vigtigt at undersøge om socialkontorer og domstole har tilstrækkelig faglig kundskab blandt deres personale til at tolke og forstå barnets interesse. Forbundet lægger vægt på at familierne skal have støtte inden problemerne begynder og at forskellige netværk og samarbejdsformer i denne sammenhæng kan være godt. Forbundet arbejder nu med at udarbejde gode støttemetoder til forældre, som nemt kan anvendes i praksis.

Rädda Barnen anser medlemsforslaget for magtpåliggende. Rädda Barnen mener at barnet i sin udvikling behøver samvær med begge forældre og at det skal have ret til dem begge, men når det gælder samvær så er barnet ofte helt afhængigt af forældrenes synspunkter. Derfor anser organisationen det vigtigt at man får love som giver mulighed for at opfølge og overvåge den ret.

Centralförbundet för Barnskydd anser det vigtigt at spørgsmålet om barnets ret til begge forældre er blevet taget op i Nordisk Råd. Barnet har denne ret, men alligevel bliver den i realiteten krænket og derfor mener forbundet at det er nødvendigt at sætte fokus på sagen, undersøge den og søge nye støtte- og interventionsmuligheder. Forbundet er enigt med forslaget i at det er særligt vigtigt at forstærke faderens rolle igennem love og mener at de finske faderskabslove er forældede med hensyn til dette. Forbundet mener at det er vigtigt at undersøge under hvilke former børn og forældre har samvær og undersøge grunden til eventuelle samværsproblemer og hævder at i de fleste tilfælde findes forbindelse mellem forældrenes indbyrdes relationer og samværsproblemerne. I denne sammenhæng lægger forbundet en stor vægt på vejledning og siger at der findes grund til at overveje at gøre det obligatorisk for børnefamilier i krise at søge hjælp. Forbundet sætter problematikken omkring kontinuiteten mellem børn og den af forældrene de ikke bor sammen med i forbindelse med social- og familiepolitikken og mener at den i større grad bør støtte forskellige familieformer for at denne kontinuitet kan fortsætte. Centralforbundet för Barnskydd støtter medlemsforslaget og mener at en undersøgelse af børns rettigheder bør på bred og tværvidenskabelig grund kortlægge ikke kun kvantitative og kvalitative aspekter for samvær mellem børn og forældre som ikke bor med sine børn, men også de juridiske, økonomiske, sociale og psykiske hindringer som gør at barnets ret ikke er opfyldt.

Förbundet för ensamförsörjare och dem med gemensam vårdnad r.f. er bekymret over antallet af forældre, der ikke har forældremyndighed, som forsømmer samværet og peger f.eks. på at omtrent 70 % af de finske skilsmissebørn aldrig eller sjældent møder den forælder de ikke bor sammen med. Forbundet betragter problemet som en brist på ligestilling: hvis forældreskabet

ikke deles i parforholdet så deler man heller ikke på det efter skilsmissen. Forbundet refererer til undersøgelser som viser at der er lighedstegn mellem familier som ikke har kunnet bearbejde skilsmissen og samværsproblemer. Ofte indeholder dette vold og når forældre med myndighed begrænser barnets samvær med den anden af forældrene så er det generelt på grund af mangel på tillid. Forbundet mener at det ikke rækker at undersøge barnets retslige stilling, men at man mangler at undersøge, hvorfor den af forældrene som ikke har forældremyndighed ikke har mere samvær med sit barn, hvad hindrer fælles forældreskab efter skilsmisse og med hvilke tiltag situationen kunne ændres?

Åland

Ålands Landskapsstyrelse mener at hvis målet med medlemsforslaget er at børn får bedre muligheder til samvær med begge forældre vil det give bedre resultat hvis man ikke kun begrænsede udredelsen til at undersøge nordisk lovgivning og retspraksis men også undersøger hvilke problemer, fejl og/eller brister der findes i dag som gør det svært eller umuligt at udnytte samværsretten. Landskabsstyrelsen bemærker at før man tager en beslutning om at gennemføre en omfattende undersøgelse bør man gennemgå og evaluere den forskning som allerede findes på området.

Ålands hälso- och sjukvård siger det prisværdigt at sikre barnets retsstilling og ret til begge forældre, men stiller sig tvivlende over for om det er rigtigt at straffe med bøder i denne sammenhæng. De lægger vægt på at barnets psykiske velfærd og udvikling altid må prioriteres.

Rädda Barnen forholder sig positivt til forslaget, men mener at man også bør undersøge, hvorvidt barnets lovbundne ret til at udtrykke sig, i sager som angår dem, er respekteret af sociale myndigheder og domstole. På baggrund af en sådan undersøgelse bør der fremlægges et forslag som sigter mod at børns synspunkter i højere grad bliver respekterede af myndigheder og andre sagen vedkommende.

Island

Barnaheill (Red barnet), *Barnaverndarstofa* (Statens børneværnscenter), *Mannréttindaskrifstofa Íslands* (Institut for Menneskerettigheder) og *Umbodsmaður Barna* (Børneombudsmanden) forholder sig positivt til forslaget. Det gør *Dómsmálaráðuneytið* (Justitsdepartementet) også, men citerer forslaget hvor det er påstået at "Allerede ved barnets fødsel må delt forældreansvar være etableret" og mener at før man tager beslutning om en så radikal forandring af børns retslige stilling bør man udføre en omfattende undersøgelse af mulige fordele og ulemper ved en sådan forandring. Departementet gør også opmærksom på at familieretsnævnet i departementet i øjeblikket reviderer barnelov nr. 20/1992 og har besluttet at foreslå forandringer på området fremtvunget samvær.

Félagsmálaráðuneytið (Socialdepartementet) ser positivt på forslaget og bygger mest sin udtalelse om forslaget på familierådets mening. Departementet refererer til en islandsk undersøgelse som viser at 31 % af de børn som blev opdraget fra fødsel hos kun den ene af forældrene ingen kontakt havde med den af forældrene uden forældremyndighed. Knapt 18 % af de børn som blev født af forældre i ægteskab eller samboende forældre, men som senere blev skilt, ikke havde kontakt med den anden af forældrene. En anden undersøgelse viser at når forældrene har fælles forældremyndighed er samarbejdet mellem forældrene bedre, men det viste sig også at samværet med den af forældrene som barnet ikke bor hos ikke forøges. Nu forbereder man den anden del af undersøgelsen, hvor man søger viden om børnenes oplevelse af samvær med det af forældrene de ikke bor hos. Departementet lægger vægt på at forældrene bliver enige om, hvordan man arrangerer samværet med barnet efter de bliver skilt, og at de får rådgivning fra det offentlige om hvordan barnets behov bliver bedst sikret. Det anses også vigtigt at forældrene bliver opfordret til fælles forældremyndighed og at de bliver informeret om deres pligter til samvær med barnet selvom de ikke har forældremyndigheden. Det påstås, at man ved at fremtvinge samvær og følge samværsbrud op med bøder, ikke støtter eller forstærker børnenes kontakt med deres forældre. I stedet skal der lægges vægt på familiebelæring og målbevidst satses på at forandre indstillingen i samfundet til disse sager.

FÍUM (Foreningen af islandske pædagogiske institutioner og behandlingsinstitutioner) ser med glæde at man på nordisk grund arbejder med at skabe et helhedssyn på barnets samværsret med begge forældre. Foreningen lægger stor vægt på at børnenes synspunkter altid bliver prioriterede når forældrene bliver skilt. Fælles forældremyndighed anses som meget vigtig og foreningen har den mening at når den af forældrene som ikke har forældremyndighed ikke opfylder sin pligt til samvær med sit barn så bør der anvendes dagbøder. Optimalt skulle alle skilsmisser i børnefamilier gå igennem et nævn, som kunne være vejledende, men også skulle have besluttende myndighed. Foreningen mener endvidere at under svære skilsmisser skal børnene have adgang til en talsmand som sikrer barnets ret til samvær med begge forældre ud fra barnets behov.

Norge

Barne- og familiedepartementet gør opmærksomhed på projektet "Familieret i Norden" og foreslår at man afventer den udredning før man tager stilling til en ny undersøgelse som omfatter samme problemstillinger.

Sverige

Barnombudsmannen (BO) forholder sig positivt til forslaget. BO mener at der findes brister i virkeliggørelsen af loven, at mere kundskab behøves og at der er behov for at samle de forskellige erfaringer i de nordiske lande. BO refererer positivt til forandringerne af föräldrebalkens (FB) 4 og 6 kap i 1998 og de forandringer som nu er foreslået i promemorian Ds 1999:57. Disse beslutninger og foreslåede beslutninger bidrager ifølge BO til at forstærke barnets rettigheder i myndigheds- og samværskonflikter med udgangspunkt i børnekonventionens grundlæggende værdsættelse. Barnets ret til begge forældre, barnets ret til at udtrykke sine synspunkter og barnets bedste som udgangspunkt er vigtige markeringer i loven. BO bemærker dog, at selvom disse direktiver findes i loven indebærer det ikke altid at det afspejler virkeligheden. Der er f.eks. mange tolkninger af hvad barnets bedste er. BO's undersøgelser af de dømmende myndigheder har f.eks. vist at der findes brister i kundskaben om små børns behov og viden om barnets bedste samt brister når det gælder opgørelse og dokumentation. BO lægger vægt på at der behøves kundskab og mere forskning om små børn som domstole kan træffe sine beslutninger på når det gælder myndighed og samvær; også så domstole og ombud kan vejlede forældre i deres aftale om samvær med barnet. Desuden, mener BO, savnes yderligere forskning om, hvordan barnet påvirkes af forskellige former af samvær og skiftende bopæl, så barnets behov i højere grad end nu, bliver lagt til grund for beslutningerne.

Socialstyrelsen ser i princippet positivt på forslaget, men peger på det igangværende nordiske projekt "Familieret i Norden" og foreslår at man enten bør vente med at sætte det foreslåede projekt i gang indtil det andet er færdigt eller at udredningen bliver udført i tæt samarbejde med studier i familieret. Socialstyrelsen nævner endvidere at man arbejder med at gøre rede for konsekvenserne af de forandringer som blev udført på föräldrebalkan i 1998 og man undersøger også hvordan skiftende bopæl påvirker børn. Disse redegørelser bliver fremlagt i marts 2001.

Rädda Barnen forholder sig positivt til forslaget hvad angår undersøgelse af lovgivning og retspraksis når det gælder børns ret til samvær med begge forældre. Foreningen er bl.a. også interesseret i at få oplysninger om i hvilken grad domstole og andre myndigheder hører på barnets ønsker og på hvilken baggrund man bedømmer, hvad der er bedst for barnet.

Svenska kommunförbundet ønsker at afstå fra at kommentere forslaget.

Sammenfatning af høringssvar

Kommentarerne falder i to hovedgrupper: På den ende side erklærer mange ubetinget støtte til forslaget som et led i at styrke relationen mellem børn og deres begge forældre. På den anden side udtrykker en del kommentarer skepsis, i forskellig grad og med lidt forskellige begrundelser. Nogle kommentarer påpeger at der er igangværende nordiske projekter på området, bl.a. et fællesnordisk projekt "Familieret i Norden" (resultater foreligger i maj), som delvist omfatter de

samme problemstillinger som medlemsforslaget. Andre betvivler udgangspunktet for medlemsforslaget og mener at det snarere sigter mod at forstærke fædrenes ret end børnenes. Flere kommentarer fremhæver nødvendigheden af udredning og forskning, som ikke kun omhandler de juridiske aspekter, men også andre perspektiver som f.eks. de sociologiske (f.eks. sammenligneli-ge oplysninger om samvær, samt undersøgelser af hvorfor forældre uden forældremyndighed har så lidt samvær med deres børn, som det tilsyneladende er tilfældet).

Høringsrunden indikerer at der foreligger en del national forskning og vurderinger, men at der ikke foreligger nordiske oversigter i en grad som kunne tillade organisationer og institutioner at løfte sig over det nationale perspektiv.

Ud fra en samlet vurdering af udtalelserne kan man konkludere at en nordisk undersøgelse på området bør gennemføres. Høringsrunden giver dog anledning til at forslaget specificeres, således at den første fase i undersøgelsen bør omfatte en sammenfatning af eksisterende forskning, herunder det igangværende projekt om familieret i Norden samt eksisterende sociologiske undersøgelser. På baggrund af denne sammenfatning bør det vurderes, af Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, i hvilket omfang der er behov for at tage initiativ til yderligere forskning samt omfanget og karakteren af denne. Som det fremgår af medlemsforslaget, bør undersøgelserne målrettes og danne grundlag for reformforslag på området.

4. Konklusion

Nordisk Ministerråds projekt "Familieret i Norden" er nu afsluttet. Projektet havde bl.a. som hovedmål at sammenholde retsstillingen i de nordiske lande på en lang række områder, herunder spørgsmålet om forældremyndighed og samvær.

Bogen "Børneret II" med undertitlen "Forældreansvar" af professor Svend Danielsen fra Københavns Universitet blev præsenteret for Medborger- og Forbrugerudvalget på udvalgets møde i Helsingfors den 15. april 2004.

Medborger- og Forbrugerudvalget kan konstatere at medlemsforslagets første målsætning, "at der foretages en undersøgelse af nordisk lov og retspraksis vedrørende børns retsstilling", er blevet opfyldt med den udredning og kortlægning som bogen "Børneret II" indeholder.

Medlemsforslagets anden målsætning, "at børn får bedre mulighed for samvær og kontakt med begge forældre end det er tilfældet nu." betragtes som en kompleks problemstilling hvor regelværk, love og retspraksis i mange tilfælde er meget forskellige i de nordiske lande. I bogen "Børneret II" har forfatteren fremlagt drøftelser af harmoniseringsmuligheder og reformbehov, hvor dette vurderes som en realistisk mulighed. Disse forslag behandles i Nordisk Ministerråd.

Medborger- og Forbrugerudvalget forslår

> *at* Nordisk Råd ikke foretager sig yderligere i anledning af A 1208/medborger Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre

Kristiansand, den 30. juni 2004

Anne Berit Andersen (H)
Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Hanna-Leena Hemming (saml)
Jette Jespersen (DF)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Berndt Sköldestig (s)
Raija Vahasalo (saml)

Medlemsforslag

angående børns retsstilling og ret til begge forældre

(Fremlagt af Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd)

Alle børn har ret til en god start på livet. Grundlæggende for børns rettigheder må være, at når deres behov ikke er i overensstemmelse med forældrenes interesser, er det børnenes behov, som skal prioriteres. Det er vigtigt at slå fast at børn har ret til begge sine forældre. Dette er også centralt for FN's børnekonvention, som de nordiske lande har tilsluttet sig og har at efterleve.

I den seneste tid har der været megen debat i alle de nordiske lande om retsstillingen for forældre, der ikke har forældremyndigheden over sine børn. Det er tilsyneladende nemt at forbryde sig mod den ret forældre uden forældremyndighed har til samvær med deres børn, idet det på grund af manglende forholdsregler i lovgivningen er svært at følge deres lovsikrede ret op. Der er også begrænsede muligheder for at reagere, når forældre uden forældremyndighed ikke opfylder deres lovbundne pligt til samvær med deres barn. Der er vigtigt, at barnet fortsætter med at have en naturlig forbindelse til begge dets forældre til trods for deres skilsmisse.

Forskellig lovgivning i Norden

De nordiske stater har valgt forskellige fremgangsmåder for at sikre børns ret til samvær med begge deres forældre. Når et af forældrene i Island er forhindret i at udnytte sin ret til samvær med barnet, kan fogeden på krav for vedkommende forældre under dagbødeansvar pålægge det af forældrene, der har forældremyndigheden over barnet, at ophøre med at lægge hindringer i vejen. Dagbøderne kan senere opkræves ved udlæg og de skal betales til statskassen. Når den af forældrene, der ikke har forældremyndigheden, ikke opfylder sin lovbundne pligt til samvær med sit barn, findes der ikke i islandsk lov eller retspraksis noget, der kan henvises til for at fremtvinge et samvær af den art. I Danmark kan beslutninger om samvær følges op med bøder eller direkte fogedforretninger. Fogeden er ikke af begæringen om forretningen bundet i sit valg af tvangsmiddel, men bøder anses dog for at være det almindeligste. Det er ikke tilladt at anvende tvangsmidler, hvis det kan medføre risiko for barnets psykiske eller fysiske velfærd. I tvivlstilfælde tilbydes det myndighederne at rådføre sig med sagkyndige. I Norge er bødeforlæg den eneste forholdsregel, der kan træffes ved brud på samværsret.

I Sverige kan der anvendes politimagt for at fremtvinge samværsret, hvis det viser sig, at samværet ellers ikke ville blive til noget og at barnet har særlig stort behov for det af dets forældre, der ikke har forældremyndigheden over det. Der anvendes ikke almindeligvis bøder ved brud på samværsretten.

Argumenterne for at børn skal sikres samvær med begge forældre

Til trods for at der i dag er en anden indstilling til faderens deltagelse i barnets opvækst i forhold til tidligere, er det oftest, moderen, som har forældremyndigheden over barnet.

Der er gennemført mange undersøgelser af virkningerne af ikke at have sin far hos sig. Undersøgelserne peger på at under de fleste omstændigheder har det dårlig indvirkning på børns emotionelle udvikling, deres sociale udvikling samt deres præstationer i skolen at tabe sin far, jf. Sigurjón Björnsson 1980, "Börn i Reykjavík" og Öberg, B og G. 1992. "Pappa, se mig," Natur & kultur, Stockholm, selv om naturligvis andre faktorer som økonomi, social klasse og anden familiestøtte samt hvad tabet af faderen skyldes, ligeledes har en indvirkning. Der er grund til at formode, at børn ofte taber deres forældre af syne i forbindelse med forældrenes skilsmisse. Det fremgik således af en nylig norsk undersøgelse, at kun et af hver tre børn havde naturligt samvær med deres fædre efter skilsmisse, og at hvert fjerde barn ikke havde set faderen i en måned,

da undersøgelsen blev udført, jf. Jensen A-M. 1992, "Det vaklende faderskapet? Barns familier etter samlivsbrudd." NIBR-rapport nr. 9. Der er mange årsager hertil bl.a. geografiske afstande samt uenighed mellem forældre om samvær.

Af disse årsager er det vigtigt at styrke faderens rolle. Allerede ved barnets fødsel må delt forældreansvar være etableret.

Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der foretages en undersøgelse af nordisk lov og retspraksis vedrørende børns retsstilling omkring retten til samvær med begge forældre og at der fremsættes forslag, der kan foranledige, at børn får bedre mulighed for samvær og kontakt med begge forældre end det er tilfældet nu

Akureyri, den 28. september 1999

Per Berthelsen (S)
Anneliese Dørum (A)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s)
Tuula Haatainen (sd)
Søren Hansen (S)
Eva Johansson (s)
Rune E. Kristiansen (A)
Astrid Marie Nistad (A)
Dan Reinert Petersen (Jvfl.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Matti Vähänäkki (sd)

Næringsudvalgets betænkning

Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt skattekontor

(Medlemsforslag, se s. 268)

1. Næringsudvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening hos én skatteenhed, hvortil man indrapporterer sine skatteoplysninger og hvorfra man senere modtager en samlet årsopgørelse (ligning)

Om denne målsætning opnås ved at etablere en skatte-enhed pr. land, med en bilateral aftale eller en fællesnordisk enhed er underordnet. Det bør være op til de nationale skattemyndigheder at håndtere spørgsmålet om organisering, regelfortolkning etc.

2. Baggrund

Forslaget tager udgangspunkt i de skattemæssige problemer som opstår for grænsependlere. Dels er der store administrative og bureaukratiske byrder som pålægges borgeren og desuden er der ofte utilstrækkelig viden hos den pågældende/lokale skattemyndighed til at udregne skatteligningen. Endelig kan ukorrekt skatteligning også føre til tab af rettigheder og indkomst.

Et skattekontor skal kunne håndtere både individer og små virksomheder med op til 10 ansatte. Skattespørgsmål i alle henseender skal kunne besvares, men også sygeforsikringer, pensioner, arbejdsskader, barselspermission etc. skal være omfattet.

Målet med kontoret er ikke en skatteharmonisering, men at løfte de administrative og forvaltningsmæssige komplikationer væk fra borgeren.

3. Høring

Danmark: Sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde (Skatteministeriet), Foreningen Norden

Finland: Finansministeriet, Skattestyrelsen, Pohjola-Norden rf.

Åland: Folkpensionistanstalten, Föreningen Norden, Ålands Handelskammare, Finlands Fackförbunds Centralorganisations regioncentral (FFC), Ålands Landskapsstyrelse, Tehy's fackavdelning, Kommunalarbetarnas fackförbund (FOA-Å r.f.), Tjänstenammaorganisationernerna på Åland (TCÅ r.f).

Island: Ríkisskattstjóri (Riksskattedirektøren)

Norge: Det Kongelige Finansdepartement

Sverige: Riksskatteverket, Statens pensionsverk, Skattebetalarnas förening, Skattemyndigheten i Malmö

Danmark

Det danske Skatteministerium konkluderer, at en styrkelse af samarbejdet mellem de nationale skattemyndigheder vil være mere hensigtsmæssigt end oprettelsen af et internordisk skattekontor. Man fremhæver dog samtidigt at grænsegængernes problem bedst løses ved at der oprettes en autoritativ enhed, men at en sådan enhed ikke kan oprettes, idet man ikke vil kunne give enheden den fornødne kompetence. Der gives ingen forklaring på hvorfor man ikke kan tildele den fornødne kompetence.

Endvidere bemærkes det, at det dansk initierede skattekontor for Øresunds-regionen vil blive en ekspertenhed som også vil kunne deltage i erfaringsudvekslingssamarbejde.

Finland

Skattestyrelsen i Finland oplyser at man har arbejdet intensivt med at informere arbejdstagere som kommer til Finland og de som rejser ud, vedrørende deres skatteforhold. Et enkelt faktablad forholder sig endda specifikt til at arbejde i de nordiske lande. Desuden har skatteforvaltningen lavet et særligt uddannelsesprogram for sine ansatte.

Dernæst gøres opmærksom på oprettelsen af den nordiske skattegruppe.

Skattestyrelsen er forbeholden overfor forslaget om oprettelse af et nordisk skattekontor. Man nævner at omkostningerne næppe vil stå i forhold til nytteeffekten og påpeger desuden af Hallo Norden i samarbejde med de nationale skattemyndigheder har kunnet besvare spørgsmål fra borgerne.

Problemet anses i øvrigt for at være af lokal karakter og høringssvaret afsluttes med en redegørelse for hvorfor konkrete og præcise informationsblade vil være den bedste løsning på problemet.

Foreningen Norden udtrykker skepsis i relation til at etablere nye, bestående instanser og bemærker at et nordisk skattekontor ikke nødvendigvis vil skabe hurtige løsninger. Man mener at de politisk ansvarlige samt de nationale skattemyndigheder i stedet bør intensivere sit samarbejde og at Hallo Norden i denne forbindelse er en naturlig kanal.

Finansministeriet indleder med bemærkning om at der er mange uafklarede spørgsmål knyttet til oprettelsen af et nordisk skattekontor (fordeling af kompetence, suverænitetsprincipper, finansiering, fagområder). Af denne årsag bemærker Finansministeriet også, at andre ministerier burde inddrages i høringsrunden.

På baggrund af sine iagttagelser, anser Finansministeriet at der findes grund til at udrede hvorledes de allerede eksisterende serviceformer kan udvikles for bedst muligt at tjene grænsegængernes behov. Uddannelse af tjenestemænd og opbygning af netværk nævnes som en mulighed. Endeligt mener man at der ikke skal iværksættes nogle initiativer før Poul Schlüter har fremlagt sin slutrapport på sessionen.

Åland

Folkpensionistanstalten har overordnet set et meget positivt syn på samarbejdet mellem forskellige myndigheder og støtter kampen mod grænsehindringer og mener at Øresund Direktekontoret er et god forbillede.

Föreningen Norden på Åland har drøftet forslaget og mener at et nordisk skattekontor ikke vil fremme hensigten om at kunne håndtere grænsegængerproblematikken, men i stedet skabe risiko for yderligere bureaukratisering.

Ålands Handelskammare finder det formålstjenesteligt med et nordisk skattekontor og mener i øvrigt at Åland ville være et passende sted for placeringen af et sådant kontor – forudsat at Nordisk Råd financierer kontorets virksomhed.

FFC's regioncentral anser ikke at der er behov for at etablere en ny organisation og at myndighederne allerede har et godt samarbejde og i mange tilfælde en god samordning. Hallo Nor-

den bør derimod styrkes for dermed at kunne udføre de funktioner som forslagsstilleren efterlyser.

Ålands Landskapsstyrelse er positive overfor forslaget også set i lyset af at et sådant kontor ville kunne bidrage til et helhedsbillede af hvilke regler der gælder for grænsegængere. Der gives udtryk for at der bør etableres et kontor i hvert nordisk land, dels for at sikre forankring og dels for at kunne bistå hinanden med hjælp og rådgivning. Årlige rapporter kunne bidrage til at et samlet billedet at skatteproblemerne kunne opsamles og håndteres.

Tehy er positivt indstillet, specielt fordi det vil være en stor fordel hvis man ved hvortil personer skal henvende sig med grænseoverskridende skattespørgsmål.

FOA-Å er positivt indstillet og støtter ideen om et nordisk skattekontor hvor ekspertisen er samlet. Desuden bør der findes en fællesnordisk politik for pensionister.

Tjänstemannaorganisationerna anser at man i stedet for et nordisk skattekontor, bør undersøge på hvilken måde man kan forbedre kundskaberne hos de nationale myndigheder.

Island

Rigsskattedirektøren opfordrer til at man bør være *vagtsom* i relation til oprettelsen af et skattekontor med bemyndigelse til at få fuld kompetence. Beslutninger om skatteligningen er baseret på de enkelte landes lovgivning og følger strenge administrative regler med ankemuligheder etc. Oprettelsen af et kontor vil således "vække utallige politiske og administrative spørgsmål" som først bør belyses.

Norge

Det Kongelig Finansdepartement henviser til mandatet i den nordiske skatte-gruppe under Nordisk Ministerråd og finder det mest hensigtsmæssigt at man ikke tager stilling til forslaget før arbejdsgruppen har fremlagt sine konklusioner.

Sverige

Skattebetalarnas Förening meddeler at forslaget er for vagt til at svare på.

Statens Pensionsverk har intet at udsætte på oprettelsen af et nordisk skattekontor og anser initiativet for positivt. Man foreslår endvidere at der i særligt komplekse spørgsmål, eksempelvis pensionsspørgsmål, kunne knyttes eksterne kontaktpersoner til skattekontoret, således at ekspertise herfra kan formidles til kontoret. Endelig vil det i givet fald blive nødvendig med en informationsindsats for at gøre kontoret kendt.

Riksskatteverket anbefaler ikke oprettelsen af et nordisk skattekontor og mener i øvrigt at forslaget er uklart på mange punkter og at det på et så "bristfälligt grundlag" er vanskeligt at tage stilling.

Men ser dog positivt på "Øresunddirekt"-modellen og nævner også muligheden for at anvende sig af virtuelle *back offices* for på den måde at kunne samle ekspertise fra hele landet.

Skattemyndigheden i Malmö støtter dog forslaget, men Riksskatteverket mener dog stadig at målsætningen bedst nås via udbygning af den nuværende informationsindsats samt struktureret samarbejde med tilsvarende danske myndigheder.

Regionskattechefen i Malmö bekræfter behovet for et skattekontor hvilket også understreges af tilstedeværelsen af mange multinationale virksomheder i regionen, som agerer på begge sider af grænsen. Hermed er en revision af de nordiske skatteaftaler også blevet aktualiseret.

Man har desuden gennemført udveksling af personale med ToldSkat i Københavnsregionen, hvilket har øget kvaliteten af rådgivningen markant.

Endvidere understreges behovet for et stringent *kundeperspektiv* når løsninger på disse problemer skal findes.

4. Konklusioner fra den nordiske skattegruppe

Under sessionen 2003 fik Nordisk Ministerråds skattegruppe til opgave af finansministrene at arbejde videre med de tre fremsatte forslag om 1) en nordisk skatteportal, 2) en nordisk skatteberegningsmodel og 3) et nordisk virtuelt skattekontor. Gruppen ansøger Nordisk Ministerråd om projektmidler og skal første gang rapportere til finansministrene i maj 2004.

5. Næringsudvalgets synspunkter

På baggrund af de indkomne høringssvar, synes der ikke – fra de offentlige myndigheders side – at være generel opbakning bag oprettelsen af et nordisk skattekontor. Samtidigt er der ikke nogen af høringssvarene som giver bud på hvorledes problemerne for grænsependlere ellers kan løses.

Med til denne vurdering hører at skatteforholdene for grænsependlere er så komplicerede og uvante i forhold til den nationale skatteligning, at det må anses for urimeligt at civile personer uden særlig ekspertise kan forventes at overskue sine skatteforhold, endsige indrapportere korrekte oplysninger til korrekte instanser. Hverdagserfaringerne fortæller at selv myndighederne ofte har besværligheder med at vurdere skatteforholdene.

I princippet handler det om hvorvidt det er personer og virksomheder eller de offentlige myndigheder som skal have besværet og resurseforbruget med at håndtere kompleksiteten i de internordiske skatterelationer.

På baggrund af den igangværende proces omkring Norrback-rapporten og Schlüters mandat for samarbejdsminister Berit Andnor, er det sekretariatets indstilling at udvalget fastholder det standpunkt at grænsehindringer skal fjernes og mobiliteten gives gunstige betingelser. Endvidere er det udvalgets vurdering at det bør lægges politisk pres på arbejde omkring den nordiske skattegruppe, således at landene hurtigst mulig får elimineret skatteproblemerne for personer som arbejder og bor i forskellige lande i Norden. Det centrale spørgsmål er at få løftet byrden af de skattetekniske spørgsmål væk fra borgeren. Derfor må det kræves at der etableres mulighed for at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening, hvor man kan indrapportere sine skatteoplysninger og hvorfra man senere kan modtage en samlet årsopgørelse (ligning).

Aftalen mellem Danmark og Sverige om grænsegængercentret kan her tjene som model.

6. Konklusion

På baggrund af ovennævnte, anbefales det at udvalget fastholder målsætningerne i medlemsforslaget, og med den nordiske skattegruppes arbejde, er der iværksat en proces som til dels imødekommer målsætningerne i det fremsatte medlemsforslag.

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening hos én skatte-enhed, hvor man indrapporterer sine skatteoplysninger og hvorfra man senere modtager en samlet årsopgørelse (ligning)

Om denne målsætning opnås ved at etablere en skatte-enhed pr. land, med en bilateral aftale eller en fællesnordisk enhed er underordnet. Det bør være op til de nationale skattemyndigheder at håndtere spørgsmålet om organisering, regelfortolkning etc.

Reykjavik, den 2. februar 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Per Erik Granström (s)
Jyrki Kasvi (cent)
Miapetra Kumpula (sd)
Anders Møller (V)
Thore A. Nistad (FrP)
Flemming Oppfeldt (V)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Ola Sundell (m)

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt skattekontor

(Väckt av Runar Patriksson)

Rapporten om "Nordbornas rättigheter", Norrback-rapporten, visade att det fortfarande finns problem och svårigheter för dem som arbetar i eller flyttar till ett annat nordiskt land. De avtal som finns fungerar inte alltid i enlighet med intentionerna. Kunskapsnivån på myndigheterna i de olika länderna är inte alltid så hög som medborgarna borde kunna kräva och i värsta fall kan det resultera i att medborgarna får ett felaktigt besked.

Vi har nyligen kunnat läsa att Öresund industri och handelskammare i en rapport konstaterat att integrationen i Öresundsområdet stannat upp och att få företag anställer personal från andra sidan sundet därför att det är för krångligt samt att privatpersoner måste anlita revisorer för att reda ut sin situation. Särskilt unga människor förväntar sig att kunna arbeta fritt över landgränserna utan problem och det är naturligtvis ett nederlag för det nordiska samarbetet om människor som är motiverade att arbeta i ett annat nordiskt land väljer att inte ta ett arbete på grund av krångliga regler och osäkerhet om vad som egentligen gäller.

Norden har ju alltid varit föregångare när det gäller att underlätta mobiliteten för sina medborgare och nu är det dags att ta ytterligare ett steg i den riktningen. De problem som våra gränsgångare oftast stöter på är skatteproblem, oklarheter om vilka regler som gäller för sjukförsäkringar, arbetslöshetskassa, arbetsskador, föräldraförsäkring och inte minst pensioner.

Norrback-rapporten och verksamheten vid Hallå Norden har gett vid handen att problemen ofta bottnar i okunskap, dvs. att de som ska tillämpa reglerna inte har tillräckliga kunskaper eller också att medborgarna inte känner till vart de kan vända sig med sina problem. Verksamheten vid Hallå Norden är ett gott exempel på hur medborgarnas intressen kan tas tillvara.

För att ta ytterligare ett steg framåt och understryka Nordens roll som föregångare när det gäller att underlätta medborgarnas mobilitet borde ett nordiskt skattekontor upprättas där man samlar och tar tillvara de specialkunskaper som finns. Ett sådant skattekontor borde vara bemannat med experter på gränspendlarproblematiken, både för enskilda personer och för småföretag med upp till 10 anställda, och omfatta frågor om skatter i alla dess former men också frågor om sjukförsäkringar, pensioner, arbetsskador, föräldraledighet m.m. Till ett sådant skattekontor borde även knytas experter på arbetsmarknadsfrågor, facktillhörighet och arbetslöshetskassa. Ett nordiskt skattekontor skulle reglera skatter och avgifter m.m. mellan de nordiska länderna som rör både nuvarande och tidigare arbetsplatser i de olika nordiska länderna. Avsikten med ett sådant skattekontor är inte att åstadkomma en skatteharmonisering mellan de nordiska länderna utan att lyfta problemen från den enskilda medborgaren till experterna och därmed också erkänna varandras skattelagstiftningar.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt skattekontor

Stockholm den 6 juni 2003

Runar Patriksson (fp)

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Medlemsförslag om folkbildning

(Reservation, se s. 277, Medlemsforslag, se s. 278)

1. Kultur- og Uddannelsesudvalgets forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring" efter et år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes hvordan arbejdet med projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring

2. Baggrund

Kultur- og Uddannelsesudvalget har behandlet A 1338/kultur Medlemsförslag om folkbildning (fremsat af medlemmer af Den Socialdemokratiske Gruppe). Forslaget blev i januar sendt til høring og er behandlet på møder den 2. juli og 22. september 2004.

Forslaget omhandler det nordiske samarbejde om folkeoplysning, som forslagsstillerne peger på har en lang nordisk tradition og er opbygget om organisationer med stor legitimitet. Forslagsstillerne peger på, at folkeoplysningen bidrager til den demokratiske ånd i vore samfund og skaber udvikling for medborgerne.

Forslaget forholder sig til forandringer i Nordisk Ministerråds samarbejde om folkeoplysning. Det drejer sig om budgetposten til Nordisk Ministerråds Styringsgruppe för nordisk folkbildning och vuxenutbildning (FOVU), som i løbet af 2004 omdannes til en ny struktur for området (Nordiskt Center för vuxnas lärande), og budgetposten med bl.a. den støtteordning som har været målrettet de nordiske blokorganisationer, og nedlæggelsen af Nordens Folkliga Akademi (NFA), se afsnit 5 for redegørelse for den nye struktur.

Forslagsstillerne påpeger, at folkeoplysningens institutioner og organisationer byder en reform af støtteformerne velkommen, men understreger, at den bør ske i samråd og i respekt for deres uafhængighed og selvstændighed. Hovedpointen i forslaget er, at forslagsstillerne mener, at de nordiske blokorganisationer fortsat bør modtage bloktilskud, som garant for politisk og national ubundethed.

På baggrund af dette anbefaler forslagsstillerne, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd: *att* bibehålla blockstödet till frivilligorganisationerna inom ramen för Nordiska ministerrådets budget, *att* ta initiativ till en kvalitetssäkrad utvärdering av Nordens folkliga akademi och därefter fatta beslut om reformering og *att* reformer av stöd till folkbildningen generellt skall förankras i folkbildningens organisationer.

3. Beskrivelse af den fremtidige struktur for samarbejde om voksnes læring under Nordisk Ministerråd

Af Nordisk Ministerråds udkast til strategi for uddannelses- og forskningssektoren 2005–2007 fremgår det, at ministerrådet knytter begrebet livslang læring til voksnes læring. Voksnes kompetencebehov kan i et perspektiv om livslang læring både ses i forhold til mangelfuld grunduddannelse såvel som i forhold til ny og opdateret kundskab.

Voksnes læring har to udfordringer: 1) demokrati/medborgerskab og 2) arbejdslivets/den enkeltes konkurrencekraft.

Ministerrådet konstaterer, at de som har mindst uddannelse erfaringsmæssigt også får mindst efteruddannelse. Ministerrådet mener, at man i de nordiske lande skal sætte særligt fokus på ufaglærtes kompetence og udvikle metoder til specielle grupper, bl.a. sprogindlæring hos voksne indvandrere/flygtninge. Endvidere skal det nordiske samarbejde fokusere på problemstillinger knyttet til finansiering og kvalitetsudvikling.

Det nordiske samarbejde om voksnes læring er i gang med en forandringsproces, som har følgende mål:

- at udarbejde en helhedsstrategi for voksnes læring
- at skabe synergi mellem læringsarenaer (uformel læring, formel læring, læring på arbejdsplads)
- at udvikle fleksible læreformer tilpasset den voksnes livs- og arbejdssituation

Det nordiske samarbejde om voksnes læring vil til hjælp have to værktøjer, som kompletterer hinanden:

1) Nordplus Voksen som giver støtte til samarbejdsprojekter, netværk og mobilitet på forslag fra brugermiljøerne
2) Nordisk netværk for voksnes læring (NVL) som støtter strategisk nordisk samarbejde om bredden

a. Mobilitets- og støtteordningerne

Nordisk Råd behandlede i 2002 Nordisk Ministerråds forslag om Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet, hvilket resulterede i Rek. 36/2002 Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet, som bl.a. omfatter Nordplus Voksen. Nordisk Råd havde ingen kommentarer. Nordplus Voksen har et budget på ca. 8,1 mio. DKK.

Ministerrådet har senere implementeret strukturen for mobilitets- og støtteprogrammerne. Administrator for Nordplus Voksen er Cirius, Danmark.

Der var ansøgningsfrist til Nordplus Voksen første gang i marts 2004. Der indkom 61 ansøgninger med en samlet ansøgningssum på 12.803.349 DKK. Der var 26 ansøgninger til mobilitet og 35 til tematiske netværk, udviklingsprojekter og kortlægningsprojekter. Samlet var næsten 250 forskellige organisationer involveret i første ansøgningsrunde.

Ansøgningerne kan karakteriseres således:

- 60 % af ansøgningerne er fra folkeoplysnings/NGO miljøer
- 30 % af ansøgningerne er fra blokorganisationerne eller studieforbund som er knyttet til blokorganisationerne (33 % af midlerne)
- der er stor bredde og variation i temaer (ansøgninger fra miljøer udenfor folkeoplysning/NGO er ofte rettet til erhversrelateret uddannelse er ofte rettet mod udsatte gruppe, såsom etniske minoriteter, handicappede, psykisk syge og socialt belastede samt uddannelse indenfor pleje/omsorg)

Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL) har tildelt støtte til 47 af ansøgningerne til en samlet sum på 4.714.868 DKK. 55 % af disse ansøgninger var fra folkeoplysning/NGO, de fik 3,1 mio. DKK (66 % af midlerne). Af disse kommer 15 % fra blokorganisationerne (reelt 1,5 mio. DKK tildelt, 32 % af det uddelte beløb). Der er uddelt 4,7 mio. DKK af den samlede ramme på 8,1. Der vil være en ansøgningsrunde igen i efteråret 2004.

b. Nordisk netværk for voksnes læring (NVL)

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) besluttede i oktober 2003 på forslag fra undervisningsministrene at nedlægge NFA.
Kultur- og Uddannelsesudvalget sendte den 30. september 2003 brev til Nordisk Ministerråds generalsekretær vedrørende Bo Löwkrantz rapport "Nordisk center för vuxnas lärande". Udvalget bifaldt ikke Löwkrantz forslag om en elektronisk mødeplads og en struktur bestående af arbejdsgrupper. Udvalget mente, at det nordiske samarbejde om voksnes læring havde brug for en drivende kraft og kontinuitet. Udvalget mente ikke, at dette nødvendigvis skulle være NFA, men at et fast mødested måtte bevares.

Udvalget var bekymret for de igangværende projekter og kontakter til netværk, særligt i de baltiske lande og understregede vigtigheden af, at NFA's aktiviteter kan fortsætte i ny organisation umiddelbart efter NFA's nedlæggelse.

Nordisk Ministerråds sekretariat har afholdt to møder med interessemiljøerne for voksnes læring i november 2003 og marts 2004. Også på disse møder fremgik det, at man ønskede en fast organisation.

Nordisk Ministerråd (undervisningsministrene) traf på deres møde den 9. juni 2004 beslutning om den fremtidige struktur for samarbejde om voksnes læring. Forslag til ny struktur var udarbejdet af Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL).

Nordisk Netværk for Voksnes læring skal erstatte NFA. Ministerrådet har besluttet, at placere NVL hos Flexibelt Lärande i Sverige for en periode 2005-2008, samlet budget 6,991 mio. DKK., hvoraf 3,3 mio. DKK anvendes til ansættelser, kontor og rejser og 3,691 øremærkes til strategiske formål inden for voksnes læring. Sidstnævnte administreres ligesom Nordplus Voksen af Cirius.

NFA's bibliotek overføres til Lindköping Universitet og bliver ved overflytningen tilgængeligt for fjernlån, hvilket ikke var tilfældet på NFA.

4. Høring

Nordiske organisationer: Nordisk Folkehøjskoleråd og Nordisk Konservativ Studienämnd

Danmark: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): *Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde, Dansk Folkeoplysnings Samråd*, Folkehøjskolernes Forening og Foreningen Norden

Finland: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): *Undervisningsministeriet*, Folkbildningssällskapet og *Pohjola-Norden rf/Foreningen Norden*

Åland: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): *Ålands Bildningsförbund r.f., Medborgerinstitutet i Mariehamn og Föreningen Norden på Åland r.f.*

Færøerne: Forslaget har ikke været sendt til høring.

Grønland: Forslaget har ikke været sendt til høring.

Island: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): *Islands Uddannelsesministerium og Norræna félagið (Foreningen Norden)*

Norge: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): Sekretariatet for Nordisk samarbeidsminister, *Folkehøgskolerådet, Voksenopplæringsforbundet* og Foreningen Norden

Sverige: Forslaget har været sendt til (organisationer skrevet i kursiv har svaret): *Folkbildningsförbundet, Folkbildningsrådet*, Svenska Folkhögskolans Lärarförbund, *Rörelsesfolkhögskolornas intresseorganisation RIO, Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö og Foreningen Norden*

Nordiske organisationer

Nordisk Folkehøjskoleråd (NFR) beklager nedlæggelsen af NFA og af de individuelle elevtilskud, men erkender at det er en realitet. NFR er usikker på den nye nordiske struktur for "Nordisk netværk for voksnes læring", men vil arbejde konstruktivt for at de lykkes med fokus på følgende:

- at gøre de nye støtteordninger kendt i miljøet og selv søge bidrag til kortlægning og initiering af brede nordiske samarbejdsprojekter
- at øge mobilitet mellem lærere og elever på nordiske folkehøjskoler
- at revitalisere det nordiske samarbejde ved at skabe mødepladser rundt om i Norden
- at NFR vil etablere eget knudepunkt i Kungälv

Nordisk Konservativ Studienämnd (NKS) henviser til fællesskrivelse fra blokorganisationerne (se afsnit 5), som suppleres med kommentarer om det fremtidige nordiske samarbejde inden for folkeoplysning. NKS mener, at et virksomhedsbidrag – et basistilskud – er en nødvendig ressource, som kan medvirke til nordisk nytte og merværdi ved:

- at organisationerne får tid og ressourcer til at højne kvaliteten af projektansøgninger
- at der vil komme større strategisk helhed i det nordiske projektsamarbejde
- at nordiske samarbejde vil blive styrket i en tid hvor de nationale forbund har nedadgående ressourcer
- at bør stilles krav om at arrangementer åbnes for andre interessenter

Danmark

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde henviser til ministerrådets beslutning om at omlægge bloktilskuddene til programorienterede tilskud, som er gennemført pr. 1. januar 2004. Til beslutningen er knyttet en klausul om at tage hensyn til folkeoplysningens traditionelle miljøer.

Vedrørende nedlæggelse af NFA henvises også til, at denne beslutning er taget. Hensigten er at f en bredere dækning af voksenuddannelsesområdet samt en model som fleksibelt kan tilpasses ministerrådets ønske om større politisk fokus på de almene og erhvervsrettede voksenuddannelser.

Dansk Folkeoplysnings Samråd (DSF) mener, at forslaget er overhalet af udviklingen og at det vil være svært at gå tilbage til den gamle ordning med bloktilskud. Ansøgninger behandles for tiden (se senere for resultatet). DSF så gerne, at der blev afsat midler til en ordning, hvor de nordiske samarbejdsmiljøer fik bloktilskud, men ønsker også at der gives flere penge til folkeoplysningens øvrige aktører. Vedrørende NFA støtter man et fælles center i det nordiske (og nordisk-baltiske) folkeoplysningssamarbejde, man mener, at midlerne bør gå til sekretariatsfunktion og ikke bindes i mursten.

Finland

Undervisningsministeriet (UvM) fremfører, at forandringerne er sket for at fremme studerende og læreres nordiske mobilitet og netværksarbejde i projekter. Ministrene har ønsket at udvide deltagergrundlaget til at omfatte alle organisationer indenfor voksenundervisning. De frie organisationer kan stadig søge støtte til mobilitet, men der er ikke øremærket midler. Ministrene mener, at dette vil give bedre muligheder for alle organisationer for voksnes læring, og at den nye samarbejdsmodel kan sikre at det nordiske samarbejde vil blive bedre til at overskride grænserne mellem forskellige læreformer/-metoder og ny teknologi. I 2004 er der dog reserveret midler til nordiske studieforbund.

UvM peger på, at ændringen af FOVU's regler til SVL spejler alles vilje til at udvikle samarbejdet, så det omfatter alle former for voksen uddannelse og indlæring. UvM peger endvidere på, at ministrene har flyttet tyngdepunktet fra undervisning til læring.

Pohjola-Norden rf (PN) mener, at de indførte omlægninger er udtryk for de seneste års nedprioritering af kontinuerlig virksomhed, som er erstattet med satsning på kortvarige projekter. PN mener, at det nye system ikke længere bygger på enkeltborgeres stræben efter uddannelse, men på samarbejde mellem etablerede institutioner. PN mener, at nedlæggelse af NFA er sket så der skabes et tomrum før den nye struktur tager over. PN støtter genetablering af elevstipendier til folkehøjskoler.

Åland

Ålands Bildningsförbund r.f. (ÅB) mener, at blokstøtte til folkeoplysningens organisationer bør bevares som garant for politisk og national ubundethed. ÅB mener, at det er vigtigt, at der findes en ikke-politisk styret folkeoplysning. ÅB ønsker en kvalitetssikret vurdering af NFA.

Medborgerinstitutet i Mariehamn (MiM) støtter forslaget. MiM mener, at folkeoplysningsbevægelsernes engagement er afgørende for den frie folkeoplysning som helhed og at det bør støttes økonomisk som hidtil.

Föreningen Norden på Åland r.f. mener, at blokstøtte til frivillige organisationer er vigtig, at NFA bør vurderes kvalitetssikret og at det er korrekt at forankre reformer i brugermiljøet.

Island

Norræna félagið (Foreningen Norden, FN) mener, at det er vigtigt at islændinge kan få udbytte af den nordiske folkehøjskole tradition, særligt i lyset af at der ikke findes folkehøjskoler i Island. Man betoner vigtigheden af personlige kontakter, som skabes via højskoleophold. FN mener, at ændringerne i ministerrådets støtteordning ødelægger islandske elevers muligheder for at deltage i samarbejde i det øvrige Norden.

Islands Uddannelsesministerium har følgende konklusion: Man bør fastholde tidligere beslutninger om at afskaffe bloktilskud til enkelte organisationer; NFA's virksomhed bør ikke oprettes igen; det er normalt, at individer frygter, at de ikke kan få penge til projekter. Repræsentanter for Cirius og Nordisk Ministerråds sekretariat har gjort opmærksom på ordningen og der er kommet ansøgninger som viser, at overgangen kan gennemføres i overensstemmelse med forventninger.

Norge

Voksenopplæringsforbundet (V) har i princip været imod bloktilskud i sin tidligere form, da dette har favoritiseret visse af de 22 studieforbund, som organiseres i forbundet. V støtter imidlertid forslaget om en egen tilskudsordning beregnet til folkeoplysningens organisationer, f.eks. gennem at oprette et særligt "Nordisk folkbildningsråd", som skulle arbejde for at bevare og udvikle den unike folkbildnings/folkeoplysningstradition.

Vedrørende NFA erkender man, at dette er nedlagt. Vedrørende den nye "Nordisk netværk for voksnes læring" er man reserveret, idet man ikke mener, at miljøerne har bedt om et sådant center som erstatning for NFA. Endvidere mener man, at et bureaukratisk netværk vil få problemer med at fungere organisk og dynamisk. De hidtidige netværk har været garanti for folkelige bevægelser og frivillighed.

Folkehøgskolerådet (Fhr) beklager, at elevstipendierne til folkehøjskoleelever er fjernet under NordPlus Voksen, da det vil vanskeligøre udveksling og kontakt mellem de nordiske lande på elevniveau. Fhr peger på vigtigheden af at støtte allerede eksisterende nordiske samarbejdsorganer, som f.eks. Nordisk folkehøjskoleråd, og er usikker på om "Nordisk netværk for voksnes læring" kan erstatte dette. Fhr beklager nedlæggelsen af NFA. Fhr ønsker, at elevstipendierne genindføres, at de eksisterende samarbejdsorganer tildeles støtte og at den nye mødeplads/netværk gennemføres i samarbejde med brugerne.

Sverige

Folkbildningsförbundet (FB) støtter forslaget om, at blokbidrag til frivilligorganisationerne bibeholdes. FB peger på, at de hidtidige bloktilskud som er givet til fem nordiske sammenslutninger af studieforbund har skabt forudsætninger for at oprette og udvikle de for nordisk samarbejde vigtige netværk. Disse netværk har ikke bare muliggjort vigtige projektindsatser, men har også muliggjort udviklingen af en administrativ base, som har bidraget til udvikling af kvalitet i det nordiske samarbejde.

Rörelsesfolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) betoner vigtigheden af nordisk samarbejde indenfor folkeoplysning. For mange højskoler har nordisk samvirke længe været en naturlig del af virksomheden, hvilket giver nye impulser til at forny, udvikle og forstærke virksomheden. RIO støtter Nordisk centrum for voksnes læring forudsat, at der også fortsætningsvis skabes muligheder for, at højskolerne kan have et sådant samarbejde indenfor rammerne af Nordisk Ministerråds budget.

Folkbildningsrådet (Fr) og *Foreningen Norden (FN)* har indsendt enslydende høringssvar, hvor man argumenterer for, at nedlæggelsen af NFA, ophør af bloktilskud til visse organisationer og afskaffelse af elevstipendier betyder, at folkeoplysning marginaliseres i det nordiske samarbejde til fordel for markedstilpasset voksenundervisning med et snævrere indretning på kompetenceudvikling for udvalgte i den erhvervsaktive alder. Fr og FN mener, at reglerne for Nordplus Voksen og SVL betyder, at den nordiske støtte vil gå til institutioner som samarbejder frem for generelt at fremme medborgernes muligheder for at deltage i uddannelse i de nordiske nabolande. Fr og FN diskuterer, hvad der genererer mest udvikling: kortere projekter eller generel støtte til organisationer. Fr og FN mener, at ministerrådet har valgt den forkerte model, som Fr og FN mener vil betyde, at der gives støtte til aktiviteter som er i overensstemmelse med den for tiden gældende politiske vurdering. I stedet foreslår Fr og FN, at der oprettes vedvarende organisationsbidrag til studieforbund, som har et nordisk samarbejde.

Sammenfatningsvis mener Fr og FN, at elevstipendier til folkehøjskoleelever bør genindføres, at studieforbund som har nordiske organisationer bør få organisationsstøtte, at der bør gennemføres en parlamentarisk forankret undersøgelse af, hvordan folkeoplysningen kan sikres i fremtiden og at der foretages en vurdering af den nye organisation.

Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö fremfører, at der bør indrettes en støtteordning til institutioner, som har en nordisk merværdi, at folkehøjskolestipendierne bør genoprettes, at Nordisk Folkehøjskoleråd bør have et organisationsbidrag og at man skal passe på ikke at få et tomrum, mens man afventer en beslutning.

5. De nordiske blokorganisationer [1]

I det tidligere system rådede styringsgruppen FOVU over en budgetpost på samlet 8,8 mio. DKK i 2003, som var underinddelt i 3 formål: 1) projektmidler til alle organisationer, 3,1 mio. DKK, 2) projektmidler afsat specielt til blokorganisationerne, 3,5 mio. DKK, 3) tilskud til enkelt elevers ophold på folkehøjskoler, 2,2 mio. DKK.

Blokorganisationerne kunne søge til projekter med deltagere fra mindst 3 lande i form af netværkssamarbejde, konferencer, fremstilling af studiemateriale, debatskrifter m.m. FOVU gav udtrykkeligt ikke støtte til egen information, interne arrangementer, drift eller anskaffelse af teknisk udstyr (bortset fra overhead på de enkelte projekter).

Kultur- og Uddannelsesudvalget blev i foråret bekendt med, at blokorganisationerne havde rettet henvendelse til ministerrådet med et ønske om at bevare den tidligere ordning.

Formandskabet i Kultur- og Uddannelsesudvalget anmodede herefter de organisationer, som hører under betegnelsen "blokorganisationerne", om en redegørelse for, hvordan man vil anvende et generelt virksomhedstilskud og hvad den nordiske nytte og merværdi ville være.

---

[1] Med blokorganisationer menes de nordiske overbygninger, som tidligere fik støtte fra den særlige pulje. Det drejer sig om: Forbundet Nordisk Vuxenupplysning, ABF i Norden, Nordisk Konservativ Studienämd, Nordisk Kirkelig Studienævn, Nordisk Folkeuniversitet.

Organisationerne finder, at der opnås nordisk nytte, når der udveksles erfaringer og deles viden i konstruktiv fremadrettet dialog. De peger på, at der i de nordiske folkeoplysende samarbejdsorganisationer er værdifulde netværk, som skaber en nordisk dimension for de enkelte nationale organisationer, hvilket skaber merværdi og fremmer udvikling og fornyelse.

De anbefaler, at Nordisk Ministerråd i en forsøgsperiode tildeler de nordiske folkeoplysende organisationers og folkehøjskolernes samarbejdsorganer et årligt virksomhedsbidrag på 1 mio. DKK for at styrke det strategiske og fælles fremadrettede folkeoplysningsarbejde i Norden. Man foreslår en grænse på max. 15 % som må anvendes til administration. Ordningen kunne evt. forvaltes af en styregruppe for de involverede blokorganisationer og skal omfatte et årligt seminar, hvor organisationerne præsenterer deres resultater.

Organisationerne foreslår, at følgende temaer kan tages op:

- Deltagelse
- Integration
- Medborgerskab
- Livslang læring
- Magt og demokrati
- Kompetenceudvikling
- Bæredygtighed socialt, miljømæssigt og økonomisk

Organisationerne mener, at ordningen vil sikre direkte adgang til de folkeoplysende miljøer og forpligte dem i fællesskab og således komplettere Nordplus Voksen og NVL.

6. Kultur- og Uddannelsesudvalgets overvejelser og synspunkter

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil indledningsvis konstatere at medlemsforslaget er fremsat i oktober 2003 og derfor er blevet overhalet af ministerrådets beslutninger, som til en vis grad har fået Kultur- og Uddannelsesudvalgets opbakning.

Fra de indkomne høringssvar kan udvalget konstatere, at der er en væsentlig uro om det nordiske engagement i folkeoplysning i fremtiden. Fra flere sider peges der på, at ministerrådet inddrager aktiviteter, som er kompetencegivende og at det truer det traditionelle samarbejde om folkeoplysning, som passer bedre til Nordens bredere syn på dannelse, som har som mål at frigøre mennesket fra nye krav fra markedet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er også bekymret for bredden i det nordiske engagement i voksnes læring. Udvalget vil derfor understrege vigtigheden af, at indholdet i voksnes læring skal være både erhvervskompetencegivende, men også have en bredere indhold.

I høringssvarene peges der på, at aktiviteter som alene knyttes op på kortvarige projekter risikerer at miste kontinuitet. Kultur- og Uddannelsesudvalget deler bekymringen for, at det kan betyde at en uhensigtsmæssig stor del af brugermiljøernes kræfter bruges på at "opfinde" projektansøgninger.

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan konstatere, at ministerrådet har taget hensyn til udvalgets synspunkter om, at NFA ikke kan erstattes af en elektronisk baseret mødeplads. Udvalget beklager imidlertid, at det ikke har været muligt at iværksætte den nye organisation "Nordisk Netværk for Voksnes læring" tids nok til, at der ikke bliver et tomrum mellem NFA's nedlæggelse og netværkets knudepunkts oprettelse. Udvalget ønsker, at ministerrådet efter et år skal evaluere den nye organisation og at evalueringen tager udgangspunkt i brugermiljøerne.

Udvalget vil ikke gå ind i de konkrete forslag i medlemsforslaget, men i stedet koncentrere sig om eventuelle forbedringer af de trufne beslutninger, som er fremkommet i høringsrunden:

1) Oprettelse af generel organisationsstøtte til de nordiske studieforbund og folkehøjskolernes samarbejdsorganer
2) Sikre mobilitet af medborgere mellem de nordiske folkehøjskoler ved at genoprette den individuelle elevstøtte

Vedrørende organisationsstøtte

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at der i flere af høringssvarene findes et ønske om organisatorisk støtte til nordiske studieforbund og folkehøjskolernes samarbejdsorganer.

Udvalget konstaterer, at den tidligere ordning med en særlig pulje for de såkaldte blokorganisationer *ikke* var støtte til kontinuerlig virksomhed.

Et flertal i udvalget besluttede den 2. juli, at man ikke ville foreslå ændringer i hverken ministerrådets budgetforslaget eller til den nye organisation af området, dog var der enighed om, at den nye organisation bør evalueres efter et år.

Flertallet mente således, at alle midler bør være afsat til projektmidler. Flertallet mente, at blokorganisationer bør dække basis omkostninger med nationale bidrag; at tildeling af et særligt tilskud til blokorganisationerne ville favorisere de store organisationer, mens mindre organisationer vil stå svagere; at projektmidler bør gå til at støtte det som er fællesnordisk; at det er de gode projekter som bør støttes; at selve processen med at skrive en projektansøgning er en nyttig bevidstgørelsesproces. Flertallet ønsket derudover at understrege, at en sådan omlægning ikke skal indebære en detailstyring af organisationerne på området.

Det blev fremført, at det var tidligt at gennemføre en ordning, som skulle afhjælpe effekter for blokorganisationerne, før man reelt havde set effekten af den nye ordning.

Mindretallet mente, at blokorganisationer skal bevilges et fast virksomhedsbidrag på 1 mio. DKK. Mindretallet mente, at et sådant fast bidrag kan sikre et stabilt arbejde, hvorimod projektstøtte vil betyde at netværket smuldrer over tid. Mindretallet mener, at *Folkbildningen* må eje dagsordenen og have mulighed for langsigtet arbejde. Således mener mindretallet, at organisationerne selv skal fordele bidraget imellem sig. Mindretallet er bekymret for, at projektstøtte generelt betyder, at der bruges uforholdsmæssigt meget tid til projektansøgninger og at projektarbejde bliver kortsigtet rettet mod at søge midler.

Vedrørende individuel elevstøtte

I høringssvarene argumenteres for genoprettelsen af den særlige ordning for individuel elevstøtte til ophold på nordiske folkehøjskoler. Kultur- og Uddannelsesudvalget støtter ikke denne holdning, da man mener, at der er større nordisk udbytte af at elever/lærere på folkehøjskoler mødes i tilknytning til et planlagt nordisk forløb og vil derfor ikke foretage sig yderligere for at ændre ministerrådets beslutning.

Generelt støtter Kultur- og Uddannelsesudvalget al uddannelsesmæssigt samarbejde som styrker den nordiske sprogforståelse og vil også i fremtiden arbejde for, at nordiske skoler på alle niveauer arbejder med sprogforståelse.

7. Kultur- og Uddannelsesudvalgets konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring" efter et år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes hvordan arbejdet med projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)

Reservation

Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska Rådet föreslår att betänkandet kompletteras med nedanstående

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring" efter 1 år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes hvordan arbejdet med projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna(*) ett årligt verksamhetsbidrag på 1 miljon DKK för att stödja folkbildningsarbetet i Norden

De nordiska folkbildningförbunden har ett värdefullt nätverk som ger tillgång till en nordisk dimension för folkbildningsförbundens medlemsorganisationer. Detta nätverks framtid kan riskeras av den föreslagna ordningen som framförallt inriktas på projektstöd.

De nordiska folkbildningsorganisationer som har ett etablerat samarbete har tidigare erhållit ett sk. blockstöd. Det har gått till (*)Förbundet Nordisk Vuxenupplysning, ABF i Norden, Nordisk Konservativ Studienämnd, Nordisk Kirkelig Studienævn och Nordisk Folkeuniversitet.

Nordiska ministerrådet bör fortsatt ge ett stöd till de Nordiska folkbildningsorganisationerna i form av ett årligt verksamhetsbidrag som ev. kan förvaltas av en styrgrupp från de involverade organisationerna.

Genom detta stöd säkras en nära kontakt mellan folkbildningsarbetet i Norden och det kommer att komplettera Nordplus Voksen och NVL.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Dorph (Si)
Britt Hildeng (A)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

---

*Forut for forhandlingene under dagordenspunkt 11 under sesjonen ble det enighet om et omforent forslag med følgende tilleggsat-sats til majoritetens forslag:

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

Medlemsförslag

om folkbildning

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Folkbildningen är en nordisk företeelse med djupa traditioner och en stor legitimitet i de nordiska samhällena. Folkbildningen och dess organisationer bidrar till ett öppet och demokratiskt samhälle och dess inriktning på att ge människor stöd i deras utveckling som medborgare i demokratier och som kulturvarelser i samhällsgemenskapen bör vara vägledande för de politiska beslut som tas på detta område.

Detta har hittills också avspeglat sig inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. Den utredningsrapport om "Nordiskt center för vuxnas lärande" som lämnats till Nordiska ministerrådets styrgrupp för nordisk folkbildning och vuxenutbildning (FOVU) visar dock på ett synsätt som är på väg bort från den tidigare inställningen om vikten av folkrörelsernas engagemang. I utredningen föreslås att ett förändringsarbete igångsätts som innebär att samarbetet kommer att vila på en helt annan grundprincip än det nuvarande samarbetet gör.

En reformering av stödinsatserna till folkbildningens institutioner och organisationer välkomnas av folkbildningsorganisationerna men denna reformering bör ske i samråd med folkbildningsorganisationerna och med respekt för deras oberoende och självständighet. Det blockstöd som hittills gått till folkrörelseorganisationerna bör kvarstå som en garant för politisk och nationell obundenhet. Andra stödformer, såsom projektstöd, kan tidigast reformeras när folkrörelseorganisationerna involverats i processen.

I utredningen föreslås att Nordens Folkliga Akademi (NFA) avvecklas från och med 2004 och att ett nytt Nordiskt Center för vuxnas lärande inrättas. Den bild som i utredningen tecknas av det nya Nordiskt Center för vuxnas lärande är ganska diffus och ospecificerad och det är därför angeläget att Nordens folkliga akademi inte avvecklas förrän den nya organisationen börjat fungera ordentligt. Om beslutet blir att inrätta det nya centret är det också viktigt att en utvärdering av den nya organisationen snabbt genomförs, inom ett år, och att folkrörelserna inkluderades i det utvärderingsarbetet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Den sosialdemokratiske gruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla blockstödet till frivilligorganisationerna inom ramen för Nordiska ministerrådets budget

att ta initiativ till en kvalitetssäkrad utvärdering av Nordens folkliga akademi och därefter fatta beslut om reformering

att reformer av stöd till folkbildningen generellt skall förankras i folkbildningens organisationer

Oslo den 27 oktober 2003

Arja Alho (sd)
Berit Brørby (A)
Reynoldh Furustrand (s)
Anita Johansson (s)
Per Kaalund (S)
Asmund Kristoffersen (A)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)
Ilkka Taipale (sd)
Lars Wegendal (s)

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag

(Oversigt over høringssvar, se s. 282)
(Medlemsforslag, se s. 285)

1. Miljø- og Naturresurseudvalgets forslag

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* arbejde mod en vidtgående harmonisering af rammebetingelserne for de nordiske eltransmissionsnet

2) *at* tilskynde til styrkelse af samarbejdet mellem landenes netselskaber, så de bliver i stand til på betryggende vis at tage ansvar for fælles håndtering af forsyningssikkerheden, fælles afhjælpning af flaskehalse og udvikle en fælles model for nødvendige investeringer

2. Baggrund

I november 2003 stillede Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag (A 1339/miljö).

Kort resumé af medlemsforslaget

Senest i juli 2007 skal alle EU-landene åbne deres el- og gasmarkeder for konkurrence (for industriens vedkommende skal der åbnes 1. juli 2004). Hensigten er at, den enkelte aftager selv skal kunne vælge sin leverandør på tværs af landegrænser. Desuden nævnes problemer med forsyningssikkerheden i Sydsverige og Danmark samt de høje elpriser i Norden de seneste år på grund af tørkeårenes indvirkning på vandkraftværkernes produktionsevne.

Med medlemsforslaget ønskes det at afprøve forskellige veje for både at effektivisere elhandelen og at øge forsyningssikkerheden for dermed at medvirke til mindre svingninger i priserne. Der ønskes en vidtgående harmonisering og koordinering af investeringerne i forsyningsnettet med det formål at afskaffe flaskehalse og øge kapaciteten.

Medlemsforslagets fulde ordlyd fremgår af bilag til nærværende betænkning.

Medlemsforslaget er blevet behandlet i Miljø- og Naturresurseudvalget på møder den 2. februar 2004 i Reykjavik, den 15. april 2004 i Helsingfors og den 30. juni 2004 i Kristiansand, Norge.

3. Høring

Medlemsforslaget blev desuden sendt til skriftlig høring i alle de nordiske lande med undtagelse af Island, Grønland og Færøerne. Følgende institutioner har svaret:

Danmark: Energistyrelsen, Elsam Kraft A/S, Elkraft System, Dansk Energi og Eltra

Finland: Handels- och industriministeriet, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund och Fortum

Åland: Ålands Landskapsstyrelse, Kraftnät Åland, Ålands Elandelslag och Eriksson Capital Ab

Norge: Det Kongelige Olje- og Energidepartementet og Energibedriftenes landsforening

Sverige: Statens energimyndighet, Svenska Krafnät och Svensk Energi

En oversigt og sammendrag af de indkomne høringssvar fremgår af bilag til nærværende betænkning. Helt overordnet kan høringssvarene sammenfattes således:

Gas

Høringen har fokuseret på eltransmissionen. Fra finsk side betones desuden betydningen af gasledninger fra Norden til Finland, der i dag er afhængig af en rørledning fra Rusland.

El

Alle høringssvarene er positive overfor forslaget om et udvidet samarbejde mellem de nordiske aktører, og et stort flertal støtter også en videregående harmonisering af vilkårene på de nordiske transmissionsnet.

Hvad angår etableringen af et fælles nordisk transmissionsselskab er de fleste af høringsinstanserne mere uafklarede. Det er kun det finske Handels- och industriministeriet og finske Fortum som helt entydigt er for en fælles nordisk transmissionsnet operatør. Andre peger på, at det vil kræve en stor indsats at overvinde de eksisterende betydelige juridiske m.fl. problemer, der må gå forud for en sådan fusion. Flere høringssvar foreslår, at spørgsmålet må udredes fordomsfrit, og at en beslutning om etablering af det fælles transmissionsselskab må afvente en sådan udredning.

Enkelte betoner nødvendigheden af, at sikre god forbindelse til det europæiske marked. Desuden bør også hensyn til miljø, vedvarende energi og et velfungerende marked indgå i vurderingen.

I svarene fra Åland påpeges særlige ugunstige forhold for eltransmission fra Sverige til Åland.

Ejerforhold til tranmissionsnettet

Danmark: Elkraft og Eltra er kooperative selskaber A.m.b.a. (med begrænset ejeransvar), som ejes af distributionsselskaberne. Der pågår arbejde om en statslig overtagelse.
Finland: Fingrid er et aktieselskab, hvor staten er minoritetsejer.
Åland: Kraftnät Åland Ab er et aktieselskab, der både er det ålandske transmissionsnetselskab og systemansvarlig for el.
Norge: Statnett er en statsvirksomhed (ejer 87 % af nettet – driver 100 %).
Sverige: Svenska Krafnät er både statsvirksomhed og myndighed.

Pågående arbejde i Nordisk Ministerråd

Udvalget er informeret om, at Nordisk Ministerråd (energiministrene) har besluttet at formulere en vision om et "grænseløst nordisk elmarked". En særlig forhandlingsgruppe skal efter planen forberede grundlaget for en mulig ministerdeklaration i september 2004 i Akureyri, Island.

4. Udvalgets synspunkter

Udvalget finder grundlæggende, at eltransmissionsnettet i Norden skal udvikles, vedligeholdes og drives, så det fremmer den frie konkurrence på selve elleverancen til forbrugerne. Det er af stor betydning at sikre, at de nødvendige investeringer fortsat foretages i den nødvendige takt – bl.a. for at sikre at flaskehalse på og mellem de enkelte netafsnit undgås.

Udvalget støtter forslaget om styrket samarbejde og fortsat harmonisering omkring rammebetingelserne for transmissionsnettene i Norden. Man ser gerne, at harmonisering fører til i princippet ens takster for brug af transmissionsnettet i hele Norden.

Udvalget finder, at spørgsmålet om et fælles transmissionsselskab i Norden er interessant og relevant. På baggrund af bl.a. høringssvarene vurderer udvalget dog, at navnlig de juridiske og nuværende forskelligartede ejerstrukturer i landene betyder, at en sådan selskabsdannelse kan blive vanskelig. Udvalget lægger således mere vægt på, at et øget samarbejde og et styrket harmonisering leder til en bedre funktion af transmissionsnettet frem for at ville lægge sig fast på en bestemt struktur for at løse opgaven. Det er imidlertid væsentligt, at der etableres et ansvar for den fælles håndtering af forsyningssikkerheden, fælles afhjælpning af flaskehalse og udvikles en fælles model for investeringer. Uanset den fremtidige strukturs konkrete udformning må den være i stand til at varetage disse opgaver.

Udvalget har valgt i denne rekommandation at koncentrere sig om elforsyningen, uden dermed at sige at forholdene omkring gastransmissioner i Norden er tilfredsstillende på alle områder.

Udvalget har desuden valgt at fokusere på forholdene inden for Norden, men finder det af største betydning, at de foranstaltninger, der træffes, ikke vanskeliggør en evt. senere harmonisering mellem vilkårene for eltransmissionsnettene i det øvrige Nordeuropa.

5. Konklusion

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* arbejde mod en vidtgående harmonisering af rammebetingelserne for de nordiske eltransmissionsnet

2) *at* tilskynde til styrkelse af samarbejdet mellem landenes netselskaber, så de bliver i stand til på betryggende vis at tage ansvar for fælles håndtering af forsyningssikkerheden, fælles afhjælpning af flaskehalse og udvikle en fælles model for nødvendige investeringer

Kristiansand, den 30. juni 2004

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Per Berthelsen (D)
Sinikka Bohlin (s)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Mördur Árnason (A)
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Oversigt over høringssvar vedr. A 1339/miljö
Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag

Danmark

Energistyrelsen: I maj 2003 er der indgået en politisk aftale med mandat til regeringen om at optage drøftelser med sektoren om etableringen af et eller flere uafhængige energitransmissionsselskaber for el og naturgas. Forhandlingerne med de nuværende ejere, distributionsselskaberne, er endnu ikke tilendebragt. Energistyrelsen er opmærksom på, at der kan være behov for yderligere at udvikle samarbejdet mellem landenes systemansvarlige virksomheder.

Elsam Kraft A/S har stor interesse i, at elmarkedet i Nordeuropa kommer til at fungere med et transmissionsnet, der ikke skaber betydelige flaskehalse i systemet.

De er positive overfor forslagets ideer. De finder det rigtigt at inddrage Tyskland, hvorfor harmoniseringen også skal vedrøre det tyske system med tætte relationer til det eller de tyske transmissionsselskaber.

De foreslår, at der opstilles en vision for udviklingen af det nordeuropæiske elmarked med dertil hørende transmissions- og systemansvarsselskaber.

Elkraft System henviser til den politiske aftale i Danmark om den fremtidige organisering af system og transmission. Det overvejes også, om gasområdet skal indgå i dette arbejde.

I Danmark er fokus at få dannet et dansk neutralt og uafhængigt energitransmissionsselskab.

Dansk Energi hilser det nordiske konkurrencebaserede elmarked velkomment og ser gerne tættere nordisk samarbejde. De lægger vægt på,

- at rammebetingelserne for landenes elselskaber harmoniseres så meget som muligt
- at det nordiske elmarked udvikles som en integreret del at det samlede europæiske elmarked
- at det europæiske elmarked har en høj grad af forsyningssikkerhed
- at samarbejde mellem de systemansvarlige virksomheder prioriteres

Det er ikke et formål i sig selv at arbejde for én fælles nordisk systemansvarlig og ét fælles transmissionsselskab. Harmonisering og samarbejde må også tage hensyn til miljø, vedvarende energi og et velfungerende marked.

Eltra ser gerne en videreudvikling af det eksisterende nordiske samarbejde i bl. a. Nordel. Det er vanskeligt at overskue økonomiske og politiske spørgsmål ved et evt. fælles transmissionsnet; i Danmark forhandles der om, at staten skal overtage to selskaber med tilhørende overordnede transmissisonsnet.

Finland

Handels- och industriministeriet: De nordiske elmarkeder er et konkret eksempel på velfungerende internationale elmarkeder. En forudsætning er at spillereglerne for de fælles markeder må harmoniseres yderligere og at samarbejdet mellem stamnetselskaberne yderligere intensiveres.

Oprettelsen af et fælles nordisk stamnetselskab ville fremme elmakedets funktion, lette investeringerne i nettet og afhjælpe faskehalsene i transmissionen samt medføre besparelser i den operative virksomhed. En sådan udvikling må dog undersøges nøje; herunder må man være opmærksom på de forskellige ejerforhold til stamnettet i de nordiske lande.

Det anses, at en integrering af gas- og elmarkederne mellem Norden og de Centraleuropæiske markeder vil forbedre markedets funktion og styrke forsyningssikkerheden – navnlig hvad angår gas.

Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund er positive overfor at fremme harmoniseringen af stamnettets vilkår på de nordiske elmarkeder med ensartede spilleregler, så hele systemets funktion og gennemsigtighed styrkes.

De er skeptiske til et fælles nordisk stamnetselskab, der ikke ville indebære nogen fordel for industrien eller øvrige aftagere af el. I Finland ejes stamnettet af et aktieselskab.

Det kunne være relevant at øge overføringskapaciteten mellem de nordiske lande og det øvrige Europa, men dette kan på længere sigt bevirke højere elpriser i Norden – bl.a. på grund af at landene i Europa vil blive hårdere ramt end Norden af omkostningsstigninger som følge af CO_2-udslips handelen.

Finlands gasmarked er ikke sammenkoblet med de øvrige lande, men noget sådant ønskes, bl.a. med henvisning til, at Finlands elproduktion er afhængig af én eneste gasrørledning fra Rusland.

Fortum ønsker fortsat harmonisering af stamnettet og reglerne for systemdriften er det vigtigste middel til at udvikle det nordiske elmarked. Forslaget om et nordisk stamnetselskab støttes stærkt. Der er mange tekniske og økonomiske forhold, der taler herfor. Desuden kunne et nordisk stamnetselskab blive en stærk part i forhandlinger med stamnetselskaber i Kontinentaleuropa, Baltikum og Rusland.

Åland

Ålands Landskapsstyrelse har ingen bemærkninger til forslaget.

Kraftnät Åland er Ålands stamnetselskab. Det eksisterende nordiske samarbejde om elmarkedet er et foregangseksempel i hele Europa. Transmission mellem landene sker uden grænsetariffer. Forbindelseslinjen fra Sverige burde håndteres på samme måde som øvrige udenlandske forbindelser og herved medføre lavere transmissionsomkostninger.

Det anses, at etableringen af et fælles nordisk stamnetselskab ikke er nødvendigt, og at det kunne være til skade for visse nationale og lokale interesser; lande med lille eller aftagende elproduktion ville vinde ved et fælles stamnetselskab.

Derimod støttes et forstærket samarbejde mellem landenes stamnetselskaber.

Ålands Elandelslag udtrykker tilsvarende synspunkter som Kraftnät Åland. Et fælles nordisk stamnetselskab kunne sikkert medføre mange fordele, men i stedet kunne resurserne anvendes mere målrettet mod at fjerne flaskehalse imellem landene, og til denne opgave er det næppe nødvendigt, at oprette et fælles selskab.

Eriksson Capital Ab (representerer tre el-intensive virksomheder på Åland) ønsker at de høje omkostninger til el på Åland skulle mindskes samtidig med at mulighederne for at købe energi fra forskellige leverandører skulle øges. Et fælles stamnetselskab skulle drives med henblik herpå.

Åland burde – med eller uden fælles stamnetselskab – opnå en sænkelse af transmissionsomkostningerne fra den svenske side.

Norge

Det Kongelige Olje- og Energidepartementet: Der eksisterer allerede et udstrakt nordisk samarbejde på dette felt. Der er i løbet af 2003 mellem de nordiske energiministre iværksat flere udredninger vedr. energioverføring. Resultatet af disse udredninger må afventes, herunder spørgsmålet om forholdet til EU's elmarkedsdirektiv. Et fælles centralnetselskab i Norden vil kunne være et af alternativerne for en fremtidige udvikling.

I Norge er Statnet SF ansvarlig for nettet. Selskabet ejer 87 % af nettet og er operatør på hele det norske net.

En øgning af kapaciteten på eltransmissionsnettet mellem Norden og det øvrige Europa vil give større fleksibilitet.

De norske offshore gasledninger på i alt 6600 km administreres af det statsejede selskab Gassled. Gasrørledningerne forbinder borepladserne med Norge, Storbritannien og Kontinentet. Der er ikke aktuelle planer om gasrørledninger fra Norge til det øvrige Norden.

Energibedriftenes landsforening: Nordisk velfungerende kraftmarked er meget vigtigt for forsyningssikkerheden. Der arbejdes allerede med dette i NMR- m.fl. regi.

Mellem Norden og det øvrige Europa er der ikke åbne forbindelser. Handelen mellem Danmark og Tyskland/Sverige/Tyskland og Sverige/Polen sker i dag via bilaterale aftaler og en daglig auktion.

Videreudvikling af det nordiske marked betinger en fælles nordisk model for håndtering af flaskehalse i markedet. Den må baseres på kriterier, som sikrer en god bestemmelse af prisen på el. Det er nødvendigt at uddybe samarbejdet mellem de aktuelle aktører med henblik på planlægning og udbygning af det nordiske overføringsnet. Der er også behov for flere forbindelser mellem Norden og det øvrige europæiske kontinent.

Sverige

Statens energimyndighet mener at en øget harmonisering at stamnettets betingelser i alle de nordiske lande er centralt og vigtigt i den fortsatte udvikling af det nordiske elmarked. Dette marked kan fungere som en rollemodel for det åbne europæiske marked. Udviklingen og harmoniseringen må ske skridt for skridt. De forestående emner er vanskeligere, idet de indebærer forskellig lovgivning, selskabsstruktur og forbrugsmønster landene imellem.

Det anses imidlertid, at et fælles nordisk stamnetselskab, indenfor overskuelig fremtid, ikke ville kunne medføre øget forsyningssikkerhed, mere effektiv elhandel og mindre prisudsving. Nordisk Råd kunne dog spille en vigtig rolle for at muliggøre en større tilnærmelse af de nationale reguleringssystemer på området.

Svenska Krafnät mener at nn fortsat harmonisering og udvikling af det nordiske elmarked er noget, samtlige nordiske stamnetselskaber er enige om og prioriterer. (I høringssvaret findes en grundig gennemgang af allerede gennemførte aktiviteter i det nordiske elsamarbejde (se dette s. 2-3)[1]. Desuden findes en oversigt over stamnettets ejendomsforhold og myndighedstilsynet i de fire involverede nordiske lande, s. 3.)

Det anses, at en fortsat harmonisering og samordning af systemansvarsfunktionen, investeringerne og markedsvilkårene vil foregå mest effektivt gennem de eksisterende samarbejdsformer mellem de nordiske energiministre samt mellem tilsynsmyndighederne og mellem stamnetselskaberne.

Svensk Energi finder det vigtigt at elmarkedet udvikles yderligere, og at takten i harmoniseringsprocessen øges. Støtter forslaget i den hensigt, at det er vigtigt at sørge for vidtgående harmonisering af stamnettets vilkår på de nordiske elmarkeder.

Til trods for de fremskridt, der er nået, er der fortsat mange uligheder mellem de nordiske stamnetskelskaber, der virker hindrende for et fælles systemsyn.

Et fælles nordisk stamnetselskab er ikke et mål i sig selv, idet funktionen er vigtigere end organisationsformen. Den udredning, der foreslås, må vise om et fælles selskab er den bedste løsning.

[1] Høringssvaret finnes i sin helhet i Nordisk Råds sekretariat.

Medlemsförslag

om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag

(Väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

EU:s vilja att tillskapa gemensamma el- och gasmarknader har efter många års diskussioner rönts med framgång. Senast under sommaren 2007 skall unionens länder öppna sina el- och gasmarknader för konkurrens. Industrin och näringslivet skall redan från den 1 juli 2004 fritt kunna välja vem som skall förse dem med energi. Tre år senare – den 1 juli 2007 – införs samma möjlighet för hushållen. Målet för det utvidgade EU är också el- och gasmarknader i konkurrens där kunderna alltså skall ha rätt att själva välja sin leverantör och där alla onödiga hinder för handel över nationsgränserna är borta.

Sett i det nordiska perspektivet har vi nu två år i rad drabbats av torrår som lett till oväntat höga elpriser på den nordiska el-marknaden. Det stora strömavbrottet i södra Sverige den 23 september fick konsekvenser också för Danmark. Dessa effekter på den nordiska elmarknaden gör att det blir mer angeläget att förutsättningslöst pröva olika vägar för att både öka försörjningstryggheten, effektivisera el-handeln och distributionen och därmed åstadkomma mindre prissvängningar.

Längre gående harmonisering av villkoren på den nordiska el-marknaden borde t.ex. få ökad uppmärksamhet. Bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag är ett annat exempel som också borde initieras. Ett sådant skulle troligen påskynda en ytterligare samordning av investeringarna i de enskilda länderna i syfte att bygga bort flaskhalsar och åstadkomma en allmän kapacitetshöjning i stamnätet både internt i Norden och gentemot kontinenten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår den socialdemokratiska gruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för längre gående harmonisering av stamnätens villkor på de nordiska el-marknaderna

att utreda möjligheten att bilda ett gemensamt nordiskt stamnätbolag

Stockholm den 7 november 2003

Arja Alho (sd)
Berit Brørby (A)
Reynoldh Furustrand (s)
Michael Hagberg (s)
Anita Johansson (s)
Per Kaalund (S)
Asmund Kristoffersen (A)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Ole Stavad (S)
Ilkka Taipale (sd)
Lars Wegendal (s)

Udvalgsforslag

om Open Source Software

Brødtekst
(Bilag: Open Source-definition fra Open Source Initiative (OSI), se s. 292)

1. Næringsudvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår, at

A. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* der i et samarbejde mellem ministerrådets forskellige sektorer (IT, forbruger og næring) etableres et OSS, Open Source Software, kompetencecenter som får til opgave at opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, vejlede i brug af OSS, udvikle *best practice*-modeller etc. IT-branchens faglige og økonomiske deltagelse i et sådant center anses for en forudsætning og det bør overvejes at anvende NordicOS som udgangspunkt for dannelsen af centeret

2) *at* der søges udviklet OSS-netværk i den ikke-kommercielle sfære bestående af universiteter, faglige sammenslutning etc. som tilsammen kan bidrage til den fortsatte udvikling af OSS

3) *at* nordiske institutioner anvender software som understøtter åbne standarder og at indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører

Næringsudvalget foreslår, at

B. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* der udarbejdes nationale IT-strategier, som understøtter brug af åbne standarder i al offentlig elektronisk kommunikation og at man i øvrigt søger denne målsætning fremmet i internationale fora (EU, det kommende IT-sikkerhedsagentur etc.)

2) *at* den offentlige indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører. Barrierer og indkøbsrutiner der hindrer eller unødigt begrænser den fri konkurrence, skal elimineres

2. Indstilling

På baggrund af Nordisk Ministerråds IT-handlingsplan, påbegyndte Næringsudvalget i april 2003 sin behandling af temaet om anvendelse af Open Source Software (herefter OSS) i Norden. På baggrund af de indledende drøftelser, nedsattes en reference-gruppe[1] og der afholdtes flere seminarier med toneangivende aktører og eksperter indenfor området.

Konklusionen af dette arbejde er, at der er stærke IT-politiske, konkurrencemæssige, forbrugerpolitiske og demokratiske argumenter for et politisk initiativ på området. Aktualiteten og væsentligheden i disse konklusioner (som udmøntes nedenfor), underbygges af udvalgets egen research og i særdeleshed af rapporter fra henholdsvis Danmark og Norge[2]. Endeligt synes succesen for NordicOS – ministerrådets OSS-webprojekt – med cirka 150.000 besøg siden oprettelsen i juli 2003 yderligere at være en klar indikation på behovet for politisk initiativ.

Udover at være en nyskabelse som udviklingsmodel, er OSS nu en moden og markedsklar *græsrodsteknologi* som trods sit potentiale har særdeles vanskelige vilkår ikke mindst på grund af strukturelle markedsimperfektioner og indkøbsrutiner hos det offentlige.

Udvalget vil med dette forslag sikre og stimulere konkurrencen indenfor IT-sektoren, sikre ubesværet kommunikation mellem forskellige IT-produkter, stimulere til innovation i IT-branchen samt sikre borgeres position inden for den hastigt voksende digitale forvaltning.

3. Problemstillinger som aktualiserer anvendelsen af Open Source Software

Udvalget har baseret sine overvejelser på den anerkendte definition af Open Source Software. Den komplette definition er vedlagt som bilag og kan i hovedtræk refereres som følgende:

Open Source Software er ensbetydende med, at der er tale om fri distribution af et program, som dermed kan sælges eller gives væk. Programmets kildekode skal være fuldt tilgængelig[3] og det er tilladt at ændre i programmet. I forlængelse af disse hovedtræk, gør en række licensregler sig gældende. De to mest anvendte licenser, GPL og BSD, er tillige beskrevet i bilag sammen med en definition af åbne standarder.

To vigtige hovedpointer ved OSS er således at et givet program frit kan distribueres og at kildekoden (hvori programmets opbygning og funktioner beskrives) er frit tilgængelig for alle. Hermed adskiller OSS sig radikalt fra de lukkede programtyper som i dag præger (i særdeleshed) PC-markedet. Som det fremgår af NordicOS, er det således principielt muligt at anskaffe sig selve softwaren gratis.

Det skal dog pointeres, at selve softwarens pris naturligvis kun er et enkelt parameter ud af mange når en IT-investering skal vurderes i helhed. Opdateringer, service, effektivitet, stabilitet etc. er nogle enkelte andre parameter som kan være mindst lige så vigtige.

Debatten om anvendelse af OSS deler sig i flere hovedspor. For det første findes der debatten om OSS-udviklingsmodellens betydning for softwaremarkedet. En af hjørnestenene i denne debat er spørgsmålet om at få markedsmekanismerne til at fungere.

Et andet hovedtema er, at åbne standarder fremhæves som en forudsætning for at den stadig stigende mængde software på markedet kan kommunikere og udveksle data. Ovenstående rejser en række spørgsmål som har været afgørende for udvalgets konklusioner:

- Skal borgere have en bestemt slags software for at kunne kommunikere med offentlige institutioner – eller skal offentlige institutioner basere deres elektroniske dialog med borgere på åbne standarder således at software-type er underordnet?
- Hvordan kan forbrugere og offentlige indkøbere forvente en rimelig prisfastsættelse af indkøbt software, når (særligt PC-markedet) er præget af monopol?

---

[1] Gruppen bestod af Raymond Robertson (H), Norge, Miapetra Kumpula (sd), Finland og Steingrímur Sigfússon (VG), Island

[2] "Open Source Software – i den digitale forvaltning / Analyse og anbefalinger", Teknologirådet, DK 2002 og "Åpen programvare i Norge – status, effekter, hindringer og drivere", Teleplan, Norge 2003

[3] Se dog licens-reglen BSD som beskrevet i bilag

- Hvilken betydning har denne monopolsituation for udviklingshastigheden af ny og forbedret software, for den digitale sikkerhed og for forbrugernes valgmuligheder?

4. Næringsudvalgets politiske målsætninger

Nedenfor er skitseret de politiske målsætninger som udvalget har lagt til grund for sit forslag. I tilknytning til hver af disse målsætninger følger forslag til initiativer som kan bidrage til at indfri de pågældende mål. Formålet med en nordisk politisk indsats kan kategoriseres i fire hovedområder:

1) at man vil *sikre og øge konkurrencen* på IT service- og softwaremarkedet – primært indenfor Office-programmer/desktop-området

   Som følge af den nuværende markedssituation, er konkurrencen for åbne og alternative programmer (andre end de dominerende) helt eller delvist sat ud af kraft. Dette begrænser konkurrencen mellem udbydere af IT-produkter, hvilket over tid har hæmmet innovation og udvikling på IT-markedet. Forbrugere bliver også berørt i relation til priser, udbud og leverandørafhængighed.
   Dette forhold spilder også over på andre anvendelsesområder som derefter risikerer at komme i samme situation (eksempelvis mobil-området). Omfanget og karakteren af IT-værktøjernes betydning i det moderne, globale samfund betyder, at informationsteknologi ikke er en teknisk afgrænset sfære, men i stadig stigende grad er et samfundsparameter som kræver politisk overvågenhed, herunder regulering af *konkurrencevilkår og markedsimperfektioner*.
   Det er imidlertid en væsentlig pointe, at en ambitiøs nordisk IT-politik udelukkende skal have til formål at bringe en åben og fri konkurrence ind i IT-sektoren og ikke stille nogen leverandør ringere end andre.
   Hvis man baserer al IT på åbne standarder og samtidigt baserer nye IT-redskaber på OSS, åbnes der op for potentialet af nye *markeds- og udviklingsbetingelser for IT-sektoren*. I OSS-verdenen kan lokale og globale IT-miljøer arbejde sammen om at udvikle nye programmer. Dette modvirker teknisk og prismæssig leverandørafhængighed og vil skabe *nye innovationsbetingelse* for branchen.

2) at man ved brug af *åbne standarder* vil *skabe en IT-infrastruktur*, der sikrer at udveksling af data kan ske ubesværet og komplet uanset valg af programtype (interoperabilitet)

   Det bør eksempelvis sikres, at borgere kan kommunikere med offentlige institutioner uanset hvilken software som anvendes. Åbne dokumentformater vil tillige fremme konkurrencen indenfor tekstbehandlingsprogrammer.
   Endvidere vil åbne standarder være en delforudsætning for helt at kunne udnytte internationalt samarbejde mellem universiteter og forskningsinstitutioner. På mange områder bliver der i dag anvendt åbne standarder, men der stilles fra offentlig side ikke bindende krav om overholdelse af denne målsætning.
   Slutteligt vil brugen af åbne standarder skabe forøget basis for vækst i software industrien og sammenhængende løsninger specielt for den offentlige sektor.

3) I udviklingen og driften *af IT-systemer som skal håndtere følsomme oplysninger* er OSS-udviklingsmodellen attraktiv, idet programmets indhold og funktioner kan kontrolleres 100 % af alle. Det bør være en målsætning at borgere, virksomheder etc. kan have fuldstændighed tillid til behandlingen af deres informationer (personlige, kommercielle, videnskabelige og offentlige data). Dette bør også ses i lyset af den voldsomme vækst i E-handel.

4) Endeligt aktualiserer OSS nogle overordnede politiske målsætninger knyttet til spørgsmål om *demokratiske og socio-kulturelle principper*. Eksempelvis er borgernes elektroniske kommunikation med offentlige institutioner (den digitale forvaltning) tæt forbundet med sociale ydelser, politisk interessevaretagelse, information og varetagelse af rettigheder etc. Set i

det lys, bør det sikres at alle medlemmer af samfundet, får lige og fri adgang – uanset valg af software-program på hjemmecomputeren.
Slutteligt kan nævnes, at en monokultur på IT-området, også vil sætte sit ensidige præg på den elektroniske kommunikationsform og på den måde have indflydelse på sociale og kulturelle processer. Informationsteknologien (IT og telefoni) er blevet et medie i et stort og stigende antal sociale, kulturelle og demokratiske sammenhænge. Derfor har effekterne af dens arkitektur og indflydelse på menneskers dagligdag fået en central placering.
Mangfoldigheden og forandringsevnen i eksempelvis kultur- og uddannelsesudbuddet bør afspejles i IT-kulturen.

5. Politiske indsatsområder

De politiske målsætninger som beskrevet ovenfor, kan omsættes til konkrete indsatsområder:

Indsatsområde I	**Åbne standarder/Infrastruktur**
Forslag til rekommandation	Den offentlige forvaltning bør (som det allerede er sket enkelte steder) basere sin indkøbs- og udbudspolitik på brugen af åbne standarder og på fleksible software-systemer. Dette vil fremme konkurrence og en høj grad af tilpasningsevne samt uafhængighed af leverandører. *Rekommandationen rettes imod de nordiske landes IT-strategier, som eksplicit bør formulere en målsætning omkring åbne standarder og at man søger denne målsætning fremmet i internationale fora (EU, det kommende IT-sikkerhedsagentur etc.).*
Indsatsområde II	**Øget anvendelse af OSS**
Forslag til rekommandation	For at sikre innovation og stimulerende markedsbetingelser for IT, bør man tilskynde anvendelse af OSS og brugen af åbne standarder. Spørgsmålet om håndtering af følsomme oplysninger står også centralt. Det kan blandt andet ske ved adgang til vejledning i forbindelse med indkøb og samling af ekspertise. Målet om øget anvendelse af OSS kan nås ad flere veje. Referencegruppen har i særdeleshed drøftet et forslag om etablering af et nordisk kompetencecenter for OSS. En lignende institution anbefales i Teleplan-rapporten. Et sådant center vil kunne fungere som rådgiver ved større indkøbsprojekter, udvikle *best practice*-modeller for anskaffelse og brug af OSS-baserede IT-systemer etc. IT-industriens økonomiske og faglige engagement i sådant et center anses for en væsentlig forudsætning. I spørgsmålet om sikkerhed, bør man også overveje initiativer i relation til EUs sikkerhedsagentur som forventes placeret i Østersøområdet. *Rekommandationen rettes imod Nordisk Ministerråd (næring, IT, forskning og uddannelse samt forbrugersektoren) hvori man anbefaler etablering af et fysisk/virtuelt kompetence-center som kan opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, udvikle best practice-modeller etc.* Dette kunne eventuelt organiseres med udgangspunkt i det nordiske webprojekt www.nordicos.org og medfinansieres af IT-industrien. Det er dog udvalgets indstilling, at man set i relation til de fremsatte målsætninger, bør vurdere behovet for en større organisatorisk, teknisk og økonomisk base end den NordicOS udgør. Universiteternes rolle bør også overvejes i denne sammenhæng. I relation til både indsatsområde I og II bør man overveje hvorledes implementering af disse mål kan nås via information, formulering af retningslinier og efteruddannelse af IT-ansvarlig personale i den offentlige sektor.

Indsatsområde III	**Sikre og øge konkurrence i IT-sektoren**
Forslag til rekommandation	IT-markedet (primært for Office-programmer/desk top) er i høj grad præget af imperfektioner. Der er således behov for at indrette den offentlige indkøbspolitik således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed. Softwareleverandører skal på lige vilkår kunne tilbyde deres IT-leverancer til det offentlige. Barrierer og indkøbsrutiner der hindrer eller unødigt begrænser den fri konkurrence, skal elimineres. Dermed vil indkøbspolitikken fremme konkurrence og innovation i softwareindustrien og sikre potentielle økonomiske gevinster ved anvendelse af forskellige software-produkter *Rekommandationen rettes imod de nordiske landes offentlige indkøbs- og udbudspolitik*
Indsatsområde IV	**Open Source-udvikling i den ikke-kommercielle sektor**
Forslag til rekommandation	Udviklingen indenfor OSS har ofte udgangspunkt i det nordiske universitetssystem og derfor bør et nordisk initiativ også baseres på en udbygning af samarbejdet mellem universiteter og mellem universiteter og andre aktører i den ikke-kommercielle sfære (brugergrupper, faglige sammenslutninger etc.) Koblingen til næringslivet (teknologioverførsel og kommercialisering af udviklingsprojekter i den ikke-kommercielle sfære) bør også vurderes nærmere med henblik på det offentliges rolle i udviklingen af OSS. *Rekommandationen rettes imod universitetssamarbejde og det offentliges rolle i udviklingen af OSS.*

6. Konklusion

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* der i et samarbejde mellem ministerrådets forskellige sektorer (IT, forbruger og næring) etableres et OSS, Open Source Software, kompetencecenter som får til opgave at opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, vejlede i brug af OSS, udvikle *best practice*-modeller etc. IT-branchens faglige og økonomiske deltagelse i et sådant center anses for en forudsætning og det bør overvejes at anvende NordicOS som udgangspunkt for dannelsen af centeret

2) *at* der søges udviklet OSS-netværk i den ikke-kommercielle sfære bestående af universiteter, faglige sammenslutning etc. som tilsammen kan bidrage til den fortsatte udvikling af OSS

3) *at* nordiske institutioner anvender software som understøtter åbne standarder og at indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* der udarbejdes nationale IT-strategier, som understøtter brug af åbne standarder i al offentlig elektronisk kommunikation og at man i øvrigt søger denne målsætning fremmet i internationale fora (EU, det kommende IT-sikkerhedsagentur etc.)

2) *at* den offentlige indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører. Barrierer og indkøbsrutiner der hindrer eller unødigt begrænser den fri konkurrence, skal elimineres

Reykjavik, den 2. februar 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Per Erik Granström (s)
Jyrki Kasvi (cent)
Miapetra Kumpula (sd)
Anders Møller (V)
Thore A. Nistad (FrP)
Flemming Oppfeldt (V)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Ola Sundell (m)

Bilag

Open Source-definitionen fra Open Source Initiative (OSI)

(http://gd.tuwien.ac.at/orgs/www.OpenSource.org/index.php)

Introduktion

Open Source betyder ikke bare adgang til kildekoden. Betingelserne for distribution af software, der er Open Source, skal være i overensstemmelse med følgende kriterier:

1. Fri distribution

Licensen må ikke forhindre nogen part i at sælge eller give softwaren væk som en bestanddel af samlet distribution af software, der indeholder programmer fra flere forskellige kilder. Licensen må ikke kræve en licensafgift eller andet vederlag i forbindelse med et sådant salg.

***Begrundelse**: Ved at begrænse licensen til at kræve fri distribution, fjerner vi fristelsen til at se bort fra langsigtede gevinster for på kort sigt at tjene et mindre beløb. Hvis vi ikke gjorde dette, ville der være et stort pres på de medvirkende for at hoppe af.*

2. Kildekode

Programmet skal indeholde kildekode, og det skal tillade distribution såvel af kildekode som i kompileret form. Når en eller anden form for produkt ikke distribueres med kildekode, skal der være en bredt offentliggjort måde at få kildekode på, der ikke må koste mere end hvad, der er rimeligt til dækning af udgifterne til kopiering – fortrinsvis ved download fra internettet uden beregning. Kildekode skal være i den form, som en udvikler, der vil modificere koden, vil foretrække. Det er ikke tilladt bevidst at gøre kildekode uforståelig. Mellemformer såsom output fra en preprocessor eller oversætter er ikke tilladt.

***Begrundelse:** Vi kræver adgang til forståelig kode, fordi programmer kun kan udvikle sig, hvis de kan ændres. Da vores formål er at fremme evolution, kræver vi, at det er let at ændre dem.*

3. Afledte arbejder

Licensen skal tillade ændringer og afledte arbejder, og den skal tillade, at disse distribueres under de samme betingelser, som den originale softwares licens.

***Begrundelse:** Den blotte mulighed for at læse kilden er ikke tilstrækkelig til at understøtte uafhængig undersøgelse blandt ligemænd (peer review) og hurtig evolutionær udvikling. For at hurtig evolution kan forekomme, er det nødvendigt, at folk er i stand til at eksperimentere med og videredistribuere ændringer.*

4. Integriteten af forfatterens kildekode

Licensen må kun begrænse distributionen af kildekoden i en ændret form, hvis licensen tillader distribution af ændringsfiler (patch files) sammen med kildekode med det formål at ændre programmet på tidspunktet for oversættelse til binær kode. Licensen skal udtrykkelig tillade distribution af software, der er oversat til maskinsprog fra ændret kildekode. Licensen må kræve, at afledte arbejder bærer et andet navn eller versionsnummer end den originale software.

***Begrundelse:** Det er fornuftigt at opmuntre til forbedring, brugere har en ret til at vide hvem, der er ansvarlige for den software, som de bruger. Forfattere og vedligeholdere har gensidig ret til at vide, hvad de bliver bedt om at supportere, og til at beskytte deres rygte.*

Følgelig skal en Open Source-licens garantere, at kildekode er hurtigt tilgængelig, men den kan kræve, at den bliver distribueret som den oprindelige grundlæggende kilde plus fejlrettel-

ser. På denne måde kan "uofficielle" ændringer gøres tilgængelige, men let adskilles fra den grundlæggende kilde.

5. Ingen diskrimination af personer eller grupper

Licensen må ikke diskriminere nogen person eller grupper af personer.

Begrundelse: *For at få det største udbytte af processen bør den størst mulige varians af personer og grupper have den samme mulighed for at bidrage til Open Source. Derfor forbyder vi en hvilken som helst Open Source-licens at lukke nogen ude af processen.*

Nogle lande inklusive USA har begrænsninger for bestemte typer af software. En licens, der er i overensstemmelse med OSD, kan advare en licenshaver om eventuelle lovmæssige begrænsninger og minde dem om, at de er forpligtet til at overholde loven; derimod må licensen ikke selv indeholde sådanne begrænsninger.

6. Ingen diskrimination inden for nogen indsatsområder

Licensen må ikke begrænse nogen fra at bruge programmet inden for et specifikt indsatsområde. For eksempel må den ikke begrænse programmets brug inden for et forretningsområde eller fra at blive brugt til genetisk forskning.

Begrundelse*: Den største hensigt med denne paragraf er at undgå licensfælder, der forhindrer open source i at blive brugt kommercielt. Vi ønsker, at kommercielle brugere træder ind i vores fællesskab, ikke at de føler sig holdt ude fra det.*

7. Distribution af licensen

Rettighederne, der er knyttet til programmet, skal gælde for alle, som programmet videredistribueres til uden behov for, at disse parter udsteder en ny licens.

Begrundelse*: Denne paragraf har til hensigt at forbyde, at software lukkes ad indirekte veje såsom ved at kræve en aftale om tavshedspligt (NDA).*

8. Licensen må ikke være specifik for ét produkt

Rettighederne, der er knyttet til programmet, må ikke være afhængig af, at programmet er en del af en bestemt distribution af software. Hvis programmet tages ud fra en specifik distribution af software og bruges eller distribueres inden for programmets licensbetingelser, skal alle de parter, som programmet er videredistribueret til have de samme rettigheder, som er givet i forbindelse med den oprindelige distribution af software.

Begrundelse*: Denne paragraf udelukker endnu en klasse af licensfælder.*

9. Licensen må ikke begrænse anden software

Licensen må ikke sætte begrænsninger for anden software, som distribueres sammen med det licenserede software. For eksempel må licensen ikke kræve, at alle andre programmer, der distribueres på det samme medie, skal være software, der er Open Source.

De to mest anvendte licenser i forbindelse med distribution af OS:

1) GPL (General Public License) kræver at enhver ændring foretaget i et program skal videredistribueres. Også kendt som "copyleft", idet brugeren/kunden skal have adgang til alle ændringer i forhold til det originale program.
2) BSD (Berkeley Software Distribution) kræver ikke (i modsætning til GPL) at forbedringer og ændringer føres tilbage i originalprogrammet. Et nyt program kan udvikles på baggrund af et OS-software og herefter indbygges i et lukket, proprietært software.

Definition af åbne standarder

Uddrag fra: http://std.dkuug.dk/dkuug/standarder.html

Åbne standarder

DKUUG er en forening omkring Åbne Systemer, og disse bygger på Åbne Standarder.
Åbne Standarder er her defineret som:

1) Åben definition tilgængelig
2) Defineret i en åben proces
3) Udarbejdet af en standardiseringsorganisation

Åben definition tilgængelig

Dette betyder at der skal være en offentlig tilgængelig specifikation. Denne kan fx være udgivet som bog og koste noget penge at få fat i (eller evt. fås via et bibliotek.) Det er ikke et krav at specifikationen skal være gratis tilgængelig eller at man må kopiere den frit. Kravet tilgodeser at hvis nogen er interesseret i at implementere standarden, så kan de få fat i oplysningerne uhindret. Det anses ikke at være nogen hindring at standarden koster noget, da alle interesserede i den industrialiserede verden med en mindre indsats kan få adgang til informationen, fx via et forskningsbibliotek.

Det er en forudsætning at den åbent tilgængelige specifikation kan implementeres frit, dvs. uden at der påløber udgifter til standardiseringsorganisationen eller andre rettighedsejere i forbindelse med implementationen eller distributionen af produkter der implementerer standarden. Der kan godt være patenter involveret, men de må ikke kræve betaling.

Defineret i en åben proces

Dette krav tilgodeser at enhver kan have indflydelse på standardens indhold. Det er jo væsentligt hvad standarden går ud på teknisk, så de behov, der er, bliver varetaget. Fx er det væsentligt for danske brugere, at Posix-standarden indeholder understøttelse for internationalisering og dermed mulighed for understøttelse af dansk (localer), at der findes udvekslingsformater for e-mail der er 8-bit (ESMTP), at der findes en localestandard der bl.a. kan definere at ugen starter på en mandag, samt hvornår uge 1 er i et år (ISO TR 14652), at der findes en sorteringsstandard (ISO 14651), og at der findes tegnsætskonverteringsstandarder (som RFC 1345). Det er her også vigtigt at processen er virkeligt åben, så selv små aktører som DKUUG kan have indflydelse.

Udarbejdet i en standardiseringsorganisation

Dette tilsikrer at specifikationen bliver vedligeholdt, dvs. fx hvis der er fejl i den, så bliver de rettet. Det tilsikrer også at specifikationen er tilgængelig over en længere tidsperiode, hvor man kunne frygte at en specifikation, der blot var lavet som et enkeltstående tilfælde, nemt ville kunne glemmes.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

Medlemsforslag om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden

(Sammendrag af høringssvar, se s. 298; Medlemsforslag, se s. 301)

1. Forslag

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indtræde i en arbejdsgruppe og samarbejde med Nordisk Råds Miljø- og Naturresurseudvalg og relevante organisationer om forberedelsen og gennemførelsen af en konference om kystfiskeriets fremtid i Norden, der afholdes i 2005
2) *at* støtte forberedelsen og konferenceafholdelsen med økonomiske midler, så det bliver muligt at holde deltagerafgiften på et passende lavt niveau i forhold til målgruppen

2. Forhistorie

I april 2004 stillede Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd et medlemsforslag om en fremtidskonference om kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø).

Kort resumé af medlemsforslaget

Det konstateres, at kystfiskeriet aktuelt er i alvorlig krise med deraf følgende uheldige virkninger på følgeerhvervene og lokalsamfundene. Der er forskellig fiskeripolitik i de lande, der er medlemmer af EU og de, der ikke er. Generelt set betyder fiskeriet meget for samfundsøkonomien og bosætningsmønstret i de fleste nordiske lande.

Fiskeriets krise medfører i de fleste lande, at stadig flere små både må hugges op og erstattes af større både. Denne omstilling svækker de skånsomme fangstmetoder i konsumfiskeriet og det nære kendskab til lokale farvande og forringer den hurtige forsyning med frisk fisk, energibesparelser samt beskæftigelsen.

Behandling af medlemsforslaget

Medlemsforslaget er blevet behandlet i Miljø- og Naturresurseudvalget på møder den 15. april 2004 i Helsingfors, Finland, den 30. juni 2004 i Kristiansand, Norge og den 22. september 2004 i Mariehamn, Åland.

3. Skriftlig høring

Medlemsforslaget blev desuden sendt til skriftlig høring i alle de nordiske lande og selvstyrende områder. Følgende institutioner har svaret:

Danmark: Fødevareministeriet, Landsforeningen Levende Hav

Finland: Jord- och skogsbruksministeriet, Miljöministeriet, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet og Centralförbundet för fiskerihushållning

Åland: Ålands Landskapsstyrelse

Island: Fiskeriministeriet og Småbådsejernes landsforening

Norge: Det Kongelige Fiskeridepartementet, Norges Råfisklag og Norges Kystfiskarlag

Sverige: Fiskeriverket, Naturvårdsverket, Livsmedelverket, Sveriges Fiskares Riksförbund og Fiskbranschens Riksförbund

En oversigt og sammendrag af de indkomne høringssvar fremgår af bilag til nærværende betænkning. Helt overordnet kan høringssvarene sammenfattes således:

Med undtagelse af det islandske Fiskeriministerium, udtrykker alle høringssvarene støtte til forslaget om en nordisk konference om kystfiskeriet. Der lægges vægt på kontaktskabelse og udveksling af ideer og viden mellem de nordiske kystfiskere. Nogle af høringspartnerne har drøftet spørgsmålet i Alliance of Coastal Fishers in the North Atlantic, ACFNA, der ligeledes støtter forslaget.

Flere af høringssvarene peger på, at det er vigtigt at konferencen planlægges grundigt, og at erhvervsorganisationerne deltager i forberedelsen.

Med hensyn til forslagets tredje afsnit om overlevelses- og udviklingsstrategier henviser EU-medlemslandene til den fælles fiskeripolitik og ønsker en blødere formulering som: "at udforme et idékatalog til brug for drøftelser i internationale fora".

Nogle svar foreslår at invitere fiskeriet fra New Foundland til konferencen, andre at de baltiske lande inddrages. Landsforeningen Levende Hav foreslår at afholde et antal mindre nationale eller bilaterale konferencer med hvert sit tema frem mod en større fælles samlet nordisk konference over en weekend i 2005.

4. Udvalgets synspunkter

Udvalget finder, at medlemsforslaget er velbegrundet og yderst relevant i den nuværende vanskelige situation for kystfiskeriet. Udvalget støtter forslaget om, at man selv påtager sig et delansvar for afholdelse af konferencen, og at ministerrådet bør opfordres til at samarbejde.

Med henblik på det videre arbejde har udvalget nedsat en arbejdsgruppe på tre medlemmer bestående af Kristen Touborg (SF), Danmark, Lasse Wiklöf (ÅSD), Åland og Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.), Island. Arbejdsgruppen skal, gerne med deltagelse fra Nordisk Ministerråd, med assistance fra sekretariatet og i samråd med fiskeriorganisationer m.fl. planlægge konferencen. Arbejdsgruppen skal med fokus på kystfiskeriet i et bæredygtighedsperspektiv selv fastlægge rammerne for konferencen, der bør opstille og drøfte forslag til erhvervets fremtidige udviklingsmuligheder. Målgruppe for konferencen forventes at blive primært nordiske (kyst)fiskeriorganisationer, politikere, embedsmænd og forskere.

Det kan evt. overvejes at afholde flere, mindre regionale konferencer, der leder frem til en større konference. Det økologiske grundlag for kystfiskeriet bør være et vigtigt udgangspunkt for konferencen.

Arbejdsgruppen tilrettelægger selv sit arbejde. Det forventes, at planlægningen påbegyndes i efteråret 2004.

5. Konklusion

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår på ovenstående baggrund, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indtræde i en arbejdsgruppe og samarbejde med Nordisk Råds Miljø- og Naturresurseudvalg og relevante organisationer om forberedelsen og gennemførelsen af en konference om kystfiskeriets fremtid i Norden, der afholdes i 2005
2) *at* støtte forberedelsen og konferenceafholdelsen med økonomiske midler, så det bliver muligt at holde deltagerafgiften på et passende lavt niveau i forhold til målgruppen

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Sammendrag af høringssvar om A 1342/miljø – Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden

Avsändare	Sammandrag
Fødevare-ministeriet och udenrigs-ministeriet, DK	Fødevareministeriet menar att saken skall behandlas i Nordiska ministerrådet för fiskeri, jordbruk, skogsbruk och livsmedel sålunda att ministerrådet kan ta ställning till relevansen av förslaget samt eventuellt bidra med finansiering. Ifall NMR anser att konferensen skall hållas, ser man positivt från ministeriets sida att det arrangeras i samarbete med Nordiska rådet. Fødevareministeriet stöder inte förslaget om ett gemensamt nordiskt uttalande till EU och andra internationella aktörer p.g.a. att Danmark, Sverige och Finland följer EU's fiskeripolitik. Däremot kan ministeriet understöda en "mjukare" formulering som exempelvis "at udforme et idékatalog til brug for drøftelser i internationale fora".
Landsforeningen Levende Hav, DK	Levende Hav stöder förslaget och kommer med två förslag: Konferensen varar i ett års tid för att så många kustfiskare och samfund som möjligt kan delta, dvs. att Nordiska rådet startar konferensen med diverse teman och låter därefter processen framskrida tills det är dags för en uppsamlande konferens som avslutning. Förloppet av den dylik nordisk strategi kommer högst antagligen att genomföras nationellt sålunda att f.ex. Färöarna diskuterar reglering, Island fokuserar sig på fiskeriets ekonomiska betydelse, Norge om kustfiskets nationella/demografiska betydelse och Danmark om kustfisket före och under EU, Finland och Sverige om Östersjön, förorening av hav, sälar etc. Konferensen genomförs under en weekend i 2005.
Jord- och skogsbruks-ministeriet, FI	Ministeriet anser att ett tätare internationellt samarbete skulle bidra till att förstärka kustfiskarnas situation. Speciellt nätverksbildning på organisationsnivå ville vara fördelaktigt. Anordnandet av en konferens är en god idé och för att uppnå ett gott resultat, kräver det grundlig planering. Det är viktigt att alla parter deltar. De finska organisationerna har pga. ekonomiska och språktekniska orsaker ofta varit förhindrade från att deltaga i dylika konferenser. Ministeriet avslutar med att konstatera att det är osannolikt en dylik konferens tillföljer fiskeribranschen alla de fördelar som omnämnts i medlemsförslaget, men kan medföra till att deltagarna skapa värdefulla kontakter och därmed förbättra sin ställning. Ministeriet bifaller förslaget med det förbehåll att de finska särdragen beaktas.
Miljö-ministeriet, FI	Ministeriet konstaterar att huvudansvaret för kustfiskeriärenden faller under ämbetsmannakommittén som behandlar fiskerifrågor. Hänvisar till NMR:s arbetsgupp för nordisk miljö- och fiskerisamarbete som utarbetat en strategi för åren 1999–2002. Miljösektorn strävar till att för sin del undgå att miljöbelastningen förorsakar skada (/olägenhet, översättarens tillägg) till fiskerinäringen samt att naturtillgångarna utnyttjas hållbart även under en längre tidsperiod. Miljösektorns verksamhet styrs av det nordiska miljöhandlingsprogrammet. Det nuvarande programmet utlöper i slutet av detta år och ett ny program för åren 2005–2008 är under beredning. En viktig utgångspunkt för arbetet är den nordiska strategin för hållbar utveckling (2005–2008). Det är viktigt att använda sig av den sakkunskap ministerrådets olika sektorer kan erbjuda vid förberedelserna till en dylik konferens. Därutöver bör företrädare för fiskeriindustri, konsumenter och miljöskydd tas i beaktande.

Centralförbundet för fiskerihushållning, FI	Centralförbundet understöder förslaget.
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, FI	Redogör för situationen för kustfiskeri i Finland samt regleringen av fiskeri på kust- och havsområden. Påpekar att rekommendationerna vidrörande fiskeri borde utarbetas per fiskbestånd omfattande snävare vattenområden än de nuvarande. Därmed kunde man förbättra fisktillgången och öka fångsten beaktande principerna om hållbar utveckling. Institutet stöder förslaget och konstaterar att genom att ta i beaktande ekologiska, miljö-, och rekreationssynpunkter vid planläggandet av fiskeripolitik, skapar man förutsättningarna till mer hållbara lösningar.
Ålands landskapsstyrelse/ Fiskeribyrån, AX	Ser med viss oro på framtida EU förslag vidrörande kustfiske som skulle förskjuta förvaltningen och beslutsrätten från nationell/regional nivå till EU-nivå. Fiskeribyrån har för avsikt att fortsätta samla in underlag för bedömning av fiskbeståndens tillstånd och utveckling som grund för framtida förvaltningsåtgärder. Problemen inom denna sektor beror i huvudsak på delvis och tidvis bristande lönsamhet orsakade av småskaligheten, geografiskt splittrat fiske, stora säsongsvariationer, tillgången till fiskevatten samt ökande skador orsakade av säl. Näringen bör sålunda utvecklas genom utökat samarbete, samordnad marknadsföring och utökad förädlingsgrad. Näringens och vattenägarnas medverkan och engagemang i förvaltningen av fisket bör främjas bl.a. genom utformning av system för egenkontroll, kartering av lekområden m.m. Initiativet om en framtidskonferens för kustfisket är ett välkommet initiativ som är värt att stödas och befrämjas. En lyckad konferens förutsätter aktivt engagemang från länderna kring Östersjön samt myndighetshåll från näringens sida. Fiskeribyrån föreslår, att man utreder och beaktar möjlig-heterna att inkludera även de baltiska staterna i konferensen.
Fiskeriministeriet, IS	Departementets konklusion är den att sådan konferens inte tjänar havförvaltningens intressen och ger en missvisande bild av förvaltningens och landsbygdens situation.
Småbåtsägarnas landsförening, IS	Det aktuella ärendet togs upp på ACFNA's (Alliance of Coastal Fishers in the North-Atlantic) årsmöte i Portugal den 25 maj 2004. Mötet välkomnade förslaget och stötte helhjärtat att konferensen realiseras. Mötet önskar dessutom att konferensen planeras i samråd med ACFNA och att New Foundlands föreningar inbjuds att delta.
Det Kongelige Fiskeridepartementet, NO	Fiskeridepartementet finner ingen grund till att gå emot medlemsförslaget om att Nordiska ministerrådet arrangerar en konferens om och för kustfiskeri.
Norges Råfisklag, NO	Nämner inledningsvis att Råfisklaget är en försäljningsorganisation. Avslutar med att konstatera att initiativet till en dylik konferens är bra och att fagliga organisationer så som Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag och Norsk Sjømannsforbund hanterar dylika frågor och kunde konsulteras vidrörande programmet till konferensen.
Norges Kystfiskarlag, NO	Kystfiskarlaget har haft saken till behandling under Nordatlantiska kustfiskaralliansens, ACFNA:s, möte den 25 maj 2004. I alliansen är mer än 30 000 kustfiskares intressen representerade. Alliansen och Kystfiskarlaget ser mycket positivt på förslaget och vill gärna vara representerade i konferensen. Kystfiskarlaget uttrycker även en önskan om att "icke-nordiska" länder, så som New Foundland (som är medlem av ACFNA) kunde vara representerade i konferensen.

Fiskeriverket, SE	Fiskeriverket vill understryka vikten av att utbyta erfarenheter mellan de nordiska länderna avseende kustfiskets förvaltning och utveckling. Verket stödjer förslaget till att anordna en konferens gärna i samband med ett ordinarie ministermöte och framhåller behovet av en konkret agenda.
Naturvårdsverket, SE	Ställer sig positivt till förslaget. Förutsätter att interaktionen mellan fiske och miljö kommer att tas upp på ett relevant sätt vid konferensen, även om fokus är riktad mot näring (förhållande till EU, ICES och FAO samt regionala kommissioner). Vill även framhålla att ett uthålligt kustfiske måste inbegripa relationer till det marint baserade sport- och turistfisket, vilket också har en inverkan på resursuttaget. Refererar även till regeringens proposition 2003/04:51 om kust- och insjöfisk samt vattenbruk.
Livsmedelsverket, SE	Livsmedelsverket har inget att invända mot den föreslagna konferensen.
Sveriges Fiskares Riksförbund, SE	SFR anser att det förefaller märkligt, att svensk fiske inte nämns i förslaget då just kustfisket varit föremål för stor uppmärksamhet de senaste åren. Från yrkesfiskets håll vill riksförbundet understryka betydelsen av långsiktiga strategier och spelregler som gör det möjligt att ta vara på de eftertraktade produkter som svenskt yrkesfiske kan tillhandahålla. SFR ställer sig positivt till konferensen. Understryker dock viktigheten av att näringens organisationer kan medverka aktivt i både planering och genomförande av konferensen och att finansieringen kan tillhandahållas av NR.
Fiskbranschens Riksförbund, SE	Vill bekräfta vikten av tillgång till råvaror och att fisket bedriv på ett sätt som ger långsiktig hållbarhet. Näringens *image* är också en viktig faktor och Riksförbundet mottar med tacksamhet varje åtgärd som kan stärka denna faktor.

Medlemsforslag

om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden

(Fremlagt af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)

I de fleste dele af Norden er kystfiskeriet og konsumfiskeri i de indre farvande i alvorlig krise. Krisen rammer også fiskeriets følge-erhverv/næringer og den rammer hele lokalsamfund i Norden. Omkring halvdelen af de fisk, der spises i Europa, kommer fra Norden. Fiskeriet reguleres af nationale beslutninger, af EU, af aftaler i det internationale havforskningsråd ICES og af andre internationale aftaler. Beslutningsprocesserne er ret forskellige for lande der er medlemmer af EU og lande der ikke er. Nordiske institutioner deltager ikke i beslutnings-processer på fiskeriområdet. Men nordiske institutioner har alligevel prioriteret fiskeripolitikken højt. Nordisk Ministerråd har igennem mange år forestået et udviklingsarbejde til gavn for fiskerierhvervet, havmiljøet og forbrugerne af havets produkter. Den overordnede målsætninger for nordisk fiskerisamarbejde har ministerrådet sammenfattet i sin "Strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001-2004" som at: "virke for en bæredygtig udvikling i de nordiske landes fiskerisektorer, samt et godt havmiljø som en basis herfor. Herved sikres konsumenternes mulighed for at vælge sund og sikker mad af en god kvalitet."

Forskning, oplysningsarbejde og mellemstatsligt samarbejde i Norden har understøttet dette. I 2003 udsendtes forskningsrapporten "Conflicts between Protected Species and Fisheries" (TemaNord 2003:525) og "Integrating Fisheries and Environmental Policies" (TemaNord 2003:521).

Nordisk Råd rekommanderede i 2003 "om nordiska insatser för att styrka genomslaget av forskarrådgivning vid beslut om fiskerikvoter m.m." (A 1301/miljö) en styrkelse af det bæredygtige fiskeri bl.a. ved indsatser for anvendelse af selektive redskaber og for at modvirke udsmidning af fisk.

Fiskeriets krise medfører i de fleste lande, at stadig flere små både må hugges op og erstattes af større både. Denne omstilling svækker de skånsomme fangstmetoder i konsumfiskeriet og det nære kendskab til lokale farvande og forringer den hurtige forsyning med frisk fisk, energibesparelser samt beskæftigelsen.

Sådan er situationen i nogle af de nordiske lande:

- I Danmark er kystfiskeriet i akut eksistenskrise og danske fiskeres organisation (Danmarks fiskeriforening) har måttet indstille mange af sine aktiviteter.
- I Island er kystfiskeriet ganske stærkt reduceret. Mindre og mellemstore bådes fiskerkvoter er købt op af storrederier, der især bruger store trawlere. De allermindste både fortsætter endnu fiskeriet, fordi deres kvoter er adskilt fra de større bådes og ikke kan opkøbes.
- I Norge har de seneste år været præget af store udfordringer for fiskerinæringen, og antallet af fiskere og fiskerivirksomheder er gået kraftigt ned. Men flertallet af både og af fiskere er stadig tilknyttet kystfiskeriet.
- I Færøerne har kystfiskeriet haft en opblomstring de seneste 10 år, efter at systemet med fiskedage, som bliver fordelt på de enkelte båd- og redskabstyper, blev gennemført. Fiskedagesystemet har samtidig bidraget til at løse problemet med udsmidning af fisk.
- De nordiske kystfiskerne er på forskellig vis nationalt organiserede. De er ofte i en konkret konkurrencesituation overfor fiskere fra andre lande, m.h.t. fordeling af kvoter, fiskepladser, afsætning m.v. Men samtidig er mange vilkår fælles for fiskere og fiskerisamfund, selv om der er tale om forskellige lande. Derfor er det væsentligt at samle repræsentanter fra de forskellige lande.

Formålet med en fiskerikonference er

- at samle nordiske repræsentanter for kyst- og konsumfiskeriet
- at sætte et fælles fokus på det truede erhverv
- at udforme overlevelses- og udviklingsstrategier, herunder et fælles-nordisk udspil i forhold til EU, ICES, FAO og andre internationale aktører i fiskeripolitikken

På baggrund af ovenstående foreslår Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigst muligt – og gerne i samarbejde med Nordisk Råd – gennemføre en nordisk konference om og for kystfiskeri, som

- samler nordiske repræsentanter for kyst- og konsumfiskeriet
- sætter et fælles fokus på det truede erhverv
- fremmer overlevelses- og udviklingsstrategier, herunder et fælles-nordisk udspil i forhold til EU, ICES, FAO og andre internationale aktører i fiskeripolitikken

og derigennem fremmer en bæredygtig udvikling i fiskerisektoren, samt forbedrer konsumenternes mulighed for at vælge sund fisk af en god kvalitet.

Lemvig, den 30. marts 2004

Line Barfod (EL)
Lennart Gustavsson (v)
May Elisabeth Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfüsson (VG)
Kristen Touborg Jensen (SF)

Presidiets betänkande

Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobygning

(Medlemsforslag, se s. 306)

1. Presidiets förslag

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att inte företa sig något i anledning av Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobyggning (A 1345/presidiet)

2. Medlemsförslaget

Den vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet har den 14 april 2004 ställt ett medlemsförslag betitlat "om nordiske institutioner og nordisk brobyggning" (A 1345/presidiet). Förslagsställarna utgår från att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet fått och kommer att få ökad betydelse som utrikespolitiska aktörer, i synnerhet i förhållande till närområdena mot öst, de baltiska länderna och Ryssland. De baltiska ländernas medlemskap i EU från första maj 2004 medför väsentliga förändringar av förhållandena i Europa. Brobyggande mellan Ryssland och de baltiska länderna, menar förslagsställarna, framstår som en viktig uppgift. Vidare anser de att det är viktigt att brobyggarfunktionen vidmakthålls och utvecklas i takt med dessa förändringar.

De nordiska ländernas, liksom ministerrådets, samarbete med de baltiska länderna antar alltmer karaktären av vardagligt myndighetssamarbete ("Närmare Norden", ramprogram för Nordiska ministerrådets aktiviteter i närområdet 2003–2005, sid. 71). Insatserna i Baltikum kommer att förskjutas från ensidigt, biståndsliknande stöd till samfinansierade samarbetsprojekt. Det nya närområdessamarbetet kommer som en konsekvens av detta att framgent lägga tyngdpunkten på att utveckla samarbetet med nordvästra Ryssland. Förslagsställarna erinrar om att de nordiska regeringarna beslutat att uppta de baltiska länderna som medlemmar i Nordiska investeringsbanken (NIB). Nordiska ministerrådets generalsekreterare har också i uppdrag att värdera om även andra nordiska institutioner kan öppnas för baltiskt medlemskap. Det nordiska och baltiska samarbetet blir därmed, menar förslagsställarna, tätare, men det omfattar ej brobyggarinsatser till Ryssland. Enligt medlemsförslaget har ministerrådet inte några planer på att integrera närområdessamarbetet mellan Norden, Baltikum och Nordvästryssland, och värderar inte heller om det kan bli aktuellt att öppna nordiska institutioner för deltagande från Ryssland. I medlemsforslaget foreslås således at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udvide sin vurdering af hvilke nordiske institutioner der kan tænkes åbnet for medlemskab for lande i nærområderne, så vurderingen ikke isoleret fokuserer på de baltiske lande, men både på Rusland/Nordvestrusland og de baltiske lande.

3. Överväganden

Efter EU:s utvidgning den 1 maj 2004 gränsar unionen direkt till Ryssland, samt Ukraina och Vitryssland. I politiskt, ekonomiskt och socialt hänseende kommer det att råda stora skillnader mellan EU och dess östra grannar. Det är av fundamental betydelse för EU som helhet, och kanske i synnerhet för de nordliga EU-länderna, att gränsen mellan Unionen och dess östra grannar gradvis kan förvandlas till en bro och inte en mur. Att verka för närmare kontakter och samarbete med Ryssland, samt med Ukraina och Vitryssland, är en av de största uppgifterna som EU står inför under de kommande åren. Detta framgår också klart dels av EU:s andra handlingsplan för den nordliga dimensionen, dels av det strategipapper som EU-kommissionen nyligen lade fram, betitlat "European Neighbourhood Policy" (ENP).

Såväl allmänmänskliga, ekonomiska som säkerhetsmässiga skäl talar för att de nordliga europeiska länderna har ett starkt intresse av att öka samarbetet med Ryssland och att bidra till att stärka den politiska demokratin, gott styrelseskick, ekonomisk tillväxt, rättvis välståndsfördelning samt social trygghet. Ett brobyggande till Ryssland, med tonvikt på Nordvästryssland, bör således ha hög prioritet i det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet är en central aktör i nordliga Europa. Denna roll stärks i takt med att det formaliserade nordisk-baltiska samarbetet växer, utbreder sig till allt fler sakområden och får allt fastare former. Ett viktigt steg i detta samarbete är att i största möjliga utsträckning involvera de baltiska länderna i de samnordiska institutionerna. De baltiska ländernas medlemskap i NIB är därför högst välkommet.

Samtidigt, mot bakgrund av den viktiga uppgiften att utveckla ett närmare samarbete med nordvästra Ryssland, är det enligt Presidiet uppenbart att medlemsförslaget tar upp en principiellt viktig och relevant frågeställning. Om det är så att det finns en stark ambition att skapa närmare relationer med Ryssland/Nordvästryssland, är det rimligt att förvänta sig att denna ambition förr eller senare följs av praktiska åtaganden och åtgärder. Det är av stort intresse att det görs en värdering om ett fördjupat samarbete med Ryssland också skulle kunna innebära att samnordiska institutioner öppnades för ryskt medlemskap.

Presidiet konstaterar att Nordiska ministerrådet bedriver och avser fortsätta bedriva ett flertal angelägna aktiviteter för att bygga ut och stärka samarbetet med Nordvästryssland. Ministerrådets informationskontor och -punkter i nordvästra Ryssland spelar en central roll för att förmedla ömsesidig information och fånga upp praktiska samarbetsinitiativ. Ett informationskontor i Kaliningrad vore ett väsentligt tillskott i detta system, och det förefaller glädjande nog som om en sådan kunde bli en realitet inom överskådlig tid. På grundval av rekommendationer från rådet är ministerrådet också i färd med att utveckla en handlingsplan för samarbetet med Nordvästryssland. Man kommer också att stärka resurserna till att genomföra program för samarbete mellan politiskt aktiva unga ryssar och nordbor.

Presidiet anser, utifrån det övergripande intresset att utveckla samarbetet med Ryssland, att det är angeläget att göra klart vilka faktorer som talar för respektive mot öppnande av nordiska institutioner för ryskt medlemskap, och vad som skulle behöva göras för att ett sådant öppnande skulle kunna övervägas. Samtidigt vill presidiet framhålla att ett eventuellt medlemskap i formell mening enbart kan gälla Ryssland som helhet, och inte går att avgränsa till Nordvästryssland.

Presidiet anser vidare, givet den korta tid som står till förfogande för slutförande av Nordiska ministerrådets generalsekreterares uppdrag att värdera om även andra nordiska institutioner än NIB kan öppnas för baltiskt medlemskap, att den lämpligaste formen för att föra synpunkterna i medlemsförslaget A 1345/presidiet vidare är att översända ett brev till Nordiska ministerrådet i vilket man ber generalsekreteraren att beakta dess synpunkter i sina överväganden.

4. Konklusion

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att inte företa sig något i anledning av Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobyggning (A 1345/presidiet)

Kristiansand den 30 juni 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Jónina Bjartmarz (F)
Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice president
Jens Christian Larsen (V)
Inge Lønning (H)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Kent Olsson (m)
Gabriel Romanus (fp), president
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Medlemsforslag

om nordiske institutioner og nordisk brobygning

(Stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)

Efter den kolde krigs afslutning har Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fået større betydning som udenrigspolitiske aktører, især i forhold til nærområderne mod øst, de baltiske lande og Rusland. De nordiske organisationer er udenrigspolitisk aktive og udadvendte ikke mindst ved udformningen af en civil sikkerhedspolitik og ved en praktisk og konkret tilnærmelse mellem øst og vest. Brobygning mellem Rusland og de baltiske lande har vist sig som en vigtig opgave, som en ikke-militær "tredjepart" i nogle tilfælde har kunnet udøve bedre end Baltikum og Rusland alene.

Med de baltiske landes EU-medlemskab ændres forholdene i Nordeuropa sig igen væsentligt. De baltiske lande og de nordiske lande (såvel EU-medlemmer som EØS-medlemmer) knyttes langt tættere sammen.

Det er vigtigt, at brobygningsfunktionen fastholdes og opdateres i takt med disse ændringer.

Nordisk Ministerråd har ændret sine økonomiske prioriteringer i konsekvens heraf, bl.a. i lyset af "Ny nordisk dagsorden". Det reviderede nærområdeprogram "Nærmere Norden" drejer fokus fra Baltikum til Nordvestrusland. Det sker både i informationsvirksomhed og i budgetprioritering. (Nordisk ministerråds budget 2004, s. 7 og 101). Her er det nordiske arbejde rykket nærmere Rusland i takt med at de baltiske og de nordiske lande kommer nærmere via EU/EØS. I det islandske formandsskabsprogram for 2004, "Nordens Ressourcer" peges på at nærområdesamarbejdet "uundgåeligt ændres og kernen i det langsomt flyttes til Nordvestrusland."

På den anden side har de nordiske regeringer taget initiativ til at optage de baltiske lande i Nordisk Investeringsbank (NIB). Her rykker de nordiske og de baltiske lande nærmere, uden et udbygget samarbejde og uden brobygningsinitiativer i forhold til Rusland. Nordisk Ministerråd har desuden – i et svar på Den Venstresocialistiske Grønne Gruppes spørgsmål om nordiske institutioner og nordisk brobygning – oplyst, at ministerrådet ikke har planer om at integrere nærområdesamarbejdet mellem Norden, Baltikum, Nordvestrusland. Ministerrådet vurderer i øjeblikket hvilke yderligere nordiske institutioner, der kan tænkes åbnet for Baltikum, men overvejer ikke Nordvestrusland. Denne selektive nærområdepolitik kan betyde tilbageskridt for samarbejdet i området, og kan bidrage til EU's nordøstgrænse bliver et unødvendigt stort skel i det nordlige Europa. Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe ser at åbning også for Rusland/Nordvestrusland, kan være godt for brobygningen.

Ud fra ønsket om at fastholde og udvikle den nordiske brobygningspolitik i forhold til Baltikum og Rusland foreslår Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udvide sin vurdering af hvilke nordiske institutioner der kan tænkes åbnet for medlemskab for lande i nærområderne, så vurderingen ikke isoleret fokuserer på de baltiske lande, men både på Rusland/Nordvestrusland og de baltiske lande

Helsinki, den 14. april 2004

Line Barfod (EL)
Lennart Gustavsson (v)
May Elisabeth Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Kristen Touborg (SF)

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

om at styrke produktion og omsætning af økologiske landbrugsvarer i Norden

(Sammenfatning af høringssvar, se s. 312; Medlemsforslag, se s. 320)

1. Forslag

Miljø- og Naturresurseudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd iværksætter et særligt projekt, der skal anvise konkrete udviklingsmuligheder for økologiske fødevarers større gennemslagskraft på markedet i de nordiske lande. Udviklingsarbejdet skal bl.a. bygge på en analyse af eksisterende strukturer og barrierer i hele produktionskæden. Landenes positive erfaringer bør benyttes som inspiration til de konkrete udviklingsanvisninger. Såvel forskere som forbrugerorganisationer og økologiske producentorganisationer bør involveres i arbejdet

2) *at* Nordisk Ministerråd, på baggrund af en oversigt over iværksatte og planlagte forskningsprogrammer samt eksisterende rådgivnings- og vejledningstilbud gennem hele værdikæden om økologisk landbrug i landene og i nordisk regi, angiver for hvilke af områderne, der er behov for en styrkelse af de nordiske initiativer og på hvilken måde, ministerrådet agter at gøre dette.

2. Forhistorie

I juni 2004 stillede Den Venstresocialistisk Grønne Gruppe i Nordisk Råd Medlemsforslag om å styrke økologisering af landkruket i Norden (A 1346/miljö).

Resumé af forslaget

Økologisk landbrug medfører i forhold til det konventionelle lavere energiforbrug, mindre forurening, større beskyttelse af biodiversiteten, større dyrevelfærd og bedre ernæringsmæssig kvalitet af produkterne. Derfor bør den økologiske produktion (og den nødvendige forskning og rådgivning) fremmes i Norden. Yderligere vil den økologiske produktion egne sig godt til en ønsket udvikling af landbruget i Norden, hvor der i højere grad satses på nicheproduktion, kort afstand til forbrugerne, miljøhensyn og god folke-, dyre- og plantesundhed. Med den rette struktur kan landbrugsproduktionen desuden styrke lokale madtraditioner og dermed virke bevarende for kulturhistoriske værdier i Norden.

Medlemsforslagets fulde ordlyd fremgår af bilag til nærværende betænkning.

3. Behandling af medlemsforslaget

Medlemsforslaget er blevet behandlet i Miljø- og Naturresurseudvalget på møder den 30. juni 2004 i Kristiansand, Norge og den 22. September i Mariehamn, Åland.

Skriftlig høring

Medlemsforslaget blev desuden sendt til skriftlig høring i alle de nordiske lande og selvstyrende områder. Følgende institutioner har svaret:

Danmark: Udenrigsministeriet efter koordinering med Fødevareministeriet, Miljøministeriet og Ministeriet for Familie og Forbrugeranliggender, Dansk Landbrug, Forbrugernes Hus og Danske Slagterier/Landsudvalget for Svin

Grønland: Konsulenttjenesten for Landbrug

Finland: Jord- och skogsbruksministeriet, Konsumentverket, Livsmedelverket og Jord- och skogsbrukarnas centralförbund

Åland: Odlarringen

Island: Landbrugsministeriet

Norge: Det Kongelige Landbruksdepartement, Norges Bondelag, Debio og Norsk Sau- og Geitalslag

Sverige: Jordbruksverket, Konsumentverket, Lantmännen, Ekologiska Lantbrukarna og Lantbrukarnas Riksförbund

En oversigt og sammendrag af de indkomne høringssvar fremgår af bilag til nærværende betænkning. Helt overordnet kan høringssvarene sammenfattes således:

Høringssvarene er gennemgående positive eller neutrale over for forslaget. Der er allerede iværksat forskellige tiltag nationalt; ligesom også EU og andre samarbejdsfora arbejder med spørgsmålet. Et vist nordisk og nordisk-baltisk samarbejde er allerede etableret. Finland er den tredje største producent af økologiske varer i EU. Der spores, generelt, en vis usikkerhed over, hvori de nordiske initiativer på området skulle bestå. Der er behov for at analysere årsager og strukturer bag den nuværende situation, hvor de økologiske varer koster mere end de konventionelle, og hvor der efter en årrække med stigende økologisk produktion nu kan konstateres en stagnation. Det anføres, at Nordisk Ministerråds rolle kunne være at støtte udveksling af ideer og adgang til information om gode eksempler i de nordiske lande.

4. Nordisk Ministerråds strategi

I Nordisk Ministerråds endelige forslag til revideret strategi for bæredygtig udvikling i Norden "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden 2005-2008" opstilles de langsigtede mål for hele landbrugssektoren som følger:

- "Lantbrukarna skall bedriva lantbruket på ett sådant sätt att det inte skadar människornas och djurens hälsa, eller belastar miljön, häribland biodiversiteten. Lantbruket får inte skapa miljöproblem för kommande generationer.
- Icke-förnybara resurser måste gradvis ersättas med förnybara resurser, och återanvändning av icke-förnybara resurser skall optimeras.
- Ett hållbart lantbruk skall tillmötesgå samhällets behov av sunda livsmedel och möjligheter till rekreation, och värna om landskapet, kulturminnena och kulturarvet i landsorterna, samt bidra till att skapa välutvecklade och livsdugliga landsortssamhällen. Ta tillvara lantbrukets möjligheter att bistå en tillväxt på landsbygden genom att utveckla t.ex. nisch- och icke-traditionell produktion.

- De etiska aspekterna på lantbruksproduktionen skall belysas, diskuteras och respekteras.
- Aktiv lantbruksdrift bör säkras också i de marginellt och lågt produktiva områdena, så att lantbrukets multifunktionella roll kan tas tillvara."

Desuden findes et særlig afsnit, 11.4.9 om økologisk landbrug. Heraf fremgår det, at økologisk landbrug opfattes om et vigtigt bidrag i bæredygtigt jordbrug, godt miljø og større valgfrihed hos forbrugerne. Det fremgår desuden, at ministrene på et nordisk-baltisk ministerrådsmøde i Tallinn i 2003 udtalte, at det nordisk-baltiske samarbejde om økologisk landbrug skulle styrkes. Der skal navnlig satses på emnerne markedsudvikling, rådgivning og kontrol.

Ifølge ministerrådet er det målet at udvikle det nordiske samarbejde om økologisk landbrug med udgangspunkt i hele værdikæden fra den primære produktion over forædling og til omsætningsleddet og mødet med forbrugerne. Samarbejdsformen bliver erfaringsudveksling og konkret projektarbejde – både i forbindelse med det nordiske og det nordisk-baltiske samarbejde.

Ministerrådets endelige forslag til handlingsprogram for nordisk fiske-, jord- og skovbrugs- og fødevaresamarbejde 2005-2008 "Et nordisk løft for værdiskabelse og livskvalitet" omhandler også de grundlæggende målsætninger for landbrugs- og fødevareproduktion, men har ikke særlige målsætninger for økologisk landbrug, bortset fra en målsætning om at styrke samarbejdet med Baltikum om økologiske fødevarer og økologisk produktion. Udvalget agter at vurdere fraværet af fokus på økologisk landbrug i sin snarlige behandling af ministerrådsforslaget om dette handlingsprogram.

5. Udvalgets synspunkter

Udvalget finder, at medlemsforslaget er velbegrundet og har megen sympati for de fremførte synspunkter. Udvalget finder, at der kan være god grund til at fokusere på økologisk jordbrug som én af flere udviklingsveje for landbruget i Norden. Den intensive og specialiserede landbrugsproduktion indebærer en lang række velkendte og uheldige konsekvenser for miljø, biodiversitet, dyrevelfærd, landdistriktsudvikling m.m., som alle former for jordbrug behøver at forholde sig til.

Økologisk landbrug indebærer i den sammenhæng en særlig og veldefineret produktionsmåde, der bevidst og på entydig vis definerer kvalitets- og proceskrav til produktionen inden for de nævnte områder. Et økologisk landbrug, der til stadighed udvikler sig med krav til metoder, helhedstænkning, produktion og fødevarekvalitet, kan, udover at tilfredsstille en del af forbrugernes efterspørgsel, desuden virke som inspirationskilde til udviklingen af andre former for landbrug.

Udvalget noterer sig, at Nordisk Ministerråd er opmærksom på det økologiske jordbrug og dets potentiale i landbrugs- og fødevareudviklingen i Norden og Baltikum.

Af høringssvarene fremgår det, at der i de fleste nordiske lande er iværksat nationale initiativer til fremme af den økologiske produktion, til forskning og rådgivning og stimulering af markedsføringen, bl.a. gennem offentlige kontrolsystemer, der sikrer, at forbrugeren virkelig modtager en økologisk produceret vare, der opfylder de opstillede produktions- og kvalitetskrav. Desuden fremgår det, at der er et vist nordisk samarbejde i gang allerede, men at man må være opmærksom på, at der er forskellige klimatiske og jordbundsmæssige forhold i Norden, der kan virke begrænsende for, hvor langt man kan have gavn af fælles kriterier og metoder.

Flere høringssvar peger på, at der i dag findes visse, strukturelle barrierer for udbredelsen af økologisk produktion, og at årsagerne til den ofte højere pris på disse varer i forhold til de konventionelle produkter bør underkastes en nærmere analyse.

Udvalget noterer sig, at der gennem de nordiske jordbrugs forskningssamarbejde, NKJ (Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning) er etableret et samarbejde om forskning og udvikling af økologisk landbrug.

Danmark, Finland og Sverige er i kraft af medlemskabet underlagt EU-bestemmelser og EU's støtteordninger mv. EU har desuden indført en kvalitets- og kontrolmærkning af økologiske produkter, der opfylder de opstillede kriterier. Kontrolfunktionen i forbindelse med anven-

delsen af "øko-mærket" udføres nationalt af medlemslandene. Norges kvalitetsmærkning bygger på EU-kriterierne.

På baggrund af de indhentede informationer om bl.a. de eksisterende nationale og nordiske politikker og aktiviteter, mener udvalget, der er behov for en nærmere analyse af, hvilke barrierer, der aktuelt findes for den større udbredelse af økologisk landbrug, som udvalget gerne ser. Analysen af barrierer bør følges op af forslag til konkrete anvisninger på udviklingsmuligheder, der fremmer produktionen af økologiske varer. En oversigt over barrierer og udviklingsmuligheder kan danne en nødvendig baggrund for, hvilke politiske initiativer, der bør iværksættes.

Udvalget finder desuden, at der kan være behov for at høre ministerrådets vurdering af en styrket indsats for forskning i økologisk jordbrug samt rådgivning og vejledning til eksisterende og potentielle økologiske landmænd samt til aktørerne i distributions- og afsætningsleddet.

6. Konklusion

Udvalget finder, at der kan være god grund til at støtte og stille krav om at styrke Nordisk Ministerråds indsats inden for økologisk jordbrug. Sagen bør belyses yderligere.

Udover at der nationalt, og i et vist omfang understøttet i nordisk regi, bør findes stimulerende rammevilkår for den økologiske produktion, dens udvikling og vejledning, finder udvalget, at det først og fremmest er forbrugernes efterspørgsel efter produkterne, der skal være den drivende kraft bag udviklingen og udbredelsen af økologisk fødevareproduktion. Imidlertid er det vigtigt, at betragte de komplekse relationer gennem hele produktionskæden og desuden også den internationale handel med økologiske varer (herunder handelen mellem de nordiske lande), hvor det må sikres, at spørgsmålet om forskellige nationale mærkningsordninger og kontrolsystemer ikke virker hæmmende for omsætningen af de økologiske produkter.

Med henvisning til ministerrådets egne foreskrevne virkemidler på området, som angives at skulle udgøres af erfaringsudveksling og konkret projektsamarbejde,

foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd iværksætter et særligt projekt, der skal anvise konkrete udviklingsmuligheder for økologiske fødevarers større gennemslagskraft på markedet i de nordiske lande. Udviklingsarbejdet skal bl.a. bygge på en analyse af eksisterende strukturer og barrierer i hele produktionskæden. Landenes positive erfaringer bør benyttes som inspiration til de konkrete udviklingsanvisninger. Såvel forskere som forbrugerorganisationer og økologiske producentorganisationer bør involveres i arbejdet

2) *at* Nordisk Ministerråd, på baggrund af en oversigt over iværksatte og planlagte forskningsprogrammer samt eksisterende rådgivnings- og vejledningstilbud gennem hele værdikæden om økologisk landbrug i landene og i nordisk regi, angiver for hvilke af områderne, der er behov for en styrkelse af de nordiske initiativer og på hvilken måde, ministerrådet agter at gøre dette.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Översikt över remissvaren vidrörande A 1346/miljö om å styrke økologiseringen av landtbruket i Norden

å være en pådriver for at Norden skal være et foregangsområde for produksjon av økologiske kvalitetsvarer på en etisk og miljømessig god måte, herunder å arbeide for at Nordisk investeringsbank oppretter et låneprogram for iverksetting og utvikling av økologisk produksjon		
Udenrigsministeriet, sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, DK	Refererar till sommarmöte på Grönland i augusti 2002 samt seminarium i Hamar i oktober 2002. NIB lånar pengar bl.a. till projekt för miljöförbättrande aktiviteter. Danmark är positivt inställt till att göra ekologiområdet till en integrerad del av miljöförbättrande aktiviteter.	Svaret är koordinerat med Fødevareministeriet, Miljöministeriet samt Ministeriet för "Familie- og Forbrugeranliggender".
Dansk Landbrug, DK	Det økologiske Fødevareråd har skrevet og gennemført to aktionsplaner i Danmark. Der er fokus på at gøre den internationale samhandel enklere og regler og kontrol gennemskuelige for alle. I Danmark har der været stor omlægning til økologisk landbrug i 1990'erne. Afsætningen har ikke fulgt med omlægningen. Der kræves en bred palet af tiltag for at understøtte afsætningen af økologiske varer.	
Danske Slagterier, DK	se nedan.	
Forbrugernes hus, DK	Ärendet faller utanför Forbrugernes Hus område.	
Konsulenttjenesten For Landbrug, GL	Påminner om att förutsättningarna för odling är avsevärt annorlunda på de nordliga breddgraderna i jämförelse med de sydliga. I de subarktiska områden har man begränsade möjligheter till ekologiskt lantbruk. *Konsulenttjenesten* uppfodrar till ekologiska standarder eller rättare sagt naturvänlig lantbruk, i de nordliga områden med följande förutsättningar: - "forbud mod anvendelse af pesticider - en tilladelse til brug af mineralgødning til gødskning af marker, under forudsætning af krav til maksimum-indhold af tungmetaller m. m - krav om maksimum-forbrug af mineralske næringsstoffer pr. hektar, f.eks. kg N/ha, kg P/ha - krav om dyrevelfærd – løbefolde m.m. (men ikke krav om dybstrøelse, da at det ofte er svært at skaffe strøelse i nordlige områder idet det kræver en kornproduktion)" "Endvidere bør der sættes ind på udvikling af bælgplanter, med oprindelse i de nordlige områder, f.eks. Alaskalupinen (*Lupinus nootkatensis*), som kan gøres til søde bælgvækster. Plantan ägnar sig inte till ekologisk användning innan bitterämnen är bortavlade."	

Jord- och skogsbruksministeriet, FI	Det borde närmare analyseras ifall tanken kan förverkligas samt vilka finansieringskällor NIB kan anvisa till ändamålet. För tillfället jämställs ekologiska jordbrukare med övriga företagare på landsbygden och kan därmed söka om stöd till investeringar via EU eller via det nationella stödsystemet.	I remissvaret redogörs närmare för förutsättningarna och formerna för stöden.
Livsmedelsverket, FI	Stödjer de förslag som ingår i medlemsförslaget.	
Konsumentverket, ombudsmannen, FI	"Konsumentverket understöder åtgärder som syftar till att förbättra tillgången på ekologiska produkter... Verket anser också att orsakerna till att ekoprodukterna ofta kostar så mycket mer än konventionella produkter väl förtjänar att bli föremål för en separat utredning som inriktas på prisstrukturerna."	
Jord- och skogsbrukarnas centralförbund, FI	Finland är den tredje största producenten av ekologiska produkter inom EU. Denna utveckling skall fortsatt befrämjas. När man planerar åtgärder för befrämjandet av produktionen skall man även uppmärksamma den reella marknadssituationen.	
Odlarringen, Åland	Støtter varmt forslaget om at styrke den økologiske produktion i Norden. Er alvorligt bekymrede over den stagnation, der råder i branchen. Henviser til økologisk landbrugs mindre miljøpåvirkning – af bl.a. Østersøen.	
Landbrugsministeriet, IS	Rekommandationen er i samklang med den diskussion, der har været i NEJS. Økologisk produktion har haft vanskelige vilkår på Island. Forbrugerne vil øjensynligt ikke betale højere pris for økologiske varer, muligvis fordi man finder, at de konventionelle islandske fødevarer produceres på en forholdsvis miljøvenlig og økologisk måde.	
Det Kongelige Landbruksdepartement, NO	Henviser til Nordisk Ministerråds møde på Grønland i august 2002, hvor det blev understreget, at det er ønskeligt at styrke det nordiske samarbejde inden for økologisk landbrug, der opfattes om et vigtigt bidrag til bæredygtigt landbrug, miljø og forbrugernes valgmuligheder. Et antal iværksatte og planlagte initiativer nævnes. Der er ikke behov for NIB låneprogram i Norge. Der må gøres en national indsats til fremme af økologisk landbrug i landene, men det nordiske arbejde er også vigtigt at videreføre.	

Norges Bondelag, NO	Finder, at der er to hovedspor for udviklingen: a) økologisk produktion og omsætning og b) mere miljøvenligt konventionelt landbrug. Norge har et officielt mål om at 10 % af landbrugsarealet skal dyrkes økologisk inden 2010 – i dag udgør arealet bare tre procent. Desuden haves et mål om, at den norske efterspørgsel efter økologiske produkter bør kunne dækkes af norsk produktion. Ad a) Største udfordring ligger for tiden på forædlings- og omsætningssiden. Distributionssystemets udformning udgør et problem. Vigtigt, at der både kan produceres til det lokale marked og til de store forædlings- og omsætningskanaler. Ad b) Øget kompetence på økologiske landbrug vil bidrage til udviklingen af miljøvenlige og dyreetiske produktionsmåder i det konventionelle landbrug.	
Debio, NO	Debio er en certificeringsinstans for økologisk produktion i Norge. Debios opgave er at fremme økologisk produktion gennem at garantere kvaliteten af produktionsmetoderne i forhold til de officielt fastsatte mindstekrav (forankret i EU's forordninger). Støtter medlemsforslaget, der vil kunne bidrage til at Stortingets mål på 10 % omlagt til økologisk inden 2010. Anfører, at der bør sondres mellem "økologisk landbrug" (specifikke krav) og "økologisering af landbruget" (generelt at gøre landbruget mere miljøvenligt)	
Norsk Sau- og Geitalslag, NO	Har som visjon "På lag med naturen". Styret meiner at å opprettholde mangfaldet i norsk landbruk, med småskalaproduksjon og kortreist mat, vil vere den beste måten å produsere tilnærma økologisk på.	
Konsumentverket, SE	Ser positivt på at styrke det økologiske landbrug i Norden. Staten bør støtte produktionsformen på grund at de miljøfordele og dyrevelfærdseffekter, som økologisk landbrug har. Men forbrugernes og markedets betydning for udviklingen må afspejles i målsætningen.	
Jordbruksverket, SE	Anfører, at arbejdet inden for flere af forslagsområderne foregår på nationalt niveau. Jordbruksverket deltager desuden i nordisk samarbejde om økologisk produktion f.eks. i udsæds- og dyrevelfærdsspørgsmål under Nordisk Ministerråd.	
Lantmännen, SE	Organisationen anfører, at man snarere burde interesse sig for "bæredygtig fødevareproduktion", hvor "økologisk produktion" er ét af flere elementer.	

Ekologiska Lantbrukarna, SE	Godt og interessant forslag. Økologisk landbrug er et koncept, der bygger på helhedssyn og systematisk udformning af metoder og tiltag. Økologisk landbrug virker som inspiration for det øvrige landbrug med hensyn til miljøspørgsmål m.m. Med hensyn til et udviklingsprogram er det vigtigt at se på hele kæden fra produktion til forbrug – ikke nok kun at se på produktionsleddet.	
Lantbrukarnas Riksförbund, SE	Arbejder med flere koncepter, bl.a. KRAV og Svenskt Sigill. Økologisk landbrug er ét af flere midler til bæredygtig landbrugsproduktion.	
å utarbeide planer og strategier for å øke volumet i den nordiske økologiske produksjonen, herunder hvordan det offentlige kan fremme etterspørselen ved å ha en klar strategi for økologiske mat		
Udenrigsministeriet, sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, DK	På initiativ av "Direktoratet for Fødevareerhverv" genomförs ett nordisk-baltiskt samarbete i perioden maj 2004 – februari 2005 med avsikt att befrämja utvecklingen av marknaden för ekologiska varor i norden och Baltikum samt att bryta ner handelsbarriärer och säkra produktionen av ekologiska kvalitetsprodukter. På denna bakgrund finner direktoratet att ett strategiskt arbete redan är i gång. Vad angår den offentliga sektorn har man i juni 2004 evaluerat bidragsordningen som möjliggör utbyte av erfarenheter med andra länder. Från dansk sida ser man inte ett behov för gemensamma nordiska planer och strategier på detta område.	Svaret är koordinerat med Fødevareministeriet, Miljöministeriet samt Ministeriet för "Familie- og Forbrugeranliggender".
Danske Slagterier, DK	se nedan.	
Jord- och skogsbruks-ministeriet, FI	Konstaterar att det redan utarbetats flera strategier för ekologisk produktion i norden. Alla nordiska länder har sina egna strategier utarbetade med beaktande av de nationella särförhållanden vidrörande ekologisk produktion. EU kommissionen har nyligen kommit med en verksamhetsplan för ekologisk produktion. Ser inget mervärde i utarbetandet av en samnordisk strategi men däremot kunde NRS ha en viktig roll i att främja diverse projekt i anslutning till ekologisk produktion. Som exempel på detta nämns NMR's samarbetsprojekt med balterna om utvecklandet av marknaden för ekologiska produkter.	
Livsmedelsverket, FI	Stödjer de förslag som ingår i medlemsförslaget.	
Jord- och skogsbrukarnas centralförbund, FI	Ur finsk synvinkel borde extra uppmärksamhet riktas mot befrämjandet av tillgängligheten, marknadsfunktionerna samt samarbetet inom ekologisk produktion och dessa kan kräva åtgärder i större grad än befrämjandet av produktionen.	
Konsumentverket, SE	Finder, at der bør være en målsætning for det offentliges efterspørgsel af økologiske produkter.	

Lantbrukarnas Riksförbund, SE	Miljøtilskud, og markedsstimulerende tiltag kan sammen med en styrkelse af det offentlige indkøb fremme den økologiske produktion.	
Ekologiska Lantbrukarna, SE	Den lille skala (og tvivl om afsætnings- henholdsvis leverancesikkerhed) udgør en betydende begrænsning for udviklingen af det økologiske landbrug	
å øke kompetansen og forskningen om økologisk landbruk slik at alle som ønsker det får veiledning i hvordan de kan omlegge til økologisk drift		
Udenrigsministeriet, sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, DK	I Danmark existerar det ett välfungerande rådgivningssystem för att försäkra att regler och ny kunskap förmedlas och tillkännages för jordbrukarna. Från dansk synvinkel är det inte så mycket frågan om att öka den existerande informationsnivån men snarare att följa med utvecklingen och producera ny kunskap som man medverka till att främja utvecklingen av ekologiskt jordbruk. DK har speciellt efter grundandet av "Forskningscenter for Økologisk Jordbrug" 1996 arbetat strategiskt för att forskning skall främja utvecklingen för omläggning till ekologiska jordbruk. Forskning inom området förväntas att fortsätta i perioden 2005–2009 och bli finansierat med DKK 200 miljoner. Refererat till "Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning" och avslutar med att konstatera att det både nationellt och i nordisk regi existerar möjligheter för att öka kompetens och kunskapsnivå inom ekologisk jordbruk och matvaror.	Svaret är koordinerat med Fødevareministeriet, Miljöministeriet samt Ministeriet för "Familie- og Forbrugeranliggender".
Danske Slagterier, DK	se nedan.	
Jord- och skogsbruksministeriet, FI	Krävs närmare utredning om vad NMRS kan göra för att befrämja forskning och kompetens på området. NMR har inga medel att anvisa till ändamålet. I Finland finansieras forskning i huvudsak på nationell nivå. Ministeriet är med i ERA-NET projektet som omfattar 11 länder. Målet för nätverket är att effektivisera forskning inom ekologiskt lantbruk, avlägsna överlappningar samt verka för åstadkommandet av gemensamma forskningsprogram. Sverige, Norge och Danmark är medlemmar av nätverket. Ministeriet anser, att befrämjandet av forskning inom ekologiskt lantbruk på nordiskt plan omhändertas av detta nätverk. Nordisk samarbete på forskningsnivå är viktigt. Nämner det nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ) som verkar under NMR och som i sin verksamhetsplan har inkluderat ekologisk produktion.	
Livsmedelsverket, FI	Stödjer de förslag som ingår i medlemsförslaget.	
Jord- och skogsbrukarnas centralförbund, FI	Även produktionssidan kräver utveckling speciellt inom forsknings och informations områden.	
Lantmännen, SE	Finder, at grundlaget for vore skridt mod bæredygtig produktion er forskning og udvikling, som til stadighed forbedrer rådgivning til landmændene.	

Lantbrukarnas Riksförbund, SE	Støtter nordiske FoU-initiativer. Eksempelvis vil en harmonisering af reglerne for økologiske varer være af stor betydning for at støtte markedet.	
Ekologiska Lantbrukarna, SE	Navnlig kompetenceudvikling i afsætningsleddet er af stor betydning at styrke i Sverige. Navnlig tværvidenskabelig forskning efterspørges.	
å arbeide for å øke tilgjengeligheten av økologiske produkter på markedet, herunder å fremme muligheter for at økologisk produksjon skal være lokalt forankret, og sikre gode distribusjonsmuligheter		
Udenrigsministeriet, sekretariatet for Ministeren for Nordisk Samarbejde, DK	Det ovan nämnda projektet har som mål att öka utbudet av ekologiska produkter i norden och Baltikum. Med hänsyn till gemensam marknad och förstärkning av den marknadsdrivna ekologiska handeln bör man inte fokusera ensidigt på lokal förankring för att det därmed skapas ytterligare barriärer för den gemensamma marknaden. Gemensam handel, även mellan tre länder, är nödvändig för att förbrukarna skall få tillgång till ett brett urval av ekologiska produkter. På bakgrund av detta föreligger det inte från dansk sida ett intresse för att göra en gemensam nordisk insats på området lokal förankring av produktion och distribution.	Svaret är koordinerat med Fødevareministeriet, Miljöministeriet samt Ministeriet för "Familie- og Forbrugeranliggender".

Danske Slagterier, DK	Det "Danske Slagterier og Landsudvalget for Svin" har på många sätt stött utvecklingen av ekologisk svinproduktion i Danmark. Det kan dock konstateras att meromkostningarna p.g.a. den dyra födan medför väsentliga barriärer för försäljning av ekologiskt svinkött. Dansk Slagteri (DS) har svårt att se det förslagna i ett större perspektiv i och med att de värderar situationen enbart från dansk svinproduktions synvinkel. Kommentarer till inledande bemärkningar: - "Lange transporter. Det foreslås, at der oprettes flere lokale mobile slagterier for at undgå transport over lange strækninger. Dette har imidlertid ingen relevans i Danmark, da der her er tale om korte transporttider på grund af de korte afstande og de gode vejforhold samt placeringen af slagtesteder over hele landet." - "Reduktion af afstand mellem forbruger og producent. Fra DS side støtter vi en øget kontakt mellem land og by og ser gerne, at der er flere byboere, der besøger moderne økologiske og konventionelle svineproduktioner. Men forestilling om, at salg af svinekød i større omfang kan ske via gårdbutikker frem for den nuværende distribution via supermarkeder, er næppe realistisk." - "Økologisk landbrug indebærer lavere energiforbrug, mindre forurening, større bevaring af den biologiske mangfoldighed, bedre dyrevelfærd og høj ernæringsmæssig kvalitet på produkterne. Disse udsagn kan i høj grad diskuteres, og i stedet for at begynde på en længere faglig udredning ønsker vi at henlede Nordisk Råds opmærksomhed på de udredninger og publikationer, der er lavet i regi af henholdsvis Institut før Miljøvurdering og Fødevareøkonomisk Institut om økologisk landbrugsproduktion herunder svineproduktion.	
Jord- och skogsbruksministeriet, FI	Gruppen för samarbete inom ekologisk produktion anser det viktigt att medel avsedda för befrämjandet för produktion bibehålls åtminstone på nuvarande nivå och att det även i framtiden finns ett organ som centraliserat arbetar för befrämjandet av tillgängligheten av ekologiska produkter. EU-kommissionen har befrämjandet av marknadsföringen av ekologiska produkter som ett av målen i sin "handlingsplan". Man anbefaller att rikta medel till informationstjänster, skolning och forskning. Ministeriet anser att NMR:s roll borde vara att befrämja utbyte av idéer och tillgång till information om god praxis mellan de nordiska länderna.	
Livsmedelsverket, FI	Stödjer de förslag som ingår i medlemsförslaget.	

Jord- och skogsbrukarnas centralförbund, FI	En fungerande marknad är starkt beroende av de speciella kvalitets- och produktionskrav som ställs för ekologiska produkter och vilka varierar från land till land även inom norden. Detta bidrar till att ekologiska produkter inte utan problem kan röra sig mellan länderna. Särkraven och de extra kontrollen medför kostnader till producenterna och extra administrationskostnader påläggs de övriga länkarna i kedjan. Detta borde iakttas i arbetet och diskussionerna inom NR. Nordiskt samarbete för befrämjandet av ekologisk produktion är värt att understödas. Man bör dock komma ihåg att klimatförhållandena är olika i länderna och därmed även verksamhetsförutsättningarna för jordbrukarna. Det är därmed viktigt att finna fram till objektiva åtgärder.	
Konsumentverket, SE	Tilgængeligheden på markedet og øget viden hos forbrugerne om forskellen på økologiske og konventionelle fødevarer er centrale spørgsmål. I sin efterspørgsel kan forbrugerne udgøre en drivkraft i udviklingen af det økologiske landbrug.	
Lantmännen, SE	Nævner, at kvalitetsmærkning af økologiske varer giver såvel landbrugere som konsumenter mulighed for at foretage et aktivt valg og derved støtte fødevareproduktionen mod bæredygtighed.	To eksisterende svenske kvalitetsmærker forklares: KRAV og Svenskt Sigill.
Ekologiska Lantbrukarna, SE	Der er stadig flaskehalsproblemer i forædlings og distributionsleddet.	

Medlemsforslag

om å styrke økologisering av landbruket i Norden

(Fremlagt av Den venstresosialistiske grønne gruppen i Nordisk Råd)

Landbruksstrukturen i Norden har gjennomgått store endringer de siste tiårene på grunn av skiftende økonomiske retningslinjer og endrede krav fra forbrukerne. Gode inntektsmuligheter i landbruket er en forutsetning for å opprettholde en variert produksjon i fremtiden. Potensialet er stort for å videreutvikle og øke produksjonen av økologiske og nisjebaserte matvarer. Fremtidens landbruk i Norden bør vektlegge miljøhensyn, og god folke-, dyre- og plantehelse. Matproduksjonen skal være både miljømessig og økonomisk bærekraftig.

Forbrukerne er i økende grad opptatt av etiske sider ved matproduksjonen, og ønsker god dyrevelferd innen oppdrett, produksjon og slakting. Det er stort fokus blant annet på kritikkverdig transport av dyr. Det bør derfor opprettes flere lokale og mobile slakterier for å unngå at et økende antall dyr må transporteres over lange strekninger og på den måten bli utsatt for unødige påkjenninger.

En større del av matproduktene bør produseres og konsumeres lokalt. Å redusere avstanden mellom forbrukere og produsent er med på å tydeliggjøre landbrukets funksjon både som produsent og forvalter av miljøgoder. Forbrukerne er også opptatt av at lokal matkultur ivaretas. Det er økende interesse for matens opprinnelse, produkter fra spesielle regioner eller som er produsert etter særegne tradisjoner. Å ivareta mattradisjoner skaper et større mangfold i matkulturen i Norden og bidrar til å bevare kulturhistoriske verdier og kunnskap om forvaltning av lokale ressurser. En desentralisert matproduksjon har også en avgjørende betydning i å opprettholde et desentralisert bosetningsmønster i Norden.

En større overgang til økologisk produksjon i Norden bidrar til en bærekraftig forvaltning av naturressursene. Landbruket har en viktig rolle i å forvalte miljøet, kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet. Produksjonsmåter som ivaretar mattryggheten og miljøet, og baseres på lokale ressurser, bør også overføres til det konvensjonelle landbruket. Miljøvennlige driftsformer er også en motrespons til det industrialiserte og intensive landbruket. Et økende antall bønder er interessert i å legge om til økologisk drift, og det er derfor viktig med god tilgang på informasjon om hvordan dette gjøres. Forskning og kompetanse innen økologisk landbruk i Norden bør derfor styrkes for å oppnå flere økologiske bruk.

Økologisk landbruk innebærer lavere energiforbruk, mindre forurensning, større bevaring av det biologiske mangfoldet, bedre dyrevelferd og høy ernæringsmessig kvalitet på produktene.

På denne bakgrunn foreslår Den venstresosialistiske grønne gruppen at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å være en pådriver for at Norden skal være et foregangsområde for produksjon av økologiske kvalitetsvarer på en etisk og miljømessig god måte, herunder å arbeide for at Nordisk investeringsbank oppretter et låneprogram for iverksetting og utvikling av økologisk produksjon

å utarbeide planer og strategier for å øke volumet i den nordiske økologiske produksjonen, herunder hvordan det offentlige kan fremme etterspørselen ved å ha en klar strategi for økologiske mat

å øke kompetansen og forskningen om økologisk landbruk slik at alle som ønsker det får veiledning i hvordan de kan omlegge til økologisk drift

å arbeide for å øke tilgjengeligheten av økologiske produkter på markedet, herunder å fremme muligheter for at økologisk produksjon skal være lokalt forankret, og sikre gode distribusjonsmuligheter

Trones, 15. juni 2004

Line Barfod (EL)
Lennart Gustavsson (v)
May Elisabeth Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Kristen Touborg (SF)

Kultur- og utdanningsutvalgets betenkning

Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse
Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv

(Medlemsforslag A 1347/kultur, se s. 328, A 1351/kultur, se s. 329)

1. Kultur- og utdanningsutvalgets forslag

Kultur- og utdanningsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* utrede muligheten for å etablere et felles nordisk-baltisk mastergradsprogram som kombinerer design, virksomhetsutvikling og ledelse
2) *å* overveie, i utviklingen av NORIA, å opprette et nordisk *center of excellence* innen designforskning
3) *å* redegjøre for hvordan design som et styrkeområde for verdiskapning for de nordiske samfunn, inngår i det innovasjonspolitiske samarbeid (nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010)
4) *å* ta initiativer for aktivt å understøtte samarbeidet mellom de nordiske *Arts and Business*-organisasjoner med sikte på å styrke nordisk næringslivs innovasjon og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet

2. Bakgrunn

Kultur- og utdanningsutvalget har behandlet A 1347/kultur Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse og A 1351/kultur Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (begge fremsatt av Midtengruppen). Medlemsforslag A 1347/kultur ble i juli sendt på høring. Forslagene ble så behandlet på møte den 22. september 2004 hvor det ble besluttet å behandle dem samlet i én betenkning

A 1347/kultur omhandler designutdanning i den nordisk-baltiske region. Forslagstillerne viser til at regionen har et styrkeområde i sin satsing på design, og at design i økende grad er et konkurranseparameter for virksomheter på nasjonale og globale markeder.

Forslagsstillerne peker på at de nordiske og baltiske landenes lange tradisjon innen design og industrielt rettede designutdanninger gir gode muligheter for å plassere regionen som et globalt sentrum for design tilsvarende Silicon Valley innen IT. Som et virkemiddel foreslås det å etablere en nordisk-baltisk *executive design* MBA-utdanning. Utdanningstilbudet skal kombinere teori med et vesentlig praktisk element basert på virksomheters behov for design, samt å bygge på å innhente internasjonale kapasiteter innen design. Utdanningstilbudet skal ha som ambisjon å tilsvare ledende MBA-skoler i USA og England.

På bakgrunn av dette anbefaler forslagsstillerne, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å etablere en felles nordisk/baltisk executive design MBA-utdanning.

A 1351/kultur viser til hvor viktig virksomhetenes innovative evner blir for å opprettholde den nordiske velferden. Et stort potensiale i så måte ligger i et tettere samarbeid mellom kultur og næringsliv innen kunstbasert innovasjon, markedsføring og personalutvikling. I flere nordiske land har det vært interesse for å stimulere dette samarbeidet gjennom etablering av *Arts and Business*-organisasjoner som: *NyX – forum for kultur og erhverv* i Danmark, *Kultur og Näringsliv* i Sverige, *Forum for kultur og næringsliv* i Norge, og *Creative Finland ry.* i Finland. Forlagsstillerne peker på at det er viktig å samle erfaring om samarbeidsresultater og -former, og at denne kunnskapen formidles og bearbeides. Eksempelvis kan det lages kunstnerkataloger hvor kunstnere som ønsker å arbeide med nordiske prosjekter, kan synliggjøre erfaringer og kompetanser. Evaluering av metoder for samarbeid mellom kunstnere og næringsliv vil også være viktig.

På bakgrunn av dette anbefaler forslagsstillerne, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta initiativer for aktivt å understøtte samarbeidet mellom de nordiske *Arts and Business*-organisasjoner med sikte på å styrke nordisk næringslivs innovasjon og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet.

3. Høring

Nordiske organisasjoner: Medlemsforslag A 1347/kultur om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse ble sendt på høring til: Foreningene Nordens Forbund, Hansa Consulting House OÜ, Arbeidsgruppe for utvikling av Nordic Executive MBA in Design, Strategy and Innovation (bestående av vitenskapelig ansatte ved University of Art and Design, Helsinki, Helsinki School of Economics, Stockholm University School of Business, BI – Norwegian School of Management, Copenhagen Business School).

Danmark: Forslaget ble sendt til (organisasjoner skrevet i kursiv har svart): *Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde, Center for designforskning, Foreningene Nordens Forbund, Dansk Design Center*, Arkitektskolen i Aarhus, Kunstakademiets Arkitektskole, Danmarks Designskole, Glas og keramikerskolen på Bornholm, Danske kunsthåndværkere, Handelshøjskolen i København – Copenhagen Business School, Handelshøjskolen i Århus, Handelshøjskolecentret, Center for videregående uddannelse, Handelshøjskolecentret og Foreningen Norden.

Færøerne: Forslaget har ikke vært sendt på høring.

Grønland: Forslaget har ikke vært sendt på høring.

Finland: Forslaget ble sendt til (organisasjoner skrevet i kursiv har svart): *Konstindustriella Högskolan, Design Forum Finland*, Undervisningsministeriet og Handels- och industriministeriet.

Åland: Forslaget har ikke vært sendt på høring.

Island: Forslaget har ikke vært sendt på høring.

Norge: Forslaget har blitt sendt til (organisasjoner skrevet i kursiv har svart): *Sekretariatet for Nordisk samarbeidsminister, Norske Industridesignere*, Norsk Form, Designinstituttet, Kunsthøyskolen i Oslo/Statens Kunstakademi og Studentenes Landsforbund.

Sverige: Forslaget ble sendt til (organisasjoner skrevet i kursiv har svart): *Svensk Industridesign (SVID), Högskoleverket, Svensk Form, Konstfack, Svenska institutet, Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF)*, Stiftelsen Svensk Industridesign og Föreningen Norden.

Nordiske organisasjoner

Foreningene Nordens Forbund (FNF) støtter forlaget om å etablere en felles nordisk-baltisk executive MBA-utdanning. FNF fremholder at et regionalt samarbeid om etableringen av en slik utdanning vil bidra til å styrke det regionale samarbeidet, og vil kunne bidra til å skape en internasjonalt ledende utdanningsinstitusjon for designere.

Hansa Consulting House OÜ (HCH) mener at en etablering av en Master of Design and Project Management vil bidra til å styrke de nordisk-baltiske landenes innovasjons- og konkurranseevne i en global økonomi. HCH fremholder at det primære formålet med en Master of Design and Project Management er å imøtekomme regionenes behov for design og prosjektledelse i utviklingen av nye produkter og tjenester. Dernest å videreutvikle og befeste regionens omdømme som ledende innen design. HCH peker på at problemløsning og innovasjon går på tvers av faglige disipliner. HCH understreker derfor viktigheten av at et slikt utdanningstilbud også har en flerfaglig tilnærming gjennom en kombinasjon av design og prosjekt-/innovasjonsledelse. En slik flerfaglig tilnærming fordrer, etter HCHs mening, at utviklingen av et slikt utdanningstilbud ikke overlates til design-skoler og designere. HCH foreslår at teamet som har hatt design-policy oppgaver for Estland og Latvia som ledd i den danske regjerings østpakke, oppfordres til å utarbeide forslag til oppbygging av utdanningstilbudet.

Arbeidsgruppe for utvikling av Nordic Executive MBA in Design, Strategy and Innovation anser medlemsforslaget som viktig og nødvendig. University of Art and Design, Helsinki, Helsinki School of Economics, Stockholm University School of Business, BI – Norwegian School of Management, Copenhagen Business School ser alle design og management som et nytt og interessant felt som vil bidra til å utvikle konkurransekraften i den nordiske regionen. Arbeidsgruppen utvikler en Nordic Executive MBA in Design, Strategy and Innovation lokalisert i fire nordiske hovedsteder. MBA executive-formatet innebærer at utdanning tas på deltid, eksempelvis ved siden av ens vanlige arbeid. Det er utført en markedsundersøkelse som viser at det er behov for en slik utdanning, men også at prisnivået for tilsvarende MBA-utdanninger er høy. Dette kan være til hinder for designere som ofte er selvstendig næringsdrivende og derfor ikke har tilstrekkelige ressurser til å finansiere en MBA. Målgruppen vil derfor være ledere, men også designere i den grad de kan finne støtte til å ta en slik utdanning. Arbeidsgruppen har som målsetting å gjennomføre en *pilot* av utdanningstilbudet i 2005.

Så langt har ikke arbeidsgruppen samarbeidet med baltiske universiteter i sakens anledning, men viser til at de fire business schools som deltar har utdanningstilbud i de baltiske landene. Å inkludere disse landene, samt Island, i den planlagte modellen for utdanningstilbudet vil derfor være mulig. Arbeidsgruppen håper Nordisk Ministerråd vil være villige til å bidra med finansiell støtte til en slik utvidet modell.

Danmark

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde opplyser at Undervisningsministeriet har drøftet saken med Videnskapsministeriet og Kulturministeriet, og i lys av forslagets foreløpige status avventer de danske ministerier en eventuell fremsendelse av forslaget fra Nordisk Råd til Nordisk Ministerråd. Det opplyses at når det gjelder opprettelse av masterutdanninger ved danske universiteter, er det universitetene selv som avgjør hvilke utdanninger de vil tilby, og videre at det er Videnskabsministeriet som skal godkjenne tilbudet.

Center for designforskning viser til at de koordinerer en oppbygging og styrking av forskningsmiljøer ved Kunstakademiets Arkitektskole, Arkitektskolen Århus, Desingskolen Kolding og Danmarks Designskole. En viktig del av den designforskning som er under oppbygning ved de fire lærestedene omhandler design som utviklingsressurs og konkurranseparameter, og centeret understreker den særlige relevans internasjonalt og nordisk samarbeid har, spesielt på forskerutdanningsnivå. Center for designforskning har derfor tatt initiativ til etablering av et nordisk designforskningsforum som vil ta de første skritt i retning av samarbeid i tilknyting til en Nordisk designforskningskonferanse – et arbeid som hittil har foregått bilateralt mellom institusjoner i de nordiske landene. Center for designforskning finner det særdeles interessant om Nordisk Råd vil prioritere en innsats knyttet til designforskning og designutdanning, eksempelvis under

overskriften Nordisk Designuniversitet. Om en nordisk-baltisk MBA etableres kan center for designforskning og de medvirkende skoler på sikt tenkes å medvirke positivt, men mener at et utvidet samarbeid og en sterkere organisasjon av det nordiske samarbeid omkring designforskerutdanning, gjerne med medvirkning fra de baltiske land, vil være av større relevans for å styrke regionens posisjon på designområdet.

Dansk Design Center ser det som et ambisiøst og spennende prosjekt med store perspektiver som de gjerne støtter.

Finland

Konstindustriella högskolan og *Design Forum* i Finland har avgitt et felles høringssvar hvor de skriver at design er av regeringene i de ulike nordiske landene utpekt som en viktig konkurransefaktor. De konstaterar også at samarbeid rundt design har vært vanlig i de nordiske landene. Konstindustriella högskolan og Design Forum anser at medlemsforslaget er aktuellt, og er villige for sin del sammen med sine finske og nordiske samarbeidspartnere til å delta i gjennomføringen av et felles nordisk-baltisk *executive design* MBA-program.

Norge

Sekretariatet for Nordisk samarbeidsminister (Undervisnings- og forskningsdepartementet, UFD) påpeker at Nordisk Ministerråd ikke kan etablere mastergrader, og velger å tolke forslaget dit hen at det anmodes om at Nordisk Ministerråd utreder om det er interesse og behov for å etablere en felles nordisk-baltisk mastergrad. Videre uttaler UFD at det er uklart om tyngdepunktet skal være innen *executive design* eller *business administration*, men forutsetter, ut fra forslagets vektlegging av de nordiske lands kompetanse på design og de baltiske land innen kunsthåndverk, at det skal utredes forslag til en fellesgrad på masternivå innen design. UFD fremholder at Bologna-prosessen, der blant annet de nordiske og baltiske land deltar, oppfordrer til større samarbeid om felles utdanningsprogrammer (*joint degrees*). Internasjonalt utdanningssamarbeid vektlegger dette også i større grad, jfr. Erasmus Mundus-programmet og Nordplus. UFD anser at det vil være utfordrende og inspirerende for norske høyere utdanningsinstitusjoner med design i fagkretsen å delta i et eventuelt utdanningssamarbeid på mastergradsnivå. UFD ser derfor positiv på et forslag om å be Nordisk Ministerråd utrede interesse og behov for en felles nordisk-baltisk mastergrad innen *executive design*, samt faglig forankring av graden. UFD forutsetter at Nordisk ministerråd dekker utgiftene til denne utredningen.

Norsk Industridesignere (NI) støtter forslaget om en Nordisk MBA innen Design og *Project Management*, og påpeker at det er en mangel på innsikt i, og forståelse for, den verdiskaping som god design kan utgjøre for næringslivet. NIs inntrykk er at eksisterende økonomi/markedsføringsuttalelser ikke har dette fokus på design som virkemiddel for økt markedseksponering og verdiskaping. NI ser et klart behov for et ressurssenter, ikke minst for å få større bevissthet om dette i næringslivet, og opplyser at både Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet og Arkitekthøyskolen i Oslo har gode doktorgradsprogrammer i design som vil kunne være en ressurs i en slik satsning.

Sverige

Föreningen Svensk Industridesign (SVID) anser at forslaget er helt i tråd med SVIDs mål om å utvikle forskning og utdanning på designområdet, og bidrar gjerne i det praktiske arbeidet med utformingen av utdanningen.

Högskoleverket (HV) vektlegger at det er behov for så vel nasjonalt som internasjonalt samarbeid mellom universitetene og høgskolene for å styrke utdanningenes konkurransekraft. HV er positive til såkalte *joint degrees* – utdanningstilbud med flere deltakende institusjoner som leder til en felles grad/eksamen. HV peker på at det er en del institusjonelle hinder for *joint degrees* i Sverige og oppfordrer den svenske regjering til å gjøre de nødvendige forandringer.

Svensk form (SF) er positiv til initiativet til å styrke designforskningen i Norden og Baltikum. En utdanning med global status skulle kunne bidra positivt til å profilere regionen. SF un-

derstreker viktigheten av at en planlagt MBA-utdanning i design utvikles i nært samarbeid med eksisterende universiteter og høgskoler i regionen.

Konstfack støtter forslaget om å opprette en nordisk-baltisk executive MBA-utdanning, og har for øvrig ikke ytterligere kommentarer.

Svenska Instituttet (SI) har hatt et intensivt samarbeid med de baltiske landene på ulike kulturområder, deriblant design. SI mener at dette samarbeidet har vist at det er behov og interesse for en utvikling av designutdanning i de baltiske land. SI understreker at utdanningen ikke utelukkende begrenses til et nordisk-baltisk samarbeidsprosjekt, men også retter blikket mot andre europeiske land hvor design og form har en sentral plass. SI finner således forslaget meget interessant, men ser ingen mulighet til å bidra økonomisk.

Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) stiller seg positive til forslaget og anser at en felles nordisk-baltisk utdanning på området kan bidra til en positiv utvikling for hele regionen. KIF forutsetter imidlertid at finansieringen skjer ved at det avsettes egen midler til utdanningen, og at det ikke påvirker ressursene til grunnutdanning i Sverige negativt.

4. Kultur- og Utdanningsutvalgets overveielser og synspunkter

Når det gjelder A 1347/kultur Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk *executive design* MBA-uddannelse konstaterer Kultur- og utdanningsutvalget innledningsvis at høringssvarene har dokumentert et behov for styrket samarbeid i Norden, og mellom Norden og de baltiske land, innen designutdanning og -forskning. Utvalget noterer også at høringssvarene viser at det er igangsatt flere positive initiativer på området, både gjennom nettverksbygging på designforskningsområdet og ved at et nordisk utdanningstilbud er under planlegging.

Kultur- og utdanningsutvalget tar i sin behandling utgangspunkt i at verken Nordisk Ministerråd eller de enkelte lands ministerier selv kan opprette utdanningstilbud. Institusjonene innen høyere utdanning har stor grad av frihet til selv å avgjøre hvilke utdanninger de vil tilby, og kan derfor ikke pålegges å opprette et bestemt utdanningstilbud. På samme tid konstaterer utvalget at høringssvarene fra de eksisterende utdanningsinstitusjoner og faglige sammenslutninger har vist at det er interesse for et styrket samarbeid på feltet.

Flere av høringssvarene peker på at det vil styrke de nordiske lands konkurransekraft hvis det i regionen satses mer på å utvikle de muligheter som ligger i å kople design, virksomhetsutvikling og ledelse.

Kultur- og utdanningsutvalget slutter seg til medlemsforslagets påpekning av at det vil gi et konkurransefortrinn for Norden å satse på design, hvilket også bekreftes av høringssvarene, jfr. ovenstående. Utvalget har ved flere anledninger vært opptatt av å fremme skandinavisk design, bl.a. i en rekommandasjon fra 2002 hvor man pekte på behovet av en felles lansering i utlandet av nordisk design, Rek. 30/2002 Nordisk formgivning og design.

Medlemsforslaget illustrerer, at design berører flere sektorer; deriblant kultur, forskning og utdanning og næring, og at design utgjør et styrkeområde for innovasjon i regionen. Kultur- og utdanningsutvalget er av den oppfatning at det er påkrevd med en helhetlig tilnærming til design som, i likhet med innovasjonsspørsmål, inkluderer virkemidler fra flere sektorer.

På bakgrunn av ovenstående ser Kultur- og utdanningsutvalget tre aspekter, som til sammen kan bidra til at design får den rolle i verdiskapningen som vil utgjøre en forskjell for de nordiske samfunn:

1) sikre et nordisk samarbeid og forankre tankegangen om designs betydning hos de utdanningsinstitusjoner som har utdanningstilbud på området, og støtte igangsatte initiativer i form av felles utdanningsprogrammer mellom de nordiske og baltiske land
2) skape nordisk samarbeid mellom forskere i de nordisk land
3) at det potensialet som design utgjør reflekteres i det innovasjonspolitiske samarbeidet i Norden som nå er i støpeskjeen

Nordisk Råd har i en annen sammenheng behandlet NORIA (Nordic Reseach and Innovation Area), som består av to ben: innovasjon og forskning. Utvalget mener, at det vil være hensikts-

messig, hvis de to ben overveier henholdsvis innovasjonspolitiske og forskningspolitiske aspekter av en nordisk satsning på design.

A 1351/kultur Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv viser behovet for å kople ulike sektorer sammen for å styrke innovasjonen i det nordiske næringsliv, og at en slik styrking er nødvendig for å opprettholde den nordiske velferdsmodellen i en global konkurransesituasjon. Kultur- og utdanningsutvalget slutter seg derfor til medlemsforslaget om å styrke nordisk næringslivs innovasjons- og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet.

5. Konklusjon

Kultur- og utdanningsutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* utrede muligheten for å etablere et felles nordisk-baltisk mastergradsprogram som kombinerer design, virksomhetsutvikling og ledelse
2) *å* overveie, i utviklingen av NORIA, å opprette et nordisk *center of excellence* innen designforskning
3) *å* redegjøre for hvordan design som et styrkeområde for verdiskapning for de nordiske samfunn, inngår i det innovasjonspolitiske samarbeid (nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010)
4) *å* ta initiativer for aktivt å understøtte samarbeidet mellom de nordiske *Arts and Business*-organisasjoner med sikte på å styrke nordisk næringslivs innovasjon og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

A 1347/kultur

Medlemsforslag

om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse

(Stillet af Ester Larsen m.fl.)

På Nordisk Råds temakonference i Helsinki blev spørgsmål om udviklingsmulighederne af den nordisk-baltiske region behandlet. På temakonferencen påpegede direktør Jørn Bang Andersen i et indlæg, at der ikke er én nordisk MBA-uddannelse på Financial Times' liste over de 100 globalt førende MBA skoler til trods for, at de nordiske lande ligger i top internationalt mht. investering i uddannelse. Jørn Bang Andersen fremhævede, at design i stigende grad er et konkurrenceparameter for virksomheder på nationale og globale markeder.

Da de nordiske lande har en lang tradition for design og industrielt rettede designuddannelser, var det direktør Jørn Bang Andersens vurdering, at de nordiske og baltiske lande har gode muligheder for at placere regionen som globalt center for design, primært gennem etablering af en fælles Master of Design and Project Management.

Denne uddannelses ambition skal være at modsvare de førende MBA-skoler i USA og England og at opnå samme globale status inden for design som Silicon Valley har inden for IT.

Uddannelsen skal kombinere teori med et væsentligt praktisk element baseret på virksomheders behov for design, samt bygge på inddragelse af internationale kapaciteter inden for design.

Danmark, Sverige, Finland, Norge og Island hører til de lande, der har længst tradition for at satse på design. Estland og Letland har ligeledes lang tradition for design og håndværkertraditioner.

Den baltiske region udgør i globalt perspektiv ca. 50 % af verdens lande med en decideret designpolitik. Der er således et godt udgangspunkt for at videreudvikle dette styrkeområde.

Mod baggrund af ovenstående foreslår forslagsstillerne, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråds

at etablere en fælles nordisk-baltisk *executive design* MBA-uddannelse

København, Mariehamn, Oslo og Stockholm den 17 juni 2004

Heli Berg (fp)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ester Larsen (V)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)

A 1351/kultur

Medlemsforslag

om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv

(Stillet af Midtergruppen i Nordisk Råd)

I en tid, hvor arbejdspladser *outsources* med hidtil ukendt hastighed, bliver den nordiske velfærd uhyre afhængig af virksomhedernes innovative evner. Der er imidlertid en stigende erkendelse i vore lande af, at der er et stort potentiale i samarbejdet mellem kultur og erhverv, netop når det gælder kunstbaseret innovation, markedsføring, marketing og personaleudvikling. Interessen for at stimulere samarbejdet mellem kultur og erhverv er kommet til udtryk i flere af de nordiske lande gennem etablering af en række *Arts and Business* organisationer:

Danmark: NyX – forum for kultur og erhverv
Sverige: Kultur och Näringsliv
Norge: Forum for Kultur & Näringsliv
Finland: Creative Finland ry.

Nordisk Råd bør stimulere udviklingen af og samarbejdet mellem nordiske kompetencecentre med det sigte at styrke nordisk erhvervslivs innovation og konkurrenceevne gennem kreative alliancer med kulturlivet. Det er vigtigt, at der generes og opsamles viden om konkrete samarbejdsresultater og -former, og at denne viden både formidles og bearbejdes, så den gøres operationel inden for det nordiske område. Der bør eksempelvis udarbejdes kunstnerkataloger, hvor kunstnere, der har lyst og evne til at arbejde med nordiske projekter, kan synliggøre erfaringer og kompetencer. Endvidere vil evaluering af metoder på tværs af landegrænser af samarbejde mellem kunstnere og erhvervsliv være væsentlig.

Mod baggrund af ovenstående foreslår forslagsstillerne, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at tage initiativer til aktivt at understøtte samarbejdet mellem de nordiske *Arts and Business* organisationer med det sigte at styrke nordisk erhvervslivs innovation og konkurrenceevne gennem kreative alliancer med kulturlivet

København, den 6. september 2004

Heli Berg (fp)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ester Larsen (V)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)

Välfärdsutskottets betänkande

Medlemsförslag om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

(Medlemsförslag, se s. 332)

1. Välfärdsutskottets förslag

Välfärdsutskottet föreslår

att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (A 1348/välfärd)

2. Bakgrund

Sedan 1978 finns Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) i Helsingfors och ingår i det mellanstatliga nordiska samarbetet som utförs inom ramen för Nordiska ministerrådet och finansieras genom anslag via den nordiska samarbetsbudgeten. NAD har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapligt samarbete inom alkohol- och drogforskning samt kring andra beroendeframkallande medel. NAD:s verksamhet omfattar redan i dag även forsknings- och nätverksaktiviteter i de nordiska närområdena.

Från och med år 2005 ingår de baltiska staterna som likaberättigade medlemmar i Nordiska investeringsbanken (NIB). Medlemskapet är en viktig del i det nordisk-baltiska samarbetet och Nordiska ministerrådet har givit sin generalsekreterare i uppdrag att se över till vilka andra nordiska organ, förutom NIB, de baltiska staterna bör bjudas in att delta i.

Nordiska rådet beslutade vid sin session i Oslo i oktober 2003 att rekommendera Nordiska ministerrådet att tillsammans med de baltiska staterna målmedvetet arbeta för en striktare och effektivare alkohol- och narkotikapolitik. De nordiska och baltiska ministrarna ansvariga för drogfrågor antog i Lund i september 2003 den s.k. Lunddeklarationen om "Prevention, Law Enforcement and Treatment to counter the drug abuse in Northern Europe". Syftet med deklarationen är att stärka samarbetet mellan länderna för att bekämpa missbruk av och handel med droger samt fastställa politiska mål och prioriteringar inför ett långsiktigt partnerskap. Välfärdsutskottet hade vid sitt möte den 16 augusti 2004 i Søndre Hostrup en första behandling av A 1348/välfärd Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD). Utskottet behandlade även frågan vid sitt möte den 22 september i Mariehamn där institutionschefen för NAD var inbjuden för att diskutera ett framtida samarbete med de baltiska staterna. Till mötet hade Den vänstersocialistiska gröna gruppen (VSG) lämnat in ett ändringsförslag till medlemsförslag A 1348/välfärd om att även bjuda in Ryssland till att delta i NAD. VSG anser att det är en högprioriterad nordisk fråga att samarbeta med nordvästra Ryssland om alkohol- och narkotikafrågor och att bygga broar mellan Norden–Baltikum–Ryssland.

3. Hearing

Vid Välfärdsutskottets möte den 22 september 2004 i Mariehamn var institutionschefen för Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, Pia Rosenqvist inbjuden för att diskutera ett framtida samarbete med de baltiska staterna inom ramen för NAD och ge sin syn på vilka konsekvenser förslaget skulle ge för organisationen och för den verksamhet som i dag bedrivs vid NAD.

Enligt Pia Rosenqvist förekommer redan idag ett ganska stort samarbete med framför allt de baltiska staterna men även med ryssarna. Forskare från de baltiska staterna deltar i NAD:s forskarkurser och i samhällsvetenskapligt inriktade forskarmöten och temaseminarier. NAD kartlägger narkotikasituationen – användning, missbruk, behandling, kontroll, skador och politik – i Norden, Baltikum och nordvästra Ryssland i ett särskilt projekt under Nordiska ministerrådet som förväntas bli ett återkommande uppdrag. NAD planerar att under våren 2005 anordna ett temamöte om alkoholförhållanden och alkoholpolitik i Norden och Baltikum för forskare och lokala och nationella ansvariga. NAD kommer även att intensifiera sitt alkoholstatistikarbete framöver.

En inbjudan till de baltiska staterna och ryssarna skulle, enligt Pia Rosenqvist, bl.a. innebära en större administrativ belastning för organisationen. T.ex. blir antal språk som används betydligt fler med ökande kostnader för tolkning och översättning, ökade reskostnader, etc.

4. Välfärdsutskottets synpunkter

Drogfrågor och bekämpningen av missbruk av alkohol och narkotika är ett gränsöverskridande problem som bäst hanteras i ett nära samarbete över gränserna. Det finns ett starkt intresse av att utveckla och fördjupa samarbetet mellan de nordiska och de baltiska staterna i kampen mot missbruk av och handel med droger. En strikt narkotikapolitik som minskar utbudet av narkotika är ett viktigt instrument i den nordiska drogpolitiken.

Nordiska rådet antog vid sessionen i Oslo den 28 oktober 2003 rekommendation 14/2003 Insatser mot narkotika och alkohol (A 1334/välfärd) om att tillsammans med de baltiska staterna målmedvetet arbeta för en striktare och effektivare drogpolitik i Europa, samt att lansera strategier för ett effektivt förebyggande av narkotikaanvändningen och säkerställa en god vård för missbrukare. Välfärdsutskottet anser att medlemsförslaget om att bjuda in de baltiska staterna i NAD ligger väl i linje med denna rekommendation men menar att det redan idag förekommer ett utbrett samarbete som inte behöver formaliseras ytterligare.

Välfärdsutskottet konstaterade att det är viktigt med ett fortsatt forskningssamarbete med de baltiska staterna och nordvästra Ryssland och att NAD ska fortsätta att bjuda in dessa stater till fortsatt samarbete kring forskningsnätverk och forskningsaktiviteter när det anses främja den nordiska verksamheten på området. Ett medlemskap för balterna och ryssarna är i nuläget inte optimalt ur nordisk nyttosynpunkt.

5. Konklusion

Välfärdsutskottet föreslår

> *att* Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (A 1348/välfärd)

Mariehamn den 22 september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

Medlemsförslag

om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

(Väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)

Från och med år 2005 ingår Estland, Lettland och Litauen som likaberättigade medlemmar i Nordiska investeringsbanken (NIB). Medlemskapet utgör en historisk milstolpe i det nordiskt-baltiska samarbetet. Ministerrådet har givit sin generalsekreterare i uppdrag att se över vilka andra nordiska organ förutom NIB, till vilka de baltiska staterna kan inbjudas att delta.

I sin rekommendation 14/2003 Insatser mot narkotika och alkohol beslutade Nordiska rådet vid sin session i Oslo i oktober 2003 att rekommendera Nordiska ministerrådet: att tillsammans med de baltiska staterna målmedvetet arbeta för en striktare och effektivare drogpolitik (narkotika och alkohol) i Europa.

De nordiska och baltiska ministrarna ansvariga för drogfrågor antog i Lund i september 2003 ett s.k. *letter of intent* angående "Prevention, law enforcement and treatment to counter the drug abuse in Northern Europe" i syfte att stärka sitt samarbete för att bekämpa missbruk av och handel med droger.

Det torde vara uppenbart att drogfrågor – både narkotika och alkohol – är ett gränsöverskridande problem som bara kan hanteras i ett gränsöverskridande samarbete. Drogfrågorna är idag djupt integrerade i det nordiskt-baltiska området.

Sedan 1978 finns Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) med sitt säte i Helsingfors. NAD ingår i det mellanstatliga nordiska samarbetet som utför inom ramen för Nordiska ministerrådet och finansieras genom anslag från den nordiska samarbetsbudgeten.

NAD har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapligt samarbete inom alkohol- och drogforskning samt inom forskning om andra beroendeframkallande medel. Verksamheten är i huvudsak inriktad på samhällsvetenskaplig forskning, inkl. socialmedicin och socialpsykiatri. NAD:s budget uppgår till 2,64 MDKK och föreslås för 2005 få oförändrat anslag. NAD:s verksamhet omfattar redan idag forsknings- och nätverksaktiviteter också i de nordiska närområdena.

Det starka intresset av att utveckla och fördjupa samarbetet mellan de nordiska och baltiska staterna i kampen mot missbruk av och handel med droger gör NAD till ett utmärkt forum att inbjuda de baltiska staterna att delta i på likvärdig bas.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Mittengruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inbjuda de baltiska staterna att delta i den Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Kristiansand den 29 juni 2004

Per Berthelsen (D)
Tarja Cronberg (gröna)
Agne Hansson (c)
Jónina Bjartmarz (F)
Ester Larsen (V)
Jens Christian Larsen (V)
Arne Lyngstad (KrF)
Runar Patriksson (fp)
Gabriel Romanus (fp)
Simo Rundgren (cent)
Jan Sahl (KrF)

Næringsudvalgets betænkning

Medlemsförslag om nordisk patentmyndighet

(Medlemsforslag, se s. 334)

1. Baggrund

Næringsudvalget modtog i juni 2004 forslag fra den svenske delegation om oprettelse af en fællesnordisk Patent Co-operation Treaty (PCT) patentmyndighed.

Siden udvalget modtog forslaget, har Danmark, Sverige, Norge og Island indgået en aftale om et fælles nordisk patentinstitut (NPI). Finland og Sverige var før aftalens vedtagelse allerede PCT-myndigheder. Finland står efter eget ønske udenfor den indgåede aftale.

Med hensyn til videre behandling af den svenske delegations forslag, bemærker sekretariatet, at:

- der har været indgående forhandlinger mellem de nordiske patentmyndigheder, hvilket har ledt til det nuværende forhandlingsresultat
- der i et såkaldt *feasibility*-studie har været forslået tre samarbejdsmodeller
- det af næringsministrenes beslutning fra 3. september 2004 fremgår: "*at Finland ikke ønsker at deltage i et samarbejde baseret på oprettelse af et NPI, men peger på et samarbejde begrænset til PCT-arbejde og baseret på kontrakter mellem landene*"

Som overordnet konklusion kan det konstateres at det for nærværende *ikke* er muligt at opnå konsensus om oprettelse af en fælles PCT-myndighed. At Nordisk Råd efterfølgende fremsætter et lignende forslag vil næppe ændre den finske indstilling.

2. Konklusion

Næringsudvalget foreslår, at

> Nordisk Råd beklager, med respekt for Finlands stillingtagen, at det ikke synes muligt at nå til enighed om en fælles nordisk patentmyndighed og vælger derfor at ikke foretage sig yderligere i anledning av Medlemsförslag om nordisk patentmyndighet
> (A 1349/näring)

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.) formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Medlemsförslag

om nordisk patentmyndighet

(Väckt av Reynoldh Furustrand (s), samt Lennart Gustavsson (v), Kent Olsson (m) og Runar Patriksson (fp))

Industriell egendomsrätt stärker ett lands förvärvsliv och innovationsförmåga. Därför är det viktigt att det på nationellt plan finns kompetens på detta område. Här spelar de nationella patentmyndigheterna en viktig roll. Samtidigt finns det ett behov av att rationalisera och kvalitetssäkra patentutställelseprocessen vilket sker med hjälp av bl.a. två olika internationella patentsystem:

1) PCT (Patent Co-operation Treaty) är ett globalt system, som bygger på att ett begränsat antal utvalda länder fungerar som PCT-myndighet. Dessa myndigheter genomför undersökningar som används av övriga länders patentmyndigheter för nationella patentbevillningar. Vid tillkomsten av PCT var Sverige med från starten och Danmark anslöt sig inom ett år. Finland anslöt sig något senare. Avsikten med konventionen var bl.a. att genom centralisering undvika av dubbelarbete och säkra kvalitén.
2) Det europeiska patentsystemet EPC (European Patent Convention) bygger på ett centralt europeiskt patentkontor i München (EPO) som behandlar patentansökningar och också beviljar patent för de länder som är anslutna.

Sedan hösten 2002 förs diskussion mellan de nordiska patentmyndigheterna om tillskapandet av en nordisk patentmyndighet som led i arbetet med att stärka samarbetet i Norden på patentområdet. Myndigheten skulle ha i uppdrag att dels behandla internationella ansökningar från nordiska sökanden, dels att åt European Patent Office (EPO) utföra de prövningar som krävs fram till beviljandet av patent.

Med allt fler europeiska stater som ansluter sig till PCT-konventionen finns det skäl att fundera över effekterna för utvecklingen av de nationella företagen och patentens enhetlighet om allt fler länder ansöker om att bli godkända PCT-myndigheter.

När gemenskapspatentet (EU) blir verklighet kommer också situationen för de nordiska nationella patentverken att förändras. De nordiska myndigheterna kommer troligen att få en minskning i antalet patentansökningar. En sådan utveckling får indirekt en påverkan på ländernas möjligheter att bibehålla tillräcklig många granskare i respektive nation, för att uppfylla de krav som ställs på en PCT-myndighet. En minskning innebär också försämrade möjligheter att bibehålla en både bred och djup kompetens och därmed också minskade möjligheter att ge det nordiska näringslivet den närservice i form av kompetensöverföring som är särskilt viktigt för de små och medelstora företagen.

Avsikten med upprättandet av ett gemensamt Nordiskt Patent Institut är att det skall vara en PCT-myndighet för hela Norden. Därigenom säkras en tillräcklig volym av ansökningar så att alla de nordiska länderna kan upprätthålla en hög kompetens på området samtidigt som de existerande principerna om centralisering understöds i syfte att undvika dubbelarbete och för att uppnå enhetlighet. Ett nordiskt patentinstitut skulle bli en ny internationell organisation med officiell status som PCT-myndighet men där kompetensen att bevilja patent ligger på de nationella patentmyndigheterna. Ett beviljande som baserar sig i huvudsak på rapporter utarbetade av det nya institutet.

Etablerandet av ett nordiskt patentinstitut kommer att stärka kvalitén och höja effektiviteten av det utförda PCT-arbetet samt understödja möjligheten att upprätthålla nordisk och nationell kompetens på patentområdet. Patentjurister och patentingenjörer får sin kompetens genom att arbeta på patentverken. Grundsyftet med förslaget är att skapa en god utveckling för industrin i

Norden och undvika att globaliseringen får negativa effekter för våra länder på detta område. För små och medelstora företag är det viktigt med den geografiska närheten.

Utan att ta ställning till hur en gemensam nordisk PCT-myndighet i detalj skall se ut finns det skäl som talar för en sådan lösning. Varje enskilt land är för litet för att upprätthålla den kompetens som behövs. Kompetens fås genom de ansökningar som behandlas av patentverken och dessa blir flera om länderna samarbetar. För de nordiska länderna är det viktigt att bibehålla närheten till hög kompetens och god erfarenhet av patentfrågor för små och medelstora företag. Detta har stor betydelse för företagens konkurrenskraft. Möjligheten att tillgodose detta i framtiden förutsätter en utökad nordisk samverkan. Inrättandet av en nordisk patentmyndighet skulle kunna bidra till stor nordisk nytta.

Mot baggrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med hänsyn tagen till de diskussioner som förs mellan de nordiska patentmyndigheterna, till den internationella utvecklingen, som kommer att påverka möjligheterna för våra länder att bibehålla tillräcklig kompetens regionalt samt till den samlade resursanvändningen utreda möjligheterna att inrätta en gemensam nordisk patentmyndighet

Stockholm den 28 juni 2004
På vägnar av Sveriges delegation

Reynoldh Furustrand (s)
Lennart Gustavsson (v)
Kent Olsson (m)
Runar Patriksson (fp)

Kommittéförslag

om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid"

(Framlagt av Kontrollkommittén i Nordiska rådet)

(Bilaga, se s. 339)

1. Kontrollkommitténs förslag

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en rutin för hur ordförandeskapsprogrammens politiska prioriteringar förankras i gränsregionerna
2) *att* standardisera centrala indikatorer för verksamheten i gränsregionerna så att målsättningarna blir klarare och mätbara
3) *att* upprätta en databank med erfarenheter från gränsregionalt samarbete för att säkra kontinuiteten i verksamheten

2. Bakgrund

Nordiska rådets kontrollkommitté beslöt vid sitt möte den 2 februari 2004 att närmare granska de gränsregionala samarbetsorganisationernas verksamhet. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) ombads att utreda förhållandena närmare utgående från sex konkreta frågeställningar:

- Har organisationerna bidragit till att identifiera och avskaffa gränshinder i regionen?
- Är det ändamålsenligt att motta EU (Interreg) och nordiska medel samtidigt?
- Är de existerande regionerna naturliga? Bör de utvidgas/inskränkas?
- Organisationernas roll och samarbete med övriga aktörer i regionen?
- Har politiska prioriteringar i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet genomslagskraft i organisationernas handlingsplaner?
- Generera organisationerna nordisk nytta (nordiskt mervärde)?

Den 23 augusti överlämnade NIBR sin rapport till Kontrollkommittén, som behandlat rapporten vid sina möten 26 augusti i Uddevalla och 21 september i Mariehamn. NIBR lämnar i rapporten fem råd och rekommendationer till förbättringar.

3. Kontrollkommitténs synpunkter

Nordiska ministerrådet har sedan 1971 medfinansierat gränsregionala samarbetsinitiativ som en del av sitt regionalpolitiska arbete. Detta arbete har med tiden utvecklat sig och idag stöder NMR det gränsregionala samarbetet via åtta gränsregionala samarbetsorganisationer (Bilaga).

Naturliga regioner

Kontrollkommittén konstaterar att det gränsregionala samarbetet inte bygger på naturliga regioner sett ur ett geografiskt perspektiv. Regionerna har snarare sitt ursprung i kulturhistorien. De flesta gränsregionala samarbeten som idag representeras av de gränsregionala samarbetsorganisationerna är områden som en gång varit en region i ett land men senare uppdelats av landgränser. Exempel på dylika är Öresund, Kvarken, Skärgårdssamarbetet, Nordkalotten, Mittnorden, Östfold–Bohuslän–Dalsland och ARKO. Det är enbart NORA som skiljer sig på denna punkt. NORA skiljer sig också väsentligt vad gäller geografin i förhållande till det övriga gränsregionala samarbetet, där NORA mer eller mindre kan betraktas som ett västnordiskt samarbetsforum.

Det gränsregionala samarbetet skall därför ses som ett uttryck för en identitet och kultur som härstammar från en tid när området var en region i ett och samma land.

Gränshinder

De gränsregionala samarbetsorganisationerna arbetar med två typer av gränshinder:

1) formella gränshinder som bottnar i nationell lagstiftning och administrativ praxis (Schlüterprocessen)
2) geografiska hinder i form av avstånd, geografisk hinder som hav och berg, samt svag infrastruktur

Samtliga gränsregionala samarbetsorganisationer har arbetat aktivt för att avskaffa gränshinder. Öresundsbron är ett typiskt exempel som hänför sig till kategori två. Exempel på kategori 1) är Östfold–Bohuslän–Dalsland som är ett område som präglas av en omfattande pendling över gränsen. Här har man arbetat med problematik som berör dubbelbeskattning, hälsovård och näringsliv. Som exempel kan nämnas "gränspendlarbroschyren".

Nordisk nytta

Angående nordisk nytta konstaterar Kontrollkommittén med hänvisning till NIBR:s utredning att begreppet är svårhanterligt för gränsregionerna. Det typiska för de gränsregionala samarbetsorganisationerna är att de arbetar med lokala och praktiska problem. I det sammanhanget är det svårt att inkorporera begreppet nordisk nytta.

Lyhördhet för styrningssignaler

Nordiska ministerrådet är en mångfacetterad organisation bestående av 18 ministerråd och aktiviteter på många politikområden. Därför produceras det handlingsplaner, strategier och program på löpande band. Utöver dessa arbetar ministerrådet efter ett-åriga ordförandeskapsprogram. I praktiken har det visat sig vara svårt för de gränsregionala samarbetsorganisationerna att hålla sig uppdaterade i denna mångfald av direktiv. Kommunikationen mellan NMR och de gränsregionala samarbetsorganisationerna är inte heller alltid problemfri. De gränsregionala samarbetsorganisationerna har sitt ursprung i lokala initiativ och aktivitet, varför NMR ofta upplevs som en bidragsgivare bland andra. När organisationerna inte fullt ut ser sig som en del av NMR-systemet missförstås signalerna ofta, liksom NMR:s styrningssignaler inte alltid är så klara.

EU och nordiska medel

NIBR konkluderar i sin rapport att det inte finns märkbara intressekonflikter i att motta EU (Interreg) och nordiska medel samtidigt. Snarare är förhållandet omvänt. Det ekonomiska stöd de

gränsregionala samarbetsorganisationerna får av Nordiska ministerrådet hjälper organisationerna att kunna få ytterligare medel från övriga finansiärer. Detta förklaras dels av att stödet från NMR i många sammanhang upplevs som en kvalitetsstämpel för verksamheten och dels ger det den nödvändiga självfinansieringsandelen för att kunna erhålla Interreg-medel. Överlag kan konstateras att Nordiska ministerrådets andel av den totala budgeten hos organisationerna varierar mycket. Som mest är NMR:s andel knappt 60 % (ARKO) och som minst under 10 % (Kvarken). I de flesta fall är dock NMR inte den största finansiären, men Kontrollkommittén konstaterar att NMR:s andel är strategiskt viktig för organisationerna trots att den inte dominerar budgeten.

Samarbete med övriga aktörer i regionen

Kontrollkommittén konstaterar att de gränsregionala samarbetsorganisationerna har en klar roll och profil i sin region. De flesta organisationer har relativt omfattande nätverk och ett utvecklat samarbete med övriga aktörer i regionen. Därmed har man kunnat undvika dubbelfunktioner och utvecklat en klar och tydlig rollfördelning.

4. Konklusion

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en rutin för hur ordförandeskapsprogrammens politiska prioriteringar förankras i gränsregionerna
2) *att* standardisera centrala indikatorer för verksamheten i gränsregionerna så att målsättningarna blir klarare och mätbara
3) *att* upprätta en databank med erfarenheter från gränsregionalt samarbete för att säkra kontinuiteten i verksamheten

Mariehamn den 21 september 2004

Aud Gaundal (A)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Raymond Robertsen (H), leder
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.)
Tuve Skånberg (kd)
Kristen Touborg (SF)

Bilaga 1

Figur 1.1 *Nordiske grenseregionale samarbeidsområder*

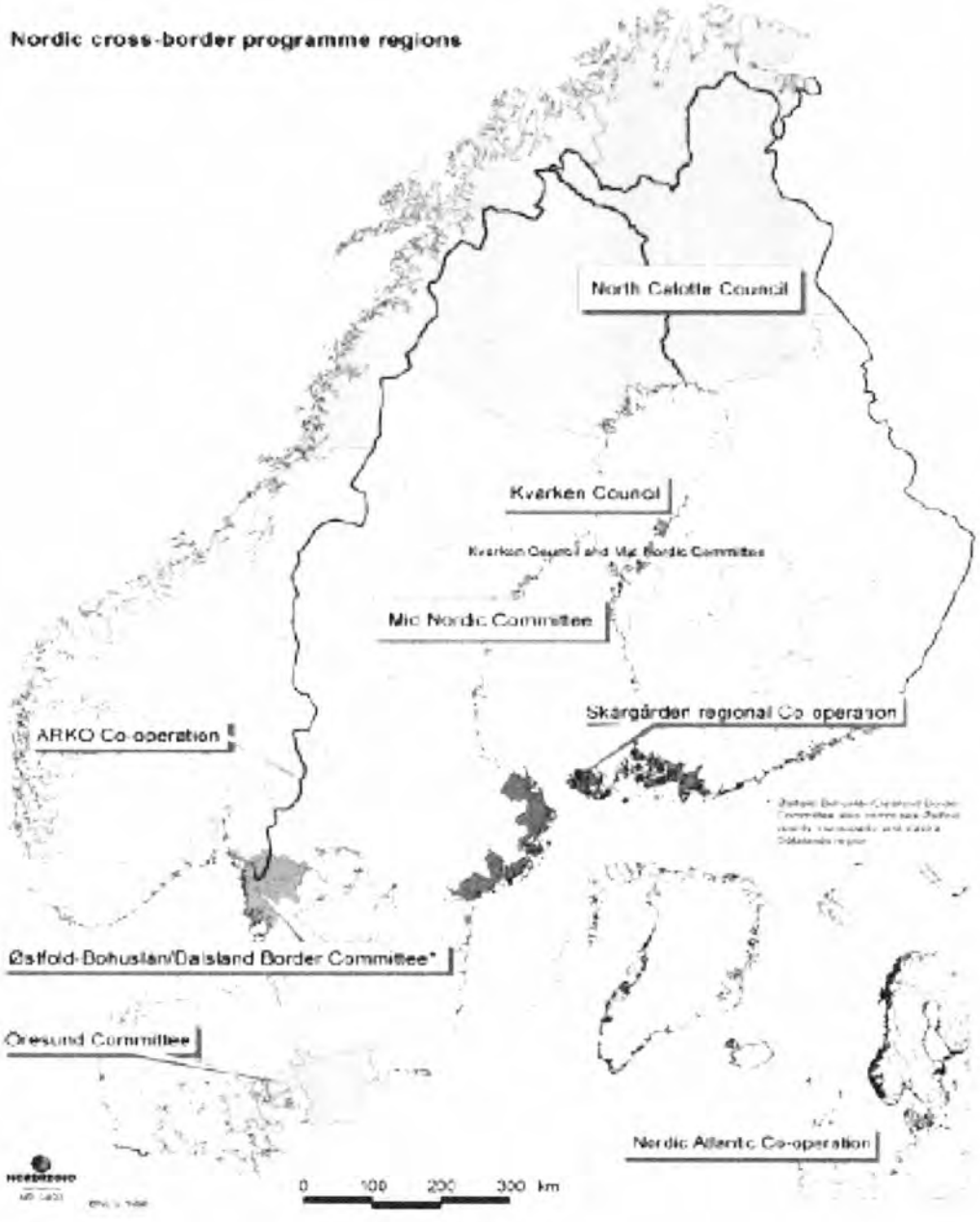

Tabell 1.1: Folketall og areal i grenseområdene i Norden

	NMR-områder			Interreg-områder	
	Bef. per 1.1.2004	Landareal (km^2)	Innbygg. per km^2	Befolkning per 1.1.2004	Landareal (km^2)
Nordkalotten					
Finland (mål 1)	186.917	93.044	2,0	186.917	93.044
Sverige (mål 1)	252.874	98.245	2,6	252.874	98.245
Norge (3 fylker)	462.895	107.328	4,3	462.895	107.328
Russl. (2 regioner)	-	-	-	2.213.000	732.300
I alt	902.686	298.617	3,0	3.115.686	1.163.145
Kvarken					
Finland	437.649	26.419	16,6	437.649	26.419
Sverige (Västerbotten og Örnsköldsvik)	310.906	61.611	5,0	310.906	61.611
Norge	-	-	-	78.432	17.045
I alt	748.555	88.030	8,5	826.987	105.075
Midtnorden					
Finland (Österbotten, Södra Österbotten, Mellersta Finland, Södra Savolax landskapskommuner)	795.443	51.852	15,3	795.443	51.852
Sverige (Jämtland og Västernorrland)	371.750	71.027	5,2	371.750	71.027
Norge (Nord/ Sør-Trøndelag)	398.239	38.616	10,3	398.239	38.616
I alt	1.565.432	161.495	9,7	1.565.432	161.495
Skjærgården					
Finland (Egentliga Finland, Nyland)	28.276			28.276	
Åland	26.008			26.008	1.527
Sverige (deler av Stockholm län, deler av Uppsala län)	13.894			13.894	
I alt	68.178	1.527	17,0	68.178	
ARKO					
Norge (Eidskog, Grue, Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Våler, Åsnes)	53.606	4.982	10,8	**Inngår i Sverige - Norge**	
Sverige (Arvika, Eda, Sunne, Torsby)	61861	7.989	7,7		
I alt	115.467	12.971	8,9		
Østfold-Bohuslän-Dalsland				**Inngår i Sverige - Norge**	
Norge (Østfold, 8 kommuner)	199.750	1.854	107,7		
Sverige (Vestra Götaland, 11 kommuner)	152.925	6.236	24,5		
I alt	352.675	8.090	43,6		
Øresund					
Danmark (Lolland, Falster, Bornholm, Sjælland = 100 kommuner)	2.430.706	9.834	247,2	2.430.706	9.834
Sverige (Skåne=33 komm)	1.152.697	11.369	104,5	1.152.697	11.035
I alt	3.583.403	21.203	171,7	3.583.403	20.869

Udvalgsforslag

om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at indføre integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råds arbejde og at give Rådsdirektøren til opgave at udpege en arbejdsgruppe af embedsmænd som udarbejder retningslinier for dette arbejde. Retningslinierne godkendes af Præsidiet.

2. Baggrund

De nordiske lande har gennem tilslutning til slutdokumentet fra FN's fjerde verdenskonference i Beijing 1995 forpligtet sig til at integrere et kønsperspektiv i alle større politiske beslutninger (gender mainstreaming). Det fremgår af dokumentet at "regeringer og andre aktører skal fremme en aktiv og synlig politik for integrering af kønsperspektivet i alle politikker og programmer ved at foretage en kønsspecifik konsekvensanalyse, før der træffes afgørelser." I de følgende år blev arbejdet med at nå dette mål opstartet mange steder, såvel på nationalt som på internationalt plan.

Internationale organisationer som FN og Europarådet, samt EU-Kommissionen og EU-Parlamentet som omfatter tre af de nordiske lande, har i dag allerede implementeret princippet om integrering af ligestillingsaspektet eller befinder sig i implementeringsprocessen.

Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd reagerede på denne målsætning i slutdokumentet fra Beijing da de nordiske samarbejdsministre (MR-SAM) den 9. december 1997 vedtog en handlingsplan for integrering af ligestilling i NMR's virksomhed. Der blev udarbejdet retningslinier om integreringsarbejdet, såvel i det politiske system som i embedsmandssystemet. Ministerrådets retningslinier for dette arbejde fremgår af rapporten "Integrering af køns- og ligestillingsaspektet i Nordisk Ministerråds virksomhed" (DIVS 2000:81) fra 1999. På baggrund af denne rapport blev integreringsarbejdet implementeret.

Hovedudgangspunktet i strategien er at "køns- og ligestillingsperspektiv bliver taget i betragtning inden for alle politikområder, på alle beslutningsniveauer og i alle faser, af de aktører som normalt er involveret i arbejdet."

Nordisk Ministerråd definerer køns- og ligestillingsperspektiv på følgende måde: "Et kønsperspektiv er i denne sammenhæng at belyse kvinders og mænds forhold indenfor sagsområdet. Ligestillingsperspektivet omfatter den formelle ligestilling dvs. samme formelle rettigheder, muligheder og vilkår for kvinder og mænd, mens den faktiske ligestilling er den formelle ligestilling omsat til jævn indflydelse og vilkår for kvinder og mænd."

De nordiske samarbejdsministre besluttede i juni 2000 at de respektive ministerråd skal have det overordnede ansvar for implementering af ligestilling i deres sektorer og institutioner. Sektorerne har på baggrund af denne beslutning været forpligtet til at fokusere på kønnenes repræsentation på de forskellige niveauer i ministerrådets besluttende organer samt at integrere lige-

stilling i sektorernes samarbejdsprogrammer og handlingsplaner. Desuden skal sagsfremstillingen af alle beslutninger fattet af ministerrådets organer indeholde vurderinger ud fra et køns- og ligestillingsperspektiv.

Samarbejdsministrene besluttede endvidere at budgettet fra 2003 skulle indeholde et køns- og ligestillingsperspektiv. Således er det muligt at belyse mænds og kvinders forhold inden for sagsområdet og omfordele ressourcerne hvis fordelingen ikke indebærer ligestilling.

De nordiske lande deltager også i et projekt som har til mål at udvikle statsbudgetter med henblik på integrering af ligestillingsaspektet.

Integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råd

Medborger- og Forbrugerudvalgets forslag henviser til integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råd, både på det politiske plan (Nordisk Råds politiske arbejde og dets organers sammensætning og funktion) og på det administrative plan.

Formålet med dette er ikke at erstatte de eksisterende specifikke ligestillingspolitikker men at komplementere dem.

Medborger- og Forbrugerudvalget anser at integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råds arbejde er en nødvendig proces for at komme videre med arbejdet for ligestilling generelt, men også inden for rådets rammer. Udvalget har tidligere gjort Præsidiet opmærksom på uhensigtsmæssig kønsfordeling blandt eksterne oplægsholdere på rådets møder, hvor langt størstedelen af talerne har været mænd. Udvalget anser dette for uacceptabelt medmindre der er foretaget omfattende arbejde for at skabe et panel med så lige repræsentation af begge køn som muligt.

Udvalget anser endvidere at integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råd er et nødvendigt redskab når det drejer sig om rådets samspil med Nordisk Ministerråd. Når ministerrådets handlingsplaner skal tage højde for integrering af ligestillingsaspektet i sagsfremstillingen skal Nordisk Råds betænkninger og bemærkninger tage højde for at Nordisk Ministerråd har udført dette arbejde.

Medborger- og Forbrugerudvalget gør opmærksom på at Præsidiet på sit møde i Kristiansand, den 30. juni 2004, besluttede, at der skal udarbejdes en handlingsplan for ligestilling i rådet 2005. Dette betones også i kapitlet "Syfte och arbetsformer" i Nordisk Råds Program for 2005.

De nordiske lande ser gerne at de betragtes som samfund hvor kønnenes ligestilling er højt prioriteret og at kønnenes ligestilling er et grundlæggende princip i et retfærdigt og demokratisk samfund. Medborger- og Forbrugerudvalget lægger vægt på at Nordisk Råd, tillige med Nordisk Ministerråd, har en vigtig rolle udi at bidrage til at fremme ligestilling i Norden.

3. Konklusion

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at indføre integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råds arbejde og at give Rådsdirektøren til opgave at udpege en arbejdsgruppe af embedsmænd som udarbejder retningslinier for dette arbejde. Retningslinierne godkendes af Præsidiet.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Næringsudvalgets betænkning

Medlemsforslag om en nordisk skattekonference

(Medlemsforslag, se s. 344)

1. Næringsudvalgets synspunkter

Næringsudvalget har på sit møde den 1. november 2004 behandlet A 1357/næring Medlemsforslag om en nordisk skattekonference og kan tilslutte sig forslaget med den tilføjelse, at Næringsudvalget bør inddrages i planlægningen af konferencen.

2. Konklusion

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med Nordisk Råds Næringsudvalg at afholde en nordisk skattekonference med deltagelse af relevante nordiske ministre. Denne konference skal have fokus på, at løse eksisterende problemer og forhindringer for borgere og virksomheder grundet forskellige nationale beskatningssystemer i Norden

Stockholm, den 1. november 2004

Lennart Axelsson (s)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Niels Sindal (S)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Vapaavuori (saml)

Medlemsforslag

om en nordisk skattekonference

(Fremlagt af Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd)

De nordiske lande har hidtil formået, at klare sig godt i den stadig mere krævende internationale konkurrence, ikke mindst, pga. landenes videnskapacitet. For bedst muligt, at sikre de nordiske landenes økonomi i fremtiden er det nødvendigt, at øge interaktionen blandt borgerne og virksomhederne i Norden.

Mange virksomheder opfatter skatten som en barriere for vækst og øget kapacitet. Endvidere har den særligt udpegede rådgiver Poul Schlüter ligeledes konstateret, at en af forhindringerne for en kulturel udveksling og vidensudveksling er landenes forskellige beskatningssystemer. Disse grænsehindringerne skal mindskes til gavn for hele Norden. Som systemet er i dag er der risiko for, at borgeren kan komme i klemme mellem forskellige landes skattemyndigheder. Dette skaber utryghed hos den enkelte borger og virksomhed og hæmmer dermed den vigtige nordiske interaktion.

Den Konservative Gruppe ønsker at fremme integrationen i Norden; vi vil have mest muligt "nordisk nytte". Vi ønsker, at medvirke til, at fremme interaktionen blandt borgere og virksomheder i Norden. Derfor har Den Konservative Gruppe med tilfredshed konstateret, at de nordiske finansministre på deres møde på Island maj 2004 enedes om, at etablere et nordisk virtuelt skattekontor og en skatteportal koblet til informationstjenesten Hallo Norden. Det er et skridt på vejen. Danmark har åbnet to skattekontorer – i København og Helsingør – for at mindske grænsehindringerne i Øresundsregionen. Det er ligeledes et skridt i den rigtige retning. Disse og andre positive tiltag kan der bygges videre på hen imod et mere ens skattesystem blandt de nordiske lande.

For at få mest muligt "nordisk nytte" og øge interaktionen i Norden stiller Den Konservative Gruppe forslag om at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at afholde en nordisk skattekonference med deltagelse af relevante nordiske ministre. Denne konference skal have fokus på, at løse eksisterende problemer og forhindringer for borgere og virksomheder grundet forskellige nationale beskatningssystemer i Norden

Stockholm, 23. september 2004

Kent Olsson (m)

Utvalgsforslag

om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen

(Rapport, se s. 347)

1. Indstilling

Medborger- og forbrukerutvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* ministerrådet i sitt arbeid med retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland inkluderer tiltak til støtte for urbefolkningen i regionen

2) *at* ministerrådet samarbeider med samiske organer for å identifisere grensehindringer for den samiske befolkningen i nordiske land og setter inn ressurser for å fjerne disse hindringer

2. Bakgrunn

Ved Nordisk Råds sesjon i 2001 ble det fattet et internt vedtak som sa at Nordisk Råd skal "ta initiativ til en diskusjon om samenes stilling som urfolk og minoritet i det nordlige Norden. Dette skal skje i dialog med representanter fra den samiske befolkning".

Det er Medborger- og forbrukerutvalget som har fått i oppgave å føre dialogen og samarbeidet med den samiske befolkning videre.

Ved sitt møte i Helsingfors den 15. april 2004 utpekte Medborger- og forbrukerutvalget Bendiks H. Arnesen som utvalgets rapportør for videreføringen av dialogen og samarbeidet med samiske representanter. Av mandatet fremgår det at oppdraget er todelt:

1. Komme med forslag til hvordan samarbeidet og dialogen med Samisk Parlamentarisk Råd skal videreføres
2. Hvordan Nordisk Råd på egenhånd, og sammen med Samisk Parlamentarisk Råd, kan arbeide for å bedre livssituasjonen for urfolkene i Nordvest-Russland

3. Begrunnelse

Dagens situasjon for urfolkene i Russland er et resultat av de historiske hendelser det siste århundret. Den assimileringen som startet da Stalin kom til makten førte til at kulturen til urfolkene nærmest ble utradert. Språket ble forbudt, det var tvangskollektivisering, den tradisjonelle medisinske kunnskapen forsvant, og barna ble systematisk skilt fra foreldrene ved skolegang.

Ved Sovjetunionens sammenbrudd stod urfolkene igjen blant de store taperne fra sovjetperioden. Mange hadde mistet kontrollen over landområdene sine som var brukt til, eller ødelagt av, militære eller industrielle aktiviteter. De sovjetiske strukturene kollapset og ble ikke erstattet med nye. Sammenbruddet førte til at den gjennomsnittlige levealderen som før var lavere enn for øvrige sovjetborgere i gjennomsnitt, falt ytterligere (ca. 43 år for menn). Blant de fleste av

de nordlige folkeslagene er det mye misbruk av alkohol og høy sykdomshyppighet. For eksempel er forekomsten av tuberkulose blant urfolk ti ganger høyere enn i den øvrige befolkningen.

Ved Sovjetunionens sammenbrudd forsvant mye av det fundamentet urfolkene hadde tilpasset seg gjennom Sovjet-tiden. Det har vist seg at urfolkene nå har vanskeligere enn andre for å tilpasse seg den nye hverdagen igjen.

Det er etablert mange gode kontakter mellom nordiske og russiske aktører, som arbeider på en fornuftig måte. Nye tiltak bør i stor grad skje i tett samarbeid med eksisterende aktører i området.

Den viktigste begrensningen er mangelen på penger til å gjennomføre prosjektene. Det er imidlertid også på det rene at man fremdeles har kommet ganske kort når det gjelder organisasjonsutvikling på russisk side.

Samarbeidet med Samisk Parlamentarisk Råd bør i første rekke rette seg mot fjerning av grensehindringer. Samene er ett folk som er bosatt i fire stater, med felles kultur, identitet og verdigrunnlag. Ved opprettelsen av grenser mellom statene, har det for samene i enda større grad enn andre nordboere oppstått problematiske grensehindringer.

I mange av grensesamfunnene bor det familier med familiebånd på begge sider av grensene. For å kunne bevare og utvikle den samiske kulturen, er det viktig at de samiske samfunnene møter færrest mulig hindringer for å opprettholde fellesskapet på tvers av landegrensene.

Det er for eksempel viktig av man på tvers av landegrensene får benytte seg av det helsetilbudet man ønsker, det være seg primærhelsetjenesten eller spesialisthelsetjenesten.

Arbeidet med en nordisk samekonvensjon er viktig i denne sammenhengen. Arbeidsgruppen, som vil levere et utkast til konvensjonstekst innen utgangen av 2005, har signalisert at de vil ta tak i helt konkrete hindringer i lovverket som gjør samhandling på tvers av landegrensene vanskelig.

4. Anbefalinger

Medborger- og forbrukerutvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* ministerrådet i sitt arbeid med retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland inkluderer tiltak til støtte for urbefolkningen i regionen

2) *at* ministerrådet samarbeider med samiske organer for å identifisere grensehindringer for den samiske befolkningen i nordiske land og setter inn ressurser for å fjerne disse hindringer

Stockholm, den 1. november 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (cent)
Lennart Gustavsson (v)
Jette Jespersen (DF)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), leder
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Inger René (m)
Raija Vahasalo (saml)

Rapport om urfolkssituasjonen i Barentsregionen

Rapportør: Stortingsrepresentant Bendiks H. Arnesen

1. Innledning

Bakgrunn

Nordisk Råd har siden midten av 1960-tallet diskutert hvordan samarbeidet med samiske representanter skal organiseres. Spørsmålet om samisk representasjon har siden vært oppe til debatt en rekke ganger ved Nordisk Råds sesjon. Samiske representanter har i dag observatørstatus i Nordisk Råd.

Ved Nordisk Råds sesjon i 2001 ble det fattet et internt vedtak som sa at Nordisk Råd skal "ta initiativ til en diskusjon om samenes stilling som urfolk og minoritet i det nordlige Norden. Dette skal skje i dialog med representanter fra den samiske befolkning".

Det er Medborger- og forbrukerutvalget som har fått i oppgave å føre denne dialogen og samarbeidet med den samiske befolkning videre.

Ved sitt møte i Helsingfors den 15. april 2004 utpekte Medborger- og forbrukerutvalget Bendiks H. Arnesen som utvalgets rapportør for videreføringen av dialogen og samarbeidet med samiske representanter. Av mandatet fremgår det at oppdraget er todelt:

1. Komme med forslag til hvordan samarbeidet og dialogen med Samisk Parlamentarisk Råd skal videreføres
2. Hvordan Nordisk Råd på egenhånd, og sammen med Samisk Parlamentarisk Råd, kan arbeide for å bedre livssituasjonen for urfolkene i Nordvest-Russland.

I denne rapporten vil jeg først se på forholdene for urfolkene i Nordvest-Russland. Deretter vil jeg se på samarbeidet mellom Samisk Parlamentarisk Råd og Nordisk Råd. Avslutningsvis vil jeg komme med noen anbefalinger

Urfolksdeltakelse i andre internasjonale samarbeidsorganer i Barentsregionen

Barentsrådet (Barents Euro-Arctic Council)

Barentsrådet ble etablert 11. januar 1993. Medlemmer er: Danmark, Finland, Island, Norge, Russland, Sverige og EU-kommisjonen. Samarbeidet foregår mellom regjeringene (utenriksministernivå). Norge har formannskapet for perioden 2003–2005, hvor Finland overtar for perioden 2005–2007. Urfolkene har ingen formell deltakerstatus i Barentsrådet.

Barents regionråd

Barents regionråd ble også etablert 11. januar 1993, og er et samarbeid mellom 13 fylker/len/oblast i Barentsregionen.

- Finland: Kainuu, Lapland og Oulu
- Norge: Finnmark, Troms og Nordland
- Russland: Arkhangelsk, Karelen, Komi, Murmansk og Nenets
- Sverige: Norrbotten og Västerbotten

I Barents regionråd har urfolkene (samer, nenetsere og vepser) en felles representant. Under regionrådet er det også etablert en egen arbeidsgruppe for urfolk.

2005 er erklært som et urfolksår i Barentssamarbeidet. I den anledning vil det finne sted et arrangement i hvert av de 13 fylkene som er med i regionrådet.

Arktisk råd

Arktisk råd ble etablert i 1996 og er et samarbeid mellom regjeringene i Canada, USA, Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige og Russland.

I tillegg til medlemmene i Arktisk råd har blant andre Samerådet og RAIPON[1] status som "permanente deltakere". (Det er totalt seks urfolksorganisasjoner som har status som permanente deltakere.) Dette innbærer at de er deltakere på lik linje med medlemmene bortsett fra at de ikke har stemmerett.

Parlamentarikersamarbeid

Den første arktiske parlamentarikerkonferansen ble avholdt i Reykjavik i 1993. Den sjette og foreløpig siste fant sted i Nuuk, september 2004. Arbeidet mellom konferansene drives av en *standing committee*. I denne komiteen er det representanter fra de permanente deltakerne i Arktisk råd. Neste konferanse finner sted i Sverige i 2006.

Det ble avholdt en Barents parlamentariker konferanse i Alta i 1999. Den neste Barents parlamentariker konferansen finner sted i Bodø 29.-30. juni 2005.

2. Urfolk i Barentsregionen

Urfolksgruppene

I ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater brukes følgende definisjon i artikkel 1: "folk i selvstendige stater som er ansett som opprinnelige fordi de nedstammer fra de folk som bebodde landet eller en geografisk region som landet hører til da erobring eller kolonisering fant sted eller da de nåværende statsgrenser ble fastlagt og som – uansett deres rettslige stilling – har beholdt alle eller noen av sine egne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjoner."

I ILO-kovensjon nr. 169 legges det også vekt på egenidentifisering som et urfolk.

I Norden er det samene som har status som urfolk. Det er her viktig å skille mellom urfolk og minoriteter. Med nasjonale minoriteter menes grupper med lang tilknytning til landet, men som ikke var der før nasjonalstaten ble etablert. Jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (tatere/de reisende) og skogfinner er nasjonale minoriteter i Norge.

I Nord-Russland finnes nærmere 40 urfolksgrupper. I russisk lovgivning er urfolk en etnisk gruppe på mindre enn 50 000 mennesker som ser på seg selv som en uavhengig etnisk gruppe, og som lever på et område hvor deres forfedre førte en tradisjonell livsførsel.

I denne rapporten har jeg forholdt meg til de tre urfolksgruppene som bor i Barentsregionen. Det er samer, nenetsere, og vepsere.

Samene

Samene bor i fire land: Russland, Norge, Sverige og Finland. Det samiske territoriet strekker seg fra Kolahalvøya i nordøst, til Engerdal i Sør-Norge og Idre i Sør-Sverige. Det er ca. 70 000 samer som bor i Norge, 20 000 i Sverige, 10 000 i Finland og 2 000 i Russland. Ca. 10 % av samene i de nordiske land driver med reindrift.

Det er opprettet Sameting i de tre nordiske landene. (I Finland 1996 (som etterfulgte sameparlamentet etablert i 1973), i Sverige 1993 og i Norge 1989.) I 2000 ble Samisk Parlamentarisk Råd etablert. Det er et samarbeidsorgan for de tre sametingene. Det finnes ikke noe tilsvarende de nordiske sametingene i Russland. Russiske samer har observatørstatus i Samisk Parlamentarisk Råd.

Nenetsere

I Barenteregionen finner vi nenetserne i Nenets autonome okrug, Arkhangelsk og Murmansk fylke, samt i Komi. (Flertallet av nenetserne lever i Vest-Sibir.) Totalt regner man med at det

[1] Russian association of Indigenous peoples of the North

finnes 41 000 nenetsere i Russland, og 7000 av dem bor i Nenets autonome okrug. Det utgjør ca. 14–15 % befolkningen i okrugen.

14 % av nenetserne driver med reindrift.

I 1989 ble organisasjon Yasavey etablert. Den er primært for nenetsere, men også for andre urfolk som lever i Nenets selvstendige område.

Vepsene

6 000 av vepsene lever i Karelen, mens det også finnes noen tusen i Leningrad fylke. Språket deres tilhører den finsk-ugriske språkgruppen og vepsene har hatt en historisk tilknytning til Finland. Mange vervet seg for eksempel som frivillige i den finske hæren under den Andre Verdenskrig og kampen mot Sovjet, noe de ble straffet for senere.

De har tradisjonelt drevet med jordbruk, fiske og fangst, men i dag arbeider mange innen "vanlige" yrker.

Kort om samisk historie i nordområdene

Nasjonale inndelte grenser i nordområdene er i et historisk lys et ganske nytt fenomen. På 1200-tallet var mesteparten av det som i dag gjerne omtales som Barentsregionen utelukkende befolket av samer.

Innvandring av andre folkeslag sørfra startet i mot slutten av middelalderen, og etter hvert ble området innlemmet i forskjellige nasjonalstater.

Et sentralt dokument om samiske rettigheter er Lappekodisillen fra 1751. Den blir gjerne omtalt som "samenes Magna Carta", og gav samene vidtgående rettigheter, særlig til å drive tamreindrift på tvers av landegrensene.

Ettersom nasjonalstatenes kontroll over områdene forsterket seg og det ble mer konkurranse om ressursene, gikk samene over fra å drive med fiske og fangst til å drive mer spesialisert med reindrift og fiskerbondehushold.

Forsøket på å gjøre samene i Norge, Sverige og Finland til henholdsvis nordmenn, svensker og finner tok for alvor til fra midten av 1800-tallet. Denne politikken fortsatte frem til 1960-tallet.

Særlig om Russland i forrige århundre

De første årene etter den russiske revolusjonen fikk urfolkene støtte fra sovjetstaten, blant annet til utvikling av egne skriftspråk. Men under Stalin på 1930-tallet ble de utsatt for tvangskollektivisering, terror og utrenskning. Russifiseringen og sentraliseringen fortsatte gjennom hele sovjettiden.

Barn ble skilt fra foreldrene og eget miljø, og oppdratt i internatskoler av folk fra en fremmed kultur.

Ved Sovjetunionens sammenbrudd stod urfolkene igjen blant de store taperne fra sovjetperioden. Mange hadde mistet kontrollen over landområdene sine som var brukt til eller ødelagt av militære eller industrielle aktiviteter. De sovjetiske strukturene kollapset og ble ikke erstattet med nye. Sammenbruddet førte til at den gjennomsnittlige levealderen som før var lavere enn for øvrige sovjetborgere i gjennomsnitt, falt ytterligere. Blant de fleste av de nordlige folkeslagene er det høy sykdomshyppighet og dødelighet. For eksempel er forekomsten av tuberkulose blant urfolk ti ganger høyere enn i den øvrige befolkningen.

I dag er mye lagt til rette fra sentrale myndigheter i Moskva for at urfolkene igjen kan ta vare på sine særegenheter. Det er imidlertid vanskelig å starte opp igjen da veldig mye er helt ødelagt.

Reindriften i Russland

På tvers av kulturelle, etniske og språklige grenser har urfolksgruppene i det nordlige Russland hatt mye av det samme næringsgrunnlaget, hvor fiske, fangst og reindrift har stått sentralt. I dag

er reinsdyrnæringa den mest karakteristiske som er igjen blant urfolkene. I en vanskelig tid er den viktig økonomisk og ikke minst i forhold til å ta tilbake identiteten som et folk.

De seneste årene har det funnet sted en stor reduksjon i antall tamrein i Russland. (fra 2,5 millioner i 1969 til 1,2 millioner i 2001). Men fortsatt befinner 2/3 av all tamrein i verden seg på det russiske territoriet. Det skal bemerkes at reindrift ikke er forbeholdt urfolkene i Russland.

Antallet reinsdyr i Nordvest-Russland har holdt seg forholdsvis stabilt, sett i forhold til resten av landet. Markedsprisen for reinsdyrkjøtt har falt de siste årene, og distribusjonsapparatet for salg av kjøtt og andre reinsdyrprodukter internt i Russland er lite utbygd. De nordvestre delene av Russland er ikke så hardt rammet som det øvrige Russland, da de har klart å etablere en eksport av reinsdyrkjøtt. Det svenske selskapet Norrfrys har etablert et slakteri som tilfredsstiller europeiske krav, og er en stor oppkjøper av reinsdyrkjøtt for eksport. Slakteriet ligger like utenfor Lovozero (se under).

Av urfolkene i Nordvest-Russland er det spesielt nenetserne som i dag driver med tamrein. Det er 14 % av nenetserne som arbeider med det. Men også her finner vi de vanlige problemene; oljerørledninger og jernbane kutter av tradisjonelle reinvandringsveier, alvorlig forurensing fra olje og annen industri på tradisjonelle beitemarker, dårlig rekruttering, sentralisering av mennesker og virksomheter.

Blant samene på Kolahalvøya finnes det i dag praktisk talt ingen reindrift. Det er noen få som nylig har startet opp igjen, særlig etter at det fra den russiske stats side ble vedtatt en lov som gjør det mulig å organisere seg i små enheter. For urfolkene som har drevet med reindrift er som nevnt reindrift ikke bare et spørsmål om økonomi, men også en avgjørende del av kulturen og identiteten. Det er hevdet at å få i gang reindrift blant kolasamene er helt avgjørende for å redde restene av deres identitet. Det er i dag også enkelte andre grupper som ønsker å starte opp reindrift på Kolahalvøya.

Det finnes to relativt store selskap, SHPK Tundra og SHPK Olenvod, som driver med reinsdyr på Kolahalvøya. Begge er plassert i Lovozero. SHPK Tundra er det selskapet som har flest samer ansatt, ca. 30 %. (Dette er ikke tilstrekkelig til at selskapet kan sies å være et urbefolkningsselskap, hvor kravet er at over 50 % av de ansatte er urfolk.)

Det er svært få reinsdyr som er i privat eie i den forstand at de eies av slekter eller små enheter. Driften er flyttet fra familiene over til bedrifter.

Økonomien i selskapene som driver reindrift er dårlig. De fleste har gått konkurs eller er på konkursens rand. Et av selskapene har ikke sett reinsflokken sin på åtte år. Det ser ut til at det finnes ett unntak som klarer seg ganske bra, og det er SHPK Olenvod.

Et annet forhold er at ansatte i reindriftselskapene i perioder ikke får lønn for det arbeidet de gjør, men de får reinsdyrkjøtt og vodka som kompensasjon.

Lovozero – kolasamenes hovedstad

På 1960-tallet ble store deler av den nomadiske befolkningen tvangsflyttet til Lovozero. I dag bor det ca. 2 000 samer på Kolahalvøya, og ca. 200 andre steder i Russland. Lovozero, som ligger 200 km fra Murmansk, har ca. 17 000 innbyggere, hvorav ca. 1 000 er samer.

Samisk kultursenter i Lovozero – Tjumbygget

Gjennom midler fra Barentssekretariatet, Norge, Sverige og Samerådet har man rustet opp en bygning i sentrum av Lovozero med tanke på å etablere et samisk kultursenter i lokalene. Mye av oppussingen har funnet sted, og bygget ble åpnet i 2003 og er i bruk.

Det er imidlertid oppstått problemer med finansieringen. Man har gjennomført opprustingen av bygget før finansieringen var klar. Dette har medført at entreprenøren som har utført arbeidet har store summer utestående og firmaet trues av konkurs. Entreprenørfirmaet er en viktig arbeidsgiver i et område hvor arbeidsløsheten er stor. Totalt mangler det i dag ca. 600 000 NOK for at prosjektet skal være fullfinansiert.

Karasjok kommune har samarbeidet tett med Lovozero kommune. I tillegg til kultursenteret har de også vært med på et "rent vann prosjekt", hvor NEFCO (Nordic Environmental Finance

Corporation) var blant bidragsyterne, og Aksjon Nabohjelp hvor de skaffet utstyr til et sykehus i Lovozero. De aktuelle problemene med kulturhuset har lagt en demper på samarbeidet mellom de to kommunene.

Sameradio

Prosjektet "Sameradio på Kolahalvøya" ble satt i gang i juni 2002 og skal vare frem til september 2005. Det sendes i dag daglige sendinger og sendetiden skal økes etter hvert som prosjektet skrider frem. Prosjektet finansieres bl.a. av Nordisk Ministerråd. Radioen skal ha sendinger både på russisk og kildinsamisk, og er lokalisert i det samiske kultursenteret i Lovozero.

Kola sameradio skal inngå i det samnordiske radio- og tv-samarbeidet, og rapporter og nyheter fra Kolahalvøya skal etter hvert inngå i de vanlige samnordiske sendingene i radio og tv.

Etter at prosjektet er sluttført er målet at det skal finnes ti journalister i arbeid og at de skal kunne drive arbeidet videre på egenhånd, både redaksjonelt og økonomisk.

Helsetilstand for urfolkene i Russland

Dagens situasjon for urfolkene i Russland er et resultat av de historiske hendelser det siste århundret. Den assimileringen som startet da Stalin kom til makten førte til at til at kulturen til urfolkene nærmest ble utradert. Språket ble forbudt, det var tvangskollektivisering, den tradisjonelle medisinske kunnskapen forsvant, og barna ble systematisk skilt fra foreldrene ved skolegang.

Ved Sovjetunionens sammenbrudd forsvant mye av det fundamentet urfolkene hadde tilpasset seg gjennom Sovjet-tiden. Det har vist seg at urfolkene nå har vanskeligere enn andre for å tilpasse seg den nye hverdagen igjen.

Dette har resultert i stor arbeidsløshet, stort alkoholmisbruk, høye selvmordsrater, mangelsykdommer, stor spedbarnsdødelighet, stor utbredelse av tuberkulose. Opplistingen kan fortsette. Et resultat av dette er at den gjennomsnittlige levealderen for en mann av urfolksopprinnelse er 43 år. (For vanlige russiske menn er den 53 år.)

Sentrale aktører

Samisk Parlamentarisk Råd (SPR)

Etter initiativ fra det norske sametinget er det opprettet et urfolkskontor i Murmansk (Barents Indigenous Peoples Office, BIPO). Dette kontoret skal arbeider med urfolksprosjekter på Kola.

Barentssekretariatet

Sekretariat for Barentssamarbeidet (se ovenfor). Er lokalisert i Kirkenes. Administrerer prosjektmidler for urfolk i Barentsregionen.

Samerådet

Samerådet ble stiftet i 1956 og er en fellessamisk kulturpolitisk og politisk institusjon og organisasjon ved at det er et samarbeidsorgan for de samiske organisasjonene i Finland, Norge, Sverige og Den Russiske Føderasjon.

The Russian Association of Indigenous Peoples of the North (RAIPON)

RAIPON ble etablert i 1990 og er en interesseorganisasjon/paraplyorganisasjon for mer enn 30 folkegrupper i Nord-Russland. Organisasjonen arbeider overfor myndighetene i Moskva når det gjelder lovgivning vedrørende urfolkenes rettigheter. Den organiserer også utdanningsarbeid, kulturelle arrangementer og utvekslingsprogrammer. RAIPON er "permanent deltaker" i Arktisk Råd.

International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA)

IWGIA er en nonprofit, politisk uavhengig, internasjonal medlemskapsorganisasjon. Den har sitt sekretariat i København. I relasjon til Nordvest-Russland har IWGIA et samarbeid med organisasjonen Yasavey i Nenets selvstyrte område.

Indigenous Peoples Secretariat (IPS)

IPS er et urfolkssekretariat etablert for å støtte de permanente deltakerne i Arktisk råd. I relasjon til Nordvest-Russland er de da først og fremst en støttespiller for RAIPON. IPS har sitt sekretariat i København.

3. Nordiske forhold

Nordisk Samekonvensjon

Det er nedsatt en ekspertgruppe som skal lage et utkast til en nordisk samekonvensjon. Mandatet til ekspertutvalget, som ledes av tidligere høyesterettsjustitiarius dr. juris. Carsten Smith, ble gitt av de tre ministrene med ansvar for samespørsmål og de tre sametingspresidentene ved et møte i Helsingfors den 13. november 2002. Mandatet er forøvrig svært vidt og gir nesten ingen begrensninger. Målet for gruppen blir å komme med forslag til fellesregler for et folk som bygger ned statsgrensene. Man forsøker også å lage et utkast som ikke skaper unødige hindringer for en eventuell russisk tiltredelse til konvensjonen på et senere tidspunkt.

Utvalget skal levere sin innstilling innen utgangen av 2005.

Grensehindringer og Nordisk Samekonvensjon

Samene er ett folk som er bosatt i fire stater, med felles kultur, identitet og verdigrunnlag. Ved opprettelsen av grenser mellom statene, har det for samene i enda større grad enn andre nordboere oppstått problematiske grensehindringer.

I mange av grensesamfunnene bor det familier med familiebånd på begge sider av grensene. For å kunne bevare og utvikle den samiske kulturen, er det viktig at de samiske samfunnene møter færrest mulig hindringer for å opprettholde fellesskapet på tvers av landegrensene.

Det er for eksempel viktig av man på tvers av landegrensene får benytte seg av det helsetilbudet man ønsker, det være seg primærhelsetjenesten eller spesialisthelsetjenesten.

Et annet eksempel er utbygging av bredbånd. Den finske fiberoptiske kabelen ender i Enontekiö. Kautokeino i Norge har ikke bredbåndsforbindelse. Samisk Høyskole og Nordisk Samisk Institutt er lokalisert i Kautokeino, og stedet er et tyngdepunkt når det gjelder høyere utdanning og forskning i det samiske språk. Den beste løsningen vil være å strekke kabelen 80 kilometer mellom Enontekiö og Kautokeino.

Etter det rapportøren har forstått, ønsker gruppen som arbeider med utkastet til en nordisk samekonvensjon at denne også skal gå inn og regulere helt konkrete grensehindringer. Lykkes man i dette arbeidet, er dette noe som vil komme alle menneskene som bor der til gode.

Et lite hjertesukk fra rapportøren: Det er et paradoks at mens man på de fleste områder gjør hva man kan for å bygge ned grensehindringer mellom de nordiske landene, brukes det fremdeles penger på å vedlikeholde reingjerdene mellom våre land.

Samarbeidet med Samisk Parlamentarisk Råd

Sametingene har i dag observatørstatus i Nordisk Råd. Vedtaket som ble fattet i 1994 innebærer:

- Rett til å overvære Nordisk Råds sesjoner og talerett under generaldebatten og for øvrig i henhold til § 22 i Nordisk Råds forretningsorden.
- Observatørstatusen gjelder for en representant for hvert Sameting.
- Talerett for én samisk representant.

Som man ser, omhandler denne observatørstatusen Nordisk Råds sesjoner. Det er imidlertid ikke noe formelt i veien for at man kan organisere samarbeidet utover dette. Samarbeidet bør intensifieres både på politisk og administrativt nivå. Etter etableringen av Samisk Parlamentarisk Råd er dette den naturlige samarbeidspartneren for Nordisk Råd vedrørende samiske saker.

4. Avslutning og anbefalinger

Det er rapportert at man fra russisk samisk side nå sier at man de siste ti årene har gått på språkkurs, danset samiske danser og deltatt på mange møter og arrangementer. De ønsker nå å ta fatt på de økonomiske og sosiale utfordringene i samfunnet.

Hovedinntrykket er at det ikke er mangler på ideer og prosjekt. Det er etablert mange gode kontakter mellom nordiske og russiske aktører, som arbeider på en fornuftig måte. Nye tiltak bør i stor grad skje i tett samarbeid med eksisterende aktører i området.

Den viktigste begrensningen er mangelen på penger til å gjennomføre prosjektene. Det er imidlertid også på det rene at man fremdeles har kommet ganske kort når det gjelder organisasjonsutvikling på russisk side.

Politisk dialog

Den politiske dialogen mellom nordiske og samiske politikere må fortsette. Gjennom en jevnere og mer saksorientert kontakt bør det være grunnlag for et mer konkret samarbeid. Dette gjelder både arbeidet med grensehindringer, og kontakten med urfolkene i Nordvest-Russland. I denne forbindelse må Nordisk Råd sørge for en tett oppfølging av prosessen med den nordiske samekonvensjonen.

Rapportøren mener det er viktig at nordiske politikere i møte med russiske politikere på alle nivå tar opp situasjonen for urbefolkningen i Russland, oppmuntrer til samarbeid og viser til det samarbeidet som finner sted mellom de nordiske landene vedrørende urfolk.

Det bør videre arbeides for at et urfolksrelatert tema blir tatt opp på Barents parlamentarikerkonferansen i Bodø i 2005, også sett i lys av at 2005 er urfolksår i Barentssamarbeidet.
Rapportøren vil også foreslå følgende tiltak for å bedre dialogen:

- Utvalgene i Nordisk Råd bør i forkant av sine møter sende møtedokumentene til SPR slik at de er orientert om de saker som skal opp på utvalgsmøtene.
- Under sesjonen bør Medborger- og forbrukerutvalget (evt. formannskapet) ha møte med observatørene fra sametingene.
- Medborger- og forbrukerutvalget må prioritere deltakelse på møtene til Samisk Parlamentarisk Råd.
- Medborger- og forbrukerutvalget bør søke å legge et møte hvert annet år til samiske områder.
- Nordisk Råds sekretariat bør ha jevnlig kontakt med sekretariatet til SPR for å holde hverandre oppdatert.
- Sett i lys av at 2005 er urfolksår i Barentssamarbeidet, og at Nordisk Råd er medarrangør av den andre Barents parlamentarikerkonferansen som finner sted i Bodø 29.-30. juni 2005, anbefaler rapportøren utvalget å delta aktivt i planleggingen av konferansen. Dette for å arbeide for at urbefolkningens rolle i Barentsregionen blir et tema på konferansen.

Etablering av reindrift blant samene på Kolahalvøya

Det eksisterer i dag flere planer om å få i gang reindrift i liten skala blant samene på Kola. Dette er i regi av Barentssekretariatet, men også andre har småprosjekt på gang. En av disse er Johan Albert Kalstad som i flere år nå har arbeidet med urfolk og reindrift på Kola. Med finansiell støtte blant annet fra det danske utenriksdepartementet har han skrevet flere rapporter om reinsdyrnæringen på Kola. Nå har han et prosjekt hvor en gruppe russiske samer (obshina) leid et landområde og planen videre er å kjøpe ca. 150 rein.

Etter rapportørens syn er det svært viktig at disse prosjektene kommer i gang. Det er ikke sannsynlig at veldig mange av samene kommer i gang med reindrift. Men å få i gang reindrift i liten skala, gjerne i kombinasjon med andre samiske næringer (håndverk), vil være viktig, både symbolsk og identitetsmessig, men også for å komme i gang med å skape arbeidsplasser og noe å leve av.

En mulig form for å hjelpe urbefolkningen med å komme i gang med næringsvirksomhet er å utvikle et program for mikrokredittordninger.

Anbefalinger

Jeg vil anbefale utvalget at det fremmer følgende forslag til Nordisk Råds sesjon at:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i sitt arbeid med retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland inkluderer tiltak til støtte for urbefolkningen i regionen
2) *at* Nordisk Ministerråd samarbeider med samiske organer for å identifisere grense-hindringer for den samiske befolkningen i nordiske land og setter inn ressurser for å fjerne disse hindringer

Bendiks H. Arnesen
Rapportør
Medborger- og forbrukerutvalget
14.10.2004

I arbeidet med denne rapporten har rapportøren hatt møter med følgende instanser og personer:

Det norske utenriksdepartementet ved spesialrådgiver for Barentssamarbeidet Olav Berstad, og rådgiver for arktiske spørsmål Stein Rosenberg

Kommunal- og regionaldepartementet ved avdelingsdirektør Maret Guhttor

Ekspertutvalget som lager et utkast til nordisk samekonvensjon ved Carsten Smith og Kirsti Strøm Bull, som er henholdsvis leder og sekretær for utvalget

Tidligere leder av FNs permanente forum for urfolk, og tidligere sametingspresident professor Ole Henrik Magga

Sametingspresident Sven-Roald Nystø

Rådmann Jan Terje Nedrejord i Karasjok kommune

Udvalgsforslag

om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference

(Fremlagt af Næringsudvalget i Nordisk Råd)

1. Næringsudvalgets forslag

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i efteråret 2005 afholde en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference, som har til formål at drøfte de tidsaktuelle spørgsmål mellem de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder

2. Baggrund

På Næringsudvalgets initiativ arrangerede Nordisk Ministerråd i august 2004 en arbejdsmarkedspolitisk konference med deltagelse af de sociale parter fra store dele af de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder.

Temaerne på konferencen fokuserede på arbejdskraftens vandring efter åbningen af de europæiske arbejdsmarkeder i april 2004 samt på kapacitetsopbygningen af de baltiske arbejdsmarkedsorganisationer.

Det er Næringsudvalgets konklusion, at konference var særdeles vellykket.

3. Næringsudvalgets synpunkter

Åbningen af de europæiske arbejdsmarkeder markerer en start på en række nye udviklingstræk på de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder. Der forventes en øget mobilitet, hvilket aktualiserer spørgsmålet om samarbejde og koordinering mellem de respektive arbejdsmarkeder.

Temaer som overgangsordninger, illegal arbejdskraft (ikke mindst den sæsonbetingede), demografiske bevægelser og arbejdsmarkedsorganisationernes kapacitet kommer fortsat til at være i fokus.

Nordisk Ministerråd har nedsat en kontaktgruppe som har til opgave at overvåge udviklingen i arbejdskraftens mobilitetsmønstre, hvilket Næringsudvalget anser for særdeles positivt.

Samtidigt er det udvalgets synspunkt, at der i denne tidsperiode hvor der findes forskellige overgangsordninger, hvor mobiliteten er under udvikling og, hvor de baltiske landes arbejdsmarkeder er i hastig udvikling, er et stort behov for kontakt og koordinering mellem landene og mellem landenes arbejdsmarkedsorganisationer.

På denne baggrund forslår Næringsudvalget, at konferencen i august 2004 følges op med et lignende initiativ i efteråret 2005, hvor tidsaktuelle spørgsmål kan drøftes i et fagpolitisk forum med deltagelse af landenes repræsentanter og de sociale parter. Det er endnu for tidligt at fastlægge de endelige temaer, men et præliminært forslag er:

- Styrkelse og udbygning af den sociale dialog mellem baltiske lande/organisationer, mellem Norden og Baltikum samt den sociale dialog på europæisk plan
- Overgangsordningernes effekt – er der behov for tilpasninger?
- Arbejdskraftens mobilitet – hvilke erfaringer er der efter 1½ år og giver det anledning til nye initiativer?
- Er der behov for og kan man i givet fald bidrage til at styrke arbejdsmarkedsorganisationernes kapacitet for at forbedre koordination og modvirke de negative effekter af den øgede mobilitet?

Et sådant forum kunne tænkes at fortsætte i en tre til fireårs periode for at sikre en fortsat udbygning af kontaktnetværket og koordinationen mellem Norden og Baltikum på det arbejdsmarkedspolitiske område. Den store og brede tilslutning til konferencen i august 2004 vidner om en stor interesse blandt de involverede parter og for såvel regerings- og parlamentarikerniveau vil en opfølgningskonference udgøre en særdeles god mulighed for at kunne følge udviklingen og drøfte centrale spørgsmål med arbejdsmarkedets parter.

4. Konklusion

Næringsudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i efteråret 2005 afholde en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference, som har til formål at drøft de tidsaktuelle spørgsmål mellem de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder

Stockholm, den 1. november 2004

Lennart Axelsson (s)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Raymond Robertsen (H)
Niels Sindal (S)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand
Jan Vapaavuori (saml)

Næringsudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008

(Ministerrådsforslag, se s. 359)

1. Indstilling

Næringsudvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008 (B 220/næring)

2. Baggrund

Ministerrådsforslaget tager afsæt i to selvstændigt opdelte hovedprioriteringer, nemlig:

1) Arbejdslivspolitik i Norden, herunder

a) arbejdsmarkedsområdet (fuld beskæftigelse og arbejdsudbud)
b) et arbejdsmiljø (fysisk, psykisk og socialt) som virker sundhedsfremmende og modvirker udstødning
c) arbejdsretsområdet med fokus på balance mellem lønmodtagerbeskyttelse og fleksibilitet

Det vi ske qua udveksling af informationer og udarbejdelse af analyser om eksempelvis ordninger som kan mindske sygefravær og udvikling af arbejdsmarkedspolitik i yderkantsområder.

I øvrigt vil migrationsområdet blive prioriteret

2) Nordisk arbejdslivspolitik i samspil med EU/EØS og andre internationale fora, herunder

a) internt nordisk samarbejde i forhold til EU, blandt andet implementering og opfølgning af EU's arbejdsmiljøstrategi og forberedelse af EU's rådsmøder
b) Sikring af nordiske interesser i EU via samarbejde om standardiseringsarbejde og kontaktnetværk
c) Norden og andre internationale fora, specielt Østersøen. Europarådet, ILO og OECD nævnes specifikt

Nordisk Institution for Videreuddannelse inden for Arbejdsmiljøområdet, NIVA, udpeges som et vigtigt element i sektorens arbejde og man forventer endvidere at man fortsat vil støtte Nordjobb-programmet.

Rammebudgettet for 2004 og 2005 er på ca. 13 MDKK.

3. Næringsudvalgets synspunkter

Næringsudvalget finder de udpegede indsatsområder særdeles relevante og vil i den sammenhæng særligt pege på sygefraværet samt vigtigheden i at prioritere samspillet med EU og andre internationale fora. Endvidere anses det for positivt at man vil satse på samarbejde med de nye EU-lande, specielt i Østersøregionen.

Eftersom udvalget i hovedtræk er enige med ministerrådets prioriteter, ser man frem til læse arbejdsplanerne for samarbejdsprogrammet.

4. Konklusion

Næringsudvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008 (B 220/næring)

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Ministerrådsforslag

om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds og arbejdsmiljøområdet 2005-2008

(Overleveret af Nordisk Ministerråd)

Sammendrag

Nordisk Ministerråd, Arbejdsministrene (MR-A), opstiller i sit samarbejdsprogram rammevilkår for landenes samarbejde i programperioden. Centralt for samarbejdet er, at landene i stigende grad fokuserer på at øge arbejdsudbuddet og beskæftigelsen for at imødekomme den demografiske udvikling samt at skabe et aktivt og inkluderende arbejdsliv, der modvirker udstødning. Samarbejdet skal også fremme ligestilling mellem kønnene i arbejdslivet og være rettet imod arbejdshindringer og diskriminering af udsatte grupper.

Frem til og med 2008 har MR-A valgt at koncentrere sig om to selvstændigt opdelte hovedprioriteringer. Begge prioriteringer omhandler arbejdslivspolitik forstået som et begreb, der omfatter arbejdsmarkeds-, arbejdsmiljø- og arbejdsretsområdet:

1) Arbejdslivspolitik indenfor Norden
2) Nordisk arbejdslivspolitik i samspil med EU/EØS og andre internationale fora

De to hovedprioriteringer konkretiseres hver i en række delmål, der ønskes gennemført i løbet af programperioden. Embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik (EK-A) vil på vegne af MR-A sikre samarbejdsprogrammets gennemførelse og løbende forelægge resultaterne for MR-A. Opfølgningen vil endvidere ske gennem årlige rapporteringer fra de af EK-A nedsatte embedsmandsudvalg og kontaktgrupper, som er medansvarlige for den praktiske gennemførelse.

Nordisk Institution for Videreuddannelse indenfor Arbejdsmiljøområdet (NIVA) styres af dens nordiske bestyrelse og har en central rolle som platform for videreuddannelse af arbejdsmiljøspecialister på avanceret fagligt niveau.

I. Samarbejdets fundament

Der er en lang tradition for nordisk samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Dette omfatter såvel det formelle samarbejde i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råd, som det uformelle mellem landene. Samarbejdsprogrammet fokuserer på det formelle samarbejde indenfor fagområdet.

Siden 1954 har det nordiske samarbejde på *Arbejdsmarkedsområdet* haft sit fundament i *Overenskomsten om et fælles nordisk arbejdsmarked*, senest revideret i 1982 og trådt i kraft i 1983. I overenskomsten fremhæver de nordiske regeringer blandt andet, at det er en grundlæggende rettighed for borgerne frit at kunne tage arbejde og bosætte sig i et andet nordisk land. Det understreges endvidere, at regeringerne har som mål at opretholde fuld beskæftigelse i de respektive lande samt at samarbejde om dette. Der eksisterer endvidere en *nordisk samarbejdsoverenskomst for arbejdsmarkedsuddannelser og erhvervsmæssig rehabilitering*, oprettet i 1982.

Arbejdskraftens frie bevægelighed i de nordiske lande fungerer uanset bindinger gennem aftaler på EU/EØS området. Dette betyder, at nordiske medborgere fortsat kan bosætte sig og arbejde i et andet nordisk land uden opholds- og arbejdstilladelse. Det nordiske samarbejde er

imidlertid blevet stadigvæk mere påvirket af udviklingen af det fælles europæiske arbejdsmarked, da den frie bevægelighed hovedsageligt reguleres af EU-retten og EØS-aftalen.

På *arbejdsmiljøområdet* har samarbejdet manifesteret sig i *Nordisk Arbejdsmiljøkonvention* af 29. juni 1989. I denne konvention fastlægges de grundlæggende principper for et nordisk samarbejde på arbejdsmiljøområdet. Konventionen angiver overordnede principper for samarbejdets indhold, hvis hovedsigte er at arbejde for et stadigt bedre, sundere og sikrere arbejdsmiljø.

Der er gennem årene udviklet en tradition for intensivt nordisk samarbejde vedrørende arbejdsmiljøet på myndighedsniveau. Dette betyder, at der indenfor det nordiske samarbejde er skabt et fælles fundament for sikkerhed og sundhed i arbejdsmiljøet. Dette udgør en velegnet platform for den nordiske deltagelse i bl.a. europæisk arbejdsmiljøsamarbejde samt de nordiske regeringers mulighed for at påvirke arbejdsmiljø- og arbejdsretsspørgsmål internationalt.

Kontakter med *arbejdsmarkedets parter* har været og er fortsat et vigtigt element i landenes gennemførelse af arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken. På nordisk niveau vil kontakterne foregå gennem en fleksibel dialog, som kan indbefatte temamøder, konferencer, samrådsmøder etc. Centrale emner kan være arbejdet for ligebehandling på arbejdsmarkedet og udviklingen af koncepter der kan støtte en langsigtet og holdbar vækst og velfærd i Norden. I denne forbindelse vil kombinationen af arbejdsmarkeds- og migrationspolitik være væsentlig.

II. Rammevilkår for samarbejdet

Politiske rammevilkår for samarbejdet

I udviklingen af de nordiske lande har arbejdsmarked- og arbejdsmiljøområdet fået en stadig mere central position i koblingen mellem erhvervslivet og sikringen af velfærdsstaten. Den stigende fokus på samspillet mellem beskæftigelsesindsatsen og sikringen af arbejdsmiljøet har en afgørende betydning for, at flest mulige kan deltage i arbejdslivet til gavn for velfærden og produktiviteten.

Fokus på fuld beskæftigelse er af helt afgørende betydning for finansieringen af de nordiske velfærdssamfund, fordi det er ved at foretage flest mulige matchninger på markedet for arbejdskraft, at grundlaget for samfundenes værdier skabes. Koblingen til den økonomiske politik, vækststrategier og erhvervslivets efterspørgsel vil derfor fortsat være at central betydning.

Den demografiske udvikling med flere ældre, der skal forsørges af færre personer i den arbejdsduelige alder, har øget beskæftigelsespolitikkens betydning. Der er således for eksempel i Danmark omkring 4,5 personer i den erhvervsaktive alder, som skal forsørge en person over 64 år, mens der kun forventes at være omkring tre personer til at forsørge den samme person om 30 år. Der er derfor et overordnet behov for, at arbejdsmarkedet i de kommende år kan inkludere alle der er i den arbejdsføre alder. Dette vil kræve et øget samarbejde mellem arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken for at sikre det størst mulige udbud af arbejdskraft, der kan inkludere udsatte grupper og modvirke udstødelse fra arbejdsmarkedet. Det er i denne sammenhæng vigtigt at samarbejde om, hvordan der kan skabes et bæredygtigt grundlag for velfungerende arbejdsmarkeder i de nordiske lande.

Arbejdslivet er fortsat under forandring. Nye typer af job, jobfunktioner samt former for arbejdsorganisering nødvendiggør, at arbejdsstyrken efter- og videreuddannes. Ændringerne stiller samtidigt nye krav til matchningen af jobs og ledige, så der ikke opstår situationer, hvor der er ledige jobs, samtidigt med at der er ledig arbejdskraft.

En udvidelse af arbejdsstyrken betyder ikke blot, at udbudet skal optimeres, men også at efterspørgslen skal tilpasses den arbejdskraft, der udbydes. Sikringen af et tilstrækkeligt arbejdsudbud kræver derfor en tværsektoriel dialog med ministerråd, der kan støtte udbudssiden som uddannelses- og socialsektorerne, og ministerråd der kan støtte efterspørgselssiden som erhvervs- og finanssektorerne.

Internationale rammevilkår for fælles nordisk handling

Det nordiske samarbejde om arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål har til formål at komplettere det nationale arbejde samt at bidrage til et bredere internationalt arbejde, ikke mindst i en europæisk sammenhæng. I denne programperiode forventes den europæiske udvikling fortsat at få en stor indflydelse på det nordiske samarbejde. Mange af de temaer og udfordringer, som er relevante for sektoren, kommer fra den europæiske integrationsproces.

Det europæiske samarbejdes forpligtende karakter betyder, at der er behov for en fælles nordisk overvågning og koordination i forhold til initiativer fra Europa-kommissionen samt den efterfølgende beslutningsproces i EU's ministerråd og nationale implementering. Den europæiske integration forventes at blive den eksterne faktor, som vil påvirke de nordiske landes arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljømodeller mest, ikke mindst på grund af EU's udvidelse i 2004.

Udvidelsen af det europæiske arbejdsmarkedet i 2004 vil være et væsentligt tema i de nordiske landes politiske debat i de kommende år. Dette skyldes dels behovet for en løbende stillingtagen til landenes forskellige overgangsordninger, dels at det er vigtigt at udbygge og holde en tæt kontakt til de baltiske lande og Polen for sammen at have et overblik over udviklingen i Østersøregionen. Et nordisk samarbejde på dette område vil være til gavn for udviklingen af alle landenes politikker.

Den stigende internationalisering, med blandt andet udflytning af arbejdsproduktioner til Kina og Indien, har medført, at de nordiske landes deltagelse i internationalt samarbejde – også udenfor EU/EØS-området – er øget. En samordning af forberedelse til og ageren i international sammenhæng styrker de nordiske lande, uanset om det foregår formelt eller uformelt. *Nordisk udveksling af erfaringer og synspunkter er nyttig i relation til International Labour Organization (ILO), herunder globaliseringens sociale dimension, Europarådet og den samordnede nordiske optræden i internationale standardiseringsorganer, herunder de europæiske.* Det gælder også samarbejdet i forhold til OECD og EU's ministerråd vedrørende beskæftigelsesstrategier, hvis formål er at fremme en stabil og varig fremgang i vækst og beskæftigelse.

III. MR-As hovedprioriteringer i programperioden 2005-2008

Programmet for "Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008" skal bidrage til at videreudvikle samarbejdet gennem erfaringsudveksling, konkrete opgaver og fælles initiativer. Det nordiske arbejdsmarkeds mange fællestræk giver ministerrådet mulighed for at udveksle erfaringer, som kan bidrage til at støtte landenes udvikling og udgøre en platform til at videreudvikle det nordiske arbejdsmarked indenfor den europæiske ramme.

Det relativt homogene arbejdsmarked i Norden og den geografiske nærhed betyder, at der er åbenlyse fordele ved at fjerne grænsehindringer, som begrænser arbejdskraftens og personers mobilitet. Ministerrådet vil derfor støtte udviklingen af mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked. Det kan f.eks. ske gennem et fortsat nordisk arbejdsformidlingssamarbejde om digital service og netværkssamarbejde indenfor rammen af EURES-samarbejdet. Et velfungerende nordisk arbejdsmarked betyder, at dets konjunkturudjævnende effekt i regionen øges.

Udviklingen på det nordiske arbejdsmarked indgår i et naturligt samspil med en række andre politikområder, der er afgørende for at sikre matchningen af udbuddet og efterspørgslen efter arbejdskraft. Arbejdsmarkedssektoren ønsker derfor at samarbejde med uddannelses-, erhvervs- og socialsektorerne om initiativer, der kan bidrage til at skaffe fuld beskæftigelse. Arbejdet med at fremme ligestilling mellem kønnene skal fortsætte og søgelyset skal rettes imod arbejdshindringer og diskriminering overfor udsatte grupper i arbejdslivet. Ministerrådets arbejde vil være rettet imod to hovedprioriteringer:

Under hovedprioritering I, der er det interne nordiske samarbejde, vil fokus være på de tre største fagområder indenfor samarbejdet. Det er

- *arbejdsmarkedsområdet*, hvor hovedfokus vil være rettet imod at skabe et arbejdsmarked, der kan bidrage til fuld beskæftigelse og det størst mulige arbejdsudbud
- *arbejdsmiljøområdet*, hvor hovedfokus er på at fremme velfærden i arbejdet såvel fysisk, psykisk og socialt, således at der kan skabes et inkluderende arbejdsliv der virker sundhedsfremmende og som modvirker udstødning
- *arbejdsretsområdet*, hvor hovedfokus er på reguleringen af mekanismerne, der sikrer balancen mellem lønmodtagerbeskyttelse, herunder ligebehandling, og fleksibilitet

I øvrigt vil migrationsområdet blive prioriteret.

I hovedprioritering II, der er det nordiske samarbejde, som omfatter forhold udenfor Norden, vil opmærksomheden være rettet imod nordisk udveksling af synspunkter, erfaringer og koordination i forhold til EU og EØS-aftalen samt sikring af nordiske interesser i andre internationale fora.

Hovedprioritering I: Arbejdslivspolitik i Norden

Alle de nordiske lande står overfor en demografisk udfordring, som betyder, at arbejdsudbudet skal øges i de kommende år. Dette kan kun ske ved, at flere grupper tilknyttes arbejdsmarkedet, og at flere personer bliver aktive i længere tid på arbejdsmarkedet. Det helt overordnede mål er derfor sikring af fuld beskæftigelse og den størst mulige deltagelse i arbejdsstyrken. Disse problemstillinger vil kræve nytænkning i forhold til matchningen af udbud og efterspørgsel. Derfor er erfaringsudveksling og samarbejdet mellem de nordiske regeringer vigtigt på dette område og i relation til samarbejdet med andre områder som for eksempel uddannelse, erhverv og migration.

I arbejdet med at sikre flest mulige aktive på arbejdsmarkedet er samspillet mellem arbejdsmarkeds-, arbejdsmiljø- og arbejdsretsområderne af helt afgørende betydning for at kunne skabe en bæredygtig politik, som udnyttes til gavn for den enkelte, for virksomhederne og for de nordiske samfund. Derfor vil ministerrådet udveksle informationer og analysere, hvordan politikken på arbejdslivsområdet er organiseret i de enkelte lande. Dette vil ske gennem:

- sammenligninger af de nordiske landes organisering af arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken, omfattende myndighedernes organisering og samspillet mellem offentlige og private aktører
- udvikling af arbejdsmarkedspolitikken i yderkant områder med lav befolkningstæthed
- ordninger som kan mindske sygefravær og arbejdsløshed
- nordiske tilpasninger af arbejdsmarkedsordninger med henblik på øget internordisk mobilitet

Arbejdsmarkedsområdet:

Den aktive arbejdsmarkedspolitik har været et centralt og succesfuldt politikområde i Norden siden første halvdel af 1990'erne. Den har været med til at sikre et velkvalificeret arbejdsudbud og en høj beskæftigelse, hvilket har givet international anerkendelse. I den nye programperiode vil fokus blive udvidet, så ministerrådet også forholder sig til konsekvenserne af den demografiske udvikling. Dette betyder, at den aktive arbejdsmarkedspolitik skal kobles tættere til efterspørgselssiden for at sikre matchningen af arbejdskraft. Følgende problemstillinger vil blive prioriteret:

Udvidelse af arbejdsstyrken

- sikring af et tilstrækkeligt udbud af arbejdskraft og en tæt kobling til efterspørgselssiden
- stimulere ældre til at blive i arbejde
- sikre, at arbejdslivet er tilgængeligt for personer med reduceret arbejdsevne

- integration af inaktive voksne samt udsatte grupper
- sikre, at arbejdskrafts ressourcer blandt indvandrere anvendes hurtigere og bedre
- kombinere arbejdslivet med familielivet
- nedbryde mobilitetsbarrierer på arbejdsmarkedet
- arbejde for at hindre alle former for diskrimination på arbejdsmarkedet, herunder manglende ligeløn
- sikre de unges forankring på arbejdsmarkedet

Fuld beskæftigelse

- matchning af udbud og efterspørgsel på arbejdskraft
- samspillet mellem arbejdsmarkedspolitik og andre relaterede politikområder

Arbejdsmiljøområdet:

Arbejdsmiljøpolitikken er et centralt område for sikringen af den enkeltes velfærd og produktiviteten på arbejdsmarkedet. Det høje sygefravær og det øgede antal tidlige pensioneringer i flere nordiske lande betyder, at der er behov for tiltag, der blandt andet kan mindske arbejdsrelaterede sygdomme. Det er i den forbindelse også vigtigt at se på, hvilke elementer i arbejdslivet som er sundhedsfremmende for ikke kun at have opmærksomheden rettet imod den nedslidende effekt ved arbejde. Ved at vedligeholde et stærkt myndighedssamarbejde kan de nordiske lande på en smidig måde lære af hinandens politikker til gavn for deres arbejde. Følgende problemstillinger vil blive prioriteret:

Indsats imod aktuelle problemer

- nedbringelse af sygefravær
- forbedring af det fysiske, psykiske og sociale arbejdsmiljø på arbejdspladsen
- udvikle et arbejdsliv, som er inkluderende og modvirker udstødning

Forebyggelse af fremtidige problemer

- sikring af muligheden for livslang læring i arbejdslivet
- sikring af arbejdsmiljøstandarder
- udvikling af politikker og myndighedssamarbejde for at fremme den nordiske model
- hindring af udstødelse fra arbejdsmarkedet
- forebygge arbejdsulykker samt erhvervsrelaterede sygdomme gennem samarbejde mellem forskningsinstitutioner og myndigheder
- videreudvikle en bæredygtig arbejdsmiljøstrategi
- oplyse og informere om arbejdsmiljøforskning gennem NIVA og informationsprojektet

Arbejdsretsområdet:

Det arbejdsretlige samarbejde mellem myndighederne i Norden har en meget lang tradition, der bygger på, at arbejdsretten indgår i et naturligt samarbejde med arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken. Arbejdsretten er den mekanisme, som er med til at regulere virkemidlerne på arbejdsmarkedet, og som er tæt knyttet til arbejdsmarkedets parter og hele overenskomstområdet. Der vil derfor være behov for samarbejde om følgende forhold:

- diskrimination på arbejdsmarkedet og *social dumping*
- drøftelser af arbejdstidsbestemmelser
- drøftelser af rettigheder på arbejdsmarkedet som fleksible arbejdsformer og udviklingen af nye ansættelsesformer, herunder problemstillinger knyttet til vikarer
- udviklingen af den nordiske model og dialogen med arbejdsmarkedets parter

Hovedprioritering II: Nordisk arbejdslivspolitik i samspil med EU og andre internationale fora

Det internationale samarbejde påvirker de nordiske lande i en stadig større udstrækning end tidligere. Dette gælder specielt det europæiske samarbejdes forpligtende karakter, som skaber et behov i de nordiske lande for at have fora til at drøfte, hvordan landene kan medvirke til at påvirke dagsordenen i Europa. Ministerrådet vil derfor sikre, at der løbende er fora, som kan behandle og udveksle oplysninger af betydning for de nordiske lande. I forberedelsen af EU's rådsmøder er det aktuelt at inddrage de baltiske lande og Polen. Nedenfor er oplistet nogle af de emner som forventes at blive aktuelle i denne programperiode.

Internt nordisk samarbejde i forhold til EU

- implementering og opfølgning af EU's arbejdsmiljøstrategi 2002-2006
- erfaringsudveksling om forberedelse og implementering af EU's lovgivning
- EU's beskæftigelsesstrategi
- forberedelse af EU's rådsmøder

Sikring af nordiske interesser i EU

- samarbejde om det europæiske standardiseringsarbejde
- samarbejde om kontakter til beslutningstagere og embedsmænd indenfor EU
- arbejds- og vidensdeling mellem de nordiske lande i EU/EØS på relevante områder

Norden og andre internationale fora

- samarbejde med nye EU-lande, specielt i Østersøregionen, samt Østersørådet
- bidrage til Nordisk Ministerråds nærområde samarbejde og EU's nordlige dimension
- samarbejde i forhold til Europarådet og ILO
- samarbejde i forhold til OECD
- arbejds- og vidensdeling mellem de nordiske lande i internationale fora

IV. Rapportering og evaluering

Udvalg og grupper under EK-A skal årligt afrapportere opnåede resultater, herunder status for gennemførelse af samarbejdsprogrammet. Udvalgene skal endvidere fremlægge en virksomhedsplan for det kommende år til opfyldelse af mandat og samarbejdsprogram. Rapporteringen foretages således at informationerne kan danne grundlag for udvalgenes rammebevillinger for det kommende år. EK-A kan på denne måde sikre samarbejdsprogrammets implementering og i nødvendigt omfang forelægge resultaterne af arbejdet for MR-A.

EK-A skal sikre, at udvalgsformændene kan deltage på embedsmandskomitéens møder, når deres sager behandles, eller når det er relevant i forhold til den årlige afrapportering. EK-A's formand skal også indkalde samtlige udvalgsformænd og sekretærer til et årligt møde med henblik på at styrke samarbejdet i sektoren og sikre kendskabet til det årlige formandskabsprogram samt samarbejdsprogram 2005-2008.

Gennemførelsen af samarbejdsprogrammet skal evalueres forud for afslutningen af programperioden med henblik på udformningen af det næste samarbejdsprogram.

V. Organisatoriske og økonomiske forudsætninger

En fleksibel organisationsstruktur under embedsmandskomitéen (EK-A) er en forudsætning for, at Ministerrådets virksomhed hurtigt og effektivt kan følge op på aktuelle sager. Til dette formål har Embedsmandskomitéen nedsat en række permanente faglige udvalg, der varetager administrationen af mere konkrete opgaver samt en omfattende projektvirksomhed. Derudover er der arbejdsgrupper samt ad hoc oprettede grupper, som skal undersøge aktuelle sager og problem-

stillinger. MR-A vil anvende denne fleksibilitet til omrokering af ressourcer, når dette måtte være nødvendigt for at løse arbejdsopgaverne bedst muligt.

Et vigtigt element i Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektorens arbejde er *Nordisk Institution for Videreuddannelse indenfor Arbejdsmiljøområdet* (NIVA), som udarbejder og afholder kurser og seminarer på et højt fagligt niveau. NIVA bidrager til at sikre, at Norden er på forkant indenfor arbejdsmiljøforskningsområdet, samtidigt med at organisationen inddrager specielt baltiske og russiske forskere i sit arbejde.

Ministerrådet har et informationsprojekt, som publicerer tidsskrifter omkring Nordisk arbejdslivspolitik med henblik på at informere og skabe debat omkring, hvad der sker i de nordiske lande.

Ministerrådet forventes endvidere fortsat at støtte Nordjobb-programmet, som er et udvekslingsprogram for unge nordboer, der ønsker at arbejde om sommeren i et andet nordisk land.

MR-A vil holde en fleksibel kontakt og dialog med arbejdsmarkedets parter.

MR-A's rammebudget for år 2004 og 2005 er på ca. 13 MDKK. Derudover kan fagsektorerne i Nordisk Ministerråd ansøge om midler fra nærområdepuljen, puljen for bæredygtig udvikling og de nordiske samarbejdsministrenes strategiske reserver til gennemførelse af relevante projekter.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannelses- og forskningssamarbeid 2005–2007

(Ministerrådsforslag, se s. 370)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007 (B 221/kultur)

2. Baggrund for forslag

Den foreslåede strategi skal afløse "Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressourser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2000–2004", den første overordnede strategi på kultur- og uddannelsesområdet. Den nye strategi er tre-årig og kompletteres af et-årige arbejdsplaner på det respektive sektorer.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejde med sagen

Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg modtog den 12. juni 2004 ministerrådsforslag B 221/kultur om "Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressourser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007". Forslaget har været behandlet i udvalget den 30. juni 2004.

4. Ministerrådsforslagets indhold

Ministerrådet beskriver i afsnit 2.0 en vision for samarbejdet om uddannelse og forskning:
- "at Norden framstår som en foregangsregion for kompetanseutvikling og forskning med vekt på å utvikle menneskelige ressurser.

NMR skal på oppdrag fra nasjonale myndigheter samt på eget initiativ bidra til
- å forsterke og utvikle samarbeidet i Norden og fremme felles nordiske interesser internasjonalt, med spesiell vekt på Nordens nærområder."

I afsnit 3.0 uddybes visionens mål om at gøre Norden til et kundskabssamfund, hvor hele befolkningen har adgang til uddannelses- og arbejdsmarked. I afsnit 4.0 beskrives strategiens forhold til globaliseringens udfordringer til fagligheden og de menneskelige ressourcer. Samarbejdet med nærområderne understreges, særligt på mobilitets- og forskningsområdet og via de nor-

diske forskningsinstitutioner. Samarbejdet om at etablere et nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde er formaliseret i en nordisk-baltisk kontaktgruppe mellem departementerne.

Af strategien fremgår det, at ministerrådssekretariatet gennemgår en proces, hvor man søger at adskille drift og politikudformning ved at driftsopgaver placeres udenfor huset og sekretariats arbejde i højere grad koncentreres om at skabe retningslinier.

Strategien er opdelt på seks tværsektorielle og fire sektorspecifikke fokusområder:

Seks tværsektorielle fokusområder:

Høj kvalitet skal sikres på alle niveauer. Ministerrådet vil sammenligne med andre lande og sætte fokus på *output*-styring (måling af kundskab og udbytte) og at udvikle metoder til at vurdere effekter. Læreruddannelse kan blive et tværgående tema for alle uddannelsesniveauer.

Nedbrydning af grænsehindringer som stadfæstet i de nordiske aftaler på uddannelsesområdet.

Fortsætte arbejdet med de nordiske *mobilitets- og netværksprogrammer* Nordplus, Nordplus Junior, Nordplus Voksen, Nordplus Språk og Nordplus Nabo og evaluere administrationen.

Holdbar udvikling i et livslangt læringsperspektiv gennem uddannelse og læring skal få det enkelte individ til at kunne håndtere sin livssituation, tage del i den sociale udvikling og være bevidst om forudsætningerne for holdbar udvikling.

Fleksibel indlæring bliver stadig mere vigtig i informationssamfundet. Som supplement til institutionsbaserede uddannelsestilbud vil fleksible læringsformer øge muligheden for et bredere og mere fleksibelt tilbud være et alternativ.

Nordens sprog – det tværsektorielle arbejde for at fremme internordisk sprogforståelse, modstå truslen om domænetab til engelsk, øge indsatsen for nordboer med andet modersmål end et nordisk og udvikle IT-satsninger.

Fire sektorspecifikke fokusområder:

Det nordiske skolesamarbejde – Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid (NSS): Forholdene for udveksling mellem ungdomsuddannelser (gymnasieaftalen og rapporten om anerkendelse af erhvervsuddannelser) er blevet forbedret. I den kommende periode skal der følges op på dette. Erhvervsuddannelsernes rolle skal generelt styrkes for at gøre Norden til en drivkraft i Københavnerprocessen (der laves konference i samarbejde med EU-Kommissionen. Elevsundhed er et nyt tema på den politiske dagsorden i alle nordiske land (kost, motion, frafald og mobning, sociale forhold såsom voksenkontakt, fritidstilbud og det demokratiske indlæringsmiljø inddrages også).

Voksnes læring – Styringsgruppen for voksnes læring (SVL): Ministerrådet vil sætte fokus på værktøjerne for livslang læring. Man mener, at voksnes kompetencebehov kan tage udgangspunkt både i mangelfuld grunduddannelse og i opdatering af kundskaber, såvel som i samfundsændringer og teknologisk udvikling.

Voksnes læring skal både dække problemstillinger knyttet til demokrati/medborgerskab og til arbejdslivet/den enkeltes konkurrenceevne her. Ministerrådet vil arbejde for at skabe synergi mellem formel og uformel læring og læring på arbejdspladsen og udvikle læreformer som passer til voksnes livs- og arbejdssituation (f.eks. læring på arbejdspladsen, måling af realkompetence og e-læring). Der vil særligt blive sat fokus på de grupper, som har fået mindst læring, f.eks. ufaglærte og indvandrere.

Højere uddannelse – Styringsgruppen for nordisk samarbeid innenfor høgre utdanning (HØGUT): Ministerrådet har fire prioriterede perspektiver: Norden som foregangsregion for øget kompetence og livslang læring, styrket kvalitet i højere uddannelse, øgede muligheder indenfor IKT samt internationalisering og mobilitetsfremmende tiltag. Endvidere at videreudvikle samarbejdet med Baltikum.

Forskning – Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) (forventes erstattet af det nye nordiske forskningsorgan i 2005), herunder Nordisk Bioetisk Komite: Det nordiske samarbejde om forskning og innovation skal nyorienteres, som iværksat med hvidbogen om dette emne. De nationale forskningsråd og andre forsknings- og innovationsfinansierende organer skal engageres i et meget tættere samarbejde for at skabe synergieffekter. Målet skal være at skabe videnskabelig styr-

ke eller fremme områder, som er særligt vigtige for Norden. Samarbejdet om forskeruddannelse fortsætter. De nordiske forskningsinstitutioner skal evalueres ved strategiens slutning.

5. Kultur- og Uddannelsesudvalgets bemærkninger

Overordnede synspunkter

Kultur- og Uddannelsesudvalget skal indledningsvis bekræfte, at man også ønsker at fortsætte den gode dialog om nordisk samarbejde om uddannelse og forskning.

Bemærkninger til de tværsektorielle fokusområder

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan tilslutte sig ministerrådets vision om, at Norden skal fremstå som en foregangsregion for kompetenceudvikling og forskning med vægt på at udvikle menneskelige ressourcer.

Kultur- og Uddannelsesudvalget har i strategien særligt fæstnet opmærksomheden på det tværsektorielle fokusområde 5.1.1. "Kvalitet i utdanningen".

De nordiske lande har i mange år anset sig selv for at have en meget høj standard på uddannelse, såvel sammenlignet med EU-lande som på verdensplan. Desværre er der i statistikker fra UNESCO og OECD indikationer på, at de nordiske lande ikke får så meget ud af investeringer i uddannelse, som andre lande.

På grundskoleområdet konstaterede Kultur- og Uddannelsesudvalget i 2003 at de nordiske landes grundskoler i den såkaldte PISA-undersøgelse ikke fik så høj vurdering, som antaget. Udvalget afholdt derfor en konference om kvalitet i skolen i februar 2004. Konferencen viste, at der mangler dialog mellem skolens professionelle, forældre, elever *og* politikere om hvad man forstår ved "kvalitet i skolen". Der var bl.a. enighed om, at man ikke måtte lade kortlægning af resultater og kontrol være styrende for skolevirksomhed. Ligeledes blev der peget på læreruddannelsens betydning og at lærerne kan virke i et trygt miljø. Skolelederne bør have en central rolle med udvikling af den enkelte skole og udnytte det *frirum*, som findes mellem budget, skolelov, læreplaner og kommunale og statslige måldokumenter.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil i forbindelse med ministerrådets strategi pege på, at det nordiske samarbejde ikke alene må blive koncentreret om faglige (målbare) resultater, men også skal sikre de bløde værdier i børns hverdag.

Et andet af de tværsektorielle fokusområder er fleksibel indlæring, hvormed ministerrådet mener et supplement til institutionsbaserede uddannelsestilbud via informationsteknologi. Ministerrådet vil i perioden prioritere en nordisk indfaldsvinkel på tværs af uddannelsesniveau og fagområder. Kultur- og Uddannelsesudvalget kan ikke læse den strategiske hensigt ud af teksten.

Et andet tværsektorielt fokusområde er Nordens sprog. Kultur- og Uddannelsesudvalget har i rekommandationer, dels om det nordiske sprogpolitiske arbejde, dels om den betydning forskellige tiltag (f.eks. mobilitetsordninger og nabolands-tv) har for den nordiske sprogforståelse. Udvalget vil derfor støtte, at ministerrådet sætter fokus på sprogforståelse m.m.

Bemærkninger til sektorspecifikke fokusområder

Grundskole og ungdomsuddannelser: Som nævnt ovenfor har Kultur- og Uddannelsesudvalget i 2004 arbejdet med kvalitet i skolen. Ministerrådet vil i 2005–2007 prioritere elevsundhed, hvilket udvalget betragter som en del af den kvalitetsbevidste skole, særligt hvis arbejdet også omfatter de sociale og psykologiske forhold i børns hverdag, såsom voksenkontakt og tiltag mod mobning.

Voksnes læring har i 2004 fået særligt fokus for Kultur- og Uddannelsesudvalget. Udvalget vil henvise til betænkningen om medlemsforslag A 1338/kultur, som konkluderer at ministerrådet efter et år skal evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring". Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes, hvordan arbejdet med

projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring.

Ministerrådets mål for højere uddannelse støttes af Kultur- og Uddannelsesudvalget.

Forskning

På forskningsniveau kan man konstatere, at Norden har en lang række gode universiteter, men at der ikke findes nogle overordentligt gode (f.eks. på top 100 over universitetsgrader). Under de sektorspecifikke fokusområder nævnes nordiske centre for fremragende forskning, som ministerrådet i flere år har satset på. Disse vil i fremtiden være en del af arbejdet med at styrke den nordiske platform i europæisk og international forskning. Kultur- og Uddannelsesudvalget har fra starten været inddraget i den proces, idet forslaget oprindeligt kom fra Nordenudvalget og kan derfor tilslutte sig målet om at gøre Norden førende.

I ministerrådets budgetforslag 2005 antydes omprioriteringer på forskningsbudgettet, men de er ikke præciseret. Det skyldes afventen af næringsministrenes beslutning om at tilslutte sig. Kultur- og Uddannelsesudvalget håber, at det vil blive muligt at samarbejde på tværs af ministerråd, således at der reelt bliver grundlag for at skabe en vækstregion. Ligeledes håber udvalget, at de nationale forskningsråd vil se mulighederne for at skabe synergieffekter.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil sammenfattende sige, at de seks tværsektorielle og fire sektorspecifikke fokusområder har lidt forskellige præcisionsgrader. For nogle fremtræder målene for strategiperioden klart, for andre er der snarere tale om en beskrivelse af området. Generelt mener udvalget, at strategien i begrænset omfang udstikker retningslinier for de et-årige arbejdsplaner, som skal udarbejdes af ministerrådets styringsgrupper.

6. Kultur- og Uddannelsesudvalgets konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007 (B 221/kultur)

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Ministerrådsforslag

om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

1.0 Innledning

Den viktigste oppgaven for en nordisk strategi på utdannings- og forskningsområdet er å sette optimale betingelser slik at landene utnytter den nordiske muligheten til å utvikle samarbeidet i hele regionen. Det nasjonale og nordiske arbeidet skal gjensidig styrke hverandre, og det nordiske samarbeidet må ha en solid forankring på nasjonalt nivå. Erfaringsutveksling og felles debatt om sentrale utfordringer skal bidra til å identifisere den nordiske dagsorden og gjennomføre viktige initiativer til gavn for hele den nordiske regionen.

Det nordiske samarbeid for utdanning og forskning fikk sin første helhetlige strategi i 2000 og hadde en varighet fram til og med 2004. Tittelen på denne strategien var Norden som foregangsregion for udvikling av menneskelige ressourcer. Navnet føres videre i den nye strategien som den nordiske embetsmannskomiteen for utdanning og forskning (EK-U) har besluttet skal gjelde for perioden 2005–2007. Samtidig faller styringsgruppenes tidligere flerårige handlingsplaner bort og erstattes av ettårige arbeidsplaner som relaterer seg mer direkte til strategien. Dette gjøres for å sette økt fokus på styringsgruppenes arbeid samtidig som dette arbeidet får en sterkere politisk forankring i ministerrådet for utdanning og forskning (MR-U) og i EK-U.

2.0 Nordisk Ministerråds visjon for utdanning og forskning

Nordisk Ministerråds samarbeid innen utdanning, forskning skal bidra til:

- at Norden framstår som en foregangsregion for kompetanseutvikling og forskning med vekt på å utvikle menneskelige ressurser.

NMR skal på oppdrag fra nasjonale myndigheter samt på eget initiativ bidra til

- å forsterke og utvikle samarbeidet i Norden og fremme felles nordiske interesser internasjonalt, med spesiell vekt på Nordens nærområder.

Nordisk Ministerråds sekretariat skal betjene den politiske ledelsen i de fem nordiske land og de tre selvstyrende områdene. Utdannings- og forskningsspørsmål berører flere politikkområder og må betraktes i et helhetsperspektiv i Nordisk Ministerråds sekretariat.

I denne sammenheng er det nødvendig å skille mellom drift og politikkutforming – spesielt ved at driftsoppgaver plasseres utenfor sekretariatet. Samtidig må det være sammenheng mellom politikk og driftsoppgaver gjennom et bevisst valg av verktøy (rådgivningsorganer, institusjoner, nettverk, støtteordninger og program) og metode slik at disse klart støtter opp om de politiske målsettinger.

3.0 Det nordiske utdannings- og forskningsområdet

De nordiske landene bør samarbeide på de områdene som vi har felles interesse av, og der vi står sterkt internasjonalt kan de nordiske landene være ledende i verden. Vi må også ta vare på våre begavede ungdommer i Norden og være en attraktiv region for framstående forskere og forskergrupper fra resten av verden. Oppgavene vil være å bygge ut Norden til en ledende region for forskning og innovasjon, sikre nordboernes rettigheter gjennom nordiske avtaler på utdanningsområdet og sikre det videre samarbeidet med Baltikum og Nordvest-Russland.

På *utdanningssiden* utvikler Nordisk Ministerråd blant annet sin virksomhet gjennom arbeidsplaner innenfor skoleområdet, IT-politikk, høgre utdanning, språk og voksnes læring. Felles nordiske avtaler innenfor ulike utdanningsnivåer medvirker til å skape et felles utdanningsområde. Mobilitets- og nettverksordningene (Nordplus-programmene) gir forutsetningene for nordiske nettverk og øker det konkrete utdanningsfellesskapet. Det er dessuten etablert et tverrgående samarbeid mellom ulike utdanningsområder. Disse strategiske virkemidlene er utviklet gjennom et langt nordisk samarbeid og skal inngå i arbeidet med å høyne den nordiske regionens kompetanseprofil.

På *forskningssiden* vil den mest omfattende innsatsen være å utbygge Norden til en internasjonalt ledende region for forskning og innovasjon. De nordiske landene er internasjonalt ledende på mange områder og dette faktum bør utnyttes bedre for å skape synergieffekter og økt profilering. En rekke konkrete og realiserbare forslag er gitt i den hvitboken som ble utarbeidet i 2003 for omorganisering og effektivisering av det nordiske forskningssamarbeidet. Etableringen av et nordisk forsknings- og innovasjonsområde (NORIA – Nordic Research and Innovation Area) synes å være en realistisk og nødvendig satsing på et sterkt strategisk samarbeid innen grunnforskning, anvendt forskning og innovasjon mellom de nordiske land. Forslaget til nordisk innovasjonspolitisk samarbeidsprogram 2005–2010 kompletterer og styrker Hvitboken om forskning og innovasjon (TemaNord 2004:502) på en verdifull måte. Til sammen vil disse danne grunnlaget for nyorientering av det nordiske samarbeidet på dette området. De aktiviteter/instrument som har vunnet størst gjenklang er Nordiske sentra for fremragende forskning (Nordic Centres of Excellence (NCoE)) og nordiske forskerskoler/forskerutdanning, samt samnordiske forskningsprogram med satsinger på felles infrastruktur.

4.0 Nordisk utdanning og forskning i et internasjonalt perspektiv

Globaliseringen skaper et press på de nordiske landenes selvoppfattelse, enhetskultur og velferdssamfunn. Demokratioppfattelsen er i bevegelse og arbeidsmarkedet er i rask endring med stadig nye vilkår både for produksjon og velferd. Globaliseringen utfordrer også fagligheten og læringen i Norden. Informasjonsteknologien har de siste femten årene endret verden så fundamentalt at dette kan sidestilles med industrialiseringen. Norden utvikles nå som kunnskapssamfunn med store konsekvenser for utdanningssektorens rolle og ansvar. Det sentrale for Norden nå er å foreta de nødvendige IT-strategiske valg med de strukturendringer dette innebærer og ikke bare å lære seg å anvende programvaren.

Utvikling av menneskelige ressurser er en forutsetning for regionens økonomiske og kulturelle verdiskaping. Derfor er det viktig å sikre at hele befolkningen har tilgang til utdannings- og arbeidsmarkedet slik at man forhindrer marginalisering av grupper i samfunnet. Bred kompetanse, både formell som uformell, er viktig for å trygge både demokrati og velferd. Det er videre en sammenheng mellom utdanning, forskning og livskvalitet i et livslangt læringsperspektiv. Holdbar utvikling og likestilling skal i størst mulig grad være bærende prinsipper for aktivitetene på utdannings- og forskningsområdet.

4.1 Samarbeidet med nærområdene

Formålet med samarbeidet med nærområdene er ytterligere å forsterke og videreutvikle langsiktige relasjoner som underbygger det nordiske og europeiske utdannings- og forskningssamarbeidet. Alle lands behov og prioriteringer skal ligge til grunn for samarbeidet.

Hovedsatsningen i forhold til nærområdene vil for utdanningsområdet være mobilitets- og nettverksprogrammet Nordplus Nabo. For forskningsområdet vil NorFA Nabo være den største enkeltsatsingen. I tillegg kommer prosjektsamarbeid som involverer alle de aktuelle samarbeidslandene. Gjennom etableringen av kontaktgrupper ser man på mulighetene for å utvide samarbeidet innenfor mobilitets- og nettverksområdet og innenfor forskningsområdet, herunder de nordiske forskningsinstitusjonene.

4.1.1 Samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen

Samarbeidet med Baltikum (Estland, Latvia og Litauen) har pågått siden 1991 og vil i strategiperioden utvikle seg til et ordinært mellomstatlig samarbeide i og med at de tre landene er blitt medlemmer i EU fra 1. mai 2004. Det er utarbeidet en helhetlig handlingsplan for samarbeidet innen utdanning og forskning og denne forvaltes av en nordisk-baltisk kontaktgruppe med representasjon på departementsnivå. Den hovedpolitiske målsetningen for arbeidet er å etablere et nordisk-baltisk utdannings- og forskningsområde, der de overordnete prioriteringene for samarbeidet foretas av kontaktgruppen. Samarbeidet skal forholde seg til denne planen og kontaktgruppens hovedprioriteringer.

4.1.2 Samarbeidet med Nordvest-Russland

Samarbeidet med Nordvest-Russland har pågått siden 1995. Fra 2005 er dette nedfelt i en egen handlingsplan, hvor det fortsatte prosjektsamarbeidet er forankret på myndighetsnivå. Også forvaltningen av denne handlingsplanen gjøres av en egen kontaktgruppe.

Der de to kontaktgruppene har felles interesser kan det arrangeres felles møter. Et sekretariat med sekretærer både fra baltisk, russisk og nordisk side koordinerer samarbeidet i gruppene.

4.2 EU og annet internasjonalt samarbeid

Det skal arbeides for en konsolidering av den samlete nordiske deltakelse i det europeiske samarbeidet. Utfordringen er å fastholde og utbygge den nordiske innflytelse på det europeiske samarbeidet i et utvidet EU gjennom konsultasjon og samordning med interesserte parter. En slik felles regional opptreden i EU er ikke ensbetydende med nordisk blokkpolitikk. Det nordiske samarbeidet bør legge vekt på å legge til rette for praktiske kompletteringer av dagens samarbeidsstrukturer som passer inn i EU-samarbeidet. Det nordiske samarbeidet blir på denne måten en forsterkning av den nordlige dimensjonen i EU. Innenfor denne rammen har de nordiske land en klar interesse i å eksponere både det nordisk-baltiske og det nordisk-russiske samarbeidet. I strategiperioden vil det bli lagt vekt på ytterligere fokusering av samarbeidet med våre baltiske og russiske naboer.

4.3 Samarbeidet med andre regionale organisasjoner

Det nordiske samarbeidet innen utdanning og forskning skal også fremme mulighetene for at de nordiske landene styrker sentrale nordiske synspunkter vedrørende sektoren i internasjonale fora. Dette gjelder særlig i forhold til EU, Europarådet, OECD, UNESCO, Østersjørådet (CBSS), Barentsrådet og Arktisk Råd. For å oppnå gode resultater med ministerrådets begrensete ressurser, er det viktig å klargjøre arbeidsdelingen og dermed rasjonalisere samarbeidet mellom NMR og de andre regionale organisasjonene.

5.0 Fokusområder 2005–2007

For å løfte målsettingen om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser, er det viktig for det nordiske samarbeidet å tenke helhetlig både i forhold til landene og til sektorområdene. Norden må etablere seg som et sterkt kunnskapssamfunn med de nødvendige strategivalg dette medfører. Det er nødvendig å vedlikeholde ervervet kompetanse, men viktige-

re enn noen gang er å være ledende i utvikling av ny kompetanse. For å oppnå gode resultater i et slikt perspektiv, vil utdannings- og forskningssektoren fokusere både på tverrsektorielle og mer sektorspesifikke fokusområder i strategiperioden:

5.1 Tverrsektorielle fokusområder

Det er flere områder som det med fordel kan og bør arbeides med, uavhengig av utdanningsnivå, og som her refereres til som tverrsektorielle fokusområder. Med dette menes viktige satsingsområder som alle deler av den rådgivende strukturen aktivt skal forholde seg til og samarbeide om i så stor utstrekning som mulig. De tverrsektorielle områdene er: kvalitet i utdanningen, nedbygging av grensehindringer, mobilitet og nettverksbygging, holdbar utvikling, fleksibel læring og Nordens språk.

5.1.1 Kvalitet i utdanning og forskning

Et kunnskapssamfunn må bygges på et utdanningssystem med høg kvalitet dersom man skal være et bæredyktig samfunn og være konkurransedyktig over tid. Kvaliteten må derfor sikres i utdanningsinstitusjonenes fagtilbud på alle nivåer, fra de grunnleggende utdanningene til og med forskerutdanningene. Dette krever også økt oppmerksomhet på den faglige og administrative siden, og de beste løsningene oppnås ved å måle seg med de land og områder man konkurrerer med. Videre vil det bli gitt økt oppmerksomhet til analyser av hvilke resultater man oppnår på alle nivåer i utdanning og forskning. Fokus går fra *input*-styring til *output*-styring og dermed øker behovet for å se nærmere på aktørenes evner til å nå de ønskede felles mål. Det er positive fakta om deltakelse og investering (*input*), men dette gjenspeiles nødvendigvis ikke når kunnskap og utbytte (*output*) måles. Det er derfor behov for å utvikle metoder for systematisk å kunne vurdere effektene. Endelig kunne lærerutdanning bli et tverrgående tema mellom utdanningsnivåene.

5.1.2 Nedbygging av grensehindringer

Innenfor alle utdanningsnivå er nedbyggingen av grensehindringer og den enkelte nordboers rettigheter sentrale tema. Instrumentene for dette er blant annet de nordiske avtalene på utdanningsområdet. Innen høgre utdanning har vi den nordiske overenskomsten om tilgangen til høgre utdanning, den europeiske Lisboakonvensjonen om gjensidig godkjenning av studieresultat samt den nordiske deklarasjonen om godkjenning av studieresultat, den såkalte Reykjavikdeklarasjonen. I 2004 ble gymnasavtalen revidert, slik at den såkalte Københavnerprosessen er blitt en del av målsettingen for avtalen. Landene er i tillegg enige om å sette fokus på nasjonale informasjonsstrategier, ikke minst for å informere yrkesveilederne og myndighetene om mulighetene i avtalen. Innenfor språkområdet vil man gjennomgå den nordiske språkkonvensjonen for å oppdatere den til et best mulig redskap i den nordiske språkpolitikken.

5.1.3 Mobilitet og nettverksbygging

Mobilitetstiltak bør opprettholdes og forsterkes på alle nivå. Det er viktig at man allerede som ung får kunnskap om sine naboer i andre nærliggende land. Det er derfor av stor viktighet at de nordiske landene bygger ned grensehindringer og stimulerer til økt samarbeid over grensene. Dette gjelder både mulighetene for utveksling av skoleklasser så vel som gjensidig godkjenning av studieresultater. Det bør oppfordres til å forsterke eksisterende og utvikle nye nordiske utdannings- og forskningsnettverk samt å arbeide for å utvikle felles nordiske studieprogrammer.

De nordiske mobilitets- og nettverksprogrammene Nordplus, Nordplus Junior, Nordplus Voksen, Nordplus Språk og Nordplus Nabo har et program for perioden 2004–2006, og for samme periode er administrasjonen utlisitert til et nordisk nettverk. I løpet av denne perioden må det tas en beslutning om administrasjonen skal utlisiteres på nytt eller om der skal skje en forlengning av administrasjonen med de eksisterende nettverkene fram til og med 2008. Uansett

skal det gjennomføres en evaluering av mobilitets- og nettverksprogrammene både med hensyn til innhold og administrasjon.

5.1.4 Utdanning for holdbar utvikling

I et internasjonalt perspektiv er det viktig at Norden markerer seg som en region som vil videreutvikle den nordiske velferdsmodellen gjennom å fremme utdanning for holdbar utvikling i et livslangt læringsperspektiv. Målet må være at alle individer skal få en kompetanse som møter behovet hos den nåværende generasjonen uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner å gjøre det samme. Dette innebærer at man på alle nivå innen utdanningsområdet vektlegger kompetanse, vurderinger og ferdigheter for å fremme aktive, demokratiske og ansvarsfulle borgere og dermed fokusere på sammenhengen mellom Dakar-erklæringen, "Education for All" (EFA-prosessen) og "Education for Sustainable Development" (ESD-prosessen). Nordisk Ministerråds strategi "Bæredyktig utvikling – En ny kurs for Norden" har dessuten et eget kapittel som omhandler utdanning og forskning.

Utdanning på alle nivå skal i tillegg spille en aktiv rolle, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, i å øke kunnskap og handlingsevne med tanke på holdbar utvikling gjennom forskning og utdanning. Gjennom utdanning og læring skal det enkelte individ få kompetanse til å håndtere sin livssituasjon, ta del i sosial utvikling og være bevisst på forutsetningene for holdbar utvikling. For å oppnå gode resultater på dette området er det viktig å stimulere kompetanseutviklingen for personalet i utdanningssystemene, inklusive aktiviteter for å øke bevisstheten om bærekraftig utvikling blant tjenestemenn, skoleledere og annet personale. Gjennom videreutdanning for yrkesaktive må det utvikles strategier innen områdene planlegging, ledelse, konstruksjon og utførelse i alle deler av samfunnet. Innen forskning er det viktig å forsterke samarbeidet mellom forskerne og det øvrige samfunnet. Også samarbeid på tvers av vitenskapelige disipliner er av stor viktighet. En helt grunnlegende forutsetning for holdbar utvikling er at en ny og mer miljøeffektiv teknikk utvikles, særlig når det gjelder energi- og ressurseffektivisering.

5.1.5 Fleksibel læring

Informasjonsteknologien er et grunnleggende vilkår for de sektorspesifikke områdene, men er ikke interessant for utdannings- og forskningssektoren i seg selv. Innsatsområdet fleksibel læring har en rekke implikasjoner som går på tvers av de tradisjonelle oppdelinger innen utdanningssektoren. Som supplement til institusjonsbaserte utdanningstilbud vil fleksible læringsformer kunne øke muligheten for et bredere og mer fleksibelt tilbud, lette tilgang til utdanning for mennesker som av ulike årsaker ønsker et alternativ, muliggjøre spesialisering innenfor spisskompetanseområder og rasjonalisering på områder der dette kan være formålstjenlig. Samlet vil fleksibel læring i kombinasjon med institusjonsbaserte opplegg kunne høyne utdanningsnivået, og bidra til å skape sterkere og mer fleksible enheter i Norden. En nordisk innfallsvinkel som går på tvers av utdanningsnivåer og fagområder vurderes således som svært viktig og vil bli prioritert i planperioden.

5.1.6 Nordens språk

Strategisk viktige tverrsektorielle satsinger for det nordiske språkfellesskapet er arbeidet med å fremme internordisk språkforståelse, utvikle en politikk for forholdet mellom engelsk og nordiske språk og møte trusselen om domenetap, forsterke innsatsene med tilretteleggelse for nordboere som har et annet morsmål enn et nordisk språk og utvikle IT-satsinger innen språkområdet. Disse satsingene skal innarbeides i en ny nordisk språkpolitikk som skal utarbeides i strategiperioden for å styrke de tverrsektorielle språksatsingene innen utdannings-, forsknings-, IT- og kulturområdet. Den organisatoriske strukturen for språksamarbeidet forsterkes ytterligere.

Den internordiske språkforståelsen er grunnleggende for et særskilt nordisk samarbeid. Internordisk språkforståelse innebærer økt tilgang på en stor del av de kunnskapene som finnes i de nordiske nabolandene. Innbyggerne i de skandinaviske landene kan anvende sitt morsmål in-

nen høgre utdanning og forskning og de nordboerne som har et ikke-skandinavisk språk som morsmål får tilgang på de kunnskaper og utviklingsveier på en helt annen måte om de forstår skandinaviske språk. Gjennom arbeidskraftens frie bevegelse, den internasjonale bedriftsvirksomheten, informasjonsteknologien og innvandringen blir de nordiske samfunnene stadig mer multikulturelle og flerspråklige. Anvendelsen av engelsk øker innen mange områder i samfunnet. De nordiske språkenes stilling bør styrkes gjennom språkpolitiske tiltak. Den voksende delen av nordboere som ikke har et nordisk språk som morsmål må få muligheten til å utvikle sine språklige kunnskaper og ferdigheter på både sitt eget morsmål og sitt nordiske hjemlands språk. Det er nødvendig både for at deres kunnskaper og kompetanse skal ivaretas og for at man ikke skaper sosiale forskjeller mellom ulike grupper av nordboere. Norden har gode forutsetninger for å bli internasjonalt ledende innen viktige deler av den språkteknologiske forskningen. En høg standard på dette området bidrar til å gjøre nordiske språk og nordisk språksamarbeid internasjonalt synlig.

5.2 Sektorspesifikke fokusområder

Utdannings- og forskningsområdet er stort og avspeiles i vår rådgivningsstruktur ved at det er opprettet flere rådgivende organ (styringsgrupper) som dekker hvert sitt spesifikke område innen det nordiske samarbeidet. Det gjelder både skoleområdet, området for voksnes læring, området høgre utdanning, språkområdet og forskningsområdet. Gruppene skal i tillegg til de tverrsektorielle fokusområdene også sette spesiell fokus på områder som gjelder bare for sine respektive sektorer.

5.2.1 Det nordiske skolesamarbeidet

Med den nye gymnasavtalen og MR-Us godkjenning av anbefalingene i rapporten om anerkjennelse av yrkesutdanning i Norden vil det være naturlig å fokusere en systematisk oppfølging av anbefalingene i strategiperioden. Det vil blant annet si å skape et nordisk nettverk for *National Reference Points* samt undersøke mulighetene for anerkjennelse ved å støtte konkurranser innenfor bransjer hvor slike ikke finnes og gjerne med fokus på kvinnedominerte yrker. Yrkesutdanningens rolle i det nordiske samarbeidet skal forsterkes, derigjennom muligheten for å gjøre Norden til en drivkraft i Københavnerprosessen ved å lage en konferanse sammen med EU-kommisjonen. Andre EU-land inviteres til å diskutere nordiske erfaringer samt å lage et prosjekt innenfor Leonardo da Vinci-programmet om merittoverføring sammen med blant annet de baltiske landene.

Elevhelse er et nytt tema på den politiske dagsorden i alle nordiske land. Fokus vil være rollefordelingen og ansvaret mellom skolens aktører i forhold til kosthold, mosjon, frafall og mobbing. I tillegg kommer barn og unges manglende voksenkontakt, fritidstilbud samt at det demokratiske innlæringsmiljøet ikke synes å være strekkelig.

5.2.2 Voksnes læring

Nordisk samarbeid om voksnes læring skal i overenstemmelse med prinsippet om livslang læring fremme voksnes kunnskaper og kompetanse som grunnlag både for personlig utvikling så vel som demokratisk deltakelse og konkurransekraft i arbeids- og samfunnsliv. Området er komplekst med mange ulike behov og med mange ulike aktører for å møte dette behovet. Folkeopplysning er en viktig del av det nordiske samarbeidet om voksnes læring, spesielt i forhold til demokratiaspektet og medborgerperspektivet i metodisk og pedagogisk sammenheng.

For å støtte opp om felles nordiske utfordringer er et nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med et samordnende knutepunkt under utvikling. Operasjonalisering av NVL og et godt samspill med Nordplus Voksen programmet er et prioritert innsatsområde i planperioden. Siden organiseringen er ny er det viktig med tett oppfølging og evaluering av NVL i planperioden. På innholdssiden vil utfordringer ut over de tverrsektorielle fokusområdene, knyttes til et helhetlig syn på voksnes læring. Dette stiller krav til innsats for forbedret og økt samspill mellom de ulike

aktørene og tiltakene rettet mot voksnes læring. Dette gjelder både utdanningsprogram, utdanningsinstitusjoner, organisasjoner, tradisjonell folkeopplysning og andre mer uformelle læringsmiljø som er viktige for voksnes læring. Ut over dette prioriteres ufaglærtes kompetanse samt metodeutvikling i forhold til spesielle grupper, f.eks. lese-, skrive- og regneproblematikken. Nordisk erfaringsutveksling om slike modeller for finansiering av voksnes læring er også et prioritert område.

5.2.3 Høgre utdanning

Innen området høgre utdanning bør Ministerrådet prioritere fire perspektiver som grunnlag for arbeidet innenfor høgre utdanning i Norden. Perspektivene er: Norden som foregangsregion for økt kompetanse og livslang læring, styrket kvalitet i høgre utdanning, økte muligheter innenfor IKT samt internasjonalisering og mobilitetsfremmende tiltak. Mer konkret skal Bolognaprosessens påvirkning på det nordiske samarbeidet når det gjelder kvalitetsspørsmål, felles studieprogram og videreutvikling av Nordplusprogrammet være sentralt i arbeidet på dette området. Det er videre et felles nordisk behov for virtuelle/nettbaserte og pedagogisk kompetente tjenester innen studie-, utdannings- og undervisningsområdet.

I tillegg skal man følge opp det samarbeidet som de nordiske og baltiske utdannings- og forskningsministrene ble enige om på fellesmøtet i mars 2004 ved å gi dette et konkret innhold til beste for alle involverte parter.

5.2.4 Forskning

Oppfølgingen av hvitboken om nordisk forskning og innovasjon og Nordisk innovasjonspolitisk samarbeidsprogram 2005–2010 har høgste prioritet på forskningsområdet i strategiperioden. Til sammen kan disse to dokumentene skape grunnlaget for en nyorientering av det nordiske samarbeidet på dette feltet. Dette forutsetter at de nasjonale støtteorganisasjonene for forskning og innovasjon engasjeres i et mye tettere samarbeid en hittil når det gjelder spørsmålet om planlegging og finansiering av initiativer. Gjennom et nært nordisk samarbeid, basert på felles nasjonale prioriteringer, kan det skapes gode nordiske synergieffekter.

Gjennom det nye felles nordiske forskningsorganet vil det nordiske samarbeidet innom forskning bli ytterligere forsterket og Norden vil kunne hevde seg internasjonalt. De nasjonale forskningsrådene (og andre forskningsfinansierende organ) samt universitetene bør være de sentrale aktørene i dette rådet. Fokus for samarbeidet bør være forskningsområder der de nordiske landene er vitenskapelig sterke, muligens verdensledende, eller andre områder som er spesielt relevante for samarbeidet i Norden. Formålet skal være å fremme forskning av aller høgste kvalitet. Det er også viktig at arbeidet med styrking av forskerutdanning i Norden fortsetter. Det bør arbeides videre med å forsterke framgangsrike instrument som f.eks Nordiske sentra for fremragende forskning.

Tiltakene som er beskrevet ovenfor gjøres for å styrke det regionale forsknings- og innovasjonsarbeidet i Norden som en plattform for et europeisk og internasjonalt samarbeid. Det er avgjørende at Norden oppfattes som en attraktiv forskningsregion.

Mot slutten av strategiperioden skal det gjennomføres en evaluering av de nordiske forskningsinstitusjonene. Dette skal skje i god tid før en eventuell fornyelse av resultatkontraktene med Nordisk Ministerråd pr. 1. januar 2008.

6.0 Organisering

Som et ledd i målsetningen om å styrke Norden som foregangsregion for utdanning og forskning, har man i forkant av strategiperioden endret deler av rådgivningsstrukturen. Styringsgruppenes egne flerårige handlingsplaner er nå erstattet av ettårige arbeidsplaner som relaterer seg direkte til utdannings- og forskningsstrategien, som nå er gjort treårig. Dette styrker den politiske forankringen av virksomheten.

Et sterkt formannskap er av sentral betydning når aktuelle utdannings- og forskningspolitiske prioriteringer skal løftes fram på den nordiske agendaen. Formannskapet skal også ivareta kontinuiteten på viktige samarbeidsområder. Det er derfor av stor betydning at styringsgruppenes ettårige arbeidsplaner utvikles parallelt med formannskapsprogrammene og i nært samarbeid med respektive formannskapsland.

De nordiske utdannings- og forskningsministrene har etablert en rådgivende struktur som består av en nordisk embetsmannskomité (EK-U) samt rådgivende grupper (styringsgrupper) som rapporterer direkte til EK-U. Styringsgruppene har som hovedoppgave å gi innspill og underlag for diskusjon og beslutninger på politisk nivå. For tiden har utdannings- og forskningsområdet følgende styringsgrupper:

- Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) (forventes erstattet av det nye nordiske forskningsorganet i 2005)
- Styringsgruppen for nordisk samarbeid innenfor høgre utdanning (HØGUT)
- Styringsgruppen for voksnes læring (SVL)
- Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid (NSS)
- Nordens språkråd (NSR)
- IT-policygruppen

I tillegg Nordisk Bioetisk Komite, som rapporterer til Nordisk forskningspolitisk råd.

Styringsgruppene skal utvikle et-årige arbeidsplaner som baserer seg på den treårige strategien for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid. Styringsgruppenes rolle skal vurderes i de endrete samarbeidsstrukturene under strategiperioden 2005–2007, eventuelt om de kan erstattes av en mer fleksibel ad-hoc basert rådgivningsstruktur.

6.1 En åpen utdannings- og forskningspolitisk dialog

Nordisk ministerråds virksomhet har som målsetting å være åpen overfor de nordiske samfunn. Som følge av den omfattende desentraliseringen i de nordiske landene på utdannings- og forskningsområdet, bør ministerrådet legge stor vekt på dialogen med de mange aktørene som nå arbeider aktivt med utdannings- og forskningspolitiske spørsmål. Dette må gjøres for å skape større bredde og helhet i oppfattelsen av kompetanse i et livslangt læringsperspektiv. I denne sammenhengen ønsker ministerrådet også å utvikle en dialog om kompetanse med arbeidslivet og frivillige organisasjoner i Norden.

De nordiske utdannings- og forskningsministrene ønsker å fortsette den gode dialogen og samarbeidet med Nordisk Råd som er utviklet de senere årene. Dette er et samarbeid som fremmer og sikrer en best mulig forankring, langsiktig planlegging og aktualitet i det nordiske arbeidet med utdanning og forskning.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010

(Ministerrådsforslag, se s. 381)

1. Indstilling

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010 (B 226/medborgar)

2. Baggrund

Nordisk Ministerråd har anmodet om Nordisk Råds synspunkter på ovennævnte ministerrådsforslag, inden der træffes beslutning om gennemførelsen. Forslaget er blevet behandlet på Medborger- og Forbrugerudvalgets møde på Åland den 22. september 2004.

Medborger- og Forbrugerudvalget godkendte den 4. februar 2003 et forslag om at nedsætte en arbejdsgruppe om forbrugerspørgsmål. Dette skete i forlængelse af udvalgets miniseminar om forbruger- og fødevarespørgsmål den 4. februar 2003, hvor den svenske Forbrugerminister Ann-Christin Nykvist sagde at det var ønskeligt at parlamentarikerne deltager i udformningen ministerrådets handlingsplan indenfor forbrugersektoren for år 2005-2008.

Den 27. august 2003 blev der afholdt et fælles møde mellem Nordisk Råds arbejdsgruppe og de respektive forbrugerministre i Sverige (NMR's formandskab 2003) og Island (NMR's formandskab 2004). På mødet redegjorde de respektive parter for deres tanker vedrørende handlingsplanen.

På Nordisk Råds session 2003 fremlagde Medborger- og Forbrugerudvalget et udvalgsforslag (A 1329/medborger, Rek. 15/2003) hvor udvalget identificerede fire hovedpunkter udvalget ønskede at se indarbejdet i handlingsplanen. Disse er følgende:

- definition af forbrugeren og forbrugerrollen
- forbrugerinformation og forbrugervejledning
- reklamer rettet mod børn
- fælles nordisk dialog med EU

På møde med den islandske forbrugerminister Valgerður Sverrisdóttir den 31. april 2004 fik arbejdsgruppen mulighed for at følge op på Nordisk Råds rekommandation fra sessionen 2003.

3. Samarbejdsprogrammet

Samarbejdsprogrammet forudsætter at forbrugernes sikkerhed og rettigheder er et vigtigt element i velfærdssamfundet. Det betones at samarbejde over landegrænser, tværsektorelt mellem de forskellige aktører og myndigheder i samfundet er grundlæggende. Det betragtes endvidere som en forudsætning, at de nordiske lande fortsat prioriterer at forbrugerspørgsmål må blive en integreret del af andre politiske områder. Tæt nordisk samarbejde danner også en forudsætning for at de nordiske lande kan bidrage stærkt i europæisk sammenhæng, ikke mindst i forhold til de baltiske lande og de russiske nærområder.

Samarbejdsprogrammets overordnede vision er at det nordiske forbrugersamarbejde skaber aktive og sikre forbrugere.

De overordnede fokusområder og målsætninger er følgende:

- stærk forbrugerbeskyttelse i Norden og det øvrige Europa
- forstærkning af forbrugernes frie valg og beslutningsunderlag

Målsætningerne komplementeres og konkretiseres af forbrugerministrenes årlige handlingsplaner.

4. Udvalgets synspunkter

Medborger- og Forbrugerudvalget mener at samarbejdsprogrammets overordnede målsætninger er aktuelle og af stor betydning. Samarbejdsprogrammet bærer dog stærkt præg af at det kun udgør sektorens overordnede visionsramme som skal kunne rumme forbrugerministrenes forskellige formandskabsprogrammer i de næste fem år.

Trods dette findes der dog stikord for ønsker om enkelte mere konkrete fokusfelter uden nogen yderligere konkretisering af tiltag. Deriblandt er der refereret til de problemstillinger Nordisk Råd har fremført i rekommandation 15/2003; fokus på dialog med EU, fokus på information og vejledning samt fokus på børn og unge som forbrugere. Udvalget udelukker ikke at spørgsmålet vedrørende definition af forbrugeren kan være implicit i den overordnede ramme. Medborger- og Forbrugerudvalget skal anmode om at problemstillingen vedrørende beskyttelse af børn og unge som en specielt udsat gruppe når det kommer til reklamer og markedsføring, bliver højt prioriteret på næste års årlige handlingsplan.

Medborger- og Forbrugerudvalget anser, at når samarbejdsprogrammer er så generelt formuleret som dette er, så danner de årlige handlingsprogrammer de mest seriøse retningslinier for sektorens arbejde. Udvalget skal derfor anmode om at forbrugersektorens årlige handlingsplaner fremover bliver oversendt Nordisk Råd for kommentarer.

Udvalget er bekendt med det danske formandskabs handlingsplan for forbrugersektoren 2005. I handlingsplanen identificeres initiativer som rummes inden for samarbejdsprogrammets hovedfokusområder og harmoniserer rigtig godt med samarbejdsprogrammet. Udvalget er yderst tilfreds med handlingsplanens konkrete målsætninger og ser frem til orientering om arbejdets fremskridt ved formandskabsårets slutning.

Medborger- og Forbrugerudvalget anser, at den dialog Medborger- og Forbrugerudvalget og Nordisk Ministerråd har haft under udarbejdelsen af samarbejdsprogrammet har været af en positiv karakter og udvalget stiller derfor gerne op til en fortsat dialog omkring udarbejdelsen af de årlige handlingsplaner.

5. Konklusion

Medborger- og Forbrugerudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010 (B 226/medborgar)

Kristiansand, den 30. juni 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Ministerrådsförslag

om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

1. Inledning

Det nordiska samarbetet är sedan början av 1970-talet uppbyggt kring ett antal ministerråd som vart och ett svarar för samarbetet inom ett visst fackområde, bl.a. konsumentpolitik. Konsumentsamarbetet har en lång och bred tradition och bygger på gemensamma värderingar som utgör grunden i den nordiska välfärdsmodellen. Genom samarbetet främjas grundläggande gemensamma principer på konsumentområdet om konsumenternas rätt till lagstadgat skydd, rätt till information och att deras ekonomiska ställning tillvaratas, vilket underlättar konsumenternas ageranden över de nordiska ländernas gränser i tider med integration av marknader och produktområden. De praktiska resultaten av samarbetet har ofta fått stort genomslag och har samtidigt synliggjort det nordiska samarbetet i de enskilda länderna.

Nordiska ministerrådet, bestående av de nordiska konsumentministrarna, ansvarar för samarbetet i konsumentsektorn. De överordnade prioriteringarna och ramarna för arbetet läggs fast i detta program, som syftar till att ytterligare förnya och utveckla detta i ljuset av de nordiska ländernas deltagande i det europeiska samarbetet. Samarbetsprogrammet kompletteras av konsumentministrarnas prioriteringar i årliga handlingsplaner, vilka är styrande för sektorns verksamhet. Samarbetsprogrammet och handlingsplanerna följs upp av ordförandelandet och Ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor i samband med utarbetandet av planen för det kommande året, då sekretariatet också utarbetar statusrapport i förhållande till samarbetsprogrammet.

Det nordiska konsumentsamarbetet ska grundas på principen om *nordisk nytta*, dvs. endast omfatta områden där det kan uppnås ett nordiskt mervärde. Vid värderingen om en aktivitet uppfyller kravet på nordisk nytta läggs det vikt vid att det är:

- verksamhet som annars skulle genomföras i nationell regi, men där det uppnås påvisbara positiva effekter för invånarna i de nordiska länderna genom gemensamma nordiska lösningar,
- aktiviteter som påvisar och utvecklar nordisk samhörighet eller
- verksamhet som ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft

I allt nordiskt konsumentsamarbete ska det göras klart vilket syfte som tillgodoses med samarbetet. Form och deltagande i samarbetet ska organiseras så att det konkreta syftet tillgodoses på bästa möjliga sätt.

2. Det nordiska konsumentsamarbetets förutsättningar

Nordiska konsumenter har under årens lopp fått ett omfattande skydd. Såväl de nordiska ländernas som EU:s konsumentpolitiska strategier innebär att konsumentpolitiken ska garantera en väsentlig skyddsnivå och säkerhetsstandarder, så att de som köper produkter kan lita på att dessa är säkra och att de som köpare är skyddade mot olagliga ageranden och missbruk från säljarnas sida, att enskilda individer ska ges den information de behöver som konsumenter och för att kunna påverka konsumentpolitiken, liksom att det ska skapas enhetliga och gemensamma förutsättningar så att konsumenterna tryggt kan handla över gränserna.

I EU:s konsumentpolitiska strategi för 2002–2006 har en ny inriktning lyfts fram, där man övergår från skyddsåtgärder inom specifika områden till en mer integrerad och övergripande strategi med tydliga mål för alla politikområden. Ramlagstiftning används i större utsträckning med höga harmoniserade EU-krav på trygghet, säkerhet och hälsa, i syfte att öka konsumenternas förtroende. De nordiska länderna bör bidra starkt i europeiska sammanhang, inte minst i förhållande till de baltiska länderna och ryska närområdena, med sin erfarenhet av en genomgripande konsumentpolitik.

Konsumentpolitiken är en beståndsdel i de nordiska regeringarnas målsättning att förbättra välfärden för medborgarna, unga som gamla, inom ramen för en hållbar utveckling och en fortsatt ekonomisk tillväxt. För att genomföra denna politik ska åtgärder vidtas för att främja konsumenternas inflytande, rättigheter och säkerhet. Mycket av arbetet måste göras i samarbete med andra sektorer, som t.ex. arbete med miljöinformation inkl. miljömärkning, ekonomi och finansiella tjänster, barn och unga som konsumenter och arbetet med att säkra konsumenterna rättigheter och information om avreglerade tjänster som energi och tele. Det bör alltså fortsatt prioriteras att konsumentfrågorna integreras i andra relevanta politikområden. En väl fungerande konsumentpolitik förutsätter också ett aktivt samarbete mellan myndigheter, näringsliv, konsumentorganisationer och folkrörelser.

Förutsättningen för att de nordiska länderna fortsatt ska kunna lägga grunden för Norden som en konsumentvänlig marknad är att Ministerrådet fortsatt stöder myndigheternas täta samarbete över gränserna. I det nordiska nätverket av människor ligger det en stor resurs, som är grunden för att förväntningar om Nordens slagkraft i Europa och i övrigt kan uppnås. Därför måste alla de nordiska institutioner som berörs av aktiviteterna i de årliga handlingsplanerna prioritera och bidra aktivt till arbete som uppfyller målsättningarna för samarbetet.

Vision
Det nordiska konsumentsamarbetet ska genomföras med visionen att skapa aktiva konsumenter som är trygga var de än agerar

3. Överordnade fokusområden och mål för samarbetet

Konsumentpolitiken förändras i takt med att människors behov och förväntningar förändras. När möjligheterna till handel över gränserna, användningen av Internet och den elektroniska handeln ökar och tjänstesektorn växer, är det viktigt att medborgarna fortsatt tillförsäkras samma goda konsumentskydd för både varor och tjänster. De nordiska konsumentministrarna vill öka konsumenternas reella valmöjligheter genom att främja Norden som en gränslös marknad för konsumenterna, en nordisk marknad som kan vara förebild i det europeiska arbetet för en inre marknad.

Samtidigt måste enskilda människor kunna lita på att de har tillgänglig, tillräcklig, relevant och oberoende information innan de gör sina köp och de måste ha klara juridiska rättigheter när något går fel. Inom Norden finns en lång tradition för riktlinjer om god marknadspraxis, vilka har utarbetats i samarbete mellan myndigheter och konsumenternas och näringslivets organisationer. Denna dialog bör fortsätta de kommande åren, eftersom näringslivet är en viktig medspelare i strävandena att skapa goda konsumentförhållanden, samtidigt som inte bara produkter

utan hela handeln bör utvecklas utifrån användarnas krav och önskemål. De nordiska länderna har förutsättningarna för att, med en proaktiv nordisk konsumentpolitik som plattform, tillmötesgå konsumenternes förväntningar på att Norden fortsatt utvecklas som en konsumentvänlig marknad och att gemensamt påverka konsumentpolitiken inom EU i riktning mot en högre skyddsnivå och mer förebyggande insatser. Fortsatt och utvecklat arbete med att stärka konsumentarbetet i västnorden, samarbete med de nordvästra delarna av Ryssland, och med Baltikum och på de områden som prioriteras för det nordiska samarbetet, ligger därför i de nordiska ländernas intresse.

Från och med år 2005 ska det nordiska samarbetet på konsumentområdet fokuseras på två överordnade mål:

- stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa
- förstärkning av konsumenternas fria val och beslutsunderlag

Stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa

Konsumenternas rättigheter ska stärkas och de ska tillförsäkras en hög skyddsnivå. Konsumenterna ska ha ett starkt skydd överallt, var de än handlar – nationellt, i nordiska grannländer, i övriga Europa, i butik, via telefon eller Internet. De nordiska konsumentministrarna kommer att arbeta för ett tätt nordiskt samarbete i form av dryftande av EG-rättsakter och övriga initiativ och utspel från EU-kommissionen på konsumentområdet. Detta gäller såväl lagstiftning som i standardiseringsarbete.

Konsumentregleringen ska beakta marknadens snabba utveckling och ge ett gott skydd, utan att hindra utvecklingen av nya möjligheter för konsumenterna, t.ex. på avreglerade marknader som el- och telemarknadena. Ny teknik bör tas i bruk för att underlätta och förenkla konsumenternas rättigheter, information och skydd på marknaden. Målet är att det traditionellt goda skyddet ska upprätthållas i ljuset av de utmaningar som uppstår genom ny teknik, nya handelsformer, nya marknader och integrering av marknader.

Ökad användning av Internet och utvecklingen i den gränsöverskridande handeln bidrar till att aktualisera frågor om personlig integritet och säkerhet. Idag tvekar många konsumenter inför gränsöverskridande köp och e-handel, eftersom de inte litar på eller saknar kunskap om vilka konsumenträttigheter som gäller i övriga Norden och Europa. Särskilt när det gäller finansiella tjänster finns en stor utvecklingspotential, om IT-säkerheten stärks och konsumenterna känner sig trygga i e-handeln. De nordiska konsumentministrarna kommer att arbeta för att konsumenter tryggt kan utnyttja de många nya möjligheterna till gränsöverskridande handel, bl.a. genom att skapa trygghet vid kortbetalningar över Internet både i Norden och EU.

Öppna och gränslösa marknader betyder att konsumentmyndigheter måste samarbeta tätt över ländernas gränser för att uppnå tillfredsställande resultat, eftersom konsumentfrågorna blir allt mindre en nationell angelägenhet, samtidigt som det måste utvecklas nya metoder för dialog med och deltagande av näringslivet. I arbetet med säkerställandet av en hög skyddsnivå ska också näringslivets deltagande stärkas, i syfte att företagen åtar sig ett större ansvar för konsumenternas villkor på marknaden.

Tillförlitliga tvistlösningsorgan och en fungerande marknadstillsyn i alla de nordiska länderna och övriga EU-länder är likaså förutsättningar för att konsumenterna ska kunna känna sig trygga. Inom Norden kan stora synergieffekter uppnås genom ett väl fungerande samarbete om metodutveckling och en god arbetsfördelning i marknadstillsynen.

Förstärkning av konsumenternas fria val och beslutsunderlag

För att konsumenterna ska känna sig trygga krävs också god information och kunskap. Konsumenternas fria val och beslutsunderlag ska stärkas via information, häribland förbättrad information om priser och kvalitet, samt målinriktad och personlig information. Det gäller särskilt på nya marknader, som de avreglerade marknaderna för t.ex. el och telefoni, samt välfärdsområden där det införs ett fritt val. En viktig del är också att öka medvetenheten hos unga om hur kommersiell press skapas och reklamens påverkan, för att de ska kunna mästra rollen som medvetna

och kritiska konsumenter. Målet är att konsumenterna ska ha tillräcklig kunskap för att kunna göra medvetna val på marknaden och väl känna till sina rättigheter som konsumenter.

Goda konsumentförhållanden består också av möjligheten att välja i ett brett utbud på en transparent marknad, inte minst vad gäller avreglerade tjänster. Det ligger i konsumenternas intresse att produkter och konsumtionsmöjligheter utvecklas, bl.a. beträffande hållbarhet och hanterbarhet, samt att nordiska gränshinder undanröjs. Bank- och försäkringstjänster, pensionssparande och hushållsekonomi är välfärdsfrågor som lämpar sig särskilt väl för nordiskt konsumentsamarbete, byggt på samsynen mellan länderna. Det nordiska konsumentsamarbetet bör inriktas på en ökad nordisk harmonisering av finansmarknaden, ökad transparens om avgifter och kreditkostnader, och färre överskuldsatta hushåll.

Konsumenternas inflytande ska stärkas för att säkerställa att deras intressen tillvaratas och att den inre marknaden leder till ökad tillfredställdhet hos konsumenterna. Det gäller inte minst i standardiseringsarbetet, så att det endast utvecklas och marknadsförs säkra produkter. Ett nordiskt samarbete i dessa frågor leder till klara synergieffekter och har nordisk nytta. De nordiska konsumentministrarna kommer att arbeta för ett starkt konsumentinflytande på den inre marknaden samt att det i relation till EU:s handlingsplaner för tillväxt sätts fokus på hur goda konsumentförhållanden i EU kan bidra till den europeiska tillväxten.

Frivilliga organisationer som tillvaratar konsumentintressen har också en viktig roll att fylla när det gäller att förstärka konsumenternas beslutsunderlag.

Målen kompletteras och konkretiseras genom konsumentministrarnas prioriteringar i årliga handlingsplaner, som är styrande för sektorns arbete.

Detta samarbetsprogram ska gälla t.o.m. 2010. En översyn av samarbetsprogrammet ska dock göras när EU:s nya handlingsprogram, som ska gälla fr.o.m. 2007, ligger klart.

Næringsudvalgets betænkning

Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010

(Ministerrådsforslag, se s. 387)

1. Indstilling

Næringsudvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)

2. Baggrund

Det innovationspolitiske programforslag indeholder tre prioritetsområder med tilhørende forslag til implementering:

National nytte og global excellence

Det vigtigste element heri, er etablering af en politisk tung *Innovationspolicy-gruppe* med deltagelse fra næringsliv, forskere og politiske organisationer. Hensigten er at gruppen skal udvikle strategier og samarbejdsformer på tværs af lande og sektorer.

Ydermere skal gruppen suppleres af et såkaldt *International Forum* (konference) som skal samle policyekspertise og analysefunktioner.

Som målsætninger for disse to aktiviteter identificeres tre områder:

- styrkelse af en velfungerende nordisk innovationskultur
- forbedre rammevilkårerne for tilvækstgenerende innovationer
- kobling af forskning og innovationer i næringsliv og virksomheder

Et grænseløst nordisk innovationssystem

Under dette tema, foreslås der nedsat en ekspertgruppe bestående af centralt placerede embedsmænd, som får til opgave af sammenkæde de nationale innovationsressourcer. Det kan blandt andet handle om:

- forslag til ændringer i nationale regelsystemer og rutiner
- søge samarbejde omkring risikokapital/*business angels*
- vurdere muligheden for at man kan få tilgang til nabolandenes "foretagsfinansieringsarrangementer"
- nordisk "krydsbefrugtning" af store innovations- og næringsudviklingsprogrammer
- koordinering af ressourcer i forbindelse med kommercialisering af forskningsresultater

Nordisk synergi i kreative netværk og klusterdannelser

Tanken er at få konkretiseret behovet af at åbne de nationale innovationssystemer for grænseoverskridende aktiviteter.

Som et center for denne aktivitet udpeges Nordisk InnovationsCenter, NICe, som det vigtigste. Målet er bl.a. at:

- skabe geografiske klusterdannelser i nordiske grænseregioner
- lave forsknings- og virksomhedsnetværk omkring innovationsprojekter
- lave virksomheds- og kompetencenetværk omkring produktionsområder

3. Næringsudvalgets synspunkter

Forslaget er primært orienteret imod struktur og organisering af den innovationspolitiske indsats – frem for at udpege specifikke teknologiområder eller erhvervspolitiske prioriterede mål. Det havde efter udvalget opfattelse været ønskeligt med indikationer på hvilke teknologiområder og aktører man vil lægge særligt vægt på. Muligheden for at koordinere de økonomiske ressourcer med midler fra EU's forskningsmidler nævnes, men strategien for hvorledes det skal opnås synes uklar.

Desuden finder man det betænkeligt, at de udsete grupper i overvejende grad synes at have en bureaukratisk/embedsmandsorienteret dominans med begrænset international/global profil. I en periode hvor *out-sourcing*, *on demand* og stor hastighed på produktionsudvikling er dominerende kendetræk ved industriens leve- og konkurrencevilkår, er det essentielt at de nordiske innovationssystemer er i stand til hurtigt og fleksibelt at reagere på ændringer i de kravene til de nordiske virksomheder – lokalt og globalt.

Denne bekymring gælder også det intra-nordiske perspektiv på hvorledes der kan koordineres og skabes synergieffekter. Der vil naturligvis kunne vindes gevinster ved et øget samarbejde mellem de nordiske innovationssystemer, men midler, kompetencer og netværk bør efter udvalgets opfattelse ikke begrænses til Norden.

Derimod burde man i højere grad søge inspiration, samarbejde og midler uden for Norden. En sådan målsætning vil drastisk øge volumen af kompetencer og økonomiske midler og vil tillige sikre at der træffes beslutninger som også er under direkte inspiration fra aktører uden for Norden.

4. Konklusion

Næringsudvalget forslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Ministerrådsförslag

om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010

Den övergripande visionen om Norden som internationellt ledande tillväxt- och innovationsregion förutsätter alltså en nordisk kraftsamling inom ett begränsat antal prioriterade fokusområden: (1) övergripande policyformulering, (2) de operativa innovationssystemen samt (3) vissa typer av nordiska nätverkssatsningar. De drivande målsättningarna för kommande nordiska samarbetssatsningar inom dessa tre prioritetsområden kan sammanfattas på följande sätt:

- att genom ett tvärnationellt samarbete på den *strategiska policynivån* utveckla en ömsesidig lärandeprocess som främjar en mer innovativ innovationspolitik i de nordiska länderna
- att genom ökat gränsöverskridande samspel mellan de *operativt inriktade nationella innovationssystemen* skapa större möjligheter för företag och andra viktiga innovationsaktörer att utnyttja ett bredare spektrum av finansiella resurser, kontaktnät och kunnande oavsett var i Norden man har sin *hemmabas*
- att genom profilerade *spjutspetssatsningar* på väl synliga företagsnätverk uppbyggda kring produkter, teman, geografiska kluster eller innovativa idéer tydliggöra de positiva synergieffekterna i ett resultatinriktat nordiskt samarbete

Prioritetsområde 1: Nationell nytta och global excellence!

Det nordiska samarbetet kring de övergripande strategierna för en effektivare och mer tillväxtfrämjande innovationspolitik bör byggas upp kring olika sätt att lära av varandra. Det handlar här inte i första hand om att genom traditionella studier av olika indikatorer betygsätta de nationella innovationssystemen. Vad som krävs är en bredare, men samtidigt också mer djupgående, nordisk samverkan som är inriktad på genuint *policylärande* snarare än mekaniska jämförelser.

Den centrala frågeställningen är hur de olika nordiska policyansatserna fungerar i praktiken: Vad har de för starka och svaga sidor och vilken typ av ekonomiska resultat inom ramen för en given nationell eller regional kontext tenderar de därmed att generera? Den här samarbetsstrategin, som idag röner ett växande intresse inom det internationella samarbetet kring utvecklingen av en bättre fungerande innovationspolitik, brukar gå under den talande benämningen *learning-by-comparing*.[1]

ÄK-Näring skall säkra uppbyggnaden av en systematisk lärandeprocess med fokus på utveckling av strategier och samverkansformer som innan utgången av 2010 erbjuder det nordiska näringslivet en gemensam innovationsmiljö i internationell toppklass. ÄK-näring avgör själv den mera detaljerade inriktningen på arbetet. Dock bör följande övergripande policyområden av stor relevans för den gemensamma nordiska innovationsmiljöns framtida utveckling omfattas av arbetet:

- *Främjande av en fungerande nordisk innovationskultur*. Det handlar här om att se över och om möjlig åstadkomma en bättre samordning av de delar av utbildningspolitiken som syftar till att främja livslångt lärande inom företag och arbetsmarknad samt ökad mobilitet bland studenter, lärare och forskare. Det kan här också handla om insatser för att öka nordbornas kunskaper om betydelsen av entreprenörskap och innovativa företag samt att främja en fördjupad offentlig diskussion kring vikten av kontinuerligt lärande inom dagens och morgondagens samhälle. En viktig ingrediens i en framgångsrik politik i syfte att gynna innovativ näringskultur är också att lyfta fram insikten om potentialen i de icke-forskningsbaserade

[1] Se t ex Lundvall & Tomlinson (2001).

men i många fall ändå både kreativa och kommersiellt framgångsrika miljöerna inom olika typer av upplevelsenäringar (design, musik, turism etc.).

- *Etablering och utveckling av gynnsamma samhälleliga ramvillkor för tillväxtgenererande innovationer.* Fokus bör här t ex gälla utveckling av och nordisk samverkan inom konkurrenspolitiken, olika patentregimer och frågan om lagstiftningen kring immateriella rättigheter, effektivisering och förenkling av viktiga legala och administrativa regelverk, skattfrågor och offentliga system för finansiering av olika delar av de nationella innovationssystemen. En samlande frågeställning i detta sammanhang är naturligtvis den incitamentsstruktur för nyföretagande och privata satsningar (inkl. det så viktiga riskkapitalet) inom ännu föga utvecklade men potentiellt lovande nya produktionsområden.
- *Kopplingen mellan forskning och innovationer inom näringsliv och företag.* Centrala frågeställningar är här möjligheterna att mer systematiskt sätt och i breda nordiska partnerskap utveckla gemensamma kunskapsplattformar liksom mer långsiktiga *teknologivisioner* (*technology forsights*) inom särskilt utvalda branscher eller produktionsområden. En annan närliggande fråga är de framtida kopplingsmöjligheterna mellan den allt mer avancerade miljöteknologiforskningen och innovationsmöjligheterna inom delar av det nordiska näringslivet. Andra i detta sammanhang viktiga åtgärdsområden är t.ex. småföretagens förmåga att ta till sig och utnyttja ny kunskap/teknologi samt möjligheterna att stödja ett ökat samarbete mellan offentliga forskningsinstitutioner och företag i tvärsektoriella kluster inom olika teknologi- och behovsområden.

Tidsperioden för detta arbete bör primärt vara programperioden 2005–2010. ÄK-Näring bör rapportera om framsteg vid de årliga nordiska näringsministermötena. Ansvaret för nationell vidareföring av förslag till innovationspolitiska strategiändringar eller andra förbättringar i de nordiska ländernas övergripande innovationspolitik föreslås åvila näringsministrarna – dock i nära samarbete med motsvarande företrädare för övriga berörda policyområden.

Prioritetsområde 2: Mot ett gränslöst nordiskt innovationssystem!

På den operativa nivån är Nordens innovationssystem rätt olika i sin uppbyggnad och har därmed också delvis olika utvecklingsförutsättningar. Det här betyder att det varken är möjligt eller ens önskvärt att med tvingande medel pressa fram en mer systematisk harmonisering av de nationella innovationssystemen.

En betydligt bättre metod bygger på att öka insikterna hos de olika nyckelaktörerna om de möjligheter som ett större nordiskt samutnyttjande av de nationella innovationsresurserna skulle kunna ge. Detta medför i sin tur ett ökande tryck mot en frivillig utvecklingsprocess mot förbättrad nordisk samordning av de regelverk och administrativa rutiner som verkar mest hämmande på det gränsöverskridande flödet av aktörer och idéer mellan de olika innovationssystemen.

Ambitionen att sammanlänka de nationella innovationsresurserna till en gemensam 'hemmabas' till gagn för hela för det nordiska näringslivet kräver dock ett aktivt samarbete mellan de operativa delarna av de nordiska innovationssystemen. En väl initierad (stor innovationssystemkompetens på operativ tjänstemannanivå) nordisk *task force* bör etableras med uppgift att på ett systematiskt sätt kartlägga och utvärdera möjligheterna att inom vissa särskilt utvalda områden reducera hindren för gränsöverskridande integration och ömsesidigt utbyte mellan de nationella innovationssystemen. Det är viktigt att det i denna grupp även ingår representation från de mer analys- och forskningsinriktade delarna av de nationella innovationssystemen.

Ambitionen är vidare att det nordiska innovationssamarbetet blir väl förankrat och konkret knyter an till allianser med de, oftast finansiellt starkare, nationella aktörerna på innovationsområdet som är en förutsättning för att de gemensamt satsade nordiska medlen ska få genomslag och komma till nytta.

För att säkra en hög aktivitetsnivå och långsiktig uthållighet i arbetet krävs även i detta fall någon form av koordinerande sekretariatsresurser. Dessa skulle med fördel kunna kombineras med det NICe-kopplade nätverk som föreslagits ovan, något som skulle möjliggöra synergief-

fekter även i budgethänseende. Övriga operativa kostnader för samarbetet bör bekostas nationellt av deltagarna.

En expertgrupp bestående av centralt placerade tjänstemän tillsätts med uppdrag att välja ut ett antal nyckelområden där man genom frivilliga justeringar i regelverken kan uppnå mindre inlåsningseffekter, större öppenhet och därmed också ökade möjligheter till positiva synergieffekter och produktiv arbetsfördelning mellan de nationella innovationssystemen.
Den utsedda gruppen skall även komma med förslag till konkreta ändringar i berörda nationella regelsystem och rutiner inom de utvalda områdena. Expertgruppen ansvarar självständigt på basen av sina erfarenheter och kompetens för vilka mer detaljerade sakområden som bör väljas ut för vidare åtgärder. Det ligger dock nära till hands att arbetet med att förbättra utbytet och den ömsesidiga öppenheten mellan de nationella innovationssystemen åtminstone inledningsvis bör fokusera på följande områden:

- Samarbete kring riskkapitalförsörjning i det allra tidigaste nyföretagandeskedet (*business angels*).
- Kvalificerad rådgivning och kompetensuppbyggnadsstöd för småföretag vid expansion på nya nordiska/internationella marknader.
- Tillgång till andra nordiska länders FoU-resurser för vissa typer av forskare och projekt
- Tillgång till företagsfinansieringsarrangemang inom grannländernas innovationssystem och institutioner.
- Nordisk korsbefruktning av stora nationella innovations- och näringsutvecklingsprogram.
- Samarbete för att öppna upp vissa serviceformer inom de nationella och regionala inkubatormiljöerna för aktörer i de nordiska grannländerna.
- Bättre möjlighet till gränsöverskridande utnyttjande av offentlig upphandling i syfte att utveckla nya produkter och tekniska tillämpningar av relevans för övergripande politiska mål som t ex miljömässig hållbarhet.
- Samverkan mellan resurser och system för att understödja kommersialisering av forskningsresultat.
- Samverkan kring och utbyte av teknologiprogramresurser.
- Samarbete gällande avskaffande av olika typer av tekniska gränshinder (*conformity assessment*).

Arbetsgruppens uppgift underlättas av det faktum att en stor del av samarbetet för att öppna upp delar av nationella innovationssystemen för varandra bör kunna handla om ett ökat gränsöverskridande utnyttjande av icke-finansiella resurser.

Expertgruppen har möjlighet att vid behov utse sakkunniga undergrupper för att närmare analysera och ta fram konkreta åtgärdsförslag inom de olika sakområdena. Arbetet inom dessa grupper finansieras om möjligt nationellt.

Den av ministerrådet utsedda expertgruppens arbetsmandat gäller i första hand programperioden 2005–2010. Gruppen avrapporterar fortlöpande sin verksamhet och sina konkreta åtgärdsförslag till ministerrådet (ÄK-näring). Till den del som gruppens förslag leder till nationella beslut om ändrade regler eller lagstiftning bör detta rapporteras av berörda länders näringsministrar till ministerrådet i samband med de årliga ministermötena.

Prioritetsområde 3: Nordisk synergi i kreativa nätverk och klusterbildningar!

Inom det mest *gräsrotsinriktade* satsningsområdet förutsätter kravet på flexibilitet och hänsyn till de begränsade nordiska resurserna ett arbetsupplägg som ger en stark fokusering av insatserna mot den typ av innovativa nätverk som ger största möjliga *demonstrations-* eller *skyltfönstereffekter*. Tanken bakom detta är dels att konkretisera behovet av att öppna upp de nationella innovationssystemen för gränsöverskridande verksamhet, och dels att genom uppmärksamhet utåt uppmuntra nya och för de nordiska ländernas tillväxt viktiga gränsöverskridande samverkansinitiativ. Den här typen samverkansprojekt klargör också det egenvärde som faktiskt finns i ett aktivt, konkret och – inte minst – resultatinriktat nordiskt samarbete

Ett lämpligt drivande centrum för detta viktiga arbete är NICe. Det nordiska innovationscentret är redan idag en aktiv och framgångsrik brobyggare i flera tvärnordiska nätverks- och utvecklingsprojekt med basen i företag, innovatörer, forskare, riskkapitalister och marknadsexpertis. Projekten och nätverken har under senare år bl a fokuserat på entreprenörskap, kopplingen mellan forskningsresurser och småföretag, högteknologi-avknoppningar inom nordiskt näringsliv, uppbyggnad och funktionssätt hos regionala innovationskluster samt nordiska nätverk inom kreativa näringar och produktområden (musik, underhållning, turism). Aktuella projekt och nätverk under uppbyggnad eller med stor framtida nordisk potential gäller även hälso- och sjukvårdssektorn samt ekologiskt hållbar livsmedels- och energiproduktion. Till denna grupp hör även betydande nordiska samverkansmöjligheter kring etablerade nationella kluster med fokus på t ex integrerade kommunikationssystem (tele-com, fordon, shipping, flyg, intermodal logistik) och skog/trä/papper samt bio-tech.

Den verksamhet som innovationscentrets bedriver har på ett konkret sätt tydliggjort inte bara den nationella nyttan, utan även den europeiska potentialen, i ett aktivt och målinriktat nordiskt samarbete kring nyskapande produkt- och företagsutvecklingsprojekt. Inom området livsmedelskvalitet och -säkerhet har ett av NICe initierat samnordiskt projekt med aktörer från livsmedelsindustri och relevanta spetsforskningsmiljöer sålunda lyckats dra till sig samarbetspartner och betydande finansiella resurser från – förutom Norden – hela 13 länder runt om i Europa. Här handlat det alltså inte bara om en tydlig demonstration av det nordiska samarbetets konkreta mervärde för de inblandade aktörerna. Strategiskt utvalda och väl genomförda samnordiska projekt skapar alltså även större synlighet och attraktivitet på betydligt bredare och mer resurstarka internationella arenor.

NICe bör fortsätta med att utveckla, och med hjälp av nationell och EU-finansiering även expandera, denna typ av innovativa *gräsrotsprojekt*. Detta gäller särskilt den typ av samverkansprojekt som ger ovan nämnda *demonstrationseffekt* – inte minst på EU-nivån. Projektaktiviteten bör dock på ett tydligt sätt struktureras kring följande typer av nordiska innovationsnätverk:

- Geografiska klusterbildningar i nordiska gränsregioner (t.ex. Öresund, Västnorden med kopp-lingar till Danm./Norge/Skottland, Uleåborg/Umeå–Luleå, Sthlm/Uppsala–Åbo/H:fors –S:t Petersburg/Tallinn, Nordkalotten–nordvästra Ryssland).
- Företags- och forskningsnätverk kring teknologi- och forskningstunga innovationsprojekt (t.ex. inom IT-sektorn, bio-tech, fiskodling etc).
- Företags- och kompetensnätverk kring produktionsområden vilka inte är utpräglat beroende av naturvetenskapligt-tekniska forskningsinsatser (t.ex. maritima transporter och vissa typer av råvarubaserad industri).
- Företags- och kompetensnätverk kring projekt inom s.k. kreativa produktutvecklingsområden (t.ex. design, mode, underhållning och musik).

Förutom samarbetsprojekt med klar inriktning på olika typer av produktionsområden och geografiska miljöer, är det enligt ministerrådets uppfattning viktigt att NICe även engagerar sig i projekt vilka oberoende härav bidrar till att utvecklar de nordiska företagens innovationsförmåga – t.ex. nätverk kring bättre utnyttjande av intellektuellt kapital och kvinnor i ledningen av företag.

Finansieringen av aktiviteterna sker enligt nuvarande modell – alltså med NICe:s egna nordiska budgetresurser i kombination med de inblandade partnernas egna satsningar, samt i vissa fall även med tillskott från andra internationella källor (EU/EES). NICe rapporterar resultaten av sin projektverksamhet till ÄK-näring.

Den samlade bilden

Det samlade förslaget till åtgärder av näringsministerrådet i syfte att starta upp en process som fram till 2010 kan erbjuda näringslivet i de nordiska länderna en innovationsmiljö som hör till de främsta i världen framgår av nedanstående figur:

Figur 1: Sammanfattning av det innovationspolitiska programmets åtgärdsstruktur

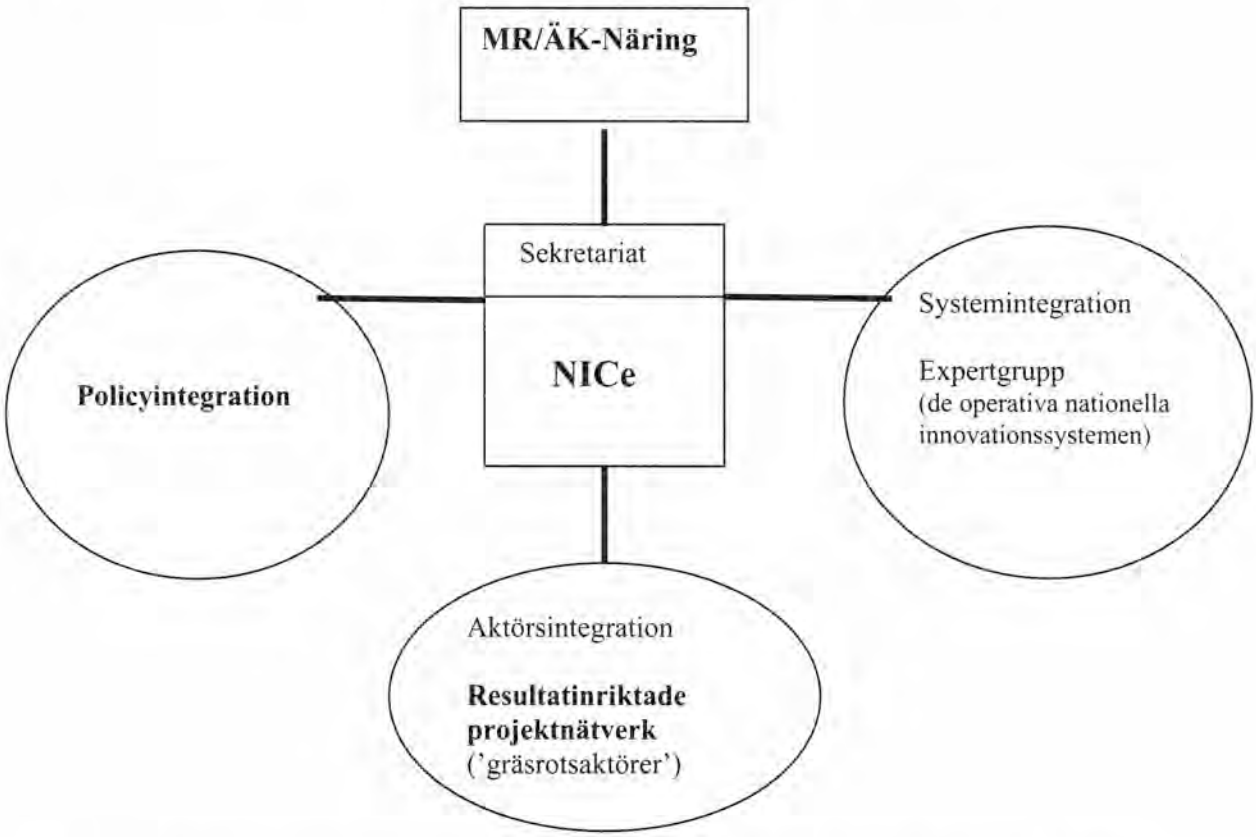

Jämfört med nuvarande innovationspolitiska samarbete inom den nordiska näringssektorn innebär förslaget en introduktion av två nya tyngdpunktsområden: policy- respektive systemintegration. Förslaget ger vidare en tydligare övergripande samarbetsstruktur där en synergiskapande samordning mellan de olika tyngdpunktsområdena och insatserna lättare kan uppnås.

Strukturen med tre sammanhängande insatsområden öppnar slutligen också upp för ett mer genomtänkt och systematiskt genomfört tvärsektoriellt samarbetet kring innovations- och tillväxtpolitiken i Norden.

Presidiets betänkande

Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005

(Bilaga 1: Ministerrådsforslag, se s. 398,
Bilaga 2: Brev om Nordisk Ministerråds budgetforslag 2005, se s. 402)

Nordiska ministerrådet har till Nordiska rådet överlämnat ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2). Därutöver har ministerrådet i ett brev till Nordiska rådet av den 4 oktober 2004 förklarat sig berett att vidta vissa justeringar i budgetförslaget för att tillmötesgå de synpunkter som under budgetprocessen har framförts av rådets budgetgrupp (Bilaga 2).

1. Presidiets förslag till beslut

I det följande föreslår Presidiet följande ändringar i förhållande till ministerrådets förslag (B 228/presidiet; C 2). Därvid har innehållet i ministerrådets brev av den 4 oktober 2004 arbetats in i förslaget.

Presidiet föreslår att

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka insatsen till området Narkotika med TDKK 200

att öka insatsen till området Arktis med TDKK 1500

att öka insatsen till området Bioetik med TDKK 200

att öka insatsen till området Social- och hälsovårdspolitik för att prioritera Telemedicin med TDKK 500

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

samt,

att företa följande ändringar i budgeten för år 2005, jämfört med ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2):

Ökning av anslag för insatser till områdena narkotika, Arktis, Bioetik samt Telemedicin (4-4310-1) (i TDKK) 2400

Budgetpost:	Namn	Belopp (TDKK)
4-4510-1	Projektmedel: Narkotikasamarbete	200
3-0870-1	Arktisk samarbejdsprogram	1500
2-3140-1	Nordisk komité for Bioetikk	200
4-4310-1	Projektmedel: Social- och hälsovårdspolitik (Telemedicin)	500
	Summa:	**2400**

Summa ökningar (TDKK) 2400

Minskning (i TDKK) av anslagen till följande:

Budgetpost	Namn	Belopp (TDKK)
3-3320-2	NEFCO	1200
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	182
2-3185-3	Nordisk samisk institut	1555
5-0180-3	Nordiska ministerrådets sekretariat	213
	Summa:	**3150**

Summa minskningar (TDKK) 3150

Vidare föreslår Presidiet att Nordiska rådet framför önskemål om att Nordiska ministerrådet, i genomförandet av 2005 års budget, överväger huruvida särskilda hänsyn kan tas till följande teman:

- Nordiska rådet vill återigen upprepa att en önskan om att budgetdokumentet blir mera lättillgängligt och överskådligt. Överlag måste det skapas större möjligheter för en omdisponering av medel mellan olika budgetområden.
- Nordiska kulturfonden har en viktig nordisk kulturpolitisk uppgift. Rådet har noterat att Nordiska kulturfonden har en oförändrad budgetram trots ett ökat antal kvalificerade ansökningar.
- Nordiska ministerrådet bör utreda hur Nordiska akvarellmuseet kan stödas i projektet med sin nordiska profilering.
- 2-2543-1 Nordplus språk. Nordisk råd forventer at Nordisk Ministerråd vil leve op til bestemmelsen om, at Nordens Sprogråd har ansvaret for samarbejdet mellem de nordiske sprognævn, således at der også er sekretariatsresurser til at varetage denne opgave.
- Nordisk Ungdoms Filmfestival, gør et unikt arbejde for at samle unge interesseret i selv at producere film. De unge mødes i Tromsø, Norge, i en uge i september for at vise sine film og for i workshops at producere nye kortfilm. Nordisk Råd anmoder ministerrådet om at finde en løsning til, hvordan NUFF kan støttes således at man sikrer deltagelse af unge fra hele Norden.
- Nordisk Råd beder Nordisk Ministerråd om at se på mulighederne for igangsættelse af nordisk forskning inden for sikkerhedspolitik og aktiviteter for civil krisehåndtering/konfliktforebyggelse.
- Arbeidet på forskjellige områder og nivåer i våre nærområder er meget viktig. Nordisk Råd mener dette er veldig viktig, og da spesielt innsatsen mot Kaliningrad. Området bærer preg av meget lav utvikling på alle områder. Nordisk Råd foreslår derfor at innen for Nærområdet programmets budsjettramme at fokusere på spørsmål som berør Kaliningrad.

- At indenfor nærområdebudgettet øremærke TDKK 1 000 til støtte for den sociale dialog i Baltikum med henvisning til Rek. 8/2003 Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference.

Dessutom föreslår presidiet att Nordiska rådet år 2006 och framöver fokuserar på följande områden:

- Norden i det nya Europa
  - Arbetsmarknadsfrågor, regionalpolitik
  - Den nordliga dimensionen
  - Arkiskt samarbete och Västnorden
  - Narkotika och alkoholmissbruk
  - Miljösamarbete
  - Sexuell hälsa, samt sexualisering och pornografisering av samhället
- Gränshindersfrågor
- Nordisk sikkerhedspolitiske aktiviteter og forskningsopgaver

Presidiet föreslår att

II. Plenarförsamlingen beslutar

att ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (C 2), läggs till handlingarna.

Reservasjon fra den konservative gruppen

och att rekommendationen kompletteras med nedanstående

att öka anslaget för narkotikasamarbetet (4-4510-1) med TDKK 2 800.

Särskilt yttrande

Mittengruppen i Nordiska rådet önskar att utgifterna till Nordiska rådets priser inte utökas. Därmed skall Nordiska rådet fortsatt dela ut tre pris per år bland fyra instiftade priser (film, litteratur, musik samt natur och miljö). Denna ståndpunkt framförs i ett medlemsförslag som är under behandling i en arbetsgrupp tillsatt av Presidiet.

2. Budgetgruppen

Budgetgruppens medlemmar år 2004:

Berit Brørby (A), Den socialdemokratiska gruppen, ordförande
Thor Gunnar Kofoed (V), Mittengruppen
Kent Olsson (m), Den konservativa gruppen
Inge Ryan (SV), Den vänstersocialistiska gröna gruppen

Nordiska rådets utskott och partigrupper uttalar sig om generalsekreterarens förslag till planer och budget till budgetgruppen, som på rådssidan koordinerar arbetet med Nordiska ministerrådets budget för det nordiska samarbetet. Utskottens uttalanden skall främst betraktas som sektor- och fackmässiga inspel och rådgivande vägledning till partigrupperna på utskottens sakområden. Partigrupperna skall ha en överordnad politisk roll i rådets budgetarbete och i behandlingen av ministerrådsförslaget. Budgetgruppen lämnar förslag till Presidiets betänkande över ministerrådsförslaget.

Regelbundet samråd har hållits mellan ministerrådets representanter och rådet under år 2004 och budgetgruppen har mötts i anslutning till dessa möten. Samarbetsministrarnas ordförande

Siv Friðleifsdóttir mötte budgetgruppen den 2 februari för samråd om budgetdirektiven samt den 6 september om omprioriteringar i ministerrådsförslaget.

Budgetanalysen år 2001 bidrog till en ny ordning för budgetprocessen vars främsta förändring var ökad dialog mellan rådet och ministerrådet genom hela budgetprocessen samt tidigt samråd om budgetdirektiven. Budgetgruppen konstaterar att rådets inflytande är störst i budgetprocessens början. Budgetgruppen hade dock, som framfördes vid samrådsmötet den 6 september 2004, gärna sett att omprioriteringsutrymmet varit större i ministerrådsförslaget och att budgetgruppen haft större möjligheter att komma igenom med partigruppernas budgetprioriteringar än ca. 0,3 % av budgetomslutningen vid samrådsmötet den 6 september 2004. Budgeten är för fastlåst – stora delar är låsta i institutioner och längre projekt – och omprioriteringsutrymmet måste ökas på längre sikt. Ett stort arbete läggs ned i hela budgetprocessen både från rådet – främst partigrupperna – och från ministerrådet, och arbetet bör vara proportionerligt med processens avsikt, arbete och omkostnader. Ett ringa omprioriteringsutrymme påverkar rådets möjligheter att bruka budgeten som ett politiskt styrningsverktyg och ha parlamentariskt demokratiskt och politiskt inflytande i processen.

Budgetgruppen överlämnar härmed till Presidiet sitt förslag till Presidiets betänkande om ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2) till presidiets behandling.

3. Presidiet

Presidiet har mottagit förslaget till Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2), som överlämnats till Nordiska rådet den 18 augusti 2004. Nordiska rådets budgetgrupp har härefter till Presidiet lämnat ett förslag till Presidiets betänkande om ministerrådsförslaget. Presidiet tackar budgetgruppen för det utförda arbetet under året, både vad avser budgetdirektiven, plan- och budgetprocessen 2005.

3.1 Presidiets synpunkter

Generalsekreterarens förslag till budget och planer 2005 mottogs generellt positivt i rådets organ. Presidiet noterar att ministerrådet har eftersträvat att ta till sig de kommentarer som budgetgruppen framfört under hela budgetsamrådets gång i årets plan- och budgetprocess och har i stort sett tillgodosett framförda önskemål, prioriteringar och förslag till omprioriteringar.

Presidiet konstaterar att i dialogen mellan rådet och ministerrådet har omprioriteringarna skett i fyra steg:

- Generalsekreterarens budgetdirektiv för år 2005
- Samarbetsministrarnas justeringar den 16 augusti 2004, gällande generalsekreterarens förslag, är i linje med de önskemål rådet har framfört
- Finansiella lösningar finns på en del av rådets önskemål till omprioriteringar i ministerrådsförslaget, som framfördes i samrådsmötet i september
- Därefter har ministerrådet i ett brev av den 4 oktober förklarat sig berett att göra ytterligare justeringar i budgeten för att gå Nordiska rådet tillmötes

Presidiet gör klart att rådets inflytande är i budgetprocessens början och det är därför viktigt att rådet i detta skede både har beredskap och möjligheter att vara en stark aktör. Detta är en utmaning både för rådet och för ministerrådet. Presidiet noterar vidare att budgetprocessen inbjuder till att rådet har möjligheter till påverkan och inflytande på prioriteringarna under hela processens gång, men att rådet inte har de stora möjligheterna att ändra i ministerrådsförslaget under den senare delen av processen.

Presidiet är medvetet om att politisk vilja både kan och har åstadkommit väsentliga prioriteringar i det nordiska samarbetet. Dialogen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har utvecklats och förbättrats och kan göras ännu bättre. Presidiet är angeläget om att Nordiska rå-

det spelar en aktiv roll när det gäller omprioriteringar i en mindre fastlåst budget framöver. Hur detta skall formas bör diskuteras vidare i ett samråd med ministerrådet.

Ministerrådsförslaget om budgetanalysen, som överlämnades till rådet år 2001, banade väg för en förnyad budgetprocess och gav budgeten en central status som politiskt styrningsinstrument. Presidiet föreslår att budgetprocessen fortlöpande förnyas i syfte att ge detta instrument mest möjlig genomslagskraft och användbarhet i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet.

Budgetdokumentet behöver bli mer lättillgängligt och transparent till nästa års budgetförslag och målsättningen för fortsatta samråd mellan rådet och ministerrådet framöver bör vara att få fram en klarare och mera långsiktig budgetstrategi och budgetpolicy. Ett problem tycks ligga i svårigheten att överföra politiska dokument till budgetproduktionen.

Insynen i de ca 1 700 projekt som pågår i det nordiska samarbetet är något ojämn från sektor till sektor. Ministerrådet måste själv ta ansvar för projekten. Detaljstyrning av dessa projekt är inte aktuell från rådet, men en bättre insyn i vad det är för sorts projekt och utvärderingar av dem är en förutsättning för att kunna driva ett kvalificerad budgetarbetet från rådets sida. Det är angeläget att se över uppföljningen av medel som fördelas till olika projekt inom den nordiska samarbetsbudgeten och Presidiet föreslår att saken tas upp i samråd med ministerrådet under hösten.

3.2 Presidiets förslag till rådets prioriteringar

Narkotika

Presidiet föreslår att bekämpningen av narkotika ges hög prioritering genom en ökning av insatsen på detta område med TDKK 200:

- Narkotikaproblemet, inte minst i relation till de nordiska närområdena ökar i omfattning. Här kan samnordiska satsningar ha fortsatt stor betydelse.

Arktiska samarbetsaktiviteter

Presidiet föreslår att det arktiska samarbetsprogrammet prioriteras genom att insatsen ökas med TDKK 1 500:

- Det arktiska samarbetsprogrammet bör lägga tyngdpunkt på forskning och samarbete mellan universitet och högskolor. Presidiet välkomnar inriktningen på utveckling av IT-baserade utbildningsformer.

Bioetik

Presidiet föreslår att området Bioetik prioriteras genom att insatsen ökas med TDKK 200:

- Nordiska rådet kommer år 2005 att prioritera frågor som berör bioetik. Nordiska rådet ser de bioetiska frågeställningarna som viktiga och som ett typiskt område för samnordiska satsningar. Redan idag kan en relativt omfattande "hälsoturism" skönjas mellan de nordiska länderna som ett resultat av olika lagstiftning i länderna.

Telemedicin

Presidiet föreslår att området Telemedicin prioriteras genom att insatsen ökas med TDKK 500:

- Telemedicin som vårdform kommer att få en allt viktigare roll i framtiden. Det gäller inte enbart för glesbygd utan inom vården i stort. NMR bör stödja nordiskt samarbete kring telemedicin (ref. rekommendation 24/2002 Telemedicin mellan de nordiska länderna) så att telemedicin som vårdform kan användas även mellan de nordiska länderna. Spørgsmålet om telemedicin er også et vigtig grænsehindringsspørgmål, og der henvises til det fremlagte budget, hvor det hedder at fjernelse af grænsehindringer på social- og sundhedsområdet fortsat vil være et hovedpunkt i 2005.

Nordplus voksen

Presidiet föreslår angående verksamhetsbidrag till folkbildningsorganisationerna inom Nordplus-voksen programmet att ministerrådet beaktar det beslut som rådet fattat med anledning av Kultur- och utbildningsutskottets betänkande om medlemsförslaget A 1338/kultur.

Finansieringen

Nordiska rådet har informerats att det sker en omorganisering av de samnordiska institutionerna på området för utbildning och forskning. Bl.a. skall Nordisk samisk institut fr.o.m. 2005 finansieras nationellt. Det innebär en reduktion av Nordiska ministerrådets finansieringsandel med 1 555 TDKK år 2005. Detta förslag var p.g.a. av ett fel inte inarbetat i ministerrådets förslag till planer och budget för 2005. Ävenledes har rådet informerats om att de nordiska länderna har beslutat att reducera den nationella finansieringen till den Nordiska miljöutvecklingsfonden, NEFCO, med 50 %, vilket betyder att Nordiska ministerrådets bidrag reduceras med 10 % som motsvarar 1 200 TDKK. Dessa två reduktioner samt minskningarna i ministerrådssekretariatet och ministerrådets strategiska reserver täcker de ökningar Nordiska rådet föreslår, samt en ökning av insatsen för nordiskt forskningssamarbete som ministerrådet själv beslutat om.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Bilaga 1 **B 228/presidiet; C 2**

Ministerrådsforslag

om Nordisk Ministerråds budget 2005

Dokumenter

Forslag til Nordisk Ministerråds Planer og budget – Fremlagt af generalsekretæren (udsendt tidligere)

Generalsekretærens forslag til beslutning

Generalsekretæren foreslår at:

> samarbejdsministrene fastsætter det fremlagde ministerrådsforslag til budget 2004, med følgende ændringer i forhold til Forslag til Nordisk Ministerråds Planer og budget – Fremlagt af generalsekretæren, jfr. tabellen:

Budgetposter (TDKK)		Budget forslag (GS)	MR-SAM forslag	Ændring
3-0820-2	Stipendieordninger	23.086	23.586	500
3-5280-3	NOPEF	17.651	19.219	1.568
3-3320-2	NEFCOs miljøudviklingsfond	5.753	10.353	4.600
4-4120-2	Nordjobb	2.000	2.200	200
4-4310-1	Projektmidler, social og helsepolitik	4.466	6.706	2.240
4-4383-3	Nordisk nævn for alkohol og narkotikaforskning	2.640	2.900	260
Ny	Nedbrydelse af grænsehindringer	0	2.000	2.000
Ny	Reformer på institutionsområdet	0	500	500
Ny	Europa og den nordlige dimension	0	500	500
	Stigning totalt			12.368
4-4110-1	Projektmidler: arbejdsmarked	6.737	6.537	-200
4-4384-3	Nordisk samarbejdsorgan for handikapspørgsmål	7.225	4.725	-2.500
3-0910-1	Politiske initiativ i Nærområderne (tidligere ny pulje)	9.805	3.137	-6.668
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	13.182	10.182	-3.000
	Reduktion totalt			-12.368
	Ændringer			0

- budgettet for 2004 baseres på en reduktion af ministerrådets likvide midler med 10 MDKK. Da der ikke er taget beslutning om opbygningen af fordringer på landene skal fortsætte i 2006 og frem udgår de sidste fem linier på side 24 i afsnittet "Fordringer på landene" i budgetforslaget
- tekstmæssige og tekniske ændringer bl.a. med udgangspunkt i budgetekspertsgruppens anbefalinger og sekretariatets notat fra 21. juni om rettelser, indarbejdes i det endelige budget

Generalsekretærens kommentarer

Det foreslås, at MR-SAM foretager omprioriteringer på 12.368 TDKK i forhold til Forslag til Nordisk Ministerråds Planer og budget – fremlagt af generalsekretæren. Samtlige af disse omprioriteringer afholdes inden for de respektive budgetrammer med den undtagelse at der foreslås en teknisk overføring af bevillingen til NEFCO's miljøudviklingsfond fra nærområderne til miljøområdet.

Nærområderne

På Nærområdebudgettet foreslås en stigning på 1.568 TDKK på budgetposten 3-5120-3 NOPEF, som indebærer at ministerrådets bevilling bliver på det samme niveau som i 2004.

TDKK 4.600 bevilliges som tidligere år til NEFCO's miljøudviklingsfond. Der forslås at dette beløb overføres fra nærområdebudgettet til den særlige post inden for miljøsektorens budget hvor den øvrige bevilling til NEFCO ligger.

Der foreslås en øgning på 500 TDKK til budgetpost 3-0820-2 "Stipendieordninger," til finansiering af en ny ordning: "Ungdommens politiske netværk" som foreslås oprettet i en NR's rekommandation.

Alle disse øgninger foreslås finansieret af den temporære pulje budgetposten 3-0910-1 "Ny pulje." Tilbage bliver der TDKK 3.137 der foreslås anvendt til nye politiske initiativ inden for nærområdesamarbejdet. Budgetpostens navn ændres til "Politiske initiativer i Nærområderne."

Arbejdsmarkedsområdet

Den forøgede bevilling til Nordjobb finansieres af ministerrådet for arbejdsmarkedspolitiks projektmidler. Dette indebærer at Nordjobb's budget vil være på samme niveau som i 2004. Det er et udbredt ønske fra landene at ministerrådets bidrag til Nordjobb ikke reduceres. Nordjobb giver unge fra hele Norden muligheder for at arbejde i andre lande og er således af stor betydning for integrationen i Norden.

Social og sundhed

Forslagene om ændringer på social og sundhedsområdet kommer fra EK-S. Baggrunden for reduktionen af "Nordisk samarbejdsorgan for handikapspørgsmål" (NSH) er at institutionen har opbygget et betydeligt egenkapital der kan anvendes til at opretholde uændret aktivitetsniveau i 2005. "Nordisk nævn for alkohol og narkotikaforskning" får en forstærkelse på 260 TDKK. Resten af reduktionen af NSH vil blive anvendt til politisk prioriterede aktiviteter inden for sektoren.

Sekretariat og andre fællesaktiviteter

Der foreslås at der oprettes en særlig budgetpost for nedbrydelse af grænsehindringer med budget på 2.000 TDKK. Midlerne skal anvendes til at forsætte ministerrådets arbejde på dette område, inklusive opfølgning af den indsats som nu gennemføres af Poul Schlüter.

Der foreslås afsat 500 TDKK til "Reformer på institutionsområdet" til at finansiere de udgifter der opstår i forbindelse med omstrukturering eller nedlæggelse af institutioner.

Øget satsning på Europasamarbejdet og den nordlige dimension har medført udgifter som foreslås dækket af en særlig budgetpost. Den vil bl.a. anvendes til at finansiere udarbejdelse af rapporter, udredninger, seminarer m.m.

Disse øgninger finansieres med reduktion af ministerrådets strategiske initiativer som vil ligge på 10.182 TDKK.

Kultursamarbejdet

MR-K har besluttet permanent at indføre en Nordisk Film pris på 350 TDKK. Filmprisen skal administreres af KM-gruppen, og det foreslås at udgifterne afholdes inden for budgetpost 1-2220-1 Styregruppen for film og mediesamarbejde.

Rejseomkostninger

Sekretariatet har på anmodning af NSK undersøgt muligheder til at udarbejde fælles retningslinjer for hvornår Ministerrådet skal betale rejseudgifter for diverse grupper nedsat af Ministerrådet. Generalsekretæren vil fremsætte et forslag på dette område der kan have budgetkonsekvenser. Der foreslås at evt. ændringer af budgettet som konsekvens af retningslinjerne fastlægges når MR-SAM godkender det endelige budget.

Budgettet for MR-K og MR-U

MR-K og MR-U vil igennem skriftlig procedure fastsætte detailbudget for sektorerne inden for den fastlagde budgetramme.

Budgetposttekster

Nye budgetposttekster og ændringer af budgetposttekster er vedlagt i bilag.

Bilag

Budgetposttekster

Politiske Initiativer

Formål Under denne budsjettposten ligger de prosjektmidler som blir frigitt ved at prosjekter i nærområdet, både i Baltikum og i Russland avsluttes i 2004. Summen skal benyttes til aktiviteter som samarbeidsministrene anser som spesielt viktige. Av de opprinnelige TDKK 9805 er TDKK 500 anført under stipendordninger til opprettelse av en ny utvekslingsordning for unge politisk aktive i Nordvest-Russland, TDKK 4600 er overført til NEFCO, og TDKK 1568 er overført til NOPEF.

Prioriteringer i 2005 Nordisk Ministerråd v/Samarbeidsministrene identifiserte i 2003 en rekke områder som hver for seg og til sammen ble betegnet som særskilt strategisk interessante for utviklingen de kommende år i Norden, i Europa og globalt. Ett av disse områdene var samarbeid med landene i Nærområdet, som ble høyt prioritert og følgelig konkret nedfelt i en rekke strategiske mål. Pr. 01.01.2005 vil disse strategiske mål kun delvis være oppnådd. Høsten 2004 kommer nye retningslinjer for samarbeidet med Estland, Latvia och Litauen samt Nordvest-Russland til å fastlegges. "Nye Politiske Initiativ" vil bli benyttet til å oppfylle samarbeidsministrenes målsetninger, nye så vel som gamle. Derudover skal budsjettposten sikre en fleksibilitet i budsjettet til å fange opp aktuelle samarbeids-muligheter både i Russland og i Baltikum, inklusive det nordisk-baltiske institusjonssamarbeidet.

- Norden skal fortsatt agere proaktivt og synlig som aktør i gjennomføringen og utviklingen av EUs handlingsplan for den Nordlige dimensjon med innspill og forslag til nevnte handlingsplan.
- Økt samarbeid med Nordvest-Russland og Kaliningrad: Det er fortsatt behov for å videreutvikle og utdype eksisterende nettverk både med NGOer og med myndighetene på de forskjellige nivåer.
- Omstrukturering av samarbeidet med de baltiske land, basert på medfinansiering og direkte samarbeid om felles innsatser.
- Bedret samarbeid og arbeidsfordeling mellom de ulike regionale og internasjonale aktørene i nærområdet i form av en tettere dialog med Barentsrådet (BEAC), Østersjørådet (CBSS) og Arktisk Råd (AC). Det gäller särskilt Northern eDimension och gränssamarbete.
- Utvikling av et Arktisk Vindu: Det Arktiske samarbeidet skal gis synlighet gennom å identifisere relevante prosjekt.

Sekretariatet skal bemærke, at udmøntningen af budgetposten "Politiske initiativer" medfører konsekvensrettelser af teknisk karakter i andre nærområdeposter.

Fjernelse af grænsehindringer

Formål Under det svenske formandskab i 2003 iværksattes en omfattende indsats for at fjerne bestående grænsehindringer mellem de nordiske lande. Arbejdet med fjernelse af grænsehindringer blev med samme intensitet videreført under islandsk formandskab i 2004 og vil i 2005 fortsat have en høj prioritet inden for rammerne af Nordisk Ministerråd.

Midlerne skal derfor anvendes til at fortsætte ministerrådets arbejde på dette område, inklusive opfølgning af den indsats som gennemføres af den særlige repræsentant Poul Schlüter og det grænsepolitiske sekretariat.

Prioriteringer i 2005 De grænsebarrierer, som hidtil er blevet fjernet eller formindsket har i første række drejet sig om forhold, der har direkte betydning for den enkelte nordiske borger, som ønsker at bo, arbejde eller studere i et andet nordisk land. Parallelt med denne indsats blev der i 2004 sat fokus på grænsehindringer i Norden, som har særlig betydning for virksomheder og næringsdrivende. Denne indsats sammen med opfølgning af de hidtidige problemområder bliver de vigtigste opgaver for arbejdet for fjernelse af grænsehindringer i 2005.

Reformer på institutionsområdet

Formål Ministerrådet har de sidste år initieret udredninger og reformer af institutioner på række områder. Dette gælder områderne kultur og velfærd og erhverv, og ikke mindst uddannelse og forskning. En række institutioner gennemgår omfattende ændringer, f.eks. sammenlægninger, overførsel til nationalt niveau eller nedlægning. Formålet er at sikre at organisationsformen bidrager til at opgaver løses mest effektivt i en foranderlig verden med nye udfordringer.

Denne og lignende processer har vist sig at medføre en række omkostninger. De fleste er blevet finansieret af eksisterende budgetposter, men der opstår også situationer hvor der er behov for at kunne finansiere enkelte udgifter fra en central budgetpost.

Prioriteringer i 2005 Midlerne vil blive anvendt til at finansiere omorganiseringer på institutionsområdet og andre lignede processer. Det vil typisk dreje sig om:

- Udredninger og evalueringer
- Konsulentbistand på en række områder, inklusive organisation, økonomi og personale
- Forpligtelser på personaleområdet
- Andre kontraktlige forpligtelser

Europa og den nordlige dimension

Formål Nordiska ministerrådet ökar sin satsning på Europasamarbetet generellt och bland annat vad gäller genomförandet av EU:s andra handlingsplan för den nordliga dimensionen 2004–2006. Budgetmedlen kommer att användas för att finansiera utarbetandet av rapporter, utredningar, seminarier m.m. som har betydelse for det nordiske samarbetet i förhållande till EU.

Prioriteringer i 2005 Europasamarbetet blir allt viktigare. Nordiska ministerrådet deltar aktivt i genomförandet av EU:s andra handlingsplan för den nordliga dimensionen 2004–2006. Ministerrådet välkomnar EU-kommissionens initiativ att involvera regionala organisationer i arbetet. Prioriteringer i 2005 er:

- Redan existerande samarbetsformer vidareutvecklas och nya etableras i ett utvidgat EU. Särskilt fokus riktas på regionalt samarbete och nätverksbyggande.
- Under 2005 fortsätter ministerrådet för sin del genomförandet av handlingsplanen.

Bilaga 2

Nordisk Råds Præsident
Gabriel Romanus

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Tel +45 3396 0200
Fax +45 3396 0201
www.norden.org

28. september 2004
112014100103

Nordisk Ministerråds budgetforslag 2005

Den 6. september 2004 blev der afholdt møde mellem Nordisk Råds budgetgruppe og formanden for samarbejdsministrene i Nordisk Ministerråd om ministerrådets budgetforslag 2005. På mødet præsenterede Nordisk Råds budgetgruppe et forslag til forøgelser i budget 2005.

I nærværende brev præsenterer Nordisk Ministerråd et forslag til budgetforøgelser og finansiering, som ministerrådet håber, at der kan opnås enighed om med Nordisk Råd. Det er ministerrådets opfattelse, at forslaget tilgodeser budgetgruppens prioriteringer.

Nordisk Råds forslag til budgetforøgelser

På mødet præsenterede Nordisk Råds budgetgruppe følgende forslag til forøgelser i budgettet.

Budgetpost	***Beløb***
Narkotika	200.000
Arktis	1.500.000
Bioetik	200.000
Telemedicin	500.000
I alt	***2.400.000***

Nordisk Ministerråds forslag til budgetforøgelser

På den baggrund har ministerrådets udarbejdede følgende forslag.

Budgetpost	***Beløb DKK***
Nordisk Forskningssamarbejde	1.000.000
Narkotika	200.000
Arktis	1.500.000
Bioetik	200.000
Nedbrydelse af grænsehindringer	250.000
I alt	***3.150.000***

Nordisk Ministerråds forslag til budgetreduktioner

Nordisk Ministerråds forslag til finansiering ser således ud:

Budgetpost	***Beløb DKK***
Nordisk Samisk Institut	1.555.000
NEFCO	1.200.000
Nordisk Ministerråds sekretariat	213.000
Ministerrådets strategiske reserver	182.000
I alt	***3.150.000***

Uddybning af ministerrådets budgetændringer

Budgetforøgelser

Med hensyn til Rådet forslag om tilførsel af midler til Telemedicin foreslår Ministerrådet, at der på posten "Nedbrydelse af grænsehindringer", som er en ny post i budget 2005, og på posten "Projektmidler Social og Sundhed" kan afsættes op til 500.000 DKK til belysning af grænsehindringer på telemedicinområdet.

Budgetreduktioner

Nordisk Ministerråd har besluttet at reducere landenes bidrag til NEFCO med 50 %. Samtidig er det besluttet at Nordisk Ministerråds bidrag skal reduceres med 10 %, som modsvarer et beløb på 1.200.000 DKK.

Reduktionen på 1.555.000 DKK i tilskuddet for 2005 til Nordisk Samisk Institut er stipuleret i det seneste udkast til kontrakt for Nordisk Samisk Institut. Størstedelen af dette beløb nemlig 1.200.000 DKK bibeholdes til uddannelses- og forskningssamarbejde i bredere forstand.

I forbindelse med ændring i de institutionelle rammer for Nordisk Samisk Institut skal ministerrådet for god ordens skyld nævne, at den samlede bevilling til Nordisk Samisk Institut ikke falder i 2005, idet Sverige, Norge og Finland kompenserer instituttet med midler direkte fra de nationale budgetter.

Nordisk Ministerråd imødeser Nordisk Råds svar på ministerrådets forslag til budgetforøgelser 2005 samt finansiering heraf.

Med venlig hilsen
Nordisk Ministerråd

Valgerður Sverrisdóttir
Formand for samarbejdsministrene

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

Ministerrådsforslag om etablering af Nordisk Råds filmpris

(Ministerrådsforslag, se s. 406)

1. Forslag

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte gennemførelsen af Nordisk Råds filmpris til overrækkelse i 2005 i overensstemmelse med de i ministerrådsforslaget foreslåede vedtægter

2. Baggrund

Kultur- og Uddannelsesudvalg har behandlet B 221/kultur Ministerrådsforslag om Nordisk Råds filmpris på udvalgsmøde den 22. september 2004.

Nordisk Råd vedtog i 2003 rekommandation 24/2004 "Nordiska rådets filmpris", hvor rådet rekommanderer ministerrådet at oprette en filmpris, herunder stille forslag til vedtægter. Rekommandationen lyder endvidere, at prisen om muligt bør oprettes i 2004.

Kultur- og Uddannelsesudvalget kan konstatere, at ministerrådet ikke har kunnet opfylde ønsket om at etablere prisen i 2004, men er glade for at prisen nu oprettes.

3. Kultur- og Uddannelsesudvalgets overvejelser og synspunkter

Vedrørende formål og kriterier

Kultur- og Uddannelsesudvalget tilslutter sig fuldt ud formålet med filmprisen. Udvalget er enig i, at prisen bør tildeles de tre parter: manuskriptforfatter, regissør/instruktør og producer. Ligeledes tilslutter udvalget sig indstillingskriterierne om, at filmene skal være forankrede i de nordiske landes kulturkreds og markere sig med artistisk originalitet og forene filmens talrige elementer til et helstøbt værk.

Det hedder endvidere, at de indstillede film fortrinsvis bør foreligge på et nordisk sprog. Dette tilslutter udvalget sig, da man mener, at et af formålene er at fremme den nordiske sprogforståelse.

Vedrørende vedtægter for Nordisk Råds filmpris

Kultur- og Uddannelsesudvalget har ingen kommentarer til de enkelte paragraffer i vedtægterne.

4. Konklusion

Kultur- og Uddannelsesudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte gennemførelsen af Nordisk Råds filmpris til overrækkelse i 2005 i overensstemmelse med de i ministerrådsforslaget foreslåede vedtægter

Mariehamn, den 22. september 2004

Oli Breckman (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Ministerrådsforslag

om etablering af Nordisk Råds filmpris

(Overleveret af Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd foreslår, at der etableres en Nordisk Råds filmpris i overensstemmelse med vedlagte udkast til vedtægter, dateret 10. juni 2004.

Formålet med Nordisk Råds filmpris er at fremme udvalget og spredningen af nordiske film i alle de nordiske lande med henblik på at styrke det nordiske kulturfællesskab og udvikle Norden som et kulturelt hjemmemarked og derved på længere sigt bidrage til også at styrke nordiske film internationalt.

Prisen skal uddeles ved Nordisk Råds session – første gang i 2005 – og gives for en kunstnerisk værdifuld, nordisk produceret langfilm/biograffilm med en spilletid på min. 72 minutter. Prisen deles ligeligt mellem filmens manuskriptforfatter, filmens regissør/instruktør og filmens producer, hvilket understreger, at film som kunstart er et resultat af et tæt samarbejde mellem netop disse tre hovedfunktioner.

De nominerede film må udvise en betydelig forankring i de nordiske landes kulturkreds. Nomineres kan film af høj kunstnerisk kvalitet, som har markeret sig gennem artistisk originalitet, og som har formået at forene og forædle filmens talrige elementer til et overbevisende og helstøbt værk. De nominerede film bør fortrinsvis foreligge på et nordisk sprog.

Nordisk Ministerråd, kulturministrene, har på baggrund af indstillinger fra Styringsgruppen for Kultur og Massemedier (KM-gruppen) og Nordisk Film og TV-fond drøftet vedtægter for Nordisk Råds filmpris på deres møde i Reykjavik 10. juni 2004.

Vedtægter for Nordisk Råds filmpris

Formål:

Formålet med Nordisk Råds filmpris er at fremme udvalget og spredningen af nordiske film i alle de nordiske lande med henblik på at styrke det nordiske kulturfællesskab og udvikle Norden som et kulturelt hjemmemarked, og derved på længere sigt bidrage til også at styrke nordiske film internationalt.

§ 1. Almene bestemmelser

Nordisk Råds filmpris er indstiftet af Nordisk Ministerråd i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 24/2003.

Midler til prisen anvises af Nordisk Ministerråd indenfor budgettet for nordisk kulturelt samarbejde. Filmprisens størrelse er på DKK 350 000 i 2005 niveau og fastlægges i sammenhæng med behandlingen af budgettet. Administrative omkostninger afholdes af Nordisk Film- og TV-Fond.

§ 2. Den prisbelønnede film

Prisen offentliggøres en gang om året og uddeles under Nordisk Råds session.

Prisen gives for en kunstnerisk værdifuld, nordisk produceret langfilm/biograffilm med en spilletid på min. 72 minutter. Filmen må have haft national biografpremiere inden for de seneste 12 måneder forud for den nationale nominering og inden 1. september. Med en nordisk produce-

ret film forstås i denne sammenhæng kun film, som er *anerkendt* af de nationale filminstitutter/fonde (eller tilsvarende organ for de selvstyrende områders vedkommende)[1] som værende henholdsvis dansk, finsk, islandsk, norsk eller svensk, færøsk, grønlandsk, eller ålandsk; *anerkendt* betyder hér film, som efterlever kriterier for støtte fra de respektive nationale filminstitutter/fonde. En finsk, norsk eller svensk film indspillet på et samisk sprog regnes som en nordisk produceret film forudsat, at den tilfredsstiller de øvrige kriterier for Nordisk Råds filmpris.

Prisen deles ligeligt mellem filmens manusforfatter, filmens regissør/instruktør og filmens producer,[2] hvilket understreger, at film som kunstart er et resultat af et tæt samarbejde mellem netop disse tre hovedfunktioner.

Filmen må have nordisk hovedproducent, hvorved forstås at producenten har hovedsæde i enten Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige.

Kriterier for nominering i øvrigt:

De nominerede film må udvise en betydelig forankring i de nordiske landes kulturkreds. Nomineres kan film af høj kunstnerisk kvalitet, som har markeret sig gennem artistisk originalitet, og som har formået at forene og forædle filmens talrige elementer til et overbevisende og helstøbt værk. De nominerede film bør fortrinsvis foreligge på et nordisk sprog.

Juryen kan i sin bedømmelse tillige lægge vægt på at nominere film, som via form og/eller indhold har vist sig nyskabende i forhold til den herskende filmtradition.

§ 3. Jury

National jury

I henholdsvis Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indstiller de respektive nationale filminstitutter/fonde en national jury, bestående af to jurymedlemmer og en suppleant, til de respektive kulturdepartementer. Den nationale jury udnævnes efterfølgende af Nordisk Ministerråd (kulturministrene) efter forslag fra kulturministerierne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Juryen skal vælges blandt fremstående personligheder, som i deres virke har forholdt sig analytisk og kritisk til film. Juryen bør være uafhængig af den nationale filmbranche. Ved udvælgelsen af jurymedlemmer og suppleanter skal risikoen for inhabilitet vurderes. Et jurymedlem eller en suppleant må ikke deltage i nomineringen af film vedkommende har en privat interesse i. Det påhviler jurymedlemmer og suppleanter selv at gøre opmærksom på eventuel inhabilitet.

Såvel ordinære jurymedlemmer som suppleanter udnævnes for en mandatperiode på tre år og kan kun sidde i to mandatperioder.

Nordisk jury

Valget af den film, som skal prisbelønnes, foretages således af de nationale juryer samlet i en nordisk jury, som består af 10 ordinære medlemmer, repræsenteret ved jurymedlemmerne fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. I fald en film defineret som særskilt færøsk, grønlandsk eller ålandsk udpeges tillige associerede jurymedlemmer fra Færøerne, Grønland, og Åland.

---

[1] De selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland, kan nominere egne film, under forudsætning af at de selvstyrende områder har eller etablerer et tilstrækkeligt kvalificeret validerende organ, som kan vurdere og indstille til de respektive nationale filminstitutter. Den tilsvarende nationale jury er for sin del derefter forpligtet til at videreindstille film fra selvstyreområderne til den nordiske jury, og disse indstillinger ligger *udover* de max. to nationale indstillinger.

[2] Med 'producer/producent' forstås hér, den som har ansvar for finansiering og holder rettighederne til pågældende film.

Medlemmerne af den nordiske jury må være sagkyndige på det nationale filmudbud og i størst mulig udstrækning også på de øvrige nordiske landes filmudbud.

§ 4. Virksomhed

Den nordiske jury konstituerer selv formand og næstformand blandt de 10 ovennævnte medlemmer. Formandskab og næstformandsskab skal rotere mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Formandskabsperioden varer et (1) år. Valget af formand og næstformand skal meddeles Nordisk Ministerråds sekretariat. Den nordiske jury er beslutningsdygtig, når repræsentanter for alle fem lande er til stede. Juryen træffer beslutning ved simpelt stemmeflertal, Hvert medlem har en (1) stemme. Ved stemmelighed afgøres sagen af formandens stemme.

§ 5. Nomineringsproceduren

Hver *national* jury kan max. foreslå to (2) film.

Den nordiske jury holder normalt et møde om året, og der føres protokol fra mødet. Protokollen godkendes af det ordførende medlem og fremsendes til Nordisk Ministerråds sekretariat. Juryen ser de nominerede film sammen og samtidig.

Den *nordiske* jury træffer på dette møde beslutning om pristageren på grundlag af forslag fra de *nationale* juryer. Er en færøsk, grønlandsk, eller ålandsk film nomineret, skal en deltager fra det respektive sprogområde associeres til den nordiske jury på samme vilkår som de ordinære medlemmer.

Senest to uger før tidspunktet for filmprisens uddeling skal den *nordiske* jury meddele sin beslutning med motivering til Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd.

Juryen er suveræn i sin afgørelse både med hensyn til nominering af film og beslutning om pristager.

§ 6. Administration og økonomi

Den nordiske jurys sekretariat er Nordisk Film- og TV-Fond.

Den nordisk jurys budgetår er kalenderåret.

Det påhviler den nordiske jury at

- fastlægge budget for virksomheden samt i samarbejde med sit sekretariat at drage ansvar for den økonomiske forvaltning
- afgive forslag om tilskud til virksomheden hvert år til Nordisk Ministerråd

Rapportering og forvaltning af midler skal ske i overensstemmelse med de nordiske regler for budget, økonomiforvaltning, regnskaber og revision samt i overensstemmelse med, hvad Nordisk Ministerråd i øvrigt bestemmer.

Disse vedtægter træder i kraft ved beslutning af Nordisk Ministerråd (kulturministrene) den 10. juni 2004. De erstatter tidligere gældende retningslinier for uddeling af en nordisk filmpris under Nordisk Råds jubilæumssession 2002, dateret 21.03.2002.

Presidiets betänkande

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008

(Ministerrådsförslag, se s. 412)

1. Förslag till beslut

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008

2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med de baltiska länderna

2. Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008

Nordiska ministerrådet har efter konsultationer med regeringarna i Estland, Lettland och Litauen lagt fram riktlinjer för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008. Det nuvarande ramprogrammet för samarbetet med de baltiska länderna löper ut vid årsskiftet 2005/2006. De nya riktlinjerna avses gradvis träda i kraft redan från år 2005.

Utgångspunkten för de nya riktlinjerna är att samarbetet med de baltiska staterna har ett starkt egenvärde och att det skall fortsätta. Emellertid har förutsättningarna för samarbetet ändras genom staternas inträde i EU i maj 2004. Det biståndsinriktade samarbetet skall, menar ministerrådet, ersättas med ett bredare politiskt partnerskap på jämbördig basis. I fortsättningen kommer parterna därför också i huvudsak att finansiera sina egna kostnader i samarbetet.

Den övergripande målsättningen för det nordisk-baltiska samarbetet är att stärka samhörigheten mellan de åtta länderna (NB8). Detta gäller inte bara den politiska samhörigheten, utan också ekonomin och samhällsutvecklingen i stort. Vidare kan Norden och Baltikum använda sina goda samarbetserfarenheter för att bidra till att stärka demokrati och samhällsutveckling tvärs över EU:s nya östra gränser, i synnerhet med hänsyn till Ryssland och Vitryssland. Samarbetet med de tre baltiska länderna skall till dels även omfatta Ryssland, speciellt när det gäller gränsregionerna. Vidare skall det konkreta samarbetet mellan ministerrådet och Östersjöstaternas råd (CBSS) utvecklas.

Formerna för samarbetet kommer att ändras. Bland annat kommer ansvaret för de konkreta sakfrågorna i samarbetet att förflyttas till de respektive fackministerråden, medan samarbetsministrarna även i fortsättningen har det överordnade ansvaret för samarbetet. Till det senare hör att utforma ministerrådets riktlinjer för samarbetet, och att svara för övergripande samordning av detta. Fackministrarna bör också utarbeta fleråriga samarbetsprogram med sina baltiska motparter. Den tidigare principen om att i största möjliga utsträckning ha ett samlat samarbete med de tre baltiska staterna ersätts av en mer flexibel arbetsform, där de enskilda fackministerråden

vid behov kan samarbeta med enskilda baltiska länder. Samarbetet kommer att utvärderas kontinuerligt, och resultaten presenteras i en årlig rapport.

Ökad vikt kommer att läggas på informationsinsatser om samarbetet. Informationskontoren kommer alltjämt att ha en nyckelroll i samarbetet, men deras roll skall göras tydligare och deras storlek skall anpassas.

Samarbetet skall främst ägna sig åt sådana frågor där det nordisk-baltiska samarbetet kan bidra med ett mervärde i förhållande till det bilaterala samarbetet, det reguljära EU/EES-samarbetet, och samarbetet med EFTA. Till dessa frågor och områden hör bl.a. det gränsöverskridande samarbete längs EU:s nya gränser; forsknings-, innovations- och utbildningsfrågor, kulturfrågor, IT-frågor, samt sociala och sjukvårdsfrågor, framförallt inom ramen för "The Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being".

3. Överväganden

Nordiska rådets presidium ställer sig mycket positivt till ministerrådets riktlinjer för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008. De representerar en flexibel anpassning till de nya förutsättningar för politiskt samarbete i Östersjöregionen som uppstått efter de baltiska ländernas anslutning till NATO och EU i april respektive maj 2004. Det är naturligt att samarbetet mellan länderna alltmer övergår till att bli ett reguljärt samarbete på jämbördig bas, och att de biståndsinriktade insatserna fasas ut.

Presidiet instämmer i att det goda samarbetet med de baltiska länderna vidmakthålls och vidareutvecklas och välkomnar att samarbete i större utsträckning också skall omfatta Ryssland. Erfarenheterna från det nordisk-baltiska gränsregionala samarbetet kan omvandlas till att bli ett trovärdigt, adekvat och effektivt verktyg för att främja utvecklingen av samarbetet med Ryssland. I förlängningen bör erfarenheterna också, vilket ministerrådet helt riktigt påpekar i riktlinjerna, kunna tas i bruk för att bidra till insatser för att stärka demokratiutvecklingen i Ryssland och Vitryssland.

Presidiet delar helt ministerrådets inställning att det nordisk-baltiska samarbetet skall fokuseras till frågor där det nordisk-baltiska samarbetet kan bidra med ett mervärde i förhållande till de verksamheter som bedrivs inom andra samarbetsorgan och samarbetsformer. Presidiet understryker att skyddet av miljön i Östersjöregionen är en av de viktigare frågorna för regionen. Vid den 12:e parlamentariska Östersjökonferensen enades bl.a. samtliga deltagare – däribland Ryssland – om att uppmana länderna att verka för att Östersjön klassificeras som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA). Denna uppmaning vidmakthölls i resolutionen från den 13:e Östersjökonferensen i Bergen den 30–31 september 2004.

Presidiet vill erinra om att de baltiska ländernas EU- och NATO-medlemskap också förändrat förutsättningarna för det nordisk-baltiska parlamentariska samarbetet. På motsvarande sätt som ministerrådet nu övervägt det framtida samarbetet med de baltiska länderna, pågår det i Nordiska rådet och i Baltiska församlingen diskussioner om formerna och innehållet i det framtida parlamentariska samarbetet. Detta har bland annat kommit till uttryck i att Nordiska rådet och Baltiska församlingen i september 2004 tillsatte en gemensam ad hoc arbetsgrupp för att analysera tänkbara konsekvenser av EU:s utvidgning för det nordisk-baltiska parlamentariska samarbetets inriktning och utformning. Gruppen avses lägga fram slutrapport vid det 5:e gemensamma mötet mellan Baltiska församlingen och Nordiska rådet, vilket äger rum i Pärnu den 26–30 april 2005.

Nordiska rådets utskott och Baltiska församlingen utskott har sedan ett par år allt tätare kontakter och har också genomfört flera konkreta samarbetsaktiviteter. Detta kan ses som en parallell utveckling till det tätare samarbete mellan de nordiska och baltiska fackministrarna som ministerrådet förordar i riktlinjerna. Presidiet vill påpeka betydelsen av att verksamheterna inom de enskilda fackministerråden respektive utskotten sker i enlighet med en samordnad och strategisk inriktning för den samlade verksamheten, så att den sammantagna effekten av insatserna kan maximeras och inte tunnas ut på ett flertal projekt som drar i olika riktningar.

Utöver detta kan nämnas att det pågår diskussioner i anslutning till den parlamentariska Östersjökonferensen angående den fortsatta utvecklingen av det parlamentariska samarbetet i Ös-

tersjöregionen. Sammantaget finns det således starka skäl för Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet att följas nära åt i det fortsatta samarbetet med de baltiska länderna. Ambitionen bör vara att åstadkomma en ännu starkare synkronisering av rådets och ministerrådets samarbetsaktiviteter med Estland, Lettland och Litauen, till gagn för den samlade nyttan av deras respektive insatser.

Presidiet uppmanar Nordiska ministerrådet att fortsatt hålla Nordiska rådet löpande underrättat om utvecklingen av det nordisk-baltiska samarbetet. De utvärderingsrapporter som beskrivs i riktlinjerna bör således regelbundet tillställas Nordiska rådet.

Mot denna bakgrund föreslår presidiet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbetet med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008

2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med de baltiska länderna

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónina Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Ministerrådsforslag om

retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd og de tre baltiske landene har siden begynnelsen av 1990-tallet utviklet et stadig bredere samarbeid. Med Estlands, Latvias og Litauens medlemskap i den Europeiske Unionen er det tatt et nytt og viktig skritt. Disse retningslinjene skal sees som Nordisk Ministerråds bidrag til å føre samarbeidet videre i et nytt politisk miljø.

I den første fasen av samarbeidet mellom de fem nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen, var relasjonene preget av å ha en støtte- og bistandsfunksjon. I annen fase av samarbeidet ble Estland, Latvia og Litauen konsultert under utarbeidelsen av det nåværende rammeprogram som utløper ved årsskiftet 2005/2006.

De foreliggende retningslinjene representerer en ny, tredje fase i samarbeidet, hvor samarbeidet mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen utgør et samarbeid mellom åtte stater på likeverdig basis (NB8). Retningslinjene vil, for Nordisk Ministeråds del, tre delvis i kraft allerede fra år 2005. Pågående prosjekt som faller utenfor rammen av disse retningslinjer avsluttes så snart det er mulig og senest ved årsskiftet 2005/2006.

Intensjonen bak retningslinjene er å komme frem til hvor de nordiske og baltiske landene kan ha felles interesser, dvs. innen hvilke fagområder samarbeidet først og fremst bør fordypes. Retningslinjene er et verktøy for de nordiske ministerrådene, og skal sees som et utgangspunkt for utviklingen av felles ambisjoner mellom de åtte landene. Ansvaret for den konkrete prosessen tillegges ministerråd og embetsmannskomitéer, sammen med Estland, Latvia og Litauen.

Retningslinjene skal ikke sees som et sluttprodukt, men som et steg i en pågående prosess for å utvikle samarbeidet, i en fase hvor samtlige involverte land søker etter veien fremover. Under utarbeidelsen av retningslinjene har Nordisk Ministerråd konsultert regjeringene i Estland, Latvia og Litauen. Oppgaven for Nordisk Ministerråd som institusjon er å bistå i arbeidet på en slik måte at NB8-samarbeidet kan utvikles til gagn for samtlige åtte land.

1. Hvorfor samarbeide?

Gjennom de baltiske landenes EU-medlemskap skifter det nordisk-baltiske samarbeidet karakter. Bistandsinnrettet samarbeid erstattes med et bredere politisk partnerskap på likeverdig basis. Dette samarbeidet har en *sterk egenverdi* og baner vei for resultater på ulike områder.

Det fremtidige samarbeid bør være i alle de deltagende landenes interesse, og være til *gjensidig nordisk-baltisk* nytte. Gjennom det felles nordisk-baltiske samarbeidet oppnår landene mer enn hva de er i stand til hver for seg.

Det nordisk-baltiske *samarbeidet innen EU og EØS* få økt betydning i positiv forstand, uten at dette derfor skal oppfattes som oppmuntring til blokkdannelse. Det handler om at mindre land i samme geografiske område ofte vil ha felles målsetninger, selv når disse ikke ligger spesifikt nedfelt i etablerte relasjoner.

Ansvaret for *Østersjøens miljøtilstand forener de nordiske og de baltiske land.* Samtlige land rundt Østersjøen har interesse av å ivareta havområdene, ikke kun som en betydelig økonomisk ferdselsåre, men også som turistområde og verneverdig havmiljø.

Bærekraftig utvikling er en sterk felles forpliktelse, hvor de nordiske landene ligger langt fremme. Her forenes miljømessige, økonomiske og sosiale spørsmål. Den nye nordiske tverrsektorielle strategien for bærekraftig utvikling kan særlig komme til anvendelse her.

Historiske bånd og naboskap mellom de nordiske landene og Estland, Latvia og Litauen er en faktor bak den brobyggingen som har funnet sted. I dag kommer dette til uttrykk ved et mangfoldig samarbeid, også innenfor *kulturområdet*. I fremtiden vil kulturområdet fortsatt være et viktig bindemiddel for det felles nordisk-baltiske samarbeidet og derigjennom bidra til felles tilgang til oppbygging av demokratiske samfunn, med respekt for menneskerettigheter og med åpne økonomier.

Det nordisk-baltiske samarbeidet bør i lys av denne samlede bakgrunn ha én klar målsetning, nemlig å *styrke samhørigheten mellom de åtte landene*. Resultatet av en sådan nordisk-baltisk samhørighet kan gi positive effekter på flere plan:

- Økt internasjonalt samkvem i Østersjøregionen og derved en styrking ikke bare av de politiske relasjonene, men også av økonomien og samfunnsutviklingen. Østersjøregionen kan bli et dynamisk sentrum i det nye Europa.
- Utvikle demokratier via virksomhet som støtter utviklingen av demokrati og rettsstater er av interesse for samtlige berørte land. Norden har lang erfaring i samarbeidet mellom statlige myndigheter og NGOer. Norden og Baltikum kan sammen bidra til styrkelse av demokrati og samfunnsutvikling på tvers av EUs nye østlige grenser, især med hensyn til Russland og Belarus.

2. Hvordan skal det samarbeides?

Samarbeidet som her beskrives, er for de nordiske landene *det multilaterale samarbeidet mellom nasjonalstatene*, hvor de nordiske landene i fellesskap innenfor rammene av Nordisk Ministerråd, samarbeider med Estland, Latvia og Litauen. Nordisk Ministerråds virksomhet skal sees som et komplement til de nordiske landenes bilaterale samarbeid med Estland, Latvia og Litauen og i overensstemmelse med de prinsipper som fastlegges av landene i fellesskap.

Det naturlige institusjonelle grunnlaget vil være regelmessige NB8 møter på minister- og embetsmannsnivå.

For Nordisk Ministerråd blir år 2005, det siste året under "Rammeprogrammet 2003–2005" et overgangsår. Fra 2006 innledes et nytt samarbeid, hvor ansvaret for det konkrete *faglige innhold* for det felles nordisk-baltiske samarbeidet legges på respektive fagministerråd, mens samarbeidsministrene fortsatt ivaretar det overordnede ansvar. Det innebærer at samarbeidet vil foregå i overensstemmelse med de prinsipielle retningslinjene, vedtatt av de nordiske samarbeidsministrene, mens det spesifikt faglige innholdet defineres av fagministrene.

Samarbeidsministrene, og herunder den nordiske samarbeidskomiteen, utformer Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbeidet, og har således det overordnede koordineringsansvaret for den felles nordiske delen av samarbeidet. De nåværende nordiske og nordisk-baltiske sakkyndigkomiteene nedlegges. Samarbeidsministrene har også et overordnet ansvar for at sikre koordineringen med relevante parter i de baltiske landene.

Det tidligere prinsipp om at Nordisk Ministerråd ikke skal samarbeide med de baltiske landene enkeltvis, men i størst mulig grad *en bloc* erstattes med en mer fleksibel arbeidsform. I fremtiden blir det naturlig at fagministerråd også ved behov samarbeider med hvert *enkelt baltisk land* i overensstemmelse med mer spesifikke interesser. Det vil dog fortfarende forekomme samarbeidsaktiviteter hvor deltagelse av alle de baltiske landene vil være av vesentlig betydning.

Eksempel på aktiviteter hvor det er et klart fortrinn at samtlige land deltar, er forberedelse og gjennomføring av felles nordisk-baltiske ministerrådsmøter for fagministrene. Dette vil være en videreføring av det NB8 samarbeidet som er høyt prioritert av utenriksdepartementene.

Det fremtidige samarbeidet vil bli kontinuerlig *evaluert*. Dette skjer så vel av samarbeidsministrene som i Nordisk Ministerråds sekretariat. For å sikre at dette skjer, utarbeider de enkelte fagministerråd én gang om året en statusrapport over samarbeidet. Av disse rapportene vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det

kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Evaluering av samarbeidet bør også drøftes i felles nordisk/baltisk regi.

Samarbeidsministrene disponerer en *reserve til politiske initiativer* under det årlige budsjett for samarbeidet med relevante naboland. Disse midlene vil bli benyttet til særlige politisk aktuelle tiltak. Fra denne reserve kan også baltisk deltagelse i nordiske institusjoner støttes.

Både fagministrer og samarbeidsministrer vil i fremtiden i større grad søke å bidra til *økt oppmerksomhet og informasjon* rundt de felles nordiske innsatser som gjøres i regionen, for derved å styrke kunnskapen om samarbeidet og gjøre det bedre kjent for omverdenen utenfor Norden. Det er en oppgave som også pålegges Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske land og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3. Hva skal det samarbeides om?

Målsettingen om å videreutvikle det nordisk-baltiske politiske fellesskapet og styrke samhørigheten mellom Norden og Estland, Latvia og Litauen får konsekvenser for de fleste samarbeidsområder, men det er likevel behov for å peke på de mest sentrale oppgaver og temaer. Disse skal være veiledende for de ulike ministerråd.

Det er avgjørende å fokusere på den type samarbeid hvor det felles nordisk-baltiske samarbeidet vil *utgjøre en merverdi, en verditilgang, i forhold til bilateralt samarbeid, det regulære EU/EØS-samarbeidet og samarbeidet med EFTA*. I den forbindelse bør det også taes hensyn til den innsats som i de kommende år vil ytes av de nordiske EFTA/EØS-landene via deres to nye finansieringsmekanismer, som årlig vil tilføre Estland, Latvia og Litauen nærmere 30 755 400 € i perioden 2004–2009. Anvendelsen av disse midler bygger på prioriteringer fremlagt av de baltiske landene.

Det vil være en prioritert oppgave å *bygge videre* på det samarbeid som allerede er vellykket etablert og hvor det er gjensidig interesse for videreutvikling. Likestillingsprinsippene vil stå sentralt og integreres i det videre samarbeidet.

Nordenfremmende innsatser er i alle de nordiske lands interesse. Ikke minst et utviklet kultursamarbeid er verdifullt i denne sammenheng. Kultur vil som tidligere kunne benyttes som en løftestang for samarbeidet. I det Nordenfremmende arbeidet inngår også å fremme nordiske bedriftsetableringer i de baltiske land.

Temamessig er det enkelte nøkkelområder hvor Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å utvikle samarbeidet, bl.a. følgende:

- Grenseoverskridende arbeid langs EUs nye grense kan utvikles på grunnlag av gode nordiske erfaringer. På dette området har flere ministerråd mulighet til å bidra
- Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdannelse vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft
- IT-samarbeidet kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort
- Sosial- og sunnhetsforhold, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretakelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being"
- Miljø og bærekraftig utvikling

4. Samarbeidets former

Formene for det felles nordisk-baltiske samarbeidet kan variere fra policy-utvikling og –samordning, til virksomhet med mer tydelige finansielle konsekvenser. Samarbeidet innen de respektive fagministerråd bør fastlegges i *flerårige samarbeidsprogram utarbeidet i fellesskap*, deklarasjoner eller *agreed minutes*. Disse bør inneholde konkrete fokuserte aktiviteter, basert på samarbeidsministrenes politiske prioriteringer.

Felles *nordisk-baltiske ministermøter*, av høy faglig relevans, bør avholdes regelmessig. Disse møtene forberedes av respektive embetsmannskomité i samarbeid med baltiske kollegaer.

På *embetsmannsnivå* bør samarbeidet i form av felles NB8-møter videreutvikles, og styrkes etter behov.

Instrument som kan benyttes til å gjennomføre det ønskede konkrete samarbeidet er bl.a.:

- Utvekslingsprogram er effektive med hensyn til å bygge mellommenneskelige relasjoner. Slike program er aktuelle på en rekke, sentrale områder
- Felles initiativer, der kan danne grunnlag for fremme av prosjekter, som har særlig utviklingsverdi, og dermed virke som "stifinner"
- Erfarings- og informasjonsutveksling kan gjøre gjensidig nytte som en del av en nødvendig "benchmarking"
- Samarbeid innen dagens nordiske institusjoner

Norden har en tradisjon for å etablere *samarbeid på grasrotnivå*, hvilket også har vist seg å være vellykket i samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen. Dette vil fortsette. Et sådant samarbeid er også et typisk eksempel på hvordan det nordiske samarbeidet kompletterer EU-samarbeidet.

5. Finansielle prinsipper

Samarbeidets verdi ligger i dets *kvalitet*. Et godt samarbeid forutsetter at det tas felles ansvar både politisk/administrativt og økonomisk. Muligheten for å søke om prosjektmidler fra et særlig nordisk nærområdeprogram faller bort. Dette vil munne ut i et regulært likeverdig samarbeid, hvor hver av partene finansierer sine utgifter, eller hvor man i spesielle tilfeller i fellesskap blir enig om en kostnadsfordeling. En sådan ordning sikrer at samarbeidet er til *gjensidig nordisk-baltisk nytte*. Rene bistandsprosjekt avsluttes.

I løpet av en treårig *overgangsperiode* bør det tas hensyn til de baltiske myndighetenes/ samarbeidspartneres evne til medfinansiering innenfor respektive fagministerråd. Verdifulle og allerede igangsatte prosjekter fullføres. Et eksempel på dette er arbeidet mot smittsomme sykdommer.

6. Nordisk Ministerråds kontor i Estland, Latvia og Litauen

Informasjonskontorene i Estland, Latvia og Litauen har hatt en nøkkelrolle i utviklingen av det felles nordisk-baltiske samarbeidet. Nordisk Ministerråd er den eneste regionale organisasjonen som har et fysisk nærvær i de baltiske landene. Gjennom dette mangeårige nærværet har kontorene etablert et verdifullt nettverk på vegne av nordiske aktører.

Kontorenes oppgaver gjøres *tydeligere* og deres størrelse tilpasses etter samarbeidets nye prioriteringer. Kontorenes mandat og profil skal være ensartet, samtidig med at det taes hensyn til landspesifikke kriterier og forskjeller. Kontorene er en katalysator for det felles nordisk-baltiske samarbeidet ved at kontorene:

- er den lokale *kontakten* for de nordiske fagministerrådene og deres utvalg og arbeidsgrupper, f.eks. ved å identifisere relevante baltiske partnere, og derved underlette samarbeidet
- utbygger *nettverk* med både de nasjonale myndighetene, med NGOer og andre nasjonale og internasjonale aktører i de respektive land
- er ministerrådets lokale *iakttakere*, som identifiserer trender og muligheter for felles nordisk-baltisk samarbeid. Dette er en oppgave som ikke utelukkende kan ivaretaes på avstand
- er eksponent for alt som er *"Nordisk"*, og virker til å øke oppmerksomheten rundt samarbeidet, herunder på kulturområdet
- har betydelig *kompetanse* som også vil være av nytte for kontorene i Nordvest-Russland, og for videreutviklingen av samarbeidet med de russiske regioner, og således representerer et *nettverk mellom Nordisk Ministerråds kontorer*

- svarer for den *praktiske saksbehandlingen, kvalitetssikring* m.v. av bl.a. utvekslingsordningene på en mer effektiv måte som ellers vil være mulig

Disse oppgaver anpasses gradvis til hva som viser sig hensiktsmessig med hensyn til hvordan det felles nordisk-baltiske samarbeidet utvikles.

Kontorene vil som hittil disponere et *budsjett* for lokalt initiert samarbeid etter Nordisk Ministerråds retningslinjer.

Kontorene er en del av Nordisk Ministerråds sekretariat og sjefene for kontorene rapporterer direkte till generalsekretæren. Kontakten mellom kontorene og sekretariatet i København utbygges. Navnet forkortes til "Nordisk Ministerråds kontor i hhv. Estland, Latvia og Litauen".

7. Institusjonelt samarbeid

Flere av Nordisk Ministerråds faglige institusjoner driver samarbeidsvirksomhet i Estland, Latvia og Litauen. Institusjonenes og ministerrådets øvrige virksomhet koordineres gjennom *samråd og årsrapportering*.

Estland, Latvia og Litauen tilbys et tettere samarbeid med Nordisk Ministerråds institusjoner, på vilkår som er av gjensidig interesse. Der avsettes ressurser under samarbeidsministrene for å gjøre institusjonssamarbeidet mulig.

Samarbeidet mellom institusjonene vil være behovstyrt og preget av stor fleksibilitet. Muligheten for fullt eierskap (som i NIB), eller mer omfattende partnerskap holdes åpen.

8. EU, CBSS og andre aktører

Det fremtidige felles nordiske samarbeid med de baltiske landene vil skje under hensyntagen til det samarbeid som de samme landene har innenfor *EUs* rammer. Den nordlige dimensjonen og den grenseoverskridende virksomheten er eksempel på dette.

Samarbeidet med de tre baltiske landene bør til dels *også omfatte Russland*. Et forsterket nordisk-baltisk-russisk samarbeid, spesielt i grenseregionene, etterstrebes. Dette bør bygge på erfaringer fra det interne nordiske grenseregionale samarbeidet i de åtte grenseregionale komiteene, men også på de baltiske kunnskaper om og erfaringer med Russland. I dette samarbeidet spiller EUs finansieringsinstrument Interreg og kommende "Neighbourhood instrument" en avgjørende rolle.

Det er ønskelig å utbygge koordineringen og det konkrete samarbeidet mellom *Nordisk Ministerråd og CBSS*, ikke bare for å unngå uhensiktsmessig fordobling av aktiviteter, men også for å redusere de ressurser som landene skal anvende ved å delta i flere og ofte overlappende organisasjoners arbeid. Norden og de nordiske prioriteringene spiller ofte en avgjørende og sentral rolle ettersom de nordiske landene deltar i mange fora.

Nordisk Ministerråds deltakelse i det regionale samarbeidet bygger på separate, overordnede retningslinjer for virksomheten vedtatt av samarbeidsministrene om medfinansiering av aktiviteter. Samråd mellom de berørte organisasjoner skjer regelmessig.

Presidiets betänkande

Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008

(Ministerrådsförslag, se s. 420)

1. Beslut

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med nordvästra Ryssland 2006–2008

2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med nordvästra Ryssland

3) *att* färdigställa årliga handlingsplaner för samarbetet med nordvästra Ryssland, med början år 2006

2. Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbetet med nordvästra Ryssland 2006–2008

Nordiska ministerrådet har lagt fram riktlinjer för samarbetet med nordvästra Ryssland 2006–2008. Det nuvarande ramprogrammet för samarbetet med närområdena, inklusive Ryssland, löper ut vid årsskiftet 2005/2006. De nya riktlinjerna för samarbetet med Ryssland avses gradvis träda i kraft med början redan år 2005.

Utgångspunkten för de nya riktlinjerna är att samarbetet med Ryssland är av särskild betydelse eftersom landet både är Nordens och EU:s största granne. Utvecklingen i Ryssland är därför av största vikt för Norden och EU, inte minst med hänsyn till säkerhetsfrågor i vid mening.

Geografiskt omfattar samarbetet de delar av nordvästra Ryssland som har naturliga gränser till Norden eller de baltiska länderna: Murmansk, Karelen, Leningrads län, Pskov, S:t Petersburg och Kaliningrad.

Målet för det gemensamma nordiska samarbetet, enligt riktlinjerna, är att främja en utveckling i Ryssland som kan bilda en grund för ett förstärkt grannförhållande till gagn för trygghet och utveckling i hela Nordeuropa. Ministerrådets arbete skall ses som ett komplement till de nordiska ländernas bilaterala samarbete med nordvästra Ryssland. Ministerrådets insatser skall i större utsträckning än tidigare samordnas med andra regionala organisationer, såsom Östersjörådet (CBSS), Barentsrådet, Barents regionråd samt Arktiska rådet.

Hittillsvarande erfarenheter visar att det finns ett behov av en tydligare strukturering av samarbetet med Ryssland. Samarbetet skall i framtiden ske inom ramen för ett Rysslands-program, som skall omfatta de olika fackministerrådens verksamheter. Samarbetsministrarna, och den nordiska samarbetskommittén, skall utforma riktlinjer för samarbetet och har därmed det övergripande ansvaret för detta. Utgående från riktlinjerna har de olika fackministerråden ansvar för

samarbetets konkreta innehåll. Avsikten är att tillsammans med Ryssland ta fram en gemensam modell för det framtida samarbetet, där var och en av parterna finansierar sin andel av samarbetet. Detta skall baseras på ett jämbördigt partnerskap.

EU:s ramprogram för samarbetet med Ryssland, EU:s nya grannskapspolitik, samt den andra handlingsplanen för den nordliga dimensionen bildar några utgångspunkter för det nordisk-ryska samarbetet. Det gemensamma nordisk-ryska samarbetet skall ge ett mervärde i förhållande till det bilaterala samarbetet och till EU-samarbetet. De nyckelfrågor som samarbetet skall behandla är bl.a. demokratiutveckling, IT-samarbete, gränsregionalt samarbete, forsknings-, innovations- och utbildningssamarbete, samt hälsa och social välfärd, inklusive narkotikabekämpning, framförallt inom ramen för "The Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being".

Samarbetet kommer att utvärderas kontinuerligt, och resultaten presenteras i en årlig rapport till fackministerråden.

Ökad vikt kommer att läggas på att göra samarbetet synligt. Ministerrådets informationskontor i nordvästra Ryssland spelar en central roll både som kontaktskapare, informationsinhämtare, projektförmedlare, marknadsförare av det nordiska, samt informatörer.

3. Överväganden

Nordiska rådets presidium ställer sig mycket positivt till ministerrådets riktlinjer för samarbetet med Ryssland 2006–2008.

Efter EU:s utvidgning den 1 maj 2004 gränsar unionen direkt till Ryssland, samt Ukraina och Vitryssland. I politiskt, ekonomiskt och socialt hänseende råder det stora skillnader mellan EU och dess östra grannar. Det är av fundamental betydelse för EU som helhet, och i synnerhet för de nordliga EU- och EES-länderna, att gränsen mellan Unionen och dess östra grannar gradvis förvandlas till en bro och inte en mur. Att verka för närmare kontakter och samarbete med Ryssland, samt med Ukraina och Vitryssland, är en av de största uppgifterna som EU står inför under de kommande åren. Detta framgår också klart dels av EU:s andra handlingsplan för den nordliga dimensionen, dels av det strategipapper som EU-kommissionen nyligen lade fram, betitlat "European Neighbourhood Policy" (ENP).

Presidiet är överens med ministerrådet om målen för det gemensamma nordiska samarbetet med Ryssland. Såväl allmänmänskliga, ekonomiska som säkerhetsmässiga skäl talar för att de nordliga europeiska länderna har ett starkt intresse av att öka samarbetet med Ryssland och att de bidrar till att stärka den politiska demokratin, gott styrelseskick, ekonomisk tillväxt, rättvis välståndsfördelning samt social trygghet. Ett brobyggande till Ryssland, med tonvikt på nordvästra Ryssland, bör således ha högsta prioritet i det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet. Presidiet vill orientera om att ministerrådets arbete för att utveckla samarbetet med nordvästra Ryssland har en parallell i Nordiska rådets ambition att utveckla samarbetet med Ryssland på parlamentarisk nivå. Denna kommer bl.a. till uttryck i regelbundna kontakter med Statsduman och Federationsrådet. Vidare har rådet tillsammans med Statsduman och Federationsrådet arrangerat an gemensam parlamentarisk Workshop i Moskva angående den nordliga dimensionen. En viss samverkan skedde också inför Nordiska rådets temamöte i Helsingfors i april 2004 om den nordliga dimensionen. Det parlamentariska stipendiatprogrammet, som en vecka årligen arrangeras av Nordiska rådet, vände sig år 2003 för första gången enbart till deltagare från Ryssland. En delegation från Kaliningrads regionala Duma deltog i programmet. Inbjudningar till stipendiatprogrammet år 2004 har sänts ut till Statsduman, Federationsrådet, de regionala parlamenten i nordvästra Ryssland, samt till nordvästra Rysslands Parlamentariska sammanslutning (NWPA). Rådet har även i övrigt etablerat en kontakt med NWPA, och regelbundna möten mellan organisationerna planeras.

Presidiet vill framhålla vikten av att det sker en synkronisering av de parlamentariska och de statliga nordiska samarbetsinsatserna för Ryssland. Det är angeläget att undvika överlappningar och i stället främja en helhetssyn på hur samarbetet skall utvecklas och vad det skall ägna sig åt. Ministerrådet är en central aktör i norra Europa. Presidiet delar ministerrådets uppfattning att dess samarbete skall ske med beaktande av och i samverkan med EU:s handlingsprogram för

Ryssland, EU:s nya grannskapspolitik, samt den andra handlingsplanen för den nordliga dimensionen. Vidare bör ministerrådets aktiviteter så långt möjligt samordnas med de andra regionala organisationer i norra Europa som är engagerade i samarbete med Ryssland.

Presidiet delar helt ministerrådets inställning att det nordisk-ryska samarbetet skall fokuseras till frågor där samarbetet kan bidra med ett mervärde i förhållande till de verksamheter som bedrivs inom andra samarbetsorgan och samarbetsformer. Några sådana områden anges i riktlinjerna. Presidiet understryker att frågor om miljöns tillstånd och om oljetransporter i Östersjön och Barentsregionen är av central betydelse, och här är det viktigt att ministerrådet verkar för att främja effektiva åtgärder och för att länderna gemensamt sluter upp bakom dessa.

Presidiet konstaterar att Nordiska ministerrådet bedriver och avser fortsätta bedriva ett flertal angelägna aktiviteter för att bygga ut och stärka samarbetet med Nordvästryssland. Ministerrådets informationskontor och -punkter i nordvästra Ryssland spelar en central roll för att förmedla ömsesidig information och fånga upp praktiska samarbetsinitiativ. Ett informationskontor i Kaliningrad vore ett väsentligt tillskott i detta system, och det förefaller glädjande nog som om en sådan kunde bli en realitet inom överskådlig tid. Resurserna till att genomföra program för samarbete mellan politiskt aktiva unga ryssar och nordbor kommer att förstärkas.

Nordiska rådet har tidigare rekommenderat ministerrådet att påbörja utarbetandet av en handlingsplan för samarbetet med nordvästra Ryssland (rek. 19/2003). Genom att riktlinjerna för samarbetet med Ryssland nu lagts fram, kan rekommendationen att påbörja arbetet anses vara uppfylld. 2005 är ett övergångsår i ministerrådets samarbete med Baltikum och Ryssland. Under 2005 kommer man att avsluta det nuvarande ramprogrammet för samarbetet med närområdena, inklusive Ryssland. De nya riktlinjerna träder gradvis i kraft under 2005 och verkar fullt ut från och med 2006. Under 2005 kommer ministerrådet också att börja utarbeta en handlingsplan för nordvästra Ryssland, vilken beräknas träda i kraft med början av 2006 och därefter revideras årligen.

Presidiet uppmanar mot denna bakgrund Nordiska ministerrådet att fortsatt hålla Nordiska rådet löpande underrättat om utvecklingen av det nordisk-ryska samarbetet. Till exempel bör de utvärderingsrapporter som beskrivs i riktlinjerna regelbundet tillställas Nordiska rådet.

Mot denna bakgrund föreslår presidiet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med nordvästra Ryssland 2006–2008
2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med nordvästra Ryssland
3) *att* färdigställa årliga handlingsplaner för samarbetet med nordvästra Ryssland, med början år 2006

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Ministerrådsforslag om

Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Nordisk Ministerråd og Russland har siden midten av 1990-tallet utviklet samarbeidet i Nordvest-Russland. Det nåværende rammeprogrammet utløper ved årsskiftet 2005/2006.

Disse retningslinjene skal sees som Nordisk Ministerråds bidrag til å føre samarbeidet videre, og de trer delvis i kraft allerede fra og med 2005.

1. Hvorfor samarbeide?

De nordiske landene har til alle tider hatt relasjoner med Russland. Motivene for samarbeidsrelasjonene har skiftet opp gjennom årene. De fremstår i dag som et ønske om et bredere samarbeid, hvor fokus er på *demokratisk samfunnsutvikling, åpne pluralistiske relasjoner* over grensene og *regulert markedsøkonomi*. Nordisk Ministerråd tillegger disse fokuseringer avgjørende betydning fordi:

- en *demokratisk samfunnsutvikling* forutsetter konstant oppmerksomhet om grunnleggende menneskerettigheder og rettsstatlige prinsipper, som betingelse for borgernes dialog og nødvendige deltagelse i det samfunnspolitiske liv. Velfungerende, uavhengige, samfunnsstrukturer er avgjørende for fri meningsdannelse og ansvarliggjøring av samfunnets borgere
- erfaringen viser at *omfattende og mangfoldige* kontakter på alle plan over grensene er et avgjørende middel for å sikre gjensidig forståelse mellom naboland, hvilket danner grunnlag for stabilitet og sikre utviklingsbetingelser, både regionalt og i et videre internasjonalt perspektiv
- en *regulert markedsøkonomisk utvikling* kan avbalansere den frie foretaksomhets fordeler for individer og bedrifter med nødvendige felles hensyn til grunnbetingelsene for det økonomiske liv. I denne forbindelse er både rettslige og fysiske infrastrukturer, prinsipper for bærekraftig utvikling samt velferdsmessige fordelingshensyn av avgjørende betydning

Det bredere samarbeidet vil baseres på *bærekraftig utvikling*. Bærekraftig utvikling er en sterk felles forpliktelse, hvor de nordiske landene ligger langt fremme. Den nye nordiske tverrsektorielle strategien for bærekraftig utvikling forener miljømessige, økonomiske og sosiale spørsmål, hvilket kan komme til særlig anvendelse her.

Samarbeidet får en særlig betydning i det Russland både er Nordens og EUs største nabo. Utviklingen i Russland er således viktig også for Norden og EU, ikke minst av *sikkerhetshensyn* i videste forstand.

Østersjøområdet har potensial til å bli en ledende vekstregion i Europa. I denne regionen er Nordvest-Russland, og da særlig St. Petersburg, av største betydning. Kaliningrad er dessuten med sin særegne geografiske plassering av særskilt interesse.

Samtlige land rundt Østersjøen har ansvar for og interesse av å *ivareta havområdene*, ikke kun som en betydelig økonomisk ferdselsåre, men også som kulturarv, turistområde og verneverdig havmiljø.

I forbindelse med disse *felles interessene* ønsker Norden å fremstå som en samarbeidspartner i positiv dialog med Russland. *Målet for det felles nordiske samarbeidet er å fremme en utvikling i Russland som kan skape grunnlag for et forsterket naboskap til gagn for trygghet og utvikling i hele Nord-Europa.*

Det foregår i dag et utstrakt samarbeid mellom Nordisk Ministerråd og russiske regioner i Nordvest-Russland under denne målsetningen. Dette samarbeidet vil Nordisk Ministerråd bidra til å videreutvikle.

2. Hvordan skal det samarbeides?

Samarbeidet som her beskrives er for de nordiske landene det *multilaterale samarbeidet mellom nasjonalstatene*, hvor de nordiske landene i fellesskap, innenfor rammene for Nordisk Ministerråd, samarbeider med *enkelte deler av Nordvest-Russland*. Nordisk Ministerråds virksomhet skal sees som komplement til de nordiske landenes bilaterale samarbeid med Nordvest-Russland, og i overensstemmelse med de prinsipper som fastlegges av landene i fellesskap.

De erfaringer som hittil er gjort viser at det er behov for en *tydeligere strukturering* av det felles nordiske samarbeidet med Russland.

2005 er et overgangsår, hvilket innebærer at det særlige *nærområdeprogrammet*, som bygger på *Rammeprogrammet 2003–2005, avsluttes* og erstattes av et nytt samarbeid fra og med 2006. Målsettingen er at de økonomiske midlene til dette samarbeidet gradvis vil øke noe de nærmeste årene.

Samarbeidsministrene, og herunder den nordiske samarbeidskomiteen, utformer retningslinjer for samarbeidet og har således det overordnede ansvar for samarbeidet. Det er de ulike fagministerrådene som, basert på disse retningslinjer, har ansvaret for samarbeidets konkrete innhold. Samarbeidet, skjer i fremtiden innenfor rammen av et *Russlandsprogram*, som omfatter de ulike fagministerrådenes aktiviteter. Programmet vil ha et særskilt budsjett for å forsterke fagministrenes virksomhet.

Det fremtidige samarbeidet med Nordvest-Russland vil bli *evaluert* kontinuerlig, så vel av *samarbeidsministrene som av Nordisk Ministerråds sekretariat*. For å sikre dette, utarbeider de enkelte fagministerråd *årlige statusrapporter* om samarbeidet. Av disse rapporter vil det fremgå hvilket konkret samarbeid som har funnet sted, en vurdering av i hvilken grad samarbeidsministrenes retningslinjer er blitt fulgt og hvorvidt de til enhver tid gjeldene politiske prioriteringer er blitt oppfylt. Rapportene vil likeledes inneholde en beskrivelse og vurdering av det kommende års samarbeidsaktiviteter. Rapportene vil danne grunnlag for en mer generell og prinsipiell årlig drøftelse blant de nordiske samarbeidsministrene av samarbeidet og utviklingen av dette. Foruten den politiske evalueringen, vil samarbeidet bli evaluert av eksterne, profesjonelle, evaluatorer.

Målsettingen er sammen med Russland å komme frem til en *modell for det fremtidige samarbeidet*, hvor hver av partene finansierer sin del av samarbeidet.

Fremtidig prosjektsamarbeid baseres følgelig på et *likeverdig partnerskap*, hvor forslag til aktiviteter fremmes fra begge sider, planlegging skjer i fellesskap, og hvor det hersker gjensidig enighet om finansieringsløsninger. Aktiviteter vil være politisk forankret hos alle parter for å sikre eierskap og oppfølgning. Nordiske initiativ til samarbeidsaktiviteter fremmes via de nordiske fagministerrådene/embetsmannskomiteene.

Foruten initiativ fremmet via de nordiske ministerrådene, vil samarbeidsprosjekt foreslått av NGO'er, lokale myndigheter og andre aktører bli søkt ivaretatt. Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg og det fremtidige kontor i Kaliningrad vil være høringsinstanser for denne type henvendelser.

Samarbeidsministrene disponerer en *reserve til politiske initiativer* under det årlige budsjett for samarbeidet med relevante naboland. Disse midlene vil bli benyttet til særlige politisk aktuelle tiltak.

Nordisk Ministerråds virksomhet bør *synliggjøres* slik at det skaper større interesse hos russiske myndigheter for å videreutvikle samarbeidet. Dette er en oppgave som også pålegges Nordisk Ministerråds kontor i Nordvest-Russland og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3. Hva skal det samarbeides om?

Felles målsetninger bør ligge til grunn for det felles nordisk-russiske samarbeidet innen de enkelte fagministerråd, og disse bør oppdateres årlig.

Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland forholder seg til *EUs rammeverk* vedr. samarbeidet med Russland, herunder utviklingen av EUs naboskapsprogram, den nordlige dimensjon, "De fire felles rom" og den bilaterale samarbeidsavtalen mellom EU og den Russiske Føderasjon

De nordiske landene vil i sitt samarbeid med Nordvest-Russland i størst mulig omfang søke en hensiktsmessig samordning med den *Nordlige Dimensjons 2. handlingsplan (NDAPII)*.

Det felles nordisk-russiske samarbeidet *skal utgjøre en merverdi*, i forhold til både det bilaterale samarbeidet og EU-samarbeidet. Fellesnevnere mellom russiske og nordiske behov og interesser skal identifiseres. Det er viktig at samarbeidet ikke omhandler oppgaver som naturlig bør dekkes av den Russiske Føderasjons statsbudsjett.

Det vil være naturlig å *bygge videre* på det vellykkede samarbeidet som allerede er etablert og hvor det er gjensidig interesse for videreutvikling. Likestillingsprinsippene vil stå sentralt og integreres i det videre samarbeidet.

Nordenfremmende innsatser er i alle de nordiske lands interesse. Ikke minst er et utviklet kultursamarbeid verdifullt i denne sammenheng, i det kultur vil kunne benyttes som en løftestang for det øvrige samarbeidet. I det Nordenfremmende arbeidet inngår også å fremme nordiske bedriftsetableringer i Nordvest-Russland.

Nordisk Ministerråd har særskilt interesse i å utvikle samarbeidet innen enkelte *nøkkelområder*, disse er bl.a.:

- Demokratiutvikling og styrking av rettsstaten
- IT-samarbeidet kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort
- Grenseregionalt samarbeid, både bilateralt mellom Norden og Nordvest-Russland og treparts samarbeid Baltikum – Norden – Russland, vil stå sentralt. Ved å bygge på tidligere erfaringer kan samarbeidet videreutvikles, f.eks. med Belarus
- Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdannelse vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft
- Sosial- og sunnhetsforhold, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretakelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being"
- Miljø og bæredyktig utvikling

4. Hvilket geografisk område skal samarbeidet omfatte?

Samarbeidet omfatter fra og med 2006 primært de deler av Nordvest-Russland som har naturgrense, enten til lands eller til havs, til enten Norden eller de baltiske landene: Murmansk oblast, Republikken *Karelia*, *Leningrad* oblast, *Pskov* oblast, *St. Petersburg* og *Kaliningrad*.

St. Petersburg har en opplagt nordisk interesse som sentrum for Nordvest-Russland og som *nøkkel* for hele Østersjøregionens fremtid. Kaliningrad står i en særstilling, da enklaven gradvis blir en mer integrert del av Østersjøregionen. Samarbeidsbehovene er betydelige samtidig som Kaliningrads utvikling er av stor betydning, især for Litauen og Polen. Disse faktorer taler for et økt ministerrådsengasjement i denne del av Nordvest-Russland, ikke minst ved åpningen av et kontor i Kaliningrad.

Denne geografiske definisjonen av samarbeidsområder kan løpende revideres av samarbeidsministrene.

Nordisk Ministerråds innsatser må i tydeligere grad enn tidligere samordnes med *andre regionale organisasjoner*, som Østersørådet, Barentsrådet, Barents Regionalråd og Arktisk Råd. I de arktiske områder har man allerede i flere år praktisert samarbeid hvor Nordisk Ministerråd, i samarbeid med Arktisk Råd, finansierer aktiviteter med fokus på miljø og/eller urbefolkninger.

Nordisk Ministerråd vil i fremtiden prioritere prosjekt i Arktis og Barentsregionen, som skjer i samarbeid med de ovennevnte regionale råd. I samarbeidet med de ulike organisasjonene skal samstemmighet i organisasjonenes strategier etterstrebes og respektive organisasjoners særskilte styrke ivaretaes. Heri ligger muligheten til å gjennomføre særskilt verdifulle samarbeidsaktiviteter i Arkhangelsk oblast.

Nordisk Ministerråds deltagelse i samarbeidet med andre regionale organisasjoner bygger på separate, overordnede retningslinjer for virksomheten, vedtatt av samarbeidsministrene om medfinansiering av aktiviteter. *Samråd* mellom de berørte organisasjonene skjer regelmessig.

De nåværende samarbeidsrelasjoner med Russland er vel *etablert på regionalt plan*. Hver regionadministrasjon (oblast/republikk/St. Petersburg by) har komiteer for sine respektive sektorer, helse, miljø osv. I utgangspunktet bør imidlertid komiteen for utenrikssaker (i de respektive republikker, oblasts og St. Petersburg) være Nordisk Ministerråds kontaktpunkt, når relasjoner skal etableres og/eller utbygges, da disse sitter med den overordnede innsikt i regionens internasjonale og bilaterale samarbeid med Norden. Dette vil imidlertid ikke være tilstrekkelig og det forventes at nordiske embetsmannskomiteer, arbeidsgrupper og lignende etablerer kontakt med faglig relevante komiteer i de enkelte områder, med bistand fra Nordisk Ministerråds kontorer i Nordvest-Russland.

Utover samarbeidet med de regionale myndighetene kreves en tydeligere relasjon også til de *føderale, russiske myndighetene*. Som et første tiltak er det avtalt at Nordisk Ministerråds sekretariat holder den Russiske Føderasjons ambassade i København orientert om virksomheten på generelt nivå, med særlig fokus på fremtidige minister- eller embetsmannsmøter som involverer russiske deltagere. Mht. den faglige rapporteringen til rette ministerier i Moskva, er dette et ansvar som tillegges de russiske samarbeidspartnerne. Sakkyndigkomiteen erstattes med et regulært samråd.

5. Samarbeidets former

Formene for det nordisk-russiske samarbeidet kan variere, men vil til enhver tid være basert på samarbeidsministrenes politiske prioriteringer. Samarbeidet vil være basert på konkrete samarbeidsprosjekt av felles interesse innen prioriterte områder. Programmet vil ikke omfatte investeringsprosjekt eller generelle driftsmidler til offentlige og private institusjoner, organisasjoner eller bedrifter.

Langsiktighet er avgjørende for å oppnå bærekraftige resultat. Denne langsiktigheten vil primært være basert på den russiske sidens engasjement, idet den nordiske finansieringsgraden avgjøres fra år til år.

Instrument som kan benyttes til å gjennomføre det ønskede konkrete samarbeidet er bl.a.:

- Utvekslingsprogram, som er effektive med hensyn til å bygge menneskelige relasjoner. Slike program er aktuelle på en rekke, sentrale områder
- Felles initiativ, som kan danne grunnlag for fremme av prosjekter, som har særlig utviklingsverdi, og dermed kan virke som "stifinner"
- Erfarings- og informasjonsutveksling kan gjøre gjensidig nytte som en del av en nødvendig *benchmarking*
- Bruk av såkalt "seed money" for oppstart av aktiviteter, som forventes å ha særlig spredningsverdi

6. Nordisk Ministerråds kontor i Nordvest-Russland

Informasjonskontoret i St. Petersburg har spilt en sentral rolle i etableringen av de mange, faglige nettverk som er blitt opprettet gjennom årene mellom nordiske og russiske parter. Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg og informasjonspunktene i regionene innehar en nøkkelrolle mht. å identifisere relevante russiske aktører til de forskjellige aktivitetene. Et nytt kontor i Kaliningrad vil få samme oppgaver.

I dag er kontoret ofte den implementerende part av det nordiske engasjementet, i forskjellige samarbeidsaktiviteter, idet kontoret:

- er den lokale *kontakten* for de nordiske fagministerrådene og deres utvalg og arbeidsgrupper, f.eks. ved å identifisere relevante russiske partnere, og derved underlette samarbeidet
- utbygger *nettverk* med både de nasjonale myndighetene, med NGOer og andre nasjonale og internasjonale aktører i de russiske regionene
- er ministerrådets lokale *iakttakere*, som identifiserer trender og muligheter for felles nordisk-russisk samarbeid. Dette er en oppgave som ikke utelukkende kan ivaretaes på avstand,
- er eksponent for alt som er *"nordisk"*, og virker til å øke oppmerksomheten rundt samarbeidet, herunder på kulturområdet
- har betydelig *kompetanse* som vil være av nytte for fagministrenes videreutvikling av samarbeidet med de russiske regioner
- svarer for den *praktiske saksbehandlingen, kvalitetssikring m.v.* av bl.a. utvekslingsordningene på en mer effektiv måte enn det som ellers er mulig

Disse oppgaver skal utføres også i framtiden.

Kontorene vil, som hittil, disponere et *mindre budsjett* for lokalt initiert samarbeid etter Nordisk Ministerråds retningslinjer.

Nettverksbygging vil få økt betydning, også *mellom Nordisk Ministerråds kontorer*. Kontorene i de baltiske landene besitter betydelig kompetanse som vil være av nytte for kontorene i Nordvest-Russland, og for videreutviklingen av samarbeidet med de russiske regioner.

Kontoret er en del av Nordisk Ministerråds sekretariat og sjefen for kontoret *rapporterer* direkte till generalsekretæren. Kontakten mellom kontoret og sekretariatet i København forsterkes. "Navnet forkortes til Nordisk Ministerråds kontor i St. Petersburg".

Et *nytt kontor* åpnes i Kaliningrad. Den samlede kontorkapasiteten i Nordvest-Russland forsterkes for å kunne klare nye oppgaver. De ulike kontorene kan gis ulike oppgaver avhengig av lokale behov.

7. Institusjonenes virksomhet

Flere av Nordisk Ministerråds institusjoner er virksomme i Nordvest-Russland. Institusjonenes og ministerrådets øvrige virksomhet koordineres gjennom *samråd og årsrapporteringer*.

Nordisk samarbejde 2003

Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed

Forord

I løpet av 2003 og første del av 2004 er det gjennomført en rekke konkrete tiltak for å fordype og utvikle det nordiske samarbeidet. I denne årsrapporten gis det en kort beskrivelse av de mest sentrale initiativ som er iverksatt innenfor de ulike fagområder.

På det overordnede nivå har det siste året vært preget av en nordisk dialog om internasjonale spørsmål. Dette gjelder blant annet det nordiske samarbeidet med henholdsvis Estland, Latvia og Litauen og på den annen side samarbeidet med Nordvest-Russland. Som en konsekvens av at de baltiske land har blitt medlemmer av den europeiske union, vil også det nordiske samarbeidet med disse landene finne en annen form. Fra og med 1. januar 2005 blir de baltiske land fullverdige medlemmer av Nordisk Investeringsbank. En styrket kontakt med EU har også funnet sted gjennom samarbeidet om "The Northern Dimension Action Plan 2004-2006".

Arbeidet med å avvikle grensehinder i Norden har pågått med uforminsket styrke. I tillegg til å fokusere på borgenes grensehinder, vil det fra det fra og med høsten 2004 i større grad fokuseres på de grensehinder næringslivet opplever i sitt daglige virke.

Sentralt i året som har gått er også diskusjonene om etablering av et nordisk rom for forskning og innovasjon, herunder den forestående etableringen av NordForsk som et organ for nordisk forskningssamordning. Parallelt med dette, har det også på næringssiden blitt iverksatt tiltak som ytterligere styrker det nordiske innovasjonsarbeid. Fra og med januar 2004 har den nyetablerte organisasjonen Nordic Innovations Center vært et synlig bevis på en nysatsing for å fremme et innovativt og kunnskapsfokusert næringsliv i Norden.

Det er gjennomført en revisjon av den fellesnordisk strategi for bæredyktig utvikling, og strategien er nå utvidet til å omfatte den sosiale og økonomiske dimensjon. Innenfor kulturområdet er det tatt initiativ til en gjennomgang og analyse av det nordiske kultursamarbeidets støtteordninger for å sikre en mer hensiktsmessig struktur.

Hyppige konsultasjoner mellom ministerrådet og Nordisk Råd er et viktig ledd i samarbeidet og dialogen de to rådene i mellom. Dette gjelder i forhold til budsjettdialogen, men også i forhold til nye politiske initiativ. For å gjøre årsrapporteringen fyldestgjørende, men samtidig overskuelig, er det tatt med en kort omtale av de ulike fagområder og om tverrgående temaer. Dessuten opplyses for hver enkelt budsjettpost om formål, prioriteringer og resultater. Ministerrådsforslag og lignende initiativer, alle Nordisk Råds rekommandasjoner og ministerrådets svar på disse, gjengis.

København, oktober 2004

Per Unckel
Generalsekretær
(sign.)

Nordisk samarbeid 2003–2004
En orientering om Nordisk Ministerråds virksomhet

Islandsk formannskap

Island innehar i 2004 formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet. Gjennom formannskapets program "Nordens ressurser" fremgår prioriteringer for det nordiske samarbeidet i denne perioden.

Formannskapet har tre hovedtemaer – demokrati, kultur og natur – og de flettes sammen på forskjellig måte. I begrepet ressurser ligger samfunnsorden, sosiale forhold, kulturarv og naturressurser. Den viktigste ressursen er likevel nordboerne selv, og formannskapets overordnete mål er å utbygge og utnytte de menneskelige ressursene, for derigjennom å styrke Nordens internasjonale konkurranseevne. Dette kommer særlig til uttrykk innenfor forsknings- og utdanningsområdet der det er tatt skritt for å etablere et nytt organ for samordning av nordisk forskning. På kulturområdet er det blant annet iverksatt en gjennomgang av handlingsplanen "Nordisk kultursamarbeid ved årtusenskifte – en strategisk redegjørelse.

I sin formannsskapsperiode har Island iverksatt en rekke initiativ innenfor ulike områder. Dette vil reflekteres i omtalene av de enkelte fagområder i dette kapittel. Av mer overordnede initiativ kan nevnes fokus på Vest-Norden og utvikling av en ny politikk i samarbeid med våre naboer i vest.

Demokrati har videre en sentral plass i formannskapsprogrammet og dette nedfeller seg blant annet i etablering av et Demokratiutvalg sammensatt av representanter fra de nordiske land og de selvstyrende områder. Utvalget er nedsatt av de nordiske samarbeidsministre.

Det nordiske samarbeidet med de baltiske land og Nordvest-Russland har nylig gjennomgått en evaluering som danner grunnlag for utarbeidelse av nye retningslinjer for samarbeidet med disse landene. I de nye retningslinjene legges det grunnlag for et annet og dypere samarbeid med Baltikum enn det mer bistandspregede samarbeidet som har pågått til nå. Når det gjelder samarbeidet med Nordvest-Russland, er ambisjonen å øke innsatsen finansielt. Det vil som en oppfølging av dette nøye prøves på hvilken måte de begrensede ressurser skal anvendes for å gjøre størst nytte.

Dette arbeidet har skjedd som fortsettelse på utviklingen av Nordisk ministerråds relasjoner med omverden.

I 2003 drøftede Samarbejdsministrene under flere møder, hvorledes Nordisk Ministerråds politik i forhold til omverdenen skal lægges til rette fremover – ikke mindst på baggrund af EU's udvidelse i maj 2004. En grundlæggende afklaring af de politiske retningslinjer blev udmøntet i "Det Internationale Norden – nordiske samarbejde i europæiske ramme". Dokumentet blev tiltrådt af Samarbejdsministrene den 5. september 2003 og skal være vejledende for den successive udvikling af Nordisk Ministerråds virksomhed. Det skal fremhæves, at ministrenes retningslinjer fokuserer såvel på det indre nordiske samarbejde som dets globale/europæiske placering og samvirke med EU, med de baltiske lande, med Rusland, med Nordens vestlige naboer samt med andre internationale samarbejds-organisationer.

Fjernelse af grænsehindringer i Norden.

Den tidligere danske statsminister Poul Schlüter blev i 2003 udpeget som særlig repræsentant (i løpet av 2004 for formannskapet, deretter for samarbeidsministrene) i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Den særlige repræsentants afgav i forbindelse med Nordiske Råds session i oktober 2003 en første redegørelse af arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Udgangspunktet for den særlige repræsentants arbejde har været konkrete eksempler borgerrelaterede grænsehindringer. Disse er blevet identificeret dels i den såkaldte Norrback-rapport udarbejdet af den tidligere finske samarbejdsminister ambassadør Ole Norrback, dels via den nordiske informationstjeneste Hallo Norden. Hertil kommer, at de nordiske næringsministre i september 2003 tog initiativ til, at sætte næringslivets grænsehindringer på dagsordenen. I den

forbindelse er udarbejdet et katalog over særlige grænsehindringer for næringslivet i Norden og forventes at få fortsat høj prioritet i de kommende års næringspolitiske samarbejde.

For at styrke arbejdet med fjernelse af grænsehindringer er der indenfor rammerne af Nordisk Ministerråd pr. 1. november 2003 etableret et grænsepolitisk sekretariat. Sekretariatet skal udover at bistå Poul Schlüter arbejde systematisk og effektivt med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Sekretariatet koordinere indsatsen mellem Poul Schlüters arbejde, konkrete problemstillinger fra den nordiske informationstjeneste Hallo Norden og samarbejdet med de grænseregionale komiteer.

Med henblik på at forbedre information til borgerne og identificere grænsehindringer i de nordiske grænseregioner stræbes der på at skabet et tættere samarbejde mellem Hallo Norden, de øvrige bilaterale informationstjenester og grænsekomitéerne i Norden. I foråret 2003 afholdtes et seminar om at forbedre samarbejdet omkring mobiliteten mellem de nordiske lande og skabe et netværk mellem de forskellige aktører i Norden.

Ministerrådet for regionalpolitik har i 2003 haft fokus på grænsehindringsproblematikker. Golin-projektet (Grænseregionale Optimale Løsninger i Norden) har arrangeret to workshops. Den første henvendte sig til sagsbehandlere ved myndigheder i grænseregioner. Den anden var udvidet til også at omfatte virksomheder, arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer samt udvalgte projekter om arbejdsmarkedet på tværs af landegrænser. Endvidere har man arbejdet med et statistikprojekt om grænsependling med det mål at udvikle metoder og fremvise statistik om bevægelighed og arbejdsmarkedspendling mellem de nordiske lande. Første delrapport, Nordisk Pendlingskarta mellem Sverige og Norge (temaNord 2004: 514) kan findes på følgende hjemmeside: http://www.norden.org/pub/miljo/regional/sk/TN04_514.asp Projektet afsluttes i sin helhed i 2004.

Arbejdsmarkedet i Norden

Udvidelsen af EU's arbejdsmarked har fremmet etableringen af et nordisk netværk på embedsmandsniveau som løbende har overvåget de forskellige politiske standpunkter i Norden vedrørende de nye medlemslandes adgang til landenes arbejdsmarkeder. Behovet for at følge udviklingen efter EU's udvidelse blev også diskuteret på Nordisk Råds session 2003, hvor det blev besluttet at arrangere en konference med de baltiske lande og arbejdsmarkedets parter i 2004.

EU's udvidelse har også betydet at Ministerrådet for arbejdsmarked har undersøgt om der er områder, hvor samarbejdet med de baltiske lande kan foregå på en mere ligeværdig måde efter den 1. maj 2004. De områder hvor der har været nordisk-baltiske kontakter er vedrørende EU-koordination i forbindelse med EU's rådsmøder, hvor de baltiske lande har deltaget i nordiske møder, samt på arbejdsmiljøområdet, hvor institutionen på arbejdsmiljøområdet, NIVA, har forsøgt at udbygge samarbejdet med de baltiske lande for at støtte udviklingen af deres viden på arbejdsmiljøområdet.

Arbejdet med nedbrydning af forhold som opfattes som grænsehindringer på arbejdsmarkedet i Norden kom et skridt videre i 2003, hvor der blev foretaget en række kortlægninger af forskellige mulige problemfelter. Der vil fremover særligt blive arbejdet videre med forslag til at forbedre den internordiske elektroniske formidling af jobs samt en revision af den nordiske overenskomst om et fælles arbejdsmarked. I forbindelse med revisionen af overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked er der foretaget en udredning om forholdet til EU's regler samt taget en beslutning om ikke at udvide det med tredjelands-borgere.

Der arbejdes fortsat med informationsudveksling om det høje sygefravær i Norden. Der er igangsat et nordisk forskningsprojekt som skal undersøge om der er nogle fælles årsager til det stigende sygefravær, herunder hvilke ændringer der kan foretages for at nedbringe sygefraværet.

Nærings- og innovationspolitikken

Innovationspolitikken er igennem de senere år i stadig højere grad blevet en vigtigere og integreret del af erhvervspolitikken i de nordiske lande. Samspillet mellem virksomheder og vidensinstitutioner samt udviklingen af innovative miljøer er en vigtig del af vækststrategierne i de nordiske lande. På denne baggrund – og som opfølgning på uddannelsesministrenes rapport om

et nordisk forsknings- og innovations-rum (NORIA) – besluttede Ministerrådet for næringspolitik i september 2003 at iværksætte udarbejdelsen af en hvidbog om, hvordan man skaber et tættere samspil mellem forskning og innovation, ud fra et næringsperspektiv. Rapporten/"Innovationsbogen", som indeholder et forslag til et nordisk innovationspolitisk samarbejdsprogram for 2005–2010 blev behandlet på de nordiske næringsministres møde i september 2004 og resulterede i et nyt innovationspolitisk handlingsprogram.

I 2003 besluttede de nordiske næringsministre at iværksætte et udredningsarbejde omkring grænse-hindringsproblemer, som berører næringslivet. Der er i denne forbindelse udarbejdet et katalog over særlige grænsehindringer for næringslivet. Dette katalog og tilrettelæggelsen af det videre arbejde for fjernelse af grænsehindringer for næringslivet kom på dagsordenen de nordiske næringsministres møde i september 2004.

I 2003 afsluttedes de omfattende forberedelser til en sammenlægning af Nordisk Industrifond og Nordtest med de nordiske næringsministres beslutning om at etablere en ny nordisk institution, Nordisk InnovationsCenter. Den nye institution blev etableret med virkning fra den 1. januar 2004. Nordisk InnovationsCenter bliver Nordisk Ministerråds vigtigste instrument for gennemførelse af det nordiske næringspolitiske samarbejdsprogram, med henblik på at sikre det nordiske næringslivsmiljø som et af de fremmeste og mest konkurrencedygtige i verden.

I 2003 besluttede MR-Næring at bevilge midler til gennemførelse af en analyse af konkurrenceforholdene på de nordiske tele- og kommunikationsmarkeder. Rapporten, som har den vision at der skabes et sammenhængende, nordisk telemarked, hvor kald over landegrænserne ikke er mærkbart dyrere end indenlandske kald, præsenteredes for næringsministrene på et møde i september 2004.

I 2003 godkendte næringsministrene en handlingsplan for udvikling af bæredygtig turisme i de nordiske lande. Landene erklærede, at de vil synliggøre potentialet ved destinationer og små og mellemstore virksomheders indførelse af miljøstyringssystemer (som fx EMS, Environmental Management System) og øge opmærksomheden blandt lokalbefolkningen og turistentreprenører om bæredygtig turisme.

I 2003 blev det besluttet at de nordiske landes deltagelse i Verdensudstillingen, EXPO 2005 Japan, skulle gennemføres som et fællesnordisk projekt med bidrag fra det fællesnordiske budget og med et fællesnordisk EXPO-sekretariat, som blev placeret i NMRS.

Næringsministrenes nærområdeindsatser var fokuseret på NordProLink, som har til formål at give unge mennesker fra nærområderne mulighed for at komme på studieophold i nordiske virksomheder. NordProLink-programmet gennemførtes i 2003 med MDKK 3,5 fra nærområdebudgettet. Programmet var en fortsættelse af det hidtidige Nordpraktik, som blev lagt om for at opnå en mere smidig gennemførelse af programmet, med velkvalificerede praktikanter. I begyndelsen af 2004 forelå en uafhængig evalueringsrapport, som anbefalede en fortsættelse af programmet.

I september 2003 godkendte de nordiske næringsministre en ministerdeklaration om samarbejde om styrkelse af EU's indre marked, "An efficient Internal Market – a vehicle for cooperation and growth". Formålet med deklarationen var at markere de nordiske landes opfattelse af det indre marked som en helt grundlæggende del af det europæiske samarbejde og at dette udgør et af de vigtigste områder for øget konkurrencekraft og tilvækst såvel i Norden som i Europa. På baggrund af de nordiske landes fælles interesse i et velfungerende indre marked og på baggrund af de nordiske landes erfaringer med det indre markeds funktion tog landene initiativ til at iværksætte en række initiativer, herunder overførelse af erfaringer på embeds-mandsniveau.

For at sikre at EUs indre marked fungerer og at producenterne overholder regler om sundhed og miljø, har de nordiske lande, Polen, Estland, Litauen og de nordtyske delstater i begyndelsen af 2004 sammen med Nordisk Ministerråd og Nordisk InnovationsCenter underskrevet et "Letter of Intent" om bedre markedsovervågning.

Bygg og boligpolitik

I 2003 iværksattes og gennemførtes en række udredninger og seminarer om samfundsrelevante problemstillinger inden for det bygge- og boligpolitiske område.

I 2003 iværksattes et arbejde for tilvejebringelse af en "Handlingsplan för ökat utbyte inom byggsektoren mellan de nordiska länderna och mellan Norden, Baltikum og Polen". Handlingsplanen skal kortlægge hindringer og foreslå tiltag for at fjerne de hindringer som identificeres med henblik på at opnå en situation med øget konkurrence på byggemarkederne.

I løber af 2003 gennemførtes endvidere projektet "Sammenligning af Nordisk bygningslovgivning", som har som mål at beskrive modeller for praktisk byggesagsbehandling efter plan- og bygningslovgivningen i de nordiske lande. Hensigten er at få belyst, hvilken rolle det offentlige har i byggesagsprocessen.

Endelig udkom i 2003 rapporten "Et Norden for alle", som er den første samlede redegørelse for, hvilke initiativer der er taget i Norden for fremme af tilgængelighed til eksisterende bygninger og anlæg. Kortlægningen skal i de enkelte lande kunne tjene som inspiration for det samarbejde, der er nødvendigt mellem mange forskellige aktører for etablering af tilgængelighed til eksisterende bygninger og anlæg.

Informationsteknologi

Det nordiske samarbejde om informationsteknologi er fordelt på flere fagsektorer, samt i et selvstændigt IT-ministerråd (MR-IT). Sidstnævnte er baseret på en strategi, som fokuserer på 5 områder. Udgangspunktet er, at informationsteknologien er en forudsætning for videnssamfundet - både som infrastrukturværktøj (for fx. forskningen og erhvervsliv), og som en samfundsdynamik der grundlæggende ændrer vilkårene for kompetenceudvikling og konkurrenceevne i en stadig mere globaliseret og åben verden.

I MR-IT fokuseres der på at infrastrukturen og teknologien skal være tilgængeligt for alle, således at man undgår en "digital todeling" af samfundet. For at kunne vurdere og udnytte erfaringerne med de nordiske landes IT-politik udvikles indikatorer til brug for systematisk international sammenligning. Digital forvaltning er i fokus i relation til udvikling af demokratiet, servicering af virksomheder og borgere samt effektivisering af forvaltningen. Der arbejdes med IT-bredbåndspolitik, digitalt indhold, sprogteknologi og tværsektoriel IT-politik. IT-sikkerhed tages op blandt andet som en del af IT-infrastrukturudviklingen samt med sigte på at fremme implementering af EU-direktiver (fx. om digitale signaturer) samt forsøge at samordne nordiske synspunkter vedrørende den europæiske IT-politik.

For uddannelses- og forskningsområdet er udvikling af IT-infrastruktur i Norden også helt central. Der er initieret et nordisk forskningsprogram om Internetudvikling (Nordunet3) med sigte på gøre området til et særligt nordisk styrkepunkt i det videre Europæiske forskningssamarbejde. Mulighederne for nordisk-russisk forskningssamarbejde om Internetudvikling er blevet taget op som et muligt samarbejdsområde der prioriteres både i Norden og i Rusland.

Der er etableret samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Østersørådet inden for Northern e-Dimension, på baggrund af sammenfaldende interesser. En handlingsplan for dette samarbejde er tiltrådt af Østersørådets statsministre og de nordiske IT-ministre. Nordisk Ministerråd vil dele ledelsen om Northern e-Dimension med Østersørådet.

IT's indflydelse på nye uddannelses- og forskningsformer indgår også i det nordiske samarbejde (på uddannelses- og forskningsområdet), bl.a. i relation til distanceuddannelse, fleksibel læring og virtuelle forsknings- og undervisningsmiljøer. En del af IT-samarbejdet på embedsmandsplan sker nødvendigvis på engelsk.

Bæredygtig udvikling

Det nordiske samarbejde om bæredygtig udvikling baserer sig på strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden". Samarbejdsministrene forestår virkeliggørelsen af strategien gennem en omfattende tværsektoriel indsats. Strategien er i 2003 blevet evalueret. Landene følger aktivt op på strategien, og Nordisk Ministerråd har iværksat handlingsprogrammer og projekter

til opfyldelse af mål og indsatser. Den fællesnordiske strategi lanceres aktivt og initierende også internationalt. Det nordiske indikatorsæt blev sendt som indspil til EU processen i 2003. Strategien og indikatorerne er præsenteret som redskab for gennemførelse af bæredygtig udvikling på en række internationale konferencer m.v. i 2003, bl.a. på Ministerrådets konferencer om regionalt samarbejde og *good governance* i Petrozavodsk, Sofia og Gdansk.

Ministerrådet afholdt 2 seminarer i januar 2003 og 2004 om bæredygtig udvikling med deltagelse af 100 relevante aktører. Samarbejdsministrene har nedsat en forhandlingsgruppe under svensk formandskab, der forestår revisionen af strategien med henblik på indsatsen 2005-2008. I denne forbindelse inddrages bl.a. sociale og samfundsøkonomiske faktorer, ligesom der fokuseres på bæredygtig produktion og forbrugsmønstre. En revideret strategi "En ny kurs for Norden" er nu færdig.

Miljøindsatser

Det nordiske miljøsamarbejde er i 2003 blevet evalueret. Af evalueringsrapporten fremgår bl.a. at miljøsamarbejdet vurderes som meget målrettet og resultatorienteret og de fleste af programmets målsætninger er i vidt omfang opfyldt. Under 2004 har de nordiske miljøministre forhandlet sig frem til et nyt miljøhandlings-program som bliver det overordnede, strategiske styringsinstrument for det nordiske miljøsamarbejde i perioden 2005-2008.

Internationale miljøspørgsmål står højt på miljøministrenes agenda. Opfølgning af verdenstopmødet i Johannesburg 2002 og arbejdet i FN's Comitee for Sustainable Development (CSD) har været på dagsorden på samtlige ministermøder under året. Bl.a. blev der på CSD mødet i april 2004 arrangeret et nordisk side event omkring holdbar produktion og konsumption.

I august 2003 afholdte miljøministrene for første gang et nordisk miljøministermøde sammen med miljøministrene i Barentsrådet og Østersørådet *back-to-back* med deres sommermøde.

På det nordiske miljøministermøde i Luleå førte miljøministrene en temadiskussion om Den nordlige dimension og besluttede, at sende en udtalelse angående miljøspørgsmålene i EU's nordlige dimension til EU Kommissionen. Udtalelsen findes på miljøministrenes hjemmeside http://www.norden.org/miljoe/sk/12bis-03TemaNDUdtalelseFinal.doc.

De nordiske lande har været toneangivende i det globale kemikaliearbejde gennem flere år. FN's planer om en global kemikaliestrategi og EU's forslag til ny kemikalielovgivning (REACH) har således været diskuteret af miljøministrene ved flere anledninger. På kemikalieområdet har miljøministrene bl.a. initieret et studie af de økonomiske konsekvenser af REACH. Endvidere har ministrene givet støtte til 6 nordiske forbrugs- og miljøorganisationer som har udgivet rapporten "REACH – a leap forward for industry". Rapporten, som er et unikt eksempel på vellykket samarbejde mellem NGO'ere og Nordisk Ministerråd, bygger på undersøgelse blandt nordiske brancheorganisationer om deres holdning til EU's forslag til ny kemikalielovgivning. Derudover blev rapporten "Children and Chemicals" præsenteret på WHO's ministerkonference om miljø og helse i Kiev i maj 2004. Rapporten beskriver kemikalier og de farer som er forbundet med brug af disse i børns miljø.

Beskyttelse af havmiljøet er et meget vigtigt anliggende for de nordiske miljøministre. Som opfølgning af nordisk ministerråds overordnede redegørelse om Vestnorden diskuterede ministrene samarbejdet i Vestnorden og var aktivt involverede i den nordatlantiske havmiljøkonference i Lerwick 2003. De nordiske miljøministre har endvidere på en række møder diskuteret søfartssikkerhed og bekæmpelse af olieudslip i Østersøen og bidraget aktivt til processen omkring definition af Østersøen som et særlig sårbart havområde. Miljøministrene og samarbejdsministrene besluttede i 2003 at initiere et projekt (MARIS) med det formål at kortlægge og udarbejde en database med de områder, hvor der er risiko for skader som følge af olietransport i Østersøen samt at beskrive situationen for oliebekæmpelse i forhold til risikoområderne i Østersøen og Kattegat (http://www.helcom.fi/maris.html).

Energipolitik

Verksamheten inom energiområdet fokuserar på tre kärnområden: Den öppna elmarknaden; Klimatpolitiska frågor; Samarbete i Östersjöregionen och med Nordens närområde.

Inom *elmarknadsområdet* är den långsiktiga försörjningstryggheten en prioriterad fråga. Den ansträngda kraftsituationen under vintern 2002–2003 visade tydligt hur ömsesidigt beroende de nordiska ländernas elsystem är vilket gett ett ökat fokus på det nordiska elsamarbetet. Under 2003 genomfördes bl.a. ett seminarium om effekthantering och försörjningstrygghet i Norden med brett deltagande från marknadens aktörer. Ministerrådet har också ett pågående samarbete med Nordel (de systemansvarigas samarbetsorganisation) om dessa frågor. Med anledning av strömavbrottet i Sydsverige och Östdanmark i september 2003 har en särskild uppföljning genomförts på uppdrag av energiministrarna. De nordiska energiministrarna har också tagit initiativ till att närmare analysera hur samarbetet mellan de systemansvariga i Norden skulle kunna vidareutvecklas.

En prioriterad uppgift inom *klimatområdet* är att fullfölja satsningen på att utveckla Östersjöregionen till ett testområde, "Testing Ground", för Kyoto-protokollets flexibla mekanismer. Ett betydelsefullt resultat har varit undertecknandet av ett ramavtal, "Testing Ground Agreement (TGA)", i samband med ministermötet i september 2003. Avtalet trädde i kraft i början av 2004 och har hittills undertecknats av 9 av 11 Östersjöländer, dvs. de nordiska länderna samt Tyskland, Estland, Lettland och Litauen. Ett annat viktigt resultat är etableringen av en investeringsfond, Testing Ground Facility (TGF), för klimatprojekt i Östersjöregionen med ett kapital på 10 miljoner EURO och NEFCO som förvaltare. Fonden har varit operativ sedan början av år 2004 och styrs av en TGF Investors' Committee med representanter från NEFCO och de nordiska länderna.

Nordiska Ministerrådet stödjer det *energipolitiska samarbetet i Östersjöregionen* inom Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC) mellan elva länder och EU Kommissionen. Verksamheten är direkt kopplad till handlingsplanen för EU:s Nordliga Dimension. Exempel på konkreta aktiviteter inom BASREC som ministerrådet har stöttat under perioden är den konferens om energifinansiering, investeringar, bioenergi, energieffektivisering och FOU som genomförts i S:t Petersburg i mars 2004.

Hösten 2003 etablerades också en Ad Hoc grupp för samarbete om energiförsörjning i glest befolkade områden med fokus på Västnorden. Våren 2004 deltog ministerrådet också aktivt i ett seminarium arrangerat av Vestnordiskt Råd med fokus på dessa problemställningar

Fiskeri, Jord- og skovbrug og Levnedsmidler

Samarbejdet inden for det fælles ministerråd, der dækker fødevarekæden fra jord/fjord til bord samt skovsektoren, har været præget af evaluering af de tidligere sektorvise handlingsprogrammer og udvikling af et nyt fælles handlingsprogram for 2005-2008, som dækker hele ministerrådets virksomhed. Det nye handlingsprogram er ambitiøst med mange indsatsområder af national og international interesse og med følgende vision: "Mervärden och livskvalitet för den nordiska medborgaren genom ett mångsidigt, hållbart nyttjande av naturresurserna och en stark livsmedelskedja"

Ministerrådet prioriterede på sit møde i august 2004 den nye fælles genressourcestrategi, og fremhævede samarbejdets kvaliteter og internationale opmærksomhed.

På baggrund af evalueringer blev Nordisk Ministerråds strategi for bevarelse af genressourcer 2001-2004 revideret. Evalueringer havde fremhævet det nordiske arbejde om genetiske ressourcer som værende af særdeles høj kvalitet og af international karakter.

Der er lagt vægt på, at strategien afspejler helhedstankegangen i ministerrådet i relation til miljøet, fødevarernes oprindelse og deres vej til konsumenterne samt erhvervenes rolle i en bæredygtig forvaltning, bevaring og udnyttelse af genetiske ressourcer. Som noget nyt omfattes de fiskegenetiske ressourcer af strategien, og giver retningslinier for arbejdet de kommende år for dette område.

Strategien omfatter mange indsatsområder af nordisk og national interesse, og udmønter i høj grad den reviderede nordiske Strategi for Bæredygtig Udvikling "En ny kurs for Norden".

Fortsat tyngdepunkt i det nordiske gensamarbejde er sektorspecifikke udfordringer knyttet til bevaring, dokumentation og anvendelse af genetiske ressourcer gennem de nordiske genbanker og netværk. Strategien skal i regi af Nordisk Ministerråd implementeres bl.a. gennem de relevante nordiske samarbejdsorganer og institutioner inden for genressourceområdet.

Opfølgningen på Kalmar-deklarationen fra 2003 om adgang og rettigheder er tillagt særlig stor vægt i strategien. Ligesom internationalt samarbejde og indflydelse på relevante internationale aftaler og konventioner har fået særlig opmærksomhed.

FoU-satsning med fokus på skovforskning og levnedsmiddelforskning

Ministerrådet drøftede på sit møde i august 2004 de fremtidige satsninger vedr. forskning og uddannelse i ministerrådets regi. Man besluttede, at ministerrådets forskning skal kobles op mod de forskningsmæssige virkemidler og strukturer, der ligger i NordForsk (se nedenfor) og Erhvervsministrenes Innovationspolitik realiseret gennem Nordisk InnovationsCenter. Ministerrådet besluttede at koncentrere forskningsindsatsen på to fokusområder: Dels videreudvikling af skovforskningen, dels etablering af et nordisk samarbejde om levnedsmiddelforskning som et nyt indsatsområde, der bygger på de potentialer, der allerede findes i det nordiske levnedsmiddelsamarbejde.

Fiskeri

Forvaltning af havets ressourcer er under konstant debat derfor er målet at med det nordiske samarbejde også at påvirke internationale processer og beslutninger. Et etisk problem ved fiskeri er udsmid/discard af dele af fangsten. Ved ministerrådsmødet i 2004 blev discard og miljømærkning af bæredygtige fiskerier diskuteret på en workshop med deltagelse af erhvervsrepræsentanter, forvaltere og fiskeriministrene. Discard betragtes som er problem både i erhvervet og i forvaltningen og landene har hver for sig sat i gang flere redskabsmæssige og forvaltningsmæssige initiativer for at begrænse udsmid af fisk.

Fra nordisk hold arbejdes der på at påvirke den mærkningsproces der foregår i FAO-regi, således at der etableres globale regler for certificering og mærkning af bæredygtige fiskerier. Der er blevet holdt en del konferencer, seminarer samt dialogfora, som har fokuseret på samfundsmæssige, økonomiske og biologiske aspekter af bæredygtigt fiskeri. Fisk som sund mad er også et tema som dyrkes. Der er afholdt en workshop om næringsstoffer og miljøgifte i fisk.

Jord- og skovbruget

Det nordiske samarbejde inden for genetiske ressourcer og biodiversitet er omfattende og højt politisk prioriteret af ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler.

Særligt ministerdeklarationen Kalmar-deklarationen fra 2003 vurderes, at være enestående internationalt, idet landene bl.a. afgiver en del af deres nationale rettigheder over egne genetiske ressourcer til fælles nordisk forvaltning. Sverige gennemførte beslutning om fælles nordisk forvaltning af rettigheder over de svenske genetiske ressourcer i svensk lovgivning få måneder efter mødet i Kalmar, og de øvrige nordiske lande arbejder aktivt for det samme. Ministerrådet valgte derfor i 2004, at præsentere dette arbejde for et internationalt publikum for at få indflydelse på de internationale forhandlingsprocesser. Man valgte at satse på Biodiversitetskonventionens Partskonference den 9.-20. februar 2004, Kuala Lumpur, Malaysia. Den internationale interesse har været væsentlig.

Jordbrugets fremtidige roller og kulturlandskabet som ressource

Ministerrådet drøftede i august 2004 to nordiske rapporter om henholdsvis landbrugets fremtidige roller og kulturlandskabet som ressource samt en række anbefalinger til det fremtidige arejde, mål, strategier og prioriterede områder. Baggrunden for arbejdet et at udviklingstendensen i landbrugets struktur går mod stadig færre og større jordbrug. Samtidig kan andre mindre konkurrencedygtige landbrug få mulighed for at udvikles i en anden rolle i forhold til samfundet.

Ministerrådet vedtog i 2004 en omfattende deklaration med titlen " Akureyri-deklarationen om jordbrukets fremtidige roller og kulturlandskapet som ressurs". Ministrene besluttede også at fremsende rapporten "Jordbrukslandskapet som ressurs i Norden. Samarbeid og anbefalinger",

til EU Kommissionen som et bidrag til udviklingen af EU's landdistriktspolitik og den europæiske landskabskonvention.

Skovens fremtid er mangesidig

De nordiske skovbrug står over for nye udfordringer for at udvikle erhvervets indtjeningsmuligheder. Derfor vedtog ministerrådet i august 2004 "Akureyri-deklarationen om skovens fremtidige muligheder og skoven som vigtig faktor i klimadebatten". Ministerdeklaration lægger stor vægt på, at de nordiske lande spiller en hovedrolle i at fremme bæredygtig skovdrift, og man understreger skovens potentiale til at afhjælpe globale miljøtrusler. Klima og skovens funktioner i relation til klima fremhæves som fremtidige indsatsområder, f.eks. skovrejsning. Behovet for en øget indsats for øget brug af træ (virke) og miljøvenlige træprodukter nævnes.

Ministrene ønsker det nordiske samarbejde forstærket med hensyn til skovens fremtidige muligheder, og opmuntrer til, at der afholdes en skovkonference med ministerdeltagelse under det kommende danske formandskab i 2005.

Levnedsmiddelsektoren

Ministerrådet drøftede på sit møde i august 2004 kost, motion og sundhed. Der var enighed om, at tage fat på det store, voksende overvægtsproblem, specielt i relation til børn og unge. Ministerrådet besluttede derfor at igangsætte udvikling af en nordisk handlingsplan for bedre sundhed og livskvalitet gennem mad og motion. Ministerrådet godkendte samtidig en ny udgave af de Nordiske Næringsrekommandationer 2004, der indeholder de videnskabeligt begrundede anbefalinger for kostsammensætning og fysisk aktivitet. De nordiske rekommandationer er et internationalt anerkendt værktøj til planlægning af en kost, der fremmer sundhed og forebygger sygdom.

I regi af det nordiske levnedsmiddelsamarbejde er udviklet et første sæt af indikatorer for bæredygtig udvikling vedr. fødevarer i form af rapporten "Sustainable development of food safety – New bearings in the Nordic countries". Norden er her banebrydende, da der ikke tidligere er udviklet BU-indikatorer for fødevaresikkerhed, og indikatorerne vil være et godt instrument for rapportering af fremskridt og varsling af farer vedrørende fødevaresikkerhed.

Bedre information til forbrugerne om fødevarer står centralt i levnedsmiddelsamarbejdet. Ministerrådet har godkendt nordiske anbefalinger for næringsdeklarationer, (Nutrition Labelling: Nordic Recommenda-tions Based on Consumer Opinions TemaNord 2004:508). Anbefalingerne er fremsendt til EU Kommis-sionen som et nordisk indspil til brug for revision af EU-direktivet om næringsdeklarationer.

Ministerrådets deklaration fra juni 2003 om Etisk mærkning af fødevarer er blevet fulgt op med et dialogseminar mellem forbrugere, handel, producenter og myndigheder for at prioritere og udvikle initiativer, der kan tilgodese forbrugernes ønske om bedre information vedr. etiske forhold i levnedsmiddelproduktionen.

For at fremme forbrugerindflydelsen og opbygning af kompetencen hos forbrugerne er der udviklet en hjemmeside rettet til eleverne i grundskolens ældste klasser om forskellige aspekter ved mad. Hjemmesiden, der omfatter såvel sundhedsaspekter som madglæde og madkultur, kan ses på www.nordicplate.org – endnu kun i dansk udgave, men flere nordiske versioner er undervejs.

Fødevaresikkerhed

Ministerrådets samarbejde omkring fødevaresikkerhed er besluttet udvidet med de baltiske lande gennem vedtagelse af Tallinn Declaration on Increased Food Safety in the Nordic-Baltic Region på det nordisk-baltiske ministermøde i november 2003. Ministrene besluttede at fokusere på følgende temaer i perioden 2004–2006: Sporbarhed – Zoonoser – Dioxin – Effektiv fødevarekontrol. Muligheden for at sikre opfølgning i nordisk-baltisk regi vil afhænge af de fortsatte politiske prioriteringer inden for Ministerrådet og i de baltiske lande.

Som et nyt initiativ blev i januar 2003 i Oslo arrangeret den 1. Nordiske Tilsynskonference: "Fremtidens Næringsmiddeltilsyn". Der blev fulgt op med den 2. Tilsynskonference i Stockholm i januar 2004. Begge har været succesrige med stor tilslutning fra alle dele af de nationale

kontrolsystemer og konferencerne bidrager til netværksdannelse, efteruddannelse og nordisk samsyn i fødevarekontrollen.

Finanssamarbetet

Det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken har fortsatt varit ett centralt tema i dialogen mellan de nordiska finans- och ekonomiministrarna under 2003 och 2004. Samtalen om centrala frågor i den ekonomiska politiken har utgjort ett värdefullt element i det nordiska samarbetet.

Representanter för de nordiska och baltiska ländernas regeringar samlades i Helsingfors i februari 2004 för att underteckna en överenskommelse om NIB som medför medlemskap i banken för Estland, Lettland och Litauen. De åtta ländernas finans- och ekonomiministrar har haft ansvaret för förhandlingarna som slutfördes vid årsskiftet 2003/2004. Förhandlingsparterna enades om en ny överenskommelse samt nya stadgar för banken. Den nationella ratificeringsprocessen sker under år 2004 och de tre baltiska länderna blir fullvärdiga medlemmar i NIB från den 1 januari 2005. Fram tills dess utgör MR-Finans guvernörsstyrelse för NIB.

Arbetet med att avlägsna gränshinder mellan de nordiska länderna utgör en viktig uppgift för det nordiska ekonomiska samarbetet. På finansministermötet i Keflavik i juni 2004 diskuterade finansministrarna tillsammans med Samarbejdministrenes særlige representant Poul Schlüter, det arbete som bedrivits på bland annat skatteområdet. Finansministrarna beslutade vid detta tillfälle att ett Nordiskt Virtuellt Skattekontor och en gemensam nordisk skatteportal skulle utvecklas.

Till följd av EU-frågornas stora och i många fall ökande betydelse och i takt med att EU:s medlemskrets vidgas har ett nordiskt samarbete i EU-sammanhang blivit alltmer betydelsefullt. En ordning för systematiskt samråd och samarbete om EU-frågor på det ekonomiska och finansiella området har genomförts under 2003 och 2004. Detta tog sig bl.a. konkret uttryck i att finansministrarna vid sitt möte i juni 2004 enades om en alkoholpolitisk gemensam position. Denna samsyn innebar att ministrarna i EU-sammanhang åtog sig att verka för att: nollskattesatsen på vin skulle avskaffas, att minimiskatterna på alkohol skulle höjas, att skatten på s.k. alkoläsk skulle höjas att, en alkoholstrategi skulle lanseras av EU-kommissionen, att behålla det regelverk som innebär att endast de varor som en privatperson själv transporterar skall anses som privatinförsel och därmed bli befriad från beskattning i hemlandet. Samma regler som av folkhälsoskäl gäller för tobak bör även gälla för alkohol.

Transport

Trafikministerrådet vedtok i år 2003 et nyt handlingsprogram for perioden 2004–2008. Handlingsprogrammet har fokus på erfaringsudveksling og kompetenceudvikling inden for transportområdet. Vigtige spørgsmål er også trafiksikkerhed, miljø, transporttelematik samt samarbejdet omkring Østersøen.

I efteråret 2003 blev der arrangeret et nordisk-baltisk ministerrådsmøde med spørgsmål om Østersøen som hovedtema. Landene besluttede blandt andet at sende en ansøgning til FN-organisationen IMO (International Maritime Organisation) om at Østersøen udpeges som et særligt følsomt område. I 2003 blev der ligeledes lavet en udredning om de institutionelle samarbejdsformer omring Østersøen i forhold til transportområdet.

Ministerrådet for transport har fået udarbejdet en rapport om allokeringsmetoder for CO_2-udslip fra civil lufttrafik. Denne rapport er blevet meget positivt modtaget blandt klimaeksperter indenfor EU-systemet og nordiske luftfartsmyndigheder. Angående drivhusgasser er der desuden lavet en udredning om redskaber og instrumenter der kan anvendes ved byudvikling og udvikling af transportsystemer med det sigte at mindske udslip af drivhusgasser.

Trafiksikkerhed er et højt prioriteret område i de nordiske lande og i sommeren 2004 besluttede de nordiske transportministre, at arbejde videre med trafiksikkerhedsspørgsmålene blandt andet med spørgsmålene om nulvision. Det vil sige, at færrest muligt må blive dræbt eller livsvarigt skadet i trafikken.

Ministerrådet for transport har også arbejdet med trafiksikkerhed i nærområdet og har planlagt en konference "Road Safety Days of The Baltic Sea Region" 16.-17. september 2004 i Skt. Petersborg.

Ministerrådet for transport har desuden besluttet at udarbejde en prioriteringsliste, der skal styre arbejdet fremover. Endelig er der indenfor sektoren arrangeret seminarer om transportproblematikker bl.a. seminariet "Østersøens motorveje".

Regionalsamarbejdet

Ministerrådet for regionalpolitik har i 2003 prioriteret arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. I den forbindelse er det såkaldte GOLIN-projekt (Grænseregionale Optimale Løsninger i Norden) centralt. Endvidere ventes et statistikprojekt om grænsependling færdiggjort i løbet af 2004. For yderligere information om disse projekter henvises til afsnittet om Fjernelse af grænsehindringer i Norden.

Projektet "Grænseregionalt samarbejde i Nordens Nærområder" har haft succes med at etablere netværk for grænseregionerne i nærområdet. Derudover er projektet begyndt at støtte "twinning-samarbejde" mellem nordiske og baltiske grænseregioner.

Et projekt om bæredygtig byfornyelse i Norden er sat i gang. Baggrunden er, at byerne spiller en nøglerolle for samfundenes bæredygtige udvikling, da de fleste mennesker bor i byer. Ligeledes er der sat et projekt i gang om byernes betydning for regional udvikling både i et europæisk og nordisk perspektiv.

Børn og unge

Handlingsplanen "Norden inn i et nytt årtusen" har stået i centrum for arbejdet med børn og unge i ministerrådet. Alle ministerråd har bidraget til at skabe oversigt over satsninger rettet mod børn og unge, samt deltaget i aktiv koordination og målretning af aktiviteterne.

Nordisk Ungdomskomité (NUK) udgav i 2003 en rapport med praktiske eksempler på bekæmpelse af nynazisme og voldelige ungdomsbander i de nordiske lande. NUK har desuden prioriteret arbejdet med inddragelse af unge i Nordens udkantsområder, og i den sammenhæng bl.a. udgivet bogen "Ung i utkant".

I oktober 2003 gennemførtes en stor nordisk konference i Stockholm om unges integration og deltagelse under titlen "Involvera.nu". Samtidig blev der gjort en forøget indsats for at inddrage flere unge i det nordiske samarbejde – ikke mindst de unge, der ikke får information om støttemuligheder m.v. igennem de traditionelle ungdomsorganisationer.

Styringsgruppen for børne- og ungdomskultur (BUK) har i 2003 nedlagt sin støtteordning og vil fremover koncentrere sine kræfter om større samarbejdsprojekter inden for de fire områder, der er prioriteret i BUK's handlingsplan: De flerkulturelle samfund i Norden, leg og legetraditioner, nye medier og nye udtrysformer samt viden og erfaringer. For at få yderligere inspiration til dette arbejde afholdtes et stort idéseminar i Malmö med en lang række nordiske institutioner.

Kulturpolitiske indsatser

Samarbetet inom kulturområdet är ett av Nordiska ministerrådets hörnstenar och spänner över ett brett fält, som omfattar de flesta områden inom konst- och kulturlivet. Till de centrala prioriteringarna för dagens kultursamarbete hör synliggörande av konstnärligt skapande i Norden, samarbetet kring mediefrågor och det audiovisuella området bl.a. digital innehållsproduktion samt insatser för barn och unga. Integration och kulturell mångfald är viktiga aspekter av aktiviteterna på kulturområdet. De särskilda medlen för strategiska kultursatsningar användes år 2003 till att stödja projekt inriktade mot digital innehållsproduktion samt projekt för att belysa Nordens etniska och kulturella mångfald.

Många av dagens mest intressanta och nyskapande konstnärliga tendenser uppstår i gränslandet mellan olika konstformer. Det tvärsektoriella samarbetet inom konstområdet är därför viktigt. Ett konkret exempel på ett tvärkonstnärligt projekt under år 2003 är Disturbances, som

arrangerades av Nordiska ministerrådets konstkommittéer inom scenkonst- och musikområdet tillsammans med nationella bild- och scenkonstinstitutioner.

År 2003 beslöt kulturministrarna om att tillsätta en utredning för att få ett underlag till beslut om hur det nordiska kultursamarbetets stödordningar och samarbetsformer skulle kunna bli mer effektiva, användarvänliga och anpassade till sina nationella motsvarigheter. Utredningen färdigställdes sommaren 2004 och skall föreläggas ministrarna under hösten 2004.

Vandringsutställningen "Vikings - The North Atlantic Saga" avslutade sin turné i USA och Kanada och beräknas ha haft totalt ca 4 miljoner besökare under åren 2000–2003. Projektet "Network North", som har etablerat nya kulturella nätverk med brittiska öarna och Västnorden avslutades och evaluerades under år 2003. En ny stor nordisk designutställning – "Scandinavian Design beyond the Myth" öppnade i Berlin i november 2003 och kommer under åren 2003–2006 att visas på 10 muséer i Europa och därefter i Nordamerika.

De olika kommittéerna och institutionerna inom konstområdet arbetar kontinuerligt med att uppdatera sina administrativa rutiner när det gäller ansökningshantering och projektstyrning samt information.

Samarbejdet med de frivillige organisationer

Samspillet mellem frivilligsektoren og det officielle nordiske samarbejde er et vigtigt element i det nordiske samarbejde. Frivillige organisationer inddrages i Nordisk Mnisterråds institutioner og rådgivende organer ligesom de inddrages direkte gennem repræsentation i arbejdsgrupper eller øvrige organer under ministerrådet samt i forbindelse med høring og udnævnelse af medlemmer til styregrupper. Endvidere er de målgruppe eller samarbejdspart for et stort antal initiativer og projekter.

I 2003 blev der afholdt en konference om indvandrerkvinders livssituation i Norden. I konferensen deltog et stort antal repræsentanter for indvandrerorganisationer, og man diskuterede magt, politik, erhvervsliv, arbejdsliv, fagforeninger og den unge generation. Drøftelserne fra konferencen føres videre i 2004 med henblik på fokusering af initiativer, hvor inddragelse af frivilligsektoren, herunder indvandrerkvinder er væsentlig.

Nordisk forskningsstrategi

Ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) gav i 2002 professor Gustav Björkstrand vid Åbo Akademi uppdrag att utreda villkoren för en närmare forskningssamverkan i Norden. Han presenterade sitt förslag i vitboken "NORIA Nordisk forskning och innovation – globalt ledande genom ökat samarbete" hösten 2003. Etableringen av ett nordiskt forsknings- och innovationsrum, (NORIA - Nordic Research and Innovation Area) framhålls vara en realistisk och nödvändig satsning på ett stärkt strategiskt samarbete inom grundforskning, tillämpad forskning och innovation mellan de nordiska länderna. NORIA kan också ses som ett Nordens bidrag till visionen om ett europeiskt forskningsrum.

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna ställde sig 2004 bakom visionen i Vitboken om att bygga ett forsknings- och innovationssystem med två pelare, en för forskning och en för innovation, med starka band dem emellan. MR-U har träffat beslut om att forskningspelaren i NORIA kommer att heta NordForsk. Nordiskt InnovationsCenter (NICe) utgör innovationspelaren. De både institutionerna skall samverka med varandra.

NordForsk skall utgöra en organisatorisk ram för att främja samverkan mellan de nordiska ländernas centrala forskningsfinansiärer. Avsikten är att definiera samarbetet utifrån nationella prioriteringar och utifrån identifierade gemensamma intressen. Grunden för alla bevillningar skall vara en excellent vetenskaplig kvalitet. De nordiska medlen skall fungera som sådd- eller marginalfinansiering. Den totala finansieringen blir en samfinansiering med nationella och nordiska medel.

NordForsk uppgifter blir strategiska och har huvudsakligen tre funktioner: Samordningsfunktion, finansieringsfunktion samt policyfunktion. NordForsk skall vidareföra och vidga forskningssamarbetet inte bara mellan de nordiska länderna utan också med Estland, Lettland

och Litauen samt i ett senare skede kanske också med nordvästra Ryssland. Samarbetet skall föregå efter särskilda handlingsplaner.

NordForsk förväntas bli operativ i början av 2005. NordForsk kommer att överta de upp-ifter som Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) och Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) skött.

Utdanning i et livsperspektiv

Utdanning i et livslangt perspektiv står i sentrum for det nordiske utdanningspolitiske samarbeidet. For den voksne del av befolkningen innebærer dette å fremme voksnes muligheter til å utvikle kunnskap og kompetanse som grunnlag både for personlig utvikling så vel som demokratisk deltakelse og konkurransekraft i arbeids- og samfunnsliv. En økt forståelse for at kompetanse utvikles ikke bare gjennom undervisning og utdanningsinstitusjoner medfører at fokus i stadig større grad settes på kompetanseutvikling uavhengig av hvem som tilbyr denne. Området er derfor komplekst med mange ulike behov og med mange ulike aktører for å møte dette behovet. I nordisk sammenheng spiller folkeopplysningens tradisjonelle miljøer en viktig rolle.

For å legge tilrette for nordisk samarbeid og nettverksbygging mellom organisasjoner og institusjoner engasjert i voksnes læring, har ministerrådet iverksatt mobilitets- og nettverksprogrammet Nordplus Voksen. For ytterligere å støtte opp om felles strategiske utfordringer knyttet til voksnes læring, har de nordiske utdannings- og forskningsministrene besluttet å etablere et nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) bestående av koordinatorer i alle de nordiske landene og en samordnende enhet lokalisert til Center för Flexibelt Lärande (CFL), Hässleholm i Sverige.

Utbildning och mobilitet

Under 2003 fortsatte den utvecklingsplan som framlagts i ett ministerrådsförslag för Nordiska ministerrådets mobilitets- och nätverksprogram inom utbildningsområdet. Den gemensamma målsättningen för processen har varit Norden som föregångsregion för utveckling av mänskliga resurser. Därutöver fokuseras utvecklingsplanen på innehållet i programmen vad gäller IKT, kvalitet, nordisk nytta, synergi och arbetsdelning mellan programmen. Från den 1 januari 2004 finns därmed fem istället för som tidigare 11 program: Nordplus junior (grundskola och ungdomsutbildningar), Nordplus (högre utbildning), Nordplus vuxen (vuxenutbildning), Nordplus språk och Nordplus nabo (samarbetet med Baltikum och nordvästra Ryssland).

De 5 programmen administreras av en myndighet i respektive nordiskt land. En myndighet är huvudansvarig för ett programs administration och övriga är medadministratörer. Detta gäller även information och vägledning. Informationscentra finns även i de självstyrande områdena och i Baltikum och nordvästra Ryssland. Tillsammans bildar administratörerna ett nordiskt nätverk. Den första ansökningsomgången visar att det är mycket stort intresse för de nordiska programmen. Antalet ansökningar har ökat inom alla programmen.

Uppföljningen av nordbornas rättigheter inom utbildningsområdet

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna beslutade i juni 2003 om en handlingsplan som uppföljning av nordbornas rättigheter inom utbildningsområdet i Norden. Handlingsplanen utgår från de nordiska avtal som finns inom utbildningsområdet. Handlingsplanen var ettårig och vid MR-U:s möte i juni 2004 avslutades processen. Vad gäller gymnasieavtalet har en kartläggning genomförts för att se i vilken mån enskilda individer och myndigheter har tillämpat avtalet. Kartläggningen har gett grundlag till en revidering av avtalet, som godkändes av MR-U den 9 juni 2004. Överenskommelsen om tillträde till högre utbildning har förlängts till och med den 31 december 2006. Inom området erkännande inom högre utbildning har ministrarna skrivit under en deklaration som en förlängning av den europeiska så kallade Lissabonkonventionen. I deklarationen accentueras att de olika nordiska ländernas högre utbildning skall erkännas fullt ut. Likaså skall de nationella myndigheter (de så kallade ENIC-kontoren) som värderar internationell utbildning kontinuerligt rapportera till MR-U. Rapporteringen skall behandla dels

implementeringen av den nordiska deklarationen och dels implementeringen av Lissabonkonventionen i de nordiska länderna.

Inom studiestödsområdet har existerande problem mellan de nordiska länderna värderats och förslag till åtgärder utarbetats. Arbetet inom studiestödsområdet kommer att fortsätta och de nordiska interdepartementala arbetsgruppen skall årligen rapportera till ministerrådet. De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna vill även främja ömsesidigt godkännande av nordiska yrkesutbildningar och därmed möjligheter till mobilitet för studerande och arbetskraft. För att möjliggöra detta har ett nordiskt samarbetsprojekt med nära anknytning till den så kallade Köpenhamnsprocessen initierats. I projektets slutrapport "Erkännande av yrkeskompetens i Norden" framläggs framtida åtgärder för stöda erfarenhetsutbyte. Slutligen behandlar handlingsplanen även Nordiska Hälsovårdshögskolans (NHV) i Göteborg önskemål om examensrätt.

Språkpolitiska initiativ

Utvecklingsarbetet kring stöd- och mobilitetsordningarna inom utbildningssektorn har medfört en omorganiseringen av språksamarbetet vid Nordiska ministerrådet. Ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning beslutade i februari 2003 att den språkpolitiska referensgruppen och Nordiska språkrådet från och med den 1 januari 2004 ersätts av en ny ledningsgrupp Nordens språkråd. Ledningsgruppen skall främja internordisk språkförståelse och språkbehärskning, stärka den nordiska språkgemenskapen och kunskapen om språken i Norden, främja en demokratisk språkpolitik och språksyn i Norden samt stärka de nordiska språkens ställning i och utanför Norden. Ledningsgruppens har följande huvuduppgifter: fungera som sakkunnigt organ åt Nordiska ministerrådet när det gäller nordiska språkfrågor och nordisk språkpolitik, fungera som ledningsgrupp för det tvärgående stödprogrammet Nordplus språk, ansvara för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna samt bedriva annan verksamhet som främjar målsättningen.

Det innehållsmässiga utvecklandet av det tvärgående stödprogrammet Nordplus språk har präglat ledningsgruppens verksamhet under verksamhetsåret. Bland språkpolitiska satsningar kan följande nämnas: konferens om parallellspråkighet juni 2004, arbetet med inriktning mot de nordbor som inte har något av nordens språk som modersmål: uttalande till ÄK-U om Modersmålsundervisning och andraspråkstillägnande för invandrar- och minoritetsspråkstalande barn.

Som ett led i arbetet med att riva ner gränshinder igångsattes en juridisk utredning om den nordiska språkkonventionen. En förstudie utgavs hösten 2003 och en fördjupad studie våren 2004. Utredningen blev färdig i maj 2004.

I november 2003 vid Nordmålforum, den årliga konferensen för det nordiska språksamarbetet, lanserades det nya mobilitets- och nätverksprogrammet Nordplus språk.

Inom ramen för stödprogrammen NORDKURS, Nordmål och Nordiska språkrådets verksamhet genomfördes under verksamhetsåret 2003 kurser, konferenser och utredningar för att stärka den nordiska språkförståelsen. Vid årsskiftet 2003/2004 ersattes dessa programordningar av Nordplus språk. Den första ansökningsfristen i Nordplus språk blev fastställd till den 1 februari 2004. Programmet mottog total 77 ansökningar, 40 ansökare beviljades medel ur programmet. Den totala bevillningssumman utgjorde 8 012 000 DKK.

Samarbeidet med nærområdene på utdannings- og forskningsområdet

De nordiske utdannings- og forskningsministrene møtte de tre baltiske utdannings- og forskningsministrene i København i mars 2004 for å diskutere det nåværende og det framtidige samarbeidet på utdannings- og forskningsområdet. Ministrene ble enige om å fullføre arbeidet med å utarbeide en felles handlingsplan for samarbeidet og at administrasjonen av en slik plan skal involvere myndighetene i alle berørte stater. Den overordnete politiske målsetningen er å utvikle et felles nordisk-baltisk utdannings- og forskningsområde.

Det var enighet om å se på muligheten for en utvidelse av de nordiske mobilitets- og nettverksprogrammer (Nordplus-programmene) og nærmere nordisk-baltisk samarbeid innen forskningsområdet, for eksempel innenfor rammen av de nordiske forskningsprogrammene og nordiske forskningsinstitusjoner. Dessuten besluttet ministrene å etablere en nordisk-baltisk kontaktgruppe som får i oppgave å utvikle og deretter administrere den felles handlingsplanen.

Ministeriene skal utpeke en sekretær fra nordisk side (Nordisk Ministerråd) og en fra baltisk side (ministerienivå) for å koordinere arbeidet. Ministrene er enige om at det framtidige samarbeidet mellom de nordiske og baltiske statene skal etableres i form av regulært mellomstatlig samarbeid, som innebærer at de involverte statene sammen skal bli enige om prioriteringer, struktur og innhold for samarbeidet og at det skal etableres en formel for fordelingen av de finansielle kostnadene. Et tilsvarende møte vil bli arrangert med utdannings- og forskningsmyndighetene i Nordvest-Russland i løpet av høsten 2004.

Sosial- og helsepolitisk samarbeid

I august 2003 undertegnet de nordiske sosial- og helseministre en ny nordisk konvensjon om sosial trygghet. Den nye konvensjonen avløser en konvensjon fra 1994, og er oppdatert i forhold til europeisk regelverk på området. Den nordiske konvensjon om sosial bistand og sosiale tjenester er oppdatert, med ny veiledning beregnet på publikum og tjenestemenn. Veiledningen er lagt ut på Hallo Nordens hjemmeside. Ministerrådet har i tillegg arbeidet med de ti forslag til reduksjon av grensehindre for funksjonshemmede som er fremmet i den såkalte NSH-rapporten om fri bevegelighet for alle. Oppfølgningsarbeidet på alle punkter fortsetter, bl.a. med endringsforslag til bistandskonvensjonen.

Nordisk ministerråds deltagelse i EU's Nordlige Dimensjons partnerskap for folkehelse og livskvalitet. NMR deltar aktivt i Committee of Senior Officials som forbereder iverksettelsen av partnerskapet. Således deltok generalsekretæren ved Oslo-konferansen i oktober 2003, der deklarasjonen om partnerskapet ble akseptert av 15 land og 8 internasjonale organisasjoner. Samtidig arbeider man med å tilpasse og koordinere våre egne aktiviteter i forhold til å gi best mulig nytte i lys av partnerskapsdeklarasjonen. Et særlig samarbeide mellom narkotika-, sosial/helse- og likestillingsområdet er innledet for å oppnå dette.

Det er særlig tre områder, i tillegg til de ovennevnte, som har fått høy prioritet i ministerrådets virksomhet:

En første rapport om kvalitetsmåling i helsevesenet i Norden ble utgitt i løpet av 2003, og var gjenstand for temadiskusjon på ministermøtet i august 2003. Arbeidet er nyskapende, og omfattes med stor politisk interesse. Det videreføres med sikte på en omfattende nordisk rapport i 2005. Blant de mulige anvendelsesområder er grunnlag for sammenligning mellom sykehus på nordisk nivå på flere områder enn ventelister.

Ministermøtets andre temadiskusjon handlet om bruken av IT i helse-, pleie- og sosialsektoren i de nordiske land. På bakgrunn av diskusjonen er det gjennomført en kartlegning av landenes bruk av IT, og en analyse av mulige samarbeidsområder der nordisk nytte vil kunne oppnås. Arbeidet følges opp videre.

Det er tatt initiativ til en tverrsektoriell handlingsplan vedr. Design for alle. En handlingsplan som bl.a. er knyttet til arbeidet med utvikling av den nordiske strategi for bæredyktig utvikling utarbeidas.

Jämställdhet/ligestilling mellem kønene

Samarbetet på jämställdhetsområdet syftar till att stärka den nordiska jämställdhetsmodellen. Det betyder en fortsatt utveckling av en gemensam nordisk plattform i ett vidare europeiskt och internationellt samarbete.

Under samarbetsperioden 2001–2005 utgör uppföljningen av integreringen av jämställdhetsperspektivet i Nordiska ministerråds egna aktiviteter en del av det nordiska jämställdhetssamarbetet. De tre centrala teman är: integrering av ett könsperspektiv i nordiska statsbudgetar, män och jämställdhet och våld mot kvinnor.

Integrering av ett könsperspektiv i nordiska statsbudgetar är ett samarbetsprojekt med finansministrarna. I det nordiska projektet ingår nationella delprojekt och en gemensam utvecklingsdel. Projektet koordineras av en nordisk projektledare. Handlingsplanen för det nordiska arbetet med män och jämställdhet 2004–2005 fokuserar på fyra teman: könssocialisation, män och våld, den könssegregerade arbetsmarknaden och män mellan arbetslivet och familjen. Nordiska Institutet för Kvinno- och könsforskning, NIKK, har fått i uppdrag att skapa en ge-

mensam nordisk forskningsplattform runt män och jämställdhet. Den nordiska arbetsgruppen för män och jämställdhet har producerat en bok om könssocialisering i skolor. Samarbete har under året fortsatt med ministerrådet for arbetsmarknad med att utarbeta ett förslag till ett likalönsprojekt. En nordisk arbetsgrupp har utarbetat ett projektförslaget "På sporet av likalønn – et nordisk kunnskapsprosjekt". Projektförslaget innehåller tre delar: statistikk, indikatorer og kunnskapsanalyser.

De nordiska och baltiska justitieministrarna har samarbetat med att slutföra den gemensamma nordisk-baltisk kampanjen mot handel med kvinnor. Under år 2003 har i de baltiska länderna arrangerats aktiviteter mot handel med kvinnor som en uppföljning av den nordisk-baltisk kampanj mot handel med kvinnor som genomfördes år 2002. I slutrapporten "Trafficking in Women" presenteras ländernas kampanjer, och deklarationen med de rekommendationer för framtida aktiviteter, som de nordiska och baltiska jämställdhets- och justitieministrarna godkände i april 2003.

En vidareutveckling av den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor är ett projekt i Barentsregionen som skall sätta speciellt fokus på efterfrågan och männens attityder om prostitution och handel med kvinnor. Innsatsen har som mål att finna alternativa lösningar baserade på hållbar utveckling för de kvinnor och unga flickor som har utsatts eller riskerar att utsättas för handel med kvinnor från Murmansk Oblast till de norra delarna av Norge, Sverige och Finland. Insatsen förväntas bidra till ökad kompetens, gemensamt förhållningssätt och samarbete mellan myndigheter, frivilligorganisationer och andra nyckelfunktioner i arbetet mot kvinnohandel i Barentsregionen.

Under året har även samarbete inletts med narkotika och social- och hälsoområdena om samarbete i närområdet, speciellt i nordvästra Ryssland för att genomföra gemensamma projekt. Ett gemensamt prosjekt "Drugs, prostitution and trafficking – a gender perspective" genomförs i nordvästra Ryssland, Estland, Lettland och Litauen.

Inom ramen för pornoficering av det offentliga rummet skall ett nordiskt projekt undersöka hur pornografins utbredning påverkar flickors och pojkars uppfattning om kön. Det nordiska projektet finansieras med medel från länderna och medel från ministerrådet.

I dag finns ett stort antal invandrar- och flyktingkvinnor i Norden. Av dem är cirka en fjärdedel av icke-europeiskt ursprung. Diskrimineringen är inte enbart baserad på kön, utan också hudfärg och kulturell och etnisk bakgrund. De är ofta diskriminerade. Det är viktigt att utvecklingen i de nordiska länderna reflekterar de nya utmaningarna i våra pluralistiska samhällen och att de förändringar som är nödvändiga både socialekonomiskt, politiskt och juridiskt genomförs. En konferens om invandrarkvinnors livssituation i Norden arrangerades i maj 2003 i Malmö, där frågeställningar kring integrering, levnadsvillkor, attityder och förhållningssätt diskuterades ur ett könsperspektiv. Ett resultat av konferensen är att ett nordiskt invandrarkvinnonätverk har etablerats. Nätverket skall fungera som en kanal där kvinnors tankar och vilja gemensamt kan formeras.

3rd Baltic Sea Women's Conference on Women and Democracy arrangerades i Tallinn, Estland i februar 2003. Konferensen tog upp fyra olika teman: WoMen and Decisionmaking, WoMen and Economy, Violence against Women, WoMen and Media. Dessa teman indelas i fyra olika underteman. I konferensen deltgr politiker, beslutsfattare, forskare och NGOs.

Det nordisk-baltiska kvinnopolisnätverket arrangerade konferensen Equality Wanted i Oslo i september 2003. Under konferensen diskuterades polisarbetet ut ett kvinnoperspektiv. I de olika arbetsgrupperna tog man upp frågeställningar kring rekrytering, ledarskap, fredsbevarande styrkor, fredsprocesser, våld och behovet av fungerande nätverk. Det nordisk-baltiska polisnätverkets målsättning är att öka jämställdhet mellan könen i polisorganisationerna, öka andelen kvinnor i ledningen, skapa goda kontakter och utbyta erfarenheter.

Forbrugerpolitikk (Konsument)

Prioriteringarna i handlingsprogrammet för det nordiska samarbetet inom konsumentområdet har varit grundläggande för arbetet under 2003 och 2004, tillsammans med Sveriges och Islands ordförandeskapsprogram. En viktig del av arbete under perioden bestod i att ta fram ett nytt flerårigt samarbetsprogram samt en årlig handlingsplan. Från och med år 2005 skall det nordiska samarbetet på konsumentområdet fokuseras på två överordnade mål: stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa samt förstärkning av konsumenternas fria val och beslutsunderlag. Samarbetsprogrammet beslutades av konsumentministrarna i september 2004.

Samtliga nordiska länder deltar i den europeiska inre marknaden. Ministerrådet har under perioden fortsatt att bevaka utvecklingen inom EG-rätten med avseende på konsumentskydd i samarbete mellan de nordiska länderna. Arbetsordningen "EG-rätten i nordisk konsumenträtt" som utgör ett "Early Warning System" mellan myndigheter och organisationer m. fl. har inneburit att ministerrådet vad gäller EU-relaterade frågor under 2003 och 2004 hållit en god beredskap i form av samrådsmöten och seminarier med anledning av EU-frågor som tex. god marknadsföringssed, EU-arbete med bruksanvisningar och direktivförslag om konsumentkrediter.

Samarbetet med närområdet har under 2003-2004 främst varit koncentrerat till utbyte och förmedling av kunskap genom bl.a. kontakt och studiebesök på myndighetsnivå. Under våren 2004 hölls bl.a. ett möte och en workshop på ämbetsmannanivå i S:t Petersburg.

Vid det nordiska konsumentministrarnas möte i augusti 2003 beslutades att förstärka samarbetet om skydd av barn och unga mot kommersiell press. Detta beslut följdes upp under början av 2004 i och med att ett omfattande projekt beslutades. Projektet syftar bl.a. till att ta fram en gemensam nordisk position i frågan om kommersiell press mot barn och unga.

Justitiesamarbetet

EU:s framtidsfrågor var en av tyngdpunkterna vid justitieministrarna mötet 2003. Ministrarna definierade ett antal gemensamma nordiska intressen när det gäller överlämnandet av befogenheter till EU, harmonisering av materiell straffrätt, sättet att inkorporera EU:s rättighetsstadga och EU:s anslutning till Europa-konventionen om de mänskliga rättigheterna. En bättre och tydligare ram för civil krishantering vore värd att överväga. Ministrarna tillsatte en nordisk tjänstemannagrupp med uppgift att följa EU:s framtidsfrågor, främst genom diskussion och information.

Vid detta möte presenterades även en studie över den nordiska äktenskaps- och arvsrätten. Den särskilda arbetsgrupp som tidigare inrättats av ministrarna slutförde sitt arbete under 2003. Ämnet förekom även vid nästföljande års möte. Under 2003 lades särskild vikt vid bekämpningen av handel med kvinnor. Temat förekom såväl på det nordiska mötet som vid ett möte 2003 mellan nordiska och baltiska jämställdhets- respektive justitieministrar. Ministrarna enades då om flera konkreta åtgärder mot handel med kvinnor.

Samarbetet på justitieområdet med de tre nya EU-länderna Estland, Lettland och Litauen tar avstamp i ett ministermöte 1999. Ministermötet år 2004 behandlade huvudprinciper för straffrätt och EU:s arresteringsorder, det europeiska framtidskonventet, EU:s regeringskonferens och framtiden för EU:s politikområde för rättsliga och inrikes frågor. Alla var eniga om att löpande dryfta koordinering av EU-spörsmål. Mötet gav den nordisk-baltiska kontaktgrupp som förberett mötet i uppdrag att komma med förslag till fokusområden och organisation. Alla var eniga i att NMR är en central aktör i samarbetet. Nästa ministermöte hålls i Litauen under hösten 2005.

Det nordiska justitieministermötet år 2004 behandlade nordiskt och internationellt samarbete och redskap för att bekämpa gränsöverskridande kriminalitet. Ämbetsmannakommittén gavs i uppdrag att närmare studera ett förslag om ömsesidigt erkännande för utlämning med syfte att placera Norden på framkant av den europeiska utvecklingen. Ministrarna beslutade även om att låta arrangera ett erfarenhetsseminarium om korruption samt att låta utarbeta ett förslag till riktlinjer för NMR mot korruption. Vid mötets diskuterades även det fortsatta arbetet med EU:s författning. Avslutningsvis gavs den nordiska expertgruppen för familjerätt i uppdrag att kontinuerligt bevaka och undersöka de praktiska möjligheterna till harmonisering på området.

Ämbetsmannakommittén fick även i uppdrag att låta arrangera en nordisk konferens om reform av den nordiska arvslagstiftningen samt att närmare studera vissa förslag på området.

Narkotika

Det finns en grundläggande gemensam nordisk syn ifråga om att bekämpa narkotikamissbruk och dess följder. Nordiskt och internationellt samarbete är viktigt då narkotikahandel och kriminalitet kopplad till narkotika sker oberoende av gränser.

Ett Letter of Intent den s.k. Lundadeklarationen, antogs av de nordiska och baltiska narkotikaministrarna i september 2003. Denär även fortsättningsvis en utgångspunkt för arbetet på narkotikaområdet. Viktigt för ministerrådet är även Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Wellbeing, inlett med den s.k. Oslodeklarationen, vars intentioner manifesteras inom ramen för partnerskapets s.k. CSR-möten (Committee of Senior Representatives). Narkotikabekämpning utgör där ett av flera viktiga områden. Nordisk Ministerrådssekretariats medverkan i egenskap av deltagande partner inom partnerskapet är en viktig funktion som gynnar narkotikaområdet arbete inom ministerrådet (8 internationella organisationer samt 15 länder ingår i partnerskapet). En överordnad strategi finns för sektorerna narkotika, social och hälsa (barn och unga) samt jämställdhet.

En NAD-studie (Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning) är igångsatt angående narkotikasituationen runt Östersjön. Både Norden och de nya EU-staterna i Nordens närområden österut ingår i denna studie som kommer att säkra uppföljningen av Letter of Intent från september 2003. Mer kunskap behövs inom narkotikaområdet, vilket är en bakgrund till att studien genomförs.

Den narkotikapolitiska debatten i Norden blir alltmer en del av den debatt som förs inom Europa i stort.Under år 2003 genomfördes ett seminarium om utbildning för behandlare, med fokus på utbildningssystemen och utbudet av utbildning i länderna. Det blir en fortsättning på detta seminarium under våren 2005 på temat nordiskt samarbete för expertutbildning.

Deltagande från narkotikaområdet har skett under 2004 i seminarier som gällt såväl narkotika som trafficking, HIV/Aids i Nordens närområde (Baltikum samt nordvästra Ryssland).

Under september 2004 kommer det att genomföras en kick off i St. Petersburg gemensamt för området narkotika, social och hälsa (barn och unga) samt jämställdhet. Planering sker i samverkan med nyanställd koordinator på ministerrådets St. Petersburgkontor. Anställningen är en del av NMR's bidrag till det s.k. partnerskapet.

Narkotikasamarbetet genom ÄK-Narko har kontinuerligt på alla möten information från internationella fora och där ingår även information från EU-organ, dvs. HDG (The Horizontal Drugs Group – EU/European Council) och från EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction EU) samt från Europarådet, dvs. Pompidougruppen, CND (Commission on Narcotic Drugs – FN) och från den s.k. Dublin-gruppen med deltagare från ett stort antal länder. Vikt läggs vid att vara uppdaterad inom internationellt narkotikaarbete pga. de konsekvenser som det internationella arbetet kan få för samnordiska insatser inom området. För ministerrådets del ingår även regelbundet information om arbetet inom PTN, Polis och Tull i Norden.

De baltiske land og Nordvest-Russland

På oppdrag fra de nordiske samarbeidsministrene ble det våren 2004 gjennomført en uavhengig evaluering av det felles nordiske samarbeidet med Nordvest-Russland, Estland, Latvia og Litauen. Evalueringsrapporten "Small but smart?" ble i mai 2004 levert av Dr. Hanna Ojanen fra Utrikespolitiske institutet i Finland. Rapporten konkluderte med at tiden er inne for å modernisere samarbeidet i tråd med den utviklingen som har funnet sted siden samarbeidet startet opp for nærmere 12 år siden.

Som et svar på evalueringens konklusjoner har to sett forslag til retningslinjer for det videre samarbeidet med hhv. Nordvest-Russland og med Estland, Latvia og Litauen blitt utarbeidet. Foruten de nordiske myndigheter, har både baltiske og russiske myndigheter blitt konsultert

innen retningslinjene blir fremlagt som ministerrådsforslag ved Nordisk Råds sesjon i Stockholm i november 2004.

Våren 2004 ble et markant skille i samarbeidet med de baltiske landene, i det Estland, Latvia og Litauen ble invitert til å bli medeiere i NIB – Nordisk Investeringsbank. Dette var et viktig skritt i arbeidet med å forsterke NB8-samarbeidet. Nordisk Ministerråds generalsekretær har i oppdrag fra de nordiske statsministere å utrede i hvilken grad også de øvrige nordiske institusjoner kan åpnes for de baltiske landene.

Samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen er høyt prioritert, og en omstrukturering på bakgrunn av EU-utvidelsen er under implementering. Samarbeidet med de baltiske landene vil bli videreutviklet på områder, hvor det kan være til felles nytte, og skje på likeverdig basis. I takt med at det politiske samarbeidet trappes opp og intensiveres, normaliseres også samarbeidet mellom nordiske og baltiske myndigheter. Større deler av samarbeidet har i stigende grad fått karakter av et regulært myndighetssamarbeid mellom likeverdige aktører, som sammen finansierer felles prosjekt.

En relativ dreining av nærområdesamarbeidet sett i finansielle termer over mot Nordvest-Russland, ble påbegynt i 2002 og vil bli videreført. Dette omfatter ikke kun Nordisk Ministerråd direkte, men også de nordiske institusjoner som har samarbeid med Nærområdene. Det søkes i størst mulig grad å få til erfaringsutveksling mellom de baltiske stater og Nordvest-Russland basert på de erfaringene balterne har med utstrakt samarbeid med Norden. De eksisterende nettverk utvikles og utdypes både med NGOer og med myndigheder på forskjellig nivåer. Samarbeidet med Nordvest-Russland er blitt bedret, ikke minst ved at det avholdes jevnlige møter mellom Nordisk Ministerråds formannskap og sekretariat og representanter for de russiske regionale myndighetene som Norden samarbeider med. Politiske anstrengelser for å åpne et kontor i Kaliningrad har pågått siden 1999, men aksept fra de russiske sentralmyndighetene lar fortsatt vente på seg.

Den Nordlige Dimensjon

Det er en vedtatt målsetting at Norden skal agere proaktivt og synlig som aktør i gjennomføringen og utviklingen av EUs handlingsplan for den Nordlige Dimensjon: Nordisk Ministerråd har således det siste året deltatt aktivt med innspill og forslag til nevnte handlingsplan, da den felles nordiske innsatsen i Nærområdene samsvarer vel med prioriteringene for den Nordlige Dimensjon.

Det redegjøres for Nordisk ministerråds arbeid innenfor den Nordlige Dimensjon i forbindelse med det felles informasjonssystenmet opprettet av EU-Kommisjonen for den Nordlige Dimensjon.

Arktis

Det Arktiske samarbeidsprogrammet som ble vedtatt i 2002, er blitt videreført i inneværende periode, med fortsatt fokus på de tre overordnede målsetningene: urbefolkning, velferd i Arktis og bærekraftig utvikling. Budsjettbevilgningen til arktiske aktiviteter har de siste årene økt markant, hvilket også har medført en opptrapping av aktivitetsnivået.

Som en følge av NMRs økte engasjement, samt konsolideringen av det arktiske samarbeidet, har det vokst frem et behov for å revidere ministerrådets arktiske samarbeidsprogram. En uavhengig evaluering av det arktiske samarbeidsprogrammet er således under forberedelse.

Ministerrådsforslag og centrale initiativer i 2003-2004

- MR-forslag om Nordisk Ministerråds planer og forslag til budget for 2005
- MR-forslag om et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbeidet 2005-2008
- MR-forslag om en revidert strategi om bæredyktig utvikling i Norden - "Hållbar utveckling - En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008"
- MR-forslag om Samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010, "Aktiva konsumenter som är trygga var de än agerar"
- MR-forslag om en årlig rapportering, som redogör för det nordiska jämställdhetssamarbetet, sektorenas arbete med integrering av ett könsperspektiv i sin egen verksamhet, könsuppdelad statistik över samansättningen i kommittér, styrelser, arbetsgrupper och sekretariatet, och det internationella samarbetet
- MR-forslag om NMRs samarbejde på Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008
- MR-forslag om et innovasjonspolitisk samarbeidsprogram
- MR-forslag vedr. Design for alle
- MR-forslag om en nordisk filmpris
- MR-forslag om strategi for utdanning og forskning (2005-2007)
- MR-forslag om retningslinjer for samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen
- MR-forslag om retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland
- MR-forslag til handlingsprogram för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 - Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet
- MR-forslag til revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008
- Redegjørelse om Vest-Norden. Fag-ministerrådenes beslutninger i løbet af perioden 2003-2004 af mere principiel karakter er omtalt i denne beretnings sammenfattende, indledende kapitel og fremgår endvidere af beretningens sektorvise afsnit. Ministerrådenes beslutninger er i visse tilfælde udmøntet i form af deklarationer eller lignende langsigtet aftaleform. Der henvises til disse oplysninger vedrørende det enkelte fagområde.
- Afvikling af grænsehindringer i Norden. Fortsettelse af arbejdet med afvikling af grænsehindringer – ikke mindst gennem opsøgende og vedholdende indsats af samarbejdsministers særlige repræsentant, fhv. statsminister Poul Schlüter. Rapport om resultater af indsatsen gives af den særlige repræsentant ved Nordisk Råds session i Stockholm, november 2004.
- Nordisk Ministerråds gennomførelse af 2. handlingsplan EU's Nordlige Dimension, 2004-2006, på baggrund af rapporten "Submission of the Nordic Council of Ministers in preparation for the new Northern Dimension Action Plan 2004-2006". 6. marts 2003. NMR-statusrapport, april 2004.

Nordisk Ministerråds samlede virksomhed.
Regnskab for år 2003.

Nordisk ministerråds virksomhed finansieres af de fem nordiske lande. Hvert lands bidrag fastsættes ud fra en fordelingsnøgle som angiver landets andel i den totale bruttonational indkomst for alle landene.

Fordelingsnøglen for 2003 var:

Danmark	23,8 %
Finland	17,5 %
Island	1,1 %
Norge	23,4 %
Sverige	34,2 %

I år 2003 var den samlede budget for Nordisk Ministerråds virksomhed på 811,3 MDKK. Af dette beløb kom 795,7 MDKK direkte fra landene, men resten kommer fra såkaldte andre indtægter, som består af renteindtægter, det interne afgiftssystem og forældede projektmidler. Andre indtægter var 119 TDKK højere end forventet, som svarer til årets overskud. Ministerrådet anvender modified accural accounts regnskabsprincip. Årets udbetalinger var 802,6 MDKK, som er lidt lavere end årets budgetramme. Det betyder at midler overført til kommende år forøges til 199,2 MDKK fra 190,7 MDKK i 2002.

Nordisk ministerråd har ret til at disponere sine budgetmidler over 3 år, hvilket er hensigtsmæssigt for den type virksomhed der udføres i det nordiske samarbejde. Den største del 54 % anvendes til projekter og støtteordninger. Til institutionerne går 35 %, men det bør dog nævnes, at af de midler der anvendes til institutionerne, går en betydelig del til projektvirksomhed. Der fandtes ved årsskiftet 31 nordiske institutioner, fordelt på alle landene og de selv-styrende områder.

Fordeling af de totale udgifter opdelt på samarbejdsområder, viser at uddannelse forskning og IT er det største samarbejdsområde med 204,9 MDKK. På kultursamarbejdet bruges 151,4 MDKK, til Miljø, ressource og nærområderne anvendes 199,0 MDKK, 149,6 MDKK går til velfærd og erhvervspolitik og 106,3 MDKK går til øvrig virksomhed, deraf 61,5 MDKK til ministerrådets sekretariatet.

Den danske rigsrevision har revideret årsregnskabet for Nordisk Ministerråd og deres revision har ikke givet anledning til forbehold.

Revisionspåtegning

Til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd

Rigsrevisionen har revideret årsregnskabet for Nordisk Ministerråd for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2003. Årsregnskabet udviser et overskud på TDKK 119 og en egenkapital på TDKK 119. Årsregnskabet er afgivet af Nordisk Ministerråds sekretariat, der er ansvarlige for regnskabsaflæggelsen. Vort ansvar er på grundlag af vor revision at udtrykke en konklusion om årsregnskabet.

Den udførte revision

Revisionen, der sker i henhold til det internordiske revisionsreglement, er tilrettelagt og udført i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsskik. Vi har således tilrettelagt og udført revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for at årsregnskabet ikke indeholder fejlinformationer. Revisionen omfatter stikprøvevis undersøgelse af information, der understøtter de i årsregnskabet anførte beløb og oplysninger. Revisionen omfatter endvidere stillingtagen til den af ledelsen anvendte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Det er vor opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for vor konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, herunder de af Nordisk Ministerråd udarbejdede forskrifter, og at årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2003 samt af resultatet af Nordisk Ministerråds aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2003.

København, den 28. juni 2004
Rigsrevisionen

Henrik Otbo

Nordisk Ministerråd

samlet virksomhed

REGNSKAB 2003

1.000 DKK

	Note		2003		2002
INDTÆGTER					
De nordiske landes bidrag	(1)		795.783		770.300
Andre indtæger					
Afgift af løn	(2)	9.151			
Renteindtægter	(3)	6.423			
Andre indtæger	(4)	173	15.747		20.695
Indtægter i alt			811.530		790.995
UDGIFTER					
Udbetalinger i året	(5)	802.819			
Renteudgifter	(6)	33			
Afskrivninger	(7)	116			
Midler fra foregående år	(8)	-190.707			
Midler overført til kommende år	(9)	199.151	811.411		787.270
Resultat i regnskabsåret	(10)		119		3.725
Udgifter i alt			811.530		790.995

København, den 16. februar 2004

Per Unckel
Generalsekretær

Sigurður Helgason
Afdelingschef

Nordisk Ministerråd

BALANCE den 31.12.2003

1.000 DKK

AKTIVER	Note		31.12.2003		31.12.2002
Omsætningsaktiver					
Likvide midler					
Bank	(11)		189.503		192.717
Fordringer					
Personalefordringer	(12)	768			
Øvrige fordringer	(13)	3.693			
Tilgodehavende hos landene	(14)	32.804			
Periodeafgrænsninger	(15)	6.438	43.702		29.122
Andre aktiver					
Materielle	(16)	1.173			
Finansielle	(17)	213	1.386		1.383
I alt			234.591		223.222
PASSIVER					
Gæld					
Leverandørgæld	(18)	-27.193			
Anden kortfristet gæld		0			
Personaleforpligtelser	(19)	-80			
Periodeafgrænsning	(20)	-3.663	-30.937		-24.105
Overførte midler	(21)		-199.151		-190.707
Afsat til generalsekretærbolig	(22)		-3.212		-3512
Ejendomsamortisering	(23)		-1.173		-1.173
			-234.472		-219.497
Resultat i regnskabsåret			-119		-3.725
I alt			-234.591		-223.222

Nordisk Ministerråd

Udgifter 2003

1.000 DKK

Budgetposter	Overf. fra tid. år	Budget 2003	Tværsekt. budget	Til rådighed	Udbetalt	Saldo 31.12.2003
Kultursamarbejdet						
Institutioner	192	50.047	0	50.239	49.832	407
Projektmidler	18.765	47.800	5.376	71.941	50.811	21.130
Stötteordninger	33.137	53.550	1.414	88.101	62.179	25.921
I alt	52.094	151.397	6.790	210.281	162.822	47.459
Uddannelse og forskning						
Institutioner	0	60.324	0	60.324	60.324	0
Projektmidler	20.542	42.108	6.798	69.448	47.373	22.075
Stötteordninger	6.095	102.513	-1.552	107.056	100.410	6.646
I alt	26.637	204.945	5.246	236.828	208.107	28.721
Nærområderne						
Institutioner	657	31.651	-449	31.859	30.576	1.283
Projektmidler	2.494	54.300	-38.907	17.887	14.863	3.024
I alt	3.151	85.951	-39.356	49.746	45.439	4.307
Energi						
Projektmidler	2.096	6.160	6.086	14.343	4.246	10.096
I alt	2.096	6.160	6.086	14.343	4.246	10.096
Miljø						
Projektmidler	14.516	39.469	3.592	57.578	43.654	13.924
I alt	14.516	39.469	3.592	57.578	43.654	13.924
Økonomi og finanspolitik						
Projektmidler	1.238	1.635	939	3.812	1.727	2.085
I alt	1.238	1.635	939	3.812	1.727	2.085
Regionalsamarbejde						
Institutioner	0	9.920	0	9.920	9.920	0
Projektmidler	13.623	19.292	2.120	35.035	23.505	11.530
I alt	13.623	29.212	2.120	44.955	33.425	11.530
Transport						
Projektmidler	1.119	1.043	1.310	3.472	1.555	1.917
I alt	1.119	1.043	1.310	3.472	1.555	1.917

Budgetposter	Overf. fra tid. år	Budget 2003	Tværsekt. budget	Til rådighed	Udbetalt	Saldo 31.12.2003
Jord- og skovbrug						
Institutioner	0	14.277	0	14.277	14.277	0
Projektmidler	8.091	9.618	5.542	23.251	15.001	8.250
I alt	8.091	23.895	5.542	37.528	29.278	8.250
Fiskeri						
Projektmidler	5.530	7.439	1.400	14.369	8.692	5.676
I alt	5.530	7.439	1.400	14.369	8.692	5.676
Arbejdsmarked						
Institutioner	100	2.750	250	3.100	3.071	29
Projektmidler	9.069	10.216	450	19.735	11.445	8.290
I alt	9.169	12.966	700	22.835	14.516	8.319
Social- og sundhed						
Institutioner	15	28.691	0	28.706	28.691	15
Projektmidler	7.229	7.417	7.458	22.104	15.856	6.248
I alt	7.244	36.108	7.458	50.810	44.547	6.263
Ligestilling						
Institutioner	0	5.473	0	5.473	5.473	0
Projektmidler	4.276	2.954	3.925	11.155	4.386	6.769
I alt	4.276	8.427	3.925	16.628	9.859	6.769
Narkotikasamarbejde						
Projektmidler	1.578	1.431	865	3.874	933	2.941
I alt	1.578	1.431	865	3.874	933	2.941
Velfærdsinitiativer						
Projektmidler	582	5.314	0	5.896	5.314	582
I alt	582	5.314	0	5.896	5.314	582
Erhverv						
Institutioner	0	71.589	0	71.589	71.589	0
Projektmidler	2.707	1.134	5.052	8.893	5.889	3.004
I alt	2.707	72.723	5.052	80.482	77.478	3.004
Byg- og bolig						
Projektmidler	1.242	873	770	2.885	1.295	1.591
I alt	1.242	873	770	2.885	1.295	1.591
Kosument						
Projektmidler	8.116	8.915	-1.648	15.383	6.751	8.632
I alt	8.116	8.915	-1.648	15.383	6.751	8.632

Budgetposter	Overf. fra tid. år	Budget 2003	Tværsekt. budget	Til rådighed	Udbetalt	Saldo 31.12.2003
Levnedsmidler						
Projektmidler	7.201	5.825	1.452	14.479	5.934	8.544
I alt	7.201	5.825	1.452	14.479	5.934	8.544
Justits						
Projektmidler	1.565	1.247	620	3.432	1.526	1.906
I alt	1.565	1.247	620	3.432	1.526	1.906
Øvrig virksomhed						
Institutioner	6.655	61.544	0	68.199	60.503	7.508
Projektmidler	12.277	44.744	-12.864	44.157	35.027	9.130
I alt	18.932	106.288	-12.864	112.356	95.530	16.638
NMR i alt	**190.705**	**811.263**	**0**	**1.001.968**	**802.629**	**199.151**

Noter til Nordisk Ministerråds regnskab 2003 for den samlede virksomhed

(1) Finansieringen af Nordisk Ministerråd består af direkte indbetalinger fra landene samt, afgift af løn og renteindtægter.

Finansieringen af Nordisk Ministerråds budget 1.000 DKK

	Budget 2003	Bogført 2003	Overskud 2003	Budget 2002	Bogført 2002	Overskud 2002
Danmark	189.396	189.396		189.494	189.494	
Finland	139.262	139.262		142.505	142.505	
Island	8.754	8.754		8.473	8.473	
Norge	186.213	186.213		166.385	166.385	
Sverige	272.158	272.158		263.443	263.443	
Landene	795.783	795.783		770.300	770.300	
Afgift af løn	7.000	9.151	2.151	7.000	9.031	2.031
Renteindtægter	7.680	6.423	-1.257	9.120	9.689	569
Øvrige indtægter	800	173	-627	800	1.975	1.175
Indtægter i alt	811.263	811.530	267	787.220	790.995	3.775
Renteudgifter og afskrivninger	0	-148	-148	0	-50	-50
I alt	811.263	811.382	119	787.220	790.945	3.725

Betalingsordning for højere uddannelser

	2003	2002	2001
Danmark	-30377	-28.545	-24.998
Finland	14075	13.794	14.372
Island	0	0	0
Norge	19124	15.972	21.945
Sverige	-2822	-1.221	-11.319
I alt	0	0	0

Landene har i 2003 indbetalt 10 MDKK mindre end budgetteret, for herved at nedbringe likviditeten i ministerrådet. Landenes indbetalinger har således udgjort i alt 785.783 tDKK, mens 10 MDKK er opført som ministerrådets tilgodehavende hos landene.

(2) Afgift af løn er en afgift af lønnen for de kontraktsansatte i ministerrådssekretariatet.

(3) I budgettet var det forventet, at renteniveauet på pengemarkedet ville være på 3,2 % i gennemsnit i budgetåret og gennemsnitslikviditeten 240 MDKK. Renteniveauet har i gennemsnit ligget på 2,33 %, og gennemsnitslikviditeten har været på 265 MDKK, hvilket har medført, at renteind-tægterne er lavere end budgetteret.

(4) Andre indtægter består hovedsaglig af tilbageførsler af projektmidler, som er forældede i henhold til økonomireglementet.

(5) Udbetalinger i året er alle udbetalinger, som er foretaget til institutioner, projekter, støtteordninger, organisationsbidrag samt drift af ministerrådssekretariatet. I opgørelsen over sektorernes udgifter fremgår fordelingen af udbetalingerne (se tabel 1).

(6) Renteudgifterne vedrører primært kreditorrenter.

(7) Afskrivninger stammer fra afskrivning af projektmidler.

(8) Fordelingen af sektorernes overførte midler fra foregående år fremgår af tabellen s. 25

(9) Fordelingen af sektorernes overførte midler til kommende år fremgår af tabellen s. 25 Den overvejende del af de overførte midler er disponerede til bestemte projekter, men endnu ikke er udbetalt fra ministerrådssekretariatet.

(10) Årets resultat bliver i henhold til økonomireglementet tilbagebetalt til landene.

(11) Af bankindestående på i alt 189 MDKK er 173 MDKK placeret på aftaleindskud.

(12) Personalefordringerne består bl.a. af interne afgifter 200 tDKK, stående rejseforskud for ministerrådssekretariattets medarbejdere 381 tDKK og andre fordringer på 129 tDKK

(13) Øvrige fordringer består bl.a. af mellemregning med Nordisk Råd (-450 tDKK), fordringer publikasjoner (104 tDKK), moms (2.085 tDKK) og krav pga. fejludbetaling (1.500.000).

(14) I 2001 besluttede landene, at likviditeten i Nordisk Ministerråd skulle nedbringes over en årrække, hvilket medførte at indbetalinger af 10 MDKK af årets budget blev tilbageholdt i landene pr. budgetår Ministerrådet har disse midler tilgode hos landene.

(15) Periodeafgrænsning består bl.a. af løn for januar 2003, 3 MDKK, 1,4 MDKK forudbetalt husleje og andre forudbeltalte udgifter på 0,7 MDKK

(16) Materielle anlægsaktiver er ministerrådets kontorlokaler i Skt. Petersborg (1.173 tDKK). Værdiansættelsen er baseret på anskaffelsesværdien.

(17) Finansielle anlægsaktiver er depositum for lokaleleje og maskinleje.

(18) Leverandørgæld består af kortfristet gæld til leverandører (6.372 tDKK) samt til projekter og forvaltningsorganer (20.353 tDKK).

(19) Personaleforpligtigelser er bl. A. svensk socialafgift (86 tDKK)

(20) Posten periodeafgrænsninger under gæld indeholder tilgodehavender vedrørende projekter.

(21) Budgetterede midler der ikke har været disponeret 31/12

Udisponerede midler 31/12	2003	2002
Overførte midler pr. 31.12 (fra balancen)	199.151	190.707
Disponerede ikke udbetalte projektmidler pr. 31.12	182.688	178.947
Udisponerede midler 31/12	16.463	11.760

(22) Generalsekretærboligen er solgt i 2001. Indtægterne fra salget er lagt på en balancekonto og således afsat til det samme formål, som den faste ejendom.

(23) Omfatter kontorlokalerne i Skt. Petersborg, som blev købt i juni 1995. Værdiansættelsen er fastlagt til anskaffelsesværdien.

Ansatte og årsværk år 2003

Oversigt over antal medarbejdere, årsværk og kønsfordeling i nordiske institutioner, inklusiv sekretariatet og informationskontorerne.

Institution	Ansatte		Kønsfordeling			
	Årsværk	Antal	Kvinder	i % *	Mænd	i %*
NordScen	4	4	3	75 %	1	25 %
NIFCA	10	11	8	73 %	3	27 %
NHREY	16	18	16	89 %	2	11 %
NHFÆ	14	17	15	88 %	2	12 %
NHÅ	3	3	2	67 %	1	33 %
NAPA	2	2	1	50 %	1	50 %
NJC	3	3	2	67 %	1	33 %
NORDICOM	4	5	3	60 %	2	40 %
NFA	12	14	11	79 %	3	21 %
NIFIN	6	6	4	67 %	2	33 %
NSI	22	27	15	56 %	12	44 %
NORDITA	29	29	8	28 %	21	72 %
NORFA	9	9	5	56 %	4	44 %
NIfS	24	31	14	45 %	17	55 %
NIAS	16	20	10	50 %	10	50 %
NORDINFO	4	4	4	100 %	0	0 %
NORVULC	19	19	9	47 %	10	53 %
NI	11	12	3	25 %	9	75 %
NORDTEST	4	4	4	100 %	0	0 %
NORDREGIO	29	32	17	53 %	15	47 %
NGB	13	14	8	57 %	6	43 %
NIVA	4	4	4	100 %	0	0 %
NHV	46	63	42	67 %	21	33 %
NIOM	17	20	10	50 %	10	50 %
NAD	3	3	2	67 %	1	33 %
NSH	5	5	4	80 %	1	20 %
NUD	8	9	7	78 %	2	22 %
NOPUS	2	2	1	50 %	1	50 %
NIKK	10	11	10	91 %	1	9 %
NOPEF	6	6	3	50 %	3	50 %
NEFP	4	4	2	50 %	2	50 %
Nordisk Ministerråds sekretariat	100	100	64	64 %	36	36 %
Nordisk Kulturfondssekretariat	4	4	2	50 %	2	50 %
Nordisk Informationskontor i Estland	7	8	7	88 %	1	13 %
Nordisk Informationskontor i Letland	9	9	8	89 %	1	11 %
Nordisk Informationskontor i Litauen	7	9	8	89 %	1	11 %
Nordisk Informationskontor i Rusland	16	17	11	65 %	6	35 %
TOTAL	501	558	347	62 %	211	38 %

* Procenten er beregnet med udgangspunkt i antallet af ansatte og ikke årsværk.

Ovenstående tabel viser en overrepræsentation af kvinder i de samnordiske institutioner. I forhold til tallene fra år 2002 hvor kvinderne besad 61 % af stillingerne er der en lille stigning.

Personaleoplysninger for Nordisk Ministerrådssekretariat

Der er ca. 100 personer ansat i sekretariatet i København på 4 års kontrakter, med mulighed for forlængelse af 2 gange 2 år. Det betyder den maksimale ansættelses periode er på 8 år. Som følge heraf er der en løbende udskiftning, af medarbejdere så der er ikke til enhver given tid fuld bemanding.

Sekretariatet består af medarbejdere fra de nordiske lande. Antallet af danskere og svenskere er dog højest og udgør tilsammen 67 % af samtlige medarbejdere. Ser man på fordelingen blandt cheferne er der en overvægt af finner og svenskere, disse udgør tilsammen 66 % af cheferne. Danskerne udgør en større andel af rådgiverne og over halvdelen af sekretærerne samt det øvrige administrative personale.

Nationalitet	Antal ansatte	% kvinder	% mænd	afd. Chefer*		rådgivere		sekretærer/adm. pers.	
				antal	%	antal	%	antal	%
Danmark	42	55	45	1	8 %	20	41 %	21	54 %
Finland	15	73	26	4	33 %	8	16 %	3	8 %
Island	5	60	40	2	17 %	2	4 %	1	3 %
Norge	13	69	31	1	8 %	7	14 %	5	13 %
Sverige	25	72	28	4	33 %	12	24 %	9	23 %
I alt	100	64	36	12	100 %	49	100 %	39	100 %

* Inklusive cheferne på informationskontorerne.

Gennemsnitsalderen er steget fra 45 år i år 2002 til 45,7 år i 2003. Antallet af rejsedage er stabilt i forhold til tidligere år mens sygefraværet er faldet med 0,2 % i forhold til år 2003. Den gennemsnitlige tjenestetid er faldet med et år fra år 2002. Den kortere tjenestetid betyder flere ansættelser eller med andre ord en større omsætning af medarbejdere.

Andre oplysninger	år 2003	år 2002	
Gennemsnitsalder	45,7	45,0	år
Rejsedage af alle arbejdsdage	10,1	10,0	%
Sygefravær af alle arbejdsdage	2,4	2,6	%
Gennemsnitlig tjenestetid	5,0	6,0	år
Antal sluttet medarbejdere	15	16	personer
Antal ansatte medarbejder	22	17	personer

Ligestillingspolitik og handlingsplaner for ligestilling i sekretariatet blev påbegyndt i år 2002 og blev vedtaget i år 2003, disse er dog under stadig udvikling. Som det fremgår af nedenstående tabel er der marginale ændringer mellem kønnene fordelt på stillingerne de sidste to år. Ser man kun på sekretær gruppen er der en 100 % repræsentation af kvinder. Det er det administrative personale, hvor der er en overvægt af mænd, der forskyder fordelingen.

Kønsfordeling	år 2003		år 2002	
	% Kvinder	% Mænd	% Kvinder	% Mænd
Alle	64	36	63	37
Afdelingschefer	58	42	43	57
Rådgivere	52	48	50	50
Sekretærer/adm. pers.	82	18	82,5	17,5

I sekretariatet og informationskontorerne er der en meget klar overvægt af kvinder (68 %).

Medarbejdere i sekretariatet mv.	Ansatte		Kønsfordeling	
	Årsværk	Antal	Kvinder	Mænd
NMRS	100	100	64	36
NKF	4	4	2	2
Informationskontorer:				
ESTLAND	7	8	7	1
LETLAND	9	9	8	1
LITAUEN	7	9	8	1
RUSLAND	16	17	11	6

Individuel lønudvikling blev gennemført i år 2003 indenfor rammerne af lønsumsrammen. Ca. en tredjedel af medarbejderne fik del i lønudviklingsmidlerne.

Der var afsat 636 tDKK til kompetenceudvikling i år 2003. Af disse midler var der afsat 300 tDKK til den centrale fælles pulje og 100 tDKK til fælles IT kompetenceudvikling og de resterende 236 tDKK var afsat på decentrale konti for de enkelte afdelinger.

Institutionernes regnskaber 2003 (1.000 DKK)

Institution	Valuta	NMR budget	NMR andre bevillinger	Andre nat./ int. bevillinger	Andre indtægter	Adm. udg.	Aktivitet udg.	Projekt udg.	Resultat	Egenkap.	Finans. NMR
NordScen	DKK	6.164	648	1.261	185	2.955	4.633	0	669	1.264	82 %
NIFCA	EUR	7.735	790	0	974	1.874	4.350	2.808	468	1.931	90 %
NHREY	ISK	6.382	2.268	64	1.002	3.640	2.183	3.685	208	1.605	89 %
NHFÆ	DKK	9.946	815	1.254	4.309	3.646	3.102	9.815	-239	-237	66 %
NHÅ	EUR	1.753	229	90	50	1.216	953	0	-48	-81	93 %
NIPA	DKK	4.397	840	1.055	69	2.150	4.064	0	147	923	82 %
NJC	DKK	3.287	1.071	0	760	1.732	2.314	1.071	1	589	85 %
NORDICOM	DKK	1.609	631	2.041	563	344	3.877	631	-7	110	46 %
NFA	SEK	6.230	3.148	612	3.269	1.624	8.386	3.560	-312	11	71 %
NIFIN	EUR	5.254	640	0	702	2.374	2.916	1.043	262	424	89 %
NSI	NOK	7.047	0	4.094	914	4.293	7.629	0	133	95	58 %
NORDITA	DKK	18.757	0	3.918	416	4.925	11.598	5.266	1.302	2.241	81 %
NORFA	NOK	37.368	18.715	960	2.971	2.779	67.727	0	-10.491	11.023	93 %
NIfS	NOK	3.008	0	9.926	439	3.550	9.879	0	-56	1.389	22 %
NIAS	DKK	7.018	120	2.676	1.389	2.371	5.650	2.581	601	1.390	64 %
NORDINFO	EUR	5.462	0	0	800	2.906	3.500	0	-144	-144	87 %
NORVULC	ISL	7.629	687	1.611	2.525	1.407	10.185	0	859	1.963	80 %
NI	NOK	60.011	1.198	419	3.895	9.533	2.218	90.691	-36.920	34.305	93 %
NORDTEST	EUR	11.578	393	0	232	2.932	0	9.863	-592	60	98 %
NORDREGIO	SEK	8.856	2.733	14.308	884	4.082	7.118	15.266	315	10.129	43 %
NGB	SEK	8.697	434	486	9.492	2.121	7.134	10.465	-611	2.150	48 %
NIVA	EUR	2.750	499	0	878	949	2.419	598	159	1.585	79 %
NHV	SEK	32.694	676	3.271	2.692	11.708	22.790	4.397	438	5.224	85 %
NIOM	NOK	10.009	80	1.136	2.878	2.119	11.972	80	-68	695	72 %
NAD	EUR	2.675	0	0	23	804	1.545	0	348	680	99 %
NSH	SEK	7.264	1.209	148	173	1.221	3.962	3.982	-372	4.055	96 %
NUD	DKK	7.127	72	15	915	2.306	5.820	105	-101	41	89 %
NOPUS	SEK	1.617	0	2.781	71	3.161	217	44	1.047	2.659	36 %
NIKK	NOK	5.472	424	1.383	189	1.580	4.746	1.640	-498	1.916	79 %
NOPEF	EUR	17.651	0	15.835	2.069	5.689	25.934	2.380	1.552	40.775	50 %
NKD	NOK	1.651	0	798	85	913	1.828	0	-207	2.082	65 %
NEFP	NOK	1.090	3.382	20.015	3.959	846	0	27.599	2	10.950	16 %

Planer og Budget 2005

Forord

Härmed överlämnas mitt förslag till budget för Nordiska ministerrådet 2005.

Förslaget utgår från de direktiv som fastställdes av de nordiska samarbetsministrarna den 22 januari 2004. Budgeten har därefter diskuterats av ämbetsmannakommittéerna på de olika fackområdena.

Budgeten utgår från de prioriteringar för det nordiska samarbetet som 2001 fastställdes i "Ny nordisk dagsorden". Inom denna ram återspeglar budgeten den allt starkare europeiska anknytning som också det nordiska samarbetet utvecklar.

Under 2004 förnyas samarbetet med Estland, Lettland och Litauen respektive Nordvästryssland, inte minst i ljuset av de baltiska ländernas EU-medlemskap. Budgetförslaget är på dessa områden preliminärt i avvaktan på nya riktlinjer för samarbetet med länderna i Nordens närområden. Ett mera preciserat ställningstagande kommer att kunna tas när de nordiska samarbetsministrarna fastställer den slutgiltiga budgeten vid årets slut.

Köpenhamn den 1. juni 2004

Per Unckel
Generalsekreterare

A. Planer for virksomhedsåret 2005

Indledning

Retning og rammer for Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråds budget skal understøtte arbejdet med at nå de politiske mål for det nordiske samarbejde, som regeringerne tillægger prioritet. Budgettet præges derfor såvel af videreførelse af tidligere igangsat aktivitet som iværksættelse af ny indsats eller forskydning af vægten mellem forskellige samarbejdsformål. Budgetlægnings-processen inddrager aktivt de forskellige ministerråd, embedsmandskomiteer samt Nordisk Råd. Denne tilrettelæggelse bidrager til gennemsigtighed i processen – sammen med forhåndsangivelse af centrale budgetforudsætninger. Budgetlægningen er lige så fleksibel, som der er politisk vilje til at prioritere.

De overordnede prioriteringer blev lagt i Ny Nordisk Dagsorden (2001) og kommer til udtryk gennem samarbejdsministrenes tværgående beslutninger og gennem de enkelte ministerråds strategier og handlingsplaner. I denne forbindelse er udvidelsen af den Europæiske Union med 10 nye medlemslande fra 1. maj 2004 den største enkelthændelse i de senere år, som sætter nye betingelser også for det nordiske samarbejde – såvel det nordiske samarbejde i sig selv som i dets relationer til omverdenen. Derfor er den nordiske dagsorden hele tiden under proaktiv tilpasning. Dette har konsekvenser for budgettet.

Væsentlige pejlinger af den ny, accelererende internationalisering af både politiske og økonomiske relationer blev manifesteret i Nordisk Ministerråds (samarbejdsministrenes) strategiske satsninger i "Ny Nordisk Dagsorden". Behovet for øget samarbejde på regionalt plan blev yderligere fremhævet i "Norden – en samarbejdende region" (2002), mens et samlet retningsgivende syn på nordisk samarbejde i et nyt, samlet Europa blev angivet i "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme" (2003). I forlængelse heraf pågår en reformulering af retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med de nye baltiske EU-medlemslande – Estland, Letland og Litauen – henholdsvis med Nordvestrusland. Også det nordiske sam-arbejde mod vest er i fokus, "Vest-Norden i det nordiske samarbejde" (2003). En række fokus-områder kan fremhæves.

I september 2003 enedes Samarbejdsministrene om et sæt vejledende retningslinjer "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme" for den fortsatte udvikling af Nordisk Ministerråds samarbejdsvirksomhed i relation til Nordens hele omverden, med primær anledning af den forventede udvidelse af den Europæiske Union (EU). Nu er udvidelsen en realitet. Fra 1. maj 2004 omfatter EU i alt 25 lande, heraf 10 nye medlemslande fra Centraleuropa og Baltikum. EU udgør i enhver henseende en afgørende politisk "rammebetingelse" for det nordiske samarbejde, uanset om der fokuseres på det indre-nordiske samarbejde eller på nordisk samarbejde med Estland, Letland og Litauen respektive Nordvestrusland – eller med andre parter. Et centralt aspekt i den forstærkede omverdensorientering består i at etablere et tættere og – i den udstrækning det vurderes hensigtsmæsigt – mere struktureret samarbejde med andre internationale organisationer, som er aktive i det nordlige Europa.

I direkte sammenhæng med den nye europæiske situation arbejder Nordisk Ministerråd med en intensivering af samspillet med EU og med en konsekvensjustering af samarbejdet med Nordens nærområde.

Intensiveringen af samspillet med EU falder i forlængelse af statsministrenes samrådspraksis (den såkaldte Imatra-model, besluttet 2001) samt enkelte fagministerråds særlige tradition for samnordisk rådslagning om EU-spørgsmål. Der findes ikke én bestemt model for det nordiske sektorsamarbejde med EU. Derfor udveksles erfaringer gennem netværk og i form af sekretariatets formidling af, hvorledes EU-samarbejdet på ministermøde-niveau bedst forberedes og struk-tureres, under hensyn til det enkelte fagområdes særpræg.

I 2003 afgav Nordisk Ministerråd på baggrund af invitation fra EU-Kommissionen bidrag til Kommissionen vedrørende Nordisk Ministerråds rolle i gennemførelsen af "Handlingsplan for den Nordlige Dimension 2004–2006" (NDAP). Nordisk Ministerråds udspil bidrog væsentligt

til EU-handlingsplanen, hvilket yderligere er synligt i sekretariatets statusrapport, april 2004 "Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006."

Dialogen mellem Nordisk Ministerråd og EU-Kommissionen er under udvikling på flere planer, ofte uformelt og netværkspræget. Fokus er på udvikling af samarbejde inden for nærmere afgrænsede områder (projekter, programmer, partnerskaber – f.eks. vedrørende grænseregionalt samarbejde, folkesundhed og livskvalitet, eller samarbejde om nøgleelementer i informationssamfundets udvikling i Nordeuropa, "Northern eDimension"). Samtidig er sigtet, at der på basis af konkret projektsamarbejde etableres et langt mere integreret samvirke mellem Nordisk Ministerråd og EU-Kommissionen på områder, hvor det fællesnordiske samarbejde kan komplementere og understøtte landenes interesser, f.eks. på forskningsområdet i form af bestræbelserne på at etablere et fremstående, fællesnordisk rum for forskning og højere uddannelse.

Overordnede temaer

Ny nordisk dagsorden, nye strategiske satsninger

"Nye Strategiske Satsninger" (2001) udpeger fem prioriterede satsningsområder:

- Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning
- Velfærd inkl. nordboers rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
- Det indre marked i Norden inkl. samarbejde for at fjerne grænsehindringer
- Samarbejdet med nabolande og naboregioner
- Miljø og holdbar udvikling

Nedenfor omtales eksempler på, hvorledes hver af de fem prioriteringer følges op gennem konkret samarbejdsvirksomhed, som samtidig er tyngdepunkter i den pågående internationale orientering af det nordiske samarbejde:

Forskning og innovation i Norden

Arbejdet med at virkeliggøre et fælles nordisk uddannelses- og forskningsrum pågår intensivt med sigte på, at de nordiske lande kan udnytte deres komparative fordele og derved udbygge Nordens internationale konkurrenceposition ikke mindst inden for EU. En såkaldt "hvidbog" om det fremtidige nordiske forsknings- og innovations-samarbejde (2003) ligger til grund. Udviklingen af nordisk spidsforskning er længst fremme på det naturvidenskabelige område i form af pilotprojekt (2002–2006). Et nordisk spidsforskningscenter omfatter netværk af forskningsgrupper på højt kvalitetsniveau (virtuelt center) eller en højkvalificeret, anerkendt forskningsenhed, som hver især kan tilbyde forskere gunstige betingelser.

En særskilt undersøgelse af de samnordiske forskningsinstitutioner dannede grundlag for ministerrådets beslutning (2003) om at de fællesnordiske budgetressourcer fremover primært skal anvendes som incitament for at nationale institutioner og netværk arbejder "nordisk", dvs. med områder, som prioriteres af Nordisk Ministerråd. I konsekvens heraf er et betydeligt antal samnordiske forskningsprægede institutioner under omlægning til nationale enheder, forankret i domicillandets forskningsmiljø. Udfordringen i næste fase bliver at føre ledende nordiske forskningsfinancierer sammen for at finde nordisk synergi på grundlag af nationale prioriteringer.

Parallelt hermed arbejdes der på det næringspolitiske område med at reformere tilrettelæggelsen af det nordiske innovationssamarbejde. Sigtet er, at et samlet syn på forskning og innovation kan maksimere effekten/nytten for både forsknings- og anvendelses-miljøerne, såvel i et nationalt som et nordisk perspektiv. Forandringen af den fællesnordiske politik for forskning og innovation skal resultere i, at de nordiske lande og hele Østersøområdet bliver en stærk vækstregion i Europa.

Velfærdsstaten – demografi og migration

Velfærdsundersøgelser, også i Nordisk Ministerråds regi, viser, at de nordiske lande har bemærkelsesværdigt ensartede samfundsstrukturer og velfærdsstatslige kendetegn. Synet på individet og familien er i alt væsentligt overensstemmende – og det samme gælder forholdet mellem individets og samfundets ansvar. Finansieringen af velfærdsordninger er altovervejende offentlig og skattebetalt. Men dermed står de nordiske lande også over for dybtgående udfordringer af beslægtet karakter. De nordiske lande står under et indre demografisk pres i form af vigende folketal og en relativ aldring af befolkningen. Dette stiller spørgsmål ved samfundenes langsigtede evne til at videreudvikle velfærdsstaten. Tilgang af kvalificeret arbejdskraft udefra kan bidrage positivt. Men samtidig indebærer globaliseringen et ydre pres på de nordiske samfund, blandt andet som følge af øget migration samt ændring i de sikkerhedspolitiske betingelser.

Det igangværende velfærdsforskningsprogram kulminerer i 2005–2006, og det er vigtigt at opnået indsigt finder anvendelse. Det drejer sig dels om at forstå de nordiske lande i et europæisk perspektiv, dels at indkredse de afgørende behov og muligheder for tilpasning af den "nordiske model", således at de nordiske lande fortsat kan ligge i front internationalt – og samtidig styrke den nordiske kulturidentitet og samfundsform. Et led heri vil være særskilte oplæg til debat og indsats for formidling af forskningsresultater, herunder aktiv anvendelse af elektroniske medier. Meget vil også kunne læres af forskelle mellem de nordiske lande.

Et grænseløst Norden

Trods mange års arbejde med at fjerne grænsebarrierer bl.a. gennem nordiske traktater/konventioner vedrørende sociale, uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige forhold m.v., består der fortsat væsentlige grænsehindringer mellem de nordiske lande. Hindringerne har betydning både for individer, familier og virksomheder, som ønsker at være aktiv på tværs af grænserne i Norden. Det indre marked i Norden kan gennem bedre udnyttelse af sine komparative fordele gå endnu længere end generelt i EU og skabe en særlig vækstregion i Europa.

Under det svenske formandskab i 2003 iværksattes en omfattende indsats for at fjerne bestående grænsehindringer mellem de nordiske lande. I spidsen for indsatsen indtrådte formandskabets særlige repræsentant, fhv. statsminister Poul Schlüter, som ved Nordisk Råds session i oktober 2003 aflagde beretning om de resultater, som var opnået indtil da. Samtidig blev det understreget, at Nordisk Ministerråd ville fortsætte indsatsen med uformindsket styrke under det islandske formandskab i 2004 med den særlige repræsentant knyttet til Samarbejdsministrene.

De grænsebarrierer, som hidtil er blevet fjernet eller formindsket har i første række drejet sig om forhold, der har direkte betydning for den enkelte nordiske borger, som ønsker at bo, arbejde eller studere i et andet nordisk land. Parallelt med denne indsats sættes i 2004 fokus på grænsehindringer i Norden, som har særlig betydning for virksomheder og næringsdrivende. De nordiske lande er et udvidet 'hjemmemarked' for hovedparten af brancher i Norden. Bl.a. er det indre-nordiske omfang af fusioner og virksomhedsopkøb omfattende og voksende. Effekten er velfærdsfordele. På alle områder er fjernelse af grænsebarrierer afgørende.

Iværksættelse af denne ny indsats samt intensiv opfølgning af de hidtidige problemområder indebærer, at Nordisk Ministerråd i 2005 forventer at opretholde en samlet grænsepolitisk indsats på det nuværende høje aktivitetsniveau og baseret på en videreførelse af de seneste års budgetniveau, hvor det grænsepolitiske arbejde har været højt prioriteret i de berørte ministerråd og på overordnet, tværgående plan. Det er derfor afgørende, at bestræbelserne følges op også i de kommende år i landene og inden for Nordisk Ministerråd gennem proaktiv indsats afpasset efter hvert enkelt områdes særlige forhold og betydning.

Ny retning for nærområdeindsatsen

Nye retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med dels de nye baltiske EU-medlemslande, dels med Nordvestrusland vil gælde både for de forskellige ministerråds og de samnordiske institutioners samarbejde med myndigheder/partnere i disse lande. Når de nye retningslinjer er klarlagt, ventes de implementeret sideløbende med at nuværende samarbejdsprogrammer udløber i 2005. En særskilt nydannelse så dagens lys i 2004 i form af aftalen mellem de nordiske og de baltiske regeringer om et fremtidigt fuldt medlemskab for de baltiske lande i Nordisk Investeringsbank (NIB).

Den fællesnordiske indsats i nærområderne vil fortsat have til formål at komplettere de nationale indsatser og skabe nordisk nytte ved at bidrage til en stabil udvikling i nærområderne gennem styrkelse af demokrati og værdifællesskab, udvikle regulerede markedsøkonomier samt understøtte mulighederne for bæredygtig udvikling. Med Estland, Letland og Litauen forventes i stigende grad et almindeligt myndighedssamarbejde på lige fod, også hvad angår finansiering. På statsministrenes anmodning videreføres en vurdering af, hvorvidt andre samnordiske institutioner kan være egnede for et eventuelt baltisk medlemskab. Samlet set har disse indsatser til formål at skabe et dybere nordisk-baltisk politisk fællesskab.

Det fremtidige samarbejde med Nordvestrusland skal lægges til rette efter de særlige hensyn, som gør sig gældende bl.a. for de forskellige russiske regioner, fra Murmansk i nord over St. Petersborg til Kaliningrad som "særlig økonomisk zone" og enklave i syd, inden for EU. Nordisk Ministerråd er fortsat interesseret i at etablere et informationskontor i Kaliningrad, såfremt de russiske myndigheder åbner mulighed herfor. Det nordiske samarbejde først og fremmest med Nordvestrusland kan ses som integrerede dele af Nordisk Ministerråds bidrag til mål og handlingsplaner inden for EU's "Nordlige Dimension". Nordisk Ministerråd tilbyder her en koordinerende indsats i relation til andre aktører, bl.a. gennem de nordiske informationskontorer. Eksempelvis varetager kontoret i Skt. Petersborg samordning af Nordisk Ministerråds akti-viteter på børn/unge-, social/helse-, narkotika- og ligestillingsområdet med partnerskabet for folkesundhed og livskvalitet inden for EU's nordlige dimension.

Bæredygtig udvikling – næste skridt

Det nordiske samarbejde for bæredygtig udvikling har siden 2001 fundet sted inden for rammerne af den tværsektorielle strategi "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" (BU). Strategien omfatter 20-årige mål og mere kortsigtede, konkrete mål og indsatser inden for 6 fagområder hhv. tværfaglige områder for perioden til og med 2004. I 2003 færdiggjordes bl.a. et pionérarbejde med formulering og accept af et sæt operationelle indikatorer, hvormed den faktiske udvikling i Norden kan måles i relation til målene for bæredygtighed. Indikatorudviklingen og -anvendelsen skal gøre det muligt at træffe styrende politiske beslutninger og at fastholde et politisk ansvar. Samtidig kan indikatorerne tjene til påvirkning af det internationale samarbejde i videre forstand.

Allerede ved ministerrådets godkendelse af bæredygtighedsstrategien i 2001 blev det forudset, at strategien skulle revideres i løbet af få år – dels for at gøre brug af de første erfaringer, dels for at supplere strategien på områder, som i første omgang blev udeladt. I perioden 2003–2004 har en vidtrækkende revision og supplering af strategien fundet sted – herunder er sociale og økonomiske parametre inddraget i bæredygtighedspolitikken, dvs. forhold, som har en væsentlig anden karakter end den miljømæssige kerne, hvorom strategiudviklingen tog sin begyndelse. Helhedsorienteringen stiller store krav til opfølgning og faktisk udførelse, såfremt strategiens politiske troværdighed skal sikres. Den reviderede strategi træder i kraft i 2005.

Den politiske iværksættelse af strategien sker gennem de berørte fagministerråd og beror på, at den praktiske indsats sker i landene på regeringernes initiativ. Den samnordiske strategi for bæredygtig udvikling har hidtil vakt interesse internationalt, bl.a. ved topmødet i Johannesburg i september 2002 og i arbejdet med miljø og bæredygtighed inden for den Europæiske Union (EU). Den reviderede strategi bør på tilsvarende måde kunne stimulere andre lande og regioner internationalt til en mere bæredygtig udvikling.

Andre temaer

Kultursamarbejdet – en vej til fællesskab

Det nordiske samarbejde i Nordisk Ministerråd omfatter et bredt spektrum af mål. Dette gælder ikke mindst det nordiske kultursamarbejde, som hører blandt de mest rodfæstede indre-nordiske samarbejdsområder med vægt på kulturel mangfoldighed inden for en nordisk identitetsforståelse - kulturen som vej til fællesskab. Blandt redskaberne har støtteordninger hidtil spillet en betydelig rolle. Med den hastige økonomiske globalisering og internationalisering af relationer – også gennem migration – har det nordiske kultursamarbejde en central opgave med at understøtte de nordiske folks særpræg, men samtidig udadvendt at bidrage til at styrke det samarbejdende Europa gennem dets kulturelle mangfoldighed. Derfor pågår udformning af en ny handlingsplan for Nordisk Ministerråds kulturengagement samt forberedelse af en samlet revision og ændring af støtteordninger på dette område.

Andre prioriteringer

Andre fællesnordiske politiske prioriteringer er for eksempel kønspolitik/ligestilling mellem kønnene, mobilitet for børn og unge, uddannelses- og holdningspåvirkende aktiviteter, identitetsdannelse og sprogfællesskab i Norden, fremme af Vestnorden i det nordiske samarbejde, herunder nordisk samarbejde med naboer til Vestnorden, kvalitet i sundhedsvæsenet, anvendelse af informationsteknologi på social- og sundhedsområdet, bevarelse af genressourcer, trafiksikkerhed, sikre fødevarer – og mange andre hensyn. Det efterfølgende budget viser en særdeles bred variation i samarbejdsområder.

En spredning af givne ressourcer på mange formål kan medføre risici for, at det nordiske samarbejde taber reel gennemslagskraft på det enkelte indsatsområde. Der kan være grund til nærmere politisk overvejelse af denne problemstilling. Samtidig må det erindres, at der ikke uden videre er tale om ækvivalens mellem forskellige aktiviteters ressourcetildeling og deres politiske betydning. Eller sagt med andre ord gennem et eksempel: Finansiering af et nordisk ministernetværk (et fagministerråd) kræver i sig selv begrænsede ressourcer, mens drift af en fællesnordisk institution med et vist antal medarbejdere normalt vil forudsætte et betydeligt budgetgrundlag. Den politiske prioriteringsopgaves kerne består i at skulle sammenligne usammenlignelige størrelser. En fokusering vil normalt kunne synliggøre valgmuligheder og fremme politisk stillingtagen.

B. Budget 2005

Indledning

Budgettet for 2005 indebærer en videreføring af aktivitetsrammen for 2004 og er ialt 817,517 MDKK i 2004 priser. Samtidig er det fastlagt et likviditetsbudget på 807,517 MDKK, som er 10 MDKK lavere end aktivitetsrammen på 817,517 MDKK. De 10 MDKK som ikke indbetales, indebærer en fordring på landene med et tilsvarende beløb.

Prioriteringerne i årets budget er foretaget med udgangspunkt i Nordisk Råds rekommandationer, Ny Nordisk Dagsorden samt de prioriteringer som er konsekvenser af landenes ordførerprogrammer.

Ministerrådets strategiske initiativer og midler til omprioritering er videreført fra 2004 budgettet, og udgør i 2005 13,182 TDKK. Disse midler skal principelt anvendes til engangsindsatser. Beslutninger om anvendelse til formål af mere varig karakter skal også omhandle den fremtidige finansiering.

Budgettet for 2003 blev udarbejdet for første gang efter den nye budgetproces, der blev vedtaget i 2002. Den nye beslutningsproces har i første omgang medført et mere konkret budgetdirektiv med økonomiske sektorrammer, en stærkere involvering fra sektorernes beslutningsorganer, fordybet budgetdialog med Nordisk Råd, og i mindre grad ændringer i udformningen af

budgetdokumentet sammenlignet med tidligere budgetår. Budgettet for 2005 er udarbejdet i overensstemmelse med den nye beslutningsproces.

I budgettet findes særlige økonomiske redegørelser for områderne, ligestilling i Nordisk Ministerråds budget, samarbejde med frivilligsektoren, børn & unge, ministerrådets samlede nærområdeaktiviteter samt budgetmidler vedrørende information om det nordiske samarbejde. Baggrunden er den store opmærksomhed disse områder har fået igennem sin tværsektorielle karakter. Herudover vises der en oversigt med forskningsprogrammernes planlagte udvikling, pga. deres fremtidige "bindinger" i budgetsammenhæng.

Større ændringer på budgetpostniveau

I budgettet er der stigninger på budgetposter som tilsammen beløber sig til totalt 70,851 TDKK. Nedenfor vises en tabel med de største stigninger fordelt på de respektive budgetposter. Der er også vist de største reduktioner og hvilke budgetposter de henfører sig til. Til sammenligning var forandringerne i 2004-budgettet på 38,274 TDKK.

Større ændringer på budgetpostniveau ***(2004-prisniveau)***

Stigninger		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Ændring**
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	7.231	6.746	485
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	10.775	10.135	640
1-2274-3	Nordens institut på Åland	2.044	1.854	190
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.866	4.481	385
2-2505-1	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	3.955	1.793	2.162
2-3127-1	Politikudvikling voksnes læring	6.311	0	6.311
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, globala förändringar	5.174	3.174	2.000
2-3128-1	Nordisk Forskningssamarbejde	7.018	0	7.018
2-3129-1	Nordisk videnskabelig information	2.500	0	2.500
2-3136-2	Forskningsprogram NORDUnet3	3.496	0	3.496
3-0820-2	Stipendieordninger	23.086	19.266	3.820
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	5.400	5.070	330
3-0910-1	Ny pulje	9.805	0	9.805
3-0920-1	Prosjektvirksomhet i Baltikum	6.300	0	6.300
3-0930-1	Handlingsplan for Nordvestrussland	10.500	0	10.500
4-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	5.342	4.342	1.000
4-5190-1	Expo 2005	2.500	0	2.500
4-5180-3	Nordisk InnovationsCenter	66.938	55.794	11.144
	Andre mindre øgninger			265
Sum stigninger				70.851

Reduktioner		Budget 2005	Budget 2004	Ændring
1-2203-1	Strategiske og kulturpolitiske satsinger	5.014	6.714	-1.700
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	2.514	3.142	-628
2-2520-1	Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL)	1.787	2.234	-447
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	2.117	2.646	-529
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1.514	1.892	-378
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	0	3.861	-3.861
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	0	5.157	-5.157
2-3140-1	Nordisk komitè for Bioetikk	721	901	-180
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	0	507	-507
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	0	6.311	-6.311
2-3183-3	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	0	5.489	-5.489
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	17.651	19.219	-1.568
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	0	17.745	-17.745
3-0840-1	Kulturförmedling	0	3.600	-3.600
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	0	10.140	-10.140
4-4120-2	Nordjobb	2.000	2.231	-231
4-4410-1	Projektmedel – Jämställdhet	3.009	4.009	-1.000
4-5181-3	Nordtest	0	11.144	-11.144
	Andre mindre reduktioner			-236
Sum reduktioner				-70.851

Ud af de samlede ændringer på ca. 70 MDKK udgør ændringer på budgetposter på Nærområderne og Uddannelse og Forskning den største del. På uddannelses- og forskningsområdet skyldes ændringerne en omorgansering af redskaber fra institutioner til, dels politikudvikling f.eks. Netværk for voksnes læring og til dels forskningsaktiviteter, som led i opfølgningen på NORIA rapporten. Omorganiseringen er et led i den sidste del af implementeringen af ministerrådets beslutning i 2003 om, at de nordiske institutioner inden for uddannelses- og forskningssektoren enten skulle lukkes, som det var tilfældet for Nordinfo og NFA, eller skulle overføres til nationalt ansvar.

På Nærområderne er ændringerne en konsekvens af den forventede omstrukturering af aktiviterter som følge af Estlands, Letlands og Lithauens medlemsskab af EU fra 1. maj 2004. Et bidrag til Nordiske Ministerråds beslutningsgrundlag foreligger i form af den netop afsluttede evaluering af ministerrådets nærområdeaktiviteter.

I denne forbindelse pågår forberedelser af nye retningsslinier for Nordisk Ministerråds fremtidige samarbejde med de nye baltiske EU-lande henholdsvis med Rusland. De nye retningslinier vil danne grundlag for en begyndende omlægning i løbet af 2005.

Udviklingen i udisponerede midler 2000–2003

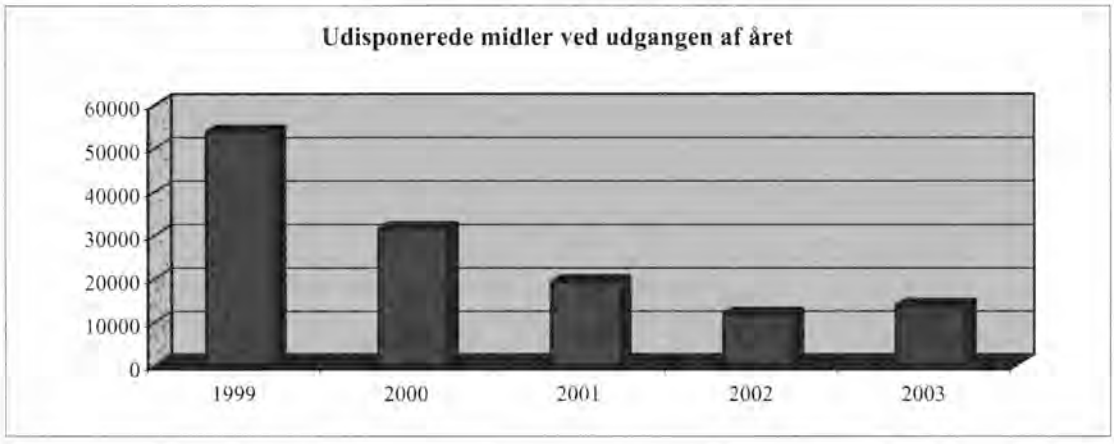

Udisponerede midler ultimo 1999-2003

Sektor (TDKK)	1999	2000	2001	Endring 2000-2001	2002	Endring 2001-2002	2003	Endring 2002-2003
Kultursamarbeidet (NMR)	9.322	7.689	1.649	-6.040	2.200	551	2.615	415
Nordisk Kulturfond	2.760	5.599	2.148	-3.451	0	-2.148	-	0
Utbildning och forskning	12.601	2.920	1.437	-1.483	2.411	974	1.218	-1.194
IT-ministerråd		1.020	89	-931	32	-57	69	36
Nærområderne	4.417	2.900	2.396	-504	2.218	-178	2.653	435
Energi	202	610	107	-503	-1.760	-1.867	1.239	2.999
Miljö	2.874	559	1.051	492	347	-704	663	316
Ekonomi	472	36	170	134	146	-24	297	151
Regionalpolitik	5.613	2.035	2.283	248	790	-1.493	3	-787
Transport	166	206	42	-164	15	-27	1	-14
Jord- och skogsbruk	3.151	164	346	182	123	-223	166	43
Fiskeri	102	41	116	75	184	68	3	-181
Arbetsmarknad och -miljö	1.365	1.432	760	-672	242	-518	311	70
Social- och hälsovård	541	447	310	-137	463	153	448	-15
Jämställdhet	37	284	806	522	72	-734	17	-55
Narkotikasamarbejde	403	46	157	111	610	453	85	-525
Välfärdsinitiativ	2.075	718	582	-136	582	0	582	0
Näring	732	152	475	323	68	-407	38	-30
Bygg- og bolig	0	282	24	-258	0	-24	59	59
Konsument	1.131	868	851	-17	1.569	718	229	-1.340
Levnedsmidler	0	478	317	-161	20	-297	12	-8
Lagstiftning	757	851	164	-687	308	144	360	52
Øvrig virksomhet	4.989	2.109	2.931	822	1.133	-1.798	2.756	1.623
SUM	**53.710**	**31.446**	**19.211**	**-12.235**	**11.774**	**-7.437**	**13.824**	**2.050**

Udisponerede midler er defineret som midler, hvor det ikke er foretaget en beslutning om anvendelse til et bestemt formål. Udisponerede midler kan alene forekomme under projektmidler og støtteordninger. Projektmidler og støtteordninger udgør totalt ca. 55 % af ministerrådets budget.

I detailbudgettet under hver sektor viser rubrikken "Disp03/Bud 03" for budgetposter med projektmidler, hvor stor en andel af 2003-bevillingen, som er blevet disponeret i budgetåret 2003, under forudsætning af, at tidligere års midler allerede er disponeret. I fastlæggelse af bevillingsniveau for budgetpostene er omfanget af udisponerede midler fra sidste kendte regnskabsår og evt. erfaringer fra tidligere år for den respektive budgetpost anvendt. Dette er en led i ministerrådets bestræbelser på at reducere omfanget af udisponerede midler. Tilbage fra 2003 har målet været, at maksimalt 5 % af de midler som planlægges til projekter og støtteordninger overføres udisponeret til næste budgetår. Anvendt på budgettet for 2005 medfører dette maksimalt ca. 41 MDKK i udisponerede midler.

I løbet af 2001-2002 er de udisponerede midler i ministerrådet reduceret med 7,5 MDKK eller ca. 38 %, men fra 2004 til 2005 er der sket en mindre stigning i de udisponerede midler på ca. 18 %, som har brudt de seneste års faldende tendens. Af det totale budget udgør de udisponerede midler ca. 1,6 %, og ligger således stadig komfortabelt under ministerrådets målsætning om 5 %.

Flerårig planlægningsramme for Nordisk Ministerråd

Den flerårige planlægningsramme viser i et 3 års perspektiv, hvordan budgettet udvikler sig, hvis forudsatte forhold på budgetteringstidspunktet videreføres i budgetoverslagsårene (BO-årene). Det må understreges, at der er tale om en teknisk fremskrivning og ikke en politisk omprioritering. Der tages således ikke nogen stilling til hvordan midler, som bliver til rådighed, skal anvendes. Udover de midler som der redegøres for her, vil en betydelig del af de midler der bruges til projekter kunne omdisponeres enten indenfor eller mellem budgetposter. Forudsætningerne for den flerårige planlægningsramme er følgende for den enkelte budgetpost:

- Hvis ikke andet er besluttet eller planlagt, vil aktivitetsniveauet i 2005-budgettet videreføres for BO-årene 2006 og 2007.
- Finansieringen af aktiviteter som efter planen skal afsluttes, er ikke taget med i BO-årene.

Oplysningerne i BO-årene er kun vejledende og viser udviklingen hvis det besluttede budget bliver videreført i de to efterfølgende år, samtidigt med at kendte og planlagte ændringer er medregnet. På den måde er det ikke et flerårigt budget hvor der er sikkerhed omkring beløb i BO-årene. Beløbet som er til disposition, er fortsat kun de årlige bevillinger knyttet til det aktuelle vedtagne budget. Totalrammen for budgettet fastsættes årligt og er ikke kendt for BO-årene. I opstillingen antages det, at rammen for BO-årene er den samme som for budgetåret 2005.

Oversigten i tabelform er en opsummering af budgetposterne for sektorerne. I bilag 1 findes en detaljeret oversigt på budgetpostniveau i bilag 1: Flerårig planlægningsramme samlet.

Begrebet "Afvigelse i forhold til budgetniveau 2005" er differensen mellem totalbudgettet i BO-årene og 2005-budgetrammen. Når tallet er negativt, indebærer det et udækket finansieringsbehov. Et positivt tal betyder, at der er midler til rådighed.

I oversigten er der lavet en opstilling for de 4 hovedsamarbejdsområder under forudsætning af en uændret budgetramme.

Ved en uændret totalramme på 817,517 MDKK i BO-årene vil det være ca. 6,0 MDKK i 2006 og 9,0 MDKK i 2007 til rådighed i Nordisk Ministerråd totalt, med de forudsætninger som er nævnt ovenfor.

"Velfærd og erhverv" har 3,3 MDKK til rådighed i 2006. Det skyldes den planlagte afvikling af velfærdsforskningsprogrammet (budgetpost 4-4620-1).

De 2,7 MDKK som fremstår til rådighed indenfor "Sekretariat og andre fællesaktiviteter" i 2006 skyldes, at forskningsprogrammet Vestnordisk Oceanclima har sine sidste bevillinger i 2005.

Flerårig planlægningsramme fordelt på sektorer

Sammenstilling av budget 2004 og 2005 og BO-årene 2006 og 2007 (2004-priser TDKK)

	Budget 2004	Budget 2005	BO 2006	BO 2007
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	**359.450**	**359.450**	**359.450**	**359.450**
Kultursamarbejdet	158.497	158.497	158.497	158.497
Utbildning och forskning	199.881	199.881	199.881	199.881
IT-ministerråd	1.072	1.072	1.072	1.072
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**202.233**	**199.733**	**199.733**	**199.733**
Nærområderne	88.942	86.442	86.442	86.442
Energi	7.213	7.213	7.213	7.213
Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	37.670	37.670	37.670	37.670
Miljö	37.993	37.993	37.993	37.993
Regionalpolitik	29.357	29.357	29.357	29.357
Transport	1.058	1.058	1.058	1.058
Vælfærds- og erhvervspolitik	**144.547**	**147.047**	**143.773**	**140.773**
Arbetsmarknad och -miljö	12.870	12.870	12.870	12.870
Bygg- og bolig	885	885	885	885
Ekonomi og finanspolitikk	1.658	1.658	1.658	1.658
Jämställdhet	8.351	8.351	8.351	8.351
Konsument	8.330	8.330	8.330	8.330
Lagstiftning	1.315	1.315	1.315	1.315
Narkotikasamarbejde	1.521	1.521	1.521	1.521
Näring	68.039	70.539	70.539	70.539
Social- och hälsovård	41.578	41.578	38.304	35.304
Afvigelse i forhold til budgetniveau 2005			3.274	6.274
Sekretariat og andre felles-aktiviteter	**111.287**	**111.287**	**108.584**	**108.584**
Afvigelse i forhold til budgetniveau 2005			2.703	2.703
Totalt	**817.517**	**817.517**	**811.540**	**808.540**
Afvigelse i forhold til budgetniveau 2005			**5.977**	**8.977**

Budgettets udvikling i perioden 1995–2005

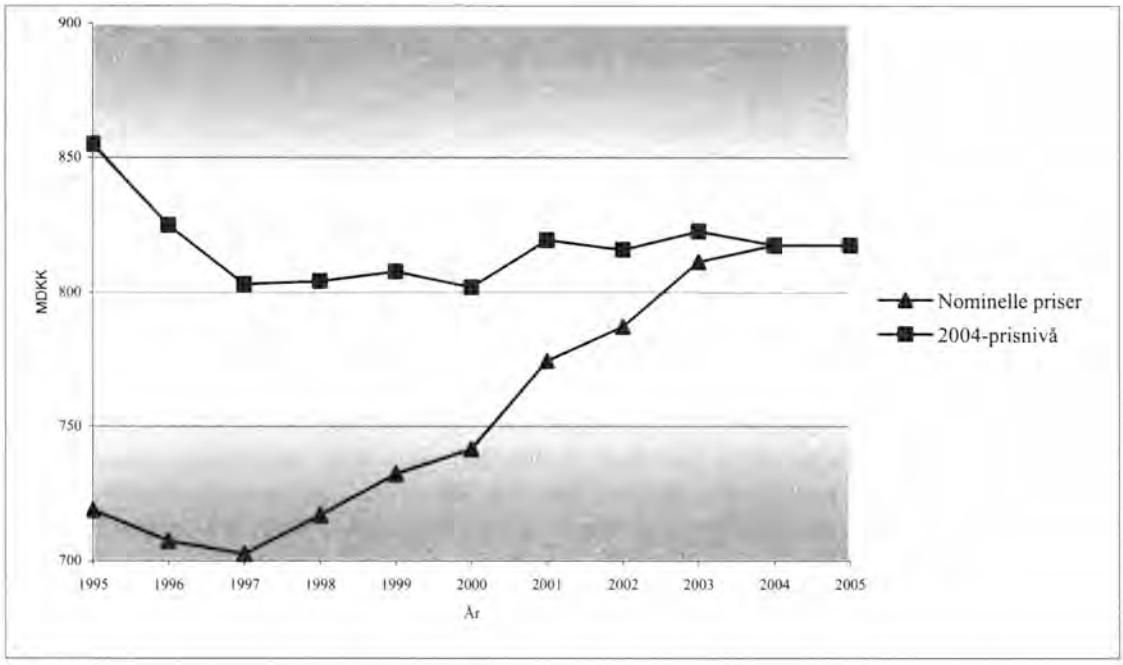

I faste priser har budgettet ligget på nogenlunde samme niveau de sidste 10 år, med undtagelse af 1995 og 1996, hvor aktivitetsniveauet var lidt højere.

Budgettets indtægter

Nordisk Ministerråds virksomhed finansieres i første række af direkte bidrag fra landene, som indbetales i henhold til en særskilt fordelingsnøgle. Fordelingsnøglen beregnes på basis af det respektive lands andel af den samlede bruttonationalindtægt i faktorpriser i Norden, for de to seneste kendte år, dvs. 2001 og 2002.

Indtægter **TDKK**	**Regnskab** **2003**	**Fordelnings-nøgle** **2003**	**Budget** **2004**	**Fordelnings-nøgle** **2004**	**Budget** **2005**	**Fordelnings-nøgle** **2005**
Avgift på lønn	9.151		7.000		7.000	
Renteinntekter	6.060		5.760		4.600	
Øvrige inntekter/(ev. tap)	232		800		200	
Landenes bidrag*	795.783		803.957		805.717	
- Danmark	189.396	23,8 %	183.302	22,8 %	183.703	22,8 %
- Finland	139.262	17,5 %	141.496	17,6 %	144.223	17,9 %
- Island	8.754	1,1 %	8.844	1,1 %	8.863	1,1 %
- Norge	186.213	23,4 %	202.597	25,2 %	211.904	26,3 %
- Sverige	272.158	34,2 %	267.718	33,3 %	257.024	31,9 %
Sum :	811.226	100,0 %	817.517	100,0 %	817.517	100,0 %
Underskud**	-37					

* Når det gælder landenes bidrag, er beløbene opgjort eksklusiv betalingsordningen for højere uddannelse.jf. teksten i afsnittet "Betalingsordningen for højere uddannelse".

**Reguleres over landenes indbetaling i 2005 efter fordelingsnøglen i år 2004.

Kommentarer:

Afgift på løn
Beregnes ud fra den afgiftspligtige lønsum for de ansatte ved sekretariatet

Renteindtægter
Det er budgetteret med en renteindtægt på 4,6 MDKK, som er beregnet ud fra en forventet gennemsnitlig placeringsrente på 2,0 % i 2004 og en gennemsnitslikviditet under året på 230 MDKK.

Øvrige indtægter
Denne post inkluderer morarenter, valutakursændringer og tilbagebetalinger af forældede midler.

Fordringer på landene

I perioden 2001–2004 rekvirerede ministerrådet et beløb, som var 10 MDKK lavere end det egentlige bidrag fra landene. Dette fortsætter i 2005. På grund af likviditetsnedsættelsen opstår fordringer på landene. Fordelingen mellem landene bestemmes af fordelingsnøglen for det respektive budgetår. Dette indebærer, at landene vil have en gæld til Nordisk Ministerråd som er rentefri. På nuværende tidspunkt er der ikke taget beslutning om, hvornår tilbagebetalingstidspunktet bliver. Fordringerne fordeler sig på landene i henhold til nedenstående tabel. Der er også angivet, hvor stor de samlede fordringer vil være ved udgangen af 2005. Det blev i forbindelse med udarbejdelse af budget 2001 vedtaget at Ministerrådet skulle opbygge fordringer på landene, uden at det i den forbindelse blev angivet, hvor længe denne praksis skulle fortsætte. Med udgangen af 2005 bør praksisen stoppe, således at fordringerne på landene totalt udgør 50 MDKK. Årsagen hertil er, at de enkelte landes budgetprocesser kan vanskeliggøre en senere indfrielse af Ministerrådets fordringer hos landene.

Fordringer fordelt på land og budgetår (TDKK)	Fordringer 2001	Fordringer 2002	Fordringer 2003	Fordringer 2004	Fordringer 2005	Tilsammen 31.12.2004
Danmark	2.430	2.460	2.380	2.280	2.280	11.830
Finland	1.830	1.850	1.750	1.760	1.790	8.980
Island	110	110	110	110	110	550
Norge	2.200	2.160	2.340	2.520	2.630	11.850
Sverige	3.430	3.420	3.420	3.330	3.190	16.790
Likviditetsreduksjon	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**50.000**

Betalingsordningen for højere uddannelser

Aftalen om en overenskomst om tilgang til højere uddannelse påvirker landenes bidrag til det nordiske budget ved, at betalingsordningen og indbetalingerne håndteres via ministerrådets budget. Betalingsordningen gælder Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island, Grønland, Færøerne og Åland står udenfor betalingsordningen. Det blev i 2003 besluttet af forlænge overenskomsten om højere uddannelse til udgangen af 2005.

Betalingsordning, højere uddannelse TDKK

	Regnskab 2003	Budget 2004	Budget 2005
Danmark	-30.377	-33.627	-34.238
Finland	14.075	14.206	15.312
Island	0	0	0
Norge	19.124	19.718	24.057
Sverige	–2.822	–297	-5.131
Sum:	0	0	0

Indbetalinger fra landene

Landenes indbetalinger til Nordisk Ministerråd efter likviditetsreduktionen på 10 MDKK er indregnet, er følgende:

Indbetalinger, TDKK	Regnskab 2003	Budget 2004	Budget 2005
Danmark	156.640	147.395	147.185
Finland	151.587	153.942	157.745
Island	8.644	8.734	8.753
Norge	202.996	219.795	233.331
Sverige	265.916	264.091	248.703
Sum:	785.783	793.957	795.717

Sammenstilling af budget 2005 og 2004

2004-priser TDKK

	BUDGET 2005	Andel	BUDGET 2004	Andel	Differanse +/-	Differanse %
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	**359.450**	**44,0%**	**359.450**	**44,0%**	**0**	**0,0%**
Kultursamarbejdet	158.497	19,4%	158.497	19,4%	0	0,0%
Utbildning och forskning	199.881	24,4%	199.881	24,4%	0	0,0%
IT-ministerråd	1.072	0,1%	1.072	0,1%	0	0,0%
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**199.733**	**24,4%**	**202.233**	**24,7%**	**-2.500**	**-1,2%**
Nærområderne	86.442	10,6%	88.942	10,9%	-2.500	-2,8%
Energi	7.213	0,9%	7.213	0,9%	0	0,0%
Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	37.670	4,6%	37.670	4,6%	0	0,0%
Miljö	37.993	4,6%	37.993	4,6%	0	0,0%
Regionalpolitik	29.357	3,6%	29.357	3,6%	0	0,0%
Transport	1.058	0,1%	1.058	0,1%	0	0,0%
Vælfærds- og erhvervspolitik	**147.047**	**18,0%**	**144.547**	**17,7%**	**2.500**	**1,7%**
Arbetsmarknad och -miljö	12.870	1,6%	12.870	1,6%	0	0,0%
Bygg- og bolig	885	0,1%	885	0,1%	0	0,0%
Ekonomi og finanspolitikk	1.658	0,2%	1.658	0,2%	0	0,0%
Jämställdhet	8.351	1,0%	8.351	1,0%	0	0,0%
Konsument	8.330	1,0%	8.330	1,0%	0	0,0%
Lagstiftning	1.315	0,2%	1.315	0,2%	0	0,0%
Narkotikasamarbejde	1.521	0,2%	1.521	0,2%	0	0,0%
Näring	70.539	8,6%	68.039	8,3%	2.500	3,7%
Social- och hälsovård	41.578	5,1%	41.578	5,1%	0	0,0%
Sekretariat og andre fælles-aktiviteter	**111.287**	**13,6%**	**111.287**	**13,6%**	**0**	**0,0%**
TOTALT	**817.517**	**100,0%**	**817.517**	**100,0%**	**0**	**0,0%**

Budgettets fordeling på forskellige budgetpostkategorier 2005 og 2004

Kategoriseringen af budgetposterne er baseret på Budgetanalyse 2000 – Det nordiske budget, dvs. projektmidler, støtteordninger, institutioner og organisationsbidrag. Samtidig må det bemærkes, at flere budgetposter indeholder flere end én kategori af budgetmidler. Den væsentligste kategori er brugt som grundlag ved fordeling af budgetposter på kategorier.

Institutionerne er definerede ud fra organisering og ikke indholdsmæssige forhold. Det indebærer at støtteordningerne Nordisk Forskerakademi, Nordisk InnovationsCenter og Nordisk projekteksportfond (NOPEF) indgår i institutionsandelen. Derudover er bevillingerne til ministerrådssekretariatet og informationskontorerne i Skt. Petersborg og de baltiske lande defineret som institutioner, men vist separat i diagrammerne nedenfor. I tabellen på næste side er ministerrådssekretariatet en del af *sekretariat og andre fællesaktiviteter, mens informationskontorerne er en del af miljø og ressource og nærområderne.*

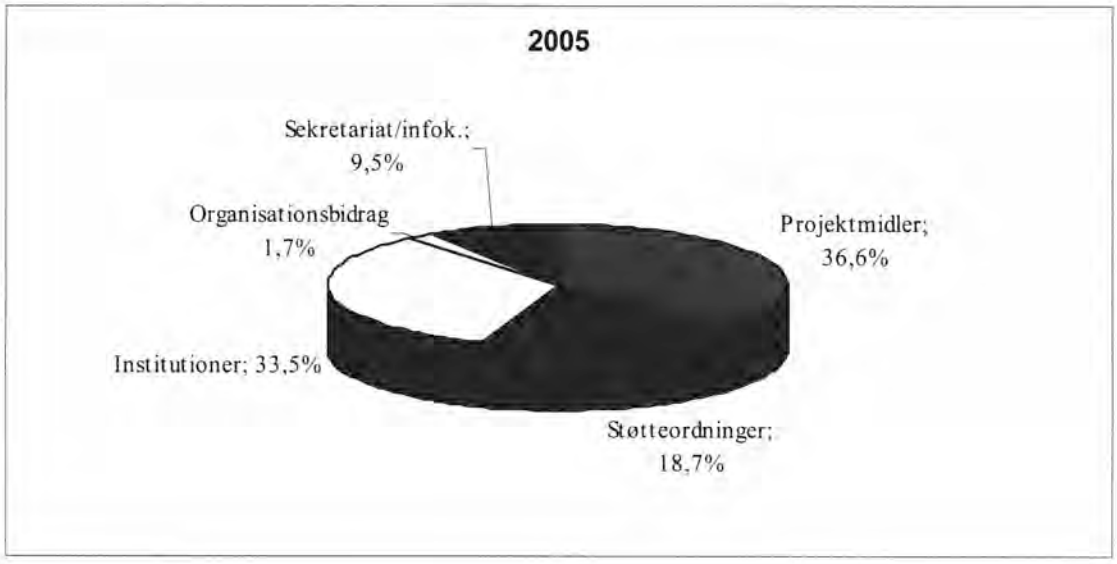

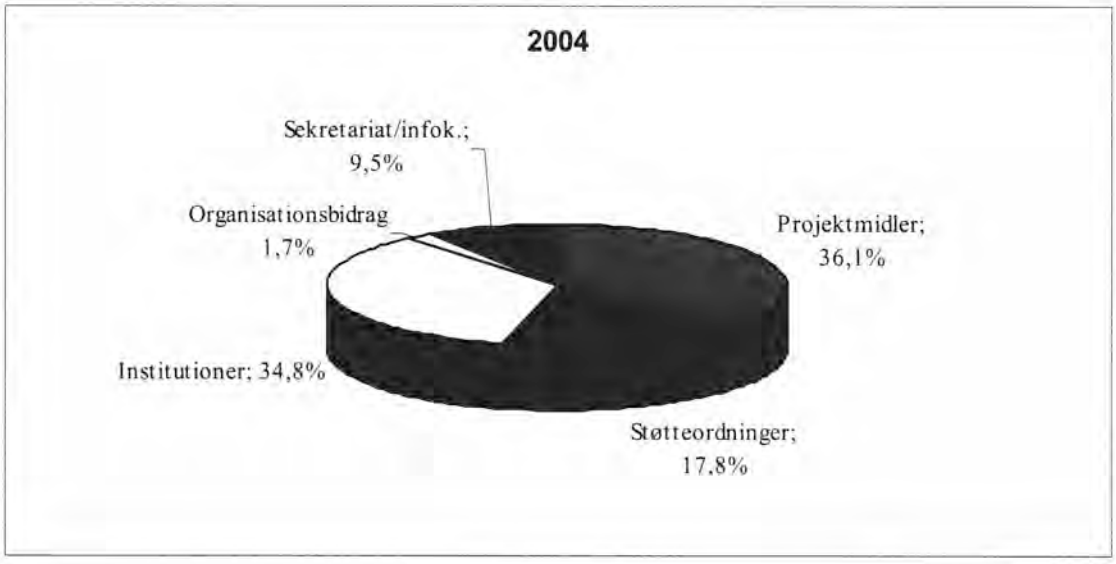

Som det ses af figurerne ligger fordelingen mellem kategorier stabilt i 2004 og 2005. Dog er der en tendens til at midler til institutionsdrift falder. Denne tendens forventes at fortsætte efterhånden som reorganiseringen på uddannelses- og forskningsområdet skrider frem.

Tabel: Budgetpostkategorier:

Prisniveau 2004 TDKK	Budget 2005	Andel	Budget 2004	Andel
Kultur	**158,497**	**19.4 %**	**158,497**	**19.4 %**
Projektmidler	47,059	29.7 %	48,759	30.8 %
Støtteordninger	54,299	34.3 %	54,299	34.3 %
Institutioner	52,172	32.9 %	50,472	31.8 %
Organisationsbidrag	4,967	3.1 %	4,967	3.1 %
Uddannelse og forskningspolitik	**200,953**	**24.6 %**	**200,953**	**24.6 %**
Projektmidler	54,649	28.9 %	46,345	23.1 %
Støtteordninger	64,424	30.3 %	60,928	30.3 %
Institutioner	80,752	40.2 %	92,552	46.1 %
Organisationsbidrag	1,128	0.6 %	1,128	0.6 %
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**199,733**	**24.4 %**	**202,233**	**24.7 %**
Projektmidler	119,628	59.9 %	124,178	61.4 %
Støtteordninger	28,839	14.4 %	25,019	12.4 %
Institutioner	51,266	25.7 %	53,036	26.2 %
Organisationsbidrag	0	0.0 %	0	0.0 %
Vælfærds- og erhvervspolitik	**147,047**	**18.0 %**	**144,547**	**17.7 %**
Projektmidler	39,618	26.9 %	37,921	26.2 %
Støtteordninger	2,000	1.4 %	2,231	1.5 %
Institutioner	103,189	70.2 %	102,189	70.7 %
Organisationsbidrag	2,240	1.5 %	2,206	1.5 %
Sekretariat og andre fellesaktiviteter	**111,287**	**13.6 %**	**111,287**	**13.6 %**
Projektmidler	37,873	34.0 %	37,873	34.0 %
Støtteordninger	3,125	2.8 %	3,125	2.8 %
Institutioner	64,344	57.8 %	64,344	57.8 %
Organisationsbidrag	5,945	5.3 %	5,945	5.3 %
I alt	**817,517**	**100.0 %**	**817,517**	**100.0 %**
		2005		**2004**
Projektmidler	298,827	36.6 %	295,076	36.1 %
Støtteordninger	152,687	18.7 %	145,602	17.8 %
Institutioner	351,723	43.0 %	362,593	44.4 %
Organisationsbidrag	14,280	1.7 %	14,246	1.7 %

Forklaringer til budgetstruktur og budgetpostkategorier

Hovedinddeling	Budgettets hovedinddeling er den enkelte sektor. En sektor er de aktiviteter med tilhørende budgetposter som styres af det enkelte ministerråd. Sektoren indledes med en generel indledning af hele sektorarbejdet med fokus på politiske målsætninger, nye initiativ erog ændringer i forhold til foregående budgetår.
Budgetposter	De enkelte budgetposter præsenteres ensartet indholdsmæssigt ved hjælp af to budgetpost-typer; Projektmidler/støtteordninger/organisationsbidrag og Institutioner/virksomheder som styres gennem mål - og resultatkontrakter.
Nummerering	Hver budgetpost har en 6 cifret nummerering. Det første ciffer er samarbejdsområde, anden og tredje ciffer angiver sektor og de to næste er løbenummer indenfor sektoren. Det sidste ciffer viser hvilken type budgetpost det er; 1 = projektmidler, 2 = støtteordninger, 3 = institution, 4 = organisationsbidrag.

Specielle rubrikker	I budgetpostene for projekt/støtteordninger viser rubrikken Disp03/Bud03 hvor stor andel af 03-budgettet i procent, som er disponeret i løbet af 2003. En disponering er en beslutning om at bruge penge fra en budgetpost til et bestemt formål. Det disponerede beløb kan udbetales til formålet i budgetåret og i de 2 påfølgende år, og Nordisk Ministerråd har en forpligtelse overfor det angivne formål i denne tidsperiode. En ikke udbetalt disposition vil ved dispositions tidens udløb indtægtsføres i ministerrådets regnskab. Resultatrubrikken for budgetposterne er baseret på de resultater som konkret er kommet til udtryk i løbet af 2002. Resultaterne kan på denne måde både være finansieret af 2003-midler eller tidligere års bevillinger. I budgetpostene for institutioner styret med resultatkontrakt viser rubrikken, NMR fin. 03 den procentvis andel af institutionens totale indtægter i 2003 som blev finansieret af Nordisk Ministerråd (fra regnskabet). Finansieringen fra Nordisk Ministerråd omfatter både basisbevilling og eventuelle projektmidler.

Udgifter som ikke er direkte aktivitet og projekt relaterede

For at følge op på "Budgetanalyse 2000 – Det nordiske budgettet" bliver der i budget 2004 givet information om de udgifter, som ikke er direkte bundet til aktiviteter og projekter. Det vil sige, de udgifter som er nødvendige for at styre og , udvikle samarbejdsområder og sekretariatsbetjene støtteordninger samt samarbejdsorganer og institutioner. Der er valgt forskellige løsninger for de 3 kategorier.

Støtteordninger

I budgettet bliver administrationsudgifter til støtteordningerne, med undtagelse af Nordisk Film- og TV-fond og Nordisk Kulturfond hvor specielle forhold gælder, budgetteret separat. Det indebærer, at der på budgetniveau fastsættes et beløb for administration af den enkelte støtteordning. Administrationsudgifterne omfatter sekretariatsbetjening, information, ansøgningsbehandling og møder for ordningens beslutningsorgan. Det angives også hvem der er sekretariat for støtteordningen. Støtteordningerne betaler ikke udgifterne til sekretariatets betjening, når sekretariatsfunktionerne udføres af NMRS. I budgetposternes resultatrubrik gives information om størrelsen på de administrative udgifter i 2003.

Samarbejdsorganer

En række budgetposter i kategorien projektmidler, indeholder et eller flere samarbejdsorganer. En del af bevillingen vil derfor anvendes til at drive disse organer. I budgettet gives information om størrelsen af det beløb som planlægges anvendt til aktivitetsstyring og administration for de respektive samarbejdsorganer. Begrebet aktivitetsstyring og administration vil typisk omfatte udgifter til udvikling af samarbejdsorganets fagområde, initiering og opfølgning af aktiviteter/ projekter, sekretariatsbetjening samt samarbejdsorganets møder og rejser. Nogle samarbejdsorganer får sine rejseudgifter dækket af landene. I de tilfælde er dette specielt oplyst. Samarbejdsorganerne betaler ikke udgifter til sekretariatets betjening, når sekretariatsfunktionerne udføres af NMRS. Det angives også hvem er sekretariat for samarbejdsorganerne. I budgetpostenes resultatrubrik gives information om størrelsen på udgifter til aktivitetsstyring/administration i 2003.

Institutioner

Når det gælder de nordiske institutioner, gives oplysninger vedrørende planlagte udgifter til ledelse og administration i budgetåret og sidste kendte regnskabsår (2003). Budgetårets oplysninger er baseret på gældende kontrakt for institutionen og informationen for 2003 fra institutionens årsrapportering. Institutionerne har i dag forskellige definitioner og systemer ved fordeling af udgifter til administration og ledelse. Dette indebærer, at sammenligning mellem institutioner ikke nødvendigvis giver nogen mening på grund af forskellige forudsætninger. Nogle institutioner har også ændret principper når det gælder ledelse og administrative udgifter fra en kontraktperiode til anden. I de tilfælde kan sammenligning mellem år være mindre relevant. Ministerrådet arbejder med udvikling af standardisere definitioner og systemer, der vil muliggøre sammenligning i fremtiden, mellem og over tid for den type udgifter ved institutionerne.

Overføring og sammenlægning af budgetposter

I forhold til budget 2004 er der som følge af omstruktureringen på Uddannelses- og Forskningsområdet afviklet budgetposter og nye er kommet til. Budgetposterne 2-2524-3 Nordens Folkliga Akademi og 2-3183-3 NORDINFO er nedlagt og budgetposten 2-2554-2 NORDUNnet2 er afsluttet. Følgende poster er nye på Uddannnelses- og Forskningsområdet: 2-3127-1 Politikudvikling voksnes læring, 2-3129-1 Nordisk videnskablig information, 2-3128-1 Nordisk Forskningssamarbejde og 2-3136-2 Nordunet 3. Derudover har omstruktureringen naturligvis givet anledning til en del ændringer på budgetpostniveau, hvoraf de vigtigste kan ses i tabellen side 6.

Den netop afsluttede Nærområdeevaluering har også betydet ændringer på budgetpostniveau, da den videre kurs for det fremtidige arbejde i Nærområdet fastlægges over sommeren og efteråret 2004. Følgende nærområdeposter er afviklet: 3-0830-1 Demokrati och medborgarpolitik 3-0840-1 Kulturförmedling og 3-0860-1 Bärkraftig resurshushållning, og erstattet af: 3-0910-1 Ny pulje, 3-0920-1 Projektvirksomhed i Baltikum og 3-0930-1 handlingsplan for Nordvestrusland.

På Velfærd og Erhverv er der sammenlignet med budgettet for 2004 oprettet budgetposten 4-5190-1 Expo 2005 og posten 4-5180-3 Nordisk Industrifond har fået nyt navn til Nordisk InnovationsCenter efter sammenlægningen af Nordisk Industrifond og 4-5181-3 Nordtest.

Tabel med alle budgetposter

I forhold til budget 2004 er der som følge af omstrukteringen på Uddannelses- og Forskningsområdet afvikklet budgetposter og nye er kommet til. Budgetposterne 2-2524-3 Nordens Folkliga Akademi og 2-3183-3 NORDINFO er nedlagt og budgetposten 2-2554-2 NORDUNnet2 er afsluttet. Følgende poster er nye på Uddannnelses- og Forskningsområdet: 2-3127-1 Politikudvikling voksnes læring, 2-3129-1 Nordisk videnskablig information, 2-3128-1 Nordisk Forskningssamarbejde og 2-3136-2 Nordunet 3. Derudover har omstruktureringen naturligvis givet anledning til en del ændringer på budgetpostniveau.

Den netop afsluttede Nærområdeevaluering har også betyder ændringer på budgetpostniveau, da den videre kurs for det fremtidige arbejde i Nærområdet fastlægges over sommeren og efteråret 2004. Følgende nærområdeposter er afviklet: 3-0830-1 Demokrati och medborgarpolitik 3-0840-1 Kulturförmedling og 3-0860-1 Bärkraftig resurshushållning, og erstattet af: 3-0910-1 Ny pulje, 3-0920-1 Projektvirksomhed i Baltikum og 3-0930-1 handlingsplan for Nordvestrusland.

På Velfærd og Erhverv er der sammenlignet med budgettet for 2004 oprettet budgetposten 4-5190-1 Expo 2005 og posten 4-5180-3 Nordisk Industrifond har fået nyt navn til Nordisk Innovationscenter efter sammenlægningen af Nordisk Industrifond og 4-5181-3 Nordtest.

Kultur		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Difference +/-**	**%**
Kultursamarbeidet		**158.497**	**158.497**	**0**	**0,0 %**
	Generelle kulturinnsatser	*34.522*	*36.222*	-1.700	-4,7 %
1-2203-1	Strategiske og kulturpolitiske satsinger	5.014	6.714	-1.700	-25,3 %
1-2205-2	Nordisk kulturfond	29.508	29.508	0	0,0 %
	Barn och unga	*13.426*	*13.426*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordn.	*13.426*	*13.426*	0	0,0 %
1-2210-1	Nordiskt idrottssamarbete	1.246	1.246	0	0,0 %
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	6.171	6.171	0	0,0 %
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	6.009	6.009	0	0,0 %
	Film och media	*32.154*	*32.154*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	*26.605*	*26.605*	0	0,0 %
1-2220-1	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	5.544	5.544	0	0,0 %
1-2222-2	Nordisk Film- och TV-fond	21.061	21.061	0	0,0 %
	Institutioner	*5.549*	*5.549*	0	0,0 %
1-2228-3	NORDICOM	2.200	2.200	0	0,0 %
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.349	3.349	0	0,0 %
	Konstområdet	*35.315*	*35.315*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	*18.854*	*18.854*	0	0,0 %
1-2230-1	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	7.684	7.684	0	0,0 %
1-2238-2	Sleipnir	2.706	2.706	0	0,0 %
1-2239-1	Nordiska Museikommittén	1.203	1.203	0	0,0 %
1-2246-4	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	839	839	0	0,0 %
1-2256-1	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	6.422	6.422	0	0,0 %
	Institutioner	*16.461*	*16.461*	0	0,0 %
1-2255-3	Nordiskt Center för Scenkonst (NordScen)	7.085	7.085	0	0,0 %
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.603	1.603	0	0,0 %
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst NIFCA	7.773	7.773	0	0,0 %
	Nordiska kulturhus (institutioner)	*31.188*	*29.488*	1.700	5,8 %
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	7.231	6.746	485	7,2 %
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	10.775	10.135	640	6,3 %
1-2274-3	Nordens institut på Åland	2.044	1.854	190	10,2 %
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.866	4.481	385	8,6 %
1-2279-1	Vedlikehold kulturhusene	1.026	1.026	0	0,0 %
1-2548-3	Nordens institut i Finland (NIFIN)	5.246	5.246	0	0,0 %

	Andra kultursatsningar	*11.892*	*11.892*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	11.892	11.892	0	0,0 %
1-2234-4	Samisk samarbeid	4.128	4.128	0	0,0 %
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.740	6.740	0	0,0 %
1-2545-2	Norden-undervisning i utlandet	1.024	1.024	0	0,0 %

Uddannelse, forskning og IT

		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	%
Uddannelse, forskning samt IT		**200.953**	**200.953**	**0**	**0,0 %**
Utdanning og forskning		**199.881**	**199.881**	0	0,0 %
	Generelle utdannings- og forskningsinnsatser	*3.955*	*1.793*	2.162	120,6 %
2-2505-1	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	3.955	1.793	2.162	120,6 %
	Politikudvikling m.v.	*17.544*	*13.395*	*4.149*	*31,0 %*
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	2.514	3.142	-628	-20,0 %
2-2520-1	Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL)	1.787	2.234	-447	-20,0 %
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	2.117	2.646	-529	-20,0 %
2-2540-1	Nordisk Språkråd	0	0	0	-
2-2544-1	Ledningsgruppen for språksamarbetet	2.028	2.028	0	0,0 %
2-2550-1	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	552	552	0	0,0 %
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1.514	1.892	-378	-20,0 %
2-3127-1	Politikudvikling voksnes læring	6.311	0	6.311	-
2-3140-1	Nordisk komitè for Bioetikk	721	901	-180	-20,0 %
	Mobilitets og støtteprogrammer	*107.810*	*107.810*	*0*	*0,0 %*
2-2512-2	Nordplus junior	19.911	19.911	0	0,0 %
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	0	0	0	-
2-2516-2	Nordplus-mini	0	0	0	-
2-2522-2	Nordplus Voksen	8.891	8.891	0	0,0 %
2-2532-2	Nordplus (Högre utbildning)	32.126	32.126	0	0,0 %
2-2534-4	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	1.128	1.128	0	0,0 %
2-2542-1	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	0	0	0	-
2-2543-1	Nordplus språk	8.802	8.802	0	0,0 %
	Institution	*36.952*	*36.952*	*0*	*0,0 %*
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	36.952	36.952	0	0,0 %
	Forskning: projekter og programmer	*26.772*	*21.283*	*5.489*	*25,8 %*
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, globala förändringar	5.174	3.174	2.000	63,0 %
2-3128-1	Nordisk Forskningssamarbejde	7.018	0	7.018	-
2-3129-1	Nordisk videnskabelig information	2.500	0	2.500	-
2-3130-1	Nordisk arktisk forskningsprogram	0	0	0	-
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	0	3.861	-3.861	-100,0 %
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	0	5.157	-5.157	-100,0 %
2-3133-1	Nordisk forskn.progr. om epidemiologi	3.109	3.109	0	0,0 %
2-3136-2	Forskningsprogram NORDUnet3	3.496	0	3.496	-

2-3138-1	Nordisk Forskerskoleprogram	2.484	2.484	0	0,0 %
2-3139-1	Nordiske spidsforskningsenheder, medicin	2.991	2.991	0	0,0 %
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	0	507	-507	-100,0 %
	Institutioner	*43.800*	*55.600*	-11.800	-21,2 %
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	0	6.311	-6.311	-100,0 %
2-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	19.113	19.113	0	0,0 %
2-3181-3	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	2.877	2.877	0	0,0 %
2-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	7.151	7.151	0	0,0 %
2-3183-3	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	0	5.489	-5.489	-100,0 %
2-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	7.819	7.819	0	0,0 %
2-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6.840	6.840	0	0,0 %
	IT-ministerråd	**1.072**	**1.072**	**0**	**0,0 %**
2-3410-1	Det Nordiske IT-samarbeid under MR-IT	1.072	1.072	0	0,0 %

Miljø-, ressourcepolitik og Nærområderne

		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	Difference %
Miljø-, ressurser og nærområdene		**199.733**	**202.233**	**-2.500**	**-1,2 %**
	Nærområderne	*86.442*	*88.942*	-2.500	-2,8 %
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	13.700	13.902	-202	-1,5 %
3-0820-2	Stipendieordninger	23.086	19.266	3.820	19,8 %
	Projektmedel	*32.005*	*36.555*	-4.550	-12,4 %
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	0	17.745	-17.745	-100,0 %
3-0840-1	Kulturförmedling	0	3.600	-3.600	-100,0 %
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	0	10.140	-10.140	-100,0 %
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	5.400	5.070	330	6,5 %
3-0910-1	Ny pulje	9.805	0	9.805	-
3-0920-1	Prosjektvirksomhet i Baltikum	6.300	0	6.300	-
3-0930-1	Handlingsplan for Nordvest Russland	10.500	0	10.500	-
	Institutioner	*17.651*	*19.219*	*-1.568*	*-8,2 %*
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	17.651	19.219	-1.568	-8,2 %
	Energi	*7.213*	*7.213*	0	0,0 %
3-3210-1	Projektmedel – Energi	6.156	6.156	0	0,0 %
3-3220-3	Nordisk Energiforskning (NEPF)	1.057	1.057	0	0,0 %
	Miljö	*37.993*	*37.993*	0	0,0 %
3-3310-1	Projektmedel – Miljø	32.240	32.240	0	0,0 %
3-3320-2	NEFCOS Miljøudviklingsfond	5.753	5.753	0	0,0 %
	Regionalpolitik	*29.357*	*29.357*	0	0,0 %
3-6110-1	Projektmedel – Regionalpolitik	19.309	19.309	0	0,0 %
	Institutioner	10.048	10.048	0	0,0 %
3-6180-3	Nordregio	10.048	10.048	0	0,0 %
	Transport	*1.058*	*1.058*	0	0,0 %
3-6210-1	Projektmedel – Transport	1.058	1.058	0	0,0 %
	Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	*37.670*	*37.670*	0	0,0 %

	Projektmidler	*6.442*	*6.442*	0	0,0 %
3-6410-1	Projektmidler – fællespulje	5.340	5.340	0	0,0 %
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.102	1.102	0	0,0 %
	Jord- och skogsbruk	*20.989*	*20.989*	0	0,0 %
	Projektmedel	12.179	12.179	0	0,0 %
3-6510-1	Prosjektmedel- Jord- och skogsbruk	2.633	2.633	0	0,0 %
3-6520-1	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	710	710	0	0,0 %
3-6540-1	Nordisk genbank för husdjur	3.178	3.178	0	0,0 %
3-6581-1	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.658	5.658	0	0,0 %
	Institutioner	8.810	8.810	0	0,0 %
3-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.810	8.810	0	0,0 %
	Fiskeri	*5.008*	*5.008*	0	0,0 %
3-6610-1	Projektmedel – Fiskeri	5.008	5.008	0	0,0 %
	Levnedsmidler	*5.231*	*5.231*	0	0,0 %
3-6810-1	Projektmedel – Levnedsmidler	5.231	5.231	0	0,0 %

Velfærds- og erhvervspolitik

		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	%
	Næring og velferd	**147.047**	**144.547**	**2.500**	**1,7 %**
	Arbetsmarknad och –miljö	*12.870*	*12.870*	0	0,0 %
	Projektmedel	10.106	10.106	0	0,0 %
4-4110-1	Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø	6.737	6.506	231	3,6 %
4-4120-2	Nordjobb	2.000	2.231	-231	-10,4 %
4-4130-1	Informationsprojektet	1.369	1.369	0	0,0 %
	Institutioner	*2.764*	*2.764*	0	0,0 %
4-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	2.764	2.764	0	0,0 %
	Social- och hälsovård	*41.578*	*41.578*	*0*	*0,0 %*
	Projektmedel	13.433	13.433	0	0,0 %
4-4310-1	Projekmedel – Social- och hälsovårdspolitik	4.466	4.466	0	0,0 %
4-4320-1	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	1.014	1.014	0	0,0 %
4-4340-1	Nomesko og Nososko	1.679	1.679	0	0,0 %
4-4620-1	Välfärdsforskning	6.274	6.274	0	0,0 %
	Institutioner	*28.145*	*28.145*	0	0,0 %
4-4381-3	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV) *	32.760	32.760	0	0,0 %
4-4382-3	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	9.540	9.540	0	0,0 %
4-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.640	2.640	0	0,0 %
4-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.225	7.225	0	0,0 %
4-4385-3	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	7.132	7.132	0	0,0 %
4-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.608	1.608	0	0,0 %
	Jämställdhet	*8.351*	*8.351*	0	0,0 %
4-4410-1	Projektmedel – Jämställdhet	3.009	4.009	-1.000	-24,9 %

	Institutioner	*5.342*	*4.342*	1.000	23,0 %
4-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	5.342	4.342	1.000	23,0 %
	Narkotikasamarbejde	*1.521*	*1.521*	0	0,0 %
4-4510-1	Projektmedel – Narkotikasamarbejde	1.521	1.521	0	0,0 %
	Näring	*70.539*	*68.039*	2.500	3,7 %
4-5110-1	Projektmedel – Näring	1.101	1.101	0	0,0 %
4-5190-1	Expo 2005	2.500	0		-
	Institutioner	*66.938*	*66.938*	0	0,0 %
4-5180-3	Nordisk InnovationsCenter	66.938	55.794	11.144	20,0 %
4-5181-3	Nordtest	0	11.144	-11.144	-100,0 %
	Ekonomi och finanspolitik	*1.658*	*1.658*	0	0,0 %
4-5210-1	Projektmedel- Ekonomi och finanspolitik	1.658	1.658	0	0,0 %
	Bygg- og bolig	*885*	*885*	0	0,0 %
4-5310-1	Projektmedel – Bygg och Bolig	885	885	0	0,0 %
	Konsument	*8.330*	*8.330*	0	0,0 %
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	6.090	6.124	-34	-0,6 %
4-6720-4	SVANEN – Nordisk miljömärkning	2.240	2.206	34	1,5 %
	Lagstiftning	*1.315*	*1.315*	0	0,0 %
4-7110-1	Projektmedel – Lagstiftning	1.315	1.315	0	0,0 %

Sekretariat og andre fellesaktiviteter

		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	Difference %
		111.287	**111.287**	**0**	**0,0 %**
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	64.344	64.344	0	0,0 %
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	3.238	3.238	0	0,0 %
5-0425-4	Bidrag för Västnorden	2.707	2.707	0	0,0 %
5-0430-1	Nordiskt statistiskt samarbete	1.776	1.776	0	0,0 %
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	585	585	0	0,0 %
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	13.182	13.182	0	0,0 %
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	1.216	1.216	0	0,0 %
5-0460-1	Hållbart Norden	3.950	3.950	0	0,0 %
5-0461-1	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	0	0	0	-
5-0462-1	Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	2.703	2.703	0	0,0 %
5-1010-1	Informationsverksamhet	3.806	3.806	0	0,0 %
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	974	974	0	0,0 %
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.867	4.867	0	0,0 %
5-1030-1	Hallo Norden	4.447	4.447	0	0,0 %
5-1040-1	Översättning och tolkning	1.081	1.081	0	0,0 %
5-1050-2	Tjänstemannautbyte	1.909	1.909	0	0,0 %
5-8030-1	Publikationsverksamheten	502	502	0	0,0 %

Det nordiske budget ud fra et ligestillingsperspektiv

Gennem en årrække har Nordisk Ministerråd haft en formuleret politik for ligestilling inden for det officielle nordiske samarbejde. Politikken understøttes af konkrete retningslinjer for kønnenes repræsentation i de forskellige samarbejdsorganer og for vurdering af køns- og ligestillingskonsekvenser i forbindelse med nye beslutninger eller ændring af tidligere trufne beslutninger.

Den udadvendte aktivitet omkring nordisk ligestillingssamarbejde har baggrund i programmet "Nordiskt jämställdhetssamarbete 2001–2005", som udmøntes gennem årlige handlingsplaner. Overordnede ledetråde er udviklingen af demokratiske og lige muligheder for begge køn samt integrering af køns- og ligestillingsperspektiver i samfundslivet (Gender Mainstreaming). Heri ligger også ønsket om at frigøre de evner og ressourcer, som netop er betinget af kønnet. Der fokuseres på tre satsningsområder: Integrering af et køns- og ligestillingsperspektiv i nordisk økonomisk politik; mænd og ligestilling hhv. vold mod kvinder.

I budgetåret 2003 startede ministerrådet et initiativ for at indarbejde et køns- og ligestillingsperspektiv i budgettet. I starten blev nogle få sektorer udvalgt som pilot sektorer. Det blev besluttet at fokusere på aktiviteter, hvor det er relativt nemt at indsamle data om brugere af serviceydelser, og hvor forbruget kan måles efter køn. Dette arbejde videreudvikles i 2005-budgettet, bl.a. vil der for første gang præsenteres sammenhængende kønsfordelt statistik.

Der findes nu kønsfordelt information for 36 budgetposter eller lidt under en tredje del af samtlige budgetposter. Der er stor variation i forhold til hvilken type information der fremstilles, men den mest almindelige information bygger på antal kvinder og mænd der deltager i følgende aktiviteter:

- Forskning og netværk
- Projektvirksomhed
- Kursusvirksomhed
- Mobilitet og stipendier

Der kan være tilfælde hvor informationen kun omfatter en del af de aktiviteter der foregår inden for rammerne af en budgetpost. Selvom informationen i enkelte tilfælde er begrænset, giver den alligevel anledning til nærmere overvejelser og analyser.

I tabel 1 vises en oversigt over fordeling af aktiviteter i forhold til kvinder og mænd inden for udvalgte budgetposter. Tabellen viser en betydelig variation i forhold til hvorvidt aktiviteterne har fokus på henholdsvis kvinder eller mænd. Ud af de 36 budgetposter er der 17 (47 %) hvor aktiviteterne henvender sig 60 % eller mere til det ene køn (og dermed 40 % eller mindre til det andet) og ud af disse 5 (14 %) hvor aktiviteterne henvender sig 75 % eller mere til det ene køn (og dermed 25 % eller mindre til det andet).

Selvom variationen mellem de forskellige budgetposter er stor er det samlede billede alligevel balanceret. Faktisk er det sådan at fordelingen er præcis lige.

Tabel 1: Oversigt over fordeling af aktiviteter i forhold til kvinder og mænd for budgetår 2003

Budgetpost	Kvinder	Mænd
Nordisk uddannelse af Døvblindepersonale	83 %	17 %
Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning	83 %	17 %
Nordjobb	75 %	25 %
Nordens institut i Finland	70 %	30 %
Nordisk Medicinalstatistisk og Sosialstatistisk komite	67 %	33 %
Nordens inst. på Åland	66 %	34 %
Nordisk forskeruddannelses akademi	64 %	36 %
NORDPLUS	61 %	39 %
Sleipnir	61 %	39 %
Nordisk kunstnersenter Dalåsen	56 %	44 %
Nordens hus i Reykjavik	54 %	46 %
Nordisk Journalist center	54 %	46 %
Støtte til frivillig sektoren	53 %	47 %
Tjenemandsutbyte	53 %	47 %
NORDBOK	50 %	50 %
Nordisk insitut for asiastudier	50 %	50 %
Nordisk nævn for alkohol og narkotika forskning	50 %	50 %
NOMUS	50 %	50 %
Nordiska Handicappolitiska Rådet	50 %	50 %
Nordens hus på Färöarna	49 %	51 %
Konstgalleriet i Rom	49 %	51 %
Nordens inst. i Grönland	47 %	53 %
Nordisk vulkanologisk institut	45 %	55 %
Nordisk forskningsprogram for Longitunell epidemiologi	42 %	58 %
NORDICOM	41 %	59 %
Nordisk samisk institut	41 %	59 %
Nordisk institut for samtidskunst	41 %	59 %
Nordregio	40 %	60 %
Nordisk sikkerhedspolitisk forskningsprogram	38 %	62 %
Nordisk Genbank for Husdyr	34 %	66 %
NORFA	32 %	68 %
Nordisk institut for søret	30 %	70 %
NORDTEST	25 %	75 %
Nordisk Kontaktorgan for jordbruksforskning	25 %	75 %
Samnordisk skogforskning	22 %	78 %
Nordisk Energiforskning	20 %	80 %
Vægtet gennemsnit	**50 %**	**50 %**

Den fordeling der vises i tabellen kan give anledning til forskellige tolkninger. Ofte ser fordelingen ud til at reflektere situationen i samfundet i øvrigt. Det er således ikke overraskende at Nordisk Institut for uddannelse af Døvblindepersonale, fokuserer på kvinder efter som det personale der arbejder med døvblinde er overvejende kvinder. På samme måde er det sandsynligt at energiforskning generelt er domineret af mænd.

Mere overraskende er at kvinder udgør 75 % af de som får støtte gennem en mobilitetsordning som Nordjobb. Forklaringen kan være at der er mere udbud af sommerarbejde inden for traditionelle kvindefag. Det er også interessant hvor meget en institution som Nordisk Forskningsakademi ser ud til at stå for aktiviteter der domineres af mænd.

Der findes dog eksempler hvor Nordisk Ministerråd ser ud til at klare sig bedre end samfundet i øvrigt. Faktisk er det sådan at for flertallet af budgetposter ser der ud til at være god ligevægt mellem kvinder og mænd. Dette kan være et resultat af at Nordisk Ministerråd og de pågældende ordninger og institutioner har gjort en særlig indsats for ligestilling. Men det er også muligt at der findes andre konkurrerende ordninger der er mere attraktive og der domineres af mænd. Der er under alle omstændigheder klart at tolkninger af informationen kræver en mere dybtgående analyse.

De næste skridt som Nordisk Ministerråd har planlagt at tage på dette område er at sikre at alle ministerråd redegør for hvordan de planlægger at integrere køn og ligestilling i deres budgetter. Alle ministerråd skal aflevere relevant information og statistik senest i år 2005 (budget 2006). Sektorerne skal i særdeleshed være aktive i at vurdere, hvorvidt der er behov for ændrede prioriteringer eller nye strategier i forhold til de samarbejdsområder de er ansvarlige for. Som der blevet fremhævet forudsætter dette i mange tilfælde nærmere analyse af samarbejdet inden for de enkelte budgetposter.

Frivilligsektoren og andre modtagere, som ikke er offentlige eller private virksomheter

Der er også i år udarbejdet en økonomisk opgørelse over samarbejdet med frivillig sektoren. Siden budgettet for 2003 er den økonomiske redegørelse opdelt i 3 undergrupper med udgangspunkt i indholdet af samarbejdet med organisationer som hverken er offentlige eller private, herunder frivillige. Ministerrådets samarbejde med den frivillige sektor er baseret på at der ikke foreligger nogle entydige formelle krav eller kriterier for at omfattes af begrebet frivillig sektor. Dette gælder specielt i forhold til hvad betegnes som en frivillig organisation. I denne sammenhæng er det valgt at lade støtteordninger, som både kan have enkelt personer/ikke formaliserede grupper samt frivillige organisationer som modtagere indgå i oversigten. Det afgørende i denne sammenhæng er en afgrænsning om modtagere af budgetmidlerne er offentlige og private virksomheder. Dette giver 3 kategorier som er lagt til grund for den økonomiske opgørelse:

- Budgetmidler til direkte drift af frivillige organisationers virksomhed/aktiviteter
- Budgetmidler hvor frivillige organisationer udfører et opdrag på vegne af NMR
- Støtteordninger/stipendieprogrammer åbne for frivillige organisationer/enkeltpersoner/ikke-formaliserede grupper

I den følgende tabel vises hvilke budgetposter med tilhørende økonomiske størrelser som indeholder midler i samsvar med ovennævnte kategoriinddeling. Det skal understreges, at de økonomiske størrelser for hver enkelt budgetpost er en skønsmæssig vurdering, og derfor ikke er direkte budgetmæssigt bindende. Vurderingerne udtrykker forventninger og er baseret på erfaringer fra tidligere år og de planer som foreligger indenfor de forskellige sektorer for 2005.

Budgetpost		Budget 2005	Budget 2004	Disp. 2003
Budgetmidler til direkte drift af frivillige organisasjoners virksomhet/aktiviteter				
1-2210-1	Nordisk idrettsamarbejd	1.246	1.246	1.280
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	1.500	1.500	1.500
1-2220-2	Styringsgruppen for Nordisk kultur og mediesamarbejd	1.200	1.200	1.200
1-2255-3	Nordisk amatørteaterråd (via NordScen)	790	800	789
1-2256-1	Nordisk musikkommitté – NOMUS	800	789	750
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	150	150	144
1-2272-3	Nordens hus på Færøyene	200	200	185
1-2274-3	Nordens Institutt på Åland	150	150	162
1-2277-3	Nordens Institutt på Grønland	120	120	120
1-2296-1	Kulturprojekter i utlandet	200	200	200
1-2234-1	Samisk samarbejd	4.128	4.128	4.071
2-2534-4	Bidrag til Nordisk Sommeruniversitet (NSU)	1.128	1.128	1.112
3-3310-1	Projektmedel – Miljø	1.500	1.500	1.400
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	0	0	0
3-6610-1	Projektmedel – Fiskeri	0	0	0
4-4310-1	Projektmidler – Sosial og helsepolitikk	500	500	500
4-4410-1	Projektmidler – likestilling	200	450	200

Budgetpost		Budget 2005	Budget 2004	Disp 2003
Budgetmidler til direkte drift af frivillige organisationer virksomhed/aktiviteter				
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	0	163	0
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	3.238	3.238	3238
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	175	175	175
SUM		***17.225***	***17.637***	***17.026***

Budgetmidler hvor frivillige organisationer udfører et opdrag på vegne af NMR				
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	500	500	275
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	2.500	2.500	400
4-4120-2	Nordjobb	2.000	2.230	1.840
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	350	450	400
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	0	70	200
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4867	4.867	4867
5-1030-1	Hallå Norden	3.000	3.000	2.400
SUM		***13.217***	***13.637***	***10.382***

Støtteordninger/stipendieprogrammer åbne frivillige organisationer/enkeltpersoner/ikke-formaliseret grupper				
1-2203-1	Strategiske kultursatsinger	0	1.000	500
1-2205-2	Nordisk kulturfond	13.450	13.450	13.000
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	2.400	2.400	2.745
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	-	-	1.909
1-2231-2	Sleipnir	2.700	2.706	2.600
1-2246-2	Skandinavisk kunstnerkollegium i Roma	839	839	839
1-2257-3	Nordisk Kultursenter Dalsåsen	800	800	800
1-2258-3	NIFCA	950	900	1000
2-2522-2	Nordplus Voksen	8.891	8.891	-
2-2543-2	Nordplus Sprog	8.802	8.802	-
3-0820-2	Stipendieordninger (herunder Nordplus Nabo)	10.000	10.000	-
4-4384-3	Nordisk samarbetsorgan för handicapfrågor	1.700	1.700	1.700
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	1216	1.216	1216
SUM		***51.748***	***52.704***	***26.309***
TOTALT		**82.190**	**83.958**	**53.717**

Indsatser for børn og unge

Den følgende tabel viser hvilke budgetposter som indeholder indsatser for børn og unge. Det understreges at de økonomiske størrelser for hver enkelt budgetpost er en skønsmæssig vurdering, og derfor ikke er direkte budgetmæssigt bindende for budgetpostene. Vurderingerne udtrykker forventninger og er baseret på erfaringer fra tidligere år og de planer som foreligger indenfor de forskellige sektorer for 2005.

Budgetpost		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Disponeret 2003**
1-2203-1	Strategiske kultursatsinger	2000	2.000	600
1-2205-2	Nordisk kulturfond	6200	6.200	6.200
1-2210-1	Nordisk idrottsamarbete	1.246	1.246	1.280
1-2212-1	Nordisk Ungdomskomite	6.171	6.171	6.596
1-2214-1	Styringsgruppen (BUK)	6.009	6.009	6.040
1-2220-1	KM-gruppen	500	500	500
1-2230-1	NORDBOK	600	500	1000
1-2239-1	Museikommittén	200	150	100
1-2255-3	NordScen	400	400	440
1-2256-3	NOMUS	1.600	1.500	1.600
1-2270-3	Nordens Hus i Reykjavik	300	300	160
1-2272-3	Nordens Hus på Færøerne	500	500	903
1-2274-3	Nordens Institut på Åland	100	100	128
1-2277-3	Nordens Institut på Grønland	800	800	1.975
1-2296-1	Kulturprojekter i udlandet	500	500	500
1-2548-3	NIFIN	2.100	2.000	1.900
	Sum Kultur	**29.226**	**28.876**	**29.922**

2-2510-1	Nordisk Skolesamarbejde	2.514	3.142	4.599
2-2512-2	Nordplus junior, herunder Nordisk Skolenet	19.911	19.911	18.136
	Sum Utdanning og forskning	**22.425**	**23.053**	**22.735**
3-3310-1	Projektmedel – Miljø	800	1.000	200
	Sum Miljø	**800**	**1.000**	**200**
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	150	450	550
	Sum jord- og skogbruk, fiskeri, levnedsmidler	**150**	**450**	**550**

Budgetpost		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Disponeret 2003**
3-4310-2	Projektmidler helse & sosial	1.300	1.300	750
3-4384-3	NSH	1.500	1.500	1.500
3-4385-3	NUD	2.500	2.500	2.500
3-4386-3	NOPUS	500	-	-
	Sum Helse & sosial	**5.800**	**5.300**	**4.750**
4-6710-1	Konsument	850	0	855
	Sum konsument	**850**	**0**	**855**
2-0830-2	Demokrati- och medborgarpolitik	0	2.900	3.060
	Sum Nærområdeprogrammet	**0**	**2.900**	**3.060**
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduerne)	600	600	600
	Sum Sekretariat og andre fellesaktiviteter	**600**	**600**	**600**
Sum barn % unge satsninger i NMR		**59.851**	**62.179**	**62.672**

Minsterrådets samlede nærområdeaktiviteter

Ministerrådets nærområdeaktiviteter finansieres dels over sektorernes egne budgetmidler og dels over nærområdeprogrammet. De procentandele, som angives for de enkelte sektorer for 2004 og 2005 er en skønsmæssig vurdering af de økonomiske midler som forventes at blive brugt til nærområdeaktiviteter, finansieret af sektorernes egne budgetmidler. Dette viser en mindre reduktion fra 2004 til 2005 i de samlede nærområdeaktiviteter. Når det gælder resultaterne for 2003, er dette baseret på registrering af den enkelte projektbevilling på bevillingstidspunktet, samt rapportering fra institutioner, samarbejdsorganer og støtteordninger i forbindelse med deres års rapportering for 2003.

I løbet af 2005 må der forventes en begyndende omlægning af nærområdeasmarbejdet som følge af påregnede nye retningslinier for Nordisk Ministerråds samarbejde med de nye baltiske EU-lande hhv. med Rusland. Omlægningen vil ske parrellelt med at det nuværende rammeprogram udløber i 2005.

Løbende priser, TDKK	Budget 2005		Budget 2004		Resultat 2003	
	%	Beløb	%	Beløb	%	beløb
Kultursamarbejdet	8 %	12.680	8 %	12.680	6 %	9.397
Uddannelse og forskning 1)	1,7 %	3.500	2,1 %	4.200	1,7 %	3.443
IT-ministerråd	0 %	0	0 %	0	0 %	0
Nærområderne	100 %	86.442	100 %	88.942	100 %	85.951
Energi	50 %	3.600	60 %	4.328	50 %	3.100
Miljø	25 %	9.500	30 %	11.398	38 %	15.250
Ekonomi	0	0	15 %	249	0	0
Regionalpolitik	15 %	4.404	15 %	4.404	10 %	2.921
Transport	14 %	150	10 %	106	14 %	150
Jord- og skogbruk, fiskeri og levnedsmidler	16 %	6.078	7 %	2.698	9 %	3.291
Arbetsmarknad och -miljö	8 %	1.000	2 %	257	7 %	900
Social- och hälsovård	1,2 %	500	1,2 %	500	0,5 %	200
Jämställdhet	7 %	600	10 %	818	7 %	550
Narkotikasamarbejde	45 %	685	60 %	913	33 %	500
Näring	2 %	1.360	2 %	1.361	2 %	1.300
Bygg- og bolig	10 %	885	3 %	27	13 %	113
Konsument	6 %	500	10 %	833	2,3 %	200
Lagstiftning	8 %	100	10 %	132	35 %	440
Sekretariat og andre aktiviteter	7 %	7.790	7 %	7.790	7 %	7.440
TOTALT	**17,1 %**	**139.774**	**17,3 %**	**141.636**	**16,7 %**	**135.146**

1) Som følge af en dobbeltkonteringsfejl var tallene i planer og budget 2004 for høje.

Sektor	Eksempler på aktiviteter planlagt i 2005
Kultur 12.268 TDKK	**Barn og unge:** *Idrottssamarbetet:* Stödet till idrottsaktiviteter bland samiska barn- och ungdomar omfattar även den samiska befolkningen i NV Ryssland. *Nordisk ungdomskommitté*: Uppföljning av den tvärsektoriella handlingsplanen "Norden inn i ett nytt årtusen", som bl.a. innebär ett ökat samarbete med ungdomsorganisationer i närområdena. *Styrningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur*: Fortsatt arbete med uppföljning av handlingsplanen för barn och unga i närområdena. **De nordiska kulturhusen och instituten:** Projekt och konstnärliga arrangemang i samarbete med närområdena., t.ex. temaveckor, artistuppträdanden och utställningar. **Film og media:** *Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och mediesamarbete*: Stödjer samarbete på medieområdet mellan Baltikum och de nordiska länderna. **Konstområdet:** Inom resestipendieordningen för yngre konstnärer – *Sleipnir* – beräknas ca en fjärdedel av stipendierna utgå till resor till Baltikum och Ryssland. *NordScen* och *NOMUS* har öppnat sina stödordningar för sökande från närområdet. *NIFCA* undersöker möjligheten att fortsätta gästateljéverksamheten i Nordvästryssland. Samarbete med Baltikum och Ryssland ske også indenfor kulturarvsområdet.

Forskning og utdanning 3.500 TDKK	På baggrund af ny nordisk nærområdestrategi og et nyt arktisk samarbejdsprogram udarbejdes sammen med regeringerne og myndighederne i de baltiske lande ved at få udarbejdet en fælles handlingsplan for perioden 2005–2007. De politiske hovedmålsætninger er at udvikle et fælles nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde. Fokus er særligt på ordinær mellemstats-ligt samarbejde mellem Baltikum og Norden på uddannelses- og forsknings-området, når det gælder mobilitets- og netværksprogrammerne og forskningsinstitutionerne. Handlingsplanen skal fra 2005 forvaltes af en fælles kontakt-gruppe, som også skal se til at Nordplus Nabo (uddannelsessamarbejdet) og Norfa Nabo (forskningssamarbejdet) udnyttes optimalt. Tilsvarende proces gennemføres i forhold til samarbejdsområder for Nordvestrusland.
Energi 3.696 TDKK	Inom det regionale energipolitiske samarbetet i Östersjöregionen är avsikten att fokusera på a) uppbyggande av nätverk, b) konkret projektverksamhet med speciellt kunskaps- och kapacitetsuppbyggande projekt och Östersjöregionen som testing ground för flexibla mekanismer på klimatområdet, c) analyser och utredningar samt d) informationsverksamhet. Fokus är speciellt på Ryssland, stöd till det regionala samarbetet inom BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation), stöd till utvecklandet av CBEM (Common Baltic Electricity Market) samt samarbete med regionala organisationer och EU på energiområdet
Miljø 9.500 TDKK	Samarbejde omkring effektiv nedbringelse af kvælstofniveauet, udvikling af et program for beskyttelse af vandfugle, nordisk-baltisk kemikaliesamarbejde, workshops omkring afgrænsede temaer, integreret produktpolitik.
Regional 4.404 TDKK	Grenseregionalt nettverk i nærområdene. Kurs for baltiske planleggere. Håndbok for "spatial planning" i Russland (Nordregio)
Jord- og skogbruk, fiskeri, levnedsmidler 6.078 TDKK	**MR-Fiskeri, Jord/skov og Levnedsmidler** Fortsat udvikling af samarbejdet mellem de nordiske og baltiske lande på alle niveauer inden for NMR's struktur. Forberedelse af ministermøde, der vil finde sted i 2006, for samtlige jordbrugs-, skovbrugs-, fiskeri- og levnedsmiddelministre fra de nordiske og baltiske lande. Desuden fokuseres på opfølgning af ministerdeklaration om økologisk produktion. **Jordbrug og skovbrug** Fortsat udvikling af samarbejde vedr. skovforskning og plantegenetiske ressourcer; herunder fokus på øget kompetenceudvikling og videnudveksling. **Fiskeri** Dialogforum for forvaltere, forskere og fiskeriets organisationer fra Østersøens stater. **Levnedsmidler** Opfølgning af nordisk-baltisk ministerdeklaration om øget fødevaresikkerhed, herunder samarbejde vedr. fødevarekontrol, dioxiner, sporbarhed og zoonoser. Desuden fokuseres på samarbejde vedr. temaet kost og ernæring.
Transport 150 TDKK	Trafiksäkerhet i Närområdet
Næring 1.360 TDKK	Utvikling av små- og mellomstore foretak i de baltiske land.
Byg og bolig 885 TDKK	Opfølgning på en handlingsplan for et øget udbytte på byggeområdet mellem de nordiske lande og baltiske lande samt Polen. Etablering af systemer som vil øge demokratiet i boligejendomme i Nordvestrusland og derved forbedre levevilkårene for beboerne.

Jämställdhet 600 TDKK	Samarbetsprojekt kring teman som är prioriterade i samarbetsprogram genomförs. Specielt fokuseras på samarbetet med myndigheter, som arbetar med jämställdhet i hela närområdet. Projekt som fokuserar på arbete mot handel med kvinnor prioriteras och det arrangeras olika aktiviteter i samarbete med myndigheter och NGOs för att stimulara den allmänna diskussionen och främja utvecklad kunskap kring människohandel. Konferensen WoMen & Democracy arrangeras i St Petersburg och tar upp teman om politik och inflytande, kvinnor och näringslivet, våld mot kvinnor, inkl. människohandel. NIKK:s nordiska forskarskola i tvärvetenskaplig könsforskning är inne på sitt andra år. I projektet deltar 34 universitet från Norden och närområden.
Konsument 500 TDKK	Ambitionen är att utveckla befintligt samarbete mot bakgrund av att de baltiska länderna blir EU-medlemmar. Ärsikten är att vidareutveckla samarbetet med frivilligorganisationer och myndigheter i nordvästra Ryssland, på underlag av ett första kontaktmöte på ämbetsmannanivå som hålls under 2004. I linje med den övergripande målsättningen att bidra till en stabil och säker utveckling, att stärka demokratin och utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi, är samarbetet på konsumentområdet angeläget.

Forskningsindsatser

På forskningsområdet præges den internationale udvikling af stigende investeringer i forskning, der skal sikre fortsat udvikling af det kundskabsbaserede samfund. Det resulterer i øget konkurrence mellem universiteter, forskningsinstitutioner og forskningsbaserede virksomheder om ressourcer og om at ansætte de bedste studerende, forskere og andre medarbejdere. På europæisk plan vurderes mulighederne for at udbygge et europæisk forskningsrum, European Research Area, (ERA), og Norden står over for en udfordring; at udvikle regionens samlede forskningspotentiale.

Det nordiske samarbejde om forskning og forskeruddannelse bør være udadrettet og bidrage til at styrke nordiske forskeres internationale position. En vigtig proces blev derfor igangsat i 2002, hvor ministerrådet for uddannelse og forskning (MR-U) fulgte op på en rekommandation fra Nordisk Råd om at fremlægge en hvidbog som behandler mulighederne for at styrke Norden som forsknings- og innovationsregion i lyset af tilsvarende diskussion på europæisk plan.

Hvidbogen NORIA (Nordic Research and Innovation Area) forelå i slutningen af 2003 og angav nogle konkrete forslag til fremtidige aktiviteter som fører til, at det nordiske forskningsrum udbygges og forstærkes, inden for det europæiske forskningsrum ERA. Opfølgningen af anbefalingerne blev politisk behandlet på MR-U 1/04, hvor Forskningspolitiske Råd også fremlagde deres principielle synspunkter om hvidbogens anbefalinger for ministerrådet. MR-U stillede sig bag ved de fremlagte anbefalinger.

På baggrund af beslutning på MR-U 1/04 bliver den endelige organisering af det fremtidige nordiske forskningssamarbejde efter 1. januar 2005 færdigbehandlet i løbet af 2004. Udgangspunktet er at skabe et nordisk koordinerende organ for forskning som på grundlag af nationalt udvalgte prioriteringer skal søge nordiske synergier. Det er tanken, at dette koordinerende organ også skal have ansvaret for de forskningsmidler, som i dag findes under MR-U. Satsningerne på et tydeligere nordisk forskningsfokus skal sammen med fornyelsen af den nordiske innovationspolitik fremme udviklingen av Norden og Østersøområdet som en region i Europa med høj vækst.

Det nordiske forskningsbudget

Det nordiske forsknings- og udviklingssamarbejde (FoU) har i dag et budget på ca. 200 MDKK, hvilket er betydeligt under 1 % af de samlede nationale forskningsmidler i Norden. Ministerrådets forskningssatsninger må derfor hovedsagelig bidrage til afprøvning af nye koncepter og stimulering af specifikt nordiske aktiviteter, der må samordnes og koordineres med nationale prioriteringer. Dette bliver det nye koordinerende organs opgave at sørge for, at den nordiske

forskningsbudget udnyttes mest muligt effektivt. Nordisk Ministerråds FoU indsats i dag fordeler sig på tre typer af virksomhed:

- Nordiske forskningsinstitutioner
- Fonde og stipendieordninger (Nordisk Forskeruddannelsesakademi, NorFA).
- Tidsbegrænsede forskningsprogrammer, forskerskoler og spidsforskningsenheder (NCoE).

Nordiske forskningsinstitutioner.

De nordiske forskningsinstitutioner er institutioner, der er højt specialiserede på fagområder, hvor de nordiske lande har en fordel i at samarbejde. Af Ministerrådets 31 institutioner anvender 13 institutioner mere end 50 % af sit budget på forskning og innovation, mens yderligere 6 institutioner anvender mellem 10 og 50 % af budgettet på forskning. Som eksempel på rene forskningsinstitutioner kan nævnes: Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS), Nordisk institut for Sjørett (NIFS) og Nordisk institut for Teoretisk Fysik (Nordita).

Midler til forskningsinstitutioner er faldet i forhold til 2004 og kommer over de kommende par år frem mod 2007 at blive nedtrapppet. Tilsvarende er det besluttet, at afvikle NordInfo senest ved udgangen af 2004. En del af de frigivne midler, som har været bundet til NordInfo, bliver anvendt under andre redskaber for forskning. Nedtrapningen i de efterfølgende år hænger sammen med den sidste del af implementeringen af ministerrådets beslutning i 2003 om, at de nordiske institutioner inden for uddannelses- og forskningssektoren skal overføres til nationalt ansvar. Institutionerne skal overføres til nationale værtsinstitutioner, f.eks. universiteter, som selvstændige enheder med egen bestyrelse. Den nordiske profil skal bevares og eventuelle nordiske interessenter kan deltage i samarbejdet i henhold til værtslandets lovgivning.

Den nordiske finansiering vil derefter maksimalt kunne være 50 % af institutionens indtægter. Også de frigivne midler fra denne proces forudsættes at blive inden for forskningen og dermed forstærke de midler, som det nye forskningskoordinerende organ vil komme til at få til rådighed.

Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA)

Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA) har ansvar for at udvikle og administrere samarbejdsaktiviteter og støtteordninger med hovedvægt på forskeruddannelse og forskermobilitet. I den fremtidige nordiske forskningsorganisation forudsættes det, at NorFAs nuværende opgaver kommer til at indgå i det mandat, som bliver tildelt det nye forskningskoordinerende organ.

Forskningsprogrammer 2003–2008 i TDKK

Forskningsprogrammer	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Arktisk forskning	6.132	-	-	-	-	-
Velferdsforskning	5.314	6.274	6.274	3.000	-	-
Kjønn og vold	3.808	3.861	-	-	-	-
Språkteknologi	5.086	5.157	-	-	-	-
Epidemiologi	3.066	3.109	3.109	3.109	3.109	-
Sikkerhedsforskning	1.599	-	-	-	-	-
Vestnordisk Oceanklima	2.666	2.703	2.703	-	-	-
Spidsforskningsenhed, Global forandring (NOS –N)	3.130	3.174	5.174	5.174	5.174	-
Spidsforskningsenhed, Molekylær medicin (NOS-M)		2.991	2.991	2.991	2.991	2.991
Forskerskoler (NOS-H/S)		2.484	2.484	2.484	2.484	2.484
Nordisk Videnskabelig Information			2.500	2.500	2.500	2.500
NORDUnet3			3.496	3.496	3.496	3.496
Nordic Marine Academy		1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Nordisk Forsknings samarbejde (NORIA)			7.018	7.018	7.018	15.301
Nye aktiviteter				5.977	8.977	7.977
Total	30.801	30.753	36.749	36.749	36.749	36.749

Oversigt over igangværende og foreslåede forskningsprogrammer for perioden 2003–2008 i TDKK. 2003 er i løbende priser og i 2004-priser for perioden 2004–2008. Planlægningsrammerne for 2005–2008 er udarbejdet under forudsætning af at NMR's budgetramme for 2005 videreføres på uændret realt niveau i de kommende år.

Forskningsprogrammer, forskerskoler og spidsforskningsenheder

Nordiske tidsbegrænsede forskningsprogrammer, nordiske forskerskoler og spidsforskningsenheder (NCoE) er indtil nu blevet iværksat på højt prioriterede områder, hvor de nordiske lande har speciel ekspertise og interesse. Skabelsen af programmer, forskerskoler og spidsforskningsenheder skal blandt andet bidrage til at:

- fremme dannelse af netværk og forskermobilitet samt at sikre en kritisk masse
- sikre en effektiv udnyttelse af nordiske ressourcer
- fremme arbejdsdeling og specialisering i Norden
- fremme nordisk deltagelse i europæisk og internationalt FoU samarbejde

Det samlede budget for medfinansiering af forskningsprogrammerne er på ca. 35 MDKK i 2005, se tabel på foregående side.

Tilgangen af frie midler til forskningsprogrammerne er delvis påvirket af frigivne midler fra afsluttede forskningsprogrammer. I 2005 er der f.eks. tale om frigivelse af midler fra programmerne "Køn og Vold" og "Sprogteknologi", som bliver fastholdt i forskningen, blandt andet under en ny post "Nordisk Forskningssamarbejde", hvor der bliver reserveret midler til fremtidig disposition af det tiltænkte forskningskoordinerende organ.

Derudover vil der i de kommende år også komme en tilgang af midler til forskningen fra frigivne midler fra de nordiske forskningsinstitutioner, jævnfør omtalen oven for. Et eksempel på frigivne midler fra de nordiske institutioner er nedlæggelsen og afviklingen af NordInfo senest ved udgangen af 2004, som netop øger budgettet til forskningsprogrammer under posten Nordisk Videnskabelig Information og Nordisk Forskningssamarbejde. Tilsvarende er det planlagt, at der efterfølgende bliver frigivet midler fra de øvrige nordiske forskningsinstitutioner fra 2005 og frem til 2007, som også kommer til at blive fastholdt til forskning. Da institutionsprocessen fortsat er under politisk behandling er de planlagte frigivne midler ikke langt ind i tabellen for forskningsprogrammer.

IT-samarbejdet fokuser på nye vilkår og muligheder, som knytter sig til øget brug af informations- og kommunikationsteknologi (IT). Ministerrådet retter i stigende grad opmærksomheden mod den samlede IT-infrastruktur f.eks. styrkelsen af samarbejdet med NORDUnet A/S (forskningens dedikerede Internetforsyning). Det nordiske forskningsråds tekniske- og naturvidenskabelige samarbejdsorgan (NOS-N) har til ministerrådet for uddannelse og forskning (MR-U) præsenteret et præliminært forslag til en videreudvikling af det nordiske Nordunet-samarbejde (Nordunet3). MR-U har efterfølgende bedt forskningsrådene præsentere et endeligt forslag, som vil blive politisk behandlet i løbet af 2004. MR-U har reserveret nordiske midler under forudsætning at der findes national finansiering også.

Budgetposter hvor fælles informationsaktiviteter er en væsentlig del

En betydelig andel af Ministerrådets budget anvendes til informationsaktiviteter i forskellige former dvs. udgivelser af tidsskrifter/rapporter, seminarer/konferenser, pressemøder og hjemmeside med daglige nyheder. Disse aktiviteter har forskellige formål. Det kan være information om projekter og resultater opnået igennem det nordiske samarbejdet, men også information om det nordiske samarbejde som sådan.

Ministerrådssekretariatet har fælles informationsafdeling sammen med Nordisk Råds sekretariat. Denne afdeling samfinansieres af de to parter. NMR finansierer 60 % af udgifterne vedrørende afdelingen.

Følgende er en sammenstilling af forskellige informationsaktiviteter med selvstendige budgetposter i budgettet for 2005. Dette drejer sig i første række om aktiviteter som er fælles for hele Ministerrådet. Samtidig må det understreges, at en betydelig del af informationsaktivite-

terne finansieres direkte over de enkelte sektorers budgetposter og af de nordiske institutioner. Dette fremgår ikke af oversigten, blandt andet fordi resurser til information ofte er en integreret del i den ordinære virksomheden.

Løbende priser TDKK		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	%
3-0810-3	Informations- og kontaktvirksomhed.[1]	13.700	13.902	–202	-1,5 %
5-0410-4	Foreningerne Nordens Forbund[2]	3.238	3.238	0	0 %
5-1010-1	Informationsvirksomhed[3]	3.806	3.806	0	0 %
5-1020-1	Informationsvirksomhed udenfor Norden	974	974	0	0 %
5-1025-1	Norden i Fokus	4.867	4.867	0	0 %
5-1030-1	Hallo Norden[4]	4.447	4.447	0	0 %
5-8030-1	Publikationsvirksomheden[5]	502	502	0	0 %
Tilsammen		**31.534**	**31.736**	**–202**	**-1,5 %**

1) Informationskontorerne i Baltikum og St. Petersborg har også opgaver vedrørende styring af projekter på vegne af sekretariatet i København.
2) Bidrager med finansiering af Foreningen Nordens Forbunds driftsudgifter og de regionale informationskontorerne i de nordiske lande samt informationspunktet i Sydslesvig.
3) Budgetposten finansierer Nordisk Ministerråds andel af informationsafdelingen, mens personaleudgifterne vedrørende Nordisk Ministerråds andel finansieres over budgetpost 5-0180-3 Ministerrådets sekretariat. I sekretariatsbudgettet for 2004 forventes disse udgifterne at udgøre 5,68 MDKK.
4) Hallo Norden har fra at være en informationstelefon udviklet sig til en dynanisk webbaseret informationstjeneste, som informerer om nordiske borgers muligheder for internordisk mobilitet samt fjernelse af grænsehindringer. Dertil kommer information om andre nordiske termaer.
5) Publikationsvirksomheden finansieres i første række af sektorerne ved køb af tjenester samt salg af publikationer samt direkte bidrag fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Kulturpolitik

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	158.497.000	158.497.000	156.613.000	0 %

Indledning

Børn og unge er højt prioriteret inden for alle sektorer.

Ministerrrådet ønsker at give børn og unge i Norden kendskab til og interesse for vores nordiske kulturer, baseret på demokrati og andre fælles værdier, og derved også styrke de unges muligheder for at deltage aktivt i udviklingen af samfundet. Dette mål understreges i den tværsektorielle handlingsplan for nordisk børne- og ungdomspolitisk samarbejde "Norden inn i et nyt årtusen" fra 2001. Handlingsplanen er en overordnet ramme for samarbejdet på det børne- og ungdomspolitiske område, mens hver enkelt sektor har ansvaret for at udforme hver sin sektorspecifikke plan for, hvordan intentionerne i den overordnede, fælles handlingsplan kan omsættes til konkrete aktiviteter.

Med udgangspunkt i den tværsektorielle handlingsplan vedtog kulturministrene i 2002 en handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet 2002–2006 med titlen "Det unge Norden – fællesskab og mangfoldighed". Denne plan bygger videre på erfaringerne fra handlingsplanen "Ett kommande Norden" fra 1996–2000.

Formålet med kulturhandlingsplanen er at styrke børn og unges deltagelse i det nordiske kultursamarbejde i 2002–2006 ved at sætte særligt fokus på:

- Børn og unges mulighed for at deltage aktivt og skabe deres egne kulturudtryk
- Etablering af mødepladser for børn, fagfolk og kunstnere fra alle de nordiske lande
- At inddrage skolen som en mere aktiv kulturarena, fordi den spiller så central en rolle i alle børns hverdag
- Børns mulighed for at bruge de nye medier, blandt andet til at skabe nye udtryksformer
- Ligestilling

- Kunst- og kulturlivets betydning, rolle og ansvar for børnekulturen
- Sprogforståelse og nordisk identitet
- Det flerkulturelle samfund
- Indsatser mod fremmedfjendtlighed
- Globalisering og internationalisering

Planen tager udgangspunkt i et udvidet og bredt kulturbegreb, som fokuserer både på den kultur, børn og unge selv skaber, og på den kultur, som voksne skaber til børn og unge. Dertil kommer aktiviteter for og med børn og unge, som stimulerer dem til og giver dem bedre mulighed for at skabe og gennemføre deres egne kulturaktiviteter

Planen sætter ikke kun fokus på de klassiske kulturområder, men også på børne- og ungdomsarbejdet inden for idrætten og de frivillige foreninger og organisationer på kulturområdet.

I realiseringen af planen er det desuden vigtigt, at børn og unge får medbestemmelse og deltager aktivt i arbejdet med at planlægge og gennemføre projekterne.

At udvikle og formidle kundskaben om børn og unges kulturudtryk til de voksne, som arbejder med børn og unge, er også et centralt indsatsområde.

Mediepolitik

Nordisk ministerråd arbejder for et nordisk samarbejde på det mediepolitiske område i Norden såvel som i forhold til internationale organer og institutioner. Samarbejdet består først og fremmest i at varetage informationsformidling og erfaringsudveksling omkring medieudviklingen i Norden og internationalt, samt gennemføre fællesnordiske initiativer på områderne film og medier, såsom støtte til samarbejdsorganer, samarbejdsprojekter, udredninger, seminarier, konferencer m.m. Målet er at styrke og udvikle det nordiske samarbejde på film- og medieområdet. Dette gælder også i forhold til EU, idet mange af spørgsmålene på området for film og medier i de nordiske lande er aktuelle spørgsmål, som behandles i EU-sammenhæng; hensigten er blandt andet at øge de nordiske landes muligheder for at påvirke mediespørgsmål, som er aktuelle på EUs dagsorden.

På medieområdet er et af de strategiske satsningsområder fortsat digital indholdsproduktion, som det fremføres i " Ny Nordisk Dagordning". Det drejer sig især om følgende spørgsmål; nye digitale medier og Nordens konkurrencemuligheder i den digitale indholdsproduktion, specifikt digital indholdsproduktion til børn og unge i form primært af computerspil, ophavsretlige spørgsmål gældende nye medier samt konsekvenserne af konvergensudviklingen mellem medie-, tele- og IT-sektorerne for nordisk medie- og kulturudbud. Film- og medieområdet arbejder videre indenfor rammerne af Nordisk Råds rekommandationer samt det årlige nordiske formandskabsprogram, hvorved et særligt formandskabsprogram for medieområdet tillige med en årlig handlingsplan tages op af ministerrådets rådgivende organ i kultur- og mediepolitiske spørgsmål: Styringsgruppen for Nordisk Kultur- og Medie-samarbejde. Der vil være følgende prioriteringer indenfor området i 2005:

- Digital indholdsproduktion – herunder udredning af et fællesnordisk medieprogram som i første fase tager sigte på udviklingsstøtte til digital indholdsproduktion rettet imod børn og unge; eksempelvis computerspil
- Etablering af en nordisk filmpris
- Diskussion af public service virksomhed i de nordiske lande
- Diskussion af digitalisering og mediekonvergens, interaktive og nye medier
- Diskussion af ophavsretslige spørgsmål vedr. nye medier
- At sikre kvalitetsproduktion for børn og unge indenfor film og medier generelt

Generelle indsatser

De nordiska kulturministrarna (MR-K) har initierat en utredning av kultursektorn i syfte att finna en struktur som är bättre anpassad till dagens behov och förväntningar på ett modernt nordiskt kultursamarbete. En extern expert har anlitats som kommer att lägga förslag på en ny struktur. Förslaget kommer därefter att behandlas av MR-K och Nordiska rådet. Enligt den preliminära tidsplan som kulturministrarna antagit kommer strukturändringarna att få effekt från och med budgetåret 2006.

Parallellt med strukturreformen utarbetas en ny strategisk handlingsplan med målsättningar och prioriteringar för det nordiska kultursamarbetet de närmaste åren.

Nordisk Kulturfond

Den stora spännvidd som fondens bidragsverksamhet inrymmer gör fonden till ett viktigt drivhjul i det nordiska kultursamarbetet. Inte minst med tanke på att kulturlivet blir allt mer gränsöverskridande mellan olika konstformer och samhällsområden.

Antalet giltiga ansökningar till fonden år 2003 ökade med 13 % jämfört med året innan. Av 760 ansökningar beviljades 260. Totalt utdelade fonden 28.411 milj. i olika projektbidrag år 2003. Inkluderat 2.0 milj. till satsningen Årets nordiska utställning. Fonden satsar allt mer på mindre projekt. Drygt 80 % av de beviljade bidragen ligger numera under 150 000 DKK. Ungefär 50 % av fondens bidrag beviljas till föreningar och informella nätverk. Fondens utdelning under år 2003 motsvarade 98 % av anslaget från ministerrådet.

Ungdomars förståelse av de skandinaviska språken kommer att stå i fokus i fondens verksamhet under år 2005. Utgångspunkten blir fondens stora språkundersökning som genomförs av Nordiska språkrådet och Lunds universitet. Under år 2005 öppnar också fondens stora satsning Årets nordiska utställning.

Børn og Unge

På kulturområdet er der udarbejdet en selvstændig handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet med titlen "Det unge Norden – fællesskab og mangfoldighed". Formålet med kulturhandlingsplanen er at styrke børn og unges deltagelse i det nordiske kultursamarbejde i 2002–2006 ved at sætte særligt fokus på:

- Børn og unges mulighed for at deltage aktivt og skabe deres egne kulturudtryk
- Etablering af mødepladser for børn, fagfolk og kunstnere fra alle de nordiske lande
- At inddrage skolen som en mere aktiv kulturarena, fordi den spiller en central rolle i alle børns hverdag
- Børns mulighed for at bruge de nye medier, blandt andet til at skabe nye udtryksformer
- Ligestilling
- Kunst- og kulturlivets betydning, rolle og ansvar for børnekulturen
- Sprogforståelse og nordisk identitet
- Det flerkulturelle samfund
- Indsatser mod fremmedfjendtlighed
- Globalisering og internationalisering

Planen tager udgangspunkt i et udvidet og bredt kulturbegreb, som fokuserer både på den kultur, børn og unge selv skaber, og på den kultur, som voksne skaber til børn og unge. Dertil kommer aktiviteter for og med børn og unge, som stimulerer dem til at skabe og gennemføre deres egne kulturaktiviteter.

Planen sætter ikke kun fokus på de klassiske kulturområder, men også på børne- og ungdomsarbejdet inden for idrætten og de frivillige foreninger og organisationer på kulturområdet.

I realiseringen af planen er det desuden vigtigt, at børn og unge får medbestemmelse og deltager aktivt i arbejdet med at planlægge og gennemføre projekterne.

At udvikle og formidle kundskaben om børn og unges kulturudtryk til de voksne, som arbejder med børn og unge, er også et centralt indsatsområde.

Kunstområdet

Det nordiska samarbetet inom konstområdet har som mål att lyfta fram resultaten av det konstnärliga skapandet i hela Norden och att främja det konstnärliga utbytet mellan de nordiska länderna. I konsten och kulturen kommer människans kreativa förmåga och behov av att kommunicera till uttryck. Nordiska ministerrådet arbetar för att förnya och förstärka den nordiska gemenskapen genom att skapa möjligheter för möten mellan nordiska konstnärer och publik.

Det finns ett starkt behov av att finna effektivare arbetsformer och av att anpassa kultursamarbetet till de nordiska ländernas behov och önskemål. Inte minst viktigt är det att det nordiska samarbetet i högre grad blir lyhört för aktuella tendenser inom området. Därför har kulturministrarna (MR-K) beslutat om att vidta strukturändringar inom vissa delar av kultursektorn. De konkreta ändringarna kommer att få effekt på budgeten fr.o.m. år 2006.

Sekretariatsfunktionen för Nordiska musikkommittén, NOMUS, handhas fr.o.m. den 1 januari 2004 av Föreningen Norden i Sverige. Den hittillsvarande generalsekreteraren är dock kvar på sin post och sekretariatet har samma adress. Till följd av den pågående strukturreformen har kontraktet för NIFCA förlängts t.o.m. den 31 december 2004. Nordiska litteratur och biblioteks-kommittén, NORDBOK, har sedan år 2003 sitt sekretariat hos ABM-utvikling i Oslo. Kommittén har formulerat en handlingsplan för arbetet under åren 2004–2005. Handlingsplanen godkändes av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-K) i februari 2004. Även museikommittén har fattat beslut om en ny handlingsplan för motsvarande period. Nordiskt center för Scenkonst, NordScen, har fortsatt sitt arbete med att effektivisera behandlingen av ansökningar och samtidigt konsentrera resurser mot färre och mer slagkraftiga projekt.

Digital förmedling, minoritetskulturer och barn- och unga är några av de prioriteringar som präglar konstområdet. Ambitionen att finna tvärsektoriella samarbeten mellan olika konstnärliga fält och satsningar på nyskapande projekt är generell för hela området. Likaså strävan efter effektivitet och öppenhet gentemot brukarna, samt ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten.

De nordiske kulturhuse

De fire nordiske kulturhuse og institutter i Island, Færøerne, Grønland og Åland tilføres i 2005 sammenlagt 1,25 MDKK for at styrke deres aktiviteter. Husenes aktiviteter har stor betydning både for formidling af Nordisk kultur i Vestnorden og de selvstyrende områder og for formidling af kultur fra Island, Færøerne, Grønland og Åland til det øvrige Norden.

De fire huse og institutter får dermed mulighed for en fortsat udvikling og styrkelse af deres netværk og samarbejde om kulturprojekter, herunder også samarbejdet med Norden i Fokus og styringsgruppen vedr. kulturprojekter uden for Norden.

Aktiviteter for og med børn og unge vil fortsat være højt prioriterede sammen med udviklingen af informationsindsatsen.

Kulturprojekter udenfor Norden

Budgetposten utgör basen för samnordiska målinriktade kulturprojekt i syfte att öka kunskapen om nordisk kultur internationellt och att befrämja det nordiska kultursamarbetet med länder och regioner utanför Norden.

År 2005 kommer den nordiska uställningen Scandinavian Design Beyond the Myth att fortsätta turnera i Europa. Kring den arrangeras seminarier och annan verksamhet som riktar intresset mot design och det nordiska kultursamarbetet. Det andra stora projektet som fortsätter år 2005 är ett kulturprojekt med Västbalkan. Projektet syftar till att bygga nätverk med kulturlivet i Västbalkan. Balkan-projektet består av ett 30-tal olika projekt som genomförs i samarbete med de nordiska samarbetsorganen inom kultursektorn såsom NIFCA, NOMUS, NordScen, Nordiska museikommittéen.

Ledningsgruppen för kulturprojekt utanför Norden kommer inte att starta projekt för år 2006. Ledningsgruppen avvaktar resultatet av den organisationsreform som kommer att göras inom kulturavdelningen.

En strävan är att framledes öka samordningen mellan ministerrådets olika internationella aktiviteter. På så sätt kan t.ex. det internationella kulturverksamheten utnyttjas for att bätre synliggöra verksamhet också inom andra minsterråd.

Kulturel diversitet

Kulturlandskapet i Norden förändrar sig. Konstnärer från många länder och nya nordbor med andra och blandade kulturella rötter/historia arbetar och verkar i Norden och upprättar nya globala gemenskaper.

Mot denna bakgrund startede kulturministrarna ett samarbete i 1999 vars mål är att integrera den kulturella mångfalden i Norden i den institutionella verkligheten och stärka en nordisk kulturell identitet, som bygger på mångfald, kulturel diversitet, tolerans och förtroende.

Ett redskap i processen har været att stödja uppkomsten av nätverk på nordisk nivå med erfarenhetsutväxling och diskussion om strategier. Nätverket indrar också den kunskap, som finns i länder utanför Norden. Vidare er der blandt andet givet støtte till skapande av nya produktionsmiljöer.

Generelt for kulturområdet gælder i øvrigt, at de forskellige kunstkomiteer og institutionerne indenfor kunstområdet alle – i varierende omfang – løbende retter deres opmærksomhed mod spørgsmål, som virker for at fremme kulturel diversitet.

Kulturministrene afsatte i budgettet for 2002 DKK 7.319.000 til en på kulturområdet generel indsats under temaet det multikulturelle samfund i Norden.Kulturministrene valgte også for 2003 blandt andet at støtte projekter vedrørende det mangekulturelle samfund/urbefolkninger i Norden. Puljen var på 2.000.000 DKK. En del af disse projekter løber videre i 2004 og 2005.

Sprogindsatser

Kulturminsitrene vil i 2005 sætte fokus på sprog som en del af indsatserne på kunstområdet.
Generelle kulturindsatser

1-2203-1 Strategiske og kulturpolitiske satsinger

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	5.014.000	6.714.000	6.621.000	100 %

Indledning

Budsjettposten ble opprettet i 2001 for å gi kulturministrene et økonomisk råderom og direkte innflytelse på beslutninger om strategiske og betydningsfulle prosjekter og å sikre mulighet for hurtig respons på politisk interessante initiativer.

Etter de erfaringer som er gjort siden 2001, og ut fra at kultursamarbeidet gjennomgås med tanke på en ny handlingsplan for kulturministrene og endring i strukturen på kultursektoren, prioriteres midlene i 2005 til engangskostnader i forbindelse med omstruktureringen, til aktiviteter under formannskapsprogrammet og til andre politiske initiativ kulturministrene ønsker å prioritere.

Av bevilgningen dekkes også utgifter til det årlige formannsmøtet.

1-2205-2 Nordisk kulturfond

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	29.508.000	29.508.000	29.101.000	0 %

Indledning

Nordiska kulturfondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna genom att bevilja bidrag till samarbetsprojekt inom allmänkultur, konst, utbildning och forskning.

Fondens verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna, vilket ingicks år 1966. Prioriterade områden är bland annat projekt för och med barn och ungdomar, projekt som främjar nordisk språkförståelse, projekt som befrämjar användningen av nya medier samt projekt som syftar till att minska främlingshat och rasism. Härtill prioriteras projekt som initieras av frivilligsektorn, tvärsektoriella projekt och projekt som genomförs utanför huvudstadsregionerna.

Børn og unge

1-2210-1 Nordiskt idrottssamarbete

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.246.000	1.246.000	1.229.000	91 %	MR-K/EK-K

Formål

Hovedformålet med bevillingen er at støtte idrætssamarbejdet mellem Grønland, Island og Færøerne, samt mellem de vestnordiske lande på den ene side og det øvrige Norden på den anden side ved at lette børn og unges deltagelse i idrætsstævner og arrangementer.

Prioriteringer i kontrakten

Bevillingen bruges hovedsageligt til at sikre vestnordisk deltagelse i større idrætsbegivenheder i Norden i overensstemmelse med nedennævnte prioriteringer.

På baggrund af en kortlægning af støtteordningens anvendelse fra 2001 til 2003 vil der i 2004 ske en revision af statutterne for samarbejdet. Det forventes, at prioriteringerne i 2005 vil være:

- Børn og unge
- Ligestilling
- Integration af handicappede

Resultater i 2004

Nordisk Fælleskomite (Rigsidrætsforbundenes samarbejdsorgan) har prioriteret indsatser for børn og unge, indsatser for at fremme kvinders stilling inden for idrætslivet og handicappedes integration i almene idrætsorganisationer.
Nordisk skoleidræt og samiske idrætsforeningers børne- og ungdoms-arbejde blev støttet med henholdsvis 100 og 50 TDKK. Den resterende bevilling blev fordelt på følgende måde: Island 50 %, Grønland 22 % og Færøerne 28 %.

Kontraktstatus

Opfyldt

Sekretariatsfunktion

Sekretariatsfunktionen varetages af de nationale rigsidrætsforbund i henholdsvis Grønland, Island og Færøerne som har forpligtet sig til at stå for administrationsudgifterne.

Ministerrådssekretariatet administrerer den lille del af budgetposten, som går til nordisk skoleidræt og samisk idrætssamarbejde.

1-2212-1 Nordiska ungdomskomittén

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud. 03	Bud.disp av
DKK	6.171.000	6.171.000	6.086.000	98 %	Komiteen

Formål

Nordisk Ungdomskomite er Ministerrådets rådgivende og koordinerende organ i nordiske og internationale ungdomspolitiske spørgsmål, og skal virke for at øge kendskabet til og forståelsen for kulturelle, politiske og sociale spørgsmål blandt børn og unge i de nordiske lande samt fremme samarbejdet på området i international sammenhæng. Komiteens virksomhedsområde omfatter alle ministerrådets sektorer. Komiteen har ansvar for fordeling af projekt og organisationsstøtte til nordiske ungdomsorganisationer og nordiske ungdomsgrupper.

Prioriteringer i kontrakten

Implementeringen af den tværsektorielle handlingsplan "Norden inn i et nytt årtusen" 2001–2005 er fortsat ungdomskomiteens hovedopgave. Der vil blive arbejdet på at øge børn og unges deltagelse i nordisk samarbejde inden for alle sektorer.

Ca. 60 % af komiteens midler går til støtteordningerne. For at give mere tid til arbejdet med gennemførelsen af handlingsplanen er administrationen fra 1. januar 2004 blevet udlagt til CIRIUS i København. Dette giver samtidig mulighed for fra 2004 at kunne udarbejde kønsopdelt statistik for brugen af støtteordningerne.

Der vil blive arbejdet på at forbedre information til børn og unge om Nordisk Ungdomskomiteens arbejde og muligheder i det nordiske samarbejde, især for at inddrage unge nyboere i nordiske aktiviteter.

Der vil fortsat være fokus på samarbejdet med Nærområderne, Østersøsamarbejdet og Europarådet/EU.

- Fortsat udvikling af det tværsektorielle arbejde på børne- og ungdomsområdet
- Udarbejdelse af tværsektoriel handlingsplan for børn og unge efter 2005
- Inddragelse af børn og unge inden for alle sektorer i det nordiske samarbejde

Resultater i 2004

Ungdomskomiteen arbejdede under det svenske formandskab meget med børns og unges deltagelse og indflydelse i demokratiprocessen. Et arbejde, der blev synliggjort igennem det svenske formandskabs konference "Involvera.nu".

Den tværsektorielle handlingsplan spillede en vigtig rolle i komiteens arbejde og komiteen intensiverede samarbejdet med de øvrige sektorer i ministerrådet. Desuden blev der brugt en del midler på egne projekter.

I 2003 blev der bevilget organisationsstøtte til 23 organisationer og projektstøtte til 57 projekter. I 2003 gennemførte NUK en evaluering af koordineringen af nordisk ungdomsforskning. På baggrund heraf, har NUK besluttet at fortsætte sit engagement på dette felt med en halvtids tjeneste.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 530 TDKK
Faktiske udgifter : 369 TDKK

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat i København

1-2214-1 Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.009.000	6.009.000	6.026.000	100 %	Styr. Gr.

Formål

Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur (BUK) er Ministerrådets rådgivende, koordinerende og initierede organ i nordiske og internationale børne- og ungdomskulturelle spørgsmål. Styringsgruppen har hovedansvaret for gennemførelsen af handlingsplanen på børne- og ungdomskulturområdet "Det unge Norden - fællesskab og mangfoldighed" 2002–2006. Styringsgruppen initierer en række konkrete tiltag for at styrke og formidle en nordisk identitet på børne- og ungdomsområdet.

Prioriteringer i kontrakten

Med baggrund i den tværsektorielle handlingsplan for børne- og ungdomspolitisk samarbejde "Norden inn i et nytt årtusen" 2001–2005 er der udarbejdet en egen handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet. BUK har desuden medansvar for handlingsplanen for børn og unge i Nordens nærområder. Styringsgruppen satser på et øget samarbejde med andre af kultursektorens organer, især de nordiske huse. BUK's handlingsplan sætter fokus på følgende:

- De flerkulturelle samfund i Norden
- Nye medier og nye udtryksformer blandt børn og unge
- Viden og erfaringer vedrørende børne- og ungdomskultur
- Leg og legetraditioner

Resultater i 2004

Styringsgruppen ændrede i 2003 sin projektstøtteordning med finansiering af regionale børne- og ungdomskulturprojekter til en mere proaktiv ordning, hvor styringsgruppen i samarbejde med nordiske institutioner m.fl. tager initiativ til projekter, som fremmer kultursamarbejdets mål.

Med virkning fra 1. juli 2003 blev den hidtidige støtteordning derfor nedlagt. Der blev i 1. halvdel af 2003 bevilget støtte til 11 projekter af meget forskellig størrelse.

BUK afholdt i august 2003 et seminar med deltagelse af myndigheder og institutioner m.v., hvor det fremtidige samarbejde inden for de fire prioriterede områder blev drøftet. Resultaterne herfra vil i 2004 blive udmøntet i konkrete samarbejdsprojekter.

BUK var aktivt involveret i en børneteaterfestival i Skt. Petersburg og en multikulturel festival i Nuuk.

På informationssiden blev der arbejdet videre med en nydudvikling af web-sitet Valhalla i samspil med det nordiske skolenet.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 400 TDKK
Faktiske udgifter : 399 TDKK

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat i København
Film og medier

1-2220-1 Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.544.000	5.544.000	6.117.000	99 %	Styregruppen

Formål

Styringsgruppen for Nordisk Kultur- og Mediesamarbejde (KM-gruppen) er rådgivende organ for ministerrådet i kultur- og mediepolitiske spørgsmål. Det er KM-gruppens opgave at følge udviklingen på medieområdet i Norden og internationalt samt støtte og udvikle nordisk samarbejde indenfor film- og medieområdet, herunder; støtte til samarbejdsorganer og samarbejdsprojekter; tage initiativ til udredninger, seminarier, konferencer, projekt- og forsøgsvirksomhed rettet imod film, radio, TV, presse, multi-/interaktive samt nye medier; informationsvirksomhed om medieudvikling og nordisk film; distribution af nordiske film- og TV-produktioner; videreuddannelse på området for film og TV; filmkulturelle formål samt initiativ indenfor områderne børn og unge.

Prioriteringer i kontrakten

Flere af prioriteringerne er begrundet i NMR's Ny Nordisk Dagsorden, det islandske formandskabs program samt overordnede prioriteringsområder i øvrigt.

Forslag til evt. etablering af et fællesnordisk medieprogram, som i første fase tager sigte på udviklingsstøtte til digital indholdsproduktion rettet imod børn og unge, specifikt computerspil.

Forslag til indretning og etablering af en nordisk filmpris.

Generelt vil følgende områder og indsatser prioriteres: public service virksomhed i de nordiske lande, digitalisering og medie konvergens, multi/interaktive og nye medier, digital indholdsproduktion, ophavsretslige spørgsmål vedr. nye medier, samt børn og unge som målgruppe for film og medier generelt.

Resultater i 2004

I 2003 har KM-gruppen arbejdet med spørgsmål vedrørende public service virksomhed og en konference planlægges til afholdelse i maj 2004: public service i den digitale tidsalder.

Andre aktuelle spørgsmål har været: nabolands-TV; samarbejdsminister Jan-Erik Enestams forslag om en nordisk udredning om forudsætningerne for et udvidet TV-samarbejde har ført til, at ambassadør Ole Norrback v/ Finlands Undervisningsministerium på opdrag af samarbejdsministrene har fremlagt rapporten: "Varför syns inte nordisk TV i nordbornas tv-apparater?"

I arbejdet med nordisk digital indholdsproduktion gav KM-gruppen støtte til rapporten "Nordic Media Culture – actors and practises" udarbejdet af m-cult. Rapporten udkom under våren 2003.

KM-gruppen iværksatte i begyndelsen af 2003 en statusrapport vedrørende konvergensudviklingen i Norden – med udgangspunkt i de tre nationale konvergensredegørelser fra Sverige, Norge og Danmark. Statusrapporten blev udarbejdet af KMPG Consulting.

Generelt har arbejdet været udført med henblik på, at følge den teknologiske udvikling både i Norden og internationalt, primært vedrørende digitalisering, konvergens mellem forskellige kommunikationsformer og nye interaktive medier samt at støtte det nordiske samarbejde indenfor film/ TV- og medieområdet.

Kontraktstatus

Vedtægter for Styringsgruppen for Nordisk Kultur- og Mediesamarbejde

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 275.000
Faktiske udgifter : 188.000

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds Sekretariat

1-2222-2 Nordisk Film- och TV-fond

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	21.061.000	21.061.000	20.770.000	100 %	Fondsstyret

Formål

Nordisk Film- og TV-Fond (NFTF) har til opgave at fremme produktion og distribution af nordiske audiovisuelle værker (film og TV). Fonden kan deltage i finansieringen af audiovisuelle produktioner af høj kvalitet, omfattende alle former for fiktion (spillefilm, TV-fiktion, TV-serier) samt kreative dokumentarfilm, som er egnede for biografvisning, videodistribution, TV-visning og/eller andre distributionsformer, som anses for at have et tilfredsstillende markeds-/publikumspotentiale i Norden. Særligt hensyn tages til produktioner rettet mod børn og unge.

Prioriteringer i kontrakten

Aftalen for NFTF gælder for perioden 01.01.2000-31.12.2004. Aftalen er rettet mod at fremme produktion og distribution af nordiske audiovisuelle værker af høj kvalitet. NFTF ser det fremover som en vigtig opgave at inspirere og styrke det kreative samarbejde, således at man henover de nationale grænser udnytter det samlede talent, som findes i de nordiske lande. NFTF er især opmærksom på, at en sådan fokusering skal styrke nordisk børnefilm.

- at fremme produktion og distribution af nordiske audiovisuelle værker af høj kvalitet
- at inspirere og styrke det kreative samarbejde på filmområdet indenfor de nordiske lande
- at styrke produktion og spredning af kvalitative nordiske børnefilm

Resultater i 2004

Suksess for nordiske filmer – i Norden

Arven (DK) har vært en stor suksess i hjemlandet med nær 380.000 besøkende. Filmen er også satt opp i Norge, og har til nå blitt sett av nær 80.000 nordmenn. *Ondskan* (SE) har hatt en fantastisk suksess i hjemlandet med foreløpig over 900.000 besøkende. Den er nominert til Oscar for beste utenlandske film i 2003. *Buddy* (NO) har hatt nasjonal suksess med 280.000 besøkende. Filmen har tatt publikumsprisen på en rekke festivaler i Europa, og vil bli lansert i Finland, Sverige og Danmark med støtte fra Nordisk Film- & TV Fond. *Nói Albinói* (IS) har hatt stor kinosuksess på Island. Filmen, som også er satt opp i Sverige, Norge og Finland, er solgt for kinovisning i 21 land. Den vant Gøteborg Filmfestivals pris for Beste Nordiske Film. *Elina- som om jag inte fanns* (FI) vant publikumsprisen under Kinderfilmfest i Berlin. Filmen har fått gode anmeldelser og har hatt premiere i Finland, Norge og Danmark i tillegg til Sverige.

Suksess for nordiske filmer – internasjonalt

I 2003 har nordiske filmer gjort seg bemerket på flere europeiske markeder og på prestisjefylte festivaler. *Dogville* (DK) konkurrerte om Gullpalmen i Cannes i år, og selv om filmen ikke fikk prisen, skapte filmen debatt og var en av de mest omtalte filmene i den offisielle konkurransen. *Reconstruction* (DK) var en av overraskelsene i Cannes, og regissøren fikk debutant- prisen Camera d'Or. *Salmer fra kjøkkenet* (NO) fikk også mye omtale i Cannes. Filmen vant den nyetablerte distribusjonsprisen, som sikrer distribusjon i over 50 land. Filmen har vært en suksess på kino i hjemlandet, og vil bli distribuert på kino i Sverige. Kortfilmen *Love Is the Law* (NO) fikk prisen for beste kortfilm i Cannes. *Surplus* (SE) vant prisen for beste dokumentarfilm under den prestisjetunge dokumentarfilmfestivalen IDFA i Amsterdam. *De Fem Benspænd* (DK) har reist rundt på festivaler med stor suksess. Filmen har hatt kinopremiere i Danmark, er allerede solgt til mer enn 26 land og nominert til European Film Award 2003. Fondet har vært delaktig i finansieringen av alle disse prisvinnende filmene.

Barne- og ungdomsprosjekter

Det har i 2003 vært gitt produksjonsstøtte til 11 langfilmer, 4 tv-serier og 4 kortfilmer for denne målgruppen. Omregnet betyr dette at 41 % av prosjektene som har mottatt støtte fra Fondet i 2003, er rettet mot barn og unge. Av andre tiltak for denne målgruppen har Fondet i år støttet barnefilmfestivalen *Buster*, både den internasjonale og den nordiske delen. Festivalen ble arrangert i København i oktober 2003. *Buster* søkte i konkurranse med de største barnefilmfestivalene i Norden om å få midler til å arrangere NNCF (New Nordic Children's Film). Avgjørelsen om å samle seg om *Buster* ble tatt av Fondet og Scandinavian Films. Man ønsker å utvikle denne internasjonale barnefilmfestivalen til det sentrale nordiske bransjetreffet for barnefilm. Forsøket på å etablere dette profesjonelle møtestedet for nordisk barnefilm drives i samarbeid med de nordiske filminstituttene.

Nordisk markedsføring

Fondet har i år arbeidet spesielt med distribusjon og har blant annet initiert et større nordisk testprosjekt med den norske ungdomsfilmen *Buddy*. Filmen har hatt nær 280.000 kinobesøkende i Norge. I samarbeid med filmens distributør, Sandrew Metronome og I&A Research er filmen testet i Sverige, Danmark og Finland. Målet med dette er å undersøke hvordan man kan arbeide med å selge en norsk film i Sverige, en svensk film i Danmark osv. Det er gjennomført to tester i alle land, en kvantitativ test, som forteller noe om hvordan filmen vil bli mottatt, og en kvalitativ test som informerer om hvordan filmen best kan markedsføres i det enkelte land. Det endelige resultatet av prosjektet vil foreligge når filmen har hatt premiere i alle land og resultatene vil bli offentliggjort på Fondets nettsider.

Nordisk etterutdannelse (Nordic master class)

De to første seminarene under Nordisk Etterutdannelse ble arrangert i år etter at fondet initierte og utviklet dette konseptet i 2002. Nordisk Etterutdannelse henvender seg til de fremste fagfolkene innen det profesjonelle filmmiljøet i de fem nordiske landene. Målet er å utvikle og utnytte den samlede nordiske kompetansen innenfor de enkelte filmfaglige områdene. Det første seminaret samlet en gruppe av våre beste lyddesignere og ble arrangert i Oslo i mars. Over 60 kvalifiserte lyddesignere fra hele Norden søkte og 20 ble valgt ut til å delta. Det andre seminaret var for klippere og ble avholdt i København i desember. Også her ble 20 topp kvalifiserte deltagere valgt ut. Begge arrangementene har fått meget positive tilbakemeldinger.

Nordiske talenter (Nordic talents)

I september arrangerte Fondet for tredje gang Nordiske Talenter. Arrangementet er rettet mot avgangselevene fra de nordiske filmskolene. Nær 170 deltagere var med på arrangementet i år, med over 100 produsenter fra hele Norden. Nordiske Talenter er blitt en sentral årlig begivenhet for idéutfoldelse, utvikling av nye prosjekter og nettverksdannelse. Arrangementet fyller på den måten et felles nordisk behov som ellers ikke ville blitt ivaretatt. Her presenteres de nye talentene for bransjen, produsentene gjør kur til de nyutdannede og produsenter fra film og tv har fått en møteplass hvor de også kan treffe filmkonsulenter og finansiører.

Fagseminarer

Nordiske Talenter tar sikte på avgangselevene fra de nordiske filmskolene. Nordisk Etterutdannelse arrangeres for topp profesjonelle fagfolk. I tillegg til dette har Fondet også i år arrangert fagseminarer for utvalgte i bransjen. Fondet ønsker med disse seminarene å rette fokus mot konkrete områder innen industrien. Ved å samle de helt sentrale aktørene oppnår man å belyse et område og gi grobunn for nytenkning, utvikling av nettverk og konkrete tiltak på et nordisk plan. Seminarene har i år handlet om distribusjon, finansiering av dokumentarfilm og om internasjonal finansiering av spillefilm.

Prosjektstøtter - 2003

Det totale antall søknader til Fondet i 2003 har vært 308 mot 284 i 2002.

Produksjonsstøtte – fiksjon:	Fondet har i 2003 gitt tilsagn til 29 langfilmer, 9 tv-produksjoner/serier, og 9 kortfilmer.
Produksjonsstøtte – dokumentarfilm:	Fondet har i 2003 gitt tilsagn til 27 dokumentarfilmer.
Prosjektutvikling:	21 prosjekter har mottatt utviklingstøtte.

Distribusjon/versjonering:

Fondet har i 2003 gitt støtte til markedsføringstiltak eller distribusjon av i alt 11 titler. Disse filmene har mottatt støtte til distribusjon i ett eller flere nordiske land. Støtten er i første hånd gitt til filmer som gjennom nasjonal distribusjon har vist et stort publikumspotensiale.

I tillegg har Fondet støttet 2 DVD-utgivelser med hele Norden som marked.

Filmkulturelle tiltak/øremerkede midler fra Nordisk Ministerråd:

Fondet har i 2003 forvaltet midler fra Nordisk Ministerråd til filmkulturelle tiltak for NOK 1.648.425. I tillegg har Fondet disponert NOK 1.746.828 av egne midler til dette formålet. Fondet har støttet 4 europeiske filmfestivaler med eget nordisk program, 16 nordiske filmfestivalprogram og finansieringsforum. Fondet har selv arrangert 1 stort og 3 mindre bransjeseminar.

Fondet har i tillegg forvaltet NOK 705.573 for Nordisk Ministerråd til støtte av etterutdanningstiltak i Norden.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 5.516.495
Faktiske udgifter : 5.177.139

1-2228-3 NORDICOM

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	2.200.000	2.200.000	1.609.000	46 %	Institutionen

Formål

Nordicom har til opgave gennem informations- og dokumentationsvirksomhed at fremme og videreudvikle det nordiske samarbejde på forskningsområdet medier og kommunikation. Formålet er at bidrage til en frugtbar medieforskning, en konstruktiv mediepolitik og udvikling af mediebranchen i de nordiske lande, samt at styrke udvekslingen med europæiske og internationale mediemiljøer. Via forskellige kanaler skal Nordicom formidle viden om medieforskningen til forskellige brugergrupper i samfundet, samt fremme kontakterne mellem nordiske forskere og internationale forskningsmiljøer.

Prioriteringer i kontrakten

Nordicoms verksamhet utmärks av tre arbetsområden:

1) Dokumentation av medieforskningen i de nordiska länderna
2) Dokumentation/monitoring av medieutvecklingen i de nordiska länderna
3) Förmedling av kunskap inom medieområdet till brukare i Norden, Europa och övriga världen

- Att framställa underlag av relevans för kunskapsförmedling från forskningen om mediernas roll och villkor i samhället till olika brukargrupper i Norden, Europa och övriga världen.
- Att utarbeta statistik och analys rörande trender i medieutvecklingen i Norden för olika brukargrupper i Norden, Europa och övriga världen.
- Att tillgängliggöra kunskap om mediernas roll och villkor i samhället som är av god kvalitet och relevans för olika brukargrupper.

Resultater i 2004

Gennem 2003 har især 4 aktiviteter domineret Nordicoms arbejde:

- Kundskabsformidling på områderne: børn, unge og medier, samt medier og etnicitet
- Deltagelse i multinationale projekter med henblik på at styrke udvekslingen med internationale vidensmiljøer
- Kortlægning af det nordiske mediemarked med fokus på ejerskabog koncentration
- Forskellige aktiviteter som har til formål at øge kontakten mellem forskere og forskiningens brugere

Kontraktperiode

2003-05

Kontraktstatus

Resultatkontrakt 2004–2006 opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 262.000
Faktiske udgifter : 298.100

1–2229-3 Nordisk Journalistcenter (NJC)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	3.349.000	3.349.000	3.287.000	85 %	Institutionen

Formål

Nordisk Journalistcenter har som overordnet opgave at tilbyde efteruddannelse for journalister i de nordiske lande, de baltiske lande og Nordvestrusland. Institutionen arrangerer det årlige hovedkursus på otte uger, forskellige seminarer, korte kurser og konferencer for journalister ved dagspressen, radio, TV og andre medier. Målet er at opretholde en kerne af mediefolk med særlige forudsætninger for at se Norden som en kulturel og politisk enhed og som i dette perspektiv kan se Nordens plads i Europa.

Prioriteringer i kontrakten

I NJCs indeværende kontrakt ønsker NJC i højere grad at udnytte netværket af de mest kvalificerede journalister, forskere och eksperter i de nordiske lande; at formidle deres viden i undervisingen ved institutionen. NJC vil tillige fortsætte og videreudvikle kursusvirksomheden i Baltikum og Nordvestrusland. I den sammenhæng prioriteres det at bistå landene med etablering af bæredygtige institutioner for efteruddannelse af journalister.

- Øge samarbejdet med andre nordiske institutioner
- Øge antallet af fællesnordiske arrangementer
- Øge fleksibiliteten med henblik på hvilke temakurser som skal udbydes

Resultater i 2004

I løbet af 2003 er afholdt 23 kurser, seminarer og lignende. Af disse aktiviteter var 8 rettet mod nordiske journalister og 15 henvendte sig til journalister i Nærområderne. Det totale deltagerantal var 508; 108 nordiske journalisrer og 396 journalister fra Nærområderne. NJC arragerede i 2003 følgende kurser og konferencer:

- Hovedkurset på 8 uger: "Århus 2003" i Århus, København, Kirkenes, Murmansk, Tromsø, Bruxelles, Strasbourg og Berlin
- Kulturtreff 2003 i Riga med fokus på udviklingen af Letlands kulturliv efter opløsningen af Sovjetunionen
- Verden set ovenfra III, i Arkhanengelsk og Narjan Mar
- Sri Lanka og freden – hvad nu? Om nordisk indsats i internationalt fredsarbejde

NJC har i 2003 gennemført følgende projekter:

- Sommerkursus for islandske journalister i samarbejde med universitet i Akureyri
- Den etniske redaktion, afslutningskonference i Göteborg

I Nærområderne er afholdt 15 kurser/konferencer, foruden 2 aktiviteter i Finland med journalister i Nærområderne som hovedmålgruppe.

Parallelt har været gennemført behovsanalyser i Nordvestrusland og i Letland. I Arkhangelsk har NJC igangsat en analyse af informationsfrihedens grænser; en analyse som vil danne grundlag for et kursus i 2004.

NJC har opretholdt aktivitetsniveauet i Nærområderne sammenlignet med 2002.

I øvrigt har NJC fortsat sit samarbejde med de øvrige fællesnordiske institutioner, som informationskontorerne.

Kontraktperiode

2003–2005

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Store forbedringer fra foregående år.
Ledelse og adm. Planlagte udgifter: 1.837.529 DKK
Faktiske udgifter : 1.714.340 DKK

Kunstområdet

1-2230-1 Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	7.684.000	7.684.000	7.578.000	100 %	Kommittén

Formål

NORDBOK är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer och har litteratur och folkbibliotek som sitt sakområde. NORDBOK skall utveckla kunskapen om och utbredningen av nordisk litteratur både för barn och vuxna, utveckla och stödja utbredningen av litteratur på minoritetsspråken i Norden samt samarbetet mellan folkbiblioteken i Norden, närområdet och Europa. Åtgärder för att stärka nordisk språkgemenskap och språkförståelse är prioriterade. Ett mål är att det skall finnas ett betydande utbud av kvalitetslitteratur från alla nordiska länder på flera nordiska språk. NORDBOK är rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i kontrakten

Kommittén har arbetat fram en verksamhetsplan för sitt arbete under åren 2004–2005. Verksamhetsplanen har den 18 februari 2004 godkänts av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-K). DKK 929.000 av budgetposten (i 2004 års priser) används till Nordiska Rådets Litteraturpris. Det är avsätts högst 700.000 DKK till genomförandet av den Nordiska Biblioteksveckan.

- Genom stöd till översättningar av litteratur mellan de nordiska språken göra Nordens invånare bekanta aktuell litteratur från grannländerna.
- Synliggöra Nordens kulturella, etniska och språkliga mångfald.
- Stimulera folkbibliotekens roll som litteraturförmedlare.
- Stimulera barns och ungas läsande samt stärka samarbetet mellan nordiska folkbibliotek och andra organisationer och institutioner inom litteraturfältet.
- Att använda Nordiska Rådets litteraturpris som en drivkraft i arbetet med att främjanvändaa nordisk litteratur.
- Att öka flexibilitet i resursanvändningen och förstärka dialogen mellan kommittén och folkbiblioteken och den litterära miljön.

Resultater i 2004

ABM-utvikling i Norge har sedan den 1 Januari 2003 ansvaret för administrationen av NORDBOK-sekretariatet. NORDBOK-kommittén är ansvarig för den innehållsmässiga och kulturpolitiska profilen på arbetet.

Kommittén har under året mottagit och behandlat 259 ansökningar, om totalt 10,7 miljoner NOK, gällande översättning mellan nordiska språk. Det beviljades totalt 2.045.000 NOK till 126 översättningar, 93 av dessa verk var skrivna av män och 57 av kvinnor. NORDBOK har beviljat 430.000 NOK till 25 översättningar av litteratur mellan de nordiska språken och de baltiska ländernas språk (estniska, lettiska och litauiska). Dessutom har kommittén givit stöd till flera kurser och seminarier för författare och översättare t.ex. på Nordens folkhögskola Biskops-Arnö, på Barents Literature Center och Östersjöns författar och översättarcentrum, Visby.

Av seminariedeltagarna var 78 % kvinnor och 22 % män. När det gäller författarkurserna var könsfördelningen bland deltagarna 52 % män och 48 % kvinnor.

NORDBOK har behandlat 33 ansökningar – till en sammanlagd summa av 5.547.000 NOK - om folkbibliotekssamarbete. Av dessa har 18 projekt till ett sammanlagt belopp av 1.130.000 NOK blivit beviljade. Dessutom har Den nordiska biblioteksveckan – "Skumringstid" beviljats 800.000 DKK.

Kontraktstatus

Uppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 900 TDKK
Faktiske udgifter : 940 TDKK

Sekretariatsfunktion

ABM-utvikling, Norge

1–2238–2 Sleipnir

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.706.000	2.706.000	2.669.000	100 %	Kommittén

Formål

Programmets målsättning är att öka rörligheten inom Norden bland unga professionella nordiska konstnärer inom alla konstarter, att uppmuntra dem att vistas i hela Norden och dess närområden samt att stimulera till kunskap om och nytänkande kring nordisk kultur, att främja nordisk identitet och språkförståelse och etablera nya samarbetsformer mellan konstarterna. Stipendierna beviljas av Sleipnir-kommittén, som består av representanter för Nordiska ministerrådets fyra konstkommittéer (NORBOK, NOMUS, NIFCA, NordScen) samt Nordiska Film- och TV-fonden.

Prioriteringer i kontrakten

Arbetet med att effektivisera behandlingen av ansökningarna och samtidigt öka brukarvänligheten fortsätter. Sleipnir har tillföljd av det ökade antalet ansökningar valt att klarare definiera vilka priorieteringar man har i bedömningarna. Vid valet av vilka ansökningar om stipendier som beviljas användsföljande kriterier:

- Kontaktskapande resor, deltagande i evenemang med relevans för egen konstnärlig verksamhet.
- Fortbildning och forskning
- Övriga resor

Resultater i 2004

Resestipendier oavsett belopp kan sedan år 2003 sökas löpande under året. Programhanteringen har effektiviserats och svarstiderna kortats ned genom ett förenklat remissförfarande. Ett förslag till web-baserat ansökningssystem kommer att diskuteras i kommittén under år 2004.

Sammanlagt behandlades 656 ansökningar, till ett sammanlagt belopp av 770.021 EUR motsvarande ca 5.737.000 DKK. Antalet ansökningar steg med 15 % jämfört med år 2002. Totalt beviljades 282.300 EUR (= 2.103.361 DKK) till 326 ansökningar.

Fördelningen av beviljade bidrag mellan olika konstområden var: Teater 39 st (11 % av årets totala beviljningssumma), dans 41 st (14 %), bildkonst 136 st (43 %), design 16 st (4 %), arkitektur 2 st (0,5 %), musik 24 st (7 %), film 41 st (14 %), litteratur 10 st (2 %), övriga 17 st (4,5 %). Fördelningen mellan länderna var: Danmark 47 st (10,5 %), Finland 61 st (17 %), Island 23 st (10,5 %), Norge 91 st (30 %), Sverige 95 st (28 %), övriga 9 st (4 %). Av de beviljade stipen-dierna gällde 73 st, eller motsvarande 26 % av de totala bidragsbeloppet, resor till närområdena, vilket är en kraftig ökning jämfört med år 2002.

Totalt sökte 247 män (37,7 %) och 409 kvinnor (62,3 %) Sleipnir-stipendier år 2003. Stipendier beviljades till 128 män (39,3 %) och 198 kvinnor (60,7 %). Könsfördelningen är betydligt jämnare än år 2002

Behandlingstiden för stipendier var i genomsnitt en månad.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 500,000 DKK
Faktiske udgifter : 500.000 DKK

1–2239-1 Nordiska Museikommittén

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.203.000	1.203.000	1.186.000	100 %	Kommittén

Formål

Museikommittén är en expertgrupp under Nordiska ministerrådet. Dess uppgift är att främja, och synliggöra det nordiska samarbetet inom hela sitt fackområde. I alla aktiviteter eftersträvas en tydlig nordisk profil, hög kvalitet och nordiskt mervärde. Kommittén fokuserar på att främja nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte för att förbättra det nordiska samarbetet inom museiområdet. Museikommittén fungerar som ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i kontrakten

Museikommittén antog under år 2003 en strategisk plan för verksamheten under år 2004–2005. Den övergripande målsättningen för verksamheten är att genom att främja samarbete mellan de nordiska länderna inom musei- och kulturarvsområdet öka nordbors intresse för kulturarvsfrågor, främja en levande debatt i Norden kring kulturarvet och lyfta fram museernas roll som viktiga samhällsinstitutioner och förmedlare av kunskaper och upplevelser.

- Ta initiativ till konkreta samarbetsprojekt och skapa synergi.
- Etablera nordiska nätverk.
- Synliggöra museerna i det nordiska kultursamarbetet.
- Vara rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.
- Främja gemensamma nordiska initiativ inom kulturmiljövård.

Resultater i 2004

Kommittén hade under år 2003 fyra huvudsatsningsområden:

1) Digitalisering, förmedling, dokumentation och bevarande med hjälp av nya media.
2) Minoritetskulturer/integrations- och mångfaldsfrågor.
3) Tillgänglighet, bl.a. entréavgifter på museer och
4) kompetensutveckling.

Kommittén stödde sammanlagt 10 projekt varav 4 seminarier/konferenser inom olika aktuella temaområden, 2 delstöd till utgivning av dokumentation och 4 andra typer av projektstöd. Viktiga större satsningar var stödet till den Nordiska museiledarutbildningens tredje kursomgång, en temakonferens om inträdesavgiften på museer, stöd till NODEM – en konferens och workshop om användningen av nya medier på museer, samt ett projekt om utveckling och implementering av kulturarvsförmedling via mobiltelefoner. Det sistnämnda projektet har fått sin huvudfinansiering från kulturministrarnas pulje för strategiska kultursatsningar år 2003.

Museikommittén har under år 2003 fördelat 1,2 miljoner DKK till projekt vilket är ungefär lika mycket som år 2002. Kostnader för resor och övrig administration har uppgått till DKK 200.000, vilket är högre än år 2002.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 150.000 DKK
Faktiske udgifter : 200.000 DKK

Sekretariatsfunktion

Nordiska minsisterrådets sekretariat i Köpenhamn

1-2246-4 Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	839.000	839.000	827.000	100 %	Kollegiet

Formål

Kollegiets målsättning är att ställa uppehållslokaler till rådighet för nordiska konstutövare samt att tillvarata egendom och bibliotek som har tillhört "Skandinaviska föreningen i Rom för konstnärer och vetenskapsutövare". Kollegiet erbjuder lokaler från 1 till 2 månader

Prioriteringer i kontrakten

Kollegiet har i mitten av februari 2003 flyttat till nya lokaler då det gamla hyreskontraktet gått ut. De nya lokalerna ligger även de i centrala Rom och har plats för fem konstnärer samt bibliotek m.m. Man söker dock efter en mer permanent lösning på sina lokalbehov. Institutet har under år 2003 anställt en ny temporär föreståndare.

Resultater i 2004

Sammanlagt har 190 ansökningar inkommit till kollegiet, varav 60 % från bildkonstnärer. Totalt har 43 konstnärer utnyttjat kollegiets lokaler 21 av dessa var bildkonstnärer och 16 författare. Återstående stipendiater kommer från olika andra konstområden. 22 av stipendiaterna var män och 21 kvinnor.

Av stipendiaterna var 12 norrmän, 9 svenskar, 7 finländare, 10 danskar och 5 islänningar. Fördelningen av stipendier återspeglar i stort sett fördelningen av ansökare per land. Vistelsetiden har varit 1–2 månader per konstnär.

1-2256-1 Nordisk Musikkommitté (NOMUS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.422.000	6.422.000	6.333.000	100 %	Kommittén

Formål

NOMUS är Nordiska ministerrådets konstkommitté med musik som sitt verksamhetsområde. Kommittén skall främja, vidareförmedla och utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet och musiksamarbetet i Norden. Verksamheten omfattar musiklivets alla delar. Kommittén driver egna musikprojekt, deltar i samarbetsprojekt samt fördelar projektstöd. NOMUS informerar om nordiskt musikliv inom och utanför Norden samt är priskommitté och administrerar Nordiska rådets musikpris. NOMUS är ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i kontrakten

Kommittén skall intensifiera samarbetet med samnordiska musikinstitutioner och musiknätverk samt fördjupa kontakten med nationella institutioner och organisationer både inom och utanför musikområdet. Det eftersträvas en större öppenhet mot Baltikum och Ryssland, inte minst inom projektverksamheten. Ökade insatser skall göras för att samarbetet mellan amatör/barn/ungdom och det professionella musiklivet skall stärkas. Tidskriften Nordic Sounds skall ges ökad spridning inom Norden. Under perioden görs även en särskild fokusering, huvudsakligen inom utbildningssektorn, på multikulturella uttryck i Norden.

Av beviljningen är DKK 1.500.000 avsatt till finansiering av Orkester Norden.

- att lägga ökad vikt på större och mer synliga projekt
- att initiera egna projekt med stor relevans för det nordiska samarbetet
- att skapa större flexibilitet i verksamheten och lämna utrymme för nya projekt

Resultater i 2004

Den helt dominerande delen av NOMUS verksamhet är fördelningen av bidrag till det nordiska musiklivet i dess olika former. Under år 2003 behandlades 136 ansökningar på totalt motsvarande ca 8,7 MDKK. Av dessa beviljades stöd till 43 projekt, motsvarande en total summa på motsvarande 1,2 MDKK.

Av de beviljade ansökningarna gällde 15 stycken beställningsverk (motsvarande 38,5 % av stödbeloppet) – varav ett beställdes till Orkester Norden, 8 samnordiska turnéer (13 %), 12 festivaler/musikframträdanden (30 %), 5 konferenser och kurser (9,5 %) och 1 nätverksstöd (3 %). NOMUS har dessutom beviljat stöd till 2 ansökningar som gäller allmänna projektbidrag (6 %). NOMUS har med delfinansiering från puljen för strategiska kultursatsningar igångsatt projektet Verdensmusikken i Norden. Det är ett omfattande projekt vars tema är hur invandrade musikkulturer tas tillvara i de nordiska ländernas musiktundervisning.

Det bedöms att den genrella könsfördelningen bland projektdeltagare och stödmottagare är 50/50.

Nordiska rådets musikpris tilldelades den samiska artisten Mari Boine, Norge och Orkester Nordens verksamhet gavs stöd. Tidskriften Nordic Sounds utgavs med fyra nummer och en upplaga på 6 000 ex.

Föreningen Norden i Stockholm sköter fr.o.m. den 1 januari 2004 sekretariatsfunktionen för NOMUS, enligt villkor som bestäms i ett avtal mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och föreningen. NOMUS hittillsvarande generalsekreterare fortsätter dock och sekretariatet bibehåller sin gamla post- och besöksadress. Kontraktet gäller för kalenderåret 2004.

Kontraktstatus

Uppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.500 TDKK
Faktiske udgifter : 1.500 TDKK

Sekretariatsfunktion

Föreningen Norden, Sverige

1-2255-3 Nordiskt Center för Scenkonst (NordScen)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	7.085.000	7.085.000	6.953.000	82 %	Institutionen

Formål

NordScen är Nordiska ministerrådets samarbetsorgan inom området professionell teater, musikteater och dans. Institutionen eftersträvar en hög nordisk profil och har ambitionen att skapa ett nordiskt mervärde inom hela sitt verksamhetsområde. NordScen driver seminarieverksamhet främst på vidare- och efterutbildningsområdet, administrerar en stödordning för gästspel, gästanställningar och projekt mellan de nordiska länderna och bedriver informations- och rådgivningsverksamhet. NordScen är ett rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Prioriteringer i kontrakten

I mål- och resultatstyrningskontraktet för åren 2002–2004 finns fyra verksamhetsområden: Förmedling av scenkonst; Kompetensutveckling, vidareutbildning m.m.; Projektutveckling samt Service och administrativ verksamhet. Generella målsättningar är att effektivisera administrationen av stödordningarna och behandlingen av ansökningar och att förbättra kontakterna med kommitténs målgrupper.

DKK 789.000 (i 2004 års priser) av budgetposten är avsatt till särskilt projektstöd till Nordiska Amatörteaterrådet.

- att främja konstnärlig kvalitet och nordisk nytta inom scenkonstens område genom att ge stöd till gästspel och gästanställningar inom Norden, men också i viss utsträckning i närområdena och andra länder
- att främja kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte på ett nordiskt plan för yrkesfolk inom scenkonstområdet genom stöd till seminarier, kurser eller konferenser
- att årligen stödja scenkonstprojekt samt andra typer av samarbetsprojekt och forskning-/utvecklingsprojekt och därigenom stärka den nordiska dimensionen i scenkonstsamarbetet och främja hög kvalitet och konstnärligt utvecklingsarbete

Resultater i 2004

Institutionen har fr.o.m. augusti 2003 en ny generalsekreterare. Under året har kommittén antagit en ny handlingsplan som beskriver hur målsättningarna i kontraktet skall förverkligas. Ett nytt elektroniskt ansökningssystem ökar tillgängligheten och effektiviteten i ansökningsbehandlingen.

Inom området vidareutbildning/kompetensutveckling har 5 projekt i och utanför Norden fått stöd. Ett av dessa – "Disturbances" – var mycket omfattande och fick stor uppmärksamhet. NordScen fortsätter en linje som innebär satsningar på färre men större och slagkraftigare projekt inom området. Totalt har arrangemangen samlat ca 500 deltagare.

NordScen har behandlat 108 ansökningar om stöd till gästspel/gästanställningar och beviljat bidrag till 33 av dessa. Ca 14 % av beviljningarna gäller barn- och ungdomsprojekt.

Aktivitetsområdet Projektutveckling/forskning har liksom föregående år präglats av projekt som fått stöd från kulturministrarnas strategiska kultursatsningsmedel. Dessa två projekt är "Plads ved bordet"- omdöpt till "con:FUSIONs", ett konstnärligt integrationsprojekt som fick stöd år 2002 och "Living Letters", om beviljades medel år 2003 och är ett projekt kring en digital mötesplats för utveckling av scenkonstprojekt. Totalt har 13 projekt fått stöd inom verk-

samhetsområdet, 18 % av dessa till projekt riktade till barn och ungdomar. Institutionen bedömer att det är omöjligt att ge någon exakt könsuppdelad statistik men att det är ett visst överskott av kvinnliga deltagare/stödmottagare.

NordScen har varit rådgivande organ för Nordiska ministerrådet, remissorgan för Nordiska kulturfonden och Sleipnir.

Kontraktperiode

2002–2004

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2.800 TDKK
Faktiske udgifter : 3.000 TDKK

1-2257-3 Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	1.705.000	1.705.000	1.686.000	65 %	Institutionen
Modsvarer DKK	1.603.000	1.603.000	1.652.000		

Formål

Nordiskt Kunstnercentrum Dalsåsen är en nordisk institution i form av en stiftelse, vars stadgar bygger på ett avtal mellan Nordiska ministerrådet och den norska staten. Huvudsyftet med verksamheten är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konst-, konsthantverks-, och arkitekturområdet genom att driva gästateljéer och annan verksamhet med konstnärsanknytning. Centret omfattar fem ateljéer samt därtill hörande fem lägenheter, två gästrum, en träverkstad samt en administrationsbyggnad med lägenhet.

Prioriteringer i kontrakten

Institutionen erbjuder sammanlagt 60 stipendiemånader för sina gästateljéer. Det organiseras mindre seminarier och föreläsningar.

Resultater i 2004

Dalsåsen har den 1 oktober 2003 fått en ny direktör. Centret har under året utvecklat sin hemsida och man har arrangerat "Åpen Dag" där allmänheten kunnat besöka centret. Dessutom har centret assisterat vid ett utställningsarrangemang i regionen och tagit emot besökande skolklasser. Under år 2003 har 6 gästföreläsare besökt centret.

Totalt har Dalsåsen fördelat 54 stipendiemånader, som tagits i anspråk av konstnärer inom bildkonst, design, konsthantverk och arkitektur. Återstående 6 stipendiemånader har använts i samband med en workshop. Genomsnittlig vistelsetid har varit 3,2 månader. Totalt har 18 konstnärer vistats på Dalsåsen under år 2003. Fördelat per land har Danmark haft 3 stipendiater, Finland 4, Norge 4 och Sverige 1, Island har inte haft någon stipendiat under året. De utomnordiska stipendiaterna har kommit från Frankrike, Ungern, Ryssland, och Skottland. Av totalt 54 stipendiemånader har 30 använts av kvinnliga konstnärer och 24 av män. De administrativa kostnaderna är högre än föregående år vilket förklaras av kostnader för rekrytering av ny direktör.

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 400 TDKK
Faktiske udgifter : 931 TNOK

1-2258-3 Nordiskt Institut för Samtidskonst (NIFCA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	1.046.200	1.046.200	1.041.000	90 %	Institutionen
Modsvarer DKK	7.773.000	7.773.000	7.735.000		

Formål

NIFCAs mål är att synliggöra resultaten av konstnärligt skapande i Norden, i synnerhet samtida nordisk bildkonst. Institutionen främjar i detta syfte produktion, visning och kritik av samtida visuell kultur i Norden och utomlands. Uppgifterna indelas i:

- Förmedling: NIFCA initierar, finansierar, koordinerar och producerar projekt och utställningar
- Information och kritik: NIFCA informerar om den egna verksamheten och om nordisk samtidskonst, samt bidrar till en kritisk debatt kring den samtida konsten
- Mobilitet: NIFCA administrerar och fördelar gästateljéer och resestipendier för konstnärer

NIFCA är rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Institutionen fungerar som sekretariat för Sleipnir, resestipendieordningen för unga konstnärer i Norden (under 36 år).

Prioriteringer i kontrakten

I det kontrakt som gäller för perioden 2001–2003 (förlängt t.o.m. år 2004) har institutionen tre huvudområden: Förmedling, Information och kritik samt Mobilitet. Inom området Förmedling har projekt prioriterats som är gränsöverskridande och inbegriper flera typer av konstnärligt skapande med fokus på nordisk identitet och det mångkulturella samhället. Information och kritik är ett område som bl.a. inbegripit en avancerad hemsida, publikationer och en informationstidskrift. Mobilitet: Inom detta område har prioriteringen varit att anpassa programmet efter de deltagande konstnärernas behov. Ett nytt kontrakt skall under år 2004 utarbetas för perioden 2005 och framåt.

- Att bygga nätverk mellan kulturinstitutioner och konstnärer i Norden
- Att utveckla verksamhetsdelen kommunikation/kritik
- Att lägga ökat fokus på arkitektur och design
- Att utöka samarbetet med andra nordiska samarbetsorgan

Resultater i 2004

Sedan den dåvarande direktören lämnat institutionen under sommaren 2003 har den den administrativa chefen ansvarat för institutionens dagliga ledning, med stöd från styrelsen när det gäller konstnärliga beslut.

Verksamheten inom området Förmedling har under år 2003 inriktats mot att bygga nätverk mellan olika nordiska aktörer inom konstområdet. Detta har inneburit en satsning på småskaliga projekt med potential att utveckla sig till större och mer långsiktiga samarbeten. NIFCA har fortsatt att uppmärksamma konstnärers och konstinstitutioners roll i samhället samt frågor kring integration, globalisering och det nya medielandskapet. Man räknar med att ca 100.000 personer besökt eller deltagit i arrangemang som NIFCA arrangerat eller delfinansierat. Totalt har NIFCA haft samarbete med 55 institutioner inom kulturområdet i Norden. 4 större och 11 mindre utställnings- eller konstprojekt har arrangerats. För området Kommunikation är den

nyetablerade och avancerade web-platsen www.nifca.org viktig och den har haft ett ökat antal besökare jämfört med år 2002. Däremot har NIFCA minskat utgivningen av tidskrifter och annat tryckt material. Mobilitetsprogrammen har ökat i popularitet och ansökningarna har ökat från 598 st år 2002 till 623 år 2003. Sammanlagt har 146 stipendiemånader beviljats till 75 konstnärer.

Genom biblioteket i och Norden i Fokus-projektet presenterades en rad kända nordiska författare för en finländsk publik. I samarbete med Nordiska kulturfonden arrangerade NIFIN ett seminarium om nordisk kulturpolitik i Helsingfors. Den procentuella könsfördelningen bland deltagare, publik eller stödmottagare var fördelat på olika verksamhetsgrenar följande: Språk 20 % män - 80 % kvinnor, Kultur 30 % män - 70 % kvinnor, Info 40 % män - 60 % kvinnor.

Kontraktperiode

2004

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Høj egenkapital.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 280.000 Euro
Faktiske udgifter : 252.000 Euro

Nordiske kulturhuse

1-2270-3 Nordens hus i Reykjavik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
ISK	80.344.000	74.956.000	70.911.000	89 %	Institutionen
Modsvarer DKK	7.231.000	6.746.000	6.382.000		

Formål

Nordens Hus i Reykjavík startede sin virksomhed i 1968. Huset skal være et nordisk kulturcenter og et bindeled mellem Island og øvrige nordiske lande. I husets virksomhed bliver der lagt særlig vægt på formidling inden for kultur-, undervisnings- og forskningsområderne, samtidigt med at huset står for omfattende informationsvirksomhed om nordisk samfunds- og næringsliv.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriterede virksomhedsområder i kontraktperioden 2002–2004 er kulturprojekter for børn og unge, litteratur, sprog og information, hvor biblioteket spiller en vigtig rolle, samt husets vedligehold og renovering. Et beløb på 150.000 DKK (2004) er reserveret i basisbevillingen til vedligeholdelse og investeringer.

- Kulturprojekter for børn og unge
- Litteratur
- Sprog og information
- Biblioteket
- Husets vedligeholdelse
- International virksomhed
- Cafeteriet

Resultater i 2004

Huset fyldte i 2003 35 år og fik fra 1. januar ny direktør. På grund af en ganske anstrengt økonomisk situation blev sommer- og efterårsprogrammerne reduceret mest muligt, og der blev satset på programmer, der kun medførte små udgifter for huset. Nedtrapningen af sprogkonsulenttjenesten i 2003 førte til et væsentligt fald i besøg af børn og unge. Biblioteket blev holdt fri af besparelser og kunne i årets løb notere en stigning i udlånet på ca. 10 %. Huset havde stor succes med Den internationale Litteraturfestival og præsenterede desuden 13 udstillinger i årets løb.

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Institutionen tilskyndes til at regnskab og økonomistyringen sker i henhold til *Vejledning om Nordisk Ministerråds regnskabsprincip.*

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 45.914 TISK
Faktiske udgifter : 40.442 TISK

1-2272-3 Nordens hus på Färöarna

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	10.775.000	10.135.000	9.946.000	66 %	Institutionen

Formål

Nordens Hus på Færøerne startede sin virksomhed i 1983. Husets opgave er at formidle nordisk kultur på Færøerne og færøsk kultur i de øvrige nordiske lande, samtidig med at huset har en vigtig funktion som færøsk kulturhus. Færøernes Landsstyre finansierer dele af husets drift. Bidraget udgør 8 % af husets basisfinansiering.

Prioriteringer i kontrakten

I kontraktperioden 2002–2004 har institutionen de fem nedenstående prioriteringer. Et specielt beløb på 500.000 DKK (2004) er reserveret i basisbevillingen til husets vedligeholdelse og investeringer.

- Kulturprojekter for børn og unge
- Kulturprojekter for voksne
- IT, PR og Media
- Caféen
- Vedligehold af bygningen og det tekniske udstyr

Resultater i 2004

Huset har lagt vægt på programmer for børn og unge, som har givet mulighed for deltagelse og egen indsats i professionelle rammer, fx. "Ung i Føroyum" og "Prix Føroyar". I programmerne for voksne har huset haft store arrangementer som Listastevna Føroya (Færøernes kulturfestival) og udstillingen "Fangstkultur i Norden". I maj måned fejrede huset sit 20 års jubilæum med jubilæumskoncerter.

Igennem hele året har der været et tæt samarbejde med kulturlivet på Færøerne og de andre nordiske huse og institutioner, og huset har desuden været med til at fremme præsentatiojnen af færøsk kultur i udlandet.

Huset har haft 41.090 gæster, fordelt på 300 arrangementsdage og 92 arrangementer uden for huset.

Kontraktperiode

2002–2004

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Underskud i 2003 har medført en negativ egenkapital, der skal bringes i balance i 2004.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 4.250 TDKK
Faktiske udgifter : 3.646 TDKK

1-2274-3 Nordens institut på Åland, (NIPÅ)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	275.100	249.500	236.000	93 %	Institutionen
Modsvarer DKK	2.044.000	1.854.000	1.753.000		

Formål

Nordens Institut på Åland (NIPÅ) blev oprettet i 1985. Instituttets opgave er at styrke det ålandske kulturliv i samspil med kulturlivet i det øvrige Norden og i samarbejde med lokale kulturorganisationer. Virksomheden foregår hovedsagelig inden for det almenkulturelle område, men også inden for undervisning/forskning og kontakt- og netværksopbygning. Ministerrådets bevilling dækker instituttets projektvirksomhed og direktørens løn. Øvrige udgifter, ca.85.000 EUR, dækkes af Ålands landskabsstyrelse.

Prioriteringer i kontrakten

Instituttet har en ny kontrakt fra 2003–2005. Prioriterede virksomhedsområder i kontraktperioden er:

- Børne- og ungdomskultur med særlig vægt på kulturaktiviteter i yderdistrikterne på Åland
- Udbredelse af information om Norden og formidling af kendskab om nordisk litteratur til den ålandske offentlighed
- Samarbejdsprojekter med lokale kulturarbejdere og professionel kulturudveksling mellem Åland og det øvrige Norden og nærområderne

Resultater i 2004

NIPÅ har i 2003 lagt vægt på børne- og ungdomskultur, samarbejdsprojekter, kulturudveksling og litteratur. Det er lykkedes at øge eksporten af ålandsk kultur, og der er sat flere netværksfremmende projekter i gang. I løbet af året har der været udveksling af projekt- og samarbejdsidéer med de nordiske informationskontorer i Riga, Tallinn og St. Petersburg. På litteraturområdet har der været et tæt og frugtbart samarbejde med NORDBOK. I alt 14.476 personer har deltaget i NIPÅ's arrangementer og projekter, fordelt med ca. 2/3 kvinder og 1/3 mænd.

Kontraktperiode

2003–2005

Kontraktstatus

Opfyldt.

Økonomi

Underskud i 2003 har medført en negativ egenkapital, der skal bringes i balance i 2004.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 163 TEUR
Faktiske udgifter : 164 TEUR

1-2277-3 Nordens institut på Grönland (NAPA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	4.866.000	4.481.000	4.397.000	82 %	Institutionen

Formål

Nordens institut i Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre og Nuuk kommune. Instituttets opgave er at styrke det grønlandske kulturliv, fremme Grønlands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejdet mellem Grønland og de øvrige nordiske lande, med særlig vægt på kultur-, undervisnings- og forskningsområderne. Grønlands hjemmestyre finansierer en del af instituttets drift. I 2003 regnskabet udgjorde dette bidrag 676.000 DKK.

Prioriteringer i kontrakten

I kontraktperioden 2003–2005 har NAPA de nedenstående prioriterede virksomhedsområder. NAPA vil i kontraktperioden også koncentrere sig om at få et godt og tæt samarbejde med nogle få kommuner, som kan kopieres og anvendes i samarbejde med andre kommuner:

- Børne- og ungdomsprojekter
- Nordiske kulturarrangementer i Grønland
- Grønlandske kulturarrangementer i Norden

Resultater i 2004

I 2003 trådte en ny 3-årig mål- og resultatkontrakt i kraft. Den har medført en større satsning på store arrangementer, der har givet instituttet en større gennemslagskraft i det grønlandske kulturliv.

Et godt og tæt samarbejde med medierne, herunder KNR-TV (Grønlands TV), har været medvirkende til en stærkere profilering af NAPA som en levende og ungdommelig institution med vægt på kvalitet. Også samarbejdet med Katuaq, Grønlands Kulturhus, har fungeret meget tilfredsstillende. Med udstillingen "Fangstkultur i Norden" og den multikulturelle Norden festival nåede NAPA ud til det hidtil største antal besøgende/tilskuere i instituttes historie: 16.782 personer, fordelt med ca. 53 % mænd og 47 % kvinder.

Kontraktperiode

2003–2005

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2532 TDKK
Faktiske udgifter : 2150 TDKK

1-2279-1 Vedlikehold kulturhusene

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.026.000	1.026.000	1.112.000	100 %	MR-K/EK-K

Formål

Formålet med denne budgetpost er at bidrage til at planlægge og dække større vedligeholds-opgaver hos de nordiske kulturhuse i Reykjavik og på Færøerne, som ikke kan rummes inden for husenes ordinære budgetrammer.

Prioriteringer i kontrakten

Budgetposten fordeles på baggrund af ansøgninger fra de to kulturhuse. I det ordinære budget for husene er der i tillæg reserveret DKK 150.000 til Nordens Hus i Reykjavik og DKK 500.000 til Nordens Hus på Færøerne.

Resultater i 2004

Budgetposten blev delt efter ansøgninger fra kulturhusene. Nordens Hus i Reykjavik afsluttede i 2004 reparationen af klinketaget, som i 2003 havde lagt beslag på størstedelen af budgetposten (800.000 DKK). Desuden anvendtes i 2004 penge til udendørs maling og slibning af parket i udstillingssalen. Størstedelen af bevillingen for 2004 (606.000 DKK) gik til Nordens hus på Færøerne til ny hoveddør og 1. etape af udskiftning af tilskuerpladser i den store sal.

Kontraktstatus

Opfyldt

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat

1-2548-3 Nordens institut i Finland (NIFIN)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	706.000	706.000	702.100	89 %	Institutionen
Modsvarer DKK	5.246.000	5.246.000	5.216.000		

Formål

NIFINs syfte är att i Finland sprida kännedom om övriga nordiska länders språk och kultur och att till övriga Norden förmedla kunskap om det finska språket och Finlands kultur. Huvuduppgiften är att synliggöra det finska språket och kulturen i de nordiska länderna och samtidigt förmedla kunskap om och engagemang för nordiska språk och kulturer till den finskatalande befolkningen i Finland.

Prioriteringer i kontrakten

Ett nytt kontrakt skall under år 2004 utarbetas för perioden 2005-2007. I det nuvarande kontraktet är följande områden prioriterade:

- att i Finland synliggöra språk och kultur från andra nordiska länder
- NIFINs bibliotek skall genom sin närvaro i gatuplan i centrum av Helsingfors lyfta fram, stöda och sprida information om nordiska kulturaktiviteter, främst litteratur, och därigenom belysa de nordiska språkens särart som kulturbärare
- att öka intresset för Norden bland ungdomar och den vägen öka intresset för de nordiska språken samt att stimulera studier i nordiska språk bland vuxna som via arbete och/eller i övrigt är i kontakt med andra nordiska länder
- att NIFIN blir till ett nordiskt fönster i centrum av Helsingfors med uppgift att informera om Norden och det nordiska samarbetet

Resultater i 2004

Under år 2003 flyttade NIFIN till nya och mer ändamålsenliga utrymmen i Nordiska investeringsbankens fastighet, vilket förbättrade synligheten och tillgängligheten och gav NIFIN fler besökare. NIFIN arrangerade åtta kurser i skandinaviska språk för finländare, två kurser i finska för skandinaver samt tre utbildningstillfällen för nordiska konferenstolkar.Genom biblioteket i och Norden i Fokus-projektet presenterades en rad kända nordiska författare för en finländsk publik. I samarbete med Nordiska kulturfonden arrangerade NIFIN ett seminarium om nordisk kulturpolitik i Helsingfors. Den procentuella könsfördelningen bland deltagare, publik eller stödmottagare var fördelat på olika verksamhetsgrenar följande: Språk 20 % män – 80 % kvinnor, Kultur 30 % män – 70 % kvinnor, Info 40 % män – 60 % kvinnor.

Kontraktperiode

2005–2007

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 320 TEUR
Faktiske udgifter : 320 TEUR

Andre kultursatsninger

1-2234-4 Samisk samarbeid

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	4.128.000	4.128.000	4.071.000	94 %	MR/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen er 1) at styrke det samiske samarbejde på kulturområdet og 2) at støtte Samerådet, som er en paraplyorganisation for samiske organisationer i Finland, Sverige Norge og Rusland. Samerådet er en regeringsuafhængig og frit opererende organisation og et kulturpolitisk og politisk samarbejdsorgan, som skal arbejde for at fremme den samiske befolknings økonomiske, sociale og kulturelle stilling. Medlemmerne af rådet har NGO-status. Bevillingen til kultursamarbejdet forvaltes af et kulturudvalg udnævnt af samiske kunstnerorganisationer i Norden og af Samerådet. En del af bevillingen er øremærket som støtte til Samisk Kunstnerråd, DKK 701.000 (2004).

Budgetposten dækker såvel samisk kulturvirksomhed som nordisk same-samarbejde i øvrigt.

Prioriteringer i kontrakten

Også i 2005 vil hovedopgaven indenfor Samerådets kulturvirksomhed være at bevare og udvikle samernes fælles kulturelle sager og øge informationen om samisk kultur.

Uddeling af kulturmidler og deres administrering er en af de vigtigste arbejdsopgaver. I tillæg har Samerådet planer om egne kulturprojekter, som indgår i kulturvisioner og kulturpolitiske planer.

Samerådet planlægger at etablere et kontor på russisk side af Sápmi underlagt sekretariatet. Målet er at styrke Samerådets virksomhed på russisk side, samt at styrke kommunikationen og forenkle behandlingen af praktiske sager. Kontoret skal hjælpe samerne i Rusland til aktivt at være med i det samiske samarbejde og international virksomhed

Resultater i 2004

Samerådet har i løbet af 2003 blandt andet arbejdet med at hæve kompetencen til russiske urfolk.

Samerådet har lagt vægt på at styrke samarbejdet mellem NGOerne og Samisk Parlamentarisk Råd.

Samerådet fortsatte diskussionen om sine kulturpolitiske visioner. Endvidere har man sat fokus på rekruttering af ungdommen til samepolitisk arbejde og samarbejde. Samerådet har i udviklingsarbejdet lagt stor vægt på at slik aktiviteter gennemføres i et "urfolk til urfolk" perspektiv.

Samerådet har arbejdet på NGO nivå indenfor FN, hvor rådet særlig har arbejdet med urfolksdeklarationen og etableringen af Permanent forum for urfolkssager.

I det arktiske området har Samerådet fortsat samarbejdet med urfolkene i området og taget del i arbejdet i Arktisk Råd.

Samisk kunstnerråd har i 2003 prioriteret arbejdet med at etablere en tættere kontakt med sine medlemsorganisationer. En organisationssekretær er ansat til dette arbejde.

Projektet "Kunst og traditionelle kundskaber" er blevet afviklet. Projektet satte fokus på urfolks kunst i nordområderne. Gode kontakter er etableret med nenets og inuitt kunstnere gennem dette projekt

1-2296-1 Nordiska kulturprojekt i utlandet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.740.000	6.740.000	6.947.000	96 %	Styr. Gr.

Formål

Budgetposten utgöt basen för samnordiska målinriktade kulturprojekt utanför Norden i syfte att öka kunskapen om nordisk kultur internationellt och att befrämja det nordiska samarbetet med länder och regioner utanför Norden.

Prioriteringer i kontrakten

År 2005 är utställningen Scandinavian Design Beyond the Myth på fortsatt turné och den visas i Budapest, Glasgow, Riga, Köpenhamn och Göteborg, varefter den år 2006 att turnera bl.a. till New York och troligen Ottawa. I samband med utställningen arrangeras seminarier och annan verksamhet med målet att rikta intresse mot Norden som en intressant region vad som gäller formgivning och mot det nordiska samarbetet.

År 2004 inleddes ett kulturprojekt med VästbBalkan. Projektet syftar till att bygga nätverk mellan kulturlivet i Norden och i VästbBalkan. Projektet omfattar ca 30 delprojekt som implementeras av de nordiska samarbetsorganen såsom NIFCA, NOMUS, NordScen, Nordiska museikommittén och andra relevanta nordiska nätverk. Projektet riktar sig till unga professionella.

År 2004 evaluerades två tidigare kulturprojekt; Shuttle99, ett projekt med Sydafrika som genomfördes år 1999 och Network North, ett projekt med de brittiska öarna som genomfördes år 2002–2003. Evalueringarna pekade på att det inom båda projekten fanns delprojekt där det nordiska kulturlivet kunde kapitalisera genom att med en liten insats följa upp ett par projekt år 2005.

- Designutställningen Scandinavian Design Beyond the Myth visas i Budapest, Glasgow, Riga, Köpenhamn och Göteborg år 2005. Kring utställningen arrangeras seminarier för fackmiljöerna i resp. mottagarland. År 2005 arrangeras en internationell kongress i Köpenhamn med design som tema. I samband med kongressen visas utställningen.
- Kulturprojekt med Västbalkan. Projektet består av delprojekt inom områdena bildkonst, litteratur, modern dans, musik, film , kulturarv. Projektet riktar sig till unga professionella och målet är att bygga nätverk mellan kulturlivet i Norden och kulturlivet i Västbalkan.
- Med utgångspunkt i evalueringarna av Shuttle99 och Network North kommer man att välja ett par projekt som följs upp under år 2005.

Resultater i 2004

År 2003 avslutades turnén med utställningen Vikings – The North Atlantic Saga, som under åren 2000–2003 turnerat i USA och Kanada. Utställningen har setts av ca 5 miljoner besökare i Nordamerika. År 2003 avslutades också projektet Network North som handlade om kulturutbyte och nätverksbyggande med kulturlivet på de brittiska öarna. Projektet omfattade ca 60 delprojekt. Network North har evaluerats.

År 2003 beställde sekretariatet en evaluering av projektet Shuttle99, eftersom det var 4 år sedan det genomfördes. Evalueringen gav vid handen att Shuttle99 har bidragit till ett omfattande bilateralt kulturutbyte mellan Norden och Sydafrika.

Kontraktstatus

Sekretariatet ingår kontrakt med olika aktörer inom Norden och internationellt för att genomföra projekterna.

Sekretariatsfunktion Nordiska ministerrådets sekretariat sköter sekretariatsfunktionerna. En stor del av delprojekten utliciteras till nordiska samarbetsorgan, nordiska nätverk eller nationella institutioner.

1-2545-2 Norden-undervisning i utlandet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.024.000	1.024.000	1.010.000	100 %	Samarb.nævnet

Formål

Samarbejdsnævnet for nordenundervisning i udlandet er et samarbejdsorgan for de nordiske landes administrationer af sprogundervisning ved udenlandske universiteter. Nævnet er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og andre instanser på sit sagsområde.

Samarbejdsnævnets hovedformål er at styrke og koordinere undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de udenlandske universiteter. Undervisning i nordiske sprog og nordisk kultur foregår ved over 200 universiteter forskellige steder i verden.

Prioriteringer i kontrakten

I 2003 blev igangsat en udredning af Samarbejdsnævnets virksomhed blandt andet på baggrund af omorganiseringen af sprogindsatserne på uddannelses- og forskningssektoren. Resultatet af udredningen vil foreligge klar maj 2004, hvorefter kulturministrene i samråd med undervisningsministrene træffer beslutning om prioriteringer og organisering af den virksomhed som hører under samarbejdsnævnet med virkning fra januar 2005.

Resultater i 2004

Nævnet har bevilget støtte til at fremme samarbejdet mellem de lektorer, som underviser i nordiske sprog ved udenlandske universiteter. På baggrund af 23 ansøgninger blev der bevilget midler til 14 projekter til et sammenlagt beløb på 647.000 DKK.

Nævnet har endvidere holdt et erfaringsudvekslingsmøde med lignende lektoratsadministrationer i Haag.

Af større regionale satsninger fortsætter projektet Modern Vikings – USA-satsning år 2002–2005. Nævnet har indgået aftale om en 3-årig satsning i USA. Otte højere læreanstalter, der repræsenterer Alaska, det nordvestlige USA og Canada, er gået sammen om et projekt med henblik på at synliggøre Skandinavien og promovere skandinavisk kultur i ovennævnte region

Uddannelses- og forskningssamarbejdet

Utbildnings- og forskningspolitik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	186.446.000	200.953.000	199.729.000	0 %

Indledning

En ny 3-årig strategi for hele uddannelses- og forskningssektoren for perioden 2005–2007 er under udarbejdelse. Samtidig pågår en forandring og udvikling af det forskningspoltiske samarbejde i Norden. Derfor kan teksten og dispositionerne blive tilrettet som følge af den politiske behandling af strategien i ministerrådet for uddannelse og forskning og Nordisk Råd ligesom behandlingen af det fremtidige forskningssamarbejde.

Den nye strategi for uddannelses- og forskningsområdet skal angive de overordnede mål for de nordiske uddannelses- og forskningsministres samarbejde. For at Norden skal være et aktivt og fremtidsrettet forum for politisk behandling af aktuelle uddannelses- og forskningsspørgsmål, herunder også i et internationalt perspektiv, kommer strategien til blandt andet at fokusere på samtidighed, sammenhæng og synlighed i det nordiske samarbejde.

Der kommer til at blive angivet flere centrale indsatsområder i strategiens virksomhedsperiode fra 2005 til 2007. Det gælder dels nye centrale indsatsområder f.eks. voksnes læring, men også centrale indsatsområder, som skaber kontinuitet i forhold til den forrige strategi f.eks. fortsættelse af institutionsprocessen. Derudover vil der blive lagt vægt på tværsektorielle temaer inden for uddannelsesområdet, men også inden for forskningen. Formandskabets årlige temakonferencer behandler typisk aktuelle spørgsmål af mere tværsektoriel karakter. Tilsvarende vil strategien fortsat betone aktive formandskaber, som sikrer både kontinuitet og fornyelse.

En af forudsætningerne for en stærkere politisk forankring er at væsentlige spørgsmål løftes frem både for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Et godt eksempel på samarbejde mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er arbejdet omkring Hvidbogen om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation. Opfølgningen af hvidbogens konkrete rekommendationer vil fortsat være et centralt udviklingsområde inden for forskningssamarbejdet i de kommende år.

Inden for hver sektor findes der forskellige rådgivende grupper f.eks. HØGUT og styregruppen for voksnes Læring (SVL). Disse gruppers prioriteringer vil fremgå af deres årlige virksomhedsplaner. Virksomhedsplanene for 2005 vil dels afspejle prioriteringerne i den nye strategi, dels afspejle det danske formandskabs prioriteringer.

Uddannelses- og forskningssektoren har i 2005 uændret budgetramme i forhold til 2004. Sektorens budget på i alt DKK 199.881 og kan inddeles i 4 hovedkategorier:

- Politikudvikling
- Mobilitets- og netværksprogrammer
- Institutioner
- Forskningsprogrammer

Andel opgjort i DKK tusind efter redskab og efter sektor

Redskab: *Sektor:*	**Generelt**	**Politik-udvikling**	**Mobilitets- og netværksprogrammer**	**Institutioner**	**Forsknings-programmer**	**I alt**
Overordnet sektorene	3.955	-	-	-	-	3.995
Skole	-	2.514	19.911	-	-	22.425
Højere udd.	-	2.117	33.254	-	-	35.371
Voksenudd.	-	8.098	8.891	-	-	16.989
Sprog	-	2.028	8.802	-	-	10.830
IT	-	552	-	-	-	552
Forskning	-	2.235	36.952	43.800	26.772	109.759
I alt	3.955	17.544	107.810	43.800	26.772	199.881

MR-U dispositionsmidler er øget til DKK 3,955 mio., dels for at skabe mulighed for flere projekter på tværs af sektorerne. Dels for at have midler til finansiering af nye indsatser på området. Derfor er forskellige sektorers midler til politikudvikling tilsvarende reduceret i mindre grad i forhold til sidste år.

For politikudviklingsmidlerne afholdes der blandt andet konferencer, igangsættes udredninger, udgives der publikationer, og midlerne administreres af forskellige rådgivende grupper og netværk.

Mobilitets- og netværksprogrammerne udgør den største budgetkategori med 54 % og hvert år deltager omkring 15.000 personer i de fem programmer: Nordplus Junior (Grundskole-, og ungdomsuddannelser), Nordplus (Højere uddannelser), Nordplus Voksen (Voksenuddannelserne), Nordplus Sprog og Nordplus Nabo (samarbejdet med Baltikum og Nordvestrusland). Rammerne for de nuværende mobilitets- og netværksprogrammer er gældende for perioden 2004–2006.

Midler til institutioner er faldet i forhold til 2004, mens midlerne inden for hver sektor er nogenlunde uændret. Dette skyldes nedlæggelsen og afviklingen af institutionerne NFA og NordInfo senest den 1. januar 2005. De frigivne midler, som har været bundet til de to institutioner NFA og NordInfo bliver fastholdt i sektoren under andre redskaber, henholdsvis politikudvikling for voksenuddannelsessektoren, og programmer for forskningssektoren. Tilsvarende er midler fra to afsluttede forskningsprogrammer om "køn og vold" og "sprogteknologi" fastholdt i forskningssektoren blandt andet under en ny post "Nordisk Forskningssamarbejde, som bliver midler reserveret opfølgningen på NORIA-rapporten.

IT er i høj grad tværsektoriel og indgår derfor i mange af de øvrige sektorer. Derfor afspejler dette relative lille beløb ikke sektorens egentlig satsning på IT. Beløbet angiver midler til driften af den rådgivende gruppe "IT policygruppen", som rådgiver EK-U og de øvrige styregrupper på de andre sektorer.

I 2001–2004 har der været en omfattende gennemgang af tre af sektorens budgetmæssige hovedkategorier: mobilitets- og netværksprogrammerne og institutionerne samt forskning. Den nye strategi vil fortsat have prioriteringer i opfølgningen for at skabe en større helhed, sammenhæng og synlighed.

En vigtig proces er igangsat i 2002, hvor ministerrådet fulgte op på en rekommendation fra Nordisk Råd (omtalt ovenfor) om at fremlægge en hvidbog som behandler mulighederne for at styrke Norden som forsknings- og innovationsregion i lyset af tilsvarende diskussion på europæisk plan. Hvidbogen NORIA (Nordic Research and Innovation Area) forelå i slutningen af 2003 og angav nogle konkrete forslag til fremtidige aktiviteter som fører til, at det nordiske forskningsrum udbygges og forstærkes, inden for det europæiske forskningsrum ERA. Opfølgningen af anbefalingerne er under politisk behandling i 2004, herunder organiseringen af det fremtidige nordiske forskningssamarbejde efter 1. januar 2005.

Den nye overordnede målsætning med de nye mobilitets- og netværksprogrammer fastslår, at programmerne også fremover skal udgøre et vigtigt politisk instrument til at fremme kultur-, sprog- og værdifællesskabet, kundskab, kompetence, livslang læring og uddannelses- og

forskningsfællesskabet, økonomien og konkurrenceevnen i Norden og dets nærområder. Målsætningen er også, at helhedssynet inden for princippet af livslang læring skal tilgodeses, at der skal være synergi mellem programmerne, bedre synlighed overfor relevante målgrupper i Norden og nærområderne, at programmerne skal være brugervenlige og lette at administrere og endelig skal programmerne kvalitetssikres. De nye programmer betød også indholdsmæssige forandringer med fokus på IKT, kvalitet, nordisk nytte samt synergi og klar arbejdsdeling i forhold til andre programmer. Endelig er der nu brugerinformation om alle programmer på alle nordiske sprog samt brugerkontakt i alle lande og selvstyreområder via et nordisk netværk af administratorer.

I 2005 vil der fortsat arbejdes på at få udbredt kendskabet til de mange nye muligheder i programmerne i alle lande og selvstyreområder og dermed få gode ansøgninger ind fra mange nye netværk m.v. i hele Norden.

Der vil være opfølgning og videreudvikling samt evaluering af de nye programmer med brugerne om udvikling af såvel indhold og administration, information og vejledning med videre.

I 2005 vil den sidste del af implementeringen af ministerrådets beslutning i 2003 om, at de nordiske institutioner inden for uddannelses- og forskningssektoren skal overføres til nationalt ansvar, fortsat være i gang. Institutionerne skal overføres til nationale værtsinstitutioner, f.eks. universiteter, som selvstændige enheder med egen bestyrelse. Den nordiske profil skal bevares og eventuelle nordiske interessenter kan deltage i samarbejdet i henhold til værtslandets lovgivning.

Tilsvarende blev det i 2003 besluttet, at institutionen NordInfo skal afvikles senest ved udgangen af 2004. Samtidig med afviklingen af institutionen udarbejder en arbejdsgruppe forslag til det fremtidige samarbejde inden for området videnskabelig bibliotek. Arbejdet i 2005 vil være at implementere de efterfølgende beslutninger på arbejdsgruppens anbefalinger.

Tilsvarende skal NFA afvikles og samarbejdet inden for voksnes læring skal omorganiseres. Og p.t. er den fremtidige organisering af det nordiske udviklingsarbejde med voksnes læring forsat under udarbejdelse. Målsætningen bliver at der skal være en helheds strategi for voksnes læring med udvikling af livslang læring både inden for Norden og i EU-sammenhæng. Samtidig skal dette specielt knyttes til den folkeoplysende tradition, så den fortsat kan være et vigtigt element inden for samarbejdet. Et nordisk netværk for voksnes læring skal skabes til at implementere den nye strategi. Arbejdet med og i netværket vil også finde sted i 2005.

Ministerrådet har fra 2004 sammenlagt sin sprogvirksomhed dels til et tværgående program Nordplus Sprog, dels til en ny rådgivende gruppe Norden Sprogråd. Nordplus Sprog baserer sig på den tidligere aktiviteter inden for Nordmålprogrammet, Nordkurs og Nordisk Sprogråd. Nordplus Sprog har som målsætning at fremme internordisk sprogforståelse, at øge kendskabet til de nordiske sprog, fremme en demokratisk sprogpolitik og – syn samt forstærke de nordiske sprogs stilling i og uden for Norden. Sprogvirksomheden styres af en styregruppe Nordens Sprogråd som har til opgave at fungere som rådgivende organ, når det gælder nordiske sprogspørgsmål og sprogpolitik. Nordens Sprogråd skal derudover også fungere som samarbejdsorgan for de nordiske sprognævn samt fungere som styregruppe for Nordplus Sprog.

På baggrund af rapporten "Nordbornas rättigheter" og den efterfølgende Schlüter-proces blev der i 2003 igangsat en detaljeret handlingsplan inden for uddannelsesområdet. Handlingsplanen skal politisk behandles i 2004 og opfølgning kommer til at ske i 2005. Et af fokusområderne er de nordiske aftaler i forhold til EF-og EØS-retten.

Et af udgangspunkterne for en strategi er at aktualisere samarbejdet og styrke den politiske forankring gennem at relevante internationale problemstillinger tages op på den nordiske dagsorden. Det kan f.eks. være at samme uddannelsespolitiske spørgsmål f.eks. bæredygtig udvikling er på dagsorden i det internationale fora som EU, OECD og UNESCO. Landene har allerede et godt samarbejde internt og vil gerne sammen påvirke udvalgte punkter på f.eks. den europæiske dagsorden i forhold til Københavnerprocessen. Uddannelses- og forskningsområdet kan påvise en særlig nordisk nytte ved at intensivere erfaringsudvekslingen mellem landene i centrale spørgsmål knyttet til prioriterede områder i den nye strategi.

På baggrund af ny nordisk nærområdestrategi og et nyt arktisk samarbejdsprogram er sektoren sammen med regeringerne og myndighederne i de baltiske lande ved at få udarbejdet en fælles handlingsplan for perioden 2005–2007. De politiske hovedmålsætninger er at udvikle et fælles nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde. Fokus er særligt på ordinær mellemstatelig samarbejde mellem Baltikum og Norden på uddannelses- og forskningsområdet, når det gælder mobilitets- og netværksprogrammerne og forskningsinstitutionerne. Handlingsplanen skal fra 2005 forvaltes af en fælles kontaktgruppe, som også har det overordnede ansvar for Nordplus Nabo (uddannelsessamarbejdet) og Norfa Nabo (forskningssamarbejdet). Tilsvarende proces gennemføres i forhold til samarbejdsområder for Nordvestrusland.

IT-samarbejdet under uddannelses- og forskningssektoren fokuser på nye vilkår og muligheder, som knytter sig til øget brug af informations- og kommunikationsteknologi (IT). Ministerrådet retter i stigende grad opmærksomheden mod den samlede IT-infrastruktur f.eks. styrkelsen af samarbejdet med NORDUnet A/S (forskningens dedikerede Internetforsyning), opfølgning på forskningsprogrammet Nordunet2, en eventuel tilknytning af forskerskoler under NorFA, samt en eventuel udvidelse af samarbejdet til at omfatte det nordiske nærområde. De nordiske forskningsråds tekniske- og naturvidenskabelige samarbejdsorgan (NOS-N) har til ministerrådet præsenteret et præliminært forslag til en videreudvikling af det nordiske Nordunet-samarbejde (Nordunet3). MR-U har efterfølgende bedt forskningsrådene præsentere et endeligt forslag, som vil blive politisk behandlet i løbet af 2004.

IT-samarbejdet har endvidere interesse for indikatorer til vurdering af effekten af den omfattende udbredelse og brug af IT i skolerne samt den deraf følgende evolution i "kompetencebegrebet". Inden for IT-samarbejdet foregår der en løbende analyse af nye teknologier, som vurderes til at have generelle samfundsimplikationer. Det drejer sig blandt andet om udviklingen af læringsobjekter, fjernundervisning, Open Source, peer-to-peer og GRID networking, IT sikkerhed, mediekonvergens, copyright, forskningspublicering med mere.

Sektoren rapporterer specielt på indsatsområde 1, teknologisk udvikling, specielt informationssamfundets spørgsmål og spidsforskning, i Ny nordisk dagsorden.

Ligestillingsperspektiv. Arbejdet inden for sektorens aktivitetsområder viser gennemgående en god kønsfordeling. De fleste mobilitets- og støtteprogrammer rapporterer om kvinder og mænds deltagelse, og der er meget som tyder på en overvægt af kvinder.

Andel af sektorens samlede budget opgjort i procent efter redskab og efter sektor

Redskab: *Sektor:*	**Generelt**	**Politik-udvikling**	**Mobilitets- og netværksprogrammer**	**Institutioner**	**Forsknings-programmer**	**I alt**
Overordnet sektorene	2 %	-	-	-	-	2 %
Skole	-	1 %	10 %	-	-	11 %
Højere udd.	-	1 %	17 %	-	-	18 %
Voksenudd.	-	4 %	4 %	-	-	8 %
Sprog	-	1 %	4 %	-	-	5 %
IT	-	0 %	-	-	-	1 %
Forskning	-	2 %	18 %	22 %	11 %	53 %
I alt	2 %	9 %	54 %	22 %	13 %	100 %

Note: som følge af afrundninger summer procenttallene ikke nødvendigvis med i alt tallene.

Generelle forsknings- og uddannelsesindsatser

2-2505-1 Dispositionsmedel-Utbildning och forskning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.955.000	1.793.000	1.736.000	100 %	MR-U/EK-U

Formål

Dispositionsmidlerne anvendes til at finansiere politisk relevante projekter, der initieres i det løbende budgetår og giver mulighed for at opfange og støtte vigtige tiltag, der ikke kunne forudses ved budgetteringen. Dispositionsmidlerne er således et vigtigt redskab til initiering og gennemførelse af formandslandets prioriteringer.

Prioriteringer i kontrakten

Dispositionsmidlerne vil blive anvendt til finansiering af prioriteringer fra formandskabet, der ikke dækkes af andre bevillinger, samt – i overensstemmelse med formålet – til at imødekomme pludseligt opståede behov.

Resultater i 2004

Der er blandt andet givet bevillinger til:

- Nordic Centres of Excellence indenfor medicin
- Gennemførelse af formandskabets temakonference 2004
- Tillægsbevilling til formandskabets temakonference 2003
- Tilskud til flytteomkostninger for NiFIN og Nordvulk
- Samt oversættelse af sektorens Web-sider til islandsk og engelsk

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat

Politikudvikling m.v.

2-2510-1 Nordiskt skolsamarbete (NSS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.514.000	3.142.000	4.599.000	100 %	Nordisk Skolesamarbejde

Formål

Skolesamarbejdets overordnede mål er at gøre skolen bedre i Norden. Styregruppen for nordisk skolesamarbejde har følgende hovedopgaver:

- at rådgive MR-U i spørgsmål om nordisk skolesamarbejde
- at medvirke til at gennemføre MR-Us strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde
- at udforme og gennemføre årlige virksomhedsplaner for skolesamarbejdet
- at have tilsynsfunktion i forhold til nordiske aftaler på området
- at være styregruppe for Mobilitets- og netværksprogrammet Nordplus Junior samt det nordiske skolenet.

Prioriteringer i kontrakten

En ny strategi for hele uddannelses- og forskningssektoren for perioden 2005–2007 er under udarbejdelse. Nordisk Skolesamarbejdes prioriteringer i den årlige virksomhedsplan for 2005 vil dels afspejle prioriteringerne i den nye strategi, dels afspejle det danske formandskabs prioriteringer.

Resultater i 2004

Nordisk skolesamarbejdes virksomhed har i 2003 været koncentreret om følgende hovedområder:

- Værdier: Som led i det svenske formandskab blev der afholdt en stor tværsektoriel konference i Stockholm "Ungas inflytande i ett mång-kulturellt Norden – integration och deltagande i samhällslivet". I denne konference var der også et skolespor, som var vellykket. I forlængelse af rapporten fra 2002 om forskning og tiltag for at undgå mobning og vold i skolen blev der i 2003 afholdt en konference om forskning i mobning.
- Livslang læring: Den nordiske gymnasieaftale er blevet evalueret i 2003. Evalueringen skal blandt andet bruges til at udvikle en informations- strategi samt ajourføre selve gymnasieaftalen i 2004. Derudover er der blevet igangsat en kortlægning af status for anerkendelse af erhvervs- uddannelser i Norden, dels som led i at skabe et velfungerende nordisk arbejdsmarked, dels som bidrag til at holde Københavnerprocessen i gang.
- Kvalitet: Der har dels været afholdt et seminar for ministerielle embedsmænd om kvalitetsarbejdet i grundskolen med fokus på erfarings- udveksling om udfordringer og løsninger. Dels igangsat en kortlægning af nationale deltagere og deres profil i indikatorgrupper nedsat af EU, OECD m.v. Arbejdet forventes færdigt i 2004.
- Synliggørelse: En nyt nordiske skolenet Nordskol.org er blevet søsat som led i at sikre en sammenhæng mellem skolenettet og den nye mobilitets- og støtteprogram Nordplus Junior.
- Mobilitets- og støtteordningerne: Mobilitetsordningerne er tilsvarende inde i en udviklingsproces, hvor der fokuseres på helhedssynet inden for livslang læring, synergi, brugervenlighed og synlighed. Fra og med 1. januar 2004 blev de tre hidtidige ordninger på skolesektoren sammenlagt til et nyt program Nordplus Junior – mobilitets- og støtteprogram for grundskole og ungdomsuddannelser i Norden.
- Nærområdet: Projektet "A school for all", hvor det er hensigten at fremme kvaliteten af specialundervisningen på grundskole-/ungdomsuddannelsesniveauet i de baltiske lande, er blevet forlænget til 2004, hvor projektet afsluttes med en konference i Vilnius, Litauen.

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat.

2-2520-1 Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.787.000	2.234.000	2.203.000	100 %	SVL

Formål

SVL er rådgivende organ for Nordisk ministerråd i det nordiske samarbeidet om voksnes læring. Det nordiske samarbeidet om voksens læring skal i overensstemmelse med prinsippet om livslang læring bidra til å fremme voksnes kunnskaper og kompetanse som grunnlag for personlig utvikling og videre utvikling av arbeids- og samfunnsliv gjennom økt sysselsetting, næringsutvikling, verdiskaping og demokratisk deltakelse. Samarbeidet skal styrke det nordiske fellesskapet om voksnes læring og kunnskapen om voksnes læring i og utenfor Norden. SVL skal i sin virksomhet ta utgangspunkt i de politiske prioriteringer som kommer til uttrykk i Nordisk ministerråds overordnede strategier og handlingsplaner. SVL legger vekt på en aktiv dialog og erfaringer fra et mangfold av aktører og miljøer innen voksnes læring og skal i sitt arbeid ta spesielt hensyn til folkeopplysningens tradisjonelle miljøer.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene vil ha utgangspunkt i 3-årig strategiplan (2005–2007) for utdannings- og forskningssektoren og ettårig handlingsplan med utgangspunkt i det danske formannskapet. SVL vil i 2005 følge opp prosessen med utvikling av en helhetlig strategi og organisering av det nordiske samarbeidet om voksnes læring. Dette innebærer bl.a. oppfølging av Nordplus Voksen programmet og konkretisering/implementering av et nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med

en samordnende enhet/knutepunkt. Aktiviteter knyttes til voksnes lærings- og kompetansemuligheter – herunder metodeutvikling for fleksible læringsformer og ulike læringsarenaer, f.eks. arbeidsplassen som læringsmiljø. Fokus settes på effekten av voksnes læring og hvordan oppnådde resultater fra ulike aktiviteter og prosjekter kompletterer hverandre og kan nyttiggjøres i et helhetlig perspektiv.

Resultater i 2004

I 2003 har FOVU tatt initiativ til å øke fokuset på utfordringer knyttet til det framtidige nordiske samarbeidet om voksnes læring. Dette gjelder både spesiell spisskompetanse i ulike ekspertmiljøer og bred erfaringskompetanse i de tradisjonelle voksenopplæringsmiljøene. Utredningen "Nordiskt center för vuxnas lärande" ble ferdigstilt sommeren 2003. Som et resultat av utredningsarbeidet besluttet MR-U/MR-SAM at Nordens Folkliga Akademi (NFA) legges ned fra høsten 2004. FOVU har fulgt opp rapporten og igangsatt utredning av nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med en samordnende enhet/knutepunkt. Synspunkter på det framtidige nordiske samarbeidet om voksens læring er drøftet med representanter fra de nordiske interessemiljøene for voksnes læring i november 2003. Med bakgrunn i MR-Us beslutning sommeren 2003 om å omorganisere de tidligere støtteprogrammene, har mobilitets og nettverksprogrammet Nordplus Voksen blitt utformet for å være operativt fra 2004. EK-U besluttet i desember 2003 at FOVU gis nytt navn og nye vedtekter fra 2004. Nye vedtekter er utarbeidet og nytt navn er Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL).

I samsvar med fokuset som det svenske sektorprogrammet for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid i 2003 har satt på integrasjon, har FOVU initiert og fulgt opp flere prosjekter: Validering av realkompetanse: Rapporten, "Validering av realkompetanse" ferdigstilt og fulgt opp med et arbeidsseminar. Integrasjon av invandrere – andrespråksopplæin: Som oppfølging av rapporten "Vi föds inte vid gränsen" arrangerte FOVU et seminar om andrespråksopplæring for voksne. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, IKT: FOVU har gjennomført et arbeidsseminar om IT som pedagogisk verktøy i utdanningen. Redaksjonsrådet for FOVU Dialog har utarbeidet en helhetlig vurdering av eksisterende informasjonsaktiviteter samt utredet en webbasert utvikling av FOVU Dialog. Dokumentasjon av voksenopplæringsfeltet: En nordisk utredning for å beskrive og dokumentere voksenopplæringsfeltet er på grunn av inntrufne omstendigheter hos oppdragstaker ikke blitt fullført i 2003. Utdanning og kriminalomsorg i et livslang læring perspektiv: Rapporten "Å lære bak murene" er ferdigstilt og distribuert til en rekke interessemiljø over hele Norden. Rapporten følges opp med en konferanse i Norge våren 2004. Samarbeid med nærområdene: Et 3-årig NGO-ledertreningsprogram i Nordvest Russland, "Adult Learning Local Action", (ALLA-prosjektet) er fulgt opp. En nordisk-baltisk komparativ analyse av livslang læring policy ble fulgt oppmed en konferanse om voksnes læring i Riga i mai 2003.

2-2530-1 Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.117.000	2.646.000	2.609.000	0 %	HØGUT

Formål

HØGUT har som oppgave å fremme nordisk samarbeid innen høgre utdanning, samt utvikle og styrke det nordiske utdanningsfellesskap. Dette gjelder samtlige postgymnasiale utdanningsnivå ved universitet og høgskoler.

Prioriteringer i kontrakten

HØGUTs nye arbeidsplan for 2005 relaterer seg til den nye treårige strategien som er utviklet for utdannings- og forskningsområdet for 2005–2007. Styringsgruppen har en bred tilnærming til utdanningsfeltet, men som videre oppfølgingen av Bolognaprosessen særlig fokusere mobilitet, kvalitet i høgre utdanning, fjernundervisning og internasjonaliserings-relaterte problemstillinger. Livslang læring er et overordnet perspektiv.

Nordplus-programmet vil fortsatt være et sentralt virkemiddel for å nå de overordnete utdanningspolitiske mål. HØGUT legger vekt på best mulige nasjonale forankring av sine prosjekter, og styringsgruppens brukermiljøer spiller en sentral rolle i tillegg til utdanningsministrenes og ordførerlandets prioriteringer. HØGUT vil fortsatt gi aktuelle innspill til den utdanningspolitiske debatten, og problemstillinger knyttet til internasjonalisering og virtuelle læringsmiljøer vil fortsatt ha stor oppmerksomhet.

Resultater i 2004

HØGUT hadde et svært aktivt arbeidsår i 2003. I tillegg til at styringsgruppen fungerer som et godt nordisk forum for erfaringsutveksling, har HØGUT også bidratt til og/eller gjennomført en rekke prosjekter. Spesielt kan nevnes utviklingen av en nordisk-baltisk antagningsmanual, oppdateringen av den nordiske antagningsmanualen, utviklingen av en handlingsplan for økt mobilitet mellom tekniske høgskoler og universitet i Norden, oppfølging av en handlingsplan for nordiske avtaler innen høgre utdanning og et prosjekt om hvordan utdanningsinstitusjoner arbeider med internasjonaliseringen av høgre utdanning.

HØGUT tok initiativ til og gjennomførte tre konferanser i 2003. I august arrangertes "Konferens om förnyelse av främmande språk" i Lund, Sverige med ca 60 deltakere. I begynnelsen av november ble det arrangert en Nordplus-konferanse for koordinatorer i København med over 400 deltakere. Endelig arrangerte HØGUT i samarbeid med Nordisk universitetssamarbeid (NUS) og Karlstads universitet en konferanse om kvalitetsarbeide i Norden med ca 90 deltakere i Karlstad, Sverige.

HØGUT har ellers oppnevnt en rekke arbeidsgrupper og gitt mange oppdrag til kompetente utdannings- og forskningsmiljøer for å utarbeide forslag til oppfølging av styringsgruppens arbeid. Styringsgruppens medlemmer har også deltatt i flere internasjonale konferanser og har gitt flere høringsuttalelser, blant annet om utviklingen av NORDUNET3, Hvitboken om forskning og innovasjon og etableringen av de nye Nordplus-programmene.

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat.

2-2540-1 Nordisk Språkråd

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	2026000	0 %	

Formål

De nya programmet Nordplus språk ersätter från och med den 1 januari 2004 flera tidigare stödordningar och program, bland annat Nordiska språkrådets verksamhet. Se Nordplus språk.

Resultater i 2004

Se Nordplus språk.

2-2544-1 Ledningsgruppen for språksamarbetet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.028.000	2.028.000	0	0 %	

Formål

Nordens språkråd är ledningsgrupp för det nordiska språksamarbetet. Verksamheten skall syfta till att främja internordisk språkförståelse och språkbehärskning, stärka den nordiska språkgemenskapen och kunskapen om språken i Norden, främja en demokratisk språkpolitik och språksyn i Norden samt stärka de nordiska språkens ställning i och utanför Norden. Nordens språkråd kan ta egna initiativ och bevilja stöd till alla former av insatser som medverkar till att uppnå dessa mål. Nordens språkråds verksamhet grundar sig på fyra huvuduppgifter:

- att fungera som sakkunnigt organ åt Nordiska ministerrådet när det gäller nordiska språkfrågor och nordisk språkpolitik
- att fungera som ledningsgrupp för det tvärgående stödprogrammet Nordplus språk
- att ansvara för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna.
- att bedriva annan verksamhet som främjar målsättningen

Resultater i 2004

Nordens språkråd ersatte från och med budgetåret 2004 den språkpolitiska referensgruppen och Nordiska språkrådet, vilka år 2003 hade följande resultat:

Den språkpolitiska referensgruppen

Språkpolitiska resultat:

- Arbetet med domänförluster fortsatte: En tvärsektoriell diskussion fördes med FPR och förberedelser för en konferens år 2004 genomfördes.
- Arbetet med inriktning mot de nordbor som inte har något av nordens språk som modersmål fortsatte: Uttalande till ÄK-U om Modersmålsundervisning och andraspråkstillägnande för invandrar- och minoritetsspråkstalande barn samt uppföljninen av den nordiska språkkonventionen.
- Nordens roll i det europeiska språkpolitiska samarbetet vidareutvecklades: Den språkpolitiska referensgruppen understödde det årliga mötet för den europeiska samarbetsorganisationen för nationella språkinstitut (EFNIL), som i oktober 2003 avhölls i Stockholm.
- Utvidgningen av den nordiska språkkonventionen följdes upp: En juridisk utredning om den nordiska språkkonventionen igångsattes, en förstudie utgavs hösten 2003. Utredningen avslutas våren 2004. Utredningen är ett led i arbetet med att riva ner gränshinder.

Organisatoriska resultat: Till följd av omorganiseringen av språkverksamheten inom sektorn för utbildning och forskning utarbetades en programbeskrivning för Nordplus språkprogrammet och stadgar för Nordens språkråd.

Resultat för att stärka den nordiska språkförståelsen: Via Nordmålprogrammet (se Nordplus språk), som den språkpolitiska referensgruppen har varit ledningsgrupp, genomfördes totalt 35 projekt. Därtill har referensgruppen själv igångsatt projekt för att stärka den nordiska språkförståelsen.

Nordiska språkrådet:

Se Nordplus språk

2-2550-1 Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	552.000	552.000	544.000	62 %	IT-Policygruppen

Formål

IT-policygruppen (IT-P) følger og fremmer udviklingen af spidskompetence inden for grænsefladen mellem informations- og kommunikationsteknologi på den ene side og forskning og uddannelse på den anden. IT-policygruppen er et rådgivende policyorgan for MR-U, og driver således ikke egen projektvirksomhed udover mindre udredningsopgaver.

IT-policygruppen søger at sikre den meste tidssvarende og fremadrettede rådgivning om videnssamfundets udvikling ved at følge og analysere udviklingen, samt formidle viden til MR-U og sektorens andre rådgivende organer. IT-policygruppen udarbejder endvidere forslag til initiativer og analyser på anmodning.

Prioriteringer i kontrakten

Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning (MR-U) har i februar 2004 påbegyndt arbejdet med MR-U's strategi for perioden 2005–2007. IT-policygruppen har således ligeledes påbegyndt arbejdet med at fastlægge de fremtidige IT politiske prioriteringer under uddannelses- og

forskningssektoren. IT-policygruppen har mandat til udgangen af år 2004. Under forudsætning af at et nyt mandat gives, vil prioriteringerne for det fremtidige samarbejde forelægge ultimo 2004.

Resultater i 2004

Fem møder er blevet afholdt i løbet af året, hvert med eget fagligt tema. Hovedvægten i sagsporteføljen har været på såvel løbende som nye sagsområder. IT-policygruppen har i år 2003:

- Været i dialog med Nordiska samarbetsnämnden för naturvetenskaplig forskning (NOS-N) om et præliminært forslag fra NOS-N til et nyt Nordisk forskningsprogram "Nordunet3 - A new Nordic internet research and development program", om Internet og Internetapplikationsforskning og udvikling
- Initieret kontakt mellem Nordunet A/S, NorFA og NOS-N om samarbejde i regi af Nordunet3
- Initieret dialog med Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS om at etablere nordisk samarbejde om indikatorer og kvalitetssikring for IT-brug i skolen
- Deltaget i MR-U's arbejde med "Hvidbog om udbygning af Norden til en internationalt ledende forsknings- og erhvervsregion"
- Initieret dialog med forskningsmyndighederne i Skt. Petersborg, Rusland, om mulighederne for at samarbejde om forskning inden for Internet og Internetapplikationer – eventuelt i regi af "Den Nordlige Dimension"
- Fortsat dialogen med Nordisk Samarbeidsorgan for Vitenskapelig Informasjon (NORDINFO), og rådgivet EK-U om den fremtidige virksomhed på fagområdet videnskabelig information.

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat.

2-3110-1 Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.514.000	1.892.000	1.866.000	0 %	FPR

Formål

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) är ministerrådets rådgivande organ för långsiktiga forskningspolitiska frågor. FPR skall befrämja nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning. FPR skall utifrån analyser om den forskningspolitiska utvecklingen både i Norden och i Europa, rådge om forskningspolitiska problemställningar som är relevanta för Norden.

Prioriteringer i kontrakten

Den Vitbok som de nordiska utbildnings- och forskningsministrarna låtit professor Gustav Björkstrand ta fram kallas NORIA (Nordic Research and Innovation Area) – Vitbok om nordisk forskning och innovation. I sitt yttrande till MR-U/MR-SAM om nordiskt forskningssamarbete 2005 och framåt, säger FPR att det centrala syftet med FPR:s rekommendationer är, att göra Vitboksförslagen operativa och förstärka samarbetet mellan forskning och innovation. FPR:s rekommendation är därför först och främst att uppföljningen av Vitboken och näringsministrarnes motsvarende Innovationsbok får högsta prioritet. Detta i avsikt att stärka det regionala forsknings- och innovationssamarbetet i Norden som en plattform för ett europeiskt och internationellt samarbete. Det är avgörande att Norden uppfattas som en attraktiv forskningsregion. I ett utvidgat EU kommer forskningssamarbete att få en allt större betydelse och allt pekar på att ett utbyggt nordiskt samarbete är nödvändigt för att Norden skall kunna hävda sig i en framtida konkurrens. Etableringen av ett nordiskt forsknings- och innovationsrum, NORIA, är därför en följdriktig rekommendation i Vitboken.

Resultater i 2004

FPR har deltagit mycket aktivt i framtagandet av Vitboken och i den fortsatta processen. FPR har också varit representerat i den arbetsgrupp som granskat förslaget att inrätta en nordisk forskningsfond. FPR har avgivit yttrande till ministrarna och ämbetsmannakommittén om viktiga rapporter som tagits fram under året. Detta inkluderar den så kallade Institutionsutredningen av professor Dan Brändström, som såg på möjligheterna att öka forskningsinstitutens nationella tillknytning. FPR har det överordnande ansvaret för följande forskningsprogram:

- Nordisktarktiskt forskningsprogram (NARP), 1999–2003
- Nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram, 2000–2003
- Nordiskt forskningsprogram om kön och våld, 2000–2004
- Nordiskt forskningsprogram om språkteknologi, 2000–2004
- Västnordiskt oceanklimat, 2001–2005
- Nordiskt forskningsprogram om longitudinell epidemiologi, 2003–2007
- FPR har arrangerat två seminarier. Ett seminarium i Bryssel med titeln "Seminar on the Nordic region's research collaboration and the development of ERA" med ca 60 deltagare och ett andra seminarium i Stockholm med ca 100 deltagare för att diskutera utkastet till Vitboken.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : DKK 714.000

Sekretariatsfunktion

Nordiska ministerrådet sekretariat

2-3127-1 Politikudvikling voksnes læring

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.311.000	0	0	0 %	SVL

Formål

Ny budsjettpost som erstatter 2-2514-3 Nordens folkliga akademi (NFA), Sverige

Nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med samordnende enhet/knutepunkt (under forutsetning av EK-Us og MR-Us behandling og godkjennelse, henholdsvis i EK-Us møte 12. mai og MR-Us møte 9. juni 2004.)

Voksnes læring er et område som er i rask utvikling og involverer et bredt spekter av politikk områder og aktører. Det er derfor viktig å finne fram til nordiske samarbeidsformer som ikke stivner, men som til en hver tid tar opp i seg aktuelle utfordringer som de nordiske landene ønsker å samarbeide om. Organiseringen av det nordiske samarbeidet må både ha stabilitet (faglig minne), og fleksibilitet for å knytte til seg den fremste ekspertisen innen ulike områder for voksnes læring. Et nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med en samordnende enhet/knutepunkt utredes for å binde sammen og støtte opp om miljøer/personer som er virksomme innom ulike deler av voksnes læring i de nordiske landene. Dette gjelder så vel spesiell ekspertkompetanse fra ulike spisskompetansemiljøer som bred erfaringskompetanse fra de tradisjonelle voksenopplærings- og folkeopplysningsmiljøene. Nettverket skal også gi innspill som grunnlag for SVLs prioriteringer og satsningsområder. Aktuelle oppgaver: følge og analysere utviklingen av området voksnes læring, initiere samarbeid og aktiviteter, bygge nettverk og organisere samarbeidsprosjekt, informere om nordiske samarbeidet om voksnes læring, bidra til spredning av resultat/erfaringer, faglig rådgivning til Nordplus Voksen, lage underlag til SVLs beslutninger, initiere evalueringer og andre prosjektoppdrag for SVL.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringer i 2005: Forutsatt EK-Us og MR-Us beslutning om et nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med en samordnende enhet/knutepunkt i mai/juni 2004 vil SVL arbeide videre med å operasjonalisere NVL.

Spesielle innsatsområder knyttes til strategiplan (2005–2007) og formannskapslandets/ SVLs ettårige handlingsplan for 2005.

Med forbehold av beslutninger som ennå ikke er fattet, kan aktuelle samarbeidsområder i 2005 være metodeutvikling og fleksible læringsformer, f.eks. arbeidsplassen som læringsarena, e-læring, dokumentasjon og validering av realkompetanse, modeller for finansiering, datagrunnlag for effekt/utbytte av satsning på voksnes læring. Spesielt hensyn tas til folkeopplysningens tradisjonelle miljøer.

2-3140-1 Nordisk komitè for Bioetikk

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	721.000	901.000	889.000	0 %	Kommittén

Formål

Nordisk kommitté för bioetik upprättades 1989, som en nordisk referensgrupp på bioetikområdet i syfte att verka i nära samarbete med nationella rådgivande kommittéer. Den nordiska kommittén har som uppgift att identifiera etiska problem med genteknologisk eller annan bioteknologisk forskning och modifiering av mikroorganismer, växter, djur och människor. Kommittén har dessutom som uppgift att följa lagstiftning och reglering inom det bioteknologiska området samt bidra till ökad information och debatt i de nordiska länderna om bioetiska frågor.

Prioriteringer i kontrakten

Kommittén prioriterar bioetiska frågor i anslutning till biobanker, genresurser och stamcellsforskning, genetisk testning av foster och embryourval samt forskningsetik och kultur. Lagstiftningen i Norden har vissa gemensamma drag men skiljer sig också på många punkter. Därför är det viktigt att diskutera skillnaderna i lagstiftning och vad de betyder för nordiskt samarbete.

Kommittén strävar efter att främja ett nordiskt samarbete och informationsutbyte mellan forskare, parlamentariker och opionsbildare om politiskt aktuella etiska aspekter av bioteknologisk forskning, utveckling och tillämpning. Dessutom skall information till offentligheten styrkas.

Det aktuella mandatet gäller för perioden 2004–2006.

Resultater i 2004

Kommittén har under 2003 hållit sju möten, två seminarier (How to best teach bioethics, kurs i samarbete med NorFa, och Biomedical Research Ethics), publicerat en rapport (Lagstiftning om bioteknologi i Norden), förnyat sin hemsida: www.ncbio.org, förnyat sin logotype och inlett internationellt samarbete. Sekretariat, förvaltning och kommitténs internetsidor administeras från Finland.

Kontraktstatus

Nytt kontrakt 2004–2006

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter:
Faktiske udgifter : 325.421

Sekretariatsfunktion

Förvaltningen sköts av Vetenskapliga samfundens delegation i Finland.

Mobilitets- og støtteprogrammer

2-2512-2 Nordplus junior

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	19.911.000	19.911.000	10.220.000	100 %	Nordisk Skolesamarbejde

Formål

Målet med det nye mobilitets- og støtteprogram for grundskole og ungdomsuddannelser i Norden er gennem nordisk skolesamarbejde at stimulere interessen for, kundskab om og forståelsen af andre nordiske kulturer, sprog og livsvilkår og dermed styrke den nordiske dimension i grundskolen og ungdomsuddannelserne i de nordiske lande og selvstyrende områder samt fremme den nordiske samhørighed med udgangspunkt i vores fælles nordiske værdier, der hviler på samme menneske- og demokratisyn.

Midlet er at give økonomisk bidrag til elevers og læreres mobilitet. Aktiviteterne skal have et pædagogisk indhold samt være forankret i læreplanen og i skolens plan samt i videst muligt omfang foregå på det nordiske skolenet.

For klasser/grupper er der et tilbud om temaarbejde efter eget valg eller med emner prioriteret af ministerrådet. Samarbejdet skal også ske via det nordiske skolenet.

For lærere er der et tilbud om udveksling (jobbytte) af lærere mellem to skoler samt rejselærerordning, hvor en lærer fra hvert land rejser i en periode rundt til forskellige skoler i et andet land for at undervise i sine fag.

For elever er der et tilbud om individuel deltagelse i arbejdsforlagt undervisning/praktik eller deltagelse i undervisning enten inden for de små håndværksfag eller i gymnasiet.

Prioriteringer i kontrakten

I 2005 er der tre store prioriteringer for det nye Nordplus Junior.

Fortsat arbejde på at få udbredt kendskabet til de mange nye muligheder i programmet i alle lande og selvstyreområder samt på alle typer af grund- og ungdomsuddannelser. Få gode ansøgninger ind fra nye netværk af skoler i hele Norden.

Opfølgning og videreudvikling samt evaluering af det nye program med brugerne om udvikling af såvel indhold og administration, information og vejledning med videre.

Opfølgning og videreudvikling af de pædagogiske IKT skoleprojekter, som de deltagende elever og lærere skal have på det nordiske skolenet: nordskol.org i forbindelse med den fysiske mobilitet.

Resultater i 2004

Den nye program for Nordplus Junior erstatter flere tidligere ordninger: det tidligere Nordplus Junior (gymnasier/erhvervsskoler), Nordplus Mini, Elevudveksling Vestnorden samt Nordskol (som var en del af Nordmål)l. I 2003 var der følgende resultater:

Nordplus Junior. Omkring 1.600 elever og 270 lærere modtog støtte i 2003. Antallet af bevilligede ansøgninger var 272 svarende til en bevillingsprocent på lidt over 80 %, men en del ansøgninger har fået et reduceret beløb tildelt i forhold til det ansøgte beløb. Der var 333 ansøgninger i 2003. Det tidligere Nordplus Junior havde et budget i 2003 på DKK 10,2 mio.

Nordplus Mini. Omkring 5.729 elever og 537 lærere modtog støtte i 2003. Antallet af bevilligede ansøgninger var på 253 skoleklasser svarende til en bevillingsprocent på omkring 80 % for de 310 ansøgninger. Nordplus Mini havde et budget på DKK 6,1 mio. i 2003.

Elevudveksling Vestnorden. Omkring 670 elever og lærere modtog støtte i 2003. Det daværende Elevudveksling Vestnorden havde et budget på DKK 1,8 mio. i 2003.

Sekretariatsfunktion

Administrationen varetages af et nordisk netværk af administratorer

2-2514-2 Elevudveksling Vestnorden

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	1.784.000	0 %	

Formål

Den nye program fra 1. januar 2004 Nordplus Junior erstatter flere tidligere ordninger, herunder Elevudveksling Vestnorden. Se Nordplus Junior.

Prioriteringer i kontrakten

Se Nordplus Junior

Resultater i 2004

Se Nordplus Junior

2-2516-2 Nordplus-mini

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	6.132.000	0 %	

Formål

Det nye program fra 1. januar 2004 Nordplus Junior erstatter flere tidligere ordninger, herunder Nordplus Mini. Se Nordplus Junior.

Prioriteringer i kontrakten

Se Nordplus Junior.

Resultater i 2004

Se Nordplus Junior.

2-2522-2 Nordplus Voksen

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	8.891.000	8.891.000	8.768.000	100 %	STYR. GR.

Formål

Det nye mobilitets- og nettverksprogrammet Nordplus Voksen er et viktig redskap for å følge opp voksnes læring i treårig strategiplan (2005 – 2007) for utdannings- og forskningsområdet, samt SVLs overordnede prioriteringer for voksnes læring. Programmet skal stimulere videreutvikling og fornyelse gjennom støtte til fellesnordiske prosjekter om voksnes læring gjennom aktiviteter som fremmer og bidrar til sammenheng mellom politiske prioriteringer og prosjekter, ulike aktørers/målgruppers målrettede samarbeid om å utvikle gode læringsarenaer for voksnes læring samt realisering av Norden som en foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser. Programmet trådte i kraft 1. januar 2004 og et ett av de fem mobilitets- og nettverksprogrammene i Nordplus familien. Hovedadministrator for Nordplus Voksen er Cirius, Danmark.

Prioriteringer i kontrakten

I oppbygging av Nordplus Voksen er det lagt vekt på å se de begrensede midlene som tidligere var delt opp i mindre program i en helhet. Dette for å sikre større åpenhet og gi mulighet for samarbeid mellom ulike miljøer som jobber med voksens læring. Sammenheng mellom prioriteringer i strategiplanen (2005–2007), ettårig handlingsplan for SVL/formannskapslandets prioriteringer og prosjektenes kvalitet er styrende for hvilke prosjekter som skal tildeles nordiske støtte i 2005.

Resultater i 2004

I forbindelse med utvikling av Nordplus Voksen har en arbeidsgruppe med deltakere fra interessemiljøene vurdert profil og innhold i det nye programmet. Et arbeidsseminar med interessemiljøene for utvikling av Nordplus Voksen er gjennomført. MR-U fattet vedtak om Nordplus Voksen i juni 2003. Veiledning til programmet er utarbeidet.

I 2003 var bevilgningen fordelt slik på de 3 kategorier: Tilskudd til de fem blokkorganisasjonene 3.500.000 DKK, enkeltprosjekter 3.068.000 DKK og folkehøgskolestipend 2.200.000 DKK.

Det ble tildelt 281 elevstipend, tilsvarende 65 % av søknadene. 22 enkeltprosjekter ble tildelt støtte i 2003, en liten minskning fra året før. Antall gjennomførte blokkprosjekter er ikke endelig rapportert. I støtteordningens ulike deler rapporteres kvinners og menns deltakelse.

Administrative utgifter knyttet til fordelingsgruppe og arbeidsgruppe: 300.000 DKK

Som ekstra støtte til de fem blokkorganisasjonene og flerårige enkeltprosjekt i en overgangsperiode fram mot iverksettelse av Nordplus Voksen, er 1.000.000 DKK fordelt med henholdsvis 700.000 DKK til de fem blokkorganisasjonene og 300.000 DKK til 6 enkeltprosjekt.

2-2532-2 Nordplus (Högre utbildning)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	32.126.000	32.126.000	31.682.000	0 %	HØGUT

Formål

Nordplus är ett program för nätverkssamarbete och mobilitet för studenter och lärare inom högre utbildning i Norden. Syftet med programmet är att genom ekonomiskt stöd, närmare knyta samman de nordiska utbildningsinstitutionerna för högre utbildning genom nätverk och skapa underlag för en helhetlig nordisk utbildningsgemenskap där institutioner, lärare och studenter kan utnyttja varandras speciella kompetens. Nordplus ger bidrag till bildande och utveckling av nätverk, student- och lärarmobilitet och till intensivkurser.

Prioriteringer i kontrakten

De prioriteringar som görs inom Nordplus-programmet relateras till ministerrådets och HÖGUT:s (Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning) prioriteringsområden samt till respektive ordförandelands särskilda prioriteringar. Inom programmet skiljer man på dels generella riktlinjer, vilka i stort sett är konstanta år för år, och dels årliga prioriteringar. De generella riktlinjer för programmet är: Arbetsdelning och samarbete, balans, nätverk som representerar små och smala ämnesområden, ökat antal utresande från Sverige – fler inresande till Finland, deltagande av institutioner från Väst-Norden (Grönland, Färöarna och Island) samt studenter med funktionshinder.

- Gemensamma studieprogram
- Informations- och kommunikationsteknologi (IKT) som pedagogiskt verktyg gärna i kombination med mobilitet
- Lärarmobilitet – framför allt längre uppehåll
- Samarbete mellan universitet/högskola och näringsliv/offentlig sektor och NGO
- Intensivkurser – gärna med tvärvetenskapligt innehåll

Resultater i 2004

Nordplus-programmet administreras av en extern myndighet och år 2003 administerades det av SIU (Senter for Internasjonalt Universitetssamarbeid) i Bergen. HÖGUT är huvudansvarig för programmets genomförande samt för dess innehållsmässiga och politiska profil. År 2003 utdelades 29,7 MNOK, därtill utdelades returmedel på 7,9 MNOK. Totalt ansökte 287 nätverk om 89,2 MNOK. Antalet inkomna ansökningar var en färre än året före, medan antalet partners i programmet har ökat från 1 323 år 1999 till 1 630 år 2003. Vad gäller mobilitet utdelades 3 000 stipendier. Flertalet studenter är på studieuppehåll i ett annat nordiskt land i 2,5 månader, medan

de flesta lärarna utnyttjar sig av möjligheten att vara vid ett annat lärosäte i Norden under en veckas tid. Till detta kan läggas all mobilitet av administrativ personal i samband med nätverksaktiviteter av olika slag samt studenters och lärares mobilitet i samband med intensivkurser. Totalt beviljades 2003 medel till 54 intensivkurser. Utifrån rapporteringarna 2002 kan det konstateras att Sverige var det nordiska land som tog emot flest studenter, medan Finland tog emot flest lärare. Därefter följer Danmark och Norge vad gäller studenter samt Sverige och Norge vad gäller lärare. Flest utresande studenter i Norden kom från Finland och flest lärare från Norge.

2-2542-1 Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	2.095.000	0 %	NORDKURS

Formål

De nya programmet Nordplus språk ersätter från och med den 1 januari 2004 flera tidigare stödordningar och program, bland annat NORDKURS. Se Nordplus språk.

Resultater i 2004

Se Nordplus språk.

2-2543-1 Nordplus språk

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	8.802.000	8.802.000	6.559.000	0 %	Nordens språkråd

Formål

Nordiska ministerrådets språkpolitiska åtgärder har samordnats till ett tvärgående program Nordplus språk. Det övergripande målet för programmet är att den nordiska språkgemenskapen skall bestå och stärkas och att det nordiska samarbetet också i framtiden i huvudsak skall kunna föregå på nordiska språk. En förutsättning för detta är att de nordiska språken också nationellt bevarar sin ställning som kompletta och samhällsbärande språk. Nordplus språk har därmed följande övergripande målsättningar:

- Främja internordisk språkförståelse
- Stärka kunskapen om språken i Norden
- Främja en demokratisk språkpolitik och språksyn i Norden
- Stärka de nordiska språkens ställning i och utanför Norden

Som ett tvärgående program har Nordplus språk en mycket bred målgrupp. Stöd kan beviljas till i huvudsak tre olika grupper av sökande, som har anknytning till undervisnings-, forsknings- och upplysningssektorn:

- Institutioner och organisationer
- Nätverk
- Enskilda personer

I gruppen enskilda personer ingår inte elever. Eleverna är i främsta hand en indirekt målgrupp i programmet via den kursverksamhet som ordnas för modersmålslärare, lärare i nordiska språk som främmande språk och andraspråk och studerande vid högskolor och universitet.

Resultater i 2004

Det nya tvärgående programmet Nordplus språk ersätter Nordiska språkrådet, Nordmålprogrammet och Nordkurs, vilka år 2003 hade följande resultat:

Språkligt samarbete i Norden, Nordmål

År 2003 inkom totalt 40 projektansökningar till Nordmålprogrammet. 20 sökanden beviljades stöd till totalt 35 projekt. Projektstöd beviljas i huvudsak till kursverksamhet, seminarier och konferenser, men också till publikationer och forskning.

Nordmålforum konferensen ordnades i november. Vid konferensen lanserades det nya Nordplus språk-programmet. Politiker, ämbetsmän och representanter från de nordiska språkmiljöerna deltog. Deltagarantalet uppgick till 60.

Administrative utgifter: 354.631 DKK

Nordkurs

Nordkurs ordnade 16 sommarkurser, inklusive de internationella kurserna i finska, i vilka också nordiska studeranden kan delta. Deltagarantalet uppgick till 297, varav 290 nordiska och 9 baltiska deltagare.

Administrative utgifter: 34 177 DKK

Nordiska språkrådet

År 2003 har Nordiska språkrådet avhållit möten, konferenser och symposier, både i egenskap av huvudarrangör och medarrangör. Temat för det 50. nordiska språkmötet var Språkvården på skolan och ordnades tillsammans med Forskningscentralen för de inhemska språken. I samarbete med Nordisk Forening for Leksikografi arrangerades ett symposium Ordbokskritik i Norden.

Nordiska språkrådet har administrerat två stora projekt: Moderna importord i språk i Norden samt Internordisk språkförståelse i en tid med ökad internationalisering igångsatt av Nordiska kulturfonden. De båda projekten avslutas 2005.

Nordiska språkrådet har beviljat stöd till 9 ordboksprojekt inom de små språkområdena i Norden, samt gett ut 6 skrifter och rapporter. Webbplatsen Språk och kultur i Västnorden har beviljats driftstöd.

Administrative utgifter: 238.400 DKK

Sekretariatsfunktion

Administrationen af programmerne varetages af et nordisk netværk af administratorer

2-2534-4 Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.128.000	1.128.000	1.112.000	100 %	NSU

Formål

NSUs hovedoppgave er å fremme det nordiske forskningssamarbeidet gjennom å styrke vitenskapelig idé- og nettverksutvikling innen tverrfaglige områder som ikke har gitt grunnlag for fellesnordiske forskningsprosjekter. Virksomheten bygger på at deltakere på tvers av fag, karriere, generasjoner, institusjoner og språk, samles om felles studier knyttet til tverrvitenskapelige problemstillinger. NSU er en idéell organisasjon som støttes med et virksomhetsbidrag fra NMR gjennom en årlig prosjektkontrakt.

Prioriteringer i kontrakten

Ministerrådets bidrag forutsettes benyttet til aktiviteter i form av nettverksskapende seminarer og aktiv publikasjons- og informasjonsvirksomhet. Administrative kostnader dekkes av egenfinansiering.

Resultater i 2004

NSU har oppfylt kontrakten med Nordisk Ministerråd for 2003 ved å gjennomføre en nordisk konferanse, 7 vintersymposier, 2 ad hoc symposier og kretsarbeid i 7 studiekretser, samt publikasjons- og informasjonsvirksomhet. NSU har besluttet at informasjonskanalen i hovedsak vil være internettbasert.

Institution

2-3115-3 Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	39.311.000	39.311.000	38.131.000	93 %	Institutionen
Modsvarer DKK	36.952.000	36.952.000	37.368.000		

Formål

NorFA har två huvudfunktioner, som stödorgan och som akademi. Som stödorgan skall NorFA stimulera till samverkan mellan forskarutbildningsmiljöer i Norden. Som akademi skall NorFA stärka nordisk forskarutbildning och forskning genom att skapa mötesplatser, stimulera till förnyelse och verka för utbyte av idéer och erfarenheter. Integreringen med närområdena har intensifierats genom NorFA Nabo.

Prioriteringer i kontrakten

NorFA har under 2003 arbetat inom ett förlängt mål- och resultatkontrakt med ministerrådet. Ett nytt kontrakt kommer att upprättas från och med 2005. Kontraktet kommer att ta utgångspunkt i de förhandlingar som genomförs under 2004 och de politiska beslut som fattas angående en omorganisering av det nordiska forskningssamarbetet.

Resultater i 2004

NorFAs strategi för 2002–2005 och NorFA:s stadgar från år 2000 har varit vägledande för verksamheten. Målen för verksamheten preciserades i NorFAs verksamhetsplan för 2003.

NorFA har under 2003 beviljat stöd till forskarutbildningskurser, nätverk, gästprofessorer och två typer av personliga stipendier (kursstipendier och mobilitetsstipendier). NorFA har dessutom stött pilotprojekt och planläggningsmöten. Det totala antalet beviljade aktiviteter har varit oförändrat jämfört med 2002 medan antalet aktörer har ökat med ca 11 % till nära 6300. NorFA:s insats i närområdena har också ökat jämfört med 2002 och den utgör nu 11 % av de totala aktiviteterna. Könsfördelningen bland personer som mottagit en bevillning var år 2003 188 (62,3 %) män och 114 (37,7 %) kvinnor.

Stödverksamheten har utvecklats vidare med ökad tyngd på nätverkssamarbetet och ytterligare integrering av forskarmiljöer i närområdet. 61 nätverk var aktiva år 2003 vilket innebär en ökning på 5 nätverk jämfört med 2002. Antalet deltagande forskargrupper i NorFA:s nätverk är flera än 700 inkluderande drygt 4000 forskare och studerande. NorFA har fortsatt sina satsningar i Nordens närområde och NorFA:s stödformer har i det närmaste öppnats helt för dessa forskarmiljöer. Mer än hälften av NorFA-nätverken inkluderar forskargrupper i närområdet. NorFA beviljade under 2003 medel till 37 forskarutbildningskurser av vilka två hölls i närområdena. 20 gästprofessorer var verksamma i Norden och 7 i närområdena

NorFA:s verksamhet som akademi, med en rådgivande och policyskapande funktion, har också utvecklats under året.

NorFA är starkt engagerat i satsning på nordiska forskarskolor som ett instrument för att stärka forskarutbildningen i Norden. Två dylika pilotprogram finns redan (inom naturvetenskap, globala förändringar och inom humaniora/samhällsvetenskap) och två andra är på kommande. De två nya programmen skall starta år 2004 och berör molekylär medicin och fiskeriforskning.

NorFA Nabo, ett nytt program för samarbete med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland startade våren 2003 med ekonomiskt bidrag från ministerrådets närområdesprogram.

En statistikdatabas, kallad NORBAL, med översikt över nordisk och baltisk doktorgradstatistik lanserades i januari. Flera konferenser, kurser och seminarier har genomförts, bland annat en veckolång kurs i bioetik i samarbete med den nordiska bioetikkommittén. I samarbete med det danska Forskeruddannelsesrådet har NorFA genomfört en större konferens om kvalitetsutveckling av forskarutbildning.

NorFA har under 2003 förvaltat Nordiska ministerrådets fyra tematiska forskningsprogram, Kön och våld, Språkteknologi, Västnordiskt oceanklimatforskning och Longitudinell epidemiologi.

Kontraktstatus

Uppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 5.580 MNOK
Faktiske udgifter : 2.836 TNOK

Forskning: projekter og programmer

2-3111-1 Nordiske spidsforskningsenheder, globala förändringar

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.174.000	3.174.000	3.130.000	0 %	Program styre

Formål

De nordiska forskningsråden inom naturvetenskap, miljövetenskap och teknik (NOS-N) har i samarbete med Nordiska ministerrådet år 2001 initierat ett nordiskt pilotprogram för nordiska spetsforskningsenheter (nordiska Centres of Excellence, NCoE) på området globala förändringar. NorFA finansierar nordiska forskarskolor som kopplas till spetsforskningscentrerna. Programmet genomförs åren 2002–2007. Målet för det samnordiska programmet för spetsforskningsenheter är att göra den nordiska forskningen synligare och attraktivare i Europa och världen att garantera att de nordiska resurserna, i synnerhet kostsam infrastruktur, används så effektivt och smidigt som möjligt att stödja kreativa och effektiva forsknings- och forskarutbildningsmiljöer att skapa nordisk kritisk massa att öka rörligheten framför allt bland unga forskare att åstadkomma tvärvetenskapligt samarbete att åstadkomma en ändamålsenlig specialisering bland de nordiska länderna inom forskning och kompetens att integrera de nordiska spetsforskningsenheterna i de nationella forskningssystemen

Prioriteringer i kontrakten

Expertgruppen (scientific advisory board, SAB) som utnämnts av programmets styrelse skall göra en utvärdering av programmet i början av 2005. De fyra spetsforskningsenheternas resultat kommer att genomgås. Expertgruppen skall också evaluera forskarskolorna som är knutna till programmet.

Resultater i 2004

De fyra spetsforskningsenheterna har framgångsrikt fortsatt med sina forskningsprojekt. De fyra NCoE forskar i a) ekosystemen i klimatförändring, b) klimatförändringens effekter på biosfären, c) utbytet av koldioxid och metan mellan atmosfären och ekosystemen samt d) användning av luminiscensmetoden i datering. De tre förstnämnda NCoE består av omfattande nätverk av forskargrupper medan den sistnämnda ställer apparatur och infrastruktur till de nordiska forskarnas förfogande. NorFA har beviljat medel till två forskarskolor som är knutna till tre NCoE. Genom att koppla samman NCoE och forskarskolor stärks kvaliteten på forskarutbildningen.

Programstyrelsen (fem män och sju kvinnor) höll ett möte i februari där man beslutade vilka utländska experter som skulle utnämnas som medlemmar av programmets Scientific Advisory Board (SAB). SAB-gruppen dvs en liten expertgrupp skall följa med och rådge de nordiska spetsforsknings-enheterna och forskarskolorna i deras arbete. Fem experter, tre kvinnor och två män utsågs till expertgruppen, en amerikan, en tysk och tre engelsmän. Det första SAB-mötet hölls i november vid spetsforskningsenheten i Risö. Ledarna av alla NCoE deltog liksom forskare och forskarstuderande från de fyra NCoE.

En broschyr som beskriver programmet och de fyra NCoE har tagits fram. Programmet har också presenterats i tidskrifter samt vid möten.

Programmet och de fyra projekten och två forskarskolor finns beskrivna på hemsidan www.aka.fi/ncoe.

Kontraktstatus

Uppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 140.000 DKK
Faktiske udgifter : 138.652 DKK

Sekretariatsfunktion

Programmets sekretariat är förlagt till Finlands Akademi

2-3128-1 Nordisk Forskningssamarbejde

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	7.018.000	0	0	0 %	

Formål

En vigtig proces er igangsat i 2002, hvor ministerrådet fulgte op på en rekommendation fra Nordisk Råd om at fremlægge en hvidbog som behandler mulighederne for at styrke Norden som forsknings- og innovationsregion i lyset af tilsvarende diskussion på europæisk plan. Hvidbogen NORIA (Nordic Research and Innovation Area) forelå i slutningen af 2003 og angav nogle konkrete forslag til fremtidige aktiviteter som fører til, at det nordiske forskningsrum udbygges og forstærkes, inden for det europæiske forskningsrum ERA. Opfølgningen af anbefalingerne er under politisk behandling i 2004, herunder organiseringen af det fremtidige nordiske forskningssamarbejde efter 1. januar 2005.

Prioriteringer i kontrakten

Midler i denne budgetpost er reserveret opfølgningen af den politiske behandling af NORIA, når det fremtidige nordiske forskningssamarbejde efter 1. januar 2005 er besluttet.

2-3130-1 Nordisk arktisk forskningsprogram

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	6.132.000	0 %	Programstyrelsen

Formål

Avsikten med programmet (1999–2004)har varit att öka den nordiska kompetensen och forskningssamarbete inom tre prioriterade områden:

1) Naturprocesser – land, hav och klimat
2) Biologisk mångfald och miljöhot i det arktiska området
3) Arktiska folkgruppers levnadsvillkor

Prioriteringer i kontrakten

Programmets sista budgetår var 2003 och under 2004 slutfördes de projekt som beviljats medel under programperioden.

Resultater i 2004

Under programperioden har totalt 63 projekt fått medel. Alla projekt har haft deltagare från åtminstone 3 nordiska länder. Flera av projekten har samarbetspartner i närområdena (Baltikum och Ryssland) eller i andra europeiska länder. Några projekt har fått medel från EU:s femte ramprogram. Av projekten har 22 koordinerats från Norge, 12 från Danmark, 10 från Finland, 8

från Sverige, 8 från Island och 3 från Grönland. Projekten fördelar sig jämnt mellan de tre prioriterade områdena.

Ett tredje avslutande NARP-symposium avhölls i Tromsø, Norge i februari-mars i samband med en internationell konferens "Arctic -Alpine Ecosystems and People in a changing Environment".

Under 2003 var 37 projekt pågående. Könsfördelningen bland projektledarna visar att det var ca tre gånger flera män än kvinnor dvs 29 män (78,4 %)och 8 kvinnor (21,6 %).

I 14 av de 37 projekten deltog forskare från närområdena. Deltagandet fördelade sig relativt jämnt mellan de tre prioriterade aktivitetsområdena.

Programmet har en hemsida med adressen http//thule.oulu.fi/narp.

Under våren 2004 utkommer en publikation som beskriver programprojekten och de resultat som uppnåtts.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 340.000 DKK

Sekretariatsfunktion

Programmets sekretariat är beläget vid Thule institutet i Uleåborg (Oulu), Finland.

2-3131-1 Nordisk forskningsprogram om køn och våld

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	3.861.000	3.808.000	0 %	Program styre

Formål

Avsikten med programmet (2000-juni 2005) är först och främst att knyta samman små och spridda forskningsmiljöer i Norden och att styrka kompetensuppbyggningen och forskarutbildningen i de nordiska länderna på detta tematiska område. Programmet skall bl.a. bidra till att öka synlighet, höja status och bidra till bättre institutionalisering för forskningsområdet i Norden.

Prioriteringer i kontrakten

Programmets prioriterade forskningsområdena är:

- Makt, våld, sexualitet och offerskapande (victimization) som könsspecifik process
- Föräldraskap, kön och våld: föräldraskapet som könsbaserad samhällsinstitution
- Maskulinitet och våld som ömsesidigt konstituerande samt kulturella definitioner av sexualitet som överordnar mäns och underordnar kvinnors sexualitet
- "Kulturens" och "kulturernas" betydelse för sambandet mellan kön och våld

Resultater i 2004

Programmets samtliga medel har sedan tidigare fördelats genom tre utlysningar som arrangerats 2000–2002. Under år 2003 har 27 av de 29 projekten varit pågående. Två projekt är sedan tidigare avslutade.

16 nätverk och 13 enskilda projekt har beviljats medel och detta involverar ca 300 deltagare, varav drygt hälften är forskarstuderande. Majoriteten av deltagarna kommer från de nordiska länderna, men i projekten ingår också forskare/forskarstuderande från Estland, Lettland, Litauen, nordvästra Ryssland, samt flera andra europeiska länder. Ett antal av projekten har dessutom kontakter med andra europeiska och/eller internationella forskarnätverk. 15 % av pro-grammets aktiviteter involverar närområdena. Av deltagarna i programmet under år 2003 var 49 (16,7 %) män och 249 (83,3 %) kvinnor.

Utöver de pågående projekten har aktiviteterna i programmet under året bestått av utåtriktad information på hemsidan och i media (NIKK magasin nr. 1 2003). Vidare har programmets in-

formationsbroschyr uppdaterats och utvidgats så att den innehåller såväl övergripande information om programmet som abstracts för samtliga projekt.

Programkommittén har beslutat att arrangera ett forskarseminarium i samarbete med NOVA år 2004. Seminariet skall behandla forskning om sexuella övergrepp mot barn.

Programmet har en hemsida med adressen http://www.norfa.no (kön och våld)

Kontraktstatus

Uppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 240.000 DKK
Faktiske udgifter : 239.000 DKK

Sekretariatsfunktion

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA)

2-3132-1 Nordisk forskningsprogram om språkteknologi

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	5.157.000	5.086.000	0 %	Program styre

Formål

Avsikten med det femåriga programmet (2000–2004) är att profilera den nordiska språkliga gemenskapen och säkra/öka användningen av de nordiska språken inom språkteknologin. Samtidigt stöds de nordiska samfunden som en del av det större omgivande lingvistiska samfundet. Avsikten är också att säkra en god nordisk språkteknologi för användare. Programperioden har förlängts till 30.6.2005. Programmet skall bidra till att:

- förbättra kommunikationen mellan nordiska språkteknologiforskare
- förbättra samarbetet inom Ph.D. utbildningen
- etablera faciliteter/dokumentationscentra för att säkra att forskningsresultat, textsamlingar, verktyg etc. finns lätt tillgängliga och kan brukas.

Prioriteringer i kontrakten

Programmet prioriterar följande forskningsområden

- Datorstödd inlärning av nordiska språk
- Tvärspråklig informationsbehandling på de nordiska språken
- Interaktion på ett naturligt språk mellan människa och datamaskin

Resultater i 2004

Under år 2003 har fyra nya nätverk igångsatts och ett tidigare nätverk fortsatt sin verksamhet. Programmet har härtills givit stöd till 5 nationella dokumentationscentra, 4 Ph.D stipendiater, 14 nätverk och 7 samarbetsprojekt.

Språkteknologiprogrammets tredje generella seminarium avhölls i Reykjavik i anknytning till de Nordiska datalingvistikdagarna."Årsbok 2003 "publiceras i februari 2004. Programmet har en hemsida med adressen: http://www.norfa.no/sprogteknologi

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 290.152

2-3133-1 Nordisk forskningsprogram om epidemiologi

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.109.000	3.109.000	3.066.000	0 %	Program styre

Formål

De nordiska länderna står i en särställning när det gäller välutvecklade befolkningsregister och andra databaser. Detta ger nordiska forskare internationellt sett en unik möjlighet att följa en väldefinierad befolkningsgrupp (kohort) under en längre tid. Det nordiska forskningsprogrammet som genomförs under perioden 2003–2007 stödjer framtagandet av helt nya data genom samkörning av olika databaser i de nordiska länderna. Resultaten förväntas leda till en större förståelse för olika riskfaktorers betydelse och utgöra ett viktigt bidrag till internationell forskning.

Prioriteringer i kontrakten

Programmet skall leda till ett ökat samarbete mellan forskningsmiljöerna i Norden och en nätverksbildning. Nordiska forskare skall få tillgång till nya databaser i det egna landet och i andra nordiska länder. Nya komparativa studier blir möjliga genom samkörningar av nordiska databaser.

Resultater i 2004

Projektkommittén beslutade vid ett möte i mars att bevilja medel åt fyra projekt. De utvalda projekten ombads inkomma med reviderade forskningsplaner och budget. Projekttitlarna är följande:

- Nordic Biological Specimen Banks working group on Cancer Causes and Control
- Attention Deficit and Hyperkinetic Disorders (ADH) in a Lifelong Perspective. The Role of Prenatal Environment
- Pre- and childhood growth in relation to risk of cardiovascular disease
- Genes and Environments in Disease Development.: Nordic Twin and Adoption Studies

Av deltagarna i projekten är 58,7 % (27) män och 41,3 % (19) kvinnor. Forskare i närområdena är inte involverade i projekten.

Programkommittén beslutade också att en mid-term evaluering av projekten skall göras i slutet av 2004.

Programmet har en hemsida med adressen www.norfa.no. Epidemiologiprogrammet och de fyra projekten presenteras på hemsidan

Kontraktstatus

Oppfyllt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 100.000 DKK
Faktiske udgifter : 102.000 DKK

Sekretariatsfunktion

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA)

2-3138-1 Nordisk Forskerskoleprogram

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.484.000	2.484.000	0	0 %	FPR

Formål

Programmet skall stödja nordiskt samarbete om forskarskolor och forskarkurser genom att bygga ut nätverkssamarbetet mellan nationella institutioner av en mera formell och förpliktande karaktär. En forskarskola skall utgöra en ram för forskarutbildningen och skall ge möjlighet för

såväl djup som bredd i utbildningen. Forskarskolan skall vara av en viss storlek och ha en klar identitet. En forskarskola kan vara tematiskt inrättad och får gärna innehålla flera discipliner. Det är viktigt att en forskarskola har en ledning med en klar ansvarsfördelning och med en forskarskoleledare som normalt är anställd vid institutionen med huvudansvaret. Programmet är ett pilotprogram og programperioden är 2004–2008.

Prioriteringer i kontrakten

Att stärka forskarutbildningen genom upprättandet av nordiska forskarskolor.

Att via pilotprogrammet utveckla modeller som förbättrar forskarutbildningen nationellt och i Norden som helhet.

Resultater i 2004

Programmet mottog 57 ansökningar av vilka tio gick vidare till en andra rond med en mera utförlig ansökan. Fem nya nordiska forskarskolor inom humaniora och samhällsvetenskap utsågs under 2003 av en referensgrupp. De nordiska forskarskolorna inkluderar alla nordiska länder och också deltagare i närområdena. Alla forskarskolor får en rambevillning på ca 1 MNOK per år under fem år. Följande forskarskolor startar sin verksamhet i januari 2004:

- Dialogues with the Past. Graduate School in Archaeology
- Nordic Research School in Library and Information Science
- Nordic Graduate School of Language Technology
- Nordic Graduate School of mathematics education
- Nordic Research School in Interdisciplinary Gender Research

Information om programmet finns på www.norfa.no (HUM/SAMF Forskerskoler)

Sekretariatsfunktion

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) administrerar programmet

2-3139-1 Nordiske spidsforskningsenheder, medicin

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	BUD.DISP AV
DKK	2.991.000	2.991.000	0	0 %	FPR

Formål

De nordiska forskningsråden inom medicin (NOS-M) har i samarbete med Nordiska ministerrådet år 2003 och NorFA initierat ett nordiskt pilotprogram för nordiska spetsforskningsenheter (nordiska Centres of Excellence, NCoE) på området molekylär medicin. Forskarutbildning skall specifikt ingå i ett eller flera av spetsforskningsenheternas aktiviteter. Programmet genomförs åren 2004–2008

Målet för det samnordiska programmet för spetsforskningsenheter är att stödja forskning av excellent kvalitet att göra den nordiska forskningen synligare och attraktivare i Europa och världen att garantera att de nordiska resurserna används så effektivt och smidigt som möjligt att stödja kreativa och effektiva forsknings- och forskarutbildningsmiljöer att skapa nordisk kritisk massa att öka rörligheten framför allt bland unga forskare att åstadkomma tvärvetenskapligt samarbete att åstadkomma en ändamålsenlig specialisering bland de nordiska länderna inom forskning och kompetens att integrera de nordiska spetsforskningsenheterna i de nationella forskningssystemen.

Prioriteringer i kontrakten

De nordiska spetsforskningsenheter som utnämnts i juni 2004 fungerar nu dynamiskt.

Programstyrelsen planerar tillsammans med programmets expertgrupp en midterm evaluering av programmet.

Resultater i 2004

Programmet utlystes i november 2003. Sekretariatet mottog 25 ansökningar. Två eller tre nordiska spetsforskningsenheter kommer att utses under 2004 av en utländsk dvs icke-nordisk expertgrupp.

Information om programmet finns på adressen www.vr.se/medicin .

Sekretariatsfunktion

Programmet administreras av det svenska Vetenskapsrådet.

2-2554-1 Udviklingsprojektet NORDUnet2

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	507.000	500.000	25 %	MR-U/EK-U

Formål

Nordunet2 var et forskningsprogram om IT-infrastruktur og dets applikationer – fjernundervisning, digitale biblioteker, telemedicin og netværksservices. Nordunet2 har rådet over godt DKK 30 mio. i perioden 1999–2001, hvor kun finansieringen af projektlederen er gået over det nordiske budget. Programmet er nu afsluttet men aktiviteten i en ny form er fortsat under Nordunet3.

Prioriteringer i kontrakten

Nordunet2-projektet har afsluttet alle sine aktiviteter primo 2003, men EK-U har besluttet (møde EK-U 2/02), at IT-policygruppen skal administrerer beløbet med henblik på at undersøge grundlaget for og eventuelt udarbejde forslag til profil og indhold for et fortsat og styrket nordisk samarbejde om "Internet- og applikationsforskning og -udvikling" (Nordunet3).

Resultater i 2004

Budgetposten har i år 2003 været administreret af IT-policygruppen med henblik på i væsentligt omfang, at blive brugt på ekspertudredninger, analyser og møder med sigte på at frembringe et forslag om profil og indhold for et fortsat og styrket nordisk samarbejde om "Internet- og applikationsforskning og -udvikling" (se Nordunet3)

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat.

2-3129-1 Nordisk videnskabelig information

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.500.000	0	0	0 %	MR-U/EK-U

Formål

På Samarbejdsministrenes møde den 29. oktober 2003, blev det besluttet at nedlægge Nordisk Ministerråds institution Nordiska Samarbetsorganet för Vetenskaplig Information (Nordinfo) per 1. juli 2004. Da samarbejdsområdet fortsat er prioriteret har Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning (MR-U) nedsat en arbejdsgruppe som skal udarbejde forslag til samarbejdsområdets fremtidige faglige fokusering, organisationsform og finansiering.

I en tid, hvor forudsætningerne for at drive biblioteksvirksomhed ændres radikalt af den informationsteknologiske udvikling, skal forslag sætte sig udover den aktivitet som til dato har været i Nordinfo og endvidere være fagligt og politisk mere fokuseret. Forslaget skal i relation til samarbejdets organisering og budget tage afsæt i Brändström-rapporten.

Forslaget til samarbejde på fagområdet er således under udformning, og det nærmere faglige indhold forventes præsenteret for ministerrådet i efteråret 2004.

Resultater i 2004

Programmet forventes først operativt pr. primo 2005

2-3136-2 Forskningsprogram NORDUnet3

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.496.000	0	0	0 %	MR-U/EK-U

Formål

Ministerrådet har tidligere finansieret sekretariatet for et forskningsprogram, Nordunet2, om avanceret Internet applikationer. Forskningspuljen (MDKK 30 over tre år) blev finansieret nationalt. På baggrund af programevalueringen, anbefalinger fra IT-policygruppen, samt som opfølgning på uddannelses- og forskningssektorens hvidbogen "N O R I A Nordisk forskning och innovation – globalt ledande genom ökat samarbete", har ministerrådet besluttet at støttet en opfølgning og har foreløbigt afsat MDKK 3,496 for år 2005. Budgetposten som udgør 33 % af totalbudgettet, forudsætter at Nordiska samarbetsnämnden för naturvetenskaplig forskning (NOS-N) færdigbehandler det præliminære forslag om Nordunet3, som blev godkendt af EK-U december 2003. Programmet forventes endeligt vedtaget af MR-U medio 2004 og skal løbe over fire år med samme del finansiering fra ministerrådet.

Prioriteringer i kontrakten

I følge forslaget fra NOS-N skal der forskes i videnssamfundets grundlæggende infrastruktur – den infrastruktur som avancerede offentlige Internetapplikationer bygges ovenpå, eksempelvis indenfor områderne: virtuelle universiteter, digitale biblioteker, digital forvaltning, telemedicin etc. Der foreslås forskning i de Internetteknologier som understøtter applikationerne.

IT-sikkerhed ses som en almen forudsætning for en videreudvikling af Internettet og specielt de avanceret offentlige Internetapplikationer.

Internettets grundlægende design og Kommunikationsservices – herunder Internetprotokoller og sammensætningen af Internettets forbundne ressourcer (GRID-teknologi)

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat

Institutioner

2-2524-3 Nordens Folkliga Akademi (NFA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	0	7.791.000	7.691.000	71 %	Institutionen
Modsvarer DKK	0	6.311.000	6.230.000		

Formål

MR-U/MR-SAM besluttet i oktober 2003 at Nordens Folkliga Akademi legges ned fra 1.august 2004. Der henvises til ny budsjettpost 2-3127-1 Politik udvikling voksnes læring, som erstatter 2-2524-3 Nordens folkliga akademi.

Resultater i 2004

Rapporten "Nordiskt center för vuxnas lärande" ble ferdigstilt sommeren 2003. Som resultat av utredningsarbeidet besluttet MR-U/MR-SAM at Nordens Folkliga Akademi (NFA) legges ned fra høsten 2004. FOVU har fulgt opp rapporten og igangsatt et arbeid med utredning av nordisk Nettverk for Voksnes Læring (NVL) med en samordnende enhet/knutepunkt. Synspunkter på det framtidige nordiske samarbeidet om voksens læring er drøftet med representanter fra de nordiske interessemiljøene for voksnes læring i november 2003.

Resultater i 2003 NFA

NFA har i 2003 arbeidet med konferanse/ seminarvirksomhet, dokumentasjon/formidlingsarbeid samt nordisk/internasjonal nettverksbygging. Resultatet i 2003 ble 5.159 (2002: 6.431) kursdager med en belegningsgrad i internatet på 49 %. Antall deltakere var 1.392 (2002: 1.185).

Nedgangen i kursdager er en følge av beslutningen om at NFA legges ned fra august 2004. Biblioteket er økt med 400 volum. Sammenlagt deltok 59 personer i stipendiatmåneden. NFA har i 2003 deltatt i 5 EU-prosjekt, hvorav ett ble koordinert av NFA.

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 2.000 TSEK

2-3180-3 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	19.113.000	19.113.000	18.757.000	81 %	Institutionen

Formål

Norditas uppgift är att utföra grundforskning inom teoretisk fysik, samt att främja forsknings- och utbildningsverksamhet i Norden, bland annat genom mobilitetsprogram. Institutet bedriver ett stipendiatprogram för unga nordiska forskare och utbildar doktorander vid kurser och forskarskolor samt genom forskarhandledning. Nordita stöder utvecklingen av nya forskningsområden i Norden och främjar tillämpningar av den teoretiska fysikens metoder på övriga områden av samhällelig betydelse.

Prioriteringer i kontrakten

Nordita arbetar under åren 2003–2004 inom ett förlängt mål- och resultatkontrakt med ministerrådet. Enligt beslut i MR-U och MR-SAM den 29/10 2003 skall Nordita överföras till nationellt ansvar och anpassas till värdlandets rättliga förhållanden. Processen inleds med att institutets verksamhet utvärderas. Från och med 2005 kommer ett nytt resultatkontrakt att upprättas. Kontraktet tar utgångspunkt i resultaten från utvärderingen samt efterföljande förhandlingar.

Resultater i 2004

Nordita ordnar varje år kurser och symposier och 2003 var ett aktivt år med totalt fyra kurser och sex symposier, delvis med externt stöd. Kurser och symposier utgör en central del av Norditas verksamhet och bidrar till institutets synlighet och nordiska nytta. Fysikstuderande vid baltiska universitet och i Ryssland har också deltagit i dessa aktiviteter. Forskningen vid Nordita var under 2003 i hög grad präglad av internationellt samarbete. Fyra postdocs och tre doktorander vid Nordita deltog i projekt inom ramen för EU:s femte ramprogram och via "Marie Curie Training Site"-programmet. Institutet deltog även i två nätverkssamarbeten inom ramen för European Science Foundation. Nordita har en stab på sex seniora professorer varav fem med fast anställning, fyra biträdande professorer samt 2–4 nordiska lektorer. Norditas stab har som under tidigare år haft ett betydande antal förtroendeuppdrag från nationella forskningsråd, privata fonder och vetenskapliga föreningar. Professorerna har fungerat som opponenter vid doktorsexamina, redaktörer för vetenskapliga tidskrifter och i organisations-kommittéer för internationella konferenser.

Kontraktperiode

2005–2007

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 4,9 MDKK
Faktiske udgifter : 4,9 MDKK

2-3181-3 Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	3.061.000	3.061.000	3.026.000	22 %	Institutionen
Modsvarer DKK	2.877.000	2.877.000	2.965.000		

Formål

Nordisk Institutt for Sjørett (NIfS) har til oppgave å fremme forskning og utdanning i de nordiske landene innen sjørett, allmen transportrett, olje- og gassrett samt tilgrensende områder. NIfS skal være et internasjonalt kompetansesenter innen sine fagfelt.

Prioriteringer i kontrakten

Nordisk Institutt For Sjørett har fram til 30. juni 2004 en prolongert kontrakt gjeldende fra 1999–2001. I samsvar med beslutningen i MR-U og MR-SAM 29. oktober 2003 skal NSI overføres til nasjonalt ansvar og tilpasses vertslandets rettslige forhold. Det vil bli forhandlet fram en ny kontrakt gjeldende fra 1. juli 2004.

Resultater i 2004

Virksomheten ved NIfS har i 2003 forløpt som planlagt. NIfS har befestet sin posisjon som et unikt kompetansesenter i nordisk og europeisk sammenheng. Samtidig har arbeidet med å videreutvikle den internasjonale status fortsatt.

Interessen for undervisnings- og etterutdanningsvirksomheten blant studenter og praktiserende jurister har fortsatt vært meget stor. NIfS' virksomhet i 2003 har vært preget av en ytterligere fokusering mot Europa. Videreutviklingen av det engelsk-språklige master-programmet er en viktig del av dette arbeidet. Som tidligere forestår NIfS ekspertbistand overfor offentlige myndigheter og praktiserende jurister og videreutvikler biblioteket, som fortsatt fremstår som et av verdens beste.

Kontraktperiode

30. juni 2004

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 3.622 TNOK

2-3182-3 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	7.151.000	7.151.000	7.018.000	64 %	Institutionen

Formål

Nordiskt institut för asienstudier (NIAS) har som huvuduppgift att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom forskning och studier i och om Asien. Syftet med NIAS är att genom en samlad nordisk insats optimera användningen av forskningsfaciliteter och kompetens om Asien

samt fungera som ett resurscentrum för aktiviteter som annars inte skulle existera i de nordiska länderna. NIAS skall genom en samlad nordisk insats skapa ett nordiskt mervärde och ett bättre utnyttjande av resurser. Institutet skall också göra nordisk forskning och forskarutbildning om Asien mer konkurrenskraftig i internationella sammanhang samt bidra till att förbättra nordiskt beslutsfattande vad gäller de nordiska ländernas relationer till Asien på olika områden.

Prioriteringer i kontrakten

NIAS arbetar under åren 2003–2004 inom ett förlängt mål- och resultatkontrakt med ministerrådet. Enligt beslut i MR-U och MR-SAM den 29/10 2003 skall NIAS överföras till nationellt ansvar och anpassas till värdlandets rättliga förhållanden. Från och med 2005 kommer ett nytt resultatkontrakt att upprättas. Kontraktet tar utgångspunkt i de förhandlingar som genomförs under 2004. Under 2004 utvecklas formerna för insitutets nya ägarkonstruktion och överförandet av kontraktsansvaret för institutet till nationell myndighet.

Resultater i 2004

År 2003 koncentrerades NIAS' verksamhet på fortsatt utveckling av egen forskning med fokus på publicering av resultat, forskningsstödsaktiviteter för nordiska institutioner och forskare, ett omfattande konferens- och seminarieprogram samt på internationellt samarbete. Institutet har under året utvecklat nya administrativa procedurer och rutiner samt etablerat en ny IT-plattform och hemsida. NIAS har bevarat en hög aktivitetsnivå med gott produktionsresultat. Forskare har varit aktiva inom ett antal centrala forskningsteman samt på konferenser, föreläsningar och i media. Biblioteket (NIAS LINC) har haft en hög aktivitetsnivå med fokus på nya former för service, speciellt inom det elektroniska området. Aktiviteten inom publikationsverksamheten (NIAS Press) har varit något under förväntan 2003, men bättre än året innan. Inom NIAS Press har en plan utvecklats för att öka produktionen och för att på sikt bli självfinansierande. Antalet stipendiater, gästforskare, konferenser, seminarier och workshops har varit tillfredsställande. NIAS ekonomiska resultat har varit tillfredsställande och bättre än budgeterat. Sammanfattningsvis är NIAS ett internationellt erkänt forskningsinsitut med fast förankring i de nordiska asienforskningsmiljöerna.

Kontraktperiode

2005–2007

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2,3 MDKK
Faktiske udgifter : 2,3 MDKK

2-3183-3 Nordisk samarbetsorgan för vetenskaplig information, (NORDINFO)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	0	738.700	735.100	87 %	Institutionen
Modsvarer DKK	0	5.489.000	5.462.000		

Formål

NORDINFO, det nordiske samarbejdsorgan for videnskabelig information, har som hovedopgave at fremme og videreføre nordisk samarbejde om videnskabelig information og dokumentation indenfor fag- og forskningsbibliotekssektoren. NORDINFO skal også formidle nordiske interesser i internationale fora. Samtlige NORDINFO's aktiviteter skal vise en høj nordisk

profil og bidrage til nordisk nytte således at projekter i NORDINFO's regi skaber nordisk merværdi også ud over de rent faglige samarbejdsresultater.

Prioriteringer i kontrakten

På Samarbejdsministrenes møde den 29. oktober 2003, blev det besluttet at nedlægge Nordisk Ministerråds institution Nordiska Samarbetsorganet för Vetenskaplig Information (Nordinfo) per 1. juli 2004.

Da samarbejdsområdet fortsat er prioriteret har Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning (MR-U) nedsat en arbejdsgruppe som skal udarbejde forslag til samarbejdsområdets fremtidige faglige fokusering, organisationsform og finansiering. I en tid, hvor forudsætningerne for at drive biblioteksvirksomhed ændres radikalt af den informationsteknologiske udvikling, skal forslag sætte sig udover den aktivitet som til dato har været i Nordinfo og endvidere være fagligt og politisk mere fokuseret. Forslaget skal i relation til samarbejdets organisering og budget tage afsæt i Brändström-rapporten.

Forslaget til samarbejde på fagområdet er således under udformning, og det nærmere faglige indhold forventes præsenteret for ministerrådet i efteråret 2004. Se også ny budgetpost Nordisk videnskabelige information.

Resultater i 2004

NORDINFO har medfinansieret en mængde projekter og aktiviteter i både nordisk og andet internationalt regi, herunder:

- Nordisk policy-samordning
- Forskning og udvikling
- Kompetenceopbygning
- Publicering og informationsvirksomhed

NORDINFO har endvidere deltaget aktivt i arbejdet med at forny samarbejdets faglige og politiske fokusering under en ny struktur.

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter:
Faktiske udgifter : 391 TEUR

2-3184-3 Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
ISK	86.878.000	86.878.000	84.767.000	80 %	Institutionen
Modsvarer DKK	7.819.000	7.819.000	7.629.000		

Formål

Nordvulk är ett nordiskt kompetenscentrum för forskning i geodynamiska processer med fokus på vulkanologi och kontinentalplattornas förskjutning samt härtill hörande miljörelaterade områden. Island används i detta sammanhang som ett geologiskt laboratorium för samtliga nordiska länder.

Nordvulk skall bidra till forskarutbildning och samarbete mellan geologiska institutioner i Norden och internationellt.

Prioriteringer i kontrakten

Nordvulk har under 2003 arbetat inom ett förlängt mål- och resultatkontrakt med ministerrådet. Ett nytt kontrakt kommer att upprättas från och med 2005. Kontraktet kommer att ta utgångspunkt i de förhandlingar som genomförs under 2004. Under 2004 skall överförande av kontraktsansvaret för institutet till nationell myndighet (Islands universitet) underhandlas färdigt.

Nordvulk skulle i slutet av 2003 flytta till Islands universitets lokaliteter och samlokaliseras med andra naturvetenskapliga ämnesområden. Detta har framskjutits med några månader.

Resultater i 2004

Nordvulks forskningsgrupp bestod under 2003 av 20 personer. Två av dessa hade egna externa medel. Av de 20 personerna är 9 män och 11 kvinnor. 10 kommer från Island, 7 från de andra nordiska länderna och 1 från respektive USA, Italien och Kina. Verksamheten präglades av hög forskningsaktivitet samt ett ökat antal publikationer och presentationer vid internationella konferenser. Nordvulks forskare publicerade under året 15 artiklar i internationella tidskrifter och 11 populärvetenskapliga artiklar. Också de unga forskarna gavs i stor utsträckning möjlighet att hålla presentationer vid internationella konferenser. Sammanlagt 25 presentationer hölls av Nordvulks medarbetare. Dessa har också deltagit i flera radio- och televisionsprogram under året. Nordvulks direktör har blivit medlem av UNDAC (United Nations Disaster Assessment and Coordination Team).

Den externa finansieringen till forskning och utbildning ökade bland annat via två europeiska samarbetsprojekt inom geofysik, RETINA och PREPARED, som Nordvulk deltog i under 2003. Flera utländska forskare besökte Nordvulk under 2003.

Nordvulks program för unga forskare utvecklades genom en bättre koppling av Nordvulks forskning till ett formellt doktorsgradsarbete vid nordiska universitet. Tre av de fem unga forskarna använder sitt arbete vid Nordvulk som en del av sitt doktorsgradsarbete vid respektive Stockholms universitet, Islands universitet och Helsingfors universitet. En italiensk forskare deltar med extern finansiering i programmet för unga forskare.

En sommarskola med temat koppling av vulkaner och jordskorpans rörelser ("magmatic-tectonic interaktion") avhölls i södra Island. Sommarskolan anordnades i samarbete med den amerikanska Science Foundation och med nordisk finansiering från NorFA.

Verksamheten under 2003 färgades av frågan om Nordvulks framtid samt konklusionen att överföra Nordvulk till Islands universitet och integrera institutet med universitetets övriga geovetenskapliga verksamhet. Islands universitet och Nordiska ministerrådet underskrev en avsiktsförklaring om detta i november. Nordvulks flyttning till nya lokaliteter på universitetsområdet kunde inte som planerat ske under 2003 eftersom den nya byggnaden ej stod färdig.

Kontraktperiode

2004

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 15,636 MISK

2-3185-3 Nordisk Samisk Institutt (NSI)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	7.277.000	7.277.000	7.191.000	58 %	Institutionen
Modsvarer DKK	6.840.000	6.840.000	7.047.000		

Formål

Nordisk Samisk Institutt (NSI) har som formål gjennom forskning å styrke og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Prioriteringer i kontrakten

Nordisk Samisk Institutt har fram til 30. juni 2004 en prolongert kontrakt gjeldende fra 1999–2001. I samsvar med beslutningen i MR-U og MR-SAM 29. oktober 2003 skal NSI overføres til nasjonalt ansvar og tilpasses vertslandets rettslige forhold. Det vil bli forhandlet fram en ny kontrakt gjeldende fra 1. juli 2004.

Resultater i 2004

Virksomheten ved Nordisk Samisk Institutt kan i 2003 vise til tilfredsstillende resultater. Aktiviteten i sin helhet og samarbeidet med andre institusjoner er relativt omfattende, sett i lys av institusjonens størrelse og budsjett. NSI har flere forskere i virksomhet. Nordisk Samisk Institutt opplever å få større oppmerksomhet i det samiske samfunn og i forskningsmiljøene for øvrig. På tross av økt konkurranse om midler innen forskningen, er ekstern finansiering på over av 43 %. Prosjektbevilgninger i 2003 er noe økt i forhold til foregående år. NSI ser behov for å avklare fremtidig organisering, finansiering og styring av virksomheten. Dette for å skape stabile og langsiktige vilkår for instituttets fremtidige virksomhet.

Kontraktperiode

30. juni 2004

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen anmerkninger

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 4.380 TNOK

IT-Ministerråd

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	1.072.000	1.072.000	707.000	0 %	MR-IT

Formål

Grundlaget for MR-IT er de nordiske samarbejdsministres ønske om at rette større fokus på informationsteknologi generelt, idet:

- der i de nordiske lande findes en fælles forståelse for informationsteknologiens strategiske betydning for regionen. Man vil fokusere på den globale, regionale og nationale samfundsudvikling fra industrisamfund til videnssamfund
- de nordiske lande har relativt ensartede kulturelle, materielle og politiske forudsætninger for tiltag i relation til konsekvenserne af videnssamfundets udvikling, herunder en af verdens mest veludbygget IT-infrastrukturer og højeste IT-optag

- de nordiske lande ser, at de kan opnå en betydelig merværdi ved at samarbejde nordisk om problemstillinger, som man ellers ville stå alene med. Man vil opnå nytte – på nordisk niveau - i form af erfaringsudveksling, synergi, stordriftsfordele og allianceskabelse

MR-IT som en selvstændig IT-sektor, skal ikke duplikere, overtage, eller styre de nordiske IT-samarbejdsområder, som findes i andre sektorer, men derimod supplere og styrke disse ved at fokusere på de overordnede tværfaglige rammebetingelser. MR-IT skal være en drivende kraft i den politiske diskussion af IT-problemstillinger. Der er på denne baggrund, for årene 2002 til 2004, udpeget en række aktuelle problemstillinger til videre drøftelser og mere konkrete tiltag:

1) Den digitale todeling – et videnssamfund for alle
2) Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet
3) Digital forvaltning
4) Bredbånd og digitalt indhold
5) IT-sikkerhed og tillid

Der fokuseres på de væsentligste rammebetingelser for en gunstig udvikling af den nordiske kompetence og konkurrenceevne specifikt og den nordiske samfundsmodel, kultur og identitet generelt. MR-IT har også en internationale profil, der skal ses som en del af såvel det nationale som internationale arbejde. MR-IT finder det centralt ikke at duplikere arbejde som allerede foretages i andre internationale fora, men søger derimod at styrke nordiske synspunkter ind i de internationale fora, herunder særligt EU og Østersørådet. MR-IT skal her søge at identificerer og styrke de fællesnordiske interesser inden for IT-området.

MR-IT vil i løbet af efteråret 2004 initiere drøftelse af samarbejdets fortsatte prioriteringer. På baggrund af drøftelserne, vil en ny handlingsplan blive udarbejdet til efterfølgelse af den nuværende, som udløber ved udgangen af 2004.

2-3410-1 Det Nordiske IT-samarbeid under MR-IT

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.072.000	1.072.000	707.000	100 %	MR-IT/EK-IT

Formål

Det skall initieres aktiviteter som direkte forbereder og giver grundlag for ministrenes diskussion om aktuelle spørgsmål af betydning for videnssamfundets udvikling. Aktiviteterne skal gennem det nordiske samarbejde give tydelig synergieffekt og skabe merværdi i internationalt perspektiv.

IT-spørgsmål behandles også under andre sektorer. Det er derfor vigtigt at samarbejdet tydeligt profilerer området politisk ved at satse på et tværsektorielt og overordnet IT-samarbejde samt på helhed ved opbygningen af samarbejdsrelationer til de andre nordiske ministerråd, der beskæftiger sig med IT.

Prioriteringer i kontrakten

Fokus vil være rettet mod prioriteringerne i MR-IT's nye handlingsplan som først vil foreligge ultimo 2004. Det forventes dog at de nuværende fokuseringer fortsat vil være repræsenteret i varierende grad:

- Den digitale todeling - et videnssamfund for alle
- Indikatorer for og benchmarking af videnssamfundet
- Digital forvaltning
- Bredbånd og digitalt indhold
- IT-sikkerhed og tillid

Resultater i 2004

Ministerrådet har i år 2003:

- afholdt et temaseminar om "Digital förvaltning och nordisk integration", i forbindelse med det årlige ministermøde i MR-IT
- konkluderet projekt IT-infrastrukturstudie om nordisk bredbåndspolitik med publikation
- etableret et "Nordisk digital signatur netværk", blandt andet som opfølgning på Nordisk Råds rekommandation 11/2000 (A 1226)
- eeltaget i udarbejdelsen af en projektplan for et projekt om "Språkteknologi og IKT-næringsudvikling", blandt andet som opfølgning på Nordisk Råds rekommandation 13/2000 (A 1228)
- udbygget det nordiske statistiksamarbejde på IKT-området, herunder startet metodeudvikling indenfor området "ICT investments in enterprises"

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat

Miljø- og ressourcepolitik samt nærområderne

Nærområdene og arktis

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	68.977.000	88.942.000	85.951.000	-2,8 %

Indledning

Nærområdesektoren 2005

Arbeidet som Nordisk Ministerråd gjør i Nærområdet hviler på en rekke politiske vedtak, først og fremst på den reviderte Nærområdestrategien "Nærmere Norden" og "Ny nordisk dagsorden", en oppfølging av Vismannsrapporten fra år 2000, de til enhver tid gjeldende formannskapsprogram samt rekommendasjonene fra Nordisk Råd.

Nordens nærområde er i dag definert som Litauen, Latvia, Estland og Nordvestrussland. Hva angår Nordvestrussland er dette området identisk med den Russiske Føderasjons admini-strative enhet med samme navn, men hvor Nordisk Ministerråd velger å konsentrere sine inn-satser i grensenære områder.

De overordnede målsetningene for ministerrådets samarbeid med Nærområdene er å bidra til en i alle henseender sikker og stabil utvikling, å styrke demokratiet, å øke verdifellesskapet med den nordlige delen av Europa, samt å medvirke til utviklingen av en markedsøkonomi og økt økonomisk samarbeid i området. Den nordiske innsatsen i nærområdene skal i størst mulig grad styrke og komplettere de nordiske lands nasjonale innsatser, ikke duplisere disse.

Innsatsen som nedlegges i Nærområdet defineres således i treårige rammeprogram, hvor detaljene for virksomheten kommer til uttrykk i de årlige arbeidsprogrammene, som også inneholder detaljerte prosjektbeskrivelser. Denne todelingen bidrar til smidighet og tilpassningsevne, ikke minst i forhold til de vekslende formannskapenes prioriteringer. Nordisk Ministerråds arbeid i nærområdene går i 2005 inn i det siste året av den 3-årige rammeplanen for Nærområdet 2003–2005.

Det samlade nærområdearbetet inom Nordiska ministerråd har blivet evalueret første halvår 2004. Vurderingen har første rekke fokuseret på nærområdesamarbeidet i et aktuelt og fremtidsorientert perspektiv. Vurderingen av nærområdevirksomheten skal tjene som et grunnlag for Nordisk Ministerråds (Samarbeidsministrenes) stillingtagen til både retningen og relevansen av de pågående og påregnede fremtidige fellesnordiske samarbeidsaktiviteter i relasjon til Baltikum hhv. Nordvestrussland. Vurderingen skal ut fra en forståelse av fellesnordiske politiske inter-

esser angi begrunnede refleksjoner over både innholdet og formen for nordisk nærområde-innsats i fremtiden.

Selv om nærområdestrategien "Nærmere Norden" og "Ny nordisk dagsorden", fortsatt har aktualitet, forventes aktiviteten i 2005 – foruten prioriteringene i det foreliggende formannskapsprogram – i størst mulig grad å ta hensyn til de nya rettningslinjer för nærområdesamarbeidet, som nu utarbetes på grundlag av evalueringen..

Allerede i 2005 vil man se et tydeligere skille mellom den felles nordiske virksomheten i Nordvestrussland og virksomheten i Baltikum. Erfaringene fra det langvarige samarbeidet med de baltiske landene vil kunne være ett av flere utgangspunkt for utviklingen av det tettere samarbeidet med Nordvestrussland.

Budsjettfordelingen

Budsjettdirektivet viser til at Nærområdene er et av tre høyt prioriterte områder for Nordisk Råd. Det er dog for 2005 foretatt en reduksjon i det samlede budsjettet på TDKK 2.500, som følge av at frigjorte midler fra innsatsen i Baltikum ikke benyttes til nye prosjekter.
Budsjettet for Nærområdesektoren i 2005 er inndelt i til dels andre hovedkategorier enn tidligere år:

- Pulje (ny) til at følge op på konklusionerne fra evalueringen
- Den foreslåtte puljen kan så senere på året anvendes for å kunne følge opp relevante målsetninger, nye så vel som gamle
- Reduksjonen av nærområdeprogrammet skjer utelukkende fra avsluttede prosjekter i Baltikum. Disse midler skytes ikke umiddelbart inn i nye prosjekter i Baltikum eller Nordvestrussland

Den tidligere inndelingen i de tre prosjektbudsjettpostene, hhv:

- 2-0830-2 Demokrati og velferd/medborgerpolitikk
- 2-0840-2 Bærekraftig ressursutnyttelse,
- 2-0860-2 Kulturformidling,

- er i 2005 fraveket til fordel for en geografisk fordeling av midlene. Prioriteringene for disse emnene i 2005 blir således å finne under "Stipend- og utvekslingsordninger" og de to nye budsjettpostene, hhv. "Handlingsplan for Nordvestrussland" og "Prosjektvirksomhet i Baltikum".

Nærområdesverksamhetet finansieres förutan över nærområdeprogrammet också över respektive ministerråds anslag. De rettningslinjer for det framtida nærområdesamarbetet som är under utveckling förväntas gälla all nærområdeverksamhetet och därmed påverkes också andre budgetposter än nærområdeprogrammet.

3-0810-3 Informations- och kontaktverksamhet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	13.700.000	13.902.000	14.000.000	100 %	MR-SAM/NSK

Formål

- Finansiering og drift av fire eksisterende informasjonskontor i hhv. Estland, Latvia, Litauen og Nordvestrussland, samt eventuell opprettelse av ett kontor i Kaliningrad
- Etablering av nettverk mellom Norden og nærområdene
- Formidling av nærområdenes behov og prioriteringer til nordiske samarbeidspartnere
- Forankring av ministerrådets aktiviteter i nærområdene
- Samarbeide, informasjonsutveksling og lokal koordinering av ministerrådets aktiviteter i forhold til andre aktører i Nærområdene

Prioriteringer i kontrakten

Nordisk Ministerråd er representert i nærområdene med fire informasjonskontor hvis rolle ikke kun er å være implementerende part for NMRs prosjektsamarbeid i nærområdene og administrere de forskjellige utvekslingsordningene. Kontorene fungerer også som knutepunkt for kontakten mellom Nordisk Ministerråd, de lokale myndigheter og de nordiske ambassadene, og forventes i 2005 å legge økt vekt på nettverksbygging og opinionsdannende virksomhet. I Estland, Latvia og Litauen kan informasjonskontorene dessuten i økende grad fungere som bindeledd mellom nordiske og baltiske myndigheter, etter hvert som det nordisk-baltiske samarbeidet utvikles til et likeverdig samarbeid. Denne virksomheten avgjøres av evalueringens konklusjoner vedr. hvilken retning det overordnede arbeidet i nærområdene skal ha.

- Sluttføre formalitetene vedr. etableringen av ministerrådets kontor i Kaliningrad, samt sette dette i drift.
- Sluttføre det treårige rammeprogrammet 2003–2005 for aktiviteter i nærområdet
- Økt mottagerstyring og informasjon om ministerrådets virksomhet i Nærområdet
- Deltagelse i grenseregionale samarbeidsstrukturer spesielt i det baltisk-russiske grenseområdet
- Øke informasjonen om det nordiske samarbeidet i nærområdene

Resultater i 2004

I løpet av året er bl.a. følgende blitt gjennomført:

- Kulturell markering av 300-års jubileum for St. Petersburg og Petrozavodsk
- Sterkere profilering av Informasjonskontorene overfor baltiske myndigheter
- Økt informasjon om det nordiske samarbeidet overfor russiske myndigheter
- En rekke relevante seminarer med deltagelse fra hele nærområdet
- Videreføring av handlingsplan for likestilling og bekjempelse av handel med kvinner
- Initiert handlingsplan for narkotikabekjempelse i nærområdene
- Økonomistyringsprosjekt for informasjonskontorenes virksomhet

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 725.000

3-0820-2 Stipendieordninger

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	23.086.000	19.266.000	18.356.000	100 %	MR-SAM/NSK

Formål

Å bidra til mobilitet, langsiktig kompetanseheving og nettverksoppbygging mellom Norden og Nærområdene.

Stipendordningene er primært rettet mot deltagere fra nærområdene, men enkelte av ordningene åpner også for at deltagere fra Norden oppholder seg i Nærområdene.

Siden 2003 er denne posten blitt gradvis økt i takt med at stipend- og utvekslingsordninger som startet opp som prosjekt er blitt omgjort til faste ordninger. Denne utviklingen, som er av ren teknisk karakter, videreføres i 2005. Dette er gjort for å synliggjøre omfanget av Nordisk Ministerråds utvekslingsordninger med nærområdet.

Prioriteringer i kontrakten

- Synliggjøre samtlige eksisterende utvekslingsordninger
- Stipend og utvekslingsordningene skal i større grad enn tidligere tilgodese søkere fra Nordvest-Russland
- Ordningen vil i 2005, som er det siste året i den treårige rammeplanen for Nærområdene, fortsatt omfatte søkere fra Baltikum, men begrenset til 35 % av deltagerne
- Ved rapportering fra virksomheten skal også kjønnsfordelt statistikk utarbeides

- Nordpluss Nabo og Norfa Nabo skal bidra til langsiktig samarbeide mellom Norden og nærområdenes høyere/akademiske læreinstitusjoner, samt innen den ideelle sektoren. Ordningen skal styrke samarbeidet ved nettverksbygging og omfatter støtte til utveksling av forskere, lærere og studenter. En del av stipendieordningen berører frivilligsektoren
- Tjenestemannsutvekslingen administreres av ministerrådets informasjonskontor for bedre å kunne imøtekomme behovene i nærområdene. For Russlands vedkommende søker man å støtte en demokratisk, stabil og forutsigbar utvikling ved å bidra til utviklingen av styringssystem og administrative strukturer i den offentlige forvaltningen, ved kompetanseheving innen demokratiutvikling og medborgerpolitikk
- Stipendieprogrammet for parlamentarikere administreres av Nordisk Råd hvor målet er å formidle erfaringer fra nordisk parlamentarisk arbeid og representativt demokrati. Det vil i 2005 bli lagt størst vekt på Nordvest-Russland som målområde.
- Avhengig av utfallet av evalueringen av nærområdet, vil ordningen bli utvidet med en egen sum reservert for utveksling av politisk aktive ungdommer
- NordProlink har til formål å tilby unge fra nærområdene studieopphold i nordiske bedrifter, for derved å tilføre dem viten og erfaring i, hvordan man driver moderne næringsvirksomhet under frie markedsforhold. Utvekslingsordningen administreres av informasjonskontorene i nærområdet.
- Sleipnir-Nærområdet er et reisestipendprogram som har til formål å øke mobiliteten blant unge kunstnere og oppmuntre til virksomhet innenfor Norden. Mobilitetsprogram har vist seg å være en vellykket måte å bygge opp kontakter mellom Norden og nærområdene og kommer derfor fortsatt å være en viktig del av kulturformidlingen
- Kulturutveksling for Barn og Unge er en av de eldste aktivitetene i Nærområdet og har tidligere vært oppført som et prosjekt under "demokrati og velferd". Ordningen administreres av informasjonskontorene og er forbeholdt deltagere som er 18 år eller yngre. Virksomheten foregår både i Norden og i Nærområdene, men hovedvekten av deltagerne kommer fra Nærområdene.
- Journalistutveksling er et kurs- og stipendprogram rettet mot journalister i nærområdet, som blir gitt innblikk i allmenn presseskikk og -metoder. Aktiviteten har tidligere vært oppført som et prosjekt under "demokrati og velferd". Ordningen administreres av Nordisk Journalisthøyskole i Århus.
- Energidialogene med hhv. Nordvestrussland og de baltiske landene har som formål å skape konkrete kontakter mellom energimyndighetene i landene for å forbedre forutsetningen for en bærekraftig energiforsyning

Resultater i 2004

- Antall stipend- og utvekslingsordninger har økt gradvis de siste fire årene
- Budsjettmidlene utnyttes maksimalt og er sterkt etterspurt
- Samtlige ordninger har oppfylt målsetningene mht antall stipendiater pr. år

3-0830-1 Demokrati och medborgarpolitik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	17.745.000	18.495.000	95 %	MR-SAM/NSK

Formål

Samarbeide om en stabil utvikling i Norden og nærområdene ved formidling av relevante aspekter ved og erfaringer fra den nordiske velferdsmodellen og ved å styrke demokratiske strukturer i nærområdene.

Disse midlene er i 2005 flyttet / fordelt til hhv. "Handlingsplan for Nordvestrussland" og "Prosjektvirksomhet i Baltikum" og til "Stipendordninger"

Resultater i 2004

- Formidlet erfaringer fra den nordiske velferdsmodellen
- Implementert og fulgt opp handlingsplanen for barn og unge i nærområdene
- Initiert samarbeid om utvikling av den ideelle sektor og nødvendige nettverk mellom de frivillige organisasjonene, spesielt i Russland.
- Fulgt opp samarbeid med nærområdene om bekjempelse av vold og organisert kriminalitet
- Videreutviklet den Nordiske Journalisthøyskolens opplæring/utveksling av journalister fra nærområdene
- Samarbeidet med kvinneorganisasjonenes paraplyorganisasjoner i nærområdene
- Integrert likestillingsperspektivet i nærområdeaktivitetene

3-0840-1 Kulturförmedling

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	3.600.000	2.830.000	86 %	MR-SAM/NSK

Formål

Formidling av nordisk kultur og verdifellesskap til nærområdene samt presentasjon av nærområdenes kulturtradisjon og kulturtilbud i Norden.

Disse midlene er i 2005 flyttet / fordelt til hhv. "Handlingsplan for Nordvestrussland" og "Prosjektvirksomhet i Baltikum" og til "Stipendordninger"

Resultater i 2004

- Kulturell markering av 300-års jubileet for hhv. St. Petersburg og Petrozavodsk
- Videreført den nordiske poesifestivalen i Estland
- Utviklet kulturens infrastrukturer og den kulturpolitiske ekspertisen i forvaltningen i dialog med de baltiske landene
- Folkelig samarbeide

3-0860-1 Bärkraftig resurshushållning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	1.0140.000	1.1042.000	95 %	MR-SAM/NSK

Formål

Å fremme bærekraftig ressurs utnyttelse i nærområdene ved hhv. politisk innsats i Norden og internasjonalt ved kompetanseheving, erfaringsutveksling og metodeutvikling.

Disse midlene er i 2005 flyttet / fordelt til hhv. "Handlingsplan for Nordvestrussland" og "Prosjektvirksomhet i Baltikum" og til "Stipendordninger". Midlene er dog fortsatt øremerket til kulturaktiviteter.

Resultater i 2004

- Kompetanseheving i de ressursforvaltende administrasjonene, og erfaringsutveksling med de baltiske land angående nødvendige regelverk i forbindelse med tilpassning til EU
- Støtte til reduksjon av miljøbelastning med spesiell vekt på minskning av grenseoverskridende miljøforurensning
- Energipolitisk samarbeide i Østersjøregionen. Kompetanseheving innen energieffektivisering, energiøkonomi og planlegning
- Samarbeide om regional utvikling, spesielt grenseregionalt samarbeid i det baltisk-russiske grenseområdet

3-0870-1 Arktisk samarbeidsprogram

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.400.000	5.070.000	3.577.000	90 %	MR-SAM/NSK

Formål

- Å sikre mulighetene til økonomisk og samfunnsmessig utvikling på naturens vilkår i de arktiske områdene.
- Å bidra til at urbefolkningene kan videreføre sin kulturelle arv, utvikle sine tradisjonelle næringsveier i tråd med markedsvilkårene, samt å forbedre sine livsvilkår.

Prioriteringer i kontrakten

Innsatsen i Arktis utarbeides i et separat program, men inngår fortsatt i budsjettrammen for nærområdet. Arktis er høyt prioritert og budsjettet avsatt til dette samarbeidet har øket jevnt siden 2001. Budsjettmidlene går i stor grad til samfinansiering av prosjekt i regi av Arktisk Råd.

- Fortsatt utvikling av nettverk mellom universitet og høgskoler i Arktis, inklusive utvikling av virtuelle undervisningsformer
- Fullføre den nordiske handlingsplanen for natur- og miljøvern i Arktis
- Regional utvikling og næringslivsutvikling i Arktis
- Levevilkår og generell velferd spesielt blant urbefolkninger
- Økt antall fellesnordiske satsinger, slik at budsjettposten ikke kun fungerer som delfinansiering av prosjekt initiert, implementert og fullført i regi av Arktisk Råd

Resultater i 2004

I løpet av året er følgende blitt gjennomført:

- Den nordiske handlingsplanen for natur- og miljøvern i Arktis – Grønland, Island og Svalbard – er blitt fulgt opp. Ett antall tverrsektorielle aktiviteter er innledet.
- Oppfølgningsarbeidet innenfor rammen av den arktiske miljøvernstrategien AEPS (Arctic Environment Protection Strategy) har fortsatt. Prosjektstøtte er bevilget til overvåkningsarbeidet som drives av AMAP (Arctic Monitoring and Assesment Programme) og naturvernarbeidet som drives av CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna).
- Relevante faser med tanke på definisjonen av levevilkårsindikatorer, fra de nordiske urbefolkningenes synsvinkel er blitt gjennomført i utviklingen av levevilkårsstatistikk for urbefolkninger.
- Støtte er bevilget til nordisk handlingsplan for natur- og miljøvern i Arktis og til oppfølgningen av miljøarbeidet under Arktisk Råd.

3-0910-1 Ny pulje

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	9.805.000	0	0	0 %	NSK/MR-SAM

Formål

Denne budsjettposten er opprettet i påvente av konklusjonene fra evalueringen av nærområdet. Under denne budsjettposten ligger således både de prosjektmidler som blir frigitt ved at prosjekter i nærområdet, både i Baltikum og i Russland avsluttes i 2004. Derutover finner man under denne posten TDKK 4.600 som årlig reserveres til NEFCO. Av tekniske årsaker bør denne post senare overføres fra nærområdesektoren til miljøsektoren, som allerede bevilger det største beløpet til NEFCO.

Prioriteringer i kontrakten

Nordisk Ministerråd ved Samarbeidsministrene identifiserte i 2003 en rekke områder som hver for seg og til sammen ble betegnet som særskilt strategisk interessante for utviklingen de kommende år i Norden, i Europa og globalt. Ett av disse områdene var samarbeid med landene i Nærområdet, som ble høyt prioritert og følgelig konkret nedfelt i en rekke strategiske mål. Pr. 01.01.2005 vil disse strategiske mål kun delvis være oppnådd. Avhengig av evalueringens konklusjoner, vil det derfor være mulig å bl.a. benytte den foreslagne puljen til å oppfylle samarbeidsministrenes målsetninger. Den foreslåtte puljen kan så senere på året anvendes for å kunne følge opp relevante målsetninger, nye så vel som gamle.

- Norden skal fortsatt agere proaktivt og synlig som aktør i gjennomføringen og utviklingen av EUs handlingsplan for den Nordlige dimensjon med innspill og forslag til nevnte handlingsplan.
- Økt samarbeid med Nordvest Russland og Kaliningrad: Det er fortsatt behov for å videreutvikle og utdype eksisterende nettverk både med NGOer og med myndighetene på de forskjellige nivåer.
- Utvikling av et Arktisk Vindu: Det Arktiske samarbeidet skal gis større synlighet enn tidligere. Nordisk Ministerråd vil gjøre en særskilt innsats for å identifisere relevante prosjekt.
- Omstrukturering av samarbeidet med de baltiske land, basert på medfinansiering og direkte samarbeid om felles innsatser.
- Bedret samarbeid og arbeidsfordeling mellom de ulike regionale og internasjonale aktørene i Nærområdet i form av en tettere dialog med Barentsrådet (BEAC), Østersjørådet (CBSS) og Arktisk Råd (AC).

3-0920-1 Prosjektvirksomhet i Baltikum

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.300.000	0	0	0 %	NSK/MR-SAM

Formål

Hva angår samarbeidet med Estland, Latvia og Litauen så bedöms påbegynte prosjektene som utløper i 2005 böra fullføres, men det startes ikke opp nye prosjekt i Baltikum som finansieres 100 % av Nordisk Ministerråd.

Prioriteringer i kontrakten

Imøtekomme anbefalingene fra konklusionerne av evalueringen av nærområdet, og fullføre påbegynte aktiviteter som i flg. Rammeplanen 2003–2005 utløper i 2005. Trappe opp baltisk medfinansiering av aktivitetene. Stipend- og utvekslingsordninger fortsetter, i størst mulig grad med baltisk medfinansiering. Flerårige handlingsplaner/prosjekt 2005:

- Handlingsplan Barn og Unge
- Handlingsplan Narkotikabekjempelse
- Handlingsplan likestilling / trafficking
- Grenseregionalt samarbeid med Nordvestrussland

3-0930-1 Handlingsplan for Nordvest-Russland

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	10.500.000	0	0	0 %	NSK/MR-SAM

Formål

Samarbeidet med Nordvestrussland blir allerede i 2005 basert på en samlet handlingsplan, for derved bedre å kunne fokusere og synliggjøre dette samarbeidet. De midler som foreløpig ligger i denne budsjettposten tilsvarer de midler som allerede i 2004 er allokert til flerårige prosjekt i samarbeid med Nordvestrussland. Eventuelle nye prosjektmidler må hentes fra den nye puljen.

Prioriteringer i kontrakten

Imøtekomme anbefalingene fra konklusionerne av evalueringen av nærområdet, og synliggjøre eksisterende og fremtidig felles nordisk samarbeid med Nordvestrussland. Stipend- og utvekslingsordninger utvides til å omfatte flere russiske deltagere. Flerårige prosjekt 2005:

- Handlingsplan Barn og Unge
- Handlingsplan Narkotikabekjempelse
- Handlingsplan likestilling /trafficking
- Nordisk Råds initiativ for helsetiltak m.m.
- Demokrati og velferd
- Kulturformidling
- Bærekraftig. ressursutnyttelse
- Grenseregionalt samarbeid med Baltikum

3-5280-3 Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	2.376.600	2.586.700	2.375.700	50 %	Institutionen
Modsvarer DKK	17.651.000	19.219.000	17.651.000		

Formål

NOPEF:s syfte är att stärka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och förberedande affärsaktiviteter som bidrar till att främja företagens internationalisering och deltagande i projekt internationellt. För ändamålet samarbetar NOPEF bl.a. med NIB, NEFCO och NDF. NOPEF:s resurser används i verksamheten bl.a. till förmånliga villkorslån för delfinansiering av förstudier, till projektidentifiering i egen regi, projektexport och till informationsverksamhet bland nordiska företag.

Prioriteringer i kontrakten

NOPEFs eksisterende kontrakt gjelder kun for 2001–2004. Under 2003 utvärderades NOPEF:s verksamhet. Rapporten har diskuterat i Nordiska samarbetskommittén under våren 2004. Diskussionen har genomfört utifrån frågeställningar kring NOPEF:s målsättningar, geografisk inriktning, budget, nationella bidrag till budgeten samt olika organisatoriska frågeställningar. Ett förnyat kontrakt kommer att baseras på denna diskussion

Den för 2005 angivne budgeten utgör en återgång till vad som gällde för ministerrådets finansiering 2003. Beroende på de fortsatte överväjandena om NOPEF:s framtid kan denna budgetpost komma att ökas.

Resultater i 2004

Resultatet under året blev väsentligt bättre än budgeterat i kontraktet med NMR. Under året beviljades 184 lån till ett belopp av 6,5 M€. År 2002 beviljades totalt 5,4 M€ till 165 lån. Det totalt beviljade beloppet ökade därmed från föregående år med 20 %. 166 lån har avslutats och medfört att 1,2 M€ återförts till NOPEF:s disponibla medel för nya beviljningar medan 4,2 M€ har efterskänkts. Av de 166 avslutade lånen har 78 projekt realiserats. Antalet realiserade projekt i förhållande till antal avslutade lån uppgår till 47 %. Sedan avtalsperiodens början den 1 januari 2001 har antalet beviljningar ökat med ca 30 %. Förklaringen till ökningen ligger i den starka ekonomiska tillväxten i NOPEF:s prioriterade projektländer. en annan väsentlig orsak är att även nordiska mindre och medelstora företag behöver söka nya marknader och särskilt de mindre bolagen har större behov av kunskap, nätverk och möjlighet till finansiering av förstudier. Samtidigt har NOPEF även ett bättre utfall genom att fler projekt realiserats. Det förbättrade resultatet har varit möjligt tack vare en fortsatt utveckling av hanteringen av ansökningar och beviljningar, vilket ökat kvaliteten i projekten. Den av NMR under året genomförda utvärderingen av verksamheten har i alla väsentligt givit NOPEF ett gott betyg.

Tjänster, handel, IT och telekom utgjorde 21 % av beviljningarna, mekanisk industri 19 %, bygg och entreprenad 14 %, träförädling 11 %, plast och kemi 12 %, livsmedel 10 % samt textil och konfektion 8 %. Resterande 5 % fördelas på andra områden.

Kontraktperiode

2001–2004

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Inga anmärkningar

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 765 TEUR

Energi

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	7.213.000	7.213.000	6.160.000	0 %

Indledning

Målsättningen med det nordiska energipolitiska samarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn. Insatserna inom Energisektorn följer den strategi för samarbetet som lagts fast genom ministerrådsförslaget "Det framtida nordiska energipolitiska samarbetet". Ministerrådsförslaget, som godkändes av Nordiska Rådet 2001 omfattar perioden 2002 t.o.m. 2005. Konkret innebär förslaget en fokusering på tre kärnområden; Den öppna elmarknaden, Klimatpolitiska frågor och Samarbete i Östersjöregionen och med Nordens närområde (Regionalt samarbete).

En annan viktig del av det energipolitiska samarbetet är det nordiska energiforskningsprogrammet, som till helt övervägande del finansieras med medel direkt från länderna. Programmet genomförs i enlighet med den strategi och handlingsplan som tagits fram för institutionen Nordisk Energiforskning för perioden 2003–2006.

Den öppna elmarknaden fokuserar på en fortsatt integrering och vidareutveckling av den gemensamma nordiska elmarknaden. I samarbete med andra aktörer och samarbetsorganisationer identifieras problem och utvecklingsmöjligheter på elmarknaden där det finns behov av åtgärder på det politiska planet. Ministerrådet har en viktig roll i denna process och inriktning och prioriteringar för ministerrådets arbete inom elmarknadsområdet har preciserats genom energiministrarnas gemensamma uttalande om elmarknadens utveckling vid energiministermötet i Haugesund 2002 och i Göteborg 2003. Ett prioriterat område inom elmarknadsområdet är den långsiktiga försörjningstryggheten. Den ansträngda kraftsituationen under vintern 2002–2003 visade tydligt hur ömsesidigt beroende de nordiska ländernas elsystem är. Detta har givit ett ökat fokus på det nordiska samarbetet och de konsekvenser detta har för varje enskilt lands effekt- och försörjningssäkerhet.

Arbetet inom kärnområdet klimat genomförs i samarbete med miljösektorn. Ministerrådet anser att de klimatpolitiska frågorna också i framtiden bör ägnas stor uppmärksamhet med en fokusering på det internationella samarbetet. En prioriterad uppgift är att fullfölja satsningen på att utveckla Östersjöregionen som en "Testing Ground" för Kyoto-protokollets flexibla mekanismer och arbeta med den konkreta operationaliseringen av testområdet. Ett betydelsefullt resultat har varit undertecknandet av ett ramavtal för samarbetet om Testing Ground, Testing Ground Agreement (TGA), i samband med ministermötet i september 2003. Avtalet trädde i

kraft den 1 februari 2004 och har hittills undertecknats av 9 av 11 Östersjöländer. Ett annat viktigt resultat är etableringen av en investeringsfond för klimaprojekt i Östersjöregionen med ett kapital på 10 miljoner EURO och NEFCO som förvaltare.

Andra viktiga frågor inom klimatområdet är relaterade till framtida åtaganden efter Kyotoprotokollets första åtagandeperiod och analys av konsekvenserna av implementeringen av EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter och hur detta direktiv kan samverka med andra styrmedel på klimatområdet. Klimatgruppen är vidare ansvarig för implementeringen av klimatavsnittet i den nordiska strategin för hållbar utveckling. Inom ramen för denna strategi analyserar Klimatgruppen också förutsättningarna för att genomföra specifika insatser för uppföljning av energibesluten vid toppmötet i Johannesburg 2002.

Det nordiska regionala energisamarbetet är fördelat på dels ett direkt samarbete med länderna i Nordens närområde dels det energipolitiska samarbetet inom Baltic Sea Region Energy Cooperation (BASREC) mellan elva östersjöländer och EU Kommissionen. BASREC:s verksamhet är knuten till Council of the Baltic Sea States (CBSS). Att agera inom och stödja det fortsatta energipolitiska samarbetet inom BASREC är en av de viktigaste uppgifterna för kärnområdet och en prioriterad fråga för ministerrådet. Det direkta samarbetet med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland sker med stöd från Nordiska Ministerrådets närområdes-program. Verksamheten består av informationsutbyte och nätverksuppbyggnad, stipendieprogram samt specifika projekt och utredningsinsatser som implementeras i samarbete med berörda länder och regioner. Av sektorns total budgetmedel under 2005 bedöms ca 50 % (ca 3,5 milj. DKK) gå till närområdesaktiviteter av olika slag.

Det regionala energisamarbetet med Närområdet har utvecklats i enlighet med prioriteringarna i Ny nordisk dagordning. Verksamheten inom energisektorns regionala samarbete är också starkt kopplad till EU:s Nordliga Dimension, där betydelsen av att sätta en nordisk prägel på samarbetet inom prioriterade områden så som miljö och energi betonats av såväl ministerrådet som Nordiska rådets presidium.

3-3210-1 Projektmedel - Energi

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.156.000	6.156.000	5.071.000	100 %	EK/MR-E

Formål

Ministerrådets projektmedel används i enlighet med Ministerrådsförslaget "Det framtida energipolitiska samarbetet", ordförandelandets program, Nordiska rådets rekommendationer samt övriga beslut och planer relevanta för de nordiska länderna energipolitiskt samarbete, för energisamarbetet inom Norden och de glest bebyggda områdena samt för Nordens närområden och Arktis.

Prioriteringar i kontrakten

Budgetprioriteringarna utgår från de tre kärnområdena. Därutöver kommer insatser för en hållbar energiförsörjningen i glest befolkade områden att särskilt uppmärksammas. Arbetet med att ta fram en reviderad handlingsplan för energisektorns nästa verksamhetsperiod kommer att påbörjas under 2004 och avslutas under 2005. Insatser som stöttar detta arbete kommer att ha hög prioritet.

- Den öppna elmarknaden, där den långsiktiga försörjningstryggheten, återstående gränshinder för marknadens aktörer, och gemensamma insatser för hantering av effektproblem är prioriterade frågor.
- Klimatpolitiska frågor, där insatser för att fullfölja arbetet med att utveckla Östersjöregionen till en "Testing Ground" för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer, inklusive kapacitets uppbyggnad i Ryssland och de baltiska länderna, har hög prioritet. Samtidigt prioriteras också arbetet med att få nordiska synpunkter högt upp på Agendan m.h.t. de kommande internationala förhandlingar om reduktion av växthusgasutsläpp efter 2012.

- Regionalt energisamarbete där planeringen för BASREC:s ministermöte 2005 och mål och åtganden inför nästa samarbetsperiod kommer att stå i fokus. Samtidigt kommer ett ökat fokus också att riktas mot nordvästra Ryssland.
- En särskild arbetsgrupp för en hållbar energiförsörjningen i glest befolkade områden har bildats under 2004 och insatser inom detta område kommer att vara prioriterade också under 2005.
- Insatser som stöttar arbetet med att ta fram en reviderad handlingsplan för energisektorns nästa verksamhetsperiod.

Resultater i 2004

Med anledning av elavbrottet i Sydsverige och Östdanmark den 23 september 2003 har särskilda initiativ tagits av de nordiska energiministrarna för att analysera elsystemets sårbarhet och möjligheterna att förbättra driftsäkerheten i det nordiska elsystemet. Bl.a. skall de systemansvarigas samarbetsorganisation Nordel senast i juni 2004 överlämna en rapport med förslag till hur det nordiska stamnätssamarbetet kan utvecklas för att ytterligare öka driftssäkerheten. Rapporten kommer att följas upp vid ministermötet i september 2004.

Flera viktiga steg har tagits för att förverkliga målet att etablera Östersjöregionen som ett försöksområde (Testing Ground) for Kyoto-protokollets flexibla mekanismer. Det förberedande arbetet med investeringsfaciliteten – Testing Ground Facility (TGF) – har avslutats under året. Fonden har kapitaliserats och kommer att vara operativ under 2004. Ett ramavtal för samarbetet om Testing Ground, Testing Ground Agreement (TGA), har undertecknats i samband med ministermötet i september 2003. Avtalet trädde i kraft den 1 februari 2004 och har undertecknats av de nordiska länderna samt Tyskland, Estland, Letland och Litauen. Polen förväntas att underteckna avtalet inom kort. Från rysk sida förväntas ett undertecknande först när Kyotoprotokollet är ratificerat.

Ett kontrakt mellan Nordiska ministerrådet och Östersjörådet har ingåtts angående finansiering av sekretariatsfunktionen i BASREC under 2003–2005. En arbetsplan för BASREC 2003–2005 har upprättats inom ramen för ministrarnas beslut i Vilnius hösten 2002. Den övergripande arbetsplanen liksom arbetsplaner för de särskilda arbetsgrupperna (elmarknad, gasmarknad, klimat, energieffektivisering och bioenergi) har under våren 2003 godkänts av BASREC:s Group of Senior Energy Officials (GSEO).

3-3220-3 Nordisk Energiforskning (NEPF)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	1.124.000	1.124.000	1.111.000	16 %	Institutionen
Modsvarer DKK	1.057.000	1.057.000	1.089.000		

Formål

NEFP skal langsiktig bidra til kunnskapsbaserte forutsetninger for en kostnadseffektiv reduksjon av energiforbruket og utvikling av nye fornybare energikilder og miljøvennlig energiteknikk gjennom å styrke grunnkompetansen ved universitet og høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, samt å skape velfungerende forskernettverk mellom de nordiske landene, mellom forskning og næringsliv og med regionale aktører. Samarbeidet med landene i nærområdet skal videreutvikles. Virksomheten skal utføres slik at aktørene ved behov kan bistå nordiske embetsmenn og politikere med sakkunnskap i energispørsmål.

Energiforskningsprogrammet finansieres udover Nordisk Ministerråds basisfinansiering også direkte fra landene. Det er utarbeidet en ny handlingsplan 2003-2006 som ble godkjent av Energi-ministrene i Helsingfors, 10. september 2001, samt en ny budsjettkontrakt mellom NEFP og NMR for perioden 2003–2005. Institusjonens virksomheter vil med basis i ovennevnte være:

- Forsknings, nettverk, utvikling og strategisk virksomhet
- Rådgivning, informasjon og forvaltning
- Interaksjon med Nordens nærområder
- Administrasjon og organisering av virksomheten

Prioriteringer i kontrakten

På basis av de overordnede prioriteringene i det nordiske energisamarbeidet med satsning på tre kjerneområder er det identifisert fem innsatsområder der problemorientert forskning står sentralt; Integrasjon av energimarkedet, Fornybare energikilder, Energieffektivitet, Hydrogensamfunnet og Konsekvenser av klimaendringer på energiområdet. De ulike aktivitetene vil støtte opp under de fem utvalgte innsatsområdene og vil også hver for seg i ulik grad reflektere en eller flere av de tre kjerneområdene for nordisk energisamarbeid.

- Integrasjon av energimarkedet
- Fornybare energikilder
- Energieffektivitet
- Hydrogensamfunnet
- Konsekvenser av klimaendringer på energiområdet

Resultater i 2004

NEFP har i 2003 startet på implementeringen av vedtatt strategi- og handlingsplan for perioden 2003–3006. I tillegg ble syv fag program for perioden 1999–2002 avsluttet. Samtlige av disse syv programmer har gjennomført sitt arbeid på en god måte, og med dokumenterte resultater. Dette er rapportert gjennom årsrapporter for 2002 og sluttrapporter for hele perioden.

Nordisk Energiforskning startet fireårsperioden med etablering av 15 nye prosjekter innen de fem tematiske områdene.

I dagene 16.–17. oktober arrangerte Nordisk Energiforskning informasjonsseminar i Stockholm for de nye prosjektlederne, styret og administrasjonen. Prosjektene ble presentert, og det ble gitt informasjon om nasjonale energipolitiske mål og forskningsmessige prioriteringer og virkemidler.

NEFPs websider ble fornyet med hensyn på struktur og design i 2003, og det legges stor vekt på å etablere dette som et dynamisk informasjonsverktøy for fremtiden.

Kontraktperiode

2003–2005

Kontraktstatus

Opfylt

Økonomi

Ingen bemerkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1124 TNOK
Faktiske udgifter : 863 TNOK

Miljøsamarbejdet

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	37.993.000	37.993.000	39.469.000	0 %

Indledning

Det miljøpolitiske samarbejde

Et nyt miljøhandlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde træder i kraft den 1. januar 2005. Programmet tager udgangspunkt i evaluering af det tidligere miljøhandlingsprogram 2001–2004. Miljøhandlingsprogrammet 2005–2008 er målrettet på implementering og konkretisering af miljødelen af den overordnede strategi for bæredygtig udvikling i Norden og dets nærområder og bidrager til øget integration af miljøhensyn i sektorerne samt ligger til grund for en policyorienteret virksomhed.

I miljøhandlingsprogrammet 2005–2008 har miljøministrene valgt at sætte fokus på fire integrerede temaer for at sikre integration mellem sektorerne og arbejdsgrupperne samt for at opnå mulighed for sammenfattende resultater. Temaerne er politisk aktuelle og der forventes mange nordiske og internationale aktiviteter indenfor disse i miljøhandlingsprogrammets periode. De af miljøministrene fire udvalgte temaområder er som følger:

1) Miljø og sundhed
2) Havmiljø
3) Natur, landskab og kulturmiljø
4) Økonomi og bæredygtig forbrug og produktion

Under temaerne beskrives de præcise mål og forventede resultater, der tilstræbes og forventes ved implementeringen af handlingsprogrammet.

Miljøsektorens faste arbejdsgrupper samt de tværsektorielle arbejdsgrupper indtager en central rolle i det miljøpolitiske samarbejde. De ovennævnte temaområder er omfattet af gruppernes respektive arbejdsområder. Gruppernes arbejde er endvidere koblet til EU og øvrige internationale processer.

Norden

I samarbejdet inden for Norden står beskyttelse af natur og miljø, herunder den biologiske mangfoldighed samt landskabets diversitet, kulturminder og kulturmiljø højt på dagsordenen. Temaer som blandt andet miljø og sundhed, havmiljø, miljø og økonomi er ligeledes væsentlige nordiske indsatsområder i miljøhandlingsprogrammet, herunder bæredygtig produktion og konsumption samt klimaændringer.

Nærområdet, herunder Arktis

Samarbejdet med nabolandene og regioner herunder ministerrådets samlede nærområdeaktiviteter er et strategisk vigtigt indsatsområde. Handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbejde omfatter således også Nordens nærområder, idet der lægges stor vægt på at løse miljøproblemerne også i disse områder. Opfølgning af et seminar arrangeret af miljøsektoren i Nordisk Ministerråd i Skt. Petersburg i foråret 2003 vil i det kommende år udgøre et vigtigt element i miljøsamarbejdet i forhold til nærområderne med særlig henblik på at involvere Rusland i konkrete miljøprojekter. I samarbejdet med nærområderne vil fokus bl.a. være på indsats mod akutte miljøproblemer, støtte til miljøadministrationen, herunder kundskabsopbygning, kompetenceopbygning samt informationsformidling. På nærområdet har sektoren såvel egne finansierede aktiviteter, som aktiviteter der finansieres over det selvstændige nærområdebudget.

Miljøfinansieringsselskabet NEFCO spiller en central rolle i nærområdet. Gennem NEFCO bidrager de nordiske lande konkret til at gennemføre miljøforbedrende projekter og investe-

ringer i miljøvenlig teknik og infrastruktur, samt til at opbygge og styrke landene i nærområdernes administrationer.

På det arktiske område vil der i 2005 være særlig fokus på at afslutte projekter under Den Nordiske Handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis – Grønland, Island og Svalbard. Blandt prioriterede projekter indenfor handlingsprogrammet er, overvågning af natur- og kulturminder i Arktis og vurdering af miljøeffekterne af trawling og bundskrabning. Endvidere bliver der lagt vægt på en effektiv gennemførelse af miljøprogrammerne indenfor Arktis Råd.

I forhold til samarbejdet i Nordens vestnordiske område vil opfølgning af ministerrådets rapport "Vest-Norden i det nordiske samarbejde" spille en central rolle. Miljøsektoren har i de seneste år været medarrangør til den Nordatlantiske havmiljøkonference som er en tilbagevendende begivenhed hvert andet år, hvor udover de nordiske lande såvel Skotland som Canada og USA deltager. Den næste nordatlantiske havmiljøkonference forventes afholdt i Norge 2005.

EU/EØS samt internationalt samarbejde i øvrigt

Samarbejdet omkring EU/EØS indtager en væsentlig plads i det nordiske miljøsamarbejde. I det nordiske miljøhandlingsprogram udgør EU/EØS relaterede spørgsmål derfor et højt prioriteret indsatsområde. EU's dagsorden på miljøområdet følges nøje og påvirkning af EU's miljøpolitik står højt på den politiske dagsorden. Et af miljøhandlingsprogrammets vigtigste mål er, at de nordiske lande samarbejder om at identificere og varetage fælles nordiske interesser i Europapolitikken og gennem en fælles indsats skaber opmærksomhed om nordiske værdier og prioriteringer, samt et forhøjet ambitionsniveau. Endvidere sættes fokus på integrering af miljøhensyn i alle EU's sektorer og støtteordninger samt miljølovgivning. Det nordiske samarbejde skal aktivt yde en indsats for at følge op på EU's 6. miljøhandlingsprogram og EU's strategi for bæredygtig udvikling. I forhold til EU vil der i de kommende år være særlig fokus på en ny kemikalielovgivning, der er på vej samt implementering af EU's vandrammedirektiv.

De fleste emner på miljøområdet er udover tilknytningen til EU også direkte knyttet til øvrige internationale processer. En vigtig opgave er fortsat at styrke den nordiske indsats på miljøområdet i europæiske og andre internationale fora. Størstedelen af arbejdet med kemikalier er udover EU knyttet til kemikaliearbejdet indenfor OECD og UNEP. Prioriteringerne omkring bæredygtig forbrug og konsumption er en direkte opfølgning af verdenstopmødet i Johannesburg 2002. Endvidere vil betydningen af internationalt samarbejde indenfor ressourceeffektivitet samt miljø og helse blive øget. I miljø og helse vil ærinder, som berører børns helse, spille en vigtig rolle.

Bæredygtig udvikling

I Nordisk Ministerråds strategi for bæredygtig udvikling er miljø direkte nævnt som et af de strategiske indsatsområder. Implementeringen af strategien for bæredygtig udvikling vil automatisk styrke og øge det tværsektorielle samarbejde. Miljøsektoren forventer fremover at fortsætte sit samarbejde med økonomi-, fiskeri-, energi-, jord- og skovbrugs- samt nærings- og konsumentsektorerne. I forhold til energisamarbejdet er det særligt arbejdet med Testing Ground i Østersøområdet, som prioriteres. I de sidste år har miljøsektoren endvidere samarbejdet med transportsektoren omkring holdbar mobilitet. Endvidere er der initieret arbejde omkring miljø og sundhed, som man ønsker at udvide til også at omfatte helsesektoren i Nordisk Ministerråd.

Informationsstrategi

Miljøsektoren har udarbejdet en informationsstrategi for det nordiske miljøsamarbejde med henblik på at synlighed og informationsformidling sikres i alle processer. Målsætningen med strategien er, at øge informationen om det nordiske natur- og miljøsamarbejde til offentligheden i tråd med Århuskonventionens principper for samarbejde med offentligheden.

Nordisk Råds natur- og miljøpris

Endvidere skal nævnes Nordisk Råds natur- og miljøpris, som bliver uddelt til en virksomhed, en organisation, et nyhedsmedium eller en person, der på fortrinlig vis har integreret miljøhensyn i sin virksomhed eller på anden vis har gjort en ekstraordinær indsats for natur og miljø. Prisen er på 350.000 DKK (2004 priser).

Endelig skal nævnes integrering af køns- og ligestillingsperspektivet. I overensstemmelse med ministerrådets overordnede anbefalinger lægger miljøhandlingsprogrammet vægt på at inkludere ligestillingspolitiske målsætninger for arbejdet. Dette gælder især informationsvirksomhed og statistik på området, samt i de tilfælde, hvor miljøsektorens indsats har speciel betydning i forhold til mænd og kvinder eller til særlige befolkningsgruppers behov og forbrug, vilkår og muligheder.

3-3310-1 Projektmedel - Miljø

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	32.240.000	32.240.000	33.795.000	98 %	MR-M, EK-M

Formål

Miljøhandlingsprogrammet 2005–2008 definerer såvel overordnede som specifikke målsætninger, samt forventede resultater indenfor de valgte temaområderer styringsinstrumentet for det nordiske miljøsamarbejde. Det nordiske miljøsamarbejde stræber efter at skabe øget indflydelse og gehør for nordisk miljøpolitik i et større internationalt perspektiv. Arbejdet koncentreres omkring områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og hvor man opnår nordisk nytte og merværdi igennem samarbejdet.

Prioriteringer i kontrakten

Implementering af det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008, herunder et seminar for miljøsektorens arbejdsgrupper inklusiv de tværsektorielle.

- Handlingsprogrammet indeholder følgende temaområder a) miljø og helse, b) havmiljø, c) natur, landskab og kulturmiljø samt d) økonomi og bæredygtig forbrug og produktion. Indenfor disse temaområder nævnes en række indsatsområder, der er knyttet til internationale processer.
- Opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling for Norden og dets nærområder.
- Øget informationsvirksomhed omkring det nordiske miljøsamarbejde.
- Opfølgning af miljøsektorens seminar omkring samarbejde med nærområderne med fokus på konkrete miljøforbedrende projekter.
- Indsatser omkring EU's nordlige dimension
- Opfølgning af verdentopmødet i Johannesburg, herunder øget fokus på bæredygtig forbrug og produktion i tråd med handlingsplanen herom fra topmødet.
- Havets miljøproblemer bl.a. i forhold til havstrategier og hvordan disse kan anvendes.

Resultater i 2004

En evaluering af miljøarbejdet, der blev igangsat i 2003, viser at man er godt på vej med opfølgning og implementering af miljøhandlingsprogrammet 2001–2004. Endvidere har der været fokus på opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling med henblik på at sikre konkrete faglige og politiske resultater. Miljøsektorens informationsstrategi har vist sig at være et vigtigt redskab for at synliggøre resultaterne af miljøsamarbejdet. Endvidere er der initieret aktiviteter omkring miljø og helse som et nyt indsatsområde i det nordiske miljøsamarbejde. Derudover har man sat øget fokus på nærområderne, herunder blev der i foråret 2003 afholdt et seminar i Skt. Petersburg om, hvordan man kunne samarbejde om konkrete projekter med nærområderne.

- På hav- og luftområdet har virksomheden sigtet på at styrke forhandlingsunderlaget for beskyttelse af de marine områder samt beskyttelse mod effekter af grænseoverskridende luftforurening. Indsatsen har bl.a. omfattet bidrag til Luftkonventionen, EU's arbejde med luftkvalitet og begrænsning af udslip samt til de marine konventioner OSPAR og HELCOM.
- Arbejdet i kemikaliegruppen har været fokuseret på EU's nye lovgivning "REACH" og bl.a. arrangeret en workshop for at identificere fælles nordiske interesser vedrørende kemikalielovgivningen. Endvidere har gruppen arbejdet for at samordne nordisk stillingtagen i øvrig international fora som f.eks. OECD og FN samt de øvrige internationale konventioner som f.eks. POP's konventionen.
- På natur,- friluftsliv og kulturmiljøområdet har man udgivet bogen Natur i Nord som beskriver, hvordan Norden har arbejdet for at bevare den biologiske mangfoldighed samt nordisk landskab i de seneste 100 år. Endvidere har gruppen udarbejdet indspil til internationale forhandlinger, f.eks. den europæiske landskabskonvention.
- På miljøovervågnings- og dataområdet har arbejdet omfattet udvikling af overvågningsmetoder i Norden og nærområderne samt koordinering af nordisk miljøovervågning i forhold til internationale forpligtelser. Gruppen har fået en koordinerende rolle for miljøsektorens arbejdsgrupper i forhold til deres arbejde med EU's vandrammedirektiv.
- På produkt- og affaldsområdet har der været fokus på samordning af nordisk viden og statistik på affaldsområdet. Under året initierede gruppen et projekt for at etablere et nordisk videncenter om affald og ressourcer, som kommer til at fungere som en fælles nordisk platform for formidling og udveksling af faglig relevant viden og innovation på området. Projektet er knyttet til et europæisk netværk.

I forhold til samarbejde på tværs med øvrige sektorer kan følgende fremhæves:

- Som opfølgning af energi- og miljøministrenes beslutning vedrørende Østersøen som Testing Ground for Kyoto mekanismerne har arbejdet fokuseret på at afslutte det forberedende arbejde med investeringsfaciliteten samt udarbejdelsen af rammeaftalen mellem Østersølandene om fælles aktiviteter under Testing Ground samarbejdet.
- I samarbejdet med nærings- og konsumentsektoren omkring integreret produkt policy har man bl.a. besluttet at arrangere en stor nordisk/europæisk konference om miljøinformation.
- I samarbejdet med finanssektoren er det første delprojekt under projektet omkring afkobling af økonomisk vækst og øget miljøbelastning afsluttet.
- Samarbejdet med jord- og skovbrugssektoren har bl.a. fokuseret på landskabet som ressource og der har været afholdt en konference om emnet med henblik på at finde fælles nordiske retningslinjer indenfor området samt samle projektforslag.
- Miljøministrene har under året tiltrådt en deklaration om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer.

Nordisk Råds natur- og miljøpris blev tildelt ungdomsorganisationen Luontto Liitto/naturförbundet i Finland. Prisen motiveres under hensyn til deres omfattende virksomhed med klubber for børn og unge, for fremstilling af et omfattende undervisningsmateriale af høj kvalitet samt for et langsigtet arbejdet for et holdbart skovbrug i Norden og dets nærområder.

Når det gælder ligestilling mellem kønnerne stræber miljøsektoren efter at integrere kønsperspektivet i projekter og andre initiativer.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2,5 MDKK
Faktiske udgifter : 3 MDKK

Sekretariatsfunktion

En stor del af miljøsektorens projektvirksomhed udføres indenfor arbejdsgrupper, som serviceres af egne sekretariater i de nordiske landes administrationer.

3-3320-2 NEFCOS Miljøudviklingsfond

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.753.000	5.753.000	5.674.000	100 %	MR-M

Formål

Virksomheden er målrettet mod at muliggøre finansiering af miljøforbedrende foranstaltninger i nærområdet på vilkår, som er mere fordelagtige end sædvanlige bankvilkår. NEFCO forvalter efter opgave fra de nordiske lande miljøudviklingsfonden. NEFCO bidrager med sin virksomhed til reduktion af forureningen i Østersøen og Barentshavet samt reduktion af grænseoverskridende luftforureninger. Tyngdepunktet ligger på beskyttelse af vand og luft.

Prioriteringer i kontrakten

Virksomheden vil fortsat blive rette mod at etablere finansieringspakker og -løsninger for miljøindsatser i nærområderne. De nordiske lande vil således bidrage konkret til at gennemføre miljøforbedrende projekter og investeringer i miljøvenlig teknik, energieffektivisering, forebyggelse af vand- og luftforurening, til infrastruktur samt til at opbygge og styrke landenes administrationer. En forstærkning af den katalytiske effekt medfører at færre men større projekter gennemføres i samarbejde med de store finansieringsinstitutioner i nærområdet. Tyngdepunktet i NEFCO's virksomhed geografisk henseende forskydes til Rusland.

Resultater i 2004

Fokus har været på projektvirksomhed for renere produktion i Rusland og Baltikum, som også har fået opmærksomhed i internationalt sammenhæng, idet man anser virksomheden som en værdifuld pioner indsats. Videre kan nævnes konkrete initiativer, som et program for energibesparelse i Nordvestrusland samt arbejdet med at udvikle driftkompetencen hos et kommunalt vandværk i Estland. Endelig har NEFCO bevilliget finansiering til at bortskaffe radioaktive fyr i den russiske del af Østersøen.

Afslutningsvis kan påpeges, at NEFCO nævnes specifikt i EU's nye handlingsprogram for den Nordlige Dimension som en samarbejdspartner i regionen og at NEFCO har fået pålagt en særlig opgave i forbindelse med målsætningen om at etablere et forsøgsområde i Østersøregionen for såkaldt "joint implementation" jfr. Kyotoprotokollen.

Regionalpolitik

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Ændring 04-05
DKK	29.357.000	29.357.000	29.212.000	0 %

Indledning

Det regionalpolitiska samarbetet baseras på ett nytt samarbetsprogram som gäller för perioden 2005–2008. Hertil kommer dessutom ordförandeskapsprogrammet. Samarbetet består av tre delar; erfarenhetsutbyte, kunskapsutveckling och gränsregionalt samarbete.

De nordiska länderna har på många områden en gemensam plattform och gemensamma utmaningar inom regionalpolitiken. Genom det nordiska erfarenhetsutbytet stärks ländernas roll i europeiska och andra internationella fora.

Regionalministrarna har det övergripande ansvaret för institutionen Nordregio där den övervägande delen av kunskapsutvecklingen sker genom komparativa analyser av regional utveckling, regional näringsutveckling, stadsutveckling och fysisk funktionell planläggning.

Av regionalsektorns projektmedel går en väsentlig del till samarbetet i åtta nordiska gränsregioner, vars handlingsplaner löper från 2001 till 2006. Arbetet i gränsregionerna inriktas bl.a. på att undanröja gränsbarriärer och på konkreta samarbetsprojekt för att stärka integra-tionen. Under 2003 genomfördes en utvärdering av gränsregionernas verksamhet som visar att verksamheten i de flesta fall är väl fungerande och bidrar till integration mellan länderna.

Regionalsektorn har under de senaste åren även etablerat ett nätverk av gränsregioner i närområdet. Målet med verksamheten i närområdet är att motverka gränshinder och sprida kunskap om de nordiska erfarenheterna av gränsregionalt samarbete.

3-6110-1 Projektmedel - Regionalpolitik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	19.309.000	19.309.000	19.292.000	100 %	MR-R/NERP

Formål

Regionalsektorns projektmedel används främst i enlighet med samarbetsprogrammet och ordförandelandets program. En större del, cirka 75 procent, går till det gränsregionala samarbetet. Övriga medel används för forskning, analyser och utredningar som underlag för att utveckla nationell regionalpolitik och hållbar planläggning.

Prioriteringer i kontrakten

- Under 2005 kommer regionalsektorn fortsatt att prioritera kunskapsutveckling främst genom stöd av och samarbete med Nordregio.
- En viktig fråga är EU: nya regionalpolitik där erfarenhetsutbytet mellan länderna fyller en viktig funktion. Under året skall EU-politikens effekter på nordisk regionalpolitik och det nordiska regionalpolitiska samarbetet analyseras och ett framtida samarbete kring Interreg diskuteras.
- Den fortsatta utveckling av det gränsregionala samarbetet i Norden och Nordens närområden är högt prioriterat.
- Regionalsektorn skall fortsätta arbeta med frågan om Västnorden roll i det nordiska samarbetet.
- Under 2005 skall även samarbetet med andra regionala organisationer om gränsöverskridande arbete utvecklas.

Resultater i 2004

Golin-projektet (Gränsregional Optimala Lösningar i Norden) arrangerade en första workshop för handläggare vid myndigheter i gränsregionerna. Deltagarna var mycket positiva och den önskade nätverkseffekten har uppnåtts. Syftet med projektet är att jämföra och utvärdera konkreta exempel på hur gränsöverskridande samarbete och gemensamt resursutnyttjande är hanterat i respektive region.

Ett statistikprojekt om beräkning av gränspendling mellan de nordiska länderna har påbörjats och slutrapporteras under 2004.

Projektet "Gränsregionalt samarbete i Nordens Närområden" har lyckats med att etablera ett Nätverk för gränsregioner i närområdet. Dessutom har projektet börjat stödja "twinning-samarbete" mellan nordiska och baltiska gränsregioner.

Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) sände hösten 2003 en gemensam nordisk representant till ESPON (European Spatial Planning Observation Network) för perioden 2003–2005. Representanten skall framföra nordiska synpunkter i programarbetet och återrapportera vetenskaplig och politisk information av särskilt nordiskt intresse till NÄRP.

Det svenska ordförandeskapet arrangerade i september en konferens om nordiskt-skotskt samarbete i Örnsköldsvik, Sverige. Under 2005 skall det värderas om och i så fall hur det nordisk-skotska samarbete vidareförs.

En evaluering av de gränsregionala samarbetskommittéerna genomfördes under hösten 2003.

Evalueringen visar att verksamheterna i de flesta fall är väl fungerande och bidrar till integration mellan länderna.

3-6180-3 Nordregio

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	12.405.000	12.405.000	12.247.000	43 %	Institutionen
Modsvarer DKK	10.048.000	10.048.000	9.920.000		

Formål

Nordregio arbeider med komparative analyser av regional utvikling, regional næringsutvikling, byutvikling og fysisk funksjonell planlegging i Norden og Europa. Nordregios mål er å være et fagmiljø for forskning, dokumentasjon, utredning, rådgivning og undervisning om romlig utvikling på et nordisk og europeisk nivå som kompletterer nasjonale institusjoner og blir ledende på området.

Prioriteringer i kontrakten

Nordregios arbeidsområde er sentralt både i Nordisk og i EU-sammenheng. Utvidelsen av EU/EØS medfører at de tidligere nærområdene nå også er del av den Europeiske romlige planleggingen og -politikken. Virksomheten fokuserer på internasjonalt komparative aspekter innom følgende tema:

- Befolkning, sysselsetting og økonomisk utvikling
- Nasjonal og europeisk utviklingspolitikk
- Urbane strukturer og fysisk-funksjonell planlegging
- Romlig utvikling og planlegging i Europa og nærområdene
- Den bærekraftige utviklingens ulike dimensjoner

Resultater i 2004

Nordregio har siden starten i 1997 etablert seg i Norden og Europa som et felles nordisk kompetansesenter. Et stort antall FoU-oppdrag er gjennomført for internasjonale, nasjonale og regionale organer. Instituttet er også mye benyttet som kunnskapskilde og rådgiver. I løpet av 2003 ble de første resultatene fra det paneuropeiske ESPON-programmet publisert. Nordregio hadde i 2003 en prosjektgeografi som strakk seg fra Grønland til Kypros. De kvantitative målene er også innfridd:

- FoU-resultater er rapportert gjennom drøyt 90 rapporter og artikler
- Resultater er også formidlet gjennom mer enn 200 foredrag i ulike sammenhenger, i alle de nordiske land
- Vi arrangerte 28 kurser, konferanser og seminarer med til sammen 1180 deltakere fra 30 land
- Tidsskriftet Journal of Nordregio utkommer hvert kvartal i et opplag på 2000 og distribueres gratis til abonnenter i 34 land, hvorav 80 % har adresse i Norden
- Internett er den viktigste kanalen for resultatformidling. På Nordregios hjemmeside finnes rapporter og kart. Hjemmesiden hadde 170.000 besøk i 2003, en økning på 60 % fra året før

Nordregio er anvarlig for regionalsektorens forskningsprogram 2002–2004. Programmet er nå i avslutningsfasen.

Kontraktperiode

2004–2006

Kontraktstatus

Oppfylt

Økonomi

Ingen bemerkninger

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 5.041 TSEK

Transport

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	1.058.000	1.058.000	1.043.000	0 %

Indledning

Samarbetet baseras på ett handlingsprogram för 2004–2008, men kommer dessutom att styras av det danska ordförandeskapets prioriteringar för 2005. Handlingsprogrammet omfattar erfarenhetsutväxling och kunskapsutveckling inom transportområdet. Viktiga frågor är trafiksäkerhet, miljö, transporttelematik och samarbete kring Östersjön. Det danska ordförandeskapet kommer att prioritera Östersjösamarbetet bl.a. genom ett nordiskt-baltiskt ministermöte. Viktiga frågor på den danska agendan är även trafiksäkerhet och trängselproblematik.

Arbetet med miljöfrågor inom transportområdet fördjupas med fokus på aktuella EU-frågor. En av målsättningarna för arbetet är att de utredningar och rapporter som tas fram skall kommuniceras så att de kan användas i ländernas politik.

Trafiksäkerhet är högt prioriterat i de nordiska länderna och under 2005 kommer arbetet att intensifieras bl.a med ett projekt om upphandling av trafiksäkra transporter. En ambition är även att arbeta för en nordisk nollvision d.v.s. inga dödade eller svårt skadade i den nordiska trafiken. Satsningen på trafiksäkerhet i Nordens närområden fortsätter även under 2005.

3-6210-1 Projektmedel - Transport

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.058.000	1.058.000	1.043.000	100 %	MR-T/NET

Formål

Transportsektorns projektmedel skall användas för att intensifiera samarbetet inom transport-, trafik- och kommunikationsområdet. Projektmedlen används bl.a. av de under NÄT verksamma arbetsgrupperna för utredningar och framtagande av övrigt underlag för det politiska samarbetet och diskussionen i ministerrådet.

Prioriteringer i kontrakten

- Uppföljning av sektorns handlingsplan för åren 2004–2008
- Hållbar mobilitet med fokus på uppföljning av strategin om ett hållbart Norden.
- Transportavgifter och andra ekonomiska styrmedel som bidrar till ökad miljöanpassning och effektivisering
- Samarbete om trafiksäkerhetsarbetet i Norden och dess närområden
- Transporttelematik
- Samarbete inom trafik-, transport- och kommunikationsforskning
- EU/EES-frågor och internationellt samarbete, framför allt kring Östersjön

Resultater i 2004

- Ett nytt handlingsprogram för perioden 2004–2008 har tagits fram.
- Under hösten arrangerades ett nordiskt baltiskt transportministermöte med Östersjön som huvudtema. Länderna enades om att gemensamt ansöka till IMO om att Östersjön skall utses till ett särskilt känsligt område.
- En utredning har gjort om de institutionella arbetsformerna för transportsamarbetet kring Östersjön. Målsättningen är att se vilka möjligheter som finns för samarbete med andra organisationer.
- En rapport har tagits fram om allokeringsmetoder för utsläpp från den civila luftfarten.
- En utredning har gjorts för att identifiera instrument för att utveckla stadsplanering och transportsystem för att minska utsläpp av drivhusgaser i de nordiska länderna.
- Ett flertal seminarier har arrangerats bl.a. om transporttelematik och "Östersjöns motorvägar".

Jord- og skovbrug, fiskeri og levnedsmidler

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	6.442.000	6.442.000	1.087.000	0 %

Indledning

Ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug samt levnedsmidler omfatter nærings- og forbruger-politiske aspekter af fødevarer i hele kæden fra jord/fjord til bord og desuden skovbrugs-området. Ministerrådets underliggende struktur dækker tre embedsmandskomiteer (sektorer) for hhv. fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler.

2005 vil være fokuseret på implementering af en ny fælles strategi for ministerrådet for 2005–2008. Desuden vil ministerrådet gennem aktiv deltagelse følge op på den nordiske strategi for en bæredygtig udvikling inden for de indsatsområder, der er omfattet af ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler. Ligeledes vil man arbejde ud fra "Strategien for genetiske ressourcer 2005–2008". Endvidere vil man følge op på kapitel 5. "Miljø og bæredygtig udvikling" i strategien Ny nordisk dagsorden.

Af politiske prioriteringer i 2005 skal specielt nævnes naturressourcer, fødevaresikkerhed og bæredygtig udvikling samt forskning og uddannelse.

Et ministermøde den 7. november 2003 mellem de nordiske og baltiske lande satte fokus på det fremtidige samarbejde og har sammen med et informationsprojekt bidraget til ministerrådets samarbejde med nærområderne i 2005 og frem.

Ministerrådets budgetposter og områder

De tre embedsmandskomiteer under ministerrådet har i de senere år valgt at afsætte midler i en pulje til fælles prioriterede aktiviteter. Koordinationsgruppen for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler træffer efter høring i de tre embedsmandskomiteer beslutning om anvendelse af midler fra denne pulje, og foruden aktiviteter indenfor ministerrådets egne virkefelter anvendes midlerne til tværsektorielle satsninger og samarbejder. I 2005 forventes puljen at udgøre 5.340.000 DKK (2004 priser) svarende til godt 14 % af ministerrådets budget. Af midlerne planlægges knap 4 mil.DKK (2004 priser) anvendt til tværsektorielle aktiviteter med sektorer udenfor ministerrådets regi, f.eks. miljø-, energi-, konsument- , forsknings- og undervisnings-sektorerne. Særligt inden for jord- og skovbrugsektoren og fiskerisektoren er der et etableret samarbejde med miljøsektoren, som i 2005 vil blive fortsat. Ligeledes vil et samarbejde mellem livsmiddelsektoren og konsumentsektoren fortsættes. De resterende midler forventes anvendt til politisk prioriterede satsningsområder indenfor eget ministerråds virkefelt.

3-6410-1 Projektmidler - fællespulje

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.340.000	5.340.000	0	0 %	KG-FJSL

Formål

Ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler vil i 2004 vedtage en ny fælles handlingsplan for perioden 2005–2008, der vil danne baggrund for aktiviteter, der med fordel kan løses i fællesskab mellem sektorerne under ministerrådet. Endvidere kan puljen anvendes til politisk prioriterede aktiviteter som Koordinationsgruppen anser for særligt vigtige. Spørgsmålet om det nordisk-baltiske samarbejde prioriteres fortsat højt i 2005, og det anses at en række opgaver med fordel kan løses samnordisk og i samarbejde med de nye EU-medlemslande rundt Østersøen. En fælles pulje giver ligeledes nogen fleksibilitet til at imødekomme initiativer, der måtte være enighed om blandt de tre sektorer.

Prioriteringer i kontrakten

- Tværsektorielle samarbejder og aktiviteter med sektorer udenfor ministerrådets regi, f.eks. miljø-, energi-, konsument- , forsknings- og undervisningssektorerne. Særligt inden for jord- og skovbrugsektoren og fiskerisektoren er der et etableret samarbejde med miljøsektoren, som i 2005 vil blive fortsat. Ligeledes vil et samarbejde mellem levnedsmiddelsektoren og konsumentsektoren fortsættes.
- Aktiviteter som er fælles for de fire fagområder, og hvor man med fordel kan udføre arbejdet sammen.
- Formandskabsprioriteter der har til hensigt at støtte formandskabsinitiativer der omfatter de tre sektorers virkefelt samt helt særlige satsninger som Koordinationsgruppen anser er vigtige med udgangspunkt i prioriteter i det fælles handlingsprogram.

Resultater i 2004

Puljen blev oprettet fra og med 2004. Se under de øvrige budgetposter.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 600 TDKK

Sekretariatsfunktion

Sekretariatsfunktionen for samarbejdet mellem miljø-, jord og skovbrugssektoren varetages af Jordbrugsverket i Sverige, sekretariatet for Nordisk Genressource Råd varetages af Miljøministeriet i Finland og sekretariatet for Miljø og fiskerigruppen varetages af Danmarks Fiskeriundersøgelser.

3-6530-1 Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.102.000	1.102.000	1.087.000	97 %	EK-LIVS, NEF & NEJS

Formål

Foruden ovennævnte fælles-pulje disponerer ministerrådet "budgetpost 3-6530-1 Nordisk handlingsplan för livsmedelssäkerhet". Endelig gennemføres sektorvise, men koordinerede aktiviteter, inden for de enkelte sektorers budgetter.

Målsætningen er gennem regionalt samarbejde at opnå en merværdi i tråd med beslutninger taget på FN's topmøde om fødevaresikkerhed og i henhold til Nordisk Råds rekommandationer. Fødevaresikkerhed fra jord/fjord til bord, bæredygtighed i hele fødevarekæden, genetiske ressourcer, nærområderne og internationalt samarbejde er prioriterede områder. Ministerrådets handlingsprogram 2005–2008 og øvrige strategier, for såvidt angår fødevarer, vil også være styrende for virksomheden i 2005.

Prioriteringer i kontrakten

- Implementering af ministerrådets politik for øget fødevaresikkerhed med fokus på fortsat udvikling af den nordiske platform i internationale fora samt styrket forbrugerindflydelse på fødevaresikkerhed og -kvalitet.
- I 2005 videreføres en række flerårige projekter af tværsektoriel karakter, bl.a. vedr. dioxiner, information om fødevarer (hjemmeside til folkeskoleelever for at øge unges kundskab og holdning til mad) samt modernisering af kontrollen i fødevareproduktionen.
- Tværsektorielle satsninger mht. fødevarer i hht. handlingsprogram/ strategier.

Resultater i 2004

- Igangsættelse af en lang række initiativer til gennemførelse af den strategiske plan for øget fødevaresikkerhed gennem en styrket nordisk platform i internationale fora og øget forbrugerindflydelse, "Grønlandsdeklarationen". Ministerrådet (MR-FJSL) udtrykte på deres møde i juni 2004 stor tilfredshed med fremdriften og understregede vigtigheden af fortsat fokus herpå.
- Ministerdeklaration om etisk mærkning af fødevarer blev vedtaget på ministermødet i august 2004 på basis af en omfattende udredning, TemaNord 2003:527. Ministrene fandt det vigtigt at søge at imødekomme kravet om forbrugerinformation om etiske forhold i levnedsmiddelproduktionen og anbefalede, at der arbejdes videre med problematikken i en dialog med forbrugere, handel og producenter.
- Tidligere ministerdeklarationer er også fulgt op med særlig fokus på sporbarhed og mærkning.

Af konkrete projekter skal peges på:

- Udredning om dioxin-problematikken er gennemført og fulgt op af flere projekter
- Udredning om zoonose-siutationen i de nordiske lande er gennemført og fulgt op med projekter i levnedsmiddelsektoren
- Nordisk kursus i risikokommunikation blev afholdt og har ført til netværksopbygning og ny kundskab for risikokommunikation
- Projekter inden for Sporbarhed, Modernisering af kødkontrollen og Akrylamid igangsat/ videreført ligesom det tværsektorielle kundskabsprojekt for unge fortsatte

Jord- og skovbrug

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	20.989.000	20.989.000	22.808.000	0 %

Indledning

Jord- og skovbrugssektoren vil i perioden arbejde og prioritere opgaver ud fra den nye fælles handlingsprogram for ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler. Handlingsprogrammet gennemfører flere af de målsætninger, som er fastlagt i Strategien for et Holdbart Norden. Jord- og skovbrugssektoren har hel- eller delansvar for at opfylde en betydelig del af målsætningerne i strategien, hvilket præger arbejdet i sektoren. Jord- og skovbrugssektoren har en stærk tradition for at arbejde på tværs af sektorer, og samarbejder i dag med mange andre sektorer i det nordiske samarbejde. Samarbejde søges også med interesseorganisationer indenfor sektorerne, særligt inden for rammerne af Nordisk Kontaktorgan for Jord- og Skovbrug.

Miljøaspekterne i jordbruget vægtes højt i arbejdet i sektoren. Initiativer som initieres under 2004 med direkte tilknytning til holdbarhedsstrategien vil blive prioriteret. Der arbejdes blandt med kulturlandskabet, økologisk jordbrugsproduktion, samt en række projekter inden for forbedret ressourceudnyttelse, alternative produktionsformer, jorderosion og biologisk mangfoldighed. Dyreetiske spørgsmål i relation til jordbrugserhvervet vil også blive berørt.

Bæredygtigt skovbrug prioriteres og skovens værdier fremhæves, blandt andet skovens sociale og kulturelle værdier samt forædling af træ og udvikling af nye produkter. Andre vigtige spørgsmål vedrører skovens potentiale i forhold til klima, natur- og miljøvenlige driftsformer samt fornybare energikilder fra skovprodukter.

De nordiske lande har stor nordisk nytte i sit samarbejde med at kortlægge, bevare og udnytte de genetiske ressourcer og biologiske mangfoldighed i Norden. Den genetiske diversitet er en forudsætning for et bæredygtigt jordbrug og fødevaresikkerhed i Norden, og verden i øvrigt. Derfor har man i ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler en særlig

strategi for bevaring af genetiske ressourcer. Jord- og skovbrugssektoren er ansvarlig for opfyldelsen af betydelige dele af denne strategi . Cirka halvdelen af budgetmidlerne anvendes til dette område. Nordisk Genbank, Nordisk Genbank for Husdyr, netværket for skovgenetiske ressourcer og Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd er kernen i samarbejdet og former for yderligere integration skal udvikles. Nordisk Genressource Råd er rådgivende i spørgsmål af strategisk betydning.

Nordisk Genressourceråd udarbejdede i 2003 om en rapport i international klasse om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer, der har bidraget til stor international opmærksomhed. Rapporten anbefalinger forventes at få indvirkning på både det nordiske og internationale arbejde i 2005. Rapporten resulterede i en ministerdeklaration om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer, der blev vedtaget af de nordiske ministre for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler samt miljø i 2003. Deklarationen er enestående idet det fastslås, at man har fælles nordiske rettigheder for de genetiske ressourcer som varetages af Nordisk Genbank.

Der vil i 2005 fortsat være øget fokus på de særlige egenskaber som de genetiske ressourcer indeholder, og deres værdier i samfundet. Endvidere vil et større initiativ på informationsområdet blive vigtigt. Bevarelse af naturlandskabet er af stor vigtighed for den biologiske mangfoldighed og prioriteres.

Jord- og skovbrugssektoren har i en række år arbejdet med at effektivisere og optimere sektorens forskning og uddannelsesaktiviteter. Et afsluttende arbejde om implementering af et fælles nordisk forsknings- og uddannelsesrum for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler kan få betydelig indflydelse på den fremtidige nordiske indsats inden for sektorens forsknings- og uddannelse. Resultatet af arbejdet forventes fremlagt på ministrenes sommermøde i 2004, og kan få indvirkning for arbejdet i 2005/2006.

Der lægges fortsat meget stor vægt på samarbejdet i nærområdet. Et prioriteret samarbejdsområde er bæredygtigt jord- og skovbrugsudvikling og de kommende udfordringer i relation til EU udvidelsen. Samarbejdet mellem de nordisk lande og Baltikum vil blive forstærket og samarbejdet mod det nordvestlige Rusland, Rusland og Kaliningrad vil bliver videreudviklet og fokuseret. Særlig vægt vil blive lagt på samarbejdet om genetiske ressourcer og skovbrug i nærområdet.

Sektoren har en gældende ligestillingsplan. Alle beslutningsforslag analyseres for køns- og ligestillingsperspektiver. Sektoren har igangsat et projekt, der skal analysere, hvordan sektorens ligestillingsplan bedst muligt implementeres i sektorens arbejde. Dette arbejde forventes at blive præsenteret i efteråret 2004 og få virkning fra 2005.

3-6510-1 Prosjektmedel - Jord- och skogsbruk

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.633.000	2.633.000	4.308.000	100 %	NEJS

Formål

Projektmidlerne skal anvendes til at følge op på målsætningerne i det kommende nye fælles handlingsprogram for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler. Formandskabet har store muligheder for at anvende dele af projektmidlerne til gennemførsel af aktiviteter i formandskabets program for jord- og skovbrugssektoren. Endvidere vil en del af midlerne blive anvendt til følge op på igangværende projekter om f.eks. foderstofkontrol, uddannelse i plantepatologi, skovrejsning m.fl.

Prioriteringer i kontrakten

Der er følgende tre hovedprioriteringer:

- Formandskabets temaprojekt/er. Med dette forstås at det seneste, nuværende og kommende formandskaber har muligheder for at foreslå projekter indenfor en vis budgetmæssig ramme.
- Opfølgning af igangværende aktiviteter/projekter samt igangsætning af nye politisk prioriterede projekter/aktiviteter der ligger inden for jord- og skovbrugssektorens arbejdsområde, herunder opfølgning på projektet om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer og Mini-

sterdeklarationen om samme emne. EU skovpolitiske spørgsmål, FoU, land- og skovbrugets fremtidige roller og kulturlandskabet, økologisk jordbrug, internationale skovspørgsmål, genetiske ressourcer, GMO i foder og frø, fusioner i agroindustrien, foderstofkontrol samt øvrige tværsektorielle aktiviteter.
- Stor vægt lægges på opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling særligt arbejdet med kulturlandskabet, økologisk jordbrug, genetiske ressourcer og biodiversitet, samt udvikling af skovbrugets økonomiske, sociale og økologiske aspekter, herunder handel med illegalt skovet tømmer.

Resultater i 2004

- Der blev udarbejdet en rapport om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer og en unik ministerdeklaration om samme emne blev vedtaget. Rapporten og deklarationen er enestående, og er genstand for stor international opmærksomhed.
- Der blev afholdt et særdeles succesfuldt seminar i Kalmar om Bæredygtig Forvaltning af genetiske ressourcer.
- På ministrenes sommermøde vedtog man en deklaration om skov. Deklarationen pegede på vigtigheden af de internationale skovprocesser og vigtigheden af at samarbejde med nærområdet om især illegalt skovet tømmer. Der blev afholdt en workshop med BA21 om emnet.
- Man afsluttede rapporten om implementering af et nordisk forsknings- og uddannelsesrum for alle sektorer i ministerrådet. Ministrene besluttede at fortsætte arbejdet i endnu et år omfattende også fiskeri og levnedsmidler.
- Projektgruppen om mikrokreditter afsluttede sit projekt, der blev en succes for igangsættelse af kvindeprojekter i de baltiske lande.
- Formandskabet afholdt en succesfuld afslutning på projektet om jordbrugets fremtidige roller, som vil få betydning for det fremtidige arbejde i sektoren.
- Som opfølgning på Ministermødet i 2002 blev der forelagt en rapport om øget brug af økologisk jordbrug i Norden på Ministermødet i 2003. Man blev enige om at sætte særlig fokus på markedsforhold.
- Man igangsatte implementeringen af ligestillingshandlingsplanen for jord- og skovbrugssektoren konkrete resultater forventes i 2004.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 200 TDKK (2004 priser)
Faktiske udgifter : 199 TDKK

3-6520-1 Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	710.000	710.000	1.089.000	100 %	NKJ

Formål

Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning (NKJ) fremmer og støtter forskning til gavn for jordbrugssektoren i Norden. NKJ er rådgivende over for Nordisk Ministerråd i forskningspolitiske spørgsmål vedrørende jordbrugsforskningen. NKJ fungerer også som kontaktorgan mellem de nationale forskningsråd og koordinerer en omfattende forskningsvirksomhed som finansieres nationalt. Sekretariatsfunktionen varetages af Norges forskningsråd, Norge, og finansieres ligesom tidligere fuldt ud nationalt.

Prioriteringer i kontrakten

Fokus er rettet mod at udvikle et bæredygtigt jordbrug i Norden. NKJ vil initiere og finansiere fælles nordiske forskningsprojekter af høj kvalitet indenfor centrale og fælles prioriterede nordiske forskningsområder. Projekterne skal endvidere have stort udbytte af en fælles nordisk indsats og et fælles nordisk netværk. Nordiske forskningsgrupper skal profileres og styrkes i forhold til videre satsning internationalt.

- Støtte forskning og netværksopbygning inden for bæredygtigt jordbrug, dyrehelse og dyrevelfærd, madsikkerhed – fra produktion til konsument, naturen som basis for helse og rekreation, cirkumpolare områder, genteknik, genetiske ressourcer og biologisk mangfoldighed.
- Støtte 10–15 forskningsprojekter af gangen, hvoraf der igangsættes 2–3 nye projekter om året. Den nationale medfinansiering forventes at være på mellem 15–20 millioner DKK per år.
- Udarbejde nye procedurer for beslutninger i NKJ om midler til forskningsprojekter.

Resultater i 2004

- NKJ gennemførte 10 fælles nordiske forskningsprojekter, 2 netværk og 4 seminarer, blandt andet blev seminaret om økologisk landbrug arrangeret ved SLU, og NKJ deltog som en af flere arrangører af seminaret Bærekraftig forvaltning av genetisk mangfold i Kalmar.
- Den totale finansiering var ca 17 MNOK (national finansiering)
- Ny strategi for 2004–2006 er vedtaget
- Der blev igangsat tre nye projekter i 2003: Modification of rearing conditions to improve wel-fare of layers: Basic and applied ethological studies, Behaviour and welfare of dairy cattle housed in large groups og Studies of the new Nordic populations of Phytophtora infestans to improve potatoe late blight forcasting and control. Altså to projekter indenfor etologi, og et indenfor planteværn.
- Det er vedtaget at igangsætte to nye forskningsprojekter og et netværk
- NKJ er i gang med at udvikle nye arbejdsformer og procedurer, blandt andet motiveret af forslag fremmet i NMR-udredninger om et fælles nordisk forsknings- og uddannelsesrum indenfor jord- og skovbrugsområdet samt NKJs egne behov.

Kontraktstatus

Opfyldt

Sekretariatsfunktion

Sekretariatsfunktionen varetages af Norges Landbrugshøjskole.

3-6540-1 Nordisk genbank för husdjur

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.178.000	3.178.000	3.134.000	100 %	NGH

Formål

Nordisk Genbank Husdyr (NGH) har som formål at være et kompetencecenter for værdiskabning med udgangspunkt i de husdyrgenetiske ressourcer i Norden. Virksomheden skal fremme værdiskabning, hensigtsmæssig bevaring og bæredygtig udvikling af de genetiske ressourcer hos husdyr gennem fremme af netværksorganisering og samarbejde med deltagerne i genressourcearbejdet i Norden. Informationsarbejdet har en særlig stor vægt i arbejdet med at skabe forståelse i Norden for bæredygtig bevarelse og anvendelse af de husdyrgenetiske ressourcer og de fælles nordiske værdier, teknologier og kompetencer disse ressourcer bidrager med. Indeværende strategi gælder for 2004–2009.

Prioriteringer i kontrakten

Kundskabsformidling og information, netværksarbejde, forskning og teknologiudvikling samt IT-værkstøjer for bevaringsarbejdet prioriteres fortsat. I 2005 vægtes følgende aktiviteter højt:

- Gennemførsel af informationsstrategien for genetiske ressourcer.
- Øge antallet af forsknings- og udviklingsprojekter, specielt inden for avlsmæssige og genetiske indvirkninger på fødevaresikkerheden og optimal forvaltningspolitik af truede racer.
- Formidle resultater fra forskningsprojekter til praktisk anvendelse og udvikling af nye forskningsprojekter.

- Aktiv dialog med avlsorganisationer, raceforeninger, husdyrbrugere og myndigheder for at sikre bæredygtig forvaltning af de husdyrgenetiske ressourcer.
- Netværksskabende aktiviteter mellem avlere og organisationer.

Resultater i 2004

- Spredning af information har været en af hovedsatsningerne. Hjemmesiden har fået ny layout og medført en bedre nyhedsprofil og mere aktuelt stof på siderne. Antal besøgende er mangedoblet i 2003 til ca. 50.000 besøgende.
- Virksomheden har registreret øget interesse for husdyrgenetiske ressourcer. Dette kan dokumenteres gennem seminarer, møder og udsendelse af informationsmateriale.
- Man har udviklet et eget Baltisk&Nordisk husdyrraceregister.
- Virksomheden har videreudviklet sit netværk i Norden og internationalt gennem samarbejde, faglig udveksling og rådgivning indenfor forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer.
- Virksomheden har bidraget til udvikling af informationsmateriale som skal bruges internationalt (messer og konferencer).
- Virksomheden har igangsat et nyt projekt i 2003 og fokuseret på at færdiggøre tidligere igangsatte projekter.
- Virksomheden har bidraget til at projektet om optimal avlssamarbeid mellom de "røde" raser i Norden er opstartet. Dette er et samarbejde mellem FoU- miljøerne og avlsorganisationerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige for at finde løsninger som giver bæredygtig forvaltning for disse populationer.
- Aktiviteterne i virksomheden afspejler, at der er sket ændringer i retning af mere operative aktiviteter som information og fagligt arbejde, for at sætte fokus på at skabe bæredygtige processer.

Kontraktstatus

Opfyldt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 600 TNOK
Faktiske udgifter : 455 TNOK

Sekretariatsfunktion

Sekretariatsfunktionen varetages af Norges Landbrugshøjskole.

3-6581-1 Samnordisk skogsforskning (SNS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.658.000	5.658.000	5.580.000	100 %	SNS

Formål

SNS arbejder for at skabe nordisk synergi indenfor skovforskningen gennem aktivt at initiere nye samarbejdsområder og fungere som et dynamisk, overgribende organ som samspiller med de nationale forskningsaktører/ finansiører og skovsektoren. En øget strategisk anvendelse af forskningsmidlerne tilstræbes for at spidskompetencen skal kunne udnyttes optimalt.

Prioriteringer i kontrakten

For 2005 vil SNS prioritere følgende:

- Fremme opbygning og udvikling af nye forskningområder med en nordisk dimension gennem at tage initiativ til og støtte nye tidsbegrænsede, temaindrettede aktiviteter (bevilling til forprojekter, netværksaktiviter og udredninger)
- Støtte vidensudbytte og kontakter indenfor etablerede samarbejdsområder gennem økonomiske bidrag til netværksaktiviteter
- Vurdere og vedtage støtte til etablering af nordiske Centres of Advanced Research (CAR) indenfor SNS' ansvarsområde

- Skabe nordiske synergieffekter gennem bevilling af projektstøtte til koordinering/samarbejde indenfor nogen få udvalgte FOU-projekter med høj kvalitet og national basisfinansiering
- Søge at opretholde samarbejdet med de baltiske lande og øge samarbejdet med Nærområdet med hovedvægt på Nordvestrusland
- Medvirke til at skabe en platform som styrker nordisk deltagelse i EU-samarbejdet
- Videreføre og styrke vidensspredningen og kommunikationen i forhold til relevante målgrupper

Resultater i 2004

Af de resultater, som SNS har opnået i 2003, kan nævnes:

- Støttet 10 samnordiske forskningsprojekter og 12 netværksaktiviteter. Den nationale medfinansiering var 67 %.
- I 2003 deltog forskere fra nærområderne i 64 % af de netværksaktiviteter, som blev støttet af SNS.
- Været meget aktiv med information og kontaktvirksomhed om skovbrugsforskning og udvikling i forhold til EU's rammeprogram, og har opnået at Norden er godt repræsenteret i EU-projekter tilknyttet skovbrug.
- Bidraget med faglig og økonomisk støtte til udarbejdelse af en omfattende projektansøgning til EUs 6. rammeprogram.
- Deltaget i arbejdet med en ansøgning indenfor fagfeltet "Wood Material Science" til EUs ERA-netaktivitet. Ansøgningen blev støttet af EU og projektet WoodWisdom-Net starter i 2004. Netværksaktiviteten ledes fra Finland og SNS er en af 12 partnere.
- SNS bidrog fagligt og økonomisk til gennemførelse af konferencen "Research cooperation on multiple use of the forest resource" i som indgik i Forest Sector meeting Sigulda, Latvia høsten 2003.
- Revision af handlingsplanen.
- På grundlag af udredninger foretaget i 2002 blev der udarbejdet/vedtaget en kommunikationsstrategi for SNS.
- Slutført arbejdet med en rapport om det fremtidige satsningsområde for træforskning og innovation baseret på træ. Rapporten er udgivet som TemaNord-rapport og desuden lagt ud i dansk og engelsk sprogversion på SNS' hjemmeside.
- Deltaget i arbejdsgruppen om implementering af et nordisk forsknings- og uddannelsesrum.

Kontraktstatus

Opfyldt

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 700 TDKK
Faktiske udgifter : 725 TNOK

Sekretariatsfunktion

Sekretariatsfunktionen varetages af Norges Forskningsråd.

3-6580-3 Nordiska Genbanken (NGB)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	10.877.000	10.877.000	10.737.000	48 %	Institutionen
Modsvarer DKK	8.810.000	8.810.000	8.697.000		

Formål

Nordisk Genbank (NGB) er en fælles nordisk institution der skal bevare plantegentiske ressourcer af betydning for jord- og havebruget i Norden. NGB's virksomhed har været fremgangsrig, og har udviklet sig til en international kendt organisation med en meget stor samarbejdsflade med mange organisationer og lande.

NGB skal bevare og dokumentere nordisk materiale af arter af værdi for jord- og havebruget som en sikring af den fremtidig bevarelse og udnyttelse af den genetiske variation. NGB skal desuden initiere og koordinere aktiviteter som bidrager til at forbedre viden om plantegenetiske ressourcer, bidrage til et langsigtet bæredygtigt udnyttelse af disse ressourcer samt stille sin ekspertise og tjenester til rådighed i forbindelse med udredninger og pålagte opgaver. Indeværende strategi gælder 2001–2009 med en delstrategi for 2004–2006.

Prioriteringer i kontrakten

I kontrakten for 2004–2007 forventes det, at man prioriterer fire virksomhedsområder:

- Bevarelse: Den nordiske samling af frø og vegetativt materiale skal komplementeres og bevares på en bæredygtig måde, således at materialet fortsat er levedygtigt. Mandatet skal udvides til også at omfatte nordiske krydderi-, medicinal-, landskabs- og visse prydplanter.
- Udnyttelse: Kendskab om og praktisk anvendelse af det bevarede materiale skal øges. Stor vægt lægges på brugere og almenheden
- Kompetenceudvikling: Genbanken skal bidrage til øget kompetence og viden om plantegenetiske ressourcer båden inden for Norden og internationalt. Stor vægt lægges på det igangværende samarbejde med de baltiske lande og Nordvest Rusland.
- Eksperthjælp: Genbankens eksperter skal bidrage med deres viden og kompetencer i det nationale arbejde i Norden samt i det europæiske samarbejde.

Resultater i 2004

- Det langsigtede arbejde med at komplementere og beskrive samlingerne har fortsat.
- Et stort arbejde er gjort for at kvalitetssikre frølager, frøforyngelse og opformering af materiale.
- Der har været en indsamling af 181 nye græsser i Norden samt en indsamling af peberrod.
- Informationsarbejdet er blevet mere integreret med de øvrige organisationer, der arbejder med genetiske ressourcer.
- Genbankens laboratorium har opstartet arbejdet med in vitro bevaring og molekylære markører.
- En større kvalitetssikringsarbejde af Genbankens aktiviteter er blevet gennemført.
- Det intensive og perspektivrige samarbejde med de baltiske lande og Nordvest Rusland blev fortsat i 2002. Der blev udarbejdet et Memorandum of Understanding mellem NGB, de baltiske lande og Vavilov Instituttet i Skt. Petersborg.
- NGB har deltaget i en række EU-projekter og EU-samarbejde.
- NGB har arbejdet med beskrivelse af en stor del af materialet i genbanken og nyt materiale samt kortlagt en række frugttræer og deres egenskaber.

Kontraktperiode

2004-2006 under udarbejdelse

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.750 TSEK
Faktiske udgifter : 2.618 TSEK

Fiskeri

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	5.008.000	5.008.000	7.439.000	0 %

Indledning

Fiskeriet har lange traditioner for at skulle forholde sig til bæredygtigt fiskeri. Gennem hele 1900-tallet skete mange forandringer i internationale forhold, hvor man gik fra det totale frie fiskeri over til internationalt regulerede fiskerier. Overkapaciteten i det samlede fiskeri blev synliggjort, og den har været forvaltningernes store udfordring de sidste 30 år.

De nye tendenser inden for miljøforvaltning og specielt efter Rio-konferencen har medført et paradigmeskifte i fiskeriforvaltningerne. Man skal nu ikke kun se på forholdet mellem fangst og bestande men inddrage bæredygtighed, forsigtighedsprincip, økosystembetragtninger, biodiversitet og andre begreber i fiskeriforvaltningen. Disse udfordringer sætter store krav til det videnskabelige grundlag for rådgivningen, fiskernes holdninger til havet som økosystem og politikernes beslutningsproces.

Der er udbredte problemer i bestandsforvaltningerne. Torskebestandene i Østersøen og Nordsøen ligger på et historisk lavt niveau. Enighed kan ikke nås om blåhvilling i Nordatlanten med den konsekvens, at fiskeriet på denne bestand ikke sker på et bæredygtigt niveau.

Globaliseringen af handel med fisk er slået igennem. Gennem de sidste 20 år har fisk opnået status som en af de mest globale fødevare. Dette på grund af de forbedrede kølekæder og hurtige transportveje. Denne globalisering har medført en internationalisering af fiskeriet og fiskeindustrien, hvor markedskræfterne medfører store monopollignende sammenslutninger i salget af fiskeprodukter, og at produktion af fiskeprodukter flyttes ud af norden til områder med lave lønninger som f.eks. Kina.

Den økonomiske situation er dårlig for flere af fiskerisektorens brancher. Prisen på laks, rejer og dels også nogle hvidfiskearter er lav og har været det i relativ lang tid. Dette har skabt kritiske situationer med konkurser i opdrætsnæringen, og situationen er også kritisk i rejebranchen.

Det er i lyset af disse udfordringer næste strategiprogram skal ses. Den nordiske fiskerisektor står med ryggen mod muren. Sammen skal vi finde vejen frem. Det nordiske fiskerisamarbejde skal samordne og katalysere de nødvendige processer, som er i gang og som skal sættes i gang, således at vi i Norden bevæger os hen mod et bæredygtigt fiskeri, som er merværdiskabende i balance med de levende naturlige ressourcer.

Fiskerisamarbejdet for 2005 har sit udgangspunkt i de to strategiske dokumenter:

- Holdbar udvikling – En ny kurs for Norden 2005–2008, er under revision
- Handlingsprogram for det Nordiske fiskeri-, jord- og skovbrugs- og levnedsmiddelsamarbejde 2005–2008, er under udarbejdelse

Endvidere bygger fiskerisamarbejdet på det danske formandskabs prioriteringer for 2005 samt erfaringerne fra "Evaluering af det Nordiske fiskerisamarbejde 2001–2004".

3-6610-1 Projektmedel - Fiskeri

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.008.000	5.008.000	7.439.000	100 %	NEF

Formål

Den overordnede målsætning for det nordiske fiskerisamarbejde er at arbejde for en bæredygtig udvikling af de nordiske landes fiskerisektorer, som sektorer med væsentlig samfundsøkonomisk betydning, en bæredygtig udnyttelse af de levende marine ressourcer og et godt havmiljø. Dette indebærer også påvirkning af internationale processer af betydning for fiskeriet og hav-

miljøet. Samarbejdet skal bidrage til at fremme sunde og sikre fødevarer fra et sundt og rent hav.

Prioriteringer i kontrakten

- At arbejde med at forske i og udvikle effektive forvaltningssystemer for Nordens fiskerier, som bygger på bæredygtig udnyttelse af fiskebestandene, hvor man integrerer miljøhensyn i fiskeriforvaltningen. At integrere fiskeriøkonomi og fiskeriøkonomiske prognoser i fiskeriforvaltningen i balance med den biologiske rådgivning. At bidrage til at samfundsmæssige /sociale aspekter bliver inddraget i forskningen og debatten om bæredygtigt fiskeri. Dette søges blandt andet opnået gennem den i 2003 etablerede nordiske forskerskole – 'Nordic Marine Academy' i samarbejde med NorFA.
- At udvide dialogen om fiskeriforvaltning og miljøforvaltning. Der planlægges flere dialogmøder mellem 'fiskere, forskere og forvaltere' i Norden, i vore naboområder og andre nationer, der høster på den samme fælles ressource. Også vigtigt at inddrage øvrige "stakeholders" i debatten om fremtidens menneskelige aktiviteter på og i havet. At øge viden om havet og det marine økosystem, herunder fiskeriet, i samfundet gennem brug af nyhedsbreve, hjemmeside og andre tidssvarende medier
- At arbejde med den fortsatte proces i regionalisering av fiskerisamarbejdet fra østersøsamarbejdet BAFICO til det nordatlantiske samarbejde NAC.
- At øge det nordiske samarbejde i overvågningen af indhold af fisk og skaldyr og de ernæringsmæssige sunde aspekter i fisk samt kontaminanter. At forske i og udvikle biprodukter og brug af ikke-målarter og anden værdiøgning av produkter, samt sporbarhed og fisk som sund og god mad. Fortsat støtte udvikling og brug af selektive redskaber og redskaber der er skånsomme overfor havmiljøet og overfor bifangst af uønskede arter, samt teknologisk udvikling i bæredygtig opdræt.

Resultater i 2004

- NEF har anmodet sin arbejdsgruppe for mærkning af fisk til at følge den internationale udvikling på dette område. NEF har desuden bemærket sig, at næringen har vakt fornyet interesse for dette område. Arbejdsgruppen har således afholdt møder med repræsentanter for EU og Marine Stewardship Council (MSC), og et af gruppens medlemmer var formand for en 'expert consultation' afholdt af FAO i oktober måned.
- Med midler fra fiskesektoren og fra nærområde-puljen blev der 26.–29. august afholdt konference i Bergen – 'Nordøstlig Marin Dialog'. Deltagere var forskere og forvaltere fra Grønland, Island, Færøerne, Norge og Rusland.
- Shetland var vært for den 2. 'North Atlantic' konference, som fandt sted i Leirwick 1. og 2. oktober.
- I regi af BAFICO (Baltic Fisheries Cooperation) var Rusland vært for en konference i Skt. Petersburg 21.–23. oktober. Temaet var fremtidens fiskeriforvaltning i Østersøen
- NEF besluttede først på året at indgå en bindende aftale med NorFA (Nordisk Forsker Akademi) i fem år, fra 2004 til og med 2008. Aftalen dækker etablering og drift af et 'Nordisk Marint Akademi'
- Forskningsprojekter: 11 nye projekter, fem fortsættelser af projekt samt fem afsluttede projekter
- Fem numre af Nyhedsbrevet NORDFISKERI. Nyhedsbrevet bliver distribueret til en stor læserskare i Norden og bliver flittigt citeret.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : DDK 604.958

Levnedsmidler

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	5.231.000	5.231.000	5.825.000	0 %

Indledning

Levnedsmiddelsektorens overordnede ramme for arbejdet i 2005 vil være det nye Fælles handlingsprogram for ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler 2005 - 2008, der også tager højde for en prioriteret implementering af kapitlet om "Fødevarer – Sikkerhed og Sundhed" i Strategien for bæredygtig i Norden gældende for samme periode. De overordnede målsætninger på levnedsmiddelområdet er:

- Forbrugere skal kunne få fødevarer af høj fødevaresikkerhedsmæssig kvalitet, og fremstillet ved bæredygtige produktionsmetoder, som forbrugerne oplever som sikre.
- Forbrugerne skal gennem mærkning af fødevarerne og anden information have mulighed for at foretage et reelt og oplyst valg ud fra f.eks. etiske eller sundhedsmæssige overvejelser. Forbrugerne skal motiveres til sunde mad- og motionsvaner via øget viden.
- Sunde og sikre fødevarer skal sikres i hele kæden fra råvarer over producent til forbruger – dvs. fra jord og fjord til bord. Fødevareerhvervene har ansvaret for, at fødevarerne er i orden, men det er også vigtigt for fødevaresikkerheden, at landbruget og fiskerisektoren ikke påvirkes negativt af for eksempel jord- og havforurening.
- Risikofaktorer som sygdomsfremkaldende mikroorganismer og miljøforureninger m.m. skal bekæmpes ved kilden, og anvendelse af produktionshjælpemidler som pesticider og veterinære lægemidler samt andre kemiske stoffer skal begrænses til det, der er nødvendigt.
- Gennem forskning og information skal det sikres, at den fornødne viden findes for valget af fødevarer og sammensætning af en afbalanceret kost.

Som særlige nye prioriteter skal nævnes en øget indsat vedr. husdyrsundhed og -velfærd i relation til fødevaresikkerhed (i det omfang, det budgetmæssigt er muligt). Desuden opprioriteres indsatsen vedr. kost og sundhed med fokus på de stigende overvægtsproblemer hos børn og unge.

Det er fortsat et væsentligt mål for levnedsmiddelsektoren at styrke nordisk indflydelse i internationale forhandlinger og at samarbejde om udvikling og implementering af nyt regelværk i EU/EØS. Dette gennemføres i praksis på flere fronter: - ved løbende at identificere relevante temaer for nordisk samarbejde; - gennem udarbejdelse af projektrapporter og underlag med videnskabelig dokumentation, som kan ligge til grund for landenes forhandlinger; - gennem projekter med fokus på udformning af fælles nordiske holdninger til nyt regelværk både under forberedelses-, forhandlings- og implementeringsfasen; - og ikke mindst i form af samordning af nordiske synspunkter i både netværk, arbejdsgrupper, EK og MR. Desuden prioriteres en styrket forbrugerindflydelse på fødevareområdet.

Levnedsmiddelsektoren vil udvikle sit samarbejde med nærområderne på embedsmands-komite- og arbejdsgruppeniveau og med særlig fokus på opfølgning af den nordisk-baltiske ministerdeklaration fra november 2003 om "food safety". Samarbejdet med vestnorden fortsættes med fokus på fødevaresikkerhed og -kontrol.

I overensstemmelse med sektorens ligestillingsplan vil køns- og ligestillingsperspektiver blive inddraget på relevante områder som f.eks. visse projekter om overvægt- og kostproblematikken eller forbrugerinformation.

3-6810-1 Projektmedel - Levnedsmidler

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	5.231.000	5.231.000	5.825.000	100 %	EK-Livs

Formål

Projektmidlerne skal anvendes til opfølgning af målsætningerne om levnedsmidler i ministerrådets handlingsprogram samt øvrige prioriteringer for sektoren, herunder specielt ministerrådsbeslutninger og BU-strategien.

Prioriteringer i kontrakten

- Nordisk platform i internationale fora: Nordisk samarbejde og koordinering generelt i aktuelle forhandlinger og samarbejde om implementering og tolkning af lovgivningen
- Øge indsatsen for husdyrsundhed og – velfærd i forhold til fødevaresikkerhed
- Styrke indsatsen mod zoonoser og sygdomsfremkaldende mikroorganismer
- Styrke sikker fødevarehåndtering og produktion hos erhverv og hos forbrugere
- Begrænse forekomsten af kemiske forureninger med fokus på dioxiner og PCB's
- Sporbarhed af fødevarer fra jord og fjord til bord. Beredskabsplaner og katastrofeberedskab indenfor fødevareområdet. Ensartet tilsyn og effekt af tilsyn. Modernisering af kødkontrollen. Forbrugernes tillid til tilsynet
- Sammenhæng mellem kost, ernæring og sundhed med fokus på tiltag mod overvægt og fælles retningslinier for berigelse
- Styrke den forskningsbaserede viden om fødevaresikkerhed
- Principper for risikovurderinger, konkrete mikrobiologiske, kemiske og ernæringsmæssige risikovurderinger samt risikohåndtering og risikokommunikation i tværgående samarbejde
- Styrke viden hos forbrugerne
- Tiltag til implementering af det danske formandskabs særlige prioriteringer

Resultater i 2004

Gennemført en lang række aktiviteter til opfølgning af sektorens handlingsprogram, ministerdeklarationer og BU-strategien. Særligt skal peges på:

- Udarbejdelse af nordisk mærkningspolitik og en del andre projektrapporter/dokumentation som grundlag for landenes forhandlinger i EU og internationalt. Generelt øget nordisk samordning ved forhandlinger og implementering af fødevarelovgivningen.
- Udredning om styrkelse af den forvaltningsrettede fødevareforskning. Desuden udviklet samarbejdet med Nordic Innovationscenter om forskning vedr. fødevaresikkerhed.
- Etableret en database over tilsætningsstoffer i EU, som fokuserer på sikker anvendelse af tilsætningsstofferne. Forventes at danne udgangspunkt for en re-vurdering i European Food Safety Authority af de nuværende tilladte tilsætningsstoffer.
- En række rapporter om kemiske risikovurderinger er udgivet.
- Igangsat projekter om sygdomsfremkaldende bakterier og fastlagt et fælles nordisk syn på mikrobiologiske grænseværdier.
- Nordiske Tilsynskonference: "Fremtidens Næringsmiddeltilsyn" blev afholdt i januar 2003 i Oslo. Konferencen var en stor succes med deltagelse fra alle dele af de nationale kontrolsystemer og vil bidrage til netværksdannelse, efteruddannelse og nordisk samsyn.
- Desuden gennemført en række seminarer om beredskabsplaner ved fødevarekriser, kompetenceudvikling i fødevarekontrollen m.m.
- Afholdt en velbesøgt formandskabskonference og øget samarbejdet om temaet "fedme/overvægt hos børn og unge". Publiceret "The Norbagreeen 2002 study" med undersøgelse af forbruget af grønsager, frugt, brød, fisk og kartofler sammenlignet med ernærings-anbefalinger - disse fødevarer betragtes som indikatorfødevarer for en sund kost.

- Udviklet samarbejdet mellem de nordiske og baltiske lande vedr. fødevaresikkerhed og -ernæring. De nordisk-baltiske ministre for fiskeri, jord/skov og levnedsmidler vedtog i november 2003 en ministerdeklaration om øget samarbejde vedrørende fødevaresikkerhed.
- Fortsat samarbejdet med Vestnorden om fødevarekontrol.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 650 TDKK

Velfærds- og erhvervspolitik

Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Ændring 04-05
DKK	12.870.000	12.870.000	12.966.000	0 %

Indledning

Det nordiske samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet tager udgangspunkt i sektorens samarbejdsprogram 2005–2008, formandskabslandets årlige sektorprogram samt årlige ønsker fra Nordisk Råd i forbindelse med den løbende dialog om udviklingen på det nordiske arbejdsmarked. I samarbejdsprogrammet er der to hovedprioriteringer: Det internt nordiske og Norden i forhold til omverdenen.

Hovedfokus i 2005 vil fortsat være rettet imod fuld beskæftigelse og udvidelse af arbejdsudbuddet. Dette forventes at ske i samarbejde med de ministerråd der også har indflydelse på udbuddet og efterspørgslen på arbejdskraft. Udvidelsen af arbejdsudbuddet kommer også til at ske i tæt samarbejde med arbejdsmiljøområdet, specielt i forbindelse med det fælles nordiske samarbejde vedrørende sygefravær. I denne sammenhæng vil områder, som kan hindre udstødelse og nedslidning af arbejdskraften blive prioriteret.

Det danske formandskab vil følge op på de tidligere formandskaber og i den forbindelse fokusere på at optimere det fælles nordiske arbejdsmarked. I denne forbindelse vil også spørgsmålet om fjernelse af grænsehindringer have en høj prioritering. Derudover vil forholdet mellem Norden og EU blive behandlet, hvor ikke mindst udvidelsen af EU i 2004 har skabt et behov for en øget kontakt, ikke mindst i Østersøregionen.

Disse områder vil sammen med andre arbejdsmarkeds relaterede problemstillinger blive konkretiseret på seminarer, konferencer og i policyoplæg, som diskuteres af Nordisk Ministerråd (arbejdsministrene). Formålet er, at resultaterne skal bidrage til landenes politiske processer og de nordiske landes ageren udenfor Norden. Tidsskrifterne "Arbejdsliv i Norden" og "Nordic Labour Journal" vil informere de relevante målgrupper om aktiviteterne.

EU's udvidelse i 2004 betød at det fælles nordiske arbejdsmarked ikke længere er noget unikt i vores del af verden. I den videre udvikling af det europæiske arbejdsmarked er det vigtigt, at Norden samlet styrker dialogen med de nye EU lande i Østersøområdet om såvel mobilitet som arbejdsmiljø. Der er derfor etableret en fælles nordisk-baltisk EU-koordineringsgruppe, som mødes forud for møderne i EU's arbejdsministerråd. En øget nordisk koordinering i forhold til EU vil kunne ske ved at finde emner, hvor samarbejdet kan udgøre en fælles platform for arbejds- og vidensdeling.

4-4110-1 Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.737.000	6.506.000	7.022.000	97 %	MR-A/EK-A

Formål

Projektmidlerne anvendes til at gennemføre sektorens samarbejdsprogram samt til at følge op på det danske formandskab. Hensigten er at foretage udredninger og projekter som kan styrke de nordiske landes dynamik på arbejdslivsområdet og dermed den økonomiske udvikling i regionen. Dette mål opnås ved at frembringe viden om aktuelle politiske emner, som kan bruges i de enkelte landes arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikker samt til at profilere nordiske synspunkter internationalt.

Prioriteringer i kontrakten

Hovedudfordringen for de nordiske lande på arbejdsmarkedsområdet er at sikre at arbejdsstyrken bliver vedligeholdt uanset konjunkturudsving. Dette vil have en stor betydning i forhold til at sikre et tilstrækkeligt arbejdsudbud i det kommende årti, hvor tilgangen til arbejdsmarkedet forventes at falde. Der vil blive igangsat analyser, som undersøger, hvordan grupper med en lav erhvervsfrekvens kan inddrages i arbejdsstyrken, og hvordan man kan mindske nedslidningen af den aktive arbejdsstyrke. Sektoren vil derudover undersøge tiltag som kan forbedre mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked og bidrage til at udvikle arbejdsmarkedet i Østersøregionen.

- At de befolkningsgrupper, der i dag har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet, bistandsklienter, førtidspensionister, indvandrere og flygtninge får et bedre fodfæste på arbejdsmarkedet.
- Nordisk standardiseringsarbejde i EU.
- At fraværet på grund af sygdom fra arbejdspladsen bliver så kort som muligt for, at man ikke mister forbindelsen til arbejdsmarkedet.
- At yderregionerne i det nordiske samarbejde også får del i en stigende aktivitet.
- At de grupper, der overvejer at forlade arbejdsmarkedet, fortsat bliver og arbejder noget længere (seniorpolitik).

Resultater i 2004

Under det svenske formandskab blev der gennemført et omfattende arbejde omkring problemstillinger vedr. arbejdsudbuddet og integrationen af indvandrere. Emnet blev behandlet i flere nordiske fagudvalg og drøftet på en konference i Sverige. Resultaterne fra konferencen er indgået i landenes arbejde videre arbejde. Foruden det nordiske ministermøde blev der også afholdt et nordisk-baltisk-polsk ministermøde. I forlængelse af mødet og med støtte fra Nordisk Råd, planlægges der arrangeret en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference under det islandske formandskab.

Under det svenske formandskab blev der foretaget et omfattende arbejde i forbindelse med grænsehindringer. Dette arbejde vil blive fulgt op af Island for at finde frem til konkrete initiativer, som kan forbedre Nordboernes muligheder for mobilitet i forhold til EU.

Af andre resultater bør nævnes konkrete analyser af organisering og brug af virkemidler inden for arbejdsmiljøregulering i de nordiske lande samt nordisk markedskontrol af personligt sikkerhedsudstyr, som er indgået i det nationale arbejde på områderne.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 700 DKK

Sekretariatsfunktion

Udgifter til aktivitetsstyring/administration: 700 TDKK

4-4120-2 Nordjobb

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.000.000	2.231.000	1.840.000	100 %	EK-A

Formål

Formålet med Nordjobb-programmet er at give den nordiske ungdom mulighed for at tage sommerjob i et andet nordisk land samt at deltage i kulturelle aktiviteter under opholdet.

En Nordjobber defineres som en person fra 18 til 26 år, der både har ansøgt om en Nordjobb plads, og som har arbejdet i et formidlet Nordjobb. Nordjobberen skal tilbydes en passende bolig samt deltagelse i et fritidsprogram.

Prioriteringer i kontrakten

Programmet ledes fra et centralt sekretariat i Malmø som er samlokaliseret med Foreningen Nordens Forbund (FNF). FNF vil indgå aftaler med de nationale Foreninger Norden samt andre operatører.

Foreningen Nordens Forbund har oplyst, at Foreningen planlægger at udveksle 1000 nordjobbere ud af de forventede 10.000 ansøgere. For at kunne matche de 1000 personer med jobs angiver FNF at der skal fremskaffes 1100 arbejdspladser. Til gennemførelse af fritidsaktiviteter ansættes der 13 fritidsledere.

FNF skal aflevere et fuldstændigt kommenteret regnskab for samtlige afholdte udgifter i forhold til budgettet.

- 1000 udvekslinger
- 1100 arbejdspladser
- 13 fritidsvejledere
- 10.000 ansøgere

Resultater i 2004

I 2003 foretog organisationen 638 udvekslinger, hvilket er mindre end de forventede 1025 udvekslinger. Heraf deltog fra Sverige 156, fra Danmark 42, fra Norge 36, fra Island 131, fra Finland 254, fra Åland 0, fra Færøerne 1 og fra Grønland 9. Kønsfordelingen var 151 mænd og 478 kvinder.

I forlængelse af evalueringen af Nordjobb-programmet i 2001 blev der foretaget en række organisatoriske ændringer. I denne forbindelse er Nordjobb-sekretariatet blevet placeret sammen med FNF's sekretariat.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2 MDKK

Sekretariatsfunktion

Foreningen Nordens Forbund

4-4130-1 Informationsprojektet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.369.000	1.369.000	1.354.000	100 %	EK-A

Formål

Projektets formål er at sprede information om aktuelle spørgsmål på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet i Norden samt at sprede viden om det nordiske samarbejde i Europa. Projektet skal endvidere skabe debat om arbejdslivsområdet i Norden og formidle resultater fra sektorens arbejde.

Prioriteringer i kontrakten

Tidsskriftet Arbeidsliv i Norden vil støtte sektoren og det danske formandskab i at fremlægge resultater og skabe debat om de aktuelle temaer. Der vil blive udsendt tidsskrifter på skandinavisk (Arbeidsliv i Norden) og på engelsk (Nordic Labour Journal).

- Udgivelse af tre numre af Arbeidsliv i Norden
- Udgivelse af et nummer af Nordic Labour Journal

Resultater i 2004

Projektet har udgivet tre numre af tidsskriftet Arbejdsliv i Norden, som er rettet mod myndighederne og andre professionelle inden for Norden, et nummer af tidsskriftet Nordic Labour Journal, som er rettet mod professionelle inden for EU/EØS landene, samt deltaget med udstillinger ved konferencer.

Tidsskrifternes layout og indhold er videreudviklet og profilerer i større grad de politiske diskussioner, som foregår inden for arbejdsmarkedsområdet i Norden. Tidsskriftets nyheder bruges også af andre medier.

Kontraktstatus

2005–2006

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 600.000 DKK

Sekretariatsfunktion

Arbeidsforskningsinstituttet i Norge

4-4180-3 Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	372.000	372.000	370.100	79 %	Institutionen
Modsvarer DKK	2.764.000	2.764.000	2.750.000		

Formål

NIVA's hovedopgave er at sprede kundskab på basis af nordisk viden til fremme af et godt arbejdsmiljø og det gode arbejde. Dette sker ved at bedrive tværfaglig videnskabelig videre- og specialistuddannelse af høj kvalitet inden for arbejdsmiljø- og arbejdslivsområdet. Uddannelsen kan foregå via f.eks. kurser, seminarer og symposier, der er baseret på nordisk og international arbejdsmiljø- og arbejdslivsforskning samt nordisk arbejdsmiljø- og arbejdslivspolitik.

Prioriteringer i kontrakten

I NIVAs kontrakt for 2003–2005 skal institutionen årligt gennemføre 10-13 kurser/symposier inden for arbejdsmiljø/arbejdslivsområdet. Der skal samtidig ske en IT-pædagogisk udvikling i kursusvirksomheden. Samarbejdet med nærområderne vil blive opprioriteret i det omfang, der bevilges projektmidler.

- Gennemførelse af 10-13 kurser
- At der afholdes 1330 elvedage
- At der deltager minimum 300 elever

Resultater i 2004

I 2003 blev der gennemført 12 kurser, hvoraf to var i Baltikum. Der var samlet 289 deltagere på i alt 1442 elevdage. I kontrakten står der, at der skal afholdes 10-13 kurser, være minimum 300 elever og afholdes 1330 elevdage.

Kontraktperiode

2003-2005

Kontraktstatus

Oppfylt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 128 TEUR

Social- og helse

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Ændring 04-05
DKK	7.4338.000	7.4338.000	7.4116.000	0 %

Indledning

Sosial- og helsesektorens virksomhet bygger på Sosial og helse – Nordisk Samarbeidsprogram 2001–2005. Programmets fire hovedmålsetninger er fjerning av grensehindere i Norden innenfor sektoren og i samarbeid med andre sektorer, vårt forhold til Nordens Nærområder, vårt forhold til Europa, og videreføringen av det nordiske samarbeid.

På sektoren finnes 6 nordiske institusjoner og to samarbeidsorganer. Størsteparten av sektorens budsjett er bundet i disse. Institusjonenes og samarbeidsorganenes virksomhet har ofte oppnådd betydelig gjennomslagskraft på nasjonalt plan, og derved har de overordnede målsetninger innen for det nordiske samarbeid kunnet omsettes til konkrete resultater i landene. Sosial- og helsesamarbeidets tyngde vil også i det kommende år være forankret i samarbeidsinstitusjonene.

Tverrsektorielt samarbeide blir stadig viktigere også i sosial- og helsesektoren. Dette vektlegges både i prosjektvirksomheten og i sektorens nye initiativer. Særlig viktig i denne sammenheng er arbeidet med barn og unges levevilkår både i Norden og i Nordens nærområder, arbeidet med gresnehindre i Norden, og virksomheten i forbindelse med EU's nordlige dimensjon der sektoren deltar aktivt i utviklingsarbeidet. Även Välfärdsforskningsprogrammet som startade år 2000 inbegriper tvärsektoriella studier.

Et fortsatt hovedpunkt i aktivitetene vil også i 2005 være fjerning av grensehindre i Norden. De nordiske sosialkonvensjoner er grunnleggende i dette arbeidet, og vekten legges primært på informasjon til saksbehandlere og publikum om konvensjonenes innhold og muligheter. Samarbeidet med informasjonstjenesten "Hallo Norden" står sentralt. Barn og unge både i Norden og i Nordens nærområder vil også være et satsningsområde. Sosial- og helsesektoren deltar aktivt i iverksettelsen av den tverrsektorielle nordiske handlingsplan "Norden inn i et nytt årtusen" og i de årlige aksjonsplaner for utsatte barn og unge i nærområdene. I tillegg vil arbeid rundt oppfølgning av den nordiske strategi om bæredyktig utvikling føres videre med utgangspunkt i den utarbeidelse av indikatorer for sektoren som ble igangsatt i 2002.

En reviderad version av den såkalte BU-strategin (bæredyktig utvikling) är under utarbetning efter en remiss-omgång som bland annat har omfattat en större konferens i januari 2004. Det konstaterades att de sociala aspekterna, som är en av de tre pelarna, behövde ges ökad vikt i den reviderade BU-strategin.

En fortsatt viktig del inom social- och hälsosektorn är en vidare satsning på begrepet "Design for alle". Med utgangspunkt i Nordisk Handikappolitisk Råd og med fokus på en sektorbasert tilnærming til tilgjengelighet for alle er det viktig å utnytte planarbeid til å fjerne hindre, ikke bruke ressurser på å korrigere i ettertid. Arbetet omfattar framväxten av en handlingsplan som ska stimulera till att skapa ett samhälle för alla och där alla samhällssektorer behöver driva sin verksamhet så att det blir ett samhälle tillgängligt för alla, inklusive personer med funktionshinder.

Sosial- og helsesektorens samarbeid med Nordens Nærområder har fått fornyet aktualitet gjennom deltagelse i arbeidet med utvikling av et Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing. Det nordiske samarbeides aktive rolle vil føres videre både som et ledd i sektorens strategi for nærmere samarbeide med nærområdene, og i Nordens forhold til Europa. Social- och hälsosektorn (aktionsplanen för barn och unga) agerar gemensamt med narkotika- och jämställdhetssektorn inom ramen för EU's Northern Dimension Partnership for Public Health og Social Well-being. Genom en integrering av de tre sektorerna kan mer effektivitet och ökade synergieffekter uppnås samtidigt som NMR:s insatser inom ramen för detta partnerskap säkras och koordineras i enlighet med de prioriteringar som växer fram inom CSR-kommittén (Committee of Senior Representatives). Genom de baltiska ländernas inträde i EU sker en ökad koncentration på satsningar i nordvästra Ryssland. EU-medlemsskapet för Estland, Lettland och Lithauen förändrar såväl förutsättningar som maktbalans i arbetet inom närområdet österut.

Den tverrsektorielle handlingsplan for barn og unge i Nærområdene ble første gang behandlet av Nordisk Råd på sesjonen i 1998. Planen følges opp med årlige, konkretiserte handlingsplaner, og har fått stor utbredelse. I tråd med NMR's strategi, blir en stadig større del av virksomheten lagt til Nordvestrussland. Arbeidet omfatter sosial-, helse-, kultur- og undervisningssektoren. Lokal forankring og medbestemmelse er stikkord for gjennomføring av dette programmet. Nettopp denne erfaringen, sammen med Nordisk ministerråds lokale kontor i de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland, er en viktig del av den kompetanse Nordisk Ministerråd kan tilby i samarbeidet med EU om den nye Northern Dimension Action Plan 2004–2006.

Bekjempelse av smittsomme sykdommer er fremdeles et hovedområde når det gjelder sosial- og helseproblemer i nærområdene. Gjennom samarbeide med Barentsrådet og Østersjørådet deltar NMR i direkte prosjektvirksomhet og koordinering av aktiviteter på dette felt.

Som det fremgår av tabellen under, er virksomheten fra sosial- og helsesektorens side i Nordens nærområder hovedsaklig finansiert over NMR's nærområdebudsjett.

Både i sektorens nordiske aktivitet og i nærområdeaktiviteten er det lagt vekt på innføring av kjønns- og likestillingsperspektivet. Målsetningen er nedfelt konkret i samarbeidsprogrammet, og er også en integrert del av institusjonenes mål- og resultatstyringskontrakter. Spesifikt kan nevnes at NOMESKO og NOSOSKO, de nordiske samarbeidskomiteer for hhv. medisinal- og sosialstatistikk, i sin virksomhet har en klar målsetning om at all relevant statistikk så langt som mulig skal gjøres kjønnsoppdelt. De årlige aksjonsplaner for barn og unge i Nordens nærområder er også gitt et særlig mainstreaming-innhold, med tanke på det spesielle utgangspunkt og behov for konkretisering av disse begreper i disse områdene.

Institusjonene vil også i 2005 være en vesentlig del av det nordiske samarbeide innen sosial- og helsesektoren. Samarbeidsformer og -rutiner diskuteres i løpet av 2004.

Sektorens betydelige aktivitet i Nordens Nærområder er i 2004 finansiert med DKK 500.000 fra sektormidler, i tillegg til midler fra Nærområdeprogrammet. I tillegg yter sektoren også betydelige bidrag til aktiviteten gjennom institusjonenes arbeide og sekretariatets virksomhet i tilknytning til Nærområdegruppen under EK-S, administrasjon av prosjektvirksomhet og gjennomføring av handlingsplanen for barn og unge i Nærområdene.

4-4310-1 Projekmedel - Social- och hälsovårdspolitik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	4.466.000	4.466.000	4.505.000	0 %	MR/EK-S

Formål

Å implementere sektorens politiske målsettinger slik de kommer til uttrykk i samarbeidsprogrammet gennom aktiviteter med høy nordisk nytte på områder som ikke ivaretas av sektorens samnordiske institusjoner samt å igangsette nye initiativer/idéskapende prosjektvirksomhet, herunder forstudier til evt. senere nordiske prosjekter.

Prioriteringer i kontrakten

- Fjerning av grensehindre i Norden (Norrback- og NSH-rapportene)
- Strategiene for Bæredyktig utvikling og Design for alle
- Barn og unges levekår
- Deltagelse i EU Northern Dimension Partnership for Public Health and Social Well-being
- Formannskapsinitiativer
- Sektorfinansiering av aktiviteter i Nordens nærområder
- Støtte til nettverksbygging og erfaringsutveksling

Resultater i 2004

I alt ble det gitt støtte til 15 ulike prosjekter. Foruten støtte til det nordiske samarbeide innen Cochrane- og Campbellinstituttene, ble det avsatt midler til arbeidet med grensehindre i Norden. Videre fikk prosjekter rundt konflikthåndtering, små diagnosegrupper, tobakkskontroll og rehabilitering av unge rusmisbrukere på Øst-Grønland støtte. Det ble også gitt midler til fortsettelse av prosjektene om Nord-RAI og indikatorer for bæredyktig utvikling. Tidsskriftet "Social- och Hälsovårdsnytt i Norden" utgis både i papir- og internetutgave, og støttes av sektorens prosjektmidler.

4-4320-1 Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.014.000	1.014.000	1.226.000	0 %	NHR

Formål

Nordiska handikappolitiska rådet (NHR) är ett tvärsektoriellt rådgivande och policyskapande organ för Nordiska ministerrådet och dess olika samarbetsorgan och institutioner. Det har sitt mandat från och tillsätts av samarbetsministrarna. Bland rådets 19 medlemmar finns såväl parlamentariker som representanter för handikapporganisationer och olika fackdepartement. Rådet etablerades 1997.

Rådet skall främja nordiskt samarbete i handikappfrågor på alla relevanta samhällsområden och bidra till förverkligandet av gemensamma handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder. Rådet verksamhet skall relateras till frågor som ligger inom Nordiska Ministerrådets ansvarsområde och bedrivas i samverkan med Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH).

Prioriteringer i kontrakten

Rådet vill främja principen "Design för alla" som underlag för politiskt nytänkande inom olika samhällssektorer. Rådet vill också arbeta utåtriktat och bland annat använda pristävlingar för att stimulera det nationella arbetet för ett samhälle som är tillgängligt och fungerar för alla.

Genom att använda ministerrådsstrukturen som plattform skall rådet bidra till att handikappolitiska aspekter inom alla relevanta samhällsområden synliggöra och beaktas i hela ministerrådets verksamhet. Rådet skall också ta initiativ till handikappolitiska satsningar både inom enskilda sektorer och tvärsektoriellt.

Resultater i 2004

Genom det sektorsnätverk som finns uppbyggt kan 25 fackministerier engageras i rådets verksamhet. Under året har möten arrangerats med vart och ett av de fem sektorsnätverken (bygg, transport, kultur, utbildning, arbetsmarknad). En gemensam årsbok har initierats från de fem nätverken för att visa på handikappfrågornas status inom de aktuella politikområdena i Norden. Tyngdpunkt i rådets verksamhet under året har varit politikområdena byggnads- och samhällsplanering, kollektivtrafik, kultur samt turism. Slutrapporten "Den moderna resan – från start till mål" publicerades under 2003 från den nordiska designtävlingen om tillgänglighetslösningar inom kollektivtrafiken. Mycket arbete bedrevs inom turismområdet exempelvis seminarierapporten "Turism för alla – Hur märker man det?" Tävlingsresultat från temat "Turism för alla"

presenterades i anslutning till rådets höstmöte i Stockholm. Köpenhamns-konferensen "Finns det en nordisk handikappolitik?" genomfördes i april 2003 med medverkan av samtliga handikappolitiskt ansvariga ministrar i Norden. I samverkan med bl.a. Nordiska Muséikommittén genomfördes konferensen "Muséer för alla i Norden" på Nationalmuseum i Stockholm.

En mycket viktig aktivitet (berör såväl Rådet som NSH) är arbetet med att främja "Design för alla-konceptet" som underlag för politiskt nytänkande inom alla relevanta samhällssektorer. Detta arbete avser att stärka sektorsansvarsprincipen samt att främja principerna för design för alla. Utgångspunkten är att alla människor ska ha samma möjligheter att känna sig delaktiga i allt som konstituerar det moderna samhället

Sekretariatsfunktion

Nordiska Samarbetsorganet för handikapfrågor

4-4340-1 Nomesko og Nososko

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.679.000	1.679.000	1.686.000	0 %	EK-S

Formål

Det nordiske samarbeid om medisinal- og sosialstatistikk skal sikre sammenlignelige statistikker på sine områder mellom de nordiske land, drive internasjonalt og koordinerende arbeid, påta seg utviklingsoppgaver og drive publikasjons- og informasjonsvirksomhet.

Prioriteringer i kontrakten

Komiteene går inn i ny treårig budsjettkontrakt med Nordisk Ministerråd fra 2005. Hovedprioritering er nye utgivelser av hovedpublikasjonene Helsestatistik i de nordiske lande og Social tryghed i de nordiske lande. Som ledd i dette arbeides det også med temaseksjoner i begge publikasjonene. Arbeidet med utarbeidelse av sosiale og helsemessige indikatorer for bæredyktig utvikling forventes å fortsette. Med finansiering fra NMR's nærområdemidler vil det i 2005 bli utarbeidet en ny utgave av nordisk/baltisk helsestatistikk.

Resultater i 2004

Komiteenes hovedpublikasjoner er utgitt som planlagt. NOSOSKOs temaseksjon omhandlet enslige forsørgere i Norden, mens NOMESKOs omhandlet dagkirurgi. En felles database vedr. "Social and Health indicators" er utviklet og lagt på komiteenes hjemmeside. Dette er et ledd i sektoroppfølgningen av den nye strategi om bæredyktig utvikling i Norden. Det har vært aktiv deltagelse i annet internasjonalt statistikkarbeide, både i forbindelse med EUROSTAT og i de baltiske land. En ny nordisk/baltisk sosialstatistikk ble utgitt.

Kontraktstatus

2005-2007

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 225 TDKK
Faktiske udgifter : 225 TDKK

Sekretariatsfunktion

Sundhedsstyrelsen i Danmark

4-4620-1 Välfärdsforskning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6.274.000	6.274.000	5.314.000	0 %	MR/EK-S

Formål

Syftet med det femåriga forskningsprogrammet, med en samlad ram på DKK 35 miljoner, är att analysera den nordiska välfärdsmodellen ur ett europeiskt perspektiv. Det innebär dels att klarlägga om man kan identifiera en specifik nordisk modell och inom vilka områden, dels att analysera den relativa framgången för denna. Ett viktigt syfte är att specificera på vilka områden den nordiska modellen varit framgångsrik i jämförelse med andra utvecklade nationer, främst västeuropeiska länder. Ett huvudsyfte är även att söka precisera inom vilka områden som modellen måste moderniseras och anpassas till samhällen med andra ekonomiska och sociala villkor än de som gällde för 20–30 år sedan. Speciellt gäller detta hur modellen kan moderniseras för att bibehålla och förbättra de samhällsmål som stärker den nordiskt kulturella identiteten och utvecklar den nordiska samhällsstrukturen.

Prioriteringer i kontrakten

Den övergripande målsättningen är att öka kunskapen om de nordiska välfärdssamhällena i ett tvärsektoriellt forskningsprogram och att ur denna utgångspunkt lägga olika aspekter på den nordiska välfärdsmodellen. En del kan direkt relateras till den särprägel som kännetecknar varje enskilt nordiskt land och andra kan studeras utifrån grupptillhörighet t ex kön, civilstånd, ålder, etnicitet, sexuell läggning och regional tillhörighet. Programmet kommer att innehålla forskning inom arbetsmarknad, social–hälsa, marginalisering, jämställdhet och konsumentområdet samtidigt som det kommer att försöka besvara följande frågeställningar:

Programmet administreras och koordineras av Norges Forskningsråd. Forskningen skall täcka åtminstone tre av de nordiska länderna och helst också inkludera en europeisk dimension.

- Finns det en distinkt nordisk välfärdsmodell – och utgör den i så fall ett alternativ i ett europeiskt perspektiv?
- Vilka utmaningar innebär utvecklingen i Norden inom demografi och ekonomi för välfärdssamhällets utveckling?

Programmet administreras och koordineras av Norges Forskningsråd. Forskningen skall täcka åtminstone tre av de nordiska länderna och helst också inkludera en europeisk dimension

Resultater i 2004

Välfärdsforskningsprogrammet startade sitt arbete under år 2000. Sedan starten har programkommittén tagit initiativ till att få fram nordiska kunskapsöversikter om aktuella teman inom: Invandringens välfärdspolitiska krav, Hälsa och välfärd, Konsumentperspektiv på offentliga och privata marknadsbaserade välfärdstjänster, Europeiska perspektiv, Välfärdspolitiska förhållanden i Västnorden (Island, Färöarna och Grönland).

Redan 2003 planerades det för en halvvägskonferens som kommer att äga rum under år 2004. En större avslutningskonferens kommer att genomföras mot slutet av programperioden. Verksamheten i pågående projekt är tillfredsställande med stor aktivitet bl.a. i form av projektseminarier.

Programmets koordinator har under år 2003 medverkat i olika sammanhang för att informera om och ge översikter av pågående studier. Social- och hälsosektorn har via MR-S och ÄK-S tagit del av allmän information om Välfärdsforskningsprogrammet. En diskussion har påbörjats om hur de slutliga resultaten ska hanteras och kommuniceras med omvärlden. Via programkommittén planeras för en särskild förmedlingsplan av de kommande slutresultaten som utöver vetenskapliga mottagare också behöver förmedlas till strategiskt valda mottagare. Webpublicering kommer även att ingå. MR-S har lagt vikt vid att programmets resultat ska göras lätt tillgängliga både inom och utom Norden. En ambition är att lägga vikt vid att presentera nordiska välfärdspolitiska spörsmål i ett europeiskt perspektiv.

Programportföljen följer väl programkommitténs planer. Under år 2003 har Välfärdsforskningsprogrammets verksamhet genomförts i samsvar med de ramar som fastlagts av NMR.

Sekretariatsfunktion

Norges Forskningsråd

4-4381-3 Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV) *

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	40.444.000	40.444.000	40.363.000	85 %	Institutionen
Modsvarer DKK	32.760.000	32.760.000	32.694.000		

Formål

NHVs verksamhetsidé är att med Norden som bas skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa. NHV är unik genom att på nordisk grund bedriva utbildning och forskning i folkhälsovetenskap.

NHVs huvuduppdrag är att som nordisk institution skapa nordisk nytta och nordiskt mervärde.

På nordisk bas erbjuder NHV kunskap och diskussion om modeller för sjukdomsförebyggande, skadeförebyggande och hälsofrämjande arbete.

NHV är ett nordiskt lärocentrum och en mötesplats för diskussioner och nätverksbyggande i folkhälsofrågor. I ett europeiskt sammanhang, särskilt i ett utvidgat Europa, röner nordisk hälsa och välfärd stor uppmärksamhet som god förebild i det hälsofrämjande arbetet. NHV använder också i framtiden institutionens mycket goda erfarenheter av tio års samarbete med de baltiska staterna inom ramen för BRIMHEALTH.

Prioriteringer i kontrakten

- NHV's verksamhetsområden är utbildning och forskning och inom utbildningsområdet erbjuds MPH-program, diplom, examina, handledning för MPH samt uppdragsutbildning. Forskningsområdet omfattar forskarutbildning, handledning för MScPH och DrPH, examina, forskningsprojekt, samarbete med andra forskningsinstitutioner, forskarseminarier och konferenser. Studenterna stimuleras att bygga nordiska nätverk att användas professionellt.
- Tvärvetenskap och tvärfacklighet råder i utbildning och forskning med tre pelare i det nordiska samarbetet dvs. Norden, Nordens närområde, EU och övriga Europa. Samarbete sker med olika institutioner och där samarbete med internationell folkhälsovetenskaplig utbildning och forskning särskilt kan framhävas med tanke på NHV's fokus på folkhälsovetenskap som blir allt viktigare i det växande Europa och dess närområde.
- NHV's profilområden är Health Promotion och Health Management med speciell fokus på Child Public Health och Intersectorial Collaboration.

Resultater i 2004

NHV har under år 2003 avverkat det sista året av sitt treårskontrakt 2001–2003 med NMR. Inom sitt specialområde dvs. folkhälsområdet har NHV en särskilt god tradition inom forskarutbildningen jämfört med andra aktörer inom samma fält. NHV's kurser är sammansatta av studenter från hela Norden, en mindre del från Baltikum och några från övriga världen. NHV's lärare/forskare är mycket produktiva då det gäller publicerade vetenskapliga artiklar och i funktionen som sakkunniga inom Norden och även internationellt. Lärarstaben är både mycket kompetent och välrenommerad. Externfinansierad uppdragsutbildning ingår även i verksamheten för NHV.

Antalet Master of Public Health (MPH) och Doctor of Public Health (DrPH) är på mycket god nivå och överstiger kontraktet. NHV's strategiska betydelse som nordisk högskola för folkhälsa är i växande då nordiska välfärdslösningar tilldrar sig allt större uppmärksamhet internationellt, inte minst i det utvidgade Europa med sitt närområde.

Kontraktperiode

2004-2006

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter : 14.454 TSEK

4-4382-3 Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	10.149.000	10.149.000	10.213.000	72 %	Institutionen
Modsvarer DKK	9.540.000	9.540.000	10.009.000		

Formål

NIOM skal arbeide for at materialer og metoder som anvendes i tannpleien i Norden er sikre og hensiktsmessige. NIOMs forsknings- og informasjonsvirksomhet er vitenskapelig basert og skal være praktisk anvendbar. NIOM skal være et kompetanse- og rådgivningssenter innen området dentale biomaterialer for de nordiske helsemyndigheter, tannhelsepersonell og publikum. Med basis i spesialkunnskap om dentale biomaterialer samarbeider NIOM med de nordiske fagmiljøene i utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter på området. NIOM's har en omfattande kontakt med internationella forskningsmiljöer exempelvis EU-kommissionen, standardiseringsorgan och fabrikanter.

Prioriteringer i kontrakten

Oppbyggingen av et formalisert nordisk nettverk prioriteres i løpet av 3-års perioden. Informasjonsvirksomheten omfatter kurs, seminarer, oversiktsartikler, foruten forskningsrapporter og vitenskapelige publikasjoner.

Forskningen prioriterar kliniskt-biologiska problemställningar relaterade till biomaterial. Forskningsverksamheten är grundläggande för att rådgivning, utredningar och information skall kunna vara baserad på vetenskapliga data. En ökning i informationsaktivitet eftersträvas och är högt prioriterat med tanke på brukarnas behov av aktuell information. Målgrupper är myndigheter, politiker, tandhälsopersonal och andra intressegrupper. Att bidra till kunskapsöverföring genom vidareutbildning av tandhälsopersonal är ännu en viktig del för NIOM som även prioriterar värdering av biverkningar av dentala biomaterial. Standardiseringsarbete inom dentalområdet är ytterligare ett viktigt fält för NIOM. Virksomhetsområder:

- Forskning og utredninger (basisfinansiering fra NMR)
- Forskningsbasert kunnskapsoverføring/informasjonsvirksomhet (basisfinansiering fra NMR)
- Standardiseringsvirksomhet (nasjonal finansiering)
- Eksterne oppdrag og materialprøving (ekstern finansiering)

Resultater i 2004

NIOM har en av ÄK-S behandlad 3-årig investerings- och strategiplan för 2002–2004 som främst syftar till att förnya analys- och testutrustning och att uppgradera laboratorieutrustning. Dessa investeringar är viktiga med tanke på nordiskt och europeiskt forskningssamarbete för att NIOM ska kunna kvalificera sig som samarbetspartner och även för att kunna rekrytera kvalificerade forskare. NIOM har under året, utöver den kontraktsstyrda verksamheten, även arbetat vidare med sin framtida organisering och finansiering.

NIOM har under 2003 fungerat som kunskaps- och kompetenscenter och fristående organ för sina olika målgrupper. En mängd olika kanaler i form av artiklar, kurser, expertuppdrag,

konferenser har använts för att nå ut med information om verksamheten som till 90 % är relaterad till Norden och i övrigt orienterad mot Europa. Gästforskarverksamheten är en kärnverksamhet och gästforskarna utgör en betydlig resurs för NIOM och bidrar till det nordiska och internationella nätverket. NIOM Cert är en egen stiftelse från den 31 december 2003 och därmed helt avskilt från NIOM.

Ett samarbete har inletts med andra dentala biomaterialcentra i Norden i syfte att stärka den nordiska slagkraften. En samverkan finns även med Oslo Universitet i syfte att få igång en nordisk forskarskola inom området biomaterialforskning. Utanför Norden pågår verksamhet inom Europa genom att NIOM-forskare deltar i olika europeiska fora inom sitt område. Standardiseringsarbetet är i mycket hög grad en europeisk och internationell verksamhet där NIOM representerar såväl forskarsamhället som brukare och nationell förvaltning. NIOM-forskare leder flera av de mera omfattande internationella grupper som arbetar med internationell standardisering.

Resultaten från NIOM's fyra verksamhetsområden har varit tillfredsställande med hög aktivitetsnivå. Volymen externa uppdrag har skett planenligt och NIOM's värdering av sina framtidsutsikter och sin investeringstakt är god. NIOM siktar på en ökad koncentration av verksamheten där forskning mot biologiska och patientnära spörsmål blir viktiga.

Kontraktperiode

2005–2007

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Stram styring på grund af investeringer og lav egenkapital.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 2.163 TNOK
Faktiske udgifter : 2.163 TNOK

4-4383-3 Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	355.300	355.300	360.000	99 %	Institutionen
Modsvarer DKK	2.640.000	2.640.000	2.674.000		

Formål

NAD är ett nordiskt samarbetsorgan inom social- och hälsovårdsområdet. NAD skall främja, stimulera och stödja nordiskt samhällsvetenskapligt inriktat forskningssamarbete om samhällspolitiskt viktiga alkohol- och drogfrågor. NAD skall främja och stimulera kontakt och dialog mellan forskare, beslutsfattare och praktiker samt verka för ett mångsidigt och effektivt utbud och användning av nordisk forskningsinformation.

NAD skall stärka det nordiska samarbetet inom sitt specialområde och även främja och utveckla ett vidare samarbete mellan Norden och dess närområden, med Europa och även i en bredare internationell samverkan. NAD skall i sitt internationella samarbete ha Norden och nordiska intressen som utgångspunkt. Samarbetet med de baltiska länderna är speciellt viktigt med tanke på dessa länders framtida medlemskap i EU.

NAD skall i sin verksamhet som nordisk institution bygga på gemensamma nordiska värden inom social- och hälsovårdspolitiken och i synnerhet inom alkohol- och drogområdet. Inför de förändringar som Norden står inför skall NAD över tid följa och belysa förändrad konsumtion av rusmedel, nya villkor för sätten att handskas med sociala problem och även belysa hur man inom Norden tar sig an rusmedelsproblem och nya betydelser av rusmedel i de nordiska kulturerna.

Prioriteringer i kontrakten

NAD's virksomhetsområder er forskning og utredning, og forskningsbasert kunnskapsutveksling og informasjon. I kontraktsperioden skal aktiviteten konsentreres om:

- Kunnskaper om alkohol- og narkotikamisbruk og deres konsekvenser
- Behandling, prevensjon og kontroll med rusmiddelproblem – nordiske og internasjonale perspektiv på praksisformer
- Alkohol og narkotika i det lokale miljø

Resultater i 2004

Under år 2003 har efterfrågan på kunskaper, bedömningar och insatser om alkohol- och narkotikaproblem i Norden varit stor. NAD:s temamöten och seminarier har fungerat som en arena för utbyte av kunskaper mellan intressenter i de nordiska länderna. Alkoholbruk och alkoholpolitik har stått i fokus för tre projekt under året. Vid två seminarier var temat alkoholpolitiska frågor. Inom narkotikaområdet har nya teman introducerats, brukarinflytande i narkotikapolitiken samt könsperspektiv i drogforskningen.

Inom sina tre prioriterade insatsområden har satts igång ett antal forskningsprojekt. Som exempel kan nämnas Globalisering i form av internationella kontakter och livsstilar samt Ungdomars bruk av narkotika i kulturellt och etniskt heterogena samhällen. Globaliseringens betydelse för utövande av nordisk alkoholpolitik har analyserats vid ett seminarium under året. Inom narkotikaområdet har i seminarieform diskuterats liberaliseringsprocessen inom Europa och globalt. samt aktuella trender. Beträffande alkohol och narkotika i närmiljön så har startats ett projekt om restauranger som social arena för unga vuxna.

Merparten av NAD:s aktiviteter handlar om Norden och utförs i samverkan med nordiska forskare. Forskare från utomnordiska länder har dock deltagit i vissa av aktiviteterna under år 2003. Forskarmöten och forskarkurser är viktiga delar i NAD:s verksamhet. NAD arbetar mycket genom de forskarnätverk som utvecklats genom åren. Verksamheten är både nordisk, europeisk och internationell. NAD har via många olika externa seminarier och konferenser tagit initiativ till att belysa nordiska särdrag i rusmedelsbruk. Prevention, politik och behandling är centrala delar i NAD:s verksamhet inom alkohol- och drogområdet.

Kontraktperiode

2004-2006

Kontraktstatus

Opfylft

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 108 TEUR
Faktiske udgifter : 108 TEUR

4-4384-3 Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	8.920.000	8.920.000	8.968.000	96 %	Institutionen
Modsvarer DKK	7.225.000	7.225.000	7.264.000		

Formål

NSH er Nordisk Ministerråds institusjon for nordisk samarbeid om handikapspørsmål, særlig innen sosial- og helsedepartementenes ansvarsområder. NSH driver Nordisk Utvecklingscentral för handikaphjälpmedel (NUH) og administrerer støtteordningen for bidrag til handikaporganisasjonenes nordiske samarbeide. NSH er sekretariat for Nordisk Handikappolitisk Råd.

Prioriteringer i kontrakten

NSH's arbeidsområder er:

- Handikappolitiske strategier
- Hjelpemidler og ny teknikk
- Samfunnets utformning
- Brukermedvirkning.

Ved siden av disse legges det i kontrakten vekt på at det nordiske samarbeid skal underlette landenes realisering av nasjonale handikappolitiske mål, samt bidra til å skape felles platform for de nordiske lands deltagelse i det euopeiske samarbeid på handikapområdet.

I de nordiska länderna är handikappolitiken både en del av den sociala välfärdspolitiken och en del av politiken inom olika samhällsområden. En gemensam strävan är att i största möjliga utsträckning integrera handikappaspekter i den generella samhällspolitiken. Det nordiska samarbetet skall stödja sådana processer. Bland NSH:s övergripande mål finns nämnt kvalificerad kunskapsförmedling med sikte på effektivare handikappolitiska strategier i samhället.

Budgeten för år 2005 kommer att påverkas av ett för högt egenkapital som successivt byggts upp under åren.

Resultater i 2004

Bland resultaten skall särskilt nämnas att NSH liksom Nordiska handikappolitiska rådet har prioriterat arbete med att främja ett "Design för alla perspektiv" inom olika politikområden i de nordiska länderna, ett arbete som fortsätter inom ministerrådssekretariatet med att ta fram en handlingsplan. För NSH's del gäller att öka genomslaget för principen Design för alla inom mainstreamutvecklingen på IT och telekommunikationsområdet.

NSH's arbete omfattar utredningar, publikationer och extern information i olika former. Bland publikationerna kan bl.a. nämnas form & Funktion det nordiska Design för alla magasinet från år 2002. Produktionsplanen med informationsservice har genomförts med ett stort antal publikationer och annan förmedling. År 2003 var Europeiskt Handikappår, något som bidrog till vissa extra insatser. En dialog har inletts med koordinatorn för Välfärdsforskningsprogrammet då denne medverkade med programpresentation vid ett av NSH's styrelsemöten under året. Dialogen kommer att fortsätta.

NSH arbete med brukarinflytandet genom funktionshindrades egna organisationer har haft en fortsatt utveckling för att underlätta handikapporganisationernas möjligheter till inflytande inom handikappolitiken. Norden har cirka 450 nationella handikapporganisationer vars adressregister uppdaterats under året. Verksamheten inom NSH skapar även en gemensam nordisk plattform i det europeiska samarbetet. Nordiska Handikappolitiska Rådet disponerar för övrigt cirka 40 % av NSH:s administrativa resurser. NUH Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel, NSH:s dotterinstitution i Helsingfors, har under år 2003 bl.a. initierat 7 nya nordiska projekt och avslutat fyra NUH-stödda projekt. Prioriterade insatsområden har varit "Barn och funktionshinder", "Kognitiva funktionshinder och ny teknologi" samt "Nytta och effekt av hjälpmedel".

Kontraktperiode

2005–2007

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Egenkapitalen er høj. Der er ikke oplyst planer for at nedbringe denne i forbindelse med aktivitetsplanneringen for år 2004-ff.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.508 TSEK
Faktiske udgifter : 1.508 TSEK

4-4385-3 Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
DKK	7.132.000	7.132.000	7.127.000	89 %	Institutionen

Formål

NUDs oppgave er å fremme og videreføre det nordiske samarbeidet innenfor døvblindeområdet. NUD skal bidra til profesjonell utvikling av døvblindemedarbeidere og de institusjoner/organisasjoner de er tilknyttet. NUD skal:

- Sørge for en nordisk utdanning som støtter og kompletterer nasjonal utdanning
- Fungere som formidler av informasjon og kunnskaper på døvblindeområdet og ha et fagbibliotek for kursdeltagere og andre brukere
- Samle inn informasjon om døvblindhet og opprettholde et kontaktnett innenfor døvblindefeltet både i og utenfor Norden for å innhente den nyeste kunnskapen samt bidra til internasjonalt samarbeid
- Initiere og koordinere utviklings- og dokumentasjonsarbeid med sikte på forbedring av døvblindearbeidets teori og praksis i Norden

Prioriteringer i kontrakten

NUD innleder ny treårig kontraktsperiode i 2005. Hovedmålsetningene fra den gamle kontrakt er beholdt. Dette innebærer:

- Utdanningsaktivitetene er åpne for alle som arbeider med døvblinde. Tverrfaglighet og kunnskapsformidling prioriteres.
- Ressursservice er et utadrettet servicetiltak som også er tilgjengelig for alle. Aktivitetene er kunnskapsbevarende og kunnskapsformidlende og har til hensikt å reflektere status.
- Aktivitetene i utviklingsarbeidet er ikke tilgjengelig for alle. De foregår over lange tidsperspektiver og er ikke nødvendigvis tverrfaglige. Aktivitetene er kunnskapsutviklende.
- NUD har et uforpliktende, men viktig samarbeid med ulike organisasjoner og institusjoner innenfor døvblindeområdet utenfor Norden. Det ytes ikke rent finansiell støtte til europeiske og andre internasjonale prosjekter.
- Arbeidet i Nordens Nærområder er et prosjekt og av koordinerende karakter. NUD bidrar med ressurser og formidler kontakt mellom de ulike aktørene i samarbeidsprosjektene som etableres.

Hovedmålsetningen er å bidra til at den høye standarden i nordisk døvblindearbeid opprettholdes samt at den synliggjøres i og utenfor Norden.

Resultater i 2004

Virksomhet og økonomi er i samsvar med kontrakt. NUD utvikler sin virksomhet i forhold til landenes behov, og i denne prosess er fleksibilitet og bruk av fjernundervisning viktige stikkord. NUD er blant de ledende nordiske institusjoner når det gjelder bruk av videokonferanser og fjernundervisning, og disponerer avansert utstyr til dette formål. Forøvrig oppleves NUD's nettverksskapende funksjon som stadig viktigere av brukerne, og det arbeides med videre utvikling av dette. Det internasjonale samarbeide utgjør en stadig viktigere del av virksomheten.

Kontraktperiode

2005-2007

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Ingen bemærkninger.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.788 TDKK
Faktiske udgifter : 2.306 TDKK

4-4386-3 Nord. utbild.program för social service (NOPUS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
SEK	1.985.000	1.985.000	1.996.000	36 %	Institutionen
Modsvarer DKK	1.608.000	1.608.000	1.617.000		

Formål

NOPUS skal drive etter- og videreutdannelse av personale i de nordiske lands sosialsektor, fortrinnsvis personale som er i, eller kan få få, ledende stillinger. Institusjonen skal være et nordisk senter for erfaringsutveksling, idéutvikling og utdannelse på det sosiale område på bakgrunn av målgruppenes ønsker og behov. Med vekt på en nordisk profil skal NOPUS initiere studier av utviklingsbehov, løsningsmuligheter og forskning i de nordiske lands sosialsektor, og sørge for å gjøre ny kunnskap tilgjengelig for målgruppen. NOPUS skal også være aktiv i forhold til kompetanseutvikling og samarbeid med sosialsektoren i Nordens nærområder. Institusjonens virksomhet skal ha hovedvekt på lederskap og organisasjon.

Prioriteringer i kontrakten

NOPUS skal ha ny kontrakt fra 2005. Den nye kontrakt vil legge vekt på:

- Konsolidering av NOPUS' organisasjon og struktur
- Gjennomføring av aktiviteter og oppbygning av nettverk
- Utvikling av virksomhetsområdene og aktivitetene i forhold til landenes behov

Også den nye kontrakt vil bære preg av at NOPUS er i en oppbygningsfase.

Resultater i 2004

Institusjonen etablerte seg i Malmø i løpet av året, og hadde ved utgangen av 2003 fem ansatte. Administrative rutiner, strukturer og nettverk er bygget opp, og utvikling av undervisningsforløp er gjennomført i samarbeide med undervisningsinstitusjoner i landene.

Kontraktstatus

2005–2007

Økonomi

Institutionen anmodes om at benytte vejledningen om Nordisk Ministerråds regnskabsprincip ved opbygning af de økonomiske rutiner.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.609 TSEK
Faktiske udgifter : 3.900 TSEK

Jämställdhet

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Ændring 04-05
DKK	8.351.000	8.351.000	8.427.000	0 %

Indledning

Samarbetsprogrammet Nordiskt jämställdhetssamarbete 2001–2005 är utgångspunkten för det nordiska jämställdhetssamarbetet, och det kompletteras årligen med en handlingsplan. En grundhållning i programmet är att det på alla områden av samhället är nödvändigt att arbeta mer målmedvetet för att främja jämställdhet.

Nordiska ministerrådet har valt ut tre huvudsatsningsområden för det nordiska jämställdhetsarbetet 2001–2005. Dessa tre områden är:

- Integrering av könsperspektiv i de nordiska statsbudgeterna
- Män och jämställdhet
- "kvinnofrid", dvs. mäns våld mot kvinnor

Arbetet med dessa tre områden är väl igång och många initiativ och projekt är tvärsektoriella.

Det nordiska projektet Pornoficering av det offentliga rummet forskar i på hur pornografins utbredning påverkar pojkars och flickors uppfattning om könsroller och under året arrangeras ett seminarium kring temat. Temat Unga och våld diskuteras ur olika perspektiv under år 2005. Arbetet med mansperspektiv på jämställdhet fortsätter. Under året arrangeras ett seminarium i Danmark med fokus på hur könssocialisationen fungerar inom idrott och militär i Norden och ett seminarium i Finland med temat män mellan arbetsliv och familjen, som belyser mäns rättigheter och skyldigheter i familjerelationer. Det tvärsektoriella samarbetet med finanssektorn fortsätter inom det nordiska projektet Integrering av ett könsperspektiv i de nordiska statsbudgeterna. Under år 2005 fortsätter det västnordiska och arktiska samarbetet och planeringen och diskussionerna kring ett nytt samarbetsprogram för det nordiska jämställdhetsarbetet.

Arbetet med integrering av jämställdhet inom ministerrådets egen verksamhet fortsätter under året. Sektorn fortsätter att arbeta med jämställdhetsintegrering som metod inom det nordiska samarbetet genom att arrangera ett seminarium tillsammans med ordförandeskapet.

Institutet för Kvinno- och könsforskning (NIKK) initierar forskning och sprider information och har via detta en betydelse i det nordiska och europeiska jämställdhetssamarbetet. NIKK bidrar i en hög grad till att forma den samnordiska forskningsplattform som är viktig i internationella fora. Institutet samarbetar med jämställdhetssektorn kring projekt som har en hög politisk prioritering i det nordiska jämställdhetssamarbetet.

Ministerrådet fortsätter med att stöda och bidra till att skapa förutsättningar för jämställdhet i närområdena. Samarbetet kring myndighetssamarbetet fortsätter genom att tillsammans arrangera möten med kolleger från de baltiska länderna och nordvästra Ryssland och utbildningsseminarier om jämställdhetsintegrering. Samordningen mellan jämställdhetssektorn, narkotikasektorn och handlingsplanen för barn och unga fortsätter genom samarbetet med myndigheter och NGO:s i nordvästra Ryssland.

År 2005 arrangeras konferensen WoMen & Democracy i St Petersburg. Konferensen skall ta upp teman om politik och inflytande, kvinnor och näringslivet, våld mot kvinnor, inkl. människohandel.

4-4410-1 Projektmedel - Jämställdhet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.009.000	4.009.000	2.954.000	100 %	MR/ÄK-JÄM

Formål

Samarbetet i MR-JÄM skall leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt perspektiv och bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna.

De olika projekten syftar till att stärka det nordiska jämställdhetsarbetet, främja kvinnors och mäns lika tillgång till politiska och ekonomiska beslutsprocesser, främja kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande samt förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringarna och projekten för år 2005 fastställs i handlingsplanen som utarbetas i enlighet med samarbetsprogrammet för åren 2001–2005. Jämställdhetssektorn kommer även i fortsättningen att prioritera aktiviteter på nya områden. I jämställdhetsarbetet är det viktigt att inkludera och inte exkludera dagens mångfald inom minoritetsgrupper och kulturer. Det är viktigt att utvecklingen i de nordiska länderna reflekterar de nya utmaningarna i våra pluralistiska samhällen, och att de förändringar som är nödvändiga både socialekonomiskt, politiskt och juridiskt genomförs.

Närområdessamarbetet genomförs i olika samarbetsprojekt kring teman som är prioriterade i sektorns samarbetsprogram. Speciellt fokuseras på samarbetet med myndigheter, som arbetar med jämställdhet i hela närområdet. I samarbetet med nordvästra Ryssland prioriteras projekt som fokuserar på arbete mot handel med kvinnor genom att arrangera olika aktiviteter i samarbete med myndigheter och NGO:s för att öka den allmänna diskussionen och kunskap kring män-niskohandel.

- Integrering av könsperspektivet i nordiska statsbudgetar
- Pornoficering av det offentliga rummet
- Mansperspektiv på jämställdhet och hur förebygga mäns våld mot kvinnor fortsätter

Resultater i 2004

En nordisk konferens arrangerades under år 2003 med temat Integration och jämställdhet i Norden. Syftet med konferensen var att belysa invandrarkvinnornas livssituation i Norden och skapa samarbete mellan organisationer, etablera nätverk mellan myndigheter på ett nordiskt plan för att stärka invandrarkvinnors möjligheter till utbildning och arbete samt rätt och möjlighet att delta i den politiska beslutsprocessen.

Under år 2003 fortsatte samarbetet med arbetsmarknadssektorn inom ramen för likalönsprojektet. Den nordiska arbetsgruppen överlämnade till ÄK-JÄM och ÄK-A projektförslaget På sporet av likalønn – et nordisk kunnskapsprosjekt. Projektförslaget innehåller tre delar: Statistikk, indikatorer og kunnskapsanalyser. Samarbetet med finanssektorn inom projektet Integrering av ett könsperspektiv på nordiska statsbudgetar fortsätter och en nordisk projektledare har anställts för att koordinera projektet.

Den nordiska arbetsgruppen för män och jämställdhet har producerat en bok om könssocialisering i skolor, och utarbetat en handlingsplan för män och jämställdhet för åren 2004–2005.

De nordiska och baltiska justitiesektorerna har fortsatt sitt samarbetet för att bekämpa handel med kvinnor. De nordiska och baltiska jämställdhets- och justitieministrarna godkände en dekla-

ration med rekommendationer för framtida aktiviteter. Under året startade ett nordiskt ryskt projekt om handel med kvinnor i Murmanskregionen.

3rd Baltic Sea Women's Conference on Women and Democracy arrangerades den 13.-14. februari 2003 i Tallinn. I konferensen deltog politiker, beslutsfattare, forskare och NGO och diskuterade makt och beslutsfattande, ekonomi, media och våld mot kvinnor.

4-4480-3 Nordiskt institutt for kvinde og kønsforskning (NIKK)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	5.683.000	4.619.000	5.585.000	79 %	Institutionen
Modsvarer DKK	5.342.000	4.342.000	5.473.000		

Formål

NIKK skall befrämja, initiera, koordinera och informera om nordisk kvinno- och könsforskning och om undervisning på området både i Norden och internationellt, och skall bedriva egen forskning.

Prioriteringer i kontrakten

Ett nytt treårskontrakt för åren 2005–2007 ingås med NMR. Det nordiska forskningsprojektet om pornograficeringen av det offentliga rummet med finansiering från NMR och länderna pågår. En avslutningskonferens hålls i Danmark i slutet av 2005. NIKK har beviljats medel från NMR för att stimulera och befrämja nordisk mansforskning; detta projekt pågår också under 2005. Den nordiska forskarskolan i tvärvetenskaplig könsforskning är inne på sitt andra år. Ett nätverk om män och hälsa, ett om kön och forskning i förändring samt ett om sociologins kön i Norden pågår. Nordiska journalistkurser om könsforskning ordnas. NIKK:s tioårsjubileum firas hösten 2005. NIKK deltar i nordiska, europeiska och internationella arrangemang, bl.a. på Världskonferensen för kvinnoforskning i Sydkorea. Tre nummer av NORA (engelskspråkig vetenskaplig tidskrift) och tre av NIKK magasin (populärvetenskaplig) utges. NIKK har fortsatt kontakt och samarbete med kvinno-, mans- och könsforskningsmiljöer och jämställdhetsenheter. NIKK utvecklar sin informationstjänst, också genom webbplatsen.

Resultater i 2004

Under 2003 har NIKK samarbetat med kvinno-, mans- och könsforskare i Norden, i närområdena och internationellt, med jämställdhetssektorn i NMR och i länderna samt med medborgarorganisationer. NIKK:s verksamhet har fokuserat flera aktuella teman i de nordiska länderna, såsom jämställdhetsdiskurser och -paradoxer, pornoficeringen av det offentliga rummet, män och jämställdhet samt konstruktion av kön inom utbildningen. Projekten "Living for Tomorrow" om ungdomar och sexuell hälsa, "psykologins kön i Norden" samt NIKK:s och ÄK/JÄMs projekt kring jämställdhetsstatistiken i Norden avslutades. Nordiska nätverk förvaltades, organiserades och initierades av NIKK (bl.a. om könsdiskurser i det jämställda Norden; män och hälsa; kön forskning i förändring i Norden). På uppdrag av MR/JÄM och ÄK/JÄM utarbetade NIKK undersökningsplaner för projekt kring den nordiske mannen och om pornoficering av det offentliga rummet. Tillsammans med ca 30 universitet i Norden och närområdena erhöll NIKK finansiering för en femårig forskarskola i tvärvetenskaplig könsforskning. Den femte europeiska könsforskningskonferensen hölls i Lund med deltagare från 58 länder. NIKK hade en viktig roll i genomförandet av konferensen. Också NIKK:s medverkan i Women and Democracy-konferensen i Estland bidrog till att göra NIKK och nordisk könsforskning kända i närområdena och Europa. På konferensen "Kjønnsmakt i Norden" arrangerade NIKK workshops om pornoficring och om kön i akademia. Tre nummer av NIKK

Kontraktperiode

2002–2004

Kontraktstatus

Uppfyllt

Økonomi

Egenkapitalen er stadig høj. Det forventes at denne bruges til at imødekomme de politiske prioriteringer i året.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 1.304 TNOK
Faktiske udgifter : 1.612 TNOK

Narkotikasamarbejde

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	1.521.000	1.521.000	1.431.000	0 %

Indledning

Narkotikaproblemet är, trots massiva insatser världen över, fortfarande ett av de allvarligaste problemen för såväl samhället som enskilda människor. Även Norden berörs i hög grad av den ökade narkotikahandeln och missbrukets omfattning och utveckling. Trots den delvis skiljaktiga narkotikapolitiken mellan länderna och skillnader i missbrukets omfattning och former finns en grundläggande gemensam nordisk syn att bekämpa narkotikamissbruk och dess följder. Behovet av nordiskt och internationellt samarbete är särskilt viktigt med tanke på att såväl narkotikahandel och kriminalitet kopplad till narkotika som livsstilspåverkan och propaganda i dag sker oberoende av gränser. Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs uppgifter är att samråda i politiska och praktiskt betingade narkotikafrågor, utbyta information och erfarenheter och i största möjliga utsträckning samordna de nordiska synpunkterna och insatserna i internationellt narkotikasamarbete.

Samarbetsprogrammet "Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 2001–2005" er grundlaget for arbetet. I samarbetsprogrammet lyfter man fram narkotikapolitiken som en del av den nordiska välfärdspolitiken och särskilt det förebyggande arbetet inklusive insatser från polis- och tull. För år 2005 kommer det danska ordförandeskapsprogrammet att vara centralt.

Den tvärsektoriella representationen i ministerrådet för narkotikafrågor (MR-Narko) och i ämbetsmannakommittén (ÄK-Narko) – med ministrar och tjänstemän som ansvarar för förebyggande insatser, vård- och behandling, kontroll, rättsväsende och kriminalvård – ska bidra till att sektorns mål och prioriteringar fullföljs. Samarbetet med bland annat PTN (Polis och Tull i Norden) och NAD (Nämnden för Alkohol- och Drogforskning) har stor betydelse för sektorns arbete.

Projektverksamheten och dess resultat ska vara en grund för ländernas informationsutbyte och agerande. Prioriterade projekt under år 2004 kommer att slutföras och redovisas i olika fora år 2005, bl.a. om narkotikasituationen i Norden och i närområdena, förebyggande arbete bland barn och unga och insatser mot narkotikamissbruk inom kriminalvården. Narkotikasektorn agerar gemensamt med bl.a. barn och unga handlingsplanen inom ramen för EU:s Northern Dimension Partnership for Public Health og Social Well-being. Genom en integrering av de tre sektorerna kan mer effektivitet och ökade synergieffekter uppnås samtidigt som NMR:s insatser inom ramen för detta partnerskap säkras och koordineras i enlighet med de prioriteringar som växer fram inom CSR-kommittén (Committee of Senior Representatives) .

Narkotikasektorn kommer att följa narkotikautvecklingen i nordens närområden och tillsammans med berörda myndigheter identifiera angelägna samarbetsinitiativ samt följa upp det samarbete som sker i olika former med närområdena. Detta samarbete följer bl.a. av den s.k. Lunddeklarationen (Letter of Intent) som antogs av de nordiska och baltiska narkotikaministrarna i september 2003. Aktiviteten i nordvästra Ryssland kommer att fortsätta att öka.

4-4510-1 Projektmedel - Narkotikasamarbejde

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.521.000	1.521.000	1.431.000	100 %	EK-Narko

Formål

Att med utgångspunkt i den årliga handlingsplanen og sektorns samarbejtsprogram at säkra genomförandet af de aktiviteter och prioriteringar som antagits av narkotikasektorns ministrar. Projektverksamhetens innehåll och resultat ska ligga till grund för en kunskapsstyrd politisk debatt, praktisk verksamhet och erfarenhetsutbyte mellan länderna om narkotikasituationen, insatser mot missbruk mm.

Prioriteringer i kontrakten

- Danske formandskabsprioriteringer
- Erfaringsudveksling og dialog om den nationale og internationale udvikling, herunder f.eks. drøftelse og eventuel fælles nordisk formulering af grundlæggende narkotikapolitiske præmisser for indsatsen mod narkotikamisbrug
- Erfaringsudveksling og dialog om konkrete spørgsmål, herunder f.eks. a) inddragelse af lokale kræfter i det forebyggende arbejde, b) behandlingsindsatsen overfor unge stofmisbrugere, c) behandlingsindsatsen i fængslerne og d) retshåndhævelsen i festmiljøet samt e) uddannelsen af behandlere
- Forebygge grænsehindringer

Resultater i 2004

Under året har sektoren inden for rammerne av det overordnete samarbeidsprogrammet:

- Fulgt opp det svenske ordførerskabsprogram 2003
- Taget initiativ til erfaringsutveksling og samarbeid om helsetjenester til de tyngst problembelastede misbrukerne
- Ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte när det gäller utbildning av behandlare inom missbrukarvården.
- Fullfölja arbetet med att utveckla en handlingsplan för narkotikafrågorna i nordens närområde – Lund-deklarationen.
- Arbeidet for at nærområdene i større grad kommer med i samarbeidet om narkotikaproblemene, herunder udarbejdelsen af "Informationsstrategi for narkotikasektorens samarbejde i nærområderne".

Næring

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	70.539.000	68.039.000	72.723.000	3,7 %

Indledning

"Nordiskt Näringspolitiskt samarbetsprogram 2002–2005", som MR-Næring vedtog – og Nordisk Råd godkendte – i 2001 er grundlaget for det nordiske samarbejde på det næringspolitiske område. Aktiviteterne inden for erhvervssektoren tager udgangspunkt i dette samarbejdsprogram, men vil derudover blive gennemført inden for de prioriteringer, der ligger i det danske formandskabs arbejdsprogram for 2005, samt af de rekommandationer, som Nordisk Råd fremkommer med.

Samarbejdsprogrammet rummer to overordnede politikområder. Det første vedrører en målrettet satsning på at fremme Norden som en internt grænseløs og dermed bedre fungerende region med et mere konkurrencekraftigt miljø for erhvervsvirksomhedernes udvikling. Det andet område vedrører mere selektivt udvalgte foranstaltninger med henblik på at styrke de nordiske virksomheders internationale konkurrencekraft inden for særligt udvalgte områder og

vedrørende tilgængeligheden af visse strategisk vigtige udviklingsressourcer. Man vil lægge vægt på, at indsatserne inden for disse to fokusområder udnytter de erhvervspolitiske muligheder, som en offensiv miljøbevidsthed og ligeværdige arbejdsmarkedsforudsætninger for kvinder og mænd giver.

MR-Næring er blevet pålagt ansvaret for opfølgning på temaet "Indre marked, afvikling af grænsehindringer" i rapporten "Ny Nordisk Dagsorden". Denne opgave tillægges stor betydning.

I overensstemmelse hermed vil det danske formandskab prioritere indsatsen for større åbenhed og fjernelse af grænsehindringer inden for Norden. De nordiske næringsministre besluttede i september 2003 at gennemføre en kortlægning af erhvervslivets grænsehindringsproblemer, og Danmark vil i formandskabet videreføre opfølgningsarbejdet med at fjerne identificerede grænsehindringer.

I denne forbindelse vil et regionalt samarbejde om implementering af relevante dele af det indre marked blive prioriteret højt. Det regionale samarbejde kan både omfatte de nordiske lande og andre lande inden for EU's nordlige dimensions område.

Samarbejde om innovation vil ligeledes blive prioriteret højt. Med udgangspunkt i den innovationsbog, som bliver færdiggjort i 2004 vil man gennemføre aktiviteter, som kan fremme udvekslingen af viden og fremme innovation i erhvervslivet i såvel Norden som i den nordlige dimensions område.

Nordisk InnovationsCenter har en central rolle som operatør i den næringspolitiske samarbejde.

Det nordiske erhvervspolitiske samarbejde med erfaringsudveksling og samråd om aktuelle og mere langsigtede EU/EØS-spørgsmål vil blive videreført. Sager af fælles interesse tages op så tidligt som muligt i forhold EU-beslutningsprocessen.

Næringssektoren vil i videst muligt omfang gennemføre sine aktiviteter under hensyntagen til de målsætninger for integrering af ligestillingsaspektet, som MR-Næring besluttede 2001.

4-5110-1 Projektmedel - Näring

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.101.000	1.101.000	1.134.000	0 %	MR/EK Erhverv

Formål

At fremme Norden som et internt grænseløs og dermed bedre fungerende og mere konkurrencedygtigt miljø for virksomhedsudvikling i overensstemmelse med sektorens overordnede samarbejdsprogram samt opfølgning på ansvarsområdet "Det indre marked og fjernelse af grænsehindringer", som er blevet pålagt MR-Næring. I budgetåret lægges vægt på fjernelse af grænsehindringer og samarbejde om innovation, ligesom det regionale samarbejde med andre lande inden for den nordlige dimensions område vil blive prioriteret.

Prioriteringer i kontrakten

Hovedindsatsen vil blive lagt på igangsætning og gennemførelse af aktiviteter til opfølgning på sektorens samarbejdsprogram samt opfølgning på Ny Nordisk Dagsordens tema vedrørende "Det indre marked og fjernelse af grænsehindringer". Der vil blive lagt vægt på at fremme det regionale samarbejde mellem Norden og de andre lande i den nordlige dimensions område.

- Fjernelse af grænsehindringer i Norden
- Innovation
- Fremme af entreprenørskab og etablering af nye virksomheder, herunder opfølgning på "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere", som MR-Næring vedtog i oktober 2002
- Regelforenkling for virksomhederne, specielt for så vidt angår oplysninger til myndigheder og forenkling af administrative regler, specielt med henblik på samarbejde over de nordiske landegrænser

Resultater i 2004

I virksomhedsåret lagde man fortsat vægt på igangsætning og gennemførelse af aktiviteter til opfølgning på sektorens samarbejdsprogram samt opfølgning på Ny Nordisk Dagsordens tema vedrørende "Det indre marked og fjernelse af grænsehindringer". Der blev især lagt vægt på følgende:

- Fremme af entreprenørskab og etablering af nye virksomheder, herunder opfølgning på "Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere", som MR-Næring vedtog i oktober 2002.
- Innovationssystemet med fokus på processen fra entreprenør over innovation og frem til et produkt.
- Igangsætning en udarbejdelse af en selvstændig udredning – Innvationsbog – med vægt på de forskellige indsatsområder, som påvirker innovation.
- Regelforenkling for virksomhederne, specielt for så vidt angår oplysninger til myndigheder og forenkling af administrative regler, specielt med henblik på samarbejde over de nordiske landegrænser.
- Iværksættelse af en udredning om grænsehindringsproblemer, som berører næringslivet.
- Videreudvikling af bæredygtig turisme, herunder vedtagelse af en ministerdeklaration om bæredygtig turisme.
- Tiltag med henblik på at gøre det lettere for de baltiske lande og Polen at indtræde i EU's indre marked.
- Vedtagelse af en ministerdeklaration om "An efficient internal market – A vechicle for cooperation and growth".
- Videreudvikling af elektronisk handel og elektroniske betalingsmidler i og på tværs af de nordiske landegrænser, med fokus på konsumenters og næringslivets forventninger, erfaringer og tillid til elektronisk handel.
- Iværksættelse af en udredning om konkurrenceforholdene på de nordiske tele- og kommunikationsmarkeder.

4-5190-1 Expo 2005

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.500.000	0	0	0 %	NSK/ MR-SAM

Formål

Fra den 25. marts 2005 og seks måneder frem gennemføres verdensudstillingen EXPO 2005, Aishi, Japan. De fem nordiske regeringer investerer 50 MDKK i en fælles tilstedeværelse på Verdensudstillingen. Herudover bidrager NMR med 5 MDKK bl.a. for at illustrere den nordiske samarbejdsmodel. Dertil kommer bidrag fra erhvervsliv og organisationer

Arrangørerne venter op til 15 millioner besøgende, heraf hovedparten fra Japan og de omkringliggende asiatiske lande. I Japan – og i Asien generelt – er kendskabet til de enkelte lande i Norden lavt, men mange kender Skandinavien eller "Nordeuropa", som Skandinavien normalt oversættes til på japansk.

De nordiske lande får derfor en enestående mulighed for at give ét samlet billede af Norden. Samarbejdet foregår mellem de fem landes erhvervsministerier og er organiseret i en fælles EXPO-organisation med sæde i Nordisk Ministerråds sekretariat i København.

Udstillingen vil rumme en række af de centrale erhvervsmæssige områder, som kendetegner de nordiske lande, og som er værdsat og kendte på det asiatiske og japanske marked. Det drejer sig blandt andet om fiskeindustrien, skovdrift, fødevarer, vindmølleindustrien samt højteknologiske områder som telekommunikation og bioteknologi. Der lægges op til et tæt og åbent samarbejde med brancheorganisationer og virksomheder i alle fem lande.

4-5180-3 Nordisk InnovationsCenter

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
NOK	71.211.000	59.355.000	61.236.000	93 %	Institutionen
Modsvarer DKK	66.938.000	55.794.000	60.011.000		

Formål

I begyndelsen af 2004 blev Nordisk InnovationsCenter etableret ved en sammenlægning af Nordisk Industrifond og Nordtest. Nordisk InnovationsCenter er Nordiska ministerrådets viktigaste organ för att genomföra ett nordiskt näringspolitiskt samarbetet, med sikte på att utveckla och stärka det nordiska näringslivet som ett av de främsta och mest konkurrenskraftiga i världen. Nordisk InnovationsCenter har overtaget Nordisk Industrifonds projektpostnummer.

Foruden den årlige bevilling gives en tilsagnsfuldmagt på 70 MNOK. Tilsagnene vil komme til udbetaling med maksimalt 50 MNOK i 2006 og 20 MNOK i 2007.

Prioriteringer i kontrakten

- Øke kunnskapen innen områder av strategisk betydning i Norden – fra teknologiområder til markedsmuligheter.
- Arbeide med "Conformity Assessment" innen områder av stor betydning for Norden og gjøre resultatene gjeldende internasjonalt.
- Forsterke felles politikkutforming innen næringslivsområdet på nordisk nivå.
- Arbeide for økt integrasjon og avskaffing av barrierer og handels hindringer.
- Hevde det høye nordiske ambisjonsnivået innen miljø, helse og sikkerhet.
- Markere nordisk lederstil og bedriftsdemokrati som forbilder internasjonalt.
- Videreutvikle den nordiske næringslivskulturen og bevisstheten om økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft i næringslivet.

Resultater i 2004

Under 2003 har etableringen av den nye institutionen Nordisk InnovationsCenter, varit en viktig uppgift för Nordiska industrifonden, som tillsammans med Nordtest utgör grundlaget för etableringen. Ambitionen är att den nya institutionen skall engagera seg i projekt som både er större och mer betydande for det nordiske innovationsklimatet, än de projekt som hittills har blitt genomfört i regi av de to upprinnliga institutionerna.

Nordiska industrifonden har under året startat flera engagemang som har väkt betydligt interesse både inom den nordiska familjen och i externa miljöer, nämligen Innovationsboken, gränshinder för näringslivet och ett EU-relaterat projekt rörande matvarusäkerhet.

Under 2003 finansierade Nordiska industrifonden 41 stycken olika projekt och aktiviteter vilket är en nedgång på 46 % jämfört med tidigare år. Detta är ett faktum p.g.a. mindre disponibla medel. Totalt sett uppfyller 98 % av alla Nordiska industrifondens projekt minst ett av de definierade målen enligt kontraktet och 95 % uppfyller strategin "Föregångare i att utnyttja synergiskapande nätverk i innovationssystemet". Under året har också Nordiska industrifonden medverkat i totalt 41 olika aktiviteter (seminarier/workshops) för att initiera nya projekt. Nordiska industrifonden har under 2003 effektivt hanterat likviditetsfrågan och fondens likviditet har minskat till drygt MNOK 36 vilket är en minskning med 50 % jämfört med år 2002. En ytterligare reduktion av likvida medel bedöms som inte möjlig utan att bryta NMRS räkenskapsprinciper.

Fonden har under året vidareutvecklat samarbetet med andra nordiska institutioner bland annat med NorFA, Nefp och Nordtest rörande närområdessamarbete och profilerat sig starkt i Baltikum och nordvästra Ryssland.

Kontraktperiode

2004

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Der henstilles til at NMRs regnskabsprincipper, vejledning og opsætning benyttes.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 10.000 TNOK
Faktiske udgifter : 9.728 TNOK

4-5181-3 Nordtest

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	NMR fin. 03	Bud.disp av
EUR	0	1.499.900	1.558.300	98 %	Institutionen
Modsvarer DKK	0	1.1144.000	11.578.000		

Formål

Se budgetposten Nordisk InnovationsCenter 4-5180-3.

Resultater i 2004

Fra årsskiftet 2003/2004 blev Nordtest og Nordiska industrifondenslået sammen til Nordisk InnovationsCenter. Nordtests projektaktiviteter resulterer i tekniske rapporter, Nordtestmetoder og internationale standarder og metoder. I virksomhedsåret har Nordtest godkendt 53 projektbevillinger og der er udarbejdet 37 tekniske rapporter samt 27 nye metoder, hvorved kontraktens mål er overopfyldt.

I løbet af 2003 har Nordtest afsluttet mange projekter med perspektiv for det europæiske samarbejde indenfor Conformity Assessment. Dokumenter med "varemærket" Nordtest er anvendt som referencer i guidelines for oliespildidentifikation, validering af software, kvalitetskontrol på måleresultater (Usikkerhedsberegning), byggevarestandarder, samplingsdokumentation etc.

Indenfor Norden har grænsebarrierer for handel, service og produktion mellem de nordiske lande været i fokus. Nordtest har påtaget sig sekretariatsopgaven for samordning af legale regler med basis i metrologi (salgspris afhænger af en måling af vægt, længde, volumen etc).

Kontraktstatus

Opfyldt

Økonomi

Under omlægning.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter:
Faktiske udgifter : 394 TEUR

Økonomi- og finanspolitik

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	1.658.000	1.658.000	1.635.000	0 %

Indledning

Nordiska ministerrådets samarbete på det ekonomiska och finansiella området skall bidra till att skapa förutsättningar för att de grundläggande ekonomisk-politiska målen om en stabil och sund ekonomisk utveckling med full sysselsättning och god och uthållig tillväxt skall kunna uppnås. Samarbetet lägger grunden för att främja nordiska intressen internationellt och för en mer omfattande ekonomisk integration såväl mellan de nordiska länderna som mellan Norden och EU. Med syfte att stärka den nordiska välfärdsmodellen bör ekonomiska politiken for-muleras

så att den främjar tillväxt och sysselsättning via strukturreformer. I detta syfte förs en aktiv dialog om den ekonomiska politiken i Norden, Närområdet och EU inom ministerrådet. Vidare fokuserar dialogen på den offentliga sektorn, skatter och avgifter, infrastruktur och arbetsmarknad. Arbete bedrivs även i syfte att de nordiska ländernas gemensamma resurser i form av arbetskraft, kunskaper, innovationer och strategiska nätverk skall kunna utnyttjas på ett så effektivt sätt som möjligt. Detta är fortsatt en viktig uppgift för det nordiska samarbetet. Gränsöverskridande företagsköp, bankfusioner o.d. fortsätter i ökande takt. Denna utveckling ställer också krav på det nordiska samarbetet. Frågor relaterade till gränshinder inom Norden, Nordiska investeringsbanken (NIB) och de baltiska ländernas deltagande, den Nordiska miljö- och ekonomigruppen, Referensgruppen för nordiskt-baltiskt börssamarbete liksom frågor beträffande den nordiska välfärdsmodellen väntas utgöra viktiga delar av arbetet inom sektorn under 2005.

EU-frågor är av fortsatt hög prioritet inom det nordiska ekonomiska och finansiella samarbetet. Sektorn har en ordning för systematiskt samråd och samarbete om EU-frågor på det ekonomiska och finansiella området. Flera EU-relaterade frågor som kommer att behandlas inom ramen för Ekofin-rådets verksamhet förutses bli aktuella.

Samarbetet med närområdet pågår inom flera projekt, inte minst på miljöområdet, och väntas fortsätta under 2005. Sektorn väntas även arbeta med frågor inom det ekonomiska och finansiella området relaterade till arbetet med EU:s Nordliga dimension.

Sektorns arbete understöds av en rad arbetsgrupper som t.ex. Nordiska konjunkturgruppen, Referensgruppen för nordiskt och nordiskt-baltiskt börssamarbete med undergrupper, Nordiska miljö- och ekonomigruppen, Arbetsgruppen för nordiskt samarbete om indrivningsfrågor och den Nordiska skattegruppen. Dessa grupper väntas komma med centrala inspel till ämbetsmannakommittén och de nordiska finansministrarna.

4-5210-1 Projektmedel- Ekonomi och finanspolitik

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.658.000	1.658.000	1.635.000	90 %	EK-Finans

Formål

Nordiska ministerrådets ekonomi- och finanssektor har som målsättning att främja det nordiska samarbetet vad gäller ekonomiska och finanspolitiska frågor.

Prioriteringer i kontrakten

Under år 2005 planeras sektorns verksamhet fokusera på följande områden/frågor:

- En fortsatt aktiv dialog mellan de nordiska länderna om ekonomisk politik
- En evaluering og udvikling af nordisk samråd och samordning, informationsbyte och initiativ vad gäller frågor av nordiskt intresse i EU/EES och andra internationella fora
- Drøftelser af resultaterne af EU-regeringskonferencen, herunder især følgerne for de nordiske lande
- Frågor relaterade till de nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors især de baltiska ländernas deltagande i Nordiska investeringsbanken
- Opfølgning på det nordiske projekt om growth accounting
- Opfølgning på arbejdsgruppen om etablering af en skatteprotal, et virtuelt skattekontor, og en skatteberegningsmodel
- Frågor relaterade till EU:s Nordliga dimension inom det ekonomiska och finansiella området
- Uppföljning av arbetet med att avlägsna gränshinder mellan de nordiska länderna
- Ett fortsatt nordiskt och nordiskt-baltiskt samarbete bl.a. kopplat till lagstiftningsarbetet inom EU i syfte att främja en effektiv och välfungerande nordisk och nordisk-baltisk finans- och värdepappersmarknad
- Att verka för att den ekonomiska dimensionen inkorporeras på ett tydligare sätt i (den nordiska strategin om) hållbar utveckling
- Uppföljning av projektet rörande integrering av könsperspektiv i de nordiska budgetarna

Resultater i 2004

- Under det Svenska ordförandeskapet under år 2003 fortsatte dialogen mellan de nordiska ekonomi- och finansministrarna om den ekonomisk-politiska situationen i Norden. I den årligen utgivna rapporten "Ekonomiska utsikter i Norden" redogörs för den nordiska konjunkturgruppens bedömning av utvecklingen.
- Beträffande gränshinder beslöts vid det nordiska finans- och ekonomiministermötet i Oslo den 27 oktober att ge den nordiska skattegruppen i uppdrag att utarbeta detaljerade förslag till hur en nordisk skatteportal, en elektronisk skatteberäkningsmodell och ett nordiskt skattekontor skulle kunna utvecklas och genomföras.
- Flera frågor relaterade till Nordiska investeringsbanken (NIB) behandlades av finansministrarna. Ett stort steg framåt i samarbetet med Estland, Lettland och Litauen togs vid det nordiska statsministermötet i Oslo i slutet av oktober 2003. Då beslutade de nordiska ländernas regeringschefer att bjuda in de baltiska länderna att bli medlemmar i NIB. Dessa medlemsförhandlingar under finansministrarnas ansvar påbörjades 2003. Vidare beslutade finansministrarna att höja ramen för NIB:s projektinvesteringslåneordning (PIL) från 3300 miljoner euro till 4000 miljoner euro.
- Mot bakgrund av den ökande integrationen av värdepappersmarknaderna har ett nordiskt och nordiskt-baltiskt myndighetssamarbete avseende värdepappersmarknadsfrågor inletts. Arbetet har avkastat en rad värdefulla resultat under 2003.
- Tre centrala och viktiga projekt om (i) den framtida finansieringen av de nordiska välfärdsstaterna, (ii) effektivisering av den offentliga serktorn samt (iii) den nya ekonomin och de nordiska länderna slutfördes under 2002. Projekten följdes upp vid ett heldagsseminarium i Stockholm i februari 2003. Som en följd härav igångsattes bl.a. ett projekt rörande s.k. *growth accounting*.
- Ett projekt rörande integrering av ett jämställdhetsperspektiv i de nordiska budgetarna har påbörjats under året.
- Arbetet med ett nordiskt avtal om indrivningssamarbete avrapporterades till de nordiska finansministrarna under 2002 och förhandlingar om ett avtal inleddes 2003.
- Den tvärsektoriella arbetsgruppen för miljö och ekonomi arbetade med en rad relevanta projekt under året. Bl.a. beslutades att inleda ett projekt på temat: "The use of economic instruments in environmental policy in Nordic and Baltic Countries".
- Det nordiska samarbetet kring EU-frågor har blivit alltmer betydelsefullt. En ordning för systematiskt samråd och samarbete om EU-frågor på det ekonomiska och finansiella området har fortsatt genomförts under 2003. EU-frågor har varit en stående dagordningspunkt på såväl ÄK som MR möten.

Byg- og bolig

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	885.000	885.000	873.000	0 %

Indledning

MR-BO vedtog – og Nordisk Råd godkendte – i 2001 et overordnet samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren, som omfatter tidsrummet 2002–2005. Det bygge- og boligpolitiske samarbejde tager udgangspunkt i dette program.

I overensstemmelse med målsætningerne i samarbejdsprogrammet vil der blive lagt vægt på boligpolitik, byudvikling og bypolitik.

Høje byggeomkostninger er et problem i mange lande. Med henblik på at skabe mere konkurrence på byggemarkederne er der ved at blive udarbejdet en handlingsplan for tilvejebringelse af viden om, hvordan byggemarkederne fungerer. Samarbejdet, der foruden de nordiske lande også omfatter de baltiske lande og Polen, vil blive videreført under det danske formandskab.

I bygge og boligsektorens samarbejdsprogram for 2002–2005 anføres, at sektorens aktiviteter skal gennemføres under hensyntagen til køns- og ligestillingsaspektet. Sektoren tilstræber, at dens aktiviteter lever op til disse målsætninger.

Man vil over for nærområderne så vidt muligt formidle information og erfaringer fra den nordiske bygge- og boligsektor.

4-5310-1 Projektmedel – Bygg och Bolig

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	885.000	885.000	873.000	0 %	MR-BO

Formål

Samarbejdet har til formål at udveksle erfaringer og udvikle fællesnordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade landene gøre hver for sig.

Der sættes fokus på boligpolitik, byudvikling og bypolitik samt øget konkurrence inden for byggeriet.

Prioriteringer i kontrakten

- Øget konkurrence inden for byggeriet
- Boligpolitik
- Byudvikling og bypolitik
- Embedsmandskomiteen er ved at planlægge en seminarrække for de kommende år. Seminarrækken vil dække forskellige emner under overskriften "Fremtidens boliger"

Resultater i 2004

I løbet af året blev der holdt ét boligministermøde, ét møde på statssekretærniveau med de baltiske lande og Polen samt fire embedsmandskomitemøder, og et antal fagseminarer og konferencer. Et af EK-møderne blev holdt på Færøerne, som har været en ny aktiv deltager i samarbejdet. Endvidere udtrykte Grønland i løbet af året ønske om også blive en aktiv deltager i det fremtidige bygge- og boligpolitiske samarbejde.

På møderne blev bl.a. følgende emner drøftet: By- og boligpolitik, herunder social boligpolitik, problemer omkring center og periferi, boligmangel, boligløse, nedbrydning af grænsehindringer imellem de nordiske lande, de baltiske land og Polen på byggeområdet samt andre aktuelle boligpolitiske emner.

Der blev i årets løb påbegyndt og gennemført en række seminarer og udredninger, herunder om bl.a.:"Almennyttige og sociale boligers fremtid i Norden"," Regioner i balans", fase II til "Virkemidler til fremme af tilgængelighed", endvidere blev det besluttet at iværksætte projektet "Handlingsplan för ökat utbyte inom byggsektoren mellan de nordiska länderna och mellan Norden, Baltikum og Polen".

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter: 885.000
Faktiske udgifter : 873.000

Konsument

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	8.330.000	8.330.000	8.915.000	0 %

Indledning

I år 2005 træder sektorens nye samarbejdsprogram i kraft, som skal styre sektorens framtida arbejde. Samarbejdsprogrammet er blandt andet blevet til på baggrund af dialog med Nordisk Medborger- og forbrugerudvalg och med nordiska folkrörelser. Som et naturligt følge af det nye samarbejdsprogrammet vil der ske en omorganisering i sektoren i løbet af 2005 i overensstemmelse med målene i samarbejdsprgrammet.

Sektorn skall bl.a. arbeta för ett stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa och trygghet för konsumenterna. Det ska bl.a. ske genom aktivt arbete med att påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet. Samtliga nordiska länder deltar i den europeiska inre marknaden, varför utvecklingen inom EG-rätten med avseende på konsumentskydd bevakas i samarbete mellan de nordiska länderna. Dialog sker vad gäller genomförandet och tillämpningen av gemenskapsdirektiv. Den af forbrugerministrene i år 2002 vedtagne standardiseringsstrategin indeholder dessutom flere prioriteringer der skal løses på EU-plan. Arbejdet med strategien vil fortsætte i 2005.

Vidare skall politikområdet utvecklas som instrument i välfärdssamhället till en integrerad del av samhällsekonomin. I 2004 intensifierades arbejdet om børn og unge som forbrugere, herunder kommercielt pres mod børn og unge.

Sektorn fortsätter att lägga vikt vid konsumentaspekter på hållbar utveckling. Arbetet sker genom den tvärsektoriella s.k. NMRIPP-gruppen och miljömärkningsordningen Svanen.

Konsumentforskningen bidrar med politiska impulser i framkant av utvecklingen. Den nordiska forskardatabasen får under 2004 ökad betydelse, genom att sökningsmöjligheterna på föreliggande forskningsresultat utvidgas och förenklas.

E-handelns ökade möjligheter för gränsöverskridande handel till trygghet både för konsumenter och näringsliv har analyserats i den nordiska e-handelsstrategi som utarbetats i samarbete mellan konsument-, närings- och IT-sektorn. Under 2005 ska man börja arbeta i enlighet med strategins förslag.

Den demokratiska utvecklingen i närområdena skall stödjas genom att sektorn bidrar till att grundläggande konsumenträttigheter säkerställs. I maj 2003 hölls ett första nordiskt-baltiskt ämbetsmannakommittémöte. Ambitionen är att utveckla befintligt samarbete mot bakgrund av att de baltiska länderna blir EU-medlemmar. På några års sikt avser sektorn att vidareutveckla samarbetet med frivilligorganisationer och myndigheter i nordvästra Ryssland, på underlag av ett första kontaktmöte på ämbetsmannanivå som hålls under 2004. I linje med den övergripande målsättningen att bidra till en stabil och säker utveckling, att stärka demokratin och utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi, är samarbetet på konsumentområdet angeläget.

Konsumentpolitiken är ett viktigt instrument i utvecklingen av en marknadsekonomi. Konsumentsektorn önskar främst att bistå och sprida kunskap om nordiska erfarenheter.Under 2005 vidareutvecklas samarbetet kring konsumentfrågor i Västnorden som startade under 2003 med utredning av former för konsumentpolitik och -organisering i mindre samhällen med mer begränsade resurser, samt översyn av den konsumentskyddande lagstiftningen.

Under embedsmandskomiteen behandles forbrugerspørgsmål i arbejdsgrupper samt i tværsektorielle ad hoc arbejdsgrupper med næringssektoren og miljøsektoren. Det tvärsektoriella arbetet ses som ett viktigt del till konsumentsektorns arbete, eftersom flera konsumentfrågor har en sektorsövergripande karaktär. I sektorens egne arbejdsgrupper er der deltagelse fra både myndigheder og forbrugerorganisationer. Endelig er tillhör Nordiska miljömärkningsnämnden, som ansvarar för miljömärkningssystemet Svanen, sektoren.

Sektorn eftersträvar att beakta köns- och jämställdhetsperspektiv vid utarbetandet av strategiska och taktiska dokument, inklusive mandat för arbetsgrupper etc., samt vid beviljande av medel till projekt och annan verksamhet.

4-6710-1 Projektmedel - Konsument

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	6090000	6124000	6739000	0 %	MR/EK-Konsum

Formål

Sektorn skall bl.a. arbeta för ett stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa och trygghet för konsumenterna. Det ska bl.a. ske genom aktivt arbete med att påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet.

Prioriteringer i kontrakten

Sektorens samarbejdsprogram indeholder prioriteringer, både for sektoren selv og i form af tværsektorielt samarbejde. De prioriterede områder er:

- Stärkt konsumentskydd, bl.a. gennem nordisk konsumentindflydelse på EU-lovgivningens udformning og implementering, fortsatt dialog kring aktuella direktiv.
- Arbete i enlighet med den gemensamma nordiska e-handelsstrategi som presenteras för de nordiska konsument-, närings- och IT-ministrarna 2004.
- Stärkt konsumentinflytande i standardiseringen i enlighet med sektorns 10-punkts program.
- Ökad trygghet för konsumenterna för en ökad gränsöverskridande handel, bl.a. genom nordiskt samarbejde om IT-sikkerhed, markedstilsyn og produktsikkerhed.
- En fortsatt dialog med närområdet om produktsäkerhet bl.a. med utgångspunkt från det nya direktivet om produktsäkerhet och det arbete som påbörjades 2003.
- Forbrugerinformation og rådgivning.
- Effektmåling og opsamling af viden; besluttningsgrundlag med udgangspunkt i viden om forbrugernes tilfredshed og problemer på markedet.
- Det finansielle marked.
- Børn og unge som forbrugere; øget bevidsthed hos unge om kommercielt pres og reklamens påvirkning.
- Konsumentsamarbejdet i Vestnorden.
- Nærområdesamarbejde og politisk partnerskab utifrån det första nordisk-baltiska konsumentministermötet som äger rum 2004.

Resultater i 2004

Blandt de omfattande resultater i 2003 kan følgende nævnes:

- Uppföljning av utvärdering och seminarium om förnyelse av sektorn.
- Påbegyndt arbejde med ny samarbejdsprogram gældende fra 2005; proces og vedtagelse i løbet af 2004. Bl.a. i dialog med Nordiska rådets medborgar- och konsumentudvalg och med nordiska konsumentorganisationer.
- Det första nordiska förmötet inför EU-ministerråd ägde rum för de nordiska konsumentministrarna.
- Utarbetande av den nordiska e-handelsstrategin som presenterades i mars 2004. Arbetet skedde i samarbete med närings- och IT-sektorn.
- Samarbetet med Baltikum fördjupades genom ett första gemensamt nordisk-baltiskt möte på ämbetsmannakommitténivå, som följdes av en nordisk-baltisk dialog kring det nya produktsäkerhetsdirektivet.
- Ett utvecklat samarbete i EU-frågor genom dialog kring direktivförslagen om konsumentkrediter, otillbörliga affärsmetoder och kring revideringen av leksaksdirektivet.

- Dialogen med nordiska frivilligorganisationer utvecklades genom ett nordiskt seminarium för konsumentorganisationer vars resultat presenterades vid det nordiska konsumentministermötet av en representant för frivilligorganisationerna.
- Arbetet för ett stärkt nordiskt konsumentskydd fortsatte också genom ett seminarium om hur en hög konsumentskyddsnivå ska kunna vidmakthållas och utvecklas i ett allt gränslösare Europa.
- En kartläggning av gränshinder som rör konsumenter i Norden genomfördes.
- Ett arbete som syftar till att kartlägga frågan om tillgång till basala banktjänster påbörjades. Projektet tittar särskilt på vilken roll frågan om personnummer spelar för tillgängligheten till banktjänster i de olika nordiska länderna.
- Arbete för ökat konsumentinflytandet i standardiseringsarbetet; samarbete med Nordtest
- Konsumentsamarbete i Västnorden.
- Närområdesamarbete och politiskt partnerskap.

4-6720-4 SVANEN – Nordisk miljömärkning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.240.000	2.206.000	2.176.000	0 %	MR/EK-Konsum

Formål

Den nordiska miljömärkningen är en frivillig, positiv märkning av varor och tjänster som genom marknadskrafterna skall bidra till att konsumtionen belastar miljön mindre. Miljömärkningens uppgift är att vägleda konsumenter och inköpare i deras önskan att göra miljövänliga inköp samt att stimulera till en utveckling av varor och tjänster som belastar miljön mindre än vad andra, i övrigt likvärdiga, produkter gör. NMR:s andel av Svanens budget används till sekre-tariat och till en förstärkning av den nordiska profilen externt och i det in-terna arbetet. Svanen är till stor del självfinansierad via licensavgifter.

Prioriteringer i kontrakten

Med förbehåll för ändringar prioriteras följande:

- Organisationens nordiska profil stärks genom att flera gemensamma funktioner samlas vid ett av sekretariaten.
- Det nya konceptet för miljömärkning av s.k. miljöpionjärer vidareutvecklas med kriterier för nya produkter.
- Inriktningen för verksamheten justeras i enlighet med beslutet vid revidering av Svanens strategi för perioden 2005–2007.
- Den nordiska profilen stärks med produktion av gemensamt informationsmaterial.

Resultater i 2004

- Svanen fick fem nya produktgrupper som ökade antalet till totalt 58 kriterier. Vid årsskiftet finns totalt 1016 licenser fördelade på 45 produktgrupper (den s.k. EU-blomman har ca. 150 licenser och kriterier för 21 produktgrupper).
- Sekretariaten inarbetade den gemensamma kommunikationsplattformen.
- En kriterieredaktör fick i uppdrag att både layout- och innehållsmässigt utveckla kriterierna till ett mer kundvänligt format.
- Specialtillpassade kurser för projektledare och sekretariatsledningen genomfördes med gott resultat. Den nordiska organisationen blir starkare med allt flere gemensamma kurs och centraliserad fördelning av arbetsuppgifter.
- Nya sätt att utveckla kriterier med en avsevärt snabbare process än tidigare evaluerades. De tre första s.k. miljöpionjärena fick sina kriterier.

Lovgivning på justitssektorens område

Generel indledning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	ændring 04-05
DKK	1.315.000	1.315.000	1.247.000	0 %

Indledning

Ett samarbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet gäller under perioden 2002–2005. Detta program och den årliga handlingsplan som antas av justitieministrarna, utgör grunden för samarbetet inom sektorn kring bl.a. utarbetandet av ny lagstiftning samt utbyte av information och erfarenheter rörande befintlig lagstiftning.

Samarbetsprogrammet och den årliga handlingsplanen stödjer en fokusering på nordiskt samarbete i lagstiftningsprocessen och främjar nya initiativ med ett gemensamt nordiskt intresse. Handlingsplanen innehåller riktlinjer för fördelningen av sektorns projektmedel. Utifrån riktlinjerna ges ekonomiskt stöd för genomförande av konferenser, seminarier, forskning eller studier i syfte att belysa en politisk eller juridisk fråga som är aktuell inom sektorn.

Inom det traditionella nordiska lagstiftningssamarbetet intar privaträtten en central roll. Bl.a. avser sektorn att fortsätta uppföljningen av de studier som en arbetsgrupp lagt fram i fråga om familje- och arvsrätt. De senaste årens terrorhändelser har riktat stor uppmärksamhet på internationellt samarbete i olika fora. Sektorn fortsätter att i ett brett perspektiv följa upp erfarenheterna kring det internationella samarbetet med anledning av dessa händelser. Under 2005 kan sektorn komma att ta initiativ till en uppföljning av de maktutredningar som förekommit i några nordiska länder de senare åren, bl.a. vad gäller domstolarnas roll i förhållande till den lagstiftande makten och den internationella rättsutvecklingens betydelse i förhållande till nationell lagstiftningsmöjlighet, med fokus på s.k. rättsliggörande eller judikalisering. Frågor relaterade till bl.a. alternativ konfliktlösning, krigsförbrytares rättsliga ställning, bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn, en reviderad nordisk utlämningsordning samt viss forskning kring straffrätt och möjlighet till domstolsprövning kan väntas utgöra viktiga delar av arbetet inom sektorn under 2005.

Samarbetet kring EU/EES-frågor är en viktig del av det nordiska lagstiftningssamarbetet eftersom en stadigt ökande andel av lagstiftningsarbetet numera föranleds av EG/EES-regler; hit hör bl.a. samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Särskilt prioriterade områden är samarbete och gemensam nordisk analys av EU/EES-förslag samt EG/EES-rättsakter i ett så tidigt skede av EU-processen som möjligt. Mycket angeläget är också det lagstiftningssamarbete som förekommer i anslutning till det nationella genomförandet av rättsakterna. Denna inriktning på samarbetet kommer att fortsätta och intensifieras, inte minst mot bakgrund av regeringskonferensen i EU. Som förberedelse inför regeringskonferensen har en nordisk tjänstemannagrupp tillsatts med uppgift att följa EU:s framtidsfrågor, särskilt vad gäller politikområdet rättsliga och inrikes frågor samt eventuellt även civil krishantering. I gruppens mandat ingår också att följa upp resultatet av regeringskonferensen. Uppmärksamhet kommer då att ägnas åt eventuella effekter på de nordiska lagstiftarnas verksamhet.

Även arbetet i andra internationella sammanhang, t.ex. inom Europarådet och FN har inflytande på lagstiftningsarbetet. I det internationella samarbetet inom justitiesektorn strävar man efter att säkerställa nordisk kontakt, diskussioner och vid behov samordning i förberedelsefasen, detta såväl på politisk som tjänstemannanivå.

Med utgångspunkt i mötet mellan de nordiska och baltiska justitieministrarna som ägde rum i maj 2004 kommer samarbetet med närområdenas rättsväsenden att fortsätta. Prioriterade frågor väntas bl.a. bli de baltiska staternas integrering i EU-samarbetet, åtgärder mot gränsöverskridande organiserad brottslighet respektive kriminalteknik. En fortsatt viktig fråga blir samarbete kring åtgärder riktade mot handel med människor, särskilt kvinnor och barn, som behandlades vid ett nordiskt-baltiskt justitie- och jämställdhetsministermöte i april 2003. Sektorn överväger att allokera ca. 10 % av sin budget till närområdesinitiativ. Det bör noteras att bi- och multilaterala samarbeten inom flera av sektorns arbetsområden har utvecklats i andra internationella

regionala samarbetsorgan än Nordiska ministerrådet. Under 2005 kan fortsatta initiativ komma att tas för att öka samverkan och dialogen mellan dessa fora.

4-7110-1 Projektmedel - Lagstiftning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.315.000	1.315.000	1.247.000	79 %	MR/ÄK-lag

Formål

Med utgångspunkt i den årliga handlingsplanen skall genomförandet av de prioriteringar som antagits av justitieministrarna säkres. Samarbetet rör förberedelser inför lagstiftning, initiativ avseende förebyggande och bekämpande av brottslighet, samarbete med de rättsvårdande myndigheterna i de baltiska länderna samt gemensamt nordiskt samarbete rörande EG/EES-rätt.

Prioriteringer i kontrakten

Under 2005 avser sektorn att prioritera följande ämnen och verksamhetsområden:

- Alternativ konfliktlösning.
- Bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn med Internet-relaterade spörsmål.
- Forskning kring straffrätt och möjlighet till domstolsprövning.
- Fortsatt uppföljning av sektorns projekt om familje- och arvsrätt.
- Krigsförbrytares rättsliga ställning.
- Revidering av den nordiska utlämningsordningen.
- Organiserad kriminalitet.
- Uppföljning av de maktutredningar som har förekommit i några nordiska länder.
- Initiativ för att följa upp på EU:s andra handlingsplan för Nordliga dimensionen.
- Samverkan och dialog med andra internationella organisationer i regionen.
- Uppföljning av 2004 års nordisk-baltiska ministermöte.
- Uppföljning av frågor som kan aktualiseras inom ramen för EU:s regeringskonferens.

Resultater i 2004

- Ett arbete med att revidera den nordiska utlämningsordningen i ljuset av EU:s rambeslut om arresteringsorder i syfte att stärka det nordiska samarbetet har inletts.
- Sektorn har inrättat en särskild tjänstemannagrupp som har haft samråd och överläggningar i frågor av gemensamt nordiskt intresse inför och under EU:s regeringskonferens.
- Fortsatt brett samarbete med de baltiska länderna inom ramen för den nordisk-baltiska kontaktgruppen.
- Fortsatt utvärdering av den jämförande studien över de nordiska ländernas äktenskapsrätt och arvsrätt. För detta ändamål anordnade det svenska justitiedepartementet – med finansiering av sektorn – en konferens med brett deltagande från samtliga länder.
- Initiering av överväganden om eventuell utökad möjlighet att överföra straffverkställighet mellan de nordiska länderna.
- Löpande samarbete i arbetet med rättsakter inom EU/EES.
- Nordiskt-baltiskt jämställdhets- och justitieministermöte med fokus på handel med kvinnor.
- Publicering av rapporterna Nordisk äktenskapsrätt (Nord 2003:002), Nordisk arverett (Nord 2003:003), Nordisk børneret – Del II (Nord 2003:014), Kampen mot brottslighet med nazistiska eller rasistiska förtecken (TemaNord 2003:506), Straffutmåling i Norden (TemaNord 2003:546), Nordisk Redningskonference 2003 i København (TemaNord 2003:548).

Sekretariatsfunktion

Nordisk Ministerråds sekretariat

Sekretariat og andre fællesaktiviteter

Budgetudviklingen: øvrig virksomhed

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Ændring 04-05
DKK	111.287.000	111.287.000	106.288.000	0 %

5-0180-3 Nordisk Ministerråds sekretariat (NMRS)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	64.344.000	64.344.000	61.544.000	100 %	Generalsekre.

Formål

Nordisk Ministerråds sekretariat er et politisk sekretariat for multilateralt samarbejde i Norden og dets nærområder. Det virker i et europæisk miljø præget af et meget bredere samarbejde. Sekretariatet vil gennem høj kompetense og effektivitet være en eftertragtet samarbejdspartner. NMRS bidrager på oppdrag fra de nordiske lands regjeringer og de selvstyrende områdenes landstyrer til at videreføre, forstærke og udvikle det nordiske samarbejde, samt fremme fælles nordiske interesser i en verden under stadig forandring. NMRS tager egne initiativer for at fremme det nordiske samarbejde.

Prioriteringer i kontrakten

Sekretariatet skal lægge vægt på tværsektorielle arbejdsmetoder og netværksorganisering inden- og udenfor det nordiske samarbejdets rammer, samt fungerer som en koordinator inndnfor netværkene. Dette bygger på at nordisk nytte utvikles ved:

- Identifisering og forberedelser af temaer med fælles nordisk betydning for politisk behandling i ministerråd og embedsmannskomitéer i et nært samarbejde med de ansvarlige nationale myndigheter.
- Gennem udredninger, seminarer og konferencer at give medlemslandene muligheder for at tage initiativ omkring relevante nordiske temaer.
- At implementere politiske beslutninger, og bidrage til at evalueringer og resultater bliver rapporteret til de politiske beslutningsorganer.
- Sikre kvalitet, kontinuitet og fremdrift i udførelse af sekretariatets arbejdsoppgaver.
- Give kundskab og bidrage til øget interesse for det nordiske samarbeidet både i og udenfor Norden gennem effektiv og målrettet informationsformidling. I denne sammenhæng er det vigtig at informere for at tydeliggjøre resultaterne og konsekvenserne af det nordiske samarbejde specielt overfor den enkelte nordbo, samt at synliggøre hvordan de nordiske erfaringene kan være et bidrag til samfundsudviklingen i verden udenfor Norden.
- Ministerrådets ressurser udnyttes bedst ved at fokusere på politiske mål og prioriteringer, på brugere i bred forstand, og på synergieffekter ved samarbejde med Nordisk Råd samt nationale, nordiske og internationale organisationer.
- Sekretariatet skal oppfattes som en professionel, attraktiv arbejdsplads, med et arbejdsmiljø præget af medarbejdere som tager ansvar, viser engagement og integritet, har vilje og evne til nytænkning og samarbejde. Udvikling af kompetence, fysisk og psyksocialt arbeidsmiljø skal indgå som en integreret del av sekretariatets virksomhed.

Resultater i 2004

I kraft af sin funktion er sekretariatet involveret i en række politiske initiativer. Disse er beskrevet under budgettets øvrige budgetposter. Af administrative initiativer internt i sekretariatet kan nævnes NMRSs e-Management.

I følge NMRSs vision for e-Management for sekretariatet, skal alle arbejdsgange og al udveksling af information være fuldt digitaliseret inden udgangen af 2005. Endvidere vil sekretariatet søge at udvikle relevante og brugervenlige digitale tjenester i det omfang, det er relevant. Der blev i 2003 ansat en rådgiver på fuld tid til at varetage e-Management projektet.

Desuden blev arbejdet med at realisere visionen sat i gang i 2003 med udarbejdelsen af en IT-politik, etablering af en superbrugerorganisation, modernisering af eksisterende løsninger, anskaffelse af en e-Mødeplads-løsning og anskaffelse af et nyt økonomi-, løn- og personaleadministrationssystem. De nye løsninger forventes sat i drift i løbet af 2004.

5-0410-4 Föreningarna Nordens Förbund

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.238.000	3.238.000	2.943.000	100 %	Generalsek.

Formål

Bevillingen til Foreningen Nordens Forbund er et alment virksomheds bidrag, men dækker også omkostninger ved visse faste aktiviteter i FNF's regi.

En del af bevillingen, DKK 1.833.000 (2004), reserveres til driften af de regionale informationskontorer i de nordiske lande, informationspunktet i Sydslesvig og nordisk informationsvirksomhed i Danmark (Foreningen Nordens tidsskrift). Udbetalingen af bevillingen sker direkte til informationskontorerne, infopunktet og de ansvarlige for tidsskriftet i Danmark.

Prioriteringer i kontrakten

Forbundet vil lægge særlig vægt på aktiviteter, som kan øge kundskaberne om og interessen for Norden blandt befolkningen, herunder særligt børn og unge, men også indvandrere i de nordiske lande, og tilbyde disse muligheder for oplevelser og udvekslinger for at knytte kontakter, bl.a. gennem venskabssamarbejdet. I øvrigt har man bl.a. følgende prioriteringer:

- Et nyt folkeligt projekt "Vi bor også i Norden" rettet til indvandrerunge udvikles og tilbydes ungdomsgrupper
- Tilrettelagt information om de nordiske lande og det nordiske fællesskab
- Videreførsel af "Skumringstimen" og "Nordisk Gæstebud", som nordiske mødepladser lokalt

Resultater i 2004

Foreningen Nordens Forbund har i 2003 fortsat arbejdet med opfølgningen af Ole Norbacks rapport om nordboeres rettigheder. Projektvirksomheden har i 2003 været præget af videreførsel af allerede igangsatte projekter; det gælder Nordjobb, NordProLink, Nordskol, Nordplus Mini, det nordiske biblioteksprojekt "skumringstimen" samt "Nordisk Gæstebud".

Nordisk skolesamarbejde er fortsat et af kerneområderne i Norden Foreningernes virksomhed.

Der er redegjort for de enkelte projekter, som FNF administrerer, i forbindelse med årlig rapportering for de sektorer projekterne tilhører.

5-0425-4 Bidrag för Västnorden

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.707.000	2.707.000	2.670.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Bidraget används primært till resestöd för att underlätta för västnordiska tjänstemän att delta i det nordiska samarbetet. Bidraget utgår till Färöarna, Grönland och Island efter en fördelning från 1992.

Prioriteringer i kontrakten

Fördelningen för år 2005 blir 43 % till Island, 35 % till Grönland och 22 % till Färöarna, vilket är samma fördelning som för tidigare år.

Resultater i 2004

Antallet af rejser ligger stort set på samme niveau som tidligere år.

5-0430-1 Nordisk statistisk samarbejde

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.776.000	1.776.000	1.721.000	100 %	Generalsekr.

Formål

I 2001 blev der indgået en femårig aftale med Danmarks Statistik om produktion af Nordisk statistisk årsbok og miniårbøgerne og den nordiske database hvor tallene trækkes fra for årene 2002–2006. Danmarks Statistik har til opgave at koordinere indsamlingen af data fra de nordiske statistikbureauer til databasen og redigere årbogen og miniårbøgerne.

Prioriteringer i kontrakten

At fortsætte udviklingsarbejdet med årbogen sådan at indholdet tilpasses den aktuelle samfundsdebat og at der inddrages nye statistikker i den udstrækning, det er fagligt muligt.

- Allerede i 2004 arbejdes der på at indarbejde internationale sammenligninger i bogen med henblik på implementering i 2004 og 2005.
- Bogen skal fortsat udvikles til at være mere brugervenlig og bogens omfang skal holdes på det nuværende niveau.
- Oplaget fastholdes på de nuværende 2500. Der distribueres ca. 140 eksemplarer af Nordisk statistisk årsbok til pligtaflevering og der udleveres frieksemplarer og anmeldereksemplarer i størrelsesordenen 250-300 stk. Salget, der ligger på mellem 1700-1800, forsøges øget eller i det mindste fastholdt på samme niveau.

Resultater i 2004

Der blev ikke foretaget de store indholdsmæssige ændringer i 2003-udgaven af bogen på grund af et redaktørskifte. Men der blev fortsat arbejdet på at øge brugervenligheden og at undersøge mulighederne for at inddrage statistik der kan være med til at belyse aktuelle emner.

5-0435-1 Generalsekreterarens disponeringsreserv

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	585.000	585.000	577.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Generalsekretærens dispositionsreserve er afsat til rådighed for Generalsekretæren med henblik på at imødekomme eksterne ansøgninger om f.eks projekter, seminarer etc. Reserven skal give sekretariatet fleksibilitet i relation til indledende projekter og undersøgelser samt mulighed for at dække uforudsete udgifter i forbindelse med afslutningen af projekter etc. Det er derimod ikke meningen, at Generalsekretærens reserve skal benyttes til tillægsbevillinger til institutioner, embedsmandskomiteer eller sekretariatet til formål, som er prøvet i den ordinære budgetbehandling.

Prioriteringer i kontrakten

I første række prioriteres projekter, som ikke naturligt kan henføres til en særskilt sektor. I konsekvens af formålet med reserven angives i øvrigt ingen specifikke forhåndsprioriteringer. Eksempler på projekter/aktiviteter, som er (med-)finansieret i 2003:

- Nordisk Administrativt Forbund
- Udstillingsvirksomhed i Nordisk Ministerråds Sekretariat
- Støtte til Baltic Development forum
- Samarbejdsministrenes arbejdsgruppe vedørende Vestnorden

5-0445-1 Ministerrådets strategiske initiativer

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	13.182.000	13.182.000	10.325.000	93 %	MR-SAM/NSK

Formål

Ressourcerne til de strategiske initiativer skal bidrage til at skabe større overordnet fleksibilitet i det nordiske samarbejde gennem finansiering af nye strategiske politiske initiativer (f.eks. Nordisk Ministerråds deltagelse i "EU – Nordlige Dimension, Handlingsplan 2004–2006"; "Ny Nordisk Dagsorden" – Del: Nya Strategiska Satsningar) og aktiviteter fra formandskabsprogrammerne og andre overgribende indsatser. Der skal specielt lægges vægt på nye initiativer med tværsektorielle dimensioner.

Tildeling af midler skal ske udfra strategiske overvejelser og forudsætter som udgangspunkt medfinansiering fra berørte fagsektorer. Flerårige aktiviteter skal fortrinsvis kun finansieres, når der også samtidig besluttes om mere permanente finansieringsløsninger. På denne måde skabes ikke uløste fremtidige budgetbindinger og budgetpostens fleksibilitet videreføres. ressourcerne skal ikke bruges som almen tillægsfinansiering.

For anvendelse av midler gælder en samrådsordning med Nordisk Råd. Når der skal vedtages en bevilling fra budgetposten, sendes samarbejdskomiteens beslutningsforslag til rådets sekretariat til orientering inden MR-SAM/NSK tager sin beslutning.

Prioriteringer i kontrakten

Midlerne er i første række beregnet på aktiviteter og projekter initieret af Nordisk Ministerråd.

- Tværsektorielle indsatser til opfølgning af Nordisk Ministerråds indspil til "EU-Nordlige Dimension, Handlingsplan 2004–2006"
- Indsatser til fortsat bekæmpelse af grænsehindringer i Norden, herunder eventuel aktivitet vedrørende servicetjenesten "Hallo Norden"
- Prioriterede tværsektorielle indsatser til opfølgning af samarbejdsministrenes overordnede retningslinier: Det internationale Norden – Nordisk samarbejde i europæisk ramme, hhv. "Ny Nordisk Dagsorden" – Del: Nya Strategiska Satsningar.
- Nye initiativer og projekter fra formandskabsprogrammerne samt hovedprioriteringer i det islandske formandskabsprogram for 2004.
- Nordisk Råds rekommandationer.
- Strategiske aktiviteter fra sektorovergribende handlingsplaner
- Overvejelse af samarbejdsprojekter med Nordens vestlige nabolandes kystområder indenfor fælles nordiske prioriteringer.

Resultater i 2004

I 2003 blev der bevilget midler til en lang række projekter inden for bl.a. følgende temaer:

- Mangekulturel indsats
- Bekæmpelse af grænsehindringer
- Øget fødevaresikkerhed
- Uddannelse for holdbar vidensdeling
- Integration af næringsliv
- Informationsseminarer for nationale myndigheder.

Med medel avsatta för strategiske initiativer finansieres i dag koordineringen av ministerrådets arbete för att avlägsne gränshinder för medborjare i Norden. Dette arbete utveckles nu tills att gälla också for företag. Tidligare statsministarn Poul Schlüter är samarbetsministrarnes särskilda representant för att säkra att gränshindersarbetet bedrivs med kraft.

Inom ministerrådets sekretariat finns et särskilt gränspolitiskt sekretariat direkte under generalsekretæren. Her koordineres allt gränsshinderarbete inom Nordiska ministerrådet, särskilt Poul Schlüters arbete, Hallo Norden och det gränsregionale samarbetet.

Arbetet för att avskaffa gränshinder kommer att behöva pågå i flere år med uforandret styrke.

5-0450-2 Stöd till frivillig sektorn

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.216.000	1.216.000	1.199.000	100 %	Generalsekr.

Formål

- Øge kundskaberne om frivilligsektorens rolle i de nordiske samfund
- Styrke organisationernes og netværkernes muligheder for nordisk samarbejde
- Styrke frivilligsektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den vidensmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren
- Styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde

Prioriteringer i kontrakten

- Rejsestøtteordningen, som retter sig til vestnordiske deltagere i nordiske samarbejdsfora. Ordningen administreres af Nordens Hus i Reykjavik, Nordens Hus på Færøerne og Nordens Institut på Grønland.
- Tolkningsstøtteordningen giver støtte til tolkning for frivilligsektor-deltagere fra områder, hvor de nordiske hovedprog ikke er dækkende.
- Som en indsats under temaet projektsamarbejde vil der i løbet af 2004 og 2005 blive iværksat to projekter henholdsvis indenfor ligestillingssektoren med fokus rettet mod kvinder med anden etnisk eller kulturel baggrund end nordisk henholdsvis et projekt rettet mod syd/øst Europa under temaer som kultur, tolerance, netværk.

Resultater i 2004

- Som en indsats under temaet "projektsamarbejde og dannelse af netværk" blev der i 2003 udgivet redegørelsen "Indvandrerorganisationer i Norden". Der blev endvidere afholdt en konference og udgivet en rapport om "Den frivillige sektors bidrag til integration af flygtninge og indvandrere i Norden".
- Nordens Hus i Reykjavik bevilgede 55 rejsestipendier, Nordens Hus på Færøerne gav 31 rejsestipendier og Nordens Institut på Grønland bevilgede 7 rejsestipendier. Der blev uddelt 86 rejsestipendier, hvoraf 53 gik til kvinder og 47 til mænd.
- Der blev givet tolkningsstøtte til 6 møder.

5-0460-1 Holdbart Norden

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.950.000	3.950.000	4.445.000	97 %	MR-SAM/NSK

Formål

Den tværsektorielt forankrede reviderede strategi "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" skall implementeres. Strategien omfatter såvel langsigtede målsætninger for perioden 2001–2020 som mere kortsigtede målsætninger for perioden 2005–2008. Strategien fokuserer på områder, hvor Norden har fælles interesser og særlig gode forudsætninger for at bidrage til en holdbar udvikling, og hvor det nordiske samarbejde skaber en særlig merværdi.

Tildeling af midler forudsætter medfinansiering fra berørte fagsektorer. Samarbejdsministrenes kriterier for at søge midler er, at projektet opfylder kravet om nordisk nytte, udgør en direkte opfølgning af strategien, er forankret i den/de ansvarlige sektor/er, samfinansieres af en eller flere sektorer med mindst 50 % og udgør merværdi; løftestangsprincippet. Endvidere vil der blive lagt vægt på, at projektet er tværsektorielt, nyt og/eller innovativt og så vidt muligt indeholder og/eller integrerer de tre komponenter af holdbar udvikling (miljø/økonomi/social).

Prioriteringer i kontrakten

Den reviderede strategi 2005–2008 træder i kraft. Strategien skal fortsat fungere som det overord-nede tværsektorielle styringsinstrument for bæredygtig udvikling i Nordisk Ministerråd. Arbej-det med opfølgningen og implementeringen af strategien i de berørte sektorer skal fortsætte i 2005.

Bæredygtig udvikling er en højt prioriteret strategisk satsning i "Ny nordisk dagsorden-opfølgning af vismandsrapporten". Bæredygtig udvikling vil være et overordnet tværgående tema og ramme for samarbejdet om den Nordlige Dimension og om Vestnorden.

- Styrkelsen af den sociale og økonomiske dimension samt indsatsen vedrørende bæredygtig produktion og forbrugsmønster vil medføre, at projekter vedrørende bæredygtig udvikling kan bruges som strategiske spydspidsindsatser, og efterspørgslen efter midler til samfinansiering øges
- Information og påvirkning af det internationale samarbejde om bæredygtig udvikling prioriteres. Et overordnet mål vil være at øge synligheden af den nordiske strategi og at Norden ses som en rollemodel. Det prioriteres, at der fortsat afholdes et fællesnordisk seminar om bæredygtig udvikling med en bred deltagelse af regionale og lokale aktører
- Det nordiske sæt af indikatorer skal revideres, bl.a. med hensyn til de nye mål og indsatser i strategien 2005–08.

Resultater i 2004

- Samarbejdsministrene nedsatte en nordisk forhandlingsgruppe med ansvar for arbejdet med, at opfølgningen og afrapportering m.v. forankres nationalt samt at en revideret strategi færdigforhandles. Den sociale og økonomiske dimension skal styrkes. Den nordiske forhandlingsgruppe iværksatte en evaluering af strategien 2001-2004. Evalueringen samt et udbygget sæt indikatorer knyttet til strategien blev godkendt af samarbejdsministrene og drøftet af parlamentarikerne på Nordisk Råds session i oktober. Indikatorerne blev fremsendt til EU kommissionen og til EU's Miljøagentur i København, som et nordisk indspil til EU's bære-dygtighedsproces. Landene og sektorerne i Nordisk Ministerråd er godt i gang med at implementere strategien.
- Nordisk Ministerråd har igangsat projekter til opfyldelse af mål og indsatser. 17 projektansøgninger om midler fra Holdbart Norden blev imødekommet.
- Ministerrådet holdt et to-dages seminar i København med relevante aktører, 100 deltagere, om opfølgning og implementering af bæredygtig udvikling i de nordiske lande, EU og de baltiske lande.
- Strategien og indikatorerne blev præsenteret og udleveret på diverse internationale konferencer, bl.a. på Østersøfondens årskonference i Åland, nordisk konference i Petrozavodsk, Nordatlantisk havkonference på Shetlandsøerne, Baltic 21 møde i Strahlsund og nordisk konference i Gdansk.

5-0461-1 Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	0	0	1.599.000	0 %	Progr.Styr

Formål

Avsikten med det femåriga (1999–2003) säkerhetspolitiska forskningsprogrammet är att stimulera en ny forskargenerations kompetensutveckling inom samnordiska ramar. Programmet skall fungera som ett forum och nätverk för nordiska forskare som studerar säkerhetspolitiska frågor.

Prioriteringer i kontrakten

Programmet erhåller inga nya medel från Nordiska ministerrådet under 2004 och 2005, men har ubrugte midler til rådighed også for 2005. Programmet prioriterar följande sex aktivitetsområden:

- Interventionsproblematik (Peace Support Operations)
- Komparativ nordisk säkerhetspolitisk doktrin – nu och i framtiden
- Samarbete, konflikt eller kaos – den framtida ryska säkerhetspolitiken och dess konsekvenser för den nordisk-baltiska regionen
- Komparativ nordisk säkerhetspolitik under det kalla kriget
- Militära styrkors roll och funktion i ljuset av den nya säkerhetsordningen
- Funktionell säkerhet i en globaliserad värld

Resultater i 2004

- Drygt 90 forskare från fem länder medverkar i programmet. Under 2003 deltog 56 män och 34 kvinnor. Närområdena var involverade i aktivitetsområdena 2 och 3 med 10 % respektive 80 % av den totala aktiviteten. En Web-baserad hemsida med adressen www.nnss.org finns från våren 2003. De viktigaste resultaten 2003 summeras nedan enligt aktivitetsområde.
- Peace Support Operations är baserad i Oslo. En skrift är under arbete med arbetsnamnet PSO-a Nordic Perspective. Stipendier har utlysts för yngre forskare.
- Comparative Nordic Security Thinking är baserad i Helsingfors. Uppsatser publiceras som temanummer av Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies.
- Russia and Nordic Security samordnas i Helsingfors. Ett bokmanuskript föreligger. Stipendiering av yngre forskare har genomförts efter utlysning.
- Nordic Securuity Policy During the Cold War leds från Aarhus. Samlingsvolymer publiceras och stipendier för yngre forskare har utlysts.
- Military Forces in the new Security Order leds från Köpenhamn. Böckerna, New Roles of Military Forces: Implications of the Revolution in Military Affairs, samt, Challenges and Capabilities: Nato in the 21st Century, har publicerats.
- Functional Security leds från Stockholm. Analyser genomförs av hur det nydanande sårbarhets- och säkerhetstänkandet i de nordiska länderna påverkar EUs säkerhetsstrategi. De säkerhetspolitiska och sårbarhetsrelaterade konsekvenserna för Norden av USAs Homeland Security doktrin studeras.

Ledelse og adm.

Planlagte udgifter:
Faktiske udgifter : 147.338 SEK

Sekretariatsfunktion

Programmet har administrerats av Försvarshögskolan i Stockholm.

5-0462-1 Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	2.703.000	2.703.000	2.666.000	100 %	Progr.Styre

Formål

Avsikten med programmet (2000–2005) är att med hjälp av observationer och modellering ta fram en kvantitativ beskrivning av områdets tre viktigaste havsströmmar, förändringar i dessa och påföljande inverkan på plant- och djurliv. Ändringar i dessa havsströmmar, dvs den varma Golfströmmen och de kalla Östgrönländska och Östisländska havsströmmarna, påverkar starkt livsvillkoren och fiskeriet i de västnordiska länderna. En modell som belyser de observerade ändringarna skall utvecklas. Programmet skall också bidra till att kompetensen på små västnordiska institut utbyggs och förstärks genom ett formaliserat samarbete.

Prioriteringer i kontrakten

Fortsatt insamlande och behandling av data. Ett aktivt samarbete omkring det hydrografiska dataprogrammet MICON. Två av de tre PhD studerandena förväntas avlägga sin doktorsgrad våren 2004. Under 2005 anordnas ett seminarium och ett arbetsmöte. Programstyrelsen kommer att dryfta fortsättningen av programmets aktiviteter efter år 2005.

Resultater i 2004

Programmets tre PhD studerande (1 kvinna och 2 män) och ena postdoc stipendiat (1 kvinna) har framgångsrikt fortsatt forskningsaktiviteterna. Ett tvådagars seminarium "Workshop to investigate the potential for using hydrodynamic models to explain herring and/or capelin variations in the Nordic Seas" genomfördes i Danmark i september. 15 personer deltog bland annat programmets stipendiater och medlemmar av programkommittén. Seminariet resulterade i ett förslag att initiera två projekt som fokuserar på sill (i den östliga delen av det västnordiska havsområdet) respektive på torsk (i den västliga delen, runt Island och Grönland). Den nya havsströmsmodellen som utarbetats av Nansenssentret i Bergen kommer att utnyttjas i projekten.

Programmet har en hemsida med adressen http:://www.norfa.no/oceanklima

Ledelse og adm.

Faktiske udgifter :
Administrative utgifter: 89.000 NOK

Sekretariatsfunktion

Programmet har administrerats av NorFA.

5-1010-1 Informationsverksamhet

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	3.806.000	3.806.000	3.753.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Informationsafdelingen er en fælles afdeling for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Informationsafdelingen skal øge kundskab om og bidrage til øget interesse for det nordiske både i og udenfor Norden gennem effektiv og målrettet formidling for at tydeliggøre resultater og konsekvenser af det nordiske samarbejde for den enkelte nordbo, og synliggøre hvordan de nordiske erfaringer kan bidrage til samfundsudviklingen i verden udenfor Norden.

Informationsafdelingens formål er gennem et bredt scenario af informationsaktiviteter, hjemmeside, seminarer og konferenser at synliggøre temaer med fælles nordisk betydning i ministerråd og NMR og præsidiet og NR, i et nært samarbejde med de ansvarlige nationale myndigheder.

Informationsafdelingens arbejde retter sig mod følgende målgrupper: nordboere i almindelighed og mere specifikt de nordiske samarbejdsorganer, politikere og journalister.

Prioriteringer i kontrakten

Stor synlighed af nordiske temaer i pressen. Så ofte som muligt skal nyheder/artikler have en særlig fokus på NR præsidiets prioriterede temaer og NMR's formandskabsprogram som udvikles indenfor rammen af et informationsnetværk.

- Fokus på følgende temaer: Norden og EU, Norden og Baltikum, den Nordlige Dimension, grænsehindringer, Expo og NMR's formandsskabsprogram
- Intern informationsundervisning i sektorerne gennemføres for at give bedre mediadækning.
- Årsberetningen fortsætte som en mindre publikation, som udkommer i årets første kvartal på skandinavisk, finsk og engelsk.
- Nyhedsbrevet Norden – the Top of Europe bearbejdes med henblik på at få øget udbredelse. Nyhedsbrevet "Norden i veckan" videreføres.

- Analys Norden, politiske analyser fra de fem nordiske lande, udkommer regelmæssigt på nettet 2004 og videreføres 2005 hvis den fortsat modtages positivt.
- Årbogen udvides med et "road show" med forskellige aktører og arrangementer. Blandt mulige samarbejdspartnere er FNF.
- www.norden.org har fortsat fokus på brugervenlighed, sprog og aktualitet og stadig flere brugere, samt markedsføring af daglige nyheder og Norden i Veckan.
- Den nye grafiske profil indarbejdes.

Resultater i 2004

Året var præget af omstrukturering af informationsprodukter og informationskanaler. Antallet af besøgende på www.norden.org steg fra omkring 90.000 til over 150.000 besøgende pr. måned. Web-nyhederne er blandt de mest besøgte sider på NMR's hjemmeside. Nordiske medier, især web-aviser, benytter sig i stadig øget grad både af norden.org's pressetjeneste og billede-database.

Temaerne for sessionen i Oslo og temamødet i Lund fik en solid dækning i de nordiske medier. Efter mødet i Lund produceredes en nyhedsrapport på skandinavisk og engelsk, Nordic-Baltic Dialog. I årets løb blev der oprettet en intern presseklipservice.

En ny grafisk profil er introduceret med svanen og "Norden" som gennemgående bomærke.

5-1020-1 Informationsverksamhet utanför Norden

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	974.000	974.000	961.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Informationsaktiviteterna utanför Norden skall framhäva ämnesområden där Norden har ett väletablerat samarbete och svara på en efterfrågan. Ministerrådet arrangerar seminarier, workshops, konferenser i tätt samarbete med sektorerna, med nordiska institutioner, med nordiska beskickningar i länder där seminarier arrangeras och med mottagarländernas/regionernas egna myndigheter/organisationer. En del av satsningarna görs också i samarbete med Nordiska rådet. Budgetmedlen är ministerrådets nettotillskott till verksamheten.

Prioriteringer i kontrakten

- Att informera om den nordiska samarbetsmodellen och nordiska värden i relevanta regioner/ gäller primärt för länder inom Europa.
- Att briefa diplomater stationerade i de nordiska länderna och gennemføre målinrikttade aktiveter utanför Nordens gränser då detta är speciellt motiverat.
- Att möjliggöra for journalister att n"rmare följe det nordiske samarbetet.
- Att presentera den nordiska modellen för regionalt samarbete inte minst i ljuset af EU:s utvidgning, Nordens plats i Europa och internationellt och ett Hållbart Norden.
- Att synliggöra nordiska specialfokus som t.ex spetsforskning, IT som demokratiskt redskap och redskap for utveckling.
- Att lyfta fram ordförandeprogrammets prioriteringar för internationella aktiviteter.

Resultater i 2004

Seminarium om hållbar utveckling hölls i Petrozavodsk, seminarium om erfarenheter av regionalt samarbete i Sofia, Bulgarien, ett Round Table om ev. framtida nordiskt-polskt samarbete i Warszawa med uppföljning i Gdansk. Seminarierna lockade 40–150 deltagare och fick uppmärksamhet i lokal och nationell media. En föredragsserie med nordiska politiker inleddes i Berlin. Nordiska talare var Uffe Ellemann-Jensen, Vigdís Finnbogadóttir och Carl Bildt. Serien slutförs 2004 med Martti Ahtisaari och Torbjørn Jagland. Inom programmet deltog Generalsekretær Per Unckel med ett föredrag om Norden och Europa inför 70-tal journalister från Barents Press i Rovaniemi i Finland. Diplomatbriefingar hölls i Stockholm och Oslo.

5-1025-1 Norden i Fokus (info.vinduene)

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	4.867.000	4.867.000	4.800.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Informationskonceptet Norden i Fokus er udformet for at øge tilstedeværelsen og synligheden af det officielle nordiske samarbejde i de nordiske hovedstæder. Konceptet har været et prøveprojekt i perioden 2000–2002. På baggrund af evalueringsresultatet er der indgået kontrakter med samtlige NiF om fortsættelse af projektet i 2003 med forventet forlængelse til 2005.

NiF skal informere generelt (informationstjeneste) om det nordiske samarbejde og udtrykke dette gennem kulturaktiviteter og arrangementer (programaktiviteter) som blandt andet giver bidrag til samfundsdebatten. NiF er etableret i København, Oslo og Stockholm, hvor NiF drives af Foreningen Norden på vegne af NMR. Når det gælder Helsingfors og Reykjavik har etablering fundet sted i 2001 og opgaven varetages dér af eksisterende fællesnordiske institutioner – Nordens Hus på Island og Nordens Institut i Finland (NIFIN) – som allerede har lignende opgaver.

Prioriteringer i kontrakten

- Fortsat koordinere og anvende de muligheder NiF repræsenterer indenfor NMR's totale informationsindsatser.
- Fortsat integrere NiF i netværk, som omfatter de nordiske kulturinstitutioner og informationskontorerne i Baltikum og Nordvestrusland.

Resultater i 2004

- Der er gennemført en ekstern evaluering af indsatsen i NiF, som var positiv.
- Det er ambitionen i formidlingsopgaven for Norden i Fokus at sprede kundskab om Norden og det nordiske samarbejde også i nye miljøer.
- Om virksomheden kan bl.a. nævnes, at NiF i Stockholm også i 2003 har drevet omfattende programvirksomhed – herunder blandt andet sprogundervisning, film- og kunstforedrag samt seminarer om regionale forhold – og har afholdt forskellige arrangementer som Nordiske Dage, næringslivskonferencer og EU-seminarer.
- NiF i København har haft fokus på kunst- og kulturpræsentation, nordiske film (Nordiska Filmdagar, som blev arrangeret for andet år i træk), det multikulturelle samfund i Norden, børn og unge samt Øressundssamarbejde.
- NiF i Oslo har bl.a. fokuseret på etablering af nordiske netværk med samarbejde med centrale institutioner på kunst- og kulturområdet og har desuden lagt vægt på udvikling af programvirksomheden
- NiF i Helsingfors har blandt andet afholdt et seminar om børnelitteratur og det mangekulturelle. NiF i Island har haft blandende kulturelle og debatrelaterede arrangementer.

5-1030-1 Hallo Norden

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	4.447.000	4.447.000	3.641.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Hallå Norden är en informationstjänst som i de nordiska länderna informerar privatpersoner om nordiska teman. Syftet är framför allt att ge klarhet kring frågor som rör förhållanden i samband med flyttningar över gränserna samt att minska gränshinder i Norden. Verksamheten är uppbyggd med en heltidsanställd operatör i samtliga fem nordiska länder och en koordinator på sekretariatet i Köpenhamn.

Hallå Norden har utvecklats från att vara en renodlad telefontjänst till att bli en dynamisk webbaserad informationstjänst. Portalen finns placerad på www.hallonorden.org och skall fungera som ett nordiskt bibliotek med information.

Därutöver finns databasen Nordsvar, där de enskilda operatörerna kan besvara förfrågningar från nordbor direkt på Internet samt förmedla problemfrågor till koordinatorn för vidare behandling.

Verksamheten går framför allt ut på att lotsa privatpersoner till rätt instans och få kontakt med rätt tjänsteman för att få sitt problem löst. En annan viktig uppgift är att analysera de problem som uppstår när en privatperson hamnar mellan två stolar och lyfta fram dessa problem till ansvarig myndighet.

Hallå Norden är en av tre delar av Nordiska ministerrådets (NMR) gränspolitiska sekretariatet, som startade 1 november 2003. Målsättningen är att sätta ökad fokus på arbetet med gränshinder och skapa synergieffekter mellan de som arbetar med gränshindersfrågor på NMR. De tre delarna är Hallå Norden, Schlüter-processen och arbetet med gränskommittéerna.

Prioriteringer i kontrakten

Fokus under 2005 kommer fortsatt vara att nå ut till fler privatpersoner och myndigheter med information om nordiska teman. Det är nödvändigt med en ökad synlighet av tjänsten och ett förbättrat samarbete mellan Hallå Norden, andra informationstjänster och övrigt gränsregionalt samarbete i Norden.

- 3000 frågeställare skall kontakta Hallå Norden under 2005 och Hallå Nordens webbportal bör ha ca. 100.000 besökare.
- Ökad fokus på uppföljning av problemfrågor samt en ständigt uppdaterad webbplats är andra prioriteringsområden under 2005.
- Marknadsföring av tjänsten kommer att utformas efter de resultat som uppnås av marknadsföringsplanen för 2004.

Resultater i 2004

Hallå Norden har under 2003 kontaktats av 2015 frågeställare och Hallå Nordens Internetportal www.hallonorden.org hade 58.046 besökare.

Fr.o.m. hösten 2003 har verksamheten förstärkts till en heltidstjänst i samtliga fem länder. Koordinatortjänsten har blivit en permanent rådgivartjänst på Nordiska ministerrådet och verksamheten har därav blivit en mer permanent verksamhet. Nya projektkontrakt och projektmandat för perioden 2004–2006 har utformats.

Fokus har varit:

1. Uppföljning av problemfrågor: det arbetet har skett på flera plan – direkt till ÄK, MR och arbetsgrupper, via Poul Schlüters arbete och genom det nystartade gränspolitiska sekretariatet.
2. Förbättrad synlighet av Hallå Norden: fokus har varit på att sprida information om Hallå Norden till berörda användare och frågeställare. Utformning av ett helt nytt marknadsföringskoncept har igångsatts. Målgruppen är alla privatpersoner som skall flytta, studera, arbeta eller liknande inom Norden.
3. Informationsspridning om de nordiska avtalen: arbetet har skett både via Hallå Nordens Internetportal och via de informationsseminarier, som har arrangerats av Hallå Norden nationellt.

5-1040-1 Översättning och tolkning

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.081.000	1.081.000	1.066.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Midlene er beregnet for oversetting av ministerrådets dokumenter, hjemmesider, trykksaker ol. til finsk og islandsk samt for dekking av spesielle behov for tolking først og fremst i finsk. Midlene skal ikke brukes til lønnskostnader for de ordinære stillingene ved sekretariatet.

Prioriteringer i kontrakten

Midlene skal brukes til prioriterte finske og islandske tolke- og oversettelsesoppgaver som overskrider kapasiteten på sekretariatet.

Eksterne oversettelser av prioriterte finske og islandske tolke- og oversettelsesoppgaver som overskrider kapasiteten på sekretariatet.

- Utgifter til frilansoversettelse og -tolking i forbindelse med formannskapets ministerkonferanser.
- Utgifter til frilansoversettelse og -tolking i forbindelse med ministerrådsmøter og møter i embetsmannskomiteer, samt frilansoversettelse av sentrale dokumenter som f.eks. årsberetning, ministerrådsforslag ol.
- Fokus på hjemmesider er stadig økende, og dermed øker også behovet for satsning på oversettelse av hjemmesider til finsk og islandsk.
- Øket fokus på kvalitetssikring av oversettelser.

Resultater i 2004

Midlene ble brukt til å finansiere finsk og islandsk tolking på ministerkonferanser samt på overlappende ministerrådsmøter og embetsmannskomiteer. Oversettelse og oppdatering av finsk og islandsk informasjonsmaterial, oversettelse av deler av årsberetningen samt en del ministerrådsforslag og strategidokumenter ble finansiert av budsjettposten. Oppdatering og vedlikehold av oversettelsesteknisk EDB-ustyr ble også finansiert av midlene.

5-1050–2 Tjänstemannautbyte

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	1.909.000	1.909.000	1.883.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Tjenestemandsudvekslingen giver statsligt ansatte i Norden mulighed for at lære forvaltning at kende i et andet nordisk land. Den årlige bevilling fordeles mellem landene af en gruppe bestående af kontaktpersoner fra hvert land plus Færøerne og Grønland. Stipendierne fordeles, udbetales og rapporteres nationalt. Information om resultatet af nogle af udvekslingerne lægges på ministerrådets hjemmeside.

Prioriteringer i kontrakten

Der foretages løbende justeringer i ordningen. Mulighederne for bedst mulig samordning af bevillingskriterierne i de enkelte lande søges løbende optimeret.

Resultater i 2004

Danmark gav 17 stipendier, Finland gav 15 stipendier, Färöarna gav otte stipendier, Grønland gav tre stipendier, Island gav ni stipendier, Norge gav 30 stipendier och Sverige gav 10 stipendier. I blev uddelt 89 stipendier, hvoraf 47 gik til kvinder og 42 til mænd.

5-8030-1 Publikationsverksamheten

Valuta	Budget 05	Budget 04	Budget 03	Disp./Bud 03	Bud.disp av
DKK	502.000	502.000	495.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Formålet med publikationsvirksomheden er at give adgang til viden om Norden, nordisk samarbejde og nordisk nytte ved at udgive, markedsføre og distribuere tekster gennem forskellige medier – både trykte og elektroniske. Publiceringsenheden (PUB) betjener både Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Prioriteringer i kontrakten

At sikre at Publikationsenheden er en naturlig og attraktiv samarbejdspartner ved produktion af nordiske publikationer, brochurer og andre grafiske produkter.

Fortsat sikre at Publikationsenheden alsidigt og effektivt udnytter de teknologier, der er tilgængelige i forbindelse med publicering og markedsføring og benytte disse teknologier til at øge brugervenligheden af publikationsenhedens informationer på hjemmesiden. Webben får en mere central plads for publikationer udgivet af Nordisk Ministerråd.

- Med mindre der er indgået andre aftaler skal alle rapporter og publikationer, hvor Nordisk Ministerråd står for mere end 50 % af finansieringen, produceres gennem Publikationsenheden.
- Samtlige publikationer TemaNord og ANP-serien som udgives i 2005 skal, i brugervenlige udgaver, ligge elektronisk tilgængelige på www.norden.org

Resultater i 2004

- I løbet af 2003 udgav PUB 139 rapporter fordelt på 16 i Nord-serien, 63 i serien TemaNord og 60 i serien ANP.
- Antallet af elektronisk tilgængelige publikationer (udgivet gennem PUB) er i 2003 øget med 109 styk – fra 70 til 179. De elektroniske versioner består både af udgivelser fra tidligere år og for 2003.
- Markedsføringsindsatsen blev for udvalgte publikationer (især fra Nord-serien) øget bl.a. gennem annoncering i egne publikationer, pressemøder, udarbejdelse af nyheder, udlægning af billeder på hjemmesiden etc.
- Publikationsenheden deltog med en udstilling på bogmessen i Gøteborg og hvor der bl.a. blev afholdt et pressemøde hvor bogen Våld, populism och extremism blev offentliggjort.

Bilag 1: Flerårig planlægningsramme, samlet.

Kultur		Budget 2004	Budget 2005	BO 2006	BO 2007
	Kultursamarbeidet	**158.497**	**158.497**	**158.497**	**158.497**
	Generelle kulturinnsatser	*36.222*	*34.522*	*34.522*	*34.522*
1-2203-1	Strategiske og kulturpolitiske satsinger	6.714	5.014	5.014	5.014
1-2205-2	Nordisk kulturfond	29.508	29.508	29.508	29.508
	Barn och unga	*13.426*	*13.426*	*13.426*	*13.426*
	Projektmedel och generella stödordningar	*13.426*	*13.426*	*13.426*	*13.426*
1-2210-1	Nordiskt idrottssamarbete	1.246	1.246	1.246	1.246
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	6.171	6.171	6.171	6.171
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	6.009	6.009	6.009	6.009
	Film och media	*32.154*	*32.154*	*32.154*	*32.154*
	Projektmedel och generella stödordningar	*26.605*	*26.605*	*26.605*	*26.605*
1-2220-1	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	5.544	5.544	5.544	5.544
1-2222-2	Nordisk Film- och TV-fond	21.061	21.061	21.061	21.061
	Institutioner	5.549	5.549	5.549	5.549
1-2228-3	NORDICOM	2.200	2.200	2.200	2.200
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.349	3.349	3.349	3.349
	Konstområdet	*35.315*	*35.315*	*35.315*	*35.315*
	Projektmedel och generella stödordningar	*18.854*	*18.854*	*18.854*	*18.854*
1-2230-1	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	7.684	7.684	7.684	7.684
1-2238-2	Sleipnir	2.706	2.706	*2.706*	*2.706*
1-2239-1	Nordiska Museikommittén	1.203	1.203	*1.203*	*1.203*
1-2246-4	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	839	839	*839*	*839*
1-2256-1	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	6.422	6.422	*6.422*	*6.422*
	Institutioner	*16.461*	*16.461*	*16.461*	*16.461*
1-2255-3	Nordiskt Center för Scenkonst (NordScen)	7.085	7.085	*7.085*	*7.085*
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.603	1.603	*1.603*	*1.603*
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst (NIFCA)	7.773	7.773	7.773	7.773
	Nordiska kulturhus (institutioner)	*29.488*	*31.188*	*31.188*	*31.188*
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	6.746	7.231	7.231	7.231
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	10.135	10.775	*10.775*	10.775
1-2274-3	Nordens institut på Åland	1.854	2.044	*2.044*	2.044
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.481	4.866	*4.866*	4.866
1-2279-1	Vedlikehold kulturhusene	1.026	1.026	*1.026*	1.026
1-2548-3	Nordens institut i Finland (NIFIN)	5.246	5.246	*5.246*	5.246
	Andra kultursatsningar	11.892	11.892	11.892	11.892
	Projektmedel och generella stödordningar	*11.892*	*11.892*	*11.892*	*11.892*
1-2234-4	Samisk samarbeid	4.128	4.128	4.128	4.128
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.740	6.740	6.740	6.740
1-2545-2	Norden-undervisning i utlandet	1.024	1.024	1.024	1.024

Uddannelse, forskning og IT		Budget 2004	Budget 2005	BO 2006	BO 2007
Uddannelse, forskning samt IT		**200.953**	**200.953**	**200.953**	**200.953**
Uddannelse og forskning		**199.881**	**199.881**	**199.881**	**199.881**
	Generelle utdannings- og forskn.innsatser	*1.793*	*3.955*	3955	3955
2-2505-1	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	1.793	3.955	3955	3955
	Politikudvikling m.v.	*13.395*	*17.544*	*17.544*	*17.544*
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	3.142	2.514	2514	2514
2-2520-1	Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL)	2.234	1.787	1787	1787
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	2.646	2.117	2117	2117
2-2540-1	Nordisk Språkråd	0	0	0	0
2-2544-1	Ledningsgruppen for språksamarbetet	2.028	2.028	2028	2028
2-2550-1	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	552	552	552	552
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1.892	1.514	1514	1514
2-3127-1	Politikudvikling voksnes læring	0	6.311	6311	6311
2-3140-1	Nordisk komité for Bioetikk	901	721	721	721
	Mobilitets og støtteprogrammer	*107.810*	*107.810*	*107.810*	*107.810*
2-2512-2	Nordplus junior	19.911	19.911	19911	19911
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	0	0	0	0
2-2516-2	Nordplus-mini	0	0	0	0
2-2522-2	Nordplus Voksen	8.891	8.891	8891	8891
2-2532-2	Nordplus (Högre utbildning)	32.126	32.126	32126	32126
2-2534-4	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet, NSU	1.128	1.128	1128	1128
2-2542-1	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	0	0	0	0
2-2543-1	Nordplus språk	8.802	8.802	8802	8802
	Institution	*36.952*	*36952*	36952	36952
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	36.952	36.952	36952	36952
	Forskning: projekter og programmer	*21.283*	*26.772*	*26.772*	*26.772*
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, globala förändringar	3.174	5.174	5174	5174
2-3128-1	Nordisk Forskningssamarbejde	0	7.018	7018	7018
2-3129-1	Nordisk videnskabelig information	0	2.500	2500	2500
2-3130-1	Nordisk arktisk forskningsprogram	0	0	0	0
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	3.861	0	0	0
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	5.157	0	0	0
2-3133-1	Nordisk forskningsprogram om epidemiologi	3.109	3.109	3109	3109
2-3136-2	Forskningsprogram NORDUnet3	0	3.496	3496	3496
2-3138-1	Nordisk Forskerskoleprogram	2.484	2.484	2484	2484
2-3139-1	Nordiske spidsforskningsenheder, medicin	2.991	2.991	2991	2991
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	507	0	0	0
	Institutioner	*55.600*	*43.800*	43800	43800
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	6.311	0	0	0
2-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	19.113	19.113	19113	19113
2-3181-3	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	2.877	2.877	2877	2877
2-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	7.151	7.151	7151	7151
2-3183-3	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	5.489	0	0	0
2-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	7.819	7.819	7819	7819
2-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6.840	6.840	6840	6840

	IT-ministerråd	1.072	1.072	1072	1072
2-3410-1	Det Nordiske IT-samarbeid under MR-IT	1.072	1.072	1072	1072

Miljø-, resourcepolitik og nærområderna		**Budget 2004**	**Budget 2005**	**BO 2006**	**BO 2007**
Miljø-, ressurser og nærområdene		**202.233**	**199.733**	**199.733**	**199.733**
	Nærområderne	*88.942*	*86.442*	*86.442*	*86.442*
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	13.902	13.700	*13.700*	*13.700*
3-0820-2	Stipendieordninger	19.266	23.086	*23.086*	*23.086*
	Projektmedel	*36.555*	*32.005*	*32.005*	*32.005*
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	17.745	0	*0*	*0*
3-0840-1	Kulturförmedling	3.600	0	*0*	*0*
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	10.140	0	*0*	*0*
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	5.070	5.400	*5.400*	*5.400*
3-0910-1	Ny pulje	0	9.805	*9.805*	*9.805*
3-0920-1	Prosjektvirksomhet i Baltikum	0	6.300	*6.300*	*6.300*
3-0930-1	Handlingsplan for Nordvest Russland	0	10.500	*10.500*	*10.500*
	Institutioenr	*19.219*	*17.651*	*17.651*	*17.651*
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	19.219	17.651	*17.651*	*17.651*
	Energi	*7.213*	*7.213*	*7.213*	*7.213*
3-3210-1	Projektmedel - Energi	6.156	6.156	*6.156*	*6.156*
3-3220-3	Nordisk Energiforskning (NEPF)	1.057	1.057	*1.057*	*1.057*
	Miljö	*37.993*	*37.993*	*37.993*	*37.993*
3-3310-1	Projektmedel - Miljø	32.240	32.240	*32.240*	*32.240*
3-3320-2	NEFCOS Miljøudviklingsfond	5.753	5.753	*5.753*	*5.753*
	Regionalpolitik	*29.357*	*29.357*	*29.357*	*29.357*
3-6110-1	Projektmedel - Regionalpolitik	19.309	19.309	*19.309*	*19.309*
	Institutioner	10.048	10.048	*10.048*	*10.048*
3-6180-3	Nordregio	10.048	10.048	*10.048*	*10.048*
	Transport	*1.058*	*1.058*	*1.058*	*1.058*
3-6210-1	Projektmedel - Transport	1.058	1.058	*1.058*	*1.058*
	Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	*37.670*	*37.670*	*37.670*	*37.670*
	Projektmidler	*6.442*	*6.442*	*6.442*	*6.442*
3-6410-1	Projektmidler - fællespulje	5.340	5.340	*5.340*	*5.340*
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.102	1.102	*1.102*	*1.102*
	Jord- och skogsbruk	*20.989*	*20.989*	*20.989*	*20.989*
	Projektmedel	12.179	12.179	*12.179*	*12.179*
3-6510-1	Prosjektmedel- Jord- och skogsbruk	2.633	2.633	*2.633*	*2.633*
3-6520-1	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	710	710	*710*	*710*
3-6540-1	Nordisk genbank för husdjur	3.178	3.178	*3.178*	*3.178*
3-6581-1	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.658	5.658	*5.658*	*5.658*
	Institutioner	*8.810*	*8.810*	*8.810*	*8.810*
3-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.810	8.810	*8.810*	*8.810*
	Fiskeri	*5.008*	*5.008*	*5.008*	*5.008*
3-6610-1	Projektmedel - Fiskeri	5.008	5.008	*5.008*	*5.008*
	Levnedsmidler	*5.231*	*5.231*	*5.231*	*5.231*
3-6810-1	Projektmedel - Levnedsmidler	5.231	5.231	*5.231*	*5.231*

Velfærds- og erhvervspolitik		Budget 2004	Budget 2005	BO 2006	BO 2007
	Næring og velfærd	**144.547**	**147.047**	**143.773**	**140.773**
	Arbetsmarknad och –miljö	*12.870*	*12.870*	*12.870*	*12.870*
	Projektmedel	10.106	10.106	10.106	10.106
4-4110-1	Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø	6.506	6.737	6.737	6.737
4-4120-2	Nordjobb	2.231	2.000	2.000	2.000
4-4130-1	Informationsprojektet	1.369	1.369	1.369	1.369
	Institutioner	*2.764*	*2.764*	2.764	2.764
4-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	2.764	2.764	2.764	2.764
	Social- och hälsovård	*41.578*	*41.578*	*38.304*	*35.304*
	Projektmedel	*13.433*	*13.433*	*10.159*	*7.159*
4-4310-1	Projekmedel - Social- och hälsovårdspolitik	4.466	4.466	4.466	4.466
4-4320-1	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	1.014	1.014	1.014	1.014
4-4340-1	Nomesko og Nososko	1.679	1.679	1.679	1.679
4-4620-1	Välfärdsforskning	6.274	6.274	3.000	0
	Institutioner	*28.145*	*28.145*	*28.145*	*28.145*
4-4381-3	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV)*	32.760	32.760	32.760	32.760
4-4382-3	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	9.540	9.540	9.540	9.540
4-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.640	2.640	2.640	2.640
4-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.225	7.225	7.225	7.225
4-4385-3	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	7.132	7.132	7.132	7.132
4-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.608	1.608	1.608	1.608
	Jämställdhet	*8.351*	*8.351*	*8.351*	*8.351*
4-4410-1	Projektmedel - Jämställdhet	4.009	3.009	3.009	3.009
	Institutioner	*4.342*	*5.342*	*5.342*	*5.342*
4-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	4.342	5.342	5.342	5.342
	Narkotikasamarbejde	*1.521*	*1.521*	*1.521*	*1.521*
4-4510-1	Projektmedel - Narkotikasamarbejde	1.521	1.521	1.521	1.521
	Näring	*68.039*	*70.539*	*70.539*	*70.539*
4-5110-1	Projektmedel - Näring	1.101	1.101	1.101	1.101
4-5190-1	Expo 2005	0	2.500	2.500	2.500
	Institutioner	*66.938*	*66.938*	*66.938*	*66.938*
4-5180-3	Nordisk InnovationsCenter	55.794	66.938	66.938	66.938
4-5181-3	Nordtest	11.144	0	0	0
	Ekonomi och finanspolitik	*1.658*	*1.658*	*1.658*	*1.658*
4-5210-1	Projektmedel- Ekonomi och finanspolitik	1.658	1.658	1.658	1.658
	Bygg- og bolig	*885*	*885*	*885*	*885*
4-5310-1	Projektmedel – Bygg och Bolig	885	885	885	885
	Konsument	*8.330*	*8.330*	*8.330*	*8.330*
4-6710-1	Projektmedel - Konsument	6.124	6.090	6.090	6.090
4-6720-4	SVANEN – Nordisk miljömärkning	2.206	2.240	2.240	2.240
	Lagstiftning	*1.315*	*1.315*	*1.315*	*1.315*
4-7110-1	Projektmedel - Lagstiftning	1.315	1.315	1.315	1.315

Sekretariat og andre fellesaktiviteter		Budget 2004	Budget 2005	BO 2006	BO 2007
		111.287	**111.287**	**108.584**	**108.584**
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	64.344	64.344	64.344	64.344
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	3.238	3.238	3.238	3.238
5-0425-4	Bidrag för Västnorden	2.707	2.707	2.707	2.707
5-0430-1	Nordiskt statistiskt samarbete	1.776	1.776	1.776	1.776
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	585	585	585	585
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	13.182	13.182	13.182	13.182
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	1.216	1.216	1.216	1.216
5-0460-1	Holdbart Norden	3.950	3.950	3.950	3.950
5-0461-1	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	0	0	0	0
5-0462-1	Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	2.703	2.703	0	0
5-1010-1	Informationsverksamhet	3.806	3.806	3.806	3.806
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	974	974	974	974
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.867	4.867	4.867	4.867
5-1030-1	Hallo Norden	4.447	4.447	4.447	4.447
5-1040-1	Översättning och tolkning	1.081	1.081	1.081	1.081
5-1050-2	Tjänstemannautbyte	1.909	1.909	1.909	1.909
5-8030-1	Publikationsverksamheten	502	502	502	502

Bilag 2: Budgettet konverteret til EURO

Nedenfor er forslaget til budget 2005 konverteret til EURO til informationsbehov. Konverteringen har ingen betydning for det reelle budgetniveau for budgetposterne, som er i DKK og domicillandets valuta for institutionerne. Der er anvendt følgende valutakurser for 2004 og 2005:

2004 100 EUR= 743 DKK
2005 100 EUR= 743 DKK

Sammenstilling af budget 2004 og 2005 (TEUR)

	BUDGET 2005	Andel	BUDGET 2004	Andel	Differanse +/-	Differanse %
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	**48.378**	**44,0 %**	**48.378**	**44,0 %**	**0**	**0,0 %**
Kultursamarbejdet	21.332	19,4 %	21.332	19,4 %	0	0,0 %
Utbildning och forskning	26.902	24,4 %	26.902	24,4 %	0	0,0 %
IT-ministerråd	144	0,1 %	144	0,1 %	0	0,0 %
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	**26.882**	**24,4 %**	**27.218**	**24,7 %**	**-336**	**-1,2 %**
Nærområderne	11.634	10,6 %	11.971	10,9 %	-336	-2,8 %
Energi	971	0,9 %	971	0,9 %	0	0,0 %
Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	5.070	4,6 %	5.070	4,6 %	0	0,0 %
Miljö	5.113	4,6 %	5.113	4,6 %	0	0,0 %
Regionalpolitik	3.951	3,6 %	3.951	3,6 %	0	0,0 %
Transport	142	0,1 %	142	0,1 %	0	0,0 %
Vælfærds- og erhvervspolitik	**19.791**	**18,0 %**	**19.455**	**17,7 %**	**336**	**1,7 %**
Arbetsmarknad och -miljö	1.732	1,6 %	1.732	1,6 %	0	0,0 %
Bygg- og bolig	119	0,1 %	119	0,1 %	0	0,0 %
Ekonomi og finanspolitikk	223	0,2 %	223	0,2 %	0	0,0 %
Jämställdhet	1.124	1,0 %	1.124	1,0 %	0	0,0 %
Konsument	1.121	1,0 %	1.121	1,0 %	0	0,0 %
Lagstiftning	177	0,2 %	177	0,2 %	0	0,0 %
Narkotikasamarbejde	205	0,2 %	205	0,2 %	0	0,0 %
Näring	9.494	8,6 %	9.157	8,3 %	336	3,7 %
Social- och hälsovård	5.596	5,1 %	5.596	5,1 %	0	0,0 %
Sekretariat og andre felles aktiviteter	**14.978**	**13,6 %**	**14.978**	**13,6 %**	**0**	**0,0 %**
TOTALT	**110.029**	**100,0 %**	**110.029**	**100,0 %**	**0**	**0,0 %**

Løbende priser, TEUR		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	Difference %
Kultursamarbeidet		**21.332**	**21.332**	**0**	**0,0 %**
	Generelle kulturinnsatser	*4.646*	*4.875*	-229	-4,7 %
1-2203-1	Strategiske og kulturpolitiske satsinger	675	904	-229	-25,3 %
1-2205-2	Nordisk kulturfond	3.971	3.971	0	0,0 %
	Barn och unga	*1.807*	*1.807*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	*1.807*	*1.807*	0	0,0 %
1-2210-1	Nordiskt idrottssamarbete	168	168	0	0,0 %
1-2212-1	Nordiska ungdomskomittén	831	831	0	0,0 %
1-2214-1	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	809	809	0	0,0 %
	Film och media	*4.328*	*4.328*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	*3.581*	*3.581*	0	0,0 %
1-2220-1	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	746	746	0	0,0 %
1-2222-2	Nordisk Film- och TV-fond	2.835	2.835	0	0,0 %
	Institutioner	*747*	*747*	0	0,0 %
1-2228-3	NORDICOM	296	296	0	0,0 %
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	451	451	0	0,0 %
	Konstområdet	*4.753*	*4.753*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	*2.538*	*2.538*	0	0,0 %
1-2230-1	Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	1.034	1.034	0	0,0 %
1-2238-2	Sleipnir	364	364	0	0,0 %
1-2239-1	Nordiska Museikommittén	162	162	0	0,0 %
1-2246-4	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	113	113	0	0,0 %
1-2256-1	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	864	864	0	0,0 %
	Institutioner	*2.215*	*2.215*	0	0,0 %
1-2255-3	Nordiskt Center för Scenkonst (NordScen)	954	954	0	0,0 %
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	216	216	0	0,0 %
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst (NIFCA)	1.046	1.046	0	0,0 %
	Nordiska kulturhus (institutioner)	*4.198*	*3.969*	229	5,8 %
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	973	908	65	7,2 %
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	1.450	1.364	86	6,3 %
1-2274-3	Nordens institut på Åland	275	250	26	10,2 %
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	655	603	52	8,6 %
1-2279-1	Vedlikehold kulturhusene	138	138	0	0,0 %
1-2548-3	Nordens institut i Finland (NIFIN)	706	706	0	0,0 %
	Andra kultursatsningar	*1.601*	*1.601*	0	0,0 %
	Projektmedel och generella stödordningar	1.601	1.601	0	0,0 %
1-2234-4	Samisk samarbeid	556	556	0	0,0 %
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	907	907	0	0,0 %
1-2545-2	Norden-undervisning i utlandet	138	138	0	0,0 %

Løbende priser, TEUR		Budget 2005	Budget 2004	Difference +/-	Difference %
Uddannelse, forskning samt IT		**27.046**	**27.046**	**0**	**0,0 %**
Utdanning og forskning		**26.902**	**26.902**	0	0,0 %
	Generelle utdannings- og forskningsinnsatser	*532*	*241*	291	120,6 %
2-2505-1	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	532	241	291	120,6 %
	Politikudvikling m.v.	*2.361*	*1.803*	*558*	*31,0 %*
2-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	338	423	-85	-20,0 %
2-2520-1	Styringsgruppen for Voksnes Læring (SVL)	241	301	-60	-20,0 %
2-2530-1	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	285	356	-71	-20,0 %
2-2540-1	Nordisk Språkråd	0	0	0	-
2-2544-1	Ledningsgruppen for språksamarbetet	273	273	0	0,0 %
2-2550-1	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	74	74	0	0,0 %
2-3110-1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	204	255	-51	-20,0 %
2-3127-1	Politikudvikling voksnes læring	849	0	849	-
2-3140-1	Nordisk komitè for Bioetikk	97	121	-24	-20,0 %
	Mobilitets og støtteprogrammer	*14.510*	*14.510*	*0*	*0,0 %*
2-2512-2	Nordplus junior	2.680	2.680	0	0,0 %
2-2514-2	Elevudveksling Vestnorden	0	0	0	-
2-2516-2	Nordplus-mini	0	0	0	-
2-2522-2	Nordplus Voksen	1.197	1.197	0	0,0 %
2-2532-2	Nordplus (Högre utbildning)	4.324	4.324	0	0,0 %
2-2534-4	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	152	152	0	0,0 %
2-2542-1	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	0	0	0	-
2-2543-1	Nordplus språk	1.185	1.185	0	0,0 %
	Institution	*4.973*	*4.973*	*0*	*0,0 %*
2-3115-3	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	4.973	4.973	0	0,0 %
	Forskning: projekter og programmer	*3.603*	*2.864*	*739*	*25,8 %*
2-3111-1	Nordiske spidsforskningsenheder, globala förändringar	696	427	269	63,0 %
2-3128-1	Nordisk Forskningssamarbejde	945	0	945	-
2-3129-1	Nordisk videnskabelig information	336	0	336	-
2-3130-1	Nordisk arktisk forskningsprogram	0	0	0	-
2-3131-1	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	0	520	-520	-100,0 %
2-3132-1	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	0	694	-694	-100,0 %
2-3133-1	Nordisk forskningsprogram om epidemiologi	418	418	0	0,0 %
2-3136-2	Forskningsprogram NORDUnet3	471	0	471	-
2-3138-1	Nordisk Forskerskoleprogram	334	334	0	0,0 %
2-3139-1	Nordiske spidsforskningsenheder, medicin	403	403	0	0,0 %
2-2554-1	Udviklingsprojektet NORDUnet2	0	68	-68	-100,0 %
	Institutioner	*5.895*	*7.483*	-1.588	-21,2 %
2-2524-3	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	0	849	-849	-100,0 %
2-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	2.572	2.572	0	0,0 %
2-3181-3	Nordiska Institutet for Sjörett (NIfS)	387	387	0	0,0 %
2-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	962	962	0	0,0 %

2-3183-3	Nord. samarbetsorgan för vetenskaplig information	0	739	-739	-100,0 %
2-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	1.052	1.052	0	0,0 %
2-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	921	921	0	0,0 %
	IT-ministerråd	**144**	**144**	**0**	**0,0 %**
2-3410-1	Det Nordiske IT-samarbeid under MR-IT	144	144	0	0,0 %

Løbende priser, TEUR		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Difference +/-**	**%**
Miljø-, ressourser og nærområdene		**26.882**	**27.218**	**-336**	**-1,2 %**
	Nærområderne	*11.634*	*11.971*	-336	-2,8 %
3-0810-3	Informations- och kontaktverksamh.	1.844	1.871	-27	-1,5 %
3-0820-2	Stipendieordninger	3.107	2.593	514	19,8 %
	Projektmedel	*4.308*	*4.920*	-612	-12,4 %
3-0830-1	Demokrati och medborgarpolitik	0	2.388	-2.388	-100,0 %
3-0840-1	Kulturförmedling	0	485	-485	-100,0 %
3-0860-1	Bärkraftig resurshushållning	0	1.365	-1.365	-100,0 %
3-0870-1	Arktisk samarbeidsprogram	727	682	44	6,5 %
3-0910-1	Ny pulje	1.320	0	1.320	-
3-0920-1	Prosjektvirksomhet i Baltikum	848	0	848	-
3-0930-1	Handlingsplan for Nordvest Russland	1.413	0	1.413	-
	Institutioner	*2.376*	*2.587*	*-211*	*-8,2 %*
3-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	2.376	2.587	-211	-8,2 %
	Energi	*971*	*971*	0	0,0 %
3-3210-1	Projektmedel - Energi	829	829	0	0,0 %
3-3220-3	Nordisk Energiforskning (NEPF)	142	142	0	0,0 %
	Miljö	*5.113*	*5.113*	0	0,0 %
3-3310-1	Projektmedel - Miljø	4.339	4.339	0	0,0 %
3-3320-2	NEFCOS Miljøudviklingsfond	774	774	0	0,0 %
	Regionalpolitik	*3.951*	*3.951*	0	0,0 %
3-6110-1	Projektmedel - Regionalpolitik	2.599	2.599	0	0,0 %
	Institutioner	1.352	1.352	0	0,0 %
3-6180-3	Nordregio	1.352	1.352	0	0,0 %
	Transport	*142*	*142*	0	0,0 %
3-6210-1	Projektmedel - Transport	142	142	0	0,0 %
	Jord- och skogsbruk, fiskeri og levnedsmidler	*5.070*	*5.070*	0	0,0 %
	Projektmidler	*867*	*867*	0	0,0 %
3-6410-1	Projektmidler - fællespulje	719	719	0	0,0 %
3-6530-1	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	148	148	0	0,0 %
	Jord- och skogsbruk	*2.825*	*2.825*	0	0,0 %
	Projektmedel	1.639	1.639	0	0,0 %
3-6510-1	Prosjektmedel- Jord- och skogsbruk	354	354	0	0,0 %
3-6520-1	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	96	96	0	0,0 %
3-6540-1	Nordisk genbank för husdjur	428	428	0	0,0 %
3-6581-1	Samnordisk skogsforskning (SNS)	762	762	0	0,0 %
	Institutioner	1.186	1.186	0	0,0 %
3-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	1.186	1.186	0	0,0 %

	Fiskeri	*674*	*674*	0	0,0 %
3-6610-1	Projektmedel - Fiskeri	674	674	0	0,0 %
	Levnedsmidler	*704*	*704*	0	0,0 %
3-6810-1	Projektmedel - Levnedsmidler	704	704	0	0,0 %

Løbende priser, TEUR		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Difference +/-**	**%**
	Næring og velferd	**19.791**	**19.455**	**336**	**1,7 %**
	Arbetsmarknad och –miljö	*1.732*	*1.732*	0	0,0 %
	Projektmedel	1.360	1.360	0	0,0 %
4-4110-1	Prosjektmedel – Arbetsmarknad och miljø	907	876	31	3,6 %
4-4120-2	Nordjobb	269	300	-31	-10,4 %
4-4130-1	Informationsprojektet	184	184	0	0,0 %
	Institutioner	*372*	*372*	0	0,0 %
4-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	372	372	0	0,0 %
	Social- och hälsovård	*5.596*	*5.596*	*0*	*0,0 %*
	Projektmedel	1.808	1.808	0	0,0 %
4-4310-1	Projekmedel - Social- och hälsovårdspolitik	601	601	0	0,0 %
4-4320-1	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	136	136	0	0,0 %
4-4340-1	Nomesko og Nososko	226	226	0	0,0 %
4-4620-1	Välfärdsforskning	844	844	0	0,0 %
	Institutioner	*3.788*	*3.788*	0	0,0 %
4-4381-3	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV) *	4.409	4.409	0	0,0 %
4-4382-3	Institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	1.284	1.284	0	0,0 %
4-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	355	355	0	0,0 %
4-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	972	972	0	0,0 %
4-4385-3	Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	960	960	0	0,0 %
4-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	216	216	0	0,0 %
	Jämställdhet	*1.124*	*1.124*	0	0,0 %
4-4410-1	Projektmedel - Jämställdhet	405	540	-135	-24,9 %
	Institutioner	*719*	*584*	135	23,0 %
4-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	719	584	135	23,0 %
	Narkotikasamarbejde	*205*	*205*	0	0,0 %
4-4510-1	Projektmedel - Narkotikasamarbejde	205	205	0	0,0 %
	Näring	*9.494*	*9.157*	336	3,7 %
4-5110-1	Projektmedel - Näring	148	148	0	0,0 %
4-5190-1	Expo 2005	336	0		-
	Institutioner	*9.009*	*9.009*	0	0,0 %
4-5180-3	Nordisk InnovationsCenter	9.009	7.509	1.500	20,0 %
4-5181-3	Nordtest	0	1.500	-1.500	-100,0 %
	Ekonomi och finanspolitik	*223*	*223*	0	0,0 %
4-5210-1	Projektmedel- Ekonomi och finanspolitik	223	223	0	0,0 %
	Bygg- og bolig	*119*	*119*	0	0,0 %
4-5310-1	Projektmedel – Bygg och Bolig	119	119	0	0,0 %
	Konsument	*1.121*	*1.121*	0	0,0 %
4-6710-1	Projektmedel - Konsument	820	824	-5	-0,6 %

4-6720-4	SVANEN – Nordisk miljömärkning	301	297	5	1,5 %
	Lagstiftning	*177*	*177*	0	0,0 %
4-7110-1	Projektmedel - Lagstiftning	177	177	0	0,0 %

Løbende priser, TEUR		**Budget 2005**	**Budget 2004**	**Difference +/-**	**%**
	Sekretariatet og fælles aktiviteter	**14.978**	**14.978**	**0**	**0,0 %**
5-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	8.660	8.660	0	0,0 %
5-0410-4	Föreningarna Nordens Förbund	436	436	0	0,0 %
5-0425-4	Bidrag för Västnorden	364	364	0	0,0 %
5-0430-1	Nordiskt statistiskt samarbete	239	239	0	0,0 %
5-0435-1	Generalsekreterarens disponeringsreserv	79	79	0	0,0 %
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	1.774	1.774	0	0,0 %
5-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	164	164	0	0,0 %
5-0460-1	Holdbart Norden	532	532	0	0,0 %
5-0461-1	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	0	0	0	-
5-0462-1	Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	364	364	0	0,0 %
5-1010-1	Informationsverksamhet	512	512	0	0,0 %
5-1020-1	Informationsverksamhet utanför Norden	131	131	0	0,0 %
5-1025-1	Norden i Fokus (info.vinduene)	655	655	0	0,0 %
5-1030-1	Hallo Norden	599	599	0	0,0 %
5-1040-1	Översättning och tolkning	145	145	0	0,0 %
5-1050-2	Tjänstemannautbyte	257	257	0	0,0 %
5-8030-1	Publikationsverksamheten	68	68	0	0,0 %

Kontrollkommitténs betänkande

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003

(Revisionsberättelse, se s. 647)

1. Kontrollkommitténs förslag

I Kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska Nordiska ministerrådets redovisningar och revisionsberättelse och att förelägga plenarförsamlingen resultatet av denna granskning.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska ministerrådet 2003 till handlingarna

2. Genomgång av revisionsberättelsen

Rigsrevisionen har granskat Nordiska ministerrådets bokslut för räkenskapsåret 2003. För revisionen av räkenskaperna för Nordiska kulturfonden utarbetas en särskild revisionsrapport från de för granskningen utsedda revisorerna. Enligt de internordiska revisionsreglerna utförs revisionen av Nordiska ministerrådets institutioner, projekt m.m. av respektive lands statliga revisionsmyndigheter i enlighet med gällande bestämmelser i domicillandet. I praxis omhänderhas dock revisionen i viss utsträckning av privata revisorer. Institutioner och projekt utanför de nordiska länderna revideras av Rigsrevisionen.

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna. Inom ramen för revisionen har kontrollerats att räkenskaperna är utarbetade i enlighet med Nordiska ministerrådets ekonomireglemente, att räkenskaperna är rättvisande, och att de ger de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av ministerrådets budget.

Rigsrevisionen konkluderar att revisionen inte gett upphov till anmärkningar eller förbehåll.

Ekonomistyrning

Enligt § 19 i ekonomireglementet skall bokföringen fr.o.m. 1.1.2002 baseras på en modifierad redovisningsprincip (modified accural accounting). Detta är således den nya redovisningsprincipen som används.

Ett nytt ekonomisystem (Navision Axpta) har delvis tagits i bruk år 2003. År 2004 skall systemet testas för att ersätta det gamla 1.1.2005. Rigsrevisionen har informerats om att implementeringen av det ny ekonomisystemet går som planerat. Rigsrevisionen meddelar att de även i fortsättningen följer implementeringen av det nya ekonomisystemet.

Samarbetsavtal

Nordiska ministerrådet har ingått samarbetsavtal med både Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden. Avtalen reglerar vissa administrativa funktioner som Nordiska ministerrådet ställer till rådighet till Nordiska kulturfonden och Nordiska rådets sekretariat mot betalning. Utöver det administrativa samarbetet har Nordiska ministerrådet ett gemensamt informationssamarbete med Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden.

Bokslut

Ministerrådets intäkter består av ländernas bidrag, intern avgift av lön, ränteintäkter och övriga intäkter. De totala intäkterna var år 2003 811.530 TDKK. Ländernas bidrag står för 98,1 % eller 795.783 TDKK av intäkterna.

De totala utgifterna utgjorde 811.411 TDKK, vilket är en stigning på 24.141 TDKK i förhållande till år 2002.

Resultatet blev ett överskott på 119 TDKK. Överskottet är överfört till egenkapitalet som moträknas med medlemsländerna nästa år.

Nordiska ministerrådets sekretariat

Den samlade budgeten för Nordiska ministerrådets sekretariat var 69.361 TDKK mot 69.168 år 2002.

De samlade kostnaderna för Nordiska ministerrådets sekretariat var 68.480 TDKK mot 69.292 TDKK år 2002. Överskottet på 881 TDKK överförs till överskott från tidigare år på 4.739 TDKK så att det i allt överförs 5.620 TDKK till 2004.

Nordiska ministerrådets publikationsenhet

Publikationsenheten drivs som en egen resultatenhet så att intäkterna består av en budget (495 TDKK), inkomster från samarbetsavtal (109 TDKK) samt försäljning av publikationer (5.492 TDKK). De samlade intäkterna var således 6. 096 TDKK mot 5.419 TDKK år 2002.

Publikationsenhetens samlade kostnader utgjorde 7.038 TDKK mot 6.839 TDKK år 2001. Underskottet på 942 TDKK täcks av överskott från tidigare år på 2.303 TDKK så att 1.361 TDKK överförs som odisponerade medel till 2004.

Publiceringskostnader stod för den största enskilda posten (64,7%) bland kostnaderna.

Informationsavdelningen

Informationsavdelningens samlade budget var 15.510 TDKK mot 16.030 TDKK år 2002. Avdelningens totala kostnader var 15.822 TDKK mot 15.698 TDKK år 2002. Underskottet på 312 TDKK täcks delvis av avdelningens överskott från tidigare år på 249 TDKK, varefter ett ackumulerat resultat på -63 TDKK överförs till 2004.

Löneutgifter stod för den största enskilda posten (43,1 %) bland kostnaderna.

Nordiska ministerrådets informationskontor

Rigsrevisionen har tidigare anmärkt om informationskontorens räkenskaper. År 2003 har Rigsrevisionen besökt Informationskontoren i Riga och Vilnius. Generellt kan sägas att det skett en förbättring av ekonomiförvaltningen i förhållande till de förra besöken år 2001. Kontoren hade i tillfredställande utsträckning lyckats implementera den nya redovisningsprincipen.

Vid Informationskontoret i Riga konstaterades dock en rad oegentligheter som sedermera avklarats med hjälp av Nordiska ministerrådets sekretariat. Vid Informationskontoret i Vilnius konstaterades likaledes en rad oegentligheter som till största del avklarats med hjälp från bl.a. Nordiska ministerrådets sekretariat.

Rigsrevisionen meddelar att den kommer att följa upp nämnda informationskontors verksamhet vid nästa revisionsbesök.

Nordiska ministerrådets institutioner, projekt etc.

Ansvaret för revisionen av räkenskaperna för institutionerna i Norden sker enligt ekonomireglementets § 21 hos den statliga revisionsmyndigheten i domicillandet. Via avtal kan dock privata erkända revisionsföretag granska räkenskaperna.

Projekt revideras som regel med stickprov av de enskilda ländernas statliga revisionsmyndigheter som ett led i revisionen av berörda institution eller förvaltningsorgan till vilket projektet relaterar. Vid projekt och stödordningar som inte är knutna till någon institution sköts revisionen av privata revisorer. Rigsrevisionen reviderar de projekt som hör till Nordiska ministerrådets sekretariat.

Nordiska ministerrådets institutioner

Enligt Revisionsreglementets § 6 skall en avslutad revision av en institution avrapporteras i form av en revisorspåteckning som vid behov kan suppleras med en revisionsberättelse. Ett sammandrag skall skickas till Rigsrevisionen i syfte att vid behov kunna ingå i revisionsberättelsen för Nordiska ministerrådet. Rigsrevisionen har mottagit dessa sammandrag.

Rigsrevisionen konstaterar att det i revisionsberättelserna för de enskilda institutionerna finns en del generella kommentarer och några specifika. I revisionsberättelsen hänvisas det till 11 institutioners supplerande uppgifter.

Angående enskilda projekt har Rigsrevisionen inga bemärkningar.

3. Kontrollkommitténs synpunkter

Kontrollkommittén konstaterar att Rigsrevisionen de senaste åren haft ytterst få bemärkningar till Nordiska ministerrådets redovisning och verksamhet.

Angående de principiella bemärkningar Rigsrevisionen hade angående brister i ekonomiadministrationen vid Informationskontoren i Tallinn och St. Petersburg ifjol förutsatte Kontrollkommittén att problemen skall lösas. Med utgångspunkt i Rigsrevisionens rapport 2003 kan Kontrollkommittén konstatera att så skett. År 2003 har Rigsrevisionen besökt och närmare granskat informationskontoren i Vilnius och Riga. Rigsrevisionens kommentarer angående bokföring, redovisning och ekonomistyrning vid dessa kontor uppvisar liknande problemställningar som Informationskontoren i Tallinn och St. Petersburg hade föregående år. Detta vittnar om att Nordiska ministerrådets sekretariat bör ägna speciell uppmärksamhet åt ekonomihanteringen vid informationskontoren i närområdena.

4. Sammanfattning

Kontrollkommittén ställer sig enig i Rigsrevisionens konklusion att Nordiska ministerrådets redovisning följer gällande regler och att räkenskaperna ger en korrekt bild av Nordiska ministerrådets ekonomiska resultat för 2003 och Nordiska ministerrådets finansiella situation den 31 december 2003.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska ministerrådet 2003 till handlingarna

Mariehamn den 21 september 2004

Aud Gaundal (A)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Raymond Robertsen (H), leder
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.)
Tuve Skånberg (kd)
Kristen Touborg (SF)

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003

1. Revision af årsregnskabet for 2003

1.1 Indledning

1. Rigsrevisionen afgiver hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2003 til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Beretningen skal i henhold til § 22 i "Økonomireglement for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget" afgives til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd før 1. juli i året efter budgetåret.

Beretningen har i udkast været fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i nærværende beretning. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

Rigsrevisionens beretning omfatter hele Nordisk Ministerråds årsregnskab for 2003.

For Nordisk Kulturfond, der hører under Nordisk Ministerråds budget, har de beskikkede revisorer afgivet en særskilt beretning om revisionen af fondens regnskab.

I henhold til Revisionsreglementets § 4 varetages revisionen af Nordisk Ministerråds institutioner, støtteordninger, projekter mv. af de respektive landes statslige revisionsmyndigheder på grundlag af de gældende bestemmelser i domicillandet.

Rigsrevisionen har fra de statslige revisionsmyndigheder i de øvrige nordiske lande modtaget rapporteringer om resultatet af årets revision af institutioner, enkeltprojekter mv. Et sammendrag af disse rapporteringer er indarbejdet i denne beretning, jf. afsnit 6.

2. De 3 årlige revisionsberetninger om Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond bliver ikke offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men er sammen med Nordisk Råds kontrolkomités betænkninger over revisionsberetningerne mv. fuldt tilgængelige for offentligheden, herunder pressen, på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds årlige, ordinære session, og bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessionsmateriale.

3. Årsregnskabet, der behandles på Nordisk Råds ordinære session i 2004, udviser et overskud på TDKK 119 og en egenkapital på TDKK 119. Årets overskud er overført til den regnskabsmæssige egenkapital, der afregnes med medlemslandene i det følgende år.

1.2 Konklusion på den udførte revision

4. Revisionen af årsregnskabet for Nordisk Ministerråd har ikke givet anledning til bemærkninger af betydning for regnskabsaflæggelsen. Særlige forhold og kommentarer til årsregnskabet fremgår af henholdsvis afsnit 2 og 3, hvortil vi henviser.

Godkender Nordisk Ministerråd årsregnskabet i sin nuværende form, vil årsregnskabet være forsynet med revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

Vedrørende revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse henvises til afsnit 4.1.

2. Særlige forhold vedrørende årsregnskabet for 2003

2.1 Regnskabsprincip mv.

5. Det anvendte regnskabsprincip er uændret i forhold til sidste år. Årsregnskabet er således baseret på et modificeret bogføringsprincip (modified accrual accounting), jf. økonomireglementet, § 19. Det betyder bl.a., at årsregnskabet er tilnærmet et omkostningsbaseret regnskab, hvor indtægter og udgifter henføres til den periode, de vedrører.

6. De enkelte nordiske institutioner har i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 2002 fortolket de nye regnskabsprincipper forskelligt. Derfor udsendte Nordisk Ministerråds sekretariat igen i 2003 en fyldestgørende vejledning til institutionerne om, hvordan regnskabsprincipperne skal fortolkes, og hvordan såvel det interne regnskab til den interne økonomirapportering som det eksterne årsregnskab skal opstilles. Rigsrevisionen har været enig med Nordisk Ministerråds sekretariat i fortolkningen af de nye regnskabsprincipper.

2.2 Økonomisystem

7. Nordisk Ministerråds sekretariat besluttede primo 2003 at anskaffe et nyt økonomisystem. Efterfølgende er Navision Axapta valgt blandt flere mulige systemer.

Tilpasnings- og implementeringsfasen af det nye økonomisystem påbegyndtes i 2003. I 2004 foretages testkørsler på systemet, således at systemet kan tages i brug pr. 1. januar 2005.

Rigsrevisionen er orienteret om, at implementeringen, herunder arbejdet med at tilrette systemet til anvendelse for Nordisk Ministerråds sekretariat og uddannelse, forløber planmæssigt. Vi vil fortsat følge implementeringen af det nye økonomisystem.

2.3 Samarbejdsaftale mv.

8. Nordisk Ministerråds sekretariat har i lighed med de tidligere år haft samarbejdsaftaler med såvel Nordisk Råds sekretariat som Nordisk Kulturfond. Samarbejdsaftalerne indeholder bestemmelser om en række tjenesteydelser, som Nordisk Ministerråds sekretariatet mod betaling stiller til rådighed. Det drejer sig primært om regnskabs- og personalemæssige ydelser, mens det øvrige daglige administrative arbejde varetages af Nordisk Råds sekretariat og Nordisk Kulturfond.

9. Ud over det administrative samarbejde har Nordisk Ministerråd et fælles informationssamarbejde med Nordisk Råd.

3. Kommentarer til årsregnskabet

10. I lighed med tidligere år skal vi supplere det aflagte årsregnskab med enkelte kommentarer.

3.1 Anvendt regnskabspraksis

11. Årsregnskabet for 2003 er aflagt i overensstemmelse med regnskabsbestemmelserne i Nordisk Ministerråds økonomireglement. Den anvendte regnskabspraksis, dvs. værdiansættelsesmetoder etc., er uændret i forhold til tidligere år.

3.2 Resultatopgørelsen

12. Nordisk Ministerråds resultat for 2003 blev TDKK 119 mod TDKK 3.725 i 2002.

De samlede indtægter udgjorde TDKK 811.530 mod TDKK 790.995 i 2002. Heraf udgjorde bidragene fra de nordiske lande TDKK 795.783 eller 98,1 %. De nordiske landes bidrag samt fordelingen heraf blev fastsat i forbindelse med godkendelse af budgettet for 2003 på samarbejdsministrenes møde den 30. oktober 2002. Fordelingen af bidragene er foretaget i henhold til Nordisk Ministerråds økonomireglement, § 7. De samlede bidrag var i 2003 TDKK 25.483 større end i 2002.

Renteindtægterne faldt med TDKK 3.266 og udgjorde TDKK 6.423. Den mindre renteindtægt skyldtes primært faldende renteniveau i 2003 i forhold til 2002.

13. De samlede omkostninger udgjorde TDKK 811.411, hvilket var en stigning i forhold til 2002 på TDKK 24.141. Omkostningerne var bevilgede og udbetalte projektmidler med netto TDKK 811.262 samt renter og afskrivninger med i alt TDKK 149. Renter på TDKK 33 var almindelige kreditorrenter, der opstod i forbindelse med overskridelse af betalingsfrister.

Vi har konstateret, at der er blevet betalt morarenter mv. ved for sent indbetalte A-skatter og andre personalemæssige afgifter. Det er vor vurdering, at indbetaling af disse skyldige omkostninger bør kunne ske så betids, at der ikke påløber renter mv. Det er derfor blevet anbefalet, at der i personaleafdelingen etableres rutiner, så indbetaling til de offentlige instanser sker rettidigt. Vi har efterfølgende fået information om, at der bliver etableret nye rutiner i 2004 ved indbetaling via Internet.

For så vidt angår lønadministrationen i øvrigt, henvises til pkt. 22.

Nordisk Ministerråds interne omkostninger afholdes gennem drifts-/projektbevillinger til de selvstændige resultatenheder: sekretariatet, publikationsafdeling og informationsafdeling, der nærmere er kommenteret under pkt. 3.2.1, 3.2.2 og 3.2.3.

3.2.1 Nordisk Ministerråds sekretariat

14. Til drift af Nordisk Ministerråds sekretariat var der for 2003 driftsbevillinger på TDKK 61.544 samt andre indtægter på TDKK 7.817, bl.a. som følge af samarbejdsaftaler, jf. pkt. 8. Det samlede rådighedsbeløb var således TDKK 69.361 i 2003 mod TDKK 69.168 i 2002.

Sekretariatets samlede omkostninger udgjorde i alt TDKK 68.480 mod TDKK 69.292 i 2002. Driftsoverskuddet i 2003 på TDKK 881 blev overført til akkumuleret overskud fra tidligere år på TDKK 4.739, så der i alt blev overført TDKK 5.620 til disponering i 2004.

Af omkostninger i 2003 var den største post personaleomkostningerne, der i alt udgjorde TDKK 40.022 eller 58,4 % af de samlede omkostninger. Af personaleomkostninger udgjorde løndelen TDKK 36.628.

3.2.2 Nordisk Ministerråds publikationsafdeling

15. Indtægterne i 2003 i Nordisk Ministerråds publikationsafdeling var driftsbevilling på TDKK 495, indtægter i henhold til samarbejdsaftaler på TDKK 109 samt indtægter fra salg af publikationer mv. for TDKK 5.492. De samlede indtægter var således TDKK 6.096 mod TDKK 5.419 i 2002.

De større indtægter skyldtes primært øget eksternt salg af publikationer i de nordiske lande.

Publikationsafdelingens samlede omkostninger udgjorde i alt TDKK 7.038 mod TDKK 6.839 i 2002. I 2003 var der herefter et driftsunderskud på TDKK 942, der blev dækket af publikationsafdelingens overskud fra tidligere år på TDKK 2.303. Der blev herefter overført udisponerede midler på TDKK 1.361 til 2004.

Ud af omkostninger i 2003 var den største enkeltpost publiceringsomkostningerne, der i alt udgjorde TDKK 4.555 eller 64,7 % af de samlede omkostninger.

3.2.3 Nordisk Ministerråds informationsafdeling

16. Nordisk Ministerråds informationsafdeling havde i 2003 indtægter i form af driftsbevilling på TDKK 3.753, indtægter fra samarbejdsaftaler om fælles drift af informationsafdelingen på TDKK 11.547 samt tilbageførte midler på TDKK 210, der var disponeret i tidligere år. De samlede indtægter var således i alt TDKK 15.510 mod TDKK 16.030 i 2002.

Informationsafdelingens samlede omkostninger udgjorde i 2003 i alt TDKK 15.822 mod TDKK 15.698 i 2002. I 2003 var der således et driftsunderskud på TDKK 312, der delvist blev dækket af informationsafdelingens overskud fra tidligere år på TDKK 249. Der blev herefter overført akkumuleret resultat på TDKK ÷63 til 2004.

Blandt omkostningerne i 2003 var den største enkeltpost lønomkostningerne, der i alt udgjorde TDKK 6.825 eller 43,1 % af de samlede omkostninger.

3.3 Balancen

17. Likvide midler på TDKK 189.503 udgjorde langt hovedparten eller 80,8 % af de samlede aktiver. De likvide midler faldt med TDKK 3.214 i forhold til 2002. Den indre likvide beholdning skyldtes bl.a., at der i 2003 blev udbetalt flere projektmidler end i 2002 og at landenes indbetaling også i 2003 blev reduceret med TDKK 10.000 i henhold til samarbejdsministrenes beslutning om at reducere Nordisk Ministerråds likvide midler med TDKK 10.000 i 2001, i 2002 og i 2003. Nordisk Ministerråd havde derfor et tilgodehavende hos landene på TDKK 30.000 pr. 31. december 2003.

Vi har indhentet engagementsoplysninger fra Nordisk Ministerråds bankforbindelser med henblik på bekræftelse af, at alle engagementer var korrekt medtaget i regnskabet.

18. Fordringer udgjorde i alt TDKK 37.265, der bestod af tilgodehavende hos landene på TDKK 32.804 – jf. pkt. 17 og 25 – øvrige fordringer på TDKK 3.693 og personalefordringer på TDKK 768.

Ved vor revision har vi konstateret, at der ikke fuldt ud var foretaget afstemninger af personalemellemværender samt vurdering af, om der var tale om omkostninger eller tilgodehavender. Desuden kunne vi konstatere, at en gammel personalefordring på TDKK 105 fra før 1998 fortsat henstår uafklaret. Forholdet var nævnt i vor beretning for 2002, og vi har anbefalet, at forholdet finder en afklaring i løbet af 2004. Vi er efterfølgende blevet orienteret om, at forholdet forventes afklaret i løbet af 2004. Vi vil følge sagen nøje.

Vi har endvidere anbefalet, at der generelt sker en tæt opfølgning på ældre personalesager gennem fastlæggelse af afstemningsprocedurer på dette område.

Øvrige fordringer omfattede også debitorfordringer fra publikationsafdelingen. Vi har konstateret, at der i stor udstrækning ikke er foretaget registrering af indbetalinger i debitorbogholderiet i publikationsafdelingen siden 31. december 2003, hvorfor det ikke har været muligt at foretage en opfølgende afstemning mellem debitorbogholderiet og finansbogholderiet. Dette problem vil automatisk blive elimineret ved ibrugtagning af det nye økonomisystem, idet debitorbogholderiet er integreret heri. Vi har anbefalet, at der etableres rutiner, der sikrer en løbende opdatering af debitorbogholderiet indtil det nye økonomisystem tages i brug. Vi er efterfølgende blevet orienteret om, at der nu er etableret rutiner for regelmæssige afstemninger mellem debitorbogholderi og finansbogholderi.

19. Periodeafgrænsningsposter udgjorde TDKK 6.438. Vi har konstateret, at beløbet delvist fremstod som et nettobeløb, dvs. at der var modregnet gældsposter i beløbet.

Vi har anbefalet, at alle balanceposter oplyses som bruttobeløb, således at der ikke sker modregninger. Der er efterfølgende foretaget korrektioner herom.

Endvidere har vi anbefalet, at der i forbindelse med regnskabsopstillingen nøje skelnes mellem forudbetalte omkostninger og periodeafgrænsningsposter.

Med hensyn til periodeafgrænsninger henvises i øvrigt til vore bemærkninger under pkt. 23.

20. Leverandørgæld og skyldige projektmidler til udbetaling udgjorde i alt TDKK 27.193 mod TDKK 20.634 i 2002. I lighed med 2002 er der mange skyldige projektmidler, hvor anmodning om udbetaling var fremsat før 31. december 2003 for ikke at falde for 3-årsreglen for et projekts levetid. Udbetaling er sket i 2004.

Den store stigning skyldtes primært, at der ultimo 2003 blev anmodet om udbetaling af midler til 3 store projekter for i alt TDKK 7.690.

Under vor revision konstaterede vi, at der var bogført og reelt udbetalt midler for et projekt 2 gange med TDKK 1.500 pr. gang. Forholdet er blevet korrigeret, men vi har anbefalet, at der etableres rutiner, der fremover kan modvirke lignende forhold. Vi er efterfølgende blevet orienteret om, at fejlen blev fundet ved de allerede etablerede forretningsgange, men desværre var korrektionen sket i det forkerte regnskabsår.

21. Mellemregning med Nordisk Råd udgjorde en gæld på TDKK 467, der indeholdtes i den samlede leverandørgæld. Mellemregningen er afstemt med Nordisk Råds regnskab.

22. Ved vor gennemgang af skyldige personaleomkostninger har vi konstateret, at der i lønbogholderiet ikke sker den fornødne og tilstrækkelige afstemning mellem lønbogholderiets noteringer og bogføringen.

Vi har tidligere anbefalet, at der etableres faste rutiner, der sikrer, at der jævnligt foretages afstemninger mellem lønbogholderiet og bogføringen.

Vi har påpeget vigtigheden af, at der sker en afstemning mellem Nordisk Ministerråds sekretariats lønbogholderi og finansbogholderiet, da der er tale om 2 helt adskilte systemer med hver sin administration. Derfor skal vi igen anbefale, at forholdet omkring løbende afstemning mellem de 2 systemer bliver afklaret. Fra Nordisk Ministerråds sekretariat er vi blevet orienteret om, at de manglende afstemninger skyldes et uheldigt sammenfald ved udskiftning af personale, og at forholdet nu skulle blive bragt på plads. Vi vil følge udviklingen nøje.

23. Periodeafgrænsningsposter udgjorde i alt TDKK 3.663 mod TDKK 3.191 i 2002. Vor revision har afdækket, at der var sket en sammenblanding af periodeafgrænsningsposter og egentlige gældsposter.

Vi har tidligere anbefalet, at der fastlægges procedure, der tilsikrer, at der foretages en periodisering af omkostninger i forbindelse med årsafslutningen, og at der skelnes mellem periodeafgrænsningsposter og skyldige omkostninger.

Vi har nu konstateret, at der i flere tilfælde fortsat ikke var foretaget den fornødne periodisering af omkostningerne og har igen anbefalet, at der i forbindelse med regnskabsaflæggelsen er fokus på periodiseringsproblematikken, så der er overensstemmelse med det nugældende regnskabsprincip.

Vi har efterfølgende fået bekræftelse fra Nordisk Ministerråds sekretariat om, at man fremover vil være mere opmærksom på problematikken under hensyntagen til de praktiske forhold omkring regnskabsaflæggelsen.

24. Skyldige projektmidler udgjorde i 2003 TDKK 199.151 mod TDKK 190.707 i 2002. Vi har påset, at bogføringen er i overensstemmelse med den samlede projektoversigt samt stikprøvevis påset, at udbetalinger sker på korrekt grundlag i henhold til projektkontrakterne.

I skyldige projektmidler indeholdtes ikke-disponerede projektmidler på TDKK 16.463 i 2003 mod tilsvarende TDKK 11.760 i 2002. Disse projektmidler udgjorde den del af budgetmidlerne, der ikke var øremærkede til specifikke formål ved årets udgang. Midlerne bliver da reserveret for anvendelse til andre nye projekter inden for budgetrammen for det enkelte fagområde. Ikkedisponerede projektmidler henstår i maksimalt 3 år, hvorefter de tages til indtægt over resultatopgørelsen. I 2003 blev der tilbageført TDKK 173 i resultatopgørelsen.

25. Egenkapitalen udgjorde TDKK 119, svarende til årets resultat for 2003.

I henhold til § 20B i Nordisk Ministerråds økonomireglement skal et eventuelt overskud tilbagebetales til medlemslandene. Vi har ved revisionen påset, om overskuddet for 2002, der skulle betales tilbage til de nordiske lande, var fordelt mellem landene i samme forhold, som de indbetalte bidrag for 2002. Vi har imidlertid også konstateret, at der i 2003 reelt var tilbagebetalt for meget til landene, idet det tilbagebetalte beløb var identisk med overskuddet for 2001. Derfor var der et tilgodehavende hos landene på TDKK 2.804 pr. 31. december 2003, som vil blive opkrævet i 2004.

4. Den udførte revision

4.1 Revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse

26. Det er revisionens formål at påse, om det af ledelsen aflagte regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement, og om årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultat.

Revisionen omfatter resultatopgørelse og balance samt noter. Ledelsen udarbejder ikke en egentlig årsberetning til årsregnskabet. Derimod indgår årsregnskabet med revisionspåtegning som en del af den samlede beretning om Nordisk Ministerråd virksomhed, der udkommer i au-

gust 2004. Såfremt en efterfølgende revision heraf måtte give anledning til væsentlige forhold af betydning for årsregnskabet, vil vi afgive rapport herom.

27. Revisionen er, i henhold til § 21 i Nordisk Ministerråds økonomireglement, udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement.

Revisionen er tilrettelagt og udført med henblik på at kunne tage stilling til, om årsregnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler.

Revisionen, der foretages i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, har hovedsageligt omfattet regnskabsposter og områder, hvor der er risiko for væsentlige fejl og mangler.

I forbindelse med revisionen er Nordisk Ministerråds regnskabsmæssige registreringssystemer og interne kontroller gennemgået og vurderet.

Forekommer der tilsigtede fejl og mangler, vil der være risiko for, at disse forbliver uopdagede. Det er Nordisk Ministerråds ansvar at forebygge og opdage såvel tilsigtede som utilsigtede fejl og mangler ved at tilrettelægge hensigtsmæssige registreringssystemer, forretningsgange og interne kontroller samt ved at påse overholdelse af disse.

Konstateres der under revisionen unøjagtigheder, som vækker mistanke om uregelmæssigheder, vil revisionen blive udvidet med henblik på afklaring heraf. Revisionen har ikke givet anledning til en sådan udvidelse.

28. Revisionen er udført i årets løb og i forbindelse med årsafslutningen.

4.2 Risikofyldte områder

29. Vor strategi for tilrettelæggelse af revisionen er fastlagt med henblik på at fokusere på risikofyldte områder. De risikofyldte områder har været:

- Fordringer, periodeafgrænsningsposter, skyldige projektomkostninger og kreditorer.
- Nordisk Ministerråds interne kontroller, der omfatter de overordnede kontroller samt kontroller på specifikke regnskabsmæssige områder.

4.3 Revisionens udførelse

30. Revisionen har omfattet en gennemgang af procedurerne i forbindelse med regnskabsudarbejdelsen samt en stikprøvevis gennemgang af dokumentationen for de i årsregnskabet anførte oplysninger og beløbsangivelser, herunder kontrol af aktivernes tilhørsforhold, tilstedeværelse og værdiansættelse. Vi har kontrolleret, at de pågældende gældsposter og øvrige forpligtelser, der, os bekendt, påhviler Nordisk Ministerråd, er kommet rigtigt til udtryk i årsregnskabet.

31. Revisionen af balanceposter er sket ved substansrevision og afstemning til eksterne oplysninger i videst mulige omfang.

Fordringer er afstemt til eksterne oplysninger samt til dokumenterede opgørelser i Nordisk Ministerråd. Endvidere er varefordringer verificeret til indbetalinger i 2004. Herudover er der gennemgået bogføringsbilag før og efter statusdagen for konstatering af, om der er foretaget korrekt periodisering. I det omfang, den daglige ledelse har foretaget en skønsmæssig vurdering ved værdiansættelsen af en balancepost, har vi gennemgået den underliggende vurdering.

Skyldige projektomkostninger er revideret stikprøvevist ved gennemgang af den enkelte projektsag fra kontrakt og sagsbehandling til udbetalingstidspunkt og eventuelt afslutningstidspunkt. Herudover er der sket en samlet afstemning mellem årsregnskabet og de projektlister, der er udsendt til de nordiske landes rigsrevisioner, jf. pkt. 39.

Vare- og omkostningekreditorer er revideret til eksterne oplysninger samt til betalinger i 2004.

Vor revision har givet anledning til forslag til enkelte korrektioner, som den daglige ledelse ikke har gennemført, jf. pkt. 71. Selv om disse korrektioner ikke foretages, er det alligevel vor vurdering, at balanceposterne er optaget forsvarligt i årsregnskabet.

32. Revision af forretningsgange og interne kontroller er foretaget på specifikke regnskabsmæssige områder, herunder tilbageførte budgetmidler, rejse- og personaleomkostninger, periodisering, kreditorer og skyldige omkostninger.

Revisionen er foretaget som stikprøvevis substansrevision med henblik på verifikation af overholdelse af reglerne for rekvisition, godkendelse, registrering, anvisning og betaling af varer og tjenesteydelser. Substansrevisionen er suppleret med en regnskabsanalyse på kontoniveau.

Revisionen har endvidere omfattet en gennemgang af, at registrering af omkostningerne i økonomisystemet er kommet korrekt til udtryk i årsregnskabet.

På grundlag af vore undersøgelser finder vi, at de eta-blerede forretningsgange og interne kontroller ved regnskabsførelsen og regnskabsaflæggelsen medvirker til at sikre regnskabets rigtighed, og at årsregnskabet giver et rigtigt billede af Nordisk Ministerråds aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultat.

33. Som led i revisionen af årsregnskabet har vi undersøgt, om der er taget hensyn til eller givet oplysning om væsentlige begivenheder indtruffet mellem balancedagen og datoen for vor underskrift på revisionspåtegningen.

5. Nordisk Ministerråds informationskontorer

34. I september 2003 aflagde Rigsrevisionen besøg ved informationskontorerne i Riga og Vilnius. Generelt konstaterede vi, at der ved begge informationskontorer var sket en forbedring af økonomiforvaltningen i forhold til det foregående besøg i 2001, og at man i vid udstrækning havde fået implementeret det nye regnskabsprincip.

35. Ved informationskontoret i Riga konstaterede vi en række forhold, som efterfølgende er afklaret med bl.a. bistand fra Nordisk Ministerråds sekretariat:

Der var uhensigtsmæssigheder ved det anvendte økonomisystem, idet der kunne forekomme restsaldi fra tidligere afsluttede projekter som følge af automatiske kursreguleringer i finansmodulet. Desuden var fakturering og debitorpleje ikke en integreret del af bogholderiet. Vi er informeret om, at problemet er løst ved, at der implementeres et debitor- og kreditormodul, således at fakturering og rykkerprocedure kan ske automatisk. Samtidig vil forholdet omkring kursreguleringsproblematikken være løst.

Opgørelse af momsrefusion og regnskabsmæssig registrering heraf var for den forløbne del af 2003 sket på en uhensigtsmæssig måde. Forholdet er efterfølgende korrigeret efter vore anvisninger.

Vi anbefalede en mere informativ detaljeringsgrad ved specifikationen for projekter. Vi er nu informeret om, at detaljeringsgraden vil være den samme, som er gældende i Nordisk Ministerråd. Informationskontoret vil i samråd med sin IT-leverandør tilrette rapportgeneratoren i økonomisystemet med henblik herpå.

Endelig har vi anbefalet, at informationskontorets administrative regulativ, "The Regulations of the Nordic Council of Ministers Information Office in Riga", bliver forsynet med en egentlig regnskabsinstruks. Vi har udbedt os om et eksemplar, når den foreligger færdig.

36. Ved informationskontoret i Vilnius konstaterede vi ligeledes en række forhold, hvoraf de fleste efterfølgende er afklaret med bl.a. bistand fra Nordisk Ministerråds sekretariat:

Informationskontoret havde ingen regnskabsinstruks, men kun en overordnet "Description of Economic Procedures in the Nordic Council of Ministers Information Office in Vilnius". Den nytiltrådte direktør, Teppo Heiskanen, var ved at få etableret en samlet instruks for hele informationskontoret. Vi har udbedt os om et eksemplar, når den foreligger færdig.

Informationskontoret har en lille medarbejderstab, hvor bogholderen har en meget central rolle. Vi har anbefalet, at der på væsentlige områder etableres en backup-funktion for bogholderen i tilfælde af længerevarende fravær.

Vi konstaterede, at der ikke var funktionsadskillelse mellem bogholderifunktionen og betalingsområdet. Vi anbefalede, at der enten oprettes funktionsadskillelse eller etableredes anden kontrol på betalingsområdet. Den valgte løsning skal fremgå af regnskabsinstruksen.

Vi konstaterede, at der på nogle områder var dobbelt forsikringsdækning ved dels lokal forsikringsordning, dels fælles forsikring gennem Nordisk Ministerråd. Vi har fået information om, at lokale forsikringer for inventar, hvor der er fælles forsikringsdækning, nu er opsagt.

37. Rigsrevisionen vil følge op på de omtalte forhold ved næste revisionsbesøg ved informationskontorerne.

6. Revision af Nordisk Ministerråds institutioner, enkeltprojekter mv.

6.1 Generelt

38. Ansvaret for revision af regnskaber for institutioner, der er beliggende i Norden, er ifølge økonomireglementets § 21 placeret hos den statslige revisionsmyndighed i institutionens domicilland. Efter aftale med vedkommende rigsrevision kan revisionen dog varetages af et privat, anerkendt revisionsfirma.

Enkeltprojekter mv. revideres som hovedregel stikprøvevis af de enkelte landes rigsrevisioner som led i revisionen af regnskaberne for de pågældende institutioner eller forvaltningsorganer, hvortil et projekt er knyttet. For så vidt angår projekter, støtteordninger mv., der ikke er henlagt til statslige institutioner, varetages revisionen af private revisorer. Rigsrevisionen reviderer de projekter, der er henlagt til Nordisk Ministerråds sekretariat.

39. Til brug for de nordiske rigsrevisioners projektrevision udsendte vi til de nordiske rigsrevisioner den 9. december 2003 og 6. februar 2004 en oversigt fra Nordisk Ministerråds sekretariat over projekter for 2003 fordelt på de enkelte lande. Vi har anbefalet Nordisk Ministerråds sekretariat at være omhyggelige med, at projektlisterne indeholder korrekte oplysninger.

6.2 Nordisk Ministerråds Institutioner

40. Ifølge Revisionsreglementets § 6 skal en afsluttet revision af en institution afrapporteres i form af en revisionspåtegning, der efter behov kan suppleres med en revisionsrapport. Desuden skal den myndighed, der har revisionsansvaret, inden 15. maj sende et sammendrag til Rigsrevisionen af det forløbne års revision med henblik på eventuel omtale i den årlige revisionsberetning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af ministerrådets virksomhed. Rigsrevisionen har modtaget sammendrag fra de nordiske lande inkl. de selvstyrende områder.

41. Vi har modtaget de revisionspåtegninger og andre meddelelser om gennemført revision vedrørende 2003 for Nordisk Ministerråds institutioner, som er fremsendt fra de øvrige nordiske landes rigsrevisioner og fra de private revisionsfirmaer.

Ligeledes har vi modtaget sammendrag, der indeholder såvel generelle bemærkninger som mere specifikke bemærkninger om enkelte institutioner.

42. De 5 fællesnordiske institutioner i Danmark revideres alle af Rigsrevisionen. For alle institutionerne har Rigsrevisionen for 2003 afgivet en revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

Revisionen af institutionernes regnskaber har generelt medført anbefalinger om mindre korrektioner af regnskabstallene. Korrektionerne er efterfølgende blevet godkendt af institutionernes bestyrelser.

I forbindelse med revisionen har vi konstateret, at forståelsen for og fortolkningen af det nye regnskabsprincip er blevet bedre siden 2002. Samtidig har vi konstateret, at den senest udsendte instruks i 2003 fra Nordisk Ministerråds sekretariat vedrørende afrapportering af årsregnskabet og de interne regnskabstal har været anvendelig for institutionerne.

43. Der er 7 fællesnordiske institutioner i Finland, hvoraf de 6 revideres af eksterne autoriserede revisorer, mens én revideres af Statens Revisionsverk.

Der er afgivet revisionspåtegning uden forbehold og supplerende oplysninger for 6 institutioner for regnskabsåret 2003. Én revisionspåtegning havde supplerende oplysninger, jf. pkt. 49.

44. I Island har 2 nordiske institutioner hjemsted, nemlig Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk) og Nordens Hus. Førstnævnte revideres af Ríkisendurskodun, mens den sidstnævnte på Ríkisendurskoduns vegne revideres af en ekstern statsautoriseret revisor.

Der er afgivet revisionspåtegning uden forbehold og supplerende oplysninger for begge institutioner.

45. Riksrevisjonen varetager revisionen af 7 ud af de 8 nordiske institutioner, der er beliggende i Norge. Den sidste institution revideres af private statsautoriserede revisorer. Der er afgivet revisionspåtegninger uden forbehold og supplerende oplysninger for alle 8 institutioner.

Herudover har Riksrevisjonen revideret og afgivet revisionspåtegninger uden forbehold og supplerende oplysninger vedrørende Nordisk Metodikkomité for Næringsmidler og Nordisk Film- & TV-Fond, som ikke formelt har status som institutioner i Nordisk Ministerråds budgetsystem.

8 af de 10 institutioner mv. har aflagt årsregnskab i henhold til det nye regnskabsprincip, mens de resterende 2 institutioner aflægger årsregnskab efter bestemmelserne i årsregnskabsloven.

46. De 5 af de 6 nordiske institutioner, der er beliggende i Sverige, revideres af Riksrevisionen.

Riksrevisionen har for alle 5 institutioner afgivet revisionspåtegninger uden forbehold og supplerende oplysninger.

Den sidste institution revideres af private statsautoriserede revisorer, der ligeledes har afgivet revisionspåtegning uden forbehold og supplerende oplysninger.

Herudover har Riksrevisionen revideret og afgivet revisionspåtegninger uden forbehold og supplerende oplysning vedrørende Nordiska Musikkommittén, som ikke formelt har status som institution.

47. De 3 selvstyreområder Færøerne, Grønland og Åland har hver en nordisk institution.

For institutionerne på Færøerne og Grønland varetages revisionen af private revisorer, mens revisionen af institutionen på Åland varetages af Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse.

Der er afgivet revisionspåtegning uden forhold og supplerende oplysninger for 2 institutioner, mens der er givet supplerende oplysning for én institution, jf. pkt. 58.

6.2.1 Bemærkninger vedrørende revisionen af udvalgte institutioner mv.

Nordisk Uddannelsescenter of Døvblindepersonale, Danmark

48. Den gennemførte revision gav anledning til forslag om, at institutionen opdaterer de administrative rutiner på personaleområdet.

Nordinfo, Finland

49. Der var også for 2003 afgivet revisionspåtegning med supplerende oplysninger om, at det nye regnskabsprincip ikke blev anvendt fuldt ud, idet tidligere års overførte overskud blev indregnet i resultatopgørelsen i stedet for at blive akkumuleret under egenkapitalen.

Nordisk vulkanologisk institut, Island

50. Som opfølgning på revisionen fra 2002 har Ríkisendurskodun konstateret, at den interne kontrol er tilfredsstillende under hensyntagen til instituttets størrelse og omsætning.

Nordisk institut for odontologisk materialprøvning, Norge

51. Årsregnskabet er aflagt efter reglerne i Årsregnskabsloven. Riksrevisjonen har konstateret, at Nordisk Ministerråd har givet institutionen dispensation til at fravige økonomireglementets bestemmelser om anvendelse af det modificerede regnskabsprincip.

Nordisk Energiforskning, Norge

52. Riksrevisjonen overtog med virkning fra 1. januar 2003 revisionsansvaret af institutionen efter en privat revisor.

Riksrevisjonen har konstateret, at institutionen følger Nordisk Ministerråds "Vejledning om Nordisk Ministerråds regnskabsprincip" med de undtagelser, som Nordisk Ministerråd har godkendt.

Enkelte forhold vedrørende registrering af regnskabsoplysninger er drøftet med institutionen.

Nordisk Forskeruddannelse og Akademi, NorFa, Norge

53. Riksrevisjonen har konstateret, at institutionen følger Nordisk Ministerråds "Vejledning om Nordisk Ministerråds regnskabsprincip" med de undtagelser, som Nordisk Ministerråd har godkendt.

Nordens Folkliga Akademi, Sverige

54. Riksrevisionen har konstateret, at MR-U har truffet beslutning om at afvikle institutionen pr. 1. august 2004, og at beslutningen er blevet bekræftet af MR-SAM.

Riksrevisionen har ligeledes konstateret, at der er betydelige omkostninger i tilknytning til afviklingen. De beregnede omkostninger til lønninger, pensioner og lokaler vil i værste fald kunne beløbe sig til i alt ca. 9 mio. kr. Finansieringen heraf er fortsat uafklaret.

Nordisk Ministerråds sekretariat har supplerende oplyst, at de personalemæssige omkostninger dækkes af 2004-bevillingen. Omkostningerne vedrørende opsigelse af lejemålet vil være i størrelseordenen 1,5 mio. kr., og finansieringen heraf er endnu ikke fundet.

Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av socialservice (NOPUS), Sverige

55. Efter Riksrevisionens anbefaling har institutionen udarbejdet et ændret regnskab, der er opstillet efter instruksen fra Nordisk Ministerråds sekretariat. Ændringen er godkendt af bestyrelsen i maj måned.

Nordiska Musikkommittén, Sverige (ikke institution)

56. Efter Riksrevisionens anbefaling har virksomheden foretaget korrektioner til regnskab og har nu opstillet regnskabet i overenstemmelse med instruksen fra Nordisk Ministerråds sekretariat. Ændringerne er efterfølgende godkendt af bestyrelsen.

Nordens Hus på Færøerne

57. Nordens Hus på Færøerne revideres af et statsautoriseret revisionsfirma. Regnskabet er forsynet med en revisionspåtegning uden forbehold og supplerende oplysninger.

Nordens Institut i Grønland

58. Regnskabet for Nordens Institut i Grønland revideres af et statsautoriseret revisionsfirma. Regnskabet er forsynet med en revisionspåtegning uden forbehold, men med supplerende oplysning om, at revisionen ikke har omfattet de i regnskabet oplistede budgettal samt obligatoriske tabeller til Nordisk Ministerråds sekretariat.

6.3 Enkeltprojekter mv.

59. I projektbevillingerne indgår midler til et betragteligt antal mindre, enkeltstående projekter af midlertidig karakter. Herudover er der midler til et mindre antal institutionslignende bidragsmodtagere, til forskellige støtteordninger og til reserver.

60. Bevillingerne til projekter, støtteordninger mv. administreres dels af sekretariatet, dels af en række statslige, kommunale eller private institutioner, hovedsagelig i de nordiske lande.

61. Rigsrevisionen har i forbindelse med revisionen for 2003 gennemgået et antal projekter i Nordisk Ministerråds sekretariat. Vi har hér konstateret, at projekterne behandles korrekt i Nordisk Ministerråds sekretariat, herunder at der bl.a. foreligger korrekte projektkontrakter, at udbetalinger sker på grundlag af godkendte anvisninger, samt at der foreligger afrapporteringer og godkendte regnskaber for afsluttede projekter.

62. I de korte sammendrag om revisionen, som Rigsrevisionen har modtaget fra de andre nordiske landes rigsrevisioner, er der enkelte generelle bemærkninger vedrørende revisionen af projekter.

63. Statens Revisionsverk i Finland har oplyst, at de projektmidler, som ligger inden for Statens Revisionsverks ansvarsområde, som hovedregel er revideret som en del af myndighedens årsrevision ud fra væsentlighed og risiko. Undtagelsesvis kan et projekt revideres af en intern revisor inden for forvaltningen.

Revisionen af projekterne har ikke givet anledning til bemærkninger.

64. Riksrevisionen i Sverige har ud fra en særskilt vurdering udtaget 5 projekter til revision.

En generel konklusion er bl.a., at Nordisk Ministerråds projektstyring- og opfølgning bedømmes til at være tilfredsstillende med hensyn til de interne kontroller, og at de interne kontroller og regnskabsaflæggelse hos modtagerne ligeledes findes tilfredsstillende.

Riksrevisionen anser det for vigtigt, at projektlisterne er korrekte ved udsendelsen, da de også indgår som led i den samlede revisionsplanlægning.

65. Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse har oplyst, at man med udgangspunkt i det internordiske revisionsreglement har revideret ét projekt i 2003. Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

7. Andre oplysninger mv.

7.1 Eftersyn af Nordisk Ministerråds protokoller

66. Rigsrevisionen har påset, at der føres protokol for afholdte møder i Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene og Nordisk Samarbejdskomité), og at beslutninger, vedtaget på møderne, er kommet rigtigt til udtryk i regnskabet. Vi har læst protokollerne for året 2003.

7.2 Besvigelser af væsentlig betydning for årsregnskabet

67. Rigsrevisionen har med den daglige ledelse drøftet risikoen for, at årsregnskabet kan indeholde væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser eller andre uregelmæssigheder. Den daglige ledelse har over for os bekræftet:

- Sit ansvar for implementeringen og driften af regnskabs- og interne kontrolsystemer, der er tilrettelagt for at forebygge og opdage besvigelser og fejl.
- At vi har modtaget alle oplysninger vedrørende eventuelle besvigelser eller formodninger om besvigelser, som den daglige ledelse har kendskab til.

Med henvisning til ovenstående kan vi oplyse, at vi i forbindelse med revisionen ikke har konstateret forhold, der giver formodning om besvigelser eller andre uregelmæssigheder.

7.3 Ledelsens regnskabserklæring

68. I overensstemmelse med god revisionsskik har vi indhentet en regnskabserklæring fra generalsekretæren og den økonomiansvarlige i Nordisk Ministerråds sekretariat.

Den skriftlige erklæring omfatter årsregnskabets fuldstændighed og er afgivet som led i revisionen af områder, hvor det er vanskeligt at opnå revisionsbevis.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at der er afgivet tilfredsstillende erklæring om alle relevante forhold.

7.4 Ikke-korrigerede forhold

69. Som følge af revisors udvidede oplysningspligt i Danmark skal vi oplyse bestyrelsen om forhold, der ikke er korrigeret i årsregnskabet, fordi den daglige ledelse har vurderet dem for værende uvæsentlige både enkeltvis og sammenlagt for årsregnskabet som helhed.

Denne oplysning skal gives med henblik på at sikre, at bestyrelsen er orienteret om og kan tilslutte sig den af den daglige ledelse foretagne vurdering.

Revisionen har identificeret forhold, der ikke er korrigeret i årsregnskabet og som ville øge resultatet med TDKK 27, gøre aktiverne større med TDKK 495, gøre gældsposterne større med TDKK 468 samt øge egenkapitalen med TDKK 27. Der er generelt tale om forhold vedrørende periodisering af omkostninger.

Da alle forholdene er indeholdt i bogføringen for 2004 og kun meget vanskeligt kan korrigeres med virkning for 2003 på grund af det nuværende økonomisystem, har den daglige ledelse udeladt disse korrektioner. Det er Rigsrevisionens vurdering, at de udeladte korrektioner ikke har væsentlig betydning for årsregnskabet som helhed. Under hensyntagen til at korrektionerne kun vanskeligt kan gennemføres, kan vi tilslutte os den daglige ledelses beslutning.

7.5 Afsluttende bemærkninger

70. I henhold til § 21 i Nordisk Ministerråds økonomireglement skal vi erklære at have modtaget alle de oplysninger, der under revisionen er anmodet om.

København, den 28. juni 2004

Henrik Otbo

/Inger Danrud

Kontrollkommitténs betänkande

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003

(Revisionsberättelse, se s. 662, Nordisk Råds årsberetning, se s. 669)

1. Kontrollkommitténs förslag

I kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska Nordiska rådets redovisningar och revisionsberättelse och att förelägga plenarförsamlingen resultatet av denna granskning.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 2003 till handlingarna

2. Rigsrevisionens generella synpunkter

Nordiska rådets räkenskaper

Rigsrevisionen har företagit en revision av Nordiska rådets räkenskaper för 2003. Revisionsberättelsen har ställts till rådssekretariatets förfogande för kommentarer. Dessa kommentarer har Rigsrevisionen i mån av möjlighet inarbetat i revisionsberättelsen. De övriga statliga revisionsmyndigheter i de nordiska länderna har likaledes beretts möjlighet att yttra sig om revisionsberättelsen.

Årsredovisningen uppvisar ett överskott på 519 TDKK och ett egenkapital på 756 TDKK.

Presidiet har vid sitt möte 22 september 2004 godkänt bokslutet och vidarebefordrat revisionsberättelsen till Kontrollkommittén.

Gemensam administration med Nordiska ministerrådets sekretariat

Rigsrevisionen har inga bemärkningar till samarbetsavtalet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Avtalet stipulerar att Nordiska ministerrådet mot betalning sköter vissa funktioner för Nordiska rådet. Dessa är bl.a. lön- och personaladministration, bokföring, ADB, lokaler och receptionsfunktionen. Nordiska rådet upprätthåller också tillsammans med Nordiska ministerrådet en gemensam informationsavdelning.

3. Genomgång av revisionen

Angående bokslut

Nordiska rådets intäkter var år 2003 32.526 TDKK. 92,2 % eller 30.000 TDKK kommer i form av bidrag från de nationella parlamenten (delegationerna). De nationella bidragen blev fastställda vid Presidiets möte den 29 januari 2002.

Utgifterna var år 2003 32.007 TDKK. Detta motsvarar en minskning på 547 TDKK i förhållande till 2002. Nämnda utgifter var exklusive de extraordinära utgifterna på 273 TDKK som täcks av tidigare års disponeringar av överskott.

Rigsrevisionen konstaterar att Nordiska rådet år 2003 generellt sett har präglats av ekonomisk sparsamhet. Som exempel nämns att flygresor i regel företas i ekonomiklass istället för affärsklass.

Med hänvisning till § 7 i Nordiska rådets ekonomireglemente skall ett eventuellt överskott som huvudregel betalas tillbaka till medlemsländerna. Presidiet kan dock besluta om att överföra överskott helt eller delvis till nästa räkenskapsperiod för ett eller flera specifika ändamål.

Presidiet överförde överskotten från 1998 och 1999 i allt 6.385 TDKK för aktiviteter som berör Nordiska rådets 50 års jubileum 2002. Vidare har Presidiet fattat beslut om att överskottet från 2000 på 1.782 TDKK skall användas till specifika ändamål 2001 och likaså att överskottet från 2001 på 783 TDKK skall användas till specifika ändamål 2002.

Den 31 december 2003 utgjorde de oanvända överskotten sammanlagt 237 TDKK. Av dessa hänför sig 160 TDKK till jubileumssessionen. År 2003 användes 3 TDKK till jubileumssessionen och 270 TDKK till andra specifika ändamål.

Enligt uppgift existerar det fortfarande utgifter som hänför sig till jubileumssessionen. Fakturorna till dessa utgifter har kommit till Nordiska rådet först år 2004. Rigsrevisionen ser det dock som direkt olämpligt att det fortfarande år 2004 finns ekonomiska förpliktelser som daterar tillbaka till år 2002.

Beslutet om att använda tidigare års överskott till specifika ändamål 2002 fattades före den nya modifierade redovisningsprincipen togs i bruk. Därför har kostnaderna som relaterar direkt till tidigare överskott överförts direkt till egenkapitalen. Under en övergångsperiod har Rigsrevisionen inga invändningar till denna praxis. Rigsrevisionen rekommenderar dock att om Presidiet besluter att använda överskottet från år 2003 till specifika ändamål, skall detta redovisas i resultatet som en del av överskottet (uppsparat överskott) som blir i Nordiska rådet tills medlen använts för det specifika ändamålet.

Presidiet har inte ännu fattat beslut om överskottet från 2003.

Rigsrevisionens kommentarer

Rigsrevisionen konstaterar att det betalts förseningsränta för inbetalda A-skatter och övriga personalmässiga avgifter. Rigsrevisionen anser att dessa betalningar skall kunna utföras i tid för att undvika onödiga ränteutgifter. Det rekommenderas därför att Nordiska ministerrådets personalavdelning etablerar rutiner så att inbetalningarna till offentliga instanser sker i tid.

Vid granskningen av utgifterna har Rigsrevisionen konstaterat att det i flera fall finns en väsentlig tidsskillnad från det att en faktura mottagits till det att den bokföringsmässigt registrerats. Rigsrevisionen har därför rekommenderat att det etableras nya rutiner som förbättrar detta förhållande. Rigsrevisionen har sedermera informerats om att ekonomiavdelningen har etablerat de nödvändiga nya rutinerna för att förkorta behandlingstiden av fakturor.

Rigsrevisionen har konstaterat att fakturor som berör Nordiska rådet i många fall riktas till Nordiska ministerrådet. Dessa fakturor registreras korrekt av Nordiska rådet. Rigsrevisionen anser att leverantörer skall informeras om vem fakturan berör och att det klart skall nämnas på fakturan om den berör Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet.

Rigsrevisionen har konstaterat att de nationella delegationernas sekretariat i viss mån anmodar en omkostnadsrefundering långt inne i det nästa räkenskapsåret. Rigsrevisionen rekommenderar att Presidiet tar ställning till om ekonomireglementet skall ändras vad gäller disponeringen av årets överskott så att t.ex. en viss procentandel av årets överskott kan förbli i Nordiska rådet för att kunna bestrida de för sent inkomna omkostnadsrefunderingarna.

Angående anmärkningar från tidigare år

Rigsrevisionen har tidigare påpekat att Nordiska rådet skall slå fast en procedur för planering, genomföring och uppföljning av sessioner, temakonferenser etc., inklusive budgetering, ekonomistyrning och redovisning.

En administrativ handbok har därför varit under arbete i några år. Rådssekretariatet har själv utarbetat handboken. Handboken presenterades för ländernas sekretariatschefer den 8 juni 2004.

Rigsrevisionens konklusion

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna. Inom ramen för revisionen har kontrollerats att redovisningen är utarbetad i enlighet med Nordiska rådets ekonomireglemente, att räkenskaperna är rättvisande, och att de ger de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av Nordiska rådets budget.

Rigsrevisionen konkluderar att revisionen inte ger anledningar till anmärkningar eller förbehåll.

4. Kontrollkommitténs synpunkter

Kontrollkommittén konstaterar att överskottet för år 2003 är 519 TDKK och att Presidiet inte fattat beslut om hur detta överskott skall disponeras.

5. Sammanfattning

Kontrollkommittén ställer sig enig i Rigsrevisionens konklusion att Nordiska rådets redovisning följer gällande regler och att räkenskaperna ger en korrekt bild av Nordiska rådets ekonomiska resultat för 2003 och Nordiska rådets finansiella situation 31 december 2003.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådet 2003 till handlingarna

Mariehamn den 21 september 2004

Aud Gaundal (A)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Raymond Robertsen (H), leder
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.)
Tuve Skånberg (kd)
Kristen Touborg (SF)

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003

1. Revision af årsregnskabet for 2003

1.1 Indledning

1. Rigsrevisionen afgiver hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2003 til Nordisk Råd. Beretningen skal i henhold til § 15 i "Økonomireglement for Nordisk Råds virksomhed" afgives til Nordisk Råd før 1. juli i året efter budgetårets udgang.

Beretningen har i udkast været fremsendt til Nordisk Råds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i nærværende beretning. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

2. Årsregnskabet, der behandles på Nordisk Råds ordinære session i 2004, udviser et overskud på TDKK 519 og en egenkapital inkl. hensættelser på TDKK 756. Årets overskud er overført til egenkapitalen.

1.2 Konklusion på den udførte revision

3. Revisionen af årsregnskabet har ikke givet anledning til bemærkninger af betydning for regnskabsaflæggelsen. Særlige forhold og kommentarer til årsregnskabet fremgår af henholdsvis afsnit 2 og 3, hvortil vi henviser.

Godkender præsidiet årsregnskabet i sin nuværende form på sit møde i september 2004, vil årsregnskabet være forsynet med revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

Vedrørende revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse henvises til afsnit 4.1.

2. Særlige forhold vedrørende årsregnskabet for 2003

2.1 Regnskabsprincip mv.

4. Det anvendte regnskabsprincip er uændret i forhold til sidste år. Årsregnskabet er således baseret på et modificeret bogføringsprincip (modified accrual accounting), jf. økonomireglementet § 13. Det betyder bl.a., at årsregnskabet er tilnærmet et omkostningsbaseret regnskab, hvor indtægter og udgifter henføres til den periode, de vedrører.

2.2 Samarbejdsaftale mv.

5. Nordisk Råds sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat har siden 1997 haft en samarbejdsaftale om en række tjenesteydelser, som Nordisk Ministerråds sekretariat mod betaling stiller til rådighed for Nordisk Råds sekretariat.

Efter en revision af samarbejdsaftalen i 2001 omfatter den nu en reel fordeling af de faktiske omkostninger for den service, som aftalen omfatter, bl.a. løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, databehandling, lokaler, kantinedrift og reception.

Det daglige administrative arbejde varetages af Nordisk Råds sekretariat, mens bogføring, lønadministration mv. varetages af Nordisk Ministerråds sekretariats økonomiafdeling.

6. Ud over det administrative samarbejde på det regnskabs- og personalemæssige område mv. har Nordisk Råd et fælles informationssamarbejde med Nordisk Ministerråd.

3. Kommentarer til årsregnskabet

7. I lighed med tidligere år skal vi supplere det aflagte årsregnskab med enkelte kommentarer.

3.1 Anvendt regnskabspraksis

8. Årsregnskabet for 2003 er aflagt i overensstemmelse med regnskabsbestemmelserne i Nordisk Råds økonomireglement. Den anvendte regnskabspraksis, dvs. værdiansættelsesmetoder etc., er uændret i forhold til tidligere år.

3.2 Resultatopgørelsen

9. Nordisk Råds resultat for 2003 blev TDKK 519 mod TDKK 3 i 2002.

De samlede indtægter var stort set uændrede i forhold til 2002 og udgjorde TDKK 32.526. Heraf udgjorde bidragene fra de nationale parlamenter TDKK 30.000 eller 92,2 %. De nationale bidrag blev fastsat på præsidiets møde den 29. januar 2002. Vi har kontrolleret, at landenes bidrag til Nordisk Råd svarer til den fordeling, som er fastlagt i henhold til økonomireglementets § 5.

Renteindtægterne faldt TDKK 137 og udgjorde TDKK 232. Den mindre renteindtægt skyldtes det faldende renteniveau.

10. De samlede omkostninger udgjorde TDKK 32.007 mod TDKK 32.554 i 2002, svarende til et fald på TDKK 547. De samlede omkostninger var også i 2003 ekskl. omkostninger på TDKK 273, der dækkes af tidligere års disponering af overskud til specifikke formål og derfor er registreret direkte på egenkapitalen, jf. efterfølgende pkt. 22 og 23.

Vi har ved gennemgangen af omkostningerne konstateret, at der i 2003 generelt har været udvist økonomisk tilbageholdenhed, fx foretages flyrejser nu generelt på fællesklasse frem for tidligere på business-klasse.

11. Rådsorganernes samlede omkostninger udgjorde TDKK 7.362, hvilket er TDKK 92 mindre end i 2002. Under rådsorganernens omkostninger er der også indeholdt omkostninger til udgivelse af "Den blå bog" på elektronisk medie. Omkostninger hertil har i alt udgjort TDKK 684[1] i 2003. Heraf udgør TDKK 82 betaling i henhold til et forlig omkring frigivelse af databasen til "Den blå bog" mv. i forbindelse med leverandørens konkurs.

12. Rådssekretariatets omkostninger udgjorde i 2003 TDKK 18.259 mod TDKK 18.896 i 2002. De væsentligste poster i de samlede omkostninger er lønudgifter på TDKK 8.440, administrationsbidrag til Nordisk Ministerråds sekretariat på TDKK 3.166 samt andel af den fælles informationsvirksomhed med Nordisk Ministerråd på TDKK 6.000.

Rigsrevisionen har konstateret, at der er blevet betalt morarenter mv. ved for sent indbetalte A-skatter og andre personalemæssige afgifter. Det er vor vurdering, at indbetaling af disse skyldige omkostninger bør kunne ske så betids, at der ikke påløber renter mv. Det er derfor blevet anbefalet, at der i Nordisk Ministerråds personaleafdeling etableres rutiner, så indbetaling til de offentlige instanser sker rettidigt.

13. De samlede overførsler udgjorde TDKK 6.385 mod TDKK 6.203 i 2002. Overførslerne dækker dels partistøtte med TDKK 5.500 samt bidrag til UNR med TDKK 304 og journalststipendier med TDKK 581.

Rigsrevisionen konstaterede, at der i 2003 har været et merforbrug vedrørende journalststipendierne på TDKK 131 i forhold til budgettet. Merforbruget skyldes, at de enkelte landes sekretariater ikke udviser tilstrækkelig disciplin ved fremsendelse af afregninger til Nordisk Råd. Derfor kommer afregninger ofte langt inde i det nye regnskabsår og vil således påvirke resultatet i dette regnskabsår.

---

[1] Den korrekte sum her er TDKK 307. I den angitte sum inngår trykking av Den Blå Bok for 1999 og 2002. (red. anm.)

Som en konsekvens heraf har rådsdirektøren besluttet, at der fra 2004 som en forsøgsordning bliver udbetalt TDKK 90 til hvert medlemslands sekretariat, hvorefter der ultimo året indkræves et regnskab for de faktiske udbetalte journalististstipendier. Et eventuelt overskydende beløb skal tilbagebetales Nordisk Råd, mens et underskud skal dækkes af landet selv.

På det foreliggende grundlag kan Rigsrevisionen tilslutte sig denne fremgangsmåde og vil følge udviklingen nøje.

14. Ved revision af omkostningerne har Rigsrevisionen konstateret, at der i flere tilfælde er væsentlig tidsforskel mellem modtagelse af en faktura og den regnskabsmæssige registrering. Selv om der er en begrænset administrativ stab i Nordisk Råd, bør der kunne etableres rutiner, så der sker en tidstro regnskabsmæssig registrering af indkomne omkostningsbilag. Vi har derfor anbefalet, at forholdet afklares. Vi er efterfølgende blevet orienteret om, at der er etableret nye rutiner i økonomiafdelingen for at nedbringe behandlingstiden for indkomne fakturaer og at det nye økonomisystem indeholder faciliteter, der også vil medvirke til at forkorte behandlingstiden.

15. Rigsrevisionen har tidligere bemærket det uheldige i, at omkostningsbilag ikke i alle tilfælde stiles til Nordisk Råd, men derimod til Nordisk Ministerråd, uagtet omkostningen vedrører Nordisk Råd og bliver registreret i regnskabet herfor. Vi har konstateret, at forholdet fortsat er gældende for visse tjenesteydelser og skal endnu engang anbefale, at forholdet rettes overfor leverandøren eller at det klart angives på bilaget, om det vedrører Nordisk Råd eller Nordisk Ministerråd.

3.3 Balancen

16. Likvide midler udgjorde langt hovedparten af aktiverne, nemlig TDKK 4.401, svarende til 72,2 % af de samlede aktiver. De likvide midler steg med TDKK 1.381 i forhold til 2002. Den større likvide beholdning skyldtes bl.a., at der pr. 31. december 2003 er modtaget forudbetaling af tilskudsmidler fra den danske delegation for 1. halvår 2004, jf. pkt. 21.

Vi har indhentet engagementsoplysninger fra Nordisk Råds bankforbindelser med henblik på bekræftelse af, at alle engagementer er korrekt medtaget i regnskabet.

17. Fordringer på TDKK 555 indeholder bl.a. rejse- og lønforskud til medarbejdere. Ved vor revision har vi konstateret, at der ikke fuldt ud foretages løbende afstemninger af personalemellemværender. Vi har tidligere anbefalet, at der fastlægges en afstemningsprocedure for dette område og skal endnu engang henstille til Nordisk Råd, at der snarest findes en løsning på disse forhold.

18. Periodeafgrænsningsposter udgjorde TDKK 671. Vi har under revisionen konstateret, at regnskabsposten generelt fremstår som et nettobeløb, dvs. at der er modregnet gældsposter i beløbet.

Vi har anbefalet at alle balanceposter oplyses som bruttobeløb, så der ikke sker modregninger.

Endvidere har vi anbefalet, at der i forbindelse med regnskabsopstillingen nøje skelnes mellem forudbetalte omkostninger og periodeafgrænsningsposter.

Med hensyn til periodeafgrænsninger henvises i øvrigt til vore bemærkninger under pkt. 21.

19. Mellemregning med Nordisk Ministerråd udgjorde et tilgodehavende på TDKK 467. Mellemregningen er afstemt med Nordisk Ministerråds regnskab.

20. Leverandørgæld udgjorde TDKK 1.103 og var dermed ca. TDKK 1.360 mindre end i 2002. I 2002 var leverandørgælden påvirket af skyldige omkostninger vedrørende jubilæumssessionen.

21. Periodeafgrænsposter på TDKK 3.800 indeholder modtagne forudbetalte tilskudsmidler på TDKK 3.594.

Vi har tidligere anbefalet, at der fastlægges en procedure, der tilsikrer, at der foretages en periodisering af omkostninger i forbindelse med årsafslutningen og at der skelnes mellem periodeafgrænsningsposter og skyldige omkostninger.

Vi har nu konstateret, at der i flere tilfælde fortsat ikke er foretaget den fornødne periodisering af omkostningerne og har igen anbefalet, at der i forbindelse med regnskabsaflæggelsen er fokus på periodiseringsproblematikken under hensyntagen til det nugældende regnskabsprincip.

Vi har efterfølgende fået bekræftelse fra Nordisk Råds sekretariat om, at man fremover vil være mere opmærksom på problematikken under hensyntagen til de praktiske forhold omkring regnskabsaflæggelsen.

22. Egenkapitalen inkl. resterende hensættelser af tidligere års overskud for anvendelse til jubilæet og specifikke formål udgjorde TDKK 756, hvoraf årets resultat for 2003 udgjorde TDKK 519.

I henhold til § 7 i Nordisk Råds økonomireglement skal et eventuelt overskud som hovedregel tilbagebetales til medlemslandene. Præsidiet kan dog beslutte, at beløb fra et eventuelt overskud overføres til det følgende budgetår og længst til det derpå følgende budgetår til et eller flere specifikke formål.

Præsidiet har tidligere dispenseret fra økonomireglementet, idet det blev besluttet at overføre overskuddene fra 1998 og 1999 på i alt TDKK 6.385 til anvendelse for aktiviteter, der markerede Nordisk Råds 50-års jubilæum i 2002.

Endvidere har præsidiet tidligere besluttet, at overskuddene fra 2000, 2001 og 2002, i alt TDKK 2.568, skulle anvendes til specifikke formål.

Den 31. december 2003 udgjorde ikke-anvendte hensatte midler i alt TDKK 237, hvoraf TDKK 160 var resterende midler vedrørende jubilæumssessionen. Der var i 2003 anvendt TDKK 3 vedrørende jubilæumssessionen og TDKK 270 til andre specifikke formål.

Det er oplyst, at der fortsat resterer omkostninger vedrørende jubilæumssessionen, hvor fakturaer først er fremkommet i 2004 til Nordisk Råd. Rigsrevisionen finder det meget uheldigt, at der i 2004 fortsat kan resterere udeståender i forbindelse med sessionen i 2002.

23. Efter det nye regnskabsprincip skal alle omkostninger påvirke årets resultat. Det forhold, at der tidligere er truffet bestemmelse om at anvende et års overskud i stedet for at tilbagebetale dette til medlemslandene, bevirker ikke, at omkostningerne skal føres direkte over egenkapitalen i takt med afholdelse af omkostningerne.

Beslutning om anvendelse af de tidligere års overskud til specifikke formål blev truffet i perioden, hvor det tidligere regnskabsprincip var gældende. Derfor fandt ledelsen det i 2002 for mest korrekt, at omkostningerne, der havde relation til de tidligere hensættelser, blev ført direkte over egenkapitalen efter den hidtidige praksis.

I beretningen for 2002 kunne Rigsrevisionen tilslutte sig denne fremgangsmåde som en overgangsordning. Samtidig blev det anbefalet, at fremtidige omkostninger, der ikke havde relation til de tidligere hensættelser, skulle føres direkte over resultatopgørelsen. Hvis præsidiet derfor ønsker at anvende hele eller dele af overskuddet for 2003 og følgende år til specifikke formål, skal regnskabet under egenkapitalen vise disse dele af overskuddet som opsparet overskud, der forbliver i Nordisk Råd indtil de specifikke formål indfries. Samtidig skal alle omkostninger vedrørende de specifikke formål fremgå særskilt af resultatopgørelsen.

Dette er efter det nye regnskabsprincip den korrekte regnskabmæssige måde at behandle ikke-tilbagebetalte overskud på. Vi har drøftet forholdet med Nordisk Råds sekretariat og skal derfor anbefale, at denne fremgangsmåde anvendes.

24. Rigsrevisionen har erfaret, at delegationernes sekretariater i et vist omfang først langt inde i det nye regnskabsår indsender anmodninger om omkostningsrefusion for det foregående år. Vi skal på grundlag af drøftelser med Nordisk Råds sekretariat anbefale, at præsidiet tager stilling til, om økonomireglementet skal ændres omkring disponering af årets overskud. Reglementet kan fx ændres således, at en fast procentdel af årets overskud kan forblive i Nordisk Råd til imødegåelse af de for sent fremsendte afregninger.

3.4 Stipendieordningen

25. I forbindelse med aflæggelse af årsregnskabet for Nordisk Råd aflægges samtidig et regnskab for Stipendieordningen for parlamentarikere fra Nærområderne. Regnskabet aflægges særskilt og indgår således ikke i Nordisk Råds regnskab.

26. Stipendieordningen finansieres gennem budgetmidler fra Nordisk Ministerråd, men forvaltningen af budgetmidlerne sker gennem Nordisk Råd.

De samlede indtægter udgjorde i 2003 TDKK 563 fordelt på budgetmidler på TDKK 550 og renteindtægter på TDKK 13. I 2002 var de samlede indtægter TDKK 570.

Omkostningerne udgjorde i 2003 TDKK 292 mod TDKK 422 i 2002. Årets resultat var således et overskud på TDKK 270 mod TDKK 148 i 2002. Årets overskud er tillagt egenkapitalen, der herefter udgjorde TDKK 736.

Revisionen af Stipendieordningen indgår som en integreret del af revisionen af årsregnskabet for Nordisk Råd og revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

4. Den udførte revision

4.1 Revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse

27. Det er revisionens formål at påse, om det af ledelsen aflagte regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Råds økonomireglement, og om årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Råds aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultat.

Revisionen omfatter ledelsens årsberetning, resultatopgørelse og balance samt noter.

28. Revisionen er, i henhold til § 14 i Nordisk Råds økonomireglement, udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement.

Revisionen er tilrettelagt og udført med henblik på at kunne tage stilling til, om årsregnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler.

Revisionen, der foretages i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, har hovedsageligt omfattet regnskabsposter og områder, hvor der er risiko for væsentlige fejl og mangler.

I forbindelse med revisionen er Nordisk Råds regnskabsmæssige registreringssystemer og interne kontroller gennemgået og vurderet.

Forekommer der tilsigtede fejl og mangler, vil der være risiko for, at disse forbliver uopdagede. Det er Præsidiets og ledelsens ansvar at forebygge og opdage såvel tilsigtede som utilsigtede fejl og mangler ved at tilrettelægge hensigtsmæssige registreringssystemer, forretningsgange og interne kontroller samt ved at påse overholdelse af disse.

Konstateres der under revisionen unøjagtigheder, som vækker mistanke om uregelmæssigheder, vil revisionen blive udvidet med henblik på afklaring heraf. Revisionen har ikke givet anledning til en sådan udvidelse.

29. Revisionen er udført i årets løb og i forbindelse med årsafslutningen.

4.2 Risikofyldte områder

30. Vor strategi for tilrettelæggelse af revisionen er fastlagt med henblik på at fokusere på risikofyldte områder. De risikofyldte områder har været:

- Fordringer, periodeafgrænsningsposter, skyldige omkostninger, kreditorer og forpligtelser.
- Nordisk Råds interne kontroller, der omfatter de overordnede kontroller samt kontroller på specifikke regnskabsmæssige områder.

4.3 Revisionens udførelse

31. Revisionen har omfattet en gennemgang af procedurerne i forbindelse med regnskabsudarbejdelsen samt en stikprøvevis gennemgang af dokumentationen for de i årsregnskabet anførte oplysninger og beløbsangivelser, herunder kontrol af aktivernes tilhørsforhold, tilstedeværelse og værdiansættelse. Vi har kontrolleret, at de pågældende gældsposter og øvrige forpligtelser, der, os bekendt, påhviler Nordisk Råd, er kommet til udtryk i årsregnskabet.

32. Revisionen af balanceposter er sket ved substansrevision og afstemning til eksterne oplysninger i videst mulige omfang. Herudover er der gennemgået bogføringsbilag før og efter statusdagen for konstatering af, om der er foretaget korrekt periodisering. I det omfang, den daglige ledelse har foretaget en skønsmæssig vurdering ved værdiansættelsen af en balancepost, har vi gennemgået den underliggende vurdering.

Vor revision har givet anledning til forslag til enkelte korrektioner, som den daglige ledelse ikke har gennemført, jf. pkt. 38. Selv om disse korrektioner ikke foretages, er det alligevel vor vurdering, at balanceposterne er optaget forsvarligt i årsregnskabet.

33. Revision af forretningsgange og interne kontroller er foretaget på specifikke regnskabsmæssige områder, herunder tilbageførte budgetmidler, rejse- og personaleomkostninger, periodisering, kreditorer og skyldige omkostninger.

Revisionen er foretaget som stikprøvevis substansrevision med henblik på verifikation af overholdelse af reglerne for rekvisition, godkendelse, registrering, anvisning og betaling af varer og tjenesteydelser. Substansrevisionen er suppleret med en regnskabsanalyse på kontoniveau.

Revisionen har endvidere omfattet en gennemgang af, at registrering af omkostningerne i økonomisystemet er genererede og er kommet korrekt til udtryk i årsregnskabet.

På grundlag af vore undersøgelser finder vi, at de etablerede forretningsgange og interne kontroller ved regnskabsførelsen og regnskabsaflæggelsen medvirker til at sikre regnskabets rigtighed, og at årsregnskabet giver et rigtigt billede af Nordisk Råds aktiviteter og finansielle stilling.

34. Som led i revisionen af årsregnskabet har vi undersøgt, om der er taget hensyn til eller givet oplysning i årsberetningen om væsentlige begivenheder indtruffet mellem balancedagen og datoen for vor underskrift på revisionspåtegningen.

5. Andre oplysninger mv.

5.1 Eftersyn af Præsidiets protokoller

35. Rigsrevisionen har påset, at der føres protokol for afholdte møder i Præsidiet, og at beslutninger, vedtaget af Præsidiet, er kommet rigtigt til udtryk i regnskabet. Vi har læst protokollerne for året 2003, hvor der har været afholdt ni møder.

5.2 Besvigelser af væsentlig betydning for årsregnskabet

36. Rigsrevisionen har med den daglige ledelse drøftet risikoen for, at årsregnskabet kan indeholde væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser eller andre uregelmæssigheder. Den daglige ledelse har overfor os bekræftet:

- Sit ansvar for implementeringen og driften af regnskabs- og interne kontrolsystemer, der er tilrettelagt for at forebygge og opdage besvigelser og fejl.
- At vi har modtaget alle oplysninger vedrørende eventuelle besvigelser eller formodninger om besvigelser, som den daglige ledelse har kendskab til.

Med henvisning til ovenstående kan vi oplyse, at vi i forbindelse med revisionen ikke har konstateret forhold, der giver formodning om besvigelser eller andre uregelmæssigheder.

5.3 Ledelsens regnskabserklæring

37. I overensstemmelse med god revisionsskik har vi indhentet en regnskabserklæring fra Rådsdirektøren og den økonomiansvarlige i Nordisk Ministerråds sekretariat.

Den skriftlige erklæring omfatter årsregnskabets fuldstændighed og er afgivet som led i revisionen af områder, hvor det er vanskeligt at opnå revisionsbevis.

Den modtagne regnskabserklæring har ikke givet anledning til bemærkninger.

5.4 Ikke-korrigerede forhold

38. Som følge af revisors udvidede oplysningspligt i Danmark skal vi oplyse Præsidiet om forhold, der ikke er korrigeret i årsregnskabet, fordi den daglige ledelse har vurderet dem for værende uvæsentlige både enkeltvis og sammenlagt for årsregnskabet som helhed.

Denne oplysning skal gives med henblik på at sikre, at Præsidiet er orienteret om og kan tilslutte sig den af den daglige ledelse foretagne vurdering.

Revisionen har identificeret forhold, der ikke er korrigeret i årsregnskabet og som ville reducere resultatet med TDKK 72, gøre aktiverne større med TDKK 288, gøre gældsposterne større med TDKK 360 samt mindske egenkapitalen med TDKK 72. Der er generelt tale om forhold vedrørende periodisering af omkostninger og for sent fremkomne afregningsbilag fra delegationerne.

Da alle forholdene er indeholdt i bogføringen for 2004 og kun meget vanskeligt kan korrigeres med virkning for 2003 på grund af det nuværende økonomisystem, har den daglige ledelse udeladt disse korrektioner. Det er Rigsrevisionens vurdering, at de udeladte korrektioner ikke har væsentlig betydning for årsregnskabet som helhed og under hensyntagen til at korrektionerne kun vanskeligt kan gennemføres, kan vi tilslutte os den daglige ledelses beslutning.

5.5 Administrative procedurer

39. Rigsrevisionen har tidligere henstillet, at Nordisk Råd fastlægger procedurer for planlægning, gennemførelse og opfølgning af sessioner, temakonferencer og andre rådsaktiviteter, herunder budgetlægning, økonomistyring og regnskabsaflæggelse.

I den forbindelse har en administrativ håndbog været under udarbejdelse gennem nogle år, hvor Nordisk Råds sekretariat selv har stået for udarbejdelsen. For at kunne optimere brugen af håndbogen og samtidig aktualisere den, foreligger håndbogen nu i elektronisk form og vil kunne findes på E-platformen under Nordisk Råd efter endelig frigivelse. Håndbogen præsenteredes for landenes sekretariatsledere den 8. juni 2004.

5.6 Afsluttende bemærkninger

40. I henhold til § 14 i Nordisk Råds økonomireglement skal vi erklære at have modtaget alle de oplysninger, der under revisionen er anmodet om.

København, den 28. juni 2004

Henrik Otbo

/Inger Danrud

Nordisk samarbejde i 2003 – Nordisk Råds årsberetning

Det nordiska samarbetet under 2003 präglades av flera stora utmaningar.

Viktigast av dessa var det förstärkta samarbetet runt hele Östersjön – en naturlig utveckling inom ramen for ett utvidgat EU – och arbetet med att riva gränshinder i Norden. Betydelsen av samarbetet ökar.

I det nordiska samarbetet drevs arbetet med att riva gränshinder under 2003 vidare med kraft. Minskat tullkrångel, gemensamma yrkesbevis, en ny nordisk socialkonvention och snabbare folkbokföringssystem är några av resultaten, liksom en skatteöverenskommelse för svenska och danska gränspendlare. Genom dessa och kommande insatser för att göra det enklare att verka i grannländerna kommer Norden att stå starkare i den internationella konkurrensen.

Ytterligare steg mot ett samarbete mellan likvärdiga parter togs i förhållandet till Nordens baltiska grannar. På både regerings och parlamentarikernivå diskuterades former för samarbete inom Europa. Genom gemensamma nordisk-baltiska minister- och parlamentarikermöten byggs relationen upp till nytta både för skapandet av en gemensam region i norra Europa och för att tillvarata gemensamma intressen bland annat i EU.

Det Norden som nu byggs är ett öppnare Norden – mot våra grannar och gentemot alla de nya nordbor som söker en ny framtid i vår del av Europa.

1. Nordisk Råds møder i 2003

Stockholm den 3.-4. februar afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder. Det svenske formandsskab præsenterede sit program.

Lund den 27.-29. april afholdtes fællesmøde med Baltisk Forsamling hvor hovedtemaerne var: Kampen mot organiserad brottslighet, inklusive narkotika samt åtgärder för att motverka korruption; Civil säkerhet och civil krishantering; Utvecklingen av regional politik inom EU, inklusive Konventet och nordliga dimensionen.
I tilslutning til fællesmødet blev der afholdt Præsidie- og udvalgsmøder.

Villmanstrand den 24.-25. juni afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder. Fællesmødet omhandlede närområdessamarbetet, nordliga dimensionens partnerskap för miljö, situationen i nordvästra Ryssland. Endvidere blev der afholdt møde med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor.

Frederikshavn den 22.-23. september afholdtes Præsidie- og Udvalgsmøder. Her var temaet for fællesmødet "Grænseregionalt samarbejde" som bl.a. blev belyst ved Den Skandinaviske Triangel, dvs. samarbejdet Nordjylland, Sydnorge, Vestsverige.

Oslo den 27.-29. oktober afholdtes Nordisk Råds 54. session. I tilslutning til sessionen afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder.

2. Præsidiet

Præsidiet afholdt ni møder i 2003. Præsidiets formand var Inge Lønning (H), Norge.

2.1 Nordiska rådets internationella samarbete under 2003[2]

Internationell verksamhet är inte en tilläggsuppgift i rådets arbete. Det internationella perspektivet är numera en integrerad del av snart sagt all den verksamhet rådet bedriver. Det är en självklarhet att de frågor rådet arbetar med inte bara sätts i nordisk belysning, utan ställs in i ett vidare europeiskt och i många fall globalt sammanhang.

---

[2] Denna text bygger på den internationella redogörelse som lämnades vid Nordiska rådets session i Oslo 27–29 oktober 2003 av Nordiska rådets dåvarande president Inge Lønning

Det parlamentariska internationella samarbetet syftar ytterst till att främja kontakter och öka förståelsen länder emellan, att värna frihet och säkerhet, att befordra en vidareutveckling av den parlamentariska demokratins instrument och institutioner, och att främja social välfärd och ekonomisk utveckling.

Samarbetet med de parlamentariska kollegorna i närområdet har befästs. Baltiska församlingen och Nordiska rådet står så nära varandra som det överhuvudtaget är möjligt och möts regelbundet. I april arrangerades det fjärde gemensamma mötet mellan organisationerna, denna gång i Lund. De teman som togs upp på mötet var kampen mot organiserad brottslighet, civil säkerhet, samt regionalpolitik i EU.

Särskilt glädjande är att utskotten i Baltiska församlingen och Nordiska rådet håller på att konsolidera ett praktiskt och regelbundet samarbete. Som exempel på ett resultat av detta kan nämnas det gemensamma möte som rådets Medborgar- och konsumentutskott samt Välfärdsutskottet anordnade tillsammans med Baltiska församlingens Rättsliga kommitté och Sociala kommitté kring narkotikamissbruk och korruption. I detta deltog även representanter för Europarådet. Även de andra utskotten i rådet har genomfört gemensamma aktiviteter med sina baltiska utskottspartners.

Det parlamentariska Östersjösamarbetet fick en ypperlig manifestation i den 12:e parlamentariska Östersjökonferensen, som i början av september hölls i Oulo. Konferensen handlade bl.a. om kunskapssamhället och om maritim säkerhet. Slutdokumentet från konferensen betraktades som ett stort framsteg, bl.a. eftersom deltagarna – inklusive de ryska delegaterna – ställde sig bakom en uppmaning till regeringarna att verka för att Östersjön utpekas som ett särskilt känsligt havsområde.

Samarbetet med de parlamentariska kollegorna i Ryssland går framåt. Vid samtal i S:t Petersburg 17 juni mellan Nordiska rådets president Inge Lønning och Federationsrådets talman Sergei Mironov sade Mironov att man gärna bidrar aktivt till Nordiska rådets temakonferens i april 2004 om den Nordliga dimensionen. I samband med mötet underskrevs ett dokument om samarbete mellan OSS interparlamentariska församlingen (i vilken Mironov är president) och Nordiska rådet. I slutet av året genomfördes ett veckolångt program för en grupp parlamentariker från Kaliningrads regionala duma i syfte att vidga nätverket och dialogen med Ryssland.

EU:s utvidgning och framtidskonventet har varit en av de mest framträdande frågorna på den europeiska politiska arenan under året. Dessa frågor togs upp i möten med Europaparlamentariker och med nordiska konventsmedlemmar i Bryssel i mars. I detta sammanhang fick Nordiska rådets president Inge Lønning också anledning att ta upp dessa frågor i sitt möte med Europaparlamentets president Pat Cox. Lønning inviterade också Cox till Nordiska rådets temamöte 2004 om utvecklingen av EU:s nordliga dimension. Samarbetet med Europaparlamentet har för övrigt också skett i form av ett möte om konsumentfrågor mellan Medborgar- och konsumentutskottet och berörda utskott i Europaparlamentet.

Den fortsatta utvecklingen av den nordliga dimensionen är en central uppgift för det parlamentariska samarbetet i norra Europa, inte minst efter EU:s utvidgning. Europas nordliga region har särskilda förutsättningar och kräver särskild uppmärksamhet. Nordiska rådet utpekade den 4 februari en särskild rapportör om den nordliga dimensionen som följer utvecklingen och lämnar förslag till parlamentariska inspel i processen. En viktig uppgift är att bestämma hur det parlamentariska inflytandet kan utövas för att driva processen med den nordliga dimensionen framåt, och vilket mervärde som parlamentariker har i detta arbete. I ett uttalande till Europaparlamentet och EU-kommissionen lämnade Nordiska rådet i mars sitt starka stöd till Nordiska ministerrådets inspel till EU:s nya handlingsplan för den nordliga dimensionen.

I samarbete med det polska parlamentet genomfördes i november en parlamentarisk workshop i Warszawa om den nordliga dimensionen, vilken också samordnades med ett arrangemang av Nordiska ministerrådet.

Det parlamentariska samarbetet kring förhållandena i Västnorden, Arktis och Barentsregionen växer. Nordiska rådet deltar i detta samarbete bl.a. genom sin observatör i Arktiska parlamentarikerkommittén. Bland de frågor som ställs i fokus är samarbetet med urbefolkningarna, en bärkraftig social och ekonomisk utveckling, samt satsningar på att utveckla IT och bärkraftiga transportsystem i Arktis.

Rådet menar att det bör göras fortsatta satsningar på att stärka den samnordiska förmågan till konfliktförebyggande och civil krishantering. Det är positivt att de nordiska regeringarna anser att rådets rekommendationer rörande konfliktförebyggande och civil krishantering stämmer väl överens med de nordiska ländernas övergripande prioriteringar på detta område. I samband med Irak-konfliktens inledning har rådet fört fram sin uppfattning att det är FN och Säkerhetsrådet som skall avgöra hur hot mot den internationella freden och säkerheten skall mötas. Säkerhetspolitiska frågor dryftades också vid det årliga mötet i OSSE:s parlamentarikerförsamling i juli. I sitt anförande vid församlingen framhöll Nordiska rådets president bl.a. vikten av att bekämpa den organiserade brottsligheten, som utgör ett fundamentalt hot mot medborgarnas trygghet, och att säkra den politiska demokratins spelregler och marknadsekonomins mekanismer.

Kontakterna med olika parlamentariska systerorganisationer har vårdats och vidgats. Benelux-parlamentet och Nordiska rådet deltar regelbundet i varandras möten, till ömsesidig nytta. Ett samarbete håller på att växa fram med the British-Irish Interparliamentary Body (BIIPB). Framförallt Nordiska rådets Miljö- och naturresursutskott har haft ett flertal överläggningar och möten med de brittiska och irländska kollegorna för öppenhjärtiga och konstruktiva diskussioner om bl.a. Sellafield. Rådets Näringsutskott har varit representerat i möten med de parlamentariska nätverken kring WTO och OECD. Nordiska rådet är också representerat i IPU. Dessutom kan konstateras att "Norden" har en räckvidd som sträcker sig ända ner över det södra halvklotet. Under året har det gjorts studiebesök vid rådet av en delegation från the East African Legislative Assembly (EALA), ett parlamentariskt samarbetsorgan mellan Kenya, Uganda och Tanzania som verkar för regional, politisk och ekonomisk integration.

Gemensamt för kontakterna och utbytet med de parlamentariska organisationerna är insikten om att interparlamentariskt samarbete är ett kraftfullt instrument inte bara i den demokratiska utvecklingen utan också för att främja en sådan utveckling i demokratiskt och ekonomiskt eftersatta länder eller i kris- och konfliktdrabbade länder.

Nordiska rådet strävar efter att ytterligare vidareutveckla och befästa det internationella samarbetet under 2004. En faktor av grundläggande betydelse i detta arbete är den utvidgning av EU som kommer att fullbordas 1 maj 2004. Det regionala parlamentariska samarbetet kommer sannolikt därmed att få större uppmärksamhet. Det kan finnas skäl att de parlamentariska aktörerna i den nordliga regionen gör större ansträngningar för att utarbeta gemensamma positioner, ställningstaganden och synsätt i frågor där deras intressen sammanfaller. Det är också viktigt att ta tillvara möjlighet att då det är lämpligt bygga upp ett gemensamt och praktiskt samarbete i olika frågor.

2.2 Samarbetet i Östersjöområdet, Baltic Sea Parliamentary Conference

Den 12:e parlamentariska Östersjökonferensen genomfördes i Uleåborg i Norra Finland 8–9 september 2003. Nordiska rådet deltog med en delegation på sju personer. Alla partigrupper, utskott och länder var representerade.

Det övergripande temat för konferensen var "Baltic Sea Region – Area of Knowledge". Tre olika teman togs upp:

1) Samarbete i Östersjöregionen
2) Kunskapssamhälle i Östersjöregionen
3) Kunskapsbaserad samhälle och dess inverkan på arbetsmarknaden i Östersjöregionen

Uppslutningen var stor, frågorna som togs upp var relevanta och aktuella, och diskussionerna var livliga och konstruktiva.

Konferensen avslutades med att enhälligt anta en resolution som hade förberetts i en Drafting Committee. Ett nordiskt förmöte om resolutionen och stadgeförändringen arrangeras innan konferensens början. Mötet kunde enas om ett samnordiskt och samordnat förslag till ändringar och tillägg i resolutionsutkastet.

Konferensen beslutade också att ändra regler för den parlamentariska konferensen. Deltagarkretsen utvidgades och man kommer i framtiden inbjuda flera observatörer till konferensen.

Nordiska rådets representanter har flera rapportörskap och uppföljningsuppgifter inom den parlamentariska konferensen. Ole Stavad fortsätter som BSPC observatör i HELCOM. Kent Olsson utpekades som BSPC Kaliningrad-rapportör. Han skall presentera rapporten för konferensen i 2004. Outi Ojala, ordförande for BSPC Standing Committee utpekades till BSPC-rapportör för NGO-lagstiftning i Östersjöregionen.

Den permanenta kommittén höll fyra möten under året för att förbereda konferenser och följa upp resolutionerna. Den Permanenta kommittén besökte i november Bryssel. Östersjörådets CSO-ordförande Tiit Naber och direktör Hannu Halinen deltog i möten i Bryssel. Sekretariatsnivån höll likaså fyra möten under året.

2.1 Præsidiets Budgetgruppe

Presidets budgetgrupp år 2003 har bestått av följande medlemmar, som nominerats av partigrupperna:

- Den socialdemokratiska gruppen, Stortingsrepresentant Berit Brørby, ordf.
- Mittengruppen, Folketingsmedlem Thor Gunnar Kofoed
- Den konservativa gruppen, Riksdagsledamot Kent Olsson
- Den vänstersocialistiska gröna gruppen, Stortingsrepresentant Inge Ryan

Budgetgruppens verksamhet och tidsplan har varit i enlighet med godkänt mandat av Presidiet, den 9 december 2002:

- den 15 januari i Stockholm: internt möte i budgetgruppen, samrådsmöte med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor om budgetdirektiven 2004
- den 11 juni i Köpenhamn: ministerrådssekretariatets möte med Nordiska rådets tjänstemän om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 24 juni i Villmansstrand: internt möte i budgetgruppen om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 25 juni i Villmansstrand: koordineringsmöte med utskottens och kontrollkommitténs ordförande, samrådsmöte med ministerrådets sekretariat om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 5 september 2003 i Stockholm: internt möte i budgetgruppen, samrådsmöte med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004
- den 22 september i Skagen: samrådsmöte med ställföreträdare för samarbetsministrarnas ordförande om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004
- den 20 november i Köpenhamn: ministerrådssekretariatets möte med budgetgruppen ang. budgetdirektivet 2005 om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004

Budgetgruppen lämnade förslag till Presidiets betänkande om ministerrådsförslag om ministerrådets budget 2004, till presidiemötet den 8 oktober, som godkändes. Sessionen antog rekommendation 28/2003 i enlighet med betänkandet.

3. Udvalgenes og komiteernes arbejde i 2003

3.1 Kultur- og Uddannelsesudvalget

Kultur- og Uddannelsesudvalget bestod af 15 medlemmer. Formand: Lars Wegendal, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige. Næstformand: Ester Larsen; Midtengruppen (V), Danmark.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mødtes fem gange til ordinære udvalgsmøder: i februar i Stockholm, hvor det svenske formandskabsprogram blev præsenteret af utbildningsminister Le-

na Hallengren og udvalget holdt møde med formændene for riksdagens kulturutskott och utbildningsutskott.

Ved udvalgets møde i april i Lund indledte man et samarbejde med Baltisk Forsamlings Kultur-, Uddannelses- og Forskningsudvalg. De to udvalg underskrev et *Joint Co-operation Paper*, hvor man udpegede emner for samarbejde. I 2003 var emnet "et nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsrum". Resultatet var en rekommandation til de nordiske undervisnings- og forskningsministre om at afholde en møde med de baltiske landes undervisnings- og forskningsministre (dette blev afholdt 25. marts 2004). Der blev nedsat en arbejdsgruppe under ledelse af Nils-Erik Söderqvist, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige.

Kultur- og Uddannelsesudvalget nedsatte endvidere en arbejdsgruppe om kvalitet i skolen under ledelse af Nils-Erik Söderqvist, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige. Arbejdsgruppen skulle forberede en konference, som blev afholdt den 2.-3. februar 2004.

Kultur- og Uddannelsesudvalget indledte i 2003 drøftelser med ministerrådet om etablering af et nordisk forskningsrum, dels på mødet i april og dels på sessionen hvor utbildningsminister Thomas Östros fremlagde en rapport om et nordisk forskningsrum, NORIA, som var udarbejdet af professor Gustav Björkstrand på opdrag af ministerrådet (forskningsministrene).

Kultur- og Uddannelsesudvalg havde ved mødet i juni i Villmandsstrand indkaldt to gæster. Professor Dan Brändström fremlagde sin rapport "Evaluering af Nordisk Ministerråds institutioners rolle for nordisk samarbejde på området uddannelse, forskning og IKT". Rapporten har dannet grundlag for overdragelse af dele af de nordiske institutioners budget til nationale myndigheder. Kultur- og Uddannelsesudvalget har udtalt sig positivt om denne proces, dog med undtagelse af situationen for Nordisk Samisk Institut. Den anden gæst var formand for sprogpolitisk referencegruppe Olle Josephson, som talte om: Nordisk Sprogkonvention, domænetab (engelsk vinder frem på bekostning af nationale sprog), det nye mobilitetsprogram Nordplus Sprog, modermålsundervisningens betydning for indlæring af et nordisk sprog og rådets rekommandationer om ny administrativ struktur for arbejdet med det nordiske sprogfællesskab.

Udvalget besøgte i månedsskiftet juli/august Færøerne, hvor man besøgte Nordens og fik præsenteret virksomheden. Udvalget holdt møde med Færøernes Kulturudvalg og drøftede selvstyrets beføjelser på udvalgets områder. Udvalget afholdt en minihøring om idrættens rolle som integrerende kraft, endvidere drøftede man de frivillige organisationers position. Udvalget besøgte Færøernes radio/tv, Kulturhuset i Fuglefjord og Klaksvik byråd.

På udvalgets møder i Frederikshavn i september havde man besøg af Vicedirektør René Bugge Bertramsen, Vidensministeriet, Danmark, som orienterede om den danske regerings tanker om at begrænse tilgangen til medicinstudiet i Danmark, f.eks. ved at indføre sprogprøver. Udvalget blev af bitr. statssekretær Carl Lindberg, Utbildningsdepartementet, Sverige, orienteret om det nordiske samarbejde om at sikre skolegang for alle i den tredje verden. Udvalget afholdt i samarbejde med Medborger- og Forbrugerudvalget et seminar om pornografisering og seksualisering af børns hverdag. Endvidere blev udvalget orienteret om Nordisk Film- og TV-Fonds overvejelser om en nordisk filmpris, ved direktør Svend Abrahamsen og udvalget fik præsenteret digitale tv-senderinger fra TV2Nord, ved direktør Bent Bjørn.

Kultur- og Uddannelsesudvalget afholdt i forbindelse med sessionen det traditionelle samrådsmøde med kulturministrene, hvor man drøftede nabolands-tv (Ole Norrbacks udredning), Multimediefond (Rek. 23/1997), de strategiske kultursatsninger, afgående og kommende formandskabsprogrammer og ministerrådets gennemgang af de nordiske kulturorganisationer og -støtteordninger, som skulle gennemføres i 2004.

I forbindelse med Nordisk Råds session i Oslo i oktober fremlagde Kultur- og Uddannelsesudvalget betænkninger om følgende emner:

- A 1315/kultur Medlemsforslag om idrotten, en integrerende kraft i Norden
- A 1321/kultur Medlemsforslag om domænetab
- A 1325/kultur Udvalgsforslag om rabatbilletter for ungdom og studerende
- A 1326/kultur Udvalgsforslag om en nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
- A 1328/kultur Udvalgsforslag om et baltisk-nordisk uddannelses- og forskningsområde

Endvidere sendte udvalget en udtalelse til Præsidiet om medlemsforslag A 1276/p om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris

Kultur- og Uddannelsesudvalget rettede i 2003 henvendelse til de nordiske landes regeringer om ved de kommende forhandlinger om ny EU-traktat at sikre, at en sportsartikel ikke sætter den frivillige foreningsmodel under pres fra den kommercielle idræt.

Kultur- og Uddannelsesudvalget deltog i 2003 i Nordisk Råds arbejde om nordboernes rettigheder, som fra ministerrådets side blev varetaget af tidligere statsminister Poul Schlüter, med særlig fokus på mobilitet (anerkendelse af eksamener) og studiestøtte.

Repræsentanter for udvalget deltog i Nordisk Kulturfonds konferenceserie "Nordisk kulturpolitik i forandring".

Kultur- og Uddannelsesudvalget følgende faste punkter:

- Arbejdet i nationale og selvstyreområdernes parlamenters Kultur- og Uddannelsesudvalg
- Nyt fra de nordiske partigrupper
- EU – relevante sager
- Nærområderne – Baltikum og Rusland.

3.2 Velfærdsudvalget

Nordiska rådets välfärdsutskott förbereder och ansvarar för sakbehandlingen på följande arbetsområden:

- Välfärds- och trygghetsordningar
- Social- och hälsovård
- Handikapp
- Byggnation och bostad
- Familj
- Barn och ungdom
- Narkotika, alkohol och andra missbruksformer

Välfärdsutskottet hade år 2003 femton medlemmar med riksdagsledamot Pehr Löv (sv) från Finland som ordförande. Else Theill Sørensen (KF), Danmark, har verkat som viceordförande för utskottet.

År 2003 har utskottet hållit sex möten. Dessa var i februari i Stockholm, i april i Lund, i juni i Villmanstrand, i september i Fredrikshavn samt i samband med Nordiska rådets session i Oslo i oktober. Sommarmötet hölls i slutet av juni i Viborg (Ryssland) och temat var barn och ungas situation samt hälso- och sjukvården i nordvästra Ryssland.

Vid sina möten har Välfärdsutskottet arrangerat följande hearings:

- Sveriges ordförandeskapsprogram i Nordiska Ministerrådet på social och hälsoområdet (februari)
- bekämpningen av narkotika som ett nordiskt-baltiskt samarbete (april)
- problematiken omkring en kraftigt ökande förekomst av diabetes (juni)
- en ny handlingsplan i Nordiska ministerrådet för nordvästra Ryssland (juni)

I samband med mötet i april i Lund arrangerade Välfärdsutskottet i samarbete med Medborgar- och konsumentutskottet samt lag- och socialutskotten vid Baltiska församlingen ett seminarium om olika metoder att bekämpa narkotika och alkohol.

Välfärdsutskottets arbetsgrupp för barn och unga har under året hållit sju möten var speciell tonvikt lagts vid barn och ungas situation på Grönland och i Baltikum/Ryssland. Ordförande för arbetsgruppen är Margareta Israelsson (s).

Vid Nordiska rådets session i oktober antogs följande rekommendationer på förslag av Välfärdsutskottet:

- Förebyggande av diabetes
- Pensioner och förtidspensioneringar
- Insatser mot narkotika och alkohol
- Handlingsplan för nordvästra Ryssland

Följande rekommendationer avskrevs av Nordiska rådets plenarförsamling på förslag av Välfärdsutskottet:

- Demensproblematik
- Fri rörlighet för alla
- Små diagnosgruppers patientföreningar
- Hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn
- Elektroniske fagbøker for synshemmede

På basen av meddelanden från Nordiska ministerrådet beslöt plenarförsamlingen på förslag av Välfärdsutskottet att avvakta nytt svar för följande rekommendationer:

- Nordisk samarbeid om kultur og helse
- Telemedisin mellan de nordiska länderna
- Om reumatikere og andre langvarige syges livssituation
- Hälsovårdssystem i Norden

3.3 Medborger- og Forbrugerudvalget

Generelt

Medborger- og Forbrugerudvalget bestod af 15 medlemmer med Arne Lyngstad (KrF), Norge, som formand og Per Kaalund (S), Danmark, som næstformand. Udvalget afholdte fem møder og gennemførte studietur til Karasjok og Kautokeino i Finmarken, Norge.

De overordnede temaer som dominerede udvalgets arbejde i år 2002 var:

- Organiseret kriminalitet, herunder menneskehandel
- Forbrugerspørgsmål

Udvalget arbejdede endvidere med følgende temaer:

- Dialog med repræsentanter fra den samiske urbefolkning
- EU-Kommissionens meddelelse om en ny asylstrategi
- Korruption, kortlægning af problemet
- Demokratiudviklingen
- Bekæmpelsen af narkotika (i samarbejde med Velfærdsudvalget på fællesmøde mellem Nordisk Råd og Baltisk Forsamling)
- Afskaffelse af grænsehindringer i Norden
- Seminar om pornograficeringen af det offentlige rum. Udvalget inviterede Kultur- og Uddannelsesudvalget at deltage i seminaret

Arbejdsgrupper

To arbejdsgrupper blev oprettet i løbet af året, arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål og arbejdsgruppen vedrørende pornograficering af hverdagen.

Arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål blev oprettet i forbindelse med Nordisk Ministerråds udarbejdelse af en handlingsplan for sektoren. Dette skete i forlængelse af udvalgets miniseminar om forbrugerspørgsmål hvor den svenske forbrugerminister Ann-Christin Nykvist

og udvalgets medlemmer diskuterede vigtigheden af at udarbejdelsen af handlingsplan skulle ske via dialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Udvalgets arbejdsgruppe afholdt i årets løb et fællesmøde med det svenske formandskab og det islandske formandskab om prioriteringer i udarbejdelsen af sektorens handlingsplan. Arbejdsgruppens forslag til prioriteringer blev vedtaget på Nordisk Råds session 2003. Opfølgning af dette arbejde sker i 2004. Arbejdsgruppens medlemmer er: Marianne Carlström (s), Sverige, formand, Arne Lyngstad (KrF), Norge og Anne Berit Andersen (H), Norge.

Arbejdsgruppen vedrørende pornograficering af hverdagen. Som opfølgning på udvalgets seminar om pornograficering af hverdagen, blev der oprettet en arbejdsgruppe bestående af et (1) medlem fra Medborger- og Forbrugerudvalget og et (1) medlem fra Kultur- og Uddannelsesudvalget. Arbejdsgruppen afleverer sine arbejdsresultater i 2004. Arbejdsgruppens medlemmer er: Anita Appelthun Sæle (KrF), Norge og Lena Jensen (SV), Norge.

Rekommandationer og udtalelser

Udvalgets arbejde med menneskehandel førte til rekommandationer som blev behandlet ved rådets session. Disse drejede sig om forslag til tiltag i bekæmpelsen af prostitution og menneskehandel samt en rekommandation om at sprede filmen "Lilja 4-ever" til unge mennesker i Norden og i nærområderne. Andre forslag fra udvalget som blev behandlet ved rådets session var et forslag om støtte til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge samt det ovennævnte forslag vedrørende forbrugerspørgsmål. Sammen med Velfærdsudvalget og Miljø- og Naturresurseudvalget fremlagde udvalget et forslag hvor rådet anmoder Nordisk Ministerråd at udarbejde en handlingsplan for Nordvestrusland.

Medborger- og Forbrugerudvalget vedtog en udtalelse til EU-Kommissionen vedrørende Kommissionens handlingsplan for den nordlige dimension. I udvalgets udtalelse ønsker udvalget, at Kommissionen indarbejder planer vedrørende arbejde med urfolkets livssituation i den nordlige dimension.

I øvrigt afleverede udvalget en udtalelse til Præsidiet hvor udvalget gjorde opmærksom på vigtigheden af jævn repræsentation af kønnene i rådets arrangementer.

Internationalt samarbejde

Udvalgets repræsentanter deltog i dialog med Europaparlamentets udvalg om kvinders rettigheder og lige muligheder. Medlemmerne præsenterede Nordisk Råd og specielt rådets arbejde med ligestillingsspørgsmål.

Arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål afholdt ligeledes et møde med repræsentanter fra Europaparlamentets udvalg om retlige anliggender og det indre marked og udvalget om miljø- og sundhedsanliggender og forbrugerpolitik. Medlemmerne afholdt også et møde med en enhedschef fra EU–Kommissionen.

Udvalgets formand deltog i møder med politikere fra Baltisk Forsamling blandt andet i Baltisk Forsamlings session. Politikere fra Baltisk Forsamling har deltaget i nogle af Medborger- og Forbrugerudvalgets møder.

Udover ovennævnte har formanden samt andre repræsentanter fra udvalget deltaget i eksterne seminarer/konferencer på udvalgets fagområde.

3.4 Miljø- og Naturresurseudvalget

I 2003 besluttede Miljø- og Naturresurseudvalget at lægge hovedvægten på følgende emner:

- Erfaringer med miljøbistand til Øst- og Centraleuropa
- Miljøvenlig energiproduktion
- Havmiljøet som et beskyttet område
- Bæredygtig udvikling – Revision af strategien: fra teori til praksis

Prioriteret eksternt samarbejde for Miljø- og Naturresurseudvalget:

- Miljøudvalget i BIIPB (British-Irish Inter-Parliamentary Body): Hovedvægt på Sellafield
- Miljøsamarbejde i nærområdet (Baltikum og Nordvestrusland): Hovedvægt på Østersøens miljø og det regionale energisamarbejde

Miljø- og Naturresurseudvalget har 15 medlemmer; Asmund Kristoffersen (A), Norge, er formand og Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.), Island, var næstformand frem til maj 2003, hvor hun blev afløst af Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island.

Udvalget har holdt seks møder; heraf et i forbindelse med ekskursion til Estland i juni 2003. Udvalget havde under sessionen i Oslo i oktober et samråd med miljøministrene om indsatsen rettet mod bekæmpelse af radioaktiv forurening i Nordvestrusland og skibstrafikkens indflydelse på Østersøens miljø.

Udvalget har desuden afholdt fællesmøder med Baltisk Forsamlings Miljøbeskyttelses- og Energiudvalg tre gange i løbet af 2003. Møderne blev afholdt i forbindelse med de respektive miljøudvalgs egne møder i hhv. Lund, Tallinn og Vilnius. Det vigtigste samarbejdsemne har været Østersøens udpegning som Særlig Følsomt Havområde (PSSA).

I forbindelse med sine møder har Miljø- og Naturresurseudvalget afholdt:

- høring om hval- og sælforvaltning ("Fangst og følelser") (Stockholm, februar 2003)
- seminar om MARPOL og PSSA med eksperter fra IMO og HELCOM – sammen med Baltisk sameksistens (Frederikshavn, september 2003)
- temamøde om miljøvenlig energi (Frederikshavn, september 2003)
- seminar om Nordvestruslands miljøproblemer – sammen med to andre af Nordisk Råds udvalg (Oslo, oktober 2003) og Baltisk Forsamlings udvalg (Lund, april 2003)
- seminar om Nordisk Ministerråds nærområdearbejde – sammen med to andre af Nordisk Råds udvalg (Villmanstrand, juni 2003)
- et seminar om GMO (Frederikshavn, september 2003)

Sideløbende har udvalget:

- deltaget i Nordisk Ministerråds konference om revisionen af den nordiske strategi for bæredygtig udvikling (København, januar 2003)
- deltaget i internationalt møde om Technetium-99-udledningerne fra Sellafield (Whitehaven, UK, april 2003)
- møde med irske parlamentarikere om Sellafield (Dublin, juli 2003)
- deltaget i North Atlantic Conference (Shetland, oktober 2003)
- samarbejde med BIIPB (British-Irish Inter-Parliamentary Body) om Sellafield (herunder deltagelse i BIIPB's plenarforsamling (Ware, UK, november 2003)
- Deltaget i møder med Baltisk Forsamlings Miljø- og Energiudvalg (april, maj og november 2003)
- varetaget formandskabet for en forberedelsesgruppe vedr. en trilateral interparlamentarisk konference i Oslo december 2004 om energisikkerhed – sammen med Baltisk Forsamling og Benelux-Parlamentet (møder i Oslo, oktober og Vilnius, november 2003)
- deltaget i internationale møder og konferencer indenfor udvalgets aktuelle sager

I forbindelse med sessionen i Oslo blev ni ud af ti gamle rekommandationer inden for Miljø- og Naturresurseudvalgets område afskrevet.

Udvalgets sager, der førte til nye rekommandationer på sessionen i Oslo:

- Biologisk mangfoldighed (A 1297/miljø)
- Miljøvenlig produktion og forbrug af energi (A 1298/miljø)
- Forskerrådgivning vid beslutninger om fiskerikvoter (A 1301/miljø) – fremstilling

- Havmiljø- og fiskeriforskningsinstitutioner i Norden (A 1301/miljø) – fremstilling
- Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen (A 1309/miljø og A 1314/miljø)
- Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (A 1327/velfærd/medborger/miljø)
- GMO i jordbruget (A 1330/miljø)
- Rovdyrforvaltning i Norden (A 1331/miljø).

3.5 Næringsudvalget

Næringsudvalgets arbejdsområder er:

- næring/industri
- indre marked, fri bevægelighed, afskaffelse af grænsehindringer, handel
- regional- og strukturspørgsmål
- beskæftigelse og arbejdsmarked
- arbejdsmiljø
- infrastruktur/transport
- kommunikation
- IT

Næringsudvalget har 14 medlemmer med Kent Olsson (m), Sverige, som formand og Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island, som næstformand. Udvalget har holdt fem udvalgsmøder og en studietur.

I løbet af året har udvalget afholdt seminarer/høring omkring skattereglers betydning for virksomhedshandler i Norden, anvendelse af Open Source Software i Norden, åbningen af de europæiske arbejdsmarkeder, personskatter i Øresundsregionen, etablering af Nordisk InnovationsCenter og konkurrencesituationen i boligsektoren. Som fast tema har der desuden været afviklet indlæg fra de nationale næringsudvalg.

Udvalget har desuden behandlet forslag vedrørende et nordisk samarbejdsorgan for møbelindustrien, Open Source, de baltiske arbejdsmarkeder, det nordiske charter for små og mellemstore virksomheder, oprettelsen af nordiske skattekontorer samt etablering af et Nordisk Business Angel Network.

Udvalget afholdt sommermøde på Lofoten hvor regionalpolitik (digitale løsninger for offentlige institutioner og private virksomheder) og erhvervspolitik (udviklingsmuligheder for egnsområder med lav befolkningstæthed).

Medlemmer af udvalget har deltaget i møder og konferencer indenfor udvalgets aktuelle sager, herunder grænsehindringer, innovationspolitik og IT.

I øvrigt behandlede udvalget diverse forslag fra Nordisk Ministerråd, herunder budgetforslag.

3.6 Kontrolkomiteen

Under året 2003 höll Kontrollkommittén sex möten. Dessa var i februari i Stockholm, i april i Lund, i juni i Villmanstrand, i augusti i Reykjavik/Akureyri, i september i Fredrikshavn samt i samband med Nordiska rådets session i oktober i Oslo. Riksdagsledamot Agne Hansson (c) från Sverige har varit ordförande för Kontrollkommittén år 2003. Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.) från Island var viceordförande fram till 25 juni då landsmannen Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.) tog över viceordförandeskapet.

Till Kontrollkommitténs huvuduppgift hör att behandla Rigsrevisionens berättelser angående Nordiska rådets, Nordiska Ministerrådets och Nordiska kulturfondens räkenskaper. På basen av dessa berättningar sammanställer Kontrollkommittén betänkanden till plenarförsamlingen. År 2003 kan konstateras att inga oegentligheter föreligger i de tre organisationers räkenskaper.

År 2003 har Kontrollkommittén även behandlat rapporter från egna externa kontrolluppgifter. Dessa var:

- En evaluering av strukturreformen i Nordiska rådet

- En evaluering av informationsarbetet inom det officiella nordiska samarbetet

Behandlingen av rapporten om Nordiska rådets strukturreform ledde till ett kommittéförslag som plenarförsamlingen antog vid sessionen i Oslo i oktober. Evalueringen av informationsarbetet i det officiella nordiska samarbetet ledde inte till något kommittéförslag.

3.7 Valgkomiteen

Nordisk Råds Valgkomite afholdte møder på følgende tidspunkter 2003:

- 22. september i Frederikshavn
- 26.-29. oktober, på Nordisk Råds session i Oslo mødtes Valgkomiteen fire gange.

Valgkomiteens formand var Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island, og næstformand var Ole Stavad (S), Danmark.

4. Fællesmøde med Baltisk Forsamling

Den 27-29 april 2003 samlades ett par hundra politiker från Baltikum och Norden till temamöte i Stadshallen i Lund. Temamötet var det fjärde i ordningen som arrangerades i samarbete mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen. På dagordningen fanns bl.a. den nordliga dimensionen, samarbetet i Östersjöregionen, civil krishantering, kamp mot den organiserade brottsligheten, samt sjösäkerhet och skydd mot oljekatastrofer i Östersjön.
En rapport om temamødet kan rekvireres hos Merete Henriksen, afdelingssekretær Nordisk Rådes sekretariat, mh@norden.org

5. Sessionen

Nordiska rådets 55:e ordinarie session hölls i Stortinget, Oslo 27–29 oktober 2003.
Innan sessionens öppnande hölls möten i partigrupper, utskott och Presidiet. Presidiet mötte även statsministrarna för samråd om det nordiska samarbetet samt utrikesministrarna vid en lunch. I generaldebatten höll Islands statsminister statsministrarnas redogörelse och redogjorde för det isländska ordförandeskapsprogrammet i ministerrådet år 2005.

Förutom behandling av rådets ärenden hölls frågestund med samarbetsministrarna och utrikesministrarna samt försvarsministrarna framlade respektive redogörelser. En stort antal möten och arrangemang – utom plenum – hölls i anslutning till sessionen. Tre framställningar gjordes under året. Nordiska rådets priser utdelades vid en högtidlig ceremoni i Den Gamle Logen efterföljt av regeringens mottagning på Akershus Slott. Centrala debatter gällde "Det nordiska samarbetet i EU – Nordiska ministerrådets europaaktiviteter 2002-2003", ministerrådets redogörelse om Västnorden i det nordiske samarbejde, gränshinder och vardagsintegration (mot bakgrund av samarbetsministrarnas och Poul Schlüters redogörelser) samt den nordliga dimensionen. Andra teman som debatterades var arbetsmarknad och innovation i den nordliga regionen, justitieområdet och människohandel, folkhälsa i den nordliga regionen, konsument- och miljöskydd, kunskapsutveckling och forskning i den nordliga regionen, Närområdet och samarbete i Östersjöregionen samt ministerrådets budget för år 2005.

Vid sessionen antogs 25 nya rekommendationer, 51 rekommendationer avskrevs och 30 rekommendationer behölls. I åtta rekommendationers fall blev några att-satser avskrivna.

Val genomfördes till sammansättning och ledning i rådets organ samt andra förtroendeposter. Gabriel Romanus valdes till rådets president för år 2004 och i enlighet med försöksordning med en vice president – godkänd vid sessionen – valdes Anita Johansson till rådets vice president i samma period.

Sessionens dagsordenspunkter:

Måndagen den 27 oktober 2003 kl. 15.00

1 Sessionens öppnande – Hälsningar från internationella gäster

2 Fastställande av närvarolista

3 Godkännande av dagordning

4 Regler för sessionens genomförande – Information om procedur vid voteringar

kl. 15.30 – ca 19.30

5 Generaldebatt

Statsministrenes redegørelse

Tisdagen den 28 oktober 2003 kl. 09.00 -12.00 Plenum forts.

6 Västnorden i det nordiska samarbetet

7 Gränshinder och vardagsintegration

kl. 14.00 - 15.30 Plenum forts.

8 Samarbetsministrarnas frågestund

kl. 15.30 - ca 18.30

9 Arbetsmarknad – Innovation i den nordliga regionen

10 Justitieområdet – Människohandel

11 Folkhälsa i den nordliga regionen

12 Konsument- och miljöskydd

Onsdagen den 29 oktober 2003 kl. 09.00 - 12.00 Plenum forts.

Inledningsvis ev. ytterligare hälsningar från internationella gäster

13 Utrikesministrarnas redogörelse

Försvarsministrarnas redogörelse

14 Den nordliga dimensionen

15 Närområdet – Samarbete i Östersjöregionen

kl. 11.00-12.00

16 Kunskapsutveckling och forskning i den nordliga regionen

Kl. 14.00 - ca 17.00 Plenum forts.

17 Bärkraftigt utnyttjande av naturresurser - Miljöskydd

18 Kulturell samhörighet i den nordliga regionen

19 Planer och budget för det nordiska samarbetet 2004

20 Avskrivning av rekommendationer

21 Val

22 Tal av den nyvalde presidenten

23 Fastställande av tid och plats för nästa session

kl. ca 17.00

24 Sessionens avslutande

6. Nordiska rådets priser

Presidiet slutbehandlade för sin del medlemsförslag, framlagt av Den socialdemokratiska gruppen om att Nordiska rådet bör införa ett nordiskt filmpris. Ett delbetänkande hade framlagts av Presidiet i saken år 2002. Presidiets betänkande utarbetades mot bakgrund av konklusion i Presidiets ad hoc grupp om Nordiska rådets priser. Denna grupp avlöste en tidigare tillsatt grupp (budgetgruppens medlemmar) om rådets priser. Mot bakgrund av Presidiets förslag, där kultur- och utbildningsutskottets yttranden ingick antog plenarförsamlingen rekommendation om att införa Nordiska rådets filmpris, med reservation från Mittengruppens medlemmar. Presidiet konstaterade vid sitt möte den 9 december att rådets kulturpriser inte ger anledning till översyn, men gav en ny grupp inom Presidiet i uppdrag att under år 2004 se över Nordiska rådets natur- och miljöpris. Mittengruppen framlagde ett medlemsförslag om Nordiska rådets priser den 16 december, som hänvisades till behandling i Presidiet.

7. Västnorden

På bakgrund av rekommendation 16/2002 "Västnorden i det nordiska samarbetet" tillsatte samarbetsministrarna en arbetsgrupp angående Västnorden i det nordiska samarbetet med uppdraget att lämna en rapport våren 2003. Arbetsgruppens uppgift var att framlägga en redogörelse i syfte att belysa möjligheterna för att öka den politiska relevansen av de västnordiska aktiviteterna i NMR:s regi. Redogörelsen skulle utgöra underlag till fortsatta politiska dryftelser av problemställningen och innehålla förslag till beslut om verkställande av strategiskt begrundade handlingar i samnordisk regi. I mandatet förutsattes att redogörelsen inte tog sikte på etablering av nya formaliserade samarbetsstrukturer eller förberedning av budgetprogram avsedda för Västnorden.

Tillsammans med ministerrådets meddelande om rekommendationen överlämnades till rådet rapporterna: "Vest-Norden i det nordiske samarbejde – redegørelse" (ANP 2003:732) samt en faktuell redogörelse för sammanlagt 16 länder/områden i och omkring Västnorden "West Norden and its neighbours", utarbetad på beställning av Nordregio. Presidiet behandlade rapporten vid sitt septembermöte i Fredrikshavn och inviterade de 11 västnordiska medlemmarna av rådet från Island, Färöarna och Grönland till gemensamma dryftelser. Redogörelsen välkomnades av rådet som viktigt diskussionsunderlag. Mötet blev upptakten till fokusering av Västnorden som ett av den 55:e sessionen i Oslo huvudtema. I sessionsdebatten och dialogen med ministerrådet rådde samsyn om vikten av fortsatt synliggörande av Västnorden i det nordiska samarbetet och de möjligheter som utvidgade kontakter till Västnordens grannområden innebär. Redogörelsens styrka ansågs ligga i utpekandet av konkreta och viktiga områden. Konkreta förslag till operati-

va handlingar efterlystes. Nästa steg skulle bli att inhämta ministerrådet facksektorers synpunkter.

Mellan råden finns regelbundna kontakter och samråd. Västnordiska rådets president Jonathan Motzfeldt höll ett inlägg om Västnorden vid den 55:e sessionen. Rådens presidier höll möte i anslutning till sessionen för att dryfta viktiga samarbetsfrågor. Nordiska rådet mottog inbjudan till Västnordiska rådets temamöte på Färöarna och till Västnordiska rådets årsmöte på Grönland och deltog med representanter och inlägg vid bägge tillfällena.

8. Grænsehindringer 2003

I løbet af 2003 udløb den første fase af Poul Schlüters mandat som det svenske formandskabs særlige repræsentant, hvilket også markerede afslutningen på den første intensive fase for Nordisk Råds arbejde med at afskaffe grænsehindringer i Norden.

Det konkrete politiske arbejde har primært fundet sted i udvalgene og derudover har Præsidiets referencegruppe med Ole Stavad i spidsen fulgt arbejdet tæt, specielt med sigte på Poul Schlüters afrapportering på sessionen 2003.

Via årets møder mellem referencegruppen og Poul Schlüter, har Nordisk Råd givet indspil og kommentarer til hans indsats og har samtidigt fastholdt målsætningerne i rådets rekommandationer på området. Dette arbejde har samtidigt dannet baggrund for udarbejdelsen af en handlingsplan for 2004 som vil blive holdt op imod Schlüters slutrapportering i juni 2004.

Overordnet set, har Nordisk Råd været tilfreds med Poul Schlüters indsats og derfor også støttet de prioriteringer som har fundet sted. Derimod synes der stadig at være manglende politisk vilje blandt de nordiske lande til en gang for alle at få afskaffet grænsehindringerne, hvorfor arbejdet kommer til at fortsætte ind i 2004.

9. Nordisk Råds nye sager i 2003

9.1 Nye medlemsforslag 2003

A 1315/kultur	Medlemsförslag om idrotten, en integrerande kraft i Norden (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1316/näring	Medlemsförslag om att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1317/medborgar	Medlemsförslag om åtgärder mot prostitution och handel med kvinnor (väckt av Tuula Haatainen m.fl.)
A 1318/næring	Udvalgsforslag om etablering af Business Angels netværk i Norden (fremmet av Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1319/medborger	Medlemsforslag om støtte til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1320/näring	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt skattekontor (väckt av Runar Patriksson, Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1321/kultur	Medlemsforslag om domænetab (stillet af Ester Larsen (V) og Mittengruppen i Kultur- og Uddannelsesudvalget)
A 1322/næring	Udvalgsforslag om opfølgning på Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere (fremlagt av Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1323/medborgar	Medlemsförslag om att sprida filmen "Lilja 4-ever" till skolungdomar i Norden (väckt av Den socialidemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1324/kultur	Medlemsförslag om resehandböcker om Nordens närområden och Västnorden (väckt av Ilkka Taipale m.fl.)

A 1325/kultur	Udvalgsforslag om rabatbilletter til ungdom og studerende (fremmet af Kultur- og Uddanelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1326/kultur	Udvalgsforslag om en nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (fremmet af Kultur- og Uddannelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1327/medborger/ velfærd/miljø	Udvalgsforslag om en handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (fremmet af Medborger- og Forbrugerudvalget, Velfærdsudvalget og Miljø- og Naturresurseudvalget i Nordisk Råd)
A 1328/kultur	Udvalgsforslag om nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde (fremmet af Kultur- og Uddannelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1329/medborger	Udvalgsforslag om temaer til Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008 (fremmet af Medborger- og Forbrugerudvalget i Nordisk Råd)
A 1330/miljø	Udvalgsforslag om nordisk samarbejde om retningslinjer for sameksistens med konventionelle og økologiske afgrøder ved eventuel dyrkning af genmodificerede organismer, GMO i jordbruget (fremmet af Miljø- og Naturressourceudvalget i Nordisk Råd)
A 1331/miljø	Udvalgsforslag om øget informationsudveksling om rovdyrforvaltningen i Norden (fremmet af Miljø- og Naturressourceudvalget i Nordisk Råd)
A 1332/næring	Udvalgsforslag om nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (fremmet af Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1333/välfärd	Utskottsförslag om förebyggandet av diabetes i Norden (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1334/välfärd	Utskottsförslag om insatser mot narkotika och alkohol (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1335/ välfärd	Utskottsförslag om beskattning av pensioner och principerna för förtidspensionering (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1336/presidiet	Presidieförslag om försöksordning av en vice president i Nordiska rådet (framlagt av Presidiet i Nordiska rådet)
A 1337/kk	Kommittéförslag om rapporten "Övergången från trepelarestruktur till utskottsbaserat vardagsarbete" (framlagt av Kontrollkommittén i Nordiska rådet)
A 1338/kultur	Medlemsförslag om folkbildning (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1339/näring	Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

9.2 Ministerrådsforslag 2003

B 219/presidiet; C 2	Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2004

9.3 Skriftlige spørgsmål 2003

E 1	Skriftligt spørgsmål om støtte til oprettelsen af en vestnordisk flyrute mellem Færøerne, Island, og Grønland (stillet af Steingrímur J. Sigfússon). Besvaret den. 28. februar 2003.
E 2	Skriftligt spørgsmål om initiativer for vestnordisk flyrute eller rutesamarbejde mellem Færøerne, Island og Grønland (stillet af Steingrímur J. Sigfússon). Besvaret den 3. december 2003.

10. Nordisk Råds medlemmer 2003

Nordisk Råds medlemmer 2003 efter udvalg ved åbningen af Nordisk Råds 54. session.

Præsidiet
Den Socialdemokratiske Gruppe
Arja Alho (sd), Finland
Berit Brørby (A), Norge
Rannveig Guðmundsdóttir (A), Island
Anita Johansson (s), Sverige
Ole Stavad (S), Danmark

Midtergruppen
Jónína Bjartmarz (F), Island
Jens Chr. Larsen (V), Danmark
Ragnwi Marcelind (kd), Sverige
Jan Sahl (KrF), Norge

Den Konservative Gruppe
Inge Lønning (H), Norge, præsident
Martin Saarikangas (saml), Finland
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Outi Ojala (vänst), Finland

Kultur- og Uddannelsesudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Ole Dorph (Si), Grønland
Britt Hildeng (A), Norge
Ásta R. Jóhannesdóttir (A), Island
Nils-Erik Söderqvist (s), Sverige
Frode Sørensen (S), Danmark
Lars Wegendal (s), Sverige, formand

Midtergruppen
Mikko Alatalo (cent), Finland
Heli Berg (fp), Sverige
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland
Ester Larsen (V), Danmark, næstformand
Tuve Skånberg (kd), Sverige

Den Konservative Gruppe
Trond Helleland (H), Norge
Kaj Ikast (KF), Danmark
Jógvan við Keldu (Ff), Færøerne

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lena Jensen (SV), Norge

Medborger- og Forbrugerudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Marianne Carlström (s), Sverige
Risto Kuisma (sd), Finland
Per Kaalund (S), Danmark, næstformand
Berndt Sköldestig (s), Sverige
Jens Stoltenberg (A), Norge

Midtergruppen
Sari Essayah (kd), Finland
Arne Lyngstad (KrF), Norge, formand
May-Helen Molvær Grimstad (KrF), Norge
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Anne Berit Andersen (H), Norge
Anne Holmlund (saml), Finland
Inger René (m), Sverige
Marja Tiura (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Andre
Jette Jespersen (DF), Danmark

Miljø- og Naturresurseudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Sinikka Bohlin (s), Sverige
Jóannes Eidesgaard (Jvfl.), Færøerne
Asmund Kristoffersen (A), Norge, formand
Jutta Urpilainen (sd), Finland

Midtergruppen
Per Berthelsen (D), Grønland
Tarja Cronberg (gröna), Finland
Barbro Feltzing (mp), Sverige
Agne Hansson (c), Sverige
Elisabeth Arnold (RV), Danmark
Simo Rundgren (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Ola Sundell (m), Sverige
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island, næstformand

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Inge Ryan (SV), Norge
Kristen Touborg (SF), Danmark

Andre
Øyvind Korsberg (FrP), Norge

Velfærdsudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Aud Gaundal (A), Norge
Margareta Israelsson (s), Sverige
Ilkka Taipale (sd), Finland

Midtergruppen
Pehr Löv (sv), Finland, formand
Leif Mikkelsen (V), Danmark
Aila Palomiemi (cent), Finland
Gabriel Romanus (fp), Sverige

Den Konservative Gruppe
Drífa Hjartardóttir (Sj.), Island
Harriet Lindeman (FS), Åland
Elisabeth Røbekk Nørve (H), Norge
Else Theill Sørensen (KF), Danmark, næstformand

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Line Barfod (EL), Danmark
May Elisabeth Hansen (SV), Norge

Andre
John I. Alvheim (FrP), Norge
Anita Knakkergaard (DF), Danmark

Næringsudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Ole Vagn Christensen (S), Danmark
Reynoldh Furustrand (s), Sverige
Per Erik Granström (s), Sverige
Miapetra Kumpula (sd), Finland

Midtergruppen
Thor Gunnar Kofoed (V), Danmark
Lauri Oinonen (cent), Finland
Flemming Oppfeldt (V), Danmark
Runar Patriksson (fp), Sverige
Rune J. Skjælaaen (Sp), Norge

Den Konservative Gruppe
Kent Olsson (m), Sverige, formand
Raymond Robertsen (H), Norge
Jan Vapaavuori (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island, næstformand

Andre
Thore A. Nistad (FrP), Norge

Kontrolkomitéen
Den Socialdemokratiske Gruppe
Aud Gaundal (A), Norge
Berndt Sköldestig (s), Sverige

Midtergruppen
Agne Hansson (c), Sverige, formand
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Raymond Robertsen (H), Norge
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Kristen Touborg (SF), Danmark

Valgkomitéen
Den Socialdemokratiske Gruppe
Berit Brørby (A), Norge
Ole Stavad (S), Danmark, næstformand

Midtergruppen
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland, formand
Elisabeth Arnold (RV), Danmark

Den Konservative Gruppe
Kent Olsson (m), Sverige
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lennart Gustavsson (v), Sverige

11. Partigrupper i Nordisk Råd

Den Konservative Gruppe
Det Konservative Folkeparti (KF), Danmark
Folkeflokken (Ff), Færøerne
Samlingspartiet (saml/kok), Finland
Frisinnad Samverken (FS), Åland
Island Selvstændighedspartiet (Sj.), Island
Høyre (H), Norge
Moderata samlingspartiet (m), Sverige

Midtergruppen
Det Radikale Venstre (RV), Danmark
Venstre (V), Danmark
Atassut (At), Grønland
Centern i Finland (cent/kesk), Finland
Kristdemokraterna (kd), Sverige
Kristdemokraterna (kd), Finland
Svenska folkpartiet (sfp/sv), Finland
Gröna Förbundet (gröna/vihr), Finland
Liberalerna på Åland (lib), Åland
Kristelig Folkeparti (KrF), Norge
Senterpartiet (Sp), Norge
Centerpartiet (c), Sverige
Folkpartiet liberalerna (fp), Sverige
Miljöpartiet (mp), Sverige
Framsóknarflokkurinn (F), Island

Den Socialdemokratiska Gruppe
Socialdemokratiet (S), Danmark
Socialdemokratiet (Jvfl.), Færøerne
Siumut (Si), Grønland
Finlands Socialdemokratiska Parti (SDP,sd), Finland
Den Socialdemokratiske Alliance (A), Island
Det norske Arbeiderparti (A), Norge
Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s), Sverige

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Enhedslisten - De Rød-Grønne (EL), Danmark
Socialistisk Folkeparti (SF), Danmark
Inuit Atarqatigiit (IA), Grønland
Vasemmistoliitto/Vänsterförbundet (vänst/vas), Finland
Vinstri Grænir/Vänster Gröna (VG), Island
Sosialistisk Venstreparti (SV), Norge
Vänsterpartiet (v), Sverige

Uden partitilknytning
Dansk Folkeparti i Danmark (DF), Danmark
Fremskrittspartiet i Norge (FrP)
Uden parti (UP)

12. Nordisk Råds delegationer

Hver national delegation har sit eget sekretariat, som forbereder møder, assisterer i forbindelse med praktiske spørgsmål, og tilbyder råd og vejledning til offentligheden.

Nordisk Råd, Danmarks Riges delegation
Generalsekretær Henrik Hagemann

Nordisk Råd, Færøernes Delegation
Direktør Súsanna Danielsen

Nordisk Råd, Grønlands Delegation
Direktør Jacob Hartmann Hansen

Finlands delegation i Nordiska rådet
Sekretariatschef Patrick Zilliacus

Nordiska rådet, Ålands delegation
Delegationssekretær Marine Holm-Johansson

Nordisk Råd, Islands delegation
International sekretær Stígur Stefánsson

Nordisk Råd, Den Norske Delegasjon
Sekretariatsleder Kjell Myhre-Jensen

Nordiske rådet, Den svenska delegationen
Sekretariatschef Eva Smekal

Kontrollkommitténs betänkande

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003
Nordiska kulturfondens årsberättelse år 2003

(Revisionsberättelse, se s. 693; årsberättelse, se s. 698)

1. Kontrollkommitténs förslag

Nordiska rådets Kontrollkommitté har mottagit Nordiska kulturfondens årsberättelse för verksamheten 2003, samt revisorernas revisionsberättelse för Nordiska kulturfondens verksamhet 2003.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ratificera det nya rättställningsavtalet som godkändes av de nordiska samarbetsministrarna den 16 december 2002

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådet lägger årsberättelse och revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 2003 till handlingarna och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet

2. Årsberättelsen

Nordiska kulturfondens årsberättelse innehåller upplysningar om fondens organisation (ändamål, ekonomi, förvaltning och styrelse), särskilda satsningar, bidragsverksamheten (antal, fördelning mellan länder/områden, fördelning mellan sektorer och upplysning om beviljade bidrag) samt om räkenskaperna. Årsberättelsen består av en sammanfattning av verksamhetsåret 2003 samt ett appendix till årsberättelsen som mera i detalj redogör för ovannämnda faktaupplysningar.

Det sammanlagda ansökta beloppet var år 2003 109,2 MDKK fördelat på 762 giltiga ansökningar. Det beviljade beloppet uppgick till 26.411 MDKK fördelat på 261 mottagare. Talen för 2002 var 137,2 MDKK fördelat på 657 giltiga ansökningar och 26.558 MDKK beviljades till 248 mottagare.

Årsberättelsen konstaterar att enligt ministerrådets regler måste projekt vara avslutade senast två år efter beviljningsåret. Det vill säga att de projekt som fonden beviljade bidrag till under år 2001 måste slutredovisas senast den 31 december år 2003. Beträffande de projekt som inte blir avslutade återförs bidraget till fonden. Bidragsmottagaren kan dock begära att få sluttiden för

redovisningen framflyttad. I dessa fall har den del i projektbidraget som inte är utbetalt ombeviljats och upprättats som ett nytt projekt. Under år 2003 gällde detta totalt 19 projekt. Det kan konstateras att många projekt har svårigheter med att slutföra sin verksamhet inom två år. År 2002 har fondens styrelse fokuserat på problemen med *två-årsregeln*. Som följd har styrelsen år 2003 fattat beslut om att delegera till sekretariatet att besluta om bevillningar av projekt.

Som en försöksverksamhet fram till år 2006 har fonden beslutat att frångå *tre-landsregeln*, dvs. att ett projekt skall omfatta minst tre nordiska länder för att kunna beviljas stöd. Orsaken är att fonden vill motverka utvecklingen mot en uppdelning i *atlantiska* och *baltiska* projekt. Ett bilateralt projekt bör dock för att kunna beviljas stöd stärka sammanhållningen mellan östra och västra Norden.

3. Revisionsberättelsen

I enlighet med artikel 15 i stadgarna för Nordiska kulturfonden fattar Nordiska rådet beslut angående revisionen av fondens förvaltning och räkenskaper. Det har sedan sammanslagningen av det Nordiska kultursekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariatet varit kutym att fondens räkenskaper revideras av en medlem i det danska Folketinget och en rigsrevisor. År 2003 är revisionen genomförd av folketingsmedlem Flemming Oppfeldt och rigsrevisor Henrik Otbo. Dessa valdes vid Nordiska rådets session 2002 att fungera som revisorer för Nordiska kulturfonden åren 2003 och 2004.

Revisionen är, med hänvisning till § 21 i ekonomireglementet från mars 2001 för verksamhet finansierad med Nordiska ministerrådets budget, utförd efter gällande regler i det internordiska revisionsreglementet. Syftet är att undersöka om redovisningen är rättvisande och att den ger de nödvändiga upplysningarna som krävs för att kunna bedöma förvaltningen av fondens budget.

Revisorerna konstaterar att årsredovisningen följer gällande regler och att redovisningen ger en korrekt bild av Nordiska kulturfondens ekonomiska resultat och finansiella situation 31 december 2003. Revisionen har inte gett anledning till anmärkningar och förbehåll.

Årsberättelsen är liksom ifjol uppgjord enligt en modifierad redovisningsprincip (*modified accural accounting*). Syftet är att årsredovisningen skall återspegla ett utgiftsbaserat bokslut var intäkter och utgifter bokförs till den period den berör. Detta är den andra årsredovisningen med *modified accural accounting*.

En ny överenskommelse angående Nordiska kulturfonden utarbetades 2001. Överenskommelsen underskrevs av kulturministrarna 5 april 2002 för att sedan ratificeras av de nordiska länderna. Överenskommelsen ratificerades av medlemsländerna först den 16 mars 2004 och vann laga kraft 5 mars 2004. Trots att överenskommelsen formellt sett inte trätt ikraft under 2003 har kulturfonden ingått ett formellt samarbetsavtal med Nordiska ministerrådets sekretariat om vissa administrationstjänster.

De nordiska samarbetsministrarna godkände vid ett möte den 16 december 2002 ett förslag till ändring av det nordiska rättsställningsavtalet. Revisorerna meddelar att det nya rättsställningsavtalet fortsatt inte är underskrivet av de nordiska ländernas regeringar.

Revisionen omfattar ledningens årsberättelse, resultat och balans samt bilagor.

Fondens resultat var år 2003 1.172.219 DKK mot ÷1.021.277 DKK ifjol. De samlade intäkterna har stigit med ca. 2.134.000 DKK, vilket främst förklaras av att projekt annullerats eller inte kunnat hålla två-årsregeln.

Revisorerna konstaterar att kulturfonden också år 2003 konsekvent följer upp på projekt vars slutdatum har överskridits. Fondens nya projektstyrningssystem informerar löpande om de projekt som närmar sig slutdatumet. Därmed är antalet av oavslutade saker fallande, vilket revisorerna finner tillfredsställande.

4. Kontrollkommitténs synpunkter

Kontrollkommittén konstaterar att med utgångspunkt i Nordiska rådets och revisorernas tidigare påpekande att äldre projekt skall avslutas, har Nordiska kulturfonden på ett tillfredsställande sätt korrigerat detta förhållande. Angående ratificeringen av den nya överenskommelsen om Nordiska kulturfonden anser Kontrollkommittén att tiden från att ett avtal träffas tills det undertecknats av länderna tar för lång tid. Överenskommelsen godkändes av kulturministrarna 5 april 2002 men vann laga kraft först två år senare 5 mars 2004. Med hänsyn till rättsställningsavtalet som är av vital betydelse för Nordiska kulturfondens juridiska status, har avtalet fortsatt inte ratificerats av länderna, trots att de nordiska samarbetsministrarna godkände avtalet den 16 december 2002. Kontrollkommittén anser att beredningen i länderna bör kunna ske snabbare.

Liksom ifjol har revisorerna inga invändningar eller förbehåll till Nordiska kulturfondens räkenskaper, vilket Kontrollkommittén tolkar som att Nordiska kulturfonden efter många år av olösta administrativa problemställningar nu har god kontroll på sin organisation. Kontrollkommittén noterar denna utveckling i positiva ordalag.

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ratificera det nya rättställningsavtalet som godkändes av de nordiska samarbetsministrarna den 16 december 2002

Kontrollkommittén föreslår att

Nordiska rådet beslutar

att Nordiska rådet lägger årsberättelse och revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 2003 till handlingarna och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet

Mariehamn den 21 september 2004

Aud Gaundal (A)
Aulis Ranta-Muotio (cent)
Raymond Robertsen (H), leder
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.)
Tuve Skånberg (kd)
Kristen Touborg (SF)

Beretning om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003

1. Revision af årsregnskabet for 2003

1.1 Indledning

1. I henhold til artikel 15 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond" træffer Nordisk Råd bestemmelse om revision af fondens forvaltning og årsregnskaber.

Det har siden sammenlægningen i 1986 af Nordisk Kultursekretariat og sekretariatet for Nordisk Ministerråds almene virksomhed været fast praksis, at fondens årsregnskaber revideres af et medlem af Folketinget og den til enhver tid siddende rigsrevisor i forening.

Nordisk Råd har ved sessionen i Helsingfors i oktober 2002 valgt folketingsmedlem Flemming Oppfeldt og rigsrevisor Henrik Otbo som revisorer af Nordisk Kulturfond for årene 2003 og 2004.

2. Ifølge overenskomstens artikel 16 afgives hermed revisionsberetning for regnskabsåret 2003 til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Beretningen har i udkast været fremsendt til fondens sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen.

3. Årsregnskabet, der behandles på Nordisk Råds ordinære session i 2004, udviser et overskud på DKK 1.172.219 og en egenkapital på DKK 2.299.431. Årets resultat er overført til akkumuleret resultat for de foregående år.

1.2 Konklusion på den udførte revision

4. Revisionen af årsregnskabet har ikke givet anledning til bemærkninger af betydning for regnskabsaflæggelsen. Særlige forhold og kommentarer til årsregnskabet fremgår af henholdsvis afsnit 2 og 3, hvortil vi henviser.

Årsregnskabet er godkendt af bestyrelsen og underskrevet den 11. maj 2004, og vi har forsynet dette med revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

Vedrørende revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse henvises til afsnit 4.1.

2. Særlige forhold vedrørende årsregnskabet for 2003

2.1 Regnskabsprincip

5. Det anvendte regnskabsprincip er uændret i forhold til sidste år. Regnskabet er således baseret på et modificeret bogføringsprincip (*modified accrual accounting*), jf. økonomireglementet, § 19. Det betyder bl.a., at årsregnskabet er tilnærmet et omkostningsbaseret regnskab, hvor indtægter og udgifter henføres til den periode, de vedrører.

2.2 Samarbejdsaftale

6. I løbet af 2001 blev der udarbejdet ændringer til overenskomsten for Nordisk Kulturfond. Ændringerne er indarbejdet i en ny overenskomst, der blev underskrevet af kulturministrene den 5. april 2002. Den nye overenskomst er endeligt vedtaget den 16. marts 2004 efter ratificering i de nordiske lande. Ikraftstrædelsestidspunktet er 5. marts 2004.

Selv om den nye overenskomst formelt ikke er trådt i kraft med virkning for 2003, har Nordisk Kulturfond i lighed med sidste år indgået en formel samarbejdsaftale med Nordisk Ministerråds sekretariat om administrationsydelser fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

7. I overenskomstens artikel 10 er nævnt, at sekretariatsarbejdet samt personale- og økonomiforvaltningen varetages efter bestyrelsens beslutning. Der kan indgås aftaler om ekstern forvaltning for disse områder.

Det daglige arbejde varetages af Nordisk Kulturfonds sekretariat, mens bogføring, lønadministration mv. varetages af Nordisk Ministerråds sekretariats økonomiafdeling.

2.3 Retsstillingsaftale

8. Samarbejdsministrene godkendte ved et møde den 16. december 2002 et forslag til en ændring af den nordiske retsstillingsaftale. Derved skulle Nordisk Kulturfond få opretholdt sin status i relation til retsstillingsaftalen. Vi har fra fonden modtaget information om, at den ændrede retsstillingsaftale fortsat ikke formelt er underskrevet af repræsentanter for de nordiske landes regeringer.

2.4 Projektbevillinger

9. Hovedparten af ansøgninger om projektmidler sker nu elektronisk via Nordisk Kulturfonds hjemmeside. Det betyder bl.a., at data fra den elektroniske ansøgningsformular kan indlæses direkte i det nye projektstyringsprogram, hvorved der er væsentlig tidsbesparelse.

Samtidig er der fra 2003 nu seks ansøgningsrunder mod tidligere kun to for ansøgninger om projektmidler på indtil DKK 100.000. Det betyder, at arbejdspresset er øget over året, da der kommer flere ansøgninger. Samtidig imødekommer fonden et ønske om, at ansøgere generelt ikke skal være afhængige af kun to ansøgningsterminer. Effekten heraf har medført, at bevilgede ansøgninger i intervallet DKK 50-149.000 i 2003 udgør 66 % af samtlige bevillinger mod ca. 50 % tidligere.

Nordisk Kulturfonds bestyrelse har på sit møde i november 2003 besluttet, at alle ansøgninger – som en forsøgsordning – også skal vurderes af sagkyndige eksterne eksperter. Forsøgsordningen skal starte fra 2004 og vil blive evalueret i sommeren 2005.

3. Kommentarer til årsregnskabet

10. I lighed med tidligere år skal vi supplere det aflagte årsregnskab med enkelte kommentarer.

3.1 Anvendt regnskabspraksis

11. Årsregnskabet for 2003 er aflagt i overensstemmelse med regnskabsbestemmelserne i Nordisk Ministerråds økonomireglement. Den anvendte regnskabspraksis, dvs. værdiansættelsesmetoder etc., er uændret i forhold til tidligere år.

3.2 Resultatopgørelsen

12. Fondens resultat for 2003 blev DKK 1.172.219 mod DKK ÷1.021.277 i 2002.

De samlede indtægter er steget ca. DKK 2.134.000, hvilket primært skyldes tilbageførsel af ikke anvendte bevillinger for tidligere år med ca. DKK 2.143.000, hvor projektet enten er opgivet eller er faldet for to-årsreglen. De samlede budgetmidler fra Nordisk Ministerråd er netto steget med DKK 626.000, mens renteindtægterne er faldet med ca. DKK 635.000.

13. De samlede administrationsudgifter er faldet ca. DKK 1.533.000 i forhold til 2002. En væsentlig årsag hertil er, at fonden i 2002 havde omkostninger på ca. DKK 800.000 i forbindelse med flytning til de nye lokaler.

Samtidig er omkostninger i forbindelse med Nordisk Kulturfonds annoncering og samarbejde med regionale informationskontorer ca. DKK 1.184.000 mindre end i 2002. Det skyldes dels, at der i 2002 var væsentlige omkostninger til udarbejdelse af kursusmateriale, som nu anvendes på de regionale informationskontorer, dels at en del af omkostningerne for annoncering i forbindelse med de nye ansøgningsterminer i januar 2003 blev afholdt i 2002.

14. I forbindelse med gennemgang af personaleomkostningerne har vi fundet det uhensigtsmæssigt, at der ikke foreligger en samlet opgørelse og afstemning af vederlag mv. til bestyrelsen, ansatte samt andre, der har midlertidig ansættelse ved Nordisk Kulturfond.

Vi har anbefalet, at aftale herom fastlægges i samarbejdsaftalen med Nordisk Ministerråds sekretariat.

15. De samlede projektbevillinger er stort set uændrede i forhold til 2002 og udgør ca. DKK 35.534.000. I projektbevillingerne indgår interne projekter med DKK 3.950.000 til bl.a. fondens

temaområder, implementering af det nye datasystem til projektstyring samt yderligere omkostninger til arkivoprydning.

I 2003 har fonden ydet bevillinger på i alt DKK 26.411.007 til eksterne projekter. De samlede eksterne bevillinger svarer til ca. 74 % af de samlede udgifter. Antal bevilgede ansøgninger er i 2003 261 mod 248 bevilgede ansøgninger i 2002. Der var i 2003 i alt 990 ansøgninger mod 849 ansøgninger i 2002.

16. Vi har konstateret, at fonden også i 2003 fortsætter bestræbelserne på en nøje opfølgning på projekter, hvor slutdatoen er overskredet. Det nye projektstyringssystem forsyner løbende fonden med oplysninger om projekter, der er ved at nå slutdatoen, så der kan ske en tæt opfølgning på projektets afslutning. Antallet af ældre uafsluttede sager er således fortsat aftagende, hvilket vi finder tilfredsstillende.

Ældre uafsluttede projekter udgør pr. 31. december 2003 i alt otte mod 16 pr. 31. december 2002. De otte uafsluttede projekter fordeler sig således: tre bevilget i perioden 1988-1997, tre bevilget i 1998 og to bevilget i 1999. Der er ikke uafsluttede projekter for 2000, og for 2001 er alle projekter afsluttede på nær 19 projekter, hvor der er sket en genbevilling.

Vi har anbefalet, at fonden får afsluttet de otte ældre uafsluttede projektsager.

17. Vi har konstateret, at det implementerede projektstyringssystem fungerer tilfredsstillende og giver en hurtigere samt en mere smidig administration og information omkring projekterne. Alle projekter fra 2001 og frem er nu registreret i systemet, og fra 2004 vil samtlige oplysninger for nye projekter kunne findes elektronisk i systemet. Vi har samtidig konstateret, at der i forbindelse med implementeringen har været enkelte uhensigtsmæssigheder i relation til økonomisystemet, der benyttes i Nordisk Ministerråds sekretariat, idet de to systemer ikke er integrerede. Der kan derfor opstå fejl ved manuel dataoverførsel mellem de to systemer. Fonden har imidlertid løst de opståede problemer. Forholdet forventes at ophøre i forbindelse med implementering af et nyt økonomisystem i Nordisk Ministerråd.

3.3 Balancen

18. Aktiverne består af et mindre bankindestående samt en mellemregning med Nordisk Ministerråds sekretariat, der administrerer likviditeten i Nordisk Kulturfond. Mellemregningen er et udtryk for de akkumulerede budgetmidler fra Nordisk Ministerråd, der endnu ikke er udbetalt til de godkendte projekter.

19. Passiverne består primært af skyldige bevilgede projektmidler, hvor udbetaling vil ske inden for de følgende to år.

4. Den udførte revision

4.1 Revisionens formål, tilrettelæggelse og udførelse

20. Det er revisionens formål at påse, om det af ledelsen aflagte regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement af marts 2001 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget, og at årsregnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds aktiver, passiver og finansielle stilling samt resultat.

Revisionen omfatter ledelsens årsberetning, resultatopgørelse og balance samt noter.

21. Revisionen er udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement og er tilrettelagt og udført med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Revisionen, der foretages i overensstemmelse med god revisionsskik, har hovedsageligt omfattet regnskabsposter og områder, hvor der er risiko for væsentlige fejl og mangler, jf. pkt. 23.

I forbindelse med revisionen er fondens regnskabsmæssige registreringssystemer og interne kontroller gennemgået og vurderet.

Forekommer der tilsigtede fejl og mangler, vil der være risiko for, at disse forbliver uopdagede. Det er bestyrelsens og ledelsens ansvar at forebygge og opdage såvel tilsigtede som util-

sigtede fejl og mangler ved at tilrettelægge hensigtsmæssige registreringssystemer, forretningsgange og interne kontroller samt ved at påse overholdelse af disse.

Konstateres der under revisionen unøjagtigheder, som vækker mistanke om uregelmæssigheder, vil revisionen blive udvidet med henblik på afklaring heraf. Revisionen har ikke givet anledning til en sådan udvidelse.

22. Revisionen er udført i årets løb og i forbindelse med årsafslutningen.

4.2 Risikofyldte områder

23. Vor strategi for tilrettelæggelse af revisionen er fastlagt med henblik på at fokusere på risikofyldte områder. De risikofyldte områder har været:

- Projekter, herunder afsluttede og igangværende projektsager.
- Fondens forretningsgange og interne kontroller vedrørende indtægter og omkostninger samt balanceposter.

4.3 Revisionens udførelse

24. Revisionen har omfattet en gennemgang af procedurerne i forbindelse med regnskabsudarbejdelsen samt en stikprøvevis gennemgang af dokumentationen for de i årsregnskabet anførte oplysninger og beløbsangivelser, herunder kontrol af aktivernes tilhørsforhold, tilstedeværelse og værdiansættelse. Vi har kontrolleret, at de pågældende gældsposter og øvrige forpligtelser, der, os bekendt, påhviler fonden, er kommet til udtryk i regnskaberne.

25. Revisionen af projekter er foretaget for kontrol af, at alle bevilgede projektmidler er medtaget og opgjort til korrekt værdi (fuldstændigheden), udbetalinger heraf samt skyldige projektmidler. Revisionen er foretaget for i alt 30 projektsager, hvor den enkelte projektsag er revideret fra ansøgning over sagsbehandling og bevilling til udbetalingstidspunkt og eventuelt afslutningstidspunkt. I forbindelse med revisionen er der foretaget en gennemgang af sagsstyringen i projektstyringssystemet samt stikprøvevis bilagsrevision i forbindelse med udbetalinger.

Det er vor vurdering, at såvel projektstyring og den regnskabsmæssige behandling af projektbevillinger sker på en tilfredsstillende måde.

26. Revision af forretningsgange og interne kontroller er foretaget på specifikke regnskabsmæssige områder, herunder tilbageførte budgetmidler, rejse- og personaleomkostninger, periodisering, kreditorer og skyldige omkostninger.

Revisionen er foretaget som stikprøvevis substansrevision med henblik på verifikation af overholdelse af reglerne for rekvisition, godkendelse, registrering, anvisning og betaling af varer og tjenesteydelser. Substansrevisionen er suppleret med en regnskabsanalyse på kontoniveau.

Revisionen har endvidere omfattet en gennemgang af, at registrering af omkostningerne i økonomisystemet er genererede og er kommet korrekt til udtryk i årsregnskabet.

På grundlag af vore undersøgelser finder vi, at de etablerede forretningsgange og interne kontroller ved regnskabsførelsen og regnskabsaflæggelsen medvirker til at sikre regnskabets rigtighed, og at årsregnskabet giver et rigtigt billede af fondens aktiviteter og finansielle stilling.

27. Som led i revisionen af årsregnskabet har vi undersøgt, om der er taget hensyn til eller givet oplysning i årsberetningen om væsentlige begivenheder indtruffet mellem balancedagen og datoen for vor underskrift på revisionspåtegningen.

5. Andre oplysninger mv.

5.1 Bestyrelsens sammensætning

28. Bestyrelsen er med virkning fra 2003 udvidet til 13 medlemmer. Kulturministrene underskrev på et møde den 31. oktober 2001 et forslag om ændring af fondens overenskomst, så de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland, hver får et bestyrelsesmedlem mod tidligere kun at være repræsenteret gennem ét fælles bestyrelsesmedlem. Ændringen trådte i kraft den 22. januar 2003.

5.2 Eftersyn af bestyrelsens protokoller

29. Revisorerne har påset, at der føres protokol for afholdte bestyrelsesmøder, og at beslutninger, vedtaget af bestyrelsen, er kommet rigtigt til udtryk i regnskabet. Revisorerne har læst protokollerne for 2003, hvor der har været afholdt tre møder (139/2003-141/2003).

5.3 Besvigelser af væsentlig betydning for årsregnskabet

30. Revisorerne har med den daglige ledelse drøftet risikoen for, at årsregnskabet kan indeholde væsentlige fejlinformationer som følge af besvigelser eller andre uregelmæssigheder. Den daglige ledelse har over for os bekræftet:

- sit ansvar for implementeringen og driften af regnskabs- og interne kontrolsystemer, der er tilrettelagt for at forebygge og opdage besvigelser og fejl
- at vi har modtaget alle oplysninger vedrørende eventuelle besvigelser eller formodninger om besvigelser, som den daglige ledelse har kendskab til

Med henvisning til foranstående kan vi oplyse, at vi i forbindelse med revisionen ikke har konstateret forhold, der giver formodning om besvigelser eller andre uregelmæssigheder.

5.4 Ledelsens regnskabserklæring

31. I overensstemmelse med god revisionsskik har vi indhentet en regnskabserklæring fra fondens daglige ledelse og den økonomiansvarlige i Nordisk Ministerråds sekretariat.

Den skriftlige erklæring omfatter årsregnskabets fuldstændighed og er afgivet som led i revisionen af områder, hvor det er vanskeligt at opnå revisionsbevis.

Den modtagne regnskabserklæring har ikke givet anledning til bemærkninger.

5.5 Ikke-korrigerede forhold

32. Som følge af revisors udvidede oplysningspligt i Danmark skal vi oplyse bestyrelsen om forhold, der ikke er korrigeret i årsregnskabet, fordi den daglige ledelse har vurderet dem for værende uvæsentlige både enkeltvis og sammenlagt for årsregnskabet som helhed.

Denne oplysning skal gives med henblik på at sikre, at bestyrelsen er orienteret om og kan tilslutte sig den af den daglige ledelse foretagne vurdering.

Under revisionen har vi ikke konstateret ikke-korrigerede forhold, som efter vor vurdering bør rapporteres til bestyrelsen.

5.6 Afsluttende bemærkninger

33. I henhold til § 21 i Nordisk Ministerråds økonomireglement af marts 2001 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget skal vi erklære at have modtaget alle de oplysninger, der under revisionen er anmodet om.

København, den 28. juni 2004

Flemming Oppfeldt Henrik Otbo

Nordiska kulturfondens årsberättelse år 2003

Inledning

Den stora spännvidd som fondens bidragsverksamhet inrymmer gör fonden till en viktig och unik *kugge* i det nordiska kultursamarbetet. Det skulle givetvis vara enklare för fondens beredningsarbete om spännvidden minskade; om fonden bestämde sig för att endast ge bidrag till vissa målgrupper eller vissa konstformer. Men då skulle samtidigt det unika med fonden gå förlorat.

I en tid då de allmänna bidragen till föreningar och konstnärer inte ökar, och härtill allt mer omvandlas till specifika projektbidrag, samtidigt som allt fler verksamheter blir gränsöverskridande mellan olika konstformer är det viktigt att Nordiska kulturfondens bidragsverksamhet är relativt *ospecificerad*, att fonden kan bevilja projektbidrag över ett brett fält. Detta medför dock en ganska arbetskrävande administration, för såväl fondens styrelse som sekretariat.

Med tanke på att fonden har flera utdelningstillfällen per år, från och med år 2003 är det totalt sex tillfällen, så måste styrelsen beakta att det årliga utdelningsanslaget disponeras någorlunda jämt under året. Det kan medföra att styrelsen något år är allt för återhållsam vid ansökningstillfällena i början av året, så att det uppstår en allt för stor bevillningsram – i förhållande till inkomna ansökningar – vid årets sista ansökningstillfälle, vilket medför att årsräkenskaperna redovisar ett överskott; ej disponerade medel.

Styrelsen skulle förvisso kunna vara mer liberal vid sin behandling av projektbidrag vid årets sista ansökningstillfällle för att på så vis inte redovisa några odisponerade medel. Detta är dock ingen ansvarsfull bidragsverksamhet. Det skulle medföra dels att fondens rykte försämrades, att dess *kvalitetsstämpel* skulle bli utan värde, dels skulle det medföra en orättvis behandling gentemot de ansökningar som behandlades tidigare under året och det skulle bli olika kvalititetsbedömningar mellan olika utdelningstillfällen.

Det kan konstateras att några av de projekt som fonden beviljar bidrag till har svårigheter att slutföra sin verksamhet inom två år, vilket är den regel som ministerrådets sekretariat tillämpar. Det bör dock observeras att en del i fondens prioriteringar är att bevilja bidrag till nya och informella nätverk, det vill säga projekt som inte alltid har en fast organisation/institution att använda för praktiska administrativa uppgifter. När någon person i projekten slutar tappar man tempo och kontinuitet, vilket ofta medför att projektens genomförande tar längre tid än beräknat eller att projektet får en annan omfattning/inriktning och att en del av bidraget därmed återförs till fonden.

Ovanstående är något som allmänt bör beaktas i samband med diskussionerna om Nordiska kulturfondens verksamhet och årsräkenskaper.

Nordiska kulturfondens årsberättelse för 2003 består dels av en sammanfattning med efterföljande årsräkenskaper, dels ett appendix som mer ingående beskriver och förklarar fondens verksamhet och räkenskaper.

Köpenhamn den 11 maj år 2004

Rannveig Guðmundsdóttir, ordförande

Þorsteinn Gunnarsson, vice ordförande

Sammanfattning av verksamhetsåret 2003

1. Fondens organisation

Den nya överenskommelsen

Den 5 april år 2002 undertecknade de nordiska kulturministrarna en revidering av fondens överenskommelse i syfte att tydliggöra fondens juridiska status och institutionella karaktär. I den nya överenskommelsen föreskrivs att fonden är ett självständigt rättssubjekt och att styrelsen beslutar hur fondens sekretariatsarbete samt dess personal och ekonomiförvaltning skall utföras. Under år 2003 har den reviderade överenskommelsen ratificerats i de nordiska länderna.

Den 16 mars år 2004 meddelade danska UD att ändringarna var godkända av samtliga länder och att de trädde ikraft den 5 mars 2004. Det vill säga nästan tre år efter att fonden inlämnade ett medlemsförslag till Nordiska rådet om ändringar i överenskommelsen.

Ändring av det nordiska rättsställningsavtalet

Med anledning av den nya överenskommelsen aktualiserades frågan om hur fonden även fortsättningsvis kan omfattas av det nordiska rättsställningsavtalet. Vid samarbetsministrarnas möte den 16 december år 2002 godkändes därför ett förslag till reviderat rättsställningsavtal, vilket klargör att fondens sekretariat och personal omfattas av samma rättsställningsavtal som gäller för Nordiska rådets och ministerrådets sekretariat samt personal.

Efter samarbetsministrarnas beslut i december år 2002 har avtalet blivit utsänt till de nationella utrikesdepartementena för yttrande. Avtalet har i april år 2004 fortfarande inte formellt undertecknats av representanter för de nordiska regeringar. Fondens styrelse har vid flera tillfällen påpekat för Norska UD, vilka ansvarar för avtalet, att beredning bör få en skyndsam avslutning.

När det reviderade rättsställningsavtalet träder ikraft kommer arbetsgivaransvaret för fondens personal att överföras från Nordiska ministerrådets sekretariat till fondens styrelse.

De självstyrande områdenas representation i styrelsen

Från och med år 2003 har antalet ledamöter i styrelsen utökats från 11 till 13. Ändringen innebär att de självstyrande ledamöterna numera har varsin ledamot i styrelsen. Tidigare hade de en gemensam representant som ambulerade mellan områdena.

Styrelseledamöternas arvoden

Styrelsen ledamöter har sedan år 1976 mottagit arvode för sitt styrelsearbete. Från och med år 2003 består styrelsens arvoden av dels ett grundarvode, dels ett mötesarvode. Grundarvodet uppgår till 12 600 DKK/år för en ordinarie ledamot. Ordförande erhåller ett dubbelt grundarvode; det vill säga 25 200 DKK, och vice ordförande erhåller ett och ett halvt grundarvode; det vill säga 18 900 DKK. Mötesarvodet motsvarar 1 800 DKK/mötesdag för samtliga ledamöter.

Sekretariatets arkiv och nya datasystem

Fonden lyder inte under danska riksarkivet och dess riktlinjer för arkivering. Sekretariatet har emellertid varit i kontakt med riksarkivet och frågat om de framöver kan ta emot fondens handlingar, vilket de har ställts sig positiva till. Under år 2003 har sekretariatet iordningställt arkivet enligt riksarkivets riktlinjer och en större del av handlingarna kommer därefter i maj år 2004 att överföras till riksarkivet.

Under år 2003 har implementeringen av fondens nya datasystem blivit avslutat. Med det nya systemet kan sekretariatet få en bättre styrning och uppföljning av de inkommande ansökningarna och de beviljade projekten. Det nya datasystemet möjliggör även att fonden kan ta emot ansökningar elektroniskt via hemsidan.

2. Fondens särskilda satsningar

Som ett komplement till bidragsverksamheten, vilken är fondens huvudsakliga verksamhet, tar styrelsen emellanåt egna initiativ i syfte att förstärka det nordiska kultursamarbetet.

Satsningen Årets nordiska utställning

Från och med år 2003 kan museer i Norden söka ett särskilt bidrag om 3 milj. DKK. Bidraget utannonseras vartannat år och beviljas till en extraordinär utställning som vänder sig till en bred publik och visas i minst två nordiska länder. Satsningen sker i samverkan med Nordiska museikommittén.

Av de 17 inkomna förslagen på utställningsprojekt utsåg styrelsen i november år 2003 ett projekt med arbetstiteln *"När Norden kom till Kongo och Kongo kom till Norden"*. Med den utställningen vill fonden sätta fokus på Afrika och Kongo, såväl i dåtid som nutid, och dess relationer till Norden och de nordiska länderna. Temat för utställningen spänner från 1800-talets missionärer till 1900-talets FN-soldater. Utställning kommer visas i Stockholm, Helsingfors, Köpenhamn och Oslo under åren 2005 och 2006. Ansvarig för utställningen är Etnografiska museet i Stockholm.

Undersökning om "Den skandinaviska språkförståelsen"

Fonden har avsatt 3 milj. DKK till en omfattande språkundersökning som kartlägger den vardagliga förståelsen av danska, norska och svenska hos 1 175 ungdomar i Norden. Deras kunskaper i de skandinaviska språken kommer även jämföras med deras motsvarande kunskaper i engelska. En del i undersökningen är även att kartlägga ungdomarnas konsumtion av nordisk kultur, häri bland annat tittande på nordiska TV-program, och dess konsekvenser för ökad språkförståelse. Språkundersökningen utförs av Lunds universitet och redovisas i januari år 2005.

Forskningsprojektet "Nordisk kulturpolitik under förändring"

Med den övergripande rubriken "Nordisk kulturpolitik under förändring" startade fonden år 1998 ett omfattande samnordiskt forskningsprojekt, vilket avslutades under hösten år 2003 med en serie av totalt sex konferenser. Projektet har kartlagt de nordiska ländernas kulturpolitik under åren 1945–2000. Totalt har 60 forskare varit involverade och undersökningen har resulterat i en huvudrapport och fem delrapporter. På uppdrag av fonden har Arne Ruth, tidigare chefredaktör och kulturchef för tidningen Dagens Nyheter, sammanfattat och kommenterat forskningsrapporterna i en fristående essä, vilken publicerades i augusti år 2003.

3. Fondens bidragsverksamhet

Fler ansökningstillfällen och ett nytt system med sakkunniga

Med start år 2003 införde fonden en treårig försöksordning med sex ansökningstillfällen per år. Tidigare har fonden endast haft två årliga tillfällen. Den nya ordningen gäller ansökningar till och med 100 000 DKK och målsättningen är att den sökande skall få besked inom åtta veckor. För ansökningar över 100 000 DKK har fonden fortsatt två årliga tillfällen. Målsättningen för dessa ansökningar är en svarstid på tolv veckor.

Hittills har fonden använt Nordiska ministerrådets sekretariat och konstkommittéer för att bedöma ansökningarnas kvalitet. Ministerrådets arbete har varit – och är fortsatt – mycket värdefullt för fondens behandling av ansökningarna och fonden sätter stort pris på dagens samarbete med ministerrådets sekretariat och konstkommittéer.

Under år 2003 beslutade fonden att etablera ett parallellt kompletterande system med enskilda sakkunniga som styrelsen utser på förslag från nationella kulturmyndigheter/organisationer. Målsättningen med den nya ordningen är dels att få synpunkter/impulser från andra personer utanför det officiella nordiska systemet, dels att skapa en större nationell förankring av fondens arbete. Det nya systemet börjar gälla från och med år 2004 och är en försöksverksamhet som gäller fram till år 2006.

Antalet ansökningar och styrelsens bevillningar

Sammanlagt inkom 990 ansökningar till fonden under år 2003. Av dessa var 762 giltiga, vilket är ökning med nästan 14 % jämfört med år 2002. Totalt beviljades 261 ansökningar och fondens bevillningar motsvarade 26,411 milj. DKK. Härutöver beviljade fonden 2 milj. DKK till Årets nordiska utställning. Med detta inräknat utdelade fonden därmed 28,411 milj. DKK till olika projekt. Det motsvarar nästan 98 % av bidraget från Nordiska ministerrådet.

Under år 2003 avslutades 225 projekt som tidigare beviljats bidrag. Totalt var därmed 1257 ansökningar under beredning i fondens sekretariat, vilket är en ökning med 8 % jämfört med år 2002.

Fonden har ändrat sin bidragsverksamhet och satsar nu allt mer på mindre projekt. Numera beviljas endast i undantagsfall bidrag på mer än 500 000 DKK. Under år 2002 var 74 % av fondens bevillningar i intervallet 10 000–149 000 DKK. Motsvarande siffra för år 2003 var 82 %. I likhet med tidigare år var ca 45 % av de beviljade ansökningarna från huvudstadsområdena i Norden.

Av de nordiska länderna mottog under år 2003 norska projekt den största andelen beviljade bidrag, vilka motsvarade ca 23 % av fondens samlade bevillningar. Av de beviljade bidragen utdelades 12 % till ansökare från Västnorden. Motsvarande siffra för Nordens östra närområde var 5 %. Nästan 60 % av det beviljade beloppet utdelades till föreningar, informella nätverk och motsvarande. De tre enskilda konstområdena som beviljades mest bidrag var musikområdet (24 %), bildkonst (14 %) och litteratur (9 %).

Bilaterala projekt mellan östra och västra Norden

Sedan fonden bildades år 1966 har fonden haft som princip att ett projekt skall omfatta minst tre nordiska länder/självstyrande områden för att kunna beviljas ett bidrag. För att motverka att det nordiska samarbetet uppdelas i ett *baltiskt* och ett *atlantiskt* samarbete beslutade fonden under år 2003 att frångå sin "tre-landsregel". Från och med år 2004 godkänner fonden bilaterala projekt om dess syften är att förstärka sammanhållningen mellan östra och västra Norden. Det vill säga samarbetsprojekt mellan Island, Färöarna eller Grönland visavi Danmark, Finland Norge, Sverige eller Åland. Fondens satsning gäller dock inte bilateralt utbyte inom det "danska rigsfællesskabet". Satsning är en försöksverksamhet som gäller fram till år 2006.

4. Fondens årsräkenskaper

Omslutning och resultat

Totalt var omslutningen 37,833 milj. DKK under år 2003 och resultatet uppgick till +2,299 milj. DKK. Resultatet överförs till verksamheten för år 2004.

Intäkter och kostnader

Fondens intäkter består av fyra delar och var fördelade enligt följande under år 2003: Anslag från Nordiska ministerrådet 29,101 milj. DKK (77 %), tillbakaförda bidrag (från projekt som inte har kunnat genomföras enligt planerna) 6,767 milj. DKK (18 %), ränteintäkter 0,837 milj. DKK (2 %) och överförda medel från föregående år 1,127 milj. DKK (3 %).

De tillbakaförda medlen är osäkra att kalkylera i samband med att budgeten upprättas. Det optimala är givetvis att det inte skall inkomma några tillbakaförda medel, det vill säga att de beviljade projekten genomförs såsom planerat. Men i ett projekt som planeras att genomföras under två år kan mycket inträffa som medför att en viss del av de beviljade anslagen återkrävs eller återlämnas.

Fondens kostnader består av tre delar och var fördelade enligt följande under år 2003: Administra-tionskostnader 5,173 milj. DKK (14 %), utdelning av bidrag 26,411 milj. DKK (70 %) och särskilda initiativ 3,950 milj. DKK (10 %). Härutöver kvarstod icke disponerade medel på 2,299 milj. DKK (6 %) vid årets slut.

Administrationskostnaderna blev 1,136 milj. DKK mindre än budgeterat. Det var framför allt kostnaderna för Styrelsens mötesutgifter, Styrelsehonorar, Annonser, Informationsverksamhet och Personalutgifter som blev lägre än budgeterat. Av de samlade administrationskostnaderna om 5,173 milj. DKK utgjorde styrelsens arvoden 4,7 %, styrelsens samt sekretariatets resor 13 % och sekretariatets personalkostnader knappt 39 %.

Fonden har under år 2003, i likhet med år 2002, haft ett förvaltningsavtal med Nordiska ministerrådets sekretariat. Genom förvaltningssavtalet köper fonden bland annat vaktmästartjänster, telefon- och IT-service, posthantering, bokföring och ekonomisk rapportering samt personaladministration. Förvaltningsavtalet motsvarande år 2003 en kostnad om knappt 0,800 milj. DKK.

Fonden tillämpar regeln om att det är den verksamma styrelsen som undertecknar fondens årsberättelse. Inför fondens möte den 25 februari år 2004 meddelade Jógvan við Keldu att han med omedelbar verkan lämnar fondens styrelse med anledning av att han ingår i den nya färöiska regeringen. Någon ersättare var inte utsedd när räkenskaperna undertecknades den 11 maj år 2004.

Årsräkenskaper för 2003 (iflg. gammelt regnskabsprincip)

DKK	Note	Budget 2003	Regnskab 2003	Regnskab 2002
Tilgang af midler				
Nordisk Ministerråds budget			29.101.000	26.555.000
Nordisk Ministerråds sekretariat			0	1.920.000
Tilbageførte midler	(1)		6.767.856	4.624.487
Renteindtægter	(2)		837.542	1.473.307
Ikke disponerede midler fra tidligere år			1.127.213	2.148.489
I alt			**37.833.610**	**36.721.283**
Administrations udgifter				
Styrelsens mødeudgifter		500.000	405.763	663.786
Styrelseshonorar		350.000	245.229	153.158
Tolkning		80.000	25.850	74.085
Kontorudgifter		259.000	212.275	99.329
Annoncer		550.000	163.447	580.666
Oversættelser		144.132	144.132	189.775
Møde med høringsinstanserne		50.000	25.567	0
Informationsvirksomhed		591.000	470.333	1.262.819
Advokatomkostninger		40.000	12.658	11.875
EFC medlemskab		25.000	16.340	14.882
Sekretariatets rejser		285.000	257.479	210.947
Møde med bilaterale fonde		135.000	120.655	0
Møde med regionale informationskontor		250.000	230.958	205.593
Øvrige mødesudgifter styrelsen		50.000	41.776	44.985
Personaleudgifter		2.200.000	2.008.710	1.792.616
Administration NMR		800.000	792.000	600.000
I alt		**6.309.132**	**5.173.172**	**6.706.149**
Bevilget til interne projekter				
Kulturfondens interne projekter	(3)	3.950.000	3.950.000	2.300.000
Bevilget støtte				
Støttetildelinger i året	(4)	26.411.007	26.411.007	26.587.922
Udgifter og bevilgninger i alt			**35.534.179**	**35.594.071**
Overførte midler	(5)		**2.299.431**	**1.127.212**

BALANCE

	Note	31-12-2003 DDK	31-12-2002 DDK
AKTIVER			
Mellemregning med NMR	(6)	26.587.070	33.921.355
Bank		47.294	
Aktiver i alt		26.634.363	33.921.355
PASSIVER			
Ikke udbetalte bevillinger	(7)	20.128.846	27.750.622
Kulturfondens interne projekter	(3)	4.206.086	5.043.520
Udisponerede midler	(8)	2.299.431	1.127.212
Passiver i alt		26.634.364	33.921.355

Riksdagsledamot Kent Olsson Sverige	Folketingsmedlem Frode Sørensen Danmark	Direktør Poul Bache Danmark
Landskapsstyrelseledamot Gun Carlson Åland	Stortingsrepresentant Arne Lyngstad Norge	Kulturråd Veikko Kunnas Finland
Departementsråd Helge M. Sønneland Norge	(avgick ur styrelsen i februari år 2004) Tidigare lagtingsmedlem Jógvan Við Keldu Færøerne	Arkitekt Þorsteinn Gunnarsson Island
Altingsmann Rannveig Guðmundsdóttir Island	Generaldirektör Kristina Rennerstedt Sverige	Riksdagsledamot Simo Rundgren Finland
Direktør Lise Lennert Olsen Grønland	Generalsekretær, NMR Per Unckel	Økonomichef, NMR Sigurður Helgason

Noter til Nordisk Kulturfonds regnskab for 2003

(1) Tilbageførte midler er bevilget støtte fra tidligere år, som ikke er blevet udbetalt, pga. at projektet ikke er realiseret. Det kan også være tilbagebetalinger af midler, hvis projektet har ændret indhold, således at forudsætningerne for tildelingen ikke længere er opfyldt.

(2) Kulturfonden får en relativ andel af Nordisk Ministerråds renteindtægter, der er beregnet ud fra fondens andel af den samlede likviditet.

(3) Kulturfonden har afsat midler i 2003 til projekter, som er internt initierede til en samlet sum af 3,95 MDKK. Ikke anvendte budgetmidler forventes anvendt til det samme formål i det følgende år.

Projektet Konferencer "nordisk kulturpoltik" blev afsluttet pr. 31.12.2003, de resterende 18 tDKK vil blive tilbageført til hovedkontoen.

tDKK	Overført fra tidl. år	Disponeret 2003	Anvendt 2003	Overføres til 2004
Fondens temaområde (sprog)	3.446	0	1.637	1.809
Internetservice/fondsportal	159	0	159	0
NKF - Nyt datasystem	289	800	1.089	0
Konferencer "nordisk kulturpolitik"	695	400	1.077	18
Årets Nordiska Utställing		2.250		2.250
Arkivopprydning		500	194	306
I alt	4.589	3.950	3.962	4.383

(4) Kulturfondens tildeling af støtte til nye projekter i regnskabsåret. Tildelingen af midler er ikke det samme som udbetalinger. Från och med år 2003 gäller följande regler: Bidrag till och med DKK 100 000 utbetalas i två delar. 85 % utbetalas före projektstart och resterande 15 % efter det att projektet avslutats och fonden mottagit och godkänt en rapport och ekonomisk redovisning för projektet. Bidrag högre än DKK 100 000 utbetalas i tre delar. 40 % utbetalas före projektstart, 45 % efter det att fonden godkänt en statusrapport för projektet och de resterande 15 % efter godkänd slutrapport och redovisning av projektet.

2001:	24.114.969 DKK
2002:	30.094.555 DKK
2003:	0 DKK

(5) Udisponerede midler er differencen mellem "tilgangen af midler i alt" og "udgifter og bevillinger i alt". Midlerne overføres til følgende regnskabsår.

(6) Kulturfondens likviditet forvaltes af ministerrådssekretariatet, og fonden får en relativ andel af renteindtægterne.

(7) Bevillinger som ikke er udbetalt ved udgangen af året. Det er for projekter, som har fået bevilget midler i 2001, 2002 og 2003, og de overførte midler fordeler sig således på årene:

2001:	0 DKK
2002:	5.394.000DKK
2003:	17.831.242 DKK
I alt	23.225.242 DKK

(8) Oversigt over udisponerede midler

Udisponerede midler 1/1 2003	1.127.213
Årets resultat	1.172.219
Udisponerede midler 31/12 2003	2.299.432

För ytterligare kommentarer kring årsräkenskaperna, se avsnitt 4 i årsberättelsens appendix.

Appendix till Nordiska kulturfondens årsberättelse 2003

1. Fondens organisation

1.1 Stiftare och förvaltare

Nordiska kulturfonden etablerades genom en särskild överenskommelse mellan de nordiska regeringarna år 1966. Överenskommelsen, som trädde i kraft den 1 juli år 1967, har ändrats fyra gånger: åren 1975, 1990, 2001 och 2002. Den senaste ändringen år 2002 undertecknades av kulturministrarna den 5 april år 2002 och trädde ikraft den 5 mars år 2004.

De nordiska regeringarna är fondens stiftare; de kan ändra och upphäva överenskommelsen och de tar emot fondens tillgångar/skulder vid ett upphävande av fonden.

Fondens förvaltare är fondens styrelse. I överenskommelsens artikel 7 föreskrivs följande: "Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse."

Vad gäller fondens juridiska status och institutionella karaktär föreskrivs följande i artikel 6: "Nordisk Kulturfond er en nordisk fond med den særlige tilknytning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, som fremgår af denne overenskomst. Fonden er et selvstændigt retssubjekt".

Fonden är således en fristående institution utanför Nordiska ministerrådets organisation och den lyder inte under den danska fondlagen. Fonden är dock en del av Nordiska ministerrådets budget och granskas därmed enligt samma regler som gäller mininsterrådets verksamhet.

Fondens tillsynsmyndighet är Nordiska rådet som utser fondens revisorer och som genom rådets kontrollkommitté granskar fondens verksamhet och beslutar om ansvarsfrihet för styrelse. Se vidare avsnitt 1.11.

1.2 Ändamål och verksamhet

Fondens ändamål regleras i överenskommelsens artikel 1 och 2.

I artikel 1 föreskrivs följande:

"Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland."

Vidare föreskrivs följande i artikel 2:

"Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning inden for og uden for Norden. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almen kulturel virksomhed i vid forstand.

Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for og uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv."

Vad gäller fondens bidragsverksamhet föreskrivs följande i överenskommelsens artikel 3:

"Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af engangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål."

1.3 Kapital och ekonomi

Fondens verksamhets- och budgetår är kalenderår. Fonden har inget eget fondkapital utan finansierar sin verksamhet genom ett årligt anslag från Nordiska ministerrådet, ränteintäkter och tillbakaförda medel. Beträffande kommentarer till årsräkenskaperna för 2003, se avsnitt 4.

1.4 Säte och förvaltning

Beträffande fondens säte föreskrivs följande i överenskommelsens artikel 12: "Fonden har sit sæde i det land, hvori fondens sekretariat er beliggende."

Fondens sekretariat har under år 2002 varit beläget i Köpenhamn.

Angående fondens förvaltning föreskrivs följande i artikel 10:

"Fondens sekretariatsarbejde samt dens personale- og økonomiforvaltning varetages på en måde, styrelsen beslutter. Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet samt personale- og økonomiforvaltningen."

Under år 2003 har fonden haft ett förvaltningsavtal med Nordiska ministerrådets sekretariat. Se vidare avsnitt 10.1

1.5 Styrelsens sammansättning

Mandatperioden i fondens styrelse är två kalenderår och gällande period utlöper den 31 december år 2004.

Respektive nordiskt land utser vardera två ledamöter till styrelsen. Den ena utses av Nordiska rådet och den andra av Nordiska ministerrådet.

Beträffande de självstyrande områdenas representation i fondens styrelse undertecknade kulturministrarna vid sitt möte den 31 oktober år 2001 ett förslag till ändring av fondens överenskommelse, vilken medför att de självstyrande områdena får varsin ordinarie ledamot i styrelsen. Ändringen trädde i kraft den 22 januari år 2003. Tidigare har de självstyrande områdena endast haft en gemensam ordinarie ledamot.

Den nya ordningen innebär att Nordiska ministerrådet under den första mandatperioden, åren 2003 och 2004, utser ledamöterna från Grönland och Åland medan Nordiska rådet utser ledamoten för Färöarna. Under nästa mandatperiod, åren 2005 och 2006, gäller omvänd ordning.

Styrelsen består således från och med år 2003 av 13 ordinarie ledamöter.

Under år 2003 hade styrelsen följande sammansättning:

Danmark
Ordinarie: Frode Sørensen (S), Folketingsmedlem
Suppelant: Marianne Jelved (RV), Folketingsmedlem
Ordinarie: Poul Bache, Direktør, Kunststyrelsen
Suppleant: Per Voetmann, Kontorchef, Kulturministeriet

Finland
Ordinarie: Simo Rundgren (c), Riksdagsledamot
Suppleant: Arja Alho (sd), Riksdagsledamot
Ordinarie: Veikko Kunnas, Kulturråd, Undervisningsministeriet
Suppleant: Fredrik Forsberg, Äldre regeringssekretare, Undervisningsministeriet

Island
Ordinarie: Rannveig Guðmundsdóttir (A), Altingsmedlem
Suppleant: Steingrímur J. Sigfússon (VG), Altingsmedlem
Ordinarie: þorsteinn Gunnarsson, Arkitekt
Suppleant: Karitas H. Gunnarsdóttir, Afdelingschef, Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet

Norge
Ordinarie: Arne Lyngstad (KrF), Stortingsrepresentant
Suppleant: Trond Helleland (H), Stortingsrepresentant
Ordinarie: Helge Sønneland, Departementsråd, Kultur- og kirkedepartementet
Suppleant: Kjell Myhren, Ekspedisjonssjef, Kultur- og kirkedepartementet

Sverige
Ordinarie: Kent Olsson (m), Riksdagsledamot (ordförande)
Suppleant: Lars Wegendal (s), Riksdagsledamot
Ordinarie: Kristina Rennerstedt, Generaldirektör, Statens Kulturråd (vice ordförande)
Suppleant: Nina Ulvelius, Departementssekreterare, Kulturdepartementet

Færøerne
Ordinarie: Jógvan við Keldu, Lagtingsmedlem
Suppleant: Vakant

Åland
Ordinarie: Gun Carlson (ÅC), Landskapsstyreseledamot
Suppleant: Jan-Ole Lönnblad, Byråchef, Ålands Landskapsstyrelse

Grønland
Ordinarie: Lise Lennert Olsen, Direktør, Direktoratet for Kultur, Udd., Forskning og Kirke
Suppleant: Franz Tremel, Afdelingschef, Direktoratet for Kultur, Udd., Forskning og Kirke

Styrelsen utser bland sina ledamöter en ordförande och en vice ordförande för ett kalenderår åt gången. Samma land/självstyrande område innehar ordförandeposten högst två år i följd.

Vid fondens möte i december år 2001 utsågs Sverige till ordförandeland för åren 2002 och 2003. Under år 2003 har riksdagsledamot Kent Olsson varit fondens ordförande och generaldirektör Kristina Rennerstedt har varit fondens vice ordförande.

1.6 Undertecknande av årsberättelsen

Fonden tillämpar regeln om att det är den verksamma styrelsen som undertecknar fondens årsberättelse. Inför fondens möte den 25 februari år 2004 meddelade Jógvan við Keldu att han med omedelbar verkan lämnar fondens styrelse med anledning av att han ingår i den nya färöiska regeringen. Vem som ersätter Jógvan við Keldu för resterande tid av mandatperioden är i april år 2004 inte känt för sekretariatet. Ersättaren utses av Nordiska rådets presidium.

1.7 Styrelsemöten

Styrelsen hade under år 2003 tre möten:

1. Möte 139/03 den 5–6 maj, Köpenhamn
2. Möte 140/03 den 28–29 augusti, Skara (Sverige)
3. Möte 141/03 den 27–28 november, Köpenhamn

Styrelsen var beslutsmässig vid samtliga möten. Närvarofrekvensen var i genomsnitt under de tre mötena 87 %.

1.8 Styrelsens arvoden

I överenskommelsens artikel 9 föreskrivs följande: "Styrelsen kan fastsætte honorar til sine medlemmer."

Från och med år 2003 består styrelsens arvoden av dels ett grundarvode, dels ett mötesarvode.

Grundarvodet uppgår till 12 600 DKK/år för en ordinarie ledamot. Ordförande erhåller ett dubbelt grundarvode; det vill säga 25 200 DKK, och vice ordförande erhåller ett och ett halvt

grundarvode; det vill säga 18 900 DKK. Mötesarvodet motsvarar 1 800 DKK/ mötesdag för samtliga ledamöter.

För suppleanterna gäller ett och ett halvt mötesarvode, det vill säga 2 700 DKK, vid de tillfällen de deltager på mötena.

För ytterligare information om de nya arvoden hänvisas till fondens årsberättelse för år 2002.

1.9 Sekretariatet

Sekretariatet har under år 2003 bestått av följande fyra heltidstjänster.

- Kjell Austin, rådgivare
- Heli Hirsch, rådgivare
- Mats Jönsson, specialrådgivare
- Marilou Pehrson, administrativ sekreterare

Sekretariatet är sedan april år 2002 beläget på Store Kongensgade 36–38, Köpenhamn.

Fram tills att fonden som en tredje part, vid sidan av Nordiska rådet och ministerrådet, explicit omfattas av det nordiska rättsställningsavtalet är den personal som tjänstgör vid fondens sekretariat anställd av Nordiska ministerrådet.

När det reviderade rättsställningsavtalet träder ikraft kommer arbetsgivaransvaret för fondens personal att överföras från Nordiska ministerrådets sekretariat till fondens styrelse. Detta beräknas ske under år 2004. Beträffande revideringen av rättsställningsavtalet se avsnitt 1.14.

1.9.1 Fondens arkiv

Fonden lyder inte under danska riksarkivet och dess riktlinjer för arkivering. Sekretariatet har emellertid varit i kontakt med riksarkivet och frågat om de framöver kan ta emot fondens handlingar. Under år 2003 har sekretariatet iordningställt arkivet enligt riksarkivets riktlinjer och en större del av handlingarna kommer därefter i maj år 2004 att överföras till riksarkivet.

1.9.2 Fondens nya datasystem

Under år 2003 har implementeringen av fondens nya dataystem blivit avslutat. Med det nya systemet kan sekretariatet få en bättre styrning och uppföljning av de inkommande ansökningarna och de beviljade projekten. Det nya datasystemet möjliggör även att fonden kan ta emot ansökningar elektroniskt via hemsidan. Se vidare avsnitt 3.1. Datasystemet är levererat av ALP Data (Linköping/Sverige). För datasystemets löpande drift och utveckling har fonden ett underhållningsavtal med ALP.

I arbetet med att införskaffa det nya datasystemet har sekretariatet anlitat konsultfirman Devoteam Fischer & Lorenz. De har varit involverade i tre faser: 1) utarbetande av kravspecifikation och upphandling, 2) kontraktering med utsedd leverantör och 3) införande av inköpt datasystem. Konsultfirman har på uppdrag av fonden sammanställt en slutrapport angående arbetet med de tre faserna.

1.10 Fondens förvaltningsavtal med Nordiska ministerrådets sekretariat

Fonden har under år 2003, i likhet med år 2002, haft ett förvaltningsavtal med Nordiska ministerrådets sekretariat.

Genom förvaltningssavtalet köper fonden bland annat vaktmästartjänster, telefon- och IT-service, posthantering, bokföring och ekonomisk rapportering samt personaladministration. Fondens förvaltningsavtal följer till stora delar det avtal som Nordiska rådet har med ministerrådets sekretariat.

1.11 Revision

Enligt överenskommelsen föreskrivs följande i artikel 15 angående revisionen av fonden:

"Nordisk Råd træffer bestemmelsen om revision af fondens forvaltning og regnskaber." (artikel 15).

"Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. september året efter virksomhedsåret budget- og regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd." (artikel 16).

Sedan år 1986 har det varit praxis att fondens räkenskaper granskas av en medlem av folketinget och den danska riksrevisorn.

Vid Nordiska rådets 54:e session den 28–31 oktober år 2002 utsågs följande personer till fondens ordinarie revisorer: Folketingsmedlem Flemming Oppfeldt och riksrevisor Henrik Otbo. Deras suppleanter är lagtingsmedlem Heðin Mortensen och avdelingschef Hans Andersen, riksrevisionen i Danmark.

1.12 Medlemskap i andra organisationer

Fonden var under år 2003 medlem i European Foundation Center (EFC), vilket fonden har varit sedan år 1997. Medlemsavgiften för år 2003 uppgick till 2000 EUR.

1.13 Den nya överenskommelsen

Vid fondens styrelsemöte den 22–23 februari år 2001 beslöt styrelsen enhälligt enligt följande: "Att Nordiska rådets ledamöter i fondens styrelse inlämnar ett medlemsförslag om att det i fondens överenskommelse inskrivs att fonden är ett självständigt rättssubjekt och att som en konsekvens av detta bör bland annat artikel 10 revideras".

Ett medlemsförslag inlämnades till Nordiska rådet den 16 mars år 2001 och den 25 april antogs det av rådets presidium, vilka överlämande det till Nordiska ministerrådet. Den 19 december år 2001 antog slutligen kulturministrarna ett förslag på ändringar i överenskommelsen, vilka undertecknades den 5 april år 2002. Därefter sändes det till danska UD, vilka ansvarar för avtalet, som sedan sände det för ratificering i de nordiska länderna. Den 16 mars år 2004 meddelade danska UD att ändringarna var godkända av samtliga länder och att det trädde ikraft den 5 mars 2004. Det vill säga nästan tre år efter att fonden inlämnade sitt medlemsförslag till Nordiska rådet.

För mer information om bakgrunden till ändringarna, se årsberättelsen för år 2001.

1.14 Rättsställningsavtalet

Fondens nya överenskommelsen, det vill säga tydliggörandet av fondens juridiska status, aktualiserade frågan om hur fonden även fortsättningsvis kan omfattas av det nordiska rättsställningsavtalet. Vid samarbetsministrarnas möte den 16 december år 2002 godkändes därför ett förslag till reviderat rättsställningsavtal, vilket klargör att fondens sekretariat och personal omfattas av samma rättsställningsavtal som gäller för Nordiska rådets och ministerrådets sekretariat samt personal.

Efter samarbetsministrarnas beslut i december år 2002 har avtalet blivit utsänt till de nationella utrikesdepartementena för yttrande. Avtalet har i april år 2004 fortfarande inte formellt undertecknats av representanter för de nordiska regeringar. Fondens styrelse har vid flera tillfällen påpekat för Norska UD, vilka ansvarar för avtalet, att beredning bör få en skyndsam avslutning.

För mer information om bakgrunden till ändringarna i avtalet, se årsberättelsen för år 2002.

2. Fondens särskilda satsningar

2.1 Det nya bidraget "Årets nordiska utställning"

Med satsningen "Årets nordiska utställning", som inte är avsedd att vara någon form av ett nytt nordiskt pris, vill fonden vartannat år göra en rejäl nordisk markering som synliggör Norden och det nordiska samarbetet hos en bred publik. Härtill är det fondens intention att "Årets nordiska utställning" skall stimulera till ett ökat samarbete mellan museer i Norden. Bidraget kan sökas av museer i Norden och det uppgår till högst 3 milj. DKK. Satsningen sker i samverkan Nordiska museikommittén

I samband med Nordens dag den 23 mars år 2003 utannonserades satsningen i dagstidningarna i de nordiska huvudstäderna. Härutöver gjordes utannonsering i olika facktidskrifter för museer i Norden. Sista ansökningsdag var den 1 september år 2003 och det inkom totalt 16 ansökningar. Vid styrelsemötet den 27–28 november år 2003 utsågs utställningsprojektet "När Norden kom till Kongo och Kongo kom till Norden" till "Årets nordiska utställning" för perioden år 2004–2006. Ansvarig för utställningen är Etnografiska museet – Statens museer för världskultur (Stockholm) och medarrangörer är Riksutställningar (Stockholm), Nationalmuseet (Köpenhamn), Etnografisk museum, (Oslo), Kulturernas museum (Helsingfors). Vid styrelsemötet i november reserverades 2 milj. DKK ur 2003-års medel till projektet. Vid styrelsemötet i februari år 2004 reserverades ytterligare 1,250 milj. DKK ur medel från 2004-års medel. Totalt har fonden beviljat 3 milj. DKK till Etnografiska museet för genomförande av projektet, vilket är reglerat i särskilt förvaltningskontrakt som tecknades i mars år 2004. Resterande 0,250 milj. DKK har fonden reserverat för olika informationsinsatser.

Syftet med utställningen är att sprida kunskap om Nordens delaktighet och roll i kolonisationsprojektet i området runt Kongofloden kring sekelskiftet 1900, men utställningen kommer även att ta upp aktuella frågor för att skapa debatt kring bruket av kulturarvet och kongolesernas livsvillkor idag. Utställningen ska väcka frågor om vad nordbornas roller i och drömmar om Kongo betytt och betyder för nordisk identitet, samhörighetskänsla och skapande av hjältemyter. Temat för utställningen spänner från 1800-talets missionärer till 1900-talets FN-soldater.

Utställningen kommer öppnas i Stockholm senhösten år 2005 och därefter visas i Helsingfors, Köpenhamn och Oslo. Vid sidan av huvudutställningen kommer det skapas en mindre affischutställning som lätt kan distribueras till skolor, bibliotek, folkrörelser, missionsförsamlingar, etc.

Nästa ansökningstillfälle för "Årets nordiska utställning", det vill säga för utställningsprojekt som skall visas åren 2006–2008, är den 1 september år 2005.

2.2 Undersökningen "Den skandinaviska språkförståelsen"

Vid fondens styrelsemöte den 11–12 december år 2001 beslöt styrelsen att avsätta 3 milj. DKK för en uppdaterad vetenskaplig undersökning om den faktiska språkförståelsen i Norden. Undersökningen skall ta utgångspunkt i Øivind Mauruds undersökning från år 1975 "Nabospråkforståelse i Skandinavia" (NU:1976:13). Den uppdaterade undersökningen skall dock få något vidare ramar och omfatta hela Norden och inte endast de skandinaviska länderna. Undersökningen skall även omfatta ungdomar med en icke nordisk bakgrund, det vill säga primärt andra generationens invandrare. Studien skall dessutom studera ungdomarnas kunskaper mellan skandinavisk visavi engelsk språkförståele. En del i undersökningen är även att studera eventuella skillnader gällande skandinavisk språkförståele hos ungdomarna visavi deras föräldrar.

På grund av att den utsedda kontaktpersonen blev allvarligt sjuk och att Nordiska språkrådets sekretariat, vilka var utsedda som projektförvaltare, härtill flyttade från årsskiftet 2002/2003 från Köpenhamn till Oslo blev projektet inledningsvis något försenat.

Ett förvaltningskontrakt undertecknades i april år 2003 mellan fonden och Norska språkrådet. Undersökningen, vilken har namnet "Internordisk sprogforståelse i en tid med øget internationalisering", beräknas vara avslutad under hösten år 2004 och resultaten kommer därefter att presenteras i början av år 2005. Undersökningen genomförs av Lunds universitet.

2.3 Konferensserien "Nordisk kulturpolitik under förändring"

Med den övergripande rubriken "Nordisk kulturpolitik under förändring" startade år 1998 ett omfattande samnordiskt forskningsprojekt, vilket avslutades under hösten år 2003. Projektet har finansierats till hälften med bidrag från Nordiska kulturfonden, totalt 2,7 milj. DKK beviljat under tre år uppdelat i tre bidrag om 0,9 milj. DKK. Den andra hälften har finansierats av Kulturministeriet i Danmark, Centralkommissionen för konst i Finland, Kultur- og Kirkedepartementet i Norge samt Statens kulturråd i Sverige. Totalt har 60 forskare, såväl inom som utanför Norden, varit engagerade i projektet.

Projektet har bland annat belyst de nordiska ländernas kulturpolitiska mål, dess finansierings- och förvaltningsformer, befolkningens kulturvanor och den nordiska kulturpolitikens roll i ett inter-nationellt sammanhang. Även kulturens villkor i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland och den samiska kulturpolitiken har blivit belyst. Utöver huvudrapporten The Nordic Culture Model har projektet resulterat i fem delrapporter. Projektet har samordnats av kultursociolog Peter Duelund, Nordisk kulturinstitut i Köpenhamn.

Med utgångspunkt i de analyser och sammanställningar som gjorts i projektet har fonden under år 2002/2003 genomfört en konferensserie. Serien har besått av totalt sex konferenser och genomförts i samverkan med de bilaterala kursgårdarna, Nordens Hus och Norden i Fokus. Den första konferensen genomfördes på Voksenåsen i Oslo den 29 november – 1 december år 2002. Övriga fem konferenser har genomförts under år 2003 enligt följande: Stockholm (den 7–3 mars), Reykjavik (9–10 maj), Torshamn (14–15 juni), Helsingfors (26–28 september) och Köpenhamn (den 14–16 november). Syftet med konferensserien har varit att dels göra forskningsprojektet och dess resultat känt i Norden, dels skapa en diskussion om den framtida kulturpolitiken i de enskilda nordiska länderna/självstyrande områdena.

Vid fondens styrelsemöte i juni år 2002 beslöt styrelsen att ge Arne Ruth, f.d. chefredaktör och kulturchef för tidningen Dagens Nyheter, i uppdrag att göra en sammanfattande och kommenterande essä kring huvudrapporten. Essän publicerades i augusti år 2003.

3. Fondens bidragsverksamhet

3.1 Fondens nya ansökningstider

Vid styrelsemötet i juni år 2002 beslöt styrelsen att införa en ny ordning som skulle ligga närmare fondens syfte om att skapa en "hurtigere og smidigere finansiering af det nordiske kultursamarbejde". Härtill var det styrelsens ambition att få en ordning som låg i linje med Nordiska rådets påpekan från år 2001 "... att ministerrådet på alla sätt underlättar ansökningsproceduren inom kulturfonden i allmänhet och för frivilliga organisationer i synnerhet."

Den nya ordningen, vilken började gälla från och med år 2003, gör en uppdelning av ansökningar under och över 100 000 DKK. Beträffande ansökningar till och med 100 000 DKK erbjuder fonden sex ansökningstillfällen/år: Den 1 februari, 1 mars, 1 april, 1 augusti, 1 september och 1 oktober.

För ansökningar över 100 000 DKK kvarstår två ansökningstillfällen perår: Den 1 februari och den 1 september. Samtliga ansökningar, oavsett belopp, beslutas av styrelsen. Ansökningar över 100 000 DKK avgörs i samband med ordinära styrelsemöten i maj respektive november. Ansökningar till och med 100 000 DKK avgörs per capsulam. Se vidare avsnitt 3.4 angående fördelningen av ansökningar under och över 100 000 DKK. Eftersom den nya ordningen medför nya rutiner för såväl styrelsen som sekretariatet är det en försöksordning som skall utvärderas under år 2005.

I samband med införandet av fler ansökningstillfällen införde fonden också under år 2003 möjligheten att inlämna ansökan elektroniskt. Genom fondens hemsida kan de sökande utarbeta och insända ansökan direkt till fondens databas. Detta förfaringssätt, vilket i fonden kallas för *web-ansökan*, är en del i utvecklandet av fondens nya datasystem. Genom att ansökningarna inkommer elektroniskt kan fonden ha en kortare beredningstid, vilket samtidigt är en förutsättning för att erbjuda sex ansökningstillfällen per år.

3.2 Ett nytt system med enskilda sakkunniga

Fondens styrelse beslöt på sitt möte i november år 2003 att ändra nuvarande remissystem angående bedömning av inkommande ansökningar.

Ändringen av remissystemet består i huvudsak av två delar:

1) Enligt tidigare ordning har fonden endast sänt ansökningar över 100 000 DKK på remiss. Denna beloppsgräns har dock endast varit en administrativ regel och den har inte haft någon relation till ansökningarnas innehåll. För fonden är dock även "mindre ansökningar" under 100 000 DKK av stor angelägenhet. För att undvika att dagens ordning kan ge en felaktig signal om att fonden inte anser att de "mindre ansökningarna" kräver någon noggrannare bedömning, så kommer fonden från och med år 2004 att sända alla ansökningar på remiss. Det vill säga alla ansökningar som är giltiga och som uppfyller fondens kriterier.

2) Hittills har fonden anlitat Nordiska ministerrådets sekretariat och konstkommittéer för att bedöma de ansökningar som inkommer till fonden. Ministerrådets arbete har varit – och är fortsatt - mycket värdefullt för fondens behandling av ansökningarna och fonden sätter stort pris på dagens samarbete med ministerrådets sekretariat och konstkommittér. Införandet av en ny ordning skall därför ses som ett komplement till dagens remissystem.

Komplementet består i att fonden framöver, parallellt med ministerrådets bedömning, även vill få yttranden från enskilda *experter* runt omkring i Norden. Motivet för detta är följande:

- Få synpunkter/impulser från andra personer – utanför det officiella nordiska systemet – för att kunna leva upp till de politiska önskemålen om förnyelse i det nordiska kultursamarbetet.
- Skapa en större nationell förankring av fondens arbete och göra fonden mer känd i kretsar utanför det officiella nordiska systemet.

Med anledning av den utökade arbetsbörda det skulle medföra för ministerrådets sekretariat och konstkommitéer att remissbehandla samtliga ansökningar, oavsett beloppsgräns, kommer ministerrådet även fortsättningsvis endast att bedöma ansökningar över 100 000 DKK. Antalet ansökningar över 100 000 DKK utgör ca 40 % av fondens samtliga giltiga ansökningar. Ministerrådets sekretariat och konstkommittéer erhåller ingen ekonomisk ersättning för det arbete som de utför åt fonden.

De enskilda sakkunniga, vilka styrelsen i huvudsak har utsett på rekommendation från nationella kulturmyndigheter/organisationer, behandlar däremot samtliga ansökningar oavsett beloppsgräns, och för det arbetet erhåller de en ersättning om 500 DKK/ansökan som de bereder åt fonden. Mellan fonden och de enskilda sakkunniga föreligger kontrakt som närmare beskriver deras skyldigheter gentemot fonden. Enligt kontraktet kan de vara sakkunniga åt fonden i högst fyra år därefter utser styrelsen en ny sakkunnig inom aktuellt område. De enskilda sakkunniga uppgår till totalt ett 20-tal.

Den nya ordningen med enskilda sakkunniga är en försöksordning som skall utvärderas under hösten år 2005.

3.3 Annonsering och information

3.3.1 Annonsering

Möjligheten att ansöka om projektbidrag utannonserades i totalt 24 nordiska dagstidningar. Härutöver sändes information (miniaffischer) till ca 400 regionbibliotek i Norden. Information om kulturfonden finns på Nordiska ministerrådets hemsida (www.norden.org) och på fondens egen hemsida (www.nordiskkulturfond.org).

I fondens ansökningsblankett uppmanas den sökande uppge hur hon/han har fått information om fonden. I tabellen nedan framgår att endast drygt 10 % har fått information om fonden genom annonsering.

avisannonce	10 %
www.nordiskkulturfond.org	25 %
www.norden.org	7 %
søgning på internettet	12 %
omtale	24 %
et nordisk informationskontor	9 %
bibliotek	< 1 %
andet	13 %

Med tanke på de höga annonskostnaderna jämfört med den begränsade andel som uppger att de fått information om fonden via annonseringen, så kan diskuteras om fonden bör upphöra med annonseringen. Samtidigt skall beaktas att 100 % av fondens utdelningsmedel består av skattemedel, vilket förpliktigar att fonden på något sätt offentliggör möjligheten att söka om nordiska projektmedel.

3.3.2 Samarbete med de regionala nordiska informationskontoren

Under år 2000 inledde fonden ett treårigt samarbete med de regionala nordiska informationskontoren i syfte att nå presumtiva bidragssökande utanför huvudstadsområdena. Dessa kontor har ett relativt väl utbyggt nätverk med frivilligsektorn, vilken är en högt prioriterad målgrupp för fonden. De åtta nordiska informationskontoren, vilka bland annat stöds av Nordiska Ministerrådet, är placerade på följande orter: Jyväskylä, Vasa, Umeå, Akureyri, Alta, Göteborg, Arendal och Flensburg. Samarbetet har som målsättning att kontoren på sikt kan utgöra *filialer* till fonden; exempelvis att bedriva en utåtriktad information om fonden och andra nordiska stödordningar, hjälpa sökande att fylla i ansökningsblanketter etc.

Som ett led i samarbetet med informationskontoren har sekretariatet under år 2002 utarbetat ett omfattande kursmaterial med rubriken "Att söka projektbidrag – några tips och råd". Materialet är även en uppföljning på fondens svar till Nordiska rådet om att underlätta för frivilligsektorn att söka projektbidrag. Med hjälp av fondens material har informationskontoren under år 2003 arrangerat kurser för friviligsektorn.

Som framgår av tabellen i avsnitt 3.3.1 är det nästa lika många som har fått information om fonden via informationskontoren som via annonseringen. Styrelsen ser detta som ett tecken på att samarbetet mellan fonden och kontoren har kommit igång på ett tillfredställande sätt. Men med tanke på att det tar tid att finna lämpliga samverkansformer med informationskontoren, så har styrelsen vid sitt möte i februari år 2004 beslutat att förlänga försöksverksamheten till år 2005.

3.3.3 Fondens hemsida

Som framgår av tabellen i avsnitt 3.3.1 är fondens hemsida en allt mer central del i fondens informationsverksamhet. Tack vare det nya datasystemet för fondens bidragshantering kan alltmer information på ett rationellt sätt publiceras på hemsidan. Detta är något som sekretariatet löpande utvecklar för att ge så bra information som möjligt till såväl presumtiva sökande som till bidragsmottagare.

Under perioden 1 juli–31 december år 2003 hade fondens hemsida ca 22 300 besökare. Det finns dessvärre ingen tillgänlig statistik för första halvåret. Utifrån statistiken för andra halvåret är en uppskattning att fondens hemsida hade totalt ca 40 000 besökare under år 2003. All information på fondens hemsida är på ett skandinaviskt språk, finska och engelska.

3.4 Antal ansökningar samt ansökt och beviljat belopp

År	Totalt antal ansökningar	Antal giltiga ansökningar	Antal beviljade ansökningar	Ansökt belopp milj. DKK	Beviljat belopp milj. DKK
2003	990	762	261	109,5	26,411
2002	849	657	248	137,2	26,558
2001	826	691	256	150,4	27,402

Fondens "två-årsregel" och förnyad bevillning av bidrag

Enligt ministerrådets regler måste ett projekt vara avslutat senast två år efter bevillningsåret. Det vill säga att de projekt som fonden beviljade bidrag till under år 2001 måste slutredovisas senast den 31 december år 2003. Beträffande de projekt som inte blir avslutade återförs bidraget till fonden. Den sökande kan dock begära att få sluttiden för redovisningen framflyttad. I dessa fall har den del i projektbidraget som inte är utbetalt ombeviljats och upprättats som ett nytt projekt. De ombeviljade projekten krediteras kontot tillbakaförda medel och debiteras fondens konto bidragsverksamhet.

Alternativet till att inte ombevilja ett projekt är att fonden inte acceptera en förlängning och därmed kräver att projektet avslutas inom utsatt tid. Eftersom projektet då inte skulle få den sista andelen av bidraget utbetalt skulle sannolikt projektet inte kunna slutredovisas utifrån de planer/ambitioner som uppgavs i ansökan. Därmed skulle fonden, som en konsekvens härav, återkräva det redan utbetalda bidraget. Det skulle i sin tur medföra stora arbetsinsatser för sekretariatet eftersom projektet redan har förbrukat den första andelen av bidraget.

Det kan konstateras att många projekt har svårigheter med att slutföra sin verksamhet inom två år. De projekt som beviljas vid majmötet har härtill ca ett halvt år längre avslutningstid jämfört med de som beviljas vid novembermötet.

I detta sammanhang bör även observeras att en del i fondens prioriteringar är att bevilja bidrag till nya och informella nätverk, det vill säga projekt som inte alltid har en fast organisation/institution att använda för praktiska administrativa uppgifter. När någon person i projekten slutar tappar man tempo och kontinuitet, vilket ofta medför att projektens genomförande tar längre tid än beräknat.

Enligt beslut vid fondens möte 140/03 har styrelsen delegerat till sekretariatet att besluta om ombevillningar av projekt. Under år 2003 ombeviljades totalt 19 projekt.

I ovanstående statistik gällande "beviljat belopp" för åren 2001, 2002 och 2003 ingår de projekt som under året har "ombeviljats".

Antalet ansökningar

Ovanstående statistik gällande det totala antalet ansökningar för respektive år innefattar både ogiltiga och giltiga ansökningar som inkommit under gällande år. Statistiken för respektive år innehåller således inte bordlagda ansökningar från året innan eller under året ombeviljade ansökningar då dessa redan är registrerade sedan tidigare i fondens datasystem (det år de inkom).

Antalet nya ansökningar under år 2003 är följande:
-Ogiltiga ansökningar 228
-Giltiga ansökningar 762
Summa 990

Jämfört med år 2002 har antalet ansökningar, såväl totalt som giltiga, ökat under år 2003 med ca 14 %. Av de giltiga ansökningarna under år 2003 var 443 web-ansökningar med ansökt belopp till och med 100 000 DKK, vilket motsvarar 58 % av det totala antalet giltiga ansökningar.

Av det totala antalet giltiga ansökningarna under år 2003 beviljades 34 %. Motsvarande siffra för år 2002 var 38 %. Beträffande de beviljade web-ansökningarna under år 2003 var motsvarande siffra 33 %. Eftersom år 2003 är första året som web-ansökningar förekommer finns ingen jämförande statitstik med tidigare år. Det kan dock konstateras att bevillningsgraden under år 2003 är ungefär densamma vid behandling av ansökningar per capsulam (33 %) jämfört med behandling vid ordinära möten (34 %).

Ansökt belopp

Beträffande statistiken om ansökt beloppet för år 2003 (totalt 109,5 milj. DKK) så avviker den markant från de två tidigare åren. En förklaring till detta är förmodligen att fonden från och med år 2003 endast i undantagsfall beviljar bidrag på mer är 500 000 DKK och därmed inte mottager ansökningar gällande större projekt/större projektbidrag.

Beviljat belopp

Förutom nya beviljade ansökningar under året omfattar statistiken även de ansökningar som bordlades vid fondens sista möte året innan och som slutgiltigt behandlas vid fondens nästkommande möte året därefter. Härutöver omfattar statistiken också ombeviljade projekt under året. Det vill säga alla ansökningar som under året har konterats/registrerats i fondens räkenskaper.

Beviljade projektbidrag för år 2003 är således enligt följande:

-Beviljade nya ansökningar (inkl bordlagda från år 2002)	24,380 milj. DKK
-Ombeviljade ansökningar	1,996 milj. DKK
-Överfört anslag från år 2000	0,034 milj. DKK
	Summa: 26,411 milj. DKK

Av de beviljade nya ansökningarna under år 2003 utgjorde web-ansökningar (till och med 100 000 DKK) en samlad bevillning om totalt 9.131 milj. DKK, vilket motsvarar ca 37% av det totala beviljade beloppet om 24,380 milj DKK.

Det borde övervägas att i kommande årsräkenskaperna göra en tydligare uppdelning mellan bordlagda ansökningarna, de ombeviljade projekten och nya ansökningar. Se vidare avsnitt 4.3 och 4.4.

3.5 Antal ansökningar i "omlopp"

År	Ogiltiga ansökningar	Giltiga ansökningar	Avslutade beviljade ansökningar	Totalt ansökningar i "omlopp"
2003	228	762	267	1257
2002	192	657	306	1155
2001	135	691	201	1027

Allmänt

Förutom att behandla inkommande ansökningar skall även redan beviljade ansökningar följas upp och avslutas. För att få en uppfattning om hur många ansökningar som under ett år är i "omlopp" – som sekretariatet granskar – bör således de inkommande ansökningarna och slutbehandlingen av redan beviljade ansökningar ses i ett sammanhang.

Ogiltiga ansökningar

Anledningen till att även antalet ogiltiga ansökningar redovisas i statistiken är att de medför en arbetsbelastning för sekretariatet. Dessa ansökningar måste exempelvis genomläsas för att kunna klassificeras som ogiltiga, den sökande skall få ett besked om att ansökan inte kan behandlas av fonden, en förteckning skall utarbetas etc. Orsaken till att en ansökan klassificeras som ogiltig kan exempelvis vara att ansökan har inkommit för sent, att projektet är bilateralt eller uteslutande nationellt. Antalet ogiltiga ansökningar har under de senaste tio åren varit i genomsnitt 20,2 % per år. Motsvarande siffra för år 2003 var 23,0 %.

Avsluta redan beviljade ansökningar

Att avsluta en redan beviljad ansökan kan ibland ta lika mycket tid i anspråk för sekretariatet som att behandla en ny ansökan. Ofta beviljar styrelsen en ansökan med särskilda villkor och den första delen i uppföljningen blir att inbegära kompletteringar och godkänna dessa innan den första andelen av bidraget utbetalas. Därefter skall bidragsmottagaren inkomma med antingen en mellanrapport eller en slutrapport innan nästa andel kan utbetalas. Under projektens gång kan det förekomma ändringar eller förseningar, som medför att sekretariatet måste lägga ganska mycket tid på korrespondens med de sökande. I genomsnitt medför en beviljad ansökan 8 – 10 korrespondenser i form av bevillningsbrev, godkännande av utbetalningar, anmodan om rapport etc.

Från och med år 2003 tillämpar fonden två olika regler för utbetalning av bidrag. Om bidraget är upp till 100 000 DKK utbetalas först 85 % och sedan efter godkänd slutrapport resterande 15 %. Om bidraget är på mer än 100 000 DKK utbetalas bidraget i tre omgångar: Först 40 % vid projektstart, därefter 45 % efter godkänd mellanrapport samt avslutningsvis efter godkänd slutrapport resterande 15 %.

Sammanfattningsvis

Av statistiken kan konstateras att antalet ansökningar i "omlopp" har ökat med 18 % från år 2001 till år 2003.

3.6 Beviljade ansökningar i olika storleksgrupper

År	Beviljat 10 000–49 000 DKK	Beviljat 50 000–149 000 DKK	Beviljat 150 000–299 000 DKK	Beviljat 300 000–499 000 DKK	Beviljat 500.000–999 000 DKK	Beviljat över 1 000 000 DKK
2003	16 %	66 %	17 %	1 %	0 beviljade ansök.	0 beviljade ansök.
2002	27 %	47 %	23 %	3 %	0 beviljade ansök.	0 beviljade ansök.
2001	23 %	51 %	20 %	6 %	0 beviljade ansök.	0 beviljade ansök.
Genom-snitt	22 %	55 %	20 %	3 %	0	0

Under år 2002 var 74 % av fondens bevillningar i intervallet 10 000–149 000 DKK. Motsvarande siffra för år 2003 är 82 %. Förklaringen till denna ökning, vilken framför allt gäller i intervallet
50 000–150 000 DKK, är förmodligen fondens nya ansökningstider gällande ansökningar till och med 100 000 DKK. Se avsnitt 3.1.

3.7 Fördelningen mellan länder och självstyrande områden

För såväl styrelsen som sekretariatet är det viktigt att med jämna mellanrum studera statistiken gällande antalet ansökningar från de olika länderna och de självstyrande områdena. Detta för att kunna konstatera om särskilda annonserings-/informationsinsatser bör göras i något land/område.

Beträffande den nationella fördelningen gällande beviljade ansökningar bör i detta sammanhang poängteras att det är projektets *angelägenhet*; avseende syfte och mål, samt projektets *tillförlitlighet*; avseende budget och organisation, som styr fondens bevillningar. Detta oavsett från vilket land/område ansökan kommer.

Det bör beaktas att nedanstående redovisning utgår ifrån den sökandes hemland/område. Eftersom det dels kan ingå representanter från flera länder/områden i ett och samma projekt, dels att några projekt kan genomföras i flera länder/områden, så ger redovisningen inte en korrekt bild av den *nordiska kulturella aktiviteten* i respektive land/område. Nedanstående statistik bör således användas med viss försiktighet och är endast till för att ge en uppskattning om eventuella tendenser. Redovisningarna i % är avrundade till närmaste heltal.

3.7.1 Beviljade ansökningar (inom Norden) under år 2003 jämfört med genomsnitt under åren 2000–2002

Land /själv-styrande område	Beviljat be-lopp milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Antal giltiga ansökningar	Antal beviljade an-sökningar	Beviljade an-sökningar i % av egna an-sökningar	Beviljade an-sökningar i % av totalt be-viljade
Sverige 2003	**4,640**	**19 %**	**208**	**50**	**24 %**	**19 %**
2000–2002	*6,034*	*23 %*	*202*	*59*	*28 %*	*24 %*
Danmark 2003	**4,549**	**19 %**	**180**	**53**	**29 %**	**20 %**
2000–2002	*6,421*	*24 %*	*160*	*46*	*29 %*	*19 %*

Finland 2003	**4,161**	**17 %**	**100**	**47**	**47 %**	**18 %**
2000–2002	*4,525*	*17 %*	*113*	*48*	*42 %*	*20 %*
Norge 2003	**5,700**	**23 %**	**160**	**59**	**37 %**	**23 %**
2000–2002	4,727	18 %	138	50	36 %	20 %
Island 2003	**1,240**	**5 %**	**35**	**14**	**40 %**	**5 %**
2000–2003	*1,681*	*6 %*	*25*	*13*	*52 %*	*5 %*
Färöarna 2003	**1,175**	**5 %**	**11**	**5**	**45 %**	**2 %**
2000–2002	*1,156*	*4 %*	*11*	*8*	*73 %*	*3 %*
Grönland 2003	0,600	2 %	5	3	60 %	1 %
2000–2002	*0,273*	*1 %*	*3*	*1*	*33 %*	*under 0 %*
Åland 2003	**0,225**	**< 1 %**	**7**	**4**	**57 %**	**1 %**
2000–2002	*0,387*	*1 %*	*9*	*3*	*33 %*	*1 %*

Kommentarer

Sverige har under år 2003 jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002 haft ungefär lika många ansökningar (202 jmf 208). Dock har under år 2003 såväl andelen beviljat belopp av totalt beviljat belopp (19 %) som andelen beviljade ansökningar av totalt beviljade ansökningar (19 %) minskat med 4 %-enheter respektive 5 %-enheter jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002.

Danmark är det land som i genomsnitt under åren 2000–2002 har beviljats mest bidrag. Andelen har varit nästan 25 % av fondens utdelningsvolym. Jämfört med år 2003 har emellertid andelen beviljade bidrag minskat med 5 %-enheter till 19 %. Det vill säga samma nivå som Sverige. Samtidigt skall observeras att antalet ansökningar från Danmark har ökat till 180 under år 2003 jämfört med genomsnittet på 160.

Finland har, jämfört med Danmark och Norge, betydligt färre antal giltiga ansökningar (100), vilka dessutom har minskat under år 2003 jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002. Samtidigt har Finland en mycket stor andel beviljade egna ansökningar. Nästan hälften (47 %) av de finska ansökningarna har blivit beviljade under år 2003, vilket är drygt 10 %-enheter mer än vad som gäller för Norge och 18 %-enheter mer än vad som gäller för Danmark.

Norge är det land som under år 2003 har fått den största utdelningen. Andelen beviljat belopp av totalt beviljat är 23 %, vilket är en ökning med 5 %-enheter jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002. Norge har även en positiv utveckling gällande antalet ansökningar (från 138–160). Beträffande bevillningsgraden av egna ansökningar har den för Norges vidkommande varit ca 36 % under de tre senaste åren.

Island har under år 2003 fått något mindre beviljat belopp jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002. Antalet ansökningar har emellertid ökat under år 2003 till 35 jämfört med genomsnittet som är på 25. Dock är andelen beviljade ansökningar ungefär densamma (5 %). Island har, likt med Finland, en mycket stor andel beviljade egna ansökningar. Ungefär 40 % av de isländska ansökningarna beviljades år 2003.

Färöarna beviljas i förhållande till sin folkmängd totalt sett mest bidrag. Beviljat belopp till Färöarna är ungefär lika stort som det belopp Island mottager. Detta trots om antalet ansökningar från Färöarna endast är 1/3 jämfört med Island. Härtill har knappt 75 % av samtliga ansökningar från Färöarna beviljats.

Vid jämförelse mellan Färöarna och Grönland visavi övriga Norden bör beaktas att de dels har relativt dyra resekostnader för sina projekt, dels har ett begränsat antal sponsorer eller andra finansiärer att tillfråga eller engagera. Detta gäller även till viss del för Island.

Grönland har jämfört med Färöarna en allt mer besvärlig situation vad gäller resekostnader och möjligheter att finna sponsorer och andra finansiärer. Samtidigt kan konstateras att det endast inkommer enstaka ansökningar från Grönland. Under år 2002 inkom inte en enda grönländsk ansökan, medan det till fondens stora uppskattning under år 2003 inkom 5 ansökningar.

För att dels skapa ett ökat intresse för nordiskt kultursamarbete mellan Grönland och öviga Norden, dels i Grönland få en större uppmärksamhet kring fondens verksamhet beslutade styrelsen vid sitt möte i augusti år 2003 att förlägga sommarmötet år 2004 till Grönland.

Som ett led i att få fler giltiga ansökningar från Grönland har fonden översatt kursmaterialet "Att söka projektbidrag" till grönländska. Det finns på fondens hemsida och är gratis.

Beträffande Åland beviljade fonden under åren 2000 och 2001 bidrag till några större teaterprojekt, vilket medför att summan i genomsnittet för åren 2000–2002 är ganska högt. Beträffande den procentuella statistiken så blir den, i likhet med Färöarna och Grönland, ganska "svängig" beroende på några enstaka ansökningar.

3.7.2 Bviljade bidrag inom och utanför Norden

Det finns inget i fondens överenskommelse som reglerar att den sökande måste vara nordisk medborgare eller att organisationen måste ha sitt säte i Norden. Under år 2003 inkom exempelvis 11 ansökningar från Ryssland och 10 från Tyskland. Ansökningar utanför Norden är i följande redo-visning indelade i tre kategorier: Nordens östra närområde, Övriga Europa och Övriga världen.

Nedanstående statisk redovisar fördelningen av beviljat bidrag utifrån den sökandes geografiska hemvist. Det bör observeras att om ett projekt är en turné, så kan projektet exempelvis genomföras i både "Norden" och "Östra närområdet".

Område	Biviljade bidrag år 2003	Genomsnitt åren 2000–2002
Norden	93 %	94 %
Östra närområdet	5 %	2 %
Övriga Europa	2 %	3 %
Övriga världen	<1 %	1 %

3.7.3 Jämförelser "Östra närområdet" visavi "Västnorden"

Under de senare åren har det officiella nordiska samarbetet fokucerat på ett ökat samarbete med Nordens östra närområde, det vill säga Estland, Lettland och Litauen samt västra och nordvästra Ryssland. Samtidigt har det uppstått ett allt intensivare samarbete inom Västnorden, det vill säga mellan Island, Färöarna och Grönland. Härtill finns tendenser till ett ökat samarbete mellan Västnorden och dess västra närområden, exempelvis Skottland, Shetlandsöarna och Kanada. Betäffande samarbetet med Nordens västra närområde har fonden ännu ingen statistik att redovisa.

Av nedanstående tabeller kan konstateras att fondens satsningar på samarbete inom Västnorden är drygt dubbelt så stora som satningarna på projekt inom Nordens östra närområde. Dock har antalet ansökningar och beviljat belopp gällande Nordens östra närområde ökat avsevärt under år 2003 jämfört med genomsnittet för åren 2000–2002.

Nordens östra närområde	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Antal giltiga ansökningar	Antal beviljade ansökningar	Beviljade ansökningar i % av totalt beviljade
År 2003	**1,330**	**5 %**	**33**	**17**	**6 %**
År 2000–2002	*0,470*	*2 %*	*15*	*5*	*2 %*

Västnorden	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt beviljat	Antal giltiga ansökningar	Antal beviljade ansökningar	Antal beviljade i % av totalt beviljade ansökningar
År 2003	**3,015**	**12 %**	**51**	**22**	**8 %**
År 2000–2002	*3,121*	*12 %*	*36*	*22*	*9 %*

3.7.4 Andel beviljade bidrag från fonden jämfört med ländernas andel av Nordiska ministerrådets budget (genomsnitt för åren 2000–2002)

Som framförts i inledningen till avsnitt 3.7 så är det ansökningarnas kvalitet som är avgörande för styrelsens beslut om beviljade bidrag. Härtill kan vissa ansökningar vara gemensamma för flera länder, exempelvis turnéer, festivaler och konferenser, och där ansökaren av en tillfällighet kommer från just ett land. Nedanstående siffor är därför inte helt jämförbara. Dock kan det med jämna mellanrum vara nyttigt att jämföra ländernas ekonomika *input* respektive dess *output*. Eftersom antalet ansökningar och beviljat belopp kan skifta från år till år utgår jämförelsen från ett gemonsnitt under tre år. Siffrorna är avrundade.

Länder	Andel beviljat bidrag från fonden (genomsnitt åren 2000–2002) av totalt beviljat bidrag	Fördelningsnyckel (genomsnitt åren 2000–2002) för betalning till NMR:s budget
Danmark	24 %	25 %
Finland	17 %	18 %
Island	6 %	1 %
Norge	18 %	22 %
Sverige	23 %	34 %
Självst. områden	6 %	0 %
Utanför Norden	6 %	0 %

3.8 Andelen ansökningar från huvudstadsområdena

Från och med år 2003 kan fonden redovisa statistik om ansökarna är bosatta/placerade i en huvudstad, mellanstor stad, mindre stad etc.

Av nedanstående statistik kan konstateras att ca 45 % av de som ansöker om projektbidrag från fonden är bosatta/placerade i en huvudstad. Antalet beviljade ansökningar och beviljat belopp är 43 % respektive 45 %.

Av Nordens ca 24,175 milj. innevånare bor ca 5,080 milj i huvdstäder/ huvudstadsområden (Nuuk, Torshamn och Mariehamn inräknat), vilket motsvarar ca 21%. I nedanstående statistik är dock antal ansökningar och beviljade ansökningar från Nordens huvudstäder/ huvudstadsområden drygt dubbelt så många (43 %). En förklaring till detta är att det förekommer en koncentration av kulturmanifestationer/kulturinstitutioner till huvudstäderna, vilket påverkar statistiken.

År 2003	Huvudstad	>100 000 inv	>40 000 inv	>10 000 inv	>1 000 inv	<1 000 inv
Antal ansök-ningar	340	179	86	84	49	19
Antal beviljade	113	63	32	26	22	2
Beviljat belopp milj. DKK	11,128	5,320	2,862	2,360	2,165	0,196

3.9 Beviljade bidrag till olika mottagare

Redovisad statistik i nedanstående tabell utgår från den klassificering som den sökande gör utifrån fondens anvisningar. På ansökningsblanketten kan den sökande välja mellan sju olika kategorier, men det har visat sig vara svårt för den sökande att göra gränsdragningar – välja "rätt" – mellan de olika kategorierna, exempelvis mellan "fria/informella nätverk", "frivilligsektor" och "annat", och därför redovisas statistiken i fyra huvudkategorier: "enskilda personer", "privata institutioner", "offentliga institutioner" samt "föreningar och annat". I kategorien "privata institutioner" kan exempelvis vissa typer av museer ingå. Kategorin "föreningar och annat" består till huvdsak av frivilligsektorn, informella nätverk och andra icke offentliga/privata institutioner.

Kategorier	Beviljat belopp i % år 2003
Enskilda personer	3 %
Privata institutioner	11 %
Offentliga institutioner	28 %
Föreningar och annat	58 %

3.10 Ansökt och beviljat belopp till olika verksamhetssektorer

Enligt överenskommelsen från år 1966 omfattar fondens verksamhetsområde det nordiska kultursamarbetet i hela sin utsträckning. I artikel 2 i överenskommelsen preciseras detta enligt följande: "Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand."

I samband med att de nya fördelningsprinciperna fastställdes år 1997, gjordes en precisering att ansökningar inom verksamhetsområdena undervisning/utbildning respektive forskning skall ha en klar anknytning till området kultur.

I fondens nya ansökningsblankett finns 15 olika sektorer för den sökande att välja mellan. Eftersom fonden under tidigare år har haft en annan indelning i verksamhetssektorer går det inte att göra någon jämförbar statitstik mellan år 2003 och genomsnitt för åren 2000–2002. För information om fördelningen mellan olika sektorer under åren 2000–2002 hänvisas till årsberättelsen för år 2002.

De beviljade projekten kan inom sina sektorer bestå av konferenser, turnéer, utbildning och/eller forskning etc.

Sektor	antal ansökningar	antal beviljade ansökningar	Beviljat belopp i milj. DKK
Arkitektur	13	4	0,250
Billedkunst	83	33	3,405
Dans	25	8	0,795
Film/video	66	19	1,775
Formgivning/ design	14	4	0,280
Håndværk	12	7	0,620
Litteratur	58	26	2,140
Media/ Multimedier/IT	34	8	0,590
Museer	16	5	0,775
Musik/sang	177	64	5,911
Musikteater	16	2	0,350
Sprog	11	5	0,475
Teater	46	18	1,915
Tværkulturelt	92	27	2,240
Tværsektorielt	99	31	2,859

Den dominerande sektorn är musik. Det gäller såväl ansökningar som bevillningar. Under år 2002 beviljades totalt 5,065 milj. DKK till området musik, vilket motsvarade ca 19 % av totalt beviljade bidrag. Motsvarande siffror för år 2003 är 5,911 milj. DKK och ca 24 %.

Sektorn "tvärkulturellt" innefattar projekt där flera kulturområden är berörda (exempelvis kulturfestivaler, vänortsaktiviteter etc.), och sektorn "tvärsektoriella" innefattar projekt där kulturområdet ingår tillsammans med ett annat samhällsområde (exempelvis kultur och hälsa, kultur och turism etc.). Dessa två sektor utgör ca 25 % av fonden totala antal ansökningar under år 2003.

4. Fondens räkenskaper för år 2003

I nedanstående redovisning är siffrorna avrundade till närmaste tusental. För mer exakta uppgifter hänvisas till sammanställningen i årsräkenskaperna. Härutöver hänvisas till avsnitt 5.2 angående vad som skiljer en *fond* och en *institution*, vilket bör beaktas vid en granskning av räkenskaperna.

4.1 Omslutning

	År 2000	År 2001	År 2002	**År 2003**
Omslutning i milj. DKK	33,658	36,436	36,721	**37,833**

4.2 Resultat

(milj. DKK)	År 2000	År 2001	År 2002	**År 2003**
Intäkter	30,698	30,837	34,573	**36,706**
Utgifter	28,059	34,287	35,594	**35,534**
Resultat	+2,639	- 3,450	- 1,021	**+ 1,172**
Odisponerade medel från föregående år	2,959	5,598	2,148	**1,127**
Kvarstående odisponerade medel – "Eget kapital"	+ 5,598	+ 2,148	+ 1,127	**+2,299**

Eftersom Nordiska kulturfonden inte är en ordinär kapitalfond finns inga krav om att fonden måste avsätta medel till eget kapital. Det har ej heller framförts önskemål från revisorerna eller Nordiska rådet/ministerrådet om att fonden bör göra avsättningar till eget kapital. Generellt förväntas att fonden disponerar sitt kapital inom ett och samma budgetår eller inom en relativt kort tidsrymd därefter, se vidare avsnitt 4.5.

4.3 Intäkter

Intäkter i milj. DKK	År 2000	År 2001	År 2002	**År 2003**
1. Anslag från NMR	25,449	26,009	26,555	**29,101**
2. Tillbakaförda medel	3,567	2,692	4,624	**6,767**
3. Ränteintäkter	1,682	2,135	1,473	**0,837**
4. Adm.ersättning från NMR	0	0	1,920	**ingår i pkt 1**

Kommentarer

1) Anslaget från NMR (Nordiska ministerrådet) för år 2003 är totalt uppräknat med 0,625 milj. DKK, vilket motsvarade en uppräkning med ca 2 % i förhållande till år 2002. Se vidare pkt 4 nedan.

2) Tillbakaförda medel omfattar återbetalning av tidigare beviljade bidrag till projekt, som inte har kunnat genomföras enligt ansökarnas planer. I räkenskaperna för 2003 omfattar detta konto även återförda anslag som är ombeviljade projekt med anledning av att de inte kan genomföras inom regeln om två år och som har fått godkännande om förlängning (se avsnitt 3.4). Dessa upprättas som nya projekt/konton och är debiterade fondens bidragsverksamhet. De ombeviljade projekten under år 2003 uppgår till 1.996 milj. DKK. I kontot ingår också en överföring av anslag från år 2000 motsvarande 0,034 milj. DKK. Härtill omfattar kontot ej utnyttjade interna projektreservationer motsvarande 0,471 milj. DKK (se avsnit 4.4).

Projekt som har beviljats ett bidrag, men som inte har genomförts enligt planerna är således 6,767 milj. DKK – 2,501 milj. DKK (1,996+0,034+0,471)=4,266 milj. DKK. Med denna specificering blir siffrorna för detta konto mer jämförbara med år 2002 då de tillbakaförda medlen var totalt 4,624 milj. DKK. I kommande årsräkenskaper bör det övervägas att göra en tydligare specificering av detta konto.

De tillbakaförda medlen är osäkra att kalkylera i samband med att budgeten upprättas eftersom de påverkas av hur de beviljade projekten genomförs. Det optimala är givetvis att det inte skall inkomma några tillbakaförda medel, det vill säga att de beviljade projekten genomförs såsom planerat. Så är dock inte fallet. För ett projekt som planeras att genomföras under två år kan mycket inträffa som medför att en viss del av de beviljade anslagen återkrävs eller återlämnas. Även om fondens styrelse kan kalkylera med att minst 5 % av det totala anslaget sannolikt kommer att utgöra tillbakaförda medel, så är det en mycket osäker prognos att bygga budgeten på. Dessutom är det först under hösten som styrelsen kan få en någorlunda klar uppfattning om hur stora de tillbakaförda medlen kommer att bli.

3) Ränteintäkterna påverkas dels av den gällande räntenivån, dels av hur snabbt de beviljade projektbidragen rekvireras och utbetalas. Det senare beror i sin tur på hur snabbt de projektansvariga inkommer med sina slutredovisningar. Fonden utbetalar bidraget tidigast tre månader före projektstart och det utbetalas i olika omgångar beroende på hur stort bidraget är (se avsnitt 3.5).

Från år 2002 till år 2003 minskade ränteintäkterna med ytterligare 0,636 milj. DKK. Från år 2000 till år 2003 har ränteintäkterna halverats.

4) Administrativ ersättning från NMR (Nordiska ministerrådet) är en form av kompensation som fonden erhåller från och med år 2002. Detta med anledning av att fonden i och med den nya överenskommelsen fullt ut betalar sina administrativa kostnader. Fram till och med år 2001 betalade Nordiska ministerrådet rese- och lönekostnader för fondens personal och allmänna sek-

retariatskostnader. Detta regleras från och med år 2002 i ett förvaltningsavtal mellan fonden och ministerrådets sekretariat.

Från och med år 2003 är den administrativa ersättningen inkluderad i NMR:s anslag och redovisas därmed inte separat. Det totala anslaget från NMR för år 2003 uppgår således till 29,101 milj. DKK, vilket kan ses som en höjning med 9,6 % i förhållande till 2002-års anslag om 26,555 milj DKK. Men då är "administrationstillägget" om 1,920 milj. DKK pålagt "grundanslaget" om 26,555 milj DKK. Med den allmänna uppräkningen i ministerrådets budget är således höjningen av "grundanslaget" 0,625 milj DKK eller ca 2 %.

4.4 Kostnader

Kostnader i milj. DKK	År 2000	År 2001	År 2002	**År 2003**
1. Administration	(3.190)	(3.669)	6.706	**5.173**
Administrationskostnader i % av totala omkostnader	(11 %)	(11 %)	18,2 %	**13,6 %**
2. Beviljade bidrag	26,602	27,502	26,588	**26,411**
3. Fondens särskilda satsningar	0	4,443	2,300	**3,950**

Kommentarer

1) Administrationskostnaderna inkluderar i huvudsak utgifter för styrelsens möten, styrelsens arvoden, annonsering, information, tolkning/översättning, personalens resor och löner, inköp av inventarier och allmänna sekretariatskostnader. Dessa kostnader motsvarade under år 2002 totalt 6,706 milj. DKK, vilket var 0,197 milj. DKK mindre än budgeterat. För år 2003 uppgick dessa kostnader till 5.173, vilket är ca 1,126 milj. mindre än budgeterat.

För år 2003 var administrationskostnaderna osedvanligt låga. De uppgick till ca 13,6 % av den totala omslutningen. År 2002 var motsvarande kostnader 18,2 %. Vid en uppskattad budgetomslutning om 34,1 milj. DKK motsvarar de *budgeterade* administrationskostnaderna för år 2004 ca 21 %.

Under år 2003 är det är framför allt kostnaderna för Styrelsens mötesutgifter, Styrelsehonorar, Annonser, Informationsverksamhet och Personalutgifter som är blivit lägre än budgeterat

Beroende på olika orsaker kan givetvis de administrativa kostnaderna variera från år till år och de bör således ses i en period om tre år för att utgöra en rättvis bild. Utslaget på åren 2002–2004 blir kostnaderna ca 18 % per år (förutsatt att de administrativa kostnaderna för år 2004 håller budget).

Eftersom år 2002 var det första året som fonden fullt ut betalade sina administrationskostnader blir jämförelser med tidigare år missvisande. Härtill skall beaktas att fonden under år 2002 upprättade ett eget sekretariat och att samtliga kostnader för inköp av inventarier belastade räkenskaperna för år 2002. Tidigare år har fondens sekretariatskostnader uppskattats utifrån en schablon om 20 % av fondens samlade lönekostnader. Med denna schablon, inklusive rese- och lönekostnader, uppskattades fondens administrationskostnader till totalt ca 3,6 milj. DKK under år 2001.

2) Beviljade bidrag omfattar, förutom de nya projekt som har beviljats bidrag under år 2003, även återförda anslag som är "ombeviljade" projekt med anledning av att de inte kan genomföras inom regeln om två år och som har fått godkännande om förlängning (se avsnitt 3.4). Dessa upprättas som nya projekt/ konton och är debiterade fondens bidragsverksamhet.

Beviljade projektbidrag för år 2003 är således enligt följande:

-Beviljade nya ansökningar (inkl bordlagda från år 2002)	24,380 milj. DKK
-Ombeviljade ansökningar	1,996 milj. DKK
-Överfört anslag från år 2000	0,034 milj. DKK
	Summa: 26,411 milj. DKK

Härutöver kan tillföras fondens bidrag till Årets Nordiska utställning om 2 milj. DKK. Med detta beaktande kan sägas att fonden beviljade bidrag om totalt 28,411 milj. DKK (26,411+2) under år 2003, vilket motsvarar nästan 98 % av bidraget från Nordiska ministerrådet eller ca 75 % av de samlade medlen.

3) Egna projekt/särskilda satsningar är interna projektreservationer som gäller avsättningar till särskilda kostnader som löper över mer än ett budgetår. Dessa är bland annat fondens språkundersökning, fondens konferensserie om nordisk kulturpolitik, det nya datasystemet för fondens bidragsadministration, iordningställande av fondens arkiv, utveckling av fondens hemsida samt Årets nordiska utställning. För mer information om fondens egna projekt/särskilda satsningar se avsnitten 1.9.1 och 1.9.2 samt avsnitt 2.1–2.3.

Under år 2003 avslutades arbetet med konferensserien, utvecklingen av hemsidan och fondens datasystem. Totalt redovisade dessa vid årets slut ett överskott om 0,471 milj. vilka är överförda till kontot Tillbakaförda medel.

Under år 2003 avsattes 2 milj. till satsningen Årets nordiska utställning, vilken egentligen är en del i fondens bidragsverksamhet eftersom det är ett bidrag som utdelas efter ett öppet ansökningsförfarande.

4.5 Fondkapital och donnationer

I fondens överenskommelse föreskrivs bland annat följande i artikel 5: "Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket."

I regeringarnas bakgrundsmaterial till fondens överenskommelse år 1966 sägs följande om ovanstående artikel:

"Ehuru de medel, som tillföres fonden, är avsedda att förbrukas under det löpande budgetåret eller inom en relativt kort tidsrymd efter detta, är det icke helt uteslutet, att det i något fall kan visa sig påkallat att göra en värdebeständig placering av någon del av dessa medel. Med stadgandet, att styrelsen beslutar om placering av fondens innestående medel, avses i första hand, att styrelsen beslutar om deponering av likvida medel i penninganstalt och om i vilken valuta dessa medel skall innestå, men därmed bemyndigas styrelsen även om behov därav yppas besluta om en värdebeständig placering t.ex. i värdepapper."

Fonden har under år 2003, i likhet med tidigare år, inte placerat några medel i värdepapper och har därmed ej heller något fondkapital.

I överenskommelsens artikel 6 föreskrivs följande: "Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål".

Fonden har under år 2003, i likhet med tidigare år, inte mottagit några gåvor eller donationer.

5. Avslutning

5.1 Revisionen av verksamheten år 2002

I samband med Nordiska rådets 55:e session (den 27–29 oktober 2003) framlade rådets kontrollkommitté sitt betänkande över fondens verksamhetsberättelse och revisorernas berättelse gällande året 2002.

Nordiska rådet beslöt i enlighet med kommitténs förslag: "Att Nordiska rådet lägger årsberättelsen och revisionsberättelsen för Nordiska kulturfonden 2002 till handlingarna och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet".

Det förekom inga påpekanden från revisorerna eller kontrollkommittén gällande fondens verksamhet för år 2002 som innebar att styrelsen under år 2003 måste vidtaga några direkta eller omedelbara åtgärder.

5.2 Skillnader mellan institutioner och fonder/stödordningar

Inom Nordiska ministerrådets kulturområde förekommer två olika verksamhetsformer: dels ordinära institutioner (exempelvis Nordens hus i Reykjavik), dels fonder/stödordningar (exempelvis Nordiska kulturfonden). Fonderna är dock inga kapitalfonder i den bemärkelsen att de delar ut en årlig avkastning på sitt kapital, utan fonderna/stödordningarna inom ministerrådet får ett årligt anslag för sin verksamhet. Detta i likhet med vad som gäller för institutionerna.

Institutionernas verksamhet utgår generellt ifrån de initiativ som institutionens styrelse tar och det målstyrningskontrakt som institutionen har med ministerrådet. Denna verksamhet, dess omfattning och inriktning, kan således genom "egna initiativ" styras *direkt* av styrelserna.

Fondernas/stödordningarnas verksamhet utgår nästan uteslutande ifrån inkomna ansökningar; dess antal och kvalitet. Den styrning som styrelserna för fonderna/stödordningarna kan göra är endast *indirekt*. Det vill säga styra antalet ansökningar genom annonsering, förbättra ansökningarnas kvalitet genom tydliga anvisningar etc.

Detta medför att fondernas/stödordningarnas bidragsverksamhet, och därmed deras ekonomiska resultat, kan "svänga" från ett verksamhetsår till ett annat. Ett år kan det förekomma många kvalitativa ansökningar och nästa år kan den motsatta situationen uppstå. Detta vet inte styrelserna i förväg utan det är ett konstaterande som görs under pågående verksamhetsår.

Härtill finns ytterligare en omständighet att beakta. Om en fond/stödordning har mer än ett ansökningstillfälle per år måste styrelsen göra en avvägning på sådant sätt att det årliga anslaget disponeras någorlunda jämt mellan de olika ansökningtillfällena. Detta kan medföra att styrelsen något år är allt för återhållsam vid ansökningstillfällena i början av året, så att det uppstår en allt för stor utdelningsvolym - i förhållande till inkomna ansökningar – vid årets sista ansökingstillfälle, vilket medför att årsräkenskaperna redovisar ett överskott; ej disponerade medel. Något år kan den motsatta situationen uppstå. För Nordiska kulturfonden som har sex utdelningstillfälle/år är detta ett faktum som särkilt bör beaktas.

Styrelsen skulle förvisso kunna vara mer liberal vid sin behandling av projektbidrag vid årets sista ansökningstillfällle för att på så vis inte redovisa några odisponerade medel. Detta är dock ingen ansvarsfull bidragsverksamhet. Det skulle medföra dels att fondens/stödordningens rykte försämrades, att dess *kvalitetsstämpel* skulle bli utan värde, dels skulle det medföra en orättvis behandling gentemot de ansökningar som behandlades tidigare under året och det skulle bli olika kvalititetsbedömningar mellan olika utdelningstillfällen.

Ovanstående är något som allmänt bör beaktas i samband med diskussionerna om Nordiska kulturfondens verksamhet och årsräkenskaper.

Rek. 23/1997/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 23/1997/kultur
Stödfunktion för multimedieproduktion (A 1156/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimediaproduktion med utgångspunkt i/på det kulturella planet. Stödfunktionen bör vara mångfacetterad och kunna ge både råd och information till en bred krets om både det nordiska och det internationella multimedieområdet

Nordisk Ministerråd meddeler:

I 2002 iværksatte Styringsgruppen for Kultur og Medier (KM-gruppen) en udredning angående etablering af en fond for nordisk digital indholdsproduktion. Udredningen (foretaget af CIM Finance & Research Ltd.) fokuserede på mulige modeller for investeringsfonde og fremlagdes for KM-gruppen i oktober.

Tilsvarende blev der bestilt og af medieorganisationen m-cult i Finland udarbejdet og fremlagt en udredning, som fokuserede på de kulturpolitiske og indholdsmæssige spørgsmål vedr. en fond for nordisk digital indholdsproduktion. Begge udredninger har dannet grundlag for fortsatte diskussioner i Styringsgruppen for Kultur og Medier.

Sideløbende hermed igangsattes pilotprojekter inden for rammerne af de strategiske kultursatsninger for 2003 med temaet "Digital indholdsproduktion". Dette tema fortsætter i 2004.

Under sessionen drøftede kulturministrene behovet for en ny mediestrategi på kulturområdet samt vigtigheden af en fællesnordisk strategi, når det gælder indhold på nye medier, især dataspil til børn og unge. Kulturministrene vil fremover diskutere muligheden for en konkret satsning på et fællesnordisk medieprogram, som i sin første fase skal fokusere på digital indholdsproduktion, nærmere bestemt computerspil, til børn og unge. Et sådant medieprogram må defineres som et fleksibelt program og ikke blot som en passiv støtteordning.

Kulturministrenes pulje til strategiske kultursatsninger har også for 2004 temaet "Digital indholdsproduktion", og på sit møde den 18. februar 2004 traf EK-K beslutning om anvendelsen af puljen til strategiske kultursatsninger 2004: NMR vil med særlig interesse modtage ansøgninger, som søger udviklingsstøtte til produktion af computerspil og informationsmateriale på digital form for børn og unge.

Som en del af sit formandskabsprogram for 2004, ønsker Island at iværksætte en "Kortlægning af udbuddet af nordiske computerspil og informationsmateriale i digital form for børn." Børne- og Ungdomskomiteen er ansvarlig og Styringsgruppen for Kultur og Medier fungerer som referencegruppe for denne udredning, og udredningens resultater præsenteres i efteråret 2004.

Med resultatet af udredningen og med dette fokusområde for den strategiske pulje 2004 kan indhentes vigtige erfaringer i forhold til medieprogrammet.

Forudsætningerne for en eventuel etablering af et fællesnordisk medieprogram er således på forskellig vis udredet og diskuteret og vil danne grundlag for en fortsat diskussion blandt kulturministrene.

Ministerrådet anser at rekommandationen kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 23/1997/kultur Stödfunktion för multimedieproduktion (A 1156/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at kulturministrene grundlæggende er positive overfor at etablere et fællesnordisk medieprogram. De to udredninger fra henholdsvis CIM Finance & Research Ltd. og m-cult peger også på et stort behov for at etablere nordisk støtte til multimedieproduktion.

Kultur- og Uddannelsesudvalget finder, at ministerrådet har svaret fyldestgørende på rekommandationen, hvor det hedder at ministerrådet skal undersøge forudsætningerne for at oprette en fond.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 23/1997 for *færdigbehandlet* for Rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 32/2000/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet

Nordiska ministerrådet meddelar:

Så som framgår av svaret år 2003 på rekommendationen är den organiserade brottsligheten till sin natur gränsöverskridande och när organiserad kriminalitet förekommer i Norden har den mycket ofta förgreningar också till utomnordiska länder, på europeisk och global nivå. I svaret från år 2003 hänvisas till de åtgärder som vidtas i olika internationella samarbetsorgan och vilka rapporter med faktabeskrivelser, med redogörelser för den senaste utvecklingen, som utarbetas där. Inom ramen för Nordiska ministerrådet är verksamheten kring organiserad kriminalitet, straffrätt o.l., sett i förhållande till resurserna, omfattande.

Som en uppdatering av 2003 års svar kan följande framhållas. Som framgår av svaren på de rekommendationer som har beröring med vittnesskydd och s.k. trafficking antog de nordiska och baltiska jämställdhets- och justitieministrarna år 2003 "Statements and Recommendations concerning Trafficking in Women in the Nordic and Baltic Countries". Aspekter av denna del av organiserade kriminaliteten kommer även i framtiden att prägla samarbetet.

Flera ämnen relaterade till organiserade kriminalitet står på dagordningen vid det tredje nordisk-baltiska justitieministermötet i maj 2004; sammanfattningsvis gäller det kriminalvård, ungdomsbrottslighet och påföljder som t.ex. samhällstjänst, men även uppföljning av rättsliga och inrikes frågor efter EU:s regeringskonferens.

Avslutningsvis bör framhållas att på dagordningen vid 2004 års nordiska justitieministermöte kommer att återfinnas en diskussion om Nordiskt och internationellt samarbete och redskap för att bekämpa gränsöverskridande kriminalitet samt korruption Dessa diskussioner kommer att följas upp i det nordiska samarbetet.

Den faktabeskrivning som Nordiska rådet efterlyser görs alltså redan i ett större internationellt sammanhang än det nordiska. Att vidta ytterligare initiativ inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet är därför för närvarande inte aktuellt. Sammanfattningsvis menar Nordiska ministerrådet att den verksamhet som de nordiska regeringarna och dess myndigheter bedriver, nationellt, regional och globalt i sak svarar mot Nordiska rådets rekommendation.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget har med et eget seminar indhentet den information rekommandationen anmoder om samt inviteret de nordiske justitsministre til udvalgets møde for at diskutere politiske tiltag på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 32/2000/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Fremst. 5/2001/velferd
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 5/2001/velferd
Nordisk samarbeid om kultur og helse (A 1210/nord)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for at kunst og kultur, både i teori og praksis, integreres som en viktig ressurs og vesentlig faktor i det helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbeidet i de nordiske samfunn

2) *at* kultur- og helseperspektivene blir en integrert del på alle nivåer i de helse- og sosialfaglige, medisinske og kulturfaglige utdanningene i Norden

Nordisk ministerråd meddelar:

Området är angeläget med tanke på ökad ohälsa i samhället och behovet av rehabiliterande åtgärder där kultur och hälsa i samverkan kan vara en av flera möjliga åtgärder. Inom Nordplus-programmet finns en mycket stor del som rör framför allt vårdutbildningar och med innehåll relaterat till området kultur och hälsa. Det handlar om intensivkurser, studentutbyte och nätverksaktiviteter mellan lärosäten i Norden. Framställningen föreslås bli avskriven då området är tillgodosett inom utbildningssektorn via Nordplus-programmet. I nuvarande skede finns ingen gemensam prioritering från länderna som kan säkra ytterligare finansiering för någon nordisk studie/översyn inom hälsosektorn.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att framställningen kan avskrivas.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om framställning 5/2001/velferd Nordisk samarbeid om kultur og helse (A 1210/nord)

Välfärdsutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet har arbetat med frågan sedan 2001. Under dessa år har det arrangerats seminarier på området och ett handlingsprogram för området har likaledes utarbetats för 2001–2005. Generellt sett har framställningen resulterat i relevanta åtgärder från Nordiska ministerrådet. Välfärdsutskottet har i sina betänkanden till ministerrådets meddelanden i många år bett om att få en översikt av de projekt som igångsatts eller förväntas igångsättas inom ramen för handlingsprogrammet. Nordiska rådet har inte fått en sådan översikt och i ministerrådets meddelande svar för 2004 ges heller ingen översikt av nämnda projekt. Välfärdsutskottet konkluderar dock att framställningen daterar tillbaka till 2001 och att man inte kan förvänta att ytterligare tilltag kommer att igångsättas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att Fremst. 9/2001/velferd för rådets del är *slutbehandlad.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

Rek. 9/2001/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 9/2001/miljø
Strategi for en bæredygtig udvikling (B 201/nær)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1) *att* verka för att en ratificering av Kyotoprotokollet åstadkoms under år 2001 och att protokollet träder i kraft innan 10-årsuppföljningen av FN-mötet i Rio äger rum år 2002[1]

2) *att* genomföra projekt för att prova Kyoto-mekanismerna i Östersjöområdet, bl.a. genom att en gemensam nordisk marknad för kvothandel upprättas senast 2005[2]

3) *att* ta initiativ till åtgärder på internationellt plan för att bemöta och mildra konsekvenserna av de förväntade klimatförändringarna och att därvid ta stor hänsyn till utvecklingsländernas behov och möjligheter att anpassa sig till den nya situationen[3]

4) *att* verka för att de indikatorer som utvecklas på internationellt plan för att mäta bärkraftig utveckling tar hänsyn till såväl sociala som ekonomiska och miljömässiga faktorer

5) *att* som ett led i utvecklandet av en väsentligt ökad resurseffektivitet vidareföra de insatser som hittills gjorts på nationell och nordisk nivå angående reduktions- och effektiviseringsmålen faktor 4 och faktor 10, bärkraftiga produktions- och konsumtionsmönster och materialflödesanalyser m.m.

6) *att* initiera forskning och utveckling angående teknologi för vätgas (hydrogen) som framtida energibärare[4]

7) *att* fastställa ministerrådsförslag B 201/när om "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden" med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet Närområdesutskottet i dess betänkande över förslaget[5]

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 2002
[2] Andre at-sats ferdigbehandlet 2002
[3] Tredje at-sats færdigbehandlet 2003
[4] Sjette at-sats færdigbehandlet 2003
[5] Syvende at-sats ferdigbehandlet 2002

De nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad 4) Indikatorrapport

Der vil blive udarbejdet en opdateret indikatorrapport efter at en revideret nordisk strategi om bæredygtig udvikling træder i kraft i 2005. Den opdaterede indikatorrapport vil også forholde sig til mål og indsatser 2005-2008 og må udarbejde indikatorer for nye kapitler om økonomiske og sociale aspekter af bæredygtig udvikling.

Ad 5) Resurseeffektivitet

Med hensyn til resurseeffektivitet (faktor-4- og faktor-10-mål) henviser meddelelsen til "Handlingsplanen for integreret produktpolitik 2002-2004". Heri foreskrives iværksættelse af initiativer, der kan integrere miljøviden i produktionskæden, skabelse af incitamenter for producenter og forbrugere til at fremme resurseeffektivitet, international markedsvækst på området samt opmuntring til at inddrage aspektet i den offentlige sektors indkøb. Man har i 2004 igangsat en undersøgelse af hvilke muligheder der findes for øget nordisk samarbejde med grønne offentlige indkøb, herunder muligheden for fælles miljøkriterier. En europæisk konference er også blevet holdt om miljøinformation med sigte på at udvikle metoder for ændring af forbrugeradfærd. Disse initiativer forventes at blive vigtige indspil til opfyldelse af målene.

Endelig skal det tilføjes, at den reviderede strategi for bæredygtig udvikling vil indeholde et helt nyt kapitel om bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre. Dette vil indebære en forstærket indsats på dette område i 2005-2008.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 9/2001/miljø Strategi for en bæredygtig udvikling (B 201/nær)

Ministerrådet meddeler, at visse initiativer er iværksat, noget er opnået, og at der fortsat arbejdes videre med spørgsmålene om indikatorer og resurseeffektivitet, bl.a. i forbindelse med den reviderede strategi 2005-2008, der netop er præsenteret i form af et ministerrådsforslag pr. september 2004.

Udvalget anerkender ministerrådets indsats på området og ser frem til at skulle behandle den reviderede strategi.

På baggrund af ovennævnte foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 9/2001/miljø som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kåri P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Rek. 17/2001/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (A 1267/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* gøre det til en målsætning, at sagsbehandlingstiden af asylansøgninger ikke overskrider et år uden, at kvaliteten af sagsbehandlingen hermed forringes. Under sagsbehandlingstiden skal den ansvarlige sagsbehandler kontinuerligt holde den asylansøgende underrettet om sagens gang. Den asylansøgende skal informeres om sin ret til individuel sagsbehandling[1]

2) *at* sørge for, at asylansøgere straks ved ankomsten modtager relevant skriftlig information på et sprog forståeligt for den pågældende. Informationen skal omfatte rettigheder, pligter, asylproceduren, retten til juridisk rådgivning og tolk samt information om UNHCR og andre relevante frivillige organisationer. Asylansøgerne skal have fri tilgang til organisationerne straks efter ankomsten[2]

3) *at* sørge for at asylansøgerens behov, hvad angår opholdssted, tilgodeses. Valg af opholdssted må ikke påvirke asylansøgerens økonomiske bevilling[3]

4) *at* tage hensyn til asylansøgende kvinder og mænd som ønsker særbehandling af køns- og seksuelt relaterede grunde og sørge for, at personalet i hele asylprocessen er trænet i at være sensitive overfor disse spørgsmål[4]

5) *at* give asylansøgere ret til at søge arbejde og ret til uddannelse så snart pågældendes identitet er verificeret, samt at oprette et fælles nordisk system for kvalifikationsvurdering

6) *at* sørge for, at der udarbejdes individuelle aktivitetsplaner for asylansøgere i samarbejde med den asylansøgende[5]

7) *at* sørge for, at alle asylcentre opretter et rådgivende organ, som består af centrenes beboere. Sammensætningen skal tage hensyn til etnicitet, alder og køn[6]

[1] Første at-sats færdigbehandlet 2003
[2] Anden at-sats færdigbehandlet 2003
[3] Tredje at-sats færdigbehandlet 2003
[4] Fjerde at-sats færdigbehandlet 2003
[5] Sjette at-sats ferdigbehandlet 2002
[6] Syvende at-sats ferdigbehandlet 2002

8) *at* tilbyde psykologisk og psykiatrisk hjælp til asylansøgere som har behov for at bearbejde oplevelser, som de har haft før eller under asylopholdet, samt at oprette specielle rehabiliteringsprogrammer for både den enkelte asylansøger og for familier der som helhed lider af post-traumatisk stress[7]

9) *at* sørge for, at den asylansøgende har den samme ret til den almindelige sundhedstjeneste som landets medborgere[8]

10) *at* sikre, at asylansøgernes børns rettigheder opfyldes i overensstemmelse med FN's børnekonvention[9]

11) *at* udarbejde en individuel plan for uledsagede børn, som søger asyl. Planen skal bl.a. omfatte værgeordning, juridisk rådgivning, opholdssted, undervisning, fritidsaktiviteter og andet som er relevant for det enkelte barn. De uledsagede børns sagsbehandling skal altid prioriteres og barnets tarv altid stå i centrum. Et forsøg på sporing af og kontakt med familien af uledsagede børn skal ske så tidligt i forløbet som muligt. Ved afslag på asylansøgning må uledsagede børn aldrig udvises, medmindre de kan modtages af familiemedlemmer eller af andet netværk[10]

12) *at* sørge for, at asylansøgere får klar information om de konsekvenser alvorlig kriminalitet kan have på deres situation, samt sørge for, at sagsbehandlingen for kriminelle asylansøgere fremskyndes, dog uden at retssikkerheden forringes[11]

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Følgende er tilbakemelding angående Nordisk Råds rekommandasjon punkt nr. 5):

1. "at give asylansøgere ret til at søge arbejde og ret til uddannelse så snart pågældendes identitet er verificeret
2. samt at oprette et fælles nordisk system for kvalifikationsvurdering"

Som svar til led nr. 2 må man sige at der ikke udarbejdes et fælles nordisk system for kvalifikations vurdering. Man må være opmærksom på at indenfor EU prøver man lige nu at oprette et fælles system. Sverige og Finland er med til dette arbejde, fra dansk side har man sagt at dansk ret vil følge med og deltagelse i Dublin-værket fra Norges og Islands side må indebære at lignende regler tages op. Bl.a. på grund af dette er et fælles nordisk system for kvalifikationsvurdering ikke aktuelt lige nu.

Som svar på første led om arbejdstilladelse og adgang til uddannelse har de nordiske lande udført følgende arbejde til at sikre asylansøgernes ret til at søge arbejde og ret til uddannelse, så snart pågældendes identitet er verificeret. Nærmere er situationen i Norden vedkommende dette sådan:

Island:

Ændringer, gyldige fra januar 2003, om asylansøgernes ret til arbejdstilladelse under ventetiden i Island er følgende: Udlændingedirektoratet kan efter ansøgning fra en udlænding som søger asyl, give ham temporær opholdstilladelse indtil der er truffet afgørelse om ansøgningen om asyl. Det kan endvidere, efter begæring fra en udlænding som har fået endeligt afslag på asyl eller ophold, der ikke iværksættes foreløbigt, give ham temporær opholdstilladelse, indtil afslag bliver iværksat.

Vilkårene er at asylansøgeren har givet korrekt information, hans identitet er verificeret og at der ikke findes grund til bortvisning eller han kan kræves udleveret af et andet land.

---

[7] Ottende at-sats færdigbehandlet 2003
[8] Niende at-sats ferdigbehandlet 2002
[9] Tiende at-sats færdigbehandlet 2003
[10] Elvte at-sats færdigbehandlet 2003
[11] Tolvte at-sats ferdigbehandlet 2002

Under samme forhold kan en asylansøger som har fået temporær opholdstilladelse få temporær arbejdstilladelse.

Regler om uddannelse i ventetiden, er ikke ændret i Island. Fra A 1267/nord: "Asylsökande har tilgång till isländsk språkundervisning om de är intresserade. Asylsökandes barn har tillgång till det isländska utbildingssystemet, dvs. de går i lekskola eller skola med andra isländska barn. Barn över 16 år kan ansöka om att komme på skola för barn i dette ålder eller på universitet."

Danmark:

Arbejde

Vedrørende muligheden for adgang til det danske arbejdsmarked bemærkes det, at asylansøgere som hovedregel ikke har adgang til at tage arbejde i Danmark. Dog kan asylansøgere under opholdet her i landet indgive ansøgning om opholdstilladelse med henblik på at arbejde, hvis asylansøgeren har en arbejdskontrakt eller et arbejdstilbud inden for et fagområde, hvor der er mangel på særlig kvalificeret arbejdskraft (for tiden læger, sygeplejersker, ingeniører og videnarbejdere inden for naturvidenskab og teknologi).

Med virkning fra 1. juli 2003 er der gennemført en reform af aktiverings- og undervisningsindsatsen overfor voksne asylansøgere med henblik på at sikre asylansøgere et aktivt ophold her i landet.

Den styrkede aktiverings- og undervisningsindsats indebærer bl.a., at asylansøgere udover medvirken til udførelsen af opgaver i forbindelse med driften af asylcentrene i dag tillige har mulighed for at tilrettelægge og deltage i tilbud om fritidsbeskæftigelse, sociale og kulturelle aktiviteter, sportsaktiviteter, projekter og kurser.

Asylansøgere, hvis ansøgning om asyl er under behandling, kan endvidere deltage i en intern produktionsvirksomhed på indkvarteringsstedet, særligt tilrettelagt praktik af kortere varighed og ulønnet humanitært arbejde eller andet ulønnet frivilligt arbejde. For tiden er ca. 1.300 asylansøgere i praktik dels på indkvarteringsstederne og dels i ekstern praktik.

Uddannelse

Herudover skal asylansøgere, hvis ansøgning om asyl er under behandling, deltage i undervisning i dansk eller engelsk sprog og danske kultur- og samfundsforhold, ligesom der er mulighed for at deltage i undervisning i andre fag, herunder fremmedsprog, tekniske fag, IT-relaterede fag, modersmål m.v.

Sverige:

För svensk del är statusen beträffande rekommendation 17/2001 angående Asylansökandes livskvalitet i Norden densamma som i Nordiska ministerrådets meddelande juni 2003. Ingen förändring. Det gælder både arbejde og uddannelse.

Finland:

Arbejde

I 25 § 5 mom. Finländska utlänningslagen föreskrivs att en utlänning som i egenskap av asylsökande har vistats i Finland tre månader får utföra arbete utan arbetstillstånd enligt vad som bestäms närmare av arbetsministeriet. Regeringens proposition (RP 28/2003) till utlänningslag innehåller följande paragraf som innebär ingen ändring i rättsläget: "Rätt att förvärvsarbeta utan uppehållstillstånd har en utlänning som efter att ha sökt internationellt skydd har vistats i Finland i tre månader, högst tills ansökan avgörs med laga kraft".

Förläggningen skall instruera asylsökanden om att på arbetet som utförs i Finland tillämpas gällande lagstiftning och kollektivavtal i Finland samt om kollektivavtal inte finns samma praxis som gäller arbetstagare som arbetar i motsvarande uppgifter på arbetsmarknaden. Förläggningen skall också ge asylsökande råd om var de kan få mera information om arbete i Finland samt hur de skall gå till väga, ifall lönen och de övriga arbetsvillkoren inte motsvarar det som bestäms i lag och kollektivavtal eller den praxis som gäller arbetstagare som finns på arbets-

marknaden i motsvarande uppgifter. Det åligger arbetsgivaren att försäkra sig om att den utländska arbetstagaren har vistats i Finland som asylsökande minst tre månader.

Eftersom arbetsgivare inte har rätt att få uppgifter om asylsökande vare sig ur utlänningsregistret eller förläggningarnas invånarregister, måste arbetsgivaren med hjälp av ett intyg som asylsökanden visar kunna förvissa sig om dennes rätt att utföra arbete. Förläggningen ger detta intyg åt asylsökanden. Ifall asylansökan avslås genom ett lagakraftvunnet beslut, tillämpas på utlänningen inte längre bestämmelserna om asylsökandes arbete.

Ifall en utlänning efter ett lagakraftvunnet negativt asylbeslutfortfarande önskar arbeta, skall han på normalt sätt ansöka om uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Genom dessa anvisningar upphävs anvisningarna A/3/2001 AM om förutsättningarna för utlänningar som vistats i landet som asylsökande i tre månader att befrias från arbetstillstånd. Dessa anvisningar tillämpas också på ansökningar som tagits emot före giltighetstiden och som är under behandling.

Uddannelse

Ingen ændringer fra 2001.

Norge:

Midlertidig arbeidstillatelse

En asylsøker kan gis midlertidig arbeidstillatelse inntil søknaden om asyl er avgjort, jf. utlendingsloven § 17 sjette ledd. I asylintervjuet blir søkerne spurt om de ønsker en slik tillatelse. Det er ikke noe krav om at de må ha et konkret arbeidstilbud for å få en midlertidig arbeidstillatelse.

For at en slik tillatelse kan gis må det vært foretatt asylintervju av søkeren. Det må videre ikke være tvil om søkerens identitet, og i tillegg må det ikke være aktuelt å bortvise søkeren eller fremme tilbaketakelsesbegjæring overfor et annet land. Søkeren må i utgangspunktet være fylt 18 år for å få utstedt midlertidig arbeidstillatelse. Det kan imidlertid også gis slik arbeidstillatelse til søkere mellom 15 og 18 år. Da kreves det samtykke fra foreldrene eller andre som utøver forelderansvaret, jf. utlendingsforskriften § 61.

Dersom søkeren skulle få avslag på sin søknad om asyl, kan søkeren beholde den midlertidige arbeidstillatelsen til endelig vedtak foreligger i saken, dersom søkeren klager og klagen gis oppsettende virkning

Skolegang

Når det er sannsynlig at et barn skal være i Norge i mer enn tre måneder, har barnet rett og plikt til grunnskoleopplæring etter de samme regler som alle andre barn i Norge. Tilskuddsordningen for opplæring av barn som bor i statlig asylmottak skal sikre at elever i grunnskolealder kan få begynne grunnskoleopplæringen så snart som mulig etter at de har kommet til landet. Tilskuddsordningen skal dekke alle de kostnader kommunene har som er forbundet med opplæringen.

Asylmottakene har ansvar for at barn blir meldt inn i grunnskole så raskt som mulig ved ankomst til mottaket. De skal sikre at barn og ungdom blir meldt inn og ut av grunnskolen og får hjelp til å søke plass i videregående skole. Mottakene skal stimulere til kontakt mellom foreldre og skole. De skal også bistå ungdom i alderen 16–18 år med sikte på at de skal få et tilrettelagt skoletilbud og tilrettelegge for leksehjelp.

Opplæring i norsk og samfunnsfag for voksne asylsøkere: Fra 01.08.1996 hadde voksne asylsøkere hatt samme tilbud om opplæring i norsk med samfunnskunnskap som innvandrere og flyktninger. Opplæringen ble i hovedsak gitt av kommunene som fikk statstilskudd for å gi opplæring. Fra og med 01.01.2003 gis det ikke lenger statstilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne asylsøkere.

Asylsøkere under 18 år skal fortsatt få tilbud om norskopplæring. De som er mellom 16 og 18 år kan, dersom de trenger det, få grunnskoleopplæring.

Det er ikke noe i veien for at voksne asylsøkere kan delta i den opplæringen som er etablert for dem med positivt vedtak, og/eller i den opplæringen som gis innvandrere og flyktninger bosatt i kommunen, uten at det utløses tilskudd.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om meddelelse om rekommandation 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden (A 1267/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget takker for et tydeligt og uddybende svar på rekommandationen. Udvalget anser, at der er sket et fremskridt i rekommandationens ånd hvad angår at-satsens første del.

Vedrørende at-satsens anden del skal udvalget betone vigtigheden af fælles system for kvalifikationsvurdering. Udvalget forventer at de nordiske landes regeringer bidrager til at det fælles europæiske system for kvalifikationsvurdering bliver realiseret snarest muligt.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 17/2001/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 18/2001/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 18/2001/medborger Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet (A 1267/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at arrangere et fælles nordisk seminar, hvor ansatte på modtage- og opholdscentre for asylansøgere, relevante eksperter på området og repræsentanter fra relevante frivillige organisationer kan udveksle erfaringer i arbejdet for herved at fremme asylansøgernes livskvalitet

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har undersøgt muligheden for – i ministerrådets regi – at afholde et nordisk seminarium om asylansøgeres livskvalitet, men ikke fundet dette muligt, idet der ikke findes et organ under et ministerråd som varetager sager om asylansøgere. I Nordisk Ministerråd behandles andre aspekter vedrørende flygtninge og indvandrere under de relaterede ministerråd, men ikke sager om asylansøgere.

Det kan imidlertid oplyses, at der for øjeblikket foregår drøftelser mellem landene om under Nordisk Ministerråd at oprette et særligt fagministerråd på udlændinge- og integrationsområdet. Såfremt et sådan fagministerråd oprettes vil det formentlig være hensigtsmæssigt at forankre en eventuel seminaraktivitet om asylsøgeres forhold i dette samarbejdsområde. Opmærksomheden henledes i øvrigt på, at der findes et betydeligt uformelt netværkssamarbejde mellem nordiske myndigheder på flygtninge-/indvandrerområdet, hvorunder der sker en væsentlig erfaringsudveksling.

Nordisk Ministerråd anser for sit vedkommende at rekommandationen kan afskrives.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 18/2001/medborger Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet (A 1267/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser, at ministerrådets oprettelse af en oversigt over ministerrådets aktiviteter på området på hjemmesiden (www.norden.org) udgør et stort fremskridt. Sektorernes arbejde med bekæmpelse af racisme og fremme af integration bliver således synliggjort. Medborger- og Forbrugerudvalget kan konstatere, at problematikken er på sektorernes dagsorden dog i forskellig grad. Udvalget skal opfordre ministerrådet til, at yderligere udbygge og udvikle arbejdet vedrørende det multikulturelle samfund og evt. oplyse om de økonomiske resourcer som tildeles området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 18/2001/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 19/2001/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration (A 1268/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* sikre, at indsatsen for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed samt arbejde som fremmer integration af etniske minoriteter i de nordiske samfund, bliver en integreret og målrettet del af virksomheden i alle sektorer i Nordisk Ministerråd
2) *at* Nordisk Ministerråd i sektorernes samarbejdsprogrammer og handlingsplaner identificerer initiativer vedrørende arbejdet for bekæmpelse af racisme og for at fremme integration samt fremlægger en årlig skriftlig redegørelse for Nordisk Råd om udført arbejde på området
3) *at* sikre at der i Nordisk Ministerråds budget for hvert år afsættes de nødvendige resurser, som arbejdet for bekæmpelse af racisme og for at fremme integration kan indebære for de respektive sektorer. Dette skal ske med start i budgettet 2003 og så vidt muligt indenfor rammen for budgettet for år 2002

Nordisk Ministerråd meddeler:

Jämställdhetssektorn har ett samarbetsprojekt med den frivilliga sektorn kring ett projekt vars målsättning är att utarbeta en databas för invandrarkvinnors organisering och verksamhet i de nordiska länderna.

For besvarelse henvises til Nordisk Ministerråds meddelelse til rekommandasjon 8/2002 "Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration" (A 1299/medborger).

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration (A 1268/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser, at ministerrådets oprettelse af en oversigt over ministerrådets aktiviteter på området på hjemmesiden (www.norden.org) udgør et stort fremskridt. Sektorernes arbejde med bekæmpelse af racisme og fremme af integration bliver således synliggjort. Medborger- og Forbrugerudvalget kan konstatere, at problematikken er på sektorernes dagsorden – dog i forskellig grad. Udvalget skal opfordre ministerrådet til, at yderligere udbygge og udvikle arbejdet vedrørende det multikulturelle samfund og evt. oplyse om de økonomiske ressourcer som tildeles området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 19/2001/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 20/2001/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier (A 1232/nord og A 1246/nord)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest muligt udarbejde et ministerrådsforslag om nordiske indsatser for beskyttelse af vidner og andre involverede i straffesager som står overfor trusler, vold og repressalier

Nordiska ministerrådet meddelar:

Skydd för bevispersoner är ett centralt tema i de nordiska länderna. I flera länder finns redan nationella planer för skydd av bevispersoner och det finns redan ett brett samarbete mellan olika nordiska myndigheter, bl.a. den nordiska permanenta arbetsgruppen för vittnesskydd under de nordiska rikspolischeferna, så som framgår av Nordiska ministerrådets svar på rekommendationen från år 2003 och av de projekt kring olika aspekter av brottsoffer, bevispersoner och offer för s.k. trafficking som Justitiesektorn givit stöd till under senare år. Ministerrådet avser att återkomma till Nordiska rådet med en redogörelse för detta arbete.

Jämställdhetssektorns svar:

De nordiska och baltiska jämställdhets- och justitieministrarna godkände på sitt möte den 9.4.2003 i Stockholm "Statements and Recommendations concerning Trafficking in Women in the Nordic and Baltic Countries". I detta beslut ingick även följande:

> "that we will continue to support the development and work of a network of those Nordic and Baltic non-governmental organizations that actively work against trafficking in human beings, especially women and children, in our region";

Ett seminarium kommer år 2004 att arrangeras i ett av de baltiska länderna för att diskutera resultat av den gemensamma nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor, med speciell fokus på organisationernas arbete och roll i kampanjen. Under seminariet kommer även skydd och bistånd till offer för handel med kvinnor att vara ett tema. Seminariet diskuterar fortsättning på samarbetet för att den kunskap som den nordisk-baltiska kampanjen har gett inte går förlorad. En av de baltiska organisationerna som aktivt har deltagit i den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor ansvarar för genomförandet av konferensen. Eftersom projektet år 2002 koordinerades från Norden kan nu de baltiska länderna bidra med sin kunskap och sina erfarenheter genom att fortsätta dialogen.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier (A 1232/nord og A 1246/nord)

Medborger- og Forbrugerudvalget noterer at der foregår et omfattende samarbejde mellem forskellige nordiske myndigheder på området. Ministerrådet vil dog ikke stå for yderligere koordinering af indsatser.

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 20/2001/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

*Fremst. 46/2001/velfærd
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 46/2001/velfærd Reumatikere og langvarige syge (A 1254/nord og A 1255/nord)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indhente information fra de nordiske lande om reumatikere og andre langvarige syges livssituation og behandlingsmuligheder samt de totale økonomiske konsekvenser kroniske sygdomme foranlediger for patienten og samfundet

2) *at* på baggrund af information om reumatikere og andre langvarige syges livssituation, behandlingsmuligheder og de økonomiske konsekvenser sygdommen foranlediger, udarbejde forslag om hvordan disse gruppers situation kan forbedres igennem samarbejde mellem de nordiske lande

Nordiska ministerrådet meddelar:

NMR har valt en bred ansats då det gäller reumatiker och andra långvarigt sjuka inklusive gruppen övriga funktionshindrade. NMR vill tillgodose den aktuella gruppen inom ramen för arbetet med en handlingsplan relaterad till arbetet med *Design för alla*. Detta arbete förutsätter tvärsektoriell samverkan inom NMR för att skapa ett samhälle som är tillgängligt för alla och att undvika dyra särlösningar och anpassning i efterhand. *Design för alla*-arbetet rymmer de insatser som kan tillmötesgå denna framställning som är en mycket omfattande beställning och som därför medför att breda och långsiktiga insatser är mest rimliga. *Design för alla* innefattar ett samhälle för alla och avser att främja sektorsansvarsprincipen samt universell utformning inom alla NMR:s sektorer. En samlad handlingsplan håller på att utarbetas och vars ramar är klara och har som utgångspunkt att inarbeta *mainstreaming* inom området *Design för alla/Universell utformning*. Handlingsplanen kommer att bli ett instrument för alla berörda samarbetspartners och nordiska institutioner. *Best practice* inom Norden kan utnyttjas genom den nordiska förankringen. När det gäller mer specifik medicinsk kunskap om reumatiker och andra långvarigt sjuka är.

Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (NHV) är den nordiska institution som främst berör den patientgrupp som avses. NHV har under lång tid varit centrum för forskning kring folkhälsovetenskapliga aspekter på kroniskt sjuka barn dvs. dit även reumatikerbarn räknas. Två stora projekt har genomförts, det senaste under 90-talet. Studier av både barn och äldre med andra kroniska sjukdomar har publicerats. Inom NHV:s utbildning ges flera kurser som har relevans för personer med kronisk sjukdom. Dessa kurser tar upp funktionshinder men också kurser om epidemiologiska aspekter på sjukdom och hälsa samt kurser om reaktioner vid stress orsakad av olika fenomen varav kronisk sjukdom är en. Dessutom ges kurser om hälsofrämjande arbete, forskningsmetoder för studier av hälsa och sjukdom. De flesta av NHV:s kurser har relevans för kunskaper om situationen för personer med reumatism och andra långvariga sjukdomar.

Mot bakgrund av den kommentar som givits och mot bakgrund av kontinuerliga satsningar på kroniska sjukdomar föreslås att framställningen avskrivs. Det är för närvarande inte aktuellt med ytterligare gemensamma prioriteringar från länderna då framställningens ekonomiska konsekvenser är avsevärda och då handlingsplanen avseende *Design för alla* i kombination med NHV:s utbud säkrar att den aktuella gruppen tillgodoses på ett rimligt sätt.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 46/2001/velfærd Reumatikere og langvarige syge (A 1254/nord og A 1255/nord)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets handlingsplan om *Design för alla* med en tvärsektoriell samverkan inom NMR för att skapa ett samhälle som är tillgängligt för alla och för att undvika dyra särlösningar och anpassning i efterhand. *Design för alla* innbefattar ett samhälle för alla och avser att främja sektorsansvarsprincipen samt universell utformning inom alla NMR:s sektorer. Handlingsplanen kommer att bli ett instrument för alla berörda samarbetspartners och nordiska institutioner. Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap är ett centrum för forskning kring folkhälsovetenskapliga aspekter på kroniskt sjuka barn och under 1990-talet har två större projekt genomförts. Studier av både äldre och unga med kroniska sjukdomar har publicerats. NMR menar det för närvarande inte är aktuellt med ytterligare gemensamma prioriteringar från länderna då framställningens ekonomiska konsekvenser är avsevärda och då handlingsplanen avseende *Design för alla* i kombination men NHV:s utbud säkrar att den aktuella gruppen tillgodoses på ett rimligt sätt.

Rekommendationen efterlyser en kartläggning av livssituationer och behandlingsmöjligheter för långtidssjuka och speciellt reumatiker i Norden. Tillsammans med en översikt av de ekonomiska konsekvenser som kroniska sjukdomar förorsakar patienterna och samhället efterfrågas förslag till insatser för att förbättra dessa gruppers situation i de nordiska samhällena. Någon kartläggning av situationen har inte initierats av NMR och i NMR:s meddelelse refereras till ett pågående arbete med den handlingsplan om *Design för alla* i vilket några effektiva åtgärdsförslag som framställningen efterlyser inte presenteras. Välfärdsutskottet väntar tills detta material föreligger innan framställningen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om Fremst. 46/2001/velfærd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

Fremst. 47/2001/kultur
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 47/2001/kultur Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (B 210/nord)

Fremstillingen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1) *att* besluta om ändringar i "Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond" i enlighet med Bilaga till ministerrådsforslag om ændring i overenskomsten for Nordisk Kulturfond (B 210/nord) med följande ändringar:

- *att* artikel 9 utgår i sin helhet ur överenskommelsen
- *att* ministerrådets tilläggsmening i artikel 10 stryks. Om Ministerrådet vidhåller sin tilläggsmening bör den justeras enligt följande: Der kan indgås en forvaltningsaftale mellem fonden og Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd eller en anden juridisk person om sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen
- *att* första meningen i artikel 16 ändras i enlighet med rekommendation 13/2001 till följande: Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. september året efter virksomhedsåret/budget og regnskabsåret afgives til ministerrådet og til Nordisk Råd[1]

2) *att* ministerrådet utreder skyndsamt i början av år 2002 huruvida Nordiska kulturfonden kan omfattas av det rättsställningsavtal som omfattar Nordiska ministerrådets sekretariat respektive Nordiska rådets sekretariat. Utredningen bör, med hänvisning till artikel 6 i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden, ske i samråd med Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd meddeler:

Aftalen om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond blev undertegnet den 5. april 2002 og er godkendt af alle nordiske lande. Arbejdet med at konsekvensjustere den fællesnordiske retsstillingsaftale for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater er endeligt afsluttet i foråret 2004, således at det præciseres, at kulturfondens sekretariat og ansatte i dette også efter ændringen af overenskomsten er omfattet af den fællesnordiske retsstillingsaftale.

Det norske udenrigsdepartement, som er depositar for aftalen om den retslige stilling, afventer en hensigtsmæssig praktisk anledning, hvorved samtlige aftaleparter kan være til stede og foretage en samtidig undertegnelse af den justerede retsstillingsaftale.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att framställningen kan avskrivas.

[1] Første at-sats færdigbehandlet 2003

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 47/2001/kultur Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (B 210/nord)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konkluderer, at arbejdet med retsstillingsaftalen endelig er afsluttet og formoder, at aftalen underskrives ved snarest forekommende lejlighed.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Fremst. 47/2001/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 3/2002/presidiet
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 3/2002/presidiet Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en konkret tidsplan och implementeringsplan för var och en av de 23 åtgärderna som framgår av bilaga 1 till ministerrådsförslaget att lämnas till Nordiska rådet senast den 15 januari 2003. Tids- och implementeringsplanen ska omfatta analys av problemställningar, nödvändiga politiska beslut, ändringar i regelverk, statusbeskrivning och uppföljning

2) *att* modernisera de nordiska avtalen på arbetsmarknadsområdet, och lägga till grund att icke-nordisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i ett nordiskt land får samma rättigheter som nordisk medborgare vad gäller möjligheten att arbeta i Norden samt att innan våren 2003 anmäla vilka åtgärder som verkställts för att uppnå denna målsättning

3) *att* Nordiska ministerrådet i de framtida budgetförslagen avsätter tillräckliga resurser till Hallo Norden, för att Hallo Norden kan medverka till att bistå de nordbor som råkar ut för hinder vid flyttning/pendling eller studier inom Norden samt för att Hallo Norden årligen kan avge rapportering om omfattningen och karaktären av befintliga gränshinder

4) *att* ministerrådet i sin planering och prioritering av insatser mot gränshinder också indrar relevanta myndigheter, organisationer och institutioner, härunder Föreningarna Norden, de åtta nordiska gränsregionerna, branschorganisationer, konsumentorganisationer etc.

5) *att* arbeta för en lagstiftning om gränsöverskridande betalningar inom Norden i syfte att nivån på avgifterna ska vara den samma som inhemska betalningar; ministerrådet rekommenderas att ta utgångspunkt i den modell som antagits av Europaparlamentet och Europeiska rådet (förordningen (EG) nummer 2560/2001))

6) *att* i övrigt genomföra de föreslagna åtgärderna i "Ministerrådsförslag om uppföljning av Nordbornas rättigheter" (B 215/presidiet), med beaktande av de synpunkter som framgår av presidiets betänkande över ministerrådsförslaget

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd fremsendte ultimo juni 2003 en meddelelse (meddelelse til rekommandation 3/2002) til Nordisk Råd, hvori der blev redegjort for selve tilrettelæggelsen af arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. I meddelelsen blev redegjort for opfølgningen af rekommandationens første punkter 1-5. Det anførtes også, at supplerende information ville blive leveret til Nordisk Råd senere i 2003 om den faktiske fremdrift i arbejdet med at fjerne grænsebarrierer i Norden.

Den supplerende meddelelse til rekommandation 3/2002 blev fremsendt til Nordisk Råd forud for sessionen i oktober 2003 i Oslo og indeholdte en detaljeret oversigt over status for arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Meddelelsen suppleredes med dels det svenske formandskabs mundtlige redegørelse, dels den særlige repræsentants mundtlige redegørelse ved Nordisk Råds plenarforsamling, dels den særlige repræsentants skriftlige redegørelse (En redegørelse fra den særlige repræsentant, Poul Schlüter, Fjernelse af Grænsehindringer i Norden, ANP 2003:751). Ved samme lejlighed drøftedes den supplerende meddelelse til rekommandation 3/2002 fra Nordisk Ministerråd om arbejdet med fjernelse af grænsehindringer. Nordisk Ministerråd har ikke modtaget skriftlige kommentarer fra Nordisk Råd vedrørende den supplerende meddelelse til rekommandation 3/2002.

Nordisk Ministerråd har i perioden siden oktober 2003 opretholdt en fortsat høj prioritet i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Som følge heraf har samarbejdsministrene besluttet at forlænge den særlige repræsentants mandat frem til årsskiftet 2004/2005.

Hertil kan tilføjes at arbejdet med grænsehindringer til efteråret 2004 vil blive suppleret med indsats med sigte på at fjerne næringslivets grænsehindringer. De nordiske næringsministre har taget initiativ til, at grænsehindringsspørgsmål sættes på dagsordenen.

Frem til Nordisk Råds session i 2004 vil samarbejdsministrenes særlige repræsentant arbejde for en tæt dialog med Nordisk Råd om arbejdet med fjernelse af grænsehindringer. Samarbejdsministrenes særlige repræsentant vil blandt andet deltage i Nordisk Råds junimøde 2004 i Kristianssand.

Den særlige repræsentant vil afgive en rapport om arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden i forbindelse med Nordisk Råds session i Stockholm primo november 2004.

Vedrørende rekommandationens femte afsnit kan mere specifikt oplyses: Status for arbejdet med fjernelse af grænsehindringer fremgår af vedlagte bilag 1, som indeholder uddybende information om de 23 tiltag i ministerrådets forslag til opfølgningen af Norrback-rapporten. Endvidere henledes opmærksomheden på statusoversigten over arbejdet med fjernelse af grænsehindringer på Nordisk Ministerråds hjemmeside (www.norden.org/grensehindringer), som løbende opdateres med henblik på at sikre størst mulig åbenhed i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer.

Hvad gælder Hallo Norden er ressourcer afsat, hvilket muliggøre den nødvendige service til medborgerne. Også for 2005 vil budgettet have samme indretning og niveau. Hallo Norden rapporterer kontinuerligt om identificerede grænsehindringer til den særlige repræsentant og til det grænsepolitiske sekretariat i Nordisk Ministerråd.

Ministerrådet har tæt kontakt med relevante myndigheder i de nordiske lande vedrørende identificerede grænsehindringer. Det samme gælder med repræsentanter for grænseregionerne som mødes såvel inden for rammerne af samarbejdet mellem grænsekomiteerne som i regi af Hallo Norden. Vigtige initiativer er for eksempel taget vedrørende næringslivets grænsehindringer. Foreningerne Norden er også en informationskilde i arbejdet med at identificere grænsehindringer.

Vedrørende de konkrete spørgsmål om arbejdsmarkedsforhold respektive spørgsmål om grænseoverskridende betalinger kan følgende oplyses:

Nordisk Ministerråd (arbejdsministrene) har siden sin beslutning den 22. oktober 2002 arbejdet på at foretage en gennemgang af de nordiske aftaler på arbejdsmarkedsområdet med henblik på en revision og opdatering. I denne forbindelse er der foretaget en udredning, som gennemgår den nordiske overenskomst for et fælles arbejdsmarked. Det er imidlertid ikke landenes opfattelse, at gennemgangen omfatter alle de aspekter, som er nødvendige for at kunne fremlægge et forslag til en ny overenskomst, hvorfor der er nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som skal udarbejde et konkret forslag.

Den nordiske arbejdsgruppes udkast til en revideret nordisk overenskomst for det fælles arbejdsmarked vil indeholde de elementer, som har betydning for de nordiske lande samt selvstyrende områder, og som ikke er omfattet af gældende EU/EØS-regelværk eller er reguleret på anden måde. Arbejdsgruppen vil ikke gå videre med undersøgelsen om at udvide personkredsen med ikke-nordiske medborgere, der har permanent opholdstilladelse i et nordisk land.

Nordisk Ministerråd finder ikke, at der er grundlag for at udvide personkredsen i aftalen om det nordiske arbejdsmarked med tredjelandsmedborgere, idet det vil betyde en mere liberal behandling af dem end af borgerne i de nye EU-medlemslande, så længe disse er omfattet af overgangsreglerne i fire af de nordiske lande. Ministerrådet vil i denne forbindelse følge udviklingen indenfor EU med hensyn til implementeringen af regler vedrørende rettigheder for tredjelandesborgere.

Frågan om gränsöverskridande betalningar har behandlats av de nordiska finansministrarna vid deras möte den 11 juni respektive den 27 oktober 2003. Ministrarna har vid dessa tillfällen betonat vikten av att privatpersoner samt små och medelstora företag skall kunna göra betalningsöverföringar snabbt, säkert och till lägsta möjliga kostnad inom och mellan EU och de nordiska länderna. Beträffande avgiftsfrågan regleras denna av EU-förordningen och är direkt tillämplig på de länder som infört euron som valuta. Finland omfattas av förordningen och Sverige har valt att låta även den svenska kronan omfattas av samma förordning. Danmark har valt att inte låta den danska kronan omfattas av förordningen och planerar inga förändringar på området. Den norska regeringen har presenterat ett lagförslag som syftar till att genomföra förordningen i norsk rätt, men det föreslås inte att reglerna skall omfatta norska kronor utan endast euro. Island har inte infört någon lagstiftning på området, men kommer att göra det i år vad gäller euro.

Af bilag 2 fremgår status i de respektive nordiske lande.

Nordisk Ministerråd anser at rekommendation 3/2002 kan afskrives.

Bilag 1 til Nordisk Ministerråds meddelelse

Oversigt over tiltag til opfølgning af rapporten om "Nordbornas rättigheter"

Overgripende eller tverrsektorielle tiltak

1. Utvikling av webinformasjon om rettigheter ved mobilitet i Norden (Hallo Norden)

Bevilling i DKK 500.000
Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

Hallo Nordens nordiske portal blev lanceret af den norske samarbejdsminister Svein Ludvigsen den 30. oktober 2002 under Nordisk Råds jubilæumssession. Samtidig bevilligede MR-SAM 500.000 til styrkelse af Hallo Norden. Web-informationen forbedres kontinuerligt. En ny markedsføring af Hallo Norden er under udarbejdelse og vil være færdig i indeværende år.

2. Lenking fra nasjonale informasjonswebsites til Hallo norden /www.norden.org

Tidsplan 2003
Opfølgning:

Hallo Nordens webside linker nu til nordiske informationstjenester.
Styrkelsen af samspil med øvrige informationstjenester drøftedes 7. maj 2003 på konference i Malmø. Et opfølgende seminar blev afholdt i maj 2004 med deltagelse af Hallo Norden, de øvrige nordiske informationstjenester og grænsekomitéerne. Formålet var at forbedre informationsindsatsen og koordineringen mellem aktørerne. I den forbindelse var der enighed om at oprette et ekspertnetværk og en e-mødesplads for de respektive aktører.

3. *Informasjonsseminarer for offentlige tjenestemenn om nordiske avtaler og Hallo Norden*

Bevilling i DKK 467.000 (strategisk pulje)
Tidsplan 2003
Opfølgning:

Pohjola-Norden i Finland arrangerede ni informationsseminarer for tjenestemænd i foråret 2002.

I opfølgningen arrangerer Finland i 2003 yderligere fire informationsseminarer og udarbejder i skrivende stund informationsmateriale om rettigheder for nordboer.

Danmark, Sverige og Norge har arrangeret informationsseminarer i løbet af 2003. Disse pågår fortsat. Island anordnade ett informationsseminarium i 2002 och planerar att afholde två seminarier, ett i Akureyri och ett annat i Reykjavik i början av september 2004.

4. *Årlig rapportering til Nordisk Råd om nasjonal gjennomføring av siste års fellesnordiske vedtak*

Opfølgning:

Der henvises til uddybende besvarelse i Rek. 4/2002 vedrørende samme.

5. *MR-SAM anmoder alle fagministerråd om å iverksette en vurdering av behov og muligheter for nordisk lovharmonisering på respektive fagområder*

Opfølgning:

Den norske samarbejdsministre skrev i november 2002 til de fagministerråd, der var engageret i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer, med anmodning om at iværksætte en vurdering af mulighederne for lovharmonisering på de respektive områder. Neden for følger berørte fagministerråds opfølgning af anmodningen.

Uddannelsessektoren: Uddannelsessektoren har behandlet spørgsmålet i marts 2003. Inden for uddannelsessektoren, særligt højere uddannelse, koncentreres arbejdet vedrørende nordisk lovharmonisering om spørgsmålet angående studiestøtte i Norden, hvor et udredningsarbejde er iværksat. Herudover er iværksat en juridisk udredning om de nordiske aftaler ift. EU/EØS, vurdering af gymnasieaftalen og vurdering af den nordiske tentamensgyldighed (Sigtunaaftalen).

Finanssektoren: Finanssektoren har ingen aktuelle planer om egentlig lovharmonisering, men MR- og EK-finans drøfter jævnligt skattespørgsmål. I juni 2003 gav MR-Finans den nordiske skattegruppe i opdrag bl.a. at undersøge mulighederne for at gennemgå de nordiske skatteaftaler. På sit møde i juni 2004 fik NMR og skattegruppen i opdrag at sammenstille identificerede grænsehindringer med henblik på departemental behandling. MR-Finans vedtog samtidig, at indrette en nordiske skatteportal og et virtuelt skattekontor.

Næringssektoren: Næringssektoren har ingen aktuelle planer om egentlig lovharmonisering med direkte relation til den enkelte borgers rettigheder og mobilitet. Derimod drøfter MR- og EK-Næring løbende mulighederne for at justere og harmonisere nationale lovregler med henblik på styrkelse af landenes konkurrenceevne. Således har MR-Næring på et møde den 29. september 2003 besluttet, at der skal etableres en stående nordisk arbejdsgruppe for drøftelse af national gennemførelse af selskabsretlige EF-direktiver. Desuden besluttede MR-Næring, at der etableres en arbejdsgruppe for erfaringsudveksling inden for såvel legal som primær metrologi. Inden for den legale metrologi skal arbejdsgruppen først og fremmest tage sig af spørgsmål, som relaterer sig til indførelsen af EU's måleinstrumentdirektiv. Endelig besluttede MR-Næring, at der iværksættes et udredningsarbejde på næringsområdet omkring grænsehindringsproblemer. Denne udredning foreligger som et katalog (dateret maj 2004) over grænsehindringer, som berører næringslivet. EK-Næring har drøftet rapporten og opfølgningen på rapporten på møder den 24. maj og 11. juni 2004 og sagen kommer på dagsordenen for MR-Nærings møde den 3. september 2004. Af hensyn til den videre proces forudsættes det, at relevante fagsektorer arbejder videre med fjernelse af de grænsehindringer, som er identificeret i kortlægningsrapporten, og som ligger uden for næringssektorens eget område. Næringssektoren finder, at manglende kend-

skab til regler er en alvorlig grænsehindring og at Hallo Norden derfor bør udbygges til også at omfatte næringslivet.

Arbejdsmarkedssektoren: Spørgsmålet har været drøftet i sektoren, hvor man i september 2002 konkluderede, at der ikke var behov for lovharmonisering. Vedrørende inkludering af ikke-nordiske statsborgere henvises til tiltag 7.

Justissektoren: Spørgsmålet har været drøftet i justitssektoren. Det svenske formandskab rettede herefter henvendelse til de nationale justitsdepartementer med henblik på at der i den nationale lovgivningsproces også skulle tages hensyn til nordiske overenskomster og konventioner. Der henvises i øvrigt til meddelelse om Rek. 18/2002.

Konsumentsektoren: Harmonisering af lovgivning er allerede i dag en integreret del af samarbejdet. I foråret 2003 udarbejdede sektoren en oversigt over grænsehindringer for forbrugere i Norden. Af oversigten fremgik, at der inden for konsumentsektoren ikke var tale om grænsehindringer, hvorefter sektoren konkluderede, at der ikke synes behov for harmonisering som led i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden.

Socialsektoren: I social og sundhedssektoren har mulighederne for lovharmonisering på spørgsmålet om optjening af pensionspoint, underlag for ydelser pga. handicap ved flytning til andet nordisk land, dispensation for regler for indførelse af førerhunde (ledere/assistenter/signalhunde) været vurderet (der henvises i øvrigt til tiltag 11 og 12 herom). En ny nordisk konvention om social tryghed er undertegnet, jf. pkt. 9

Regionalsektoren: Regionalsektorn har inte förutsättningar för lagharmonisering då politikområdet är horisontellt och beslut träffas på olika nivåer i de olika länderna. Ämbetsmannakommittén betonade dock betydelsen av god kommunikation mellan aktörerna som hanterar problemen i vardagen och de politiske organer. Kommittén kan fungera som en kanal för förmedling av information från gränskommittéerna till de nationella politiske organer.

Miljøsektoren: Miljøsektoren var ikke blandt modtagerne af den norske samarbejdsministers anmodning om lovharmonisering. Miljøsektoren har imidlertid valgt at undersøge forholdene om lovharmonisering på miljøområdet, da sektoren finder, at lovharmonisering kan være værdifuldt og højne niveauet på miljøområdet i landene. I miljøsektorens projektgrupper arbejdes direkte med konventioner, som blandt andet skaber bedre forudsætninger for harmonisering af love og regler i landene. Endvidere kan landene drage stor nytte af det nordiske samarbejde ved implementering af EU-direktiver, særligt når det gælder udveksling af information og erfaringer. Samtidig påpeges, at der kan være naturlige årsager til uligheder i lovgivningen og at mangel på lovharmonisering ikke altid kan ses som en hindring i det nordiske samarbejde.

6. Evaluering av Hallo Norden virksomheten.

Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

Evalueringen af Hallo Norden blev udført af et eksternt konsulentfirma og blev færdigstillet i januar 2003.

Opfølgningen af evalueringen behandledes af Nordisk Samarbejdskomité og af de nordisk ministre i foråret/sommeren med henblik på ressourcemæssig opgradering fra 2004.

- Hallå Norden fortsätter under 2004 med heltidstjänster i samtliga länder
- Samverkan mellan Hallå Norden och de regionala informationstjänsterna byggs ut
- Hallå Nordens hemsida utvecklas till en mera fullständig "uppslagsbok" om villkoren för att bo och arbeta i de nordiska länderna
- Det satsas även mer på uppföljning av problemfrågor, bl.a. genom et ökat samarbete inom ministerrådssekretariatet og det grænsepolitiske sekretariat

Arbejdsmarked

7. Generell gjennomgang av de nordiske avtaler på arbeidmarkedsområdet, herunder med sikte på å styrke rettighetene for ikke-nordiske borgere med permanent oppholdstillatelse i et nordisk land.

Tidsplan 2003
Opfølgning:

De nordiske arbejdsministre har vedtaget, at der skal gennemføres en generel gennemgang af de nordiske aftaler på arbejdsmarkedsområdet med sigte på at gøre det mere velfungerende. Der er i denne forbindelse foretaget en udredning i 2003 som er blevet fulgt op af en arbejdsgruppe som forventes at kunne fremlægge et færdigt forslag under det danske formandskab i 2005.

Nordisk Ministerråd finder ikke, at der er grundlag for at udvide personkredsen i aftalen om det nordiske arbejdsmarked med tredjelandsmedborgere, idet det vil betyde en mere liberal behandling af dem end af borgerne i de nye EU-medlemslande, så længe disse er omfattet af overgangsreglerne i fire af de nordiske lande. Ministerrådet vil i denne forbindelse følge udviklingen indenfor EU med hensyn til implementeringen af regler vedrørende rettigheder for tredjelandesborgere.

8. Innføre system med nordisk ansvarlige i arbeidsformidlingen

Tidsplan 2003/2004
Opfølgning:

Der er nedsat en styregruppe for internordisk arbejdsformidling i perioden 2003-2004 med henblik på at styrke den internordiske formidling af arbejdskraft. Der afholdes to møder årligt.

En arbejdsgruppe har bildats under styrgruppen som håller på att kartlägga ländernas informations-, plats- och sökandesystem inför en kommande implementering av internordisk arbetsförmedling på Internet. På forslag fra den særlige repræsentant om at styrke den internordiske arbejdsformidling særligt på internettet vedtog de nordiske arbejdsministre på mødet i september 2003 at støtte og gå videre med implementeringen af forslaget om internordisk arbejdsformidling på internettet. Det fanns en tydlig önskan om att implementeringen skulle ske utan dröjsmål.

Der er i opfølgningen blevet udarbejdet en prioriteret liste over mulige tiltag som vil blive diskuteret på arbejdsministrenes møde i september 2004.

Helse og sosial

9. Ny konvensjon om sosial trygghet er undertegnet den 18. august 2003.

Opfølgning:

De nordiske social- og sundhedsministre undertegnede den 18. august 2003 en ny nordisk konvention om social tryghed. Den nye nordiske konvention om social tryghed tydeliggør nordboernes rettigheder bl.a. i form af opdatering i forhold til nationale rettigheder og EU-reguleringen på området (forordning 1408/71). Der er i bilaget til konventionen henvist til, at der gælder særlige bestemmelse for Danmark.

Den nordiske sosialforsikringsgruppe er også igang med å utrede spørsmål om opplæringstiltak i landene for å bedre tjenestemennes kunnskap om konvensjonen og dens innhold. Opplæringen omfatter innføring og bruk av et nytt, elektronisk saksbehandlerverktøy (EAT), oppdatering av innholdet i Nordisk Sosialforsikringskurs som avholdes høsten 2004, felles nordisk utdannelse samt utvidet samarbeide mellom de nordiske forbindelsesorganer.

10. Evaluering av overenskomst om nordisk reseptgyldighet iverksettes i regi av det nordiske legemiddelsamarbeidet

Tidsplan 2003
Opfølgning:

Den 18 september hölls ett nordiskt läkemedelsmöte i Sigtuna på initiativ av det svenska ordförandeskapet. Frågan blev aktuell genom en ändring i de svenska receptföreskrifterna som innebär att receptgiltigheten utvidgas till att omfatta alla EU/EES-medborgare. Förändringen betyder ingen försämring för medborgare i Norden, snarare en förbättring då svenska apotek nu förväntas få en större vana att hantera recept förskrivna i utlandet.

Slutligen konstaterades att den nordiska receptgiltigheten utnyttjas i en relativt blygsam omfattning. Få problem har rapporterats och hanteringen på apoteken tycks fungera bra, även om någon större utvärdering av den nordiska receptgiltigheten inte har gjorts sedan 1998. Man fann också att det föreligger ett behov av ett fortsatt informations- och erfarenhetsutbyte kring dessa frågor mellan de nordiska länderna.

11. Den nordiske sosialforsikringsgruppe anmodes om å vurdere muligheter/konsekvenser ved endring av kravet til opptjeningstid for å oppebære pensjonspoeng i annet nordisk land.

Tidsplan 2003
Opfølgning:

Den nordiske sosialforsikringsgruppe har drøftet saken ved flere anledninger. Det foreslås at det ikke gjøres særlige tiltak i saken på bakgrunn av

Reglenes formål. De omhandler grunnpensjon til personer som ikke har vært yrkesaktive i noe land, og skal underlette administrasjon av svært små beløp. Målgruppen er liten, og blir i tillegg mindre med årene.

Den kommende utvidelse av personkretsen som omfattes av EU forordning 1408/71 til også å gjelde ikke yrkesaktive. Danmark har i diskusjonene rundt denne utvidelse varslet krav om unntak som i denne sammenheng innebærer at man fremdeles vil hevde en treårs regel i samsvar med den som nå gjelder i den nordiske konvensjon. Dette medfører at det ikke er enighet i Norden om frafall av treårsreglen innen den reviderte EU-forordningen trer i kraft. Det vurderes at det ikke er aktuelt å gå videre i dette spørsmål.

12. Oppdatering av overenskomst om sosial bistand og sosiale tjenester.

Opfølgning:

Konvensjonstekst og veiledning er oppdatert og lagt ut på Hallo Nordens hjemmeside. Det er utført et omfattende arbeide med oppdatering i forhold til både nasjonalt og internasjonalt regelverk. Det arbeides med opplæringstiltak for tjenestemenn i landene.

Arbejdet med opfølgning af forslagene fra den såkaldte NSH-rapport om grænsehindringer for funktionshæmmede i Norden har været et prioriteret arbejde i tjenestemandsgruppen for social bistand og sociale tjenester. Enkelte forslag er fortsat til behandling. Den foreløbige opfølgning er som følger:

1. *Forslag*: En nordisk broschyr med information om regler som gäller vid flyttning till annat nordiskt land inklusive information relevant för funktionshindrade utarbetas.

   Status/tiltag: Informasjon er utarbeidet og lagt på Hallo Nordens hjemmeside. En kortfattet informasjonsbrosjyre vil bli trykket høsten 2004, og inneholde opplysninger om den nye sosialforsikringskonvensjon og den oppdaterte bistandskonvensjon.

2. *Forslag*: Nordiska Ministerrådets hemsida Medborgarservice samt Hallå Nordens hemsida kompletteras med länkar till myndigheter och organisationer med ansvar för service till personer med ett funktionshinder.

   Status/tiltag: Er gjennomført på Hallo Nordens hjemmeside.

3. *Forslag*: Överenskommelsen om nordisk receptgiltighet utvärderas.

   Status/tiltag: Se tiltak 10.

4. *Forslag*: Funktionshindrade som har personlig assistent medges rätt att under en övergångsperiod behålla förmånen från avsändarlandet tills dess tillräcklig service kunnat ordnas i mottagarlandet.

   Status/tiltag: Sammen med forslag 9 ble dette forslag sendt til fornyet behandling i sektoren etter MR-S i august 2003. EK-S behandlet saken i april 2004, og konstaterer at det ikke er grunnlag for å arbeide for en harmonisering av lov- og regelverk mellom de nordiske land på disse områder. Derimot foreslås det å utvide bistandskonvensjonen med en ny artikkel 8a om utvidet samarbeidsskyldighet mellom relevante myndigheter. Dette myndighetssamarbeide skal ha til formål å redusere grensehindre i størst mulig grad for den enkelte.

5. *Forslag*: Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster kompletteras med ett särskilt avsnitt om tolkservice. Kostnader för tolkservice kvittas mellan länderna så att avsändarlandet står för kostnaderna under en övergångsperiod till dess mottagarlandet kunnat ordna med tillräcklig service. En harmonisering av reglerna för när tolkservice beviljas eftersträvas. Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt tolktjänstsamarbete utreds.

   Status/tiltag: Arbeidsgruppen foreslår en egen arbeidsgruppe med et mandat som også inkluderer tegnspråkstolkning. Arbeidet koordineres med undersøkelsen om den nordiske språkkonvensjon, tiltak 21.

6. *Forslag*: Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt färdtjänstsamarbete utreds.

   Status/tiltag: Färdtjänsten i de nordiske land gjelder reiser i den handikappedes nærmiljø, med unntak for Sverige, der en nasjonal tjeneste er opprettet. Forslaget om en nordisk färdtjänst vil innebære rettigheter som ikke eksisterer på nasjonalt plan. EK-S har i april 2004 gitt Nordisk Handikappolitisk Råd i oppdrag å utrede dette spørsmålet.

7. *Forslag*: Handläggningen av tillstånd för införsel av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk förenklas.

   Status/tiltag: Spørsmålet om det såkalte *pillepasset* behandles av narkotikasektoren. For tiden arbeider man med å skape enighet om den liste som skal legges til grunn for hvilke legemidler som skal omfattes av bestemmelsene.

8. *Forslag*: Förutsättningarna utreds för en nordisk samordning av nationella databaser för folkbokföring.

   Status/tiltag: Spørgsmålet behandles af de nordiske samarbejdsministre, endvidere henvises til drøftelser i konsument- og justissektorerne vedrørende tiltag 16.

9. *Forslag*: Beslut om ersättningar på grund av handikapp skall gälla som underlag för beviljande av service och stöd även i ett annat nordiskt land.

   Status/tiltag: Støtteformer og forutsetninger er meget forskjellige både i og mellom landene. Arbeidsgruppen vurderer en samarbeidsplikt mellom landene, og vil rapporterer til EK-S /MR-S. Jr. forslag 4.

10. *Forslag*: Möjlighet till dispens från reglerna för införsel av ledar/assistent/signalhundar utreds.
Status/tiltag: Nye regler for innførsel av selskapsdyr i EU skal gjelde fra 3. juli 2004. Disse vil forenkle og gjøre gjeldende regelverk mer enhetlig, selv om Island i første rekke ikke vil bli omfattet. I noen tilfelle innebærer de nye regler skjerpelser i forhold til de gamle regler. Dette gjelder bl.a. ved innførsel av hunder fra rabiesfrie EU-land og Norge til Finland, der man på avreisedagen skal kunne dokumentere at hunden ikke oppviser symptomer på smittsomme sykdommer. Reglene om fri innførsel av hunder mellom Norge og Sverige vil imidlertid gjelde også etter 3. juli 2004. Omkostningene ved innførsel av ledehunder vil fortsatt være relativt høye. Engangsomkostninger omfatter ID-merkning og dyrepass, mens tilbakevendende omkostninger vil omfatte rabiesvaksinasjoner og et krav om at hunden skal være fri for innvollsormer.

Justis

13. Vurdering av behov for harmonisering innen ekteskaps- og familielovgivning i Norden

Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

Ministerrådsförslaget med uppföljning av den s.k. Norrbackrapporten lyfter för Justitiesektorn fram möjligheten att harmonisera äktenskaps-, successions- och barnrätten i Norden.

På uppdrag av de nordiska justitieministrarna har en projektgrupp, sammansatt av framstående akademiker, sett närmare på frågan om möjligheten och nyttan av harmonisering inom de nu nämnda områdena. Inför ministermötet den 25 juni 2002 förelåg den sammanfattande rapporten över studiens slutsatser i de äktenskaps- och arvsrättsliga delarna ("Äktenskapsrätten och successionsrätten i de fem nordiska länderna. Om möjligheterna och nyttan av lagharmonisering", TemaNord 2002:538.). I maj 2003 lämnades den fullständiga redovisningen av de äktenskaps och arvsrättsliga delarna av arbetet. (Två volymer om vardera 500 sidor)

Redan på grundval av den översiktliga redovisningen vid 2002 års ministermöte beslutades att uppdra åt den stående arbetsgruppen för familjerättsliga frågor, den nordiska familjerättsexpertgruppen, att sörja för en utvärdering av behovet av nordiskt samarbete med sikte på en harmonisering av de spörsmål som avsågs med rapporten. Expertgruppen återkom med en lägesrapportering vid 2003 års ministermöte. Vid samma möte fick justitieministrarna en fullständig redovisning av de äktenskaps- och arvsrättsliga studierna, och beslutade om en fortsatt utvärdering av harmoniseringsbehovet i dessa frågor. Fokus skulle därvid ligga framför allt på det praktiska behovet av harmonisering. Som ett led i uppföljningen av studierna kommer det svenska ordförandeskapet att i december 2003 anordna ett större familjerättsligt seminarium.

Sammen med likestillingssektoren er det i løpet av perioden utarbeidet en felles strategi for arbeide i Nærområdene. Dette innebærer at det felles strategidokument er behandlet av embedsmandskomitéerne for social, Narko og Ligestilling.

Konsument

14. Prosjekt om basale betalingstjenester, herunder om krav til personnummer for åpning av bankkonto

Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

Frågan om krav på personnummer i värdlandet för att öppna bankkonto behandlas nu i ett projekt om grundläggande (basala) banktjänster under ÄK-konsuments styrgrupp för juridiska frågor. Rapporten behandles i første omgang af embedsmandskomitéen for konsumentspørgsmål.

Regional, i samarbeid med arbeidsmarkedsektoren

15. Utarbeide statistikk over pendling i de nordiske grenseregioner

Bevilling i DKK 770 TDKK (fra den strategiske pulje)
Tidsplan 2002/2004
Opfølgning:

Formålet med projektet er at give et samlet billede af pendlingen over grænserne i Norden til brug for initiativer, som kan forbedre nordboernes rettigheder og fremme arbejdskraftens mobilitet. Vid insamling av data, skall statistikken vara könsbaserad. En delrapport för statistiken Sverige/Norge kommer att presenteras i december 2003. Projektet har visat betydelsen af gränseregional statistik och frågan kommer att foras vidare av NMR.

16. Prosjektseminar for grenseregionale tjenestemenn med ansvar for arbeidsmarked sosial tjenester ol. Erfaringsutveksling og "best practice" (samarbeid med arbeidsmarkedssektoren)

Bevilling i DKK 750.000 TDKK (fra den strategiske pulje)
Tidsplan 2002/2004
Opfølgning:

De fire grænseregioner (Øresund, Östfold-Bohuslän/Dalsland, Haparanda/Torneå og ARKO) vil i samarbejde kortlægge grænseregionale optimale løsninger i Norden, GOLIN. Kartläggningen skall göras i ett könsperspektiv. Målsætningen med GOLIN projektet er at identificere et antal fælles barriereproblemer på arbejdsmarkedsområdet og sammenstille hvorledes disse er søgt løst i de respektive regioner. Den grundlæggende hypotese er at visse problemer kan løses pragmatisk, hvorved der er et potentiale for erfaringsudveksling og *best practice*.

GOLIN-projektet opstartedes med et seminar den 27. maj 2003. En första workshop har hållits i augusti 2003. Ett andra seminarium hölls i Tornio 3–4 februari. Temat var "Gemensam arbetsmarknad i teori och praktik". Det tredje och sista seminariet arrangeras i Helsingör i september, med tema "Yrkeskompetens och kompetensförsörjning". GOLIN-projektet kommer att avslutas med en politikerkonferens den 8 december 2004.

Utdanning

17. Evaluering av den nordiske overenskomsten om utdanningsfellesskap på gymnasnivå

Tidsplan 2003/2004
Opfølgning:

Som led i opfølgningsarbejdet af Norrbackrapporten om Nordboerens rettigheder indgår gymnasieaftalenoverenskomsten, som blev behandlet på MR-U møde 2/03. På baggrund af MR-U beslutninger på 2/03 blev der udarbejdet en rapport, som blandt andet viste:

- at der var ca. 400 elever, som i 2003 benyttede sig af gymnasieoverenskomsten
- at myndighedernes kundskab om aftalen ikke er særlig stor
- at de økonomiske forudsætninger for at studere i et andet nordisk land i rimelig grad er tilstede. Der er i højere grad tale om andre hindringer som f.eks. sproglige barrierer samt det at tage til et nordisk land ikke betragtes som særskilt "eksotisk"
- at en informationsstrategi vil først og fremmest vil bære frugt, såfremt man satser på nationale informationsstrategier målrettet myndigheder og studievejledere
- at der tilsyneladende mangler information om muligheden for anerkendelse af delvist gennemført uddannelse (artikel 5), som giver sig udtryk i, at elever ofte oplever at skulle begynde forfra, når de f.eks. har læst et år i et andet nordisk land

På MR-U møde 2/03 den 4. juni 2003 blev det blandt andet også besluttet vedrørende gymnasieaftalen:

- at kravet om opholdstid (artikel 1) skulle ophæves
- at det i gymnasieaftalenoverenskomsten tydeliggøres, hvilke fordele aftalen giver de studerende udover det, der følger af EF/EØS retten
- at der gennemføres en teknisk opdatering af aftalen i forhold til EF/EØS retten og endelig at en revideret aftale besluttes på MR-U 2/04

På møde 2/04 den 9. juni 2004 besluttede MR-U:

at godkende forslaget til ny nordisk gymnasieoverenskomst samt at ministrene paraferer forslaget med sine underskrifter

at vedrørende information om gymnasieoverenskomsten bør det først og fremmest satses på nationale informationsstrategier, herunder muligheden for anerkendelse af delvis gennemført uddannelse (artikel 5 i overenskomsten)

at opfølgningen av gymnasieoverenskomsten, herunder arbejdet med at finde en løsning på, hvordan anerkendelse av delvis gennemført uddannelse kan fungere bedre, skrives in i Strategiplanen for uddannelse 2005-2007.

I efteråret 2004 skal den nye gymnasieoverenskomst endelig underskrives efter mandat i henhold til nationale procedure.

18. Utredning av Sigtuna-avtalen, når samtlige nordiske land har ratifisert Lisboakonvensjonen

Tidsplan — Naric-projektet skall rapportere till HÖGUT november 2003. Den politiska deklarationen godkändes och underskrevs av MR-U i juni 2004

Opfølgning:

De nordiska Naric-kontoren (European Network of Information Centres/National Academic Recognition Information Centres) har av HÖGUT beviljats projektmedel (600 000 DKK) för ett år, 2003-2004, för att genomföra ett projekt vars syfte är att minska gränshindren, förbättra informationen och öka möjligheterna för ömsesidigt erkännande inom den högre utbildningen i Norden. Projektet avser på sikt att gå igenom hur de nordiska länderna värderar varandras examina gentemot respektive lands utbildningssystem.

Alla de nordiska länderna har nu ratificerat Lissabonkonventionen. De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) anser att det är centralt att studerande inom högre utbildning och andra hemmahörande i ett nordiskt land ges fullständiga möjligheter att studera i ett annat nordiskt land än hemlandet. Examina, delexamina eller andra prestationsbeskrivningar skall fullt ut erkännas mellan de nordiska länderna.

Denna intention har synliggjorts genom att en ny nordisk deklaration utarbetats. Deklarationen ersätter Nordiska ministerrådets beslut 1975-06-12 angående nordisk tentamensgiltighet ("Sigtunaavtalet"). Den nya deklarationen skall fungera som ett verktyg för ömsesidigt erkännande inom högre utbildning i Norden och tar utgångspunkt i Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen ("Lissabonkonventionen"). Vid de nordiska utbildnings- och forskningsministrarnas (MR-U) möte juni 2004 underskrevs deklarationen, den såkaldte Reykjavikdeklaration. Deklarationen finns på alla de nordiska språken samt engelska på: http://www.norden.org/hogreutbildning/aftaler/sk/index.asp

19. Forbedringer av det nordiske studiestøttesystemet

Tidsplan 2003/2004
Opfølgning:

Under HÖGUT utreds och kartläggs skillnaderna mellan de nordiska länderna vad gäller möjligheten att få studiestöd vid studier i annat nordiskt land. Det skall fungera som underlag för det vidare arbetet med att, vid behov, anpassa regelsystemet så att gränshindren i Norden minskas för nordiska medborgare, speciellt vad gäller studier i ett tredje nordiskt land. Vidare analyseres den nordiska överenskommelsen: "Samnordiska regler för studiestöd i annat nordiskt land än hemlandet". I arbetet tas hänsyn till de nordiska ländernas förpliktelser gentemot EG- respektive EES-reglerna. En viktig del av arbetet är att kartlägga reserabattordningarna för nordiska studenter i de nordiska länderna.

Som led i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer besluttede de nordiske undervisningsministre på møde medio juni 2003, att ge Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning (HÖGUT) i uppgift att analysera och jämföra den juridiska utredningen "Nordiska utdanningsavtaler. Forholdet til EU-/EØS-retten" och den utredning som den nordiska expertgruppen, på uppdrag av HÖGUT, utarbetat. Analysen skall beakta de uppgifter som framkommer i de två utredningarna och lämna konkreta förslag till lösningar.

Den nordiska studiestödsgruppens rapport med anbefallningar behandlades av de nordiska utbildnings- och forskningsministre vid dess möte 9. i juni 2004. Det konstaterades att gruppens arbete är väsentligt. Gruppen gavs därför fortsatt mandat att arbeta vidare för att minska gränshindren i Norden på studiestödsområdet herunder at arbejde videre med spørgsmålet om transportstøtte. Gruppen skall framledes avlämna årlig rapport med anbefallningar till MR-U, första gången till MR-U i juni 2005.

20. Juridisk utredning av de nordiske avtalene på utdanningsområdet i relasjon til EU/EØS-regelverket

Tidsplan Afsluttet 2004
Opfølgning:

MR-U har indragit nationell experthjälp för att utreda de nordiska avtalens status dels mellan de nordiska länderna och dels i förhållande till EG- och EES-rätt. Utredningen blev i sin helhet diskuterad på de nordiske utbildnings- och forskningsministrarnas (MR-U) möte i juni 2003. Angående den konkreta uppföljningen av utredningen hänvisas i övrigt till punkterna 17, 18 och 19.

Utredningen var under 2003 ute på nationell remiss. Resultaten och uppföljningen av remissrundan diskuterades i ämbetsmannakomittén för utbildning och forskning (ÄK-U) i december 2003 och i maj 2004. Vid majmötet konstaterades att i arbetet med handlingsplanen för uppföljningen av nordbornas rättigheter har det i flertal sammanhang konstaterats att EG/EES-rätten medfört att särskilda regler för nordiska medborgare minskat, bland annat bedömmer den nordiska studiestödsgruppen att det inte är aktuellt att på studiestödsområdet ha en nordisk överenskommelse. Mot bakgrund detta beslutade ÄK-U att behovet av att arrangera ett juridiskt expertmöte för att diskutera de nordiska avtalen minskat. Saken är därmed avslutad.

Språk

21. Evaluering av språkkonvensjonen.

Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

En juridisk utredning om den nordiska språkkonventionen i förhållande till andra internationella konventioner har genomförts. Utredningen har bestått av två enmansutredningar: en förstudie och en fördjupad studie. Förstudien utfördes hösten 2003 och den fördjupad studien våren 2004. Utredning överlämnades till Nordens språkråd den 31 maj 2004.

Utredningen har tagit fasta på om den nordiska språkkonventionen ger medborgarna samma rättigheter som andra internationella avtal, hur konventionen förhåller sig till EU:s icke-diskrimineringskrav, vilka språkgrupper skall språkkonventionen omfatta, behovet av att utvidga konventionen till att också omfatta teckenspråk samt vilka internationella avtal som har ratificerats på det nationella planet.

22. Informasjonskampanje om språkkonvensjonen

Tidsplan 2002/2003
Opfølgning:

En utvärdering om den nationella tillämpningen av den nordiska språkkonventionen utfördes hösten 2003. Utvärderingen har gett grundlag till en informationsstrategi som presenterats i samband med de juridiska utredningen om den nordiska språkkonventionen.

Økonomi og finans

23. Undersøkelse av forutsetninger for å arbeide videre med forslag innen skatte- og avgiftsområdet

Tidsplan 2003
Opfølgning:

Den nordiske skattegruppe, har vurderet en række grænsehindringer på skatteområdet. Finansministre vedtog på møde primo juni 2004 at give NMR og den nordiske skattegruppe i opdrag at sammenstille en liste over grænsehindringerne med henblik på departemental behandling.

Bilag 2 til Nordisk Ministerråds meddelelse

Status i de respektive lande vedrørende grænseoverskridende betalinger:

Danmark:

Forordning 2560/2001 om grænseoverskridende betalinger i euro bestemmer, at der skal tages det samme gebyr for indenlandske og grænseoversskridende overførsler i euro.

Danmark har tidligere meddelt Nordisk Råd, at Danmark ikke påtænker at anvende forordningen for danske kroner. Danmark lagde særlig vægt på:

- At gebyrerne for indenlandske og udenlandske overførsler skal relatere sig til de omkostninger, der er forbundet med overførslen.
- Markedet skal selv regulere hvor stort et gebyr, der kan tages for en grænseoverskridende overførsel. Konkurrencen mellem pengeinstitutterne skal således bestemme vilkår og pris på pengeinstitutternes ydelser.
- Regulering der fastsætter samme gebyr for indenlandske og grænseoverskridende betalinger kan medføre højere priser på indenlandske overførsler, idet indenlandske overførsler i dag er væsentlig billigere end udenlandske (en harmonisering "opad").
- Det fremgår af bemærkningerne til loven om "Dankortforliget", at Danmark ikke har til hensigt at anvende forordningen for danske kroner.
- Dertil har Finansrådet oplyst, at de fleste pengeinstitutter i forvejen tilbyder en såkaldt pendlerordning for personer der pendler over grænsen. Pendlerordningen medfører, at der kan overføres gratis eller til særligt lave gebyrer.

Danmark har fortsat ikke planer om at anvende forordningen om grænseoverskridende betalinger på danske kroner, jf. hensynene ovenfor. Danmark er dog fortsat positivt indstillet på at drøfte, hvorledes grænseoverskridende pengeoverførsler kan gøres bedre for forbrugerne; herunder om det kan blive billigere at gennemføre pengeoverførsler, og om overførslerne kan gennemføres hurtigere.

Finland:

Landet deltar fullt ut i den ekonomiska och monetära union och har infört euron som betalningsmedel. Landet är bundet att efterleva bestämmelserna i EG-förordningen. Vidare har Finland uttryckt sitt principiella stöd för kommissionens meddelande om ny rättslig ram för betalningar på den inre marknaden (KOM (2003) 713 slutlig), där tidsfrister för betalningsöverföringar behandlas i bilaga 15.

Sverige:

Landet har valt att låta även den svenska kronan omfattas av EG-förordningen. När det gäller tidsåtgången avser den svenska regeringen att verka för att kommissionens förslag på tre bankdagar skall avse den sammanlagda överföringstiden från beställande kunds konto till mottagande kunds konto, alltså inte tidsåtgången från sändande bank till mottagande bank.

Norge:

Den norske regjering fremmet i april 2004 et forslag om gjennomføring av Europaparlaments- og rådsforordning om betalinger på tvers av landegrensene i euro. Forslaget innebærer at gebyrene for overføringer av euro over landegrensene ikke skal koste mer enn tilsvarende overføringer innenlands. Euroforordningen er innlemmet i EØS-avtalen, og gjennomføringen er derfor et ledd i oppfyllelsen av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Forordningen foreslås gjennomført ved en endring i finansavtaleloven. Det finnes i dag ikke regler i norsk rett som regulerer kostnadene ved grensekryssende overføringer i euro.

Spørsmålet om å gi forordningen anvendelse på norske kroner har vært vurdert, men har funnet det lite hensiktsmessig å gjøre dette i denne omgang. Dette er begrunnet i at den prismessige effekten for bankkunder av å gjøre forordningen gjeldende for norske kroner er for usikker

til at dette bør gjøres nå. Departementet vil imidlertid følge utviklingen i de aktuelle gebyrer, og vurdere tiltak dersom bransjen selv ikke sørger for en reduksjon i gebyrene innen rimelig tid.

Island:

Landet kommer att uppfylla sina EES-förpliktelser beträffande banköverföringar i euro och planerar att genomföra de nödvändiga förändringarna under nästa höst. Vad gäller isländska kronor bedöms detta som orealistiskt eftersom konton med den nationella valutan endast finns på Island.

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation 3/2002/presidiet Nordbornas rättigheter (B 215/presidiet)

Rådets reviderede strategi for arbejdet med afskaffelse af grænsehindringer bygger i korthed på, at rekommandation 3/2002 afskrives og afløses af en opdateret arbejdsplan gældende for Præsidiet og udvalgene. I denne vil fokus ikke længere være på ministerrådets indsats, men i stedet være rettet imod Nordisk Råds indsats på enkeltstående områder samt på målsætningen om at inddrage nye pressionsgrupper, eksempelvis kommuner, brancheforeninger etc.

Eftersom ministerrådet løbende har informeret om den pågående indsats mod grænsehindringer via statusoversigter publiceret på hjemmesiden, findes der ikke længere behov for en rekommandation for at holde Nordisk Råd opdateret om den seneste udvikling.

Nordisk Råd afskriver rekommandation 3/2002 med følgende begrundelse:

- Med udgangspunkt i ministerrådets "Statusoversigt for grænsehindringsarbejdet" fra 02.04.2004 findes der – så vidt muligt – en tids- og implementeringsplan.
- Med hensyn til modernisering af arbejdsmarkedsaftalerne, vil Nordisk Råd afvente konklusionerne fra den nordiske arbejdsgruppe som har fået ansvar for at komme med konkrete forslag. På grundlag heraf, vil det blive vurderet (af Næringsudvalget) om der er behov for yderligere initiativ.
- Nordisk Ministerråd finder ikke, at der er grundlag for at udvide personkredsen i aftalen om det nordiske arbejdsmarked med tredjelandsmedborgere, idet det vil betyde en mere liberal behandling af dem end af borgerne i de nye EU-medlemslande, så længe disse er omfattet af overgangsreglerne i fire af de nordiske lande. Ministerrådet vil i stedet følge udviklingen indenfor EU med hensyn til implementeringen af regler vedrørende rettigheder for tredjelandesborgere. På denne baggrund finder Nordisk Råd, at der ikke findes yderligere grund til at opretholde rekommandationen, men snarere at iværksætte nye initiativer såfremt der ikke sker fremskridt i sagen.
- At Hallo Norden har fået tilført yderligere ressourcer i 2004. Endvidere har Næringsministrene den 3. september 2004 forslået, at også næringspolitiske spørgsmål kan henvises til Hallo Norden, hvorfor tilsvarende finansiering skal tilgå Hallo Norden.
- At der i sagen om grænseoverskridende betalinger er så eksplicitte uenigheder mellem de nordiske lande, at der ikke er realistiske muligheder for at fremme sagen via opretholdelse af rekommandationen overfor ministerrådet. Derimod bør andre pressionsmuligheder overvejes taget i anvendelse.

- At arbejdet med afskaffelse af grænsehindringer har gennemgået store forandringer siden Nordisk Råds rekommandation oprindeligt blev formuleret hvorfor en revision af rådets handlingsplaner og rekommandationer er naturlig.
- At man anser, at Nordisk Råds parlamentariske rolle i denne sag, fremover bedst kan tjenes ved at fremhæve og forfølge enkeltsager qua en koordineret indsats overfor de nationale parlamenter samt inddragelse af brugerorganisationer, regionale markedsaktører (kommuner, erhvervsforeninger).

På baggrund af ovenstående foreslår Præsidiet,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 3/2002/presidiet som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vicepræsident
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), præsident
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (s)

Rek. 4/2002/presidiet
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 4/2002/presidiet Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer (B 215/presidiet)

Rekommandasjonen lyder

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att till Nordiska rådets nationella delegationer årligen lämna en redogörelse för vad man nationellt har gjort med anledning av de rekommendationer som antagits på föregående session

De nordiska ländernas regeringer meddelar:

Nordiska ministerrådet finner det mycket värdefullt att ha en kontinuerlig dialog med Nordiska rådet. En form för denna dialog är rekommendationsinstrumentet som kan ge tydlig vägledning om rådssidans prioriteringar.

De nordiska ländernas regeringar finner det naturligt att man kollektivt besvarar rekommendationerna och att man ställer det formella svaret till den som gett rekommendationerna, nämligen Nordiska rådet. Därmed kommer dessa också de nationella delegationerna till del.

Vad gäller rapportering till de nationella delegationerna bör detta ingå som en del i den löpande dialogen mellan regeringarna och parlamentarikerna i respektive land. En sådan informell process gör att man snabbt kan uppmärksamma nya frågor inom t.ex. gränshindersområdet.

Vidare finns i de nordiska länderna procedurer för skriftlig rapportering från regeringarna till parlamenten. I Sverige överlämnar regeringen i mars varje år en skrivelse om det nordiska samarbetet till riksdagen. Skrivelsen utgör underlag för en debatt om de nordiska frågorna i riksdagen.

Nordiska rådet, Finlands delegation avger årligen en egen verksamhetsberättelse till riksdagen. I denna redovisas främst det parlamentariska samarbetet i Nordiska rådet, men även regeringssamarbetet och samarbetet inom Nordiska ministerrådet finns kort omnämnt. I riksdagen ordnas plenardebatt i anslutning till att berättelsen remitteras till utrikesutskottet för behandling. Åren 2001 och 2002 anordnades på Nordens dag dessutom en debatt i riksdagen om aktuellt nordiskt samarbete, som inleddes med en kort presentation av regeringen.

För närvarande diskuteras en nyordning, som skulle innebära att regeringen avger en kortfattad berättelse till Nordiska rådet, Finlands delegation. Riksdagen skulle ges möjlighet att ta del av berättelsen och att debattera nordiska samarbetets innehåll. Regeringens rapportering om åtgärder med anledning av NR:s rekommendationer skulle utgöra en viktig ingrediens i denna berättelse.

Ålands delegation i Nordiska rådet avger årligen en berättelse till Ålands lagting. Tidigare deltog hela landskapsstyrelsen aktivt i delegationens arbete och berättelsen innehöll därför inte bara en redogörelse över den verksamhet som bedrivs på det parlamentariska planet utan en om-

fattande del av berättelsen ägnades det arbete Åland deltar i på ministerrådssidan och i de olika arbetsgrupperna. Numer har berättelsen delats så att landskapsstyrelsens deltagande i det nordiska samarbetet behandlas i Landskapsstyrelsens årsberättelse. Detta innebär att det finns två tillfällen för lagtinget att ta upp nordiska ärenden till behandling i en plenidebatt. Dessutom kan naturligtvis enskilda ärenden komma upp till behandling i utskottsarbetet.

I Danmark avges omedelbart före Nordiska rådets årliga session en skriftlig redogörelse till Folketinget, som följs av en debatt i Folketinget om det nordiska samarbetet.

Även i Norge avger regeringen en omfattande redogörelse för det nordiska samarbetet till Stortinget, följt av en debatt i Stortinget om det nordiska samarbetet med inledande av samarbetsministeren. Också det sker varje höst före Nordiska rådets session.

I Island överlämnar samarbetsministern årligen, vanligtvis i februari/mars, en berättelse om det nordiska samarbetet till Alltinget. Berättelsen behandlas i plenum med samarbetsministerns inledande av plenardebatten.

Regeringarna anser att det inte är ändamålsenligt att införa ytterligare processer som kan medföra dubbelarbete. I detta sammanhang skall också nämnas att regeringarna dessutom anser att den stora mängden rekommendationer och det sammanlagda antalet yrkanden i dessa blivit alltmer svåröverskådligt och kräver en uppstramning.

Arbetet med att årligen utarbeta svar på rekommendationerna tar stora resurser i anspråk på regeringssidan. Det kan också ifrågasättas om det är möjligt att på rådssidan tillgodogöra sig det omfattande svarsmaterialet som överlämnas. Det är regeringarnas uppfattning att det nordiska samarbetet skulle vinna på och få en tydligare profilering genom en begränsning av rekommendationerna. Regeringarna har med tillfredsställelse noterat att det skett en uppstramning och att antalet rekommendationer klart minskade vid sessionen 2003.

Beträffande frågan om att regeringarna vid framläggning av lagförslag i parlamentet, upplyser om eventuella konsekvenser i förhållande till de övriga nordiska länderna, hänvisar vi till meddelande om rekommendation 18/2002. Angående uppföljningen av rapporten om nordbornas rättigheter hänvisas till meddelande om rekommendation 3/2002.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Presidiets betenkning

over meddelelse om rekommandasjon 4/2002/presidiet Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer (B 215/presidiet)

Hovedinnholdet i ministerrådets meddelelse er også for dette året at: "Regeringarna anser att det inte är ändamålsenligt att införa ytterligare processer som kan medföra dubbelarbete." og at "De nordiska ländernas regeringar finner det naturligt att man kollektivt besvarar rekommendationerna och att man ställer det formella svaret till den som gett rekommendationerna, nämligen Nordiska rådet. Därmed kommer dessa också de nationella delegationerna till del. Vad gäller rapportering till de nationella delegationerna bör detta inngå som en del i den löpande dialogen mellan regeringarna och parlamentarikerna i respektive land."

Presidiet vil forsatt prioritere arbeidet med nasjonal oppfølging av rådets rekommandasjoner og har også tatt dette opp i sin dialog med de nordiske parlamentspresidenter. Presidiet har i september i år mottatt en henvendelse fra samarbeidsministrene der det foreslås en dialog om Nordisk Råds rekommandasjoner og ser frem til et forberedt møte om disse spørsmål. Samtidig vil rådet fortsette sitt arbeid med koordinering av spørsmål stilt til regjeringene i de nasjonale parlamenter. Presidiet ser det som en vigtig oppgave for Nordisk Råd å følge opp overfor de nordiske regjeringer der det er uenighet mellom landene vedrørende rådets enstemmige forslag.

På bakgrunn av ovenstående foreslår Presidiet

> *at* Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser Rek. 4/2002/presidiet for *ferdigbehandlet* for rådets del.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónina Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Rek. 8/2002/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 8/2002/medborger Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (A 1299/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* se til, at der på nordisk niveau bliver udarbejdet fælles definitioner over begreber som er af betydning i diskussionen vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration

2) *at* oprette en fælles nordisk kundskabsbase over spørgsmål vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination, integration og mangfoldighed, herunder en pålidelig database over gode eksempler på området, forskning, lovgivning, klageorganer, institutioner, organisationer, internationale forhold, m.m. Ansvarlige for kundskabsbasen skal have det til opgave at indsamle, registrere og analysere data

3) *at* tage initiativ til og yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedrørende racisme, fremmedfjendtlighed, racediskrimination og spørgsmål vedrørende integration og mangfoldighed som øger kundskaben på området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området

4) *at* arrangere et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen. På seminaret skal deltage repræsentanter fra enkelte skoler, skolemyndigheder, forældreforbund, indvandrerorganisationer samt eksperter, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres

5) *at* arrangere et fælles nordisk seminar om mangfoldighedsledelse (diversity management), hvor hovedopgaven er spørgsmålet om, hvad mangfoldighedsledelse kan bidrage til i virksomhederne og udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed på arbejdspladserne. På seminaret skal deltage repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, frivillige organisationer, parlamentarikere og regeringsrepræsentanter samt relevante eksperter på området m.m. Resultaterne, dokumentation af gode eksempler, skal publiceres[1]

6) *at* tage initiativ til oprettelse af en nordisk stafet-ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed. Ordningen skal køre på tværs af de nordiske landegrænser, men i øvrigt køre som den stafet-ordning som Nævnet for Etnisk Ligestilling er ansvarlig for i Danmark, herunder afholdelse af de årlige stafet-konferencer med omfattende deltagelse af frivillige organisationer

[1] Femte at-sats færdigbehandlet 2003

7) *at* opfordre Nordisk Journalistcenter (NJC) til at regelmæssigt arrangere kurser hvor temaet drejer sig om mediernes rolle og ansvar i opinionsdannelse omkring racisme, fremmedfjendtlighed og etnisk mangfoldighed. NJC skal også opfordres og støttes til at udføre forskning på området[2]

Nordisk Ministerråd meddeler:

Første at-sats:

Nordisk Ministerråd skal henvise til det i 2003 afgivne svar: "Med henvisning til de allerede eksisterende nationale og internationale tiltag til definitioner på området i regi af bl.a. FN og Europarådet vurderer ministerrådet det ikke umiddelbart hensigtsmæssigt at gennemføre det foreslåede definitoriske arbejde også på nordisk plan."

Anden at-sats:

Nordisk Ministerråd ønsker at supplere sit svar fra 2003 med information om, at man på ligestillingssektoren arbejder med oprettelse af en database som har fokus på indvandrerkvinder og frivilligsektoren. Orientering om projektet kan løbende hentes på ministerrådets hjemmeside www.norden.org, hvor der er oprettet et tema "Integration", som orienterer om ministerrådets tiltag på området for integration, multikultur/kulturel diversitet og bekæmpelse af fremmedfjendtlighed.

Tredje at-sats:

Vedr. rekommandationen om at tage initiativ til at yde øget støtte til fælles nordiske forskningsprojekter vedr. racisme mv., som øger kundskab om området og eventuelt kan danne grundlag for fælles nordiske tiltag på området, oplyses som supplement til rekommandationsmeddelelsen i 2003, at ministerrådet allerede har støttet forskningsprojekter eller faktaindsamling indenfor temaet og at ministerrådet fortsat er åbent overfor støtte til sådanne forsknings- eller faktaindsamlingsprojekter. Det er den enkelte sektor i ministerrådet, som vurderer behov og muligheder for at støtte sådanne projekter, velvidende at Nordisk Ministerråd har det multikulturelle samfund, integration og indsatser for bekæmpelse af fremmedfjendtlighed som en fortløbende, højprioriteret, integreret tværsektoriel opgave inden for alle relevante sektorer.

Der kan blandt andet henvises til følgende nyudgivne publikationer:

- "Vold, populism och extremism i Norden" – Nordiska insatser mot nynazism, våldsbenägna ungdomsgäng och andra extremistiska rörelser" ved Tapio Kuure. Rapporten består af korte præsentationer af 28 nordiske projekter og virksomhedsformer, som modvirker racisme og nynazisme. Den blev udgivet i foråret 2003.
- Kampen mot brottslighet med nazistiska eller rasistiska förtecken – rapport fra en nordisk expertgrupp, udgivet forår 2003 af justitssektoren

Arbejdet med at modvirke fremmedfjendtlighed, intolerance m.v. skal blandt andet ses som en del af indsatsen for at fremme integration, deltagelse og tolerance. I den sammenhæng kan oplyses, at arbejdsmarkedssektoren i marts 2003 har udgivet rapporten

- "Arbete til alla – en nordisk profil för en öppen europeisk arbetsmarknad", ved Christoffer Lindgren og Per Kongshøj Madsen. Rapporten indeholder blandt andet en komparativ analyse for gennemgang og vurdering af de nordiske landes initiativer for at integrere indvandrere på arbejdsmarkedet.

Nordisk Ministerråd har i øvrigt finansieret rapporten.

---

[2] Syvende at-sats færdigbehandlet 2003

- "Indvandrerorganisationer i Norden" ved Flemming Mikkelsen. Rapporten udkom sommeren 2003 og ser blandt andet på racistiske og antiracistiske organisationer i Norden og samler den forskning, som foreligger vedrørende indvandrerorganisationers rolle i integrationsprocessen i de nordiske lande.

I 2002 udkom blandt andet med støtte fra Nordisk Ministerråd forskningsrapporten

- "Etnisk kompleksitet – Nordliga länder, kulturvetenskapliga perspektiv" ved Magnus Berg, Riina Reinvelt og Line Alice Ytrehus. Bogen er et resultat af et samarbejde mellem juniorforskere indenfor nordisk humanistisk kulturforskning. Formålet var at udveksle og drøfte erfaringer, teori og konklusioner indenfor forskningsfelterne etniske relationer, minoritets- og immigrationsstudier på tværs af nationale og faglige grænser og perspektiver.

Fjerde at-sats:

Med hensyn til ønsket om at der arrangeres et fælles nordisk seminar, hvor hovedopgaven er udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen kan oplyses, at der allerede har været og er initiativer i gang, som med forskellige indfaldsvinkeler behandler det relevante emne etnisk mangfoldighed og integration i skolen.

Der har således i 2002 været udarbejdet forskningsrapporten

- "Demokrati i skolans vardag – fem nordiske forskere rapporterer" ved redaktør Gun-Marie Frånberg og Daniel Kallós.

Der er i 2003 udgivet bogen

- "Värdegrundfrågor i Norden i ett barn- och ungdosmperspektiv – demokrati i skolans vardag" ved redaktør Gunn-Marie Frånberg. Bogen kan ses som en opfølgning af bogen "Demokrati i skolans vardag". Den dokumenterer indholdet og resultaterne af den konferenceturné, som blev afviklet i løbet af 2002 i hele Norden, hvor målet var sammen med forskere, skoleledere, undervisere og unge mennesker/elever at diskutere demokratiets værdifulde rolle i samfundet. Der blev afholdt fem konferencer i de fem nordiske lande i det nordiske skolesamarbejdes regi. Følgende temaer blev blandt andet behandlet: Køn, klasse og etnicitet, skoledemokrati og kulturel integration og skolens værdigrundlag set ud fra et delagtighedsperspektiv.

Endelig har man udgivet publikationen

- "Mobning i Nordiska skolor (2003) en kortlægning af forskning om og nationelle tiltag mod mobning i nordiske skoler" ligeledes ved Gun-Marie Frånberg. Publikationen er resultatet af behovet for udveksling af erfaringer for at søge at finde strategier for, hvordan racisme og anden krænkende behandling kan bekæmpes. Dette sker gennem udveksling af gode eksempler på, hvordan netværk er dannet, hvordan handlingsplaner er formulerede og hvordan anitmobningsprogrammer er gennemført i skolerne i de nordiske lande. De nationale tiltag og forskningsresultater skal blandt andet præsenteres på det nordiske skolenet: www.nordskol.org.

Arbejdet føres videre og behovet for forskning på systemniveau indenfor området mobning vil også fremover får stor opmærksomhed. Der har som opfølgning blandt andet været afholdt en forskerkonference om "Kränkande behandling och mobbning" den 24.-25.september 2003. Dokumentation fra konferensen findes i publikationen "Nya forskningsperspektiv på mobning", som også findes på nordisk skolesamarbejdes hjemmeside på www.norden.org.

Som anført i svaret i 2003 er spørgsmålet om, hvordan vi i vore skolesystemer bedst skal møde behovet hos elever med udenlandsk baggrund og forbedre deres uddannelsesmuligheder og derigennem forudsætningerne for integration i de nordiske samfund en vigtig del af det nuværende skoleudviklingsarbejde. Der findes forskellige netværk, som kan være grundlag for og hvor det vil være naturligt at tage spørgsmålet om udveksling af gode erfaringer med arbejdet med etnisk mangfoldighed og integration i skolen op. Der kan blandt andet henvises til organi-

sationerne Nordisk kommune Forbund, Brandpunkt Norden, NLS, Nordiske lærerorganisationers Samråd og Sammenslutningen af grundskolernes forældreorganisation i Norden.

Femte at-sats:

Med hensyn til ønsket om at oprette en nordisk stafet ordning indenfor området antidiskrimination og etnisk mangfoldighed på baggrund af ordningen fra Danmark, ser ministerrådet ikke mulighed for i budgettet at finansiere en sådan omkostningstung ordning i nordisk regi.

Nordisk ministerråd anser hermed rekommandation for afskrevet.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandation 8/2002/medborger Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (A 1299/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget takker for et tydeligt svar. Udvalget noterer, at der ikke er opbakning fra ministerrådet hvad gælder at-satserne 1), 2) og 6) og at der sker fremskridt på de øvrige områder rekommandationen omfatter.

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere tiltag på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 8/2002/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF) formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 13/2002/presidiet
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 13/2002/presidiet Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad (A 1307/presidiet)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* ta initiativ till någon form av givar- eller biståndskonferens för att prioritera och samordna de många projekt och förslag som finns för att stöda Kaliningrad

2) *att* fortsatt verka för att ett nordiskt informationskontor kan öppnas i Kaliningrad

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad 1)

I lys av det omfattende internasjonale nærværet i Kaliningrad vil en giverkonferanse trolig bli hilset velkommen av myndighetene i Kaliningrad.

Formålet med en giverkonferanse kan være å få en oversikt over aktuelle givere og deres virksomhet, for derved å kunne unngå overlappende aktiviteter og om mulig skape gunstige synergier og en plattform for fremtidige nettverk. Nordisk Ministerråd har imidlertid verken mandat eller kapasitet til å skulle samordne eller prioritere andre internasjonale og/eller nasjonale aktørers virksomhet i Kaliningrad.

Giverkonferanser impliserer dessuten vanligvis, at det fra givernes side loves ytterligere midler. Å arrangere en giverkonferanse risikerer derfor å bli misforstått fra mottagers side, med mindre det bevilges ytterligere midler. En giverkonferanse bør således ikke avholdes utelukkende med det formål å koordinere den allerede bestående bistand. Denne koordineres allerede på behørig vis blant forskjellige givere, f.eks. Danmark, Sverige og EU.

Såfremt man fra Nordisk Råds side ønsker å avholde et møte i Kaliningrad, bør dette derfor ha et annet fokus/emne, samt at det innen møtet finner sted bør tas kontakt med andre betydelige givere enn de nordiske landene, dvs. EU. Det kan tilføyes, at donorkoordinering av bistand bør skje i forbindelse med prosjekt/prosjektidentifikasjon og ikke ved enkeltstående konferanser.

Nordisk Ministerråd vil vurdere å organisere en nordisk giverkonferanse i Kaliningrad, så snart et kontor er åpnet. Det synes ikke realistisk å kunne organisere begivenheter av noe omfang uten å være representert på stedet. For fremdriften av åpningen av et kontor i Kaliningrad vises det til 2. ledd i denne meddelelse.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at rekommendasjonens første ledd kan avskrives.

Ad 2)

Den første kontakten mellom NMR og russiske føderale myndigheter vedr. opprettelse av et kontor i Kaliningrad fant sted allerede i månedsskiftet november/desember 2000. Siden den gang har det foregått en utstrakt brevveksling og Nordisk Ministerråd har avlagt flere besøk i Moskva og i St. Petersburg.

Under det norske formannskapet i Nordisk Ministerråd 2002, skrev samarbeidsminister Svein Ludvigsen brev til den daværende russiske utenriksminister Igor Ivanov om saken. Deretter fant det sted kontakter med tjenestemenn i det russiske utenriksdepartementet.

Under det svenske ordførerskapet i Nordisk Ministerråd 2003, ble det gjort et særskilt fremstøt. Bl.a. skrev samarbeidsminister Berit Andnor brev til den daværende russiske utenriksministeres, Igor Ivanov, om saken. Deretter har det funnet sted kontakter med tjenestemenn i det russiske utenriksdepartement.

For tiden behandles et utkast til *memorandum of understanding* av det russiske russiske regjeringskanseliet i Moskva.

Fra Nordisk Ministerråds side er det av stor viktighet å få implementert de vedtak som er fattet og hvortil det også er blitt bevilget midler over Nærområdeprogrammet. Samtlige nordiske formannskap de siste årene har vært, og er, meget opptatt av dette spørsmålet og ønsker fortgang i saken.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at rekommendasjonens annet ledd kan avskrives.

Presidiets betenkning

over meddelelse om rekommandasjon 13/2002/presidiet Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad (A 1307/presidiet)

Ministerrådet legger i sitt svar opp til at når kontoret i Kaliningrad er åpnet så vil det vurderes å arrangere et koordinerende møte om nordisk bistand. Nordisk Ministerråds generalsekretær har løpende orientert Presidiet om fremdriften i denne saken og Presidiet ser frem til at denne dialogen vil fortsette. Presidiet vil derfor benytte denne muligheten til å følge opp behovet av koordinering av bistand til Kaliningrad og eventuelt komme tilbake med ytterligere initiativer.

På bakgrunn av ovenstående foreslår Presidiet

> *at* Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser Rek. 13/2002/presidiet for *ferdigbehandlet* for rådets del.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Rek. 18/2002/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 18/2002/medborger Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde (B 217/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at indarbejde en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for området, når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter samt oplyse om eventuelle konsekvenser i forhold til de øvrige nordiske lande

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

I sitt betänkande över de nordiska ländernas regeringars svar på rekommendation 18/2002/medborger "Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde" (B 217/medborger) uttrycker utskottet intresse av att bli informerat om regeringarnas praxis och planer angående frågan inom andra lagstiftningsområden än de som justitieministrarna ansvarar för.

Inom ramen för det isländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet undersöker nu Justitiesektorn förutsättningarna för att arrangera en konferens om nordiskt lagstiftningssamarbete under loppet av senhösten 2004. Konferensen är avsedd att följa upp på två tidigare liknande nordiska konferenser och är tänkt att rikta sig till såväl representanter för Nordiska rådet, regeringsrepresentanter, ministerier och andra myndigheter som till representanter relevanta EU-institutioner och den akademiska forskningen. Nordiska ministerrådet välkomnar samråd med Nordiska rådet i den fortsatta planeringen. I övrigt hänvisar de nordiska regeringarna till sitt svar från år 2003.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 18/2002/medborger Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde (B 217/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget tager med glæde imod indbydelsen til at deltage i den videregående proces angående rekommandationens målsætning.

Medborger- og Forbrugerudvalget lægger stor vægt på at en henvisning til de øvrige nordiske landes lovgivning for pågældende område indarbejdes i bemærkninger til lovforslag når forslag til nye love fremlægges og behandles i de nationale parlamenter. Konsekvensanalyse betragtes også som vigtig i denne sammenhæng. Dette gælder også for implementering af EU/EØS regelsæt.

Medborger- og Forbrugerudvalget skal anmode om, at de nordiske regeringer og Nordisk Ministerråd finder frem til en form således at udvalget løbende bliver informeret om arbejdets fremskridt. Udvalget vil vurdere hvilke virkemidler som kan tages i brug i de nationale parlamenter for at arbejde videre med at en sådan praksis bliver indført i de nordiske land.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 18/2002/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Meddelelse

om rekommandasjon 19/2002/medborgar Människohandel (trafficking) (A 1302/medborgar)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utbildnings-/fortbildningsinsatser till polis och rättsinstanser genomförs och samordnas i samtliga nordiska länder för de yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för trafficking

2) *att* ta initiativ till nordiskt stöd och åtgärder för näringsutveckling och utbildningskurser riktat till kvinnor i Ryssland och i de baltiska staterna

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det är angeläget att inom ramen för det nordiska polissamarbetet utveckla en gemensam förståelse för polisens roll, uppgifter och ansvar när det gäller åtgärder mot människohandel och skydd av offren för sådan handel. Det är även viktigt att utbyta erfarenheter och information för att säkerställa ett effektivt samarbete, även när de nordiska länderna samarbetar med andra länder. Som framgår av Justitiesektorns svar på rekommendationen år 2003 förekommer redan fördjupat nordiskt samarbete på området. De samarbeten som beskrivs där vidareutvecklas nu.

Ett exempel på sådant vidareutvecklat samarbete är det norsk-finsk-svenska polissamarbetet med Ryssland, inom ramen för den Task Force against Trafficking in Human Beings, som nu etableras inom Barentsrådet (BEAC). Inom BEAC har man sett behov för att konkretisera en gemensam nordisk förståelse av definitionsområdet samt enighet om kriterier och indikatorer för ett operativt samarbete med Ryssland. Det läggs även vikt på att skyddet för offren är tillräckligt i samband med alla polisoperationer som genomförs i syfte att nå olika grupper av gärningsmän. De erfarenheter som nu samlas kanaliseras in i det samarbete som beskrivs i 2003 års svar, t.ex. inom ramen för det samarbete som rektorerna vid de nordiska polishögskolorna bedriver, samt inom den nordiska gruppen för vittnesskydd.

Jämställdhets- och Näringssektorernas svar

Nordic-Baltic Network for Police Women kommer i sin verksamhet åren 2004-2005 att fokusera på handel med kvinnor och våld mot kvinnor i Östersjöregionen. Nätverket kommer att inbjuda ryska poliskvinnor att delta i utbildningen, seminarierna och aktiviteterna.

Nordisk Ministerråd tog genom Nordisk InnovationsCenter under 2002 initiativ till att etablera, finansiera och facilitera ett nätverk för samarbete rörande närområdesaktiviteter mellan fyra nordiska institutioner; Nordisk Industrifond, NorFA, Nefp och Nordtest (= NMR 4). Nätverket har haft tre informations/initieringsevenemang i närområdet under året med syfte att öka samarbetet mellan Norden och närområdet. Det första var i Arkhangelsk den 18 juni 2002, det andra i Tallinn den 12 december 2002 och det tredje i Vilnius den 12 juni 2003. Vid dessa evenemang var det i genomsnitt 20–25 % kvinnor som deltog. Kommande uppföljningsåtgärder i

Arkhangelsk, Tallinn och Vilnius kommer att fokusera sig på tematiska konferenser o.l. där Nordisk InnovationsCenter har som mål att ha en jämn könsfördelning och ökad andel av kvinnor.

Nordisk InnovationsCenter har fokus på könsfördelning inom innovation och näringsliv generellt och kommer att återigen aktivt stimulera deltagande av andelen kvinnor vid kommande informations/initieringsseminarium i Riga och Kaliningrad. Detta för att förbättra kvinnornas deltagande på den privata näringslivsarenan i hela regionen.

Vid projektansökningar med deltagande från närområdet beaktas könsfördelningen och har en påverkan rörande ev. bevillningar.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 19/2002/medborgar Människohandel (trafficking) (A 1302/medborgar)

At-sats 1)

Medborger- og Forbrugerudvalget har noteret at de nordiske lande har omfattende samarbejde på området samt i et andet internationalt samarbejde. Ministerrådet vurderer, at dette samarbejde/samråd, som er i stadig udvikling, dækker behovet for erfarings- og informationsudveksling mellem de relevante faggrupper.

At-sats 2)

Medborger- og Forbrugerudvalget noterer, at arbejdet med at-satsens målsætning er kommet i gang men skulle gerne have set flere konkrete tiltag rettet mod kvinder.

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 19/2002/medborgar som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 21/2002/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 21/2002/medborger Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (A 1310/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* arbeide for felles tiltak for bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger i Norden. Følgende tiltak utredes:

- felles nordisk utdannelse for å utdanne spesialister på feltet hvitvasking av penger og korrupsjon, herunder felles nordisk politiutdannelse på nevnte områder
- de nordiske lands regjeringer utvikler nasjonale tiltak for å registrere personer og selskaper som har vært involvert i korrupsjon, og med mulighet for å utveksle informasjon mellom de nordiske land

2) *å* rapportere tilbake til rådet innen utgangen av 2003, om hvilke tiltak landenes regjeringer har iverksatt[1]

3) *å* skape en nordisk front i det internasjonale samarbeidet for bekjempelse av korrupsjon, og skatteparadisene[2]

Nordisk Ministerråd meddeler:

I Nordisk Ministerråds meddelelse om rekommandasjonen år 2003 ble det fremholdt at korrupsjon er et meget begrenset fenomen i de nordiske land, noe som også er fremhevet av Group of States Against Corruption, GRECO. Det må tilføyes at omfanget av korrupsjon likevel kan være usikkert, fordi det er en skjult forbrytelse uten et umiddelbart offer i vanlig forstand. Et lite antall saker blir anmeldt, og korrupsjonssaker er generelt vanskelige og ressurskrevende å etterforske. I visse sammenhenger kan tilsyns- og kontrollmyndighetene bidra til å avdekke korrupsjon.

Arbeidet mot korrupsjon må ha høy prioritet selv om det legges til grunn at det er tale om et lavt antall tilfelle av korrupsjon. Det omfatter også preventive tiltak – som holdningsskapende arbeid og etisk bevisstgjøring i private og offentlige virksomheter, regler om offentlige innkjøp og praktisering av innsynregler, kontroll og tilsyn.

Korrupsjon vil være et tema på det nordiske justisministermøtet i 2004 som et ledd i dette arbeidet.

[1] Anden at-sats færdigbehandlet 2003
[2] Tredje at-sats færdigbehandlet 2003

Vad gäller s.k. penningtvätt hänvisar Nordiska ministerrådet till sitt svar från år 2003, med en kort redogörelse för det redan existerande omfattande internationella samarbetet. De frågor som rekommendationen tar upp kan med fördel hanteras av redan etablerade expertfora.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandation 21/2002/medborger Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (A 1310/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 21/2002/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 22/2002/medborgar
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 22/2002/medborgar Polisens roll och specialutbildning av polis (A 1311/medborgar)

Rekommandasjonen lyder

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utforma en gemensam nordisk definition av polisrollen[1]
2) *att* inleda samarbete om en gemensam utbildning av specialister inom polisen på områden som trafficking, narkotika, penningtvätt

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet noterar att den första att-satsen har avskrivits. Beträffande andra att-satsen i rekommendationen, som gäller gemensam nordisk utbildning om trafficking, narkotika och penningtvätt, hänvisas till meddelande om rekommendation 19/2002 om människohandel (trafficking), samt till meddelande om rekommendation 21/2002 Bekämpning av korruption och penningtvätt.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

[1] Første at-sats færdigbehandlet 2003

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandation 22/2002/medborgar Polisens roll och specialutbildning av polis (A 1311/medborgar)

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 22/2002/medborgar som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

*Rek. 24/2002/välfärd
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 24/2002/välfärd Telemedicin mellan de nordiska länderna (A 1283/velferd)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda och föreslå lösningar på juridiska hinder för telemedicin mellan de nordiska länderna

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen avser ett område som är mycket högt politiskt prioriterat men i nuläget inte i första hand mot specialiteten telemedicin mellan nordiska länder utan mot en bredare ansats som avser IT-området inom social- och hälsosektorn. Tidigare har dock medel avsatts till bildande av ett nordiskt telemedicinskt sällskap. Området telemedicin har företrätts av en projektansökan som hanterats inom ÄK-S hösten 2003 men med avslag i konkurrens med andra ansökningar som prioriterats högre. Den aktuella ansökan hade ett lovvärt syfte men var inte särskilt konkret utformad. Ansökan gällde ett för sektorn extremt högt projektbelopp och innehöll inga alternativ till genomförande på avsevärt lägre och mera realistisk nivå. Hälsosektorn har således redan IT-området som ett högt politiskt prioriterat område även om den aktuella rekommendationen i första hand avser juridiska hinder vid användning av telemedicin. Det som är politiskt prioriterat i nuläget är en kartläggning av IT-användningen inom hälsoområdet samt inom det sociala fältet i syfte att bl.a. få en kunskapsdatabas och att skapa nätverk för erfarenhetsutbyte om IT-stöd inom Norden. Ett starkt nordiskt samarbete är här redan på gång med existerande arbetsgrupper. På ministernivå har området varit föremål för en temadiskussion om gränsöverskridande IT-stöd inom hälso- och sociala området och där IT-användning ses såväl som ett viktigt verktyg som för kommunikation. IT-samverkan i Norden ingår i det isländska ordförandeskapsprogrammet. Sammanfattningsvis är området tillgodosett fastän i en bredare mening jämfört med den aktuella rekommendationen.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 24/2002/välfärd Telemedicin mellan de nordiska länderna (A 1283/velferd)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets höga politiska prioritering av IT-området inom social- och hälsosektorn med en bredare ansats än just telemedicin och att medel tidigare avsatts till bildandet av ett nordiskt telemedicinskt sällskap. Det som är politiskt prioriterat i nuläget är en kartläggning av IT-användningen inom social- och hälsoområdet i syfte att bl.a. få en kunskapsdatabas och att skapa nätverk för erfarenhetstutbyte om IT-stöd inom Norden. På ministernivå har området varit föremål för en temadiskussion om gränsöverskridande IT-stöd inom hälso- och socialområdet. IT-samverkan ingår även i det isländska ordförandeskapsprogrammet.

Den rekommendation som lämnats till NMR pekar på att telemedicin blivit allt mera central i alla de nordiska länderna. Telemedicinska lösningar begränsas tekniskt sett inte av landgränser. I praktiken har det dock visat sig besvärligt att använda sig av telemedicin över landgränserna. De flesta problemställningarna är av juridisk art och behovet av en översikt av de juridiska hindren är en förutsättning för en fortsatt utveckling på området. Det finns i dag tekniska lösningar för att på ett effektivt sätt arbeta med telemedicin. Nordiska ministerrådet har avsatt medel för forskningsprogrammet Nordunet2 som har till uppgift att stimulera bredbandsbruk i Norden och utveckling av bredbandsapplikationer. Ett av de fyra fokusområdena handlar om telemedicin. Via det nordiska telemedicinsällskapet finns ett 40-tal projekt registrerade som är igångsatta genom nordiska medel och sällskapets uppgift är bl.a. att kartlägga pågående aktiviteter inom telemedicin inom Norden. En av de slutsatser som kan dras är att det behövs ett gemensamt juridiskt ramverk för området. Välfärdsutskottet väntar tills en översikt av de juridiska hindren föreligger innan rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om Rek. 24/2002/välfärd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sighjörn Molvik (SV)

*Rek. 25/2002/välfärd
Rek. 25/2002/välfärd
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 25/2002/välfärd Hälsovårdssystemen i Norden (A 1308/välfärd)

Rekommandasjonen lyder

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utreda hur de vårdgarantisystem som används i de nordiska länderna ser ut och hur de fungerar i praktiken
2) *att* utreda vilka andra medel som kan användas för att garantera medborgarna att de likvärdigt säkerställs en tillräcklig snabb vård
3) *att* utreda möjligheten att inrätta samnordiska specialsjukvårdscentran för små diagnosgrupper

Nordiska Ministerrådet meddelar:

Nordisk Medicinalstatistisk Komité (NOMESKO) är det nordiska samarbetsorgan som producerar hälsostatistik för de nordiska länderna och som också redovisar utvecklingen inom hälsoväsendet med avseende på resurser och utveckling inom området. Kapaciteten i hälsovårdssystemen inom de nordiska länderna har redovisats av NOMESKO samt även hur länderna organiserat sina hälsovårdssystem. Via NOMESKO ges redan en rimlig bild av Norden och det finns inget behov från länderna av en mer detaljerad nivå, ej heller behov av mer gemensamma system inom denna sektor av vården. Kvalitetsmätning i hälsoväsendet har pågått sedan år 2000 och med fortsatt stor intensitet med kvalitetsutveckling inom vården.

Den del av rekommendationen som gäller små diagnosgrupper har tillgodosetts i form av projektstöd dvs. gruppen är uppmärksammad på nordisk nivå år 2002 med stöd till Center för små handikappgrupper. Dessutom hanteras små diagnosgrupper inom de nordiska institutionerna Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD) respektive Nordiska Högskolan för Folkhälsovetenskap (NHV). Arbetet med små diagnosgrupper anses angeläget av länderna och kommer sannolikt att ges ytterligare uppmärksamhet. Sammanfattningsvis uppfylls rekommendationens krav via NOMESKO, via arbetet med kvalitetsmätning inom hälsoväsendet samt via stöd för små diagnosgrupper genom projektmedel och inom två nordiska institutioner. Rek. 25/2002 föreslås därför bli avskriven med hänvisning till att rimliga samnordiska åtgärder har företagits.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 25/2002/välfärd Hälsovårdssystemen i Norden (A 1308/välfärd)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets meddelande om den löpande redovisning av utvecklingen inom hälsoväsendet med avseende på resurser och utveckling som Nordisk Medicinalstatistisk Komité (NOMESKO) tillhandahåller. NOMESKO har redovisat uppgifter om kapaciteten och organisationen i de nordiska ländernas hälsovårdssystem. Projektstöd har givits till Center för små handikappgrupper och små diagnosgrupper hanteras inom de nordiska institutionerna Nordisk Uddannelsecenter för Dövblindepersonale (NUD) respektive Nordiska Högskolan för Folkhälsovetenskap (HNV). Arbetet med små diagnosgrupper anses angeläget av länderna och kommer sannolikt att ges ytterligare uppmärksamhet.

Välfärdsutskottet har tidigare framfört sin syn på specialsjukvården som ett problematiskt område med små patientvolymer och höga omkostnader. Detta i kombination med små diagnosgrupper och ett begränsat antal specialistläkare gör området angeläget för ett utökat nordiskt samarbete. Via NOMESKO ges en rimlig bild av hur situationen i Norden är vad gäller hälsovårdssystemen och det finns inget behov av en mer detaljerad bild. Välfärdsutskottet finner dessa delar av rekommendationen som uppfyllda och kan avskrivas. Vad gäller rekommendationens tredje att-sats om att utreda möjligheten för samnordiska specialsjukvårdcentran för små diagnosgrupper, avvaktar Välfärdsutskottet tills denna utredning föreligger innan rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om Rek. 25/2002/välfärd till handlingarna och *avvakter näste års meddelande* i anledning av tredje att-sats.

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att Rek. 25/2002/välfärd hvad angår första och andra att-sats för rådets del *slutbehandlade*.

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

Rek. 27/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 27/2002/kultur Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (A 1304/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd (kulturministrene) fører en diskussion om principperne for den fremtidige nordiske kulturpolitik og om national og fællesnordisk støtte til kunsten som inddrager synspunkterne i dette forslag og at Nordisk Ministerråd (kulturministrene) dermed giver et grundlag for diskussion med Nordisk Råd (Kultur- og Uddannelsesudvalget) i forbindelse med møde ved Nordisk Råds session i 2003

2) *at* anmode de statistiske bureauer om at udvikle en komparativ nordisk kulturstatistik, som kan offentliggøres[1]

Nordiska ministerrådet meddelar:

Som nämns ovan höll de nordiska kulturministrarna (MR-K) ett gemensamt möte med Kultur- och utbildningsutskottet den 29 oktober 2003 i samband med Nordiska rådets session i Oslo och MR-K:s möte. Vid mötet redogjorde kulturministrarna för olika dagsaktuella frågor och teman för den nordiska kulturpolitiken:

- Ambassadör Ole Norrbacks utredningsarbete om nordisk nabolands-TV
- Planerna på att evt. upprätta ett särskilt stödprogram för multimediaproduktion (Rek. 23/1997)
- Avgående och kommande ordförandeskapssprogram (presenterades av den svenska resp. isländske kulturministern)
- Den pågående analysen av kulturområdet samt principerna för kulturpolitiken i det nordiska samarbetet samt de strategiska kultursatsningarna

Utskottets ledamöter ställde frågor till kulturministrarna och gav sina egna och utskottets synpunkter på de teman som togs upp.

Nordiska ministerrådet har tillsatt en expertutredare med uppdrag att lämna ett förslag till en ny struktur för det nordiska kultursamarbetet. Utredarens förslag kommer att behandlas i MR-K under hösten och ärendet kommer att föreläggas Nordiska rådet under sessionen i november 2004. Nordiska rådets kultur- och undervisningsutskott har givits möjlighet att ge synpunkter på utredningsmandatet och expertutredaren kommer att möta utskottet vid utskottsmötet i juni i Tromsø.

Nordiska minsiterrådets sekretariat har också igångsatt arbetet med en ny handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet. Handlingsplanen är tänkt att börja fungera fr.o.m. år 2006, det vill säga samtidigt med att den nya strukturen inom kulturområdet förverkligas. Den skall

[1] Anden at-sats færdigbehandlet 2003

innehålla politiska och strategiska riktlinjer för kultursamarbetet de närmaste åren. Nordiska och nationella organ inom kulturområdet skall involveras i arbetet och ges möjlighet att lämna synpunkter innan handlingsplanen blir politiskt beslutad.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over rekommandation 27/2002/kultur Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (A 1304/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget drøftede på samrådsmøde med kulturministrene den 29. oktober 2003 tanker om det fremtidige samarbejde om kultur. Udvalget blev orienteret om, at en udreder ville blive sat til at undersøge støtteordninger og institutioner. Udvalget mødte på sit møde den 30. juni 2004 udreder Ann Sandelin. Udvalget forventer at fortsætte dialogen om fremtidige prioriteringer inden for det nordiske samarbejde om kultur med kulturministrene.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 27/2002 til efterretning og anser rekommandationen som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 29/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 29/2002/kultur Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren (A 1306/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* evaluere strategi for samarbejde med frivilligsektoren i overensstemmelse med synspunkterne i Udvalgsforslag om evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren[1]

2) *at* gennemføre et forskningsprogram hvor man analyserer den historiske betydning af den frivillige sektors arbejde for de nordiske velfærdssamfund og analyserer hvordan de nordiske samfund er i forandring og hvilken rolle den frivillige sektor kan spille i fremtiden

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet skal henholde sig til tidligere afgivne svar, idet ministerrådet dog skal tilføje, at man vedrørende spørgsmålet om iværksættelse af forskningstiltag vedrørende den frivillige sektor i velfærdsforskningsprogrammet i udgangspunktet havde det indtryk, at der ville være et generelt element af inddragelse af frivilligsektoren i programmet. Det har vist sig ikke at være tilfældet. Der har imidlertid i stedet uafhængigt af velfærdsforskningsprogrammet været foretaget betydelig konkret forskning på nordisk niveau. Der henvises til publikationen "Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer", udgivet i 2001 samt forskningsredegørelsen "Indvandrerorganisationer i Norden", udgivet i 2003. Også på nationalt niveau i de nordiske lande har man forskningsmæssigt i vidt omfang med forskellig indfaldsvinkel forholdt sig til den frivillige sektor/civilsamfundet.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommendationen kan afskrives.

[1] Første at-sats færdigbehandlet 2003

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 29/2002/kultur Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren (A 1306/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet ikke har gennemført egen forskning om den frivillige sektor, men at der henvises til to rapporter udført i andet regi end kulturministrene.

"Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer", en antologi med bidrag fra forskere i alle de nordiske lande udgivet i 2001. Det fremgår, at forskningen om den frivillige sektor er forholdsvis ny i Norden, da man i 1970'erne opfattede at det frivillige arbejde ikke hørte hjemme i moderne velfærdssamfund. I 1990'erne fik frivillige organisationer imidlertid en renæssance og alle politiske partier fremhæver frivillighedens betydning for såvel demokratiet som velfærden.

Nordisk Ministerråd (voksnes læring) udgav i 2003 den komparative undersøgelse "Indvandrerorganisationer i Norden". Indvandrerorganisationerne og deres bidrag til integrationen af indvandrere og flygtninge i de nordiske lande analyseres. Bogen konkluderer, at indvandrerorganisationerne spiller en positiv rolle i integrationsprocessen og især er med til at give de ressourcesvage grupper et vigtigt socialt tilhørssted.

Kultur- og Uddannelsesudvalget vil orientere sig i de udarbejdede rapporter og betragter informationen som tilstrækkelig.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 29/2002//kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 30/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 30/2002/kultur Nordisk formgivning og design (A 1280/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem de eksisterende nordiske støtteordninger og udstillingstiltag og områdets institutioner, således at man kan fremme markedsføring af nordisk formgivning og design

Nordiska ministerrådet meddelar:

Utskottet efterlyser en strategi för hur nätverk kan skapas mellan nordiska aktörer i syfte att främja marknadsföringen av nordisk formgivning och design.

I rekommendationssvaret redogör Nordiska ministerrådet för de olika insatser som görs i samarbete mellan nordiska aktörer just för att skapa intresse för och debatt kring begreppet nordisk design – i Norden och utomlands. Insatserna har en grund i strategiska och kulturpolitiska överväganden, som har utformats i nära samarbete med de olika aktörerna inom de nationella designfälten.

Som ett exempel kan nämnas utställningen "Scandinavian Design Beyond the Myth" som under åren 2004–2006 turnerar i Europa, USA och Kanada. Utställningen har redan med stor framgång visats i Berlin och Milano. Presstäckningen i båda städerna har varit mycket omfattande och positiv och i Berlin sågs utställningen av 25 000 besökare. Besökssiffror för Milano föreligger inte ännu eftersom utställningen avslutas där i juni 2004. Utställningens fortsatta turné kommer under år 2004 att omfatta de nya EU-länderna Tjeckien, Ungern och Lettland.

I alla städer arrangeras det i samarbete med de nordiska designcentren, de nordiska exportråden och de lokala designmiljöerna seminarier och andra tilltag i syfte att rikta intresse mot Norden som en intressant och innovativ designregion. Målet är att synliggöra nordisk design, men också att knyta nya kontakter mellan de nordiska och de europeiska designmiljöerna och bilda nya nätverk som har egen drivkraft.

Under år 2005 kommer utställningen att turnera i Norden och visas då i Göteborg, Oslo och Köpenhamn. Detta sammanfaller med att Norden står som värd för den internationella designkongress, som arrangeras vart sjätte år.

World Design Congress inleds med delkongresser i Malmö, Oslo och Helsingfors och samlas till en avslutande kongress i Köpenhamn i september 2005. Sommaren 2005 står alltså Norden i fokus för den internationella designdiskussionen.

Sverige och Finland har utlyst år 2005 som designår. Under året arrangeras det designtilltag både för den breda publiken och för experter, designers och producenter.

Alla ovan beskrivna evenemang och tilltag kommer att leda till nya nätverk för den nordiska designmiljön, både inom Norden och internationellt.

Ministerrådet har alltså valt att göra en stor och synlig markering med en kvalitativ utställning som turnerar i många centrala europeiska städer. Utställningen har fått stor uppmärksamhet i Berlin och Milano och det ser ut som om den kan fungera som en spjutspets för nordisk design.

En övergripande handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet håller just nu på att utarbetas. Utgångspunkten är att handlingsplanen skall hålla sig på ett generellt plan och peka ut vissa fokusområden. När det kommer till konkreta beslut och överväganden kring projektstöd och andra operationella konstnärliga insatser kommer detta fortsatt att överlåtas till samarbetsorganens konstnärliga och ämnesmässiga expertis. Formgivning och design kommer att omfattas av den kommande planen.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 30/2002/kultur Nordisk formgivning og design (A 1280/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet i meddelelsen redegør for en lang række aktiviteter, udstillinger og en ekspertgruppe som skal lave seminarer i forbindelse med den nordisk designudstilling, som er på turne.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet ikke kommenterer tankerne om at udarbejde en strategi for, hvordan der kan skabes netværk mellem disse aktører, men at man regner med at det sker i forbindelse med tiltag knyttet til udstillingen "Scandinavian Design Beyond the Myth".

Kultur- og Uddannelsesudvalget mener, at ministerrådet ved udarbejdelse af den nye handlingsplan på kulturområdet bør være meget opmærksomt på, hvorledes formgivning og design håndteres. Udvalget vil være særligt opmærksomt på dette ved sit arbejde med handlingsplanen.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 30/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 31/2002/næring
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 31/2002/næring Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002–2004 (B 218/næring)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd gennemfører ministerrådsforslag B 218/næring og i den forbindelse inddrager Næringsudvalgets synspunkter i implementeringen af IT-strategi og handlingsplanen 2002-2004, særligt med hensyn til rekommandationerne 11/2000/euro "Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering" og 13/2000/euro "IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden"

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet takker for Nordisk Råds gennemgående meget positive modtagelse af MR-IT ministerrådsforslag.

Strategien og handlingsplanen for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004, er i stor udstrækning kommet til veje på baggrund af rådets tidligere rekommandationer (11/2000/euro, 13/2000/euro, 14/2000/euro), der således søges realiseret gennem den strategi og handlingsplan for samarbejdet, som nu foreligger. Men ministerrådet forstår, at rådet sammenfattet finder, at der fortsat er områder som man gerne ser udbygget, herunder:

1. at der er særlig grund til at støtte og understrege prioriteringen af IT-sikkerhed. Men at sigtet må være ikke kun at opnå konkret IT-sikkerhed i Norden, men at få nordiske principper og rammebetingelser gjort tydelige og betydende for hvorledes den europæiske (og globale) definition af sikkerhedsprincipper kommer til at udvikle sig
2. at der savnes en konkret beskrivelse af hvorledes og med hvilke metoder og tidsperspektiver, man ønsker at bearbejde rammebetingelser for digital forvaltning
3. at der var særlig grund til at udtrykke tilfredshed med at *open source*-problematikken er medtaget i forslaget. Men Nordisk Råd savner en konkretisering og nærmere fastsættelse af mål og midler for dette arbejde
4. at EK-IT snarest bør få igangsat IT-infrastrukturstudiet
5. at der var særlig grund til at støtte og understrege strategiens internationale profil. Ikke mindst finder Nordisk Råd det vigtigt at ministerrådet, udover at søge indflydelse på nuværende planer og aktiviteter i (primært) EU, også er opmærksomme på nye behov og udviklingstræk, hvor Norden med en tidlig og afklaret indsats, kan få mulighed for at sætte præg på udviklingen

Ad 1) og 2)

Ministerrådet har pr. 17. februar 2003 etableret et projekt som ministerrådet anser for at adressere kernen i spændingsfeltet mellem IT-sikkerhed og digital forvaltning, nemlig behovet for at skabe et grundlag for sikker, tryg og fortrolig kommunikation mellem det offentlige, borgerne og virksomhederne. Ministerrådet anser, at digital forvaltning handler om digitalt indhold og kommunikation af og om dette indhold, mellem forvaltningen og offentligheden. Ministerrådet har i 2002 i forbindelse med ministermødet afholdt et temaseminar om "IT bredbåndspolitik og digitalt indhold i et nordisk perspektiv". Ministerrådet finder nu at fokus må ligge på IT-sikkerhed, nærmere betegnet autenticitet, autorisering, adgangskontrol. Dette omfatter i praksis det som i dagligdagen går under betegnelsen digitale signaturer, som på sigt må være internationalt anvendelige. På denne baggrund er projektets fokus og titel: "Nordic and Baltic Sea Digital Signature Interoperability Project". Projektet er givet et budget på DKK 1.000.000 og forvaltes af Statskontoret i Sverige, der har ansat en projektleder for projektet. Projektet afsluttes 1. marts 2005 med en rapport, som vil blive oversendt til rådet.

Ad 3)

EK-IT har på sit første møde i 2003 haft en række faglige oplæg om *open source*, og EK-IT vurderer fortsat en mulig fokusering af eventuelle aktiviteter på området. Nordisk Råds Næringsudvalg planlægger primo 2003 at arrangere et seminar, som omhandler udviklingen af *open source*, digital forvaltning og IT-sikkerhed. Repræsentanter fra EK-IT forventes at deltage med sigte på at drøfte spørgsmålet videre.

Ad 4)

EK-IT har pr. 20/12-2002 igangsat "IT-infrastrukturstudie om nordisk bredbåndspolitik". Studiet gennemføres af Teleplan A/S i samarbejde med NORDREGIO og har et budget på DKK 650.000. Studiet afsluttes pr. 1. august 2003, hvorefter rapporten vil blive oversendt til Nordisk Råd.

Ad 5)

EK-IT sikrer løbende at alle aktiviteter som EK-IT igangsætter ikke sker i konkurrence med, men derimod i synergi med og som supplement til landenes EU-aktiviteter. Dette gælder således også begge ovenstående projekter, men særligt "Nordic and Baltic Sea Digital Signature Interoperability Project", der fra udgangspunktet er tænkt koordineret med tilsvarende aktiviteter under EU og Østersørådet – i dette tilfælde indenfor rammerne af "Den Nordlige eDimension Action Plan, NeDAP". NeDAP har også *eSecurity*, som et af sine fokusområder hvor *Digital Signature Interoperability* er indholdet.

Nordisk Ministerråd anser, at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 31/2002/næring Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002–2004 (B 218/næring)

Næringsudvalget ser med tilfredshed på de gennemførte aktiviteter i MR-IT.

Infrastrukturstudiet om bredbånd i Norden er gennemført og der er også igangsat arbejde omkring den digitale forvaltning og IT-sikkerhed. Endvidere synes målsætningen om den internationale koordinering også at være opfyldt.

Slutteligt bør nævnes at *open source*-problematikken er videreført i andre initiativer fra Næringsudvalgets side, hvorfor det er Næringsudvalgets konklusion at der ikke er grund til at opretholde rekommandationen.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 31/2002/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Rek. 32/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 32/2002/kultur
Public Service tv og digitalisering (A 1244/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene som bidrager til at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes public service kanaler

2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret og som sikrer at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige senest to år før de analoge sendinger ophører

De nordiske landes regeringer meddeler:

I 1970-1980'erne fandtes en ambitiøs tanke om at sende de nordiske public service broadcasteres kanaler i hele Norden via satellit. Nordsat og Tele-X satellitprojektet er ophørt, men diskussionen om spredning af *nabo-tv* er fortsat.

Ministerrådets sekretariat har derfor fortsat arbejdet med at udrede dette spørgsmål. Senest har Styringsgruppen for Kultur og Medier i 2001 fremlagt en rapport (januar 2001) om mulighederne for at se nabolandenes tv.

Nordisk ministerråd har ligeledes via Styringsgruppen for Kultur og Medier planlagt en konference, som afholdes i maj 2004 "Digitalisering i Norden". Konferencen er tilrettelagt med et ambitiøst program, som med talere og paneldeltagere fra Europas vigtigste aktører vil diskutere spørgsmål som:

- Hvordan lave en forretningsstrategi som varetager broadcasterens samfundsforpligtelser og kulturforpligtelser?
- Hvad indebærer digitalisering for broadcasterens/public service-kanalernes tilbud?
- Hvordan forbereder ledelserne i public service-kanalene overgangen til digital distribution?
- Er det muligt at regulere fremtidens konkurrence indenfor telekommunikation og broadcasting?

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterede i oktober 2001, at det er vigtigt at følge med udviklingen og at det er vigtigt at sikre tv-sendingernes udbredelse i god tid inden de analoge sendinger ophører.

På decembermødet 2002 traf MR-SAM således beslutning om et mandat, som gav ambassadør Ole Norrback i opdrag at udrede og komme med forslag til, hvordan overgangen til de øvrige nordiske landes televisionsudbud kunne foregå.

Ole Norrback har i sin udredning taget udgangspunkt i følgende:

- de tekniske forudsætninger
- ophavsretlige spørgsmål med udgangspunkt i tv-selskabernes samarbejde
- hvordan nabolandenes tv-sendinger kan ses i Norden efter de analoge sendingers ophør

Ole Norrback afleverede sin rapport til den islandske samarbejdsminister 20. januar 2004.

Den endelige udredning har været behandlet af NSK på møde 18. marts 2004. Det blev besluttet, at anbefale MR-SAM at overlade rapporten for videre behandling hos kulturministrene. Udredningen er lagt frem til orientering for kulturministrene på deres møde 24. marts. 2004.

Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg har nedsat en arbejdsgruppe, som er sat til at forberede udvalgets videre arbejde med Norrbacks rapport. Arbejdsgruppen diskuterer allerede en række problemstillinger i rapporten, og har blandt andet taget initiativ til at undersøge den reelle efterspørgsel på nabo-tv i de nordiske lande.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 32/2002/kultur Public Service tv og digitalisering (A 1244/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget afholdt den 30. juni 2004 et møde med ambassadør Ole Norrback og tv-afdelingschef Finn Rowold om mulighederne for nabolands-tv. Arbejdsgruppen om nordisk tv-samarbejde har herefter udarbejdet en rapport, som konkluderer, at der ikke synes at være muligheder for en nordisk kanal eller for et nordisk *must carry*-princip. Rapporten foreslår, at Nordisk Råd skal rette henvendelse til ministrene og andre parter vedrørende en række mere beskedne forslag.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 32/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

*Rek. 33/2002/kultur
Rek. 33/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 33/2002/kultur Nordisk språkgemenskap (A 1279/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe et overordnet organ med ansvar for det nordiske sprogfællesskab og sikre, at dette organ udarbejder et handlingsprogram for, hvordan det nordiske sprogfællesskab kan værnes og udvikles i fremtiden[1]
2) *at* overveje former for finansiering af nordiske lektorater ved højere læreanstalter i Norden
3) *at* udarbejde en sprog- og kulturportal med skolen som hovedmodtager, hvor nordiske interessenter kan finde links til sprog, kultur og undervisningsrelevante internetsteder for at skabe en nordisk dimension i undervisningen
4) *at* fortsætte og udbygge finansieringen af udviklingen af læremidler, som den for tiden sker inden for Nordmål, f.eks. ved oprettelse af en sproglæremiddelfond (evt. på internettet)
5) *at* sikre at de fragmenterede resultater af nordiske ordbogsprojekter (f.eks. NordtermNet og NordtermBanken) bliver samlet i en elektronisk ordbog, som gøres tilgængelig på internettet
6) *at* udvide samarbejdet om udvikling af andre sprogteknologiske redskaber (oversættelsesprogrammer, skrivestøtte- og sprogkontrolprogrammer, store tal- og tekstdatabanker m.m.)

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ad 2)

Nordiska ministerrådets språkpolitiska referensgrupp och Nordens språkråd har i dialog med Samarbetsnämnden för Nordenundervisning diskuterat möjligheterna till ett intensivare samarbete gällande de nordiska lektoraten vid universitet och högskolor i samband med omorganiseringen av språkverksamheten inom avdelningen för utbildning och forskning. Ett intensifierat samarbete mellan kultur och utbildningssektorerna för att förebygga gemensamma lösningar för ett tätare samarbete och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska institutionerna vid universiteten och högskolorna är en konkret åtgärd som på lång sikt kan gynna de nordiska lektorernas arbetet för det nordiska språksamarbetet. Utredningen om undervisning i Nordens språk och litteratur vid universitet och högskolor i Norden, utarbetad av Anna Helga Hannesdóttir och Gitte Mose framlägger vikten av en kontinuerlig kontakt med universiteten

[1] Første at-sats færdigbehandlet 2003

och högskolorna. Nordiska ministerrådet anser att en utredning över former för finansiering av nordiska lektorat vid universitet och högskolor inte är aktuell för tillfället, men frågan om finansieringen bör kvarstå på dagordningen.

Ad 3)

Nordens språkråd har som ett resultat av omorganiseringen av språkverksamheten inom avdelningen för utbildning och forskning beslutat öka synligheten av det nordiska språksamarbetet genom att vidareutveckla webbsidan för det nordiska språksamarbetet. Utvecklingsarbetet tar fasta på vidareutvecklingen av det gemensamma administrativa verktyget för samtliga Nordplus-program inom sektorn för utbildning och webbsidan för Nordplus språk-programmet som upprätthålls av huvudadministratorn för programmet och dess medadministratorer. Därtill vidareutvecklas webbsidan för Nordens språkråd, ledningsgruppen för det nordiska samarbetet i överensstämmelse med det uppdrag som rådet enligt sina stadgar innehar:

- att fungera som sakkunnigt organ åt Nordiska ministerrådet när det gäller nordiska språkfrågor och nordisk språkpolitik
- att fungera som ledningsgrupp för det tvärgående stödprogrammet Nordplus språk
- att ansvara för samarbetet mellan de nordiska språknämnderna.
- att bedriva annan verksamhet som främjar målsättningen

Det nordiska skolsamarbetet har ett eget nordiskt nätverk som stöder den verksamhet som bedrivs inom ramen för programmet Nordplus junior. Språkaktiviteter med anknytning till skolsamarbetet länkas till detta nordiska nätverk.

Ad 4)

Det tvärgående programmet Nordplus språk har som målsättning att främja internordisk språkförståelse, stärka kunskapen om språken i Norden, främja en demokratisk språkpolitik och språksyn i Norden samt stärka de nordiska språkens ställning i och utanför Norden. Nordplus språk är ett finansieringsinstrument för olika former av verksamhet bl.a. utveckling och publicering av läromedel och undervisningsmaterial. Nordens språkråd har inom ramen för sin verksamhet och budget sammanställt ett undervisningsmaterial för modersmålsundervisningen i gymnasiet. Hösten 2004 utges "Nordiska språk med rötter och fötter" dels i bokform och dels som Internet-upplaga.

Ad 5) och 6)

Arbetet med den nordiska nätordboken, som initierades av den tidigare språkpolitiska referensgruppen har lett till igångsättandet av ett språkteknologiskt utvecklingsprojekt.

Utvecklingsarbetet är en uppföljning på förslaget till åtgärd i Ny nordisk dagordning, uppföljningen av vismansrapporten om att "samnordiskt utveckla språkteknologiska verktyg såsom översättningsprogram och teknologi för att understöda användningen av nordiska språk och nordisk kultur- och mediaproduktion samt understöda kontakter mellan universitet och högskolor kringforskning på detta område med syftet att utveckla specialkunskap i Norden på det IT-baserade språkteknologiska området".

De överordnade målsättningarna för projektet är att uppbygga och stöda ett nätverkssamarbete mellan nordiska offentliga institutioner, som arbetar med språkteknologi. De politiska aspekterna gällande språkteknologi skall ligga i fokus för arbetet, där ibland ökat samarbete inom språkteknologiområdet och användning av offentlig rådata på Internet samt frågan om upphovsrätter.

Utvecklingsprojektets målsättning är att uppnå ett konkret resultat med en sökmotor som både kan ge grundlag till en webbplats för nordiska terminologidatabaser och flerspråkiga ordböcker och samtidigt möjliggöra att en nordisk språkprofil på Nordiska ministerrådets och andra motsvarande organisationers webbsidor bevaras. Projektet genomförs i två faser. Den första fasen är att ta fram en teknisk lösning för ett fungerande gränssnitt och en sökmotor som

kan hantera flera olika källmaterial, i form av elektroniska ordlistor och ordböcker på flera olika språk och därmed möjliggöra att en nordisk webbplats för flerspråkiga nordiska terminologiresurser och flerspråkiga ordböcker kan åstadkommas.

Den andra fasen gäller utvecklandet av en sökmotor som kan hantera sökning på en webbsida med flera nordiska språk och som också möjliggör automatisk översättning av webbsidor.

Projektet genomförs i samarbete med ÄK-IT och avdelningen för ekonomi vid Nordiska ministerrådet under perioden 1. maj 2004-31. december 2004.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 33/2002/kultur Nordisk språkgemenskap (A 1279/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at tre af ministerrådets ekspertorganer diskuterer at intensivere samarbejdet. Udvalget tilslutter sig tanken om et tværsektorielt samarbejde mellem kultur- og uddannelsessektorne. Sprogforståelse handler både om kultur og om uddannelse og det er nødvendigt med tværsektorielt samarbejde. Udvalget undrer sig over, at ministerrådet henviser til en udredning fra 2002, som tilsyneladende peger på behovet for finansiering, men at ministerrådet ikke mener, at det er nødvendigt at skabe finansiering. Udvalget vil på det kraftigste opfordre ministerrådet til at finde en løsning på finansieringsbehovet.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet redegør tilfredsstillende for arbejdet med at skabe såvel en webportal for skoler som for sprogsamarbejde, samt på ønsket om at der skal udarbejdes undervisningsmateriale.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd *afventer ny meddelelse* næste år i anledning af Rek. 33/2002/kultur hvad angår anden at-sats;
>
> *at* Nordisk Råd tager ministerrådets meddelelse om Rek. 33/2002/kultur hvad angår tredje, fjerde, femte og sjette at-sats til efterretning og anser disse som *færdigbehandlede* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 36/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 36/2002/kultur Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet (B 211/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte udviklingsplan for Nordisk Ministerråds mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet under hensyntagen til udvalgets bemærkninger i betænkning over B 211/kultur

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har nu afsluttet udviklingsplanen for Nordisk Ministerråds mobilitets- og netværksprogrammer inden for uddannelsesområdet. Den 1. januar 2004 begyndte de nye Nordplus-programmer, og i løbet af 2004 vil de første deltagere kunne tage af sted under de nye vilkår og muligheder.

Af udviklingsplanen fremgik det også, at Nordisk Ministerråd rapporterer om fremdrift og resultater af opfølgningen som en integreret del af ministerrådets arbejde med budgetlægning og resultatrapportering. Med henblik på afrapportering fra administratorerne for det første år, 2004, vil dette ske til Nordisk Ministerråd i februar 2005. Resultaterne vil blandt andet fremgå af budgetforslag 2006, som Nordisk Råd vil behandle på sessionen i 2005.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommendationen kan afskrives.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 36/2002/kultur Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet (B 211/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådets arbejde med mobilitets- og støtteordninger er i gang og ser frem til rapporter fra de enkelte administrative organer i forbindelse med budgetforslag 2006. Udvalget har erfaret, at det ikke har været helt problemfrit for alle de nye administrative organer. Udvalget er derfor meget spændt på denne afrapportering.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 36/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 37/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 37/2002/kultur Uddannelse for unge i Norden (A 1289/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nordiske regeringer informerer alle skoler for ungdomsuddannelse om "Den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser" – herunder om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår – så den bliver velkendt af såvel studievejledere og ansvarlige for godkendelse af eksamener taget i andre nordiske lande på de enkelte uddannelsessteder
2) *at* der udformes en informationskampagne der sigter på unge i Norden om muligheden for et nordisk uddannelsesår
3) *att* Nordiska ministerrådet utreder de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna att i högre grad kunna utnyttja möjligheterna till ett nordiskt studieår
4) *at* Nordisk Ministerråd senest ved Nordisk Råds session 2003 redegør for tiltag som er sat i værk for at følge op vedtagelsen

Nordisk Ministerråd meddeler:

Den nordiske overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser har eksisteret i 10 år. Som led i opfølgningsarbejdet af Norrback-rapporten om nordboernes rettigheder blev det besluttet at der skulle udarbejdes en rapport der blandt andet skulle beskrive følgende:

- hvor mange elever benytter sig af aftalen
- nordiske myndigheders kundskab om aftalen
- kortlægning af de økonomiske forudsætninger for at studere i et andet nordisk land
- udarbejde et forslag til en informationsstrategi

Kortlægningen viste blandt andet,

- at der var ca. 400 elever, som i 2003 benyttede sig af gymnasieoverenskomsten
- at myndighedernes kundskab om aftalen ikke er særlig stor
- at de økonomiske forudsætninger for at studere i et andet nordisk land i rimelig grad er tilstede, men der i højere grad er tale om andre hindringer som f.eks. sproglige barrierer samt det at tage til et nordisk land ikke betragtes som særskilt "eksotisk"
- at en informationsstrategi først og fremmest vil bære frugt, såfremt man satser på nationale informationsstrategier målrettet myndigheder og studievejledere

Af rapporten fremgik følgende tabel, som er en oversigt over studiestøtte i de nordisk lande. Maksimumbeløbet som udbetales til den enkelte studerende per måned i danske kroner (DKK)

Land	Belopp (DKK)	Typ av bidrag	Totalt bidrag
Danmark	1426	Grundbelopp (< 18 år)	
	821	Behovsprövat tillägg (< 18 år)	2247
	2897	Udeboende (< 18 år)	
	1622	Behovsprövat tillägg (< 18 år)	4519
	2247	Hemmaboende (> 18 år)	2247
	4519	Udeboende (> 18 år)	4519
Finland	618	Studiestöd (< 18 år)	
	1497	Studiestöd (> 18 år)	
	1341	Bostadstillägg för utlandsstuderande	2838
		Studielån	
Åland	1639	Studiepenning	
	1407	Bostadstillägg	3046
	477	Försörjartillägg[1]	
	2681	Studielån	
Island		Studielån	
		Stöd till uppehälle kan utgå vid utlandsstudier	
Norge	4785	Stipendium (total)	4785
	1038	Studielån	
		Tre hemresor per år	
Sverige	723	Studiestöd (< 21år)	
	1926	Inackorderingsbidrag	
	700	Inkomstprövat tillägg	3349

Kilde: Gymnasiestudier i Norden, Skolverket, Sverige,

MR-U har i 2003 besluttet, at gymnasieoverenskomstens krav om opholdstid ophæves, at det i gymnasieoverenskomsten tydeliggøres, hvilke fordele aftalen giver de studerende udover EF/EØS retten, at der gennemføres en teknisk opdatering af aftalen i forhold til EF/EØS retten. En endelig revideret aftale forventes besluttet i sommeren 2004.

I forbindelse med vedtagelsen af en ny gymnasieoverenskomst vil landene fortsætte med at forbedre den nationale information rettet imod myndigheder og studievejledere. Der er derimod ikke planlagt nogen informationskampagne på nordisk niveau.

Derudover har det nordiske skolesamarbejde planlagt, at der skabes en simpel sammenligning af ungdomsuddannelsessystemet i de forskellige nordiske lande. Sammenligningen vil blive placeret på det nordiske skolenet, og med link fra Hallo Norden. Og derudover vil der blive udarbejdet og trykt en folder om gymnasieaftalen.

I forbindelse med udviklingen af Nordisk Ministerråds mobilitets- og netværksprogrammer inden for uddannelsesområdet vil det nordiske netværk af administratorer i alle lande og selvstyreområder kunne informere både om det nye Nordplus junior samt om muligheden for at tage et nordisk uddannelsesår samt om den nordiske overenskomst om gensidig anerkendelse af gymnasiale uddannelser.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommandationen kan afskrives.

[1] För studerande med minderåriga barn.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 37/2002/kultur Uddannelse for unge i Norden (A 1289/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådets Nordplus Junior program skal informere om mulighederne på ungdomsuddannelsesområdet. Udvalget er bekendt med, at det ikke er lykkedes fuldstændigt at gøre kendskabet til Nordplus Junior bedre, men forventer at dette vil forbedre sig i løbet af kort tid.

Kortlægningen viste bl.a. at 400 elever har benyttet sig af aftalen i 2003. Det er et relativt stort antal, særligt taget i betragtning, at myndighedernes kendskab til aftalen ikke er stort. Udvalget bifalder derfor, at man vil satse på nationale informationsstrategier i de nordiske lande målrettet mod myndigheder og studievejledere. De sammenlignede oplysninger, som man vil lægge på det nordiske skoledatanet og Hallo Norden, vil helt sikkert være oplysende for unge som overvejer at benytte sig af aftalen.

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med, at undervisningsministrene den 9. juni 2004 underskrev den ny gymnasieaftale. Udvalget finder det positivt, at kravet om opholdstid ophæves og at det præciseres hvilke fordele udover EF/EØS retten, som gymnasieaftalen giver.

Ministerrådet redegør i meddelelsen for de økonomiske forudsætninger for at studere i et andet nordisk land og konkluderer at disse i rimelig grad er tilstede, men at der er tale om f.eks. sproglige barrierer.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 37/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 38/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 38/2002/kultur Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser (A 1305/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* forny Sigtuna-aftalen fremfor at erstatte den med en deklaration og vedtage en ny beslutning om *nordisk tentamensgiltighet*/anerkendelse af eksamener, en ny aftale som erstatter ministerrådets beslutning fra 1975 og i sin politiske intension går videre end den nuværende Sigtuna-aftale, som ikke omfatter alle højere uddannelser
2) *at* i dette arbejde inddrage forslagene fra rapporten "Tentamensgiltighet (Sigtuna-avtalet 1975)", ANP 2001:723
3) *att* vidta ökade informationsåtgärder gällande den nordiska tentamensgiltigheten, dels till de studerande, dels till dem som administrerar och godkänner examina och merithandlingar

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Inledning

Sigtunaöverenskommelsen (Nordiska ministerrådets beslut den 12 juni 1975 angående nordisk tentamensgiltighet) om tillgodoräknande av högre utbildning inom Norden slöts 1975. Därefter har den högre utbildningen förändrats i samtliga nordiska länder utan att avtalet har justerats. År 1999 initierades därför en översyn av överenskommelsen.

Den arbetsgrupp som på Ledningsgruppens för nordiskt samarbete inom högre utbildning (HÖGUT) uppdrag utredde frågan har i två rapporter (Tentamensgiltighet, ANP 2001:723, och Nordisk tentamensgiltighet i ny belysning, intern rapport mars 2001) konstaterat att Europarådets och Unescos gemensamma konvention från 1997 om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen, den så kallade Lissabon-konventionen, omfattar samma typ av frågor men på en tydligare nivå och omfattar dessutom vissa frågor om tillträde till högre utbildning. Bedömningen var därför att Lissabon-konventionen ger studenterna en större rättsäkerhet än det beslut som fattades av de nordiska utbildningsministrarna 1975, det så kallade Sigtuna-avtalet. Lissabon-konventionen innehåller dessutom former för uppföljning av konventionen.

Gruppens förslag var alltså att Sigtuna-överenskommelsen skulle ersättas med en deklaration om att utveckla erkännandet inom Norden av bevis avseende högre utbildning. Detta skulle emellertid inte ske förrän samtliga fem länder ratificerat Lissabon-konventionen och därmed bundna av dess text.

Lissabon-konventionen är sedan början av 2004 ratificerat av alla de nordiska länderna.

Handlingsplan för uppföljning av nordbornas rättigheter

Vid MR-U:s möte i juni 2003 beslutades en handlingsplan för uppföljning av nordbornas rättigheter inom utbildningsområdet. I handlingsplanen beslutades att en nordisk deklaration om ömsesidigt godkännande skall utarbetas. Deklarationen skall ersätta Sigtuna-avtalet. Deklarationen skall fungera som ett verktyg för ömsesidigt erkännande inom högre utbildning i Norden och ta utgångspunkt i Lissabon-konventionen.

Uppdraget att "värdera möjligheten att utarbeta förslag till deklaration" gavs till HÖGUT. HÖGUT har låtit utarbeta ett förslag till deklaration där det framgår att Sigtuna-avtalet skall ersättas av nämnda deklaration och att ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna inom ramarna för Lissabon-konventionen upprättas. I förslaget till deklaration ligger även att de myndigheter som är utsedda att vara nationella informationscentra för akademisk rörlighet och erkännande (ENIC-kontoren) kontinuerligt skall utvärdera implementeringen av den nordiska deklarationen och Lissabon-konventionen i Norden och rapportera till Nordiska ministerrådet (MR-U).

Nordisk deklaration om erkännande av bevis avseende högre utbildning

Förslaget till nordisk deklaration om erkännande av bevis avseende högre utbildning kommer att behandlas av de nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) vid dess möte i Reykjavik den 9 juni 2004. Deklarationen har därför föreslagits att betitlas "Reykjavik-deklarationen".

I förslaget till deklaration betonas information och vägledning i frågor som rör erkännande av nordisk högre utbildning från ett nordiskt land till ett annat tillsammans med identifikation av problem vid implementeringen och tillämpningen av såväl den nordiska deklarationen som Lissabon-konventionen. Ansvaret för detta ligger på de myndigheter som är utsedda att vara nationella informationscentra för akademisk rörlighet och erkännande, de så kallade ENIC-kontoren. Med detta önskar man visa att den nya nordiska deklarationen blir ett starkt, effektivt och modernt verktyg för erkännande av högre utbildning i Norden.

I förslaget till deklaration lyfts även de nordiska länderna aktiva deltagande i Bologna-processen fram. Bologna-processen syftar till att utveckla det europeiska samarbetet inom högre utbildning och främja studenternas rörlighet mellan de europeiska utbildningssystemen och på arbetsmarknaden. Erkännandefrågor är därmed centrala även i Bologna-processen.

Nordiskt projekt

För att minska gränshindren, förbättra informationen och öka möjligheterna för ömsesidigt erkännande inom den högre utbildningen i Norden finansierar HÖGUT sedan 2003 ett samarbetsprojekt mellan de nordiska Enic/Naric-kontoren (European Network of Information Centres/National Academic Recognition Information Centres). Projektet är treårigt och finansieras med DKK 600 000 per år. Projektet har tre delar: Identifiering av hinder för mobilitet inom allmänna utbildningar, identifiering av hinder för mobilitet inom lärarutbildningar samt utvärdering av de nordiska Enic/Naric-kontoren.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 38/2002/kultur Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser (A 1305/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet har valgt at erstatte Sigtuna-aftalen med en deklaration, som sikrer de nordiske studerende en bedre retsstilling. Samtidig er der iværksat et projekt, som bl.a. skal sikre information.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 38/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 39/2002/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 39/2002/kultur Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation (B 212/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde *hvidbog* om udbygning af Norden til en internationalt ledende forsknings- og erhvervsregion

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet för undervisning och forskning (MR-U) beslutade 4 juni 2002 att igångsätta framtagandet av en vitbok för utbyggning av Norden till en internationellt ledande forsknings- och näringsregion. Ansvaret för uppgiften ligger på ordförandeskapet för MR-U med bistånd av en nordisk arbetsgrupp och av Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR).

Genom beslutet understryker Nordiska ministerrådet (NMR) behovet för att vidareutveckla det nordiska forsknings- och näringspolitiska samarbetet och göra Norden till en av världens mest attraktiva utbildnings-, forsknings- och innovationsregioner.

Vid MR-U:s möte den 31 oktober 2002 beslutades ett mandat för framtagandet av vitboken. Ur mandatet framgår det att en utredare/rapportör med gedigna kunskaper om relevanta forsknings- och innovationsförhållanden i Norden skall utses. Rektor Gustav Björkstrand, tidigare finsk undervisningsminister, utsågs till rapportör. MR-U beslutade också vid oktobermötet att rapportören som stöd för uppgiften skulle ha en namngiven referensgrupp. Referensgruppen består av elva personer med representanter för departement, forskningsråd, NUS, IT/näringsliv och de självstyrande områdena.

Ett utkast till vitboken diskuterades vid ett seminarium den 24 september 2003 i Stockholm. Till detta seminarium inbjöds ett hundratal personer bl.a. representanter för Nordiska rådets utbildnings- och kulturutskott.

Vitboken färdigställdes i oktober 2003. Huvudrapporten föreligger på svenska och kortversionen på svenska, finska och engelska. Rapporten kallas "NORIA – Vitbok om nordisk forskning och innovation". NORIA står för Nordic Research and Innovation Area, dvs ett nordiskt forsknings- och innovationsrum. Vid ett möte i oktober 2003 ställde sig MR-U bakom de visioner som utvecklas i vitboken. I vitboken diskuteras olika instrument och aktivitetsformer samt förslag till tre aktuella modeller för en omorganisering av det nordiska forskningssamarbetet. För att säkerställa nationell förankring och politisk uppbackning av förverkligandet av förslagen i vitboken sändes vitboken på remiss i de nordiska länderna. Remissvaren visar att det finns ett klart intresse för att förstärka det nordiska samarbetet i enlighet med vitbokens vision. Man är också i det stora hela enig med de instrument och aktivitetsformer som är föreslagna. Däremot råder det ännu delade meningar om vilken som skulle vara den bästa organisationsformen.

Ministerrådet för näring har igångsatt ett arbete med att utarbeta en strategi för näringsområdet. Rapporten, innovationsboken, förväntas vara färdig i maj 2004. Denna strategi kommer att ha stor betydelse också för forskningssidan.

Två representanter för Nordiska rådets kultur- och utbildningsutskott deltog den 25 mars i MR-U 1/04 mötets punkt 4 (Nordiska rådets syn på vitboken och innovationsboken vid representanter för Nordiska rådets Kultur- och utbildningsutskott) och presenterade rådets synpunkter på vitboken. De två representanterna var Britt Hildeng, Den socialdemokratiska gruppen, Norge, och Tuve Skånberg, Mittengruppen, Sverige.

Britt Hildeng anförde bl.a. att arbetet med vitboken är en god startpunkt för att skapa ett större fokus och en tydligare samordning inom den nordiska forskningspolitiken. Vitboken visar ett klart brott med tidigare nordiskt forskningspolitiskt tänkande; dels lyfts de enskilda forskarna fram på ett annat sätt än tidigare och dels sker en fokusförskjutning från grundforskning till en mer tillämpad forskning finansierad av näringslivet.

Tuve Skånberg menade bl.a. att Nordiska rådet har en gemensam positiv syn på vitboken och aktiviteterna knutna därtill. Centralt för hela processen är att forskningen i de nordiska länderna ges större möjligheter genom samordning klara att möta den internationella konkurrensen. Vitboksprocessen är ett gott komplement till motsvarande processer i EU.

MR-U 1/04 diskuterade också vitbokens remissvar och FPR:s kommentarer till dessa. Ministrarna fann att trots att remissvaren inte ger en entydig bild så är hållningen till visionen i Vitboken i princip positiv. Man beslutade att ge sekretariatet i uppdrag att till MR-U 2/04 (9 juni 2004) framlägga ett förslag till en ny organisering av det framtida nordiska forskningssamarbetet.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 39/2002/kultur Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation (B 212/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget er bekendt med at MR-U på sit møde den 9. juni 2004 godkendte forslag om realisering af et nordisk forskningsråd (Nord-Forsk), som det ene "ben" i NORIA (Nordic Innovation and Research Area) og ministrene blev orienteret om den nye rapport "Nordisk styrka, nationell nytta och global excellence: förslag till nordisk innovationspolitiskt samarbetesprogram 2005-2010" af direktør Bjarne Lindström, Åland.

Kultur- og Uddannelsesudvalget håber, at det vil lykkes at få iværksat NORIA med såvel et forsknings- som et innovations-"ben"/søjle.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 39/2002/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 4/2003/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 4/2003/kultur Rabatordning for unge og studerende (A 1325/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at undersøge mulighederne for at gennemføre rabatordninger for unge og studerende på statslige og statsligt støttede transportsystemer

De nordiske landenes regjeringer meddeler:

En nordisk arbeidsgruppe gjorde en kartlegging av reiserabattordninger i de nordiske land i 2003. Der fremkom det at det finnes store forskjeller mellom landene og det er ulike prinsipper angående rabattordninger som gjelder.

I Danmark henviser Undervisningsdepartementet og Forskningsdepartementet til de rabattordninger som allerede er etablert. Det er ministerienes innstilling at det må aksepteres at det er visse forskjeller mellom landene bl.a. fordi studiestøtteordningene tar utgangspunkt i forskjellige nasjonale forhold. Danmark har ikke innvendinger mot Nordisk Råds forslag.

I Finland beslutter den som ordner transporten om reiserabatter for studerende – ikke staten. Rabattsystemet fungerer derimot rett bra i Finland. Alle studerende som har fått ett finskt studiekort får reiserabatt. Derfor kan Finland ikke anta forslaget i rekommandasjon 4/2003.

I Island finnes det ikke noe transportsystem som drives av staten men busssystem drives av mange kommuner og vedkommende foretak bestemmer om de gir rabatt til studerende eller ikke. Det finnes diverse rabattkort for studerende, som for andre.

I Norge får studenter 50 % rabatt på togreiser, et begrenset antall på alle fjerntog. Rabattordningen gjelder også nordmenn med utenlandsk studiebevis og utlendinger som studerer i Norge. I flytoget fra Gardermoen gis det også 50 % rabatt. Det gis studierabatt i den kollektive trafikk i Oslo. I langdistansebusser gis 25–50 % rabatt både til norske og utenlandske studenter. Norge anser ikke att rekommandasjonen fra Nordisk Råd krever noen videre oppfølging fra norsk side.

På Færøyerne gjelder en rabattordning for studerende som benytter de offentlige transportmidler til og fra utdannelsesstedet. Den finansieres av Stuðulsstovnurin (den færøyske studiestøtteorganisasjon) og alle de som får støtte fra Stuðulsstovnurin, dvs. både færøyske og utenlandske studenter, kan få denne rabatt. Ikke andre. Det er ikke planer fra færøysk side å endre på denne ordning.

På Åland har de studerende som kommer fra andre land for å studere samme rettigheter som egne studerende. De kan derfor benytte seg av samme rabatter når det gjelder den kollektive trafikken.

I Sverige støtter staten ikke studenters reiser. Studiestøttemyndigheter og studentorganisasjoner kan derimot søke rabatter ved å forhandle med diverse trafikkforetak. Noen forandring på dette anses ikke som aktuell.

De nordiska ländernas regeringar anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 4/2003/kultur Rabatordning for unge og studerende (A 1325/kultur)

Rekommandationens at-sætning lød, at Nordisk Ministerråd skulle undersøge mulighederne for at gennemføre rabatordninger for unge og studerende på statslige og statsligt støttede transportsystemer. Det fremgår af de respektive landes svar, at man enten har sådanne løsninger eller at det ikke vil være muligt at pålægge de private transportfirmaer sådanne krav.

Kultur- og Uddannelsesudvalget beklager, at det ikke har været muligt at ændre dette.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 4/2003/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

*Rek. 5/2003/välfärd
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 5/2003/välfärd Pensioner och förtidspensionering (A 1335/välfärd)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* se över formerna för beskattningen av pensioner från ett annat nordiskt land och eftersträva en gemensam tillämpning av skatteavtalet i de nordiska länderna

2) *att* förenkla proceduren för bedömningen av rätten till förtidspension och rehabilitering så att undersökning och beslut görs i ett land istället för i berörda länder. På sikt bör regelverken om förtidspensionering de nordiska länderna emellan harmoniseras

Nordiska ministerrådet meddelar:

Första att-satsen:

Den gemensamma princip som finns i det nordiska skatteavtalet är att pensioner endast beskattas i utbetalarstaten. Vid beräkning av skatten i hemviststaten ger avtalet utrymme för att beakta sådan inkomst som inte beskattas i hemviststaten vid fastställande av beskattningsunderlaget, vilket innebär att utlandsinkomsten kan få betydelse exempelvis vid fastställandet av progressionsuppräkning. Norge och Finland tillämpar denna ordning. Sverige har genom en särskild bestämmelse i skattelagen för närvarande slopat utlandsinkomsternas progressionseffekt. Det handlar däremot inte om att de nordiska länderna skulle tillämpa det nordiska skatteavtalet på olika sätt, utan om att ländernas interna skattelagstiftning till denna del är olika.

Systemen för och finansieringen av socialförsäkringar (inklusive pensioner) skiljer sig åt mellan de nordiska länderna. Även i fråga om beskattningen av pensioner finns skillnader i den interna lagstiftningen i de nordiska länderna.

I det gällande nordiska skatteavtalet finns en gemensam princip om att pensioner endast beskattas i utbetalarstaten. Härutöver avgörs den interna lagstiftningen i respektive nordisk land på nationell nivå. Skattefrågor diskuteras regelbundet i Nordiska ministerrådet. De nordiska finansministrarna har utvecklat ett samarbete på skatteområdet i form av löpande utväxling av information. Dessutom dryftas de politiska förutsättningarna för samordning och initiativ på skatteområdet.

Det är viktigt att beskattningen sker felfritt i länderna och att de skattskyldiga får tillräcklig information och handledning. Den nordiska skattegruppen (med representanter från de nordiska skattemyndigheterna) arbetar för att detta mål skall uppnås.

Vidare är det avtalat, att de myndigheter som har kompetens att förhandla dubbelbeskattningsöverenskommelser, diskuterar problemställningar kopplade till beskattning av pensioner från ett annat nordiskt land.

Andra att-satsen

Den nordiske sosialforsikringsgruppe vil drøfte spørsmålet på sitt møte i mai 2004.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 5/2003/välfärd Pensioner och förtidspensionering (A 1335/välfärd)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets meddelande om den gemensamma princip som finns i det nordiska skatteavtalet om att pensioner endast beskattas i utbetalarstaten men med skillnader vad gäller progressionsuppräkning. Norge och Finland tillämpar denna ordning medan Sverige genom en särskild bestämmelse i skattelagstiftningen har slopat utlandsinkomsternas progressionseffekt. Detta handlar inte om att de nordiska länderna tillämpar det nordiska skatteavtalet på olika sätt utan om att ländernas interna skattelagstiftning i denna del är olika.

Välfärdsutskottet noterar vidare att finansieringen av socialförsäkringar, inklusive pensioner, skiljer sig åt mellan de nordiska länderna och att det även finns skillnader i ländernas lagstiftning när det gäller beskattningen av pensioner. I det gällande skatteavtalet mellan de nordiska länderna finns en gemensam princip om att pensioner endast ska beskattas i utbetalarstaten. I Nordiska ministerrådet diskuteras skattefrågor regelbundet och de nordiska finansministrarna utväxlar löpande information. Den nordiska skattegruppen med representanter från de nordiska skattemyndigheterna arbetar för att beskattningen ska ske felfritt i länderna och att de skatteskyldiga får korrekt information och handledning. Vidare är det avtalat om att de myndigheter som har kompetens att förhandla dubbelbeskattningsöverenskommelser ska diskutera problemställningar kopplade till beskattning av pensioner från ett annat nordiskt land.

I dag finns inom Norden olika tillämpningssätt av skatteavtalen vilket leder till att den disponibla inkomsten efter skatt kan variera ganska kraftigt beroende av från vilka länder pensionen erhålls och var personen bor. En gemensam tillämpning av skatteavtalet i de nordiska länderna vad gäller pensioner, tillsammans med en översyn av formerna för beskattningen av pensioner är det som rekommendationen efterfrågar. Välfärdsutskottet väntar tills detta material föreligger innan rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet om Rek. 5/2003/välfärd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

Rek. 6/2003/näring
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 6/2003/næring Nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin (A 1316/näring)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at der med henblik på oprettelse af et nordisk samarbejdsorgan for møbelindustrien, gennemføres et forstudie for at klarlægge de industripolitiske forudsætninger, økonomi og struktur for et sådant samarbejdsorgan

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk InnovationsCenter initierer og finansierer grænseoverskridende udviklingsprojekter, som bidrager til det nordiske erhvervslivs konkurrenceevne og styrker den nordiske erhvervskultur.

MR-Næring finder, at møbelindustriens problemer bør adresseres inden for Nordisk InnovationsCenters regi. De nordiske landes møbelindustrier bør derfor rette henvendelse direkte til Nordisk InnovationsCenter med henblik på dettes stillingtagen til, om der bør anvendes NMR-ressourcer på at gennemføre en kortlægning af de industripolitiske forudsætninger for etableringen af det foreslåede samarbejdsorgan

Nordisk Ministerråd finder at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 6/2003/næring Nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin (A 1316/näring)

Som det fremgår af Ministerrådets svar er situationen at "MR-Næring finder, at møbelindustriens problemer bør adresseres inden for Nordisk InnovationsCenters regi. De nordiske landes møbelindustrier bør derfor rette henvendelse direkte til Nordisk InnovationsCenter med henblik på dettes stillingtagen til, om der bør anvendes NMR-ressourcer på at gennemføre en kortlægning af de industripolitiske forudsætninger for etableringen af det foreslåede samarbejdsorgan".

Nordisk Råds sekretariat har i samarbejde med NMR's sekretariat afholdt møde med flere af parterne bag forslaget. Mødet fandt sted på baggrund af ministerrådets svar. Det skete med henblik på at få en præcis afklaring af, hvorledes Nordisk InnovationsCenter kan bidrage med finansiering til virkeliggørelse af et nordisk samarbejdsorgan.

Efter således at have været i høringsrunde samt efterfølgende opfølgning med partnerne bag forslaget, afskrives rekommandationen idet udvalget anbefaler at man ansøger Nordisk InnovationsCenter direkte.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 6/2003/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drifa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Rek. 7/2003/næring
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 7/2003/næring Opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere (A 1322/næring)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

> *at* der udarbejdes en kort skriftlig statusredegørelse over de nordiske landenes aktiviteter i forbindelse med efterlevelse af Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændig opfindere og at denne præsenteres overfor Næringsudvalget

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske landes regeringer arbejder alle med handlingsplaner, som indeholder elementer specifikt rettet mod forbedring af erhvervsvilkårene for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere. Handlingsplanerne afspejler, med forskellige prioriteringer, forpligtelserne i Nordisk charter.

Således offentliggjorde den danske regering i januar 2003 "Handlingsplan for iværksættere", i september 2003 "Nye veje mellem forskning og innovation – fra tanke til faktura" og senere i oktober 2003 "Et samfund med plads til det frie initiativ".

Den norske regering fremlagde i slutningen af 2003 sin plan for en national innovationspolitik "Fra idé til værdi".

I Sverige pågår arbejdet med en national innovationsstrategi fortsat.

For de tre lande gælder det at handlingsplanerne i høj grad afspejler et ønske om øget kommercialisering af det innovative potentiale.

Vedrørende det europæiske patentforsikringssystem kan det oplyses, at sagen har været drøftet i forskellige fora siden vedtagelsen af det nordiske charter, og at EU-kommissionen i øjeblikket har indledende drøftelser med eksperter om, hvordan en forsikringsordning bedst etableres. Hvordan skal den finansieres? Hvordan skal organiseringen være – både juridisk og rent praktisk? Det forventes, at Kommissionen indgår kontrakter med eksterne konsulenter vedrørende dette udredningsarbejde i løbet af foråret 2004.

Nedenfor redegøres for landenes tiltag og planer i relation til de retningslinier, som er indeholdt i "Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere".

Danmark

Vilkår for etablering af virksomhed i Norden, beskatning og finansiering

Den danske regering har taget initiativ til at etablere en iværksætterfond på minimum 500 mio. DKK i samarbejde med en række private investorer. Iværksætterfonden skal sikre nye virksomheder lettere adgang til risikovillig finansiering. Hertil kommer en række initiativer til at forbedre privates mulighed for at investere i nye innovative virksomheder. Eksempelvis gennem modernisering af den såkaldte etableringskontoordning. Iværksættere skal bl.a. have mulighed for at bruge etableringskontoindskud til dækning af driftsudgifter, f.eks. løn, leje af erhvervslokaler, udgifter til advokat og revisor i forbindelse med etablering, markedsundersøgelser m.v. Endelig skal et lovforslag, der skal give universiteterne mulighed for at etablere egne selskaber, medvirke til at få flere forskningsbaserede iværksættere.

En ny model for finansiering af innovationsmiljøerne tilskynder miljøerne for innovative iværksættere til dels at etablere et tættere samarbejde med forskningsinstitutioner om kommercialisering af forskningsresultater gennem nye, innovative virksomheder, dels at få et tættere samarbejde med det private kapitalmarked.

Hertil kommer, at der er blevet oprettet en enhed for teknologioverførsel inden for det bioteknologiske område i København, som bl.a. skal vejlede omkring kommercialisering af forskningsresultater gennem virksomhedsetablering.

Uddannelse, rådgivning og internetteknologi

En stor del af de nye initiativer består af aktiviteter, der skal fremme iværksætterkulturen, såsom priser og informationskampagner og øget integrering af iværksætteri i uddannelsessystemet.

Regeringen vil f.eks. etablere et iværksætterakademi, der tilbyder meritgivende kurser i iværksætteri og innovation til studerende på alle niveauer i uddannelsessystemet. Akademiet skabes efter udenlandsk forbillede, og forventes at være klar til studiestart i 2005.

For yderligere at sætte fokus på iværksætteri blandt universiteterne er der blevet gennemført en undersøgelse af universitetsstuderendes iværksætteraktivitet – "Iværksætterbarometeret". På baggrund af undersøgelsen blev Danmarks bedste iværksætteruniversitet kåret af videnskabsministeren.

Ligeledes er der taget initiativ til at formulere en samlet strategi for iværksætterindsatsen i hele undervisningssystemet. Der bliver sat ind i forhold til i højere grad at inddrage iværksættere i undervisningen af elever og studerende, og vejledningen af elever og studerende i forhold til en karriere som iværksætter bliver styrket.

For at styrke iværksætternes kompetencer er der sket en reform af den offentlige erhvervsservice. Reformen skal bl.a. sikre, at iværksættere og mindre virksomheder tilbydes ensartet indledende vejledning og problemafklaring uafhængigt af branche og geografisk område, de er tilknyttet.

Finland

Finland har oplyst, at også den finske regering ved flere fagministeriers medvirken arbejder med handlingsplaner, som indeholder elementer af nærings-, entreprenørskabs- og innovationsvirksomhed.

I den finländska regeringens program fastställs målen för utvecklingen av forsknings-, teknologi- och innovationsverksamheten. Dessa preciseras i handels- och industriministeriets teknologipolitiska riktlinjer om principer och åtgärder för ministeriet och dess förvaltningsområde för genomförande av regeringens strategi åren 2004–2007.

Teknologi- och innovationspolitiken skall att främja ekonomisk tillväxt och näringslivets konkurrenskraft och därigenom sysselsättningen och välfärden. Regeringen ämnar stärka den nationella kunskapsbasen inom de sektorer som är av central betydelse för ekonomi och samhälle, vidareutveckla samarbetet mellan näringslivet, högskolorna och forskningsinstituten, utveckla lagstiftningen om immateriella rättigheter och former av rättighetsutnyttjande samt stärka internationaliseringen av den finska innovationsmiljön. Dessutom skall man främja

villkoren för sociala innovationer och utnyttja teknologin på ett mer effektivt sätt än tidigare inom den regionala utvecklingen.

Särskilda mål är ökning av antalet nya kunskaps- och innovationsbaserade företag med tillväxtpotential, ökning av antalet företag som bedriver forsknings- och utvecklingsverksamhet samt en mer effektiv tillämpning och kommersialisering av resultaten av tekniskautvecklingen.

Teknologifinansieringen kanaliseras till riskfyllda projekt som skapar nytt kunnande, tillför ny kunskap och öppnar nya möjligheter för innovativ affärsverksamhet. Teknologifinansieringens regionala roll och effekt utvecklas genom en konkretisering av de rekommendationer som getts i utredningarna om utnyttjandet av teknologin på regional nivå.

Innovationsmiljön och dess offentliga stödsystem utvecklas så att dessa skall kunna svara mot de ständigt förändrade kraven. Särskild uppmärksamhet ägnas effektiviseringen av verksamheten inom de organisationer som stöder innovativ verksamhet. Företagens innovationsmiljö skall förbättras med hjälp av lagstiftningsreformer om och för system för teknisk säkerhet och kvalitet samt teknisk harmonisering.

Små och medelstora företag saknar ofta kunskap om e-handel, speciellt e-affärer. Informationsteknologin innebär ett effektivt utnyttjande av informations- och kommunikationsnät också inom andra delar av affärsverksamheten än inom elektronisk handel. Andra problemområden är bristen på interoperabilitet och standardisering speciellt i e-handel mellan företag. För att ett företag skall kunna övergå till e-handel krävs investeringar i teknik och kunnande, men ofta också organisationsförändringar. Det nordiska samarbetet förstärks både när det gäller små och medelstora företags satsningar på att möta förändringar och för att kartlägga och lösa interoperabilitets-problem.

Regionala åtgärder inriktas i enlighet med regionala teknologistrategier. Regionernas förmåga att utnyttja FoU-kunskapen förbättras genom ett effektivare utnyttjande av kunnandet hos institutionerna inom teknologisektorn, förstärkningen av resurserna hos TE-centralernas teknologienheter inom ramen för budgeten och genom främjande av åtgärder i syfte att öka användningen och tillämpningen av ny teknologi.

Politikprogrammet för företagsamhet är en del av regeringens ekonomiska politik och näringspolitik. Målsättningen är att skapa verksamhetsramar som främjar grundandet av företag samt företagens tillväxt och internationalisering. Man eftersträvar att ge företagen möjligheter att investera och sysselsätta på lång sikt.

För planeringen och genomförandet av programmet svarar en tväradministrativ ministergrupp. Handels- och industriministern samordnar detta arbete. Programmet genomförs i nära samarbete med olika intressegrupper. Dessutom analyseras finsk företagsamhet och hur den utvecklar sig som ett samhälleligt fenomen i detta utvecklingsprogram för företagsamhet.

Island

Vilkår for etablering af virksomhed i Norden, beskatning og finansiering

Isländska regeringen har under år 2002 minskat företagsskatt från 30 % till 18 %. Regeringen har också förenklat skattsystemet. Detta är mycket viktigt för små företag och gör deras etablering lättare. Små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere kan söka om ekonomisk stöd till IMPRA Innovation Center. De kan också söka om pengar till en nyetablerat fond: Teknisk utvecklings fond. År 2004 är fondens första år. Fonden kommer att stödja teknisk utveckling och innovation och forskning

Konkurslovgivning og brugervenlighed i lovgivningsdokumenter

Forhindring för konkursramte personer i att starta eget företag igen har inte varit ett stort problem på Island. Reglerna är inte onödvändigt negativa.

Netværksdannelse og projektopbygning

Island har jobbat mycket aktivt med nätverk, både inomlands och i Norden. Island deltar till exempel i SMB forum inom Nordisk InnovationsCenter. Informationsspredning om nätverk och

kommande projekter inom teknologi- och iværksættermiljöet har också varit aktiv, till exempel genom IceTec och IMPRA.

Uddannelse, rådgivning og internetteknologi

Under Industri- och handelsdepartementet, på IceTec, är der et Innovation Center, IMPRA, som jobbar särskilt med frågor för små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere. Målsättningen för IMPRA är att vara *one stop shop*, där alla kan till exempel på enkelt sätt få information om hur man etablerar ett företag, information om lagar och regler ang. etablering av företag på Island och eventuellt i andra länder osv. Under sista år har IMPRA ökat sina tjänster via Internet.

Industridepartementet i samarbete med utbildningsdepartementet har lagt stor och ökat vägt på innovations- och entreprenörskapsutbildning på alla skolnivåer.

Norge

Vilkår for etablering af virksomhed i Norden, beskatning og finansiering

For å bidra til økt risikoavlastning og tilgang til kapital i en tidlig fase etableres fire regionale såkornsfond med 400 mill. kroner i statlig ansvarlige lån og 100 mill. kroner i tapsfond.

Regjeringen vil også etablere ett landsdekkende såkornfond med 400 mill. kroner i statlig ansvarlige lån og 100 mill. kroner i tapsfond. De eksisterende såkornfondordninger vil bli evaluert, særlig sett i forhold til organisering og rammebetingelser på statens lån.

Regjeringen vil for å fremme kommersialisering og samarbeid mellom kunnskapsinstitusjonene og næringsliv følge opp endringene i lov om opphavsrett til ideer i universitets- og høyskolesektoren.

Dette vil medføre at fra 2003 vil disse utdanningsinstitusjonene få et større ansvar for anvendelsen av egne forskningsresultater i næringslivet og kommersialisering av patentbare oppfinnelser fra institusjonenes ansatte.

Konkurslovgivning og brugervenlighed i lovgivningsdokumenter

Som ledd i regjeringens arbeid med å gjøre det enklere å starte bedrift i Norge, er det fra mai 2003 åpnet for elektronisk registrering av nye foretak når det gjelder de fleste organisasjonsformene.

Sjansene for å lykkes som entreprenør øker med antall forsøk. Utformingen av regelverket bør derfor i minst mulig grad motvirke at entreprenører som mislykkes ikke starter opp på nytt. Et slikt hensyn må naturligvis avveies mot andre, som bl.a. hensynet til å forhindre økonomisk kriminalitet. Regjeringen vil foreta en gjennomgang av lovgivningen som kan ha betydning for små og mellomstore bedrifter i et innovasjonsperspektiv.

Et enkelt regelverk som gir forutsigbare og stabile rammebetingelser for næringslivet vil fremme entreprenørskap. Forenkling og tilrettelegging for næringslivet utgjør et av regjeringens satsningsområder. Konkretisering av regjeringens ambisjoner om et velfungerende regelverk, enkle rapporteringsordninger og en offentlig sektor som yter brukervennlige tjenester til næringslivet ble lagt fram høsten 2003.

Fra november 2003 er det i tillegg gjort tilgjengelig et elektronisk innrapporteringssystem for samordning av dataopplysninger fra næringslivet til det offentlige – det såkalte "Altinn-prosjektet". For entreprenører og små og mellomstore bedrifter vil dette systemet medføre store lettelser i rapporteringsplikten til det offentlige.

Netværksdannelse og projektopbygning

Regjeringen vil etablere et entreprenørskapsforum for dialog mellom entreprenører og offentlige myndigheter. I samarbeid med næringslivets organisasjoner vil regjeringen vurdere inngåelse av intensjonsavtaler om mentorarbeid for entreprenører i store norske selskaper.

Uddannelse, rådgivning og internetteknologi

For å målrette de direkte virkemidlene mot entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial har regjeringen 1. januar 2004 etablert et nytt særlovsselskap "Innovasjon Norge" med felles brukerfront, basert på dagens virkemidler i Statens Nærings- og Distriktsutbygningsfond (SND), Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens Veiledningskontor for oppfinnere (SVO).

Sverige

Vilkår for etablering af virksomhed i Norden, beskatning og finansiering

De befintliga systemen för finansiering i tidiga skeden ses nu över för att inom befintliga ramar öka tillgången till kompetent kapital till utvecklingsprojekt i tidiga skeden. Detta är en kritisk faktor för tillkomsten av nya kunskapsintensiva företag med hög utvecklingspotential. Regeringen har också avsatt tre miljoner kronor under tre år för att stödja framväxten av kreditgarantiföreningar.

Flera former av beskattning som berör företag utreds för närvarande i Sverige. Det pågår även ett arbete med att följa upp tidigare utredningar. Som ett första steg i en förändring av de så kallade "3:12-reglerna" har regeringen (prop. 2003/04:17, skall behandlas av Riksdagen den 17 december 2003) föreslagit att den andel av vinsten som en företagare skall kunna få beskattad som kapital, i stället för att arbetsinkomst skall öka i storlek. Regeringen har också (samma prop.) föreslagit förändringar i de så kallade lättnadsreglerna i arvs- och gåvobeskattningen, för att underlätta generationsskiften i företag. De ändrade reglerna kommer att träda i kraft den 1 januari 2004. De föreslagna ändringarna i "3:12-reglerna" beräknas kosta staten ca 0,6 (0,57) miljarder. Förslag till ytterligare förändringar av dessa regler förbereds nu, skall få kosta ca 0,4 (0,43) miljarder (totalt skall förändringarna i detta regelverk få kosta omkring 1 miljard, enligt bl.a. uttalanden i BP:n) och skall träda i kraft den 1 januari 2005. Även en rad andra förbättringar av de skatteregler som gäller företagande har gjorts.

Konkurslovgivning og brugervenlighed i lovgivningsdokumenter

Den 2 oktober 2003 gav regeringen i uppdrag till samtliga departement och 45 myndigheter att gå igenom alla regler som berör företagande i syfte att förenkla för företagen. Utifrån genomgången kommer konkreta åtgärder att vidtas under mandatperioden.

Åtgärder som regeringen tänker sig är t.ex. förenklingar av regler, färre blanketter och mindre uppgiftslämnande, ökat samarbete mellan myndigheter, förkortade handläggningstider, förbättrad service och tillgänglighet till t.ex. IT-lösningar. Den 6 november 2003 fick NUTEK dessutom i uppdrag att genomföra en provmätning av företagens administrativa kostnader. Kontinuerliga mätningar kommer att göras för att följa utvecklingen.

Konkurrensreglerna effektiviseras och moderniseras. Bl.a. har ändringar i konkurrenslagen redan införts för att möjliggöra effektivare kartellbekämpning. Härtill kommer att frågan om kriminalisering av överträdelser av förbuden i konkurrenslagen, i enlighet med begäran från riksdagen, kommer att utredas ytterligare. Regeringen beslutade den 20 november att tillsätta en sådan utredning. Regeringen arbetar också fortlöpande med att fånga upp effekterna av genomförda avregleringar och att skapa lämpliga instrument för att vårda marknader som öppnats för konkurrens.

Uddannelse, rådgivning og internetteknologi

För att stimulera ungdomars intresse för entreprenörskap och teknik stöttar regeringen också en försöksverksamhet med kommunala entreprenörskaps- och teknikskolor.

I oktober 2001 lanserades "Företagarguiden" som är en Internetportal med myndighetsinformation riktad till företag och blivande företagare. Portalen innehåller information från ett 30-tal myndigheter och offentliga organisationer. Genom Företagarguiden ska företagare kunna hitta information bl.a. om hur man startar företag och om skatteregler och

tillstånd. Det finns också möjlighet att kunna ställa frågor och söka efter kontaktpersoner på myndigheter.

Ett annat projekt som syftar till att vidareutveckla Internetbaserade tjänster är "Företagsregistrering", som är ett samarbetsprojekt mellan Patent- och registreringsverket (PRV) och Riksskatteverket (RSV).

På projektets hemsida kan man numera få information om företagsbildande, registrering för mervärdesskatt, F-skatt m.m. samt fylla i blanketter som efter undertecknande kan skickas in till PRV respektive skattemyndigheten. Sedan i våras kan de som startar enskild firma ansöka om registrering elektroniskt. Regeringen arbetar nu vidare för att möjliggöra en sådan registrering också för aktiebolag, handelsbolag m.fl.

Nordisk Ministerråd finder at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 7/2003/næring Opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere (A 1322/næring)

Næringsudvalget vil allerførst takke NMR for den skriftlige statusredegørelse over de nordiske landes aktiviteter i forbindelse med efterlevelse af Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere.

Der findes i redegørelsen flere positive tiltag og forandringer som ligger i tråd med charterets intentioner og desuden giver redegørelsen mulighed for at der på et komparativt niveau, kan arbejdes videre med politiske tiltag for at fremme markeds- og konkurrencevilkårene for Nordens små og mellemstore virksomheder.

Det er dog Næringsudvalgets opfattelse at der stadig er mange uopfyldte målsætninger i charteret, hvorfor man på baggrund af redegørelsen vil iværksætte nye initiativer.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 7/2003/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Rek. 8/2003/næring
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 8/2003/næring Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference (A 1332/næring)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at afholde en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference med det formål at få identificeret/konkretiseret behovet for støtte til de baltiske arbejdsmarkedsorganisationer og efterfølgende at kunne udmønte konferencens konklusioner i projektforslag

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har sammen med Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter i Norden planlagt en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference den 31. august – 1. september 2004 i Stockholm. Konferencen vil være opdelt i en temadrøftelse om mobilitet mellem Norden og Baltikum samt en anden temadrøftelse om kapacitetsopbygning hos arbejdsmarkedets parter i de baltiske lande. Der vil blive lagt vægt på at undersøge behovet for støtte hos de baltiske arbejdsmarkedsorganisationer.

Det bliver et *high-level* konference, hvor blandt andet den svenske og estiske arbejdsminister deltager.

Nordisk Ministerråd finder at rekommandationen kan afskrives.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 8/2003/næring Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference (A 1332/næring)

Næringsudvalget ser med stor tilfredshed på NMR's imødekommenhed overfor forslaget om at arrangere og finansiere en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference, hvilket finder sted d. 31. august – 1. september 2004.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 8/2003/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Rek. 9/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 9/2003/medborger Tiltag mod prostitution og handel med kvinder (A 1317/medborgar)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* arbejde for at de nordiske lande udvikler fælles tiltag hvad angår arbejdet mod prostitution og kvindehandel og i særdeleshed hvad angår arbejdet for at modvirke efterspørgslen efter kvinder og børn til prostitution og seksuel eksploitering i vores lande

2) *at* udarbejde og implementere bindende etiske regler mod køb af seksuelle tjenester for offentligt ansatte og ansatte i militær og ulandsarbejde. Dette skal gælde når den ansatte er i tjeneste og i tjenestemandsfritid i forbindelse med sådanne opgaver. Arbejdsmarkedets parter opfordres til at implementere tilsvarende regler

3) *at* arbejde for en nordisk harmonisering af lovgivningen om køb af seksuelle tjenester i det omfang det er foreneligt med de forskellige kriminalpolitiske principper i de nordiske lande

De nordiske landes regeringer meddeler:

Ad 1)

Här hänvisas till de gemensamma nordiska tilltag vidrörande prostitution och kvinnohandel i "Nordic Baltic Task Force".

De nordiska och baltiska utrikesministrarna beslöt i augusti 2002 att tillsätta en "Nordic Baltic Task Force against Trafficking in Human Beings". Huvudmålsättningen med tillsättandet av "Nordic Baltic Task Force" är att underlätta på politisk nivå koordineringen av arbetet mot handel med människor och att underlätta behandlingen av frågan på en politisk nivå i de deltagande länderna. Den överordnade målsättningen är att bekämpa handel med människor, speciellt kvinnor och barn, i de nordiska och baltiska länderna. "Nordic Baltic Task Force" har som en speciell uppgift att följa upp rekommendationerna från det informella nordisk-baltiska ministermötet i Stockholm i april 2003, enligt vilka länderna förbinder sig att arbeta fram och implementera förebyggande åtgärder inklusive åtgärder mot efterfrågan.

Ändamålet är att arbetet mot handel med människor, speciellt med kvinnor och barn, får hög politisk prioritet i de deltagande länderna, och att nationella handlingsplaner mot handel med människor, speciellt kvinnor och barn, utarbetas och implementeras senast år 2005. "Nordic Baltic Task Force" hade sitt första möte i september 2003 och har ett mandat fram till år 2006. En slutrapport skall lämnas till de nordiska och baltiska utrikesministrarnas möte år 2006.

Ad 2)

Norge

Allerede i 1998 vedtok Forsvaret regler mot kjøp av seksuelle tjenester for forsvarets personell i forbindelse med oppdrag i utlandet. Den norske regjering vedtok i 2002 etiske retningslinjer for alle statsansatte mot kjøp og aksept av seksuelle tjenester i inn- eller utland, så også forsvarets personell, i forbindelse med oppdrag.

Etiske regler for statsansatte er tatt inn i Statens Personalhåndbok under kap. 4.6 "Disiplinærreaksjoner, inklusive ordensstraff". Det framgår at en hver ansatt som er på tjenestereise eller annet oppdrag for statens regning i inn- eller utland, uansett tidspunkt, iberegnet fritiden i forbindelse med slike oppdrag, skal avstå fra kjøp og aksept av seksuelle tjenester.

Sverige

Enligt svensk lag lyder svenska fredsbevarande styrkor som deltar i internationella uppdrag under svensk lagstiftning vilket omfattar lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster.

Island

Island har ingen militär och därför inte behov för regler där. Det finns ingen etisk kodex i utrikesministeriet för offentligt anställda ulandsarbetande. De som arbetar för Röda Korset är underkastade Röda Korsets internationella regler som förbjuder köp av sexuella tjänster.

Danmark

Danmark bemærker hertil, at indførelse af et etisk kodeks for alle statens udsendte, der forbyder køb af seksuelle ydelser, skal afstemmes med den generelle holdning i samfundet til prostitution – herunder holdningen til kriminalisering af prostitutionskøberen. I Danmark er der bred opbakning til ikke at kriminalisere prostitutionskunder. Det vil derfor ikke være relevant at udarbejde et generelt etisk kodeks, der forbyder offentligt ansatte at købe seksuelle ydelser.

Det kan have større effekt, hvis den enkelte arbejdsplads taler med gruppen af udsendte om etik og moral. Ledelsen på den enkelte arbejdsplads må gøre det klart for de ansatte, at de er forpligtet til at optræde ordentligt. Desuden bør ledelsen oplyse om den menneskehandel, der ofte er knyttet til prostitution både i Danmark og i udlandet.

Der findes allerede flere eksempler på disse lokale initiativer i Danmark. I reglementet for Det Internationale Humanitære Beredskab fremgår det eksempelvis, at "køb af seksuelle ydelser i opholdslandet er klart i modstrid med en acceptabel adfærd og må ikke finde sted". Forud for hver udsendelse briefer Udenrigsministeriet om disse adfærdsnormer.

Forsvarskommandoen i Danmark udsendte endvidere i februar 2004 en policy, hvor de operative kommandoer forpligtes til at udstede en adfærdskodeks for hvert af de lande, som danske styrker - udsendt til internationale operationer – besøger, bl.a. under afholdelse af frihed. Det anføres blandt andet i et eksempel på et adfærdskodeks, at det ikke er tilrådeligt/tilladt (afhængig af lovgivningen i opholdslandet) at indlade sig i seksuel omgang med prostituerede under opholdet. Selvom prostitution er tilladt i opholdslandet, kan man dermed bidrage til at etablere eller opretholde ofte helt urimelige vilkår for prostituerede.

Desuden er danske statsansattes adfærd allerede i dag til en vis grad reguleret gennem decorumkravet – eller værdighedskravet.

Finland

På våren 2002 har Finlands försvarsministerium entydigt förbjudit fredsbevakarna att inköpa sexuella tjänster. Utrikesministeriet har godkänt samma riktlinjer som Norges regering och uppmanar att Finland skulle implementera etiska regler för statsanställda att inte inköpa eller acceptera prostitution. På våren 2004 har också social- och hälsovårdsministeriet uppmanat finansministeriet att överväga möjligheten att vidtaga åtgärder för sådana etiska regler.

Ad 3)

Sverige

Sedan den 1 januari 1999 finns i Sverige en lag som förbjuder köp (och försök till köp) av sexuella tjänster. Lagen är ett viktigt instrument i kampen mot både prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Rikskriminalpolisen har fått i uppdrag av regeringen att skriva årliga rapporter om situationen vad gäller människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Rikskriminalpolisen har fått i uppdrag av regeringen att skriva årliga rapporter om situationen vad gäller människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Enligt Rikskriminalpolisens årliga lägesrapport om människohandel för sexuella ändamål fungerar lagen som en barriär mot att människohandlare etablerar sig i Sverige. Lagen är dessutom en internationell förebild för det förebyggande arbetet mot människohandel för sexuella ändamål. Sedan den 1 juli 2002 är människohandel för sexuella ändamål straffbart i Sverige. Brottet tar sikte på sådan gränsöverskridande handel med människor som syftar till att de skall utsättas för sexualbrott, utnyttjas i prostitution eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål. Också koppleri och försök till koppleri, att främja eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttja att en annan person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning är förbjudet i Sverige.

Under försommaren väntas den svenska regeringen fatta beslut om att tillsätta en arbetsgrupp med mandat att utarbeta ett förslag till nationell handlingsplan för det fortsatta arbetet mot prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Planen skall bland annat omfatta följande delar:

- åtgärder för förebyggande av prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn
- särskilda ytterligare förebyggande åtgärder för att motverka efterfrågan på människor, kvinnor och barn för prostitution och handel med människor
- åtgärder för att främja och öka skyddet av de mänskliga rättigheterna samt utjämna de social, politiska och ekonomiska ojämlikheter i ursprungsländer som utgör grogrund för prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn

Den nationelle handlingsplanen skall inbegripa insatser på nationell, regional och internationell nivå. Handlingsplanen kommer att läggas fram under 2005.

Genom ett särskilt anslag från Jämställdhetsenheten vid Näringsdepartementet i Sverige har Svenska Filminstitutet under 2003 och 2004 kunnat erbjuda Sveriges gymnasieelever och värnpliktiga att se "Lilja 4-ever" på biograf till subventionerat pris. I anslutning till visningarna har lokalt arrangerats föreläsningar och diskussioner kring de frågor som filmen väckt. Som en del av projektet har boken, "Vad har mitt liv med Lilja att göra?", tagits fram att användas som handledning till filmen.

Svenska Institutet (SI) genomför i samarbete med Jämställdhetsenheten vid Näringsdepartementet i Sverige seminarier om människohandel med visning av "Lilja 4-ever" tillsammans med svenska experter. Dessa seminarier genomförs både i närområdena och i de nordiska länderna.

Island

På Althinget har man i några år lagt fram ett lagförslag om kriminalisering av köp av sexuella tjänster. Hittills har det inte blivit färdigbehandlat och ingen omröstning har förekommit.

En nämnd för att motarbeta pornografi, prostitution och sexuella övergrepp lämnade in en rapport till justitieministern i april 2002. I rapporten finns många förslag till åtgärder.

Några ändringar i de allmänna strafflagen har gjorts för att motverka prostitution, trafficking och sexuella övergrepp. För det första kompletterades lag nr 202 med lag nr 14/2002 som handlar om att det är kriminellt att köpa sexuella tjänster av ungdomar under 18 år. För det andra hände det att med lagändringen nr 40/2003 ändrades vissa bestämmelser som verkade för att ge offren för sexuella brott bättre skydd än tidigare och att fastställa genom lag en speciell bestämmelse som handlar om att trafficking eller människohandel är ett straffbart brott.

Danmark

Den danske regering følger med stor interesse de lovgivningsmæssige tiltag, der er taget på området i de øvrige nordiske lande. Efter den danske regerings opfattelse, er der imidlertid mange betænkeligheder knyttet til at forsøge at komme prostitution og handel med kvinder til livs ved hjælp af en generel kriminalisering af kunder til prostituerede.

Regeringen finder, at kræfterne bør koncentreres om at bekæmpe de bagmænd, som står bag udnyttelsen af de prostituerede, og at effektiv efterforskning og strafforfølgning af bagmændene må prioriteres frem for strafforfølgning af kunderne. Dette kan så suppleres med andre midler rettet mod kunderne, der med fordel kan ske i fællesnordisk regi.

Finland

Hösten 2003 har social- och hälsovårdsministeriet utarbetat ett betänkande om människohandel. På grund av detta kommer ministeriet att utarbeta en nationell handlingsplan. För närvarande behandlar Finlands riksdag regeringens lagförslag om förändringen i brottslagen, där man föreslår nya författningar om människohandeln. Enligt detta marknadsföring av prostitutionell verksamhet skulle bli staffbar. Förslaget innebär inte i det här skedet straff för inköpet av prostituella tjänster.

Norge

De nordiske landene har ikke felles lovstifting. Det er i dag stor variasjon mellom de nordiske landenes synspunkter når det gjelder vurdering av hensiktsmessighet av kriminalisering av kjøp av seksuelle tjenester og deriblant når det gjelder effekten av et slikt lovbud for dem som skal beskyttes. Pr. i dag ser det ikke ut til å være grunnlag for ens lovgivning.

For Norges del vil det ikke være aktuelt å vurdere innføring av et generelt lovforbud mot kjøp av seksuelle tjenester før det foreligger en grundig utredning av virkningene av et slikt forbud i et bredt perspektiv.

Straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd ble endret i 2000. Det ble lagt opp til at spørsmålet om kriminalisering av kjøp av sex skulle vurderes på nytt etter en to års periode når det svenske straffebudet, som ble innført i 1999, ville ha virket så lenge at man med større sikkerhet kunne si noe om konsekvensene.

I løpet av sommeren 2003 nedsettes en arbeidsgruppe som får i oppdrag å innhente kunnskap og erfaringer fra land med ulik praksis og lovgivning på dette området; blant annet fra Sverige. I tillegg skal arbeidsgruppen innhente opplysninger om bruken av straffeloven § 203, som forbyr kjøp av seksuelle tjenester av personer under 18 år. Etter at arbeidsgruppen har lagt frem sin rapport vil Regjeringen ta en beslutning om hvorvidt kjøp av seksuelle tjenester bør kriminaliseres utover det som allerede følger av straffeloven § 203.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 9/2003/medborger Tiltag mod prostitution og handel med kvinder (A 1317/medborgar)

Medborger- og Forbrugerudvalget finder, at de nordiske landes regeringers meddelelse giver et udmærket overblik over de aktiviteter og tiltag der findes på det område rekommandationen omfatter. Denne rapportering bekræfter at de nordiske regeringer generelt arbejder aktivt med bekæmpelse af menneskehandel. Udvalget beklager dog, at Danmark og Island ikke har implementeret eller har planer om at implementere bindende etiske regler mod køb af seksuelle tjenester for offentligt ansatte og i militær (Danmark) og ulandsarbejde. Udvalget er dog opmærksom på at spørgsmålet er tæt forbundet med regeringernes kriminalpolitiske principper som også forhindrer dem i enslydende lovgivning.

Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 9/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 10/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 10/2003/medborger Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder (A 1317/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* udarbejde forslag om forskellige hensigtsmæssige sociale, kulturelle, uddannelses- og oplysningsmæssige tiltag til at modvirke efterspørgslen efter køb af seksuelle tjenester
2) *at* indenfor rammerne af det nordiske nærområdeprogram støtte frivillige organisationer og myndigheder til at udarbejde og udføre forebyggende tiltag, gerne igennem bilateralt eller multilateralt samarbejde, for at modvirke efterspørgslen i regionen for kvinder og børn til prostitution og seksuel eksploitering
3) *at* foretage en grundig udredning af effekterne af kriminalisering af køb af seksuelle ydelser sammenlignet med andre kriminalpolitiske virkemidler

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ad 1) och 2)

Under vintern och våren 2004 sker en koordinering av arbetet inom Nordiska ministerrådets sektorer för narkotika, jämställdhet och social och hälsa samt barn och unga i närområdet. Målet är att NMR:s aktiviteter samordnas så att det uppnås ökade synergieffekter, mer effektivitet, fokus på tvärsektoriella insatser samt bättre koordinering i projekt och aktiviteter mellan sektorerna, samarbetsprogrammen och aktionsplanerna. Målet för denna övergripande strategi är att samordna NMR:s projekt och aktiviteter mellan sektorerna/aktionsplanerna för bl.a. jämställdhet, narkotika, social och hälsa och barn och unga.

En gradvis integrering av andra sektorer med intresse för samarbete inom den nordliga dimensionen är att på längre sikt säkra en anpassning av NMR:s insatser i "Partnership on Public Health and Social Well-being" i överensstämmelse med de mål, prioriteringar och handlingsprogram, som utpekas av partnerskapet. En projektkoordinator på Nordiska ministerrådets kontor i S:t Petersburg har anställts för att samordna bl.a. arbetet mot prostitution och handel med kvinnor, med speciell fokus på att motverka efterfrågan på kvinnor och barn till prostitution och sexuellt utnyttjande i de nordiska länderna.

Nedan beskrivs projekt som till sitt innehåll och genomförande är förebyggande åtgärder mot handel med kvinnor:

Ett projekt med temat "Prostitution, trafficking and drugs – a gender perspective" genomförs i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland år 2004. Inom ramen av projektet kommer seminarier att arrangeras i S:t Petersburg och Kaliningrad, Ryssland; Narva, Estland; Liepaja, Lettland och Klaipeda, Litauen. I seminarierna kommer problem med narkotika,

människohandel och sexuell hälsa att diskuteras ur ett barn- och unga- och ett könsperspektiv. Seminariet riktar sig till lokala hälso- och sociala myndigheter, polis, skolor, ungdomsorganisationer och media. I seminarierna används lokala, nationella och nordiska experter som föreläsare, och seminarierna innehåller föreläsningar och arbetsgrupper. Seminarierna startar i maj 2004 och genomförs under året 2004. Målsättningen med seminarierna är att samla representanter för frivilliga organisationer och myndigheter för att diskutera åtgärder och förebyggande verksamhet för att motverka efterfrågan i Östersjöregionen på kvinnor och barn för att bli sexuellt utnyttjade. Seminarierna skall mynna ut i idéer om nya nordisk-baltisk-ryska projekt och samarbetsnätverk.

Projektet "Kartläggning och insats mot handel med kvinnor i norra Norge, Sverige, Finland och nordvästra Ryssland" startade år 2003. Projektets målsättning är att de deltagande nordiska länderna tillsammans med Murmansk oblast skall genomföra en insats mot prostitution och handel med kvinnor i ländernas nordligare områden. Insatsen har som mål att finna alternativa lösningar baserat på hållbar utveckling för de kvinnor och unga flickor som har utsatts eller riskerar att utsättas för handel med kvinnor från Murmansk oblast till norra delarna av Norge, Sverige och Finland. Insatsen förväntas dessutom att bidra till ökad kompetens, gemensamt förhållningssätt och samarbete mellan myndigheter, frivilligorganisationer och andra nyckelfunktioner i arbetet mot handel i regionen.

Följande rapporter har utarbetats för att beskriva sambandet mellan handel med kvinnor, prostitution och drogmissbruk. I rapporterna "Trafficking, Prostitution and Drugs from a Gender Perspective" och "The influence of prostitution and drug abuse growing on the epidemiological situation concerning the sexually transmitted diseases in St. Petersburg and the Northwest region" är kartläggningar av sambandet mellan handel med kvinnor, prostitution och drogmissbruk och tar utgångspunkt i sociala, juridiska, medicinska, politiska, samhälleliga och ekonomiska synpunkter. Rapporten har utarbetats i samarbete med experter från olika sektorer som social- och hälsosektorn och polisen. I rapporterna föreslås bl.a. olika aktiviteter och åtgärder för att bekämpa handel med kvinnor, prostitution och användning av droger, speciellt samarbete mellan myndigheter och medborgarorganisationer.

Rapporten "Prostitution – A Social Problem? The views on prostitution's nature, causes and effects in the Baltic states and north-western Russia" är resultatet av ett projekt som har intervjuat opinionsbildares förståelse av prostitution och lösning av problemet. Projektet har genomförts i Estland, Lettland, Litauen och i S:t Petersburg, nordvästra Ryssland.

Rapporterna skall användas vid utarbetande av projekt kring prostitution, männsikohandel, narkotika, barn och unga, sociala frågor och inklusive sexuell hälsa.

Kick-off-seminarium i S:t Petersburg arrangeras år 2004 för att presentera projekt och idéer för framtida samarbete med målsättning att belysa det nordisk-baltisk-ryska samarbetet och diskutera visioner för framtida satsningar. Seminariet skall skapa en gemensam plattform för att koordinera olika aktörer inom dessa sektor och det genomgående temat för aktiviteterna skall vara narkotika, människohandel och sexuell hälsa.

Ad 3)

Norges regering godkände i februari 2003 en handlingsplan mot handel med kvinnor och barn 2003–2005 och avsatte totalt 100 milj. NOK för att genomföra handlingsplanen. I handlinsplanen redogörs för vilka åtgärder den norska regeringen önskar att genomföra bl.a. tillsätts en arbetsgrupp som skall samla in kunskap och erfarenheter om effekterna av kriminaliseringen av köp av sexuella tjänster. Efter att arbetsgruppen har lagt fram sin rapport skall regeringen besluta om huruvida köp av sexuella tjänster skall kriminaliseras utöver det som redan finns i den norska strafflagen § 203.

I Finland pågår regeringens arbete med att utarbeta en ny proposition med förslag efter att man har fått erfarenheter av den nya ordningslagen. I Sverige som redan har en lag med förbud mot köp av sexuella tjänster, finns vissa mindre kartläggningar över lagens tillämpning. I Danmark har man satt fokus på prostitution med utgångspunkt i att prostituerade kan hamna i en låst social situation, som är skadlig för den enskilda individen. Danmark önskar alltså stöda den prostituerade att komma ut ur den fastlåsta sociala situationen, t.ex. med hjälp av ansvariga

myndigheter. Därför är prostituerade även en målgrupp i regeringens handlingsprogram "Det Fælles Ansvar". I handlingsprogrammet antaget i mars 2004 föreslår regeringen sina målsättningar inom prostitutionsområdet. I detta sammanhang har man i Danmark pågående aktiviteter som kan ge kunskap om behov och förslag till en förbättrad insats. Den danska regeringen kommer inom år 2004 att lägga fram en handlingsplan, som skall sätta fokus på att ta bort barriärer, befrämja en social insats och göra utslussningen ur prostitutionen tillgänglig för dem som önskar att ta sig ut ur ett liv som prostituerad.

Nordiska ministerrådet anser att det i detta skede inte är aktuellt med att göra en grundlig utredning av effekterna av kriminalisering av köp av sexuella tjänster jämfört med andra kriminalpolitiska åtgärder eftersom det i en del av de nordiska länderna pågår egna utredningar och förberedelser av ny lagstiftning.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 10/2003/medborger Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder (A 1317/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget takker for et uddybende svar og ser positivt på ligestillingssektorens omfattende arbejde på området samt ministerrådets tværsektorale samarbejde om bekæmpelse af problemet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 10/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 11/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 11/2003/medborger Spredning af "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande (A 1323/medborgar)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at som en del af sit arbejde mod kvindehandel og prostitution muliggøre visning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i Norden. Filmvisningen bør forberedes og efterfølges af en diskussion med deltagelse af sagkyndige

De nordiske landes regeringer meddeler:

Genom ett särskilt anslag från Jämställdhetsenheten vid Näringsdepartementet i Sverige har Svenska Filminstitutet 2003 och 2004 kunnat erbjuda Sveriges gymnasieelever och värnpliktiga att se "Lilja-4-ever" på biograf till subventionerat pris. I anslutning till visningarna har lokalt arrangerats föreläsningar och diskussioner kring frågor som filmen väckt. Som en del av projektet har boken, "Vad har mitt liv med Lilja att göra?", tagits fram att användas som handledning av filmen.

Den danske regering har gennem længere tid prioriteret indsatsen mod kvindehandel og regeringen udsendte i 2002 en handlingsplan til bekæmpelse af kvindehandel.

I Danmark kan emnet kvindehandel naturligt tages op i forbindelse med det obligatoriske emne i folkeskolen: "Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab" og tværfagligt kan det behandles i danskundervisningen i forbindelse med læsning af litteratur og i faget samfundsorientering og historie.

Filmen "Lilja 4-ever" kan købes eller lejes med henblik på fremvisning og brug i undervisningen. Via Amtscentrene for undervisning og de kommunale pædagogiske centraler kan lærere og elever rekvirere supplerende materialer.

Anskaffelse af undervisningsmaterialer er en lokal opgave, men for at sikre at filmen er tilgængelig for de skoler og lærere, der ønsker at behandle temaet handel med kvinder i undervisningen, har den danske regering bevilget de nødvendige midler, således at der vil være et eksemplar af filmen på samtlige af landets Amtscentre.

Svaret fra Finland sier at eftersom grunnutdanning og videregående opplæring i landet ordnes av kommunerne har departementet ikke store muligheter til å påvirke bruk av læremidler eller rekommendere dem. Styrning fra departementet sker i genom læreplanene som er fast bestemte.

Filmen blev vist på Island i samband med introduksjon av handlingsplan mot handel med kvinner, og på en Filmfestival kort etter det. Den var da forbudt til barn yngre en seksten år. Det har ikke vært diskutert om den bør vises i skoler, men utdanningsdepartementet anser i så fall at man bör holde seg til alderen seksten år og oppover, forutsatt at filmen settes inn i et samfunns-

perspektiv og en pedagogisk ramme. Den videregående skole har bestemmer selv hvilke læremidler de bruker i opplæringen.

Utdanningsdepartementet i Norge forela saken for det norske Barne- og familiedepartementet som anser forslaget som positivt og sier at muligheten for å vise filmen i skolene har vært diskutert sammen med oppfølging av handlingsplanen mot handel med kvinner. Forutsetningen er en god forberedelse med elevene, en introduksjon til filmen slik at den settes inn i et samfunnsperspektiv og et opplegg for diskusjon i etterkant. Utdannings- og forskningsdepartementet støtter denne uttalelsen og legger til grunn at den vil kunne egne seg for aldersgruppen seksten år og oppover – forutsatt at den settes inn i en pedagogisk ramme.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 11/2003/medborger Spredning af "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande (A 1323/medborgar)

De nordiske landes regeringer har givet en tydelig redegørelse af status i de nordiske lande vedrørende rekommandationens målsætning. Medborger- og Forbrugerudvalget finder det ikke sandsynligt at opretholdelse vil lede til yderligere fremskridt på området.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 11/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 12/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 12/2003/medborger Spredning av filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne (A 1323/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at som en del af sit arbejde mod kvindehandel og prostitution muliggøre visning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne. Filmvisningen bør forberedes og efterfølges af en diskussion med deltagelse af sagkyndige

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har satt igång med att utreda möjligheterna (finansiella och juridiska) att visa filmen "Lilja-4-ever" i skolor i närområden. Filmförevisningar planeras att genomföras i de baltiska länderna ute i de regioner där unga människor rekryteras för att traffickeras till andra länder. Filmförevisningarna skall inledas med en introduktion som tar upp olika juridiska, etiska och moraliska aspekter kring prostitution och handel med kvinnor. Efter filmföreställningen arrangeras en diskussion kring filmens teman. I introduktionerna och diskussionerna används både nordiska och baltiska och ryska experter.

Nordiska ministerrådet har fått tillstånd att visa filmen "Lilja-4-ever" utan ersättning i nordvästra Ryssland, och under hösten 2004 och våren 2005 planeras att genomföras filmförevisningar i Murmansk och Petrozavodsk regionerna, eftersom i dessa regioner är handel med kvinnor och barn och prostitution ett utbrett problem.

Svenska Institutet genomför i samarbete med Jämställdhetsenheten vid Näringsdepartementet i Sverige seminarier om människohandel med visning av "Lilja-4-ever" tillsammans med svenska experter. Dessa seminarier genomförs både i närområdet och i de nordiska länderna.

Eftersom Sverige redan är i gång med att förevisa filmen "Lilja-4-ever", kommer Nordiska ministerrådet att samordna förevisandet av filmen med de aktiviteter, som Sverige arrangerar.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandasjon 12/2003/medborger Spredning av filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne (A 1323/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget kan konstatere, at Nordisk Ministerråd er kommet godt i gang med arbejdet vedrørende rekommandationens målsætning.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 12/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

*Rek. 13/2003/välfärd
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 13/2003/välfärd Förebyggande av diabetes (A 1333/välfärd)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* initiera samnordisk forskning för att ta fram fungerande metoder för det förebyggande arbetet av folksjukdomen diabetes. Till detta hör forskning i epidemiologi, sjukdomsorsaker och sjukdomsutveckling liksom betydelsen av livsstil och egenvård
2) *att* igångsätta processen för att hitta indikatorer för en kvalitativ och effektiv vård
3) *att* involvera de baltiska staterna i nämnda initiativ

Nordiska ministerrådet meddelar:

Typ 2 diabetes är ett snabbt växande folkhälsoproblem inte minst hos barn t.ex. i samband med barnfetma. Debuten har gått neråt i åldrarna. Den nordiska institutionen NHV, Nordiska Högskolan för folkhälsovetenskap har spetskompetens inom Child Public Health (Barn och Ungdomshälsovetenskap) och frågan om förebyggande av diabetes typ 2 är alltid aktuell inom utbildningen på detta område. Det finns en aktuell MPH-avhandling inom området MPH 2003:2: "Diabetes hos barn och unga från etniska minoriteter". NHV har sedan tidigare nordiskt-baltiskt samarbete och även pågående samarbetsavtal med de baltiska länderna varför det finns goda förutsättningar för gemensamma framtida initiativ inom området. Den del av Rek. 13/2003 som avser utveckling av indikatorer för kvalitativ och effektiv vård är mycket väl tillgodosedd inom hälsosektorn genom ett pågående kvalitetsarbete av hög prioritet. Arbetet pågår inom "Nordiska ministerrådets arbetsgrupp rörande kvaltietsmätning i hälsoväsendet". En särskild grupp på nodisk bas har ägnat sig åt att utveckla gemensamma kvaltitetsindikatorer. Arbetet innebär fortsatt utveckling av nationella kvalitetssystem och med nära samverkan med OECD som visat stort intresse för detta nordiska indikatorarbete inom vården. Rekommendationen föreslås bli avskriven då bägge aspekterna inom rekommendationen är tillgodosedda. Beträffande kvalitetsarbetet är området såväl högprioriterat som pågående. Diabetsområdet är tillgodosett på en rimlig nivå inom NHV. I nuvarande läge har inte givits prioritet från länderna för ytterligare samnordiska studier inom diabetesområdet. Dock kan NHV utgöra en mycket lämplig nordisk respektive nordisk-baltisk arena längre fram om ländernas gemensamma prioriteringar gör att området lyfts fram för mer specifika studier. I WHO's regi pågår f.ö. ett välutvecklat och intensivt samarbete inom diabetesområdet och som ålägger länderna att bl.a. ha nationella program. Sammantaget är det således sörjt för diabetesprevention.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 13/2003/välfärd Förebyggande av diabetes (A 1333/välfärd)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets meddelande om det arbete som NHV, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap gör inom området, det nordisk-baltiska samarbete som sedan tidigare finns samt det pågående samarbetsavtal med de baltiska staterna som goda förutsättningar för gemensamma framtida initiativ på området. Inom hälsosektorn finns ett pågående kvalitetsarbete och arbete pågår inom Nordiska ministerrådets arbetsgrupp rörande kvalitetsmätningar i hälsoväsendet. En särskild grupp på nordisk bas har ägnat sig åt att utveckla gemensamma kvalitetsindikatorer. Arbetet innebär fortsatt utveckling av nationella kvalitetssystem och med OECD som visat stort intresse för det nordiska indikatorarbetet inom vården. Nordiska ministerrådet menar att beträffande kvalitetsarbetet är området såväl högprioriterat som pågående och diabetesområdet är tillgodosett på en rimlig nivå inom NHV. I nuvarande läge har inte givits prioritet från länderna för ytterligare samnordiska studier inom diabetesområdet men att NHV kan utgöra en mycket lämplig nordisk respektive nordisk-baltisk arena längre fram om ländernas gemensamma prioriteringar gör att området lyfts fram för mer specifika studier.

I dag finns ca en miljon personer med diabetes i Norden och av dessa har 90 procent typ 2 diabetes. Enligt beräkningar från WHO (från 1997) förväntas förekomsten av diabetes i Norden öka med ca 25 procent under en tioårsperiod om inget görs. Det är därför, enligt de nordiska diabetesorganisationerna, avgörande att detta problem tacklas i alla de nordiska länderna och att den nordiska befolkningen anammar en sundare livsstil och matvanor. I dag visar forskning på att genom förebyggande åtgärder som ändrad kosthållning och livsstil kan förekomsten av typ 2 diabetes reduceras kraftigt. Det finns vetenskaplig dokumentation för effekterna av förebyggande insatser men det saknas dokumentation och kunskap om hur detta kan och bör implementeras. Det är i dag igångsatt olika initiativ i de olika nordiska länderna men det är stor skillnad på resurstillgång och kunskap om det förebyggande arbetet för att förhindra diabetes. Varje land har kunskap och kompetens inom olika områden men det finns för närvarande begränsade möjligheter att ta ett helhetsgrepp inom området. En förbättrad koordination av forskningsinsatserna för att ta fram fungerande metoder för det förebyggande arbetet tillsammans med gemensamma indikatorer för uppföljning av insatser och implementering är det som rekommendationen efterlyser. Välfärdsutskottet väntar tills dessa insatser föreligger innan rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

> *att* Nordiska rådet lägger meddelandet om Rek. 13/2003/välfärd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjörn Molvik (SV)

*Rek. 14/2003/välfärd
Rek. 14/2003/välfärd
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 14/2003/välfärd Insatser mot narkotika och alkohol (A 1334/välfärd)

Rekommandasjonen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* tillsammans med de baltiska staterna målmedvetet arbeta för en striktare och effektivare drogpolitik (narkotika och alkohol) i Europa

2) *att* lansera strategier för ett effektivt förebyggande av narkotikaanvändningen och säkerställa en god vård för missbrukare

3) *att* verka för att sänka medelkonsumtionen av alkohol genom en stringent pris- och tillgångspolitik samt en restriktiv marknadsföringspolitik

4) *att* vidta åtgärder för att kraftig begränsa försäljningen av alkoläsk

Nordiska ministerrådet meddelar:

Att-satserna 1) och 2):

Hänvisning görs till den s.k. Lunddeklarationen, Letter of Intent, från den 24 september 2003 då de nordiska och baltiska narkotikaministrarna antog denna deklaration, som fastställer politiska mål och prioriteringar inför ett långsiktigt partnerskap mellan de nordiska och baltiska länderna.

Följande mål föreligger inom denna s.k. Lunddeklaration: "Drug abuse and drug trafficking are international problems that also require international co-operation. The aim is to establish a political partnership between Nordic and Baltic countries in order to counter the problems of drug abuse and trafficking that all the countries are facing. The ministers realize that the drug problem can better be addressed through sub regional and regional international co-operation. There is also a need for coordinated national efforts to prevent and reduce supply of and demand for illicit drugs, based on a restrictive and humanistic policy in line with the UN conventions.

To be effective, the policy must be characterized by a multidisciplinary three-pillar approach, encompassing prevention, law enforcement and treatment"

Det nordisk-baltiska samarbetet koordineras inom "Partnerskapet för hälsa och livskvalitet" som finns inom ramen för EU:s nordliga dimension. Temaområden inom denna ram är bl.a. bekämpning av narkotika som ingår i såväl folkhälsa (liksom även alkohol gör) som sociala förhållanden dvs. det övergripande paraplyet beträffande insatsområden. NMR kommer att agera pro-aktivt och synligt som aktör i genomförandet och utvecklingen av partnerskapet för den nordliga dimensionen. I detta ingår att samordna och integrera närliggande sektorer och att intensifiera det nordisk-baltiska samarbetet såväl i konkreta projekt som i andra samverkansformer. En anpassning kommer att ske av NMR:s insatser i överenstämmelse med de mål, prioriteringar och handlingsprogram, som utpekas av CSR-kommittén (Committee of Senior Representatives).

Med hjälp av den infrastruktur som finns via NMR:s informationskontorer, bl.a. med referensgrupper med experter inom narkotikaområdet, i de baltiska länderna samt i nordvästra Ryssland kan ett bättre samgående ske och med resultat som på sikt kan gynna även övriga delar av Europa. De narkotikaprojekt som iscensätts i de baltiska länderna syftar till såväl preventiva som behandlande insatser i flertalet fall. Genom narkotikasektorns fokusering på närområdessamarbete är för närvarande aktiviteten hög för att få igång och intensifiera konkret projektverksamhet. En mycket stor del av sektorns budgetmedel används just för närområdesprojekt.

Den nordiska institutionen NAD, Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning, har i sin verksamhet aktiviteter som främjar och understödjer viktiga alkohol- och drogfrågor. NAD arbetar med att främja kontakt och dialog mellan forskare, beslutsfattare och praktiker, samt verkar för ett mångsidigt utbud av nordisk forskningsinformation. NAD utvecklar kontinuerligt samarbetet mellan Norden och Europa och med Nordens närområden. Med de senare sker en utvecklad kontakt i och med EU:s utvidgning och de baltiska staternas inträde i EU.

Det svenska ordförandeskapet har under år 2003 genomfört ett seminarium om utbildning av behandlare inom missbrukarvården. Seminariet riktade sig till yrkesverksamma både inom utbildnings- och behandlingsområdet och syftade till att utveckla grund- och vidareutbildning. Detta seminarium avser en fortsättning på samma tema med att utveckla expertutbildning inom länderna.

Det isländska ordförandeskapet har i sitt ordförandeskapsprogram för år 2004 förslag på insatser mot missbruk av rusmedel där bl.a. ingår att använda fängelseperioden för behandling av missbruk av narkotika. Medel för detta har även avsatts inom narkotikasektorn inom NMR.

Att-satserna 3) och4):

NMR arbetar generellt med det område som rekommendationen berör inom ramen för NMR:s deltagande i "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being". Såväl alkohol- som narkotikaprevention ingår i detta folkhälsoarbete av högsta politiska prioritet och med Oslo-deklarationen från oktober 2003 som överordnad politisk ram. NMR:s insatser anpassas efter de prioriteringar som utpekas av CSR-kommittén (Committee of Senior Representatives). Den nordiska institutionen NAD, Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning, erbjuder via sin verksamhet viktig kunskap inom alkoholområdet. Detta sker bl.a. genom seminarier, forskarmöten med ledande alkoholforskare, forskarkurser som beskriver aktuell forskning inom området. NAD kan således via olika kanaler erbjuda aktuell kunskap inom området. Rek. 14/2003 rör beträffande alkoholområdet vid ett samhällsfenomen där snabba förändringar sker beträffande ländernas prispolitik och där konkurrens på marknadsmässiga grunder utmanar pris- och tillgångspolitik. NAD har i sin verksamhet sysslat mycket med det som Rek. 14/2003 avser senast vid ett seminarium i november 2003 om "Globalisering – alkoholpolitiska utmaningar och alternativ." Stöd gavs från aktuell forskning om att restriktiv nordisk alkoholpolitik är effektiv ur folkhälsosynpunkt. MR-S kommer på sitt ministermöte i augusti att diskutera närmare möjligheter för ett tätare nordiskt samarbete om alkoholspörsmål, bland annat behovet av ett nordiskt övervakningssystem för alkoholmarknadsföring. Rek. 14/2003, att-satserna tre och fyra föreslås, liksom att-satserna en och två bli avskriven då NAD noga följer forskning och kunskapsutveckling inom de områden som rekommendationen avser dvs. prispolitik, distribution och försäljning av alkohol inklusive alkoläsk (inklusive narkotikaområdet som också täcks av NAD).

Sammantaget med NMR:s arbete inom "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being" och med hänvisning till den s.k. Lundadeklarationen från september 2003 och NAD:s verksamhet finns såväl aktuell kunskap som pågående aktivitet som motiv att avskriva den aktuella rekommendationen i sin helhet.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Välfärdsutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation 14/2003/välfärd Insatser mot narkotika och alkohol (A 1334/välfärd)

Välfärdsutskottet noterar Nordiska ministerrådets meddelande om den s.k. Lunddeklarationen från den 24 september 2003 som fastställer politiska mål och prioriteringar inför ett långsiktigt partnerskap mellan de nordiska och baltiska länderna. Det nordisk-baltiska samarbetet koordineras inom "Partnerskapet för hälsa och livskvalitet" inom ramen för EU:s nordliga dimension. Ett av temaområdena är bekämpning av narkotika. NMR kommer att agera proaktivt och synligt som aktör i genomförandet och utvecklingen av partnerskapet för den nordliga dimensionen genom att samordna och integrera närliggande sektorer och att intensifiera det nordisk-baltiska samarbetet i konkreta projekt och i andra samverkansformer. En anpassning kommer att ske av NMR:s insatser i överensstämmelse med de mål, prioriteringar och handlingsprogram som utpekas av CSR-kommittén (Committee of Senior Representatives).

Utskottet noterar vidare att de narkotikaprojekt som iscensätts i de baltiska länderna syftar till såväl preventiva som behandlande insatser och att narkotikasektorns fokusering på närområdessamarbete innebär en hög aktivitet för att intensifiera konkret projektverksamhet. NAD, Nordiska Nämnden för Alkohol och Drogforskning, utvecklar kontinuerligt samarbetet mellan Europa, Norden och dess närområden via aktiviteter som främjar och understödjer viktiga alkohol- och narkotikafrågor. Det svenska ordförandeskapet 2003 har genomfört seminarium om utbildning av personal inom missbruksvården där en fortsättning avses för att utveckla expertutbildning inom länderna. Det isländska ordförandeskapet 2004 har förslag på insatser mot missbruk genom behandling under fängelseperioden av narkotikamissbruk där medel har avsatts inom narkotikasektorn inom NMR.

Utskottet noterar även MR-S:s diskussion vid sitt ministermöte i augusti angående möjligheterna för tätare nordiskt samarbete om alkoholfrågor, bl.a. behovet av ett nordiskt övervakningssystem för marknadsföring av alkohol.

Det är ca ett år sedan den s.k. Lunddeklarationen antogs och undertecknades om att etablera politiskt samarbete mellan de nordiska och de baltiska länderna i kampen mot droger men detta samarbete är fortfarande i sitt initialskede. I ljuset av att användningen av både alkohol och narkotika har ökat i Norden de senaste åren är det viktigt att detta samarbete etableras och konkretiseras för att genomföra nationella och internationella åtgärder i syfte att begränsa den negativa utvecklingen av alkohol- och narkotikaanvändningen. Enligt WHO är alkohol den enskilt största orsaken till försämrad folkhälsa och sociala förhållanden i Norden. En stigande alkoholkonsumtion genom bl.a. allt lägre prisnivåer tillsammans med en allt tidigare alkoholdebut hos ungdomar ger stigande social- och hälsovårdsutgifter genom en ökning av alkoholskador hos befolkningen. Den nuvarande inre marknadens regler inom EU kommer på sikt att märkbart försämra hälsotillståndet i Norden då tillgången på billigare alkohol ökar.

De insatser som nu genomförs inom narkotikaområdet visar på ett starkt engagemang. En strikt narkotikapolitik som minskar utbudet av narkotika är ett viktigt instrument i den nordiska drogpolitiken. Detta tillsammans med genomförda och planerade insatser för det förebyggande arbetet, goda förutsättningar för tidig intervention och god vård med välutbildad personal, både för den förebyggande som den rehabiliterande verksamheten, gör att Välfärdsutskottet finner dessa delar av rekommendationen som uppfyllda och kan avskrivas. Vad gäller de delar av rekommendationen som berör alkohol väntar Välfärdsutskottet tills dessa insatser föreligger innan rekommendationen kan avskrivas.

Mot bakgrund av ovannämnda föreslår Välfärdsutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om Rek. 14/2003/välfärd till handlingarna och *avvaktar nästa års meddelande* i anledning av tredje och fjärde att-sats,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att Rek. 14/2003/välfärd hvad angår första och andra att-sats för Rådets del *slutbehandlade.*

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Aud Gaundal (A)
Michael Hagberg (s)
Margareta Israelsson (s)
Anita Knakkergaard (DF)
Leif Mikkelsen (V)
Sighjörn Molvik (SV)

Rek. 15/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 15/2003/medborger Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008 (A 1329/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i udarbejdelsen af forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008 indarbejde følgende overordnede temaer:

- definition af forbrugeren og forbrugerrollen
- forbrugerinformation og forbrugervejledning
- reklamer rettet mod børn
- fælles nordisk dialog med EU

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet välkomnar rekommendationen från Nordiska rådet. Konsumentministrarna väntas ta ställning till ett nytt samarbetsprogram för konsumentsektorn inför Nordiska rådets session hösten 2004. Avsikten är att det nya samarbetsprogrammet skall föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

Utarbetandet av samarbetsprogrammet, vilket kommer att gälla från och med 2005, inleddes våren 2003. Samarbetsprogrammet ska vara ett flerårigt politiskt dokument som följs upp med årliga konkreta handlingsplaner. Arbetet med programmet tar sin utgångspunkt i de prioriteringar som utkristalliserats inom sektorn, nationella handlingsprogram och Nordiska rådets rekommendation.

Innehållet i programmet väntas bli influerat av EU:s konsumentpolitiska strategi och förutsätter en aktiv dialog med EU, men betonar samtidigt nordiska intressen och att en väl fungerande konsumentpolitik förutsätter ett aktivt samarbete mellan myndigheter, näringsliv, konsumentorganisationer och folkrörelser. Fortsatt arbete med frågor relaterade till kommersiell press på barn och unga samt konsumentinformation och vägledning hör till de frågor som förutses prioriteras under övergripande områden i programmet.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 15/2003/medborger Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008 (A 1329/medborger)

Nordisk Ministerråd har den 13. september 2004 oversendt Ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for forbrugersektoren 2005-2010 over til Nordisk Råd. Medborger- og Forbrugerudvalget kan konstatere at samarbejdsprogrammet rummer Nordisk Råds forslag om temaer for programmet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 15/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

*Rek. 16/2003/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 16/2003/miljø GMO i jordbruget (A 1330/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* iværksætte et nordisk samarbejde omkring udredning og fastsættelse af, så vidt muligt koordinerede, retningslinjer for sameksistens med konventionelle og økologiske afgrøder ved evt. dyrkning af genmodificerede organismer, GMO, i jordbruget

2) *at* iværksætte et fællesnordisk udredningsarbejde vedrørende de etiske aspekter af dyrkning af genmodificerede afgrøder

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen berör odling av genetiskt modifierade grödor och etablering av retningslinjer av denna odling i samexistens med konventionell odling såväl som ekologisk odling. Vidare går rekommendationen ut på utredning av etiska frågeställningar angående odling av grödor som förädlats fram med genteknologiska metoder.

Bioteknologisk forskning i samband med traditionell växtförädling ställer många intressanta perspektiv för lantbruket. Samtidigt har utvecklingen inom bioteknologin givit upphov till intensiv debatt beträffande miljörisk samt konsumenternas rätt till varudeklaration och valfrihet.

Bioteknologins framtidsperspektiv i landbruket kommer särskilt att behandlas i seminarium som arrangeras av NKJ i samråd med Genresursrådet, NGB (Nordisk Genbank), NGH (Nordisk Genbank for Husdyr) och SNS (SamNordisk Skovforskning) den 11 augusti i anslutning till NKO mötet som hålles i Akureyri. Seminariets titel är "Nordiskt landbruk i postgenom tid – genteknikens betydning i landbrukets utveckling".

En lov om odling av genetiskt modifierade grödor er vidtaget i Danmark med avsikt att klarlägga betingelser för odling, hantering och transport av genetiskt modifierade grödor (samexistenslagen). Syftet med lagen är främst att säkra, at odling av genetiskt modifierade grödor sker utan spridning till ekologiska och konventionella grödor. I Island arbetas med utveckling av GMO-växter inte för foder eller konsumption men för "molekylär odling" (*molekular farming*) för framställandet av värdefulla proteiner för medicin, forskning samt industri. I nära samarbete med det isländska bondelaget utvecklas regler och förhållningsföreskrifter för att tillförsäkra en god samexistens med traditionell odling. Biotekniken ses i framtiden kunna bjuda på många fördelar under kärv odlingsmiljö i Island samt att kombinationen av artfattig flora och glesbygd ger goda förutsättningar att bemöta krav till avgränsning av odlingen av grödor som tillkommit med hjälp av genetisk modifiering. Sverige har nyligen startat processen med att utveckla ett regelverk för samexistens mellan odling av genmodifierade, konventionella och ekologiska grödor. Arbetet befinner sig i en uppstartsfas och ingenting har t.ex. bestämts om regelverkets legala utformning.

Nordisk Ministerråd noterer, at problemstillingen er meget aktuel og vigtig ud fra produktions, og samfundsmæssige forhold samt af relevans for forbruger interesser mv.

Nordiska ministerrådet finner det angeläget, at der sker ett fortlöpande utbyte av information mellan de nordiska länderna om samexistens i fält mellan olika godkända odlingsformer. Som et lämpligt forum för detta informationsutbyte föreslås Nordiska genresursrådet.

Nordisk Ministerråd foreslår at problemstillingen om sameksistens mellom GMO og konvensjonelle sorter tas opp i Nordisk genressursråd som en direkte oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjon.

Nordisk Ministerråd anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

om rekommandasjon 16/2003/miljø GMO i jordbruget (A 1330/medborger)

Ministerrådet finder det hensigtsmæssigt, at der foregår en løbende udveksling af information mellem landene på området. Man foreslår, at sameksistensspørgsmålet tages op i Nordisk Genresurseråd som en direkte opfølgning af rekommandationen.

Udvalget værdsætter, at der nu foreslås et samarbejde om sameksistens, og udvalget ser frem til at høre nærmere om arbejdets fremdrift. Udvalget finder det af største betydning, at samarbejdet også pågår på embedsmands- og ministerniveau. Udvalget konstaterer, at meddelelsen ikke indeholder overvejelser om et udredningsarbejde vedrørende de etiske aspekter af GMO-dyrkning (rekommandationens anden at-sætning), hvorfor man efterlyser ministerrådets vurderinger om spørgsmålet.

På baggrund af ovenstående foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 16/2003/miljø til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Mariehamn, den 22. september 2004

Åsta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kåri P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Rek. 17/2003/kultur
D 2005

Meddelelse

om rekommandasjon 17/2003/kultur Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde (A 1328/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* arbejde videre med Handlingsplan for utdannelses- og forskningsområdet mellom de baltiske og nordiske land samt Nordvestrusland 2004–2006
2) *at* indkalde de nordiske og baltiske undervisnings- og forskningsministre til møde for at drøfte handlingsplanen og fremtidigt regionalt samarbejde i EU

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske utdannings- og forskningsministrene møtte de tre baltiske utdannings- og forskningsministrene i København i mars 2004 for å diskutere samarbeidet innenfor utdannings- og forskningsfeltet. På møtet undertegnet ministrene en uttalelse med følgende tekst:

1) Utdannings- og forskningsministrene fra de nordiske og baltiske statene (Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige på den ene siden og Estland, Latvia og Litauen på den andre) møttes i København 25. mars 2004 for å diskutere det nåværende og det framtidige samarbeidet på utdannings- og forskningsområdet.
2) De nordiske og baltiske ministrene for utdanning og forskning er enige om å fullføre arbeidet med å utarbeide en felles handlingsplan for samarbeidet mellom Norden og Baltikum på utdannings- og forskningområdet. Administrasjonen av en slik plan skal involvere myndighetene i alle berørte stater. Den overordnete politiske målsetningen er å utvikle et felles nordisk-baltisk utdannings- og forskningsområde.
3) Ministrene er enige om å arbeide for et bredere nordisk-baltisk samarbeide ved å undersøke muligheten av en utvidelse av de nordiske mobilitets- og nettverksprogrammer (Nordplus-programmene).
4) Likeledes er ministrene enige om å undersøke mulighetene for å inngå et nærmere nordisk-baltisk samarbeid innen forskningsområdet, for eksempel innenfor rammen av de nordiske forskningsprogrammene og nordiske forskningsinstitusjoner.
5) Ministrene beslutter å etablere en nordisk-baltisk kontaktgruppe som får i oppgave å utvikle og deretter administrere den felles handlingsplanen. Gruppen skal bestå av representanter fra ministeriene, og gruppens vedtekter skal utarbeides og godkjennes av alle involverte stater. Ministeriene skal utpeke en sekretær fra nordisk side (Nordisk Ministrråd) og en fra baltisk side (ministerienivå) for å koordinere arbeidet.
6) Ministrene er enige om at det framtidige samarbeidet mellom de nordiske og baltiske statene skal etableres i form av regulært mellomstatlig samarbeid, som innebærer at de involverte statene sammen skal bli enige om prioriteringer, struktur og innhold for samarbeidet og at det skal etableres en formel for fordelingen av de finansielle kostnadene.

Med dette er det etablert en struktur og foretatt noen prioriteringer for det framtidige samarbeide mellom utdanningsmyndighetene i de nordiske og baltiske land. Når det gjelder samarbeidet med Nordvest-Russland vil ministerrådet gjennomføre et tilsvarende møte på embetsmannsnivå i løpet av høsten 2004 med tanke på å etablere en tilsvarende overenskomst mellom Norden og utdanningsmyndigehetene i Nordvest-Russland.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 17/2003/kultur Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde (A 1328/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet har afholdt det første ministermøde med ministre fra de baltiske lande og at man på dette møde underskrev en aftale om samarbejde.

På baggrund af ovennævnte foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 17/2003/kultur som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Fj)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 18/2003/medborger
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 18/2003/medborger Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge (A 1319/medborger)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at oprette en støtteordning til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge indenfor den eksisterende stipendieordning

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har i løpet av våren 2004 foretatt en evaluering av nærområdesamarbeidet, og konklusjonene fra denne evalueringen ligger til grunn for bl.a. retningslinjene for det fremtidige samarbeidet med Nordvest-Russland.

I det fremtidige samarbeidet med Nordvest Russland er demokratiutvikling ett av de temaer det vil bli fokusert særskilt på. I den forbindelse taes det sikte på, under "Handlingsplanen for Nordvest-Russland", å utvide den eksisterende stipend- og utvekslingsordningen "Parlamentarikerutvekslingen", med egne midler øremerket for ungdom.

Målgruppen for den nye ordningen, den såkalte *ungdomspuljen*, vil dog ikke være begrenset til kun å omfatte ungdomspolitikere knyttet til spesifikk partipolitisk virksomhet, men vil også søke å fange opp ungdom som er politisk aktive via NGOer eller annen politisk målrettet virksomhet.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at fremstillingen kan avskrives.

Medborger- og Forbrugerudvalgets betænkning

om rekommandation 18/2003/medborger Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge (A 1319/medborger)

Medborger- og Forbrugerudvalget anser, at med oprettelsen af *ungdomspuljen* betragtes rekommandationen som opfyldt. Udvalget skal dog betone vigtigheden af at Nordisk Ministerråd aktivt arbejder for at finde frem til politisk aktiv ungdom som befinder sig udenfor det partipolitiske system. Udvalget ser frem til Nordisk Ministerråds evaluering af ordningen *ungdomspuljen* som foreslået i forslagets motivationstekst.

På baggrund af ovennævnte foreslår Medborger- og Forbrugerudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 18/2003/medborger som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Lennart Gustavsson (v)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand
Arne Lyngstad (KrF), formand
Inger René (m)
Paavo Vallius (s)

Rek. 19/2003/velfærd/medborger/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 19/2003/velfærd/medborger/miljø Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (A 1327/velfærd/medborger/miljø)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påbegynde udarbejdelsen af en handlingsplan for et styrket nærområdesamarbejde med Nordvestrusland inden udgangen af 2004

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd påbegynte planleggingen av en omlegging av nærområdevirksomheten allerede tidlig i 2004, i det utvidelsen av EU nødvendiggjorde en oppdatering av samarbeidsrelasjonene med hhv. Estland, Latvia og Litauen på den ene side og Nordvest-Russland på den annen.

I løpet av første halvår 2004 ble det foretatt en evaluering av nærområdesamarbeidet. For tiden diskuteres det innen Nordisk Ministerråd hvorledes det fortsatte nærområdesamarbeidet skal utformes. Nordisk Ministerråd har dessuten våren 2004, i forbindelse med budsjettprosessen for 2005, lagt inn de nødvendige økonomiske rammebetingelser for en spesifikk handlingsplan for Nordvest-Russland, som kan gjelde fra og med primo januar 2005.

I arbeidet med å utvikle samarbeidet bør man ta hensyn til både nordiske og russiske synspunkter. I dette samarbeidet bør i stor grad det vellykkede samarbeidet som allerede eksisterer innen en rekke sektorer videreføres og fokuseres.

En endelig handlingsplan vil trolig foreligge innen utgangen av 2004.

Nordisk Ministerråd anser, for sin del, at fremstillingen kan avskrives.

Velfærdsudvalgets, Medborger- og Forbrugerudvalgets og Miljø- og Naturessourceudvalget betænkning

over meddelelse om rekommandation 19/2003/velfærd/medborger/miljø Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (A 1327/velfærd/medborger/miljø)

Ministerrådet er i færd med at omlægge hele nærområdeprogrammet; herunder at udarbejde årlige handlingsplaner for samarbejdet med Nordvestrusland. Man har desuden indrettet budgettet således, at Nordvestruslands-samarbejdet er udskilt. Der er for nylig fremsendt ministerrådsforslag om henholdsvis "Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvestrusland 2006–2008" og "Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Letland og Litauen 2006–2008". Af førstnævnte dokument fremgår det, at samarbejdet i fremtiden forudsættes at foregå indenfor rammerne af et *Ruslandsprogram*.

Disse retningslinjer behandles per september 2004 i Nordisk Råds Præsidium med henblik på behandling under Nordisk Råds session i Stockholm november 2004.

Udvalgene anerkender ministerrådets arbejde med at justere nærområdeprogrammet i henhold til de overordnede politiske udviklinger og ser frem til en dialog om handlingsplanen for samarbejdet med Nordvestrusland (*Ruslandsprogrammet*), der bør udmønte de strategiske satsninger til praktisk projektarbejde.

På baggrund af ovennævnte foreslår Velfærdsudvalget, Medborger- og Forbrugerudvalget og Miljø- og Naturessourceudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser
> Rek. 19/2003/velfærd/medborger/miljø som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Arja Alho (sd), vice ordförande (velfærd)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Bendiks H. Arnesen (A)
Elisabeth Arnold (RV)
Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Marianne Carlström (s)
Sari Essayah (kd)
Barbro Feltzing (mp)
Aud Gaundal (A)
Lennart Gustavsson (v)
Michael Hagberg (S)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Margareta Israelsson (S)
Anita Knakkergaard (DF)
Asmund Kristoffersen (A), leder (miljø)
Risto Kuisma (sd)
Per Kaalund (S), næstformand (medborger)
Arne Lyngstad (KrF), formand (medborger)
Leif Mikkelsen (V)
Sigbjørn Molvik (SV)
Inger René (m)
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), n.form. (miljø)
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Paavo Vallius (s)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

*Rek. 20/2003/miljø
Rek. 20/2003/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 20/2003/miljø Biologisk mangfoldighed (A 1297/miljø)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* styrke arbejdet for fælles initiativer til at sikre naturens mangfoldighed på alle biologiske niveauer – såvel i de nordiske lande som globalt. I særlig grad bør det gennem koordinering og nordisk samarbejde tilstræbes at opnå størst mulig indflydelse på beslutninger i EU's og andre internationale fora; herunder en samlet indsats for at tilvejebringe et fyldestgørende beslutningsgrundlag for oprettelsen af et internationalt videnskabspanel for miljøændringer i FN regi

2) *at* videreføre og intensivere det nordiske samarbejde om naturovervågning og artsdatabaser, bl.a. gennem styrkelse af det fælles forskningsarbejde og kompetenceopbygningen på området; såvel for den materielle som den immaterielle værdi af den biologiske mangfoldighed

3) *at* gennemføre en erfaringsudveksling om effekten og hensigtsmæssigheden af forskellige anvendte politiske og forvaltningsmæssige virkemidler til at sikre den biologiske mangfoldighed

Nordisk ministerråd meddeler:

Ad 1)

Spørsmålet om opprettelse av et global vitenskapspanel under FNs miljøprogram (UNEP, United Nations Environmental Programme) har blitt diskutert en rekke ganger, senest under UNEP's ministerforum i Jeju, Sør-Korea i mars 2004 (GC/GMEF, Governing Council/Global Ministerial Environmental Forum). De nordiske land har deltatt aktivt i denne diskusjonen, og har kommet med en rekke konstruktive forslag. Spørsmålet var også oppe under de felles nordiske konsultasjonene med UNEP i oktober 2003.

Et slikt panel må inneha følgende kvaliteter:

- Panelet skal ha en overordnet funksjon i å samordne informasjon og viktige sammenhenger i forhold til globale miljøforandringer og konsekvenser for sosial og økonomisk utvikling. Et nytt vitenskapspanel skal ikke erstatte eksisterende strukturer, som f.eks det internasjonale klimapanelet, IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change).
- Panelet skal komme med anbefalinger til tiltak på flere områder, og skal også kunne sette i gang undersøkelser på områder der vi fortsatt vet for lite om konsekvensene av menneskelig aktivitet på jordas miljø.

- Panelet skal derfor være tverrfaglig sammensatt, og ha kompetanse i forhold til biodiversitetsspørsmål, vann, hav, ørken, økonomiske og sosiale aspekter, samt en viss kompetanse også innenfor klimaområdet.
- Panelet må ha en god representasjon fra utviklingslandenes side – det er befolkningen i disse landene som er mest sårbare for miljøødeleggelser
- Panelet må komme med anbefalinger som er politisk uavhengige, og representantene i panelet må sitte der i kraft av sin vitenskapelige kompetanse.
- Panelet må være i stand til å formidle scenarier og konsekvenser av ulike veivalg på en måte som er forståelig for beslutningstakere i offentlig og privat virksomhet. Anbefalinger fra et slikt panel vil være viktige grunnlag for å oppnå internasjonal enighet om hvilke tiltak som må iverksettes for å redde miljøet.

Det må sikres koordinasjon og synergi mellom panelets arbeide og biodiversitetskonvensjonen.

Det er videre lagt spesiell vekt på at et evt. vitenskapspanel/-mekanisme må ta utgangspunkt i behovet for mer kunnskap om biodiversitets- og kjemikalierelaterte områder og i økt og kvalifisert formidling av disse områdene til politikere og offentligheten, samt om områder som ligger i skjæringspunktet mellom de store globale miljøkonvensjonene (spesielt i forhold til klima, kjemikalier/miljøgifter, biodiversitet og forørkning).

På UNEP's uformelle konsultasjonsmøte i februar 2004 kom det fram, at det fortsatt er betydelig uenighet landene imellom om behovet for å opprette et vitenskapspanel under UNEP. Samtidig fikk UNEP mandat til å skissere framtidige utredningsbehov innen miljøområdet og i krysningspunktene mellom miljø og andre sektorer. I denne sammenheng har UNEP også mulighet til å komme med forslag til rådgivningsgrupper etc. som kan gi en styrking av vitenskapskapasiteten på miljøområdet. Her ligger det en åpning for forslag som kan lede i gunstig retning og kanskje bli en kime til strukturer som kan føre til en mer permanent styrking av UNEP's vitenskapskapasitet, blant annet gjennom opprettelse av en vitenskapsmekanisme. GC/GMEF in Jeju vedtok å be UNEP's Executive Director om å evaluere prosessen så langt og presentere resultatet for det 23. Governing Council (GC 23) som avholdes i Nairobi 2005.

Ad 2)

I 2003 ble prosjektet "Nordisk Millenium Ecosystem Assessment" (Naturens verdier og tjenester) igangsatt. Prosjektet er koblet til det globale prosjektet Millenium Ecosystem Assessment (MA) for å støtte oppfølgingen av den nordiske bærekraftstrategien.

MA er et globalt utredningsprosjekt som har delprosjekter på ulike nivåer; regionalt, nasjonalt og lokalt. Hensikten er bl.a. å

- øke forståelsen for sammenhengen mellom økosystemer og de verdier og tjenester de yter
- bidra til kapasitetsbygging globalt, regionalt, nasjonalt og lokalt
- styrke den vitenskapelige grunnlaget for globale miljøavtaler

I strategien "Bærekraftig utvikling – en ny kurs for Norden" legges det vekt på å integrere miljøhensyn og bærekraftig utvikling i sektorene. Det nordiske MA-prosjektet vil aktivt understøtte dette ved at det i stor grad tar utgangspunkt i menneskenes behov i forhold til naturen.

Mandatet for det nordiske prosjektet er:

- et element i oppfølging av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling
- et verktøy for å få et grep om helhetlig forvaltning av natur på tvers av sektorer
- et fokus på naturens verdier i en tverrsektoriell sammenheng
- et verktøy for å utnytte informasjon fra eksisterende prosjekter under NMR
- et prosjekt som viser nordisk samarbeid i et globalt perspektiv

Resultatene fra prosjektet skal bidra til å tydeliggjøre bredden av verdier og tjenester fra økosystemet i tråd med tilnærmingsmåten i MA-prosjektet. Videre er dette temaet sentralt for sektorsamarbeid om forvaltning av en naturressurs og vil bidra til å underbygge økosystemtilnær-

mingen (jf. CBD's prinsipper – Convention of Biological Diversity). Prosjektet skal gi erfaring i beskrivende scenarioutvikling og bidra til å skape grunnlag for kvantitativ scenarioutvikling. Det skal sikre at datainnsamling i forbindelse med EU's vannrammedirektiv tar høyde for databehov for kvantitativ utvikling av scenarier i samarbeid med den nordiske miljødatagruppe. Et viktig resultat fra prosjektet er også å bidra med erfaringer til arbeidet med relevante arbeidsprogram under CBD og arbeidet med vann i CSD (Comittee on Sustainable Development under FN).

Det viktigste for de nordiske landene i tida framover, er å sikre at gjennomføringsplanen fra Johannesburg og Kiev-agendaen for å stoppe tapet av biologisk mangfold innen 2010, holdes. Likeledes vil vedtak fra det sjuende partsmøte under Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) ha prioritet for å nå 2010-målet og 2012-målet (etablering av marine verneområder) på nasjonalt plan.

Innenfor rammen av det nordiske samarbeidet har vi i mer enn tjue år prioritert de genetiske ressursene innen jord- og skogbruk. Samarbeidet om genetiske ressurser ble formelt innledet ved etableringen av den nordiske genbanken i 1979. Nordisk husdyrgenbank ble etablert i 1984. Genbankene kombinerer bevaringsprogram med felles bruk av informasjon og vitenskapelig erfaring i langsiktige prosjekter for å bevare og bruke genressurser i jordbruket. Med bakgrunn i genetiske ressursers økende betydning lanserte Nordisk Ministerråd en strategi for å bevare de nordiske genressursene 2001–2004.

Våren 2001 ble Nordisk Genressursråd etablert. Rådet er et forum for strategiske diskusjoner knyttet til genetiske ressurser. Ett av de viktigste områdene rådet har arbeidet med er spørsmålet knyttet til rett og tilgang til genetiske ressurser. Rådets anbefalinger om hvordan CBD og den internasjonale "Traktat om Plantegenetiske Ressourser for fødevarer og landbruk" skal gjennomføres med tanke på de nordiske genressursene og spesielt det materialet som er lagret i de nordiske genbankene og nettverk, ble godkjent av ministrene i 2003. Ministrenes beslutning og rapporten "A Nordic Approach to access and rights to genetic resources" (ANP 2003:717) er grunnlaget for arbeidet innenfor dette området i tida framover.

Ad 3)

Hvert land har sitt forvaltningssystem, sin lovgivning og sine økonomiske virkemidler. Gjennom arbeidet i Nordisk Ministerråd er erfaringsutveksling på dette området et sentralt element. Det er vesentlig at utveksle inspirasjon og erfaringer om modeller for forvaltning og legal beskyttelse av biodiversitet, f.eks. nasjonalparker, beskyttede områder, herunder Natura 2000 samt integrert vannområdeforvaltning. Et viktig fokus er å samarbeide for å hindre at en og samme ressurs regulerers helt forskjellig på hver sin side av grensen, f.eks. rovvilt. For saker som forvaltes felles nordisk, f.eks. Nordisk Genbank, kan det også være hensiktsmessig å ha en felles lovgivning. De nordiske landene vil også fortsette sitt samarbeid knyttet til utvikling av nye verktøy som gjør det mulig å bedømme effekten av endret arealbruk på biologisk mangfold.

De nordiske miljøministrene vil fortsette med aktivt at koordinere deres felles innsats i det internasjonale samarbeid omkring biologisk mangfold samt utveksle erfaringer mellom de nordiske lande.

Nordisk Ministerråd foreslår, at rekommandasjonen blir avskrevet.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 20/2003/miljø Biologisk mangfoldighed (A 1297/miljø)

Med hensyn til den første at-sætning om samarbejde i internationale fora; herunder oprettelse af et internationalt videnskabspanel for miljøændringer, meddeler ministerrådet, at de nordiske lande har deltaget aktivt i diskussionerne, og at der har fundet en fælles nordisk konsultation sted med UNEP i oktober 2003. Internationalt set er der fortsat betydelig uenighed om behovet for et videnskabspanel under UNEP, men måske ligger der en kim til en permanent styrkelse af UNEP's videnskabskapacitet. Sagen skal behandles på UNEP's Governing Council's møde i Nairobi 2005.

Udvalget anerkender de nordiske landes regeringers indsats med hensyn til et internationalt videnskabspanel, og ser frem til at høre om yderligere fremgang i 2005. Desuden ønskes en redegørelse for, hvorledes koordineringen forløber mellem de nordiske lande i forhold til indflydelse på EU's arbejde og hvilke konkrete resultater, der er opnået.

Med hensyn til den anden at-sætning om at intensivere det nordiske samarbejde om naturovervågning og artsdatabaser, meddeler ministerrådet, at de nordiske lande har et udbredt samarbejde om naturovervågning og bevarelse af biodiversiteten. Dette samarbejde understøtter dels den nordiske strategi for bæredygtig udvikling, dels understøtter det nordiske samarbejde internationale aftaler, konventioner og processer på området. Udvalget noterer med tilfredshed, at der samarbejdes. Udvalget savner dog en redegørelse for, hvorledes ministerrådet har intensiveret det nordiske samarbejde på naturovervågning og artsdatabaser udover gen-niveauet.

Men hensyn til den tredje at-sætning om erfaringsudveksling om effekten af forskellige politiske virkemidler til beskyttelse af den biologiske mangfoldighed, henviser ministerrådet til, at hvert land har sine love og forvaltningssystemer, og at der løbende sker en erfaringsudveksling via samarbejdet i Nordisk Ministerråds regi. Udvalget noterer sig ministerrådets vurdering og konstaterer, at man øjensynligt ikke har fundet anledning til at iværksætte noget særligt målrettet udredningsarbejde vedr. effekten af forskellige politiske virkemidler på baggrund af Nordisk Råds rekommandation.

På baggrund af ovenstående foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 20/2003/miljø til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år, hvad angår første og anden at-sætning;
>
> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 20/2003/miljø hvad angår tredje at-sætning til efterretning og anser den for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

*Rek. 21/2003/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 21/2003/miljø Miljøvenlig produktion og forbrug af energi (A 1298/miljø)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* styrke gennemførelsen af de tidligere besluttede strategier for aktivt at fremme udbredelsen af vedvarende og miljøvenlig energi i de nordiske lande for derved at bidrage til en bæredygtig energipolitik

2) *at* udarbejde en statusrapport over, hvilke konkrete politikker og virkemidler, de nordiske landes regeringer, hver for sig og i fællesskab, i de sidste tre år (2001-2003) har gennemført for at øge brugen af vedvarende energi og naturgas samtidig med at brugen af øvrige fossile brændsler reduceres. Udvalget ønsker desuden en oversigt over, i hvilket omfang de gennemførte politikker og virkemidler har influeret på sammensætningen af kilderne til den faktiske energiproduktion og -forbrug

3) *at* undersøge muligheder og barrierer for fælles nordiske indsatser for at fremme en hurtig overgang til hydrogensamfundet og særligt at undersøge, hvilken betydning en, gerne fællesnordisk *Hydrogenfond* kunne få for at nå dette mål og hvorledes fonden i givet fald bør etableres og finansieres gennem samarbejde mellem myndigheder, industri og energiselskaber, forskning, forbrugere m.fl.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Första att-satsen:

Det långsiktiga målet for det nordiska energisamarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och hållbar energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn.

Under de sista åren har det nordiske energipolitiske samarbetet fokuserat på tre kärnområden.

- Elmarknadsfrågor
- Klimatfrågor
- Regionalt samarbete (Östersjöregionen samt nordvästra Ryssland)

De tre kärnområdena bedöms som särskilt betydelsefulla för att nå de långsiktiga målen och en klar inriktning och konkreta mål har formulerats för respektive kärnområde.

För det regionala energisamarbetet är de långsiktiga målen en ökad värdegemenskap, ökat ekonomiskt samarbete samt en bärkraftig utveckling i regionen. De långsiktiga målen är också givna i statsministrarnas Bergendeklaration och i programmet Hållbart Norden samt i den vision som de nordiska energiministrarna och deras kollegor i Östersjöregionen samt EU-kommissionen gav uttryck för i Stavanger 1998: "Guided by a common vision of the Baltic Sea Region as an area of democracy, stability and open interacting economies, we are committed to making

energy co-operation a key vehicle in generating further progress. It is our conviction that energy should remain a focal point in the co-operation activities of the Baltic Sea Region. Our energy co-operation in the Baltic Sea Region may serve as a model for other areas."

Institutionen Nordisk Energiforskning ansvarar för det nordiska forskningssamarbetet på energiområdet. Institutionens mål är att långsiktigt bidra till att uppfylla de kunskapsbaserade förutsättningar som krävs för en kostnadseffektiv minskning av energianvändningen samt utveckling av nya förnybara energikällor och miljövänlig energiteknologi. Under den nya verksamhetsperioden (2003–2006) är avsikten att institutionen skall bli mer flexibel, bl.a. genom att introducera flera möjliga instrument för att stödja energiforskning. Verksamheten skall också stödja kärnområdena inom det nordiska energipolitiska samarbetet. Med dessa utgångspunkter har fem tematiska områden för institutionens forskningsprojekt valts ut:

- integrering av energimarknaderna
- förnybara energikällor
- energieffektivitet
- vätgassamhället (hydrogensamfundet)
- konsekvenser av klimatförändringar på energiområdet

Strategier för att uppnå målen om en ökad användning av förnybara och miljövänliga energikällor i de nordiska länderna, och därigenom bidra till en säker ock kostnadseffektiv energiförsörjning, bygger huvudsakligen på att dessa mål beaktas i utvecklingen av ramvillkoren för elmarknaden och andra energimarknader. Satsningen på förnybara energikällor är samtidigt en prioriterad fråga inom kärnområde klimat. På längre sikt stöds det direkta energipolitiska samarbetet för att främja användningen av förnybara energikällor av resultaten från energiforskningssamarbetet. Växelverkan mellan forskningen och det energipolitiska arbetet är således ett viktigt inslag i strategin.

I de nordiska länderna genomförs olika typer av insatser för att stimulera till en ökad användning av förnybara energikällor. Exempel på sådana insatser är system med elcertifikat, som redan införts i Sverige och som övervägs i Norge. Flera projekt som syftar till att värdera dels effekterna av olika stödsystem för förnybar energi och deras utformning, dels förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt grönt certifikatssystem har genomförts inom Nordiska ministerrådet. Utvecklingen inom EU och implementeringen av aktuella direktiv – bl.a. direktivet om handel med utsläppsrätter och kraftvärmedirektivet – kommer att ha avgörande inflytande över hur användningen av förnybara energikällor kan stimuleras på marknadsmässiga villkor. Att arbeta med att värdera hur olika regelverk och alternativa styrmedel samverkar och påverkar användning av förnybara energikällor kommer således att vara en prioriterad uppgift även fortsättningsvis.

Även på det regionala planet är ett utvecklat politiskt samarbete, liksom samarbete om utveckling av styrmedel och tekniska lösningar, nödvändigt om en ökad användning av förnybara energikällor skall kunna uppnås i Östersjöregionen. I det bredare regionala samarbetet för att främja förnybara energikällor fokuseras det särskilt på bioenergi. En arbetsgrupp har tillsatts under Nordiska ministerrådet för att främja användningen av bioenergi både i Norden och i närområdet.

Andra att-satsen:

Energisektorns nuvarande handlingsplan (ministerrådsförslaget om det framtida nordiska energipolitiska samarbetet) gäller för fyraårsperioden 2002–2005. Som underlag för arbetet med handlingsplanen för nästa programperiod under år 2005 kommer en jämförande studie av de nordiska ländernas energipolitik att tas fram under 2004. Avsikten är att studien skall kunna användas som underlag i den fortsatta diskussionen om utvecklingen av det nordiska energisamarbetet. En väsentlig del av denna studie kommer givetvis att vara ländernas konkreta politiska insatser för att öka användningen av förnybara energikällor Rapporten kommer att färdigställas under 2004.

När det gäller utskottets önskan om en översikt över i vilken omfattning tillämpad politik och styrmedel har påverkat sammansättningen av energikällor i den faktiska energiproduktionen och energianvändningen, så kommer en sådan bedömning att tas fram med den nämnda rapporten som underlag. En sådan redovisning bedöms kunna föreligga i början av år 2005. Nordiska ministerrådet vill dock framhålla att det näraliggande tidsperspektivet när det gäller jämförelsen av styrmedlen (2001–2003) enbart kan ge mycket preliminära indikationer på hur användningen av olika energikällor påverkats av dessa styrmedel.

Tredje att-satsen:

Forsknings- och utvecklingsinsatser för att påskynda en övergång till ett framtida vätgassamhälle är ett prioriterat verksamhetsfält för Nordisk Energiforskning. Med anledning av Nordiska rådets rekommendation har Nordisk Energiforskning gjort en värdering av Nordens möjligheter att utveckla en stark position inom vätgasområdet och vilka insatser som bör prioriteras på kort och medellång sikt för att dessa möjligheter skall infrias. Dessa slutsatser, som bygger på erfarenheter från nätverk och projekt inom vätgasområdet som etablerats genom Nordisk Energiforskning, presenteras i ett särskilt notat som biläggs till detta meddelande.

Utifrån Nordisk Energiforsknings redovisning kan konstateras att de nordiska länderna har starka och väletablerade forsknings- och utvecklingsmiljöer, som berör hela värdekedjan, dvs. produktion, lagring, distribution, omvandling och slutanvändning av vätgas. Dessa forskningsmiljöer, som omfattar centrala forskningsinstitutioner men också nordisk industri och energiföretag har centrala positioner även internationellt sett. De nordiska länderna är således väl representerade i EU:s forsknings- och utvecklingsaktiviteter inom områdena bränsleceller och vätgas.

Inom det nordiska energiforskningsprogrammet pågår ett flertal projekt inom vätgasområdet. I projektet "Nordic H2 Energy Foresight" studeras utvecklingen av vätgasteknik kopplat till marknads- och samhällsutveckling. I projektet deltar också forskare från Baltikum och nordvästra Ryssland. Genom detta projekt kommer s.k. *road maps* for framtida nordiska möjligheter och satsningar inom vätgasområdet att utvecklas. Projektet kommer att avslutas 2005. Projektresultaten skall också kunna fungera som verktyg för nordiska myndigheter när det gäller framtida policybeslut inom vätgasområdet.

Med stöd från Nordiska ministerrådets arktiska program genomför Nordisk Energiforskning också ett projekt där möjligheterna att utnyttja vätgasteknologi vid ö-drift i glest bebyggda områden studeras. Även detta projekt kan förväntas ge betydelsefullt beslutsunderlag om framtida vätgassatsningar då det avslutas 2005. Vidare är Nordisk Energiforskning involverad i att etablera ett nordiskt samarbete omkring EU:s nya aktiviteter knutna till vätgasteknik.

Den strategi, som är utgångspunkten för Nordisk Energiforsknings satsningar för att stödja utvecklingen mot vätgassamhället kan sammanfattas i nedanstående punkter:

- utnyttja nischmarknader och entreprenörskap för att hjälpa fram ny teknik
- bygga upp goda forsknings- och teknikutvecklingscenter inom strategiskt definierade nyckelområden
- framtida engagemang i demonstrations och pilotprojekt som ger erfarenheter och kompetens kring användaraspekter och marknadsfrågor, som i sin tur banar väg för att påskynda utvecklingen mot vätgassamhället
- engagemang i tekniskt inriktade framtidsstudier och tvärvetskapliga analyser kring vätgassamhällets utveckling

Det största hindret för ett snabbt genombrott för vätgastekniken är givetvis teknikens konkurrenskraft i förhållande till konventionell teknik. Detta gäller såväl kostnadsbilden som teknisk risknivå. Betydande utvecklingsinsatser kommer att krävas för att åstadkomma nödvändiga teknikgenombrott och kostnadsreduceringar.

Ett annat betydelsefullt hinder för ett genombrott för vätgastekniken är osäkerhet om gällande regelverk. Stabilitet, förutsägbarhet och långsiktiga ramvillkor är några av det viktigaste förutsättningarna för en framgångsrik utveckling mot vätgassamhället. Här har de

nordiska myndigheterna en viktig roll att spela. Nordiska myndigheter bör därför ta initiativ till att utveckla gemensamma föreskrifter, regler och standarder för utveckling och användning av vätgas och bränslecellteknologi. Detta arbete bör dock koordineras med motsvarande insatser på EU nivå.

Övergången till vätgassamhället kommer att kräva koordinerade satsningar på det internationella planet. Detta är också något som stegvis sker både inom EU och i övriga världen. Inom såväl EU som USA och Japan har betydande forskningsprogram initierats. Ett exempel på pågående satsningar inom EU är kommissionens beslut om "The Hydrogen and Fuel Cell Technology Platform" (H/FC TP,) som formellt bildades i januari 2004. Resultaten av de aktiviteter, inklusive forsknings- och demonstrationsprojekt, som genomförs inom denna plattform, kommer att spridas till berörda politiska institutioner och organisationer. De politiska aktörerna kommer också att vara representerade i plattformens ledningsstruktur och de kommer att ha ett avgörande inflytande över de målsättningar och värderingar som kommer att utvecklas inom plattformens ram. Regelbundna möten, en till två gånger per år, för plattformens deltagare skall säkra ett gemensamt ägarskap och en gemensam vision. Norden har etablerat ett samarbete för att stärka sin position och sina möjligheter inom denna plattform.

Det finns betydande framtida möjligheter för de nordiska länderna att, genom demonstrationsprojekt inom ramen för EU:s planlagda aktiviteter, etablera större vätgassatsningar i Norden. Denna typ av satsning kommer även att kunna ge tillgång till en betydligt större marknad för de teknologier som utvecklas. Om Norden i detta sammanhang skall betraktas som en attraktiv region av internationella industriella aktörer och myndigheter kommer dock målinriktade gemensamma satsningar och tydliga ambitioner att krävas från såväl myndigheter och forskningsorganisationer som från näringslivets sida.

Genom ett av de projekt som Nordisk Energiforskning stöder, dvs. det tidigare omnämnda "Nordic Hydrogen Energy Foresight", pågår ett omfattande arbete med att analysera vilka utmaningar som olika nordiska aktörer kommer att ställas inför då ett hydrogensamhälle skall introduceras. Projektets resultat kommer att presenteras under 2005 och behovet av ytterligare studier för att belysa såväl marknadsmässiga som organisatoriska hinder och möjligheter för en snabb övergång till vätgassamhället bör avvakta dessa resultat. Även resultaten från det projekt som genomförs inom det arktiska programmet om möjligheterna att utnyttja vätgasteknologi vid distribuerad elproduktion i glest bebyggda områden kan förväntas ge värdefull input när det gäller förslag till gemensamma nordiska åtgärder för att främja användningen av vätgas.

En särskild fond för att främja en snabb övergång till vätgassamhället kan rikta sig mot olika skeden i utvecklingskedjan och också ha ett flertal olika målgrupper. Att för samtliga dessa alternativ belysa frågan om betydelsen av en gärna gemensam nordisk *Hydrogenfond* är en relativt omfattande uppgift. Nordiska ministerrådet har därför valt att inledningsvis begränsa sin bedömning till följande två alternativ:

- en fond för forskning, utveckling och demonstration relaterad till hela värdekedjan, dvs. produktion, lagring, distribution, omvandling och slutanvändning av vätgas
- en fond för marknadsintroduktion av olika vätgastillämpningar, t.ex. flottförsök inom transportområdet riktad mot särskilda nyckelgrupper

När det gäller resurser för forskning, utveckling och demonstration genomförs redan idag betydande gemensamma insatser genom Nordisk Energiforskning. Det är önskvärt att Norden i detta sammanhang framstår som en attraktiv partner för att uppnå finansiering av framtida FoU och demonstrationsprojekt från EU:s forskningsfonder. Genom de nätverk som byggts upp inom Nordisk Energiforskning finns också goda förutsättningar för att Norden kan spela en proaktiv roll i förhållande till initiering av forskningsprojekt och som aktiv partner i EU:s demonstrationsprojekt. Behovet av ytterligare resurser för samlade nordiska forskningsinsatser inom vätgasområdet bör således avvakta resultatet av de aktiviteter som nu pågår från Nordisk Energiforsknings sida inom ramen för EU:s initiativ "The Hydrogen and Fuel Cell Technology Platform".

En satsning på vätgassamhället kräver ett europeiskt perspektiv och gemensamma insatser för att kunna lyckas, samtidigt som nordisk anpassning kommer att behövas. Detta kan förverkligas genom att fokusera på deltagande i EU:s program kombinerat med nordiska medel för speciella nordiska intresseområden.

Givet teknisk och ekonomisk osäkerhet kring utvecklingen av vätgassamhället anses den bästa lösningen för Norden vara att satsa på några få konkreta projekt begränsade i tid, kostnad och teknologiskt fokus. Målet bör vara att som ett första steg uppnå marknadsmässig och politisk framgång inom något avgränsat område.

Nordiska ministerrådets bedömning är att vi idag befinner oss i ett skede där en framgångsrik utveckling mot vätgassamhället framför allt är beroende av forskningsinsatser på kort och medellång sikt inriktade på att åstadkomma nödvändiga teknikgenombrott och kostnadsreduceringar, samtidigt som tekniska resultat kan verifieras och vidareutvecklas genom pilotprojekt. På kort sikt kan därför inte Nordiska ministerrådet rekommendera ett gemensamt nordisk initiativ för att skapa en fond med marknadsintroduktion som målsättning.

Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 21/2003/miljø Miljøvenlig produktion og forbrug af energi (A 1298/miljø)

Med hensyn til den første at-sætning om at styrke gennemførelsen af eksisterende strategier til fremme af vedvarende energi, meddeler ministerrådet, at der i de nordiske lande gennemføres forskellige typer af indsatser for at stimulere til en øget anvendelse af vedvarende energikilder – herunder udvikling af rammebetingelserne for elmarkedet og andre energimarkeder. Ministerrådet finder dog, at arbejdet med at vurdere hvorledes forskellige regler og styringsværktøjer påvirker anvendelse af vedvarende energikilder også fremover vil være en prioriteret opgave. Udvalget er enig heri og man ser frem til at høre ministerrådets vurdering næste år.

Med hensyn til den anden at-sætning om en statusrapport over konkrete gennemførte aktiviteter i landene for at fremme brugen af vedvarende energi, meddeler ministerrådet, at man i løbet af 2004 vil foretage et sammenlignende studie af landenes energipolitik, herunder landenes konkrete politiske indsatser for at øge anvendelsen af vedvarende energikilder. I 2005 vil en sammenstilling af virkemidlernes effekt på den faktiske sammensætning af energikilder foreligge. Udvalget anerkender det igangsatte arbejde og ser frem til at høre om resultaterne.

Med hensyn til den tredje at-sætning om at undersøge muligheder for hurtig overgang til hydrogensamfundet og oprettelse af en fællesnordisk hydrogenfond, meddeler ministerrådet, at Nordisk Energiforskning har hydrogenområdet som et højt prioriteret emne i perioden 2003-2006. I et projekt, der vil blive afsluttet i 2005, analyseres, hvilke udfordringer forskellige nordiske aktører vil stå overfor, når hydrogensamfundet skal introduceres.

Nordisk Energiforskning har udarbejdet et notat, der vurderer Nordens muligheder for at udvikle en stærk position indenfor hydrogenområdet. Ministerrådet vurderer på baggrund heraf, at de nordiske lande har stærke forsknings- og udviklingsmiljøer, der også er vel repræsenterede i EU's aktiviteter. De største hindringer for hydrogenteknikkens gennembrud anses at være konkurrenceforholdene overfor konventionelle teknikker samt usikkerhed om gældende regler. Der

er behov for henholdsvis udviklingsindsatser og en fælles nordisk myndighedsindsats med henblik på at skabe fælles regler for anvendelse af hydrogen- og brændselscelleteknologi.

Ministerrådet henviser til, at overgang til hydrogensamfundet vil kræve koordinerede internationale satsninger. Her nævnes EU, USA og Japan med betydelige forskningsprogrammer. På kort sigt finder ministerrådet at FoU-arbejdet varetages gennem Nordisk Energiforskning og deltagelse i EU-programmer. Ministerrådet finder ikke, at kunne støtte et fælles nordisk initiativ til at oprette en fond rettet mod markedsintroduktion af hydrogenteknologi.

Udvalget takker for den udførlige redegørelse. Udvalget er enig i, at Norden bør indgå i internationale samarbejder vedrørende udvikling af hydrogenteknologien, men at det ville være ønskeligt, hvis Norden kunne gå forrest på nogle prioriterede områder. Udvalget ønsker, at høre ministerrådets vurdering af, hvorvidt en nordisk hydrogenfond som foreslået i rekommandationen kunne bidrage til at en udvikling, hvor Norden er på forkant med introduktion af hydrogensamfundet.

Udvalget ser frem til muligheden for at drøfte bl. a. spørgsmålet om fremme af vedvarende energi og hydrogensamfundet med energiministre på et møde i forbindelse med sessionen 2004 i Stockholm.

På baggrund af ovenstående foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 21/2003/miljø til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

*Rek. 22/2003/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 22/2003/miljø Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen (A 1309/miljö och A 1314/miljö)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at fortsat virke for at sikre og forbedre Østersøens miljø, bl.a. gennem

a) en ansøgning til IMO om at Østersøen bliver udpeget som et særligt følsomt havområde (PSSA) med tilhørende bestemmelser for skibstrafikken

b) en aftale om øjeblikkeligt forbud mod olietransporter med enkeltskrogede fartøjer i Østersøen til fordel for fartøjer med dobbelt - i vinterhalvåret isforstærket – skrog

c) et umiddelbart totalstop for udslip af spildevand og fast affald fra fartøjer i Østersøen

d) strenge sanktioner overfor fartøjer, der foretager ulovlige udslip

e) en sænkning af svovlindholdet i fartøjernes bunkerolie i Østersøen i henhold til EU's hensigter med det langsigtede mål at opnå et niveau på max. 0,5 %

f) en udredning omkring udslipsrelaterede fartøjs- og havneafgifter efter svensk og ålandsk model

g) en vurdering af ledningssystemer (vejvisningsystemer) for skibstrafik i hele Østersøen samt en identitetsmærkning af fartøjer i Østersøtrafik

h) indførsel af en satellitovervågning af skibstrafikken og udslippene i Østersøen som supplement til overvågningen fra fly og skibe

i) forhindring af uønsket spredning af organismer til havmiljøet gennem udpumpning af ballastvand fra andre dele af Verden

j) udpegning af egnede nødhavne for fartøjer med farlige laster, der er i havsnød

k) sikring af et tilstrækkeligt beredskab i tilfælde af en katastrofe med udslip af miljøfarlige stoffer gennem samarbejde om materiel, uddannelse og fælles beredskabsøvelser på tværs af nationale såvel som myndighedsgrænser i landene omkring Østersøen

De nordiske ländernas regeringar meddelar:

De nordiska ländernas samarbete kring sjösäkerhetsfrågor i Östersjön har långa traditioner, och frågan om ökad miljösäkerhet vid sjötransporter är en väsentlig del av det internationella och nationella arbetet som syftar till att skydda Östersjön. De centrala aktörerna, förutom ländernas regeringar, är FN:s sjöfartsorganisation IMO, som täcker sjöfarten globalt, och HELCOM, som verkar på regionalt plan. EU genomför regleringar för sina medlemsländers farvatten, hamnar och fartyg. De nordiska länderna har agerat aktivt i dessa organ, och inom Nordiska ministerrådet har framförandet av nordiska synpunkter diskuterats och konkreta åtgärder igångsatts. Ett centralt element för det nordiska samarbetet har varit det s.k. Köpenhamnsavtalet från 1971 (omarbetat 1993) om samarbete kring åtgärder mot olje- och kemikalieförorening av havet.

Östersjön som särskilt känsligt havsområde

IMO tog vid sitt möte 2.4.2004 ett principbeslut om att klassificera Östersjön som ett särskilt känsligt havsområde. (Particularly Sensitive Sea Area, PSSA). Beslutet bygger på en ansökan, som samtliga kuststater kring Östersjön, med undantag av Ryssland, lämnat in hos IMO, och där de nordiska länderna varit drivande. Även om nya internationella bestämmelser inte omedelbart följer med PSSA-status, är det klart att beslutet redan nu förbättrar sjösäkerheten genom att den internationella medvetenheten om Östersjöns känsliga förhållanden ökar. För att PSSA-principbeslutet slutligt skall träda i kraft bör länderna inom två år komma med förslag till IMO om ytterligare åtgärder för skydd av hela eller delar av Östersjöområdet. Sådana åtgärder kunde exempelvis gå ut på effektivare farledsarrangemang och styrning av trafiken, lotsningbestämmelser och obligatoriska rapporteringssystem. Efter att inlämnade åtgärdsförslag fastställts av IMO, kommer de att gälla för samtliga fartyg som rör sig på Östersjöområdet. Östersjöländerna har redan inlett underhandlingar om planerade nya åtgärder, och de nordiska länderna betonar vikten av Rysslands deltagande i planeringen och verkställandet av tilltänkta åtgärder.

Förhindrande av utsläpp till luft och hav från fartyg i trafik på Östersjön

Samtliga fartyg som trafikerar Östersjön bör vara föremål för samma, stränga regelverk för säkerhetskrav på oljetransporter. Härvid är IMO och EU väsentliga aktörer. Inom IMO fattades i december 2003 beslut om att påskynda utfasningen av tankfartyg med enkelskrov. Vissa undantagsbestämmelser ingår i beslutet. EU-länderna kommer inte att godkänna att fartyg med undantagstillstånd anlöper dess hamnar. IMO har även fattat beslut om förbud att transportera tunga brännoljor i fartyg med enkelskrov, och detta träder ikraft internationellt senast våren 2005. Dubbelskrov minskar klarast risken för oljeutsläpp vid kollisioner och grundstötning vid låg hastighet. Därför är det viktigt samtidigt med arbetet med strängare regler för enkelskrovfartyg att arbeta vidare med övriga säkerhetsbestämmelser, såsom styrning av trafiken och farledarrangemang.

Inom HELCOM har Finland, Sverige, Estland och Ryssland förberett regelverk för trafik under vintertid i isförhållanden. Förslaget behandlades av HELCOM denna vår, och bestämmelserna om *isförstärkning* av fartyg kommer att gälla hela Östersjöområdet.

Enligt det s.k. MARPOL-avtalets Annex V är det förbjudet att släppa ut fast avfall i havet. Annex IV, som berör även toalettvatten, trädde ikraft hösten 2003. HELCOM har fattat beslut om en rekommendation, som omfattat utsläpp även från fritidsbåtar. Inom EU gäller ett direktiv som styr fartygens hamnavgifter och därmed hamnarnas avfallshanteringsplaner. Tillsammans kommer dessa regelverk att medföra en ytterligare minskning av fast avfall och spillvatten i Östersjön.

Inom EU bereds ett ramdirektiv för strängare sanktioner vid illegala oljeutsläpp, och inom HELCOM pågår arbetet med utvecklande av *sanktionering*. I de nordiska länderna pågår även nationellt arbetet för strängare åtgärder vid illegala och avsiktliga utsläpp. T.ex. Finland bereds åtgärder i denna fråga som en del av arbetet med det nationella Östersjöprogrammet. Nordiska ministerrådet och de nordiska länderna kan ytterligare utväxla information om erfarenheter av sanktionering och utveckla samarbetet för övervakning av illegala utsläpp.

Enligt MARPOL:s s.k. luftvårdsannex (Annex VI) begränsas *svavelhalten* på fartygens brännolja till 4,5 % på oceanerna, och 1,5 % på vissa skilt definierade områden, såsom Östersjön. Annex VI har dock inte ännu trätt ikraft internationellt. Inom EU förbereds svavelbegränsningar, och t.ex. Europeiska parlamentet har föreslagit 0,5 % svavelhalt som allmän gräns för trafik på Östersjön. Passagerarfartygen mellan Sverige och Finland har redan frivilligt gått in för denna gräns, vilken på lång sikt bör vara målet. Samtidigt är det ytterst viktigt att de nordiska länderna fortsatt aktivt arbetar för att MARPOL:s Annex VI träder ikraft så snart som möjligt. Nordiska ministerrådet kan bidra till utvecklingen t.ex. genom analyser av de tekniska och ekonomiska konsekvenserna som är förknippade till dessa gränsvärden.

För närvarande är fartygens *hamnavgifter* oftast bundna till fartygens isklassificering, ej dess miljöbelastning eller miljörisker. Hamnavgifternas bestämmande påverkas administrativt av att hamnarna ägs av kommuner eller privata anslutningar. En utvärdering av olika styrmedel och system för hamnavgifter, med beaktande av de bästa exemplen inom Norden, kan för sin del bidra till bättre styrning genom differentierade avgifter, som beaktar fartygens miljöbelastning.

En funktion *trafikstyrning* genom s.k. VTS eller VTMIS (Vessel Traffic Information System) finns för vissa av de mer trafikerade hamnarna och tätt trafikerade farledsområden. På Finska Viken tas Finlands, Estlands och Rysslands gemensamma VTMIS-system i bruk denna sommar. Tillsammans med överenskommen trafikseparation kommer detta att motverka de ökade kollisionsriskerna, som den starkt ökande trafiken från de ryska och estniska oljeterminalerna i Finska Viken medför. En utvidgning av systemet för hela Östersjön ingår i de planerade PSSA-åtgärderna. Förverkligandet av VTMIS är knutet till identifikationsmärkning av fartygen. Genom internationella bestämmelser (IMO) införs successivt krav på att fartyg skall vara utrustade med AIS (Automatic Identification System). För nya fartyg gäller detta sedan 2002, för äldre tankfartygstonnage inom 2004.

Arbete för att vidareutveckla *satellitövervakningen* av sjötrafiken och utsläppen pågår kontinuerligt.

Inom IMO fattades i februari 2004 beslut om en ballastvattenskonvention. De nordiska länderna, Nordiska ministerrådet och dess miljösektor arbetar med olika aktiviteter för att förhindra spridningen av främmande arter via *ballastvatten* samt för implementeringen av IMO-konventionen.

Inom EU pågår arbete för direktiv rörande utpekning av *nödhamnar*. De lokala myndigheternas kännedom om sina områden, utvecklandet och kontinuerlig uppdatering av informationssystem som det av NMR initierade MARIS (Maritime Accident Response Information System for the Baltic Sea) samt klara bestämmelser och rättigheter angående bogsering av fartyg med farlig last till närmaste säkra nödhamn bidrar till att minska risken av allvarliga olje- och kemikalieolyckor.

I Östersjöområdet är grundstötning den vanligaste olyckstypen med utsläpp som följd, därefter kommer fartygskollisioner. Övriga olyckor – brand, explosion, maskinhaveri – med åtföljande utsläpp är mindre vanliga. HELCOM arbetar aktivt med olika frågor kring *beredskap* inför möjliga katastrofala utsläpp av miljöfarliga ämnen vid dylika olyckor. De nordiska länderna har genom Köpenhamnavtalet från 1971 (omarbetat 1993) kommit överens om samarbete mot olje- och/eller kemikalieföroreningar av havet. Länderna förbinder sig i avtalet att samarbeta om övervakning, undersökning, rapportering, säkring av bevismaterial, bekämpning, bistånd vid bekämpning, samt informationsutbyte. Länderna samarbetar vid bekämpningsoperationer, har gemensamma övningar samt möts i teknik- och expertgrupper med deltagande från olika sektorers myndigheter. Nordiska ministerrådet stöder avtalet ekonomiskt. Därtill ordnar de nordiska länderna beredskapsövningar såväl nationellt som tillsammans med sina grannländer.

Nordiska ministerrådet har låtit göra en databas (MARIS) för att hantera information om den *oljebekämpningsberedskap* som står till internationellt förfogande vid bekämpning av olje- och kemikalieolyckor i Östersjön. Databasen innehåller även information om trafiktätheten och trafikvolymen på olika avsnitt och om särskilt känsliga kustavsnitt, om vrak och potentiella utsläpp från dem. Databasen, som givits arbetsnamnet MARIS, kommer efter att den blivit färdig detta år att överlåtas till HELCOM som åtagit sig att uppdatera informationen. Miljösektorn i Nordiska ministerrådet har också diskuterat och är enig om, att inte bara Östersjön, utan även de nors-

ka och västnordiska farvattnen är känsliga områden som behöver beaktas i det vidare arbetet. Under år 2004 satsar miljösektorn på ett projekt som skall beskriva de ekologiska konsekvenserna av oljeutsläpp i nordiska farvatten.

Nordiska ministerrådet kommer även fortsatt att bidra med aktiva insatser inom miljösäkerheten vid sjötrafik i de nordiska farvattnen.

De nordiska regeringarna anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

om rekommandasjon 22/2003/miljø Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen (A 1309/miljö och A 1314/miljö)

Ministerrådets meddelelse giver en, mere eller mindre uddybende, aktuel status for alle 11 punkter omfattet af rekommandationen. Ministerrådet og de enkelte nordiske landes regeringer kan i visse tilfælde iværksætte særlige foranstaltninger eller foretage informationsudveksling, men for størstepartens vedkommende er der tale om forhold, der reguleres og fremmes gennem internationale og regionale samarbejdsfora som HELCOM, EU og IMO. Her har landene og ministerrådet arbejdet aktivt til fremme af rekommandationerne. For de fleste af rekommandationens punkter er der tale om fortløbende processer, der endnu ikke er afsluttet. Udvalget udtrykker sin påskønnelse for ministerrådets og regeringernes indsats og påregner i 2005, evt. i samarbejde med Baltisk Forsamlings Miljøudvalg, at invitere til et møde for at drøfte den videre fremdrift i sagerne. Udvalget har følgende bemærkninger til de enkelte punkter i meddelelsen om rekommandationen:

Med hensyn til punkt a)

Udvalget bifalder de fortsatte bestræbelser på at inddrage Rusland i samarbejdet og udtrykker støtte til, at de lande, der vil bidrage, arbejder videre. Udvalget ser frem til landenes fremendelse af specifikke bestemmelser (*additional measures*), der kan virke til fremme for beskyttelsen af Østersøen som PSSA (Særligt Følsomt Havområde).

Med hensyn til punkt b)

Udvalget anerkender de opnåede resultater og ser frem til, at modtage information om, hvorledes de vedtagne bestemmelser om dobbeltskrog og isforstærkning implementeres og i hvilket omfang undtagelsesbestemmeslerne bliver taget i anvendelse.

Med hensyn til punkt c)

Udvalget ønsker en oversigt over, hvorledes de nyligt ikrafttrådte bestemmelser om udslip af spildevand og fast affald virker og en oversigt over hvorledes Østersølandene forholder sig til HELCOM-rekommandationen.

Med hensyn til punkt d)

Udvalget ønsker at vide, hvilke konkrete arbejder, der foregår nationalt i de nordiske lande for strengere sanktioner samt hvorledes ministerrådet vil forstærke informationsudvekslingen om

erfaringer med sanktionering, og hvordan man vil udvikle samarbejdet med overvågning af de illegale udslip.

Med hensyn til punkt e)

Udvalget ønsker uddybet, hvorledes de nordiske lande påvirker arbejdet med at få MARPOL's Annex VI sat i kraft og hvordan ministerrådet bidrager med analyser af tekniske og økonomiske konsekvenser af svovlindholdet i bunkerolie.

Med hensyn til punkt f)

Udvalget beder om, at den efterlyste udredning om miljørelaterede fartøjs- og havneafgifter iværksættes snarest muligt.

Med hensyn til punkt g)

Udvalget bifalder det finsk/estisk/russiske samarbejde om VTMIS-systemet i Finske Viken, og ser frem til en afklaring af en evt. videre udbredelse i Østersøen i forbindelse med opstilling af PSSA-*additional measures*, jf. punkt a). Desuden ønsker man en vurdering af, hvorvidt AIS-systemets indførelse for ældre fartøjer i Østersøen er lykkedes.

Med hensyn til punkt h)

Udvalget billiger, at satellitovervågningen videreudvikles og anmoder om information om de konkrete aktiviteter på området.

Med hensyn til punkt i)

Udvalget anerkender ministerrådets bestræbelser og ønsker information om, hvilke aktiviteter der arbejdes med for at forhindre spredningen af fremmede arter via ballastvand.

Med hensyn til punkt j)

Udvalget anerkender ministerrådets udmærkede initiativ med at udvikle MARIS. Udvalget anmoder om en oversigt over de – som følge af EU-direktivet – udpegede nødhavne i landene rundt om Østersøen.

Med hensyn til punkt k)

Udvalget bifalder det opstillede beredskab, de indgåede aftaler om internationalt samarbejde i forbindelse med ulykker og de fælles beredskabsøvelser på tværs af lande og myndighedsstrukturer. Udvalget anerkender ministerrådets udmærkede initiativ med at udvikle MARIS og ønsker information om, hvorledes systemet bliver benyttet i praksis i uddannelsesøjemed og i konkrete nødsituationer.

På baggrund af ovenstående foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 22/2003/miljø til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kári P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Rek. 23/2003/miljø
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 23/2003/miljø Rovdyrforvaltning i Norden (A 1331/miljø)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Finlandsregering , Norges regering og Sveriges regering

1) *at* forstærke myndighedssamarbejdet og informationsudvekslingen om rovdyrforvaltningen i landene
2) *at* styrke forsknings- og udviklingssamarbejdet på området; herunder inddrage internationale erfaringer med særlig vægt på forebyggende arbejde
3) *at* udarbejde og løbende vedligeholde et fælles, eventuelt internet-baseret, informationsmateriale om de indhøstede erfaringer med forskellige forvaltningsstrategier og forebyggende foranstaltninger
4) *at* afholde fælles temamøder en gang om året, hvor politikere, forskere, forvaltere, interesseorganisationer og medier fra de tre lande inviteres

Nordiska ministerrådet meddelar:

Samarbetet med myndigheter på central nivå fungerar tillfredsställande, speciellt kontakterna mellan Sverige och Norge har varit aktiva och välfungerande.

Den existerande koordineringsgruppen för rovdjursforskning är ett exempel på ett gott samarbete, som under senare år har givit stora vinster såväl vad gäller utväxling av expertis som resursmässigt. Likaså har Sverige och Norge ett gemensamt samarbete beträffande DNA-analyser. Årliga möten mellan de centrala myndigheterna har genomförts och bör fortsätta. Naturvårdsverket i Sverige är ansvarig för nästa möte. Därutöver förekommer informationsutbyte redan i dag på regional nivå mellan fylkesmän och länsstyrelser beträffande inventeringsmetodik, faunakriminalitet m.m. Ett framgångsrikt sådant exempel är det arbete som skett inom ramen för Nordkalottsamarbetet. Det pågår också ett samarbete mellan Norge och Sverige angående nätbaserad information och utveckling av centrala databaser som omfattar rovdjur. Det finns exempel på gemensamma webplatser med anknytning till forskningsprojektet "Skandulv" samt olika nationella webplatser som är linkade mot varandra.

Nordiska Ministerrådet bedömer att det knappast finns behov av årliga gemensamma möten på den politiska nivån, men att sådana möten kan vara motiverade då översyn eller större förändringar föreslås av exempelvis den nationella rovdjurspolitiken i ett land. Det årliga vargsymposium som för närvarande äger rum för 11. gången och samlat mer än 300 deltagare kan vara ett forum där politiker bjuds in. Det är ett ypperligt tillfälle där politiker, "förvaltare", forskare, näringsidkare och intresserade kan mötas.

Det ideala vore självfallet att de delvis gemensamma rovdjursstammarna i dessa länder kan förvaltas på ett enhetligt sätt. Erfarenheten visar dock på så stora skillnader beträffande skador på exempelvis tamdjur att enhetliga lösningar på detta område knappast är realistiska. EU-

direktiv, konventioner och nationell lagstiftning medför att det också är svårt att nå konsensus i detta avseende.

En gemensam nordisk förvaltning får sannolikt till följd att bevarandeintressena generellt får stå tillbaka för mer kortsiktiga näringsintressen.

Nordiska ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

Miljø- og Naturresurseudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 23/2003/miljø Rovdyrforvaltning i Norden (A 1331/miljø)

Ministerrådet meddeler, at der eksisterer et udmærket myndighedssamarbejde på centralt niveau – navnlig hvad angår Norge og Sverige. Tilsvarende henvises til koordineringsgruppen for rovdyrforskning. Der foregår desuden regionalt og nationalt samarbejde om informationsudveksling mellem Norge og Sverige (og i Nordkalot-samarbejdet). Der berettes ikke om nogen indsats i forhold til at inddrage internationale erfaringer med særlig vægt på det forebyggende arbejde.

Ministerrådet vurderer, at der næppe er behov for årlige møder om rovdyrforvaltning på det politiske niveau. De årlige ulvesymposier kunne evt. være forum for politikere.

Ministerrådet konkluderer, at det ville være ideelt, hvis rovdyrstammerne i de nordiske lande kunne forvaltes ud fra enhedsbetragtninger, men at dette ikke for tiden er muligt, og at en fælles nordisk forvaltning sandsynligvis ville få til følge, at beskyttelsesinteresserne generelt ville stå svagere end de mere kortsigtede erhvervs- (nærings-)interesser.

Til trods for de refererede eksisterende samarbejdsrelationer synes bl.a. Nordisk Råds nyligt afholdte rovdyr-dialogmøde i Kristiansand at pege på, at det fortsat er vigtigt at styrke erfaringsudvekslingen – måske navnlig hvad angår forskellige styringsmidler og forvaltningsregimers effektivitet – herunder spørgsmålet om opbygningen af den regionale forvaltning i landene. Den aktuelle og tidligere meddelelser om rovdyrforvaltning fra ministerrådet viser, at der øjensynlig ikke er vilje til at styrke erfaringsudvekslingen yderligere. Det er således muligt, at Nordisk Råd fortsat har en opgave på dette felt.

På baggrund af ovennævnte foreslår Miljø- og Naturresurseudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Rek. 23/2003/miljø som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ásta R. Jóhannesdóttir (A)
Per Berthelsen (D)
Barbro Feltzing (mp)
Agne Hansson (c)
Kåri P. Højgaard (Sjfl.)
Asmund Kristoffersen (A), leder
Simo Rundgren (cent)
Inge Ryan (SV)
Sigurður Kári Kristjánson (Sj.), næstformand
Gunilla Tjernberg (kd)
Kristen Touborg (SF)
Lasse Wiklöf (ÅSD)

Rek. 24/2003/presidiet
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 24/2003/presidiet Nordiska rådets filmpris (A 1276/presidiet)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* inrätta Nordiska rådets filmpris inkl. förslag till stadgar

2) *att* verka för att Nordiska rådets filmpris om möjligt etableras år 2004

Nordisk Ministerråd meddeler:

På MR-K-møde under sessionen 2003 diskuteredes etableringen af en nordisk filmpris i forbindelse med godkendelsen af sektorbudget for år 2004, og MR-K besluttede at give sekretariatet i opdrag at komme med et forslag til den fortsatte processen for etableringen af en nordisk filmpris.

Sekretariatet har på denne baggrund og i samråd med Nordisk Film- og TV-FOnd løbende beskrevet en skitse til vedtægter for en nordisk filmpris, som har dannet grundlag for diskussion i henholdsvis Styringsgruppen for kultur og medier (KM-kruppen) og EK-K.

På sit møde 24. marts 2004 drøftede MR-K dels filmprisen overordnet og dels et første forslag til vedtægter.

MR-K opfordrede på dette møde generalsekretæren til at tilføre kulturbudgettet DKK 500 000 fra 2005 til dækning af Nordisk Råds filmpris: prisbeløb plus administrationsomkostninger.

MR-K besluttede på sit møde at etablere en filmpris som uddeles første gang i 2005 samt at sekretariatet til MR-K 10. juni 2004 fremlægger forslag til endelige vedtægter.

Presidiets betenkning

over meddelelse om rekommandasjon 24/2003/presidiet Nordiska rådets filmpris (A 1276/presidiet)

Filmprisen er etablert i tråd med rådets rekommandasjon og den gjenstående diskusjonen om inndekningen i ministerrådsbusjettet vil fremgå av budsjettbetenkningen for 2005-budsjettet.

På bakgrunn av ovenstående foreslår Presidiet

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser Rek. 24/2003/presidiet for *ferdigbehandlet* for rådets del.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

*Rek. 25/2003/kultur
Rek. 25/2003/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 25/2003/kultur Idrætten, en integrerende kraft i Norden (A 1315/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommandere Nordisk Ministerråd

1) *at* skabe rammer for nordisk og nordisk-baltisk erfaringsudveksling om at skabe incitament og vilkår for lokale (idræts-)organisationer, således at disse påtager sig en rolle med at fremme integration gennem deltagelse i det lokale foreningsliv

2) *at* sikre muligheder for økonomisk støtte til nordiske idrætsorganisationer, således at samarbejdet mellem idrætsorganisationer i de nordiske lande sikres og således at disse får økonomiske muligheder for samarbejde med idrætsorganisationer i de baltiske lande

3) *at* iværksætte forskning om idrætten som integrerende kraft

Nordisk ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd er enige i Kultur- og utdanningsutvalgets vurderinger når det gjelder viktigheten av og potensialet i idretten som en integrerende kraft. Som høringsmaterialet som er referert i medlemsforslaget viser, er dette også tanker som er sterkt fremme i idrettspolitikken i landene og ikke minst i idrettsbevegelsen. "Idrett for alle" er et mye brukt begrep innenfor idretten. Man har kommet langt i Norden både når det gjelder kvinners posisjon i idretten, psykisk og fysisk funksjonshemmedes muligheter for å delta i idrettslig aktivitet og integrering av nye etniske befolkningsgrupper, både som utøvere og frivillige.

Ministerrådet har det klare inntrykk at også de gjenstående utfordringer, som for eksempel å få med jenter og kvinner fra innvandrermiljøer i fysisk aktivitet, å holde på unge slik at de ikke forlater idretten og å stimulere til fortsatt engasjement fra frivillige, blir tatt alvorlig og i stor grad gitt oppmerksomhet fra både idretten selv og idrettsmyndighetene i landene. Det brukes betydelige midler til forskning og utviklingsarbeid, og gis støtte til utviklingsprosjekter.

Det har i lang tid eksistert et samarbeid mellom de fem nordiske land når det gjelder idretten. Det arrangeres årlig møter på embetsmannsnivå (to pr. år) og etter behov på ministernivå. Landene har valgt å legge dette samarbeidet utenfor Nordisk Ministerråds samarbeidsstruktur. Også riksidrettsforbundene er trukket inn, og deltar i ett av de to embetsmannsmøtene hvert år.

Samarbeidet er forankret i "Erklæring om de nordiske regjeringers samarbeid på idrettsområdet", som er inngått mellom de fem ministrene ansvarlige for idrett. Samarbeidserklæringen er nylig revidert, og ble underskrevet av de angjeldende ministere i forbindelse med Nordisk Råds sesjon i Oslo i oktober 2003. Erklæringen følger vedlagt.

Det foreligger ingen felles midler som disponeres av denne samarbeidsstrukturen. Alle utgifter dekkes av landene hver for seg. Møtene administreres og lokaliseres av landene etter en rotasjonsordning.

Nordisk Ministerråd har en svært liten sum til rådighet til idrettspolitiske tiltak. Siden man i landene har en godt fungerende samarbeidsstruktur og rår over betydelig midler, relativt sett, har ministerrådets midler vært konsentrert omkring Vest-Norden. Denne ordningen er nå oppe til revisjon. Forslag til nye statutter for støtte til nordisk idrettssamarbeid vil bli behandlet av kulturministrene senest ved sesjonen høsten 2004.

Det har så langt ikke vært tatt initiativ til å trekke Baltikum inn i det nordiske idrettssamarbeidet. En slik utvikling kunne synes naturlig. Nordisk Ministerråds samarbeid i nærområdene er for tiden oppe til evaluering, og det er uvisst på det nåværende tidspunkt i hvilke former og på hvilke felt det videre samarbeidet vil foregå. Kulturministrene vil ta saken opp til vurdering igjen når resultatene av evalueringen foreligger, og en ny handlingsplan for samarbeidet med Baltikum skal utarbeides.

Vedlegg rekommandation 25/2003

Erklæring om de nordiske regeringers samarbejde på idrætsområdet

Målsætning

Med henblik på at styrke samarbejdet og udveksle erfaringer og ideer om idrætspolitik i Norden videreføres det samarbejdsforum for repræsentanter for de ansvarlige departementer i de nordiske lande, der blev vedtaget af de nordiske ministre med ansvar for idrætsspørgsmål på mødet på Hotell Norge, Høsbjør , den 22. februar 1994.

Samarbejdet tager udgangspunkt i en fælles opfattelse af idrættens betydning for samfundet og et fælles ønske om at fastholde idrætten i en kulturpolitisk og sundhedspolitisk sammenhæng. Et vigtigt element i denne opfattelse er medlemmernes delagtighed i de frivillige og demokratiske organisationer, hvilket styrker medborgernes aktive engagement i samfundet. Idræt betragtes således som en vigtig faktor både i udviklingen af den enkeltes og fællesskabets identitet og i det forebyggende arbejde med befolkningens helse.

Samarbejdet hviler på respekten for den frivillige indsats i idrætten og de frivillige demokratiske organisationers selvstændighed på nationalt såvel som internationalt niveau.

Struktur

Der arrangeres møder mellem de nordiske idrætsministre efter behov.

Samarbejdet hviler i øvrigt på jævnlige møder mellem embedsmænd fra de ansvarlige departementer. Møderne er et forum for faglig udveksling, inspiration og koordination. Møderne arrangeres to gange årligt og går på skift mellem de enkelte lande. Yderligere møder indkaldes efter konkret aftale. Til ét af de to årlige møder inviteres repræsentanter for idrættens organisationer.

Samarbejdets indretning

Mellemstatsligt samarbejde er en vigtig del af det internationale idrætssamarbejde, hvis omfang og betydning er stadigt stigende. Det nordiske idrætssamarbejde er velegnet til at fremhæve de specielle og fælles træk i de nordiske landes samfundsliv, traditioner og kultur.

En vigtig del af samarbejdet består i at udveksle erfaringer og information om aktuelle idrætspolitiske spørgsmål inden for de respektive departementers ansvarsområde. Der lægges vægt på en koordinering af indsatsen i de internationale samarbejdsorganer.

Nordisk Ministerråd

Idrætten har i det nordiske kultursamarbejde bl.a. betydning inden for højt prioriterede områder som børn og unge, det folkelige kultursamarbejde og den nordiske profilering i europæiske sammenhænge.

Europarådet

Europarådet er forum for idrætspolitisk debat og udveksling af erfaringer og holdninger mellem europæiske regeringer. Arbejdet bør koncentreres omkring områder, hvor Europarådet spiller eller kan spille en vigtig rolle, såsom idræt for alle, doping, vold i forbindelse med idrætsaktiviteter og informationsudvikling.

Den Europæiske Union

EU's initiativer på en række forhold vedrørende økonomi, sundhed, forskning, arbejdsforhold og sociale forhold vil uundgåeligt berøre idrætssektoren. Norden bør på disse områder udveksle synspunkter og om muligt søge at koordinere medlemsstaternes indsats med henblik på at udvikle idrættens kulturelle, sociale og sundhedsmæssige betydning inden for fællesskabet.

World Anti-Doping Agency

WADAs rolle som en uafhængig institution, der bekæmper doping på globalt plan og koordinerer indsatsen mellem regeringer og idrættens organisationer, bør styrkes. Norden bør i fællesskab arbejde for, at WADA udvikles til et stabilt og slagkraftigt organ i det internationale antidoping arbejde både med hensyn til kontrol, oplysning og forskning.

International Anti Doping Arrangement

IADA har udviklet høje kvalitetsstandarder for dopingkontroller, og de nordiske lande har spillet en afgørende rolle i denne proces. Norden bør fortsat arbejde i IADA for at udvikle og udbrede disse normer og i at udveksle erfaringer og resultater inden for dopingkontrol og forskning.

Andre internationale relationer

Også i forhold til andre internationale fora for idrætssamarbejde er en nordisk koordination af idrætspolitikken højt prioriteret. Det samme gælder de nordiske landes forhold til andre nationale og internationale samarbejdsorganisationer.

Ikrafttræden

Samarbejdsaftalen træder i kraft når den er underskrevet af de fem nordiske ministre med ansvar for idræt og erstatter dermed strategidokumentet fra 1994. Den er gældende indtil den opsiges af én af parterne. Aftalen kan revideres, når parterne er enige herom.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 25/2003/kultur Idrætten, en integrerende kraft i Norden (A 1315/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet er enige i vurderingen af idrætten som en vigtig integrerende kraft.

Ministerrådet henviser imidlertid til det eksisterende samarbejde mellem nationale ministerier og idrætsorganisationer, som mødes to gange årligt på nordisk niveau og til "Erklæring om de nordiske regeringers samarbejde på idrætsområdet". Ministerrådet oplyser, at de begrænsede midler der er til rådighed for idrætssamarbejde anvendes til at forbedre vestnordiske idrætsorganisationers og -udøveres muligheder for at deltage i nordisk samarbejde og fastslår, at de organisationer som indgår i det eksisterende samarbejde har midler til rådighed. Kultur- og Uddannelsesudvalget tager dette til efterretning.

Ministerrådet mener, at det vil være en naturlig udvikling at udvide samarbejdet med de baltiske stater, hvilket vil blive inddraget i vurderingerne af handlingsplan for samarbejdet med de baltiske stater. Kultur- og Uddannelsesudvalget vil være opmærksom på dette i arbejdet med handlingsplan for nærområderne.

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet ikke svarer på at-sætning 3) om forskning om idrætten som integrerende kraft.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd *afventer ny meddelelse* næste år i anledning af Rek. 25/2003/kultur hvad angår første og tredje at-sats;
>
> *at* Nordisk Råd tager ministerrådets meddelelse om Rek. 25/2003/kultur hvad angår anden at-sats til efterretning og anser den for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

*Rek. 26/2003/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 26/2003/kultur Domænetab (A 1321/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fremlægge et ministerrådsforslag til, hvordan sprogpolitik i Norden kan tilrettelægges i lyset af den voksende internationalisering og med henblik på at støtte de nordiske sprog som komplette, samfundsbærende sprog

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordens språkråd skall under verksamhetsåret 2004 ta fram grundlaget för en ny överordnad språkpolitik för det nordiska språksamarbetet, för att år 2005 framlägga ett ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik. Språkpolitiken skall säkra helhet och sammanhang i Nordiska ministerrådets språksatsningar. I utarbetandet av språkpolitiken beaktas bland annat Nordiska rådets rekommendation 26/2003 om domänförlust, som understryker vikten av att stödja de nordiska språken som kompletta samhällsbärande språk. Under verksamhetsåret fastställs förslag till språkpolitiska åtgärder för forsknings- och undervisningsministrarnas strategidokument för perioden 2005–2007.

Under verksamhetsåret 2004 vidareför ledningsgruppen för det nordiska språksamarbetet, Nordens språkråd den tidigare språkpolitiska referensgruppens arbete med domänförluster. En konferens om parallellspråkighet avhålls i juni 2004. Möjligheterna att igångsätta nya forskningsprojekt om t.ex. parallellspråkighet och arbetsliv (flerspråkliga arbetsplatser) utreds under verksamhetsåret. Ett led i arbetet med domänförluster är uppföljningen forskningsprojektet "Moderna importord".

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 26/2003/kultur Domænetab (A 1321/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer, at ministerrådet i 2005 vil fremlægge et ministerrådsforslag om nordisk sprogpolitik og at dette vil indeholde planer om arbejde mod domænetab.

Kultur- og Uddannelsesudvalget ser imidlertid ikke, at ministerrådet forholder sig til forslaget om, at alle tekster skal indeholde et resume på et nordisk sprog og afventer derfor yderligere meddelelse.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 26/2003/kultur til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Svalbard, den 2. juli 2004

Heli Berg (fp)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Lennart Gustavsson (v)
Britt Hildeng (A)
Kari Lise Holmberg (H)
Lena Jensen (SV)
Ester Larsen (V), næstformand
Jørgen Niclasen (Ff)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Frode Sørensen (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

*Rek. 27/2003/kultur
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 27/2003/kultur Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (A 1326/kultur)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte en nordisk oplæsningskonkurrence, hvor der i hvert land udpeges en vinder og at alle vinderbidrag udgives på cd-rom og sættes på hjemmesiden, som en nordisk "oplæsnings-kvintet"

Nordiska ministerrådet meddelar:

Huvudtemat för Nordmålforum 2004 är "Språket i barn- och ungdomslitteraturen". Nordiska barn- och ungdomsböcker är unika i Europa samt i hela världen. Vid konferensen dryftas bl.a. följande: Vilken betydelse har barn- och ungdomslitteraturen för inlärningen av modersmål och på barns och ungas framtida språkutveckling? Vilken inverkan har internationaliseringen och globaliseringen på den samhällssyn som beskrivs i den nutida barn- och ungdomslitteraturen? Vilket inflytande har dataspel, filmer etc. på barns och ungas läsvanor? Hur man kan använda IT för att skapa interesse för läsning och för att styrka språklig utveckling hos unga människor?

Nordmålsforum 2004 visar att barn- och ungdomslitteraturen i Norden har en framträdande plats i den vetenskapliga och litterära diskursen. Genom fora som Nordmålsforum menar Nordiska ministerrådet att man kan öka de ungas intresse för klassisk och annan litteratur på ett mer genomgripande och långsiktigt sätt än genom en nordisk uppläsningstävling.

Kultur- og Uddannelsesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation 27/2003/kultur Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (A 1326/kultur)

Kultur- og Uddannelsesudvalget konstaterer at ministerrådet meddeler, at Nordmålforum 2004 har sproget i børne- og ungdomslitteratur som hovedtema.

Ministerrådet har imidlertid ikke forholdt sig til rekommandationens forslag om at skabe en oplæsningskonkurrence, altså en nordisk aktivitet som er rettet mod børn, og som kan styrke den nordiske sprogforståelse og forståelsen af den fælles kulturarv.

Kultur- og Uddannelsesudvalget beklager meget, at ministerrådet ikke har forsøgt at afprøve ideen i en nordisk sammenhæng. I betænkningen omtales de meget positive erfaringer, som man har i Danmark og Island. Udvalget konkluderer, at ministerrådet ikke har forholdt sig til rådets initiativ.

Udvalget besluttede derfor på sit møde den 2. juli at skrive til kulturministrene og bede dem tage deres meddelelse om rekommandationen til overvejelse.

På baggrund af ovenstående foreslår Kultur- og Uddannelsesudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Rek. 27/2003/kultur til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Mariehamn, den 22. september 2004

Óli Breckmann (Ff)
Ole Dorph (Si)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Geir-Ketil Hansen (SV)
Britt Hildeng (A)
Rune Skjælaaen (Sp)
Tuve Skånberg (kd)
Nils-Erik Söderqvist (s)
Arne Toft (S)
Lars Wegendal (s), ordförande

Rek. 28/2003/presidiet
D 2004

Meddelelse

om rekommandasjon 28/2003/presidiet Nordisk Ministerråds budget 2004 (B 219/presidiet; C 1; C 2)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* öka insatsen till områdena narkotika, människohandel och sexuell hälsa inom närområdet med 1500 TDKK
2) *att* öronmärka 500 TDKK inom budgetposten 5-0445-1 Ministerrådets strategiske initiativer till arktiska samarbetsaktiviteter
3) *att* tillägga följande prioritering i budgetposten Arktisk samarbejdsprogram: "at muliggøre støtte til de forskningsnetværk som blev udviklet under Arktisk forskningsprogram som blev afsluttet i 2003"
4) *att* överväga huruvida särskilda hänsyn kan tas till följande teman i genomförandet av budgeten 2004: Nordiskt filmpris, telemedicin, civil krishantering, fiskeri, säkerhetspolitisk forskning
5) *att* i budgeten för år 2005 ge hög prioritet för: Gränshinder, Närområdet samt Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa
6) *att* i dialog med Nordiska rådet hösten 2003

- samråda om förbättringar vad avser hela budgetproceduren och budgetdokumentet, samt öka insynen i budgetbyggnaden och projektdelen
- samråda om målsättningar och teman för det framtida nordiska samarbetet i ett långsiktigt prioriteringsperspektiv
- samråda, på utskottsnivå, om sektorernas aktiviteter inkl. projektverksamhet, samt om ministerrådsförslag, samarbetsprogram och handlingsplaner innan dessa formellt översänds till rådet
- värdera igen de nya strategiska satsningarna i Ny nordisk dagsorden

7) Ansökan från Nordiska Akvarellmuseet kan prövas inom den sedvanliga prövningen av projektansökningar eller av nordiska stödordningar

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att företa följande ändringar i budgeten för år 2004, jämfört med Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2004 (B 219/presidiet; C 2):

Ökning av anslag för insatser till områdena narkotika, människohandel och sexuell hälsa inom Närområdet (i TDKK) 1500

Budgetpost:	*Namn*	*Belopp (TDKK)*
2-0830-1	Demokrati og medborgerpolitik	1500

Summa ökningar (TDKK) 1500

Minskning (i TDKK) av anslagen till följande:

Budgetpost	*Namn*	*Belopp (TDKK)*
1-2296-1	Nordiska kulturprojekt i utlandet	300
2-0810-3	Informasjons- og kontaktvirksomhet	550
4-4110-1	Prosjektmidler – Arbejdsmarked og -arbejdsmiljø	250
4-6710-1	Projektmedel – Konsument	200
4-7110-1	Projektmidler – Lovgivning på justissektorens område	200

Summa minskningar (TDKK) 1500

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd betragter de af rådets rekommendationer, der vedrører budget 2004 som gennemført ved samarbejdsministrenes beslutning om budgettet for 2004. Når det gælder rådets prioriteringer og bemærkninger for budget 2005, kan der henvises til Nordisk Ministerråds budgetdirektiv MR-SAM/NSK 79/2003 ver. 4 og Nordisk Ministerråds budgetforslag for 2005.

I henhold til den nye budgetproces, der blev vedtaget i 2002 har der tilsvarende i 2003 løbende været samråd med Nordisk Råds budgetgruppe i efteråret 2003 og primo 2004, hvor der har været drøftet såvel prioriteringer i budget 2004 som mere langsigtede prioriteringer, herunder blandt andet satsningerne i Ny Nordisk Dagsorden.

Derudover har Nordisk Ministerråd følgende uddybende bemærkninger til punkterne 4), 5) og 7) i rekommendationen.

Ad. 4) Nordisk Filmpris

Spørgsmålet om etablering af en filmpris blev diskuteret på MR-K 24. marts 2004, og MR-K besluttede at etablere Nordisk Råds filmpris i 2005 og at prisbeløbet er DKK 350.000. Vedtægter for Nordisk Råds filmpris er under udarbejdelse. Nordisk Film- og TV-Fond vil fungere som sekretariat for filmprisen.

Ad. 4) Telemedicin

Området er i Nordisk Ministerråd placeret i MR-S. MR-S har besluttet, at der fremover på området skal være erfaringsudbytte og et øget samarbejde mellem de nordiske lande. MR-S vil således på sit møde i august få præsenteret en kortlægning af anvendelsen af IT i social- og helsesektoren, bl.a. plejesektoren i de nordiske lande. Kortlægningen skal bl.a. pege på samarbejdsområder for udvikling af nordisk nytte. En del af kortlægningen berører området telemedicin. Social- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd har tidligere givet økonomisk støtte til udvikling af telemedicin i områder med spredt bebyggelse i Norden, primært Vestnorden, og har også støttet oprettelsen af Nordic Telemedicine Association i 2000. På baggrund af den omtalte kortlægningsrapport skal det vurderes hvorledes arbejdet med telemedicin skal føres videre.

Ad. 4) Fiskeri

Efter beslutningen om etablering af det fælles Ministerråd for Fiskeri, Jord- og Skovbrug samt levnedsmidler har det været nødvendigt at anvende midler fra fiskerisamarbejdet til fællesopga-

ver i det nye samarbejde. Fiskerisektorens bidrag er 500.000 DKK og er procentuelt det største til den såkaldte 'fællespot'.

Fra fiskerisektorens budget er videre 1 MDKK øremærket til samarbejde med miljøsektoren gennem Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi. Miljøsektoren bidrager tilsvarende med 1 MDKK. Den nuværende strategi udløber med 2004, men det er et udtrykt ønske fra fiskerisektoren at samarbejdet med miljøsektoren fortsættes efter 2004.

NEF (Nordisk Embedsmandskomité for Fiskeripolitik) har truffet aftale med NorFA om etablering af Nordic Marine Academy – en nordisk forskerskole. I perioden 2004–2008 øremærkes således 1 MDKK årligt til dette samarbejde. NorFA bidrager tilsvarende med 1 MDKK årligt.

Formålet med den marine forskerskole er at højne de forskningsmæssige kvalifikationer i de relativt små institutioner i Norden som forsker i hav og fiskerirelaterede spørgsmål.

NAF har efter aftalen med NorFA fået sine årlige bevillinger fra NEF skåret ned med 1 MDKK. Det årlige beløb til brug for nordisk fiskeriforskning må derfor forventes at ligge på niveau med 2004; nemlig 4 MDKK.

Ad. 4) Sikkerhedspolitisk forskning

Det sikkerhedspolitiske forskningsprogram, der blev gennemført i Nordisk Ministerråd 2000-2003 modtager ikke bevillinger i 2004 og frem. Programmet har været genstand for en evaluering, og på daværende tidspunkt anså ministerrådet ikke, at der var tilstrækkelige årsag til at fortsætte programmet.

Ad. 5)

Vedrørende Nærområdet har NSK i budgetforslag 2005 på det ordinære Nærområdebudget midlertidigt omdisponeret 2,5 MDKK. Omdisponeringen er begrundet i en forestående evaluering af ministerrådets Nærområdesamarbejde. I lyset af de baltiske landes indlemmelse i EU forventer ministerrådet en Nærområdeindsats på stort set samme niveau som tidligere, og en forskydning af de aktiviteter, der finansieres af det ordinære Nærområdebudget, mod Nordvestrusland.

For så vidt angår Nordisk Ministerråds arbejde med fjernelse af grænsehindringer fortsætter Nordisk Ministerråd indsatsen med uformindsket styrke under det islandske formandskab i 2004 – med den særlige repræsentant knyttet til samarbejdsministrene. De grænsebarrierer, som hidtil er blevet fjernet eller formindsket har i første række drejet sig om forhold, der har direkte betydning for den enkelte nordiske borger. Parallelt med denne indsats sættes i 2004 fokus på grænsehindringer for virksomheder og næringsdrivende.

Arbejdet med EU-dimensionen i Nordisk Ministerråd er intensiveret i løbet af 2003 og 2004. Det vidner rapporterne "Det nordiske samarbejde i EU i 2003" og "Nordisk Ministerråds gennemførelse af Den Anden Handlingsplan for Den Nordlige Dimension 2004-2006" om. Begge rapporter er oversendt til Nordisk Råd.

Ad. 7)

Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-K) behandlade en ansökan från Nordiska akvarellmuseet på sitt möte i maj 2003. Ansökan avslogs bl.a. mot bakgrund av att kultursektorn inte har möjlighet att finansiera ett sådant projekt inom nuvarande ekonomiska ramar.

Nordisk Ministerråd anser at rekommandationen kan afskrives.

Presidiets betenkning

over meddelelse om rekommandasjon 28/2003/presidiet Nordisk Ministerråds budget 2004 (B 219/presidiet; C 1; C 2)

Nordisk Ministerråd fastsatte budsjettet for det nordiske samarbeidet år 2004 i overensstemmelse med rådets rekommandasjon 28/2003.

På bakgrunn av ovenstående foreslår Presidiet

at Nordisk Råd tar meddelelsen til etterretning og anser Rek. 28/2003/presidiet for *ferdigbehandlet* for rådets del.

Mariehamn, den 22. september 2004

Berit Brørby (A)
Anita Johansson (s), vice ordförande
Jónína Bjartmarz (F)
Jens Chr. Larsen (V)
Pehr Löv (sv)
Outi Ojala (vänst)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Martin Saarikangas (saml)
Jan Sahl (KrF)
Ole Stavad (S)

Fremst. 1/2004/næring
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 1/2004/næring
Nordisk skattekontor (A 1320/näring)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening hos én skatteenhed, hvortil man indrapporterer sine skatteoplysninger og hvorfra man senere modtager en samlet årsopgørelse (ligning)

Om denne målsætning opnås ved at etablere en skatteenhed pr. land, med en bilateral aftale eller en fællesnordisk enhed er underordnet. Det bør være op til de nationale skattemyndigheder at håndtere spørgsmålet om organisering, regelfortolkning etc.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska rådet föreslår att en nordisk skattskyldig med gränsöverskridande skatteförhållanden får en integrerad handläggning hos en skatteenhet till vilken inrapportering sker av skatteuppgifter och varifrån man senare erhåller slutskattebesked (skattesedel).

Nordiska ministerrådet anser inte att det är möjligt att förverkliga detta förslag på grund av följande skäl:

- I varje stat verkställs beskattningen på basis av den interna lagstiftningen, med hjälp av statens egna data- och informationssystem samt egna blanketter;
- Redan vid givandet av skattedeklarationen finns det stora skillnader mellan olika länder och beskattningen slutförs vid olika tidpunkter i olika länder- det är således inte möjligt att sammanslå de olika ländernas beskattning;
- Förslagets genomförande skulle förutsätta mycket omfattande ändringar i ländernas interna lagstiftning;
- Det är viktigt att beskattningen sker felfritt i länderna och att de skattskyldiga får tillräckligt med information och handledning. Den nordiska skattegruppen (med representanter från de nordiska skattemyndigheterna) arbetar för att detta mål skall uppnås och har av de nordiska finans- och ekonomiministrarna fått i uppdrag att under våren 2004 presentera detaljerade förslag till hur en nordisk skatteportal, en elektronisk skatteberäkningsmodell och ett nordiskt skattekontor skulle kunna utvecklas och implementeras.

Nordiska ministerrådet anser att framställningen kan avskrivas.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 1/2004/næring Nordisk skattekontor (A 1320/näring)

På baggrund af ministerrådets svar, herunder den nordiske skattegruppes forslag om oprettelse af fællesnordisk skatteportal og en fællesnordisk virtuelt skattekontor, afskrives rekommandationen. Det sker primært idet, det anses for urealistisk at de nordiske lande har den fornødne politiske vilje til i fuld udstrækning at imødekomme Næringsudvalgets målsætninger, herunder ønsket om oprettelsen af et fysisk skattekontor, og at der trods alt er sket væsentlige fremskridt i sagen ved de to forslåede initiativer.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Fremst. 1/2004/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

*Fremst. 2/2004/næring
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 2/2004/næring
Open Source Software (A 1341/næring)

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* der i et samarbejde mellem ministerrådets forskellige sektorer (IT, forbruger og næring) etableres et OSS, *Open Source Software*, kompetencecenter som får til opgave at opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, vejlede i brug af OSS, udvikle *best practice*-modeller etc. IT-branchens faglige og økonomiske deltagelse i et sådant center anses for en forudsætning og det bør overvejes at anvende NordicOS som udgangspunkt for dannelsen af centeret

2) *at* der søges udviklet OSS-netværk i den ikke-kommercielle sfære bestående af universiteter, faglige sammenslutninger etc. som tilsammen kan bidrage til den fortsatte udvikling af OSS

3) *at* nordiske institutioner anvender software som understøtter åbne standarder og at indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ad 1) og 2):
Forslaget om et open source software kompetencecenter (ad 1) og forslaget om at udvikle open source software netværk (ad 2), besvares under et.

Ministerrådet vurderer at oprettelsen af et *open source* software Kompetencecenter er et kompliceret og omkostningsfuldt tiltag, som ikke synes velforankret blandt interessenterne på området. I lyset af at ministerrådet er udtryk for et dynamisk politisk samarbejde, hvor fokuseringer og prioriteringer altid bør være tidsaktuelle, synes oprettelsen af institutioner af mere permanent karakter generelt uhensigtsmæssigt.

Men ministerrådet ser positivt på forslaget om at samle nordisk kompetence på området, der vurderes som vigtigt i alle de nordiske lande. Et alternativ til et kompetencecenter, kunne være proaktivt at sikre at der etableres et nordisk *open source* kompetencenetværk. Det i fremstillingen omtalte NordicOS kunne eventuelt være et bærende element i et sådan netværk, der dog i givet fald foreslås oprettet i fri konkurrence blandt interessenterne. Bruges NordicOS som udgangspunkt, er det imidlertid centralt at der allokeres tilstrækkelig finansiering, så længe NordicOS-projektet eksisterer, til at sikre at informationerne løbende opdateres og afspejler den seneste udvikling på området *open source* og åbne standarder.

Såfremt en passende finansiering kunne fremskaffes, kan *open source* miljøerne inviteres til at konkurrere om at danne det bedste nordiske *open source* kompetencenetværk. Netværket, et konsortium af interessenter, kunne således støttes finansielt som partner til Nordisk Ministerråd

gennem deltagelse i et nordisk *program*, oprettet gennem en almen udlysning, gerne medfinansieret af flere af ministerrådets sektorer med tidsbegrænset *seed money*. Det foreslås at netværket arbejder med såvel *open source* som åbne standarder. Blandt opgaverne i et eventuelt mandat for et nordisk *open source* kompetencenetværk, kunne være:

- at skabe et forum for udveksling af *best practice* og videndeling landene imellem, med sigte på at understøtte politikudviklingen på området *open source* og åbne standarder
- at udrede betydningen af *open source* software og åbne standarder for henholdsvis:
  - de offentlige myndigheder i Norden, herunder i regi af deres rolle som public service aktører. Der bør ses på incitamentsstrukturer som påvirker offentlige institutioners efterspørgsel på *open source* baseret software og brug af åbne standarder
  - det kommercielle marked i Norden. Som foreslået af næringssektoren bør det udredes, om det nordiske softwaremarked fungerer optimalt, med sigte på at sikre fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører. Der bør endvidere redegøres for de innovative aspekter ved *open source* og åbne standarder
- at identificere strategier for og eventuelle barriere for udbredelsen af såvel *open source* software som åbne standarder for elektronisk informationshåndtering
- at opbygge konsensus omkring valg af specifikke åbne standarder i offentlig regi, herunder særligt til dokumentudveksling, men også til fx *streaming* (internet sending) af billeder og lyd fra offentlige institutioner. Dette samarbejde skal ses i forlængelse af de nordiske landes lange tradition for at samarbejde om etableringen af fælles standarder

Det er således ikke formålstjenligt at begrænse netværket til den ikke-kommercielle sfære. Overvejelser om et nordiske open source kompetencenetværk bør i høj grad inkludere betragtninger om innovative egenskaber og forretningsmodeller for open source baserede virksomheder.

Ad 3):
Forslaget om at nordiske institutioner bør anvende software, som understøtter åbne standarder (ad 3), bør ikke kun rette sig mod Nordisk Ministerråds virksomhed, som synes perifer i forhold til forslagets generelt gode baggrundsanalyse. Ministerrådet finder problemstillingen om åbne standarder meget central. Man er i de nordiske lande kommet langt med at sikre, at standarder i den offentlige sektor reelt er åbne, og således ikke binder borgere og virksomheder til bestemte produkter. Det skal også bemærkes, at alle de nordiske lande i varierende udstrækning har IT-strategier og IT-arkitekturer, hvori brugen af åbne standarder er en vigtig målsætning. Åbne standarder bør således være et alment princip i alle nordiske lande, hvis ikke ligefrem et krav i relation til offentlig virksomhed, såfremt det er muligt. Målet om åbne standarder bør derfor konsekvensvurderes bedre, og eventuelt forfølges med større gennemslagskraft, hvilket passende kunne være en første vigtig opgave for et nordisk *open source* kompetencenetværk.

Ministerrådet er enig i at de åbne principper, med hensyntagen til personværn, copyright og IT-sikkerhed etc., med fordel kan forfølges samnordisk med sigte på større international gennemslagskræft – hvilket er en forudsætning for alt arbejde med at etablere standarder og principper.

Såvel spørgsmålet om et nordisk *open source* kompetencenetværk som spørgsmålet om åbne standarder bør derfor ses i lyset af det europæiske samarbejde på området. Et eventuelt nordisk initiativ bør ikke være dobbeltarbejde eller på anden vis overlappe de europæiske aktiviteter på området. Derimod bør det nordiske samarbejde være en integreret del af det europæiske, og målrettet bestræbe sig på at give de nordiske regeringer grundlag for at styrke nordiske synspunkter ind i det europæiske samarbejde.

For de berørte sektorer i ministerrådet har det været vigtigt at understrege, at det nordiske samarbejde ikke må være dobbeltarbejde i forhold til tilsvarende samarbejde i andre internationale fora, herunder navnlig EU. Målet med nordisk samarbejde på politikområdet *Open Source*, må være at afklare og om muligt styrke nordiske IT-politiske synspunkter ind i disse fora som en del af det videre internationale samarbejde. Således sigtes der på at kompensere de nordiske

landes små størrelse og dermed ringe gennemslagskraft på et ellers vigtigt område for Norden, hvor informationsteknologiens udbredelse samt teknologiens brugsprincipper og -standarder har så stor betydning.

Ministerrådet vil på ovenstående baggrund i løbet af efteråret 2005, undersøge interessen blandt de berørte sektorer for den her fremførte variant af Nordisk Råds forslag, om at etablere et nordisk *open source* kompetencenetværk.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 2/2004/næring Open Source Software (A 1341/næring)

Ad. 1) Oprettelse af et nordisk Open Source Kompetencecenter

Udvalgets initiativ på Open Source-området, stammer fra MR-IT's "Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) for 2002-2004", hvori det anføres at konsensus om anvendelse af OS-produkter og uddannelse relateret hertil, med fordel kan søges opnået på nordisk plan. Ministerrådet angiver muligheder for udveksling af erfaringer om standarder, support og efteruddannelse (s. 14 i handlingsplanen). Det er på denne baggrund Næringsudvalget har taget afsæt i sit forslag om oprettelsen af et Open Source Kompetencecenter.

Det er allerede sket i mange andre europæiske lande og det er et udviklingsformat som helhjertet støttes af Europa-kommissionens IDA-program. Der findes således EU-støttede netværksmøder mellem de nationale kompetencecentre.

Lande som Holland og Spanien er særligt langt fremme i implementering og brug af OSS, hvilket ikke mindst skyldes at der findes rådgivningsressourcer som kan understøtte overgangen fra konventionelt, proprietært software. Man har efter kort tid konstateret en generel og stor tilfredshed med anvendelse af OSS og hastigheden hvormed overgangen finder sted er kraftigt stigende.

Endvidere bemærkes det af ministerrådet, at oprettelse af et kompetencecenter ikke synes velforankret blandt interessenterne på området. De interessenter Næringsudvalget har været i kontakt med under udarbejdelsen af sit forslag har alle været særdeles interesserede – med undtagelse af de som repræsenterer udvikling og salg af proprietært software.

Endeligt vil udvalget pointere, at det netop er inertien og konservatismen i store dele af IT-forvaltningen, specielt blandt de offentlige og semi-offentlige institutioner, som bevirker at OS-produkter ikke vinder så hurtigt frem som deres kvalitet og egenskaber synes at berettige dem til.

Med hensyn til at der i stedet etableres et Nordisk Open Source Kompetencenetværk, anser Næringsudvalget at de anbefalede arbejdsopgaver for et sådant netværk er både relevante og vigtige.

Det må dog anses for imperativt, at netværket også får en udadvendt, brugerorienteret rolle som kan medvirke til at OSS gøres mere kendt og accepteret.

Idet udvalget går ud fra at ministerrådets meddelelse er ensbetydende med at man vil starte arbejdet med etablering af et nordisk Open Source Kompetencenetværk, vil udvalget afvente resultaterne af denne indsats.

Næringsudvalget anser at det – i modsætning til det anførte i ministerrådets meddelelse – netop vil være udtryk for et dynamisk politisk samarbejde om tidsaktuelle emner, at man har viljen og det politiske mod til at etablere et nordisk OS kompetencecenter.

Denne del af rekommandationen opretholdes.

Ad. 2) Anvendelse af OSS og åbne standarder samt udbuds- og indkøbspolitik i nordiske institutioner
Udvalget er naturligvis enig i, at en politik på dette område skal koordineres med det internationale niveau. Dog vil det efter udvalgets mening fremstå som en dynamisk og tidsaktuel politik, at offentlige nordiske institutioner pålægges at anvende software som understøtter åbne standarder. Dette er efter udvalgets mening en lige så naturlig politik som ligestilling, regnskabsregler og miljøhensyn. Som det nævnes i meddelelsen fra ministerrådet bør åbne standarder være et alment princip i de nordiske lande, hvilket tillige understøttes at EU's målsætninger på området samt flere af de nordiske lande.

Efter udvalgets opfattelse er der således intet til hinder for at man for de nordiske institutioner fastlægger en politik som pålægger institutionerne at basere sin software-anvendelse på åbne standarder.

Udvalget vil således opretholde denne del af rekommandationen med sigte på at ministerrådet fremmer åbne standarder som et alment princip for de nordiske institutioner.

Ad. 3) Udbuds- og indkøbspolitik i offentlige nordiske institutioner
Slutteligt anser udvalget det for den største naturlighed at nordiske institutioner har en eksplicit udbuds- og indkøbspolitik på software-området som sikrer fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til leverandører og produkter.

Eftersom ministerrådet ikke forholder sig til udvalgets forslag om fastlæggelse af en sådan udbuds- og indkøbspolitik for de nordiske institutioner, opretholdes også den del af rekommandationen.

Udvalget foreslår at Nordisk Råd opretholder fremstilling 2/2004 indtil ministerrådets forslag om opbygning af et nordisk Open Source Kompetencenetværk er forsøgt realiseret. Videre afventer rådet at ministerrådet tager initiativ til at sikre åbne standarder som et alment princip for nordiske offentlige institutioner og at der som forslået af ministerrådet udarbejdes en vurdering over konsekvenserne ved ikke at indføre åbne standarder. Til sidst afventer rådet Nordisk Ministerråds holdning til at der fastlægges en eksplicit udbuds- og indkøbspolitik på softwareområdet for offentlige nordiske institutioner

På baggrund af ovenstående foreslår Næringsudvalget,

> *at* Nordisk Råd tager meddelelsen om Fremst. 2/2004/næring til efterretning og *afventer ny meddelelse* til næste år.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drifa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Fremst. 3/2004/næring
D 2004

Meddelelse

om fremstilling 3/2004/næring
Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier
(A 1341/næring)

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* der udarbejdes nationale IT-strategier, som understøtter brug af åbne standarder i al offentlig elektronisk kommunikation og at man i øvrigt søger denne målsætning fremmet i internationale fora (EU, det kommende IT-sikkerhedsagentur etc.)

2) *at* den offentlige indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører. Barrierer og indkøbsrutiner der hindrer eller unødigt begrænser den fri konkurrence, skal elimineres

De nordiske landes regeringers meddeler:

Det islandske formandskab i Nordisk Ministerråd har påtaget sig den opgave at opsamle de nordiske regeringers svar og kommentarer på fremstilling 3/2004 (A 1341/næring). Sammenfattet, under hensyntagen til visse nationale nuancer, findes der solid støtte for begge rekommendationer i de nordiske regeringers IT-strategi.

Danske kommentarer:

Til 1)

Den danske regering lancerede i juni 2003 en fællesoffentlig softwarestrategi og en it-arkitektur, hvori brugen af åbne standarder blev slået fast som en vigtig målsætning. Videnskabsministeriet kan derfor tilslutte sig rekommandationen. Det skal dog bemærkes, at det ikke i alle tilfælde findes formålstjenlige åbne standarder, og at der i disse tilfælde er nødvendigt med pragmatisme i forhold til økonomiske og funktionalitetsmæssige realiteter.

Til 2)

Indkøbs og -udbudspolitik på softwareområdet adresseres af den danske softwarestrategi, hvori åbne standarder, fri konkurrence på it-markederne, og uafhængighed og valgfrihed på markederne blev slået fast som vigtige målsætninger. Videnskabsministeriet kan på den baggrund tilslutte sig indstillingen.

Finske kommentarer:

Til 1)

Användning av öppna standarder är en viktig del av IT-strategier i finska statsförvaltning. Finansministeriet har i 2003 publicerad "Rekommendation om transparens för källkod och gränssnitt i statens datasystem" (http://www.vm.fi/tiedostot/pdf/sv/65063.pdf). Finansministeriet's viktigaste projekt på standarder i 2004 gäller användning av XML och flera rekommendationer kommer att ges ut i år. Finland tar del i EU IDA arbete. IDA kommer att publisera en rekommendation om Open Document Formats.

Til 2)

Regler för offentliga upphandlingar kräver att man agerar enligt rekommendation 2.

Islandske kommentarer:

Til 1)

Ifølge regeringens nye strategi vedr. informationssamfundet vil der i løbet af de næste uger blive oprettet en projektledelse for *e-government*. Blandt dens første opgaver bliver at udforme regler om brug af standarder i kommunikation mellem det offentliges systemer. Af den grund foreligger Islands stilling til denne rekommendation endnu ikke.

Til 2)

Denne rekommendation harmonerer med den islandske regerings IT-strategi og man kan fra Islands side tilslutte sig rekommendationen.

Norske kommentarer:

Fra Norge har formandskabet ikke modtaget direkte svar på de to punkter, men en udskrift af debat i Stortinget den 15. oktober 2003, hvor regeringens strategi for IKT i den offentlige sektor fremkommer af statsråd Laila Dåvøys svar på representant Jørund Leknes spørgsmål vedrørende sagen.

Spørgsmålet er: "Den norske statsforvaltningen benytter i dag i stor utstrekning programvare basert på lukkede standarder og protokoller. Dette er konkurransevridende og vanskeliggjør overgang til alternativer basert på åpen kildekode. Det finnes nå gode alternativer til Microsoft som er gratis, særlig kan kontorpakken OpenOffice og operativsystemet Linux nevnes. Hva vil statsråden foreta seg for å øke bruken av programvare som er basert på åpne standarder og protokoller?"

Svaret er: "Regjeringens strategi for IKT i offentlig sektor, som ble vedtatt i februar i år, gir den overordnede retningen for vår politikk på området. I tråd med Regjeringens politikk om mest mulig desentraliserte beslutninger er det nedfelt i IKT-strategien et viktig prinsipp om at valg av programvare er et lokalt ansvar. Det er dermed opp til den enkelte offentlige virksomhet å vurdere hvilken programvare den ønsker å benytte. IKT-strategien peker på at det til syvende og sist er den enkelte offentlige virksomhet som må vurdere hvilken programvare den er best tjent med og selv vurdere tilbudene ut fra egne forutsetninger og krav, f.eks. kostnader for å tilpasse annen programvare, egen teknisk kompetanse, vedlikeholdskostnader, langsiktighet m.m. De enkelte virksomhetene vil komme til ulike konklusjoner her.

Bruk av åpne formater og protokoller er viktig når informasjon skal utveksles med publikum og næringslivet. Regjeringen vektlegger bruk av åpne løsninger i sin IKT-strategi. Dette kommer bl.a. til uttrykk i Regjeringens arbeid med innrapportering og gjenbruk av informasjon, der det legges vekt på bruk av åpne formater når nye løsninger skal etableres. Regjeringens nettsted, ODIN, bruker åpne protokoller og formater i sin presentasjon av informasjon. Det er anbefalt at offentlige nettsteder følger åpne formater og protokoller for å sikre tilgang til informasjon for flest mulig brukere.

Utbredelsen av åpne standarder og åpen kildekode-løsninger er også en viktig konkurransepolitisk problemstilling som jeg regner med at Konkurransetilsynet er oppmerksom på innenfor sitt ansvarsområde.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet gjennomført en bred undersøkelse på kort sikt som kartlegger initiativer på området åpen programvare og gir en oppdatert status med hensyn til bruk av denne typen programvare. Denne undersøkelsen skal også skissere mulige handlingsalternativer for de sentrale myndighetene. Resultatene fra undersøkelsen vil foreligge i løpet av november 2003.

Når denne undersøkelsen og resultatene av den foreligger, vil departementet i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet vurdere hvordan den skal følges opp."

I Stortinget fulgte der yderligere ordskifte som undlades.

Svenske kommentarer:

Den svenska myndigheten Statskontoret har lagt fast en policy för anskaffning av programvaror i samband med ramavtalsupphandlingar. Ramavtalen kan användas av all statliga myndigheter och ett stort antal kommuner och landsting. Syftet med policyn är att få en bättre konkurrens mellan olika tillverkare och därmed lägre kostnader. En annan viktig fråga är interoperabilitet mellan datorsystem. För kommunikation mellan medborgare, företag och myndigheter är tillgången till standardiserade produkter nödvändig.

Statskontorets upphandlingspolicy för programvara omfattar fyra principer:

- Interoperabilitet och öppna standarder. I första hand ska man vid IKT-upphandlingar välja produkter som bygger på öppna dokumenterade gränssnitt som följer öppna standarder.
- Konkurrens och valfrihet. Detta gäller särskilt för produkter som används vid kommunikation mellan offentlig sektor och privatpersoner.
- Oberoende. Detta krav handlar om möjligheten att t.ex. få full äganderätt över en produkt.
- Ekonomiskt mest fördelaktig. Vid upphandlingar ska lösningar baserade på både öppen och sluten programvara ges lika förutsättningar och val ska göras utifrån den mest fördelaktiga produkten ur ett helhetsperspektiv.

Därmed har Sverige redan uppfyllt de framställningar som riktas mot Nordens regeringar:

- Understøtte brug af åbne standarder i nationale IT-strategier
- Øge fri konkurrence i den offentlige indkøbs- og udbudspolitik

Ålandske kommentarer:

Ålands landskapsstyrelse följer med intresse utvecklingen på detta område. Av stor vikt anses vara programvarornas interoperabilitet. Först då programvaror från olika tillverkare har ett likadant användargränssnitt samt ett standardiserat lagringsformat fås en fullt fungerande fri konkurrens.

Landskapsstyrelsen har inte egna resurser och möjligheter att utvärdera/utreda programvaror och lagringsformat utan strävar till dra nytta av erfarenheter samt att följa samma utvecklingslinje som offentlig sektor i övriga Norden.

Næringsudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling 3/2004/næring Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier (A 1341/næring)

Idet Næringsudvalget takker de nordiske lande for svaret på fremstilling 3/2004, vil man samtidigt udtrykke sin tilfredshed med at brugen af åbne standarder generelt er ved at blive en realitet i den offentlige/digitale forvaltning i Norden. Tillige synes der på politisk niveau at være stor bevågenhed over den offentlige udbuds- og indkøbspolitik på software-området.

Som det fremgår af de respektives landes svar, findes der således, under hensyntagen til visse nationale nuancer, solid støtte for begge fremstillingens at-satser.

På baggrund af ovennævnte foreslår Næringsudvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser Fremst. 3/2004/næring som *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Mariehamn, den 22. september 2004

Ole Vagn Christensen (S)
Drífa Hjartardóttir (Sj.), formand
Reynoldh Furustrand (s)
Roger Jansson (FS)
Thore A. Nistad (FrP)
Lauri Oinonen (cent)
Runar Patriksson (fp)
Steingrímur J. Sigfússon (VG), næstformand

Skriftligt spørgsmål om overgangsproblemer ved omlægningen af de forskellige Nordplus-ordninger

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd har omlagt de forskellige Nordplus-ordninger. Det er sket uden et grundigt samarbejde med brugerkredsene indenfor de forskellige ordninger, herunder skoleverdenen i de nordiske lande. Omlægningen giver desuden en række overgangsproblemer for folkeskoler, folkeoplysningsorganisationer og ungdomsuddannelser, der søger støtte til nordisk samarbejde. Det er oplyst for mig, at ministerrådet har taget initiativer for at minimere overgangsproblemer i folkeskolerne sammen med Foreningen Nordens Forbund, og med oplysningsforbund for at minimere overgangsproblemer der.

Et gymnasiesamarbejde mellem gymnasier i Aasiat, Tórshavn, Svendborg og København har indsendt en ansøgning til Nordplus-junior om et elevprojekt. Projektet er ifølge beskrivelsen en overbygning på et medieprojekt støttet af Nordisk Kulturfond. Projektet er kommet i klemme i overgangen fra en administrator til en anden.

Jeg vil og kan ikke tage stilling til det konkrete projekt. Men da vores gruppe er informeret om ganske mange overgangsproblemer, og da vi generelt i Nordisk Råd for lang tid siden har peget på behov for afklaring har jeg disse spørgsmål foranlediget af den aktuelle ansøgning:

1) Kan Nordisk Ministerråd bekræfte, at situationen for det omtalte gymnasieprojekt er som beskrevet? (Beskrivelsen dateret 26-01-04 er vedhæftet)
2) Kan Nordisk Ministerråd oplyse, om der kan træffes en hurtigere afgørelse i sådanne sager, der er kommet i klemme som følge af overgangsproblemerne?
3) Kan Nordisk Ministerråd oplyse, hvad der generelt er gjort for at minimere de overgangsproblemer, som man længe har vidst kunne opstå?

Hvis spørgsmål 1) og 2) kan besvares hurtigere end den sædvanlige svarfrist vil det være godt for alle parter i den konkrete sag.

København, 28. januar 2004

Line Barfod (EL)

Bilag

Svendborg den 26-01-04

Forespørgsel vedrørende tildeling af støtte til udvekslingsstudieture mellem skoler i Norden gennem Nordplus-junior.

Vi henvender os på vegne af følgende gymnasier: Vestre Borgerdyd gymnasium, København, Føroya Studentaskuli, Thorshavn, Nordgrønlands gymnasium, Aasiaat og Svendborg gymnasium. Skolerne samarbejder parvis om udvekslingsrejser i 2004, og samarbejder desuden alle med det journalistiske undervisningsprojekt, "Medietimen" i København om at beskrive erfaringerne fra udvekslingerne og relationerne mellem de enkelte dele af riget i en avis, som skal skrives af eleverne og udkomme både i elektronisk form og i "frokostavisformat" i efteråret 2004 med temaet: "Rigsfællesskabets fremtid". Man kan læse mere om "Medietimen" på www.medietimen.dk .

Medietimen har fået 60000 kroner fra Nordisk Kulturfond til planlægning og igangsætning af projektet, og et planlægningsseminar med deltagelse af syv lærere fra de deltagende skoler og tre medarbejdere fra Medietimen, blev afholdt i København den 17.1.04.

Planlægningen af projektet startede sidste sommer, og da Medietimen fik tilsagn om støtte fra Nordisk kulturfond, søgte skolerne Nordplus-junior om støtte til medfinansiering af elevrejserne, det virkelig tyngende punkt på budgettet. Alle skoler sendte en ansøgning til Nordplus i september 03 , men efter tre måneder fik vi afslag. Vi fik i efteråret stillet i udsigt, at man nok ville kunne støtte vores projekt, selvom vi efter de gamle regler ikke var støtteberettigede, fordi vi udvekslede indenfor rigsfællesskabet (Grønland/Danmark – Færøerne/Danmark) og i en kortere periode end fjorten dage. Men der var på den anden side ikke tvivl om, at vi ville være støtteberettigede efter de nye regler. Man ville nemlig fra årsskiftet 03/04 ændre tildelingskriterierne netop med henblik på at gøre udvekslingsrejser indenfor riget mulige. Man ville ligeledes ændre kravet til rejsernes længde, så kortere perioder end de tidligere fjorten dage ville kunne accepteres. Dette skete med henblik på at få flere gymnasieskoler til at søge puljerne. Nordplus-junior var og er altså inde i en omstruktureringsfase.

Da vi havde fået afslag henvendte vi os til Grethe Heer, det danske medlem af Nordplus-juniors bedømmelsesgruppe i Stockholm. Hun fortalte, at afslaget var formelt begrundet og rådede os til blot at genfremsende vor ansøgning fra 2003 igen i 2004. Hun mente i øvrigt, at projektet var virkelig godt. Desværre er Grethe Heer trådt ud af Nordplus-gruppen ved årsskiftet. Hun har derfor henvist os til Henrik N. Andersen, som sidder i en nyetableret gruppe ved navn Sirius, som vist nok skal vurdere det kommende års ansøgninger, men det er uklart for os, hvem og hvor de endelige beslutninger træffes.

Vi har siden været i kontakt med Henrik N. Andersen en del gange, men mange ting er stadig uklare: Ansøgningsskemaerne til Nordplus-junior skal hentes på nettet. Sådan var det også sidste år, men de nye ansøgningsskemaer for 2004 er ikke klar endnu, og vi kan ikke få at vide, hvornår de vil blive det. Vi har fået at vide, at næste ansøgningsfrist er den 15.3. og at behandlingsperioden er mindst to måneder, men det er uklart om vores ansøgning overhovedet vil kunne behandles. Grønlænderne skal efter planen komme til Danmark i marts 03, og Henrik Andersen ved endnu ikke, om der kan ydes støtte til et projekt, som er sat i gang. Han udelukker det ikke, men kan bare ikke give klar besked på dette punkt.

Tiden går. Vi har fire klasser i gang med faglig forberedelse, og det kunne snart være rart at få at vide, om vi overhovedet har en chance for at komme i betragtning i 2004.

Mange mennesker i systemerne har givet klart udtryk for, at vores projekt er virkeligt godt, og vi har som sagt også fået 60000 til planlægning og igangsætning af det, men i forhold til støtte til elevrejserne kniber det med klare udmeldinger i forhold til ansøgningsproceduren og hvilke regler der helt konkret gælder for behandlingen af ansøgninger efter omstruktureringen af Nordplus-junior. Derfor henvender vi os til Dem. Kan De hjælpe os med at få skabt klarhed og eventuelt pege på nogle personer i systemet, som har kompetence til at give os klar besked? Et klart afslag vil snart være bedre end fortsat uvished.

Med venlig hilsen

Carl-Erik Mose Hansen og Lars Hansen
Lektorer på Svendborg gymnasium
A.P. Møllersvej 35
5700 Svendborg gymnasium
Tlf. 63213141

Svar fra Nordisk Ministerråd avgitt 3. mars 2004

Nordisk Råds medlem af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe, Line Barfod, har stillet tre konkrete spørgsmål til Nordisk Ministerråd, og svarene til hver spørgsmål fremgår neden for.

1) Kan Nordisk Ministerråd bekræfte, at situationen for det omtalte gymnasieprojekt er som beskrevet?

Nordisk Ministerråd kan efter orientering fra administratorerne ikke bekræfte situationen for det omtalte gymnasieprojekt. Administratorerne har gjort en stor indsats for at klargøre, hvilke regler der gælder. Og det har hele tiden været klart, at ansøgningsfristen vil være den 15. marts 2004, og at svar på ansøgninger ville kunne blive givet senest i begyndelsen af juni 2004.

Derimod har der som følge af forsinkelse fra en edb-leverandør desværre været tvivl om, hvornår *on-line* ansøgninger kunne indtastes via nettet. Og der af følgende tvivl fra administratorernes side om, hvornår fra der kunne indtastes ansøgninger. Men fra og med februar måned 2004, og dermed 1½ måned før ansøgningsfristen, har systemet været åbent og fungeret fuldt tilfredsstillende.

Tilsvarende har der desværre også været nogle misforståelser; ikke mindst baseret på enkelte ikke ajourførte aktive hjemmesider eller ikke benyttede ældre hjemmesider, som desværre ikke har været lukket helt ned. Det har været gjort en stor indsats for at rette op på dette, og efter Nordisk Ministerråds overbevisning er problemet i dag næsten ikke-eksisterende.

Endelig har der tilsyneladende været misforståelser om, hvorvidt man kan søge om og få bevilget midler til et projekt, som har været afholdt. Her fastholdes enkle principper, som også har været gældende for tidligere ordninger, om at der ikke kan ansøges med tilbagevirkende kraft. Samme betingelser gælder i øvrigt også for lignende programmer f.eks. EU-programmerne. Til ansøgningsrunden den 15. marts 2004 og med svar i maj/juni måned 2004 behandles ansøgninger vedrørende skoleåret 2004/2005. Ansøgninger gældende skolerejser i foråret 2004 blev behandlet i efteråret 2003 efter reglerne i de tidligere ordninger.

2) Kan Nordisk Ministerråd oplyse, om der kan træffes en hurtigere afgørelse i sådanne sager, der er kommet i klemme som følge af overgangsproblemerne?

Behandlingstiden for ansøgninger til Nordplus programmerne er i forvejen den kortest mulige givet ønsket om at følge korrekt forvaltningsskik, herunder sikre lige behandling af alle ansøgere. Det betyder f.eks., at alle ansøgninger vurderes samtidig, således at de bedste kvalitative ansøgninger får bevilget midler fra programmet.

Der er således fra administratorernes side fastlagt procedurer, som ikke vil kunne fraviges. Den typiske behandlingstid er ca. 2-2½ måneder. F.eks. skal ansøgningerne til det nye Nordplus Junior indgives *on-line* senest den 15. marts 2004. Administratorerne forventer, at ansøgerne vil have svar i hænde omkring månedsskiftet maj/juni 2004.

3) Kan Nordisk Ministerråd oplyse, hvad der generelt er gjort for at minimere de overgangsproblemer, som man længe har vidst kunne opstå?

Nordisk Ministerråds generelle indsats for at minimere eventuelle overgangsproblemer kan inddeles i to dele. Første del retter sig mod information og vejledning, den anden del om en overgangsfase mellem de tidligere ordninger og det nye program Nordplus Junior.

Information

Information ligger på alle Nordisk Ministerråds hjemmesider, herunder Hallo Norden, alle Nordens Hus samt selvfølgelig alle hjemmesiderne til hele det nye netværk af administratorer, som folk kan kontakte for at få information og vejledning på eget sprog. Dette har været i gang siden november 2003. Dertil kommer, at administratorerne har kontakt med Foreningen Norden på relevante områder omkring information ikke mindst til skolerne om det nye program.

Overgangsregler

I forbindelse med overgangen fra de tidligere ordninger til det nye program den 1. januar 2004 har der været iværksat flere tiltag for at mindske eventuelle overgangsproblemer for skolerne. For det første var det muligt at søge om midler i efteråret 2003 til aktiviteter i foråret 2004 efter reglerne i de tidligere ordninger. De nye programmer har ansøgningsfrist i marts måned for skoleåret fra 1. august 2004 til 31. juli 2005. Det vil sige, at når de sidste projekter under de gamle ordninger løber ud i juni måned 2004, så får de nye projekter under det nye program besked om de har fået midler eller ej til deres projekter efter sommerferien. Se også vedlagte oversigt 1.1 eden for.

Oversigt 1.1 over overgangsfase fra tidligere ordninger til nyt program:

	Efterår 2003	Forår 2004	Efterår 2004
Tidligere ordninger:	ansøgningsfrist	projekt	
Nyt program:		ansøgningsfrist	projekt

Dertil kommer, at der blev uddelt ekstra midler i slutningen af 2003 blandt andet for at sikre, at flest mulige skoler kunne komme af sted i foråret 2004 og dermed undgå forvirring hos skolerne om planlægning af skolerejser i foråret 2004.

Efter Nordisk Ministerråds kendskab og tilbagemeldinger fra administratorerne har der ikke været tale om mange skoler, som har haft egentlige overgangsproblemer.

København, den 3. marts 2004

Per Unckel
generalsekretær

E 2

Skriftlig fråga om sjukpensionering i Norden

Till Nordiska ministerrådet

En finländsk 56-årig man insjuknade i hjärtinfarkt i oktober 2001. Mannen var bosatt och arbetade i Sverige under åren 1962–1981 och i Finland 1982–2001. Efter att ha insjuknat i hjärtinfarkten var mannen sjukskriven med sjukpeng i många repriser fram till utgången av augusti 2002 när han blev berättigad till rehabiliteringsstöd. Mannen blev även beviljad delinvalidpension från och med början på november 2001 och har inte arbetat sedan oktober 2001.

Under perioden från den 13 mars 2002 till den 18 september 2002 anses mannen i tre, av olika läkare utfärdade läkarintyg, vara arbetsoförmögen. Såväl det privata pensionsförsäkringsbolaget som den finländska Folkpensionsanstalten förkastade ändå mannens anhållan om fullständig invalidpension. Mannen överklagade dessa beslut och fick i maj och augusti rättade beslut om full invalidpension.

Eftersom mannen under halva sitt yrkesverksamma liv varit bosatt i Sverige sände han även in en ansökan om förtidspension till Försäkringskassan i Sverige. Försäkringskassan gjorde bedömningarna på de tidigare nämnda läkarutlåtandena, samt ytterligare ett läkarutlåtande från mars 2003. I slutet på maj 2003 avslog Försäkringskassan anhållan med hänvisning till att mannen, enligt försäkringskassans läkare, kunde klara av lättare arbete. När detta beslut fattades hade det privata försäkringsbolaget i Finland redan fattat positivt beslut om invalidpension.

Mannens sjukdomshistoria genomgick i Finland en grundlig bedömning innan han beviljades full förtidspension. När mannen fått de positiva besluten i Finland, försökte han ännu på olika sätt få det svenska beslutet rättat. Tack vare mannens eget tålamod, och nya kontakter till läkare i Finland (bland annat ett nytt läkarintyg i början av december), kom man fram till att de översättningar som legat till grund för försäkringsläkarens bedömning var felaktigt översatta. När misstaget uppdagades, av en läkare i Finland, fattade försäkringskassan i mitten på december 2003 ett positivt beslut om full pension även från Sverige.

Tack vare korrigeringen av översättningen, många kontakter och nya utlåtanden (bl.a. av undertecknad) kunde ett positivt beslut tas i Sverige. Utan klientens envishet hade han inte fått sin berättigade pension. Avlägsnandet av denna typ av gränshinder går trots "Norrback-Schlüterprocessen" mycket långsamt.

Hänvisande till det ovan anförda får jag i ställa följande spörsmål till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att snabbt underlätta en jämlik behandling och bedömning av grunderna för sjukpension i de nordiska länderna?

Helsingfors den 5 februari 2004

Pehr Löv (sv)

Svar fra Nordisk Ministerråd avgitt 31. mars 2004

Nordisk Ministerråd, sosial- og helseministrene (MR-S), har arbeidet aktivt med oppfølgning av Norrback-rapportens forslag om nordboeres rettigheter og den etterfølgende prosess ledet av fhv. statsminister Poul Schlüter.

Den nordiske sosialforsikringsgruppe er aktivt engasjert i det videre oppfølgningsarbeidet vedr. grensehindringer i Norden. Gruppen, som har representanter både for departementer og sosialforsikringsmyndigheter, diskuterer også landenes samarbeide når det gjelder felles vurderingsgrunner for tilståelse av ulike ytelser. På sitt siste møte, i oktober 2003, diskuterte gruppen således de ulike vurderinger landene i dag gjør når det gjelder langvarig arbeidsuførhet. Det ble konstatert at landenes vurderingsgrunner er ulike, og at dette kan medføre problemer for enkeltpersoner. Det er i dag ikke grunnlag for å samordne og harmonisere de nordiske lands regelverk, men sosialforsikringsgruppen vil på sitt førstkommende møte, i mai 2004, diskutere en samarbeidsmodell på dette område. Jeg vil i tillegg nevne at sosialforsikringsgruppen har tatt initiativ til å innføre et elektronisk saksbehandlingsverktøy i alle de nordiske land. Verktøyet er en nordisk utgave av et europeisk system som gir de seneste oppdateringer og relevante domsavsigelser når det gjelder forholdet til EU/EØS-reglene om sosial trygghet. Ministerrådets embetsmannskomité for sosial- og helsesaker har finansiert den nordiske tilpasning av dette verktøy som et ledd i arbeidet med å kvalifisere landenes saksbehandlere og øke det nordiske samarbeidet.

Nordisk Ministerråd, MR-S, vil sørge for at representantens spørsmål blir forelagt sosialforsikringsgruppen med sikte på behandling og tilbakerapportering innen Nordisk Råds sesjon 2004.

København, den 31. marts 2004

Jón Kristjánsson
Helse- og sosialforsikringsminister

E 3
2004

Skriftlig spørsmål om sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse

Til Danmarks regjering

Artikkelen "Kom igen når du har lært at snakke dansk" i den danske avisen Politiken 6. mars 2004 (s. 2) fortalte om en norsk kvinne som ble avkrevd oppholdstillatelse for å kunne kjøpe et hus i Danmark. Hun ble ikke på noe tidspunkt opplyst om at hun som nordisk statsborger har rett til å bosette seg i Danmark uten oppholdstillatelse, verken av dommerkontor eller statsamt. Tvert i mot ble hun i følge artikkelen avkrevd en garanti på 100 000 DKK samt diverse dokumenter, for å få en EU/EØS- oppholdstillatelse.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har de senere årene jobbet hardt for å fjerne grensehindringer og å muliggjøre *det grenseløse Norden*. Men hvis innbyggernes rettigheter skal sikres overalt i Norden, er det avgjørende at myndighetene kjenner de rettigheter innbyggerne har.

I den aktuelle saken har en statlig dansk embetsmann forklart den feilaktige behandlingen med at man enkelte ganger vil ha bedre rettigheter med en EU/EØS-oppholdstillatelse enn som nordisk statsborger uten behov for oppholdstillatelse.

Danmarks regjering bes om å svare på følgende spørsmål:

1) Hvilke initiativer vil Danmarks regjering ta for å sikre at ansatte ved statlige og offentlige institusjoner kjenner de nordiske reglene om at man som statsborger av et nordisk land fritt kan slå seg ned i et av de andre nordiske landene?
2) Hvilke rettigheter knyttet til en EU/EØS-oppholdstillatelse er bedre ved bosetting i Danmark, enn de rettigheter man har som nordisk statsborger som ikke trenger oppholdstillatelse?

Oslo, 21. april 2004

May Elisabeth Hansen (SV)

Svar fra Danmarks regering, afgivet 2. juni 2004

Justitsministeriet kan indledningsvis oplyse, at ministeriet den 27. april 2004 har besvaret spørgsmål nr. S 2668 fra medlem af Folketinget Line Barfod (EL) vedrørende nordiske statsborgeres ret til at bosætte sig i et andet nordisk land uden opholdstilladelse. Besvarelsen vedlægges i kopi.

Med hensyn til spørgsmål 1) er det – som anført i besvarelsen af spørgsmål nr. S 2668 – Justitsministeriets opfattelse, at der ikke på grundlag af den konkrete sag, der blev omtalt i Politikens artikel "Kom igen, når du har lært at snakke dansk" af 6. marts 2004, er anledning til at iværksætte initiativer med henblik på at sikre myndighedernes kendskab til reglerne om udlændinges erhvervelse af fast ejendom.

Det bemærkes i den forbindelse, at den erklæring, der i den konkrete sag var vedlagt skødet, der blev fremsendt til retten i Maribo med anmodning om tinglysning, efter det for Justitsministeriet oplyste ikke opfyldte kravene i bekendtgørelse nr. 764 af 18. september 1995 om erhvervelse af fast ejendom for så vidt angår visse EF-statsborgere og EF-selskaber samt visse personer og selskaber fra lande, der har tiltrådt aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (erhvervelsesbekendtgørelsen). Anmelderen tilbagekaldte derfor sin anmodning om tinglysning af skødet.

I relation til spørgsmålet om udlændingemyndighedernes kendskab til reglerne om nordiske statsborgeres ret til at tage ophold i Danmark, har Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration meddelt Justitsministeriet, at sagsforløbet i den konkrete sag viser, at der ikke er grundlag for at kritisere udlændingemyndighederne, hvorfor der ikke på baggrund af sagen er anledning til at iværksætte særlige initiativer for at sikre udlændingemyndighedernes kendskab til reglerne om nordiske statsborgeres ret til at tage ophold i Danmark.

Vedrørende spørgsmål 2 kan Justitsministeriet oplyse, at Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration til brug for besvarelsen af dette spørgsmål har oplyst, at herboende personer, der er statsborgere i et nordisk land, og som er omfattet af EU-rettens regler om arbejdskraftens fri bevægelighed, etablering og udveksling af tjenesteydelser mv., med fordel vil kunne påberåbe sig disse regler, hvis de ønsker familiesammenføring i Danmark med en person, der ikke er statsborger i et af de nordiske lande.

Dette skyldes, at EU-reglerne i almindelighed giver adgang til familiesammenføring med en større kreds af familiemedlemmer og på generelt lempeligere vilkår end udlændingelovens almindelige regler, som finder anvendelse for bl.a. herboende nordiske statsborgere, som ikke er omfattet af – eller ønsker at påberåbe sig – EU-reglerne.

København, den 2. juni 2004

Lene Espersen
Justitsminister

Bilag

Spørgsmål nr. S 2668 fra Line Barfod

Vil ministeren kommentere artiklen "Kom igen, når du har lært at snakke dansk" på s. 2 i Politiken den 6. marts 2004 om en norsk kvinde, der blev afkrævet opholdstilladelse for at slå sig ned i Danmark, herunder hvilke initiativer ministeren vil tage for at sikre, at ansatte på tinglysningskontorer og i statsamter er bekendt med de nordiske regler, om at man frit kan slå sig ned i et af de nordiske lande, samt hvilke fordele der skulle være forbundet med at have EU/EØS opholdstilladelse frem for at have ret til at bo i Danmark uden opholdstilladelse som nordisk statsborger."

Svar:

Til brug for besvarelsen af spørgsmålet har Justitsministeriet indhentet en udtalelse fra Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. I udtalelsen er anført følgende:

"Efter udlændingelovens § 1 kan statsborgere i Finland, Island, Norge og Sverige uden tilladelse indrejse og opholde sig her i landet.

Efter § 4 i EF/EØS-bekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 761 af 22. august 1994 om ophold i Danmark for udlændige, er er omfattet af Det Europæiske Fællesskabs regler eller aftale om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde) kan statsborgere i Finland, Island, Norge og Sverige indgive ansøgning om EF/EØS-opholdsbevis og – såfremt pågældende opfylder betingelserne for meddelelse af EF/EØS-opholdsbevis – erhverve rettigheder efter reglerne i denne bekendtgjørelse.

Statsamtet Storstrøm har over for Udlændingestyrelsen oplyst, at i de tilfælde, hvor en nordisk statsborger henvender sig og ansøger om opholdsbevis efter EF/EØS-bekendtgørelsen, vil statsamtet vejlede ansøgeren om, at pågældende ikke er forpligtet til at have opholdstilladelse eller opholdsbevis, jf. udlændingelovens § 1. Fastholder ansøgeren ønsket om udstedelse af opholdsbevis, vil statsamtet udstede opholdsbevis, såfremt betingelserne efter EF/EØS-bekendtgørelsen herfor er opfyldt.

Det er ikke muligt at kommentere den konkrete sag, der danner grundlag for den i spørgsmålet nævnte avisartikkel, inden for de rammer, der gælder for spørgsmål stillet i henhold til Folketingets Forretningsorden § 20, idet kommentaren ville indeholde fortrolige oplysninger af personfølsom karakter om en konkret udlændingesag."

For så vidt angår spørgsmålet om adgangen til at erhverve fast ejendom for den norske statsborger, der er omtalt i artiklen i Politiken den 6. marts 2004, kan Justitsministeriet supplerende oplyse, at det følger af § 1, i lovbekendtgørelse nr. 566 af 28. august 1986 om erhvervelse af fast ejendom (erhvervelsesloven), som ændret ved lov nr. 1102 af 21. december 1994, at personer, der ikke har bopæl i Danmark, og som heller ikke har haft bopæl her i landet i et tidsrum af i alt fem år, kun med Justitsministeriets tilladelse kan erhverve adkomst på en fast ejendom her i landet. I erhvervelsesloven anvendes således et bopælskriterium til afgrænsning af de personer, der kan erhverve fast ejendom i Danmark uden tilladelse, hvorimod vedkommendes statsborgerskab ikke har betydning i denne sammenhæng.

Såfremt det ved tinglysningen i forbindelse med en konkret erhvervelse af fast ejendom giver anledning til tvivl, om en person har bopæl i Danmark eller har haft bopæl her i landet i et tidsrum af i alt fem år, kan skødet ikke tinglyses, før vedkommende erhverver godtgør, at betingelserne for at erhverve fast ejendom er opfyldt. Hvis dette ikke er tilfældet, skal erhververen, såfremt han ikke har bopæl i Danmark eller afgiver erklæring på tro og love om, at han tidligere har haft bopæl her i landet i et tidsrum af i alt fem år, forevise en tilladelse fra Justitsministeriet til at erhverve adkomst på ejendommen, forinden tinglysning kan ske, jf. erhvervelseslovens § 6.

I henhold til § 1, nr. 2-4, i bekendtgørelse nr. 764 af 18. september 1995 om erhvervelse af fast ejendom for så vidt angår visse EF-statsborgere og EF-selskaber samt visse personer og selskaber fra lande, der har tiltrådt aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (erhvervelsesbekendtgørelsen) kan visse personer imidlertid erhverve adkomst på fast ejendom her i landet uden tilladelse fra Justitsministeriet, selv om de ikke har bopæl her i landet eller tidligere har haft bopæl her i et tidsrum af i alt fem år.

Dette gælder bl.a. arbejdstagere, der er statsborgere i en stat, der har tiltrådt aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (herunder Norge), og som er beskæftiget som lønmodtagere her i landet, eller har EØS-opholdsbevis, samt statsborgere i en stat, der har tiltrådt aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, som har etableret eller vil etablere sig her i landet for at udøve selvstændig virksomhed eller har oprettet eller vil oprette agenturer eller filialer her i landet, eller som vil levere eller modtage tjenesteydelser her.

Muligheden for efter erhvervelsesbekendtgørelsens § 1 i disse tilfælde at erhverve fast ejendom uden Justitsministeriets tilladelse gælder imidlertid alene ved erhvervelse af ejendomme, der skal tjene som fornøden helårsbolig for erhververen, eller hvor erhvervelsen er en forudsætning for at udøve selvstændig virksomhed eller levere tjenesteydelser, jf. erhvervelsesbekendtgørelsens § 3.

Tinglysning af et dokument om erhvervelse af fast ejendom uden særlig tilladelse i henhold til erhvervelsesbekendtgørelsens § 1 er betinget af, at erhververen afgiver en erklæring, hvoraf det fremgår, at den pågældende er omfattet af en af de grupper af erhververe, der ifølge erhvervelsesbekendtgørelsen kan erhverve fast ejendom uden Justitsministeriets tilladelse. Det skal desuden fremgå af erklæringen, at ejendommen skal tjene som fornøden helårsbolig for erhververen eller er en forudsætning for at udøve selvstændig virksomhed eller levere tjenesteydelser, jf. erhvervelsesbekendtgørelsens § 4.

I relation til de tinglysningsmæssige forhold, der er omtalt i begrundelsen for spørgsmålet, har Justitsministeriet endvidere indhentet en udtalelse fra Domstolsstyrelsen. I udtalelsen er anført følgende:

"Domstolsstyrelsen har indhentet en udtalelse fra Retten i Maribo om tinglysningskontorets ekspedition af sagen. Udtalelsen med bilag vedlægges.

Det fremgår af udtalelsen, at den erklæring, der fulgte med skødet, ikke opfyldte kravene i bekendtgørelse nr. 764 af 18. september 1995, og at anmelder efter en telefonisk drøftelse med embedet tilbagekaldte skødet.

Domstolsstyrelsen bemærker hertil, at der heller ikke forelå en erklæring efter § 6 i lovbekendtgørelse nr. 566 af 28. august 1986 (erhvervelsesloven) om, at erhvereren tidligere har haft bopæl i Danmark i et tidsrum af i alt 5 år."

Det er Justitsministeriets opfattelse, at der ikke på grundlag af den konkrete sag er anledning til at iværksætte initiativer med henblik på at sikre myndighedernes kendskab til reglerne om udlændinges erhvervelse af fast ejendom.

Skriftligt spørgsmål om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden

Til Danmarks regering, Finlands regering, Islands regering og Sveriges regering

Konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltage i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet (Århus-konventionen) er udarbejdet af FN's Økonomiske Komité for Europa (United Nations Economic Commission For Europe, UB-ECE). Konventionen var udarbejdet og blev præsenteret på den pan-europæiske miljøministerkonference i Århus 1998. Her deltog også alle de nordiske landes miljøministre, der ligesom de fleste andre miljøministre fra Europa og Nordamerika underskrev aftalen. Konventionen dækker lande fra Atlanterhavet i vest til og med Centralasien i øst. Underskrivelsen i 1998 markerede, at landene var indstillede på at ratificere konventionen, når de via lovgivning eller på anden vis var i stand til fuldt ud at efterleve konventionens regler. Derefter gik selve den formelle ratifikationsproces i gang i de enkelte lande. Konventionen trådte i kraft, da 16 lande havde ratificeret den, men mange lande mangler stadigvæk at gøre dette.

Formålet med konventionen – som også kaldes *miljøets grundlov* – er at sikre borgernes rettigheder på miljøområdet. Den dækker tre centrale demokratiområder :

1) Adgangen til oplysninger
2) Adgangen til at deltage i beslutninger
3) Adgangen til at klage og få afgørelser prøvet ved domstolene

Ad 1) Adgangen til oplysninger

Konventionen har en meget bred definition af miljøoplysninger. Definitionen omfatter stort set alle de oplysninger, der kan relateres til miljøet, herunder menneskers livsvilkår.

Konventionen forpligter landene til at sikre, at enhver har adgang til disse oplysninger uanset statsborgerskab, nationalitet og bopæl. Endvidere skal sager om aktindsigt som hovedregel ekspederes indenfor en måned.

Udgangspunktet i konventionen er, at myndighederne skal udlevere alle miljøoplysninger. Men den tillader dog, at visse oplysninger ikke kan udleveres. Det kan for eksempel være myndighedernes foreløbige vurderinger af en sag eller fortrolige oplysninger om virksomheders forretnings- eller fabrikationshemmeligheder.

Konventionen indeholder også, hvad man kan kalde en "aktiv oplysningspligt". Det er altså ikke nok at informere, når nogen beder om informationer. Myndighederne skal selv tage initiativ til at få data og viden om miljøet spredt.

Ad 2) Adgangen til at deltage i beslutninger

Konventionen stiller krav om, at offentligheden inddrages ved konkrete beslutninger af betydning for miljøet, ligesom borgerne skal inddrages, når der laves planer og politikker på miljøområdet.

Konventionen sikrer således, at offentligheden kan deltage i beslutningsprocessen, når der skal anlægges nye virksomheder eller nye aktiviteter, som kan være forurenende.

Landene forpligter sig til at inddrage offentligheden på et tidligt tidspunkt i beslutningsprocessen, når der skal tages stilling til de nye aktiviteter.

Ad 3) Ret til at klage

Konventionen sikrer at såvel den enkelte borger som organisationer og virksomheder har ret til at klage i alle sager om aktindsigt på miljøområdet ved enten en domstol eller ved et tilsvarende uafhængigt og upartisk organ, desuden sikre alle berørte borgere og som hovedregel også miljø-

organisationer adgang til at anlægge sag eller klage over beslutninger ved anlæg af nye virksomheder eller aktiviteter, der kan være forurenende.

Danmark er formelt tiltrådt aftalen 29/9-2000 og Norge har ratificeret den 2/5-2003. Men de øvrige nordiske lande har endnu ikke ratificeret. Danmark har undtaget Færøerne og Grønland. Det er sket med henvisning til, at for de selvstyrende områder kan en fuldstændig gennemførelse af konventionen medføre en unødvendig bureaukratisering af administrationen i de små forholdsvis tyndt befolkede områder.

På den baggrund spørger Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd regeringene i Sverige, Finland og Island:

1) Hvorfor har Sverige, Finland og Island ikke ratificeret Århus-konventionen?
2) Hvornår er det sandsynligt at henholdsvis Sverige, Finland og Island ratificerer Århus-konventionen?

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd spørger endvidere Danmarks regering ved de ansvarlige lagstyre- og landstyremedlemmer for miljø på Færøerne og i Grønland:

3) I hvilket omfang opfylder Færøerne og Grønland Århus-konventionen?

Reykjavik, den 8. juni 2004

Line Barfod (EL)
Lennart Gustavsson (v)
May Elisabeth Hansen (SV)
Lena Jensen (SV)
Outi Ojala (vänst)
Inge Ryan (SV)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Kristen Touborg (SF)

Svar från Finlands regering lämnat den 16 juni 2004:

Finlands regerings proposition till riksdagen om godkännande av konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) förelades riksdagen den 19 december 2003. Den bifogade promemorian[1)] innehåller utöver den allmänna motiveringen och detaljmotiveringen till propositionen också förslag till en lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Århuskonventionen, en lag om hur vissa projekt som påverkar användningen av miljön skall handläggas i ett inlösningsförfarande och en lag om ändring av kärnenergilagen. Riksdagens grundlagsutskott, lagutskottet, jord- och skogsbruksutskottet och ekonomiutskottet har gett utlåtanden om regeringens proposition.

Ekonomiutskottets utlåtande påpekade att Finland inte borde ratificera Århuskonventionen innan en klar majoritet av EU:s medlemsstater har gjort det. Då miljöutskottet behandlade ärendet, hade redan 13 medlemsländer i Europeiska Unionen, dvs. mer än hälften, ratificerat den och därför kunde miljöutskottet i sitt utlåtande konstatera att majoriteten av medlemsländerna nu har godkänt konventionen.

Miljöutskottet har i går, den 15. juni 2004, enhälligt godkänt sitt Århusbetänkande. Det är alltså alltjämt möjligt att riksdagen hinner godkänna konventionen före sommarens avbrott. Om så inte sker, behandlas saken först i höst. I miljöutskottets betänkande ingår dock två förslag till utlåtanden av riksdagen. Det ena gäller bevakning av hur lång tid hela handläggningen av ett miljöärende tar och behovet av ökade resurser i förvaltningen så att tiden för handläggning av besvär blir kortare och det säkerställs att rättsskyddssystemet fungerar. Det andra berör åtgärder beträffande s.k. längsgående verksamheter.

Finland riksdags svar till regeringen 23.06.2004 (RSv 105/2004 rd) innehöll godkännande av:

- Uttalanden av Miljöutskottets betänkande (2 st.).
- Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor
- Lag om inlösningstillstånd för vissa projekt som påverkar användningen av miljön
- Lag om ändring av kärnenergilagen

Gällande genomförande av internationella avtal riksdagen godkände:

1) Konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.
2) Förklaring i enlighet med artikel 9.2 i konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.
3) Förklaring i enlighet med artikel 9.2, som gäller tillämpningen av artikel 6, i konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

[1)] *Promemoria med lagförslag (sidantal 52) som hänvisas till, kan inhämtas från sekretariatet för den Finska delegationen i Nordiska rådet, Riksdagen i Helsingfors eller rådssekretariatet i Köpenhamn.*

Svar fra Færøernes Lagting afgivet 23. juli 2004:

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd har 8. juni 2004 spurgt de ansvarlige landsstyremedlemmer på Færøerne i hvilket omfang Færøerne opfylder Århus-konventionen.

Færøerne er ikke omfattet af Århus-konventionen idet Danmarks ratifikation af konventionen i september 2000 blev gennemført med forbehold for Færøerne. Derfor arbejdes der ikke med at opfylde de konkrete bestemmelser i konventionen, men Færøerne støtter op om principperne i konventionen og indarbejder disse i færøsk lovgivning og forvaltning, i den grad det er hensigtsmæsigt for det færøske samfund.

I denne forbindelse henvises til Danmarks deklaration ved underskrivningen af konventionen.

Declaration:

"Both the Faroe Islands and Greenland are self-governing under Home Rule Acts, which implies *inter alia* that environmental affairs in general and the areas covered by the Convention are governed by the right of self-determination. In both the Faroe and the Greenland Home Rule Governments there is great political interest in promoting the fundamental ideas and principles embodied in the Convention to the extent possible. However, as the Convention is prepared with a view to European countries with relatively large populations and corresponding administrative and social structures, it is not a matter of course that the Convention is in all respects suitable for the scarcely populated and far less diverse societies of the Faroe Islands and of Greenland. Thus, full implementation of the Convention in these areas may imply needless and inadequate bureaucratization. The authorities of the Faroe Islands and of Greenland will analyse this question thoroughly.

Signing by Denmark of the Convention, therefore, not necessarily means that Danish ratification will in due course include the Faroe Islands and Greenland."

(Kilde: http://www.unece.org/env/pp/ctreaty.htm)

Tórshavn, den 23. juli 2004

Jógvan við Keldu
Miljøminister

Svar fra Grønlands Hjemmestyre afgivet den 19. august 2004:

I maj 1998 gav Grønlands Landsstyre meddelelse til Miljøstyrelsen om, at der ved den danske underskrivelse af Århus-konventionen i juni skulle tages forbehold for Grønland med en samtidig tilkendegivelse af, at man udviste stor politisk interesse for at fremme konventionens grundlæggende ideer og principper mest muligt.

Årsagen til, at man fra Grønlands side så sig nødsaget til at give meddelelse om forbehold, var, at der i forbindelse med høringen af konventionen indkom en række svar, der problematiserede en grønlandsk tiltrædelse af konventionen. Samtidig var det også et ønske fra Grønlands side, at man gerne ville have mere tid til grundigt at analysere de økonomiske og administrative konsekvenser af en fuldstændig opfyldelse af konventionen i Grønland.

Da de forhold, der afstedkom de problematiske høringssvar ikke længere er til stede, er det landsstyrets intention, at Århus-konventionen igen tages op til behandling i Grønland. En væsentlig forudsætning herfor er dog, at konventionen foreligger på grønlandsk således, at der denne gang kan gennemføres en væsentlig bredere offentlig høring af konventionen. Sædvanligvis er det Statsministeriet, der skal foranledige en sådan oversættelse.

Såfremt en grønlandsk oversættelse foreligger inden for den nærmeste fremtid, er det landsstyrets intention at genoptage arbejdet med det sigte at forelægge konventionen for Landstinget i løbet af 2005. Herefter kan Grønland tiltræde konventionen, hvilket dog samtidig forudsætter, at de økonomiske og administrative konsekvenser ligger tilstrækkeligt belyst på det tidspunkt.

Afslutningsvis kan det til orientering oplyses, at der p.t. arbejdes med et ændringsforslag til den grønlandske miljøforordning, som i en vis udstrækning inddrager elementer fra Århuskonventionen.

Ulloq, den 19. august 2004

Marianne Jensen
Konst. direktør

Svar fra Islands regering:

1) Hvorfor har Sverige, Finland og Island ikke ratificeret Århus-konventionen?

Fra Miljøministeriets side er det blevet nøjagtigt gennemgået, hvilke ændringer der skal foretages i islandske love vedrørende Århus-konventionens ratificering. Ændringer er allerede under forberedelse i loven om offentlighedens adgang til oplysninger om miljøanliggender og der forventes fremlagt et forslag herom i Altinget straks efter næste årsskifte. Der skal også foretages ændringer i loven om vurdering af miljøpåvirkninger, idet et forslag om ændringer af den lov ikke blev færdigbehandlet i Altinget sidste forår. Forslaget forventes forelagt for Altinget på ny i næste tingsamling.

Med hensyn til den såkaldte tredje søjle i Århus-konventionen, dvs. adgang til klage (*access to justice*), så står det klart, at der er flere end en måde, hvorpå bestemmelser i aftalen kan opfyldes. I Island er der ikke nogen særlig forvaltningsdomstol, men tvister i miljøanliggender løses inden for forvaltningen, enten ved at en kendelse afsiges af ministeren eller særlige ankenævn, eller ved de almindelige domstole. For at kunne forelægge domstolene tvisterne, skal personer og organisationer bevise, at de har lovmæssige interesser at pleje ved tvistens løsning og hidtil har islandske domstole ikke anerkendt miljøorganisationers partshabilitet medmindre de har kunnet påvise sådanne interesser. Hvis der skal åbnes en mulighed for at miljøorganisationer kan anke ved de almindelige domstole, skal retsplejeloven ændres. En anden mulighed for at opfylde bestemmelserne i Århus-konventionen er i større omfang at flytte myndigheden til at afsige kendelser i miljøanliggender inden for forvaltningen til særlige ankenævn. Dette alternativ kræver ændringer i en lang række love. De islandske myndigheder har ikke truffet beslutning om hvilke af disse to udveje der vælges, men det er blevet besluttet at nedsætte et udvalg til at gennemgå sagen grundigt og det udvalg forventes at komme til at bestå af repræsentanter for de fem ministerier, som sagen angår. I fortsættelse heraf forventes der truffet beslutning om hvilket alternativ der vælges, og at der foretages de nødvendige lovændringer.

2) Hvornår er det sandsynligt at henholdsvis Sverige, Finland og Island ratificerer Århus-konventionen?

Som det fremgår af det foregående, kræver ratificering af Århus-konventionen temmelig store ændringer af islandske love udover at konventionen giver medlemslandene en bestemt frihed til at vælge udveje for at nå målene i aftalen. Disse ændringer tager tid og det står klart at der vil gå endnu nogen tid.

Svar från Sveriges regering lämnat den 11 juni 2004:

Tack för överlämnandet av frågan från Den vänstersocialistiska gröna gruppen i Nordiska rådet. Som svar vill jag för egen del anföra följande:

Ni undrar varför Sverige inte har ratificerat konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) och när det är troligt att Sverige kommer att ratificera konventionen.

Det svenska genomförandet av Århuskonventionen har samordnats med genomförandet av två EG-direktiv på området, Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/4/EG av den 28 januari 2003 (miljöinformationsdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (direktivet om allmänhetens deltagande). Det senaste året har ett antal utredningar kring svensk rätts förhållande till konventionens och direktivens krav avslutats. Utredningarna har sammanställts i en promemoria som för närvarande skickats till myndigheter och andra intressenter i samhället för synpunkter.

Planerna är att en proposition om ett svenskt godkännande av Århuskonventionen skall presenteras för riksdagen hösten 2004 och att Sverige efter årsskiftet 2004–2005 skall kunna ratificera konventionen.

Stockholm den 11 juni 2004

Lena Sommestad
Miljöminister

E 5

Skriftlig fråga om naturlaxen vid Torne älv

Till Sveriges regering

Från den finsk-svenska gränskommissionen har det kommit mig till kännedom att svenska fiskare bryter mot gränskommissionens fiskeriförordningar vid vattenområdet utanför Torne älv. Vidare har det kommit till min kännedom att de svenska myndigheterna på ort och ställe bekantat sig med situationen. Myndigheterna har mig veterligen dock inte enligt gällande bestämmelser befogenheter att beordra om avlägsnande av fångstredskap och har inte heller rätt att själva avlägsna dessa. Av detta följer att fiskandet fortgår vid en synnerligen känslig tidpunkt, där laxen söker sig uppför älven för att leka. Detta förorsakar naturlaxen stor skada eftersom dess fortbestånd kräver att den kommer åt att leka i Torne älv.

1) Vilka åtgärder ämnar Sveriges regering vidta för att slå vakt om att fiskandet utanför Haparanda sker lagenligt och för att tillförsäkra myndigheterna tillräckliga befogenheter, däribland beordrandet om avlägsnande av olagliga fångstredskap ur havet?
2) Vidare önskar jag fråga på vilket sätt Sveriges regering ämnar trygga Torne- och Muonioälvars naturlaxstam samt på vilket sätt Sveriges regering har för avsikt att skapa förutsättningar för en framgångsrik turistnäring vid dessa älvar? Jag påminner om att det ifrågavarande vattenområdet är den viktigaste lekplatsen för naturlaxen i Europa.

Helsingfors den 16 juni 2004

Simo Rundgren (cent)

Svar från Sveriges regering lämnat den 3 september 2004

I den nu gällande svensk-finska gränsälvsöverenskommelsen ges inga möjligheter för myndigheterna till beslag och förverkande av fiskeredskap vid överträdelser av fiskebestämmelserna i Torne älvs fiskeområde. I de pågående förhandlingarna om en ny svensk-finsk överenskommelse om fisket i Torne älvs fiskeområde är avsikten bl.a. att denna fråga skall lösas. Genom den nya överenskommelsen kommer det att vara möjligt att ingripa mot olovligt fiske på detta sätt.

I årets fiskebestämmelser för Torne älvs fiskeområde medges fiske med fasta redskap efter andra arter än lax och öring från och med den 11 juni. Fiske efter lax är tillåtet från och med den 3 juli. Före detta datum är det således inte tillåtet att fånga lax. Fångad lax skall – död eller levande – släppas ut i havet.

Inom ramen för Fiskerikommissionen för Östersjön har på svenskt initiativ en internationell handlingsplan för lax utarbetats (Salmon Action Plan, SAP) som har till syfte att stärka vildlaxbeståndet. Målet med SAP är att man skall sträva efter att den vilda laxen senast år 2010 skall uppnå minst 50 % av den potentiella produktionen och vara återuppbyggd inom genetiskt säkra gränser i varje vildlaxälv. Detta är inte enbart ett svenskt mål utan ett mål som länderna runt Östersjön internationellt har ställt upp. Självklart är det inte slutmålet. Vi måste hela tiden arbeta för att ytterligare förbättra situationen för den vilda laxen. Tack vare handlingsplanen och inte minst att sjukdomen M74 klingat av ser situationen ljus ut i flera av våra norrlandsälvar. Beståndet i Torne älv anses av biologerna ha nått det uppsatta målet, varför bestämmelserna rörande fiske efter andra arter än lax och öring lättats något.

Baserat på den internationella handlingsplanen har Fiskeriverket tagit fram en nationell plan. Verket arbetar bl.a. för att fisket efter lax ut med kustområdena skall inriktas mot den odlade laxen, s.k. terminalfiske. Härigenom skapas förutsättningar för vildlaxen att ta sig upp till älvarna för att leka och beskattas i relation till vad laxbestånden tål utan att dess fortbestånd äventyras vilket i sin tur leder till förutsättningar för turistverksamhet. Samarbete förekommer med Finland för att förbättra och förstärka laxbestånden.

För att förbättra förutsättningarna för kust- och insjöfisket och vattenbruket har regeringen gett bland andra Fiskeriverket och Naturvårdsverket olika uppdrag. Naturvårdsverket får i uppdrag att i samverkan med Fiskeriverket och i samråd med andra intressenter utreda möjligheter och hinder för en expansion samt lämna förslag till en utveckling av fisketurismen. Ett blivande förslag omfattar fisketurism i allmänhet och därmed således även fisketurism i Torne älv.

Stockholm den 3 september 2004

Ann-Christin Nykvist
Jordbruksminister

Skriftlig fråga om svenska myndigheters beslut om pensioner till utlandet

Till Sveriges regering

Finlands delegation i Nordiska rådet har med stigande oro tagit del av information om behandlingstiden för i Finland bosatta personer som är berättigade till pension efter arbetsförhållanden i Sverige.

Av alla de pensionsansökningar i Finland som riktas till utlandet går cirka 85 procent till Sverige. Den svenska försäkringskassan som handlägger pensionsärendena har sedan en tid tillbaka valt att koncentrera alla utlandspensioner i Sverige till kontoret i Visby på Gotland från att de tidigare behandlades i Stockholm. Enligt uppgift utgör dessa pensionsärenden Visbykontorets största arbetsbörda. Kontoret lider av personalbrist och saknar möjligheter att under nuvarande förhållanden handlägga utlandspensionsärendena inom rimlig tid. Enligt uppgift förekommer också språkproblem i större utsträckning efter flyttandet till Visby. Delegationen har fått uppgift om att behandlingstiden för närvarande till och med överskrider två år, vilket måste anses orimligt för den enskilda pensionssökanden och i många fall leder till direkta ekonomiska trångmål. Som jämförelse kan noteras att pensionsbeslut i Finland i genomsnitt fattas inom ett par månader.

Inom en nära framtid kommer i Finland de så kallade stora efterkrigstida årsklasserna (födda 1945–1950) att uppnå pensionsåldern. Då ett stort antal personer ur dessa årsklasser har arbetat en längre eller kortare tid i Sverige är det klart att antalet pensionsärenden som skall behandlas vid Visbykontoret kommer att ytterligare öka kraftigt.

Mot denna bakgrund önskar Finlands delegation vid Nordiska rådet framställa följande frågor till Sveriges regering:

1) Är Sveriges regering medveten om att stora problem uppstått i samband med behandlingen av finländska pensionssökandes ärenden vid Försäkringskassan i Visby?
2) Vilka åtgärder ämnar Sveriges regering vidta för att trygga att pensionsbesluten fattas inom en rimlig tidsrymd?

Helsingfors den 18 juni 2004

Finlands delegation i Nordiska rådet
Outi Ojala
delegationens ordförande

Svar från Sveriges regering lämnat den 1 september 2004

1) Är Sveriges regering medveten om att stora problem uppstått i samband med behandlingen av finländska pensionssökandes ärenden vid försäkringskassan i Visby?

Sveriges regering är medveten om att handläggningstiderna för vissa pensionsärenden där den försäkrade är berättigad till pension från flera länder är alltför långa. Dessa ärenden handläggs av Gotlands läns allmänna försäkringskassa vid kontoret i Visby.

Skälen till de långa handläggningstiderna är flera. Hantering av utlandsärenden där flera länder är inblandade är mer komplicerad och tidskrävande än vad gäller nationella ärenden eftersom det krävs utredning och skriftväxling med institutioner i andra länder. När ärendena kommer till försäkringskassan är underlaget ofta ofullständigt. Det måste då kompletteras från den försäkrade eller från någon institution i ett annat land där den försäkrade arbetat, vilket kan dröja. Detta gäller alla försäkrade, oavsett medborgarskap.

Den kortare handläggningstid på ett par månader som omtalas i den finska delegationens fråga kan handla om enkla ärenden där pensionen intjänats och ansökts om i ett och samma land. Vid pensionsansökan där pensionen intjänats i flera länder kräver ärendets art att uppgifter inhämtas från andra länder, vilket leder till en förhållandevis lång handläggning, både i Sverige och i Finland, eftersom det tar ett par månader att få fram uppgifterna.

En övrig orsak till den långa handläggningstiden på Visbykontoret är det nya svenska pensionssystemet som medför nya och komplicerade handläggningsmoment. Dessutom måste under en övergångstid beräkningarna ske efter både det nya och det gamla systemet. Denna handläggning sker manuellt.

De höga krav på kvalitet, rättssäkerhet och effektivitet som ställs på den svenska socialförsäkringen kan också medföra viss fördröjning. Regeringen, som inhämtat information från Riksförsäkringsverket och Försäkringskassan, vill dock framhålla att kassan inte har någon personalbrist och är bemannad med kvalificerad personal. Några onormala språkproblem förekommer heller inte. Kassan har god tillgång på framför allt finskspråkig personal.

2) Vilka åtgärder ämnar Sveriges regering vidta för att trygga att pensionsbesluten fattas inom en rimlig tidsrymd?

Under våren har myndigheterna i Finland och Sverige varit i kontakt med varandra för att försöka finna sätt att minska handläggningstiderna. Bland annat finns planer på en gemensam processplan för att om möjligt kunna hjälpa varandra. Socialdepartementet har också uppdragit åt Riksförsäkringsverket att särskilt redovisa genomströmningstiderna för beslut gällande ålders- och efterlevandepension för utomlands bosatta.

Stockholm den 1 september 2004

Berit Andnor
Barn- och familjeminister

Skriftligt spørgsmål om hemmelige aftaler om administration

Tillægsspørgsmål

Til Nordisk Ministerråd

I forbindelse med behandlingen af Nordisk Ministerråds budgetforslag for 2005 er det blevet oplyst, at aftalerne mellem Nordisk Ministerråd og en række institutioner om administration holdes fortrolige. Denne hemmeligholdelse af administrationsomkostninger anser vi for at være principielt forkert. Det er en budgetpolitik som strider mod praksis i offentlig forvaltning i samtlige nordiske land. Hertil kommer, at det ser ud til, at den nye ordning giver ganske megen administration og ikke giver den ønskede forenkling for brugere i Norden.

Det forekommer, at en ansøgning kan blive behandlet af to til tre instanser, hvor der før kun var én. Når administrationsudgifterne samtidig holdes fortrolige bliver det ikke muligt at vurdere hvad der er enklest for brugerne og hvad der giver den mest effektive sagsbehandling.

Som medlemmer af Nordisk Råd – der skal godkende det nordiske budget – har vi et ansvar for, at pengene, i så høj grad som muligt bruges til aktiviteter i Norden, og vi har et ansvar for at administrationsudgifterne holdes så langt nede som muligt. Det er desuden afgørende, at budgettet bygger på almindelig, åben, offentlig forvaltningsskik, som den praktiseres i de nordiske lande.

Vi spurgte derfor den 24. august 2004 Nordisk Ministerråd:

1) Kan ministerrådet bekræfte, at hemmeligholdelse af administrationsudgifter og licitationsresultater er i strid med de regler der gælder for den offentlige forvaltning i samtlige nordiske lande?
2) Vil ministerrådet på den baggrund revurdere sin beslutning om at hemmeligholde størrelsen af administrationsudgifter for nordiske støtteordninger?
3) Har ministerrådet til hensigt at lave en evaluering af den ændrede administration af Nordplus-ordninger, og vil ministerrådet inddrage brugermiljøerne og Nordplus-ansøgere i en sådan evaluering?

Nordisk Ministerråds generalsekretær har i et svar dateret 5. oktober fastholdt at holde administrationsudgifterne hemmelige. Generalsekretæren henviser til offentlighedsregler fastsat af MR-SAM den 16. august 2004.

Nordisk Ministerråds generalsekretær har ikke besvaret vores spørgsmål 1).

Vi vil derfor – og med henvisning til at det islandske formandskab for ministerrådet i 2004 har udvikling af demokrati som tema – spørge formanden for de nordiske samarbejdsministre om ministeren kan bekræfte, at hemmeligholdelse af administrationsudgifter og licitationsresultater er i strid med de regler der gælder for den offentlige forvaltning i samtlige nordiske lande?

Trones, Norge og Lemvig, Danmark, den 21. oktober 2004

Inge Ryan (SV) og Kristen Touborg Jensen (SF)

Svar fra Nordisk Ministerråd afgivet den 13. december 2004

Nordisk Ministerråd følger de offentlighedsregler som er udarbejdet under de nordiske justitsministre og er vedtaget af de nordiske samarbejdsministre den 16. august 2004. Disse offentlighedsregler bygger på de fem landes offentlighedslovgivning. Formålet er at opnå størst mulig åbenhed i ministerrådets arbejde.

Ligesom de nationale bestemmelser indeholder også ministerrådets offentlighedsregler undtagelser fra hovedreglen om offentlighed. (§ 8). Disse undtagelser skal anvendes med stor forsigtighed for ikke at modvirke hovedprincippet om størst mulig åbenhed. Hvorledes § 8 skal anvendes konkret må, ligesom når det gælder tilsvarende nationale regler, afgøres fra sag til sag.

Hvad angår administrationsudgifter og licitationsresultater i forbindelse med ministerrådets Nordplus-ordninger vil de relevante dokumenter, som angivet i et tidligere svar, af den 5. oktober 2004, fra Generalsekretæren, i sin helhed blive overladt til Nordisk Råds kontrolkomite. Vurderingen er, at disse dokumenter i hovedtræk falder ind under offentlighedsreglerne, såvel nationalt som i ministerrådet.

Reykjavik den 13. december 2004

Valgerdur Sverrisdóttir
Nordisk Samarbejdsminister

Til Nordisk Ministerråd

De nordiske uddannelses- og forskningsministre (MR-U) vedtog juni i 2003 nye retningslinjer for en række nordiske støtteordninger. Der er nu fem programmer med navnet Nordplus, nemlig Nordplus, Nordplus Junior, Nordplus Voksen, Nordplus Språk og Nordplus Nabo. De nye retningslinjer ændrede også administrationen af støtteordningerne, og Nordisk Ministerråd (NMR) har truffet aftale med en række administratorer i de nordiske lande, nemlig disse: CIMO i Finland, Cirius i Danmark, Internationella programkontoret for utbildningsområdet i Sverige, Norges Forskningsråd, Alþjóðaskrifstofa háskólastigsins, Island, Nordens institut på Grönland, Altjóda Skrivstovan på Färöerne og Ålands landskapsregering på Åland. Foreningen Norden blev i den forbindelse uden begrundelse kasseret af ministerrådet som nordisk administrator af støtteordningen for skoler.

I forbindelse med behandlingen af Nordisk Ministerråds budgetforslag for 2005 er det blevet oplyst, at aftalerne mellem Nordisk Ministerråd og de pågældende institutioner om administration er fortrolige.

Det fremgår af et internt brev fra Nordisk Ministerråd fra 24. juni til Nordisk Råds budgetgruppe, hvorfra vi har valgt at offentliggøre dette: "Nordisk Ministerråd skal gøre opmærksom, at af konkurrencemæssige hensyn er oplysningerne om størrelsen af administrationsudgifter fortrolige."

Denne hemmeligholdelse af administrationsomkostninger anser vi for at være principielt forkert. Det er en budgetpolitik som strider mod praksis i offentlig forvaltning i samtlige nordiske land.

Hertil kommer, at det ser ud til, at den nye ordning giver ganske megen administration og ikke giver den ønskede forenkling for brugere i Norden. Lena Hallengren, Förskole- och ungdomsminister svarede (den 19. januar 2004) på et spørgsmål fra Nordisk Råds Venstresocialistiske Grønne Gruppe, (spørgsmål via Nordisk Råd E 28/2003, Oslo, den 28. november 2003): "Den nya Nordplus-organisationen innebär en förenkling och rationalisering av arbetet inom de hittillsvarande mobilitets- och bidragsordningarna. ... Förändringarna innebär således inte någon utökning av antalet instanser som berörs av bidragsansökan..."

Men det forekommer, at en ansøgning kan blive behandlet af to til tre instanser, hvor der før kun var én. For eksempel skal en ansøgning om et folkeoplysningsprojekt mellem Norden og Baltikum stiles til "Nordplus Nabo". En sådan ansøgning vil blive behandlet af det norske forskningsråd (ansvarlig for "Nordplus Nabo"), samt af administrationskontoret i det land hvorfra ansøgeren kommer, samt i et vist omfang, af Nordisk Ministerråd selv.

Når administrationsudgifterne samtidig holdes fortrolige bliver det ikke muligt at vurdere hvad der er enklest for brugerne og hvad der giver den mest effektive sagsbehandling.

Det er vores klare indtryk, at de forskellige Nordplus-støtteordninger er meget værdifulde for en mangfoldighed af folkeligt nordisk samarbejde. Vi håber også, at omgrupperingen af Nordplus ordningerne på sigt kan give bedre overblik for offentligheden og de mange brugermiljøer. Men som medlemmer af Nordisk Råd – der skal godkende det nordiske budget – har vi et ansvar for, at pengene bruges til aktiviteter i Norden i så høj grad som muligt, og vi har et ansvar for at administrationsudgifterne holdes så langt nede som muligt. Det er desuden afgørende, at budgettet bygger på almindelig, åben, offentlig forvaltningsskik, som den praktiseres i de nordiske lande.

Vi må derfor spørge ministerrådet:

1) Kan ministerrådet bekræfte, at hemmeligholdelse af administrationsudgifter og licitationsresultater er i strid med de regler der gælder for den offentlige forvaltning i samtlige nordiske lande?
2) Vil ministerrådet på den baggrund revurdere sin beslutning om at hemmeligholde størrelsen af administrationsudgifter for nordiske støtte ordninger?
3) Har ministerrådet til hensigt at lave en evaluering af den ændrede administration af Nordplus-ordninger, og vil ministerrådet inddrage brugermiljøerne og Nordplus-ansøgere i en sådan evaluering?

Trones, Norge og Lemvig, Danmark, den 24. august 2004

Inge Ryan (SV) og Kristen Touborg Jensen (SF)

Svar från Nordiska ministerrådet lämnat den 5 oktober 2004

Nordiska ministerrådet (NMR) har mottagit en skriftlig fråga, från Inge Ryan och Kristen Touborg Jensen, Nordiska rådet.

Den skriftliga frågan har följande innehåll:

1) Kan ministerrådet bekræfte, at hemmeligholdelse af administrationsudgifter og licitationsresultater er i strid med de regler der gælder for den offentlige forvaltning i samtlige nordiske lande?
2) Vil ministerrådet på den baggrund revurdere sin beslutning om at hemmeligholde størrelsen af administrationsudgifter for nordiske støtte ordninger?
3) Har ministerrådet til hensigt at lave en evaluering af den ændrede administration af Nordplus-ordninger, og vil ministerrådet inddrage brugermiljøerne og Nordplus-ansøgere i en sådan evaluering?

Nordiska ministerrådet är inte underlagt reglerna för offentlighet i något av de nordiska länderna. Nordiska ministerrådets verksamhet samt förhållandet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är reglerat i Helsingforsavtalet. Härutöver finns särskilda offentlighetsregler för Nordiska ministerrådet fastställda av MR-SAM den 16 augusti 2004.

Vare sig de nordiska ländernas eller Nordiska ministerrådets offentlighetsregler innebär att allt är offentligt. Undantag för offentlighet kan till exempel vara sådana affärsuppgifter som vid ett offentliggörande skulle kunna vara till skada för Nordiska ministerrådet.

Nordiska rådets medlemmar kan också då uppgifter inte är offentliga mottaga upplysningar om ministerrådets verksamhet efter förfrågan. Nordiska rådets medlemmar har till exempel rätt att få insyn i avtalen mellan Nordiska ministerrådet och administratörerna av Nordplus-programmen, dock under förutsättning att dessa upplysningar behandlas konfidentiellt och därmed inte offentliggörs.

I detta sammanhang, när det rör sig ekonomiska förhållanden, skulle det vara passande att Nordiska rådets kontrollkommitté efter förfrågan skulle kunna få tillgång till denna information under förutsättning att det behandlas konfidentiellt.

Nordiska ministerrådet menar att offentliggörande av ekonomiska upplysningar i ministerrådets avtal kan medföra svårigheter för ministerrådet att ingå ekonomiskt fördelaktiga avtal i framtiden.

De nuvarande avtalen mellan Nordiska ministerrådet och de olika nationella myndigheter, utsedda av respektive lands regeringar, som är huvudadministratörer av respektive program har varaktighet 1 januari 2004 – 31 december 2006. De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) har därför att under 2005 värdera hur programmen skall administrateras efter nuvarande avtalsperiod.

København den 5 oktober 2004

Per Unckel
generalsekreterare

E 8
2004

Skriftligt spørgsmål om tvangsægteskaber

Til Sveriges regering

1) Sveriges regering bedes redegøre for, hvor mange personer, henholdsvis under og over 24 år, der de seneste to år er flyttet fra Danmark til Sverige, herunder til Malmø.

2) Sveriges regering bedes redegøre for, hvor mange af tilflytterne fra Danmark til Sverige, der har en anden etnisk baggrund end dansk.

3) Sveriges regering bedes redegøre for, hvor mange af tilflytterne fra Danmark til Sverige, der efter ankomsten til Sverige har indgået ægteskab, herunder redegøre for i hvor mange tilfælde én eller begge af parterne er under 24 år.

4) Sveriges regering bedes redegøre for, om myndighederne i Sverige er bekendt med, at en del af de tilflyttede personer fra Danmark, efter tilflytningen er indgået i et tvangsægteskab eller i et arrangeret ægteskab, og i bekræftende fald redegøre for, hvad myndighederne konkret har foretaget sig.

5) Sveriges regering bedes redegøre for, hvordan svensk lovgivning er indrettet med henblik på at undgå tvangsægteskaber, samt redegøre for, hvad svenske myndigheder konkret foretager sig, når der er mistanke om, at et tvangsægteskab eller et arrangeret ægteskab er forestående eller er gennemført.

6) Sveriges regering bedes redegøre for omfanget af tvangsægteskaber eller arrangerede ægteskaber i Sverige, herunder redegøre for, hvad regeringen foretager sig med henblik på at undgå ægteskaber mod parternes frie vilje.

7) Sveriges regering bedes redegøre for, om den vil iværksætte en tilbundsgående undersøgelse af hvert enkelt ægteskab, der er indgået mellem tilflyttere fra Danmark indenfor de seneste to år, med henblik på at undersøge, om ægteskabet må anses for at være et tvangsægteskab eller et arrangeret ægteskab.

8) Sveriges regering bedes redegøre for, om svensk lovgivning åbner mulighed for, at myndighederne administrativt kan omstøde et ægteskab, hvis der er begrundet mistanke om, at ægteskabet er indgået mod én af parternes frie vilje.

9) Sveriges regering bedes redegøre for, om regeringen vil indføre den fra Danmark kendte 24-års regel, således at tvangsægteskaber og arrangerede ægteskaber effektivt kan bekæmpes.

10) Sveriges regering bedes redegøre for, om regeringen vil rette henvendelse til den danske regering med henblik på, at begge regeringer optager forhandlinger og bliver enige om regler, der effektivt kan lukke for det *hul*, der er mellem dansk og svensk lovgivning.

11) Sveriges regering bedes redegøre for, hvordan regeringen vil stille sig til et eventuelt dansk ønske om at genforhandle reglerne om, at nordiske statsborgere frit kan flytte og bosætte sig i et andet nordisk land.

12) Sveriges regering bedes redegøre for, hvordan regeringen vil forholde sig til en dansk ændring af udlændingeloven, således at det fremover kun vil være personer, der har været bosiddende i Sverige eller et andet nordisk land i syv ud af de seneste otte år, der kan benytte sig reglerne om frit at kunne flytte og bosætte sig i et andet nordisk land.

13) Sveriges regering bedes redegøre for, i hvilket omfang myndighederne skønner, at tilflyttede danskere alene er flyttet proforma til Sverige.

14) Sveriges regering bedes redegøre for, hvor mange ansøgninger om svensk statsborgerskab, der er indgivet af personer, der inden for de seneste to og et halvt år er flyttet til Sverige fra Danmark.

København, den 30. august 2004

Jette Jespersen (DF)

Svar från Sveriges regering lämnat den 11 oktober 2004

Folketingsmedlemmen Jette Jespersen, Danmark, har ställt en rad skriftliga frågor till Sveriges regering, alla kretsande kring den danska så kallade 24-årsregeln.

24-årsregeln innebär att ett uppehållstillstånd i Danmark på grund av familjeanknytning beviljas den som är partner med en i Danmark boende person endast om båda är över 24 år. Utöver kravet på ålder finns en rad villkor som skall vara uppfyllda för att tillstånd skall ges på grund av en sådan anknytning. I praktiken fungerar 24-årsregeln som en förhöjd åldersgräns för de danskar som vill gifta sig med en person som inte har uppehållstillstånd i landet.

Åldersgränsen har angetts ha som syfte att skydda ungdomar från påtvingade äktenskap. Bakom detta motiv syns dock tydligt den politiska ambitionen hos det parti Jette Jespersen företräder, att med olika upptänkliga medel begränsa invandringen till Danmark.

Problemet med de danska reglerna är att de skjuter långt över det angivna målet. Svårigheter att förenas och bilda familj i Danmark drabbar en mängd par som har samma skäl för att bilda familj som de flesta infödda danskar, och som inte skiljer sig från dem på annat sätt än att det finns ett internationellt inslag i relationen. Bestämmelserna om anknytning gör till och med skillnad mellan infödda danska medborgare och medborgare som har invandrat. Många upplever reglerna som diskriminerande. I en rapport från Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter i juli i år kritiseras den gällande danska ordningen i dessa avseenden. Kommissarien anser att reglerna inte garanterar principen om likhet inför lagen och konstaterar att de starkt begränsar rätten för personer i giftasvuxen ålder att gifta sig och bilda familj i Danmark. Han rekommenderar den danska regeringen och Folketinget att ompröva reglerna.

År 2003 flyttade 2 590 personer från den danska till den svenska delen av Öresundsregionen och under samma tid flyttade 1 036 personer i motsatt riktning. Antalet flyttande mellan Danmark och Sverige har ökat markant de senaste åren. Denna utveckling är naturligtvis positiv. Med flyttningarna sprids kunskap och erfarenheter som bidrar till en ökad integrering av länderna i Norden. Motiven till flyttningarna är olika. Inom Örestatprojektet, som drivs av bl.a. Statistiska centralbyrån och Danmarks Statistik, har nyligen en enkät om motiven gjorts. Enligt svaren på enkäten är det de lägre bostadskostnaderna som är det vanligaste skälet till en flyttning till Sverige i Öresundsregionen. Äktenskap eller sammanflyttning som skäl kommer på plats nummer fem. I Örestatprojektets databas finns redovisad ytterligare statistik av det slag Jette Jespersen efterfrågar. Sådan finns också tillgänglig hos Statistiska centralbyrån, det svenska Migrationsverket och Danmarks Statistik.

Utgångspunkten i Sverige är att alla personer, oavsett medborgarskap och ursprung, skall behandlas lika vad avser möjligheterna att ingå äktenskap och bilda familj. Åldersgränsen för att ingå äktenskap eller registrera partnerskap är 18 år, och då skall principen också vara att man erkänner den åldersgränsen i frågor om anknytningsinvandring. I annat fall sätter man sig som

förmyndare över en hel grupp i samhället. Det är alltså uteslutet att vi i Sverige skulle börja särbehandla invandrare från Danmark för att hit utsträcka den invandringspolitik som förs i Danmark.

Att komma till Sverige från Danmark för att kunna gifta sig och leva tillsammans är inte ett *kryphål*, utan i praktiken den enda möjligheten för en del personer. I gruppen som kommer hit finns, liksom i andra grupper, problem med att vissa ungdomar utsätts för tvång. Svenska myndigheter har uppmärksammat flera sådana fall, men de hanteras enligt de regler som gäller lika för alla.

I Sverige och andra nordiska länder är åtgärderna till stöd för ungdomar som riskerar att utsättas för våld och hot inom familjen ett prioriterat intresse. Den svenska regeringens åtgärdsprogram omfattar insatser över ett brett fält. Åtgärderna är huvudsakligen inriktade på förebyggande arbete och förbättrat skydd för individen. Utöver lagstiftning är det främst fråga om insatser för integration och jämställdhet och förebyggande åtgärder inom socialtjänst och skola. Det är ofta inom skola och socialtjänst som uppgifter om tvång kommer fram. Socialnämnden har ansvar för att ge ungdomar och deras familjer de råd och det stöd som behövs. Resurser för att erbjuda fler utsatta ungdomar ett skyddat boende är under uppbyggnad.

Genom en lagreform i år har reglerna som skall motverka tvångsäktenskap skärpts. Svensk lag är mycket tydlig med att tvångsäktenskap inte accepteras. De som vigs skall på särskild fråga från vigselförrättaren förklara att de samtycker till äktenskapet. Lämnas inget samtycke uppkommer inget giltigt äktenskap. Förrättaren skall försäkra sig om att äktenskapet ingås frivilligt. En förrättare som inte gör det kan förlora sitt uppdrag. Han eller hon kan också bli dömd för tjänstefel. Kontrollen av vigselförrättarna och trossamfund med vigseltillstånd har förstärkts. Den som tvingar annan att ingå äktenskap döms enligt allmänna straffbestämmelser. I första hand kan det bli fråga om ansvar för olaga tvång. Åklagaren kan numera också väcka talan vid domstol om upplösning av ett äktenskap om det visar sig vara fråga om ett tvångsäktenskap. En ny regel pekar tydligt och klart ut att ett i utlandet ingånget tvångsäktenskap inte erkänns här i landet. Vid folkbokföringen kan det alltså inte accepteras att det är fråga om ett äktenskap om det framgår att det ingåtts under tvång, och det skall då inte registreras. På motsvarande sätt skall en ansökan om uppehållstillstånd som grundar sig på ett tvångsäktenskap avslås.

Det är mycket viktigt att det tas kontakter över nationsgränserna för att hjälpa de ungdomar som behöver stöd. Vi har ett nordiskt samarbete i dessa frågor och det är väsentligt att vi omsätter det i praktiken. Uppgifter från ett lands myndigheter till ett annat om att det finns risk för att en person far illa måste tas på största allvar av ansvariga myndigheter. Den ökade rörligheten över den dansk-svenska gränsen är välkommen, och måste också återspeglas i ökade kontakter våra myndigheter emellan. I Öresundsregionen finns ett gott samarbete, bland annat genom Öresundskommittén, som kan utvecklas ytterligare. Problem med oriktiga anmälningar om flyttning är en sådan fråga om vilken samarbete sker, och en grupp med representanter från Öresundskommittén och berörda myndigheter kommer att arbeta med en kartläggning under hösten.

En självklar utgångspunkt för allt nordiskt samarbete är intresset av att främja utvecklingen av ett gränslöst Norden. Om detta råder bred politisk enighet. Den fria rörligheten för personer över gränserna har alltid varit en grundläggande förutsättning för denna utveckling. Jette Jespersen ställer hypotetiska frågor om åtgärder som skulle gå stick i stäv med dessa strävanden.

Vår förhoppning är i stället att vi kan fortsätta att förbättra det nordiska samarbetet när det gäller att motverka tvångsäktenskap och stödja ungdomar som riskerar att utsättas för hot och våld inom familjen. Arbetet måste vara inriktat på ett öppet och jämställt Norden. Och i det arbetet skall det inte finnas utrymme för åtgärder som resulterar i stängda gränser, särbehandling och diskriminering.

Stockholm den 11 oktober 2004

Thomas Bodström
justitsminister

E 9
2004

Skriftlig fråga om den planerade kärnkraftreaktor

Till Finlands regering

Den femte kärnkraftreaktor som Industrins Kraft planerar att bygga (Olkiluoto-3) har rört upp många känslor och mycket oro. Enligt uppgift ska det bli den största reaktorn hittills i världen, under alla förhållanden ungefär tre gånger så stor som den Barsebäcksreaktor som svenska regeringen nu beslutat att stänga, nämligen 1600 MW.

Om Olkiluoto 3 har vi inhämtat följande: Det är en reaktor av EPR-typ (European Pressurized water Reactor) som byggs av Framatom, vilket till 66 procent ägs av ett fransk bolag, till 34 procent av tyska Siemens. Den ska säljas till Finland "nyckelfärdigt" till ett fast pris. Detta har av oroliga kritiker tolkats som att Framatom, då det handlar om en typ som inte tidigare är prövad i full skala, är tvunget att göra ett sådant avtal för att få något land som testar den nya reaktorn. Enligt den franska nyhetsbyrån AFP har exempelvis de kinesiska myndigheterna klart låtit förstå att de för sin del vill ha testad teknologi – och alltså i nuvarande skede inte är intresserade av Framatoms nya reaktor.

Den tyska sektionen av IPPNW (International Physicians for the Prevention of Nuclear War) har framhållit EPR-reaktorns olösta säkerhetstekniska problem. Man varnar för att just det som anses vara en central säkerhetsteknisk nyhet, dvs. ett uppsamlingskärl för massan från en härdsmälta, kan leda till uppkomst av ånga som förorsakar explosioner mäktiga att förstöra reaktorn. IPPNW pekar också på den digitala styrteknologin som en svag punkt.

Oro finns för att avtalet om ett fast pris kan komma att innebära att man gör avkall på säkerheten för att inte fördyra projektet. Det är väl känt att den här typen av projekt brukar bli mycket dyrare än vad som projekterats. Det verkar dessutom som om byggtiden, fyra år, är i högsta grad optimistiskt beräknad. Byggnadstakten kan naturligtvis komma att pressas för att hålla kostnaderna nere. I USA har denna *den tredje generationens reaktorer* lanserats som en kanske sista möjlighet att få styr på kärnkraftens ekonomi, men i en rapport som publicerades år 2000 fastslår det amerikanske energidepartementet att inte heller dessa reaktorer är konkurrenskraftiga på en avreglerad energimarknad. Och det är ju på en sådan marknad Olkiluoto-3 är tänkt att kunna konkurrera. Vad kan risken för fördyringar komma att innebära för säkerheten?

Vi menar att ovanstående uppgifter är mycket oroande även för svensk del. Därför vill vi fråga den finska regeringen:

1) Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av uppgifterna om ERP-reaktorns oprövade teknik och pressade planering av byggtiden?
2) Hur ser regeringen på den oro dessa frågor väcker bl.a. i Sverige?

Stockholm den 22 oktober 2004

Lennart Gustavsson (v) och Elina Linna (v)

Svar från Finlands regering lämnat den 23 november 2004

Industrins Kraft Ab:s (TVO) projekt, som gäller en femte kärnreaktor i Finland, inleddes år 1998 med miljökonsekvensbedömningar i Olkiluoto och Lovisa. År 2000 ansökte TVO om ett principbeslut i enlighet med den finska kärnenergilagen och fick det år 2002 av statsrådet. Riksdagen bekräftade principbeslutet i maj 2002. Senare samma år inledde TVO en öppen anbudstävlan och valde år 2003 Olkiluoto som placeringsplats för kraftverksenheten och ett konsortium bestående av tyska Framatome ANP GmbH, franska Framatome ANP SAS och tyska Siemens AG som anläggningsleverantör. Som kraftverkstyp valde TVO efter en teknisk-ekonomisk jämförelse EPR-reaktorn (European Pressurized water Reactor).

Bolaget lämnade i januari 2004 in en ansökan om tillstånd att få uppföra den nya kärnkraftverksenheten och enligt de planer som framgår av ansökan kommer kraftverket att stå klart år 2009. Följaktligen används över tio år för projektet från den tidpunkt då det inleddes till dess kraftverket startas. Under denna tid har planerna preciserats. Den planerade byggtiden på fyra år är således endast en del av projektets totala tidtabell. De senaste kärnkraftverken som blivit klara i världen, t.ex. i Japan, har visat att en sådan tidtabell är realistisk.

Det är sant att Olkiluoto 3 är den första EPR-anläggningen som byggs, men den är en s.k. evolutionsmodell, dvs. den grundar sig på de anläggningar som byggts senast såväl i Frankrike som i Tyskland. Av dessa kraftverk finns det drifterfarenheter sedan 1980-talet. Även den franska regeringen har nyligen visat grönt ljus för byggandet av en reaktor av EPR-typ och enligt erhållna uppgifter kommer EPR att vara med i kinesiska anbudstävlingar vid landets kommande kärnkraftsavgöranden.

Behandlingen av tillståndet att få uppföra Olkiluoto 3 har framskridit så långt att Strålsäkerhetscentralens (STUK) utlåtande om anläggningens säkerhet nu inväntas. STUK:s säkerhetsuppskattning är central med tanke på byggnadstillståndet och den förväntas bli klar under början av nästa år. I Finland litar man på STUK:s förmåga att bedöma säkerhetsfrågor. Också den sve-nska strålsäkerhetsmyndigheten SKI har i sina utlåtanden i olika faser av projektet Olkiluoto 3 meddelat att myndigheten litar på STUK:s förmåga att bedöma anläggningens säkerhet.

Eventuella tekniska problem, som det hänvisas till i frågan, bedöms nu av STUK. Eventuella problem vid allvarliga olyckor (ångexplosioner) och de datorbaserade styrsystemen är följaktligen med i denna bedömning. Till ekonomiska frågor tar STUK inte ställning, men TVO kan inte heller framskrida i projektet snabbare än vad behandlingen vid de finska myndigheterna kräver. Konkurrensläget på elmarknaden kan inte påverka den behandlingstid som behövs. Följaktligen kan också svenskarna lita på att den EPR-anläggning som skall byggas i Finland kommer att genomföras på ett sådant sätt att den är säker.

Å andra sidan har TVO till följd av sin bolagsform inte en sedvanlig ställning på elmarknaden. Bolaget är ett slags andelslag, ett kooperativ, eftersom det säljer den el det producerat till sina kunder till självkostnadspris. Därmed behöver bolaget inte konkurrera på samma sätt som andra bolag vid elförsäljningen.

Helsingfors den 23 november 2004

Mauri Pekkarinen
Handels- och industriminister

Oversikt over muntlige spørsmål stilt på sesjonen 2004

E 10 Fråga till Norges regering om att garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning
Stilt av Outi Ojala
Spørsmål og svar, s. 118

E 11 Fråga till Danmarks regering om penningöverföringar mellan de nordiska länderna
Stilt av Reynoldh Furustrand
Spørsmål og svar, s. 120

E 12 Spørgsmål til Norges regering om norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge
Stilt av Jens Christian Larsen
Spørsmål og svar, s. 120

E 13 Spørsmål til Norges regjering og Sveriges regjering om utbygging av E18 mellom Oslo og Stockholm
Stilt av Thore A. Nistad
Spørsmål og svar, s. 122

E 14 Fråga till Nordiska ministerrådet om hotet mot den reglerade spelmarknaden
Stilt av Lars Wegendal
Spørsmål og svar, s. 123

E 15 Spørgsmål til Finlands regering om bygning af a-kraftværk i Finland
Stilt av Kristen Touborg
Spørsmål og svar, s. 124

E 16 Fråga till Sveriges regering om finska språkets ställning i Sverige
Stilt av Ilkka Taipale
Spørsmål og svar, s. 125

E 17 Fråga till Finlands regering om låg valdeltagande vid nordiska val
Stilt av Lennart Gustavsson
Spørsmål og svar, s. 125

E 18 Fråga till Sveriges regering om minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk
Stilt av Pehr Löv
Spørsmål og svar, s. 126

E 19 Spørgsmål til Norges regering, samt Danmarks regering og Islands regering om salgsmonopolet på sild i Norge
Stilt av Ole Stavad
Spørsmål og svar, s. 127

E 20 Fråga till Nordiska ministerrådet om hjälp till människor som har ett spelberoende
Stilt av Kent Olsson
Spørsmål og svar, s. 127

E 21 Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom
Stilt av Lena Jensen
Spørsmål og svar, s. 128

E 22 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling
Stilt av Per Berthelsen
Spørsmål og svar, s. 129

E 23 Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering om grænsehindringer; også internt i Danmark
Stilt av Line Barfod
Spørsmål og svar, s. 129

E 24 Fråga till Danmarks regering om gränshinder vid bilregistrering
Stilt av Johan Linander
Spørsmål og svar, s. 130

E 25 Spørsmål til Islands regjering om offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon
Stilt av Inge Ryan
Spørsmål og svar, s. 131

E 26 Spørgsmål til Norges regering vedrørende tilsagn om kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten
Stilt av Ester Larsen
Spørsmål og svar, s. 131

E 27 Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter och alkoholpolitik
Stilt av Tuve Skånberg
Spørsmål og svar, s. 132

E 28
2004

Skriftligt spørgsmål om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd står – sammen med en række virksomheder og Landbrugsrådet i Danmark – bag et symposium den 18.-19. november 2004 i København med titlen: "Hvad smager Norden af?" På konferencen skal ni mænd og ingen kvinder, der alle er toneangivende kokke i Norden, vedtage manifestet "Nyt Nordisk Køkken". På konferencen skal 16 mænd og tre kvinder tale.

13 kendte kvindelige kokke, kogekoner og madskribenter i Norden har overfor Nordisk Ministerråd protesteret mod kønsdiskrimineringen i dette arrangement. De har også kritiseret at "Hvad smager Norden af?" fokuserer på restaurationsmad og forbigår alt, hvad der falder indenfor den traditionelle kvindelige sfære, det daglige måltid, de økologiske råvarer eller den offentlige mad.

Ligestilling indgår som erklæret mål for Nordisk Ministerråd i mange sammenhænge. Nordisk Ministerråd stiller som krav til nordiske projekter, at ligestillingsaspekter skal indgå og skal evalueres.

Nordisk Ministerråd har ikke lyttet til protesterne over programmet i København, men har fastholdt et uændret, mandsdomineret program for "Hvad smager Norden af?". Ministerrådet hævder desuden også, at *det nye køkken* ikke opstår i hverdagen, men kun i restaurationskøkkenet.

1) Vil Nordisk Ministerråd oplyse, hvorfor man ikke har villet imødekomme kritikken på nogen måde?
2) Vil Nordisk Ministerråd tage initiativer, der kan sikre at Nordisk Ministerråds aktiviteter i fremtiden tager ligestillingen alvorligt?

København og Stockholm, den 10. november 2004

Line Barfod (EL)
Lennart Gustavsson (v)

Svar fra Nordisk Ministerråd afgivet den 28. februar 2005

Nordisk Råds medlemmer Line Barfod og Lennart Gustavsson har ved spørgsmål E 28/2004 af 10. november 2004 anmodet om Nordisk Ministerråds besvarelse af to spørgsmål om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter.

1) Vil Nordisk Ministerråd oplyse, hvorfor man ikke har villet imødekomme kritikken på nogen måde?

Projektet med titlen "Nordisk Køkken Symposium" blev i juni 2004 bevilget 200.000 DKK fra Nordisk Ministerråd fra henholdsvis Ministerrådet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler og fra Ministerrådet for nordisk samarbejde. Det samlede budget for projektet var på 738.250 DKK. Nordisk Ministerråd har således været en blandt flere sponsorer for køkkensymposiet.

I ansøgningen til Nordisk Ministerråd blev det oplyst, at man med hensyn til ligestilling ville tage hensyn til styregruppen for projektets sammensætning, og at symposiet skulle appellere til mænd og kvinder. Nordisk Ministerråd kan oplyse, at sammensætningen i styregruppen var to kvinder og fire mænd. Endvidere, at der på køkkensymposiet var en ligelig fordeling af mænd og kvinder.

Styregruppen har hovedsagligt beskæftiget sig med symposiet og ikke i væsentlig grad med kokke-workshoppen.

Nordisk Ministerråd kan forstå, at flere kvindelige kokke tidligt i processen har været inviteret til at deltage i udarbejdelsen af manifestet. Af ikke oplyste årsager, valgte de ikke at deltage.

Efter den i spørgsmålet nævnte henvendelse fra de 13 kvindelige kokke, kogekoner og madskribenter anmodede Nordisk Ministerråd projektlederen om, så vidt muligt at få inddraget kvindelige kokke. På dette meget sene tidspunkt i planlægningsprocessen valgte man, at invitere de kvindelige kokke til at deltage i et frokostmøde med de mandlige kokke under workshoppen. Endvidere valgte den grønlandske mandlige kok en kvindelig mentor ligeledes fra Grønland.

Nordisk Ministerråd ønsker, at man i det nordiske samarbejde skal leve op til høje standarder på ligestillingsområdet. I den konkrete sag var sammensætningen ikke hensigtsmæssig ud fra et ligestillingsmæssigt perspektiv, hvilket beklages.

2) Vil Nordisk Ministerråd tage initiativer, der kan sikre at Nordisk Ministerråds aktiviteter i fremtiden tager ligestillingen alvorligt?

Nordisk Ministerråd (NMR) tager ligestilling meget alvorligt. Dette sker gennem følgende:

Integrering af et kønsperspektiv i NMRS virksomhed

NMR startede arbejdet med at integrere et kvinde- og kønsperspektiv i sin virksomhed gennem at MR-SAM den 9. december 1997 godkendte en handlingsplan for integrering af ligestilling i NMR's virksomhed.

Nordiske samarbejdsområders ligestillingsmålsætninger og ansvar

De nordiske samarbejdsministre besluttede i juni 2000 at de forskellige ministerråd skal have det overordnede ansvar for at fremme ligestillingen indenfor egne samarbejdsområder og institutioner. Alle fagområder har formuleret sine ligestillingspolitiske målsætninger.

Budgetprocessen i NMR

Siden 2003 har Nordisk Ministerråd i sit budgetarbejde integreret et kønsperspektiv.

Kvinder og mænd i nordisk samarbejde

MR-SAM godkendte i juli 1998 retningslinier vedrørende kønsfordelingen i embedsmandskomitéer, styrelser i nordiske institutioner samt udvalg, komitéer og arbejdsgrupper: "Jævn kønsfordeling (40/60) skal tilstræbes ved udpegning af medlemslandenes repræsentanter (ordinære og suppleanter) i styrelsen."

Ligestillingsplan for NMR's sekretariat revideres i løbet af år 2005

For i fremtiden at sikre, at et kønsperspektiv integreres i Nordisk Ministerråd, vil samarbejdsministrene og generalsekretæren gennemgå retningslinier, direktiver og rutiner for at sikre at ligestilling indarbejdes i virksomhedens aktiviteter og i de projekter som gennemføres i Nordisk Ministerråds regi. Nordisk Ministerråd vil fremover bestræbe sig på at være opmærksom på ligestillingsaspektet ved sammensætningen af programmer for konferencer og lignende.

København, den 28. februar 2005

Connie Hedegaard
Samarbejdsminister

E 29
2004

Skriftligt spørgsmål om forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med a-kraft

Til Finlands regering

Miljø og sikkerhed er ganske højt på dagsordenen i Nordisk Råd.

Et af Litauens vilkår for optagelse i EU 1. maj i år er at Ignalina atomkraftværket i Litauen skal lukke. Dette krav er stillet af EU og Finland står dermed også bag kravet. Men samtidig planlægger den finske regering at bygge et nyt atomkraftværk i Finland.

Der er tale om en reaktor af typen EPR, som skal bygges af det fransk-tyske Framatom til Industrins Kraft i Finland. Der er tale om en teknik som ikke tidligere er prøvet i fuld skala og a-kraftværket skal leveres nøglefærdigt til en fast pris. Den tyske afdeling af "Internationale fysikere for forebyggelse af atomkrig" hævder at EPR-reaktoren har uløste sikkerhedsproblemer. De peger på en fare for, at et opsamlingskar – som skulle være det teknologiske nye – kan betyde, at der dannes dampe, der kan udløse eksplosioner, som kan ødelægge reaktoren.

Sikkerhedsproblemerne er også omtalt i de svenske parlamentarikere Lennart Gustavsson og Elina Linnas spørgsmål til Finlands regering; skriftligt spørgsmål E 9/2004 af 22. oktober 2004.

Hvordan kan Finland være med til at kræve Ignalina i Litauen lukket og samtidig planlægge at bygge et nyt a-kraftværk selv?

Lemvig, 24. november 2004

Kristen Touborg Jensen (SF)

Svar från Finlands regering lämnat den 16 december 2004

Atomkraftverksenheterna i Ignalina är kanalkokarreaktorer (RBMK) som även användes i Tjernobyl. Denna reaktortyps reaktorfysikaliska säkerhetsegenskaper har allmänt bedömts vara bristfälliga även efter de förbättringar som gjorts efter olyckan år 1986. I anslutningsförhandlingar med kandidater till medlemskap har Europeiska unionen förutsatt att kandidatländernas anslutningsfördrag omfattar en stängning av vissa omoderna reaktortyper, bland annat av RBMK. Därmed kom EU och Litauen överens i anslutningsförhandlingarna att båda reaktorenheterna i Ignalina stängs före slutet av 2009. Den första enheten stängs den 31 december 2004.

I Finland byggs en reaktor med helt andra säkerhetsegenskaper. År 2002 fattade statsrådet ett principbeslut enligt den finländska kärnenergilagen om Industrins Kraft Ab:s (TVO) projekt för en femte kärnreaktor i Finland. TVO ägs huvudsakligen av den privata industrin. Riksdagen bekräftade principbeslutet i maj 2002. Senare samma år inledde TVO en öppen anbudstävlan och valde år 2003 Olkiluoto som placeringsort för kraftverksenheten och ett konsortium bestående av tyska Framatome ANP GmbH, franska Framatome ANP SAS och tyska Siemens AG som anläggningsleverantör. Efter en teknisk-ekonomisk jämförelse valde TVO som reaktortyp EPR (European Pressurized water Reactor). TVO ansökte om byggnadslov hos statsrådet i januari 2004 och ett beslut om byggnadslov är att vänta i början av 2005.

Det är sant att Olkiluoto 3 är den första EPR-anläggning som byggs. Det är dock fråga om en s.k. evolutionsmodell, dvs. den baserar sig på anläggningar som byggts senast såväl i Frankrike (N4-modellen) som i Tyskland (Konvoi-modellen). Dessa kraftverk har drivits sedan 1980-talet.

Nyligen har även den franska regeringen visat grönt ljus för byggandet av en EPR-reaktor. Enligt erhållna uppgifter kommer EPR att vara med i kinesiska anbudstävlingar då Kina beslutar om framtida kärnkraftlösningar.

De eventuella tekniska problem till vilka det hänvisas i frågan bedöms som bäst av den finländska kärnsäkerhetsmyndigheten, Strålsäkerhetscentralen (STUK). De eventuella problem vid allvarliga olyckor (ångexplosioner) som den tyska läkarorganisationen lyfter fram ingår följaktligen i denna bedömning. I samband med tidigare reaktorkoncept försökte man inte ens lösa sådana problem eftersom de uppstår först då reaktorn blivit så skadad att flytande materia hamnar i de nedre reaktorstrukturerna.

År 2002 slog Finlands regering och riksdag fast att byggandet av ett nytt kärnkraftverk är i hela samhällets intresse. Som bäst bedöms grundligt säkerheten vid den anläggning som kommer att byggas. Under behandlingen av ansökan om byggnadslov har ännu inte framförts faktorer som motiverade att byggnadslov inte bör beviljas.

Helsingfors den 15 december 2004

Mauri Pekkarinen
Handels- och industriminister

Nordisk samarbejde i 2003 – Nordisk Råds årsberetning

Det nordiska samarbetet under 2003 präglades av flera stora utmaningar.

Viktigast av dessa var det förstärkta samarbetet runt hele Östersjön – en naturlig utveckling inom ramen for ett utvidgat EU – och arbetet med att riva gränshinder i Norden. Betydelsen av samarbetet ökar.

I det nordiska samarbetet drevs arbetet med att riva gränshinder under 2003 vidare med kraft. Minskat tullkrångel, gemensamma yrkesbevis, en ny nordisk socialkonvention och snabbare folkbokföringssystem är några av resultaten, liksom en skatteöverenskommelse för svenska och danska gränspendlare. Genom dessa och kommande insatser för att göra det enklare att verka i grannländerna kommer Norden att stå starkare i den internationella konkurrensen.

Ytterligare steg mot ett samarbete mellan likvärdiga parter togs i förhållandet till Nordens baltiska grannar. På både regerings och parlamentarikernivå diskuterades former för samarbete inom Europa. Genom gemensamma nordisk-baltiska minister- och parlamentarikermöten byggs relationen upp till nytta både för skapandet av en gemensam region i norra Europa och för att tillvarata gemensamma intressen bland annat i EU.

Det Norden som nu byggs är ett öppnare Norden – mot våra grannar och gentemot alla de nya nordbor som söker en ny framtid i vår del av Europa.

1. Nordisk Råds møder i 2003

Stockholm den 3.-4. februar afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder. Det svenske formandsskab præsenterede sit program.

Lund den 27.-29. april afholdtes fællesmøde med Baltisk Forsamling hvor hovedtemaerne var: Kampen mot organiserad brottslighet, inklusive narkotika samt åtgärder för att motverka korruption; Civil säkerhet och civil krishantering; Utvecklingen av regional politik inom EU, inklusive Konventet och nordliga dimensionen.
I tilslutning til fællesmødet blev der afholdt Præsidie- og udvalgsmøder.

Villmanstrand den 24.-25. juni afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder. Fællesmødet omhandlede närområdessamarbetet, nordliga dimensionens partnerskap för miljö, situationen i nordvästra Ryssland. Endvidere blev der afholdt møde med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor.

Frederikshavn den 22.-23. september afholdtes Præsidie- og Udvalgsmøder. Her var temaet for fællesmødet "Grænseregionalt samarbejde" som bl.a. blev belyst ved Den Skandinaviske Triangel, dvs. samarbejdet Nordjylland, Sydnorge, Vestsverige.

Oslo den 27.-29. oktober afholdtes Nordisk Råds 54. session. I tilslutning til sessionen afholdtes Præsidie- og udvalgsmøder.

2. Præsidiet

Præsidiet afholdt ni møder i 2003. Præsidiets formand var Inge Lønning (H), Norge.

2.1 Nordiska rådets internationella samarbete under 2003[1]

Internationell verksamhet är inte en tilläggsuppgift i rådets arbete. Det internationella perspektivet är numera en integrerad del av snart sagt all den verksamhet rådet bedriver. Det är en självklarhet att de frågor rådet arbetar med inte bara sätts i nordisk belysning, utan ställs in i ett vidare europeiskt och i många fall globalt sammanhang.

Det parlamentariska internationella samarbetet syftar ytterst till att främja kontakter och öka förståelsen länder emellan, att värna frihet och säkerhet, att befordra en vidareutveckling av den parlamentariska demokratins instrument och institutioner, och att främja social välfärd och ekonomisk utveckling.

Samarbetet med de parlamentariska kollegorna i närområdet har befästs. Baltiska församlingen och Nordiska rådet står så nära varandra som det överhuvudtaget är möjligt och möts regelbundet. I april arrangerades det fjärde gemensamma mötet mellan organisationerna, denna gång i Lund. De teman som togs upp på mötet var kampen mot organiserad brottslighet, civil säkerhet, samt regionalpolitik i EU.

Särskilt glädjande är att utskotten i Baltiska församlingen och Nordiska rådet håller på att konsolidera ett praktiskt och regelbundet samarbete. Som exempel på ett resultat av detta kan nämnas det gemensamma möte som rådets Medborgar- och konsumentutskott samt Välfärdsutskottet anordnade tillsammans med Baltiska församlingens Rättsliga kommitté och Sociala kommitté kring narkotikamissbruk och korruption. I detta deltog även representanter för Europarådet. Även de andra utskotten i rådet har genomfört gemensamma aktiviteter med sina baltiska utskottspartners.

Det parlamentariska Östersjösamarbetet fick en ypperlig manifestation i den 12:e parlamentariska Östersjökonferensen, som i början av september hölls i Oulo. Konferensen handlade bl.a. om kunskapssamhället och om maritim säkerhet. Slutdokumentet från konferensen betraktades som ett stort framsteg, bl.a. eftersom deltagarna – inklusive de ryska delegaterna – ställde sig bakom en uppmaning till regeringarna att verka för att Östersjön utpekas som ett särskilt känsligt havsområde.

Samarbetet med de parlamentariska kollegorna i Ryssland går framåt. Vid samtal i S:t Petersburg 17 juni mellan Nordiska rådets president Inge Lønning och Federationsrådets talman Sergei Mironov sade Mironov att man gärna bidrar aktivt till Nordiska rådets temakonferens i april 2004 om den Nordliga dimensionen. I samband med mötet underskrevs ett dokument om samarbete mellan OSS interparlamentariska församlingen (i vilken Mironov är president) och Nordiska rådet. I slutet av året genomfördes ett veckolångt program för en grupp parlamentariker från Kaliningrads regionala duma i syfte att vidga nätverket och dialogen med Ryssland.

EU:s utvidgning och framtidskonventet har varit en av de mest framträdande frågorna på den europeiska politiska arenan under året. Dessa frågor togs upp i möten med Europaparlamentariker och med nordiska konventsmedlemmar i Bryssel i mars. I detta sammanhang fick Nordiska rådets president Inge Lønning också anledning att ta upp dessa frågor i sitt möte med Europaparlamentets president Pat Cox. Lønning inviterade också Cox till Nordiska rådets temamöte 2004 om utvecklingen av EU:s nordliga dimension. Samarbetet med Europaparlamentet har för övrigt också skett i form av ett möte om konsumentfrågor mellan Medborgar- och konsumentutskottet och berörda utskott i Europaparlamentet.

Den fortsatta utvecklingen av den nordliga dimensionen är en central uppgift för det parlamentariska samarbetet i norra Europa, inte minst efter EU:s utvidgning. Europas nordliga region har särskilda förutsättningar och kräver särskild uppmärksamhet. Nordiska rådet utpekade den 4 februari en särskild rapportör om den nordliga dimensionen som följer utvecklingen och lämnar

[1] Denna text bygger på den internationella redogörelse som lämnades vid Nordiska rådets session i Oslo 27–29 oktober 2003 av Nordiska rådets dåvarande president Inge Lønning

förslag till parlamentariska inspel i processen. En viktig uppgift är att bestämma hur det parlamentariska inflytandet kan utövas för att driva processen med den nordliga dimensionen framåt, och vilket mervärde som parlamentariker har i detta arbete. I ett uttalande till Europaparlamentet och EU-kommissionen lämnade Nordiska rådet i mars sitt starka stöd till Nordiska ministerrådets inspel till EU:s nya handlingsplan för den nordliga dimensionen.

I samarbete med det polska parlamentet genomfördes i november en parlamentarisk workshop i Warszawa om den nordliga dimensionen, vilken också samordnades med ett arrangemang av Nordiska ministerrådet.

Det parlamentariska samarbetet kring förhållandena i Västnorden, Arktis och Barentsregionen växer. Nordiska rådet deltar i detta samarbete bl.a. genom sin observatör i Arktiska parlamentarikerkommittén. Bland de frågor som ställs i fokus är samarbetet med urbefolkningarna, en bärkraftig social och ekonomisk utveckling, samt satsningar på att utveckla IT och bärkraftiga transportsystem i Arktis.

Rådet menar att det bör göras fortsatta satsningar på att stärka den samnordiska förmågan till konfliktförebyggande och civil krishantering. Det är positivt att de nordiska regeringarna anser att rådets rekommendationer rörande konfliktförebyggande och civil krishantering stämmer väl överens med de nordiska ländernas övergripande prioriteringar på detta område. I samband med Irak-konfliktens inledning har rådet fört fram sin uppfattning att det är FN och Säkerhetsrådet som skall avgöra hur hot mot den internationella freden och säkerheten skall mötas. Säkerhetspolitiska frågor dryftades också vid det årliga mötet i OSSE:s parlamentarikerförsamling i juli. I sitt anförande vid församlingen framhöll Nordiska rådets president bl.a. vikten av att bekämpa den organiserade brottsligheten, som utgör ett fundamentalt hot mot medborgarnas trygghet, och att säkra den politiska demokratins spelregler och marknadsekonomins mekanismer.

Kontakterna med olika parlamentariska systerorganisationer har vårdats och vidgats. Benelux-parlamentet och Nordiska rådet deltar regelbundet i varandras möten, till ömsesidig nytta. Ett samarbete håller på att växa fram med the British-Irish Interparliamentary Body (BIIPB). Framförallt Nordiska rådets Miljö- och naturresursutskott har haft ett flertal överläggningar och möten med de brittiska och irländska kollegorna för öppenhjärtiga och konstruktiva diskussioner om bl.a. Sellafield. Rådets Näringsutskott har varit representerat i möten med de parlamentariska nätverken kring WTO och OECD. Nordiska rådet är också representerat i IPU. Dessutom kan konstateras att "Norden" har en räckvidd som sträcker sig ända ner över det södra halvklotet. Under året har det gjorts studiebesök vid rådet av en delegation från the East African Legislative Assembly (EALA), ett parlamentariskt samarbetsorgan mellan Kenya, Uganda och Tanzania som verkar för regional, politisk och ekonomisk integration.

Gemensamt för kontakterna och utbytet med de parlamentariska organisationerna är insikten om att interparlamentariskt samarbete är ett kraftfullt instrument inte bara i den demokratiska utvecklingen utan också för att främja en sådan utveckling i demokratiskt och ekonomiskt eftersatta länder eller i kris- och konfliktdrabbade länder.

Nordiska rådet strävar efter att ytterligare vidareutveckla och befästa det internationella samarbetet under 2004. En faktor av grundläggande betydelse i detta arbete är den utvidgning av EU som kommer att fullbordas 1 maj 2004. Det regionala parlamentariska samarbetet kommer sannolikt därmed att få större uppmärksamhet. Det kan finnas skäl att de parlamentariska aktörerna i den nordliga regionen gör större ansträngningar för att utarbeta gemensamma positioner, ställningstaganden och synsätt i frågor där deras intressen sammanfaller. Det är också viktigt att ta tillvara möjlighet att då det är lämpligt bygga upp ett gemensamt och praktiskt samarbete i olika frågor.

2.2 Samarbetet i Östersjöområdet, Baltic Sea Parliamentary Conference

Den 12:e parlamentariska Östersjökonferensen genomfördes i Uleåborg i Norra Finland 8–9 september 2003. Nordiska rådet deltog med en delegation på sju personer. Alla partigrupper, utskott och länder var representerade.

Det övergripande temat för konferensen var "Baltic Sea Region – Area of Knowledge". Tre olika teman togs upp:

1) Samarbete i Östersjöregionen
2) Kunskapssamhälle i Östersjöregionen
3) Kunskapsbaserad samhälle och dess inverkan på arbetsmarknaden i Östersjöregionen

Uppslutningen var stor, frågorna som togs upp var relevanta och aktuella, och diskussionerna var livliga och konstruktiva.

Konferensen avslutades med att enhälligt anta en resolution som hade förberetts i en Drafting Committee. Ett nordiskt förmöte om resolutionen och stadgeförändringen arrangeras innan konferensens början. Mötet kunde enas om ett samnordiskt och samordnat förslag till ändringar och tillägg i resolutionsutkastet.

Konferensen beslutade också att ändra regler för den parlamentariska konferensen. Deltagarkretsen utvidgades och man kommer i framtiden inbjuda flera observatörer till konferensen.

Nordiska rådets representanter har flera rapportörskap och uppföljningsuppgifter inom den parlamentariska konferensen. Ole Stavad fortsätter som BSPC observatör i HELCOM. Kent Olsson utpekades som BSPC Kaliningrad-rapportör. Han skall presentera rapporten för konferensen i 2004. Outi Ojala, ordförande for BSPC Standing Committee utpekades till BSPC-rapportör för NGO-lagstiftning i Östersjöregionen.

Den permanenta kommittén höll fyra möten under året för att förbereda konferenser och följa upp resolutionerna. Den Permanenta kommittén besökte i november Bryssel. Östersjörådets CSO-ordförande Tiit Naber och direktör Hannu Halinen deltog i möten i Bryssel. Sekretariatsnivån höll likaså fyra möten under året.

2.1 Præsidiets Budgetgruppe

Presidets budgetgrupp år 2003 har bestått av följande medlemmar, som nominerats av partigrupperna:

- Den socialdemokratiska gruppen, Stortingsrepresentant Berit Brørby, ordf.
- Mittengruppen, Folketingsmedlem Thor Gunnar Kofoed
- Den konservativa gruppen, Riksdagsledamot Kent Olsson
- Den vänstersocialistiska gröna gruppen, Stortingsrepresentant Inge Ryan

Budgetgruppens verksamhet och tidsplan har varit i enlighet med godkänt mandat av Presidiet, den 9 december 2002:

- den 15 januari i Stockholm: internt möte i budgetgruppen, samrådsmöte med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor om budgetdirektiven 2004
- den 11 juni i Köpenhamn: ministerrådssekretariatets möte med Nordiska rådets tjänstemän om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 24 juni i Villmansstrand: internt möte i budgetgruppen om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 25 juni i Villmansstrand: koordineringsmöte med utskottens och kontrollkommitténs ordförande, samrådsmöte med ministerrådets sekretariat om generalsekreterarens förslag till budget 2004
- den 5 september 2003 i Stockholm: internt möte i budgetgruppen, samrådsmöte med samarbetsministrarnas ordförande Berit Andnor om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004

- den 22 september i Skagen: samrådsmöte med ställföreträdare för samarbetsministrarnas ordförande om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004
- den 20 november i Köpenhamn: ministerrådssekretariatets möte med budgetgruppen ang. budgetdirektivet 2005 om samarbetsministrarnas förslag till ministerrådets budget 2004

Budgetgruppen lämnade förslag till Presidiets betänkande om ministerrådsförslag om ministerrådets budget 2004, till presidiemötet den 8 oktober, som godkändes. Sessionen antog rekommendation 28/2003 i enlighet med betänkandet.

3. Udvalgenes og komiteernes arbejde i 2003

3.1 Kultur- og Uddannelsesudvalget

Kultur- og Uddannelsesudvalget bestod af 15 medlemmer. Formand: Lars Wegendal, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige. Næstformand: Ester Larsen; Midtengruppen (V), Danmark.

Kultur- og Uddannelsesudvalget mødtes fem gange til ordinære udvalgsmøder: i februar i Stockholm, hvor det svenske formandskabsprogram blev præsenteret af utbildningsminister Lena Hallengren og udvalget holdt møde med formændene for riksdagens kulturutskott och utbildningsutskott.

Ved udvalgets møde i april i Lund indledte man et samarbejde med Baltisk Forsamlings Kultur-, Uddannelses- og Forskningsudvalg. De to udvalg underskrev et *Joint Co-operation Paper*, hvor man udpegede emner for samarbejde. I 2003 var emnet "et nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsrum". Resultatet var en rekommandation til de nordiske undervisnings- og forskningsministre om at afholde en møde med de baltiske landes undervisnings- og forskningsministre (dette blev afholdt 25. marts 2004). Der blev nedsat en arbejdsgruppe under ledelse af Nils-Erik Söderqvist, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige.

Kultur- og Uddannelsesudvalget nedsatte endvidere en arbejdsgruppe om kvalitet i skolen under ledelse af Nils-Erik Söderqvist, Den Socialdemokratiske Gruppe (s), Sverige. Arbejdsgruppen skulle forberede en konference, som blev afholdt den 2.-3. februar 2004.

Kultur- og Uddannelsesudvalget indledte i 2003 drøftelser med ministerrådet om etablering af et nordisk forskningsrum, dels på mødet i april og dels på sessionen hvor utbildningsminister Thomas Östros fremlagde en rapport om et nordisk forskningsrum, NORIA, som var udarbejdet af professor Gustav Björkstrand på opdrag af ministerrådet (forskningsministrene).

Kultur- og Uddannelsesudvalg havde ved mødet i juni i Villmandsstrand indkaldt to gæster. Professor Dan Brändström fremlagde sin rapport "Evaluering af Nordisk Ministerråds institutioners rolle for nordisk samarbejde på området uddannelse, forskning og IKT". Rapporten har dannet grundlag for overdragelse af dele af de nordiske institutioners budget til nationale myndigheder. Kultur- og Uddannelsesudvalget har udtalt sig positivt om denne proces, dog med undtagelse af situationen for Nordisk Samisk Institut. Den anden gæst var formand for sprogpolitisk referencegruppe Olle Josephson, som talte om: Nordisk Sprogkonvention, domænetab (engelsk vinder frem på bekostning af nationale sprog), det nye mobilitetsprogram Nordplus Sprog, modermålsundervisningens betydning for indlæring af et nordisk sprog og rådets rekommandationer om ny administrativ struktur for arbejdet med det nordiske sprogfællesskab.

Udvalget besøgte i månedsskiftet juli/august Færøerne, hvor man besøgte Nordens og fik præsenteret virksomheden. Udvalget holdt møde med Færøernes Kulturudvalg og drøftede selvstyrets beføjelser på udvalgets områder. Udvalget afholdt en minihøring om idrættens rolle som integrerende kraft, endvidere drøftede man de frivillige organisationers position. Udvalget besøgte Færøernes radio/tv, Kulturhuset i Fuglefjord og Klaksvik byråd.

På udvalgets møder i Frederikshavn i september havde man besøg af Vicedirektør René Bugge Bertramsen, Vidensministeriet, Danmark, som orienterede om den danske regerings tanker om at begrænse tilgangen til medicinstudiet i Danmark, f.eks. ved at indføre sprogprøver. Udvalget blev af bitr. statssekretær Carl Lindberg, Utbildningsdepartementet, Sverige, orienteret om det nordiske samarbejde om at sikre skolegang for alle i den tredje verden. Udvalget afholdt i samarbejde med Medborger- og Forbrugerudvalget et seminar om pornografisering og seksua-

lisering af børns hverdag. Endvidere blev udvalget orienteret om Nordisk Film- og TV-Fonds overvejelser om en nordisk filmpris, ved direktør Svend Abrahamsen og udvalget fik præsenteret digitale tv-senderinger fra TV2Nord, ved direktør Bent Bjørn.

Kultur- og Uddannelsesudvalget afholdt i forbindelse med sessionen det traditionelle samrådsmøde med kulturministrene, hvor man drøftede nabolands-tv (Ole Norrbacks udredning), multimediefond (Rek. 23/1997), de strategiske kultursatsninger, afgående og kommende formandskabsprogrammer og ministerrådets gennemgang af de nordiske kulturorganisationer og -støtteordninger, som skulle gennemføres i 2004.

I forbindelse med Nordisk Råds session i Oslo i oktober fremlagde Kultur- og Uddannelsesudvalget betænkninger om følgende emner:

- A 1315/kultur Medlemsforslag om idrotten, en integrerende kraft i Norden
- A 1321/kultur Medlemsforslag om domænetab
- A 1325/kultur Udvalgsforslag om rabatbilletter for ungdom og studerende
- A 1326/kultur Udvalgsforslag om en nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
- A 1328/kultur Udvalgsforslag om et baltisk-nordisk uddannelses- og forskningsområde

Endvidere sendte udvalget en udtalelse til Præsidiet om medlemsforslag A 1276/p om att Nordiska rådet bör inrätta ett nordiskt filmpris

Kultur- og Uddannelsesudvalget rettede i 2003 henvendelse til de nordiske landes regeringer om ved de kommende forhandlinger om ny EU-traktat at sikre, at en sportsartikel ikke sætter den frivillige foreningsmodel under pres fra den kommercielle idræt.

Kultur- og Uddannelsesudvalget deltog i 2003 i Nordisk Råds arbejde om nordboernes rettigheder, som fra ministerrådets side blev varetaget af tidligere statsminister Poul Schlüter, med særlig fokus på mobilitet (anerkendelse af eksamener) og studiestøtte.

Repræsentanter for udvalget deltog i Nordisk Kulturfonds konferenceserie "Nordisk kulturpolitik i forandring".

Kultur- og Uddannelsesudvalget følgende faste punkter:

- Arbejdet i nationale og selvstyreområdernes parlamenters Kultur- og Uddannelsesudvalg
- Nyt fra de nordiske partigrupper
- EU – relevante sager
- Nærområderne – Baltikum og Rusland.

3.2 Velfærdsudvalget

Nordiska rådets välfärdsutskott förbereder och ansvarar för sakbehandlingen på följande arbetsområden:

- Välfärds- och trygghetsordningar
- Social- och hälsovård
- Handikapp
- Byggnation och bostad
- Familj
- Barn och ungdom
- Narkotika, alkohol och andra missbruksformer

Välfärdsutskottet hade år 2003 femton medlemmar med riksdagsledamot Pehr Löv (sv) från Finland som ordförande. Else Theill Sørensen (KF), Danmark, har verkat som viceordförande för utskottet.

År 2003 har utskottet hållit sex möten. Dessa var i februari i Stockholm, i april i Lund, i juni i Villmanstrand, i september i Fredrikshavn samt i samband med Nordiska rådets session i Oslo

i oktober. Sommarmötet hölls i slutet av juni i Viborg (Ryssland) och temat var barn och ungas situation samt hälso- och sjukvården i nordvästra Ryssland.

Vid sina möten har Välfärdsutskottet arrangerat följande hearings:

- Sveriges ordförandeskapsprogram i Nordiska Ministerrådet på social och hälsoområdet (februari)
- bekämpningen av narkotika som ett nordiskt-baltiskt samarbete (april)
- problematiken omkring en kraftigt ökande förekomst av diabetes (juni)
- en ny handlingsplan i Nordiska ministerrådet för nordvästra Ryssland (juni)

I samband med mötet i april i Lund arrangerade Välfärdsutskottet i samarbete med Medborgar- och konsumentutskottet samt lag- och socialutskotten vid Baltiska församlingen ett seminarium om olika metoder att bekämpa narkotika och alkohol.

Välfärdsutskottets arbetsgrupp för barn och unga har under året hållit sju möten var speciell tonvikt lagts vid barn och ungas situation på Grönland och i Baltikum/Ryssland. Ordförande för arbetsgruppen är Margareta Israelsson (s).

Vid Nordiska rådets session i oktober antogs följande rekommendationer på förslag av Välfärdsutskottet:

- Förebyggande av diabetes
- Pensioner och förtidspensioneringar
- Insatser mot narkotika och alkohol
- Handlingsplan för nordvästra Ryssland

Följande rekommendationer avskrevs av Nordiska rådets plenarförsamling på förslag av Välfärdsutskottet:

- Demensproblematik
- Fri rörlighet för alla
- Små diagnosgruppers patientföreningar
- Hjelp til barn og unge som har vokst opp i isolerte trossamfunn
- Elektroniske fagbøker for synshemmede

På basen av meddelanden från Nordiska ministerrådet beslöt plenarförsamlingen på förslag av Välfärdsutskottet att avvakta nytt svar för följande rekommendationer:

- Nordisk samarbeid om kultur og helse
- Telemedisin mellan de nordiska länderna
- Om reumatikere og andre langvarige syges livssituation
- Hälsovårdssystem i Norden

3.3 Medborger- og Forbrugerudvalget

Generelt

Medborger- og Forbrugerudvalget bestod af 15 medlemmer med Arne Lyngstad (KrF), Norge, som formand og Per Kaalund (S), Danmark, som næstformand. Udvalget afholdte fem møder og gennemførte studietur til Karasjok og Kautokeino i Finmarken, Norge.

De overordnede temaer som dominerede udvalgets arbejde i år 2002 var:

- Organiseret kriminalitet, herunder menneskehandel
- Forbrugerspørgsmål

Udvalget arbejdede endvidere med følgende temaer:

- Dialog med repræsentanter fra den samiske urbefolkning
- EU-Kommissionens meddelelse om en ny asylstrategi
- Korruption, kortlægning af problemet
- Demokratiudviklingen
- Bekæmpelsen af narkotika (i samarbejde med Velfærdsudvalget på fællesmøde mellem Nordisk Råd og Baltisk Forsamling)
- Afskaffelse af grænsehindringer i Norden
- Seminar om pornograficeringen af det offentlige rum. Udvalget inviterede Kultur- og Uddannelsesudvalget at deltage i seminaret

Arbejdsgrupper

To arbejdsgrupper blev oprettet i løbet af året, arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål og arbejdsgruppen vedrørende pornograficering af hverdagen.

Arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål blev oprettet i forbindelse med Nordisk Ministerråds udarbejdelse af en handlingsplan for sektoren. Dette skete i forlængelse af udvalgets miniseminar om forbrugerspørgsmål hvor den svenske forbrugerminister Ann-Christin Nykvist og udvalgets medlemmer diskuterede vigtigheden af at udarbejdelsen af handlingsplan skulle ske via dialog mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Udvalgets arbejdsgruppe afholdt i årets løb et fællesmøde med det svenske formandskab og det islandske formandskab om prioriteringer i udarbejdelsen af sektorens handlingsplan. Arbejdsgruppens forslag til prioriteringer blev vedtaget på Nordisk Råds session 2003. Opfølgning af dette arbejde sker i 2004. Arbejdsgruppens medlemmer er: Marianne Carlström (s), Sverige, formand, Arne Lyngstad (KrF), Norge og Anne Berit Andersen (H), Norge.

Arbejdsgruppen vedrørende pornograficering af hverdagen. Som opfølgning på udvalgets seminar om pornograficering af hverdagen, blev der oprettet en arbejdsgruppe bestående af et (1) medlem fra Medborger- og Forbrugerudvalget og et (1) medlem fra Kultur- og Uddannelsesudvalget. Arbejdsgruppen afleverer sine arbejdsresultater i 2004. Arbejdsgruppens medlemmer er: Anita Appelthun Sæle (KrF), Norge og Lena Jensen (SV), Norge.

Rekommandationer og udtalelser

Udvalgets arbejde med menneskehandel førte til rekommandationer som blev behandlet ved rådets session. Disse drejede sig om forslag til tiltag i bekæmpelsen af prostitution og menneskehandel samt en rekommandation om at sprede filmen "Lilja 4-ever" til unge mennesker i Norden og i nærområderne. Andre forslag fra udvalget som blev behandlet ved rådets session var et forslag om støtte til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge samt det ovennævnte forslag vedrørende forbrugerspørgsmål. Sammen med Velfærdsudvalget og Miljø- og Naturresurseudvalget fremlagde udvalget et forslag hvor rådet anmoder Nordisk Ministerråd at udarbejde en handlingsplan for Nordvestrusland.

Medborger- og Forbrugerudvalget vedtog en udtalelse til EU-Kommissionen vedrørende Kommissionens handlingsplan for den nordlige dimension. I udvalgets udtalelse ønsker udvalget, at Kommissionen indarbejder planer vedrørende arbejde med urfolkets livssituation i den nordlige dimension.

I øvrigt afleverede udvalget en udtalelse til Præsidiet hvor udvalget gjorde opmærksom på vigtigheden af jævn repræsentation af kønnene i rådets arrangementer.

Internationalt samarbejde

Udvalgets repræsentanter deltog i dialog med Europaparlamentets udvalg om kvinders rettigheder og lige muligheder. Medlemmerne præsenterede Nordisk Råd og specielt rådets arbejde med ligestillingsspørgsmål.

Arbejdsgruppen vedrørende forbrugerspørgsmål afholdt ligeledes et møde med repræsentanter fra Europaparlamentets udvalg om retlige anliggender og det indre marked og udvalget om miljø- og sundhedsanliggender og forbrugerpolitik. Medlemmerne afholdt også et møde med en enhedschef fra EU–Kommissionen.

Udvalgets formand deltog i møder med politikere fra Baltisk Forsamling blandt andet i Baltisk Forsamlings session. Politikere fra Baltisk Forsamling har deltaget i nogle af Medborger- og Forbrugerudvalgets møder.

Udover ovennævnte har formanden samt andre repræsentanter fra udvalget deltaget i eksterne seminarer/konferencer på udvalgets fagområde.

3.4 Miljø- og Naturresurseudvalget

I 2003 besluttede Miljø- og Naturresurseudvalget at lægge hovedvægten på følgende emner:

- Erfaringer med miljøbistand til Øst- og Centraleuropa
- Miljøvenlig energiproduktion
- Havmiljøet som et beskyttet område
- Bæredygtig udvikling – Revision af strategien: fra teori til praksis

Prioriteret eksternt samarbejde for Miljø- og Naturresurseudvalget:

- Miljøudvalget i BIIPB (British-Irish Inter-Parliamentary Body): Hovedvægt på Sellafield
- Miljøsamarbejde i nærområdet (Baltikum og Nordvestrusland): Hovedvægt på Østersøens miljø og det regionale energisamarbejde

Miljø- og Naturresurseudvalget har 15 medlemmer; Asmund Kristoffersen (A), Norge, er formand og Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.), Island, var næstformand frem til maj 2003, hvor hun blev afløst af Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island.

Udvalget har holdt seks møder; heraf et i forbindelse med ekskursion til Estland i juni 2003. Udvalget havde under sessionen i Oslo i oktober et samråd med miljøministrene om indsatsen rettet mod bekæmpelse af radioaktiv forurening i Nordvestrusland og skibstrafikkens indflydelse på Østersøens miljø.

Udvalget har desuden afholdt fællesmøder med Baltisk Forsamlings Miljøbeskyttelses- og Energiudvalg tre gange i løbet af 2003. Møderne blev afholdt i forbindelse med de respektive miljøudvalgs egne møder i hhv. Lund, Tallinn og Vilnius. Det vigtigste samarbejdsemne har været Østersøens udpegning som Særlig Følsomt Havområde (PSSA).

I forbindelse med sine møder har Miljø- og Naturresurseudvalget afholdt:

- høring om hval- og sælforvaltning ("Fangst og følelser") (Stockholm, februar 2003)
- seminar om MARPOL og PSSA med eksperter fra IMO og HELCOM – sammen med Baltisk sameksistens (Frederikshavn, september 2003)
- temamøde om miljøvenlig energi (Frederikshavn, september 2003)
- seminar om Nordvestruslands miljøproblemer – sammen med to andre af Nordisk Råds udvalg (Oslo, oktober 2003) og Baltisk Forsamlings udvalg (Lund, april 2003)
- seminar om Nordisk Ministerråds nærområdearbejde – sammen med to andre af Nordisk Råds udvalg (Villmanstrand, juni 2003)
- et seminar om GMO (Frederikshavn, september 2003)

Sideløbende har udvalget:

- deltaget i Nordisk Ministerråds konference om revisionen af den nordiske strategi for bæredygtig udvikling (København, januar 2003)
- deltaget i internationalt møde om Technetium-99-udledningerne fra Sellafield (Whitehaven, UK, april 2003)
- møde med irske parlamentarikere om Sellafield (Dublin, juli 2003)

- deltaget i North Atlantic Conference (Shetland, oktober 2003)
- samarbejde med BIIPB (British-Irish Inter-Parliamentary Body) om Sellafield (herunder deltagelse i BIIPB's plenarforsamling (Ware, UK, november 2003)
- Deltaget i møder med Baltisk Forsamlings Miljø- og Energiudvalg (april, maj og november 2003)
- varetaget formandskabet for en forberedelsesgruppe vedr. en trilateral interparlamentarisk konference i Oslo december 2004 om energisikkerhed – sammen med Baltisk Forsamling og Benelux-Parlamentet (møder i Oslo, oktober og Vilnius, november 2003)
- deltaget i internationale møder og konferencer indenfor udvalgets aktuelle sager

I forbindelse med sessionen i Oslo blev ni ud af ti gamle rekommandationer inden for Miljø- og Naturresurseudvalgets område afskrevet.

Udvalgets sager, der førte til nye rekommandationer på sessionen i Oslo:

- Biologisk mangfoldighed (A 1297/miljø)
- Miljøvenlig produktion og forbrug af energi (A 1298/miljø)
- Forskerrådgivning vid beslutninger om fiskerikvoter (A 1301/miljø) – fremstilling
- Havmiljø- og fiskeriforskningsinstitutioner i Norden (A 1301/miljø) – fremstilling
- Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen (A 1309/miljø og A 1314/miljø)
- Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (A 1327/velfærd/medborger/miljø)
- GMO i jordbruget (A 1330/miljø)
- Rovdyrforvaltning i Norden (A 1331/miljø).

3.5 Næringsudvalget

Næringsudvalgets arbejdsområder er:

- næring/industri
- indre marked, fri bevægelighed, afskaffelse af grænsehindringer, handel
- regional- og strukturspørgsmål
- beskæftigelse og arbejdsmarked
- arbejdsmiljø
- infrastruktur/transport
- kommunikation
- IT

Næringsudvalget har 14 medlemmer med Kent Olsson (m), Sverige, som formand og Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island, som næstformand. Udvalget har holdt fem udvalgsmøder og en studietur.

I løbet af året har udvalget afholdt seminarer/høring omkring skattereglers betydning for virksomhedshandler i Norden, anvendelse af Open Source Software i Norden, åbningen af de europæiske arbejdsmarkeder, personskatter i Øresundsregionen, etablering af Nordisk InnovationsCenter og konkurrencesituationen i boligsektoren. Som fast tema har der desuden været afviklet indlæg fra de nationale næringsudvalg.

Udvalget har desuden behandlet forslag vedrørende et nordisk samarbejdsorgan for møbelindustrien, Open Source, de baltiske arbejdsmarkeder, det nordiske charter for små og mellemstore virksomheder, oprettelsen af nordiske skattekontorer samt etablering af et Nordisk Business Angel Network.

Udvalget afholdt sommermøde på Lofoten hvor regionalpolitik (digitale løsninger for offentlige institutioner og private virksomheder) og erhvervspolitik (udviklingsmuligheder for egnsområder med lav befolkningstæthed).

Medlemmer af udvalget har deltaget i møder og konferencer indenfor udvalgets aktuelle sager, herunder grænsehindringer, innovationspolitik og IT.

I øvrigt behandlede udvalget diverse forslag fra Nordisk Ministerråd, herunder budgetforslag.

3.6 Kontrolkomiteen

Under året 2003 höll Kontrollkommittén sex möten. Dessa var i februari i Stockholm, i april i Lund, i juni i Villmanstrand, i augusti i Reykjavik/Akureyri, i september i Fredrikshavn samt i samband med Nordiska rådets session i oktober i Oslo. Riksdagsledamot Agne Hansson (c) från Sverige har varit ordförande för Kontrollkommittén år 2003. Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.) från Island var viceordförande fram till 25 juni då landsmannen Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.) tog över viceordförandeskapet.

Till Kontrollkommitténs huvuduppgift hör att behandla Rigsrevisionens berättelser angående Nordiska rådets, Nordiska Ministerrådets och Nordiska kulturfondens räkenskaper. På basen av dessa berättningar sammanställer Kontrollkommittén betänkanden till plenarförsamlingen. År 2003 kan konstateras att inga oegentligheter föreligger i de tre organisationers räkenskaper.

År 2003 har Kontrollkommittén även behandlat rapporter från egna externa kontrolluppgifter. Dessa var:

- En evaluering av strukturreformen i Nordiska rådet
- En evaluering av informationsarbetet inom det officiella nordiska samarbetet

Behandlingen av rapporten om Nordiska rådets strukturreform ledde till ett kommittéförslag som plenarförsamlingen antog vid sessionen i Oslo i oktober. Evalueringen av informationsarbetet i det officiella nordiska samarbetet ledde inte till något kommittéförslag.

3.7 Valgkomiteen

Nordisk Råds Valgkomite afholdte møder på følgende tidspunkter 2003:

- 22. september i Frederikshavn
- 26.-29. oktober, på Nordisk Råds session i Oslo mødtes Valgkomiteen fire gange

Valgkomiteens formand var Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island, og næstformand var Ole Stavad (S), Danmark.

4. Fællesmøde med Baltisk Forsamling

Den 27-29 april 2003 samlades ett par hundra politiker från Baltikum och Norden till temamöte i Stadshallen i Lund. Temamötet var det fjärde i ordningen som arrangerades i samarbete mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen. På dagordningen fanns bl.a. den nordliga dimensionen, samarbetet i Östersjöregionen, civil krishantering, kamp mot den organiserade brottsligheten, samt sjösäkerhet och skydd mot oljekatastrofer i Östersjön.
En rapport om temamødet kan rekvireres hos Merete Henriksen, afdelingssekretær Nordisk Rådes sekretariat, mh@norden.org

5. Sessionen

Nordiska rådets 55:e ordinarie session hölls i Stortinget, Oslo 27–29 oktober 2003.
Innan sessionens öppnande hölls möten i partigrupper, utskott och Presidiet. Presidiet mötte även statsministrarna för samråd om det nordiska samarbetet samt utrikesministrarna vid en lunch. I generaldebatten höll Islands statsminister statsministrarnas redogörelse och redogjorde för det isländska ordförandeskapsprogrammet i ministerrådet år 2005.

Förutom behandling av rådets ärenden hölls frågestund med samarbetsministrarna och utrikesministrarna samt försvarsministrarna framlade respektive redogörelser. En stort antal möten och arrangemang – utom plenum – hölls i anslutning till sessionen. Tre framställningar gjordes

under året. Nordiska rådets priser utdelades vid en högtidlig ceremoni i Den Gamle Logen efterföljt av regeringens mottagning på Akershus Slott. Centrala debatter gällde "Det nordiska samarbetet i EU – Nordiska ministerrådets europaaktiviteter 2002-2003", ministerrådets redogörelse om Västnorden i det nordiske samarbejde, gränshinder och vardagsintegration (mot bakgrund av samarbetsministrarnas och Poul Schlüters redogörelser) samt den nordliga dimensionen. Andra teman som debatterades var arbetsmarknad och innovation i den nordliga regionen, justitieområdet och människohandel, folkhälsa i den nordliga regionen, konsument- och miljöskydd, kunskapsutveckling och forskning i den nordliga regionen, Närområdet och samarbete i Östersjöregionen samt ministerrådets budget för år 2005.

Vid sessionen antogs 25 nya rekommendationer, 51 rekommendationer avskrevs och 30 rekommendationer behölls. I åtta rekommendationers fall blev några att-satser avskrivna.

Val genomfördes till sammansättning och ledning i rådets organ samt andra förtroendeposter. Gabriel Romanus valdes till rådets president för år 2004 och i enlighet med försöksordning med en vice president – godkänd vid sessionen – valdes Anita Johansson till rådets vice president i samma period.

Sessionens dagsordenspunkter:

Måndagen den 27 oktober 2003 kl. 15.00

1 Sessionens öppnande – Hälsningar från internationella gäster

2 Fastställande av närvarolista

3 Godkännande av dagordning

4 Regler för sessionens genomförande – Information om procedur vid voteringar

kl. 15.30 – ca 19.30

5 Generaldebatt

Statsministrenes redegørelse

Tisdagen den 28 oktober 2003 kl. 09.00 -12.00 Plenum forts.

6 Västnorden i det nordiska samarbetet

7 Gränshinder och vardagsintegration

kl. 14.00 - 15.30 Plenum forts.

8 Samarbetsministrarnas frågestund

kl. 15.30 - ca 18.30

9 Arbetsmarknad – Innovation i den nordliga regionen

10 Justitieområdet – Människohandel

11 Folkhälsa i den nordliga regionen

12 Konsument- och miljöskydd

Onsdagen den 29 oktober 2003 kl. 09.00 - 12.00 Plenum forts.

Inledningsvis ev. ytterligare hälsningar från internationella gäster

13 Utrikesministrarnas redogörelse

Försvarsministrarnas redogörelse

14 Den nordliga dimensionen

15 Närområdet – Samarbete i Östersjöregionen

kl. 11.00-12.00

16 Kunskapsutveckling och forskning i den nordliga regionen

Kl. 14.00 - ca 17.00 Plenum forts.

17 Bärkraftigt utnyttjande av naturresurser - Miljöskydd

18 Kulturell samhörighet i den nordliga regionen

19 Planer och budget för det nordiska samarbetet 2004

20 Avskrivning av rekommendationer

21 Val

22 Tal av den nyvalde presidenten

23 Fastställande av tid och plats för nästa session

kl. ca 17.00

24 Sessionens avslutande

6. Nordiska rådets priser

Presidiet slutbehandlade för sin del medlemsförslag, framlagt av Den socialdemokratiska gruppen om att Nordiska rådet bör införa ett nordiskt filmpris. Ett delbetänkande hade framlagts av Presidiet i saken år 2002. Presidiets betänkande utarbetades mot bakgrund av konklusion i Presidiets ad hoc grupp om Nordiska rådets priser. Denna grupp avlöste en tidigare tillsatt grupp (budgetgruppens medlemmar) om rådets priser. Mot bakgrund av Presidiets förslag, där kultur- och utbildningsutskottets yttranden ingick antog plenarförsamlingen rekommendation om att införa Nordiska rådets filmpris, med reservation från Mittengruppens medlemmar. Presidiet konstaterade vid sitt möte den 9 december att rådets kulturpriser inte ger anledning till översyn, men gav en ny grupp inom Presidiet i uppdrag att under år 2004 se över Nordiska rådets natur- och miljöpris. Mittengruppen framlagde ett medlemsförslag om Nordiska rådets priser den 16 december, som hänvisades till behandling i Presidiet.

7. Västnorden

På bakgrund av rekommendation 16/2002 "Västnorden i det nordiska samarbetet" tillsatte samarbetsministrarna en arbetsgrupp angående Västnorden i det nordiska samarbetet med uppdraget att lämna en rapport våren 2003. Arbetsgruppens uppgift var att framlägga en redogörelse i syfte att belysa möjligheterna för att öka den politiska relevansen av de västnordiska aktiviteterna i NMR:s regi. Redogörelsen skulle utgöra underlag till fortsatta politiska dryftelser av problemställningen och innehålla förslag till beslut om verkställande av strategiskt begrundade handlingar i samnordisk regi. I mandatet förutsattes att redogörelsen inte tog sikte på etablering av nya formaliserade samarbetsstrukturer eller förberedning av budgetprogram avsedda för Västnorden.

Tillsammans med ministerrådets meddelande om rekommendationen överlämnades till rådet rapporterna: "Vest-Norden i det nordiske samarbejde – redegørelse" (ANP 2003:732) samt en faktuell redogörelse för sammanlagt 16 länder/områden i och omkring Västnorden "West Norden and its neighbours", utarbetad på beställning av Nordregio. Presidiet behandlade rapporten vid sitt septembermöte i Fredrikshavn och inviterade de 11 västnordiska medlemmarna av rådet från Island, Färöarna och Grönland till gemensamma dryftelser. Redogörelsen välkomnades av rådet som viktigt diskussionsunderlag. Mötet blev upptakten till fokusering av Västnorden som ett av den 55:e sessionen i Oslo huvudtema. I sessionsdebatten och dialogen med ministerrådet

rådde samsyn om vikten av fortsatt synliggörande av Västnorden i det nordiska samarbetet och de möjligheter som utvidgade kontakter till Västnordens grannområden innebär. Redogörelsens styrka ansågs ligga i utpekandet av konkreta och viktiga områden. Konkreta förslag till operativa handlingar efterlystes. Nästa steg skulle bli att inhämta ministerrådet facksektorers synpunkter.

Mellan råden finns regelbundna kontakter och samråd. Västnordiska rådets president Jonathan Motzfeldt höll ett inlägg om Västnorden vid den 55:e sessionen. Rådens presidier höll möte i anslutning till sessionen för att dryfta viktiga samarbetsfrågor. Nordiska rådet mottog inbjudan till Västnordiska rådets temamöte på Färöarna och till Västnordiska rådets årsmöte på Grönland och deltog med representanter och inlägg vid bägge tillfällena.

8. Grænsehindringer 2003

I løbet af 2003 udløb den første fase af Schlüters mandat som det svenske formandskabs særlige repræsentant, hvilket også markerede afslutningen på den første intensive fase for Nordisk Råds arbejde med at afskaffe grænsehindringer i Norden.

Det konkrete politiske arbejde har primært fundet sted i udvalgene og derudover har Præsidiets referencegruppe med Ole Stavad i spidsen fulgt arbejdet tæt, specielt med sigte på Schlüters afrapportering på sessionen 2003.

Via årets møder mellem referencegruppen og Schlüter, har Nordisk Råd givet indspil og kommentarer til Schlüter indsats og har samtidigt fastholdt målsætningerne i rådets rekommandationer på området. Dette arbejde har samtidigt dannet baggrund for udarbejdelsen af en handlingsplan for 2004 som vil blive holdt op imod Schlüters slutrapportering i juni 2004.

Overordnet set, har Nordisk Råd været tilfreds med Schlüters indsats og derfor også støttet de prioriteringer som har fundet sted. Derimod synes der stadig at være manglende politisk vilje blandt de nordiske lande til en gang for alle at få afskaffet grænsehindringerne, hvorfor arbejdet kommer til at fortsætte ind i 2004.

9. Nordisk Råds nye sager i 2003

9.1 Nye medlemsforslag 2003

A 1315/kultur	Medlemsförslag om idrotten, en integrerande kraft i Norden (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1316/näring	Medlemsförslag om att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1317/medborgar	Medlemsförslag om åtgärder mot prostitution och handel med kvinnor (väckt av Tuula Haatainen m.fl.)
A 1318/næring	Udvalgsforslag om etablering af Business Angels netværk i Norden (fremmet av Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1319/medborger	Medlemsforslag om støtte til samarbejde mellem politisk aktive nordiske og russiske unge (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1320/näring	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt skattekontor (väckt av Runar Patriksson, Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1321/kultur	Medlemsforslag om domænetab (stillet af Ester Larsen (V) og Mittengruppen i Kultur- og Uddannelsesudvalget)
A 1322/næring	Udvalgsforslag om opfølgning på Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere (fremlagt av Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1323/medborgar	Medlemsförslag om att sprida filmen "Lilja 4-ever" till skolungdomar i Norden (väckt av Den socialidemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

A 1324/kultur	Medlemsförslag om resehandböcker om Nordens närområden och Västnorden (väckt av Ilkka Taipale m.fl.)
A 1325/kultur	Udvalgsforslag om rabatbilletter til ungdom og studerende (fremmet af Kultur- og Uddanelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1326/kultur	Udvalgsforslag om en nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen (fremmet af Kultur- og Uddannelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1327/medborger/ velfærd/miljø	Udvalgsforslag om en handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland (fremmet af Medborger- og Forbrugerudvalget, Velfærdsudvalget og Miljø- og Naturresurseudvalget i Nordisk Råd)
A 1328/kultur	Udvalgsforslag om nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde (fremmet af Kultur- og Uddannelsesudvalget i Nordisk Råd)
A 1329/medborger	Udvalgsforslag om temaer til Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008 (fremmet af Medborger- og Forbrugerudvalget i Nordisk Råd)
A 1330/miljø	Udvalgsforslag om nordisk samarbejde om retningslinjer for sameksistens med konventionelle og økologiske afgrøder ved eventuel dyrkning af genmodificerede organismer, GMO i jordbruget (fremmet af Miljø- og Naturressourceudvalget i Nordisk Råd)
A 1331/miljø	Udvalgsforslag om øget informationsudveksling om rovdyrforvaltningen i Norden (fremmet af Miljø- og Naturressourceudvalget i Nordisk Råd)
A 1332/næring	Udvalgsforslag om nordisk-baltisk arbejdsmarkedssamarbejde (fremmet af Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1333/välfärd	Utskottsförslag om förebyggandet av diabetes i Norden (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1334/välfärd	Utskottsförslag om insatser mot narkotika och alkohol (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1335/ välfärd	Utskottsförslag om beskattning av pensioner och principerna för förtidspensionering (framlagt av Välfärdsutskottet i Nordiska rådet)
A 1336/presidiet	Presidieförslag om försöksordning av en vice president i Nordiska rådet (framlagt av Presidiet i Nordiska rådet)
A 1337/kk	Kommittéförslag om rapporten "Övergången från trepelarestruktur till utskottsbaserat vardagsarbete" (framlagt av Kontrollkommittén i Nordiska rådet)
A 1338/kultur	Medlemsförslag om folkbildning (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1339/näring	Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

9.2 Ministerrådsforslag 2003

B 219/presidiet; C 2	Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2004

9.3 Skriftlige spørgsmål 2003

E 1 Skriftligt spørgsmål om støtte til oprettelsen af en vestnordisk flyrute mellem Færøerne, Island, og Grønland (stillet af Steingrímur J. Sigfússon). Besvaret den. 28. februar 2003.

E 2 Skriftligt spørgsmål om initiativer for vestnordisk flyrute eller rutesamarbejde mellem Færøerne, Island og Grønland (stillet af Steingrímur J. Sigfússon). Besvaret den 3. december 2003.

10. Nordisk Råds medlemmer 2003

Nordisk Råds medlemmer 2003 efter udvalg ved åbningen af Nordisk Råds 54. session.

Præsidiet
Den Socialdemokratiske Gruppe
Arja Alho (sd), Finland
Berit Brørby (A), Norge
Rannveig Guðmundsdóttir (A), Island
Anita Johansson (s), Sverige
Ole Stavad (S), Danmark

Midtergruppen
Jónina Bjartmarz (F), Island
Jens Chr. Larsen (V), Danmark
Ragnwi Marcelind (kd), Sverige
Jan Sahl (KrF), Norge

Den Konservative Gruppe
Inge Lønning (H), Norge, præsident
Martin Saarikangas (saml), Finland
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Outi Ojala (vänst), Finland

Kultur- og Uddannelsesudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Ole Dorph (Si), Grønland
Britt Hildeng (A), Norge
Ásta R. Jóhannesdóttir (A), Island
Nils-Erik Söderqvist (s), Sverige
Frode Sørensen (S), Danmark
Lars Wegendal (s), Sverige, formand

Midtergruppen
Mikko Alatalo (cent), Finland
Heli Berg (fp), Sverige
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland
Ester Larsen (V), Danmark, næstformand
Tuve Skånberg (kd), Sverige

Den Konservative Gruppe
Trond Helleland (H), Norge
Kaj Ikast (KF), Danmark
Jógvan við Keldu (Ff), Færøerne

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lena Jensen (SV), Norge

Medborger- og Forbrugerudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Marianne Carlström (s), Sverige
Risto Kuisma (sd), Finland
Per Kaalund (S), Danmark, næstformand
Berndt Sköldestig (s), Sverige
Jens Stoltenberg (A), Norge

Midtergruppen
Sari Essayah (kd), Finland
Arne Lyngstad (KrF), Norge, formand
May-Helen Molvær Grimstad (KrF), Norge
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Anne Berit Andersen (H), Norge
Anne Holmlund (saml), Finland
Inger René (m), Sverige
Marja Tiura (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lennart Gustavsson (v), Sverige

Andre
Jette Jespersen (DF), Danmark

Miljø- og Naturresurseudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Sinikka Bohlin (s), Sverige
Jóannes Eidesgaard (Jvfl.), Færøerne
Asmund Kristoffersen (A), Norge, formand
Jutta Urpilainen (sd), Finland

Midtergruppen
Per Berthelsen (D), Grønland
Tarja Cronberg (gröna), Finland
Barbro Feltzing (mp), Sverige
Agne Hansson (c), Sverige
Elisabeth Arnold (RV), Danmark
Simo Rundgren (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Ola Sundell (m), Sverige
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island, næstformand

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Inge Ryan (SV), Norge
Kristen Touborg (SF), Danmark

Andre
Øyvind Korsberg (FrP), Norge

Velfærdsudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Aud Gaundal (A), Norge
Margareta Israelsson (s), Sverige
Ilkka Taipale (sd), Finland

Midtergruppen
Pehr Löv (sv), Finland, formand
Leif Mikkelsen (V), Danmark
Aila Palomiemi (cent), Finland
Gabriel Romanus (fp), Sverige

Den Konservative Gruppe
Drífa Hjartardóttir (Sj.), Island
Harriet Lindeman (FS), Åland
Elisabeth Røbekk Nørve (H), Norge
Else Theill Sørensen (KF), Danmark, næstformand

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Line Barfod (EL), Danmark
May Elisabeth Hansen (SV), Norge

Andre
John I. Alvheim (FrP), Norge
Anita Knakkergaard (DF), Danmark

Næringsudvalget
Den Socialdemokratiske Gruppe
Ole Vagn Christensen (S), Danmark
Reynoldh Furustrand (s), Sverige
Per Erik Granström (s), Sverige
Miapetra Kumpula (sd), Finland

Midtergruppen
Thor Gunnar Kofoed (V), Danmark
Lauri Oinonen (cent), Finland
Flemming Oppfeldt (V), Danmark
Runar Patriksson (fp), Sverige
Rune J. Skjælaaen (Sp), Norge

Den Konservative Gruppe
Kent Olsson (m), Sverige, formand
Raymond Robertsen (H), Norge
Jan Vapaavuori (saml), Finland

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island, næstformand

Andre
Thore A. Nistad (FrP), Norge

Kontrolkomitéen
Den Socialdemokratiske Gruppe
Aud Gaundal (A), Norge
Berndt Sköldestig (s), Sverige

Midtergruppen
Agne Hansson (c), Sverige, formand
Aulis Ranta-Muotio (cent), Finland

Den Konservative Gruppe
Raymond Robertsen (H), Norge
Sigurður Kári Kristjánsson (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Kristen Touborg (SF), Danmark

Valgkomitéen
Den Socialdemokratiske Gruppe
Berit Brørby (A), Norge
Ole Stavad (S), Danmark, næstformand

Midtergruppen
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland, formand
Elisabeth Arnold (RV), Danmark

Den Konservative Gruppe
Kent Olsson (m), Sverige
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.), Island

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Lennart Gustavsson (v), Sverige

11. Partigrupper i Nordisk Råd

Den Konservative Gruppe
Det Konservative Folkeparti (KF), Danmark
Folkeflokken (Ff), Færøerne
Samlingspartiet (saml/kok), Finland
Frisinnad Samverken (FS), Åland
Island Selvstændighedspartiet (Sj.), Island
Høyre (H), Norge
Moderata samlingspartiet (m), Sverige

Midtergruppen
Det Radikale Venstre (RV), Danmark
Venstre (V), Danmark
Atassut (At), Grønland
Centern i Finland (cent/kesk), Finland
Kristdemokraterna (kd), Sverige
Kristdemokraterna (kd), Finland
Svenska folkpartiet (sfp/sv), Finland
Gröna Förbundet (gröna/vihr), Finland
Liberalerna på Åland (lib), Åland
Kristelig Folkeparti (KrF), Norge
Senterpartiet (Sp), Norge
Centerpartiet (c), Sverige
Folkpartiet liberalerna (fp), Sverige
Miljöpartiet (mp), Sverige
Framsóknarflokkurinn, Færøerne

Den Socialdemokratiska Gruppe
Socialdemokratiet (S), Danmark
Socialdemokratiet (Jvfl.), Færøerne
Siumut (Si), Grønland
Finlands Socialdemokratiska Parti (SDP,sd), Finland
Den Socialdemokratiske Alliance (A), Island
Det norske Arbeiderparti (A), Norge
Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s), Sverige

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe
Enhedslisten - De Rød-Grønne (EL), Danmark
Socialistisk Folkeparti (SF), Danmark
Inuit Atarqatigiit (IA), Grønland
Vasemmistoliitto/Vänsterförbundet (vänst/vas), Finland
Vinstri Grænir/Vänster Gröna (VG), Island
Sosialistisk Venstreparti (SV), Norge
Vänsterpartiet (v), Sverige

Uden partitilknytning
Dansk Folkeparti i Danmark (DF), Danmark
Fremskrittspartiet i Norge (FrP)
Uden parti (UP)

12. Nordisk Råds delegationer

Hver national delegation har sit eget sekretariat, som forbereder møder, assisterer i forbindelse med praktiske spørgsmål, og tilbyder råd og vejledning til offentligheden.

Nordisk Råd, Danmarks Riges delegation
Generalsekretær Henrik Hagemann

Nordisk Råd, Færøernes Delegation
Direktør Súsanna Danielsen

Nordisk Råd, Grønlands Delegation
Direktør Jacob Hartmann Hansen

Finlands delegation i Nordiska rådet
Sekretariatschef Patrick Zilliacus

Nordiska rådet, Ålands delegation
Delegationssekretær Marine Holm-Johansson

Nordisk Råd, Islands delegation
International sekretær Stígur Stefánsson

Nordisk Råd, Den Norske Delegasjon
Sekretariatsleder Kjell Myhre-Jensen

Nordiske rådet, Den svenska delegationen
Sekretariatschef Eva Smekal

Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon

1. Begrensning av talertiden i generaldebatten

Presidiet foreslår

at tidsbegrensningen av innlegg i debattene er

6 minutter for hver statsminister og partigruppenes talsmenn

3 minutter for øvrige talere

at presidenten legger til rette for god plass til replikkskifte i generaldebatten og kan forlenge replikkskiftenes lengde opp til 15 minutter samt gi 2 minutter til den første replikk og 2 minutter til svar, mens det for en evt. andre replikk gjelder de vanlige regler *(jf. pkt. 4)*

Presidiet henviser forøvrig til Arbeidsordningens kapittel 1 §10

2. Begrensning av talertiden i øvrige debatter

Presidiet foreslår

at tidsbegrensningen av innlegg i debattene er *3 minutter*

at ved presentasjon/redegjørelse for ministerrådsforslag er taletiden *6 minutter*

at utvalgenes og Presidiets talsmenn for saker får en taletid på *4 minutter*

at ministre som svarer vedr. rekommandasjoner får en taletid på *4 minutter*

Presidiet henviser forøvrig til Arbeidsordningens kapittel 1 §10

3. Fremlegging av særskilte redegjørelser

Presidiet foreslår

at presidenten kan bevilge opp til 10 minutter for fremlegging av særskilte redegjørelser: Statsministrenes redegjørelse, redegjørelse om grensehindringsarbeidet, redegjørelse for ministerrådets strategi for bærekraftig utvikling, redegjørelse om Vest-Norden, utenriks- og forsvarsministrenes redegjørelser, ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds planer og budsjett 2005

4. Replikkskifte

Presidiet foreslår

at presidenten legger til rette for økt bruk av replikker

at følgende regler skal gjelde for replikkskifte:

a) den som replikken rettes til bør gis mulighet for å svare omgående

b) det kan gis adgang til replikk både på hovedinnlegg og replikk

c) samme rådsmedlem kan få inntil to replikker i samme replikkskifte

d) hovedinnleggets taler har rett til å avgi et avsluttende svar

e) for hver replikk gjelder en tidsbegrensning på *ett minutt*

f) for hvert svar gjelder en tidsbegrensning på *ett minutt*

Presidenten søker å begrense hele replikkskiftet til høyst *10 minutter*

Presidiet henviser forøvrig til Arbeidsordningens kapittel 1 § 11

5. Spørsmål

Presidiet foreslår

at ordningen med skriftlige spørsmål til besvarelse under spørretimen ikke anvendes, men at alle skriftlige spørsmål besvares skriftlig. Muntlige spørsmål henvises til samarbeidsministrenes spørretime.

at følgende regler skal gjelde for spørretimen:

a) en tidsbegrensning på 1 *minutt* pr. spørsmål

b) en tidsbegrensning på *2 minutter* pr. svar

c) presidenten kan gi spørsmålsstilleren ordet til et kort tilleggsspørsmål

Presidiet henviser forøvrig til Arbeidsordningens kapittel 1 §§ 8, 18–20

Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005

1. Syfte och arbetsformer

Ett övergripande syfte med föreliggande program är att rådets – Presidiets och utskottens – arbete i större utsträckning än tidigare skall fokusera på ett mindre antal aktuella frågeställningar och aktiviteter. Detta skall bidra till att rådet kan mejsla ut en tydligare profil och plattform i den växande mängden av aktörer och initiativ i regionen, och till att det stärker sin roll som initiativtagare och pådrivare i angelägna frågor. Rådet kan dels ses som en lobbyorganisation för att driva "nordiska värderingar" i ett större sammanhang, dels vara en drivande aktör i brobyggandet mellan EU och dess östra grannar, och dels verka för att de arktiska frågorna får genomslag i europapolitiken. Den kulturella gemenskapen i Norden är en central tillgång att vårda och en resurs att utveckla.

Det nordiska parlamentariska samarbetet har följande huvudmål för 2005–2007:

- att avlägsna gränshindren mellan de nordiska länderna
- att stärka det nordiska samarbetet och dess roll i det nya Europa
- att aktivt medverka till brobygge mellan EU/EES och Ryssland samt EU:s östra grannar
- att stödja en bärkraftig social och ekonomisk utveckling i Västnorden och i Arktis- och Barentsregionen

För att målen skall kunna nås under programperioden är det väsentligt att mer systematiskt utnyttja rådsmedlemmarnas placering i nationella utskott, och de kontaktnät och erfarenheter som det innebär. För att öka effektiviteten i arbetet kan man också i större utsträckning bedriva aktiviteterna i särskilt tillsatta och tidsbegränsade arbetsgrupper (jfr Arbetsordning för Nordiska rådet, § 51). Rådet kommer att lägga ökad vikt vid att åstadkomma en jämställd könsfördelning i alla sina aktiviteter.

2. Mål

2.1 Att avlägsna gränshindren mellan de nordiska länderna

Att avlägsna gränshindren och vidareutveckla samarbetet mellan de nordiska länderna är en kärnfråga för rådet. Detta är av grundläggande betydelse för det nordiska samarbetets trovärdighet, både inom och utanför Norden.

Idag befinner sig det nordiska samarbetet i en terräng som präglas av gränsöverskridande och grundläggande förändringar i politiska samarbetsmönster och samarbetsprocesser. I detta läge är det viktigt både att prioritera, värna och vidareutveckla det nordiska samarbetets kärnfrågor och former.

Det nordiska arbetet med att riva gränshinder utvidgas nu till att också omfatta företagens gränshinder. De nordiska länderna måste utveckla sin samverkan så att hela området framstår som en förgrundsregion.

Bland de viktiga frågeställningar och problemområden som skall uppmärksammas under året finns:

Näringsutskottet
- gränshindrens avlägsnande, med tonvikten på de närings- och arbetsmarknadspolitiska hindringarna

Medborgar- och konsumentutskottet
- arbetsmarknadsfrågor

Välfärdsutskottet
- principer för förtids- och invaliditetspension
- beskattningsregler för pensioner tvärs över landgränserna
- juridiska aspekter avseende telemedicin

Presidiet
- harmonisering av principerna för bankavgifter

2.2 Att stärka det nordiska samarbetet och dess roll i det nya Europa

Det nordiska parlamentariska samarbetet är nära hopflätat med det baltiska parlamentariska samarbetet och med övergripande frågor om Östersjöregionens utveckling. Genom de resultat det nordiska, och det nordisk-baltiska, samarbetet frambringat har man ackumulerat ett kapital av trovärdighet och erfarenhet. Om det nordisk-baltiska parlamentariska samarbetet skall ha en tydlig och inflytelserik funktion i den fortsatta utvecklingen, är det viktigt att de båda organen i allt större utsträckning gemensamt definierar frågor och uppgifter där samarbetet kan bidra med ett mervärde både i ett Östersjö- och ett vidare europeiskt perspektiv. I ett större EU kommer det att finnas ett ökat intresse för regionala partnerskap på ad hoc-basis i olika frågor. Ur detta perspektiv är det också angeläget att bygga ut det parlamentariska samarbetet med Polen.

Betydelsen av att kunna påverka beslutsprocesserna i Bryssel kommer att få en relativt ökad tyngd i den fortsatta utvecklingen. Det blir därmed angeläget att bygga ut kontakterna med Europaparlamentet för att kunna tydliggöra var och hur det nordiska parlamentariska samarbetet kan bidra med mervärde i ett europeiskt perspektiv, för att överväga möjligheterna att gemensamt driva frågor, och för att på sikt utveckla ett närmare och mer systematiskt samarbete.

Bland de viktiga frågeställningar och problemområden som skall uppmärksammas under året finns:

Näringsutskottet
- nordisk *open source*-nätverk
- *outsourcing* i Norden
- nordisk-baltiskt arbetsmarknadssamarbete

Miljö- och naturresursutskottet
- Östersjön som ett PSSA (Particularly Sensitive Sea Area, dvs. särskilt känsligt havsområde)
- kustfiskets framtid
- förnyelsebar energi i den nordiska energipolitiken

Kultur- och utbildningsutskottet
- möjligheter till nordiskt samarbete om bioetik/bioteknologi
- strukturgenomgång angående nordiskt kultursamarbete
- nationella nordiska monopol på spel – framtida finansiering av frivilligt arbete
- Bologna-processens betydelse för de nordiska och baltiska utbildningssystemen

Medborgar- och konsumentutskottet
- Jämställdhet i ett utvidgat EU – mansrollen
- Minoriteters situation
- Det civila samhället – NGO:ernas roll i utvecklingen av demokratin

Välfärdsutskottet
- insatser mot alkohol
- reumatiker och långtidssjuka
- utmaningar för specialsjukvården

Presidiet
- prioriteringar och samarbetsformer för det nordisk-baltiska parlamentariska samarbetet
- säkerhetspolitik och samhällsskydd
- uppföljning av Östersjökonferensens (BSPC) resolutioner
- rådets roll i utvecklingen av parlamentariska samarbetsstrukturer i Nordeuropa

2.3 Brobygge till nordvästra Ryssland och östra Europa

EU:s utvidgning får inte leda till en växande välfärdsklyfta mellan EU/EES och Ryssland och östra Europa. Det är en viktigt överordnad uppgift för Nordiska rådet att motverka och överbrygga klyftan och främja social välfärd och hälsa, ekonomisk utveckling och välståndsfördelning, parlamentarisk demokrati och ett gott styrelse- och förvaltningsskick.

I EU/EES-samarbetet finns det två överordnade politiska processer för samarbetet med Ryssland och EU:s östra grannar: nordliga dimensionen (ND) och "European Neighbourhood Policy" (ENP). Det är viktigt att ta politiska initiativ och att lämna politiskt stöd för att främja det praktiska genomförandet av dessa policies inom olika sakområden. Samarbetet måste bygga på ömsesidighet och gemensamma problemuppfattningar, ställningstaganden och åtaganden. Därför är det betydelsefullt att Presidiet och utskotten breddar och fördjupar kontaktnätet med ryska parlamentariker från den regionala nivån, särskilt i nordvästra Ryssland. Detta skapar ökade förutsättningar att få kunskap om praktiska problemställningar och behov av åtgärder. De tillfällen till kontakt med ryska parlamentariker som erbjuds genom att nordiska och ryska parlamentariker ibland medverkar i samma möte, konferens e.l., skall aktivt tas tillvara. Presidiet har utpekat en rapportör för den nordliga dimensionen, som kommer att prioritera kontaktskapandet med de regionala parlamenten i nordvästra Ryssland. I juni 2003 undertecknades ett samarbetsdokument mellan Nordiska rådet och den Interparlamentariska församlingen vid Oberoende Staters Samvälde (CIS IPA).

Bland de viktiga frågeställningar och problemområden som skall uppmärksammas under året finns:

Välfärdsutskottet
- uppföljning av The Northern Dimension Partnership for Public Health and Social Well-being

Medborgar- och konsumentutskottet
- uppföljning av The Northern Dimension Partnership for Public Health and Social Well-being
- Urfolk i den nordliga dimensionen
- Organiserad kriminalitet och trafficking

Miljö- och naturresursutskottet
- sjösäkerhet, särskilt i Östersjön;
- NMR:s handlingsplan for Nordvästryssland
- miljö och demokrati i Nordvästryssland

Presidiet
- ett parlamentariskt utvecklingsprogram for nordvästra Rysslands regionala parlament;
- att utveckla samarbetet med nordvästra Rysslands parlamentariska sammanslutning (NWPA);
- utveckla nätverket med kontaktpersoner i Duman och Federationsrådet

2.4 Samarbete avseende Västnorden, Arktis och Barents

I ett vidare europeiskt perspektiv skall Nordiska rådet känna ett särskilt ansvar för att Västnorden, Arktis och Barentsregionen får uppmärksamhet. I EU:s andra handlingsplan för den nordliga dimensionen har Arktis ett eget avsnitt, vilket gör det naturligt att framhålla sambandet mellan de frågor som rör den nordliga regionen och de som utspelar sig i ett vidare Europa.

De fysiska förutsättningarna i Västnorden, Arktis och Barents är mycket speciella och generellt sett krävande. Detta gör det berättigat att vidta särskilda åtgärder för att stärka en ekonomiskt, socialt och kulturellt bärkraftig utveckling i regionen. De stora potentialerna av naturresurser – allt från fiske till olja – måste exploateras på ett sätt som tar hänsyn till den känsliga miljöns krav, inte undergräver förutsättningarna att utveckla ett differentierat samhälls- och näringsliv, och beaktar allmänt accepterade traditioner. Det är av betydelse att skapa en övergripande bild av de socioekonomiska levnadsvillkoren i regionen, liksom av dess potential för utveckling.

Många organisationer är verksamma för och i Västnorden, Arktis och Barents. Därför är det angeläget att verka för att dessa synkroniserar sina ambitioner och åtgärder, så att den samlade effekten av deras insatser kan maximeras. För rådets del är det viktigt att utveckla samarbetet med bl.a. Västnordiska rådet och British-Irish Inter-Parliamentary Body (BIIPB). Rådet har dessutom en observatör i Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region (SCPAR).

Bland de viktiga frågeställningar och problemområden som skall uppmärksammas under året finns:

Miljö- och naturresursutskottet
- förorening av havsmiljön, bl.a. i samarbete med BIIPB (British-Irish Inter-Parliamentary Body)

Välfärdsutskottet
- juridiska aspekter angående telemedicin, med hänsyn till personskydd etc.

Presidiet
- uppföljning av NMR:s rapport angående Västnorden
- uppföljning av resolutionen från den 6. Arktiska Parlamentariska konferensen i Nuuk

Alla
- aktuella frågor avseende Arktis och Barents i förbindelse med rådets junimöte

Statsministrenes redegørelse

Tak, hr. præsident! Der blæser nye vinde i Norden og i verden. Vi bliver i stigende grad afhængige af hinanden på tværs af grænser, på tværs af kulturer. En strejke i Nigeria eller et terrorangreb i Irak kan få direkte konsekvenser, når vi fylder benzin på vores bil. Når vi ringer for at få hjælp med computerproblemer, så vil call-centeret lige så godt kunne være placeret i Madras som i Malmø. Det kalder vi globalisering. Globaliseringen kan vi betragte som en trussel eller som en mulighed. Når det blæser op til storm, kan man enten opstille læhegn eller bygge vindmøller. I Norden har vi traditionelt været gode til at bygge vindmøller, og det er i denne ånd, at de nordiske lande sammen må tackle globaliseringen.

Norden befinder sig i en ny tid, der stiller helt nye krav. Nye krav til for det første viden og innovation, for det andet til fri bevægelighed over grænserne og for det tredje til et effektivt nordisk samarbejde, der er politisk relevant og relevant for vore befolkninger. Dette er temaer, som det danske formandskab vil lægge særlig vægt på.

Hr. præsident! Norden må bevare førertrøjen inden for forskning og innovation, hvis vi skal sikre den nordiske velfærd også i det 21. århundrede. Jeg ved godt, at mange opfatter globaliseringen som en trussel. De frygter, at vore arbejdspladser flytter til lande, hvor lønningerne er betydelig lavere, end de er her i Norden. Men vi skal ikke starte med at konkurrere på lave lønninger. Vi skal tværtimod skabe nye job og bedre job ved at konkurrere på dygtighed, og her bør vi udnytte og udbygge det gode nordiske samarbejde på uddannelsesområdet og forskningsområdet.

Vi har allerede et godt samarbejde om f.eks. sundhedsuddannelser, og vi har et godt samarbejde om akademiske uddannelser i det hele taget. Vores sprogfællesskab giver mulighed for at afholde fælles workshops og fælles seminarer. Men vi kan stadig gøre mere.

Under det danske formandskab vil vi bl.a. se på, hvordan vi kan fjerne hindringer for, at forskere og studerende kan bevæge sig frit i Norden. Vi vil styrke samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv, f.eks. i højere grad bruge mulighederne for det, der hedder virtuelle netværk. Vi vil oprette et dialogforum om forskning og innovation, hvor vi kan drøfte, hvordan vi kan tilrettelægge en sammenhængende nordisk innovationsindsats.

Hr. præsident! Norden uden grænser er et andet tværgående tema for det danske formandskab. Åbningen af Øresundsbroen viste, at der fortsat findes alt for mange barrierer i Norden på trods af mange års nordisk samarbejde og på trods af EU's indre marked. Personer, der ønsker at søge arbejde på den anden side af broen, er ofte blevet mødt af ugennemsigtige skatteregler og andet bureaukrati. Virksomheder oplever forskelle i markedsføringslovgivningen og oplever forskelle i momsregler, hvilket besværliggør arbejdet på tværs af grænser.

Det er derfor positivt, at bekæmpelse af grænsehindringer er blevet en fast del af ministerrådets arbejde. Ikke mindst tidligere statsminister Poul Schlüters arbejde med at identificere og bekæmpe barrierer for personer og varer er af stor betydning og indsatsen har allerede givet resultater. Den dansk/svenske såkaldte grænsegængeraftale får virkning fra i år. Aftalen gør det på en lang række områder lettere at pendle over broen. Etableringen af særlige skattekontorer for pendlerne har også allerede haft en positiv effekt og udvidet servicen for borgerne ganske betragteligt. Endelig er det positivt, at vi nu har truffet beslutning om at etablere en nordisk skatteportal og et virtuelt skattekontor. Det er alt sammen noget, der gør det lettere for vores borgere at orientere sig om skattereglerne i de øvrige nordiske lande.

Jeg er tilfreds med, at Poul Schlüter under det danske formandskab i særlig grad vil fokusere på grænsehindringer for små og mellemstore virksomheder. Det danske formandskab vil desuden tage initiativ til, at arbejdet med at fjerne grænsehindringerne udvides til hele Østersøregio-

nen. Vi må have samme debat i Østersørådet og Barensrådet, som vi har her i Nordisk Råd og i Nordisk Ministerråd.

Endelig vil vi søge at gøre Norden til en mønsterregion i EU, når det drejer sig om bekæmpelse af grænsehindringer. Vi vil særligt se på, hvordan vi i Norden kan sikre en mere ensartet gennemførelse af EU-direktiver, der har betydning for borgere og virksomheder.

Hr. præsident! Når vi taler om at nedbryde grænser og barrierer mellem de nordiske lande, må vi ikke glemme nærområdet. Her sker der også store forandringer. Den 1. januar 2005 indtræder de baltiske lande i bestyrelsen for Nordisk Investeringsbank, og hermed indleder vi en ny epoke i det nordisk/baltiske forhold. Vi vil samtidig opprioritere samarbejdet med det nordvestlige Rusland.

Det danske formandskab vil lægge vægt på, at nærområdesamarbejdet i fremtiden sker i snævert samarbejde med de andre regionale organisationer. Der er efterhånden mange regionale samarbejdsorganisationer i vores nærområde. Jeg tror, at tiden er inde til at se nærmere på, om arbejdsdelingen mellem dem og Nordisk Ministerråd er hensigtsmæssig.

Vi må også se på, om vi bedre end i dag kan inddrage et land som Hviderusland i et samarbejde. Det kunne f.eks. være gennem støtte til demokratiudvikling og samarbejde på civilsamfundsniveau.

Hr. præsident! Det tredje tværgående tema er effektivisering af arbejdet i Nordisk Ministerråd. Det nordiske samarbejde har historisk haft stor opbakning blandt de nordiske befolkninger, men vi må ikke glemme, at samarbejdet i dag konkurrerer med samarbejdet i en række andre internationale organisationer. Den politiske og offentlige interesse for det nordiske samarbejde vil afhænge af vores evne til at skabe resultater, der konkret er til gavn for borgerne i de nordiske lande.

Det nordiske samarbejde må være resultatorienteret og relevant. Det må ikke drukne i bureaukrati og teknokrati. Danmark vil derfor fortsætte med at effektivisere det nordiske samarbejde. Vi bør bl.a. se på, om det giver mening, at vi har flere ministerråd i Nordisk Ministerråd, end vi har i EU.

Hr. præsident! For nogle uger siden sagde jeg i min åbningstale til det danske Folketing, at det går godt i Danmark. Det samme kan siges om Norden som helhed. Alle de nordiske lande har bundsolide økonomier og stærk international konkurrenceevne. Den økonomiske vækst i alle de nordiske lande har siden midten af 1990'erne overgået væksten i Euro-området. Det tyder på, at vi i Norden rent faktisk har været i stand til at bygge vindmøller frem for læhegn, og det skal vi blive ved med. Det nordiske samarbejde skal gøre os i stand til sammen at stå stærkere over for globaliseringen, både den økonomiske og den politiske.

Det er dejligt at være norsk i Danmark, siger de i en reklame, der er blevet – har jeg fået fortalt – en landeplage i Norge. Og jeg vil da gerne tilføje, at jeg håber, at det samme gælder for samtlige nordiske folk. En gåtur i København bekræfter i hvert fald, at det med Øresundsbroen er lykkedes at gøre det helt naturligt at tage en tur over broen og gå på indkøb i hinandens lande. Går man på en cafe eller restaurant i København, er der stor sandsynlighed for, at bartenderen eller tjeneren er svensk. Det nyeste in-sted på Nørrebro er islandsk, og en københavnsk restaurant med fokus på nordisk mad – hestemuslinger fra Færøerne, helleflynder fra Island og moskusokser fra Grønland – har været en bragende succes. Behøver jeg at nævne, at alle, der står i baren eller et andet sted, taler i deres finske og svenske mobiltelefoner? Så selv om det måske ikke altid går så hurtigt, som vi kunne ønske, så er vi dog godt i gang med at nedbryde barrierer, både de fysiske og de mentale.

Lad mig sige, at efter at have tilbragt det sidste døgn her i Stockholm kan jeg i hvert fald bekræfte, at det også er dejligt at være dansk i Sverige. Jeg vil gerne takke vores svenske værter for et flot arrangement, og jeg vil samtidig gerne takke Island og den islandske statsminister for en stor indsats og gode resultater i det forløbne år. Vi vil fra dansk side gøre alt, hvad vi kan for at tage stafetten op og videreføre dette vigtige arbejde.

Jeg ønsker alle en god samling samt et bredt samarbejde i det kommende år under dansk formandskab. Tak, hr. præsident!

Udenrigsministrenes redegørelse

Det var en historisk begivenhet da EUs utvidelse trådte i kraft den 1. mai 2004. Det har en egen verdi at åtte av de ti nye medlemslandene er østeuropeiske land som i løpet av en relativt kort periode har utviklet seg til demokratiske samfunn som oppfyller de krav som stilles, ikke bare til medlemskap i EU/EØS, men også NATO. For oss som står utenfor Den europeiske unionen, var det spesielt viktig med en samtidig utvidelse av EU og EØS for å unngå en splittelse av det indre markedet, men også fordi det er gjennom EØS-avtalen vi både bidrar til og drar nytte av den økonomiske og politiske utviklingen i de nye medlemslandene så vel som i EU for øvrig.

I de siste årene har Europa-spørsmålene av naturlige grunner stått høyt på den utenrikspolitiske dagsorden. Dette betyr dog ikke at det nordiske samarbeidet i seg er i fare, tvert imot. Det nordiske samarbeidet trengs og skal brukes for å øke vår innflytelse i EU/EØS så vel som i FN og andre internasjonale organisasjoner. Vi skal fortsette å samarbeide for å fremme de verdier og holdninger som er blitt kjennetegn for Norden i internasjonal sammenheng, for eksempel når det gjelder likestillingsspørsmål, solidaritet, menneskerettigheter og sosial velferd, men også fredsforskning, megling og krisehåndtering. Som et utmerket eksempel på nordisk samarbeid i krisehåndtering vil jeg nevne Sri Lanka Monitoring Mission, SLMM, med rundt 60 nordiske medarbeidere under norsk ledelse.

I det siste tiåret har vi utviklet et stadig viktigere samarbeid også med våre tre baltiske naboer, Estland, Latvia og Litauen. De nordiske og baltiske utenriksministrene møtes regelmessig en gang i året for å drøfte europeiske og internasjonale spørsmål av felles interesse. Samråd og samarbeid på embetsmannsnivå blir også stadig vanligere.

De nordiske og baltiske landene har som kjent valgt ulike tilknytningsformer til ulike internasjonale organisasjoner. Dette er ikke et problem, men noe vi bør bruke på en konstruktiv måte da det gir oss et bredere grunnlag for felles argumentasjon i internasjonale fora.

"The Nordic-Baltic Task Force against Trafficking in Human Beings", som de nordiske og baltiske utenriksministrene ble enige om å etablere i 2002, er et konkret eksempel på nordisk-baltisk samarbeid. Denne arbeidsgruppen har en ambisiøs agenda som blant annet går ut på å øke samarbeidet med forskjellige regionale og internasjonale organisasjoner og sikre at kampen mot trafficking drives på en mest mulig effektiv måte, også internt, i de respektive landene.

Det regionale samarbeidet, inklusive samarbeidet mellom de nordlige regionale rådene, Nordisk Ministerråd, Østersjørådet, Arktisk Råd og Barentsrådet, er også meget viktig, ikke minst i forhold til utviklingen og integrasjonsprosessen i Europa. Med henblikk på nærhetsprinsippet bør de nordiske og baltiske landene kunne spille en viktig rolle for å fremme samarbeidet mellom de regionale rådene på den ene hånden og kommisjonen på den annen, særlig med hensyn til EUs nordlige dimensjon.

For Islands vedkommende kan man vel si at vi er inne i en særlig aktiv periode vedrørende det regionale samarbeidet, med formannskap i Arktisk Råd 2002–2004, Nordisk Ministerråd 2004 og i Østersjørådet i 2005–2006.

Russland er en felles faktor på de fire nordlige regionale rådenes respektive agenda. Vi bør benytte disse rådene så vel som andre samarbeidsfora for å fordype og utvikle relasjonene med Russland.

Det er blitt konstatert at ved de baltiske landenes medlemskap i EU flyttes tyngden i Nordisk Ministerråds samarbeidsprosjekter fra Baltikum til blant annet Nordvest-Russland og EUs nye naboer i øst. Nordiske prioriteringer med hensyn til nærområdene vil gå i samme retning.

Det nordisk-baltiske samarbeid som finner sted på høyt embetsmannsnivå med USA under amerikansk overskrift "e-PINE", "Enhanced Partnership in Northern Europe", er viktig. Det

gjelder hovedsakelig utveksling av informasjon, bl.a. med henblikk på å få et overgripende bilde av samarbeids- og bistandsmuligheter med de nye naboene i øst. I denne forbindelsen legges det særlig vekt på de demokratiske strukturene, sikkerhetspolitiske spørsmål og overgangen til markedsøkonomi.

I denne forsamlingen er det naturlig å begynne med de nordiske, nordisk-baltiske og europeiske spørsmålene, men la meg nå gå over til noen av de internasjonale spørsmål som utenriksministrene har vært spesielt opptatt av under dette året.

Det er beklagelig å måtte konstatere at altfor mange krisespørsmål har fått sin faste plass på vår internasjonale agenda, år etter år. Men arbeidet med å finne løsninger fortsetter. Dråpen huler ut steinen, ikke med kraft, men ved å falle mange ganger – lenge. De midler som står oss til rådighet, innenfor og utenfor FN-systemet, virker ofte på nettopp denne måten.

Terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen er en reell trussel mot våre verdier og samfunn og kan ramme oss alle. I kampen mot terrorisme står vi overfor nye utfordringer som krever styrket internasjonalt samarbeid så vel som internasjonale tiltak. Samtidig er det ytterst viktig å sikre at internasjonale konvensjoner og prinsipper vedrørende menneskerettigheter blir overholdt.

FN spiller en helt sentral rolle i den internasjonale kampen mot forskjellige former for terrorisme og til støtte for den internasjonale rettsorden. Det er meget viktig at FNs konven-sjoner og resolusjoner mot terror overholdes og implementeres. Med det danske medlemskapet i FNs sikkerhetsråd har Danmark – og dermed de nordiske landene – en verdifull mulighet til å påvirke den internasjonale kampen mot terrorisme.

Sikkerhetsrådets vedtak av resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen fra den 28. april 2004 er av stor betydning i denne kampen. Resolusjonen danner et godt grunnlag for det internasjonale samfunns videre innsatser og er et meget viktig redskap, ikke minst for å forhindre at terrorister får adgang til slike våpen.

Irans holdning i forhold til utvikling av atomenergi er fremdeles bekymrende. Det internasjonale samfunn trenger å presse Iran til å holde den avtale som ble gjort med den europeiske trio, Storbritannia, Frankrike og Tyskland. Iran må også oppfylle forpliktelsene ifølge Non-Proliferation Treaty og opphøre med å anrike uranium.

Det er avgjørende at Iran forbedrer sitt samarbeid med International Atomic Energy Agency, som blant annet forlanger at Iran i denne måneden fullstendig redegjør for sitt atomprogram og utsletter all tvil vedrørende programmets innhold.

Det er en krevende utfordring å finne løsninger for sikkerhetssituasjonen i Irak. De viktigste oppgavene i landet er å etablere lov og orden og stabilitet, ikke minst for å muliggjøre det humanitære arbeid som så sårt trengs.

En rask og effektiv oppbygging i Irak krever en samlet mulitlateral tilnærming med deltakelse av flest mulige aktører. Det kan ikke sies for ofte hvor viktig FNs rolle er i den sammenheng. Det videre arbeidet må bygge på Sikkerhetsrådets resolusjoner nr. 1511 og 1546.

Det finnes bare en vei for Irak, og det er veien fremover, i retning av fred og stabilitet basert på parlamentarisk demokrati.

En viktig, men også uhyre vanskelig oppgave er å skape nasjonalt samhold internt i Irak. Alle tilgjengelige midler må tas i bruk for å forhindre at landet splittes, noe som ville være enda en destabiliserende faktor i regionen.

I Midtøsten dreier den største utfordringen seg om å skape stabilitet og unngå at konfliktene så vel i Irak som mellom Israel og Palestina eskalerer og spres ut i regionen.

De alternerende voldshandlingene i Israel og på de okkuperte områdene fortsetter, og det er fremdeles liten grunn til optimisme.

Ekstremister som ikke ønsker at fredsprosessen fortsetter, drar nytte av situasjonen så lenge volden fortsetter og partene nekter å sette seg ved forhandlingsbordet. Begge sider må vise større fleksibilitet for å løse grunnleggende problemer i konflikten. En løsning kan kun oppnås gjennom formelle kontakter og ved forhandlingsbordet. Det er den eneste veien for å sikre varig fred i regionen. Det er avgjørende at veikartet, *Road map*, implementeres for å oppnå en løsning som inkluderer opprettelsen av et demokratisk Palestina og sikrer Israels rett til å leve i fred og sikkerhet innenfor internasjonalt anerkjente grenser.

Presidentvalget i Afghanistan var et viktig skritt for den demokratiske prosessen som går videre, med parlamentsvalget i 2005 som den neste milepæl. Den massive valgdeltakelsen ved presidentvalget, tross trusler om vold, gjenspeiler befolkningens entusiasme for landets demokratiske utvikling. President Karzai står overfor store utfordringer når det gjelder sikkerhet og stabilitet, så vel som de økonomiske forholdene og de høye forventningene om bedre levevilkår som befolkningen har etter årtier av krig og fattigdom.

Kampen mot narkotika, terror og stridsherrer er helt avgjørende for landets demokratiske og økonomiske fremtid. De store forhåpningene om internasjonal støtte, basert på Bonn-prosessen, er ikke blitt innfridd fullt ut når det gjelder økonomisk bistand og sikkerhet. Dette vil dessverre føre til forsinkelse av landets oppbygging. Det internasjonale samfunnet må være beredt til å støtte Afghanistan i flere år.

ISAFs[1] virksomhet i Afghanistan og operasjon "Enduring Freedom" er viktige element i denne sammenheng. Det er viktig med nordisk deltakelse i ISAF, inklusive i "Provincial Reconstruction Teams", som særlig bidrar til økt sikkerhet og styrker internasjonalt nærvær utenfor Kabul, som det er stort behov for.

De nordiske landene har også vært aktive i å fremme fredsprosessen i Sudan. Den humanitære krisen i Darfur er uhyggelig. Ifølge FN har myndighetene i Kartoum fremdeles ikke tatt ansvar for å beskytte befolkningen mot overgrepene, og det rapporteres om menneskerettighetsovergrep og mulig folkemord. De nordiske landene er spesielt opptatt av å styrke AUs[2] engasjement i Darfur.

Samarbeidet med de afrikanske landene er et sentralt element i alle de nordiske landenes bistandsprogrammer. Nordiske innsatser på det afrikanske kontinentet er rettet mot de fattigste og bygger blant annet på at menneskerettigheter, likestilling og godt styresett er viktige forutsetninger for politisk, økonomisk og sosial utvikling.

Neste år samles verdens ledere i New York for å drøfte de kollektive innsatsene, fra både rike og fattige land, for å oppnå 2015-målene.

Det er behov for forsterkede innsatser i kampen mot fattigdom. Men det er ikke bare behov for bistand. NEPAD[3] er et godt eksempel på hvordan de afrikanske landene selv kan ta initaitivet for å skape de riktige forutsetningene for politisk stabilitet, økonomisk vekst og bekjempelse av fattigdom. De nordiske landene støtter NEPAD med både indirekte og direkte midler.

For at 2015-målene skal oppnås, er det også avgjørede at Afrika blir en enda mer aktiv deltaker i verdenshandelen. De nordiske landene fokuserer stadig mer på det handelsmessige perspektivet i utviklingssamarbeidet.

De nordiske utenriksministrenes politiske dialog med afrikanske kolleger har også vist seg å være nyttig for samarbeidet med Afrika. En grundig diskusjon om politiske saker, utvikling, konflikt og fredsbygging er viktig for å øke vår forståelse for Afrikas problemer og en betingelse for å gjøre vår innsatser mer effektive. Det neste møtet med våre afrikanske kolleger finner sted i Helsingfors i januar 2005.

I FN-spørsmål fortsetter de nordiske landene det konstruktive samarbeid som gjennom årtier har vært sentralt i vår deltakelse i FNs arbeid. Vi gratulerer Danmark som den 15. oktober ble valgt inn i Sikkerhetsrådet for perioden 2005–2006 med et stort antall stemmer. Valget gjenspeiler den tillit som Danmark – og for så vidt Norden for øvrig – nyter i FN.

Norden er som før sterkt representert på menneskerettighetsområdet. Finland er blitt valgt inn i "Commission on Human Rights", og Sveriges kandidat er blitt valgt inn i "Human Rights Committee".

De nordiske landene har alltid vært pådrivere i arbeidet med å forbedre FN. Vi avventer nå Høytnivåpanelets rapport og håper den kan gi verdifulle innspill og konkrete ideer til medlemslandenes diskusjon om hvordan vi kan forbedre verdenssamfunnets evne til å forebygge konflikt, håndtere konflikt når det er nødvendig, og effektivisere post-konfliktinnsatsen. Fra de nor-

[1] International Security Assistance Force (red. anm.)
[2] Den Afrikanske Union (red. anm.)
[3] New Partnership for Africa's Development (red. anm.)

diske lands side bør vi benytte denne anledningen til å stimulere debatten om FN-reform og få oppmerksomhet rundt de ideene vi står sammen om.

Jeg sa tidligere at det er beklagelig at så mange av de samme krisespørsmålene har fått sin faste plass på utenriksminstrenes dagsorden, år etter år. Vi beveger oss dog i positiv retning i Europa. De nordiske landene har valgt ulike tilknytningsformer i forhold til både EU og NATO. Tross dette, eller kanskje på grunn av det, er de utenrikspolitiske spørsmålene blitt en selvfølgelig del av den nordiske politiske debatten. Dermed har også det nordiske utenrikspolitiske samrådet og samarbeidet blitt enda viktigere enn før, med en egen verdi som det er verdt å verne om.

Forsvarsministrenes redegørelse

Hr. præsident, ærede mødeleder, mine damer og herrer! 2004 har været et spændende år med mange udfordringer og har budt på nye områder for det nordiske forsvarssamarbejde. Året har i særlig grad været præget af konflikterne i Irak, Afghanistan, på Balkan og i Sudan, hvor alle vores lande er meget engagerede med såvel militære som civile indsatser. Sudan afventer stadig en endelig løsning, og landet står som en stor kommende udfordring for FN og det internationale samfund.

Det nordiske forsvarssamarbejde er kendetegnet ved en god, tæt kontakt og regelmæssig mødevirksomhed på alle niveauer. Under det danske formandskab har de nordiske forsvarsministre i maj holdt møde med den russiske forsvarsminister Sergej Ivanov i Skt. Petersborg, hvor der ikke overraskende blev drøftet sikkerheds- og forsvarspolitiske emner. I september måned mødtes de nordiske forsvarsministre i Sønderborg med den serbiske forsvarsminister Davinic for at præsentere det nordiske samarbejde og for at drøfte situationen i Serbien og Montenegro, herunder Kosovo. På mødet præsenterede de nordiske lande et forslag til et fremtidigt samarbejde med landene på Balkan, hvilket jeg vil vende tilbage til senere i min redegørelse. Senere her i november vil vi i den nordiske kreds mødes med kollegerne fra de baltiske lande for at drøfte samarbejde og forsvarspolitiske emner. Disse møder afholdes én gang årligt for at drøfte emner af fælles interesse og for at koordinere samarbejdet mellem de nordiske lande og de baltiske lande.

I det nordiske forsvarssamarbejde har vi blandt andet diskuteret "Samtænkning af civil og militær indsats i internationale operationer". Med initiativet ønsker vi at styrke koordinationen af den militære og civile indsats i et konfliktområde for at opnå en synergieffekt mellem indsatserne i de områder, hvor der er indsat militære styrker fra de nordiske lande. Dette for at opnå det bedst mulige udbytte og samtidig for at sikre, at alle involverede parter arbejder sammen frem mod et fælles mål. Det øgede internationale militære engagement i de senere år har vist et stort behov for en styrket samordning. Erfaringerne viser, at der er en klar gensidig afhængighed mellem militære og civile aktørers indsats i et konfliktområde. Fra Afghanistan, Irak og andre steder har vi lært, at den militære indsats bør gå hånd i hånd med en parallel indsats rettet mod det civile område. Dette er en forudsætning for, at man kan forbedre levevilkårene og sikkerheden i et konfliktområde. Disse forbedringer vil bidrage til en stabilisering og en normalisering af et givet konfliktområde. Samtidig har vi både i Afghanistan og Irak set, at sikkerhedssituationen for humanitært arbejde er blevet forværret.

En bedre samordning vil i sidste ende medvirke til en hurtigere normalisering af situationen og derved forkorte behovet for såvel den militære som den civile støtte, der skal anvendes for at opnå fred og sikkerhed for den berørte befolkning.

På forsvarsområdet har vi også drøftet strategiske partnerskaber med civile virksomheder for at udveksle erfaringer på området. Tiden, hvor vi selv løste de fleste opgaver inden for forsvaret, er forbi. Hvor private virksomheder kan varetage især driftsopgaver bedre og billigere, bør markedskonkurrencen udnyttes. Dette giver mulighed for, at vi kan koncentrere os om det, der er vores kerneopgaver i de enkelte landes forsvar.

Nordisk forsvarsmaterielsamarbejde har nu i 10 år været organiseret i det, der hedder "Nordic Armament Co-operation," forkortet NORDAC. Inden for de seneste år har der været fokus på åbenhed og dokumentation af de opnåede resultater. NORDAC vil i 2005 gennemføre et seminar for den nordiske forsvarsmaterielindustri for at orientere om mulighederne inden for NORDAC. Samtidig kan man orientere om de nationale materielanskaffelsesplaner, som er resultatet af de nordiske landes nye forsvarsforlig. Samlet kan det konkluderes, at NORDAC-

samarbejdet giver store fordele til deltagerlandene både af økonomisk, teknologisk og industriel art, også ved erfaringsudveksling.

Arbejdet i NORDCAPS, der står for Nordic Coordinated Arrangements for Peace Support, har også præget årets nordiske samarbejde positivt. Formålet med NORDCAPS er at udvikle det nordiske samarbejde inden for fredsstøttende operationer.

Siden formaliseringen af NORDCAPS-samarbejdet i 1997 og oprettelsen af NORDCAPS's styrkeregister i 2001 har arrangementet medvirket til at skabe rammen for en tættere koordination og forståelse, når konkrete operative opgaver skulle vurderes og eventuelt løses i nordisk sammenhæng. Alene i 2004 har NORDCAPS-landene indledt nyttige dialoger om mulige opgaver i Kosovo og Afghanistan, uden at det dog har ført til helt konkrete NORDCAPS-missioner. Det har dog alligevel gødet jorden til flere bi- og mulitlaterale missioner blandt de nordiske partnere. Operationen omkring Kabuls internationale lufthavn, hvor Island har påtaget sig rollen som lead nation med henblik på deltagelse af de øvrige nordiske lande, er et godt eksempel på en opgave, der er blevet løst med indsatser også fra de nordiske lande. Samarbejdet i NORDCAPS vil løbende blive evalueret, så det til stadighed tilpasses den globale sikkerhedspolitiske udvikling, og her vil blandt andet udviklingen inden for EU's kapacitetsopbygning kunne øve indflydelse på denne udvikling.

I forlængelse af dette er det operative samarbejde blandt de nordiske lande i fuld gang i flere brændpunkter rundtomkring i verden.

I Kosovo arbejder Sverige og Finland for eksempel tæt sammen i en multinational brigade. I Afghanistan arbejder Finland og Norge sammen i det nordlige Afghanistan under britisk ledelse. Danmark og Sverige arbejder sammen ved Mazaar-e-Sharif – ligeledes under britisk ledelse. Endelig er der et fælles nordisk samarbejde omkring flyvning med transportfly til og fra Afghanistan. I Bosnien vil EU overtage operation ALTHEA den 1. december, og her er det Finland, der samarbejder med Sverige i en multinational task force, hver med sine vigtige opgaver.

Endelig skal jeg orientere rådet om et fælles nordisk initiativ for regionalt forsvarssamarbejde, som blev besluttet på det seneste nordiske forsvarsministermøde i september i år. Initiativet er rettet imod samarbejde gennem en udvikling og koordination af de nordiske landes forsvarssamarbejder med Albanien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien, den tidligere jugoslaviske republik Makedonien samt Serbien og Montenegro.

De nordiske lande vil koordinere de bi- og multilaterale samarbejdsprogrammer, de enkelte lande har, for at sikre, at den samlede effekt bliver mere fokuseret og effektiv. Der vil blive iværksat et arbejde med at identificere områder, hvor der kan samarbejdes for at sikre en gensidig udnyttelse af erfaringer, som de enkelte lande har på de forskellige områder. Initiativet vil indledningsvis fokusere på de mere bløde områder, såsom forsvarsreformer, nedskæring af militære styrker, rekruttering og uddannelse samt tillidsskabende foranstaltninger imellem landene. På længere sigt kan initiativet udvikles mod et mere operativt samarbejde som for eksempel fælles deltagelse i fredsstøttende operationer og øvelsesvirksomhed. Initiativet vil blive fulgt op af en nordisk arbejdsgruppe, der skal styre og koordinere aktiviteterne.

Ærede præsident! Danmark har haft formandskabet i 2004, og der mangler nu kun enkelte aktiviteter i den nordiske kreds, før formandskabet overdrages til Finland. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke mine nordiske kolleger for den pæne modtagelse, jeg fik i forbindelse med min udnævnelse her i april i år, og sige tak for et godt og udbytterigt år. Det nordiske forsvarssamarbejde giver os lejlighed til at udveksle ideer og erfaringer på alle niveauer, hvilket samlet set er et aktiv og en fordel for os alle. Samtidig med dette sikrer samarbejdet os et uvurderligt netværk, der også er til stor gavn for os alle på de forskellige niveauer, vi nu befinder os. Jeg mener således, at også det nordiske forsvarssamarbejde lever op til begrebet "nordisk nytte", hvor vi samlet opnår mere end hver for sig.

Med disse ord ser jeg med glæde frem til samarbejdet næste år under finsk formandskab, og personligt glæder jeg mig meget til et gensyn med Finland.

Grensehindere for næringslivet i Norden

Rapport fra Nordisk Ministerråd

1. Innledning

Gjennom forankring i Nordisk Ministerråd fikk Nordisk InnovasjonsCenter i oppdrag å kartlegge nordiske, og om mulig baltiske grensehindere på næringslivets område. Norsk-Svensk Handelskammer bisto dem med denne kartleggingen og avga en rapport i januar 2004. Denne kartleggingen var basert på et trettitalls rapporter om nordiske grensehindere og konkluderte med at de konkrete resultater i form av fjerning av grensehindere på næringslivets område ikke har stått i samsvar med forventningene.

På denne bakgrunn besluttet EK-Næring i Nordisk Ministerråd å følge opp kartleggingen ved en ytterligere konkretisering av grensehinderene ved eksempler og forslag til tiltak for å fjerne hindrene på utvalgte områder. Nordisk InnovasjonsCenter fikk igjen sekretariatsoppdraget og har fortsatt engasjert Norsk-Svensk Handelskammer til å bistå dem med en nærmere konkretisering og eksemplifisering av de grensehindere det burde være mulig å gjøre noe med. Denne rapport er en samling av begge oppgaver.

Etter en ny gjennomgang av de ulike rapportene er det god tilgang på statistisk materiale i form av type grensehindring og hvordan næringslivet rangerer de ulike kategoriene som – hvordan det er besværlig å sette seg inn i andre lands regler, godkjennelse/merking av produkter, forskjellig krav til kompetanse og autorisasjonsbrev etc. – uten at dette i særlig grad blir belyst ved konkrete eksempler. Det har derfor vært vanskelig å komme opp med en lang rekke *cases* da de enkelte rapportene har en mer statiskisk og generell tilnærming. Det virker som det er lettere å identifisere konkrete grensehindere for privatpersoner – disse er nok i en del tilfelle av en mindre kompleks art.

Denne fremstilling er strukturert tematisk etter type grensehindring som toll, skatt, produktmerking etc., og er bygget på samme mal for hvert grensehinder slik at den fortløpende kan suppleres men ny informasjon og nye eksempler. Den går også til en viss grad bransje/produktvis til verks, men dette er gjengitt som eksempler under hovedtemaene. Det er ikke foretatt intervjuer eller innhentet informasjon utover de innsamlede rapporter som er listet opp i kartleggingen.

For å få frem ytterligere konkrete eksempler på grensehindere, kunne det være interessant å følge en nordisk handel eller transaksjon gjennom hele verdikjeden fra anbud eller bestilling til endelig levering og oppgjør er foretatt. Ved å plukke ut et ti-tall *cases* fra ulike sektorer og bransjer burde det være mulig å få frem et representativt utvalg av spesifikke grensehindere og se nærmere på hvordan noen av disse kan fjernes.

2. Bakgrunn for kartleggingen

De nordiske næringsministrene besluttet nylig å forsterke innsatsen for å fjerne hindringer mot næringslivssamarbeid over landegrensene i Norden. Dette skjer på bakgrunn av den innsats som er gjort for å fjerne problemer som privatpersoner møter når de flytter mellom de nordiske land for å studere eller arbeide. Den tidligere danske statsminister, Poul Schlüter, har i løpet av det siste året arbeidet konkret med å fjerne slike hindringer med utgangspunkt i en rapport utarbeidet av Ole Norrback, tidligere finsk ambassadør i Norge.

Det er nå ønskelig å fokusere nærmere på næringslivets område. Det foreligger en rekke rapporter om ulike former for grensehindere – både i Norden som helhet og bilateralt mellom to nordiske land og til dels også mellom Norden og de baltiske landene. Problemene antas å være rimelig godt beskrevet, men handling har i stor grad uteblitt både på grunn av problemenes kompleksitet og manglende ansvarsfestelse av gjennomføringen. Med bakgrunn i de positive erfaringene med Schlüters arbeid og modell, er det nå ønskelig med en ny og forsterket innsats på næringslivets område. Det er imidlertid vanskelig å sette et klart skille mellom grensehindere for privatpersoner og næringsliv – områder som mobilitet av arbeidskraft, skattelovgivning og godkjennelse av eksamenspapirer fra ulike utdannelsesinstitusjoner ligger i en gråsone mellom privatpersoner og næringsliv og påvirker mulighetene til et mer integrert og konkurransedyktig nordisk næringsliv

Det formelle grunnlaget for det arbeidet som nå skal settes i gang er nå forankret ved beslutninger i Nordisk Ministerråd (MR-Nærings beslutning 29.9.2003 og EK-Næring 30.9.2003).

Som et første steg i dette arbeidet skal det foretas en kartlegging av de siste års rapporter om nordiske grensehindere på næringslivets område etter følgende plan:

1) Innsamling av eksisterende rapporter
2) Gjennomgang av resultater og de viktigste konklusjoner
3) Beskrivelse af konkrete eksempler
4) Identifisering av områder som evt. er utilstrekkelig beskrevet
5) Forslag til videre arbeid

3. Eksisterende bakgrunnsmateriale

Gjennom ulike kanaler er det samlet inn et tredve-talls rapporter som omhandler ulike former for grensehindringer på næringslivets område mellom de nordiske land. Som det fremgår av den vedlagte oversikt over rapportene er disse er av varierende relevans alt etter geografisk ståsted og bransjetilhørighet. En del omhandler generelt komplekse områder som skattelovgivning og konkurransekraft mens andre tar for seg spesifikke bransjer som entreprenør- og bygningsbransjen.

Rapportene er i stor grad av beskrivende art ved at de kartlegger en rekke problemområder, til dels med konkrete eksempler. De bilaterale rapportene er av en mer konkret art ved at de ofte lister opp en rekke praktiske/tekniske problemer bedrifter støter på når de skal handle med et naboland. Dette er ofte forbundet med vanskelige og forsinkende tollprosedyrer og ulike krav til standarder og produktspesifikasjoner.

Selv om det også er forslag til oppfølging og løsninger på en del av disse problemområdene, har det vist seg vanskelig å komme frem til omforente løsninger som helt eller delvis fjerner konkrete grensehindere for næringslivet – også av mer praktisk karakter.

4. Avgrensning og ambisjon

Når det skal foretas en avgrensning er det naturlig å starte med en betraktning av hva som kan oppfattes som grensehindere. Som nevnt er det vanskelig å skille mellom grensehindere for privatpersoner og næringsliv da det er en betydelig gråsone hvor særlig grensehindere for privatpersoner i forbindelse med mobilitet av arbeidskraft har stor betydning for utvikling av næringslivet. Ofte omtales grensehindere for næringslivet som handelshindringer men dette må antas å ha en noe snevrere betydning.

Det svenske Kommerskollegiet definerer handelshindringer som: "...alle typer virkemidler som begrenser eller hindrer handel med varer og tjenester i forbindelse med enten eksport eller import".

En noe annen vinkling blir brukt i TemaNords rapport om "Konkurrencekraft i Norden" hvor barrierer defineres som: "...forhold som opphever eller i vesentlig omfang reduserer virksomhetenes forretningsmessige gevinster ved å oppsøke nye muligheter på tvers av grensene i Norden".

Det er vanskelig å sette opp en eksakt definisjon og det kan være hensiktsmessig å gå mer praktisk til verks med å utelate en del områder det ikke er naturlig å behandle i denne sammenheng.

En rekke av rapportene tar for seg internasjonale utviklingstrekk og Nordens stilling i regionenes Europa og et stadig mer globalt marked. Både når det gjelder handel med varer og tjenester og oppkjøp/fusjoner av virksomheter, blir de nordiske og baltiske land stadig mer integrert. Med tette bånd og omfattende kontakt, er det ingen tvil om at et mer integrert næringsliv i Norden står sterkere både i europeisk og internasjonal sammenheng. Denne rapport tar imidlertid ikke sikte på en nærmere analyse av potensialet til et mer integrert nordisk område – hverken som hjemmemarked eller som en del av regionenes Europa eller det internasjonale handelssystem.

Det er heller ikke naturlig å behandle de mer handelspolitiske prosessene i WTO og mellom EU og EFTA – disse forhandlingene er vel organisert og går sin gang. Det dreier seg i stor grad om fisk og jordbruksprodukter hvor tollsatser og kvoteordninger står sentralt. Dette kan naturligvis representere store handelshindere, men det er ikke naturlig å ta dette opp i denne sammenheng.

I rapportene blir det også pekt på diverse forskjeller som ledelses- og virksomhetskultur og ulike tradisjoner når det gjelder samarbeid mellom utdannelsesinstitusjoner, forskningsmiljøer og næringsliv i de nordiske land. Ulike nasjonale samarbeidsmodeller mellom de ulike miljøene kan fremstå som barrierer ved utvikling av et mer integrert samarbeid når det gjelder innovasjon og næringsutvikling.

Det er også flere steder pekt på at gode kommunikasjoner er en forutsetning for et velfungerende næringsliv. Dette gjelder transporter både på vei, jernbane, båt og fly hvorav veitransport står i en særstilling med den alt overveiende del av godsvolumet. Denne fremstillingen vil begrense seg til å peke på at helhetlige nordiske løsninger for utbygging av transportårer og samordning av transportsystemer er av avgjørende betydning for et konkurransedyktig næringsliv i utkanten av Europa.

5. Ulike grensehindere og betydning

Rapporten om "Konkurransekraft i Norden", som er utarbeidet av Oxford Research etter oppdrag fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Industrifond, gir en utmerket kvalitativ og kvantitativ oversikt over barrierer for virksomheters utnyttelse av mulighetene i Norden. Rapporten er avlevert i april 2000 men må fremdeles ansees å være aktuell og gi en god indikasjon på de ulike barrierer – noe også andre og senere rapporter bekrefter.

På bakgrunn av en omfattende spørreundersøkelse opplever 77 % av virksomhetene en eller flere barrierer for å dra fordel av mulighetene i de andre nordiske landene.

Fordelt på tre strategiske muligheter gir undersøkelsen følgende resultater:

- 57 % opplever konkrete barrierer for å avsette varer i de andre nordiske landene
- 47 % opplever barrierer for samspill med virksomheter i de andre nordiske landene
- 36 % opplever barrierer for å utnytte mulighetene innenfor forskning, utdannelse, kapitalmarked mv.

Den første kategori inneholder de mest besværlige og såkalt *harde barrierer* slik det fremkommer på denne prioriteringslisten over de barrierer som i følge virksomhetene har størst betydning (prosent av de som opplever barrierer):

- For besværlig å sette seg inn i andre lands regler: 28 %
- Godkjennelse/merking av produkter: 24 %
- Spesifikke forskjeller i punktavgifter: 21 %
- Forskjellige momssatser på spesifikke områder –13 %
- Forskjeller i nasjonal identitet og kultur: 12 %
- Forskjellige regler ved tildeling av autorisasjon/næringsbrev: 9 %
- Forskjeller i tekniske standarder: 7 %
- Dårlig samspill mellom forskjellige distribusjonsformer: 5 %
- Miljøregler: 5 %
- Forskjellige krav angående virksomhetsetablering: 5 %
- Priser på telekommunikasjon på tvers av landegrenser: 4 %
- Språk: 4 %

Barrierene er generelt angitt ved at det f.eks. ikke spesifiseres hvilke regler det er vanskelig å sette seg inn eller om vanskelighetsgraden skyldes reglenes kompleksitet eller tilgjengelighet. I rapporten "Konkurransekraft i Norden" er det imidlertid gitt en del konkrete eksempler på de ulike barrierene og det finnes også andre eksempler i de andre rapportene alt etter hvilke tema de tar opp.

Når det gjelder vesentlighet og betydning kan denne oversikten ytterligere suppleres med en andre elementer som:

- Økonomisk omfang/ekstraomkostninger
- Antall berørte aktører
- Irritasjonsmoment/usikkerhet
- Intensitet
- Kompleksitet

Enkelte hindringer kan ha et høyt irritasjonselement uten at de har særlig stor økonomisk betydning. Det kan ha en god signaleffekt hvis denne type hindringer kan fjernes, men det bør også legges stor vekt på mer omfattende handelshindringer som har større økonomisk betydning for et bredere antall aktører.

Mange virksomheter i Norden oppfatter norske tollbarrierer/tollprosedyrer som et spesielt problem i og med at Norge ikke er medlem av EU – dette til tross for at Norge er en del av EØS området med fri fly av de fleste varer og tjenester.

6. Bilaterale rapporter

En del av rapportene lister opp spesifikke grensehindere mellom to land – f.eks. integrasjonsrapportene mellom Sverige/Norge og Sverige/Finland. Disse lister opp spesifikke grensehindere på en rekke områder som berører både privatpersoner og bedrifter. Dette får lett preg av litt "hummer og kanari" hvor noen av problemene er enkle og har begrenset betydning, mens andre består av omfattende problemkomplekser som igjen kan være forankret i EUs rettsregler. Utenriksdepartementene i de respektive land har koordinert arbeidet og bedt de ansvarlige fagmyndighetene om å følge opp på sine respektive områder. I og med at en rekke instanser er involvert, synes pådriveransvaret noe pulverisert og dette har til en viss grad ført til at man ikke har fått den ønskede dynamikk i prosessen. Det har også vært en tendens til at de bilaterale prosessene får en mer nordisk dimensjon og koordineres mer på nordisk nivå.

7. Områder som er utilstrekkelig beskrevet

Det er naturlig å stille spørsmålet om de foreliggende rapporter omhandler de mest alvorlige grensehindere eller om det beror mer på tilfeldigheter hvilke tema som plukket ut. De generelle typer barrierer som ulikheter i skatt, avgifter, sertifikater, standarder osv. er relativt bra beskrevet og må antas å gi et representativt bilde. Vurderingen er vanskeligere når vi kommer ned på bransje/sektor nivå og de mer spesifikke grensehinderene. Disse hindrene blir ofte rapportert av mindre enkeltfirmaer som møter uforutsette problemer når de skal gjøre forretninger med et annet land. Større konsern med flere ressurser finner ofte løsninger og rapporterer ikke i samme grad om eksisterende barrierer selv om de kan være av alvorlig praktisk og økonomisk art.

Rent geografisk er det behov for en grundigere kartlegging av grensehindere mellom de baltiske land og Norden da det foreliggende materiale er noe tynt og gir et noe utilstrekkelig grunnlag for gode vurderinger og spesifikke forslag.

En stor sektor som offentlig forvaltning og offentlige innkjøp er dårlig dekket. Her kommer spesielle EU/EØS-regler inn med ulike terskelverdier men også ulike nasjonale spesifikasjoner. Når det gjelder sektorer som helse, utdanning og transport burde det være store muligheter for bedre nordisk samordning og utvikling gode produkter og tjenester som også burde ha muligheter i en bredere geografisk sammenheng. Bedre kompetanseutvikling, nettverksbygging og informasjon om muligheter vil ikke minst ha stor betydning for de små og mellomstore bedrifter som ikke har de nødvendige ressurser til å benytte de muligheter som ligger i det offentlige innkjøpsmarkedet som omsetter for mer enn SEK 1000 milliarder i året i Norden.

Nordiske sterke bransjer som energi/miljø og bioteknologi er også mangelfullt beskrevet – en harmonisering av grensehindere i disse vekstbransjene vil ha stor betydning for den nordiske konkurransekraften. Når det gjelder IKT-sektoren foreligger det en rapport om "Barrierer og muligheder for e-forretninger i nordiske SMV" men det er sikkert også barrierer på andre områder i en på ny voksende og sterk nordisk bransje.

8. Hvordan fjerne barrierer?

Som tidligere nevnt har de ulike grensehindere forskjellig vesentlighet og betydning hvor økonomisk omfang og antall berørte aktører spiller en stor rolle. Når man skal se på mulighetene for å få fjernet hindringer spiller også en del andre forhold inn – bl.a. om det kreves lovendringer.

Først og fremst bør det settes store krav til lett tilgjengelig og forståelig informasjon om andre nordiske lands regler. Dette gjelder ikke minst de små og mellomstore bedriftene som ikke har tilgang på eksperthjelp til enhver tid og eventuelt må bruke store krefter og kostnader på dette.

Når man begynner på en prosess for å fjerne grensehindere på næringslivets område, bør ambisjonsnivået være høyt, slik at det er mulig å få gjort noe også med de mer komplekse problemstillingene i et noe lengre tidsperspektiv. Ved å kombinere dette med å legge opp til et løp hvor som tar for seg en del "enklere" barrierer det er mulig å få gjort noe med på kortere tid, vil det oppnås en positive resultater som kan fases inn i de mer komplekse prosessene. De barrierene man tar fatt på bør imidlertid ha en viss økonomisk betydning for en kritisk masse berørte aktører.

Barrierer som krever lovendringer

Typiske eksempler på komplekse barrierer som krever lovendring, er forskjellig skattelovgivning. En nordisk harmonisering av skattereglene kan ha store nasjonaløkonomiske konsekvenser og vil være gjenstand for omfattende høringsrunder og politisk diskusjon. Selv om det på EU nivå har vært ønskelig med en mer harmonisert skattelovgivning har dette vist seg vanskelig å gjennomføre. Det samme gjelder for forskjellige momssatser og punktavgifter som gir betydelig inntekter til statskassen.

Det kan imidlertid være spesifikke og mindre komplekse barrierer som selv om det krever en lovendring, bør være mulig å fjerne. Dette kan være mer tekniske og bransjerelaterte barrierer som innebærer en mer begrenset og raskere lovendringsprosess.

Barrierer som ikke krever lovendringer

Det kan være noe tilfeldig hva som krever lovendring og hva som kan endres administrativt innenfor vide fullmaktslover. Det sier seg selv at et myndighetsorgan som har fått tildelt et spesielt ansvarsområde lettere vil kunne fjerne barrierer hvis de har fullmakter til å gjøre dette innenfor sitt kompetanseområde.

9. Hvordan legge til rette for en mer effektiv prosess?

Det er naturlig å peke på noen elementer som kan være årsak til manglende resultater:

- For ambisiøse og komplekse problemstillinger
- For mange involverte aktører med ulike interesser
- Tidkrevende høringsrunder
- Vanskelig med endringer pga. EU regler eller pågående prosesser i EU
- Store økonomiske negative konsekvenser for enkelte myndigheter/private aktører
- Uklarhet med hensyn til hvem som har ansvar for gjennomføring av prosessene
- Uklar tidsplan uten fast rapportering og mål om fremdrift

Spørsmålet blir så hva som kan gjøres for å legge til rette for en mer effektiv prosess og modell for å fjerne grensehindere. En viss indikasjon kan vi få gjennom antitesen av ovenstående elementer, men noen er lettere å påvirke enn andre. Et stikkord er "forenkling" hvor organisasjonsmodellene og prosessene tilpasses problemene og ikke gjøres for komplekse og tungrodde.

Det er viktig med konkrete resultater slik at den videre prosess med fjerning av grensehindere har positive eksempler å vise til og kan få den nødvendige støtte og tillit fra myndigheter og næringsliv med tro på at fortsatt arbeid med dette nytter og gir positive resultater.

For det første bør det velges ut spesifikke grensehindere – disse kan være en del av et større problem kompleks eller enkeltstående. Når det gjelder mer omfattende og viktige områder av stor betydning som skatt og selskapslovgivning, bør alle de enkelte grensehindere listes opp. Det bør så foretas en vurdering av hvert enkelt grensehinder for å se om noen kan fjernes uavhengig og før andre slik at det kan oppnås delresultater som igjen vil ha en positiv effekt i en mer langsiktig totalprosess.

For det andre bør det startes med relativt konkurransenøytrale grensehindere som ikke møter for sterk motstand fra nasjonale bransjeforeninger og særinteresser.

For det tredje bør de ha en viss substans og økonomisk betydning og angå et visst antall næringslivsaktører. Mer lokale grensehindere som omfatter et begrenset aktører bør sorteres ut og i første rekke løses på det lokale plan. Det er ofte slike grensehindere har stor økonomisk betydning for en eller et fåtall virksomheter som er viktige virksomheter i distriktene.

For det fjerde bør det fastsettes et klart ansvar for koordinering, arbeidsoppgaver, tidsplan, fremdrift og oppfølging. Det synes som det her er det rom for stor forbedring da mange igangsatte prosesser renner mer eller mindre ut i sanden. Det overordnede ansvar for den totale prosessen bør forankres på høyt nivå hos de nordiske myndighetene mens sekretariatsfunksjonen og utredningsarbeidet bør legges til et mer faglig nøytralt kompetanseorgan som Nordisk InnovationsCenter som kan koordinere de ulike initiativ og utnytte synergieffektene i de enkelte delprosessene.

For det femte bør også prosessen knyttes til en enkelt fremstående og vel respektert nordisk person slik det er gjort med Poul Schlüter og arbeidet med å fjerne grensehindere for privatpersoner i Norden. Kombinasjonen av en døråpner som kan fungere som en pådriver i prosessen og et effektivt nordisk sekretariat med faglig kompetanse burde ha gode forutsetninger til å skape fremdrift og resultater.

For det sjette bør det etableres en struktur med hurtigarbeidende mindre arbeidsgrupper for hvert enkelt grensehinder – noe som har vist seg å være en effektiv modell. Som eksempel kan det vises til grupper som ble nedsatt for å avskaffe visse grensehindere vedrørende yrkestrafikken i Norden slik det fremkommer av overenkomsten i Östersund ved sluttkonferensen for det svenske formannsskap i Nordisk Ministerråd i september 2003. Disse arbeidsgruppene bør set-

tes sammen av et begrenset antall direkte berørte aktører fra myndigheter og næringsliv som har en praktisk tilnærming til problemene og som i første rekke ser hva som er mulig å få til innenfor det eksisterende regelverk. Dette kan gjerne starte som en regional eller bilateral prosess (f.eks. i regi av grensekomiteer og prosjektet om Grænseregionale Optimale Løsninger i Norden, GOLIN) som senere kan kopieres på det samme eller beslektede områder. Strukturen med arbeidsgrupper bør ha en forbindelse til forankringen på høyt myndighetsnivå slik at prosessen koordineres og det kan trykkes på fra flere ulike hold.

For det syvende bør det kunne igangsettes parallelle prosesser langs ulike spor. Disse bør ha et nordisk perspektiv men kan godt springe ut av bilaterale initiativ og delprosesser. Ambisjonsnivået bør ligge høyt og man bør derfor ikke være redd for å ta fatt på mer komplekse områder selv om tidsperspektivet/arbeidsplanen blir lengere enn ved prosesser med avgrensede og mer spesifikke grensehindere. Som nevnt under første punkt kan det listes opp flere grensehindere innenfor mer komplekse eller tverrgående områder, som kan behandles i ulike delprosesser med forskjellig tidsperspektiv og fremdriftsplaner.

10. Konkrete forslag

1. Tema: Informasjon

En rekke rapporter peker på viktigheten av informasjon og kunnskapsspredning som en grunnleggende forutsetning for integrasjon av næringslivet i Norden og spesielt Baltikum. Manglende eller vanskelig tilgjengelig informasjon er et grensehinder i seg selv – noe som ble klart bekreftet ved at undersøkelsen i rapporten om Konkurranskraft i Norden rangerte "For besværlig å sette seg inn i andre lands regler" som det mest betydelige grensehinder. Dette gjelder ikke minst for små og mellomstore bedrifter som har begrensede ressurser og nettverk. Hvis fremskaffelse av informasjon tar for mye tid og krefter kan det føre til tap av markedsmuligheter og at enkelte bedrifter rett og slett gir opp i informasjonsjungelen. Dette virker svært demotiverende og kan ødelegge mye en fortsatt vilje til å satse på de nordiske markeder i fremtiden.

Beskrivelse av grensehinder:

I TemaNords rapport om "Norden som en sammenhængende erhvervsregion" blir det pekt på at informasjon må forstås bredt og lister opp en del viktige områder:

- Utveksling av informasjon om kunder, konkurrenter, produkter, potensielle leverandører, forhandlere, samarbeidspartnere og nettverksallianser
- Strategiske muligheter samt planlagte og igangsatte aktiviteter og prosjekter
- Konkrete bransje, konkurranse og arbeidsmarkedsforhold
- Kapital, finansierings og investeringsmuligheter
- Lovgivning og prosedyrer – både skrevne og uskrevne
- Muligheter av å dra fordel av kunnskapsressurser/institusjoner og utdannelse i hele regionen

Opprettelse av porttaler og informasjonstjenester som "Hallo Norden" står sentralt i en slik kunnskapsformidling og det kan dreie seg om både nasjonale og regionale portaler på ulike områder og kunnskapsnivåer.

Forslag til tiltak:

Det er tatt en del prisverdige initiativ på informasjonssiden med Hallo Norden og bilaterale informasjonstjenester som Gränstjenesten på Morokulien, ÖresundDirekt og Tornedalens Eures Crossborder. Det er også planer om å plassere en informasjonstjeneste for Sverige og Finland på Åland. De nasjonale toll-, skatte- og handelsmyndigheter har også gjort en del når det gjelder nyttige informasjonsportaler. I denne forbindelse skal også EU systemet SOLVIT nevnes – et nettverk som hjelper både enkeltpersoner og virksomheter med konkrete grensehindere.

De fleste av informasjonstjenestene har mer preg av å betjene privatpersoner og ikke i så stor grad næringslivet, selv om det her er mange gråsoner. Informasjonen kan også være fragmentert og noe vanskelig tilgjengelig.

Det kan derfor være hensiktsmessig med et sentralt nordisk kontaktpunkt for næringslivsinformasjon – en slags overbygning hvor det er mulig å få konkret informasjon eller bli henvist til rette instans. Her kan det også samles og utvikles greie oversikter for hva man skal ta hensyn til når man vil etablere virksomhet i et annet nordisk eller baltisk land – en slags "abc" for regler, prosedyrer og markedsmuligheter.

Det mest naturlige ville være å bygge ut Hallo Norden med større kompetanse på næringsliv. Det samme kunne skje på de bilaterale og mer faglig spesialiserte informasjonstjenestene, samtidig som de ulike nettverk kunne bli bedre integrert med Hallo Norden som igjen kunne fungere som et *Clearing House* med totaloversikt.

2. Tema: Godkjenning av utdannelse og kompetansebevis – spesielt maskiner ved anlegg

Til tross for noenlunde samme krav til utdannelse, er det mange eksempler på at ulike eksamener ikke blir gjensidig godkjent i de andre nordiske land slik at et kompetansebevis bare gjelder i det land det er utstedt. Dette gjelder ikke minst i anleggsbransjen og problemer med ulike førerbevis. Gjensidig godkjennelse av høyere utdannelse er også i overensstemmelse med ulike EU-direktiv (89/48/EEG og 92/51/EEG) og avgjørelser i EU-domstolen.

Beskrivelse av grensehinder:

- Kompetansebevis for kranførere – gjennom norsk-svensk Interreg IIIa prosjekt er det nå laget forslag til overenskomst om multilateral nordisk tillempning av prinsippene for gjensidig godkjennelse av kompetansebevis for kranførere
- Kompetansebevis for sprengning – likeverdige krav til utdanning men ikke gjensidig godkjennelse sprengningssertifikat
- Ulike nasjonale autorisasjoner ved el-montering

Forslag til tiltak:

Gjennom bransjeforbund som de nordiske maskinentreprenørene eller elektromontørene å kartlegge hvilke førerbevis som ikke er gjensidig nordisk godkjent og sammen med relevante kontrollmyndigheter gå gjennom kompetansekrav med sikte på nordisk harmonisering og godkjenning.

3. Tema: Yrkestrafikk

I forbindelse med det svenske formannskapet i Nordisk Ministerråd ble det inngått en overenskommelse i Østersund i september 2003 om avskaffelse av visse grensehindere som berørte yrkestrafikken i Norden. En del av disse vil bli behandlet under tema som toll, moms og kompetansebevis nedenfor, mens lengde og bredde på vogntog vil bli beskrevet i dette avsnittet.

Beskrivelse av grensehinder:

I Norge og Danmark har større vogntoglengder enn 18,75 m. ikke vært tillatt mens en lengde på 25,25 m. er tillatt i Sverige og Finland – noe som også medfører ulike modulsystemer. Ved bruk av lengre vogntog synker transportkostnadene som kan være vesentlige for land i periferien av Europa.

Forslag til tiltak:

Som et første steg er det i Norge og Finland åpnet for visse forsøksordninger på utvalgte veier etter det svensk/finske konsept. Dette skal imidlertid vurderes nærmere og det anbefales at denne forsøksordningen følges opp av de nordiske transportministere med sikte på felles nordiske regler for lengde, bredde og modulsystem. Etter en foreløpig parlamentarisk behandling i Norge, synes det imidlertid ikke å være grunnlag for generell tilpasning til det svensk/finske konsept i den umiddelbare fremtid.

4. Tema: Nordisk Venturemarked

Et velfungerende venturemarked er en av de vesentligste forutsetningene for en vekst basert på ny teknologi. Ingen av de nordiske land er store nok til å bygge opp et velfungerende venturemarked som utelukkende fokuserer på eget marked – en viktig forutsetning er derfor muligheten til å drive en effektiv grenseoverskridende venturevirksomhet uten hindere. Samtidig er det viktig å etablere gode kanaler til avsetning av de virksomheter som venturemarkedet investerer i – for eksempel i form av en teknologibørs. Med en sterk teknologiplatform utgjør de nordiske land et område som kan bygge opp et venturemarked av internasjonal klasse.

Slik skattereglene i de nordiske land (muligens med unntak av Danmark) er i dag, er det i realiteten umulig å etablere et venture fond i ett av landene med investorer fra de andre landene. Hvis alle land skal delta i et venture fond, løses det i dag ved å etablere fondet på for eksempel Guernsey. Det sies at Danmark kan by på noe nær samme fordeler som Guernsey. Det skal visstnok være skattereformer på gang i andre nordiske land (deriblant Norge) som vil gi tilsvarende muligheter.

Beskrivelse av grensehinder:

Venturemarkedet i alle nordiske land er i betydelig grad drevet av offentlig støtte i form av såkornmidler til inkubatorer og etablering av offentlig eide finansieringsvirksomheter (Industrifonden i Sverige, Argentum i Norge, SITRA og Finnish Industry Investment i Finland og New Business Fund i Island). Argentum, Finnish Industry Investment og SITRA er til en viss utstrekning involvert i grenseoverskridende aktiviteter. De øvrige finansieringsenheter er stort sett ikke involvert i grenseoverskridende aktiviteter i Norden noe som i stor grad skyldes lovgivningssmessige begrensninger.

Forslag til tiltak:

Følgende fellesnordiske initiativer kan bidra til å skape et velfungerende venturemarked og løfte de nordiske økonomiers kapasitet til å skape teknologibasert vekst:

1. Lovgivningsmessige begrensninger i finansieringsenhetenes muligheter til å delta i grenseoverskridende aktiviteter bør fjernes.

2. Finansieringsenhetenes oppfordres til å medvirke til en styrking av det fellesnordiske venturemarked.

3. Nordisk Investeringsbank anmodes om å medvirke til en styrking av det felles venturemarked, evt. ved å skape en gearingsfacilitet, hvor grenseoverskridende nordiske venturefond kan få lån (i likhet med den amerikanske SBIC-ordning).

4. Det nedsettes en arbeidsgruppe med deltagelse av alle de nordiske finansieringsenheter, Den Nordiske Investeringsbank og Nordisk InnovationsCenter med henblikk på å avdekke potensialet.

5. En annen sak er at Vækstfonden, 6 AP, Fininvest og Argentum i dag kun kan investere lokalt. Dette bør endres – deres mandat må utvides til også å kunne omfatte investeringer i andre Nordiske land. Dette er viktig!!

5. Tema: Godkjenning og merking av produkter

Godkjenning og merking av produkter kommer høyt opp på listen over grensehindere. Hvis det skal være mulig å utveksle varer og tjenester fritt i regionen, er det av avgjørende betydning godkjenning og merking av produkter harmoniseres og standardiseres. Dette er noe av grunnsteinen i EUs indre marked, men harmoniseringen er langt fra komplett på alle områder. Dette kan ta tid og det er ingen grunn til å vente på at EU-harmoniseringen en gang kommer på plass. Dette arbeidet er svært bransjerettet og bør skje innenfor rammen av et samarbeid mellom de lokale bransjeforeninger og de offentlige kontroll- og standardiseringsverk.

Legemiddel og sunnhetsprodukter

Hvert land har sin egen legemiddelmyndighet og næringsmiddelkontroll med hver sine regler.

Beskrivelse av grensehinder:

- Godkjennelse av produkter i et land gjelder ikke i de øvrige nordiske land
- Ulike krav til merking, informasjonsmateriale og design/trykking av emballasje
- Forskjellige regler for distribusjon
- Ulike tilskuddsmønstre og prissetting
- Ulike momssatser

Fra NMR rapport om konkurransekraft i Norden – TemaNord 2000:537
Forskelle i nationale tilskudsmønstre er en afgørende barriere for vores produkter
DBC International har udviklet en speciel behandlingsmetode og tilsvarende teknisk udstyr til behandling af smertepatienter med ryg- og nakkesmerter. Denne specielle behandlingsmetode modtager ikke tilskud fra alle de nordiske landes offentlige sygesikringer med den konsekvens, at virksomheden har meget begrænsede muligheder for afsætning til de lande, som ikke giver tilskud.
Kilde: Interview med CEO & Medical Director Simo Taimela, DBC International

Norske regler for kosttilskudd skiller seg fra tilsvarende EU-regler. Kosttilskudd som inneholder en viss andel vitaminer klassifiseres som legemiddel i Norge mens det klassifiseres som næringsmiddel i EU

Forslag til tiltak:

Gjennomgang av nordiske godkjennings- og merkingsregler på legemiddelområdet med sikte på harmonisering. En godkjennelse i et nordisk land skal være gyldig i de andre nordiske land.

Bygg- og anlegg

Beskrivelse av grensehinder:

- Forskjellige krav til autorisasjon og sertifikat ved ulike typer arbeid
- Forskjeller i mål, standarder og kvalitetskrav til materialer og konstruksjoner

- VVS-bransjen – ulike autorisasjonskrav mellom Norge/Sverige og Sverige/Finland samt ulike tekniske standarder mellom Sverige/Finland
- Forskjeller på mål og standard på trevirke mellom Norge/Sverige
- Ulike kvalitetskrav på byggemateriell mellom Sverige og Finland – finske produsenter må gjennomføre ekstra tester for å tifredsstille kvalitetskrav i Sverige
- Spesielle norske krav sertifikat for el-montering

Forslag til tiltak:

Her burde det være store muligheter for bedre samordning og harmonisering. I første omgang burde det foretas en mer omfattende kartlegging av de ulike grensehindere og så blinke ut noen det burde være mulig å avskaffe. VVS og El-bransjen peker seg ut i tillegg til standarder og kvalitetskrav på bygningsmateriell. Bransjeorganisasjoner og offentlige kontrollorgan bør samordne dette arbeidet.

Regler for byggematerialer og konstruksjon av trehus

Både nasjonale og internasjonale regler har stor betydning for valg av materiale ved bygging av større hus. Reglene stipulerer retningslinjer og nivåer for byggverk når det gjelder utforming, materialegenskaper, materialsamvirke, sikkerhet etc..

Utviklingen av byggeregler har vært restriktive når det gjelder tre og spesielt konstruksjon av høye trebygninger. Dette er myket opp noe i et EU-direktiv fra slutten av 1980-årene "Construction Products Directive – CPD" hvor det blir sett mer på funksjonen til bygningen som helhet og ikke på de mer detaljerte deler og materialer.

Beskrivelse av grensehinder:

I følge CDP skal et antall ulike sikkerhetsaspekter belyses ved konstruksjon av byggverk og da først og fremst når det gjelder brannforskrifter. I dag finnes det tekniske løsninger for å løse brannkrav ved anvendelse av tre i høye bygninger.

En svensk rapport fra Trätek 2002 viser at europeiske og nordiske land har tolket direktivet og ulike brannforskrifter forskjellig når det gjelder å anvende tre i høyere bolighus. Tekniske løsninger finnes kun i et fåtall land og dette begrenser også muligheten til å anvende trematerialer.

Som nevnt må en byggherre vise at byggverket totalt sett oppfyller kravene til CDP. En måte å gjøre dette på er å anvende CE-merkede produkter. For å få et produkt CE-merket må det godkjennes av et av EUs sertifiseringsorgan og det får da European Technical Approval (ETA) i tråd med European Technical Approval Guidelines (ETAG). Det gjenstår imidlertid mye arbeid før guidelines for treprodukter er utarbeidet, samtidig som overgangsregler for en rekke produkter er i ferd med å gå ut. Dette kan føre at man står uten CE-merking for en rekke treprodukter når overgangsreglene går ut – noe som klart begrenser markedsmulighetene.

Forslag til tiltak:

Etablere en nordisk arbeidsgruppe som tar initiativ til harmonisering av de nordiske lands regler for anvendelse av trematerialе ved konstruksjon av bygninger. Dette gjelder harmonisering og standardisering av bestemmelsene i CDP og da spesielt i forhold til brannforskrifter.

Samme gruppe bør se på CE-merking av de enkelte treproduktene og sammen med bransjen snarest starte en prosess for utarbeidelse av guidelines før de ulike overgangsregler går ut.

På bakgrunn av rapporten fra Trätek 2002, er det naturlig at Sverige tar det første initiativ da det fremkommer at Sverige er et av de land som har de minst restriktive bestemmelsene i Europa. Ved å ligge i forkant kan nordiske land påvirke tolkingen og harmoniseringen av de europeiske reglene for anvendelse av trematerialе i bygninger.

Miljømerking/sertifisering

Beskrivelse av grensehinder:

Bruk av forskjellige nasjonale frivillige merkingsordninger. Disse ordningene, som kan være av mer eller mindre statlig karakter (jf. f.eks. Ø-merket i Danmark med KRAV-merket i Sverige), er nasjonale i karakter og tar i liten grad hensyn til utveksling over grensene. Dette er uheldig både for produsenter og for forbrukerne som må betale mer for varene, delvis pga. et segmentert marked og delvis i de tilfeller hvor varene skal gjennom to separate sertifiseringsordninger.

Forslag til tiltak:

Satse på de samme merkinger og de samme bakenforliggende parametre, slik at ordningene og varene profileres på begge sider og dermed gjør markedet større.

Førstehjelp- og brannslukkingsutstyr – ulike kvalitetsnormer

Beskrivelse av grensehinder:

- Ulike kvalitetsnormer
- Ulike sertifiseringsmerker
- Standarder for informasjon

Fra NMR rapport om konkurransekraft i Norden – TemaNord 2000:537
Uens kvalitetsnormer og tekniske standarder blokerer for nordisk mærkning
Den svenske virksomhed Akla fremstiller førstehjælpsudstyr. Virksomheden har flere gange forsøgt at eksportere sine produkter til de andre nordiske lande. Men Arbejdstilsynet i Finland, Sverige, Norge og Danmark arbejder med forskellige kvalitetsnormer og certificeringsmærker, hvilket besværliggør eksport til de andre lande. Dette har medført, at virksomhedernes afsætning i denne niche-branche er meget nationalt afgrænset. I Sverige findes der Akla og Cederroth, mens i Danmark sidder Falck og Danplast og tildels også Cederroth på markedet. Aklas direktør Erik Kjöller, som sidder i den svenske brancheforenings bestyrelse, siger:
"Jeg har flere gange taget netop dette tema op, men konkurrenterne sidder der også, og så er det jo svært at blive enige om ens fodslag for, at arbejdstilsynene skulle godkende udfra samme kriterier og normer i de fire lande. Der hersker en vis grad af protektionisme i de enkelte lande. I Danmark, Norge og Finland har man ikke så høje standarder for information om førstehjælpsudstyr som i Sverige."
Interview med VD Erik Kjöller, Akla AB

Forslag til tiltak:

Kontrollmyndighetene (bl.a. arbeidstilsynene) og bransjen bør gå gjennom de ulike normer og standarder med sikte på samordning og felles regelverk.

Legal metrologi (kontroll av måleinstrumenter)

Beskrivelse av grensehinder:

De nordiske land har en stor produksjon av måleutstyr av denne karakter. Innenfor Norden er det spesielle nasjonale krav til eksempelvis godkjenning av justeringer og prøvemetoder, og det er behov for harmonisering. EU er i gang, men kan først ventes ferdig om mange år. Det er imidlertid ingen grunn til at ikke Norden kan gå foran. Det deles opp i to kategorier instrumenter:

- Juridiske måleinstrumenter som taxametere, alkometere for testing av bilførere etc.
- Tekniske måleinstrumenter som måler forbruk av vann, elektrisitet o.l.

Måleinstrumenter som vekter må være nasjonalt kalibrert og plombert – hvis en kjøpmann i Øresundregionen ønsker å kjøpe en brukt vekt fra nabolandet må denne kalibreres og plomberes på ny.
En dansk tankbil kan ikke kjøre til Sverige for å levere olje – både tekniske og juridiske hindringer.

Forslag til tiltak:

- Avtale felles nordiske krav til kontrollsystemene for å hindre unødvendig ressursbruk
- Følge opp nedsatt arbeidsgruppe som behandler saken

Ulike nordiske systemer for gjenvinning og pant på drikkevareemballasje

Beskrivelse av grensehinder:

I følge EUs emballasjedirektiv skal alle gjenvinningssystemer for emballasje være åpne for alle aktører og være utformet slik at det ikke medfører handelshindere eller konkurransevridning. Til tross for direktivet møter mange foretak og privatpersoner problemer når de vil selge eller kjøpe drikkevarer samt pante emballasjen i de ulike nordiske land.

Kommerskollegiet i Sverige har utarbeidet en egen rapport om disse spørsmål i oktober 2003 med tittel "Potentiella vinster för miljö, konsumenter och den inre marknaden av att samordna

återvinnings- och retursystem för dryckesförpackningar inom EU/EES". Rapporten peker på en rekke hindere og konkurransevridende elementer og fremmer bl.a. forslag som

- Samordning av den såkalte "pantclearingen" i et system som garanterer konkurransenøytrale rammevilkår
- Merkingskrav bør utformes mer fleksibelt
- Teknisk mulig å samordne et nordisk system med EAN-koder

Forslag til tiltak:

Følge opp rapporten og konklusjonene fra Kommerskollegiets rapport i form av en nordisk arbeidsgruppe med representanter fra konkurransemyndighetene, handelen, drikkevareindustrien, emballasjeprodusentene og retur/gjenvinningsselskapene.

6. Tema: Tollproblematikk

Det finnes i prinsippet ingen tollbarrierer mellom Sverige, Danmark og Finland slik at de vesentlige problemer oppstår ved den norske grensen.

Tollforretningsgebyrer og tungvinte betalingsordninger

Beskrivelse av grensehinder:

- Stort antall statistiske nummere som gjør klassifiseringen besværlig
- En rekke *krångeltullar* med lave tollsatser som verken gir særlige inntekter eller beskytter det nasjonale markedet
- Ved kommersiell transport mellom Norge og Sverige har en avgift blitt debitert når tollklarering skjer etter kontortid
- Tungvinte og tidkrevende tollprosedyrer – liten bruk av elektroniske ordninger
- Tildels uklart og vanskelig tilgjengelig regelverk – spesielt problem for SMB
- Passering av ubemannede grenseoverganger – spesielt problem i de nordlige delene av Norge, Sverige og Finland

Forslag til tiltak:

- Det norske og svenske tollvesenet har satt i gang et arbeid med å tillempe avgiftshåndteringen på samme måte. Det tas en avgift for blanketthåndtering mens elektroniske klareringer blir avgiftsfrie. Dette arbeid følges opp med sikte på iverksettelse i 2004. Ytterligere hindere for kostnadseffektive løsninger bør inkorporeres i en felles arbeidsgruppe og koordineres nordisk hvor dette er naturlig
- Følge opp pilotprosjekt mellom Norge og Sverige innefor rammene av Servicetrappan (SE) og Autorisasjonsordningen (NE) om passering av ubemannede grenseoverganger
- Forenkling i form av periodiske deklarasjoner
- Gjennomgang av tollsystemet medsikte på reduksjon av statistiske nummere og fjerning av lave tollsatser på en rekke produkter

Moms ved tilfeldig import og deposisjonskrav ved tidsbegrenset import

Beskrivelse av grensehinder:

- Hittil har entreprenører i bygg- og anleggsbransjen måttet deponere importavgifter ved grensen for maskiner som skal brukes en begrenset periode i nabolandet (Norge/Sverige). Hoveddelen betales tilbake etter tilbakeførsel men det representerer en betydelig likviditetsbelastning
- Deposisjonskrav for norske maskiner og kjøretøy som importeres til EU for å repareres eller bearbeides

Forslag til tiltak:

Tollverket og skattemyndighetene er i gang med å se på alternative løsninger og felles informasjonsmateriale på de nordiske språk – dette arbeid følges opp.

7. Tema: Moms – ulike satser og administrative prosedyrer

Selv om de generelle momssatsene i utgangspunktet er relativt like i de nordiske land – 25 % i Sverige og Danmark, 24 % i Norge og op till 22 % i Finland – har landene en rekke ulike grupperinger med differensierte momssatser. Dette fører til ulik prissetting og medfølgende konkurransevridning på en rekke produkter og tjenester. I tillegg leder ulike administrative regler for beregning og innkreving til stor irritasjon, ekstra kostnader og papirarbeid.

Beskrivelse av grensehinder:

- Forskjellige momssatser på samme type varer og tjenester – som eksempler kan nevnes legemidler og hotel- og restauranttjenester. Disse forskjeller blir lett oppfattet som nasjonal proteksjonisme og bør kunne avskaffes innen Norden
- Tungvinte prosedyrer for momsrefusjon ved innførsel av varer – mye papirarbeid og byråkrati som ofte fører til likviditetsbelastninger
- Ulike regnskapsmessige krav og innberetningsmessige prosedyrer til myndighetene
- Momsdeponering ved tidsbegrenset import av anleggsmaskiner mellom Norge og Sverige – forslag til løsning fremmet gjennom Interreg IIIa prosjekt og overenskomst i Østersund september 2003

Forslag til tiltak:

I en tid med et stadig større antall nordiske sammenslåinger og sentrallagre, bør det settes krefter inn på å harmonisere ulike momssatser og prosedyrer. Vel vitende om at dette kan ha store økonomiske og finanspolitiske konsekvenser bør det arbeides både kortsiktig og langsiktig. Kortsiktig bør det være mulig å forenkle og harmonisere de mer administrative prosedyrer og tekniske regnskapsmessige og innkrevingsmessige ordninger. Langsiktig bør det være mulig å tilstrebe like momssatser for de samme produkt- og tjenestegrupper etter retningslinjer for en tilsvarende EU-prosess.

Det er mulig å tenke seg arbeidet organisert gjennom en koordinerende overordnet styringsgruppe med mindre arbeidsgrupper på de enkelte delområder med direkte berørte aktører.

8. Tema: Skatt – identifisere unødvendige forskjeller

Overføring av underskudd og overskudd (Schlüter-rapporten)

Beskrivelse av grensehinder:

Det er viktig for et selskap at det kun behøver å betale skatt av sitt samlede nettoresultat og derved ha anledning til å motregne underskudd på tvers av grensen. Dette er i dag ikke mulig på grunn av forskjellene i sambeskatningsreglene i de nordiske land. Dette fører til mange manøvrer som opprettelse av holdingselskaper – selv om dette ligger innenfor lovens rammer er det uhensiktsmessige konstruksjoner og kostnadskrevende manøvrer som går ut over konkurranseevnen.

Forslag til tiltak:

Endre de fellesnordiske forskrifter for sambeskatning slik at det er mulig å motregne underskudd i et datterselskap på tvers av grensen slik at det bare skattes av nettoresultatet. En slik mulighet for fradrag bør også gjeld et deleiet datterselskap.

Transfer pricing (Schlüter-rapporten)

Beskrivelse av grensehinder:

Med *transfer pricing* menes den pris som settes på varer, tjenester og kapital når det handles mellom ulike lands avdelinger eller interesseparter. Ved *transfer pricing* beregnes de enkelte lands skattemyndigheters del av kaken og det finnes nordiske forskrifter hvordan dette skal gjøres. Disse fungerer imidlertid ikke tilfredsstillende – dels er de ressurskrevende å administrere og dels er det en lang rekke usikkerhetsmomenter ved beregningen.

Fra rapport Over grænsen efter konkurrenceevne – TemaNord 2002:585

Et eksempel kan være, når et selskab i Danmark sælger et sæt produkter, som i praksis leveres fra selskabets afdeling i Sverige. Udfaktureringen kan ske enten fra den danske eller fra den svenske afdeling. Herefter skal der laves en værdiansættelse således, at henholdsvis den danske og den svenske afdeling får godskrevet den værdi, som den respektive afdeling antages at have indbragt.

Et andet eksempel kan være, at et firma på sin afdeling for forskning og udvikling i Norge gennemfører en specifik udviklingsindsats med henblikk på at kunne anvende resultatet i de ydelser, som sælges både i Norge og Sverige. Denne udviklingsindsats skal ligeledes vurderes: Hvilken værdi har den for afdelingen i Sverige?

Forslag til tiltak:

De nordiske lands skattemyndigheter må utarbeide klarere felles prinsipper og regler for verdiansettelse for varer og tjenester og et system slik at to lands myndigheter ikke setter forskjellig pris.

Ulike skatte- og regnskapsprosedyrer

Beskrivelse av grensehinder:

Regnskapsmessige regler, standarder og prosedyrer er forskjellig i de nordiske land. Selv om de regnskapstekniske prinsipper i stor grad er like, administreres de ofte forskjellig. Det er svært kostnadskrevende å sette seg inn i de forskjellige systemene og kjøre ulike regnskapssystemer – dette gjør at synergieffekter ved nordiske sammenslåinger går tapt. Dette gjelder ikke minst for de mindre selskaper.

Forslag til tiltak:

Harmonisering og standardisering av ulike regnskapsmessige regler, standarder og prosedyrer – ikke minst på det administrative plan.

Bedre koordinering av skatteinitiativer

Beskrivelse av grensehinder:

Det tas en rekke skatteinitiativ fra myndighetenes side som påvirker næringslivet – det kan være alt fra endring av enkelte regler til større skattereformer. Det tilstrebes en europeisk harmonisering, men dette er ikke en lett prosess. Både forutsigbarhet og klare skatteregler er viktig for næringslivets konkurranseevne. Ulike nordiske skatteregler fremstår ofte som et grensehinder – særlig hvis de er underlagt stadige endringer uten nordisk koordinering. De nordiske skattesystemer kan også bli presset av domino effekter fra andre skatteregimer med gunstige vilkår og dette kan lede til skjevheter og medfølgende selskapskonstruksjoner og strategisk skatteplanlegging. Felles nordisk koordinering og handling er her påkrevet.

Forslag til tiltak:

Koordinering og samordning av nordiske lands ulike skatteinitiativ – gjerne i form av en "nordisk skattekommisjon" som eventuelt kan etableres samen med en fast nordisk selskapsrettsgruppe.

9. Tema: Nordisk selskap – konkrete hindre før og etter etablering/overtagelsestidspunkt

Det er ikke mulig å etablere et egentlig nordisk selskap. Det skal være fullt selvstendige juridiske enheter i hvert land. Dette er det vesentligste problem og har en rekke negative konsekvenser for mulighetene for å oppnå både økonomiske, strategiske og organisatoriske synergieffekter i Norden. Forskjeller i nasjonale regler og prosedyrer over en bred front (innberetning, avgifter, regnskapsavleggelse m.m.) medfører uhensiktsmessige omkostninger. Det rammer særlig mindre virksomheter og virksomheter på terskelen til sin første internasjonalisering. Forskjellene oppfattes særlig uforståelige fordi de bakenforliggende prinsipper i selskaps- og skattelovgivningen i de nordiske land er ganske like.

Juridiske og kostnadsmessige problemer før og etter etablering

Beskrivelse av grensehinder:

Dette er beskrevet i en rapport fra dr.jur. Erik Werlauff i desember 1998 til NMR:

> "Lovmæssige hindringer for fusion og virksomhedsopkøb mellem virksomheder i de nordiske lande". I rapportens konklusioner hedder det bl.a. om forhindringer i forbindelse med fusions og overtagelsessituationen:
> "Grænseoverskridende fusion mellem selskaber er ikke selskabsretligt muliggjort, hverken på EU-retligt eller på rent nordisk plan. Ligesom mange overtagelser mellem selskaber i samme land sker gennem fusion, dvs. egentlig sammensmeltning, kan dette også være ønskeligt mellem selskaber i forskellige (nordiske) lande."
> "Der savnes en fællesnordisk, supranational selskabstype af ensartet indhold i alle de nordiske lande."
> "Det kan anbefales et fællesnordisk samarbejde om gennemførelse på EU-plan af udkastene til 10. selskabsdirektiv (om grænseoverskridende fusion) og 14. selskabsdirektiv (om grænseoverskridende flytning af et selskabs hjemsted)."
> Om koncernens grænseoverskridende virke efter overtagelsen konstateres flg. forhindringer for at Norden kan fungere som ét hjemmemarked efter at der har fundet fusion eller firmaovertagelse sted:
> "Generelt er det ikke muligt for virksomheden at anlægge en nordisk enhedsbetragtning og herved sin aktivitet i Norden som en aktivitet i ét land. Spørgsmålet er ikke reguleret i de enkelte landes selskabs- og koncernregler, og derfor er det heller ikke fællesnordisk reguleret."
> "Der mangler koncernretlige regler om et moderselskabs nærmere råderet og ledelsesret over datterselskaberne og om, hvornår moderselskabet kan komme til at hæfte for datterselskabernes gæld."
> "Der savnes fællesnordiske regler om sambeskatning og/eller koncernbidrag mellem selskaber, således at koncernen skattemæssigt kan betragtes som en helhed, der alene beskattes af sit samlede nettoresultat."
> "Det ville indebære fjernelse af nogle væsentlige hindringer, hvis man garanterede virksomhederne koordineret myndighedsbehandling, når de agerer i flere nordiske lande, og herved har brug for én eller anden myndighedsgodkendelse, ikke blot indenfor skatte- og konkurrenceområdet, men mere generelt. I sin yderste konsekvens kunne der etableres et "Nordisk Erhvervsråd - den fællesnordiske Erhvervsmyndighed" med ansvar for koordineringen, men også en lovfæstelse af myndighedernes pligt til parallel behandling af sager involverende flere landes myndigheder vil være et fremskridt."
>
> *Uddrag fra Rapportens konklusion og sammendrag s. 10–16.*

Sitater fra rapport Over grænsen efter konkurrenceevne – TemaNord 2002:585

Enorme ressourcer spildes hvert år

"Det ville være godt, hvis der kunne etableres et nordisk selskap. Det er særlig indberetninger, årsregnskaber, selvangivelser og fondsbørsnoteringer, som er udgiftsdrivende, når man ikke kan etablere ét selskap. Det vil altid være relevant at bibeholde de juridiske enheder, men etablering af et samlet selskab, som kan styres fra ét sted, vil være godt. Som det er i dag, er der store udgifter til at køre hele apparatet parallelt i hvert land. Det er enorme ressourcer der spildes på dette hvert år."

"Vi havde en forventning om at kunne etablere fælles dansk-svensk kontor – at der ville være gode menneskelige og organisatoriske synergieffekter i at lægge det sammen. Men der er vi blevet skuffede. Det har vist sig i praksis umuligt at finde synergieffekter. Der er utroligt mange forskelle i regler og love. Vi kunne slet ikke overskue det, og vi er nu tilbage ved at betragte det som to helt adskilte lande."

"I to af de nordiske lande har vi mindre en fem medarbejdere. Alligevel skal vi have komplette bestyrelser i alle de fire nordiske lande, vi har selskaber i. Det er jo latterligt."

Forslag til tiltak:

Etablering av en fast nordisk selskapsrettsgruppe som både ser på mulighetene for en gradvis tilpasning til et nordisk selskap og i tillegg koordinerer implementering av nye EU-regler på selskapsrettens område.

10. Tema: Offentlige innkjøp

Offentlige innkjøp er en stor del av de nordiske økonomiene og blir vurdert til rundt NOK 1 000 milliarder. Her finnes det store forretnings- og besparelsesmuligheter både for de offentlige instanser og næringslivet. Alle nordiske land er bundet av EU-direktivet men reglene implementeres på forskjellig måte og det er vanskelig å få informasjon og innsikt – spesielt for SMB

Beskrivelse av grensehinder:

- Tilgang til kompetanse og nettverk – mange *lukkede kretser* for å beskytte eksisterende mønster som ikke er åpen for fri konkurranse.
- Ulik implementering av EU-direktivet når det gjelder annonsering under terskelverdiene – dette er ikke et krav i Danmark mens det finnes regler for dette i Sverige og Norge
- Ulik praktisering av hvilke virksomheter som faller inn under direktivet – bl.a. kommunale selskaper
- Ulike klageinstanser og sanksjonsmuligheter – vanskelig å ta opp saker om likebehandling

Forslag til tiltak:

Nedsettelse av en nordisk arbeidsgruppe som ser nærmere på årsakene til den beskjedne nordiske anbudskonkurranse – her er det åpenbart både et informasjons/kompetansebehov og mer praktiske/juridiske hindere. I en arbeidsgruppe bør det inngå representanter fra departementene, konkurransemyndigheter og næringslivet. Det bør også vurderes hvordan EUs tvisteløsningsmekanisme for handelshindringer (SOLVIT) kan anvendes.

11. Tema: Bedre koordinering og spesialisering i forskning og utdannelse

I forlengelsen av gjensidig godkjennelse av kompetansebevis, bør utdannelses- og forskningsmiljøene koordineres med sikte på å utnytte og utvikle nordiske styrkeposisjoner på utvalgte områder. Med relativt begrensede ressurser i de enkelte nordiske land, er det viktig utvikle spisskompetanse og *centers of excellence* eller såkalte næringslivsclustere. Områder som bioteknologi, IT/kommunikasjon og energi/miljø blir nevnt som mulige sterke innsatsområder.

Beskrivelse av grensehinder:

- Manglende nettverk og kunnskap om ulike nordiske forskningsprogram
- Ulik struktur og organisering av samarbeid mellom forskningsråd, universitet og næringsliv i de nordiske land
- De ulike nordiske forskningsinstitutter er ofte etablert for å bistå nasjonale virksomheter med kompetanseoppbygging og løsning av konkrete tekniske og ofte nasjonale problem – nærhet, språk og nasjonal kunnskap skaper barrierer

Fra NMR rapport om konkurransekraft i Norden – TemaNord 2000:537
Bedre koordinering og specialisering i forskning og uddannelse
"Vi kan ikke klare os på industri og produktion alene. Det er de vidensintensive dele, som vi skal udvikle og konkurrere. Det kræver forskning og udvikling inden for meget specialiserede områder, ofte meget omkostningskrævende udviklingsprojekter. Der er store barrierer for at udnytte mulighederne på forskningsinstitutioner og teknologiske institutter i andre nordiske lande. Der er et stort behov for større koordination mellem de nordiske lande."
Adm. dir. Preben Egvang, FN Elektro

"Forskningsressourcerne bør udnyttes bedre. Vi skal have stærkere specialisering, for eksempel gennem koordinering og arbejdsdeling i Norden. Udgangspunktet må være de nationale særtræk."
Adm. dir. Harald Tyrdal, Narvesen

"Man bør samordne og opprioritere branchespecifik forskningspolitik i Norden, således at vi kunne profilere os ude i verden inden for madvarer som "the Scandinavian alternative", med mindre tilsætning og mere økologisk i stedet for "food from sweden." Man skal være fremadrettet og offensive på denne front, have samme eksportstrategi. Det ville være en klar styrkelse af vores muligheder."
Marketingchef Håkan Stolt, Arla

"Man bør gøre en samlet indsats for at højne uddannelses- og kompetenceniveauet. Vi har forskellige kompetencer. Derfor kan vi få stor gevinst ved at samarbejde om kompetenceudvikling. Skabe et nordisk eliteuniversitet for eksempel. I stedet for at konkurrere mod hinanden i Norden. Dette gælder inden for både tekniske uddannelser og management- og lederuddannelser."
Adm. dir. Åke Owesson, Aromatic

Forslag til tiltak:

Knytte nordisk forskning og innovasjon nærmere sammen og følge opp initiativ tatt i hvitbok om et "Nordisk forsknings- og innovasjonsrom" (NORIA). Dette bør forankres enda sterkere mot næringslivet og muligheter for kommersiell utnyttelse.

11. Rapporter og bakgrunnsmateriale

Nordbornas rättigheter – Slutrapport: Ambassadör Ole Norrback på uppdrag av Nordiska Ministerrådet. ANP 2002:719
- Omhandler vesentlig borgernes problemer ved flytting i Norden
- Peker på at myndigheter og borgere har nesten helt motsatt syn på grensehinderenes og problemenes eksistens
- Bra konsept med tema og konkrete eksempler

Fjernelse af grænsehindringer i Norden – En redegørelse fra den særlige repræsentant Poul Schlüter: 2003 Nordisk Ministerråd, København. ANP 2003:751
- Oversikt over konkret grensehindere – mandatet omfatter grensehindere for privatpersoner, men nevner også næringslivseksempler som legal meterologi, "Nordisk/Europeisk Selskap", overføring av underskudd/overskudd, *transfer pricing*

NMR Grænsebarrierer i Norden – Sammenfattende rapport. PLS Consult, november 1999
- Omhandler vesentlig barrierer for privatpersoner – stor innflytelse på næringslivet
- Peker på en rekke informasjonsbarrierer – fragmentert og ufullstendig informasjon på mange områder

Överenskommelse i Östersund 2003-09-29 om avskaffande av vissa gränshinder rörande yrkestrafiken i Norden og utredningen "Röjande av handelshinder". Norsk-svensk regionöverskridande Interreg IIIa projekt. Desember 2003
- Toll og merverdiavgifter – deposisjonskrav, aktiv foredling og passering av ubetjent grenseovergang, tollforretningsgebyrer
- Kjøretøybestemmelser – trailerlengder etc.
- Gjensidig aksept av maskinfører og kompetansebevis for sprengning

Econ analysis: Rapport 2003-062, Skat og lokalisering
- Skatt en av flere elementer ved valg av lokalisering
- Norden ikke gunstig sett ut fra den samlede skattemessige belastning
- Ulike regler i de nordiske land – hyppige endringer i skattelovgivningen gir usikkerhet og kan medføre bortvalg ved lokaliseringsbeslutninger

Konkurrencekraft i Norden, Muligheder og barrierer for erhvervsmæssig synergi i Norden. TemaNord 2000:537
- Meget sentral rapport med angivelse av spesifikke grensehindere etter omfattende undersøkelse blant ulike nordiske virksomheter
- Som det fremgår av foregående kartlegging kommer kompliserte lovverk, godkjennelse/merking av produkter, spesifikke forskjeller i punktavgifter og momsproblematikk ut på topp

Norden som en sammenhængende erhvervsregion – Konference 6. desember 2000. TemaNord 2001:529
Fremhever behov for samarbeid og informasjonsspredning om forskning og utvikling samt prioritering av felles nordiske områder/styrkeposisjoner
- Anbefaler harmonisering av mer tekniske områder som varemerking og godkjennelsesordninger – god signaleffekt for det nordiske samarbeide
- Burde også være mulig å ta små skritt på mer *high policy*-områder som harmonisering av skatter, avgifter sosial- og arbeidsmarkedsbestemmelser

Over grænsen efter konkurrenceevne, Udredning om betydningen af skatter- og selskabsretlige barrierer for virksomhedssammenlægninger og –køb over grænserne i Norden. TemaNord 2002:585
- Peker på at rettslige barrierer er et irritasjonsmoment og/eller forårsaker betydelige ekstraomkostninger – spesielt krav om selskapsrettslige etableringer i hvert land
- Manglende mulighet til å etablere et nordisk selskap fører til ekstraomkostninger ved separate selskaper men har langt mer vidtrekkende konsekvenser i driftsfasen

NORIA, Nordisk forskning och innovation – globalt ledande genom ökat samarbete (kortversion). En vitbok om att bygga ut Norden till en ledande region för forskning och innovation. Gustav Björkstrand oktober 2003
- Omhandler organisasjon, finansiering, incitament og instrument i det nordiske forskningssamarbeide – ikke så mye om konkrete grensehindere
- Peker bl.a. viktigheten av *Nordiske Centres of Excellence* som også bør kunne brukes til å avskaffe grensehindere

Lovmæssige hindringer for fusion og virksomhedskøb mellem virksomheder i de nordiske lande. TemaNord Lovgivning 1999:515
- Grenseoverskridende fusjon mellom selskaper er ikke selskapsrettslig muliggjort
- Det savnes en fellesnordisk, supranasjonal selskapstype med likeartet innhold i alle de nordiske land med fellesnordiske regler på områder som:
- Sambeskatning og/eller konsernbidrag
- Morselskapets råderett over datterselskaper
- Mulighet for å se på et nordisk konserns selskaper som en forretningsmessig enhet

Kortlægning af den teknologiske infrastruktur i Norden. Rapport udarbejdet af COWI for Erhvervsfremmestyrelsen.
- Oversikt over det eksisterende utbud av nordiske teknologiske institutter med statlig medfinansiering
- Barrierer i form av mandat om nasjonal kompetanseoppbygging, finansielle forhold og nærhet/språk

Skadelig skattekonkurrence i nordisk perspektiv. (A 1300/næring) Nordisk Råds 54. session, Helsingfors 29.-31. oktober 2002.
- Trekker frem eksempler på trekk ved de nordiske skattesystemer som bidrar til overveielse av flytting av beskatning av overskudd
- Ulike momssatser og avgifter viktig element i industriens konkurransevilkår

En slagkraftig og barrierefri Østersøregion? – "Spræng murbrokkerne væk !". Dansk Industri Juni 2003
Uhensiktsmessige lover og regler – spesielt skatt
- Langsomme og tungvinte tollprosedyrer
- Ulike nasjonale produktgodkjennelser
- Merking av produkter – kostbart (brukt som pengemaskin)

The Nordic and Baltic Regions – A common market for construction and management of housing. Forfatter: Bengt Nyman. Stockholm, 15 June 2003.
- En mengde offentlige og private krav ved registreringer
- Sertifiseringer og godkjennelser som ikke er begrunnet ut fra sikkerhet, helse eller miljø

Nordiskt Näringspolitiskt Samarbetsprogram 2002-2005: Nordic Collaboration Programme on Industrial Development Policy. ANP 2001:729
- Minske grenseoverskridende transaksjonskostnader

Barrierer og muligheder for e-forretninger i nordiske SMV. Analyse baseret på eksisterende undersøgelser. TemaNord 2003:551
- Vesentlige barrierer er manglende sikkerhet og for langsom og ustabil datakommunikasjon

Norden som hemmamarknad. Integrasjon av det nordiska näringslivet. Rapport från näringslivskonferense i Stockholm den 20 maj 2003, med anledning av Sveriges ordförandeskap i Nordiska Ministerrådet med bl.a. Undersökning av små nordiske företags erfarenhet av gränsbarriärer av Emma Forsberg og Malin Nordh
- God eksempelliste på ulike hindere, vanskelig å finne og tolke informasjon
- Savn av et *Nordisk selskap* – organisasjon i hvert land med ulik skatte/selskapslovgivning
- Toll og tollprosedyrer (Vesentlig Norge)
- Pris- og markedsreguleringer (Vesentlig Norge)

Den Skandinaviska Arenan – Statusrapport april 2002
- Bred rapport som omhandler mange sektorer - ikke spesifisert spesielle grensehindere på næringslivets område

Handlingsplan för en fördjupad integration mellan Norge och Sverige: Den norsk-svenska arbetsgruppen för ökad integration 12 maj 2000. Statusrapport 25. januar 2001
- Grensehindere for både privatpersoner og næringsliv
- Mange skatt- og tollproblemer
- Konkurransehindere/statsstøtte
- Offentlig innkjøp – bedre nordisk nettverk og informasjon om regelverk

Fremme av økt integrasjon mellom Norge og Finland. Den norsk-finske arbeidsgruppen for økt integrasjon 30. oktober 2001
- Manglende informasjon om offentlige innkjøp
- Praktiske problemer ved betaling av toll og merverdiavgift
- Besiktning og førersertifikat for anleggsmaskiner

OECD Territorial Reviews, Öresund, Denmark/Sweden
- Assymmetri i de nasjonale skattesystemene
- Behov for øket samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og bedrifter

Öresund – en region blir til. Rapport utarbetat av den danska och den svenska regeringen. Mai 1999
- Omfattende basisrapport om behovet for integrering på en rekke områder

Integration med förhinder? Aspekter på integrationsprocessen i Öresundsregionen, The Copenhagen Institute for Future Studies, Jessica Panke
- Mest om privatpersoner

Rapport om barrierer for integration i Øresundsregionen. Øresund Industri & Handelskammare, December 2001
- Meget relevant *Top Twelve* – liste over barrierer:
- Reglene på skatte-, sosial- og arbeidsmarkedsområdet
- Skatteregler m.m. – sett fra virksomhetenes side
- Den felles valuta

Näringslivets Öresundsindex 2003. Rapport utarbeidet for Øresund Industri & Handelskammare av Copenhagen Economics Mai 2003
- Overordnet konklusjon om at integrasjonen er stagnert ut fra et næringslivsperspektiv
- Et visst skifte av fokus fra samarbeide til samhandel

Integrationsfrämjande mellan Sverige och Finland. Den finsk-svenska arbetsgruppen för økad integration 9. juni 2000. Statusrapport/arbetspapper svensk UD 4. mars 2003
- Felles besiktningsregler og førersertifikat for maskiner
- Patentspørsmål
- Offentlige innkjøp

Gränshinder i Norden ur ett Ålandskt perspektiv. Ålands landskapsstyrelse, Mariehamn mai 2003
- Agenturproblematikk
- Skattegrenseproblematikk

Potentiella vinster för miljö, konsumenter och den inre marknaden av att samordna återvinnings- och retursystem för dryckesförpackningar inom EU/EES. Yttrande 2003-10-31. Kommerskollegium National Board of Trade. Dnr 100-419-2003.
- Forslag til samordning av den såkalte *pantclearingen* i et system som garanterer konkurransenøytrale rammevilkår
- Merkingskrav bør utformes mer fleksibelt
- Teknisk mulig å samordne et system med EAN-koder

Diarielista Hinder – LandHinder i Norden (exkl. Sverige), de baltiska länderna och Polen från november 1997. Kommerskollegium, Bengt Agild, 2003-11-20.
- TBT-forskrifter
- Skatter og avgifter
- Toll- og tollprosedyrer

Rapport om nordisk tv-samarbejde

Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget i Nordisk Råd
Udarbejdet af arbejdsgruppen om nordisk tv-samarbejde

1. Baggrunden for arbejdsgruppen

Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg nedsatte på sit møde den 2. februar 2004 en arbejdsgruppe, som skulle forberede Kultur- og Uddannelsesudvalgets arbejde med nordisk tv-samarbejde.

Baggrunden var rek. 32/2002, hvor det hedder:

> Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer
>
> 1) *at* virke for at finde løsninger inden for rammerne af det nordiske samarbejde og i landene, som bidrager til, at offentligheden i de nordiske lande i øget grad får muligheder for at modtage de øvrige nordiske landes *public service*-kanaler
>
> 2) *at*, i god tid inden de analoge sendinger ophører, føre forhandlinger som bidrager til en løsning af spørgsmålet om ophavsret, og som sikrer, at alle aftaler om ophavsret og teknik på området skal være færdige, senest to år før de analoge sendinger ophører

Bl.a. som opfølgning på denne rekommandation udpegede Nordisk Ministerråd (kulturministrene) ambassadør Ole Norrback til at udarbejde en rapport. Rapporten "Varför syns inte nordisk TV i Nordbornas TV-apparater?" blev afleveret til Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) i januar 2004.

Der er tidligere udarbejdet en række rapporter:
- "Public Service i Norden", del I, november 2000 og del II, februar 2001. Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde (KM-gruppen)
- "Grannlands-TV vid övergången till digitale sändingar", oktober 2001

Arbejdsgruppen bestod af:
Formand Frode Sørensen, Danmark, Den Socialdemokratiske Gruppe
Ragnar Erlandsson, Åland, Midtergruppen
Raymond Robertsen, Norge, Den Konservative Gruppe
May Elisabeth Hansen, Norge, Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe

Arbejdsgruppen har holdt følgende møder:
- 10. marts 2004 i Stockholm, hvor man også havde møde med viceformand i Nordisk Film- og TV-fond, tv-afdelingschef Finn Rowold, Danmarks Radio, og Nordvisionssekretær Steffen Johanssen, Nordvisionen
- 14. april 2004 i Helsingfors
- 1. juni 2004 i København, hvor man også fik en redegørelse for *public service* begrebet af lektor Ph.D. Henrik Søndergaard
- 30. juni 2004 i Tromsø, hvor hele udvalget holdt møde med udreder ambassadør Ole Norrback og tv-afdelingschef Finn Rowold
- telefonmøde den 25. august 2004

2. Arbejdsgruppens konklusioner set i forhold til mandatet

Arbejdsgruppen skal fremsætte forslag til, hvordan Kultur- og Uddannelsesudvalget kan arbejde videre med spørgsmål om nordisk tv-samarbejde.

Arbejdsgruppen har efter granskning af tidligere rapporter, Ole Norrbacks rapport og møder med fagfolk konkluderet, at debatten om nordisk tv-samarbejde må finde en afslutning. Både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd (kulturministrene) har i det seneste årti gentagne gange forpligtet sig til at sikre det nordiske nabolands-tv uden at der dog er fundet en løsning, der omfatter ubegrænsede muligheder for at se nabolandes *public service*-kanaler.

Arbejdsgruppen kan konkludere, at der stadig er et betydeligt politisk ønske om, at man kunne sikre nordisk nabolands-tv i kraft af muligheden for alle nordiske borgere at se de øvrige nordiske landes *public service*-kanaler eller i kraft af at skabe en nordisk tv-kanal.

Ønsket bunder i kulturpolitiske ønsker om at fremme den nordiske sprogforståelse og det nordiske kulturfællesskab.

Arbejdsgruppen konstaterer, at overgangen til digitale sendinger vil muliggøre et større programudbud for større dele af befolkningen. På nuværende tidspunkt har 79 % af den danske befolkning mulighed for at købe kabel- eller satellit tv. I Finland gælder det 53 %, i Island 18 %, i Norge 69 % og i Sverige 67 %.

Arbejdsgruppen har i sit arbejde konstateret, at der findes et problem med forståelsen af de nordiske nabosprog. Det betyder, at nordboerne reelt har behov for tekstning for at kunne forstå de andre nordiske landes tv-programmer, hvilket vil være en betydelig udgift til en fælles kanal. Arbejdsgruppen ser dog en mulighed for at forbedre forståelsen, hvis man tænker på programmer, som er tekstet på programmets sprog, f.eks. med henblik på hørehæmmede.

Arbejdsgruppen finder imidlertid ikke anledning til at stille så vidtgående forslag som at oprette en nordisk tv-kanal eller at stille krav om et nordisk *must carry*-princip. Begrundelserne for dette findes i nedenstående, hvor der også redegøres for de mere beskedne forslag, som arbejdsgruppen vil stille.

Public service

Arbejdsgruppen har ført en debat om *public service*-begrebet. Arbejdsgruppen er enige om, at de nordiske samfund har brug for et åbent og alsidigt kommunikationssystem, særligt da de nordiske markeder er relativt små og man derfor ikke kan forvente, at private udbydere kan producere kvalitetsfjernsyn på kommercielle vilkår.

Arbejdsgruppens medlemmer er enige om, at *public service*-forpligtelsen også må omfatte underholdning for den brede befolkning, hvilket er i overensstemmelse med, hvordan den defineres af de nordiske landes *public service*-kanaler.

3. Samarbejde mellem de nordiske *public service* kanaler

En nordisk tv-kanal

Der har i de seneste to årtier været tanker om at oprette en nordisk tv-kanal. Arbejdsgruppen konstater, at det vil kræve ganske store økonomiske ressourcer at skabe en nordisk tv-kanal.

I 1993 afgav de daværende fem *public service*-virksomheder i Norden en rapport om oprettelse af en nordisk satellitkanal, som skulle sende programmer med en stor spændvidde, Nordstjärnan. Finansieringen blev foreslået som en kombination af betalings-tv og støtte i opstartsperioden. Det blev på daværende tidspunkt vurderet, at det ville koste 100 MSEK pr. år at få kanalen tekstet på fire sprog, hvilket man foreslog, at de nordiske regeringer skulle betale. Oversættelsesomkostningerne vil være steget pga. prisstigninger, og da der sendes flere timer i døgnet.

En nutidig vurdering af Nordstjärnans omkostninger vil udover tekstning være, at det ville koste 500 mio. DKK at starte den og 500 mio. DKK til drift. Det vil kræve en seerandel på 4 % for at være selvfinansierende (til sammenligning kan det nævnes, at NRK 2 og DR 2 ligger på dette niveau).

På baggrund af dette konkluderer et flertal i arbejdsgruppen, at det vil være urealistisk at stille forslag om oprettelse af en nordisk tv-kanal.

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppes medlem af arbejdsgruppen mener imidlertid, at man skal arbejde videre med at etablere en fælles nordisk tv-kanal, da teknologien muliggør det og presset på nordisk sprog og kultur gør det vigtigt med en sådan kanal.

Det eksisterende nordiske tv-samarbejde

Arbejdsgruppen har i sit arbejde orienteret sig i det eksisterende nordiske tv-samarbejde, som er ganske velfungerende, når det drejer sig om at sikre produktion af tv (og film). Samarbejdet finder primært sted mellem *public service*-kanalerne (Nordvision, Nordisk Kabelfond m.fl.) og gennem Nordisk Ministerråd (Nordisk Film- og TV-fond).

Arbejdsgruppen finder, at det nordiske samarbejde som finder sted mellem *public service* kanalerne, er meget velfungerende, men at det selvfølgelig vil kunne forbedres yderligere.

Arbejdsgruppen beklager, at nyheder fra de andre nordiske lande ikke har nogen fremtrædende plads på trods af samarbejde mellem *public service* kanalernes nyhedsredaktioner via Nordvisionen. Arbejdsgruppen så gerne, at nyhedsredaktionerne lagde større vægt på dækning af samfundsudviklingen i de øvrige nordiske lande og ikke kun fokuserer på større begivenheder.

Arbejdsgruppen vil endvidere lægge vægt på, at opfordre til at der samarbejdes om nordisk børne-tv. Arbejdsgruppen vil pege på, at netop programmer til børn og unge vil være et oplagt samarbejdsområde, hvor man kunne udnytte frie frekvenser til at oprette en børnekanal.

Tekst-tv

Der har i mange år eksisteret nordisk udveksling af tekst-tv-sider, som siden er blevet forældet, da teleselskaberne nedlagde den relaterede dataoverføringstjeneste. Kontaktutvalget for Internett i de nordiske kringkastingsselskapene, KINKS, besluttede på et møde den 10. september 2002 at løse de tekniske problemer om tilgængelighed af nordiske tekst-tv-sider.

NRK, som er projektleder på implementering af nordisk tekst-tv, oplyser, at der er sket betydelige fremskridt før sommeren 2004. Man forventer, at starte sendinger snarest.

Forslag

Sekretariatet foreslår, at Nordisk Råd henvender sig til de nordiske *public service*-kanalers tv-direktører, som holder årlige møder.

Konkret foreslår sekretariatet et brev, som indeholder følgende:

- Positiv tilkendegivelse overfor det eksisterende samarbejde
- Erkendelse af at tankerne om en overordnet nordisk kanal må høre op
- Opfordring til endnu større samarbejde om nordisk børne-tv, evt. en nordisk børnekanal
- At *public service*-kanalerne sikrer nordisk tekst-tv
- At tv-direktørerne opfordrer nyhedsredaktionerne til i højere grad at dække den almindelige samfundsudvikling i de nordiske lande

4. Et nordisk *must carry* princip

Det har tidligere været opfattelsen, at overgangen til digitale sendinger ville sikre, at alle nordiske borgere fik tilgang til nabolandenes kanaler, og at distributørerne kunne pålægges at løse opgaven. Imidlertid må arbejdsgruppen konstatere, at der i EU-lovgivningen findes regler, som umuliggør at indføre et krav om, at de nordiske landes tv-kanaler skal distribueres til de øvrige nordiske lande. Endelig sætter privatiseringen af distributionen af tv en begrænsning på, hvilke krav der kan stilles fra politisk hold.

To undersøgelser foretaget indenfor de seneste år viser, at der er behov, men et lille behov for adgang til nabolandenes tv-kanaler: 1) "Grannlands-TV vid övergången till digitale sändin-

gar" (udarbejdet af Marina Österlund-Karinkanta, oktober 2001) og 2) "Nabolandssending i Norden" (udarbejdet af Alexander Peter Nielsen, TV-Medieforskning, Danmarks Radio, 1. april 2004).

Kabeldistributørerne oplever derfor ikke den store efterspørgsel, hverken i fokusgrupper eller ved vejledende afstemninger om indholdet af programpakker.

For kanaldistributørerne vil det selvfølgelig være et spørgsmål om overvejelser om udgifter til at klarere rettigheder set i forhold til efterspørgsel.

På baggrund af dette konkluderer arbejdsgruppen, at det vil være urealistisk at stille krav om et nordisk *must carry*-princip.

Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe mener, at alle kommercielle kanaler i deres koncession bør have et krav om et nordisk *must carry*-princip, og at muligheden for at gennemføre et sådant bør afprøves ved EFTA-domstolen.

Forslag

Arbejdsgruppen foreslår, at Nordisk Råd retter henvendelse til NorDig, som består af distributører, teleselskaber og *public service*-selskaber. I brevet henledes opmærksomheden på, at behovet for nordiske kanaler kan øges, når disse ikke længere kan modtages analogt via jordbaserede sendenet.

Endvidere opfordres distributørerne af tv-kanaler i Norden til at overveje flere forskellige programpakker, f.eks. en nordisk pakke, der kunne indeholde de redigerede internationale kanaler. Der skal gøres opmærksom på, at arbejdsgruppen er klar over, at disse kanaler kan have klausuler tilknyttet, men at man alligevel vil opfordre distributørerne til at undersøge mulighederne.

Endelig opfordres distributørerne til at overveje, hvordan man vil forholde sig til *pay per view* og forhandlinger om rettigheder, herunder også om der kan forhandles om priser pr. seer.

5. Det nordiske finansieringssystem

I alle de nordiske lande finansieres *public service*-kanalerne via licensbetaling fra forbrugerne. Endvidere har en del af *public service*-kanalerne kommercielle indtægter fra reklame.

Arbejdsgruppen konstaterer, at der både i EU-lovgivningen, blandt de kommercielle kanaler og blandt de kombinerede *public service*-kanaler findes holdninger til den kombinerede model som gør, at den kan forventes at komme under pres.

Forslag

Arbejdsgruppen foreslår, at Nordisk Råd sender brev til de nordiske regeringer og opfordrer til, at man tager en nordisk diskussion om licensfinansiering i fremtiden.

6. Overgang fra analoge til digitale sendinger

Arbejdsgruppen var repræsenteret på de nordiske tv-dage i Bergen den 5.-6. maj 2004. På denne konference blev der fremlagt forskellige modeller for overgangen til alene at udsende tv via digitale signaler.

Det fremgik, at det havde været en succes i Berlin-området, særligt da området var geografisk sådan, at alle kunne tage de digitale signaler via jordbaserede master, og da der havde været en massiv kampagne for at få befolkningen til at købe det nødvendige tekniske udstyr, og ikke mindst fordi der var blevet fastsat en endegyldig dato.

I Storbritannien var det ikke lykkedes, da der ikke var sat en fast dato for slutning af de analoge signaler, og da forbrugerne ikke kunne se nogen merværdi i digitale sendinger havde de ikke villet betale for at gå over til digitale sendinger, som blot var en meromkostning.

Norge har vedtaget en plan for overgang til digitale sendinger på baggrund af en stortingsmelding. Norges televisjon AS har fået koncessionen på driften. De analoge signaler afvikles inden 2007.

Der er opsat kriterier for afvikling af de analoge sendinger:

- Hele befolkningen skal have tilbud om digitale fjernsynssignaler
- Overgangen til digitalt fjernsyn må repræsentere en merværdi for seerne, og NRK's sendinger skal være et gratistilbud
- Anskaffelsesomkostningerne for modtageudstyr skal være begrænsede
- Publikum skal have reel tilgang til modtageudstyr og teknisk assistance
- Beredskabshensyn skal være tilfredsstillende varetagede
- Behovene til lokalfjernsynssektoren må være varetagede, og der må være en *åben kanal*

Arbejdsgruppen konstaterer, at der er store økonomiske interesser forbundet med overgangen fra analoge til digitale sendinger, både hos distributørerne af tv-kanaler, men også hos den industri, som fremstiller modtageudstyr.

Forbrugerne kan meget nemt blive taberne, da den tekniske udvikling er svær at forstå, særligt når det drejer sig om indkøb af udstyr.

Forslag

Arbejdsgruppen foreslår, at Nordisk Råd skriver til de nordiske landes regeringer og opfordrer dem til at overveje, hvorledes overgangen fra analoge til digitale sendinger i 2007/2008 skal varetages.

Der henvises til det norske eksempel, hvor der politisk er vedtaget en plan, som bl.a. forholder sig til forbrugernes omkostninger; og til Finland, hvor man har besluttet at oprette et digitalt servicecenter, som skal besvare basisspørgsmål.

7. Arbejdsgruppens indsamling af oplysninger

Arbejdgruppen indledte sit arbejde med at indhente de rapporter, som allerede er udarbejdet i regi af det nordiske samarbejde.

1. "Public Service i Norden", del I, november 2000 og del II, februar 2001

I rapporten "Public Service i Norden", del I, beskrives gældende regler for radio- og tv-virksomhed, for *public service*-virksomhed samt landenes metoder for finansiering.

I "Public Service i Norden", del II, redegøres for udviklingstendenser på radio- og tv-området og for aktuelle problemstillinger for *public service*-virksomhed.

Arbejdsgruppen har specielt hæftet sig ved følgende:

- At teknikken som er nødvendig for at modtage digitale sendinger vil betyde mulighed for et større udbud for alle, som må modtage de digitale sendinger på en af følgende fire måder: via satellit, kabel, jordbaserede sendemaster og bredbånd
- I alle de nordiske lande distribueres kabel-tv af private distributører, som har pligt til at videreformidle de landsdækkende *public service*-kanaler. Dette vil også gælde for digitale sendinger
- I de nordiske lande formodes det, at finansieringssystemet (de rent licensfinansierede kanaler og de kanaler, som kombinerer finansiering fra licens og reklamer) vil komme under pres fra EU's konkurrenceregler

2. "Grannlands-TV vid övergången till digitale sändingar", oktober 2001

Grannlands-rapporten har opgjort seertidsandelen for nabolandenes kanaler. Tallene svinger mellem 0,8 % (Sverige) og 2,7 % (Norge), dog undtaget finlandssvenskere og ålændinge. Arbejdsgruppen hæfter sig ved, at tallene er forbavsende lave.

Arbejdsgruppen hæfter sig ved rapportens påpegning af problemet med at betale for rettigheder ved overgangen til digitale sendinger. De analoge jordsendte signaler giver ikke anledning

til opkrævning af betaling for rettigheder i forhold til det såkaldte *overspil*. På nuværende tidspunkt går indtægterne fra rettigheder af de nordiske *public service*-kanaler på kabelsendinger til Nordisk Kabelfond. I rapporten behandles spørgsmålet om at indføre en *must carry*-forpligtelse for kabeloperatører i forhold til de nordiske nabolandes kanaler. Rapporten konkluderer, at det ikke er muligt at pålægge distributører dette.

Den samme konklusion nås i forhold til det digitale jordbaserede sendenet, hvor man mener, at det vil kræve for megen administration og store udgifter at *cleare* rettighederne for at sende den enkelte kanal i hele Norden. Men teoretisk ville det være muligt at overføre løsningen med aftalelicenser for videresprednin g i kabelnet til det digitalt terrestriske område. Men samtidig bemærkes det, at *must carry* på dette område vil indskrænke valgfriheden og at befolkningen vælger kabel-tv.

EU-lovgivning – infosoc-direktivet

Direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet; det såkaldte infosoc-direktiv.

Landenes lovgivning om ophavsret og ophavsretsbeslægtede rettigheder harmoniseres med særligt sigte på de nye digitale udnyttelsesmuligheder i informationssamfundet.

Nordvisionen

Arbejdsgruppen har konstateret, at der årligt samproduceres ca. 1.200 timer og udveksles ca. 1200 timers programmer (begge tendenser er stigende) indenfor syv programgrupper: Børn og unge, Drama, Fakta/Kultur, Nyheder, Sport, Underholdning og Undervisning. Alle programmer som samproduceres og udveksles tekstes, bortset fra børneprogrammer, som dubbes.

Nordisk tv-samarbejdsfond (Kabelfondet)

Fondens midler kommer fra at al betaling af ophavsrettigheder overdrages til fonden. Det beløber sig årligt til 60 mio. NOK, som fordeles til samproduktioner.

Nordisk Film- og TV-fond

Nordisk Film- og TV-fond består af et samarbejde mellem Nordisk Ministerråd, nationale filminstitutter og nationale tv-selskaber. Nordisk Ministerråd bidrager med 20 mio. DKK (budgetpost 1-2222-1). Fonden uddeler årligt ca. 70 mio. NOK til film- eller dramaproduktion, de øvrige midler kommer fra de øvrige parter.

Fonden skal fremme produktion og distribution af nordiske audiovisuelle værker (film og tv) inden for alle genrer af fiktion og kreative dokumentarfilm. Der tages særligt hensyn til produktioner rettet til børn og unge.

Nordisk grenseregionalt samarbeid. Gamle utfordringer og nye muligheter

Rapport fra Norsk institutt for by- og regionforskning
Utført på oppdrag av Kontrollkomiteen i Nordisk Råd

Forord

I dette notatet presenterer vi resultatene av et prosjekt vi har gjennomført for Kontrollkomiteen i Nordisk Råd. Prosjektet har hatt betegnelsen: "Granskning av de nordiske grenseregionale samarbeidsorganisasjoners arbeid de seneste fire-fem årene". Notatet inneholder svar på de seks spørsmål som Kontrollkomiteen hadde formulert som grunnlag for anbudsrunden, og noen råd eller anbefalinger vi gir på bakgrunn av informasjon og innsikt som vi har skaffet oss under arbeidet med prosjektet.

Oppdraget har vært gjennomført i perioden 26. mai til 26. august 2004. Notatet bygger dels på resultatene fra studier og analyse av en rekke dokumenter og publikasjoner som er produsert av eller for ulike organer innen organisasjonene Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, dels på samtaler med aktører knyttet til det grenseregionale arbeidsfeltet. Det er spesielt grunn til å framheve rapporterings-, styrings- og policy-dokumenter som den nordiske embetsmannskomiteen for regionalpolitikk – NERP – og grenseregionene selv har utarbeidet (årlige statusrapporter, årsmeldinger, handlingsprogrammer, midtveisevalueringsrapporten etc.).

Det er også grunn til å framheve verdien av informasjonen som grenseregionenes egne sekretærer/sekretariater har stilt til vår disposisjon, dels gjennom åpenhjertige og reflekterte svar – over telefon – på våre spørsmål i en ganske omfangsrik intervjuguide, dels ved samme imøtekommenhet ved våre to ansikt-til-ansikt intervjuer i Torshavn (NORA) og i København (Øresundskomiteen), og dels ved utførlige, skriftlige svar (Midtnorden-komiteen, Nordkalottrådet og Skjærgårdssamarbeidet). ARKO har av for oss ukjente grunner funnet å ikke besvare våre ulike og gjentatte henvendelser.

Notatet er skrevet av Sigrid Skålnes og Bjørn Moen med førstnevnte som prosjektleder. Kontaktperson for prosjektet i Nordisk Råds sekretariat har vært Kenneth Broman. Vi ga – på oppfordring – en kort orientering om framdriften i prosjektet for kontrollkomiteen da den møttes i Kristiansand 30. juni i år. Våre funn og et utkast til sluttrapport ble likeledes presentert for Kontrollkomiteen i Uddevalla 26. august.

Vi vil takke Kontrollkomiteen i Nordisk Råd for at de valgte NIBR til dette oppdraget, og for et godt og profesjonelt samarbeid undervegs i arbeidet med prosjektet. En særskilt takk går også til våre informanter som velvillig og vennlig brukte av sin knappe tid til å dele sine erfaringer og innsikter med vitebegjærlige granskere.

Oslo, september 2004
Jon Naustdalslid
Instituttsjef

Sammendrag

Oppdraget for dette prosjektet var å foreta en gransking av de nordiske grenseregionale samarbeidsorganisasjonenes[1] arbeid de siste fire-fem årene, gjennom å svare på seks spørsmål som ble stilt i anbudsinnbydelsen:

i) Har organisationerna bidragit till att identifiera och avskaffa gränshinder i regionen?[2]
ii) Är det ändamålsenligt att motta Interreg- och nordiska medel samtidigt?
iii) Är de existerande regionerna naturliga? Bör de utvidgas/inskränkas?
iv) Organisationernas roll och samarbete med övriga aktörer i regionen. Sker det "overlapping" och är koordineringen tillräcklig?
v) Har politiska prioriteringar i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet genomslagskraft i organisationernas handlingsplaner?
vi) Generar organisationerna nordisk nytta/nordiskt mervärde?

Svarene på spørsmålene blir presentert i notatet , men i en noe annen rekkefølge enn stilt ovenfor. I tillegg har vi også med svar på et spørsmål som tar opp grenseregionenes kontakt med og kanaler til regionale og nasjonale "maktsentra".

Vårt hovedinntrykk er at det nordiske grenseregionale arbeidet blir gjennomført på en mange forskjellige måter som naturlig er, gitt de ulike forholdene vi finner i det nordiske området. Samlet sett mener vi også vi kan karakterisere innsatsen som god og med evne til å framskaffe nyttige erfaringer om praktisk, jordnært grenseregionalt samarbeid "the Nordic way".

De grenseregionale samarbeidsområdene i Norden er svært ulike og har også svært ulike grensehindringer å forholde seg til. Det er i all hovedsak to typer grenseregioner, der vi finner eksempler både på små og tette, og til dels svært folkerike områder, og på geografisk spredte og heller tynt befolkede områder med store avstander. Dette er både en styrke og en svakhet når det gjelder det grenseregionale samarbeidet, ved at det er en krevende for NMR/NERP å samordne det grenseregionale arbeidet på en slik måte at det mangslungne erfaringsgrunnlaget utnyttes på en optimal måte, samtidig som det gir et bredt erfaringsgrunnlag.

De nordiske grenseregionene har mange års erfaring med å arbeide grenseregionalt, og har opparbeidet seg kunnskap gjennom mange år. Prosjektaktiviteten er høy, ikke nødvendigvis om man teller antall prosjekter, men sett i forhold til de økonomiske midlene grenseregionene rår over. Samtidig vurderes samarbeidet med andre aktører og koplingen til Interreg-programmene som god.

Forbedringspotensial – fem råd

Råd 1: Det kan være grunn for NERP til å vurdere en justering av sin egen organisasjon og "styring" av grenseregionene. Det er visse mangler i kommunikasjonen av NRs og NMRs strategier og overordnede mål ned- eller utover i regionalsektoren. Det må sikres bedre kopling mellom den aktiviteteten som drives i grenseregionene, og de policyer som overordnede og faglige organer i det øvrige NMR-systemet står for. Virksomheten trenger en bedre målretting. NERP og NMRS bør innarbeide som en rutine at de årlige formannskapsprogrammene for regionalsektoren formidles raskt og klart til grenseregionene.

[1] Dette er de åtte organisasjonene som Nordisk Ministerråd ved Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk – NERP – delfinansierer. Organisasjonene – i alfabetisk rekkefølge – er: ARKOsamarbetet, Gränskommitten Østfold-Bohuslän/Dalsland, Kvarkenrådet, Nordkalottrådet, Mittnordenkommitten, Nordisk Atlantsamarbeid – NORA, Skärgårdssamarbetet, Øresundskomiteen.

[2] Den såkalte "Schlüter-rapporten": Fjernelse af grænsehindringer gir en god og oppdatert oversikt over hva som er gjort dette feltet på nasjonalt nivå. I det såkalte GOLIN-prosjektet som Nmr/NÄRP finansierer, og som drives i fellesskap av: ARKO, Østfold-Bohuslän/Dalsland, Øresundskomiteen og Tornedalsrådet, skal identifisere felles grensebarrierer og praktiske løsningsmuligheter særlig på arbeidsmarkedsområdet.

Råd 2: Arbeidet med den såkalte egenevalueringen – "Egenevalueringsrapporten 2003" – hadde form av en enveis intervjuundersøkelse. Denne arbeidsformen har neppe utløst det læringspotensiale som en slik tilnærmet midtveisevaluering også kan og skal gi. Det er lite som tyder på at grenseregionene i etterhånd er blitt mer bevisste på viktigheten av å synliggjøre de nordiske resultatene som virksomheten gir. Operasjonaliseringen av begrepet "nordisk nytte" later fortsatt meget tilbake å ønske. Det er en viktig oppgave for NERP – i samarbeid med grenseregionene – å få et mer bevisst forhold til, og fastere (be)grep på hva slags operasjonelt innhold en bør legge i dette.

Råd 3: Det er mangler ved måten som grenseregionene rapporterer om sin virksomhet i året som er gått, på – de såkalte "statusrapportene". Det viser seg at framstillingen i disse har vanskelig for å beskrive faglige og politiske resultater som er oppnådd på en kort og presis måte. Noen av grenseregionene har – på NERPs initiativ – startet et arbeid med å utforme målbare indikatorer, men dette arbeidet er ikke forsøkt standardisert fra NERPs side, slik at den enkelte grenseregionen selv har forsøkt med sine egne indikatorer. For en eventuell samordning og sammenlikning av virksomheten på tvers av grenseregionene, er ikke dette en farbar vei å gå. Etter vår menig bør NERP sørge for en standardisering av arbeidet med å utforme noen få indikatorer. Dette arbeidet må imidlertid suppleres med klare operasjonelle retningslinjer eller maler for hvordan hhv. prosjekter og årsrapporter skal utformes. Her bør hovedvekten legges på krav til substansielt innhold og klart, presist språk.

Råd 4: Grenseregionene har forbedringspotensial på flere områder. De må – med hjelp fra NERP og NMRS – ta et krafttak for å samle, få oversikt over og systematisere den kunnskapen og de erfaringene som de enkelte grenseregioner har ervervet opp gjennom årene om praktisk, jordnært samarbeid om grenseoverskridende prosjekter. Sammen utgjør dette et formidabelt kunnskapsarsenal – en erfaringsdatabank eller en ressurs – som for tiden ikke er operativ og følgelig heller ikke på noen måte kan utnyttes optimalt verken i forhold til EU-systemet generelt, eller i forhold til ministerrådets arbeid med sin nærområdestrategi. Her ligger en viktig oppgave ugjort, som vi mener kontrollkomiteen bør ta et initiativ for å få gjort noe med. Ansvaret er utvilsomt NERPs, men det er mer enn tvilsomt om regionalsektorens sekretariatsressurser strekker til at dette kan gjøres uten ekstern bistand.

Råd 5: Spørsmålet om nordisk (grenseregional) nytte og merverdi bør ikke knyttes bare til den "snevre" definisjonen av grenseregional innsats for nedbygging av formelle, administrative grensehindringer ("Schlüter-prosessen") – selv om den er svært viktig i seg selv og hilses unisont velkommen av grenseregionene. Spørsmålet kan – og bør – besvares innenfor et videre perspektiv. Vi deler ikke det synet som kommer til utrykk i "Evalueringsrapporten 2003", nemlig at grenseregionene gjør for lite med slike grenseregionale problemer. En slik konklusjon er bare "rett" dersom det å avskaffe hindringer knyttet til tollformaliteter, skattespørsmål, trygdeytelser og andre arbeidsmarkedsrelevante hindringer etc. defineres som "slike grenseregionale problemer". Like viktig – og i mange grenseregioner vel så viktig – er det å gå løs på grensehindringer av fysisk eller kommunikasjonsmessig art som for eksempel lange avstander, dårlige og "feilvendte" kommunikasjonslinjer, nedlegging av fly- og ferjeruter, språklige barrierer etc. Vi vil tilrå at ministerrådet tar initiativ til en prinsippdiskusjon og/eller en oppklaring av om graden av grenseregional suksess kun skal måles ut fra i hvor stor grad en lykkes i å bygge ned nasjonale, administrative grensehindringer, eller om en skal anvende et bredere perspektiv på dette arbeidet.

Kontrollkomiteens spørsmål – sju svar

Spørsmål 1: Er de eksisterende regionene naturlige?
Det kan ikke gis ett entydig svar på Kontrollkomiteens spørsmål i dette tilfellet. Svaret på spørsmålet – om de eksisterende regionene er naturlige – kan ikke – eller bør i et hvert fall ikke – gis uten- eller ovenfra. Alle grenseregionene – muligens med et visst unntak for NORA[3] – er grodd fram nedenfra og i kraft av at noen i hvert enkelt område en gang i tiden så verdien av å samarbeide over nasjonsgrensene. Grenseregionene er også medlemsorganisasjoner, de er frivillige organisasjoner og de støttes økonomisk av sine medlemmer; i mange tilfeller med beløp som er like store eller større enn deres årlige NMR-bevilgning.

Det synes å være to interesser eller drivkrefter som styrer grenseregionenes frivillige innsats:

- en genuin interesse for og tro på nytten av og gleden ved nordisk samarbeid
- erfaringer og opplevelser av at det nytter, det går an å samarbeide med naboen på den andre siden av grensen, det går an å få til mer når en jobber i lag

Dette gir seg blant annet uttrykk ved at grenseregionene så sterkt fremhever at EUs strukturfondsmidler skal betraktes som en finansieringskilde – om enn en stor og betydningsfull medfinansiør. Grenseregionene er tilnærmet samstemte i denne betoningen, og i understrekningen av at det er NERPs og deres egne handlingsprogram og prioriteringer som styrer innretningen på de prosjektene som blir/er en del av for eksempel Interreg-programmene.

Noen av grenseregionene (Øresund, Nordkalotten, Grensekomiteen og ARKO) har opp gjennom årene gjennomført justeringer av sin "geografi" ut fra egne vurderinger av hva som var rett og hensiktsmessig, senest Grensekomiteen som tok inn Dalslands län på "medlemslisten" for noen år tilbake. Noen av grenseregionene gir uttrykk for at de fra tid til annen overveier om det territorielle arbeidsområdet er det optimale. Ingen av dem mener at dette er en aktuell problemstilling nå.

Som frivillige organisasjoner flest, må grenseregionene forholde seg til det "faktum" at samarbeid av denne typen generelt, og antagelig i enda større grad i grenseoverskridende samarbeidsorganisasjoner hvor så vel avstands- som språkbarrierer skaper store hindringer for samvirke – må følge den minst interesserte partnerens takt og tempo. Dette skaper behov for et nærmest kontinuerlig motivasjonsarbeid siden samarbeidet må drives under den tvangen som det gamle uttrykket "en kjede er ikke sterkere enn dens svakeste ledd" illusterer. Denne "systemtvangen" medfører at en foretrekker det kjente og trygge framfor eksperimenter med territoriale endringer med utfall og konsekvenser en ikke kan kjenne særlig godt på forhånd.

Spørsmål 2: Har grenseregionene bidratt til å identifisere og avskaffe grensehindringer i regionen?
Grensehindringer for friere og lettere passering av nasjonsgrenser for folk og varer i Norden er av to slag:

a) de som Schlüter-prosessen dreier seg om: formalia, nasjonale regler og prosedyrer, administrativ praksis og liknende som det er svært viktig å gjøre noe effektivt/kraftfullt med, først og fremst i de regionene hvor intensiteten i grensetrafikken er særlig stor: Øresund, ARKO, og Østfold-Bohulän/Dalsland
b) de som har med lange geografiske avstander, manglende eller dårlige kommunikasjonslinjer og kostbar transport å gjøre: Nordkalotten, Midt-Norden, NORA, Skjærgården og Kvarken

[3] Forløperen til NORA – Vestnorden-samarbeidet – ble i sin tid til ved aktiv innsats fra ministerrådet i rollen som "fødselshjelper".

Skjærgårdssamarbeidet kan muligens plasseres i en mellomgruppe, sammen med Kvarkensamarbeidet – hvor samarbeidet omfatter områder i to land, men vi er likevel tilbøyelige til å se både Kvarken og Skjærgården som annerledes enn type a) fordi det dreier seg om geografiske områder med havområder i mellom,men uten et velfungerende, eller nedleggingstruet, transporttilbud.

Arbeidet med å redusere betydningen av grensehindringer av type a) er viktigst og mest relevant for grenseregioner som kan kalles "naboskapsregioner": Øresundskomiteen, ARKO-samarbeidet og Grensekomiteen Østfold-Bohuslän/Dalsland.

Innsatsen for å dempe betydningen av grensehindringer av type b) er viktigst og mest relevant for grenseregioner med sterkere preg av "transnasjonalt samarbeid": NORA, Nordkalottrådet, Midtnordenkomiteen, Kvarkenrådet, Skjærgårdssamarbeidet.

Alle de åtte grenseregionene har arbeidet og arbeider aktivt, men på ulik måte og med ulik kraft for å komme grensehindringene til livs.

Grenseregionene som preges av type a)-problemer er de som umiddelbart vil ha størst nytte av at Schlüter-prosessen fullføres og når fram til gode, prakstiske løsninger. I dette arbeidet har grenseregionene spilt en viss rolle i identifiseringen av praktiske grensepasseringshindringer. Øresundskomiteens arbeid har særlig vært preget av slik innsats. Praktiske, overførbare og brukbare resultater fra GOLIN-prosjektet imøteses med spent forventning.

Grenseregioner som preges av type b)-problemer har på mange måter hatt, og har fortsatt, en mye vanskeligere oppgave. Her trengs det både aktiv innsats over lengre tid i forhold til særlig nasjonale myndigheter og finansiering av så vel kostbare investeringer som drift av nye og bedre tverrkommunikasjonstilbud.

Spørsmål 3: Generer grenseregionene nordisk nytte/nordisk merverdi?
Begrepene nordisk nytte og nordisk merverdi synes å være av relativt ny dato i NR- og NMR-sammenheng. Begrepene ser ut til å fungere mer som "mantra-påberoping" enn som klare krav eller operasjonelle resultatindikatorer.

Når det gjelder operasjonaliseringen av hva som er "nordisk grenseregional nytte eller merverdi" kan ulike ambisjonsnivåer legges til grunn. Nivå I, som er det laveste, kan presiseres i tråd med EUs tidlige ambisjonsnivå for Interreg A-programmene: kravet om at ethvert prosjekt eller tiltak skal ha en klar kobling til grensespørsmål, være grenseoverskridende med partnere fra begge/alle land og først og fremst være et redskap for samhørighet og samarbeid i regionen. Målt mot en slik målestokk, er vi ikke i tvil om at det aller meste av det arbeidet som grenseregionene har gjort i egen regi eller som medfinansiør i andres prosjekter, klart må få toppkarakter i "øvelsen" å skape grenseregional nytte/merverdi.

Men spørsmålet må stilles: er dette et tilfredsstillende ambisjonsnivå for NMRS grenseregionale samarbeidsområder? Vi mener nei. Og begrunnelsen for dette er de lange tradisjonene som dette samarbeidet har, og de rike erfaringene som NMR og NERP har, eller burde ha, å øse av. NMRs grenseregioner hadde i de fleste tilfeller allerede en lang "fartstid" bak seg som praktikere i konkret grenseoverskridende samarbeid da EU introduserte sine første, famlende forsøk på å få til det samme tidlig på 1990-tallet. Vi mener at NMRs innsats i det grenseregionale arbeidet bør måles mot en målestokk som kan formuleres eller operasjonaliseres på denne måten:

"Nordisk grenseregional nytte, eller det å få til nordisk merverdi, inntreffer når noe som er av verdi for Nordens beboere eller miljø, blir skapt gjennom felles løsninger som bygger på eller bygger opp om grenseregional samhørighet. Innsatsen ville ikke vært mulig uten støtte fra Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd." Denne definisjonen samsvarer i stor, men ikke fullkommen, grad med den offisielle definisjonen som Nordisk Råd/Nordisk Ministerrråd legger til grunn for sin allmenne virksomhet[4]: "All verksamhet inom det officiella nordiska samarbetet prövas enligt principerna om nordisk nytta. Alla aktiviteter i nordisk regi skall uppfylla följande kriterier:

[4] Kilde her er bl.a. bildeserien (fotos/overheads) "Fokus på Norden" (Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet)

- Avse verksamhet som annars skedde i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensama nordiska lösningar.
- Manifestera och utveckla nordisk samhörighet.
- Öka nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Også målt mot denne målestokken mener vi at grenseregionene i virkeligheten presterer på et høyt nivå, selv om det knapt kan hevdes at de har et avklart forhold til hvordan begrepene skal operasjonaliseres. Men her er de i "godt selskap" idet det er vårt bestemte inntrykk at det samme gjelder de aller fleste – om ikke alle – av de øvrige delene eller aktørene innen NR- og NMR-systemene.

Spørsmål 4: Har politiske prioriteringer i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd gjennomslagskraft i grenseregionenes handlingsplaner?
Forholdet mellom grenseregionene og NERP/NNMRS har til tider vært – og er til dels – noe anstrengt. Det er en viss uro hos noen av grenseregionene i forbindelse med at arbeidet med det nye handlingsprogrammet er startet[5], noe som blant annet kan forklares ut fra et for grenseregionene noe uklart forhold mellom betydningen og målsettingen ved ulike evalueringer og underlagsarbeidet for det nye handlingsprogrammet. En oppklaring her vil trolig rydde av veie den usikkerheten grenseregionene opplever i forhold til sitt framtidige arbeid.

Grenseregionene oppfatter ikke NERP som en spesielt "krevende oppdragsgiver". De oppfatter NMR-regimet som et mye mykere og betydelig mer fleksibelt system enn for eksempel Interreg-regimet. Riktignok gir noen av grenseregionene uttrykk for at de føler seg "gjennomevaluert", men det har nok også sammenheng med at de fleste av dem også er gjort til gjenstand for de tre periodiske Interreg-evalueringene. Generelt har vi inntrykk av at NERP – og da ser vi bort fra de relativt klare signalene som gjeldende handlingsprogram inneholder – i den "løpende" styringen av regionalsektoren og grenseregionene sender ut få sterke styringssignaler. Vi har for eksempel ikke registrert at NERP/NMRs har formidlet eventuelle endringer i prioriteringer med basis i de skiftende ordførerprogrammene til grenseregionene på noen klar måte.

Når dette er sagt, må det tilføyes at grenseregionene selv med styrke hevder at de gjerne vil "lytte til" NERP. Men at det slett ikke alltid er så lett å oppfatte om – og i tilfelle hva – NERP ønsker av eventuelle kursjusteringer i løpet av handlingsplanperioden.

Grenseregionene opplever ikke at de og den virksomhet de hver for seg driver, er særlig godt kjent i de øvrige delene av NR- og NMR-systemene. De har heller ikke særlig mange eller gode kontakter til andre sektorer i NMR-systemet. Etter noens mening er dette å beklage, men tiden og ressursene i den enkelte grenseregion gir lite rom for denne typen kontaktskapende virksomhet, idet utbyttet er usikkert.

Grensergionene er i tvil om NERP er en egnet kanal til formidling av deres erfaringer og kunnskaper om praktisk grenseoverskridende samarbeid til andre nasjonale og regionale aktører på regionalutviklingsfeltet. I den grad noen av dem forsøker å få til slik erfaringsoverføring, og noen har forsøkt på ulike måter, går de heller rake veien til målgruppene i sine respektive hjemland.

Spørsmål 5: Grenseregionenes samarbeid med andre aktører i regionen – overlapping eller tilstrekkelig koordinering?
Grenseregionene opererer ikke i et vakuum, og har til dels et utstrakt samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner. Omfanget av slikt samarbeid varierer noe mellom de åtte grenseregionene, men alle forholder seg til myndighetsorganer i alle landene som er medlemmer i den aktuelle grenseregionen. Dette kan være myndighetsorgan på lokalt, regionalt eller statlig nivå, og der kontakten ikke minst sikres gjennom styreverv i grenseorganisasjonen. Styremedlemme-

[5] Vi møtte selv utslag av en slik uro – i noen av grenseregionene – i forbindelse med våre første henvendelser om samtaler til sekretariatene.

ne nomineres gjerne ut fra deres muligheter til videre påvirkning innenfor det regionale og nasjonale systemet, og kontaktnettverket deres er vesentlig for at grenseregionene skal kunne delta i aktuelle diskusjoner og politiske prioriteringer.

Grenseregionene har slik sine egne nettverk å forholde seg til, og har mye støtte og nytte av dette. Grenseregionene har også kontakt med hverandre, men denne kontakten og erfaringsutvekslingen kunne vært mer systematisk utnyttet enn den er i dag, og slik sikret en mer omfattende gjensidig læring enn hva som er tilfelle.

Grenseorganisasjonene forholder seg aktivt til andre aktører i regionen, og vi ser ingen konkurranseforhold mellom grenseregionene og andre aktører, noe som trolig også kan forklares ut fra at grenseregionenes arbeid er unikt, også etter at Interregprogrammene ble introdusert. Interreg introduserte ikke grenseregionalt samarbeid, det var det Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd som gjorde, men introduksjonen av Interreg har medført økt økonomisk støtte til slikt samarbeid.

Spørsmål 6: Er det formålstjenelig å motta Interregmidler og nordiske midler samtidig?
Alle grenseregionene forholder eller har forholdt seg til Interregprogrammene i større eller mindre grad, og ser Interreg som en svært nyttig finansieringsmulighet, som langt overstiger det grenseregionene hadde å rutte med tidligere. Grenseregionene opplever heller ikke Interregs eksistens som noe som går på tvers av deres egne og nordiske prioriteringer, men som et organ – et finansieringsinstrument – som kan finansiere noe grenseregionen ønsker å sette i verk, men ellers ikke selv har midler til.

Videre ser grenseregionene det som en styrke for Interreg-programmene at grenseregionenes erfaringer med utviklingsarbeid i regionen, eksistensen av partnerskap og nettverk bygget opp av grenseregionene og det kjennskapet grenseregionene har til eget område som svært nyttig for Interreg. Så selv om det er Interreg som har de store midlene til utviklingsarbeid, målt i forhold til NMRS/NERPS bevilgninger, så oppfatter ikke grenseregionene seg som lillebror i dette samarbeidet, men som en som har regional kompetanse på grensesamarbeid, og som kan bruke dette til beste for Norden.

Spørsmål 7: Har grenseregionene god kontakt og lett tilgang til regionale og nasjonale "maktsentra"?
Grenseregionene har ulik adgang til sentrale, nasjonale "maktsentra". De største hevder at de har lett adgang og at "maktens representanter" lytter til det de har på hjertet når de "taler med en stemme", dvs. presenterer omforente rådserklæringer eller liknende. Representanter for sentrale myndigheter inviteres til, og møter opp, ved større konferanser og lignende. Fra de nordlige grenseregionene pekes det på at det er lettere å få kontakt, og man blir møtt på en åpnere og mer velvillig måte i sine respektive hovedsteder i Finland og Norge enn det som er tilfelle i forhold til Stockholm.

De mindre regionene har først og fremst sine kontakter med og kanaler til lokale og regionale myndigheter og aktører. Og disse deltar også i grenseregionenes ulike aktiviteter på forskjellige måter: som medfinansiører, som medlemmer, som representanter i styrings- og arbeidsgrupper etc.

1. Innledning

De grenseregionale samarbeidsområdene i Norden er svært ulike og har også svært ulike grensehindringer å forholde seg til. Det er i all hovedsak to typer grenseregioner, der vi finner eksempler både på små og tette, og til dels svært folkerike områder, og på geografisk spredte og heller tynt befolkede områder med store avstander. Dette er både en styrke og en svakhet når det gjelder det grenseregionale samarbeidet, ved at det er en krevende for NMR/NERP å samordne det grenseregionale arbeidet på en slik måte at det mangslungne erfaringsgrunnlaget utnyttes på en optimal måte, samtidig som det gir et bredt erfaringsgrunnlag.

De nordiske grenseregionene har mange års erfaring med å arbeide grenseregionalt, og har opparbeidet seg kunnskap gjennom mange år. Prosjektaktiviteten er høy, ikke nødvendigvis om man teller antall prosjekter, men sett i forhold til de økonomiske midlene grenseregionene rår over. Samtidig vurderes samarbeidet med andre aktører og koplingen til Interreg-programmene som god.

1.1 Grensesamarbeid i en mangslungen kontekst

Nordisk Ministerråd (NMR) har siden 1971 finansiert grenseregionale samarbeidsinitiativ som en del av sitt regionalpolitiske arbeid. Arbeidet ble gradvis utvidet fram til 1980/81, da stadig flere områder ble etablert. De åtte samarbeidsområdene NMR aktiviserer seg i pr. i dag[6], er med enkelte geografiske justeringer de samme områdene som var etablert i 1981. Fram til 2000 var det ni samarbeidsområder, men dette ble redusert til åtte da Sørøstre Skåne og Bornholm ble innlemmet i Øresundskomiteen. Videre ble grensekomiteen Østfold-Bohuslän utvidet til også å omfatte Dalsland fra og med 1999. Derimot fikk Grensekomiteen Värmland-Østfold avslag på søknad om å bli etablert som eget NMR-finansiert grenseregionalt samarbeidsområde.

Det var i stor grad NMRS initiativer som førte til at en fikk etablert en strukturert samarbeidsorganisasjon i de ulike områdene. I noen tilfeller kunne en basere seg på en samarbeidstradisjon lokalt i mer eller mindre faste former, mens denne i flere av områdene måtte etableres fra grunnen av.[7] Dagens åtte samarbeidskomiteer har slik sett en noe ulik forhistorie, og dermed også ulik grad av erfaring med hensyn til grenseregionalt samarbeid.

---

[6] I rapporten bruker vi stort sett kortbetegnelser for grenseregionene: dvs. ARKO, Gränskommitten, Kvarken, Nordkalotten, Mittnorden, NORA, Skärgården og Øresund. De korrekte navnene er: ARKO-samarbetet, Gränskommitten Østfold-Bohuslän/Dalsland, Kvarkenrådet, Nordkalottrådet, Mittnordenkommitten, Nordisk Atlantsamarbeid – NORA, Skärgårdssamarbetet, Øresundskomiteen. Vi bruker også for det meste navnene i norsk språkform.

Den korrekte, men lange, betegnelsen "De grenseregionale samarbeidsorganisasjonene", bruker vi også kortformer for. Stort sett kaller vi dem "grenseregionene", men "grensekomiteene" kan også forekomme.

Vi er dessuten litt usikre på hva som er korrekt ordbruk/bokstavering for Nordisk råds og Nordisk ministeråds ulike organer (praksis synes å være noe varierende). Vi har valgt å holde oss til disse formene: Nordisk råd (NR), Nordisk ministerråd (NMR), Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NERP), NMRS sentrale sekretariat (NMRS).

[7] To områder for kommunesamarbeid over grensen som Nmr hadde initiert fra tidlig på 1970-tallet, har siden 1985/86 gått inn i hhv. Nordkalottrådets og Mittnordenkomiteens virkeområder.

Tabell 1.1: Folketall og areal i grenseområdene i Norden

	NMR-områder			Interreg-områder	
	Befolkn. per 1.1.2004	Landareal (km^2)	Innbygg. per km^2	Befolkning per 1.1.2004	Landareal (km^2)
Nordkalotten					
Finland (mål 1)	186.917	93.044	2,0	186.917	93.044
Sverige (mål 1)	252.874	98.245	2,6	252.874	98.245
Norge (3 fylker)	462.895	107.328	4,3	462.895	107.328
Russl. (2 regioner)	-	-	-	2.213.000	732.300
I alt	902.686	298.617	3,0	3.115.686	1.163.145
Kvarken					
Finland	437.649	26.419	16,6	437.649	26.419
Sverige (Västerbotten og Örnsköldsvik)	310.906	61.611	5,0	310.906	61.611
Norge	-	-	-	78.432	17.045
I alt	748.555	88.030	8,5	826.987	105.075
Midtnorden					
Finland (Österbotten, Södra Österbotten, Mellersta Finland, Södra Savolax landskapskommuner)	795.443	51.852	15,3	795.443	51.852
Sverige (Jämtland og Västernorrland)	371.750	71.027	5,2	371.750	71.027
Norge (Nord/ Sør-Trøndelag)	398.239	38.616	10,3	398.239	38.616
I alt	1.565.432	161.495	9,7	1.565.432	161.495
Skjærgården					
Finland (Egentliga Finland, Nyland)	28.276			28.276	
Åland	26.008			26.008	1.527
Sverige (deler av Stockholm län, deler av Uppsala län)	13.894			13.894	
I alt	68.178	1.527	17,0	68.178	
ARKO					
Norge (Eidskog, Grue, Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Våler, Åsnes)	53.606	4.982	10,8	**Inngår i Sverige - Norge**	
Sverige (Arvika, Eda, Sunne, Torsby)	61861	7.989	7,7		
I alt	115.467	12.971	8,9		
Østfold-Bohuslän-Dalsland				**Inngår i Sverige - Norge**	
Norge (Østfold, 8 kommuner)	199.750	1.854	107,7		
Sverige (Vestra Götaland, 11 kommuner)	152.925	6.236	24,5		
I alt	352.675	8.090	43,6		
Øresund					
Danmark (Lolland, Falster, Bornholm, Sjælland = 100 kommuner)	2.430.706	9.834	247,2	2.430.706	9.834
Sverige (Skåne=33 komm.)	1.152.697	11.369	104,5	1.152.697	11.035
I alt	3.583.403	21.203	171,7	3.583.403	20.869

NORA					
Færøyene	47.704	1.399	34,1	47.704	1.399
Island	290.570	102.806	2,8	290.570	102.806
Grønland	56.854	2.116.086	0,0	56.854	2.116.086
Norge	2.310.334	217.221	9,7	2.310.334	217.221
I alt	2.435.196	2.430.820	1,0	2.435.196	2.430.820

Landareal er totalareal fratrukket vannareal.

Tabellen ovenfor viser et stort mangfold når det gjelder grenseregionenes areal, folketall og innbygger pr arealenhet. Grenseregionen Skjærgården er den klart minste i areal, med vel 1 500 km^2, mens NORAs areal[8] er vel fire ganger så stort som samlet areal for alle de sju andre grenseregionene. Nordkalotten og Midt-Norden er arealmessig de to nest største grenseregionene, de andre har alle mindre arealer, ikke bare Skjærgården, men også ARKO og Øresundregionen.

Når det gjelder folketall er derimot Øresundregionen den klart mest folkerike, med i underkant av 3,6 millioner innbyggere, og med en folketetthet på nærere 172 innbyggere pr kvadratkilometer. Ingen av de andre grenseregionene er i nærhet av dette, grenseregionen som kommer nærmest – Østfold-Bohuslän-Dalsland – har en befolkningstetthet på i underkant av 44 innbyggere pr kvadratkilometer. Tallene for de andre seks grenseregionene er alle under 20, med NORA nederst, med en befolkningstetthet på 1 innbygger pr kvadratkilometer.

1.2 Samarbeidsregionene

Figur 1.1 (neste side) viser de åtte samarbeidsområdene under Nordisk Ministerråds budsjett pr. 2004, mens figur 1.2 (se kart i kapittel 7) viser de 14 programmene som ble opprettet under Interreg IIIA og IIIB for perioden 2001–2006.

Av de 14 Interreg-programmene som omfatter nordisk territorium, gjelder ni samarbeid langs Nordens yttergrense, mens fem er intra-nordiske grensesamarbeidsområder. Elleve av programmene tilhører Interreg IIIA, tre er B-programmer, der ett av disse, Nordlig Periferi-programmet er Interreg-programmet for det nordatlantiske grensesamarbeidet i Norden – NORA, i tillegg til nordlige deler av Finland, Sverige og Skottland.

Det er Sverige som deltar i flest grensesamarbeid, i alt sju av åtte, mens Danmark bare deltar i ett grensesamarbeid. Det sistnevnte gjelder også Island, Grønland, Færøyene og Åland, mens Norge deltar i fem grensesamarbeidsorganisasjoner og Finland i fire.

[8] NORAs høye befolkningstall skyldes i stor grad at det meste av kyst-Norge deltar som medlemmer i samarbeidet, det høye landarealet skyldes ikke minst Grønland.

Figur 1.1 Nordiske grenseregionale samarbeidsområder

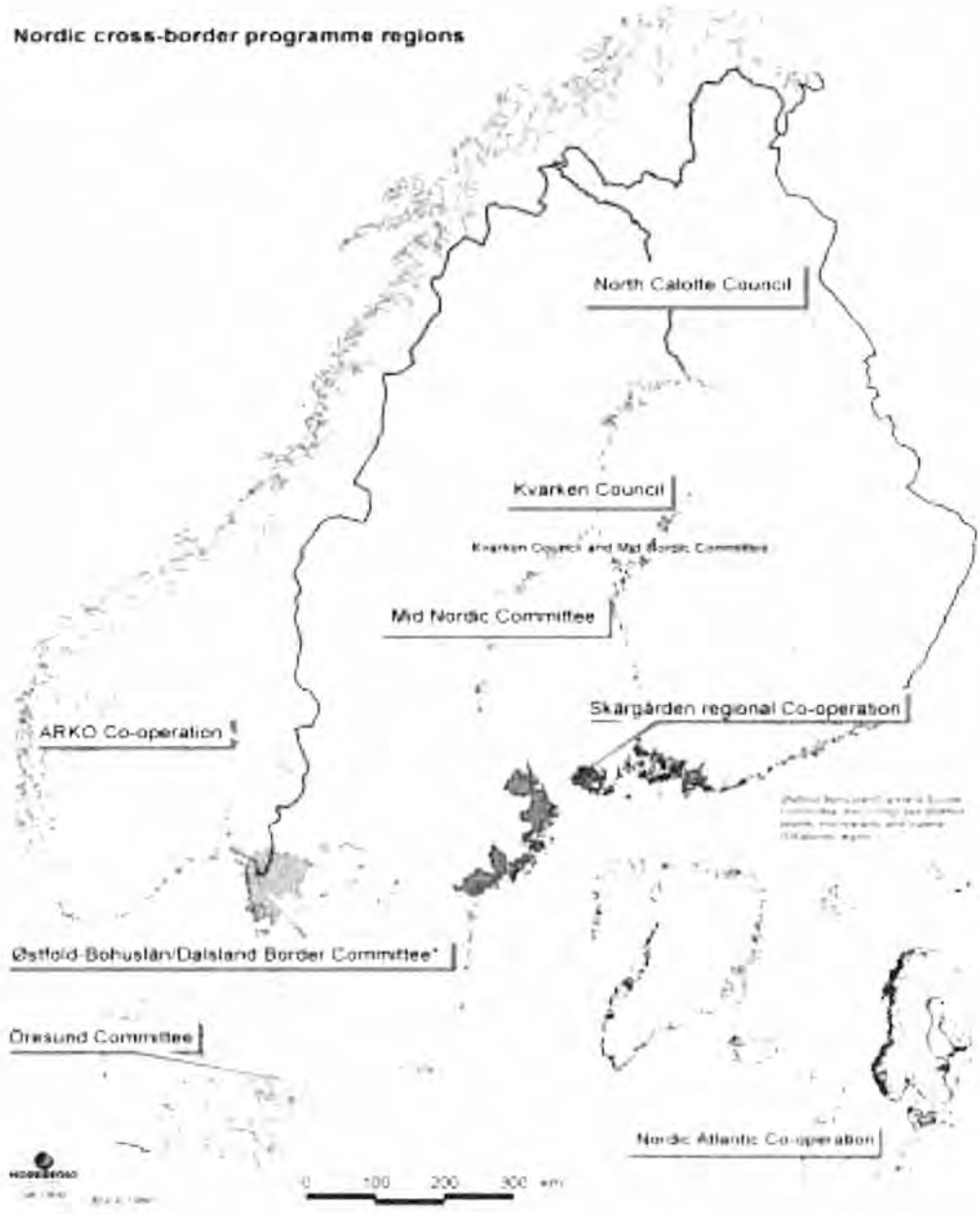

EUs Interreg-initiativer er grenseregionale samarbeidsprogram langs interne grenser mellom EU-land og langs EUs eksterne grense. Da Sverige og Finland ble medlemmer i EU fra 1995 av, ble det etablert til sammen sju Interreg-programmer langs interne nordiske riksgrenser (Interreg II-programmer). NMRs grenseregioner spilte en sentral rolle i prosessen med å etablere og iverksette Interreg-programmen. Da den neste fasen av Interreg startet i 2001 ble programstrukturen noe endret, og i dag er det seks Interreg-programmer i disse områdene. Dette omfatter både A- og B-programmer, der Nordlig Periferi-programmet tilhører den sistnevnte kategorien. Interreg-områdene er delvis sammenfallende med de nordiske samarbeidsområdene, til dels har de et avvikende geografisk omfang, i noen grad også ved å omfatte flere land enn det grenseregionen gjør.

1.3 Åtte grenseregionale samarbeidsorganisasjoner

De åtte grenseregionale samarbeidsorganisasjonene[9] i Norden er alle delvis finansiert av Nordisk Ministerråd. Ministerrådets overgripende målsetting for de grenseregionale innsatsene er å "medverka till att utnyttja de möjligheter och reducera de problem som skapas av att det existerar en eller flera landgränser inom en region. (fra NMRs hjemmeside).[10]

Grenseorganisasjonene har til dels noe ulik bakgrunn og erfaringsdybde for å medvirke til å iverksette denne målsettingen. Noen, som Kvarkenrådet[11], har lang erfaring, mens andre er nyere, og noen, som Østfold-Bohuslän-Dalsland – har opplevd endringer i det geografiske ansvarsområdet sitt de senere årene. Dette siste gjelder også NORA-samarbeidet, som i 1996 ble utvidet fra å omfatte Færøyene, Island og Grønland, til å også omfatte kyst-Norge.

Tabell 1.2 De åtte grenseregionale samarbeidsorganisasjonene i Norden

Grense-regioner	Antall del-takerland	Område	Språk	Ansatte i sekretariatene	Interreg-tilknytning
Nord-kalotten	Finland Sverige Norge	Lappland – 1 län og 21 kommuner Norrbotten – 1 län og 12 kommuner Finnmark, Troms og Nordland – 3 fylker og 89 kommuner	finsk, svensk, norsk, samisk, tornedals-finsk	2 – sekretariat i Rovaniemi	Interreg IIIA Nord, som dekker samme område, i tillegg samarbeid mot Russland
Kvarken	Finland Sverige	Österbotten, Mellersta- og Södra Österbotten – 3 landskap og 57 kommuner Västerbotten – 1 län og 15 kommuner, samt Örnsköldsvik komm.	finsk, svensk	6 – sekretariat i Vasa 3 – sekretaritet i Umeå	Interreg IIIA Kvarken – som dekker samme område, i tillegg Nordland fylke
Midt-Norden	Finland Sverige Norge	4 län i Finland, 2 län i Sverige og 2 fylker i Norge	finsk svensk Norsk	1 Jyväskylä	Mulighet for å delta i flere Interreg-programmer
Skjær-gården	Finland Åland Sverige	1 län i Finland, 2 landsting, 1 miljø-sentral, landskapet Åland, 3 län og 3 landsting i Sverige	finsk svensk	1 Mariehamn	Interreg IIIA Skjærgården
Østfold-Bohuslän-Dalsland	Sverige Norge	1 län i Sv., 11 kommuner 1 fylke i No. og 8 komm.	svensk norsk	1 Uddevalla	Interreg IIIA Sverige- Norge
ARKO	Sverige Norge	4 kommuner i Sverige, 7 komm. i No.	svensk norsk	1 Torsby	Interreg IIIA Sverige- Norge
Øresund	Sverige Danmark	133 kommuner og 1 län i Sverige, 100 komm. og hovestads-regionen i Dk. (3 komm.& 3 amt)	svensk dansk	15 København	Interreg IIIA Øresund

[9] I teksten videre bruker vi oftest betegnelsen "grenseregion" for disse.
[10] www.norden.org/gransreg.samarbete/index.htm
[11] Kvarkenrådet kunne feire 30-årsjubileum i 2002.

Grense-regioner	Antall del-takerland	Område	Språk	Ansatte i sekretariatene	Interreg-tilknytning
NORA	Færøyene Grønland Island Norge	Hele Færøyene, Island og Grønland, 9 fylker i Norge (Vest- og Nord-Norge)	dansk, færøysk, islandsk grønlandsk norsk, samisk	3 Torshavn (Stavanger, Bodø)	Interreg IIIA Nordlig Periferi – deler av omr. (ikke Vestl.), + deler av Skottl., Finl. og Sverige.

Det vi ser av tabellen, er store forskjeller mellom grenseregionene, når det gjelder geografisk område, språkforhold og når det gjelder medlemmer i organisasjonen. Medlemsskapet kan ta utgangspunkt i lokalt, regionalt eller nasjonalt nivå, og involvere kommuner, regioner, landskap eller stater. Også når det gjelder sekretariat finner vi betydelige forskjeller, fra svært små organisasjoner med få ansatte, til større organisasjoner. Dette vil innvirke på arbeidsform og på de resultater som den enkelte grenseorganisasjonen kan håpe å oppnå, og oppnår.

1.4 Grenseregionale aktiviteter

Prosjektkatalogen for grenseorganisasjonene omfatter til sammen 99 prosjekt i 2004, da medregnet prosjekt som avsluttes inneværende år, og prosjekt som vil løpe flere år. Nedenfor viser vi en oversikt over fordeling av prosjektene mellom de ulike grenseregionene, hvor stor del av disse som også er Interreg-prosjekter, samlet finansiering og Interreg-finansiering, samt gjennomsnittsstørrelse av Interreg-prosjekter og andre prosjekter.[12]

Tabell 1.3 Grenseregionale prosjekter og finansieringen av disse (MDKK)

	Prosj. i alt	Interreg-prosjekter	Samlet finansiering[13]	Interreg-finansiering	Annen finansiering	Gj.sn. Interreg-prosjekter	Gj.sn. andre prosjekter
Nord-kalotten	32	13	55,25	50,5	4,75	3,89	4,75
Øresund	5	3	15,75	12,1	3,65	4,0	4,0
NORA	36	4	61,00	16,3	44,7	4,0	1,4
Skärgården	4	4	31,4	31,4	-	7,85	-
Kvarken	9	9	150,7	150,7	-	16,75	-
Mittnorden	5	1	19,32	18,44	0,88	18,44	0,22
Gränskomm.	4	2	9,83	7,88	1,95	3,94	1,95
ARKO	4	-	8,56	-	8,56	-	2,14

Tabellen viser stor variasjon når det gjelder omfang av prosjekter, der de geografisk store regionene har flest prosjekter, mens de mindre og folkerike har få, men store prosjekter. Noen, og da særlig Øresund og Kvarken, er gode til å samkjøre NMR- og Interreg-finansiering, mens andre har lite innslag av dette.

Mer detaljerte oversikter over prosjektaktivitetene er gjengitt i vedlegg.

1.5 Finansiering

Nordisk Ministerråds samlede budsjett for 2004 er på 811,263 MDKK. Av dette er vel 29 millioner avsatt til regionalsektoren, som igjen fordeles mellom Nordregio (vel 10 millioner), spesielle innsatser/prosjekter (vel fire millioner) og grenseregionene, som samlet får 14,92 MDKK.

Nordisk Ministerråd fullfinansierer vanligvis ikke prosjektaktivitetene som foregår i grenseorganisasjonene. Støtten fra ministerrådet beløper seg sjelden til over 50 prosent, og i mange tilfeller utgjør prosjektstøtten fra ministerrådet en liten del av samlet budsjett. Dette gjelder særlig

[12] Dette er prosjekter som grenseregionene har oppgitt at de deltar i som prosjekteier eller som medfinansiør.

[13] Alle budsjettallene er avrundede tall.

Interreg-finansierte prosjekter, men også andre, der det til dels kan være inne mange ulike finansiører. Det er også stor forskjell på i hvilken grad grenseregionene eier og er aktive i å drive prosjektene, eller kun gir økonomisk støtte til aktivitetene. Vi finner også forskjeller når det gjelder å samfinansiere prosjektgjennomføringen med midler både fra ministerrådet og et Interreg-program, der noen av grenseregionene kun har samfinansierte prosjekter (NMR og Interreg), mens det i andre er heller lite innslag av dette. Prosjekter med finansiering også fra Interreg-programmer er som regel vesentlig større enn de med kun finansiering fra ministerrådet og andre offentlige eller private kilder. Figuren nedenfor viser hvordan fordelingen av finansiering av prosjektaktiviteter fra henholdsvis ministerrådet og EUs Interreg-programmer er i de åtte grenseregionene.

Figur 1.2 Andel prosjekt med finansiering både fra NMR og et Interreg-program for de åtte grenseregionene. 2004. Prosent.

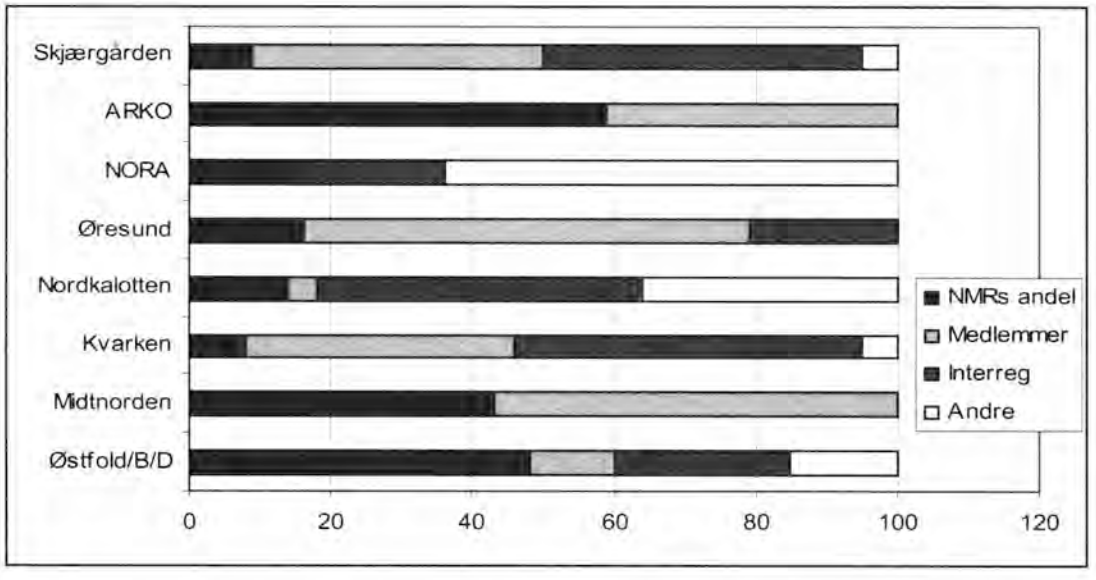

Figuren viser at for alle grenseregionenes del så er prosjektaktivitetene finansiert av andre aktører enn kun NMR. Kun for tre av grenseorganisasjonene; ARKO, Ø-B/D og Midt-Norden utgjør prosjektstøtten fra NMR over 40 prosent av samlet støtte. For de andre grenseorganisasjonene utgjør NMR-støtten betydelig mindre, og for noen regioners del i underkant av 10 prosent. Samlet utgjør NMR-midlene svært lite rent økonomisk for det grenseregionale samarbeidet, men grenseregionene hevder med styrke at de nordiske pengene har stor symbolverdi, at støtte fra NMR gir et prosjekt status og prestisje, og at midlene er med på å utløse andre midler. I rene kroner eller Euro er det likevel fra annet hold enn NMR at de største midlene til grenseregionale prosjekter kommer fra.

Ifølge Nordisk Råds *The Nordic Agenda* fra 2003 kostet det samlede nordiske samarbeidet dette året ca. DKK 32 eller Euro 4,3 pr Norden-borger[14]. Ganger vi dette tallet med aktuelle befolkningsdata for de fem landene og de tre sjølstyreområdene, kommer vi til den nette sum av DKKmill. 780,253 eller EUROmill. 104,847. Til sammenlikning hadde regionalsektoren under Nordisk Ministerråd et budsjett samme år på om lag 20 MDKK hvorav de åtte GRSene fikk MDKK 14,7.

Av dette ser vi at regionalsektoren i Nordisk Ministerråd utgjør 2,56 prosent av de årlige kostnadene til alt samarbeid under Nordisk Ministerråd. Tilskuddet til driften av de åtte grenseregionale samarbeidsorganisasjonene utgjør for sin del 1,88 prosent av totalbudsjettet.

[14] Det nordiske samarbeidet finansieres av landene etter en særskilt formel som bygger på "de respektive lands andel av samlede nordiske bruttonationalinkomst" (Kilde: NMR (2003) Budget for virksomheden 2004.

Samlet årlig tilskudd fra Nordisk Ministerråd til grenseregionene varierer fra 390.000 DKK til i underkant av 4, 4 millioner DKK. Grenseregionene Østfold-Bohuslän/ Dalsland og det Nordatlantiske samarbeidsområdet – NORA – står for ytterpunktene. Ellers ser vi en todeling av tilskudd, der halvparten av organisasjonene får under en million årlig, de andre fra 1,7 til 4,3 millioner. Det er de små grenseregionene med lavt folketall som får minst tilskudd. Det betyr imidlertid ikke uten videre at gjennomsnittlig støtte pr innbygger er noenlunde lik region for region. Her er det betydelige forskjeller, og det er Skjærgården – med lavest folketall – som får høyest støtte pr innbygger, og langt over gjennomsnittet i den mest folkerike regionen, Øresund.

Tabell 1.4 Samlet NMR-finansiering, og fordelt pr samarbeidskomite, og pr innbygger i hver av grenseregionene.

	NMR-finansiering i 1000 DKK	Antall innbyggere	NMR-finansiering pr innbygger
Nordkalotten	3.705	902.686	4,1
NORA x)	4.365	2.435.196	1,8
Kvarken	2.415	748.555	3,2
Midtnorden	610	1.565.432	0,4
Skjærgården	975	68.178	14,3
ARKO	500	115.467	4,3
Grensekomiteen Ø-B/D	390	352.675	1,1
Øresund	1.710	3.583.403	0,5
SUM	14.670	9.771.592	1,5
x) Innbyggertallet for NORA blir så høyt fordi store deler av kyst-Norge inngår (alle fylkene fra Rogaland i sør til Finnmark i nord).			

NMR-bevilgningen til grenseregionene i 2004 på i underkant av 15 millioner danske kroner betyr at ministerrådet bruker en krone og femti danske øre pr innbygger i grenseregionene. Selv om ministerrådet også gir annen støtte enn den vi har omtalt ovenfor, så utgjør samlet støtte til grenseregionalt samarbeid ikke store summer, heller ikke sett ut fra støtte pr grenseboer.

Det er med andre ord ikke resultater av store økonomiske innsatser som blir vurdert i denne rapporten, men hva grenseregionene makter å få ut av heller begrensede summer, og hvilke erfaringer de har med dette. Det er dette vi vil se nærmere på i det følgende, der vi først fokuserer på geografien i området, deretter diskuterer kort grensehindringer, for så å diskutere hva man kan og bør mene med begrepet "nordisk nytte", og ser dette i forhold til det arbeidet som grenseregionene utfører. Deretter ser vi på styringsstrukturen for grensesamarbeidet, samarbeidsmønster og på forholdet til Interreg-programmene i området. Rapporten avsluttes med et kort kapittel om forbedringspotensial i Ministerrådets nordiske grenseregionale virksomhet i form av fem handlingsråd eller anbefalinger.

1.6 Datagrunnlag og rapportering

Arbeidet med dette notatet vært gjennomført i perioden 26. mai til 26. august 2004. Notatet bygger dels på resultatene fra studier og analyse av en rekke dokumenter og publikasjoner som er produsert av eller for ulike organer innen organisasjonene Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, dels på samtaler med aktører knyttet til det grenseregionale arbeidsfeltet. Det er spesielt grunn til å framheve rapporterings-, styrings- og policy-dokumenter som den nordiske embetsmannskomiteen for regionalpolitikk – NERP – og grenseregionene selv har utarbeidet (årlige statusrapporter, årsmeldinger, handlingsprogrammer, midveisevalueringsrapporten etc.).

Notatet dra videre nytte av informasjon som grenseregionenes egne sekretærer/ sekretariater har stilt til vår disposisjon, dels gjennom åpenhjertige og reflekterte svar – over telefon – på våre spørsmål i en ganske omfangsrik intervjuguide, dels ved samme imøtekommenhet ved våre to ansikt-til-ansikt intervjuer i Torshavn (NORA) og i København (Øresundskomiteen), og dels

ved utførlige, skriftlige svar (Midt-Norden-komiteen, Nordkalottrådet og Skjærgårdssamarbeidet). ARKO har av for oss ukjente grunner funnet å ikke besvare våre ulike og gjentatte henvendelser. Samtalene med sekretariatene for grensekomiteene har slik vært svært nyttig for dette arbeidet. Liste over informanter er lagt ved (vedlegg 2), men vi skylder å gjøre oppmerksom på at de skriftlige svarene for de fleste regionenes del ble utformet av langt flere enn sekretærene, oftes i samarbeid med beredningsgruppene/styringsgruppene. Besvarelsene ble også utdypet i telefonintervju. Også ansikt-til-ansikt-intervjuene ble fulgt opp av telefonintervju. Sekretariatet ved Nordisk Ministerråd har også vært svært behjelpelige med å framskaffe informasjon og data for vårt arbeid.

Notatet videre er bygget opp omkring de seks spørsmålene fra kontrollkomiteen. I kapitel 2 diskuterer vi grenseregionene og geografien, for å svare på om grenseregionene dekker et "naturlig" område. Kapitel 3 diskuterer grensehindringer i det nordiske samarbeidsområdet, og i kapitel 4 analyserer vi innholdet i og bruken av begrepet "nordisk nytte/nordisk merverdi" og foreslår veier å gå for å operasjonalisere begrepet. Kapitel 5 omhandler grenseregionenes lydhørhet for styringssignaler og kontaktnett til maktsentra. I kapitel 6 omtaler vi grenseregionenes samarbeid med andre aktører, og kapitel 7 tar opp forholdet mellom grenseregionene og Interregprogrammene. Notatet avsluttes med et kapitel om råd og anbefalinger.

2. Grenseregionene og "geografien"

Det kan ikke gis ett entydig svar på kontrollkomiteens spørsmål i dette tilfellet. Svaret på spørsmålet – om de eksisterende regionene er naturlige – kan ikke – eller bør i et hvert fall ikke – gis uten- eller ovenfra. Alle grenseregionene – muligens med et visst unntak for NORA[15] – er grodd fram nedenfra og i kraft av at noen i hvert enkelt område en gang i tiden så verdien av å samarbeide over nasjonsgrensene. Grenseregionene er også medlemsorganisasjoner, de er frivillige organisasjoner og de støttes økonomisk av sine medlemmer; i mange tilfeller med beløp som er like store eller større enn deres årlige NMR-bevilgning.

Det synes å være to interesser eller drivkrefter som styrer grenseregionenes frivillige innsats:

- en genuin interesse for og tro på nytten av og gleden ved nordisk samarbeid
- erfaringer og opplevelser av at det nytter, det går an å samarbeide med naboen på den andre siden av grensen, det går an å få til mer når en jobber i lag

Dette gir seg blant annet uttrykk ved at grenseregionene så sterkt fremhever at EUs strukturfondsmidler skal betraktes som en finansieringskilde - om enn en stor og betydningsfull medfinansiør. Grenseregionene er tilnærmet samstemte i denne betoningen, og i understrekningen av at det er NERPs og deres egne handlingsprogram og prioriteringer som styrer innretningen på de prosjektene som blir/er en del av for eksempel Interreg-programmene.

Noen av grenseregionene (Øresund, Nordkalotten, Grensekomiteen og ARKO) har opp gjennom årene gjennomført justeringer av sin "geografi" ut fra egne vurderinger av hva som var rett og hensiktsmessig, senest Grensekomiteen som tok inn Dalslands län på "medlemslisten" for noen år tilbake. Noen av grenseregionene gir uttrykk for at de fra tid til annen overveier om det territorielle arbeidsområdet er det optimale. Ingen av dem mener at dette er en aktuell problemstilling nå.

Som frivillige organisasjoner flest, må grenseregionene forholde seg til det "faktum" at samarbeid av denne typen generelt, og antagelig i enda større grad i grenseoverskridende samarbeidsorganisasjoner hvor så vel avstands- som språkbarrierer skaper store hindringer for samvirke – må følge den minst interesserte partnerens takt og tempo. Dette skaper behov for et nærmest kontinuerlig motivasjonsarbeid siden samarbeidet må drives under den tvangen som det gamle uttrykket "en kjede er ikke sterkere enn dens svakeste ledd" illustrerer. Denne "systemtvangen" medfører at en foretrekker det kjente og trygge framfor eksperimenter med territoriale endringer med utfall og konsekvenser en ikke kan kjenne særlig godt på forhånd.

---

[15] Forløperen til NORA – Vestnorden-samarbeidet – ble i sin tid til ved aktiv innsats fra Ministerrådet i rollen som "fødselshjelper".

2.1 Grenseregionene dekker et "frivillig territorium" som gir rom for både utgang og inngang

Dette avsnittet tar for seg det spørsmålet som kontrollkomiteen formulerte slik:

Är de existerande regionerna naturliga? Bör de utvidgas/inskränkas?

Grenseregionene er frivillige sammenslutninger som er grodd fram nedenfra – på grasrotnivå – i de aller fleste tilfeller. Unntaket er i en viss forstand NORA eller det tidligere Vestnordensamarbeidet hvor Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i sin tid spilte en viktig rolle som "fødselshjelper". For å overleve og for å lykkes i det de på ulike måter prøver å få til av grenseoverskridende aktiviteter, er grenseregionene helt avhengige av et visst nivå av fellesskapsfølelse – enten det er felles interesser eller felles problemer/ utfordringer. Grenseregionene er, kort sagt, slik de er, fordi de som driver dem, som er opptatt av dem, som er medlemmer i dem, som betaler kontingent til dem osv. mener at de bør dekke det territoriet de gjør – til enhver tid.

Et kjennetegn – noen vil kan hende kalle det et svakhetstegn – ved slike organisasjoner er at samarbeidet preges av den samme type "logikk" som beskrives i det gamle ordtaket: "en lenke er ikke sterkere enn dens svakeste ledd". Bredden, dybden og kraften i det grenseoverskridende samarbeidet blir derfor ikke større enn det den minst engasjerte eller interesserte ønsker. Derfor blir det en kontinuerlig oppgave for de styrende organer og sekretariatene i grenseregionene å drive informerende og motiverende arbeid både innad i egen organisasjon og utad i regionen for å engasjere så vel eksisterende som nye deltakere inn i partnerskapet.

Noen av grenseregionene (Øresund, Nordkalotten, Grensekomiteen og ARKO) har opp gjennom årene gjennomført justeringer av sin "geografi" ut fra egne vurderinger av hva som var rett og hensiktsmessig. Grensekomiteen tok for eksempel inn Dalslands län på "medlemslisten" for noen år tilbake. I løpet av handlingsplanperioden har Øresundskomiteen "tatt opp i seg" det tidligere grenseregionale samarbeidsområdet Bornholm-Sydvästra Skåne. Dette viser etter vårt syn at grenseregionene har et pragmatisk og fleksibelt forhold til "fasongen" på det territoriet de til enhver tid finner det hensiktsmessig å betjene.

Noen av grenseregionene gir uttrykk for at de fra tid til annen overveier om det territorielle arbeidsområdet er det optimale. Ingen av dem mener at dette er en aktuell problemstilling nå. Og slik bør det etter vår mening også være. Initiativet til å utvide eller innskrenke den "geografien" som den enkelte grenseregion arbeider innenfor, må komme nedenfra – enten fra de styrende organer i grenseregionene eller fra et enkelt medlem av den frivillige organisasjonen dersom det er snakk om innskrenkning; eller etter en anmodning eller søknad med påfølgende vurdering dersom det er snakk om utvidelse.

2.2 Det grenseregionale samarbeidet blir ikke sterkere enn det den minst motiverte partner vil

Grenseregionene er et godt eksempel på at Norden var tidlig ute på området grenseregionalt samarbeid, og at de kunne danne et forbilde for EU, et "best practice"-eksempel for EUs Interreg A-satsing gjennom strukturfondene. Nordisk Ministerråd gjennom NERP, og NERP via grenseregionene har prøvd å gjøre det samme – dog i langt mindre finansiell målestokk – som det EU har forsøkt å få til i InterregA, men med noe blandet suksess i alle fall i den første perioden.

Sett i et slikt perspektiv blir den store variasjonsbredden vi finner i de åtte grenseregionenes rammevilkår, utfordringsbilde og arbeidsvilkår snarere en fordel enn en ulempe for NMR og NERP. Ved sin støtte til disse åtte grenseregionale samarbeidsområdene over så pass lang tid har ministerrådet etablert hva som kan kalles "laboratorier" for utprøving av praktisk og jordnær grenseoverskridende problemløsning. Til en viss grad kan nok NERP påberope seg å ha gjort en innsats for å samle inn og systematisere resultatene og erfaringene fra disse "laboratorieforsøkene", men mye mer og bedre målrettet arbeid kunne, etter vår mening, vært gjort. Blant annet ser vi tegn på at dette arbeidet ikke har vært kraftfullt nok i evalueringen av ministerrådets innsats i forbindelse med den såkalte nærområdestrategien (Ojanen, H. et al. (2004).

Dette er frivillig samarbeid mellom folk som først og fremst er opptatt av praktiske løsninger. De fleste av grenseregionene er organisasjoner som er vokst fram nedenfra, som har medlemmer som betaler kontingent eller bidrag som i de fleste tilfeller er like stort eller større enn NMR-bevilgningen. Dette er er en virksomhet som kjennetegnes av at – slik en av våre informanter uttrykte det: "samarbeidet blir ikke bredere og dypere, eller det går ikke fortere framover enn det den minst engasjerte/interesserte aktøren i "partnerskapet" ønsker".

Dette er en innsikt som tilsvarer noe av det som er erkjennelsen fra en evaluering av et transnasjonalt samarbeidsprosjekt, nemlig "The study also illustrates that transnational co-operation is a form of risk-taking for the partners getting involved in the projects. The framework provided and the combination of trans-national and interdisciplinary partnerships thus offers a broad range of good opportunities to produce potentially valuable results, though there is no guarantee without the motivation and commitments of individuals". (Böhme, K. and F. Josserand 2003).

3. Grensehindringer i det nordiske samarbeidsområdet

Grensehindringer for friere og lettere passering av nasjonsgrenser for folk og varer i Norden er av to slag:

1) de som Schlüter-prosessen dreier seg om: formalia, nasjonale regler og prosedyrer, administrativ praksis og liknende som det er svært viktig å gjøre noe effektivt/kraftfullt med, først og fremst i de regionene hvor intensiteten i grensetrafikken er særlig stor: Øresund, ARKO, og Østfold-Bohulän/Dalsland.
2) de som har med lange geografiske avstander, manglende eller dårlige kommunikasjonslinjer og kostbar transport å gjøre: Nordkalotten. Midt-Norden, NORA, Skjærgården og Kvarken.

Skjærgårdssamarbeidet kan muligens plasseres i en mellomgruppe, sammen med Kvarkensamarbeidet – hvor samarbeidet omfatter områder i to land, men vi er likevel tilbøyelige til å se både Kvarken og Skjærgården som annerledes enn type a) fordi det dreier seg om geografiske områder med havområder i mellom, men uten et velfungerende, eller nedleggingstruet, transporttilbud.

Arbeidet med å redusere betydningen av grensehindringer av type a) er viktigst og mest relevant for grenseregioner som kan kalles "naboskapsregioner": Øresundskomiteen, ARKO-samarbeidet og Grensekomiteen Østfold-Bohuslän/Dalsland.

Innsatsen for å dempe betydningen av grensehindringer av type b) er viktigst og mest relevant for grenseregioner med sterkere preg av "transnasjonalt samarbeid": NORA, Nordkalottrådet, Midt-Nordenkomiteen, Kvarkenrådet, Skjærgårdssamarbeidet.

Alle de åtte grenseregionene har arbeidet og arbeider aktivt, men på ulik måte og med ulik kraft for å komme grensehindringene til livs.

Grenseregionene som preges av type a)-problemer er de som umiddelbart vil ha størst nytte av at Schlüter-prosessen fullføres og når fram til gode, prakstiske løsninger. I dette arbeidet har grenseregionene spilt en viss rolle i identifiseringen av praktiske grensepasseringshindringer. Øresundskomiteens arbeid har særlig vært preget av slik innsats. Praktiske, overførbare og brukbare resultater fra GOLIN-prosjektet imøteses med spent forventning.

Grenseregioner som preges av type b)-problemer har på mange måter hatt, og har fortsatt, en mye vanskeligere oppgave. Her trengs det både aktiv innsats over lengre tid i forhold til særlig nasjonale myndigheter og finansiering av så vel kostbare investeringer som drift av nye og bedre tverrkommunikasjonstilbud.

3.1 Avstand og nærhet som forklaring på hvordan organisasjonene forholder seg til grensehindringer

De åtte nordiske grenseregionene varierer til dels betydelig både med hensyn til størrelse (areal), folketall, språkforhold og reiseavstander (jfr kap. 1). Grenseregionen Skjærgården er minst i areal, med vel 1.500 km^2, mens NORAs areal er vel fire ganger så stort som samlet areal for alle de sju andre grenseregionene.[16] Nordkalotten og Midt-Norden er arealmessig de to nest største grenseregionene.

Øresundregionen er den mest folkerike grenseregionen i Norden, med i underkant av 3,6 millioner innbyggere, og med en folketetthet på ca. 172 innbyggere pr kvadratkilometer. Ingen av de andre grenseregionene er i nærheten av dette, grenseregionen som kommer nærmest – Østfold-Bohuslän/Dalsland – har en befolkningstetthet på i underkant av 44 innbyggere pr kvadratkilometer. Tallene for de andre seks grenseregionene er alle under 20, med NORA nederst, med en befolkningstetthet på 1 innbygger pr kvadratkilometer.

Både folketall og størrelse er vesentlig når vi skal forklare hvordan organisasjonene arbeider, og hvordan de forholder seg til grensehindringer.

Både når vi ser på prosjektaktiviteter og på svarene vi har fått fra de ulike grenseregionene, finner vi en todeling når det gjelder hvordan organisasjonene forholder seg til og arbeider med spørsmålet om grensehindringer. Denne todelingen kan snarere forklares ut fra geografi og dels folketall, enn ut fra organisering. Denne todelingen går mellom de geografisk sett små og "tette" grenseregionene (Øresundregionen, ARKO og Østfold-Bohuslän/Dalsland) på den ene siden, og de geografisk sett store og "spredte" og til dels grisgrendte grenseregionene på den andre siden. Det er disse to typene grenseregioner vi kaller henholdsvis naboskapskapsregioner og transnasjonale grenseregioner.

De fem "arealstore" grenseregionene kjennetegnes alle av stor avstand mellom ytterpunktene i det geografiske området de betjener. Men også mellom de ulike sentra de betjener er reisene lange og heller krevende, og ikke minst kostbare. Reisene kan bli både dyre og tidkrevende, fordi transportsystemene er tilpasset nasjonale behov og interesser, mens grenseregionenes behov for bedre tverrforbindelser øst-vest er dårlig tilgodesett. Det er altså avstand og nærhet som først og fremst skiller mellom disse to gruppene av grenseregioner. Men vi kan ikke unnlate et tredje kjennetegn; språk. Dette har å gjøre med antall deltakerland i grenseregionene, som er to i de tette regionene, og tre eller fire i de andre. Der det er to deltakerland med (Danmark og Sverige, eller Sverige og Norge), forstår man hverandres språk, mens det for den andre gruppens del i mange tilfeller vil være behov for tolketjeneste eller for å bruke et tredje språk, engelsk, fordi man ikke uten videre forstår hverandres morsmål/førstespråk.

De "tette" grenseregionene er klart mest opptatt av arbeidet med å identifisere og avskaffe grensehindringer, dvs. hindringer som gjør hverdagen som grenseboer unødvendig vanskelig, og som gjør det vanskelig å fungere som et felles bo- og arbeidsmarked der det er mulig og ønskelig. Dette kan være spørsmål knyttet til skatter, toll, avgifter, forsikringer, arbeidsmarkedsspørsmål etc. For disse grenseorganisasjonene kom Poul Schlüters arbeid for Nordisk Råd som noe svært ønskverdig, og som det ble sagt fra en av våre informanter: "Endelig interesserte Nordisk Råd seg for våre problemstillinger". Med en målsetting om å utvikle grensearbeidsmarkedet, og å gjøre hverdagshindringer knyttet til det å leve og bo i grenseregioner enklere, for eksempel i forhold til å studere i nabolandene, i forholdet til kommunikasjon, trygdeordninger og lignende, kom Nordisk Råds initiativ vedrørende arbeidet med å fjerne grensehindringer – Poul Schlüter-initiativet – som bestilt for grenseregionene som hadde påpekt større og mindre grensehindringer i årevis.

GOLIN-prosjektet[17] er et godt eksempel her, der grenseregionene Øresund, ARKO, Østfold-Bohuslän/Dalsland, samt Haparanda-Tornio kommuner deltar[18]. Prosjektet er finansiert av NMR og de fire deltakerorganisasjonene. Formålet med prosjektet er å sammenlikne konkrete ek-

[16] Dette er ikke inkludert havområdene, det er Grønlands store areal og at det meste av kyst-Norge deltar som er hovedårsaken til NORAs størrelse.

[17] GOLIN står for Grenseregionale Optimale Løsninger i Norden

[18] Prosjektet pågår fremdeles.

sempler på hvordan grenseoverskridende samarbeid og felles ressursutnyttelse er håndtert i de respektive regionene. Det vektlegges å se på hvilke problemer som gjør seg gjeldende, hvilke løsninger man har funnet og prøvd ut, og hvilke resultater dette har medført innenfor utvalgte områder av det grenseregionale arbeidsmarkedet. I tillegg til konkrete ideer og inspirasjon til videre arbeid er prosjektet med på å skape nettverk mellom personer og organisasjoner i de nordiske grenseregionene.

GOLIN-prosjektet omfatter mange vesentlige forhold når det gjelder grenseregionale aktiviteter. Det tar opp vesentlige grenseregionale hindringer, man sprer kunnskap om erfaringer og gangbare løsninger, og prosjektet medfører nettverksbygging. I tillegg illustrerer prosjektet at grenseregionalt samarbeid som er spesielt aktuelt for en type grenseregioner – de vi kaller naboskapsregionene – også er vesentlig for de andre grenseregionene, eller i alle fall noen av dem. Tornio-Haparanda er to grensekommuner nederst i Tornedalen, og er samtidig en del av den store grenseregionen Nordkalotten, som i denne sammenhengen har nytte at det arbeidet som drives i naboskapsregionene lengre sør.

Utfordringene for den andre gruppen grenseregioner er andre, og dreier seg i mye mindre grad om det som i denne sammenhengen blir kalt for grensehindringer. For disse grenseregionene er målsettingen først å fremst å bringe folk, institusjoner, organisasjoner og bedrifter sammen, og ut fra det få til samarbeid. Målene er blant annet det å kunne samarbeide på tvers av landegrensene med utviklingsprosjekt – og da gjelder det å overvinne avstand og komme i en posisjon der man gjensidig kan utnytte hverandres kompetanse. Store avstander og det at det i stor grad er snakk om små organisasjoner eller bedrifter kan gjøre utfordringene store. Men også her kan nasjonale regler og lovgiving være et hinder, selv om det er færre eksempler på dette.

Og avstand i denne sammenhengen er ikke bare geografisk avstand, men også det som berører kultur, skikker og tradisjoner – enten de dreier seg om kulturelle forhold eller byråkratiske ordninger. Og framfor alt dreier det seg om språk. For det er i disse grenseregionene vi finner de største forskjellene når det gjelder språk. Mens grenseboerne i ARKO- eller Øresundregionen forstår hverandre forholdsvis enkelt ved å bruke sitt eget morsmål, så er ikke det samme tilfelle i grenseregionene NORA, Nordkalotten, Midt-Norden, Kvarken og til dels i Skjærgården. Det kan i en del tilfeller kreve at man bruker for eksempel engelsk som møtespråk/fellesspråk, eller at man bruker tolk, slik noen av grenseregionene gjør, noe som koster penger. Bruk av engelsk er ikke uten videre uproblematisk, ikke alle ønsker å bruke engelsk som fellesspråket i nordisk samhandling, og i noen grad kan også engelskkunnskapene være et problem. Problemet med bruk av tolk er særlig knyttet til kostnadene. Selv om språkspørsmålet ikke er noe problem for store deler av Norden, så bør man ikke overse det faktum at språkkunnskapene kan være en barriere for samhandling, og er det i deler av Norden, man kan ganske enkelt ikke se bort fra at ikke alle i den nordiske regionen tilhører samme språkfamilie.

Om vi ser på hvordan grenseregionene svarer på spørsmålet om organisasjonene bidrar til å identifisere grensehindringer, så samsvarer disse i stor grad med tidligere evaluering av grenseregionene (Mønnesland og Moen 1999). Evalueringen som NMR/NERP gjennomførte høsten 2003 ("Evalueringsrapporten 2003") berører også dette spørsmålet, og her blir det konkludert med at spørsmålet får "forholdsvis dårlige bedømmelser, selvom flere af organisationernae angiver, at de har arbejdet med at identificere og løse grænshindringer. Eksemplerne der fremhæves, er dog primært i forbindelse med projekter, hvor grænsehindringer er blevet løst eller afhjulpet lokalt."[19]

Det er likevel først og fremst i prosessen med å identifisere grensehindringer, og peke på hva som utgjør problem for et velfungerende samkvem på tvers av nasjonalgrenser at grenseregio-

[19] Det er noe uklart hva som menes med denne formuleringen. I form er det en innvending eller beklagelse, der det blir pekt på at løsningene bare er lokale. For folk flest i de ulike grenseregionene vil vi likevel tro at slike "lokale" løsninger kan gjøre de daglige grensepasseringene enklere, og slik vil ha stor verdi. Men det kan også være at løsningene er "lokale" på den måten at de ikke gir lærdom som kan overføres til andre grenseregioner eller brukes i NMR-systemet. Hvilke av tolkningene som er mest rimelig, kan vi dessverre ikke bedømme ut fra rapporten eller fra svarene på våre egne spørsmål i forbindelse med datainnsamlingen til dette arbeidet.

nene kan gjøre størst innsats. Når det gjelder å løse disse utfordringene og problemene, så legges ansvaret i stor grad på de nasjonale nivåene. Endringer og harmoniseringer i skatteregler, tollregler, regelverk knyttet til arbeidsmarked og så videre er det statlige myndigheter som er ansvarlige for, og grenseregionenes oppgave er å påpeke det som utgjør hindringer. Dette forholdet er også grenseregionene meget klare på, og de har en klar oppfatning om hvor grensene for deres ansvar og muligheter går. "Evalueringsrapporten 2003" (Ottesen 2003) påpeker det samme. Og dette er heller ingen ny erkjennelse når det gjelder de grenseregionale samarbeidsområdenes innsats i kampen om å redusere hindre for utvungen, folkelig grensepassasje. Eksakt det samme hovedinntrykket hadde vi da vi gjennomførte evalueringen av grenseområdene sist på 1980-tallet (Hjern og Moen 1989).

4. Nordisk nytte og merverdi – hva er det og hvordan skapes slikt?

Begrepene nordisk nytte og nordisk merverdi synes å være av relativt ny dato i NR- og NMR-sammenheng. Begrepene ser ut til å fungere mer som "mantra-påberoping" enn som klare krav eller operasjonelle resultatindikatorer.

Når det gjelder operasjonaliseringen av hva som er "nordisk grenseregional nytte eller merverdi" kan ulike ambisjonsnivåer legges til grunn. Nivå I, som er det laveste, kan presiseres i tråd med EUs tidlige ambisjonsnivå for Interreg A-programmene: kravet om at ethvert prosjekt eller tiltak skal ha en klar kobling til grensespørsmål, være grenseoverskridende med partnere fra begge/alle land og først og fremst være et redskap for samhørighet og samarbeid i regionen. Målt mot en slik målestokk, er vi ikke i tvil om at det aller meste av det arbeidet som grenseregionene har gjort i egen regi eller som medfinansiør i andres prosjekter, klart må få toppkarakter i "øvelsen" å skape grenseregional nytte/merverdi.

Men spørsmålet må stilles: er dette et tilfredsstillende ambisjonsnivå for NMRs grenseregionale samarbeidsområder? Vi mener nei. Og begrunnelsen for dette er de lange tradisjonene som dette samarbeidet har, og de rike erfaringene som NMR og NERP har, eller burde ha, å øse av. NMRs grenseregioner hadde i de fleste tilfeller allerede en lang "fartstid" bak seg som praktikere i konkret grenseoverskridende samarbeid da EU introduserte sine første, famlende forsøk på å få til det samme tidlig på 1990-tallet. Vi mener at NMRs innsats i det grenseregionale arbeidet bør måles mot en målestokk som kan formuleres eller operasjonaliseres på denne måten:

> Nordisk grenseregional nytte, eller det å få til nordisk merverdi, inntreffer når noe som er av verdi for Nordens beboere eller miljø, blir skapt gjennom felles løsninger som bygger på eller bygger opp om grenseregional samhørighet. Innsatsen ville ikke vært mulig uten støtte fra Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd". Denne definisjonen samsvarer i stor, men ikke fullkommen, grad med den offisielle definisjonen som Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd legger til grunn for sin allmenne virksomhet[20]: "All verksamhet inom det officiella nordiska samarbetet prövas enligt principerna om nordisk nytta. Alla aktiviteter i nordisk regi skall uppfylla följande kriterier:
>
> - Avse verksamhet som annars skedde i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensama nordiska lösningar.
> - Manifestera och utveckla nordisk samhörighet.
> - Öka nordisk kompetens och konkurrenskraft."

Også målt mot denne målestokken mener vi at grenseregionene i virkeligheten presterer på et høyt nivå, selv om det knapt kan hevdes at de har et avklart forhold til hvordan begrepene skal operasjonaliseres. Men her er de i "godt selskap" idet det er vårt bestemte inntrykk at det samme gjelder de aller fleste – om ikke alle – av de øvrige delene eller aktørene innen NR- og NMR-systemene.

---

[20] Kilde her er bl.a. bildeserien (fotos/overheads) "Fokus på Norden" (Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet)

4.1 Ulike forsøk på å gi et innhold til begrepene nordisk nytte/merverdi

Spørsmålet om virksomheten i grenseregionene har nordisk nytte eller skaper nordisk merverdi må sees i sammenheng med hva som var den opprinnelige meningen med opprettelsen av de ulike samarbeidsområdene. Og om utviklingen siden kunne skjedd uten støtten fra Nordisk Ministerråd i første omgang og senere Interreg IIA og IIIA. Er det ekte samarbeidsprosjekter som gjennomføres, eller er det bare/ofte snakk om at en jobber jamsides – om ikke "rygg mot rygg" – på hver sin side av grensen(e)?

Vi har søkt i og analysert en rekke ulike publikasjoner fra Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds ulike organer, komiteer og grupper.[21] Vi finner at:

- begrepene "nordisk nytte/nytta" og/eller "nordisk merverdi/-värde" ikke opptrer særlig hyppig,
- begrepene sjelden eller aldri defineres, eller gis et noenlunde presist meningsinnhold,
- begrepene – der de opptrer – framstår nærmest som et 'mantra' eller som et egenerklært stempel på at noe er nyttig og verdifullt

Vi tror at disse begrepene er ganske nylig innført i NR- og NMR-vokalbularene, og vi har en mistanke om at det er EU-sjargongen med betoningen av at – særlig strukturfondene – skal gi "value added" som har påvirket språkbruken.[22]

I bildeserien (fotos/overheads) "Fokus på Norden" (Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet) defineres "nordisk nytta" på denne måten: "All verksamhet inom det officiella nordiska samarbetet prövas enligt principerna om nordisk nytta. Alla aktiviteter i nordisk regi skall uppfylla följande kriterier:

- Avse verksamhet som annars skedde i nationell regi, men där påtagliga positiva effekter uppnås genom gemensama nordisk lösningar.
- Manifestera och utveckla nordisk samhörighet.
- Öka nordisk kompetens och konkurrenskraft."

Det som ligger bak kontrollkomiteens spørsmål og interesse for begrepene "nordisk nytte"[23] og "nordisk merverdi"[24], er trolig spørsmål eller problemstillinger som:

- kunne NR/NMR brukt pengene sine til noe annet/på en bedre måte?
- får NR/NMR fullgod "valuta for denne pengebruken"?
- har NR/NMR/NERP tilstrekkelig god styring og kontroll med at pengene brukes til slike formål som "de høyere makter" innenfor Nordisk Råd-systemet til enhver tid er opptatt av/prioriterer?

og, gitt at det å:

- påvise, dempe, redusere eller eliminere grensebarrierer, dvs. allehånde regler, retningslinjer og praksiser som gjør det vanskeligere (enn det kunne/burde være) å krysse riksgrensen uansett hva slags ærend (med unntak av illegale forehavender) folk måtte ha, er grenseregionenes hovedoppgave (og her er det knapt noen divergenser i syn mellom den enkelte grenseregion og NR/NMR),

---

[21] De viktigste dokumentene framgår av litteraturlista.

[22] Dette EU-begrepet er heller ikke lett å feste (be)grep på. For eksempel skriver John Bachtler og Sanda Taylor: "the concept of added value, is however, not well-defined and entails considerable subjectivity. Different actors, working within or outside EU regional policy at different levels, may perceive and interpret the added value of the Structural Funds in very different ways". (Bachtler, J. and S. Taylor S. 2003).

[23] Vi tolker dette begrepet slik at det tilsvarer det som i EU-terminologien kalles "value added" når det er tale om beskrivelser og vurderinger av hvilke virkninger innsatsen av strukturfondsmidler har.

[24] Dette begrepet har vi valgt å tolke som en tilpasning til det som kalles "leverage effects" i EU-terminologien, det vil si en betegnelse eller et mål på hvor store og hvor mange andre ressurser som utløses ved for eksempel innsats av et visst beløp med strukturfondsmidler.

så kan første kulepkt. presiseres til for eksempel:

- bør NR/NMR bruke noe av/alle de pengene som bevilges til grenseregionene til flere målrettede punktinnsatser av Schlüter-typen?

4.2 Interreg-systemenes definisjon av "nytte"

I Interreg-sammenheng inngår vanligvis krav og kriterier som vist i følgende sitat (Mønnesland et al.1998):

> alla åtgärder och projekt skall ha klar koppling till gränsfrågorna , vara gränsöverskridande med svenska och norska parter och primärt vara ett instrument för samhörighet och samarbete i regionen.

En formulering som denne dekker i store trekk det som EU-kommisjonen definerer som det høyeste ambisjonsnivået for genuint grenseoverskridende prosjekter innen Interreg-programmene. I EU-systemet er – det formelle – kravet om at samarbeidet/prosjektet skal ha (minst) en partner/deltager fra hver sin side av (riks)grensen tillagt meget stor vekt. Dette ambisjonsnivået kan i en NMR-kontekst knapt kalles særlig ambisiøst. Vurdert etter en slik målestokk er det liten tvil om at de aller fleste av de prosjekter som blir lansert og gjennomført med hel eller delvis finansiering fra NMR/NERP, må få karakteren særdeles godt, genuint gjennomført grenseoverskridende prosjekt.

I samme kilde som nevnt over, heter det (s. 170):

> Som påpekt i NIBRs delrapport 1 (Sammenliknende vurdering) har det over tid i EU skjedd en vektlegging av at Interreg-prosjekter skal være noe mer enn at man sammenstiller og parallellkjører separate aktiviteter på hver side av nasjonsgrensen (å arbeide "rygg mot rygg"). Det fokuseres i økende grad på at prosjektene skal være genuint grenseoverskridende i den forstand at det er snakk om mer integrerte aktiviteter, hvor det kan oppnås reelle samarbeidsgevinster.

Og, samme sted:

> Den grenseregionale gevinst bør vurderes både ut fra merutbyttet ved å jobbe over grensen (i forhold til det å ikke gjøre det) og ut fra prosjektets geografiske omfang/bredde i deltakelse.

På et visst – ikke særlig høyt – ambisjonsnivå kan det argumenteres for at godkjente Interreg-prosjekter som er initiert, NMR-medfinansiert, eiet og drevet av en av NERPs grenseregionale samarbeidsorganisasjoner, har kommet gjennom et kritisk nåløye når det gjelder potensiale for genuin grenseoverskridende virksomhet. Og at prosjektet dermed er vurdert som et "nordisk nyttig" prosjekt av en kvalifisert og kompetent beslutningsgruppe.

Spørsmålet dette reiser, er om det er (gode) grunner for at NR/NMR bør ha et høyere ambisjonsnivå når det gjelder dette enn det EU-kommisjonen har? Svaret kan eller bør ikke umiddelbart bli nei. Og grunnen til det er først og fremst de lange tradisjonene som grenseregionalt samarbeid – både med og uten NMR-sponsing – har i Norden. Dette burde borge for så vel prosesskompetanse: evne til å sette praktisk grenseoverskridende samarbeid ut i livet som substanskompetanse: kunnskap om hva som virker og ikke virker og evne til smidig overvinnelse av grensepasseringshindre.

4.3 Grenseregionene har, som de fleste andre, et uavklart forhold til begrepene

"Evalueringsrapporten (2003)" [25] gjengir resultater fra en "egenevaluering", dvs. at den bygger på hver enkelt grenseregions besvarelse av på forhånd – av NERP-sekretariatet – oppsatte spørsmål. Enquetens spørsmål 6 går rett til kjernen av det vi er opptatt av her:

> På vilket sätt ger det gränsregionala samarbetet nordisk nytta? Ge exempel.

Som et generelt resultat av de grenseregionale samarbeidsområdenes svar på dette spørsmålet, skriver rapportforfatteren: "De grænseregionale samarbejdsorganisationer sætter i høj grad lighedstegn mellem nordisk nytte og det at være en grænseregional samarbejdsorganisation, der arbejder på tværs af en grænse mellem to nordiske lande". Vi har altså her å gjøre med et tautologisk uttrykk[26], og da i betydning 1 nedenfor. Av den mer detaljerte redegjørelse for svarene går det fram at de enkelte grenseregionale samarbeidsorganisasjonene nok har mer nyanserte oppfatninger. Svarerne er anonymisert sammenstilt i tabellen nedenfor.

Tabell 4.1 "På vilket sätt ger det gränsregionala samarbetet nordisk nytta?"

Ulike måter som det grenseregionale samarbeidet gir nordisk nytte på	**Sammenfatning: "Nordisk nytte" er, eller skapes ved:**
"ved at erfaringer og løsningsmuligheter som vinnes gjennom harmoniseringsarbeid, kan komme til nytte i Xx-komiteens nordiske samarbeid"	spredning av erfaringer fra arbeidet i et grs til andre grs og andre deler av NMR-systemet
"gjennom arbeid for integrasjon, et felles arbeidsmarked og for at regionen i økende grad oppfattes som en helhet"	integrasjon, fellesskap, regionbygging
"ved at Zz-komiteen er en bredt sammensatt organisasjon med deltakelse fra tre land skaper større kunnskap om Norden og nordisk identitet"	kunnskapsbygging om Norden og nordisk identitet
"mange av aktivitetene over grensen ville aldri blitt realisert uten det grenseregionale samarbeidet som øker integrasjonen i regionene og dermed mellom de nordiske landene"	økt regional og nordisk integrasjon
"nordisk nytte skapes når nordiske midler via Yy-komiteen gir nordiske verdier og innflytelse over den prosjektvirksomheten som komiteen driver"	tautologisk samt betydningen av nordisk "vinkling" på Interreg-prosjekter
"samarbeid over grenser skaper en merverdi dels for de enkelte deltakere og dels for regionen. Slikt samarbeid gir også innsikt i hvordan problemer løses i andre land"	grenseregionalt samarbeid er merverdiskapende i seg selv og gir erfaringsutveksling
"ved en profilering og markedsføring av særskilte nordiske næringsveier og nordisk spisskompetanse"	profilering av nordisk særpreg og spisskompetanse
"ved at det skapes en region og en regional bevissthet som kan utvikles og forbedres"	regionbygging, arbeid for felles bevissthet/identitet

[25] Ottesen, R. (november 2003), op. cit.

[26] tautologi (av gr. *to auto*, det samme). 1. (logikk). En logisk formel som er sammensatt av minst to enklere utsagn, er en tautologi når når formelen blir sann uansett hvilken sannhetsverdi (sann eller falsk) man tilskriver formelens enkeltutsagn. 2. Et språklig uttrykk som bruker to (e. flere) ulike ord for å si en og samme ting, noen ganger som stilistisk virkemiddel ("evig og alltid"), andre ganger stilbrytende ("ugift ungkar").

Hvilke problemer/utfordringer er det er det i disse (grense)områdene som krever genuine grenseoverskridende tiltak/løsninger? Gitt at en lykkes i å sette sammen en noenlunde logisk og plausibel oversikt over dette, kan en da med en viss sikkerhet anta at det skapes nordisk nytte/merverdi dersom det gjennomføres prosjekter som lykkes i å ta tak i utfordringene/løse problemer på ett eller flere av disse områdene? Vi tror det.

De grenseregionale samarbeidsområdene har som vist – som de fleste av de øvrige aktørene i NR-/NMR-systemene – et ikke helt avklart forhold til begrepenes innhold og hvordan de eventuelt skal opearsjonaliseres. I Evalueringsrapporten (Ottesen 2003) er dette spørsmålet også berørt i spørsmål 7 hvor en bl.a. spør om "Hur säkras nordisk nytta då medlen används i externa projekt (projekt som inte drivs i egen regi)?". Her finner vi eksempler på at svarerene har forsøkt å nærme seg svar på spørsmålet på ulike måter. Vi tar med noen anonymiserte eksempler (i kursiv) med våre kommentarer:

> i) Den nordiske nytte består i, at samtlige projekter går på tværs af grænsen, og bidrager med direkte eller indirekte nytte for regionen.

Her har vi et eksempel på et definisjonsforsøk som i første ledd ligger nær opp til det som EU-kommisjonen i sin tid definerte som det høyeste ambisjonsnivå. Andre ledd i definisjonen setter et implisitt likhetstegn mellom lokal grenseregional nytte og "nordisk nytte" uten at dette er forklart eller begrunnet. Som det går fram av skjemaet i anbudet, mener/-te vi at dette forholdet ikke kunne eller burde betraktes som et rett fram, en-til-en-forhold.

> ii) De eksterne projekter [skal] per definition have nordisk nytte for at blive et projekt i Xx-komiteens regi.

Dette er vel nærmest en tautologisk definisjon hvor det er umulig å begrepsfeste betydningen uten nærmere kunnskap om de operasjonaliseringer som Xx-komiteen nødvendigvis må ha foretatt hvis prosjektutvelgingen skal gjøres på en måte som sikrer at prosjektene virkelig gir "nordisk nytte". Slik kunnskap har vi imidlertid ikke, og vi må sant og si også spørre om Xx-komiteen virkelig har den? Hvis de – mot formodning hadde den – hvorfor har de da ikke grepet sjansen til å gi den til beste/dele den med oss og sine øvrige nordiske "grensearbeidere"?

> iii) Yy-komiteen fremhever desuden, at engagement i andre programmers projekter kun sker, hvor det er sammenfald med Yy-komiteens strategiske indsats og dermed også, hvor det er tale om nordisk nytte.

Dette definisjonsforsøket har mange likhetstrekk med ii) og vi anser det for å være tautologisk.

> iv) Zz-komiteen betoner, at nordisk nytte i komiteens eksterne projekter sikres i projekternes forberedelse. Projektet skal påvirke mer enn en del af regionen og projektet bør ligge inden for handlingsplanens rammer.

Andre ledd i definisjonen antar vi tilsvarer EU-kommisjonens definisjon av høyeste ambisjonsnivå, mens siste ledd har form av en presisering som langt på veg også kan tolkes som en operasjonalisering[27] gitt at bestemte betingelser er oppfylt.

> v) Den nordiske nytte sikres gennem at a,b,c's projekter ligger i linje med Qq-komiteens handlingsprogram.

Definisjonen gir en brukbar definisjon/operasjonalisering gitt at komiteens handlingsprogram tilfredsstiller de krav som er omtalt i iv) over.

---

[27] Det framgår ikke hvilken handlingsplan det er tale om, Zz-komiteens egen eller Närps. For argumentasjonens skyld spiller ikke dette noen rolle gitt at den ene eller den andre planen har en brukbar, operasjonell definisjon av "nordisk nytte". Hvilket den/de etter all sannsynlighet *ikke* har.

4.4 Ministerrådet bør stille høyere krav til nytte enn det Interreg-reglementene gjør

EUs "ambisiøse" definisjon av det genuint grenseoverskridende eller grenseregional nytte bør være en del av NRs/NMRs/NERPs definisjon av for eksempel "nordisk nytte", men lista bør legges høyere enn som så. Spørsmålene er bare hvordan lista skal se ut – og hvor høyt skal den legges, og ikke minst hva slags målestokk som skal brukes til høydemålingen?

Hva er "nordisk nytte"? Jo, "nordisk nytte" mener vi er innsats som:
- bygger opp/videreutvikler et bilde av Norden – som image eller 'merkevare' (Norden som "clean, cool, calm, considerate, creative" etc.) dvs. merkebygging eller 'branding' i forhold til omverdenen
- bidrar til å – ytterligere – bygge opp en felles identitetsfølelse (/-region) hos folk som bor, bygger, arbeider og skaper verdier (av ulikt slag) i området "Norden"
- utnytter potensialer for læring av naboen og legger grunnlag for erfaringsutveksling/-overføring mellom naboer/naboregioner som riksgrenser skiller, dvs. som bidrar til integrasjon, solidaritet, "kommunitarianisme", samhørighet
- bidrar til regionbygging gjennom kulturutvekslende og identitetsskapende aktivitet, dvs. som forsterker følelsen av samhørighet og fellesskap i det aktuelle grenseområdet

Hva er "nordisk merverdi"? Jo, "nordisk merverdi" er, eller skapes, når NMR-pengene som kanaliseres via grenseregionene:

- utløser eller aktiviserer andre ressurser eller verdier det være seg i form av human, finansiell eller sosial kapital
- bidrar til/utløser annen medfinansiering (lokal, regional, internasjonal, Interreg etc.) som gjør det mulig å drive virksomhet/prosjekter som gir nordisk nytte mer effektivt eller på bredere front
- supplerer og/eller bidrar til å optimalisere nasjonale/regionale (regionalpolitiske) innsatser på hver sin side av (riks)grensen

På hvilke arbeidsområder er det grunn til å forvente at en "får mest igjen for pengene", dvs. skaper nordisk og grenseregional nytte/merverdi? Jo, vår undersøkelse viser at dette gjelder områder som disse:

- elver og rennende vann som krysser ei riksgrense med tiltak mot forsuring, forurensning og forsøpling, mot spredning av sykdommer og annet fanteri til fisk og andre vannlevende organismer av ymse art, tilrettelegging for og styring av fritidsaktiviteter til vanns (og til lands) som padling, fisking, båtliv, camping (avfallshåndtering, toaletter, skilting, felles fiskekort etc.)
- kommunikasjoner av enhver art: veg, bane, stier, fly og vannbåren for transport av personer og gods, men også av energi (el), informasjon og allehånde budskap (aviser, massemedier, IKT-infrastruktur som bredbånd o.l.) Spesielt viktig er slike kommunikasjonslinjer/-midler som går "på tvers" av de århundrelange, tradisjonelle ferdselsvegene mellom sentrum – hovedstadsområdene – og de nordiske, grisgrendte periferiene
- identitetsutvikling og kulturutveksling i vid forstand; innsats rettet mot å redusere alle barrierer mot utvungen og kollektiv samhandling på kryss og tvers av (riks)grensen som kan utnytte og optimalisere gjensidige/ömsesidige komparative fortrinn
- språkpolitikk – for å styrke språklig identitet (mot engelsk), og for å styrke språkkunnskap/-kjennskap på tvers av grensene, dvs et nordisk språksamfunn (her er utfordringene utvilsomt størst i forhold til finsk og samisk)

- videreutvikling av et felles nordisk arbeids- og utdanningsmarked som ikke hemmes av formelle nasjonale regler som ikke er harmonisert godt nok med hverandre, eller av stivbeint og bokstavtro nasjonal praktisering av slike regler og retningslinjer. I dette arbeidet blir det ekstra viktig å legge forholdene til rette for en syntese mellom innholdet i og resultatene fra "Schlüter-prosessen" og grenseregionenes funksjon som "lytteposter" for NERP når det gjelder å sette ord på de praktiske, dagligdagse hindringene som grenseboerne og grenseregionbedriftene opplever

For vår egen del mener vi at begrepene "nordisk nytte/nordisk merverdi" kan gis følgende innhold/definisjon: "Nordisk nytte, eller det å få til nordisk merverdi, inntreffer når noe som er til gode for Nordens beboere eller miljø, blir skapt og som ellers ikke ville blitt gjennomført dersom tiltaket ikke hadde fått støtte fra Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd".

Vi mener altså at begrepene må ha noe med addisjonalitet å gjøre, dvs. at den virksomheten som drives i regi av ministerrådets grenseregionale samarbeidsområder, må tilføre øvrig aktivitet i områdene noe av betydning som ellers ikke ville skjedd. Bruken av ministerrådets penger må utløse en form for samarbeid som øvrige aktører ikke ville klart alene, denne samarbeidsformen må ha preg av å være genuint grenseoverskridende, dvs. prosjektene må ha samarbeidende og jevnsterke parter på begge/alle sider av grensen(e). Og endelig bør bruken av ministerrådets penger utløse tilleggsressurser fra andre hold/finansiører.

5. Grenseregionenes lydhørhet for styringssignaler og kontaktnett til maktsentra

Forholdet mellom grenseregionene og NERP/NMRS har til tider vært – og er til dels – noe anstrengt. Det er en viss uro hos noen av grenseregionene i forbindelse med at arbeidet med det nye handlingsprogrammet er startet,[28] noe som blant annet kan forklares ut fra et for grenseregionene noe uklart forhold mellom betydningen og målsettingen ved ulike evalueringer og underlagsarbeidet for det nye handlingsprogrammet. En oppklaring her vil trolig rydde av veie den usikkerheten grenseregionene opplever i forhold til sitt framtidige arbeid.

Grenseregionene oppfatter ikke NERP som en spesielt "krevende oppdragsgiver". De oppfatter NMR-regimet som et mye mykere og betydelig mer fleksibelt system enn for eksempel Interreg-regimet. Riktignok gir noen av grenseregionen utrykk for at de føler seg "gjennomevaluert", men det har nok også sammenheng med at de fleste av dem også er gjort til gjenstand for de tre periodiske Interreg-evalueringene. Generelt har vi inntrykk av at NERP – og da ser vi bort fra de relativt klare signalene som gjeldende handlingsprogram inneholder – i den "løpende" styringen av regionalsektoren og grenseregionene sender ut få sterke styringssignaler. Vi har for eksempel ikke registrert at NERP/NMRS har formidlet eventuelle endringer i prioriteringer med basis i de skiftende ordførerprogrammene til grenseregionene på noen klar måte.

Når dette er sagt, må det tilføyes at grenseregionene selv med styrke hevder at de gjerne vil "lytte til" NERP. Men at det slett ikke alltid er så lett å oppfatte om – og i tilfelle hva – NERP ønsker av eventuelle kursjusteringer i løpet av handlingsplanperioden.

Grenseregionene opplever ikke at de og den virksomhet de hver for seg driver, er særlig godt kjent i de øvrige delene av NR- og NMR-systemene. De har heller ikke særlig mange eller gode kontakter til andre sektorer i NMR-systemet. Etter noens mening er dette å beklage, men tiden og ressursene i den enkelte grenseregion gir lite rom for denne typen kontaktskapende virksomhet, idet utbyttet er usikkert.

Grensergionene er i tvil om NERP er en egnet kanal til formidling av deres erfaringer og kunnskaper om praktisk grenseoverskridende samarbeid til andre nasjonale og regionale aktører på regionalutviklingsfeltet. I den grad noen av dem forsøker å få til slik erfaringsoverføring, og noen har forsøkt på ulike måter, går de heller rake veien til målgruppene i sine respektive hjemland.

---

[28] Vi møtte selv utslag av en slik uro – i noen av grenseregionene - i forbindelse med våre første henvendelser om samtaler til sekretariatene.

Dette avsnittet prøver først og fremst å gi svar på kontrollkomiteens spørsmål som lyder slik: "Har politiska prioriteringar i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet genomslagskraft i organisationernas handlingsplaner". I tillegg til det tar vi også med noen observasjoner om grenseregionenes kontaktflater til øvrige deler av NR- og NMR-systemene og forbindelsene eller kanalene til nasjonale og regionale "maktsentra"[29]. Det vil si:

- i hvor stor grad og på hvilken måte følger grenseregionene opp de styringssignaler og relevante policy-beslutninger som andre og "høyereliggende" deler av NMR-systemet gir?, og
- hvilke kanaler og kontaktflater har de åtte grenseregionene til viktige, "maktfulle" aktører og organisasjoner på regionalt og nasjonalt nivå i sine respektive hjemland, og på hvilken måte utnytter de eventuelt dette?

5.1 NERPs handlingsprogram 2001–2005

De grenseregionale samarbeidsområdene/-organisasjonene skal finne sin plass og spille sin rolle i skjærings- eller kan hende heller balansepunktet mellom:

1) sine egne områders ønskemål og prioriteringer slik de skapes gjennom lokale og regionale forankringsprosesser og nedfelles i lokale/regionale handlings- og strategiplaner eller liknende styringsdokumenter
2) de forventninger, prioriteringer og styringssignaler som de relevante organer høyere oppe i NR-systemet blir enige om skal gjelde for den aktuelle tidsperiode, og det aktuelle formannsskaps programerklæringer

Det overordnede formålet med Nordisk Ministerråds grenseregionale innsats kan kort karakteriseres slik:

- å bidra til å utnytte muligheter og å redusere utfordringer som skapes av at det finnes en eller flere riksgrenser i et område eller en region

Dette overordnede formålet konkretiseres i regionalsektorens femårige langtidsprogram: "Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram"[30] og – i "teorien" - gjennom de årlige formannskapserklæringer som følger skiftene av formannskap i NMR. I gjeldende handlingsprogram framheves dette som de viktigste oppgavene for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

- Målrettet erfaringsutveksling
- Kunnskapsutvikling – forskning og kompetansespredning
- Samarbeid mellom regioner

Gjennom en målrettet erfaringsutveksling skal det nordiske regionalpolitiske samarbeidet bidra til en bedre regionalpolitikk i Norden. Felles innsats innenfor kunnskapsutvikling er et viktig element innenfor det regionalpolitiske samarbeidet. Gjennom felles nordiske miljøer har man fått et høyt kvalitetsnivå både på forskning, produksjon og bearbeiding av regionale data og videreutdanning.

Handlingsprogrammet gir bl.a. disse styringssignalene, som grenseregionene forholder seg til, for inneværende arbeidsperiode: "Ministerrådet vil fortsatt prioritere samarbeid mellom regioner, dvs. arbeidet som drives i regi av de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene. Det har vært en positiv utvikling med en betydelig økt satsing på grenseregionalt samarbeid gjennom EU's Interreg-program. De nordiske grenseregionene har vært gjennom en etablerings- og oppbyggingsfase og har betydelig erfaring og resultater som grunnlag for videre handling". Her

[29] Med maktsentra mener vi først og fremst nasjonale, sentrale myndigheter (storting, regjering, departementer og direktorater, altså primært offentlige arenaer) og viktige regionale, offentlige styringsorganer (länsstyrelser, landskapsförbund. fylkeskommuner og regionale statsorganer av ulikt slag).

[30] Prosessen med å utforme nytt handlingsprogram er i satt i gang av NERP/NMRS og skal etter planen avsluttes i inneværende år.

bekreftes, som vi ser, grenseregionenes fortsatte eksistensgrunnlag for nye fem år. Men denne bekreftelsen gis ikke uten betingelser for litt senere heter det: "Ministerrådet vil stille større krav til grenseregionene i framtida ved tildeling av midler. Det vil bli lagt større vekt på resultater ved tildeling av midler i programperioden[31]. Det vil bli en sterkere samordning mellom nordiske midler og EU-midler i de regioner som helt eller delvis omfattes av Interreg. De forskjellene som i dag er i geografi mellom de nordiske grenseregionene og Interreg, vil bli vurdert. "Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) som dekker områder som ikke omfattes av Interreg, vil fortsatt bli prioritert".

5.2 Styringssignaler, kontakt og lydhørhet

NMR-systemet er en mangslungen organisasjon med en rekke aktiviteter på ulike (politikk)-områder der det utarbeides, evalueres og rulleres en stor mengde strategiplaner, handlingsplaner og –programmer etc. med målformuleringer på ulike nivåer: overordnede, operative etc. som alle på ett eller annet vis skal implementeres, dvs. settes ut i livet eller bli til en politikk som virker i praksis.

Et relativt nytt fenomen i NMR-systemet er ordningen med såkalte "formannskaps"- eller "ordfører"-erklæringer. Dette innebærer at det landet som har formanns-/ordførerskapet i NMR ett år – for inneværende år, 2004, er det Island – presenterer et overordnet, generelt program for hele systemet for det kommende året. Dette programmet "brytes" så ned i delprogrammer for de ulike områdene som embetsmannskomiteene i NMR-systemet håndterer. Det settes av en særskilt "ordførerpott" – omkring 1 MDKK i 2004 av den såkalte "strategiske puljen" – til formannskapslandets særlige hjertesaker.

På vårt område – regionalsektoren og de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene – er det embetsmannskomiteen for regionalpolitikk – NERP – som er det aktuelle, utøvende styringsorganet og det er grenseregionene som på mange måter kan sies å utøve store deler av de funksjonene som arbeidsgruppene gjør på andre områder innenfor NMR-systemet. Slik sett er det en av NERPs kanskje viktigste oppgaver å være en toveis kommunikasjonskanal oppover og nedover mellom de ulike nivåene i NMR-systemet. NERP har strevet en del med å få grenseregionene til å rapportere godt og fyldestgjørende om virksomheten. Men dette er ingen uvanlig problemstilling i NMR-systemet. Her er det nok å vise til embetsmannskomiteen for miljø (EK/M) og dens strev med å få skikk på resultatrapporteringen fra sine arbeidsgrupper ved behandlingen av et kommende handlingsprogram. Her finner vi bl.a. følgende "egenmelding" hvor sekretariatet gav følgende samlede vurdering av virksomhetsberetningene fra de ulike arbeidsgruppene: "Arbejdsgrupperne har nu for første gang udarbejdet virksomhedsberetning i henhold til den ny model. Grupperne har fulgt skemaerne og de er udfyldt kort. Den proces grupperne har gennemgået i løbet af året er for de allerfleste grupper beskrevet godt, hvorimod det viser sig svært at beskrive de faglige og politiske resultater kort og præcist. Det var det samme problem ved evalueringen af miljøhandlingsprogrammet. De fleste grupper opremser titlen på de projekter, som gruppen har gennemført, samt hvilke grupper de har arbejdet sammen med og hvilke internationale arrangementer, der er arbejdet frem imod. Det er dog sjældent, at de faglige og politiske resultater er beskrevet kort og præcist, så at de også kan bruges til at informere om nytten ved det nordiske miljøsamarbejde.

Virksomhedsberetningerne (sammen med arbejdsprogrammerne) er den information, som omverdenen får af miljøorganisationen, hvorfor det er vigtigt, at de faglige og politiske resultater er fremstillet klart og præcist. Ofte findes disse korte præsentationer af nøgleprojekter ved lanceringen af selve projektet eller ved papirer forud for internationale forhandlinger, men det er vigtigt, at sekretariaterne hele tiden har det samlede overblik over virksomheden så resultaterne kan bruges f.eks. i forhold til EK-M og MR-M. Det er derfor også vigtigt, at resultaterne fremgår af virksomhedsberetningerne".

---

[31] Vi kan observere et eksempel på at dette ikke er en tom trussel fra NERPs side ved at bevilgningen til Midt-Norden for 2004 ble skåret ned med 100 TDKK, men Grensekomiteen fikk en tilsvarende økning.

Grenseregionenes svar på om de er oppmerksomme på – og tar hensyn til – de prioriteringer som framgår av de skiftende ordførerprogram er varierende. Fra det ene ytterpunkt hvor bevisstheten om disse er tilnærmet fraværende og til de som sier at en vet om dem og kjenner innholdet, og gjerne "plockar russinen ur bullan – om den finns". Dersom NERP eller NMRS har hatt noen bevisst formidlingsstrategi i forhold til grenseregionene, synes ikke noe slikt å ha blitt oppfattet eller registert i grenseregionene. De som er kjent med, og setter seg inn i innholdet i, den regionale delen av ordførerprogrammene, får sin kunnskap om dette ad andre kanaler enn NERP/NMRS.

Det hevdes i tillegg at det er visse problemer med å tilpasse virksomhet og prosjekter som er planlagt i en fem års syklus, til årlige (om)prioriteringer dersom dette er meningen eller målet. Som nevnt, kan ingen av grenseregionen svare et definitivt ja på spørsmålet om de har fått slike signaler fra NERP/ NMRS.[32]

5.3 Forholdet mellom grenseregionene og NERP/NMRS

Det er hevet over tvil at NERP er avhengig av å ha et nært og tillitsfullt samarbeid med sine "forlengede armer" – grenseregionene – som både på grunn av sine "lokale" kontaktnett, sin forankring i sine respektive regioner, sin prosjektvirksomhet og sin "praksis-orienterte" innretning er i en enestående posisjon til å utøve rollen som NERPs "øyne og ører" i den grenseregionale virkelighet der den vanlige nordiske kvinne og mann støter på de mange store og små hindringer som fremdeles er forbundet med å ta seg fram og tilbake over en av Nordens riksgrenser.

Grenseregionene er, som vi har vist, svært ulike langs en rekke dimensjoner. Dette påvirker utvilsomt både den enkelte grenseregions forhold til NMR-systemet og til NERP/NMRS og deres evne til å spille rollen som NERPs "forlengede arm" på en effektiv og effektfull måte.

Det har til tider vært et noe anstrengt forhold mellom grenseregionene, eller rettere sagt noen av dem, og NERP og regionalsektorens sekretariat[33]. Enkelte av grenseregionene føler seg/har til tider følt seg "gjennomevaluert" og forsøkt detaljstyrt fra NERPs og NMRs' side. Det synes som forholdet nå er bedre skal en dømme etter de skriftlige referatene fra de siste årenes møter mellom grenseregionene og NERP og fra de årlige i det såkalte "Grensregionalt forum". Det er likevel tydelig at (enkelte av) grenseregionene er noe urolige over den forestående utarbeidelsen av et nytt handlingsprogram for regionalsektoren. Reaksjonene spenner her fra glade utsagn om at dette "må en ta som en utfordring" til mer advarende utsagn om at "en ikke må gjøre større endringer i struktur og praksis". Det skal heller ikke underslås at noen av konklusjonene som ble trukket i "Evalueringsrapporten 2003", skapte uro i enkelte av grenseregionene. Mest uro skapte nok antydningen om at NMR/NERP burde bruke mer av sine midler i de store, tett folkesatte og relativt kontaktintensive regionene hvor kroneinnsatsen målt per capita er lav. Gitt faste eller synkende samlede budsjettrammer for regionalsektoren, vil dette uvergerlig føre til at de store, grisgrendte og "avstandskostbare" regionene hvor kroneinnsatsen målt per km^2 landareal er lav vil få mindre midler.

Grenseregionenes kontakt til andre deler av NMR-systemet enn regionalsektoren er noe varierende, men generelt må den karakteriseres som beskjeden og sporadisk. Svarene indikerer at det er en del ulikheter mellom grenseregionene i dette spørsmålet, men de fleste – og særlig de større grenseregionene – oppgir å ha hatt kontakt med andre deler/sektorer av NMR-systemet ved flere anledninger. Særlig har kontakten gått til Nordregio bl.a. i forbindelse med utviklingen av (resultat)indikatorer.

---

[32] Forholdet mellom NERP/NMRS har ikke alltid vært like tillitsfullt eller hjertelig. Det synes som om NERP til tider ikke har vært fornøyd/har hatt full tiltro til at de pengene de bevilger til grenseregionen, er optimalt anvendte penger. Det finnes flere eksempler i referatene som dokumenterer at NERP ennå ikke er helt fornøyd med tilbakerapporteringen fra grenseregionene om pengebruk, måloppnåelse og/eller resultater.

[33] For eksempel kommenterer en av våre samtalepartnere forholdet på denne måten: "Det vore värd att komma ihåg vem som är tjänare og vem som är kund – och kunden är konungen även inom den offentliga sektorn".

5.4 Grenseregionenes kontakt med regionale og nasjonale "maktsentra"

I våre samtaler sekretærene/sekretariatene spurte vi utførlig om grenseregionenes kontaktmønster til øvrige regionale og nasjonale aktører på regionalutviklingsfeltet. Emnet er også behandlet i "Evalueringsrapporten 2003"s spørsmål 3 A og B[34]. Her er forfatterens generelle kommentar at "Typisk er forankringen bedst på det lokale og regionale plan og svær at vurdere på det statslige niveau. Alt i alt vurderer de grenseregionale samarbejdsorganisationer dog, at arbejdet er meget velforankret"[35].

Det er, som det er grunn til å vente ut fra det vi tidligere har dokumentert av ulikheter grenseregionene imellom, også ganske klare forskjeller mellom grenseregionene på dette området. Og skillet går langs en størrelsesdimensjon. De store grenseregionene – Nordkalotten, Kvarken og Øresund – hevder å ha – og dokumenterer gjennom eksempler at de har så vel god lokal (til kommuner/kommunförbund) og god regional forankring som et godt kontaktnett til viktige aktører på sentralt hold (departementer/ ministerier og regjeringer). De små/mindre grenseregionene – ARKO, Grensekomiteen og Skjærgården[36] ser ut til å ha dårligere forbindelser til de sentrale maktsentra, mens den lokale og regionale forankringen er svært god. Midt-Norden ligger i en mellomposisjon idet de sier seg å ha svært god forankring til det regionale nivået, men at "forankringen på lokalt niveau kunne have været bedre". Problemet med å få dette til er at "området er så stort som det er". NORA har ingen egentlig direkte lokal forankring, men har på den annen side gode kontakter og ganske tett samarbeid med representanter på nasjonalt eller sjølstyreområde-nivå.

Svarene på spørsmål 3B bekrefter det foregående: de mindre grenseregionene har liten, om noen, forankring på sentralt hold og de har vanskelig for å påvirke statlige beslutninger på områder som er viktige for dem. Også her er det "de fire store" som leverer de mest positive egenvurderingene idet de hevder å ha lett tilgang til sentrale, nasjonale "maktsentra. Representanter fra sentrale myndigheter vet om dem, de møter (av og til) opp på årskonferanser og liknende og de lytter til disse grenseregionenes synspunkter.[37]

Grenseregionene er ikke samstemte verken når det gjelder vurderingen av egen kontaktflate i forhold til regionale og nasjonale myndigheter eller i synet på samhandlingen med NERP og det øvrige NR- og NMR-systemet.

Størrelse og medlemsorganisasjon ser her ut til å forklare mye av forskjellene mellom grenseregionene når det gjelder oppfatning av kanaler og kontakter først og fremst til sentrale myndigheter og nasjonale maktsentra. Kvarkenrådet, Midt-Nordenkomiteen, NORA, Nordkalottrådet, og Øresundssamarbetet oppgir at de har gode eller svært gode kontakter til sentrale myndighetsorganer. De øvrige oppgir at de har en lengre og tyngre vei til "maktens tinder", disse grenseregionene opererer først og fremst i mer regionale (og lokale) farvann.

---

[34] Spørsmålets del A lyder "Hur är den gränsregionala samarbetsorganisationens arbete förankrat på lokal, regional och nationell nivå?". Og B: "Värdera i vilken grad den gränsregionala samarbetsorganisationen har lyckats påverka statligt beslutsfattande".

[35] Vi tar vi med et bemerkelsesverdig svar på det foregående spørsmålet som gikk på om det var forhold som grensregionene mente burde "løftes opp i NÄRP". Her er ett av svarene som følger: "Gg-komiteen mener, at man i NÄRP bør drøfte, hvordan de grænseregionale samarbejdsorganisationer i højere grad kan bruges til at gennemføre Nordisk Råds politik". Dette svaret, som vi finner oppsiktsvekkende, er av en eller annen grunn ikke kommentert i rapporten.

[36] Skärgårdssamarbetet hevder at de er "velkendt på det nationale niveau".

[37] Det hevdes at dette forholdet er ulikt på svensk og finsk (og kan hende norsk) side idet kommunikasjonen og forståelsen er bedre mellom grenseregionene og hovedstaden på finsk enn på svensk side i grenseregionen.

6. Grenseregionenes samarbeid med andre aktører

Grenseregionene opererer ikke i et vakuum, og har til dels et utstrakt samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner. Omfanget av slikt samarbeid varierer noe mellom de åtte grenseregionene, men alle forholder seg til myndighetsorganer i alle landene som er medlemmer i den aktuelle grenseregionen. Dette kan være myndighetsorgan på lokalt, regionalt eller statlig nivå, og der kontakten ikke minst sikres gjennom styreverv i grenseorganisasjonen. Styremedlemmene nomineres gjerne ut fra deres muligheter til videre påvirkning innenfor det regionale og nasjonale systemet, og kontaktnettverket deres er vesentlig for at grenseregionene skal kunne delta i aktuelle diskusjoner og politiske prioriteringer.

Grenseregionene har slik sine egne nettverk å forholde seg til, og har mye støtte og nytte av dette. Grenseregionene har også kontakt med hverandre, men denne kontakten og erfaringsutvekslingen kunne vært mer systematisk utnyttet enn den er i dag, og slik sikret en mer omfattende gjensidig læring enn hva som er tilfelle

Grenseorganisasjonene forholder seg aktivt til andre aktører i regionen, og vi ser ingen konkurranseforhold mellom grenseregionene og andre aktører, noe som trolig også kan forklares ut fra at grenseregionenes arbeid er unikt, også etter at Interreg-programmene ble introdusert. Interreg introduserte ikke grenseregionalt samarbeid, det var det Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd som gjorde, men introduksjonen av Interreg har medført økt økonomisk støtte til slikt samarbeid.

6.1 Forankring og samarbeid

De grenseregionale samarbeidsorganisasjonene er frivillige, samarbeidende medlemsorganisasjoner. Medlemmene deltar i en organisatorisk enhet med fastlagte beslutningsrutiner og budsjetter, hvor NMR-bidraget bare utgjør en andel (for noen en stor andel) av samarbeidets samlede finanser. Størstedelen av virksomheten finansieres og drives av de lokale og regionale aktørene som utgjør samarbeidsorganisasjonen. Organiseringen er ulik i de åtte grenseregionene, og avspeiler tilknytingsformen til områdene de opererer innenfor.

Det ble satt som en forutsetning fra NMR da samarbeidsområdene ble etablert at lokale/ regionale myndigheter skulle være representert i grensekomiteenes styrende organer, gjerne sammen med private organisasjoner. Dette er implementert på ulik måte i de ulike områdene. Det varierer i hvilken grad lokale (kommuner) og regionale (fylker/län) organer deltar, og i hvilken grad statlige organer på regionalt nivå er med i komiteene. I den grad samarbeidsorganisasjonen er basert på frivillig kommunal deltakelse, vil det kunne variere fra år til annet hvilke kommuner som deltar, slik det for eksempel har skjedd i ARKO-samarbeidet og i Grensekomiteen Østfold-Bohuslän-Dalsland. I noen samarbeidsområder vil det dermed være en viss variasjon i det formelle geografiske nedslagsfeltet. Dette vil i liten grad påvirke samarbeidsorganisasjonens grenseregionale interessefelt.

Tabell 6.1 De åtte grenseregionale organisasjonene i Norden

Grense-regioner	Antall land som deltar	Medlemmer i grenseorganisasjonen
Nordkalotten	Finland Sverige Norge	Lappland – 1 län og 21 kommuner Norrbotten – 1 län og 12 kommuner Finnmark, Troms og Nordland – 3 fylker og 89 kommuner
Kvarken	Finland Sverige	Österbotten, Mellersta- og Södra Österbotten – 3 landskap og 57 kommuner Västerbotten – 1 län og 15 kommuner, samt Örnsköldsvik kommune
Mittnorden	Finland Sverige Norge	4 län i Finland 2 län i Sverige 2 fylker i Norge
Skjærgården	Finland Åland Sverige	1 län i Finland, 2 landsting, 1 miljøsentral, landskapet Åland, 3 län og 3 landsting i Sverige
Østfold- Bohus-län Dalsland	Sverige Norge	1 län i Sverige, 11 kommuner 1 fylke i Norge og 8 kommuner
ARKO	Sverige Norge	4 kommuner i Sverige 7 kommuner i Norge
Øresund	Sverige Danmark	133 kommuner og 1 län i Sverige, 100 kommuner og hovedstadsregionen i Danmark (3 kommuner og 3 amt)
NORA	Færøyene Grønland Island Norge	Færøyene, Grønland Island 9 fylkeskommuner i Norge (Vestlandet og Nord-Norge)

Vi ser at grenseregionene er svært ulike i størrelse, her med tanke på medlemmer. Mens ARKO har 11 medlemmer – alle kommuner, så har Øresund over 230 medlemskommuner, i tillegg til regionalt nivå. Også mellom de seks andre grenseregionene ser vi til dels store forskjeller, og mønsteret gir opphav til ulike muligheter for nettverk og samarbeid med andre aktører i regionene. Medlemskap i grenseregionen gir mulighet for styreverv, eller for verv i det som for eksempel i Nordkalottrådet kalles beredningsgruppen, og gir slik god kontakt mellom grenseregionen og medlemsorganisasjonene. I Nordkalottens beredningsgruppe sitter for eksempel representanter for regionalnivået, mens Nordkalottrådets representanter teller regionalpolitikere, kommunepolitikere, landshøvdinger, kommunaldirektører og ordførere for handelskammer. Kontaktmulighetene med politikere, forvaltning og næringsliv i regionen er slik sikret.

6.2 Prinsipper for organisering

Tilknytting til regionene vil kunne innvirke på mulighetene for å koordinere og samarbeide med andre aktører i regionen, og for å unngå å drive med virksomhet og prosjekter som "overlapper" med andre(s) aktiviteter i grenseområdene. Den tilsier at i de grenseorganisasjonene som bygger på en form for forpliktende medlemskap med for eksempel kontingentbetaling og hvor kommuner, län, fylkeskommuner og landsting deltar/er medlemmer, må en kunne anta såvel at overlappingen er minimal, som at koordineringen av virksomheten i forhold til andre aktører som opererer i "grenselandet" er tilstrekkelig, om enn ikke perfekt. Dette viser seg også å være tilfellet, og gjelder i første rekke ARKO-samarbetet og Gränskommitten Østfold-Bohuslän/Dalsland. Det samme gjelder også Kvarken- og Nordkalottrådet.

Vi finner i alt fire ulike prinsipper for organisering og tilknytting til grenseområdet for de åtte grenseorganisasjonene. Flesteparten – fire – av organisasjonene har det regionale nivået (län, landskap og fylkeskommuner) og kommuner som medlemmer. To grenseorganisasjoner har kun det regionale nivået som medlemmer, mens en kun har kommuner som medlemmer og en forholder seg til land og sjølstyreområder som medlemmer. Den sistnevnte er NORA, som

ikke har landene som medlemmer i organisasjonen i den forstand at de betaler kontingent, men som arbeider i forhold til landene.

De fire andre grenseorganisasjonene har en annen oppbygging, uten at det uten videre tilsier problemer med overlapping. Grenseorganisasjonene arbeider på ulik måte, og når Midt-Norden med kun det regionale nivået som medlemmer heller ikke kan sies å vise eksempler på overlapping, er det også fordi man der vektlegger samarbeid på politisk nivå mellom regionene. Kommunene er ikke målgrupper, det er det fylkes-/läns-/landskapspolitikerne som er.

Noe annet som tilsier at overlapping knapt kan bli noe vesentlig problem, er det faktum at grenseorganisasjonene er små, med budsjettmessig begrensede ressurser. Det er begrenset hvilke tiltak og innsatser de kan iverksette, og dermed begrenset hvilke muligheter for overlapping de kan forårsake. På den andre siden er organisasjonene og de finansieringsmulighetene de representerer, godt kjent blant de som jobber internasjonalt i grenseområdene. Representasjon i grenseorganisasjonens styringsorganer er også med på å sikre at man unngår overlapping.

Problemer med overlappende virksomhet er ikke noe som grenseorganisasjonene opplever. Tvert i mot er oppfatningen at grenseorganisasjonene befatter seg med tiltak og aktiviteter ingen andre har ansvaret for. Det er ingen andre organisasjoner som arbeider med spesifikke grenseregionale spørsmål, enten det gjelder grensehindringer som går på regelverk og forordninger, eller det går på å få til samarbeid mellom naboer med hav og vidde i mellom, men som likevel er granner og som har utbytte av å treffes og samarbeide.

6.3 Samarbeid med andre aktører

Grenseregionene er jevnt over fornøyde med samarbeidet med andre aktører i regionen, og opplever ikke spesielle vanskeligheter. Men noen av grenseregionene peker på at det er potensiale for at det grenseregionale samarbeidet burde vært mer systematisk forankret i arbeidet med de enkelte lands regionale utviklingsplaner. Videre varierer det noe hvor enkelt og uproblematisk det er for grenseregionene å ta kontakt med nasjonale myndigheter og få gehør der. Noen påpeker at det kan være lett, og bruker særlig Finland som eksempel på at "periferiens røster" blir hørt i Helsinki. Det later til å være noe vanskeligere i Norge og Sverige hvor de sentrale myndighetene later til å være mindre villige til å låne øre til synspunkter fra de nordligste regionene. Imidlertid anser man ikke dette som et problem i noe land, selv om enkelte påpeker forskjeller.

Ikke alle grenseregionene har direkte samarbeid med det lokale nivået, men mener likevel at man indirekte kan påvirke lokalnivået i forhold til grenseregionalt samarbeid gjennom det arbeidet man gjør, og den synligheten arbeidet får. Derimot er det flere av grenseregionene som understreker at det ville vært positivt med et tettere nettverk til næringslivet, på grunn av næringslivets viktige rolle når det gjelder regional utvikling. Selv om noen av grenseregionene har næringslivsrepresentanter med i styret, gjelder ikke dette alle. Det er et problem – særlig i de "arealstore", perifere grenseregionene – at næringslivet for en stor del består av små, i mange tilfeller enkeltmanns- eller -kvinnesforetak, bedrifter som knapt har "overskudd" til innsats utenfor den egne bedriftens vegger.

Samarbeidet med andre aktører er, selv om det er ønskelig, begrenset av grenseregionenes kapasitet. I det store og hele er det her snakk om svært små organisasjoner, med klare grenser for hva man har kapasitet til. Selv om et stort kontaktnettverk er viktig, og samarbeid med vesentlige aktører i regionen kan være avgjørende for grenseregionens prosjektportefølje, så er det likevel klare ressursmessige rammer for hvor stor innsats sekretariat og styringsgruppe kan gjøre. Dette kommer også til syne når det gjelder informasjon til andre aktører i regionen – herunder både offentlig forvaltning, næringsliv og borgere flest. Alle grenseregionene har hjemmesider på Internett, med til dels omfattende informasjonsmengder, og med gode muligheter for å ta kontakt. Noen har i tillegg egne informasjonsblad/-skriv. I tillegg informerer NMR om grenseregionene og grensesamarbeidet. Likevel er det grunn til å spørre om dette er tilstrekkelig, og om en når ut til de en vil få i tale, enten det er næringsliv, frivillige organisasjoner eller offentlige organer. Denne utfordringen er trolig størst for de som har størst geografisk område å betjene.

7. Grenseregionenes forhold til Interreg-programmene

Alle grenseregionene forholder eller har forholdt seg til Interregprogrammene i større eller mindre grad, og ser Interreg som en svært nyttig finansieringsmulighet, som langt overstiger det grenseregionene hadde å rutte med tidligere. Grenseregionene opplever heller ikke Interregs eksistens som noe som går på tvers av deres egne og nordiske prioriteringer, men som et organ – et finansieringsinstrument – som kan finansiere noe grenseregionen ønsker å sette i verk, men ellers ikke selv har midler til.

Videre ser grenseregionene det som en styrke for Interreg-programmene at grenseregionenes erfaringer med utviklingsarbeid i regionen, eksistensen av partnerskap og nettverk bygget opp av grenseregionene og det kjennskapet grenseregionene har til eget område som svært nyttig for Interreg. Så selv om det er Interreg som har de store midlene til utviklingsarbeid, målt i forhold til NMRs/NERPs bevilgninger, så oppfatter ikke grenseregionene seg som lillebror i dette samarbeidet, men som en som har regional kompetanse på grensesamarbeid, og som kan bruke dette til beste for Norden.

7.1 Grenseregioner og Interreg

De nordiske Interreg-programmene har operert formelt siden 1994/95 og har hatt en reell programdrift siden slutten av 1996. I inneværende Interregprogramperiode (III) er det 14 Interregprogram som omfatter nordisk territorium. Av disse gjelder ni samarbeid langs Nordens yttergrense, mens fem er intra-nordiske grensesamarbeidsområder. Elleve av programmene tilhører Interreg IIIA og tre er IIIB-programmer herunder blant annet Nordlig Periferi-programmet som omfatter den nordatlantiske grenseregionen i Norden.

Figur 7.1 Nordiske Interregprogram-områder

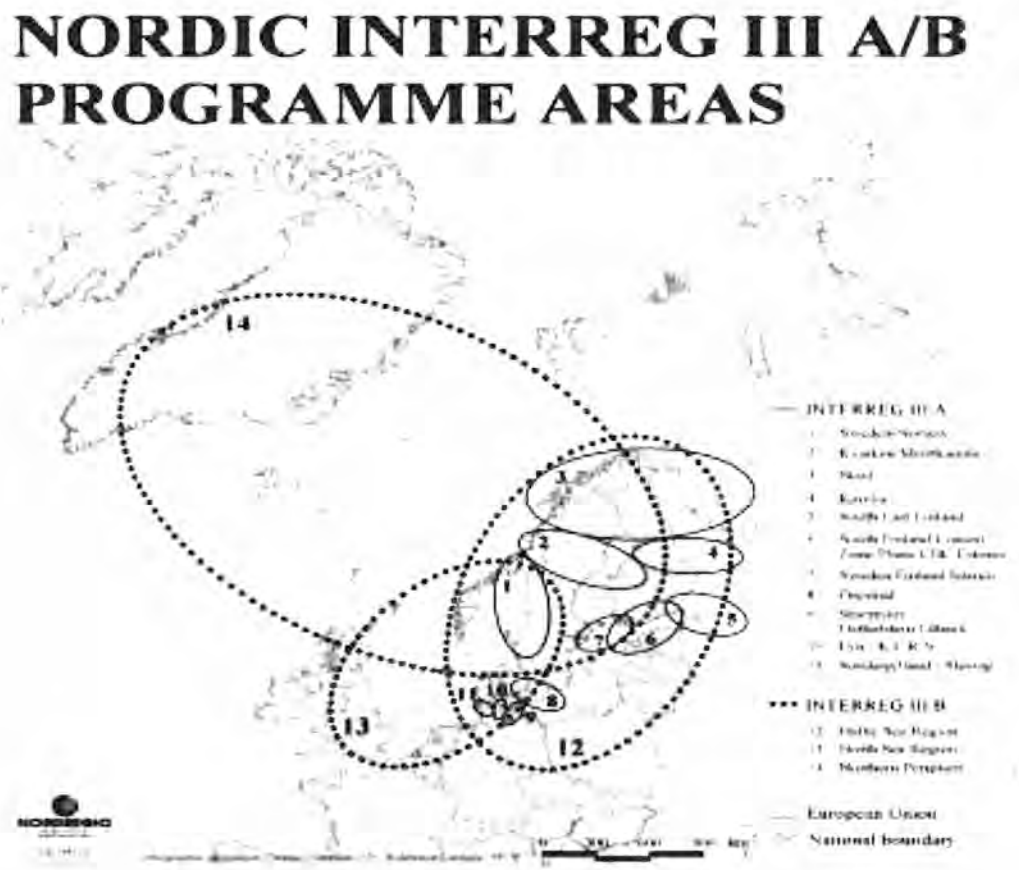

De seks områdene med helt eller delvis overlappende geografi valgte ulike modeller for den organisatoriske tilknytningen mellom Interreg og NMR-områdene. I Øresund-regionen har en benyttet felles sekretariat, mens en i Nordkalotten og Skjærgården har etablert egne Interreg-sekretariater utenom NMR-sekretariatene, men i nært samarbeid. Den samme ulikheten finner en for de tre områdene som har delvis overlappende geografi. Kvarkenrådets sekretariat inngår blant sekretariatene i Interreg-området Kvarken-MidtSkandia, og er i tillegg tildelt ansvaret som hovedsekretariat for Interreg-programmet

Tabellen nedenfor viser forholdet mellom organisatorisk integrasjon på den ene siden, og grenseregion og Interreg-program på den andre siden.

Tabell 7.1 Forholdet mellom NMRs grenseregioner og Interregprogram-områdene

		Uavhengige organisasjoner	**Felles organisasjon**
Forholdetmellom grenseregion og Interreg-program-område	**Overlappende område (geografisk)**	Nordkalotten Skjærgården	Øresund
	Ikke overlappende område	Grensekomiteen Ø-B/D NORA Midt-Norden ARKO	Kvarken

Valg av organisatorisk løsning trenger ikke bety suksess eller fiasko for forholdet mellom grenseregionene og Interreg. Men det kan ha betydning for koplingen til Interreg-aktiviteter om man har valgt en løsning som gjør forholdet mellom de to finansieringsmulighetene og aktivitetene tette og enkle, eller ikke. Hvilke løsninger en valgte i starten av Interreg-programmene kan også ha betydning her, det vil si hvilken rolle en ga grenseregionene i denne sammenhengen. I starten av IIA-programmene, da Sverige og Finland hadde blitt medlemmer av EU, fikk grenseregionene en viktig rolle ved å delta aktivt i utformingen av innholdet i mange av Interreg-programmene. Etter alt å dømme ville ikke Interreg IIA kommet så raskt i gang, og fått det nedslagsfeltet som programmene gjorde, om en ikke kunne trekke veksler på det grenseregionale samarbeidet som foregikk, og hadde foregått i regi av ministerrådet.

7.2 Forholdet mellom Interreg og grenseregionene

Spørsmålet som kontrollkomiteen stilte, var: "Är det ändamålsenligt att motta Interreg och nordiska medel samtidigt?" I dette spørsmålet ligger blant annet:

- er det vanlig praksis at grenseregionen bidrar til finansiering av Interreg-prosjekter med midler fra NMR?
- hva er eventuelt den viktigste grunnen til å bruke NMR-midler til medfinansiering av Interreg-prosjekter? Hvordan brukes eventuelt NMR-midlene på best måte i slike tilfeller?
- hvor godt kjent er de to "støtteordningene" – Interreg-programmene og NMRs grenseregionale samarbeid – blant mulige prosjekteiere i det aktuelle området?
- i hvilken grad og på hvilken måte har Interreg-programmene påvirket grenseregionens virksomhet og prioriteringer?

"Evalueringsrapporten 2003" var ikke direkte opptatt av dette spørsmålet, men i rapportens sammenfatning (s. 7) under headingen "Nordiske midler" heter det: "I tilknytning til spørgsmålene om organisationernas finansiering og de nordisk midlers betydning, er det tydeligt, at de nordiske midler er af afgørende betydning for de grænseregionale samarbejdsorganisationers virksomheder. Umiddelbart udgør de nordiske midler en relativt lille andel af organisationers budgetter, men de nordiske midler er viktige som en "blåstæmpling" af organisationerne, når der søges om midler fra andre steder eksempelvis Interreg".

Temaet forfølges i spørsmål 10A: "Hur kombineras nordisk verksamhet och Interreg-programmen?". Hovedtendensen i svarene er her at Interreg betraktes primært som en finansieringsorganisasjon/-kilde: et finansieringsinstrument. Kvintessensen i svarene uttrykkes i følgende – anonymiserte –sitat: "Ww-komiteen anser, at Interreg er en finansieringskilde, som har behov for et indhold, og her spiller det grenseregionale samarbejde en viktig rolle med sine netværk".

Sitatene ovenfor blir støttet i vårt materiale, der vi har undersøkt og spurt direkte om verdien av og samarbeidet mellom Interreg og grenseregionene. Tabellen nedenfor gir en oversikt over Interregfinansiering til prosjektaktiveteter som grenseregionene befatter seg med. Den gir også et bilde av størrelsesforholdet mellom de ulike finansieringskildene.

Tabell 7.2 Forholdet mellom totalt antall prosjekter og Interregprosjekter. 2003

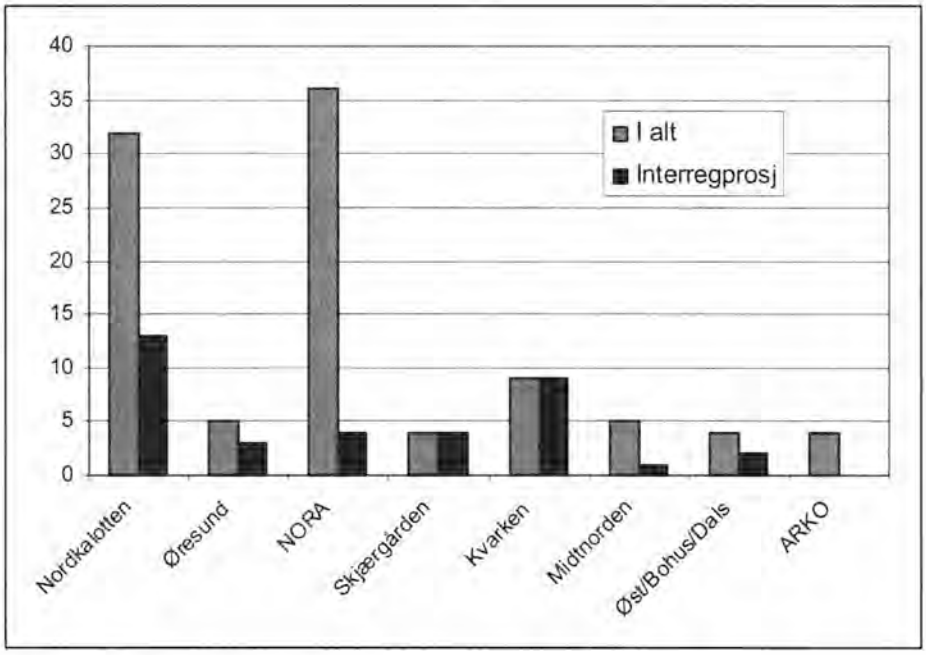

(Kilde: "Prosjektkatalogen 2003)

Tabellen sier med ingenting om størrelsen på prosjektene, eller hvor mye midler de enkelte prosjektene disponerer. Vanligvis er det likevel slik at Interreg-prosjektene er langt større når det gjelder budsjett enn et "vanlig" NMR-prosjekt. Mer detaljerte opplysninger om alle de 97 prosjektene som grenseregionene er involvert i, finnes i vedlegg.

Bortsatt fra ARKO[38], som ikke har rapportert Interreg-aktiviteter nå, men som tidligere har hatt, så deltar alle grenseregionene i ett eller flere Interreg-program. I grenseregionene Kvarken og Skjærgården er alle NMR-prosjektene også støttet av Interreg-midler. Det samme gjelder ikke de andre grenseregionene, her er innslaget av Interreg-prosjekter varierende, i alle fall om vi regner antall Interreg-prosjekter sett i forhold til totalt antall grenseregionale prosjekter. Særlig gjelder dette de to geografisk store regionene NORA og Nordkalotten, som har mange, men til dels økonomisk små prosjekter. Spørsmålet om det er vanlig praksis at NMR-midler i grenseregionene går til finansiering av Interreg-prosjekter, må vi besvare med at det til en viss grad er slik, men at det varierer i hvor stort omfang NMR-midler blir brukt på denne måten. For Kvarkens og Skjærgårdens del kan vi uten tvil si at dette er vanlig, i og med at hele deres prosjektportefølje får støtte fra både ministerrådet og Interreg. De andre grenseregionene bruker også midler på Interreg-aktiviteter, men langt fra all deres prosjektaktvitet er Interreg-prosjekter.

[38] Her må det være feil i ARKOs innrapportering for i prosjektdatabasen til Iterreg IIIA Sverige Norge står ARKO oppført som prosjekteier av ett prosjekt (som ble/var planlagt avsluttet i 2003).

Det andre spørsmålet – som fokuserer på viktige grunner til å bruke NMR-midler til medfinansiering av Interreg-prosjekter – tar opp et vesentlig spørsmål som alle grenseregionene er opptatt av, og har klare meninger om. NMR-midlene er små, men de er likevel viktige, også for Interreg. Og grunnen til det er at midlene fra grenseregionene kan brukes strategisk, samtidig som det gir status å få støtte fra ministerrådet. Det strategiske går på at NMR-midlene i en helt annen grad enn Interreg-midler kan brukes til forprosjekter, eller til å utarbeide søknader og er viktige i fasen før en eventuelt oppnår finansiering fra Interreg-programmene. Dette er svært viktig, ikke minst i regioner der det er heller magert med erfaring med å utarbeide ssøknader om større grenseregionale utviklingsprosjekter slik Interrreg-systemet stiller krav om. Det er nærmest behov for en skolering i prosjektutvikling, og aktørene trenger tid for å få det formelle, samt partnere, på plass. I denne situasjonen er NMR-midlene og -støtten uhyre viktig. Det samme er også det nettverket som grenseregionene har. Også når det gjelder status er midlene fra grenseregionene viktige, fordi støtte derfra gjør det lettere å utløse andre midler selv om NMR-bevilgningen i seg selv ikke er så stor. Den viktigste grunnen til medfinansiering fra NMR er altså det handlingsrommet som midlene skaper for prosjektaktørene, og som gjør dem i stand til å utarbeide et prosjekt som kan klare å forsere Interreg-hinderene.

Interreg blir ikke oppfattet som noen motsetning til det grenseregionale samarbeidet, men som en betydelig programinnsats som gjør det mulig å finansiere tiltak som ellers ikke ville sett dagens lys. Samtidig verdsetter grenseregionene mulighetene til å påvirke utformingen og innholdet av Interreg IIIA-programmene, slik det også har vært tilfelle tidligere. Grenseregionene ser det som avgjørende at partnerskapene i regionene får mulighet til å definere problemstillinger og være med å fordele midler. Også her blir det understreket at det ikke er størrelsen på midlene som er avgjørende, men partnerskapene. Det forteller også om betydningen av å plassere det utøvende ansvaret for Interreg-programmene på regionalt nivå, og benytte grenseregionenes og regionalforvaltningenes kompetanse. På denne måten kan en nyttiggjøre seg den beslutningskompetansen som finnes regionalt på en god måte. Hadde det utøvende ansvaret for Interreg-programmene blitt lagt til det nasjonale nivået, ville dette betydd et tap i forhold til bruk og videreutvikling av regional kompetanse, som ikke først og fremst knyttes til midler, men til å medvirke i utformingen av regionale utviklingsprogrammer og regional politikk. Interreg gir slik gode muligheter til å finansiere et arbeid grenseregionene har medvirket til å danne grunnlaget for.

Grenseregionenes arbeid og NMR-finansieringen og Interreg-programmene er godt kjent blant mange offentlige aktører, og også en del private aktører Men flere av grenseregionene, og det gjelder særlig de store områdene rent geografisk, påpeker likevel behovet for mer omfattende informasjon. Sekretariatsressurser setter likevel grenser for hvor mye arbeid som kan legges i å få fram og ut slik informasjon. En fare med dette er at det kan vise seg vanskelig å rekruttere nye aktører til grenseoverskridende innsats.

Grenseregionene ser Interregs påvirkning først og fremst på den måten at de finansieringsmuligheter som Interreg gir, har gitt rom for langt større prosjektaktiviteter enn tidligere. Og dette gjelder prosjekter som ligger klart innenfor prioriteringsområdene til grenseregionene, men som en tidligere ikke hadde tilstrekkelige økonomiske ressurser til. Det betyr at grenseregionene ikke oppfatter Interreg som et system som påtvinger grenseregionene sine politiske prioriteringer, men som et finansieringsinstrument som kan brukes til å iverksette grenseregionale prosjekter, der gjerne grenseregionene har gjort forarbeidet. Interreg-midlene bidrar på denne måten utvilsomt til at det skapes nordisk merverdi, de gir høy nordisk nytte. Likevel skal en ikke se bort fra at Interreg-aktiviteter også gir ekstraarbeid for grenseregionene, nettopp fordi økt prosjektaktivitet på grunn av nye og større finansieringsmuligheter også innebærer økt arbeidspress på sekretariatene som skal betjene søkerne på den best mulige måte.

8. Forbedringspotensial – råd og anbefalinger

Råd 1: Det kan være grunn for NERP til å vurdere en justering av sin egen organisasjon og "styring" av grenseregionene. Det er visse mangler i kommunikasjonen av NRs og NMRs strategier og overordnede mål ned- eller utover i regionalsektoren. Det må sikres bedre kopling mellom den aktiviteteten som drives i grenseregionene, og de policyer som overordnede og faglige organer i det øvrige NMR-systemet står for. Virksomheten trenger en bedre målretting. NERP og NMRS bør innarbeide som en rutine at de årlige formannskapsprogrammene for regionalsektoren formidles raskt og klart til grenseregionene.

Råd 2: Arbeidet med den såkalte egenevalueringen – "Egenevalueringsrapporten 2003" – hadde form av en enveis intervjuundersøkelse. Denne arbeidsformen har neppe utløst det læringspotensiale som en slik tilnærmet midtveisevaluering også kan og skal gi. Det er lite som tyder på at grenseregionene i etterhånd er blitt mer bevisste på viktigheten av å synliggjøre de nordiske resultatene som virksomheten gir. Operasjonaliseringen av begrepet "nordisk nytte" later fortsatt meget tilbake å ønske. Det er en viktig oppgave for NERP – i samarbeid med grenseregionene – å få et mer bevisst forhold til, og fastere (be)grep på hva slags operasjonelt innhold en bør legge i dette.

Råd 3: Det er mangler ved måten som grenseregionene rapporterer om sin virksomhet i året som er gått, på – de såkalte "statusrapportene". Det viser seg at framstillingen i disse har vanskelig for å beskrive faglige og politiske resultater som er oppnådd på en kort og presis måte. Noen av grenseregionene har – på NERPs initiativ – startet et arbeid med å utforme målbare indikatorer, men dette arbeidet er ikke forsøkt standardisert fra NERPs side, slik at den enkelte grenseregionen selv har forsøkt med sine egne indikatorer. For en eventuell samordning og sammenlikning av virksomheten på tvers av grenseregionene, er ikke dette en farbar vei å gå. Etter vår menig bør NERP sørge for en standardisering av arbeidet med å utforme noen få indikatorer. Dette arbeidet må imidlertid suppleres med klare operasjonelle retningslinjer eller maler for hvordan hhv. prosjekter og årsrapporter skal utformes. Her bør hovedvekten legges på krav til substansielt innhold og klart, presist språk.

Råd 4: Grenseregionene har forbedringspotensial på flere områder. De må – med hjelp fra NERP og NMRS – ta et krafttak for å samle, få oversikt over og systematisere den kunnskapen og de erfaringene som de enkelte grenseregioner har ervervet opp gjennom årene om praktisk, jordnært samarbeid om grenseoverskridende prosjekter. Sammen utgjør dette et formidabelt kunnskapsarsenal – en erfaringsdatabank eller en ressurs – som for tiden ikke er operativ og følgelig heller ikke på noen måte kan utnyttes optimalt verken i forhold til EU-systemet generelt, eller i forhold til Ministerrådets arbeid med sin nærområdestrategi. Her ligger en viktig oppgave ugjort, som vi mener Kontrollkomiteen bør ta et initiativ for å få gjort noe med. Ansvaret er utvilsomt NERPs, men det er mer enn tvilsomt om regionalsektorens sekretariatsressurser strekker til at dette kan gjøres uten ekstern bistand.

Råd 5: Spørsmålet om nordisk (grenseregional) nytte og merverdi bør ikke knyttes bare til den "snevre" definisjonen av grenseregional innsats for nedbygging av formelle, administrative grensehindringer ("Schlüter-prosessen") – selv om den er svært viktig i seg selv og hilses unisont velkommen av grenseregionene. Spørsmålet kan – og bør – besvares innenfor et videre perspektiv. Vi deler ikke det synet som kommer til utrykk i "Evalueringsrapporten 2003", nemlig at grenseregionene gjør for lite med slike grenseregionale problemer. En slik konklusjon er bare "rett" dersom det å avskaffe hindringer knyttet til tollformaliteter, skattespørsmål, trygdeytelser og andre arbeidsmarkedsrelevante hindringer etc. defineres som "slike grenseregionale problemer". Like viktig – og i mange grenseregioner vel så viktig – er det å gå løs på grensehindringer av fysisk eller kommunikasjonsmessig art som for eksempel lange avstander, dårlige og "feilvendte" kommunikasjonslinjer, nedlegging av fly- og ferjeruter, språklige barrierer etc. Vi vil tilrå at ministerrådet tar initiativ til en prinsippdiskusjon og/eller en oppklaring av om graden av grenseregional suksess kun skal måles ut fra i hvor stor grad en lykkes i å bygge ned nasjonale, administrative grensehindringer, eller om en skal anvende et bredere perspektiv på dette arbeidet.

Litteratur og referanser

Amdam, Jørgen og Terje Kleven (2002): Evaluering av "Forskningsprosjektet for Regionalutvikling i Klaksvik" (Granskingarverkætlanini Økismenning i Klaksvik), Møreforskning Volda/NIBR Oslo

Andersson, Thomas och Johan Kind (2002): De nordiska länderna och den nya ekonomin, IKED, Stockholm (?)

Bachtler, J. and Taylor S. (2003): The Added Value of the Structural Funds: A Regional Perspective. IQ-Net Special Paper.

Bildeserien (fotos/overheads) "Fokus på Norden" (Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet)

Böhme, K. and F. Josserand (2003): Transnational Nordic-Scottish Co-operation: Lessons for policy and practice. Nordregio WP (2003:3).

Dreyer Lassen, David and Peter Birch Sørensen (2002): Financing the Nordic Welfare States: The Challenge of Globalization to Taxation in the Nordic Countries, EPRU/Institute of Economics, University of Copenhagen

Eira, A., R. Viljanen, J. Sandal og C. Sevón (18 maj 2004): Gränslöst i norr – Rapport från arbetsgrupp om samarbete mellan Finland och Norge i norr, Uleåborg

European Commission (2004): Third Report on Economic and Social Cohesion, Bruxelles

Fiskeridepartementet (2003): St.meld. nr. 50 (2002-2003): Nordisk samarbeid, Oslo

Hjern, Benny og Bjørn Moen (1989): Utvärdering av Nordiska ministerrådets gränsregionala verksamhet. NIBR/Cerum, Oslo-Umeå 1989. Upublisert manus.

Kiander, Jaakko och Timo Östring (2002): Den offentliga sektorns effektivitet och hållbarhet i Norden, SEFC, Helsingfors

Mønnesland, Jan og Bjørn Moen (1999):Nordiske grenseregioner og Interreg. Forholdet mellom Nordisk Ministerråds grenseregionale samarbeidsområder og EU-initiativene under Interreg IIa. NIBR, Oslo Prosjektrapport 1999:18

Mønnesland, J., T. Lande Andersen, B. Moen og H. Westlund (1998): Grenseregionalt samarbeid – underveisevaluering av tre svensk-norske EU-program under Interreg IIA. NIBR-prosjektrapport 1998:26. Oslo.

Nordiska ministerrådet – Ekonomi/Finans (2003): Det framtida nordiska välfärdssamhället – utmaningar och möjligheter. Nord 2003:12

OECD Territorial Reviews, Øresund, Denmark/Sweden , OECD 2003

Ojanen, H. et al. (2004): Liten men smart? Utvärdering av Nordiska ministerrådets närområdesstrategi. Nordisk Ministerråd; København.

Ottesen, R. (2003): Halvvejsevaluering af de grænseregionale samarbejdsorganisationer. Bilag 1 NERP Nov.03. Nordisk Ministerråd; regionalsektoren.

Radvilavicius, S^ (2003): Challenges for cross-border cooperation in the Baltic countries and northwest Russia. Journal of Nordregio, No. 3 September, Vol. 3 – 2003.

Schlüter, Poul (2003) Fjernelse af grænsehindringer i Norden, NR/NMR, København

Utzon-Frank, T./NMR (udatert): Miljøhandlingsprogrammet 2001-04 – Er målene nået? Er de forventede resultater opfyldt?, København

Publikasjoner fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd (NR = Nordisk Råd, NMR = Nordisk Ministerråd)

NR/NMR Årsberetninger – 1999, 2001, 2002, 2003

NR (2002): Til nordisk nytte? 50 år. Nordisk Råd 1952-2002, København

NR (2002): Den nordiska dagordningen, København

NMR (2002): Samarbete – nordisk styrka, København

NMR (2003): Budget for år 2004 (NSK/MR-SAM 62/2003, København

NMR (2004): Budget for år 2005 (NSK/MR-SAM 62/2003, København

NMR (2003): Det nordiske samarbejde i EU 2003, København

NMR – Regionalsektoren (2003): De grænseregionale samarbejdsorganisationers projektvirksomhed – Igangværende projekter 2004, København

NMR (2001): Morgendagens Norden, Norges formannskap 2002, København

NMR (2003): Integration Norden, Sveriges ordförandeskap 2003, Köpenhamn

NMR (2004): Nordens ressourcer – Program for Islands formandskab i Nordisk Ministerråd 2004. København

NMR (2003): Vest-Norden i det nordiske samarbejde – redegørelse. ANP 2003:732

NMR (april 2004): Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004 – 2006, Köpenhamn

NR (udatert): Midtvejsrapportering om opfølgning af strategien "Bæredyktig udvikling – En ny kurs for Norden" (2001 – 04). Dokument 9: Samarbejdsministrenes afrapportering vedrørende opfølgning af strategien "Bæredyktig udvikling – En ny kurs for Norden"
NMR . (Utkast 02.07.2004): Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008, Köpenhamn
NR (udatert): Närområdesutskottets synpunkter på ministerrådsförslag B 201/när om Bæredyktig udvikling – En ny kurs for Norden, Köpenhamn
NR (2002): Närmare Norden – Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi – formelt vedtatt av de Nordiske samarbeidsministre i Tromsø, 12.06.2002
NMR (udatert): Arbetsordning för Nordiska ministerrådet
NR og NMR (2002): Nordisk samarbeid for en bedre hverdag – årsrapport fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd 2002
NR og Nmr (2002): Nordisk årsredovisning 2001 – ANP 2002:741
NMR – Miljø: (2003): Nordens landskap – Forprosjekt for oppfølging av den europeiske landskapskonvensjonen. TemaNord 2003:550
NMR (2004): Transport - Handlingsprogram för det nordiska samarbetet på transportområdet 2004-2008, Köpenhamn
NR og NMR (2004): Ett öppnare Norden – Året som gick i Nordisk rådet och Nordiska ministerrådet – ANP 2003:707
NR (udatert): Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004, København
NMR (udatert): Bæredyktig udvikling – Et nordisk indikatorsæt, København
PLS Consult (November 1999): Grænsebarrierer i Norden – Sammenfattende rapport
Vismanspanelen/Nmr (2000): Öppet för världens vindar – Norden; Nord 2000:15, København
NMR (2001): Ny nordisk dagsorden – opfølgning af Vismandsrapporten, København
NMR/NÄRP (udatert): Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005, København
NMR Regionalsektoren (udatert): De grænseregionale samarbejdsorganisationers finansiering – Status 2003, København
NMR Regionalsektoren (udatert): Statusrapporter 2003 Grenseregionene, København
NMR Regionalsektoren (udatert): Statusrapporter 2002 Grenseregionene, København
Nordisk Råds næringsutvalg (2004): Samlet indsats skaber vækst i det nordiske erhvervsliv, København
De nordiska planministrarna (2001): Planläggning som instrument för hållbar utveckling i Norden. Handlingsprogram 2001-2004, København
NÄRP-AU 030901; Bilaga 1: Roller og ansvar for samarbejdet i Nordisk Ministerråd, København
NMR Regionalsektoren: De grænseregionale sarbejdsorganisationers projektvirksomhed. Igangværende projekter 2004. København

Referater/protokoller fra de siste tre-fire årenes møter i:

Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NERP) og NERP AU,
NERPs arrangement "Grenseregionalt forum"
Samarbeidsministrenes sammentreder,
Embetsmannskomiteen for miljø

Andre dokumenter

Handlingsplaner og -programmer, samt strategiprogrammer 2001–2005/2004–2006 for det enkelte grenseregionale samarbeidsområde, ulike steder
Årsrapporter fra de åtte grenseregionale samarbeidsorganisasjonene de siste fem årene
Årsmøtedokumenter, meldingsblad og prosjektrapporter fra de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene de siste fem årene

Vedlegg 1

Oversikt over prosjektaktiviteter

Prosj.avsluttet 03: prosjekter som er avsluttet – forutsetningsvis – i løpet av 2003 og i løpet av første halvår 2004. Igangværende 2004: prosjekter som skal avsluttes i løpet av andre halvår 2004 eller senere.

	Prsj i alt	Ir-prsj	Uten IR-fin	Samlet fin[39]	IR-fin	Andre	Gj.sn ir-prosj	Gj.sn andre (mdkk)	Prosj avsl. -03	Pågnd - 04+
Nordkalott-rådet	32	13	19	55,25	50,5	4,75	3,89	Ca 4,75	4	28
Øresunds-komiteen	5	3	2	15,75	12,1	3,65	4,0	4,0	1,832	3
Nordisk Atlant-samarbeid NORA	36	4	32	61,00	16,3	44,7	4,0	1,4	16	20
Skjærgårds-samarbeidet	4	4	-	31,4	31,4	-	7,85	-	0	4
Kvarken-rådet	9	9	-	150,7	150,7	-	16,75	-	0	9
Midtnorden-komiteen	5	1	4	19,32	18,44	0,88	18,44	0,22	3	2
Østfold-Bohuslän-Dalsland	4	2	1	9,83	7,88	1,95	3,94	1,95	1	2
ARKO-samarbetet	4	-	4	8,56	-	8,56	-	2,14	3	1

Grenseregionenes prosjektportefølje (fin i 1000 DKK lett avrundet).
Det er ikke alltid helt klart hva som kan kalles Egenfin og Annen fin, så her er brukt noe skjønn. Det som er kalt NMR-fin i merknadene er delvis oppgitt som NMR i prosjektkatalogen og delvis som vedk. komité, råd etc.

Nordisk Atlantsamarbejde - NORA

Prosj. nr.	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	NORA	Egenfin	Annen fin
1	Tekn utdanning	31.12.04	710	0	240	0	90
2	Motemesse	31.12.03	1.200	0	150	1.050	0
3	Plastgjenbruk	31.12.03	3.389	0	280	0	3.109
4	Ullinnsamling	31.12.03	26,5	0	10	16,5	0
5	Sagakultur/turisme	31.12.05	7.620	4.145	1.090	2.385	0
6	NACE NPP-søknad	31.12.03	150	0	50	100	0
7	Lammekjøtt Grønland	31.12.03	2.245	0	733	1.512	0
8	Dataspill oljeleting	31.12.03	227	0	70	67	90
9	Megaprosj i "utkant"	31.12.04	380	111	160	109	0
10	Profilering BRANDR	31.12.03	7.440	3.989	100	3.371	0
11	Kvinner/ fiskeforvaltning	31.12.04	2.811	0	100	0	2.711
12	Modell/energioptim/ notbåter	31.12.04	2.715	0	1.235	0 (?)	1.480
13	Kulturturis-me/Grønland	31.12.03	300	0	150	150	0
14	Staudedyrkingsfor-søk/4 land	31.12.05	1.015	0	532	304	179
15	Fiskeriutdann/nettverk	31.12.03	388	0	277	40	71
16	Sportsfiske/TV-program	31.12.03	1.151	0	150	901	100
17	Dioxin-undersøk fisk	31.12.03	1.492	0	700	340	452
18	Utvikl/foredl marine råstoffer; pilotpros mot NIF/NPP	31.12.04	1.567	0	350	1.271	0

[39] Alle budsjettallene er cirka-tall.

Nordisk Atlantsamarbejde - NORA

Prosj. nr.	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	NORA	Egenfin	Annen fin
19	Oppdrett steinbit	31.12.04	1.932	0	400	1.532	0
20	Utdann/flyndrefiske/ Grønland	31.12.03	902	0	450	452	0
21	Nettverk f. oppfinnere	31.12.03	146	0	73	73	0
22	Utvikl kortbaserte turisttjenester Pilot (IRIIIB, NPP)	31.12.03	825	0	412	413	0
23	Metodeutvikling skjelldyrking	31.12.04	528	0	250	278	0
24	Sammenlign kvalitet vill/oppdrettstorsk Pilot (NPP)	31.12.04	230	0	90	140	0
25	Oppdrett torskeyngel. Pilot Isl og Fær (NPP)	31.12.05	896	0	300	596	0
26	Metodeutvikling Elektronisk fiskeloggbok	31.12.04	905	0	350	555	0
27	Marin forskningsst/nettverk	31.12.04	200	0	100	100	0
28	Skjæring av små torsk(ehoder)/ Prototyputvikling	31.12.04	1.370	0	300	1.070	0
29	Pukk/sandproduksjon Island/(Grønland). Pilot (NPP)	31.12.03	600	0	300	300	0
30	Dyrkingsforsøk optimal jordbærsort	31.12.05	1.310	0	465	845	0
31	Nettverk/treff unge iverksettere/ledere. Pilot (NPP)	31.12.04	1.535	0	358	370	807
32	Læring i off/komm org	31.12.04	515	0	230	0	285
33	Rådgivn/kompetanseutv. i SMB	31.12.03	270	0	135	135	0
34	Nordlige maritime korridor	31.12.05	1.335 5	8013	750	4.592	0
35	IT i færøyske kommuner	31.12.04	45	0	35	10	0
36	Seminar: Marint råstoff	31.12.04	600	0	600	0	0

Nordkalottrådet - NKR[40]

Prosj. nr.	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, IIIB, NPP etc	NKR	Egenfin	Annen fin
1	Northwood-designade träprodukter	31.12.04	2.713	Ja	Ja	Nei	Ja
2	PROFILE – project for female leaders	31.11.04	4.257	Ja	Ja	Ja	Ja
3	Artic trail II	31.12.05	5.965	Ja	Ja	Ja	Ja
4	Leverantörer till den norska oljeindustrin fas 2B	31.12.04	8.778	Ja	Ja	Ja	Ja
5	Innovation Nord	31.12.04	2.315	Ja	Ja	Nei?	Ja
6	Mediapolis	31.12.04	4.380	Ja	Ja	Ja	Ja
7	Utredning om Enare-Kirkenes vägforbindelse	30.09.04	2.366	Ja	Ja	Ja?	Nei?
8	NEO-Northern Enterprise Operations	31,12,04	4.292	Ja	Ja	Ja	Ja
9	Nordkalottens guidenätverk	30.05.05	1.969	Ja	Ja	Ja?	Ja
10	Taste of the North	31.12.04	6.442	Ja	Ja	Ja?	Ja
11	Kommersiella förutsätninger för flygtrafik Luleå-Tromsø	31.12.06	10.250	Ja	Ja	Nei?	Ja
12	Nordkalottens kulturråd	31.12.04	uoppg	Nei	Ja	Nei	Ja
13	Tryggande av förutsätningarnaför hållbar naturturisme Nordkalotten	31.12.04	202	Nei	Ja	Nei	Ja
14	Miljøgifter på Nordkalotten	31.12.04	81	Nei	Ja	Nei	Ja
15	Turistnäringen och avfall	31.12.06	700	Nei	Ja	Nei	Ja
16	Felles typeinndeling av sjøer/vann	31.12.04	202	Nei	Ja	Nei	Ja
17	Hotade ansvarsarter på Nordkalotten	31.12.06	200	Nei	Ja	Nei	Ja
18	Rovvilt på Nordkalotten	31.12.04	122	Nei	Ja	Nei	Ja
19	Kartläggning av vindkraft på Nordkalotten	31.12.04	81	Nei	Ja	Nei	Ja
20	Koordinering av verksamheter innom Nordkalottens miljöråd	31.12.04	114	Nei	Ja	Nei	Ja
21	Kyrkomusikaliskt samarbete	31.05.04	49	Nei	Ja	Ja	Ja
21b	Arctic Cinema Festival	31.12.03	332	Nei	Ja	Nei?	Ja

[40] Opplysningene ad egenfinansiering er basert bl.a. på svar: "medverkande företag"; for interkomm og off prosj samarbeid: kommune/off instans som medfinans. er ført under Annen fin
Kategoriene Egen fin og Annen fin er ikke lette å håndtere – særlig hvor kommuner/kommförbund etc/offentlige instanser oppgis som "medfinans"/"bidragsydere" . Her mangler presise def. og det er uklart om "verdien" av egen arbeidstid/-innsats er regnet med/godtas på visse vilkår som i Interreg.

Nordkalottrådet - NKR[40]

Prosj. nr.	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, IIIB, NPP etc	NKR	Egenfin	Annen fin
22	Kulturen som marknadsföringsinstr.	31.11.04	128	Nei	Ja	Ja?	Ja
23	Kompetanseutvikl kulturforvaltere Pilot (IR IIIA-søknad)	30.06.04	85	Nei	Ja	Nei	Ja
24	Kalott i Utveckling	28.02.05	703	Nei	Ja	Nei	Ja
25	Finsk språkkompetens för Nordnorsk näringsliv	30.06.04	369	Nei	Ja	Ja?	Ja
26	Design av treprod Pilot (IR IIIA-søknad	01.09.04	312	Nei	Ja	Nei	Ja
27	Samisk joikarkiv: restaurering eldre opptak etabl. av database	30.06.06	6.144	Ja Sap	Ja	Nei?	Ja
28	Kulturbasert reiseliv; pilotprosj; IR IIIA-søknad (høsten 2003)	31.12.03	1.390	Nei	Ja	Ja	Nei
29	Samarb. om övervakning och kontroll av Gyrodactylys Salaris	31.12.03	81	Nei	Ja	Ja	Nei
30	Analys av avfallsströmmar på Nordkalotten	31.3.04	162	Nei	Ja	Ja	Nei
31	Skolesamarbeide to kommuner Pilot (IR IIIA-soknad)	30.11.03	112	Nei	Ja	Ja	Nei

ARKO-samarbetet - ARK

Prosj. nr.	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	ARKO	Egenfin	Annen fin
1	Gränsetjänsten	31.07.05	8.550	0	260	0	8.290
2	Bransjetreff: Grenseløst tre(virke)	31.12.03	535	0	?	?	?
3	ARKO-arena. Pilot (hovedfinans?)	30.09.03	212	0	212	0	0
4	Unionsoppløsningsfeiring 2005.	15.04.04	228	0	0	228	0

ARKO-samarbetet - ARK

Skärgårdssamarbetet - SGS[41]

Prosj nr	Prosjektemne	Slutt-dato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	Skärg	Egenfin	Annen fin
1	Lokale mattradisj. og råvarer. Merkevare-bygging/restauranter	30.04.04	12979	Ja	Ja	Nei?	Ja
2	Som prosj1; konsept-utvikling "Skärd-gårds-butik"	30.04.04	4734	Ja	Ja	Nei?	Ja
3	Som 1 og 2; bedrifts-/markedsførings/ selskapsutvikling	30.04.04	8469	Ja	Ja	Nei?	Ja
4	Håndverksprod; kompetanse-/ produktutvikling og markedsføring	30.04.04	5224	Ja	Ja	Nei?	Ja

Kvarkenrådet - KVR[42]

Prosj nr	Prosjektemne	Slutt-dato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	Kvark	Egenfin	Annen fin
1	Turismeutvikling, markedsf. av Kvar-ken som reisemål	2006	17.680	Ja	Ja	Ja	Ja
2	Mat-/råvarer, pro-duktvikling og gour-metmat/-restauranter	2006	15.616	Ja	Ja	Ja	Ja
3	Kultur-/scenekunst-utvikl; arbeidsplas-skaping for kunstnere	2005	13.200	Ja	Ja	Nei?	Ja
4	Naturmiljøbevaring/-overvåkning og utvikl	2006	16.370	Ja	Ja	Nei?	Ja
5	Utredning og info om faste ferje- og flyruter over Kvarken	2006	3.520	Ja	Ja	Nei?	Ja
6	Støtteaktiviteter (PR, billettsystemer) for fortsatt ferjetrafikk over Kvarken	2005	40.440	Ja	Ja	Ja	Ja
7	Forvaltning/ressurs-utnytting av sel-bestandene i Kvarken	2006	3.120	Ja	Ja	Ja	Ja
8	Universitets- og høg-skoleallianse/-sam-arbeidsorganisasjon: utdanning og FoU	2006	29.720	Ja	Ja	Ja	Ja
9	Utvikling av virtuell møte-/markedsplass for SMB	2005	11.040	Ja	Ja	Nei?	Ja

[41] For SGS mangler detaljerte finansieringsopplysninger. IR-IIIA oppgis som største finansiør i alle fire prosj. Det oppgis NMR-finansiering i alle prosjekten. Lite tyder på at det er egenfinansiering inne i bildet.
[42] For KVR mangler detaljerte finansieringsopplysn. IR-IIIA oppgis som største finansiør i alle fire prosjekter. Det oppgis NMR-finans i alle prosjektene. Opplysn tyder på at det er egenfin. inne i bildet.

Øresundskomiteen - ØSK[43]

Prosj nr	Prosektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	ØSK	Egenfin	Annen fin
1	Erfarings-/kunnskapsutviklings-potensialer for integrert arbeidsmarked	08.10.04	4.200	Ja	Ja	Nei?	Ja
2	Regional utredning/analyse: Øresundskompass. Pilotprosjekt	30.04.04	4.784	Ja	Ja	Ja?	Nei
3	Potensialer for samarbeid og styring av en integrert region (OECD-prosj)	31.05.03	2.993	Ja	Ja	Ja?	Ja
4	Kunnskapsutvikl ØSK som integrert region; sentrum-periferiprobematikk	31.12.05	1.706	Nei	Ja	Nei	Nei
5	G(ræense)O(ptimale)L (øsninger) I N(orden) Erfaringsutveksling og løsningseksempler.	31.12.04	1.950 TDKK	Nei	Ja	Ja?	Nei

Gränskommitten Østfold-Bohuslän/Dalsland – GØB/D

Prosj nr	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	GØB/D	Egenfin	Annen fin
1	Grenseland 2005-koordinering/ markedsføring union-soppløsn feiring	31.07.06	4.630	Ja	Ja	Ja?	Ja
2	Kontaktmesser/partenariater for bedrifter	31.12.04	3.228	Ja	Ja	Nei?	Ja
3	GOLIN prosj (se ØRSK)	31.12.04	1.950	Nei	Ja	Nei	Nei

[43] For ØSK mangler detaljerte finansieringsopplysn. IR (IIIA?) oppgis som største finansiør i prosj 1-3, ØSK i 4 og 5. Det oppgis NMR-finansiering i alle prosjektene. Opplysn tyder på at det er egenfinansiering inne i bildet i noen av prosjektene. ØSK oppgir tall i SEK for prosjekt 1-4.

Mitt-Nordenkommitten - MNK[44]

Prosj nr	Prosjektemne	Sluttdato	Total budsj	IR IIIA, B, NPP etc	MNK	Egenfin	Annen fin
1	Utrede, utvikle, markedsføre øst-/vestlig godstransportinfrastruktur	26.09.06	18.443	Ja	Ja	Ja	Ja
2	Kulturutveksling skoleklasser; historiske ferdselsårer øst-vest	2005	250	Nei	Ja	Ja	Ja
3	Armfeldts karolinermarsj – årlig turmarsjarrangement; studietur	30.12.03	20	Nei	Ja	Ja	Nei
4	Etablering av kunstnernettverk - utstillingsvirksomhet	01.11.03	630	Nei	Ja	Ja	Ja
5	Samarbeid om økologisk matvare-prod; test forretningside; SMB	31.01.04	80	Nei	Ja	Nei	Nei

[44] Finansieringen av prosjekt 1 er oppgitt, men i Euro. Se NMRs budsjett 2004.

Informanter

ARKO: Anna-Lena Carlson - Ikke respondert

Gränskommitén Østfold-Bohuslän-Dalsland: Christian Martins

Kvarkenrådet: Paul Lindell (er nå sluttet i Kvarkenrådet), Kirsi Abrahamsson

Midtnorden-komiteen: Virpi Heikkinen, Martti Ahokas

NORA – Nordisk Atlantsamarbejde: Kaspar Lytthans

Nordkalottrådet: Paula Mikkola

Skärgårdssamarbetet: Anders Åkerfelt

Öresundskomiteen: Torben Aaberg

Nordisk Ministerrådssekretariat: Merete Bendiksen

Tittel: **Nordisk grenseregionalt samarbeid**
Gamle utfordringer og nye muligheter
Anbefalinger og dokumentasjon til kontrollkomiteen i Nordisk Råd 2004
Forfatter: Bjørn Moen og Sigrid Skålnes
NIBR-notat: 2004:122
ISSN: 0801-1702
ISBN: 82-7071-494-1
Prosjektnummer: O-2208
Prosjektnavn: Gransking av de nordiske grenseregionale samarbeidsorganisasjonenes arbeid de seneste fire-fem årene
Oppdragsgiver: Nordisk Råds kontrollkomite
Prosjektleder: Sigrid Skålnes
Referat: Notatet inneholder resultatene fra en evaluering av arbeidet til de grenseregionale samarbeidsorganisasjonene i Norden. Hovedformålet har vært å analysere om og i hvilken grad grenseorganisasjonene har bidratt til å i identifisere og avskaffe grensehindringer, og i hvilken grad og omfang arbeidet har ført til nordisk nytte eller nordisk merverdi, slik begrepet er gitt et innholdet i notatet. Videre er grenseregionenes arbeid sett i forhold til grenseregionenes omfang, styringssignaler og styringsstrukturen i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, og i forhold til Interregprogrammer og annen innsats i grenseregionene.
Sammendrag: Norsk
Dato: September 2004
Antall sider: 66
Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning, Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern, 0313 OSLO
Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
Vår hjemmeside: http://www.nibr.no
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2004

Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen?

Analyse og prognose

Rapport fra nordisk ministerråd udarbejdet af Jón Þorvaldur Heiðarsson og Hjalti Jóhannesson

1. Indledning

I 2004 er der fokus på Vestnorden: Færøerne, Grønland og Island i nordisk samarbejde, samtidigt med at Island har formandskabet i Nordisk Ministerråd. Et af de punkter man analyserer i år er, hvordan det er muligt at øge kommunikation mellem disse lande. I denne rapport analyserer vi fly- og skibstrafikken.

Det islandske trafikministerium aftalte i januar 2004 med RHA's forskningsinstitut ved Universitetet i Akureyri (Rannsóknastofnun Háskólans á Akureyri), at institutionen påtager sig opgaven at udfærdige en omfattende analyse af trafik mellem de vestnordiske lande og fra de vestnordiske lande til andre lande. Planen var at opgaven skulle være færdig ultimo juni 2004, og at den bliver præsenteret på et møde med de nordiske trafikministre i august 2004.

Geograf Hjalti Jóhannesson og nationaløkonom Jón Þorvaldur Heiðarsson var ansvarlige for arbejdet med opgaven. Politolog og administrator for universitetets forskningsinstitut i Akureyri Grétar Þór Eyþórsson var leder af opgaven. Rapporten er skrevet på islandsk og oversat til dansk af Matthías Kristiansen (kap. 5 til 7).

1.1 Baggrund

I foråret 2003 præsenterede en nordisk samarbejdsgruppe en rapport om "Vestnorden i det nordiske samarbejde". Samarbejdsministrene i Nordisk Ministerråd havde bedt samarbejdsgruppen om at vurdere Vestnordens stilling i det nordiske samarbejde. Der blev præsenteret forskellige ideer og direkte forslag, som kunne styrke samarbejdet mellem nationer i det nordlige Atlanterhav. Man foreslår at samarbejdet i Vestnorden bør styrkes på mange måder, f.eks. med fly- og skibstrafik, turisme, forskning, miljøbeskyttelse og administration af fiskeriet. Det blev lagt vægt på at det ville være af generel interesse for Norden som helhed at indføre et nærmere samarbejde med nabostaterne ved det nordlige Atlanterhav. Nordisk Ministerråd har opfordret Vestnorden til at etablere regionale retningslinjer mod vest. Med dette hentyder man til det østlige Canada, Irland, Nordirland og Skotland, samt de skotske øer.

Den direkte relation til denne opgave er, at der i rapporten fandtes et forslag om at Nordisk Ministerråd skulle gennemføre en omfattende vurdering af omfanget af fly- og skibstrafik internt i den vestnordiske region og mellem Vestnorden og andre lande (Siv Friðleifsdóttir, 2004).

I Nordisk Ministerråds referat står der at Nordisk Råd har anmodet Ministerrådet om at støtte etableringen af en ny flyrute mellem Færøerne, Island og Grønland. Nordisk Ministerråd påpegede, at der allerede nu er forbindelser mellem disse lande. På den anden side blev det fremhævet, at Ministerrådet ikke har mulighed for at yde økonomisk støtte i denne forbindelse. Desuden er det ikke nok kun at se på de enkelte flyruter, fordi de må have forbindelser med andre flyruter i regionen. På grund af denne reaktion fra Ministerrådet foreslog samarbejdsgruppen, der udarbejdede rapporten, at man undersøger mulighederne uafhængig af fly- og skibstrafikken i regionen. Formålet med dette er at udfærdige et omfattende dokument, som f.eks. kunne være

bilag til Europas planlægning, "Trans-European Network". Det forelægges på denne måde de politikere, som er ansvarlige for fly og skibstrafik i de omtalte lande (Nordisk Ministerråd, 2004).

1.2 Lande i Vestnorden

Meningen er at lave en udførlig redegørelse for faktorer som har indvirkning på trafik situationen i disse samfund, belyse hvad de har til fælles og hvilke forhold som adskiller dem. Redegørelsen er begrænset til kun at sætte fokus på faktorer som har tilknytning til arbejdsmarkedet, turisme, fly- og skibstrafik.

De tre lande i Vestnorden har mange fællestræk. De er f.eks. alle øsamfund med spredt befolkning og store afstande, både indenlands og med hensyn til udlandet. Dette gør at samfundene er afhængige af fly- og skibstrafik. Ligeledes er disse lande afhængige af andre lande hvad handel angår, ikke mindst på grund af sin ensidige eksportproduktion. Alle landene har været eller er i rigsfællesskab med Danmark.

Turisme er som næringsvej vokset i omfang de seneste år. Det gælder for alle disse lande, selvom omfanget ikke er lige stort i alle landene. Derfor er det vigtigt at vurdere påvirkning af fly- og skibstrafik på turismen som næringsvej.

I denne vurdering er det vigtigt at se på om gensidig fly- og skibstrafik mellem de tre lande er så stor som man i første omgang skulle tro på grund af naboskabet, eller om andre lande spiller en større rolle i denne sammenhæng. I denne forbindelse er det vigtigt at tænke på at Færøerne og Grønland har rigsfællesskab med Danmark. Dette forhold kan nok sætte sit præg på både landenes gensidige forbindelser og deres forbindelser med andre lande og regioner.

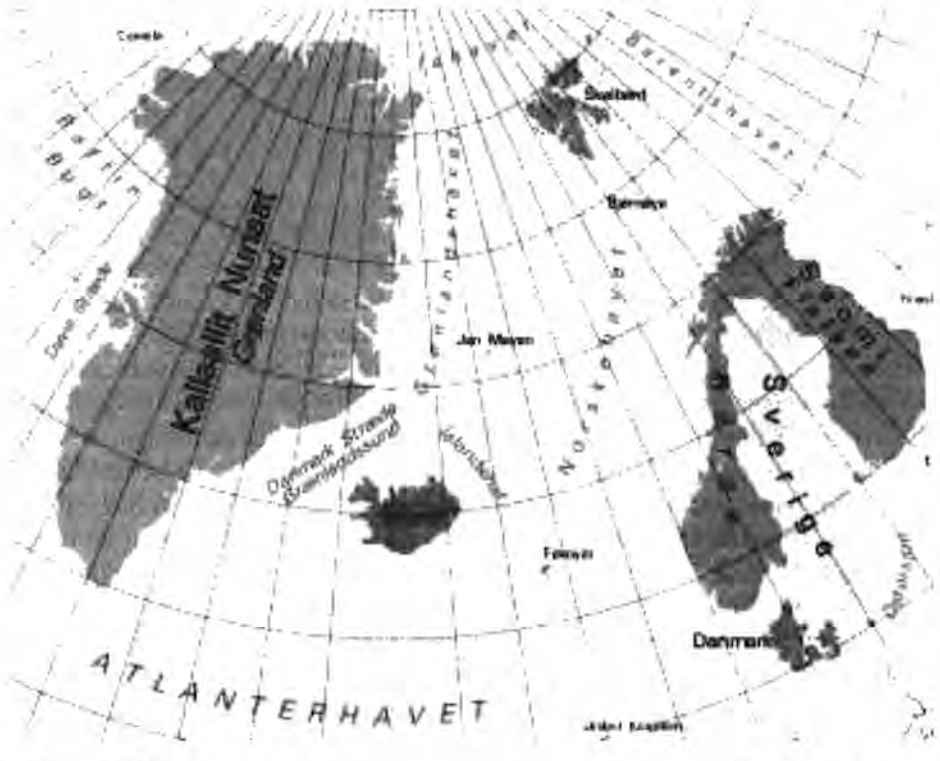

Figur 1 Norden *Kort: Nord Regio*

1.2.1 Island

Hovedparten af indbyggerne i Vestnorden lever på Island, som tæller ca. 290.000. Indbyggertallet er de seneste 10 år vokset betydeligt, med omkring 1 % pr. år. Island har en central position i den vestnordiske region, da Grønland mod øst kun er i 287 km afstand og Færøerne mod vest kun er i 420 km afstand. Lufthavnen i Keflavik i Island er et vigtigt bindeled og har et stort antal

flyafgange til mange byer, både vest og øst for Atlanterhavet. Om denne centrale position og udbud af flyruter fra Island genspejler det system fly- og skibstrafik vi har internt i Vestnorden, må vurderes i denne analyse.

Sammenlignet med gennemsnittet i EU-lande er arbejdskraft i grundproduktion omkring 50 % højere, industrien har omkring 80 % af EUs gennemsnit og servicenæringen omkring 6 % højere end gennemsnittet i EU er (Hanell & Ringö, 2003).

Turismen er vokset meget hurtigt i Island. Indtægterne af turismen er omkring 13 % af valutaindtægterne, hvilket gør det til den mest betydningsfulde næringsvej efter fiskeriet. Turismen giver omkring 5.400 årsværk og bidrager med ca. 4,5 % af Islands GNP. Turismen vokser hvert år med omkring 9 %. I 2002 kom der over 277.000 udenlandske turister til Island. De fleste af de udenlandske turister kom fra andre nordiske lande, mens den næststørste gruppe kom fra USA eller Canada. Endvidere kom der godt 30.000 turister med krydstogtskibe (www.icetourist.is).

1.2.2 Færøerne

Færøerne er den mindste nation i Vestnorden med ca. 48.000 indbyggere. Siden 1990 er indbyggertallet hvert år faldet grundet fraflytning som skyldtes en lokal økonomisk krise. De senere år er det dog steget igen og på nuværende tidspunkt er indbyggertallet højere end 1990. Færøerne ligger nord for Skotland og midt imellem Norge og Island. Færøsk fly- og skibstrafik kendetegnes af større vægt på passagertrafik ad søvejen end det ses på Grønland og Island. Færøerne, består af mange øer, hvilket gør brugen af passagertransport på vandet nødvendigt og afstanden til Europa kortere. Færingernes styrke på dette område understreges af, at de er ansvarlige for den eneste færgerute ad søvejen mellem Island og andre lande[1].

Sammenlignet med gennemsnittet i EU-lande er arbejdskraft i grundproduktion omkring tre gange vigtigere for Færøerne, industrien har omkring 70 % af EUs gennemsnit og servicenæringen er næsten det samme (Hanell & Ringö, 2003).

Turisme ligger på en andenplads med hensyn til valutaindtægter, men det er langt efter fiskeri og fiskeindustrien, som bidrager med hele 97 % af valutaindtægterne. Der findes ikke helt pålidelige oplysninger om turismens omfang, de bedste tal bygger på registrering av overnatninger. I 2001 kom ca. 41.000 turister til øerne og prognosen er 46.000 turister i 2006.

1.2.3 Grønland

Grønlands befolkning var på 56.854 den 1. januar 2004. Nationen vokser langsomt, men befolkningstætheden varierer meget fra område til område (www.statgreen.gl). Lokal og international fly- og skibstrafik kendetegnes af store afstande og andre geografiske omstændigheder, samt et begrænset antal indbyggere. Grønland er hele 2.2 millioner km^2 og de isfrie områder er fire gange større end Island, dvs. ca. 410.000 km^2. Af denne grund findes ikke mange tætbefolkede områder. En stor del af Grønland er på samme længdegrad som østsiden af Canada. Desuden findes de fleste beboede områder på det sydvestlige Grønland, og denne kendsgerning gør afstanden til de andre lande i Vestnorden og Europa endnu større. Hvis man ser på tal over international passagertrafik, er kontakten mest med Europa, og ca. ¾ dele af trafikken kommer fra Danmark. Kun fragt bliver dog transporteret med skib.

Sammenlignet med gennemsnittet i EU-lande er arbejdskraft i grundproduktion omkring 3,5 gange større på Grønland. Årsværk i industrien svarer til 65 % af EUs gennemsnit, mens servicen kun er to prosent lavere end EUs gennemsnit (Hanell & Ringö, 2003).

Fiskeriproduktionen giver ca. 95 % af valutaindtægterne, men turismen bliver stadig mere betydningsfuld. Man har gjort en stor markedsindsats for turismen, og Greenland Tourism har websider hvor Grønland bliver præsenteret som et turistland. Man regner med at der kom 29.712 turister til Grønland i 2003 (www.statgreen.gl). Den årlige vækst i turisme har været betydelig. De fleste turister kom i 2001, med over 32.000. Opbygningen af turisme og markedsfø-

[1] Foruden de krydstogtskibe som kun har anløb i landene.

ringen har været forbundet med ideer om bæredygtig udvikling i Norden (Johnston & Twynam, 2004).

1.2.4 Nationalprodukt pr. indbygger

Nationalprodukt pr. indbygger i de tre lande i 2002 præsenteres i Tabel 1. Tilsvarende tal præsenteres også som sammenligningsgrundlag for de andre nordiske lande.

Tabel 1 De nordiske lande, produktion pr. indbygger i 2002

	Samlet produktion pr. indbygger 2002 (EUR)
Norge	33.410
Island	27.284
Danmark	27.190
Færøerne	25.752
Finland	24.410
Sverige	24.330
Grønland	21.821

Kilde: Nordic Statistics, Grønlands Statistik og Hagstova Føroya

2. Data og metoder

Den største del af analysens data bygger på materiale fra transportfirmaer om deres internationale transport, både internt i Vestnorden og til andre lande. Endvidere hentes data i betydelig grad i officielle informationer fra de nationale statistiske institutioner i hvert land, luftfartsdirektoratet samt andre officielle institutioner i regionen. Der bygges også på samtaler med de ansvarlige i de forskellige firmaer, samt lokale specialisters vurderinger.

Oplysninger om udenrigshandel kommer fra de nationale statistiske institutioner. Firmaer i transportsektoren har givet oplysninger om omfanget af transport og udbud af transport, både i Vestnorden og internationalt. Dette gælde både udviklingen i de seneste 10 år og hvordan transporten foregår i dag. Prognoser om hvad fremtiden vil vise med hensyn til transport i regionen, bygger på samtaler med ledere for transportfirmaer og ansvarlige for trafik i de respektive lande. Vi bruger ligeledes svar på spørgsmål fra de forskellige transportfirmaer. Desuden benytter vi private samtaler når vi vurderer om udbud af transport er tilstrækkelig.

3. Handel mellem lande i Vestnorden

Fiskeriindustrien er det erhverv, som bidrager til den største del af valutaindtægterne i de tre lande. Tabel 2 viser de tre vigtigste eksportprodukter (SITC) for de tre lande.

Tabel 2 De vigtigste eksport produkter, procent af total eksport fra hvert land i 2002

Færøerne	03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf 93,3 %	08 Foderstoffer (undtagen umalet korn) 4,7 %	25-27, 29 Råvarer 1,6 %
Island	03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf 53,0 %	68 Ikke jernholdige metaller 18,9 %	08 Foderstoffer (undtagen umalet korn) 8,9 %
Grønland	03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf 89,8 %	79 Andre transportmidler 3,0 %	91-97 Andre varer 4,3 %

Kilde: Nordic Statistics

På Færøerne og i Island er gruppe 08 kun foder fra fiskeri (f.eks. fiskemel), og derfor kan man sige at fiskeri består af gruppe 03 og 08. Det er opsigtsvækkende at hele 98 % af Færøernes eksport i 2002 består af disse to grupper. De samme grupper var i 2002 i alt 62 % af Islands eksport. Dette forholdstal er faldet i Island, og man forudser at det bliver ved med at falde de næste år. Næsten 90 % af Grønlands eksport i 2002 kom fra fiskeri. Landene har derfor meget lidt at sælge hinanden, eftersom de stort set producerer de samme varer. Landenes indbyrdes handel er

handel er derfor meget lille og ikke betydningsfuld for nogen af dem i økonomisk sammenhæng. Handelen mellem Færøerne og Grønland er helt ubetydelig. Den interne handel er mest mellem Island og Færøerne. Landenes handel som forhold af samlet eksport fra hvert land kan ses i Tabel 3.

Tabel 3 Handel mellem landene i henhold til landernes totale eksport

Forhold af totaleksport året 2002	til Færøerne	til Island	til Grønland
Fra Færøerne		1,1 %	0,1 %
Fra Island	1,3 %		0,2 %
Fra Grønland	0,006 %	1,2 %	

Kilde: Hagstofa Íslands, Grønlands Statistik og Hagstova Føroya

Som man kunne forvente er handelen meget ringe, noget Tabel 3 understreger. Det er et spørgsmål om man ikke burde have et systematiseret samarbejde i markedsføringen af de varer disse lande producerer, specielt når man tænker på turismen. Et godt eksempel på et sådan samarbejde er at landene arbejder i fællesskab med at få krydstogtskibe til at sejle til regionen.

Tabel 4 viser hvilke varer der handles med internt i Vestnorden. Her bruges det internationale SITC-varegruppesystem. Informationer i Tabel 8 og 9 bygger på ISK, men regnes over til DKK med kurs på 11,6. Endvidere bygger priserne på prisniveauet i 2003, i Tabel 4-7 opgives de oprindelige informationer dog i forhold til hvert enkelt år.

Tabel 4 Eksport af varer fra Island til Færøerne, totalt 1994-2003

Varer fra Island til Færøerne, sammenlagt i årene '94-'03, SITC varegrupper.	I tusinde DKK, hvert enkelt år
79 Andre transportmidler	423.054
29 Animalske og vegetabilske materialer, rå, i.a.n.	131.452
01 Kød og kødvarer	120.398
89 Diverse forarbejdede varer ikke andetsteds nævnt	82.038
74 Maskiner og -tilbehør til industrien ikke a.n.	63.916
72 Specialmaskiner til forskellig industrier	61.984
64 Papir og pap, varer af papir, pap og papirmasse	59.534
08 Foderstoffer (undtagen umalet korn)	59.167
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	34.760
66 Varer af ikke-metalliske mineraler ikke a.n.	28.356
43 Andre olier, bearbejded	25.661
65 Tekstilgarn, tekstilstof og tekstilvarer	22.685
02 Mejeriprodukter og fugleæg	21.539
69 Metalvarer, ikke andetsteds nævnt	20.162
67 Jern og stål	13.770
Alle SITC varegrupper totalt	1.247.729

Tabel 5 Eksport af varer fra Færøerne til Grønlands, total 1994-2003

Varer fra Færøerne til Grønland, sammenlagt årene '94-'03, SITC varegrupper.	I tusinde DKK, hvert enkelt år
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	5.509
79 Andre transportmidler	2.601
Alle SITC varegrupper totalt	12.074

Tabel 6 Eksport af varer fra Grønland til Færøerne, total 1994-2003

Varer fra Grønland til Færøerne, sammenlagt årene '94-'03, SITC varegrupper.	I tusinde DKK, hvert enkelt år
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	2.247
Alle SITC varegrupper totalt	2.335

Tabel 7 Eksport af varer fra Island til Grønland, total 1994-2003

Varer fra Island til Grønland, sammenlagt årene '94-'03, SITC varegrupper.	I tusinde DKK, hvert enkelt år
79 Andre transportmidler	90.964
65 Tekstilgarn, tekstilstof og tekstilvarer	23.973
29 Animalske og vegetabilske materialer, rå, i.a.n.	17.189
89 Diverse forarbejdede varer ikke andetsteds nævnt	17.101
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	15.411
69 Metalvarer, ikke andetsteds nævnt	8.739
71 Kraftmaskiner og motorer	5.630
27 Gødningsstoffer og mineraler, rå	4.269
Alle SITC varegrupper total	212.048

I Tabel 7 må det påpeges at gruppe 79 i 1995 var 84.557 tusind DKK. Det kunne dreje sig om salg af et skib og var en stor del af eksporten i den 10 års periode.

Tabel 8 Eksport fra Grønland til Islands, total 1994-2003

Varer fra Grønland til Island, sammenlagt årene '94-'03, SITC varegrupper.	tusind DKK, prislevel 2003
79 Andre transportmidler	124.569
29 Animalske og vegetabilske materialer, rå, i.a.n.	91.293
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	47.586
21 Huder, skind og pelsskind, uberedte	7.328
Alle SITC varegrupper total	274.244

Tabel 9 Eksport fra Færøerne til Island, total 1994-2003

Varer fra Færøerne til Island, sammenlagt årene '94-'03, SITC varegrupper.	tusind DKK, prislevel 2003
03 Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	193.621
29 Animalske og vegetabilske materialer, rå, i.a.n.	165.517
79 Andre transportmidler	79.655
21 Huder, skind og pelsskind, uberedte	12.155
65 Tekstilgarn, tekstilstof og tekstilvarer	6.638
41 Animalske olier	5.431
69 Metalverer, ikke andetsteds nævnt	5.172
Alle SITC varegrupper total	485.259

Kilde: Hagstofa Íslands, Grønlands Statistik og Hagstova Føroya

4. Antal passagerer til lande i Vestnorden 1994-2003

4.1 Passagerer mellem lande i Vestnorden 1994-2003

Man kan sige at passagertrafik mellem de vestnordiske lande er koncentreret på kun to ruter, dvs. mellem Færøerne og Island, og mellem Island og Grønland. Det ser ud til at ingen passagerer har rejst direkte mellem Færøerne og Grønland i løbet af de seneste 10 år. Atlantic Airways på Færøerne har dog siden 1998 fløjet om sommeren fra Færøerne, mellemlandet i Reykjavik og så fløjet videre til Narsarsuaq. Alligevel ser man på denne flyrute som to selvstændige ruter henholdsvis mellem Færøerne og Island, og Island og Grønland.

4.1.1 Antal passagerer mellem Færøerne og Island

Passagerer kan rejse mellem Færøerne og Island på to måder. De kan flyve eller sejle med færgen Norröna. På Vágar lufthavns hjemmeside, www.slv.dk/vagar, findes oplysninger om antal flypassagerer mellem landene. Smyril-line har givet oplysninger til den statistiske institution i Færøerne om passagerer antal med Norröna.

Tabel 10 Antal passagerer mellem Island og Færøerne 1994-2003

År	Fra Island til Færøerne	Fra Færøerne til Island	Gennemsnit til og fra	Sommer (gennemsnit)	Vinter (gennemsnit)
1994	3.186	3.376	3.281	2.249	1.032
1995	4.271	4.146	4.208	3.048	1.160
1996	5.193	4.912	5.052	3.665	1.387
1997	5.204	5.479	5.342	3.687	1.655
1998	5.157	5.270	5.214	3.846	1.368
1999	6.523	6.781	6.652	4.998	1.653
2000	6.544	6.489	6.516	4.432	2.084
2001	6.683	6.643	6.663	4.776	1.887
2002	6.354	6.550	6.452	4.524	1.928
2003	8.067	8.040	8.053	5.959	2.094

Kilde: Vágar lufthavn og Smyril-line.

Antal passagerer fra Færøerne til Island og fra Island til Færøerne er kendt. Dette antal er næsten det samme, fordi de passagerer som kommer ind i landet normalt rejser den samme vej tilbage. Det er dog ikke altid tilfældet. Tabel 10 viser passagerertallet. Sommer defineres som perioden maj-september.

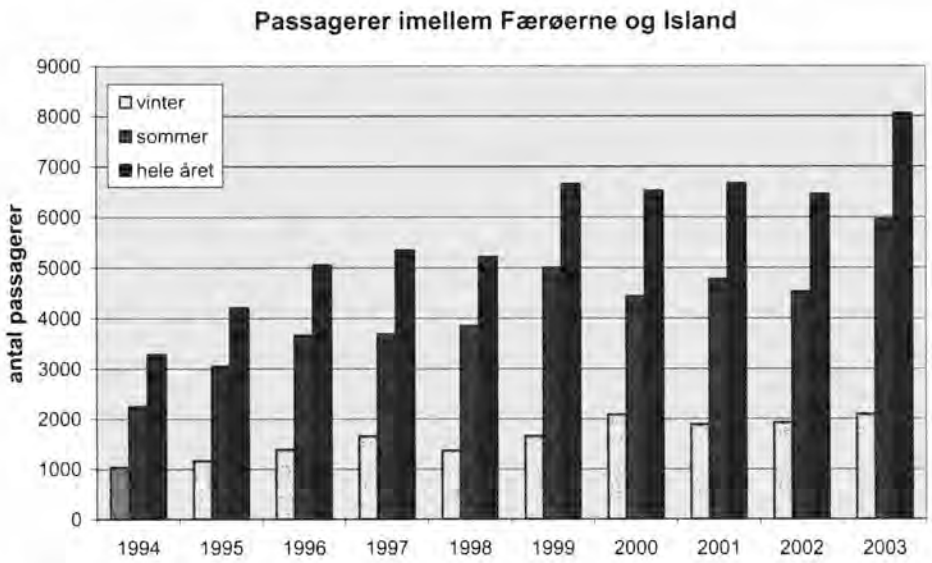

Figur 2: Antal passagerer imellem Færøerne og Island 1994-2003 (gennemsnit tur/retur)
Kilde: Vágar lufthavn og Smyril-line.

4.1.2 Antal passagerer mellem Grønland og Island

Passagerer kan kun rejse med fly mellem Grønland og Island. Der tilbydes ingen rejser med både eller færger. Grønlands Statistik har i sit årsskrift informeret om flypassagerer mellem Grønland og Island, men det oplyses ikke hvordan disse tal er fordelt på sommer- og vinterhalvåret. Endvidere oplyser man at charterfly imellem Island og Grønland ikke indgår i disse tal. Tal for 2003 er ikke tilgængelige.

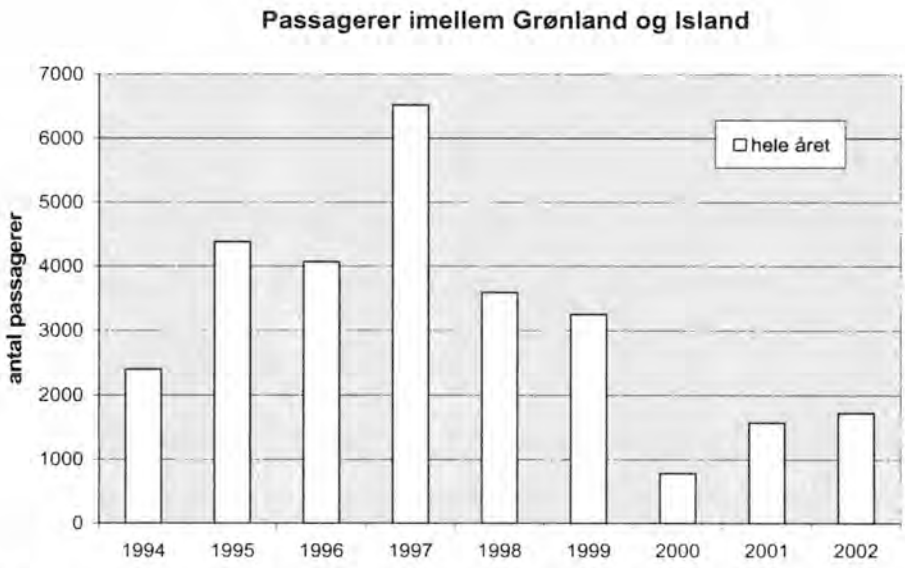

Figur 3: Antal passagerer mellem Grønland og Island 1994-2003 (gennemsnit tur/retur)
Kilde: Grønlands Statistik

Man kan også regne antal passagerer mellem Island og Grønland ud ved at se på statistikken fra Reykjavik lufthavn. Denne statistik viser antal passagerer tur/retur fra udlandet hver måned. Luftfartsdirektoratet siger at man i denne sammenhæng kun registrerer passagerer tur/retur fra Færøerne og Grønland. Derfor kan man trække fly til Færøerne fra denne statistik. Der findes kun tal for hver enkelt måned siden 2000 i informationerne fra Reykjavik lufthavn. Resultatet kan ses i næste diagram.

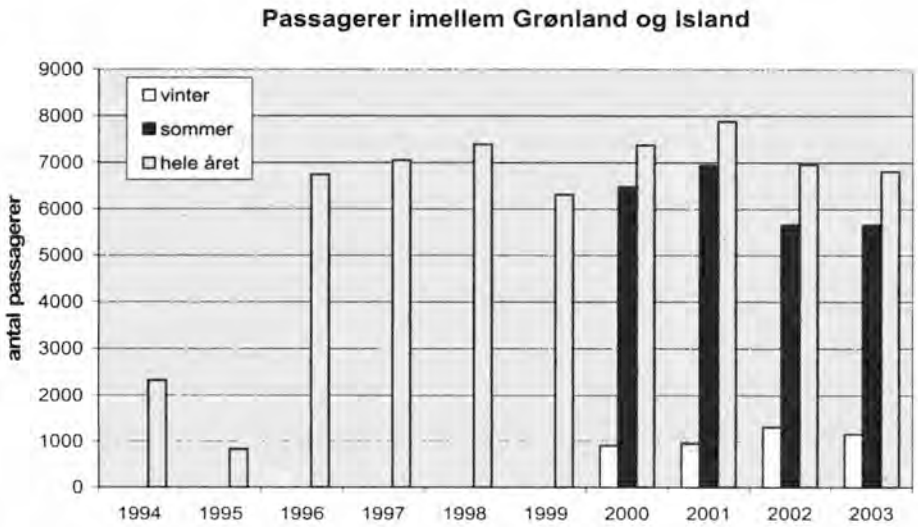

Figur 4: Antal passagerer mellem Isl. og Grønl. 1994-2003 (gennemsnit tur/retur)
Kilde: Flugmálastjórn Íslands (Islands luftfartsvæsen) og Vágar lufthavn

Når diagrammerne sammenlignes, kan man se at oplysningerne ikke er utvetydelige. Forfatterne fik hurtigt fornemmelsen af, at informationer om passagertal ikke var pålidelige. Det er ikke tilrådeligt at stole helt og holdent på tallene. Vi modtog ikke oplysninger fra Grønlands Lufthavnsvæsen i tide til denne analyse.

Emnet bliver behandlet mere udførligt i kapitel 5.1.3.

4.2 Antal passagerer til de vestnordiske lande 1994-2003

4.2.1 Antal passagerer til Island

Før Schengen-aftalen sørgede fremmedpolitiet for at lave statistik over de passagerer som kom til Island. Dette blev gjort til og med 2000. Denne statistik blev offentliggjort i tidsskrifter fra Statistisk Centralbureau i Island (Hagstofa Íslands). Man regnede antal passagerer i årene efter 2000 ud ved at gennemgå passagerstatistikker fra de fire internationale lufthavne (Keflavik, Reykjavik, Akureyri og Egilstaðir), samt antal passagerer med Norröna til Seyðisfjörður. Figur 5 viser det samlede antal passagerer til Island fra 1994. Sommer defineres som perioden maj-september.

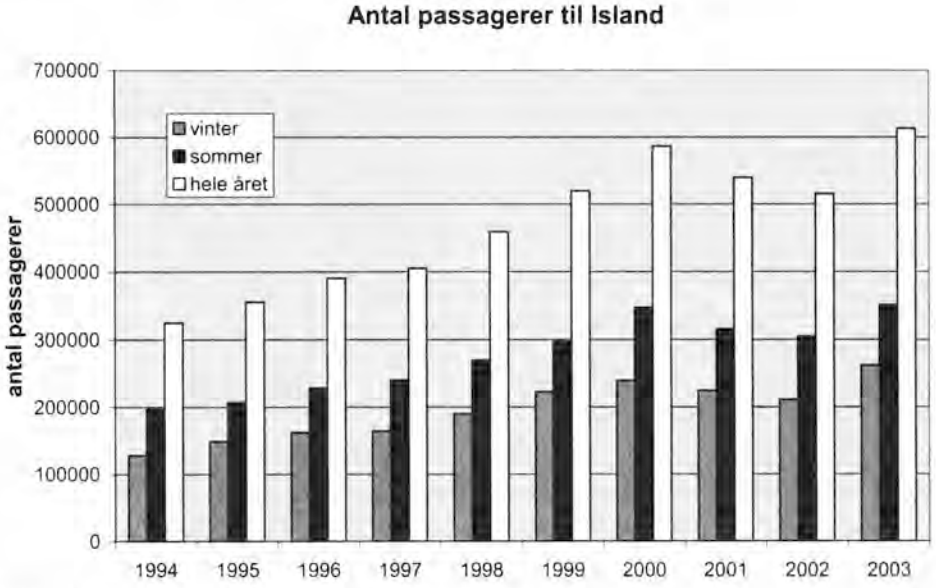

Figur 5: Passagereantal til Island 1994-2003 årstider
Kilde: Hagstofa Íslands, Flugmálastjórn Íslands (Islands luftfartsdirektorat) og Smyril-line.

Statistikken fra 2000 og 2001 er ikke sammenlignelig da man brugte to forskellige metoder. Ifølge tallene for 2000 fra fremmedpolitiet kom der 586.263 passagerer til Island. Ifølge den anden metode (fire lufthavne og Norröna, i alt fem havne) er passagerer til Island ca. 560.000. Der findes ingen forklaring på denne forskel. Det er udelukket at 26.000 passagerer kunne komme ind i landet andre steder end de ovennævnte lufthavne eller med Norröna. Passagerer med krydstogstskibe regnes ikke med i disse tal, hverken hos fremmedpolitiet eller i de fem havnes system.

4.2.2 Antal passagerer til Færøerne

Man kan komme til Færøerne på to måder, med fly til Vágar lufthavn eller med færgen Norröna. Der foreligger informationer om afgang/ankomst i Vágar lufthavn. Hagstova Føroya har statistik over passagerer med Norröna. Smyril-line opgiver ikke, hvordan antal passagerer bliver fordelt mellem sommer og vinter. Den fordeling er derfor anslået. Før 1998 sejlede færgen ikke om vinteren, og derfor regner man med at alle passagerer i 1994-1997 rejste om sommeren. I 1998 og de følgende år anslår man, at 65 % af Norrönas passagerer rejste om sommeren, men 35 % om vinteren. Figur 6 viser antal passagere til Færøerne.

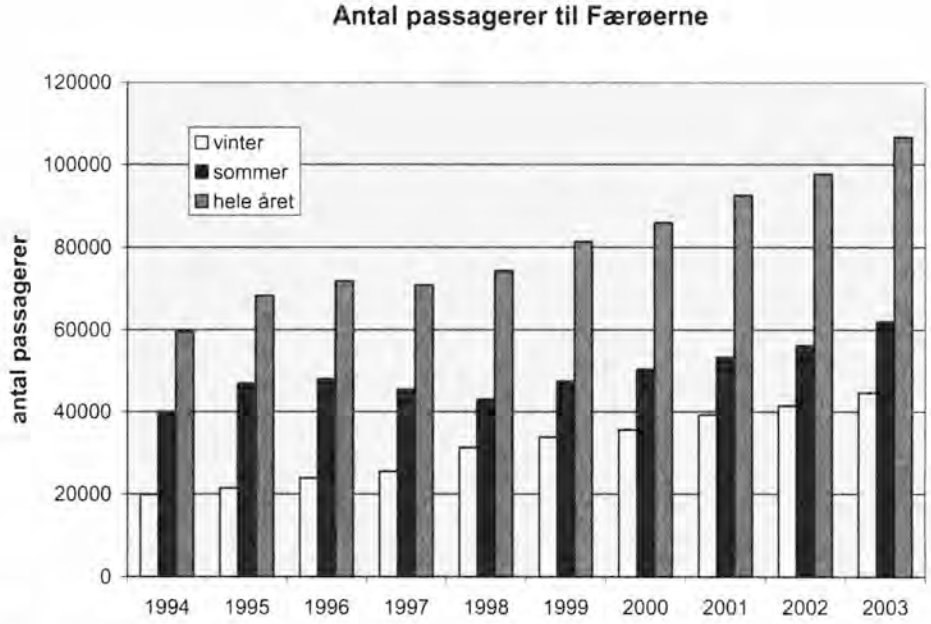

Figur 6: Antal passagerer til Færøerne 1994-2003 årstider
Kilde: Hagstova Føroya, Vágar lufthavn og Smyril-line.

4.2.3 Antal passagerer til Grønland

Hos Grønlands Statistik findes kun oplysninger om passagerer fra Grønland. Det kan ikke skabe store problemer, fordi antal ankomstpassagerer må være nogenlunde det samme som de afrejsende. Det eneste som kan have indflydelse på disse tal, er hvis flere mennesker flytter til Grønland end væk eller omvendt. Som regel flytter flere fra Grønland end til landet. Hvis man trækker det nettoantal grønlændere, som flytter væk, fra andre passagerer, kan man finde ud af antallet af passagerer til Grønland. Man har kun statistik over antal passagerer fra 1997. Figur 7 viser antal passagerer til Grønland 1994-2003.

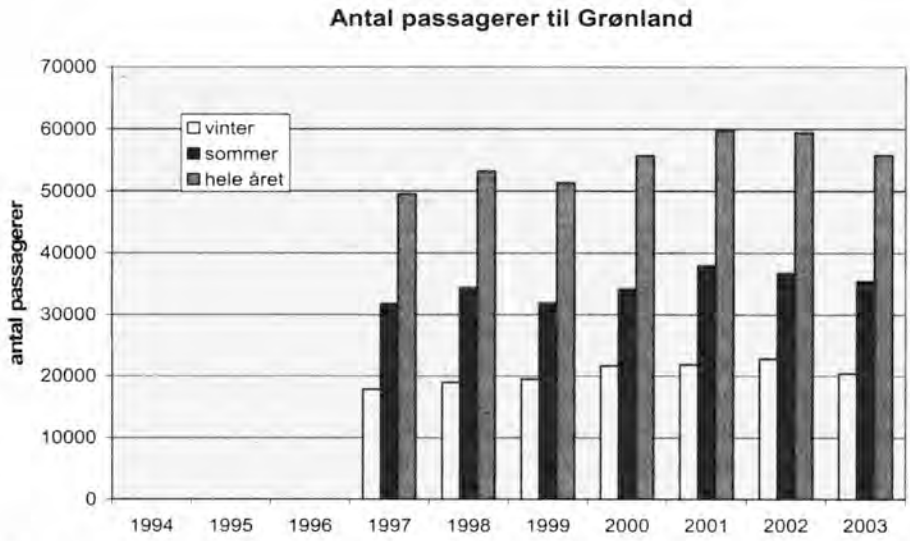

Figur 7: Antal passagerer til Grønland 1994-2003 årstider
Kilde: Grønlands Statistik.

4.2.4 Antal passagerer til lande i Vestnorden i forhold til antal indbyggere

Det er interessant at se på, hvor mange passagerer der kom til de tre lande i forhold til antal indbyggere. Denne statistik fortæller noget om den internationale trafik i disse lande. Figur 8 viser antal passagerer pr. indbygger i landene.

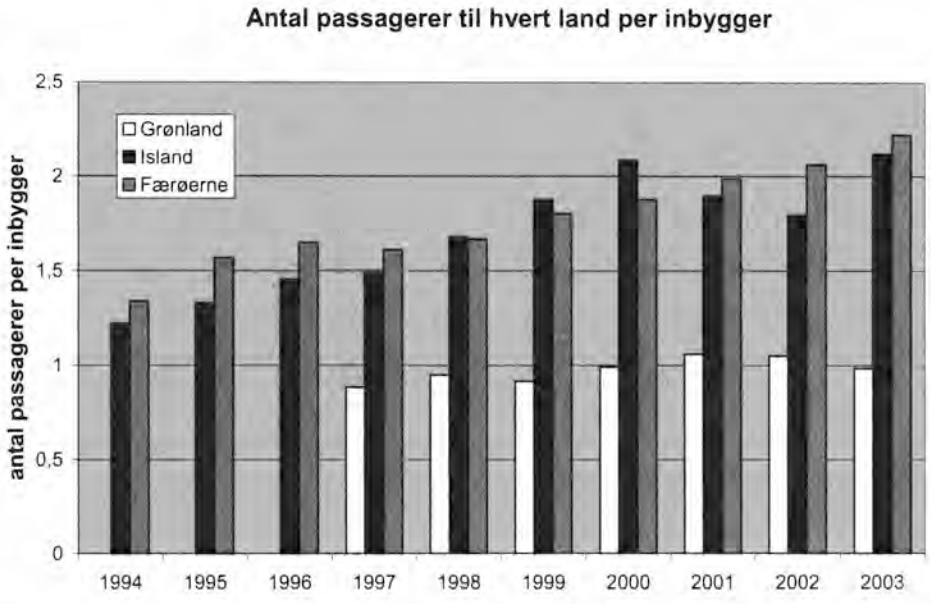

Figur 8: Antal passagerer til lande Vestnorden i forhold til antal indbyggere
Kilde: Hagstofa Íslands, Grønlands Statistik og Hagstova Føroya

Det er påfaldende, at omfanget af rejsende til Island og Færøerne synes at være næsten det samme procentvis sammenlignet med indbyggerantallet, og at omfanget vokser. Derimod rejser meget færre personer til Grønland, og denne tendens er ikke væsentligt ændret i de seneste mange år. Forskellen mellem disse lande vokser.

4.2.5 Stigning i persontrafik til lande i Vestnorden

Diagrammerne viser tydeligt at antal passagerer til og fra de tre lande er vokset. Denne vækst synliggøres i det næste diagram.

Det er ikke indlysende hvordan man skal forklare det diagrammet viser. I Island og på Grønland har antal rejsende ændret sig fra det ene år til det andet, mens tallene er mere stabile på Færøerne. Terroristangrebene den 11. september 2001 fik især konsekvenser i Island, men de gik hurtigt tilbage, noget tallene fra 2003 beviser.

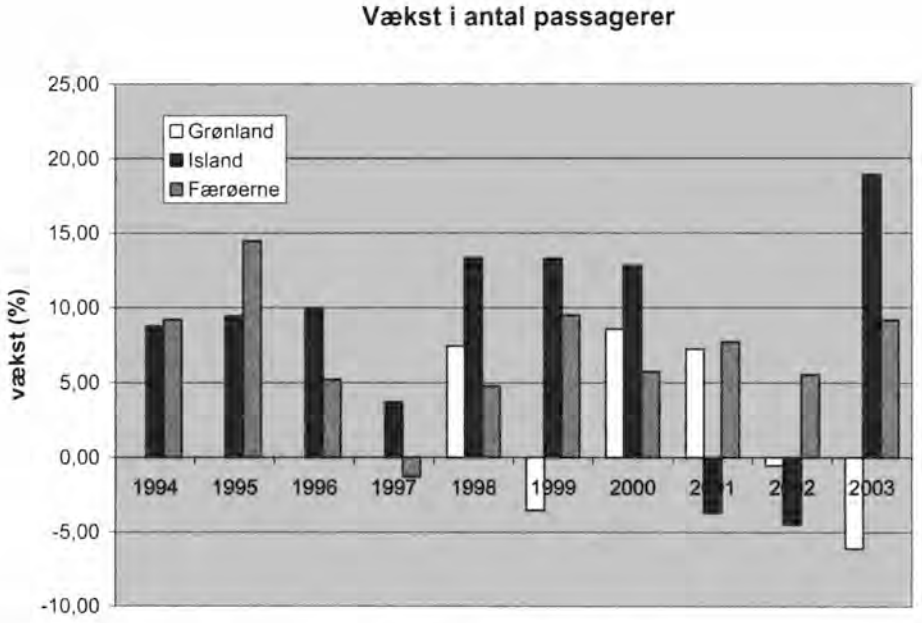

Figur 9: Stigning i antal rejsende til lande i Vestnorden, 1994-2003
Kilde: se figur 6-8

Tilbøjeligheder i udviklingen over to eller flere år illustreres bedst ved at tage gennemsnittet for hvert år. Man tager da gennemsnitstal for tre års udvikling og bruger den værdi for året i midten. Figur 10 viser gennemsnitsudviklingen i tre år.

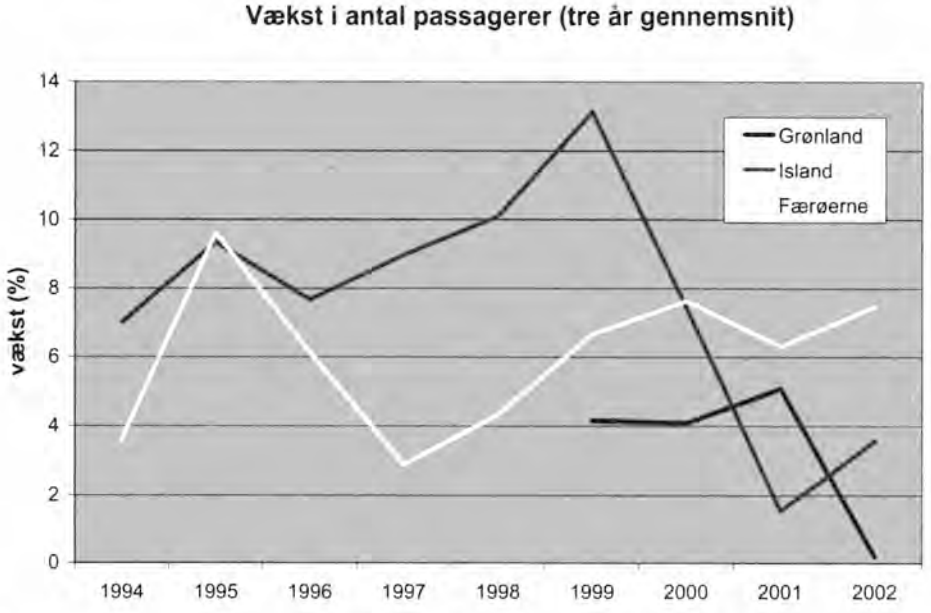

Figur 10: Stigning i persontrafik til lande i Vestnorden 1994-2003 (tre års gennemsnitsvækst)
Kilde: se figur 6-8

Hvis man kun ser på tiden før den 11. september 2001, må konklusionen være at stigning i antal rejsende i de tre lande har været størst i Island. Det er faktisk svært at sige noget om Grønland, fordi materialet fra dette land kun når til og med 1997, men det ser ud til at stigningen er mindst der. Det ser også ud til at Færøerne næsten er upåvirket af verdenssituationen med hensyn til terroristangrebene.

5. Flytrafik i Vestnorden

5.1 Udviklingen i flytrafik 1994-2003

Forfatterne vil her redegøre for udviklingen i flytrafik mellem henholdsvis Færøerne og Island og Island og Grønland i perioden 1994-2003. Så vidt vi ved er disse data ikke tidligere indsamlet. Oplysningerne bygger hovedsageligt på samtaler med personer, som har arbejdet med flytrafik i tilknytning til disse lande. Vi har desuden forsøgt at dokumentere begivenhedernes rigtige tidspunkter. Historikken er ganske enkel med hensyn til Færøerne, men noget helt andet gælder for Grønland. Der er historien kompliceret, der har været mange forskellige flyveruter og mange har haft med driften at gøre. Vores informationer var ofte modstridende. Denne sammenfatning er derfor i samsvar med de mest nøjagtige fakta forfatterne kunne fremskaffe, men vi kan ikke udelukke at den indeholder enkelte fejl.[2]

5.1.1 Udviklingen i flytrafik mellem Færøerne og Island 1994-2003

Der har været sammenhængende ruteflyvning mellem Island og Færøerne i hvert fald de seneste ti år med to ture ugentligt om vinteren og et øget antal om sommeren. Flyvningen har altid været en del af Icelandairs og senere Flugfélag Íslands indenrigsflyvning. Man benytter de samme maskiner som til indenrigsflyvningen og desuden flyves der fra Reykjavik lufthavn, ikke fra Keflavik lufthavn. Der har været benyttet Fokker 50 på denne rute, men siden 1996 har man bl.a. benyttet British Aerospace fly fra Atlantic Airways. Flyselskaberne har haft en *codeshare*-forbindelse, hvor begge selskaberne disponerer over en del af siddepladserne på flyvningen. Vinteren 2003-2004 benyttede man næsten udelukkende BAE maskiner fra Atlantic Airways. Fokker 50 tager 45 passagerer, BAE tager 84 passagerer. Man påstår derfor, at Atlantic Airways's øgede deltagelse på denne rute har ført til voksende udbud af pladser de seneste år, fordi de benytter større maskiner end Flugfélag Íslands disponerer over.

5.1.2 Udviklingen i flytrafik mellem Island og Grønland 1994-2003

Der har hovedsageligt været fløjet på tre ruter mellem Island og Grønland siden flyvning mellem de to områder startede. Ruterne er: Island-Narsarsuaq, Island-Kulusuk og Island-Nerlerit Inaat. Destinationen i Island har enten været Keflavik eller Reykjavik. Ruterne til Kulusuk og Nerlerit Inaat er tilknyttet hinanden. For tiden flyves der til begge disse steder i samme tur. Her vil vi gøre rede for denne flyvnings historie de seneste ti år, samt formidle nogle ældre oplysninger. Denne historie er såvidt vi ved korrekt, men vi kan ikke garantere at den ikke indeholder enkelte fejlagtige oplysninger.

Narsarsuaq

Flyvning fra Island til Narsarsuaq begyndte i årene efter 1950. Dengang fløj den ældre udgave af Flugfélag Íslands charterflyvning med turister om sommeren. De fleste turister valgte ture af tre til fire dages varighed. Flyvepladsen var en gammel militær lufthavn, som amerikanerne havde bygget, og man boede i et gæstgiveri som havde stået ubenyttet siden militæret forsvandt. Ruteflyvning til Narsarsuaq blev indført i 1970'erne og på dette tidspunkt udelukkende om sommeren. Flugfélag Íslands og senere Flugleiðir var ansvarlige for denne flyvning. Der blev benyttet jetfly som fløj fra Keflavík, og de fleste år blev der fløjet to gange om ugen. Denne ruteflyvning fortsatte til op i 1990'erne, men da var driften begyndt at gå dårligt.

I visse perioder fløj Flugleiðir, Greenland Air og SAS til Narsarsuaq fra København med mellemlanding på Keflavík lufthavn, nogle gange kun for at tage brændstof. På nuværende tidspunkt flyver Air Greenland direkte mellem Narsarsuaq og København hele året.

Icelandair har fløjet mellem Island og Narsarsuaq om sommeren. Denne rute blev overført til Icelandairs indenrigsafdeling omkring 1990. Da var selskabets fjerde Fokker 50 maskine kommet til Island, og man mente det ville være mere fornuftigt at benytte den til Narsarsuaq-

[2] Forfatterne var færdige med rapporten i juni men der er sket mindst en ændring siden. I august bestemte Mærsk Air at holde op med at flyve mellem Vágar og København den 31. oktober.

flyvningen end jetmaskinerne, som var blevet for store til omfanget af denne flyvning. Da Fokker-maskinerne begyndte at flyve disse ruter, flyttede man samtidigt den islandske destinationen fra Keflavik til Reykjavik. Icelandairs indenrigsafdeling fløj mellem Reykjavik og Narsarsuaq i sommeren 1994 med Fokker 50 fly. Denne flyvning var i selskabets eget regi, men driften gik ikke længere så godt. Man fortsatte alligevel med denne rute frem til 1996 med F50 maskiner. Det nye Flugfélag Íslands (FÍ) blev stiftet i 1997 ved at man slog Icelandairs indenrigsafdeling og Flugfélag Norðurlands sammen.

Sammenslutningen blev afsluttet den 1. juni 1997, hvor der blev lavet en en aftale med Greenland Tourism om sommerflyvninger til Narsarsuaq. Det drejede sig om et *pool*-samarbejde med Greenland Air. Greenland Tourism bidrog til flyvningen med økonomisk støtte. Man benyttede F50 fra Reykjavik. Denne aftale med Greenland Tourism gik godt helt til efteråret 2000. I aftaleperioden lejede, Icelandair maskiner fra Atlantic Airways på Færøerne med besætning (wet lease) for at tage sig af flyvningen. I 1998 fløj Atlantic Airways' British Aerospace (BAE) maskine en gang om ugen og F50 en gang om ugen. I 1999 kørte det samme system, men i 2000 blev begge de ugentlige flyvninger fløjet med BAE. Samarbejdet mellem Greenland Tourism og Icelandair blev afsluttet efter sommeren 2000. Ruten blev fløjet med underskud, og Greenland tourism havde ikke råd til at holde den kørende. Derfor fløj man slet ikke denne rute i 2001 og 2002. Islandske og grønlandske myndigheder lavede før sommeren 2003 en aftale om at få ruten op at stå igen. Man indgik en treårig aftale om økonomisk støtte fra begge lande til ruten frem til efteråret 2005. Aftalen går ud på at billetterne ikke bliver subsidieret, men at billetpriserne er på nogenlunde det niveau de må koste for at flyruten skal være rentabel. Målet er at udnyttelsen bliver god nok til at ruteflyvningen kan køre uden økonomisk støtte i 2006.

Kulusuk og Nerlerit Inaat

Man har fløjet fra Reykjavik til Kulusuk (KUS) om sommeren i flere årtier, hovedsagelig som dagsflyvninger. Icelandair og senere FÍ var ansvarlige for disse flyvninger og havde længe lov til at flyve 50 gange hver sommer til Kulusuk. Til at begynde med benyttede flyene en amerikansk flyveplads i Ikatek, men senere blev flyvepladsen i Kulusuk taget i brug. De mindre flyselskaber fløj også med turister til Kulusuk. Helgi Jónsson (Odin Air) begyndte i 1984 med ruteflyvninger mellem Reykjavik og Kulusuk, i tillæg til charterflyvningen, og fortsatte til juni 1994, da han mistede koncessionen til denne rute. Flugfélag Norðurlands fik da denne koncession og begyndte med ruteflyvning i efteråret 1994. Da Flugfélag Íslands blev etableret, overtog det ruteflyvningen mellem Reykjavik og Kulusuk og er fortsat ansvarlig for den.

Greenland Air fløj også mellem Island og Grønland. Omkring 1980 begyndte virksomheden ARCO at søge efter olie ved Nerlerit Inaat (CNP) i nærheden af Scoresbysund. Helårlige flyforbindelser var en nødvendig forudsætning for oliesøgningen. Greenland Air begyndte da at flyve ruten mellem Nuuk (GOH) og Reykjavik med mellemlanding i Kulusuk. Dette gjorde man for at kunne flyve for olieselskabet mellem Reykjavik og Nerlerit Inaant. Greenland Air fløj derfor ruten GOH-KUS-RVK-CNP og tilbage. Man overnattede i Island, før man fløj videre til Kulusuk. Ruten mellem Reykjavik og Nerlerit Inaat blev hurtigt åbnet for offentligheden. Da ARCO opgav sin oliesøgning omkring 1985, fortsatte Greenland Air med at flyve til Nerlerit Inaat via Island, og denne rute fik støtte fra det grønlandske hjemmestyre. I denne periode kunne man derfor flyve med en mellemlanding mellem Islands og Grønlands hovedstæder, henholdsvis Reykjavik og Nuuk.

I 1994 fløj Greenland Air ruten GOH-KUS-RVK-CNP og tilbage, og Flugfélag Norðurlands begyndte at flyve ruten mellem Reykjavik og Kulusuk, da Helgi Jónsson holdt op med det. Dette fortsatte de næste år. Flugfélag Íslands blev etableret i 1997 og fortsatte at flyve til Kulusuk ved siden af Greenland Air. I 1998 ændrede Greenland Air denne rute, og fløj kun til Reykjavik (eller Keflavík), mens Flugfélag Íslands om sommeren fløj til Nerlerit Inaat med en Metromaskine.

I 1999 blev der ikke fløjet på ruten mellem Island og Nerlerit Inaat. Greenland Air fløj dette år direkte til Nerlerit Inaat fra Nuuk eller Kangerlussuaq. Flugfélag Íslands fløj sin rute til Kulu-

suk og Greenland Air fløj mellem Grønlands vestkyst og Reykjavik med mellemlanding i Kulusuk. Det var det sidste år Greenland Air fløj til Island.

Greenland Air fløj ikke til Island i 2000, men fortsatte med ruteflyvning til Kulusuk hele året. Flugfélag Íslands fortsatte med sin ruteflyvning til Kulusuk Passagerer kunne derfor rejse mellem Vestgrønland og Island med transit i Kulusuk. Til at begynde med var der samarbejde mellem de to flyselskaber og deres ruter blev koordineret for at muliggøre dette. Flugfélag Íslands fortsatte med at flyve til ud på efteråret 2000, men havde ingen planer om vinterflyvninger da det gav underskud. Det grønlandske hjemmestyre tilbød økonomisk støtte for at ruten ikke skulle afvikles og begyndte uformelle forhandlinger om hvordan man kunne sikre forbindelsen til Kulusuk og Nerlerit Inaat.

Nogle måneder senere, i begyndelsen af 2001, indgik det grønlandske hjemmestyre en aftale med Flugfélag Íslands om at flyve til Kulusuk og Nerlerit Inaat fra Reykjavik to gange om ugen, dog en gang om ugen til CNP i perioden nov.-feb. Aftalen indebærer subsidiering af billetpriser. Aftalen gælder til ultimo 2004. Man benytter F50 og Metro til flyvningen, og vanligvis flyves der *trekant* til disse steder.

Flugfélag Íslands fløj i forbindelse med denne aftale i 2002 og 2003, mange flere sommer ture til Kulusuk. Som dette skrives, ser det ud til at samme ordning også vil gælde for 2005. Greenland Air fortsatte sin ruteflyvning til Kulusuk fra Kangerlussuaq, som til at begynde med som sagt var i samarbejde med Flugfélag Íslands. Hurtigt begyndte selskaberne alligevel at konkurrere om passagerer, post og fragt fra Kulusuk til København, fordi Greenland Air var begyndt med en direkte rute fra Kangerlussuaq til København i oktober 1997. Der var nu valg imellem to ruter fra Kulusuk til København, via Reykjavik og Keflavik med Flugfélag Íslands og Icelandair, eller fra Kulusuk til København via Kangerlussuaq med Greenland Air. Greenland Air forsøgte at dirigere passagerer, post og fragt fra Kulusuk til København via sin maskine, og dette førte til store vanskeligheder ved rejser mellem Grønlands vestkyst og Island. Konkurrencen førte til brud på samarbejdet, som igen førte til både urimeligt høje billetpriser mellem Vestgrønland og Island og andre problemer.

I tillæg til den ruteflyvning vi nu har beskrevet, har der altid været en betydelig charterflyvning til Kulusuk om sommeren. Disse flyvninger fortsætter selv om ruteflyvningen til Kulusuk er vokset meget. Der er også betydelig charterflyvning til Nerlerit Inaat, selv om den ikke er så omfattende som til Kulusuk. Om sommeren rejser f.eks. mange forskergrupper til Nerlerit Inaat.

5.1.3 Flyvningens omfang i Vestnorden 1994-2003

Flypassagerer mellem Grønland og Island

Antallet af flypassagerer mellem Grønland og Island blev nævnt i kap. 4.1.2. Vi har før nævnt, at indikationer om flypassagerer mellem disse lande er lidt utydelige. Vi fik ikke oplysninger fra Grønlands Lufthavnsvæsen (GLV) i god tid, men de skulle være de mest pålidelige. Statistik fra Reykjavik lufthavn burde indeholde alle passagerer, uanset om de rejser med charter eller rutefly. Tabel 4 indikerer at antallet af passagerer har været 6.000 til 8.000 de seneste år. Man kan deraf drage den konklusion at der ingen udvikling har været i antallet af passagerer mellem Grønland og Island. Tabellen viser med sikkerhed ikke de rigtige oplysninger fra årene 1994 og 1995. Vi kan ikke pege på hvor fejlen ligger. Tabel 3 viser, at man kan drage den konklusion at antal passagerer mellem landene er gået ned.

Langt det største antal passagerer mellem disse lande flyver mellem Reykjavik og Kulusuk. For det meste er det turister som kun tager et kort ophold; i visse tilfælde kun en halv dag. De seneste år har der været over 7.000 pladser til Kulusuk. Det kulminerede i 1999, da Íslandsflug fløj godt 80 ture til Kulusuk i konkurrence med Flugfélag Íslands. Íslandsflugs udbud var da omkring 3.800 pladser, mens Flugfélag Íslands sandsynligvis havde lidt flere pladser.

Der har altid været nogen charterflyvning til Grønland. Grænsen mellem ruteflyvning og charterflyvning har altid været diffus. Som eksempel kan der nævnes, at Íslandsflugs tidligere nævnte flyvninger var regelmæssige charterflyvninger, og i 1999 fløj omkring 3.500 passagerer med charter mellem Grønland og Island. Disse tal bygger på udbudet af charterture det pågældende år, og det forudsættes at der var mere end 70 % pladsudnyttelse. I 2003 var passagerer

med charterfly sandsynligvis omkring 1.500, hvis vi benytter samme regnemetode. Det år fløj Flugfélag Íslands og Atlantic Airways charter mellem Island og Grønland. Hvis statistikken i Tabel 4 er rigtig, kan man drage den konklusion, at omkring 20 % af alle passagererne rejser med charter. I 1999 var dette forhold næsten 50 %, men årene 1997-2000 var atypiske, idet Íslandsflug kom ind på markedet og fløj faste ruter, selv om de blev kaldt charterflyvning.

Transport af fragt med fly mellem Grønland og Island

Her mangler der statistik fra GLV, men fragttransport mellem de to lande har været forholdsvis ubetydelige, bortset fra når fragttransporten til Nerlerit Inaat og Kulusuk har været via Island. Om vinteren går næsten al fragt til Nerlerit Inaat med fly. De seneste år har der været en aftale med Flugfélag Íslands om at tage sig af flyvninger til Nerlerit Inaat og Kulusuk som beskrevet i kap. 5.1.2. Dette har bevirket at der har været betydelig fragttransport til Grønland. Passagerfly bliver så vidt muligt fyldt op med fragt, men hvis der er mange passagerer er der i mange tilfælde meget lidt bæreevne tilbage og deraf kommer der mindre fragt ombord. Der flyves også luftfragtflyvninger efter behov i henhold til aftalen. I 2003 blev der transporteret over 100 tons fragt til Grønland i 10 luftfragtflyvninger. Vi fik ikke statistik i god tid fra Flugfélag Íslands om total fragttransport (luftfragtflyvninger plus kargo i passagerfly).

Transport af post med fly mellem Grønland og Island

Så vidt vi har konstateret har der været ubetydelig transport af post mellem de to lande i løbet af de seneste år. Post til Nerlerit Inaat bliver nogle gange transporteret med fly til og fra Reykjavik ifølge Flugfélag Íslands aftale med det grønlandske hjemmestyre. Vi mangler statistik fra GLV.

Ambulanceflyvning mellem Grønland og Island

Der har altid været nogen ambulanceflyvning med patienter fra Grønland til Island. Flugfélag Íslands og dets forgængere har årligt i gennemsnit fløjet 10 til 20 ambulanceflyvninger til Grønland. Det drejer sig næsten udelukkende om flyvninger til Østgrønland. Antallet af ambulanceflyvninger er med årene gået ned. I 1999 fløj Flugfélag Íslands 16 ambulanceflyvninger til Grønland. I 2003 var der 14. Íslandsflug har haft meget få ambulanceflyvninger til Grønland i løbet af de seneste ti år, sandsynligvis ikke mere end fem, siger selskabets ledelse. Man ved ikke, hvor mange patienter der har fløjet mellem landene som generelle passagerer, men det har sandsynligvis ikke været mange.

Flypassagerer mellem Island og Færøerne

I det foregående kapitel om passagerer mellem Island og Færøerne regnes der både med passagerer med fly og skibe. Oplysninger om antal passagerer mellem Island og Færøerne med fly findes i Figur 11.

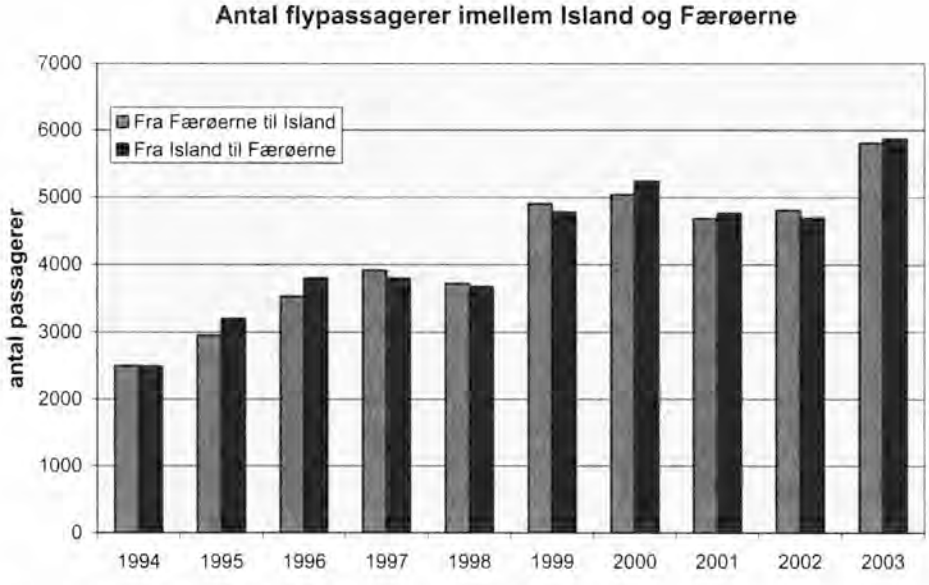

Figur 11: Flypassagerer mellem Færøerne og Island 1994-2003
Kilde: Vágar lufthavn

Diagrammet viser at et voksende antal passagerer flyver mellem landene. Det viser sig at der i perioder er forskel på antallet af passagerer i hver retning. Det betyder med andre ord, at et betydeligt antal passagerer ikke rejser tur og retur. Det kan være en enkel forklaring på dette. Om vinteren flyves der kun to gange om ugen mellem Island og Færøerne, normalt mandage og fredage. Hvis man rejser mellem Island og Færøerne i forbindelse med et møde for sit arbejde, vil man normalt ikke benytte hele arbejdsugen på turen. Man flyver da direkte mellem Færøerne og Island den ene vej, men den anden vej flyves der via København. En passager fra Færøerne ville da f.eks. flyve direkte til Island mandag, men tilbage til København onsdag. Dette vækker spørgsmålet, om der er flere passagerer mellem Færøerne og Island end diagrammet viser. Vi kan tage et eksempel med 100 personer som rejser fra Island til Færøerne for at opholde sig der en dag i vinterhalvåret. 50 af dem rejste ud om mandagen og kom så tilbage via København om onsdagen. De andre 50 rejste til Færøerne via København om onsdagen, men så tilbage direkte til Island om fredagen. Lufthavnens tal viser at 50 passagerer rejser mellem Færøerne og Island, selv om det rigtige tal var 100. Mange kan også tænkes at rejse begge veje via København og vil da ikke figurere som passagerer mellem Island og Færøerne. Hvis dette er tilfældet, findes der et skjult behov for hyppigere flyvninger mellem Island og Færøerne. Om sommeren er der så mange flyvninger mellem de to lande, at det burde være unødvendigt at rejse via København.

En del af de passagerer som diagrammet viser, flyver uden tvivl med charter. I 2003 rejste antagelig 600 til 700 passagerer mellem de to lande med charter. Disse tal bygger på charterudbuddet det år og en højere benyttelse end 80 %. Man kan derfor antage, at omkring 10 % af passagertrafikken mellem de to lande foregik med charterflyvning i 2003.

Transport af fragt med fly mellem Island og Færøerne

De danske lufttrafikmyndigheder (Statens Luftfartsvæsen, SLV) har oplysninger om fragt og post som bliver transporteret via Vágar til og fra Island. Tabel 12 viser transport af fragt med fly mellem Færøerne og Island. Det mest iøjnefaldende er, hvor lidt der transporteres mellem de to lande. 10 tons om året betyder, at der fragtes mindre end 100 kg gods hver gang. Fragttransport til Færøerne er vokset betydeligt, men der er ingen vækst i transporten til Island. De seneste år har dette ført til, at der importeres mange gange mere fragt til Færøerne fra Island end omvendt. Dette er i sammenhæng med den statistik over handel som findes i kapitel 3.

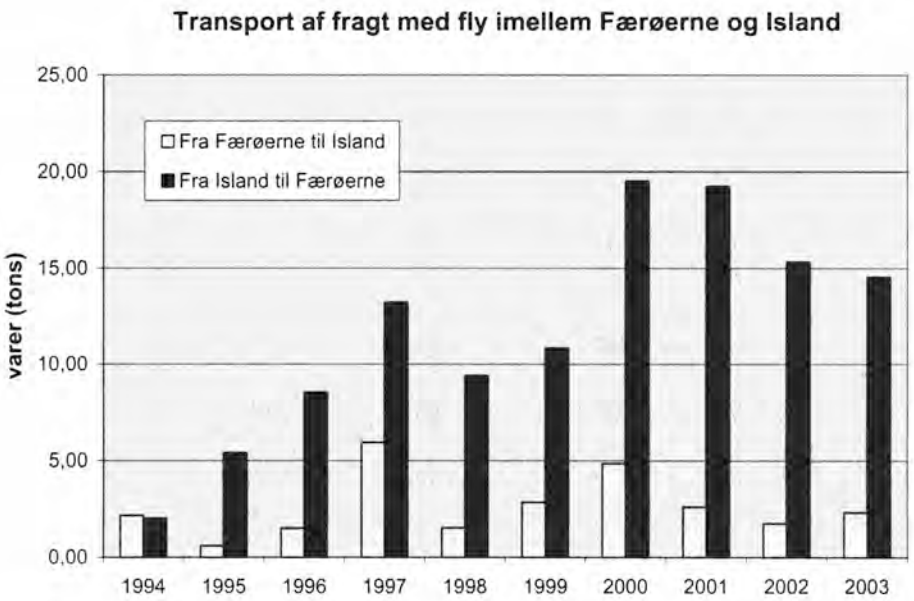

Figur 12: Transport af fragt med fly mellem Island og Færøerne 1994-2003
Kilde: SLV

Transport af post med fly mellem Island og Færøerne

Figur 13 viser posttransport med fly mellem landene. Diagrammet viser, at posttransport mellem Færøerne og Island har været ganske stabil, men dog faldende over tid. Det er vanskeligt at fortolke konklusionerne angående post fra Island til Færøerne. Det virker som om en masse post forsvandt i 1999 for at blive genfundet i 2001! Men spøg til side så må disse store svingninger i postmængden kunne forklares med organisatoriske ændringer.

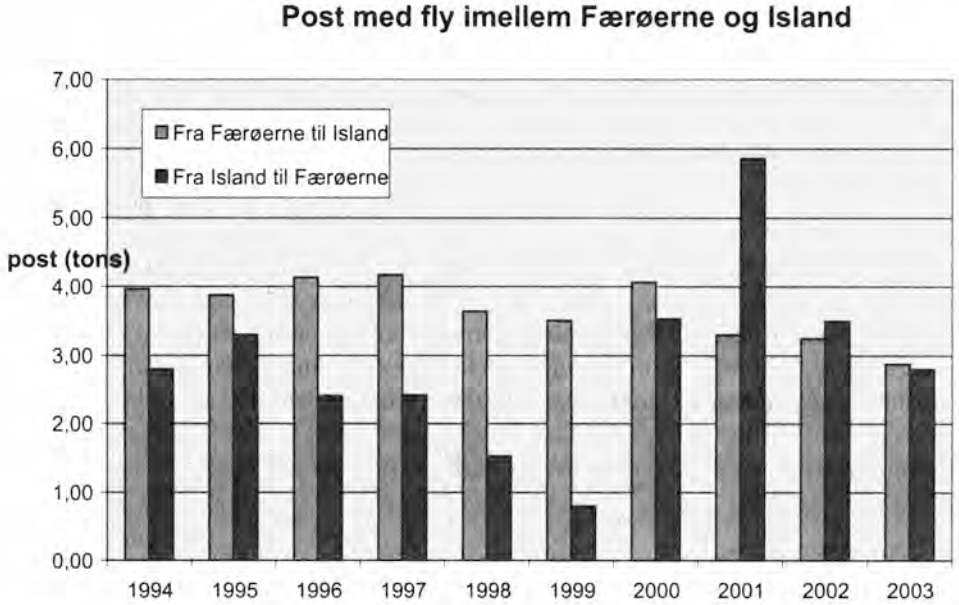

Figur 13: Transport af post med fly mellem Island og Færøerne 1994-2003
Kilde: SLV

Hvis vi kun ser på diagrammets første år (1994 og 1995), og så de sidste år (2002 og 2003), så virker det som mængden post er nogenlunde den samme. Det er ganske god sammenhæng i mængden af post i begge retninger.

Ambulanceflyvning mellem Island og Færøerne

Der har næsten ikke fundet ambulanceflyvning sted mellem Island og Færøerne de seneste ti år. Der findes ingen oplysninger om antallet af patienter som har rejst mellem disse lande som almindelige passagerer. Det må regnes som sandsynligt at der har været meget få, da der stort set ikke har været samarbejde mellem de to lande på dette område.

5.2 Flytrafik i Vestnorden 2003

5.2.1 Beskrivelse af flyvepladser til international flyvning i 2003

Der er kun en flyveplads i Færøerne som kan benyttes til internationale flyvninger. Det er Vágar lufthavn. Banen er kort og store fly kan ikke lande der. Der er kun en bane i Vágar. Flyvepladsen lukkes nogle gange på grund af vejrforhold. Egilsstaðir flyvepladser er Vágars reservelufthavn.

Tabel 11 Vágar Lufthavn

Længde	1.250 m
Bredde	30 m
Styrkegrad	PCN28
Lufthavn kan tage	800 personer
Radar	nej
Flytrafik kontrol	ja
Åbningstid	8:00-(16:00-19:00)

Kilde: Vágar lufthavn

International flyvning er mulig fra fire flyvepladser i Island. To af dem er i det samme område, dvs. Keflavík lufthavn og Reykjavik lufthavn. De to andre er i Akureyri og Egilsstaðir. Keflavík lufthavn er den største af dem, og den er samtidig militær flyveplads for den amerikanske flåde. De tre andre er reserveflyvepladser for Keflavík lufthavn. Flyvepladserne lukkes enkelte gange på grund af vejrforhold, men der er mindst fare for det i Keflavík.

Tabel 12 Keflavik lufthavn

Længde	3.065 m og 3.054 m
Bredde	60 m og 60 m
Styrkegrad	PCN68 og PCN80
Lufthavn kan tage	3.500 personer +
Radar	ja
Flyveledelse	ja
Åbningstid	Altid åben

Kilde Keflavíkurflugvöllur

Tabel 13 Reykjavik lufthavn

Længde	1.567 m og 1.230 m
Bredde	45 m og 45 m
Styrkegrad	PCN35 og PCN25
Lufthavn kan tage	Ejes af FÍ, for små
Radar	nej, men i Keflavík
Flyveledelse	ja
Åbningstid	(7:00-8:00)-23:30 for flyvestart, altid åben til landing.

Kilde:Reykjavikurflugvöllur og Flugmálastjórn Íslands

Tabel 14 Akureyri lufthavn

Længde	1.940 m
Bredde	45 m
Styrkegrad	PCN28
Lufthavn kan tage	400 personer
Radar	ja
Flyveledelse	ja
Åbningstid	7:00-23:00 + vagt

Kilde:Akureyrarflugvöllur og Flugmálastjórn Íslands

Tabel 15 Egilsstaðir lufthavn

Længde	2.000 m
Bredde	45 m
Styrkegrad	PCN35
Lufthavn kan tage	200 personer
Radar	nej
Flyveledelse	nej
Åbningstid	Altid åben

Kilde:Egilsstaðaflugvöllur og Flugmálastjórn Íslands

Der er to internationale lufthavne i Grønland, i Kangerlussuaq og Narsarsuaq. Kangerlussuaq har måske de mest stabile vejforhold til flyvning på hele den nordlige halvkugle. Flyvepladsen bliver sjældent lukket på grund af vejrforhold. Narsarsuaq lufthavn er ofte lukket. Den sidstnævnte er den af de flyvepladser vi her beskæftiger os med, som ligger længst mod vest. Den er lukket i omkring 15 % af tiden, men Kangerlussuaq er en reservelufthavn for Narsarsuaq.

Tabel 16 Kangerlussuaq lufthavn

Længde	2.815 m
Bredde	60 m
Styrkegrad	Ikke klart, mere om vinteren
Lufthavn kan tage	(200-300 personer) ikke klart
Radar	ja (sekundær)
Flyveledelse	ja
Åbningstid	8:00-17:00 + vagt

Kilde:GLV

Tabel 17 Narsarsuaq lufthavn

Længde	1.830m
Bredde	45m
Styrkegrad	Beton (PCN-nummer ikke klart)
Lufthavn kan tage	< 200 personer
Radar	nej
Flyveledelse	ja (næsten som Akureyri)
Åbningstid	8:00-17:00 +vagt

Kilde:GLV

5.2.2 Flyruter og udbud inden Vestnorden i 2003

Der var ingen direkte flyvning mellem Færøerne og Grønland i 2003 og heller ikke årene før det. Der var traditionel ruteflyvning mellem Reykjavik i Island og Færøerne. Flugfélag Íslands var ansvarlig for denne flyvning, men lejede en maskine og besætning (wet leasing) af Atlantic Airways i Færøerne samt benyttede sig af eget materiel. Man fløj to gange om ugen i vinterperioden, mandage og fredage. Den ene tur blev fløjet med F50 (Fokker 50 som tager 45 passagerer), den anden med BAE (British Aerospace 146-200 som tager 84 passagerer). BAE-maskinerne ejes af Atlantic Airways. Det er jetmaskiner som flyver næsten dobbelt så hurtigt som F50. Om sommeren fløj man fire ture om ugen og tre af dem blev fløjet med BAE. En af disse fire ture var til Keflavík, i stedet for Reykjavik. Man fløj to ganger om ugen i vinterperioden i årets sidste måneder, men da benyttede man udelukkende BAE.

Der blev fløjet fra Reykjavik til tre steder på Grønland i 2003. Ingen af disse steder er på Grønlands vestkyst, hvor de fleste grønlændere bor. Flugfélag Íslands var ansvarlig for denne flyvning. Man fløj to gange om ugen fra 24. juni til 29. august til Narsarsuaq på Sydgrønland. Dette var det første år af tre i henhold til aftalen mellem Grønlands hjemmestyre og Islands regering. Denne aftale blev lavet som resultat af at flyruten blev nedlagt, som beskrevet i kap. 5.1.2. Begge regeringer subsidierer flyvningen for at få den i gang på ny. Flugfélag Íslands lejer Atlantic Airways maskiner til denne flyvning, og de fortsætter til Narsarsuaq efter landing i Reykjavik fra Færøerne. Der var derfor gode forbindelser mellem Færøerne og Narsarsuaq selv om man mellemlandede i Reykjavik.

Flugfélag Íslands har også en aftale, med Grønlands hjemmestyre om flyvninger til Kulusuk (KUS) og Nerlerit Inaat (CNP) på Grønlands østkyst. Hjemmestyret subsidierer flyvningen i henhold til denne aftale, som gælder til efteråret 2004. Aftalen indebærer at Flugfélag Íslands altid flyver trekanten Reykjavik-Kulusuk-Nerlerit Inaat-Reykjavik (eller omvendt) to gange om ugen. Dette gælder ikke i den mørke tid, her flyves der ikke trekantsflyvning men direkte fra Reykjavik til de respektive steder, og da kun en gang om ugen til Nerlerit Inaat. Flugfélag Íslands benyttede F50 til den ene tur og SWM (Metro-maskine som tager 19 passagerer) til den anden. Om sommeren er der væsentligt flere flyvninger til Kulusuk. De fleste er i perioden 1. juli til 31. august, med 14 flyvninger om ugen. 13 af disse ture bliver fløjet med F50. Disse ekstrature til Kulusuk falder ikke under aftalen, denne virksomhed er rentabel. De fleste passagerer er udenlandske turister.

I tillæg til den ruteflyvning, vi her har beskrevet, er der charterflyvninger mellem Island og Færøerne og mellem Island og Grønland. Atlantic Airways fløj charter mellem Færøerne og Island og fløj desuden om sommeren turister fra Keflavík til Kangerlussuaq. Dette var lukkede flyvninger, kun beregnet på turister som havde købt sejlads langs Grønlands kyst. Flugfélag Íslands fløj mange charterflyvninger til Grønland i 2003, for det meste på et lille fly (Metro). De fleste af disse flyvninger var til Kulusuk og Nerlerit Inaat. Flugfélag Íslands fløj også nogle charterflyvninger til Færøerne. Flyselskabet Ernir begyndte at flyve sommeren 2003. Det var dog kun denne sommer at Ernir fløj nogle ture til Færøerne og Grønland og det kun med en otte pladsers maskine. Tabel 18 viser udbud af pladser mellem disse lande i 2003, både ruteflyvninger og charter. Udgangspunktet er pladser tur/retur.

Tabel 18 Udbud af pladser mellem Island, Færøerne og Grønland

	Mellem Island og Færøerne	Mellem Island og Grønland
Sommer	6.048	11.547
Vinter	4.388	2.703

Kilde: Flyselskaberne

5.2.3 At rejse mellem Grønland og Island

Den ene af rapportens forfattere rejste til Nuuk i Grønland for at indsamle referencer. Det var nødvendigt med to arbejdsdage i Nuuk. Man kunne vælge imellem to forskellige ruteplaner.

Den ene var at flyve fra Reykjavik til Kulusuk, bytte fly og flyve fra Kulusuk til Kangerlussuaq og derfra igen til Nuuk. Det var muligt at gøre dette på en dag, men kun om onsdagen. Tilbageturen ville da foregå på en lørdag. Denne tur ville have kostet omkring 168.000 ISK eller omkring 1.900 €. Det viste sig imidlertid, at flyet til Kulusuk var fuldbooket, og da var alternativet det at flyve til Kulusuk tirsdag og overnatte en nat.

Den anden mulighed var at flyve fra Keflavik til København om mandagen, overnatte og så tirsdag flyve fra København til Kangerlussuaq (tværs over Island) og derfra til Nuuk. Tilbageturen var fredag og da ville det ikke have været nødvendigt at overnatte i København. Dette ville have koste 144.000 ISK eller omkring 1.660 €. Det betyder at tur/retur fra København til Nuuk kostede omkring 120.000 ISK eller omkring 10.200 DKK. Kommunestyremedlemmer i Nuuk fortalte, at normalt kostede billetten omkring 12.000 DKK, men enkelte gange var der tilbud og da kunne billetten koste 8.000-9.000 DKK.

Det sidste alternativ blev valgt. Det var billigere og rejsen foregik udelukkende på hverdage. Arbejdsugen blev da fordelt på følgende måde:

- En halv arbejdsdag i Island
- To og en halv arbejdsdage i rejser
- To arbejdsdage til selve opgaven
- To dages opgave i Nuuk tog derfor næsten en hel arbejdsuge

Flyet fra Grønland var imidlertid så meget forsinket, at det det var umuligt at fortsætte til Island om fredagen. En overnatning i København var derfor nødvendig før turen tilbage til Island lørdag formiddag.

Det blev også undersøgt hvad det kostede at flyve tur/retur Keflavík til Beijing i Kina den samme uge. Det viste sig at koste omkring 85.000 ISK eller omkring 980 €. Da havde turen rigtignok begyndt lørdag med ankomst Beijing søndag, men returrejsen ville have været til London fredag med overnatning der og flyvning til Island lørdag formiddag, tilsvarende som fra Grønland. Rejserne kan naturligvis ikke helt sammenlignes, men dette eksempel viser at det er mere end 50 % dyrere at rejse mellem Island og Nuuk på Grønland end mellem Island til Kina.

5.2.4 At rejse mellem Island og Færøerne.

Den anden af rapportens forfattere rejste til Færøerne og København for at skaffe referencer. Planen var at opholde sig to arbejdsdage på Færøerne, plus at tage en halv arbejdsdag i København.

Der flyves årligt to gange om ugen fra Reykjavik til Færøerne, mandag aften og fredag aften. Forfatteren fløj derfor til Vágar mandag aften med Atlantic Airways. Opgavens arbejdsdage var tirsdag og onsdag. Han fløj så til København onsdag eftermiddag og overnattede der, indsamlede flere referencer torsdag formiddag og fløj til Keflavik om eftermiddagen. Denne tur kostede tre arbejdsdage. En anden mulighed havde været at tage færgen Norrøna til Seyðisfjörður onsdag eftermiddag og så at leje en bil torsdag til Akureyri, som var rejsens udgangspunkt.

Det mest behagelige og fordelagtige for denne arbejdsrejse havde været hvis der var mulighed for at flyve mellem Reykjavik og Tórshavn onsdag. Forfatterne har fået oplysninger om, at flyselskabet har modtaget ønsker om en ekstra rute om onsdagen for kortere forretningsrejser. Denne flytur ville have kostet omkring 3.700 DKK (44.000 ISK). Med flyvning via København

og den billigste billet til Island koster turen omkring 5.600 DKK (66.000 ISK) plus overnatning i København og samt en arbejdsdag mere. Det sidstnævnte alternativ blev valgt for denne rejse. Det er indlysende at i forhold til rejsen til Nuuk er det væsentligt nemmere og billigere at flyve mellem Færøerne og Island, selv om der findes mange ønsker om at tilføje en tredje ugentlige flyvning mellem Tórshavn og Reykjavik.

5.2.5 Kan man uhindret flyve til Vestnorden?

Al flyvning på Grønland er afhængig af koncessioner. Det samme gælder for Færøerne. De danske luftfartsmyndigheder udsteder disse koncessioner. I mange år har der været to koncessioner for international flyvning mellem Danmark og de to øer. Den ene koncession blev givet til et dansk flyselskab, den anden til et indenlandsk flyselskab. Det ser ud til at der igen steder i Vesteuropa er så begrænset frihed i flytrafik som til Færøerne og Grønland. EØS åbne marked gælder på den anden side på Island, hvor Island er medlem af EØS, ikke de to andre lande. Færingerne ønsker større frihed i flyvningerne til Færøerne (se Tourism Industry Policy).

De danske myndigheder skal ansøges om koncession som før sagt. De har indtil nu rådført sig med det grønlandske hjemmestyre og lavet koncessionsaftaler i samsvar med hvad den ønsker. Det grønlandske hjemmestyre bestemmer *de facto* om koncession uddeles eller ikke. Det samme gælder for Færøerne.

Vinteren 2003-2004 søgte rejsebureauet Katla Travel om koncession til at flyve med passagerer til Kangerlussuaq på Grønlands østkyst sommeren 2004. Denne flyvning var planlagt som et produkt for turister fra tyske områder, som Katla Travel solgte ture til Island. Planen var at de kunne besøge både Grønland og Island på samme tur. Ideen var også den at alle havde anledning til at løse flybillet begge veje, men billetten skulle koste omkring 50.000 ISK tur/retur. Det grønlandske hjemmestyre satte sig imod den ide at have flyvningen åben. Det grønlandske hjemmestyre ønskede ikke at hverken islændinge eller grønlændere kunne benytte sig af denne flyrute. Dette viser at grønlændere ikke er interesserede i større frihed mht. flyvning.

Men hvilke argumenter havde det grønlandske hjemmestyre? Man argumenterede med, at de som var ansvarlige for internationale flyvninger fra Grønland kunne flyve på de betingelser at de fløj hele året rundt. Disse flyselskabers drift var i minus i vinterhalvåret, men de klarede at få virksomheden i plus på årsbasis på grundlag af sommersæsonen. Hvis nogen kom og tog en del af sommerens indtægter, ville de helårlige flyselskaber havne på minussiden med de internationale flyforbindelser. Dette kan i og for sig godt passe, men lad os alligevel se på denne sag i lidt større perspektiv. Det er tydeligvis markedshæmmende bestemmelser, markedet er ikke åbent. Hvorfor? Hvilke uheldige følger ville frie markedsforhold have? De grønlandske myndigheder er sandsynligvis bange for at hvis disse betingelser ikke var til stede, kunne det føre til at ingen ville være interesseret i at flyve til og fra Grønland om vinteren. Landet ville være uden flyforbindelse i flere måneder ad gangen, noget som er uacceptabelt. Men grønlænderne er ikke de eneste med dette tankesæt i Vestnorden. Islændingene tænkte i lignende baner for bare nogle få årtier siden. I Steingrímur Hermannssons biografi, Islands forhenværende statsminister, (Dagur B. Eggertsson, 1999), fortæller Hermannsson om statens støtte til Icelandair, da flyselskabet havde store problemer. Man er bange for "ubegrænset konkurrence" som blev regnet som farlig. Det ser også ud til at man ikke har haft tro på, at hvis Icelandair gik konkurs, ville andre komme ind på markedet som svar på efterspørgslen. Nu er den frie konkurrence indført på det islandske marked og har været et faktum der i næsten ti år. Det gik ikke så dårligt som man havde ventet, tværtimod er flyvning til og fra Island vokset siden da. Man kan i denne sammenhæng spørge, om det virkelig er fare for at noget slemt sker, selv om flyvning til og fra Grønland ikke bliver så begrænset som den nu er. Hvorfor kan flyselskaber som flyver hele året ikke konkurrere med åben charterflyvning om sommeren? De bliver måske nødt til at tage lidt højere priser om vinteren eller at effektivisere deres drift. Men efterspørgselen efter flyforbindelser til og fra Grønland er så stor hele året, at det er må antages at nogen altid vil stå parat for at arrangere den internationale flyvning. Det store antal danskere på Grønland og den kendsgerning, at de ofte kun har et kort ophold, vil nok sikre at der altid bliver et grundlag for direkte flyruter mellem Grønland og Danmark. Der er i tillæg efterspørgsel efter luftfragt med varer som f.eks. grøntsager. Hidtil er

disse varer blevet importeret fra Danmark. Erfaringen fra Island bør også nævnes. Udenlandske charterfly har fløjet til Island i mange år om sommeren, og de har ikke truet vinterflyvningen, selv om alle har adgang til at flyve med dem.

Åben flyvning mellem Keflavík og Kangerlussuaq sommeren 2004 ville have givet mange muligheder. Turister i Island havde fået tilbud om en ny destination på Grønland, og både publikum og erhvervsliv havde fået en ny mulighed for kontakt mellem disse to lande. De fleste grønlændere bor på vestkysten, og kontakten mellem Island og Grønland vil ikke vokse hvis man ikke har adgang til acceptabel kommunikation.

Vi foreslår derfor at det grønlandske hjemmestyre arbejder for øget frihed mht. flyvningen til Grønland.

5.2.6 Flyveudbud i Vestnorden i 2003

Udbuddet af flyvninger fra (eller til) landene bliver regnet ud således at vi prøver at tælle alle fly som rejste ud fra landet i 2003 med passagerer, både rutefly og charterfly. Antal pladser i hvert fly gjorde det så muligt at udregne udbuddet af pladser fra hvert land. Udbuddet blev klassificeret i seks grupper, dvs. sommer eller vinter, og om det var fra/til Danmark, Europa (minus Danmark) eller Nordamerika. Konklusionerne kan læses i de følgende tre tabeller. Oplysninger kom i god tid fra alle bortset fra Loftleidir Icelandic. Deres udbud i 2003 er et estimat. Sommer defineres som perioden maj til september.

Tabel 19 Udbuddet af flyvninger fra Færøerne

Fra Færøerne	sommer	vinter	total
til Danmark	52.616	56.140	108.756
til Europa (uden Danm.)	16.319	10.016	26.335
til Nordamerika	0	0	0
Total	68.935	66.156	135.091

Kilde: Flyselskaberne som fløj til Færøerne

Tabel 20 Udbuddet af flyvninger fra Island

Fra Island	sommer	vinter	total
til Danmark	122.436	105.172	227.608
til Europa (uden Danmark)	338.990	264.428	603.418
til Nordamerika	110.141	112.442	222.583
Total	571.567	482.042	1.053.609

Kilde: Flyselskaberne som fløj til Island

Tabel 21 Udbuddet af flyvninger fra Grønland

Fra Grønland	sommer	vinter	total
til Danmark	33.139	32.070	65.209
til Europa (uden Danm.)	11.547	2.605	14.152
til Nordamerika	158	0	158
Total	44.844	34.675	79.519

Kilde: Flyselskaberne som fløj til Grønland

Der blev kun fløjet til tre lande fra Grønland i 2003, Canada, Island og Danmark. Flyvninger til Europa var derfor kun til Island og de ubetydelige flyvninger til Nordamerika følgelig kun til Canada.

Figur 14 viser hvordan udbuddet er fra hvert land til de tre verdensdele som den analyse bygger på.

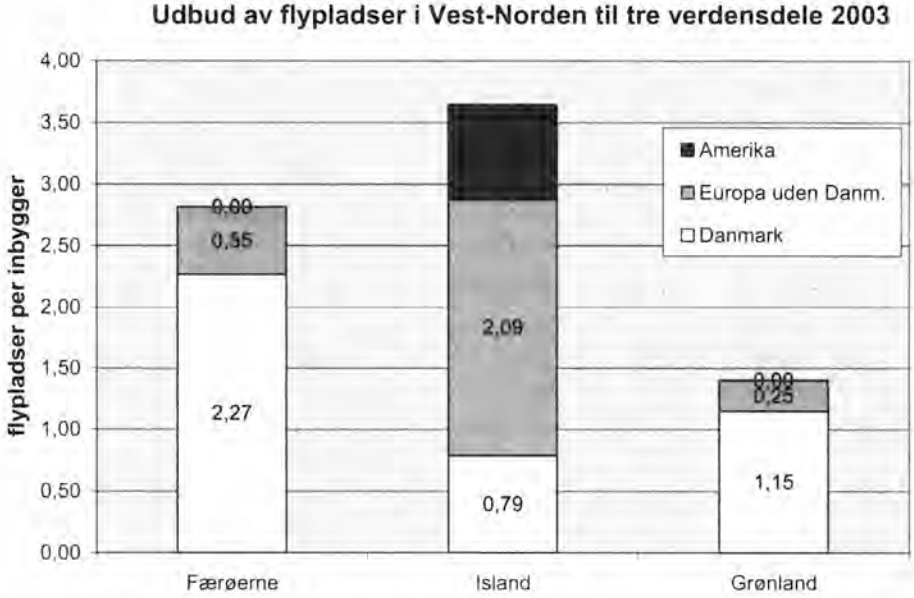

Figur 14 : Udbuddet af flyvepladser til tre verdensdele 2003
Kilde: Se tabeller 19-21

Som ventet viser tabellen at udbuddet er størst fra Island. Udbuddet var 3,6 pladser pr. indbygger i landet. Grunden til dette er at Icelandair forsøger ikke kun at sælge billetter til og fra Island, men også billetter mellem USA og Europa med *stop over* i Island. Det mindste udbud er fra Grønland med 1,4 pladser pr. indbygger. Dette er naturligvis i sammenhæng med det antal passagerer til og fra landene som drøftes i kapitel 4.2.4.

Flyruterne fra landene vækker imidlertid størst interesse. Samme situation ses på Grønland og Færøerne. Langt den største del af udbuddet er til Danmark eller andre lande i Europa, men intet eller næsten intet er til Nordamerika. Situationen er en helt anden i Island. Der er omtrent lige stort udbud af rejser til Danmark og Nordamerika, men udbuddet af rejser til andre Europæiske lande end Danmark er godt halvdelen af udbuddet. Forklaringen på denne forskel er nok den, at Island har været selvstændigt i 60 år, mens de to andre lande fortsat er under dansk styre. Dette kan muligvis forklares ved at der er flere indbyggere på Island end i de andre lande, og at udbudet af flyruter fra Island derfor bliver lidt mere alsidig end fra de andre lande.

Udbud af fragt med fly

Det er i udgangspunktet vanskeligt at få rede på hvilken fragtkapacitet der er med fly. For det første er det meget afhængig af antallet af passagerer med hvert fly. Hvis der kun er få passagerer, er der muligheder for tungere fragt gods end ellers, for det andet vil store aktører som Icelandair Cargo ikke opgive sin fragtkapacitet.

Fragtkapaciteten kan klassificeres i to grupper, med rutefly og med specielle fragtfly. Fragtkapacitet med rutefly bygger på det pladsudbud som før er blevet nævnt, men alligevel er situationen forskellig fra land til land.

Air Greenland benytter en stor Airbus-maskine (A330-200) på Grønland, og den tager mere fragt end antallet pladser skulle tilsige. Fragtkapaciteten i 2003 var godt 2.000 tons, og størstedelen af det var med denne maskine. Resten var med en Boeing-maskine som fløj til Narsarsuaq og senere maskiner fra Flugfélag Íslands som fløj til østkysten.

Icelandairs rutefly er ansvarlige for det meste af udbuddet i Island. IcelandExpress er også ansvarlig for en del af udbuddet, og der var specielle luftfragtflyvninger, som især Bluebird og

Íslandsflug var ansvarlige for. Íslandsflug fløj fem gange om ugen til Island i 2003. Bluebird Cargo fløj næsten hver dag. I alt var disse to flyselskabers udbud næsten 10.000 tons i 2003. Den største del af udbuddet fra Island var via Keflavik lufthavn. Ifølge lufthavnens netside (www.keflavikairport.com) blev der fragtet 24.964 tons fragt med fly fra lufthavnen i 2003, og 15.590 tons til den.

På Færøerne er transportkapaciteten mindre end antallet af pladser skulle tilsige. Det skyldes at landingsbanen i Vágar er kort og jetmaskiner ikke kan lette fuldt lastet. Så vidt forfatterne kender til fløj ingen specielle luftfragtfly til Færøerne eller Grønland i 2003.

5.2.7 Er der nok flyveudbud i Vestnorden?

Færøerne

I interview med færøske repræsentanter for erhvervslivet blev der lagt vægt på at man måtte få flere rejser over hele året mellem Reykjavik og Tórshavn for at imødekomme erhvervslivets behov, dvs. tre rejser ugentlig i sted for to som nu. Dette vil føre til nemmere og billigere erhvervsrejser mellem de to lande. Situationen i dag er den, at det ikke er muligt at rejse på korte forretningsrejser mellem disse lande uden at rejse via København med de ekstraomkostninger og tid det kræver. Dette menes at være en vigtigt barriere for udvidet handelskontakt mellem de to lande. Vi ved ikke om turistmyndighederne mener der er nok udbud med hensyn til turistbranchen, men det er alligevel indlysende, at det nuværende system er en hindring for korte rejser mellem de to lande, hvis man vil benytte rutefly tur/retur.

Island

International flyvning er mulig fra fire flyvepladser i Island. To af dem er i det samme område, dvs. Keflavík flyveplads og Reykjavik flyveplads. De to andre er i Akureyri og Egilsstaðir. Det er derfor mulighed for international flyvning til tre områder i Island, det sydvestlige Island, det centrale Nordisland og det centrale Østisland.

Det er et stort og voksende udbud af flyvninger til det sydvestlige Island. Grunden til det er, at Icelandair ikke kun transporterer passagerer til og fra Island, men også mellem Europa og Nordamerika. Dette medfører at udbuddet er større end efterspørgselen efter pladser til og fra Island nogen sinde kommer til at blive.

Der var udbud af internationale flyvninger til Akureyri i 2003. Denne rute blev dog afviklet før årsskiftet. Så længe der ingen internationale flyvninger er, mener turistbranchen i området at der er ikke nok udbud. Turistbranchen siger at den har nok kapacitet med hensyn til turisme, men at det er en flaskehals at få turisterne via det sydvestlige Island. Specielt kan det være en hindring i konferenceperioden i juni og august. Ofte er alle hotelværelser i Reykjavik booket på dette tidspunkt, men der er endnu udbud andre steder. Turister til Island må i mange tilfælde overnatte den første nat i Reykjavik-området før de fortsætter ud i landet. Disse turister havner derfor i problemer i konferenceperioden, og derfor dannes der en flaskehals i turiststrømmen rundt i landet. Det er på mange måder ønskeligt, at turisterne kommer ind i landet mere end et sted. Det fører også til bedre udnyttelse af landets infrastruktur og kommunikation, samtidig med at det reducerer belastningen af Keflavik lufthavn. Trafikstrømmen gennem lufthavnen er vokset så meget at man bliver nødt til at foretage investeringer for millioner eller måske milliarder ISK.

Et rutefly fra LTU mellemlandede i Østisland på vej til Keflavik i sommeren 2003. Denne rute gik ikke godt og fortsatte derfor ikke i 2004. Turistbranchen mener at der bør findes et tilbud om flyvning til Østisland. Der findes en voksende servicekapacitet i området, men der mangler flyvninger. Den lokale turistbranche fik erfaring i forbindelse med mellemlandingerne, og er klar over hvad der skal forbedres for at internationale flyvninger skal kunne finde sted fra Egilsstaðir.

Grønland

Turistmyndighederne i Grønland mener at generelt set er der nok udbud af flyvninger til Grønland, men at det største problem er de høje priser på flybilletter. Det næste skridt i udbuddet skal være at etablere nye flyruter mellem Canada og Grønland. Man fløj mellem Nuuk og Iqaluit i Canada i nogle år, men denne flyvning blev indstillet i 2000. Nogle charterflyvning finder alligevel også sted fra Canada. Der er tradition for international flyvning fra to steder på Grønland, Kangerlussuaq på vestkysten og Narsarsuaq på Sydgrønland. Hvad dette angår har Grønland et forspring på Færøerne og Island, hvor der kun er tradition for international flyvning fra en flyveplads. Forklaringen er bl.a. den at Grønland er et uhyre stort land.

Greenland Tourism er af den opfattelse at det er nok udbud på Sydgrønland, så længe der er sommerflyvninger mellem Narsarsuaq og Keflavík. Hvis disse flyvninger ikke fandtes, var der ikke nok udbud til dette område. På vestkysten er der nok udbud, men der mangler service for at kunne tage imod flere turister i den nuværende situation. Ilulissat har nok de største muligheder for et bedre udbud, fordi få steder er mere interessante i turisters øjne.

Turistbranchen mener også der mangler flyvninger fra Nuuk til både Island og Canada på grund af erhvervslivet generelt. I denne sammenhæng er der ikke nok udbud af flyvninger til Grønlands vestkyst.

Greenland Tourism mener at udbuddet er nogenlunde i balance på østkysten. Islandske flyselskaber flyver derop med turister i store mængder.

Mulige flyruter for at forøge udbuddet

Følgende er nogle tanker om hvordan det er muligt at øge udbuddet af flyvninger indenfor Vestnorden på de områder, som har størst behov for det.

Nuuk-Reykjavik

Flyvninger mellem Nuuk og Reykjavik ville garantere øget forbindelse mellem Grønland og Island. Denne rute ville også give grønlænderne muligheder for bedre at udnytte den strøm af turister som besøger Island. Grønlænderne ville også få betydeligt større muligheder for at rejse til udlandet, fordi man kan flyve til mange destinationer i både Europa og Nordamerika fra Keflavík. Det er dog et problem ved Icelandairs rute til Nordamerika derfra. Det er i mange tilfælde dyrere at flyve fra Keflavik til Nordamerika med Icelandair end fra København til Nordamerika med Icelandair. Grønlænderne burde alligevel være interesserede i at flyve til det kontinentale Europa fra Keflavik i stedet for København. Dette gælder især hvis lavprisselskaber flyver mellem Island og Europas vigtigste byer, f.eks. London. Denne flyrute ville nok have en vis indflydelse på flyveruten Grønland-København, selv om den rute nok altid ville have et solidt driftsgrundlag. Se også drøftelse af denne flyrute i kap. 5.3.1.

Canada-Kangerlussuaq-Keflavik og retur

Grønlænderne er interesserede i en flyrute til Canada, men markedet er på grænsen af det rentable. Islændingene drøfter ofte, hvor vigtigt det er med bedre forbindelser med Canada og flyruter til landet. Grunden er både den at mange islændinge emigrerede til Canada i sin tid, men også deres interesse i landenes samarbejde omkring det arktiske. Islands præsident har ofte anbefalet øget kontakt mellem arktiske lande, og Universitetet i Akureyri ønsker at tage en førende position ved at øge den arktiske kontakt indenfor det videnskabelige område og forskning. Islændingene er derfor også interesserede i flyruter til Canada, men markedet er på grænsen af det rentable. Med hensyn til dette må spørgsmålet være, om markedet i de to lande er stort nok sammenlagt til at give økonomisk grundlag for en flyrute til Canada. Denne flyrute vil have mange fordele: voksende kontakt mellem Island og Grønland, voksende kontakt mellem Grønland og Canada, og voksende kontakt mellem Island og Canada. Det må undersøges grundigt hvilken by i Canada der bør være destinationen? Hvor i Canada er der størst interesse for Grønland og Island? Vi kan f.eks. nævne byer som Winnipeg, Halifax, St. Johns og så de oprindelige befolkningers byer. Hvilke byer i Canada er islændinge mest interesserede i? Landets økonomi-

ske centrum er Ontario-provinsen med Toronto som midtpunkt, men islændingene burde også være interesserede i andre byer, f.eks. Winnipeg.

Hvilke byer i Canada er grønlænderne mest interesserede i? I samtaler nævnte de fleste de vigtigste byer, f.eks. Toronto, Ottawa og Montreal. Det mest naturlige ville være at vælge den by som giver flest passagerer.

Det er vanskeligt at sige om andre nordiske lande ville benytte sig af denne flyrute. Passagerer fra København ville mellemlande og skifte maskine i Keflavík, og mellemlande, men ikke skifte maskine i Kangerlussuaq (en ekstra time).

Canada-Kangerlussuaq-Keflavík-København og retur

Det er naturligvis også muligt at forestille sig at den samme maskine fløj hele vejen fra København til Canada med mellemlandinger i Keflavík og Kangerlussuaq. Ville passagerer mellem Norden og Canada benytte sig af denne flyrute?

Kangerlussuaq-Akureyri-København og retur

Denne rute ville opfylde nogle vigtige mål. Øget kontakt mellem Grønland og Island og følgelig muligheder for turister til Island at komme til Grønlands vestkyst. Øget udbud af flyvninger til Akureyri i tråd med lokale ønsker. Den støtter op om de islandske myndigheders politik om Eyjafjörður bygdeprogram. Her forudsætter vi at Air Greenland er ansvarlig for denne flyrute og at Akureyri bliver en ny destination på den nuværende rute. Det er naturligvis muligt at benytte Keflavík i stedet for Akureyri, men Air Greenland ville nok ikke være tjent med at mellemlande der på grund af stor konkurrence i flyvninger fra Keflavík til København.

Narsarsuaq-Akureyri-København og retur

For tiden flyves der hele året mellem Narsarsuaq og København, og der findes en subsidieret sommerrute mellem Reykjavik og Narsarsuaq. Det ville være muligt at forene disse ruter. Dette vil opfylde nogle mål. Et sikkert udbud af flyvninger til Narsarsuaq fra både Island og Danmark. Øget udbud af flyvninger til Akureyri, i samsvar med lokale ønsker. Det støtter op om de islandske myndigheders politik om Eyjafjörður bygdeprogram.

Egilsstaðir- Færøerne

Der er ikke langt mellem Egilsstaðir og Færøerne. Kortet viser at det kun er 25 % længere vej end mellem Egilsstaðir og Keflavík. Hvis indbyggerne i Østisland skal rejse til Europa, må de først flyve vest til Reykjavik, køre endnu længere mod vest til Keflavík og så flyve østover til Europa. Hvis internationale flyvninger fra Færøerne bliver udviklet således at der bliver daglige flyvninger til f.eks. København, London og andre storbyer, åbner det for den mulighed at Østisland benytter Færøerne men ikke Keflavík som udgangspunkt til Europa. Det er en meget kortere rute end via Keflavík i vest. Dette bliver kun muligt hvis priserne fra Færøerne bliver tilsvarende eller lavere end fra Keflavík. Det ville give et fremtidig grundlag for flyvninger mellem Egilsstaðir og Færøerne, med tilsvarende maskiner som dem man benytter til indenrigsflyvninger i Island. Det er heller ikke umuligt at forestille sig denne rute fra Akureyri.

5.3 Sandsynlig udvikling i flytrafik de næste ti år

5.3.1 Er der økonomisk grundlag for flytrafik mellem de vestnordiske hovedstæder?

Landenes hovedstæder er som følger: På Færøerne har Tórshavn omkring 18.500 indbyggere, i Island har Reykjavik omkring 180.000 indbyggere og på Grønland har Nuuk omkring 15.000 indbyggere.

Der findes allerede flyrute mellem Tórshavn på Færøerne og Reykjavik, men der er ingen flyrute mellem Nuuk og Island. Spørgsmålet er derfor, om det er grundlag for flyrute mellem Reykjavik og Nuuk ved at knytte de tre hovedstæder sammen. Personer i forvaltningen på Grønland har i samtaler understreget et stort ønske om denne rute. De mener den vil føre til kontakter

indenfor både handel og andre områder som vil være lønsomme for begge parter. Denne rute ville sandsynligvis også få fragtopgaver. Turistbranchen på Grønland kan endnu ikke se store muligheder i denne flyrute, fordi servicekapaciteten i Nuuk fortsat ikke er særlig omfattende. Derfor har man ikke meget at byde på for turister. Men dette kan ændre sig og da vil turister have mulighed for at komme denne vej. Måske vil denne flyrute faktisk også føre til videre opbygning i turismens infrastruktur i Nuuk.

Landingsbanen i Nuuk er kun 950 m lang, og der kan kun lande små fly og specielle typer af mellemstore fly. Air Greenland mener ikke at der for tiden er grundlag for en flyrute til Reykjavik, men har ikke noget imod at andre prøver at etablere denne rute. De islandske selskaber viser større interesse. Til at begynde med behøves specielle flyvemaskiner, men de findes allerede i Island. Denne flyrute kunne ikke basere sig på billige billetpriser. Markedet på Grønland er for tiden således, at det er meget dyrt at flyve. En flyrute mellem Nuuk og Reykjavik burde derfor være konkurrencedygtig i pris, selv om islændingene ville synes billetten er dyr. Man kan ikke sige om det grønlandske hjemmestyre ville give tilladelse til en flyrute mellem Nuuk og Island. Samtaler med personer i den grønlandske forvaltningen tyder dog på at hjemmestyret ser med positive øjne på denne flyrute.

Der er planer om at forlænge landingsbanen i Nuuk, og dette vil ændre forudsætningerne for flyvning. Flugfélag Íslands mener selskabet sandsynligvis omgående vil søge om licens til at flyve ruten Nuuk-Reykjavik, hvis landingsbanen bliver så lang at F50-maskinerne kan lande i Nuuk. Maskinernes rækkevide er ikke et problem. BAE jetmaskinerne til Atlantic Airways kan også flyve til Nuuk hvis landingsbanen bliver lige så lang som i Færøerne, dvs. 1250 m. Flyvetiden bliver væsentligt kortere med jetmaskiner, men de er dyrere i drift end propelmaskiner. Air Greenlands indstilling kan også ændres med en længere landingsbane. I det tilfælde må hele Grønlands luftkommunikationssystem tages op til revision. Hvis landingsbanen i Nuuk bliver 1.800 m lang ville forudsætningerne ændres endnu mere. Da ville Air Greenland sandsynligvis begynde ruteflyvninger fra Nuuk til København, og så måtte selskabet også revidere hele sin flyflåde. Se også drøftelse af denne flyrute i kap. 5.2.7 her ovenfor.

5.3.2 En prognose om flytrafikkens udvikling til Island de næste ti år

Økonomisk udvikling som grundlag for prognose

Forfatteren har en gang hørt den tommelfingerregel at udviklingen i flytrafik svarer til en tredobling af den økonomiske udvikling. Hvis den økonomiske udvikling er f.eks. 3 % vokser flyvebranchen med 9 %. Omkring 50 % af passagerer til og fra Island er islændinge, og derfor påvirker økonomisk udvikling i Island sandsynligvis flere eller færre rejser hos nationen. Den anden halvdel er udlændinge, og derfor er det naturligt at ræsonnere, at økonomisk udvikling i deres hjemlande bestemmer om de rejser mere eller mindre. Den økonomiske udvikling i OECD-landene benyttes som beregningsgrundlag for denne gruppe. Siden begge grupper er lige store, vejer de lige tungt og derfor beregner vi på dette grundlag et gennemsnitt på den økonomiske udvikling i både OECD-landene og den økonomiske udvikling i Island. Hvis vi ser på data om denne gennemsnitlige økonomiske udvikling siden 1990, viser det sig at udvikling i antal passagerer er 2,75 gange den gennemsnitlige økonomiske udvikling. Det synes derfor at være noget om denne tommelfingerregel. Dette fremvises i næste diagram.

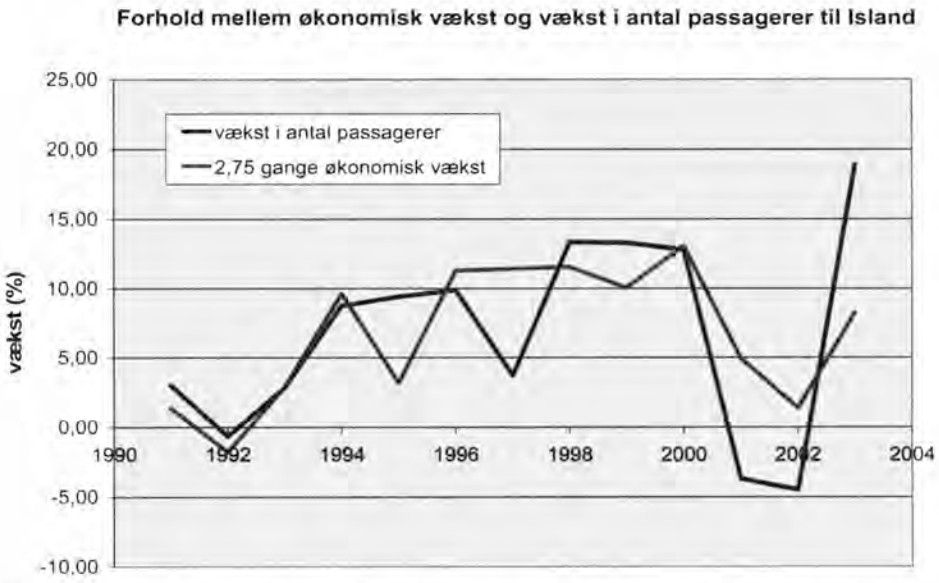

Figur 15: Forhold mellem økonomisk udvikling og antal passagerer til Island 1990-2004
Kilde: OECD og Hagstofa Íslands

Diagrammet viser at disse tal alle er i det samme område. Det er tydeligt at noget sker i 2001, som har indflydelse på den økonomiske udvikling og stor indflydelse på antal passagerer. Det drejer sig naturligvis om terroristangrebene den 11. september, selv om deres indflydelse naturligvis kun gør sig gældende i årets sidste fire måneder.

Hvis dette forhold er som før nævnt, er det muligt at benytte prognoser om økonomisk udvikling som udgangspunkt for prognoser om stigning i antal passagerer. Det vil vi gøre her. Vi vil fortsætte at bruge prognoser om gennemsnitlig økonomisk udvikling i både Island og OECD-landene.

Forfatterne har ikke kunnet opspore langsigtede prognoser om økonomisk udvikling i OECD-landene. Derfor benyttes IMFs prognose for årene 2004 og 2005. For de næste to år benytter IMF en fortsættelse af den gennemsnitlige økonomisk udvikling i årene 1990-2003, som var 2,32 %.

De benytter det islandske finansministeriums prognoser om økonomisk udvikling i Island til 2010 (6. maj 2004, Úr þjóðarbúskapnum), men den gennemsnitlige økonomiske udvikling i årene 1990-2003 for de følgende år.

Denne prognose om økonomisk udvikling findes i næste diagram, og der vises også den gennemsnitlige økonomisk udvikling gange 2,75.

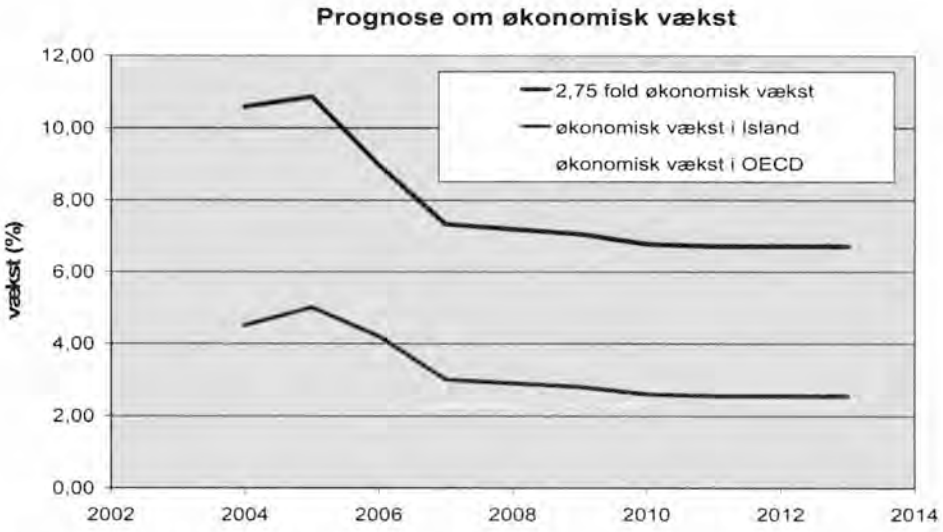

Figur 16: Prognose om økonomisk udvikling 2003-2013
Kilde: Finansministeriet på Island og International Monetary Fund

Det er en stor sandsynlighed for at den økonomiske udvikling i Island vil blive større end gennemsnittet i OECD-landene de kommende år. Derfor giver denne metode et relativt større antal islandske passagerer end udenlandske. Islændingene vil derfor i fremtiden udgøre mere end halvdelen af alle passagerer til og fra Island.

Det næste diagram viser, hvor mange passagerer der kommer til Island i 2013, hvis udviklingen svarer til 2,75 gange den økonomiske udvikling.

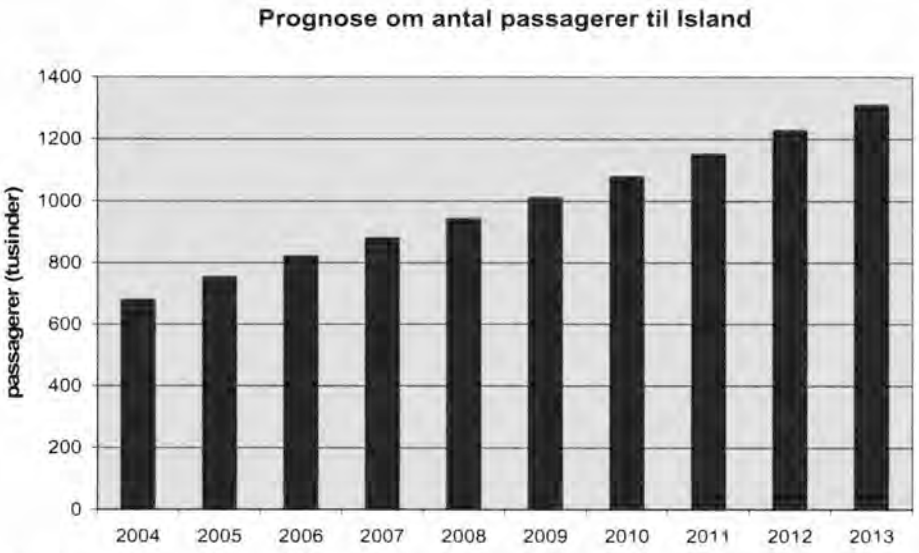

Figur 17: Prognose om antal passagerer til Island 2004-2013
Kilde: Se figur 16

Ifølge prognosen vil antallet af passagerer til landet overstige 1 million i 2009. I 2013 kommer der så 1.308.000, hvilket er mere end en fordobling i forhold til 2003.

Icelandairs prognoser

Sigurður Helgason (2004), CEO i Icelandair, har drøftet den mulige udvikling i antallet af turister til Island. Han sagde at selskabet har sat sig det mål at øge antallet af udenlandske turister på Island, så det i 2010 når op på 600.000. Hvis det går som planlagt, vokser antallet af passagerer lidt mere end det seneste diagram viser. Ifølge prognosen for 2010 vil der i alt være 1.076 tusinde passagerer, og udenlandske turister bliver knapt halvdelen af dette tal, dvs. i underkanten af 538.000. Hvis det samlede antal turister kommer op på 600.000, er det ikke usandsynligt at det totale antal passagerer i 2010 bliver 1,1 til 1,2 millioner.

Turistrådets prognose

Islands Turistråd forudser at antallet af udenlandske turister vokser med 8 % årligt de næste år. Hvis dette stemmer bliver det omkring 500.000 i 2010. Det er i overensstemmelse med den tidligere nævnte prognose.

Akureyri og Egilsstaðir

I 2003 blev der fløjet mellem København og Akureyri i syv måneder. Flyruten kom i gang på det værst tænkelige tidspunkt, dvs. bare nogle uger efter at IcelandExpress begyndte at flyve til København til meget lave priser. Man havde også kun nogle få uger til at forberede flyvningen. Alligevel var der omkring 4.000 ankommende passagerer. Denne erfaring gav gode oplysninger om markedet, og lokale kræfter vil formentlig fortsætte presset indtil de får etableret nye direkte flyvninger til udlandet med små jetmaskiner. Forfatterne spår at dette vil ske, ikke mindst i lyset af det hurtigt voksende marked ifølge ovenstående prognose. Det er ikke sandsynligt, at man vil forsøge at etablere direkte internationale ruter fra Egilsstaðir i løbet af de nærmeste fem år. Der er større chancer for at Østisland hellere vil have samarbejde med Nordisland om flyruter til Akureyri. Østisland har stor interesse i at disse flyvninger etableres, på samme måde som det er i Nordislands interesse at Norrønas sejlads går godt. Om fem år er der sket store forandringer på Østisland. Markedet for internationale flyruter er også voksende der. Det er derfor ikke udelukket at man vil forsøge at etablere internationale flyruter fra Egilsstaðir. Det er en vigtig faktor i spørgsmålet om denne flyvning hvordan Østisland vil markedsføre sin fisk i fremtiden. Smári Geirsson (2004) mener det er sandsynligt at man i 2010 vil producere 30.000 tons opdrættet laks plus 8.000 tons af opdrættet torsk på Østisland. Dette svarer til over 100 tons opdrættet fisk dagligt. Den største fordel ved Egilsstaðir flyveplads er at den er i nærheden til Europa, den største ulempe er det lave indbyggertal på Østisland. Prognosen går på at i 2013 vil 2-10 % af alle passagerer fra udlandet komme med internationale rutefly til Akureyri og Egilsstaðir med destinationer i Danmark, Tyskland og Storbritannien.

5.3.3 En prognose om flytrafikkens udvikling til Færøerne de næste ti år

Ifølge vores oplysninger er omkring 60 % af flypassagererne til Færøerne færinger, 30 % er danskere og 10 % er af andre nationaliteter. Denne kendsgerning må man have i tankerne, når man vurderer om den økonomiske udvikling er i samsvar med det voksende antal flypassagerer til Færøerne. Det næste diagram viser, hvordan udviklingen i antal flypassagerer har været siden 1991. Diagrammet viser også økonomisk udvikling på 2,62 %. Dette tal er fundet med vejet økonomisk vækst i Færøerne, Danmark og OECD-landene. Vægten er 0,6, 0,3 og 0,1. Det interessante er at det tal man skal gange med (2,62) for at finde ud det øgede antal flypassagerer er næsten det samme som i Island. Det ser ud til at tommelfingerregelen bekræftes endnu en gang.

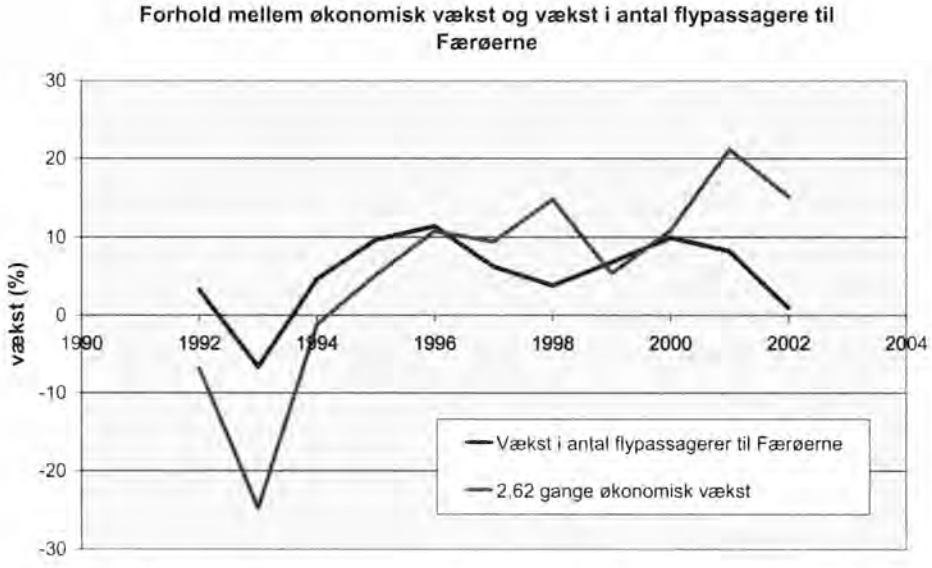

Figur 18: Forholdet mellem økonomisk udvikling og antal flypassagerer til Færøerne 1991-2013
Kilde: OECD, Hagstova Føroya og Nordic statistics

Diagrammet viser at der er mærkbar sammenhæng mellem økonomisk udvikling og øget antal flypassagerer. De sidste år i diagrammet er 2001 og 2002. Der er udviklingen i antallet af flypassagerer meget lavere end den økonomiske udvikling skulle tilsige. Af dette kan man konkludere, at terroristangrebene den 11. september 2001 har haft nogen indflydelse på antallet af flypassagerer, men ikke på den økonomiske udvikling. Den økonomiske udvikling på Færøerne er faktisk den bedste i mange år begge disse år, mens der var nedsving i den økonomiske udvikling i både Danmark og OECD-landene som følge af terroristangrebene.

Hvis denne sammenhæng skal benyttes til at lave en prognose, må man have en prognose om den økonomiske udvikling for Færøerne og Danmark nogle år fremover. Forfatterne har ikke kunnet fremskaffe en sådan prognose. Færøernes økonomiske situation er meget afhængig af fiskeriet, og udviklingen i denne sektor vil nok være den vigtigste indikator på den økonomiske udvikling. Sandsynligvis er der ingen muligheder for øget fangst på de færøske fiskebanker. Men hvis man derimod begynder olieboring indenfor Færøernes økonomiske grænse vil det betyde opsving i den økonomiske udvikling og uden tvivl også i flytrafikken. Det danske bloktilskud til hjemmestyret på Færøerne har også lignende indflydelse som den økonomiske udvikling. Dette tilskud svarer i dag til ca. 600 millioner DKK årligt. Hvis olieudvinding eller andre forhold forårsager en gunstig økonomisk udvikling vil bloktilskuddet sandsynligvis forsvinde, ikke mindst fordi mange færinger selv ønsker at gå denne vej. Dette vil have en negativ indvirkning på antal flypassagerer kontra den økonomiske udvikling. Færøernes selvstændighed vil nok også styrkes parallelt med bloktilskuddets afvikling. Da er det sandsynligt at luftkommunikation vil udvikle sig tilsvarende det som nu sker i Island (se afsnit om udbud i flyvning), dvs. at færingerne begyndte at søge mod andre lande end Danmark og at man ville indføre flere flyruter til andre lande end Danmark. I maj 2004 havde den ene forfatter samtaler med færinger og de oplyste at man undersøger flere internationale flyruter bl.a. til Storbritannien og Norge.

Man har drøftet enten at forlænge landingsbanen i Vágar eller at lave en ny lufthavn på et nyt sted, hvor der er mulighed for en længere landingsbane end i Vágar. Den korte bane der er en vis hindring. Den begrænser både hvilke fly kan lande der, og hvor meget fragt de fly som skal lande der kan tage. Man regner ikke med store ændringer de næste par år, og næppe indenfor den periode som her diskuteres. Hvis man forudsætter en moderat økonomisk udvikling, omkring 2-3 % om året, vil antallet af flypassagerer vokse 5-8 % om året, hvilket betyder at antallet af flypassagerer til øerne vil fordobles i løbet af 10-12 år. Hvis det sker, vil det nok føre til i hvert fald tre ture om ugen til Island. Der ville være flere ture end det nu er tilfældet til både Storbritannien og Norge. Det kan også give nye destinationer på kontinentet. Sandsynligvis vil

antal passagerer til Danmark vokse forholdsvis mindre end til andre destinationer. Sandsynligvis vil København fortsat blive den vigtigste destination i de internationale flyvninger fra Færøerne.

5.3.4 En prognose om flytrafikkens udvikling til Grønland de næste ti år

Situationen på Grønland er så speciel, at det nok ikke er fornuftigt at prøve at lave en prognose over antallet af passagerer på grundlag af den økonomiske udvikling. Det ser faktisk ud som der ikke findes en prognose om den økonomiske udvikling på Grønland i det hele taget. Grønlænderne får hvert år omkring 3.000 millioner DKK i bloktilskud fra den danske regering, mens færingerne få omkring 600 millioner DKK. Hvis den økonomiske udvikling på Grønland går godt, kan det ikke udelukkes at bloktilskuddet bliver reduceret. Det ville virke imod den indvirkning den økonomiske udvikling ville have. Hvis bloktilskuddet forbliver uforandret, vil den økonomiske udvikling uden tvivl have en stor indflydelse på passagertallets udvikling.

Det er meget dyrt at flyve til og fra Grønland, og det fører til at grønlænderne næsten ikke har råd til at betale for rejser til udlandet. Omkring 80 % af grønlandske passagerer med internationale flyvninger fra Grønland betaler ikke selv deres billetter. Der er næsten igen konkurrence på flyvninger i Grønland, men med voksende konkurrence ville priserne sandsynligvis reduceres betydeligt og det ville have en stor indflydelse på antallet af passagerer. Forfatterne mener at det er mest sandsynligt at følgende sker:

- At landingsbanen i Nuuk bliver forlænget til 1.800 meter inden ti år. Dette vil betyde store ændringer på flyruterne fra Grønland. De internationale flyvninger vil da for det meste gå fra Nuuk, selv om Kangerlussuaq også vil spille rolle i den sammenhæng. Flyvepladsen dér, vil benyttes af bygderne vest og nord for Kangerlussuaq, og flyvepladsen vil desuden fungere som reserveflyveplads for Nuuk. Kangerlussuaq har et mere stabilt klima end Nuuk, og derfor vil 5-15 % af alle flyvninger til Nuuk formentligt benytte Kangerlussuaq på grund af vejrforhold i Nuuk. Man vil holde op med at flyve hele året fra Narsarsuaq til København på grund af den forlængede landingsbane i Nuuk. Et stadigt voksende antal turister til Island vil føre til sommerflyvninger mellem Keflavík og Narsarsuaq. I tillæg vil stadig flere turister besøge Kulusuk.
- En længere landingsbane i Nuuk vil betyde ruteflyvninger mellem Reykjavik og Nuuk, men ruteflyvninger vil muligvis gå i gang med mindre fly inden landingsbanen bliver forlænget.
- Det vil blive billigere at flyve til Grønland. Ruteflyvninger mellem Reykjavik og Nuuk vil tvinge de selskaber som flyver direkte mellem Grønland og København til at tilbyde billigere billetter. Der burde være større muligheder for at reducere priserne på billetter til og fra Grønland end andre steder i Norden på grund af de meget høje billetpriser.
- Det grønlandske hjemmestyre vil øge frihed i flyvningen, på samme måde som de øvrige vestnordiske lande. Det bliver derfor nemt at få tilladelse til regelmæssige charterflyvninger om sommeren fra Grønland til næsten hvilken som helst destination. Disse ændringer vil til at begynde med føre til regelmæssige charterflyvninger mellem Canada og Grønland, men vil så udvikle sig til regelrette ruteflyvninger hele året ved også at benytte det islandske marked.
- Fleksibiliteten på de grønlandske flyvepladser øges og deres åbningstider vil blive forlænget, således at omkostninger ved landing/afgang bliver reduceret.

Kap. 5.2.6 viser at udbuddet på flyvninger til Grønland er meget mindre end til de andre lande i Vestnorden pr. indbygger. De høje billetpriser er den mest sandsynlige forklaring på denne forskel. Hvis den ovennævnte prognose er rigtig, vil det blive betydeligt billigere at flyve til og fra Grønland efter ti år. Det vil føre til stor vækst i antal passagerer til og fra Grønland, fordobling i løbet af de næste ti år er ikke utænkeligt. Men hvis priserne og restriktionerne forbliver de samme og landingsbanerne ikke bliver forlænget, kan man regne med at passagerantallet vil vokse langsomt i løbet af de næste ti år.

6. Transport ad søvejen

Denne transport drejer sig hovedsagelig om fragtsejlads. Det færøske rederi Smyril Line er det eneste rederi, som tilbyder passagerruter til søs indenfor Vestnorden. Norrønas passagertransport drøftes i kapitlet om passagersejlads mellem landene. Oplysninger om transport ad søvejen bygger for det meste på transportørernes svar på et spørgeskema, som blev sendt til de rederier i området man regner med har drevet transport ad søvejen i den berørte periode. Det må konstateres, at rederierne reagerede meget forskelligt. Mange ville slet ikke give nogle oplysninger om fragtmængder af konkurrencemæssige hensyn. Dette gælder hovedsageligt det færøske og det islandske marked. Vi har forsøgt ikke at videregive oplysninger om de enkelte rederiers transport. Det er alligevel vanskeligt der hvor få rederier er på markedet, specielt fordi Royal Arctic Line, som drives af det grønlandske hjemmestyre, har koncession på fragtsejlads til og fra Grønland. Information om fragtmængder hos dette rederi findes derfor i offentlige økonomiske rapporter.

Forfatterne har ikke fundet en oversigt over transport ad søvejen i dette område, og det er muligt at de har overset enkelte transportruter og rederier. Samtaler med de som er ansvarlige for transport ad søvejen i området tyder alligevel på at oplysningerne dækker alle som driver transport ad søvejen.

Projektbeskrivelsen dækker hovedsagelig den regelmæssige rutetransport. Der sejles dog meget fragt udenfor rutenettet, ofte med charterskibe som tager sig af specielle opgaver, f.eks. fragt af mel, fiskeolie, olie og et voksende marked for frosset fisk.[3]

6.1 Transport ad søvejen i udvikling 1994-2003

Skibstransportens historie over denne ti års periode bygger hovedsagelig på transportrederiernes svar på spørgeskemaer som blev sendt ud med e-post, og samtaler med aktører i transportsektoren og eksperter på området, jf. liste over de interviewede.

6.1.1 Rutesejlads inden Vestnorden 1994-2003

Rutesejlads mellem Færøerne og Island 1994-2003

Det islandske rederi Eimskip har sejlet mellem landene i hele denne periode. Denne rutesejlads begyndte i 1992 i tilknytning til rederiets rutesejlads til kontinentet (den såkaldte nordrute), men indtil da havde det statsejede Ríkisskip sejlet en gang i ugen mellem Færøerne og Island. Eimskips rute mellem landene blev ændret i 2000. Større fragtskibe førte til, at efter 2000 har man sejlet via Tórshavn en gang om ugen på vej fra Island og en gang på vej til Island. Transportudbuddet var alligevel næsten det samme, fordi man nu bruger næsten dobbelt så store skibe som før. De benyttede skibe er rederiets største, 166 m lange, og har plads til 1.457 containerenheder.

Det færøske rederi Smyril Line blev etableret i 1982 med det formål at udbedre kontakten mellem de nordatlantiske øsamfund, dvs. Færøerne, Island, Shetlandsøerne, Norge, Danmark og det europæiske kontinent (se www.smyril-Line.fo). Hver sommer fra 1983 har rederiets færge, Norrøna, sejlet mellem disse lande. Den ældre Norrøna havde plads til 1.050 passagerer og 300 biler. Den nye Norrøne, som begyndte sin rutesejlads i 2003, har plads til 1.482 passagerer og 800 biler.

Fragtvirksomheden blev udvidet ved at man etablerede en speciel fragtafdeling og begyndte at sejle hele året. Til at begynde med sejlede færgen hver anden uge om vinteren mellem Hanstholm i Danmark og Tórshavn.

---

[3] Forfatterne var færdig med rapporten i juni, men situationen ændrer sig stadig. Der har sket nogle ændringer i transport av søvejen siden. Den 17. august var der forening av Eimskip og Skipafelagið Føroyar, i juli begynte Eimskips datterselskap CTG at sejle mellen Færøerne og Grimsby og i august bestemte Eimskip at holde op med kystsejlads i Island i desember. I begyndelsen av juli begynte Samskip at sejle ungentlig mellem Island og Føroyar.

Norrøna har sejlet den samme rute hele denne periode: Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Hanstholm (Esbjerg)-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Tórshavn. I 1994 sejlede den denne rute hver uge i 14 uger. Perioden er lidt efter lidt blevet længere, og i 2003 var den 17 uger.

I begyndelsen af 2004 begyndte Norrøna så at sejle hele vinteren mellem Island og Færøerne. Det betød nye chancer for transport af fragt og passagerer til og fra Island. Dette er vigtigt, f.eks. med hensyn til eksport af fersk fisk fra Island til Europa, men også med hensyn til en længere turistperiode end før, specielt på Øst- og Nordisland. Denne rute beskrives mere udførligt i følgende kapitel om transportens nuværende stilling.

Det islandske rederi Samskip drev ikke transportrute mellem Færøerne og Island i denne periode. Den blev så indført i 2004, og beskrives nærmere nedenunder, hvor transportens nuværende stilling beskrives.

Arnarflutningar er et lille rederi som i en periode drev en transportrute mellem landene. Selskabet brugte en hæktrawler som blev ændret til fragtskib. Det sejlede to gange om ugen fra Þorlákshöfn til Skotland med anløb i Færøerne. Ifølge rederiets oplysninger gik det nogenlunde til at begynde med og enkelte gange godt. Næsten to måneders stop i sejladsen på grund af strejke på Færøerne og reparation i foråret 2003 var en streg i regningen, og selskabet afviklede driften i efteråret 2003. I begyndelsen af 2004 blev skibet lejet til Skipafelagið Føroyar, som benyttede det til transport mellem Færøerne og Skotland. Denne rute blev så afviklet i april 2004, bl.a. fordi man mente skibet var uhensigtsmæssigt.

Rutesejlads mellem Island og Grønland 1994-2003

Rederiet Royal Arctic Line blev grundlagt i 1993, og er ansvarlig for næsten al fragtsejlads til og fra Grønland. Samtidig begyndte man fragtsejlads med containere til og fra Grønland. Rederiet ejes af det grønlandske hjemmestyre og har koncession på fragtsejlads til og fra landet. Rederiet har sit hovedkvarter i Nuuk, og har omkring 600 ansatte. Rederiet har fire containerskibe samt et skib til løs fragt. Det er vigtigt at kende til denne driftsorganisation når man drøfter fragttransport til og fra Grønland, fordi det ikke drejer sig om et reelt konkurrencemarked.

Royal Artic Line har sejlet mellem Island og Grønland med tre ugers mellemrum. Skibene anløber Reykjavik på vej mellem Ålborg og Grønland for at tage fragt. Det kan både være varer af islandsk oprindelse eller varer som transporteres fra de øvrige nordiske lande, Storbritannien, Nordeuropa og Nordamerika til Grønland.

Tabel 22 Rutesejlads mellem Island og Grønland 1997-2003

	Island-Grønland	Grønland-Island	Frekvens
1997	4100 cbm	670 cbm	Hver tredje uge
1998	4200 cbm	1700 cbm	-
1999	5925 cbm	1440 cbm	-
2000	4200 cbm	360 cbm	-
2001	5145 cbm	1300 cbm	-
2002	5300 cbm	350 cbm	-
2003	6375 cbm	830 cbm	-

Kilde: Royal Arctic line

Rutesejlads mellem Grønland og Færøerne 1994-2003

Der finnes næsten ingen fragttransport ad søvejen mellem disse to lande. Der findes ingen rutesejlads mellem landene. Ifølge oplysninger fra Royal Arctic Line (RAL) drejer det sig kun om 2-3 containerenheder, som normalt fragtes med Eimskip og RAL via Danmark eller Island.

6.1.2 Anden sejlads i Vestnorden 1994-2003

Det er klart at der har fundet betydelig uregelmæssig fragttransport sted mellem disse lande, men det har været meget vanskeligt at få et helhedsindtryk af denne transport som mange har været ansvarlige for. Dette gælder hovedsagelig transport af fragt mellem Færøerne og Island.

Anden fragttransport ad søvejen mellem Island og Grønland er mere sjælden, fordi der er koncession på denne transport. Rederiet Nes har sejlet mellem landene de fleste år siden 1995. Deres tjenester er købt privat i Grønland og drejer sig for det meste om transport af gødsel og andet for landmænd i bygderne Narsaq, Julianehaab, Eriksfjord og Isefjord. Skibet bliver losset omkring 20 steder. Der sejles normalt en gang om året når fjordene er blevet isfri, i juli eller august og sejladsen er gået fra Danmark via Reykjavik. Der har været benyttet de såkaldte bulkskibe til denne transport, med en kapacitet på 2.830 m^3.

6.2 Bådruter og destinationer 2003

Herunder følger en generel diskussion om bådruter i Vestnorden i dag. Der drøftes også projektbeskrivelse af ruter til andre lande. På den måde kan man vurdere betydningen af transport af fragt inden Vestnorden og belyse hvordan den er tilknyttet rederiernes rutenet.

6.2.1 Rutesejlads inden Vestnorden 2003

Hvis man ser på de enkelte ruter er den hyppigste sejlads mellem Island og Færøerne. Transporten mellem Island og Grønland er bl.a. en del af transporten mellem Grønland og Nordamerika. Transporten mellem Færøerne og Grønland er ganske begrænset, noget vi allerede har belyst.

Bådruter mellem Færøerne og Island 2003

Tre rederier sejler for tiden mellem disse lande, Eimskip, Smyril Line og Samskip. Der er stor og stadig voksende konkurrence på dette marked, og transportudbuddet voksede en hel del i 2004. Ifølge samtaler med aktører i transportbranchen på Færøerne er der priskrig i gang på markedet. Ikke mindst derfor kunne forfatterne ikke få oplysninger om de enkelte rederiers fragtmængder. Denne konkurrence drejer sig måske hovedsagelig om transport mellem Færøerne og Europa.

Eimskips rutenet er i det store og hele opbygget på den måde, at to af rederiets skibe sejler fra Eskifjörður til Færøerne og så videre til havne i Storbritannien og Europas kontinent (se www.eimskip.is). Disse skibe sejler den såkaldte nordrute, jf. tabellen nedenunder. To af rederiets største skibe sejler denne rute og de kan hver medtage 1.457 containerenheder. De anløber Tórshavn en gang om ugen på vej til kontinentet og en gang på tilbageturen. Eimskips fragtkapacitet på denne rute er ifølge dette ganske betydelig.

Smyril Line sejler mellem landene en gang om ugen, men begyndte faktisk at sejle mellem Færøerne og Island hele året fra og med 1. januar 2004. I 2003 tog man en ny Norrøna i brug, som er 36.000 bruttotons og kan tage 1.482 passagerer og 800 biler. Skibet er tre gange større en det forrige. Passagerer til og fra Island med Norrøna var godt 23.000 i 2003. Da skibet blev taget i brug førte det til meget større muligheder for fragttransport mellem landene og til Norrønas andre destinationer. Man lagde vægt på at kunne transportere mest mulig kargo med skibet til og fra Færøerne. Den nye Norrøna tager tre gange flere personvogne end den ældre Norrøna og tre gange flere trailere[4]. Skibets kapacitet er omkring 3.250 tons, således at man kan transportere 13.000 tons til og fra Færøerne hver uge, og 6.500 tons til og fra Island[5] (se www.smyril-line.is). Dette svarer til omkring 800 containerenheder (TEU). I dette eksempel regner man kun med at skibet fragter 50 personvogne, men deres antal har naturligvis indflydelse på anden fragt. Containere fragtes enten på trailere eller specielle trailervogne for roro-skibe. Norrøna regnes som et såkaldt ro-pax skib, en blanding af passager- og fragtskib.

[4] Det drejer sig om 12-13 m lange trailervogne (godt 40 fod).
[5] 2x2x3.250 tons og 2x3.250 tons.

Det viser Smyril Lines nøgleposition i Nordatlanten, at både Shetland Islands' Council og islandske investorer ejer andel i rederiet. en repræsentant fra hvert land tager sig af deres interesser i rederiets ledelse sammen med to repræsentanter fra Færøerne (Port of Tórshavn, 2004).

Samskip åbnede en ny rute mellem Island og Færøerne den 1. april 2004. Der sejles mellem Reyðarfjörður og Klaksvik hver fjortende dag, og dette er en del af en ny rute mellem Island og Europa. Et næsten 5.000 tons containerskib sejler denne rute og har op til 364 containerenheders kapacitet (se www.samskip.is). Man har allerede bestemt sig for at sætte et andet skib ind på denne rute, noget som betyder sejlads hver uge mellem landene[6].

Tabel 23 Oversigt over sejlads mellem Island og Færøerne 2003 og 2004

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (teu)	Nb.
Reykjavik-Eskifjörður-Tórshavn-Rotterdam-Hamborg-Århus-Göteborg-Fredrikstad-Tórshavn-Reykjavik-Grundartangi	Eimskip	Ugentlig	1.457	S.k. nordrute
Hanstholm-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Sommerplan (5. maj - 11. sept. 2004)
Hanstholm-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Hanstholm	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Foråret og efteråret (11. sept.-30 okt. '04, 12. mrs-28 maj '05)
Hanstholm-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Vinter (30. okt. '04-12. mrs '05)
Reykjavik-Reyðarfjörður-Klaksvik-Immingham-Rotterdam	Samskip	Hver anden uge	364/435	Begyndte 1. apr. '04

Kilde: Rederierne

Ifølge statistik fra Islandsk statistisk bureau (Hagstofa Íslands) blev der eksporteret ca. 48.500 tons til Færøerne, mens der fra Færøerne til Island blev importeret 95.000 tons i 2003[7].

Bådruter mellem Island og Grønland 2003

Royal Arctic Line anløb Reykjavik på vej fra Danmark til Grønland. Om vinteren bruges Reykjavik som opsamlingshavn for transport mellem Grønland og Canada/USA. Eimskip fragter så kargoen videre til USA eller omvendt.

Tabel 24 Oversigt over sejlads mellem Island og Grønland

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (teu)	Nb.
Island-Grønland (direkt)	RAL	Hver tredje uge	782/424	Udbud mere end god nok
Grønland-Island (via Ålborg)	RAL	Hver tredje uge	782/424	Udbud godt nok

Kilde: Royal Arctic Line

Ifølge statistik fra Islandsk statistisk bureau (Hagstofa Íslands) blev der eksporteret omkring 1.817 tons fra Grønland, mens der fra Grønland til Island blev importeret 36.300 tons i 2003.

Bådruter mellem Grønland og Færøerne 2003

Ifølge oplysninger om transportens udvikling i løbet af de seneste år er der ubetydelig transport af kargo mellem de to lande og ingen direkte ruter mellem dem. Se ellers drøfting af transport i årene 1994-2003.

[6] Rapporten var færdig i juni, men i juli var ruten allerede blevet ugentlig.
[7] Totalt omkring 3,3 % af Islands totale import og eksport.

6.2.2 Anden sejlads indenfor Vestnorden 2003

Det drejer sig om tilfældig og uregelmæssig fragt, for det meste med massegods. Vi har ikke kunnet indsamle sammenhængende dokumentation om denne fragt. Mange rederier tilbyder tjenesterne og mange virksomheder køber denne tjeneste. Varerne er meget forskellige, men normalt drejer det sig om massegods, f.eks. foder, gødsel, mel, fiskeolie og olie. Man må se på den følgende statistik som indikation og eksempler på fragten, ikke et udfyldende billede af denne transport.

Vi fik svar fra de islandske rederier som tilbyder denne transport, f.eks. Nesskip som fragter massegods og Olíudreifing sem som er et fælles oliedistributionsfirma. De svarede begge to, at de slet ikke sejlede i Vestnorden. Trawlerrederiet Samherji har fra september 2002 regelmæssigt lejet skibe til eksport af rederiets fiskeprodukter. Dette er ikke en fast rute, men skibene sejler til nogenlunde de samme havne. De kan anløbe Færøerne i tilknytning til Europamarkedet. Samherjis trawlere kan losse i Færøerne, og rederiet har et fryseanlæg i Fuglafjörður. I 2003 blev der med uregelmæssige mellemrum sejlet 15 ture via Færøerne. Man har benyttet et til to tusinde tons skibe om sommeren og to til fire tusinde tons skibe om vinteren.

Rederiet Nes har sejlet med fragt mellem Island og Grønland de seneste år – normalt en skibslast hvert år. Der blev sejlet mellem landene i 2003 for private i Grønland med foder, gødsel ofl. for landmænd i bygderne Narsaq, Julianehaab, Eriksfjord og Isefjord. Skibet bliver losset på omkring 20 steder. Man sejler i juli og august når sejlads er mulig på grund af isen.

6.2.3 Kargosejlads til andre lande i 2003

Fragttransport ad søvejen mellem Island og andre lande 2003

Eimskip driver omfattende transport mellem Europa og Nordamerika. Samskip driver betydelig transport mellem Island og Europa, men holdt op med sejlads til Nordamerika for nogle år siden. Atlantsskip driver bådruter til Nordamerika, Holland og Danmark.

Tabel 25 Rutesejlads mellem Island og andre lande 2003

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (TEU)	Nb.
Kópavogur-Esbjerg-Rotterdam	Atlantsskip	Tre per måned	294	Udbud godt nok om sommeren
Njarðvík-Norfolk-Njarðvík	Atlantsskip	Et per måned	141	Udbuddet ikke godt nok
Reykjavik-Vestmanna-eyjar-Immingham-Rotterdam-Cuxhaven-Århus-Varberg-Moss-Reykjavik	Samskip	Ugentlig	703	„Vesteuropa" Nye skibe i 2005 (908 TEU)
Reykjavik-Reyðarfjörður-Klaksvík-Immingham-Rotterdam	Samskip	Hver anden uge	364	Et andet skib til (435 TEU) og frekvens blir ugelig
Reykjavik-Argentia-Shelburne-Boston-Philadelphia-Newport News-Sherburne-Argentia-Helguvík-Reykjavik	Samskip	Hver anden uge		"Nordamerika" Samskip køber transport af Eimskip på ruten
Reykjavik-Argentia-Shelburne-Boston-Philadelphia-Newport News-Sherburne-Argentia-Helguvík-Reykjavik	Eimskip	Hvern anden uge	724/416	"Nordamerikarute" se Samskips „Nordamerika", Eimskip sejler ruten
Reykjavik-Vestmannaeyjar-Immingham-Rotterdam-Immingham-Reykjavik-Straumsvík	Eimskip	Ugentlig	724	"Sydrute"

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (TEU)	Nb.
Reykjavik-Eskifjörður-Tórshavn-Rotterdam-Hamborg-Århus-Göteborg-Fredrikstad-Tórshavn-Reykjavik-Grundartangi	Eimskip	Ugentlig	1.457	"Nordrute"
Hanstholm-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Sommerplan (5. maj - 11. sept. 2004)
Hanstholm-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Hanstholm	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Forår og efterår (11. sept.-30 okt. '04, 12. mrs-28 maj '05)
Hanstholm-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Vinter (30. okt. '04- 12. mars '05)

Kilde: rederierne

Smyril Line driver en rute til Europa, men der et nogen forskel på sommer- og vinterruten som diagrammet herunder viser. Det er ingen forskel på sommer- og vinterruter hos de andre rederier.

Det må følgelig konstateres, at der er stort og omfattende udbud på fragttransport mellem Island og Europa. Det er vokset i løbet af de seneste år, men det ser ud til at man lægger stadig mindre vægt på transport til Nordamerika. De to største islandske transportrederier samarbejder f.eks. nu om denne transport, siden Samskip holdt op med denne transport for nogle år siden.

Der driver betydelig transport i tilknytning til storindustrien i Island, dvs. en aluminiumsfabrik og et ferrolegeringsværk ved Grundartangi lidt nord for Reykjavik, samt en aluminiumsfabrik ved Straumsvík i hovedstadsområdets sydlige udkant. Storindustrien er blandt Islands vigtigste aktører i import og eksport. Rederierne transporterer aluminiumsfabrikkernes produkter til det europæiske marked. Eimskips containerskibe på den såkaldte *sydrute*, som fragter aluminium for Alcan i Straumsvík, er blevet modificeret således at de kan laste op til 4.600 tons aluminium i bunden for hver tur. Rederiernes ruteplaner viser når deres skibe anløber disse storindustrihavne. Der er desuden betydelig transport af råmateriale til fabrikkerne, specielt af aluminium oxid. De oplysninger vi fik om transport til og fra ferrolegeringsværket i Grundartangi og Alcan i Straumsvík er en indikation på kargoens omfang.

Tabel 26 Eksempler på transport for storindustri på Island i 2003

Oprindelse og destinationssted af materiale	Virksomhed	Frekvens (gennemsnit)	Mængde (tons)	Nb.
Havne i Europa og USA – Grundartangi	Járnblendiverksmiðjan (ferrosiliconfabrik)	6,5 per måned	398.500	Det meste fra Nord Norge
Grundartangi – diverse havne i Europa og USA	Járnblendiverkmiðjan	3,7 per måned	106.000	Det meste til Holland og USA
Diverse havne-Straumsvík	Alcan på Island	4 per måned	116.137	Importeret materiale
Straumsvik-Europa	Alcan på Island	4 per måned	215.200	Aluminium m.m. transporteret med Eimskips sydlige rute
Irland/Texas-Straumsvík	Alcan på Island	omkring 1,3 per måned	340.000	Alumina fra Irland (⅔) og Texas (⅓) med bulkskibe

Kilde: Alcan på Island og ferrolegeringsværket i Grundartangi

Norðuráls årsproduktion i Grundartangi er 90.000 tons om året og vil gå op til 180.000 tons. Alcans aluminiumsfabrik i Straumsvík producerer 175.000 tons om året[8]. Fjarðaáls aluminiumsfabrik, som skal etableres i Reyðarfjörður, har en årlig produktionskapacitet på 322.000 tons. Den årlige produktionskapacitet i ferrolegeringsværket i Grundartangi er omkring 114.000 tons af ferrosilicon. Sammen med eksport af fiskeprodukter, som var 809.000 tons i 2003, har denne storindustri betydelig indflydelse på hvordan transportsystemet til og fra landet udformes.

Forfatterne tog kontakt med krydstogtrederiet Silversea i Norge. På rederiets kort over destinationer vises at det anløber Island. Til trods for gentagne henvendelser fik vi ingen oplysninger om sejladsens natur.

Fragttransport ad søvejen mellem Grønland og andre lande 2003

Kontakten med Danmark genspejles i rederiets Royal Arctic Lines ruteplan. Hovedhavnen i Danmark er Ålborg og der drives der omfattende virksomhed på grund af transport til og fra Grønland. Royal Arctic Lines netside viser også (se www.ral.gl) at rederiet faktisk er Grønlands navlestreng. Størstedelen af grønlændernes fragtes med rederiet og det fragter også landets produktion til udenlandske markeder fra Grønland.

Tabel 27 Rutesejlads mellem Grønland og andre lande 2003

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (teu)	Nb.
Canada/USA-Grønland (Sommer)	Eimskip	En per måned	724	Skibe kommer til Narsaq på vej til Reykjavik. Skibe ofte overbookede.
Canada/USA-Grønland (vinter)	Eimskip	Hver tredje uge	724/416	Alle gods transporterede via Reykjavik.
Grønland-Danmark (hele året)	RAL	Med 10-11 dages mellemrum	2x782 1x424 1x283	Valg af skibe (størrelse) i henhold til mængde af gods.

Kilde: Royal Arctic line

Bådruter blev indsat mellem Grønland og Canada i 2000, og da sejlede man direkte mellem Nuuk og Montreal. I 2003 var Eimskip ansvarlig for denne transport og sejlede direkte til Narsaq på sin rute mellem Island og Nordamerika. Denne plan blev fulgt om sommeren, men om vinteren bruges Reykjavik som opsamlingshavn for denne transport.

Fragttransport ad søvejen mellem Færøerne og andre lande 2003

Fire rederier tilbyder bådruter mellem Færøerne og andre lande. Forfatterne har allerede beskrevet ruterne til tre af disse rederier, Eimskip, Samskip og Smyril Line, i forbindelse med ruter til Island. Det fjerde rederi, Skipafelagið Føroyar, sejler en gang om ugen Færøerne-Skotland og Færøerne-Danmark. Rederiets ruter er anderledes i den forstand at de anløber mange færøske havne og bruger mindre skibe. Det er derfor en betydelig variation i bådtransport i Færøerne, og ifølge samtaler med aktører i denne virksomhed er der omfattende priskonkurrence mellem rederierne.[9]

[8] I tillæg blev der eksporteret opsmeltet aluminium, rester af elektroder til genbrug og elektrolysmateriale, i alt godt 215.000 tons.

[9] Rapporten var færdig i juni, men i august forenende sig Eimsip og Skipafelagið Føroyar.

Tabel 28 Rutesejlads mellem Færøerne og andre lande 2003

Rute	Rederi	Frekvens	Størrelse (TEU)	Nb.
Reykjavik-Reyðarfjörður-Klaksvík-Immingham-Rotterdam	Samskip	Hver anden uge	364	Et nyt skib kommer i drift (435 TEU) og og frekvens bliver ugentlig
Reykjavik-Eskifjörður-Tórshavn-Rotterdam-Hamborg-Árósar-Göteborg-Fredrikstad-Tórshavn-Reykjavik-Grundartangi	Eimskip	Ugentlig	1.457	Nordrute
Hanstholm-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Sommerplan (5. maj-11. sept. 2004)
Hanstholm-Bergen-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick-Bergen-Hanstholm	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Forår og efterår (11. sept.-30 okt. '04, 12. mrs-28 maj '05)
Hanstholm-Lerwick-Tórshavn-Seyðisfjörður-Tórshavn-Lerwick	Smyril line	Ugentlig	ca. 236	Vinterplan (30. okt. 2004-12. mars '05)
Tórshavn-Hirtshals-Tórshavn	Skipafelagið Føroyar	Ugentlig	384	Containerskibet Simone J.
Føroyar-Scrabster-Hirtshals/Ålborg-Fredericia-København-Hirtshals-Føroyar	Skipafelagið Føroyar	Ugentlig	68	To skibe sejler på denne rute, Blikur og Lómur

Kilde: Rederierne og Tórshavnar havn (2004)

To af disse rederier tilbyder traditionel containertransport, dvs. Eimskip og Samskip, Smyril Line tilbyder ro-ro transport og Skipafelagið Føroyar tilbyder mere varieret transport, dvs. pallet-, container- og massegodstransport, og anløber flere havne end de andre tre rederier.

6.3 Beskrivelser af havne og anden infrastruktur

Færøernes vigtigste transporthavne

Internationale ruter til og fra Færøerne går hovedsagelig fra havnene Tórshavn, Klaksvík og Runavik.

Havnen i Tórshavn er Færøernes største havn med 60-70 % af landets import. Der er i alt syv kajer med sammenlagt 1.370 m længde. Største dybde ved kaj er 10 m. Ifølge oplysninger på Tórshavns havns hjemmeside har den været i udvikling som en vigtig opsamlingshavn for transport i Nordatlanten. Tórshavns geografiske beliggenhed har opfordret rederierne til at benytte havnen som omlastningshavn i Nordatlanten. Tre rederier er flittigst til at bruge havnen i denne sammenhæng, Smyril Line, Skipafelagið Føroyar og Eimskip (se www.harbour.olivant.fo). Disse tre rederier sejler til 23 destinationer i syv lande fra Tórshavn ifølge samme reference. Havnen i Tórshavn er blevet moderniseret på grund af en ny og større Norrøna, bl.a. med en ny ro-ro ramp og medfølgende faciliteter. Man planlægger også at udvide indsejlingen på grund af et uheld som fandt sted da Norrøna sejlede ind i havnen i dårligt vejr i begyndelsen af 2004. Søforklaring har dog ikke bekræftet, at den trange indsejling forårsagede uheldet.

Tabel 29 Færøernes vigtigste transporthavne

Byer/brygger	Længde (m)	Dybde (m)	Virksomhed	Nb. (info for hele havnen)	Antal skibe 2001
Tórshavn					4.654
Øst-havn	60	10	Transport	Containerterminal 45.000 m^2	
Øst-havn	215	8,8	Transport	3 ro-ro rampe	
Øst-havn	95	7,8	Transport	5.000 m^2 parkeringsplads færger	
Øst-havn	110	5,8	Transport	Færgeterminal 600 m^2	
Øst-havn	198	8,3	Færger	Pakhuse 6.000 m^2	
Vest-havn	490	8		Fryseanlæg 1.200 m^2	
Vest-havn	70	4,8		Saltdepot, skibsværft	
Sundhöfn	150	7,8	Bulk	Containerterminal 50.000 m^2.	
Sundhavn	65	7,8	do.	ro-ro ramp	
Kollafjørður	2x100	12	Fisk	23 km fra Tórshavn, stor dybde	
Runavik					2.015
Pakkhúsbr.	235	6-8	Transport		
ro-ro ramp	16	8	Transport		
Høvudspierur	390	9-10	Transport og fisk		
Bryggja FF Lynfrost	118	6			
Rókabryggjan	105	5-7			
Bakkabryggjan	60	6			
Bryggja i Søldarfirði	50	6			
Oljubryggja i Søldarfirði	60	8	Olie		
Klaksvik					1.193
Vest-havn	300	8,75	Containere, fisk, krydstogtskibe		
Kósin	220	8-9	Fisk, transport		
Olíubryggja	55	5	Olie		
Tvøroyri					664
Nord-havn	280	7			
Nord-havn	165	4-6			
Nord-havn	130	4-5			
Syd-havn	80	7	Færger/transport		
Syd-havn	89	7	Færger/transport		

Kilde: http://www.tvoroyri.fo/tvhavnenglish/index01a.htm; http://www.klhavn.fo/; http://harbour.olivant.fo/index.htm; http://landsverk.fo, Port of Tórshavn (2004)

Havnene drives af kommunerne, og derfor er deres udvikling afhængig af det kommunerne til enhver tid lægger størst vægt på. Diagrammet herunder viser de vigtigste oplysninger om faciliteterne og hvilke dele af havnene bruges til regelmæssig transport af kargo og passagerer. Det viser sig alligevel at oplysningerne fra de forskellige havne ikke alle er lige detaljerede. Normalt benytter man en oversigt fra lokale kommuner/havnemyndigheder, sammen med data fra Lands-

ingeniøren. De er ikke helt i samsvar med hinanden, men forfatterne vurderer det alligevel således at for dette projekt er de eventuelle sammenfattede oplysninger det bedste for læserne.

Grønlands vigtigste transporthavne

Det grønlandske hjemmestyre lavede en aftale med Royal Arctic Line om at rederiet tog sig af driften at de fleste havne i landet. I årene 1995-1998 foretog man en omfattende modernisering af containerhavne (se det grønlandske hjemmestyres hjemmeside, www.nanoq.gl). Man sejler direkte til følgende havne fra Danmark: Narsaq, Nuuk, Sisimiut og Aasiaat. Containerne flyttes så videre til andre havne på vestkysten. Nu sejler man direkte fra Danmark til havne på østkysten. Antallet af containerenheder til og fra Nuuk er vokset med 40 % de seneste fem år, og derfor er der meget pres på havnefaciliteterne, ifølge oplysninger fra Royal Arctic Lines havneafdeling. Det går langsommere med lasting, losning og container-behandling end før. Derfor er ekspeditionstiden længere, lastbiler har mindre plads og man må ofte flytte containere til ingen nytte. Man kan sige at der bliver en slags trafikkaos i havneområdet. Ifølge de samme oplysninger er det også ikke unormalt at der på havneområdet findes virksomheder med drift som ingenting har med havnens funktion at gøre. Denne placering bidrager også til voksende pres. Transportkapaciteten er i balance nu med hensyn til andre internationale havne. Alligevel er det nødvendig at udføre bestemte ændringer med hensyn til behandling af fisk og andre varer i Narsaq, Sisimiut, Ilulissat og Uummannaq.

Tabel 30 Grønlands vigtigste transporthavne

	Narsaq	Nuuk	Sisimiut	Aasiaat	Tasiilaq
Længde	60 m	100 m	90 m	110 m	50 m
Dybde	8 m	10 m	8 m	7,8 m	6,5 m
Åben hele året	ja	ja	ja	(apr./des.)	(jun./okt.)
Omlastningshavn	ja	ja	ja	ja	nej
Udenrigstransport	ja	ja	ja	ja	nej
Primær virksomhed	Containere	Containere	Containere	Containere	Containere
	Pakhus	Pakhus	Pakhus	Pakhus	Pakhus
	Fisk	Fisk	Fisk	Fisk	Fisk
	Olie	Olie	Olie	Olie	Olie
	Fiskindustri	Kølehus	Kølehus	Skibsværft	
		Skibsværft	Slippur	Fiskindustri	
		Fiskindustri	Fiskindustri		
Hindringer i havnefaciliteterne	For lille containerterminal	For lille containerterminal	For lille containerterminal	For lille containerterminal	For lille containerterminal
		Øget transport, trafikkaos og forsinkelser			Ingen 40 ft. containere
				Max skibslængde 130 m	Max skibslængde 110 m
					Dårlig overflade
Antal skibe 2003	628	1.498	450	497	349
Antal containere 2003	2.619	32.165	7.039	5.449	622
Andet gods (m3)		2.287	10.027	38.334	5.103

Kilde: Royal Arctic Line havneavdeling

Alle havnene bruger skibenes hejseværk til losning og lasting. De største havne, som tager imod skibe direkte fra Danmark, har udstyr til behandling af store containere (40 fod), de andre har

udstyr for behandling af 20 fods containere. Alle havnene disponerer over forskelligt udstyr, f.eks. trucks i mange størrelser.

Tabellen her ovenfor viser at de data vi fik hos Royal Arctic Lines havneafdeling var mere detaljerede end fra andre havnemyndigheder i Vestnorden.

Islands vigtigste transporthavne

Ifølge oplysninger fra Islands søfartsdirektorat (Siglingastofnun Íslands) kan islandske havne for international transport inddeles i tre grupper:

Rutehavne i international transport:
- Reykjavik, Grundartangi, Hafnarfjörður, Kópavogur, Straumsvík, Helguvík, Njarðvík, Þorlákshöfn, Seyðisfjörður, Reyðarfjörður , Eskifjörður og Vestmannaeyjar.

Uregelmæssig transport og massegods:
- Akranes, Bolungarvík, Siglufjörður, Akureyri, Raufarhöfn, Þórshöfn, Vopnafjörður, Seyðisfjörður, Neskaupstaður, Eskifjörður, Fáskrúðsfjörður, Djúpivogur, Hornafjörður, Þorlákshöfn, Grindavík og Helguvík.

Tilfældig transport fra fiskerhavne:
- Rif, Ólafsvík, Grundarfjörður, Patreksfjörður, Ísafjörður, Sauðárkrókur, Dalvík og Húsavík.

Forfatterne fik adgang til en database over de havne hvor man driver international transport. Forfatterne bestemte sig for at koncentrere sig om de 12 havne som i dag benyttes til regelbunden rutetransport, og kun for den del af dem som benyttes for fragttransport. Derfor dækker vores beskrivelse kun en del af havnefaciliteterne. Hvad kan regnes som rutehavn i international transport, er afhængig af rederiernes bestemmelser om hvordan deres rudenet er bygget op til enhver tid. Udviklingen har været den at stadig færre havne benyttes til international transport, men at det bliver stadig mere vanlig at varerne fragtes med lastbiler til eller fra import- eller eksporthavne.

Tabel 31 Islands vigtigste transporthavne

Byer/brygger	Længde (m)	Dybde (m)	Virksomhed	Nb. (info for hele havneområdet)
Eskifjörður				
Bæjarbryggja	70	7	Transport, fiskemel	
Grundartangi				
	200	10	Transport	Storindustri, aluminiumsfabrik, ferrolegeringsværk
Hafnarfjörður				
Norðurbakki	246	6-6,5	Transport	
Suðurbakki	150	6	Trawlere og transport	
Suðurbakki	280	7,5-8	Trawlere og transport	
Oliuker	60	8	Olie	
Hafnasamlag Suðurnesja				
Helguvík		14	NATOs oliehavn	
Helguvík	150	10-11	Cement, fiskemel	
Hafnargarður	100	10-13	Transport og trawlere	
Norðurgarður	105	6-7	Transport og trawlere	
Reyðarfjörður				
Loðnukantur	50	6-7	Losning af lodde, olie	
Fiskihöfn	65	6-7	Trawlere, fiskeolie	
Vöruhöfn	80	8	Transport	

Byer/brygger	Længde (m)	Dybde (m)	Virksomhed	Nb. (info for hele havneområdet)
Reykjavik				1532 ankomst i 2003
Eyjagarður	40	5,8	Olie	Den gamle havn
Eyjagarður	73	13	Olie	Den gamle havn
Miðbakki	203	8,5	Krydstogtskibe m.m.	Den gamle havn
Síldarbryggja	70	6	Transport, fiskeolie, fiskemel	Den gamle havn
Korngarður	132+50	8,2	Transport, fiskemel, bulk	En del af Eimskips område
Sundabakki	300	8	Transport, containere og bulk	2 containercranes, 80 og 110 tons Eimskip)
Kleppsbakki	435	8,5-9,7	Transport	Pakhuse, stor containerterminal (Eimskip)
Holtabakki	150	7,5	Transport	En del af Samskips område
Vogabakki	570	8,5	Transport, losning af fabriksskibe	Pakhuse, stor containerterminal (Samskip)
Seyðisfjörður				
	170	10	Færger, store skibe	Ny anlæg for Norröna, max. 300 m lange skibe
Hafnarbryggja	150	6-7	Transport, færger	Ældre anlæg for færger
Hafnarbryggja	22	7,5	Færgeramp	
Bæjarbryggja	40	6,5	Transport, store skibe	
SR löndunar bryggja	48	6-7	Fiskeolie	
SR mjöl bryggja	70	6	Fiskemel	
Olísbryggja	25	4-6	Olie	
Hafsíldar bryggja	24	6-7	Fiskemel og fiskeolie	
Straumsvík				
	210	12	Transport	Storindustri, aluminiumsfabrik
Vestmannaeyjar				
Friðarhafnarkantur	210	6-7	Transport og losning af store fiskeskibe	
Binnabryggja	128	7	Transport	
Skáinn	90	7	Transport	
Langa	150	8	Transport	
Þorlákshöfn				
Suðurvarar garður	20	7	Transport	
Suðurvarar garður	87	6-7	Transport	
Norðurvarar garður	112	5-6	Losning af fiskeskibe og transport	
Skarfaskers bryggja	115	7	Transport og losning af fiskeskibe	
Akureyri				
Oddeyrar bryggja	140	9	Transport og losning af trawlere	
Torfunefs bryggja	60-100	5,5	Små krydstogtskibe m.m.	
Tangabryggja	70	8	Transport, losning af fiskeskibe, krydstogtskibe	
Tangabryggja	40	8	Fiskemel	
Togarabryggja	70	5-6	Transport, losning af fiskeskibe	
Togarabryggja	100	5-6	Losning af fiskeskibe, Transport	
Krossanes	80	9	Olie, fiskeolie, fiskemel, cement	

Kilde: Siglingastofnun Íslands

Diagrammet viser at de mest omfattende havnefaciliteter er i Sundahöfn i Reykjavik hvor Eimskip og Samskip har deres faciliteter. Atlantsskip har sine faciliteter i Kópavogur og Norrø-

na sejler til Seyðisfjörður, hvor havnen blev moderniseret for omkring 600 millioner ISK på grund af et nyt og større skib.

Havnene i Reykjavik og Grundartangi blev for nylig slået sammen, og derfor må man antage at kargohavnens virksomhed i Grundartangi vil udvikle sig med tiden.

Man er ved at påbegynde etablering af en havn for store skibe i Reyðarfjörður på grund af den forventede aluminiumsfabrik. Denne havn vil totalt ændre mulighederne for fragttransport fra Østisland. Oplysningerne om nogle af disse havne bygger på Søfartsdirektoratets nogle år gamle vurdering, og derfor kan ændringer på faciliteterne have fundet sted siden da.

Når man ser på listen over havne i kategorien "Uregelmæssig transport og massegods", viser det sig at faciliteterne på ingen måde er til hindring for at store udhavssejlere kan bruge dem. Forfatterne vil særligt trække Akureyri frem, Islands største by udenfor Stor-Reykjavik området, med godt 16.000 indbyggere. I løbet af de sidste måneder har Eimskips skibe på den såkaldte nordrute[10] anløbet Akureyri, og derfor redegøres det for havnefaciliteterne der, i tilfælde at international kargotransport fra denne havn ville øge igen.

Transportrederierne har ment det er mere praktisk at transportere varer med biler til færre eksporthavne, fordi dette er billigere for dem (Trafikministeriet, 2003). Samskip er helt holdt op med sin kystsejlads og Eimskip har reduceret den betragtelig. Det er så et helt andet synspunkt om dette er det bedste system for samfundet i sin helhed, når man tager hensyn til faktorer som f.eks. fare for ulykker, slitage på veje og udslip af drivhusgas. Ændringer i afgifter for denne benyttelse af vejene kunne f.eks. føre til en ny situation.

6.4 Sandsynlig udvikling i fragtsejlads de næste ti år

Prognoser om eller vurderinger af den mest sandsynlige udvikling af fragtsejlads i området de næste år bygger på oplysninger fra dem som er ansvarlige for transport i området. Det drejer sig delvis om svar på spørgeskemaer som blev sendt til disse aktører. Det henvises også til samtaler med transportørernes repræsentanter og andre interessenter i de tre lande. Alligevel er den økonomiske udvikling den vigtigste faktor i prognoserne, siden fragtsejlads er afhængig af denne udvikling, både med hensyn til import og eksport.

Regler om maritim sikkerhed og et internationalt sikkerhedssystem vil uden tvivl have en betydelig indflydelse på fragtsejlads i løbet af de nærmeste år, og de vil muligvis også have indflydelse på antallet af import- og eksporthavne. Disse regler blev indført den 1. juli 2004, og de stiller større krav til sikkerheden ved de havne som benyttes til international sejlads. Den maritime sikkerhed er et internationalt sikkerhedssystem mod terrorisme, som blev indført den 1. juli 2004. Den internationale maritime organisation (IMO) er den internationale kontakt, og reglerne om maritim sikkerhed er forfattet og vedtaget hos både IMO og EU. Myndighederne i de forskellige lande er ansvarlige for udførelsen af maritim sikkerhed. Det betyder f.eks. at samarbejde med internationale institutioner og at etablere samarbejde mellem nationale institutioner, havne og transportvirksomheder. Havnenes deltagelse i maritim sikkerhed er valgfri, men i grunden nødvendig for de havne som skibe i international sejlads anløber. I alt har 28 islandske havne eller havnesammenslutninger tilmeldt sig til den maritime sikkerhedsplan. Man arbejder for tiden med at indføre den maritime sikkerhed i disse havne, ifølge oplysninger fra Islands Søfartsdirektorat. Erhvervsrådet på Færøerne mener den maritime sikkerhed næppe bliver aktuel for andre havne end Tórshavn, men der forberedes en risikoanalyse og mange flere havne har søgt om at deltage i den maritime sikkerhed.

Sandsynlig udvikling i fragtsejlads til og fra Færøerne

Rapportens ene forfatter besøgte Færøerne i maj 2004 for at interviewe mange af de aktører som på en eller anden måde har med transportvirksomhed at gøre. De blev bl.a. spurgt om den sandsynlige fremtidige udvikling i transport ad søvejen til og fra øerne. Den røde tråd i deres svar på dette spørgsmål var den kraftige konkurrence på området, men også den alsidige service. Transport til og fra Færøerne er billigere end f.eks. i Island, og dette er meget fordelagtigt for bl.a.

[10] Dette er rederiets største skibe, 1.457 TEU.

eksport af fisk. Man forventer en fortsat kraftig konkurrence på dette marked og peger f.eks. på, at Samskip har bestemt sig for at tilføje et nyt anløb i Klaksvik til sin rute mellem Island og Europa, noget som betyder ugentlig sejlads i stedet for hver fjortende dag som nu. Forfatterne har også fået oplysninger om andre rederiers interesse i at anløbe færøske havne.

De ansvarlige for Smyril Line mener at de fordele deres skib byder på, dvs. ro-ro transport med en passagerfærge, har den fordel at fragten får en god behandling og at fragttiden er kort. De regner med at hvis man spiller sine kort godt, vil denne type transport få en god position i forhold til eksport af fersk fisk og landbrugsprodukter til Europa. Dette vil også føre til højere priser for disse produkter. Fryseprodukter bliver stadig billigere og det bliver stadig vanskeligere at konkurrere med de billige produkter fra lavtlønsområder i Asien. I denne sammenhæng bør man tænke på, at man regner med et stort opsving i fiskeopdræt, ikke mindst ved Islands østkyst hvor Norrøna nu sejler hele året. Sygdomme i opdrætsfisk, mulige toldmure hos EU og andre faktorer kan alligevel spille stor rolle i denne sammenhæng, og derfor er dette et ganske omfindtligt marked. Hvad passagertransport med Norrøna angår, så giver et nyt, bedre udstyret og større skib mange nye muligheder. Man sejler f.eks. hele året til Island og der er mulighed for et tre dages ophold. Man lægger vægt på at markedsføre skibet som krydstogtskib. Dette kan man gøre i kraft af bl.a. skibets kvaliteter og det, at vores verdensdel regnes for at være et ganske sikkert område. Dette har bl.a. amerikanere benyttet sig af. Turen arrangeres på den måde at man flyver til Bergen i Norge og sejler så med Norrøna, en del af rejsen har været tre dages ophold ved Mývatn i Island. Man spår at denne del af virksomheden vil vokse, bl.a. som et led i det at forlænge turistperioden[11]. Det bliver sandsynligvis en lignende udvikling på Færøerne og i Island hvad det angår, at færre havne bliver benyttet til international sejlads. En vigtig grund til dette er nye og gode veje og tunneler som medfører, at det overvejende flertal indbyggere på Færøerne bor i en behagelig køreafstand fra Tórshavn.

Sandsynlig udvikling i fragtsejlads til og fra Grønland

Repræsentanter fra Royal Arctic Line (Schierbeck, 2004) mener, at udviklingen i transport ad søvejen og handel indenfor Vestnorden i løbet af de næste år til stor del vil afhænge af, om transportørerne er parate til øget samarbejde. Dette kunne give voksende indtægter og lavere omkostninger. Dette ville alligevel ikke nødvendigvis føre til flere destinationer. I det store hele vil transportvirksomhed ad søvejen tilpasse sig voksende handel mellem landene.

Der er udsigt til voksende handel mellem Grønland og Canada og/eller USA, men dette er alligevel afhængig af markedssituationen og udvikling i valutakurserne.

Royal Arctic Line peger på at Vestnorden er meget afhængig af import fra andre lande, og at de tre lande er i lignende situation med hensyn til eksport af fiskeprodukter. Man skulle gerne kunne gøre varebehandlingen billigere i tilknytning til import, men samtidig også at sænke fragtomkostninger af eksportprodukter. Det ville give disse produkter en gunstigere stilling på de internationale markeder. RAL's repræsentant mener at hvis man ikke øger sin produktion af forbrugsprodukter betydeligt, vil transportmængden i Vestnorden ikke vokse nævneværdig de kommende år.

Sandsynlig udvikling i fragtsejlads til og fra Island

Transport ad søvejen til og fra Island er i samsvar med den generelle økonomiske udvikling, og det ser ud som rederierne nemt kan tilpasse sig en ny situation. Dette illustreres godt med det, at rederiernes ruteplan er blevet ændret betydelig med hensyn til anløb i Østisland på grund af voksende aktiviteter ved etablering af en aluminiumsfabrik og et vandkraftværk. Islands største rederier, Eimskip og Samskip, sejler ruter til og fra Østisland og planlægger tydeligvis at få en del af den økonomiske udvikling som forventes at finde sted der i løbet af de næste år. Prognosen er at der skal transporteres omkring 815.000 tons råmaterialer til aluminiumsfabrikken i Reyðarfjörður, og at eksport og anden transport fra fabrikken vil være i nærheden af 415.000 tons hvert år. Islands søfartsdirektorat mener at denne transport vil give muligheder for omlast-

[11] Denne sejlads foregår ofte i den såkaldte *shoulder season*.

ning af generel kargo til og fra landet. Der er også stor vækst i fiskeopdræt i Østisland og man spår, at produktionen vil være op til 100 tons per dag, jf. diskussion om fremtidsvisioner i fly sektoren. De skibe som sejler ruter til og fra havne på Østisland, anløber for tiden færøske havne på vej til og fra kontinentet. Voksende aktiviteter på Østisland vil sandsynligvis føre til øget udbud af transport til og fra Færøerne parallelt med denne udvikling.

Nedgang i antal godkendte toldstationer kan, i tillæg til den tidligere nævnte maritime sikkerhed, føre til nedgang i antal anløbshavne. Råmaterialer som er indkøbt fra lande udenfor EØS-aftalen til forædling, må importeres via en godkendt toldstation. Grænsestationer findes på følgende steder: Reykjavik, Hafnarfjörður, Ísafjörður, Siglufjörður, Akureyri, Húsavík, Eskifjörður, Þorlákshöfn, Njarðvík og Keflavíkurflugvöllur (Trafikministeriet, 2003).

Ifølge oplysninger fra Eimskip, Islands største rederi, planlægger man ingen planmæssige ændringer på sin trafik. Royal Arctic Line har koncession på transport til Grønland og derfor er det umuligt at spå om Eimskips fortsatte deltagelse i transport derhen de næste år. Hvad Færøerne angår planlægger Eimskip at bibeholde sin andel af transporten til og fra øerne, med denne sejlads er helt afhængig af den ruteplan som gælder til enhver tid. Eimskips ruteplan blev sidste gang ændret da rederiet fik nye skibe på de ruter som anløber Tórshavn. Det forventes at Eimskips ruteplan vil blive ændret en til tre gange i løbet af de næste ti år i sammenhæng med udviklingen i transport ad søvejen og generel teknisk udvikling.

Samskip gør opmærksom på, at transport ad søvejen er afhængig af samfundets økonomiske situation til enhver tid. Driften er fleksibel og derfor er det muligt at reagere på indskrænkninger eller voksende efterspørgsel med kort varsel. Samskips fragtskib anløber nu Klaksvík på Færøerne hver fjortende dag. Ledelsen har allerede bestemt sig for at tilføje et 435 TEU containerskib på ruten, og så vil man anløbe Klaksvík hver uge. Samskip understreger at transport ad søvejen er øget jævnt de seneste par år. Storindustriens etablering i Østisland spiller en vigtig rolle i denne sammenhæng, projektet kræver større kapacitet i transport ad søvejen og en stor del af den sker med chartrede skibe. Rederiet mener at denne udvikling alt andet lige vil fortsætte, dvs. at anlægsvirksomheden og aluminiumsproduktionen i en færdig fabrik vil lede til voksende efterspørgsel efter transport. Både publikum og virksomheder stiller også stadig voksende krav og det vil føre til tættere ruteplan.

Der har været store ændringer i organisering af transport og fragt i Island de seneste år, ikke mindst fordi transport med biler har på bare nogle få år for en stor dels vedkommende erstattet kystbådene. Samtidig må trawlerrederierne nu betale for transport af produkter til eksporthavn, noget de har hidtil været fri for. Derfor bliver det stadig mere lønsomt at placere fiskefabrikkerne i nærheden af det stadig faldende antal eksporthavne, eller at losse fabriksskibene der. Derfor kan man sige, at et nyt og enklere transportsystem ved import og eksport har indflydelse på eksportvirksomhedernes driftsorganisation.

Det islandske trawlerrederi Samherji, et af Islands største trawlerrederier, udtalte sig om den sandsynlige fremtidige udvikling, set fra rederiets synspunkt. Rederiet har reageret på de konkurrencemæssige ændringer ved at sænke transportomkostninger og samtidig øge driftens rentabilitet. Rederiet har siden 2002 regelmæssigt chartret skibe til eksport af nedfrosne fiskeprodukter. Dette har påvirket sejladsen i Vestnorden siden skibene anløber Færøerne, og man regner med at det vil ske både oftere og mere regelmæssigt i fremtiden. Grunden til dette er hovedsagelig lovændringer som tillader islandske fabriksskibe at losse sin fangst i udlandet, og rederiet har bl.a. fryseanlæg i Færøerne. Rederiet mener ikke antallet af destinationer vil vokse, men at hyppigheden helt sikkert vil vokse. Samherji mener at hyppigere afgange og flere islandske eksporthavne er den rigtige udvikling.

Aktører i Ísafjörður sagde, at de er meget interesseret i øget handel og sejlads mellem Island og Grønland. Det er faktisk meget underligt at der ikke er mere kontakt mellem disse naboer, de korte afstande taget i betragtning. Repræsentanter fra begge lande deltog i en konference i juli 2004, hvor man bl.a. drøftede disse sager.

Samtaler med aktører i Færøerne viste at de følger med i den udvikling som finder sted på Østisland og de muligheder de kan føre til med hensyn til øget transport ad søvejen.

7. De vigtigste konklusioner

7.1 Flyforbindelser

- Der er meget dårlige flyforbindelser mellem Grønlands vestkyst og de øvrige vestnordiske lande (Færøerne og Island) og de er faktisk blevet værre de seneste år. Flyforbindelser mellem Island og Kulusuk på Grønlands østkyst er ganske gode, og også til Narsarsuaq om sommeren. De fleste af Grønlands indbyggere bor på vestkysten, hvor hovedstaden Nuuk og andre af Grønlands største byer ligger. Man kan ikke sige at der er gode forbindelser til Grønland, når forbindelserne med vestkysten og størstedelen af befolkningen ikke er gode.
- Det er forfærdelig dyrt at flyve fra Island til Nuuk, for ikke at snakke om fra Færøerne til Nuuk. Det er f.eks. meget dyrere at flyve fra Island til Nuuk end fra Island til Beijing i Kina, selv om Grønland er Islands nærmeste nabo.
- Der er acceptable flyforbindelser mellem Island og Færøerne, men en tredje ugentlige tur vil forbedre kontakten. Norrønas sejlads er et nyt tillæg til flyforbindelserne.
- Ingen andre steder i Vesteuropa er der så omfattende restriktioner mht. flyvning som på Grønland og Færøerne. Dette har været en hindring for udviklingen i flyforbindelser og reduktion i billetpriser. Islands medlemsskab i EØS førte til væsentlig øget frihed i flyvning til og fra Island.
- Der er stor interesse for direkte internationale flyforbindelser fra Nuuk, Akureyri og endda Egilsstaðir.
- Der er stor interesse for fortsatte direkte internationale flyforbindelser fra Sydgrønland, men der har været store problemer med ruter til både Keflavík og København.
- Internationale flyvninger fra Færøerne og Grønland er for det meste begrænset til Danmark, mens situationen er en helt anden i Island. Der er ingen førende rute i internationale flyvninger fra Island.
- Man spår et stadigt voksende antal flypassagerer til Island i løbet af de næste ti år. Prognoserne går på at i 2013 vil antallet af passagerer til Island være omkring 1,3 millioner, mens der var godt 600.000 i 2003. Omkring halvdelen af disse passagerer bliver udenlandske turister.
- Prognosen bygger på tilsvarende udvikling i antallet af passagerer til Færøerne, på den betingelse, at de økonomiske forhold der er nogenlunde stabile.
- De største muligheder ses i at øge antallet af passagerer til Grønland, da der er forholdsvis færre end ellers i Vestnorden. Det er dog usikkert om man kan øge antallet af passagerer på Grønland, da det er afhængig af modernisering af flyvningens driftsmiljø. Grønlænderne vil kunne nyde godt af voksende turisme i Island, hvis hindringerne fjernes og ellers spiller sine kort godt.
- De islandske flyselskaber udviser nogen interesse for direkte flyforbindelser mellem Reykjavik og Nuuk. Det giver muligheder for flyvning mellem de tre hovedstæder. Landingsbanen i Nuuk er kort, hvilket er en hindring for flyvningen, men hvis banen bliver forlænget vil interessen tiltage. Hvis dette sker vil man sandsynligvis straks etablere en flyrute, afhængig af om flyvningen bliver tilladt.
- I Grønland er der også stor interesse for flyforbindelser med Canada, men det er ikke sikkert at der er økonomisk grundlag for denne rute. Samarbejde mellem Island og Grønland kan være en god måde at etablere denne flyrute på. Den kunne da tjene både islændinge og andre.

7.2 Transport ad søvejen

- Det virker som om traditioner i kontakten mellem lande har stor betydning for hvordan kommunikationsmiljøet udvikler sig og transportsystemet bliver bygget op. Det faktum at Færøerne og Grønland er i rigsfællesskab med Danmark har stor indflydelse på disse landes forbindelser. København har været centrum for flyvninger til og fra disse lande, og Ålborg er centrum for transport ad søvejen til Grønland. Kontakten mellem Island og Færøerne er i stadig udvikling, og transport ad søvejen mellem disse lande arrangeres i tilknytning til sejlads mellem Island, Skandinavien og andre havne i Nordeuropa. Betydningen af søtransport mellem Island og Europa vokser på bekostning af sejlads vestpå.
- I løbet af de seneste år er udbudet af skibsruter vokset i Vestnorden. Dette gælder hovedsagelig sejlads til og fra Island og Færøerne, hvor konkurrencen er blevet betydelig. I alt fire rederier har transportruter i Vestnorden, Royal Arctic Line, Eimskip, Samskip og Smyril Line. Vi bør også medtage Skipafelagið Føroyar som sejler mellem Færøerne, Skotland og Danmark.
- Eimskip, Samskip og Royal Arctic Line tilbyder hovedsagelig containertransport på deres ruter, men Smyril Line tilbyder ro-ro transport. Skipafelagið Føroyar tilbyder varierede og fleksible fragtløsninger med flere anløbshavne end de andre rederier.
- I 2004 begyndte Norrøna med en ugentlig vintersejlads mellem Færøerne og Island. Samskip har indført en rute til Europa med anløb til Klaksvík hver fjortende dag, og rederiet har nu besluttet at øge frekvensen til en gang om ugen, i forbindelse med at et ekstra skab bliver indsat på ruten.
- Ved indsamlingen af data konstaterede forfatterne at der er stor konkurrence på søtransport. Det viser sig bl.a. i og med at de fleste transportører ikke ville angive nogen information om fragtmængder på de enkelte ruter.
- Det ser ud til at frihed i erhvervslivet er en vigtig faktor når det gælder sejlads til og fra disse lande. Der er fuld frihed i handel og transport ad søvejen i hele området, bortset fra Royal Arctic Line, som ejes af det grønlandske hjemmestyre og har koncession på transport ad søvejen til og fra landet. Aktører i transportsektoren mener at den større frihed i erhvervslivet har ført til lavere priser på transport til og fra Færøerne. Derfor må man spørge om det modsatte eventuelt kan være tilfældet i Grønland, hvor der ingen konkurrence er. Når dette vurderes skal man tænke på situationen i hvert land, f.eks. antallet af indbyggere og geografiske forhold, som er forskellige fra land til land.
- En betydelig del af Norrønas passagerer i turistsæsonen skal til Island via Færøerne. Begge lande nyder godt af denne ordning med hensyn til turismens udvikling. Her har både Island og Færøerne uden tvivl de samme interesser.
- Transportmængder ad søvejen svarer til den generelle økonomiske udvikling, og ifølge samtaler med rederiernes repræsentanter er der stor fleksibilitet med hensyn til ændringer i situationen.
- Meget tyder på at det fortsat bliver nedgang i antallet af internationale destinationer i Island. Dette skyldes bl.a. voksende effektivisering og regler om maritim sikkerhed, men en reduktion i antallet af grænsestationer for toldbehandling af skibe kan også have indflydelse på dette.
- Der spås en fortsat hård konkurrence i Færøerne, f.eks. har Samskip bestemt sig for en fordobling af antallet af sejladser på havne der.
- Ledelsen i Royal Arctic Line forventer ikke at transport mellem Grønland og de andre vestnordiske land vil stige de næste år. Man peger på at alle landene er afhængige af import fra andre lande, og at de er i nogenlunde samme båd med hensyn til eksport af fiske-produkter. De mener at hvis produktionen af forbrugsprodukter ikke øges betydeligt, vil transportmængden i Vestnorden næppe vokse nævneværdig de næste år.

- Voksende virksomhed på Østisland i forbindelse med storindustri og et nyt vandkraftværk vil have stor indflydelse på fragttransport til og fra landsdelen. Man forventer i tillæg en stor fremgang i fiskeopdræt. De islandske rederier vil deltage i denne udvikling og færingerne siger også at de ikke vil lade disse muligheder gå ubemærket forbi.
- Et af Islands største trawlerrederier er begyndt at sejle regelmæssig med sine nedfrosne fiskeprodukter på det europæiske marked. Dette har vist sig at være fordelagtigt og man spår at denne ordning vil fortsætte. Det bliver interessant at observere om flere virksomheder vælger den samme løsning.
- Samtaler med aktører i Island har vist, at der er interesse for udvidet sejlads og handel mellem Island og Grønland, ikke mindst på grund af ændrede forhold i havet mellem de to lande. Men så længe de nuværende regler om sejlads mellem disse lande gælder, er det vanskeligt at forestille sig væsentlige ændringer de næste år.

7.3 Tanker om projektet og videre undersøgelser

Under udarbejdelsen af denne rapport viste det sig tydeligt, at oplysninger om transport i Vestnorden er særdeles mangelfulde. Det forhindrer dog ikke at vi kan se nærmere på mange faktorer, for eksempel nye flyruter. Hvordan er driftsgrundlaget for nye flyruter? Hvilken destination i Canada ville være den mest fordelagtige? Man kan også trække forlængelsen af landingsbanen i Nuuk som koster mange penge frem. Er denne forlængelse nationaløkonomisk fordelagtig? Hvilken indflydelse ville dette projekt have på flyforbindelser og priser i Grønland? Ville disse ændringer give samfundsmæssige ringvirkninger på hele Grønland? Det samme spørgsmål gælder også for forlængelse af landingsbanen i Vágar på Færøerne eller muligheden for at flytte den. Som afslutning kan vi også anføre mulige ændringer af skibsruter på grund af klimatisk opvarmning. Hvilken indflydelse vil det have i Vestnorden, hvis det bliver muligt at sejle langs nordpolen mellem Stillehavet og Atlanterhavet? Vil denne mulige nye rute i fremtiden ikke ændre noget eller vil den give landene muligheder for at sælge service til fragtskibe på ruten, omlastning eller bearbejdelse af industrielt gods?

Referencer

Bøger, artikler og andet trykt materiale:

- Dagur B. Eggertsson (1999). *Steingrímur Hermannsson ævisaga II*. Reykjavik: Vaka-Helgafell.
- Faroe Islands Tourist Board. *Tourism Industry Policy*. Hentet den 12. juli 2004 av: www.tourist.fo/ew/media/Rapportir/Tourism %20Policy %20- %20ensk %20útgáva.doc
- Hanell, Tomas & Sara Ringö (2003) *West Norden and its Neighbours*. København: Nordisk Ministerråd.
- Johnston, Margaret & Dave Twynam (2004) *Contemporary Issues in the Circumpolar World 1, Module 6: tourism*. (http://www.lakeheadu.ca/~bcs/f6Tourismdt1.pdf), Thunder Bay: Lakehead University, University of the Arctic.
- Nordisk Ministerråd (2003) *Vestnorden i det nordiske samarbejde, redegørelse*. København; Nordisk Ministerråd.
- Samgönguráðuneytið (2003) *Skýrsla nefndar um flutningskostnað*. Reykjavik: Samgönguráðuneytið.
- Sigurður Helgason (2004, 29.april). En præsentation på konference hos Flugstöð Leifs Eiríkssonar, Keflavík, Ísland.
- Siv Friðleifsdóttir (2004) *Skýrsla samstarfsráðherra um störf Norrænu ráðherranefndarinnar árið* 2003. Reykjavik: Norðurlandaskrifstofa forsætisráðuneytisins.
- Smári Geirsson (2004, mars). *Austurland 2010*. En præsentation på konferencen: Stóriðja og samfélag, Akranesi, Íslandi.
- Tórshavnar havn (2004) *Port of Tórshavn*, en pamflet.

Brugte hjemmesider:

Air Greenland (2004). Se: www.airgreenland.gl
Akureyrarhöfn (2004) Se: www.port.is
Atlantic Airways (2004). Se: www.atlantic.fo/
Eimskip (2004) Se: www.eimskip.is
Faroe Islands Tourist Board (2004) Se: http://www.tourist.fo/
Ferðamálaráð Íslands (2004) Vefsíðan http://www.icetourist.is
Fjármálaráðuneytið á Íslandi (2004). Se:
http://www3.fjarmalaraduneyti.is/media/Thjodarbuskapurinn/Urthodarbuskapnum060504.pdf
Flugmálastjórn Íslands (2004). Se: www.caa.is
Flugfélag Íslands (2004). Se: www.flugfelag.is
Greenland Torism (2004) Se: http://www.greenland.com
Greenland Torism (2004) Se: www.greenland-guide.gl
Grænlenska heimastjórnin (2004) Se: www.nanoq.gl
Grønlands Lufthavnsvæsen (2004). Se: www.glv.gl/
Grønlands Statistik (2004) Se: www.statgreen.gl
Hagstofa Íslands (2004) Se: http://www.hagstofa.is
Hagstova Føroya (2004) Se: http://www.hagstova.fo/
Icelandair (2004). Se: www.icelandair.is
Keflavíkurflugvöllur (2004). Se: www.keflavikairport.com
Landsverk (2004) http://landsverk.fo/
Landsverkfræðingurinn Færeyjum (2004) Se: www.lv.fo/
Mærsk (2004). Se: www.maersk.dk
Nes skipafélag (2004) Se: http://www.heimsnet.is/iceship/skipnes.htm
Norræna ráðherranefndin, formennska Íslands 2004,. Se:
http://formennska.forsaetisraduneyti.is/
Port of Klaksvík (2004) Se: http://www.klhavn.fo/
Port of Tvøroyri (2004) Se: http://www.tvoroyri.fo/tvhavnenglish/index01a.htm
Reykjavikurhöfn (2004) Se:
http://vefnotes.bv.rvk.is/Webguard/rhofn/webguard.nsf/key2/forsida
Royal Arctic Line (2004) Se: http://www.ral.gl/indexDK.htm
Runavíkar kommuna (2004) Se: http://www.runavik.fo/
Samband islenskra Kaupskipaútgerða (2004) http://www.kaupskip.is/
Samskip (2004) Se: www.samskip.is
Siglingastofnun Íslands (2004) Se: www.sigling.is
Smyril line (2004) Se: http://www.smyril-line.fo
The Great Canadian Travel (2004). Se: www.greatcanadiantravel.com
Tórshavnar havn (2004) Se: http://harbour.olivant.fo/index.htm
Vágar Airport (2004). Se: www.slv.dk/vagar/faerosk_version/default.htm
Vest Norden Sjá heimasíðuna http://www.vestnorden.com/
VestNordisk Råd (2004) Se: http://www.vestnordisk.is/cgi-bin/WebObjects/Vestnordisk
World Facts and Figures (2004). Se: www.worldfactsandfigures.com/

Informatorer:

Anna Dagný Halldórsdóttir, Flugmálastjórn Íslands, Reykjavik
Anton Antonsson, Terra Nova Sól, Reykjavik
Magni Arge, Atlantic Airvays, Vágar
Sámal Arnoldsson, Smyril line, Tórshavn
Ásgeir Magnússon, Skrifstofa Atvinnulífsins, Akureyri
Annika Berg, Statens Luftfartsvæsen, København
Michael Binzer, Air Greenland, Nuuk
Birgir Þorgilsson, fyrrverandi ferðamálastjóri, Reykjavik
Birgir Örn Birgisson, Atlantsskip, Kópavogur

Felix Dalker, Direktoratet for Boliger og Infrastruktur, Nuuk
Marius Davidsen, Atlantic Airways, Vágar
Tommy Naes Djurhuus, Mærsk Air, Tórshavn
Flemming Drechsel, Greenland Tourism, Nuuk
Einar Hermannsson, ingeniør, Reykjavik
Einar Birgisson, Íslandsflug, Kópavogur
Elías Bj. Gíslason, Ferðamálaráð Íslands, Reykjavik
Elsa Árnadóttir, Samskip, Reykjavik
Lois Farley, The Great Canadian Travel, Kanada
Tormod Fossmark, Silversea, Bergen
Friðrik Adolfsson, Flugfélagi Íslands, Akureyri
Garðar Jóhannsson, Nesskip, Seltjarnarnesi
Gísli Héðinsson, Eimskip, Reykjavik
Grétar Mar Steinarsson, Olíudreifing, Reykjavik
Guðjón Arngrímsson, Icelandair, Reykjavik
Guðmundur Pálsson, IcelandExpress, Reykjavik
Gunnar Helgason, Markaðsstofa Austurlands, Egilsstaðir
Guttormur Ólafsson, Járnblendiverksmiðjan Grundartanga
Halldór Kristjánsson, Samgönguráðuneytið, Reykjavik
Hans Peter Hansen, Air Greenland, Nuuk
Per Hansen, Faroe Islands Tourist Board, Tórshavn
Liisi Egede Hegelund, Nuuk
Hrefna Traustadóttir, Flugmálastjórn Íslands, Reykjavik
Kim Hvistendahl, Nuup Kommunea, Nuuk
Hörður Blöndal, Akureyrarhöfn, Akureyri
Inga Birna Ragnarsdóttir, Flugfélagi Íslands, Reykjavik
Ingólfur Arnarson, Flugmálastjórn Íslands, Egilsstöðum
Ingvar Sigurðsson, Samskip, Reykjavik
Hans Martin Iversen, Coldstore and Transport Group, Sortland
Agnar Jensen, House of Industry, Tórshavn
Tórheðin Jónsveinsson Jensen, Skipafelagið Føroyar, Tórshavn
Árni Joensen, Skipafelagið Føroyar, Tórshavn
Birgit Joensen, Smyril line, Tórshavn
Jón Baldvin Pálsson, Flugmálastjórn Íslands, Reykjavik
Jónas Hallgrímsson, Smyril line, Seyðisfjörður
Jónína Guðmundsdóttir, Flugfélagið Ernir, Reykjavik
Thomas Leth Jörgensen, Air Greenland, Nuuk
Kjartan Lárusson, Markaðsskrifstofa ferðaþjónustunnar á Norðurlandi, Akureyri
Kristján Helgason, Siglingastofnun Íslands, Kópavogi
Jónsvein Lamhauge, Tórshavnar havn, Tórshavn
Linda Svanbergsdóttir, Air Atlanta, Reykjavik
Finnbogi Niclasen, Vágar Airport, Vágar
Njáll Trausti Friðbertsson, Flugmálastjórn Íslands, Akureyri
Ólafur Briem, Samband íslenskra kaupskipaútgerða, Reykjavik
Pálmi Pálsson, Nes skipafélag, Hafnarfirði
Michael Petersen, Direktoratet for Boliger og Infrastruktur, Nuuk
Pétur Óskarsson, Katla Travel, Reykjavik
John Rasmussen, Royal Arctic Line, havneavdeling, Nuuk
Thorkild Saxe, Trafikministeriet, København
Niels C. Schierbeck, Royal Arctic Line, Nuuk
Sigmar Ólafsson, Arnarflutningar, Þorlákshöfn
Sigurður Aðalsteinsson, Flugfélag Íslands, Akureyri
Egin Simonsen, Atlantic Airways, Tórshavn
Tómas J. Gestsson, Heimsferðir, Reykjavik

Trausti Tómasson, Flugmálastjórn Íslands, Keflavík
Anders U. la Cour Vahl, Greenland Tourism, Nuuk
Unnar Jónsson, Samherji, Akureyri
Úlfar Ágústsson, framkvæmdastjóri, Ísafirði
Niels Winther, Vinnumálaráðið, Tórshavn
Þórarinn K. Sófusson, Alcan, Hafnarfirði
Þórdís Björk Sigurgestsdóttir, Reykjavikurhöfn, Reykjavik

Bilag 1

Kort over nogle af de vigtigste ruter:

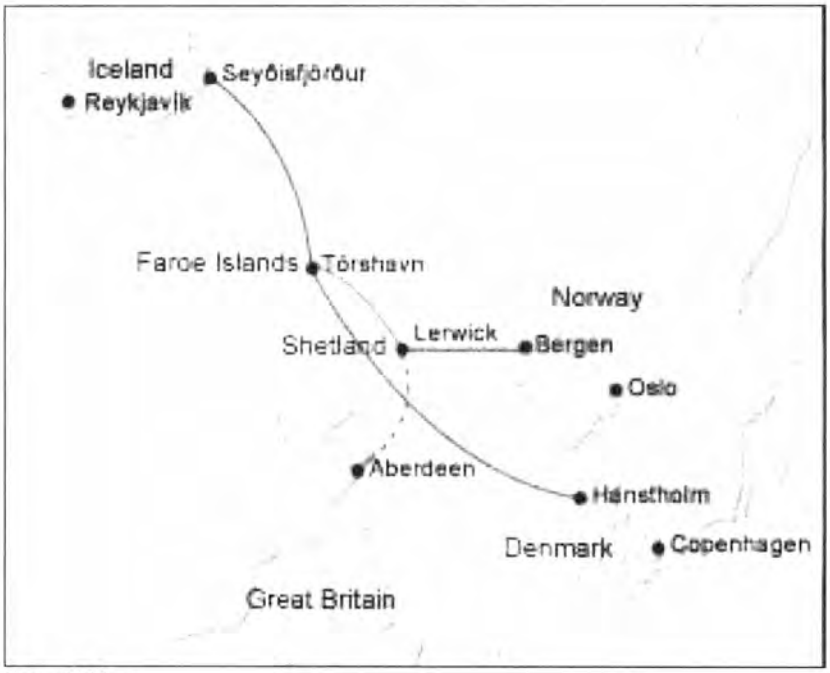

Smyril line

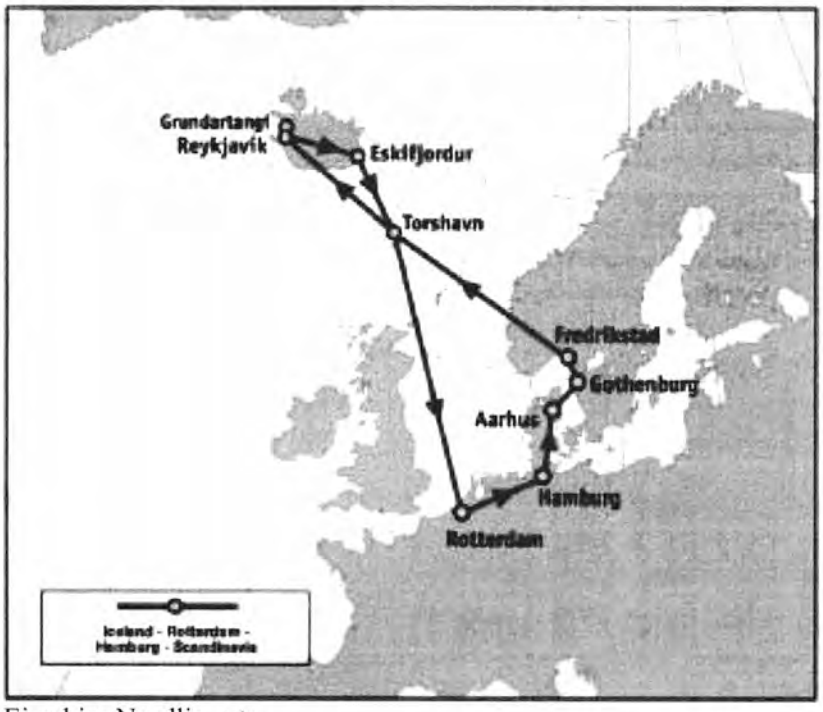

Eimskip: Nordlig rute

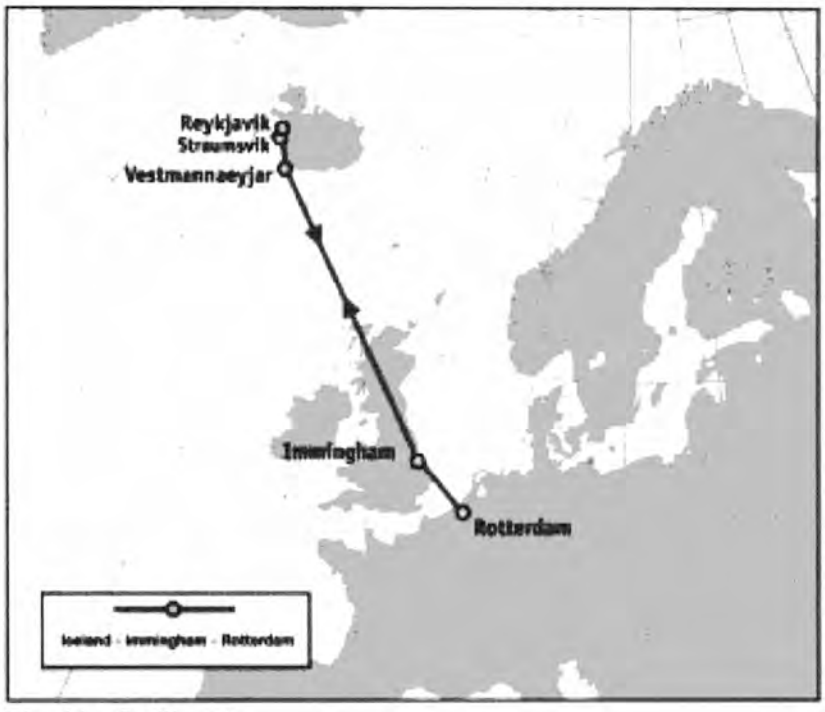

Eimskip: Sydlig rute

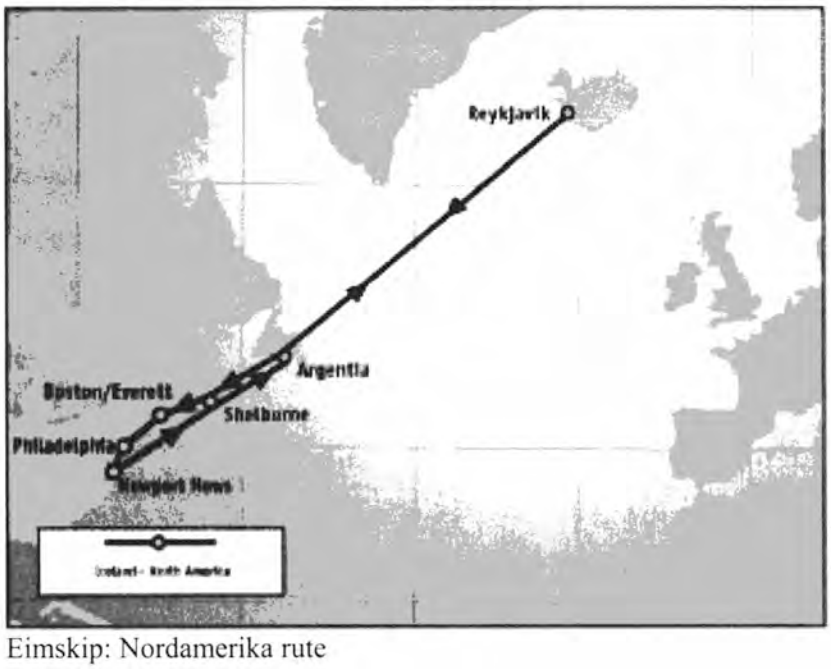

Eimskip: Nordamerika rute

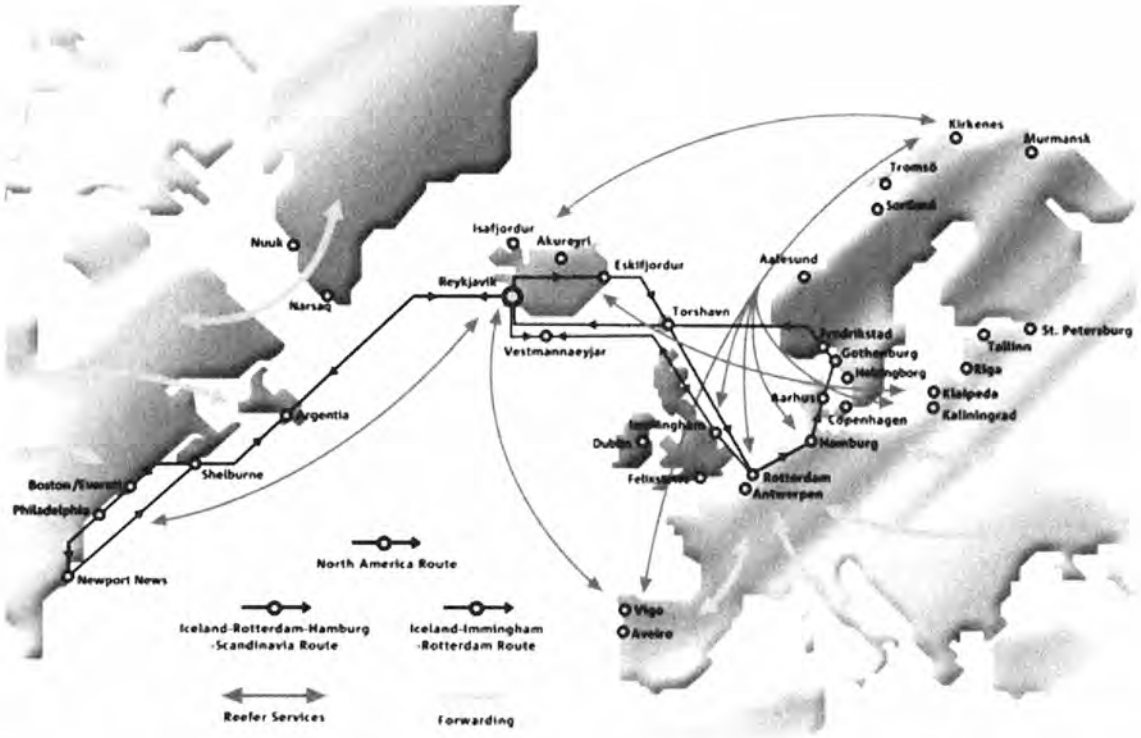

Eimskip, alle ruter

Skipafelagið Føroyar

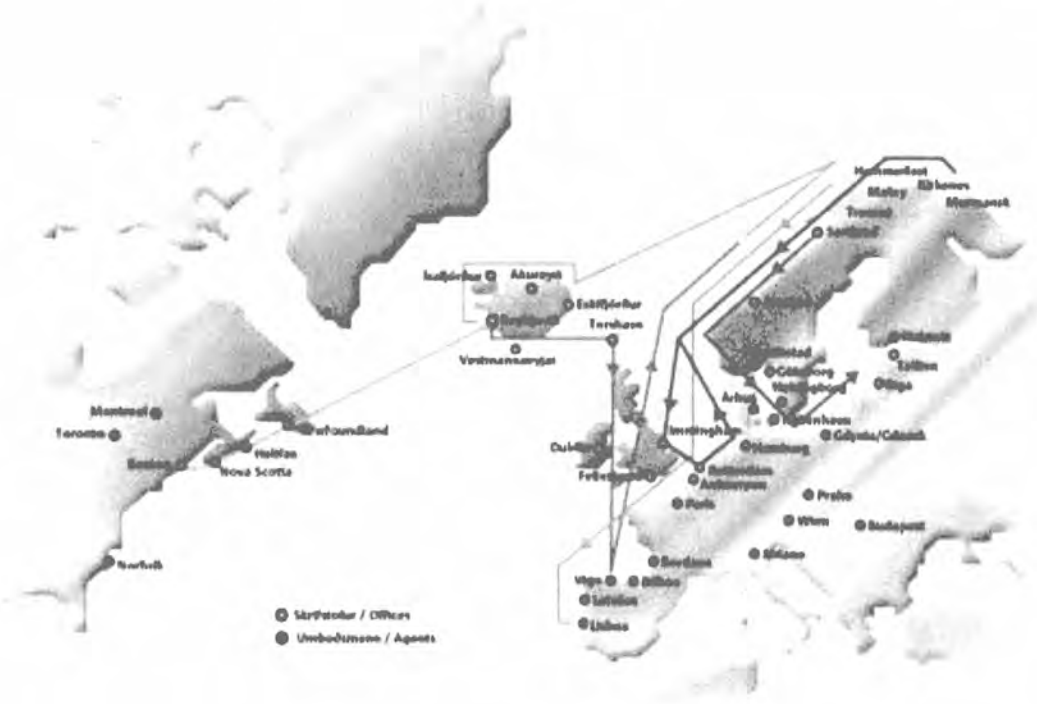

Coldstore and Transport (CTG), Eimskips datterselskab

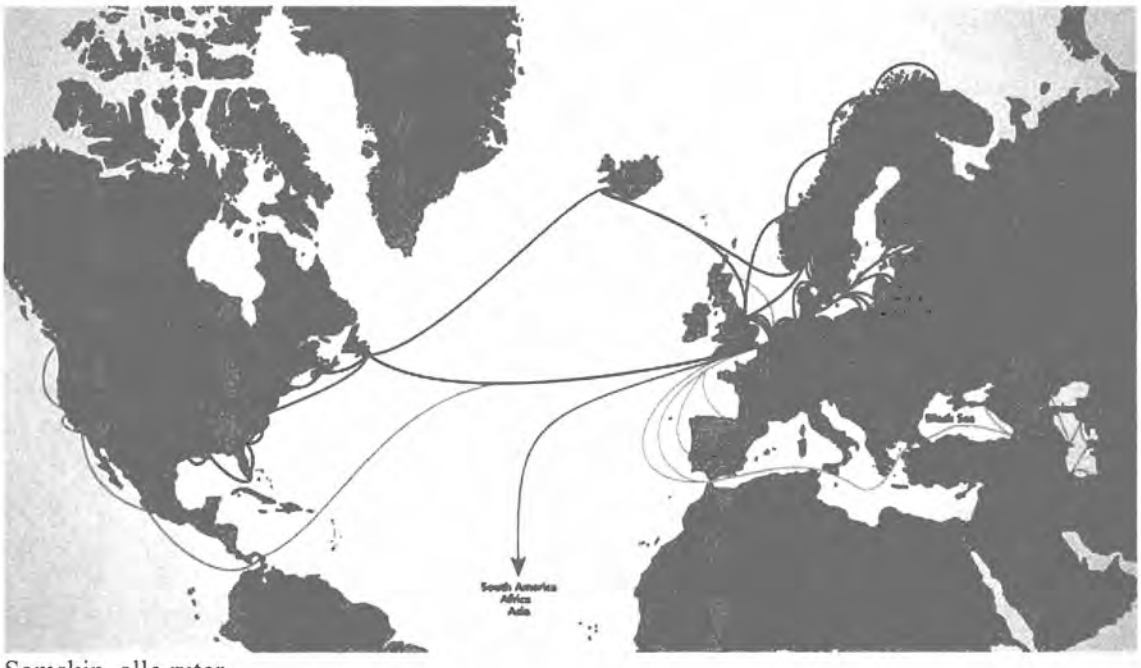

Samskip, alle ruter

Silversea, Norge

Bilag 2

Arbejdsbeskrivelse vedrørende "overordnet trafikanalyse for både fly- og skibstrafikken mellem de vestnordiske lande og uden for Vestnorden"

Baggrund:

En arbejdsgruppe under de nordiske samarbejdsministre fik til opgave at "belyse mulighederne for at øge den politiske relevans af den vestnordiske aktivitet i NMR-regi. Redegørelsen udarbejdes til brug for NSK/MR-SAM's fortsatte politiske drøftelser af problemstillingen og skal indeholde forslag til beslutning om iværksættelse af strategisk begrundede handlinger i samnordisk regi. Redegørelsen kan herunder indeholde overvejelser og forslag, som stilles til rådighed for enkelte lande/områder i Norden."

Arbejdsgruppen afgav rapport i maj 2003. I kapitel 4.2 foreslås det "at mulighederne undersøges for at der på uafhængigt fagligt grundlag gennemføres en samlet overordnet trafik- og infrastrukturanalyse for både fly- og skibstrafikken mellem landene i Vestnorden og med lande udenfor Vestnorden."

I Islands formandsskabsprogram for året 2004 i nordisk samarbejde inden for transport prioriteres denne opgave.

Formål:

Opgaven består i at foretage en samlet analyse af fly- og skibstrafik mellem de vestnordiske lande indbyrdes, såvel som mellem dem og andre lande. "Hensigten er at skabe et overgribende vurderingsgrundlag for landenes trafikansvarlige politikere."

Forudsætninger:

Opgaven gælder dels en beskrivelse/kortlægning af udviklingen inden for transport i det seneste årti, dels til en beskrivelse/kortlægning af fly- og skibstrafik mellem landene og uden for dem, sådan som situationen er i dag, tillige med en prognose om udviklingen inden for de næste ti år.

Opgaver:

1. Generel oversigt over handel mellem landene. Der skal udarbejdes en god oversigt over handel mellem landene i nordvestområdet (Færøerne, Grønland og Island). Der skal også udarbejdes en oversigt over det antal personer, der rejser mellem dem og fra dem til andre lande efter årstider.

2. Flytrafik:
2.1 Historisk oversigt. Hvordan har trafikken udviklet sig inden for det seneste årti. Der skal gives en grundig beskrivelse af flyruter, transport (passagerer, varer, post og patienttransport) mellem landene og hvilke flyselskaber der arbejdede i denne årrække, tillige med at der skal anføres de væsentligste årsager til eventuelle ændringer af enkelte flyruter. Der skal skelnes mellem ruteflyvning og anden flyvning.
2.2 Organisering af flytrafik i dag. Der skal gives en grundig beskrivelse af udbuddet af flyservice mellem de vestnordiske lande, samt mellem dem og andre lande, efter årstider. Der skal være en beskrivelse af de lufthavnsanlæg som flyselskaberne bruger, samt de lufthavne, der muligvis kan komme på tale. Der skal også i beskrivelsen findes en vurdering af, hvorvidt der er tale om tilstrækkeligt udbud med relation til behovet blandt landenes indbyggere og deres erhvervsvirksomheder, især virksomheder i turisterhvervet.
2.3 Fremtidsvisioner. Der skal udarbejdes en prognose for de næste 10 år om udviklingen inden for transport med fly. I forhold til givne forudsætninger skal der udarbejdes en prognose om udviklingen inden for transporten mellem landene indbyrdes, samt mellem dem og andre lande. Især skal driftsgrundlaget for ruteflyvning mellem de tre vestnordiske landes hovedstæder undersøges.

3. Skibstrafik.
3.1 Historisk oversigt. Hvordan har trafikken udviklet sig inden for det seneste årti. Der skal gives en grundig beskrivelse af sejlruter, transport mellem landene og hvilke skibsselskaber der arbejdede i denne årrække, tillige med at der skal anføres de væsentligste årsager til eventuelle ændringer af enkelte ruter.
3.2 Organisering skibstafik i dag. Der skal gives en grundig beskrivelse af udbuddet af transportservice til søs mellem de vestnordiske lande, samt mellem dem og andre lande, efter årstider. Der skal være en beskrivelse af de havneanlæg som de skibsselskaber bruger, der yder denne service. Der skal også i beskrivelsen findes en vurdering af, hvorvidt der er tale om tilstrækkeligt udbud med relation til behovet blandt landenes indbyggere og deres erhvervsvirksomheder.
3.3 Fremtidsvisioner. Der skal udarbejdes en prognose for de næste 10 år om udviklingen inden for transport til søs. I forhold til givne forudsætninger skal der udarbejdes en prognose om udviklingen inden for transporten til søs mellem landene indbyrdes, samt mellem dem og andre lande.

Organisation:

Opgaven er udført på anmodning fra de nordiske trafikministre og på det islandske trafikministeriums ansvar. Kontaktperson i Trafikministeriet vedrørende denne opgaver er vicedepartementschef Halldór S. Kristjánsson. Der skal ske henvendelse til entreprenører (rådgivere/eksperter) vedrørende gennemførelse af det praktiske.

Ressourcer:

Til finansiering af analysen vil der blive søgt støtte hos Nordisk Ministerråds "Ministerrådets strategiske pulje".

Tidsplan:

Projektet skal afleveres til Trafikministeriet inden udgangen af juni måned 2004. Opgaven vil ikke være afsluttet før entreprenøren har præsenteret resultaterne af opgaven på de nordiske trafikministres fællesmøde i august 2004.

Nordisk Ministerråds redegørelse. Vestnorden i det nordiske samarbejde

Denne redegørelse afgives under henvisning til

- Drøftelser, medlemsforslag og rekommandationer i Nordisk Råd
- Det islandske formandskabsprogram 2004, hvori spørgsmål om en styrkelse af nordisk samarbejde i Vestnorden og med Vestnordens naboer blev løftet frem som en prioriteret opgave i samme arbejdsår
- Samarbejdsministrenes beslutning, juni 2003, om principielt at tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger som omhandlet i redegørelsen "Vest-norden i det nordiske samarbejde", maj 2003
- Samarbejdsministrenes beslutning, december 2003, om at tage en foreløbig rapportering fra fagministerrådene til efterretning, at opfordre det tiltrædende islandske formandskab til at fremme yderligere opfølgning samt at anmode de berørte fagministerråd om ny statusredegørelse i efteråret 2004
- De nordatlantiske konferencer, som er holdt og holdes med jævne mellemrum
- De centrale bagvedliggende udtalelser, redegørelser og analyser[1]

Status

Rek. 16/2002 "Västnorden i det nordiska samarbetet" var genstand for Nordisk Ministerråds skriftlige meddelelse i tilknytning til Nordisk Råds session 2003. I fortsættelse heraf meddeles følgende om baggrund og status for Nordisk Ministerråds fokusering på Vestnorden:

Samarbejdsministrene nedsatte ultimo 2002 en fællesnordisk arbejdsgruppe med den opgave inden midten af 2003 at afgive en redegørelse om Vestnorden i det nordiske samarbejde – med særligt henblik på at forbedre styrken og den politiske relevans af pågående eller fremtidig nordisk samarbejde i Vestnorden hhv. med Vestnordens naboer. En nordisk politik for samarbejde med Vestnordens naboer har berøring også med EU-samarbejdet gennem EU:s Nordlige Dimension, et geografisk område som strækker sig i vest helt til Grønland. Dette understreges yderligere af den Nordlige Dimensions såkaldte *Arktiske Vindue*, som betegner EU's indgang til arktisk politik. Norden er også nabo til Nordamerika – i første række til Canadas østlige provinser. Andre vigtige naboområder er Nordirland, Irland samt de nordlige dele af de britiske øer.

[1] Vestnorden i det nordiske samarbejde. Redegørelse. Nordisk Ministerråd 2003
West Norden and its neighbours. Nordregio på bestilling af Nordisk Ministerråd, 2003
Meddelelse om rekommandation 16/2002 "Västnorden i det nordiska samarbetet", Nordisk Ministerråd 2003
Nordisk Råds Præsidiums betænkning over meddelelse om rekommandation 16/2002 " Västnorden i det nordiska samarbetet", hvori bl.a. siges: "...en platform for en første dialog om samarbejdets fremtidige indretning og prioriteringer mellem rådet og ministerrådet."
Samarbejdsministrenes beslutning 12.-13. juni 2003 (NSK/MR-SAM 31/2003 Rev. 1)
Samarbejdsministrenes retningslinjer for Nordisk Ministerråds fremtidige arbejde med omverdenen "Det Internationale Norden – Nordisk samarbejde i europæisk ramme", 5. september 2003

Samarbejdsministrene behandlede redegørelsen "Vest-norden i det nordiske samarbejde – redegørelse" med tilknyttet bilagsrapport "West Norden and its neighbours" i juni 2003. Redegørelsen indeholder en kortlægning af temaer, der anses for egnede elementer i fællesnordiske samarbejdsaktiviteter i Vestnorden og for samarbejde alene mellem vestnordiske parter. Temaerne drejer sig om naturressourcer, forskning, uddannelse, sundhed, næringsforhold – herunder transport, turisme, kommunikation og arbejdsmarked, forbrugerbeskyttelse, kultur samt netværkssamarbejde på alle områder. Inden for hvert tema er der peget på flere konkrete samarbejdsmuligheder. Desuden peges på indsatsområder for nordisk samarbejde med Nordens naboer i vest.

Samarbejdsministrene tilsluttede sig principielt arbejdsgruppens anbefalinger, som drejer sig om følgende hovedspørgsmål og særligt berører de nævnte ministerråd:

Tema for samarbejde	Særligt berørt ministerråd
Havmiljø og -ressourcer	- MR-Miljø og MR-Fisk/Jord/Skov
Fly- og anden transport i Vestnorden	- MR-Transport
Vestnordenfonden	- MR-SAM og MR-Regional
Nordisk Atlantsamarbejde (NORA)	- MR-Regional
Nordens Huse i Vestnorden	- MR-Kultur
Netværk og partnerskaber mellem frivilligorganisationer i Vestnorden	- MR-Kultur
Konkrete fællesnordiske samarbejdsprojekter med naboer til Vestnorden	- Fag-MR; MR-SAM m.fl.

En foreløbig statusrapport blev pr. 1. december 2003 givet til samarbejdsministrene om fremdriften i trufne beslutninger og iværksatte handlinger. Samarbejdsministrene tog den foreløbige statusrapport til efterretning og opfordrede til fortsat opfølgning under det tiltrædende islandske formandskab i 2004. I den forbindelse anmodede samarbejdsministrene om en ny statusredegørelse inden udgangen af september 2004 med henblik på at muliggøre en nærmere orientering til Nordisk Råd i efteråret 2004. Denne fremlægges hermed.

Igangværende handlinger

De igangværende samarbejdsinitiativer afspejler dels tidligere beslutninger, dels de anbefalinger, som den omtalte arbejdsgruppe afgav, og som samarbejdsministrene tilsluttede sig. En væsentlig del af initiativerne er taget med udgangspunkt i det islandske formandskabsprogram for 2004, "Nordens Ressourcer". Páll Pétursson, daværende socialminister i Island, fik af det islandske formandskab til opgave at følge denne prioritering op. Flere aktiviteter er blevet iværksat med støtte af midler fra ministerrådets pulje for strategiske initiativer (MR-SAM). Alt i alt drejer det sig primært om følgende initiativer:

Havmiljø og -ressourcer (MR-Miljø og MR-Fisk/Jord/Skov/Levnedsmidler samt MR-U)

Vestnordisk Oceanklima Forskningsprogram (VOF) har siden 2000 fungeret som et samarbejde mellem forskningsinstitutioner i Grønland, Island, Færøerne, Norge og Danmark. Programmet har financieret tre ph.d.-stipendier samt en post doc. Sammen med andre involverede i programmet har disse arbejdet med at evaluere og forbedre en model, der beskriver de fysiske ændringer i Vestnordens havområder som et grundlag for at forstå ændringer i deres levende organismer og fiskebestande. Dette arbejde har vist, at modellen er i stand til at beskrive væsentlige dele af de sidste 50 års fysiske variationer i disse havområder, hvilket har ledt til etablering af to nye forskningprojekter med deltagelse af forskere fra andre institutioner. Det ene af disse foku-

serer på torskevandring mellem Island og Grønland, mens det andet (Norwegian Iceland Sea Experiment) har til formål at beskrive ændringerne i Norske- og Islandshavet, specielt med henblik på at forstå de pelagiske fiskebestandes levevilkår. Programmet afholder en workshop den 9.-10. december 2004.

Den Nordatlantiske Havmiljøkonference er en tilbagevendende begivenhed, som ministerrådet for miljø aktivt har deltaget i, såvel når det gælder de faglige indhold af konferencerne som med finansiering. Forgængeren for disse konferencer var et kontaktseminar afholdt i Reykjavik i 1999. Den første nordatlantiske havmiljøkonference blev afholdt i Torshavn i 2001, den anden i Lerwick 2003 og den tredje planlægges afholdt i Norge i 2005. Ministerrådet for miljø planlægger ligeledes at deltage aktivt i den tredje nordatlantiske konference. Konferencen er på ministerniveau og såvel miljø- som fiskeriministrene har deltaget. Udover de nordiske lande har deltagere i konferencen kommet fra bl.a. USA, Canada, Skotland, Shetland, EU-kommissionen og FAO. Konferencen er højt prioriteret i de vestnordiske lande og er en vigtigt platform for netværk og dialog om beskyttelse af det marine miljø samt bæredygtig forvaltning af havets ressourcer.

Ocean Strategies 2004. Under det islandske formandskab blev der i juni 2004 afholdt en international havmiljøkonference. Konferencens overordnede mål var at øge kundskaber om økosystemer baseret på tilnærmelse og forvaltningsstrategier samt hvordan disse kan implementeres.

Såvel den nordatlantiske konference som den ovennævnte har bidraget til at fremme vestnordiske synspunkter og interesser i debatten om beskyttelse og forvaltning af havmiljøet og havets ressourcer. Endvidere har konferencerne bidraget til de mange igangværende internationale processer, som f.eks. EU's marine strategi, FN's Plan of Global Action, Arktisk Råds marine strategi samt opfølgning af målene fra verdenstopmødet i Johannesburg i 2002.

Den nordiske handlingsplan for beskyttelse af natur og kulturmiljø i Arktis – Grønland, Island og Svalbard 2001-2004. I de seneste fire år er der gennemført en række projekter for at følge op på handlingsplanen. Dette omfatter blandt andet effekter af trawling og bundskrabning i fiskeriet, arktisk miljøundervisning, Lokal Agenda 21 i Arktis, naturvejledere i Arktis, integration af miljøhensyn i forskning og undervisning samt miljøhensyn i turistsektoren. De sidste projekter under handlingsplanen bliver afsluttet i 2005.

Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005-2008 – Arktisk strategi. I 2004 er der udarbejdet et nyt miljøhandlingsprogram for perioden 2005-2008. Handlingsprogrammet forelægges Nordisk Råd og forventes godkendt inden udgangen af året og træder i kraft den 1. januar 2005. Som opfølgning på det igangværende arktiske arbejde og for at sikre forsat fokus på Arktis bliver der indenfor rammerne af miljøhandlingsplanen udarbejdet en særlig strategi for den nordiske miljøindsats i Arktis. Strategien vil fokusere på de vigtigste problemstillinger for Arktis som f.eks. POP'er, kviksølv og klimaændringernes påvirkning. Strategien skal stimulere til en særlig indsats i Arktis fra Nordisk Ministerråds side.

Miljøgifte og anden forurening i Vestnorden. Miljøområdet er særligt fokuseret på miljøgifte i Vestnorden, idet disse overføres med havsstrømme til de nordlige kystområder. Ministerrådet for miljø deltager derfor aktivt i det internationale arbejde omkring Stockholm-konventionen om svært nedbrydelige stoffer, i konventionen om LRTAP (Long Range Transboundary Air Pollution) samt de marine konventioner i HELCOM og OPSAR regi. I 2004 initieres et nyt projekt omkring olieforurening i det marine miljø. Projektets overordnede mål er at få et helhedsbillede over effekter på det marine økosystem på kort og lang sigt. Projektet vil involvere eksperter fra Norge og de vestnordiske lande.

Samarbejde med øvrige aktører i regionen. Ministerrådet for miljø har gennem observatørstatus i Arktisk Råd et tæt samarbejde med flere af rådets arbejdsgrupper. Miljøsektoren har således siden i begyndelsen af 1990'erne givet midler til en række arktiske projekter bl.a. under AMAP (Arctic Monitoring og Assessment Programme) og CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna).

Det nordiske fiskerisamarbejde tildeler og har gennem 1990'erne tildelt det nordatlantiske område ca. 75 % av forsknings- og udviklingsmidlerne til emner med nordatlantisk observans, hvor der udover de vestnordiske lande også indgår Kystnorge samt i begrænset omgang de nordiske landes naboer Canada, Nordvestrusland og Shetlandsøerne. Årligt er der givet støtte til ca 10-15 projekter i denne sammenhæng. Disse projekter har ikke direkte udgangspunkt i rapporten om det nordiske samarbejde i Vestnorden, men udspringer af strategien for det nordiske fiskerisamarbejde med tværfaglig kundskabsoverførsel mellem grundforskning, anvendt forskning og næringslivet. Det islandske formandsskabs initiativer, som fiskerisamarbejdet medfinansierer, omfatter bl.a. initiativer som en konference i 2004 om sikre levnedsmidler, herunder sikre fiskeprodukter. Perspektivet er at styrke nordiske interesser internationalt – i EU og andre relevante fora. Endvidere etableres en international database om fiskearters næringsindhold, miljøgifte etc.

Energispørgsmål i Vestnorden. I Göteborg 2003 besluttede ministerrådet for energi specielt at støtte indsatser for at fremme en holdbar energiforsyning i tyndt befolkede områder. Efterfølgende har man startet et nyt projekt "Muligheder for fornybare energisystemer og hydrogen i Vestnorden" med støtte fra Nordisk Ministerråds Arktiske Program. Ad hoc gruppen i denne forbindelse (Vestnorden-gruppen) består af repræsentanter fra de selvstyrende områder og de berørte nordiske lande. Kortlægningsfasen er stort set afsluttet og konkluderer, at en meget stor del af Vestnorden-områdets energiforsyning er oliebaseret. Dette gælder specielt for transportsektoren, men til dels også for varme- og elproduktionen, med undtagelse af Island. De første indledende model- og systemstudier indikerer følgende resultater. Færøerne: gode tekniske muligheder for vind/hydrogen-system. Grønland: muligheder for hydrogen-systemer kombineret med sol eller små vandkraftværker. Island: mindre interessant med hydrogensystem for varme/elproduktion på grund af den store tilgang af vand- og geotermisk energi samt eksisterende elnet. Under det islandske formandsskab blev der afholdt et hydrogenseminar som rettede sig specielt mod eksperter fra Grønland og Færøerne.

Fly- og anden transport i Vestnorden (MR-Transport):

En gennemgribende trafikanalyse omhandlende såvel fly- som skibstrafik mellem landene i Vestnorden og med lande udenfor Vestnorden er blevet gennemført efter aftale med Universitetets i Akureyris forskningsinstitut RHA (Rannsóknastofnun Háskólans á Akureyri). Analysen blev præsenteret for de nordiske transportministre i august 2004. Den viste, at der ikke findes megen handel mellem Island, Grønland og Færøerne, da de i høj grad eksporterer den samme type produkter. Der er mest kontakt mellem Færøerne og Island, og trafikken mellem disse lande er i nogen vækst. Der er mange restriktioner på flytrafikken til Grønland, hvilket hæmmer udviklingen, især indenfor turisme. På søtransportområdet er der stor stigning og betydelig konkurrence i transporten mellem Færøerne og Island. Ministrene tog analysen til efterretning og det islandske formandskab pegede på, at flere af spørgsmålene kunne tages op bilateralt med Færøerne og Grønland. Nordisk Råd har vist interesse for analysen, som indgår i drøftelsen under sessionen i november 2004.

Vestnordenfonden (MR-SAM og MR-Regional):

Arbejdsgruppen om Vestnorden i det nordiske samarbejde foreslog bl.a. en undersøgelse af behov/muligheder for et *udvidet finansielt grundlag* og opgavesæt, herunder samarbejde med andre finansielle aktører samt spørgsmålet om inddragelse af en bredere kreds af deltagende parter blandt Vestnordens naboer. Med baggrund heri er Vestnordenfondens bestyrelse på nuværende tidspunkt betænkelig ved at give sig i kast med udgiftskrævende aktiviteter, der ligger uden for vedtægternes formål. Dette skal bl.a. ses i lyset af det historisk lave renteniveau og afmatning i landenes økonomier, hvilket formentligt vil resultere i forsat store hensættelser til imødegåelse af tab på udlån. Angående samarbejde med andre finansielle aktører vil Vestnordenfonden frem-

over satse på at have et tæt samarbejde med NIB på trods af store forskelle mellem de to institutioner vedrørende størrelse, geografisk beliggenhed samt projekter.

Nordisk Atlantsamarbejde – NORA (MR-Regional):

En belysning af mulighederne for at etablere en *stærkere regionalt koordinerende funktion* omkring samarbejdet i hele den Nordatlantiske region er igangsat. Embedsmandskomiteen for regionalspørgsmål besluttede i maj 2004 at få foretaget en fremadrettet analyse/evaluering af NORA. Analysen/evalueringen blev gennemført henover sommeren og præsenteret for embedsmandskomiteen i september 2004. Analysen/evalueringen skitserede tre scenarier for den fremtidige organisering af NORA. MR-Regional skal på sit møde den 1. november 2004 drøfte indretningen af NORA's fortsatte virksomhed.

Nordens Huse i Vestnorden samt andet kultursamarbejde (MR-Kultur):

Arbejdsgruppen foreslog bl.a. en belysning af mulighederne for at *Norden-husene* kan varetage en stærkere regionalt samordnende rolle inden for kunst- og kulturområdet. Ikke mindst sigtes mod at skabe grundlag for større sammenhængende initiativer, som over bestemte perioder kan omfatte hele Vestnorden.- De nordiske huse på Færøerne og i Reykjavík og Nordens Institut i Grønland (NAPA) er centrale aktører i kultursamarbejdet i Vestnorden. Opgaverne varetages dels igennem et allerede eksisterende samarbejde mellem de tre institutioner, dels igennem de tre institutioners arbejde med udvikling af netværk i og omkring Vestnorden. Der er derfor tilvejebragt et grundlag for, at husene i de kommende år vil kunne påtage sig en generelt dækkende og aktivt koordinerende rolle på kulturområdet. I forbindelse med fornyelsen af mål- og resultatkontrakterne for husene på Færøerne og i Island pr. 1. januar 2005 har EK-K besluttet, at husenes centrale rolle i det vestnordiske samarbejde skal indskrives i kontrakterne, ikke i generelle vendinger men som del af virksomhedsområderne i kontraktperioden og som et prioriteret sådan. Nordens Hus i Reykjavík har foreslået huset på Færøerne og NAPA at gøre 2006 til et satsningsår for Vestnorden med udveksling af program.

Af *konkrete projekter* kan nævnes: Nordens Hus på Færøerne er aktivt involveret i kulturudvekslinger mellem Færøerne, Island, Shetland, Orkney og Hebriderne, og huset har jævnligt møder med repræsentanter fra myndighederne på Shetland. "Fangstkultur i Vestnorden" er en udstilling produceret af de tre huse og institutter i fællesskab. Udstillingen er foreløbigt blevet vist i de vestnordiske lande og Skandinavien, men der arbejdes på at få den videre ud i verden. "Crossroads" er en multikulturel koncert med deltagelse af kunstnere bosiddende i Vestnorden, det øvrige Norden, Alaska og Sibirien. Denne koncert blev til på initiativ af NAPA og bringes nu på turne til Færøerne, Åland og Stockholm, hvor den opføres under Nordisk Råds session. NAPA står for de kulturelle indslag under The Sixth Parliamentary Conference in the Arctic Region september 2004 i Nuuk. Konferencen arrangeredes af Grønlands landsting, det danske folketing og Nordisk Råd. Nordens Hus i Reykjavík afholder i september/oktober 2004 international børne- og ungdomslitteraturfestival, bl.a. med deltagelse fra Færøerne og Canada og i 2005 planlægges et keltisk-nordisk-baltisk folkloresymposium. Derudover foregår der en lang række bilaterale arrangementer med de tre huse og institutter som arrangører.

Skole-, sprog- og uddannelsessamarbejde (MR-U og MR-Kultur):

Västnorden och Nordplus. Västnorden utgör en naturlig del av Nordplus-programmet. I programbeskrivningen anförs att särskild hänsyn tas till ansökningar med studenter, lärare och institutioner från Island, Färöarna och Grönland. I och med ansökningsomgången för läsåret 2004-2005 betraktas de tre självstyrande områdena – Färöarna, Grönland och Åland – som länder inom programmet. Det innebär att de fullt ut deltar i programmets alla aktiviteter. De självstyrande områdena kan därmed söka medel för mobilitet inom respektive riksgemenskap, vilket inte var möjligt tidigare.

Totalt medverkar Västnorden i 147 nätverk av totalt 310 aktiva Nordplus-nätverk under innevarande läsår. Dessa nätverk täcker så gott som alla ämnesområden och de flesta nätverk har beviljats medel till alla aktiviteter som Nordplus-programmet stöder; student- och lärarmobilitet, nätverksstöd, intensivkurser, gemensamma studieprogram samt andra samarbetsaktiviteter. Det övervägande flertalet av ansökningarna har registrerat en mobilitet som riktar sig från Island, Färöarna och Grönland till ett annat nordiskt land. Nätverken där Västnorden deltar har beviljats stöd till 23 intensivkurser (av totalt 57 godkända). Av dessa arrangeras tre i Västnorden (Island). Därtill har dessa nätverk beviljats stöd till fem gemensamma studieprogram (av totalt 10 godkända).

Skolsamarbetet i det nya "Nordplus junior", som gäller från och med den 1 januari 2004, ersätter de tidigare programmen Nordplus junior, Nordplus mini, Västnorden- och Nordskol-stipendieordningarna. Nordplus junior baserar sig på projektsamarbete mellan två eller flera klasser/grupper i de olika nordiska länderna. Projektarbetet integreras i den ordinarie undervisningen och förutom elev- och lärarutbyte mellan länderna, sker samarbetet via det nordiska skolnätet. Lärarutbyte mellan minst två skolor i olika länder främjas. Stöd ges också till lärare som under en period reser runt i olika skolor i ett annat land och undervisar i sitt ämne och till elevpraktik alternativt arbetsplatsförlagd utbildning i något annat nordiskt land. Bland de 294 projektansökningar som fick stöd ur programmet Nordplus junior våren 2004 gällde 51 projektansökningar ett samarbete med Västnorden.

Språksamarbetet i det nya Nordplus språk som gäller från och med den 1 januari 2004 ersätter de tidigare ordningarna Nordmål, Nordkurs och aktiviteterna inom Nordiska språkrådet. Språksamarbetet med Västnorden har omfattat nätverkssamarbete, kurser, konferenser, ordboks- och terminologiarbete, språkteknologi samt utveckling av läromedel. Bland de 41 projektansökningar som fick stöd ur programmet Nordplus språk våren 2004 gällde 11 projektansökningar samarbete med Västnorden.

Netværk og partnerskaber mellem frivilligorganisationer i Vestnorden (MR-Kultur og andre Fag-MR):

Der udarbejdes en *ny handlingsplan for kulturområdet* i Nordisk Ministerråd. I den forbindelse foretages en revision af støtteordninger, som på flere felter har betydning for NGO-samarbejde også i Vestnorden. NGO-samarbejde er imidlertid relevant indenfor de fleste ministerråds områder og søges derfor opmuntret generelt.

Ministerrådet for Konsumentfrågor har beviljat medel för nätverksbildning och samarbete mellan de västnordiska konsumentorganisationerna. I ett nyligen avslutat samarbetsprojekt har organisationerna kartlagt modeller mht. organisering af forbrugerarbejdet i de vestnordiske samfund med begrænsede økonomiske ressourcer bl.a. med henblik på forholdet mellem forbruger- og konkurrencemyndigheder (TemaNord 2004).

Styringsgruppen for børne- og ungdomskultur i Norden (BUK) og Nordisk Ungdomskomité (NUK) har støttet en lang række børne- og ungdomsprojekter i Vestnorden. Som eksempel kan nævnes Det vestnordiske Ungdomsforum, der fungerer som paraply for en lang række frivillige børne- og ungdomsorganisationer. Både BUK og NUK vil også i de kommende år give høj prioritet til ansøgninger og projekter med klar vestnordisk profil.

På *idrætsområdet* eksisterer en støtteordning for idrætssamarbejde mellem børn og unge i de vestnordiske lande. Resultaterne af denne ordning og dens fremtid er for tiden under vurdering.

Konkrete fællesnordiske samarbejdsprojekter med naboer til Vestnorden (berørte MR):

Udgangspunktet for samarbejdsinitiativet i forhold til *Vestnordens Naboer* er tofoldigt: Dels at et fællesnordisk samarbejde med naboer til Vestnorden prioriteres af Nordisk Ministerråd (MR-SAM), dels at et sådant grænseoverskridende samarbejde skal gøres til genstand for konkret prøvning baseret på beslutning i hvert enkelt fagministerråd. Det enkelte ministerråd vurderer i

hvert enkelt tilfælde, hvorvidt og i hvilken udstrækning et konkret nordisk samarbejde – formelt eller uformelt – med Vestnordens nordatlantiske, kystnære naboer er relevant, indenfor de fælles nordiske prioriteringer. I denne forbindelse bør samarbejde med Canadas østlige provinser adresseres særskilt og positivt.

Andre planlagte/gennemførte samarbejdsaktiviteter

Ett seminarium om *jämställdhet* i den Nordatlantiska regionen kommer att hållas i Akureyri, Island, den 11-13 november 2004 med överskriften "Gender, environment and social development in the West-Nordic and Arctic Areas". Som et Vestnorden-initiativ med udgangspunkt i det islandske formandskabsprogram holdtes tidligere i 2004 et seminar i Nuuk med fokus på voldsudsatte kvinder.

Samarbete om *bostadsstatistik* mellan Island, Grönland och Färöarna är under förberedelse. Samarbetet inleds formellt med ett seminarium som kommer att hållas i november 2004.

Man har för avsikt att hålla en konferens om *arbetsmiljö* i den Nordatlantiska regionen den 18-19 november 2004. Dessutom finns det planer på att hålla ett expertseminarium om *arbetsförmedling* i områden med ensidig arbetstillgång, även det i november 2004.

NORA planlægger en konference med overskriften "Nordatlantisk samarbejde i fokus", hvor man skal diskutere udviklingen af et samarbejde som også inkludere Skotland og Canadas østlige kystområder. Konferencen ventes afholdt primo 2005.

Nordiskt samarbete i Europa 2004

Rapport från Nordiska ministerrådet

Förord

Det har varit ett särskilt spännande år för Europa. EU kan få – ett konstitutionellt fördrag som skapar ordning och överskådlighet i det europeiska samarbetets regler och villkor. Med de tio nya medlemsländerna får samtidigt denna samverkan en ny dynamik.

Det nordiska samarbetet har en given plats i nordbornas föreställning om internationell samverkan. Den nordiska gemenskapen kan utnyttjas i bygget av ett starkt Europa. I det nya Europa utvecklas just nu ett nätverk av samarbetsrelationer. EU-samarbetet kräver partners med likartade intressen. De framväxande relationerna kan vara mer eller mindre permanenta och överlappar ofta varandra. Det är naturligt att ingå i flera olika samarbeten på en och samma gång. Att spela en aktiv roll i detta nätverksbyggande är en väg till större inflytande. Det etablerade nordiska samarbetet utgör ett naturligt inslag i de större EU-nätverken, säkert ofta förstärkt med de tre baltiska länderna, och även med Polen.

Viktigt är också att mindre länder på andra sätt undersöker hur deras samarbete kan göra dem mera konkurrenskraftiga inom den större europeiska samarbetsrammen. Här finns två konkreta exempel inom Nordiska ministerrådet som kan tjäna som pilotfall:

EU är ju inte bara samarbete utan också konkurrens. I samverkan kan de nordiska – och baltiska – länderna erbjuda en marknad för människor och kapital som står sig bättre i jämförelse med andra delar av Europa än vad varje land kan göra själv. Därför har man från de nordiska ländernas sida prioriterat arbetet med att ta bort gränshinder högt.

Ett annat exempel på ett konkret och regionalt men EU-relaterat samarbete visade de nordiska forskningsministrarna upp under sommaren. Då bildade man NordForsk, ett nordiskt organ med uppgift att söka förena de enskilda ländernas forskningsprioriteringar. Idén är lika enkel som angelägen: även framgångsrika forskningsländer, som de nordiska, behöver varandra för att vara riktigt attraktiva i kampen om europeiska forskningsmedel och gemensamma europeiska infrastrukturinvesteringar. Tillsammans med Nordisk InnovationsCenter kan NordForsk bilda basen i ett nordiskt rum för forskning och innovationer, vilket kan öka de nordiska ländernas konkurrens förmåga också inom EU.

Exemplen kan och bör bli flera på hur vi kan utnyttja och utveckla gamla relationer för att passa in i en ny politisk miljö i Europa. Att göra detta är en spännande utmaning och ytterst en förutsättning för Nordens välstånd och trygghet. Det är i den riktningen som de nordiska länderna måste gå.

Syftet med denna rapport är att ge en kort beskrivning av vad som har skett i det nordiska samarbetet i, och också med, Europa under det gångna året. I rapporten presenteras även samarbetet med våra grannar i EU – Estland, Lettland, Litauen – och med nordvästra Ryssland.

Rapporten har utarbetats till parlamentarikerna i Nordiska rådet men bör ha intresse också i ett vidare sammanhang. Kommentarer från Nordiska rådet och andra är varmt välkomna.

Köpenhamn i september 2004

Per Unckel
Generalsekreterare

1. Norden som en region i det utvidgade EU

1.1 Inledning

I enlighet med en rekommendation från Nordiska rådet utarbetar Nordiska ministerrådet (NMR) varje år en rapport om sina aktiviteter i ett europeiskt sammanhang. Rapporten fokuserar på aktiviteter som Nordiska ministerrådet är direkt ansvarigt för.

Årets rapport visar att Nordiska ministerrådet nu i stigande grad gör Europafrågorna till en integrerad del av verksamheten. Verksamheten präglas av nordisk samverkan inom EU/EES, en fördjupad samhörighet med de baltiska länderna, och ett fortsatt gott samarbete med nordvästra Ryssland. Samarbetet med Polen har blivit viktigare. Ministerrådet har etablerat sig som en viktig aktör inom EU:s Nordliga Dimension.

1.2 Översikt

Rapporten är indelad i tolv kapitel. *Kapitel 2* beskriver statistiken i Norden i förhållande till det övriga Europa. *Kapitel 3* redovisar Nordiska ministerrådets arbete som *implementing partner* i EU:s andra handlingsplan för den Nordliga dimensionen.

I *kapitel 4* anges ramarna för det nordiska samarbetet i ett europeiskt sammanhang och här fördjupas sådana frågor som berörts i kapitel 1. *Kapitel 3* följer upp med en uppdaterad redogörelse för det regionala samarbetet i Östersjöområdet samt för samarbetet i Barentsregionen och i Arktis.

I Kapitel 5 redovisas arbetet med revideringen av den nordiska strategin för hållbar utveckling. Den reviderade strategin föreläggs Nordiska rådet i november.

I Kapitel 6 och 7 beskrivs det nordiska samarbetet i en europeisk ram. Här behandlas också samverkan med övriga regionala organisationer i Nordeuropa.

Kapitel 8, 9 och 10 redogör närmare för samarbete med Estland, Lettland och Litauen samt nordvästra Ryssland och för processerna med att utarbeta nya riktlinjer för samarbetet. Här redovisas även generalsekreterarens uppdrag från de nordiska statsministrarna att undersöka förutsättningarna för att involvera de baltiska länderna i de nordiska institutionernas[1] samarbete.

Det nordiska samarbetet med de baltiska länderna är på väg in i en ny fas. Tio års biståndspräglat samarbete går nu över i ett samarbete mellan jämbördiga parter. Samarbetet har hög prioritet. Under sensommaren genomfördes konsultationer med de baltiska ländernas regeringar om förutsättningarna för samarbetet. Nordiska rådet föreläggs förslag till nya riktlinjer för detta samarbete vid sessionen i november i år.

När Nordiska investeringsbanken (NIB) från och med årsskiftet 2004/2005 blir en nordisk-baltisk institution, med de tre baltiska länderna som fullvärdiga medlemmar i banken, är detta ett tecken på de nordiska ländernas strävan att utveckla ett allt tätare politiskt och institutionellt samarbete med dessa länder. Nordiska ministerrådets generalsekreterare har i uppdrag av de nordiska statsministrarna att undersöka om andra nordiska institutioner kan komma ifråga för en motsvarande omvandling till gemensamma institutioner för de nordiska och baltiska länderna.

Under hösten 2004 inleds konsultationer med berörda ryska myndigheter, centralt och regionalt, om förutsättningar för ett fortsatt gott samarbete mellan Norden och nordvästra Ryssland. Nordiska rådet förlägger förslag till riktlinjerna. Riktlinjerna tas successivt i bruk redan under 2005. Se vidare kapitel 9.

Kapitel 11 fokuserar på inrättandet av ett nordiskt forsknings- och innovationsrum som syftar till att stärka Norden som en region i Europa och globalt. Här redogörs för NordForsk, ett nordiskt organ med uppgift att söka förena de enskilda ländernas forskningsprioriteringar och för Nordiskt InnovationsCenter (NICe).

Slutligen innehåller *Kapitel 12* en översikt över Nordiska ministerrådets aktiviteter med europeisk inriktning inom de olika fackministerråden under perioden 2003/2004. Nordiska ministerrådets aktiviteter omfattar näst intill alla politiska områden som återfinns i departement och

[1] Se bilagan för en förteckning över de nordiska institutionerna.

ministerier samt i den offentliga administrationen i övrigt, med undantag för utrikes- och säkerhetspolitik. Som *bilaga* återfinns en översikt över de 30 nordiska institutionerna och deras webbadresser.

2. Norden i siffror

2.1 Ekonomiska resultat

Norden är en integrerad del av Europa som genom EU-utvidgningen, fått ny stimulans. Den europeiska unionen förstärker samarbetet mellan medlemsländerna. När gränsen rivs mellan Europas stater skärps samtidigt konkurrensen. I följande avsnitt ges en överblick över Norden och Europa genom ett antal centrala nyckeltal.

2.2 Levnadsstandard, BNP-tillväxt, produktivitet, offentlig balans, arbetslöshet och sysselsättningsgrader samt prisnivå.

De nordiska länderna är bland de rikaste länderna inom EU. Diagram 1 visar skillnaden i inkomstnivå mellan de nordiska länderna och EU-genomsnittet EU-15 och EU-25. Norge är klart det rikaste landet både i nordisk och europeisk regi.

Diagram 1. Genomsnittlig inkomst per invånare i Norden mätt i förhållande till EU-15 genomsnittet. Index EU=100, BNP i PPS

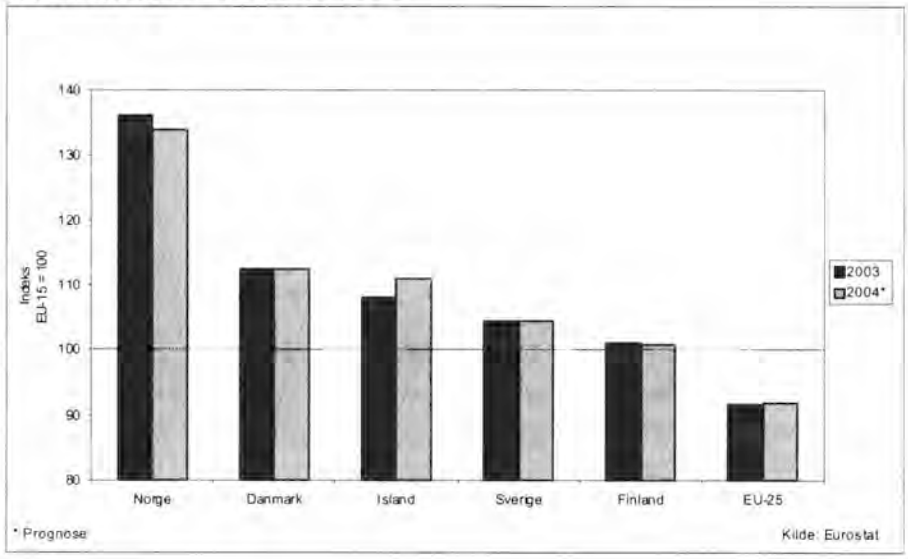

Diagram 2. BNP-tillväxt i % -konstanta priser 1995=100

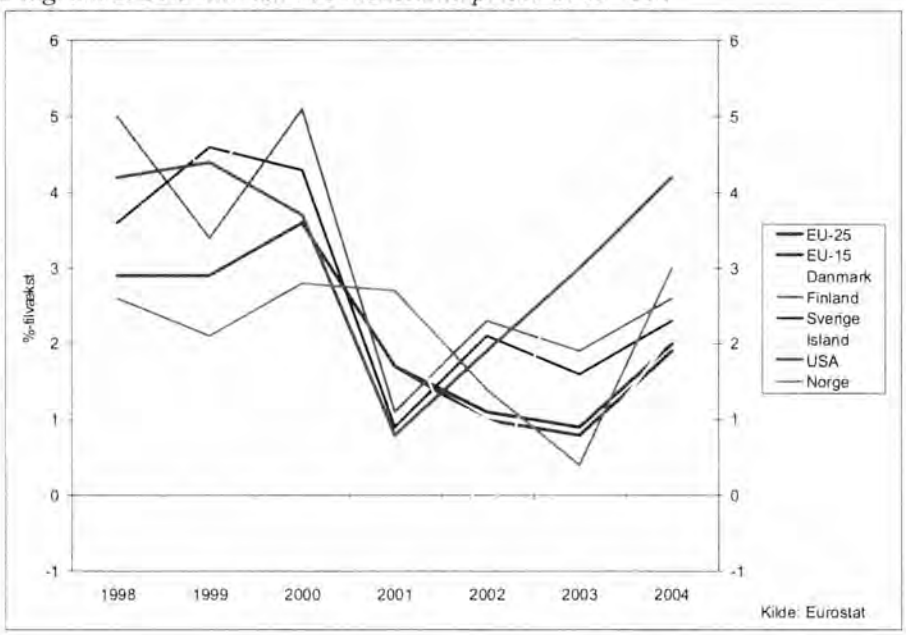

Diagram 3. Arbetsproduktivitet per sysselsatt – EU-15 = 100

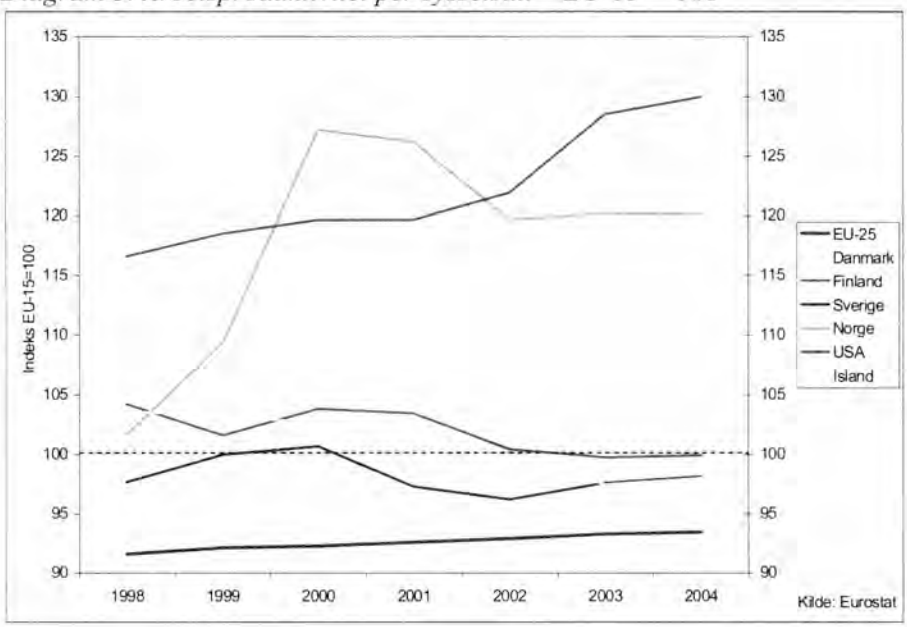

Diagram 4. Offentlig budgetbalans i % av BNP, 2002–2003

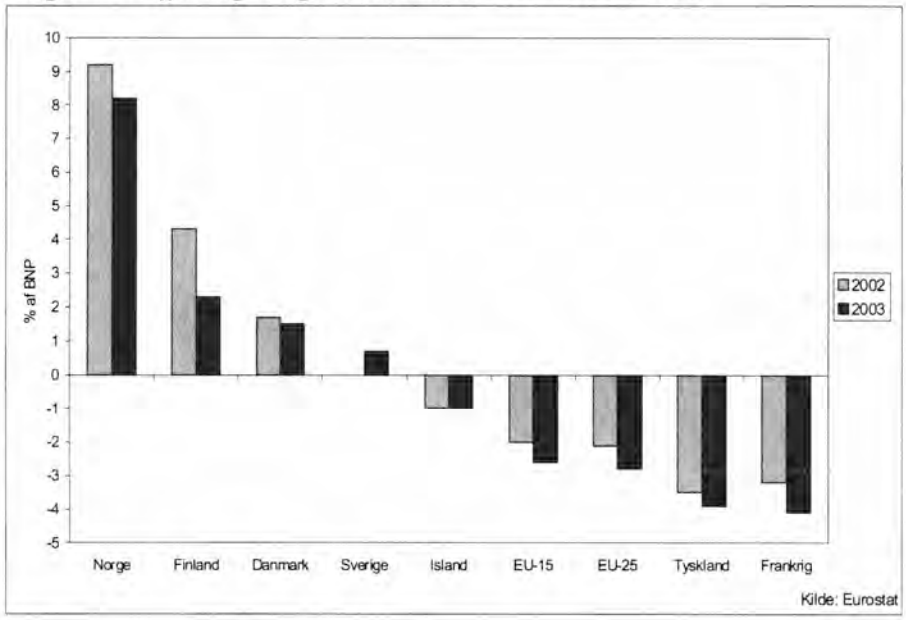

Ökningen av BNP i de nordiska länderna har under de senaste 6–7 år följt samma trend som EU-15 och EU-25 (Diagram 2).

Med hänsyn till den offentliga sektorns totala budgetbalans (Diagram 4) uppvisar de flesta nordiska länderna överskott. Norge har det klart högsta överskottet på omkring 8 procent av BNP år 2003, medan Finland, Sverige och Danmark ligger på en nivå omkring 1–2 procents överskott. Bara Island uppvisar ett underskott på ca. 1 procent av BNP. Därmed uppfyller alla de nordiska länderna EU:s budgetvillkor att underskottet på den offentliga budgetbalansen inte får överstiga 3 procent av BNP.

Diagram 5. Arbetslöshet,% av arbetsstyrkan – 2003

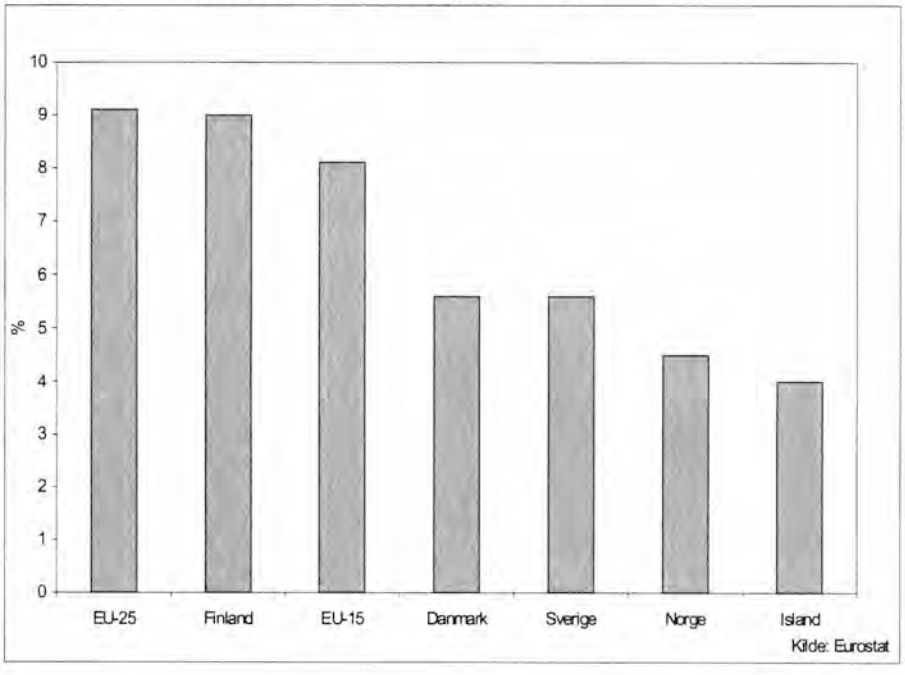

Diagram 6. Sysselsättningsgraden – 2003

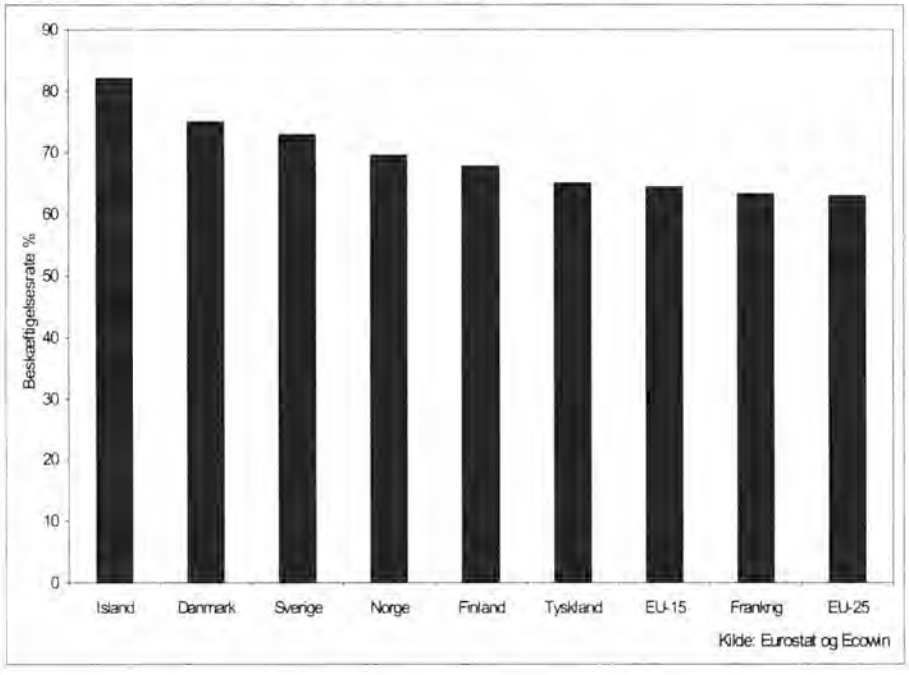

Siffrorna för arbetslöshet och sysselsättningen visar att de nordiska länderna generellt kännetecknas av låg arbetslöshet (Diagram 5) och en hög sysselsättningsgrad (Diagram 6).

Diagram 7. Jämförd prisnivå i PPS för Norden i förhållande till EU (2002) (EU15=100)

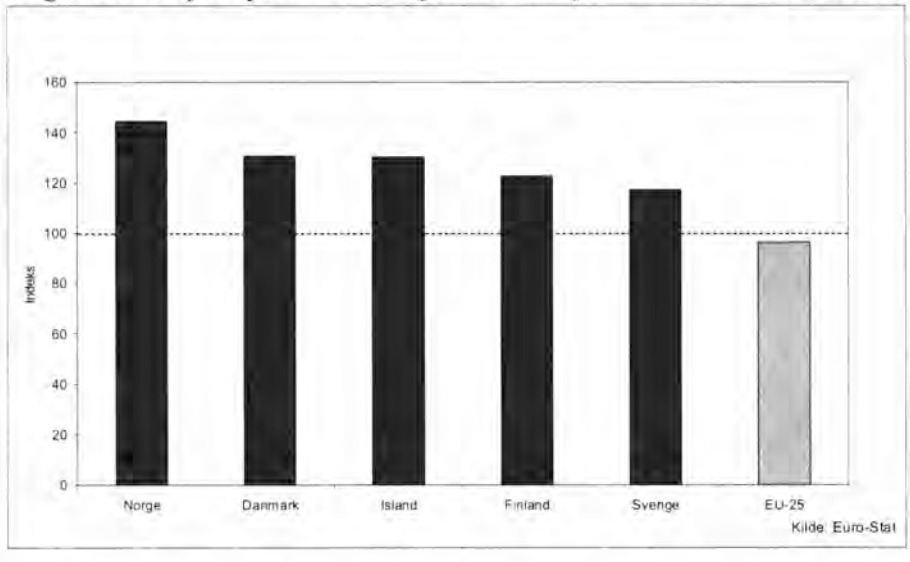

Prisindexet i diagram 7 är beräknat utifrån EU-15 genomsnittet (EU-15 = 100). Om indexet för ett lands respektive komparativa prisnivå är högre/lägre än 100 då är landet relativt dyrare/billigare jämfört med EU-genomsnittet.

Prisnivån i Norden är klart högre än genomsnittet i såväl EU-15 som EU-25. Prisindexet inkluderar indirekta skatter och avgifter (moms, gröna avgifter m.m.) och representerar därför de marknadspriser som konsumenterna står inför. De nordiska länderna har en hög skatte- och avgiftsnivå i EU, vilket avspeglas i indexet. Det är emellertid också betydlig skillnad inbördes i prisnivån mellan de nordiska länderna. Norge ligger på den klart högsta nivån i Norden. Omvänt har Sverige den lägsta totala prisnivån bland de 5 nordiska länderna.

2.3 Fertilitetsgrader, förväntad livslängd, arbetsstyrkan, genomsnittlig pensionsålder och försörjningskvoten.

Ändringar i den förväntade livslängden, arbetsstyrkans storlek, pensionsåldern m.m. har inflytande bl.a. på de offentliga förpliktelserna. Dessa parametrar kommer bl.a. att ge inblick i var de kommande årens utmaningar och behov inom EU och de nordiska länderna primärt ligger.

Diagram 8. Arbetsstyrkan, % av befolkningssiffran

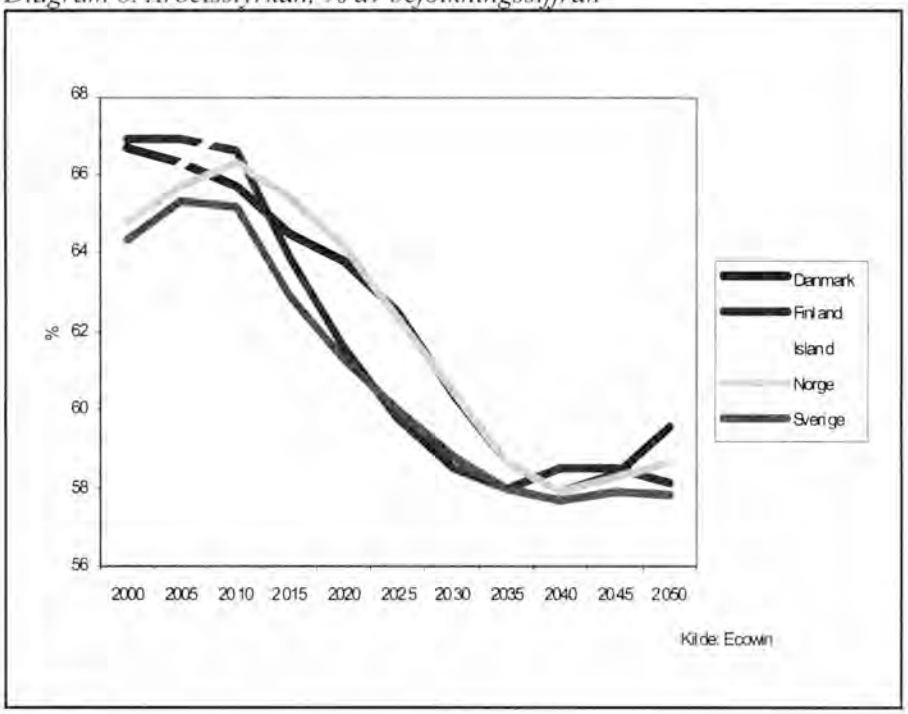

Diagram 9. Försörjningskvoten i Norden

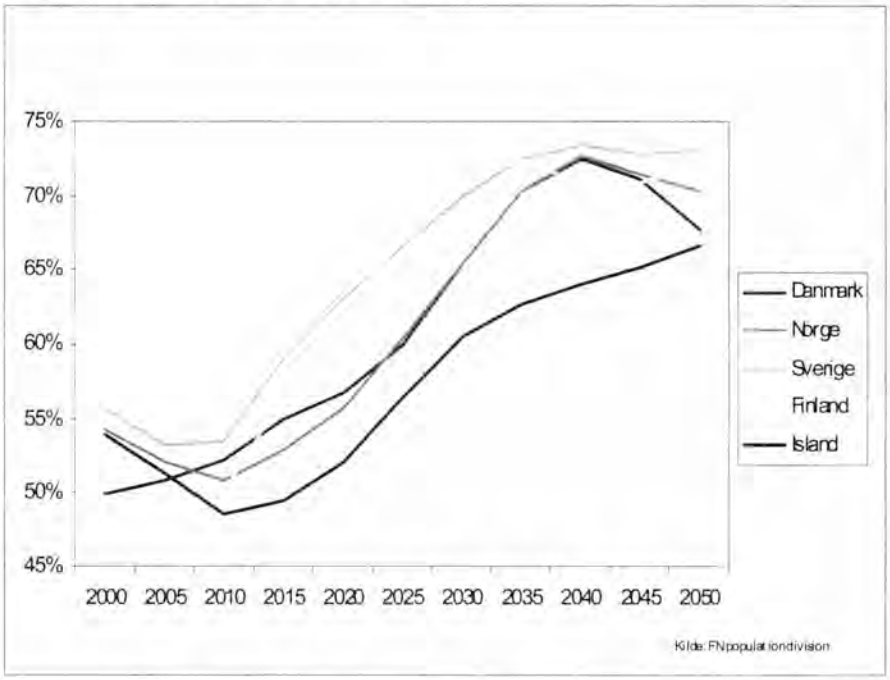

Arbetsstyrkan förväntas nå sin topp under dessa år i Danmark, Finland och Sverige. Befolkningsframskrivningarna visar att arbetsstyrkan från år 2010 måste förväntas vara fallande i alla

de nordiska länderna. I Norge och Island väntas arbetsstyrkan således att nå toppen lite senare än i resten av de nordiska länderna nämligen omkring 2010. Island skiljer ut sig då arbetsstyrkan förväntas att ske i ett lägre tempo än i resten av de nordiska länderna.

Försökskvoten visar antalet personer i åldern 0–15 plus personer i åldern 65 och över i procent av de arbetsföra i åldern 15–64. En försökskvot på 50 procent visar att det finns två personer i arbete för varje person utanför arbetsstyrkan. Det är därmed 2 för att försörja 1 person som inte har arbete.

Från omkring år 2010 väntas försökskvoten stiga från en nivå på omkring 50–60 procent till mellan 65–75 procent från år 2040. Island kommer under perioden att ha den lägsta försökskvoten medan Sverige och Finland under perioden kommer att ligga högst placerade. Utvecklingen i försökskvoten belyser således att antalet äldre kommer att stiga kraftigt jämfört med antalet personer i arbetsstyrkan.

Diagram 10. Förväntad livslängd – 2002

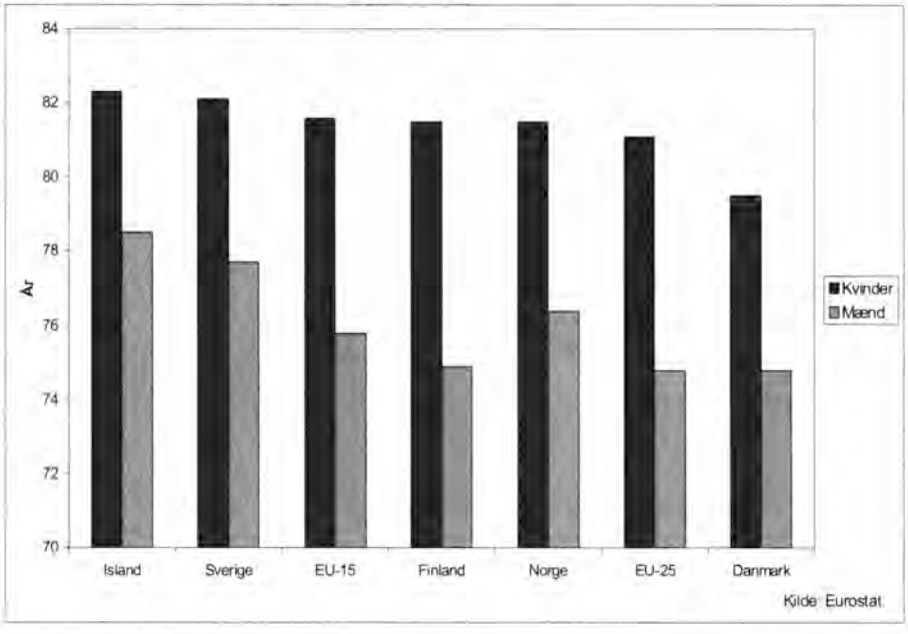

Kvinnor lever i allmänhet längre än män i de nordiska länderna. Genomsnittsåldern för kvinnor ligger generellt på samma nivå i Norden med bara Danmark som undantag. Omvänt finns det större svängningar mellan länderna med hänsyn till den genomsnittliga levnadsåldern för män, där Island ligger högst med ca. 78,5 år mot den lägsta i Danmark på ca. 74,5 år.

I absoluta siffror har den förväntade livslängden för män stigit med mellan 2 och 4 år sedan 1992. För kvinnor är denna siffra mellan 1 och 2,5 år (Diagram 10).

Diagram 11. Genomsnittlig pensionsålder – 2002

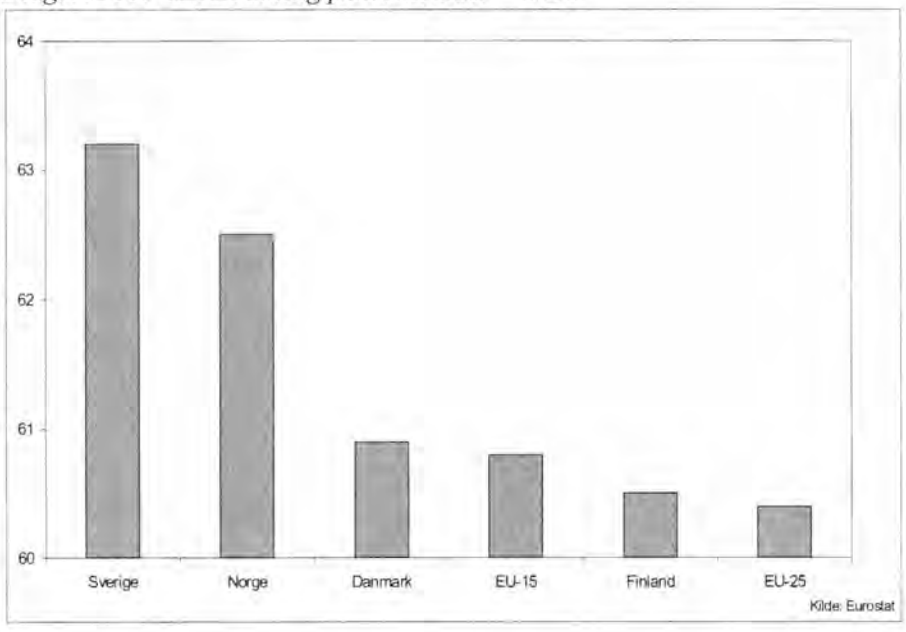

Arbetande i de nordiska länderna stannar i allmänhet kvar längre på arbetsmarknaden än arbetande i resten av Europa. Sverige ligger, bortsett från Island, högst av de nordiska länderna med en genomsnittlig pensionsålder på ca. 63 år. Finland ligger lägst med en pensionsålder på ca. 60 år. Island skiljer ut sig med en pensionsålder på närmare 70 år (Diagram 11).

Diagram 12. Totala fertilitetsgraden, levandefödda per 1000 kvinnor i åldern 15–49

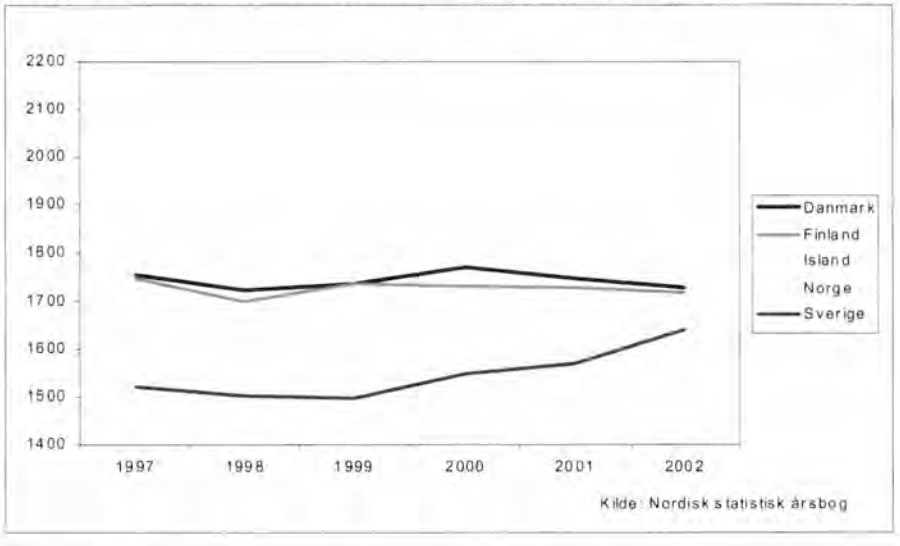

Utvecklingen i de enskilda nordiska ländernas fertilitetsgrader har varit relativt stabil. Island ligger klart högst med en fertilitetsgrad omkring 2000. I den andra ändan som det lägst rangordnade landet ligger Sverige med en fertilitetsgrad nere på omkring 1600. De resterande nordiska länderna Danmark, Finland och Norge ligger alla på samma nivå med en fertilitetsgrad på omkring 1700–1800. Det finns inget av de nordiska länderna som ligger över 2000, vilket är värdet som sägs bibehålla befolkningstalet om man inte räknar med nettoinvandringen. En befolkningstillväxt förekommer således vid fertilitetsgrader på över 2000. Dock är det vid en positiv nettoinvandring, även om fertilitetsgraden ligger på under 2000, möjligt att den totala befolkningstillväxten är stigande (Diagram 12).

2.4 Statistiska nyckeltal

	EU-15	EU-25	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
BNP per capita, 2003, PPS, EU-15 = 100	100	92,3	112,7	101,1	107,7	136,6	104,5
BNP tilväxt i %, 1995-priser, 2003	0,8	0,9	0,5	1,9	4	0,4	1,6
Arbejdsproduktivitet per sysselsatt EU-15 = 100, 2003	100	93,3	98,9	99,7	97,4	120,2	97,6
Offentlig budgetbalans i % av BNP, 2003	-2,6	-2,8	1,5	2,3	-1	8,2	0,7
Arbetslöshet, Total, 2003	8,1	9,1	5,6	9	4	4,5	5,6
Sysselsätningsgraden, 2003	64,4	62,9	75,1	67,7	82,1	69,6	72,9
Jämförd prisnivå i PPS EU-15 = 100, 2002	100	96,4	130,7	122,7	130,5	144,7	117,3
Forventet livstid från födsel, 2002							
- Män	75,8	74,8	74,8	74,9	78,5	76,4	77,7
- Kvinnor	81,6	81,1	79,5	81,5	82,3	81,5	82,1
Genomsnittlig pensionsålder	60,8	60,4	60,9	60,5	n.a.	62,5	63,2
Total Fertilitetsgrad, 2002 levendefödda per 1000 kvinnor i åldern 15-49	n.a.	n.a.	1725	1718	1931	1784	1639

3. Den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006

3.1 Nordiska ministerrådet säkerställer de nordiska regeringarnas målsättningar

3.1.1 Rapporter

Europeiska unionens handlingsplan för Nordliga Dimensionen är unionens initiativ för att i högre grad koordinera redan befintliga program av betydelse för norra Europa, både vad gäller innehåll och finansiering.[2] Det rör sig alltså inte om ett självständigt program i egentlig mening och den saknar en egen budget. Ett lyckat genomförande förutsätter samarbete mellan EU-kommissionen och andra relevanta aktörer, och då inte enbart regeringar och myndigheter, utan även regionala organisationer och icke-statliga organisationer.[3]

Nordiska ministerrådet har en uppgift att säkerställa att målsättningar som de nordiska regeringarna gemensamt formulerar för sitt samarbete nås på bästa sätt. Ministerrådet har tagit initiativ till ett aktivt nordiskt samarbete med andra internationella organisationer, med utgångspunkt i den ansvars- och kompetensfördelning som gäller mellan organisationerna.[4] I linje med de nordiska regeringarnas uppdrag är nu ministerrådet i färd med att etablera, och vidareutveckla, samarbetsrelationer mellan de aktörer som nu genomför handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006.

Nordiska ministerrådet har publicerat två rapporter om sitt arbete med Nordliga Dimensionen:

- Submission of the Nordic Council of Ministers in preparation for the new Northern Dimension Action Plan 2004-2006, mars 2003[5]

---

[2] http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm

[3] Det geografiska området för Nordliga Dimensionen omfattar Island i väst till nordvästra Ryssland i öst. Barents och Kara hav i norr till Östersjöns södra kust. Handlingsplanen omfattar EU:s medlemsstater samt tre partnerländer, Island, Norge och Ryska Federationen.

[4] Norden – En samarbetande region, NSK/MR-SAM 55/2002 rev. 4.

[5] Rapporten finns endast på engelska.
Se http://www.norden.org/pub/velfaerd/europa/sk/ANP03-725northerndimension.asp

- Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004-2006, april 2004[6]

3.1.2 Partnerskapet som arbetsform

Ett lyckat resultat förutsätter lämpliga arbetsformer. Som kommer att framgå nedan i flera av redogörelserna för de olika politikområdena har Nordiska ministerrådet goda erfarenheter av *partnerskapet* som arbetsform när det gäller att genomföra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen. Partnerskapet för hälsa och livskvalitet, där bland andra elva EU-länder och EU-kommissionen deltar, kan tjäna som illustration. Partnerskapet omfattar områden som folkhälsa, sociala förhållanden, bekämpning av narkotika, barn och unga, jämställdhet, arbetsmiljö och andra närliggande frågor som Nordiska ministerrådet arbetar med. Ett annat exempel är energisamarbetet inom BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation) och miljöpartnerskapet NDEP.

Nordiska ministerrådet har goda erfarenheter av att vara *implementing partner* i handlingsplanen genom egna, självständiga initiativ i nordvästra Ryssland, Estland, Lettland, Litauen samt i Arktis, och från samarbetet med andra aktörer.

3.1.3 Nordiska ministerrådets initiativ redovisas på Internet

I handlingsplanen för den Nordliga Dimensionen betonar EU-kommissionen att det är viktigt att skapa ett flöde av information om initiativ och resultat. Nordiska ministerrådet välkomnar kommissionens initiativ "Northern Dimension Information System" (NDIS) där fakta om alla aktörers initiativ återges.[7] Systemet lägger grunden till såväl ett förbättrat informationsutbyte som ett effektivare samarbete mellan de relevanta aktörerna. Nordiska ministerrådet gör sina aktiviteter inom den Nordliga Dimensionen tillgängliga i NDIS.

4. Att ta bort gränshinder

4.1. Fri rörlighet och öppna gränser i Norden

Fri rörlighet och öppna gränser är avgörande för utvecklingen av våra länder och för dem som bor där. I det nordiska samarbetet prioriteras därför den uppgiften att ta bort gränshinder. När EU utvidgas och ekonomin globaliseras måste länderna i Norden kunna utveckla ett ännu tätare samarbete för att bli mer konkurrenskraftiga och vara dynamiska med en öppen och flexibel arbetsmarknad. Norden har en lång tradition ifråga om att riva gränshinder. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden upprättades 1954. Därpå följde den nordiska passunionen. I EU kom detta många år senare.

Det går inte att ta bort alla gränshinder en gång för alla. Nya hinder uppstår lätt. Den tidigare danske statsministern Poul Schlüter utnämndes år 2003 till den svenska samarbetsministerns särskilde representant i arbetet med att ta bort gränshinder i Norden. Syftet var att få bort onödiga gränshinder *mellan* de nordiska länderna. Vid Nordiska rådets session i oktober 2003 redovisade Poul Schlüter hur gränshinder för fysiska personers rörlighet i Norden skulle kunna tas bort. Arbetet byggde bl.a. på den tidigare finske samarbetsministern, ambassadören Ole Norrbacks utredning "Nordbornas rättigheter".

Förslagen fokuserade på gränshinder som rör fysiska personer som arbetar, bosätter sig eller studerar i ett annat nordiskt land än det egna. Sociala frågor, skatter, arbetsmarknad och utbildning fick särskild uppmärksamhet. De nordiska näringsministrarna tog i september 2003 initiativ till att sätta näringslivets gränshinder på dagordningen. En katalog över sådana gränshinder har nu tagits fram. Arbetet fortsätter under 2004 och det får hög prioritet i de kommande årens näringspolitiska samarbete och i det allmänna arbetet med att ta bort gränshinder i Norden.[8]

---

[6] http://www.norden.org/pub/velfaerd/europa/sk/ANP2004738.asp
[7] http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/nis/index.htm
[8] www.norden.org/grensehindringer/sk/index.asp

Det finns en klar koppling mellan det nordiska arbetet med att ta bort gränshinder och EU:s inre marknad, då Norden för den inre marknaden ett steg längre och visar vägen. Genom ett gemensamt genomförande av EU:s rättsakter, gemensamma lägesanalyser, uppdateringar av nordiska avtal och konventioner, god information till medborgarna och andra liknande initiativ skapar det nordiska samarbetet en "inre" inre marknad i Norden.

4.2. Hallå Norden

Hallå Norden är Nordiska ministerrådets informationstjänst för privatpersoner som rör sig mellan de nordiska länderna och som på ett eller annat sätt får problem i byråkratin. Hallå Norden hjälper till med information för personer som vill arbeta, studera, söka arbete eller bosätta sig i ett annat nordiskt land.

För att skapa bättre informationsmöjligheter för nordbor bygger Hallå Norden upp ett tätare samarbete med de bilaterala informationstjänsterna och gränskommittéerna i Norden. Ett Gränspolitiskt forum är under utveckling. Detta forum skall skapa ett formaliserat nätverk mellan specialister på olika områden för att lättare kunna erbjuda privatpersoner kvalificerad rådgivning samt för att samverka mot olika gränsbarriärer. Hallå Nordens webbportal[9] skall fungera som nätverkets paraply med bl.a. information om övriga informationstjänster och gränskommittéer.

5. Hållbar utveckling

Under de senaste åren har det hänt mycket såväl internationellt som regionalt och lokalt beträffande hållbar utveckling, vilket fortfarande är en omfattande utmaning. Nordiska ministerrådet har arbetat för att främja och implementera den nordiska strategin "Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden", vilken antogs av de nordiska statsministrarna och trädde i kraft den 1 januari 2001. Strategin[10] innehåller de nordiska ländernas långsiktiga mål för hållbar utveckling till år 2020 tillsammans med de mål och åtgärder som är nödvändiga under perioden 2001-2004 för att uppnå dessa långsiktiga mål för en rad fackministerråd och handlingsområden.

Länderna följer aktivt upp strategin och Nordiska ministerrådet har startat handlingsprogram och projekt för uppfyllande av mål och insatser. Projekt beträffande tvärsektoriella förhållanden har utvecklats och implementerats.

I förlängningen av att Nordiska ministerrådets strategi skickades som ett bidrag till EU:s vårtoppmöte 2002 i Barcelona har den nordiska strategin blivit en inspirationskälla för den vidare utvecklingen av EU:s strategi beträffande hållbar utveckling och integration av miljö samt hållbar utveckling av all politik inom EU.

Den nordiska strategin för hållbar utveckling kompletteras med en uppsättning indikatorer. Detta är ett led i den fortsatta insatsen för att säkerställa en positiv utveckling samt ett sätt att övervaka och mäta de antagna strategiernas implementering på. Rapporten beträffande indikatorer skickades som ett nordiskt bidrag till den löpande EU-processen och till OECD i juni 2003.

Liksom EU:s hållbarhetsstrategi är under revision så har revideringen av den nordiska strategin om hållbar utveckling startats år 2003.[11] Strategin ökar fokus på den sociala och ekonomiska dimensionen. Strategin kommer därför i högre grad än tidigare att stödja Lissabonprocessen. EU:s strategi för hållbar utveckling, som antogs i Göteborg 2001, och resultaten från världstoppmötet i Johannesburg 2002 (WSSD) avspeglas i den reviderade strategin. Således kommer man bl.a. i hög grad att fokusera på hållbar produktion och konsumtionsmönster, vilket är i linje med EU:s 10 års program för detta och målsättningarna från WSSD i Johannesburg. Strategin läggs fram för Nordiska rådet som ministerrådsförslag 2004.

---

[9] www.hallonorden.org

[10] www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk

[11] www.europa.eu.int/comm/sustainable/pages/strategy_en.htm
www.europa.eu.int/comm/sustainable/pages/review_en.htm

Under resans gång har det varit kontakt mellan Nordiska ministerrådet och EU-Kommissionen. Den reviderade strategin träder i kraft 2005.

Nordiska ministerrådet har informerat om den nuvarande strategin på internationella möten och seminarier i Europa. NMR har bland annat haft två seminarier om hållbar utveckling i januari 2003 och 2004 i Köpenhamn, ett seminarium om god förvaltning i Petrozavodsk, Ryssland i maj samt en konferens i Gdansk i november 2003. Ämnet var i fokus på konferensen "Nordens agenda, jordens agenda" i Göteborg september 2004. Aktiviteter av den här typen kommer att fortsätta.

6. Det Internationella Norden – nordiskt samarbete i europeisk ram

6.1. Samarbetsministrarnas överordnade riktlinjer

Dokumentet "Det Internationella Norden – nordiskt samarbete i europeisk ram"[12] innehåller samarbetsministrarnas överordnade riktlinjer för den successiva utvecklingen av Nordiska ministerrådets internationellt orienterade verksamhet under de närmaste åren. Detta innebär att samtliga fackministerråd har till uppgift att tillrättalägga sin politik och planering i överensstämmelse med de överordnade riktlinjerna. En väsentlig, generell utvecklingslinje tar sikte på att fördjupa både de formella och informella överläggningarna mellan de nordiska ministrarna för att stärka inflytandet i EU. Statsministrarnas samrådsmodell, vilken bl.a. är kopplad till möten i Det europeiska rådet, utgör hävstångsverkan för utveckling av samråd på flera ministerområden, några ministerråd har rotade traditioner för ganska vidsträckta samråd, medan andra har en praxis under etablering.

6.2. Det inomnordiska samarbetet

Det inomnordiska samarbetet har ständigt en internationell – framförallt europeisk – referensram, vilken utgör måttstock för insatsen. Det gäller bl.a. ansträngningarna att skapa maximal rörlighet inom Norden. Arbetet med gränshinder fortsätter och kommer att expandera via en speciell näringslivsorienterad insats utöver den insats, vilken under 2003-2004 primärt har fokuserat på individer och familjer i Norden. Den "inre marknaden" i Norden ska ligga längst framme inom den större europeiska marknaden.

En motsvarande ansträngning ligger bakom den pågående *reform av det nordiska forsknings- och innovationssamarbetet*, vilket ska stärka Nordens internationella konkurrensförmåga bl.a. genom att man kompenserar så mycket som möjligt för de nationella fackmiljöernas litenhet. Syftet är att skapa ett strategiskt, nordiskt forsknings- och innovationsrum, vilket samtidigt kan fungera som ett regionalt bidrag till EU-visionen om ett europeiskt forskningsrum. Detta kommer framöver att innebära ett tätt samarbete mellan forskning & utveckling (F&U) inom de högre läroanstalterna och den F&U som sker inom näringslivet för att exponera och utnyttja upplagda synergiverkningar. I institutionell mening är reformen förbunden med en omfattande omläggning av samnordiska forskningsinstitutioner till nationellt förankrade institutioner med nordiska aktivitetsförpliktelser. Härmed frigörs insatser och medel till ny och aktiv nordisk F&U-prioritering. Ett reformutslag som är förknippat med denna process består av etablering av en helt ny samnordisk forsknings- och innovationsinstitution NordForsk (som tar över NorFa och FPR) samtidigt som det sker en omläggning av Nordisk Industrifond/Nordtest till det nya Nordisk InnovationsCenter, NICe. Se kapitel 7.

6.3. Nordens västliga grannar

Nordiskt samarbete och Nordens västliga grannar är i stigande grad i fokus bl.a. som en följd av samarbetsministrarnas initiativ till att en samnordisk arbetsgrupp år 2003 utarbetade en särskild redogörelse om Västnorden i det nordiska samarbetet.[13] Baserat på samarbetsministrarnas prin-

[12] http://www.norden.org/pub/velfaerd/europa/sk/ANP03_750.asp
[13] http://www.norden.org/pub/ovrigt/ovrigt/sk/ANP03_732.asp

cipiella anslutning till arbetsgruppens förslag pågår en uppföljning av dessa inom ramarna för de enskilda fackministerrådens initiativ. Som ett led i strävanden att stärka det nordiska samarbetet i Västnorden inleds en tätare kontakt med Västnordens kustnära grannland. Ett exempel på detta är en ny kontakt mellan de västnordiska undervisnings- och forskningsministrarna och deras kollegor från Kanadas östliga delstater. Nordiska ministerrådet lägger fram en redogörelse om Västnorden i det nordiska samarbetet för Nordiska rådet under hösten 2004. I detta sammanhang kan även nämnas att också tätare kontakter har odlats med Storbritannien såväl på ämbetsmannanivå som med medlemmar av parlamentet.

6.4. Samarbete med andra internationella organisationer

Nordiskt samarbete med andra internationella organisationer fick en ny inriktning och prioritet genom samarbetsministrarnas antagande av den politik som anges i "Norden – En samarbetande region" (dec. 2002). I förlängningen av detta söker man ständigt utveckla samspelet med såväl EU som de regionala organisationerna Östersjörådet (CBSS), Barentsrådet (BEAC) och Arktiskt Råd (AC). Eftersträvningarna går ut på att dels säkra ömsesidig information om mål och handlingar dels att etablera konkret samarbete om projekt eller annan insats där en samverkan kan stödja överensstämmande målsättningar och utlösa synergi i utförandet. På flera sätt har Nordiska ministerrådets samarbete med andra internationella och regionala samarbetsorganisationer hittat en tyngdpunkt i en fokusering på Östersjöområdet och vidare i området för EU:s nordliga dimension. En avgörande orsak till detta måste ses i utvidgandet av EU under 2004, som har inneburit att alla länder med gränser till Östersjön, med undantag för Ryssland, nu är EU-medlemmar. Samtidigt innebär detta en intensifiering av behovet för att utvidga samarbetet med land som från öster gränsar upp till EU. Samarbetets konkreta utveckling omtalas under kapitel 3.

Tätare samarbete med Kommissionen kom också till uttryck vid samarbetsministrarnas möte i Bryssel i maj 2004. Samarbetsministrarna hade således diskussioner med bl.a. kommissionär Verheugen där fokus låg på EU:s framtida grannskapspolitik och möjligheter till ett samarbete om detta mellan EU och Nordiska ministerrådet. Nordiska ministerrådets deltagande och fortsatt intresse i Northern Dimension bekräftades också.

7. Regionalt samarbete i Östersjöområdet

7.1. CBSS

I relation till EU är Nordiska ministerrådets medverkan i formuleringen och genomförandet av EU:s andra handlingsplan 2004–2006 inom ramarna för den Nordliga Dimensionen ett viktigt exempel på ministerrådets nya och aktiva internationellt orienterade samarbetslinje. Man har särskilt redogjort för detta arbete i rapporten "Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006"[14], april 2004.

I relation till de regionala organisationerna har man försökt att prioritera möjligheterna till närmare samarbete med speciellt Östersjörådet (CBSS). Ömsesidig information och samordning har förbättrats bl.a. genom regelbundna möten mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och Östersjörådets sekretariat. På initiativ av ministerrådet är möjligheterna till ett samarbete (pilotprojekt) om genomförande av ett samfinansierat och gemensamt projekt för gränsregionalt samarbete inom det baltiska området undersökts konkret. Tills vidare fortsätter Nordiska ministerrådet sin egen insats på det gränsregionala området i samarbete med de baltiska länderna och representanter från regioner på båda sidor om EU:s östliga gräns. Östersjöområdet tas med vid regelbunden koordination.

Ett samarbete mellan Nordiska ministerrådet och CBSS samt EU har startat beträffande IT-användningen inom den Nordliga Dimensionen (Northern e-Dimension). Samarbetet baseras på en given arbetsdelning, vilken innebär att de deltagande parterna var och en står för sin del – en eller flera *action lines* – av det totala projektet. Det ska senare värderas om erfarenheterna här-

[14] http://www.norden.org/pub/velfaerd/europa/sk/ANP2004738.asp

ifrån kan utgöra inspiration för andra potentiella och gemensamma projekt. CBSS och Nordiska ministerrådet har ett gemensamt ledningsansvar för genomförandet av detta.

År 2004 har Nordiska ministerrådets kontakter med Polen intensifierats. Nordiska ministerrådets många intressen delas från polsk sida inte minst p.g.a. läget ut mot Östersjön. Detta kan utgöras av både miljömässiga aspekter och ekonomiska aspekter med hänsyn till att bidra till att Östersjöregionen fortsätter att vara en region som växer. Det isländska ordförandeskapet och Nordiska ministerrådets generalsekreterare hade mot denna bakgrund nyttiga konsultationer i Warszawa under våren. Här enades man bl.a. om att hålla ett årligt konsultationsmöte. Polen har dessutom Nordiska ministerrådets speciella intresse, eftersom Polen övertog CBSS ordförandeskapet från den 21 juni i år. Konstruktiva diskussioner har också ägt rum om ett närmare samarbete mellan Östersjörådet och Nordiska ministerrådet. Diskussioner som följs upp kontinuerligt.

7.2. Speciellt om Barentssamarbetet och det Arktiska samarbetet

Nordiska ministerrådet har en nära dialog med Barentsrådet och med det Arktiska rådet. En gemensam nämnare för projektverksamheten i Barentsregionen och Arktis är stabil utveckling. I Barentsregionen håller de regionala organisationerna varandra orienterade om projekt och samarbetsåtgärder som omfattar både de nordiska länderna och nordvästra Ryssland. Nordiska ministerrådet är observatör i Barentsrådets Regionalråd (BEARC) och bjuds regelbundet in till Barentsrådets (BEACs) CSO-möten.

Nordiska ministerrådet har formell observatörsstatus i Arktiska rådet (AC) och deltar således i AC:s SAO-möten. Nordiska ministerrådets samarbetsprogram för Arktis ligger till grund för projektverksamheten i de arktiska områdena. Det utarbetas varje år handlingsprogram, som beskriver vilka arktiska projekt som implementeras och finansieras. Dessa projekt handlar till stor del om projekt antagna av Arktiska rådet där Nordiska ministerrådet är en av flera medfinansörer.

Behovet att koordinera verksamheten bättre har varit tema i samtliga organisationer, Nordiska ministerrådet, Barentsrådet och Arktiska rådet, eftersom alla dessa i större eller mindre grad opererar inom samma geografiska område. En viktig samordnande faktor i samordnande faktor i Barentssamarbetet, det arktiska samarbetet och närområdessamarbetet är Nordic Environmental Finance Corporation (NEFCO). NEFCO har bl.a. i samarbete med AMAP bidragit till utarbetandet och uppdateringen 2003 av den lista över "Environmental Hot Spots" som legat till grund för prioriteringen av samarbetsprojekt på miljöområdet i Barents regionen.

7.3. Den Nordliga eDimensionen – om informationsteknologisk politik

Den Nordliga eDimension under EU-initiativet Den nordliga dimensionen är ett partnerskap för att stimulera samarbetet om IKT. Från den 1 januari 2005 kommer Nordiska ministerrådet att ta gemensamt ansvar för ledningen av detta samarbete med Östersjöområdet. Handlingsplanen (the Northern eDimension Action Plan, NeDAP) består av åtta fokusområden: 1: Internet and Internet Applications in Research and Development; 2: A Secure Information Infrastructure; 3: eSkills/eLearning; 4: eHealth; 5: eGovernment; 6: eIndicators; 7: eEnvironment; 8: eInclusion.

Handlingsplanen, vilken kan betecknas som ett "à la carte" samarbete, baseras på ömsesidigt politiskt intresse, fackliga prioriteringar samt finansiering. Det ska nu undersökas om samarbetet kan locka fram politiskt intressanta och välförankrade förslag med tillhörande finansiering, vilka kan konstituera samarbetet. Enstaka fokusområden bygger på ministerrådets existerande samarbete, vilket således är ordentligt förankrat, utmärkt till bredare internationellt samarbete och därför speciellt har ministerrådets intresse. Detta gäller speciellt fokusområde 1 om Internetforskning och – utveckling (Nordunet-samarbetet) samt fokusområde 6 om statistik for kunskapssamhällets utveckling.

Östersjörådets statsministrar anslöt sig till partnerskap den 21 juni 2004 på 5th Baltic Sea States Summit. Den 26 augusti 2004 anslöt sig även Nordiska ministerrådets IT-ministrar till handlingsplanen.

8. Nordiska ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen

Det nordiska samarbetet med de baltiska länderna är på väg in i en ny fas efter Estlands, Lettlands och Litauens medlemskap i EU sedan maj 2004. Detta innebär att de senaste tio årens biståndspräglade samarbete läggs om till ett samarbete mellan partner på lika villkor.

Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen har hög prioritet och en omstrukturering mot bakgrund av EU-utvidgningen är under implementering. Samarbetet med de baltiska länderna kommer att utvecklas vidare inom de områden där det kan vara till ömsesidig nytta och i detta sammanhang ingår Estland, Lettland och Litauen hela tiden mer direkt i dialog om utformning av programmen. I takt med att det politiska samarbetet trappas upp och intensifieras normaliseras även samarbetet mellan nordiska och baltiska myndigheter. Större delar av samarbetet har i ökande grad fått karaktären av ett reguljärt myndighetssamarbete mellan likvärdiga aktörer som tillsammans finansierar gemensamma projekt.

Sedan sensommaren 2004 pågår konsultationer med de baltiska ländernas regeringar om förutsättningarna för samarbetet mellan de åtta länderna inför ett förslag till nya riktlinjer för Nordiska ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen efter att konsultationerna med de baltiska kommer att ske Nordiska råd inför sessionen i november varefter de nordiska samarbetsministrarna slutligen antar de nya riktlinjerna innan årsskiftet 2004/2005. Riktlinjerna tas successivt i bruk under 2005.

De nya riktlinjerna skall ses mot bakgrund av en ambition att fördjupa samarbetet, och därigenom stärka samhörigheten, mellan de åtta länderna. Riktlinjerna behandlar hur och vad det skall samarbetas om, principer för finansiering, Nordiska ministerrådets kontor i Estland, Lettland och Litauen, institutionellt samarbete samt ministerrådets förhållande till EU, Östersjörådet (CBSS) och andra aktörer i sammanhanget.

Riktlinjerna ska inte ses som en slutprodukt utan som ett steg i en pågående process med avsikt att utveckla ett djupare samarbete mellan alla åtta involverade länder.

9. Nordisk-baltiskt samarbete i institutioner

De nordiska ländernas strävan att utveckla ett ständigt tätare politiskt och institutionellt samarbete med Estland, Lettland och Litauen nådde ett viktigt mål den 11 februari 2004 med de åtta ländernas undertecknande av avtalen om de tre baltiska ländernas fullvärdiga medlemskap i den Nordiska investeringsbanken (NIB). NIB kommer därmed från årsskiftet att ändra status från att vara en nordisk till att vara en nordisk-baltisk verksamhet med de åtta länderna som ägare. Konsekvensen är att NIB framöver faller helt utanför NMR-strukturen. Det handlar om ett pilotprojekt i full skala.

I oktober 2003 gav de fem nordiska statsministrarna i Nordiska ministerrådet generalsekreteraren i uppdrag att undersöka om också andra gemensamma, nordiska institutioner kan vara lämpade för ett utvidgat nordisk-baltiskt samarbete – antingen i form av baltiskt medägarskap eller i olika former för närmare specificerade partnerskap där de baltiska länderna får tillgång till att dra nytta av vissa samnordiska institutioners aktivitet och fackliga service

Generalsekreteraren lämnade en tillfällig statusrapport på sin utredning till statsministrarna i augusti 2004. Det förväntas att generalsekreteraren efter konsultationer med Estland, Lettland och Litauen lägger fram en ny rapport för de nordiska statsministrarna i samband med deras möte vid Nordiska rådets session i november 2004.

10. Nordiska ministerrådets samarbete med nordvästra Ryssland

En ökning av närområdessamarbetet med nordvästra Ryssland påbörjades 2002 och kommer att föras vidare. Detta omfattar inte bara Nordiska ministerrådet direkt, utan även de nordiska institutioner som har samarbete med närområdena. För att fånga upp det ökade engagemanget gentemot nordvästra Ryssland försöker man få till ett utbyte av erfarenheter mellan Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland baserat på de erfarenheter som balterna har med utsträckt samarbete med Norden. De existerande nätverken utvecklas och fördjupas både med NGO och

med myndigheter på olika nivåer. Politiska förhandlingar om öppnandet av ett kontor i Kaliningrad har pågått sedan 1999, men ett accepterande från de ryska centralmyndigheterna lär fortsätta att vänta på sig.

Det nordiska samarbetet med nordvästra Ryssland förväntas utveckla sig vidare med den anpassning som blir nödvändig bl.a. till följd av de tre baltiska ländernas EU-medlemskap. Det nuvarande närområdesprogrammet avlöses av ett samarbetsprogram, som speciellt fokuserar på Ryssland, i praktiken de områden som geografisk gränsar till EU/EÖS i öster. Detta gäller inte minst S:t Petersburg-området samt Kaliningrad.

Riktlinjerna visar på hur och vad det bör samarbetas om, den geografiska omfattningen, samarbetetsformer, Nordiska ministerrådets kontor i nordvästra Ryssland och Kaliningrad samt institutionellt samarbete.

Utgångspunkt från nordisk sida är en stark prioritering av demokratisk, rättsstatlig samhällsutveckling, öppna och mångfaldiga kontakter över gränserna samt utveckling av reglerad marknadsekonomi. Som ett centralt och tvärgående underlag ska man satsa på en hållbar utveckling med hänsyn till miljömässiga, sociala och ekonomiska frågor såsom den gemensamma, nordiska strategin eftersträvar. De viktigaste samarbetsinstrumenten är utvecklingsprogram och nätverk för erfarenhetsförmedling samt finansiering av aktivitet som har speciellt utvecklings- och spridningsvärde.

Under hösten 2004 har konsultationer inletts med berörda ryska myndigheter om förutsättningar för ett fortsatt gott samarbete mellan Norden och nordvästra Ryssland. Nordiska rådet får riktlinjerna, varefter de nordiska samarbetsministrarna väntas anta de nya riktlinjerna innan årsskiftet 2004/2005. Riktlinjerna tas successivt i bruk under 2005. Parallellt pågår ett arbete med att ta fram nya riktlinjer för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen, se ovan kap. 4.

11. Ett nordiskt forsknings- och innovationsrum

11.1. Behovet av ett forsknings- och innovationsrum i Norden

EU har under de senaste fyra åren utvecklat begreppet ett europeiskt forskningsrum – ERA (European Research Area) för att stärka samarbetet, bättre utnyttja resurserna och utbygga aktiviteterna. I ett utvidgat Europa kommer emellertid också ett regionalt forskningssamarbete att få en växande betydelse. Man kan utgå ifrån att det uppstår flera regionala samarbetsmönster.

De nordiska länderna är i ett internationellt sammanhang framstående på många områden och detta faktum borde utnyttjas bättre för att skapa synergieffekter och ökad profilering. Men trots en stor andel forskningsresultat, mätt som andel av ekonomin, är de nordiska länderna i absoluta tal globalt sett alla små. Goda resultat idag är heller inte någon garanti för fortsatt framgång när den vetenskapliga konkurrensen skärps.

Nordiska ministerrådet har därför bedömt det som nödvändigt att upprätta ett nordiskt forsknings- och innovationsrum som syftar till att stärka Norden som region i Europa och andra delar av världen.

11.2. Några exempel på framgångsrikt nordiskt samarbete

Ett exempel på framgångsrikt nordiskt samarbete är spetsforskningsenheterna Nordisk Centers of Excellence (NCoE) med syfte att skapa extra värde och kvalitet i nordisk forskning. Det är virtuella enheter, fyra enheter etablerades i 2002 för globala förändringar och tre enheter etablerades i 2004 för molekylär medicin. Max Lab vid Lunds Universitet, som alla de nordiska länderna efterhand har en del i, är ett annat exempel på ett framgångsrikt nordiskt samarbete om en infrastruktur. På samma sätt förhåller det sig på innovationsområdet. Norden kan och bör samverka närmare för att utveckla starka innovationsmiljöer. Samarbetet om Nordic Optic Telescope på Kanarieöarna kan nämnas som ytterligare ett framgångsrikt exempel på samarbete i de nordiska länderna.

Under de kommande åren kommer många forskare att gå i pension varför det måste rekryteras många fler unga forskare till universitet, forskningsmiljöer, näringslivet och till samhället

generellt. För att kunna knyta till sig och behålla framstående forskare och forskarstuderande i Norden har det under de senare år etablerats flera forskarskolor. Nordiska Forskarakademin (NorFA) har beviljat medel till Nordiska forskarskolor i samband med NCoE, globala förändringar och molekylär medicin. Dessutom har Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA) givit medel till en nordisk forskarskola inom humaniora och samhällskunskap.

11.3. Synergieffekt mellan forskning och innovation

Ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) gav i 2002 professor Gustav Björkstrand vid Åbo Akademi i uppdrag att utreda villkoren för en närmare forskningssamverkan i Norden. Han presenterade sitt förslag i vitboken "NORIA Nordisk forskning och innovation – globalt ledande genom ökat samarbete" hösten 2003. De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna ställde sig bakom visionen i Vitboken om att bygga ett forsknings- och innovationssystem med två pelare, en för forskning och en för innovation, med starka band dem emellan. MR-U har träffat beslut om att som en forskningspelare i ett nordiskt rum för forskning och innovation skapa en ny institution, kallad NordForsk.

Ministerrådet för näring (MR-N) har samtidigt satt igång ett arbete med att utarbeta en särskild innovationsstrategi för näringsområdet. En rapport "Nordisk styrka, nationell nytta och global excellence: Förslag till ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010" presenterades i maj 2004. Den i rapporten föreslagna strategin kommer att ha stor betydelse också för forskningen. Ministerrådet för näring har redan en institution, Nordisk Innovations-Center (NICe), som kan fungera som den andra pelaren, det vill säga som ett komplement och som en samarbetspartner i en ny struktur för det nordiska forskningssamarbetet. Samarbetsprogrammet fastställdes av näringsministrarna i september.

Det är viktigt att forskning och innovation nära samverkar. Det är därför angeläget att främja en tät kontakt mellan forskningsinstitutioner och forskningsbaserade näringsverksamheter mellan en ny nordisk forskningsstruktur och NICe. Forskningssamarbetet bör ta hänsyn till sin roll som ett viktigt element i näringslivets innovation och samhällets förmåga till förnyelse. Förstärkta ambitioner för att vetenskapliga och teknologiska framsteg också skall kunna omsättas i företagande och flera arbetsplatser utgör en viktig del av motiveringen för ökat nordiskt samarbete.

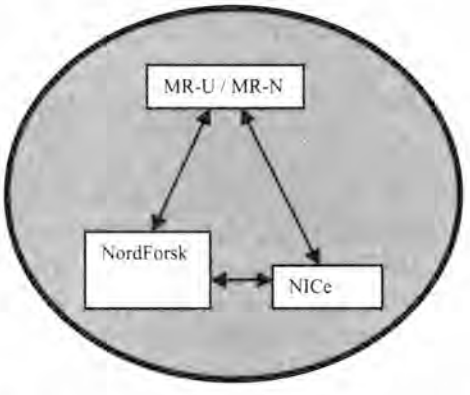

Fig: Illustration av en nordisk Triple Helix i NORIA

NordForsk skall utgöra en organisatorisk ram för att främja samverkan mellan de nordiska ländernas centrala forskningsfinansiärer. Avsikten är att definiera samarbetet utifrån nationella prioriteringar och utifrån identifierade gemensamma intressen. Grunden för alla beviljanden skall vara en excellent vetenskaplig kvalitet.

De nordiska medlen skall fungera som sådd- eller marginalfinansiering. Den totala finansieringen blir en samfinansiering med nationella och nordiska medel.

NordForsk uppgifter blir strategiska och har huvudsakligen tre funktioner: Samordningsfunktion, finansieringsfunktion samt policyfunktion. NordForsk skall tillförsäkras en betydande frihet i sina arbetsformer och insatser. NordForsk ges full självbestämmanderätt i beviljandefrågor. NordForsk skall fatta beslut om beviljande på grundlag av kvalitetsmässiga vetenskapliga värderingar.

NordForsk skall vidareföra och vidga forskningssamarbetet inte bara mellan de nordiska länderna utan också med Estland, Lettland och Litauen kanske också med nordvästra Ryssland och Polen. Nordiska ministerrådet stödjer redan idag forskarutbyte med de baltiska länderna och med nordvästra Ryssland genom programmen Nordplus Nabo och NorFA Nabo.

Den nordiska intresset för att ta med de baltiska länderna är uttalad och har tillfälligt tagits positivt upp genom en gemensam nordisk-baltisk ministerdeklaration i mars 2004 (F&U-ministrarna). Frågan är nu hur mera konkret samarbetsformer kan utvecklas med de baltiska länderna *bl.a. inom ramarna för NordForsk och NICe* samt hur detta i så fall ska läggas tillrätta.

12. Verksamheten i fackministerråden under 2003/2004

Samtliga nordiska ministerråd är engagerade i aktiviteter av olika slag och på olika nivåer som är relevanta i ett europeiskt perspektiv, både i EU och i andra sammanhang. Det kan gälla grundforskning, seminarier, nordiska förmöten inför möten i EU:s ministerråd, genomförande av EG-rätt och mycket annat. Som framgår nedan genomförs många aktiviteter i samverkan med andra internationella organisationer. Exemplen nedan ger en bred bild. Se även respektive fackministerråds sida på www.norden.org

12.1. Utbildning

12.1.1 Projektet "A School for All"

Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning har under perioden 2000–2004 samarbetat med de baltiska länderna inom ett projekt för specialundervisning – "A School for All". Målsättningen för projektet har varit att stödja kompetensutveckling på alla nivåer så att barn som behöver stöd kan få en kvalitativ undervisning inom ramen för det ordinära skolsystemet i Estland, Lettland och Litauen. Projektet har bestått av tre huvuddelar:

- *Transition:* att underlätta övergången från det ordinära skolsystemet till yrkesutbildningssystemet
- *Teacher training:* kompetensutveckling för lärare
- *Co-operation:* utvecklandet av en regional modell för samarbete inom specialundervisningen

12.1.2 Nordiskt och europeiskt yrkesutbildningssamarbete

Nordiska ministerrådet har under 2004 beslutat att ett av fokusområdena i strategin för de kommande tre åren från 2005 ska vara det nordiska yrkesutbildningssamarbetet inom ramarna för Köpenhamnsprocessen. Planerna är bl.a. att ha en konferens tillsammans med EU-kommissionen, där man bjuder in andra EU-länder att diskutera de nordiska erfarenheterna med erkännande av yrkesutbildningar över de nordiska gränserna. Utöver detta finns det även ett förslag om att inom Leonardo da Vinci-programmet skapa ett projekt om t.ex. meritöverföring tillsammans med andra europeiska länder t.ex. inom EU:s Nordliga Dimension. Dessutom har även ministrarna valt att stödja ett nätverk för de nordiska, nationella referenscentret för yrkesutbildning bl.a. med utvecklingen av Europass.

12.1.3 Vuxnas lärande

Det nordiska samarbetet om vuxnas lärande ska i enlighet med principen om livslångt lärande främja vuxnas kunskaper och kompetens som underlag för både personlig utveckling samt demokratiskt deltagande och konkurrenskraft i arbets- och samhällsliv. Bland de konkreta aktivite-

terna som stödjer principen om livslångt lärande i enlighet med Lissabon-strategin kan nämnas det nordiska arbetet med bekräftelse av realkompetensen, arbetsplatsen som inlärningsmiljö och metodutveckling knutet till flexibelt lärande/e-lärande. Arbetet med kvalitet i vuxnas lärande kan ses i förhållande till Köpenhamnsprocessen.

12.2. Kultur

12.2.1 EU:s Nordliga Dimension

Nordiska ministerrådet tog under hösten 2003 initiativ till ett samarbete kring kulturaktiviteter i den region som definieras som EU:s Nordliga Dimension. Nordiska ministerrådet har samlat sekretariaten för Arktiska rådet, Barentsrådet, Nordiska rådet, Samiskt parlamentariskt råd och Östersjörådet för att tillsammans kartlägga de regionala organisationernas kulturaktiviteter i regionen. Syftet med samarbetet mellan de regionala organisationerna är att informera om aktiviteter och erfarenheter, att identifiera samarbetsmöjligheter och att undvika överlappningar.

12.2.2 Kulturprojekt med Västbalkan

År 2003 inleddes ett samarbete med länderna på Västbalkan[15]. Projektet omfattar ca 30 delprojekt. De har planerats av de nordiska samarbetsorganen Nordiskt institut för samtidskonst (NIFCA), Nordiska Musikkommittén (NOMUS), Nordiska Museikommittén, Nordiskt center for Scenkonst (NordScen) och andra relevanta nordiska nätverk i samarbete med institutioner och individer på Västbalkan. Projekten skall vara multilaterala och omfatta deltagande från minst tre länder i Västbalkan. Projekten riktar sig till unga professionella och syftar till att bygga nätverk mellan Norden och Västbalkan.[16] Hela projektet har presenterats vid en konferens som det irländska EU ordförandeskapet arrangerade i Cork i maj för Arts Councils i Europa. För Europa och Norden är det viktigt att bygga upp samarbetsstrukturer med denna EU:s nya grannregion.

12.2.3 Nordisk designutställning på turné i Europa

Nordiska ministerrådet har tagit initiativ till en stor utställning om nordisk design. Utställningen har titeln "Scandinavian Design Beyond the Myth". Den analyserar de senaste 50 åren av design i Norden. Utställningen har under hösten 2003 visats i Berlin och under våren 2004 i Milano och Gent, varefter den nu turnerar i Tjeckien, Ungern och Lettland. Utställningen kommer till Norden 2005. Kring utställningen arrangeras seminarier om olika aspekter av design och om den nordiska designmiljöns samarbete med andra europeiska länder.[17]

12.2.4 Film och medier

Direktivet "TV utan gränser"

Den 6 januari 2003 antog EU-kommissionen sin fjärde rapport om genomförandet av direktivet om "TV utan gränser." Här beskrivs och analyseras de viktigaste saker som har hänt i samband med användandet av direktivet år 2001 och 2002. Rapporten följs av ett arbetsprogram som innehåller en lista över specifika teman som ska undersökas närmare och som under loppet av 2003 blev föremål för ett omfattande offentligt förhör i medlemsstaterna och kandidatländerna. Helt allmänt heter det i rapporten att direktivet om "TV utan gränser" har genomförts på ett tillfredsställande sätt, då medlemsstaterna har beviljat resurserna för att uppnå direktivets målsättningar. Vid nyvärderingen av direktivet kommer man i de offentliga förhören att komma in på följande frågor:

---

[15] Albanien, Bosnien- Hercegovina, Kroatien, Makedonien och Serbien och Montenegro
[16] www.balkankult.org/nb
[17] www.scandesign.org

- tillgång till begivenheter av väsentligt samhällsmässigt intresse
- främja den kulturella mångfalden och styrkan hos den europeiska programindustrins konkurrensförmåga. Kommissionen vill speciellt ta upp till behandling hur man definierar ett *europeiskt verk* och vad begreppen *producent* och *oberoende produktion* täcker
- tv-reklam, sponsorer och teleshopping. Inom detta område har Kommissionen anfört att den kommer att ta hänsyn till den roll som självregleringen ev. kan spela
- skydd av minderåriga och det offentliga ordet. I detta fall handlar det om en nyvärdering av gällande principer och mekanismer sett i ljuset av den senaste tekniska utvecklingen

Som ordförande i det nordiska kultursamarbetet 2003 inbjöd den svenska kulturministern Marita Ulvskog den 4 juni till ett möte mellan de nordiska och baltiska kulturministrarna med syfte att diskutera detta tv-direktiv. De nordiska och baltiska ministrarna diskuterade speciellt de delar av direktivet som handlar om tv-reklam och sponsorer samt möjligheten att på ett nationellt plan upprätthålla strängare lagstiftning beträffande tv-reklam och sponsorer.

12.2.5 Barn och unga

Två nordiska kommittéer/styrgrupper arbetar inom området Barn och unga: Styrgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur (BUK) och Nordisk Ungdomskommitté (NUK). Båda tog sig an europeiska förhållanden och projekt på sina möten under loppet av 2003 och kommer att fortsätta med detta under de kommande åren.

BUK återlanserade i augusti 2004 en omstrukturerad och förbättrad hemsida med information om kulturella aktiviteter för barn och unga i de nordiska länderna och i självstyrande områden, nordvästra Ryssland, Estland, Lettland och Litauen.

NUK har bl.a. till uppgift att "verka för ökad nordisk samverkan på barn- och ungdomsområdet i internationella sammanhang samt att ta tillvara den nordiska koordineringen av europeiskt ungdomsarbete". NUK har under många år arrangerat ett årligt möte där de nordiska regeringarnas ämbetsmän och ungdomsorganisationer har bjudits in för att mötas och diskutera aktuella europeiska projekt och politiska frågor. På mötet 2003 i Sigtuna i Sverige sattes fokus på samarbetsstrukturerna i Nordeuropa, dvs. Nordiska ministerrådet, Östersjösamarbetet, Barentssamarbetet och det arktiska samarbetet. Detta arbete fortsatte 2004 med ett motsvarande möte på Island.

NUK har dessutom under 2003 byggt ut sitt samarbete med ungdomssektorn i Europarådet, bl.a. genom finansiering av en kurs i utbildning av lärare i människorätt från de nordiska länderna och de självstyrande områdena Estland, Lettland och Litauen.

12.3. Miljö- och resurspolitik

12.3.1 Miljö

Det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2001–2004 är det strategiska styrinstrumentet för miljösamarbetet. Programmet täcker samarbetet inom Norden och i förhållande till EU, övriga internationella områden och organisationer samt närområdena och Arktis. Arbetet i EU är högt prioriterat och miljöministrarna har EU-frågor som en fast punkt även på den nordiska agendan. De nordiska miljöministrarna möts dessutom innan EU:s miljörådsmöten för att diskutera aktuella ämnen på agendan. De nordiska länderna har varit drivkraften för miljöarbetet inom EU och har bl.a. haft betydande inflytande på utvecklingen av EU:s miljölagstiftning och EU:s strategi för hållbar utveckling samt stärkandet av sektorintegrationen.

Aktuella ämnen 2003/2004

Av aktuella ämnen 2003 kan bl.a. nämnas EU:s marina strategi, utvärderingen av EU:s strategi för hållbar utveckling, i detta sammanhang möjliga nordiska inlägg speciellt i förhållande till hållbar konsumtion och produktion. Dessutom uppföljning av världstoppmötet i Johannesburg, handlingsplanen för miljöteknologi, EU:s kvicksilverstrategi samt klimatfrågor.

År 2003 skickade ministrarna ett brev till EU Kommissionen, där de uppmanar till en hög ambitionsnivå i EU:s framtida lagstiftning gällande användandet av bekämpningsmedel. Dessutom skrev ministrarna ett brev till EU Kommissionen och samtliga EU miljöministrar om nordiska initiativ kring EU:s kvicksilverstrategi. Vidare initierade ministrarna en utredning för att skaffa en bättre överblick av EU:s kemikalielagstiftning (REACH, Registration, Evaluation, Authorisation and Restrictions of Chemicals).

På miljöministrarnas första möte år 2004 presenterades en annan rapport "REACH – A leap forward for industry" om EU:s kemikalielagstiftning. Rapporten är utarbetad av sex nordiska miljö- och konsumentorganisationer med stöd från Nordiska ministerrådet. Undersökningen visar att nordiska tillverkare och användare av kemiska ämnen generellt sett är neutralt eller t.o.m. positivt inställda till REACH. Ett seminarium för att presentera studierna planeras vid Europaparlamentet i Bryssel den 13 oktober, dagen före miljörådet i Luxemburg.

Inom miljösektorn färdigställdes ett projekt för kartläggning av risker förbundna med de tilltagande olje- och kemikalietransporterna på Östersjön samt kuststaternas beredskap att bekämpa olyckor som förorsakar olje- eller kemikalieutsläpp. Projektet MARIS startades på samarbetsministrarnas initiativ och genomfördes i samarbete med HELCOM.

Ambitionen för de kommande åren

Utvidgningen av EU kommer att betyda nya möjligheter och utmaningar i det arbete som är inriktat mot EU och annat internationellt samarbete. Ambitionen för de kommande åren kommer att vara att upprätthålla Nordens starka inflytande på utvecklingen av EU:s miljölagstiftning. Genomförandet av EU:s 6:e miljöhandlingsprogram och de tematiska strategierna kommer i detta sammanhang att vara områden som måste prioriteras högt.

EU:s "Neighbourhood Policy" och partnerskap med den Ryska Federationen öppnar nya dimensioner för miljösamarbetet med närområdena samt för gränsöverskridande aktiviteter inklusive finansieringen av detta. Finansieringsinstitutioner som Nordic Environmental Finance Corporation (NEFCO) och Nordic Investment Bank (NIB) är här viktiga aktörer.

Exempel på Nordiska ministerrådets arbetsgruppers aktiviteter i förhållande till EU

- *EU:s ramdirektiv för vatten.* Flera av arbetsgrupperna arbetar med olika aspekter av EU:s ramdirektiv för vatten på deras respektive ansvarsområden. Här kan bl.a. nämnas analys av möjliga implikationer i planerandet av kustzonen, i detta sammanhang ev. följder för fiske- och havskulturnäringen.
- *EU:s partikeldirektiv.* Havs- och luftgruppen arbetar med harmoniseringen av arbetet med partiklar inom de nordiska länderna och närområdena med avsikten att samla nordisk kompetens för att utveckla omkostnadseffektiva strategier.
- *EU:s direktiv för handel med utsläppskvoter för växthusgaser och linkdirektivet.* Klimatgruppen arbetar med analyser och konsekvenser för energisektorn i Östersjön och i detta sammanhang samarbetet kring *Testing Ground.*
- *Miljö och ekonomi.* Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för miljö- och ekonomi arbetar med en utredning av sammanhangen mellan ekonomisk växt och miljöbelastning. Projektet fokuserar på viktiga miljöändringar och har nära koppling till arbete som parallellt genomförs internationellt bl.a. inom EU och OECD.
- *Den Europeiska Landskapskonventionen.* Arbetsgruppen för Natur, Friluftsliv och Kulturmiljö skapar nu ett underlag för det nordiska samarbetet med hänsyn till en gemensam insats för landskapets mångfald och kvalitet samt bidrar dessutom till att följa upp den europeiska landskapskonventionen.
- *EU:s kemikalielagstiftning REACH.* Kemikaliegruppen har flera initiativ på gång beträffande den nya kemikalielagstiftningen. Arbetet fokuserar på att betona nordiska aspekter med utgångspunkt i försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen. Arbetet omfattar riskvärdering, riskhantering, klassificering för miljö- och sundhetseffekter samt kontroll.
- *EU:s kvicksilverstrategi.* Kemikaliegruppen arrangerade en workshop i Bryssel i mars 2004 med syfte att aktivt påverka Kommissionens kvicksilverstrategi.

- *Integrerad produktpolitik (IPP).* Den tvärsektoriella arbetsgruppen mellan miljö-, näring-, och konsumentområdena (NMRIPP) arbetar med hållbar konsumtion och produktion i linje med EU:s meddelande om integrerad produktpolitik. Gruppen vill bidra till det regionella, europeiska mötet som planeras under 2004 och i detta sammanhang ta fram ett utkast med rekommendationer till en idékatalog för nationella och regionala program för hållbar konsumtion och produktion.

12.3.2 Regionalpolitik

Sedan några år tillbaka pågår ett europeiskt forskningssamarbete för fysisk planering: "European Spatial Planning Observation Network" (ESPON). ESPON sammanställer den forskning som görs inom området och samarbetets rapportering utgör underlag för EU-kommissionens förslag till framtida regionalpolitik. Under 2003 beslutade Nordiska ministerrådet att en nordisk expert skulle placeras i ESPON-sekretariatet under perioden 2004–2005 för att bevaka nordiska intressen och återföra information till ministerrådet.

Forskningsinstitutet Nordregio är etablerat och delfinansierat av Nordiska ministerrådet. Nordregio skall vara ett ledande europeiskt forskningsinstitut för rumslig utveckling. Många av institutets projekt har en europeisk dimension, så är Nordregio t.ex. en ledande partner inom ramen för ESPON.

12.3.3 Energi

Målsättningen med det nordiska energipolitiska samarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn.

Energimarknaden

Nordiska ministerrådet lägger stor vikt vid utvecklingen av den inre marknaden för el och gas i Europa och det vill även de regelverk som föreslås inom EU för att främja förnybara energikällor och försörjningstrygghet. Samarbetet fokuserar på utvecklingen av den gemensamma nordiska elmarknaden, men insatser som kan bidra till en fortsatt integrering och vidareutveckling av en effektiv handel med övriga Europa genomförs också. I samarbete med andra aktörer identifieras utvecklingsmöjligheter. Ministerrådet har en viktig roll i denna process. Ett prioriterat område är den långsiktiga försörjningstryggheten. Den ansträngda kraftsituationen under vintern 2002–2003 visade tydligt hur ömsesidigt beroende de nordiska ländernas elsystem är av varandra.

Klimatfrågor

En prioriterad uppgift i det nordiska energisamarbetet är att fullfölja satsningen på att utveckla Östersjöregionen som en *Testing Ground* för Kyoto-protokollets flexibla mekanismer och arbeta med den konkreta operationaliseringen av testområdet. Ett betydelsefullt resultat har varit undertecknandet av ett ramavtal för samarbetet om *Testing Ground*, Testing Ground Agreement (TGA), i samband med energiministermötet i september 2003. Avtalet trädde i kraft den 1 februari 2004 och har hittills undertecknats av nio av de elva Östersjöländerna, dvs. de nordiska länderna samt Tyskland, Estland, Lettland och Litauen. Ett annat viktigt resultat är etableringen av en investeringsfond för klimatprojekt i Östersjöregionen med ett kapital på 10 miljoner € och NEFCO som förvaltare.

Andra prioriterade frågor inom klimatområdet är relaterade till framtida åtaganden efter Kyotoprotokollets första åtagandeperiod och analys av konsekvenserna av implementeringen av EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter och hur detta direktiv kan samverka med andra styrmedel på klimatområdet.

Forskningssamarbete

En annan viktig del av det energipolitiska samarbetet är det nordiska energiforskningsprogrammet. Institutionen Nordisk Energiforskning ansvarar för detta. En prioriterat område är utvecklingen av vätgasens användningsmöjligheter och Nordisk Energiforskning är en aktiv aktör inom EU:s " Hydrogen and Fuel Cell Technology Platform" (H/FC TP) som upprättades av EU-kommissionen i januari 2004.

BASREC

Ministerrådet stödjer det energipolitiska samarbetet i Östersjöregionen inom Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC) mellan elva länder och EU-kommissionen. Östersjöländernas energiministrar beslutade vid ministerkonferensen i Vilnius den 19–20 november 2002 att fortsätta samarbetet inom BASREC under ytterligare en treårsperiod (2003–2005). Verksamheten är direkt kopplad till handlingsplanen för EU:s Nordliga Dimension.

Nordiska ministerrådet har för sin del beslutat att också under perioden 2003–2005 stödja BASREC med både personella och ekonomiska resurser. Ett kontrakt mellan Nordiska ministerrådet och Östersjörådet har ingåtts angående sekretariatsfunktionen. Ett arrangemang med stipendiater från de baltiska länderna och Ryssland inom ett nordiskt program stödjer bl.a. ordförandeskapet i BASREC:s Group of Senior Energy Officials (GSEO) och de arbetsgrupper som tillsatts under GSEO.

Under perioden 2000–2002 lade Nordiska ministerrådet tillsammans med Baltiska ministerrådet fram en ansökan till EU:s SYNERGY-program för att genomföra den operativa projektverksamheten inom BASREC-samarbetet. Kontrakt skrevs mellan ministerrådet och EU-kommissionen i december 2001 och projektet slutrapport presenterades i början av år 2003.

En arbetsplan för perioden 2003–2005 har upprättats och särskilda arbetsgrupper har inrättats för elmarknad, gasmarknad, klimat, energieffektivisering och bioenergi. Seminarier och konferenser om olika temaområden har genomförts av GSEO och arbetsgrupperna med stöd från ministerrådet, bl. a. en konferens om energifinansiering, investeringar, bioenergi, energieffektivisering samt forskning och utveckling i S:t Petersburg den 16–18 mars 2004. Därutöver genomförs olika projekt, utredningar och analyser tillsammans med andra parter och organisationer. GSEO ansvarar för uppföljning av verksamheten och en ministerkonferens planeras att hållas vid verksamhetsperiodens slut, dvs. hösten 2005.

EU:s TACIS-program

De nordiska energiministrarna beslutade i september 2003 bl.a. att intensifiera energisamarbetet med Närområdet och i Östersjöregionen med särskild tonvikt på relationen till Ryssland samt med EU:s TACIS-program. Samarbetet genomförs i en rad delprojekt. Bl.a. har ett planeringsmöte med berörda myndigheter och TACIS-programmet hållits i januari 2004. Ett viktigt mål för insatserna i nordvästra Ryssland är kompetens- och kapacitetsuppbyggnad som bl.a. sker genom ett stipendiatprogram för 10–15 stipendiater från energiministeriet i Moskva, regionalförvaltningen i nordvästra Ryssland, kommuner, institutioner och kraftbolag.

Övriga samarbeten

Vid sidan av BASREC och Östersjörådet pågår även ett omfattande samarbete med andra organisationer inom energiområdet som är aktiva inom ramen för Nordliga Dimensionen. Sådana viktiga samarbetspartner är Barents European-Arctic Council och dess Energy Working Group EWG, EU, Energycharter, IEA samt Baltrel och BalticGas. Tillsammans med The Barents Euro-Arctic Council, Handels- och Industriministeriet i Finland och NIB genomförde Nordiska ministerrådet konferensen "Energy Financing in the Northern Dimension Context" i Helsingfors den 12–13 februari 2003.

12.3.4 Transportpolitik

Transportpolitiken är till sin natur internationell och nästan alla frågor har en europeisk eller global dimension. Det nordiska handlingsprogrammet för 2004-2008 fokuserar på detta och länderna kommer att stärka samarbetet kring EU-frågor ytterligare. Det sker dels genom ökat erfarenhetsutbyte i arbetsgrupper, dels genom att ministerrådssekretariatet arrangerar möten för erfarenhetsutbyte i EU-policyfrågor.

Under året har flera projekt haft en EU-dimension, t.ex. arrangerade ministerrådet i januari 2004 ett möte för Östersjöländerna och EU-kommissionen om "Östersjöns motorvägar". Målsättningen var att få till stånd ett regionalt samarbete kring hur Östersjön kan utvecklas bl.a. genom TEN-projekt. (Trans European Network). Seminariet resulterade i att flera projektgrupper bildades för bl.a. infrastruktur, isbrytning och säkerhet. Arbetet drivs nu vidare mellan länderna och EU-kommissionen.

Ett annat projekt med en EU-dimension är en rapport om allokeringsmetoder för CO_2-utsläpp från civil lufttrafik. Rapportens syfte är att förse de nordiska länderna med information för att kunna påverka agendan rörande detta ärende i EU- och FN-regi. Rapporten offentliggjordes sommaren 2004 och fick ett mycket positivt mottagande bland klimatexperter inom EU-systemet och de nordiska luftfartsmyndigheterna.

12.3.5 Jord- och skogsbruk

Arbetet inom jord- och skogsbruksområdet har under åren lagt stor vikt vid samarbetet med EU om relevanta projekt och urval som arbetar med jord- och skogsbruksangelägenheter. För att understryka detta är ett förhållande som angår EU – och andra berörda med en internationell dimension – en fast punkt på dagordningen på ministerrådets (fiskeri, jord- och skogsbruk samt livsmedel) och Ämbetsmannakommitténs möten. De tre nordiska EU-medlemmarna har även informella konsultationer inför möten med EU:s jordbruksministerråd.

Höjdpunkter 2003

År 2003 antog Nordiska ministerrådet den s.k. Kalmar-deklaration om tillgång och rättigheter till växtgenetiska resurser. Deklarationen slår fast att de genetiska resurser som bevaras och förvaltas av Nordisk Genbank är under gemensam nordisk förvaltning och betraktas som gemensamt nordiskt material och är därmed fritt att tillgå.

De nordiska länderna har beslutat att de växtgenetiska resurserna i Nordisk Genbank ska omfattas av gemensamma nordiska rättigheter och detta kollektiva ansvar ska hållas fast och vidareutvecklas. Det nordiska samarbetet ska dessutom bidra till globala och EU-lösningar inom detta område.

Nordiska ministerrådet presenterade i samarbete med EU-kommissionen rapporten om tillgång och rättigheter till genetiska resurser samt ministerdeklarationen från Kalmar på det sjunde delmötet för Konventionen om Biologisk Mångfald (CBD COP – 7) i februari 2004. Även rapporten presenterades på ett möte i EU:s Ministerråds arbetsgrupp för internationella miljöfrågor i januari 2004.

Genetiska resurser

I Norden har länderna valt att samarbeta om internationella avtal (CBD, FAO-traktaten, Cartagenaprotokollen, EU m.m.), där man kan uppnå en klar nordisk nytta. Inom det nordiska deltagande i det internationella gensamarbetet kommer man framförallt att fokusera på den praktiska implementeringen av regler, konventioner, avtal m.m. Utvidgandet av EU ökar behovet av nordiskt, regionalt samarbete inom detta område. Utmaningen är att hålla fast och bygga ut det nordiska inflytandet på det europeiska samarbetet.

De nordiska genbankerna (NGB)

Det internationella samarbetet om bevarande och användande av växtgenetiska resurser präglar arbetet inom det nordiska gensamarbetet. Nordisk Genbank Husdjur (NGH) spelar en viktig roll med sitt fokus på förvaltningen av husdjursgenetiska resurser och det förväntas att det kommer att vara ett ökat fokus på detta område inom de kommande åren. NGH deltar 2004 i utvecklingen av "A Code of Good Practice for Farm Animal Breeding and Reproduction", CODE-EFABAR, vilket är ett EU-finansierat projekt inom det sjätte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling. NGH förbättrar dessutom ett kommande samarbete med Europeiska Regional Focal Point – ett informellt organ som är ett samarbete mellan FAO och EAAP inom husdjursgenetiska resurser.

Nordisk Genbanks organisation och arbetsform har skapat en nordisk modell för samarbete och bl.a. varit föregångsexempel för utvecklingen av regionalt samarbete. NGB hade även 2003 ett stort engagemang inom EU med fem EU stödda projekt och aktiviteter i samarbete under The European Cooperative Programme for Plant Genetic resources, där Nordisk Genbank bl.a. var värd vid en europeisk konferens.

Riskbdömning av Genetiskt Modifierade Organismer (GMO)

Under året inleddes sonderingar kring ett framtida nordiskt samarbete mellan de myndigheter som bedömer riskerna som är förbundna med forskning och användning av GMO. Under hösten 2004 ordnas ett första seminarium där riktlinjer och former för ett eventuellt utbyggt samarbete skall utarbetas.

Samnordisk Skogsforskning

Samnordisk Skogsforskning (SNS) spelar en viktig roll inom det nordiska skogssamarbetet. SNS bidrar genom informationsverksamhet till många av projekten under EU:s femte ramprogram "Multifunctional management of forests". Inom EU:s ERA-nät deltog SNS under våren 2003 i det förberedande arbetet med ett projekt som hette "WoodWisdom-Net" inom fackområdet "Wood Material Science". WoodWisdom-Net ska förbereda och sätta igång ett avtal om ett gemensamt transnationellt FoU-utbjudande inom Wood Material Science.

12.3.6 Det nordiska fiskesamarbetet

Det nordiska fiskesamarbetet har under en lång rad av år satt igång aktiviteter både av politisk och forskningsmässig art, vilket har relevans för EU. Fokus ligger på att få etablerat ett dialogforum som tar upp ämnen runt förvaltning av fiskebestånden och indragandet av miljöaspekter i förvaltningen. Ett nordiskt initiativ i Östersjön är "Baltic Fisheries Cooperation" (BAFICO). Organisationens åttonde seminarium – "Long-term Management Objectives and Strategies of Fishery in the Baltic Sea" – var i S:t Petersburg oktober 2003. I Nordatlanten har man under de senaste åren även etablerat ett motsvarande initiativ med regelbundna, återkommande konferenser. Nummer två i raden hölls på Shetlandsöarna i oktober 2003.

På det forskningsmässiga området finns det en del aktiviteter som både har relevans för EU-forskning samt utgör fackligt underlag för förvaltningsmässiga beslut. Några av projekten har deltagande inte bara från icke-nordiska EU-länder. Av projekt under 2004 som är av relevans för EU kan nämnas

- undersökningar av dioxinackumulationen i Östersjöns ekosystem
- utveckling av redskap bl.a. för att minska skador på säl
- biologiska undersökningar av bestånden av marulk och lax i Nordatlanten
- utprovning av kedjespårbarhet för utvalda fiskeprodukgrupper
- flera fackliga dialogforum mellan fiskare, förvaltare och forskare

12.3.7 Livsmedelspolitik

Livsmedelssäkerhet

Mot bakgrund av ministerdeklarationen om "Ökad mattrygghet i Norden" från 2002 genomförs en mängd projekt för att stärka den nordiska plattformen inom EU och internationellt på de områden där det finns gemensamma nordiska intressen. Samarbetet sker både genom gemensam utveckling av vetenskaplig bakgrundsdokumentation att användas vid ländernas förhandlingar och i form av samarbete om implementering av livsmedelslagstiftningen från EU/EÖS.

Under perioden 2003/2004 har en mängd rapporter – både policydokument och mer tekniska rapporter – förmedlats vidare till EU Kommissionen som nordiska inspel till det lagförbättrande arbetet inom EU. Rapporterna är kända och uppskattade inom EU-systemet och bidrar i hög grad till att främja de nordiska inställningarna vid utformningen av EU:s livsmedelslagstiftning. Nedan ska de väsentliga EU-aktiviteterna beskrivas.

Märkning

Märkning av livsmedel och konsumentinformation står centralt i det nordiska livsmedelssamarbetet. År 2004 har livsmedelsområdet i samarbete med Konsumentområdet avslutat ett treårigt projekt. Detta har resulterat i Nordiska Rekommendationer för Näringsdeklarationer, vilket finns publicerat i den engelskspråkiga rapporten: "Nutrition Labelling: Nordic Recommendations Based on Consumer Opinions" (TemaNord 2004:508)[18]. Här preciserar man önskemålet om obligatoriska näringsdeklarationer på matvaror och man föreslår ett standardformat för näringsdeklarationer, vilket kommer att leda till mer lättförståelig och användbar information till konsumenterna. Rekommendationerna har skickats till EU-Kommissionen som ett nordiskt inspel att använda för att revidera EU-direktivet om näringsdeklarationer.

En annan rapport inom märkningsområdet: "Ethical Labelling of Foods" (ANP 2004:741)[19] har också skickats till EU-Kommissionen, där man nu överväger att utveckla EU-regleringen på området. Rapporten beskriver de erfarenheter som finns beträffande etisk märkning av livsmedel och analyserar behovet av märkordningar samt andra informationsmetoder och ställer en mängd konkreta förslag på gemensamma, nordiska initiativ, vilka siktar på att främja konsumentinformationen om etiska förhållanden vid livsmedelsproduktionen – några av dessa kan även vara relevanta på EU-nivå.

Andra insatsområden

Av andra insatsområden eller rapporter som är på gång kan nämnas: Nordisk samsyn betr. mikrobiologiska riktlinjer i samband med EU:s pågående arbete med detta. Flera rapporter om riskvärdering av naturligt förekommande giftämnen, riskanalys av oljeförorenad matfisk samt statusrapport om nordisk syn på EU-värderingen av aromämnen.

De nordiska länderna samarbetar nu beträffande berikande av livsmedel, eftersom de nordiska länderna har ett gemensamt intresse när det gäller att påverka berikande politiken inom EU så att konsumenternas sundhet och skydd generellt sett får större tyngd i EU-förhandlingarna inom området.

Nordiska ministerrådet har samarbetat med Nordiskt InnovationCenter om forskning på livsmedelsområdet även i relation till EU. Ett avgörande resultat är etableringen av ett femårigt ERA-Net, SAFEFOODERA under EU:s 6:e ramprogram med den avsikten att skapa nätverk samt koordinera och skapa synergier mellan nationella och regionala forskningsprogram om livsmedelssäkerhet.

[18] http://www.norden.org/pub/velfaerd/livsmedel/sk/TN2004508.asp
[19] http://www.norden.org/pub/velfaerd/livsmedel/sk/ANP2004741.asp

12.4. Närings-, ekonomi- och finanspolitik

12.4.1. Näringspolitik

Det är Nordiska ministerrådets mål att stärka näringslivsmiljön och de strategiska nätverk, vilka finns riktade mot länderna i den Nordliga Dimensionen, där nordiska företag och näringslivet åtnjuter speciella fördelar med hänsyn till att utveckla en ledande position på ett globalt plan inom deras respektive områden.

I omvärlden betraktas de nordiska länderna som välutvecklade, konkurrenskraftiga länder, vilka bl.a. är de länder som har nått längst vad gäller innovation, IKT-utveckling och implementering av EU:s inre marknad. Till exempel är den nordiska uthyrningen av små, innovativa verksamheter, igångsättare och självständiga uppfinnare känt i de andra Östersjöländerna samt inom EU och här härskar respekt kring de nordiska ländernas genomförande av reglerna för EU:s inre marknad. Mot denna bakgrund har ministerrådet mottagit förfrågningar från t.ex. Tyskland angående utveckling av Östersjösamarbetet i överensstämmelse med näringslivsområdets målsättningar, visioner och institutioner.

Letter of Intent om marknadsövervakning

För att säkerställa att EU:s inre marknad fungerar effektivt och att producenterna följer regler om sundhet och miljö har en mängd länder runt Östersjön – i slutet av juni 2004 – gått samman i ett partnerskap om bättre övervakning av marknaden. På den inre marknaden är huvudregeln att om en produkt är godkänd på ett ställe så är den godkänd överallt. Därför är det viktigt med samarbete så att inte minst myndigheterna inom de nya EU-länderna byggs ut för att säkerställa kvalitetskontrollen.

De fem nordiska länderna, Estland, Lettland, Litauen, Polen och de nordtyska delstaterna har tillsammans med Nordiska ministerrådet och dess institution Nordiskt InnovationsCenter skrivit under ett *Letter of Intent*. Samarbetet sker inom ramarna för EU:s Nordliga Dimension och är öppet även för fler länder i området. Målsättningen är att integrera länderna runt Östersjön i en gemensam marknad så att regionen kan fortsätta att vara en av de mest dynamiska i Europa. Årtiondens skillnad ska övervinnas så att den historiska traditionen för handel och utveckling inom Östersjöområdet återigen blir verklighet.

Pilotprojekten i det nya samarbetet omfattar program för *benchmarking*, utbyte av information mellan myndigheter om relevanta konsument- och producentstandarder, undersökningar av handelshinder samt att hitta nya möjligheter till samarbete inom existerande program.

12.4.2. Ekonomi- och finansområdet

I mitten av maj 2004 beslutade de nordiska finansministrarna att, i EU-sammanhang, verka för en revidering av alkoholbeskattningen. Målsättningen är att avskaffa nollskattesatsen på vin samt att höja minimiskatterna på alkohol och skatten på s.k. alkoläsk.

Vidare borde man i EU behålla det regelverk som innebär att endast de varor som en privatperson själv transporterar skall anses som privatinförsel och därmed bli befriad från beskattning i hemlandet. Samma regler som av folkhälsoskäl gäller för tobak bör även gälla för alkohol. Man önskade även att EU-kommissionen skulle lansera en alkoholstrategi.

12.4.3. Konsumentpolitik

De nordiska konsumentministrarna antog i september 2004 ett nytt samarbetsprogram för år 2005–2010. Av programmet framgår att det nordiska konsumentsamarbetet har en lång och bred tradition och bygger på gemensamma värderingar som utgör grunden i den nordiska välfärdsmodellen. Detta är även en målsättning för arbetet i EU och internationellt.

Ökat skydd i Norden och i EU

Nordiska konsumenter har under årens lopp fått ett omfattande skydd. Såväl de nordiska ländernas, som EU:s konsumentpolitiska strategier, innebär att konsumentpolitiken skall garantera en väsentlig skyddsnivå och säkerhetsstandarder, så att de som köper produkter kan lita på att dessa är säkra och att de som köpare är skyddade mot olagliga ageranden och missbruk från säljarnas sida, att enskilda individer skall ges den information de behöver som konsumenter och för att kunna påverka konsumentpolitiken, liksom att det ska skapas enhetliga och gemensamma förutsättningar så att konsumenterna tryggt kan handla över gränserna.

I EU:s konsumentpolitiska strategi för 2002–2006 har en ny inriktning lyfts fram, där man övergår från skyddsåtgärder inom specifika områden till en mer integrerad och övergripande strategi med tydliga mål för alla politikområden. Ramlagstiftning används i större utsträckning med höga harmoniserade EU-krav på trygghet, säkerhet och hälsa, i syfte att öka konsumenternas förtroende. De nordiska länderna bidrar starkt i europeiska sammanhang, inte minst i förhållande till de baltiska länderna och ryska närområdena, med sina erfarenheter av en genomgripande konsumentpolitik.

Konsumenterna skall ha ett starkt skydd överallt, var de än handlar – nationellt, i nordiska grannländer, i övriga Europa, i butik, via telefon eller Internet. De nordiska konsumentministrarna kommer att arbeta för ett tätt nordiskt samarbete i form av dryftande av EG-rättsakter och övriga initiativ och förslag från EU-kommissionen på konsumentområdet. Detta gäller såväl lagstiftning som i standardiseringsarbete.

Säkerhet och utvecklingspotential

Ökad användning av Internet och utvecklingen i den gränsöverskridande handeln bidrar till att aktualisera frågor om personlig integritet och säkerhet. Idag tvekar många konsumenter inför gränsöverskridande köp och e-handel, eftersom de inte litar på eller saknar kunskap om vilka konsumenträttigheter som gäller i övriga Norden och Europa. Särskilt när det gäller finansiella tjänster finns en stor utvecklingspotential, om IT-säkerheten stärks och konsumenterna känner sig trygga i e-handeln. Konsumenterna skall tryggt kunna utnyttja de många nya möjligheterna till gränsöverskridande handel, bl.a. i kraft av trygghet vid kortbetalningar över Internet, både i Norden och EU.

12.4.4. Byggande och bostad

År 2003 inleddes ett projekt mellan de nordiska länderna, de baltiska länderna och Polen för att öka utbytet inom bygg- och bostadssektorn med målsättningen att öka konkurrensen inom sektorn och därigenom sänka boendekostnaderna för medborgarna. I september 2004 färdigställs rapporten Building Sector Regulations in the Nordic and the Baltic countries and Poland. Syftet med rapporten är att klarlägga de nationella regler för projektutveckling och byggande som kan uppfattas som verkliga hinder för ett ökat utbyte länderna emellan. Nästa steg i samarbetet är att utarbeta en gemensam handlingsplan för ett ökat utbyte inom byggsektorn mellan länderna i regionen, om avsikten är att eliminera hinder och stimulera konkurrensen för att minska kostnader inom sektorn.

12.5. Arbetsmarknad och arbetsmiljö

En nordisk arbetsgrupp kommer löpande att undersöka den nordiska om det uppstår obalans på de nordiska arbetsmarknaderna i samband med utvidgningen av den europeiska arbetsmarknaden den 1 maj 2004. Arbetsgruppens resultat diskuteras på arbetsministermötet i september 2004.

På arbetsmiljöområdet sker ett arbete med att hitta en mer långsiktig finansiering av två nordiska projekt, vilka är direkt riktade mot att samarbeta nordiskt med hänsyn till att påverka utvecklingen inom EU.

Det ena projektet handlar om fastställande av kriterier för användandet av kemiska ämnen i arbetsmiljön. EU har under flera år mottagit vetenskapliga undersökningar av kriteriegränser från detta nordiska projekt, vilket har bidragit till att man har genomfört de gränser som de nordiska länderna tycker är riktiga för kemikalier i arbetsmiljön.

Det andra projektet handlar om standardiseringen av EU:s arbetsmiljöregler i samband med upprättandet av EU:s inre marknad. Detta projekt har under åren varit ett stöd för ländernas nationella inställningar samt bidragit till att lägga fram den gemensamma nordiska förståelsen av arbetsmiljö inom EU. Omfattningen av arbetet med att standardisera arbetsmiljön har nu blivit av den omfattningen att mindre länders myndigheter som de nordiska har svårt att själva vara aktiva inom EU:s alla organ. Därför har behovet av en nordisk koordination ökat med hänsyn till möjligheter med arbetsdelning.

12.6. Sociala frågor och hälsopolitik

12.6.1. Utvecklingen av Partnership on Public Health and Social Well being

Social- och hälsoministrarna har fört vidare det aktiva deltagandet i utvecklingen av Northern Dimension, Partnership on Public Health and Social Well-being. Ministerrådet är med som en av åtta internationella organisationer och 15 länder har accepterat Oslo-deklarationen från oktober 2003 – underlagsdokumentet för partnerskapet.

Ministerrådet har deltagit i partnerskapets CSR-möten på samma linje som de nordiska länderna (CSR, Committee of Senior Representatives). Det har hållits ett möte 2003 och man har planerat två möten samt ett ministermöte 2004. På mötena lägger ministerrådet vakt om praktisk och konkret samordning med tanke på optimal implementering av partnerskapsprogrammet. Erfarenheterna från samarbete inom området och Nordiska ministerrådets närvaro genom de nordiska kontoren i Estland, Lettland, Litauen och Ryssland är centrala element i detta. Ministerrådet var värd för CSR-mötet i september 2004.

Arbete i Närområdena

Ministerrådet för narkotika och för jämställdhet har under periodens gång utarbetat en strategi för arbete i Närområdena. Man lägger vikt vid koordinering av dessa områdens aktivitet i förhållande till utvecklingen av partnerskapet. För hälsa och social välfärd har insatserna beträffande bekämpande av smittosamma sjukdomar och engagemanget inom de arktiska områdena förts vidare.

Mot fattigdom i EU

Ministerrådet hade i maj 2004 värdskapet för ett seminarium beträffande de nationella handlingsplanerna mot fattigdom inom EU. Arrangemanget genomfördes i samarbete med European Public Social Platform och hade deltagare även från Norge och Island.

12.6.2. Narkotika

Den s.k. Lundadeklarationen, som antogs av de nordiska och baltiska narkotikaministrarna i september 2003, är en utgångspunkt för arbetet inom ministerrådet, liksom Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Well-being, den s.k. Oslo-deklarationen på narkotika området.

Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD) har startat en studie angående narkotikasituationen runt Östersjön. Såväl Norden som de nya EU-staterna i Nordens närområden österut ingår i denna studie som kommer att säkra uppföljningen av avsiktsförklaringen från september 2003. Mer kunskap behövs inom narkotikaområdet. Den narkotikapolitiska debatten i Norden blir alltmer en del av den debatt som förs i det övriga Europa. Ministerrådet uppdateras därför kontinuerligt om narkotikapolitiken i andra internationella fora.

Under hösten 2004 genomfördes en *kick off* i S:t Petersburg gemensamt för områdena narkotika, social och hälsa (barn och unga) samt jämställdhet.

12.6.3. Jämställdhet mellan könen

De nordiska länderna har genom sin anslutning till slutdokumentet från FN:s Världskvinnokonferens i Beijing 1995 förpliktat sig till att inarbeta ett könsperspektiv i alla viktiga politiska beslut.

De nordiska samarbetsministrarna antog år 1997 en handlingsplan för integrering av jämställdhet i Nordiska ministerrådets verksamhet. Strategin formuleras i "Integrering av køns- og ligestillingsaspektet i Nordisk Ministerråds virksomhed", från år 1999:

"Integreringen af et køns- og ligestillingsperspektiv forudsætter evaluering, forbedring, udvikling og reorganisering af policyprocesserne, således at et køns- og ligestillingsperspektiv bliver taget i betragtning inden for alle politikområde, på alle beslutningsniveauer og i alle faser, af de aktører som normalt er involveret i arbejdet."

(Integreringen av ett köns- och jämställhetsperspektiv förutsätter utvärdering, förbättring, utveckling och omorganisering av policyprocesserna så att ett köns- och jämställdhetsperspektiv tas i beaktande inom alla politiska områden, på alla beslutsnivåer och i alla faser av de aktörer som normalt är involverade i arbetet.)

Det nordiska jämställdhetssamarbetsprogrammet 2001–2005 ligger nu till grund för arbetet. Utifrån programmet utarbetas årliga handlingsplaner. Målsättningen är att utveckla demokratiska och lika rättigheter för båda könen och integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i samhället. De områden som är särskilt viktiga i ett europeiskt sammanhang är kvinnors medverkan i olika beslutsprocesser, vilket innefattar bl.a. insatser för att ge det underrepresenterade könet inflytande.

Enskilda fackministerråd har formulerat egna målsättningar för hur man skall integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i sitt samarbete. Det finns riktlinjer både för hur man skall säkerställa en jämn könsfördelning i beslutande organ och styrelser och för hur jämställdhetsaspekten skall beaktas i nordiskt finansierade projekt. Alla beslut skall analyseras ur ett köns- och jämställdhetsperspektiv innan de fattas.

Från och med år 2003 skall den nordiska budgeten innehålla ett köns- och jämställdhetsperspektiv. I budgetprocessen skall jämställdhetsaspekten vara synlig. Både i planerings- och uppföljningsarbetet skall jämställdhetsfrågor belysas. Nu analyseras stipendieordningar, samarbetsprogram och -projekt, efter det att könsuppdelad statistik har samlats in. I dag finns sådan statistik för 36 budgetposter, vilket utgör en tredjedel av alla budgetposter. Även om informationens innehåll varierar, framgår hur många kvinnor och män, som deltar i projekt- och kursverksamhet, forskning och nätverk, mobilitets- och stipendieprogram. Nu överväger Nordiska ministerrådet att alla fackministerråd skall visa hur de planerar att integrera köns- och jämställdhetsperspektivet i sina budgetar. Alla fackministerråd skall leverera relevant information och statistik under 2005 för 2006 års budget. Speciellt skall man fokusera på om det finns ett behov för ändrade prioriteringar eller nya strategier.

Målsättningen är även att skapa ett fungerande system för samarbete mellan fackministerråden som effektivt stöder förverkligandet av jämställdhet mellan könen. De nordiska jämställdhetsministrarna strävar efter att skapa samarbete med olika internationella organisationer såsom Europarådet, och samarbeta med EU i frågeställningar som är av intresse både inom EU, Norden och Baltikum samt nordvästra Ryssland.

I september 2004 möttes de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna för att diskutera nordisktbaltiskt samarbete kring jämställdhet. Ministrarna antog ett samarbetsprogram som löper till slutet av år 2006.

12.7. Lagstiftningssamarbete

12.7.1. Norden och Europa

Samarbetet kring EU/EES-frågor är en viktig del av det nordiska lagstiftningssamarbetet, eftersom en ökande andel av lagstiftningsarbetet numera föranleds av EG/EES-regler. Hit hör bl.a. samarbetet om rättsliga och inrikes frågor. Särskilt angelägna områden är samarbete och gemensam nordisk analys av EU/EES-förslag samt EG/EES-rättsakter i ett så tidigt skede av EU-processen som möjligt. Det är angeläget att det förekommer lagstiftningssamarbete i anslutning till det nationella genomförandet av rättsakterna. Denna inriktning på samarbetet kommer att fortsätta och intensifieras.

En nordisk tjänstemannagrupp har tillsatts med uppgift att följa EU:s framtidsfrågor, särskilt vad gäller politikområdet rättsliga och inrikes frågor samt civil krishantering.

När de nordiska justitieministrarna möttes den 22 juni 2004 i Höfn på Island diskuterades vissa aktuella frågor om EU:s arbete mot gränsöverskridande kriminalitet, särskilt när det gäller terrorism. Vidare beslutade man att låta studera ett förslag om ömsesidigt erkännande av beslut om utlämning; grundtanken är att Norden skall gå längre i sitt samarbete än vad EU beslutat om när det gäller den europeiska arresteringsordern.

12.7.2. Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen

Samarbetet med Estland, Lettland och Litauen på rättsområdet fokuserar dels på verksamheten i EU och dels på olika former av samarbetsprojekt på tjänstemannanivå. Verksamheten faller i stora delar inom ramen för EU:s andra handlingsplan för Nordliga Dimensionen. En fortsatt viktig fråga är samarbetet kring åtgärder riktade mot handel med människor, särskilt kvinnor och barn, som behandlades vid ett nordisk-baltiskt justitie- och jämställdhetsministermöte i april 2003.

I maj 2004 möttes de nordiska och baltiska justitieministrarna för tredje gången inom ramen för Nordiska ministerrådet. Ministrarna var eniga om att fortsatt och fördjupat samarbete mellan de åtta länderna är nödvändigt. Norden och de baltiska länderna har gemensamma drag som måste tillvaratas i EU-arbetet, menade man.

Den nordisk-baltiska kontaktgrupp – med representanter från de åtta justitiedepartementen och ministerierna – som redan sedan tidigare förberett ministermöten och koordinerat samarbete på tjänstemannanivå, fick i uppdrag att finna former och preciserat innehåll för det fortsatta samarbetet. Vid mötet enades man om att kort tid därefter hålla ett nordisk-baltiskt förmöte inför ett s.k. Artikel 36-möte i Bryssel.

Ministrarna utbytte vidare erfarenheter i frågor kring straffrätt och principer för frihetsberövande (fängelser m.m.), resultatet av Europeiska konventet när det gäller samarbetet kring straff- och civilrättsliga frågor samt frågor om åtal m.m. Grundtanken är att utreda om Norden skall gå längre i sitt samarbete än vad EU beslutat om när det gäller den europeiska arresteringsordern. Ett nytt nordisktbaltiskt justitieministermöte planeras till hösten 2005 i Litauen.

Bilaga – Nordiska institutioner

Under Nordiska ministerrådet sorterar fr.o.m. 2005 följande institutioner:

	Institution	Förkortning	Internet
1.	Nordisk center for scenekunst	Nordscen	www.nordscen.org
2.	Nordisk institut for samtidskunst	NIFCA	www.nifca.org
3.	Nordens hus i Reykjavik	NHREY	www.nordice.is
4.	Nordens hus på Färöarna	NHFÆ	www.nlh.fo
5.	Nordens institut i Grönland	NAPA	www.napa.gl
6.	Nordens institut på Åland	NHÅ	www.nordinst.aland.fi
7.	Nordisk Journalist center	NJC	www.njc.dk
8.	Nordisk informationscenter for media og kommunikationsforskning	NORDICOM	www.nordicom.gu.se
9.	Nordens institut i Finland	NIFIN	www.nifin.helsinki.fi
10.	Nordisk samisk institut	NSI	www.nsi.no
11.	Nordisk institut for teoretisk fysik	NORDITA	www.nordita.dk
12.	Nordisk forskeruddannelses akademi	NORFA	www.norfa.no
13.	Nordisk institut for søret	NIfS	www.jus.uio.no/nifs
14.	Nordisk institut for asiastudier	NIAS	www.nias.ku.dk
15.	Nordisk samarbejdsorgan for videnskablig information (under afvikling)	NORDINFO	www.nordinfo.helsinki.fi
16.	Nordisk vulkanologisk institut	NORVULC	www.norvol.hi.is
17.	Nordisk InnovationsCenter (fusion af NI og Nordtest)	NIC	www.nordicinnovation.net
18.	Nordisk center for regional udvikling	NORDREGIO	www.nordregio.se
19.	Nordisk genbank	NGB	www.ngb.se
20.	Nordisk institution for videreuddannelse inden for arbejdsmiljøområdet	NIVA	www.niva.org
21.	Nordiska hälsovårdshøgskolan	NHV	www.nhv.se
22.	Nordisk institut for odontologisk materialeprøvning	NIOM	www.niom.no
23.	Nordisk nævn for alkohol og narkotika forskning	NAD	www.kaapeli.fi/nad/
24.	Nordisk samarbejdsorgan for handikapspørgsmål	NSH	www.nsh.se
25.	Nordisk uddannelsescenter for døvblindepersonale	NUD	www.nud.dk
26.	Nordisk uddannelsesprogram for udvikling af service	NOPUS	www.nopus.org
27.	Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning	NIKK	www.nikk.uio.no
28.	Nordisk projekteksportfond	NOPEF	www.nopef.com
29.	Nordisk Konstnäringscentret Dalsåsen (stiftelse)	NKD	-
30.	Nordisk Energiforskning	NEFP	www.nefp.info

Härtill kommer NEFCO – Nordic Environment Finance Corporation – och NDF – Nordic DevelopmentFund.

Det grænseløse Norden
En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004

Forord

Nordisk Ministerråds arbejde med fjernelse af grænsehindringer fik i 2003 fornyet styrke under det daværende svenske formandskab, der satte integration mellem de nordiske lande højt på den politiske dagsorden. Jeg blev ved den lejlighed udnævnt til særlig repræsentant for formandskabet i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer mellem de nordiske lande. Dette er vigtigt for såvel nordiske borgere som det nordiske erhvervsliv, og jeg var derfor ikke i tvivl om, at det var en opgave jeg gerne påtog mig. Jeg var heller ikke i tvivl, da det islandske formandskab i 2004, og det tiltrædende danske formandskab spurgte, om jeg ville fortsætte opgaven frem til og med 2005. Dette års arbejde har i høj grad været præget af en videreførelse af alle de målrettede aktiviteter vi satte i gang i 2003. Mange embedsmænd har arbejdet konkret med en række af de forslag, jeg stillede sidste år. De fleste er blevet drøftet af de nordiske ministre. Nogle af disse drøftelser har båret frugt og konkrete problemer har fundet deres løsning, mens andre problemer desværre fortsat består. En vigtig del af denne proces er dog, at arbejdet med fjernelse af grænsehindringer er blevet et uomgængeligt tema på de nordiske ministres dagsorden. Dermed er der skabt basis for, at vi kan nå endnu flere og mærkbare resultater i vores bestræbelser for et grænseløst Norden. Mit fokus i både 2003 og 2004 har været grænsehindringer for borgere, der bevæger sig på tværs af de nordiske grænser. Samtidig tog de nordiske ministre for erhvervsforhold/ næringsliv fat i 2003 på en vigtig opgave. De ville undersøge, hvilke grænsehindringer der er for det nordiske næringsliv. De besluttede i første omgang at få udarbejdet et katalog over disse barrierer. Kataloget blev udført af den nordiske institution Nordisk InnovationsCenter. Kataloget vil nu danne et nyt og vigtigt grundlag for det videre arbejde med fjernelse af grænsehindringer i Norden. Det er vigtigt, at vi helt konkret tager fat i de barrierer, der er for et åbent og mobilt nordisk arbejdsmarked. Vores fælles mål må være en stadig stærkere integration i Norden. De nordiske virksomheder opfatter allerede Norden som et hjemmemarked. Med en stadig stigende global konkurrence er det også vigtigt, at vi her i Norden kan profilere os som en åben og grænseløs region. Dette mål forstærkes kun af EU's udvikling og ikke mindst EU's udvidelse, som betyder, at Europa ikke længere er delt. Her kan og skal det nordiske samarbejde ikke konkurrere med det europæiske samarbejde, men agere i forhold dertil. Vi skal også helst nå et stykke længere, når det drejer sig om borgernes mobilitet på tværs af de nordiske grænser og virksomhedernes handel og investeringer over grænserne. Norden bør være en foregangsregion for det indre markeds succes. Den opgave, vi er startet på, må resultere i konkrete forbedringer. Ifølge mit mandat skal jeg ved Nordisk Råds session i Stockholm i november 2004 redegøre for, hvad vi i årets løb har nået. Med denne skriftlige redegørelse vil jeg give en status over, hvad vi har nået, hvad vi fortsat arbejder med og endelig, hvad de nordiske landes regeringer endnu ikke har kunnet blive enige om. Ansvaret for denne skriftlige redegørelse er alene mit. Den har ikke været behandlet af de nordiske ministre.

København, 14. oktober 2004
Poul Schlüter
Samarbejdsministrenes særlige repræsentant

Styrket information og koordination

Arbejdet med fjernelse af grænsehindringer er i dag præget af mange aktører. Disse løfter hver især opgaven med fjernelse af konkrete barrierer for at skabe et åbent og mobilt arbejdsmarked for både borgere og virksomheder i Norden. De nordiske bilaterale informationstjenester, den nordiske informationstjeneste Hallo Norden, og de nordiske grænseregionale komitéer løfter hver især en stor opgave i dette arbejde.

Med henblik på at styrke og koordinere indsatsen i grænsehindringsarbejdet er et grænsepolitisk sekretariat oprettet inden for Nordisk Ministerråds sekretariat. Det grænsepolitiske sekretariat koordinerer arbejdet med fjernelse af grænsehindringerne såvel i de respektive fagministerråd indenfor rammerne af Nordisk Ministerråd som i forhold til de nordiske informationstjenester og de nordiske grænsekomitéer. For så vidt angår grænsekomitéerne har Nordisk Ministerråds sekretariat taget initiativ til at etablere det såkaldte *grænsepolitiske forum*. Hensigten med det grænsepolitiske forum er at etablere et ekspertnetværk, der mødes for at udveksle erfaringer og information om grænsehindringsarbejde, for at identificere problemområder, der kræver politisk håndtering og for at styrke informationsindsatserne på mere koordineret vis mellem de enkelte nordiske informationstjenester. Konkret vil der blive etableret en e-mødesplads, hvor deltagende aktører kan have kontakt og udveksle informationer. Der har allerede været afholdt ét seminar i maj 2004 om etableringen af dette netværk. Et opfølgende seminar afholdes i oktober 2004.

Styrket information til borgerne

Korrekt og lettilgængelig information til borgerne er afgørende for, at de nordiske borgere kan motiveres til at arbejde, bosætte sig eller studere på tværs af de nordiske grænser. For at sikre en sådan information opbyggede Nordisk Ministerråd i 1998 informationstjenesten Hallo Norden, der har til opgave at hjælpe borgere med råd og vejledning, når de ønsker at bo, arbejde eller studere i et andet nordisk land. Hallo Norden startede som en telefontjeneste men er nu udviklet til at være en internetbaseret informationstjeneste med en hjemmeside www.hallonorden.org og er det organ, der når ud til de fleste brugere. Hjemmesiden fungerer som et nordisk bibliotek med information og links til rette instanser og myndigheder, og har de nordiske aftaler og overenskomster samlet på et sted. Med henblik på at styrke informationstjenesten Hallo Norden vedtog de nordiske samarbejdsministre desuden en opgradering af personaleressourcer for den nordiske informationstjeneste Hallo Norden i begyndelsen af 2004.

Arbejdsmarkedsområdet

På arbejdsmarkedsområdet har jeg rejst en række forslag, der vil skulle medvirke til at skabe et mobilt og åbent arbejdsmarked i Norden. Det nordiske arbejdsmarked har mange lighedspunkter, men der er fortsat en række forskelle fra land til land. Netop derfor er det helt afgørende, at vi på pragmatisk vis sikrer, at rammerne for et åbent og mobilt arbejdsmarked udbygges.

Jeg har rejst følgende forslag:

a) At inkludere ikke-nordiske statsborgere med permanent arbejds- og opholdstilladelse i den fælles nordiske arbejdsmarkedsaftale

b) Lette ind- og udtrædelseskrav for nordiske borgere i arbejdsløshedsforsikringssystemerne i et nordisk land

c) At etablere et internordisk jobformidlingssystem i de nordisk grænseregioner på internet

d) Erstatte krav om statsborgerskab med kundskabskrav ved besættelse af ledige stillinger

I det følgende omtales hvert af disse forslag nærmere.

a) Inkludering af ikke-nordiske statsborgere med permanent arbejds- og opholdstilladelse i den fælles nordiske aftale

Problem

Den fælles nordiske arbejdsmarkedsaftale sikrer, at nordiske borgere frit kan arbejde i et andet nordisk land. Ikke-nordiske statsborgere (3.-landsborgere) med permanent arbejds- og opholdstilladelse er imidlertid ikke omfattet af denne aftale.

Forslag

På den baggrund foreslog jeg de nordiske arbejdsministre at overveje at inkludere ikke-nordiske statsborgere i den fælles nordiske arbejdsmarkedsaftale.

Behandling/resultat

De nordiske arbejdsministre har besluttet ikke at imødekomme dette forslag. Begrundelsen fra ministrene var, at man ikke finder grundlag for at udvide personkredsen i aftalen med omtalte persongruppe, eftersom det vil indebære en mere liberal behandling af denne gruppe end af medborgere i de nye EU-medlemslande, så længe disse omfattes af overgangsordninger i fire af de nordiske lande.

I stedet er nedsat en nordiske arbejdsgruppe, der skal foretage en revision af den nordiske overenskomst om det fælles nordiske arbejdsmarked. Revisionen ventes afsluttet i 2005 under det tiltrædende danske formandskab for det nordiske samarbejde.

b) Et fleksibelt system for at nordiske medborgere kan få arbejdsløshedsforsikring i et andet nordisk land

Problem

Kravene for at opnå arbejdsløshedsforsikring i de nordiske lande er forskellige.

Forslag

For at skabe bedre harmoni i reglerne for arbejdsløshedsforsikring har jeg foreslået, at de nordiske arbejdsministre ser nærmere på vilkårene for at opnå medlemskab i de nordiske arbejdsløshedsforsikringskasser. Et forslag var at lette indtrædelses- og udtrædelseskravene i arbejdsløshedsforsikringssystemerne for borgerne i Norden.

Behandling/resultat

De nordiske arbejdsministre har vurderet mulighederne for at gøre de nordiske arbejdsløshedsforsikringssystemer mere ensartede inden for rammerne af EU-reguleringen. De nordiske lande er nået frem til den konklusion, at det er meget kompliceret at foretage harmoniseringer på dette område. Der er dog enighed om, at det største behov er at sikre en tilstrækkelig information om reglerne. Reglerne for ind- og udtrædelse af de nordiske arbejdsløshedsforsikringskasser skal fremstilles overskueligt på den nordiske informationstjeneste Hallo Nordens hjemmeside.

c) Internordisk jobformidling på internettet i de nordiske grænseregioner

Problem

Det skal være lettere at søge job på tværs af de nordiske grænser. Information om ledige stillinger og kvalificeret arbejdskraft må derfor være let tilgængeligt i de nordiske grænseregioner.

Forslag

Jeg har på den baggrund stillet forslag til de nordiske arbejdsministre om at udbygge adgangen til de nordiske landes jobformidling på internettet, således at eksempelvis arbejdssøgende på let vis kan få information om ledige stillinger i en tilgrænsende grænseregion.

Behandling/resultat

En nordisk arbejdsgruppe har vurderet de tekniske muligheder herfor. De nordiske arbejdsministre har på den nordiske arbejdsgruppes opfordring vedtaget at øge tilgængeligheden for nordboere til ledige stillinger og at skabe bedre forhold for arbejdssøgende og arbejdsgivere i de nordiske lande. Konkret vil der blive igangsat et pilotprojekt i Øresundsregionen, hvor nordboerne elektronisk kan få oplysninger om ledige stillinger i regionen via internettet.

d) Erstatte krav om statsborgerskab med kundskabskrav ved besættelse af ledige stillinger

Problem

Der stilles krav om statsborgerskab i forbindelse med besættelse af visse stillinger i Norden. Et konkret eksempel, der blev rejst af den fhv. finske samarbejdsminister Ole Norrback i rapporten "Nordboernes rettigheder" var, at en svensk medborger bosat i Finland ikke fik stillingen som økonom i den finske kirke (forsamlingsekonom), idet man krævede finsk statsborgerskab.

Forslag

Krav om statsborgerskab ved besættelse af særlige stillinger er i visse tilfælde nødvendigt, mens der også er eksempler på, at dette ikke er nødvendigt og snarere er udtryk for forældet lovgivning. Jeg stillede derfor forslag til de nordiske arbejdsministre om at undersøge, hvilke stillinger der omfattes af statsborgerskabskrav.

Behandling/resultat

En liste over hvilke stillinger, der omfattes af statsborgerskabskrav er udarbejdet. Jeg venter på at modtage denne. Herefter vil jeg fremsætte mine forslag til ministrene.

Næringsområdet

Arbejdet med fjernelse af grænsehindringer for de nordiske borgere bliver i dette efterår 2004 suppleret med fjernelse af næringslivets grænsehindringer i Norden. Arbejdet er allerede påbegyndt. De nordiske næringsministre har fået udarbejdet et katalog over konkrete grænsehindringer for det nordiske næringsliv. Dette blev drøftet af ministrene på deres møde i begyndelsen af september 2004. De nordiske næringsministre har allerede sat sig for at tage fat på de barrierer, der hører under deres ansvarsområde, jf. nedenfor. Men der findes også grænsehindringer, som skal løses af andre fagministre end de nordiske næringsministre. Min opgave bliver nu at rejse de konkrete sager overfor de nordiske regeringer.

De rejste sager på næringsområdet er f.eks.:
a) Et effektivt nordisk venturekapitalmarked
b) En informationsportal for næringslivet
c) Gensidig anerkendelse af certifikater og autorisationer på bygge- og boligområdet
d) Implementering af EU's selskabsretlige direktiver
e) Nordisk harmonisering af kontrol af måleinstrumenter

I følgende omtales disse forslag nærmere.

a) Nordisk venturemarked

Problem

Et velfungerende venturemarked er en væsentlig forudsætning for innovation baseret på ny teknologi. Den store udfordring er at øge mulighederne for at få venturekapital på tværs af landegrænserne og i den forbindelse afvikle de hindringer, der er for en fri markedsdannelse. De mest kritiske grænseoverskridende aktiviteter i venturemarkedet er at modtage afkast fra en investering i et andet nordisk land, at flytte et investeringsobjekt til et andet nordisk lande og endelig at etablere venturefonde med investorer fra flere lande.

Forslag

De nordiske næringsministre har på deres møde ultimo september 2004 besluttet at lade spørgsmålet om et nordisk venturekapitalmarked være en del af grænsehindringsarbejdet. Nu undersøges nærmere, hvorledes hindringerne på området kan minimeres.

Behandling/resultat

Ambitionen bør være, at etablere et velfungerende venturemarked i Norden og løfte de nordiske økonomiers kapacitet, således at der sikres bedre basis for at skabe teknologibaserede innovationer.

b) En informationsportal for næringslivet

Problem

Særligt små- og mellemstore virksomheder med begrænsede ressourcer til at gennemføre aktiviteter i nabolandene er afhængig af let tilgængelig og korrekt information om muligheder, krav, skat, myndigheder, samfund og potentielle kunder og samarbejdsrelationer. Manglende eller vanskelig tilgængelig information er en grænsebarriere i sig selv.

Forslag

Der er allerede en meget stor mængde oplysninger tilgængelige i de forskellige lande. Det vil være en god idé at samle dem i en informationsportal. Indsatsen for arbejdet med at lave en nordisk portal for næringslivet bør derfor først og fremmest gå i retning af at skabe et overblik over eksisterende oplysninger.

Behandling/resultat

De nordiske erhvervsministre har rejst spørgsmålet om at etablere en informationsportal for næringslivet. Ambitionen er at gøre det lettere at finde den korrekte information på den enkleste måde. Oprettelsen af en informationsportal for erhvervslivet vil kunne samle allerede eksisterende oplysninger på et sted på internettet. Denne vil med fordel kunne kobles på den nordiske informationstjeneste Hallo Norden. Forslaget er endnu ikke substansbehandlet.

c) Gensidig anerkendelse af certifikater og autorisationer på bygge- og boligområdet

Problem

Indenfor bygge- og anlægsbranchen er der mange nationale og internationale regler, som indvirker på, hvor velfungerende markedet er, eller hvorledes det begrænser innovationer. Udfordringen ved at reducere grænsehindringerne i denne branche består ofte i at fokusere på harmonisering af regler og normer mellem landene. Reglerne har hyppigt baggrund i nationale traditioner, miljøkrav og sikkerhed.

Forslag

Det nordiske byggemarked bør kunne udvikles til et samlet hjemmemarked, hvor både udøvere (håndværkere og entreprenører) og byggematerialer er tilgængelige på hele det nordiske marked på lige vilkår.

Behandling/resultat

De nordiske næringsministre har taget kontakt til de nordiske bygge- og boligministre med henblik på at indlede et samarbejde om at samordne planerne for et mere åbent byggemarked. De nordiske ministre med ansvar for byggespørgsmål har allerede igangsat et arbejde omkring øget handel med byggevarer mellem de nordiske lande. I dette arbejde er endvidere Estland, Letland, Litauen og Polen blevet aktivt inddraget. Der er udarbejdet et udkast til handlingsplan for øget handel på byggeområdet mellem de omtalte lande. Denne handlingsplan ventes vedtaget af bygge- og boligministrene fra de ni lande på et møde den 1. november 2004. I første omgang er målet at fastlægge en køreplan for harmonisering af forskellige autorisationsregler indenfor byggebranchen og anlægsbranchen i samarbejde med repræsentanter fra byggeorganisationer og sikkerhedsmyndigheder. Herudover er målsætningen blandt andet at gennemføre fælles nordiske kompetencebeviser for maskinførere, sprængningseksperter samt fælles nordiske autorisationer ved el-montage.

d) Nordisk implementering af EU's selskabsretlige direktiver

Problem

Den manglende mulighed for at kunne etablere et nordisk selskab, dvs. muligheden for etablering af en nordisk koncern uden at dette forudsætter komplette juridiske enheder i hvert enkelt land, begrænser de nordiske virksomheders konkurrenceevne.

Forslag

Det er vigtigt, at der sker en fælles nordisk koordinering ved implementeringen af EU-direktivet om "det europæiske selskab" – det såkaldte SE-selskab.

Behandling/resultat

De nordiske næringsministre har taget dette forslag til sig og besluttede allerede i 2003 at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe, der mødes for at samordne national implementering af selskabsretlige direktiver. Herved er der mulighed for at opnå størst mulig ensartethed ved implementeringen af EF-retsakter i national ret.

e) Nordisk harmonisering af kontrol af måleinstrumenter

Problem

De nordiske lande har en stor produktion af måleudstyr, såsom vægte, varmeenergimålere, gasmålere, vandmålere. Dog er der inden for Norden særlige nationale krav til eksempelvis godkendelse af justeringer og prøvemetoder.

Forslag

Her mener jeg, at der er behov for harmonisering. EU er i gang, men kan først ventes færdig om mange år. Der er dog intet til hinder for, at Norden går foran. Derfor foreslog jeg de nordiske næringsministre, at vi i Norden aftaler fælles krav til kontrolsystemerne og derved hindrer ressourcespild i Norden.

Behandling/resultat

De nordiske næringsministre har nedsat en nordisk arbejdsgruppe om måleteknik, der skal styrke det nordiske samarbejde inden for rammerne af EU's måleinstrumentdirektiv.

Uddannelsesområdet

Et velfungerende uddannelsessamarbejde i Norden er et grundlæggende element for at skabe et åbent og mobilt arbejdsmarked i Norden. Det nordiske uddannelsessamarbejde er et område, som de nordiske regeringer har prioriteret højt inden for rammerne af det nordiske samarbejde.

I arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden har vi særligt fokuseret på følgende emner:

a) Gensidig anerkendelse af højere uddannelser i Norden

b) Forbedre studiestøtten til studerende i Norden

c) Gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelser i Norden

d) Forbedre den nordiske gymnasieaftale.

a) Gensidig anerkendelse af højere uddannelser i Norden

Problem

De nordiske borgere oplever, at det kan være vanskeligt at få godkendt kompetencer, kvalifikationer og eksamener for højere uddannelser i andre lande i Norden.

Forslag

Det skal gøres lettere at få godkendt kompetencer, kvalifikationer og eksamener for højere uddannelser i Norden. Arbejdet med netop disse sager bliver i stadig højere grad fastlagt på EU-niveau. Det er derfor vigtigt at der er en klar sammenhæng mellem arbejdet på nordisk plan og i EU.

Behandling/resultat

De nordiske undervisnings- og forskningsministre besluttede på deres møde i juni 2004 at godkende og underskrive en nordisk deklaration om anerkendelse af beviser vedrørende videregående uddannelser *Reykjavik-deklarationen*. Denne vil erstatte den såkaldte Sigtuna-aftale. Opfølgningen af deklarationen vil blive genstand for regelmæssig rapportering – første gang i 2005. Det indebærer, at konkrete problemer ved gensidig anerkendelse af højere uddannelser vil blive fremlagt for de nordiske undervisnings- og forskningsministre med jævne mellemrum.

b) Forbedre studiestøtten til studerende i Norden

Problem

Indretningen af studiestøtte til de studerende i Norden er baseret på meget forskellige systemer. Det indebærer, at studerende kan havne i situationer, hvor man ikke opnår studiestøtte, tilskud til offentlige transport m.v.

Forslag

Jeg har opfordret de nordiske undervisnings- og forskningsministre til på pragmatisk vis at sikre, at ingen studerende falder mellem studiestøtte systemerne. Hensigten er, at forskellene i studiestøttesystemerne ikke skal være til hinder for de studerende, og at informationen om muligheder og vilkår forbedres.

Behandling/resultat

De nordiske undervisnings- og forskningsministre har nedsat en studiestøttegruppe, som har mandat til at arbejde videre med at mindske grænsehindringer. En første rapport fra gruppen blev fremlagt på de nordiske undervisningsministres møde i juni 2003 og efterfulgt af en anden i juni 2004. Gruppen arbejder fortsat videre med spørgsmålet.

c) Gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelser i Norden

Problem

Det nordiske uddannelsessamarbejde har hidtil koncentreret sig om gensidig anerkendelse af uddannelser på gymnasieniveau og højere uddannelsesniveau. Der findes dog også vanskeligheder inden for andre dele af uddannelsessystemet.

Forslag

På den baggrund har jeg de foreslået de nordiske undervisnings- og forskningsministre at se nærmere på de øvrige erhvervsuddannelser, der omfatter ganske mange borgere i Norden.

Behandling/resultat

Et pilotprojekt er færdiggjort med henblik på at kortlægge, hvorledes anerkendelse af erhvervsuddannelser fungerer i Norden. En rapport "Erkännande av yrkeskompetens i Norden", med fem konkrete anbefalinger om at støtte erfaringsudveksling i Norden og det øvrige Europa blev fremlagt og godkendt af de nordiske undervisningsministre i juni 2004. Anbefalingerne skrives ind i Nordisk Ministerråds strategiplan 2005-2007 for uddannelsesområdet. Gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelser skal sikres i højst mulig grad. Arbejdet koordineres i forhold til EU samarbejdet om samme emne, den såkaldte København-proces.

d) Forbedre den nordiske gymnasieaftale

Problem

Den nordiske gymnasieaftale bliver i meget begrænset omfang anvendt af de nordiske studerende. Samtidig har det hidtil været således, at gymnasieaftalen ikke indeholdt anerkendelse af erhvervsrelaterede uddannelser på gymnasieniveau.

Forslag

Jeg har opfordret de nordiske undervisnings- og forskningsministre til at arbejde på at opdatere den nordiske gymnasieaftale samt at overveje tiltag der kunne gøre det mere attraktivt for unge at gennemføre en gymnasieuddannelse i et andet nordisk land.

Behandling/resultat

De nordiske undervisnings- og forskningsministre godkendte på deres møde i juni 2004 en ny nordisk gymnasieaftale. Den nye gymnasieaftale er nu ajourført og indeholder nu blandt andet anerkendelse af erhvervsuddannelser. Et arbejde om kortlægning af antallet af studerende, der benytter sig af den nordiske gymnasieaftale er færdigstillet. På baggrund af dette resultat udarbejdes en informationsstrategi om gymnasieaftalen. I den forbindelse satses på nationale informationsstrategier, herunder anerkendelse af delvist gennemførte uddannelser. Arbejdet med at finde løsninger på anerkendelse af delvist gennemførte uddannelser skrives ind i Nordisk Ministerråds strategiplan 2005-2007 for uddannelsesområdet.

Social- og sundhedsområdet

På social- og sundhedsområdet oplever borgerne, at det ofte kan være vanskeligt at få overblik over, hvilke rettigheder der gælder, når man enten studerer, arbejder eller bosætter sig på tværs af de nordiske grænser. De nordiske social- og sundhedsministre har derfor også sat fokus på at fjerne grænsehindringer på netop deres ansvarsområde. Nedenfor følger de sager, der har været på de nordiske social- og sundshedsministres dagsorden i 2004 under temaet grænsehindringer. Forarbejdet til disse sager er sket i arbejdsgrupperne vedrørende de nordiske socialkonventioner, dvs. socialforsikringsgruppen og bistandskonventionsgruppen. Grupperne består af eksperter fra hvert af de nordiske lande.

a)	Opkvalificering af myndighederne
b)	Opdatering af konventionen om social bistand og sociale tjenester
c)	Revision af barselsordningerne
d)	Fælles nordisk pillepas
e)	Grænsehindringer for funktionshæmmede
f)	Ny nordisk konvention om social tryghed

Udover disse sager har spørgsmålene om henholdsvis optjening af pensionspoint og nordisk receptgyldighed i alle nordiske lande været behandlet. Disse sager afsluttedes allerede i 2003. Til orientering redegøres nedenfor kort om behandlingen af disse sager.

a) Opkvalificering af myndighederne

Problem

Nordboerne oplever ofte at det er vanskeligt at finde korrekt information om rettigheder og muligheder.

Forslag

Udover at styrke informationen om gældende nordiske rettigheder vil en opgradering af kendskab hos myndighederne og information til borgerne afhjælpe dette problem.

Behandling/resultat

Den nordiske socialforsikringsgruppe og arbejdsgruppen om social bistand og sociale tjenester har udarbejdet forslag om udstrakt brug af internettet som værktøj for borgerne og tjenestemænd, samt iværksat tjenestemandsudveksling, uddannelse, samt opdatering af eksisterende uddannelsestilbud til sagsbehandlere. Helt konkret har de nordiske social- og sundhedsministre bevilget midler til indførelse af et elektronisk analyseværktøj for relevante sagsbehandlere i Norden i løbet af foråret 2004. "E-form Analysing Tool (EAT)" er et informationsværktøj som indeholder de seneste opdateringer, domsafgørelser o.l. vedr. socialforsikringsområdet i EU. Samtidig udarbejdes også en informationsbrochure for at sprede kendskab om værktøjet.

b) Opdatering af konventionen om social bistand og sociale tjenester

Problem

Det er vigtigt, at borgerne ikke havner mellem to systemer, og derved risikerer ikke at opnå social bistand eller mister ret til sociale tjenester.

Forslag

Den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester indeholder blandt andet retningslinier for udbetaling af social bistand eller sociale tjenester, hjemsendelser, rejse og flytning af plejekrævende i forbindelse med ophold i eller flytning til et andet nordisk land. Derfor er det vigtigt, at den nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester er opdateret og velfungerende.

Behandling/resultat

Den nordiske bistandsgruppe arbejder med dels at opdatere, dels med at forbedre den nordiske konvention om social bistand og sociale ydelser. De nordiske social- og sundhedsministre besluttede i august 2004 principielt at støtte forslaget om, at konventionen skal indeholde bestemmelse om, at der ved flytning indføres en samarbejdspligt for kommuner om funktionshæmmede personers behov for social bistand og social tjenester, der afventes et samlet forslag til ændringer i konventionen. Deri skal der desuden indgå, at man overvejer samarbejdspligt for transporttjenester. De nordiske social- og sundhedsministre har understreget, at arbejdet må håndteres så hurtigt som muligt.

c) Revision af barselsordningerne

Problem

De nordiske lande har meget forskellige regler for barselsorlov for forældre. Derfor oplever mange, at det kan være vanskeligt at få klart overblik over, hvilke regler der er gældende, hvis man eksempelvis bor i et nordisk land og arbejder i et andet.

Forslag

I det lys foreslog jeg de nordiske social- og sundhedsministre at se nærmere på de konkrete tilfælde, hvor borgerne kommer i klemme mellem forskellige regelsæt, når de skal have barsel. Det er vigtigt at finde pragmatiske løsninger på disse.

Behandling/resultat

Den nordiske socialforsikringsgruppe arbejder med konkrete problemer vedrørende barsel. Dette skal munde ud i en rapport om mulighederne for revision af barselsordningerne. På social- og sundhedsministermødet i august 2004 blev der lagt stor vægt på, at der fremkommer praktiske og konkrete forslag til forbedring af situation på dette område. Arbejdet fortsætter i socialforsikringsgruppen med sigte på rapportering til social- og sundhedsministre i juni 2005.

d) Fælles nordisk pillepas

Problem

Der er forskellige krav mellem de nordiske lande om, hvilke medicintyper indeholdende narkotika og psykotropa, der må bringes over grænserne i Norden. Dette er særligt vanskeligt for hyppigt rejsende for eksempel til og fra Bornholm via Sverige/Ystad.

Forslag

På den baggrund er foreslået, at de nordiske lande opnår enighed om en fælles nordisk liste over euforiserende stoffer, som det er relevant at kræve dokumentation for rejsendes retmæssige besiddelse af, når de indføres som en bestanddel af et lægemiddel.

Behandling/resultat

En arbejdsgruppe har udarbejdet et forslag til en tydeliggørelse af hvilke euforiserende stoffer, der må bringes over grænserne i Norden. De nordiske ministre med ansvar for narkotikaspørgsmål blev på deres møde i august 2004 enige om at:

- Acceptere den af arbejdsgruppen foreslåede liste som en fælles holdning
- Tillempe listen nationalt, så længe dette ikke strider mod det enkelte lands internationale forpligtelser, herunder internationale konventioner.
- Anmode embedsmandskomitéen om at klarlægge, hvorvidt der foreligger nogle komplikationer i forhold til internationale konventioner og – hvis dette er tilfældet – arbejde for at sikre ændringer i disse konventioner i overensstemmelse med den fælles holdning.

e) Grænsehindringer for funktionshæmmede

Problem

Flytter en funktionshæmmet borger til et andet nordisk land, vil det være vigtigt at kunne få personlig assistance. Det samme gælder tolkeservice i overgangsperioder ved flytning mellem de nordiske lande.

Forslag

På den baggrund har jeg foreslået, at nordiske social- og sundhedsministre prioriterer dette arbejde og i den forbindelse tydeliggør, hvilke rettigheder, der særligt gælder for funktionshæmmede i Norden.

Behandling/resultat

Allerede i 2002 besluttede de nordiske social- og sundhedsministre at give spørgsmålet om grænsehindringer for funktionshæmmede vægt i deres arbejde med fjernelse af grænsehindringer. De fremlagde derfor ved Nordisk Råds jubilæumssession i 2002 et særligt ministerrådsforslag til opfølgning af rapporten "Fri rörlighet för alla – Gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden". Opfølgningen er særligt sket i den såkaldte arbejdsgruppe for den nordiske konventionen om social bistand og sociale tjenester.

Social- og sundhedsministrene godkendte på deres møde i august 2004 en nærmere gennemgang og forslag vedr. transporttjeneste i Norden. Der skulle samtidig ske en styrkelse af informationsindsatsen og mulighederne for personlig assistance ved flytning, tolkeservice og gensidig anerkendelse af erstatning pga. handicap. Opfølgning af rapporten fortsætter.

f) Ny nordisk konvention om social tryghed

Problem

Der sker med jævne mellemrum forandringer i EU's regelværk på socialområdet i den såkaldte forordning 1408/71. Dette kan naturligt lede til uklarhed om, hvilke regler, der er gældende også i Norden.

Forslag

Det er derfor vigtigt at skabe klarhed og at tydeliggøre hvilke regler der er gældende for nordiske statsborgere.

Behandling/resultat

De nordiske social- og sundhedsministre underskrev i august 2003 den nye nordiske konvention om social tryghed, der opdaterer den nordiske konvention særligt i forhold til de nye ændringer i EU's regelværk på socialområdet (forordning 1408/71). Konventionen trådte i kraft 1. septem-

ber 2004, dog gælder den foreløbigt ikke for Færøerne og Grønland. Der kræves egne beslutninger om tiltrædelse i de selvstyrende områders bestemmende organer.

Vedrørende optjening af pensionspoint

De nordiske social- og sundhedsministre besluttede i 2002 at undersøge og vurdere mulighederne for at ændre reglerne for optjening af pensionspoint for tjenestemænd i Norden. Dette var et problem, der blev identificeret i rapporten "Nordbornas rättigheter". Spørgsmålet har været til behandling i den såkaldte nordiske socialforsikringsgruppe og efterfølgende været behandlet af de nordiske social- og sundhedsministre. Konklusionen på dette problem, var følgende:

"Det foreslås, at det ikke gjøres særlige tiltak i saken på bakgrunn av:

a) Reglenes formål. De omhandler grunnpensjon til personer som ikke har vært yrkesaktive i noe land, og skal underlette administrasjon av svært små beløp. Målgruppen er liten, og blir i tillegg mindre med årene.
b) Den kommende utvidelse av personkretsen som omfattes av EU forordning 1408/71 til også å gjelde ikke yrkesaktive. Danmark har i diskusjonene rundt denne utvidelse varslet krav om unntak som i denne sammenheng innebærer at man fremdeles vil hevde en tre-års regel i samsvar med den som nå gjelder i den nordiske konvensjon. Dette medfører at det ikke er enighet i Norden om frafall av tre-årsreglen innen den reviderte EU-forordningen trer i kraft.

Det vurderes at det ikke er aktuelt å gå videre i dette spørsmål."

Sagt med andre ord er der her tale om en grænsehindring, der ikke kan siges at have en væsentlig betydning for den nordiske befolkning, da der er tale om en ganske begrænset gruppe borgere. Spørgsmålet reguleres nu inden for rammerne EU-reguleringen.

Vedrørende nordiske recepter skal have gyldighed i alle nordiske lande

De nordiske social- og sundhedsministre har lagt op til evaluering af den nordiske overenskomst om receptgyldighed. På det svenske formandskabs foranledning mødtes repræsentanter fra alle nordiske landes lægemiddelmyndigheder i september 2003 for at gennemgå erfaringer med den nordiske overenskomst om receptgyldighed, og for at drøfte aktuelle lægemiddelspørgsmål på nordisk plan. Konklusionerne fra mødet var, at muligheden for at bruge recepter udskrevet i et nordisk land på apoteker i et af de øvrige lande, kun udnyttes i ganske lille grad. Der er rapporteret om få problemer og generelt opfattes håndteringen af overenskomsten som tilfredsstillende.

I alle lande, undtaget Danmark, er reglerne udvidet til også at gælde EU/EØS-borgere. Det vurderes, at denne udvidelse kan gøre de nationale apoteker mere vante til at håndtere recepter udskrevet i et andet land.

Man vil fortsætte med jævnligt at have nordiske møder på lægemiddelområdet. På baggrund af disse drøftelser og konklusioner fandt man det dog ikke nødvendigt på nuværende tidspunkt at fortsætte yderligere evaluering af den nordiske overenskomst om receptgyldighed.

Skatteområdet

Skatteområdet er af helt central betydning. Det har en afgørende betydning for den enkelte i sit valg om flytning eller arbejde i et andet nordisk land, hvis der er usikkerhed i forhold til indkomstbeskatning eller pensionsbeskatning. Skatteområdet har derfor været et vigtigt element i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer i Norden.

De nordiske finans- og skatteministre har i deres arbejde med fjernelse af grænsehindringer følgende på dagsordenen

a) Konkrete grænsehindringer på skatteområdet

b) Oprettelsen af en nordisk skatteportal og etableringen af et virtuelt nordisk skattekontor

c) Pengetransaktioner på tværs af landene i Norden

a) Konkrete grænsehindringer på skatteområdet

Problem

Den nordiske informationstjeneste Hallo Norden, de øvrige informationstjenester og Nordisk Ministerråds sekretariat modtager jævnligt henvendelser med konkrete eksempler på grænsehindringer på skatteområdet. Dette gælder eksempelvis beskatning af pensioner, beskatning af medarbejdere, der udfører midlertidig arbejde på tværs af grænserne, beskatning af særlige erhvervsgrupper, fx sømænd m.v.

Forslag

Jeg har foreslået de nordiske finans- og skatteministre at håndtere de konkrete hindringer med henblik på at justere den nordiske skatteaftale.

Behandling/resultat

De nordiske finansministre, vedtog allerede i 2003 at nedsætte en nordiske skattegruppe, der skulle indsamle og beskrive de konkrete sager. Gruppen har nu afleveret deres rapport. Heri fremgår en række konkrete tilfælde af grænsehindringer på skatteområdet. En komplet liste over disse sager er på nuværende tidspunkt under udarbejdelse og vil blive forelagt de nordiske finansministre på deres møde i november 2004.

b) Elektronisk skatteberegningsmodel/Nordisk Skatteportal/Virtuelt skattekontor

Problem

For den enkelte borger kan det være vanskeligt at gennemskue, hvilke konsekvenser arbejde eller bosætning i et andet nordisk land kan have. Konsekvensen kan naturligt være medvirkende til, at det både virker besværligt og usikkert at virke på tværs af de nordiske grænser.

Forslag

Jeg foreslog i foråret 2003 de nordiske finans- og skatteministre at overveje muligheden for at etablere en elektronisk skatteberegningsmodel, således at den enkelte borger forud for flytning kan få et overordnet indblik i, hvilke konsekvenser flytning eller arbejde på tværs af de nordiske grænser ville få rent beskatningsmæssigt.

Behandling/resultat

De nordiske finans- og skatteministre gav den nordiske skattegruppe i opdrag at undersøge mulighederne for at indrette en elektronisk skatteberegningsmodel. Gruppen fandt imidlertid, at det ikke ville være teknisk muligt at etablere en elektronisk skatteberegningsmodel, der ville give de

nordiske borgere et tilstrækkeligt nøjagtigt billede af niveauet for indkomstbeskatning i tilfælde af arbejde eller bosætning på tværs af de nordiske grænser. Den nordiske skattegruppe foreslog i stedet at oprette en nordisk skatteportal og et virtuelt nordisk skattekontor.

Den nordiske skatteportal på internettet oprettes som led i at skabe bedre information til såvel borgere som myndigheder om beskatning i Norden for borgere, der enten arbejder eller bosætter sig på tværs af de nordiske grænser. Formålet er således at hjælpe borgere og virksomheder med at finde relevant information og være behjælpelig med håndtering af skattesager. De nordisk skattemyndigheder vil opbygge en særlig projektgruppe for at udrede en fælles e-tjeneste. Tjenesten skal være til rådighed for de nordiske medborgere, som har behov for kontakt med mere en et lands skattemyndighed.

Med det nordiske virtuelle skattekontor menes en nordisk samarbejdsorganisation, som er ansvarlig for kontakter i internordiske skattespørgsmål og information til nordiske borgere om nordiske skatteforhold. Organisatorisk består det nordiske virtuelle skattekontor af en repræsentant fra hvert land. Formålet med det nordiske skattekontor er at skabe en organisation for internordiske kontakter, hvor konkrete skattesager kan forelægges. Sagsbehandlingen og myndighedsudøvelsen sker inden for rammerne af myndighedernes ordinære virksomhed.

c) Pengetransaktioner på tværs af landene

Problem

Når der skal gennemføres pengetransaktioner mellem de nordiske lande kan det ofte være ganske bekosteligt og tage mange dage, før modtageren kan registrere pengene på sin konto.

Forslag

På den baggrund stillede jeg forslag til de nordiske finansministre om at vurdere mulighederne for at regulere dels størrelsen af gebyrer for transaktioner mellem de nordiske lande, dels transaktionstiden mellem de nordiske lande. Foreningen Norden har ved flere lejligheder undersøgt forholdene omkring transaktioner mellem de nordiske lande. Konklusionen herfra var, at bankerne havde forbedret informationen om disse forhold, hvilket har gjort transaktioner mellem de nordiske lande noget smidigere.

Behandling/resultat

De nordiske finansministre har ved flere lejligheder drøftet spørgsmålet om pengetransaktioner i Norden. Det har ikke været muligt at opnå enighed om at stille krav til de nordiske banker om at kræve samme gebyr for nordiske overførelser som for indenlandske transaktioner. De nordiske finansministre har derimod vedtaget en erklæring i maj 2004 om, at betalingsoverførelser i Norden maksimalt bør tage tre bankdage at gennemføre.

Regionalområdet

Regionalområdet har et særligt engagement i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer via de nordiske grænsekomitéer. De regionale grænsekomitéer arbejder på lokalt og regionalt niveau med at fjerne uhensigtsmæssige barrierer for den frie mobilitet over grænserne i Norden. De nordiske grænsekomitéer indgår i et konkret samarbejde med Nordisk Ministerråds sekretariat gennem det grænsepolitiske sekretariat. De nordiske regionalministre har følgende på dagsordenen:

a) Projekt om grænseregionale optimale løsninger i Norden – GOLIN-projektet

b) Statistik over grænseregional pendling i Norden

c) Projekter om uddannelse og kompetenceudvikling samt arbejdsmarked

a) Projekt om grænseregionale optimale løsninger i Norden – GOLIN-projektet

De fire grænseregioner (Øresund, Østfold-Bohuslän/ Dalsland, Haparanda/Torneå og ARKO) vil i samarbejde kortlægge Grænseregionale Optimale Løsninger i Norden, GOLIN. Målsætningen med GOLIN-projektet er at identificere fælles barriereproblemer på arbejdsmarkedsområdet og klarlægge, hvorledes disse bliver håndteret i de respektive regioner.

Centralt i projektet er en række workshops, hvor relevante aktører præsenterer lokale initiativer, og hvor det diskuteres, hvorledes andre grænseregioner kan drage nytte af disse erfaringer. Deltagerne ved hver workshop er personer, der til daglig arbejder med mennesker og virksomheder på tværs af grænser. Dette giver basis for en udveksling af meget konkrete erfaringer og *best practices*.

Den første GOLIN-workshop i Grebbestad i august 2003 var primært rettet mod myndigheder (skatte, socialforsikring, AF etc.). På den anden workshop i Tornio-Haparanda i februar 2004 var temaet "Gemensam Arbetsmarknad i teori och praktik" og kredsen var udvidet til også at omfatte virksomheder, arbejdsgiverorganisationer, arbejdstagerorganisationer og udvalgte projekter om arbejdsmarkedet på tværs af grænser. I september 2004 blev den tredje workshop afviklet i Helsingør under temaet "Utbildning och kompetensförsörjning i Norden". Dette emne var valgt ud fra en overordnet målsætning om at virksomheder i Norden skal sikres arbejdskraft med rette kompetencer, og at arbejdstagere skal sikres muligheden for at anvende deres kvalifikationer i hele Norden. På seminariet deltog repræsentanter fra myndigheder, uddannelseskyndige, arbejdsmarkeds parter, organisationer samt repræsentanter fra lokale projekter i de fire grænseregioner.

b) Statistik over grænseregional pendling i Norden

At have et fyldestgørende statistisk materiale om pendlingen i Norden er en vigtig forudsætning, når man arbejder med problemstillinger omkring grænsehindringer. Ministerrådet for regionalspørgsmål har i den forbindelse sat et arbejde i gang med det formål, at få et samlet billede af pendlingen over grænserne i Norden. En delrapport om pendling langs den svensk/norske grænse er fremlagt i april 2004. Projektet forventes afsluttet inden udgangen af 2004.

Projekter om uddannelse og kompetenceudvikling samt arbejdsmarked

I september 2004 bevilligede embedsmandskomitéen for regionalspørgsmål midler fra deres særlige *grænsehindringspulje* til to projekter initieret af Öresundskomiteen. Det ene projekt tager udgangspunkt i arbejdsmarkedet og de barrierer der udspringer heraf på grund af forskellige lovgivningsmæssige og traditionsbestemte forskelle. Det andet projekt ser på uddannelse og kompetenceudvikling på tværs af landegrænsen og vilkårene for at videreudvikle dette samarbejde. Begge projekter vil blive afsluttet ultimo 2004.

Justitsområdet

Problem

I Norden er der forskellige principper for bodeling ved skilsmisser og arveret mellem ægtefæller.

Forslag

De nordiske justitsministre satte et omfattende arbejde med kortlægning af lovgivning inden for ægteskabs- og familielovgivningen i Norden i gang og siden 2003 er fire rapporter blevet fremlagt.

Behandling/resultat

De nordiske justitsministre behandlede senest i juni 2004 spørgsmålet, hvor man vedtog følgende:

- At give den nordiske ekspertgruppe for familieret mandat til kontinuerligt at overvåge og undersøge de praktiske muligheder for harmonisering inden for området.
- At når en national udredning i familieretslige spørgsmål tilsættes skal ambitionen være at give udrederne direktiv om lægge vægt på spørgsmålet om nordisk retssikkerhed.
- At give embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål i opdrag at arrangere en nordisk konference om reform af den nordiske arvelovgivning med sigte på fortsat kontakt og samarbejde.

Forbrugerområdet

Projekt om basale betalingstjenester, herunder krav om personnummer for åbning af bankkonto

Problem

Der kræves oftest CPR-nummer for åbning af bankkonto. I andre tilfælde er det imidlertid muligt for den enkelte nordboer at åbne en bankkonto uden et sådant.

Forslag

Det tyder på, at der er ganske uklare retningslinier på området. En udredning herom er igangsat, som blandt andet redegør for, hvilke krav, herunder krav til personnummer, der stilles for at åbne en bankkonto.

Behandling/resultat

Udredningen er fremlagt i foråret 2004, men har endnu ikke været genstand for drøftelser i kredsen af forbrugerministre.

Tværgående temaer i arbejdet med fjernelse af grænsehindringer

Tildeling af personnummer

Problem

Når personer flytter mellem de nordiske lande, skal de medbringe internordiske flyttepapirer. I nogle tilfælde sker dette ikke, og tildelingen af personnummer kan som følge heraf blive forsinket. Manglende personnummer kan være et problem i flere forskellige relationer, blandt andet kan det være vanskeligt at åbne en bankkonto, få sit skattekort til brug for lønudbetaling, indgå lejemål m.v.

Forslag

De nordiske samarbejdsministre påtog sig i 2003 opgaven at forbedre det nordiske system for tildeling af personnumre. Eksperter fra de nordiske folkeregistreringsmyndigheder har siden arbejdet ambitiøst med at skabe et bedre system for den enkelte borger, der flytter på tværs af de nordiske grænser. Arbejdet med at forbedre systemet har haft som resultat, at en revideret overenskomst er fremlagt.

Behandling/resultat

Det mærkbare resultat for den enkelte borger af revisionen af overenskomsten om folkeregistrering, er afskaffelsen af de internordiske flyttepapirer, hvorefter personer, som flytter til et andet

nordisk land, og som opfylder dette lands betingelser for at blive registreret som tilflyttet, kan folkeregistreres og tildeles personnummer uden unødig forsinkelse. De centrale nordiske folkeregistreringsmyndigheder, som har aftalt det, kan desuden elektronisk videregive oplysninger, der før fremgik af de internordiske flyttepapirer. Den nye og reviderede overenskomst ventes undertegnet i november 2004.

Nordisk sprogkonvention

En juridisk udredning om nordboernes rettigheder til at anvende eget sprog i kontakten med myndigheder i et andet nordisk land, samt en informationsstrategi om den nordiske sprogkonvention, er udarbejdet. Udredningen er forelagt de nordiske samarbejdsministre, som afventer udtalelser fra eksperter forud for endelig stillingtagen. Den juridiske udredning indeholder en sammenstilling af den nordiske sprogkonvention i forhold til modsvarende internationale aftaler, samt en udredning af om den nationale opfølgning giver grundlag for en ændring af sprogkonventionen.

Særlige grænseregionale hindringer

De nordiske grænseregioner har hver især specifikke geografisk betingede grænsehindringer. Langs den svensk/norske grænse er der særlige hindringer vedrørende erhvervstrafikken. Under det svenske formandskab for det nordiske samarbejde blev der i 2003 sat et målrettet arbejde med fjernelse af grænsehindringer for den erhvervsrelaterede trafik i Norden i gang. For Bornholm er der også særlige grænseregionale barrierer. Et af problemerne er, at der er forskellige krav mellem de nordiske lande om, hvilke medicintyper indeholdende narkotika og psykotropa, der må bringes over grænserne i Norden. Dette er særlig vanskeligt for hyppigt rejsende for eksempel til og fra Bornholm via Sverige/Ystad, jf. afsnit om social- og sundhedsområdet tidligere i redegørelsen. Dernæst oplever islændinge vanskeligheder på grund af den særlige islandske navnetradition.

I følgende omtales eksempler på det arbejde, der er iværksat for at fjerne disse særlige grænseregionale barrierer

a) Erhvervsrelaterede regionale grænsehindringer

b) Grænseproblemer for rejsende til og fra Bornholm via Ystad

c) Den islandske navnetradition

a) Erhvervsrelaterede regionale grænsehindringer

Problem

Langs de nordiske grænser er der en række problemer med toldhåndtering og gebyrer ved toldstationerne. Endvidere mangler fælles regler i Norden for krav til køretøjers længde, bredde og vægt.

Forslag

Det daværende svenske formandskab for Nordisk Ministerråd afholdt i 2003 en resultatorienteret konference i Karlstad, hvor man havde indbudt eksperter og embedsmænd i Norden til at finde en løsning på disse problemer. Denne konference blev senere på året i 2003 fulgt op af en konference i Östersund med politisk deltagelse.

Behandling/resultat

Ved at samle de rette eksperter og embedsmænd formåede det daværende svenske formandskab at få skabt en række mærkbare og konkrete resultater. Status for dette arbejde er:

- Toldhåndtering og gebyrer langs den svensk/norske grænse forbedres, hvilket gennemføres i 2004.
- Afgifter ved midlertidig import af maskiner mindskes. Er i praksis løst.
- Lastbiltransport med blandet last skal have lettere vilkår ved grænseovergange – pilotprojekt igangsattes i januar 2004
- Krav til køretøjers længde, bredde og vægt bør gøres smidigere – forsøgsordning er foreslået i Norge og i Danmark. Norge ser imidlertid ikke mulighed for ændring af de nuværende krav.
- Gensidig anerkendelse af maskinførers autorisationer – nordisk regulering forsøges etableret i 2004.

b) Grænseproblemer for rejsende til og fra Bornholm via Ystad

Problem

Der stilles særlige indrejsekrav til rejsende med kæledyr der via Sverige/Ystad kommer til og fra Bornholm. Disse indrejseregler betyder, at ejerne af kæledyr skal rekvirere en erklæring fra det svenske Jordbruksverket, og at ejeren skal underskrive denne erklæring om, at transit kun sker på strækningen mellem Limhamn, Helsingborg, Lernacken og Ystad, at dyret ikke har været uden for Danmark, Sverige og Norge de seneste seks måneder, at dyret ikke forlader bilen under rejsen i Sverige, at opholdet i Sverige ikke overstiger fire timer, at dyret er identifikationsmærket med tatovering eller mikrochip og at dyret har fået en ormekur.

Forslag

Jeg har med jævne mellemrum gjort såvel den danske fødevareminister som den svenske jordbruksminister opmærksom på problemet med henblik på at få etableret en løsning der både er nem og brugervenlig at håndtere. Den nuværende transitordning omfatter imidlertid ikke rejsende til og fra Bornholm der benytter tog/bus gennem Sverige.

Behandling/resultat

Med indførelsen af nye skrappe EU-regler på området, var der i foråret udsigt til at dette problem ville blive endnu større. Heldigvis fandt Danmark og Sverige sammen om, i første fase, at bede Europa-kommissionen om at godkende den eksisterende transitordning, som indeholder de ovennævnte krav. Det er fortsat en sag jeg vil arbejde videre med.

c) Den islandske navnetradition

Problem

Den islandske navnetradition baserer sig på, at børn opkaldes efter deres fædre, således at fædrenes navn suppleres med -dóttir eller -son. Der er konkrete eksempler på, at myndigheder i de andre nordiske lande afslog forældrenes anmodning om at registrere de islandske navne.

Forslag

Jeg har rejst problematikken overfor den danske statsminister. Dette skete efter inspiration fra den løsning, man i Sverige havde fundet på dette problem.

Behandling/resultat

Hidtil har det været således, at islændinge havde problemer med at anvende deres navnetradition i Sverige. Konkret var der tale om, at de svenske skattemyndigheder afslog forældrenes anmodning om at registrere de islandske navne. Dette problem er nu løst. Den svenske regering har besluttet en ændring i deres navneforordning. Ændringen indebærer, at islandske borgere som også har svensk medborgerskab, kan beholde eller få et navn, som han/hun har eller ønsker i henhold til den islandske navnetradition. Dette bliver nu også omkostningsfrit. Ændringen trådte i kraft 1. maj 2003. Lignende problem findes desuden for islændinge i Danmark. På den baggrund har jeg rejst problematikken over for den danske statsminister. Jeg har som svar fået oplyst, at spørgsmålet behandles som led i det danske navnelovsudvalgsarbejde. De har afgivet en betænkning, som blandt andet indeholder dette spørgsmål. Jeg afventer dog fortsat den videre behandling.

Vedtak

Fremstillinger vedtatt av presidiet 2004

1 Nordisk skattekontor (A 1320/näring)[1]
2 Open Source Software (A 1341/næring)[2]
3 Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier (A 1341/næring)[3]
4 Nordisk el-transmissionsnet (A 1339/miljö)[4]
5 Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008 (B 220/næring)[5]
6 Strategi for nordisk utdannelses- og forskningssamarbeid 2005–2007 (B 221/kultur)[6]
7 Samarbetsprogram på konsumentområdet 2005-2010 (B 226/medborger)[7]
8 Nordisk Skattekonference (A 1357/næring)[8]
20 Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference 2005 (A 1360/næring)[9]

Rekommandasjoner og internt vedtak vedtatt ved Nordisk Råds 56. sesjon

9 Nordiskt gränsregionalt samarbete (A 1353/kk)
10 Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø)
11 Økologiske landbrugsvarer i Norden (A 1346/miljø)
12 Nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)
13 Nordisk design og samarbeid mellom kultur- og næringsliv (A 1347/kultur og A 1351/kultur)
14 Evaluering av "Nordisk Netværk for Voksnes læring" och bidrag till folkbildningsorganisationerna (A 1338/kultur)
15 Vedtægter for Nordisk Råds filmpris (B 229/kultur)
16 Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2)
17 Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008 (B 230/presidiet)
18 Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008 (B 231/presidiet)
19 Samarbeid med urfolkene i Barentsregionen (A 1359/medborger)

Internt vedtak

1 Ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborgar)

Vedtak om ikke å foreta seg noe

1 Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobyggning (A 1345/presidiet)[10]
2 Medlemsforslag om børns retstilling og ret til begge forældre (A 1208/medborger)[11]
3 Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (A 1348/välfärd)
4 Medlemsförslag om nordisk patentmyndighet (A 1349/näring)

---

[1] Vedtatt av Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm
[2] Vedtatt av Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm
[3] Vedtatt av Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm
[4] Vedtatt av Presidiet 30. juni 2004 i Kristiansand
[5] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn
[6] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn
[7] Vedtatt av Presidiet 1. november 2004 i Stockholm
[8] Vedtatt av Presidiet 1. november 2004 i Stockholm
[9] Vedtatt av Presidiet 2. desember 2004 i Brussel
[10] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn
[11] Vedtatt av Presidiet 1. november 2004 i Stockholm

Framställning 1/2004

Nordisk Skattekontor

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (A 1320/näring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nordiske skatteydere med grænseoverskridende skatteforhold kan få en samlet integreret betjening hos én skatteenhed, hvortil man indrapporterer sine skatteoplysninger og hvorfra man senere modtager en samlet årsopgørelse (ligning)
Om denne målsætning opnås ved at etablere en skatteenhed pr. land med en bilateral aftale eller en fællesnordisk enhed er underordnet. Det bør være op til de nationale skattemyndigheder at håndtere spørgsmålet om organisering, regelfortolkning etc.

Stockholm den 4 mars 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 2/2004

Open Source Software

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (A 1341/næring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* der i et samarbejde mellem ministerrådets forskellige sektorer (IT, forbruger og næring) etableres et OSS, Open Source Software, kompetencecenter som får til opgave at opsamle erfaringer, rådgive ved større indkøbsprojekter, vejlede i brug af OSS, udvikle *best practice*-modeller etc. IT-branchens faglige og økonomiske deltagelse i et sådant center anses for en forudsætning og det bør overvejes at anvende NordicOS som udgangspunkt for dannelsen af centeret
2) *at* der søges udviklet OSS-netværk i den ikke-kommercielle sfære bestående af universiteter, faglige sammenslutning etc. som tilsammen kan bidrage til den fortsatte udvikling af OSS
3) *at* nordiske institutioner anvender software som understøtter åbne standarder og at indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører

Stockholm den 4 mars 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 3/2004

Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4 mars 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (A 1341/næring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

1) *at* der udarbejdes nationale IT-strategier, som understøtter brug af åbne standarder i al offentlig elektronisk kommunikation og at man i øvrigt søger denne målsætning fremmet i internationale fora (EU, det kommende IT-sikkerhedsagentur etc.)

2) *at* den offentlige indkøbs- og udbudspolitik vedrørende software tilrettelægges således at der skabes fri konkurrence, uafhængighed og valgfrihed i relation til produkter og leverandører. Barrierer og indkøbsrutiner der hindrer eller unødigt begrænser den fri konkurrence, skal elimineres

Stockholm den 4 mars 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 4/2004

Nordisk el-transmissionsnet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 30 juni 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1339/miljö)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* arbejde mod en vidtgående harmonisering af rammebetingelserne for de nordiske eltransmissionsnet
2) *at* tilskynde til styrkelse af samarbejdet mellem landenes netselskaber, så de bliver i stand til på betryggende vis at tage ansvar for fælles håndtering af forsyningssikkerheden, fælles afhjælpning af flaskehalse og udvikle en fælles model for nødvendige investeringer

Kristiansand den 30 juni 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 5/2004

Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 september 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (B 220/næring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008 (B 220/næring)

Mariehamn den 22 september 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 6/2004

Strategi for nordisk utdannelses- og forskningssamarbeid 2005–2007

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 september 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (B 221/kultur)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007 (B 221/kultur)

Mariehamn den 22 september 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 7/2004

Samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 november 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (B 226/medborgar)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010 (B 226/medborgar)

Stockholm den 1 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 8/2004

Nordisk Skattekonference

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 1 november 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (A 1357/næring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med Nordisk Råds Næringsudvalg at afholde en nordisk skattekonference med deltagelse af relevante nordiske ministre. Denne konference skal have fokus på at løse eksisterende problemer og forhindringer for borgere og virksomheder grundet forskellige nationale beskatningssystemer i Norden

Stockholm den 1 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 9/2004

Nordiskt gränseregionalt samarbete

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kontrolkommittén (A 1353/kk).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* utarbeta en rutin för hur ordförandeskapsprogrammens politiska prioriteringar förankras i gränsregionerna
2) *att* standardisera centrala indikatorer för verksamheten i gränsregionerna så att målsättningarna blir klarare och mätbara
3) *att* upprätta en databank med erfarenheter från gränsregionalt samarbete för att säkra kontinuiteten i verksamheten

Stockholm den 2 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 10/2004

Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1342/miljø).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* indtræde i en arbejdsgruppe og samarbejde med Nordisk Råds Miljø- og Naturresurseudvalg og relevante organisationer om forberedelsen og gennemførelsen af en konference om kystfiskeriets fremtid i Norden, der afholdes i 2005
2) *at* støtte forberedelsen og konferenceafholdelsen med økonomiske midler, så det bliver muligt at holde deltagerafgiften på et passende lavt niveau i forhold til målgruppen

Stockholm den 2 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 11/2004

Økologiske landbrugsvarer i Norden

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Miljö- och naturresursutskottet (A 1346/miljø).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* Nordisk Ministerråd iværksætter et særligt projekt, der skal anvise konkrete udviklingsmuligheder for økologiske fødevarers større gennemslagskraft på markedet i de nordiske lande. Udviklingsarbejdet skal bl.a. bygge på en analyse af eksisterende strukturer og barrierer i hele produktionskæden. Landenes positive erfaringer bør benyttes som inspiration til de konkrete udviklingsanvisninger. Såvel forskere som forbrugerorganisationer og økologiske producentorganisationer bør involveres i arbejdet
2) *at* Nordisk Ministerråd, på baggrund af en oversigt over iværksatte og planlagte forskningsprogrammer samt eksisterende rådgivnings- og vejledningstilbud gennem hele værdikæden om økologisk landbrug i landene og i nordisk regi, angiver for hvilke af områderne, der er behov for en styrkelse af de nordiske initiativer og på hvilken måde, ministerrådet agter at gøre dette.

Stockholm den 2 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 12/2004

Nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Näringsutskottet (B 227/näring).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 13/2004

Nordisk design og samarbeid mellom kultur- og næringsliv

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1347/kultur och A 1351/kultur).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *å* utrede muligheten for å etablere et felles nordisk-baltisk mastergradsprogram som kombinerer design, virksomhetsutvikling og ledelse
2) *å* overveie, i utviklingen av NORIA, å opprette et nordisk *center of excellence* innen designforskning
3) *å* redegjøre for hvordan design som et styrkeområde for verdiskapning for de nordiske samfunn, inngår i det innovasjonspolitiske samarbeid (nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005-2010)
4) *å* ta initiativer for aktivt å understøtte samarbeidet mellom de nordiske *Arts and Business*-organisasjoner med sikte på å styrke nordisk næringslivs innovasjon og konkurranseevne gjennom kreative allianser med kulturlivet

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 14/2004

Evaluering av "Nordisk Netværk for Voksnes læring" och bidrag till folkbildningsorganisationerna

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (A 1338/kultur).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at evaluere organisationen "Nordisk Netværk for Voksnes læring" efter ét år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i brugermiljøerne, særligt skal det vurderes hvordan arbejdet med projektansøgninger har påvirket henholdsvis organisationerne og kvaliteten af det nordiske arbejde med voksnes læring

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 15/2004

Vedtægter for Nordisk Råds filmpris

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kultur- och utbildningsutskottet (B 229/kultur).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte gennemførelsen af Nordisk Råds filmpris til overrækkelse i 2005 i overensstemmelse med de i ministerrådsforslaget foreslåede vedtægter

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 16/2004

Nordisk Ministerråds budget 2005

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 228/presidiet; C 2).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka insatsen till området Narkotika med TDKK 200

att öka insatsen till området Arktis med TDKK 1500

att öka insatsen till området Bioetik med TDKK 200

att öka insatsen till området Social- och hälsovårdspolitik för att prioritera Telemedicin med TDKK 500

att Nordiska ministerrådet tilldelar de nordiska folkbildningsorganisationerna ett verksamhetsbidrag på 1 milj. DKK under år 2005 för att stödja folkbildningsarbetet i Norden. En utvärdering för att se om bidragen givit ett nordiskt mervärde skall ske efter ett år

samt,

att företa följande ändringar i budgeten för år 2005, jämfört med ministerrådsförslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 *(B 228/presidiet; C2):*

Ökning av anslag för insatser till områdena narkotika, Arktis, Bioetik samt Telemedicin (4-4310-1) (i TDKK) 2400

Budgetpost:	**Namn**	**Belopp (TDKK)**
4-4510-1	Projektmedel: Narkotikasamarbete	200
3-0870-1	Arktisk samarbejdsprogram	1500
2-3140-1	Nordisk komité for Bioetikk	200
4-4310-1	Projektmedel: Social- och hälsovårdspolitikk (Telemedicin)	500
	Summa:	**2400**

Summa ökningar (TDKK) 2400

Minskning (i TDKK) av anslagen till följande:

Budgetpost	Namn	Belopp (TDKK)
3-3320-2	NEFCO	1200
5-0445-1	Ministerrådets strategiske initiativer	182
2-3185-3	Nordisk samisk institut	1555
5-0180-3	Nordiska ministerrådets sekretariat	213
	Summa:	**3150**

Summa minskningar (TDKK) 3150

Vidare föreslår Presidiet att Nordiska rådet framför önskemål om att Nordiska Ministerrådet, i genomförandet av 2005 års budget, överväger huruvida särskilda hänsyn kan tas till följande teman:

- Nordiska rådet vill återigen upprepa att en önskan om att budgetdokumentet blir mera lättillgängligt och överskådligt. Överlag måste det skapas större möjligheter för en omdisponering av medel mellan olika budgetområden.
- Nordiska kulturfonden har en viktig nordisk kulturpolitisk uppgift. Rådet har noterat att Nordiska kulturfonden har en oförändrad budgetram trots ett ökat antal kvalificerade ansökningar.
- Nordiska ministerrådet bör utreda hur Nordiska akvarellmuseet kan stödas i projektet med sin nordiska profilering.
- 2-2543-1 Nordplus språk. Nordisk Råd forventer at Nordisk Ministerråd vil leve op til bestemmelsen om, at Nordens Sprogråd har ansvaret for samarbejdet mellem de nordiske sprognævn, således at der også er sekretariatsresurser til at varetage denne opgave.
- Nordisk Ungdoms Filmfestival gør et unikt arbejde for at samle unge der er interesserede i selv at producere film. De unge mødes i Tromsø, Norge, i en uge i september for at vise deres film og for i workshops at producere nye kortfilm. Nordisk Råd anmoder ministerrådet om at finde en løsning på, hvordan NUFF kan støttes således at man sikrer deltagelse af unge fra hele Norden.
- Nordisk Råd beder Nordisk Ministerråd om at se på mulighederne for igangsættelse af nordisk forskning inden for sikkerhedspolitik og aktiviteter for civil krisehåndtering/konfliktforebyggelse.
- Arbeidet på forskjellige områder og nivåer i våre nærområder er meget viktig. Nordisk Råd mener dette er veldig viktig, og da spesielt innsatsen mot Kaliningrad. Området bærer preg av meget lav utvikling på alle områder. Nordisk råd foreslår derfor at innen for Nærområdet programmets budsjettramme at fokusere på spørsmål som berør Kaliningrad.
- At indenfor nærområdebudgettet øremærke TDKK 1 000 til støtte for den sociale dialog i Baltikum med henvisning til Rek. 8/2003 Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference.

Dessutom föreslår presidiet att Nordiska rådet år 2006 och framöver fokuserar på följande områden:

- Norden i det nya Europa
  - Arbetsmarknadsfrågor, regionalpolitik
  - Den nordliga dimensionen
  - Arkiskt samarbete och Västnorden
  - Narkotika och alkoholmissbruk
  - Miljösamarbete
  - Sexuell hälsa, samt sexualisering och pornografisering av samhället
- Gränshindersfrågor
- Nordisk sikkerhedspolitiske aktiviteter og forskningsopgaver

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 17/2004

Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 230/presidiet).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen 2006–2008

2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med de baltiska länderna

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 18/2004

Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (B 231/presidiet).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1) *att* anta riktlinjerna för Nordiska ministerrådets samarbete med nordvästra Ryssland 2006–2008
2) *att* samråda med Nordiska rådet vid utformning och utvärdering av program, handlingsplaner och liknande för samarbetet med nordvästra Ryssland
3) *att* färdigställa årliga handlingsplaner för samarbetet med nordvästra Ryssland, med början år 2006

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Rekommendation 19/2004

Samarbeid med urfolkene i Barents-regionen

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 3 november 2004 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1359/medborgar).

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) *at* ministerrådet i sitt arbeid med retningslinjer for samarbeid med Nordvest-Russland inkluderer tiltak til støtte for urbefolkningen i regionen
2) *at* ministerrådet samarbeider med samiske organer for å identifisere grensehindringer for den samiske befolkningen i nordiske land og setter inn ressurser for å fjerne disse hindringer

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Framställning 20/2004

Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference 2005

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 2 desember 2004 antagit nedanstående framställning efter förslag av Näringsutskottet (A 1360/næring)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående framställning:

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i efteråret 2005 afholde en nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference, som har til formål at drøfte de tidsaktuelle spørgsmål mellem de nordiske og baltiske arbejdsmarkeder

Stockholm den 2 desember 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Internt beslut 1/2004

Ligestillingsprincipper i Nordisk Råd

Nordiska rådet har den 3 november 2004 antagit nedanstående internt beslut efter förslag av Medborgar- och konsumentutskottet (A 1354/medborger).

Nordiska rådet har tillställt Presidiet nedanstående internt beslut:

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

at indføre integrering af ligestillingsaspektet i Nordisk Råds arbejde og at give Rådsdirektøren til opgave at udpege en arbejdsgruppe af embedsmænd som udarbejder retningslinier for dette arbejde. Retningslinierne godkendes af Præsidiet.

Stockholm den 3 november 2004

Gabriel Romanus
president

Frida Nokken
rådsdirektør

Presidiets oppfølgning av interne beslutninger

Internt vedtak 1/2003
Rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete"
(A 1337/kk)

Nordiska rådet beslutar

att överlämna rapporten till Presidiet för vidare behandling och eventuell åtgärd

Præsidiet meddeler:

Præsidiet behandlede rapporten på sit møde den 2. februar i Reykjavik. Til præsidiets diskussion var der udarbejdet en sammenfatning over komitéforslaget A 1337/kk. Herudover blev fremlagt et forslag fra Nordisk Råds præsident og vicepræsident vedrørende organisering af præsidiets arbejde.

Præsidiet diskuterede det fremlagte forslag fra rådets præsident og vicepræsident om at nedsætte et arbejdsudvalg indenfor præsidiet. Forslaget kunne imidlertid ikke i den fremlagte form finde støtte blandt samtlige partigrupper. Konklusionen blev derfor, at sekretariatet blev anmodet om at udarbejde en vurdering med baggrund i Præsidiets dagsordner for 2003. En sådan vurdering blev fremlagt til behandling på Præsidiets møde den 4. marts 2004 i Stockholm. Præsidiet vedtog at delegere godkendelse af en række administrative sager til Nordisk Råds præsident og vicepræsident.

Herefter gennemgik Præsidiet den udsendte sammenfatning af Kontrolkomitéens synspunkt i komitéforslag A 1337/kk:

ad 1 Utskotten och presidiet
Der henvises til drøftelsen om eventuel nedsættelse af et arbejdsudvalg.

ad 2 Rekommendationer
Den Socialdemokratiske Gruppe foreslog, at de nationale delegationer giver en kort afrapportering/status på septembermøder. Dette vil være et godt grundlag forud for sessionen.

ad 3 Ordförandeskapsprogram
Der var enighed om, at præsidenten fremmer rådets program og ikke et særskilt "ordförandeskapsprogram".

ad 4 Institutionernas placering
Der var ingen støtte til punktet specielt set i lyset af, at det i øjeblikket handler om at nedlægge institutioner og ikke skabe/etablere nye institutioner.

ad 5 Nordiska möten
Der var enighed om at dette tages op på Præsidiets møde den 4. marts 2004, hvor mødeplanen for 2005 skal behandles. Præsidiet fremhævede for øvrigt vigtigheden af at afholde jævnlige møder i partigrupperne.

ad 6 Politisk representation
Den Socialdemokratiske Gruppe foreslog, at invitere de politiske ledere fra de nationale parlamenter til at deltage i generaldebatten under sessionen.

Midtengruppen pegede på, at man bør ændre *set up*, således at man i højere grad anvender fagministrene.

ad 7 Frivilligrörelsen
Præsidiet pegede på, at dette punkt burde ske ud fra en vurdering fra delegationerne og partigrupperne.

ad 8 Samarbetets institutionella minne
Rådsdirektøren oplyste, at man bl.a. i forhold til tidsskriftet "Nordisk Kontakt" har skabt et nyt informationsprodukt, som kaldes "Analys Norden", som har til formål at sprede kendskabet til aktuelle politiske spørgsmål, herunder samfundsdebatten i de nordiske lande. Første nummer af "Analys Norden" udkom i slutningen af februar 2004.

ad 9 Närområdet og EU
Der var ingen bemærkninger til dette udover at samarbejdspartnere måtte vurderes ud fra, hvilke sager det skulle dreje sig om.

Præsidiets konklusion:
Præsidiet rapporterer til den 56. session at Præsidiet besluttede følgende den 22. september 2004: Intentionen med intern beslutning 1/2003 kan anses som værende opfyldt.

Internt beslut 2/2003
Nordens roll och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa (A 1294/presidiet)

Nordiska rådet beslutar

> *att* temat "Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa" bör bli ett av huvudteman i rådets långsiktiga prioriteringar. Dialogen om temat med Nordiska ministerrådet bör även omfatta temats ekonomiska ramar

Presidiet meddeler:
Presidiet har hatt temaet på dagsorden ved flere møter og har nedsatt en intern gruppe som ansvarer for kontaktene til de nasjonale parlamentene i dette spørsmålet. Temaet ble også tatt opp på Presidiets møte med de nordiske parlamentspresidenter i mai i år. Rådets temamøte i Helsingfors i april handlet om EU's Nordlige Dimensjon i et utvidet Europa og involverte samtlige rådsorganer. Det er fastsatt en rekke tiltak til oppfølgning etter temamøtet. I utkastet til Program for Nordisk Råd 2005 er det nordiske samarbeidets utfordringer i et nytt Europa innarbeidet i en av de tre langsiktige hovedmålene for rådet.

Præsidiets konklusion:
Præsidiet rapporterer til den 56. session at Præsidiet besluttede følgende den 22. september 2004: Intentionen med intern beslutning 2/2003 kan anses som værende opfyldt.

Internt beslut 3/2003
Vice president i Nordiska rådet (A 1336/presidiet)

Nordiska rådet beslutar

1) *att* inrätta en försöksordning på två år för en vice president i Nordiska rådet, att gälla från och med presidentperioden 2004
2) *att* vid den 55:e sessionen och den 56:e sessionen välja en president och en vice president av Nordiska rådet för år 2004 respektive år 2005
3) *att* återkomma till Nordiska rådets 57:e session år 2005 med en evaluering av försöksordningen

Presidiet meddeler:

På Nordisk Råds sesjon i Oslo 2003 ble Anita Johansson (S) valgt til visepresident i rådet. Presidenten og visepresidenten har innbyrdes diskutert arbeidsfordelingen dem imellom. Presidiet har diskutert visepresidentens arbeidsoppgaver bl.a. i sammenheng med behandlingen av forslaget fra Kontrollkomitteen om opprettelsen av et arbeidsutvalg i rådet. Konklusjonen på diskusjonen ble en delegering av oppgaver fra presidiet til presidentskapet.

Valgkomiteen vil på sesjonen 2004 legge frem forslag til valg på ny visepresident.

Presidiets konklusjon:

Presidiet rapporterer til den 56. sesjonen at Presidiet besluttet følgende den 22. september 2004: arbeidet med intern beslutning 1/2003 fortsetter i rådet.

Beslutning:

at intentionen med de interne beslutningene 1/2003 og 2/2003 kan anses som opfyldt

at arbejdet med intern beslutning 3/2003 fortsætter i rådet.

Øvrige vedtak

A. Vedtak om å ikke foreta seg noe*

(3. november)

1. Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (A 1348/välfärd)

B. Vedtak om å ta til etterretning

a. som ferdigbehandlede spørsmål

(1. november)

1. Statsministrenes redegørelse (Dokument 4)
2. Nordiskt samarbete i Europa 2004. Nordiska ministerrådets generalsekreterares Europarapport 2004 (Dokument 12)

(2. november)

1. Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004 (Dokument 13)
2. Grensehindere for næringslivet i Norden. Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 7)
3. Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning (Dokument 9)
4. Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid" (A 1353/kk)
5. Medlemsforslag om Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (A 1342/miljø)
6. Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (A 1346/miljø)
7. Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd (Dokument 10)
8. Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde (Dokument 11)

(3. november)

1. Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010 (B 227/näring)
2. Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse og Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (A 1347/kultur og A 1351/kultur)
3. Medlemsförslag om folkbildning (A 1338/kultur)
4. Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (Dokument 8)
5. Ministerrådsforslag om etablering av Nordisk Råds filmpris (B 229/kultur)
6. Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005 (B 228/presidiet; C 2)
7. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003 (C 3/kk)
8. Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003 (C 4/kk)
9. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003 (C 5/kk)
10. Nordisk Råds årsberetning 2003 (Dokument 1)
11. Nordisk Råds program for 2005 (Dokument 3)
12. Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed (C 1)
13. Nordiska ministerrådets planer och budget 2005 (C 2)

---

* Alle vedtakene ble fattet under Nordisk Råds 54. sesjon

14. Udenrigsministrenes redegørelse (Dokument 5)
15. Forsvarsministrenes redegørelse (Dokument 6)
16. Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008 (B 230/presidiet)
17. Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008 (B 231/presidiet)
18. Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen (A 1359/medborger)
19. Meddelelse om rekommandasjon 23/1997/kultur Stödfunktion för multimedieproduktion
20. Meddelelse om rekommandasjon 32/2000/medborger Kartlegging av organisert kriminalitet
21. Meddelelse om fremstilling 5/2001/velferd Nordisk samarbeid om kultur og helse
22. Meddelelse om rekommandasjon 9/2001/miljø Strategi for en bæredygtig udvikling
23. Meddelelse om rekommandasjon 17/2001/medborger Asylansøgernes livskvalitet i Norden
24. Meddelelse om rekommandasjon 18/2001/medborger Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet
25. Meddelelse om rekommandasjon 19/2001/medborger Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
26. Meddelelse om rekommandasjon 20/2001/medborger Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
27. Meddelelse om fremstilling 47/2001/kultur Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden
28. Meddelelse om rekommandasjon 3/2002/presidiet Nordbornas rättigheter
29. Meddelelse om rekommandasjon 4/2002/presidiet Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer
30. Meddelelse om rekommandasjon 8/2002/medborger Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration
31. Meddelelse om rekommandasjon 13/2002/presidiet Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad
32. Meddelelse om rekommandasjon 18/2002/medborger Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde
33. Meddelelse om rekommandasjon 19/2002/medborger Människohandel (trafficking)
34. Meddelelse om rekommandasjon 21/2002/medborger Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger
35. Meddelelse om rekommandasjon 22/2002/medborgar Polisens roll och specialutbildning av polis
36. Meddelelse om rekommandasjon 27/2002/kultur Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik
37. Meddelelse om rekommandasjon 29/2002/kultur Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren
38. Meddelelse om rekommandasjon 30/2002/kultur Nordisk formgivning och design
39. Meddelelse om rekommandasjon 31/2002/næring Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002-2004
40. Meddelelse om rekommandasjon 32/2002/kultur Public Service TV och digitalisering
41. Meddelelse om rekommandasjon 36/2002/kukltur Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
42. Meddelelse om rekommandasjon 37/2002/kultur Uddannelse for unge i Norden
43. Meddelelse om rekommandasjon 38/2002/kultur Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser
44. Meddelelse om rekommandasjon 39/2002/kultur Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
45. Meddelelse om rekommandasjon 4/2003/kultur Rabatordning for ungdom og studerende
46. Meddelelse om rekommandasjon 6/2003/næring Nordiskt samarbejdsorgan for møbelindustrien
47. Meddelelse om rekommandasjon 7/2003/næring Opfølgning på Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere

48. Meddelelse om rekommanadsjon 8/2003/næring Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference
49. Meddelelse om rekommandasjon 9/2003/medborger Tiltag mod prostitution og handel med kvinder
50. Meddelelse om rekommandasjon 10/2003/medborger Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder
51. Meddelelse om rekommandasjon 11/2003/medborger Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande
52. Meddelelse om rekommandasjon 12/2003/medborger Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne
53. Meddelelse om rekommandasjon 15/2003/medborger Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008
54. Meddelelse om rekommandasjon 17/2003/kultur Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde
55. Meddelelse om rekommandasjon 18/2003/medborger Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge
56. Meddelelse om rekommandasjon 19/0203/velfærd/medborger/miljø Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland
57. Meddelelse om rekommandasjon 23/2003/miljø Rovdyrforvaltning i Norden
58. Meddelelse om rekommandasjon 24/2003/presidiet Nordiska rådets filmpris
59. Meddelelse om rekommandasjon 28/2003/presidiet Nordisk Ministerråds budget 2004
60. Meddelelse om fremstilling 1/2004/næring Nordisk Skattekontor
61. Meddelelse om fremstilling 3/2004/næring Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier

b. i påvente av nye meddelelser i spørsmålet til neste år

(3. november)

1. Meddelelse om rekommandasjon 25/2002/välfärd Hälsovårdssystem i Norden
2. Meddelelse om rekommandasjon 33/2002/kultur Nordisk språkgemenskap
3. Meddelelse om rekommandasjon 14/2003/välfärd Insatser mot narkotika och alkohol
4. Meddelelse om rekommandasjon 20/2003/miljø Biologisk mangfoldighed
5. Meddelelse om rekommandasjon 25/2003/kultur Idrætten, en integrerende kraft i Norden

c. bemyndigelse til utvalgene/kontrollkomiteen om å ta meddelelsene til etterretning og avvente ny meddelelse til neste år

(3. november)

1. Meddelelse om fremstilling 46/2001/velfærd Reumatikere og langvarige syge
2. Meddelelse om rekommandasjon 24/2002/välfärd Telemedisin mellan de nordiska länderna
3. Meddelelse om rekommandasjon 5/2003/välfärd Pensioner och förtidspensionering
4. Meddelelse om rekommandasjon 13/2003/välfärd Förebyggande av diabetes
5. Meddelelse om rekommandasjon 16/2003/miljø GMO i jordbruget
6. Meddelelse om rekommandasjon 21/2003/miljø Miljøvenlig produktion og forbrug af energi
7. Meddelelse om rekommandasjon 22/2003/miljø Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen
8. Meddelelse om rekommandasjon 26/2003/kultur Domænetab
9. Meddelelse om rekommandasjon 27/2003/kultur Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
10. Meddelelse om fremstilling 2/2004/næring Open Source Software

C. Vedtak i interne spørsmål

(1. november)
1. Godkjennelse av deltakerliste
2. Godkjennelse av dagsorden
3. Godkjennelse av Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)

(3. november)
1. Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (A 1354/medborger)
2. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003 (C 3/kk)
3. Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003 (C 4/kk)
4. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003 (C 5/kk)
5. Nordisk Råds årsberetning 2003 (Dokument 1)
6. Nordisk Råds program for 2005 (Dokument 3)
7. Fastsettelse av tid og sted for sesjonen 2005

D. Interne vedtak

a. ferdigbehandlet i rådet

(3. november)
1. Rapporten "Övergången från trepelareprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete" (IB 1/2003)
2. Nordens roll och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Eruopa (IB 2/2003)
3. Vice president i Nordiska rådet (IB 3/2003)

E. Valg

(3. november)
1. Valg av Nordisk Råds president
2. Valg av Nordisk Råds visepresident
3. Valg av Nordisk Råds presidium
4. Valg av medlemmer til Nordisk Råds utvalg samt kontrollkomité
5. Valg av ledere og nestledere i Nordisk Råds utvalg samt kontrollkomité
6. Valg av Valgkomité
7. Valg av medlemmer i Nordisk Investeringsbanks Kontrollkomité for perioden 1. mai 2005 – 30. april 2007
8. Valg av medlemmer og suppleanter i bestyrelsen for Nordisk Kulturfond 2005 og 2006
9. Valg av revisorer og revisorsuppleanter i Nordisk Kulturfond 2005 og 2006

Presidium, arbeidsutvalg, sekretariat, sakkyndige m.m.

Presidium, arbeidsutvalg, sekretariat, sakkyndige m.m.

Presidium

Inge Lønning, Norge
Berit Brørby, Norge
Anita Johansson, Sverige, vice president
Jónína Bjartmarz, Island
Jens Christian Larsen, Danmark
Pehr Löv, Finland
Kent Olsson, Sverige
Outi Ojala, Finland
Rannveig Guðmundsdóttir, Island
Gabriel Romanus, Sverige, president
Martin Saarikangas, Finland
Jan Sahl, Norge
Ole Stavad, Danmark

Arbeidsutvalg

Danmark
Ole Stavad (S), formand
Jens Chr. Larsen (V), næstformand
Else Theill Sørensen (KF)
Kristen Touborg (SF)
Anita Knakkergaard (DF)

Finland
Outi Ojala (vänst), ordförande
Martin Saarikangas (saml), v.ordförande
Arja Alho (sd)
Tarja Cronberg (gröna)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Sari Essayah (kd)
Pehr Löv (sv)
Aulis Ranta-Muotio (cent)

Norge
Berit Brørby (A), leder
Arne Lyngstad (KrF), nestleder
Asmund Kristoffersen (A)
Trond Helleland (H)
Inge Lønning (H)
John I. Alvheim (FrP)
Inge Ryan (SV)
Rune Skjælaaen (Sp)

Sverige
Gabriel Romanus (fp), ordförande
Anita Johansson (s), v.ordförande
Kent Olsson (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Lennart Gustavsson (v)
Ragnwi Marcelind (kd)

Særlig innbudte gjester

Prismottakere

Haukur Tómasson, vinner av Nordisk Råds musikkpris, Island
Hotakainen, Kari, vinner av Nordisk Råds litteraturpris, Finland
Norén, Gunnar, vinner av Nordisk Råds natur- og miljøpris, generalsekretær CCB

Nordiske gjester

Baer, Lars-Anders, president, Samisk parlamentarisk råd
Birgir Ármansson, rådsformand Vestnordisk Råd
Brattestå, Hans, Stortingets direktør, Norge
Dethlefsen, Claus, folketingssekretær og vicedirektør, Danmark
Forsberg, Anders, riksdagsdirektör, Sverige
Fosseidbråten, Odd, Norges ambassadør til Sverige
Gustavsson, Åke, tidl. medlem av Nordiska rådet
Halldór Blöndal, Altingets president, Island
Ihse, Margareta, bedømmelseskomiteen for natur- og miljøprisen
Ikast, Kaj, Folketingets 3. formand, fhv. minister, Danmark
Joensen, Edmund, Lagtingsformand, Færøyene
Johansson, Bengt, bedømmelseskomiteen for natur- og miljøprisen
Kleist, Kuupik, landstingsmedlem, Grønland
Kosmo, Jørgen, Stortingets president, Norge
Laaksonen-Hotakainen, Tarja, Finland
Lahtvee, Valdur, styrelsesformand CCB
Lipponen, Paavo, riksdagens talman, Finland
Motzfeldt, Jonathan, næstformand Vestnordisk Råd, Grønland
Old, Henrik, Vestnordisk Råd
Pekkola, Tapio, talmannens språkrör, Finland
Ping Huang, Marianne, bedømmelseskomiteen for litteraturprisen
Poulsen, Ole Lønsmann, Danmarks ambassadør i Sverige
Ragnheiður Elísdóttir, Island
Rosing Schow, Niels, bedømmelseskomiteen for musikkprisen
Rut Ingólfsdóttir, bedømmelseskomiteen for musikkprisen
Svavar Gestsson, Islands ambassadør i Sverige
Tiitinen, Seppo, generalsekreterare, Riksdagen, Finland
Torstila, Pertti, Finlands ambassadör i Sverige
von Sydow, Björn, riksdagens talman, Sverige

Internasjonale gjester

Buslova, Galina, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Churov, Vladimir E., MP, State Duma, Russland
Dubrovin, Sergey I., MP, State Duma, Russland
Golde, Silva, MP, Baltic Assembly, Latvia
Halinen, Hannu, direktör, Council of Baltic Sea States, CBSS
Happart, J.M, MP, president, Benelux Interparliamentary Consultative Council
Harris, Geoff, Head of Unit, Interparliamentary Delegations – European Countries, European Parliament
Hedkvist Petersen, Ewa, MP, Deputy Chairman, SINEEA, European Parliament
Hovdkinn, Øystein, Deputy Secretary General, EFTA
Khripel, Gennady, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Klišonis, Audrius, MP, Baltic Assembly, Litauen
Kosarev, Nikolay, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Larochkina, Irina, Deputy Chairman, Parliamentary Assembly of the CIS countries, Russland
Levin, Nickolay, Chairman, Legislative Assembly of Karelia, Russland
Linde, Väinö, MP, Baltic Assembly, Estland

Luntsevich, Valentin V., MP, State Duma, Russland
Matveev, Alexander, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Michiels, Ludy, Secretary General, Benelux Interparliamentary Consultative Council
Popov, Vjacheslav, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Purvaneckiene, Giedre, Vice Chairman, Head of Lithuanian Delegation, Baltic Assembly, Litauen
Rasmussen, Poul Nyrup, MEP, fhv. statsminister, European Parliament
Reirs, Jānis, MP, Baltic Assembly, Latvia
Sarychev, Alexandr V., MP, State Duma, Russland
Sazhinov, Pavel A., Speaker, Murmansk Regional Duma, Russland
Shatirov, Sergey, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Stepanov, Viktor, MP, Council of Federation of the Federal Assembly, Russland
Taimla, Andres, Baltic Assembly, Estland
Tikhomirov, Nickolay, Legislative Assembly of Vologda, Russland
Tingsgård, Tone, MP, President of the Swedish Delegation of the WEU Assembly, Sverige
Velliste, Trivimi, Vice Chairman, Head of the Estonian Delegation, Baltic Assembly, Estland
Wiejacz, Józef, Council of Baltic Sea States, CBSS, Polen

Ungdommens Nordiske Råd

Danmark
Dyrholm, Svend
Jensen, Henrik
Lauritzen, Karsten Styrbæk
Messerschmidt, Morten
Nielsen, Thomas Bak
Rasmussen, Anne Vang
Roikjer, Frederik
Schmücker, Kian
Zeuthen, Martine

Færøerne
Christophersen, Turid
Nielsen, Runi
Rasmussen, Kenneth
Vidtfelst, Eydna

Grønland
Broberg, Simigaq

Finland
Backlund, Lotta
Boldt, Hildur
Guseff, Fredrik
Hjulfors, Krister
Koskela, Marja
Lundgren, Frank
Papunen, Annestiina
Rundgren, Salla
Rönnholm, Antton
Salmela, Simo
Turunen, Tiinaliisa
Välomäki, Heta
Öster, Magnus

Åland
Fagerström, Karl
Löfström, Mats
Ericson, Rut

Island
Andrés Jónsson
Davíð Þorláksson
Freyja Finnsdóttir
Ingi Þór Ágústsson
Jónas Magnússon
Kolbrún Ólafsdóttir
Oddur Ástráðsson
Ragnhildur Ragnarsdóttir

Norge
Aanes, Sigbjørn
Boone, Zarah
Pedersen, Eskil
Petersson, Eivind Vad
Røssaak, Olav A.
Sørås, Gunnhild
Tjeransen, Carl Fredrik

Sverige
Bertilsson, Fredrik
Forsell, Minna
Harstad, Fredrik
Idris, Alaa
Johansson, Annie
Månsson, Ulrika
Rask Samuelsson, Jonas

Gjester
Grate, Innese, Latvia
Kostina, Oksana, Estland

Arrangører
Mälkiäinen, Pirjo, Pohjola-Nordens Ungdomsförbund, Finland
Granberg-Haakana, Lotte, Pohjola-Nordens Ungdomsförbund, Finland
Linander, Johan, ordförande, Sverige
Liebst, Anna Sophie, protokolsekretær, Danmark
Pietilä, Pia, tolk, Finland
Taube, Anna, Föreningen Nordens Ungdomsförbund, Sverige
Andersson, Sara, Föreningen Nordens Ungdomsförbund, Sverige
Liliemark, Ulrika, Föreningen Nordens Ungdomsförbund, Sverige

Nordiske institusjoner og informasjonskontorer

Aalbu, Hallgeir, Nordregio
Abrahamsson, Kirsi, generalsekreterare, Kvarkenrådet
Abraskevicius, Saulius, Nordisk Informationskontor i Vilnius, Litauen
Andersen, Carsten, projektleder, Norden i Fokus og Hallo Norden, Danmark
Antonsen, Maria, informationsmedarbejder, Norden i Fokus, Danmark
Berndtsson, Anders, Nordens Institut i Grønland/N.A.P.A., Grønland
Beyer, Anders, NOMUS
Dille, Liv Lønne, sekretær, Nordisk Genbank for Husdyr
Doepel, Catarina, NIB
Emnéus, Eva, Nordisk informationskontor i Riga, Latvia
Eriksson, Runa, Norden i Fokus, Sverige
Esther Sigurðardóttir, projektleder, Hallo Norden, Island
Etelä, Nina, rådgiver, Nordisk InnovationsCenter
Forss, Michael, Nordisk Energiforskning
Frodin, Peter, Database developer, Nordisk Genbank
Gro Kraft, direktør, Nordens Hus, Island
Hanssen, Guri, daglig leder, Nordisk informasjonskontor i Nord-Norge
Heiskanen, Teppo, Nordisk informasjonskontor i Vilnius, Litauen
Hellén, Siv, direktør, NIB
Hjerpaasen, Per Øyvind, direktør, Nordisk Energiforskning
Hjørvar, Helga, NIB
Holmqvist, Nils-Åke, ledamot, Kvarkenrådet, Sverige
Jón Sigurðsson, VD, NIB
Jönsson, Mats, specialrådgivare, Nordiska kulturfonden
Karmila, Erkki, NIB
Kattelus, Ritva, Nordisk informasjonskontor i St. Petersburg
Klement, Kalli, Nordisk Informationskontor i Tallinn, Estland
Knudsen, Jon P., Nordregio
Kristensen, Ivar, administrasjonssjef, Nordisk InnovationsCenter
Lassén, Ulf, verksamhetsledare, Nordiska informationskontoret i Umeå, Sverige
Leksell, Karin, seniorrådgiver, Nordisk InnivationsCenter
Liebst, Anna Sophie, Norden i Fokus, Sverige
Lindblad, Johan, Hallå Norden, Sverige
Löfström, Catarina, informationschef, NIB
Löwenhielm, Carl, NIB
María Jónsdóttir, leder for Nordisk Informationskontor, Island
Mathiesen, Vivi, prosjektleder, Nordisk Energiforskning
Molander, Peter, Nordisk Energiforskning
Murro, Lembit, verksamhetsledare, Nordiska informationskontoret i Göteborg
Nilsson, Bjørg, informasjonsrådgiver, NorFA

Nordh, Malin, Hallå Norden. Sverige
Nyberg, Tina, informationssekreterare, NIB
Oderstedt, Ingemar, NSH
Oscarsson, Berit, Voksenåsen
Palshøj, Peter, Samak
Pitkänen, Harro, Nefco
Radvilavicius, Sarunas, Nordisk informasjonskontor i Vilnius, Litauen
Ramsvatn, Unni, daglig leder, Nordisk informasjonskontor i Sør-Norge
Rungulis, Dainis, Nordisk Informationskontor i Riga, Latvia
Ruud, Espen, Nordisk Industrifond
Rydberg, Bo, generalsekreterare, NOMUS
Saxén, Tom, generalsekreterare, NFS
Schreiber, Mads Peter, viceadministrerende direktør, Nordisk InnovationsCenter
Simonsen, Stefan, direktör, Nordens Institut på Åland
Stenberg, Stig, Norden i Fokus, Sverige
Sundin Mäkelä, Betthina, Norden i Fokus, Sverige
Syrjänen, Heidi, vd:s sekreterare NIB
Sørensen, Jens Lund, VD, NDF, Danmark
Ullmann, Anne, administrasjonssjef, NorFA
Vilbergsson, Stefán, Norden i Fokus, Sverige
Vinter, Torkild, seniorrådgiver, NorFA
Westman, Kristina, projektkoordinator, NOMUS
Wiklund, Lena, NSH
Wilén, Henrik, direktör, NIFIN
Örn, Anders, rektor, NorFA

Foreningene Norden

Björklund, Carita, Foreningen Norden, Færøyene
Bue, Karen, generalsekretær, Foreningen Nordens Forbund
Griebenow, Berit, generalsekretær, Foreningen Norden, Norge
Göransson, Bengt, ordförande, Föreningen Norden, Sverige
Häggman, Larserik, generalsekraterare, Föreningen Norden, Finland
Johansson, Helena, administratör, Foreningen Nordens Forbund
Nygård, Britta, Föreningen Norden, Sverige
Prusti, Riitta, ordförande, Föreningarna Nordens Förbund
Sigurlína Sveinbjarnardóttir, formand, Foreningen Norden, Island
Sohlman, Ragnar, vice ordförande, Foreningen Norden, Sverige
Svensson, Hasse, ordförande, Föreningen Norden, Åland
Øverlier, Grethe, leder, Foreningen Norden, Norge

De nasjonale delegasjonenes sekretariater

Danmark
Gadebusch, Camilla, overassistent
Hagemann, Henrik, generalsekretær
Hansen, Lavst Riemann, stf. generalsekretær
Pedersen, Charlotte, praktikant
Plambech, Irli, fuldmæktig
Stegemüller, Ulla, overassistent

Färöarna
Joensen, Høgni, delegationssekretær
Rein, Marius, delegationssekretær

Grönland
Hartmann, Jakob, delegationssekretær
Knudsen, Stefan, delegationssekretær

Finland
Eriksson, Magnus, sekreterare för internationella ärenden
Flink, Christina, byråsekreterare
Immonen, Maarit, avdelningssekreterare
Konsala, Miila, expeditionsassistent
Kontinen, Riitta, avdelningssekreterare
Kupias, Leea, avdelningssekreterare
Lohiniva, Greta, råd för int. ärenden
Moisander, Paula, sekr. för int. ärenden
Saarela, Mikko, adb-instruktör
Salo, Kari, råd för internationella ärenden
Tallqvist, Kristiina, informationsassistent
Talvitie, Ossi, överexpeditionschef
Zilliacus, Patrick, delegationssekreterare, sekretariatschef

Åland
Maj Falck, byråsekreterare
Holm-Johansson, Marine, delegationssekreterare

Island
Belinda Theriault, afdelingschef
Björk Bjarkadóttir, konsulent
Helga Lára Guðmundsdóttir, konsulent
Stígur Stefánsson, international sekretær

Norge
Andreassen, Bjørn, delegasjonssekretær
Ball, Thomas, aspirant fra UD
Braaten, Else Marie, førstekonsulent
Brun, Sølvi, rådgiver
Myhre-Jensen, Kjell, sekretariatsleder
Ness, Synnøve, førstesekretær
Robstad, Bjørn Willy, førstekonsulent
Syse, Christian, avdelingssjef

Sverige
Alvarson, Dan, internationell assistent
Brolin, Eva, internationell sekreterare
Hagström, Andreas, vik. internationell sekreterare
Hedenström, Jonas, internationell assistent
Hjelm, Eva, internationell sekreterare
Hultén, Eric, internationell sekreterare
Israelsson, Sigbritt, internationell assistent
Johnson, Bertil, internationell assistent
Lindström, Margareta, internationell assistent
Setterberg, Agneta, internationell sekreterare
Smekal, Eva, sektionschef
Sundström, Anna, internationell sekreterare
Tollin, Ingrid, internationell sekreterare
Vargö, Lars, kanslichef
Zorn, Eva, internationell sekreterare

Nordisk Råds partigruppesekretariater

Den sosialdemokratiske gruppen
Stern, Lisa, politisk sekreterare

Den konservative gruppen
Angell, Christian, partigruppesekretær

Midtengruppen
Rohdin, Lennart, partigruppsekreterare

Den venstresosialistiske grønne gruppen
Nikolajsen, Mads, partigruppesekretær

Rådssekretariatet

Avasalu, Urve, sekreterare
Broman, Kenneth, rådgivare
Ekberg, Kenneth, rådgivare
Haaland, Hilde Elisabeth, dokumentasjonsansvarlig
Henriksen, Merete, chefsekretær
Holst, Anne, dokumentationssekretær
Kristín Ólafsdóttir, rådgiver
Lindroos, Päivikki, rådgivare
Nokken, Frida, rådsdirektør
Pedersen, Susanne Scharbau, sekretær
Rasmussen, Jens Nytoft, rådgiver
Schwarz, Jesper, rådgiver
Thele, Rune, rådgiver
Toropainen, Ulla, sekreterare
Widberg, Jan, rådgivare

Nordisk Råd og Ministerråds informasjonsavdelning

Arvidsson, Karin, rådgivare
Forslund, Britt-Marie, rådgivare
Fröderberg, Magnus, webfotograf
Helgi Thorsteinsson, webredaktør
Haagensen, Klaus Munch, rådgiver
Jansson, Johannes, informationsassistent
Klingenberg, Sissel, redaksjonssekretær
Kveseth, Magne, rådgiver
Lindholm, Johan, översättare
Madsen, Anne-Marie, afd.sekretær
Nielsen, Elin Rand, webtekniker
Olsson, Kjell, grafisk konsulent
Pelttari-Heikka, Sari, webredaktör
Sigfusson, Søren, webudvikler
Sigrún Stefánsdóttir, informationschef
Sætre, Eivind, webmedarbeider
Sørensen, Torkil, rådgiver
Thordur Thorarinsson, informatør
Wikström, Ulf, rådgiver

Nordiska ministerrådets sekretariat

Aaling, Charlotte, rådgiver
Abudi, Naomi Pagh, rådgiver
Ahlin, Gudrun, rådgivare
Alberius, Lars, rådgivare
Ásmundur Gudjonsson, rådgiver
Assentoft, Annette, sekretær
Andersen, Søren Juel, rådgiver
Belsø, René, rådgiver
Bendiksen, Merete, avd.sekretær
Bjerregaard, Tine, afd.sekretær
Bogason, Loa, rådgiver
Christensen, Thomas Alslev, afd.chef
Danfríður Skarphéðinsdóttir, rådgiver
Dunker, Catrin, sekreterare
Dyekjær, Sidsel, sekretær
Gallardo, Jean-Yves, rådgiver
Grande, Rigmor Duun, avd.sjef
Granström, Patrik, rådgiver
Hernes, Margrethe, rådgiver
Hove, Inger, sekretær
Jørgensen, Charlotte D., studentmedhjælper
Jørgensen, René Højer, rådgiver
Karlsson, Nils-Petter, rådgiver
Karlsson, Ulla-Jill, rådgivare
Kovacs, Stefan, rådgiver
Kristín Gjøe, afd.sekretær
Lagerwall, Anita, avd.sekretær
Lampola, Riitta, avd.chef
Larsen, Kristina, sekreterare
Lindroos, Bo, avd.chef
Lovén, Karolin, studentermedhjelper
Madslund, Merete, sekretær
Möller, Marianne, rådgivare
Niess, Barbro, sekreterare
Nisses, Anna, personalchef
Norgren, Michael, servicemedarbejder
Ottesen, Rasmus, rådgiver
Pedersen, Martin Dan, IT-medarbejder
Peltonen, Carita, rådgivare
Rasmussen, Alf, rådgiver
Refslund, Niels, rådgiver
Runeberg, Kate, rådgivare
Schlüter, Poul, fhv. statsminister
Sederholm, Kristina, rådgivare
Seel, Hege Elisabeth, rådgiver
Sjölander, Gun-Marie, sekreterare
Steffensen, Lise Lykke, rådgiver
Stilbo, Frank, servicechef
Stærk, Bente, rådgiver
Sundin, Martin, rådgivare
Svinth, Dorthe Elise, rådgiver
Sørensen, Jess Gerrild, IT-rådgiver
Unckel, Per, generalsekretær
Vigh, Pia, rådgiver
Wallin Kucer, Rebecka, rådgivare
Widegren, Karin, rådgivare

Nordisk Ministerråds gjester

Andersson, Katarina
Bengtsson, Marcus
Brundin, Patrik, docent, Lund Universitet
Dravnieks, Dainis, Energy department, Latvia
Engelstad, Fredrik, medlem av demokratiutvalget
Gislerud, Olav, Norges Forskningsråd
Hansen, Gitte Laub, projektleder, Nordicplate
Holm, Jenny
Holmgren, Martina, medlem av demokratiutvalget
Juciene, Zana, Energy Agency, Latvia
Kazlauskas, Jonas, Energy department, Litauen
Kisel, Einari, Head of Department, Energy Deparment, Estland
Kristín Ástgeirsdóttir, formand for demokratiudvalget
Leppiman, Ando, Executive Officer, Estland
Peters, Catharina, projektsekretær, Consultation Committee
Pettersson, Kerstin
Sarma, Ugis, Energy Department, Latvia
Sennerby Forsse, Lisa, professor, FORMAS
Simonsen, Ditte Maja, sekretær demokratiutvalget
Teteris, Ansis, Ministry of Economy, Latvia
Vandrup, Karsten
Wedelsbäch Bladt, Katarina
Wetterberg, Gunnar, Saco
Wickbom, Ulf, moderator demokratidebatten

Internasjonale sekretariater

Dakhova, Nadezda, Federal Assembly of the Federation of Russia, Russland
Ivanova, Elena L., oversetter, State Duma, Russland
Jankauskaite, Renata, Secretary for the Lithuanian Delegation, Baltic Assembly, Litauen
Lazâne-Jurkâne, Marika, Baltic Assembly, Latvia
Melin, Anita, Secretary of the Swedish Delegation to the WEU Assembly, Sverige
Olljum, Alar, CBSS, Sverige
Rongelep, Enc, Secretary for the Estonian Delegation, Baltic Assembly, Estland
Shmatkova, Marina, Murmansk Regional Duma, Russland
Sudova, Martina, secretary, European Parliament
Tihonova, Dina, Secretary, Baltic Assembly, Latvia
Zaitseva, Arina, Consultant Secretary, State Duma Staff, Russland
Zhuk, Denis, Advisor, IPA CIS, Russland

Referenter/stenografer

Danmark
Delfs-Andersen, Sven
Hansen, Sussie Blom
Jensen, Karsten
Larsen, Kerstin Tensing
Nevdal, Hanne
Nielsen, Lars Busch

Finland
Filppa, Birgi
Karrento, Anita
Niittuinperä, Jari
Nyholm, Paula
Stenman, Marja-Leena
Varisto, Niklas

Norge
Brunner, Marit
Flugsrud, Aud
Jarnæss, Anne
Moen, Cecilie
Nesland, Gro
Marit Stærkeby

Sverige
Bernström, Agneta
Davidsson, Lisbeth
Djurström, Stig
Grönholm, Kristina
Nilsson, Roland

Tolker

Ahonen, Aino
Andersen, Lars
Andersson, Pirkko-Liisa
Blomster, Paula
Duvantier, Claire
Fluger, Lena
Hellström, Sirpa
Hiltunen, Jaana
Innanen, Anne
Jóhann Hlíðar Harðarson
Jussila, Ahti
Kaljunen, Riitta
Kjærnested, Borgþor S.
Laakso, Ritva
Larsen, Stein
Liljeström, Marjatta
Lindquist, Galina
Lönnroth, Maj
Nerdrum, Leif
Repin, Aleksei
Salvör Aradóttir
Schenck, Linda
Seppänen, Kristiina
Tchekhov, Alexandre
Tizard, Yvonne
Turganova-Lööw, Alexandra
Vik-Tuovinen, Gun-Viol
Vähälummukka, Vappu

Politisk sakkyndige

Aanes, Sigbjørn (K)
Bakas, Ann, sekreterare (SD)
Dalheim, Erik (SD)
Dybing, Svein, spesialrådgiver (SD)
Eklund, Mila, politisk serketerare (M)
Jensen, Mikkel Hyldebrandt, nordisk rådgiver (K)
Krogh, Gøril Tennes, konsulent (VSG)
Larsson Hagberg, Jimmy, pressekreterare (SD)
Linde, Ann (SD)
Mathisen Ragnhild, politisk rådgiver (SD)
Møllerhøj, Jakob Nikolai, journalistpraktikant (SD)
Oftedal, Eline, politisk rådgiver (K)
Rockhill, Annette Elmvang, politisk sekretær (SD)
Slåke, Øyvind, politisk rådgiver (SD)
Stenarv, Gunnar, internationell sekreterare (SD)
Søndergård, Pernille, politisk sekretær (VSG)
Tikkala, Terhi, politisk sekreterare (M)
Wang, Beate, politisk rådgiver (VSG)

Sakkyndige

Danmark
Alexa, Jacob Christian, adjutant
Andersen, Jens Christian, fuldmægtig
Andersen, Jesper Fersløv, ministersekretær
Andersen, Lona, ambassadesekretær
Barnholt, Gunvor, specialkonsulent
Becker, Thomas, kontorchef
Bergen, Finn, Videnskabsministeriet
Bock, Nikolaj, fuldmægtig
Christensen, Søren, kommitteret
Fogsgaard, Pia, kontorfuldmægtig
Hansen, Klaus Skyt, ass. ministersekretær
Helbo, Michael, fuldmægtig
Hjortnæs, Lars, afdelningschef
Jacobsen, Jens Peter, Videnskabsministeriet
Juul, Birgitte, kontorchef
Jørgensen, Ole Fester, fuldmægtig
Karlog, Pernille, forstfuldmægtig
Koch, Anne Mette, ministersekretær
Koch, Hans Jørgen, afdelningschef
Koch, Niels Ehlers, Danmarks jordbrugsforskning
Kristensen, Hans Kristian, Kulturministeriet
Krøll, Henrik, statskonsulent
Lassen, Christina Markus, specialkonsulent
Leemann, Thomas, ambassaderåd
Lemgart, Marie-Louise, Econ Analyse
Marklund, Nanna, fuldmægtig
Møller, Grethe Fenger, fuldmægtig
Nepper-Christensen, Henrik, Undervisningsministeriet
Nielsen, Flemming G., kontorchef
Norling, anette, sektionsleder
Nyløkke, Per, kontorchef
Olsen, Jesper Dam, pressechef
Ougaard, Birte, konsulent
Paulsen, Karina, kontorfuldmægtig
Petersen, Hanne, praktikant
Petersen, Niels, Videnskabsministeriet
Poulsen, Lars B.F., fuldmægtig
Poulsen, Ole, kontorchef
Prip, Christian, chefkonsulent
Rasmussen, Carl Bjørn, fuldmægtig
Rasmussen, Torben Kornbech, vicedirektør
Sangiornio, Peter, major
Schou, Anette, sektionsleder
Simonsen, Jens Peter, vicedirektør
Stender, Flemming, ministersekretær
Sørensen, Ib Byrge, departementschef
Sørensen, Lars Hovbakke, universitetsadjunkt
Troil, Helena von, Nordisk Bioetisk Komité
Troldborg, Anders departementschef
Utzon-Frank, Tine, projektkoordinator
Voetmann, Per, kontorchef
Zaane, Peter van, fuldmægtig
Zilmer-Johns, Peter Michael, departementsråd
Østergaard, Knud, chef for Internationalt Sekretariat

Færøyene
Dalsgaard, Jóannes, Landsstyret
Jacobsen, Marni, Landsstyret
Joensen, Jákup Pauli, Landsstyret
Lamhauge, Peter Alberg, Landsstyret
Petersen, Petur, Landsstyret
Thomassen, Ronnie, Landsstyret

Tummasarson, Rókur, Landsstyret
Velbastað, Niels á, NSK-medlem

Grønland
Jensen, Marianne, fungerende direktør
Josefsen, Ulrik, ministersekretær
Kleemann, Claus, afdelingschef
Kleemann, Nuka, uddannelseskonsulent
Lund, Naja, fuldmægtig
Lyberth, Dorthie Friis, formandssekretær
Lynge, Aviaaja Egede, ministersekretær
Løvehjerte, Ulrik, fuldmægtig
Mathiassen, Jakob, fuldmægtig
Mellemgaard, Jarvin Ole, international sekr.
Møller, Boa, projektleder
Pedersen, Elly Hauge, ministersekretær
Sonne-Clifford, Heidi, fuldmægtig
Søndergaard, Jørgen S., seniorrådgiver

Finland
Ekestam, Harry, regionutvecklingsråd
Eriksson, Anne, socialattaché
Eriksson, bo Göran, överdirektör
Eskola, Erkki, konsultativ tjänsteman
Forsberg, Fredrik, äldre regeringssekreterare
Granlund, Marja, finansråd
Hansson, Aino-Inkeri, avdelningschef
Harmo, Maunu, specialforskare
Havu, Seppo, överdirektör
Hirn, Joram, överdirektör
Honkasalo, Niina, överinspektör
Jalkanen, Pekka, överdirektör
Jussila, Kati, finanssekreterare
Karanko, Tuija, överinspektör
Karppinen, Paula, överinspektör
Kauppila, Aulikki, råd för int. ärenden
Kivelä, Risto, konsultativ tjänsteman
Knuuti, Jukka, konsultativ tjänsteman
Kontinen, Riitta, utrikesministeriet
Krokfors, Karl Johan, sekratariatschef NSK
Kronman, Gunvor, direktör
Kunnas, Veikko, kulturråd
Lardot, Robin, polisöverinspektör
Lehto, Markku, kanslichef
Lintu, Pekka, understatssekreterare
Lujanen, Martti, överdirektör
Lundqvist, Gunnar, överinspektör
Luopajärvi, Katja, attaché
Marttinen, Anna-Maija, amb. kulturråd
Mattila, Asko, informationachef
Neuvonen, Samuli, forskare
Noras, Tytti, Finansministeriet
Nordström, Nina, ambassadsekreterare
Nurmi, Markku, miljöministeriet
Nyström, Magnus, överinspektör
Peltomäki, Antti, statsrådets kansli
Pulkkinen, Anu, attaché
Rantala, Marcus, specialmedarbetare
Roman, Sven-Eric, regeringsråd
Ruska, Ilkka, överdirektör
Salmi, Harri, enhetschef
Salovaara, Jukka, specialrådgivare
Sarjo, Kristina, finansråd
Slotte, Kristian, direktör för int. ärenden
Stendahl-Rechardt, Kerstin, projektleder, Miljøministeriet
Stenlund, Peter, minister vid ambassad
Sundman, Folke, utrikesministerns specialmedarbetare
Suomi, Katri, assistent
Svenfors, Stefan, specialmedarbetare
Söderlund, Caj, ambassadråd
Tommola-Kruse, Aila, överinspektör
Tuominen, Ismo, regeringsråd
Turtiainen, Seija, specialmedarbetare
Tuuri, Helena, rådgivare i EU-frågor
Varjonen, Jouko, konsultativ tjänsteman
Wallin, Harriet, livsmedelsöverinspektör
Waltari, Maria, överinspektör
Widing, Barbro, konsultativ tjänsteman
Ylinen, Ann-Britt, konsultativ tjänsteman

Åland
Blomqvist, Helena, miljöjurist
Eliasson, Yvonne, avdelningschef
Eriksson, Dan E., finanschef
Erland, Olof, avdelningschef
Högman, Sölve, landskapsregeringen
Johansson, Linnea, byråchef
Karlsson, Olof, byråchef
Karring, Mikael, landskapsveterinär
Lindbäck, Peter, landshövding
Lönnblad, Jan-Ole, byråchef
Nauclér, Elisabeth, kanslichef NSK
Selander, Arne, avdelningschef
Westerholm, Gunnar, informationssekr.

Island
Agust Valfells, Orkustofnun
Arna Bang, international sekretær
Baldur Guðlaugsson, departementschef
Björn Ingi Hrafnsson, politisk rådgiver
Bolli Þór Bollason, deparetemntechef
Ernst S. Olsen, rådssekretær
Estrid Brekkan, ambassaderåd

Friðrik Ólafsson, generalsekretær
Gretar Már Sigurðsson, ambassadør, dir. handelsavd.
Guðbjörg Sigurðarsdóttir, formand EK-IT
Guðmundur Árnason, departementschef
Gylfi Kristinsson, kontorchef
Hákon Sigurgrímsson, direktør
Hanne Fisker, fuldmægtig
Haraldur Johannessen, politisk rådgiver
Helgi Bjarnason, kontorchef
Helgi Már Arthursson, informationschef
Hugi Ólafsson, afdelingschef
Ingi Valur Jóhannsson, afdelingschef
Ingimar Einarsson, afdelingschef
Ingimar Sigurðsson, vice departementschef
Jóhann Gunnarsson, IT-rådgiver
Karitas H. Gunnarsdóttir, afdelingschef
Kristín L. Árnadóttir, jurist
Kristinn Hugason, special rådgiver
Páll Pétursson, fhv. minister
Pétur Örn Sverrisson, afdelingsleder
Ragna Árnadóttir, afdelingschef
Ragnar Baldursson, Industri- og Handelsdepartementet
Ragnheiður Árnadóttir, politisk rådgiver
Ragnheiður H. Þórarinsdóttir, konsulent
Ragnheiður Harðardóttir, sagkyndig
Ragnhildur Arnljótsdóttir, separtementschef
Sigrún Björnsdóttir, sagkyndig informationsmedarbejder
Sigurður Guðmundsson, konsulent
Snjólaug Ólafsdóttir, afdelingschef NSK
Snorri Björn Sigurðsson, formand NERP
Stéfan Stéfansson, kontorchef
Steingrímur Sigurgeirsson, specialrådgiver
Sturla Sigurjónsson, ambassadør, politisk direktør
Vilhjálmur Egilsson, departementschef
Vilhjálmur Lúðvíksson, afdelingschef

Norge

Andenæs, Hege, ekspedisjonssjef
Angell-Hansen, Bente, ekspedisjonssjef
Arnstad, Eli, Olje- og energidepartementet
Bakken, Gudbrand, ekspedisjonssjef
Beckmann, Sissel Lyberg, Helse- og omsorgsdepartementet
Berg, Eivind, seniorrådgiver
Bjørvik, Signe, informasjonssjef
Blomli, Mariann Jodis, prosjektleder
Bronebakk, Jørg Willy, ass. utenriksråd
Dovland, Harald, avdelingsdirektør
Edna, Ole-Jacob, seniorrådgiver
Ekanger, Ivar, avdelingsdirektør
Engebretsen, Olje- og energidepartementet
Eriksen, Tore, finansråd
Fevolden, Trond, departementsråd
Fosli, Knut, avdelingsdirektør
Graham, Sølvi, statssekretær
Gran, Inger, avdelingsdirektør
Grue, Per-Harald, departementsråd
Gullikstad, Espen, informasjonssjef
Gundersen, Eilif, rådgiver NSK
Halvorsen, Kjell H., leder av nordisk sekretariat NSK
Hukkelås, John, oberstløytnant
Husan, Gunnar, statssekretær
Høfde, Line Golpen, Norges ambassade
Iversen, Roger, politisk rådgiver
Jakobsen, Aksel, politisk rådgiver
Jensen, Lisbeth Dønnum, konsulent
Johanson, Lennart, avdelingsdirektør
Kolltveit, Johannes, Utdannings- og forskningsdepartementet
Kosiander, Pino, underdirektør
Kvakkestad, Sverre, avdelingsdirektør
Kvalheim, Odd-Inge, seniorrådgiver
Kvisberg, Torunn, Miljøverndepartementet
Larsen, Ingunn, Miljøverndepartementet
Loftfjell, Hege, rådgiver
Lystad, Joakim, departementsråd
Løyning, Gjermund, politisk rådgiver
Malkenes, Runar, informasjonssjef
Mathisen, Åshild, politisk rådgiver
Neple, Harald, ekspedisjonssjef
Nilsen, Odd Anders, rådgiver
Nylander, Dag, rådgiver
Næss, Rolf, underdirektør
Opem, Jon, seniorrådgiver
Pedersen, Bjørn, underdirektør
Rogstad, Bjørn G., underdirektør
Saglie, Jon, Olje- og energidepartementet
Salomon, Sissel, Barne- og familiedepartementet
Samuelsberg, Ragnhild, informasjonsleder
Sandaaker, Sigurd, seniorrådgiver
Sandal, Jan, ekspedisjonssjef
Skjerpen, Arve, seniorrådgiver
Skjævesland, Odd Inge, forsker
Sønneland, Helge, departementsråd
Toresen, Håvard, avdelingsdirektør
Tveitereid, Sigurd, ekspedisjonssjef
Vassbø, Astrid Apalset, Barne- og familiedepartementet
Vetlesen, Johan, avdelingsdirektør
Vøllo, Åse, underdirektør

Widme, Maren Ringstad, førstekonsulent
Wiig, Halfdan, Olje- og energidepartementet
Ørsal, Gro, Arbeids- og sosialdepartementet
Østerberg, Hild, rådgiver
Øvergaard, Tomas, seniorrådgiver

Sverige
Andersson, Inger, generaldirektör
Beckman, Ewa, ämnesråd
Berg, Ingolf, departementssekreterare
Björk, Olle, kansliråd
Björk, Staffan, Utrikesdepartementet
Björklund, Katja, departementssekreterare
Blümer, Magnus, departementssekreterare
Bodin, Svante, Miljödepartementet
Boheman, Anders, direktör,
Bohn, Viveka, ambassadör
Boije af Gennäs, Urban, departementssekreterare
Boström, Bengt, Statens energimyndighet
Brickman, Annika, rättschef
Broberg, Helmer, departementssekreterare
Burrau, Paula, pressekreterare
Carlsson, Per, departementsråd
Carman, Rolf, departementssekreterare
Cronsioe, Carina, kansliråd
Danielsson, Lars, statssekreterare
Dumovski, Rickard, praktikant
Eduards, Helen, enhetschef för EU- och utrikesenheten
Engberg, Martina, politisk sakkunnig
Ericson, Svenolof, Näringsdepartementet
Filipsson, Ann-Christin, änmesråd
Forsgren, Anna, Naturvårdsverket
Grannas, Dan, departementssekreterare
Gustavsson, Siv, departementsråd
Gårding Wärnberg, Maria, ämnesråd
Hagelroth, Helena, departementssekreterare
Hagman, Michael, departementssekreterare
Hagquist, Anders, pressekreterare
Hedlund, Linda, ämnesråd
Helsén, Anna, presssekreterare till statsministern
Hetesi, Sebastian, departementssekreterare
Hjelmborn, Arne, kansliråd
Håkansson, Ulf, ambassadör
Högström, Per, departementssekreterare
Iremark, Ingrid, utrikesdepartementet
Israelson, Ann-Sofi, avdelningsdirektör
Kahn, Jon, departementsråd
Knutsson, Gert, ämnesråd
Krantz, Jeanette, departementssekreterare
Landahl, Hedvig, departementssekreterare
Larsson, Anna, tf. departementsråd
Larsson, Jan, presschef
Laxén, Marianne, departementsråd
Emma Lennartsson, politisk sakkunnig
Lewenhaupt, Ewa, kanslisekreterare
Liljelund, Lars-Erik, generaldirektör
Lindahl, Lisette, kansliråd
Lindberg, Anders, politisk sakkunnig
Lindberg, Carl, bitr statssekreterare
Lindgren, Lars-Olof, utrikesråd
Lindholm, Anders, departementssekreterare
Lindman, Tomas, kansliråd
Lindstrand, Helene, politisk sakkunnig
Lindström, Lennart, finanssakkunnig
Litwicka, Zuzanna, departementssekreterare
Ljunggren, Anders, direktör
Lundell, Sven, LRF Skogsägarna
Lönnblad, Anders, departementsråd
Movitz, Jan, Livsmedelsverket
Noreén, Stefan, statssekreterare NSK
Norin, Johan, departementssekreterare
Norling, Christer, departementssekreterare
Nyström, Anders, bitr. protokollchef
Oettinger Biberg, Christina, departementssekreterare
Olsson, Jan, departementsråd
Paso, Nina, kanslisekreterare
Persson, Christer, socialdepartementet
Persson, Sture, departementsråd
Petersson, Ingrid, statssekreterare
Pilo, Gunilla, kansliråd
Pilsas, Ahlin, Helena, departementsråd
Renström, Eskil, kansliråd
Röger, Märit, politisk sakkunnig
Samuelsson, Anna, departementsråd
Santesson, Anna, departementssekreterare
Saxton, Brita, departementsråd
Sjöquist, Stefan, politisk sakkunnig
Stenborg Blom, Catharina, kansliråd
Storm, Helena, departementssekreterare
Stridsberg, Lena, departementssekreterare
Stål, Mona, departementssekreterare
Svanell, Dan, pressekreterare till samordningsministern
Sävström, Ulf, kansliråd
Söderlind, Jan, Nordic Timber Council
Tofftén, Anna, departementsråd
Wadman, Mats, departementsråd
Wallén, Ylva, departementssekreterare
Wiman, Margareta, departementssekr.
Winklerfelt, Marika af, departementsråd
von Heidenstam, Catherine, protokollchef

von Schantz, Dag, departementsråd
Zachrisson Nilsson, Ann, ämnesråd
Ångman, Per-Olof, departementssekreterare
Årefeldt, Ann, kansliråd
Öhman, Elisabeth, avdelingsdirektör
Örnsved, Patrik, kansliråd

Supplement

- Utdeling af Nordisk Råds priser
- Ärandelista
- Fremleggelse fra Nordisk Ministerråds Demokratiutvalg
- Diskusjonsunderlag til dagsordenspunkt 7
- Diskusjonsunderlag til dagsordenspunkt 12

Prisutdeling
Nordiska rådets
Litteraturpris, Musikpris och Natur- och Miljöpris

Stockholms stadshus
den 2 november 2004

Musikaliskt öppnande	Real Group
Välkomsthälsning	Nordiska rådets president Gabriel Romanus
Musikinslag	Real Group
Presentation av litteraturpristagaren	Lektor Marianne Ping Huang, Danmark
Utdelning av priset	Presidenten överlämnar prisdiplomet till författare Kari Hotakainen, Finland
	Tacktal av pristagaren
Musikinslag Framförs av en stråkseptett ur Orkester Norden	Två satser ur » Langur Skuggi « (En lång skugga) av Haukur Tómasson » Sex långsökta variationer på isländska folksånger «
Presentation av musikpristagaren:	Komponist Niels Rosing-Schow, Danmark
Utdelning av priset	Presidenten överlämnar prisdiplomet till kompositör Haukur Tómasson, Island
	Tacktal av pristagaren
Musikinslag	Real Group
Presentation av natur- och miljöpristagaren:	Professor Margareta Ihse, Sverige
Utdelning av priset	Presidenten överlämnar prisdiplomet till organisationen Coalition Clean Baltic, representerad av styrelseordförande Valdur Lahtvee, Estland, och generalsekreterare Gunnar Norén, Sverige
	Tacktal av pristagaren
Musikaliskt avslutande	Real Group

Åpning

Velkommen ved Nordisk Råds president ***Gabriel Romanus****:*

Ärade pristagare, kära nordiska vänner! Det är en stor glädje att på Nordiska rådets svenska delegations vägnar få hälsa Er välkomna till utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris, musikpris och natur- och miljöpris. Priserna är ett uttryck för att kulturen och miljön är viktiga inslag i det nordiska samarbetet.

Jag välkomnar särskilt årets litteraturpristagare Kari Hotakainen från Finland, årets musikpristagare Haukur Tómasson från Island och natur- och miljöpristagarna organisationen Coalition Clean Baltic, här representerade genom sin ordförande Valdur Lahtvee från Estland och sin generalsekreterare Gunnar Norén från Sverige.

Prisutdelningen äger rum här i Stadshuset i Blå Hallen, vår kanske internationellt mest kända samlingsplatsen. Att salen är tegelröd och inte blå beror på att arkitekten, som hade tänkt måla salen röd, tyckte att teglets mångskiftande vackra färger inte kunde överträffas av någon annan färg.

Medan Ni har intagit Era platser har Ni fått njuta av skönsång från Real Group, en grupp som sjungit tillsammans sedan 1984. De träffades när de studerade på Kungliga Musikaliska Akademien. Ni skall snart få höra mera av Real Group som har många fina utmärkelser bl.a. som en av världens bästa vokalgrupper.

Efter detta musikinslag kommer lektor Marianne Ping Huang att presentera kvällens första pristagare författaren Kari Hotakainen.

Än en gång hjärtligt välkomna! Varsågod Real Group scenen är Er!

Prisutdeling Nordisk Råds litteraturpris

Litteraturprismottakeren ***Kari Hotakainen*** *ble presentert, på vegne av bedømmelseskomiteen for Nordisk Råd Litteraturpris, av lektor* ***Marianne Ping Huang****.*

Marianne Ping Huang:

Kari Hotakainen tildeles Nordisk Råds Litteraturpris 2004 for romanen "Löpgravsvägen".

Kari Hotakainen skriver romaner, der – som en finsk kritiker har bemærket – emmer af lyrikerens sprogsans. Og sprogsansen, den kritiske sprogsans, er en stærk drivkraft i "Löpgravsvägen": Beskrivelsen af det moderne livs misere får i Hotakainens prosa lydhørhedens præcision og omvendingens verbale humor, men også en melankoli, hvor klichéer for "hvor godt vi har det" mødes med iagttagelse og afsløring af, hvor skidt det er.

Sådan er det i Hotakaines roman "Klassikko" (1997) om mænds forhold til biler og i "Hjerteslag eller hvordan man gjorde Gudfaderen" (1999) om, hvordan Francis Ford Coppola faktisk optog "The Godfather" i Finland. Sådan er det også i eminent grad i "Löpgravsvägen" om den bløde gennemsnitsmand Matti Virtanens kamp – eller krig – på hjemmefronten, i forstæderne, på ejendomsmarkedet og i det nordiske velfærdssamfund for at generobre sin familie igennem erhvervelsen af en såkaldt *frontmannavilla*, et eftertragtet, idyllisk typehus af træ beliggende på "Löpgravsvägen" i en forstad til Helsinki.

Mattis vision er ikke at blive boligejer; huset på "Löpgravsvägen" er midlet til at vinde hustruen Helena og datteren Sini tilbage. Han vil altså ikke have hus, men hjem. At de to ord falder sammen er stærkt gennemsnitligt og almindeligt, det kan strømmen af tv-udsendelser om boligindretning og ejendomsmarked forsikre os om. Men for Matti bliver forvekslingen af hjem med hus til et manisk hækkeløb over villahavernes gyngestativer og plæner og gennem ejendomsmæglernes uvederhæftige markedsgloser. Han er gået amok og er bogstaveligt og ordret i krig. Han lægger strategier for at kapitalisere. Han rekognoscerer med kort og kikkert. Aflytter og registrerer, hvad der foregår i haver og på terrasser. Spionerer ved ejendomsmæglernes

fremvisninger: Situationernes præcise absurditet forstærkes af Hotakainens afslørende lakoni og *oneliners*.

Nok kan det være komisk, men der er ikke noget at grine af. I alle tilfælde er latteren, trods Mattis tragedie, på hans side. For ler vi af Hotakainens lagerarbejder Matti Virtanen og hans odyssé mod forstæderne, så ler vi af os selv og vore ofte ringe evner som sociale dyr.

Kari Hotakainens "Löpgravsvägen" er stor sprog- og prosakunst – og et fremragende eksempel på kritisk romankunst. "Löpgravsvägen" er et moderne epos som seismografisk fanger sin samtids tone og snak og giver tilbage med en skarp og parodisk registrering af hverdagens vaner og rystelser. Romanen om Matti Virtanen drejer sig om et gennemsnitsmenneske på randen af et velfærdssamfund, der er sig selv fuldstændig nok.

"Löpgravsvägen" er ikke villavej 10 kilometer uden for Helsinki. Det er en vej vi alle kender.

Kari Hotakainen:
Ärade Nordiska rådets president och ärade festpublik!

En författare har två mycket viktiga redskap: koncentrationsförmåga och fantasi. Koncentrationsförmågan är jorden och fantasin är himlen. Om boken blir lyckad är slutresultatet något mellan himmel och jord.

När jag skriver försöker jag nå detta mellanrum, den grå zonen. Boken blir bara bättre om dess författare inte exakt vet vad det är han gör och vilka känslor som styr honom. Jag ville skriva om hus men jag skrev om ensamhet. En annan bok skulle behandla film, men den visade sig beskriva tvångsföreställningar. Ifrågasätt allt som en författare själv berättar om sin bok efter att den är utgiven.

Konstnärer brukar ge färgstarka utlåtanden om sina känslor. Men sanningen är nog betydligt gråare. I själva arbetet har man inte mycket hjälp av de egenskaper som ofta lyfts fram: anspråkslöshet, stolthet och ödmjukhet. Man skall inte fästa någon uppmärksamhet vid sig själv. Den som vill beskriva världen har mest nytta av personliga pronomen i tredje person.

Jag har nu, för en stund, ryckts från det gråa, upp i ljuset. Jag kommer att minnas denna stund resten av mitt liv, och jag vill tacka för priset som förpliktar mig att fortsättningsvis eftersträva något mellan himmel och jord.

Utdeling av Nordisk Råds musikkpris

Musikkprismottakeren ***Haukur Tómasson*** *ble presentert, på vegne av bedømmelseskomiteen for Nordisk Råd Musikpris, av komponist* ***Niels Rosing-Schow****.*

Niels Rosing-Schow:
Ingen, der oplevede opførelsen af "Guðrúns fjerde sang" i eftersommeren 1996, da København var europæisk kulturby – ingen, tror jeg, gik upåvirkede fra forestillingen. Mange har omtalt den som en af kulturbyårets mest spektakulære og markante begivenheder. Et moderne gesamtkunstwerk i ordets bedste og mest omfattende betydning. Et værk, som foruden musik, tekst og scenisk udtryk arbejdede med lokaliteten, den nedlage tørdoks rå og fantastiske rum, og med elementerne, vandet og den åbne aftenhimmel. Også i en anden forstand var det et gesamtwerk: den gigantiske forestilling blev skabt at et team af skandinaviske og internationale kunstnere; mange ideer skulle finde en fælles form, mange udryk skulle understøtte en fælles kunstnerisk vision. Den på det tidspunkt 36-årige islandske komponist Haukur Tómasson var sat på en opgave, der kunne få selv garvede operakomponister til at ryste på hånden. Om han faktisk gjorde det, får vi aldrig at vide (medmindre han selv indrømmer det), for musikken bærer ikke det ringeste vidnesbyrd om det, tværtimod! Og hans musik til forestillingen har bevist sin slidstyrke og hævder sin kunstneriske integritet ved nu otte år senere at opnå Nordisk Råds Musikpris.

Ligesom i mange af Haukur Tómassons andre både tidligere og senere værker er det karakteristiske for musikken i "Guðrúns fjerde sang" foreningen af en stærk strukturel bevidsthed og en

aldrig svigtende kunstnerisk sensibilitet. Rytmiske og harmoniske strukturer, præget af en stringens som Edda-digtningens sprog og versemål er mærkbart til stede og understøtter, uden at være påtrængende, et overordentlig differentieret udtryk – et udtryk, der ikke blot føjer sig efter dramaet, men som er med til at skabe det, og som spænder fra indsmigrende sødme til sort hævntørst.

Det kendetegner som bekendt den overbevisende kunst, at den tekniske beherskelse blot er midlet, der får kunstværket til at tale til vores sanser. Hos Haukur Tómasson gives musikken et næsten skulpturelt nærvær: den er til stede som et objekt i rummet, et klanglegeme med en næsten håndgribelig realitet. Som et objekt, ja, for Haukur Tómassons musik rummer altid en vis objektivitet, den er bestemt personlig, men overskrider aldrig grænsen til det subjektivt private, den meddeler sig menneske til menneske med en talende klarhed, hvis enkelhed dog er langt fra at være naiv.

Haukur Tómassons musikalske univers ligger i forlængelse af såvel modernismen som postmodernismen – eller har måske snarere indoptaget og lagt disse centraleuropæiske strømninger bag sig, under horisonten, så at sige. Modernismens kompromisløse konstruktivisme findes i hans musik diskret side om side med postmodernismens fravær af berøringsangst over for fortiden. Det giver plads for en ekspressivitet, som faktisk kendetegner megen nordisk musik i disse år, og for en livgivende iderigdom.

Men det svære som komponist er ikke nødvendigvis at få ideer, de kan komme på et splitsekund, det svære, og der hvor det sande mesterskab åbenbarer sig, er og bliver realiseringen, at give dem musikalsk, lydlig krop og sjæl. Som komponistkollega til Haukur Tómasson er jeg den første til at sige, at ideernes konsistente gennemførelse i en musik med så megen dramatisk nerve, med et så nuanceret og stærkt udtryk som "Guðrúns fjerde sang", aftvinger dyb respekt. I motiveringen af prisen udtrykker komiteen det på denne måde: "Musikken giver en stærk tolkning af de store følelser: Fra kærlighedens lyse sødme til hadets mørke raseri. Det er et monumentalt værk, hvor de melodiøse og inderlige arier afløses af en iskold sanselighed og skæbnetunge rytmer, og hvor helhedsvirkningen i sin gennemførthed og kraft minder om de store islandske sagaer."

Store ord om stor musik – af en stor nordisk komponist.

Haukur Tómasson:

Ærede forsamling! Da jeg blev bedt om at skrive en Opera om Guðrún Gjúkadóttir, tog jeg mig nogen betænkningstid. Jag må tilstå at jeg ikke havde læst Edda-digtene ret meget siden skolen. Men da jeg gik i gang med at læse digtene om Guðrún, blev jeg straks betaget, både af stilen og indholdet.

I rytmen i disse digte er der præcis den balance mellem det taktfaste og det uventede, der appellerer til mig som komponist. Denne tekst kalder på musik, og den vakte simpelthen straks hos mig ideer til musik. Stilen er frisk og afvekslende, fordi der er mange forfattere til teksten, som har tilslebet den gennem århundreder, den er enten barsk eller følsom, men fuldstændig fri for at være vammel.

Guðrún Gjúkadóttirs historie er en dramatisk stridshistorie om kærlighed, begær og hævn, og vi må da erkende, at mennesket næppe har ændret sig en smule siden disse digte blev til.

Man kan sige at Edda-digtene er en frugtbar kilde for en komponist. Og vi er alle heldige at have fået denne fællesnordiske arv. Denne arv bevarer vi ved at tage den op af kasserne og genbruge den. Det forsøgte vi at gøre i dette værk, "Guðrúns fjerde sang".

Jeg vil takke Louise Beck fra Danmark, der tog initiativet til dette projekt og også var scenograf, samt mine andre kolleger ved operaen: instruktøren Lucy Baily fra England, lysdesigneren Tarja Ervasti fra Finland og forfatteren Peter Laugesen fra Danmark. Tak.

Prisutdeling Nordisk Råds Natur- og miljøpris

Natur- og miljøprismottageren ***Coalition Clean Baltic****, representerat av styrelseordförande* ***Valdur Lahtvee*** *og generalsekreterare* ***Gunnar Norén*** *ble presentert av* ***Margareta Ihse****, leder for bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Natur- og miljøpris.*

Margareta Ihse:
Ers excellenser, mina damer och herrar! Nordiska Rådet väljer varje år ett tema för natur- och miljöpriset. För år 2004 har det varit havet. Havet är viktigt för alla de nordiska staterna. Vi har långa kuster och stora vattenavsnitt att sköta och förvalta. Havet betyder så mycket för oss alla – det är en viktig del av vår försörjning, det ger oss glädje och ro, men också problem och oro. Havet sammanbinder och skiljer. Havet är gränslöst och tycks oändligt. Men havet, vårt ursprung, har vi under lång tid hanterat nonchalant och gjort till jordens soptipp – och det till synes oändliga har tydlig blivit begränsat. Sen 1970-talet är många miljöproblem förknippade med havet; Övergödning, syrebrist och döda bottnar, algblomning och säldöd, missbildade fiskar och kvicksilverförgiftning, PCB och försvinnande havsörnar, oljeutsläpp och fågeldöd, kraftigt minskande bestånd av strömming och torsk. Många av dessa problem har vi på olika sätt tagit hand om, men miljöproblemen i havet är långt ifrån lösta, och vi skapar fortsatt nya, genom okunskap, obetänksamhet och kortsiktigt tänkande.

Men glädjande nog finns det många i Norden som arbetar för en bättre miljö i havet. Det såg vi i pris- och bedömningskommittén på de många kompetenta kandidater som föreslagits till pristagare, alla värda en eloge och belöning för sitt arbete. Endast ett pris delas ut.

Priset går i år till organisationen Coalition Clean Baltic, med säte i Sverige. De får priset "för att de på ett föredömligt sätt har kopplat ihop nordiska, baltiska och andra miljöorganisationer i ett nätverk. Därigenom har man kunnat väcka uppmärksamhet och tydliggöra ett av Nordens största miljöproblem – den hotade havsmiljön i Östersjön. Genom information, utbildning, tekniköverföring och egna projekt har skapat en plattform för ideellt miljöarbete och framfört viktiga förslag till lösningar på Östersjöns miljöproblem, bland annat de som berör utsläpp, övergödning och överfiskning".

Coalition Clean Baltic startade för drygt 10 år sedan, och är ett stort nätverk av ideella miljöorganisationer i nio länder kring Östersjön med totalt 27 organisationer, som representerar mer än en halv miljon miljöintresserade medlemmar. Det som framförallt genomsyrar deras arbete är det positiva tänkandet, att leta efter möjligheterna i stället för att bara se svårigheterna och att engagera folk i lösningarna i stället för att de utgör en del av problemet.

Man har nått många viktiga resultat, som lett till en bättre förståelse för vattenresurserna och ökat miljömedvetandet om vattendragens betydelse för Östersjöns miljö. Jag skall bara nämna några här;

- byggt demonstrationsanläggningar för ekologiska vattenreningssystem med hjälp av bl.a. våtmarker och ny avloppsteknik
- utbildat unga flodväktare, som inventerar och bevaka floderna mot övergödning
- organiserat kampanjer för att städa stränderna
- restaurerat lekplatser för lax
- arbetat för säkrare oljetransporter i Östersjön skall bli en viktig del av den politiska agendan

Coalition Clean Baltic har gjort och gör stora insatser av högsta tänkbara kvalitet, som har stor betydelse för skyddet och förvaltningen av Östersjön. De fyller väl kvalifikationerna för årets tema, och de är värdiga mottagare av Nordiska rådets Natur- och miljöpris för år 2004. Jag vill härmed överlämna priset till Coalition Clean Baltic och dess generalsekreterare Gunnar Norén, en av initiativtagarna, och den samlande och drivande kraften.

Lycka till i det fortsatta miljöarbetet.

Gunnar Norén:
Statsministrar, ministrar, nordiska parlamentariker, mina damer och herrar! Vi är glada och mycket tacksamma att få mottaga detta pris. Vi är hedrade över uppmärksamheten och över att ha blivit tilldelade ett av norra Europas största miljöpris. Priset går till alla inom CCB; styrelsen, medlemsorganisationerna, samt alla enskilda aktiva i de nio Östersjöländerna. Vårt arbete har fått ett viktigt erkännande, och vi hoppas att vi genom detta, kommer att nå fler beslutsfattare som lyssnar på vårt budskap.

Politiker-regeringar och miljörörelser verkar tillsammans i ett växelspel för att uppnå förändringar. CCB och WWF föreslog för första gången vid ett ministermöte inom HELCO 2001, i Köpenhamn, att Östersjöområdet skulle klassas som "Särskilt känsligt havsområde" (PSSA) enligt IMO:s (International Maritime Organisation) regelverk. Mycket tack vare ett starkt stöd från nordiska parlamentariker och de nordiska regeringarna har Östersjön, sedan april 2004, status som ett "Särskilt känsligt havsområde". Detta exempel visar att vi tillsammans kan, genom att lyssna på medborgarnas krav, få till stånd förändringar. Nu återstår att få till stånd detaljregler för sjöfarten i Östersjön som "Särskilt känsligt havsområde", och att få med Ryssland i detta arbete.

Vi vill också ta detta tillfälle och ge er några politiska utmaningar:

Hållbar utveckling i Östersjöregionen

Regeringscheferna runt Östersjön startade 1996 en Agenda 21 för Östersjöregionen, BALTIC 21, för en långsiktigt hållbar utveckling i regionen. Det var tänkt at sju ekonomiska sektorer (bl.a. jordbruk, fiske, energi, transport) skulle samverka med miljösektorn och andra intressenter för att skapa hållbara lösningar. Men arbetet har under årens lopp förskjutits, så att varje ekonomisk sektor nu istället för sina egna diskussioner utan inblandning av miljösektorn. Tyvärr har den högsta politiska nivån tappat intresset för BALTIC 21, och de gamla ambitionerna har blivit till tomma löften.

Vi hoppas att ni, den högsta politiska nivån, statsministrar och ministrar, kan sätta press på ekonomiska sektorer som jordbruk, fiske, energi och transport så att man tvingas att göra långsiktiga planer för hållbar utveckling tillsammans med miljösektorn.

Att direkt kunna integrera miljöaspekterna in i besluten, som tas av de ekonomiska sektorerna, är nyckeln till att nå framgång för en uthållig utveckling, Det är den svåra men den enda framkomliga vägen. Vi uppmanar er att se till att miljösektorn får mer att säga till om.

Fisket i Östersjön

En av de största förändringarna i den nordiska naturmiljön som skett de senaste 10 åren är den kraftiga förändringen av fiskbestånden i Östersjön och Nordsjön. Torsk finns numera bara i södra Östersjön i svaga bestånd, och inte upp till Ålands hav där den normalt brukar finnas. Torsken är på väg mot sin undergång om man fortsätter med nuvarande fiskeripolitik. Fisket är den verksamhet som har störst inverkan på det marina ekosystemet. Ingen annan mänsklig verksamhet, som t.ex. utsläpp av närsalter och gifter, har haft mer långtgående påverkan på havsmiljön.

Problemet er att fiskesektorn under många år har beslutat om högre fiskekvoter än vad de vetenskapliga råden anger. Idag fiskas hälften av alla torskar upp från Östersjön, varje år. Hur skulle vi reagera om en industri släppte ut ett gift som dödade hälften av all torsk. Ingen skulle acceptera en sådan verksamhet.

Det vetenskapliga rådet för år 2005 är "inget torskfiske öster om Bornholm". Det kommer att tas beslut om torskkvoten för år 2005 i Östersjön inom EU den närmaste tiden. Här har de nordiska ländernas ministrar fortfarande en möjlighet att kunna påverka för en hållbar fiskeripolitik, genom att se till att de vetenskapliga råden för fiskekvoter följs.

Risken med nuvarande fiskepolitik är att torsken i Östersjön kan försvinna. Detta hände med torsken i nord-västra Atlanten för 10 år sedan pga. överfiske. Fiskesektorn och fiskerinäringen har tydligt visat att man inte kan åstadkomma ett hållbart utnyttjande av fiskeresursen. Ni måste

därför se till att en annan sektor, miljösektorn, får det övergripande ansvaret att sätta de biologiska ramarna för hur fiskeresursen får utnyttjas.

Ett tips till alla för att öka medvetenheten om vatten och Östersjön. Vi är alla en del av Östersjön. Där vi bor finns ett dike, en å, en flod som så småningom rinner ut i Östersjön. Detta har varit en av de bärande idéerna att samla människor omkring inom CCB.

Själv bor jag i södra kanten av Sävjaåns nedre lopp, som via Fyrisån och Mälaren når Östersjön. Jag uppmanar er att gå hem och ta reda på ert avrinningsområde på en karta. Det skulle öka kunskapen om vattnets kretslopp, skapa en identitet med vårt vatten och öka medvetenheten att vatten år värt att vårda. Att samla alla människor kring ansvaret för sitt eget vatten – skapar också ett ansvar för Östersjöns miljö.

Det är en lång väg att gå för att få Östersjöns ekosystem i balans.

Vi hoppas att ni, nordiska politiker, i det framtida politiska arbetet, är villiga att söka efter lösningar så att de unika natur- och miljövärden som vi har i Östersjöområdet säkerställs för kommande generationer.

Vi tackar för utmärkelsen, den ger CCB inspiration till att fortsätta vårt arbete under många år framöver.

Ärendelista

A. Medlemsförslag

1999

A 1208/medborger[1]	Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre (fremlagt af Den Socialdemokratiske Gruppe i Nordisk Råd)

2002

A 1290/välfärd	Medlemsförslag om barn och unga på Grönland (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)

2003

A 1320/näring[2]	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt skattekontor (väckt av Runar Patriksson, Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1338/kultur	Medlemsförslag om folkbildning (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1339/miljö[3]	Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1340/presidiet	Medlemsförslag om Nordiska rådets priser (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)

2004

A 1341/næring[4]	Udvalgsforslag om Open Source Software (fremlagt af Næringsudvalget i Nordisk Råd)
A 1342/miljø	Medlemsforslag om Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1343/miljø	Medlemsforslag om tiltak for å styrke oljevernberedskapen i nordområdene (framlagt av Den venstresosialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)
A 1344/välfärd	Medlemsförslag om anpassning av handikapplagar och -författningar till att omfatta psykiskt sjuka och handikappade (väckt av Den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)
A 1345/presidiet[5]	Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobygning (fremlagt af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1346/miljø	Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden (framlagt av Den venstresosialistiske grønne gruppe i Nordisk Råd)

[1] Vedtatt av Presidiet 1. november 2003 i Stockholm, vedtak om ikke å foreta seg noe
[2] Vedtatt av Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm, fremstilling 1/2004
[3] Vedtatt av Presidiet 29. juni 2004 i Kristiansand, fremstilling 4/2004
[4] Vedtatt av Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm, fremstilling 2/2004 og 3/2004
[5] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn, vedtak om ikke å foreta seg noe

A 1347/kultur	Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse (fremlagt af Ester Larsen m.fl.)
A 1348/välfärd	Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1349/näring[6]	Medlemsförslag om nordisk patentmyndighet (väckt av Sveriges delegation i Nordiska rådet)
A 1350/presidiet	Medlemsforslag om nordisk fredspolitisk enhed (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd)
A 1351/kultur	Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv (fremlagt af Midtergruppen i Nordisk Råd)
A 1352/kultur	Medlemsförslag om stöd till nordisk-baltiskt nätverksarbete för frivilligorganisationer (väckt av Mittengruppen i Nordiska rådet)
A 1353/kk	Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid" (framlagt av Kontrolkommittén i Nordiska rådet)
A 1354/medborger	Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd (fremlagt af Medborger- og Forbrugerudvalget i Nordisk Råd)
A 1355/kultur	Medlemsforslag om en komparativ studie av de nordiske lærerutdannigene (framlagt av Den konservative gruppen i Nordisk Råd)
A 1356/presidiet	Medlemsforslag om felles nordisk bistandspolitikk (framlagt av Den konservative gruppen i Nordisk Råd)
A 1357/næring[7]	Medlemsforslag om en nordisk skattekonference (fremlagt af Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd)
A 1358/presidiet	Medlemsforslag om en nordisk innovasjonspris (fremlagt af Den Konservative Gruppe i Nordisk Råd)
A 1359/medborger	Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents-regionen (fremlagt af Medborger- og Forbrugerudvalget i Nordisk Råd)
A 1360/næring[8]	Udvalgsforslag om opfølgning på nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference (fremlagt af Næringsudvalget i Nordisk Råd)

B. Ministerrådsförslag

B 220/næring[9]	Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008
B 221/kultur[10]	Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007
B 222/miljø	Ministerrådsforslag om revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008

[6] Vedtatt av Presidiet 2. desember 2004 i Brussel, vedtak om ikke å foreta seg noe
[7] Vedtatt av Presidiet 1. november 2004 i Stockholm, fremstilling 8/2004
[8] Vedtatt av Presidiet 2. desember 2004 i Brussel, fremstilling 21/2004
[9] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn, fremstilling 5/2004
[10] Vedtatt av Presidiet 22. september 2004 i Mariehamn, fremstilling 6/2004

B 223/miljø	Ministerrådsforslag om et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde 2005-2008
B 224/miljö	Ministerrådsforslag om handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – "Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet"
B 225/miljø	Ministerrådsforslag om en revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden – "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008"
B 226/medborgar[11]	Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010
B 227/näring	Ministerrådsförslag om ett nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010
B 228/presidiet	Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005
B 229/kultur	Ministerrådsforslag om etablering av Nordisk Råds filmpris
B 230/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008
B 231/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008
B 232/medborgar	Ministerrådsförslag om integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet

C. Berättelser

C 1	Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed
C 2; B228/presidiet	Nordiska ministerrådets planer och budget 2005
C 3/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003
C 4/kk	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003
C 5/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003

D. Ikke-avskrevne rekommandasjoner og fremstillinger

23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion
32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet
5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse
9/2001/miljø	Strategi for en bæredygtig udvikling (fjerde og femte at-sats)
17/2001/medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden (femte at-sats)
18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet

[11] Vedtatt av Presidiet 1. november 2004 i Stockholm, fremstilling 7/2004

19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration
20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge
47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden (andre at-sats)
3/2002/presidiet	Nordbornas rättigheter
4/2002/presidiet	Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer
8/2002/medborger	Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration (første, andre, tredje, fjerde, sjette at-sats)
13/2002/presidiet	Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad
18/2002/medborger	Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde
19/2002/medborgar	Människohandel (trafficking)
21/2002/medborger	Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger (første at-sats)
22/2002/medborgar	Polisens roll och specialutbildning av polis (andre at-sats)
*24/2002/välfärd	Telemedisin mellan de nordiska länderna
*25/2002/välfärd	Hälsovårdssystemen i Norden (tredje at-sats)
25/2002/välfärd	Hälsovårdssystemen i Norden (første og andre at-sats)
27/2002/kultur	Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik (første at-sats)
29/2002/kultur	Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren (andre at-sats)
30/2002/kultur	Nordisk formgivning och design
31/2002/næring	Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi (MR-IT) 2002-2004
32/2002/kultur	Public Service TV och digitalisering
*33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (andre at-sats)
33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap (tredje, fjerde, femte og sjette at-sats)[12]
36/2002/kultur	Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet
37/2002/kultur	Uddannelse for unge i Norden
38/2002/kultur	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser
39/2002/kultur	Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation
4/2003/kultur	Rabatordning for ungdom og studerende
*5/2003/välfärd	Pensioner och förtidspensionering
6/2003/næring	Nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin

[12] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

7/2003/næring	Opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere
8/2003/næring	Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference
9/2003/medborger	Tiltag mod prostitution og handel med kvinder
10/2003/medborger	Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder
11/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande
12/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne
*13/2003/välfärd	Förebyggande av diabetes
*14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (tredje og fjedre at-sats)
14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol (første og andre at-sats)
15/2003/medborger	Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008
*16/2003/miljø	GMO i jordbruget
17/2003/kultur	Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde
18/2003/medborger	Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge
19/2003/velfærd/ medborger/miljø	Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland
*20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (første og andre at-sats)
20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed (tredje at-sats)
*21/2003/miljø	Miljøvenlig produktion og forbrug af energi
*22/2003/miljø	Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen
23/2003/miljø	Rovdyrforvaltning i Norden
24/2003/presidiet	Nordiska rådets filmpris
*25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (første og tredje at-sats)
25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden (andre at-sats)
*26/2003/kultur	Domænetab
*27/2003/kultur	Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen
28/2003/presidiet	Nordisk Ministerråds budget 2004
1/2004/næring	Nordisk Skattekontor
*2/2004/næring	Open Source Software
3/2004/næring	Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier
4/2004/miljø	Nordisk el-transmissionsnet
5/2004/næring	Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008
6/2004/kultur	Strategi for nordisk utdannelses- og forskningssamarbeid 2005–2007

Interne beslutninger

1/2003	Rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete"
2/2003	Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa
3/2003	Vice president i Nordiska rådet

E. Skriftlige spørsmål

E 2004

E 1	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om overgangsproblemer ved omlægningen af de forskellige Nordplus-ordninger (stillet af Line Barfod) Besvaret den 3. mars 2004
E 2	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om sjukpensionering i Norden (ställd av Pehr Löv) Besvarad den 31 mars 2004
E 3	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering om sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse (stilt av May Elisabeth Hansen) Besvart 2. juni 2004
E 4	Skriftligt spørgsmål til Danmarks regering, Finlands regering, Islands regering og Sveriges regering om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden (stillet af Den Venstresocialistiske Grønne Gruppe i Nordisk Råd) Besvaret den 30. august 2004
E 5	Skriftlig fråga till Sveriges regering om naturlaxen vid Torne älv (ställd av Simo Rundgren) Besvarad den 3 september 2004
E 6	Skriftlig fråga till Sveriges regering om svenska myndigheters beslut om pensioner till utlandet (ställd av Outi Ojala) Besvarad den 1 september 2004
E 7	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om hemmelige aftaler om administration (stillet af Inge Ryan og Kristen Touborg) samt tillægsspørsmål Besvaret den 5. oktober 2004, tillægsspørgsmål besvaret 13. december 2004
E 8	Skriftligt spørgsmål til Sveriges regering om tvangsægteskaber (stillet af Jette Jespersen) Besvaret den 11. oktober 2004
E 9	Skriftlig fråga till Finlands regering om den planerade kärnkraftreaktor (ställd av Lennart Gustavsson och Elina Linna) Besvarad den 22 oktober 2004
E 10-E 27	Muntlige spørsmål under Nordisk Råds 56. sesjon
E 28	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter (stillet af Line Barfod og Lennart Gustavsson) Besvaret den 28. februar 2005
E 29	Skriftligt spørgsmål til Finlands regering om forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med A-kraft (stillet af Kristen Touborg Jensen) Besvarad den 24 november 2004

Dokument

1 Nordisk Råds årsberetning 2003

2 Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon

3 Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005

4 Statsministrenes redegørelse

5 Udenrigsministrenes redegørelse

6 Forsvarsministrenes redegørelse

7 Grensehindere for næringslivet i Norden. Rapport fra Nordisk Ministerråd

8 Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget

9 Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning

10 Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd

11 Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde

12 Nordiskt samarbete i Europa 2004. Nordisk Ministerråds generalsekretærs Europarapport 2004

13 Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004

Fremleggelse fra Nordisk Ministerråds Demokratiutvalg

Samarbejdsminister **Valgerður Sverrisdóttir**:
Det er mig en fornøjelse at åbne denne præsentation af Demokratiudvalgets arbejde. Vi har under Islands formandskab i Nordisk Råd prioriteret det højt at få analyseret demokratiets vilkår i de nordiske velfærdssamfund og de udviklingstendenser, vi står over for.

Som I nok får at se, er der flere udfordringer og problemer, som vi må tage fat på. Det repræsentative demokrati er under pres.

Der er flere tegn på, at det lokale selvstyre indskrænkes, og vi må bestemt arbejde for at gøre det mere attraktivt for folk at påtage sig politiske ansvarsposter. Informationsteknologien kunne vi politikere også bruge mere målbevidst i en dialog og rådslagning med borgerne.

Hensigten med denne session er tosidig: For det første at få noget at vide om konklusionerne af Demokratiudvalgets forskningsarbejde og de første forslag og anbefalinger, og for det andet at diskutere, hvordan vi som politikere kan udforme en strategi til både at indsamle mere viden om demokratiet og styrke dets position.

Jeg håber, vi får en livlig diskussion, selv om tidsrammen er knap. Det er jo vores opgave som politikere at værne om den livsnerve, som vi har i demokratiet, og få gavn af det nordiske fællesskab ved at styrke det.

Med disse ord giver jeg ordet til formanden for Demokratiudvalget, Kristín Ástgeirsdóttir.

Formann for Demokratiutvalget **Kristín Ástgeirsdóttir**:
Som ministeren sa så har det islandske presidentskapet 2004 lagt vekt på kultur, natur og demokrati som viktige ressurser i Norden. I denne forbindelse nedsattes et demokratiutvalg i begynnelsen av 2004. I mandatet sto det blant annet at demokratiutvalget skal analysere de nordiske demokratiers stilling og fremtid, fremsette særlige aspekter og foreslå komparative studier eller særlig interessante retningslinjer. Det står også at demokratiutvalget skulle avgrense sitt arbeidsfelt og definere sluttproduktet. De som sitter i utvalget kommer fra alle de nordiske landene og selvstyreområdene. Disse er:

Kristín Ástgeirsdóttir, historiker ved Universitet i Island og formand for Demokratiudvalget
Torben Rechendorff, tidligere kirke- og kommunikationsminister i Danmark
Marcus Bengtsson, departementsråd fra det svenske Justitsdepartement
Fredrik Engelstad, institutleder ved Institutt for Samfunnsforskning, professor i sociologi ved Oslo Universitet
Siv Sandberg, forsker ved Åbo Akademi i Finland
Peter Lindbäck, landshøvding på Åland
Ingibjørg Berg, konsulent ved den færøske kommunesammenslutning.
Daniel Thorleifsen, lektor ved Universitet i Nuuk

Årsaken til at man nedsatte et demokratiutvalg var blant annet de nye utfordringene i våre samfunn: globalisering, mangfold, det multikulturelle og multietniske samfunnet vi lever i, den nye informasjonsteknikk, EU-medlemskapet, velferdsproduksjonen blant annet på kommunalt nivå, og nye sosiale bevegelser, nye innsatser for ideelt arbeid og nye former for individuelt engasjement.

Da vi startet vårt arbeid var det klart at vi ikke kunne definere alt som det sto i mandatet, så vi besluttet at det først og fremst var tre områder vi ville behandle: lokalt selvstyre, medborgernes engasjement og IT som nytt demokratisk verktøy.

Fredrik Engelstad:
Jeg skal si noe om medborgernes engasjement i Norden med vekt på valg og valgadferd. Andre aspekter kunne også vært trukket frem, men siden dette er en forsamling av politikere, så skal valgdeltagelse være mitt hovedtema. Dessverre må jeg benytte meg av data som er begrenset til Danmark, Finland, Sverige og Norge.

Det er kjent at valgdeltagelsen har gått ned over hele Europa, også i Norden som helhet. Det er ingen sterk nedgang, men en klar trend. Det er riktignok betydelige forskjeller mellom landene. Den store samlede nedgangen i Norden skyldes først og fremst nedgangen i Norge og Sverige. Dette bildet demonstrerer på den ene siden en almen trend, men den demonstrerer også at det er betydelig handlingsrom og betydelig forskjell mellom politiske kulturer og den evne politikerne i de forskjellige landene har til å samle oppmerksomhet rundt det de arbeider med. Bildet er altså sammensatt.

Er valgdeltagelse viktig og bør en nedgang i valgdeltagelsen bekymre oss? I en debattartikkel i Dagens Nyheter for ikke lenge siden skrev professorene i statsvitenskap Olof Petersson og Jörgen Vesterstål opp dette spørsmålet. De mente at det ikke var så viktig, for temperaturen i politikken vil alltid svinge og valgdeltagelsen vil alltid gå opp og ned. Det er en del av demokratiet.

Dette er på mange måter sant, men det oppstår problemer under to forhold. For det første dersom valgdeltagelsen går stabilt nedover og etter hvert nærmer seg et kritisk punkt. Målt over lang tid, fra 1960-årene og fremover, så er det dette som er tilfellet i alle de nordiske landene.

Hvor langt ned skal vi akseptere at valgdeltagelsen går før vi snakker om en krise. En mulig grense er 50 prosent. Hvis det er slik at flertallet av de stemmeberettigede ikke finner det verdt å stemme, er det nærliggende å si at vi har en valgdeltagelse i krise. Dette kan belyses med et eksempel fra mitt hjemland, Norge. Deltagelsen i lokalvalgene nådde et lavpunkt i 2003 med 59 prosent etter å ha gått jevnt nedover i mange, mange år. Dette er et eksempel på en prosess som etter hvert kan vise seg å nærme seg et kritisk punkt. Vi vil ikke dermed si at dette er et tegn på at almentilstanden i demokratiet i Norge er sviktende, men det gir likevel en grunn til ettertanke.

For det andre kan nedgang i valgdeltagelse være problematisk med nedgang i forskjellige grupper. Hvis det er slik at nedgangen i visse grupper går vesentlig mer ned enn i andre grupper fører dette til polarisering i demokratisk aktivitet, noe som er problematisk.

En måte å måle dette på er så spørre om valgdeltagelsen mellom kvinner og menn. Her er det slik at den har utjevnet seg i løpet av de siste 10–15 årene. Det er snarere slik at kvinner stemmer oftere enn menn.

La oss også se på yrkesgrupper. Da vil det være naturlig å se på yrkesgrupper med høy utdannelse og som innehar lederposisjoner kontra de med lav utdannelse. Førstnevnte har en høy valgdeltagelse, mens de som har ufaglærte yrker har en betydelig lavere valgdeltagelse.

Disse tallene er fra 2002, men andre studier viser at dette er en temmelig langsiktig tendens i Norden.

En annen måte å spørre om valgdeltagelse på er å spørre etter alder. Ungdommen stemmer i vesentlig mindre grad enn andre grupper. Det er betydelig forskjell mellom valgdeltagelsen i befolkningen som helhet og velgere under 30 år. Dette kan for en stor del skyldes at det er en ungdomskultur som følge av at utdannelsestiden øker, ungdomstiden blir lenger og at det å delta i valg blir betraktet som gammeldags. Og for en stor del snur dette seg når de unge ikke lenger er så unge, de avslutter sin utdanning, får jobb og familie og oppfatter sine interesser på linje med den øvrige befolkningen. Ungdomstiden i seg selv skulle i og for seg ikke gi grunn til bekymring, men dersom vi også her finner forskjeller mellom utdannelse og yrke, så har vi her å gjøre med en bekymringsfull trend. Når det dreier seg om unge med lav utdanning, så har de en vesentlig lavere valgdeltagelse enn yngre med høy utdannelse.

Her har vi å gjøre med to synlige problemer for demokratiet i Norden. Bildet er ikke dramatisk, men det maner til ettertanke.

Nå kan man spørre om hvor viktig dette er for andre utviklingstrekk i demokratisk deltagelse. Synkende valgdeltagelse kan jo kompenseres med deltagelse på andre områder.

Når vi ser på deltagelse i demonstrasjoner så er deltagerprosenten fem til ti. Underskriftskampanjer ligger betydelig høyere, og legger vi sammen alle former for utenomparlamentarisk aktivitet så er det nær halvparten av befolkningen som deltar på denne måten.

Medborgerne har fått flere arenaer å delta på og politikerne får et mer sammensatt budskap fra sine potensielle velgere. Det må vi på mange måter si at er utmerket. Det er også slik at deltagelse på disse arenaer kompenserer for synkende valgdeltagelse. Studier av land med stabil eller stigende valgdeltagelse viser at disse har lavere deltagelse i utenomparlamentariske aktiviteter.

Det er også oppmuntrende at det har skjedd en viss sosial utjevning i ulike former for aksjoner. Opprinnelig var dette en kanal for de som deltok mest også ellers, men det er ikke tilfellet nå. Men samtidig er det viktig å understreke at demokratiet ikke kan erstattes av aksjonsdemokratiet, selv om aksjonsdemokratiet kan tjene som et verdifullt tillegg. For det er bare politikken, det etablerte demokratiet som kan garantere retten til å uttrykke seg på en demokratisk måte i samfunnet som helhet. Så det å styrke demokratiet blir uansett en viktig oppgave for politikken.

Hva slags tillit har befolkningen til demokratiet og til politikken? Dersom befolkningen stiller seg likegyldige til demokratiet, så er det en fare. Undersøkelser viser at det er ganske, men ikke veldig høy tillit til demokratiet. På en skala fra en til ti ligger de fleste rundt seks. Det kunne vært en god del bedre. Men de som eventuelt skal gjør noe med dette, politikerne, hvordan står det til med tilliten til dem. Den var vesentlig lavere enn til demokratiet som institusjon. Det er naturlig at tilliten til personer er lavere enn til veletablerte normer og institusjoner, men likevel vil jeg si at disse funnene tyder på at demokratiets fremtid ikke blir veldig lys dersom det ikke bli gjort noe. Da må det være politikerne selv og de politiske partiene som må gjøre dette. For hvis politikk ble noe for spesielt interesserte, så har ikke demokratiet en spesielt lys fremtid.

Marcus Bengtsson:

Ordförande, minister, ledamöter och kolleger! Demokratiutskottet gör ett stort antal iakttagelser som handlar om motsägelsefullheter i våra demokratier.

Å ena sidan har vi ett ökat intresse för politik. Vi har en ökad tilltro till möjligheterna att påverka den egna livssituationen. Vi har minskade skillnader i deltagande mellan kvinnor och män. Vi har en röstnorm som fortfarande är relativt god. Vi har också ett stort antal otraditionella former för deltagande, som ökar i sin mängd. Vi har till råga på allt en väldigt god teknisk plattform, bland annat när det gäller informationsteknologin.

Å andra sidan har vi fortfarande en situation där det ojämna och det ojämlika deltagandet består och rent av ökar i vissa avseenden. Vi ser skillnader i politiskt intresse, vi ser skillnader i förtroendet för politiker, vi ser skillnader i valdeltagande och vi ser att skillnaderna när det gäller partimedlemskap har blivit större.

Vi har gjort en tydlig iakttagelse att det politiska livet i allt större utsträckning är en sak för den övre medelklassen. Vi ser en alltmer minskande partiidentifikation. Vi ser att färre är föreningsaktiva i traditionella former – det gäller framför allt politiska partier, folkrörelseorganisationer och miljörörelsen. Däremot är det fler som är aktiva i lokala utvecklingsgrupper, aktionsgrupper och liknande.

Och vi ser ett antal ökande så kallade digitala klyftor, som ska sättas i motsatsförhållande till de gynnsamma digitala och informationsteknologiska plattformarna.

Man skulle kunna säga att bilden är fragmentarisk. Den är multidimensionell på alla sätt. Den innehåller ett stort antal målkonflikter, som vi måste hantera. Den leder till att vi gör ett stort antal insatser inom demokratiområdet, fast vi gör dem ibland kanske utan ett större sammanhang och i förhållande till en mer komplicerad målbild när det gäller medborgerligt delta-

gande. Vi saknar helt enkelt ett riktigt bra resursfokus och en förståelse för de målbilder som finns runt omkring oss.

Vi skulle behöva någon form av samlat ansvar för att tillvarata, värna och fördjupa demokratin – en strategi av någon form.

Varför bör man ha en strategi? Jag har delvis redan berört det. Vi behöver få upp demokratin på den politiska agendan. Vi behöver markera att det är en fråga av hög politisk prioritet. Vi behöver också samordna och integrera våra regeringars demokratipolitik på nationell nivå – det är nödvändigt om vi ska kunna tydliggöra sambandet mellan olika mål, mellan olika politikområden till exempel, och alltså undvika målkonflikter. Vi behöver koppla mål till de insatser vi gör allt tydligare. Vi behöver se kedjan mellan mål, insatser och resultat. Det är också viktigt att vi lyfter fram resursbehov och vilka val som behöver göras. Vi behöver helt enkelt göra medvetna val i förhållande till de mål som finns.

Vi behöver underlag, information, uppföljning, indikationssystem, indikatorer och betydligt mer forskning inom området för att kunna koppla de mål som finns i vårt samhälle för demokratiutveckling i form av olika jämlikhets- och jämställdhetsprojekt till de insatser som görs genom strategin.

Jag vill särskilt påpeka i det här sammanhanget, att det här naturligtvis är nödvändigt för att vi ska kunna återkoppla på ett bra sätt till parlamenten när det gäller demokratiutvecklingen och demokratins funktionssätt.

Inte minst är det naturligtvis så att detta att prioritera demokrati innebär att vi får en levande debatt om demokratin.

Man skulle kunna tänka sig en rad olika innehåll i strategin. Det som vi i demokratiutskottet har riktat in oss på är att vi behöver forma en strategi som stärker förutsättningarna, som undanröjer hinder och som kan skapa möjligheter för ett ökat och jämlikt deltagande.

Det finns naturligtvis ett stort antal mål som man kan tänka sig, som måste formuleras utifrån de nationella behoven. Till exempel handlar det om ett ökat och mer jämlikt deltagande, och det måste naturligtvis ned på en sådan nivå att det blir uppföljbart, tydligt och konkretiserat. Vi behöver till exempel ha mål inom områden som gäller de förutsättningar som finns för förtroendevald – vilka är de förutsättningarna i dag, och hur goda är de? Vad bör vara målet för ett bra förtroendemannaskap?

Andelen ungdomar, arbetslösa och personer med utländsk bakgrund som deltar i den politiska processen bör naturligtvis öka. Detsamma gäller funktionshindrade. Där har vi som ett exempel en situation där ungefär 10 procent av befolkningen har någon form av funktionshinder, medan bara en procent av de förtroendevalda har ett mera påtagligt funktionshinder. Samtidigt vet vi att det politiska engagemanget bland funktionshindrade är betydligt starkare än i befolkningen i genomsnitt; å andra sidan vet vi också att den politiska aktiviteten är mycket lägre i den gruppen, vilket naturligtvis drar till slutsatsen att här finns problem när det gäller möjligheterna att komma förbi hinder i samhället. Det kan vara en orsak.

Demokratipolitik skapar naturligtvis inte i sig själv demokrati, men det utgör ett av flera bidrag till att hålla samtalet om demokratin levande.

Det gäller att komma ihåg och vara väldigt tydlig när vi diskuterar nationell demokratipolitik, att var och en som medborgare har ett eget ansvar, och varje medborgares ansvar att ta till vara de möjligheter som finns måste betonas. Alla människors lika rättigheter och möjligheter, men också skyldigheter och ansvar, är givna i det här sammanhanget.

Sist men inte minst: Det här är naturligtvis ytterst en fråga för de politiska partierna. Man bör kanske betona att det är vad som finns och vad som diskuteras i politiken som påverkar människors deltagande, förutom de hinder, förutsättningar och möjligheter som vi kan erbjuda.

Kristín Ástgeirsdóttir:
Så kommer vi till den sista delen, och det är alltså det som vi vill anbefalla till de nordiska regeringarna. Det bör understrykas att vi inte är klara med rapporten, den ska tryckas i december/januari, och vi är ännu inne i processen att utarbeta rapporten.

Det som vi har kommit fram till är för det första att det behövs mera forskning och data, inte minst data från alla de nordiska länderna och självstyrande områdena, och data som kan sammanliknas.

Som nummer två anbefalls det att de nordiska länderna och självstyrande områdena identifierar strukturella hinder för medborgarnas deltagande och söker vägar att fjärma dessa hinder. Det är ett mycket viktigt mål, att det finns så få hinder som möjligt i våra samhällen.

Det anbefalls också att de nordiska länderna och självstyrande områdena lägger vikt på utbildning i demokrati, rättigheter och plikter och att vi undervisar alla våra unga människor och alla medborgare om de politiska systemen och de demokratiska processer som kännetecknar våra samhällen. Inte minst ska vi tänka på alla åldersgrupper och på de nya nordborna, invandrarna som flyttar till oss.

Vi anbefaller att man använder IT bättre än vad vi har gjort hittills till att stärka dialogen mellan politiker, fullmäktige, och medborgarna, med målet att minska avstånden mellan dem.

Det anbefalls också – och det kanske är vår viktigaste anbefallning – att alla de nordiska regeringarna och landsstyrene och landskapsstyret i de självstyrande områdena ska utveckla och forma en strategi för demokrati, en demokratipolitik. När man säger det kan man tänka på det arbete som den svenska regeringen har gjort för att utforma en mycket intressant demokratipolitik. Den strategin ska definieras utifrån både styrelseform och våra livsbetingelser.

Till sist vill vi tänka på danskarna som ska ta över ordförandeskapet i Nordiska rådet. Vi anbefaller att det ska utvecklas en felles nordisk strategi och att det arbete som demokratiutskot-tet har börjat med år 2004 ska fortsätta. Det finns många ting som vi måste forska vidare med och diskutera, och det finns ett stort behov för diskussion om demokratin och dess framtid i Norden.

Här ska vi sluta vår presentation, och nu får vi diskussion här i salen.

Ulf Wickbom:
Kristín, har ni stött på några intressanta, användbara olikheter mellan de nordiska länderna inom det här området?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Ja, det har vi. För mig har allt som har med de politiska partierna att göra varit mycket intressant sedan jag kom in i det här arbetet.

Som det har framkommit, har vi sett olikheter mellan de nordiska länderna i valdeltagande och i politiska system. På Island har vi till exempel en lite annorlunda utveckling angående de politiska partierna, att allt färre människor deltar i det politiska arbetet, medan den politiska aktiviteten inte alls har minskat utan bara är annorlunda. Man är i stället aktiv på nätet.

Det är i politiken som det finns skillnader – men det kanske ni andra vill tillfoga. Vad tycker ni är mest olikt?

Fredrik Engelstad:
Jeg viste til noe som gjaldt valgdeltakelse, ja. Det er også veldig interessante forskjeller når det gjelder politisk struktur. Når det gjelder forholdet mellom det lokale, det regionale og det nasjonale demokratiet, er det slik at det i Norge skjer en forsterkning av det regionale nivået, mens man for eksempel i Danmark ser en svekkelse av det regionale nivået. I Finland har man ikke noe formalisert regionalt nivå egentlig, men mer et slags pålegg om samarbeid mellom kommu-

ner. Forholdet mellom det lokale og det nasjonale demokratiet blir jo i veldig høy grad påvirket av denne formen for strukturer.

Ulf Wickbom:
Är det detta som förklarar att valdeltagandet går upp i Danmark och ned i Norge, särskilt i lokala val, på dessa kurvor som vi såg?

Fredrik Engelstad:
Ja, jeg tror det kan være noe av årsaken. Jeg tror også det er mer diffuse grunner til det som har å gjøre med følelsen av om det går godt i politikken, om det er mulig å samle seg om felles mål.

Den danske maktutredningen peker på at man i dansk politikk var nede i en bølgedal i 1970, men så har det på en måte vært mulig å snu trenden, og det har også ført til økt oppslutning blant befolkningen.

I Norge, som har hatt en klar nedgang i valgdeltakelsen, er det en mye sterkere kilde til frustrasjon i forholdet mellom det lokale og det nasjonale enn i de andre nordiske landene. Jeg tror det har ganske mye å si.

Ulf Wickbom:
Utan att vara statistiker kan man tolka dina kurvor som att det kommer växande klyftor, politiken domineras allt mer av äldre och välutbildade, och förmodligen är dessa färre och färre som behärskar partiapparaterna. Det har ni inte riktigt satt på pränt, risken för klyftor i politiken mellan dem som är inne i systemet och dem som är eller känner sig utanför systemet. Fredrik?

Fredrik Engelstad:
Det er noe som har vært litt på siden av den avgrensningen vi har gjort av mandatet, men det er et veldig interessant spørsmål. Hvis vi ser på medlemskapet i de politiske partiene, har jo det i alle de nordiske landene gått dramatisk ned – mest dramatisk i Danmark, hvor det faktisk var i 1960-årene opp til 25 prosent av velgerne som var medlemmer av et politisk parti. Nå er det 5 prosent.

Ulf Wickbom:
Kristín, vad vet man om invandrarnas delaktighet?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Man vet att det är olika grupper som röstar. I Norge till exempel kan man se att pakistanier i Oslo är ganska duktiga och är överrepresenterade i Oslos byråd, medan andra grupper står nästan helt utanför.

Ulf Wickbom:
Det motsvarar ett gammalt skämt från subkontinenten: Om två indier träffas bildar de en fackförening, om två pakistanier träffas bildar de ett politiskt parti – och vad som händer när två bengaler träffas vill jag inte säga här i den svenska andrakammaren.

Marcus, får jag göra ett påstående om demokratistrategin: Det viktigaste är att stärka respekten för den representativa, traditionella demokratin. Direktdemokratin ute på gator och torg klarar sig ganska bra.

Marcus Bengtsson:
Det är mer komplicerat än så. Det som vi ser sker inom ramen för den representativa demokratins beslutsformer. Vi bör försöka ringa in de flesta aktiviteter som förr eller senare leder fram till ett beslut i de representativa organen. Då har man fångat in rätt mycket.

När det gäller aktionsdemokratin ser vi det som viktigt att inte "kolonisera" den typen av aktiviteter. Tvärtom gäller det att låta dem frodas ännu mer. Men det är också viktigt att se till att fånga in den kunskap och det engagemang som finns, och inte göra det i de traditionella formerna, som har funnits hittills, utan att i någon form av symbios utveckla nya former för medborgerligt deltagande.

Det är inte så att strategierna bygger på att det finns en för alltid framlagd kurs, som man ska hålla. Meningen med en strategi är just att man ändrar den allt eftersom problembilden förändras och insatserna förändras.

Ulf Wickbom:
Men i direktdemokratin gör man det oftast svartvitt och ganska enkelt: man säger nej till någonting, man vill stoppa någonting eller man kräver någonting, men man är inte särskilt intresserad av hur helheten ska se ut på slutet, medan den representativa demokratin är den svåra avvägningen, där man ska fatta det minst dåliga beslutet för samtliga parter.

Marcus, är det inte ändå där någonstans som en del av pedagogiken måste läggas?

Marcus Bengtsson:
Absolut, visst är det så.

Jag vill också betona att strategierna bygger på att det är ett rättighetsperspektiv vi talar om, det vill säga att man måste se till att medborgaren deltar. Det är både en rättighet och en skyldighet i någon mening att delta, men rättigheten består i att vi som stat, kommun, landsting eller region har en skyldighet att faktiskt bevaka människors möjligheter att delta i demokratin, att delta i deltagandet. Och då talar vi inte i första hand om deltagande i val, utan vi talar om deltagande mellan valen.

Ulf Wickbom:
Nu har ni på sätt och vis fastställt medborgarna som själva problemet. Ni har inte varit modiga nog att göra några anbefallningar direkt riktade till det politiska systemet, hur man ska öka lyhördheten, respekten för allas delaktighet och så vidare.

Det kanske kommer senare, Kristín?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Ja, vi är nu i gång med det arbetet att diskutera våra anbefallningar och hur precisa vi ska vara i att anbefalla till regeringarna.

Som du sade, linjerna är klara. Vi vill så gärna se en bred demokratistrategi, som både är på det lokala och det nationella planet, som berör kommunerna och parlamenten och alla rörelser. Vi vill att man sätter upp strategier för hur man kan stärka den viktiga dialogen mellan medborgarna och dem som har ansvaret, så att man kan ha inflytande och så att politikerna lyssnar.

Något som har framkommit både i Danmark, Norge, Sverige och Island är att medborgarna säger: "Politikerna lyssnar inte som de ska."

Ulf Wickbom:
Fredrik, du har deltagit i maktutredningar och funderat över detta.

Fredrik Engelstad:
Jeg tror økt oppslutning om demokratiet er en veldig vanskelig sak, fordi, som jeg antydet i sted, det er klart at det dreier seg om å få aksept for at det politiske systemet fungerer. Jeg tror Kristin er inne på noe når hun sier at det også dreier seg om at folk får en følelse av at politikerne lytter. Men det er klart at de ikke bare skal lytte, de må jo også levere resultater. Det er blandingen av det å lytte og levere resultater og å få det politiske systemet passe konfliktorientert, som jeg tror at er det store spørsmålet. Her vil jeg si at de politiske partiene har en spesiell rolle.

Marcus Bengtsson:
Det finns också en aspekt på att som politiker eller tjänsteman i organisationen måste man förklara att det finns vissa saker som vi inte klarar. Det politiska systemet kan inte bara leverera.

Därför ligger det också i en sådan strategi att tänka igenom: Vad är det vi lovar och vad är det vi inte klarar av, så att vi inte heller lovar det? Det gäller att förklara att demokrati är inte att få precis allt vad man vill ha – det är precis tvärtom, ett system som ska klara av att hantera att alla inte kan få allting alltid.

Ulf Wickbom:
Återspeglar detta det nationella systemets kris, att politiker inte längre är damer och herrar i sitt eget hus därför att globaliseringen, som ni har talat om så mycket?

Marcus Bengtsson:
Ja, så är det naturligtvis. Det innebär inte heller att man inte förklarar att det förhåller sig på precis det viset.

Arne Lyngstad (parlamentariker Norge, KrF):
Jeg hadde hatt lyst til å kommentere mye. Men det er to problemstillinger som jeg har lyst til å konfrontere dere med. Den ene går på politikkens omdømme. De demokratiske institusjonene har for så vidt oppslutning, men politikerne har ikke tillit. Det er sikkert vi politikere som er for dårlige til å vinne tillit, men politikerne fungerer også i et samspill med media. Jeg lurer litt på om dere har gjort dere noen refleksjoner omkring hvordan media omtaler både det politiske spill og personfokuseringen på politikeren som menneske, litt løsrevet fra de politiske partiene.

Det andre går på deltakelse i valg. Ser dere noen sammenheng mellom valgdeltakelse og oppslutning om andre typer folkelig aktivitet? Vi vet at i hvert fall i Norge og Sverige har de politiske partiene vokst fram av folkelige bevegelser. Oppslutningen omkring de frivillige organisasjonene og de folkelige bevegelsene opplever vi også kanskje at svekkes litt. Er det noen sammenheng her?

Fredrik Engelstad:
Mediaaspektet har ligget litt på siden av det vi har arbeidet med. Men det er klart at det er meget viktig, og det er ganske klart at medienes endrede rolle i løpet av de siste 20 årene har endret politikken på en betydelig måte. Vi hadde en situasjon for 25 år siden hvor det var slik at de store mediene var talerør for politikerne overfor folket. Nå er det omvendt, nemlig at mediene vil være talerør for folket overfor dem som treffer beslutninger. Det er ganske klart at det betyr ikke bare at befolkningen får mer å si på mange måter, men det betyr også at redaktørene, journalistene, mediefolkene selv, også får en betydelig økt makt. Det er ikke tvil om det. Det er en utfordring som politikerne må møte. Vi er i en situasjon der medienes innflytelse vanskelig kan tenkes å bli begrenset. Jeg kan ikke skjønne hvordan det skulle skje. Det gjør det vanskelig å drive politikk. Det er ganske klart.

Når det gjelder valg og oppslutning om andre bevegelser, synes jeg vi kan se, i Norden i hvert fall, en tendens til at det i Danmark er slik at det er en meget høy og stigende valgdeltakelse, mens deltakelsen på grunnplanet – i gressrøttene, som det heter i Danmark – er lavere enn i de andre nordiske landene, som jeg viste til i sted. I Sverige og Norge, hvor valgdeltakelsen har gått ned, har deltakelsen i andre typer virksomheter gått opp. Det kan man se på som et gunstig tegn. Det er helt klart. Det er veldig bra at vi har deltakelse. Det eneste forbeholdet man kan ha i den anledning, er nettopp at vi ikke må si: Da gjør det ikke noe om oppslutningen om det formelle demokratiet går ned. Det tror jeg er feil. Jeg tror det gjør veldig mye, selv om det er bra at folk deltar på andre områder.

Ulf Wickbom:
Marcus, vi har i Sverige ett system med partistöd som möjligen kan motverka sitt goda syfte. Vi var duktiga på att lägga ned varvsindustri och tekoindustri när vi upptäckte att de hade spelat ut sin roll. Men partistödet fortsätter. Där skulle jag vilja ha en kommentar.

Marcus Bengtsson:
Det har inte alls ingått i demokratiutskottets mandat att analysera det.

Ulf Wickbom:
Argumentet är att partierna är en kvarleva från folkrörelsetiden. När den epoken är avslutad måste man då inte hitta nya former för partier och därmed för partistödet?

Marcus Bengtsson:
Att de medel som partierna i dag har skulle innebära att man inte skulle vara motiverad att fånga upp sina medlemmar – visst, så kan man se det. Men man ska också vara medveten om att valdeltagande är inte enbart en fråga om socioekonomiska faktorer utan också en fråga om värderingar. Där kan man även bedriva, kanske utan att ha ett stort medlemskap i de politiska partierna, detta med att uppfordra värderingar, som i sin tur naturligtvis styrs av socioekonomiska faktorer. Men kom ihåg att det är värderingarna som vi är ute efter att här skapa en diskussion om.

Lennart Gustavsson (parlamentariker Sverige, v):
Det här är intressant. Varför är salen så tom när vi diskuterar denna fråga? Det leder i viss mån till en självrannsakan för oss politiker. Det tror jag är bra.

Jag har egentligen två frågor. Först och främst handlar det om politikens gränser. I politiken beslutas om saker som rör människors vardag. Men är det så att politikens beslutsutrymme har

minskats till förmån för att beslut som påverkar människors vardag fattas någon annanstans än inom det politiska systemets ram?

Vidare handlar det om demokratins gränser. Har ni i det här fallet när ni haft resonemang tittat på begrepp som ekonomisk demokrati och demokrati i ett vidare perspektiv? Jag antar att ni har gjort det. Men om ni inte har gjort det kunde jag kanske få en kommentar.

Kristín Ástgeirsdóttir:
Det politiska rummet har minskat - det är nog helt klart. Det har med globaliseringen, med EU och med internationella förhandlingar och sådant att göra. Det finns dock många typer av demokrati. Vi har nämnt här om aktionsdemokratin och den representativa demokratin. Man kan också diskutera ekonomisk demokrati och så vidare. Men vi måste ju begränsa vårt område.

Detta med medborgarna – deltagandet, aktiviteten, diskursen och dialogen – har varit det viktigaste. Men vi har här inte talat så mycket om den lokala nivån. Det är klart, Fredrik, att makten har minskat. Det här med närdemokratin har inte gått så bra som man så gärna ville. Det är något som det är mycket viktigt att bättre studera. Det kommer att diskuteras i rapporten. Vidare har det inte nämnts att vi kommer att ge ut en antologi med artiklar av nordiska forskare, politiker och journalister där demokratin diskuteras utifrån många sidor.

Fredrik Engelstad:
Bare en kort bemerkning om det økonomiske demokrati: Dette er ikke noe som vi har håndtert, men jeg har arbeidet en del med det i den norske maktutredningen. Jeg oppfatter det som et veldig viktig spørsmål.

Jeg tror man kan se dette på to måter. Det ene er at man i Norden og delvis i Tyskland, i det tyskspråklige området, har et nokså vidtgående økonomisk demokrati slik det er. Det kan utvikles videre. Det er ganske klart, og det bør man gjøre etter mitt syn.

Det andre aspektet ved dette er spørsmålet om hvor levedyktig det vil vise seg å være i årene som kommer. Jeg tror internasjonliseringen av økonomien vil sette det skandinaviske, det nordiske og det nordeuropeiske økonomiske demokratiet under betydelig press, slik at det her er både om å gjøre å forsvare det vi har, og prøve å bygge det ut på det nivået vi har. Deltakelse i beslutninger i bedrifter er jo lovfestet i alle de nordiske landene, men gjennomføringen kunne ha vært vesentlig bedre enn den er i dag.

Line Barfod (parlamentariker Danmark, EL):
Vi kender til brugerbestyrelser i vore børns børnehaver, i børnenes skoler og biblioteker, på vore forældres plejehjem og så videre. Men vi er begyndt at få den erfaring, at der ikke er mange, der vil deltage, fordi man i stort omfang administrerer nedskæringer, og arbejdet bliver meget fragmenteret, så man mangler engagement for helheden og prioriteringen af forskellige opgaver i lokalsamfundet.

Nogle steder i Danmark har vi haft forsøg med det, vi har kaldt kvartersløft, hvor en bydel, der har haft sociale problemer, får nogle midler, som også går til at styrke demokratiet og engagere beboerne i, hvordan man udvikler det område, man bor i – hvad har man af ideer til, at det bliver en levende by, og at folk tager del i dens liv? Det har vi gode erfaringer med, og jeg vil høre, om det er noget, I har set på: Hvordan får man engageret borgerne i at udvikle deres eget boligområde, hvad enten det er en del af en storby, en landsby, en bygd, eller hvad det nu er; altså få inddraget borgerne direkte i at være med til at diskutere uden om det repræsentative demokrati, hvordan de kan fremme en god udvikling, så det bliver et dejligt sted at bo og arbejde?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Vi kan inte säga att vi har kommit så långt. Men det du beskriver kan bli en del av demokratistrategin. Vad vi hittills har gjort är först och främst att vi har beskrivit situationen, hur det ser ut. Vad du tar upp är något som man gärna vill se också när det gäller andra områden och andra länder.

Steingrímur J. Sigfússon (parlamentariker Island, VG):
Det er måske ikke så meget et spørgsmål, jeg har, men jeg havde tænkt mig at sige tak for det arbejde, som er pågået, hvad gælder demokratiet. Flere har været inde på, hvor vigtigt aktiv deltagelse er for demokratiet, men det så ikke ud, som om der var stor efterspørgsel efter deltagelse her fra salen.

Men så tænkte jeg på et gammelt islandsk udtryk, som går sådan her: "De som snakker mest om kong Olav, har aldrig set eller hørt ham." Sådan må det ikke blive med demokratiet.

Ellers var mit spørgsmål – og det har tilknytning til den store it-demokrati-konference, som holdes i Reykjavík – hvad de mener og tror om de trusler og muligheder, som it-teknikken fører med sig, for demokratiet?

Ellers er det min pointe, at demokratiet bedst bevares ved, at det praktiseres.

Ole Stavad (parlamentariker Danmark, S):
Det der er diskussion om, kan vi sige, er den direkte parlamentariske og udenomsparlamentariske virksomhed. Der mener jeg, at man kan se, at jo større tillid, der er til det parlamentariske arbejde, jo større stemmeprocent er der, og jo mindre aktivitet af udenomsparlamentarisk karakter kan vi konstatere.

Jeg vil godt spørge, om I har været inde at se på, om spærregrænsen har en betydning?

I Danmark har vi en lavere spærregrænse end i andre nordiske lande – på to procent – og det betyder, at forholdsvis små minoritetsgrupper kan blive repræsenteret i Folketinget. Jeg tror, det har en betydning i forhold til mange af dem, som vi kan se ellers ville foretage udenomsparlamentarisk virksomhed. Ikke sådan forstået, at jeg mener, at det i alle sammenhænge er negativt, men det er klart, at behovet bliver mindre, hvis man kan komme ind og være med i det parlamentariske arbejde, og jeg vil godt spørge, om I i jeres undersøgelse, i jeres arbejde har været inde at foretage vurderinger af den karakter?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Det är helt klart att IT har både fördelar och nackdelar. Med nackdelar menas till exempel att man kan organisera alla möjliga negativa ting på nätet. Man sprider ju pornografi och sådant.

Vad vi har lagt största vikten vid är frågan om hur vi kan använda IT som ett verktyg för demokratin. Det är ganska klart att det finns stora möjligheter. Man måste utveckla en strategi för hur man ska tänka på den nya tekniken utifrån demokratin. Det är det som vi menar med demokratistrategier. Vi vill att regeringarna utformar strategier som också behandlar IT. Det blir ett stort kapitel om IT i rapporten, som jag måste hänvisa till.

Fredrik Engelstad:
Jeg har lyst til å gjøre en liten tilføyelse når det gjelder mobilisering av befolkningen. Det er vanskelig og kostbart og krever mye eksperimentering. I dag finnes det slik eksperimentering, men jeg tror at den må intensiveres for at den på lang sikt skal få virkning. Det er veldig viktig. Det samme gjelder IT. De mulighetene som IT byr på forutsetter en betydelig investering, både

av tid og penger, for at det skal fungere. Systemene må også oppdateres hele tiden slik at de er på nivå med det øvrige samfunnet.

Når det gjelder spørsmålet om sperregrenser så må jeg si at det har vi dessverre ikke tenkt på. Men det er et interessant spørsmål som vi skal ta med oss videre. Min umiddelbare reaksjon er at det virker rimelig at man med en lav sperregrense får kanalisert mer aktivitet inn i det parlamentariske systemet.

Ulf Wickbom:
Ska Marcus för det intellektuella klimatets skull tala mot sänkta gränser för småpartier? Vilka är nackdelarna?

Marcus Bengtsson:
Ett av de starka skälen som har förekommit i debatten är naturligtvis att demokratin ska leverera. Det måste vara möjligt att skapa parlamentariska situationer så att demokratin kan leverera. Det är väl den kanske enskilt viktigaste faktorn som talar emot en sänkt spärrgräns.

Å andra sidan kan, som du säger, en sänkt spärrgräns innebära att man får in betydligt mer kunskaper och betydligt mer aktiviteter och att man uppmuntrar till och får in ett nytt engagemang, nya sociala rörelser och nya ideella aktiviteter. Det är ett par saker att ta ställning till och något som politiska partier måste förhandla sig fram till och avgöra vad som är det mest prioriterade. Där gäller det att hitta en balans

Ulf Wickbom:
Eftersom det är ont om tid ska jag avslutningsvis konfrontera panelen med några siffror från det svenska valet till EU-parlamentet. Jag tror att valdeltagandet låg på 37 procent, ungefär som normaltemperaturen för en vanlig svensk som frisk går till jobbet. Är det lite mer stannar man hemma, men det hör inte hit.

Jag tror att Socialdemokraterna samlade 32 procent av rösterna, mycket mindre än i vanliga fall. Det är det lägsta resultatet sedan landstingsvalet 1912. Ett helt nytt parti, som inte hade existerat tre månader före valet, fick ungefär 15 procent av rösterna.

Är det någon av dessa siffror som ni, alldeles bortsett från politiken, tycker är ett tidens tecken, Kristín?

Kristín Ástgeirsdóttir:
Man bör verkligen tänka över varför folk inte deltar i EU-val. Det gäller då både dem som är för och dem som är mot. EU-politiken får ju ett allt större inflytande på våra samhällen. Det gäller såväl för de länder som är med i EU som för de länder som står utanför, såsom Norge och Island.

Jag vill gärna se att folk deltar i valen. Men varför deltar man inte? Vad säger det? Känner sig människorna helt maktlösa? Det där måste definieras. Marcus, du bor i ett EU-land. Vad säger man här? Varför röstar folk inte?

Marcus Bengtsson:
Det är naturligtvis en rätt komplicerad problembild. I politik handlar det, som tidigare sades, om att det måste finnas tydliga alternativ. Det måste finnas någon form av konfliktyta att ta ställning till. Om den inte finns, då finns det kanske inte så stor anledning för den enskilde medborgaren att engagera sig i val.

Det är också fråga om vilka man faktiskt sätter upp på sina listor inför ett val. Har man inte på sina listor de kandidater som medborgarna direkt förknippar sig med kan också det påverka. Det är ett antal faktorer som påverkar från land till land.

Fredrik vill kanske säga lite mer om Danmark och maktundersökningen där.

Fredrik Engelstad:
Det er jo høyere valg ved EU-valgene i Danmark enn det er i de nyere EU-landene. Men i hovedsak tror jeg den lave deltakelsen kommer av to ting. Det ene er avstanden til Brussel eller Strasbourg, og det andre er selvfølgelig også at det organet man velger til, er et veldig svakt organ, slik at det heller ikke er så veldig lett å se de politiske implikasjonene av valget.

Ulf Wickbom:
Är det glädjande eller skrämmande att ett nytt parti kan samla 15 procent av väljarkåren?

Fredrik Engelstad:
Jeg vil ikke svare på om det er gledelig eller skremmende, men det viser at velgerne er i bevegelse.

Ministerrådsforslag

om revideret strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005-2008

(Overleveret av Nordisk Ministerråd)

(Strategi for genetiske ressourcers for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005-2008, se s. 1245)

Nordisk Ministerråd med ansvar for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler fremlægger hermed forslag til revideret "Strategi for genetiske ressourcer i Norden 2005-2008". Strategien operationaliserer bl.a. de målsætninger i den reviderede Strategi for Bæredygtig Udvikling i Norden, som ministerrådet ønsker at prioritere.

På grundlag af den store opmærksomhed på og erkendelsen af de genetiske ressourcers vigtighed udgav Nordisk Ministerråd en strategi for bevarelsen af de nordiske genressourcer for perioden 2001-2004 (ANP 2002:704).

Nordisk Ministerråd har siden organiseret sig med et fælles ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler for at sikre en helhedsorienteret varetagelse af hele fødevare-/værdikæden. Denne helhedstankegang følges der op på i den reviderede strategi, hvor en styrkelse af tværsektorielle indsatser er i fokus. Som noget nyt omfattes de fiskegenetiske ressourcer af strategien, og giver retningslinier for arbejdet de kommende år for dette område.

På den baggrund fremlægger Nordisk Ministerråd et ministerrådsforslag om en revideret Strategi for Genetiske Ressourcer i Norden 2005-2008.

Ministerrådet anmoder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget.

Nordisk Ministerråd vil særligt pege på følgende:

Indholdet i strategien

Den reviderede strategi for genetiske ressourcer indeholder de fælles nordiske rammer for samarbejdet inden for ministerrådet for perioden 2005-2008 for arbejdet med bevarelse og bæredygtig anvendelse af genetiske ressourcer.

Strategiens vision er følgende: "De nordiske genetiske ressourcer forvaltes bæredygtigt med hovedvægt på indsatser med særligt potentiale for værdiskabelse og nordisk nytte. Det nordiske samarbejde fremstår som et foregangseksempel internationalt, også i arbejdet vedrørende adgang og rettigheder til anvendelse af de genetiske ressourcer og en retfærdig fordeling af nytten af deres anvendelse".

Den reviderede fælles nordiske "Strategi for genetiske ressourcer i Norden 2005-2008" bygger på såvel den reviderede nordiske "Strategi for bæredygtig udvikling "En ny kurs for Norden"", "Handlingsprogrammet for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler 2005-2008", Nordisk Råds rekommandationer, strategien for genetiske ressourcer for den forudgående pro-

gramperiode, relevante evalueringer samt Nordisk Ministerråds overordnede politik om samarbejde med andre regionale og internationale fora samt det nuværende og fremtidige nærområde.

Som et grundlæggende princip for strategien er der lagt stor vægt på at udvikle en helhedstankegang i relation til miljøet, fødevarernes oprindelse og deres vej til konsumenterne samt erhvervenes rolle i en bæredygtig forvaltning af genetiske ressourcer. Bæredygtig forvaltning omfatter såvel bevaring som udnyttelse af de genetiske ressourcer.

Foruden at prioritere det på forhånd eksisterende succesfulde samarbejde vil det nordiske samarbejde blive udvidet med dialog om nye udfordringer, bl.a. forvaltningen af vilde genetiske bestande og emner af almen politisk interesse, f.eks. GMO i relation til bæredygtig forvaltning af de genetiske ressourcer.

Der er fokus på tværgående samarbejde. Af fælles udfordringer, hvor mulighederne for synergi, effektivitet og nordisk nytte på tværs af de berørte sektorer skal identificeres og udnyttes, kan nævnes opfølgningen på relevante internationale aftaler og konventioner, information, uddannelse samt adgang og rettigheder til genetiske ressourcer. Af helt central betydning er desuden sammenhængen mellem de genetiske ressourcer samt fødevareforsyning og -sikkerhed, kvalitet og udbud. Der er også taget højde for, at tyngdepunktet i det nordiske gensamarbejde er særlige sektorspecifikke udfordringer knyttet til bevaring, dokumentation og anvendelse af genetiske ressourcer gennem de nordiske genbanker og netværk.

Bevaring og bæredygtig udnyttelse af genetiske ressourcer inden for fiskeri og opdræt er et nyt område i den nordiske strategi for genetiske ressourcer. I opstartsfasen bør der lægges vægt på kortlægning af mulige indsatsområder, hvor man via samarbejde kan medvirke til at etablere/udvikle nationale og nordiske satsninger på genetiske ressourcer på fiskeri- og opdrætsområdet.

Opfølgning, evaluering og finansiering

Strategien er gældende for perioden 2005-2008. Strategien skal forelægges Nordisk Råd til udtalelse inden strategien endelig vedtages. Nordisk Råd har samtidig med den årlige budgetproces mulighed for at påvirke de konkrete planer for de kommende år.

Ministerrådet og de tre embedsmandskomitéer for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler vil arbejde for at de nødvendige ressourcer prioriteres til de forskellige satsningsområder i strategien.

Strategien omfatter mange indsatsområder af nordisk og national interesse. Ambitionerne er høje inden for et relativt begrænset nordisk budget. Ministrene går ud fra at en vis andel af tidligere aktiviteter bør finansieres med nationale midler, og dermed indgå som en naturlig del af de nationale prioriteringer. Der vil under strategiperioden være behov for en systematisk gennemgang af forholdet mellem de nordiske og de nationale aktiviteter og finansiering af strategiens prioriteringer. Basisfinansieringen til Nordisk Genbank skal fortsat være fra Nordisk Ministerråd.

På den baggrund er det en vigtig udfordring, at videreudvikle integreringen mellem de nationale programmer og de nordiske aktører for, at opnå nytte af erfaringsudveksling, kundskabsopbygning og -spredning, effektiviseringer etc. Derfor skal man også under programperioden arbejde for en klar ansvars- og arbejdsdeling mellem de nordiske og de nationale handlingsprogrammer og strategier. De nordiske aktiviteter skal supplere eller yde støtte til de nationale aktiviteter, og dermed sikre nordisk nytte.

Strategien skal i Nordisk Ministerråds regi implementeres bl.a. gennem de relevante nordiske samarbejdsorganer og institutioner inden for genressourceområdet; som f.eks. Nordisk Genressourceråd, Nordisk Genbank, Nordisk Genbank Husdyr og Nordisk Skovbrugs- Frø- og Planteråd samt relevante forskningsnetværk og arbejdsgrupper under ministerrådet.

Mod slutningen af programperioden gennemføres en evaluering af de resultater som er opnået.

Processen

Forslaget til en revideret "Strategi for genetiske ressourcer i Norden 2005-2008" er udarbejdet af en særlig udpeget arbejdsgruppe med kompetence inden for alle fagområder i strategien. Endvidere har forslaget været sendt i høring nationalt, blandt nordiske samarbejdsorganer, involverede sektorer samt sendt i høring hos de nationale frivillige- og medborger organisationer. Koordinationsgruppen for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler har på baggrund af høringssvarene behandlet strategien den 23. juni 2004.

Nordisk Ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler behandlede forslaget til "Strategi for genetiske ressourcer i Norden 2005-2008" på sit møde den 13. august 2004. Ministerrådet støtter de fremlagte prioriteringer og forslag.

Nordisk Ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og levnedsmidler ser frem til Nordisk Råds bemærkninger til strategien inden, at der tages endelig stilling til forslaget.

Akureyri, 13. august 2004

Árni M. Mathiesen
Fiskeriminister

Guðni Ágústsson
Jordbruksminister

Siv Friðleifsdóttir
Miljø- og
Nordisk Samarbejdsminister

Per Unckel
Generalsekreterare

Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005-2008

1. Forord

Det nordiske samarbejde om genetiske ressourcer er veletableret, og har været fremgangsrigt over en lang årrække. Indsatser og spørgsmål på området har fået stadig større strategisk vægt i Nordisk Ministerråd. Det nordiske gensamarbejde har en tæt tilknytning til internationalt samarbejde, især inden for FAO, Konventionen om Biologisk Mangfoldighed samt i forbindelse med udviklingsbistand. Den nordiske indsats inden for genetiske ressourcer og biodiversitet har skabt international opmærksomhed. Særligt kan fremhæves arbejdet inden for adgang og rettigheder til genetiske ressourcer. Nordisk Genbanks (NGB) aktive rolle i opbygningen af en regional genbank i SADC-området i Sydafrika samt det meget vellykkede samarbejde om genressourcespørgsmål i nærområderne og Nordvestrusland skal også nævnes.

På grundlag af den store opmærksomhed på og erkendelsen af de genetiske ressourcers vigtighed udgav Nordisk Ministerråd en strategi for bevarelsen af de nordiske genressourcer for perioden 2001-2004 (ANP 2002:704). Strategien omfatter mål og indsatser for arbejdet med bevarelse og bæredygtig anvendelse af genetiske ressourcer inden for jord- og skovbrug.

Gennem de sidste 25 år er der blevet gennemført en række evalueringer af det nordiske gensamarbejde. Samtlige evalueringer har rost og anerkendt værdien af det samarbejde, som denne strategi er møntet på, samtidig med at der til stadighed opfordres til at undersøge muligheder for at effektivisere organiseringen af arbejdet. Senest i foråret 2004 blev evalueringer af de respektive handlingsprogrammer 2001-2004 for hhv. bevarelsen af de genetiske ressourcer samt for jord- og skovbrugssamarbejdet fremlagt. Evalueringerne indeholder konkrete anbefalinger til organisatoriske og faglige aspekter i den kommende programperiode 2005-2008.

Den reviderede fælles strategi for forvaltningen af genetiske ressourcer i fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler 2005-2008, som præsenteres her, bygger på såvel den nordiske strategi for bæredygtig udvikling "En ny kurs for Norden", handlingsprogrammet for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler 2005-2008, strategien for genetiske ressourcer for den forudgående programperiode samt de omtalte evalueringer. Grundlaget for strategien er at bevare og bygge videre på det meget vellykkede formelle samarbejde om mangfoldigheden i nordisk jord- og skovbrug samt fortsat udvikling af nye opgaver i relation til ny teknik og viden inden for forvaltning af de genetiske ressourcer i naturen.

Thorsteinn Tómasson
Arbejdsgruppens formand

2. Vision

De nordiske genetiske ressourcer forvaltes bæredygtigt med hovedvægt på indsatser med særligt potentiale for værdiskabelse og nordisk nytte. Det nordiske samarbejde fremstår som et foregangseksempel internationalt, også i arbejdet vedrørende adgang og rettigheder til anvendelse af de genetiske ressourcer og en retfærdig fordeling af nytten af deres anvendelse.

3. Indledning

De genetiske ressourcer er en meget vigtig del af vores kulturarv, identitet, naturressourcer og fødevaregrundlag. Genressourcesamarbejdet omfatter generelt et meget bredt område, og der findes mange aktører, samarbejdsfora, handlingsplaner og strategier for gensamarbejdet, som for hver deres indsatsområder bidrager til den nordiske nytte. En udfordring i den forbindelse er at tænke i helheder og sikre en fortsat styrkelse af Nordens rolle inden for genetiske ressourcer gennem integration af samarbejdet mellem aktørerne, såvel nordisk som internationalt.

Det nordiske samarbejde om genetiske ressourcer er en succes med en lang historie. Arbejdet for at bevare og bruge de genetiske ressourcer i Norden på en bæredygtig måde har været og er fortsat af meget stor nordisk nytte. De nordiske lande har udviklet en stærk forvaltning gennem samarbejdsorganerne Nordisk Genbank (NGB), Nordisk Genbank Husdyr (NGH) og Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd (NSFP).

Landene har i fællesskab besluttet, at de plantegenetiske ressourcer i Nordisk Genbank skal omfattes af fælles nordiske rettigheder, og dette kollektive ansvar skal fastholdes og videreudvikles. I det videre samarbejde vil det være meget højt prioriteret at sikre adgang og rettigheder til anvendelse af de genetiske ressourcer og en retfærdig fordeling af udbyttet fra brugen af disse. Det nordiske samarbejde vil desuden bidrage til globale løsninger på dette område.

De husdyrgenetiske ressourcer behandles på flere områder forskelligt fra de plantegenetiske, for eksempel hvad angår den tekniske forædling, ejerskab og international regulering. Udveksling af husdyrgenetisk materiale er fortsat reguleret efter privatretslig lovgivning. Nordisk Genbank Husdyr (NGH) er ikke en bank for genetisk materiale, da de enkelte lande har egne nationale organer, som organiserer bevaringsarbejdet i henhold til anbefalinger i "Konventionen om Biologisk Mangfoldighed" (CBD), som understreger det nationale ansvar for genetiske ressourcer.

Genetiske ressourcer er fundamentet for artsdiversitet og for at opretholde levedygtige miljøer og økosystemer. Genetiske ressourcer er tillige forudsætningen for at bevare en række af de positive naturprocesser, som er vigtige for produktionen i landbrug, skovbrug og fiskeri. Både marine- og skovgenetiske ressourcer er indsatsområder i denne sammenhæng. De genetiske ressourcer hos vilde arter eller populationer bevares ved en kombination af arts- og levestedsbeskyttelse. I Biodiversitetskonventionen skelnes mellem *in situ*-bevaring af arterne i deres naturlige vokse- eller levesteder og *ex situ*-bevaring af arterne i f.eks. botaniske og zoologiske haver eller i genbanker.

Formålet med denne strategi er at angive de overordnede sigtelinjer for det nordiske gensamarbejde de kommende år. Strategien skal implementeres bl.a. gennem de nordiske samarbejdsorganer inden for genressourceområdet; NGB, NGH og NSFP. Foruden at prioritere det på forhånd eksisterende succesfulde samarbejde vil det nordiske samarbejde blive udvidet med henblik på at udvikle en dialog om nye udfordringer, bl.a. forvaltningen af vilde genetiske bestande og emner af almen politisk interesse, f.eks. GMO i relation til bæredygtig forvaltning af de genetiske ressourcer. Erhvervenes rolle og engagement i bæredygtig forvaltning af genetiske ressourcer samt deres nytte heraf er også en vigtig dimension.

Nordisk Ministerråd har i 2001 organiseret sig med et fælles ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og fødevarespørgsmål. Denne helhedstankegang følges der op på i strategien, hvor en styrkelse af tværsektorielle indsatser er i fokus. Som noget nyt omfattes de fiskegenetiske ressourcer af strategien og giver retningslinier for arbejdet de kommende år for dette område. Af fælles udfordringer, hvor mulighederne for synergi, effektivitet og nordisk nytte på tværs af de berørte sektorer skal identificeres og udnyttes, kan nævnes opfølgningen på relevante internationale aftaler og konventioner, information, uddannelse samt adgang og rettigheder til genetiske

ressourcer. Af helt central betydning er desuden sammenhængen mellem de genetiske ressourcer samt fødevareforsyning og -sikkerhed, kvalitet og udbud. Forbrugerne har krav på, at fødevarer er sikre og af en ordentlig kvalitet. Som basis for fødevareproduktionen har de genetiske ressourcer betydning for fødevaresikkerheden, og kan bidrage hertil f.eks. ved hjælp af bæredygtige avlsprogrammer til øget sundhed og velfærd for husdyrene.

4. Mål for arbejdet med genetiske ressourcer

Tyngdepunktet i det nordiske gensamarbejde er særlige sektorspecifikke udfordringer knyttet til bevaring, dokumentation og anvendelse af genetiske ressourcer gennem de nordiske genbanker og netværk og i samarbejde med nationale programmer for genetiske ressourcer. I denne strategi udvikles en helhedstankegang i relation til miljøet, fødevarernes oprindelse og deres vej til konsumenterne. En meget vigtig sammenhæng er desuden erhvervenes rolle i og nytte af bæredygtig forvaltning af genetiske ressourcer, herunder værdiskabelse samt landsby- og landdistriktsudvikling.

Det stærke nordiske samarbejde på genressourceområdet har medført, at Norden har kunnet manifestere sig som en kompetent og drivende samarbejdspartner internationalt. Norden har bidraget med en model for organisering af regionalt genressourcesamarbejde, som har vakt international interesse. Denne rolle skal fastholdes og videreudvikles.

I Norden har landene valgt at samarbejde om internationale aftaler (CBD, FAO-traktaten, Cartagena-protokollen, EU mv.), hvor der kan opnås en klar nordisk nytte. I den nordiske deltagelse i det internationale gensamarbejde vil der især blive lagt fokus på den praktiske implementering af regler, konventioner, aftaler m.m. Udvidelsen af EU fra 15 til 25 medlemslande øger behovet for nordisk, regionalt samarbejde. Udfordringen er at fastholde og udbygge den nordiske indflydelse på det europæiske samarbejde.

Det er en vigtig opgave for det nordiske samarbejde at sikre informations- og kundskabsspredning til næringslivet, forædlingsorganisationer, forvaltning, forskning, politikere, interesseorganisationer for f.eks. landbrug, skovbrug, fiskeri, levnedsmidler eller miljø, museer og andre kulturelle organisationer samt ikke mindst den almindelige befolkning. Behovet for en formidlingskanal mellem det praktiske arbejde og forskningens resultater er stort.

Nationalt finansierede aktiviteter, som følger op på denne strategis mål og indsatser, er vigtige for gennemførelsen. Sådanne nationalt finansierede aktiviteter inden for de fælles nordiske strukturer kan have egne nationale målsætninger og afrapporteres i overensstemmelse med det bevilgende lands principper. Men det er den klare overbevisning, at national finansiering af nationale aktiviteter bidrager til gensidigt styrkelse af de fælles nordiske indsatser og en mere effektiv samlet ressourceanvendelse. Derfor er en klar ansvars- og arbejdsdeling mellem de nordiske og de nationale handlingsprogrammer og strategier vigtig. De nordiske aktiviteter skal supplere eller yde støtte til de nationale aktiviteter og dermed sikre nordisk nytte.

De overordnede mål for programperioden 2005-2008 er at:

- Styrke og videreudvikle arbejdet med bevaring og bæredygtig anvendelse af den genetiske mangfoldighed med betydning for jord- og skovbrug, fiskeri og fødevarer.
- Virke for en effektiv opfølgning af ministerdeklarationen om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer[1] og sikre effektiv implementering af og aktiv deltagelse i udviklingen af relevante internationale aftaler på området.

[1] Ministerdeklarationen om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer: Report on Access and Rights to Genetic Resources, Nord 2003:16.

- Fortsætte forvaltningen af fælles nordisk genmateriale baseret på samordnet nordisk opfølgning af principperne i Biodiversitetskonventionen (CBD), den Internationale Traktat om Plantegenetiske Ressourcer for Fødevarer og Landbrug (IT-PGRFA), Bonn-retningslinierne og andre relevante internationale aftaler.
- Videreudvikle samspillet med aktører i nærområderne, EU og internationalt i øvrigt, herunder fortsat udvikling af samarbejdet med Nordvestrusland og nærområderne til gensidig nytte. Det nordiske samarbejde er en platform, som aktivt bidrager til internationale løsninger.
- Styrke den organisatoriske udvikling og samarbejdet mellem de nordiske aktører inden for genetiske ressourcer. Det nordiske genressourcesamarbejde inddrages i øget grad i uddannelse og informationsspredning i Norden.
- Videreudvikle integreringen mellem de nationale programmer og de nordiske aktører for at opnå nytte af erfaringsudveksling, kundskabsopbygning og -spredning, effektiviseringer etc., herunder en klar ansvars- og arbejdsdeling mellem de nordiske og de nationale handlingsprogrammer og strategier. De nordiske aktiviteter skal supplere eller yde støtte til de nationale aktiviteter og dermed sikre nordisk nytte.
- Arbejde for, at de nordiske institutioner og samarbejdsformer for genetiske ressourcer fortsat aktivt vil deltage i udviklingen af den nordiske forskeruddannelse gennem NOVA og øvrigt nordisk forskningssamarbejde. Gennem en sådan deltagelse bidrager den fælles nordiske indsats til at etablere kritisk masse til fælles nordisk nytte, da forskningsmiljøerne i de enkelte lande er små.
- Kompetencerne inden for genetiske ressourcer i de nordiske samarbejdsorganisationer og nationale institutioner samt i organisationer på husdyr- kulturplante- og skovområdet skal sikres. Der skal være fokus på tværgående samarbejde. Gennemførelsen af forskningsprojekterne skal placeres ved eksisterende relevante forskningsmiljøer.
- Synliggøre vigtigheden af de genetiske ressourcer bl.a. ved at informere og delagtiggøre befolkningen om det betydelige potentiale, der ligger i anvendelsen af genetiske ressourcer både i forhold til deres værdi for produktion, kvalitet, sikkerhed, miljø og kulturhistorie samt vigtigheden af bevarelse og bæredygtig udnyttelse af dem. I denne sammenhæng henvises der til "Kommunikationsstrategien for bæredygtig forvaltning af genetiske ressourcer i Norden 2005-2008".
- Fortsat udvikle debatten i nordiske fora om politisk relevante problemstillinger.
- Øge anvendelsen af viden om de kvaliteter, der findes i genressourcerne, herunder viden om mulige unikke egenskaber knyttet til specifikke racer/linjer af husdyr/planter og udnyttelse af deres specifikke kvaliteter.
- Vurdere, om der er behov for at nedsætte, dels en arbejdsgruppe for udviklingen af indikatorer for genetisk diversitet inden for jord- og skovbrug, dels en arbejdsgruppe som vurderer behovet for en indsats vedrørende vilde genetiske ressourcer.
- Undersøge forudsætningerne for et nordisk samarbejde om spørgsmål vedrørende sameksistens mellem konventionelle og økologiske afgrøder ved dyrkning af genmodificerede afgrøder (GMO), som er fremstillet efter bioteknologiske metoder.

5. Prioriterede opgaver i 2005-2008

Planter

I 2003 vedtog Nordisk Ministerråd den såkaldte Kalmar-deklaration om adgang og rettigheder til plantegenetiske ressourcer. Deklarationen slår fast, at de genetiske ressourcer, som bevares og forvaltes af Nordisk Genbank, er under fælles nordisk forvaltning og betragtes som fælles nordisk materiale, der er frit tilgængeligt. Ministerdeklarationen er et vigtigt standpunkt, som forhåbentligt vil være en inspirationskilde for andre lande og regioner for området.

Det internationale samarbejde om bevarelse og anvendelse af plantegenetiske ressourcer præger arbejdet i det nordiske gensamarbejde. NGB's organisation og arbejdsform har skabt en nordisk model for samarbejde og bl.a. været foregangseksempel for udviklingen af regionalt samarbejde i det sydlige Afrika. NGB skal fortsat arbejde inden for sine fire mandatområder med særlig fokus på at sikre bevaring af mandatplanterne af nordisk oprindelse. Genbanken skal

videreudvikles som omdrejningspunkt i det nordiske samarbejde om de plantegenetiske ressourcer indenfor dokumentation, bevaring og udnyttelse.

Prioriterede indsatser i 2005-2008:

- Samarbejdsformer mellem næringsliv, planteforædlere og forskere i Norden skal styrkes og videreudvikles.
- I det nordiske genressourcesamarbejde vil der blive udarbejdet indspil til forhandlinger om biodiversitetskonventionen (CBD), FAO's traktat om plantegenetiske ressourcer, Cartagenaprotokollen om GMO samt EU om adgang til genetiske ressourcer og retfærdig fordeling af udbyttet.
- Det skal undersøges, hvorledes relevant materiale, som forvaltes af NGB, skal indgå i det multilaterale system for plantegenetiske ressourcer under IT-PGRFA, i den situation hvor ikke samtlige nordiske lande har ratificeret aftalen.
- NGB skal arbejde i nær kobling til nationale handlingsprogrammer.
- NGBs rolle som kompetence- og kundskabscenter skal synliggøres og udnyttes i det nationale og internationale arbejde.
- NGB skal initiere og koordinere aktiviteter samt samarbejde med relevante nationale og nordiske organisationer for at øge kundskaber om de plantegenetiske ressourcer, inklusiv deres kulturhistoriske værdi.

Husdyr

For at sikre en fremtidig god tilgang til husdyrprodukter med de kvalitetskrav, som vi ønsker, er bæredygtigt brug og bevaring nødvendigt. En bæredygtig udvikling omfatter såvel de racer, der udnyttes kommercielt, som de racer, der i dag har bevarings- eller beskyttelsesstatus.

I alle de nordiske lande er der igangsat en række tiltag for at bevare de gamle husdyrracer. Men det er ikke bare de gamle husdyrracer, "landracerne", som skal bevares. Det er også nutidens moderne, kommercielle racer. En fremtidig genetisk mangfoldighed er afhængig af retningslinier og incitamenter for at opretholde genetisk bredde for de respektive racer og populationer, dvs. realisering af en bæredygtig udviklingspolitik. Samtidig skal avls- og bevaringsorganisationer integrere ny viden og kundskab, som kan sikre bæredygtig forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer.

Med udgangspunkt i bæredygtighedsbegrebet skal det nordiske gensamarbejde i de kommende år fastholde fokus på identificering, nyttiggørelse og beskyttelse af de forskellige typer af værdier (økonomiske, kulturelle m.m.), som er knyttet til de genetiske ressourcer. Nordisk Genbank Husdyr skal fortsat udvikle sin centrale rolle for at fremme bæredygtig forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer i Norden.

Prioriterede indsatser i 2005-2008:

- Udvikling i anvendelsen af nordiske husdyrracer samt husdyrenes rolle i landsby- og landdistriktsudvikling med særlig henblik på at sikre værdiskabelse af husdyrgenetiske ressourcer.
- NGH skal arbejde tæt sammen med avls- og bevaringsorganisationer for at skabe bæredygtig udvikling og hensigtsmæssig forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer.
- For at sikre naturligt friske og sunde husdyr, som skaber grundlag for sikker og mere etisk fødevareproduktion, skal NGH stimulere avlsorganisationer til at udvikle avlsprogrammer, som også fremmer avlsmæssig tolerance over for sygdomme hos husdyr.
- NGH skal initiere og koordinere aktiviteter samt samarbejde med relevante nationale og nordiske organisationer, og herigennem bidrage til bedre kundskaber om de husdyrgenetiske ressourcer, inklusiv deres kulturhistoriske værdi.
- Der skal udvikles et tættere samarbejde mellem de nationale programmer og strategier og de nordiske indsatser.

- NGH skal være et informations- og kundskabscenter for værdiskabelse med grundlag i bæredygtig udvikling og bevaring af husdyrgenetiske ressourcer
- NGH skal undersøge, om der kan udvikles indikatorer, der belyser udvikling og resultater for bæredygtig forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer. Indikatorerne skal kunne benyttes som rapporteringsparametre for de ansvarlige nationale organisationer for disse genetiske ressourcer.
- NGH skal udvikle kundskaber om sammenhængen mellem forvaltning af husdyrgenetiske ressourcer og fødevaresikkerhed.

Skovbrug

NSFP (Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd) etablerede i 2002 Nordisk Netværk for Skovgenetiske ressourcer (Skovnetværket). For Skovnetværket er udfordringen at definere rollen som omdrejningspunkt for det nordiske samarbejde om skovgenetiske ressourcer.

Genbevaring af skovressourcer må i al væsentlighed ske på skovlokaliteter, idet lokalitetstilpasning, frøs holdbarhed og generationsskifte-problematikken involverer helt andre tidperspektiver end inden for landbruget. Der er dog et grænseområde mellem planter/afgrøder og skovtræer, hovedsageligt i form af prydbuske og -træer o. lign., som anvendes i haver og parker. Genbevaringen er som udgangspunkt dynamisk, idet klimaændringer, skadevoldere m.m. udgør en løbende udfordring for skovenes genbevaringsbevoksninger.

Skovene har en vigtig nationaløkonomisk betydning for de nordiske lande. Bæredygtig produktion skaber en fast grund for holdbar udvikling. Derfor er det vigtigt at sikre tilgængelighed af genetisk tilpasset skovforyngningsmateriale også i fremtidens ændrede klima. Skovene spiller også en vigtig rolle i forbindelse med friluftsliv og rekreation. Skovene varetager tillige vigtige miljømæssige opgaver, så som at beskytte og i visse tilfælde udvikle den biologiske mangfoldighed, beskytte grundvandet, forhindre erosion og binde CO_2 med henblik på en positiv effekt på klimaet.

Det er således en særlig udfordring at sikre både en fortsat udvikling og benyttelse af de skovgenetiske ressourcer og en samtidig beskyttelse heraf. Hertil kommer, at udvikling af skovbrugets driftsformer samt skovenes betydning i klimasammenhæng, herunder bioenergi og opfølgning på Kyotoprotokollen, må forventes at rejse nye spørgsmål om både benyttelse og beskyttelse af skovgenetiske ressourcer.

Prioriterede indsatser i 2005-2008:

- Fokus på skovbrugserhvervets behov for brug af et relevant dyrkningsgrundlag.
- Øget samordning med nationale handlingsprogrammer og øvrige genressourceaktiviteter inden for de nordiske grupper, der arbejder med planter, husdyr og skov for at opnå øgede synergieffekter af det nordiske samarbejde.
- Samarbejdsformer mellem næringsliv, forædlere og forskere i Norden skal styrkes og videreudvikles i nær kobling til nationale handlingsprogrammer.

Fiskeri og opdræt

Bevaring og bæredygtig udnyttelse af genetiske ressourcer inden for fiskeri- og opdræt er et nyt område i den nordiske strategi for genetiske ressourcer. I opstartsfasen bør der lægges vægt på kortlægning af mulige indsatsområder, hvor man via samarbejde kan medvirke til at etablere/udvikle nationale og nordiske satsninger på genetiske ressourcer på fiskeri- og opdrætsområdet.

Havets levende ressourcer er en af Nordens store rigdomme og et stort fælles ansvarsområde. Havfiskeriets udvikling nødvendiggør studier af mulige effekter på biodiversitet i havet. Brugen af selektive redskaber og den hårde udnyttelse, som visse fiskebestande er udsat for, kan over tid medføre indvirkninger på bestandes genetiske sammensætning.

I de seneste 30-40 år er opdræt af fisk og andre akvatiske dyr blevet et hurtig voksende erhverv. Især laks er genstand for intensivt avlsarbejde, men andre fiskearter, blandt andet torsk, er også på vej til at blive avlet kommercielt.

Det rekreative fiskeri i ferskvandssystemer og kystnære områder har en stor værdi for den nordiske livskvalitet. Mange oprindelige stammer af fisk, der vandrer mellem ferskvand og havet, som for eksempel laks, havørred og ål, er forsvundet eller trues af udryddelse på grund af ødelæggelse af egnede levesteder, spærringer i vandløb og intensivt fiskeri. Samtidig er det velkendt, at lystfiskere har udsat fremmede stammer/arter i vandløb og søer med den konsekvens, at de oprindelige stammer/arter mange steder er mere eller mindre fortrængt. Disse forhold bør kortlægges, således at den oprindelige genetiske ressource kan bevares.

I relation til udviklingen på fiskeri- og opdrætsområdet er der behov for en aktiv indsats på følgende felter:

- Klarlæggelse af Kalmar-deklarationens anbefalinger om den legale status for vilde genetiske ressourcer i relation til fiskebestanden.
- En kortlægning af de vilde stammers genetiske diversitet og mulighed for at bevare disse som genetiske ressourcer i fremtiden.
- Iværksættelse af fælles nordiske initiativer til at studere den humane påvirkning af den genetiske diversitet i vilde fisk, f.eks. gennem selektivt fiskeri og global opvarmning.
- Undersøgelse af mulighederne for at etablere et nordisk samarbejde om fiskegenetiske ressourcer og for en samordning med øvrige genressourceaktiviteter inden for de nordiske arbejdsgrupper. Det fiskegenetiske arbejde skal indarbejdes i det eksisterende nordiske genressamarbejde.
- Samnordisk (og med fordel deltagelse fra Skotland og Irland) indsats for forhindring/reduktion af genetisk forurening fra opdrætsfisk til vilde stammer af samme art.
- Samarbejdsformer i relation til anden genressourceaktivitet mellem næringsliv, forædlere og forskere i Norden skal styrkes og videreudvikles.

6. Genressourcesamarbejdets placering i Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd har i 2001 organiseret sig med et fælles ministerråd for fiskeri, jord- og skovbrug og fødevarespørgsmål for at sikre fuld dækning af hele fødevare-/værdikæden. De tre embedsmandskomiteer - EK-Livs (fødevarer), NEF (fiskeri) og NEJS (jord- og skovbrug) – har siden løbende haft fokus på at udvikle deres samarbejde med henblik på at fremme koordinationen mellem sektorerne samt sikre dækning af ministerrådets politikområder og et helhedssyn på fødevarekæden.

Ministerrådet for fiskeri, jord/skovbrug og levnedsmidler omfatter alle politisk relevante spørgsmål i hele fødevarekæden fra jord/fjord til bord, dvs. alle næringspolitiske og forbrugerpolitiske aspekter af fødevareproduktion og –forbrug. Dette helhedsorienterede perspektiv er meget vigtigt i forhold til opfølgningen af denne strategi.

NEJS har ansvaret for at behandle de to evalueringer af hhv. strategien for bevaring af genetiske ressourcer i Norden og handlingsprogrammet for nordisk jord- og skovbrugssamarbejde for den seneste programperiode. NEJS vil i den forbindelse tage stilling til eventuelle tiltag. På den baggrund tages der ikke stilling til en detaljeret realisering af de foreslåede organisatoriske ændringer og de budgetmæssige konsekvenser heraf i denne strategi.

Den nuværende arbejdsform for det nordiske genressourcesamarbejde har indbygget en meget stærk faglig synergi for de forskellige miljøer, som det er ønskværdigt at fastholde. Samtidigt er det ønskværdigt at tage nye områder op, f.eks. fisk, samt at opnå rationaliseringsgevinster gennem øget samarbejde og tværgående aktiviteter på administration og information.

Nordisk Genressource Råd erstattede i 2001 Strategigruppen for genetiske ressourcer, der behandlede spørgsmål af organisatorisk og strategisk/politisk betydning, der naturligt opstod som følge af de store fælles nordiske satsninger på genetiske ressourcer gennem en lang periode. Nordisk Genressource Råd er en policy-relateret gruppe, som løbende vurderer udviklingen inden for genressourceområdet, og herunder vurderer behovet for fælles nordisk stillingtagen til nye, tværgående udfordringer

I den fremtidige organisering, og i Nordisk Genressource Råds overordnede rolle heri, lægges der vægt på at kombinere de faglige/konkrete genbevaringsaktiviteter med arbejdet af stra-

tegisk/politisk karaktér. For at opnå dette skal samarbejdet mellem Nordisk Genressource Råd, relevante sektorer og institutionerne i det nordiske gensamarbejde styrkes.

I videreudviklingen af det nordiske genressourcesamarbejde skal følgende mål imødekommes:

- Overordnet opfølgning på strategien for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler 2005-2008.
- Tættere kontakt mellem sektorerne planter, husdyr, skov, fisk og fødevarer samt vilde genetiske ressourcer.
- Forbedret kontakt og sammenhæng til de faglige enheder (NGB, NGH og NSFP). For at opnå dette udvikles/omorganiseres Nordisk Genressource Råd til at inkludere en direkte deltagelse af direktørerne i samarbejdsorganerne for genetiske ressourcer NGB, NGH og NSFP eller tilsvarende for at opnå en øget synergi.
- Øget samordning med nationale handlingsprogrammer og nordiske genressourceaktiviteter inden for planter, husdyr, skov, fisk og vilde genetiske ressourcer for at opnå øgede synergieffekter af det nordiske samarbejde.
- Det nordiske genressourcesamarbejde om fisk og opdræt tager sin begyndelse i en arbejdsgruppe under Nordisk Genressource Råd. NGR kan drøfte spørgsmålet om arbejdets omfang, omkostninger og fremtidige placering, f.eks. under NGH
- Genressourcerådet bør fortsat varetage styringen af tværgående aktiviteter inden for strategiske/politiske sager på genressourceområdet og rådgive ministerrådet herom. Det gælder også inden for informationsindsatser, sekretariatsopgaver, IT-samarbejde og andre områder, hvor der kan opnås synergieffekter gennem øget samarbejde.

B 223/miljø

Ministerrådsforslag

om nordisk miljøhandlingsprogram 2005-2008

(Fremlagt af Nordisk Ministerråd)

(Nordisk miljøhandlingsprogram 2005-2008, se s. 1255)

Nordisk Råd har tidligere behandlet "Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004". Det blev i 2001 forelagt Nordisk Råd som ministerrådsforslag B 199/når. Nordisk Råd drøftede handlingsprogrammet dels på et temamøde i Oslo den 2.-3. april 2001, dels på et møde i Kungälv den 25.–26. juni 2001. Nordisk Råd afgav en rekommandation 8/2001 som opfølgning heraf. Rekommandationen har været behandlet på Nordisk Råds session i 2001 mundtligt samt i 2002.

I handlingsprogrammet er det foreskrevet, at det skal revideres i 2004.

Nordisk Ministerråd fremlægger derfor et ministerrådsforslag om et nyt miljøhandlingsprogram – "Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005-2008"

Nordisk Ministerråd vil specielt pege på følgende:

Processen

Miljøministrene besluttede i sidste halvdel af 2003 at initiere en evaluering af "Det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004". Arbejdet med udfærdigelsen af et nyt handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde for perioden 2005-2008 blev påbegyndt i begyndelsen af 2004. Udkastet er blevet sendt til høring i en række samarbejdssektorer. Generelt har sektorerne været positive overfor handlingsprogrammet og miljøsektoren har ikke modtaget kommentarer.

Indhold i handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet bygger på indspil fra såvel de faste som de tværsektorielle arbejdsgrupper, evalueringsrapporten samt nationale bidrag. Udkastet fastlægger rammerne for det fremtidige arbejde og lægger op til at miljøhandlingsprogrammet skal være præcist og fokuseret og stimulere samarbejdet mellem arbejdsgrupperne samt bidrage til sektorintegration.

Udkastet er et politisk og strategisk program med fire prioriterede hovedtemaer. For hvert hovedtema er udvalgt et antal deltemaer med arbejdsmål og beskrivelse af, hvordan man vil nå målet og de forventede resultater. Udkastet består af følgende fire kapitler.

Kapitel 1:

Indledning, herunder formålet med miljøhandlingsprogrammet som styringsinstrument.

Kapitel 2:

Forslag til fire politisk aktuelle og integrerede temaer, henholdsvis:

- miljø og sundhed, med overordnede mål og handlinger samt resultater, som leder frem til de ønskede mål for deltemaerne kemikalier, luftkvalitet, vandkvalitet, folkesundhed og naturoplevelse
- havet, med overordnede mål og handlinger samt resultater, som leder frem til de ønskede mål for deltemaerne miljøfarlige stoffer, eutrofiering, økosystembaseret forvaltning og klimaændringernes betydning
- natur, kulturmiljø og friluftsliv, med mål og handlinger samt resultater, som leder frem til de ønskede mål for deltemaerne landskab og kulturmiljø, biologisk mangfoldighed, friluftsliv og allemandsret, genetiske ressourcer og GMO'er samt klimaændringernes betydning
- bæredygtigt forbrug og produktion med mål og handlinger samt resultater, som leder frem til de ønskede mål for deltemaerne renere produkter og affald, grønne markeder og offentlige indkøb, miljøøkonomi og reducering af klimagasser

Klimaspørgsmål og klimaændringernes påvirkning på miljøet er behandlet som en integreret del af kapitlerne om havet, natur, kulturmiljø og friluftsliv og bæredygtig forbrug og produktion.

Kapitel 3:

Formidling af resultaterne.

Kapitel 4:

Implementering af miljøhandlingsprogrammet.

Målet med handlingsprogrammet er, at miljøministrene med dette program får et politisk målrettet styringsinstrument, som sætter prioriteringerne for miljøindsatsen i det nordiske natur- og miljøsamarbejde, som følger op på de nordiske miljøforpligtelser i strategien for et holdbart Norden og dets nærområder og som aktivt bidrager til det tværsektorielle samarbejde om sektorintegration.

Opfølgning og gennemførelse af strategien

Ministerrådsforslaget behandles på Nordisk Råds session i november 2004, hvorefter det formelt kan godkendes af MR-M med henblik på at træde i kraft den 1. januar 2005. Umiddelbart efter ikrafttrædelsen vil der blive afholdt et seminar for arbejdsgrupperne, således primo 2005.

Programmet lægges til grund for Nordisk Ministerråds miljøarbejde til og med udgangen af 2008. Programmet styrer og prioriterer hvilke indsatser og aktiviteter, der skal igangsættes inden for det nordiske miljøsamarbejde. Aktiviteterne skal gennemføres inden for de budgetrammer, som Nordisk Ministerråd afsætter. Programmet vil således være et fordelingsinstrument af midlerne til de enkelte aktiviteter og indsatser.

Mod slutningen af virksomhedsperioden (2007-2008) foreslås gennemført en evaluering af resultaterne samt erfaringerne med gennemførelsen af handlingsprogrammet. Med udgangspunkt i evalueringen udarbejdes et forslag til revision af handlingsprogrammet.

Endelig skal nævnes, at miljøhandlingsprogrammet som hidtil oversættes til engelsk, finsk og islandsk. Hver sprogversion udgives selvstændigt og ikke i én samlet udgave som det nuværende.

Reykjavik, 26. august 2004

Siv Friðleifsdóttir
Miljø- og
Nordisk Samarbejdsminister

Per Unckel
Generalsekreterare

Nordisk miljøhandlingsprogram 2005-2008

Kapitel 1 – Indledning

I de nordiske lande er der en lang tradition for at arbejde sammen om natur- og miljøspørgsmål, og Norden har i årevis været en foregangsregion på området. Det ønsker vi fortsat at være. De mange gode resultater, vi har opnået i kraft af det nordiske samarbejde, bygger på de nordiske landes fællestræk og værdier og fælles opfattelse af og prioriteringer på miljøområdet. På trods af den nordiske regions størrelse i forhold til det internationale samfund, er vi overbevidst om, at vi med samarbejdet kan være med til at sætte den internationale dagsorden på miljøområdet.

Nordisk nytte er et bærende princip i det nordiske samarbejde. Det indebærer, at vi ved samarbejde øger de nordiske landes samhørighed, kompetence og konkurrencekraft samt opnår en bedre udnyttelse af fælles ressourcer. Inden for det nordiske samarbejde må vi hele tiden prioritere således, at vi fokuserer på de områder, hvor vi kan forvente at opnå de bedste resultater. Miljøhandlingsprogrammet 2005-2008 er det overordnede, strategiske styringsinstrument for miljøsamarbejdet, som er vedtaget af de nordiske miljøministre. Programmet dækker samarbejdet inden for Norden og i forhold til EU, øvrige internationale områder og organisationer samt nærområderne og Arktis. Norden spiller en vigtig rolle for afprøvning af nye idéer og forslag, som efterfølgende kan bruges i international sammenhæng og i forhold til Nordens nærområder.

Miljøudfordringer har altid været et internationalt anliggende, og det er det nordiske miljøsamarbejde derfor også. Verden omkring de nordiske lande er under stadig forandring. Globalt set påvirkes det nordiske samarbejde især af deklarationen fra topmødet i Johannesburg om bæredygtig udvikling. De nordiske lande vil medvirke til at forstærke de globale konventioner og institutioner, som behandler miljø og bæredygtig udvikling, i særlig grad UNEP.

Udvidelsen af EU var en historisk begivenhed, som vil påvirke de nordiske landes samarbejde på miljøområdet de kommende år. Ikke mindst vil det betyde nye muligheder og udfordringer i det arbejde, som er rettet mod EU og andet internationalt samarbejde. De nordiske lande har været drivkraft i miljøarbejdet i EU og har bl.a. haft betydelig indflydelse på udviklingen af EU's miljølovgivning og EU's strategi for bæredygtig udvikling samt styrkelsen af sektorintegrationen. Ambitionen for de kommende år vil være at opretholde Nordens stærke indflydelse på udviklingen af EU's miljølovgivning. Gennemførelsen af EU's 6. miljøhandlingsprogram og de tematiske strategier vil i denne sammenhæng være områder, som må prioriteres højt.

En nordisk indsats, som sigter på at løse miljøproblemerne i vores nærområder, prioriteres ligeledes højt. Det gælder såvel politisk indflydelse og samarbejde i relevante internationale processer, som indflydelse gennem miljøforbedrende projekter og kapacitetsopbygning. Den nærmere konkretisering af nærområdesamarbejdet vil ske i dialog med nærområderne. EU's "Neighbourhood Policy" åbner nye dimensioner for miljøsamarbejdet med nærområderne samt for grænseoverskridende aktiviteter inklusive finansieringen heraf. De nordiske finansieringsinstitutioner NEFCO og NIB er her vigtige samarbejdspartnere. Samvirket med øvrige regionale organisationer i nærområderne og det arktiske samarbejde er af central betydning og bør forstærkes.

For at koncentrere arbejdet og sikre at der i miljøhandlingsprogrammet 2005-2008 kommer indspil til de vigtigste miljøspørgsmål, har man valgt at fokusere på fire hovedtemaer. De fire temaer skal sikre sektorintegration, samarbejde mellem arbejdsgrupperne samt forståelse for, at løsningen af miljøproblemer forudsætter, at problemerne ses i et helhedsperspektiv. Det første tema omfatter miljø og sundhed med fokus på menneskets behov for og ret til at leve i rene og sunde omgivelser. Det andet tema omfatter havet, som er en meget vigtig ressource for Norden. Der lægges vægt på at anvende økosystemtilnærmelse for at sikre bæredygtig udnyttelse af havet samt biologisk mangfoldighed i det marine miljø. Det tredje tema omfatter natur, kulturmiljø og friluftsliv med biologisk mangfoldighed og adgang til naturen som prioriterede områder. Det

fjerde tema omfatter bæredygtig produktion og forbrug med fokus på begrebet livscyklus og frakobling af miljøbelastning fra økonomisk vækst.

Ud over miljøhandlingsprogrammets prioriteringer vil miljøministrene træffe beslutninger om yderligere indsatsområder bl.a. i overensstemmelse med det til enhver tid gældende formandskabsprogram i Nordisk Ministerråd samt aktuelle miljøspørgsmål i Norden og/eller på den internationale agenda. Miljøhandlingsprogrammet bygger endvidere på en evaluering af det nordiske miljøhandlingsprogram 2001-2004, hvor bl.a. miljøsektorens arbejdsgrupper samt andre vigtige aktører har bidraget med værdifulde indspil. Der vil blive lagt vægt på at formidle resultater af det nordiske miljøsamarbejde, herunder at fremme samspillet med såvel interne som eksterne aktører i tråd med ministerrådets retningslinjer for samarbejde med NGO'er. Desuden lægges der vægt på at inkludere ligestillingspolitiske aspekter i arbejdet. Miljøhandlingsprogrammet skal endvidere medvirke til at implementere Nordisk Ministerråds strategi for bæredygtig udvikling 2005-2008 på miljøområdet.

Princippet om "nordisk nytte" dækker både nytten af det nordiske samarbejde nationalt i landene og i international sammenhæng. Et vigtigt element inden for de nordiske lande er den fælles tradition, som landene har vedrørende lovgivning og struktur i forvaltningen. Eftersom den nordiske lovgivning har mange fællestræk, er der muligheder for at opnå en betydelig *nordisk nytte* såvel ved udformning af EU-direktiver som ved at koordinere implementeringen i landene, hvor det er relevant og muligt. De nordiske netværk mellem eksperter og myndigheder er i øvrigt et godt udgangspunkt og en værdifuld ressource i landenes internationale miljøsamarbejde.

Miljøhandlingsprogrammets konkrete indsatser er beskrevet i det følgende kapitel.

Kapitel 2 – Temaer

I dette kapitel beskrives de fire temaer 1: Miljø og sundhed, 2: Havet, 3: Natur, kulturmiljø og friluftsliv samt 4: Bæredygtig produktion og forbrug i forhold til Norden, nærområderne og internationalt. De overordnede mål beskrives for hvert af de fire temaer og inden for deltemaerne beskrives arbejdsmålene. Til sidst beskrives tiltag og resultater, som leder frem til de ønskede mål.

1. Miljø og sundhed

De nordiske lande er toneangivende inden for vigtige og aktuelle områder i det nordiske og internationale miljø- og sundhedsarbejde. Miljø og sundhed indgår som vigtige elementer i det nordiske miljøsamarbejde. Det berører mange andre sektorer, såsom transport, jordbrug, industri og sociale forhold. Koordinationen mellem miljø og disse sektorer er vigtig.

På det globale niveau har de nordiske lande på kemikalieområdet igennem flere år bidraget med en aktiv indsats og gør det fortsat i forhold til arbejdet med forberedelsen af FN's (UNEP) globale kemikaliestrategi. Det samme gælder i forhold til opfølgningen af Verdenstopmødet i Johannesburg herunder arbejdet med FN's komité for bæredygtig udvikling (CSD). Hertil kommer fortsat fælles opfølgning på internationale konventioner vedrørende farlige stoffer herunder POP'er.

I forhold til samarbejdet med EU spiller implementeringen af EU's kemikaliestrategi, vandrammedirektiv samt strategien om ren luft (CAFE) en vigtig rolle inden for et tæt nordisk samarbejde. Andre vigtige arbejdsfelter er implementeringen af EU's kviksølvstrategi, nitrat- og affaldsdirektiv samt EU's arbejde med partikler og EU's tematiske strategi for miljø og sundhed.

Når det gælder regionale processer har de nordiske lande spillet en vigtig rolle i arbejdet med konventionen om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening (LRTAP-konventionen). Dette arbejde vil også være vigtigt i fremtiden og ligeledes arbejdet med den regionale (WHO/UNECE) miljø- og sundhedsproces.

Overordnede mål

Styrke miljø- og sundhedsaspektet i det nordiske samarbejde med henblik på at opfylde menneskets behov for at leve i rene og sunde omgivelser. Udnyttelsen af naturen, landskabet og kulturmiljøerne må ske på en bæredygtig måde.

Kemikalier

Mål: At minimere risici for miljøet og menneskers sundhed i forbindelse med produktion, forbrug, håndtering og bortskaffelse af kemikalier med henblik på at nå målet om, at der ikke længere skal findes produkter på markedet eller udslip fra produktionen, som indeholder kemikalier med problematiske egenskaber for sundhed og miljø, i 2020.

Der skal arbejdes for, at den internationale kemikalielovgivning og de internationale kemikaliestrategier udformes, så den fundamentale viden om kemikaliers farlige egenskaber fremlægges for alle kemiske emner i brug. Risici skal minimeres, og kemikaliesikkerheden skal øges. For at forhindre, at der på grund af manglende viden opstår skader på menneskers sundhed eller på miljøet, skal der skabes en bredere viden om alle kemikalier i brug. Der skal arbejdes videre med udvikling af metoder/databaser til overvågning og risikovurdering. Resultaterne af arbejdet skal bruges både i Norden og i samarbejdet med nærområderne samt som indspil til internationale forhandlinger. Forøgelsen af mængden af tilgængelig information om kemiske stoffers egenskaber og forekomst i samfundet vil være et vigtigt resultat af arbejdet.

De nordiske lande vil arbejde for, at varer og produkter gennem hele deres livscyklus risikovurderes med hensyn til kemikalier. Underbygning af kemikalielovgivningen vil ske i form af fælles indspil til bl.a. den globale kemikaliestrategi (SAICM), EU's kemikalieregulering (REACH), EU's og UNEP's arbejde med kviksølv samt til EU's arbejde med plantebeskyttelsesmidler og biociddirektivet. I forhold til REACH vil der bl.a. blive lagt vægt på substitutionsprincippet. For at sikre efterlevelse af kemikalielovgivningen hos virksomheder vil man i Norden samarbejde om tilsyn og kontrolaktiviteter.

Der skal arbejdes for at reducere sundheds- og miljørisikoen ved anvendelse af pesticider i jordbruget bl.a. ved indspil i forbindelse med EU's pesticidhandlingsplan.

Luftkvalitet

Mål: Der skal arbejdes hen imod målet om, at luftens indhold af forurenede stoffer ikke overskrider niveauer, som skader miljøet og menneskers sundhed.

Der skal udarbejdes nordiske indspil til revisionen af Gøteborg-protokollen, NEC-direktivet (direktiv for nationale grænser for atmosfæriske forureninger) og kommende EU-direktiver om partikler og jordnær ozon (CAFE). Arbejdet skal bidrage til at skabe et bedre grundlag for at vurdere virkninger på sundhed med henblik på skærpede grænseværdier, som tager hensyn til nordiske forhold.

Der skal arbejdes for at nå udslipsmålene i protokollerne under LRTAP-konventionen samt opfylde NEC- og luftkvalitetsdirektiverne. Kommende aftaler under konventionen om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening (LRTAP) og EU-direktiver skal bidrage til yderligere at reducere skaderne som følge af sur nedbør.

Med hensyn til partikler skal der fremskaffes mere viden om forureninger i byluft og langtransporteret luft samt om betydningen af forholdet mellem store og små partikler. Der skal udarbejdes analyser og tilvejebringes nye virkemidler til reduktion af luftforureningen med partikler (miljøzoner, biobrændsler og bildæk).

I arbejdet med luftforurening (NOx, SOx, VOC og NH_3) skal der udvikles nordiske strategier som en del af en samlet europæisk strategi. Der skal også arbejdes med effektivisering i brugen af virkemidler og en mere målrettet indsats for omkostningseffektive reduktionstiltag. Dette forudsætter en bedre kvalitet af emissionsdata og pålidelige emissionsscenarier.

Folkesundhed og naturoplevelse

Mål: At sikre muligheden for at dyrke friluftsliv og opleve naturen for at forbedre og sikre folkesundheden.

Der skal arbejdes med at forbedre og sikre folkesundheden ved at dokumentere betydningen af samspillet mellem natur, kulturmiljøer, friluftsliv og sundhed. Der vil særligt blive lagt vægt på den yngre generation. Arbejdet vil omfatte analyser af sammenhænge mellem friluftsliv og folkesundhed. Endvidere vil der blive sammenstillet og formidlet aktuel viden fra hele Norden om forholdene mellem børn og unges fysiske aktivitet/friluftsliv, motorik, indlæringsevne og sundhed. Arbejdet skal munde ud i indspil fra miljøministrene til EU's arbejde med miljø og sundhed.

Der skal arbejdes med nordiske indspil til EU's arbejde vedrørende bekæmpelse af trafikstøj samt med støjkortlægning i de største byer i Norden.

Strategi for nordisk miljøindsats i Arktis

Mål: At udarbejde en strategi som fokuserer og prioriterer den nordiske miljøindsats i Arktis vedrørende POP'er, kviksølv og klima.

Som opfølgning på det igangværende arktiske arbejde "Nordisk handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis – Grønland, Island og Svalbard" vil der blive udarbejdet en strategi for den nordiske miljøindsats i Arktis specielt vedrørende POP'er, kviksølv og klima. Strategien skal stimulere til en særlig indsats i Arktis fra Nordisk Ministerråds side. Den nordiske indsats skal koordineres med arbejdet i Arktisk Råd og Barentsrådet.

Det forventes at konsekvenserne af klimaændringerne vil være alvorlige i Arktis ikke bare for miljø og levende ressourcer, men også for sundhed, bygninger, veje og anden infrastruktur. De nordiske lande vil i den forbindelse se nærmere på klimaforandringernes konsekvenser i Arktis. Resultaterne fra Arctic Climate Impact Assessment (ACIA) bør blive et vigtigt grundlag for det videre arbejde.

2. Havet

Havet er en vigtig ressource for Norden. Det er derfor vigtigt at bevare og om muligt reetablere økosystemernes struktur, funktion, mangfoldighed, produktivitet og naturlige renhed. Det er vigtigt at man i nordisk sammenhæng etablerer en bevarende og bæredygtig forvaltning af levende ressourcer samt minimerer risikoen for tab af havets biodiversitet. Endvidere vil man arbejde for at minimere risikoen for indførelse af fremmede organismer ikke mindst af hensyn til havets økosystemer, fiskeri- og havbrugsnæringerne. Der skal arbejdes aktivt for at standse tilførslen af miljøfarlige stoffer og for at begrænse miljøpåvirkningerne fra søfarten. I områder med eutrofieringsproblemer er der behov for indsatser for at reducere belastningen af næringsstoffer. Norden vil styrke den tilgængelige viden om klimaændringers betydning for havmiljøet og fiskeriet.

Det nordiske arbejde skal være et supplement til arbejdet i EU, HELCOM og OSPAR. Endvidere vil Norden samarbejde om implementeringen af EU's vandrammedirektiv og komme med indspil til den europæiske marine strategi.

Overordnede mål

Forstærke økosystemtilnærmelse til havmiljøforvaltningen samt sikre bæredygtig udnyttelse af økosystemernes ressourcer og opretholdelse af økosystemernes mangfoldighed, struktur, virkemåde, produktivitet og naturlige renhed.

2.1 Miljøfarlige stoffer

Mål: At bidrage til at tilførslen af farlige stoffer til de nordiske havområder reduceres inden 2020, så indholdet af farlige stoffer ikke overskrider baggrundsniveauer for naturlige stoffer, og så menneskeskabte stoffer reduceres til nær nul.

Tilførsel af farlige stoffer til de nordiske havområder skal reduceres, dels ved at bidrage til udvikling af metoder og værktøjer, dels ved at udvikle overvågningsmetoder og indikatorer. Yderligere vil der blive udarbejdet nordiske bidrag til implementering af EU's vandrammedirektiv, den europæiske marine strategi samt havkonventionerne OSPAR og HELCOM.

De nordiske lande vil arbejde aktivt for, at principbeslutningen i FN's Internationale Maritime Organisation (IMO) fra april 2004 igangsættes. Beslutningen vedrører definitionen af Østersøområdet som et særligt følsomt havområde (PSSA) med undtagelse af det russiske farvand.

I informationsarbejdet om havet og kystzonen vil der blive sat fokus på havet som et vigtigt "spisekammer" for Norden. Der vil blive udarbejdet kortlægning/risikovurdering af miljøgifte i det marine miljø. Der vil blive arbejdet med at etablere fora for metodeudvikling og sammenstilling, formidling af data samt information om kystzonen.

Der vil blive arbejdet med indspil til styrkelse af Stockholm-konventionen og POP-protokollen samt udarbejdet spredningsmodeller for tungmetaller og POP'er. Herudover vil der blive udarbejdet indspil til anneks VI til MARPOL og vedrørende Antifouling-konventionen.

2.2 Eutrofiering

Mål: At bidrage til at nødvendige tiltag er vedtaget inden 2010, så skader på marine økosystemer vil ophøre.

At arbejde med indspil til EU's vandrammedirektiv med hensyn til målsætninger for god, økologisk tilstand af ferskvand og de kystnære farvande.

Betydningen af biotilgængeligheden af organisk kvælstof (nitrogen) vil blive vurderet. Man vil arbejde for at fastlægge kritiske belastningsniveauer for Nordens kystnære havområder i forbindelse med næringsstoffer, især med hensyn til kvælstof og fosfor. Viden om referenceforhold og klassifikationssystemer vil blive opsamlet, og modeller vedrørende kobling mellem kilder, tilførselsberegninger og tilstandsmålinger i recipienterne vil blive udviklet.

2.3 Økosystembaseret forvaltning

Mål: At styrke et bæredygtigt fiskeri og havbrug samt sikre beskyttelse af truede og sårbare arter og naturtyper. Beskytte et repræsentativt udvalg af forskellige marine naturtyper og hindre introduktion og spredning af skadelige og fremmede arter. Dette skal ske gennem en økosystembaseret forvaltning af havmiljøet og kystzonen, med henblik på at standse tabet af biologisk mangfoldighed inden 2010.

Der skal arbejdes for at opnå en bæredygtig udnyttelse af havet og dets ressourcer gennem en økosystembaseret forvaltning. Økosystemernes mangfoldighed, struktur, funktion og produktivitet skal bevares. Der hvor økosystemet har lidt skade, skal det genoprettes. Kompetencen om økosystemtilnærmelse til havmiljø- og vandforvaltning skal styrkes. Fællesnordiske interesser i forhold til udvikling og implementering af regionale og internationale aftaler på området skal synliggøres og varetages blandt andet gennem fælles indspil og koordinering. Der skal lægges vægt på øget bæredygtighed i fiskeriet og akvakulturen. Herunder skal der fokuseres på overfiskning, uønsket bifangst samt skader på havbunden. Endvidere skal der tages initiativer til at reducere omfanget af udslip af opdrætsfisk og fokuseres på eventuel regional forurening som følge af akvakultur.

Udsætning af fremmede og genmodificerede marine organismer i det marine miljø skal modvirkes og tiltag for at begrænse og forhindre udbredelse af fremmede marine organismer vil blive vurderet. Der vil blive arbejdet med at ratificere FN's Ballastvandskonvention.

Der skal i nordisk regi arbejdes med kortlægning, klassificering, kundskabsopbygning og beskyttelse af marine naturtyper herunder koldtvandskoraller. Endvidere skal der udarbejdes nor-

diske indspil til implementering af OSPAR-rekommandationen. Videre er det aktuelt at fokusere på udvikling af nationale, regionale og internationale tiltag for at minimere risikoen for tab af marin biologisk mangfoldighed, herunder også beskyttelse af truede arter og habitater.

2.4 Klimaændringernes påvirkning af havmiljøet

Mål: At få forøget viden om konsekvenser af klimaændringer på havmiljøet, herunder påvirkning af havstrømme, økosystemer samt konsekvenserne for fiskeri og akvakultur i Norden i forhold til forureningsbelastning, biologisk mangfoldighed og risiko for introduktion af fremmede og skadelige organismer.

Der vil blive arbejdet med de biologiske konsekvenser af klimaændringer i havet. Endvidere vil der blive udarbejdet scenarier for den forventede udvikling samt aktuelle forebyggende tiltag for at reducere mulige skadevirkninger. Der henvises til 3.6 og 4.4.

3. Natur, kulturmiljø og friluftsliv

I de nordiske lande findes der en høj bevidsthed om værdierne i biologisk mangfoldighed og kulturmiljøer. Det nordiske miljøsamarbejde har sine rødder i arbejdet med natur, biologisk mangfoldighed og friluftsliv. Der vil fortsat blive fokuseret på bevarelse af mangfoldigheden af plante- og dyrearter samt deres levesteder som en forudsætning for bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne i Norden og dets nærområder. De nordiske landskabers diversitet, særegenhed og rekreative anvendelse må sikres for fremtiden sammen med Nordens kulturmiljø i hele sin tidsmæssige, funktionelle og egnskarakteristiske mangfoldighed.

Det nordiske samarbejde vil komme med indspil til de vigtigste internationale aftaler på området, og der skal udarbejdes indspil til arbejdet med Biodiversitetskonventionen, Landskabskonventionen og EU's arbejde med habitat- og vandrammedirektivet.

Den nordiske natur er truet på grund af klimaændringer, og derfor vil der blive opsamlet viden om ændringerne i naturen.

Overordnede mål

De nordiske landes natur og kulturmiljøer er en rig ressource og arbejdet med at beskytte, bevare, genoprette og anvende dem skal være et forbillede for det internationale samarbejde.

3.1 Landskab og kulturmiljø

Mål: At implementere Landskabskonventionens mål om at sikre en bæredygtig udvikling af landskabet som et centralt element i Europas samlede natur- og kulturarv. Et nordisk perspektiv på integration, bevarelse og forvaltning af natur- og kulturmiljøer videreudvikles.

Der vil blive udarbejdet nordiske indspil til implementering af Landskabskonventionen, som skal beskrive og synliggøre landskabet og kulturmiljøet som en væsentlig samfundsressource. Arbejdet vil dels omfatte udvikling af metoder og indikatorer for tålegrænser og landskabsændringer, dels kompetenceudvikling i forhold til landskabsforvaltning.

Gennem det praktiske arbejde i jord- og skovbrug vil man sørge for at bevare og forvalte samt udvikle landskabet, biodiversiteten, kulturmiljøet og friluftslivet. Dette vil bl.a. ske ved at analysere skovtilplantningens indvirkning på kulturlandskabet. Arbejdet vil ske i forhold til EU's jordbrugspolitik og relevante internationale aftaler.

Endvidere vil man arbejde for at udvikle en fælles holdning til Europarådets og UNESCO's arbejde med kulturel mangfoldighed og bæredygtig udvikling.

Der vil blive arbejdet med at påvise, hvordan kulturmiljøerne indgår som vigtige ressourcer og centrale forudsætninger i den moderne samfundsudvikling. På baggrund af gennemførelsen af de nordiske miljøministres handlingsplan for kulturmiljøet i landskabet vil den nordiske satsning vedrørende beskyttelse og brug af kulturmiljøer omfatte såvel enkeltmonumenter som landskabstræk.

3.2 Biologisk mangfoldighed

Mål: Det nordiske samarbejde skal indrettes på en sådan måde, at den negative udvikling, når det gælder tab af arter og bestande inklusive deres levesteder, stoppes med det formål, at tabet af biologisk mangfoldighed standses senest i 2010.

Arbejdet med at standse tabet af biologisk mangfoldighed senest i år 2010 vil have høj prioritet. Det vil bl.a. ske ved at udarbejde indspil til igangværende arbejde under konventioner og aftaler om biologisk mangfoldighed. Indsatsen omfatter udvikling af fælles databaser og handlingsplaner, eksempler på naturgenopretning samt udvikling af indikatorer, som viser opfyldelsen af 2010-målet. Indsatsen koordineres med bl.a. Biodiversitetskonventionens (CBD) arbejde med økosystemer og EU's direktiver om natur- og vandforvaltning.

Arbejdet med at kortlægge status for udvalgte arter, artsgrupper og biotoper og arbejdet med evaluering af udviklingsforløb og tendenser vil være vigtigt for at kunne beskrive, hvordan 2010-målet nås. Med særlig vægt på karakteristiske nordiske naturtyper og arter vil der blive arbejdet for at etablere et nordisk forum for erfaringsudveksling specielt vedrørende udvikling af egnede indikatorer og overvågningsmetoder af særlige nordiske eksempler på beskyttelseskrævende arter og naturtyper.

I arbejdet vil der indgå vurderinger af betydningen af de forskellige faktorer, der påvirker den biologiske mangfoldighed både på arts-, bestands- og økosystemniveau, f.eks. gennem eutrofiering og anden forurening, fysiske indgreb i levesteder, direkte fangst, jagt og fiskeri samt invasive arters betydning.

Ved kampagner inddrages de folkelige organisationer og ikke mindst børn og unge i beskyttelse, pleje og genopretning af den biologiske mangfoldighed i nærmiljøet med fokus på forskellige naturtyper som enge, søer, kyster og skove.

Der skal arbejdes med implementeringen af EU's vandrammedirektiv, hvor en særlig nordisk opgave kan være at udvikle overvågningsmetoder og metoder til identifikation af de vandområder, som skal overvåges.

3.3 Friluftsliv og allemandsret

Mål: De nordiske lande skal fremme den frie adgang til naturen med henblik på at sikre det traditionelle nordiske friluftsliv, som bygger på allemandsretten.

Betydningen af adgang til et rigt og varieret natur- og kulturmiljø i og nær bysamfundene er stor, hvorfor nytten af at beskytte naturområder for lokalsamfundene belyses og dokumenteres.

Der skal indsamles dokumentation om strategier og handlinger, som har vist sig at være succesrige i arbejdet med at stimulere børn og unge til friluftsliv. Heri vil indgå en sammenstilling af aktuel viden fra hele Norden om forholdene mellem børn og unges fysiske aktivitet/friluftsliv, motorik, indlæringsevne og sundhed. Målet er bl.a. at skabe alliancer på det sundhedspolitiske og det uddannelsespolitiske område.

Arbejdet med bæredygtig turisme på naturens og kulturmiljøets betingelser til gavn for den lokale udvikling skal prioriteres.

3.4 Genetiske ressourcer

Mål: De nordiske lande vil bevare og anvende de genetiske ressourcer på en bæredygtig måde samt fremme en global retfærdig fordeling af nytten af de genetiske ressourcer.

I det nordiske arbejde med genetiske ressourcer vil der blive arbejdet for at styrke implementeringen af internationale aftaler og taget skridt til at sprede information om disse aftaler. Der vil blive udarbejdet indspil til forhandlinger i Biodiversitetskonventionen (CBD), FN's fødevare- og landbrugsorganisation (FAO) og EU vedrørende adgang til og udbyttefordeling af genetiske ressourcer. Hovedvægten ligger på opfølgning af den nordiske ministererklæring fra 2003 om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer.

Der vil blive udarbejdet et forslag til indikatorer for genetiske ressourcer såvel i jord- og skovbrug som i den vilde natur.

3.5 Genmodificerede organismer (GMO'er)

Mål: Der skal tages hensyn til Nordens økologiske, forvaltningsmæssige og kulturelle særegenheder ved udvikling og anvendelse af regler for biosikkerhed og risikovurdering i sammenhæng med forskning og produktion i fuld skala af genetisk modificerede organismer (GMO'er).

De nordiske lande vil arbejde for at samordne de nordiske myndigheders arbejde med biosikkerhed og risikovurdering i forbindelse med tilladelser og tilsyn med forskning og produktion af genetisk modificerede organismer.

Norden vil bidrage med indspil vedrørende grænseoverskridende anvendelse af levende, modificerede organismer, GMO'er, og ved gennemførsel af Cartagena-protokollen, som f.eks. omfatter mærkning og identifikation af GMO'er.

Der vil også blive fokuseret på problemstillinger knyttet til sameksistens, hvor GMO'er og konventionelle sorter dyrkes side om side.

3.6 Klimaændringernes påvirkning af natur og kulturmiljø

Mål: At igangsætte en skærpet indsats for oplysning om de globale klimaændringers betydning for natur- og kulturmiljø i Norden.

Det nordiske samarbejde vil prioritere en øget indsigt og indsats i forhold til vurderingen af klimaændringernes betydning for Nordens og Arktis's natur- og kulturmiljøer. Belyses skal sårbarhed, effekter og mulig tilpasning til klimaændringerne samt påvirkning af biodiversiteten, kulturminder og bæredygtig ressourceudnyttelse. Udvikling af overvågningsmetoder og indikatorer i samarbejde med relevante fora, der gør det muligt at følge klimaændringernes påvirkning af den biologiske mangfoldighed, vil blive prioriteret. Der henvises til 2.5 og 4.5.

4. Bæredygtigt forbrug og produktion

Den nordiske indsats for bæredygtig produktion og konsumption er styrket såvel i nordisk regi som inden for EU og på internationalt plan. I nærområderne fokuseres der i nordisk regi på at udvikle ressourceeffektive og rene produktioner og bæredygtig konsumption. Varer og tjenester må gennem hele deres livscyklus ikke skade miljø og sundhed. Norden vil satse på økonomisk effektivitet, miljøteknologi samt løsninger, som støtter social innovation og nye alternative løsninger. Man vil bidrage til økonomisk udvikling, uden at man derved samtidig øger samfundets miljøbelastning og ressourceforbrug. Der vil blive arbejdet med miljømæssig tilpasning af konsumption og produktion.

På klimaområdet arbejdes der for at reducere udslip af drivhusgasser med fokus på samarbejdet omkring implementering af Klimakonventionen og Kyoto-protokollen. Ved produktion af varer og tjenester skal der gennem hele livscyklusen tages hensyn til bæredygtig anvendelse af naturressourcerne med henblik på at reducere affaldsproduktion og udslip af drivhusgasser. Endvidere skal ressourceeffektivitet, logistik og genanvendelse af materialer forbedres.

Overordnede mål

At fremme en udvikling som bygger på bæredygtig produktion og konsumption og frakobling af miljøbelastning fra økonomisk vækst.

Hertil kommer nordiske indspil til udvikling og fremme af brugen af økonomiske styringsmidler, forebyggelse af mængden af affald og udslip af klimagasser, øget genanvendelse af affald, bedre miljøkundskab i befolkningen og i virksomhederne, bedre produktinformation samt fremme af grønne markeder og bæredygtig og renere teknologi.

4.1 Renere produkter og affald

Mål: At arbejde for at forebygge og mindske produktionens og konsumptionens negative påvirkning af miljøet samt bidrage til effektiv anvendelse af naturressourcerne gennem hele deres livscyklus.

Der skal arbejdes med forholdet mellem affaldsproduktion og økonomisk vækst eventuelt eksemplificeret med udvalgte affaldsstrømme. Samtidig udarbejdes der indspil til EU's arbejde med en helhedsstrategi for forebyggelse og genanvendelse af affald samt andre affaldsrelaterede EU-regler.

Der vil blive arbejdet for at reducere risici ved kemikalier i produkter og affald samt at standse brug af problematiske kemikalier i produkter. Der henvises til 1.2.

Samarbejdet mellem nordiske overvågningsmyndigheder af grænseoverskridende affaldstransporter skal videreføres.

Inden for produktudvikling skal der opbygges et nordisk netværk vedrørende livscyklus (NorLCA), som skal være et fysisk og elektronisk netværk for tværfaglig livscyklusviden og formidling, som indsamler og formidler eksempler.

Inden for miljø-, konsument- og næringsområdet vil man samarbejde om integreret produktpolitik (IPP) samt bæredygtig produktion og konsumtion på internationalt og europæisk niveau med henblik på at komme med indspil til EU's IPP strategi.

I arbejdet for at ændre produktions- og forbrugsmønstre vil man styrke og udvide aktiviteter omkring Lokal Agenda 21, miljøledelse og bedste tilgængelige teknik (BAT) i Norden og nærområderne ved at udvikle en fælles vidensbase om gode Lokal Agenda 21-idéer. Der arbejdes bl.a. med at opbygge kapacitet i nærområderne for bæredygtig produktion og konsumption med hensyn til lokale behov. Viden om udslipsstandarder og rene og mere ressourceeffektive teknologier samt videreudvikling og information om miljøledelsessystemer er vigtige nordiske opgaver. Der arbejdes for at prioritere miljøteknologi i forhold til EU's handlingsplan for miljøteknologi (ETAP).

I arbejdet for at udvikle og synliggøre gode, nordiske eksempler på bæredygtig produktion vil miljøkundskab blive forsøgt integreret i alle sektorer og i hele produktionskæden herunder produktudvikling.

Der vil blive udarbejdet forslag til initiativer, som sikrer at brugerne, beslutningstagerne og producenterne får større miljøkompetence og adgang til miljørelateret information om varernes indhold, miljøpåvirkning og anvendelse. Resultaterne af arbejdet for renere produktion og produkter samt begrebet livscyklus vil blive brugt i samarbejdet med nærområderne og Rusland.

Der vil blive arbejdet for at synliggøre nordiske eksempler på bæredygtig produktion samt fremme alternative produktionsformer som bl.a. økologisk landbrug, vedvarende energi og biogasproduktion i landbruget.

For at reducere affaldsmængderne i havet, vil man arbejde for at kortlægge tiltag for skibsaffald, inklusive incitamenter for indlevering af affald i havne. Der vil blive arbejdet for at ændre holdninger samt for at gennemføre en harmonisering af det nordiske regelværk.

4.2 Grønne markeder og offentlige indkøb

Mål: At stimulere til innovation og nytænkning med sigte på at mindske samfundets totale miljøbelastning og ressourceforbrug samt fremme næringslivets konkurrencekraft, grønne markeder og beskæftigelsen.

Der vil blive arbejdet for, at den offentlige og private sektor tager miljøhensyn ved indkøb. I denne sammenhæng vil man arbejde med at sammenstille fællesnordiske kriterier og et benchmarking-system for grønne indkøb samt udarbejde værktøj for integrering af miljøaspekter og livscyklusperspektiver i standardisering. Der skal udarbejdes eksempler på *Best Practice* inden for miljøteknologi, som har bidraget til økonomisk udvikling.

De nordiske lande skal fortsætte med at støtte, udvikle samt sprede information om det fællesnordiske miljømærke Svanen.

4.3 Miljøøkonomi

Mål: At skabe en økonomisk udvikling og værdiforøgelse som bygger på bæredygtig produktions- og forbrugsmønstre, hvor miljøbelastning er frakoblet økonomisk vækst.

Der vil blive vist eksempler på, hvordan man får eksterne sociale- og miljømæssige omkostninger integreret i prisen (internalisering), og hvordan det integreres i EU's arbejde på området.

For at kunne anvende virkemidlerne mere effektivt vil der blive arbejdet med at udvikle større viden om og analyser af mekanismer og sammenhænge, hvor miljøbelastning er frakoblet økonomisk vækst. Man vil arbejde for at sikre omkostningseffektivitet ved at kombinere forskellige virkemidler (økonomiske, lovgivningsmæssige og andre former for reguleringer) inden for f.eks. luftforurening, klima og vandmiljø og ved anvendelse af kvotehandel, afgifter, administrative reguleringer o.lign. Der vil blive udviklet alternative muligheder for brug af økonomiske styringsmidler inden for områder som: affald, emballage og biologisk mangfoldighed.

4.4 Reducering af udslip af klimagasser

Mål: De nordiske lande arbejder for at opfylde Klimakonventionens overordnede og langsigtede mål om at "opnå en stabilisering af koncentrationerne af drivhusgasser i atmosfæren på et niveau, som kan forhindre farlig menneskeskabt indvirkning på klimasystemet".

De nordiske lande vil arbejde for et mere ambitiøst, fremtidigt globalt klimaregime efter 2012. Fra nordisk side vil man stræbe efter en bred proces, hvor flest mulige lande er med.

De nordiske lande vil arbejde for at Testing Ground-samarbejdet resulterer i en vellykket implementering af Testing Ground Agreement (TGA) og en miljømæssig og økonomisk effektiv udvikling og anvendelse af Testing Ground Facility (TGF) samt at opbygge kompetence og kapacitet på klimaområdet i Østersøregionen med særligt fokus på Rusland.

De nordiske lande vil arbejde for at ligge i front med hensyn til reduktion af udledningen af drivhusgasserne inklusive de industrielle, samt at grundlaget for en reduktion styrkes. Der vil blive arbejdet for en fortsat opstramning af reguleringen af udslip af industrielle drivhusgasser. Der vil blive fokuseret på reducering af udslip i forhold til transport og affald.

De nordiske lande vil arbejde for en øget anvendelse af vedvarende energi, herunder opfølgning af Johannesburgtopmødet i 2002 vedrørende vedvarende energi, samt for et nordisk initiativ for bl.a. at fremme udnyttelsen af bioenergi i Norden og nærområderne.

De nordiske lande vil prioritere øget forståelse og indsats i forhold til vurderingen af sårbarhed, effekter og tilpasning i forbindelse med klimaændringer. Problemstillingen omfatter effekter af klimaændringer på både terrestriske og marine økosystemer samt socioøkonomiske og andre samfundsmæssige konsekvenser af klimaændringer. Der henvises til 2.5 og 3.7.

Kapitel 3 – Formidling

Information om miljøhandlingsprogrammet og dets resultater skal formidles bredt. I 2001 vedtog man en informationsstrategi "Informationsstrategi for det nordiske miljøsamarbejde", som tager udgangspunkt i nøgleordene nytte, realisme og målgrupper. Hver gang et projekt sættes i gang, skal der spørges: Hvorfor er det interessant? Hvad er budskabet? Hvem er målgruppen? Hvordan formidler man? Se: http://www.norden.org/miljoe/sk/Strategi.pdf

Følgende diagram viser, hvordan man forsøger at få budskaberne i miljøhandlingsprogrammet udbredt:

Formidling af resultaterne:

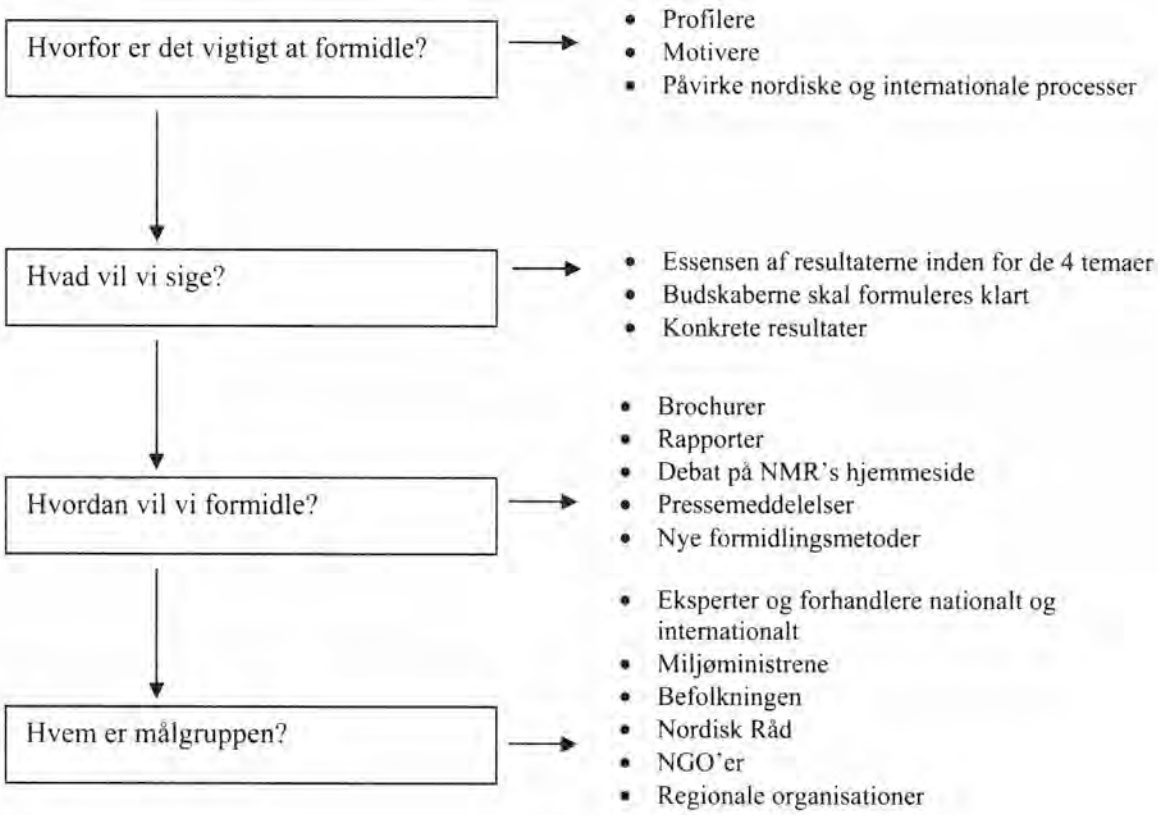

Det nordiske samarbejde skal synliggøres på alle niveauer. Der skal informeres, så alle målgrupper får overblik over det nordiske samarbejde og let adgang til de nordiske resultater.

Miljøhandlingsprogrammet skal formidles bredt og aktivt allerede fra begyndelsen af programperioden. Inden for de fire temaer vil der blive udarbejdet informationsmateriale om resultaterne. Temaerne vil være i fokus under hele miljøhandlingsperioden på nordiske møder i arbejdsgruppernes arbejde og i forhold til relevante internationale fora. Miljøhandlingsprogrammet for 2005-2008 vil blive evalueret, og resultaterne heraf vil blive videreformidlet.

Kapitel 4 – Implementering af miljøhandlingsprogrammet

De nordiske miljøministre (MR-M) har det overordnede politiske ansvar for miljøhandlingsprogrammet. Under MR-M er der en embedsmandskomité for miljøspørgsmål (EK-M), som har ansvaret for, at miljøhandlingsprogrammet implementeres. EK-M bistås i sit arbejde af et arbejdsudvalg (AU).

MR-M har nedsat en række arbejdsgrupper og tværsektorielle grupper, som implementerer miljøhandlingsprogrammet. Programmets mål og resultater konkretiseres i årlige arbejdsprogrammer og virksomhedsberetninger. Denne organisering fremmer og forbedrer sektorkoordination herunder samarbejde på tværs af grupperne. Miljøsektoren samarbejder således med en række andre ministerråd heriblandt økonomi, energi, jord- og skovbrug, fiskeri, konsument, erhverv og transport.

Nedenstående diagram viser organiseringen af miljøsektoren i Nordisk Ministerråd pr. 1. januar 2005:

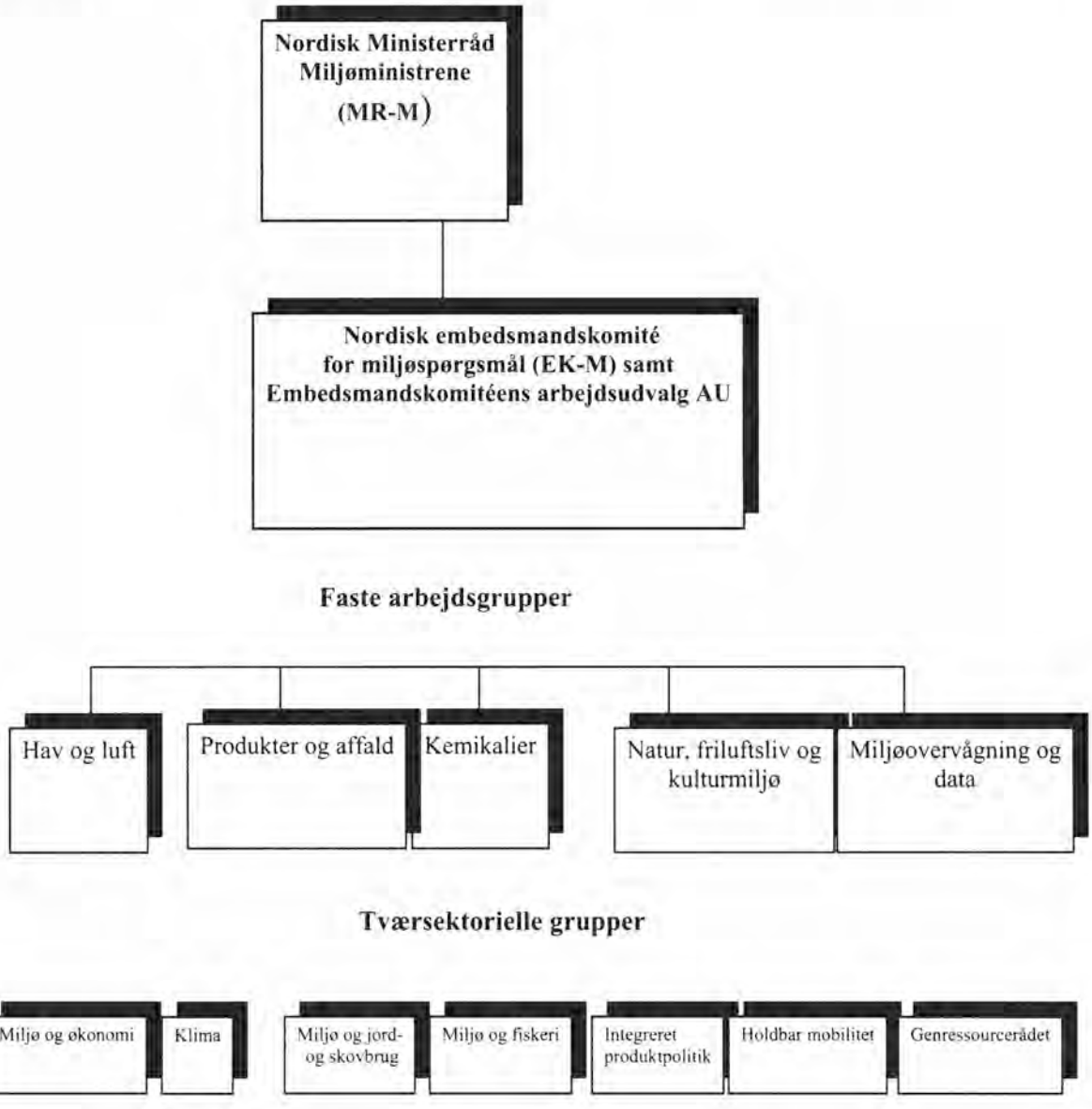

Nordisk Ministerråds sekretariat varetager såvel internt som eksternt virksomheden inden for miljøsektoren. Sekretariatet sikrer koordination mellem MR-M, EK-M og AU og arbejdsgruppernes implementering af miljøhandlingsprogrammet i arbejdsprogrammer og virksomhedsberetninger samt fremmer sektorintegrationen inden for Nordisk Ministerråds sekretariat.

Programmet gennemføres inden for de budgetrammer, som Nordisk Ministerråd årligt fastsætter til miljøsamarbejdet, og som er grundlaget for prioriteringer af miljøindsatsen.

Mod slutningen af virksomhedsperioden (2007-2008) gennemføres en evaluering af resultaterne og erfaringerne med gennemførelsen af miljøhandlingsprogrammet. I 2008 udarbejdes et forslag til revision af handlingsprogrammet med udgangspunkt i evalueringen.

Miljøhandlingsprogrammet 2005-2008 har været forelagt Nordisk Råd til udtalelse.

Det nordiske miljøhandlingsprogram er godkendt af de nordiske miljøministre og træder i kraft den 1. januar 2005.

Ministerrådsförslag

om handlingsprogram för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – "Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet"

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Bilaga: Handlingsprogram Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005-2008, Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet, se s. 1269)

Nordiska ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel framlägger nu för första gången ett handlingsprogram som omfattar alla de sektorer som ingår i det år 2001 etablerade nya, bredare politikområdet. Handlingsprogrammet operationaliserar bl.a. de målsättningar i den reviderade Strategin för ett hållbart Norden som ministerrådet önskat prioritera.

Ministerrådet ber härmed om Nordiska Rådets synpunkter på förslaget.

Nordiska ministerrådet vill speciellt peka på följande:

Handlingsprogrammets innehåll

Handlingsprogrammet för åren 2005–2008 är nydanande genom att det avspeglar ett tänkande i ministerrådet som säkrar ett politiskt helhetsperspektiv i nyttjande av naturresurserna och genom hela livsmedelskedjan. Konsumenternas rätt till säkra livsmedel samt tillförlitlig, god information är även centrala teman.

Handlingsprogrammets vision är mervärden och livskvalitet för den nordiska medborgaren genom ett mångsidigt, hållbart nyttjande av naturresurserna och en stark livsmedelskedja.

Handlingsprogrammet grundar sig på ett helhetstänkande från jord/fjord till bord, inbegripande skogsbruket samt näringarnas multifunktionella roller. Målsättningarna omfattar verksamhet på nordiskt, europeiskt och internationellt plan samt samarbete med grannregionerna omfattande Baltikum och Nordvästryssland jämte samarbetet i Nordatlanten. essa behandlas på ett mer generellt plan i kapitel 3.

Kapitel 4 tar fasta på de specifika utvecklingstendenser och utmaningar samarbetet bör förhålla sig till. Den snabba utvecklingen på områdena innebär mångfacetterade och omvälvande utmaningar och gör att samarbetet bör sammanjämka samt reagera på en mångfald utvecklingstendenser, -behov och målsättningar som ibland samverkar men tidvis är motstridiga.

De överordnade målsättningarna och prioriterade insatsområdena kommer att under programperioden 2005–2008 inriktas på områdena för näringsutveckling, mat och hälsa, biologisk mångfald och genetiska resurser, kollektiva nyttigheter samt horisontella insatsområden såsom forskning, utveckling och utbildning, informations- och kompetensuppbyggnad samt internationellt samarbete.

Vad gäller näringsutveckling är der överordnade målet är att bidra till konkurrenskraftiga näringar som hållbart nyttjar naturresurserna. På området för mat och hälsa syftar samarbetet till en mångfald av sunda och trygga matvaror av god kvalitet som ger medborgarna möjligheter att välja en kost som bidrar till god hälsa. För biodiversitet och genetiska resurser är det överordnade målet att natur- och genresurser bevaras och nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt. Vad gäller kollektiva nyttigheter är det överordnade målet är att tillvarata och utveckla dessa till gagn för medborgarnas livskvalitet.

På de horisontella insatsområdena kommer det nordiska samarbetet att bidra till att stärka och utveckla samarbetet rörande forskning och utbildning samt höja kvaliteten på forskning, utveckling och utbildning inom ministerrådets redan etablerade forsknings- och utbildningssamarbete samt medverka till att utveckla nya forsknings- och utbildningsområden. Genom information och kommunikation kommer man att höja kunskaps- och kompetensnivån om sektorernas verksamhet hos allmänhet och intressenter. Vad gäller internationellt samarbete är det överordnade målet är att gemensamma nordiska värderingar och intressen får genomslag i internationella processer och förhandlingar.

Uppföljning, evaluering och finansiering

Handlingsprogrammet gäller för perioden 2005–2008. Handlingsprogrammet förankras i förhållande till Nordiska rådet genom att föreläggas Nordiska rådet för yttrande före det slutliga fastställandet. Nordiska rådet har i samband med den årliga budgetprocessen möjlighet att påverka de konkreta planerna för kommande år.

Ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna för fiske, jord- och skogsbruk och livsmedel arbetar för att nödvändiga resurser prioriteras till de olika satsningsområdena i detta handlingsprogram. Ministrarna kommer dessutom att under programperioden besluta om dagsaktuella politiska teman utöver dem som nämns i handlingsprogrammet för behandling och uppföljning i Nordiska ministerrådet.

Föreliggande handlingsprogram omfattar många insatsområden av nordiskt och nationellt intresse. Ambitionerna är höga inom en relativt begränsad nordisk budget. Ministrarna utgår därför ifrån att en större andel än tidigare av aktiviteterna bör finansieras med nationella medel och därmed ingå som en naturlig del av de nationella prioriteringarna.

Mot slutet av programperioden genomförs en utvärdering av de resultat som uppnåtts inom handlingsprogrammet.

Processen

Förslaget till handlingsprogram har utarbetats av en styrgrupp som mötts fem gånger. Dessutom har förslaget varit ute på remissrunda nationellt, bland nordiska samarbetsorgan samt skickats ut till nationella frivillig- och medborgarorganisationer. Det på basen av remissrundans kommentarer reviderade handlingsprogrammet behandlades av koordinationsgruppen for fiskeri, jordbruk, skogsbruk och livsmedel på dess möte den 23. juni 2004.

Nordiska Ministerrådet för fiske-, jordbruk, skogsbruk och livsmedel har på sit möte den 13. augusti 2004 dryfta Handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete 2005–2008 – Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet.

Nordiska ministerrådet för fiske-, jordbruk, skogsbruk och livsmedel ser fram till Nordiska rådets yttrande före det slutliga fastställandet.

Akureyri, 13. august 2004

Árni M. Mathiesen
Fiskeriminister

Guðni Ágústsson
Jordbruksminister

Siv Friðleifsdóttir
Miljø- og
Nordisk Samarbejdsminister

Per Unckel
Generalsekreterare

Bilaga

Handlingsprogram Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005–2008

Et nordisk løft forverdiskapning og livskvalitet

Sammanfattning

Nordiska ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel framlägger nu för första gången ett handlingsprogram som omfattar alla de sektorer som ingår i det år 2001 etablerade nya, bredare politikområdet. Handlingsprogrammet operationaliserar bl.a. de målsättningar i den reviderade Strategin för ett hållbart Norden som ministerrådet önskat prioritera. Handlingsprogrammet för åren 2005–2008 är nydanande genom att det avspeglar ett tänkande i ministerrådet som säkrar ett politiskt helhetsperspektiv i nyttjande av naturresurserna och genom hela livsmedelskedjan. Konsumenternas rätt till säkra livsmedel samt tillförlitlig, god information är även centrala teman.

Handlingsprogrammet grundar sig på ett helhetstänkande från jord/fjord till bord, inbegripande skogsbruket samt näringarnas multifunktionella roller. Målsättningarna omfattar verksamhet på nordiskt, europeiskt och internationellt plan samt samarbete med grannregionerna omfattande Baltikum och Nordvästryssland jämte samarbetet i Nordatlanten.

Samarbetet inom det nya samlade ministerrådet för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel täcker viktiga, stora och värdefulla gemensamma ansvarsområden. Den snabba utvecklingen på områdena innebär mångfacetterade och omvälvande utmaningar och gör att samarbetet bör sammanjämka samt reagera på en mångfald utvecklingstendenser, -behov och målsättningar som ibland samverkar men tidvis är motstridiga.

De överordnade målsättningarna och prioriterade insatsområdena för det Nordiska ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel kommer att under programperioden 2005–2008 inriktas på områdena för:

- Näringsutveckling
- Mat och hälsa
- Biologisk mångfald och genetiska resurser
- Kollektiva nyttigheter
- Horisontella insatsområden såsom forskning, utveckling och utbildning, informations- och kompetensuppbyggnad samt internationellt samarbete.

En specifik utmaning är att göra kust- och landsbygdssamhällena mer attraktiva för den nordiska medborgaren för fast bosättning och fritidsvistelse.

Ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel arbetar för att nödvändiga resurser prioriteras till de olika satsningsområdena i detta handlingsprogram. Ministrarna kommer dessutom att under programperioden besluta om dagsaktuella politiska teman utöver dem som nämns i handlingsprogrammet för behandling och uppföljning i Nordiska ministerrådet.

Föreliggande handlingsprogram omfattar många insatsområden av nordiskt och nationellt intresse. Ambitionerna är höga inom en relativt begränsad nordisk budget. Ministrarna utgår därför ifrån att en större andel än tidigare av aktiviteterna bör finansieras med nationella medel och därmed ingå som en naturlig del av de nationella prioriteringarna. Mot slutet av programperioden genomförs en utvärdering av de resultat som uppnåtts inom handlingsprogrammet.

1. Inledning

Nordiska ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel framlägger nu för första gången ett handlingsprogram som omfattar alla de sektorer som ingår i det år 2001 etablerade nya, bredare politikområdet. Handlingsprogrammet operationaliserar bl.a. de målsättningar i den reviderade Strategin för ett hållbart Norden som ministerrådet önskat prioritera.

Handlingsprogrammet för åren 2005–2008 är nydanande genom att det avspeglar ett tänkande i ministerrådet som säkrar ett politiskt helhetsperspektiv i nyttjande av naturresurserna och genom hela livsmedelskedjan. Konsumenternas rätt till säkra livsmedel samt tillförlitlig, god information är även centrala teman.

Liksom tidigare handlingsprogram bygger detta på en genuin värdegemenskap mellan fem länder och tre självstyrande områden i Norden. Gemensam historia, språk och kulturarv i kombination med en berikande mångfald är grundpelare i samarbetet. Samarbetets språngbräda och fasta grund är en stark folklig förankring, en unik tillgång för Norden som konkret tar sig uttryck i att den enskilda nordbon placeras i centrum för samarbetet. Detta för att värna om och förstärka de värden som utgör förutsättningen ett gott nordiskt liv för den enskilda nordbon, nu och för kommande generationer.

Handlingsprogrammet riktar sig även till myndigheterna i deras egenskap av beslutsfattare, förvaltare och verkställare av politiken på ministerrådets ansvarsområde. Ministerrådet skall arbeta för att det etableras goda förutsättningar för ökat värdeskapande och förhöjt förädlingsvärde i regionerna på sätt som tar hänsyn till den omkringliggande miljön samt säkrar den nordiska medborgarens rätt till en mångfald av positiva upplevelser samt hälsosamma och säkra livsmedel av god kvalitet.

Utöver myndighetssamarbetet är det allt viktigare att etablera ett nära samarbete med näringslivet i ljuset av den snabba ekonomiska integrationen i Norden som tar sig uttryck i bl.a. företagsfusioner samt övriga samordnande åtgärder i syfte att stärka det nordiska näringslivets tillväxt och konkurrenskraft. Ministerrådets samarbete med näringssektorn är en förutsättning för ett modernt och fungerande nordiskt välfärdssamhälle.

Samtidigt som handlingsprogrammet utgår ifrån de många likheter som de nordiska länderna har är det även viktigt att beakta de olikheter i förutsättningarna för primärnäringar som råder i Norden, med bl.a. varierande miljö- och klimatförhållanden samt ett antal ekologiska zoner.

Ministerrådet för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel kommer under programperioden 2005–2008 att i samarbete med näringsutövare, myndigheter, konsumenter och intresseorganisationer använda den nordiska plattformen och det nordiska samarbetet för att uppnå ett Norden:

- Präglat av ömsesidig öppenhet mellan myndigheter, näringsutövare, konsumenter och intresseorganisationer i syfte att skapa mötesplatser för dialog, åsiktsutbyte och reell medverkan
- Där samarbetet bygger på en levande politisk dialog och operationellt inriktad verksamhet samt aktiviteter som syftar till att förbättra underlaget för god statlig förvaltning och där nordiska organ används i policyrådgivande syfte nationellt, regionalt och internationellt.
- Som grundar verksamheten på kunskapskapitalet, de nordiska ländernas klart viktigaste resurs och där forskning, utveckling och utbildning är en investering i framtiden och bidrar till att skapa en trovärdig och tillförlitlig grund för arbetet
- Som erbjuder trovärdig och lättillgänglig information till konsumenter, producenter, och andra intressenter
- Präglat av ett samarbete breddat över sektorsgränserna inom organisationen och nationellt

Nordiska ministerrådet önskar även fästa vikt vid jämställdhetsfrågorna när det gäller verkställande av beslut och avser att utarbeta en gemensam jämställdhetsplan i början av programperioden[1].

[1] Jord- och skogsbrukssektorn presenterade sin första jämställdhetsplan år 2000 Ligestillingshandlingsplan for jord- og skovbrukssektoren i Nordisk Ministerråd, ANP 2002:764. Även fiske- och livsmedelssektorerna har godkänt riktlinjer för jämställdhet.

2. Visionen

Mervärden och livskvalitet för den nordiska medborgaren genom ett mångsidigt, hållbart nyttjande av naturresurserna och en stark livsmedelskedja.

3. Ramverket

Handlingsprogrammet grundar sig på ett helhetstänkande från jord/fjord till bord, inbegripande skogsbruket samt näringarnas multifunktionella roller. Målsättningarna omfattar verksamhet på nordiskt, europeiskt och internationellt plan samt samarbete med grannregionerna omfattande Baltikum och Nordvästryssland jämte samarbetet i Nordatlanten.

3.1 Norden

Handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar i den reviderade Strategin för ett hållbart Norden som ministerrådet önskat prioritera. Utgångspunkten är en hållbar utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov[2] och som omfattar tre av varandra avhängiga dimensioner; en ekonomisk, en social och en miljömässig. En framgångsrik tillämpning av hållbar utveckling innebär att det etableras en bättre integration av dessa tre dimensioner.

Det nordiska samarbetet är baserat på principen om nordisk nytta. Detta innebär att de aktiviteter som igångsätts under programperioden skall:

- omfatta verksamhet som annars skulle ske i nationell regi, men där man uppnår påvisbara positiva synergieffekter genom gemensamma nordiska lösningar
- manifestera och utveckla nordisk samhörighet
- öka nordisk kompetens och konkurrenskraft

3.2 Europeiskt och internationellt samarbete

Ett av de överordnade målen för ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel är en progressiv, pådrivande och konsensusbyggande roll för de nordiska länderna i europeiska och internationella processer och förhandlingar. Ministerrådet verkar i ett påtagligt internationellt sammanhang och europeiska och internationella frågeställningar står högt på dess agenda.

Med växande internationalisering ökar vikten av regionalt samarbete mellan länder med gemensamma intressen och värderingar, både när syftet är internationell påverkan och nationell intressebevakning. Utmaningen för det nordiska samarbetet i en globaliserad epok med en utvidgad Europeisk union är att utveckla den inbördes nordiska dialogen om internationella och särskilt europeiska spörsmål[3]. För de nordiska länder som är medlemmar i EU tar detta sig uttryck i harmoniserad lagstiftning och gemensam politik emedan EES-avtalet länkar in även Norge och Island i EU-samarbetet.

På samma gång är det av yttersta vikt att de nordiska länderna i en ökande internationell konkurrens får genomslag för gemensamma värderingar och intressen i internationella processer och förhandlingar. Det råder enighet om att Norden skall sträva efter samarbete för att öka sitt inflytande i internationella organisationer, och att nordiska samarbetsfora på alla nivåer bör vara uppmärksamma på de möjligheter som samarbetet skapar. För att öka möjligheterna att vinna gehör internationellt är det viktigt att löpande ta ställning till och att välja ut teman där Norden gemensamt kan öka sitt inflytande genom utarbetande av underlag att användas i internationella förhandlingar.

---

[2] Brundtlandkommissionen 1987.

[3] Det internationale Norden – Nordisk samarbejde i europæisk ramme, ANP 2003:750.

3.3 Samarbetet med Baltikum

De baltiska ländernas EU-medlemskap för in det nordiska samarbetet med dessa länder i ett nytt skede karaktäriserat av likvärdigt politiskt och myndighetssamarbete. Utmaningen är att först och främst bygga ut det politiska samarbetet på ett sådant sätt att nordiska och baltiska intressen tillgodoses, i enlighet med deras behov och möjligheter. Omformandet av samarbetet betyder en ökad vikt på nätverksbyggande och konkret partnerskap. Förändringen av karaktären av samarbetet med de baltiska länderna sker gradvis och förväntas träda i kraft till fullo under programperioden 2005–2008.

De nordiska och baltiska ministrarna för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel har beslutat att stärka samarbetet regionerna emellan[4]. Detta kommer att ske bl.a. genom att nordiska samarbetsorgan på samtliga nivåer bjuder in representanter från de baltiska länderna till sina möten för att diskutera politiska och praktiska frågor för en starkare integration av de baltiska staterna i samarbetet. Ministrarna anmodade särskilt ämbetsmannakommittéerna att i samarbete med representanter från de baltiska länderna peka på prioriterade samarbetsområden, identifiera gemensamma projekt samt generellt dryfta hur de baltiska staterna på ett bättre sätt kan integreras i Nordiska ministerrådets arbete. Nästa möte mellan de nordiska och baltiska ministrarna kommer att hållas år 2006. För samarbetets specifika målsättningar, se avsnitt 5.5.3.

3.4 Samarbetet med Nordvästryssland

Det nordiska samarbetet med Nordvästryssland kommer att, under perioden, anta formerna för ett mer traditionellt närområdessamarbete och vid vissa tillfällen bidra väsentligt till verkställande av mål och handlingsplaner inom ramen för EU:s politik för den Nordliga dimensionen. Samarbetet kommer att fokuseras och prioriteras i högre grad än tidigare på bl.a. områdena för expertutbyte och utbildning, miljösamarbete samt insatser för hållbar utveckling. För specifika målsättningar på ministerrådets verksamhetsområde, se avsnitt 5.5.3.

3.5 Det Nordatlantiska samarbetet

Redogörelsen "Vestnorden i det nordiske samarbejde"[5] pekar på ett behov för det nordiska samarbetet att se mot väster och att ingå samarbetsrelationer med Nordens nordatlantiska grannar. Västnordens kärna omfattar Island, Färöarna och Grönland men faktiska samarbetsrelationer i Västnorden sträcker sig dock ofta ut över detta område och berör då även t.ex. Kustnorge. Intressesfären för samarbetsparter omfattar bl.a. Skottland, Orkneyöarna och Shetland, atlantiska Kanada och inuitterritorierna i Kanada.

Området präglas av särskilda förhållanden i form av små befolkningar, stora avstånd, kallt klimat och ett starkt beroende av havet och dess resurser. Atlanten håller dessa samhällen fysiskt isär och är samtidigt det element som binder dem samman. De västnordiska samhällena och deras grannar kännetecknas av att nyttjande av havets levande resurser är en absolut förutsättning för samhällenas existens. Speciellt fiskesamarbetet är av särskild betydelse men även jordbruks- och livsmedelsfrågorna erbjuder intressanta samarbetsmöjligheter.

Flera samarbetsinitiativ har satts i gång både inom ramen för det officiella NMR-samarbetet men även i andra sammanhang. Mot bakgrund av de enorma avstånden och kommunikationssvårigheterna i regionen finns det ett stort behov att intensifiera detta samarbete ytterligare. De nordatlantiska samhällenas framtid är beroende av ett väletablerat samarbete kring hållbara strategier för nyttjande av de levande resurserna. På miljö- och fiskeområdena finns det ett behov

---

[4] Tallinn Declaration on Enhanced Co-operation between the Nordic and Baltic States in the Areas of Agriculture, Forestry, Food Issues and Fisheries
Tallinn Declaration on Increased Food Safety in the Nordic-Baltic Region
Tallinn Declaration on Organic Food and Agriculture Production in the Nordic-Baltic Region

[5] Vest-Norden i det nordiske samarbejde – redogørelse, ANP 2003:732. Även på engelska: West Norden and its neighbours, ANP 2003:733

att etablera en nordisk plattform som kan fungera som katalysator för den igångvarande processen om hållbar utveckling av de levande resurserna i Nordatlanten.

4. Utvecklingstendenser och utmaningar

Samarbetet inom det nya samlade ministerrådet för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel täcker viktiga, stora och värdefulla gemensamma ansvarsområden. Den snabba utvecklingen på områdena innebär mångfacetterade och omvälvande utmaningar och gör att samarbetet bör sammanjämka samt reagera på en mångfald utvecklingstendenser, -behov och målsättningar som ibland samverkar men tidvis är motstridiga.

De nordiska länderna är stora producenter av livsmedel och skogsprodukter och har goda förutsättningar för en produktion som är miljö- och hälsomässigt samt socialt och ekonomiskt hållbar. Det finns ett stadigt växande intresse och höga förväntningar hos allmänheten vad gäller det sätt på vilket livsmedel och skogsråvara produceras, behandlas och förädlas så att det inte utgör en risk för hälsa eller miljö. Konsumenterna är allmänt taget kunniga och medvetna om att de genom sina val av bl.a. livsmedel, kostsammansättning samt produktval i övrigt kan påverka sitt hälsotillstånd och förebygga sjukdomar samt värna om den miljö som de lever i. På så sätt utgör konsumenterna och deras organisationer en betydande maktfaktor i utformningen av politiken på dessa områden.

Utvecklingen inom primärnäringarna är karaktäriserad av en drastisk teknik- och kostnadsdriven strukturomvandling och -rationalisering där en allt mindre andel av befolkningen bedriver allt större verksamhetsenheter i en starkt konkurrensutsatt miljö. Landsbygden och kusttrakterna är i dag betydligt mer differentierade än tidigare och kopplingen till de areella näringarna är i många områden svagare. I utformningen av politiken måste därför en bredare bild beaktas, vilken också inkluderar utvecklingen inom andra samhällsområden som t.ex. infrastruktur, utbildning, service och andra åtgärder och styrmedel. Utgångspunkterna kan här konstateras vara likartade i flera nordiska länder, även om metoder och program skiljer sig åt.

En annan aktuell frågeställning är de traditionella primärnäringarnas utvidgade funktioner som handlar om att jord- och skogsbruk samt fiskerinäringen, vid sidan av livsmedel och skogsråvara, också producerar kollektiva nyttigheter som t.ex. effekter på omgivande landskap, kust och landsbygd. I takt med all övrig förändring påverkas förutsättningarna för de landskap som vi uppfattar som kulturbetingade i Norden. En stor fråga är t.ex. hur landskapet skall kunna bibehålla sina karaktäristiska drag med öppna och hävdade marker.

En påtaglig samhällsförändring är de nya förväntningar och värderingar som knyts till landsbygden och naturen som boendemiljö och som källa för rekreation och naturupplevelser. Undersökningar visar att en attraktiv boendemiljö på eller i anslutning till landsbygden kan för vissa befolkningsgrupper vara en avgörande faktor bakom flyttrörelser. Ett attraktivt landskap och välbevarade natur- och kulturmiljöer bidrar också till turismen där tjänsteproduktionens betydelse för den regionala ekonomin ökar i många delar av Norden. Även skogen spelar en viktig roll i förbindelse med friluftsliv och rekreation särskilt för den moderna storstadsmänniskan.

Primärnäringarna har både positiva och negativa effekter på miljön. Samtidigt som jordbruket, skogarna och haven upprätthåller biodiversitet och tillvaratar bl.a. grundvatten- och klimatskydd utgör verksamheterna i dessa även ett hot mot balansen i ekosystemen. En ren miljö är en av grundförutsättningarna för att upprätthålla primärnäringarnas verksamhet och produktivitet.

Beslut om regel- och ramverk för verksamheterna görs i allt högre grad på regionala och internationella arenor. Den ekonomiska och politiska globaliseringens effekt på primärnäringarnas förvaltning är betydande och det är viktigt att de nordiska länderna aktivt strävar mot att säkra slagkraften av gemensamma nordiska värderingar även i internationella miljöer.

5. Överordnade målsättningar och prioriterade insatsområden

De överordnade målsättningarna och prioriterade insatsområdena för det Nordiska ministerrådet för fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel kommer att under programperioden 2005–2008 inriktas på områdena för näringsutveckling, mat och hälsa, biologisk mångfald och genetiska re-

surser, kollektiva nyttigheter samt horisontella insatsområden såsom forskning, utveckling och utbildning, informations- och kompetensuppbyggnad samt internationellt samarbete.

En specifik utmaning är att göra kust- och landsbygdssamhällena mer attraktiva för den nordiska medborgaren för fast bosättning och fritidsvistelse.

5.1 Näringsutveckling

Det överordnade målet är att bidra till konkurrenskraftiga näringar som hållbart nyttjar naturresurserna.

Målsättningar

- bidra till ökad konkurrenskraft, innovation och förhöjt verdiskapning inom fiske-, jord- och skogsbruksnäringarna samt livsmedelsproduktionen genom ett effektivt och optimalt nyttjande av naturresurser och produktionsfaktorer
- bidra till ökat utbud av och bättre tillgång till marknadsanpassade produkter och tjänster från primärnäringarna och på detta sätt höja förädlingsvärdet och intäkterna från dessa
- bidra till ett förhöjt immateriellt förädlingsvärde genom att utveckla spårbarheten i hela livsmedelskedjan och genom effektiv marknadsföring
- att främja och utveckla miljövänliga, ekosystembaserade produktions- och driftsformer samt tekniska lösningar som integrerar de miljömässiga, ekonomiska och sociala dimensionerna inom fiske- jord- och skogsbrukets verksamhetsområden så att naturresurserna varken överbeskattas eller utarmas
- att basera näringsutvecklingen på ett helhetstänkande från jord/fjord till bord med tonvikt på att tillfredsställa konsumenternas behov av ett brett urval av produkter och tjänster med kvalitet och särprägel producerade under goda etiska förhållanden
- sprida och utbyta erfarenheter om olika former av planering och markanvändning inom både det privata och offentliga skogsbruket och hur multifunktionaliteten på detta sätt kan förbättras

5.2 Mat och hälsa

Det överordnade målet är en mångfald av sunda och trygga matvaror av god kvalitet som ger medborgarna möjligheter att välja en kost som bidrar till god hälsa.

Målsättningar

- öka kunskapen om sambandet mellan livsmedel, kostvanor och hälsa samt beredning av nationella och nordiska handlingsplaner för mat som främjar en god hälsa och välbefinnande och strategier för minskning av problem relaterade till fetma och övervikt
- reducera primärproduktionens negativa effekter på miljö och hälsa vid källan och verka för en minskad mängd främmande ämnen i frö och foder, livsmedelskedjan och produkterna genom generellt förbättrad spårbarhet av råvaror, livsmedel och emballage
- fasthålla och vidareutveckla samarbetet för att utvärdera och hantera kemiska och mikrobiologiska livsmedelsrisker
- utveckla det nordiska samarbetet på området för djurhälsa med fokus på att reducera zoonosnivån i livsmedel samt utveckla beredskapsplaner för epizootier och zoonoser
- öka insatsen för djurvälfärd med fokus på gemensamma nordiska prioriteringar för de mest aktuella djurarterna
- att i dialog med konsumenter, handel och producenter samt i samarbete med andra sektorer prioritera och vidareutveckla samarbetet för att tillgodose kraven på märkning och konsumentinformation, härunder etiska förhållanden i livsmedelsproduktionen
- utveckla en gemensam nordisk tillsynsfilosofi i syfte att främja säkra livsmedel, likvärdighet, effektivitet och öppenhet där fokus ligger på samarbetet mellan branscherna, konsumenter och tillsynsmyndigheter

- verka för ökad övervakning och insamling av relevant data som grund för riskvärderingar på det kemiska och mikrobiologiska området samt utveckling av riskvärderingsmodeller där Norden bör vara en katalysator för arbetet utifrån den gemensamma hållningen till en hög nivå av konsumentskydd
- arbeta för att begränsa reaktioner på födoämnesöverkänslighet genom märkning och information till konsumenter och industri om råvaror och ämnen i livsmedel
- beredning av en helhetssyn rörande risk/nyttomodeller för livsmedel, härunder fisk, som kan användas som grund för hanteringen av komplexa frågeställningar där både hälsosam effekt och risk förekommer vid konsumtion av samma livsmedel

5.3 Biodiversitet och genetiska resurser

Det överordnade målet är att natur- och genresurser bevaras och nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Målsättningar

- verka för en effektiv uppföljning av ministerrådsdeklarationen från 2003 om tillträde och rättigheter till genetiska resurser[6] samt säkra effektiv implementering av och aktivt deltagande i utvecklingen av relevanta internationella avtal på området
- fasthålla och vidareutveckla samarbetet med att bevara och dokumentera nordiska växt- och husdjursgenetiska resurser inom jord- och skogsbruk, fiske och livsmedelsproduktionen för framtida nyttjande av den genetiska variationen
- bidra till ökad användning av genetiska resurser och bättre kunskap om sammanhanget mellan användning och säkrande av biologisk mångfald och livsmedelsförsörjning
- stärka samarbetet om frågor om odling och användning av genetiskt modifierade organismer
- verka för att användningen av genetiskt modifierade organismer, inklusive fisk, inte orsakar skador på den biologiska mångfalden samt att Cartagenaprotokollets principer genomförs i de nordiska länderna
- bedöma behovet för utveckling av indikatorer för genetisk diversitet inom jord- och skogsbruk samt på andra relevanta områden, bl.a. för vilda genetiska resurser
- öka samarbetet och knyta tätare kontakter mellan de nordiska och nationella programmen för genetiska resurser

5.4 Kollektiva nyttigheter[7]

Det överordnade målet är att tillvarata och utveckla de kollektiva nyttigheterna till gagn för medborgarnas livskvalitet.

Målsättningar

- genom nordiska insatser bidra till utvecklingen av primärnäringarnas multifunktionella roller, inkluderat landsbygdsutveckling som en uppföljning av bl.a. det nordiska projektet om lantbrukets framtida roller[8]
- att underlätta verksamheterna i kustsamhällen och på landsbygden så att man på detta sätt kan upprätthålla sysselsättningsmöjligheter samt säkra mänsklig aktivitet och närvaro i hela Norden, i syfte att stärka näringarnas medverkan till att uppnå såväl regional- som socioekonomiska politiska mål.

---

[6] Ministerdeklaration om tillträde och rättigheter till genetiska resurser, Nord 2004:745. Report on Access and Rights to Genetic Resources, Nord 2003:16.

[7] Kollektiva nyttigheter definieras i detta sammanhang som immateriella värden som bidrar till bland annat utveckling av rekreativa möjligheter och utveckling av landsbygdsbefolkningens och andra typer av regioners befolkningars identitet, kultur, sysselsättningsmöjligheter och livsvillkor.

[8] Lantbrukets och landsbygdens framtida roller, TemaNord 2004:516

- bidra till implementeringen av den europeiska landskapskonventionen i samarbete med miljösektorn samt utveckla och följa upp den nordiska kulturlandskapsstrategin för att säkerställa att mångfalden och särdragen i de nordiska landskapen bevaras som grund för attraktiva kust- och landsbygdssamhällen och för kollektivt nyttjande för fritidsaktiviteter, rekreation och för bevarande av kulturarv
- bidra till att skapa goda förutsättningar såväl för yrkesfiske som för akvakultur och fritidsfiske i syfte att upprätthålla och utveckla bosättning och aktivitet i kustzonen samt att skapa en levande kustkultur
- öka kunskapen om skogens sociala funktioner bl.a. i samarbete med frilufts-, skogsägar- och miljöskyddsorganisationer

5.5 Horisontella insatsområden

5.5.1 Forskning, utveckling och utbildning

Det överordnade målet är att stärka och utveckla samarbetet rörande forskning och utbildning samt höja kvaliteten på forskning, utveckling och utbildning inom ministerrådets redan etablerade forsknings- och utbildningssamarbete samt medverka till att utveckla nya forsknings- och utbildningsområden.

Målsättningarna för forsknings- och utvecklingssamarbetet generellt

- stärka de nordiska forskningsmiljöerna och samarbetet dessa emellan
- stärka miljöerna för forskning och utveckling på de områden där Norden redan besitter god kunskap och kompetens i syfte att förbättra näringslivets konkurrenskraft och myndigheternas behov för forskning
- uppnå en arbetsfördelning och struktur där länderna kompletterar varandras kunskap, kompetens och infrastrukturer för att undgå överlappande och resurskrävande verksamhet
- stärka Norden som en gemensam plattform i konkurrensen om forskningsmedel inom EU och internationellt samt arbeta för bättre koordination och integration i Europa av nationell och regional forskning
- stärka Norden som en samlad utbildningsplattform på hög internationell nivå i syfte att attrahera studerande från andra nordiska länder och från övriga delar av världen
- stärka nordiskt inflytande på internationell politik på området för fiske, jord- och skogsbruk och livsmedel

Specifika målsättningar

- stärka forskningssamarbetet i frågor som rör primärnäringarnas utvecklingsfrågor, förvaltning av natur- och kulturvärden samt ekonomisk och social utveckling
- stärka koordinationen och samordningen av forskningen kring sammanhangen mellan olika förvaltnings- och driftssystem och hållbarheten i nyttjande av förnybara resurser
- bidra till fortsatt innovation, högteknologisk forskning och snabb utbredning av nya teknologiska framsteg i alla led av kedjan från primärproducent till konsument och inom skogsbruket
- utveckla det nordiska samarbetet om forskning kring livsmedelssäkerhet samt kost och hälsa för att stärka kunskapsunderlaget och den nordiska plattformen i internationella fora och processer
- vidareutveckla samarbetet med Nordic InnovationCenter
- att vidareutveckla och stärka det nordiska skogforskningssamarbete i syfte att utveckla mekanismerna för att formulera gemensamma mål och stärka kunskapsunderlaget for samarbetet i det nordiske och internationella fora och processer

- att fortsätta det aktiva samarbetet med Nordic Forestry, Veterinary and Agricultural University (NOVA) och Nordisk Forskerutdanningsakademi (NORFA) samt bidra till etableringen av en forskarskola på det marina området – Nordic Marine Academy – i samarbete med forsknings- och utbildningssektorn
- bidra till ett utökat samarbete både på grundutbildnings- och forskarutbildningsnivå där samarbetet kan stärka och vidareutveckla utbildningar med förhållandevis få studenter i varje land taget för sig
- fortsätta den koordinerade nordiska insatsen och öka erfarenhetsutbyte, forskning och utveckling gällande bioenergi

5.5.2 Informations- och kompetensuppbyggnad

Det överordnade målet är att genom information och kommunikation höja kunskaps- och kompetensnivån om sektorernas verksamhet hos allmänhet och intressenter.

Målsättningar

- att i början av programperioden anta en informationsstrategi för ministerrådet för fiske, jord- och skogsbruk och livsmedel
- att under programperioden utarbeta och implementera en gemensam jämställdhetsplan
- att följa upp informations- och kommunikationsstrategier och -planer som initieras under programperioden

5.5.3 Internationellt samarbete

Det överordnade målet är att gemensamma nordiska värderingar och intressen får genomslag i internationella processer och förhandlingar.

Målsättningar

- att på fiskesektorns område verka för en gemensam hållning baserad på hållbart nyttjande av de levande resurserna i olika internationella fora. De nordiska länderna kommer att följa upp FAO processen angående system och konkreta kravspecifikationer för certifiering och märkning av hållbart fiske samt stärka och utveckla de nordiska ländernas samarbete i internationella fora angående förvaltning av fiskebestånden
- de nordiska länderna kommer även i fortsättningen att sträva efter ett solitt vetenskapligt bidrag i det internationella havsforskningsrådet ICES och dess undergrupper
- att på jordbrukssektorns område bedriva en aktiv europeisk och internationell politik, särskilt inom EU och FAO, samt i övriga relevanta processer och organ
- att vara pådrivande på området för bevarande, hållbart nyttjande och nyttofördelning av genetiska resurser inom ramen för Konventionen om biologisk mångfald, speciellt med hänsyn tagen till beslutet från WSSD Johannesburgstoppmötet och uppföljningen av Bonn-riktlinjerna om tillträde till genetiska resurser och fördelning av nytta
- att stärka samarbetet i syfte att påverka europeisk och internationell skogspolitik i internationella förhandlingar och processer. Ett organiserat nordiskt samarbete skall byggas på en gemensam nordisk strategi som grundar sig på nationella och internationella målsättningar och riktlinjer för ett hållbart skogsbruk, särskilt inom ramarna för FN: s skogsforum UNFF, FAO, den Paneuropeiska processen samt övriga relevanta processer och organ
- att säkerställa att de nordiska länderna på livsmedelsområdet intar en fortsatt pådrivande roll i utvecklingen av regelverk samt påverkan av beslutsfattande rörande livsmedel – riskhantering och riskvärdering inom EU/EES, FAO, WHO, Codex Alimentarius och Internationella organisationen för husdjurssjukdomar (OIE) och i den internationella växtskyddskonventionen (IPPC)

- att stärka de västnordiska ländernas samarbete med övriga kustsamhällen i Nordatlanten kring hållbart nyttjande av havets levande resurser genom ett förstärkt samarbete mellan primärnäringarna i regionen
- att vidareutveckla och stärka det västnordiska samarbetet på områdena för livsmedelskontroll, konsumentskydd samt jord- och skogsbruk
- fortsatt nordisk–baltiskt–ryskt fiskesamarbete genom Baltic Fisheries Cooperation BAFICO i syfte att genom kunskapsutbyte och samarbete om frågor av intresse för fiskerinäringen tillvarata och stärka grunden för fiskerinäringarna i Östersjöregionen
- en utvidgning av fiskerisamarbetet till att även inkludera det nordatlantiska samarbetet North Atlantic Conference NAC och därmed bidra till den internationella processen om regionalisering av fiskeförvaltningen
- att utveckla och stärka samarbetet om genresursbevarande och – förvaltning med de baltiska länderna samt utveckla samarbetet med Vavilovinstitutet i S:t Petersburg
- att utveckla och stärka samarbetet med Baltikum om ekologiska livsmedel och ekologisk produktion
- att utveckla och stärka samarbetet med Baltikum och Nordvästryssland om främjande av bärkraftigt skogsbruk och virkeshandel, utvecklande av skogsadministrationen omfattande skogslagstiftning, erfarenhetsutbyte om ägarstrukturer, fortbildning av skoglig personal samt bekämpande av illegala avverkningar samt stimulerad användning av trä samt skogsforskningssamarbete
- att stärka samarbetet för ökad livsmedelssäkerhet i den nordisk-baltiska regionen med fokus på att implementera internationellt fastställda målsättningar och genom att göra den nordisk-baltiska regionen till en spjutspets för livsmedelssäkerhet genom gemensamma insatser i relation till internationella processer, härunder på områdena för spårbarhet, zoonoser, dioxiner och effektiv livsmedelskontroll. Likaledes att fortsätta samarbetet rörande hälsa och näring

6. Organisation och styrmedel

Handlingsprogrammet gäller för perioden 2005–2008 och kompletterar den överordnade Strategin för ett hållbart Norden. I detta kapitel beskrivs den nuvarande strukturen. Ministerrådet kommer att se över organisationsstrukturen i det nya ministerrådet och ta hänsyn till erfarenheterna hittills och rekommendationerna från utvärderingarna av handlingsprogrammen för perioden 2001–2004. Ett beslut i frågan förväntas under innevarande programperiod.

6.1 Ministerrådet

Nordiska ministerrådet för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel har det överordnade ansvaret för det nordiska samarbetet från jord/fjord till bord. Politisk relevans och beslut i ministerrådets arbete är centralt. Ministermötena byggs upp runt politiskt relevanta teman med stark koppling till de årliga ordförandeprogrammen.

6.2 Koordinationsgruppen

I syfte att säkra en effektiv koordination mellan de tre ämbetsmannakommittéerna; för fiskefrågor (NÄF), för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) samt för livsmedelsfrågor (ÄK-Livs) och trygga ett integrerat helhetsperspektiv i frågor av sektorövergripande karaktär har en koordinationsgrupp upprättats. Koordinationsgruppen tillsätts på hög nivå och varje land och de självstyrande områdena utnämner en representant till gruppen. Gruppen möts minst en gång per år och fattar då beslut om ministerrådets dagordning, slutgiltigt MR-budgetförslag till NMRS för kommande år, gemensamma aktuella strategier och frågor samt upplägget av eventuellt höstmöte. Koordinationsgruppens verksamhet kommer att utvärderas år 2006.

6.3 Ämbetsmannakommittéerna

Ämbetsmannakommittéerna, NEF, NÄJS samt ÄK-Livs, verkställer ministrarnas och koordinationsgruppens beslut. Dessutom svarar de för uppföljningen av föreliggande handlingsprogram genom att analysera verksamhetsrapporter, verksamhetsplaner, revisionsrapporter samt att överväga förslag om aktuella politiska frågor som kommer från institutioner och permanenta samarbetsorgan inom sektorn. Frågor som kräver politisk diskussion bereds och överlämnas till ministerrådet. Ämbetsmannakommittéerna tillsätter arbetsgrupper efter behov.

6.4 Institutioner, samarbetsorgan och nätverk

Ämbetsmannakommittéerna har genom åren inrättat ett antal arbetsgrupper, samarbetsorgan, nätverksgrupper och en institution – Nordiska genbanken – att bistå i implementeringen av handlingsprogrammet och övriga nordiska styrdokument. Samarbetsorganen är rådgivande, forskningsorienterade utredande, informationsutväxlande och projektinitierande till sin natur. De är viktiga länkar mellan nationellt och nordiskt arbete. Till samarbetsorganens roll hör också att göra forsknings- och utredningsresultaten tillgängliga så att de kan utgöra underlag för politikutveckling och förvaltning. Bl.a. kan nämnas det långvariga och fruktbara samarbetet inom skogsforskningen inom ramen för Samnordisk skogsforskning SNS som utgör ett fint exempel på nordiskt samarbete.

För det tvärsektoriella samarbetet eftersträvas i varje enskilt fall den lösning som uppnår effektivast möjliga styrning. Under årens lopp har ett antal tvärsektoriella samarbetsorgan, grupper och projekt etablerats med miljö-, energi-, konsument- och forskningssektorn; bl.a. Nordiska genresursrådet (NGR), styrgruppen för miljö- och fiskesamarbetet (MiFi) och styrgruppen för miljöstrategin för jord- och skogsbruk (MJS).

7. Uppföljning, evaluering och finansiering

Handlingsprogrammet gäller för perioden 2005–2008. Handlingsprogrammet förankras i förhållande till Nordiska rådet genom att föreläggas Nordiska rådet för yttrande före det slutliga fastställandet. Nordiska rådet har i samband med den årliga budgetprocessen möjlighet att påverka de konkreta planerna för kommande år.

Ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna för fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel arbetar för att nödvändiga resurser prioriteras till de olika satsningsområdena i detta handlingsprogram. Ministrarna kommer dessutom att under programperioden besluta om dagsaktuella politiska teman utöver dem som nämns i handlingsprogrammet för behandling och uppföljning i Nordiska ministerrådet.

Föreliggande handlingsprogram omfattar många insatsområden av nordiskt och nationellt intresse. Ambitionerna är höga inom en relativt begränsad nordisk budget. Ministrarna utgår därför ifrån att en större andel än tidigare av aktiviteterna bör finansieras med nationella medel och därmed ingå som en naturlig del av de nationella prioriteringarna.

Mot slutet av programperioden genomförs en utvärdering av de resultat som uppnåtts inom handlingsprogrammet.

Styrgruppens sammansättning

Ordförande	Elín Guðmundsdóttir, Forstöðumaður matvælasviðs/ Livsmedelsenheten, Umhverfisstofnun/Miljö- och livsmedelsverket, Island
Danmark	Marie Louise Flach de Neergaard, Ministeriet for Fødevarer, landbrug og fiskeri
	Knud Østergaard, Fødevaredirektoratet
Finland	Anders Portin, Jord- och skogsbruksministeriet
Island	Kristinn Hugason, Sjávarútvegsráðuneytið/Fiskeriministeriet
Norge	Gudbrand Bakken, Landbruksdepartementet
	Tone Holthe Svensen, Fiskeridepartementet
Nordiska ministerrådets sekretariat	Ásmundur Guðjonsson
	Bente Stærk
	Lise Lykke Steffensen
Sekreterare	Kerstin Stendahl-Rechardt, Miljöministeriet Finland

Akronymer och förkortningar

ABS	Access and Benefit-Sharing Tillträde och fördelning av nytta
Baltic 21	Agenda 21 för Östersjön
BAFICO	Baltic Fisheries Cooperation
CBD	Convention on Biological Diversity 1992 Konventionen om biologisk mångfald 1992
Bonn Guidelines	Bonn Guidelines on access to genetic resources and benefit – sharing under the Convention on Biological Diversity Bonn riktlinjerna om tillträde till genetiska resurser och fördelning av nytta i enlighet med konventionen om biologisk mångfald
Cartagena	Cartagena protokollet om biosäkerhet Cartagena Protocol on Biosafety
CGIAR	Consultative Group on International Agricultural Research Den rådgivande gruppen för internationell jordbruksforskning
Codex Alimentarius	Gemensamt FAO/WHO regelverk för livsmedel
COP	Conference of the Parties Partskonferens
CPGRA	Commission on Plant Genetic Resources
EAAP	European Association on Animal Production
ECP/GR	European Cooperative Programme for Genetic Resources Networks
EC-CHM	European Community Biodiversity Clearing House Mechanism Europeiska gemenskapens clearingmekanism för biologisk mångfald

EC	European Community
EG	Europeiska gemenskapen
EEA	European Economic Area
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	European Union Europeiska unionen
EUFORGEN	European Forest Genetic Resources Programme
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
	FN: s livsmedels - och jordbruksorganisation
FJSL	Fiske-, jord- och skogsbruk samt livsmedel
FoU	Forskning och utveckling
ICES	International Council for the Exploration of the Sea Internationella havsforskningsrådet
IPGRI	International Plant Genetic Resources Institute
IPPC	International Plant Protection Convention
	Internationella växtskyddskonventionen
IT-PGRFA	International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture 2003 Internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk 2003
MAT	Mutually Agreed Terms Ömsesidigt överenskomna villkor
MTA	Material Transfer Agreement Avtal om överföring av genetiskt material
MiFi	Styrgruppen för nordiska miljö- och fiskeristrategin
MR	Ministerråd
MR-FJSL	Nordiska ministerrådet /fiske-, jord- och skogsbruks- samt
	livsmedelsministrarna
NGB	Nordiska genbanken
NGH	Nordiska genbanken för husdjur
NGR	Nordiska genresursrådet
NGO	Non-governmental Organisation Icke-statlig organisation
NJF	Nordiska jordbruksforskares förening
NKJ	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning
NKJS	Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor
NMR	Nordiska ministerrådet
NCM	Nordic Council of Ministers
NOR	Nordiskt organ för renforskning

NORFA	Nordisk Forskerutdanningsakademi
NOVA	Nordic Forestry, Veterinary and Agricultural University
NSFP	Nordiskt skogsbruks frö- och plantråd
NÄF	Nordiska ämbetsmannakommittén för fiskeripolitik
NÄJS	Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor
OIE	World Organisation for Animal Health Internationella organisationen för husdjurssjukdomar
PIC	Prior Informed Consent I förväg lämnat informerat medgivande - Förhandsgodkännande
R&D	Research and Development Forskning och utveckling
SNS	Samnordisk skogsforskning
SPS agreement	Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures Avtalet om sanitära och fytosanitära åtgärder
TRIPs	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights Handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur
UNFF	United Nations Forum on Forests FN: s skogsforum
UPOV	The International Union for the Protection of New Varieties of Plants Internationella unionen för skydd av växtförädlingsprodukter
WIPO	World Intellectual Property Organisation Världsorganisationen för immateriell äganderätt
WHO	World Health Organisation Världshälsoorganisationen
WSSD	World Summit on Sustainable Development Världstoppmötet om hållbar utveckling
WTO	World Trade Organization Världshandelsorganisationen
ÄK-Livs	Nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor

Ministerrådsforslag

om revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden – "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008"

(Overleveret av Nordisk Ministerråd)

("Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden", Reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008, se s. 1286)

Nordisk Råd har tidligere behandlet strategien "Bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden". Den blev i 2001 forelagt Nordisk Råd som ministerrådsforslag B 201/när. Nordisk Råd drøftede strategien dels på et temamøde i Oslo den 2.-3. april 2001 i Oslo, dels på et møde i Kungälv den 25.-26. juni 2001. Nordisk Råd afgav en rekommandation nr. 9/2001 som opfølgning heraf. Rekommandationen har været behandlet på sessionen i 2002 og 2003 og vil blive behandlet på sessionen 2004. Nordisk Råd modtog i 2002 en midtvejsrapport om strategien og i 2003 et indikatorsæt, der er udarbejdet til strategien. I strategien er det foreskrevet, at den skal revideres i 2004.

Nordisk Ministerråd fremlægger derfor et ministerrådsforslag om en revideret strategi for bæredygtig udvikling i Norden "Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden, reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008".

Ministerrådet beder om Nordisk Råds synspunkter på forslaget. Nordisk Ministerråd vil specielt pege på følgende:

Indholdet af strategien

Den økonomiske og den sociale dimension indgår med større vægt i den reviderede strategi, således som Nordisk Råd har ønsket i sin nævnte rekommandation 9/2001. Den sociale dimension har fået et særskilt kapitel ud over, at det sociale aspekt indgår i de relevante øvrige kapitler. De økonomiske aspekter er ligeledes inkorporeret i de relevante kapitler, men er først og fremmest beskrevet i det nye kapitel 2 om bæredygtige produktions- og konsumptionsmønstre.

Foruden de allerede fastsatte opdaterede langsigtede 20-årige mål fastsætter strategien mål og indsatser for perioden 2005–2008.

Strategien fokuserer på de områder, hvor Norden har fælles interesser, særlig gode forudsætninger for at bidrage til en bæredygtig udvikling, og hvor det nordiske samarbejde skaber en særlig merværdi. Strategien skal i overensstemmelse med løftestangsprincippet bidrage til at styrke og påvirke de relevante internationale processer, herunder bl.a. EU, OECD og FN.

Ud over det indledende kapitel, der beskriver baggrund og udfordringer, er strategien delt i tre dele. Den første behandler de tværgående indsatsområder, som er relevante for arbejdet med bæredygtig udvikling på prioriterede sektorområder. Det drejer sig om bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre, den sociale dimension, klimaændringer og luftforurening, biologisk mangfoldighed og genressourcer, havet, kemikalier og fødevarer. Strategiens anden del afspejler perspektivet om sektorintegration og omfatter de prioriterede sektorer energi, transport, landbrug, skovbrug og fiskeri. Endelig beskrives i tredie del samarbejdet med Nordens nærområder,

befolkningens deltagelse og lokal Agenda 21 og i det afsluttende kapitel gennemførelse og opfølgning.

Strategien består af to dele. Dels en del, der sammenfatter mål og indsatser, dels en del, som indeholder mere detaljeret beskrivelse af problemer og årsagssammenhænge samt mål og indsatser for hvert indsatsområde. Denne del er specielt egnet som værktøj for de aktører, der arbejder med bæredygtig udvikling i landene og i ministerrådets regi.

Opfølgning og gennemførelse af strategien

Samarbejdsministrene har det overordnede ansvar for Nordisk Ministerråds tværsektorielle samordning af gennemførelsen af strategien, i overensstemmelse med den samordnende og stedfortrædende rolle de har i forhold til statsministrene i følge Helsingfors-aftalen.

Hovedansvaret for at gennemføre strategien påhviler landene. Indsatsen bør følges op nationalt, både budgetmæssigt og administrativt.

Nordisk Ministerråd har ansvaret for gennemførelsen og finansieringen af gennemførelsen for så vidt angår de dele, der ikke er omfattet af landenes ansvar for opfølgningen. Ligesom der i perioden 2001-2004 var afsat midler til bæredygtig udvikling på ca. 4 mio. DKK, er der fortsat i budgettet i 2005 afsat ca. 4 mio. DKK øremærket til støtte af fælles nordiske initiativer om bæredygtig udvikling i sektorerne. Der kræves samfinansiering med mindst 50 %.

Ud over de aktiviteter som kan finansieres via de nævnte midler til bæredygtig udvikling, vil fagministerrådene inden for deres ordinære budget finansiere tiltag til opfyldelse af strategiens mål og indsatser i kraft af deres ansvar for at følge op på relevante områder i deres respektive sektorers handlingsprogrammer m.v.

Når den reviderede strategi om bæredygtig udvikling er vedtaget, vil den blive fulgt op at et revideret indikatorsæt, der forholder sig til de aktuelle mål og indsatser.

Processen

Strategien baserer sig på, at de nordiske statsministre og de politiske ledere af de selvstyrende områder i november 1998 godkendte en deklaration om bæredygtig udvikling i Norden. Nordisk Ministerråd udarbejdede på deres anmodning den tværsektorielt forankret strategi for en bæredygtig udvikling i Norden og dets nærområder.

Da det i strategien foreskrevet, at den skulle revideres i 2004 og mål og indsatser for 2005–2008 fastsættes, nedsatte samarbejdsministrene en forhandlingsgruppe med ansvar for at forhandle, koordinere og konsolidere en revision af strategien med udgangspunkt i strategien og på baggrund af de ulige fagministerråds bidrag. Udkastet til revideret strategi er således udarbejdet på baggrund af indspil fra de relevante aktører både nationalt og i ministerrådets regi.

Forhandlingsgruppen havde endvidere i opdrag at involvere NGO'er og den frivillige sektor i processen. Der har således været afholdt et to-dages seminar i januar 2004 om opfølgning af strategien og revisionen heraf. 100 aktører deltog i seminaret, herunder NGO'er og andre organisationer. Udkast til revideret strategi har været sendt til høring hos 120 interesseorganisationer. Der kom 10 høringssvar, repræsenterende ca. 70 organisationer. Disse har været forhandlet og indgår dels i strategien, dels i det videre opfølgningsarbejde. Høringssvarene og en sammenfatning heraf er lagt ud på ministerrådets hjemmeside.

Sessionen 2004

Nordisk Ministerråd skal endelig bemærke, at flere fagministerråd med tilknytning til strategien for bæredygtig udvikling vil forelægge deres strategier/handlingsplaner på sessionen 2004. Det drejer sig om "Nordisk miljøhandlingsprogram 2005-2008", "Handlingsprogram för nordiskt fiskeri-, jordbruk-, skogsbruk- og livsmedelssamarbete 2005–2008" samt "Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler for 2005-2008". Endvidere forventes handlingsplanen Design for alle at blive forelagt.

Der vil således være en mulighed for Nordisk Råd at drøfte indsatsen vedrørende bæredygtig udvikling i en større sammenhæng under Sessionen.

Reykjavik, 16. august 2004

Valgerður Sverrisdóttir
Samarbejdsminister i Island

Per Unckel
generalsekreterare Nordiska ministerrådet

Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden

Reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008

Politiska huvudpunkter[1]

1. Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden

Bakgrund

Statsministerdeklarationen om hållbar utveckling

I november 1998 antog de nordiska statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena deklarationen om ett hållbart Norden. Med de nordiska länderna avses i denna strategi också de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland

"*Ett hållbart Norden*", Oslo 9 november 1998

Vi, statsministrar från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, lagmanden på Färöarna, landstyreformanden i Grönland samt lantrådet på Åland: är eniga om att arbetet för en hållbar utveckling är en av de viktigaste utmaningarna inför 2000-talet.

Vi är medvetna om betydelsen av EU:s nya Amsterdamfördrag och slutsatserna från Europeiska Rådets möte i Cardiff i juni 1998 om hållbar utveckling i Europeiska Unionen, liksom av arbetet med den nordliga dimensionen i Europeiska Unionens politik, en Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21) verksamheten i AEPS (nu Arktiska Rådet), Barentsdeklarationen och samarbetet som en följd av vår gemensamma deklaration i Bergen om en hållbar energiförsörjning runt Östersjön.

Vi är överens om att följande mål bör vara vägledande för utvecklingen av ett hållbart Norden och en hållbar utveckling i våra närområden:

1. Nuvarande och kommande generationer skall tillförsäkras ett säkert och hälsosamt liv.
2. Ett hållbart samhälle måste grundas på demokrati, öppenhet och delaktighet i lokalt, regionalt och nationellt samarbete.
3. Den biologiska mångfalden och ekosystemens produktivitet skall bevaras.
4. Utsläpp av föroreningar till luft, mark och vatten skall inte överstiga gränserna för vad naturen tål.
5. Förnybara naturresurser måste nyttjas och vårdas effektivt inom ramen för sin återskapande förmåga.
6. Icke-förnybara naturresurser skall användas på ett sådant sätt att de naturliga kretsloppen värnas och förnybara alternativ utvecklas och stöds.
7. En hög medvetenhet om de åtgärder och processer som leder till hållbar utveckling måste skapas i samhället.
8. Principen om hållbar utveckling bör fortsatt integreras i arbetet inom alla samhällssektorer.
9. Ursprungsbefolkningens roll för skapandet av en hållbar utveckling bör framhävas.

---

[1] Dette dokumentet er et sammendrag av dokumentet: Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008 (Tema Nord 2004:567). Dokumentet kan finnes på: www.norden.org/ baeredygtig_udvikling/sk/revideret_strategi.asp

10. Naturfrämmande ämnen som är skadliga för människan och naturen bör på sikt ej få förekomma.
11. Nödvändigt nytänkande bör stimulera till en effektivare användning av energi- och naturresurser.

Vi ger Nordiska Ministerrådet i uppdrag att, med ledning av dessa mål, utarbeta en tvärsektoriellt förankrad strategi för en hållbar utveckling i Norden och dess närområden. Strategin bör fokusera på områden där Norden har gemensamma intressen och särskilt goda förutsättningar att bidra till en hållbar utveckling och där det nordiska samarbetet skapar ett särskilt mervärde. Arbetet bör vara klart år 2000.

Under år 2000 antogs strategin för hållbar utveckling i Norden av statsministrarna och Nordiska Rådet. Strategin trädde i kraft 2001. Denna strategi innehöll mål och insatser för perioden 2001-2004 samt långsiktiga mål till och med 2020.

Revision av strategin

Den ursprungliga strategin framhåller att en uppföljning och revision ska göras och presenteras för statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena år 2004.

I mandatet för revideringen av strategin framhålls att strategin ska bidra till att stärka och påverka relevanta internationella processer bl a i EU, OECD och FN och att de sociala och ekonomiska dimensionerna ska ingå med större vikt i den reviderade strategin.

I den reviderade strategin har nya mål och insatser identifierats för perioden 2005–2008 medan de långsiktiga målen inte förändrats. Den reviderade strategin innehåller dessutom ett nytt kapitel, under tvärgående insatsområden, om hållbar produktion och konsumtion. Detta är ett bidrag till uppföljningen av genomförandeplanen från World Summit on Sustainable Development (WSSD) i Johannesburg. Vidare ingår det ett kapitel om den sociala dimensionen, med särskild vikt på befolkningsutveckling, folkhälsa samt utbildning och forskning.

Under de senaste åren har mycket skett såväl internationellt, regionalt som lokalt kring hållbar utveckling. Resultaten på världstoppmötet i Johannesburg 2002, där det antogs en omfattande genomförandeplan samt en politisk deklaration är en sådan större förändring. Inom den Europeiska Unionen kan särskilt framhållas resultatet från Göteborgstoppmötet, juni 2001, där det antogs en strategi för hållbar utveckling. I maj 2004 utvidgades unionen med 10 nya EU- medlemsländer. Ovanstående förändringar har inarbetats på olika sätt, och beaktats vid strategiarbetet.

Den reviderade strategin har sänts för yttrande till ca 120 icke-statliga nordiska organisationer (NGO:er). En av utmaningarna med att vidareutveckla det nordiska samarbetet med hållbar utveckling, är att ta fasta på flera av de synpunkter som framkommit.

<u>De nordiska ländernas gemensamma utgångspunkt</u>

Likheter och olikheter

Det finns många likheter mellan de nordiska länderna med hänsyn till samhällsstruktur och kulturell bakgrund. Det råder i de nordiska länderna särskilt gynnsamma betingelser för att bidra till en övergång till hållbar utveckling. Detta beror på politisk stabilitet, ett nära samarbete mellan regionens länder, väl fungerande rättsamhällen, samt välutbildade medborgare med en betydande omställningsförmåga. En rad gemensamma problem och utvecklingspotentialer skapar underlag för ett nära samarbete. Det finns en ambition att gemensamt skapa ett mervärde genom samarbete för en hållbar utveckling.

Samtidigt avspeglar arbetet med hållbar utveckling stora skillnader i betingelser och förutsättningar, som också gör sig gällande mellan de nordiska länderna. Det finns stora variationer mellan de nordiska länderna i relation till den samhällsekonomiska betydelsen av t.ex. fiske, lantbruk, skogsbruk och industri. Det råder också stora skillnader mellan de utmaningar, som de enskilda länderna står inför, i samband med integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling.

Integration av hållbar utveckling

Statsministrarnas mål med hållbar utveckling ligger i förlängningen av den definition som gjorts inom Agenda 21, Riodeklarationen och Brundtlandkommissionen:

"*En bæredygtig udvikling er .....en udvikling som opfylder nuværende generationers behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare. (.....). I sidste ende er bæredygtig udvikling dog ikke nogen endegyldig tilstand af harmoni, men snarere en ændringsproces hvor udnyttelsen af ressourcerne, styringen af investeringerne, retningen for den teknologiske udvikling og institutionelle ændringer kommer i overensstemmelse med fremtidige såvel som nutidige behov*".

En hållbar utveckling innehåller tre ömsesidigt beroende dimensioner: en ekonomisk, en social och en ekologisk dimension. En hållbar utveckling innebär att det etableras en bättre integrering av de tre dimensionerna, där den ekologiska dimensionen sätter de yttre ramarna.

Den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling och integrering av miljöhänsyn har varit, och är fortfarande en mycket stor utmaning i Norden, och statsministerdeklarationen om hållbar utveckling lägger i sina formuleringar stor vikt vid den ekologiska dimensionen.

De nordiska välfärdsstaterna har, historiskt sett, lagt vikt vid integreringen av sociala hänsyn. Målet, att främja livskvalitet, baserat på gemensamma grundvärden, som rättvisa, jämlikhet, demokrati, öppenhet och engagemang. Dessa mål kommer även i fortsättningen att vara centrala.

Målsättningar när det gäller hälsa, sysselsättning och jämställdhet mellan könen ska utvecklas som en del av målen och insatserna för de enskilda sektorerna. Detta bör omfatta alla grupper, och gäller bl a en mer anpassad utformning av byggnader och infrastruktur. Om t.ex. handikappade ska uppnå full integrering i samhället, måste detta ske genom planering och praktiska insatser på en rad områden.

Agenda 21 samt deklarationen och genomförandeplanen från Verdenskonferansen i Johannesburg slår fast att jämställdhet mellan kvinnor och män, utgör en av förutsättningarna för genomförandet av Agenda 21 och för en hållbar utveckling. Även om de nordiska länderna internationellt sett har kommit långt i jämställdhetsfrågor, finns det ännu skillnader beträffande tillgång till ekonomiska resurser, makt och inflytande.

Några av vår tids största och svåraste utmaningar handlar om att skapa förutsättningar för välstånd i alla länder utan att det leder till underminering av jordens klimat, ekosystem och människors hälsa. Genom att i ökad omfattning satsa på s k miljödriven tillväxt och välfärd kan man bidra till att lösa flera av dessa utmaningar. Industriländerna, inklusive de nordiska länderna, har ett ansvar att gå före i detta arbete. Omställningen till ett miljömässigt hållbart samhälle kan innebära väsentliga fördelar för ekonomisk utveckling och sysselsättning. Genom att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i sektorpolitiken skapas möjligheter att främja tillväxt, sysselsättning och välfärd, och samtidigt får miljöhänsyn ökad uppmärksamhet. Utvecklingen av nya teknologier och ny kompetens kan medföra att det skapas nya marknader för produkter och tjänster samt även nya arbetsplatser. Detta gäller både i Norden och i närområdena.

Strategins syfte

Den nordiska strategin för hållbar utveckling ska vara utgångspunkt för en löpande omställning mot en hållbar utveckling i de nordiska länderna och i det nordiska samarbetet.

Denna strategi är den överordnade ramen, som är utgångspunkt för nordiska delstrategier och handlingsplaner. Den följer de överordnade prioriteringarna för det nordiska samarbetet.

Statsministrarna lägger vikt vid att principen om hållbar utveckling bör integreras i arbetet inom alla samhällssektorer och att deklarationens målsättningar preciseras i en tvärsektoriellt förankrad strategi för hållbar utveckling.

Strategin inriktas på sju insatsområden som är tvärgående: Hållbar produktion och konsumtion, den sociala dimensionen, klimat, biodiversitet, havet, kemikalier och livsmedelssäkerhet. Dessa tvärgående områden är särskilt relevanta för preciseringen av statsministerdeklarationens

mål, som framhäver biodiversitet, förorening av luft, jord och vatten, användning av förnybara och icke-förnybara resurser, samt att användningen av hälso- och miljöfarliga ämnen upphör.

De tvärgående områdena utgör miljömässiga, hälsomässiga, sociala och ekonomiska utmaningar, där framgången kommer att vara beroende av en insats tvärs över sektorer med integrering av principen om hållbar utveckling. Därför är strategins hjulnav, att man för valda sektorer inriktar sig på arbetet med integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling. De sektorer som omfattas är energi, transporter, lantbruk, skogsbruk och fiske.

En bärande princip för det nordiska samarbetet för hållbar utveckling i denna strategi liksom i den ursprungliga strategin är att följa det nordiska land som har den högsta ambitionsnivån, använder det nordiska samarbetet som hävstång både nationellt och internationellt.

Nordiska insatser i internationellt fora

Syftet är att den nordiska strategin även ska fungera som en utgångspunkt i samband med gemensamma nordiska inspel i internationella förhandlingar om hållbar utveckling. Bland åtagandena från Johannesburg återfinns flera av den nordiska hållbarhetsstrategins prioriterade områden. De nordiska länderna har bl a spelat en pådrivande roll både inför och i uppföljningen av världstoppmötet med arbetet med ett tioårigt ramverk av program för hållbar produktion och konsumtion.

Det nordiska samarbetet har också påverkat EU:s insatser på det globala området. Andra områden där det nordiska samarbetet har möjligheter att påverka det internationella samarbetet, bl a inom EU, OECD och CSD, omfattar hållbart nyttjande av havets resurser, miljöanpassad produktpolitik, begränsning av farliga kemikalier, att främja användningen av miljöteknik, förnybar energi och energieffektivitet samt användning av ekonomiska och andra styrmedel.

De nordiska länderna, som räknas till världens rikaste länder, känner sitt ansvar för en hållbar utveckling. Målet är att som ansvarskännande samfund, skapa positiva förändringar inom överskådlig tid.

En hållbar utveckling kan inte upprättas isolerat i ett enda land eller en enda region. Norden är starkt beroende av utvecklingen i Europa och i hela världen. Den internationella handeln innebär starka kopplingar mellan olika länder. Detta gäller också t.ex. gränsöverskridande föroreningar och klimatförändringar samt den ekonomiska och sociala utvecklingen. Samtidigt medför de nordiska ländernas produktion och konsumtion en väsentlig miljöbelastning i andra länder.

Framsteg mot en hållbar utveckling förutsätter också att länder – enskilt och regionalt – påtar sig ett ansvar och inleder ett samarbete för en hållbar utveckling, som främjar lösningar på gemensamma utmaningar. Man bör försöka utvidga det nordiska arbetet i relation till de regioner som omger Norden, där de nordiska länderna har en särskild stor möjlighet att bidra till en hållbar utveckling genom ett fruktbart samarbete.

Statsministrarna har framhållit ursprungsbefolkningars roll vid omställningen till en hållbar utveckling. Riodeklarationen fastslår, att ursprungsbefolkningen på grund av sitt kunnande om användbara traditionella metoder har en viktig roll i samband med naturförvaltning och utvecklingsfrågor. I Norden är samer och inuiter ursprungsbefolkning. De nordiska länderna arbetar för att främja ursprungsbefolkningens sak, och kommer att fortsätta att arbeta för att stärka ursprungsbefolkningens rättigheter genom en politisk dialog, baserad på bl a internationella deklarationer och avtal. De nordiska länderna kommer, både internationellt och inom Norden att fortsätta att garantera ursprungsbefolkningen rätt att delta i de beslutsprocesser som berör traditionella landområden, näringsfång och levnadssätt.

Samarbetet för hållbar utveckling ska bäras upp av en positiv vision av välfärd i och utanför Norden. Den nordiska strategin ska komplettera de nordiska ländernas nationella strategier och andra internationella och regionala strategier för en hållbar utveckling, och därmed bidra till att stärka de insatser, som görs i internationella fora.

Utmaningar

Det är i synnerhet tre förändringsprocesser inom samhällsutvecklingen som är utmanande för industriländerna: Globalisering, utvecklingen av informationssamhället och hållbar utveckling. Globaliseringens mest utmärkande drag är internationaliseringen av marknadsekonomin och det ökande beroendet mellan olika länder.

Utvecklingen av informationssamhället innebär att de samhälleliga och institutionella relationerna blir långt mer öppna och transparenta. I informationssamhället är kunskap den viktigaste produktionsfaktorn, som kommer att spela en avgörande roll i industriländernas framtida tillväxtstrategier. Informationstekniken har också öppnat en möjlighet för utveckling av nya relationer mellan näringslivet, det civila samhället och inom politiken.

Det är en utmaning för den hållbara utvecklingen att bringa människans aktiviteter och konsumtions- och produktionsmönster i överensstämmelse samt balans med naturens funktioner och bärkraft, och samtidigt tillgodose långsiktiga ekonomiska och sociala krav. Det finns behov av att utveckla produktions- och konsumtionsmönstren, där den ekonomiska tillväxten är frikopplad från ökad miljöbelastning. Vidare skall förnybara naturresurser nyttjas och vårdas effektivt inom ramen för sin återskapande förmåga och icke-förnybara naturresurser skall användas på ett sådant sätt att de naturliga kretsloppen värnas och förnybara alternativ stödas och utvecklas.

En annan viktig samhällsekonomisk utmaning är att investera i människors hälsa och satsa på barn och ungdomar.

Världssamfundet har genom FN uppnått en hög grad av enighet när det gäller bedömningar av vilka huvudsakliga områden som är anknutna till hållbar utveckling. Brundtlandkommissionen, samt toppmötena i Rio och Johannesburg påpekade att det var internationell fattigdom och miljö som var de huvudsakliga utmaningarna. I genomförandeplanen från Johannesburg slås det fast att utrotandet av fattigdom är den största världsomspännande utmaningen, som världen står inför idag, och ett oundgängligt krav för hållbar utveckling, särskilt i utvecklingsländerna.

Begreppet fattigdom i Norden kan knytas till enskilda grupper, som har en relativt låg inkomst i förhållande till genomsnittet, och till olika sociala problem. I ett världsomspännande perspektiv innebär begreppet fattigdom däremot att en betydande del av jordens befolkning lever under existensminimum. Under år 2000 antog FN Milleniumdeklarationen med konkreta mål för bekämpande av fattigdom. Dessa mål avspeglar att fattigdomen har både ekonomiska, sociala-, hälsomässiga och miljömässiga aspekter.

Kampen mot fattigdom prioriteras högt i de nordiska länderna. Eftersom utvecklingspolitik inte är en del av det nordiska samarbetet inom Nordiska Ministerrådet,omtalas de nordiska ländernas politik för bekämpning av fattigdom inte i denna strategi.

Efter Riokonferensen och Johannesburgkonferensen finns det ett växande erkännande av de gränsöverskridande och världsomspännande miljöproblemens allvar och natur. Omställningen mot en hållbar utveckling i de nordiska länderna bör förena de väsentliga drivkrafter för förändring – globaliseringen och utveckling av världssamfundet – med hänsyn till miljö, välfärd och gemensamma nordiska värden. Genom en framsynt politik och insatser som bygger på en stark politisk och folklig vilja till omställning, kan det i Norden, fram till år 2020, ske en utveckling i riktning mot ett hållbart samhälle. Ju tidigare man åtgärdar problem desto bättre framtidsmöjligheter finns det.

Genomförande och uppföljning

Huvudansvaret för uppföljning av strategins mål och insatser ligger hos de nordiska ländernas regeringar, och strategin kommer att bli ett viktigt element när politiken för en hållbar utveckling utformas. Ett genomförande av strategin förutsätter ett aktivt deltagande av aktörer på alla nivåer, däribland kommuner, näringsliv och icke-statliga organisationer.

Den reviderade strategins insatsområden beskriver långsiktiga mål för en hållbar utveckling fram till 2020, samt mål och insats fram till 2008. Dessa mål och insatser är utgångspunkten för efterföljande formulering av delstrategier och handlingsplaner, samt för en löpande omställning och anpassning av sektorerna under det Nordiska Ministerrådet i riktning mot en hållbar utveckling. Ett antal indikatorer har utvecklats som en fristående del av uppföljningen av strategin och en sammanställning av dessa presenterades under våren 2003. (Se vidare kapitel 16).

2. Hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Fram till 2020 kommer de nordiska länderna att främja övergången till en mer hållbar utveckling, där sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad belastning på miljön i högre grad än nu elimineras. På det globala planet avser de nordiska länderna att gå i täten i arbetet med att leva upp till Johannesburgmålsättningen om att skapa märkbara förändringar i de nuvarande konsumtions- och produktionsmönstrena.

Vid FN:s konferens kring miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992, och vid Världstoppmötet i Johannesburg 2002 var hållbar produktion och konsumtion en viktig fråga. I genomförandeplanen som beslutades på WSSD står det som följer:

> *"Det krävs genomgripande förändringar av hur samhällen producerar och konsumerar för att uppnå en global hållbar utveckling. Alla länder bör främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster i en process där de utvecklade länderna går i täten..."*

Det är avgörande att värdeskapandet sker inom ramarna för en hållbar utveckling. En ekonomisk utveckling som bygger på hållbara produktions- och konsumtionsmönster, framstår därför som ett överordnat strategiskt mål i arbetet för en hållbar utveckling. Sambanden mellan ekonomisk tillväxt och allvarlig miljöbelastning på viktiga områden måste brytas.

Följande principer ligger till grund för det nordiska arbetet med hållbar produktion och konsumtion:

- Gemensamt, men differentierat ansvar.
  En central princip som omfattas av arbetet med hållbar utveckling i FN:s regi, är principen om att världens länder har ett gemensamt, men differentierat ansvar för att motverka de globala miljöproblemen.
- Medansvar och gemensam insats.
  Alla måste bidra till hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Ett samordnat och effektivt deltagande från näringsliv, organisationer, centrala och lokala myndigheter och den enskilde förutsätter gemensam förståelse av utmaningen, att alla tar ansvar och ges möjligheter till att bidra.
- Ekosystemtillnärmning.
  Ekosystemens funktioner skall därför bevaras och samhällsaktiviteter skall ske innanför de gränser naturen tål.
- Tänk efter före-principen.
  Tänk efter före-principen innebär att vetenskaplig osäkerhet i sig själv inte skall vara en grund till att inte genomföra åtgärder mot miljöproblem.
- Förorenaren betalar-principen.
  Principen om att förorenaren betalar innebär att den som förorsakar skada också står för kostnaden. Att förorenaren ställs inför ett pris på föroreningen bidrar till förbättring av miljön och att utsläppen reduceras, där detta kostar minst.
- Samordning av politiska områden.
  Målinriktat och effektivt arbete för mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster kräver en tvärpolitisk syn över sektorer, integration av politik mellan olika beslutsnivåer, integration av olika hänsyn inom varje sektor och styrmedel som kostnadseffektivt bidrar till detta.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- avser att göra insatser för att stimulera till mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster. För att uppnå detta är samarbete mellan myndigheter, näringsliv, kommuner och organisationer av avgörande betydelse. Detta förutsätter en aktiv dialog för att utveckla de nödvändiga rambetingelserna.
- skall öka användningen av ekonomiska styrmedel, och skall fortsätta samarbetet när det gäller att använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, däribland utvärdera potentialen för en ökad samordning av dessa styrmedel i nordisk regi. De nordiska länderna skall utvärdera en ytterligare avveckling och omläggning av statliga stödåtgärder, som påverkar miljön negativt.
- skall verka för att de nordiska myndigheterna utnyttjar sin ägarroll och ta tydliga miljö- och etikhänsyn i sin verksamhet och i finansiering samt främja samhällsansvar i företag.
- skall arbeta för att den allmänna offentliga forsknings- och innovationsinsatsen i högre grad stödjer utveckling, tillämpning och spridning av miljöteknologi.
- avser att stärka integreringen av miljöhänsyn i de olika sektorerna. Nordiska Ministerrådet kommer att arbeta vidare med metoder för att varje sektors ansvar för och bidrag till en hållbar utveckling skall genomföras.
- avser att ge tydliga signaler till alla statliga och kommunala verksamheter att ställa upp under kravet om hållbar konsumtion och produktion. Offentlig grön inköpspolitik och miljöledningssystem kommer att vara viktiga samarbets- och insatsområden.

3. Den sociala dimensionen

Det långsiktiga målet för de nordiska ländernas insatser på det sociala området skall vara att vidareutveckla den nordiska välfärdsmodellen. Avgörande förutsättningar för den framtida finansieringen av den offentliga välfärden i framtiden är en väl fungerande arbetsmarknad, ett ökat arbetskraftsutbud och ett skatte- och bidragssystem, som stimulerar till arbete.

I syfte att utveckla ett hållbart arbetsliv skall de nordiska länderna fortsatt vidta åtgärder för att stärka jämställdheten i arbetslivet och underlätta för män och kvinnor att förena arbetsliv och familjeliv. Viktiga delmål i sammanhanget är att ge stöd till dem som har det svårast på arbetsmarknaden samt verka för ökad tillgänglighet för funktionshindrade i arbetslivet.

Den demografiska utvecklingen ställer höga krav på att de nordiska länderna värnar om finansiellt och socialt bärkraftiga pensioner och högkvalitativa välfärdstjänster.

Ett socialt perspektiv på hållbar utveckling innebär även att de nordiska länderna fastställer mål för att dels utveckla de samhälleliga förutsättningarna för en god hälsa på lika villkor, dels främja utbildning för hållbar utveckling samt dels öka delaktigheten och deltagandet i kulturen i nära dialog med kulturlivets aktörer.

Historiskt vilar de nordiska ländernas välfärdspolitik på en ekonomisk politik för full sysselsättning och en aktiv fördelningspolitik som syftar till att omfördela resurser och inkomster. Kännetecknande för den nordiska modellen är effektiva arbetsmarknader med högt arbetskraftsdeltagande för män och kvinnor, relativt jämn lönestruktur, hög anställningstrygghet, god utbildning, låg andel fattiga, inkomstrelaterade sociala förmåner och offentligt finansierade välfärdstjänster som omfattar alla medborgare.

De nordiska ländernas välfärdspolitik står inför ett antal gemensamma utmaningar. Den nordiska befolkningen åldras. Antalet äldre ökar markant medan antalet yngre minskar. Gemensamt för de nordiska länderna är en trend med färre förvärvsarbetande och allt fler, som lämnar arbetslivet och går i förtidspension.

Sverige, Danmark och Finland karakteriseras av stora generationsskillnader, vilket avspeglas i relativt hög ungdomsarbetslöshet. Tidpunkten för fast förankring i arbetslivet bland ungdomar har flyttats fram till följd av bl.a. längre utbildning och större inslag av tillfälliga anställningsformer. En konsekvens är att familjebildning och barnafödande skjuts upp i åldrarna.

Trenden i de nordiska länderna att senarelägga etablering i arbetslivet i kombination med långtidsarbetslöshet, långtidssjukskrivning och förtidspensionering medför på sikt lägre ekonomisk tillväxt och därmed minskade möjligheter att via skatteunderlag finansiera välfärden.

Den demografiska utvecklingen i de nordiska länderna kommer att öka trycket på de offentliga finanserna. Omkring en fjärdedel av dagens offentliga utgifter är åldersrelaterade, - dvs. finansiering av barnomsorgs- och skoltjänster samt pensioner och produktion av välfärdstjänser för äldre. Pensionsutgifterna som andel av BNP förväntas öka i samtliga nordiska länder de närmaste 40 åren om än i olika takt.

En växande segregering har kännetecknat arbetsmarknaden för flera nordiska länder med social utsatthet och marginalisering som följd. I samtliga nordiska länder – utom Island och Norge - har socialbidragen fått en allt större betydelse för människors försörjning, något som i synnerhet gäller ensamföräldrar med barn, vars situation försämrats i förhållande till äldre barnlösa par. Personer från utomeuropeiska länder tenderar i vissa nordiska länder vara överrepresenterade i låglöneyrken.

Missbruk av droger, tobak, alkohol, felaktigt kostintag, för låg fysisk aktivitet, etc. sammanhänger ofta med ekonomisk och social utsatthet och kan få ödesdigra konsekvenser för den enskilde och samhället i stort. Ohälsa, såväl livsstilsrelaterad som strukturellt betingad, utgör en stor utmaning för den sociala och ekonomiska hållbarheten i hela välfärdssystemet.

Värdet av utbildning är i sammanhanget betydande både för den enskilde och för samhället. För den enskilde ger utbildning förutsättningar för ökad livskvalitet och för goda arbetsvillkor. För samhället ökar förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och utveckling av gemensamma, grundläggande värden som stöder en god social sammanhållning. De nordiska ländernas förmåga till omställning och innovation är avgörande för att kunna vrida utvecklingen i en mer hållbar riktning. Satsning på utbildning och forskning skapar därför en viktig grund för denna förmåga. Sett i ett internationellt perspektiv är utbildningsnivån i de nordiska länderna hög.

Utbildning för hållbar utveckling kan emellertid bara bli framgångsrik om lärare, elever och studerande på den enskilda skolan eller institutionen gemensamt med stöd av kreativitet och engagemang försöker förverkliga målsättningen att integrera perspektivet hållbar utveckling i undervisningen.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- vill stärka det nordiska inflytandet i EU/EES-samarbetet/Lissabon-processen.
- vill säkra att resultaten från det nordiska välfärdsforskningsprogrammet sprids, diskuteras och kommer till användning i och utanför Norden.
- vill konkretisera strategin för starkare samarbete om design för alla/universell utformning i Norden.
- vill tillsammans med NMR aktivt följa upp konferensdeklarationen från WHOs ministerkoferens "Children's Environment and Health Action Plan for Europe", Budapest (juni 2004).
- vill utveckla arbetet med EU's "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Wellbeing".
- vill främja utbildning för hållbar utveckling genom att integrera detta perspektiv i de nordiska utbildningssystemen under ett livslångt lärande.

4. Klimatförändringar och luftföroreningar

Klimatkonventionens långsiktiga mål är att uppnå en stabilisering av koncentrationerna av växthusgaser i atmosfären till en nivå som kan förhindra en farlig, mänsklig påverkan på klimatsystemet.

Det långsiktiga målet för arbetet med långväga luftföroreningar är att utsläppen av svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska föreningar och ammoniak ska minskas så att påverkan på naturen hålls inom kritiska belastningsgränser (naturens smärtgräns), och så att människans hälsa och miljön inte skadas.

FN:s Klimatpanel (IPCC) har påpekat att den globala medeltemperaturen redan har stigit med 0,6oC sedan 1860, och under de kommande 100 åren befaras en vidare temperaturökning på 1,4-5,8oC. Klimatpanelens tredje huvudrapport konkluderar att det nu finns "nya och starkare bevis på att den största delen av uppvärmningen som observerats de sista 50 åren kan tillskrivas mänskliga aktiviteter". Genom Kytoprotokollet har industriländerna förpliktat sig till att reducera de samlade utsläppen av de sex växthusgaserna med fem procent i genomsnitt för åren 2008-2012 i förhållande till utsläppen 1990.

International Energy Agency (IEA) förväntar sig att de globala CO_2-utsläppen kommer att öka med 70 procent från 2000 till 2030, om inte nya klimatåtgärder sätts in. Europeiska miljöbyrån (EEA) har påpekat att för att stabilisera koncentrationen av växthusgaser på en hållbar nivå krävs att de globala utsläppen reduceras med 50–70 procent i förhållande till dagens nivå, något som går långt utöver åtagandena i Kyotoprotokollet. Inom EU förväntar sig EEA en stabilisering på 1990-talets nivå före 2010 av utsläpp av växthusgaser med existerande åtgärder. Uppfyllelse av EU:s åtagande under Kyotoprotokollet (8 % reduktion av utsläppen i förhållande till 1990-tals-nivå år 2008–2012) förväntas därför kräva ytterligare åtgärder, däribland genomförandet av EU:s kvotedirektiv.

Om Klimatkonventionens långsiktiga mål skall uppnås, finns det behov för utsläppsreduktioner i en helt annan storleksordning. Det är således klart att Kyotoprotokollet bara kommer att vara ett första beskedligt steg, och att det är nödvändigt med strängare och mer omfattande utsläppsåtaganden efter 2012. På grund av sin trovärdighet internationellt, kan de nordiska länderna spela en viktig roll som brobyggare i förhållande till utvecklingsländerna.

Det faktum att klimatförändringar som följd av ökad uppvärmning förstärker problemen med luftföroreningar, talar för att det finns ytterligare skäl att intensifiera åtgärdsarbetet med att minska utsläppen av luftföroreningar. Eftersom hälsoeffekterna inte kan lösas genom åtgärder i ett enskilt nordiskt land, behövs ett gemensamt agerande på nordisk nivå inom ramen för konventionen om gränsöverskridande luftföroreningar (CLRTAP) i första omgången genom revision av Göteborgsprotokollet och EU:s direktiv om nationella utsläppstak för vissa förorenande ämnen till luft.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- kommer att arbeta för ett snabbt ikraftträdande av Kyotoprotokollet, som är ett viktigt första politiskt steg mot en minskning av växthusgaserna.
- anser att den viktigaste långsiktiga utmaningen i klimatpolitiken är igångsättning av förhandlingar om en mera ambitiös global framtida klimatregim efter 2012. De kommer därför att arbeta för en bred process där flest möjliga länder inkluderas i ett globalt samarbete för att begränsa utsläpp av växthusgaser efter 2012. Gentemot utvecklingsländerna finns det ett stort behov av att bygga upp ett förtroende, och att öppna dörren för flera slags åtaganden som bidrar till globala utsläppsminskningar utan att hota ländernas ekonomiska och sociala utveckling. Det är också särskilt viktigt att få med USA igen.

- anser att beslutet om att etablera Östersjöregionen som ett försöksområde (Testing Ground Agreement (TGA) för Kyotoprotokollets flexibla mekanism) är fastslaget. De nordiska länderna kommer under det vidare samarbetet i) arbeta vidare för en lyckad implementering av TGA och samarbete med de övriga länderna, ii) stötta en miljömässig och ekonomisk effektiv utveckling och användning av Testing Ground Facility (TGF), iii) uppmana andra parter eller kommande parter till Kyotoprotokollet och privata verksamheter att aktivt delta i Testing Ground samarbetet, iv) främja utveckling och implementering av miljö- och kostnadseffektiva Joint Implementation-projekt.
- kommer att föra arbetet med kompetens- och kapacitetsuppbyggnad i Östersjöregionen vidare, med särskild fokus mot Ryssland.
- kommer att gå i spetsen med en minskning av förbrukningen av de industriella växthusgaserna (HCF, PFC och SF6) samt att arbeta internationellt för en minskning av användningen av dessa gaser.
- kommer att arbeta för att säkra en miljömässigt god uppföljning av Kyotoåtagandena när det gäller det gäller upptag av växthusgaser som ett medel för att reducera effekterna av utsläppen.
- kommer att påbörja en analys och en utvärdering av möjligheterna för ett större samarbete på klimatforskningsområdet mellan de nordiska länderna.
- önskar i det nordiska klimatsamarbetet att titta närmare på klimatförändringarnas konsekvenser i regionen, bl a mot bakgrund av Arctic Climate Impact Assessment-arbetet (ACIA). Mycket tyder på att flertalet klimateffekter först kommer att visa sig i Arktis och de ekologiska konsekvenserna kan bli speciellt stora där. Klimatförändringar i polarområden kan leda till förändringar i istäcket och havsströmmar som i sin tur kan påverka den globala klimatutvecklingen.
- kommer att iverksätta styrmedel och åtgärder som säkrar att länderna når utsläppsmålen specificerade i Göteborgsprotokollet och EU:s direktiv om nationella utsläppstak för vissa förorenande utsläpp till luft. Vid revision av avtalet kommer de nordiska länderna lägga vikt vid att det också efter 2010 kommer att finnas stora områden i Norden där gränsvärdena för försurning har överskridits, samt ny kunskap om hälsoeffekterna av marknära ozon. För att förstärka det gemensamma kunskapsunderlaget kommer de nordiska länderna att samarbeta om hälsoeffekter av partikelförorening på det nordiska planet och samarbeta om en gemensam nordisk instas i EU-arbetet på detta område.

5. Biologisk mångfald och genetiska resurser – natur och kulturmiljö

De nordiska länderna arbetar för att skydda och säkra en hållbar användning av den biologiska mångfalden, vårda naturtillgångar och värna om kulturmiljövärden som uppstått på grund av mänskliga aktiviteter.

De nordiska länderna skall även säkra hållbar användning av och tillgång till genresurserna, samt verka för en rättvis och jämnlik fördelning av den nytta som kommer av användningen av genetiska resurser och säkerställa att kulturmiljöns fortbestånd garanteras

Biologisk mångfald utgör själva grundvalen för mänskligt liv. Uttrycket används för mångfalden av arter, det genetiska spektret i och mellan individuella arter och mångfalden av deras livsmiljöer. Norden har stora värden inom biodiversitet, genetiska resurser och naturliga och kulturella miljöer. Den biologiska mångfalden är emellertid under stark press globalt och arter faller bort i allt högre tempo och ekosystemens förmåga att leverera varor och tjänster minskar. Klimatförändring skapad av människan kommer framöver utgöra en av de största riskerna mot jordens biologiska mångfald.

Försiktighetsprincipen bör vara utgångspunkten för allt arbete med att skydda den biologiska mångfalden. I de nordiska länderna innebär denna princip att om det föreligger risk för allvarliga eller oåterkalleliga skador, skall avsaknad av fullständiga vetenskapliga uppgifter inte senarelägga kostnadseffektiva initiativ. Förvaltning av naturtillgångarna måste bygga på försiktighets-

principen, och den ingår också redan i många internationella konventioner. Alla sektorer bär själva ansvaret för att biodiversiteten och naturmiljön och kulturmiljön beaktas.

De nordiska länderna har på många sätt varit föregångare i fråga om biodiversiteten, man har t.ex. i mer än tjugo år prioriterat de genetiska resurserna inom jord- och skogsbruket (Nordiska genbanken, NGB; Nordisk genbank husdyr, NGH; och Nordiska skogsbrukets frö- och plantråd, NSFP). Nordiska Genresursrådet har till uppgift att utgöra forum för strategiska diskussioner kring genetiska resurser.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- skall fortsätta att spela en pådrivande roll vid internationella processer och förhandlingar som gäller uppföljningen av FN:s biodiversitetskonvention.
- skall arbeta för att målet för WSSD-2010 skall nås och de europeiska åtagandena beträffande biodiversitet skall genomföras till fullo.
- skall till år 2005 lägga fram nationella strategier och handlingsplaner för skydd av biodiversiteten, de genetiska tillgångarna och hållbart nyttjande av naturtillgångarna samt för intensifierat utbyte av erfarenheterna, integration av miljöhänsyn i sektorpolitiken inom jordbruk, skogsbruk, fiskeri och trafik/transport.
- vill arbete för effektivt att genomföra Cartagenaprotokollet om gränsöverskridande användning av levande modifierade organismer, säkerställa att produkterna märks på ett tillfredsställande sätt, också internationellt, och att konsumenterna informeras om när genteknologi har använts i livsmedelstillverkningen.
- skall samarbeta i frågor kring främmande arter också inom Europa för att förbättra uppföljningen och bedöma riskerna innan främmande arter förs in, i linje med de nordiska rekommendationerna.
- kommer att fortsätta samarbetet för att ta fram metoder för och utbyta information om uppföljning av biodiversiteten i Norden.
- avser att fortsätta arbetet för att ta fram nya verktyg som gör det möjligt att bedöma verkningarna på biodiversiteten och kulturmiljön av förändrad områdesanvändning.
- skall inkludera landskapshänsyn i relevanta sektorplaner för alla berörda och identifiera under vilka förutsättningar sektorintegrering kan bidra till hänsyn för landskapen.
- skall fästa särskild vikt på den arktiska naturens och biodiversitetens mångfald och beakta Arktiska rådets bedömning av klimatverkningarna i området.
- skall vidareutveckla de nordiska handlingsplanerna om natur- och kulturmiljöskydd i det Arktiska området till en handlingsplan som också täcker den nordiska miljöinsatsen i Arktis speciellt när det gäller klimat, Persistent Organic Pollutants (POP:er) och kvicksilver.
- skall främja ett miljövänligt jord- och skogsbruk i Norden för att trygga och stärka biodiversiteten, och säkerställa att en representativ och tillräckligt stor del av nordiska art- och habitattyper bevaras.
- skall vidareutveckla samarbetet med nationella och nordiska program för bevarande och hållbar användning av genetiska resurser.
- skall arbeta för att genomförande av en ekosystemtillnärmning också ska utgöra ramarna för den nordiska havsmiljöförvaltningen, ökad kunskap både om den marina biodiversiteten, ekosystemens funktion och verkningar av olika ingrepp, var för sig och tillsammans. Marin kartläggning, forskning och övervakning är alltså viktiga.
- skall främja allemansrätten bland medborgarna och informera om dessa rättigheter.
- skall stärka samarbetet mellan natur- och kulturminnesförvaltning och se sambandet mellan dessa och som en resurs som ömsesidigt berikar varandra.

6. Havet

De nordiska marina ekosystemens biologiska mångfald, struktur, funktion och produktivitet skall bevaras och att säkra ett hållbart nyttjande av de marina resurserna. Föroreningen av oceanerna måste upphöra. Detta kräver att utsläpp av naturliga ämnen begränsas så att de inte rubbar havets kemiska och näringsmässiga jämvikt och att utsläpp av kemiskt stabila och farliga ämnen stoppas helt och hållet. För att uppnå detta måste utsläppen av näringsämnen till områden där dessa utsläpp kan förväntas orsaka eutrofiering minskas med 50 procent. Utsläpp av riskämnen bör minskas successivt i syfte att närma koncentrationerna av sådana ämnen i den marina miljön till bakgrundsvärdena för naturligt förekommande ämnen och nästan till noll för syntetiska ämnen från mänskliga verksamheter före år 2020.

De nordiska länderna är förenade med varandra via havet. Havet utgör levebröd för många kust- och ösamhällen och hav och stränder är viktiga rekreationsområden för de nordiska folken.

Förorening hotar den marina miljön och havets produktivitet. Flera av människans andra verksamheter skadar också marina biotoper och ekosystem. Havet utgör en livsviktig länk i det globala ekosystemet och klimatsystemet, och rubbningar av den marina miljön kan därför få långtgående konsekvenser. Vår förståelse för den marina miljön är på många sätt bristfällig och måste förbättras, så att vi blir mera medvetna om oceanernas betydelse för det globala ekosystemet, och så att vi kan agera för bevarande och hållbart nyttjande av havens rikedomar.

De senaste åren har många positiva steg tagits i kampen mot förorening av haven och andra hot mot de marina ekosystemen. Stockholmskonventionen om beständiga organiska föroreningar, det Globala handlingsprogrammet för skydd av den marina miljön mot landbaserade verksamheter, liksom många regionala initiativ är exempel på nya, förbättrade åtgärder för att minska hotet mot haven. Johannesburgplanen för genomförande drar upp ytterligare riktlinjer för kommande årtionde och de nordiska länderna måste ligga långt framme när det gäller att förverkliga dessa mål.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- skall hjälpa till med att förbättra informationen om den marina miljöns tillstånd på global nivå. De nordiska länderna kommer under perioden att stöda FN:s procedur för global rapportering och bedömning av den marina miljön. Idéer kommer att hämtas från de nordiska länderna till rapportering om tillståndet hos marina ekosystem inom deras områden, inklusive korallreven i kalla havsområden.
- kommer att utveckla sina nationella handlingsprogram för skydd av havsmiljön, eller motsvarande planer, senast 2005, om de inte redan gjort detta. Så långt som möjligt ska dessa baseras på en ekosystemanpassning till havsmiljöförvaltningen.
- kommer att ta ledningen internationellt, när det gäller att propagera för, och utveckla ett effektivt internationellt verktyg för att handskas med förorening av kvicksilver, och eftersträva en förstärkning av Stockholmskonventionen och andra styrmedel avseende förorening av tungmetaller och beständiga organiska föroreningar.
- betygar på nytt sina åtaganden för upprättande av ett nätverk av marina skyddsområden. De nordiska länderna kommer att undersöka den vetenskapliga grunden för upprättande av marina skyddsområden och dessas roll för bevarandet av världshavens biologiska mångfald och produktivitet och skall ha identifierat den första gruppen av sådana områden i perioden 2005–2008.
- vill utöka regionala satsningar för att skydda havsområden.
- kommer att stödja utvecklingen av den föreslagna Arktiska marina strategiska planen, och den pågående dialogen inom den Nordatlantiska konferensen och Nordsjökonferenserna. De nordiska länderna stöder utvecklingen av en gemensam europeisk marin strategi.

- kommer att arbeta aktivt för att främja verkställandet av IMO:s principbeslut från april 2004 om att definiera Östersjöområdet som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA), med undantag av ryska farvatten. De nordiska länderna kommer att aktivt stödja och på lämpligt sätt förklara Östersjön som ett kontrollområde enligt bilaga VI till MARPOL 73/78 inom IMO.

7. Kemikalier

De långsiktiga målen är att användningen av kemikalier inte får medföra risk för negativa effekter på hälsa och miljö, att utsläpp av kemikalier som utgör ett hot mot hälsa och miljö skall upphöra inom en generation, ett ökat producentansvar, samt tillämpningen av substitutions- och försiktighetsprincipen i kemikaliepolitiken. Därför skall varor som introduceras på marknaden om 10-15 år i huvudsak vara fria från av människan framställda organiska ämnen som är svårnedbrytbara och som anrikas i levande organismer. Varor skall också vara fria från av människan framställda ämnen som är cancerframkallande, påverkar arvsmassan och påverkar reproduktionen eller är hormonstörande, samt fria från tungmetaller som kadmium, kvicksilver och bly. Vidare skall krav ställas på kunskap och information om alla kemikalier som används i processer och produktion av varor.

Ökningen av både volymer och antal ämnen i kemikalieanvändningen är förknippat med hälso- och miljöproblem och är en av de största globala utmaningarna för en hållbar utveckling. Trenden är att utsläpp av kemiska föroreningar från punktkällor minskar, medan spridningen via produkter och diffusa källor ökar.

Av ca 50 000 kemiska ämnen på den europeiska marknaden är hälso- och miljöegenskaperna endast kända för en bråkdel. Krav på testning och godkännande finns idag för nya ämnen, men saknas för existerande. Kunskapsbristen om kemikalier i varor är också stor. För att kunna minska spridning och exponering av farliga ämnen via produkter krävs samlade internationella regelverk och bedömningskriterier grundade på försiktighetsprincipen. I de nordiska länderna samlas uppgifter om kemiska produkter i nationella produktregister som utgör en viktig grund för kemikaliearbetet.

De nordiska länderna har kommit relativt långt i kemikaliearbetet samt har höga och gemensamma ambitioner. Centrala målsättningar är att följa upp generationsmålen, att till 2020 skall inga produkter eller varor på marknaden innehålla kemikalier med särskilt problematiska hälso- eller miljöeffekter (begreppet generationsmålet härstammar från Nordsjökonferensen i Esbjerg 1995). För att komma vidare krävs ett aktivt och samordnat internationellt agerande. Agerandet för att stärka regelverket inom EU/EES-samarbetet är centralt och de skärpta kraven bör läggas på företagen. Möjligheterna till framgång här och i det internationella arbetet ökar genom nordiskt samarbete, vilket därför bör prioriteras.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- skall verka för att användningen av kvicksilver starkt reduceras både genom att vara pådrivande inom utvecklingen av EU:s regelverk på området och genom att gå före med nationella åtgärder och en arbetet för global UNEP-avtal för kvicksilver.
- skall verka för att miljö- och hälsoeffekterna av utsläpp av läkemedelsrester uppmärksammas och kartläggs ytterligare samt att regler utvecklas både nationellt, inom EU och internationellt.
- skall bidra till att det i EU:s nya lagstiftning för kemikalier (REACH) ställs krav på kunskap och information om alla kemikalier som används i processer och produktion av varor.
- avser att arbeta för att det i EU:s nya kemikalielagstiftning (REACH) tydliggörs att näringslivet/industrin får ansvaret för att undersöka och värdera kemikaliers farlighet samt för att säkerställa att de används utan fara för hälsa och miljö.

- avser att arbeta för att det ställs enhetliga krav på testning och värdering av farlighet hos kemikalier, oavsett om de betraktas som existerande eller nya ämnen och oavsett om de ingår i leksaker, kosmetika, bekämpningsmedel eller om de används som industrikemikalier.
- avser att arbeta för att utveckla arbetet med kemikaliefrågor inom det produktorienterade miljöarbetet genom att kemikaliefrågorna på ett konkret sätt integreras i produktion och konsumtion samt att livscykelperspektivet beaktas.
- kommer att fortsätta att minska användingen av bekämpningsmedel på offentliga områden och i privata trädgårdar.
- avser att medverka till att konkretisera generationsmålet i det internationella samarbetet inom OSPAR och HELCOM och fortsatt vara ledande i arbetet med att utforma kriterier för urvalet av kemikalier som skall prioriteras i OSPAR-arbetet.

8. Livsmedel – säkerhet och hälsa

Konsumenterna skall erbjudas säkra livsmedel, information och möjlighet att sammansätta en sund kost. Detta skall ske genom grundläggande kunskap och information, däribland en tillräcklig och lättförståelig märkning av livsmedlen.

Livsmedlens innehåll av miljöföroreningar och mikroorganismer skall först och främst minskas genom begränsning av föroreningen vid källan, dvs. antingen hos förorenaren eller i primärproduktionen och i förädlingsindustrin.

Producenter och importörer har ansvaret för att livsmedlen är i gott skick och icke utgör en hälsorisk vid riktig hantering. De offentliga myndigheterna utövar kontroll och säkrar öppenhet och genomsynlighet i samband med både riskhanteringen (fastställande av regler, och kontroll) och riskbedömningen.

I den nordiska länderna har man tagit politiska beslut om livsmedelssäkerhet och antagit en handlingsplan för att stärka konsumentinflytandet gällande livsmedel. Det står fast att de nordiska länderna önskar en högre skyddsnivå. Den nordiska politiken är att följa en princip om att det accepteras så lågt innehåll av kemiska ämnen och skadliga mikroorganismer i livsmedel som möjligt genom förebyggande insats. Kost och näring är centralt när det gäller konsumenternas hälsa tillsammans med information och kunskap.

Det sker löpande en utveckling gällande kunskapen om livsmedelssäkerhet. Ny och förbättrad livsmedelsteknologi samt nya framställningsprocesser kan lösa gamla problem, men de kan också ge upphov till nya.

Enkla och entydiga regler, som kan förstås av livsmedelsföretag, producenter, konsumenter och kontrollmyndigheter är viktigt för hög livsmedelssäkerhet, tillsammans med råd om kostens sammansättning och tillredning. Konsumenterna skall få säkra livsmedel, information och möjlighet att sätta samman en sund kost. För konsumenterna skall det säkras möjlighet till ett reellt och informativt val. Rollfördelningen i arbetet för en hög livsmedelssäkerhet är klar. Producenter och importörer har ansvaret för att livsmedlen är säkra när den erbjuds till konsumenten. I detta sammanhang är det viktigt att arbeta för att lantbruk och fiske inte påverkas negativt av externa faktorer, så som jord-, luft- och havsförorening, utan att föroreningen stoppas vid källan.

Bedömning av livsmedelssäkerhet baseras i stigande grad på riskbedömning i internationella fora, särskilt i EU:s och FAO/WHO:s expertkommittéer. Det är viktigt för den internationella handeln att samma standarder för livsmedelssäkerhet fastställs i hela världen.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- kommer att öka insatserna gällande husdjurens hälsa och välbefinnande. Genom en uppbyggnad av kunskap och övervakning av alla aktörer från jord/fjord till bord stärks den förebyggande insatsen i primärproduktionen mot sjukdomar, zoonoser eller andra förhållanden som kan utgöra ett problem för djurhälsa och livsmedelssäkerhet.
- kommer att förstärka säker livsmedelshantering och produktion hos företag och hos konsumenter.
- kommer att arbeta för kunskapsuppbyggnad bland personal, både i primärproduktionen, den industriella produktionen och i distributionsledet för att garantera kunskap om de risker som kan finnas. Konsumenterna skall få målinriktad information om säker hantering, lagring och beredning av livsmedel.
- vill arbeta för att kemiska ämnen i livsmedel i möjligaste mån skall begränsas. Användningen av tillsats- och aromämnen, produktionshjälpmedel som bekämpningsmedel, veterinära läkemedel samt rengörings- och desinfektionsmedel begränsas till det som är tekniskt nödvändigt. Riskbedömning av ämnen som används t.ex. i emballage eller som aromämne saknas i stor utsträckning, och prioriteras högt. Konsumenterna skall få råd och vägledning, som minimerar intaget av problematiska ämnen, t.ex. av dioxin och kvicksilver i fisk.
- vill öka kunskapen om toxiska beståndsdelar och begränsa risken för hälsomässiga skador.
- skall begränsa kostbaserade överkänslighetsreaktioner genom förebyggande, bl.a. via information till företag och konsumenter om problematiska livsmedelsingredienser. Dessutom skall detta ske genom tillräcklig märkning av livsmedel och genom företagens egenkontrollprogram.
- kommer att arbeta för att öka kunskapen om sammanhanget mellan kost, näring och hälsa. Invånarna skall motiveras till sunda mat- och motionsvanor genom ökad kunskap, häribland kunskap om vikten av att minska socker och fett, och öka intaget av frukt och grönt. Den grundläggande kunskapen skall ingå i skolundervisningen, och kompletteras med lätt tillgänglig information från myndigheter.
- vill arbeta för att det skall finnas ökad spårbarhet och information om potentiella risker. Antalet livsmedel, som inte överensstämmer med gällande regler, skall vara marginellt.
- skall arbeta för att stödja företagens egenkontroll, bl.a. genom att definiera vad en väl fungerande egenkontroll innebär, och genom att säkerställa att de analysmetoder som behövs finns tillgängliga.
- skall förstärka den forskningsbaserade kunskapen om livsmedelssäkerhet och utveckla bättre riskövervakningsmodeller, samordna nordisk forskning samt genomföra gemensamma nordiska riskvärderingar och härigenom påverka prioriteringer i internationella fora.
- skall stärka dialogen med konsumenterna och arbeta med att säkerställa en öppen riskkommunikation, och att bygga in korrekt information överallt, t.ex. i skolböcker, andra läroböcker, kokböcker och matlagningsprogram/-artiklar i medierna.
- vill förbättra kunskapsspridningen inom och mellan länderna om traditionell mat.

9. Energi

Det långsiktiga målet för det nordiska energisamarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och hållbar energiförsörjning. Energiresurserna bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn.

Energisystemet skall medverka till att utsläpp av växthusgaser i globala sammanhang och annan luftförorening reduceras, och att användningen av förnybar energi ökas.

Vidare arbete skall genomföras med en ökad integrering av energimarknaderna i de nordiska länderne inklusive närområdena och EU, med hållbar energiproduktion som en väsentlig konkurrensfaktor.

Alla de nordiska länderna har som mål att begränsa energisektorns bidrag till miljöproblemen och flera styrmedel tas i bruk för att nå detta mål, bland annat skatter, avgifter, direkta regleringar och stödåtgärder. De gränsöverskridande miljömässiga utmaningarna nödvändiggör ett samarbete mellan de nordiska länderna och utanför de nordiska länderna.

Under många år har det funnits ett välfungerande nordiskt myndighetssamarbete gällande energifrågor. Det nordiska elsamarbetet och den nordiska elhandeln är viktiga då sammanlänkningen av elsystemet ger möjligheter för att få bättre miljöresultat i Norden.

Internationella avtal och ökat samarbete med länder utanför Norden, speciellt inom EU och länder i Östersjöregionen, får ökat inflytande på utformningen av de nordiska ländernas energipolitik och energisystem.

Utvecklingen under 1990-talet i de nordiska länderna på energiområdet har varit positiv genom att energiförbrukningen har ökat väsentligt mindre än den ekonomiska tillväxten. Men det finns fortfarande stora utmaningar i att begränsa ökningen av utsläpp från energisektorn för att få en hållbar utveckling.

En väsentlig del av utsläppen av växthusgaser kommer från energisektorn och med hänsyn till minskningen av kuldioxid (CO_2) har de nordiska länderna inte visat någon generellt sett positiv bild. De nordiska länderna har satt in konkreta åtgärder, bland annat infört CO_2-avgifter som är bland de högsta i världen för att begränsa utsläppen och flexibla mekanismer.

Det har också satsats stora belopp på att främja nya, förnybara energiresurser.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- kommer att öka användningen av kostnadseffektiva styrmedel och harmonisera styrmedel för att vidareutveckla en hållbar energisektor och reducera miljöbelastningen vid energiförbrukning i Norden. Om de marknadmässiga ramarna är effektiva och miljömässigt försvarbara, kan implementeringen av en hållbar energisektor i stor utsträckning överlåtas till aktörerna på energimarknaden.
- skall samarbeta inom handel med energi, utbyggnad av infrastruktur och klarlägga behovet av åtgärder för att säkra den långsiktiga försörjningstryggheten i Norden.
- kommer att föra vidare det regionala samarbetet och en rationell, effektiv och miljöriktig utbyggnad av infrastrukturen i Norden och Östersjöregionen. Detta kräver regionalt samarbete dels mellan myndigheterna och dels mellan myndigheterna och energiproducenterna. De nordiska länderna stödjer denna utveckling inom ramen för BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation).
- skall reducera emissioner av växthusgaser väsentligt fram till 2020 med Östersjöregionen som föregångsregion. Detta samarbete är nu fastlagt genom ett gemensam ramavtal (Testing Ground Agreement inom ramen för Kyoto-mekanismen) och en Testing Ground Facility har etablerats som är en finansieringsordning för att främja gemensamma genomföringsprojekt i Östersjöregionen.
- skall samarbete kring utveckling av politik, styrmedel och teknologier för att uppnå en ökad energieffektivitet, utveckling av vätgas som energibärare och en ökad användning av förnybara energikällor i regionen.
- vill satsa på att etablera ramvillkor som gör det möjligt att etablera CO_2-hantering vid fossilbaserade kraftverk och andra stora punktutsläpp.
- kommer att föra vidare det nordiska forskningssamarbetet på energiområdet som tillvaratas av institutionen Nordisk Energiforskning. Nordisk Energiforskning har som mål att långsiktigt bidra till att uppfylla kunskapsbaserade förutsättningar för en kostnadseffektiv reduktion av energiförbrukningen och utvecklingen av nya förnybara energikällor och miljövänlig energiteknologi.
- skall utvidga samarbetet för att stärka den globala användningen av förnybara energikällor och energieffektivisering, stärka koalitionen av likasinnade länder som etablerades på Världstoppmötet i Johannesburg och följe upp på Bonn-konferansen.

10. Transporter

Det långsiktiga målet är att skapa ett hållbart transportsystem. Det är ett transportsystem som gör det möjligt att tillgodose enskilda människors, företags och samhällets grundläggande behov av kommunikation och utveckling på ett säkert och för människor och ekosystem sunt sätt och som främjar jämlikhet inom och mellan generationerna.

Vidare skall det vara prisvärt, fungera rättvist och effektivt, erbjuda olika typer av transportmöjligheter samt stödja en konkurrenskraftig ekonomi och balanserad regional utveckling.

Det skall också begränsa utsläpp och avfall till en mängd som Jorden kan absorbera, använda förnybara tillgångar till eller under den nivå där dessa kan förnya sig. Systemet skall använda icke-förnybara tillgångar i eller under den takt förnybara ersättningar kan utvecklas samt skall minimera konsekvenserna av markutnyttjande och buller.

Norden är till stora delar glest befolkat med långa avstånd till viktiga marknader. De nordiska länderna är därför starkt beroende av ett långsiktigt hållbart transportsystem. Den stora utmaningen för framtiden handlar om att åstadkomma en samverkan mellan de ekonomiska, sociala och miljömässiga krav som ställs på transportsystemet.

Praktiskt taget alla grupper i samhället har en viktig roll att spela i omställningen till ett långsiktigt hållbart transportsystem. Deras arbete måste understödjas av en konsekvent och långsiktig politik. Alla politiska beslut måste utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser i ett längre tidsperspektiv.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- skall arbeta för fortsatta insatser för att öka mobiliteten för människor utan bil, funktionshindrade och barn. Det är i detta sammanhang även viktigt att anlägga ett jämställdhetsperspektiv så att transportsystemet utformas så att det svarar mot både kvinnors och mäns transportbehov. Likaså för att barn ska ha möjlighet att röra sig säkert på egen hand i transportsystemet. Kvaliteten på kollektivtrafiken behöver förbättras och bli mer kundorienterad. Möjligheterna att förflytta sig till fots och med cykel behöver förbättras. Program för Mobility Management bör stödjas och utvecklas.
- erkänner att långsiktigt hållbara godstransporter förutsätter effektiviseringar inom trafikslagen och en bättre samverkan mellan olika trafikslag. Järnvägssystemet behöver vitaliseras och göras mer konkurrenskraftigt.
- anser att infrastrukturen måste anpassas för att möta behoven från ett långsiktigt hållbart transportsystem. Investeringar i ny infrastruktur bör alltid prövas mot olika alternativa åtgärder.
- anser att det är nödvändigt att utvecklingen mot säkrare, mer miljöanpassade och energieffektiva transportmedel fortsätter. De nordiska länderna bör fortsätta att vara aktiva och drivande i internationella organ, framförallt inom EU, för att skärpa tekniska krav och standarder. Därutöver kan de nordiska länderna driva på utvecklingen genom att skapa en marknad för nya tekniska lösningar t.ex. genom ekonomiska incitament, offentlig upphandling och informationsinsatser.
- vill fortsätta sina ansträngningar så att globala överenskommelser uppnås om skärpta säkerhets- och miljökrav inom sjöfarten. I avsaknad av globala överenskommelser bör de nordiska länderna driva på utvecklingen i regionala forum. Konceptet Östersjöns motorvägar bör utvecklas.
- anser att ett hållbart transportsystem förutsätter en rättvis och effektiv prissättning som internaliserar de externa kostnader trafiken ger upphov till. Det långsiktiga målet är att de transportpolitiskt motiverade skatterna och avgifterna skall motsvara de samhällsekonomiska marginalkostnaderna. På kort sikt kan en differentiering av befintliga skatter och avgifter vara ett verksamt medel för att på ett kostnadseffektivt sätt åstadkomma ett mer hållbart transportsystem.

- bör studera förutsättningar och konsekvenser av att inkludera transportsektorn (samtliga transportslag) i de internationella handelssystemen för CO_2 från och med 2008.
- bör utveckla samarbetet i internationella organ (speciellt EU, ECMT, OECD, ECE/WHO, IMO, ICAO) för att främja nordiska intressen i arbetet med ett hållbart transportsystem och integration av miljö- och hälsoaspekter i transportpolitiken.
- bör främja forskning och utveckling för ett långsiktigt hållbart transportsystem. Där så är lämpligt bör forskningsinsatserna koordineras med EU:s ramprogram för forskning.

11. Lantbruk

Målet är ett hållbart lantbruk som också på längre sikt kan producera både hälsosamma och säkra livsmedel och andra produkter av hög kvalitet utan att förringa resursunderlaget eller påverka naturens ekosystem negativt.

Lantbruket skall bidra till att skapa och bevara välutvecklade och livsdugliga landsortssamhällen, också under speciella förhållanden.

Lantbruket skall utgöra en ram för rekreation och bevara och värna om biologisk mångfald, landskapet och kulturminnen. De nordiska länderna önskar inneha en ledande roll i lantbruksproduktionen där vikt läggs vid hälsosamma och säkra livsmedel, välfärd för djuren och skydd för miljö och natur.

Lantbruket har både positiva och negativa effekter på miljön. Det formar och upprätthåller kulturlandskap, som är en värdefull del av natur- och kulturarvet. Lantbrukets ekosystem är viktiga levnadsplatser för många djur- och växtarter.

En av de största utmaningarna för att nå målsättningen om ett hållbart lantbruk, är att utveckla driftsformer i lantbruket som är mer miljövänliga, effektiva och som samtidigt kan säkra social och ekonomisk hållbarhet under de olika natur- och klimatförhållanden som råder i Norden.

I de sydliga delarna av Norden är betingelserna för att bedriva lantbruk bland de bästa i Europa. Här är lantbruksproduktionen intensiv och lantbruket använder bland annat näringsämnen och bekämpningsmedel som kan föras vidare till yt- och grundvattnet, och som transporteras vidare till vattendrag, sjöar och havet. Också den biologiska mångfalden kan bli påverkad. I Nordens nordligaste områden är det svårt att få en lönsam lantbruksproduktion. De nordiska länderna kommer att arbeta för att lantbruket kan bevaras i dessa områden.

För att bemöta denna utveckling kommer det att bli viktigt att anpassa en aktiv integrerad landsbygdspolitik i distrikten parallellt med strukturförändringar i lantbruket och en marknadsbaserad varu- och tjänsteproduktion som utnyttjar det totala resursunderlaget i distrikten. Det är viktigt att upprätthålla ett decentraliserat lantbruk i Norden med varierad bruksstruktur.

Regler och villkor för Nordens lantbruksproduktion beslutas i allt högre grad genom internationella förhandlingar och avtal – både inom EU och på globalt plan, t.ex. WTO. De nordiska länderna kommer därför att påverka internationella förhandlingar, regler och avtal.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- kommer att stärka insatsen i de internationella förhandlingarna och för regler och avtal, så att den gemensamma nordiska synen på en hållbar lantbruksproduktion får genomslagskraft i internationella avtal och regler.
- kommer att stärka samarbetet gällande forskning och utveckling i hållbara produktionssystem inom lantbruket. Samarbetet gällande forskning och högre utbildning inom lantbruket och gällande miljö skall utvecklas, så att synergieffekter uppnås och för större effekt och medverka till konkreta förbättringar för miljövänlig värdeökning inom lantbruket.
- kommer att arbeta vidare med att vidareutveckla hållbara produktionssystem inom lantbruket. Detta kommer att omfatta reducerade miljö- och hälsorisker i användningen av pesticider, reduktionsmål från Nordsjödeklarationen, HELCOM, OSPAR, EU:s ramdirektiv för vatten och arbete för säkert nyttjande av organiskt avfall på lantbruksarealer.

- skall lägga större vikt på innovation med sikte på att stärka värdeökningen. Förändringar på marknaden, kunskap, teknologi och lantbrukspolitik gör det nödvändigt med kontinuerliga omställningar också i lantbruksnäringen. De största utmaningarna finns i Nordens nordliga områden med speciella klimatförhållanden och därmed vanskliga villkor för livsmedelsproduktion.
- vill gemensamt främja ett ekologiskt lantbruk och föra vidare den nordiska insatsen för ökat ekologiskt lantbruk genom att arbeta målinriktat mot alla led i värdekedjan från primärproduktion via förädling till konsumtion.
- kommer att underlätta för att variationsrikedomen i lantbrukslandskapen i de nordiska länderna med natur- och kulturhistoriska värden tas tillvara och upprätthålls i ett långsiktigt perspektiv som en resurs för samhället. Arbetet med kulturlandskap i de nordiska länderna skall knytas närmare till implementeringen av Den europeiska landskapskonventionen.
- kommer att rikta ökad uppmärksamhet och anslutning till lantbrukets multifunktionella roll, inklusive produktion av kollektiva värden.
- kommer att säkra god djurhälsa, -välbefinnande och etik, så att De nordiska länderna fortsättningsvis kan ligga långt framme internationellt sett på detta område.
- kommer att spela en framträdande roll i den internationella utvecklingen av metoder för den hälso- och miljömässiga riskvärderingen för genmodifierade organismer baserad på försiktighetprincipen.
- kommer att utveckla det fackmässiga underlaget för ett nordiskt samarbete gällande renskötselpolitiken och konkreta åtgärder som kan göra näringen mer hållbar. Det är viktigt att bygga vidare på det samarbete som samerna i Norden har utvecklat.

12. Skogsförvaltning

Målet är ett hållbart skogsbruk, där skog och skogsarealer brukas och förvaltas så att skogen, både nu och i framtiden, kan uppfylla ekologiska, ekonomiska och samhällsmässiga funktioner. Skogsbruket skall vara ett konkurrenskraftigt företag som säkrar intäkter och arbetsplatser och kan leverera skogsprodukter av hög kvalitet.

Skogsbruket skall samtidigt säkra och bevara hälsosamma och livsdugliga skogsresurser samt säkra och bevara den biologiska mångfalden och andra miljövärden. Skogen skall också användas till rekreation och friluftsliv.

De nordiska länderna har mycket stora skogsområden och skogsbruket har stor näringslivsmässig betydelse i Norden, men det finns stora skillnader mellan de enskilda nordiska länderna. Skogen har stor betydelse för rekreation och friluftsliv och för folks välfärd. Skogsbruket tar också tillvara miljömässiga hänsyn. Skogsbruket lägger fokus på den biologiska mångfalden, medverkar till att skydda grundvattnet, förhindra erosion och att binda CO_2. Miljöhänsyn får en allt större betydelse som konkurrensparameter inom skogsbruket. Utmaningen innebär att utveckla miljö- och naturvänliga driftsformer, som samtidigt är effektiva, ekonomiska och socialt hållbara.

Under de senaste åren har rambetingelserna för det nordiska skogsbruket i ökande omfattning avgjorts genom internationella förhandlingar och processer. Inom FN finns det nu ett permanent skogsforum på en hög politisk nivå, vars framtid avgörs under 2005 som uppföljning av Riokonferensen och skogsärenden behandlas också under konventionen om biologiska mångfald. För att realisera internationella beslut om hållbar utveckling inom skogbruket i Europa har man etablerat en pan-europeisk skogpolitisk process kallad "Ministerkonferenserna för skydd av Europas skogar". Inom EU har det utarbetats en gemensam skogsbruksstrategi.

De nordiska länderna driver en aktiv skogspolitik. Skogspolitiken och regelverken har förnyats under de senaste åren. Fokus ligger på ett hållbart nyttjande och på skogens många funktioner i samhället. De nordiska länderna lägger vikt vid att ta med offentligheten vid besluten. På stora delar av den nordiska skogsarealen bedrivs miljöcertifierat skogsbruk och efterfrågan på miljömärkta träprodukter ökar.

Mål och insatser 2005–2008

De nordiska länderna

- kommer att stärka sin insats i det europeiska och internationella samarbetet om skog, så att den nordiska synen på hållbar skogsdrift kommer att ingå i internationella överenskommelser.
- anser att ett organiserat nordiskt samarbete skall bygga på en gemensam nordisk strategi med grund i nationella och internationella mål och riktlinjer för ett hållbart skogsbruk.
- anser att den nordiska skogsforskningen skall fortsätta, målinriktas och koordineras. De nordiska länderna kommer forsättningsvis sätta fokus på ett hållbart skogsbruk.
- kommer att vidareutveckla natur- och miljövänliga driftsformer inom skogsbruket. Insatsen kommer att koordineras mellan de nordiska länderna. Målen skall ligga i överensstämmelse med målen i den paneuropeiska skogssamarbetet.
- kommer att bidra till att bevara en representativ och fackmässigt sätt tillräcklig andel av de olika nordiska skogstyperna. Det är viktigt att främja miljövänliga produkter från skogsbruket bl a genom krav på dokumentation av träleveransernas lagliga och hållbar ursprung. Träprodukter kan ersätta andra material och nya träprodukter kan utvecklas. Träförädlingen skall också vidareutvecklas. Medlen är forskning och informationssystem.
- kommer att stärka skogens sociala funktioner i samhället. Ökad tillgång till skogen är viktig för ett aktivt friluftsliv. Samtidigt skall hänsyn tas till kulturhistorien och till skogen som levnadsplats för växter och djur. Detta skall ske i samarbete med friluftsorganisationer, skogsägarorganisationer och miljöskyddsorganisationer. Initiativ kan vara kurser, undervisning, pilotprojekt och ökad forskning.
- kommer att fortsätta med en samordnad nordisk insats, med huvudvikt på att sammanställa befintlig kunskap, att skapa ny kunskap genom forskning och utveckling, samt att stimulera till produktutveckling genom att bygga vidare på redan etablerat samarbete om bioenergi.

13. Fiske, fångst och akvakultur

Det överordnade målet inom de närmaste 20 åren är att den nordiska fiskepolitiken utvecklas enligt principen: Havets levande resurser nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt inom en ekosystemsförvaltning som bygger på principerna i Biodiversitetskonventionen om bevarande av biologisk mångfald och hållbar användning av dess delar.

Havets levande resurser är en rikedom, och ett stort gemensamt ansvarsområde för de nordiska länderna. Fiske och fångst har medverkat till att skapa en grund till kustsamhällen i hela Norden – från Nordatlanten i väster och de arktiska delarna i norr, samt Östersjön i öster. För flera nationer och lokalsamhällen i Norden utgör havets levande resurser grunden till själva livsgrundlaget.

Nyttjandet av havets levande resurser, oavsett om det gäller fiske, fångst av marina däggdjur och sjöfågel eller akvakultur skall grundas på en helhetssyn, som bygger på kunskap och forskning, försiktighetsprincipen och hänsyn till marina ekosystem, häribland de sociala och ekonomiska betingelserna för näringen.

Mål och insatser 2005–2008.

De nordiska länderna

- bör vara ledande, inte minst i förhållande till EU och på andra internationella fora, för att genomföra och påvisa de positiva konsekvenserna av att anpassa kapaciteten till resursunderlaget. I detta sammanhang finns behov av att regionalt förstärka samarbetet i linje med målsättningen från Johannesburg, och säkra en bättre samordning i framtiden med tanke på att genomföra en integrerad, ekosystembaserad förvaltning av havets resurser. Detta kräver inte minst att länderna förstärker samordningen på nationell nivå.

- har till målsättning inom utbildning och forskning att säkra ett maximalt nyttjande av alla resurser som fångas, häribland också bifångst, spill från rensning och annat som idag kastas i havet.Utveckling av (bi)produkter genom nyttjande av restfraktioner, icke-kommersiella målarter och nya möjligheter att öka värdet av produkter.
- anser att ökad utbildning och forskning om ekonomiska och sociala faktorer och sambandet mellan förvaltningssystem och hållbarheten i nyttjandet av havets levande resurser.
- stöder forskning som skapar ett underlag för en vetenskaplig och balanserad kostrådgivning till konsumenten – både innehåll av ämnen som gagnar konsumentens hälsa, och de miljögifter, som genom näringskedjan ackumuleras i mat från havet, och som kan vara hälsofarliga.
- anser att det finns ett omfattande behov för att sektorns aktörer att samverka med undervisnings- och forskningssektorn, med målsättningen att samordna ett nordiskt utbildningsutbud avseende alla kvalifikationsnivåer, relevanta för sektorns framtida hållbara utveckling och konkurrensförmåga.
- anser att dialog och aktivt samarbete mellan förvaltningsmyndigheter och näringslivet är nödvändig för att man skall kunna vidta effektiva åtgärder som kan gynna en hållbar utveckling, baserad på havets levande resurser. Detta samarbete skall förstärkas och förbättras.
- uppmanar nordiska organisationer inom fiskesektorn att engagera sig i utformningen av strategier och prioriteringar i samarbete med offentliga myndigheter och forskningsmiljön.
- vill i nära samarbete med näringslivet, kartlägga och minska fiskeflottornas energiförbrukning och hantering av avfall.
- stöder fortsatt utveckling av fångstteknik, som bidrar till att minska de negativa verkningarna på natur och miljö, häribland begränsning av skrapande redskaps påverkan på havsbottnen och dess biodiversitet. Härtill kommer inriktning på yrkesfiskarnas arbetsmiljö.
- kommer att arbeta för ett brett internationellt accepterande av en hållbar förvaltning av marina däggdjur. Det är nödvändigt att åter få den internationella valfångstkommissionen (IWC) att fungera som institution för bevarande, forskning och förvaltning.
- kommer att stimulera forskning inom teknologi som ökar värdeskapandet och som minskar miljöbelastningen men samtidigt garanterar att akvakulturen blir konkurrensmässigt kompetent, samt att anställda har en sund arbetsmiljö.
- stöder kompetenshöjande hos alla berörda inom akvakultur i fråga om betydelse för trivsel och hälsa för fiskar och djur inom akvakulturen häribland inte minst samspelet med miljön samt åtgärder mot fiskutsläpp.

14. Samarbete i närområdena

Det övergripande målet för de nordiska ländernas insatser i närområdet är att bidra till en långsiktig ekonomisk utveckling, som bygger på hänsyn till naturen och miljökraven samt traditionell ekologisk kunskap. Härtill vill de medverka till att minska de sociala och hälsomässiga skillnaderna, samt stödja integrationen av hållbar utveckling inom alla sektorer.

De nordiska länderna kommer att bidra till att bevara och beskydda den biologiska mångfalden, att återupprätta miljökvaliteten, minska föroreningen och säkra ett hållbart nyttjande av resurserna. De nordiska länderna kommer att stödja öppenhet, demokrati, offentlighetens deltagande och bidra till att skapa likartad lagstiftning samt en effektiv lokal förvaltning.

De nordiska länderna kommer att bidra till utbildning för hållbar utveckling, stödja utveckling av miljövänlig teknologi och ekoeffektivitet samt förbättra fackkunskaperna inom miljöteknologin.

De nordiska länderna vill främja en hållbar utveckling i de arktiska samarbetet samt minska föroreningen av isar, hav, vatten och luft i närområdet samt reducera de långväga luftföroreningarna till Arktis och tar initiativ till en strategi för hållbar havsmiljö och ett försvarbart utnyttjande av havets resurser i det nordatlantidska havet.

De nordiska länderna kommer att följa och minska effekterna av klimat- och ozonlagersförändringar i norr och arbeta för att öka den nukleära säkerheten och öka säkerheten i samband med hantering av nukleärt avfall.

Nordiska ministerrådet kommer forsätta att utveckla samarbetet med framför allt de baltiska länderna, nordvästra Ryssland, och Arktis. Samarbetet kommer att anpassas till de regionala särdragen och de i varje tid rådande politiska prioriteringarna. I ljuset av EU:s utvidgning kommer det skiljas på samarbetet med de nya EU-medlemmarna och samarbetet med nordvästra Ryssland.

Samarbetet med de baltiska länderna kommer att ske som parter på en likvärdig nivå. Etablerade goda relationer mellan de nordiska och de baltiska länderna skall bevaras och vidareutvecklas. Målsättningen med samarbetet med Estland, Lettland och Litauen är ett ökat nordisk-baltiskt samarbete, både politisk på regeringsplan (NB8) och med hänsyn till gemensamma projekt och nätverk.

Det fortsatta samarbetet med nordvästra Ryssland skall medverka till att utveckla och stimulera hållbar utveckling i förhållande till de ekonomiska, miljömässiga och sociala förhållandena i regionen.

Det nordiska miljösamarbetet prioriterar stöd till lösningar av miljöproblem i närområdet och Arktis högt.

Finansieringsinstitutioner har bildats, som Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO speciellt för att stödja miljöprojekt. Även Nordiska investeringsbanken NIB har numera inriktat delar av sina aktiviteter i närområdena på miljöfrågor i form av miljölåneverksamhet.

Samarbete i form av partnerskap tar form. Nordiska ministerrådet deltar i EU:s "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being" för folkhälsa och socialt välbefinnande och har dessutom framhållit värdet av ett jämställdhets- och barnperspektiv. Hållbarhetsperspektivet har fått en viktig plats i det vidare arbetet med verkställandet av partnerskapsprogrammet.

Utveckling av hållbar produktion och konsumtion i närområdet är ett viktigt satsningsområde för de nordiske länderna. Det nordiska samarbetet kommer att uppnå detta genom politisk dialog och genom att involvera närområdena i konkreta program och projekt, där detta är ändamålsenligt.

Det finns en stor ekonomisk tillväxtpotential i närområdena och barriärer för handel och investeringar skall avvecklas. En nordisk insats skall vara målinriktad och kan komplettera det övriga regionala samarbetet bland annat Arktiska Rådet, Östersjörådet, Barentsrådet, EU:s Nordliga Dimension, HELCOM och Baltic 21, där de nordiska länderna är medlemmar.

Nordens nordatlantiska närområden är på flera områden relevanta i förhållande till de nordiska målsättningarna för hållbar utveckling – särskilt i förhållande till havsmiljön och havets resurser.

Mål och insatser 2005–2008

- I Arktis kommer de nordiska länderna utveckla samarbetet och arbetsdelningen mellan regionala processer och institutioner. De nordiska länderna kommer att stödja insatser som rör ursprungsbefolkningar, välfärdsarbete som inkluderar jämställdhetsfrågor och hållbar användning av naturresurser samt utveckling av utbildnings- och forskningssamarbetet cirkumpolärt. De nordiske länderna kommer att bidra till arbetet genom att identifiera indikatorer och rapporter för hållbar utveckling samt stödja arbetet i Arktiska rådets arbetsgrupp för hållbar utveckling.
- I Barentsregionen kommer de nordiska länderna stödja nätverk för lokal Agenda 21 och för ursprungbefolkningen och aktivt medverka i arbetsgruppen för hälso- och sociala frågor. Norden kommer att stödja implementering av de åtgärder som rekommenderas i "NEFCO/AMAP Hot Spot List" och i handlingsplanen för "Barents Region Cleaner Production Strategy" samt kommer att verka för att konkreta åtgärder genomförs för att öka kärnsäkerheten.
- I nordvästra Ryssland kommer de nordiska länderna stödja implementering av EU:s handlingsplaner för den Nordliga Dimensionen, utveckling av finansieringsinstrument för små och medelstora projekt, samt stärka utveckling och uppbyggnad av effektiva förvaltningar och myndighetssamarbete samt utarbeta ett samarbetsprogram.

- I Östersjöregionen kommer de nordiska länderna stödja verkställandet av IMO:s principbeslut att klassificera Östersjön som ett särskilt känsligt område, verka för en bättre vattenkvalitet i området samt identifiera och finna lösningsmodeller för administrativa, tekniska och andra hinder för ett effektivare gränsöverskridande samarbete. De nordiska länderna kommer att stödja utveckling av effektiva lokala, regionala och nationella förvaltningar för hållbar utveckling. De nordiska länderna kommer att stödja överföring dels av teknik och kunnande, dels av nordiska erfarenheter med implementering av EU-lagstiftning och av de baltiska ländernas erfarenheter, till Ryssland.
- De nordiska länderna kommer att stödja genomförande av program och rekommendationer i Östersjöområdet inom de organisationer, som aktivt deltar i arbetet för hållbar utveckling, t.ex. HELCOM.

15. Allmänhetens deltagande och lokala Agenda 21

De nordiska länderna skall uppmuntra allmänhetens medverkan i samhället genom att säkerställa informationens tillgänglighet och främja medborgarnas deltagande i utformningen och genomförandet av en policy för hållbar utveckling. För att integrera hållbar utveckling i de lokala planeringsprocesserna är det fortfarande viktigt att stödet för en lokal Agenda 21 verksamhet i kommuner förstärks och inriktas från agendaformulering till konkret handling.

För att säkerställa en miljömedveten allmän opinion och för att upprätthålla förtroendet för det politiska systemet och förvaltningen är det viktigt att man kan säkra tillgången till information om miljöfrågor, allmänhetens deltagande i beredningen av beslut som gäller miljön samt rätten att överklaga myndigheternas beslut. De här principerna främjades i den fjärde paneuropeiska miljöministerkonferensen i Århus 1998.

I de nordiska länderna är lokalförvaltningen både politiskt och ekonomiskt ytterst framträdande. Subsidiaritet präglar traditionellt beslutsprocessen, förvaltningen är öppen, och allmänheten engageras i planering och i större lokala initiativ.

Arbetet med lokala Agenda 21 är mycket brett upplagt i Norden, och verksamheten har fått starkt stöd bland medborgarna. Lokala Agenda 21 processer har varit viktiga verktyg för att samla politiker, lokalmyndigheter, näringsliv, medborgarorganisationer och invånare kring hållbar utveckling. Det övergripande arbetet på Agenda 21 har skapat förutsättningar för konkreta åtgärder genom att generera behövliga kunskaper och färdigheter samt partnerskap mellan olika aktörer kring hållbar utveckling.

Utvecklingen av den lokala Agenda 21 i allt fler kommuner kräver att det inrättas regionala nätverk för utbyte av erfarenheter och information i och mellan de nordiska länderna samt deras närområden.

Toppmötet kring hållbar utveckling i Johannesburg befäste regeringarnas engagemang i en hållbar utveckling och det effektiva genomförandet av Agenda 21. Vid toppmötet lanserade kommunerna begreppet Local Action 21 som nästa steg av Lokal Agenda 21.

Local Action 21 förutsätter att man

- går från agenda till handling genom att ta upp särskilda faktorer som förhindrar en hållbar utveckling, såsom fattigdom, orättvisa, konflikter, ohälsosamma miljöer och osäkerhet
- motarbetar den världsomspännande minskningen av naturtillgångar och miljöföroreningen och
- inför och befäster verktyg som i lokalförvaltningen säkrar snabbt genomförande, effektiv övervakning och kontinuerlig förbättring.

Mål och åtgärder 2005–2008

De nordiska länderna

- förväntar att ha avslutat arbete med genomförandet av Århuskonventionen till år 2005. De nordiska länderna avser också att stödja ett snabbt genomförande i närområdena. Som en fortsättning kommer de nordiska länderna att gå in för att Århuskonventionens principer tillämpas inom andra områden som har betydelse med tanke på en hållbar utveckling.
- uppmanar kommunerna att utveckla nätverk och sprida erfarenhet och goda exempel kring hållbar utveckling.
- skall främja fortsatt utvecklingen av Agenda 21-verksamheten till alla kommuner och säkerställa övergången till konkreta handlingar för att främja en hållbar utveckling.
- skall bidra till ett förbättrat samarbete mellan företag och offentliga myndigheter.
- skall förstärka partnerskap mellan myndigheter och medborgarsamhället.
- skall fortsätta sitt arbete för att stärka och bredda lokala Agenda 21 i närområdena och därvid betona social utveckling och en stärkning av medborgarsamhället.
- skall möjliggöra nyttjandet, tillämpningen och utvecklingen av indikatorer på lokal hållbar utveckling som underlättar för de lokala myndigheterna att jämföra sitt arbete, informera allmänheten om trender och väcka debatt kring hållbar utveckling. skall arbeta för att kulturmiljöer, som utgör en källa till kunskap om föregående generationers levnadssätt och resursanvändning, vårdas på hållbart sätt.
- och Nordiska ministerrådet arbetar på att öka allmänhetens engagemang i sin verksamhet i enlighet med Århuskonventionens bestämmelser om tillgång till samt insamling och spridning av miljöinformation, och om allmänhetens deltagande i planer, program och policy som gäller miljön.

16. Genomförande och uppföljning

Den nordiska strategin för hållbar utveckling sätter långsiktiga mål för hur Norden skall utvecklas fram till år 2020 och beskriver, vilka mål och insatser Norden kommer att arbeta för under perioden 2005–2008. En hållbar princip är integration av miljöhänsyn och hållbar utveckling inom sektorpolitiken och övriga politiska områden. Det kräver en betydlig omställning i de nordiska länderna och i det nordiska samarbetet. Det förutsätter politiskt ledarskap och en löpande dialog mellan myndigheterna. Det förutsätter vidare deltagande från andra aktörer i linje med Århuskonventionens principer.

De nordiska länderna har huvudansvaret för att genomföra strategin. Genomförandet av strategin finansieras primärt genom att de enskilda landets regeringar har det nationella ansvaret för att följa upp strategin. Nordiska ministerrådet har ansvaret för att finansiera genomförandet av strategin på de områden, som inte omfattas av ländernas ansvar för uppföljning av strategin. Nordiska ministerrådet har vidare ansvar för information, rapportering, värdering och revision om/av strategin.

Strategin kommer att genomföras och följas upp inom ramarna för Nordiska ministerrådet av statsministrarna, samarbetsministrarna och fackområdesministrarna. Samarbetsministrarna har det överordnade ansvaret för att Nordiska ministerrådet genomför strategin.

Fackministerråden har det primära ansvaret för att genomföra och följa upp innehållet i strategin inom sina arbetsområde genom att sektorerna integrerar arbetet med hållbar utveckling i deras ordinära arbetsområden. De olika sektorerna under Nordiska ministerrådet anpassar sina sektorstrategier och handlingsprogram tidsmässigt till strategin för hållbar utveckling.

Strategin skall revideras under 2008 och föreläggas statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena, samt samarbetsministrarna. Innan strategin revideras, skall resultat och erfarenheter från genomförandet av strategins andra period värderas.

Ett utkast till strategin ha sänts för yttrande till nordiska icke statliga organisationer (NGO:er). Det kommer att innebära en utmaning i arbetet med genomförandet, uppföljningen

och revideringen av strategin, att i hög grad ta fasta på de synpunkter som flera NGO:er har påpekat som väsentliga för en hållbar utveckling.

Som led i strategin har de nordiska länderna utarbetat indikatorer, som kan belysa hur strategins mål och initiativ skall genomföras, och hur utvecklingen kan beskrivas utifrån centrala parametrar i en hållbar utveckling. Indikatorerna kommer löpande att utvecklas så att de motsvarar uppställda mål och insatser.

Både länderna och Nordiska Ministerrådet skall aktivt få information om strategin synliggjort nationellt och internationellt. Det är viktigt, att de relevanta aktörerna informeras om strategins mål och insatser och de åtgärder som sätts i verket i förbindelse härmed. Ministerrådets hemsida www.norden.org skall löpande uppdateras med information om strategin.

Strategin omfattar de nordiska länderna och de nordiska ländernas relation till närområden om hållbar utveckling. De nordiska länderna kommer arbeta för att genomföra relevanta delar av strategin inom ramarna för regionalt och internationellt samarbete.

Strategin gäller från den 1 januari 2005.

Ministerrådsförslag

integrering av jämställdhet i det nordiska samarbetet

(Rapport, se s. 1313, bilaga, se s. 1318)

1. Nordiskt jämställdhetssamarbete

Med hänvisning till:

- att de nordiska länderna har genom sin anslutning till slutdokumentet från Världskvinnokonferensen i Beijing 1995 förpliktat sig att integrera ett könsperspektiv i alla större politiska beslut (eng. Gender Mainstreaming)
- att inom ramen av det nordiska jämställdhetssamarbetet har de nordiska länderna och Nordiska ministerrådet inlett en process för att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv (gender mainstreaming) i all verksamhet. Detta ersätter inte s.k. traditionellt jämställdhetsarbete, för även om jämställdhetsfrågorna nu integreras i varje politiskt område kommer det fortfarande att vara nödvändigt att motverka könsdiskriminering och att bedriva ett aktivt utvecklingsarbete. Utan integrering erhålls dock inte den dialog som är nödvändig mellan sakkunniga på jämställdhetsområdet och de som ansvarar för de olika politiska områdena. Utan särskilda insatser på jämställdhetsområdet utvecklas och förbättras inte insikten och kunskapen om kön och jämställdhet. Samarbetet skall leda till fortsatt utveckling av en gemensam nordisk hållning och plattform i ett bredare europeiskt och internationellt samarbete. Samarbetet skall bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna
- att Nordiska ministerrådet (NMR) startade arbetet med att integrera ett kvinno- och könsperspektiv i sin verksamhet genom att MR-SAM 9 december 1997 godkände en handlingsplan för integrering av jämställdhet i NMR:s verksamhet. Målsättningen är att förbättra genomförandet av NMR:s målsättning om jämställdhet mellan könen. Målsättningar och prioriteringarna för att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i sektorernas verksamhet skall säkra att det inom det nordiska samarbetet utarbetas rutiner, som garanterar att jämställdhetsaspekten beaktas i all verksamhet, såväl i det faktiska samarbetet som i analyser, utredningar och projekt, samt i organiseringen och uppbyggandet av det nordiska samarbetet. Eftersom det existerar stora skillnader i kvinnors och mäns deltagande och engagemang i de olika sektorernas aktiviteter, är det relevant och viktigt att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all verksamhet
- Samarbeidsministrene har vedtatt at budsjettet for 2003 skal inneholde et kjønn- og likestillingsperspektiv. Dette skjer etter mange år med aktivt likestillingsarbeid i ministerrådets virskomhet Dette bygger på den integreringsstrategi som tidligere er fastsatt for NMR:s virksomhet
- Nordiska rådet uttalade 1991 i en rekommendation sitt stöd för en jämnare könsfördelning (minst 40 %) i nordiska kommittéer, styrelser, utskott mm och önskade samtidigt att få en redovisning om könsfördelningen i kommittéer, styrelser och utskott under Nordiska minis-

terrådet. På sitt möte i juli 1997 beslöt MR-SAM bekräfta målsättningen att man i det nordiska samarbetet strävar efter en jämn representation av kvinnor och män. Målsättningen är att inget av könen får vara representerat med mindre än 40 % av platserna i kommittéer, styrelser, rådgivande organ etc.

- MR-SAM godkände i juli 1998 riktlinjer rörande könsfördelningen i ämbetsmannakommittéer, styrelser i samnordiska institutioner samt utskott, kommittéer och arbetsgrupper:

  "Jævn kønsfordeling (40/60) skal tilstræbes ved udpegning af medlemslandenes repræsentanter (ordinære og suppleanter) i styrelsen.

  Ved tilsætning af styrelser skal medlemslandene foreslå både en mand og en kvinde. Hvis der skal stilles forslag om flere repræsentanter, skal medlemslandene foreslå lige mange mænd og kvinder og i tilfælde af ulige antal én mere af det ene køn end af det andet.

  Hvis et medlemsland indstiller repræsentanter, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal sekretariatet forespørge landet om mulighederne for at inddrage kandidater af det underrepræsenterede køn. Indstiller medlemslandet stadigvæk personer, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal dette forhold begrundes.

  Derefter sammensættes styrelsen af ministerrådet under hensyntagen til en jævn kønsfordeling.

  Ansvaret for at sikre, at disse generelle retningslinier følges, påhviler GS.

- att rekommendationen blev avskriven år 2002. Nordiska Rådet konstaterade att det inte varit möjligt att uppnå en jämn könsfördelning med de regler som idag gäller inom Nordiska ministerrådet. Jämställdhetssektorn har sedan år 1995 sammanställt rapporten Män och kvinnor i nordiskt samarbete; Mäns och kvinnors representation i nordiska samarbetsorgan. Vid genomgång av statistiken från 1995 framåt kan det konstateras att en positiv utveckling kan ses, trots att den skett långsamt

- Nordiska ministerrådet godkände år 2002 Jämställdhetsplan för Nordiska ministerrådets sekretariat 2002–2004. Under hösten 2004 utarbetar en arbetsgrupp en ny jämställdhetsplan

2. Motivering och målsättning med ministerrådsförslaget

Samarbetsministrarna, MR-SAM har sedan 1997 tagit beslut om hur jämställdhetsperspektivet skall integreras i Nordiska ministerrådets all verksamhet inklusive sekretariatets egen verksamhet i enlighet med slutdokumentet från Världskvinnokonferensen i Beijing 1995.

Jämställdhetsministrarna, MR-JÄM, önskar att med en rapportering om det nordiska jämställdhetssamarbetet synliggöra det arbete som genomförs inom ramen av det nordiska samarbetet, även inom Nordiska ministerrådets egen verksamhet.

Målsättningen med rapporteringen är att de verktyg som utvecklas för att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all verksamhet, och de erfarenheter som erhålls via detta nordiska samarbete kan utnyttjas av de nordiska länderna och andra internationella, nordiska och nationella organisationer.

Reykjavik, 23 september 2004

Árni Magnússon
Socialminister

Per Unckel
Generalsekreterare

Integrering av jämställdhet i det nordiska samarbetet

De nordiska länderna har genom sin anslutning till slutdokumentet från Världskvinnokonferensen i Beijing 1995 förpliktat sig att integrera ett könsperspektiv i alla större politiska beslut.

Jämställdhet i nordiskt samarbete

De nordiska länderna och Nordiska ministerrådet har inlett en process för att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all verksamhet. Detta ersätter inte s.k. traditionellt jämställdhetsarbete, för även om jämställdhetsfrågorna nu integreras i varje politiskt område kommer det fortfarande att vara nödvändigt att motverka könsdiskriminering och att bedriva ett aktivt utvecklingsarbete. Utan integrering erhålls dock inte den dialog som är nödvändig mellan sakkunniga på jämställdhetsområdet och de som ansvarar för de olika politiska områdena. Utan särskilda insatser på jämställdhetsområdet utvecklas och förbättras inte insikten och kunskapen om kön och jämställdhet.

- Samarbetet skall leda till fortsatt utveckling av en gemensam nordisk hållning och plattform i ett bredare europeiskt och internationellt samarbete
- Samarbetet skall bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna

En väl utvecklad jämställdhetspolitik gagnar inte bara individen. När både kvinnors och mäns kompetens, kunskaper, erfarenheter och värderingar tas till vara och får påverka och berika utvecklingen inom alla samhällsområden utvecklas också samhället i mer demokratisk riktning. För att jämställdhetspolitiken skall få ordentligt genomslag i vardagen – både på arbetsplatsen, i hemmet och i andra sammanhang – måste både kvinnor och män hysa intresse för och vilja ta på sig nya uppgifter och utmaningar. Männens aktiva medverkan är viktig om jämställdhetsmålet skall nås.

Integrering av ett jämställdhetsperspektiv innebär att alla förslag och beslut inom en verksamhet analyseras ur ett köns- och jämställdhetsperspektiv för att se hur olika förslag påverkar kvinnor respektive män. Med denna kunskap kan man därefter göra sina val och prioriteringar. Principen omfattar också analyser av politik och åtgärders effekt på minoriteter som till exempel invandrarkvinnor, flyktingkvinnor och kvinnor med funktionshinder. En väl genomförd jämställdhetsanalys kan komma att visa att det behövs olika åtgärder gentemot kvinnor respektive män eller för olika grupper av kvinnor, för att nå ett gemensamt mål om jämställdhet. Åtgärder för att främja kvinnors ställning är särskilt viktiga.

- *Integrering av ett könsperspektiv i nordiska statsbudgetar* är ett samarbetsprojekt med det nordiska *finanssamarbetsområdet*. I det nordiska projektet ingår nationella delprojekt och en gemensam utvecklingsdel. Alla nordiska länder har initierat egna nationella projekt och det nordiska projektets målsättning är att bidrar till att finansieringen av statsbudgeten och användandet av medel blir mer effektivt i ett jämställdhetsperspektiv, och detta är en förutsättning för att de grundläggande värdena i en statsförvaltning kan uppfyllas: demokrati, rättsäkerhet och effektivitet. Projektet koordineras av en nordisk projektledare.
- Handlingsplanen för det nordiska arbetet med *män och jämställdhet* 2004–2005 godkändes på MR-JÄM mötet år 2003. Handlingsplanen fokuserar på fyra teman: könssocialisation, män och våld, den könssegregerade arbetsmarknaden och män mellan arbetslivet och familjen. Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK, har fått i uppdrag att skapa en gemensam nordisk forskningsplattform runt män och jämställdhet.
- I samarbete med *arbetsmarknadsområdet* genomförs ett nordiskt projekt På sporet av *likalønn – et nordisk kunnskapsprosjekt*. Projektet innehåller tre delar: Statistikk, indikatorer og kunnskapsanalyser. Projektet leds från Island.

- Inom ramen av *Pornoficering av det offentliga rummet* har ett nordiskt projekt startat som skall undersöka hur pornografins utbredning påverkar flickors och pojkars uppfattning om kön. Projektet finansieras av de deltagande länderna och NMR och genomförs av Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning, NIKK.
- Könsperspektiv på integrationspolitik diskuterades under konferensen "Integration och jämställdhet i Norden" år 2003. Det nordiska projektet *Samarbeta jämt* initierades under konferensen, och har som målsättning att öka kontakterna och förståelsen för kvinnor från olika länder och kulturer. För att den gemensamma kunskapsbasen skall kunna fungera som ett virtuellt nordiskt nätverk arrangeras datautbildningar för invandrarkvinnors organisationer i de nordiska länderna.

Finlands ordförandeskap 2001

Under det finska ordförandeskapet startades samarbetet med arbetsmarknadsområdet för att utarbeta ett förslag till ett nordiskt projekt om likalön. Det samarbetet mellan justitie och jämställdhetsområden och mellan närområdet och Norden initierades för att förebygga kvinnohandel. Frågeställningar kring kvinnors villkor och jämställdhet var temat för den arktiska konferensen *Taking Wing*, som arrangerades i Saariselkä år 2002.

Norges ordförandeskap 2002

Under det norska ordförandeskapet genomfördes den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor. Kampanjen var ett samarbete mellan de nordiska och baltiska jämställdhets- och justitieministrarna. Norge initierade arbetet med att formulera ett nordiskt projekt kring temat män och jämställdhet, som ledde till utarbetandet av "Handlingsplanen för män och jämställdhet 2004–2005," som även inkluderar skapandet av en nordiska forskningsplattform kring män och jämställdhet. Ett seminarium om Invandrarkvinnors villkor i Norden arrangerades i samband med MR-JÄM mötet i Oslo.

Sveriges ordförandeskap 2003

Under det svenska ordförandeskapet arrangerades den nordiska konferensen "Integration och jämställdhet i Norden." Konferensen målsättning var att sätta fokus på invandrarkvinnornas situation. Tanken var att föra fram kvinnors synpunkter och se på integrationspolitiken ur ett könsperspektiv med mål att skapa samarbete mellan invandrarkvinnors nätverk och organisationer i de nordiska länderna.

Islands ordförandeskap 2004

Under det isländska ordförandeskapet diskuteras det västnordiska samarbetet ur ett könsperspektiv på ett nordiskt seminarium med temat "Gender, Environment and Societal Development in the West Nordic countries and other Arctic areas." Ett jubileumsseminarium för att uppmärksamma 30 år av nordiskt jämställdhetssamarbete arrangeras i Reykjavik. En paneldiskussion skall diskutera framtida utmaningar för det nordiska jämställdhetssamarbetet.

Det internationella samarbetet

Europeiska

Det finns ett stort internationellt intresse för nordisk jämställdhetspolitik. Insikten om värdet av jämställdhet i familjeliv, arbetsliv och samhällsliv växer internationellt.

De områden i det nordiska jämställdhetssamarbetet som är särskilt viktiga i ett europeiskt sammanhang är kvinnors medverkan i beslutsprocesserna, vilket innefattar bl. a aktiva insatser för att säkerställa inflytande för det kön som är underrepresenterat. De nordiska länderna deltar i flera EU program och projekt som genomförs inom ramen för EU:s V jämställdhetsprogram.

Den nordliga regionen

Målet för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen är att stödja integrering av jämställdhetsfrågor i de politiska beslutsprocesserna på lokal, regional och nationell nivå, och att utbyta erfarenheter (best practises). Lagstiftning, arbetsliv, utbildning och ekonomi är områden som belyses och diskuteras från ett köns- och jämställdhetsperspektiv. Samtidigt kommer det fortfarande att vara viktigt att stödja kvinnornas aktiva medverkan, makt och inflytande i de demokratiska institutionerna.

Samarbetet bygger på en dialog mellan länderna i den nordliga regionen. De nordiska ävensom de baltiska länderna och nordvästra Ryssland har delvis valt olika vägar i arbetet för jämställdhet mellan könen och det är viktigt att få fram olika strategier och handlingssätt som bygger på respektive lands säregna historia och situation. Samtidigt skall samarbetet utnyttja baltisk, rysk och nordisk expertis på jämställdhetsproblematik och utarbeta strategier för genomförandet av program med gemensamma mål.

Ett nordisktbaltiskt samarbete på jämställdhetsområdet har pågått sedan 1997 då det första samarbetsprogrammet godkändes. Ett nytt samarbetsprogram för åren 2004–2006 har godkänts och det skall utgöra basen för samarbetet med Estland, Lettland och Litauen. I år inbjöd Island under sitt ordförandeskap jämställdhetsministrarna från Estland, Lettland och Litauen att tillsammans med sina nordiska ministerkolleger diskutera ett samarbete för åren 2004–2006. Ett nordisk-baltiskt seminarium, som riktar sig till tjänstemän i de nordiska och baltiska länderna, som tar upp frågeställningar kring könsintegrering i olika politikerområden skall arrangeras. Nordisktbaltiskt samarbete mellan forskare, kvinnoorganisationer och andra NGO miljöer fortsätter under året.

En insats mot handel med kvinnor i Barentsregionen genomförs i ett projekt, som leds av Sverige och som startade år 2003. I projektet deltar även Norge och Finland och Murmansk Oblast. Insatsen har som mål att finna alternativa lösningar baserat på hållbar utveckling för de kvinnor och unga flickor som har utsatts eller riskerar att utsättas för handel med kvinnor från Murmansk Oblast till de norra delarna av Norge, Sverige och Finland. Insatsen har också som mål att utarbeta och genomföra åtgärder för att motverka efterfrågan på kvinnor och barn för prostitutionsändamål i de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland. Insatsen förväntas dessutom att bidra till ökad kompetens, gemensamt förhållningssätt och samarbete mellan myndigheter, frivilligorganisationer och andra nyckelfunktioner i arbetet mot kvinnohandel i Barentsregionen. Projektet finansieras via NMR:s närområdesbudget. Insatsen är en vidareutveckling av den nordisk-baltiska kampanjen mot handel med kvinnor som genomfördes år 2002. Under år 2003 har i Estland, Lettland och Litauen genomförts aktiviteter som i första hand har riktat sig till ungdomar. Under år 2004 genomförs projektet "Drugs, prostitution and trafficking – from a gender perspective" i samarbete med narkotika sektorn.

Under året har arrangerats 10th Anniversary Seminar of the Nordic Forum den 12.–13.8.2004 i Åbo, Finland. Det är 10 år sedan Nordiskt Forum arrangerades i Åbo och länderna kring Östersjön hade inbjudits att deltaga. I konferensen deltog politiker, beslutsfattare, forskare och NGO:s.

Den nordliga dimensionen är ett program inom EU som fokuserar på frågeställningar inom den nordliga regionen i EU. Inom NMR fortsätter arbetet för att fastställa en strategi för NMR i relation till den Nordliga dimensionen inom EU. Jämställdhetsområdet tillsammans med social- och hälso- och narkotikaområden koordinerar Nordiska ministerrådets aktiviteter inom "Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being." Partnerskapet godkändes på ministermötet i Oslo den 27.10.2003. Partnerskapets överordnade målsättning är att stödja en hållbar utveckling genom att förbättra människors hälsa och sociala välmående inom området där programmet för den nordliga dimension verkar. All verksamhet inom partnerskapet skall ha ett integrerat köns och barnperspektiv. "Action plan on Social Well-being" presenterades på ett seminarium i S:t Petersburg i september 2004.

Integrering av ett könsperspektiv i NMRS verksamhet

Nordiska ministerrådet (NMR) startade arbetet med att integrera ett kvinno- och könsperspektiv i sin verksamhet genom att MR-SAM 9 december 1997 godkände en handlingsplan för integrering av jämställdhet i NMR:s verksamhet. Målsättningen är att förbättra genomförandet av NMRs målsättning om jämställdhet mellan könen. Målsättningar och prioriteringarna för att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i alla nordiska samarbetsområden skall säkra att det inom det nordiska samarbetet utarbetas rutiner, som garanterar att jämställdhetsaspekten beaktas i all verksamhet, såväl i det faktiska samarbetet som i analyser, utredningar och projekt, samt i organiseringen och uppbyggandet av det nordiska samarbetet. Eftersom det existerar stora skillnader i kvinnors och mäns deltagande och engagemang i de olika områdens aktiviteter, är det relevant och viktigt att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i all nordisk verksamhet.

Nordiska samarbetsområdens jämställdhetsmålsättningar och ansvar

De nordiska samarbetsministrarnas beslöt i juni 2000 att ministerråden skall ha det övergripande ansvaret för att främja jämställdheten inom det egna samarbetsområdet och institutionerna. Alla fackområden har formulerat sina jämställdhetspolitiska målsättningar. Jämställdhetsintegrering innebär förändrade och förbättrade villkor för att förverkliga jämställdhet i det nordiska samarbetet. Jämställdhetssektorn bistår övriga samarbetsområden med att formulera sina jämställdhetspolitiska mål inom ramen för befintliga resurser.

"Ligestilling indebærer en jævn fordeling af magt og indflydelse, at kvinder og mænd skal have samme rettigheder, pligter og muligheder inden for alle områder i livet samt et samfund frit for kønsrelateret vold. For at opnå et ligeligt og retfærdigt samfund kræves en overordnet ligestillingspolitik som omfatter både kvinder og mænd. Ligestilling handler om grundlæggende værdier som respekt, ligeværd, forståelse, livskvalitet og identitet."

Rapporteringarna år 2001 visar att de enskilda samarbetsområden har kommit igång med arbetet och att de nordiska samarbetsområden har valt att ställa sina jämställdhetspolitiska målsättningar på olika sätt och att arbetet fortsätter genom att utforma analysmetoder och arbetsformer i enlighet och metoder som finns i rapporten Integrering av Køns- og likestillingsaspektet i Nordisk Ministerråds virksomhed (DIVS 2000:813).

De nordiska samarbetsområdens arbete med att formulera sina jämställdhetspolitiska målsättningar har hunnit olika långt. Nordiska ämbetsmannakommittéen för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) beslutade år 2000 att starta arbetet med att vidareutveckla sektorns första jämställdhetsplan. År 2002 fastställdes jord- och skogsbruksområdet jämställdhetsplan vid Nordiska ministerrådet (fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelsministrarna) möte. År 2004 presenteras en uppföljning av handlingsplanen för jämställdhetsintegreing i det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet.

Budgetprocessen i NMR

Samarbeidsministrene har vedtatt at budsjettet for 2003 skal inneholde et kjønn- og likestillingsperspektiv. Dette skjer etter mange år med aktivt likestillingsarbeid i ministerrådets virksomhet Dette bygger på den integreringsstrategi som tidligere er fastsatt for NMRs virksomhet:

Et kjønnsperspektiv er i denne sammenhengen å belyse kvinner og mens forhold innenfor saksområdet. Likestillingsperspektivet omfatter den formelle likestilling dvs. like formelle rettigheter, muligheter og vilkår for kvinner og menn, mens den faktiske likestilling er den formelle likestilling omsatt til lik innflytelse og vilkår for kvinner og menn. Representasjon og fordelingen av ressurser (økonomiske) er kvantitative kriterier for graden av likestilling. Rettigheter, plikter og ansvar omhandler den formelle likestillingen av juridisk karakter. Normer og verdier er et annet aspekt som berører kvalitative aspekter vedrørende likestilling dvs. at kvinner og menn er bærere av kjønnsroller og lever forskjellige liv.

Formålet er ikke utforme et separat budsjett for kvinner, men å analysere fordelingen av midler ut i fra et kjønn- og likestilling perspektiv. Dette betyr å vurdere implikasjoner og konsekvenser for kvinner/jenter sammenlignet med menn/gutter. Nøkkelspørsmålet skal være hvilken innflytelse har en bestemt budsjettmessig økonomisk allokering på likestilling mellom kjønnene - Reduseres kjønnmessige ulikheter, øker de eller blir de uforandret?

Det betyr med utgangspunkt i kjønnsfordelt statistikk å analysere hvilket kjønn som er mottaker av de ytelser og tjenester som budsjettmidlene finansierer, og eventuelt initiere omfordelinger hvis den nåværende fordelingen ikke innebærer likestilling. En slik tilnærming vil i første rekke være anvendelig i ministerrådets budsjett for støtteordninger/prosjektmidler som har personlige mottakere eller organisasjoner med personlige medlemskap.

Ministerrådets prosjektmidler fordeles først og fremst til prosjekter som berører problemstillinger fra fagområdens samarbeidsprogram og handlingsplaner. Utarbeidelsen av disse inngår ikke som en integrert del i budsjettet. I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at nasjonal kunnskap om kjønnsmessige ulikheter i første rekke vil påvirke valg av tema og prioriteringsdiskusjoner ved utarbeidelsen av samarbeidsprogrammer og handlingsplaner. Offentlig statistikk som er kjønnsfordelt er i ulik grad tilgjengelig i de nordiske land.

Kvinnor och män i nordiskt samarbete

Nordiska rådet uttalade 1991 i en rekommendation (12/1991) sitt stöd för en jämnare könsfördelning (minst 40 %) i nordiska kommittéer, styrelser, utskott m.m. och önskade samtidigt att få en redovisning om könsfördelningen i kommittéer, styrelser och utskott under Nordiska ministerrådet. På sitt möte i juli 1997 beslöt MR-SAM bekräfta målsättningen att man i det nordiska samarbetet strävar efter en jämn representation av kvinnor och män. Målsättningen är att inget av könen får vara representerat med mindre än 40 % av platserna i kommittéer, styrelser, rådgivande organ etc.

MR-SAM godkände i juli 1998 riktlinjer rörande könsfördelningen i ämbetsmannakommittéer, styrelser i samnordiska institutioner samt utskott, kommittéer och arbetsgrupper:

"Jævn kønsfordeling (40/60) skal tilstræbes ved udpegning af medlemslandenes repræsentanter (ordinære og suppleanter) i styrelsen.

1. Ved tilsætning af styrelser skal medlemslandene foreslå både en mand og en kvinde. Hvis der skal stilles forslag om flere repræsentanter, skal medlemslandene foreslå lige mange mænd og kvinder og i tilfælde af ulige antal én mere af det ene køn end af det andet.
2. Hvis et medlemsland indstiller repræsentanter, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal sekretariatet forespørge landet om mulighederne for at inddrage kandidater af det underrepræsenterede køn. Indstiller medlemslandet stadigvæk personer, således at ujævn kønsfordeling opstår, skal dette forhold begrundes.
3. Derefter sammensættes styrelsen af ministerrådet under hensyntagen til en jævn kønsfordeling.
4. Ansvaret for at sikre, at disse generelle retningslinier følges, påhviler GS.

Rekommendationen blev avskriven år 2002. Nordiska Rådet konstaterade att det inta varit möjligt att uppnå en jämn könsfördelning med de regler som idag gäller inom Nordiska ministerrådet. Sedan år 1995 har rapporten Män och kvinnor i nordiskt samarbete; Mäns och kvinnors representation i nordiska samarbetsorgan sammanställts inom ramen av jämställdhetssamarbetet. Vid genomgång av statistiken från 1995 framåt kan det konstateras att en positiv utvecklingen kan ses, trots att den skett långsamt. En sammanställning av statistik för åren 2001–2003 (bilaga).

Jämställdhetsplan för Nordiska ministerrådets sekretariat

Nordiska ministerrådet godkände år 2002 "Jämställdhetsplan för Nordiska ministerrådets sekretariat 2002–2004" (bilaga). Under hösten 2004 utarbetar en arbetsgrupp en ny jämställdhetsplan.

Bilaga

Mænd og kvinders repræsentation i nordiske samarbejdsorganer 2001-2003

Embedsmandskomitéer

2001					
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Danmark	44	11	33	25%	75%
Finland	47	15	32	32%	68%
Island	31	11	20	35%	65%
Norge	48	15	33	31%	69%
Sverige	48	20	28	42%	58%
Total	218	72	146	33%	67%
Færøerne	17	3	14	18%	82%
Grønland	20	8	12	40%	60%
Åland	16	7	9	44%	56%
Total	53	18	35	34%	66%

2002					
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Danmark	51	20	31	39%	61%
Finland	49	16	33	33%	67%
Island	33	9	24	27%	73%
Norge	48	17	31	35%	65%
Sverige	51	26	25	51%	49%
Total	232	88	144	38%	62%
Færøerne	18	5	13	28%	72%
Grønland	21	9	12	43%	57%
Åland	18	8	10	44%	56%
Total	57	22	35	39%	61%

2003					
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Danmark	39	15	24	38%	62%
Finland	50	18	32	36%	64%
Island	27	8	19	30%	70%
Norge	40	14	26	35%	65%
Sverige	41	22	19	54%	46%
Total	197	77	120	39%	61%
Færøerne	21	6	15	29%	71%
Grønland	19	7	12	37%	63%
Åland	18	6	12	33%	67%
Total	58	19	39	33%	67%

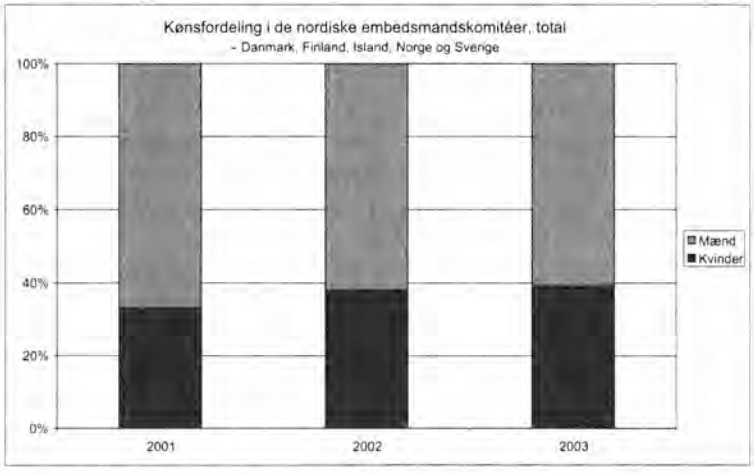

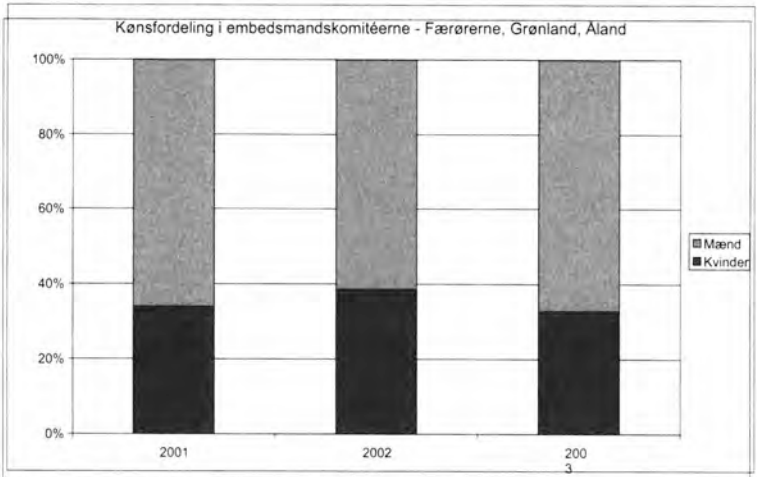
Kønsfordeling i embedsmandskomitéerne - Færøerne, Grønland, Åland
100%
80%
60%
40%
20%
0%
2001
2002
200
3
Mænd
Kvinder

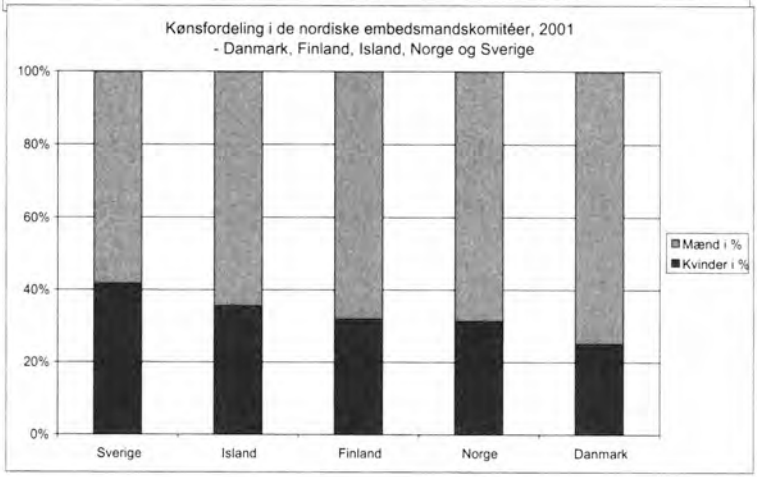
Kønsfordeling i de nordiske embedsmandskomitéer, 2001
- Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige
100%
80%
60%
40%
20%
0%
Sverige
Island
Finland
Norge
Danmark
Mænd i %
Kvinder i %

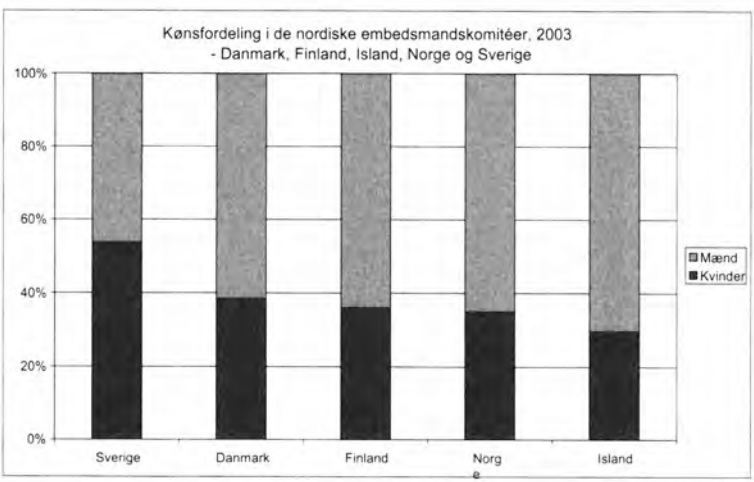
Kønsfordeling i de nordiske embedsmandskomitéer, 2003
- Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige
100%
80%
60%
40%
20%
0%
Sverige
Danmark
Finland
Norg
e
Island
Mænd
Kvinder

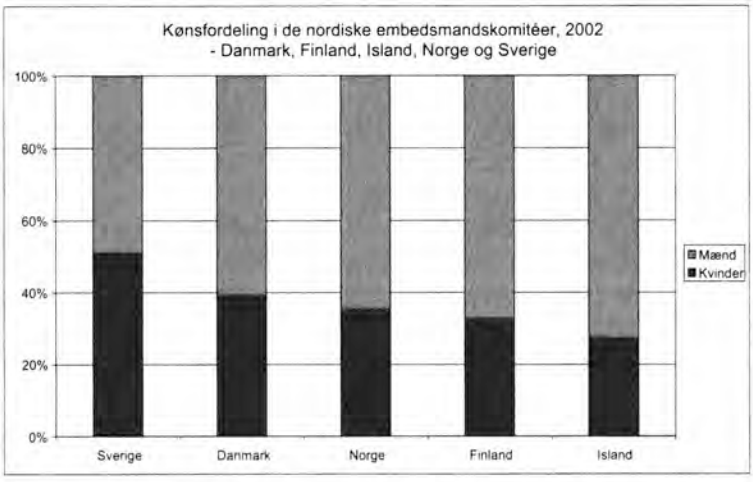

Rådgivende komitéer og udvalg

	2001				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	29	12	17	41%	59%

	2002				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	29	12	17	41%	59%

	2003				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	32	14	17	44%	56%

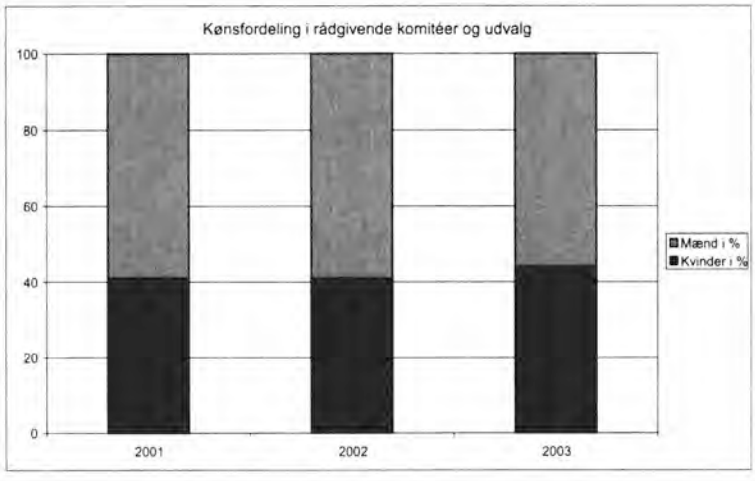

Samnordiske institutioner

	2001				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	180	65	115	36%	64%

	2002				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	193	73	120	38%	62%

	2003				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	201	75	126	37%	63%

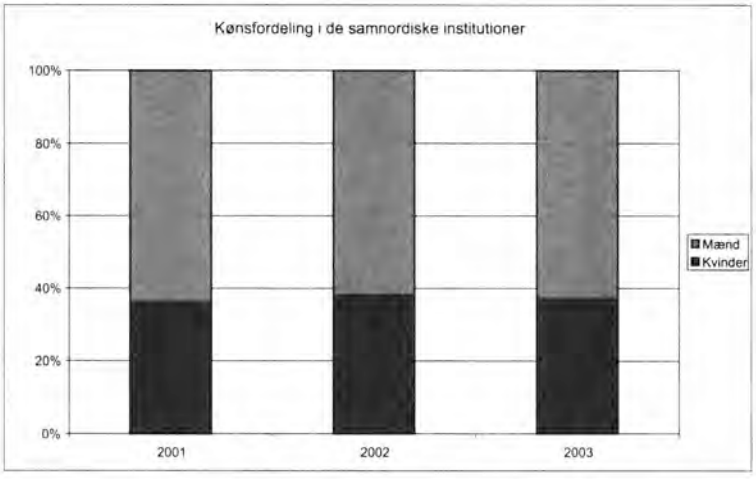

Øvrige permanente institutioner, kommitéer og andre samarbejdsorganer

	2001				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	233	97	136	42%	58%

	2002				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	230	89	141	39%	61%

	2003				
	Total	Kvinder	Mænd	Kvinder i %	Mænd i %
Total	296	127	169	43%	57%

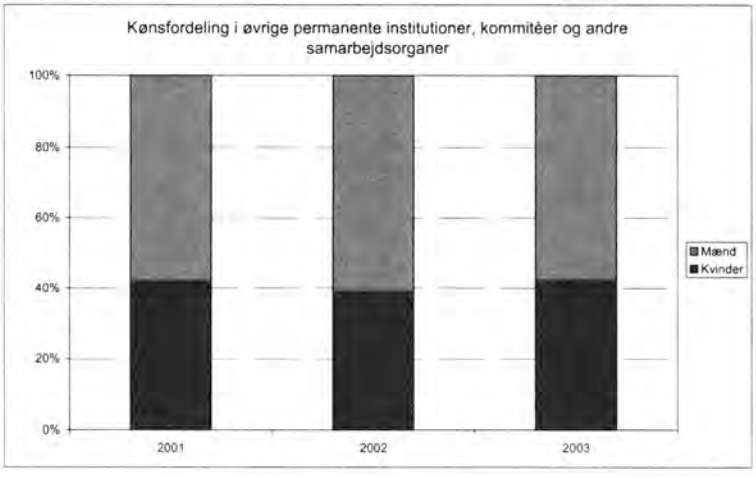

Nordisk Ministerråds sekretariat																
	2001					2002					2003					
	K	M	Total	K i %	M i %	K	M	Total	K i %	M i %	K	M	Total	K i %	M i %	
Chefer	5	7	12	42%	58%	5	7	12	42%	58%	6	4	10	60%	40%	
Rådgivere	25	27	52	48%	52%	27	25	52	52%	48%	27	26	53	51%	49%	
Administrative arbejdere	9	4	13	69%	31%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sekretær	23	0	23	100%	0%	32	4	36	89%	11%	31	5	36	86%	14%	
Servicemedarbejder	2	2	4	50%	50%	2	3	5	40%	60%	2	3	5	40%	60%	
Total	65	40	105	62%	38%	66	39	105	63%	37%	66	38	104	63%	37%	

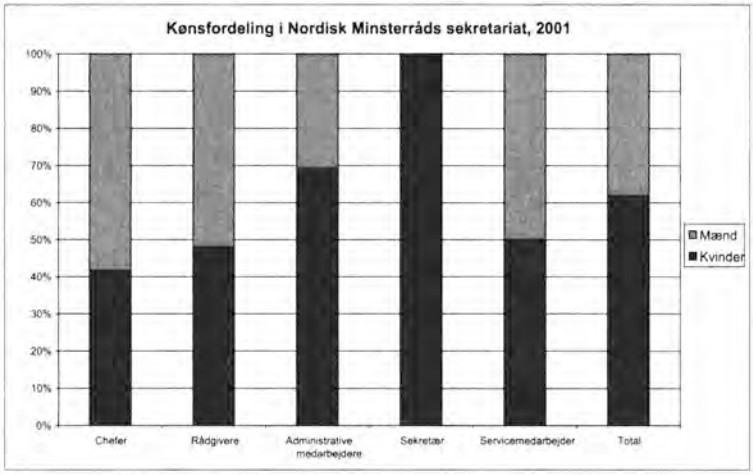

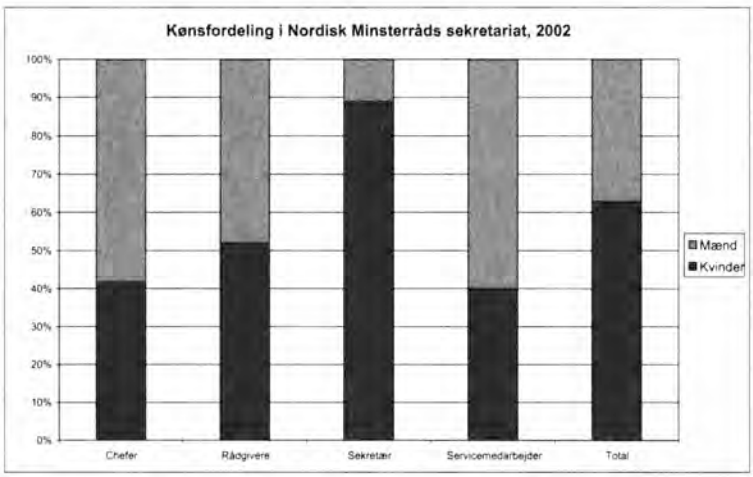

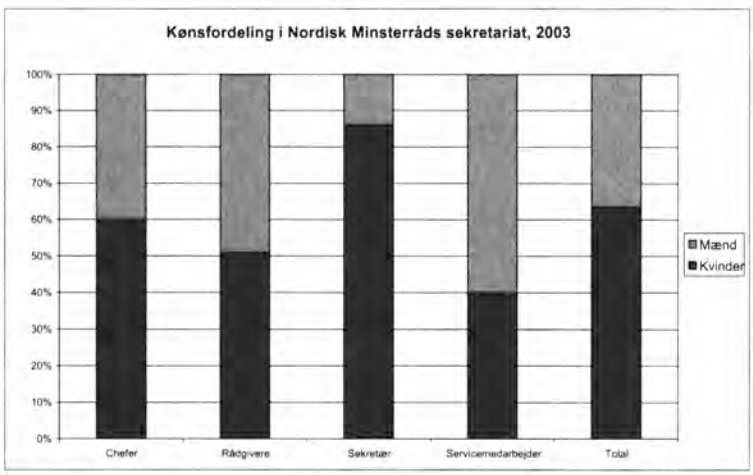

Nordisk Ministerråds sekretariat															
	2001					2002					2003				
	K	M	Total	K i %	M i %	K	M	Total	K i %	M i %	K	M	Total	K i %	M i %
Danmark															
Chefer		3	3	0%	100%	0	2	2	0%	100%	0	1	1	0%	100%
Rådgivere	5	10	15	33%	67%	7	10	17	41%	59%	9	11	20	45%	55%
Administrative arbejdere	5	4	9	56%	44%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekretær	8	0	8	100%	0%	14	3	17	82%	18%	16	3	19	84%	16%
Servicemedarbejder	1	2	3	33%	67%	1	3	4	25%	75%	1	3	4	25%	75%
Total	**19**	**19**	**38**	**50%**	**50%**	**22**	**18**	**40**	**55%**	**45%**	**26**	**18**	**44**	**59%**	**41%**
Finland															
Chefer	1	1	2	50%	50%	1	2	3	33%	67%	2	2	4	50%	50%
Rådgivere	7	3	10	70%	30%	7	2	9	78%	22%	6	2	8	75%	25%
Administrative arbejdere	2	0	2	100%	0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekretær	1	0	1	100%	0%	3	0	3	100%	0%	1	0	1	100%	0%
Servicemedarbejder	0	0	0	0%	0%	1	0	1	100%	0%	1	0	1	100%	0%
Total	**11**	**4**	**15**	**73%**	**27%**	**12**	**4**	**16**	**75%**	**25%**	**10**	**4**	**14**	**71%**	**29%**
Island															
Chefer	1	1	2	50%	50%	1	1	2	50%	50%	1	1	2	50%	50%
Rådgivere	3	0	3	100%	0%	1	1	2	50%	50%	1	1	2	50%	50%
Administrative arbejdere	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekretær	0	0	0	0%	0%	1	0	1	100%	0%	1	0	1	100%	0%
Servicemedarbejder	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0%	0%
Total	**5**	**1**	**6**	**83%**	**17%**	**3**	**2**	**5**	**60%**	**40%**	**3**	**2**	**5**	**60%**	**40%**
Norge															
Chefer	0	1	1	0%	100%	0	1	1	0%	100%	1	0	1	100%	0%
Rådgivere	3	5	8	38%	63%	3	6	9	33%	67%	3	5	8	38%	63%
Administrative arbejdere	1	0	1	100%	0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekretær	6	0	6	100%	0%	5	0	5	100%	0%	5	1	6	83%	17%
Servicemedarbejder	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0%	0%
Total	**10**	**6**	**16**	**63%**	**38%**	**8**	**7**	**15**	**53%**	**47%**	**9**	**6**	**15**	**60%**	**40%**
Sverige															
Chefer	3	1	4	75%	25%	3	1	4	75%	25%	3	1	4	75%	25%
Rådgivere	7	8	15	47%	53%	9	6	15	60%	40%	8	6	14	57%	43%
Administrative arbejdere	0	1	1	0%	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekretær	8	0	8	100%	0%	9	1	10	90%	10%	8	1	9	89%	11%
Servicemedarbejder	1	0	1	100%	0%	0	0	0	0%	0%	0	0	0	0%	0%
Total	**19**	**10**	**29**	**66%**	**34%**	**21**	**8**	**29**	**72%**	**28%**	**19**	**8**	**27**	**70%**	**30%**
Færøerne															
Rådgivere	1	0	1	100%	0%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Total	0	0	1	0%	0%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Personalehåndbogen

1.4.0 Jämställdhetspolitik
Vb.15.06.2002

Jämställdhetsplan för nordiska ministerrådets sekretariat 2002–2004

Arbetsgivaren ska genomföra åtgärder som krävs för att arbetsförhållanden ska vara lika lämpliga för både kvinnor och män, även de psykosociala förhållandena. Den fysiska arbetsmiljön behandlas i dokument Hälsa, Miljö och Säkerhet, personalhandboken avsnitt 7.

Jämställdhetsplanen ska beskriva de områden som behandlas i planen. Det innebär:

- Kartläggning (beskriva nuläget)
- Åtgärder (mot eventuella brister som kartläggningen visar)
- Mål (både kort- och långsiktiga)

Områden

Rekrytering

Som arbetsgivare ska vi aktivt försöka åstadkomma en jämn könsfördelning. Rekryteringsprocessen, från annons till beslut, spelar en avgörande roll. Utformning av annons, val av kriterier, värdering av meriter och intervjuer är ett viktigt instrument. Vid intervjuer ska särskilt uppmärksammas kvinnors och mäns olika sätt att beskriva sina färdigheter, utvecklingsmöjligheter och behov.

Mål

Jämn könsfördelning, dvs. 50 % kvinnor och 50% män. Ett minimikrav bör vara att båda könen ska vara representerade med minst 40 % på alla nivåer och alla verksamhetsnivåer.

Åtgärder

Årliga statistikuttag och analys av eventuella förändringar gällande könsförändringar under året. Aktivt uppmärksamma könsperspektivet vid varje rekryteringsprocess. Ansvarig: personalavdelningen.

Löneskillnader

Arbetsgivaren ska aktivt verka för att det inte förekommer osakliga löneskillnader på grund av kön. Löneskillnader ska kunna motiveras sakligt.

Mål

Osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män som utför arbete som är lika eller likvärdigt ska inte förekomma. Det betyder att löneskillnader som förekommer ska vara ett resultat av att vi har individuell löneinplacering vid anställningen och att vi har infört individuell löneutveckling, som är grundad på individens resultat. Samtliga anställda ska var väl förtrogen med gällande lönepolicy. Föräldraledighet och kompetensutveckling ska inte påverka negativt vid bedömning av individens resultat.

Åtgärder

Årlig kartläggning av NMRS:s lönesättning inklusive löneutveckling som visar kvinnors och mäns löneförhållande. Ansvarig: personalavdelningen.

Kompetensutveckling

Vid årliga utvecklingssamtal ska jämställdhetsaspekten beaktas såväl i fråga om innehåll och uppläggning. Det ska särskilt beaktas att kvinnor respektive män ofta beskriver sina färdigheter, utvecklingsmöjligheter och behov på olika sätt. Vid samtalen ska behov/önskemål om kompetensutveckling diskuteras. Överenskomna behov ska nedtecknas på särskild blankett, kopia ska sändas till personalavdelningen. Föräldraledighet ska ej påverka negativt vid eventuell prioritering.

Mål

Kompetensutvecklingsplaner för all personal. Vid prioritering till kompetensutveckling ska kvinnor respektive män ha samma möjligheter.

Åtgärder

Årliga uppföljningar gällande utvecklingsplaner och genomförda insatser.

Ansvarig: Avdelningschefen ansvarar för upprättande av planer och att personalavdelningen får kopior. Personalavdelningen ansvarar för framtagande av statistik.

Kränkande behandling

NMRS fördömer alla former av kränkande behandling t.ex. mobbing och sexuella trakasserier. Alla former av kränkande behandling är en personalfråga och inte en privat fråga för den som eventuellt drabbas. Det är cheferna som ansvarar för att arbetsmiljön är sådan att den motverkar all kränkande behandling. Om det trots allt inträffar att en anställd bliver utsatt för kränkande behandling/trakasserier är det viktigt att händelsen snarast möjligt rapporteras till personalchefen. Personalchefen har att omgående diskret undersöka det rapporterade och föreslå åtgärder för GS.

Vad är sexuella trakasserier?

Med sexuella trakasserier avses sådant ovälkommet uppträdande grundat på kön eller ovälkommet uppträdande av sexuell natur, som kränker arbetstagarens integritet på arbetsplatsen.

Trakasserier grundat på kön (ovälkommet uppträdande grundat på kön) är beteende som är förlöjligande, skrämmande eller fysiskt skymfande för en arbetstagare på grund av hennes eller hans kön. Exempel är nedsättande skämt om kvinnor eller män, generaliseringar om könens egenskaper, brist på egenskaper m.m.

Det handlar om att kvinnor osynliggörs, kanske inte kommer på tals på möten. Att män på en kvinnodominerad arbetsplats inte bliver tagen på allvar eller lyssnad på.

Trakasserier av sexuell natur (ovälkommet uppträdande av sexuell natur) kan handla om uttalade eller antydningar till krav på sexuella tjänster som ställs som krav för löneförhöjning, befordran m.m.

Det är också frågan om sexuella trakasserier när ord och handling med sexuell innebörd skapar hotande eller kränkande arbetsmiljö eller hindrar eller stör en anställd i arbetet. Exempel på sådana trakasserier är:

- tafsande eller annan ovälkommen medveten beröring av sexuellt slag
- ovälkomna sexuella anspelningar, blickar, gester eller tilltalsord
- ovälkomna sexuella kommentarer om utseende eller klädsel
- runda ord, pornografiska bilder

Sexuella trakasserier är i grunden en allvarlig form av maktmissbruk och i många avseenden en form av mobbing.

Mål

Förhindra uppkomsten av alla former av kränkande behandling. Om det trots allt inträffar ska händelsen snarast möjligt, efter att arbetsgivaren fått kännedom om det inträffande, diskret utredas och eventuella sanktioner tilldelas den som trakasserat.

Åtgärder

Medvetandegöra all personal om gällande policy. Tydligt klargöra att förekomst av trakasserier och andra olämpliga beteenden betraktas som ett brott mot gällande anställningsavtal och kan leda till olika diciplinära åtgärder, ytterst avskedande.

Alla vid sekretariatet ska var medveten om att han/hon företräder Nordiska ministerrådet och förväntas uppträda korrekt oavsett om det gäller den egna arbetsplatsen eller i samband med konferenser/seminarier och tjänsteresor. Tjänsteresor är inte att betrakta som privat tid.

Vad ska den drabbade göra?

Säga ifrån till den som trakasserar. Tala om att beteendet upplevs som trakasserier och kräv ett slut på det. Om du tycker det är svårt att själv säga ifrån, be någon du har förtroende för att hjälpa dig. Om det inte hjälper bör du göra en anmälan till arbetsgivaren, kontaktperson är personalchefen.

Vad ska arbetsgivaren göra?

Arbetsgivaren är skyldig att ta itu med problemet så snart hon/han fått kännedom om det. Det krävs att den trakasserade eller någon som sett eller känner till händelsen rapporterar den till arbetsgivaren. Rykten och antydningar förlänger och försvårar processen.

Vad ska arbetskollegor göra?

Säga ifrån om de bliver vittne till eller på annat sätt får kännedom om händelsen. Anmäla det inträffade till arbetsgivarens kontaktperson. Det är både en rättighet och en skyldighet att anmäla sådana händelser. Vara uppmärksam på att inte bidra till ryktesspridning m.m. Lita på att arbetsgivaren tar itu med problemet så snart händelsen blivit känd.

Register

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
A. Medlemsforslag/Utvalgsforslag/Presidieforslag/Komitéforslag				
A 1208/medborger	Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre			Ikke foreta seg noe
A 1320/näring	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt skattekontor		Fremstilling 1	Fremstilling i Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm
A 1338/kultur	Medlemsförslag om folkbildning	Protokoll 11, s. 9		
A 1339/miljö	Medlemsförslag om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag		Fremstilling 4	Fremstilling i Presidiet 30. juni 2004 i Kristiansand
A 1341/næring	Udvalgsforslag om Open Source Software		Fremstilling 2 og 3	Fremstilling i Presidiet 4. mars 2004 i Stockholm
A 1342/miljø	Medlemsforslag om Fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden	Protokoll 7, s. 13	Rekommandasjon 10	
A 1345/presidiet	Medlemsforslag om nordiske institutioner og nordisk brobygning			Ikke foreta seg noe
A 1346/miljø	Medlemsforslag om å styrke økologisering av landbruket i Norden	Protokoll 7, s. 14	Rekommandasjon 11	
A 1347/kultur	Medlemsforslag om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse	Protokoll 11, s. 8	Rekommandasjon 13	
A 1348/välfärd	Medlemsförslag om att inbjuda de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)			Ikke foreta seg noe

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dagsordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
A 1349/näring	Medlemsförslag om nordisk patentmyndighet			Ikke foreta seg noe
A 1351/kultur	Medlemsforslag om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv	Protokoll 11, s. 8	Rekommandasjon 13	
A 1353/kk	Kommittéförslag om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid"	Protokoll 6, s. 21	Rekommandasjon 9	
A 1354/medborger	Udvalgsforslag om ligestillingsprincipper i Nordisk Råd	Protokoll 12, s. 4	Internt vedtak 1	
A 1357/næring	Medlemsforslag om en nordisk skattekonference		Fremstilling 8	Fremstilling i Præsidiet 1. nov. 2004 i Stockholm
A 1359/medborger	Utvalgsforslag om samarbeid med urfolkene i Barents regionen	Protokoll 16, s. 12	Rekommandasjon 19	
A 1360/næring	Udvalgsforslag om opfølgning på nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference		Fremstilling 20	Fremstilling i Præsidiet 2. des. 2004 i Stockholm
B. Ministerrådsforslag				
B 220/næring	Ministerrådsforslag om program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005-2008		Fremstilling 5	Fremstilling i Præsidiet 22. sept. 2004 i Stockholm
B 221/kultur	Ministerrådsforslag om Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser – strategi for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid 2005–2007		Fremstilling 6	Fremstilling i Præsidiet 22. sept. 2004 i Stockholm
B 226/medborgar	Ministerrådsförslag om ett samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010		Fremstilling 7	Fremstilling i Præsidiet 1. nov. 2004 i Stockholm

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dagsordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
B 227/näring	Ministerrådsförslag om ett Nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010	Protokoll 11, s. 4	Rekommandasjon 12	
B 228/presidiet	Ministerrådsforslag om Nordisk Ministerråds budget 2005	Protokoll 14, s. 4	Rekommandasjon 16	
B 229/kultur	Ministerrådsforslag om etablering av Nordisk Råds filmpris	Protokoll 14, s. 1	Rekommandasjon 15	
B 230/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008	Protokoll 16, s. 13	Rekommandasjon 17	
B 231/presidiet	Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland 2006–2008	Protokoll 16, s. 13	Rekommandasjon 18	
C. Beretninger				
C 1	Nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed	Protokoll 14, s. 1		Til etterretning
C 2; B 228/ presidiet	Nordiska ministerrådets planer och budget 2005	Protokoll 14, se. 4	Rekommandasjon 16	Til etterretning
C 3/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 2003	Protokoll 14, s. 9		Til etterretning
C 4/kk	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003	Protokoll 14, s. 9		Til etterretning
C 5/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 2003	Protokoll 14, s. 9		Til etterretning

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
D. Meddelelser i anlendning av tidligere rekommandasjoner, fremstillinger og ytring				
23/1997/kultur	Stödfunktion för multimedieproduktion	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
32/2000/medborger	Kartlegging av organisert kriminalitet	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
5/2001/velferd	Nordisk samarbeid om kultur og helse	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
9/2001/miljø	Strategi om en bæredygtig udvikling	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
17/2001/ medborger	Asylansøgernes livskvalitet i Norden	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
18/2001/medborger	Fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
19/2001/medborger	Bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed, og fremme af integration	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
20/2001/medborger	Beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
*46/2001/velfærd	Reumatikere og langvarige syge	Protokoll 17, s. 1 og 3		Til etterretning
47/2001/kultur	Ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
3/2002/presidiet	Nordbornas rättigheter	Protokoll 6, s. 7 Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
4/2002/presidiet	Redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
8/2002/medborger	Strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
13/2002/presidiet	Stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
18/2002/medborger	Konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
19/2002/medborgar	Människohandel (trafficking)	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
21/2002/medborger	Bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger	Protokoll 17, s. 1		Ferdigbehandlet
22/2002/medborgar	Polisens roll och specialutbildning av polis	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*24/2002/välfärd	Telemedisin mellan de nordiska länderna	Protokoll 17, s. 3		Ferdigbehandlet
*25/2002/välfärd	Hälsovårdssystem i Norden	Protokoll 17, s. 1 og 3		Ny meddelelse Første og annen at-sats ferdigbehandlet Tredje at-sats ikke ferdigbehandlet
27/2002/kultur	Nordisk kulturpolitik og kulturstatistik	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
29/2002/kultur	Evaluering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektoren	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
30/2002/kultur	Nordisk formgivning och design	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
31/2002/næring	Strategi og handlingsplan for ministerrådet for informations-teknologi (MR-IT) 2002-2004	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
32/2002/kultur	Public Service TV och digitalisering	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
*33/2002/kultur	Nordisk språkgemenskap	Protokoll 17, s. 2 og 3		Ny meddelelse Tredje, fjerde, femte og sjette at-sats ferdigbehandlet Annen at-sats ikke ferdigbehandlet[1]
36/2002/kultur	Mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
37/2002/kultur	Uddannelse for unge i Norden	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
38/2002/kultur	Nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
39/2002/kultur	Hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
4/2003/kultur	Rabatordning for ungdom og studerende	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*5/2003/välfärd	Pensioner och förtidspensionering	Protokoll 6, s. 18 Protokoll 17, s. 2		Til etterretning
6/2003/næring	Nordisk samarbejdsorgan for møbelindustrien	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
7/2003/næring	Opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
8/2003/næring	Nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
9/2003/medborger	Tiltag mod prostitution og handel med kvinder	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
10/2003/medborger	Forebyggende tiltag og udredning vedrørende tiltag mod prostitution og handel med kvinder	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet

[1] Første at-sats ferdigbehandlet 2003

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dagsordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
11/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i de nordiske lande	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
12/2003/medborger	Spredning af filmen "Lilja 4-ever" i skoler i nærområderne	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*13/2003/välfärd	Förebyggande av diabetes	Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
*14/2003/välfärd	Insatser mot narkotika och alkohol	Protokoll 17, s. 2 og 3		Ny meddelelse Første og annen at-sats ferdigbehandlet Tredje og fjerde at-sats ikke ferdigbehandlet
15/2003/medborger	Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for årene 2005-2008	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*16/2003/miljø	GMO i jordbruget	Protokoll 7, s. 12 Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
17/2003/kultur	Nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
18/2003/medborger	Støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge	Protokoll 16, s. 10 Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
19/2003/velfærd/ medborger/miljø	Handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland	Protokoll 16, s. 7 Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*20/2003/miljø	Biologisk mangfoldighed	Protokoll 17, s. 2 og 3		Ny meddelelse Tredje at-sats ferdigbehandlet Første og annen at-sats ikke ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
*21/2003/miljø	Miljøvenlig produktion og forbrug af energi	Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
*22/2003/miljø	Miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen	Protokoll 16, s. 10 Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
23/2003/miljø	Rovdyrforvaltning i Norden	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
24/2003/presidiet	Nordiska rådets filmpris	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*25/2003/kultur	Idrætten, en integrerende kraft i Norden	Protokoll 17, s. 2 og 3		Ny meddelelse Annen at-sats ferdigbehandlet Første og tredje at-sats ikke ferdigbe-handlet
*26/2003/kultur	Domænetab	Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
*27/2003/kultur	Nordisk oplæsningskonkurrence – arbejde med nordiske klassikere i grundskolen	Protokoll 13, s. 9 Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
28/2003/presidiet	Nordisk Ministerråds budget 2004	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
1/2004/næring	Nordisk Skattekontor	Protokoll 6, s. 18 Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet
*2/2004/næring	Open Source Software	Protokoll 11, s. 6 Protokoll 17, s. 3		Til etterretning
3/2004/næring	Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier	Protokoll 17, s. 2		Ferdigbehandlet

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
Interne vedtak				
1/2003	Rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete"	Protokoll 17, s. 4		Ferdigbehandlet
2/2003	Nordens och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa	Protokoll 17, s. 5		Ferdigbehandlet
3/2003	Vice president i Nordiska rådet	Protokoll 17, s. 5		Fortsetter i rådet
E. Spørsmål				
E 1	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om overgangsproblemer ved omlægningen af de forskellige Nordplus-ordninger			Skriftlig svar
E 2	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om sjukpensionering i Norden			Skriftlig svar
E 3	Skriftlig spørsmål til Danmarks regjering om sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse			Skriftlig svar
E 4	Skriftlig spørsmål til Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges regeringer om gennemførelse av Århuskonventionen i Norden			Skriftlig svar
E 5	Skriftlig fråga till Sveriges regering om naturlaxen vid Torne älv			Skriftlig svar
E 6	Skriftlig fråga till Sveriges regering om svenska myndigheters beslut om pensioner till utlandet			Skriftlig svar
E 7	Skriftligt spørgsmål stillet til Nordisk Ministerråd om hemmelige aftaler om administration			Skriftlig svar

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
E 8	Skriftligt spørgsmål stillet til Sveriges regering om tvangsægteskaber			Skriftlig svar
E 9	Skriftlig fråga till Finlands regering om den planerade kärnkraftreaktor			Skriftlig svar
E 10	Fråga till Norges regering om att garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning	Protokoll 8, s. 1		Muntlig svar
E 11	Fråga till Danmarks regering om penningöverföringer mellan de nordiska länderna	Protokoll 8, s. 3		Muntlig svar
E 12	Spørgsmål til Norges regering om norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge	Protokoll 8, s. 3		Muntlig svar
E 13	Spørsmål til Norges regjering og Sveriges regjering om utbygging av E18 mellom Oslo og Stockholm	Protokoll 8, s. 5		Muntlig svar
E 14	Fråga till Nordiska ministerrådet om hotet mot den reglerade spelmarknaden	Protokoll 8, s. 6		Muntlig svar
E 15	Spørgsmål til Finlands regering om bygning af a-kraftværk i Finland	Protokoll 8, s. 7		Muntlig svar
E 16	Fråga till Sveriges regering om finska språkets ställning i Sverige	Protokoll 8, s. 8		Muntlig svar
E 17	Fråga till Finlands regering om låg valdeltagende vid nordiska val	Protokoll 8, s. 8		Muntlig svar
E 18	Fråga till Sveriges regering om minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk	Protokoll 8, s. 9		Muntlig svar
E 19	Spørgsmål til Norges regering, samt Danmarks regering og Islands regering om salgsmonopolet på sild i Norge	Protokoll 8, s. 10		Muntlig svar

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
E 20	Fråga till Nordiska ministerrådet om hjälp till människor som har ett spel-beroende	Protokoll 8, s. 10		Muntlig svar
E 21	Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom	Protokoll 8, s. 11		Muntlig svar
E 22	Spørgsmål til Nordisk Ministerråd om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling	Protokoll 8, s. 12		Muntlig svar
E 23	Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering om grænsehindringer; også internt i Danmark	Protokoll 8, s. 12		Muntlig svar
E 24	Fråga till Danmarks regering om gränshinder vid bilregistrering	Protokoll 8, s. 13		Muntlig svar
E 25	Spørsmål til Islands regering om offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon	Protokoll 8, s. 14		Muntlig svar
E 26	Spørgsmål til Norges regering vedrørende tilsagn om kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten	Protokoll 8, s. 14		Muntlig svar
E 27	Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter och alkoholpolitik	Protokoll 8, s. 15		Muntlig svar
E 28	Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter			Skriftlig svar
E 29	Skriftligt spørgsmål til Finlands regering om forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med A-kraft			Skriftlig svar

Nr.	Ärendetittel	Behandlet s. (Henviser til Dags-ordenspunkter)	Rek./Fremst./Ytring/ Internt vedtak Nummer	Annet vedtak innhold
Dokumenter				
1	Nordisk Råds årsberetning 2003	Protokoll 14, s. 1		Til etterretning
2	Regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon	Protokoll 1: s. 5		Godkjent
3	Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005	Protokoll 5, s. 1		Til etterretning
4	Statsministrenes redegørelse	Protokoll 5, s. 1		Til etterretning
5	Udenrigsministrenes redegørelse	Protokoll 15, s. 1		Til etterretning
6	Forsvarsministrenes redegørelse	Protokoll 15, s. 5		Til etterretning
7	Grensehindere for næringslivet i Norden. Rapport fra Nordisk Ministerråd	Protokoll 6, s. 3		Til etterretning
8	Rapport om nordisk tv-samarbejde. Rapport fra Kultur- og Uddannelsesudvalget	Protokoll 13, s. 1		Til etterretning
9	Nordisk grenseregionalt samarbeid. Rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning	Protokoll 6, s. 21		Til etterretning
10	Fly- og skibstrafik i Vestnorden – hvorfra og hvorhen? Rapport fra Nordisk Ministerråd	Protokoll 9, s. 10		Til etterretning
11	Nordisk Ministerråds redegørelse om det vestnordiske samarbejde. Vest-Norden i det nordiske samarbejde	Protokoll 9, s. 1		Til etterretning
12	Nordiskt samarbete 2004. Nordisk Ministerråds generalsekretærs Europarapport 2004	Protokoll 5, s. 1		Til etterretning
13	Det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Schlüter 2004	Protokoll 6, s. 7		Til etterretning

Personregister

(Tallene viser til sider. Ved replikkskifte viser første tal til hovedtalen og andet tal til replikanten)

Alho, Arja, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemmensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Alvheim, John, Norges del. (FrP)
Valgt medlem
Replikkskifte:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Alvheim: 214, 215

Andnor, Berit, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelsre:
- Generaldebat: 75
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002: 89
Replikkskifter:
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002; Andnor – Stavad: 89, 90
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002; Andnor – Sørensen: 89, 91
- Spørsmål til Norges regjering og Sveriges regjering om utbygging av E18...; T. A. Nistad – Solberg – Andnor: 122
- Fråga till Sveriges regering om finska språkets...; Taipale – Andnor: 125
- Fråga till Sveriges regering om minimibestämmelser vad gällar minoritetsspråk; Löv – Andnor: 126
- Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom; Lena Jensen – Andnor – Fl. Hansen – Enestam – Romanus: 128, 129
- Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering om grænsehindringer...; Barfod – Andnor – Josef Motzfeldt: 129, 130

Andrés Jónsson, President for Ungdommens nordiske råd
Uttalelse:
- Generaldebat: 71

Arnesen, Bendiks H., Norges del. (A)
Suppleant
Uttalelse:
- Samarbejde med Estland, Letland..., A 1359/medborger: 232
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Árni Magnússon, Islands del. (F)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002: 92
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar: 174

Arnold, Elisabeth, Danmarks del. (RV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Alkoholpolitik i Norden: 151
Replikkskifte:
- Alkoholpolitik i Norden; Arnold - Wideroos – Høybråten – Jón Kristjánsson: 151, 152
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Ásta R. Jóhannesdóttir, Islands del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Det grænseløse Norden, Dokument 7: 94

Axelsson, Lennart, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Baer, Lars, President for Samisk parlamentarisk råd
Uttalelse:
- Generaldebat: 79

Barfod, Line, Danmarks del. (EL)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Samarbejde med Estland, Letland..., B 230/presidiet, B 231/presidiet: 229
Replikkskifter:
- Generaldebat; Persson – Barfod: 47, 49
- Generaldebat; Josef Motzfeldt – Barfod: 69, 71
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; P. S. Møller – Barfod: 210, 211
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Spørsmål:
- om grænsehindringer; også internt i Danmark: 129
- om overgangsproblemer ved omlægningen af de forskellige Nordplus-ordninger: 897
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter: 929

Berg, Heli, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse: 322
- om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv: 322

Berthelsen, Per, Grønlands del. (D)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330
Spørsmål:
- om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling: 139

Birgir Ármannsson, Rådsformand Vestnordisk Råd
Uttalelse:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 135

Bohlin, Sinikka, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 106
Replikkskifte:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sommestad – Bohlin: 108, 109

Bondevik, Kjell Magne, Norges del. (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 56
Replikkskifter:
- Generaldebat; Bondevik – Patriksson: 56, 58
- Generaldebat; Bondevik – Stavad: 56, 58
- Generaldebat; Bondevik – Lena Jensen: 56, 59

Breckmann, Óli, Færøyenes del. (Ff)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebat: 78
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 138
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 185
Replikkskifter:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11; Ryan – Breckmann: 141
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; Stavad – Mikkelsen – Breckmann – Wegendal: 189, 190

Brørby, Berit, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2: 195
Replikkskifter:
- Generaldebat; Persson – Brørby: 47, 48
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2; Ryan – Brørby: 197, 198
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Carlström, Marianne, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Christiansen, Ole Vagn, Dan. del. (S)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Cronberg, Tarja, Finlands del. (gröna)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Dokument 13: 95
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003: 97
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6: 209
- Samarbejde med Estland, Letland..., A 1348/välfärd: 233

Replikkskifter:
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Cronberg: 62, 67
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003, Fremst. 1/2004; Geir H. Haarde – Cronberg: 98, 100
- Alkoholpolitik i Norden; Wideroos – Cronberg: 150

Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Djurholm, Bjarni, Færøyenes del. (Ff)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Generaldebat: 73
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 10: 143

Drífa Hjartardóttir, Islands del. (Sj.)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Det grænseløse Norden, Dokument 7: 88

Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Dørum, Anneliese, tidl. medlem Norges del. (A)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Davøy, Laila, Norges del. (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar: 171

Replikkskifter:
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar; Dåvøy – M. E. Hansen: 171, 173
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar; Dåvøy – Lyngstad: 171, 173

Enestam, Jan-Erik, Finlands del. (sfp)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Generaldebat: 74
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 104
- Samarbejde med Estland, Letland..., B 230/presidiet, B 231/presidiet: 223, 229
- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 22/2003: 231

Replikkskifter:
- Fråga till Nordiska ministerrådet om hotet mot den reglerade spelmarknaden; Wegendal – Enestam: 123
- Spørgsmål til Finlands regering om bygning af a-kraftværk...; Touborg – Enestam: 124
- Fråga till Finlands regering om låg valdeltagande vid nordiska val; L. Gustavsson – Enestam: 124, 125
- Fråga till Nordiska ministerrådet om hjälp till människor som har ett spelberoende; Olsson – Enestam: 127, 128
- Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom; Lena Jensen – Andnor – Fl. Hansen – Enestam – Romanus: 128, 129
- Spørgsmål til Nordisk Ministerråd om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling; Berthelsen – Enestam – Josef Motzfeldt: 129
- Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter...; Skånberg – Enestam – Fl. Hansen: 132

- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 22/2003; Enestam – Wiklöf: 231, 232

Eriksson, Anders, Ålands del. (ÅF)
Suppleant
Uttalelse:
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002: 91

Erlandsson, Ragnar, Ålands del. (ÅC)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 187
Medlemsforslag:
- om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse: 322
- om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv: 322

Essayah, Sari, Finlands del. (kd)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Fagerström, Ann-Marie, tidl. medlem Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Freivalds, Laila, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6: 212
Replikkskifter:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Freivalds – Tjernberg: 212
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Freivalds – L. Gustavsson: 212, 213

Furustrand, Reynoldh, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Norden – en innovations- og forskningsregion, B 227/näring: 164
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279
- om nordisk patentmyndighet: 333
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355
Spørsmål:
- om penningöverföringar mellan de nordiska länderna: 120

Gade Jensen, Søren, Danmarks del. (V)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6: 206
Replikkskifte:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Gade Jensen – Steingrímur J. Sigfússon: 206, 208

Gaundal, Aud, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebat: 79
Replikkskifte:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Gaundal: 214, 217
Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336

Geir H. Haarde, Islands del. (Sj.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003, Fremst. 1/2004: 98
- Norden – en innovations- og forskningsregion, Fremst. 2/2004: 166
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 5: 202

Replikkskifter:
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003, Fremst. 1/2004; Geir H. Haarde – Cronberg: 98, 100
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003, Fremst. 1/2004; Geir H. Haarde – Patriksson: 98, 101
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 5; Geir H. Haarde – Ojala: 202, 205

Granström, Per Erik, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Grimstad, May-Helen, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Alkoholpolitik i Norden: 156

Gunnarsson, Rolf, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Gustavsson, Lennart, Sveriges del. (v)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., A 1354/medborger: 178
- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 18/2003: 230

Replikkskifter:
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – L. Gustavsson; 38, 42
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – L. Gustavsson: 62, 65
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11; Hedqvist Petersen – L. Gustavsson: 136, 137
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Freivalds – L. Gustavsson: 212, 213

Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
- om nordisk patentmyndighet: 333

Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- om låg valdeltagande vid nordiska val: 125
- om den planerade kärnkraftreaktor: 925
- om ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter: 929

Gustavsson, Åke, tidl. medlem Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Hagberg, Michael, Sveriges del. (s)
Varamedlem
Medlemsforslag:
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Halldór Ásgrímsson, Islands del. (Sj.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 44

Replikkskifte:
- Generaldebat; Halldór Ásgrímsson – Lønning: 44, 45

Hansen, Flemming; Danmarks del. (KF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Dokument 13, Dokument 7: 83, 96
- Alkoholpolitik i Norden: 153

Replikkskifter:
- Det grænseløse Norden, Dokument 13; Fl. Hansen – Stavad: 96, 97
- Fråga till Danmarks regering om penningöverföringar mellan de nordiska länderna; Furustrand – Fl. Hansen: 120
- Spørgsmål til Norges regering, samt Danmarks regering og Islands regering om salgsmonopolet på sild i Norge; Stavad – Solberg – Fl. Hansen: 127
- Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom; Lena

Jensen – Andnor – Fl. Hansen – Enestam – Romanus: 128, 129
- Fråga till Danmarks regering om gränshinder vid bilregistrering; Linander – Fl. Hansen: 130, 131
- Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter...; Skånberg – Enestam – Fl. Hansen: 132
- Alkoholpolitik i Norden; Skånberg – Fl. Hansen: 157

Hansen, May Elisabeth, Norges del. (SV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 185
Replikkskifter:
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar; Dåvøy – M. E. Hansen: 171, 173
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; M. E. Hansen – Patriksson: 185, 186
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Spørsmål:
- om sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse: 903
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907

Hansen, Søren, tidl. medlem Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Hansson, Agne, Sverges del. (c)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 112
- Bæredygtig udvikling.... Rek. 16/2003: 114
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse: 219
Replikkskifte:
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Hansson; 62, 65
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Hansson: 214, 216

Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Hägglund, Göran, Sveriges del. (kd)
Suppleant
Replikkskifte:
- Generaldebat; Fogh Rasmussen - Hägglund: 38, 39

Højgaard, Kári P., Færøyenes del. (Sjfl.)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 110
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 140

Høybråten, Dagfinn, Norges del. (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Alkoholpolitik i Norden: 146
- Alkoholpolitik i Norden: 159
Replikkskifter:
- Alkoholpolitik i Norden; Høybråten – Skjælaaen: 147, 148
- Alkoholpolitik i Norden; Høybråten – Sørensen: 147, 148
- Alkoholpolitik i Norden; Jónína Bjartmartz – Høybråten – Jón Kristjánsson: 148, 149
- Alkoholpolitik i Norden; Arnold - Wideroos – Høybråten – Jón Kristjánsson: 151, 152

Haatainen, Tuula, tidl. medlem Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Israelsson, Margareta, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Alkoholpolitik i Norden: 152, 159

Jensen, Lena, Norges del. (SV)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Norden – en innovations- og forskningsregion, A 1338/kultur: 169
Replikkskifte:
- Generaldebat; Bondevik – Lena Jensen: 56, 59
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom: 128

Jespersen, Jette, Danmarks del. (DF)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345
Spørsmål:
- om tvangsægteskaber: 922

Johansson, Anita, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Johansson, Eva, tidl. medlem Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Johnson, Hilde Frafjord, Norges del. (KrF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse: 214
Replikkskifter:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Alvheim: 214, 215
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Lyngstad: 214, 215
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Hansson: 214, 216
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson - Gaundal: 214, 217

Jón Kristjánsson, Islands del. (F)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Alkoholpolitik i Norden: 145, 158
Replikkskifter:
- Alkoholpolitik i Norden; Jónína Bjartmartz – Høybråten – Jón Kristjánsson: 148, 149
- Alkoholpolitik i Norden; Arnold - Wideroos – Høybråten – Jón Kristjánsson: 151, 152

Jónína Bjartmarz, Islands del. (F)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 139
- Alkoholpolitik i Norden: 148
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., A 1354/medborger: 177
Replikkskifte:
- Alkoholpolitik i Norden; Jónína Bjartmartz – Høybråten – Jón Kristjánsson: 148, 149
Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Kasvi, Jyrki, Finlands del. (gröna)
Suppleant
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Keldu, Jógvan við, Færøyenes del. (Ff)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 111
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 135

Kristiansen, Rune E., tidl. medlem Norges del. (A)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Kristoffersen, Asmund, Norges del. (A)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 138
- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 19/2003: 227
Replikkskifte:
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – Kristoffersen: 38, 43
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Kuisma, Risto, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341

Kumpula, Miapetra, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Kaalund, Per, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Lakjuni, Jógvan á, Færøyenes del. (Ff)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 136
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 183

Larsen, Ester, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Alkoholpolitik i Norden: 157
- Norden – en innovations- og forskningsregion, A 1347/kultur, A 1351/kultur: 167
- Nordisk kultursamarbejde, Rek. 27/2003: 187
Replikkskifter:
- Nordisk kultursamarbejde, Rek. 27/2003; E. Larsen – Mikkelsen: 187, 188
Medlemsforslag:
- om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse: 322
- om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv: 322
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330
Spørsmål:
- vedrørende tilsagn om kontakt... sildekonflikten: 131

Larsen, Jens Christian, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebat: 46
- Samarbejde med Estland, Letland..., B 231/præsidiet: 223
Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330
Spørsmål:
- om norsk boykot af danske fiskeres...: 120

Linander, Johan, Sveriges del. (c)
Suppleant
Uttalelse:
- Fråga till Danmarks regering om gränshinder vid bilregistrering: 130

Linna, Elina, Sveriges del. (v)
Varamedlem
Uttalelse:
- Alkoholpolitik i Norden: 156
Spørsmål:
- om den planerade kärnkraftreaktor: 925

Luntschevich, Valentin, Head of the State Duma, Russland
Uttalelse:
- Generaldebat: 77

Lyngstad, Arne, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Replikkskifter:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sommestad – Lyngstad: 108, 109
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar; Dåvøy – Lyngstad: 171, 173
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Johnson – Lyngstad: 214, 215

Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Lønning, Inge, Norges del. (H)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Generaldebat: 55
- Norden – en innovations- og forskningsregion, A 1338/kultur: 169
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse: 219

Replikkskifte:
- Generaldebat; Halldór Ásgrímsson – Lønning: 44, 45
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Steingrímur J. Sigfússon - Lønning: 217, 218

Löv, Pehr, Finlands del. (sv)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 184
- Afskrivning af rekommandationer..., Rek. 46/2001: 234

Spørsmål:
- om sjukpensionering i Norden: 901
- om minimibestämmelser vad gällar minoritetsspråk: 126

Mikkelsen, Brian, Danmarks del. (KF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Nordisk kultursamarbejde: 179

Replikkskifter:
- Nordisk kultursamarbejde, Rek. 27/2003; E. Larsen – Mikkelsen: 187, 188
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; Stavad – Mikkelsen – Breckmann – Wegendal: 189, 190

Motzfeldt, Jonathan, Vestnordisk Råd
Replikkskifte:
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Jonathan Motzfeldt: 62, 68

Motzfeldt, Josef, Grønlands del. (IA)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 69

Replikkskifter:
- Generaldebat; Josef Motzfeldt – Barfod: 69, 71
- Spørgsmål til Nordisk Ministerråd om opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling; Berthelsen – Enestam – Josef Motzfeldt: 129
- Spørgsmål til Sveriges regering og Danmarks regering om grænsehindringer...; Barfod – Andnor – Josef Motzfeldt: 129, 130

Møller, Anders, Danmarks del. (V)
Suppleant
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Møller, Per Stig, Danmarks del. (KF)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6: 210

Replikkskifte:
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; P. S. Møller – Barfod: 210, 211

Napãtôk, Jens, Grønlands del. (Si)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 113
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 10: 143

Nistad, Astrid Marie, tidl. medlem Norges del. (A)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Nistad, Thore A., Norges del. (FrP)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355
Spørsmål:
- om utbyggning av E18...: 122

Oinonen, Lauri, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Ojala, Outi, Finlands del. (vänst)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebat: 60
- Samarbejde med Estland, Letland..., B 230/presidiet: 225
Replikkskifter:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde Dokument 11; Hedqvist Petersen – Ojala: 136, 138
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2: 198
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- om svenska myndigheters beslut om pensioner till utlandet: 916
- om att garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning: 118

Olsson, Kent, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Dokument 7: 94
- Norden – en innovations- og forskningsregion, B 227/näring: 163
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2: 196
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2: 198
Replikkskifter:
- Generaldebat; Persson – Olsson: 47, 51
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2; Ryan – Olsson: 197
Medlemsforslag:
- om nordisk patentmyndighet: 333
- om en nordisk skattekonference: 343
Spørsmål:
- om hjälp till människor som har ett spelberoende: 127

Oppfeldt, Flemming, Danmarks del. (V)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Patriksson, Runar, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Fremst. 1/2004: 98
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 140
Replikkskifter:
- Generaldebat; Bondevik – Patriksson: 56, 58
- Det grænseløse Norden, Dokument 13; Schlüter – Patriksson: 84, 86
- Det grænseløse Norden, Rek. 5/2003, Fremst. 1/2004; Geir H. Haarde – Patriksson: 98, 101
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; M. E. Hansen – Patriksson: 185, 186
Medlemsforslag:
- om inrättande av ett nordiskt skattekontor: 263
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330
- om nordisk patentmyndighet: 333
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Persson, Göran, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 47
Replikkskifter:
- Generaldebat; Persson – Brørby: 47, 48
- Generaldebat; Persson – Barfod: 47, 49
- Generaldebat; Persson – Stavad: 47, 50
- Generaldebat; Persson – Olsson: 47, 51

Petersen, Dan Reinert, tidl. medlem Færøyenes del. (Jvfl.)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Petersen, Ewa Hedqvist, MP Deputy Chairman SINEEA, European Parliament
Uttalelse:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 136
Replikkskifter:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11; Hedqvist Petersen – L. Gustavsson: 136, 137
- Vestnorden i det nordiske samarbejde Dokument 11; Hedqvist Petersen – Ojala: 136, 138

Popov, Vjacheslav, Medlem av Federationsrådet, Russland
Uttalelse:
- Samarbejde med Estland, Letland...: 228

Rannveig Guðmundsdóttir, Isl. del. (A)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Generaldebat: 52
- Nordisk kultursamarbejde: 181
- Tale af den nyvalgte præsident: 247
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Ranta-Muotio, Aulis, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336
Utvalgsforslag:
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Rasmussen, Anders Fogh, Danmarks del. (V)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 38
Replikkskifter:
- Generaldebat; Fogh Rasmussen - Hägglund: 38, 39
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – Steingrímur J. Sigfússon: 38, 41
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – L. Gustavsson; 38, 42
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – Kristoffersen; 38 , 43

Rasmussen, Poul Nyrup, Medlem af Europaparlamentet (S)
Uttalelse:
- Aktuelt nordisk tema: 62
Replikkskifte:
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Hansson; 62, 65
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – L. Gustavsson: 62, 65
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Cronberg: 62, 67
- Aktuelt nordisk tema; Nyrup Rasmussen – Jonathan Motzfeldt: 62, 68

Reirs, Janis, President of the Baltic Assembly
Uttalelse:
- Generaldebat: 76

René, Inger, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Alkoholpolitik i Norden: 155
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., A 1354/medborger: 174
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Robertsen, Raymond, Norges del. (H)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, A 1353/kk, Dokument 9: 101
- Norden – en innovations- og forskningsregion, Fremst. 2/2004: 165
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 184
- Planer og budget..., C 3/kk, C 4/kk, C 5/kk: 199

Medlemsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336

Romanus, Gabriel, Sveriges del. (fp)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Sessiones åbning: 34
- Alkoholpolitik i Norden: 154
- Sessionens afslutning: 349

Replikkskifte:
- Spørsmål til Nordisk Ministerråd om pornografisering av det offentlige rom; Lena Jensen – Andnor – Fl. Hansen – Enestam – Romanus: 128, 129

Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Rundgren, Simo, Finlands del. (cent)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Spørsmål:
- om naturlaxen vid Torne älv: 914

Ryan, Inge, Norges del. (SV)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 110
- Bæredygtig udvikling..., A 1346/miljø: 116
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 141
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2: 197

Replikkskifter:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11; Ryan – Breckmann: 141
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2; Ryan – Olsson: 197
- Planer og budget..., B 228/presidiet; C 2; Ryan – Brørby: 197, 198

Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308

Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- om hemmelige aftaler om administration: 918
- om offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administration: 131

Sahl, Jan, Norges del. (KrF)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om att bjuda in de baltiska staterna till att delta i Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD): 330

Sazhinnov, Pavel, North-West Parliamentary Association, Russland
Uttalelse:
- Samarbejde med Estland, Letland...: 226

Schlüter, Poul, Samarbejdsministrenes særlige repræsentant
Uttalelse:
- Det grænseløse Norden, Dokument 13: 84

Replikkskifte:
- Det grænseløse Norden, Dokument 13; Schlüter – Patriksson: 84, 86

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl. del. (Sj.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelser:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 107
- Bæredygtig udvikling..., Rek. 16/2003: 114

Replikkskifte:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sigríður Anna Þórðardóttir – Touborg: 107

Sigríður Jóhannesdóttir, tidl. medlem Islands del. (A)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Sigurður Kári Kristjánsson, Isl. del. (Sj.)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 112
Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336

Sindal, Niels, Danmarks del. (S)
Suppleant
Utvalgsforslag:
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

Skjælaaen, Rune J., Norges del. (Sp)
Valgt medlem
Replikkskifte:
- Alkoholpolitik i Norden; Høybråten – Skjælaaen: 147, 148
Medlemsforslag:
- om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse: 322
- om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv: 322

Skånberg, Tuve, Sveriges del. (kd)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Norden – en innovations- og forskningsregion, A 1338/kultur: 168
Replikkskifte:
- Alkoholpolitik i Norden; Skånberg – Fl. Hansen: 157
Medlemsforslag:
- om fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse: 322
- om øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv: 322
Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336

Spørsmål:
- Fråga till Danmarks regering och Finlands regering om alkoholskatter...: 132

Solberg, Erna, Norges del. (H)
Regjeringsrepresentant
Replikkskifter:
- Fråga til Norges regering om ... tvåspråkiga barns modersmålsundervisning; Ojala – Solberg: 118, 119
- Spørgsmål til Norges regering om norsk boykot af danske fiskeres...; J. C. Larsen – Solberg: 120, 121
- Spørsmål til Norges regjering og Sveriges regjering om utbygging av E18...; T. A. Nistad – Solberg – Andnor: 122
- Spørgsmål til Norges regering, samt Danmarks regering og Islands regering om salgsmonopolet på sild i Norge; Stavad – Solberg – Fl. Hansen: 127
- Spørgsmål til Norges regering vedrørende tilsagn om kontakt... sildekonflikten; E. Larsen – Solberg: 131

Sommestad, Lena, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø: 108
Replikkskifter:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sommestad – Bohlin: 108, 109
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sommestad – Lyngstad: 108, 109

Stavad, Ole, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002: 87
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 189
- Valg: 240
Replikkskifter:
- Generaldebat; Persson – Stavad: 47, 50
- Generaldebat; Bondevik – Stavad: 56, 58
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002; Andnor – Stavad: 89, 90
- Det grænseløse Norden, Dokument 13; Fl. Hansen – Stavad: 96, 97
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; Stavad – Mikkelsen – Breckmann – Wegendal: 189, 190
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269

- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279
Spørsmål:
- om salgsmonopolet på sild i Norge: 127

Steingrímur J. Sigfússon, Isl. del. (VG)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 10: 142
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse: 217
Replikkskifter:
- Generaldebat; Fogh Rasmussen – Steingrímur J. Sigfússon: 38, 41
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Gade Jensen – Steingrímur J. Sigfússon: 206, 208
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse; Steingrímur J. Sigfússon - Lønning: 217, 218
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303
- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355
Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907

Strand, Jörgen, Ålands del. (FS)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 72

Strøm, Hans Pauli, Færøyenes del. (Jvfl.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Alkoholpolitik i Norden: 154
- Ligestillingsspørgsmål i det nordiske..., B 232/medborgar: 177

Sundell, Ola, Sveriges del. (m)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om Open Source Software: 286

Sørensen, Frode, Danmarks del. (S)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8: 182
Replikkskifte:
- Det grænseløse Norden, Rek. 3/2002; Andnor – Sørensen: 89, 91
- Alkoholpolitik i Norden; Høybråten – Sørensen: 147, 148

Taipale, Ilkka, Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Replikkskifte:
- Generaldebat; Vanhanen – Taipale; 53, 54
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279
Spørsmål:
- Fråga till Sveriges regering om finska språkets ställning...: 125

Tjernberg, Gunilla, Sveriges del. (kd)
Valgt medlem
Replikkskifter:
- Alkoholpolitik i Norden; Tjernberg – Wideroos: 157, 158
- Udenrigsministrenes redegørelse – Forsvarsministrenes redegørelse, Dokument 6; Freivalds – Tjernberg: 212

Touborg Jensen, Kristen, Danmarks del. (SF)
Valgt medlem
Uttalelse:
- Bæredygtig udvikling..., Rek. 16/2003: 115
Replikkskifte:
- Bæredygtig udvikling..., B 225/miljø; Sigríður Anna Þórðardóttir – Touborg: 107, 107
Medlemsforslag:
- om fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden: 295
- om nordiske institutioner og nordisk brobygning: 303

- om å styrke økologisering av landbruket i Norden: 308
Komiteforslag:
- om rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid": 336
Spørsmål:
- om gennemførelse af Århus-konventionen i Norden: 907
- om hemmelige aftaler om administration: 918
- om bygning af a-kraftværk i Finland: 124
- om forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med a-kraft: 932

Vahasalo, Raija, Finlands del. (saml)
Suppleant
Utvalgsforslag:
- om samarbeid med urfolkene i Barentsregionen: 345

Valgerður Sverrisdóttir, Islands del. (F)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 133
- Planer og budget..., B 228/presidiet: 194
Replikkskifte:
- Spørsmål til Islands regjering om offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administration; Ryan – Valgerður Sverrisdóttir: 131

Vallius, Paavo, Finlands del. (sd)
Suppleant
Utvalgsforslag:
- om ligestillingsprincipper...: 341

Vanhanen, Matti, Finlands del. (Cent.)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Generaldebat: 53
Replikkskifte:
- Generaldebat; Vanhanen – Taipale: 53, 54

Vapaavuori, Jan, Finlands del. (saml)
Valgt medlem
Utvalgsforslag:
- om opfølgning på den nordisk-baltiske arbejdsmarkedskonference: 355

von Sydow, Björn, Riksdagens talman
Uttalelse:
- Sessionens åbning: 33

Vähänäkki, Matti, tidl. medlem Finlands del. (sd)
Valgt medlem
Medlemsforslag:
- om børns retsstilling og ret til begge forældre: 253

Wegendal, Lars, Sveriges del. (s)
Valgt medlem
Uttalelser:
- Fråga till Nordiska ministerrådet om hotet mot den reglerade spelmarknaden: 123
- Norden – en innovations- og forskningsregion, A 1338/kultur: 168
- Nordisk kultursamarbejde: 181
Replikkskifte:
- Nordisk kultursamarbejde, Dokument 8; Stavad – Mikkelsen – Breckmann – Wegendal: 189, 190
Medlemsforslag:
- om folkbildning: 269
- om bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag: 279

Wideroos, Ulla-Maj, Finlands del. (sfp)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Alkoholpolitik i Norden: 150
Replikkskifter:
- Alkoholpolitik i Norden; Wideroos – Cronberg: 150
- Alkoholpolitik i Norden; Arnold - Wideroos – Høybråten – Jón Kristjánsson: 151, 152
- Alkoholpolitik i Norden; Tjernberg – Wideroos: 157, 158

Wiklöf, Lasse, Ålands del. (ÅSD)
Varamedlem
Uttalelse:
- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 22/2003: 230
Replikkskifte:
- Samarbejde med Estland, Letland..., Rek. 22/2003; Enestam – Wiklöf: 231, 232

Östros, Thomas, Sveriges del. (s)
Regjeringsrepresentant
Uttalelse:
- Norden – en innovations- og forskningsregion, B 227/näring: 163

Emneregister

A

A-kraft: se Kärnkraft
Alkohol:
- Dagsordenspunkt 10: 145
- inbjuda de baltiska staterna till att delta i NAD, A 1348/välfärd: 330
- Dagsordenspunkt 16: 233
- insatser mot narkotika och alkohol, D *14/2003/välfärd: 842
- alkoholskatter och alkoholpolitik, E 27/2004: 132

Se også: Hälsa
Arbejd/Arbete:
- opfølgning på nordisk-baltisk arbejdsmarkedskonference, A 1360/næring: 355, Fremst. 20/2004: 1190
- program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet, B 220/næring: 357, Fremst. 5/2004: 1173
- nordisk-baltisk arbejdsmarkeds-konference, D 8/2003/næring: 826

Se også: Næringsliv
Asylansøger:
- asylansøgernes livskvalitet i Norden, D 17/2001/medborger: 737
- fællesnordisk seminar om asylansøgernes livskvalitet, D 18/2001/medborger: 742

Se også: Integration

B

Baltikum:
- nordiske institutioner og nordisk brobygning, A 1345/presidiet: 303
- fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse, A 1347/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- Dagsordenspunkt 11: 167
- inbjuda de baltiska staterna till att delta i NAD, A 1348/välfärd: 330
- Dagsordenspunkt 16: 233
- opfølgning på nordisk-baltisk arbejds-markedskonference, A 1360/næring: 355, Fremst. 20/2004: 1190
- retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2006–2008, B 230/presidiet: 409, Rek. 17/2004: 1187
- nordisk-baltisk arbejdsmarkeds-samarbejde, D 8/2003/næring: 826
- spredning af filmen "Lilja 4-ever" i nærområderne, D 12/2003/medborger: 838
- nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde, D 17/2003/kultur: 850
- miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen, D *22/2003/miljø: 866
- forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med A-kraft, E 29/2004: 932
- Dagsordenspunkt 16: 221

Barents-regionen:
- samarbeid med urfolkene i Barents-regionen, A 1359/medborger: 345, Rek. 19/2004: 1189
- Dagsordenspunkt 16: 232

Barn:
- børns retsstilling og ret til begge forældre, A 1208/medborger: 253
- uddannelse for unge i Norden, D 37/2002/kultur: 805
- rabatordning for ungdom og studerende, D 4/2003/kultur: 814
- spredning av filmen "Lilja 4-ever", D 11/2003/medborger: 836, D 12/2003/medborger: 838
- støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge, D 18/2003/medborger: 852
- Dagsordenspunkt 16: 230

Bilregistrering:
- gränshinder vid bilregistrering, E 24/2004: 130

Se også: Nordbornas rättigheter
Biodiversitet: se Biologisk mangfold
Biologisk mangfold:
- biologisk mangfoldighed, D 20/2003/miljø: 856

Se også: Bæredygtig udvikling

Boykot:
- norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge, E 12/2004: 120
- salgsmonopolet på sild i Norge, E 19/2004: 127
- kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten, E 26/2004: 131

Se også: Fisk/Fiskeri

Budget:
- Nordisk Ministerråds budget 2005, B 228/presidiet: 392, Rek. 16/2004: 1184
- Nordiska ministerrådets planer och budget 2005, C 2: 458
- Nordisk Ministerråds budget 2004, D 28/2003/presidiet: 883
- Dagsordenspunkt 14: 191

Bæredygtig udvikling:
- revideret strategi for genetiske ressourcer i Norden, B 222/miljø: 1242
- handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde, B 223/miljø: 1253
- handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete, B 224/miljö: 1267
- revideret strategi om bæredygtig udvikling i Norden, B 225/miljø: 1283
- bæredygtig udvikling – en ny kurs for Norden, D 9/2001/miljø: 734
- opfølgning af strategien for bæredygtig udvikling, E 22/2004: 129
- Dagsordenspunkt 7: 103

Se også: Miljö/Miljø

Børn: se Barn

C

Charter:
- opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, D 7/2003/næring: 820

Se også: Næringsliv

Se også: Innovation

D

Demokrati:
- stöd till demokratiutvecklingen i Kaliningrad, D 13/2002/presidiet: 775
- Nordisk Ministerråds demokratiutvalg: 1229

Design:
- fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse, A 1347/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- Dagsordenspunkt 11: 161
- formgivning och design, D 30/2002/kultur: 793

Diabetes:
- förebyggende av diabetes, D 13/2003/välfärd: 840

Se også: Hälsa

Domænetab:
- domænetab, D 26/2003/kultur: 879

Se også: Språk/Sprog

Droger: se Narkotika

E

E18:
- utbygging av E18 mellom Oslo og Stockholm, E 13/2004: 122

Ekologi, se Økologi

El-transmissionsnet: se Stamnätbolag

Energi:
- bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag, A 1339/miljö: 279, Fremst. 4/2004: 1172
- miljøvenlig produktion og forbrug av energi, D *21/2003/miljø: 860

Se også: Bæredygtig udvikling

Se også: Kärnkraft

Se også: Miljö/Miljø

Erhvervsliv: se Næringsliv

Estland: se Baltikum

Etter- og videreutdanning: se Folkbildning

EU/Europa:
- Norden och det nordiska samarbetets roll i ett nytt Europa, IB 2/2003: 1193
- nordiskt samarbete i Europa. Nordisk Ministerråds generalsekretærs Europarapport 2004, Dokument 12: 1114

F

Filmpris: se Nordisk Råds filmpris
Finsk:
- garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning, E 10/2004: 118
- finska språkets ställning i Sverige, E 16/2004: 125
- minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk, E 18/2004: 126

Se også: Språk/Sprog
Fisk/Fiskeri:
- fremtidskonference for kystfiskeriet i Norden, A 1342/miljø: 295, Rek. 10/2004: 1178
- handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete, B 224/miljö: 1267
- Dagsordenspunkt 7: 104
- naturlaxen vid Torne älv, E 5/2004: 914
- norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge, E 12/2004: 120
- salgsmonopolet på sild i Norge, E 19/2004: 127
- kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten, E 26/2004: 131

Flyktning: se Asylsøger
Flytrafik:
- fly- og skibstrafik i Vestnorden, Dokument 10: 1045
- Dagsordenspunkt 9: 142

Se også: Transport
Se også: Västnorden
Flytning/Flytting/Flytt:
- sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse, E 3/2004: 903

Se også: Nordbornas rättigheter
Folkbildning:
- folkbildning, A 1338/kultur: 269, Rek. 14/2004: 1182
- Dagsordenspunkt 11: 161

Se også: Uddannelse
Forbruker/Forbruger:
- handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssamarbete, B 224/miljö: 1267
- Dagsordenspunkt 7: 104
- samarbetsprogram på konsumentområdet 2005-2010, B 226/medborgar: 378, Fremst. 7/2004: 1175
- Nordisk Ministerråds forbrugersektorens handlingsplan for 2005-2008, D 15/2003/medborger: 846

Foreldre: se Forældre
Formgivning: se design
Forskning:
- Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser, B 221/kultur: 366, Fremst. 6/2004: 1174
- nordisk baltisk uddannelses- og forskningsområde, D 17/2003/kultur: 850
- hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation, D 39/2002/kultur: 811

Se også: Innovation
Se også: Uddannelse
Forsvarsministrenes redegørelse,
- Dokument 6: 967
- Dagsordenspunkt 15: 206

Forældre:
- børns retsstilling og ret til begge forældre, A 1208/medborger: 253

Se også: Barn
Fremmedfiendtlighet: se Racisme
Frivilligsektoren:
- evaluering av Nordisk Ministerråds strategi for samarbejde med frivilligsektorn, D 29/2002/kultur: 791

Främlingsfientlighet,: se Racisme
Færøerne: se Västnorden
Försvarsminister: se Forsvarsminister
Förtidspensionering, se Pensioner
Föräldrar: se Forældre

G

Genstrategi:
- revideret strategi for genetiske ressourcer i Norden, B 222/miljø: 1242
- Dagsordenspunkt 7: 104

GMO:
- GMO i jordbruget, D *16/2003/miljø: 848
- Dagsordenspunkt 7: 114

Se også: Jordbrug
Se også: Genstrategi
Grensehindringer/Gränshindringar: se Nordbornas rättigheter
Grenseregioner: se Regioner
Grønland: se Västnorden

H

Helse: se Hälsa
Hemmelighold:
- hemmelige aftaler om administration, E 7/2004: 918
- offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon, E 25/2004: 131

Hälsa:
- inbjuda de baltiska staterna till att delta i NAD, A 1348/välfärd: 330
- Dagsordenspunkt 16: 233
- nordisk samarbeid om kultur og helse, D 5/2001/velferd: 732
- reumatikere og langvarige syge, D *46/2001/velfærd: 748
- telemedisin mellan de nordiska länderna, D *24/2002/välfärd: 785
- hälsovårdssystemen i Norden, D *25/2002/välfärd: 787
- förebyggande av diabetes, D *13/2003/välfärd: 840
- insatser mot narkotika och alkohol, D *14/2003/välfärd: 842
- sjukpensionering i Norden, E 2/2004: 901
- hjälp till människor som har ett spelberoende, E 20/2004: 127
- alkoholskatter och alkoholpolitik, E 27/2004: 132
- Dagsordenspunkt 10: 145

Hållbar utveckling, se Bæredygtig udvikling

I

Idrett/Idrott:
- idrætten, en integrerende kraft i Norden, D *25/2003/kultur: 875

Se også: Integration

Innovation:
- øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv, A 1351/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram, B 227/näring: 385, Rek. 12/2004: 1180
- Dagsordenspunkt 11: 161
- opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, D 7/2003/næring: 820
- hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning, D 39/2002/kultur: 811

Institutioner: se Nordiske institusjoner
Integration:
- asylansøgernes livskvalitet i Norden, D 17/2001/medborger: 737, D 18/2001/medborger: 742
- bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration, D 19/2001/medborger: 744
- strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration, D 8/2002/medborger: 771
- idrætten, en integrerende kraft i Norden, D *25/2003/kultur: 875
- tvangsægteskaber, E 8/2004: 922

Interne vedtak/Interna beslut: 1189
Island: se Västnorden
IT:
- Open Source Software, A 1341/næring: 286, Fremst. 2/2004: 1170, Fremst. 3/2004: 1171
- strategi og handlingsplan for ministerrådet for informationsteknologi, D 31/2002/næring: 795
- Open Source Software, D *2/2004/næring: 889
- Åbne standarder/Open Source i nationale IT-strategier, D 3/2004/næring: 893
- Dagsordenspunkt 11: 161

Iværksættere:
- opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, D 7/2003/næring: 820

Se også: Næringsliv
Se også: Innovation

J

Jordbrug:
- styrke økologisering av landbruket i Norden, A 1346/miljø: 308, Rek. 11/2004: 1179
- handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks samt livsmedelssamarbete, B 224/miljö: 1267
- GMO i jordbruget, D *16/2003/miljø: 848
- Dagsordenspunkt 7: 114

Se også: Bæredygtig udvikling
Se også: Miljö/Miljø

Jämställdhet: se Ligestilling/Likestilling

K

Kaliningrad:
- stöd till demokratiutvecklingen i Kaliningrad, D 13/2002/presidiet: 775

Se også: Ryssland
Klassikere:
- nordisk oplæsningskonkurrence D *27/2003/kultur: 881
- Dagsordenspunkt 13: 187

Kjernekraft: se Kärnkraft
Kjønn: se Kvinnor
Konsument: se Forbruker/Forbruger
Kontrolloppgave:
- rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid", A 1353/kk: 336, Rek. 9/2004: 1177
- nordisk grenseregionalt samarbeid, Dokument 9: 996
- rapporten "Övergången från trepelarprofilering till utskottsbaserat vardagsarbete", Internt vedtak 1/2003: 1192
- Dagsordenspunkt 6: 101

Korrupsjon:
- bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger, D 21/2002/medborger: 781

Se også: Kriminalitet
Kriminalitet:
- kartlegging av organisert kriminalitet, D 32/2000/medborger: 730
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og repressalier, D 20/2001/medborger: 746
- bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger, D 21/2002/medborger: 781
- polisens roll och specialutbildning av polis, D 22/2002/medborgar: 783

Kultur:
- nordisk samarbeid om kultur og helse, D 5/2001/velferd: 732
- nordisk kulturpolitik og kulturstatistik, D 27/2002/kultur: 789,
- øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv, A 1351/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- Dagsordenpunkt 11: 161
- Dagsordenspunkt 13: 179

Kvinnor:
- tiltag mod prostitution og handel med kvinder, D 9/2003/medborger: 828, D 10/2003/medborger: 833

Se også: Prostitution
Kärnkraft:
- planerad kärnkraftreaktor, E 9/2004: 925
- bygning af a-kraftverk i Finland, E 15/2004: 124
- forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med a-kraft, E 29/2004: 932

Se også: Energi
Se også: Miljö/Miljø
Kön/Køn: se Kvinnor

L

Laks/Lax:
- naturlaxen vid Torne älv, E 5/2004: 914

Se også: Fisk/Fiskeri
Landbrug: se Jordbrug
Ligestilling/Likestilling:
- ligestillingsprincipper i Nordisk Råd, A 1354/medborger: 341, Internt vedtak 1/2004: 1191
- integrering av jämställdhetsarbetet i det nordiska samarbetet, B 232/medborgar: 1311
- Dagsordenspunkt 12: 171
- ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter, E 28/2004: 929

Lilja 4-ever:
- spredning af filmen "Lilja 4-ever", D 11/2003/medborger: 836, D 12/2003: 838

Se også: Prostitution
Litauen: se Baltikum
Litteraturprisen: 1216
Litterære klassikere: se Klassikere
Livsmedel/-middel, se Forbruker/Forbruger
Lov/Lovgivning:
- konsekvensoplysninger og henvisning til de nordiske landes lovgivning i det nationale lovgivningsarbejde, D 18/2002/medborger: 777

M

Menneskehandel: se Prostitution
Medisin: se Telemedisin
Miljö/Miljø:
- handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbejde, B 223/miljø: 1253
- Dagsordenspunkt 7: 104
- miljøvennlig produksjon og forbruk av energi, D *21/2003/miljø: 860
- miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen, D *22/2003/miljø: 866
- Dagsordenspunkt 16: 221
- gennemførelse af Århus-konventionen i Norden, E 4/2004: 907
- planerad kärnkraftreaktor, E 9/2004: 925
- bygning af a-kraftværk i Finland, E 15/2004: 124
- forskelsbehandling af Finland og Litauen i forbindelse med a-kraft, E 29/2004: 932

Se også: Bæredygtig udvikling
Se også: Økologi
Ministerrådet, se Nordisk Ministerråd
Multimedieproduksjon:
stödfunktion för multimedieproduktion, D 23/1997/kultur: 728
Musikkprisen: 1217
Människohandel: se Prostitution
Möbelindustrin:
- nordiskt samarbetsorgan för möbelinstustrin, D 6/2003/næring: 818

Se også: Næringsliv

N

NAD: se Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
Narkotika:
- inbjuda de baltiska staterna till att delta i NAD, A 1348/välfärd: 330
- Dagsordenspunkt 16: 233
- insatser mot narkotika och alkohol, D *14/2003/välfärd: 842

Se også: Hälsa
Natur- og miljøprisen: 1219
Nordbornas rättigheter:
- nordisk skattekontor, A 1320/näring: 263, Fremst. 1/2004: 1169, D 1/2004/næring: 887
- rapporten "Nordisk rgenseregionalt samarbeid", A 1353/kk: 336, Rek. 9/2004: 1177
- Nordbornas rättigheter, D 3/2002/presidiet: 752
- redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommendationer, D 4/2002/presidiet: 768
- pensioner och förtidspensionering, D *5/2003/välfärd: 816
- nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser, D 38/2002/kultur: 808
- sjukpensionering i Norden, E 2/2004: 901
- sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse, E 3/2004: 903
- svenska myndigheters beslut vid pensioner till utlandet, E 6/2004: 916
- garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning, E 10/2004: 118
- penningöverföringar mellan de nordiska länderna, E 11/2004: 120
- finska språkets ställning i Sverige, E 16/2004: 125
- minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk, E 18/2004: 126
- grænsehindringer; også internt i Danmark, E 23/2004: 129
- gränshinder vid bilregistrering, E 24/2004: 130
- grensehindere for næringslivet i Norden, Dokument 7: 969
- nordisk grenseregionalt samarbeid, Dokument 9: 996
- det grænseløse Norden. En redegørelse fra samarbejdsministrenes særlige repræsentant Poul Sclüter 2004, Dokument 13: 1147
- Dagsordenspunkt 6: 83

Nordisk Kulturfond:
- beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2003, C 5/kk: 690
- Dagsordenspunkt 14: 199
- ändringar i Överenskommelse om Nordiska kulturfonden, D 47/2001/kultur: 750

Nordisk Ministerråd:
- beretning om NMR's virksomhed 2003, C 1: 425
- Nordisk Ministerråds budget 2005, B 228/presidiet: 392; C 2: 458, Rek. 16/2004: 1184

- beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2003, C 3/kk: 644
- Dagsordenspunkt 14: 199
- hemmelige aftaler om administration, E 7/2004: 918
- offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon, E 25/2004: 131
- ligestilling i Nordisk Ministerråds aktiviteter, E 28/2004: 929

Nordisk Netværk for voksnes læring:
- folkbildning, A 1338/kultur: 269, Rek. 14/2004: 1182
- Dagsordenspunkt 11: 161

Se også: Uddannelse

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD):
- inbjuda de baltiska staterna till att delta i NAD, A 1348/välfärd: 330
- Dagsordenspunkt 16: 233

Se også: Hälsa

Nordisk Råd:
- beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003, C 4/kk: 659
- Nordisk Råds årsberetning 2003, Dokument 1: 934
- Utkast till program för NR, Dokument 3: 957
- Dagsordenspunkt 14: 199

Nordisk Råds 56. sesjon:
- arbeidsutvalg/arbetsutskott: 1200
- avslutningstale: 249
- beslut: 1167
- dagordning/dagsorden: 22
- deltagerliste/deltakerliste: 7
- försvarsministrarnas redogörelse, Dokument 6: 967
- generaldebatt, dagsordenspunkt 5: 38
- aktuelt nordisk tema: 62
- godkjenning av protokollen: 250
- innkalling: 5
- kallelse: 5
- litteraturprisutdeling: 1216
- musikkprisutdeling: 1217
- natur- og miljøprisutdeling: 1219
- närvarolista: 7
- oversikt over sesjonen: 30
- protokoll: 31
- regler for gjennomføring av Nordisk Råds 56. sesjon, Dokument 2: 955
- sakkyndige: 1208
- sekretariat: 1205
- sesjonssal, plassering av regjeringsrepresentanter og rådsmedlemmer: 10
- statsministrenes redegørelse, Dokument 4: 961
- spesielt innbudte gjester: 1201
- utrikesministrarnas redogörelse, Dokument 5: 963
- valg: 240
- voteringer: 234
- øvrige vedtak/övriga beslut: 1193
- sesjonens åpning: 33

Nordisk Råds filmpris:
- etablering av Nordisk Råds filmpris, B 229/kultur: 404, Rek. 15/2004: 1183
- Nordiska rådets filmpris, D 24/2003/presidiet: 873

Nordisk Råds litteraturpris:
- utdeling: 1216

Nordisk Råds musikkpris:
- utdeling: 1217

Nordisk Råds natur- og miljøpris:
- utdeling: 1219

Nordiske institutioner:
- nordiske institutioner og brobygning, A 1345/presidiet: 303

Se også: Ryssland

Se også: Baltikum
- hemmelige avtaler om administration, E 7/2004: 918
- offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon, E 25/2004: 131

Nordplus:
- overgangsproblemer ved omlægningen af de forskellige Nordplus-ordninger, E 1/2004: 897

Se også: Uddannelse

Nordvestrusland: se Ryssland

Næringsliv:
- øget samarbejde mellem kultur- og erhvervsliv, A 1351/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram, B 227/näring: 385, Rek. 12/2004: 1180
- Dagsordenspunkt 11: 161
- Nordiskt samarbetsorgan för möbelindustrin, D 6/2003/näring: 818
- opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, D 7/2003/næring: 820

- grensehindere for næringslivet i Norden, Dokument 7: 969
- Dagsordenspunkt 6: 88, 94
Se også: Arbejd/Arbete
Närområde: se Baltikum og Ryssland

O

Offentlighet:
- hemmelige aftaler om administration, E 7/2004: 918
- offentlighet rundt Nordisk Ministerråds administrasjon, E 25/2004: 131
Open Source Software:
- Open Source Software, A 1341/næring: 286, Fremst. 2/2004: 1170, Fremst. 3/2004: 1171, D *2/2004/næring, 889, D 3/2004/næring: 893
- Dagsordenspunkt 11: 161
Se også: IT
Opfindere:
- opfølgning på Nordisk charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere, D 7/2003/næring: 820
Se også: Næringsliv
Se også: Innovation
Oplæsningskonkurrence:
- nordisk oplæsningskonkurrence, D 27/2003/kultur: 881
- Dagsordenspunkt 13: 187
Oppholdstillatelse:
- sikring av nordiske statsborgeres rett til å bosette seg i et annet nordisk land uten oppholdstillatelse, E 3/2004: 903
Se også: Nordbornas rättigheter
Organisert kriminalitet: se Kriminalitet

P

Patent:
- nordisk patentmyndighet, A 1349/näring: 333
Se også: Næringsliv
Se også: Innovation
Pengar:
- bekjempelse av korrupsjon og hvitvasking av penger, D 21/2002/medborger: 781
Se også: Kriminalitet
- penningöverföringar mellan de nordiska länderna, E 11/2004: 120
Se også: Nordbornas rättigheter
Pensioner:
- pensioner och förtidspensionering, D *5/2003/välfärd: 816
- Dagsordenspunkt 6: 97
- sjukpensionering i Norden, E 2/2004: 901
- svenska myndigheters beslut om pensioner till utlandet, E 6/2004: 916
Se også: Hälsa
Se også: Nordbornas rättigheter
Planer:
- Nordiska ministerrådets planer och budget 2005, C 2: 458
- Utkast till program för Nordiska rådets arbete 2005, Dokument 3: 957
- Dagsordenspunkt 14: 194
Polis/Politi:
- polisens roll och specialutbildning av polis, D 22/2002/medborgar: 783
Se også: Kriminalitet
Pornografisering:
- pornografisering av det offentlige rom, E 21/2004: 128
Program:
- Utkast til program för Nordiska rådet 2005, Dokument 3: 957
Prostitution:
- människohandel (trafficking), D 19/2002/medborger: 779
- tiltag mod prostitution og handel med kvinder, D 9/2003/medborger: 828, D 10/2003medborger: 833
- spredning af filmen "Lilja 4-ever", D 11/2003/medborger: 836, D 12/2003/medborger: 838
Protokoll:
- Protokoll mandag 1. november 2004: 33
- Protokoll tirsdag 2. november 2004: 81
- Protokoll onsdag 3. november 2004: 161

R

Racisme:
- bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration, D 19/2001/medborger: 744
- strategi for bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed og fremme af integration: D 8/2002/medborger: 771
Se også: Integration
Regioner:
- rapporten "Nordisk grenseregionalt samarbeid", A 1353/kk: 336, Rek. 9/2004: 1177

- nordisk grenseregionalt samarbeid, Dokument 9: 996
- Dagsordenspunkt 6: 101

Regler för sessionens genomförande:
- Dokument 2: 955

Rekommendationer:
- redogörelse till Nordiska rådets nationella delegationer om uppföljning av rådets rekommenationer, D 4/2002: 768

Repressalier:
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D 20/2001/medborger: 746

Reumatikere:
- reumatikere og langvarige syge, D *46/2001/velfærd: 748

Se også: Hälsa

Revision:
- beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed 2003, C 3/kk: 644
- beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 2003, C 4/kk: 659
- beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed 2003, C 5/kk: 690
- Dagsordenspunkt 14: 199

Rovdyr/Rovdjur:
- øget informationsudveksling om rovdyrforvaltningen i Norden, D 23/2003/miljø: 871

Ryssland:
- nordiske institutioner og nordisk brobygning, A 1345/presidiet: 303
- retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbeid med Nordvest-Russland, B 231/presidiet: 417, Rek. 18/2004: 1188
- stöd av demokratiutvecklingen i Kaliningrad, D 13/2002/presidiet: 775
- støtteordning for politisk aktive nordiske og russiske unge, D 18/2003: 852
- handlingsplan for samarbejdet med Nordvestrusland, D 19/2003/velfærd/ medborger/miljø: 854
- Dagsordenspunkt 16: 230,

S

Salgsmonopol:
- norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge, E 12/2004: 120
- salsmonopoliet på sild i Norge, E 19/2004: 127
- kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten, E 26/2004: 131

Se også: Fisk/Fiskeri

Sild:
- norsk boykot af danske fiskeres ret til sildefiskeri i Norge, E 12/2004: 120
- salsmonopoliet på sild i Norge, E 19/2004: 127
- kontakt til Danmarks regering fra Norges regering angående sildekonflikten, E 26/2004: 131

Se også: Fisk/Fiskeri

Skatt:
- nordisk skattekontor, A 1320/näring: 263, Fremst. 1/2004: 1169, D 1/2004/næring: 887
- Dagsordenspunkt 6: 98
- nordisk skattekonference, A 1357/næring: 343, Fremst. 8/2004: 1176

Skibstrafik:
- miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen, D *22/2003/miljø: 866
- Dagsordenspunkt 16: 221
- Fly- og skibstrafik i Vestnorden, Dokument 10: 1045
- Dagsordenspunkt 9: 142

Se også: Transport

Skogsbruk:
- handlingsprogrammet för nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- samt livsmedels-samarbete, B 224/miljö: 1267
- Dagsordenspunkt 7: 104

Se også: Bæredygtig udvikling

Software: se Open Source Software

Spel/Spill:
- hotet mot den reglerade spelmarknaden, E 14/2004: 123
- hjälp till människor som har ett spelberoende, E 20/2004: 127

Se også: Hälsa

Språk/Sprog:
- domænetab, D *26/2003/kultur: 879
- nordisk språkgemenskap, D *33/2002/kultur: 800
- garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning, E 10/2004: 118

- finska språkets ställning i Sverige, E 16/2004: 125
- minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk, E 18/2004: 126

Stamnätbolag:
- bildandet av ett gemensamt nordiskt stamnätbolag, A 1339/miljö: 279, Fremst. 4/2004: 1172

Se også: Energi

Statsministrenes redegørelse:
- Dokument 4: 961
- Dagsordenspunkt 5: 38

Sundhed: se Hälsa

Syge/Syke: se Reumatikere

T

Telemedisin:
- telemedisin mellan de nordiska länderna, D *24/2002/välfärd: 785

Se også: Hälsa

Tentamensgyldighed:
- nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelser, D 38/2002/kultur: 808

Se også: Uddannelse

Trafficking: se Prostitution

Transport:
- rabatordning for ungdom og studerende, D 4/2003/kultur: 814
- miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen, D *22/2003/miljø: 866
- Dagsordenspunkt 16: 221
- fly- og skibstrafik i Vestnorden, Dokument 10: 1045
- Dagsordenspunkt 9: 142

Trusler:
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D 20/2001/medborger: 746

Se også: Kriminalitet

TV:
- Public Service TV og digitalisering, D 32/2002/kultur: 798
- rapport om nordisk tv-samarbejde, Dokument 8: 990
- Dagsordenspunkt 13: 182

Tvangsægteskab:
- tvangsægteskaber, E 8/2004: 922

Se også: Integration

U

Uddannelse/Utdannelse/Utbildning:
- folkbildning, A 1338/kultur: 269, Rek. 14/2004: 1182
- fælles nordisk-baltisk executive design MBA-uddannelse, A 1347/kultur: 322, Rek. 13/2004: 1181
- Dagsordenspunkt 11: 161
- Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser, B 221/kultur: 366, Fremst. 6/2004: 1174
- polisens roll och utbildning av polis, D 22/2002/medborgar: 783
- mobilitets- og støtteprogrammer inden for uddannelsesområdet, D 36/2002/kultur: 803
- uddannelse for unge i Norden, D 37/2002/kultur: 805
- nordisk tentamensgyldighed for højere uddannelse, D 38/2002/kultur: 808
- hvidbog om udbygning af Norden til en international ledende region for forskning og innovation, D 39/2002/kultur: 811
- spredning av filmen "Lilja 4-ever", D 11/2003/medborger: 836, D 12/2003/medborger: 838
- nordisk-baltisk uddannelses- og forskningsområde, D 17/2003/kultur: 850
- nordisk oplæsningskonkurrence, D *27/2003/kultur: 881
- Dagsordenspunkt 13: 187
- garantera finsk- och tvåspråkiga barns modersmålsundervisning, E 10/2004: 118
- minimibestämmelser vad gäller minoritetsspråk, E 18/2004: 126

Udenrigsministrenes redegørelse:
- Dokument 5: 963
- Dagsordenspunkt 15: 202

Undervisning: se Uddannelse/ Utdannelse/Utbildning

Unge: se Barn

Uppehållstillstånd: se Oppholdstillatelse

Uppfinnare: se Opfindere

Urfolk:
- samarbeid med urfolkene i Barents-regionen, A 1359/medborger: 345, Rek. 19/2004: 1189
- Dagsordenspunkt 16: 232

V

Vald: se Vold
Valg:
- låg valdeltagande vid nordiska val, E 17/2004: 125
- Dagsordenspunkt 18: 240
- demokratidebatten: 1229

Veg/Vej:
- utbygging av E18 mellom Oslo og Stockholm, E 13/2004: 122

Vestnorden, se Västnorden
Vice president:
- vice president i Nordiska rådet, Internt vedtak 3/2003: 1194

Vidner:
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D 20/2001/medborger: 746

Se også: Kriminalitet
Visepresident, se Vice president
Vitner, se Vidner
Voksnes læring: se Folkbildning
Vold:
- beskyttelse af vidner og involverede i straffesager mod vold, trusler og represalier, D 20/2001/medborger: 746

Se også: Kriminalitet
Väg: se Veg/Vej
Västnorden:
- fly- og skibstrafik i Vestnorden, Dokument 10: 1045
- Vestnorden i det nordiske samarbejde, Dokument 11: 1107
- Dagsordenspunkt 9: 133

Ø

Økologi:
- styrke økologisering av landbruket i Norden, A 1346/miljø: 308, Rek. 11/2004: 1179
- Dagsordenspunkt 7: 116

Se også: Miljö/Miljø
Østersøen:
- miljøsikkerhed ved skibstrafik i Østersøen, D *22/2003: 866
- Dagsordenspunkt 16: 221

Se også: Baltikum
Se også: Miljö/Miljø

Å

Åbne standarder: se Open Source Software
Århus-konventionen:
- gennemførelse av Århus-konventionen i Norden, E 4/2004: 907

Se også: Miljö/Miljø
Årsberetning:
- nordisk samarbejde 2003. Beretning om Nordisk Ministerråds virksomhed, C 1: 425
- Nordisk Råds årsberetning 2003, Dokument 1: 934

Plassering i salen

Regjeringsrepresentaner

215. Kerstin Alm
181. Berit Andnor
182. Árni Mathiesen
183. Árni Magnússon
184. Leni Björklund
185. Björn Bjarnason
186. Kjell Magne Bondevik
187. Kristin Clemet
237. Bjarni Djurholm
188. Laila Dåvøy
189. Jan-Erik Enestam
190. Lene Espersen
191. Per-Kristian Foss
193. Laila Freivalds
194. Søren Gade Jensen
195. Geir H. Haarde
196. Halldór Ásgrímsson
197. Flemming Hansen
198. Knut Arild Hareide
203. Valgerd Svarstad Haugland
204. Connie Hedegaard
205. Dagfinn Høybråten
192. Hilde Frafjord Johnson
206. Jón Kristjánsson
207. Hans Karlsson
208. Tanja Karpela
241. Jógvan við Keldu
239. Jógvan á Lakjuni
209. Gun-Mari Lindholm
210. Hannes Manninen
211. Brian Mikkelsen
212. Josef Motzfeldt
213. Per Stig Møller
214. Jens Napãtôk
238. Bárður Nielsen
216. Pär Nuder
217. Johan Lund Olsen
218. Leif Pagrotsky
222. Göran Persson
223. Anders Fogh Rasmussen
224. Henriette Rasmussen
225. Mona Sahlin
226. Lars Selander
227. Sigríður Anna Þórðardóttir
228. Erna Solberg
229. Lena Sommestad
230. Jörgen Strand
240. Hans Pauli Strøm
231. Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir
234. Valgerður Sverrisdóttir
233. Matti Vanhanen
235. Ulla-Maj Wideroos
236. Thomas Östros

Valgte medlemmer
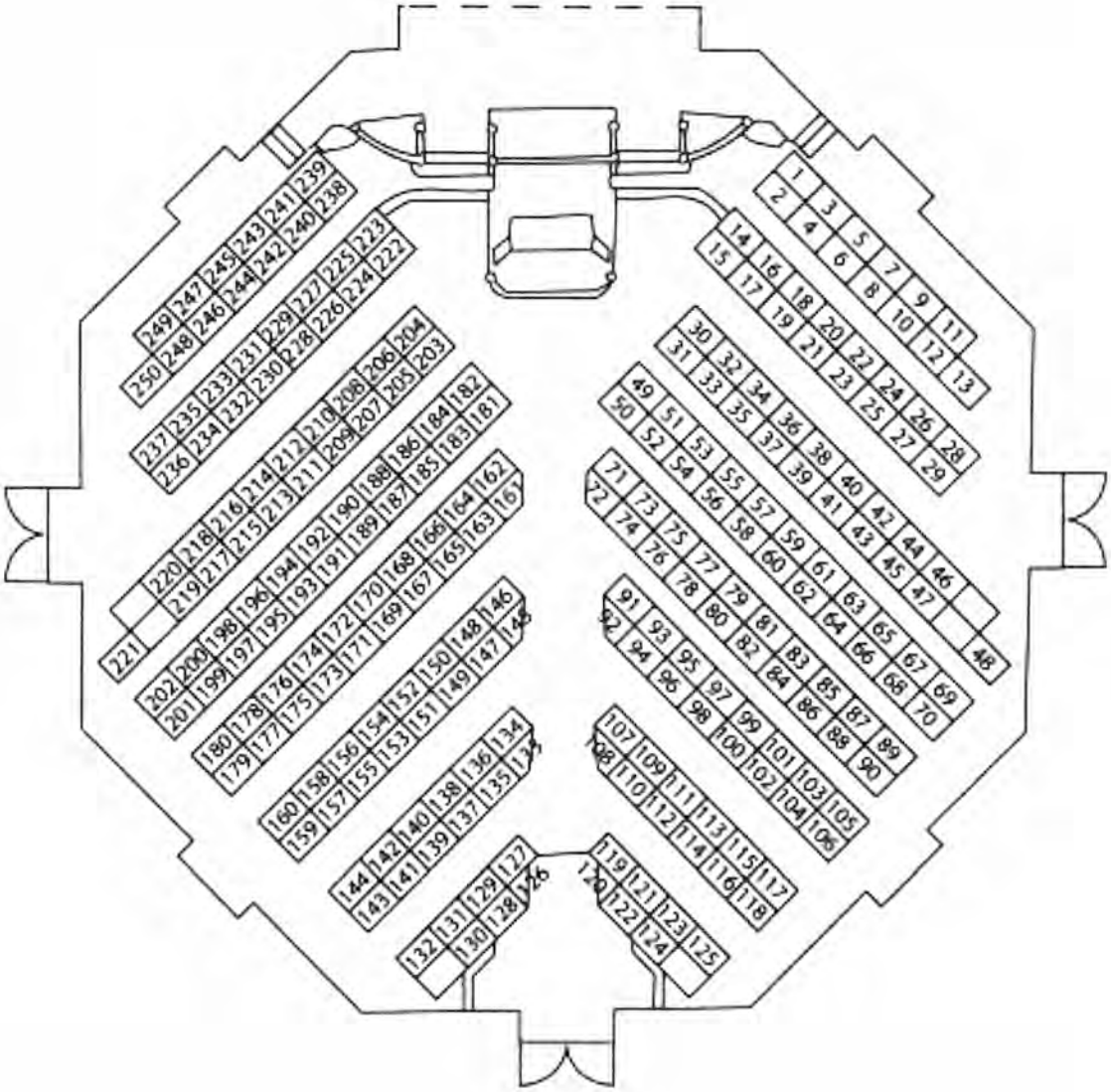
30. Mikko Alatalo
31. Arja Alho
32. John I. Alvheim
33. Arnbjörg Sveinsdóttir
34. Bendiks H. Arnesen
35. Elisabeth Arnold
37. Ásta R. Jóhannesdóttir
36. Lennart Axelsson
38. Line Barfod
39. Heli Berg
40. Per Berthelsen
41. Sinikka Bohlin
42. Óli Breckmann
43. Berit Brørby
44. Marianne Carlström
46. Tarja Cronberg
47. Drífa Hjartardóttir
49. Ragnar Erlandsson
50. Sari Essayah
51. Barbro Feltzing
52. Reynoldh Furustrand
53. Aud Gaundal
54. May-Helen Molvær Grimstad
55. Rolf Gunnarsson
56. Lennart Gustavsson
57. May Elisabeth Hansen
58. Agne Hansson
59. Klaus Hellberg
60. Trond Helleland
61. Hanna-Leena Hemming
62. Britt Hildeng
63. Kári P. Højgaard
64. Margareta Israelsson
65. Lena Jensen
66. Jette Jespersen
73. Jónína Bjartmarz
74. Per Kaalund
75. Anita Knakkergaard
76. Åge Konradsen
77. Øyvind Korsberg
78. Asmund Kristoffersen
79. Risto Kuisma
80. Ester Larsen
81. Jens Christian Larsen
82. Kalistat Lund
83. Arne Lyngstad
85. Inge Lønning
84. Pehr Löv
86. Anders Møller
91. Thore A. Nistad
93. Elisabeth Røbekk Nørve
94. Lauri Oinonen
95. Outi Ojala
71. Ronny Olander
96. Kent Olsson
97. Runar Patriksson
98. Rannveig Guðmundsdóttir
99. Aulis Ranta-Muotio
100. Inger René
101. Raymond Robertsen
102. Gabriel Romanus
147. Inge Ryan
148. Martin Saarikangas
149. Sigurður Kári Kristjánsson
150. Niels Sindal
151. Rune J. Skjælaaen
152. Tuve Skånberg
153. Berndt Sköldestig
154. Ole Stavad
155. Steingrímur J. Sigfússon
162. Else Theill Sørensen
163. Frode Sørensen
164. Ilkka Taipale
165. Gunilla Tjernberg
166. Kristen Touborg
167. Raija Vahasalo
168. Paavo Vallius
169. Jan Vapaavuori
170. Lars Wegendal
171. Lasse Wiklöf